

4° Dogm. 701^a (4

<36634148370011

S

<36634148370011

Bayer. Staatsbibliothek

S U M M Æ
THEOLOGICÆ
SCHOLASTICÆ
E T
M O R A L I S
IN QUATUOR PARTES DISTRIBUTÆ
PARS QUARTA.

*In qua de Incarnatione Verbi & Mysteriis vite Christi, nec non de Sacra-
mentis in genere & singulis in specie succinctè & dilu-
cidè tractatur.*

A U C T O R E

Perillustri ac Reverendissimo Domino ac Patre GUILIELMO HERINCX
Episcopo Iprensi ex Ordine Seraphico FF. Minorum Recoll:
Provinciae Germaniae Inferioris Assumpto.

EDITIO TERTIA.

*Post propositiones damnatas ab Alexandro VII. Innocentio XI. &
Alexandro VIII. Ubique insertas.*

A N T V E R P I Æ,

Apud Viduam GEORGII WILLEMSSENS.

Cum Gratia & Privilegio A. M. DCC. VII.

4616512408

SUMMA
 THEOLOGICA
 SCHOLASTICA
 ET
 MORALIS
 IN QUATUOR PARTES DISTRIBUTA
 PARS QUARTA.

in qua de incarnatione Verbi & mysterio vite Christi, nec non de sacra-
 mentis in genere & singulis in specie tractatur & de ali-
 cius tractatus

AUCTORE
 Petrus de Reverendissimo Dominico Guillelmo Herinx
 Episcopo Iprico ex Ordine Sacerdotum & Almonum Rector
 Provinciae Germaniae Inferioris Almonum
 EDITIO TERTIA.
 Post propositum duntaxat de Alexandro VII. Innocentio XI. &
 Alexandro VII. Editio ista

Bayerische
 Staatsbibliothek
 München

ANTONIUS
 Apud Venerabilem GEORGII WILLELMI
 Curatoris & Typographi in Officina

MANDATUM

Admodum Reverendi Patris Ministri Provincialis.

FRATER REINERUS PAYEZ, Ordinis Fratrum Minorum Recollect. S. Theol: Lector emeritus, Provinciæ inferioris Germaniæ Minister & servus, Dilecto nobis in Christo Adm: V. Patri Fr. *Guilielmo van Goorlaecken* ejusdem Ordinis ac Provinciæ S. Theol: Lectori Jubilato salutem in Domino sempiternam.

Præsentium tenore & in meritum salutaris obedientiæ V. A. P. vestræ mandamus, ut Illustrissimi Patris ac Domini **GUILIELMI HERINCX** ex hac Provincia nostra ad Infulas Iprenses assumpti Theologiam Scholasticam & moralem in quatuor partes distributam, distractis nunc Primæ ac Secundæ Editionis exemplaribus, accuratè revideat, à mendis, si quæ irrepperint, solerter expurget; Propositiones à summis Pontificibus damnatas apponat, & alia præstet, quæ ratio temporis, & controversiarum exigent, sicq; limatam, servatis servandis, quantocius prælo commendet. In quem finem concedimus NN. Viduæ *Willemfens* facultatem pro tertia vice Imprimendi, communicando eidem usum plenarium subnex: privileg: Datum Antverp. sub nostro chirographo officiiq; sigillo Majori Anno 1702. die quartâ mensis Aprilis.

Fr. REINERUS PAYEZ Min. Prov.

*Privilegium Cæsareum super impressione Librorum Auctorum Ordin.
S. FRANCISCI Regularis & Strictioris Observantia.*

PRIVILEGIÔ CÆSARÆ MAJESTATIS cautum est: Nè quis per Universum Imperium libros à Patribus Ordinis S. FRANCISCI Regularis & Strictioris Observantiæ editos aut edendos imprimat, recudat, aut alibi recusos intrâ Sacri Imperii, Regnorumque ac dominiorum hæreditariorum DOMUS AUSTRIACÆ adducat, vendat, vel distrahat absque consensu & facultate eorundem Patrum sub pœna Confiscationis Librorum & mulctâ viginti marcharum auri puri. Ita Sanctum & Decretum in Civitate Ratisponensi pridie nonas Decembris Anno 1636. *Signatum.*

FERDINANDUS

infra.

Ad Mandatum S. Cæs. Mis. proprium.
JOANNES WALDERODE

A latere: P. H. A. STRALENDORFF.

PRIVILEGIUM REGIS HISPANIARUM.

PHILIPPI V. Regis Hispaniarum &c. Privilegiô cautum est, nè quis summam Theologicam Scholasticam & moralem, auctore perillustri & Reverendissimo Domino ac Patre **GUILIELMO HERINCX** ex Ordine Fratrum Minorum Provinciæ Germaniæ inferioris Episcopo Iprensi assumpto, reimprimat, aut alibi reimpressam in hæc Ditiones invehat, vel divendat præter *Viduam VVillemfens*: idque sub pœna confiscationis & amissionis librorum, & insuper aliâ mulctâ, ut latius patet in litteris patentibus desuper Bruxellæ in supremo Concilio Brabantiaë expeditis die 8. May. Anno 1702. de more sigillatis & signatis.

LOYENS.

Approbatio Censoris Ordinarii.

Pars Quarta Summæ Theologicæ, Scholasticæ, & moralis, in quatuor partes distributæ Auctore illustrissimo ac Reverendissimo Domino D. GUILIELMO HERINCX ex Ordine Fratrum Minorum Recollectorum, Provinciæ Germaniæ inferioris, in Lovaniensi Academia S. Theologiæ Lectore Jubilato, ac dein Iprensium Episcopo, duabus Editionibus ab annis aliquot summo cum litterarum amantium fructu typis evulgata, nullatenus fidei orthodoxæ repugnat, quinimò illam, in optimum ordinem divisa & deducta, faciliter non minùs quàm eruditè propugnat: quare eam pro tertia vice prælo committi utilissimum fore censeo, siquidem solidam ac veram doctrinam, dilucidâ ac concinnâ methodo explicat.

Datum Antverpiæ hæc 25. Augusti anno 1704.

J. L. DE CARVAJAL.

Eccles. Cathedral. Antverp. Canonicus Graduatus, Index Synodalis, ac Librorum Censor.

Approbatio Theologorum Ordinis.

CUM juxta mandatum Reverendi Admodum Patris Reineri Payez totius Ordinis S. Francisci Definitoris Generalis, ac Provinciæ nostræ Germaniæ inferioris Ministri Provincialis, accuratè revisa sit *Pars quarta Summæ Theologicæ, Scholasticæ & moralis* Perillustri & Reverendissimi Domini ac Patris GUILIELMI HERINCX ex Ordine Seraphico FF. Minorum Recoll: ejusdem Provinciæ ad Infulas Iprenses assumpti: cumque *Secunda Editio* ob styli claritatem, Doctrinæ sanitatem, fundamentorum soliditatem, simul cum scribendi brevitate (quod rarum est) conjunctam ab omnibus veræ scientiæ Amatoribus summo-pere laudata, æstimata, avidâque cupiditate expetita fuerit, atque ideò omnia secundæ impressionis Exemplaria brevi temporis spatio distracta; hinc *Tertiam hanc Editionem* sic revisam, & Superiorum jussu prælo commendatam atque commissam, non solùm orthodoxæ fidei, vel bonis moribus minimè repugnantem, sed etiam brevitate clarâ, & claritate subtili *Mysterium Verbi Incarnati*, per quod lux Divinæ claritatis oculis nostris infulsit, & *Sacramentorum*, quibus Divini istius Verbi consortes & cohæredes efficimur, doctissimè explicantem, luce publicâ dignissimam judicamus. Datum Antverpiæ in Conventu Montis omnium Sanctorum Fratrum Minorum Recollectorum, VII. Kalend. Septembr. 1707.

Fr. Jacobus Maroo S. Theol. Lector Emeritus
Provinciæ Definitor.

Fr. Arnoldus Marchant S. Theol. Lector Emeritus
Provinciæ Definitor.

Fr. Andreas van Houten S. Theol. Lector Emeritus.

INDEX ET ORDO TRACTATUUM, DISPUTATIONUM, QUÆSTIONUM ET DUBIORUM,

QUÆ IN HAC QUARTA PARTE CONTINENTUR.

DISPUTATIO I.

De Incarnatione secundum se. p. 3.

- QUÆSTIO I. *An Incarnatio sit possibilis & naturaliter cognoscibilis.* ibid.
 QUÆST. II. *An Messias jam venerit.* pag. 5.
 QUÆST. III. *An Messias in lege promissus fuerit verus Deus & verus homo.* pag. 7.
 QUÆST. IV. *An in Christo sint duæ Natura & una persona.* pag. 8.
 QUÆST. V. *De Natura Actionis Incarnativæ & unionis Hypostaticæ.* pag. 10.
 QUÆST. VI. *Quenam in particulari Verbum assumpserit, & quò ordine.* pag. 14.
 QUÆST. VII. *Quare Verbum sit incarnatum.* pag. 17.
 QUÆST. VIII. *An aliquis meruerit Incarnationem.* pag. 20.
 QUÆST. IX. *An necessarium fuerit Verbum incarnari.* pag. 22.
 QUÆST. X. *De Communicatione Idiomatum inter Deum & hominem, quæ ex Incarnatione est consecuta.* pag. 23.
 QUÆST. XI. *Quomodo Christus sit & dici possit Dei Filius, servus vel creatura.* pag. 25.

DISPUTATIO II.

De Perfectionibus Christi. p. 28.

- QUÆSTIO I. *De Scientia Christi.* ibid.
 QUÆST. II. *De Gratia & Virtutibus Christi.* pag. 31.
 QUÆST. III. *De Operatione humana voluntatis Christi ejusque cum Divina Concordiâ: item de Libertate ac Impeccabilitate illius.* p. 33.
 QUÆST. IV. *De Merito voluntatis Christi.* pag. 37.
 §. I. *An & per quos actus Christus meruerit.* ibid.
Herincx Sum. Theol. Pars IV.

§. II. *Quò tempore, & quid sibi meruerit.* ibid.

§. III. *An & quid Christus meruerit Angelis.* pag. 38.

§. IV. *Quid Christus meruerit hominibus lapsis.* pag. 39.

§. V. *An Christus meruerit & satisfecerit ex rigore Iustitiæ commutativæ.* pag. 40.

§. VI. *De Universalitate meritorum passionis Christi, an scilicet Christus pro omnibus hominibus & singulis Sanguinem suum fuderit.* pag. 41.

QUÆST. V. *De Conditione Appetitus sensitivi & corporis Christi.* pag. 45.

QUÆST. VI. *An Christus sit Sacerdos & Rex.* pag. 47.

DISPUTATIO III.

De Adoratione sive Cultu Christi, Sanctorum, Reliquiarum. Item Imaginis Christi & Sanctorum. pag. 50.

QUÆSTIO I. *De Adoratione Christi.* ibid.

QUÆST. II. *De Cultu & Invocatione Sanctorum.* pag. 52.

QUÆST. III. *De Cultu sacrarum Reliquiarum.* pag. 56.

QUÆST. IV. *De Cultu sacrarum Imaginum.* pag. 59.

DISPUTATIO IV.

De Præcipuis Mysteriis vitæ Christi. pag. 63.

QUÆSTIO I. *De Sanctissima Matre Christi.* ibid.

* *

§. I,

INDEX TRACTATUUM.

- §. I. De Ortu & Genealogia SS. Deipara. pag. 80.
 ibid. ibid.
 §. II. De Sanctificatione SS. Deipara. pag. 84.
 §. III. De Virginitate SS. Deipara. pag. 85.
 §. IV. De Desponsatione seu Matrimonio Dei-
 para. pag. 86.
 QUÆST. II. De Conceptione, Nativitate &
 Infantiâ Christi. pag. 89.
 §. I. De Conceptione Christi. ibid.
 §. II. De Nativitate & Circumcisione Christi.
 pag. 71.
 §. III. De Epiphania seu Manifestatione Pueri
 Iesu. pag. 72.
 §. IV. De Oblatione pueri Iesu in templo &
 Purificatione Deipara. pag. 73.
 §. V. De Actis in reliqua Christi etate usque
 ad Baptismum. pag. 74.
 QUÆST. III. De Baptismo & reliqua vita Chri-
 sti usque ad Passionem. pag. 75.
 §. I. De Baptismo & Ieiunio Christi. ibid.
 §. II. De Predicatione Christi. pag. 76.
 §. III. De Miraculis Christi pag. 78.
 §. IV. De Conversatione Christi & Cultu cor-
 poris. ibid.
 QUÆST. IV. De Passione, Morte, Sepulturâ
 Christi ac Descensu ad inferos. pag. 80.
 §. I. De Passione Christi. ibid.
 §. II. De Morte & Sepultura Christi. pag. 84.
 §. III. De Descensu ad inferos. pag. 85.
 QUÆST. V. De Resurrectione Christi. pag. 86.
 QUÆST. VI. De Ascensione Christi, & Sessione
 ad dexteram Patris. pag. 89.

DISPUTATIO V.

De Adventu Christi ad Iudicium.
 pag. 90.

- QUÆSTIO I. An sit duplex Iudicium, par-
 ticulare & universale. ibid.
 QUÆST. II. De Antichristo. pag. 92.
 QUÆST. III. De Adventu & Predicatione He-
 noch & Helie. pag. 96.
 QUÆST. IV. De reliquis signis antecedentibus
 Iudicium universale. pag. 98.
 QUÆST. V. A quo, Vbi, Qualiter peragendum
 sit Iudicium universale. pag. 99.
 QUÆST. VI. De Conflagratione & Innovatio-
 ne Mundi. pag. 103.

TRACTATUS II.

D E

SACRAMENTIS IN COMMUNI,

Ac de Baptismo & Confirmatione in particulari. pag. 106.

DISPUTATIO I.

De Definitione Sacramenti, &
 Differentiâ Sacramentorum.
 pag. 107.

- QUÆSTIO I. De Nomine Sacramenti. ibid.
 QUÆST. II. De Definitione Sacramenti. pag. 108.
 §. I. Definitiones Lutheranorum & Calvinista-
 rum proponuntur, & refutantur. ibid.
 §. II. Definitio Sacramenti latè sumpti. ibid.
 §. III. Definitio Sacramenti strictè dicti. pag. 111.
 QUÆST. III. De Sacramentis qua fuerunt an-
 te statum Legis novæ. pag. 113.
 QUÆST. IV. De Efficacia veterum Sacramento-

- rum præsertim Circumcisionis. pag. 115.
 QUÆST. V. An, Quot, & à quo instituta sint
 Sacramenta novæ Legis. pag. 119.

DISPUTATIO II.

De Materia & forma Sacramen-
 torum novæ Legis. pag. 122.

- QUÆSTIO I. An Sacramenta novæ Legis
 constent rebus ut materiâ, & verbis ut for-
 mâ. ibid.
 QUÆST. II. An verba Sacramentorum debeant
 esse concionatoria, an verò ritualia. pag. 124.
 QUÆST. III. Quæ mutatio in materia vel for-
 ma reddat Sacramentum invalidum, aut
 administrationem illicitam. pag. 126.

DIS-

INDEX TRACTATUUM.

DISPUTATIO III.

De Ministro & Subjecto Sacramentorum novæ Legis. pag. 130.

- QUÆSTIO I. *Quis sit validus Minister Sacramentorum novæ Legis.* ibidem.
 Qu. II. *An fides vel probitas requiratur in Ministro ad valorem Sacramenti.* pagin. 131.
 Qu. III. *An requiratur certa intentio in Ministro ad valorem Sacramenti.* pag. 132.
 Qu. IV. *Qualis Intentio in Ministro requiratur ad valorem Sacramenti.* pag. 136.
 Qu. V. *An ad licitè ministranda Sacramenta requiratur jurisdictio & status gratia.* pag. 139.
 Qu. VI. *An liceat Sacramenta ministrare indignis.* pag. 142.
 Qu. VII. *De Cæremoniis in Ministerio Sacramentorum servandis reliquisque Sacramentalibus.* pag. 145.
 Qu. VIII. *An & qualis intentio requiratur in suscipiente Sacramentum.* pag. 148.
 Qu. IX. *An necesse sit Sacramenta suscipi dignè à dignis Ministris.* pag. 150.

DISPUTATIO IV.

De Effectu Sacramentorum novæ Legis. pag. 153.

- QUÆSTIO I. *An omnia Sacramenta novæ Legis conferant gratiam ex opere operato.* ibid.
 Qu. II. *An Sacramenta causent physicè Gratiam, an verò solum moraliter.* pag. 157.
 Qu. III. *Quà proportionè & quò tempore Sacramenta conferant gratiam.* pag. 159.
 Qu. IV. *An Sacramenta fictè suscepta fictione sublatà reviviscant.* pag. 161.
 Qu. V. *Qualis Dispositio requiratur ad tollendum obicem, & ad reviviscentiam Sacramentorum.* pag. 163.
 Qu. VI. *De Charactere.* pag. 165.
 Qu. VII. *An Remissio venialium sit effectus Sacramentorum.* pag. 169.

DISPUTATIO V.

De Institutione & essentia Sacramenti Baptismi. pag. 170.

- QUÆSTIO I. *An Baptismus sit Sacramentum, quomodo definiatur, & quando sit institutus.* ibidem.
 Qu. II. *De Materia remota Baptismi.* pag. 173.
 Qu. III. *De Materia proxima Baptismi.* pag. 174.
 Qu. IV. *De Formâ Baptismi.* pag. 178.

DISPUTATIO VI.

De Ministro & Subjecto Baptismi. pag. 182.

- QUÆSTIO I. *Quisnam sit Minister Baptismi.* ibid.
 Qu. II. *An unus possit simul plures baptizare, vel contrà.* pag. 185.
 Qu. III. *Quodnam sit Subjectum capax Baptismi.* pag. 186.
 Qu. IV. *An Parvuli Infidelium invitatis Parentibus baptizari possint.* pag. 188.
 Qu. V. *De Dispositione requisitâ in suscipiente Baptismum.* pag. 191.
 Qu. VI. *An Baptismus possit iteratò suscipi.* pag. 192.

DISPUTATIO VII.

De Necessitate, Effectu & Cæremoniis Baptismi. pag. 194.

- QUÆSTIO I. *An & quâ ratione Baptismus sit necessarius.* ibid.
 Qu. II. *De Effectu Baptismi.* pag. 197.
 Qu. III. *De Cæremoniis Baptismi.* pag. 199.
 Qu. IV. *De Patrino in Baptismo adhibendo.* pag. 200.

DISPUTATIO VIII.

De Baptismo Sanguinis seu Martyrio. pag. 205.

- QUÆSTIO I. *Quid requiratur ad Martyrium.* ibid.
 Qu. II. *Quam efficaciam habeat Martyrium.* pag. 208.

INDEX TRACTATUUM.

- QUÆST. III. De Dispositione requisita ad effectum Martyrii. pag. 210.
QUÆST. IV. Quando conferatur effectus Martyrii. ibidem.

DISPUTATIO IX.

De Sacramento Confirmationis.
pag. 211.

- QUÆSTIO I. An Confirmatio sit Sacramentum, & quando institutum. ibid.
QUÆST. II. Quæ sit Materia Sacramenti Con-

- firmationis. pag. 213.
QUÆST. III. Quenam sit Forma Confirmationis. pag. 218.
QUÆST. IV. De Ministro ordinario Confirmationis. pag. 219.
QUÆST. V. De Ministro extraordinario Confirmationis. pag. 221.
QUÆST. VI. De Dispositione suscipientis & Obligatione suscipiendi. pag. 223.
QUÆST. VII. De Effectu Sacramenti Confirmationis. pag. 224.
QUÆST. VIII. De Ceremoniis Sacramenti Confirmationis. pag. 226.

TRACTATUS III.

DE

SANCTISSIMO EUCHARISTIÆ

SACRAMENTO.

pag. 228.

DISPUTATIO I.

De Sacramento Eucharistiæ secundum se. pag. 229.

- QUÆSTIO I. An Eucharistia sit Sacramentum. ibid.
QUÆST. II. Quando hoc Sacramentum sit institutum. pag. 230.
QUÆST. III. In quo consistat essentia hujus Sacramenti. pag. 235.

DISPUTATIO II.

De Materia & Forma Eucharistiæ.
pag. 238.

- QUÆSTIO I. Quæ sit Materia, & qualiter præsens esse debeat. ibid.
QUÆST. II. An panis debeat esse triticeus. pag. 239.
QUÆST. III. An panis debeat esse azymus, an fermentatus. pag. 240.
QUÆST. IV. Quod & quale vinum sit materia Consecrationis. pag. 242.
QUÆST. V. An & quâ necessitate sit aqua vino consecrando miscenda. pag. 244.
QUÆST. VI. An Aqua mixta vino convertatur etiam immediate in sanguinem. p. 245.
QUÆST. VII. Quâ necessitate consecranda sit utraque species. pag. 249.

- QUÆST. VIII. Quæ sit forma Sacramenti Eucharistiæ. pag. 250.
QUÆST. IX. An verba Consecrationis proferenda sint recitative, an verò significative, & quid significant. pag. 252.

DISPUTATIO III.

De Præsentia Christi in Eucharistia. pag. 255.

- QUÆSTIO I. An in Eucharistia si realiter & substantialiter Corpus & Sanguis Iesu Christi. ibid.
QUÆST. II. An in Eucharistia maneat panis & vinum simul cum Corpore & Sanguine Christi. pag. 262.
QUÆST. III. An totus Christus sit in hoc Sacramento. pag. 264.
QUÆST. IV. An totus Christus sit sub qualibet parte specierum. pag. 266.
QUÆST. V. Per quid Christus sit formaliter præsens in Eucharistia. pag. 267.
QUÆST. VI. Quid agere & pati possit Christus prout est in Eucharistia. pag. 269.
QUÆST. VII. Qualiter possit Christus prout in Eucharistia videri seu cognosci. pag. 271.
QUÆST. VIII. Quâ actione Corpus & Sanguis Christi ponantur in Sacramento. pagin. 272.
QUÆST. IX. Qualiter Eucharistia seu Christus in ea adorari debeat. pag. 275.

DIS-

INDEX TRACTATUM.

DISPUTATIO IV.

De Accidentibus seu speciebus
Sacramentalibus. pag. 277.

QUÆSTIO I. *An accidentia panis & vini man-
neant in Eucharistia, & quomodo.* ibid.

QUÆST. II. *Quomodo accidentia panis & vini
possint agere & recipere mutationes.* pagin.
280.

QUÆST. III. *An Species Sacramentales corrup-
pantur, & quando sub eis desinat esse Corpus
Christi.* pag. 281.

QUÆST. IV. *Quâ ratione possit aliquid ex spe-
ciebus sacramentalibus generari.* pag. 282.

QUÆST. V. *Quid sit censendum de Mutationi-
bus miraculosis circa species Eucharisticas.* p.
283.

DISPUTATIO V.

De Ministro Eucharistiæ. pag. 285.

QUÆSTIO I. *Ad quos pertineat Eucharistiæ
confectio.* ibid.

QUÆST. II. *Ad quos pertineat Eucharistiæ dis-
pensatio.* pag. 286.

QUÆST. III. *Quid requiratur ad licitè distri-
buendum Eucharistiam.* pag. 288.

DISPUTATIO VI.

De Sumptione Eucharistiæ &
Dispositione prærequisita. pag.
290.

QUÆSTIO I. *An sumptio Eucharistiæ sit ab-
solutè necessaria ad salutem.* ibid.

QUÆST. II. *An & qualiter Sumptio Euchar-
istiæ sit præcepta Iure divinò.* pag. 292.

QUÆST. III. *An Iure divinò sit Laicis præcep-
ta Communio sub utraque specie.* pag. 297.

QUÆST. IV. *De Præcepto Ecclesiastico sumendi
Eucharistiam.* pag. 299.

QUÆST. V. *Qualis Dispositio requiratur ex
parte corporis.* pag. 302.

QUÆST. VI. *Qualis Dispositio requiratur ex
parte animæ.* pag. 306.

DISPUTATIO VII.

De Effectu Eucharistiæ. pag. 310.

QUÆSTIO I. *Quis sit effectus Eucharistiæ.*
ibidem.

QUÆST. II. *Quando Eucharistia conferat suum
effectum.* pag. 312.

QUÆST. III. *An Eucharistia conferat maiorem
Gratiam sub duplici, quàm sub unicâ specie.*
pag. 314.

DISPUTATIO VIII.

De Sacrificio Missæ. pag. 316.

QUÆSTIO I. *Quid sit Sacrificium.* ibid.

QUÆST. II. *An in Lege novâ detur Sacrificium
propriè dictum.* pag. 318.

QUÆST. III. *In quibus rebus sive actionibus
consistat essentia Sacrificii novæ legis.* pag.
322.

QUÆST. IV. *Qui sint offerentes hoc Sacrifi-
cium.* pag. 326.

QUÆST. V. *Pro quibus hoc Sacrificium sit offe-
rendum.* pag. 327.

QUÆST. VI. *Quos effectus habeat Sacrificium
Missæ.* pag. 329.

QUÆST. VII. *Quibus profit Sacrificium, & qua-
liter sit applicandum.* pag. 332.

QUÆST. VIII. *An Sacrificium pluribus appli-
catum minùs profit singulis.* pag. 334.

QUÆST. IX. *An & quoties teneatur Sacerdos
celebrare.* pag. 335.

QUÆST. X. *Quàm sape & quò tempore liceat Sa-
cerdoti celebrare.* pag. 337.

QUÆST. XI. *In quo loco sit Missa celebranda.* p.
339.

QUÆST. XII. *De Altari, ejusq; sacro apparatu
ad celebrandum requisito* pag. 342.

QUÆST. XIII. *De sacris vasis & vestimentis, &
reliquis ad celebrandum requisitis.* p. 344.

QUÆST. XIV. *De supplendis defectibus in Missa
occurrentibus ac de Ritibus Missæ.* pagin.
348.

QUÆST. XV. *De Stipendio Missæ & Obligatione
inde resultante.* pag. 350.

QUÆST. XVI. *An & quomodo obligentur fide-
les assistere Sacrificio Missæ.* pag. 356.

TRACTATUS IV.

DE

SACRAMENTO POENITENTIAE,

Extremæ Unctionis & Ordinis. pag. 362.

DISPUTATIO I.

De Institutione & Partibus Sacramenti Poenitentiae in communi. pag. 363.

QUÆSTIO. I. *An Poenitentia sit Sacramentum à Baptismo distinctum & quando institutum.* ibid.

QUÆST. II. *Quæ sit materia Sacramenti Poenitentiae.* pag. 364.

QUÆST. III. *Quæ sit forma hujus Sacramenti seu Absolutionis.* pag. 368.

QUÆST. IV. *Quis sit verus sensus formæ Absolutionis.* pag. 371.

QUÆST. V. *An Absolutio sacramentalis possit dari absenti vel scripto.* pag. 372.

DISPUTATIO II.

De Contritione, seu Poenitentia interiori, quæ est prima pars materialis Sacramenti Poenitentiae. pag. 373.

QUÆSTIO I. *An Contritio, seu Poenitentia interior sit possibilis, ac necessaria & quando.* pag. 374.

QUÆST. II. *De Efficacia, Appretiatione, & aliis conditionibus necessariis Poenitentiae reconciliativæ.* pag. 377.

QUÆST. III. *De Necessitate seu Sufficientiâ Contritionis, etiam imperfectæ, seu Attritionis cum Sacramento.* pag. 380.

QUÆST. IV. *An defectu doloris possit Sacramentum Poenitentiae esse validum & informe.* pag. 385.

DISPUTATIO III.

De Confessione, quæ est secunda pars materialis Sacramenti Poenitentiae. pag. 386.

QUÆSTIO I. *An & qualis Confessio sit Iure divinò necessaria.* ibidem.

QUÆST. II. *Qualiter integrè sit facienda quoad speciem & numerum.* pag. 389.

QUÆST. III. *An Circumstantia notabiliter aggravantes sint confitenda.* pag. 393.

QUÆST. IV. *An peccata dubia sint confitenda.* pag. 395.

QUÆST. V. *Quibus casibus licita sit Confessio non integra materialiter.* pag. 398.

QUÆST. VI. *An & qualiter moribundus possit absolvi qui nullum peccatum in particulari potuit confiteri.* pag. 400.

QUÆST. VII. *An Confessio debeat fieri ore, secreto & veraciter.* pag. 406.

QUÆST. VIII. *De praecepto Confessionis tam divino, quam Ecclesiastico.* pag. 408.

DISPUTATIO IV.

De Satisfactione, quæ est tertia pars materialis Sacramenti Poenitentiae & Indulgentiis. p. 411.

QUÆSTIO I. *An & qualis Satisfactio sit à Confessario in Sacramento Poenitentiae imponenda.* pag. 413.

QUÆST. II. *Qualiter Satisfactio à Confessario imposita sit acceptanda & implenda à poenitente.* pag. 416.

QUÆST. III. *De Effectu Satisfactionis Sacramentalis.* pag. 418.

QUÆST. IV. *Qualiter possit Poenitentia semel injuncta mutari.* pag. 419.

QUÆST. V. *An in Ecclesia sit potestas conferendi Indulgentias.* pag. 421.

QUÆST. VI. *An Indulgentia dentur per modum suffragii, an verò Absolutionis.* pag. 424.

QUÆST. VII. *Quisnam possit concedere Indulgentias.* pag. 425.

QUÆST. VIII. *Quem effectum habeant Indulgentia.* pag. 426.

QUÆST. IX. *Quomodo Indulgentia dividatur.* pag. 427.

QUÆST. X. *Qualiter ad concessionem Indulgentiarum requiratur causa.* pag. 428.

QUÆST. XI. *Qualis dispositio requiratur in lucrato Indulgentias.* pag. 429.

QUÆST. XII. *De Cessatione Indulgentiarum.* pag. 430.

QUÆST. XIII. *De Quibusdam concernentibus Indulgentiam Iubilæi.* pag. 432.

DIS-

INDEX TRACTATUM.

DISPUTATIO V.

De Ministro Sacramenti Poenitentiae. pag. 434.

QUÆSTIO I. *An solus Sacerdos habens jurisdictionem sit validus Minister.* ibid.

QUÆST. II. *Penes quos sit jurisdictio ordinaria, vel delegata.* pag. 438.

QUÆST. III. *Qualiter requiratur approbatio Episcopi.* pag. 440.

QUÆST. IV. *De ceteris requisitis in Confessario, & observandis in ministerio, defectibusque supplendis.* pag. 443.

QUÆST. V. *Quinam possint sibi eligere Confessarium.* pag. 448.

DISPUTATIO VI.

De Reservatione Casuum. p. 449.

QUÆSTIO I. *Quis possit reservare casus.* ibid.

QUÆST. II. *Quis possit directe absolvere à casibus reservatis.* pag. 451.

QUÆST. III. *An ob Reservationem liceat superiori absolutionem, vel poenitenti confessionem dimidiare.* pag. 454.

QUÆST. IV. *An Reservatio cesset, confesso invalidè aut oblito casu reservato.* pag. 455.

DISPUTATIO VII.

De Potestate Regularium in hoc foro. pag. 456.

QUÆSTIO I. *Quorum Confessiones quando & ubi possint Regulares audire.* ibid.

QUÆST. II. *A quibus casibus possint Confessarii Regularium absolvere.* pag. 457.

QUÆST. III. *De Potestate Regularium in suos subditos.* pag. 459.

DISPUTATIO VIII.

De Sigillo Confessionis. pag. 460.

QUÆSTIO I. *Quid sit Sigillum Confessionis, & quò jure obliget.* ibid.

QUÆST. II. *Ex qua Confessione oriatur Sigillum.* pag. 462.

QUÆST. III. *Quanam cadant sub sigillum Confessionis.* pag. 463.

QUÆST. IV. *Quinam obligentur servare Sigillum Confessionis.* pag. 465.

QUÆST. V. *Qualiter liceat usus notitiæ Confessionis extra illam.* pag. 466.

DISPUTATIO IX.

De Sacramento Extremæ Unctionis. pag. 470.

QUÆSTIO I. *An Extrema Unctio sit Sacramentum.* ibid.

QUÆST. II. *Qua sit materia hujus Sacramenti.* pag. 471.

QUÆST. III. *Qua sit forma hujus Sacramenti.* pag. 474.

QUÆST. IV. *Quis sit minister hujus Sacramenti.* pag. 475.

QUÆST. V. *Quibus hoc Sacramentum sit conferendum.* pag. 477.

QUÆST. VI. *Quos effectus habeat hoc Sacramentum.* pag. 479.

QUÆST. VII. *An hoc Sacramentum sit iterabile, & an ejus suscipiendi sit aliqua obligatio.* pag. 480.

DISPUTATIO X.

De Sacramento Ordinis. pag. 481.

QUÆSTIO I. *An in Ecclesia sit verum Ordinis, sive Ordinationis Sacramentum.* ibid.

QUÆST. II. *Quot sint Ordines, & quæ officia singulorum.* pag. 482.

QUÆST. III. *Quinam Ordines sint verum Sacramentum.* pag. 487.

QUÆST. IV. *Qua sit materia & forma singulorum Ordinum.* pag. 489.

QUÆST. V. *Quis sit Minister Ordinis.* pag. 493.

QUÆST. VI. *De Subiecto Ordinis.* pag. 497.

QUÆST. VII. *De Ætate, & Qualitate Ordinandorum.* pag. 498.

QUÆST. VIII. *De Titulo congruæ Sustentationis, & temporibus Ordinationum.* pag. 500.

QUÆST. IX. *De Effectu Sacramenti Ordinis.* p. 502.

QUÆST. X. *De Continentia sacris Ordinibus annexa.* pag. 503.

§. I. *An initiati sacris Ordinibus teneantur abstinere à Matrimonio.* ibid.

§. II. *An continentia sit annexa Ordinibus sacris ex Iure divino, vel ecclesiastico, an autem ex voto.* pag. 504.

§. III. *An ordinati in infantia aut ex metu obligentur ad Continentiam.* pag. 506.

§. IV. *An Ecclesia rectè Continentiam sacris Ordinibus annexerit.* pag. 507.

TRACTATUS V.

DE

SPONSALIBUS

ET MATRIMONIO.

pag. 509.

DISPU-

INDEX TRACTATUUM.

DISPUTATIO I.

De Sponsalibus. *ibid.*

QUÆSTIO I. Quid sint Sponsalia, qualiter contrahantur & obligent. *ibid.*

QUÆST. II. Qualem Consensum requirant Sponsalia, & qualiter expressum. pag. 512.

QUÆST. III. De Libertate, Ætate, & Solemnitate requisita ad Sponsalia. pag. 514.

QUÆST. IV. Quibus ex Causis Sponsalia dissolvantur. pag. 516.

DISPUTATIO II.

De Matrimonio secundum se. pag. 521.

QUÆSTIO I. Quid sit Matrimonium, Quando institutum & an licitum aut debitum. *ibid.*

QUÆST. II. An Matrimonium in lege nova sit propriè dictum Sacramentum. pag. 523.

QUÆST. III. De Materia, Forma & Ministro hujus Sacramenti. pag. 526.

DISPUTATIO III.

De Consensu Matrimoniali. pag. 528.

QUÆSTIO I. An & quorum Consensus requiratur & sufficiat ad valorem. *ibid.*

Qu. II. Qualiter Consensus parentum requiratur ad licitè ineundum Matrimonium. p. 529.

QUÆST. III. Qualiter Consensus conjugum sit exprimendus. pag. 530.

QUÆST. IV. Quomodo Consensus debeat esse liber à metu. pag. 532.

QUÆST. V. Qualiter sufficiat Consensus conditionatus. pag. 534.

QUÆST. VI. Qualiter instauretur Matrimonium defectu Consensus invalidum. pag. 536.

DISPUTATIO IV.

De Indissolubilitate, & Unitate Matrimonii. pag. 538.

QUÆSTIO I. An & qualiter indissolubile sit Matrimonium ratum. *ibid.*

QUÆST. II. An & qualiter indissolubile sit Matrimonium consummatum. pag. 540.

Qu. III. De Unitate Matrimonii. pag. 543.

DISPUTATIO V.

De Solemnitatibus Matrimonii & Matrimonio clandestino. pag. 546.

QUÆSTIO I. An Matrimonium clandestinum sit illicitum & invalidum. *ibidem.*

QUÆST. II. De Qualitate necessaria Parochi,

testium, ac presentia requisita ad Matrimonium. pag. 550.

QUÆST. III. Qualiter validari queat Matrimonium in facie Ecclesiæ invalidè contractum. pag. 552.

QUÆST. IV. De Proclamationibus seu Denuntiationibus Matrimonio præmittendis. pag. 553.

DISPUTATIO VI.

De Impedimentis Matrimonii. pag. 556.

QUÆSTIO I. De Impedimentis Matrimonii in communi. *ibid.*

QUÆST. II. De Impedimentis impediens seu merè prohibentibus. pag. 558.

QUÆST. III. De Impedimentis dirimentibus in communi. pag. 560.

QUÆST. IV. De Impedimento Erroris & conditionis servilis. pag. 562.

QUÆST. V. De Impedimento Voti & Disparitatis Cultus. pag. 564.

Qu. VI. De Impedimento Cognationis. *ibid.*

Qu. VII. De Impedimento Affinitatis. p. 566.

QUÆST. VIII. De Impedimento publicæ Honestatis. pag. 568.

QUÆST. IX. De Impedimento Criminis & Raptus. pag. 569.

Qu. X. De Impedimento Impotentia. pag. 571.

QUÆST. XI. De Dispensatione Impedimentorum Matrimonii. pag. 574.

DISPUTATIO VII.

De Debito conjugali seu Usu matrimoniali. pag. 576.

QUÆSTIO I. An & quomodo teneatur Conjux reddere vel petere debitum. *ibid.*

QUÆST. II. Qualiter impediatur petitio & redditio debiti. pag. 577.

QUÆST. III. An quovis tempore licitus sit usus matrimonii. pag. 579.

QUÆST. IV. Qualiter Usus conjugalis sit illicitus ratione modi. pag. 580.

QUÆST. V. Quò fine exercendus sit actus Matrimonii. pag. 581.

QUÆST. VI. An Dubius de valore matrimonii licitè petat & reddat debitum. pag. 583.

QUÆST. VII. An conjugibus licita sint oscula, tactus, aspectus & verba amatoria, seclusò periculò pollutionis. pag. 584.

QUÆST. VIII. De Debito Conjugum ad cohabitandum. *ibid.*

QUÆST. IX. De Divortio. pag. 585.

Conclusio Operis.

F I N I S.

TRACTATUS PRIMUS

D E

INCARNATIONE

VERBI

E T

MYSTERIIS

V I T Æ

CHRISTI.

P R Æ F A T I O.

GITUR in hoc Tractatu de abditissimo Incarnationis Mystério, ac ineffabili duarum naturarum divina scilicet & humana consortio in eadem persona, nempe Christo Iesu vero Deo & homine, per quem instauramur, & in viam salutis, unde per peccatum deflexeramus, reducimur.

Quod mysterium post illud Sanctissimæ Trinitatis est sublimissimum & cognitu difficillimum: soletq; communiter exprimi nomine Incarnationis. Quàmvis autem non defuerint Aliqui nimium latini, qui hoc tamquam non satis latinum reprehenderint: immo interdum Catholici (ut patet apud Athanasium seu potius alium Auctorem, Serm. de SS. Dei-para) illo sine addito uti formidarint, ne Verbum divinum solum carnem sine anima assumpsisse cum Apollinari & Ario sentire viderentur: rectissime tamen retinetur, quod passim ab antiquissimis Patribus usurpatum, & in Symbolo Nicæno sive Constantinopolitano fuit expressum. In tantis quoque misteriis non est adeò curanda verborum latinitas.

Vocabu-
lum in-
carnatio
non po-
test res-
pui.

Quid fig-
nificet.

Quin immo cùm mysterium sit novum, novum vocabulum latinum illius significativum oportebat institui. Abest etiam erroris periculum; quandoquidem nomine carnis hîc (utî & sæpè in Scriptura, ac signanter Ioan. 1. ubi dicitur: Verbum Caro factum est) intelligatur totus homo, sive humanitas, cuius significatur assumptio. Itaque Incarnatio importat actionem, quâ divina natura substantialiter unitur naturæ humanæ in unitate ejusdem personæ, hoc est, ita ut inde resultet unica persona, seu suppositum quod sit Deus homo. De hoc itaque grandi Mystério, ac pariter de Mystèriis vitæ Iesu Christi Dei hominis, qui factus est nobis exemplum, ut sequamur vestigia ejus, breviter hîc agemus.

DISPU.

DISPUTATIO PRIMA.

De Incarnatione secundum se.

Q U Æ S T I O I.

An Incarnatio sit possibilis, & naturaliter cognoscibilis?

I.
Incarnatio
est possibilis.

Ico I. Incarnatio est possibilis. Patet: quia Fides docet esse factam; nec aliundè ostendi potest implicantia.

Dices I. Deus esset pars componibilis; quod repugnat actui puro & simplici. Resp. non esset pars componibilis strictè, quæ videlicet est incompleta & toto imperfectior, atque ad partem se habet tamquam potentia perfectibilis, vel tamquam actus perfectivus, seu forma intrinsecè perficiens. Esset tamen, idque sine imperfectione pars componibilis latè; prout compositio nihil est aliud, quàm duorum unio. Sic enim verè, etsi non rigorosè, Deus componit Christum, ut tamen non sit quid incompletum nec toto Christo imperfectior, neque ab aliquo perficiatur, aut etiam alterum aliter quàm terminus extrinsecus perficiat, idque mediante unione quæ hypostatica dicitur, & in humanitate subiectatur, Deumque tamquam extrinsecum terminum respicit. Unde Christus juxta definitionem *V. Synodi Collatione 8. can. 4. & 7. & Synodi VI. act. 4. in Epistola Agathonis Papa*, est compositus, etsi non in toto rigore, de quo Concilia minimè curarunt. Ita *Scotus 3. dist. 6. q. 3. n. 2. D. Bonav. 3. d. 6. a. 1. q. 2.* & antiqui Scholastici communiter; etsi ab his discrepent quidam Recentiores in quæstione de voce, existimantes dicendum esse, quòd Christus etiam rigorosè sit compositus.

Quo sensu
Christus dici
possit com-
positus.

2.
Inter Deum
& humani-
tatem est
proportio in
ratione uni-
bilis, etsi
non entita-
tiva.

Dices II. Nulla est proportio inter Deum, utpote infinitum, & hominem utpote finitum. Resp. non esse quidem proportionem in perfectione entitativa; bene tamen in ratione unibilis aut terminabilis & terminantis: quemadmodum etiam Deus de facto terminat cognitionem & amorem humanum.

Dices III. Vi Incarnationis inciperet Deus dici homo, quæ nova denominatio deberet provenire à nova forma dominante, ex qua proinde sequeretur in Deo mutatio. Resp. illam denominationem in Deo sufficienter provenire ab humanitate sibi non intrinsecà instar formæ, sed copulatâ per unionem ad ipsum Deum terminatam: etsi humanitas sit pars intrinseca toti Christo, & humanitati intrinsecè insit ipsa unio. Quare patet in Deo nullam sequi mutationem. Vide *D. Bonav. 3. d. 1. a. 1. q. 1.* ubi optimè hanc quæstionem tractat.

Unio hypo-
statica ad
Deum ter-
minata non
causat in eo
mutatio-
nem aut no-
vam deno-
minatio-
nem intrin-
secam.

Dices IV. Impossibile est unionem non in-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

entionalem sed realem & physicam, qualis est hypostatica, terminari immediatè ad personam Verbi, & non ad Deitatem seu alias rationes ei identificatas (prout juxta Theologos in mysterio Incarnationis contingit) cum talis unio videatur debere terminari immediatè ad totam rem: quemadmodum & actio physica terminari absolutè nequit ad unam rationem, quin etiam terminetur ad aliam identificatam. Resp. id quidem videri difficillimum, etiam suppositâ distinctione formali Scoticâ (quâ sepositâ videtur vix aut ne vix conceptibile) non esse tamen id impossibile, Fides docet, nec aliundè ostenditur implicare. De actione est aliud: quia per hanc ponitur res in esse, nequit autem una formalitas existere sine altera; adeoque nec effici, nisi eadem actione quâ alia: si enim distinctâ, jam poterit Deus unam actionem separare ab alia actione, & consequenter ipsas formalitates actûs, quæ proinde non erunt contra suppositum formalitates, sed res strictè seu realiter distinctæ.

Unio potius
quàm actio
potest ter-
minari im-
mediatè ad
unum, quin
terminetur
ad aliud
realiter in-
dem, & for-
maliter di-
stinctum.

Petes I. An sola secunda Persona potuerit incarnari? Resp. æqualiter potuisse incarnari Patrem & Spiritum sanctum; cum ne apparet quidem ratio in contrarium possit allegari. Quàmvis congruum fuerit, ut Verbum caro fieret, & Pater mitteret Filium suum; ut sicut in sapientia (quæ Filio appropriatur) omnia sunt creata, sic & recrearentur, idemque diceretur filius Virginis, qui ab æterno erat Filius Patris Divini. Alias congruentias vide apud *D. Thomam 3. Parte q. 3. a. 8. D. Bonav. 3. d. 1. a. 2. q. 3.* & alios.

4.
Qualibet
Persona di-
vina po-
tuisset in-
carnari; sed
congruen-
tius Filius.

Petes II. An sola natura humana potuerit assumi? Resp. potuisse etiam assumi angelicam ob paritatem rationis. Idemque insinuat modus loquendi Apostoli *ad Hebr. 2. Nusquam Angelos apprehendit, sed semen Abrahe apprehendit.* Congruum tamen fuit pietati divinæ, ut potius generi humano per Incarnationem mederetur, quod totum in radice & per voluntatem alienam erat sauciatum; cum è contra plurimi angeli perseveranter steterint, & singuli angelorum peccantium ceciderint per proprium arbitrium. Alias adhuc congruentias addit *D. Bonav. 3. d. 2. a. 1. q. 2. in corp.*

5.
Assumi et-
iam potuis-
set natura
angelica.

Congruen-
tius tamen
humana
succurrit
divina Pie-
tas per In-
carnatio-
nem.

Immo juxta Doctores communiter potuis-
set etiam natura irrationalis assumi: cum non possit ostendi specialis implicantia. Confir-
matur: quia constat de facto assumptum fuisse corpus, & mansisse Verbo unitum, etiam dum mortuum adeoque irrationale erat. Similiter assumpti sunt sanguis aliique humores, etsi non informantur animâ rationali.

Potuisset
quoque as-
sumi natu-
ra irratio-
nalis.

A 2

Ma-

Immo &
accidens.

Majus dubium est, an potuerit assumi accidens. Et videtur verosimilius quod sic; non quidē ut accidens informet divinam personam, sed ut ad hanc terminetur, & ab ea tamquam mero termino dependeat. Si enim natura substantialis possit ita terminari ad personalitatem Verbi divini, absque eo quod intrinsecē immutet aut perficiat: cur similiter nequeat accidens absque informatione aut intrinsecā immutatione afficere divinam personam, quæ illud accidens sustentet merē terminando loco subjecti?

6.
An eadem
natura
creata pos-
sit simul
assumi à
pluribus
personis,
aut eadem
persona di-
vina assu-
mere plures
naturas.

Quæritur insuper, an eadem naturā creatā possit divinitus assumi simul à pluribus personis divinis, aut ē contra eadem persona divi-
na assumere plures naturas? Verū prior pars solet resolvi conformiter ad id quod quisque sentit de dependentia ejusdem effectus à pluribus causis totalibus: plerique enim qui censent illam esse possibilem (quod plurimi censent probabilissimē) consequenter hīc respondent affirmativē: qui autem illam censent implicare (ut Scotus & alii) censent consequenter non posse secundam vel tertiam personam terminare dependentiam naturæ creatæ, utpote jam totaliter terminatam & velut exhaustam v. g. per primam personam. In natura autem divina (inquiunt hī) est aliud; eod quod sit infinita, & tribus personalitatibus realiter identificata, adeoque non in potentia passiva ad unionem vel dependentiam ab illis. Non implicat tamen juxta nostrum Ioannem Poncium disp. 37. nu. 31. quod eadem natura creata assumatur simul à pluribus, sed partialiter dependendo à singulis, sicut idem effectus dependet etiā naturaliter à pluribus causis partialibus. De secunda parte quæsitū non est controversia: cū ne apparens in hoc sit contradictio, quod una divina Persona assumat plures naturas: cū etiam naturaliter plures effectus possint dependere ab eadem causa totali; persona autem assumens habeat se instar causæ.

7.
Intellectus
creatus ne-
quit viri-
bus natura
evidenter
cognoscere
Incarna-
tionem esse
possibilem.

Dico II. Incarnationis possibilitas non potest viribus naturæ ab intellectu creato evidenter cognosci. Colligitur ex Apostolo ad Ephes. 3. ubi hoc mysterium vocat *investigabiles divitias Christi* &c. Idem indicatur *Isaia* 53. *Generationem ejus quis enarrabit?* divinam scilicet & humanam, ut Patres explicant. Unde meritō Chrysostomus Hom. de S. Joanne Baptista ait: *Miraris quia ego nesciam? Omnis creatura ignorat.*

Ratio est: tum quia nequit intellectus creatus suis viribus attingere mysterium Trinitatis, adeoque nec Verbum divinum, cujus tamen personalitas in mysterio Incarnationis, prout jam facta est, involvitur: tum quia etiam loquendo de Incarnatione secundum se, nequit evidenter cognoscere nullam in hoc mysterio involvi contradictionem; quāvis enim intellectus fide illustratus apparentes contradictiones solvat, uti & circa mysterium Trinitatis, non tamen ita, ut contrarium fiat evidens.

8. Nec inde moveri aliquis debet ad judican-

dum Incarnationem esse impossibilem (prout Porphyrius, Celsus & quidam alii Philosophi possibilitatem Incarnationis negarunt, eod quod intellectu illam non possunt assequi) sed Christianus debet intellectum captivare ob auctoritatem primæ Veritatis; infidelis autem moveri notis fidei tum communibus, tum particularibus, quæ hoc mysterium faciunt evidenter credibile. Considerare insuper quilibet debet proprii intellectus imbecillitatem, qui etiam in obviis rebus cæcutit, & cui evidens est plurima etiam naturaliter esse possible, quæ tamen non assequitur, divinamque omnipotentiam longè superare nostram cognitionem, sicut divina natura & sapientia infinitè excedit nostram. Unde Augustinus Epist. 3. ad Volusianum rectè concludit: *Demus Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse.* Ad suadendam tamen seu conceptibilem faciendam possibilitatem adducunt Sancti unionem corporis puri cum puro spiritu, unde exurgit una natura humana: inde enim concipi potest, quod humanitas (quæ est ex parte spiritualis) sit unibilis puro & divino spiritui in unam personam.

Dico III. Intellectus sensibus alligatus non potest evidenter cognoscere mysterium Incarnationis, etiam postquam positum est: quia nihil sensibile in Christo ostendebat evidenter Dei Incarnationem: quāvis opera illius facerent eam evidenter credibilem. Verosimiliter tamen (etsi hoc negent etiam Varii Scotistæ) potest istud mysterium evidenter cognoscere intellectus sensibus non alligatus, quantum est de se: nam unio hypostatica est ens creatum, quod totum est proportionatum tali intellectui, ut inculcat Scotus 4. dist. 10. qu. 8. per totam. Quāvis autem Quodl. 14. n. 22. & seqq. paulò aliter loquatur de visione Dei (idemque est de Unione hypostatica, quæ similiter indirectè involvit ipsum Deum) tamen ibi solū problematice procedit. Nec obstat, quod intellectus etiam angelicus viribus suis clarè cognoscere nequeat Verbum divinum, quod est terminus hypostaticæ Unionis; potest enim clarè cognosci unio, etsi terminus solū cognoscatur abstractivè & confusè. Vide dicta in materia de Angelis d. 3. q. 2. n. 4. & seqq.

Dices: SS. Patres videntur negare cognoscibilitatem hujus mysterii, etiam dum positum est; quod proinde aiunt dæmonem latuisse. Resp. illos loqui de hominibus, quorum intellectus est sensibus alligatus; vel certè loqui de tempore, quo necdum erat positum. Quod ad dæmones attinet (de bonis Angelis non constat ex Patribus) illos latuit ex subtractione divini concursus; ideoque in Conclusionē dictum est: *quantum est de se.* Videtur tamen dæmonibus permissum fuisse, saltem tempore prædicationis, cognoscere arguitivè hoc mysterium, tum ex miraculis, tum ex impletione Scripturarum. Unde Luca 4. & 8. & Matth. 8. satis exprimitur, quod

Ob hoc ta-
men imme-
ritò nega-
retur ipsam
esse factam
aut possibi-
lem.

9.
Intellectus
sensibus al-
ligatus ne-
quit natu-
raliter in-
tueri In-
carnationem
jam
factam.

Secus est
juxta plu-
res Scotistæ
de intellec-
tu angeli-
co;

10.
Qualiter
tamen la-
tuerit dæ-
mones.

quoddam dæmones sciverint ipsum esse Christum, quem idcirco vocabant filium Dei altissimi: etsi non sciverint ita mysterium & fructum passionis; juxta illud 1. ad Cor. 2. Si cognovissent, numquam Dominum gloria crucifixissent (si tamen hoc de dæmonibus, & non de Principibus Judæorum intelligendum sit) etsi fortè aliquantulum suspicarentur, ideoque per uxorem Pilati passionem impedire dæmon niteretur, ut multi putant cum S. Leone Papa & Scoto: quàmvis Alii putent fuisse Angelum bonum.

QUÆSTIO II.

An Messias jam venerit?

11. Messias idem quod Christus seu unctus.

Iesum esse Messiam pertinaciter negant Iudæi.

12. Afferunt Christiani. Probat ex vaticinio Iacob. Gen. 49.

13. Sceptum de Iuda defecit in Herode.

MESSIAS idem Hebraicè quod græcè Christus, latinè unctus, designat hominem quemdam ex Judæis descendentem, à Deo & Prophætis prædictum, ac promissum in Regem & Salvatorem, de quo Samaritana Joan. 4. Scio quia Messias venit, qui dicitur Christus. Cui Salvator ait: Ego sum qui loquor tecum. De quo etiam nullus dubitat, qui se Christianum profitetur, sed neque apud perfidos Judæos dubium est, quin jam venerit homo ille qui dicitur Iesus, qui multa miranda fecit, & tandem fuit actus in crucem: cum hoc sit tam certum ex traditione & historiis, ipsoque Josepho eorum historiographo, quàm quoddam apud Macedones fuerit Alexander, vel apud Romanos Cæsar: pertinaciter tamen negant eum esse Messiam.

Oppositum autem probatur ex Scripturis veteris Testamenti, quas solas Judæi admittunt. Nam Gen. 49. prædicit Iacob: Non auferetur sceptrum de Iuda, & dux de femore ejus, donec veniat qui mittendus est, id est, Messias (ut vertit Chaldaea Paraphrasis) & ipse erit expectatio Gentium. Ubi apertè prædicitur in Tribu Iuda sive Gente Iudaica potestatem regiam sive principatum non defecturum, donec veniat Messias: constat autem evidenter illum multis sæculis irrecuperabiliter defecisse, ut non posset clariùs in aliqua Gente aut Natione deficere. Ideoque hoc ipsum etiam infensissimo Christianis Rabbino, Davidi Kimhi veritas extorsit, qui prophetiam Osee 3. v. 4. fatetur jam in Iudæis adimpleri, quando (inquit) nobis neque Rex est neque Princeps ex Israël, nec ullum neque Dei veri, neque idoli colendi instrumentum. Ergo Messias jam venit: atqui de nullo est apparentia, nisi de Iesu Christo; ergo Iesus ipse est Messias.

Defecit porrò sceptrum de Iuda, dum exclusâ gente Assamonæorum seu Machabæorum intrusus est Herodes alienigena, qui teste Josepho regnavit annis 37. & sub cuius regni finem Christus est natus. Ut proinde ly donec idem sit, ac sub idem tempus, sic scilicet ut rex alienigena & Messias invicem contingant: in tam immensa enim annorum multitudine, quæ

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

intercurrit inter vaticinium ejusque impletionem, modica ista antecessio regni inchoati Herodis pro nihilo reputatur.

Quod verò Herodes fuerit alienigena, & quidem Idumæus, testatur Josephus ferè contemporaneus, & tradunt Patres communiter. Nisi quoddam varii secuti Julium Africanum faciant eum genere Alalonitam, etsi in Idumæa natus. Quod equidem ad propositum nil refert. Et aliàs hac in re magis credendum Josepho, qui testatur fuisse genere Idumæum. Nullam verò apparentiam habet, quod Torniellus contendit eum fuisse Iudæum, & quidem de tribu Iuda. Infundatum similiter est, quoddam Scaliger contendit Idumæos non posse dici alienigenas, ex quo à Joanne Hyrcano edomiti omnes sunt Iudæis per circumcisionem aggregati; veluti Proselyti, ut testatur Iosephus. Hoc enim non obstat, quin Herodes appelletur & sit alienigena, scilicet genere seu familiâ, etsi non Religione. Idque intento Vaticinii sufficit, defecisse scilicet circa adventum Messiae sceptrum in populo Iudaico, datumque non descendenti ex Israël. Deinde gratis concessio, quoddam sive Torniellus sive Scaliger contendit, saltem perfectissimè defecit omnis regia & principalis auctoritas, quando amoto post nativitatem Christi Archelao Herodis filio, Iudæa redacta est in Provinciam, cui Præses gentilis à Romanis est assignatus. Quod etiam sufficeret ad convincendos Iudæos.

Major difficultas est, quomodo non dudum antea defecerit imperium seu principatus de Iuda; si non in captivitate Babylonica, aut etiam immediatè post, quando Zorobabel à Rege Persiæ datus fuit Iudæis in ducem; saltem tunc, quando deinceps summa potestas & gubernatio reipublicæ mansit penes Pontifices, tum ante tempora Machabæorum, tum illorum potissimum & successorum tempore. Quoddam autem quidam somniarunt Machabæos fuisse de tribu Iuda, manifestè repugnat Scripturæ 1. Machab. 2. ubi pater Machabæorum Mathathias dicitur Sacerdos ex filiis Joarib, adeoque non ex tribu Iuda, De qua nullus altari præsto fuit, ut ait Apostolus ad Hebr. 7.

Ad hanc difficultatem est triplex responsio. Prima est, Pontifices istos præsertim Machabæos, fuisse per lineam maternam ex tribu Iuda prognatos regiæque Davidis familiæ insertos. Quod quoad Machabæos esse in comperito, etiam apud Rabbinos sive Iudæos observat Baronius in apparatu ad Annales. Observatio tamen ista aliis non est certa. Eaque admittenda, adhuc difficultas est, quoddam (ut Iudæi censere solent) familia matris non sit familia. Minus valet, quod in probationem à quibusdam assumitur illud 1. Machab. 5. Viri Iuda magnificati sunt valde in conspectu omnis Israël. Ibi enim per Iudam intelligitur Judas Machabæus, qui, & viri sub eo militantes ob partas victorias erant apud cæteros nominati. Unde Versio Græca habet: Vir Iudas & fratres ejus &c. Qui tamen huic responsioni adhærere

Qui fuit alienigena Idumæus natione.

Etsi Proselytus, seu religione Iudæus.

Atque esto etiam natione Iudæus foret, adhuc ex vaticinio Iacob convinceretur Iudæi.

14. Difficultas movetur, quoddam dudum antea videatur defecisse sceptrum in Machabæis.

Ad quam est triplex responsio. prima responsio.

maluerit, dicere posset, etiam lineam maternam considerari eatenus, quod ubi feminæ præesse possunt (quas apud Judæos præesse potuisse, patet ex Debbora matre in Israël & ex Athaliæ regno) non censeatur sceptrum in familia illa defecisse, ex qua adhuc femina superest, vel quam mascula proles saltem secundum lineam femineam tangit, ut habet *Leonardus Marius* in hunc locum scribens.

15.
Secunda
responsio.

Secunda responsio est jus principatus mansisse penes tribum Juda, etsi interdum ex alia tribu assumerentur duces: sicut imperium erat penes Romanos, & regia potestas est penes Polonos, tametsi non raro eligerentur exteri. Sed contrà facit, quod alioquin ad sensum Scripturæ non defecisset sceptrum etiam per alienigenam, si Judæi in illum consensissent; prout teste *Josepho* postea in Herodem, præstito ei fidelitatis juramento, consenserunt. Deinde stabilito regimine Pontificum, successerunt sine electione filii parentibus, simul atque hi filios habuerunt, ut ex eorumdem genealogia constat.

16.
Tertia res-
ponsio.

Tertia responsio est multorum etiam Patrum, per Judam intelligi non solum tribum Juda, sed etiam totam Gentem, quæ ab ipso postea denominata, & ipsius tribui quodammodo incorporata fuit. q. d. Imperium gentis Judaicæ non auferetur ab ea, ita ut decidat in alienigenam, donec veniat Rex ille regum Messias. Nam maximè post captivitatem Babylonis quando tribus illa cum paucis ex tribu Benjamin, Levi & aliis in Palæstinam rediit, tam exigua fuit habitatio cæterorum, ut tum primum omnes Judæi sint appellati, & terra Judæa, Gensque & Regnum Judæorum, teste *Josepho*, *Eusebio* & aliis. Undè consequenter regnum censebatur istius tribus, etsi Principes ex alia tribu imperarent. Itaque ad Judam dirigendo quæ Genti Judaicæ convenirent, voluit significare Spiritus sanctus fore, ut tempore impletionis hujus vaticinii omnium tribuum & totius regionis esset nomen commune, scilicet populus & terra Juda, loquens sicut postea usus loquendi viguit. Quomodo nomen Juda etiam sumitur *Malach. 3.* & pluries *1. Machab. 1.* & alibi.

17.
Adventus
Messia sta-
bilitur ex
vaticinio
Danielis.

Probatur II. ex *Dan. 9.* ubi varia manifestè prædicuntur de adventu & passione Messia implenda intra 70. hebdomadas, annorum scilicet, quæ faciunt annos 490. adeoque certissimè jam à plurimis sæculis effluxerunt, undecumque sumatur hebdomadarum initium, & sive censeantur anni lunares, ut vult *Julius Africanus* & pauci alii, sive solares, ut habet vera & communis doctrina. Undè verè dixit noster *Lyranus in cap. 9. Dan.* in fine: *Non remanet Judæis excusatio ex diversitate computationum, cum tempus 70. hebdomadarum, qualitercumque computetur, jam per mille annos (adde tot alios centenos) transierit in præteritum, & ampliùs. Sola igitur obstinatio malitiosa tenet eos in perfida expectatione Messia.* Omnium tamen Interpretum, Patrum & Orthodoxorum sententiâ & calculo finitæ sunt hæ

hebdomades circa tempus Christi. Ipseque contextus clamat esse de eo sermonem: manifestumque est in eo esse impleta, quæ ibi prædicuntur, aut circa tempus ejus. Quamvis ob tam priscæ Chronologiæ obscuritatem & varietatem difficile sit primum & ultimum annum istarum hebdomadarum præcisè consignare, præsertim cum annorum computus ineundus sit magnâ ex parte juxta profanorum Scriptorum, quos sæpè contingit errare, historias. Undè mirum in modum variant Interpretes, dum alii initium sumunt à facultate per Cyrum Judæis concessâ circa restaurationem templi: Alii ab eadem per Darium postea renovatâ; de qua est sermo in *lib. 1. Esdræ*: Alii ab anno septimo Artaxerxis longimani (qui & Assuerus, cujus uxor fuit Hester) quo is misit Esdram in Jerusalem cum multis Judæis, concessâ ei omni petitione: Alii plerique ab anno 20. ejusdem, quo data est Nehemiæ facultas restaurandi urbem cum suis muris *2. Esdræ 2.* eò quod sic propriè accipiantur verba Gabriëlis Archangeli *Daniel. 9. Ab exitu sermonis, ut iterum edificetur Jerusalem, usque ad Christum Ducem hebdomades septem & hebdomades sexaginta duæ erunt*; quando nimirum Christus se ostendere incipiet tamquam ducem & Evangelii præconem. Ut autem rectus sit computus, dicunt hi Auctores intelligi annum vigesimum, non quo solus regnavit, sed junctis 10. annis, quibus fuit consors regni patris sui Xerxis. De quibus vide *Petavium lib. 12. de Doctrina temporum cap. 17. & sequent. Suarez hic disput. 1. sect. 2. & alios.*

Probatur III. ex *Aggai 2. adhuc unum modicum est, & commovebo cælum & terram &c. & veniet desideratus cunctis Gentibus, & implebo domum istam gloriâ Magna erit gloria domus istius novissima plusquam prima*; quia videlicet Deus non nebulâ quâdam, uti olim Templum Salomonis, quo erat secundum multò abjectiùs & humiliùs, sed suâ reali præsentia in humanitate assumpta illud implebit longè augustiùs & gloriosiùs. Cui consonat illud *Malach. 3. Et statim veniet ad templum sanctum suum dominator, quem vos queritis &c.* Quomodo autem unicum tantum modicum adhuc restabat tempore *Aggai* (qui hæc vaticinatus fuit tempore Darii Hytaspis, ut patet *1. Esdræ 5.* anno scilicet secundo regni ejus, adeoque quingentis & ampliùs ante Christum annis) quomodo statim venturus erat juxta vaticinium *Malachia*, sine modo advenerit. Immo quomodo secunda domus seu templum implebitur umquam majori gloriâ, aut dominator ad illud veniet, quod nunc à tanto tempore funditus est eversum?

Probatur IV. ex pluribus Prophetiis de nativitate ex Virgine in Bethlehem & tempore pacis, de Præcurfore, de ingressu humili in Jerusalem super asinam, de miraculis, de reliqua vita, passione, morte & resurrectione venturi Messia: quæ omnia exactissimè verificantur in Christo.

Proba-

18.
Item ex
Prophetia
Aggai.

Et Mala-
chia.

19.
Et aliis
Prophetiis
in Christo
impletis.

Denique ex
notis fidei.

Probatur denique ex Notis fidei Christi ianæ, tum generalibus, tum specialibus, putamiraculis, quibus hoc mysterium est confirmatum; ut patet ex actis Apostolorum & Ecclesiasticis Historiis, ipsisque operibus miraculosis Christi. Quo argumento ipse Christus probavit se esse Messiam, respondens discipulis Joannis Matth. 11. & Luca 7. *Euntes renuntiate Joanni, quæ audistis & vidistis: Cæci vident, claudi ambulant &c.* juxta illud vaticinium Isaia 35. *Deus ipse veniet & salvabit vos. Tunc aperientur oculi cæcorum &c.* Sicut itaque notæ fidei Christianæ, signanter miracula, faciunt eam evidenter credibilem etiam Gentilibus; sic quoque auctorem ejusdem Jesum Christum seu Messiam: idque potiori sanè fundamento, quam Judæi ipsi sibi vel aliis credibile facere valeant, Moysen, Isaia & similes fuisse veros Prophetas à Deo missos.

20.
Iudaorum
cæcitas cum
suo funda-
mento dete-
gitur.

Decipiuntur autem Judæi expectantes Messiam divitem, & multas divitias afferentem; qualiter depingitur Ioëlis 3. Isaia 6. Amos 9. Quod tamen spiritualiter est intelligendum: cum alibi depingatur pauper & humilis, vir dolorum & sciens infirmitatem, cujus livore sanati sumus. Similiter quæ de habitatione lupi cum agno, & exaltatione templi & montis Sion prædicuntur, de pace & gloriâ spirituali Ecclesiæ sunt intelligenda. Denique errant Judæi, quia non noverunt distinguere duplicem Messiae adventum, primum humilem, quando venit iudicari, secundum in Majestate, quando venturus est cum gloria judicare. De quibus tamen adventibus diversimodè locuti sunt Prophetæ.

21.
Cur Messias
venerit in
fine tempo-
rum.

Petes, cur Messias venerit in fine temporum potius, quam in principio? Resp. cum D. Bonavent. 3. dist. 1. art. 2. quest. 4. ob quadruplicem rationem. I. ob peccatum puniendum. In hoc enim manifestatur divinæ ultionis severitas, quæ tantos clamores sustinuit, antequam vellet descendere, Adamo interim cum sua posteritate in lympo exulante à paradiso. II. ad morbum melius curandum, ingestâ meliori infirmitatis notitiâ, ut sic homo ante curationem de sua impotentia & ignorantia, tam in lege naturæ quam scriptâ convictus, confugiendo ad divinam gratiam efficaciter curaretur. III. quia recto ordini congruebat, ut plenum & maximum beneficium usque ad diem seu temporis plenitudinem differretur. IV. ut sic incarnationis beneficium amplius commendaretur; quod enim amplius differtur & diutius desideratur, pretiosius reputatur: & ideo hoc inter Dei beneficia pretiosissimum, prius debuit esse desideratum & expectatum, quam exhibitum. Aliæ adhuc excogitari & adferri possent congruentiæ, quas Nonnulli congerunt.

QUESTIO III.

An Messias in lege promissus fuerit
verus Deus & verus homo?

Dico I. Messias est verus Deus. Est de fide ex Symbolo Nicæno, ac pluribus utriusque paginæ Scripturis contra Iudaos, Arianos, Ebionitas, Carpocratianos, Cherinthianos, Photinianos & plures alios hæreticos negantes divinitatem Christi, qui videri possunt apud nostrum Alphonsum à Castro V. Christus, Hæresi.

22.
Messias est
verus Deus.

Probatur I. ex Isaia 9. *Parvulus filius datus est nobis, & vocabitur admirabilis, consiliarius, Deus &c.* Cap. 35. *Deus ipse veniet, & salvabit vos: tunc aperientur oculi cæcorum &c.* Baruch 3. *Hic est Deus noster, & non altimabitur aliis adversus eum....* Post hæc in terris visus est &c. Psal. 109. David adæquat eum Domino Deo dicens: *Dixit Dominus Domino meo: Sede à dextris meis &c.* Ex utero ante luciferum genui te. Quo etiam loco Davidis ipse Christus usus est contra Judæos existimantes Messiam esse tantum filium David: quia Pater non vocat filium Dominum.

Probatur ex
Testamento
veteri.

Probatur II. specialiter contra Hæreticos ex novo Testamento Ioan. 1. *Deuserat Verbum &c.* Et *Verbum caro factum est &c.* Cap. 8. *Antequam Abraham fieret, ego sum.* Cap. 10. *Ego & Pater unum sumus.* Cap. 20. dixit ei Thomas: *Dominus meus & Deus meus.* Et Epist. 1. c. 5. *Hic est verus Deus.* Et ad Rom. 9. *Ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus.* Et alibi sæpissimè. In eandem veritatem conspirant omnia Concilia & Patres. Vide Scholasticos, tum hîc tum in materia de Trinitate, ubi ex professo ostendunt, & nos quoque ostendimus d. 1. de Trinit. quest. 1. contra Arianos, secundam Personam, & consequenter Christum esse verum Deum.

Et novè.

Probatur III. ex communibus notis fidei, & ex specialibus hujus mysterii, ut sunt miracula, tum ab ipso Christo, tum à Christianis facta in confirmationem divinitatis ipsius; quæ faciunt etiam illud Paganis evidenter credibile. Accedit, quod tum hoc mysterium, tum etiam alia, fuerint tanto antè tempore prænuntiata per oracula Prophetarum & Sybillarum, ac tam manifestè impleta: quæ tamen constat non esse conficta à Christianis, quorum ne quidem nomen adhuc erat auditum. Urget hoc eleganter Augustinus l. 18. de Civit. cap. 46. Theodoretus serm. 10. de Providentia.

Atque ex
notis fidei.

Dico II. Messias est etiam verus homo. Est de fide contra Manichæos, aliosque Hæreticos asserentes Verbum divinum assumptisse corpus phantasticum; adeoque tantum apparenter fuisse hominem, natum, passum, resuscitatum &c. Est etiam contra Anabaptistas negantes Christum habuisse veram carnem ex Virgine assumptam, sed habuisse cælestem &

23.
Messias est
etiam verus
homo.

divinam ex Patris essentia genitam teste *Bel-
larmino lib. 3. de Christo cap. 1.* Denique do-
cuerunt & putarunt *Ariani* in Christo non esse
veram animam, sed Verbum (quod sentiebant
non esse Deum, sed supremam creaturam) ei
fuisse loco animæ.

*Vt semper
Ecclesia
tradidit,*

*Propheta
prænutia-
runt,*

24.

*Scriptura
novi Testa-
menti pa-
ter ex-
pressit.*

Sed Catholica veritas semper fuit in Ec-
clesia credita, in Symbolis fidei expressa, & in
pluribus Conciliis definita. Cui etiam con-
sentiunt Iudæi, quibus nihil certius fuit, quàm
Messiam fore verum hominem ex semine A-
brahæ & femore Jacob, filium David: prout
in Prophetis clarè continetur. Verùm quia
Manichæi vetus Testamentum non admittunt,
Probatur ex *Ioan. 1. Verbum caro factum est.*
Et *cap. 8. Queritis me interficere hominem &c.*
Ad Rom. 5. Si unius delicto multi mortui sunt,
multò magis gratia Dei & donum in gratia unius
hominis Iesu Christi in plures abundavit. Et a-
libi passim dicitur homo & filius hominis.
Quæ loca semper in sensu proprio sunt intel-
lecta. Et meritò: nam si in rebus ad fidei
fundamentum spectantibus Scriptura loque-
retur ambigüe, vel secundum apparentiam,
omnia essent incerta, falsisque interpretatio-
nibus exposita.

*Totaque
Historia
Evangelica
evincit,*

*Vt & finis
Incarna-
tionis.*

*Quo sensu
Christus
dicatur
factus in
similitudi-
nem homi-
num.*

Deinde idem convincit tota Historia E-
vangelica, in qua describitur Christi genealo-
gia, conceptio, nativitas ex Virgine, vita in
terris acta: scribitur locutus fuisse, ambulasse,
fatigatus fuisse, comedisse, flevisse, multa
tormenta, mortemque crucis subiisse. Ipse
etiam Christus *Matth. 26.* de seipso ait: *Tris-
tis est anima mea usque ad mortem &c.* Et *Ioan.*
12. Nunc anima mea turbata est. Et *Luca 24.*
Videte... quia spiritus carnem & ossa non habet,
sicut me videtis habere. Quibus significat se
habere veram animam & verum corpus. De-
nique idem satis convincit finis Incarnatio-
nis: nam si non esset verus homo, genus hu-
manum redimere non potuisset, utpote inca-
pax omnis meriti & satisfactionis. Quo ar-
gumento passim utuntur Patres.

Dices: *Ad Philipp. 2.* dicitur Christus in
similitudinem hominum factus, & habitu inven-
tus ut homo. Resp. Scripturam loqui de simi-
litudine, non tantum apparenti, sed verâ,
scilicet in specie humana; prout intelligitur
quod *Genesis 5.* dicitur Adam genuisse filium
ad imaginem & similitudinem suam. Deinde
cum *Chrysostomo* & aliis Patribus vox homo ex-
plicari potest de puro homine ex semine viri
concepto & peccatis obnoxio; talis enim vi-
debatur Christus, sed non erat.

Q U Æ S T I O IV.

*An in Christo sint due Naturæ, &
una Persona?*

25.
*Refertur
error Nes-*

Nestorius Patriarcha Constantinopolita-
nus (cui præter plures Græcos adhæsit
aliquamdiu *B. Theodoretus*; quàmvis postea

in *Concilio Calcedonensi act. 8.* errorem suum
retractaverit) tempore Innocentii I. docuit
in Christo esse duas personas, divinam & hu-
manam, sicut in ipso sunt duæ integræ naturæ.
Unde dicebat inter illas personas tantum esse
moralem seu accidentalem unionem; ex qua
proinde non resultaret quid unum substantiale,
sed potius complexum accidentale, quod uno
nomine appellatur Christus. Conjunctionem
autem illam explicabat per hoc. Primò,
quod persona Verbi divini speciali quâdam
ratione habitabat in persona hominis tamquam
in suo templo. Secundò, quod Verbum &
ille homo erant invicem amore conjunctissimi.
Tertiò, quod persona humana erat instru-
mentum quo utebatur Verbum Dei ad patran-
dum miracula & egregias operationes. Quar-
tò, quod Verbum isti homini participaverit
nomen & dignitatem suam, ut vocaretur, co-
leretur & adoraretur tamquam Deus & Dei fi-
lius, non propter seipsum, sed propter Ver-
bum conjunctum, sicut adorantur Dei ima-
gines. Quare dicebat purum hominem esse ex
Maria natum; quæ proinde dici non possit
Deipara. Similiter passionem, mortem & re-
surrectionem soli isti homini ex Virgine nato,
nullatenus autem Deo censebat posse attribui.

Hunc errorem dum acriter impugnaret *Eutiches*
Abbas cujusdam Monasterii Constanti-
nopolitani tempore Leonis I. lapsus est in ex-
tremè oppositum (cui adhæsit *Dioscorus* Episcopus
Alexandrinus, homo flagitiosissimus) docens,
quod sicut in Christo tantum est
una persona, sic etiam tantum sit una natura,
ignorans, quomodo unitas personæ necessariò
asserenda cum pluralitate naturarum consisteret.
Unde ex divina & humana censuit factam
esse unam naturam; idque conversione divi-
nitatis in carnem, vel (ut alii putant ipsum
sensisse) conversione humanitatis in divinitatem,
vel (ut ejus mentem explicant Alii) transmutatione
utriusque in tertiam naturam: & hoc vel mixtione,
prout elementa transmutantur in corpus mixtum;
vel compositione, prout ex materia prima & forma fit
compositum physicum. Alii denique censent ipsum
(quod est commune Hæreticis) in expositione
sui erroris sibi non satis constituisse.

Dico I. In Christo tantum est una Persona,
quæ verè & substantialiter est Deus homo.
Est de fide ex *Concilio Ephesino*, quod specialiter
contra Nestorium fuit congregatum, aliisque
pluribus Conciliis. Idem patet ex Symbolis
fidei: nam in *Symbolo Apostolorum* ille
qui est *unicus filius Dei*, dicitur *natus ex Virgi-
ne, passus &c.* *Symbolum Constantinopolitanum*
dicit: *Vnum Dominum Iesum Christum natum*
ante omnia secula, qui incarnatus est ex Maria
Virgine, crucifixus &c. Et clarissimè in *Symbolo*
Athanasii dicitur: *Qui licet Deus sit & ho-*
mo, non duo tamen, sed unus est Christus
unus omnino non confusione substantia, sed uni-
tate persona.

Eadem veritas colligitur ex Scriptura, quæ idemque
unum

*torii divi-
dentis in
Christo
personas.*

26.
*Refertur
error oppo-
situs Euti-
chetis sta-
tuentis
in Christo
unicam
naturam.*

27.
*In Christo
est unica
persona,
Deus ho-
mo,
Iuxta Con-
cilia &
Symbola
Ecclesie.*

patet ex *Scriptura*, unum & eundem à parte rei existentem vocat Deum & hominem, & quæ in uno loco dicit de Deo vero, in alio dicit de vero homine: quod non rectè fieret, si non una, sed duæ essent personæ accidentaliter tantum unitæ. Confirmatur: quia duæ substantiæ integræ, accidentaliter tantum unitæ, non denominant se invicem substantialiter, sed tantum accidentaliter; v. g. homo non dicitur vestis, sed vestitus: & proinde juxta sententiam Nestorii non rectè Deus diceretur homo, aut contra.

Et incon-
venienti-
bus qua ex
errore Nes-
torii se-
quantur.
Probatur insuper: quia ex sententia Nestorii sequitur totam Trinitatem esse incarnatam, cum unio accidentalis, quam Nestorius ponit inter divinitatem & humanitatem Christi, non magis respiciat Verbum, quam Patrem & Spiritum Sanctum. Deinde sequeretur multos alios Sanctos fuisse à Deo assumptos: cum inter hos & Deum similes accidentales uniones intercesserint. Denique secundum fidem Christus est simpliciter unus; cum tamen juxta sententiam Nestorii deberet simpliciter dici duo, utpote duplex suppositum completum.

28. Ob distinc-
tionem na-
turarum
dicitur in
Christo al-
iquid pati,
aliud mi-
raculis co-
ruscare.
Dices I. Leo Papa Epist. 10. ad Flavianum c. 4. ait de Christo: *Vnum coruscant miraculis, aliud succumbit injuriis*. Resp. hoc posse dici ob distinctionem naturarum; quamvis alius masculinè significaret distinctionem suppositorum seu personarum. Unde dicta propositio post longam controversiam fuit in Concilio Calcedonensi admissa. Et Gelasius Papa can. Sancta Romana d. 15. præfatam S. Leonis Epistolam canonizat, Cujus (inquit cum Synodo Romana) *textum quispiam si usque ad unum jota disputaverit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit*.

Christus
quæ filius
Virginis est
et consub-
stantialis
ac poste-
rior.
Dices II. Filii debent parentibus esse consubstantiales, eisque posteriores: atqui Christus Deus non est Virgini consubstantialis, estque eâ prior totâ æternitate: ergo Christus Deus non est filius Virginis, nec ipsa est Deipara: sed sunt duæ personæ filius Dei, & filius Virginis. Resp. filios debere parentibus esse consubstantiales, nec posse priores esse secundum naturam, quam ab illis acceperunt, ac proinde cum Christus Deus acceperit naturam humanam à Virgine, est secundum illam consubstantialis, ac Virgine posterior, adeoque verè & propriè est illius filius; prout definivit Concilium Ephesinum, & Synodus V. Collat. 8. can. 6. contra impiissimum Nestorium asserentem, quod B. Virgo sit, non Theotocos seu Deipara, sed solum Christotocos seu Christipara.

29. In Christo
sunt duæ
naturæ in-
confusæ, di-
vina &
humana.
Dico II. In Christo fuerunt duæ naturæ integræ & inconfusæ, scilicet humana & divina. Est de fide contra Eutichianos & quosdam iis affines Hæreticos. Probatur I. quia nisi hæ duæ naturæ in Christo essent integræ & inconfusæ: Christus non esset verus Deus aut verus homo; quod est contra Scripturas. Similiter plurimæ Scripturæ de Christo agen-

tes non possunt verificari nisi ratione divinæ naturæ, v. g. quod sit æqualis & unum cum Patre &c. Aliæ non nisi ratione humanæ naturæ, v. g. quod sit minor Patre, natus ex Virgine, fatigatus &c.

Probatur II. ex Conciliis, Calcedonensi (quod fuit contra oppositam hæresim congregatum) act. 5. Synodo V. & VI. & pluribus aliis. Quibus adde Symbolum Athanasii supra relatum, & omnes sanctos Patres, quorum multi referuntur in Concilio II. Hispalensi cap. ult.

Probatur III. Quia juxta sententiam Eutichianorum deberet tota Trinitas dici incarnata; cum immutatio ista affecerit immediate ipsam divinitatem, & tamen non Pater aut Spiritus S. sed Verbum caro factum est. Joan. 1.

Probatur IV. Quia evidenter repugnat naturæ divinæ, ut per transmutationem aut mixturem fiat una cum natura humana, ut per se patet. Per compositionem etiam duæ naturæ integræ (quales sunt divina & humana) non possunt coalescere in unam tertiam, ut apud omnes Philosophos est indubitatum, qui censent hippocentaurus esse entia fictitia & chymica. Confirmatur: quia Christus tunc nec esset Deus, nec esset homo, sed illa tertia natura, sicut homo non est corpus vel anima. Si autem humanitas verteretur in divinitatem, non esset homo; si divinitas in humanitatem, non maneret Deus. Quare dicendum est cum Catholicis in Christo remanere duas naturas distinctas, quæ tamen statuunt unum Christum sive personam, intercedente eadem personalitate Verbi, quæ divinam Christi naturam intrinsecè, humanam verò extrinsecè loco personalitatis propriæ terminat.

Dices I. Joan. 1. dicitur: *Verbum caro factum est*: ergo versum est in carnem. Resp. Neg. Consequ. nam (ut rectè Gregorius lib. 9. Epist. 61.) *Verbum carnem dicimus factum, non immutando quod erat, sed suscipiendo quod non erat*.

Dices II. Cyrillus lib. 1. de Recta fide ad Reginas non longè à principio ex Athanasio ait: *Confitemur etiam ipsum esse filium Dei, & Deum secundum spiritum, & filium hominis secundum carnem; non duas naturas & unum filium, unam quæ adoratur: & unam quæ non adoratur, sed unam naturam Dei Verbi incarnatam & adorabilem cum carne sua unâ adoratione*. Resp. Patres istos tantum negasse plures naturas subsistentes diversis subsistentiis; adeoque sic divisas, ut una adoraretur & non altera; prout dixit Nestorius. Alioquin de mente Athanasii contrariâ Euticheti clarè constat ex Symbolo ejus. in quo ait de Christo: *Unus autem non conversione divinitatis in carnem &c.* Similiter de mente Cyrilli constat ex lib. de Incarnat. c. 12. & Epist. ad Joannem Antiochenum, quæ lecta fuit in Concilio Calcedonensi, per quam error Eutichetis manifestè convincitur. Ideoque lectâ hæc Epistolâ fuit parvipensa allegatio Hæreticorum, in quorum favorem alia quædam verba supradictis similia retulerat Eustachius Episcopus Veritensis; quæ tamen præcisè apud

Christus
non foret
verus Deus
aut verus
homo.

Totaque
Trinitas
dicenda fo-
ret incar-
nata.

Figmentum
quoque Eu-
tichiano-
rum de
confusione
naturarum
implicat:

Retinenda
proinde
doctrina
catholica:
quæ decla-
ratur.

30.
Verbum non
conversione
sed as-
sumptione
caro fac-
tum:

Explican-
tur Atha-
nasius & Cy-
rillus.

pud *Cyrillum* non reperiuntur, Immo sensum catholicum satis indicant verba objecta, dum *Cyrillus* ait: *Vnam naturam Dei Verbi adorabilem cum carne sua.*

31.

Arguitur ex dualitate naturarum sequi in Christo dualitatem personarum. Respondetur juxta opinionem statuentem personalitatem creatam in modo positiui realiter superaddito. Opposita sententia praefertur.

Dices III. Si in Christo sint duae naturae completae, etiam essent duae personae admittendae: cum persona nihil sit aliud, quam substantia rationalis completa. Resp. Neg. seq. Ad probationem plurimi probabiliter respondent, personam etiam creatam ultra naturam completam importare entitatem aliquam modalem, quae subsistentia vel personalitas dicitur, & naturam incommunicabilem reddit; prout etiam cernitur in personis divinis triplex positiva personalitas. Quae entitas cum non sit assumpta à Verbo, sed vices illius suppleverit Verbi personalitas, patet quomodo in Christo possit esse duplex natura & una persona.

Scotus tamen 3. d. 1. q. 1. & alibi, & plures Recentiores longè veriùs censent personam creatam nihil esse aliud quam naturam rationalem completam per se subsistentem, id est, non unitam de facto alteri à quo dependeat; siue (ut *Quidam* loquuntur) quae proprietates individuales habeat tamquam suas, & non alterius suppositi. *Siquidem persona res sui juris est*, ut loquitur *Paschasius* citatus in *Epist. Synodica Concilii Francofordiensis*; consistens scilicet per se ab aliis separata, quibus nequidem exigat uniri. Juxta quem dicendi modum personalitas superaddit naturae rationali completae solam negationem; quae cum per ipsam unionem ad Verbum destruat se seu impediatur, patet Verbum non assumpsisse personam, sed tantum naturam humanam; adeoque cum unitate personae consistere pluralitatem naturarum.

Quam valde congruere mysterio Incarnationis ostenditur.

Quare hic dicendi modus valdè congruit mysterio, & ex eo stabilitur. Hoc ipso namque quod humanitas unitur Verbo, implicat in terminis manere personalitatem creatam, supposito quod haec sit quaedam negatio communicabilitatis seu unionis ad alienam substantiam, cum haec negatio formaliter tollatur per ipsam unionem ad Verbum. Quare juxta hunc modum manifestè patet, quam rectè Concilia & Patres ex ipsa assumptione humanitatis à Verbo concludant destructam seu praepeditam fuisse personalitatem creatam; sicque tacite doceant mysterium Incarnationis non potuisse constare, seu assumptionem naturae humanae esse impossibilem, si haec propriam retinisset personalitatem. Quod etiam docent communiter illi Theologi, qui personalitatem creatam statuunt in modo positiivo; ut patet apud *Prapositum* q. 4. art. 3. dub. 4. Quo tamen supposito nulla apparet esse collectio praefata; praesertim supposito, quod non repugnet eandem naturam creatam posse simul terminari à pluribus personalitatibus alienis (quod Alii passim supponunt) cur enim tunc repugnaret cum aliena retineri propriam personalitatem, potius quam terminari duplici personalitate aliena?

Difficultas, quam alii patiuntur, declaratur.

Nullatenus tamen huic mysterio consonat doctrina *Durando* adscripta de sola distinctione rationis inter naturam & personam creatam: sola enim distinctio ista non sufficit ad separabilitatem realem humanae naturae à personalitate creata quam tamen separabilitatem fides certissimè adstruit in Christo. Verum quidem est dari gradum metaphysicum substantiae cui libet identificatum, à quo formaliter dicitur omnis illa, adeoque etiam humanitas Christi, per se subsistere, id est, non inhærere alteri instar accidentis. Sed gradus iste non est subsistentia, quae facit formaliter substantiam quatenus eam affectam esse incommunicabilem, seu suppositum aut personam; uti fides docet.

32.

Sententia solam distinctionem rationis inter naturam & personam creatam statuens non congruit mysterio Incarnationis.

QUESTIO V.

De natura Actionis incarnativae, & Unionis hypostaticae.

HAc quaestione declarandum est, quae sit actio incarnativa, quod principium, & quis terminus: cumque terminus per illam productus sit ipsa Unio hypostatica, eadem operâ natura & excellentia illius ostendetur.

33.

Dico I. Incarnatio est actio quâ natura humana unitur Verbo, adeoque per ipsam ponitur unio, quâ humanitas formaliter Verbo unitur. Ita *Scotus* 3. d. 1. q. 1. n. 3. & 13. *Suarez*, *Vasquez* & alii plerique. Ratio est: quia per Incarnationem constituitur Christus in ratione compositi ex Verbo divino & naturâ humanâ: atqui sic constituitur formaliter per unionem utriusque; sicut alia composita quâ talia per uniones proportionatas: ergo Incarnatio est actio productiva talis unionis.

Incarnatio est unio seu actio productiva unionis Verbi cum humanitate.

Nec dici potest cum Nonnullis, per actionem incarnativam conflare unam Christi personam ex duabus naturis compositam, absque eo quod aliquid etiam in natura humana producat, quo mediante ipsa unitur Verbo: cum enim intercedat hic vera actio, scilicet unio duorum extremorum, necessariò intervenit terminus actus sive productus, saltem in humanitate, quae sola est capax novae formae in ea producendae. Confirmatur: quia res distinctae non coalescunt in unum compositum, nisi mediante unione distinctâ: nam ipsae partes possent unioni praexistere, siue absque ea existere; indistantia quoque vel quaecumque approximatio aut intima praesentia localis partium potest esse, quin uniantur, v. g. dum anima separata intimè penetrat corpus, De quo in *Physica*. Vide *Vasquez* d. 18. c. 1. *Prapositum* q. 2. art. 7. dub. 1.

34.

Actio incarnativa nequit concipi sine novo termino actio, quae est unio.

Haecque necessariò media est etiam inter alia composita.

Neque etiam potest dici cum quibusdam *Thomistis*, Incarnationem esse actionem productivam humanitatis Christi; tum quia actio incarnativa est maximè supernaturalis; productio autem humanitatis Christi est actio naturalis, ut ipse terminus productus est naturalis, tum quia per incarnationem ponitur Christus, Deus homo, per aliam autem actionem ponitur

35.

Incarnatio nequit statui actio productiva humanitatis Christi.

ponitur humanitas; qui sunt termini distincti, adeoque & ipsæ actiones. Confirmatur à simili: quia productio hominis est distincta à productione animæ rationalis, sicut & hominis reproductio, ad quam nimirum corpore & animâ præsuppositis solum requiritur productio unionis animæ cum corpore: ergo similiter incarnatio est distincta à productione humanitatis; utpote unio Verbi cum humanitate. Adde corpus & animam mansisse in triduo unita Verbo, humanitate non existente: hujus itaque productio non est productio unionis hypostaticæ cum Verbo.

Nec obstat quòd *Leo Papa Epist. 11. ad Julian. Episc. Coensem* dicat: *Natura nostra non sic assumpta est, ut prius creata, post assumere- tur, sed ut ipsâ assumptione crearetur.* Nam (ut patet ex contextu, & ex antithesi) solum vult humanitatem non prius tempore extitisse, sed ejus creationem fuisse simul cum ipsa assumptione.

36. Minus quoque placet paucorum Recen-
 Productio
 humanita-
 tis nequit
 statui esse
 ipsa unio
 hypostati-
 ca.
 tiorum ea explicatio, quâ statuunt productio-
 nem humanitatis esse ipsammet Unionem hypo-
 staticam. Tum quia unio debet effici per ac-
 tionem ad se directè terminatam, productio
 autem humanitatis nequit effici per ejusmodi
 actionem; cum ad actionem non detur dis-
 tincta actio. Tum quia unio & actio non vi-
 dentur posse coalescere in unicum indivisibi-
 lem modum, uti nec unio & ubi, aliæve res-
 pectus disparati, habentes singuli singula fun-
 damenta & terminos adæquatos. Tum quia
 humanitas præsupponitur naturâ unioni sui ad
 Verbum, uti cætera unibilia; non præsuppo-
 nitur autem productioni sui. Tum quia Unio
 hypostatica esset alioquin productio unionis a-
 nimæ cum corpore; utpote in qua formaliter
 consistit productio humanitatis, suppositâ sci-
 licet (quæ in resurrectione Christi suppone-
 batur) existentiam animæ & corporis. Tum
 quia humanitate non existente in triduo mor-
 tis adhuc existebat Unio hypostatica corporis
 & animæ cum Verbo. Tum quia si humanitas
 tempore præextitisset assumptioni sui ad Ver-
 bum; Unio hypostatica foret utique distinc-
 ta. Et quidem de facto sic præextitit materia
 prima; cujus proinde productio non est Unio
 hypostatica: & consequenter nec productio
 animæ aut humanitatis.

37. Dices: Non aliter potest ostendi absoluta
 Neque est
 identitas
 unionis
 cum pro-
 ductione
 humanita-
 tis defen-
 denda
 Christi
 impeccabi-
 litati ne-
 cessaria.
 omnino impeccabilitas humanitatis Verbo u-
 nitæ, peccato saltem unionis destructivo.
 Quæ tamen in præmissa explicatione satis os-
 tenditur: destruendo enim unionem destrue-
 ret humanitas se ipsam, cujus supponeretur esse
 productio: quare cum in instanti peccati non
 possit manere unio, non posset quoque mane-
 re producta per illam humanitas; quæ tamen
 esse debet, dum peccat. Resp. in primis jux-
 ta doctrinam *Scotistarum* impeccabilitatem hu-
 manitatis Verbo unitæ solum esse de potentia
 ordinaria. Deinde cum planum sit non esse
 saltem necesse, ut producat humanitas per

ipsam Unionem hypostaticam, adhuc non
 ostenderetur Christum simpliciter aut huma-
 nitatem Verbo unitam esse absolutè impecca-
 bilem, casu quo scilicet distinctè produceretur
 & distinctè uniretur. Et sanè non apparet
 credibile Auctoritates Christi impeccabilitatem
 adstruentes ad hanc speculationem velut
 omnimodæ impeccabilitatis fundamentum
 respexisse: sed potius ad excellentiam huma-
 nitatis suppositâ unionem; quæ qualem impec-
 cabilitatem inferat, infra dicetur. Dato au-
 tem, quòd hæc admitti debeat omnimoda
 & absoluta vi Unionis hypostaticæ, sufficeret
 illam prius naturâ supponi sive inesse humani-
 tati quàm hæc quidquam operetur: sic enim
 humanitas nullo instanti temporis posset unio-
 nem, utpote singulis instantibus priorem na-
 turâ quàm sit operatio, peccando amittere.
 Et verè Unio hypostatica prius naturâ inest,
 quàm humanitas connaturaliter agat: cum
 prius quàm operetur sit complenda per suppo-
 sitalitatem. Ob quod etiam actiones sunt sup-
 positorum

Dico II. Principium Incarnationis seu
 causa effectiva Unionis hypostaticæ est Deus 38.
 sive SS. Trinitas; adeò ut nulla creatura eam
 immediate attigerit aut attingere potuerit. *Causa ef-
 fectiva u-
 nionis hy-
 postatica
 est tota
 Trinitas.*
 Prima pars est de fide ex *cap. Firmiter, de
 summa Trinit.* & aliis Conciliis. Ratio est,
 quòd opera SS. Trinitatis ad extrà sint indi-
 visa, & quòd omne creatum præsertim su-
 pernaturale dependeat à Deo in fieri & conser-
 vari. Unde dum Christus in Symbolo dici-
 tur *conceptus de Spiritu sancto*; non excluditur
 operatio Patris, ipsiusque Verbi divini, sed
 sola operatio viri à purissima Christi concep-
 tione: quæ tamen, uti bonitas, Spiritui sanc-
 to specialiter appropriatur.

Secunda pars est etiam satis certa ex Scriptu-
 ra, Conciliis & Patribus tribuentibus hoc o-
 pus virtuti divinæ, ut *Luca 1. Spiritus sanc-
 tus superveniet in te, & virtus Altissimi obum-
 brabit tibi. Matth. 1. Quod in ea natum est, de
 Spiritu sancto est.*

Dices: In nutritione & accretione Christi
 partes accrescentes uniebantur Verbo: sed hoc
 faciebat anima Christi; ergo. Resp. Neg. Min.
 non enim plus fecit anima Christi in nutritio-
 ne, quàm faciant animæ cæterorum homi-
 num: partes autem accrescentes Deus uniebat
 Verbo, non quidem per novum miraculum,
 sed per continuationem quasi prioris miraculi,
 quo primò facta est Incarnatio.

Tertia pars intellecta de causatione princi-
 pali est communis: quia Unio hypostatica
 est ens maximè supernaturale; quod proinde
 non magis, sed è contra multò minùs quàm
 gratia sanctificans pendere potest à creatura
 tamquam causâ principali. Loquendo autem
 de causalitate instrumentali censet *Suarez B.*
 Virginem per potentiam obedientialem abso-
 lutè loquendo potuisse causare (etsi de facto
 non causerit) Incarnationem tamquam instru-
 mentum Dei. Sed hæc sententia corrumpit ne-
 gatà

38.
 Causa ef-
 fectiva u-
 nionis hy-
 postatica
 est tota
 Trinitas.
 Etsi appro-
 prietur Spi-
 ritui sanc-
 to.

39.
 Nulla
 creatura
 Incarna-
 tionem ef-
 fectivè ar-
 tigit.

Etiā in
 nutritione
 vel accre-
 tione:

40.
 Immo nec
 attingere
 potuit.

gatâ potentiâ obedientiali cujuslibet ad quodlibet. De qua in Physica.

41. *Terminus totalis incarnationis est Christus, Deus homo.* DICO III. Terminus totalis sive adæquatus Incarnationis est Christus, Deus homo, sive Verbum subsistens in humanitate, aut potius humanitas subsistens personalitate filii Dei: terminus formalis est ipsa Unio hypostatica, & quodam sensu humanitas Christi. Prima pars est de fide ex V. Synodo Collat. 8. can. 4. ubi dicitur Incarnationem terminatam esse ad unitatem Verbi divini secundum compositionem ad carnem animatam animâ rationali. Idem patet ex Toletano VI. & XI. aliisque Conciliis. Ratio est: quia terminus adæquatus unitio- nis duorum extremorum est ille, qui ex tali unitio- ne resultat; prout ex hac unitio- ne resultat Christus. Unde etiam terminus adæ- quatus generationis aut regenerationis huma- næ statuitur totus homo, etsi præcisa illius ratio tantum consistat in unitio- ne animæ cum corpore.

Terminus formalis est unio hypostatica, Secunda pars probatur: quia actionis pro- ductivæ, quâ talis, terminus formalis est id quod per eam immediatè producit, per ac- tionem autem incarnativam sic producit so- la Unio hypostatica.

Et quodam sensu ipsa humanitas Christi. Tertia pars probatur: quia etsi humanitas Christi non producat per Incarnationem, sed tantum uniatur personalitati Verbi, satis tamen attingitur, ut dici possit terminus forma- lis; sicut generationis terminus formalis di- citur forma substantialis, quæ tamen potest generationi præexistere, & solum per illam uniri materiæ. Potius autem humanitas dici- tur terminus formalis, quia ipsa est quæ de- pendet à personalitate Verbi, & hæc illam quasi sustentat sibi quæ inexistere facit; for- mæ autem convenit ab altero dependere, ei- quæ inexistere. Alioquin aliâ consideratione personalitas Verbi non incongruè dici posset terminus formalis: ipsa enim supplet officium personalitatis propriæ; adeoque sicut perso- nalitas propria se habet respectu naturæ velut forma, sic potest censeretur de divina personali- tate respectu humanitatis.

42. *Unio, Incarnatio & assumptio differunt penes connotata.* Adverte, quod licet unio, incarnatio, assumptio significant principaliter eandem actionem, differant tamen penes connotata. Unio enim præcisè significat conjunctionem duorum extremorum: ideoque tam natura humana dicitur unita, quam Verbum. Incarnatio connotat rem cui fit unio, scilicet carnem seu humanitatem; ideoque non huma- nitas, sed Verbum rectè dicitur incarnatum sive humanatum. Assumptio connotat id, quod assumit esse, & principium assumptio- nis effectivum, & ipsius rei assumptæ termi- num: nam assumere est aliud ad se sumere, tamquam ad terminum, ad quem aliud trahi- tur; ideoque Verbum dicitur assumpsisse hu- manitatem, non autem Pater vel Spiritus sanc- tus; humanitas verò dicitur à Verbo assumpta.

43. DICO IV. Unio hypostatica, sic dicta quia respicit hypostasim sive personalitatem,

& per illam exurgit persona, proximè con- sistit inter naturam humanam & personalita- tem Verbi, & hæc mediante ipsam divinam naturam: Ita communiter Theologi. Et pa- tet ex Synodo VI. act. 4. ubi refertur & appro- batur sententia Dionysii lib. de div. nom. cap. 2. post med. His (quæ ad Incarnationem per- tinent) Pater & Spiritus sanctus nullâ ratione communicant, nisi secundum benignissimam vo- luntatem. Quod falsum esset, si natura divina (quæ est communis tribus personis) esset im- mediatè unita humanitati. Et in Concilio Tole- tano VI. & XI. in Confess. fidei dicitur: Solus Filius suscepit humanitatem in singularitate per- sona, non in unitate divina natura, id est, in eo quod proprium est Filii, non in eo quod com- mune est Trinitati. Ratio est: quia si unio im- mediatè afficeret naturam divinam, non po- tius Verbum esset incarnatum, quam Pater & Spiritus sanctus, seu tota Trinitas. Dein- de sic non exurgeret una persona per Incarna- tionem.

Gravissimam tamen difficultatem, immo, ut apparet, inexplicabilem hinc patiuntur, qui solum distinctionem rationis admittunt inter naturam divinam & personalitatem Verbi: inde enim sequitur hæc ante operam men- tis tam esse idem, quam Verbum & Filius: sicut igitur ob hanc omnimodam identitatem implicat unionem realem terminari formali- ter & immediatè ad Verbum, quin similiter terminetur ad Filium; sic omnino videtur implicare, ut fiat & immediatè terminetur ad personalitatem Verbi, quin similiter termine- tur ad ipsam naturam divinam; ne alioquin de omnino eodem à parte rei & ante opus men- tis vera sit affirmatio & negatio. Unde ulterius sequeretur inconveniens illud, quod tota Trinitas sit incarnata: cum, quod competit formaliter & immediatè Deitati, competat omnibus personis, easque denominet.

Nec dici potest, Verbum uniri formali- ter, & non naturam, formalitate se tenente ex parte solius unionis: non enim potest in reali unionem statui formalitas aut realis respi- cientia certi termini cum exclusionem alterius, quando is est omnino idem, immo à parte rei tam idem, quam Verbum, & Verbum; ut ex præmissis apertè conficitur.

Dices: Supposito quod natura divina sit realiter eadem cum tribus Personis inter se di- stinctis, sequitur, quod independentè à di- stinctione formali tam possit Verbum & ra- tione illius natura divina realiter uniri huma- nitati, & Pater realiter non uniri, quam pos- sit Verbum & natura divina esse realiter Ver- bum, & Pater non esse realiter Verbum: adeo- que distinctio formalis videtur superflua. Resp. suppositum hoc admitti non posse, nisi sup- positâ, quæ involvitur, distinctione formali, sine qua mysterium Trinitatis & Incarnatio- nis non subsistit. Hæc enim exclusâ; uniretur natura divina humanitati immediatè & forma- liter; adeoque Pater uniretur saltem realiter: im-

statica pro-
ximè consi-
stet inter
naturam
humanam
& persona-
litatem Ver-
bi.

Ne si imme-
diatè respi-
ciat ipsam
Deitatem,
tota Trini-
tas sit in-
carnata,
adeoque ei-
am tolla-
tur persona
unitas.

44.
Gravissi-
mam ta-
men quoad
hoc difficul-
tatem pa-
tiuntur,
qui non ad-
mittunt in
divinis di-
stinctionem
formalem.

Effugium
quorum-
dam præ-
cluditur.

45.
Obiectio
difficilis.

Responsio.

immo si nec inter Patrem & Deitatem poneretur similis distinctio, etiam Pater uniretur æquè immediatè & formaliter: ne de omnino iisdem verificentur ante mentis operam contradictoria. Similiter si ante mentis operam inter naturam & personalitates non sit distinctio, sequitur, quòd absolutum & non absolutum, communicabile & incommunicabile &c. incident in tam idem, quàm sit homo & humanitas; adeòque tam paternitas, quam natura erit communicabilis Filio.

46.
Ultior
instantia.

Solutio.

Instabis: in præsentis mysterio seclusâ distinctione formali verum esse poterit, quòd natura divina uniatur & non Pater, quia natura unitur quâ Verbum, & quâ Pater non; eatenus autem sit respectus ad duo realiter distincta. Resp. ly quâ ibi reduplicare ipsas personalitates, ut proinde naturam sic uniri, & non Patrem, nil aliud sit, quàm uniri personalitatem Verbi, non Patris. Unde tunc non stat affirmatio & negatio inter naturam & Patrem, sed inter Verbum & Patrem seu Personalitatem Verbi & personalitatem Patris: cum tamen natura præcisa contra personalitatem Verbi non uniatur formaliter, personalitas autem Verbi sic uniatur: eademque natura præcisa contra paternitatem uniatur realiter humanitati, paternitas non, idque ante mentis operam. Ex quo patet sine distinctione formali non subsistere ea, quæ juxta fidem seu fidelem sermonem in hoc mysterio affirmanda vel neganda sunt.

47.
Unio hypostatica est purus modus relationis extrinsecus advenientium,

Dico V. Unio hypostatica est purus modus de genere relationum extrinsecus advenientium, quæ nimirum non necessariò resultant ad positionem fundamenti & termini, sed poni debent per specialem actionem ad se terminatam: Ita Scotus 3. d. 1. q. 1. n. 15. ejulque Discipuli contra alios passim censentes ipsam esse modum substantialem absolutum. Sed Conclusio patet ex iis, quæ in simili traduntur in Philosophia de unione compositi physici, & de sex postremis prædicamentis. Modus certè noster concipiendi, & quidem necessarius (qui gratis dicitur hic non esse proprius) persuadet esse quid respectivum. Alii autem statuentes modum absolutum, qui simul dicat respectum transcendentalem, frustra modos multiplicant, cum solus respectus sufficiat.

48.
Qua an accensenda sit accidens, an reductivè substantia, discutitur.

An autem iste respectus sit verum accidens, an autem substantia saltem reductivè, non ita constat. Videtur enim dici posse, quòd sit quid substantiale; eò quòd etsi necessariò instar puri modi insit subjecto, non tamen per propriè dictam inhærentiam: cum constituat cum fundamento & termino saltem ut id quo unum substantiale per se; adeòque videatur fundamentum illius non esse propriè subjectum inhærentis. Qui verò mallet appellare accidens (quod videntur Scotista passim facere) dicere posset ipsum verè inhærere subjecto, ex quo utique & unione tamquam partibus non exurgeret unum per se. Unde nec in constitutione totius, quod exurgit ex ipsis

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

quæ uniuntur, includitur unio tamquam constituens vel componens, sed ut id quo tamquam compositio. Quare quæstionis hujus resolutio videtur arbitraria.

Quod attinet opinionem *Gabrieli* adscriptam, quòd scilicet unio sit qualitas, solum habet inconveniens in Philosophia, quæ statuit rationem qualitatis in forma absoluta substantiæ datâ ad illam ornandam & perficiendam, adeòque ipsamet indigens unione specialiori, quæ ipsam substantiæ neccat. Quòd si tamen qualitas posset esse formaliter nexus seu unio, nullum inconveniens foret, in qualitate quoque statuere Unionem hypostaticam, citra periculum aut apparentiam Nestorianismi. Nam *Nestorius* negabat nexum substantialem, ex quo unitas personæ exurgeret, non sollicitus de conditione ipsius nexûs, an scilicet sit substantia, qualitas, vel relatio, sed de modo quò neccat, an scilicet extrema neccat in unitatem personæ substantialis, an non.

Dico VI. Unio hypostatica quodam sensu est maxima, quodam non. Prima pars est communis Doctorum, & *Bernard. l. 5. de Consid. 6, 8.* Probatur: quia in primis est maxima ex parte extremorum; quorum unum est infinitum, alterum substantia in se perfecta, & per ipsam unionem assumptum in unitatem divinæ personæ. Deinde quia est arctissima, nullâ vi naturali aut actione, ne quidem dum solvitur unio corporis & animæ (ut patuit in triduo mortis) dissolvenda. Tertiò est maxima, quia ob improportionem & distantiam extremorum potest difficilius poni & intelligi, quàm cæteræ. Denique est maxima in ratione doni, in qua excedit etiam visionem beatificam, ut contra *Durandum* tradit *Scotus 4. d. 49. q. 2. n. 10.* & alii communiter: quia etsi utrobique donum in se sit maximum; modus tamen communicandi (unde plurimum crescit perfectio doni) in Incarnatione est substantialis, & adeò intimus, ut creatura elevetur ad esse personale divinum, vocetur Deus, & adoretur latriâ; in visione autem beatifica Deus tantum communicatur objectivè & accidentaliter mediante actu vitali. In Eucharistia Christus communicatur tantum secundum præsentialitatem, & effectus accidentales, seu gratias sacramentales.

Ubi notandum Unionem hypostaticam esse donum maximè gratuitum respectu humanitatis Christi, cui nullatenus erat debita: non tamen respectu ipsius compositi, scilicet Christi, qui ex intrinseca sua constitutione unionem illam exigebat; sicut compositum physicum exigit unionem suarum compartium.

Secunda pars Conclusionis probatur: quia unio materiæ & formæ superat Unionem hypostaticam: quatenus est inter res minùs distantes, magisque proportionatas; & quatenus ex ea resultat compositum magis propriè dictum. Ac denique quatenus non tantum una persona (ut ex Unione hypostatica) sed etiam una natura singularis ex ipsa exurgit.

49.
Opinio statuens unionem hypostaticam in qualitate errat in Philosophia.

50.
Unio hypostatica est quodam sensu maxima,

Notanter in ratione doni.

Maximè gratuitum, non respectu Christi, sed respectu humanitatis.

51.
Quodam sensu non est maxima.

B

QUÆS.

QUÆSTIO VI.

*Quenam in particulari Verbum
assumpserit, & quo ordine?*

52. *Verbum
assumpsit
verum cor-
pus & ani-
mam ratio-
nalem in vi-
cem unita.*
DICO I. Certum est Verbum assumpsisse veram humanitatem, adeoque verum corpus & veram animam rationalem invicem unita: alioquin enim Deus factus non esset verus homo; quod tamen fides docet. Equidem non sic dependet assumptio animæ & corporis ab eorundem mutua unione, ut hæc cessante desinant manere assumpta, quandoquidem juxta fidem anima & corpus Christi fuerunt Verbo unita, etiam in triduo mortis; in quo tamen non manserunt unita inter se.

53. *Assumpsit
corpus inte-
grum.*
DICO II. Verbum assumpsit corpus integrum. Est certum: quia (ut fides docet) assumpsit naturam quam in Adam plantaverat; adeoque integram quoad omnes partes, sicut ista fuit. Deinde in tanto opere incongrua fuisset opposita imperfectio & defectus.

*Adedq; om-
nes partes
integran-
tes.*
*Etiā den-
tes.*
*Et sangui-
nem, si sit
animatus.*
Ex quo patet Verbum assumpsisse omnes partes substantialiter integrantes corpus humanum, ut sunt caro, ossa, oculi &c. quia hæc omnes pertinent ad veritatem corporis humani, quod Verbum assumpsit. Idemque dicendum est de dentibus: quia omnino videntur informari animâ rationali. Idem etiam foret de sanguine aliisque humoribus, si (quod Plures docent) sint informati animâ rationali. Verum etiam ab hoc abstrahendo.

*Immo abso-
lutè dicen-
dum, san-
guinem esse
immediatè
assumptum.*
DICO III. Sanguis Christi fuit proximè & immediatè unitus Verbo Dei. Ita communiter Doctores, ex quibus Varii oppositam Sententiam (quam post Durandum, Gabrielem & alios quosdam docet noster Poncius d. 37. q. 5.) notant erroris, aut saltem temeritatis. Sed immeritò: cum nulla sit auctoritas, quæ (ut patebit) non patiat commodam explanationem. Quamvis unanimis Doctorum consensus non leve præbeat Conclusioni fundamentum: quæ idcirco, & quia magis consona dulcedini pietatis ac devotionis, præferatur; accedente eo quod nil in oppositum militet, & nonnulla si non convincant, certè suadeant communem doctrinam.

55. *Suadet
ex Scriptu-
ra.*
Probatur I. Quia Scriptura docet pretiosum sanguinem Agni immaculati, qui pro nobis effusus est, esse pretium nostræ redemptionis *Matth. 26. ad Hebr. 9. 1. Petri 1. 1. Ioan. 1.* idque non solum quatenus suberat conditioni personæ offerentis (prout etiam oblato salivæ & sudoris Christi erat infiniti valoris) sed insuper quatenus erat res oblata: quod verum non esset, si non fuerit unitus immediatè Verbo. Hæc tamen probatio non videtur convincere, ut etiam advertit Lugo & alii: solum enim ex ea infertur, personam quæ sanguinem fudit esse divinam: neque enim sanguis redemit nos, quia ipse Verbo unitus, sed quia à Persona Verbi effusus; cum non res

oblata, sed ipse offerens conciliarit satisfactioni infinitum valorem. Ideoque oblatio pueri Jesu in templo facta per Virginem matrem non habuit infinitum valorem, etsi foret rei infinitæ. E contra sudore & lacrymis pro nobis effusis Christus nobis meruit merito æqualis, seu infiniti (ut ita dicam) valoris. Quamvis pretium sanguinis præcipuè inculcetur, tum quia in ejus effusione seu passione debebat Christi meritum & nostra redemptio consummari: tum quia in eo optimè relucet Christi amor & satisfactio, uti & prenalitas.

Solent etiam allegari testimonia Scripturæ, Conciliorum, & Patrum asserentium, quod Verbum assumpserit carnem & sanguinem. Sed nihil aliud volunt, quam ipsum assumpsisse veram humanitatem nostræ similem. Nam caro & sanguis periphrasis est hominis, per tinetque interdum ad naturam humanam miseris obnoxiam, ut rectè noster *Sasbouth* in illud *ad Heb. 2. Quia ergo pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem.* Quorum verborum sensus est: quia pueri, scilicet electi aut redimendi, erant homines, & quidem miseri multisque malis obnoxii, voluit ipse quoque esse similis homo. Quare etiam dicitur Filius Dei assumpsisse nostras miseras; quæ tamen non sunt unitæ hypostaticè divinitati. Quod autem in VI. Synodo act. 16. damnetur quidam *Constantinus* hæreticus asserens in cruce carnem & sanguinem fuisse dimissa; id erat, quia volebat Verbum in cruce simul cum carne & sanguine dimisisse pro semper naturam humanam: cum tamen juxta fidem in resurrectione carnem & sanguinem redivivus resumpsit. Et quamquam vis fieret in voce *sanguis*, rectè diceretur assumi vel dimitti citra unionem immediatam ad Verbum.

57. *Suadet
secundò ex
Extrav.
Unigeni-
tus, de pœ-
nit. & re-
miss.*
Probatur conclusio II. ex *Clemente VI. Extrav. Unigenitus, De pœnitentiis & remiss.* ubi de sanguine Christi pro nobis effuso ait, quod *gutta sanguinis modica propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset.* Ubi simpliciter dicitur sanguinem habuisse unionem ad Verbum; quod simpliciter positum sonat unionem immediatam. Deinde hæc unio dicitur esse ratio tanti valoris sanguinis. Nihilominus etiam hinc nil certi concluditur, non solum quia hæc omnia sunt tantum obiter à Pontifice dicta in præfata Bulla reductionis Jubilei ad annum quinquagesimum, sed etiam, quia verba possunt explicari hoc vel simili modo, quod scilicet modica gutta sanguinis suffecisset propter unionem illum effundentis, videlicet humanitatis, cum divinitate. Sicque datur proxima & clara ratio à Pontifice intentæ: cum alioquin gutta modica non suffecisset propter unionem ipsius guttæ ad Verbum, sed propter unionem, quæ erat in humanitate tamquam extremo unionis, in Christo verò tamquam quid inclusum.

Con-

58. Confirmari passim solet Conclusio ex eo, quod ipse Clemens VI. (prout refertur in *Directorio Inquisitorum parte 2. q. 10.* ut testantur *Vasquez & Suarez*) mandaverit retractari quamdam sententiam ut hæreticam cuiusdam Doctoris, scilicet F. Francisci Bajuli Guardiani Barcinonensis, qui Barcinonæ publicè prædicaverat, in triduo mortis non fuisse sanguinem Christi Verbo unitum. Quam censuram à Pio II. confirmatam refert *Sylvester Ordinis Prædicatorum*. Et hinc irrepsit intolerabilis error in scriptis multorum Theologorum huic relationi fidentium, & maxime Conclusionem inde roborantium.

Sed manifestum est, censuram esse supposititiam. Sed hujus rei falsitas accuratè & evidenter ostenditur à *Waddingo in Annalibus Minorum ad Annum 1351. & ad Annum 1462. ac duos sequentes*, quibus controversia sub Clemente VI. inchoata revixit inter *B. Iacobum à Marchia* Ordinis Minorum, verè alterum *Thaumaturgum*, & *F. Iacobum Brixensem Inquisitorem Ordinis Prædicatorum*, & partes hujus propugnante *Dominico de Dominicis*, illius verò *Francisco de Ruvere* Ordinis Minorum Generali, tunc Cardinali S. Petri, postea *Xisto IV.* quæstioque duravit, donec *Pius II. Constit.* quæ incipit *Ineffabilis summi*, datâ Cal. Augusti anno 1464. declaravit neutram opinionem esse hæreticam, & strictissimè latâ excommunicatione cavet, ne quis utrimlibet aliter sentientes damnet mortalis peccati aut hæresis: quoadusque quid tenendum sit in hac dubietate Sedes Apostolica definierit. Videri debent litteræ ejusdem *Pii II.* ad *B. Iacobum à Marchia*, quas refert *Waddingus ad Annum 1351. n. 16.* Vide etiam *Nitellam Franciscana Religionis* editam contra *Bzovium* Dominicanum à folio 443. Hæc igitur confirmatione omisâ.

59. Probatur III. ex *Trid. sess. 13. c. 3.* ubi sanguinem simpliciter statuit inter partes Christi Domini seu humanitatis: Verbum autem assumpsit immediatè omnes partes humanitatis. Quare *Lugo disp. 14. sect. 7.* censet oppositam opinionem ex hoc capite non evadere censuram seu notam, Sed immeritò: posset enim dici, quod sanguis statuatur inter partes Christi Domini latè dictas. Est enim pars quodammodò integrans & conservans, sive animetur, sive non; prout etiam ante *Tridentinum* Philosophi & Theologi supposuerunt; sicut & capilli censentur pars hominis ornans. Non exprimit tamen *Tridentinum* sanguinem uniri divinitati. Explicans enim ibidem, cur ipsa divinitas ponatur concomitanter sub utraque specie, dicit id fieri propter admirabilem illam ejus cum corpore & animâ hypostaticam Unionem. Adeoque etiam sub speciebus vini ponitur divinitas propter illius unionem cum corpore & anima. Ubi tamen sub corpore non comprehenditur sanguinem, inde patet, quod *Tridentinum* præmiserit, sanguinem poni sub speciebus panis, non vi ver-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

borum (prout utique poneretur, si esset pars corporis, de quo ibi sermo) sed per concomitantiam. Mirum autem foret, *Tridentinum*, si intendisset communem ibi stabilire doctrinam, non potius dixisse, divinitatem sub specie vini adesse propter ejus cum sanguine hypostaticam unionem.

60. Probatur Conclusio IV. tum quia *Ioan. 6.* tam potui quàm cibo æqualiter tribuitur vivificatio, adeoque etiam potui secundum se juncta est divinitas: tum quia in triduo mortis Christi, quando sanguis erat effusus, & à corpore ac animâ separatus, debuisset Eucharistia adorari non minùs sub speciebus vini, quàm panis, adeoque sanguini tunc erat unita divinitas. Sed ad hæc facillè responderi posset. Ad primum quidem, sufficere, quod adsit divinitas per concomitantiam, etsi magis mediatam. Ad secundum verò, non constare in primis, an in triduo fieri potuisset consecratio. Et hoc supposito, aut certè eo, quod sanguis aliquis in ultima Cœna consecratus fuisset reservatus, adhuc non constat totum omnino sanguinem fuisse effusum, etiam qui extra venas erat. Quo dato fuisset per concomitantiam sub speciebus vini etiam ipsum corpus, cui nimirum pars sanguinis erat unita, adeoque per concomitantiam fuisset divinitas unita corpori. Dato autem quod nil penitus sanguinis in corpore remansisset, facillè admitterent Auctores oppositæ sententiæ species vini in tali casu metaphysico non fuisse adorandas latrâ. Hæc paulò fusiùs proponere libuit, non animo communem Sententiam impugnandi, sed ejus quanta sit firmitas ostendendi. Quocirca oppositam opinionem à censura liberat etiam *Arriaga disp. 22. sect. 2.* per totam.

61. Contra communem doctrinam objici solet, naturam sanguinis esse completam, adeoque si sit unita Verbo sequi plures naturas à Verbo fuisse assumptas. Sed facillè respondetur, sanguinis naturam non esse absolutè completam, sed totali naturæ humanæ subordinatam. Quare dicendum est, Verbum assumpsisse non duas, sed unam naturam cum necessariis suis partibus. Ex quo etiam fit, quod juxta communem locutionem (est enim quæstio de nomine) Verbum non dicatur sanguis, uti nec dicitur anima vel corpus: eò quod communicatio idiomatum fundetur in utraque natura integra connotante idem suppositum vel personam, juxta communem intelligendi seu loquendi usum.

62. Restat autem in primis difficultas, an sanguis in passione effusus manserit in triduo Deitati unitus: nam etiam supposito quod antea unitus fuerit, dubitari posset, an unitus manserit; utpote disparatus in diversis locis, immixtus diversis materiis, nec ex toto resumptus, quique per effusionem desinebat esse pars, cum tamen ad summum secundariò & quatenus erat pars Christi, fuerit Verbo unitus. Unde ita senserunt noster *B. Iacobus à Marchia*

Probatur quare ex principiis fidei circa efficaciam & cultum Eucharistia;

Verum non efficaciter.

61.

62.

Sanguinem in passione effusum non mansisse Verbo unitum Plures senserunt.

Alii illum censent.

mansisse unitum, qui erat in resurrectione à Christo resumendus.

Sed rectius asseritur totum retinuisse unionem, donec pars à Christo resurgente relicta fuit unioni ad Verbum privata.

chia & plurimi alii Viri Doctissimi. Neque etiamnum desunt, qui putant illam solum partem effusi in passione sanguinis retinuisse in triduo unionem ad Verbum, quæ erat in resurrectione resumenda.

Rectius tamen sine distinctione dici videtur, sanguinem in triduo mansisse unitum: nam unionem præfuisse supponitur; de cessatione autem seu destructione unionis non constat. Per effusionem enim aut dispersionem non desinebat sanguis esse pars Christi in actu primo, aliquis insuper erat rursus futurus pars in actu secundo, qui scilicet post instantem resurrectionem erat resumendus; secus quam partes quotidie absumptæ, vel præputium, quæ nullâ ex parte resumenda relinquebantur. Sanguis igitur mox resumendus non erat unioni ad Verbum privandus. Cumque adhuc non foret facta separatio huius à reliquo sanguine homogenio, sed demum in resurrectione, expediebat tantisper unionem servari in quolibet, qui utique totus citra differentiam fuisset in pari veneratione à fidelibus habitus, qui que totus fuisset sub speciebus vini consecratis, si quæ fuissent servatæ post cœnam Dominicam. Quæstio denique, quæ erat tempore Clementis VI. & Pii II. versabatur indefinitè circa sanguinem in passione effusum, utrâque parte supponente, quod vel omnis vel nullus manserit in triduo unitus.

63. Aliquid de sanguine Christi effuso reservatum fuisse in terris, tradant historica monumenta, fidei non adversantia, in quo non mansit unio ad Verbum,

Vt nec in partibus quotidie in Christovia- tore naturaliter assumptis.

64. Non est faci- cienda in presenti quaestione

Cajetanus verò duplicem distinguit sanguinem, unum qui primò fit ex cibo & potu, nondumque est perfectè decoctus, quem nutrimentalem vocat: alium perfectè decoctum, quem non nutrimentalem appellat: existimatque sanguinem posterioris generis esse de veritate naturæ, & à Verbo fuisse assumptum, alium verò non, & hunc solum in terris remansisse. Verum hæc distinctio contra communem sensum est excogitata sine fundamento. Et certè si quid probet aliquem

sanguinem fuisse assumptum, probat generaliter de omni sanguine, qui in corpore humano est continuus & homogenius seu absque substantiali differentia, ut tam Philosophi quam Medici asserunt. Et specialiter omnis sanguis pro nobis effusus computatur in pretio nostræ redemptionis: & inter profluvium sanguinis, quod Christus noscitur effudisse, cuiusque modica gutta suffecisset (ut loquitur Clemens VI.) non exigua pars erat sanguis ille nutrimentalis: ac insuper omnis ille computatur inter partes humanitatis, & ponitur per Consecrationem sub speciebus vini vi verborum; eundem denique Fideles exhiberent honorem utrilibet sanguini sine discrimine.

DICO IV. Reliqui tres humores, scilicet pituita, atra & flava bilis, probabilius etiam fuerunt immediatè assumpti: quia etsi subinde à Philosopho vocentur excrementa, eò quod per se non ordinentur ad nutritionem, uti sanguis: spectant tamen ad integritatem corporis humani, & requiruntur ad convenientem ejus statum, ideoque erunt etiam in corporibus gloriosis. Idem verosimilius est de spiritibus vitalibus & animalibus: quia etiam sunt necessarii ad vitam & operationem animalis: quamquam citius evanescant, quam alius sanguis, aut reliqui humores.

De rore & cambio negat Suarez & alii, quia putant ista generari ex cibo prius quam sanguinem. Sed tamen ex sanguine generari, ut fiant partes substantiales viventis, indubitatum putat Vasquez ex Philosophis & Medicis; juxta quod consequenter forent assumpta: secus est de chylo, qui ante sanguinem generatur; item de saliva, sudore & lacrymis: quia tantum sunt excrementa, nec erunt in corporibus gloriosis. Idem apud omnes indubitatum est de accidentibus.

Quod ad ungues attinet probabilius sunt assumpti: quia verosimilius informantur animalia: atque esto quod non, saltem sunt partes servientes ad ornatum & integritatem corporis: qui proinde erunt etiam in corporibus gloriosis, in quibus similiter certò erunt capilli, qui pariter sunt partes ornantes, & alias conservantes, non secus ac folia respectu arboris: adeoque probabiliter juxta nonnullos sunt assumpti.

DICO V. Humanitas Christi fuit assumpta primo instanti quo extitit. Est de fide ex Concilio Ephesino cap. 13, cui inserta est ea pars Epistolæ S. Cyrilli ad Nestorium, in qua dicitur: Neque enim primùm natus est homo communis de sancta Virgine; & tunc demum inhabitavit in eo Verbum, sed in ipsa vulva uteròque virginali se cum carne conjunxit, & sustinuit generationem carnalem, carnis suæ nativitatem suam faciens. Et clarissimè ex VI. Synodo act. 11. aliisque tam generalibus quam particularibus Conciliis. Ad præsens propositum etiam explicat Cyrillus, & Varii, id quod de Deo Patre dicitur ad Hebr. 2. Cum iterum introducit (ipso scilicet

distinctio inter sanguinem nutrimentalem & non nutrimentalem.

65. Quod de sanguine, idem de pituita, atra & flava bili est sentiendum, Item de spiritibus vitalibus & animalibus.

Quid censendum sit de rore & cambio.

Item de ungibus & capillis.

66. Humanitas Christi fuit assumpta primo instanti suæ existentia.

scilicet instanti conceptionis) *primogenitum in orbem terra*, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. Igitur ex tunc erat Deus. Patres sunt ob-
vii. Sufficiant verba *Augustini l. contra Serm. Arian. cap. 8. Unus Christus est, & Dei Filius semper naturâ, & hominis filius, qui ex tempore assumptus est gratiâ: nec sic assumptus est, ut prius creatus post assumeretur, sed ut ipsâ assumptione crearetur.* Deinde non erat ratio differendi Unionem hypostaticam, aliquando conferendam. Denique id necessarium fuit, ut B. Virgo possit esse & dici Deipara: nam alioquin (ut rectè *Scotus 3. d. 2. q. 3. n. 3.*) non genuisset Dei filium; sed personam purè humanam. Nec refert, quòd habens filium postea Pontificem verè dicatur mater Pontificis, etsi filius non fuerit Pontifex in principio conceptionis. Nam equidem est genitrix ejusdem personæ quæ est pontifex. At B. Virgo non foret mater istius personæ quæ est Deus, sed alterius personæ, scilicet humanæ; quamvis genuisset humanitatem postea uniendam in unitate alterius personæ, scilicet divinæ.

Quod necessarium erat, ut B. Virgo esset mater Deipara.

67. Anima & caro simul inter se & cum humanitate sunt assumpta.

DICO VI. Anima & caro sunt simul tempore assumpta, tum inter se, tum cum humanitate Christi. Patet ex VI. Synodo act. 11. ubi dicitur: *Simul caro, simul Dei Verbi caro, simul caro animata rationalis, simul Dei Verbi caro animata rationalis.* Ratio est: quia etsi prius naturâ extiterint, quàm assumerentur, sicut omne subiectum prius naturâ est, quàm recipiat accidens, non tamen prius tempore: quia eodem instanti quo corpus est perfectè organizatum, creatur & infunditur anima, & exurgit humanitas: ergo idem est primum instans existentiae omnium, adeòque assumptionis.

68. Actiones perfectæ organizationi praviæ potuissent fieri successivè in tempore;

Communi tamen doctrinæ fuerunt instantanea.

Dixi perfectè organizatum: nam mutationes & alterationes praviæ, ut deductio materiæ, purissimi scilicet sanguinis seu seminis Mariani ad locum generationi destinatum, figuratio, condensatio &c. potuerunt fieri in tempore præcedenti instans perfectæ organizationis, in quo introducta fuit forma corporeitatis, & simul infusa anima, & consequenter perfectæ fuit conceptio Christi. Quàmvis juxta communem doctrinam hæc conceptio fuerit de facto instantanea, etiam quoad priores mutationes (saltem primâ exceptâ) Deo confortante virtutem naturalem B. Virginis auxilio fortiori ad cooperandum, & conferendum quod cæteræ matres conferunt, salvâ virginitate. Cui consonant *Damasceus l. 3. de fide c. 2. dicens Dei filium per Spiritum sanctum sibi ipsi corpus condidisse, non ita ut paulatim tacitisque incrementis figura corporis absolveretur, sed uno eodémque momento perficeretur.* Quo pacto patet conceptionem Christi fuisse miraculosam quoad modum: quia videlicet absque opera viri fuit reducta ad actum: idque tempore brevissimo, quo B. Virgo dicebat *Ecce Ancilla Domini &c.* aut potius juxta communem doctrinam in instanti, verosimiliter ultimo prolationis istius.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

rum verborum. Secus quàm conceptio aliorum hominum quæ fit operâ viri, & instantanea quidem est, quatenus forma corporeitatis (si detur) producitur in instanti, & eodem instanti anima creatur, & unitur corpori; non est tamen adeò brevis & instantanea quoad cæteras actiones prævias.

Petes, quo sensu verum sit commune dictum: *Verbum assumpsit carnem mediante animâ, animam verò mediante spiritu?* Quod ex Edicto fidei Constantini Imperatoris refertur & approbatur in VI. Synodo act. 18. & usurpatur à variis Patribus, atque ex illis idem approbant omnes Scholastici. Resp. facile explicari hoc sensu, ut Verbum intelligatur assumpsisse carnem, non ibi sistendo, sed mediante animâ, sive simul cum anima, aut non sine anima, quod *Appollinaris* Hæresiarcha argumentis Catholicorum convictus tandem concedebat, dicens tamen in Christo fuisse solum animam vegetantem & sentientem, non autem rationalem. Propter quod Catholici insuper addiderunt, Verbum assumpsisse animam, non tantum secundum gradum vegetantem aut sentientem, sed etiam mediâ mente seu spiritu, id est, animam rationalem. Itaque anima fuit causa seu medium congruentiæ, ut assumeretur caro; spiritus similiter ut assumeretur anima: quatenus nec carnem sine anima, nec animam nisi spiritualement seu rationalem decebat assumi; immo talem assumi oportebat ad meritum & satisfactionem exhibendam. Atque ita rectè hoc dictum explicat *D. Bonavent. 3. d. 2. a. 3. q. 1.*

69. Quo sensu Verbum assumpsit carnem mediante animâ, & animam mediante spiritu.

QUESTIO VII.

Quare Verbum sit Incarnatum?

Verbum propter nos homines & propter nostram salutem descendisse de cælis & incarnatum esse, ubique Scriptura, Symbola, & Concilia adeò expresserunt, ut majori probatione non indigeat.

Sed gravis est Controversia, an idcirco ita incarnatum sit Verbum, ut si Adam, & in eo posterius non peccasset, adeòque genus humanum non fuisset redimendum, eundem incarnatum fuisset vi præsentis decreti: quod addo; nam quid futurum fuisset vi alterius decreti à peccato non pendentis, an scilicet tale Deus tunc habuisset; incerta videtur conjectura: quàmvis etiam *Poncius d. 38. q. 1.* conjectet venturum fuisse probabiliter vi alterius decreti tunc ponendi, casu quo præsens fuerit restrictum ad redemptionem generis humani lapsi: eò quòd equidem adventus Christi mirabiliter ostenderet divinam omnipotentiam & liberalitatem, cederetque adeò in maximam Dei gloriam.

In hac itaque Controversia *Alexander Alensis, Albertus, Catharinus, Suarez* & passim *Scoti* plures affe-

70. Verbum incarnatum est propter salutem hominis lapsi.

Sed controversia gravis est, an si Adam non peccasset, Verbum incarnatum fuisset?

Plures affe- runt, plures alii negant.

tista ac plures alii etiam recentiores censent Dei Filium fuisse incarnandum, etiamsi homo non peccasset. Quibus annumerari potest S. Franciscus Salesius l. 2. de Amore div. c. 4. qui id latè deducit, & affirmat se eam sententiam hausisse è S. Scriptura, & doctrina Antiquorum. Item S. Maria Magdalena de Pazzis l. 3. div. intell. c. 18. n. 4. *Quamvis Adam non peccasset, Verbum etiam incarnatum fuisset.* Contrarium autem sensit D. Thomas & omnes Thomista ac plures alii. Gabriel utrumque probabile relinquit. D. Bonav. 3 d. 1. a. 2. q. 2. in corp. priori Sententiâ pulcherrimè declarata, & posteriori subjuncta ait: *Quis autem horum modorum melior sit, novit iste, qui pro nobis incarnatus est. Quis etiam horum alteri proponendus sit, difficile est videre, pro eo quòd uterque modus catholicus est, & à Viris catholicis sustinetur. Uterque etiam modus excitat animam ad devotionem secundum diversas considerationes.* Quæ quidem verissimè dixit Doctor Seraphicus, tandem tamen præferens posteriorem opinionem: quæ sanè probabilissima est.

71. Prior nihilominus opinio probatur I. quia constat prædestinationem Christi in ratione finis & exemplaris esse priorem prædestinatione cæterorum electorum hominum, immo

etiam Angelorum: cæteri autem homines sunt electi ante prævisum peccatum Adæ, ut habet opinio Plurimorum probabilissima, de qua Tract. de Deo Uno disp. 8. q. 6. n. 81. actum est: & saltem Angeli sunt indubiè antea electi: ergo similiter Christus est prædestinatus ante peccatum Adæ: adeoque venisset, etsi Adam non peccasset: cum id quod prædestinatum est prius & independentè ab altero, fieri debeat, etsi alterum non sequatur.

72. Probatur II. Quia prædestinatio Christi est prior decreto condendi universum, adeoque etiam prævisione vel permissione peccati, quod utique supponit productionem universi sive creaturarum rationalium. Antecedens probatur: quia Christus ejusque gloria est finis omnium creaturarum juxta illud ad Heb. 2. *Propter quem, Christum, omnia.* De quo nimirum c. 1. præmissum fuerat: *Quem constituit heredem universorum, utique secundum humanitatem; ut intelligit Concilium Francofordiense in Epist. Synodica ad Episcopos Hispania.* Unde præfata Apostoli verba ad Hebr. 2. expendens Rupertus l. 13. *De gloria & honore filii hominis prope med. ait: Religiosè dicendum, reverentèrque est audiendum, quia propter istum filium hominis (scilicet Christum gloriam & honorem coronandum) Deus omnia creavit.* Similia habet alibi, & Commentarius Anselmi in eundem locum. Atqui finis est prior in intentione; ergo Christus est in intentione (constat quòd non in executione) prior omnibus creaturis, & consequenter illarum peccato.

73. Idem Antecedens colligitur ex Scriptura, prout substat Expositioni Patrum, proverb. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum:*

vel (ut Septuaginta) *Dominus creavit me initium* *tionis initium* *viarum suarum.* Quod de Sapientia incarnata *viarum Dominus* exponunt passim veteres Patres, tam Græci *mini,* quàm Latini, & Concilium Hispalense II. cap. 13. Cum autem hæc non possint verificari quoad executionem, sequitur Verbum incarnatum esse primùm in prædestinatione, seu quoad ordinem intentionis, ante omnes creaturas, adeoque multò magis ante peccatum. Neque solum significatur prioritas dignitatis; ut convincitur ex contextu & intento Scripturæ suprâ, ubi subditur: *Antequam quidquam faceret à principio. Ab æterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret.* Accedit etiam illud ad Coloss. 1. *Primogenitus omnis creatura.* Quod de Christo quâ homine intelligit Concilium Sardicense in Epist. ad omnes Fideles: quia nimirum Christus dicitur unigenitus ut Deus, primogenitus ut homo; prout loquitur Concilium Ephesinum To. 1. c. 4. & 5. & To. 4. c. 26. *Primogenitus, inquam, non tantum primitate dignitatis, sed etiam primitate creationis, scilicet in intentione: prout etiam ibidem infra dicitur Primogenitus ex mortuis, id est, primus resurgentium ad vitam immortalem.*

Denique idem Antecedens probatur: quia Christus est exemplar creationis Adæ, ut notant Tertullianus l. de Resurrectione carnis in princip. Athanasius sive alius Auctor Serm. de SS. Deipara post med. ponderantes illa verba Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram, id est, Verbi incarnati, ut ipsi explicant. Ergo Verbum incarnatum in intentione est prius creatione Adæ, & consequenter peccato ejusdem.* *Et exemplar creationis Adæ,*

Probatur Conclusio III. Quia Angelis antelapsum, & Adamo in statu innocentiae revelatum fuit Mysterium Incarnationis: immo juxta plurimos Doctores Incarnatio fuit ab angelis accepta occasio lapsus, scilicet superbiam sive invidiam. Quæ commodissimè explicantur (in quibus tamen Alii laborant) si Incarnatio fuerit prædestinata ante permissionem peccati. *74. In quem velut caput suum Angeli & primi homines ante lapsum crediderunt.*

Probatur IV. Quia Christus & gloria ejusdem est majoris valoris, quàm omnes prædestinati simul, teste D. Thoma 1. parte q. 20. *Accedit a. 4. ergo decuit illum primariò intendi, & congruentia,* non tantum occasione peccati; ne alioquin perfectissimum Dei opus sit (ut Scotus loquitur) ens occasionatum.

Unde Rupertus l. 13. *De gloria & honore Filii hominis versùs finem* inquires, utrum Filius Dei, etiamsi peccatum non intercessisset, fuisset factus homo, inter alia respondet: *Cum de Sanctis & electis omnibus dubium non sit, quòd nascituri forent omnes, usque ad præfinitum numerum secundum propositum Dei, quo ante peccatum benedicens, Crescite, ait, & multiplicamini; & absurdum sit putare, quòd propter eos, ut nascerentur, peccatum necessarium fuerit: quid de isto capite & rege omnium electorum Angelorum & hominum sentiendum, nisi quòd & ipse maximè causam necessariam non* *75. Et præclarè testimoniū Rupertii ac Cyrilli.*

non habuerit ipsum peccatum, ut homo fieret ex hominibus, delicias suæ charitatis habiturus cum filiis hominum. Ipse enim est Sapiencia Dei, qua de isto suo proposito dicit: Dominus possedit me initio viarum suarum. Ruperto consonat Cyrillus l. 5. The-
sauri c. 8. in fine ubi ait: Profundatur ante nos Christus, & in ipso nos omnes superadificamur: idque ante initium mundi in præscientia Dei, ut cum ordine divino benedictio maledictionem antecesserit, & damnationem in mortem vitæ pollicitatio, & servitutem diaboli adoptionis libertas; possit natura humana superatis malis, qua interim acciderunt in pristinam per gratiam Christi..... dignitatem recurrere. Quod explicat exemplo architecti, qui ædificaturus regias ædes, ne lapsu temporis structura aliquid patiatur, jactat firmissimum fundamentum, quod saltem servetur, eique superstrui possit denuò, si quid superiora passa sunt. Deinde subdit: Eodem modo Creator noster Christum nostræ salutis fundamentum etiam ante initium mundi fundavit, ut si pravariatione caderemus, in ipso rursus renouaremur. Plures probationes in Patribus fundatas vide apud Franciscum Castillo d. 4. de Incarnat. q. 1. & alios Scotistas.

76.

Opinio contraria fundatur potissimum in variis auctoritatibus.

Pro contraria opinione obijciuntur potissimum variæ Auctoritates, quæ dicunt simpliciter Christum venisse ad salvandum peccatores, ut Scriptura, & Ecclesiæ Symbola, ac Concilia frequenter. Immo aliquæ expressè dicunt, Verbum non fuisse incarnandum, nisi fuisset peccatum; ut loquitur Athanasius Serm. 3. contra Arianos, Leo Papa Serm. 3. Pentecostes, & plures alii citati in Commentario Scoti in 3. d. 7. q. 3. Sufficiat referre verba Augustini Serm. 8. de Verbis Apost. dicentis: Si homo non periisset, filius hominis non venisset. Et Serm. 9. Nulla causa fuit veniendi Christo Domino, nisi peccatores salvos facere, tolle morbos, tolle vulnera, & nulla causa est medicina.

Quare explicantur.

Resp. cum Scoto omnes Auctoritates satis explicari, dicendo quòd priores quidem asserant Verbum fuisse incarnatum ad redimendum genus humanum à peccato; non negent tamen adhuc fuisse incarnandum peccato seposito. Posteriores autem solum volunt, quòd nisi fuisset peccatum, Christus non venisset tamquam Redemptor & in carne passibili, id est, proximè obnoxia passionibus, quas pro nobis sustinuit, & tunc sustinere non fuisset necessarium. Ex quo non sequitur, quòd non venisset alio modo, scilicet tamquam iustificator, glorificator & naturæ nostræ dignificator. Patres enim considerarunt Incarnationem prout jam facta est, nec curarunt agere de ea secundum modum, quo tunc peracta fuisset, scilicet in carne impassibili. Sicut nec intendunt negare seposito peccato Incarnationem fortasse fuisse peragendam vi alterius decreti de facto numquam positi, & tunc fortasse ponendi. Et hæc explicatio est facilis, immo necessaria, ut Auctoritates alioquin in speciem oppositæ concordentur.

77.

Duplex po-

Dices: Vi decreti de facto habiti Christus

venire debuit prout de facto venit; atqui de facto venit in carne passibili: ergo vi præsentis decreti venire non potuit in carne impassibili. Resp. duplex fuisse decretum. Primum de substantia Incarnationis secundum se, & propter se, seu propter dignitatem suam; quod erat independens à peccato, & modo veniendi determinatè cum carne passibili, vel determinatè cum carne impassibili: sicut poterat esse independens à loco & tempore natiuitatis, à matre sive generante &c. Secundum de assumenda carne passibili peccato jam præviso ad illud tollendum. Quàmvis itaque Christus vi utriusque decreti simul non potuisset venire nisi in carne passibili, potuisset tamen venire in carne impassibili vi prioris decreti, ex quo secutum fuisset aliud determinativum adventus in carne impassibili, si non fuisset peccatum prævisum; sicut nunc peccato præviso secutum est decretum determinativum ad carnem passibilem. Quemadmodum electio ad gloriam est independens à prævisis meritis; ex qua proinde secutum fuisset decretum dandi illam aliis mediis, si non accessisset decretum exequendi priorem electionem mediantibus meritis. In præsentem autem posterius decretum & motivum, utpote certius, & executivum prioris decreti, magisque deserviens dilectioni hominum excitandæ, solet plerumque magis exaggerari. Aliter responderi potest, unicum decretum Incarnationis quoad substantiam habuisse etiam pro motivo redemptionem generis humani à peccato, sed conditionatè, posito scilicet quòd Adam peccaret; & isto eventu, determinatè etiam respicere carnem passibilem, & non aliàs.

Itaque Verbum divinum de facto venit in carne passibili ad tollendum omnia peccata, tum originalia, tum actualia; ut fides docet ex illo ad Titum 2. Dedit semetipsum, ut nos redimeret ab omni iniquitate. 1. Joan. 1. & plurimis aliis Scripturis.

Venit tamen principaliter in carne passibili juxta Doctores communiter ad delendum peccatum originale, quo captivum tenebatur totum genus humanum adventu & passione Christi redimendum, quodque radix erat & velut caput omnium reliquorum. Venit nihilominus etiam ob peccata actualia, etsi posteriora ac posterius prævisa, sed cognita per scientiam simplicis intelligentiæ, tamquam nata sequi, aut etiam conditionatè præscita: venit namque perfectè eripere genus humanum ex servitute diaboli, in quam per peccatum Adami inciderat, aut deinceps occasione illius homines incidere contingeret.

Quare etsi solum originale fuisset, adhuc venisset in carne passibili: nam adhuc verificabatur motivum istius adventus, scilicet redemptio generis humani à captivitate per originale tunc prævisum incursâ. Ita communiter Doctores. Secus est de solis peccatis actualibus: hæc enim non fuerunt principale moti-

testi considerari de-
cretum Dei
circa Incar-
nationem,
unum circa
eam secun-
dum se, al-
terum prio-
ris deter-
minati-
vum ac ve-
lut executi-
vum.
Vi postero-
ris decreti
venire
Christus
debeuit in
carne passi-
bili; suumq;
hoc depen-
dens à pec-
cato.

Alius ex-
plicandi
modus ad-
fertur.

78.

Verbum ve-
nit in carne
passibili ad
delenda
peccata etiã
actualia.

Principali-
ter tamen
ad delendũ
originale.

Quod etsi
solum fuis-
set, adhuc
venisset in
carne passi-
bili vi præ-
sentis de-
creti.

Secus est, si sola fuisset actualia:

vum adventus Christi in carne passibili; im-
mo hic videtur fuisse determinatus, ante-
quam omnia peccata actualia forent praevisa,
hac ratione, quod Deus praeviso originali
intenderit hominem perfecte liberare à servi-
tute diaboli: unde sequebatur etiam liberatio
ab actualibus, si talia sequerentur.

79. Etsi fortasse vi alterius decreti in carne passibili, praesertim si multorum & gravia peccata actualia fuissent.

Explicatur quaedam auctoritates.

Fortasse tamen ob peccata actualia sola,
praesertim gravia & multorum assumpsisset car-
nem passibilem vi alterius decreti tunc ponen-
di conformiter ad nimiam nostri dilectionem.
Et hoc sufficit ad satisfaciendum quibusdam
objectionibus. Quae tamen etiam ab hoc ab-
strahendo facile solvuntur. Nam quod ait Apo-
stolus ad Gal. 2. *Qui dilexit me, & tradidit
semetipsum pro me*; verum etiam est juxta doc-
trinam explicatam: quia verè pro me mortuus
est, & sic liberavit omnes, ut etiam perfecte
singulos; etsi id pro singulis seorsim vi prae-
sentis decreti non fecisset.

Similiter quod revelavit Christus S. Carpo
(teste Dionysio Areopagita Epist. 8.) se iterum
paratum crucifigi pro salute hominum; intel-
lige, si necdum crucifixus esset. Aut indica-
vit Christus suum affectum, non vim prae-
sentis decreti divini. Denique peccatores dicun-
tur ad Hebr. 6. rursus crucifigere sibimetip-
sis filium Dei, quia ponunt causam partia-
lem, ob quam de facto crucifixus est. Ut
alias explicationes omittam, quae videri pos-
sunt apud *Estium* in dictum locum.

QUESTIO VIII.

An aliquis meruerit Incarnationem?

80. Christus ejusque humanitas non meruit incarnationem.

DICO I. Christus aut Humanitas illius non
meruit Incarnationem. Ita unanimiter
omnes Theologi, adeò ut contrarium sine gra-
vi nota sustineri non posset juxta *Præpositum q.*
2. A. 11. dub. 2. Et colligitur ex Scriptura,
quae Incarnationem ubique refert in viscera
puræ Dei misericordiae & charitatis *Lucæ 1.*
Joan. 3. ad Ephes. 2. & alibi. Idem docet *Aug.*
lib. de Prædest. Sanct. c. 12. & 15. lib. de Dono
Persev. c. ult. lib. de corrept. & gratia c. 11. ibi-
dem inculcans prædestinationem Incarnatio-
nis Christi esse clarissimum exemplar gratuitæ
prædestinationis electorum ad fidem & gra-
tiam, quibus tamen gratia est prædestinata,
& datur sine merito; etiam congruo.

Ut potè in qua omne Christi meritum radicatur.

Et ante quam non exstitit ipse aut humanitas ipsius.

Ratio Conclusionis est: quia totum meri-
tum Christi & humanitatis ipsius fundatur in
Incarnatione; ergo ipsam non meruit: quia
principium meriti non cadit sub meritum.
Deinde nec Christus nec Humanitas ipsius ex-
stitit ante Incarnationem; ergo illam non me-
ruit. Et quamvis forte humanitas Christi ab-
solutè potuisset primo instanti suæ creationis
elicere actum dispositivum ad unionem eodem
instanti consecuturam, non tamen congruebat,
ut prius operaretur (quod ad esse accidentale
pertinet) quàm substantialiter subsisteret. Un-
de Patres non agnoscunt in Christo operatio-

nem, nisi theandricam; id est, Dei hominis;
quæ proinde supponat Incarnationem. Qua-
propter nec meruit circumstantias concomi-
tantes, multò minùs præcedentes Incarna-
tionem.

Rectè tamen dicitur Christus promeruisse
replicationes ipsius Unionis hypostaticæ in
Eucharistia sive præsentiali Eucharisticas: cum
fuerit promeritus, ut posset instituere Sacra-
menta, adeoque Eucharistiam, in qua hu-
jusmodi replicationes involvuntur. Videri
etiam posset promeritus continuationem
Unionis hypostaticæ; cum respectu hujus
non sequatur incommodum, quod contra me-
ritum primæ collationis solet adferri; ut ha-
bet *Præpositus sup.* addens tamen oppositum
esse probabilius ob naturalem incorruptibili-
tatem ipsius Unionis, & exigentiam ejusdem
ad perpetuò durandum; ob quam non videtur
consentaneum naturali ejus conditioni, quod
primâ collatione factâ mereatur quis ejus con-
tinuationem.

Sed difficultas est, an absolutè loquendo

Christus aut ejus Humanitas Incarnationem
mereri potuisset? Ubi *Scotista* existimantes
per taxationem Dei posse opera bona elevari
ad condignè merendum præmium alioquin
excedens valorem intrinsecum meriti, con-
sequenter facile admittunt potuisse humani-
tatem mereri Incarnationem per opera super-
naturalia, etiam de condigno, accedente ac-
ceptione Dei. Primò quidem per opera an-
tecedentia, si ipsa prius tempore extitisset,
quàm assumeretur. Secundò per opera con-
comitantia, sed naturâ priora, si (quod qui-
dem minùs connaturale, non tamen absolu-
tè impossibile est) humanitas in primo instan-
ti existentiae prius naturâ, quàm personare-
tur, opus bonum eliceret. Neque enim ad
meritum requiritur prioritas temporis respec-
tu præmii, sed sufficit prioritas naturæ. Tertiò
per opera subsequencia, etiam tempore, quæ
tamen ab ipsa Incarnatione non necessariò de-
penderent; v. g. per amorem, quò huma-
nitas amaret Deum: potuisset enim decerni
productio humanitatis in gratia immensa, de-
cerni similiter & absolutè prævideri varia
ejusdem bona opera, & ob hæc praevisa de-
cerni eidem Humanitati unio hypostatica:
quæ tamen in tempore potuisset ei conferri
primo instanti; opera autem meritoria prius
praevisa posset in tempore posterius exercere.
Neque inde sequeretur principium meriti
cadere sub meritum, ob hoc quod unio jam
præsupposita conferret valorem omnibus ope-
ribus sequentibus. Nam conferret quidem
etiam operibus, de quibus sermo, valorem,
non tamen in ordine ad hoc præmium, sci-
licet collationem Unionis hypostaticæ, sed
in ordine ad hoc desumeret suum valorem
ex alio principio dignificante, scilicet gratiâ
habituali prius decretâ & praevisâ.

Recepta nihilominus doctrina prædictis
repugnat, non admittens meritum Unionis
hyposta-

81.

*Reçta-
men dicitur
meruisse re-
plicationes
Unionis hy-
postaticæ in
Euchari-
stia.*

*An etiam
continua-
tionem ip-
sius Unionis
disputatur.*

82.

*Christus
ejusque hu-
manitas per
opera etiam
non dignifi-
cata ab
unione hy-
postatica
absolutè
loquendo
juxta Sco-
tistas mere-
ri potuisset
de condigno
Incarna-
tionem.*

*Etiam per
opera sub-
sequentia*

83.

*Nonnulli
consent.*

saltem per opera subsequenter dignificata ab ipsa Unione id potuisse fieri. Quod merito rejicitur.

hypostaticæ condignum esse possibile, quod fundetur dumtaxat in operibus humanitatis ab ipsa Unione hypostatica non dignificatis. Adhuc tamen *Suarez* & nonnulli alii existimant de absoluta potentia potuisse Christum mereri de condigno Incarnationem per opera ipsam subsequenter & ab eadem dependentia, seu valorem necessarium participantia. Ex quo consequens foret principium meriti absolute posse cadere sub meritum. Verum hoc reliqui Theologi passim rejiciunt: eo quod opera essentialiter præsupponentia Incarnationis existentiam, pro quocumque instanti concipiantur elicibilia, non possint eandem mereri. Ad hoc namque requireretur, ut ob illa prævisa posset Deus moveri ad Incarnationem decernendam; hoc autem est impossibile: cum ejusmodi opera seu merita absolute prævideri nequeant, non prævisâ Incarnatione à qua dependent, adeoque hæc non decretâ. Præscientia autem conditionata operum, quæ fierent, si adesset Unio hypostatica, non sufficit ut opera sic conditionatè præscita censeantur habere rationem meriti; ut contra *Semipelagianos* indubitatum est. Deinde sic duo essent sibi invicem causæ, priora & posteriora, sive à se invicem dependentia.

84. *Infantia Suarez.*

Dices cum *Suarez*: Incarnatio videtur potuisse donari per modum anticipatæ solutionis, promerenda scilicet per opera subsequenter. Sicut Rex potest dare equum & arma militi ob merita futura, seu in præmium victoriæ, etsi per eadem arma & equum obtinendæ. Resp. Neg. Aff. Ad exemplum sub-

Dissolvitur.

jectum dico, istam anticipatam donationem non esse dationem præmii: cum arma & equus non dentur ob futuram victoriam tamquam ob meritum, sed tamquam ob finem: dantur enim ut miles victoriam obtineat, & per illam aliquid apud Regem mereatur. Non autem dantur in præmium, quia meriturus supponitur: in hac enim suppositione etiam supponitur ipsa datio armorum & equi, unde victoria supponitur necessariò dependere. Unde etiam si hujusmodi victoria reipsâ non sequeretur, adhuc miles maneret dominus armorum & equi; quorum proinde donatio non poterat esse præmii (quod meritum verum requirit) retributio. Aut si malis militem non fieri dominum, nisi victoriâ subsecutâ, sic donatio præmii non erit principium meriti, utpote posterior reipsâ merito seu victoriâ. Semper quoque verum manebit, quod id quod merito præsupponitur, equi v. g. & armorum, si non donatio, saltem concessio ad usum, non cadat sub meritum.

85. *Antiqui Patres non meruerunt ulla modo Incarnationem quoad substantiam,*

Dico II. Antiqui Patres non meruerunt substantiam Incarnationis, etiam de congruo. Ita *Scotus*, *Vasquez*, & alii passim contra *Suarez*. Et colligitur ex Scripturis & Auctoritatibus primâ Conclusionem citatis, quæ partim omne meritum, partim specialiter meritum ipsius Christi aut humanitatis ejusdem, adeoque etiam cæterorum excludunt. Dein-

de omne meritum Sanctorum fundabatur in gratia danda ob merita Christi, adeoque substantia Incarnationis jam supponebatur. Quamvis absolute loquendo sancti Angeli aut homines justi potuissent Incarnationem mereri, juxta varios *Scotistas* etiam de condigno, per bona opera à Deo acceptata, quæ fierent per gratiam à meritis Christi independentem.

Dico III. Meruerunt tamen Patres antiqui & B. Virgo aliquas circumstantias Incarnationis, non quidem de condigno, eo quod non constet de antecedente promissione Dei elevativâ operum ad tam extraordinarium præmium, maximè cum illis aliud ordinarium corresponsdeat: sed de congruo. Ita *Scotus*, *Vasquez* & plerique alii. Probatur: quia Abraham per obedientiam suam meruit, ut ex ejus semine Christus nasceretur *Gen.* 22. Sic etiam Daniel meruit accelerationem, ut Scholastici passim colligunt ex *Dan.* 9. ubi Danieli oranti significavit Gabriel Archangelus septuaginta hebdomades esse abbreviatis, ultra quas non differretur redemptio generis humani per Christum. Similiter B. Virgo tantæ extitit puritatis, ut mater Domini esse mereretur, ut ait *Hieronymus Tom. I. Epist. 22. de Custodia virginittatis c. 16.* Similia habet *Augustinus* & alii Patres. Unde de ipsa canit Ecclesia: *Ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur.* Et rursum: *Quia quem meruisti portare &c.* Quæ omnia propriè sonant meritum, saltem congruum. Quamvis *Lorca* ne hoc quidem admittat in Deipara respectu maternitatis, explicans præfatas Auctoritates simili ferè sensu, quo dici solet afflictum mereri consolationem, etsi nihil agat, per quod etiam de congruo id mereatur. Sed non est ratio recedendi à communi Sententia & propriâ Auctoritatum Expositione.

Immo *Gabriel*, *Poncius disp. 38. q. 5.* & pauci alii existimant B. Virginem meruisse maternitatem Christi de condigno. In quo etsi nulla appareat implicantia, saltem si accedat divina promissio seu acceptatio; de facto tamen non est admittendum cum Doctoribus communiter: tum quia nulla extat promissio: tum quia totum meritum condignum Deiparæ infumebatur circa meritum gratiæ & gloriæ juxta legem ordinariam; quam in Deipara fuisse mutatam, sive adjecto secundo eoque tam sublimi præmio positivo, sive detracto proportionato ordinario præmio gratiæ & gloriæ, sine solido fundamento (quod non extat) dici non debet. Accedit, quod præmium maternitatis non videatur respondisse uni determinato operi, sicut meritum condignum, sed pluribus, seu vitæ eò usque sanctissimè & innocentissimè peractæ.

Dices: Quidquid meruit B. Virgo, meruit ex Christi merito; adeoque Christi existentia, & consequenter generatio seu maternitas jam præsupponebatur: ergo B. Virgo mereri non potuit, ut esset mater Christi. Resp. Neg. Conf. potuit enim primò præordinari Incarnatio;

86.

Sed solum quoad aliquas circumstantias non de condigno, sed de congruo.

Signanter B. Virgo sic meruit esse mater Verbi incarnati;

87.

Immo secundum aliquos de condigno;

Quod tamen non probatur.

88.

Meritum maternitatis Christi qui esse potuerit ex prævisis Fili meritis.

divinam ex Patris essentia genitam teste *Belarmino lib. 3. de Christo cap. 1.* Denique docuerunt & putarunt *Ariani* in Christo non esse veram animam, sed Verbum (quod sentiebant non esse Deum, sed supremam creaturam) ei fuisse loco animæ.

*Ut semper
Ecclesia
tradidit,*

*Propheta
prænutia-
runt,*

*24.
Scriptura
novi Testa-
menti pa-
renter ex-
pressit.*

*Totaque
Historia
Evangelica
evincit,*

*Viri & finis
Incarna-
tionis.*

*Quo sensu
Christus
dicatur
factus in
similitudi-
nem homi-
num.*

Sed Catholica veritas semper fuit in Ecclesia credita, in Symbolis fidei expressa, & in pluribus Conciliis definita. Cui etiam consentiunt Iudæi, quibus nihil certius fuit, quam Messiam fore verum hominem ex semine Abrahamæ & femore Jacob, filium David: prout in Prophetis clarè continetur. Verum quia Manichæi vetus Testamentum non admittunt,

Probatur ex *Ioan. 1. Verbum caro factum est. Et cap. 8. Quæritis me interficere hominem &c. Ad Rom. 5. Si unius delicto multi mortui sunt, multò magis gratia Dei & donum in gratia unius hominis Iesu Christi in plures abundavit.* Et a libi passim dicitur homo & filius hominis. Quæ loca semper in sensu proprio sunt intellecta. Et meritò: nam si in rebus ad fidei fundamentum spectantibus Scriptura loqueretur ambigüe, vel secundum apparentiam, omnia essent incerta, falsisque interpretationibus exposita.

Deinde idem convincit tota Historia Evangelica, in qua describitur Christi genealogia, conceptio, nativitas ex Virgine, vita in terris acta: scribitur locutus fuisse, ambulasse, fatigatus fuisse, comedisse, flevisse, multa tormenta, mortemque crucis subiisse. Ipse etiam Christus *Matth. 26.* de seipso ait: *Tristis est anima mea usque ad mortem &c.* Et *Ioan. 12.* *Nunc anima mea turbata est.* Et *Luce 24.* *Videte... quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* Quibus significat se habere veram animam & verum corpus. Denique idem satis convincit finis Incarnationis: nam si non esset verus homo, genus humanum redimere non potuisset, utpote incapax omnis meriti & satisfactionis. Quo argumento passim utuntur Patres.

Dices: *Ad Philipp. 2.* dicitur Christus in similitudinem hominum factus, & habitu inventus ut homo. Resp. Scripturam loqui de similitudine, non tantum apparenti, sed verâ, scilicet in specie humana; prout intelligitur quod *Genesis 5.* dicitur Adam genuisse filium ad imaginem & similitudinem suam. Deinde cum *Chrysostomo* & aliis Patribus vox homo explicari potest de puro homine ex semine viri concepto & peccatis obnoxio; talis enim videbatur Christus, sed non erat.

Q U Æ S T I O IV.

An in Christo sint due Nature, & una Persona?

*25.
Refertur
error Nes-*

Nestorius Patriarcha Constantinopolitanus (cui præter plures Græcos adhæsit aliquamdiu *B. Theodoretus*; quamvis postea

in Concilio Calcedonensi act. 8. errorem suum retractaverit) tempore Innocentii I. docuit in Christo esse duas personas, divinam & humanam, sicut in ipso sunt duæ integræ naturæ. Unde dicebat inter illas personas tantum esse moralem seu accidentalem unionem; ex qua proinde non resultaret quid unum substantiale, sed potius complexum accidentale, quod uno nomine appellatur Christus. Conjunctionem autem illam explicabat per hoc. Primò, quod persona Verbi divini speciali quâdam ratione habitabat in persona hominis tamquam in suo templo. Secundò, quod Verbum & ille homo erant invicem amore conjunctissimi. Tertiò, quod persona humana erat instrumentum quo utebatur Verbum Dei ad patrandum miracula & egregias operationes. Quartò, quod Verbum isti homini participaverit nomen & dignitatem suam, ut vocaretur, coleretur & adoraretur tamquam Deus & Dei filius, non propter seipsum, sed propter Verbum conjunctum, sicut adorantur Dei imagines. Quare dicebat purum hominem esse ex Maria natum; quæ proinde dici non possit Deipara. Similiter passionem, mortem & resurrectionem soli isti homini ex Virgine nato, nullatenus autem Deo censebat posse attribui.

Hunc errorem dum acriter impugnaret *Eutiches* Abbas cujusdam Monasterii Constantinopolitani tempore Leonis I. lapsus est in extremè oppositum (cui adhæsit *Dioscorus* Episcopus Alexandrinus, homo flagitiosissimus) docens, quod sicut in Christo tantum est una persona, sic etiam tantum sit una natura, ignorans, quomodo unitas personæ necessariò asserenda cum pluralitate naturarum consisteret. Unde ex divina & humana censuit factam esse unam naturam; idque conversione divinitatis in carnem, vel (ut alii putant ipsum sensisse) conversione humanitatis in divinitatem, vel (ut ejus mentem explicant Alii) transmutatione utriusque in tertiam naturam: & hoc vel mixtione, prout elementa transmutantur in corpus mixtum; vel compositione, prout ex materia prima & forma fit compositum physicum. Alii denique censent ipsum (quod est commune Hæreticis) in expositione sui erroris sibi non satis constituisse.

DICO I. In Christo tantum est una Persona, quæ verè & substantialiter est Deus homo. Est de fide ex Concilio Ephesino, quod specialiter contra Nestorium fuit congregatum, aliisque pluribus Conciliis. Idem patet ex Symbolis fidei: nam in Symbolo Apostolorum ille qui est *unicus filius Dei*, dicitur *natus ex Virgine*, *passus &c.* Symbolum Constantinopolitanum dicit: *Vnum Dominum Iesum Christum natum ante omnia sæcula, qui incarnatus est ex Maria Virgine, crucifixus &c.* Et clarissimè in Symbolo Athanasii dicitur: *Qui licet Deus sit & homo, non duo tamen, sed unus est Christus unus omnino non confusione substantiæ, sed unitate persona.*

Eadem veritas colligitur ex Scriptura, quæ idemque unum

*torii divi-
dentis in
Christo
personas.*

*26.
Refertur
error oppo-
situs Euti-
chetis sta-
tuentis
in Christo
unicam
naturam.*

*27.
In Christo
est unica
persona,
Deus ho-
mo,
Iuxta Con-
cilia &
Symbola
Ecclesia.*

patet ex Scriptura, unum & eundem à parte rei existentem vocat Deum & hominem, & quæ in uno loco dicit de Deo vero, in alio dicit de vero homine: quod non rectè fieret, si non una, sed duæ essent personæ accidentaliter tantum unitæ. Confirmatur: quia duæ substantiæ integræ, accidentaliter tantum unitæ, non dominant se invicem substantialiter, sed tantum accidentaliter; v. g. homo non dicitur vestis, sed vestitus: & proinde juxta sententiam Nestorii non rectè Deus diceretur homo, aut contra.

Et inconvenientibus quæ ex errore Nestorii sequuntur. Probatur insuper: quia ex sententia Nestorii sequitur totam Trinitatem esse incarnatam, cum unio accidentalis, quam Nestorius ponit inter divinitatem & humanitatem Christi, non magis respiciat Verbum, quam Patrem & Spiritum Sanctum. Deinde sequeretur multos alios Sanctos fuisse à Deo assumptos: cum inter hos & Deum similes accidentales uniones intercesserint. Denique secundum fidem Christus est simpliciter unus; cum tamen juxta sententiam Nestorii deberet simpliciter dici duo, utpote duplex suppositum completum.

28. Ob distinctionem naturarum dicitur in Christo aliud pati, aliud miraculis conrascare. Dices I. Leo Papa Epist. 10. ad Flavianum c. 4. ait de Christo: *Vnum coruscet miraculis, aliud succumbit injuriis*. Resp. hoc posse dici ob distinctionem naturarum; quamvis aliud masculinè significaret distinctionem suppositorum seu personarum. Undè dicta propositio post longam controversiam fuit in Concilio Calcedonensi admissa. Et Gelasius Papa can. Sancta Romana d. 15. præfatam S. Leonis Epistolam canonizat, Cujus (inquit cum Synodo Romana) *textum quispiam si usque ad unum jota disputaverit, & non eam in omnibus venerabiliter receperit, anathema sit*.

Dices II. Filii debent parentibus esse consubstantiales, eisque posteriores: atqui Christus Deus non est Virgini consubstantialis, estque eâ prior totâ æternitate: ergo Christus Deus non est filius Virginis, nec ipsa est Deipara: sed sunt duæ personæ filius Dei, & filius Virginis. Resp. filios debere parentibus esse consubstantiales, nec posse priores esse secundum naturam, quam ab illis acceperunt, ac proinde cum Christus Deus acceperit naturam humanam à Virgine, est secundum illam consubstantialis, ac Virgine posterior, adeoque verè & propriè est illius filius; prout definivit Concilium Ephesinum, & Synodus V. Collat. 8. can. 6. contra impiissimum Nestorium asserentem, quod B. Virgo sit, non Theotocos seu Deipara, sed solum Christotocos seu Christipara.

29. Dico II. In Christo fuerunt duæ naturæ integræ & inconfusæ, scilicet humana & divina. Est de fide contra Eutichianos & quosdam iis affines Hæreticos. Probatur I. quia nisi hæ duæ naturæ in Christo essent integræ & inconfusæ: Christus non esset verus Deus aut verus homo; quod est contra Scripturas. Similiter plurimæ Scripturæ de Christo agen-

tes non possunt verificari nisi ratione divinæ naturæ, v. g. quod sit æqualis & unum cum Patre &c. Aliæ non nisi ratione humanæ naturæ, v. g. quod sit minor Patre, natus ex Virgine, fatigatus &c.

Probatur II. ex Conciliis, Calcedonensi (quod fuit contra oppositam hæresim congregatum) act. 5. Synodo V. & VI. & pluribus aliis. Quibus adde Symbolum Athanasii supra relatum, & omnes sanctos Patres, quorum multi referuntur in Concilio II. Hispalensi cap. ult.

Probatur III. Quia juxta sententiam Eutichianorum deberet tota Trinitas dici incarnata; cum immutatio ista affecerit immediatè ipsam divinitatem, & tamen non Pater aut Spiritus S. sed Verbum caro factum est. Joan. 1.

Probatur IV. Quia evidenter repugnat naturæ divinæ, ut per transmutationem aut mixturem fiat una cum natura humana, ut per se patet. Per compositionem etiam duæ naturæ integræ (quales sunt divina & humana) non possunt coalescere in unam tertiam, ut apud omnes Philosophos est indubitatum, qui censent hippocentauros esse entia fictitia & chymica. Confirmatur: quia Christus tunc nec esset Deus, nec esset homo, sed illa tertia natura, sicut homo non est corpus vel anima. Si autem humanitas verteretur in divinitatem, non esset homo; si divinitas in humanitatem, non maneret Deus. Quare dicendum est cum Catholicis in Christo remanere duas naturas distinctas, quæ tamen statuunt unum Christum sive personam, intercedente eadem personalitate Verbi, quæ divinam Christi naturam intrinsecè, humanam verò extrinsecè loco personalitatis propriæ terminat.

Dices I. Joan. 1. dicitur: *Verbum caro factum est*: ergo versum est in carnem. Resp. Neg. Consequ. nam (ut rectè Gregorius lib. 9. Epist. 61.) *Verbum carnem dicimus factum, non immutando quod erat, sed suscipiendo quod non erat*.

Dices II. Cyrillus lib. 1. de Recta fide ad Reginas non longè à principio ex Athanasio ait: *Consuemur etiam ipsum esse filium Dei, & Deum secundum spiritum, & filium hominis secundum carnem; non duas naturas & unum filium, unam quæ adoratur: & unam quæ non adoratur, sed unam naturam Dei Verbi incarnatam & adorabilem cum carne sua unâ adoratione*. Resp. Patres istos tantum negasse plures naturas subsistentes diversis subsistentiis; adeoque sic divisas, ut una adoraretur & non altera; prout dixit Nestorius. Alioquin de mente Athanasii contrariâ Euticheti clarè constat ex Symbolo ejus. in quo ait de Christo: *Unus autem non conversione divinitatis in carnem &c*. Similiter de mente Cyrilli constat ex lib. de Incarnat. c. 12. & Epist. ad Joannem Antiochenum, quæ lecta fuit in Concilio Calcedonensi, per quam error Eutichetis manifestè convincitur. Ideoque lectâ hæc Epistolâ fuit parvipensa allegatio Hæreticorum, in quorum favorem alia quædam verba supradictis similia retulerat Eustachius Episcopus Veritensis; quæ tamen præcisè apud

Christus non foret verus Deus aut verus homo.

Totaque Trinitas dicenda foret incarnata.

Figmentum quoque Eutichianorum de confusione naturarum implicat:

Retinenda proinde doctrina catholica: quæ declaratur.

30. Verbum non conversione sed assumptione carnis factum:

Explicantur Athanasius & Cyrillus.

pud *Cyrrillum* non reperiebantur, Immo sensum catholicum satis indicant verba objecta, dum *Cyrrillus* ait: *Vnam naturam Dei Verbi adorabilem cum carne sua.*

31. Arguitur ex dualitate naturarum sequi in Christo dualitatem personarum. Respondetur juxta opinionem statuentem personalitatem creatam in modo positivo realiter superaddito. Opposita sententia praefertur.

Et juxta illam respondetur.

Quam valde congruere mysterio Incarnationis ostenditur.

Difficultas, quam alii patiuntur declaratur.

Dices III. Si in Christo sint duae naturae completae, etiam essent duae personae admittebantur: cum persona nihil sit aliud, quam substantia rationalis completa. Resp. Neg. seq. Ad probationem plurimi probabiliter respondent, personam etiam creatam ultra naturam completam importare entitatem aliquam modalem, quae subsistentia vel personalitas dicitur, & naturam incommunicabilem reddit; prout etiam cernitur in personis divinis triplex positiva personalitas. Quae entitas cum non sit assumpta à Verbo, sed vices illius suppleverit Verbi personalitas, patet quomodo in Christo possit esse duplex natura & una persona.

Scotus tamen 3. d. 1. q. 1. & alibi, & plures Recentiores longè veriùs censent personam creatam nihil esse aliud quam naturam rationalem completam per se subsistentem, id est, non unitam de facto alteri à quo dependeat; si ve (ut Quidam loquuntur) quae proprietates individuales habeat tamquam suas, & non alterius suppositi. *Siquidem persona res sui juris est*, ut loquitur *Paschasius* citatus in *Epist. Synodica Concilii Francofordiensis*; consistens scilicet per se ab aliis separata, quibus nequidem exigat uniri. Juxta quem dicendi modum personalitas superaddit naturae rationali completae solam negationem; quae cum per ipsam unionem ad Verbum destruat se seu impediatur, patet Verbum non assumpsisse personam, sed tantum naturam humanam; adeoque cum unitate personae consistere pluralitatem naturarum.

Quare hic dicendi modus valde congruit mysterio, & ex eo stabilitur. Hoc ipso namque quod humanitas unitur Verbo, implicat in terminis manere personalitatem creatam, supposito quod haec sit quaedam negatio communicabilitatis seu unionis ad alienam substantiam, cum hoc negatio formaliter tollatur per ipsam unionem ad Verbum. Quare juxta hunc modum manifestè patet, quam rectè Concilia & Patres ex ipsa assumptione humanitatis à Verbo concludant destructam seu praepeditam fuisse personalitatem creatam; sicque tacitè doceant mysterium Incarnationis non potuisse constare, seu assumptionem naturae humanae esse impossibilem, si haec propriam retinisset personalitatem. Quod etiam docent communiter illi Theologi, qui personalitatem creatam statuunt in modo positivo; ut patet apud *Prapositum* q. 4. art. 3. dub. 4. Quo tamen supposito nulla apparet esse collectio praefata; praesertim supposito, quod non repugnet eandem naturam creatam posse simul terminari à pluribus personalitatibus alienis (quod Alii passim supponunt) cur enim tunc repugnaret cum aliena retineri propriam personalitatem, potius quam terminari duplici personalitate aliena?

Nullatenus tamen huic mysterio consonat doctrina *Durando* adscripta de sola distinctione rationis inter naturam & personam creatam: sola enim distinctio ista non sufficit ad separabilitatem realem humanae naturae à personalitate creata quam tamen separabilitatem fides certissimè adstruit in Christo. Verum quidem est dari gradum metaphysicum substantiae cui libet identificatum, à quo formaliter dicitur omnis illa, adeoque etiam humanitas Christi, per se subsistere, id est, non inhærere alteri instar accidentis. Sed gradus iste non est subsistentia, quae facit formaliter substantiam quatenus eam affectam esse incommunicabilem, seu suppositum aut personam; uti fides docet.

QUESTIO V.

De natura Actionis incarnativae, & Unionis hypostaticae.

HAc quaestione declarandum est, quae sit actio incarnativa, quod principium, & quis terminus: cumque terminus per illam productus sit ipsa Unio hypostatica, eadem operâ natura & excellentia illius ostendetur.

Dico I. Incarnatio est actio quâ natura humana unitur Verbo, adeoque per ipsam ponitur unio, quâ humanitas formaliter Verbo unitur. Ita *Scotus* 3. d. 1. q. 1. n. 3. & 13. *Suarez*, *Vasquez* & alii plerique. Ratio est: quia per Incarnationem constituitur Christus in ratione compositi ex Verbo divino & naturâ humanâ: atqui sic constituitur formaliter per unionem utriusque; sicut alia composita quâ talia per uniones proportionatas: ergo Incarnatio est actio productiva talis unionis.

Nec dici potest cum Nonnullis, per actionem incarnativam conflare unam Christi personam ex duabus naturis compositam, absque eo quod aliquid etiam in natura humana producat, quo mediante ipsa unitur Verbo: cum enim intercedat hic vera actio, scilicet unio duorum extremorum, necessariò intervenit terminus actus sive productus, saltem in humanitate, quae sola est capax novae formae in ea producendae. Confirmatur: quia res distinctae non coalescunt in unum compositum, nisi mediante unionem distinctâ: nam ipsae partes possent unioni praexistere, si ve absque ea existere; indistantia quoque vel quaecumque approximatatio aut intima praesentia localis partium potest esse, quin uniantur, v. g. dum anima separata intimè penetrat corpus, De quo in *Physica*. Vide *Vasquez* d. 18. c. 1. *Prapositum* q. 2. art. 7. dub. 1.

Neque etiam potest dici cum quibusdam *Thomistis*, Incarnationem esse actionem productivam humanitatis Christi; tum quia actio incarnativa est maximè supernaturalis; productio autem humanitatis Christi est actio naturalis, ut ipse terminus productus est naturalis, tum quia per incarnationem ponitur Christus, Deus homo, per aliam autem actionem ponitur

32.

Sententia solam distinctionem rationis inter naturam & personam creatam non congruit mysterio Incarnationis.

33.

Incarnatio est unio seu actio productiva unionis Verbi cum humanitate.

34.

Actio incarnativa nequit concipi sine novo termino actu, qui est unio.

Haecque necessariò media est etiam inter alia composita.

35.

Incarnatio nequit statui actio productiva humanitatis Christi.

ponitur humanitas; qui sunt termini distincti, adeoque & ipsæ actiones. Confirmatur à simili: quia productio hominis est distincta à productione animæ rationalis, sicut & hominis reproductio, ad quam nimirum corpore & animâ præsuppositis solum requiritur productio unionis animæ cum corpore: ergo similiter incarnatio est distincta à productione humanitatis; utpote unio Verbi cum humanitate. Adde corpus & animam mansisse in triduo unita Verbo, humanitate non existente: hujus itaque productio non est productio unionis hypostaticæ cum Verbo.

Nec obstat quod Leo Papa Epist. 11. ad Julian. Episc. Coenssem dicat: *Natura nostra non sic assumpta est, ut prius creata, post assumere-tur, sed ut ipsâ assumptione crearetur.* Nam (ut patet ex contextu, & ex antithesi) solum vult humanitatem non prius tempore extitisse, sed ejus creationem fuisse simul cum ipsa assumptione.

36. Minus quoque placet paucorum Recen-tiorum ea explicatio, quâ statuunt productio-nem humanitatis esse ipsammet Unionem hypo-staticam. Tum quia unio debet effici per ac-tionem ad se directè terminatam, productio autem humanitatis nequit effici per ejusmodi actionem; cum ad actionem non detur dis-tincta actio. Tum quia unio & actio non vi-dentur posse coalescere in unicum indivisibi-lem modum, uti nec unio & ubi, aliæve res-pectus disparati, habentes singuli singula fun-damenta & terminos adæquatos. Tum quia humanitas præsupponitur naturâ unioni sui ad Verbum, uti cætera unibilia; non præsuppo-nitur autem productioni sui. Tum quia Unio hypostatica esset alioquin productio unionis a-nimæ cum corpore; utpote in qua formaliter consistit productio humanitatis, suppositâ sci-licet (quæ in resurrectione Christi suppone-batur) existentiam animæ & corporis. Tum quia humanitate non existente in triduo mor-tis adhuc existerat Unio hypostatica corporis & animæ cum Verbo. Tum quia si humanitas tempore præextitisset assumptioni sui ad Ver-bum; Unio hypostatica foret utique distinc-ta. Et quidem de facto sic præextitit materia prima; cujus proinde productio non est Unio hypostatica: & consequenter nec productio animæ aut humanitatis.

37. Dices: Non aliter potest ostendi absoluta omnino impeccabilitas humanitatis Verbo u-nitæ, peccato saltem unionis destructivo. Quæ tamen in præmissa explicatione satis os-tenditur: destruendo enim unionem destrue-ret humanitas se ipsam, cujus supponeretur esse productio: quare cum in instanti peccati non possit manere unio, non posset quoque mane-re producta per illam humanitas; quæ tamen esse debet, dum peccat. Resp. in primis jux-ta doctrinam *Scotistarum* impeccabilitatem hu-manitatis Verbo unitæ solum esse de potentia ordinaria. Deinde cum planum sit non esse saltem necesse, ut producat humanitas per

ipsam Unionem hypostaticam, adhuc non ostenderetur Christum simpliciter aut huma-nitatem Verbo unitam esse absolutè impecca-bilem, casu quo scilicet distinctè produceretur & distinctè uniretur. Et sanè non apparet credibile Auctoritates Christi impeccabilitatem adstruentes ad hanc speculationem velut omnimodæ impeccabilitatis fundamentum respexisse: sed potius ad excellentiam huma-nitatis suppositâ unionem; quæ qualem impeccabilitatem inferat, infra dicetur. Dato au-tem, quod hæc admitti debeat omnimoda & absoluta vi Unionis hypostaticæ, sufficeret illam prius naturâ supponi sive inesse humani-tati quàm hæc quidquam operetur: sic enim humanitas nullo instanti temporis posset unio-nem, utpote singulis instantibus priorem na-turâ quàm sit operatio, peccando amittere. Et verè Unio hypostatica prius naturâ inest, quàm humanitas connaturaliter agat: cum prius quàm operetur sit complenda per suppo-sitalitatem. Ob quod etiam actiones sunt sup-positorum

Dico II. Principium Incarnationis seu 38. causa effectiva Unionis hypostaticæ est Deus *Causa ef-fectiva u-nionis hy-po-staticæ est tota Trinitas.* sive SS. Trinitas; adeo ut nulla creatura eam immediatè attigerit aut attingere potuerit. Prima pars est de fide ex *cap. Firmiter, de summa Trinit.* & aliis Conciliis. Ratio est, quod opera SS. Trinitatis ad extrâ sint indi-visa, & quod omne creatum præsertim su-pernaturale dependeat à Deo in fieri & conser-vari. Unde dum Christus in Symbolo dici-tur *conceptus de Spiritu sancto*; non excluditur operatio Patris, ipsiusque Verbi divini, sed sola operatio viri à purissima Christi concep-tione: quæ tamen, uti bonitas, Spiritui sanc-to specialiter appropriatur.

Secunda pars est etiam satis certa ex Scriptu-ra, Conciliis & Patribus tribuentibus hoc o-pus virtuti divinæ, ut *Luca 1. Spiritus sanc-tus superveniet in te, & virtus Altissimi obum-brabit tibi. Matth. 1. Quod in ea natum est, de Spiritu sancto est.*

Dices: In nutritione & accretione Christi partes accrescentes uniebantur Verbo: sed hoc faciebat anima Christi; ergo. Resp. Neg. Min. non enim plus fecit anima Christi in nutritio-ne, quàm faciant animæ cæterorum homi-num: partes autem accrescentes Deus uniebat Verbo, non quidem per novum miraculum, sed per continuationem quasi prioris miraculi, quo primò facta est Incarnatio.

Tertia pars intellecta de causatione princi-pali est communis: quia Unio hypostatica est ens maximè supernaturale; quod proinde non magis, sed è contra multò minùs quàm gratia sanctificans pendere potest à creatura tamquam causâ principali. Loquendo autem de causalitate instrumentali censet *Suarez B.* Virginem per potentiam obedientialem abso-lutè loquendo potuisse causare (etsi de facto non causerit) Incarnationem tamquam instru-mentum Dei. Sed hæc sententia corrumpit ne-gatâ

38. *Causa ef-fectiva u-nionis hy-po-staticæ est tota Trinitas.*

Et si appro-prietur Spi-ritui sanc-to.

39. *Nulla creatura Incarnationem ef-fectivè at-tigit.*

Etiam in nutritione vel accre-tione:

40. *Immo nec attingere potuit.*

gatâ potentiâ obedientiali cujuslibet ad quodlibet. De qua in Physica.

41. *Terminus totalis incarnationis est Christus, Deus homo.* DICO III. Terminus totalis sive adæquatus Incarnationis est Christus, Deus homo, sive Verbum subsistens in humanitate, aut potius humanitas subsistens personalitate filii Dei: terminus formalis est ipsa Unio hypostatica, & quodam sensu humanitas Christi. Prima pars est de fide ex V. Synodo Collat. 8. can. 4. ubi dicitur Incarnationem terminatam esse ad unitatem Verbi divini secundum compositionem ad carnem animatam animâ rationali. Idem patet ex Toletano VI. & XI. aliisque Conciliis. Ratio est: quia terminus adæquatus unitio- nis duorum extremorum est ille, qui ex tali unitione resultat; prout ex hac unitione resultat Christus. Unde etiam terminus adæquatus generationis aut regenerationis humanæ statuitur totus homo, etsi præcisa illius ratio tantum consistat in unitione animæ cum corpore.

Terminus formalis est unio hypostatica, Secunda pars probatur: quia actionis productivæ, quâ talis, terminus formalis est id quod per eam immediatè producitur, per actionem autem incarnativam sic producitur sola Unio hypostatica.

Et quodam sensu ipsa humanitas Christi. Tertia pars probatur: quia etsi humanitas Christi non producat per Incarnationem, sed tantum uniatur personalitati Verbi, satis tamen attingitur ut dici possit terminus formalis; sicut generationis terminus formalis dicitur forma substantialis, quæ tamen potest generationi præexistere, & solum per illam uniri materiæ. Potius autem humanitas dicitur terminus formalis, quia ipsa est quæ dependet à personalitate Verbi, & hæc illam quasi sustentat sibi quæ inexistere facit; formæ autem convenit ab altero dependere, ei quæ inexistere. Alioquin aliâ consideratione personalitas Verbi non incongruè dici posset terminus formalis: ipsa enim supplet officium personalitatis propriæ; adeoque sicut personalitas propria se habet respectu naturæ velut forma, sic potest censerî de divina personalitate respectu humanitatis.

42. *Unitio, Incarnatio & assumptio differunt penes connotata.* Adverte, quod licet unitio, incarnatio, assumptio significant principaliter eandem actionem, differant tamen penes connotata. Unitio enim præcisè significat conjunctionem duorum extremorum: ideoque tam natura humana dicitur unita, quàm Verbum. Incarnatio connotat rem cui fit unio, scilicet carnem seu humanitatem; ideoque non humanitas, sed Verbum rectè dicitur incarnatum sive humanatum. Assumptio connotat id, quod assumit esse, & principium assumptionis effectivum, & ipsius rei assumptæ terminum: nam assumere est aliud ad se sumere, tamquam ad terminum, ad quem aliud trahitur; ideoque Verbum dicitur assumpsisse humanitatem, non autem Pater vel Spiritus sanctus; humanitas verò dicitur à Verbo assumpta.

43. DICO IV. Unio hypostatica, sic dicta quia respicit hypostasim sive personalitatem,

& per illam exurgit persona, proximè consistit inter naturam humanam & personalitatem Verbi, & hæc mediante ipsam divinam naturam: Ita communiter Theologi. Et patet ex Synodo VI. act. 4. ubi refertur & approbatur sententia Dionysii lib. de div. nom. cap. 2. post med. *His (quæ ad Incarnationem pertinent) Pater & Spiritus sanctus nullâ ratione communicant, nisi secundum benignissimam voluntatem.* Quod falsum esset, si natura divina (quæ est communis tribus personis) esset immediatè unita humanitati. Et in Concilio Toletano VI. & XI. in Confess. fidei dicitur: *Solus Filius suscepit humanitatem in singularitate personæ, non in unitate divina naturæ, id est, in eo quod proprium est Filii, non in eo quod commune est Trinitati.* Ratio est: quia si unio immediatè afficeret naturam divinam, non potius Verbum esset incarnatum, quàm Pater & Spiritus sanctus, seu tota Trinitas. Deinde sic non exurgeret una persona per Incarnationem.

Gravissimam tamen difficultatem, immo, ut apparet, inexplicabilem hîc patiuntur, qui solum distinctionem rationis admittunt inter naturam divinam & personalitatem Verbi: inde enim sequitur hæc ante operam mentis tam esse idem, quàm Verbum & Filius: sicut igitur ob hanc omnimodam identitatem implicat unionem realem terminari formaliter & immediatè ad Verbum, quin similiter terminetur ad Filium; sic omnino videtur implicare, ut fiat & immediatè terminetur ad personalitatem Verbi, quin similiter terminetur ad ipsam naturam divinam; ne alioquin de omnino eodem à parte rei & ante opus mentis vera sit affirmatio & negatio. Unde ulterius sequeretur inconveniens illud, quod tota Trinitas sit incarnata: cum, quod competit formaliter & immediatè Deitati, competat omnibus personis, easque denominet.

Nec dici potest, Verbum uniri formaliter, & non naturam, formalitate se tenente ex parte solius unionis: non enim potest in reali unionem statui formalitas aut realis respectu certi termini cum exclusionem alterius, quando is est omnino idem, immo à parte rei tam idem, quàm Verbum, & Verbum; ut ex præmissis aperte conficitur.

Dices: Supposito quod natura divina sit realiter eadem cum tribus Personis inter se distinctis, sequitur, quod independentè à distinctione formali tam possit Verbum & ratione illius natura divina realiter uniri humanitati, & Pater realiter non uniri, quàm possit Verbum & natura divina esse realiter Verbum, & Pater non esse realiter Verbum: adeoque distinctio formalis videtur superflua. Resp. suppositum hoc admitti non posse, nisi suppositâ, quæ involvitur, distinctione formali, sine qua mysterium Trinitatis & Incarnationis non subsistit. Hæc enim exclusâ; uniretur natura divina humanitati immediatè & formaliter; adeoque Pater uniretur saltem realiter: im-

statica proximè consistit inter naturam humanam & personalitatem Verbi.

Ne si immediatè respiciat ipsam Deitatem, tota Trinitas sit incarnata, adeoque etiam tollatur personarum unitas.

44. Gravissimam tamen quoad hoc difficultatem patiuntur, qui non admittunt in divinis distinctionem formalem.

Effugium quorundam præcluditur.

45. Obiectio difficilis.

Responsio.

immo si nec inter Patrem & Deitatem poneretur similis distinctio, etiam Pater uniretur æquè immediatè & formaliter: ne de omnino iisdem verificentur ante mentis operam contradictoria. Similiter si ante mentis operam inter naturam & personalitates non sit distinctio, sequitur, quòd absolutum & non absolutum, communicabile & incommunicabile &c. incident in tam idem, quàm sit homo & humanitas; adeòque tam paternitas, quam natura erit communicabilis Filio.

46. *Uterior instantia.*

Solutio.

Instabis: in præsentī mysterio seclusā distinctione formali verum esse poterit, quòd natura divina uniatur & non Pater, quia natura unitur quā Verbum, & quā Pater non; eatenus autem sit respectus ad duo realiter distincta. Resp. ly quā ibi reduplicare ipsas personalitates, ut proinde naturam sic uniri, & non Patrem, nil aliud sit, quàm uniri personalitatem Verbi, non Patris. Unde tunc non stat affirmatio & negatio inter naturam & Patrem, sed inter Verbum & Patrem seu Personalitatem Verbi & personalitatem Patris: cum tamen natura præcisa contra personalitatem Verbi non uniatur formaliter, personalitas autem Verbi sic uniatur: eademque natura præcisa contra paternitatem uniatur realiter humanitati, paternitas non, idque ante mentis operam. Ex quo patet sine distinctione formali non subsistere ea, quæ juxta fidem seu fidelem sermonem in hoc mysterio affirmanda vel neganda sunt.

47. *Unio hypostatica est purus modus relationis, quæ extrinsecus adveniens,*

Dico V. Unio hypostatica est purus modus de genere relationum extrinsecus advenientium, quæ nimirum non necessariò resultant ad positionem fundamenti & termini, sed poni debent per specialem actionem ad se terminatam: Ita Scotus 3. d. 1. q. 1. n. 15. ejulque Discipuli contra alios passim censentes ipsam esse modum substantialem absolutum. Sed Conclusio patet ex iis, quæ in simili traduntur in Philosophia de unione compositi physici, & de sex postremis prædicamentis. Modus certè noster concipiendi, & quidem necessarius (qui gratis dicitur hîc non esse proprius) persuadet esse quid respectivum. Alii autem statuentes modum absolutum, qui simul dicat respectum transcendentalem, frustra modos multiplicant, cum solus respectus sufficiat.

48. *Quæ an dicenda sit accidens, an reductivè substantia, discutitur.*

An autem iste respectus sit verum accidens, an autem substantia saltem reductivè, non ita constat. Videtur enim dici posse, quòd sit quid substantiale; eò quòd etsi necessariò instar puri modi insit subjecto, non tamen per propriè dictam inhærentiam: cum constituat cum fundamento & termino saltem ut id quo unum substantiale per se; adeòque videatur fundamentum illius non esse propriè subjectum inhærentiæ. Qui verò mallet appellare accidens (quod videntur Scotista passim facere) dicere posset ipsum verè inhære subjecto, ex quo utique & unione tamquam partibus non exurgeret unum per se. Unde nec in constitutione totius, quod exurgit ex ipsis

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

quæ uniuntur, includitur unio tamquam constituens vel componens, sed ut id quo tamquam compositio. Quare quæstionis hujus resolutio videtur arbitraria.

Quod attinet opinionem *Gabrieli* adscriptam, quòd scilicet unio sit qualitas, solum habet inconveniens in Philosophia, quæ statuit rationem qualitatis in forma absoluta substantiæ datâ ad illam ornandam & perficiendam, adeòque ipsamet indigens unione speciali, quæ ipsam substantiæ necitat. Quòd si tamen qualitas posset esse formaliter nexus seu unio, nullum inconveniens foret, in qualitate quoque statuere Unionem hypostaticam, citra periculum aut apparentiam Nestorianismi. Nam *Nestorius* negabat nexum substantialem, ex quo unitas personæ exurgeret, non sollicitus de conditione ipsius nexûs, an scilicet sit substantia, qualitas, vel relatio, sed de modo quò necitat, an scilicet extrema necitat in unitatem personæ substantialis, an non.

Dico VI. Unio hypostatica quodam sensu est maxima, quodam non. Prima pars est communis Doctorum, & *Bernard. l. 5. de Confid. 6, 8.* Probatur: quia in primis est maxima ex parte extremorum; quorum unum est infinitum, alterum substantia in se perfecta, & per ipsam unionem assumptum in unitatem divinæ personæ. Deinde quia est arctissima, nullâ vi naturali aut actione, ne quidem dum solvitur unio corporis & animæ (ut patuit in triduo mortis) dissolvenda. Tertiò est maxima, quia ob improportionem & distantiam extremorum potest difficilius poni & intelligi, quàm cæteræ. Denique est maxima in ratione doni, in qua excedit etiam visionem beatificam, ut contra *Durandum* tradit *Scotus 4. d. 49. q. 2. n. 10.* & alii communiter: quia etsi utrobique donum in se sit maximum; modus tamen communicandi (unde plurimum crescit perfectio doni) in Incarnatione est substantialis, & adeò intimus, ut creatura elevetur ad esse personale divinum, vocetur Deus, & adoretur latriâ; in visione autem beatifica Deus tantum communicatur objectivè & accidentaliter mediante actu vitali. In Eucharistia Christus communicatur tantum secundum præsentialem, & effectus accidentales, seu gratias sacramentales.

Ubi notandum Unionem hypostaticam esse donum maximè gratuitum respectu humanitatis Christi, cui nullatenus erat debita: non tamen respectu ipsius compositi, scilicet Christi, qui ex intrinseca sua constitutione unionem illam exigebat; sicut compositum physicum exigit unionem suarum compartium.

Secunda pars Conclusionis probatur: quia unio materiæ & formæ superat Unionem hypostaticam: quatenus est inter res minùs distantes, magisque proportionatas; & quatenus ex ea resultat compositum magis propriè dictum. Ac denique quatenus non tantum una persona (ut ex Unione hypostatica) sed etiam una natura singularis ex ipsa exurgit.

49. *Opinio statuens unionem hypostaticam in qualitate errat in Philosophia.*

50. *Unio hypostatica est quodam sensu maxima,*

Notanter in ratione doni.

Maximè gratui, non respectu Christi, sed respectu humanitatis.

51. *Quodam sensu non est maxima.*

B QUÆS.

QUÆSTIO VI.

*Quenam in particulari Verbum
assumpserit, & quo ordine?*

52. *Verbum
assumpserit
verum cor-
pus & ani-
mam ratio-
nalem in vi-
tam unita.* **D**ICO I. Certum est Verbum assumpsisse veram humanitatem, adeoque verum corpus & veram animam rationalem invicem unita: alioquin enim Deus factus non esset verus homo; quod tamen fides docet. Equidem non sic dependet assumptio animæ & corporis ab eorundem mutua unione, ut hæc cessante desinant manere assumpta, quandoquidem juxta fidem anima & corpus Christi fuerunt Verbo unita, etiam in triduo mortis; in quo tamen non manserunt unita inter se.

53. *Assumpserit
corpus inte-
grum.* **D**ICO II. Verbum assumpsit corpus integrum. Est certum: quia (ut fides docet) assumpsit naturam quam in Adam plantaverat; adeoque integram quoad omnes partes, sicut ista fuit. Deinde in tanto opere incongrua fuisset opposita imperfectio & defectus.

*Adedq; om-
nes partes
integran-
tes.* Ex quo patet Verbum assumpsisse omnes partes substantialiter integrantes corpus humanum, ut sunt caro, ossa, oculi &c. quia hæc omnes pertinent ad veritatem corporis humani, quod Verbum assumpsit. Idemque dicendum est de dentibus: quia omnino videntur informari animâ rationali. Idem etiam foret de sanguine aliisque humoribus, si (quod Plures docent) sint informati animâ rationali. Verum etiam ab hoc abstrahendo.

*Et sangui-
nem, si sit
animatus:* **D**ICO III. Sanguis Christi fuit proximè & immediatè unitus Verbo Dei. Ita communiter Doctores, ex quibus Varii oppositam Sententiam (quam post *Durandum*, *Gabrielem* & alios quosdam docet noster *Poncius d. 37. q. 5.*) notant erroris, aut saltem temeritatis. Sed immeritò: cum nulla sit auctoritas, quæ (ut patebit) non patiat commodam explanationem. Quamvis unanimis Doctorum consensus non leve præbeat Conclusioni fundamentum: quæ idcirco, & quia magis consona dulcedini pietatis ac devotionis, præferatur; accedente eo quod nil in oppositum militet, & nonnulla si non convincant, certè suadeant communem doctrinam.

55. *Suadetur
ex Scriptu-
ra.* **P**robatur I. Quia Scriptura docet pretiosum sanguinem Agni immaculati, qui pro nobis effusus est, esse pretium nostræ redemptionis *Matth. 26. ad Hebr. 9. I. Petri 1. 1. Ioan. 1.* idque non solum quatenus suberat conditioni personæ offerentis (prout etiam oblatio salivæ & sudoris Christi erat infiniti valoris) sed insuper quatenus erat res oblata: quod verum non esset, si non fuerit unitus immediatè Verbo. Hæc tamen probatio non videtur convincere, ut etiam advertit *Lugo* & alii: solum enim ex ea infertur, personam quæ sanguinem fudit esse divinam: neque enim sanguis redemit nos, quia ipse Verbo unitus, sed quia à Persona Verbi effusus; cum non res

oblata, sed ipse offerens conciliarit satisfactioni infinitum valorem. Ideoque oblatio pueri Jesu in templo facta per Virginem matrem non habuit infinitum valorem, etsi foret rei infinitæ. E contra sudore & lacrymis pro nobis effusis Christus nobis meruit merito æqualis, seu infiniti (ut ita dicam) valoris. Quamvis pretium sanguinis præcipuè inculcetur, tum quia in ejus effusione seu passionem debebat Christi meritum & nostra redemptio consummari: tum quia in eo optimè relucet Christi amor & satisfactio, uti & prenalitas.

Solent etiam allegari testimonia Scripturæ, Conciliorum, & Patrum asserentium, quod Verbum assumpserit carnem & sanguinem. Sed nihil aliud volunt, quam ipsum assumpsisse veram humanitatem nostræ similem. Nam caro & sanguis periphrasis est hominis, per tinetque interdum ad naturam humanam miseris obnoxiam, ut rectè noster *Sasbouth* in illud *ad Heb. 2. Quia ergo pueri communicaverunt carni & sanguini, & ipse similiter participavit eisdem.* Quorum verborum sensus est: quia pueri, scilicet electi aut redimendi, erant homines, & quidem miseri multisque malis obnoxii, voluit ipse quoque esse similis homo. Quare etiam dicitur Filius Dei assumpsisse nostras miseras; quæ tamen non sunt unitæ hypostaticè divinitati. Quod autem in *VI. Synodo act. 16.* damnetur quidam *Constantinus* hæreticus asserens in cruce carnem & sanguinem fuisse dimissa; id erat, quia volebat Verbum in cruce simul cum carne & sanguine dimisisse pro semper naturam humanam: cum tamen juxta fidem in resurrectione carnem & sanguinem redivivus resumpserit. Et quamquam vis fieret in voce *sanguis*, rectè diceretur assumi vel dimitti citra unionem immediatam ad Verbum.

57. *Suadetur
secundò ex
Extrav.
Unigeni-
tus, de pœ-
nit. & re-
miss.* **P**robatur conclusio II. ex *Clemente VI. Extrav. Unigenitus, De pœnitentiis & remiss.* ubi de sanguine Christi pro nobis effuso ait, quod *gutta sanguinis modica propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset.* Ubi simpliciter dicitur sanguinem habuisse unionem ad Verbum; quod simpliciter positum sonat unionem immediatam. Deinde hæc unio dicitur esse ratio tanti valoris sanguinis. Nihilominus etiam hinc nil certi concluditur, non solum quia hæc omnia sunt tantum obiter à Pontifice dicta in præfata Bulla reductionis Jubilei ad annum quinquagesimum, sed etiam, quia verba possunt explicari hoc vel simili modo, quod scilicet modica gutta sanguinis suffecisset propter unionem illum effudentis, videlicet humanitatis, cum divinitate. Sicque datur proxima & clara ratio à Pontifice intenta: cum alioquin gutta modica non suffecisset propter unionem ipsius guttæ ad Verbum, sed propter unionem, quæ erat in humanitate tamquam extremo unionis, in Christo verò tamquam quid inclusum.

Con-

58. Confirmari passim solet Conclusio ex eo, quod ipse Clemens VI. (prout refertur in *Directorio Inquisitorum parte 2. q. 10.* ut testatur *Vasquez & Suarez*) mandaverit retractari quamdam sententiam ut hæreticam cujusdam Doctoris, scilicet F. Francisci Bajuli Guadiani Barcinonensis, qui Barcinonæ publicè prædicaverat, in triduo mortis non fuisse sanguinem Christi Verbo unitum. Quam censuram à Pio II. confirmatam refert *Sylvester Ordinis Prædicatorum*. Et hinc irrepsit intolerabilis error in scriptis multorum Theologorum huic relationi fidentium, & maxime Conclusionem inde roborantium.

Sed hujus rei falsitas accuratè & evidenter ostenditur à *Waddingo in Annalibus Minorum ad Annum 1351. & ad Annum 1462. ad duos sequentes*, quibus controversia sub Clemente VI. inchoata revixit inter *B. Iacobum à Marchia* Ordinis Minorum, verè alterum Thaumaturgum, & *F. Iacobum Brixensem Inquisitorem Ordinis Prædicatorum*, & partes hujus propugnante *Dominico de Dominicis*, illius verò *Francisco de Ruvere* Ordinis Minorum Generali, tunc Cardinali S. Petri, postea *Xisto IV.* quæstioque duravit, donec *Pius II. Constit.* quæ incipit *Ineffabilis summi*, datâ Cal. Augusti anno 1464. declaravit neutram opinionem esse hæreticam, & strictissimè latâ excommunicatione cavit, ne quis utrimlibet aliter sentientes damnet mortalis peccati aut hæresis: quoadusque quid tenendum sit in hac dubietate Sedes Apostolica definierit. Videri debent litteræ ejusdem *Pii II.* ad *B. Iacobum à Marchia*, quas refert *Waddingus ad Annum 1351. n. 16.* Vide etiam *Nitelam Franciscana Religionis* editam contra *Bzovium* Dominicanum à folio 443. Hæc igitur confirmatione omisâ.

59. Probatur III. ex *Trid. sess. 13. c. 3.* ubi sanguinem simpliciter statuit inter partes Christi Domini seu humanitatis: Verbum autem assumpsit immediatè omnes partes humanitatis. Quare *Lugo disp. 14. sect. 7.* censet oppositam opinionem ex hoc capite non evadere censuram seu notam. Sed immeritò: posset enim dici, quod sanguis statuatur inter partes Christi Domini latè dictas. Est enim pars quodammodò integrans & conservans, sive animetur, sive non; prout etiam ante *Tridentinum* Philosophi & Theologi supposuerunt; sicut & capilli censentur pars hominis ornans. Non exprimit tamen *Tridentinum* sanguinem uniri divinitati. Explicans enim ibidem, cur ipsa divinitas ponatur concomitanter sub utraque specie, dicit id fieri propter admirabilem illam ejus cum corpore & animâ hypostaticam Unionem. Adeoque etiam sub speciebus vini ponitur divinitas propter illius unionem cum corpore & anima. Ubi tamen sub corpore non comprehenditur sanguinem, inde patet, quod *Tridentinum* præmiserit, sanguinem poni sub speciebus panis, non vi ver-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

borum (prout utique poneretur, si esset pars corporis, de quo ibi sermo) sed per concomitantiam. Mirum autem foret, *Tridentinum*, si intendisset communem ibi stabilire doctrinam, non potius dixisse, divinitatem sub specie vini adesse propter ejus cum sanguine hypostaticam unionem.

Probatur Conclusio IV. tum quia *Ioan. 6.* tam potui quàm cibo æqualiter tribuitur vivificatio, adeoque etiam potui secundum se juncta est divinitas: tum quia in triduo mortis Christi, quando sanguis erat effusus, & à corpore ac animâ separatus, debuisset Eucharistia adorari non minùs sub speciebus vini, quàm panis, adeoque sanguini tunc erat unita divinitas. Sed ad hæc faciliè responderi posset. Ad primum quidem, sufficere, quod adsit divinitas per concomitantiam, etsi magis mediatam. Ad secundum verò, non constare in primis, an in triduo fieri potuisset consecratio. Et hoc supposito, aut certè eo, quod sanguis aliquis in ultima Cæna consecratus fuisset reservatus, adhuc non constat totum omnino sanguinem fuisse effusum, etiam qui extra venas erat. Quo dato fuisset per concomitantiam sub speciebus vini etiam ipsum corpus, cui nimirum pars sanguinis erat unita, adeoque per concomitantiam fuisset divinitas unita corpori. Dato autem quod nil penitus sanguinis in corpore remansisset, faciliè admitterent Auctores oppositæ sententiæ species vini in tali casu metaphysico non fuisse adorandas latrâ. Hæc paulò fusiùs proponere libuit, non animo communem Sententiam impugnandi, sed ejus quanta sit firmitas ostendendi. Quocirca oppositam opinionem à censura liberat etiam *Arriaga disp. 22. sect. 2.* per totam.

Contra communem doctrinam objici solet, naturam sanguinis esse completam, adeoque si sit unita Verbo sequi plures naturas à Verbo fuisse assumptas. Sed faciliè respondetur, sanguinis naturam non esse absolutè completam, sed totali naturæ humanæ subordinatam. Quare dicendum est, Verbum assumpsisse non duas, sed unam naturam cum necessariis suis partibus. Ex quo etiam fit, quod juxta communem locutionem (est enim quæstio de nomine) Verbum non dicatur sanguis, uti nec dicitur anima vel corpus: eò quod communicatio idiomatum fundetur in utraque natura integra connotante idem suppositum vel personam, juxta communem intelligendi seu loquendi usum.

Restat autem in primis difficultas, an sanguis in passione effusus manserit in triduo Deitati unitus: nam etiam supposito quod antea unitus fuerit, dubitari posset, an unitus manserit; utpote disparatus in diversis locis, immixtus diversis materiis, nec ex toto resummendus, quique per effusionem desinebat esse pars, cum tamen ad summum secundariò & quatenus erat pars Christi, fuerit Verbo unitus. Unde ita senserunt noster *B. Iacobus à Marchia*

60.

Probatur quare ex principiis fidei circa efficaciam & cultum Eucharistia;

Verum non efficaciter.

61.

62.

Sanguinem in passione effusum non mansisse Verbo unitum Plures senserunt.

Alii illum censent, dumtaxat

mansisse unitum, qui erat in resurrectione à Christo resumendus.

Sed rectius asseritur totum retinuisse unionem, donec pars à Christo resurgente relicta fuit unioni ad Verbum privata.

chia & plurimi alii Viri Doctissimi. Neque etiamnum desunt, qui putant illam solum partem effusi in passione sanguinis retinuisse in triduo unionem ad Verbum, quæ erat in resurrectione resumenda.

Rectius tamen sine distinctione dici videtur, sanguinem in triduo mansisse unitum: nam unionem præfuisse supponitur; de cessatione autem seu destructione unionis non constat. Per effusionem enim aut dispersionem non desinebat sanguis esse pars Christi in actu primo, aliquis insuper erat rursus futurus pars in actu secundo, qui scilicet post instantem resurrectionem erat resumendus; secus quam partes quotidie absumptæ, vel præputium, quæ nullâ ex parte resumenda relinquebantur. Sanguis igitur mox resumendus non erat unione ad Verbum privandus. Cumque adhuc non foret facta separatio huius à reliquo sanguine homogenio, sed demum in resurrectione, expediebat tantisper unionem servari in quolibet, qui utique totus citra differentiam fuisset in pari veneratione à fidelibus habitus, qui que totus fuisset sub speciebus vini consecratis, si quæ fuissent servatæ post cœnam Dominicam. Quæstio denique, quæ erat tempore Clementis VI. & Pii II. versabatur indefinitè circa sanguinem in passione effusum, utrâque parte supponente, quod vel omnis vel nullus manserit in triduo unitus.

63. Aliquid de sanguine Christi effuso reseruat fuisse in terris, tradunt historica monumenta, fidei non adversantia, in quo non mansit unio ad Verbum,

Uti nec in partibus quotidie in Christovia tore naturaliter assumptis.

64. Non est faciendi in presenti questione

Cajetanus verò duplicem distinguit sanguinem, unum qui primò fit ex cibo & potu, nondumque est perfectè decoctus; quem nutrimentalem vocat: alium perfectè decoctum, quem non nutrimentalem appellat: existimatque sanguinem posterioris generis esse de veritate naturæ, & à Verbo fuisse assumptum, alium verò non, & hunc solum in terris remansisse. Verum hæc distinctio contra communem sensum est excogitata sine fundamento. Et certè si quid probet aliquem

sanguinem fuisse assumptum, probat generaliter de omni sanguine, qui in corpore humano est continuus & homogenius seu absque substantiali differentia, ut tam Philosophi quam Medici asserunt. Et specialiter omnis sanguis pro nobis effusus computatur in pretio nostræ redemptionis: & inter profluvium sanguinis, quod Christus nescitur effudisse, cuiusque modica gutta suffecisset (ut loquitur Clemens VI.) non exigua pars erat sanguis ille nutrimentalis: ac insuper omnis ille computatur inter partes humanitatis, & ponitur per Consecrationem sub speciebus vini vi verborum; eundem denique Fideles exhiberent honorem utrilibet sanguini sine discrimine.

DICO IV. Reliqui tres humores, scilicet pituita, atra & flava bilis, probabilius etiam fuerunt immediatè assumpti: quia etsi subinde à Philosopho vocentur excrementa, eò quod per se non ordinentur ad nutritionem, uti sanguis: spectant tamen ad integritatem corporis humani, & requiruntur ad convenientem ejus statum, ideoque erunt etiam in corporibus gloriosis. Idem verosimilius est de spiritibus vitalibus & animalibus: quia etiam sunt necessarij ad vitam & operationem animalis: quamquam citius evanescant, quam alius sanguis, aut reliqui humores.

De rore & cambio negat Suarez & alii, quia putant ista generari ex cibo prius quam sanguinem. Sed tamen ex sanguine generari, ut fiant partes substantiales viventis, indubitatum putat Vasquez ex Philosophis & Medicis; juxta quod consequenter forent assumptæ: secus est de chylo, qui ante sanguinem generatur; item de saliva, sudore & lacrymis: quia tantum sunt excrementa, nec erunt in corporibus gloriosis. Idem apud omnes indubitatum est de accidentibus.

Quod ad ungues attinet probabilius sunt assumpti: quia verosimilius informantur animalia: atque esto quod non, saltem sunt partes servientes ad ornatum & integritatem corporis: qui proinde erunt etiam in corporibus gloriosis, in quibus similiter certò erunt capilli, qui pariter sunt partes ornantes, & alias conservantes, non secus ac folia respectu arboris: adeoque probabiliter juxta nonnullos sunt assumpti.

DICO V. Humanitas Christi fuit assumpta primo instanti quo extitit. Est de fide ex Concilio Ephesino cap. 13, cui inserta est ea pars Epistolæ S. Cyrilli ad Nestorium, in qua dicitur: Neque enim primùm natus est homo communis de sancta Virgine; & tunc demum inhabitavit in eo Verbum, sed in ipsa vulva uteròque virginali se cum carne conjunxit, & sustinuit generationem carnalem, carnis suæ nativitatem suam faciens. Et clarissimè ex VI. Synodo act. 11, aliisque tam generalibus quam particularibus Conciliis. Ad præsens propositum etiam explicat Cyrillus, & Varii, id quod de Deo Patre dicitur ad Hebr. 2. Cum iterum introducit (ipso scilicet

distinctio inter sanguinem nutrimentalem & non nutrimentalem.

65. Quod de sanguine, idem de pituita, atra & flava bili est sentiendum, Item de spiritibus vitalibus & animalibus.

Quid censendum sit de rore & cambio.

Item de ungibus & capillis.

66. Humanitas Christi fuit assumpta primo instanti suæ existentia.

scilicet instanti conceptionis) *primogenitum in orbem terra*, dicit: *Et adorent eum omnes Angeli Dei*. Igitur ex tunc erat Deus. Patres sunt ob-
vii. Sufficiant verba *Augustini l. contra Serm. Arian. cap. 8. Unus Christus est, & Dei Filius semper naturâ, & hominis filius, qui ex tempore assumptus est gratiâ: nec sic assumptus est, ut prius creatus post assumeretur, sed ut ipsâ assumptione crearetur*. Deinde non erat ratio differendi Unionem hypostaticam, aliquando conferendam. Denique id necessarium fuit, ut B. Virgo possit esse & dici Deipara: nam alioquin (ut rectè *Scotus 3. d. 2. q. 3. n. 3.*) non genuisset Dei filium; sed personam purè humanam. Nec refert, quòd habens filium postea Pontificem verè dicatur mater Pontificis, etsi filius non fuerit Pontifex in principio conceptionis. Nam equidem est genitrix ejusdem personæ quæ est pontifex. At B. Virgo non foret mater istius personæ quæ est Deus, sed alterius personæ, scilicet humanæ; quamvis genuisset humanitatem postea uniendam in unitate alterius personæ, scilicet divinæ.

Quod necessarium erat, ut B. Virgo esset ac diceretur Deipara.

67.

Anima & caro simul inter se & cum humanitate sunt assumpta.

DICO VI. Anima & caro sunt simul tempore assumpta, tum inter se, tum cum humanitate Christi. Patet ex VI. Synodo act. 11. ubi dicitur: *Simul caro, simul Dei Verbi caro, simul caro animata rationalis, simul Dei Verbi caro animata rationalis*. Ratio est: quia etsi prius naturâ extiterint, quàm assumerentur, sicut omne subjectum prius naturâ est, quàm recipiat accidens, non tamen prius tempore: quia eodem instanti quo corpus est perfectè organizatum, creatur & infunditur anima, & exurgit humanitas: ergo idem est primum instans existentie omnium, adeòque assumptionis.

68.

Actiones perfectæ organizationi prævia potuissent fieri successivè in tempore;

Dixi perfectè organizatum: nam mutationes & alterationes præviæ, ut deductio materiæ, purissimi scilicet sanguinis seu seminis Mariani ad locum generationi destinatum, figuratio, condensatio &c. potuerunt fieri in tempore præcedenti instans perfectæ organizationis, in quo introducta fuit forma corporeitatis, & simul infusa anima, & consequenter perfecta fuit conceptio Christi. Quàmvis juxta communem doctrinam hæc conceptio fuerit de facto instantanea, etiam quoad priores mutationes (saltem primâ exceptâ) Deo confortante virtutem naturalem B. Virginis auxilio fortiori ad cooperandum, & conferendum quod cæteræ matres conferunt, salvâ virginitate. Cui consonant *Damasceus l. 3. de fide c. 2.* dicens *Dei filium per Spiritum sanctum sibi ipsi corpus condidisse, non ita ut paulatim tacitisque incrementis figura corporis absolveretur, sed uno eodemque momento perficeretur*. Quo pacto patet conceptionem Christi fuisse miraculosam quoad modum: quia videlicet absque opera viri fuit reducta ad actum: idque tempore brevissimo, quo B. Virgo dicebat *Eccè Ancilla Domini &c.* aut potius juxta communem doctrinam in instanti, verosimiliter ultimo prolationis isto-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

rum verborum. Secus quàm conceptio aliorum hominum quæ fit operâ viri, & instantanea quidem est, quatenus forma corporeitatis (si detur) producit in instanti, & eodem instanti anima creatur, & unitur corpori; non est tamen adeò brevis & instantanea quoad cæteras actiones prævias.

Petes, quo sensu verum sit commune dictum: *Verbum assumpsit carnem mediante animâ, animam verò mediante spiritu*? Quod ex Edicto fidei Constantini Imperatoris refertur & approbatur in VI. Synodo act. 18. & usurpatur à variis Patribus, atque ex illis idem approbant omnes Scholastici. Resp. facile explicari hoc sensu, ut Verbum intelligatur assumpsisse carnem, non ibi sistendo, sed mediante animâ, sive simul cum anima, aut non sine anima, quod *Appollinaris* Hæresiarcha argumentis Catholicorum convictus tandem concedebat, dicens tamen in Christo fuisse solum animam vegetantem & sentientem, non autem rationalem. Propter quod Catholici insuper addiderunt, Verbum assumpsisse animam, non tantum secundum gradum vegetantem aut sentientem, sed etiam mediâ mente seu spiritu, id est, animam rationalem. Itaque anima fuit causa seu medium congruentiæ, ut assumeretur caro; spiritus similiter ut assumeretur anima: quatenus nec carnem sine anima, nec animam nisi spiritualement seu rationalem decebat assumi; immo talem assumi oportebat ad meritum & satisfactionem exhibendam. Atque ita rectè hoc dictum explicat D. Bonavent. 3. d. 2. a. 3. q. 1.

69. Quo sensu Verbum assumpsit carnem mediante animâ, & animam mediante spiritu.

Q U Æ S T I O VII.

Quare Verbum sit Incarnatum?

VERBUM propter nos homines & propter nostram salutem descendisse de cælis & incarnatum esse, ubique Scriptura, Symbola, & Concilia adeò expresse, ut majori probatione non indigeat.

Sed gravis est Controversia, an idcirco ita incarnatum sit Verbum, ut si Adam, & in eo posteri non peccassent, adeòque genus humanum non fuisset redimendum, equidem incarnatum fuisset vi præsentis decreti: quod addo; nam quid futurum fuisset vi alterius decreti à peccato non pendentis, an scilicet tale Deus tunc habuisset; incerta videtur conjectura: quàmvis etiam *Poncius d. 38. q. 1.* conjectet venturum fuisse probabiliter vi alterius decreti tunc ponendi, casu quo præsens fuerit restrictum ad redemptionem generis humani lapsi: eò quòd equidem adventus Christi mirabiliter ostenderet divinam omnipotentiam & liberalitatem, cederetque adeò in maximam Dei gloriam.

In hac itaque Controversia *Alexander Alensis, Albertus, Catharinus, Suarez* & passim *Scoti* Plures afferunt, pluresque alii negant.

70. Verbum incarnatum est propter salutem hominis lapsi.

Sed controversia gravis est, an si Adam non peccasset, Verbum incarnatum fuisset?

tista ac plures alii etiam recentiores censent Dei Filium fuisse incarnandum, etiam si homo non peccasset. Quibus annumerari potest S. Franciscus Salesius l. 2. de Amore div. c. 4. qui id latè deducit, & affirmat se eam sententiam hausisse è S. Scriptura, & doctrina Antiquorum. Item S. Maria Magdalena de Pazzis l. 3. div. intell. c. 18. n. 4. *Quamvis Adam non peccasset, Verbum etiam incarnatum fuisset.* Contrarium autem sensit D. Thomas & omnes Thomista ac plures alii. Gabriel utrumque probabile relinquit. D. Bonav. 3 d. 1. a. 2. q. 2. in corp. priori Sententiâ pulcherrimè declarât, & posteriori subjunctâ ait: *Quis autem horum modorum melior sit, novit iste, qui pro nobis incarnatus est. Quis etiam horum alteri proponendus sit, difficile est videre, pro eo quòd uterque modus catholicus est, & à Viris catholicis sustinetur.* Uterque etiam modus excitat animam ad devotionem secundum diversas considerationes. Quæ quidem verissimè dixit Doctor Seraphicus, tandem tamen præferens posteriorem opinionem: quæ sanè probabilissima est.

71. Prior nihilominus opinio probatur I. quia constat prædestinationem Christi in ratione finis & exemplaris esse priorem prædestinatione cæterorum electorum hominum, immo

etiam Angelorum: cæteri autem homines sunt electi ante prævisum peccatum Adæ, ut habet opinio Plurimorum probabilissima, de qua Tract. de Deo Uno disp. 8. q. 6. n. 81. actum est: & saltem Angeli sunt indubiè antea electi: ergo similiter Christus est prædestinatus ante peccatum Adæ: adeòque venisset, etsi Adam non peccasset: cùm id quod prædestinatum est prius & independentè ab altero, fieri debeat, etsi alterum non sequatur.

72. Probatur II. Quia prædestinatio Christi est prior decreto condendi universum, adeòque etiam prævisione vel permissione peccati, quod utique supponit productionem universi five creaturarum rationalium. Antecedens probatur: quia Christus ejusque gloria est finis omnium creaturarum juxta illud ad Heb. 2. *Propter quem, Christum, omnia.* De quo nimirum c. 1. præmissum fuerat: *Quem constituit heredem universorum,* utique secundum humanitatem; ut intelligit Concilium Francofordiense in Epist. Synodica ad Episcopos Hispania. Unde præfata Apostoli verba ad Hebr. 2. expendens Rupertus l. 13. *De gloria & honore filii hominis prope med. ait: Religiosè dicendum, reverentèrque est audiendum, quia propter istum filium hominis (scilicet Christum gloriam & honorem coronandum) Deus omnia creavit.* Similia habet alibi, & Commentarius Anselmi in eundem locum. Atqui finis est prior in intentione; ergo Christus est in intentione (constat quòd non in executione) prior omnibus creaturis, & consequenter illarum peccato.

73. Idem Antecedens colligitur ex Scriptura, prout substat Expositioni Patrum, proverb. 8. *Dominus possedit me in initio viarum suarum:*

vel (ut Septuaginta) *Dominus creavit me initium* ^{tionis initium} *viarum suarum.* Quod de Sapientia incarnata ^{viarum Domini,} exponunt passim veteres Patres, tam Græci quàm Latini, & Concilium Hispalense II. cap. 13. Cùm autem hæc non possint verificari quoad executionem, sequitur Verbum incarnatum esse primùm in prædestinatione, seu quoad ordinem intentionis, ante omnes creaturas, adeòque multò magis ante peccatum. Neque solum significatur prioritas dignitatis; ut convincitur ex contextu & intento Scripturæ suprâ, ubi subditur: *Antequam quidquam faceret à principio. Ab aeterno ordinata sum, & ex antiquis antequam terra fieret.* Accedit etiam illud ad Coloss. 1. *Primogenitus omnis creatura.* Quod de Christo quâ homine intelligit Concilium Sardicense in Epist. ad omnes Fideles: quia nimirum Christus dicitur unigenitus ut Deus, primogenitus ut homo; prout loquitur Concilium Ephesinum To. I. c. 4. & 5. & To. 4. c. 26. *Primogenitus,* inquam, non tantum primitate dignitatis, sed etiam primitate creationis, scilicet in intentione: prout etiam ibidem infra dicitur *Primogenitus ex mortuis,* id est, primus resurgentium ad vitam immortalem.

Denique idem Antecedens probatur: quia ^{Et exemplar creationis Adæ,} Christus est exemplar creationis Adæ, ut notant Tertullianus l. de Resurrectione carnis in princip. Athanasius sive alius Auctor Serm. de SS. Deipara post med. ponderantes illa verba Gen. 1. *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram,* id est, Verbi incarnati, ut ipsi explicant. Ergo Verbum incarnatum in intentione est prius creatione Adæ, & consequenter peccato ejusdem.

Probatur Conclusio III. Quia Angelis antelapsum, & Adamo in statu innocentia revelatum fuit *Mysterium Incarnationis:* immo juxta plurimos Doctores Incarnatio fuit ab angelis accepta occasio lapsus, scilicet superbiam five invidia. Quæ commodissimè explicantur (in quibus tamen Alii laborant) si Incarnatio fuerit prædestinata ante permissionem peccati. ^{74. In quem velut caput suum Angeli & primi homines ante lapsum crediderunt.}

Probatur IV. Quia Christus & gloria ejusdem est majoris valoris, quàm omnes prædestinati simul, teste D. Thoma 1. parte q. 20. *Accedit a. 4. ergo decuit illum primariò intendi, & congruentia,* non tantum occasione peccati; ne alioquin perfectissimum Dei opus sit (ut Scotus loquitur) ens occasionatum.

Unde Rupertus l. 13. *De gloria & honore Filii hominis versùs finem* inquires, *utrum Filius Dei, etiamsi peccatum non intercessisset, fuisset factus homo,* inter alia respondet: *Cùm de Sanctis & electis omnibus dubium non sit, quòd nascituri forent omnes, usque ad præfinitum numerum secundum propositum Dei, quo ante peccatum benedicens, Crescite, ait, & multiplicamini; & absurdum sit putare, quòd propter eos, ut nascerentur, peccatum necessarium fuerit: quid de isto capite & rege omnium electorum Angelorum & hominum sentiendum, nisi quòd & ipse maximè causam necessariam non* ^{75. Et præclarè testimoniū Ruperti ac Cyrilli.}

non habuerit ipsum peccatum, ut homo fieret ex hominibus, delicias suæ charitatis habiturus cum filiis hominum. Ipse enim est Sapiencia Dei, qua de isto suo proposito dicit: Dominus possedit me initio viarum suarum. Ruperto consonat Cyrillus l. 5. The-
sauri c. 8. in fine ubi ait: Profundatur ante nos Christus, & in ipso nos omnes superadificamur: idque ante initium mundi in præscientia Dei, ut cum ordine divino benedictio maledictionem antecesserit, & damnationem in mortem vitæ pollicitatio, & servitutem diaboli adoptionis libertas; possit natura humana superatis malis, qua interim acciderunt in pristinam per gratiam Christi..... dignitatem recurrere. Quod explicat exemplo architecti, qui ædificaturus regias ædes, ne lapsu temporis structura aliquid patiatur, jactat firmissimum fundamentum, quod saltem fervetur, eique superstrui possit denuò, si quid superiora passa sunt. Deinde subdit: Eodem modo Creator noster Christum nostræ salutis fundamentum etiam ante initium mundi fundavit, ut si pravariatione caderemus, in ipso rursus renovaremur. Plures probationes in Patribus fundatas vide apud Franciscum Castillo d. 4. de Incarnat. q. 1. & alios Scotistas.

76. Pro contraria opinione objiciuntur potissimum variæ Auctoritates, quæ dicunt simpliciter Christum venisse ad salvandum peccatores, ut Scriptura, & Ecclesiæ Symbola, ac Concilia frequenter. Immo aliquæ expressè dicunt, Verbum non fuisse incarnandum, nisi fuisset peccatum; ut loquitur Athanasius Serm. 3. contra Arianos, Leo Papa Serm. 3. Pentecostes, & plures alii citati in Commentario Scoti in 3. d. 7. q. 3. Sufficiat referre verba Augustini Serm. 8. de Verbis Apost. dicentis: Si homo non periisset, filius hominis non venisset. Et Serm. 9. Nulla causa fuit veniendi Christo Domino, nisi peccatores salvos facere, tolle morbos, tolle vulnera, & nulla causa est medicina.

Quare explicantur. Resp. cum Scoto omnes Auctoritates satis explicari, dicendo quòd priores quidem asserant Verbum fuisse incarnatum ad redimendum genus humanum à peccato; non negent tamen adhuc fuisse incarnandum peccato seposito. Posteriores autem solum volunt, quòd nisi fuisset peccatum, Christus non venisset tamquam Redemptor & in carne passibili, id est, proximè obnoxia passionibus, quas pro nobis sustinuit, & tunc sustinere non fuisset necessarium. Ex quo non sequitur, quòd non venisset alio modo, scilicet tamquam justificator, glorificator & naturæ nostræ dignificator. Patres enim considerarunt Incarnationem prout jam facta est, nec curarunt agere de ea secundum modum, quo tunc peracta fuisset, scilicet in carne impassibili. Sicut nec intendunt negare seposito peccato Incarnationem fortasse fuisse peragendam vi alterius decreti de facto numquam positi, & tunc fortasse ponendi. Et hæc explicatio est facilis, immo necessaria, ut Auctoritates alioquin in speciem oppositæ concordentur.

77. Dices: Vi decreti de facto habiti Christus

venire debuit prout de facto venit; atqui de facto venit in carne passibili: ergo vi præsentis decreti venire non potuit in carne impassibili. Resp. duplex fuisse decretum. Primum de substantia Incarnationis secundum se, & propter se, seu propter dignitatem suam; quod erat independens à peccato, & modo veniendi determinatè cum carne passibili, vel determinatè cum carne impassibili: sicut poterat esse independens à loco & tempore natiuitatis, à matre sive generante &c. Secundum de assumenda carne passibili peccato jam præviso ad illud tollendum. Quamvis itaque Christus vi utriusque decreti simul non potuisset venire nisi in carne passibili, potuisset tamen venire in carne impassibili vi prioris decreti, ex quo secutum fuisset aliud determinativum adventus in carne impassibili, si non fuisset peccatum prævisum; sicut nunc peccato præviso secutum est decretum determinativum ad carnem passibilem. Quemadmodum electio ad gloriam est independens à prævisis meritis; ex qua proinde secutum fuisset decretum dandi illam aliis mediis, si non accessisset decretum exequendi priorem electionem mediantibus meritis. In præsentī autem posterius decretum & motivum, utpote certius, & executivum prioris decreti, magisque deserviens dilectioni hominum excitandæ, solet plerumque magis exaggerari. Aliter responderi potest, unicum decretum Incarnationis quoad substantiam habuisse etiam pro motivo redemptionem generis humani à peccato, sed conditionatè, posito scilicet quòd Adam peccaret; & isto eventu, determinatè etiam respicere carnem passibilem, & non aliā.

Itaque Verbum divinum de facto venit in carne passibili ad tollendum omnia peccata, tum originalia, tum actualia; ut fides docet ex illo ad Titum 2. Dedit semetipsum, ut nos redimeret ab omni iniquitate. 1. Joan. 1. & plurimis aliis Scripturis.

Venit tamen principaliter in carne passibili juxta Doctores communiter ad delendum peccatum originale, quo captivum tenebatur totum genus humanum adventu & passione Christi redimendum, quodque radix erat & velut caput omnium reliquorum. Venit nihilominus etiam ob peccata actualia, etsi posteriora ac posterius prævisa, sed cognita per scientiam simplicis intelligentiæ, tamquam nata sequi, aut etiam conditionatè præscita: venit namque perfectè eripere genus humanum ex servitute diaboli, in quam per peccatum Adami inciderat, aut deinceps occasione illius homines incidere contingeret.

Quare etsi solum originale fuisset, adhuc venisset in carne passibili: nam adhuc verificabatur motivum istius adventus, scilicet redemptio generis humani à captivitate per originale tunc prævisum incursā. Ita communiter Doctores. Secus est de solis peccatis actualibus: hæc enim non fuerunt principale moti-

testi considerari decretum Dei circa Incarnationem, unum circa eam secundum se, alterum prioris determinativum ac velut executivum.

Vi posterioris decreti venire Christus debuit in carne passibili; cuius hoc dependens à peccato.

Alius explicandi modus adfertur.

78. Verbum venit in carne passibili ad delenda peccata etiam actualia.

Principaliter tamen ad delendum originale.

Quod etsi solum fuisset, adhuc venisset in carne passibili vi præsentis decreti.

Secus est, si sola fuisset actualia:

vum adventus Christi in carne passibili; im-
mo hic videtur fuisse determinatus, ante-
quam omnia peccata actualia forent praevisa,
hâc ratione, quod Deus praeviso originali
intenderit hominem perfectè liberare à servi-
tute diaboli: unde sequebatur etiam liberatio
ab actualibus, si talia sequerentur.

79. Etsi fortasse vi alterius decreti in carne passibili, praesertim si multorum & gravia peccata actualia fuissent.

Explicatur quaedam auctoritates.

Fortasse tamen ob peccata actualia sola,
praesertim gravia & multorum assumpsisset car-
nem passibilem vi alterius decreti tunc ponen-
di conformiter ad nimiam nostri dilectionem.
Et hoc sufficit ad satisfaciendum quibusdam
objectionibus. Quae tamen etiam ab hoc ab-
strahendo facilè solvuntur. Nam quod ait Apo-
stolus ad Gal. 2. *Qui dilexit me, & tradidit
semetipsum pro me*; verum etiam est juxta doc-
trinam explicatam: quia verè pro me mortuus
est, & sic liberavit omnes, ut etiam perfectè
singulos; etsi id pro singulis seorsim vi prae-
sentis decreti non fecisset.

Similiter quod revelavit Christus S. Carpo
(teste Dionysio Areopagita Epist. 8.) se iterum
paratum crucifigi pro salute hominum; intel-
lige, si necdum crucifixus esset. Aut indica-
vit Christus suum affectum, non vim prae-
sentis decreti divini. Denique peccatores dicun-
tur ad Hebr. 6. rursus crucifigere sibi metip-
sis filium Dei, quia ponunt causam partia-
lem, ob quam de facto crucifixus est. Ut
alias explicationes omittam, quae videri pos-
sunt apud Estium in dictum locum.

QUESTIO VIII.

An aliquis meruerit Incarnationem?

80. Christus ejusque humanitas non meruit incarnationem.

DICO I. Christus aut Humanitas illius non
meruit Incarnationem. Ita unanimiter
omnes Theologi, aded ut contrarium sine gra-
vi nota sustineri non posset juxta *Præpositum q.*
2. A. 11. dub. 2. Et colligitur ex Scriptura,
quae Incarnationem ubique refert in viscera
puræ Dei misericordiae & charitatis *Lucæ 1.*
Joan. 3. ad Ephes. 2. & alibi. Idem docet *Aug.*
lib. de Praedest. Sanct. c. 12. & 15. lib. de Dono
Persev. c. ult. lib. de corrept. & gratia c. 11. ibi-
dem inculcans praedestinationem Incarnatio-
nis Christi esse clarissimum exemplar gratuita
praedestinationis electorum ad fidem & gra-
tiam, quibus tamen gratia est praedestinata,
& datur sine merito; etiam congruo.

Vtpote in qua omne Christi meritum radicatur.

Et ante quam non extitit ipse aut huma-
nitas ipsius.

Ratio Conclusionis est: quia totum meri-
tum Christi & humanitatis ipsius fundatur in
Incarnatione; ergo ipsam non meruit: quia
principium meriti non cadit sub meritum.
Deinde nec Christus nec Humanitas ipsius ex-
stitit ante Incarnationem; ergo illam non me-
ruit. Et quamvis forte humanitas Christi ab-
solutè potuisset primo instanti suae creationis
elicere actum dispositivum ad unionem eodem
instanti consecuturam, non tamen congruebat,
ut prius operaretur (quod ad esse accidentale
pertinet) quàm substantialiter subsisteret. Un-
de Patres non agnoscunt in Christo operatio-

nem, nisi theandricam; id est, Dei hominis;
quae proinde supponat Incarnationem. Qua-
propter nec meruit circumstantias concomi-
tantes, multò minùs praecedentes Incarna-
tionem.

Rectè tamen dicitur Christus promeruisse
replicationes ipsius Unionis hypostaticae in
Eucharistia sive praesentias Eucharisticas: cum
fuerit promeritus, ut posset instituere Sacra-
menta, adeoque Eucharistiam, in qua hu-
jusmodi replicationes involvuntur. Videri
etiam posset promeritus continuationem
Unionis hypostaticae; cum respectu hujus
non sequatur incommodum, quod contra me-
ritum primae collationis solet adferri; ut ha-
bet *Præpositus sup.* addens tamen oppositum
esse probabilius ob naturalem incorruptibili-
tatem ipsius Unionis, & exigentiam ejusdem
ad perpetuè durandum; ob quam non videtur
consentaneum naturali ejus conditioni, quod
primâ collatione factâ mereatur quis ejus con-
tinuationem.

Sed difficultas est, an absolutè loquendo
Christus aut ejus Humanitas Incarnationem
mereri potuisset? Ubi *Scotista* existimantes
per taxationem Dei posse opera bona elevari
ad condignè merendum praeium alioquin
excedens valorem intrinsecum meriti, con-
sequenter facilè admittunt potuisse humani-
tatem mereri Incarnationem per opera super-
naturalia, etiam de condigno, accedente ac-
ceptione Dei. Primò quidem per opera an-
tecedentia, si ipsa prius tempore extitisset,
quàm assumeretur. Secundò per opera con-
comitantia, sed naturâ priora, si (quod qui-
dem minùs connaturale, non tamen absolu-
tè impossibile est) humanitas in primo instan-
ti existentiae prius naturâ, quàm personare-
tur, opus bonum eliceret. Neque enim ad
meritum requiritur prioritas temporis respec-
tu praeii, sed sufficit prioritas naturæ. Tertiò
per opera subsequenter, etiam tempore, quae
tamen ab ipsa Incarnatione non necessariò de-
penderent; v. g. per amorem, quò huma-
nitas amaret Deum: potuisset enim decerni
productio humanitatis in gratia immensa, de-
cerni similiter & absolutè praevideri varia
ejusdem bona opera, & ob hæc praevisa de-
cerni eidem Humanitati unio hypostatica:
quae tamen in tempore potuisset ei conferri
primo instanti; opera autem meritoria prius
praevisa posset in tempore posterius exercere.
Neque inde sequeretur principium meriti
cadere sub meritum, ob hoc quod unio jam
praesupposita conferret valorem omnibus ope-
ribus sequentibus. Nam conferret quidem
etiam operibus, de quibus sermo, valorem,
non tamen in ordine ad hoc praeium, sci-
licet collationem Unionis hypostaticae, sed
in ordine ad hoc desumeret suum valorem
ex alio principio dignificante, scilicet gratiâ
habituali prius decretâ & praevisâ.

Recepta nihilominus doctrina praedictis
repugnat, non admittens meritum Unionis
hyposta-

81.

*Rectè ta-
men dicitur
meruisse re-
plicationes
Unionis hy-
postaticae in
Euchari-*

*An etiam
continua-
tionem ip-
sus Unionis
disputatur.*

82.

*Christus
ejusque hu-
manitas per
opera etiam
non dignifi-
cata ab
unione hy-
postatica
absolutè
loquendo
juxta Sco-
tistas mere-
ri potuisset
de condigno
Incarnati-
onem.*

*Etiam per
opera sub-
sequentia*

83.

*Nonnulli
consent;*

saltem per
opera sub-
sequentia
dignificata
ab ipsa
Unione id
potuisse fieri.

Quod merito
reijci-
tur.

hypostaticæ condignum esse possibile, quod fundetur dumtaxat in operibus humanitatis ab ipsa Unione hypostatica non dignificatis. Adhuc tamen *Suarez* & nonnulli alii existimant de absoluta potentia potuisse Christum mereri de condigno Incarnationem per opera ipsam subsequentia & ab eadem dependentia, seu valorem necessarium participantia. Ex quo consequens foret principium meriti absolute posse cadere sub meritum. Verum hoc reliqui Theologi passim rejiciunt: eò quod opera essentialiter præsupponentia Incarnationis existentiam, pro quocumque instanti concipiantur elicibilia, non possint eandem mereri. Ad hoc namque requireretur, ut ob illa prævisa posset Deus moveri ad Incarnationem discernendam; hoc autem est impossibile: cum ejusmodi opera seu merita absolute prævideri nequeant, non prævisâ Incarnatione à qua dependent, adeoque hæc non decretâ. Præscientia autem conditionata operum, quæ fierent, si adesset Unio hypostatica, non sufficit ut opera sic conditionatè præscita censeantur habere rationem meriti; ut contra *Semipelagianos* indubitatum est. Deinde sic duo essent sibi invicem causæ, priora & posteriora, sive à se invicem dependentia.

84.
Instantia
Suarez.

Dissolvitur.

Dices cum *Suarez*: Incarnatio videtur potuisse donari per modum anticipatæ solutionis, promerenda scilicet per opera subsequentia. Sicut Rex potest dare equum & arma militi ob merita futura, seu in præmium victoriæ, etsi per eadem arma & equum obtinendæ. Resp. Neg. Aff. Ad exemplum subiectum dico, istam anticipatam donationem non esse dationem præmii: cum arma & equus non dentur ob futuram victoriam tamquam ob meritum, sed tamquam ob finem: dantur enim ut miles victoriam obtineat, & per illam aliquid apud Regem mereatur. Non autem dantur in præmium, quia meriturus supponitur: in hac enim suppositione etiam supponitur ipsa datio armorum & equi, unde victoria supponitur necessariò dependere. Unde etiam si hujusmodi victoria reipsâ non sequeretur, adhuc miles maneret dominus armorum & equi; quorum proinde donatio non poterat esse præmii (quod meritum verum requirit) retributio. Aut si malis militem non fieri dominum, nisi victoriâ subsecutâ, sic donatio præmii non erit principium meriti, utpote posterior reipsâ merito seu victoriâ. Semper quoque verum manebit, quod id quod merito præsupponitur, equi v. g. & armorum, si non donatio, saltem concessio ad usum, non cadat sub meritum.

85.
Antiqui
Patres non
meruerunt
ullo modo
Incarnationem
quoad substantiam.

Dico II. Antiqui Patres non meruerunt substantiam Incarnationis, etiam de congruo. Ita *Scotus*, *Vasquez*, & alii passim contra *Suarez*. Et colligitur ex Scripturis & Auctoritatibus primâ Conclusionem citatis, quæ partim omne meritum, partim specialiter meritum ipsius Christi aut humanitatis ejusdem, adeoque etiam cæterorum excludunt. Dein-

de omne meritum Sanctorum fundabatur in gratia danda ob merita Christi, adeoque substantia Incarnationis jam supponebatur. Quamvis absolute loquendo sancti Angeli aut homines justi potuissent Incarnationem mereri, juxta varios *Scotistas* etiam de condigno, per bona opera à Deo acceptata, quæ fierent per gratiam à meritis Christi independentem.

Dico III. Meruerunt tamen Patres antiqui & B. Virgo aliquas circumstantias Incarnationis, non quidem de condigno, eò quod non constet de antecedente promissione Dei elevativâ operum ad tam extraordinarium præmium, maximè cum illis aliud ordinarium correfpondeat: sed de congruo. Ita *Scotus*, *Vasquez* & plerique alii. Probatur: quia Abraham per obedientiam suam meruit, ut ex ejus semine Christus nasceretur *Gen.* 22. Sic etiam Daniel meruit accelerationem, ut Scholastici passim colligunt ex *Dan.* 9. ubi Danieli oranti significavit Gabriel Archangelus septuaginta hebdomades esse abbreviatis, ultra quas non differretur redemptio generis humani per Christum. Similiter B. Virgo tantæ exitit puritatis, ut mater Domini esse mereretur, ut ait *Hieronymus Tom. I. Epist.* 22. de Custodia virginitatis c. 16. Similia habet *Augustinus* & alii Patres. Unde de ipsa canit Ecclesia: Ut dignum Filii tui habitaculum effici mereretur. Et rursum: Quia quem meruisti portare &c. Quæ omnia propriè sonant meritum, saltem congruum. Quamvis *Lorca* ne hoc quidem admittat in Deipara respectu maternitatis, explicans præfatas Auctoritates simili ferè sensu, quo dici solet afflictum mereri consolationem, etsi nihil agat, per quod etiam de congruo id mereatur. Sed non est ratio recedendi à communi Sententia & propriâ Auctoritatum Expositione.

Immo *Gabriel*, *Poncius disp.* 38. q. 5. & pauci alii existimant B. Virginem meruisse maternitatem Christi de condigno. In quo etsi nulla appareat implicantia, saltem si accedat divina promissio seu acceptatio; de facto tamen non est admittendum cum Doctoribus communiter: tum quia nulla extat promissio: tum quia totum meritum condignum Deiparæ infumebatur circa meritum gratiæ & gloriæ juxta legem ordinariam; quam in Deipara fuisse mutatam, sive adjecto secundo eoque tam sublimi præmio positivo, sive detracto proportionato ordinario præmio gratiæ & gloriæ, sine solido fundamento (quod non extat) dici non debet. Accedit, quod præmium maternitatis non videatur respondisse uni determinato operi, sicut meritum condignum, sed pluribus, seu vitæ eò usque sanctissimè & innocentissimè peractæ.

Dices: Quidquid meruit B. Virgo, meruit ex Christi merito; adeoque Christi existentia, & consequenter generatio seu maternitas jam præsupponebatur: ergo B. Virgo mereri non potuit, ut esset mater Christi. Resp. Neg. Conf. potuit enim primò præordinari Incarnationis;

86.

Sed solum
quoad aliquas
circumstan-
tias non de
condigno,
sed de congruo.

Signanter
B. Virgo sic
meruit esse
mater Verbi
incarnati;

87.

Immo secundum aliquos de condigno;

Quod tamen non probatur.

88.

Meritum
maternitatis Christi
qui esse potuit ex
prævisis Fili
meritis.

natio, deinde ob merita Christi prævifa B. Virgo eligi in matrem ordine intentionis, denique decerni ut hanc ipsam dignitatem in executione mereatur per opera facienda ex gratia Christi jam futuri & prævifi. Præterea potuisset prædestinari Incarnatio, adeoque merita Christi, prius ratione, quam decerneretur, an produceretur ex matre vel sine matre, vel an ex hac aut ex illa, ex hoc vel illo semine, quæ sunt Incarnationi accidentaria.

Q U Æ S T I O IX.

An necessarium fuerit Verbum incarnari?

89.

Incarnatio non fuit Deo necessaria,

Etiam supposito peccato,

Immo & voluntate liberandi hominem à peccato,

Quod potuisset gratuitò remitti.

Aut requisita solum satisfactio congruà vel imperfecta.

Atque esto necessaria fuisset incarnatio, non tamen passio & mors Christi.

90.

Ad condignam pro peccato mortali satisfactionem absolutè necessariam

NON videtur dubitandum, quin Verbi Incarnatio secundum se fuerit Deo liberrima: sicut quævis operatio ad extrà. Immo neque necessariam fuisse supposito peccato, constat: quia Deus non obligabatur homini lapso succurrere, sed potuisset eum in peccato relinquere & juxta meritum punire, uti Angelis peccantibus non pepercit. Nam, ut dicitur Sap. 12. *Quis tibi imputabit, si perierint Nationes, quas tu fecisti? Non enim est alius Deus, quam tu.* Et quàmvis voluisset genus humanum à peccato liberare, necdum ei necessaria erat Filii sui Incarnatio, ut rectè Aug. l. 13. de Trin. cap. 10. refellat eos, qui putant Deum non potuisse aliter reparare hominem, quàm per Incarnationem. Potuisset namquè Deus gratuitò absque satisfactione à quoquam exhibendâ condonare peccatum. Nam (ut ait Athanasius Serm. 3. contra Arianos versùs finem) *Poterat sine ullo adventu Christi solummodo loqui Deus, & solvere maledictionem.* Proinde sicut peccatoribus etiam majoribus uberiora interdum gratiæ actualis beneficia confert, sic etiam non expectatâ satisfactione conferre potuisset homini beneficium remissionis peccati, immo & collocare in æquali cum Angelis bene operantibus gloriâ. Præterea Deus potuisset liberare genus humanum exigendo satisfactionem solum congruam aut imperfectam, v.g. puræ creaturæ, ut Angeli aut hominis justi. Unde Scriptura & Patres exaggerant liberalem & gratuitum amorem Dei, qui sic dilexit mundum, ut non Angelum, non hominem, sed Filium suum unigenitum daret, ut omnis, qui credit in eum non pereat, sed habeat vitam æternam, ut dicitur Joan. 3. Deinde esto necessarium ad hunc finem fuisset Filium Dei incarnari, non tamen mori. Quàmvis tam mors, quàm Incarnatio fuerit ad hunc finem utilissima & convenientissima.

Sed movetur difficultas, an condigna satisfactio pro peccatis mundi, vel pro ullo mortali peccato potuerit exhiberi à pura creatura, sic ut ne quidem ad condignè satisfaciendum necessaria fuerit Verbi Incarnatio. Et quidem videtur opinio negativa communiter apud Doctores extra Scholam Scoti recepta,

five ob infinitam peccati mortalis malitiam, *fuisse Verbi Incarnationem, tradit recepta multorum doctrina,* five ob incomparabilem saltem illius excessum præ satisfactione exhibenda à puro homine. Nihilominus infinitam malitiam in peccato mortali plerique non admittunt, ut in materia de peccatis dictum est: immo & incomparabilem ejusdem excessum prædictum Auctores non satis clarè ostendunt. Ut proinde Scotista passim cum Scoto 3. d. 20. n. 8. & 9. existiment accedente divinâ acceptatione posse saltem excessum demeriti compensari seu adæquari, sic ut satisfactio puri hominis, saltem justi, vel Angeli de absoluta potentia posset esse condigna ad talem effectum, scilicet remissionem peccati mortalis: sicut divina acceptatio opera justorum elevat, ut sint meritum condignum præmii alioquin inæqualis.

Neque hinc sequitur quod Deus gratis incarnatus est: sicut Apostolus ad Gal. 2. arguit Christum gratis mortuum, si Lex vetus sufficiebat ad justitiam & salutem. Nam non gratis, sed necessariò est incarnatus, suppositâ præsentì ordinatione, sanè justissimâ. Sicut non gratis, sed necessariò Christus est mortuus & sanguinem fudit, etsi indubiè sepositâ præsentì ordinatione suffecisset effusio unius lachrymæ. Denique etiam sepositâ ordinatione præsentì, poterat deleri peccatum omnino liberaliter; nec tamen inde sequitur, quod gratis, & non necessariò Christus sit incarnatus. Argumentum Apostoli similiter procedit de lege ordinata contra illos, qui loquebantur de efficacia veteri Legi de facto competente.

Dices: Si posset purus homo pro suo vel alieno peccato satisfacere de condigno, vilesceret in æstimatione hominum peccati gravitas; quæ nunc vivaciùs apprehenditur, dum cernitur, pretioso Filii Dei sanguine peccatum oportuisse deleri. Unde inter opera Cypriani l. de operibus Christi Cardinalibus Tit. de passione Christi legitur: *Sine hoc holocausto, mortis Christi, poterat Deus tantum condonasse peccatum; sed facilitas veniæ laxaret habenas peccatis effranibus.* Resp. ad summum inde sequi, convenienter Deum ordinasse hunc satisfactionis modum. Possibilitas autem alterius modi excitare meritò non posset homines ad faciliùs peccandum, qui norunt de facto requiri satisfactionem Dei hominis. Ex parte etiam ipsorum peccantium idem labor & pœnitentia tunc posset esse necessaria, quæ nunc. Ad gravitatem quoque peccati dignè pensandam, tunc meritò adhuc sufficere deberet consideratio gravis offensæ infiniti boni, ac pœnæ æternæ; quòdque pro ea non posset exhiberi satisfactio debita, nisi Deo misericorditer acceptante opus puri hominis. Alioquin ipsa exuberans Christi satisfactio, veniæque facilitas etiamnum est occasio à perversis accepta ad laxandas peccatis habenas. Denique holocaustum mortis Christi est, de quo est sermo apud Cyprianum: quod ta-

91.

Ex quorum sententia non rectè inferitur, Verbum gratis esse incarnatum.

92.

Objeccio.

Responsio.

men

men non fuisse necessarium ob hoc de absoluta potentia, est indubitatum.

93. *Differentia ampla inter satisfactionem puræ creaturæ & Verbi incarnati.* Quodvis autem horum dicatur, certum apud omnes est, magnam esse differentiam inter satisfactionem puræ creaturæ & Verbi incarnati. Primò, quòd sicut nulla creatura potest pertingere ad dignitatem Verbi incarnati, sic neque offerre tam proportionatam satisfactionem, quàm Verbum incarnatum obtulerit Deo Patri pro peccatis totius mundi. Secundò, quòd satisfactio Christi adæquaverit, immo longè excesserit debitum culpæ totius generis humani, ut Patres docent, signanter *Chrysostomus Hom. 10. in Epist. ad Rom.* Et idcirco congruentissimè non disposuit Deus sibi reconciliare inimicum, nisi per obsequium magis gratum, quàm offensa ejus erat sibi displicens; & tale obsequium ejus, est passio Christi vel meritum ejus, inquit *Scotus 4. d. 15. q. 1. n. 7.* Juxta hæc explicari possunt Patres subinde exaggerantes necessitatem Incarnationis, ut *Fulgentius lib. de Incarnat. & gratia cap. 4.* dicens; Nullatenus humana natura ad auferendum peccatum mundi sufficiens atque idonea fieret, nisi Unione Verbi Dei. Sola namque satisfactio Dei hominis ex dignitate operantis habebat æquivalentiam cum tam generali & gravi debito culpæ, secus est de satisfactione puræ creaturæ seclusâ elevatione operum ipsius. Deinde explicari possunt, quòd loquantur ex suppositione modernæ ordinationis Dei; ob quam nemo omnino, nisi Deus homo, potuit de condigno satisfacere pro peccatis nostris.

Q U Æ S T I O X.

De Communicatione Idiomatum inter Deum & hominem, quæ ex Incarnatione est consecuta.

94. *Communicatio idiomatum quid ex vi nominis.* IDIOMA Græcè idem est, quod Latine proprietas. Quare communicatio Idiomatum ex vi nominis idem est, quod communicatio proprietatum. Accipi tamen generaliter solet pro communicatione quorumcumque prædicatorum.

Oritur ex Incarnatione. Hanc esse ortam ex Incarnatione, ita ut quæ Christi sunt ratione divinæ naturæ, possint dici de homine; & rursus quæ Christo competunt ratione naturæ humanæ possint prædicari de Deo & de Verbo, apertè tradit Scriptura passim, & Ecclesia in Symbolis ac variis Conciliis contra Nestorianos, qui sicut unionem substantialem, & unitatem personæ in Christo negarunt, sic etiam hanc communicationem inter Deum & hominem sustulerunt, utpote fundatam in præfata unitate, juxta illud *Concilii Francofordiensis in Epist. Synodica: Persona unitas facit, ut quod homo pertulit, Deus pertulisse credatur.*

95. *Non confis- tit in reali* Quæ tamen communicatio idiomatum juxta fidem non consistit in reali communicatio- ne attributorum divinitatis factâ humanitati, aut contrà; prout diversimodè Hæretici som-

niantur: cùm talis communicatio sit impossibilis, & in Incarnatione salva manserit utraque natura, ac utriusque proprietas, cum operationibus utriusque inconfusis. Unde humanitati non est communicata omnipotentia, immensitas &c. ideoque dici nequit omnipotens, immensa &c. Idem est de divinitate cùm proportionem.

Certum igitur est in eo communicationem idiomatum consistere, quòd de eodem supposito seu personâ, quæ simul est Deus & homo, verè prædicentur prædicata divina & humana, quæ consequenter verè similiter prædicantur de se invicem. Quod etiam conficitur per hunc syllogismum expositivum: Christus est homo, Christus est Deus, ergo Deus est homo. Quemadmodum album & dulce quia conveniunt eidem lacti; illudque sic expressa connotant, possunt uti de lacte, ita de se invicem prædicari.

Hinc colligitur I. Deitatem & humanitatem, ac utriusque proprietates debere exprimi concretim, ita ut prædicatio non valeret, si utrumque vel alterutrum non exprimeretur concretim. Proinde non rectè dicitur, humanitas est deitas, æternitas &c. humanitas est Deus, æternus &c. homo est deitas, æternitas &c. Deitas est homo, passibilis, crucifixa &c. Deus est humanitas, rationalitas &c. Quemadmodum nec verè dicitur, dulcedo est albedo, dulce est albedo, album est dulcedo. Ratio est: quia prædicata abstractim expressa non connotant in recto idem suppositum, ratione cujus communicatio idiomatum verificatur: & alioquin non obstante Unione hypostaticâ manent naturæ & proprietates realiter distinctæ: quæ proinde solum prædicantur de se invicem, quatenus significant idem tertium.

Colligitur II. Prædicata Verbo divino competentia sive ratione Deitatis, sive ratione personalitatis posse verè & propriè in concreto prædicari de homine, dicendo: Hic homo est Deus, æternus, principium Spiritus sancti. Similiter prædicata, quæ ratione humanitatis possunt absolutè & simpliciter dici de Christo, etiam verè & propriè posse dici de Deo, sive Verbo divino, dicendo: Deus sive Verbum constat ex corpore & animâ, natum est in tempore ex Virgine, Dominus gloriæ est crucifixus &c. Patet ex dictis. Et confirmatur: quia hæc propositio est de fide, homo est Deus sive Verbum, similiter hæc, Deus sive Verbum est homo: ergo quidquid de Deo aut Verbo formaliter prædicatur, etiam prædicatur de homine & contrà: quia in ejusmodi prædicatione singulari propriè & simpliciter verâ, affirmari potest de subjecto, quod affirmatur de prædicato. Deinde nil ad proprietatem prædicationis deest. Denique tot Evangelicæ & Apostolicæ, & in Symbolis contentæ sententiæ, non debent sine urgenti fundamento (quod non subest) ad improprias prædicationes relegari.

Col-

communi- catione proprietatū factâ reci- procè utriq; in Christo natura.

Sed in hoc quòd prædicata divina & humana rectè de eadem personâ, ad idq; de se invicem prædicantur.

96.

Concretim expressa:

Sic scilicet ut connotent idem suppositum,

97.

Quod declaratur variis exemplis,

Est quæ hujusmodi prædicatio propria.

98. Colligitur III. Prædicata divina non posse de Christo homine prædicari cum reduplicatione humanitatis, aut contra. v. g. non rectè dicitur: Christus quia homo est Deus, æternus &c. Christus quia Deus est homo &c. quia propositio reduplicativa vel dat causam, vel designat naturam ratione cuius tale attributum Christo conveniat.

Et prædicatis excludentibus suppositam divinam, Aut præcipientibus à supposito. Colligitur IV. Communicationem idiomatum non habere locum in prædicatis, quæ excludunt suppositam divinam: quale est hoc v. g. purus homo. Nec etiam in prædicatis quæ conveniunt Verbo aut Deitati vel humanitati prout præscindit à supposito Deus homo. Unde non rectè dicitur Verbum esse assumptum, etsi assumpta sit humanitas; nec humanitatem esse incarnatam, etsi incarnatum sit Verbum: hæc enim non rectè tribuuntur ipsi Christo; adeoque multò minùs eo mediante aliis per communicationem idiomatum.

99. Colligitur V. Prædicata divinitatis non posse Christo tribui denominatione accidentali: alioquin enim significaretur suppositum distinctio, & accidentalis inter utrumque unio. Unde *Consilium Ephesinum can. 5.* damnat vocem *Theophoros*, id est, *Deifer*; eò quod significet hominem in se subsistentem, qui ferat Deum. Similiter fugiendæ sunt voces *Deificatus*, *dominicus*, &c. nisi sano sensu explicentur; intelligendo v. g. per hominem *Deificatum*, humanitatem substantialiter unitam Deitati in eadem persona, per hominem dominicum intelligendo filium Domini, scilicet Patris æterni, cui specialiter appropriatur esse Dominum.

100. Petes I. An sicut juxta fidem rectè dicitur Deus esse homo factus; sic rectè dicatur homo factus esse Deus. Respondent Theologi passim Neg. cum *Scoto in Report. 3. d. 7. quest. 3.* quia Christus homo non præexistit antequam fieret Deus, prout è contra Deus præexistit, antequam fieret homo; quod tamen modus iste loquendi propriè indicat: cum prius sit rem esse, quàm per formam acquisitam fieri talem, vel talem. Nihilominus, etsi præfatus sensus sit proprius & congruus, existimo cum *Scoto in Scripto Oxoniensi* (quod est principale, & semper intelligitur quando citatur sine addito) ead. dist. quest. 2. num. 7. istam propositionem simul aliam, esto minùs propriam, tamen satis congruum sensum admittere, scilicet hunc: Homo per factionem seu actionem incarnativam est Deus. Et juxta hunc sensum non requiritur ut homo præsupponatur, priusquam fiat Deus. Unde hunc loquendi modum usurparunt, post *Nazianzenum & Ambrosium, Augustinus lib. 1. de Trinit. cap. 13.* Et *Damasceus lib. 3. de fide cap. 11.* Omitto alium sensum, qui est apud *Lorca d. 63. n. 16.* & difficultatem habet.

Posterior propositio quo sensu possit admitti. Petes II. An rectè dicatur, Christus incepit esse? idem cum proportionem est de hac propositione: Christus desiit esse. Respon-

101. Christus incepit esse, juxta mul-

dent Doctores passim, non rectè dici nisi cum addito, secundum humanitatem, vel quatenus homo; existimantes alioquin significari Christum sic incepisse & desiisse esse, ut ante inceptionem & post desitionem simpliciter nullum esse habuerit. Verùm videntur propositiones hæc aliquem saltem rectum sensum admittere, ut censet *Scotus 3. d. 11. q. 3. Vasquez*, & alii: nam Christus in rigore importat compositum ex natura humana & divina persona, quod verè incepit esse, cum de illo fuerit verum dicere; hoc compositum jam est, & antea hoc compositum non fuit. Similiter in morte esse desiit: quia illud compositum quod antea fuerat, tunc amplius non erat. Nec obstat quod aliqua pars, videlicet divina natura & personalitas, præfuerit, ac semper manserit: quemadmodum non obstat homini hodie concepto, ut dicatur incipere, & mortuo, ut dicatur desiisse, quod materia præfuerit, & post mortem tam ipsa, quàm anima manserit.

Quod si ly *Christus* accipiat, ut connotet personam seu suppositum, adhuc vera foret propositio, si per illam nil aliud significaretur, quàm suppositum istud accepisse esse in tempore: ad hujus enim verificationem sufficit, quod in tempore acceperit aliquod esse simpliciter, prout accepit esse humanum, quod est esse simpliciter, etsi secundarium, istius suppositi, inhærendo tamen rigori dialectico, videtur propositio connotando suppositum simpliciter falsa; utpote exponenda hoc modo: Suppositum istud jam est, & antè non fuit, scilicet quoad nullum esse simpliciter istius suppositi; cum negatio ibi præcedens, veluti malignantis naturæ, neget totum. Aliud foret, si diceretur, esse Christi incepit, seu Esse in Christo incepit: hoc enim exponendum est, Esse Christi (aliquod scilicet Esse simpliciter) jam est, & antè non fuit. Unde *S. Bonaventura 3. d. 11. a. 2. q. 2.* de hac locutione, *Christus incepit esse*, dixit: *Non omnino concedenda est, nec omnino neganda.*

Petes III. An ratione diversarum naturarum possint verificari de eadem persona Christi contradictoria? Resp. propriè loquendo quod non: etsi enim prædicata positiva, in eadem natura incompatibilia, v. g. esse Deum & hominem, æternum & temporalem, immensum & limitatum &c. verè simul denominent eandem personam, in qua diversæ hujusmodi naturæ sunt unitæ; prædicata tamen negativa seu negativè sumpta in rigore & sine addito falsò attribuuntur isti personæ. Quæ proinde falsò diceretur non Deus, non æternus, non immensus; item non homo, non temporalis, non limitatus &c. cum negatio sit malignantis naturæ, adeoque significet ea quæ negantur nullâ ratione tali personæ competere. Ut proinde si negativè accepta hujusmodi prædicata reperiantur interdum Christo simpliciter attributa, exponi debeant positivè vel cum tacita reduplicatione.

Petes

tos non nisi cum addito, quia homo.

Rectè tamè dicitur simpliciter, si Christus supponat formaliter pro ipso composito ex humanitate & divina persona.

102. Si autem connotet suppositum, adhuc quodam sensu possit subsistere.

Non tamen in rigore dialectico.

103. Non possunt de eadem persona Christi simpliciter affirmari contradictoria.

104.
Christus est
& prae-
dicatur
homo
univocè cū
ceteris ho-
minibus.

An etiam
homo prae-
dicatur uni-
vocè de Deo
& Christo,
Respectu
quorum
saltem est
prædicatum
univocum.

105.
An Chris-
tus fuerit
homo in tri-
duo mortis.

106.
An Filius
Dei sit prae-
destinatus,
ut sit homo.

Petes IV. An Christus sit & prædicetur esse homo univocè cum aliis hominibus? Resp. Aff. eò quòd vox homo secundum eandem rationem principaliter significatam, scilicet humanitatem, conveniat Christo & aliis hominibus; esto connotatum suppositivitas sit diversum. Estque utrobique prædicatio generis de specie, aut naturæ de supposito.

Notant autem varii *Scotista* conformiter ad phrasim Aristotelicam, quòd vox homo de Deo & Christo strictè loquendo non prædicetur univocè, eò quòd prædicatio sit diversæ rationis, cū Deo sit accidentale, Christo essentiale esse hominem. Addunt tamen, quòd eadem vox sit respectu utriusque prædicatum univocum, eò quòd ipsum quod prædicatur sit unum secundum principale significatum.

Petes V. An in triduo mortis verum erat dicere, Christus est homo? Resp. Neg. Theologicè & realiter loquendo, ut rectè *Scotus* 3. d. 22. n. 18. *D. Bonav. ibid. art. 1. q. 1.* & alii communiter: tunc enim non erat unio animæ cum corpore; ob cuius defectum, sicut non erat homo, actu scilicet & realiter ante conceptionem, sic neque tempore mortis. Logicè tamen loquendo Varii præfatam propositionem admittunt, uti hanc, Joannes est homo, etsi Joannes sit mortuus, ampliando scilicet extrema propositionis, veluti necessariæ. Nihilominus *Scotus sup. n. 19.* posteriorem quidem logicè admittit, sed priorem negat, veluti contingentem, ob involutam in significato vocis *Christus* complexionem contingentem, ratione cuius contingens est unionem inter Deitatem & humanitatem subsistere, Deumque esse hominem; adeoque pariter contingens videri potest, Christum esse hominem, cui simpliciter attribuitur utrumque involutæ in eodem complexionis extremum. Quod *Scotus* confirmat ex eo, quòd ex necessario non possit sequi contingens, ne alioquin possit dari antecedens verum consequente falsò; id ipsum autem sequeretur in præsentia, si præfata propositio foret necessaria; ut patet in hoc syllogismo: *Christus est Deus, Christus est homo, ergo Deus est homo.* Idem ob similem rationem censet *Scotus sup.* de hac, *homo albus est albus*, quam nullo homine existente putat esse falsam. Quæ quidem satis subtiliter dicta sunt; etsi ex arbitraria vocum acceptione pendere videantur.

Petes VI. An Verbum rectè dicatur prædestinatum, esse homo, seu ut in tempore fieret homo? Resp. Aff. contra Nonnullos. Non quasi aliquid intrinsecum Verbo pendeat à divina providentia, sed aliquid extrinsecum, ad quod in tempore terminatur, utique vi ordinationis seu prædestinationis divinæ; quod in re aliud non est, quàm sub prædestinationem cadere directè ipsam unionem Verbi cum natura humana. Quòd autem inde non accesserit Verbo aliqua gratia seu beneficium, parum refert: cū id non necessariò importet præmissus loquendi modus. *Dico loquendi modus:* de hoc enim solo potest esse quaestio. Vide *D. Bonav. 3. d. 7. art. 2. q. 2.*

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Q U Æ S T I O XI.

Quomodo Christus sit & dici possit Dei Filius, servus vel creatura?

CERTUM est de fide, quòd Christus simpliciter sit & dici debeat verus & naturalis Filius Dei. Nam in Scripturis vocatur verus & proprius ac unigenitus Dei filius. Ratio est: quia Christus est persona Verbi; hæc autem est naturalis filius Dei Patris, ut constat ex mysterio Trinitatis.

Movetur tamen quaestio, an in rigore logico vera sit propositio: Hic homo, vel Christus quæ homo est prædestinatus, ut sit filius Dei naturalis? Affirmant plurimi Scholastici, sic accipientes dictum Apostoli *ad Rom. 1. Qui prædestinatus est Filius Dei in virtute &c.* Verum Apostolus ibi ad litteram intelligitur, non de prædestinatione propria, sed de declaratione, q. d. qui declaratus est esse Filius Dei per virtutem operum, signorum &c. Sic enim habent Græca & intelligunt Græci Patres, & multi Interpretes. Et favet contextus. Immo altera Expositio difficulter textui accommodatur, ut videre est apud nostrum *Sasbouth* & alios. Nisi quòd facile posset intelligi de prædestinatione ad hoc totum complexum, scilicet, ut sit filius Dei in virtute, sive esse ostendatur in operibus & miraculis. Quod coincidit ferè cum Expositione Græcorum.

Hinc *Præpositus, Becanus*, & plures alii propositionem præmissam non admittunt: eò quòd objectum prædestinationis debeat ab ipso Deo prædestinante saltem ratione præconicipi termino ad quem prædestinatur: dum enim aliquid prædestinatur ad alterum tamquam terminum obtinendum, debet ipse prædestinans præconicipere id quod prædestinat tamquam distinctum ab eo ad quod prædestinat; adeoque necessarium foret præconicipi Christum sive hunc hominem velut afficiendum dignitate filiationis; quam tamen in primo suo conceptu involvit. Et quàmvis nos simplici apprehensione possemus concipere hunc hominem sub ratione humanitatis in aliqua suppositivitate in confuso, eumque esse prædestinatum ad esse filium naturalem Dei: Deus tamen ejusmodi confusas abstractiones non facit, adeoque hominem sic primò confuse cognitum non prædestinat dein ad esse filium Dei. Quare juxta sensum præmissum videtur propositio, de qua quaestio, non esse admittenda.

Nihilominus sicut *quaest. præc.* ostendimus dari congruum aliquem sensum hujus propositionis, Homo factus est Deus, etsi in alio sensu obvio & fortè magis proprio vera non sit: sic videtur posse in simili aliquo sensu subsistere propositio, de qua hîc quaeritur; nimirum, ut significet, quòd Christus sive hic homo per prædestinationem sit

107.
Christus est
simpliciter
Filius na-
turalis &
unigenitus
Dei Patris,

An hic ho-
mo sive
Christus
quæ homo
est prædes-
tinatus ut
sit filius
Dei, affir-
mant pluri-
mi ob dictū
Apostoli
ad Rom. 1.
Quod ta-
men non
urget.

108.
Plures ne-
gant; nec
malè in
sensu satis
obvio.

109.
Assignatur
equidem a-
lius sensus
satis con-
gruus.

filius Dei; quatenus per prædestinationem fit, quod humanitas sit Verbo unita, adeoque existat homo Deus, Dei que filius. Quem sensum assignat D. Bonav. 3. d. 7. art. 2. q. 3. & alii.

110. Quæritur etiam an Christus rectè dicatur filius Dei naturalis, cum reduplicatione, quæ homo? Sic enim Nonnulli indistinctè loquuntur, ob Auctoritatem præsertim *Concilii Francofordiensis*. Verùm distinctione opus est. Nam si ly *quæ homo* non reduplicet humanitatem, sed personam, hoc modo, Christus secundum quod est homo, seu in quantum dicit personam, quæ est homo, est filius Dei naturalis; certissimum est propositionem esse veram: quia eadem persona, quæ est homo, est proprius, æqualis, & coæternus Patri Filius vi æternæ nativitatis. Et hoc sensu procedit *Concilium Francofordiense*, & *Adrianus Papa in Epist. ad Episc. Hispania*; ut ex verbis, probationibus & scopo Concilii & Papæ agentium contra *Felicem Urgelitanum* Episcopum & *Elipandum Toletanum* Archiepiscopum Nestorianos est manifestum. Si autem ly *quæ homo* reduplicet ipsam humanitatem, manifestum est Christum quæ hominem non esse filium Dei naturalem & unigenitum: cum humanitas non sit ratio ob quam vel secundum quam Christus sit huiusmodi filius Dei.

111. Quod si Christus quæ homo formaliter consideretur quatenus includens præcisè humanitatem & personalitatem, Verbi scilicet, quæ est filiatio divina; sic etiam non est propriè loquendo (quàmvis ita plurimi Recentiores loquantur) filius Dei naturalis: quia non communicatio personalitatis, sed naturæ similis constituit filium Patris naturalem: filiatio enim naturalis fundatur in natura, quæ à principio generante vivente procedit similis naturæ generantis. Deinde non qui habet filiationem naturalem Dei est filius naturalis, nisi quatenus per illam est genitus; prout per illam genitus non est Christus quæ homo. Alioquin filiatio naturalis est etiam in ipsa Deitate filii, in ipsa humanitate, in cadavere Christi defuncti, in sanguine assumpto, esseque posset in quavis substantia aut accidente, cui personalitas Verbi foret unibilis; absque eo tamen quod istis competat esse filium naturalem Dei Patris. Denique de huiusmodi filiatione non agit *Concilium Francofordiense*, sed de ea, quæ Christus per æternam generationem procedit in natura similis & coæqualis Patri, adeoque magnus Deus de Deo; ut insipienti Concilium fiet manifestum. Si tamen quis minùs propriè, vel largè loquendo contendat Christum posse vocari filium naturalem Dei, quatenus homo est, seu quatenus includit humanitatem & personalitatem filii Dei, nolim operosè cum tali disputare.

112. Præterea quatenus humanitati Christi natura patris divini est substantialiter communicata, non quidem per generationem (prout ratio

fili naturalis propriè exigit) sed per substantialem & hypostaticam Unionem, posset quodam sensu Christus quæ homo eatenus dici filius naturalis Dei: si enim communicatio divinæ naturæ accidentaliter per gratiam constituat hominem Dei filium; perfectiùs id faciet communicatio substantialis per Unionem hypostaticam; adeoque etsi non constituat naturalem filium strictè loquendo, saltem constituet in latiori quadam significatione.

Quæritur præterea, an Christus quæ homo possit dici filius Dei adoptivus, ratione scilicet gratiæ sanctificantis, per quam humanitas Christi est sanctificata, cuique respondet hæreditas æterna & creata, quam Christus secundum humanitatem obtinet? In qua questione, quæ merè ad modum loquendi spectat, Doctores communiter censent, quod non; adeo ut Nonnulli ex ipsis oppositum loquendi modum (qui est *Durandi* & quorundam aliorum, & fusè propugnatur à nostro *Francisco Castillo disp. 17. de Incarnat. qu. 1. per totam*) condemnent tamquam contrarium *Concilio Francofordiensi* & *Adriano Papa*, à quibus damnata est hæc propositio: *Christus quæ homo est filius Dei adoptivus*. Sed, ut omittam, quod Nonnulli dubitent de Auctoritate *Concilii Francofordiensis*, & consequenter *Epistolæ Adriani*, *Sacrotyllabi* & *Epistolæ Imperatoris* (tum quod Surium illud edidisse putent levi fundamento, cum tot sæculis delituerit, ignotum etiam illustribus Scholasticis: tum propter affectatam styli elegantiam: tum quia SS. Eugenium, Ildephonsum & Julianum Archiepiscopos Toletanos ab Ecclesia maximè æstimatos & pro sanctis habitos, non leviter notat, quasi etiam nomina illorum eousque fuerint Ecclesiæ ignota: tum quia plures Theologi admittunt in eo damnatam esse adorationem imaginum in *II. Synodo Nicæana* definitam) concessâ plenariâ Auctoritate, adhuc rectiùs alii Doctores advertunt præfatam propositionem solum esse damnatam in sensu *Nestorii*, scilicet cum divisione personarum: nam *Felix* & *Elipandus* latenter Nestoriani solam seu puram in Christo adoptionem admittebant, excludendo ab eadem persona filiationem naturalem, & dividendo unam personam filii cum *Nestorio* in duas personas, id est, veri filii & adoptivi; ut in terminis tradit *Alcuinus* Auctor contemporaneus *lib. 3. de Trinit. cap. 9.* eosdemque alloquens *Concilium in Epist. Synodica* circa princip. ait: *Hominem Christum verum Dei Patris filium esse negastis*. Et infra: *Neque enim alium, Jesum Christum: alium, Verbum dicimus, ut nova hæresis calumniatur &c.* Novam vocat, quia in novis Auctoribus novo induta pallio denuò apparebat. Unde in eadem Epistola dicitur: *Nonne olim eadem hæresis vestra in Nestorio ab universali S. Ecclesiâ refutata est etiam & damnata?* Et *Sacrotyllabus* appellat novos Ecclesiæ hostes, sed veterinosâ face perfidia polluitur.

Hæc propositio, Christus quæ homo est filius Dei naturalis, juxta varios sensus admittenda est vel neganda. Primus sensus.

Secundus sensus.

Tertius sensus.

Quartus sensus.

113. An Christus quæ homo sit filius Dei adoptivus.

Afferit Durandus & quidam alii.

Neque id condemnavit Concilium Francofordiense, nisi in sensu Nestorii.

lutos. Eademque Synodus supra exposulat; Da unam in redemptoris Dei hominisque personam: & Adrianus Papa in Epist. ait: Eum adoptivum, & non proprium filium confitentur.

114. In quo Concilio non de sola voce adoptio, sed de palliata hoc nomine pluralitate personarum seu de adoptione pura natum fuit. Ex quibus & multis aliis, quæ longum foret recensere, post attentam singulorum ruminationem, satis apertum mihi videtur, non de sola voce adoptionis (quæ sanè intellecta non excitasset tantas in Ecclesia turbas) sed de ipsa pluralitate personarum palliatâ nomine adoptionis, scilicet puræ, fuisse quæstionem cum Felice & Elipando, eosque formalissimè fuisse Nestorianos. Nec mirum, quòd Elipandus hanc suam perfidiam verbis ambiguis tegere studuerit, dum teste Vasquez in confessione sua dixit: Et qui dicit, Gloriam meam alteri non dabo; homo interior in una eademque Dei & hominis persona deglomeratus atque carnis vestimento indutus. Imitatus est enim in hoc Auctorem Erroris sui Nestorium, qui ut videretur consentire Catholicis, unam personam callidè fatebatur, teste D. Thoma quæst. 2. art. 6. in corp. Idemque patet ex Epist. Synodica Concilii Francofordiensis, ubi ex Cyrillo refertur: Nestorius simulat se dicere unum filium & unum Dominum &c. Ad sensum itaque istorum Hæreticorum Concilium & Adrianus Papa docuerunt Christum quâ hominem non esse ita adoptivum, quin eadem persona sit filius Dei naturalis.

115. Retinenda tamen communis opinio, quæ respicit simpliciter hanc propositio- nem, Christum quâ homo est filius Dei adoptivum. Nihilominus quia in quæstione de voce præferenda est communis vocis usus & intellectus, videtur simpliciter non admittenda hæc propositio: Christus quâ homo est filius Dei adoptivus. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia significatio vocis adoptio, ut apud Auctores constanter sumitur, non abstrahit ab adoptione pura, sed hanc includit. Adoptio namque vocatur personæ extraneæ in filium vel nepotem atque adeò hæredem liberalis & gratuita assumptio, quâ assumptione adoptatus solò affectu jungitur adoptanti, & manet persona ab illo extranea: Quid est enim (ut utar verbis Concilii præfati in Epist. cit.) adoptio, nisi charitatis copulatio, quâ Pater adoptione sibi copulat filium, quem proprium non habet? Ob quod filius adoptivus dicitur filius, non naturæ, sed voluntatis. Et (ut dicitur in Sacrosyllabo ibidem approbato) adoptivus dici non potest, nisi is, qui prius alienus est ab eo, à quo dicitur adoptari. Cum itaque Christus quâ homo non sit persona extranea aut aliena à Deo, sed includat saltem personalitatem Verbi, non potest dici filius Dei adoptivus.

116. Nec obstat, quòd saltem humanitas Christi secundum se sit Deo extranea: quia non manet extranea, sed per Unionem hypostaticam substantialiter ei unitur in unitate personæ. Deinde humanitati Christi vi suæ generationis debebatur velut connaturaliter jus ad hæreditatem: ad generationem enim illius spectabat substantiale complementum, adeòque Unio hypostatica (cui præfatum jus quasi Herincx Sum. Theol. Pars IV.

connaturaliter debebatur) cum personalitate Verbi. Denique etsi adoptio quodam sensu competeret humanitati Christi, ipse tamen Christus seu persona) cui propriè convenit denominatio filii) non posset dici filius adoptivus etiam quâ homo, quia denotaretur personam istam esse purè adoptivam seu personæ eidem nullâ ratione comperere filiationem naturalem. Alioquin in largiori (si daretur; ut contendunt Doctores oppositæ sententiæ) vocis adoptio significatione, ut comprehenderet eam, quia non est pura, modicum referret, quòd Christus quâ homo ratione gratiæ sanctificantis humanitati infusæ appellaretur filius Dei adoptivus. Verùm hæc significatio non admittitur: adoptivus siquidem non habet aliam significationem, nisi ut Jesus Christus non sit proprius filius Dei, inquit Concilium in Epistola præfata.

Dices: si Spiritus sanctus loco Verbi fuisset incarnatus, Deus-homo non fuisset propriè filius Dei naturalis, utpote non genitus naturaliter à Deo Patre: ergo ratione gratiæ sanctificantis potuisset vocari filius Dei adoptivus; adeoque sic potest de facto appellari Christus quâ homo. R. N. Conseq. nam Deus homo tunc quoque non fuisset persona Deo extranea, ipseque ab intrinseco habuisset jus ad hæreditatem aliarum personarum; adeoque non potuisset dici filius Dei adoptivus.

Quod ad alteram quæstionis partem attinet, etsi abstinendum esset à simplici appellatione servi, quoad Christum; non tamen si addatur aut saltem subintelligatur particula reduplicativa, quâ homo. Sic enim Patres passim nomen servi Christo tribuunt, ut patet apud Cyrillum lib. 12. Thesauri cap. 15. Athanasium serm. 3. contra Arianos, & Augustinum Epist. 178. circa finem, ubi ait: In qua eum infirmitate humanitatis non solum subditum, sed etiam servum evidentissimè confitemur. Quæ quidem servitus fundatur in creatione, ac essentiali dependentia humanitatis Christi à Deo, & in dominio inabdicabili Dei super omne quod non est ipse. Propter quod si sit creatura rationalis, tenetur Deo subjici, ejusque voluntati parère, atque ipsum tamquam Supremum dominum colere, & revereri.

Nec obstat, quòd Leo Papa serm. 2. de Nativitate, ait: Creata est forma servi sine conditione servili. Nam loquitur de servitute vili & pœnali, contractâ scilicet ex peccato veluti pœnâ ejusdem: Quia (ut immediatè subdit) novus homo sic contemperatus est veteri, ut & veritatem susciperet generis, & vitium excluderet vetustatis.

Non obstat etiam, quòd Concilium Francofordiense & Adrianus Papa absolutè negent Christum posse dici servum: nam (ut ex contextu patet) loquuntur de servitute pura seu excludente dominium absolutum ab eadem persona. Quò sensu etiam Damascenus l. 3. de fide c. 21. ait: Qui servum enim dicunt, unum Christum instar Nestorii in duos dividunt. Præterea excludit

An si Spiritus sanctus fuisset incarnatus posset dici filius adoptivus.

117. Christus quâ homo potest dici servus.

118. Circa vilenam aut pœnalem servitutem.

Concilium Francofordiense excludit à Christo servitutem puram & pœnalem.

cludit Concilium à Christo, non servitutem naturalem in productione fundatam, sed pœnalem, sive procedentem ex culpa. Unde ait: *Etsi eum Propheta servum nominasset, non tamen ex conditione servitutis, sed ex humilitatis obedientia* (quæ est propria humanitatis seu creaturæ) *Papâ Leone dicente: Assumpta est de Matre Domini natura; non culpa, creata ex forma servi sine conditione servili.* Et in probationem adducit primum hominem, qui conditus sit liber, & imago Dei, non servus, nempe servitute pœnali. De naturali enim quis dubitat, quin Adam creatus fuerit servus Dei? Quare subdit: *Unde Adam fuit servus factus, nisi ex peccato.....? Christus autem non fecit peccatum, ideo servus non est peccati &c.*

119.
Instantia
ex eodem
Concilio.

Solutio.

Instabis: Concilium æquè vel magis abhorret ab appellatione servi, quàm filii adoptivi. Nam inter alia dicitur in *Epistola Adriani Papæ: Adoptivum eum filium quasi purum hominem calamitati humanae subiectum, & (quod pudet dicere) servum eum impii & ingrati tantis beneficiis Liberatorem nostrum non pertimescitis venenosâ fauce susurrare.* Ergo si idcirco non admittatur à Theologis nuncupatio filii adoptivi, etiam nullâ radione admittenda erit nuncupatio servi. R. N. Conseq. Nam constat vocem *servus* præter significationem servitutis legalis sive pœnalis habere aliam propriam, quæ designat servitutem naturalem, & in ea loqui Patres supra citatos & alios. Audi *Athanasium* supra in init. *Omnes istiusmodi vocula* (scilicet facti, conditi, servi, filii &c.) *in rationem humanitatis bene & propriè competunt.* Audi *Chrysostomum Homil. 7. in Epist. ad Philipp. Si forma Dei perfectus Deus est, certè & forma servi perfectus est servus.* Afficitque hæc servitus mediante naturâ humanâ ipsum Christum. At esse filium adoptivum respicit personam, quæ adoptatur, esseque debet extranea, ut proinde significationem non habeat, quæ à pura adoptione abstrahat; prout superius dictum est.

Non obstat
quoque; com-
municatio
in bonis Pa-
tris, utpote
Christo non
competens
secundum
humanita-
tem.

Non obstat denique, quod Christus habeat communicationem in bonis cum Patre: nam hanc non habet secundum humanitatem formaliter, nisi per quamdam participationem, sicut etiam Beati habent communicationem cum Deo in bonis ejusdem, scilicet in beatitudine. Ratio autem servi secundum quod servus est, solum excludit æqualem communicationem in bonis domini, ac ne sit juris sui, sed

domini sit quidquid habet in quantum servus est.

Ex quibus colligi potest, quod Christus, connotando suppositum, in rigore loquendo non videatur posse dici servus absque addito aut subintellecto, quâ homo: quia servus nihil proprii habet, adeoque persona, quæ simpliciter appellatur servus, debet nihil habere proprii, sed tota seu secundum omnia esse in dominio seu potestate alterius: quod non convenit Christo ratione divinitatis & personalitatis. Aliud videtur dicendum de voce *subjectus*, quæ simpliciter potest Christo tribui, dicendo: Christus est Patri subjectus.

Ad tertiam quæstionis partem Resp. Christum non posse dici creaturam, si hoc nomine intelligatur quid productum ex nihilo secundum se totum; aliàs esset pura creatura, & non Deus. Vox tamen *Creatura* istum sensum non exigit: cum non necessariò coincident creatura & pura creatura. Quare vox *Creatura* etiam rectè idem significat quod factura, scilicet rem à Deo factam seu productam. Et hoc sensu Christus rectè dicitur creatura, non solum cum addito, in quantum homo, sed etiam simpliciter. Tum quia sic locuti sunt Patres, ut *Augustinus*, *Ambrosius*, *Leo* & plures alii. Sufficiant verba *Hieronymi Tom. 6. in illud ad Ephes. 2. Ipsius enim sumus factura*, dicentis: *Nos libere proclamamus, non esse periculum, eum dicere creaturam, quem vermem, & hominem, & crucifixum, & maledictionem totâ spei nostræ fiducia profitemur.* Tum quia humanitas Christi est creata & creatura: ergo similiter Christus: sicut ipse ratione humanitatis simpliciter dicitur crucifixus, mortuus &c. Tum denique quia hoc compositum, Christus, est verè productum, scilicet secundum humanitatem, & unionem humanitatis cum Verbo; etsi non secundum omnia in eo inclusa, quod non requiritur. Unde sicut simpliciter Christus dici potest productus, uti in passione destructus seu mortuus, sic etiam simpliciter potest dici creatus seu creatura. Cavendus tamen est sensus *Arianorum* (cujus equidem periculum jam evanuit in Ecclesia & Scholis) qui Christum dicebant esse creaturam, intelligendo etiam quatenus erat Verbum Dei, seu secunda in Trinitate persona, quam *Ariani* dicebant similiter esse creaturam Patris, hunc solum asserentes esse verè & substantialiter Deum.

120.
Christus nō
est servus
nisi cum
addito aut
subintellec-
to, quâ ho-
mo.

121.
Christus
quò sensu
dicitur
creatura,
quò sensu
non.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Perfectionibus Christi.

QUÆSTIO I.

De Scientia Christi.

AGITUR hîc tantum de Scientia & reliquis perfectionibus Christi quatenus homo est: nam de perfectionibus divinitatis in 1. Parte tractatum est.

DICO I. Christus quâ homo habuit in hac vita claram Dei visionem, idque ab initio suæ conceptionis. Est extra controversiam. Prima pars colligitur ex Scriptura. *Joan. 1. Deum nemo vidit unquam: unigenitus filius, qui est in sinu Patris, ipse enarravit.* q. d. ipse ergo venit & enarravit, sicut vidit, & sicut enarravit per humanitatem dum hîc viveret,

1.
Christus
secundum
humanita-
tem in vita
mortali vi-
dit Deum,
sic

sic etiam per illam tunc vidit. Et cap. 3. Christus de seipso ait: *Quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur. nemo ascendit* (quod est præteritum, ut patet ex Græco) *in cælum, nisi qui descendit de calo, Filius hominis, qui est in calo.* Tunc autem necdum ascenderat in cælum corpore; adeoque loquitur de ascensu mentis per visionem beatam. Et cap. 8. ait Christus: *Ego quod vidi apud Patrem meum, loquor.* Et cap. 12. *Ubi ego sum, illic & minister meus erit*, scilicet in gloria. Et cap. 14. *Ut ubi ego sum, & vos sitis.* Idem docent Patres, August. lib. 4. De consensu Evangelistarum cap. ult. & alibi. Vide Suarez disp. 25. sect. 1. Ratio est: quia hoc exigebat connaturaliter Unio hypostatica; nec erat ratio cur humanitati Christi in hac vita non concederetur, quandoquidem non obstaret fini redemptionis, sicut gloria & impassibilitas corporis obstitisset passioni.

2. Secunda pars patet: quia Christus habebat Unionem hypostaticam ab initio conceptionis; nec erat ratio differendi visionem beatam ei in hac vita dandam; cum Christi intellectus impedimenta ætatis nesciret. Unde Richardus l. 2. de Emmanuel cap. 22. ait: *Quod nos expectamus in consummatione, illi datum est in sua conceptione.* Confirmatur, tum quia non est credibile divinam personam non mox ditasse naturam humanam tam singulari sibi vinculo colligatam plenitudine superabundanti gloriæ omnisque gratiæ. Tum quia non decebat sic uniri animam, nisi esset simul Deiformis secundum quod erat possibile. Unde Theologi cum Scoto 3. d. 2. q. 2. n. 12. gloriam gratiæque & veritatis plenitudinem in Christo homine fundant in hoc, quod Joann. 1. dicitur *unigenitus à Patre.* Quod à primordio conceptionis suberat. Hinc etiam illud apud omnes Scriptores vulgatum, quod Christus à principio fuerit simul viator & comprehensor.

3. Nec obstat, quod Luca 24. dicitur: *Nonne oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?* Et Ioan. 7. *Nondum erat Spiritus datus quia Iesus nondum erat glorificatus.* Et cap. 17. *Clarifica me tu Pater.* Nam Scriptura sic loquitur partim de gloria corporis seu resurrectionis, & Glorificatione Christi in ascensione; partim de clarificatione nominis ejus & divinitatis quoad nos.

Non obstat II. quod visio beatifica generet summum gaudium: quod non videtur consistere cum summa tristitia, quam Christus habuit quando dixit Matth. 26. *Tristis est anima mea usque ad mortem.* Nam etsi connaturaliter loquendo id verum sit, absolute tamen potest gaudium & tristitia summa simul consistere, quando non sunt de eodem objecto sub eodem motivo formali. Deinde potuisset per Deum tempore passionis gaudium beatificum Christo subtrahi ad perfectius pronobis satisfaciendum: quod factum esse putat Canus: quamquam Suarez hoc dicat temere. Herincx Sum. Theol. Pars IV.

rarium. Saltem potius existimandum foret suspensum fuisse gaudium beatificum, quam neganda Christo viatori sive tristitia sive visio beata.

Porro visio hæc beata non fuit quidem infinite perfecta, cum talis visio creata repugnet. Fuit tamen inter creatas omnes perfectissima: prout dignitas humanitatis Verbo Dei unitæ exigebat; adeo ut si detur status in perfectione specificâ vel intensiva visionum possibilem (de quo in Philosophia) ipsa sit tam perfecta, ut eâ nequeat dari perfectior.

DICO II. Christus ab initio conceptionis habuit perfectam rerum omnium notitiam. Est contra Lutherum & alios Hæreticos (quos refert Bellarminus l. 4. de Christo cap. 1.) negantes Christum scivisse omnia, sed more cæterorum paulatim didicisse, quæ prius ignorabat. Probat ex Scriptura Ioan. 1. *Vidimus gloriam ejus gloriam quasi unigeniti à Patre, plenum gratiæ & veritatis.* Deinde probatur ex Patribus. Nazianzenus Orat. in S. Basilium circa med. dicit: *Ille (Christus) ut atate, ita etiam sapientiâ & gratiâ proficiebat: non quod hæc in illo incrementum caperent (quid enim eo, quod à principio perfectum est, perfectius esse possit?) sed quod paulatim patefierent & elucerent.* Augustinus l. 2. de peccat. meritis c. 29. *Ignorantiam nullo modo crediderim fuisse in infante illo, in quo Verbum caro factum est, ut habitaret in nobis.* Bernardus Homil. 2. Super Missus est. *Nec fuit hora in quacunque atate sua, quâ de plenitudine illa, quam in sui conceptione accepit in utero, vel aliquid minueretur, vel aliquid eidem adjiceretur.* Similia habent alii Patres. Denique id exigebat dignitas naturæ humanæ ad esse personale divinum elevatæ: neque enim consentaneum fuisset, ut Christus, cum Deus esset, aliquid more cæterorum disceret, quod prius ignorabat, ut notat Clemens Alexandrinus lib. 1. Pedagogi cap. 6.

Neque obstat I. illud Marci 13. *De die autem illa vel hora (scilicet judicii) nemo scit, neque Angeli in calo, neque filius; sed (ut dicitur Matth. 24.) solus Pater.* Quia non significatur Christum etiam quâ hominem ignorasse diem judicii, sed ut Patres explicant (omissis variis aliorum expositionibus) non scivisse illum ad communicandum nobis, quatenus scilicet erat Legatus ad nos: eatenus enim non habebat in mandatis illum patefacere, sed celare. Unde Ioan. 15. dixit: *Quaecumque audivi à Patre meo, nota feci vobis*, quæ videlicet habui vobis pro hoc tempore tamquam Legatus manifestanda. Quamquam alioquin constet ipsum multa alia scivisse Apostolis ignota; quibus cap. 16. ait: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis portare modò: ideoque usque ad adventum Spiritus sancti differebat, qui illos doceret omnem veritatem.*

Non obstat II. quod Damascenus l. 3. de fide c. 21. in princip. dicat, Verbum *ignorantem ac servam naturam assumpsisse.* Sic enim loquitur, eò quod assumpserit naturam

4. Non fuit infinita, sed inter creatas perfectissima.

5. In Christo fuit ab initio perfecta rerum notitia ignorantia exclusiva.

6. An vel quò sensu Christus ignorasset diem judicii.

Quo sensu Verbum assumpserit ignorantem naturam.

ram hominis, quæ est ignorans, non prout singulariter in Christo, sed prout in simili est in nobis; ut rectè D. Bonav. 3. d. 15. 4. 2. q. 1. ad. 1.

7. Non obstat III. illud Ambrosii l. de Incarn. c. 7. post. med. dicentis: *Per quem autem sensum Isaias dixit (scilicet cap. 8.) patrem puer nesciebat aut matrem? Sapiientiam enim Dei futura & occulta non fallunt. Expers autem cognitionis infantia per humanam utique imprudentiam quod adhuc non didicit, ignorat.* Hoc enim explicat D. Bonav. 3. d. 13. in *Expos. textus dub. 5.* de notitia experimentalis, in qua Christus secundum exteriorem sensum veraciter profecit, & quæ naturæ humanæ assumptionem comprobatur. Unde si dicat, illum puerum ignorasse, hoc non est aliud, quam non expertum esse. Alioquin sensum planè diversum habet, quod Isaias 8. dicitur: *Antequam sciat puer vocare patrem suum & matrem suam, auferetur fortitudo Damasci & spolia Samariae.* Nam (ut omittam, quod Varii id explicent de filio Prophetissæ, uxoris ipsius Isaiæ) intelligendo illud cum Patribus & plerisque Interpretibus de Christo, sensum habet: Antequam puer iste vulgari ac naturali modo sciat fari ac dicere, quod primò dicere solent infantes, Pater mi, mater mea (ut habent Hebræa) immo antequam nascatur aut ex utero matris prodeat, hostes suos spoliare & prædari incipiet; utpote Deus verus. Vide *A Lapide*, & alios Interpretes.

8. Notandum verò sensum Conclusionis non esse, quòd Christus habuerit actuale omnium rerum notitiam, etiam in Verbo. Cum enim res cognoscibiles sint infinitæ, impossibile est (quidquid Aliqui dicant) omnes simul perfectè & distinctè cognosci: hoc namque argueret infinitam perfectionem in intellectu creato, aut etiam in ipsa cognitione, si foret unica. Neque idem est de visione objecti infiniti, & de visione distincta objectorum infinitorum in multitudine: nam quòd intellectus perfectè & distinctè cognoscit plura, eò arithmetica proportione requiritur major attentio, ut experientia docet, adeoque ad infinita cognoscenda requireretur infinita attentio. Secus est de notitia objecti infinite perfecti; ad quam non requiritur infinita attentio vel infinitus actus. Immo potest intellectus in objectum perfectius tendere minori conatu vel attentione, quam in objectum minus perfectum. Et sanè longè facilius cognoscitur unus homo, quam distinctè mille lapides; etsi sit his omnibus perfectior. Vide *Smising de Deo Vno Tr. 2. d. 6. n. 196. & seq.*

9. Quare Christus non scivit actu omnia, quæ Deus scit: immo nec omnia, quæ Deus videt, scilicet præterita, præsentia & futura (quæ tamen Christum quæ hominem vidisse in Verbo vult D. Thomas & alii) nam etiam hæc sunt infinita, v. g. cogitationes futuræ per totam æternitatem, aut saltem excedunt

determinatam capacitatem intellectus creati, uti excedunt quemcumque numerum determinatum categorematicum. Vis enim limitata intellectus, si nequeat simul distinctè intelligere objecta categorematicè infinita, habet consequenter determinatum numerum objectorum, quem nequit excedere in simultanea & distincta cognitione.

Sufficit igitur Christum omnia scivisse habitualiter, ut rectè D. Bonav. 3. d. 14. 4. 2. q. 3. Scotus *ibid.* q. 2. n. 20. & alii. Quod optimè sic explicatur, ut potuerit actu scire, quod vellet & quodcumque vellet. Hoc namque est facile explicatu, & convenit dignitati Christi, ac denique excludit ab illo ignorantiam: nam nec inter nos quis dicitur aliquid ignorare, quod ita habitualiter scit, ut interrogatus statim diceret, quid de illa re dicendum esset, etsi actu de ea non cogitet. Quemadmodum nec dicitur Christus ignorare aliqua possibilia, etsi actu non omnia simul cognoscat, prout etiam Thomista fatentur.

Duplex porro est scientia Christi. Prima beata, quæ videt Verbum, & in Verbo creaturas. Secunda est cognitio in proprio genere, quam Doctores communiter docent etiam fuisse in Christo, utpote dignitati illius competentem, ac etiam beatis Angelis & hominibus convenientem. Hanc verò Christus non debuit labore & industriâ conquirere, sed in ordine ad illam fuit ei ab initio conceptio infusa à Deo scientia. Quam Theologi distinguunt in infusam per se & infusam per accidens. Per priorem cognovit Christus in proprio genere res illas, quæ naturaliter non possunt cognosci, aut certè non tali modo & perfectione. Per posteriorem cognovit cæteras res, quarum cognitio etiam perfectè naturaliter acquiri posset. Cujusmodi scientia fuit etiam infusa Salomoni & Adamo circa res naturales. Quàmvis harum quoque cognitionem ad scientiam per se infusam minus probabiliter reducat Suarez, Vasquez & alii. In quorum Sententia facile posset quælibet scientia per accidens infusa Christo denegari. Quæ omnia fusiùs videri possunt apud Auctores citatos, & alios Scholasticos in hac materia.

Habuit denique, juxta D. Bonaventuram, Scotum & alios communiter, Christus scientiam quamdam experimentalem, quam successu temporis acquisivit etiam ex iis quæ circa se acciderunt & intuitus est, ut colligitur ex Apostolo ad Heb. 5. *Didicit ex iis, quæ passus est, obedientiam.* Patet etiam: quia Christus videbat, audiebat, tangebatur &c. ac proinde ministerio sensuum hauriebat notitiam intellectualem & experimentalem rerum alioquin sibi cognitarum, v. g. dolorositatem tormentorum, faciem hominum, loquelam, res significatas per verba audita &c. Ratio est, quòd scientia experimentalis, partim involvat cognitionem rei præsentis & existentis; qualem

Explicatur
locus Am-
brosii.

Et alter
Isaia.

Christus
quæ homo
non omnia
simul actu
cognoscit,

10. Sed novit
omnia ha-
bitualiter.

Declaratur,
quo sensu.

11. Scientia
Christi alia
est in Verbo,
alia in pro-
prio genere,
infusa ipsi
Christo.

Hæc rursum
vel est infu-
sa per se, vel
infusa per
accidens.

12. Fuit deni-
que in Chri-
sto scientia
experimen-
talis successe-
rive acqui-
sita.

qualem omnium rerum Christus in proprio genere non habuit ab initio, sed prout successivè res ipsæ contingunt: partim præsupponat eandem cognitionem, & tamquam transactam repræsentet; quod etiam ab initio non potuit in Christo habere locum. Ita Scotus 3. d. 14. q. 3. Suarez disp. 27. sect. 2. in fine, & alii.

Q U Æ S T I O II.

De Gratia & Virtutibus Christi.

DICO I. Christus fuit præditus gratiâ habituali. Est certum apud omnes. Et colligitur ex Ioan. 1. *Plenum gratia & veritatis.* Quod cum omnes intelligant de quavis habituali perfectione Christum decete, non potest indubiè de ulla magis intelligi, quàm de perfectione gratiæ habitualis. Et alibi frequenter dicitur in Christo fuisse gratia, Spiritus sanctus &c. Ratio est: quia Christo ad diligendum Deum est necessaria Charitas habitualis; quæ juxta Scotum & plurimos alios à gratia est indistincta, aut certè juxta alios sic profluit à gratia; ut sine ea, saltem connaturaliter, esse nequeat. Deinde hæc perfectio conveniebat dignitati Christi.

DICO II. Gratia habitualis erat justificativa, seu sanctificativa Christi, eumque dignificabat ad vitam æternam. Est etiam communis Doctorum. Et colligitur ex Patribus, Bernardo Homil. 4. *Super missus est*, ubi ait: *Singulariter quod Virgo genuit, sanctum fuit & per Spiritus sanctificationem, & per Verbi assumptionem.* Alios vide apud Suarez disp. 18. sect. 2. assert. 1. Ratio est: quia nos sumus justi & sancti per gratiam habitualement; ergo & Christus: quia non debet negari gratiæ ipsius capitis, quod nostræ conceditur.

Dices: Anima Christi fuit sanctificata formaliter per Unionem hypostaticam; ut colligitur ex Bernardo sup. & aliis Patribus; ergo non per gratiam habitualement. Responderi I. cum variis posset Neg. Cons. quia decebat, ut Christus omni modo sanctus esset, & substantialiter per Unionem hypostaticam, & accidentaliter per gratiam intrinsecè inhærentem. Hi tamen auctores differunt inter se, utrùm sanctitas formaliter provenerit ab ipsa unione, an potius à personalitate Verbi, vel divinitate, aut utraq; simul.

Aliter Resp. cum pluribus Doctoribus Neg. Antec. quia Unio hypostatica tantum confert ratione sui termini moralem sanctitatem seu potius dignitatem humanitati Christi; adeò ut in concreto dici debeat Deus, ideoque connaturaliter exigat gratiam sanctificantem in perfectissimo gradu, cui vita æterna & cætera debeantur de jure, quæ Unioni hypostaticæ secundum se debentur de congruo & velut radicaliter. Similem autem moralem dignitatem & quasi consecrationem tribuit unio etiam partibus humanitatis, etfi

secundum se incapacibus formalis sanctificationis. Propter quod ejus corpus in hymno Ecclesiæ dicitur sanctissimum; & sanguis similiter sanctissimus seu sacratissimus dici solet. Nec aliud exigit natura Unionis hypostaticæ, vel Auctoritas Patrum. Quàmvis alioquin potuisset Deus ex sua libertate effectus gratiæ justificantis etiam Unioni hypostaticæ annectere. Utrùm autem de facto annexerit, non ita constat: prout id constat de gratia habituali.

Petes, quanta fuerit gratia habitualis Christi? Resp. cum D. Bonaventura, Scoto & aliis communiter, non fuisse infinitam; utpote quæ implicat. Secus fortè dicendum foret, si (quod Quidam censent) infinita gratia sit possibilis. Fuit tamen major, quàm ulla creata; immo tanta, ut (supposito quod detur status) non potuerit major dari. Eamque accepit ipso instanti conceptionis simul cum Unione hypostatica, cui nimirum ipsa debebatur; & quia tunc collata fuit fruitio beatifica, cui eliciendæ habitus gratiæ & charitatis erat necessarius. D. Thomas tamen & alii existimant gratiam Christi fuisse infinitam, non quidem in ratione qualitatis, sed in ratione gratiæ. Quod equidem dici non potest, eò quod non reddiderit Christum Deo gratum seu acceptum in ordine ad effectum, nisi finitum, scilicet gloriam finitam. Nec à conjunctione cum Verbo aliam traxit infinitatem, quàm scientia & reliqua Christi accidentia. Quàmquam opera satisfactoria ex dignitate personæ, accedente saltem acceptione Dei, traxerint valorem quodammodo infinitum.

Nec dictis obstat, quod Luca 2. dicitur: *Jesus proficiebat sapientiâ, & ætate & gratiâ apud Deum & homines.* Nam sensus est, quod creverit sapientiæ & gratiæ operibus, seu effectibus & signis. ut Patres explicant: emicatio enim sapientiæ & gratiæ profectus ejus fuit: quemadmodum sol dicitur proficere, quia majus lumen apud nos paulatim diffundit. Undè accessu ætatis verè paulatim detegebat gratiam & sapientiam animi, quæ semper plenus erat. Quod autem à principio per opera externa non indicaret summam suam perfectionem, hoc non erat falsitatem præterdere, sed veritatem occultare, idque expedienter ad nostram utilitatem, ut rectè D. Bonav. 3. d. 13. a. 1. q. 3. ad 3. Si enim virilem gratiam & sapientiam exercuisset ante ætatem, vilis fuisset monstrum aut prodigium, & tamen defectus gratiæ & sapientiæ interior in nullo nobis profuisset, nec Deum decuisset. Defectus autem ætatis in corpore faciebat ad humiliationem, atque insuper, veræ naturæ ostensionem, ne si absque ætatum vicissitudine plenus staturâ prodiret, phantasma apparuisset.

DICO III. In Christo fuerunt omnes gratiæ gratis datæ, scilicet gratia sanitatum, operatio virtutum, ac reliquæ omnes, quas enumerat Apostolus 1. ad Cor. 12. ita commu-

16.

Gratia habitualis Christi ab initio fuit summa, non tamen infinita.

No quidem in ratione gratiæ.

17.

Quo sensu Scriptura dicat Christum profecisse in gratia apud Deum & homines.

18.

In Christo fuerunt omnes gratiæ gratis datæ.

niter Theologi. Et patet consideranti vitam Christi, ac quæ de eo Scriptura testatur. Idem exigebat plenitudo gratiæ, quæ super eum requievit; item dignitas Unionis hypostaticæ: ac denique ratio Capitis, à quo hæc gratiæ in cætera membra, scilicet Apostolos aliosque Doctores erant derivandæ; adeoque oportebat illas in capite præfuisse.

19. *Etiam gratia fidei,* Solùm videtur aliqua difficultas de gratia fidei & prophetiæ. Verùm Apostolus ibi nomine fidei non intelligit fidem Theologicam, quæ omnibus Christianis est communis, sed eam quæ est mater miraculorum, constantem scilicet fiduciam in Deum ad quidvis impetrandum, & ad miracula operandum, atque assensum prævium. De qua *cap. seq.* ait: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam.* Ita explicat *Chrysostomus*, vel intelligit donum intrepidè profitendi & explicandi fidem; ut exponunt Alii, vel potius intelligit singularem intelligentiam mysteriorum fidei ad ea contemplandum & aliis declarandum. Omnibus autem his modis fuit in Christo fides.

Et gratia Prophetia. Ad Prophetiam quod attinet, non importat illa obscuritatem ex parte cognitionis in Propheta, sed ex parte objecti secundum communem statum & conditionem cognoscentis, ut scilicet res sit obscura & remota à cognitione propriâ statui in quo Propheta versatur. Quare juxta *August. lib. 16. contra Faustum cap. 18.* nihil aliud est Propheta, quàm *homo ultra humanas conjecturas futura prænuntians.* Unde de Christo *Ioan. 4.* dixit, nec malè (teste *August. Tr. 15. in Ioannem*) Samaritana: *Video, quia Propheta es tu.* Et *Luca 7.* visâ resurrectione mortui omnes timuerunt & magnificârunt Deum dicentes: *Quia Propheta magnus surrexit in nobis.* Et Christus de se ipso *Marci 6.* dixit: *Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua.* Et *Deuteron. 18.* Moyses de Christo (prout intelligit *Petrus Act. 3.* & *Stephanus Act. 7.*) dixit: *Prophetam de gente tua, & de fratribus tuis, sicut me, suscitabit tibi Dominus Deus tuus.*

20. *Operatio miraculorum à Christi humanitate tamquam in instrumento morali processit.* Quantum ad gratiam virtutum notandum humanitatem Christi fuisse operatam virtutes sive miracula, non per physicam potentiam sibi competentem, sed per divinam voluntatem ac omnipotentiam sibi permanentem, & ad nutum, ac ad quosvis effectus assistentem; secus quàm contigerit in aliis Sanctis: sic equidem, ut humanitas tantum causaverit illa moraliter, uti Sacramenta gratiam. Ita *Scotus, Vasquez & alii.* Et insinuat *Leo Papa Epist. 10. cap. 4.* *Agit utraque forma cum alterius communione, quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, & carne exequente quod carnis est: unum horum coruscat miraculis; aliud succumbit injuriis.* Quæ verba etiam habet *Agatho Papa in Epistola*, quæ refertur in *VI. Synodo Act. 4.* Et *ibid. Act. 11. in Epistola Sophronii* dicitur: *Secundum quod Deus patrabat miracula: secundum quod homo... faciebat humilia & humana.* Similia habent alii Patres.

Ratio est: quia potentia obediencialis physica ad quodlibet passim rejicitur velut conficta & impossibilis. Deinde Miraculum subinde consistebat in subtractione divini concursus ordinarii, quæ non potest physicè causari ab agente creato. Denique sic absque difficultate res hæc clarè explicatur: cum è contra gravissimam difficultatem patiantur, qui physicam efficientiam miraculorum humanitati Christi adscribunt.

Petes, an & quid sit in Christo gratia capitis? Resp. Christum esse Caput super omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius juxta Apostolum *ad Ephes. 1.* Idem docet *cap. 5.* Ecclesia autem constat, tum viatoribus qui sunt in Ecclesia militante (quibus annumerari possunt animæ in purgatorio) tum hominibus beatis, qui sunt in triumphante, quæ est Ecclesia primitivorum conscriptorum in cælis; immo etiam beatis Angelis, ex quibus juxta Patres conflatur quoque universalis Ecclesia. Unde Apostolus *ad Coloss. 2.* de Christo quæ homine (ut patet ex contextu) ait: *estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus & potestatis.* Ratio est: quia sicut caput est pars corporis prima & dignissima, in qua exercentur operationes vitales, animales & rationales, & quæ cætera membra gubernat ac in illa influit; sic Christus quæ homo est dignissima persona omnium, ex quibus mysticum universalis Ecclesiæ corpus coalescit, ipseque influit in omnes viatores dona gratiæ, in beatos insuper gloriæ; uti juxta multos (de quo infra) etiam in Angelos; in quos saltem influit illuminationem (sicut Angeli superiores illuminant inferiores) & non modicum gaudium accidentale. Non est tamen Christus propriè caput damnatorum, etsi caput eorum fuerit dum essent viatores: quia de facto non influit in illos aliquod donum salutare. Est equidem caput etiam infidelium & malorum Christianorum, etsi non quatenus mali sunt & infideles (quorum eatenus caput est diabolus) quia similiter in illos influit multa bona: quamquam soli justi sint membra hujus capitis viva, vegetata ab illius Spiritu vegetante.

22. Sed variant Doctores in quo consistat vel fundetur hæc ratio Capitis. Omissis aliorum dicendi modis, Dico radicaliter fundari in Unione hypostatica, quæ Christum constituat personam dignissimam, & quam consequeretur velut proprietas gratia habitualis summa; quæ etiam ad meritum & satisfactionem requirebatur: quibus accedebat divina acceptatio, sine qua opera Christi, quantumvis excellentia, in cæteros meritorie non influxissent. Adeoque hæc tria concurrunt ad completam gratiam capitis, sive ad Christum statuendum in ratione supremæ personæ proximè potentis influere in cætera membra. Est enim hic sermo de capite meritorie influente in membra. alioquin simpliciter Unio hypostatica constituat Christum personam dignissimam.

21. *In Christo quæ homine est gratia capitis super omnem Ecclesiam, etiam quæ Angelis & Beatis constat.*

Non est Christus propriè caput damnatorum,

Est tamen malorum viatorum.

22. *Ratio capitis in quo consistat.*

nissimam seu Deum hominem, adeoque hac ratione caput; sed (ut dixi) insufficienter ad sensum praesentis loci.

23. Petes, an Christus rectè dicatur membrum Ecclesiae? Resp. quodam sensu Aff. est enim pars excellentissima Ecclesiae seu corporis mystici, utique constantis etiam capite, seu illud includentis: sicut corpus physicum constat capite tamquam parte seu membro. Quodam autem sensu satis obvio Neg. prout scilicet membrum sonat partem ab aliarum influxu dependentem: Christus enim non dependet à reliquis membris Ecclesiae.

24. Dico IV. Christus ab initio conceptionis habuit in gradu perfectissimo omnes virtutes & dona, quae ex ratione sua particulari non involvunt imperfectionem Christo inconvenientem. ita omnes Doctores: quia Christus dignificari debet quantum commodè potest, & Unio hypostatica connaturaliter, morali saltem connaturalitate, exigebat, ut omnes perfectiones possibiles ac decentes conferrentur Christo. Et (ut Scotus 3. d. 13. quaest. 4. num. 9. ait) in commendando Christum malo excedere, quàm deficere à laude sibi debitâ, si propter ignorantiam oporteat in alterutrum incidere. De septem quoque donis Spiritus sancti expressa est Prophetia Isaia 11. quod & super Christum requiescerent. Idem autem est de cæteris donis & gratiis, etiam actualibus, quatenus Christo congruerent.

25. Dixi, quae ex ratione sua particulari non involvunt imperfectionem Christo inconvenientem; prout involvit fides, quae tendit in Deum obsecrè, ideoque à beatis exulabit in patria, & consequenter exulavit à Christo in via jam beato. Idem est de spe, si & ipsa sit evacuanda in patria, ut Plerique docent. De quo in Tract. de virtut. Theol. Quamquam non sit incredibile dari habitum generalem amoris concupiscentiae Dei, qui sortiatur nomen spei, quatenus tendit in bonum possidendum, etsi idem habitus vitaliter teneat bonum jam possessum; qui consequenter fuisset in Christo, & per illum potuisset sperare beatitudinem corporis, & fortè quaedam alia nondum obtenta. Idem quoque est de poenitentia, quatenus connotat propriam culpam aut dolorem de illa; item de continentia quatenus connotat motus propriae concupiscentiae. Abstrahendo tamen à connotato, verè in Christo est amor honestatis istarum virtutum, adeoque ipsae virtutes.

26. Ubi notandum, virtutem poenitentiae denominari à connotato quodam actus secundarii, scilicet à dolore, vel à poenaltate, quam quis subit, ut jus Dei peccato læsum vindicando in se peccatum restauret. Ipsa autem virtus poenitentiae secundum se primariò inclinatur ad jus Dei servandum illæsum, secundariò ad detestandum peccata seu quidquid jus illud lædit, & consequenter ad idem, si læsum fuerit, reparandum, culpam ordinando per poenam satisfactoriam. In Christo itaque est virtus ista quoad actum primarium,

adeoque quoad habitum. Est etiam quoad actum secundarium: detestatur enim quidquid lædit jus Dei, scilicet peccata nostra. Non tamen est in eo actus secundarius, quatenus respicit seu connotat peccata propria. Non etiam quatenus connotat dolorem detestationi adjunctum; quàmvis hic non defuerit in Christo viatore. Non denique, quatenus respicit vindictam seu poenaltatem à poenitente subeundam: quàmvis in Christo viatore fuerit etiam voluntas in se perferendi seu vindicandi peccata nostra, poenas acerbissimas subeundo. De facto tamen vult, ut nos detestemur peccata nostra cum dolore ac poenaltate; quae voluntas etiam reduci potest ad honestatem poenitentiae.

QUESTIO III.

De Operatione humanae Voluntatis Christi ejusque cum divina Concordia: Item de Libertate ac Impeccabilitate illius.

Dico I. In Christo non solum est voluntas divina, sed etiam humana, hæcque habuit humanas operationes. Est de fide contra Monothelitas. Et patet ex VI. Syn. act. 4. & 8. Lateranensi sub Martino I. can. 10. & aliis Conciliis. Patet etiam ex Scriptura, in qua Christus voluntatem seu volitionem suam distinguit à voluntate seu volitione Patris, Matth. 26. Non sicut ego volo sed sicut tu. Ioan. 5. Non quero voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me. Et alibi: ergo præter divinam voluntatem Patris Christo communem, fuit in illo alia voluntas, aliaque volitio, utique humana. Ratio est: quia voluntas sequitur naturam; quae cum fuerit duplex in Christo, etiam juxta Monothelitas, patet in eodem fuisse duplicem voluntatem. Quam etiam absurdum esset admittere, & actum seu volitionem alterutri negare: cum divina quidem volitio naturae & voluntati divinae identificetur; voluntas autem humana connaturaliter actum exigit, nec sit ratio ob quam ei negaretur, immo sit necessarius ad meritum & satisfactionem. Ex quibus etiam evincitur Hæresis Monothelitarum, si duplici voluntate admittenda tantum negaverint duplicem in Christo volitionem, ut existimat Vasquez, non valens credere, quomodo rem tam evidentem, scilicet duplicem voluntatem admittenda duplici naturâ, Monothelitas negare potuissent. Verum pariter est evidens ineptia, admissis potentiis negare actus. Id equidem ex Synodo VI. satis constat, cum Monothelitis non fuisse quæstionem de sola potentia volitiva humana, sed potissimum de ejus operationibus elicitis, Dico elicitis: nam actus aliarum potentialium, qui in nobis solent à nostra voluntate imperari, v. g. ambulationem, locutionem &c. non negarunt, sed voluerunt illos procedere in Christo ex imperio voluntatis divinae: Unde consequenter ob-

27.

In Christo est duplex voluntas cum operationibus suis.

obedientiam, meritum, satisfactionem Christi, quæ utique exigunt actus elicitos creatæ voluntatis, destruxisse reipsâ convincuntur.

28. Neque oportuit *Monothelitas* timere utriusque voluntatis in operando discordiam: si enim in hominibus beatis Deus tam immobilem eorum cum divina voluntate consensum firmavit, quanto magis in Christo perfectissimam utriusque voluntatis conformitatem procurare potuit, adeoque procurasse censendus est, sic ut nil omnino voluntas humana decerneret, quod à divina foret exorbitans? De quo tamen *Concl. 3.*

Voluntas sequitur non personalitatem, sed naturam, cuius proinde multiplicatio multiplicatur. Non etiam favet *Monothelitis* unitas subsistentiæ seu personalitatis in Christo: nam voluntates sequuntur naturam, non personalitatem, ut rectè *Damasc. l. 3. de fide c. 14.* Unde è contra in tribus personis est unica voluntas propter unitatem naturæ, non obstante multiplicitate personalitatum; ut rectè arguit *Damascenus sup.*

29. Quod dictum est de voluntate, dicendum etiam est de intellectu & reliquis potentiis humanitatis Christi, ideoque in *VI. Synodo Act. 4.* refertur, & *Act. 8.* recipitur *Epistola Agathonis Papæ*, in qua generaliter definitur, unamquamque naturam in Christo, divinam scilicet & humanam, proprietatem naturalem habere, & divinam habere omnia quæ divina sunt, & humanam omnia quæ humana sunt, absque ullo peccato.

30. Dico II. In voluntate humana Christi fuit varietas actuum innoxiorum, etiam inefficacium, & passionum consequentium, scilicet gaudii, tristitiæ &c. Patet ex *VI. Synodo cit.* Et specialiter de actibus inefficacibus. *Matth. 26. Pater si possibile est &c. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu.* De tristitia *ibid. Tristis est anima mea usque ad mortem.* De timore filiali *Isaia 11. Replebit cum Spiritus timoris Domini.* De timore mortis *Marci 14. Cæpit pavere, & tædere.* Ratio est: quia ejusmodi actus & passionem innoxie apertè ostendebant veritatem susceptæ carnis, erantque ad finem redemptionis accommodatæ.

31. Dico III. Inter humanam & divinam voluntatem Christi nulla fuit contrarietas. Patet ex *VI. Synodo Generali Act. 4. & 17.* Item ex Scriptura, in qua Christus testatur suum cibum esse, ut faciat voluntatem Patris. Ideoque *Joan. 8.* ait: *Ea quæ placita sunt ei, facio semper.* Idemque exigebat sanctitas & perfectio Christi.

Nequidem dum humana voluntas refugiebat mortem. Nec obstat, quod Christus noluerit mortem seu passionem, quam Pater volebat: quia illam refugiebat tamquam naturæ contrariam, appetens eandem simul tamquam à Patre injunctam, & redemptioni nostræ necessariam. Neque etiam refugiebat illam efficaciter, sed sub conditione relatâ ad voluntatem Patris sive divinam. Qui affectus inefficax sub alio motivo elicitus non est contrarius voluntati efficaci rei oppositæ, voluntati (inquam) etiam ejusdem naturæ; quanto

minus voluntati naturæ distinctæ, scilicet divinæ? præsertim cum illam ipsam voluntatem inefficacem divina voluntas approbaret, quatenus sic in Christo veritas assumptæ carnis passibilis patefceret.

Dico IV. Etsi inefficax Christi voluntas non semper sit impleta, ut patet, efficax tamen semper impleta fuit: quia decuit dignitatem Christi, & perfectam humanæ illius voluntatis cum divina conformitatem, ut humana nihil efficaciter vellet, nisi idem efficaciter vellet divina: sed hæc semper fuit impleta; ergo & illa.

Dices: *Agatho Papa in Epistola relatâ in VI. Synodo Act. 4.* & ipsa *VI. Synodus Act. 10.* supponunt in Christo fuisse absolutam & efficacem voluntatem recusandi mortem: cum inde colligant distinctionem humanæ voluntatis à divina. Quæ tamen collectio aliàs non valeret. Sicut non rectè colligitur in homine vel in Deo duplex voluntas ex eo, quod habeat volitionem efficacem alicujus rei, & inefficacem rei oppositæ. Ergo voluntas humana Christi absoluta non semper fuit divinæ conformis, nec semper impleta. Admittunt aliqui argumentum Papæ & Synodi non esse efficax. Quod tamen non facile admittendum, quando scilicet alius modus respondendi superest. Quare alij Respondent Neg. Aff. collectio enim Pontificis est equidem bona satisque fundatur in excusatione mortis inefficaci, eò modò quò in Scriptura refertur; ubi dicitur: *Non mea voluntas, sed tua fiat.* Ex quo rectè inferitur, quod aliqua sit in Christo voluntas, utique humana (quam solam *Monothelita* negabant) quæ non sit in Patre. Et Synodus idem infert ex eo, quod recusatio mortis fuerit per modum orationis: clarum enim est Christum per divinam voluntatem non ita recusasse mortem, ut eam amoveri oraret.

Instabis: Etiam colligit Papa distinctionem ex eo, quod quidquid Pater voluit, factum sit, non ita quidquid voluit Christus homo. Quod utrimque de voluntate efficaci est intelligendum, ut subsistat discrimen: nam etiam non quidquid Pater voluit inefficaciter, factum est: ergo voluntas efficax Christi aliqua non fuit impleta; adeoque fuit distincta voluntati Patris. aliàs enim foret impleta. Responderi potest. Dist. primum consequens: voluntas efficax absolute & undequaque Nego: aliquo modo concedo, & tunc Nego secundam Sequelam: nam potuit esse efficax mediorum ex parte sua naturaliter possibilitatem adhiberi, non tamen finis seu effectus ultimati, v. g. *Marci 7. Neminem voluit scire*, adhibendo ex parte sua ad hoc media (idque conformiter ad voluntatem Patris) & non potuit latere aliunde; idque absolute, non tantum Pater, sed etiam ipse Christus homo volebat. Discrimen itaque est, quod quidquid Deus vult absolute, possit fieri & fiat, si media adhibeat, quæ ex parte sua adhibere potest

32. Efficax hujus voluntas semper fuit impleta.

33. Objectio desumpta ex VI. Synodo & Agathone Papa.

Responsio.

34. Instantia.

Responsio prima.

Secunda.

35.
Voluntas
humana
Christi se-
cundum fi-
dem fuit li-
bera,

potest: voluntas autem humana, etsi illa, quæ naturaliter potest, adhibeat, non semper impleatur. Quamquam materialiter & concomitanter semper sit impleta in Christo; tunc scilicet non volente effectum absolutè, aut aliunde nolente impedire media in oppositum. Resp. II. posse Pontificem explicari, ut indicet Christum humanâ voluntate conditionatè aliquid voluisse quod non poterat propriâ humanitatis virtute consequi: Deum autem nil velle etiam voluntate antecedente, quod nequeat per seipsum implere.

DICO V. Voluntas humana Christi fuit libera. Est certum, immo de fide. Patet ex VI. Synodo Aët. 4. definiente in Christo fuisse proprietates naturales, & propriam operationem naturæ humanæ: una autem istarum est liberum arbitrium, & operatio libera est homini maximè propria. Idem colligitur ex Scriptura Isaia 53. Oblatus est, quia ipse voluit, id est, juxta Hieronymum, non necessitate, sed voluntate crucem subiit. Joan. 10. Nemo tollit animam meam à me, sed ego pono eam à me ipso, & potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam: hoc mandatum accepi à Patre meo. Accedit unanimis consensus Patrum, quorum præcipuos citat Suarez d. 37. sect. 2. Ratio est: quia libertas est præcipua perfectio hominis, quâ præstat brutis; estque necessaria ad merendum & satisfaciendum.

36.
Non solum
à coactione,
sed etiam à
necessitate.

Neque ullus dubitat de libertate à coactione, quæ est deliberata spontaneitas, seu libentia, ut sic loquar: hæc enim est intrinseca actibus, etiam maximè necessariis voluntatis, quæ ad nullos actus suos cogi potest, ac in Christo deliberationem intellectûs non prævenit. Verumtamen non de hac sola, sed de libertate à necessitate potissimum intelligenda est conclusio juxta Doctores Catholicos unanimiter. De hac enim loquuntur Auctoritates: eademque reperitur in actibus etiam cæterorum hominum. Eadem denique juxta fidem requiritur ad meritum, uti ad demeritum; prout ex professo in disp. de Merito ostenditur, & contra Jansenium definivit Innocentius X. de fide autem est Christum verè nobis meruisse. Unde etiam est Conclusio de fide, intellecta de libertate indifferentiæ.

37.
Nec obstat
actuum
Christi æ-
terna præ-
definitio;

Multò mi-
nus proprio-
rà actuum
clara præ-
scientia.

Nec obstat libertati Christi omnium illius actuum præfinitio: hæc enim (si sit admitenda) non aliam intulit necessitatem, quàm consequentiæ, & sensûs compositi. Quod similiter contigit in cæteris electis.

Minus obstat clara actuum priorum præscientia: hæc enim erat naturâ posterior prævisâ Christi determinatione ad agendum.

Magis obstare videtur visio beatifica, quæ Christum determinabat ad amorem ac amicitiam Dei, adeoque ad impletionem mandatorum; ex quo sequi videtur, ipsum non fuisse liberum in materia præcepta; adeoque juxta Doctrinam nostram non meruisse per passionem mortis ei præceptam: quod tamen

38.
Difficultas
major est de
visione bea-
ifica quo-
ad opera

non potest admitti. Difficultas hæc gravis est: qua erant in qua dissolvenda variè laborant Doctores in præcepto, Catholici.

Respondent Nonnulli, salvari libertatem Christi per hoc, quod præceptum moriendi fuerit ad nutum ejus dispensabile. Sed hoc apparet gratis excogitatum, præter ordinarium morem præcipiendi, multumque diminuit rigorem præcepti, & rationem obedientiæ. Et potius sicut constat de absoluta voluntate divina ad liberandum & salvandum hominem lapsum, sic quoque supponenda videtur voluntas absolutè præcipiendi Christo, tum mortem, tum alia remedia salutis hominis lapsi, v.g. annuntiationem Evangelii &c.

Alii respondent libertatem Christi in subeunda morte salvari per hoc, quod Christus mortem liberè elegerit, naturâ saltem prius, quàm ei à Patre præciperetur; immo petierit hujusmodi præceptum sibi imponi. Verum non satis ita apparet meritum & libertas Christi in acceptatione præcepti vel mortis quatenus jam præceptæ, seu quomodo meruerit per actum obedientiæ. Permittendo enim aut etiam petendo tale præceptum sibi imponi, potius libertatem sibi abstulisset, ponendo se in statu, in quo amplius ei non foret indifferens agere & non agere. Sicut actiones stultorum aut ebriorum non sunt liberæ; etsi sibi stultitiam aut ebrietatem spontè procurassent. Prout nec amor beatorum per hoc sit liber, quod illum quis liberè hîc per merita intendat & obtineat.

Quocirca Suarez & plures alii respondent Christum in materia præcepta fuisse liberum, si non quoad substantiam, saltem quoad circumstantiam loci & temporis, ac varia motiva, ob quæ poterat præceptum implere. Similiter quoad actus reflexos, quibus impletionem operis Patri offerebat, quantumvis non fuisset præceptum, aut esto quod potuisset illud vitare. Sed quia Christus etiam meruit per acceptationem mortis quoad substantiam, & meruisset, etsi mors secundum omnes circumstantias singulares ei præcepta fuisset, idcirco si fieri possit, adstruenda potius videtur libertas in Christo etiam quoad substantiam ipsius mortis seu tolerantiae ejusdem.

Alii itaque respondent visionem beatificam non determinasse hîc in via Christum physicè ad amorem: sive quia Deus hujusmodi determinationem miraculosè suspendit propter exercitium libertatis & meritum in materia præcepta: sive (ut Scotista docent) quia visio ex natura sua non determinat physicè etiam alios Beatos ad amorem beatificum: cum non sit principium illius, sed conditio applicativa objecti, infiniti quidem, finitò tamen modò, juxta finitam capacitatem voluntatis creatæ: hæc autem sit essentialiter libera, habeatque subordinatum sibi habitum charitatis; adeoque videatur manere intrinsecè & physicè indifferens non obstante visione. Physica ve-

Discutitur
prima res-
ponso.

39.
Refellitur
secunda
responso.

40.
Adfertur
tertia res-
ponso.

41.
Allegatur
quarta pro-
babilis res-
ponso.

rò determinatio ad amandum si sit in Beatis, oritur ex physica prædeterminatione Dei; quæ potuit in Christo viatore ob finem nostræ redemptionis suspendi. Immo & hanc prædeterminationem, quæ intrinsicam indifferentiam auferat, plures *Scotistæ* non admittunt etiam in cæteris Beatis. Videturque modus hic de se facilis. Eligatur tamen magis gratus.

42.
Impeccabilitas Christi non obstat libertati in materia præcepta.

Non obstat denique quòd Christus ratione Unionis hypostaticæ fuerit impeccabilis, ut mox dicetur, adeòque non fuerit liber in materia præcepta ad agendum & omittendum. Dico enim, quòd spectatâ potentiâ intrinsicâ humanæ voluntatis potuisset Christus præcepta implere & non implere: quamvis ratione Unionis hypostaticæ is illi debebatur providentiæ modus, cum quo non posset peccatum consistere; ideoque ei provisum fuerit de tanta gratiarum congruarum abundantia, cum qua infallibiliter sciebatur impleturus præcepta. Quæ Christi impeccabilitas, quatenus divinæ providentiæ suberat, non tollebat illius in præceptis adimplendis libertatem. Estque id verum, quantumvis Christus vi Unionis foret impeccabilis etiam de absoluta potentia, per hoc quòd implicet Verbum non impedire peccata naturæ sibi unitæ: sufficit enim, quòd debeat infallibiliter providere, ne umquam peccet natura sibi unita; hoc autem providere potest per media non præjudicantia indifferentiæ intrinsicæ voluntatis: cujus alioquin naturam Unio hypostatica non immutat, neque in eam influit.

43.
Christus non peccavit.

DICO VI. *Christus peccatum non fecit*; ut dicitur 1. Petri 2. & alibi in Scriptura, Conciliis & Patribus passim contra *Calvinum*, qui horrendè blasphemavit Christum in cruce desperasse. Sed nec de ordinaria potentia peccare potuit, ut docent Patres & omnes Catholici. Idque in primis ratione Unionis hypostaticæ, cui debebatur talis gratiarum plenitudo, quâ non tantum justificaretur, sed & in omni bono firmaretur. Deinde ratione beatitudinis, quam habuit ab instanti conceptionis. Denique ratione finis Incarnationis, qui est redemptio à peccatis.

44.
An Unio hypostatica faciat humanitatem etiam de potentia absoluta impeccabilem.

Nihilominus Unio hypostatica non reddidit Christum de absoluta potentia impeccabilem; juxta *Durandum* & *Gabrielem*. Colligiturque ex *Scoto*, partim 3. d. 2. qu. 1. n. 12. partim d. 12. n. 2. & sequuntur communiter *Scotistæ* contra plerosque alios, quorum Nonnulli temeritatis nimis temerè notant *Scotistarum* opinionem; quæ tamen spectatâ ratione est longè solidior. Probatur: quia natura assumpta ex vi Unionis præcisè non redditur in se potentior, sapientior &c. sed ipsa ejusque potentiæ manent ejusdem rationis cum nostra natura & potentiis illius: neque sufficienter hætenus quisquam ostendit, quòd Deus absolutè loquendo teneatur aliud donum superaddere, aut eam exterius protegere,

Ratio id non satis ostendit.

re, vel aliud facere, ne possit peccare. Confirmatur: quia nulla est physica oppositio inter unionem hypostaticam & omissionem alicujus præcepti aut volitionem objecti vetiti: cum non sint in eodem subjecto, neque unio ipsa sit principium effectivum actûs peccato repugnantis, neque instar formæ voluntatem Christi, alioquin ejusdem rationis cum nostra, necessariò ad talem actum determinet sive ad non peccandum; immo non necessariò ipsa unio per intellectum proponatur voluntati, utpotè quæ posset ignorari absolutè loquendo ab eo qui unionem habet. Nil denique cum unione absoluta necessitate conexum id præstat. Accedit, quòd saltem non implicet humanitatem Verbo unitam peccando unionem amittere; sicut justi amittunt gratiam peccando. Et quàmvis ob hoc quidam excogitaverint humanitatem Christi productam esse per ipsam unionem hypostaticam, id tamen non satisfacit; cur enim repugnat humanitatem aliter produci, immo unioni præexistere? Tunc ergo non implicabit quod præmissum est. Quod si urgeat quis, etiam tunc operationem consequi supposititalitatem & unionem posterius naturâ. Contrâ: cur implicat saltem humanitatem operari prius naturâ quàm uniatur?

Nec obstant Patres objici soliti: quia satis possunt explicari de potentia ordinaria, & de impotentia peccandi morali. Quò modò facilius apparet libertas Christi in materia præcepta.

Non obstat etiam, quòd sequi videatur Verbum posse peccare & esse peccatorem: nam hoc ratione communicationis idioma- tum non deberet magis absurdum videri, quàm quòd nunc dicatur passum, immo mortuum: cum tamen vita sit perfectio maximè Deo essentialis.

Instabis: Culpa humanitatis verè redundaret in Verbum, eò quòd hoc unitum humanitati in suppositi unitate deberet illam dirigere, & ne peccet impedire. Sicut obligatur rex impedire subditorum deordinationes, quæ alioquin ei imputantur; prout etiam voluntati imputatur inordinata appetitûs sensitivi, aliarumve potentiarum operatio. Resp. Neg. Ass. Ad probationem dico, non aliter obligari Verbum impedire peccatum humanitatis ei unitæ, quàm obligetur Deus Patris aut Spiritus sanctus: obligatio enim cadens in divinam Christi voluntatem debet, uti ipsa voluntas, esse communis tribus personis. Quare non aliter tenetur impedire, quàm peccata aliarum creaturarum, scilicet per præcepta, comminationes, consilia &c. Esto speciali obligatione ex lege, contractu vel officio teneretur Superior impedire peccata subditorum. Similiter voluntas obligatur regere cæteras potentias sibi subjectas, quæ non habent distinctam libertatem, & fundantur in eadem natura rationali; quam ut sic consequitur obligatio vitandi peccatum

45.
Patres quæ patiuntur explanationem.

An talia su Verbum diceretur peccare per communicationem idiomatum.

Culpam verè non redundaturam in ipsum Verbum aperte ostenditur.

in se & suis potentiis : quod non nisi per voluntatem tamquam principium liberum fieri potest. In Christo autem sunt duæ totales naturæ, singulæ liberæ, & singulas (non autem suppositum ut sic) consequitur proportionata obligatio; adeoque peccatum naturæ humanæ non redundaret in divinam, etsi in unitate suppositi conjunctam.

Ex prædicta opinione *Scotistarum* colligi potest à fortiori, posse cum Unione hypostatica consistere de potentia absoluta peccatum habituale, quod v. g. antea commisisset humanitas tempore præexistens prout præexistere potuisset. Alii tamen consequenter docent implicare, ut unio hypostatica sit in subiecto, quod non sit aut hoc ipso quod unia- tur Verbo non fiat gratum Deo.

QUÆSTIO IV.

De Merito voluntatis Christi.

§. I.

An & per quos actus Christus meruerit?

DICO I. Christus ejusve voluntas hu- mana verè & propriè meruit. Est de fi- de. Patet ex *Isaia* 53. *Vers.* 10. & *II. Ad Rom.* 5. *Vers.* 18. *ad Philipp.* 2. *Vers.* 9. Idem patet ex *Trid. sess.* 6. *cap.* 7. ubi Christus dicitur causa meritoria nostræ justificationis. Denique ex conditionibus meriti, quæ actibus Chri- sti perfectissimè conveniunt.

DICO II. Christus meruit per actum di- lectionis tam Dei quàm proximi, per actus virtutum moralium etiam præceptos, immo per quoslibet actus liberos. Ratio generalis est: quia omnibus illis potuerunt convenire conditiones meriti: cum actus etiam præcep- ti essent Christo liberi: actus quoque virtu- tum moralium aut ex objecto indifferentes dirigerentur à Christo per virtutem supernatu- ralem ad gloriam Patris. Immo etiam hoc se- clusò videntur actus in se honesti, etsi fortè naturales (secus foret de indifferentibus ex objecto & fine) fuisse in Christo meritorii, Unione hypostaticâ seu dignitate personali supplente actus supernaturalitatem: sicut e- tiam dignitas personæ æqualem valorem om- nibus actibus, etsi alioquin in se inæquali- ter perfectus conciliavit. Vide *Suarez disp.* 39. *sect.* 2.

Solum est difficultas de actu dilectionis Dei, qui consequens visionem beatificam juxta plerosque Doctores non erat liber à ne- cessitate, adeoque nec meritorius. Et quam- vis liber foret, adhuc viderur posse dubita- ri, an in Christo fuerit meritorius: eò quòd etsi is foret viator, actus tamen ille non com- peteret ei quàm viatori, sed quàm comprehen- fori. Suppositâ tamen libertate ex parte ope- ris; non improbabiliter ei posset concedi vis

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

meritoria, dicendo ad hoc sufficere, ut in operante simpliciter reperiatur status viæ, etsi alioquin actus ipse ad viam non pertineat. Unde ad hoc inclinât *Scotus* 3. d. 18. n. 9. Ac n. 10. in fine movens dubium, an fruitio re- spectu Verbi in se seu ipsius Deitatis sit actus me- ritorius, vel actus ille ut tendit in objecta alia relucencia in Verbo; Respondet: posset dici, quòd utroque modo, & maximè, ut actus tendit in alia objecta à Deo visa, & dilecta ibi; in qua tendentia clariùs apparet libertas. Tan- demque concludit: Eligatur via magis grata. Itaque si quis eligere malit, Christum non meruisse per amorem beatificum ut sic, ad- huc dicere posset cum Doctoribus passim ip- sum meruisse per alium saltem actum amoris Dei, sive naturalem (ut vult *Præpositus*) sive supernaturalem, quò volebat Deo bona ex- trinseca, v. g. laudem creaturarum &c. (ut vult *Lorca*) aut certè supernaturalem, qui consequbatur scientiam Christo infusam in proprio genere, aded ut tum duplex notitia, tum duplex Dei amor supernaturalis in Chri- sto fuerit, ut *Suarez sup.*

§. II.

Quo tempore, & quid sibi meruerit?

DICO III. Christus meruit toto tempo- re vitæ mortalis, scilicet ab instanti conceptionis usque ad instans mortis. Ita com- munitè Doctores. Ratio est: quia isto tem- pore duravit in Christo status viatoris ad me- ritum requisitus; nec aliquid etiam in somno effluxisse sinè merito satis persuadet Christi perfectio. Deinde toto tempore præfato ha- buit potentias expeditas, & à phantasmate in- dependentes, ac in operando infatigabiles. Un- de etiam meruit in ipso instanti conceptionis, in quo utique habebat potentias expeditas & principia merendi. De ipso instanti mortis di- cendum, quòd Christus in illo meruerit, si sit vitæ intrinsecum; non meruerit, si extrinse- cum: de quo Philosophi variant, nec sacri Do- ctores fuerunt solliciti, dum Christum asserunt per mortem nobis meruisse.

Unde nec meruit Christus per vulnus la- terale, utpote juxta textum Scripturæ & *Cle- mentinam unicam de summa Trinit.* inflic- tum post mortem: sed meruit per liberam illius prævisi in vita acceptionem, sui- que oblationem ad illud post mortem su- stinendum. Et hoc modò explicari potest *Leo Papa Epist.* 4. *cap.* 6. *Ambrosius* l. 10. in *Lucam cap.* 23. Et quod canit Ecclesia, Christum vulneratum mucrone diro lanceæ, at- que ut nos lavaret crimine seu sordibus cri- minum, manasse undâ & sanguine. Scilicet quòd susceptio istius vulneris fuerit merito- ria objectivè, non formaliter. Vel etiam ex- plicari posset de significatione mystica aquæ & sanguinis, quæ ex latere Christi effluerunt,

D

quod

49. Meruit ju- giter ab in- stanti con- ceptionis inclusive usque ad instans mortis ex- clusive, si sit extrin- secum; aliàs etiam in- clusive.

50. Non meruit proinde per susceptionem vulneris lateralis.

46. Christus per humana voluntatis operationes propriè me- ruit.

47. Etiam per actus amo- ris Dei, ac virtutum moralium, immo per quosvis li- beros.

48. An per ac- tum frui- tionis bea- tificæ, pro- blematicè disputatur.

quod significarent duo principalia Sacramenta, Baptismi & Eucharistiæ; quibus tamen efficaciam constat esse collatam ex merito & passione Christi viventis.

Dices: Christus etiam nunc orat sive interpellat pro nobis; ut dicitur *ad Rom. 8. ad Heb. 7. & 1. Ioan. 2.* quidquid *Vasquez* illas Scripturas ad sensum improprium detorqueat, existimans Christum nunc tantum interpretativè pro nobis orare, quatenus sanguis & vulnera sunt patri præsentia, eumque ad misericordiam flectunt. Ex hoc autem sequi videtur, eum etiam post mortem mereri, scilicet exauditionem. Resp. admissio Antec. Neg. Conseq. quia Christus in via meruit, ut in cælo orans semper exaudiretur. Alioquin oblatione corporis sui omnia (adeoque & meritum) consummavit, juxta Apostolum *ad Hebr. 10.* Quod si quis vellet orationem sumere, ut significet manifestationem desiderii ad obtinendam rem, cujus collatio non est in potestate physica vel morali petentis seu desiderantis, rectè sequeretur Christum in cælo non orare. Sed gratis ita sumitur. Et alioquin juxta hunc sensum Christus nequidem in terris orasset.

52. Dico IV. Christus non meruit visionem vel fruitionem beatificam, aut gratiam sanctificantem, aliave principia ad dictos actus requisita: bene tamen gloriam corporis, nominis sui exaltationem, resurrectionem, ascensionem, ac januæ cælestis refectionem. Quod etiam pertinent dotes corporis gloriosi, potestas judicis, exaltatio nominis per testimonia in baptismo ac transfiguratione &c. Ita communiter Doctores.

Prima pars contra Nonnullos probatur: quia alioquin debuissent in Christo aliqui actus præcedere, quibus ista meruisset: sed hoc non contingit; cum isti actus, utpotè perfectissimi, fuerint omnium primi: maxime cum equidem oportuisset alios actus, qui præcessissent, datos esse sine merito, ne alioquin procedatur in infinitum: quare congruebat, ut primi omnium inessent sine merito, qui erant perfectissimi, & Christo equidem connaturaliter quasi debebantur. Ex quo idem patet de visionis & fruitionis principiis, quæ adhuc minùs debuerunt cadere sub meritum. Et de gratia sanctificante est speciale, quod sit principium meriti etiam in Christo, adeoque juxta commune axioma non cadat sub meritum. Alioquin non apparet repugnantia in hoc, quod Christus meruisset gloriam essentialem, si videlicet prius naturâ elicuisset actum amoris consequentem scientiam abstractivam Dei, & dependenter ab illo seu ob illum obtinuisset eodem instanti temporis, sed posteriori instanti naturæ, gloriam essentialem: non enim requiritur temporalis antecessio meriti ad præmium, sed sufficit prioritas naturæ. Immo & ipsam gratiam de absoluta potentia mereri potuisset per hujusmodi actum, suppositâ scilicet prius naturâ

Quamvis oppositum non fuerit impossibile.

ipsâ Unione hypostaticâ, quæ volente Deo sufficere potuisset ad meritum condignum ex parte operantis, etiam abstrahendo à gratia habituali.

Secunda pars est contra Calvinum & alios Hæreticos, qui dicunt Christum nihil sibi, sed totum nobis meruisse. Probatur ex Scriptura, junctâ præsertim Patrum Expositione, *Luce ult. Nonne hac oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Ad Philipp. 2. Humiliavit semetipsum &c. Propter quod & Deus exaltavit illum &c. Ad Hebr. 2. Videmus Iesum propter passionem mortis gloriâ & honore coronatum.* Et alibi. Ratio est: quia Christus prædicta non habuit ab initio; ergo potuit, adeoque decuit ipsum illa mereri: quamvis enim utcumque deberentur ex vi Unionis hypostaticæ, nobilius tamen erat quod simul deberentur ex merito ea, quæ ab initio seu ante omnia Christo inesse non congruebat ob bonum nostrum.

Nec tamen ideo Christus simpliciter dicitur mortuus pro seipso: id enim simpliciter sonat redemptionem sui per passionem: quod competit solis hominibus in statu naturæ lapsæ. Quamvis secundariò sicut pro seipso merita obtulit, sic & pro se ipso mortuus quodam modo dici queat.

Subtiliter autem observat *Scotus 3. d. 18. q. unic. n. 15.* & crasse fati à *Suarez* & aliis censuratur (ut ait *Cavellus ibid. in Scholio*) Christum meruisse sibi gloriam corporis indirectè, quatenus meruit amotionem impediementi, ut sic redundaret gloria animæ in corpus, cum gloria corporis ab initio debita, & miraculosè ob nostrum bonum tantisper suspensa fuisset: ob quod *Scoto* visum fuit Christum potius directè meruisse defitionem miraculi prohibentis redundantiam gloriæ in portionem inferiorem & in corpus.

§. III.

An & quid Christus meruerit Angelis?

Dico V. Christus valde probabiliter meruit gratiam & gloriam etiam Angelis, adeoque gratiam Adamo & Hevæ in statu innocentia. Ita *Scotista* passim cum *Ruaro Tapero*, *Suarez disp. 42. sect. 1. Valentia* & multis Recentioribus quos refert & sequitur *Tannerus disp. 1. q. 6. n. 178.* contra Doctores communius ut refert & sequitur *Smising Tract. 3. de Deo Uno disp. 6. num. 663. & seqq.* Probatur Conclusio: quia suppositò quod Incarnatio quoad substantiam fuerit prædestinata ante peccatum, immo ante omnes creaturas (ut suprâ dictum est) facillimè explicatur, quomodo Christus potuerit mereri gratiam & gloriam etiam Angelis: nam quando Angeli sunt prædestinati ad gratiam & gloriam, jam supponebatur Christus ad illa prædestinatus, adeoque simili facilitate præ-

53.

Meruit tamen sibi gloriam corporis, exaltationem nominis &c.

Neque ob hoc simpliciter dicitur mortuus pro se ipso.

54.

Cur *Scotus* dicat Christum sibi meruisse gloriam corporis indirectè.

55.

Meruit Christus Angelis gratiam & gloriam.

prædestinata erant merita Christi independen-
tia à passibilitate carnis: ob quæ proinde An-
gelis prædestinata est gratia, immo etiam
gloria, saltem in executione; id exigente dig-
nitate Christi omnium capitis. Confirmatur:
quia alioquin Christus valde imperfectè foret
caput Angelorum, ob exiguum in illos in-
fluxum, scilicet accidentalit gloriæ & gaudii:
quod tamen in illos etiam influit B. Virgo,
quæ equidem non dicitur caput Angelorum,
quantumvis sit illis dignior. Favet præterea
S. Cyrillus in illud Isaia 54. *Latare sterilis quæ
non parit*, dicens de Christo servatore: *Quem
si quis quasi agricolam omnis creatura ratione
prædita dicat, a vero nequaquam aberrabit. Per
ipsum enim omnis fructificatio spiritualis, tum in
sanctis Angelis, tum in nobis ipsis insita est. Fa-
vet etiam B. Laurentius Justinianus Serm. de
Assump. B. Mariæ dicens de eâ super omnes
Angelos exaltatâ, quod horum nemo invidet
illi fructus quippè ventris Mariæ to-
tam civitatem illam fundaverat sanctitate.*

56. *Varia Obj. ciuntur.*
Dices Matth. 18. & Luca 15. Christus com-
paratur Pastori, qui relictis ovibus 99. in de-
serto, hoc est (ut plerique veteres Patres ex-
plicant) novem Choris Angelorum in cælis,
quæsit ovem centesimam, quæ perierat, sci-
licet genus humanum. Deinde ad Hebr. 2. di-
citur: *Qui sanctificat, & qui sanctificantur, ex
uno omnes*, id est, sunt omnes ejusdem naturæ,
seu ex una natura, ut explicat Sasbouth. Deni-
que juxta Patres, signanter Augustinum Enchi-
rid. c. 61. *pro nobis non pro Angelis mortuus
est Christus*. Nullis autem meruit, nisi pro
quibus mortuus est: nam etsi meruerit etiam
per actus præcedentes, debebat tamen omne
meritum in morte & passione consummari,
non tantum terminativè, sed quasi causaliter;
quia inde ex Patris pacto trahebat suum com-
plementum, sic ut alioquin salutis nostræ non
fuisset proficuum.

57. *Explicatur parabola de ove cen- tesima.*
Ad I. Resp. cum Jansenio & Maldonato pa-
rabolam sic posse explicari, ut per 99. oves in-
telligentur homines justi, per centesimam ho-
mo peccator; quem non solum generaliter,
sed etiam particulariter bonus Pastor quæsi-
vit, sic ut non tantum de salute humani ge-
neris, sed etiam singulorum peccatorum fue-
rit sollicitus. Deinde per 99. oves cum variis
Patribus intelligendo Angelos, adhuc bene
quadrat parabola, quia non propter Angelos
venit in carne passibili, sed propter peccatum
generis humani; quamvis cum sit Pastor etiam
Angelorum, eos quoque pascat gratiâ & gloriâ.

Explicatur locus Apostoli ad Hebr. 2.
Ad II. Resp. (omissa explicatione minùs
litterali sub ly *Ex uno intelligendum Deo*) A-
postolum & similes Scripturas agere de sancti-
ficatione reconciliativa quia Christus non An-
gelos sed homines redemit. Significat enim
eum qui sanctificat & illos qui sic sanctifi-
cantur, debere esse ejusdem naturæ iisdem mi-
seriis obnoxii, ex voluntate nimirum Patris
æterni, qui congruè voluit filium veluti mi-
serorum redemptorem per miseras & cala-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

mitates crucisque sacrificium pro peccatis
offerendum constituere cæterorum redemp-
torem; ut patet ex contextu, & interpretatur
Sasbouth, ibidem.

Ad III. Resp. Christum quidem non me-
ruisse gratiam reconciliativam, nisi pro qui-
bus est mortuus, & hanc dependisse consum-
mative à morte Christi, ut in objectione di-
citur: gratia tamen simpliciter sanctificativa,
& à peccato independens, quæ Angelis com-
petit, non dependebat à morte Christi aut
passibilitate carnis; uti nec ipsa Incarnatio
quoad substantiam.

§. IV.

Quid Christus meruerit hominibus lapsis?

Dico VI. Christus meruit hominibus
lapsis gratiam & gloriam, remissionem
peccatorum & omnia alia dona gratiæ, quæ
post lapsum primi hominis conferuntur tam
reprobis quàm electis: immo etiam omnem
dispositionem ad justitiam, omniaque auxilia
& media ad illam. Est communis Theolo-
gorum: immo ex diversis Scripturis & Con-
ciliis de fide; exceptâ fortè ultimâ parte,
ob auctoritatem quorundam (ut refertur)
eam negantium.

Probatur in primis generaliter ex Aposto-
lo ad Ephes. 1. *Benedixit nos in omni benedi-
ctione spirituali in celestibus in Christo; sicut
elegit nos in ipso ante mundi constitutionem. Et
hinc quidquid salutare petit Ecclesia, petit
per Dominum nostrum Jesum Christum; ut
ex Collectis & Orationibus Ecclesiæ est aper-
tum.*

De remissione peccatorum & consequenter
pœnarum (quarum remissio pertinet ad per-
fectam remissionem peccatorum) patet ex
Matth. 26. *Qui pro multis effundetur in remis-
sionem peccatorum. Apoc. 1. Lavit nos à pecca-
tis nostris in sanguine suo. Et alibi.*

Hinc idem patet de gratia sanctificante, seu
habituali; sinè qua peccatorum non fit re-
missio. Et ex Trid. sess. 6. cap. 7. docente
Christum esse causam meritoriam nostræ ju-
stificationis; justificatio autem partim est pec-
catorum remissio, partim gratiæ infusio juxta
Tridentinum sup.

Ex quo idem patet de gloria, ad quam per
gratiam acceptamur. Unde est, vulgatum & cer-
tum apud omnes Christum januas cæli aperu-
isse. Consonat etiam Apostolus ad Rom. 5. v.
1. 17. & 21. & 2. ad Timoth. 1. & Triden-
tinum sup. c. 16.

De auxiliis prævenientibus, quibus justis
ad bona opera excitantur, adjuvantur & pro-
teguntur, colligitur ex Tridentino sup. ubi
idem patet de operibus meritoriis.

De satisfactione, quod sit per Jesum Chri-
stum, & ex illo docet Tridentinum sess. 14.
cap. 8.

59. De vocatione atque adeo aliis dispositionibus & auxiliis ad iustitiam patet ex 2. ad Timoth. 1. Vocavit nos vocatione sua sancta secundum gratiam qua data est nobis in Christo Jesu, id est, per Christum Jesum. Idem clare patet ex Milevitano can. 4. Auresiano can. 25. Tridentino sess. 6. cap. 5. ubi ait: *Ipsius justificationis exordium à Dei per Christum Jesum præveniente gratia sumendum esse, hoc est ab ejus vocatione &c.* Ratio conclusionis est, quod hæc omnia penitus in Adamo amiserimus; ergo fuerunt restituta per Christum, ne magis in nos abundet Adæ peccatum; quam gratia tanti Redemptoris, in quo omni benedictione spirituali sumus benedicti, juxta Apostolum ad Ephes. 1.

Dices: *Ea gratia sit ab initio fidei sua homo quicumque Christianus, quâ gratiâ homo ille ab initio suo factus est Christus*, ut ait August. lib. de Prædest. 88. cap. 15. Sed hic absque ullo merito, etiam alieno, factus est Christus: ergo similiter absque omni merito, etiam Christi homo fit Christianus. Resp. Neg. Conf. Augustinus enim inter Christum & Christianum comparisonem instituit in hoc, quod sicut ille absque proprio merito factus est Christus, ita & hic Christianus. Idque contra Pelagianos eorumque Reliquias constituentes initium salutis cujusque in propriis, adeoque naturæ meritis. Non autem negat initium salutis fundari in meritis alienis seu gratiâ Christi. Immo etiam purus homo potest alteri de congruo promereri primam gratiam conversionis ad fidem.

60. Petes, An Christus meruerit nobis gratiam & gloriam tantum secundum ordinem executionis, an verò etiam secundum ordinem intentionis: hoc est an prima electio sit facta ex meritis Christi. Quæstio hæc difficultatem non habet in sententia illorum, qui censent primam electionem efficacem ad gloriam esse ex prævisis meritis, & perseverantiâ finali, adeoque etiam ex merito Christi. Qui proinde præter electionem, quam vocamus secundum ordinem executionis, non admittunt aliam efficacem ad gloriam secundum ordinem intentionis; sed simpliciter dicunt electionem ad gloriam esse ex meritis Christi. Suppositâ autem electione ad gloriam anteprevisionem meritorum, hanc quoad ordinem intentionis non procedere ex meritis Christi, censet Smising Tr. 3. d. 6. num. 633. excipiens gratiam quæ involvit ordinem ad peccatum, v. g. poenitentiam de peccato, quæ cum supponat prævisionem meritorum Christi, videtur esse primò ordinata ex ejusdem meritis. Oppositum equidem est asserendum. Sic enim maximè apparet, quomodo Deus Pater benedixerit nos in Christo omni benedictione spirituali; qualis indubiè & valde magna est electio ad gratiam & gloriam. Deinde Christus fuit prædestinatus ante omnes alios, & in illo signo priori poterant futura illius merita prævideri, & consequenter ob hæc homines ad

gratiam & gloriam eligi; quod proinde factum esse suadet Christi dignitas, & major inde in nobis ad ipsum resultans subjectio & obligatio: sicut idcirco de gratia præsupponente peccatum hoc ipsum fatetur Smising, qui alium statuit ordinem decretorum Dei. Quod si electio non præsupponat præscientiam lapsus, adeoque sit prior decreto de mittendo Christo in carne passibili ad patiendum, constat ipsam non posse esse factam ex meritis passionis, utpote necdum absolutè prævisæ, sed ex meritis prævisis independententer à passibilitate carnis.

Intelligitur autem hæc Doctrina de electione absoluta, quatenus scilicet merita Christi prævisa fuerunt ratio, ob quam Deus aliquos elegerit; esto non sint ratio electionis comparativæ, seu cur hos potius quam illos elegerit. Sicut si miles bene meritis offerat Regi sua merita, ut alicui ex suis aliquam dignitatem conferat; venit quidem ex voluntate Regis, quod hunc potius filium vel nepotem, quam alios ad illam eligat: tamen verissimè dicitur, quod Rex voluerit huic filio benefacere propter merita istius patris militis. Quam opinionem sic intellectam non improbat Cavellus d. 19. n. 9. in Scholio, addens tamen, quod isti potius sint electi quam illi, non oriri ex humana Christi voluntate, sed divina, quæ humana regulanda venit, & non è contra. Consentit etiam Wiggers q. 19. dub. 14. eò quod non ideo hos præ aliis elegerit Deus, quod prævideret Christum humanâ voluntate hos magis dilecturum: potius enim Christus è contra in tempore fecit. Novissimè tamen Poncius disp. 38. q. 7. censet electionem etiam comparativam horum præ illis esse ex meritis Christi.

§. V.

An Christus meruerit & satisfecerit ex rigore justitiæ commutativæ?

Dico VII. Christus non meruit ex rigore justitiæ commutativæ. Ita Doctores plurimi contra varios Recentiores. Ratio est, quod Deus non sit capax talis justitiæ in ordine ad creaturam, quasi hæc per aliquod opus suum posset sibi Deum obligare stricto jure ad aliquid præstandum; idque ob supremum & inabdicabile dominium, & jus Dei super omnes creaturas, earumque jura. Vide dicta. Tr. de Deo Uno disp. 7. qu. 7. nu. 58. & 59. Immo seclusâ liberali acceptatione Dei Patris nulla poterat exurgere obligatio mercedis seu præmii, quantumvis supponatur valor operum Christi infinitus. Potuisset namque Pater illa exigere aliò titulò, v. g. supremi domini. Et hoc secluso, adhuc ob independentiam summam à quibusvis rei creatæ actioni-

Neque oppositum indicat S. Augustinus.

An prima electio ad gloriam & gratiam sit ex merito Christi.

Resolvitur quod sic,

61. Loquendo de electione absolutâ seu non comparativâ.

62. Christus non meruit ex rigore justitiæ commutativæ.

Indignit liberali acceptatione Dei Patris ad hunc obligandū.

tionibus & harum ab ipso dependentiam, non potest ullatenus ligari, nisi volens. Tunc autem potius ligatur à se ipso; ratione scilicet immutabilis veracitatis, non ratione stricti contra se juris in creatura existentis. Ut proinde Varii negent Deum fieri nobis debitorem. Quamquam id pertineat ad quæstionem de nomine in qua rectissime loquimur cum S. Aug. Sermon. 16. de Verbis Apostoli: Debitor factus est Deus, non aliquid à nobis accipiendo, sed quod ei placuit promittendo.

63. Neque et-
jam de ri-
gore justitiae
pro pec-
catis nostris
satisfecit,

Ratio.

DICO VIII. Christus ex rigore justitiæ non satisfecit pro peccatis nostris, seu non solvit ex rigore justitiæ debitum nostrorum peccatorum. Ita Doctores passim; etsi plures contradicant. Creditor namque tenetur rigorosâ satisfactione esse contentus eò ipso, etiam sine pacto prævio: quod in Deo non habet locum, qui non tenebatur satisfactionem Christi acceptare. Deinde debitum peccatorum est personale, adeoque in rigore debuisse satisfacere ipse reus qui peccavit: ergo gratia fuit, quod admissa sit alterius satisfactio. Tertiò potuisset satisfactio Christi à Deo acceptari aliò titulò v. g. dominii universalis; ergo gratia est, quod non sic acceptaverit, sed permiserit computari in solutionem debiti personalis alieni. Quàmvis autem hanc voluntate suppositâ, non potuerit Deus non acceptare in solutionem, non sequitur abfuisse gratiam: cum satisfactio rigorosa debeat fieri de talibus, quæ debeant in solutionem admitti. Alioquin suppositâ etiam voluntate gratuito condonandi peccata, non potest ex justitia Deus quid aliud exigere; & tamen ista extinctio debiti ab omnibus censetur gratiosa. Considerando equidem dignitatem pretii redemptionis nostræ secundum se, & aliunde debitum peccati, pretium longè excedit debitum; ut Patres exaggerant, signanter Chrysostomus Homil. 10. in Epist. ad Rom. ubi id declarat exemplo ejus, qui pro vincto ob debitum decem talentorum offerret innumera auri talenta. Et Basiliius in illud Ps. 48. Frater non redimit, redimet homo, dicens: Inventum unum est pro omnibus simul hominibus dignum pretium, nempe sanctus & omni pretio superior sanguis Domini nostri. Unde Psal. 129. dicitur: Copiosa apud eum redemptio. Et I. ad Cor. 6. Empti estis pretio magno. Et Clemens VI. Extrav. Unigenitus, De pœnitentiis & remiss. dicit, quod gutta sanguinis modica propter unionem ad Verbum pro redemptione totius humani generis suffecisset. Verùm hæc superabundantia pretii non excludit gratiam, quæ aliunde in satisfactione Christi intervenit, eamque facit non esse ex toto rigore justitiæ, ut ostensum est.

Quò sensu
Christi sa-
tisfactio sit
ex justitia,
immo su-
perabun-
dans.

64. An merita
Christi sint
infiniti va-
loris in se
simpliciter,
an verò ex-
trinsecè &
secundum
quid.

Ex his rursus oritur alia quæstio, an opera seu merita Christi fuerint infiniti valoris? in qua est duplex Sententia. Prima D. Thoma & plerorumque aliorum doctentium fuisse secundum se & simpliciter infiniti valoris, idque ob ipsam infinitam personæ seu suppositi dignitatem. Et huic Sententiæ non parum favent

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

præmissæ & nonnullæ aliæ Auctoritates. Secunda Sententia est Scoti 3. dist. 19. n. 7. & in Report. ibid. n. 9. Gabrielis, Almaini, Ioannis Medina, & Scotistarum communiter id negantium. Quam Scotus sup. in Reportatis explicans ait: Meritum Christi fuit quasi infinitum, non tamen formaliter infinitum, sed ut infinite acceptatum, quia pro infinitis; quod non fuisset, si fuisset purus homo: quia infinitum acceptavit propter infinitatem personæ merentis. Acceptatum, inquit, pro infinitis scilicet quoad sufficientiam: pro solis tamen electis quantum ad efficaciam respectu gloriæ. Ratio est: nam opera Christi propriè erant ipsius humanitatis, denominativè autem ipsius personæ: at humanitas cæteraque principia operum Christi erant finita, adeoque & ipsa opera. Neque apparet, quod cum personalitas non reddat ipsam humanitatem Christi in se infinitam, faceret infinitas in se actiones humanitatis. Neque dignitas personæ communicat se totam effectui, ad quem extrinsecè se habet: quemadmodum dignitas objecti, etsi conferat ad augendam dignitatem actûs, non tamen dat actui tantam dignitatem, ut si objectum sit infinitum, etiam actus sit infinite dignus. Qui autem hanc opinionem sequi maluerit, dicere poterit, non amplius, quàm præmissum est, requiri ad verificandas Auctoritates, quæ sonant meritum Christi pro mille aliis mundis suffecisse; item Christum comparasse nobis infinitum thesaurum, de cuius consumptione seu minutione non est aliquatenus formidandum propter infinita Christi merita, ut ait Clemens VI. Extrav. Unigenitus, De Pœnit. & remiss. nam hæc omnia satis verificantur per infinitatem secundum quid & extrinsecam ex acceptatione Dei.

§. VI.

De Universalitate meritorum Passionis Christi, An scilicet Christus pro omnibus hominibus & singulis Sanguinem suum fuderit?

PAULò fusiùs tractanda est difficultas hisce temporibus specialiter agitata, de generalitate meritorum mortis & passionis Christi, an scilicet sint à Christo oblata & à Patre acceptata pro redemptione & salute omnium, hominum, an verò solum electorum. Posterius enim effutire non sunt veriti Calvinus, Beza & alii recentiores hæretici. Ad quorum dogma incautè accessit Iansenius l. 3. De grat. Christi salvat. cap. 21. ubi inter alia censet in hærendo principiis Augustini, quod non sentia-

65. Heretici
recentiores
negant
Christum
esse mortuū
pro salute
reprobos.

D 3

de.

Quo sensu. deprecatus fuerit. Nec tamen hi dubitant, quin mors Christi in se fuerit sufficientissima pro redemptione omnium omnino hominum, immo dæmonum; sed negant illam fuisse pro omnibus ex parte Christi oblatam, at pro salute dumtaxat electorum: quod tamen requireretur ad hoc ut Christus dici posset mortuus pro salute reproborum, ne alioquin etiam pro diabolo mortuus dici queat. Quod ipse Jansenius supra rectè observavit, dicens, quòd ipsa phrasis, quâ quis dicitur se pro aliquo redemptionem dare, prae se ferre videatur redemptionem ex redimentis animo in usum ac liberationem captivorum offerri ac dirigi. Quod rectè declarat Smising tract. 3. De Deo uno disp. 6. n. 175. & planè ex communi loquendi modo satis constat.

66. Itaque indubitata omnium Catholicorum doctrina habet, Christum pro omnium & singulorum salute sanguinem fuisse & mortuum esse. Ita declaravit Innocentius X. in Bulla contra quinque propositiones Jansenii, à Clemente XI. recenter innovatâ; de quarum quintâ sic censet: Quintam, Semipelagianum est dicere Christum pro omnibus omnino hominibus mortuum esse aut sanguinem fuisse; falsam, temerariam & scandalosam: & intellectam eò sensu, ut Christus pro salute dumtaxat prædestinatorum mortuus sit, impiam, blasphemam, contumeliosam, divinæ pietati derogantem, & hæreticam declaramus, & uti talem damnamus. Idem antea manifestè tradiderat Tridentinum sess. 6. cap. 3. dicens: Verum etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt, sed ii dumtaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur. Non pro solis igitur electis (quibus omnibus utique meritum passionis Christi communicatur cum effectu) sed etiam pro reprobis Christus mortuus est. Neque etiam pro iis tantum reprobis, qui ad tempus justificantur, adeoque beneficium mortis Christi, scilicet justificationem, de qua ibi sermo, recipiunt; sed pro omnibus omnino. Nam ly omnes capitur distributivè pro singulis generum in priori loco; uti constat pro singulis generum sumi in posteriori loco, dum dicitur, non omnes tamen &c.

67. Porro cum propositio prædicta damnata sit in sensu obvio ab Authore intento; primò non satisfacit definitioni Pontificiæ, qui admittit Christum esse dumtaxat mortuum pro omnibus quoad sufficientiam pretii; hoc enim concedit Jansenius l. 3. de Grat. Christ. salvat. c. 21. admittens, quòd se dedit redemptionem... pro omnibus omnino sufficienter, quia sufficiens pretium obtulit. Quæ expositio, ut paulò post advertit, est insufficientis; alioquin etiam pro Dæmonibus se dedisse redemptionem dici posset, quibus redimendis sinè dubio pretium sanguinis ejus est sufficiens.

Secundò non satisfacit, qui concedit Christum esse mortuum pro generibus singulorum, non pro singulis generum; nam & ipse Jansenius supra c. 20. admittit in verbis Apostolicis intelligendam esse distributionem non pro

singulis generum... sed pro generibus singulorum.

Tertiò non satisfacit, qui asserit Christum pro reproborum salute mortuum voluntate dumtaxat sterili & inefficaci, seu nudâ complacentiâ; nam ut ait Jansenius sup. Talis voluntas in sola præfessione mentis, adeoque nudâ quâdam velleitate nihil omnino gratia causante consistere potest. Quod ex eo manifestissime patet; quia talem antecedentem voluntatem etiam erga damnatas creaturas, sive hominum, sive Angelorum, Deus habet.

Quartò non satisfacit, qui admittit Christum pro iis tantum reprobis mortuum, qui temporaliter justificantur; nam & hoc admittit Jansenius sup. c. 21. Quibusdam hominibus dare prædestinavit fidem, charitatem, & in ea perseverantiam usque in finem... Aliis charitatem sinè perseverantia, aliis fidem sinè charitate. Pro primi generis hominibus... in æternum vivificandis mortuus est... non pro cæteris, qui à fide & charitate deficientes in iniquitate moriuntur. Pro his enim in tantum mortuus est... in quantum temporalibus quibusdam divina gratia effectibus exornandi sunt. Quam sententiam etiam expressè proscriptit Alexander VIII. Anno 1690. 8. Decemb. inter propositiones, quas damnat, tamquam temerarias, scandalosas, male sonantes, injurias, hæresi proximas, hæsim sapientes, erroneas, schismaticas, & hæreticas respectivè, quarum quarta ita habet: Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo non pro solis electis, sed pro omnibus & solis fidelibus. Quinta autem ita sonat: Pagani, Judæi, Hæretici, alique hujus generis nullum omnino accipiunt à Iesu Christo influxum, adeoque hinc rectè inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem sinè omni gratia sufficienti. Ex quo conficitur, quòd Christus Dominus, non tantum pro prædestinatorum; sed & pro fidelium non perseverantium, & pro infidelium in infidelitate morientium æterna salute mortuus fuerit, & vi mortis suæ omnibus etiam paganis, judæis & hæreticis promeruerit & procuraverit media ad salutem sufficientia, qui est sensus à Jansenio negatus, & proinde ab omnibus Catholicis asserendus.

Eadem doctrina manifestè traditur in Scriptura, uti ad litteram sonat, & à Patribus orthodoxis constanter fuit intellecta. Ad Hebr. 2. Ut gratia Dei pro omnibus gustaret mortem. 1. Idem quod ad Timot. 2. Qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. 2. ad Corint. 5. Si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: & pro omnibus mortuus est Christus. Ubi Apostolus mortem spiritualem omnium & singulorum infert ex morte Christi pro iisdem. Et ad Rom. 8. Proprio Filio non pepercit, sed pro omnibus tradidit illum. 1. Joan. 2. Omnes & singuli peccatores excitantur ad fiduciam ex universali propitiatione seu redemptione his verbis: Sed & si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. Huc etiam facit illud 1. ad

68.

Idem quod
que tradit
Scriptura,

ad Cor. 8. Peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est? Supponit igitur Apostolus contingere, ut pereat, adeoque reprobus sit, propter quem Christus mortuus est. Quem locum commentans D. Thomas, ait: Propter quem salvandum Christus mortuus est. Quibus verbis clarè asseritur mors Christi pro salute reprobi. Idem S. Doctor ex voluntate Dei salvandi omnes per consequentiam necessariam infert sufficientiam mediorum ad salutem. in c. 12. Epist. ad Hebræos lect. 3. Deus vult omnes homines salvos fieri. Et IDEO gratia Dei nulli deest; sed omnibus quantum in se est, se communicat. Et l. 3. contra gentes c. 159. Deus quantum in se est, paratus est omnibus gratiam dare; vult ENIM omnes homines salvos fieri... sed illi soli gratiâ privantur, qui in se ipsis gratiâ impedimentum præstant, sicut sole mundum illuminante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit. Idem supponitur 2. Petri 2. Eum, qui emit eos (pretio scilicet sanguinis sui) Dominum negant, superducentes sibi celerem perditionem.

69. His Scripturis consonant unanimiter Patres. Et Patres, Nazianzenus Orat. ad Arianos ait: Quarum (Christi passionum) operâ omnes citra ullam exceptionem instaurati sumus, qui ejusdem Adam participes fuimus versutæque & captiosæ serpentis oratione circumventi &c. Ambrosius Serm. 8. in Psal. 118. in fin. Mysticus sol justitiæ omnibus ortus est, omnibus venit, omnibus passus est, & omnibus resurrexit. Ideo autem passus est, ut tolleretur peccatum mundi. Si quis autem non credit in Christum, generali beneficio ipse se fraudat: ut si quis clausis fenestris radios solis excludat; non ideo sol non ortus est omnibus, quia calore ejus se ipse fraudavit: sed quod solis est, prærogativam suam servat; quod imprudentis est, communis à se gratiam lucis excludit. Hieron. Epist. 83. ad Oceanum, initio; Mentitur, inquit, Ioannes Baptista, & digito Christum & voce demonstrans, Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi: si sunt adhuc in saculo, quorum Christus peccata non tulerit. Leo Papa serm. 1. De Nativit. Domini: Dominus noster peccati mortisque destructor, sicut nullum à reatu liberum reperit, ita pro liberandis omnibus venit.

70. Ad Augustinum quod attinet, is quidem omnium clarissimè (quidquid Adversarii reclamant) doctrinam Catholicam tradit: adeo ut inter ineptissimarum quarundam blasphemiarum prodigiosa mendacia, interque impias procalumniosè fanatæque opiniones doctrinæ Augustinianæ falsò ab ejusdem adversariis adscriptas, quæ diabolico continentur indiculo (ut loquitur Prosper in Præfat. respons. ad object. Vincent.) primò locò statuatur hæc; Quod Dominus noster Iesus Christus non pro omnium hominum salute & redemptione sit passus. Eandem calumniam ab Augustino repellit Prosper in Resp. 9. ad Cap. Gallorum. Contradictoria proinde propositio est Augustini, scilicet, quod Christus pro omnium hominum salute & redemptione sit passus.

71. Hanc porro tradit Enarrat. in Psal. 95. sub

finem, ubi ait: Judicabit orbem terrarum in aequitate: non partem, quia non partem emit: totum (utique omnes & singulos) judicare habet, quia pro toto pretium dedit. Et l. 2. De Symbolo, ad Catech. c. 8. inducit Judicem ad impios dicentem inter cætera: Ecce Deum & hominem, in quem credere nolulistis. Videtis vulnera, quæ inflixistis, agnoscitis latus, quod pupugistis: quoniam & per vos & propter vos apertum est, nec tamen intrare voluistis. Et serm. 67. De temp. recensitis pluribus Christi beneficiis, addit loquens in ejusdem Judicis personâ peccatoribus: Cruci affixus, vulnere perfoßus, ut tu eripereris morti, animam in tormentis dimissi..... suscepi dolores tuos, ut tibi gloriam darem: suscepi mortem tuam, ut in æternum viveres. Conditus jacui in sepulchro, ut tu regnares in calo. Cur quod pro te perituli perdidisti? Cur ingrati redemptionis tuæ munera renuisti? &c. Cum essem impassibilis pro te pati dignatus sum: sed tu despexisti in homine Deum, in infirmo salutem &c. Et serm. 114. de temp. ait: Hodie Dominus noster in statera crucis pretium nostræ salutis appendit, & unâ morte universum mundum, sicut omnium conditor, ita omnium reparator absolvit. Indubitanter enim credamus, quod totum mundum redemit, qui plus dedit, quam totus mundus valeret.

Idem Augustinus contra Pelagianos variis locis urget ex Apostolo 2. ad Corinth. 5. omnes esse mortuos spiritualiter ex morte Christi pro omnibus; ut l. 20. de Civit. c. 6. dicens: Omnes itaque mortui sunt in peccatis nemine prorsus excepto, sive in originalibus, sive etiam voluntate additis..... & pro omnibus mortuis, vivus mortuus est unus: & l. 6. contra Jul. c. 9. Apostolus unum dixit fuisse in quo omnes peccaverunt. In illo uno mortui sunt omnes, ut moreretur alius unus pro omnibus. Unus enim pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, pro quibus Christus mortuus est. Nega igitur Christum etiam pro parvulis mortuum, ut eximas eos de munero mortuorum.

72. Prædictis accedit multiplex ratio Theologica. Nam in primis non solum electi, sed & reprobi debent credere & recitare Symbolum fidei; quod, ut in Synodo Nycana editum est, ita sonat: Credimus in unum Dominum Iesum Christum.... qui propter nos homines & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus, passus est &c. Quod sanè quilibet per fidem applicat sibi ipsi in particulari, & non solum in generali hoc vel simili modo: Qui propter nos electos descendit &c. Quin potius quilibet in particulari sibi met applicat & cordi suo intimius insculpit, velut cuilibet dictum, quod habet Apostolus ad Gal. 2. Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Quare etiam singulos compellans Aug. serm. 123. De temp. ait: Illud te multò magis stupere oportet, quod pro te mortuus est & sepultus. Quia ad hoc descendit, ut ea quæ humana displicent infirmitati, pro tua salute sufferret, & te ad æternam & ad celestem gloriam secum perduceret. Similiter Bernardus serm. 2. in Psal. Qui habitat, ait: Possunt omnia dicere: Creator meus es tu.

Possunt & animalia dicere : Pastor meus es tu.
Possunt omnes homines dicere : Redemptor meus es tu.

73.
Secunda.

Deinde in pretioso sanguine, qui effusus est propter nos singulos, fundatur sive roboratur totius fiduciæ nostræ & spei theologicæ certitudo; dum meritò confidimus, quòd non perdet nos nec despiciet Deus, propter quos Filium suum misit crucifigi; ut ponderat *Augustinus* variis locis apud *Dechamps*. l. 3. contra *Iansenium* disp. 7. cap. 8.

Tertia.

Inde præterea plurimùm accenditur charitas nostra, dum ut ruminat quilibet bonus Christianus, & jugiter in concionibus inculcatur, ante oculos mentis proponitur Salvator velut pro quolibet crucifixus, & sibi quisque proponit illud *Aug. Tract. 2. in Epist. 1. Ioan. post. med. Vult te amor mundi, tene Christum. Propter te factus est temporalis, ut tu fias æternus.*

Quarta.

Hinc insuper elucet, quem tanti facit *Augustinus* cum aliis Patribus, valor cujuslibet animæ Christianæ, veluti tam pretioso sanguine redemptæ: ut proinde idem *Augustinus* in *Psal. 102. ante med. quamlibet compellans inter cætera dicat. O anima erige te, tanti vales. Et serm. 120. de temp. agnoscat* (inquit) *homo, quantum valeat & quantum debeat, & dum pretium suum cogitat, vilis sibi esse desinat..... Reus itaque erit non parvi pretii, sed sanguinis Christi, qui violat, & commaculat animam Christi sanguine & passione mundatam.*

74.
Quinta.

Probatum ulterius: quia Christus pro omnibus iis sanguinem fudit, quorum salutem sitiebat in cruce clamans, *sitio*. Sitiebat autem salutem omnium, etiam reproborum: & universos invitabat dicens, *Sitio*, ut ait: *B. Laur. Justinianus De triumph. Christi agone cap. 19. Qui etiam serm. De Pass. Dom. ait: Sitit utique pereuntium salutem animarum.* Nec est aliquid aliud vulgatum adeò omnibus Concionatoribus Catholicis, immo & ipsi *Augustino* variis locis apud *Dechamps* sup. cap. 10. Ob quod idem *Aug. in Psal. 61. ante med. dicit: Multos bibit, scilicet electos, sed numquam erit sine siti, quia scilicet non possidebit reprobos quos sitiebat. De cujusmodi præmiserat: Illi interficiebant, illi repellebant: ego eos sitiebam &c. De qualibus item subdidit, quòd non hoc dederint quod sitiebat. Ipsos enim ille sitiebat; at illi acetum dederunt &c.*

75.
Sexta denique ratio
Theologica.

Denique probatur: quia Christus pro omnibus est mortuus, pro quibus in cruce orabat, dicens: *Pater ignosce illis &c.* Oravit autem ibi pro suis inimicis & crucifixoribus, etiam reprobis. Unde *Leo Papa serm. 1. De pass. compellans Principes Sacerdotum ait: Tant a est bonitas nostri Redemptoris, ut etiam vos possitis consequi veniam, si Christum Dei Filium confitendo, illam parricidalem malitiam relinquantis. Non enim Dominus in cruce frustra oravit, dicens: Pater dimitte illis &c. Quod remedium nec te Iuda transiret, si ad eam poenitentiam confugisses, quæ te revocaret ad Christum, non quæ instigaret ad laqueum. Vide eundem*

serm. 4. De pass. & August. variis locis apud Dechamps sup. cap. 11.

Dices I. Christus *Matth. 26. De sanguine suo dixit: Qui pro vobis & pro multis effundetur.* Resp. effundetur pro multis efficaciter, sed pro omnibus quantum ad sufficientiam. Vel potius *pro multis* ibi idem est, quòd pro omnibus, seu pro tota multitudine, idque phrasi Scripturæ usitatâ. Appositè *D. Thomas lect. 6. in c. 11. Epist. 1. ad Cor. Effusus est sanguis Christi in remissionem peccatorum, non solum pro multis, sed etiam pro omnibus.*

Dices II. Christus *Ioan. 10. dicit se animam suam ponere pro ovibus suis, id est, prædestinatis. Et ad Ephes. 5. Christus dicitur se tradidisse pro Ecclesia.* Resp. ibi non excludi cæteros, alibi in Scriptura comprehensos; quos omnes Christus desiderat fieri oves gregis sui & membra Ecclesiæ, Deinde multi sunt reprobi in Ecclesia, pro qua Christus semetipsum tradidit. Denique pro ovibus electis mortuus est specialius, scilicet cum effectu salutis.

Dices III. *Ioan. 17. Christus ait: Non pro mundo rogo, sed pro his, quos dedisti mihi.* Ubi videntur excludi reprobi. Resp. Christum ibi orare expressè pro solis discipulis seu Apostolis: etsi orationem postea extendat ad credituros per verbum eorum. Quamvis autem ibi tantum orasset pro his, alibi tamen oravit etiam pro cæteris. Ut manifestè patet *Luca 23. v. 34. ubi oravit pro crucifixoribus, inter quos saltem aliqui erant reprobi, dicens: Pater dimitte illis; non enim sciunt quid faciunt.* Oratio namque non semper pro omnibus, ut mors suscipi debuit. Deinde intelligi potest, quòd Christus oraverit efficaciter pro solis electis, etsi etiam pro reprobis precatus fuerit quoad sufficientiam.

Dices IV. *August. l. 22. De civit. cap. 24. illud Apostoli ad Rom. 8. Pro nobis omnibus tradidit illum,* intelligit de prædestinatis. Et *epist. 48. post med. ait: Christus propitiator est peccatorum nostrorum, non tantum nostrorum, sed totius mundi, propter triticum, quod est per totum mundum.* Et *epist. 102. ait: Non perit unus ex illis, pro quibus mortuus est Christus,* Resp. *Augustinum* non velle, quòd Apostolus Paulus vel Joannes excludat reprobos à redemptione facta per Christum, quos Scriptura, ipseque *Augustinus* tam patenter comprehendit, adeoque non negat redemptionem horum quoad sufficientiam; sed singulariter commendat specialem, tum Dei voluntatem circa electos, tum redemptionem Christi circa eosdem, scilicet cum effectu salutis. Propter quod *Prosper* Resp. ad 1. object. *Vincent. benè dixit: Cum rectè omnes dicantur redempti* (activè scilicet, quantum est ex parte Christi) *& tamen non omnes à captivitate sint eruti* (passivè scilicet, defectu hominum) *redemptionis proprietas* haud dubiè penes illos est, de quibus Princeps mundi missus est foras..... Poculum quippè immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostra

76.

Sanguis Christi quòd sensu dicatur effusus pro multis.

77.

Explicatur dictum Christi: non pro mundo rogo &c.

78.

Generales locutiones Scripturæ de morte Christi quòd sensu applicentur ab Augustino prædestinatis.

Penes quos juxta S. Prosperum est redemptionis proprietas.

nostra & virtute divina, habet quidem in se ut omnibus prosit; sed si non bibitur, non medetur. Idem sent. 9. super 9. cap. Gallorum ait: Cum Sanguis Domini nostri Jesu Christi pretium totius mundi sit (intellige verè, adeoque ex parte Christi illum offerentis) à quo pretio extranei sunt, qui aut delectati captivitate redimi noluerunt, aut post redemptionem ad eandem sunt servitutem reversi. Vide eundem Resp. ad 9. cap. Gallorum.

79.

Explicatur dictum Augustini. non perit unus ex illis pro quibus Christus mortuus est.

Similiter quod ex Epist. 102. allegatur, intelligi debet de morte quoad specialem efficaciam; vel certè de adultis hòc sensu, quod nemo ex iis pereat sine sua culpa ob incapacitatem seu impotentiam. Alioquin quòd pereat aliquando pro quo Christus mortuus est, patet non solum ex Apostolo 1. ad Cor. 8. sed etiam ex variis testimoniis Augustini præallegatis, & aliis quæ allegat Dechamps l. 3. d. 7. cap. 4. Certè periit Arius Hæresiarcha; quem tamen in persona Christi alloquens Orat. De quinque hæresibus cap. 6. ait: Sanguinem meum fudi, animam meam posui, ut mihi conjungerem te; & tu dividis me?

80.

Interitus quorundam redemptorum per Christum non derogat omnipotentia aut efficacia orationis Christi. Per reprobos stat. quod non efficaciter redimantur.

Neque id derogat omnipotentia Dei, aut virtuti orationis Christi, qui Joan. 11. ait: Ego sciebam, quia semper me audis. Nam voluntas Dei circa salutem reproborum tantum est antecedens, eique se subdit voluntas Christi, efficaciter quantum est de se supplicantis & redimentis, unde etiam in reprobos profluunt sufficientia salutis media, sic ut penes illos sit, redimi cum effectu. Unde Augustinus lib. 2. De Symbolo ad Catech. cap. 8. ait: Festinet unusquisque cum vivit, ut vivat; currat, ut ejus pretioso sanguine redimatur; ne cum non fuerit inventus in numero redemptorum, in numero maneat perditorum. Et Serm. 31. inter novos editos à Sixmundo (quem citat Beda in cap. 5. Epist. 2. ad Cor. teste Dechamps lib. 3. contra Jansen. d. 7. c. 5. n. 4.) inter alia ait: Redemite à secunda morte sanguis Domini tui, ... Si vis, datus est pro te. Si nolueris, non est datus pro te &c. Sanguis Christi volenti est salus, nolenti supplicium.

Q U Æ S T I O V.

De conditione appetitus sensitivi, & Corporis Christi.

81.

In Christo fuit phantasia & appetitus sensitivus. Habuit phantasia suas operationes.

QUEMADMODUM Christus, quia verus homo, habuit intellectum & voluntatem humanam, earumque proprias operationes: sic quoque præditus fuit phantasia & appetitu sensitivò, eorumque operationibus. Et quidem phantasia Christi habuit suas operationes ex sensibus oriundas, atque inde potuit intellectus habere consequentes actus; etsi alioquin etiam sinè ministerio sensuum posset intellectualiter operari. Quare sicut Beatorum, sic & Christi phantasia cognovit phantasticè suo modo Deum, & appetitus sensitivus appetiit; indeque gaudium sensiti-

vum habuit: prout etiam nunc intellectu nostro versante circa Deum, phantasia format suas imagines, & voluntate amante etiam appetitus sensitivus versatur circa objectum phantasiatum, sicque cor & caro exultant in Deum vivum.

Fuit porro in appetitu sensitivo Christi varietas omnium actuum & passionum innoxiarum: fuit enim Christus juxta Apostolum ad Hebr. 2. & 4. per omnia assimilatus fratribus, absque tamen peccato aut indecentia; qualem important fomes peccati, difficultas boni operis, ignorantia &c.

De vero & sensibili dolore est de fide ex Isaia 53. Verè dolores nostros ipse portavit. Et ex Conciliis ac Patribus tradentibus veram corporis Christi passibilitatem ac passionem, quæ non est sinè vero dolore. Pœnalitas insuper hujus passionis nullam involvebat culpam, maximeque deserviebat ad satisfaciendum pro peccatis nostris.

Oppositum quidem videtur sensisse Hilarius l. 10. de Trin. & alibi; ut Vasquez d. 59. cap. 1. admittit cum multis, quos citat. Nihilominus D. Bonav. 3. d. 16. in Expos. textus dub. 1, & 4. 1. q. 1. ad 1. D. Thomas & alii passim Hilarium excusant, & ex variis ipsius locis seu verbis benignè interpretantur, quòd scilicet voluerit in Christo non fuisse causam doloris seu dolorem proventientem ex peccato: vel contra Arium quòd totus Christus secundum se non sit passus, seu quòd Verbum ex dolore corporis dolorem non senserit, uti sentit anima: vel quod non voluerit negare sensum & experimentum passionis, sed vim & dominium, quia videlicet voluntas etiam creata Christi passionibus non succubuit, nec dolores ex impotentia aut naturali & inevitabili necessitate pertulit, neque instar nostrum ex passionum necessitate aut vehementia fuit perturbatus, sed servatâ superioris portionis plenariâ tranquillitate vim pœnarum in se deservientium sinè ordinario pœnarum sensu seu effectu, qui in aliis cernitur, & sinè ullo divinitatis dispendio voluntariè admisit. Maxime autem Hilarius sic est excusandus; cum de illo Hieronymus ad Latam scribat: Libros Hilarii inoffensò decurrat pede. Sunt etiam, qui dicunt Hilarium dicta sua retractasse. Unde (inquit D. Bonav. sup. ad. 1.) audi vi Parisiensem Episcopum Guilielmum referre se librum illius retractationis vidisse & perlegisse.

De amore, desiderio, delectatione sensibili circa objecta sensibilia, v. g. præsentiam suæ matris, dilecti discipuli Joannis &c. patet: quia illa naturaliter consequuntur appetitum sensitivum, nec aliquid in Christo obfistebat.

De timore sensibili patet: quia sensibiliter refugit mala absentia & imminetia, v. g. mortem &c. quantumvis certò futura: incertitudo enim etsi in nobis frequenter concurrat, non est tamen necessaria.

Admiratio illa quæ oritur ex eo, quòd viso

82.

Similiter & appetitus sensitivus operationes & passiones innoxias habuit.

Signanter dolorem sensibilem.

83.

Quem juxta varios in Christo non admisit S. Hilarius. Qui tamen benignè explicatur.

Aliqui testantur de Hilarii retractatione.

84.

Fuit in Christo sensibilis amor & delectatio.

Item timor.

Admiratio effectus.

quodam
sensu in eo
fuit, quod-
dam non.

effectu non sciatur causa, cujus proinde scien-
dæ desiderium excitatur, non fuit in Chri-
sto; ut patet. Fuit nihilominus in ipso sen-
sibilis admiratio orta ex apprehensione rei
magnæ & experientiæ insolitæ; quæ si bona
sit, generat affectum & complacentiam lau-
dis; si inconueniens, displicentiam & desi-
derium vituperandi, seu genus quoddam ti-
moris, quod à quibusdam vocatur stupor.
Hoc modò Jesus miratus est fidem Centurio-
nis *Matth. 8.* Et propter incredulitatem Ju-
dæorum *Marci 6.*

Sensibilis
in eo ira
ostenditur.

De sensibili ira patet ex *Marci 3.* *Circum-*
spiciens eos cum ira. Et alibi. Ratio est: quia
Christus potuit juxta rectam rationem appe-
tere vindictam injuriæ Patri aut sibi illatæ;
hoc autem est irasci.

Passiones in
Christo cur
propassiones
à Nonnullis
vocentur.

Quamvis autem præfatæ passiones sensibiles
verè in Christo fuerint, Nonnulli tamen
malunt eas vocare propassiones; eò quòd nec
rationem præuenirent, nec ad malum incli-
narent.

85.
Appetitus
sensitivus
qualiter in
Christo
numquam
præueniret
rationem.

Unde sciendum I. est appetitum sensiti-
vum in Christo numquam præuenisse ratio-
nem, uti solet in nobis; ut velut certum
tradunt omnes Theologi cum Patribus, fig-
nante *Leone Papa Epist. 11.* dicente: *Nihil*
carnis sua habebat adversum, nec discordiam
desideriorum gignebat compugnantia volunta-
tum. Sensus corporei vigeant sine lege peccati,
& veritas affectionum sub moderamine Deitatis
& mentis. Ratio est: quòd hoc sit defectus
naturæ humanæ ortus ex peccato originali
(quò Christus vi suæ conceptionis caruit) &
perfectionem Christi dedecens. Deinde hunc
defectum excludebat perfecta omnium rerum
Christo occurrentium & circumstantiarum
consideratio. Et quidem frequentius actu po-
sitivo voluntatis excitavit in se actus appetitus
sensitivi, juxta illud *Joan. 11.* *Turbavit seip-*
sum &c. Non constat tamen, an aliquando
simpliciter tantum præviderit, ac permi-
serit.

86.
Nec fuit in
eo fomes
peccati.

Sciendum II. In appetitu sensitivo Christi
non fuisse fomitem peccati, uti certum est
apud omnes: quia fomes est ex peccato, &
ad peccatum inclinatur: nihilque est aliud in
actu primo, quàm appetitus sensitivus, ut
jam rationis imperio solutus est, & proximè
dispositus ad motum inordinatum seu contra
rationem: in actu secundo est ipse motus per
se inordinatus, alliciens voluntatem ad ali-
quid contra rationem. Sed nihil horum fuit
in Christo: tum quia erat beatus: tum quia
vi conceptionis carebat originali peccato, quod
est radix fomitis: tum quia dedecebat dig-
nitatem Christi, nec conveniebat ad finem
redemptionis.

Quem non
arguit na-
turalis fu-
ga mortis,
qua fuit in
Christo.

Nec obstat, quòd appetitus sensitivus Chri-
sti naturaliter refugerit mortem, quæ tamen
erat Christo præcepta: nam fugere mortem
est per se bonum; adeoque appetitus in fu-
gam mortis inclinans non est fomes peccati.
Deinde ipsa sensibilis fuga mortis non erat

Christo prohibita, sed Deo placens & utilis
ad ostendendam veritatem naturæ passibilis,
dummodo non eò usque pertingeret (prout
in Christo non pervenit) ut voluntatem ad
oppositum divino præcepto efficaciter volen-
dum inclinaret.

Fuit autem fomes peccati in Christo su-
blatus, seu potius impeditus per specialem
Dei providentiam, quâ vel objecta illicita
removebat, vel appetitui ne inordinatè exci-
taretur concursus denegabat. Ad quod etiam
plurimum conducebant virtutes morales Chri-
sto infusæ, & actualis consideratio objecto-
rum illicitorum cum subsequenti voluntatis
imperio, quò motionem appetitus sensitivi
in talia objecta impendebat. An autem de ab-
soluta potentia fomes peccati inesse Christo
potuisset, controversum est. Et videtur quòd
sic, etiam posito quòd implicet absolute
peccatum inesse: quia fomes potuisset relin-
qui ad certamen, & omne etiam veniale pec-
catum impediri. Ita plures, etiam Recen-
tiores.

87.
Per quid
fuerit fomes
prædictus.

An fomes
de absoluta
potentia
inesse potue-
rit.

Quod ad conditionem Corporis Christi
attinet, illud in primis fuit omnino integrum
& perfectum, bene dispositum, optimi tem-
peramenti, & perfectæ pulchritudinis, qua-
lem in humano ac virili corpore esse oportet.
Quod addo: nam pulchritudo muliebris non
decuisset Christum jam virum, & præsertim
Evangelii ac poenitentiae præconem. Immo
si fortè corpus delicatè enutritum pulchritu-
dinem minùs decentem diffudisset, per labo-
res tamen & afflictiones Christus redegit eam
ad statum viro convenientem. Est commu-
nis, nisi quòd unicus *Medina* (ut refertur)
ausus sit contradicere corporis pulchritudini:
cujus tamen testes sunt *Augustinus* & alii Pa-
tres, qui eò applicant illud *Psalmi 44.* *Spe-*
ciosus formâ præ filiis hominum. Et *Hieronymus*
in *Epistola seu Explanatione Psalmi 44.* ad *Prin-*
cipiam Virginem. *Universis* (inquit) *pulchrior*
est Virgo de Virgine, qui non ex voluntate viri,
sed ex Deo natus est &c. Ratio Conclusionis
est, quòd talis perfectio decebat Spiritum
sanctum qui corpus formavit, Verbum quod
illud inhabitavit, perfectissimam animam quæ
informavit; oppositis defectibus v. g. gibbo-
sitate &c. ad finem redemptionis minimè
conducentibus.

88.
Christus
habuit cor-
pus optimè
tempera-
tum ac per-
fectæ pul-
chritudi-
nis.

Secundò Corpus Christi ante resurrectio-
nem secundum fidem fuit verè passibile &
mortale: Christus enim esurivit, sitivit, vul-
neratus est & mortuus secundum Scripturam
& Concilia, idemque conveniebat ad finem
redemptionis. Erat etiam corpus ipsius causis
applicatis passibile naturaliter, uti nostrum:
quamquam Nonnulli passiones Christi vocent
voluntarias, eò quòd eas voluntariè assump-
serit, aut in illis sibi complacuerit, potens
impedire causas naturales. Habuit etiam ante
resurrectionem gravitatem & crassitiem ut
certum est: tum quia assumpsit omnia quæ
in natura plantavit: tum quia sine gravitate
non

89.
Ante resur-
rectionem
verè passi-
bile ac mor-
tale.

Prædictum
gravitate.

non fit fatigatio; cum tamen juxta Scripturam fatigatus fuerit Jesus. Unde quod ambulaverit supra mare, est miraculo tribuendum.

90.
Corpus
Christi non
fuit subje-
ctum mor-
bi.

An autem Christus secundum corpus aliquos morbos assumpserit, disputatur. Communis tamen opinio est negativa; quam tradit D. Thomas q. 14. a. 4. & D. Bonav. 3. d. 15. art. 1. qu. 2. in corp. Neque Scriptura aut Patres, dum Christi pœnas recensent, ullius ægritudinis seu morbi meminerunt. Ratio est: quia morbi oriuntur, vel ex inordinato victu, vel ex imperfecta corporis formatione; quæ procul erant à Christo: vel ex causa externa, puta ex inclementia aëris; cui quoque potens erat resistere per corpus adeò bene complexio- natum: & datò casu, quò potentior fuisset vis externa morbi causativa, poterat illam pru- denter declinare.

Nec obstat, quòd Christus, nisi violenta morte præventus, senio naturaliter obiisset. Nam id fieri potuisset sinè morbo propriè dicto, sive distincto à defectu caloris naturalis & humidi radicalis, in corpore saltem tam puro tamque convenienter naturæ gubernato; vel certè, gratis admissâ multorum medico- rum sententiâ quòd mors naturaliter non ac- cidat sinè aliqua febris aut putrefactione atque etiam intellectâ de corpore tam singulari, di- ci posset tali casu (qui non fuit) Christum in summo senio levi morbo corripiendum fuisse.

Non obstat etiam, quòd ex nimio æstu aut frigore fuerit interdum in Christo aliqua qualitatum intemperies, aut ex vehementia tormentorum in corpore Patientis quædam alteratio. Nam ea solum intemperies vocatur morbus, quæ ex humorum infectione vel pu- tredine aut aliâ ratione velut habitualiter ra- dicatur.

Itaque Christus non assumpsit omnes defe- ctus, etiam non peccaminosos, neque gratiæ aut scientiæ Christi, aut fini incarnationis re- pugnantes, sed communes solum, quos D. Bo- nav. sup. vocat naturales, quia respiciunt to- tam naturam humanam universaliter, sicut fames, sitis & similes; uti venerat naturam humanam redimere communiter sinè persona- rum distinctione. Secus est de defectibus per- sonalibus, qui ex specialibus causis proceden- tes respiciunt personas speciales; sicut diversæ ægritudinum species, uti dictum est.

Insuper contra quosdam antiquiores Hæ- reticos fide certissimum est Christum post re- surrectionem retinuisse corpus verum. Qui enim homo factus est, mortuus & sepultus, idem & resurrexit & ascendit super omnes cælos, indeque venturus est judicare secun- dum Scripturas & Symbola Ecclesiæ. Quare etiam post resurrectionem monstravit se esse præditum corpore vero & palpabili, seque eundem esse dixit Luca 24. Videte manus meas, & pedes, quia ego ipse sum: palpete & videte: quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere. Hinc meritò Damasus Papa

Christus
assumpsit in
corpore de-
fectus com-
munes, non
personales.

91.
Post resur-
rectionem
quoque ve-
rum &
palpabile
corpus re-
tinuit.

cum Concilio Romano in Professione fidei: Si quis non dixerit, quòd in carne, quam assumpsit, sedet ad dexteram Patris &c. anathema sit.

Nec obstat illud 2. ad Cor. 5. & si cognovi- mus secundum carnem Christum: sed nunc jam non novimus. Nam id explicat Adrianus Papa in Epist. ad Episc. Hispania, quæ refertur inter acta Concilii Francofordiensis: Etsi Novimus eum mortalem, passibilem, vulnere deditum, sed jam in gloria Patris scimus eum ab omni humana conditionis debito alienum. Alii putant Paulum loqui de se adhuc incredulo, q. d. etsi ali- quando more Judæorum de Christo seu Mes- sia carnaliter judicaverimus, v. g. quòd esset futurus rex temporalis; jam tamen non ita novimus vel existimamus. Alii denique ex- plicant Paulum de notitia seu æstimatione car- nalis generationis Christi, quâ erat Judæus, adeòque contribulis Pauli & Judæorum, q. d. jam illis terrenis affectibus mortui sumus, & Christum tantum novimus ut hominem di- vinum, Auctorem gratiæ &c.

Denique Corpus Christi etiam nunc est lo- cò circumscriptum; ut in variis Conciliis est definitum contra Ubiquistas existimantes illud esse ubicumque est Deitas, etsi in cælo tan- tum appareat visibile. Ad idem probandum variæ adducuntur Scripturæ in VII. Synodo Aſt. 6. Patet satis ex Joan. 16. Relinquo mundum, & vado ad Patrem. Marci 16. Surrexit, non est hic. Plurimæ Patrum Auctoritates videri possunt apud alios. Nec mirum videri debet, quòd Verbum alicubi sit, ubi non est hu- manitas Verbo unita; cum de facto anima sit in pede, ubi tamen non est caput animæ unitum: Denique ex nullo capite ubiquitas ista naturali corporis conditioni repugnans pro- bari potest; adeoque non est asserenda.

Q U Æ S T I O VI.

An Christus sit Sacerdos & Rex?

Dico I. Christus est verus & propriè di- ctus sacerdos. Est de fide ex Scriptura Psal. 109. Tu es sacerdos in æternum secundum Ordinem Melchisedech. Idem declarat Aposto- lus ad Hebr. c. 5. & seqq. Patet etiam ex Con- cilio Ephesino can. 10. Trid. sess. 22. c. 1. & 2.

Denique idem probatur ex definitione Sa- cerdotis traditâ ab Apostolo supra: Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis. Quæ definitio op- timè convenit Christo, qui verum & pro- priè dictum sacrificium pro peccatis nostris non solum in ultima cæna, sed etiam in ara crucis obtulit juxta Trid. sup. cap. 1.

Ex quo tamen non sequitur alios Martyres similiter esse sacerdotes: quia mors non est in ipsorum, uti Christi, potestate, qui poterat impiorum manus effugere, & plagis etiam lethalibus admissis mortem impedire: macta- tio autem hostiæ debet subesse potestati sa- cerdo-

Quò sensu
Apostolus
dicat se
jam non
nosse Chri-
stum secun-
dum car-
nem.

92.
Christus
secundum
corpus non
est ubique,
sed locò
circumscri-
ptus.

93.
Christus est
sacerdos
propriè di-
ctus.

94.
Cur simili-
ter reliqui
martyres
non sint sa-
cerdotes.

cerdotis. Deinde debet ipsa ex officio liberè assumi ad supremum Dei cultum & domini protestationem: ceteri autem Martyres non sunt, uti Christus, à Deo constituti ad hoc per mortem suam protestandum, nec tali ratione mortem in se admiserunt, sed ut confiterentur fidem aut aliquam virtutem.

*Sacrificiò
eruento non
obstat, quòd
Christus
physicè se
non occide-
rit.*

Nec obstat, quòd Christus semetipsum physicè non occiderit: non enim debet sacerdos physicè per semetipsum hostiam immolare: quidni enim in lege naturæ potuisset sacerdos sacrificare, etsi per ministrum v. g. bovem mactasset? Sic itaque Christus usus est ministeriò impiorum, non quibus mandavit, sed quorum sacrilegas manus voluntariè in se admisit ex intentione se immolandi Deo pro peccatis nostris in recognitionem supremæ Dei majestatis.

95.
*Sacerdotiū
convenit
Christo quā
homini.*

DICO II. Ratio Sacerdotii convenit Christo quā homini, juxta certam Doctorum Sententiam contra Hæreticos. Idque indicat Apostolus suprā. Idem apertè docent Patres. Ambrosius l. 3. de fide c. 5. dicens: Idem ergo sacerdos, idem & hostia & sacerdotium: tamen & sacrificium humana conditionis officium est. Augustinus l. 1. de consensu Evang. c. 3. Secundum hominem Christus & Rex & Sacerdos effectus est. Et alii. Ratio est: quia Christus quatenus Deus non habet superiorem: quod tamen ratio sacerdotii & sacrificii includit; cum sacrificium ipsum offeratur in signum submissionis & recognitionis, quā alterum tamquam supremum Dominum offerens veneratur. Deinde, Christus quatenus Sacerdos interpellat pro nobis & nobis meruit; quod non potest ei convenire quatenus Deo.

*Explicatur
testimoniū
Cyrilli Ie-
rosolymita-
ni in specie
oppositum.*

Dices: juxta Cyrillum Ierosol. Cath. 10. Christus est summus Sacerdos, immutabile habens sacerdotium, quod neque à tempore cæpit, neque successorem alium habebit sacerdotii &c. Neque factitio oleo unctus, sed ante sæcula à Patre. Resp. Sacerdotium Christi non cæpisse tempore, quatenus Filius Dei ab æterno est præordinatus, ut in natura assumenda sit Sacerdos; Patre Filio suo ab æterno genito dicente: Tu es Sacerdos in æternum. Aliàs manifestè falsum est, Filium Dei ante Incarnationem fuisse Sacerdotem potius quā Spiritus sanctus fuerit Sacerdos. Non habebit etiam successorem, quia Christus usque in finem mundi manet Sacerdos & principalis offerens per nos tamquam per vicarios, non tamquam per successores. Neque est factitio oleo unctus, uti Aaron & alii Sacerdotes, sed ante sæcula à Patre ei per æternam generationem communicante suam divinitatem, quæ quidem in tempore humanitati communicata, fuit eidem locò olei factitii.

96.
*Christus
non fuit rex
temporalis
Iudaorum.*

DICO III. Christus non fuit Rex temporalis Judæorum. Ita unanimiter Theologi contra Armacanum. Ratio est: quia ne verosimiliter quidem potest ostendi aliquis legitimus titulus, sive donationis, sive electionis, sive successionis, sive alius, quò regnum istud ad

Christum fuerit devolutum. Si enim jure hæreditariò seu successionis (de quo solo posset esse quæstio) debuisset in primis mater Christi prius obisse, utpote legitima hæres, ut supponitur. Deinde concessio (quod probabilius est, etsi id neget Suarez & alii) quòd Deipara processerit ex David, non per Nathan, sed per Salomonem, deberet semper descendisse per primogenitos. Præterea etiam hòc suppositò, linea Salomonis quoad jus regni dudum interciderat; adeò ut juxta Prophetiam Jeremiæ c. 22. post Jechoniam non fuerit vir de semine ejus, qui esset Rex seu federet super solium David: sed post captivitatem Babylonicam fuit populus gubernatus per Duces, qui ferè omnes fuerunt de genere sacerdotali. Scripturæ autem, quæ regnum Christi deprædicant, de spiritali regno & regimine sunt intelligendæ. Quare de regno temporali, seu jure regnandi, quale ceteri reges habent, dixit Joan. 18. Regnum meum non est de hoc mundo &c.

DICO IV. Summo Christi sacerdotio annexa fuit potestas regni spiritualis, scilicet Ecclesiæ, quam Christus instituit & ordinavit, perpetuòque gubernat, vices suas in ordine ad regimen sensibile suis committendo vicariis. Placuit siquidem congruentissimè Deo Patri tantam homini Deo committere potestatem, juxta illud Matth. ult. Data est mihi omnis potestas in calo & in terra. Et de hoc regno Prophetæ prædixerunt: Regnabit Rex. Exiet dux qui regat populum meum Israël &c. Denique hæc est sedes David, de qua Gabriel Angelus Luca 1. dixit: Dabit ille Dominus Deus sedem David Patri ejus, & regnabit in domo Jacob, Ecclesiā scilicet, in æternum.

Sic autem quā homo ordinavit Ecclesiam per potestatem excellentiæ dando etiam leges tamquam legatus ad nos missus; ut in his condendis principaliter divina ejusdem voluntas, & legislativa potestas spectetur; ne si per potestatem legislativam humanitati propriam eas dumtaxat tulisset, & non per eam tamquam subordinatam divinæ leganti, Lex Evangelica solum fuisset divina per communicationem idiomatum.

Hinc sequitur Christum quā hominem non fuisse subjectum humanis legibus; ut de lege tributaria ipse indicavit Matth. 17. & generaliter contra Marfilium Paduanum docentem, quòd fuerit subjectus potestati regum etiam coactivè, tum quoad personam, tum quoad temporalia, definivit Joannes XXII. Extravag. licet; ut refert Turrecremata l. 4. summa p. 2. c. 37. Fundatur in dignitate & superioritate ipsius Christi tamquam supremi Pontificis & Filii Dei. Factò tamen seu voluntate fuit subditus, leges servando: prout etiam propter nos fuit subditus Joseph & Mariæ Luca 2. Naturali etiam legi, quæ ipsam naturam rationalem creatam consequitur, fuit subjectus, v. g. Legi de non mentiendo, non blasphemando. Potuisset quoque subjectus esse legibus positivis divinis.

De

97.
*Summo
Christi sa-
cerdotio an-
nexa fuit
potestas reg-
ni spiritua-
lis, scilicet
Ecclesiæ.*

98.
*Christus
quā homo
non fuit
subjectus
humanis
legibus.*

*Fuit tamen
subjectus le-
gi natura.*

99. De facto tamen non fuit subjectus legibus à Deo communiter hominibus datis. Non enim Evangelicæ: utpote quam ipsemet tulit, de rebus ad se non spectantibus, scilicet de rebus fidei & Sacramentis; & pro hominibus alterius ordinis, ac statû lapsi, restituendis in pristina per suum sanguinem. Non etiam Moisaicæ, ut habet recepta Doctorum sententia contra Paucos: hæc enim solis filiis Israël & ab iis per seminalem generationem descendentibus (junctis Profelytis) data fuit. Unde Judæis ipsum calumniantibus, quod sabbatum non custodiret, respondit. *Matth. 12. Dominus est. filius hominis, etiam sabbati*, ostendens (ut ait *Aug. q. 10. in Matth.*) se non esse legi subjectum, quia erat Filius Dei naturalis, & Dominus legis. Adde, non positam fuisse semini, sed *donec veniret semen*, Christus; fuisse *padagogum* Judæorum *in Christo*, sive ducem ad Christum, non autem ipsius Christi, *ad Galat. 3.* Neque fuit ei subjectus per circumcisionem: hanc enim non suscepit, ut ad instar Profelyti advenæ se aggregaret Judæis, sed ob alios fines & causas, de quibus *disp. seq. q. 2. §. 2.* Dicitur autem *factus sub lege*, *ad Galat. 4.* non secundum debitum, sed secundum externam apparentiam, & plenam observantiam: idque conducebat, ut ipse ejusque prædicatione facilius à Judæis reciperetur.

100. Itaque subjectus fuit solummodò quibusdam præceptis personalibus, specialiter ei à Patre impositis v. g. de docendo & per mortem redimendo genere humano; juxta illud *Joan. 10. Hoc mandatum accepi à Patre meo. Et c. 14. Sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Et c. 15. suò nos exemplo hortatur ad obedientiam dicens: Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego Patris mei præcepta servavi & c.* Et *ad Philipp. 2.* dicitur: *factus obediens usque ad mortem.* Quæ finè fundamento contra sensum Patrum, Nazianzeni, Ambrosii & aliorum, contra communem Doctorum Sententiam, & contra ipsius litteræ proprietatem Nonnulli interpretantur de sola manifestatione paterni desiderii, & non de rigido præcepto. Congruè autem hujusmodi præceptum fuit impositum: tum ut magis eluceret amor Dei, dum Filio etiam mandaret nostram redemptionem; tum ut ipsa redemptio veluti opus obedientiæ esset perfectior, nobis exemplarior; & inobedientiæ Adæ, quæ nos captivaverat, directius opposita. Non fuit tamen præceptum impositum Christo, quatenus erat Verbum; ut contra *Arianos* manifestè tantum vult *Basilius l. de Spiritu sancto c. 8.* Et intelligi potest *Chrysostomus* diversis in locis. Neque etiam fuit ei quæ homini impositum, quasi voluntas humana indiguisset aliquâ coactione aut comminatione (quam vulgarem imperfectionem ex professo tantum removet *Chrysostomus* citatus, qui proinde dici potest de Christo locutus etiam secundum humanitatem) vel quasi finè præcepto non satis paratus fuisset exequi paternam voluntatem.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Petes, An potestas regia sive regni spiritualis in Christo sit distincta à potestate sacerdotali? Resp. Aff. nam prior potestas extendit se ad omne officium & jurisdictionem, adeoque etiam ad leges ferendas: posterior autem præcisè spectata solum respicit oblationem precum & sacrificii pro populo.

Petes II. Quando potestas regni spiritualis sit Christo collata? Resp. in instanti conceptionis, idque ratione Unionis hypostaticæ, cui quodammodò debebatur. Quare etiam ante resurrectionem leges tulit. Et *Joan. 13.* de ipso dicitur: *Sciens, quia omnia dedit ei Pater in manus.* Quàmvis in resurrectione perfectum statum & usum regni sui ac domini acceperit.

Solum restat dubitatio, an Christus titulò supereminenti Unionis hypostaticæ habuerit temporalem potestatem, quàm vocant excellentiæ super universum mundum, adeò ut fuerit & rex temporalis quantum ad potestatem jurisdictionis in ordine ad regibus & principibus imperandum, leges etiam politicas ferendas &c. & dominus proprietatis, sic ut ad libitum potuerit directè disponere de omnibus rebus mundi, veluti de suis, adeoque domus v. g. destruere, aliis donare &c. Plurimi namque affirmant: inter quos referuntur *Alvarus Pelagius, Antoninus, Turrecremata, Durandus, Galatinus, Henriquez, Suarez &c.* E contra non pauci negant: inter quos *Waldensis, Abulensis, Victoria, Toletus, Bellarminus &c.* Ego autem censeo, rem esse utrimque incertam, nec satis ex auctoritate vel ratione probatam. Cum tamen soleamus frequenter in dignitate Christo tribuendâ procedere ex congruentia, possimus & hîc ex eadem procedere, hunc honorem tribuendo homini Deo, ex quo nullum sequitur inconveniens; in quo honorando malumus excedere, quàm deficere. Nec malè in hanc regiam potestatem refertur, quòd Christus non potuerit etiam quæ homo subijci ullis legibus humanis. Neque hoc dominum excellentiæ repugnat subordinatis sibi dominiis aliorum regum aut privatorum: uti nec dominium supremum Dei præjudicat dominiis inferiorum. Hæc proinde Christus intacta reliquit; quia (ut canit Ecclesia) *Non eripit mortalia, qui regna dat caelestia.* Dum autem *Joannes XXII. Extrav. Inter Nonnullos, & extrav. Quia quorundam*, determinat Christum habuisse interdum dominium aliquarum rerum, v. g. sibi donatarum; supponens quòd non omnium: & è contra *Nicolaus III. cap. Exiit, de Verb. Signif. in 6.* docet Christum aliquando caruisse proprietate omnis rei temporalis: tunc agunt de dominio humano & subordinato, quale competit cæteris hominibus, quodque excludit dominium alterius in eandem rem.

An autem Christus interdum fuerit usus hac potestate, non ita constat: nam ficulneæ infructuosæ arefactio, dæmonum in porcos immissio tribui posset divinitati, aut etiam

101.
Potestas regni spiritualis distinguitur in Christo à potestate sacerdotali.

Fuitque in ipso ab instanti conceptionis.

102.
An Christus titulò unionis hypostaticæ fuerit rex & dominus temporalis totius mundi.

Plurimi affirmant, non pauci negant.

Res utrimque incerta.

Pars affirmativa eligitur.

103.
Minus constat, an Christus in

parandis
miraculis
interdum
hâc usus
fuerit pote-
state.

jam regiae potestati spirituali; vi cuius juxta alios Auctores poterat disponere de rebus temporalibus totius mundi, in ordine ad finem spirituales, nullâ etiam peculiari causâ necessitatis seu causâ per accidens interveniente. Quam potestatem Nonnulli ex ipsis appellant

directam & per se: alii verò indirectam, veluti quæ circa temporalia non erant propter se & finem ordine ad alium finem superiorem, nempe spirituales, sed dependenter ab eodem; ut videre est apud Tannerum disp. I. q. 7. dub. 4. n. 79. & 80.

DISPUTATIO TERTIA.

De Adoratione sive cultu Christi, Sanctorum, Reliquiarum. Item imaginis Christi, & Sanctorum.

QUÆSTIO I.

De Adoratione Christi.

1.
Adoratio-
nis defini-
tio.

SUPPONO Adorationem esse quamdam speciem honorationis, quâ quis se alteri tamquam superiori seu excellentiori submittit, ut Doctores communiter definiunt conformiter ad Damascenum Orat. I. & 3. de Imaginibus. Unde (ut ait Aug. 1. contra Sermones Arianorum c. 23.) *honorat omnis qui adorat, non autem adorat omnis qui honorat*: nam honor etiam sæpè defertur æquali aut inferiori.

2.
Alia inter-
na, alia ex-
terna.

Adoratio alia est interna, quæ consistit in submissione, actuque interno adorantis; & competit Angelis, qui (ut testatur Scriptura frequenter) Deum adorant; prout etiam animæ separatæ leguntur in Apocalypsi adorare Deum & Agnum. Quamquam Vasquez litem de nomine excitans ad veram adorationem requirat actum externum. Alia est externa, quæ hominibus est usitata & proditur actu externô ac sensibili venerationis internæ significativô. Pro meliori hujus Divisionis intellectu,

Actus in
adoratione
concurrentes.

Quæ locum
habeant in
Angelis.

Nota ad adorationem concurrere ex parte intellectûs existimationem, quâ quis existimat alterum esse se excellentiorem, ex parte voluntatis autem desiderium se signô aliquô submittendi alteri tamquâ excellentiori; ex parte denique potentiaæ executivæ ipsam submissionem per positionem signi testificativi majoris excellentiaæ alterius. Hæc verò submittio seu testificatio fit in nobis per signum aliquod externum, v. g. genuflexionis, prostrationis super terram &c. In Angelis verò potest eadem submittio fieri per actum internum v. g. fidei, aut alios actus, etiam voluntatis, qui ex natura sua, aut saltem Angelorum institutione possunt esse signa protestativa excellentiaæ superioris in altero, videlicet in Deo. Unde etiam possent instituere pro tali signo certum ubicationis modum, v. g. in puncto; prout apud varias Nationes instituta sunt varia ejusmodi signa externa. Immo ad significandam submissionem suam respectu Dei assumi potest signum aliquod privatâ auctoritate ipsius adorantis.

3. Secundò Adoratio alia est latria, quæ etsi

ex primæva vocis institutione idem sit quod reverentia, ex accommodatione tamen Patriæ & Doctorum significat adorationem rei, quæ est infinitæ seu increatæ excellentiaæ: estque à creaturâ soli Deo debita ac propria. Alia est Dulia, quæ primitus idem significans quod servitus, crepit transferri ad significandam venerationem exhibitam à creatura alteri excellentiori, cui se submittit: & tunc ferè sumitur ad significandum cultum & venerationem Sanctis debitam propter supernaturalem, non tamen singularissimam ipsorum excellentiam. Veneratio autem debita parentibus, superioribus, aliisque excellentioribus hominibus, vocatur adoratio politica seu civilis. Alia denique est Hyperdulia, nempe Dulia singularis exhibenda illi in quo est supernaturalis excellentia, creata quidem, sed planè singularis & eximia, ut in B. Virgine. Dum verò Aug. quæst. 94. in Exodum occasione istius Exod. 23. *Si servieris Diis eorum*, dixit: *Dulia debetur Deo tamquam Domino, latria verò non nisi Deo tamquam Deo*, respexit ad emphasim & primævam significationem ipsorum nominum, quorum latria significat reverentiam, quæ respicit majestatem Dei seu creatoris: Dulia verò servitutem, quæ respicit specialiter Dominum, prout servitus directè dominio opponitur, & Domini quæ talis correlativum est servus.

Distinctio porro latriæ soli Deo debitæ ab adoratione creaturæ pender, non tam ab exterioribus actibus, quàm ab interiori existimatione & intentione, ut tradit Leontius in VII. Synodo a. 4. nam genuflexiones, & similia venerationis signa etiam creaturæ exhiberi possunt. Quemadmodum quoque minores reverentiaæ externæ ex intentione fiunt latria. Immo maxima signa reverentiaæ, ex affectu exhibentis possunt esse irrisio. Ex institutione tamen etiam humanâ possunt signa quædam significare submissionem soli Deo debitam, v. g. verba quæ significant proferentem submittere se ei, cui loquitur, tamquam Deo: quæ consequenter absque idololatria non possunt significativè usurpari ad venerationem alicujus creaturæ. Quale signum etiam est sacrificium, quod essentialiter est actus latriæ, ideoque non hominibus,

4.
Per quid
latria di-
stinguatur
ab adora-
tione crea-
tura.

bus, etiam Sanctis, sed soli Deo potest offerri seu exhiberi, etsi huic offeratur seu exhibeatur in memoriam vel honorem etiam Sanctorum. His præmissis.

5. *Christus est adorandus perfectissimè latriâ.* DICO I. Christus simpliciter, sive etiam Christus homo est adorandus perfectissimè latriâ. Est de fide. Et patet ex *Joan. 5. v. 23.* Et *cap. 20. v. 28.* & *Apoc. 5. v. 12.* Unde *v. 13.* omnes Sancti æqualiter dicunt: *Sedenti in throno & Agno benedictio & honor & gloria & potestas in secula seculorum.* Deinde ex *Concilio Ephesino can. 8.* ubi definitur in Christo hominem & Verbum eadem adoratione & glorificatione adorari & glorificari. Et *Synodo V. can. 9.* Et *Tridentino sess. 13. can. 6.* Ratio est: quia Christus homo est verus Deus; ergo est adorandus latriâ, ut Deus: quia per conjunctionem humanitatis divinam excellentiam non amisit. Et apparet res per se manifesta, suppositâ contra Nestorium unitate personæ, ad quam tendit adoratio.

6. *Eadem adoratio et tunc secundariò coadoratur humanitas.* DICO II. Quando Christus adoratur latriâ, eadem adoratione coadoratur humanitas Verbo unita, etsi tamquam objectum secundarium & terminus minùs principalis adorationis. Est *Scoti 3. d. 9. n. 6.* & communis Antiquorum ac Recentiorum, immo juxta *Vasquez d. 95. c. 2.* de fide ex Conciliis citatis *prac. conclus.* signanter *V. Synodo can. 9.* ubi dicitur anathema illi, qui non unâ adoratione Deum Verbum incarnatum cum ejus carne adorat. Et ex *VII. Synodo act. 6.* ubi dicitur, cum adoratur Christus non separari humanitatem à divinitate, sed utramque adorari latriâ.

Idem docent Patres, *Cyrillus in defensione anathematismi 8.* seu *canonis 8.* *Concilii Ephesini* dicens: *Citra periculum quis dixerit, quod incarnatum Dei Verbum, utpote unus existens filius, non absque sua carne, sed cum illa potiùs adorandum sit: quemadmodum scilicet hominis anima cum suo corpore honoratur.* *Augustinus Serm. 58. de Verbis Domini,* & alii apud *Suarez d. 52. sect. 2.* & *Vasquez d. 95. c. 2.*

7. *Sicut corpus, adorato homine ob excellentiam animæ, coadoratur.* Denique idem patet exemplò regis & purpuræ (quò utitur *Augustinus supra*) purpura enim simul cum rege adoratur regiâ adoratione. Et clariùs exemplò corporis & animæ (quò utitur *Cyrillus sup.*) corpus enim propter animæ gratiam & excellentiam adoratur; sic ut illa adoratio etiam tendat ad corpus, quia est pars personæ, scilicet hominis, qui totus adoratur, etsi excellentia non sit in omnibus partibus. Itaque ratio adorandi Christum Latriâ est divinitas, id quod adoratur est totus Christus, seu divinitas & humanitas, illa primariò, hæc secundariò & concomitanter. Unde non obstat, quòd humanitas non sit Deus quòd minùs coadoretur Latriâ: ad hanc enim sufficit, ut persona, quæ adoratur sit Deus, etsi non omnes partes sint Deus seu habeant divinam excellentiam; ut ex simili allegato satis constat.

8. Objicitur illud *Damasceni Orat. 1. de Imaginibus: Non materiam sed materia auctorem adorare.* *Herincx Sum. Theol. Pars IV.*

ro, qui propter me materia factus est, & in materia voluit habitare, ut per materiam mihi salutem præberet. Materiam verò per quam salus mihi facta est, colere non desinam, non tamen ut Deum. Absit.

Resp. Damascenum ibi non negare coadorationem corporis seu humanitatis Christi tamquam objecti secundarii, quam evidentissimè docet *l. 3. de fide c. 8.* & *l. 4. c. 3.* Immo *Orat. 1. citatâ circa init.* præmiserat: *Adoro simul cum rege & Deo corporis purpuram &c.* utpote partem ejusdem personæ, in quam fertur adoratio latriæ reliquæ materiæ distinctæ ab humanitate, v. g. clavis, lanceæ &c. ut indicat sequens contextus; aut certè illam solùm negat corpori tamquam objecto solitario vel principali.

Petes, An adoratio Verbi necdum incarnati & ejusdem incarnati simul cum carne sua sint unus & idem numerò actus? *Resp. Neg.* loquendo de actu interno: quia saltem est distinctio ex parte objecti terminativi & materialis secundarii. Ob quod similiter actus quò diligo Petrum non est idem cum eo quò diligo animam separatam. Externus tamen actus posset esse idem; ut patet.

DICO III. Christus quatenus homo præcisè, seu humanitas illius considerata tamquam principale objectum adorationis, non potest adorari latriâ, sed adoratione inferiori. Ratio est: quia excellentia humanitatis Christi, etsi singularissima, est creata, & non involvit formaliter divinam excellentiam: sive consideretur gratia habitualis, scientia infusa, cæteraque dona humanitatis Christi, sive etiam ipsa Unio hypostatica, quæ est quid creatum: ergo illa non possunt esse ratio adorandi humanitatem Christi latriâ, sed cultu minori, etsi excellentissimò, qui vocatur Hyperdulia à Doctoribus communiter, quatenus tendit ad gratiam habitualement Christi; immo etiam quatenus tendit ad Unionem hypostaticam; quamvis aliqui eatenus imperfectam latriam appellent.

DICO IV. Humanitas Christi secundum se præcisè spectata licet potest adorari Hyperduliâ ob perfectiones creatas sibi intrinsecas. Ita Doctores satis communiter contra *Vasquez.* Ratio est: quia cum humanitas eatenus verè sit prædita excellentiis adeò singularibus & venerabilibus, quidni ob illas ipsa præcisè spectata queat adorari? Deinde ipsam ut sic spectatam possumus amare, laude ac honore dignam prædicare; cur ergo non adorare?

Neque obstant (quod contendit *Vasquez*) dicta Conciliorum contra Nestorium definitum adorationes in Christo non esse dividendas, sed unicâ adoratione ipsum esse adorandum, ut patet ex *Epist. Concilii Alexandrini*, quæ est *S. Cyrilli*, & probata à *Concilio Ephesino*; item ex *anathematismo seu Can. 8. Concilii Ephesini*, & *Synodo V. Collat. 8. Can. 9.* Non obstant, inquam: quia solùm contra Nesto-

Explicatur locus Damasceni.

An & qualiter adoratio Verbi necdum incarnati, & ejusdem jam incarnati distinguantur.

9. *Humanitas Christi non potest solitariè aut principaliter adorari latriâ.*

10. *Potest sic considerata licet adorari hyperduliâ.*

11. *Dicta Conciliorum contra Nestorium procedentium non obstat, rium ostenditur.*

rium adstruunt unam in Christo personam, adeoque dum Christus adoratur, unâ & eâdem adoratione latreuticâ adorari Christum Deum & Christum hominem, utpote eandem personam; Nestorio consequenter negante Christum Deum & Christum hominem unâ adoratione esse adorandum, ac dicente, quod in duabus naturis separatis adoretur Christus per duas adorationes, separatim Deus Verbum, separatim homo. Non tamen negant Concilia unicam istam personam secundum diversas naturas & diversas in iisdem excellentias posse juxta earum exigentiam diversimodè coli tamquam objecta formalia cultûs proportionati. Sanè Concilia præfata pari modò in istis circumstantiis fuissent locuta de laudatione Christi Domini, quò loquuntur de adoratione seu veneratione; & tamen quis dubitet, quin ob suas proprias & creatas dotes licitè laudetur, & laude digna prædicetur Christi humanitas. Inusitata tamen est hujusmodi adoratio; eò quod hæc sinè similibus præcisionibus soleat ferri in ipsam personam: cui, cum divina sit, & prædita excellentiâ infinitâ, tribuitur cultus Latriæ.

12. Sed difficultas est, an sicut humanitas, sic etiam ipse Christus ratione excellentiarum humanitatis possit adorari Hyperduliâ? Resp. Aff. in rigore loquendo, sic nimirum ut submissio honorativa tendat ad Christum, primariò verò ad humanitatem, denique creata humanitatis excellentia sit ratio motiva: cum enim in Christo istiusmodi excellentia verè sit, ipseque propter illam queat laudari & æstimari, cur non honorari & adorari? Ita Scotus, Lessius, Tannerus, Arriaga & plures alii contra Lugo, & à fortiori contra Vasquez, & alios.

13. Dices I. Divina excellentia videtur exigere, ut persona Christi semper adoretur latriâ: sicut rex debet coli honore regiò, etsi simul sit dux & comes: & generatim adorare aliquem, & non ob summam dignitatem quam habet, est ei quodammodò injuriosum. Confirmatur ex Lugo: quia aliàs hoc ipsò quasi significaremus, alterum non distare tantum à nobis, quantum distat; cum adoratio sit signum distantiae inter nos & rem adoratam. Resp. in primis totum argumentum cessare, si hyperdulia jungatur latriæ: cum etiam reges ducant sibi honori, quod titulo regiò annumerentur tituli inferiores. Deinde supponendo quod licitè separetur hyperdulia à latriâ, Resp. Neg. Aff. Ad simile dico, quod etsi reges terreni facilè contemni se putent, si non exhibeatur eis honor maximus, quò sunt digni, eò quod in deferendis & quærendis politicis honoribus mundus plus æquò exorbitet, facilièque putent homines, honorantem existimare, quod non sint ampliori honore digni; verè tamen non fieret eis injuria, casu quò exhibitio supremi honoris non esset in præcepto. Nec est, cur rationabiliter talem honorem equidem indebitum ægrè ferrent

homines, si sciant alioquin honorantem habere debitam existimationem de iis quos honorat. Quod potissimum habet locum in Christo, qui scrutatur renes & corda. Adde quod extra materiam adorationis non semper à conditione excellentiori alterum laudemus: sed sæpè à conditionibus non summis; quid ni ergo ob has honorare vel adorare liceat?

Ad Confirmationem dico, adorationem esse signum distantiae, quatenus significat adoratum esse excellentiorem; non tamen esse signum adæquatum seu cum exclusione alterius excellentiæ majoris, quasi non sit alia vel major distantia, quàm quæ in tali individua adoratione insinuat: tot enim sunt & tantæ distantiae, quot & quanti sunt tituli seu excellentiæ majores in eo, qui adoratur. Sic sanè sanctissima Virgo rectè adoratur ob excellentissimam sanctitatem; nec tamen ob id significatur non esse in ea altiore titulum, videlicet maternitatis, quò à nobis distat, estque excellentiori modò adorabilis.

Dices II. Ergo similiter Christus quà homo poterit rogari, ut oret pro nobis. Resp. transeat totum: cum enim equidem verè pro nobis oret seu interpellat; cur rogari non possit, ut id faciat? Non solet tamen Ecclesia sic orare, sed dicere Christo, Miserere nobis: tum ne detur cuiquam occasio cogitandi aliquid Christo indignum contra ejus divinitatem: tum ut Christo principalem honorem tribuat, significetque ipsum non tantum rogare, sed etiam ut Deum posse dare quod petitur. Prout etiam non consuevit Christum adorare, nisi Latriâ seu honore divinò. Prout denique ne ipsam quidem humanitatem solitariè consideratam consuevit interpellare, ut oret pro nobis: quod tamen cur ex natura rei foret illicitum, minimè apparet.

Q U Æ S T I O II.

De Cultu & Invocatione Sanctorum.

D I C O I Sancti sive angeli sive homines, potissimum in cælo regnantes colendi & venerandi sunt. Est de fide contra Lutheranos, Calvinistas & cæteros hujus temporis ac quosdam antiquiores Hæreticos, definitum in VII. Synodo aët. 7. & novissimè in Tridentino sess. 25. in Decreto de Invocatione, Veneratione & Reliquiis Sanctorum, & sacris Imaginibus. Patet etiam ex perpetuo usu Fidelium, ac Traditione Ecclesiæ. Quæ sufficienter constat, tum ex calumniis Hæreticorum & Gentilium, qui ab exordio Ecclesiæ Catholicos infestarunt, quod Martyres & alios Sanctos pro Diis colerent; ut videre est apud Bellarminum To. I. l. I. de Sanctorum beatitud. c. 13. tum ex templis, votis, peregrinationibus, invocationibus, aliisque in Sanctorum honorem omni tempore à Fidelibus fieri soli-

Adoratio non est signum, deesse in altero majorem excellentiâ eâ, quam hic & nunc adorans testatur.

14. An Christus possit rogari, ut oret pro nobis.

15.

Sancti cum Christo regnantes sunt honorandi,

Ut habet Ecclesia definitio perpetuaque traditio & usus.

solitis : tum ex unanimi consensu Patrum , jam inde à temporibus Apostolorum , ut videre est apud *Bellarminum sup.* Nobis sufficiat *Augustinus Serm. 25. de Sanctis* dicens : *Beatissimum Petrum piscatorem modò genibus provolutis adorat multitudo gentium.* Et in *Psal. 96.* Ethnicis objicientibus , quòd Christiani colerent Angelos , respondet : *Utinam & vos ipsos colere velletis ! facile enim ab ipsis disceretis , non illos colere*, id est, non colere ut Deos, sed ut Sanctos. Quæ responsio optimè retundit calumnias Hæreticorum nostri temporis. Est etiam propositio 26. inter damnatas ab *Alexandro VIII. Laus, quæ defertur Mariæ, ut Mariæ, vana est.*

16. *Accedit* auctoritas Scripturæ : nam Angelos adoravit Abraham *Gen. 18.* Eosdem adoravit Loth *Gen. 19.* Similiter Josue adoravit Angelum *Josue 5.* Deinde etiam viri sancti & Prophetæ fuerunt in vita ob hanc ipsam excellentiam ab hominibus adorati. Sic Abdias adoravit Eliam 3. *Regum 18.* Filii Prophetarum Elizeum 4. *Regum 2.* Nabuchodonosor Daniele tamquam virum Deo plenum *Dan 2.*

Et ratio manifesta. Accedunt innumera miracula apud Scriptores passim obvia , quibus cultum Sanctorum sibi esse gratum Deus testatum reliquit beneficiendo cultoribus , cælitus puniendo contemptores Sanctorum.

Accedit denique ratio : quia Sanctis inest dignitas & excellentia longè major quàm nobis ; eaque non humana & politica , sed supernaturalis : ergo ratione illius sunt colendi & adorandi , & quidem cultu majori , quàm debeatur divitiis , sapientiæ , dignitatibus hujus sæculi , aliisque excellentiis inferioribus , ut per se patet.

17. *Cur Mardocheus noluerit adorare Aman, & quàm id non faveat Sæcularis, aperte ostenditur.* Dices I. *Esther 3.* Mardocheus recusavit adorare Aman, quia (inquit ipse Mardocheus *cap. 13.*) *timui, ne honorem Dei transferrem ad hominem, & ne quemquam adorarem, excepto Deo meo.* Resp. Aman verosimiliter voluisse cultu latriæ instar Divorum adorari, eò usque ascendente incredibili illius ambitione , quantumvis rex in particulari talem cultum non præscripsisset. Quod verba citata Mardochei satis indicant. Sicque communiter ab Hebræis fuisse intellectum notat noster *Lyræus*. Quòd si Hæretici contendunt de alio cultu hîc esse sermonem , æquale sibi præjudicium facient : quandoquidem tunc improbari videretur hîc exemplò , non cultus Sanctorum , sed civilis, quem suis Principibus exhibendum esse etiam ipsi docent. Neque illum improbavit Mardocheus , dum ordinariè defertur. Immo eòdem *c. 13.* dicit : *Libenter pro salute Israël etiam vestigia pedum ejus deosculari paratus essem.* Eundem etiam cultum ex ordinatione Regis Mardocheo exhibitum ipse non recusavit. Plures alii censent Aman petiisse reverentiam exteriorè , consuetudine Judæorum ordinariè soli Deo exhiberi consuetam, scilicet genuflexionem ; quam cum Judæorum scandalo noluit Mardocheus exhibere , ideoque *cap. 3.* de hoc interrogatus respondit, *se*

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

esse Judæum. Quòd si quis instet , ipsum Mardocheum postea permisisse sibi similem exteriorè reverentiam exhiberi, Responderi posset, permisisse sibi exhiberi, non à Judæis, sed à subditis Assueri. Adde , Mardocheum fortasse etiam civilem reverentiam noluisse Aman exhibere , vel quia à Deo impellebatur , ut sic hominem superbissimum mortificaret ; vel quia judicabat se meritò tantam reverentiam negare homini minimè merito , & suæ gentis capitali inimico.

Dices II. Petrus noluit adorari à Cornelio *Act. 10.* nec Angelus permisit se adorari à Joanne *Apoc. 19.* Ad I. Respondet *Hieronymus adversus Vigilantium, Lorinus & alii*, Cornelium voluisse Petrum adorare tamquam Deum quemdam , saltem minorem : prout *Act. 14.* Lycaones referuntur voluisse sacrificare Paulo & Barnabæ velut Mercurio & Jovi. Sed quia Cornelius in notitia unius Dei rectè instructus, fabulas illas Deorum gentilium cum idololatria abjecerat , rectiùs respondetur , Petrum non redarguisse factum Cornelii in substantia , sed cum is adorando procidisset ad pedes , Petrum ex modestia , civilitate & humilitate tam efusum honorem recusasse , ac ne pergeret , Cornelium manu elevaré.

Similiter Angelus ex modestia noluit tantum sibi honorem deferri à Joanne , ut ostenderet, tum excellentiam naturæ humanæ à Verbo assumptæ in Christo, tum excellentiam Apostolici muneris in Joanne. Alioquin alibi Angeli in veteri Testamento talem cultum admisisse leguntur, immo exegisse *Josue 5.* Nisi quis malit dicere cum Nonnullis post *Augustinū quæst. 61. in Gen.* Joannem ex errore facti, quò putabat esse Deum , qui apparebat, voluisse exhibere cultum latriæ, ideoque fuisse ab Angelo prohibitum. Quod non faveat Hæreticis. Qui sanè gravem impingunt injuriam tanto Apostolo , si (quod contendunt, ut saltem speciem habeat objectio) reprehensus fuerit ab Angelo ob tentatum cultum duliæ ; quasi juris divini (quò id foret prohibitum) fuerit ignarus. Graviorè præterea impingunt injuriam per hoc , quòd consequenter excusare nequeant à gravi culpa eundem Apostolum , qui non obstante Angeli prohibitione adhuc postea attentaverit eundem adorare *Apoc. 22.*

Dices III. *Ad Coloss. 2.* prohibetur cultus Angelorum ab Apostolo dicente : *Nemo vos seducat volens in humilitate & religione Angelorum &c.* Resp. cum omnibus Patribus & Catholicis expositoribus ibi Apostolum solùm insectari fictam humilitatem & superstitiosum cultum Angelorum , quos aliqui *Semijudæi & Semiplatonici* quosdam Deos medios , & opifices ac gubernatores mundi putabant , & tamquam mediatores inter Deum & hominem exclusò Christo statuebant , per quos accedendum sit ad Patrem , & non per Christum ; sive quòd indignum ducerent majestate Unigeniti, quòd ipse ad Patrem nos duceret & reconciliaret, ut ait *Sasbouth,*

E 3

ad-

18. *Cur Petrus noluerit adorari à Cornelio.*

Item Angelus à Joanne.

19. *Apostolus ad Coloss. 2. arguit cultum quemdam superstitiosum Angelorum tamquam Deorum mediorum.*

Qui olim
Colossa &
in locis vi-
cinis viguit.

addens Apostolum notare scholam *Simonis Ma-
gi*, qui inter Christianos primus docuit of-
ferre per mediatores Angelos, quod hauserat
ex *Platonis* Philosophia: sive potius (ut vult
A Lapide) quod Angelos Christo præpone-
rent tamquam excellentiores, & proinde spe-
cialiter colendos occasione errandi desumptâ
ex *Cheritho* (qui Angelos Christo præposuit)
& *Platonicis*. Viguit autem hic error non so-
lùm Chonæ (quæ olim Colossæ) sed & Lao-
diceæ, quæ vicina est. Unde *Concilium Lao-
dicenum can. 35.* hunc errorem reprobât. Et
Theodoretus refert eundem viguisse in Phry-
gia & Pisidia, id est, juxta Chonam & Lao-
diceam. Postea ramen superstitione reformatâ
versus fuit hic cultus in sincerissimum cultum
Angelorum, inquit *A Lapide* in dictum
locum Pauli.

Dices IV. Nonnulli Patres dicunt nec An-
gelos nec homines, sed solùm Deum adorand-
um. Resp. illos loqui de adoratione latræ,
quæ sæpè nomine adorationis simpliciter in-
telligitur. Nos autem non Deos factos esse dixi-
mus sanctos Martyres, sed omni honore dignari
consuevimus, ait *Cyrillus lib. 6. contra Julia-
num*. Quem honorem illis deberi convincit
auctoritas, & ratio manifesta. Latræam verò
sive idololatriam Catholicis per calumniam
meram impingunt inimici nostri, exemplo
Juliani Apostatæ.

20. Dico II. Sancti sunt etiam invocandi:
estque hoc licitum & Deo gratum. Est de fi-
de contra Hæreticos hujus temporis & varios
antiquiores. Immo *Calvinus l. 3. Instit. cap.
20. §. 20. & seqq.* Sanctorum Invocationem
exquisitis mendaciis & scommatibus infecta-
tur. Quorum specimina juvabit videre, ne
amplius scire Lector desideret, quò spiritu
novus iste Pseudo-apostolus cum suis asseclis
ducatur. Non moror in consueto Catholico-
rum (quos Sophistas appellare solet) titulo,
cui hic alium Impostorem adjungit. Doctri-
nam ipsam, usumque perpetuum Catholico-
rum vocat novitatem, superstitionem, horren-
dum sacrilegium, stoliditatem, furorem, pro-
fanationem intercessionis Christi, natam ex dis-
fidentia Christi &c. Cœtum ipsum Sanctorum,
unde Catholici advocatos apud Deum &
Christum sumunt, colluviem appellat. Ca-
tholicos concludit §. 27. nihil Christo reli-
quum facere, qui pro nihilo ducunt ejus inter-
cessionem, nisi accedant *Georgius & Hyppolitus*,
aut similes larvæ. Nec mirabitur Lector hujus-
modi Epitheta, qui legerit ipsum in libro de
ratione reformandæ Ecclesiæ scribentem: Omitto
Dominicum, & similes carnifices: omitto
Medardum, & similes bestias. Præterea cit. c.
20. §. 22. Singuli (loquitur de Catholicis)
peculiares sibi Divos asciverunt, in quorum non
secus atque tutelarium Deorum fidem se contule-
runt. Neque modò, quod olim Israël exprobrabat
Propheta, secundum urbium numerum dii sunt
erecti, sed secundum capitum multitudinem; quasi
verò Catholici Sanctos habeant seu colant ve-

Referuntur
mendacia
& contu-
melia Cal-
vini.

lut Deos quosdam Penates, vel Genios Lares.
His prælibatis, fides Catholica,

Probat I. ex Scriptura *Gen. 48.* ubi Jacob
benedicens filiis Joseph, ait: Angelas, qui
eruit me de cunctis malis, benedicat pueris istis.
Zacharias cap. 1. 2. & 3. Et *Daniel cap. 8. &
9.* petunt illuminari ab Angelis, & impetrant.
Præterea Angeli intercedunt apud Deum pro
hominibus, offerunt Deo preces nostras, &
varia beneficia conferunt, ut patet ex libro
Tobia, Zachar. 1. Apoc. 5. & 8. & aliis lo-
cis: ergo pro obtinendis beneficiis possunt
invocari.

Probat II. quia licitum est orare & in-
vocare Sanctos adhuc in terris degentes, ut
patet ex *Job ultimo*, ubi ipse Deus mittit ami-
cos Job ad servum suum Job, ut orèt pro iis.
Et Apostolus in utraque ad Thessalonicenses
ait: Fratres orate pro nobis. Et alibi passim pe-
tit orationes fidelium: ergo etiam licitum est
invocare Sanctos in cælo regnantes, dicendo
v. g. Petre & Paule orate pro nobis. Nam (ut
Hieronymus Tom. 2. adversus Vigilantium cap. 3.)
si Apostoli & martyres adhuc in corpore constituti
possunt orare pro cæteris, quando pro se adhuc
debent esse solliciti; quanto magis post coronas,
victorias & triumphos?

Ex quo evidens est contra Hæreticorum
ordinarium improprium, non esse signum dis-
fidentiae, nec injuriosum Christo principali
advocato & mediatori, quod Sancti in cælo
invocentur tamquam secundarii advocati &
mediatores Christo subordinati: alioquin
enim pariter signum diffidentiae, & Christo
injuriosum foret, quod invocentur adhuc
nobiscum degentes. Unde splendide menti-
tur *Calvinus sup. §. 21.* dicens Papistas velle
moliri per intercessionem Sanctorum, ut ab-
ducamur à Christo, eaque oblectari, eò quod
anxietate laborent, perinde ac si hic Christus
deficeret, aut nimium severus foret. Sanè
sicut nihil horum subest, dum confugiunt
etiam Calvinista ad intercessionem Sanctorum
hic degentium, sic nec subest, dum Catho-
lici confugiunt ad intercessionem Sanctorum in
cælis regnantium. Utrobique enim verum
manet, quod ipse *Calvinus sup. §. 19.* etsi
agens de Sanctis hic viventibus, scribit: Ita
unus statuitur mediator Christus, cujus interces-
sione propitius & exorabilis nobis reddatur Pater.
Quamquam interim & sua Sanctis intercessionem
relinquuntur. sed tales, quæ ab unica illa
dependeant: tantum abest, ut delibent ex ea quid-
piam. Ridiculum quoque est, & pari modò
facit contra invocationem viventium, quod
arguit *Calvinus sup. §. 27.* ex hoc quod Scrip-
tura in Dei cultu hoc nobis summum caput com-
mendet, ut eum invocemus, non sine manifesto sa-
crilegio orationem ad alios dirigi. Nec minùs
ridiculum quod in confirmationem addit il-
lud *Psal. 43.* Si expandimus manus nostras ad
Deum alienum, nonne Deus requireret ista? quasi
verò invocationes dirigantur ad Sanctos vivos
vel mortuos tamquam ad Deum alium.

Pro-

21.

Invocatio-
nem SS.
Angelorum
tradit Scri-
ptura.

Quemad-
modum uti-
liter & ci-
tra Christi
injuriam
invocantur
sancti vivi,
juxta Scrip-
turam; sic
& sancti
mortui.

22.

Quod con-
suetam Can-
tilenam se-
ctariorum
silere cogit.

23. *Accedunt miracula.* Probatur III. ex innumeris miraculis factis ab initio Ecclesiæ usque modò ad invocationem Deiparæ & Sanctorum : quibus historiæ & scripta Patrum plena sunt. Immo in hujus particularis articuli confirmationem directè multa fecit Deus miracula per S. Bernardum, ut refertur in vita ipsius l. 3. c. 6.

usus & ratio perpe- tua Eccle- siæ, Probatur IV. Ex unanimi consensu Fide- lium, & perpetuâ Ecclesiæ traditione, quam exhibent scripta Patrum unanimiter, quos per omnia sæcula à temporibus Apostolorum Non- nulli deducunt.

Doctrina Conciliorum. Accedunt Concilia, Chalcedonense (quod etiam Hæretici recipiunt) Act. 11. ubi Pa- tres unâ voce alloquuntur S. Flavianum paulò antè pro fide interemptum : *Flavianus post mortem vivit, martyr pro nobis orat.* Et in VI. Synodo generali c. 7. ex Canonibus recensedi- tis (ut citat Bellarm. l. 1. de Sanct. beatitud. c. 19.) dicitur : *Solò Deò creatore adorato, invocet Christianus Sanctos, ut pro se intercedere apud Majestatem divinam dignentur.* Et in VII. Syno- do act. 6. in fine dicitur : *Cum timore Dei om- nia agamus, postulantes intercessionem incontami- nata Deiparæ, item SS. Angelorum, omniumque Sanctorum.* Plura antiqua Concilia citat Bellar- minus sup. c. 19. quibus adde Tridentinum in Decreto sup. cit.

Et Ratio. Denique probatur : quia Sancti in cælo possunt nos suis precibus juvare, idque mul- tò magis, quàm dum viverent in terris ; er- go licitè & utiliter invocantur.

24. *Sancti in cælo audiunt sive intelli- gunt preces ad se fufas.* Dices I. Sancti non intelligunt preces nostras. Nam (ut arguit Calvinus l. 3. Instit. cap. 20. §. 24.) *quis eò usque longas illis esse aures reve- lavit, quæ ad voces nostras porrigantur?* Resp. vel hoc est necessarium ad rectè & utiliter in- vocandum Sanctos ; & sic ex experientia, Ec- clesiæ fide, & aliis fundamentis, ex quibus manifestè convincitur invocationis utilitas, etiam manifestum est, Sanctos audire preces nostras ; vel id non est necessarium (prout sim- pliciter non esse, quidam contendunt) & tunc frustra fit ejusmodi argumentum ad convellendam invocationem Sanctorum. Quod ad rem attinet, saltem decentissimum est, ideo- què omnibus Fidelibus persuasum, quòd Sancti intelligant preces ad se fufas. Nec mi- rum, quòd revelante Deò hoc discant, sive in Verbo, sive extra Verbum ; cum etiam Sanc- tis adhuc in vita degentibus frequenter Deus absentia, immo cordium secreta manifestet. Maximè cum ad statum beatitudinis non mo- dicum pertineat, quòd Beati in cælo sciant, à quibus in terra invocentur. Dicit autem Gregorius l. 2. Moral. c. 3. *Quid de his quæ scien- da sunt, nesciunt, qui scientem omnia sciunt?* Ne- que ad hoc animæ beatæ indigent longis au- ribus, ut asininè arguit Calvinus. sup. nam au- res corporales non habent animæ Sanctorum. Et quamvis haberent, non indigerent : in cæ- lo enim erunt, & spiritualiter audient sive in- telligent, sicut Angeli Dei in cælo, quos intelligere preces nostras, easque Deo offerre,

patet ex Tobia 12. *Quando orabas (loquitur An- gelus) cum lachrymis, ego obtuli orationem tuam Domino.* Idem patet ex Apoc. 8. Et Luca 15. dicitur : *Gaudium erit coram angelis Dei super uno peccatore pœnitentiam agente.* Specialiter au- tem de hominibus colligitur ex Apoc. 5. ubi dicitur : *Viginti quatuor seniores* (per quos in- telliguntur Sancti, qui tunc erant in gloria) *cecidērunt coram agno habentes phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanc- torum.* Sanè non longioribus ibi auribus indi- gent Sancti, quàm Saulus, qui in terra con- vertendus audire potuit vocem Christi, in cælo juxta Calvinum existentis. Prout & po- tuit Stephanus lapidandus videre Jesum à dex- tris virtutis Dei in cælo. Cum itaque clarissi- mum sit, Deo id esse facile, ànnè sapientis est, præactò titulò arguere Sanctorum invo- cationem ab Ecclesia semper probatam, & non potius ex hoc inferre, quòd Deus non omittat conferre sanctis notitiam utili invoca- tioni opportunam?

Dices II. *Mortui nihil noverunt amplius, Ec- cles. 9. Abraham nescivit nos, & Israel ignoravit nos, Isaia 63.* Resp. Ecclesiasten videri loqui in persona impiorum, ut indicat contextus, & id quod subditur : *Nec habent ultra merce- dem.* Deinde etsi loqueretur ex propria sen- tentia, equidem certò certius est, etiam ipsis Hæreticis, mortuos saltem aliquid intelligere seu cognoscere.

Itaque sensus erit, quòd naturaliter non cog- noscant aut experiantur, quæ agunt viventes, sicut experiebantur, dum viverent : adeoque quòd tempore Ecclesiastæ sive veteris Testa- menti, quando necdum erat propalata via Sanctorum, neque datus ingressus in gloriam cælestem, Sancti adhuc in limbo detenti non scirent lege ordinariâ, quæ apud homines ge- rebantur. Quod proinde non rectè applicatur Sanctis in cælo jam Deum intuentibus.

Similiter potest intelligi locus Isaia (qui ipso Calvino teste Hæreticis non favet) quòd videlicet Abraham & Jacob naturaliter igno- rarent suos posteros viventes, dum adhuc de- tinerentur in limbo. Ideoque in veteri Testa- mento erat quidem in usu invocare sanctos An- gelos, utpote beatos ; non tamen sanctos ho- mines mortuos, sed Deum per ipsorum meri- ta : ut nec modò solent animæ in purgatorio invocari, etsi pro nobis in generali orent. Si- cut etiam patres in limbo orabant in genere pro necessitatibus suorum ; prout de Jeremia Propheta testatur Onias 2. Machab. 15. *Hic est qui multum orat pro populo, & universâ sanctâ civitate Dei.* Aliter cum Hieronymo dici po- test, Abrahamum & Jacob nescivisse poste- ros, id est, non agnovisse pro filiis, adeoque neglexisse, quia à Deo suo recesserant.

Dices III. Deus ipse est paratissimus nos audire. Resp. hoc non obstante Apostolus invocatur Sanctos adhuc secum in terris degen- tes ; & ipse Deus mittit amicos Job ad ipsum Job. Dico itaque Deum esse quidem paratissi- mum

25. *Quò sensu sapiens di- cat mortuos nil nōsse.*

Quò sensu isaia dicat Abraham & Jacob nescisse po- steros suos ;

26. *Cur invo- centur San- cti, cum Deus sit ad nos exan-*

adendam
paratissimam.

mum nos audire, dummodo rectè dispositi, convenientique modò & ordine petamus. Quid ni ergo timentes nostræ indispositioni & defectui conditionum validæ orationis, rectè confugiamus ad illos quos esse novimus charissimos Dei amicos ac familiares, quorum proinde desideria plurimùm valeant apud Regem cælestem, & potentia sint supplere inefficaciam precum nostrarum? Sicut etiam in humanis rectè impenditur amici intimi regis supplicatio, quò nostra certiùs exaudiatur. In hoc autem nulla diffidentia de bonitate, liberalitate, vel potentiâ Dei involvitur. Adde quòd dum Sancti invocantur, etiam rogetur Deus, à quo per merita Christi & Sanctorum speramus beneficia impetrare; sicut utique ab indigente beneficiò rogatur rex, quando nomine indigentis apud regem interpellat amicus familiaris.

27.
B. Virgini
debetur
cultus hyperdulia,
non latria.

DICO III. Si ullis Sanctis debeat cultus (quod jam contra Hæreticos ostendimus) evidentiſſimum est, deberi B. Virgini omnium Sanctorum excellentissimæ: & quidem sicut cæteris longè in sanctitate præminet (ut *disp. seq. q. 1. §. 2.* ostenditur) sic cultus ei major & excellentior debetur, qui hyperdulia dicitur. Præterea ob respectum ad Christum quem portavit & contigit, convenit ei veneratio: sicut spinæ coronæ & aliis reliquiis, quæ contigerunt corpus Christi. Denique ratione maternitatis Christi & Dei debetur ei hyperdulia singularis; cum infra Unionem hypostaticam sit ista dignitas materialiter maxima, cui tanta gratiarum plenitudo de congruo debebatur; non tamen cultus latriæ; quia illa perfectio non est increata vel divina. Notant autem Varii Deiparam nequidem latriâ respectivâ esse adorandam, saltem practicè loquendo, ratione Christi conjuncti aut repræsentati, secùs quàm res insensibiles: eò quòd ipsi competat secundum se propria adoratio, non autem creaturæ insensibili: ideoque creatura rationalis soleat se magis offerre per modum rei, quàm per modum signi, ut loquitur D. Bonav. 3. d. 9. art. 1. q. 2. ad 4.

28.
Sancti non
beatificati
possunt coli
& invocari
citra exhibitionem
cultus publici.

Cultus publicus
quasi
esse censetur.

Pro fine nota, Sanctos etiam non canonizatos posse privatim invocari & coli, appellari sancti, depingi. Similiter potest aliquis in die natali illorum peculiariter lætari, & Deo vacare in ipsorum memoriam: non potest tamen eis exhiberi publicus cultus, ut decernitur cap. 1. & 2. de Reliq. & venerat. Sanct. Dicitur autem publicus cultus non quòd exhibetur coram aliis, sed quòd nomine totius Ecclesiæ, & tamquam ab ea institutus exhibetur, ut ex Bellarmino l. 1. de Sanctis cap. 10. notat Sanchez To. 1. Summa lib. 2. cap. 43. n. 3. Unde non potest in Litiis Ecclesiæ aut divino officio etiam privatim recitato nominari aliquis non canonizatus, neque altare aut templum in titulum illius erigi, nec sacrificium in illius memoriam offerri, nec publicum de eo festum celebrari &c.

QUÆSTIO III.

De Cultu sacrarum Reliquiarum.

CULTUM sacris Reliquiis primùm negasse referuntur Eunomius & Vigilantius: quorum error tempore Constantini Copronymi ita invaluit, ut (teste Suidâ) sacrilegus ille Imperator sacras Reliquias conspurcari, & ubique deleri jussit. Cujus vestigiis non segniter inhærent Calvinistæ, ut eorum horribilia facta in Belgio & Gallia demonstrant. His consentiunt Lutherani & reliqui hujus temporis Hæretici, quatenus negant ullum religiosum cultum Reliquiis deberi. Sed veritas Catholica habet, eas esse venerandas. Probatur I. ex Exodi 13. ubi ossa Jacob & Joseph leguntur fuisse magno cum honore tractata & sepulta. Et 4. Regum 23. sanctus rex Josias destructis sepulchris eruit ossa, ut super altare idolorum combusta illud contaminarent; sed invento sancti Prophetæ sepulchrò illud reliquit intactum, prohibens ossa ipsius commoveri. Et intacta manserunt ossa illius cum ossibus Prophetæ, qui venerat de Samaria.

Probatur II. ex innumeris miraculis factis per Reliquias Sanctorum: quibus ostendit Deus se honorare Reliquias, & velle ut à nobis honorentur. 4. Regum 13. mortuus resurrexit ex contactu ossium Elisei Matth. 9. Emoriosa ex fiduciali attactu fimbriæ vestis Christi sanata est. Act. 19. sudaria & semicinctia Pauli languores curarunt, & spiritus malos abegerunt. Immo Act. 5. umbra Petri liberabat infirmos. Augustinus l. 22. de civit. cap. 8. testatur tot miracula per reliquias S. Stephani esse edita, ut illis enarrandis necesse foret multos libros scribere. Idem constat ex omnium ferè Nationum & ætatum scriptoribus. His accedunt miracula, quæ à Deo fiunt circa ipsas reliquias; ut quòd subinde servantur per longissimum tempus incorrupta, ac suave olentia Sanctorum corpora: quòd Deus latentia subinde revelet; ut ab hominibus honorentur; prout testatur Ambrosius sibi divinitus revelatum esse locum, in quo jacebant corpora SS. Gervasii & Protasii. Similia referunt Scriptores.

Probatur III. ex auctoritate & traditione Ecclesiæ, quæ constat: tum ex Nicæno II. act. 7. & ibidem act. 3. Reliquiæ vocantur salutares fontes, quibus Deus hominibus beneficia præstet: & ex Tridentino sess. 25. in Decreto de Invocat. Sanct. Tum ex honorificis reliquiarum translationibus factis ab initio nascentis Ecclesiæ, ut videri potest apud Bellarminum l. 2. cap. 3. & Suarez disp. 55. sect. 1. Tum ex erectione altarium cum impositione reliquiarum, & earumdem delatione in processionibus. Tum ex unanimi consensu Patrum, quorum evidentissima testimonia in magna copia videri possunt apud Bellarminum sup.

29.
Cultum SS. Reliquiarum post Non-nullos veteres respuunt recentiores Hæretici.

Amplectuntur Catholici,

Docti per Scripturâ.

30.
Et innumera miracula in Scriptura & Patrum monumentis relata.

31.
Per traditionem & auctoritatē Ecclesiæ, ex Conciliis.

Vetustâ praxi.

Patrum consensu.

sup. Nobis sufficiant verba Basilii in illud Ps. 115. Pretiosa in conspectu Domini &c. scribentis : Pro legis Judaicæ ritu, si qui moriebantur, horum morticina habebantur abominationi; nunc contra, mors si cuiquam irrogatur pro Christi nomine, pretiosa censetur reliquiæ ejus. Tunc si quis tangeret cadaver, immundus erat Nunc è diverso, Martyris ossa quisquis attigerit, ob gratiam corpori insidentem fit quodammodo sanctificationis particeps. Tum ex perpetuo usu Fidelium, qui Sanctorum reliquias semper in magna veneratione habuerunt, eas variè exornarunt, ad easdem peregrinationes instituerunt &c. ut ex Patribus & Scriptoribus etiam vetustissimis constat.

Et perpetuo
fidelium usu
manifestam.

Probatur IV. ratione: quia corpora Sanctorum, quæ fuerunt organa animæ ad opera pietatis, fuerunt organa Spiritus sancti ad miracula, & mundo conferenda beneficia, erunt confortia beatitudinis. Denique sunt aliquid maximè spectans ad Sanctos. Quare si res quascumque spectantes ad illum, quem singulariter reveremur, solemus reverenter tractare: absurdum sanè videri debet, id denegare rebus spectantibus ad Deum vel Sanctos, prout sunt præcipuè corpora Sanctorum, deinde etiam vestimenta & alia quæ ipsorum fuerunt. Confirmatur: quia (ut patet ex Apostolo ad Hebr. 9.) in tabernaculo primo, seu sancto sanctorum in arca fœderis pretiosissimâ sollicitè custodiebantur certæ reliquæ, scilicet urna aurea habens manna, & virga Aaron quæ fronderat, & tabulæ testamenti: quid minus autem habent ossa Sanctorum, instrumenta passionis sanguine martyrum tincta &c.

32.
Ac denique
per rationem.

Notandum autem ex scriptis vetustissimorum Patrum constare, etiam ipsorum tempore, adeoque ab exordio nascentis Ecclesiæ, non solum integra Sanctorum corpora seu cadavera (quæ principaliter nomine Reliquiarum censentur, velut quæ remanserunt de ipsis Sanctis apud nos) in omnigena veneratione fuisse habita, sed etiam exiguos pulveres, aut ossium particulas, capillos, sanguinis guttas &c. Audi Nazianzenum Orat. investivâ 1. in Julian. paulò ante med. de Martyribus dicentem: Quibus præclari honores & festa constituta, à quibus demones propelluntur & morbi curantur, quorum apparitiones & prædictiones, quorum vel sola corpora idem possunt quod anima sancta, sive manibus contrectentur, sive honorentur: quorum vel sola sanguinis gutta atque exigua passionis signa idem possunt quod corpora. Hac, non colis (redarguit S. Doctor Julianum Apostatam) sed contemnis &c. Immo & instrumenta passionis erant in veneratione. Unde lignum crucis per particulas sparsum est per universum orbem teste Cyrillò Jerosolymitano Catech. 13. Ejusque particulam ferreo crucis signo, item annulo inclusam & ad collum appensam gestabat S. Macrina, ut in vita ejusdem refert Gregorius Nyssenus. Et de vinculis S. Petri Apostoli ait August. Serm. 29. de Sanctis: Merito per omnes Christi Ecclesias aurò pretiosius ba-

33.
Ab antiquo
in veneratione
habita sunt non
solum integra
SS. corpora, sed &
exigua particula,
capilli, sanguinis
gutta, instrumen-
ta passionis,
vestimenta
&c.

betur ferrum illud pœnarium vinculorum. Vestimenta denique aut alia quæ Sancti attigerunt etiam in veneratione erant. Nam cathedram S. Jacobi Apostoli successores Episcopi Jerosolymitani permultum æstimarunt, teste Eusebio l. 7. Histor. Eccles. c. 15. Prout etiam S. Antonius in pretio habuit tunicam S. Pauli Eremitæ, & ipsius S. Antonii pallium S. Athanasius. Immo pulvis collectus de sepulchro martyrum pro munere & tamquam res magni pretii accipiebatur, teste Nysseno Orat. de S. Theodoro. Atque (ut refert Aug. l. 22. de Civit. cap. 8.) Hesperius acceperat ab amico suo terram sanctam de Jerosolymis allatam, ubi sepultus Christus die tertiâ resurrexit, eamque suspenderat in cubiculo, ne quid mali ipse pateretur.

Constat etiam ex tota antiquitate evidenter Sanctorum reliquiis similem cultum & venerationem fuisse exhibitam, qualis modò exhibetur. Custodiebantur enim corpora Sanctorum sollicitè in thecis seu arcis pretiosis, etiam aureis & argenteis; transferebantur honorificè cum processionibus, populiq; miro ac devoto confluxu, cum hymnis & canticis. Præterea Fideles ornabant reliquias sertis & floribus, cereos etiam fulgente sole coram eis accendebant, venerabantur easdem quotidianis hymnis & orationibus, offerebant & suspendebant in signum beneficii aut voti donaria etiam ex auro & argento, instituebant peregrinationes ad easdem etiam ex voto, osculabantur, amplexabantur, genuflexi aut cernui eas venerabantur, sudaria feretris aut thecis ipsive reliquiis admovebant, interdum non sinè miraculosa sanatione cæcitatis aliorumve defectuum.

Nihilominus falsissimum est, quod Hæretici Catholicis solent impingere, eos nimium reliquias invocare, aut divino cultu adorare: nemo enim Catholicus id facit, sed simpliciter reliquias veneratur velut sacra pignora hominum sanctorum cum Christo regnantium: & in ipsis reliquiis, aut (si simul cum ipsis Sanctis apprehendantur) cum reliquiis adorat ipsos Sanctos cultu dulciæ, & Sanctos invocat, non autem reliquias, quæ velut res inanimatæ nec preces intelligere, nec apud Deum possunt intercedere.

Objicitur I. Christus Luca 11. dixit Phariseis: Va vobis qui edificatis monumenta prophetarum, patres autem vestri occiderunt illos. Profectò testificamini, quòd consentitis operibus patrum vestrorum: quoniam ipsi quidem occiderunt eos, vos autem edificatis eorum sepulchra. Eadem reprehensio refertur Matth. 23. Resp. perperam hinc Hæreticos redarguere cultum reliquiarum: cum satis constet nec lege naturæ, nec Moysaicâ fuisse Judæis prohibitum ædificare aliis sepulchra, sed potius laude dignum. Unde reprehendit Christus Phariseos, quòd per hypocrisim, ut virtutem ostentent, ædificent & ornent sepulchra Prophetarum. Quòd autem hoc agendo dicantur testificari, se consentire illorum occisioni, respondent facta.

34.
Similis plane
cultus
olim SS. reliquiis
exhibetur, qui
modò.

35.
Calumnia
hæreticorum
retunduntur.

36.
Reprehensio
Phariseorum
sepulchra
Prophetarum
ædificantium
non faveat
Hæreticis.

facta. Verum omnino videtur Christus etiam intendere, quod hoc ipsum testificarentur ædificando sepulchra. Id autem sic est intelligendum, quod cum Pharizæi eadem facere molirentur contra Christum & Apostolos, quæ ipsorum majores fecerant contra Prophetas, ideo illa sepulchrorum ædificatio secundum morale & in ratione fundatum iudicium merito posset videri ab illis fieri, non in detestationem cædis, sed in ejusdem memoriam & approbationem, ac velut in applausum factorum, quasi fortiter gestorum ab eis, quos agnoscebant pro suis patribus, aut certè in factorum complementum, sicut ministri solent sepelire, quos eorum domini iniquè interficiunt: atque ita non formaliter, sed interpretatione quâdam consentiebant cædi Prophetarum. Hæc expositio videtur conformior textui & communi interpretationi sanctorum Patrum; quorum nemo sic explicat, ut errori Hæreticorum vel leviter faveat.

37.

Cur Deus
occultatum
voluerit
Moyse cor-
pus.

Objicitur II. Deus abscondit corpus Moyse *Deuteron. ult.* idque juxta Patres ne adoraretur: & propterea in *Canonica Juda* dicitur diabolus altercatus cum Michaële de Moyse corpore. Resp. fuisse occultatum, ne adoraretur tamquam idolum; cum populus Israëliticus nimis esset ad idololatriam proclivis. Quæ proclivitas non est in populo Christiano; à quo præterea Doctorum & Pastorum instructio satis removet idololatriæ periculum. Ratio autem cur hoc periculum potius foret in Israëlitis circa Moysem mortuum, quàm circa viventem, est, quod ipse dum viveret, jugiter iis ingereret unum Deum, cujus ipse esset servus. Post mortem verò recordati mirabilium quæ fecerat, facile fuissent prolapsi in cultum idololatricum defuncti seu corporis. Sicut serpentem æneum Moyse mortuò demum colere cœperunt, 4. Reg. 18. Immo & ipsum Moysem tandem pro Deo habuerunt illæ nationes, quæ in Arabia Peræa, Robom & Edom appellata, habitabant, teste *Epiphaniò Hæresi 55.*

38.

Explicatur
Concilium
Eliberita-
num statues
ne per diem
in cæmite-
rio accende-
rentur ce-
rei.

Objicitur III. *Canon 34. Concilii Eliberitani; Cereos per diem placuit in cæmeterio non incendi: inquietandi enim spiritus Sanctorum non sunt.* Resp. Concilium (quamquam non sit tantæ auctoritatis) justè id prohibuisse tunc temporis, quò Christiani adhuc passim degebant inter Gentiles, qui solebant animas defunctorum inquietare, id est, accensis cereis aliisque superstitionis modis evocare: sive solebant luminaria accendere circa sepulchra, existimantes defunctos inde juvari vel illuminari: adeoque periculum erat, ne Christiani in easdem superstitiones inciderent. Et apparenter hoc sensu non sanò à pluribus id fiebat, quod veluti Sanctorum spiritibus displicens, meritò illos inquietare dicitur: sicut dum quis de mortuis malè loquitur, dicere solemus: Sinamus mortuos quiescere. Vide *Baronium ad annum 351.* Alii existimant id fuisse prohibitum, quia fiebat nimio concur-

su & strepitu, sic ut spiritus Sanctorum, scilicet Clericorum, quibus sepulchrorum custodia erat commissa, inquietarentur in sua devotione. Alii denique intelligunt Spiritus Sanctorum, id est Christianorum, quorum plures ex praxi aliquorum præfatâ ac superstitioni pro tunc expositâ inquietabantur & offendeabantur.

Objici denique solet auctoritas *Hieronymi Tom. 2. adversus Vigilantium*, quasi ibi non probet ad sepulchra martyrum cereos accendi. Sed mens S. Doctoris est aperta. Cum enim *Vigilantius* per sarcasum objecisset *Hieronymo*, Catholicos magnum honorem Sanctis deferre, quos putant de vilissimis cereolis illustrari, respondet *Hieronymus*: *Confiteor zelum habent, sed non secundum scientiam*, si qui sint, qui hac opinione cereos accendunt. At si sanâ fide & intentione istud fiat, *Hieronymus* adeò non improbat, ut *Epist. ad Riparium* hunc usum adferat in confirmationem cultus Sanctorum. Immo eundem *adversus Vigilantium cap. 3.* dicit esse recipiendum: Nam (inquit) *& absque martyrum reliquiis per totas Orientis Ecclesias quando legendum est Evangelium accenduntur luminaria, jam sole rutilante, non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum.* Adde, & in signum, quod Christus ejusque evangelium sit vera lux, quæ illuminat mundum. Itaque Gentilium superstitione fugatâ rectè accendimus coram Sanctorum Reliquiis lumina in signum nostræ lætitiæ, & congratulationis, ipsiusque triumphi & gloriæ vitæque sempiternæ Sanctorum, non tamen eis in sacrificium offerimus; pariterque ad imitanda vestigia, spemque similem incitamus.

Fuitque mos accendendi de die lumina, non tantum lætitiæ, sed & religionis ergò etiam apud Judæos. Et quamvis à Gentilibus Ecclesia eum mutuasset, parum referret: cum indubiè Ecclesiæ licuerit, quæ apud Gentes supersticioso cultu impiè agerentur, eadem suo usu & institutione, sanoque ritu ad pietatem transferre, ut majori diaboli contumeliâ, quibus ipse coli voluerit, Christus cum Sanctis ab omnibus honoraretur. Sic enim & Gentilium ferias superstitionibus cumulas in festa & celebritates Martyrum laudabiliter esse conversas, & idolorum templa in Ecclesias, Deo in memoriam Sanctorum dicatas, esse commutata, rectè tradiderunt *Gregorius Thaumaturgus & Theodoretus*. Prout etiam in veræ religionis cultum cœperunt Christiani (quod olim supersticiosè Gentiles consueverant) Ecclesias Martyrum ornare frondibus. Et ob hoc à *Hieronymo* laudatur *Nepotianus Epist. 3.* quod illas Ecclesias diversis floribus, arborum ramis, vitiumque pampinis exornaret. Vide *Baronium ad annum Christi 58.*

Pro complemento hujus quæstionis notandum est non requiri approbationem ad reliquias privatim colendas, sed sufficere, quod ex testimonio fide digno aliisque signis pruden-

39.

Hieronymus non improbat, sed potius probat usum accendendi cereos ad sepulchra Martyrum.

Quare accendantur de die.

Ecclesia rectissime superstitiones gentilium in verum Dei & Sanctorum cultum transtulit.

40.

Quid requiratur ad reliquias

privatim
colendas.

denter judicentur esse veræ reliquiæ ; & tunc etiam posse coli absolute ac sine conditione. Præterea ad hoc non requiritur , ut sint alicujus Sancti canonizati , modò habeatur moralis certitudo , sive formetur prudens judicium de illius sanctitate. Immo non desunt Auctores (quamvis alii contradicant) qui existimant , posse ad ornatum includi cruci expositæ in altari reliquias non approbatas ; eò quòd tunc non videantur exponi venerationi , sed potius ipsa crux. Possunt etiam piè & licitè gestari ad collum juxta Doctores unanimiter , & communem usum fidelium ac piorum : quamquàm *Angelus V. Reliquia* contradicat ob *c. Corpora* , *De Consecr. d. 1. & l. Si necdum* 10. & *l. Nemo* 14. *C. de Religiosis & sumptibus funerum*. Verùm ibi non est sermo de hujusmodi portatione reliquiarum , sed *c. Corpora* (quod est Concilii Provincialis Moguntini) prohibetur fieri translationem corporum Sanctorum sine licentia saltem Episcopi. Et *l. Nemo* requiritur licentia Augusti ad transferendum corpus humanum. Estque sermo utrobique de corpore traditò perpetuæ sepulturæ , arg. *l. Si necdum* cit.

41.
Quid ad
colendas
publicè.

Quod attinet reliquias novas aut noviter inventas alicujus Sancti , antequam illæ exponantur publicæ venerationi fidelium in Ecclesia aut altari , debent recognosci & approbari ab Episcopo adhibitis in consilium Theologis & aliis piis viris ; in casu autem difficili aut occurrente quæstione graviori est expectanda sententia Concilii Provincialis. Sic decernit *Trid. sess. 25. in decreto de Relig. & invocat. Sanct.* Quod decretum juxta receptam doctrinam *Rodriguez* , *Sanchez* , *Zypai* , *Barbosa* & aliorum passim (etsi Nonnulli contradicant , & secus aliquando practicum sit , factum postea tolerante Sede Apostolicâ) intelligitur de reliquiis Sancti canonizati vel beatificati. Sic enim jus novum concordatur cum antiquo *Concilii Generalis Lateranensis* (cui *Tridentinum* per nullam clausulam derogat) quod refertur *cap. 2. de Reliq. & venerat. Sanct.* ubi exigitur approbatio summi Pontificis pro cultu reliquiarum denuò inventarum ; ut nempe hoc loquatur de Sancto non canonizato , *Tridentinum* verò de canonizato ; adeoque in *Tridentino* (quod cavet ibidem , ut nihil inconsulto Pontifice novum , aut in Ecclesia hæcenus inusitatum decernatur) nil novi fuerit concessum Episcopis , sed tantum modificatio in approbatione ab eis servanda præscribitur. Nisi quis malit , *Lateranense* agere quoque de reliquiis canonizatorum , sed dubiis ac noviter inventis ; *Tridentinum* verò etiam harum recognitionem committere Episcopis ; adeoque modificare jus antiquum , ut Nonnulli volunt.

42.
Reliquiæ le-
gitimè ap-
probatae
sunt absolu-
tè colendæ ,

Reliquiæ porrò debitè approbatæ possunt absolute coli. Idque verum est , etiam si diversis in locis perhibeantur esse corpora , capita , aut similes reliquiæ eorundem Sancto- rum. Nam equidem qui eas veneratur , non

errat in substantia , sed potius in singularitate materiæ , putans esse hujus Sancti , cum verè sint alterius , etiam verè Sancti. Quod fieri non rarè potest , sive quòd diversis in locis verè non sint corpora integra , sed diversæ tantum partes , sive quòd diversi Sancti sint ejusdem nominis , sive quòd reliquiæ Sanctorum , quæ è cryptis Romanis accipiuntur , & quorum nomen ignoratur , imponatur nomen simile per Pontificem , ob quod vulgò baptizatae dicuntur , & facilè tractu temporis nasci posset hujusmodi confusio præallegata.

Postremò observandum est Urbanum VIII. Anno 1625. die 13. Martii circa servos Dei nondum beatificatos vetuisse horum imagines cum laureolis aut radiis seu splendoribus , vel quodcumque aliud venerationem & cultum præ se ferens & indicans in oratoriis aut locis publicis seu privatis vel Ecclesiis apponi. Item nè ad horum sepulchra tabellæ atque imagines ex quacumque materia appendantur , scilicet stabiliter seu permanenter (ut postea idem Pontifex declaravit) neque lumina accendantur sine recognitione Ordinarii cum consilio Theologorum aliorumque piorum & doctorum virorum faciendâ , Sedi que Apostolicæ referendâ & probandâ , sine qua similiter inhibuit libros continentes eorundem gesta , miracula , revelationes , aliave beneficia tamquam horum intercessionibus obtenta. *Declarans tamen quod per superscripta præjudicare in aliquo non vult neque intendit iis , qui aut per communem Ecclesiæ consensum vel immemorabilem temporis cursum , aut per Patrum , virorumque sanctorum scripta , vel longissimi temporis scientiâ ac tolerantiam Sedis Apostolicæ vel Ordinarii coluntur* Et hinc quia Auctoritate Ordinarii ac tolerantiam Sedis Apostolicæ colebantur Reliquiæ Martyrum Gorcomiensium , Sacra Congregatio per sententiam definitivam declaravit Anno 1648. 27. Martii eas contineri inter casus à præfato Urbani VIII. decreto exceptos. Quoad praxim verò advertendum est , an in hoc vel illo loco vigeat præfatum decretum. Quare consulendam esse propriæ diocesis consuetudinem ab Ordinariis scitam & non reprobata , monet *Bassani in Supplem. V. Reliquia Sanctorum n. 10.*

43.
Quid circa
non beatifi-
catos decre-
verit Urba-
nus VIII.

Q U Æ S T I O IV.

De Cultu sacrarum imaginum.

D I C O I. Licitus est usus sacrarum imaginum : idque non tantum in locis privatis , sed etiam in publicis , præsertim in templis. Est de fide contra antiquiores & recentiores Hæreticos : Quamvis *Calvinus* permittat imagines in ædibus privatis ad historicam repræsentationem , *Lutherani* insuper ad ornatum templorum , & aliqui tempore VII. Synodi , ut habetur *act. 6. in fine* , ad excitandam memoriam exemplaris. Conclusio constat

44.
Licitus est
usus sacra-
rum imagi-
num , etiam
in Ecclesiis.

Prout Eccle-
ex

ita definitur ex VII. Synodo, præsertim act. 7. & Tridentino sess. 25. in decreto de invocat. Sanct. & ex perpetuo usu Fidelium & traditione Ecclesiæ.

Allegantur notabiles historia de imaginibus Christi.

Prima pars insuper probatur ex facto Christi, qui faciei suæ imaginem pallio impressam misit Abgaro seu Abagaro regi Edessæ, ut testantur *Stephanus & Adrianus Pontifices, Damascenus & alii multi*, eamque se vidisse asserit *Leo Lector* in VII. Synodo act. 5. Eadem Synodus refert & approbat historiam de Christi crucifixi imagine à Nicodemo depictâ, quam cum Judæi lanceâ perforassent, exivit sanguis & aqua. Item historiam de ænea statua, quam Christo erexerat mulier à fluxu sanguinis liberata. De qua *Eusebius* (qui eam vidit) refert lib. 7. hist. c. 14. ad pedes statuæ inusitatam quamdam herbæ speciem nasci solitam, quæ ubi accrescendo ænei vestitus fimbriam attigisset, morbi cujuscumque medicandi vim haberet. Eadem servata fuit usque ad tempora Juliani, qui eam dejecit, suamque ejus loco reposuit. Sed confestim ignis violentus de cælo delapsus statuam Juliani circa pectus persecuit, caputque in terram dejecit, ut ex *Nicephoro & Zozomeno* refert *Baronius* ad annum 362. Præterea est Christiana traditio (de qua *Baronius* ad annum Christi 34.) sudarium à Berenice (aliàs Veronicâ) admotum faciei Domini sanguine & sputis aspersæ, ejusdem effigiem in se retinuisse; quod etiamnum Romæ asservatur. Denique (ut plura alia omitam) est antiqua & communis traditio (cujus meminerunt *Nicephorus, Damascenus & D. Thomas*) imagines Christi & Deiparæ fuisse à S. Luca depictas. Plurima Patrum testimonia citantur in VII. Synodo act. 4.

45. Ad quid deserviant imaginum usus.

Ratio est: quia quod pingantur vel sculptantur imagines sacræ, nil mali involvit; multum autem boni inde oritur: cum imagines renovent memoriam Christi & Sanctorum, excitentque frequenter ad bona desideria, sicut repræsentationes malarum rerum excitant ad malum. Deinde sicut proponere vitam Christi aut Sanctorum impressam in libris nemo improbat; cur similiter non rectè proponatur impressa in figuris? Nam (ut ait *Gregorius Magnus* l. 9. Epist. 9.) quod legentibus scriptura, hoc idiotis præstat pictura cernentibus. Confirmatur: quia non inutiliter pinguntur hominum insigniorum imagines; cum eas depingi curent ipsi adversarii; quia hoc cedit in honorem ipsorum, & ab ipsis descendendum ac amicorum, estque cernentibus stimulus ad virtutem & imitationem: cur ergo inutile sit depingere imagines sacræ?

46. Imagines fuerunt et jam primis quingentis annis in Ecclesiis posita.

Secundam Conclusionis partem negat specialiter *Calvinus*, eò quod putet primis quingentis annis non fuisse imagines in templis Christianorum. Sed gravissimè errat; ut patet ex actis Sylvestri & Constantini, multisque Patribus ac Historicis, quos vide apud *Vasquez* disp. 105. cap. 1. & *Bellarminum* lib. 2. de Sanctis cap. 9. Sanè cum utilis sit imaginum usus ad excitandam memoriam Christi

& Sanctorum desideria; ubi potius id quam in templis fieri congruit? Immo etiam si totâ retrò antiquitate id usitatum non fuisset (prout tamen usitatum fuisse est manifestum) quid vetaret, quò minùs Ecclesia eadem semper auctoritate pollens idem noviter statueret velut ex pediens ad pietatem?

A Conclusionem nimis temerè exceperunt *Durandus & Abulensis* imagines Dei & SS. Trinitatis. Quàmvis enim nullatenus possit fieri imago repræsentans Deum ut in se est; quod evidens ratio ex divinæ essentiae spiritualitate desumpta demonstrat, & fatentur omnes Catholici cum *Isaia* cap. 40. Certissimè tamen fieri potest imago, quæ Deum sive Trinitatem repræsentet tropicè seu emblematicè. Quod apertè supponit *Tridentinum* sup. dicens: *Doceatur populus non propterea divinitatem figurari, quasi corporeis oculis conspici, vel coloribus aut figuris exprimi possit.* Accedit usus totius Ecclesiæ Romanæ. Ecclesia quoque Nolana jam à temporibus S. Paulini habebat imaginem SS. Trinitatis, in qua Christus in carne, vox Patris de cælo, & Spiritus sanctus instar columbæ erat depictus. Sub qua specie Spiritum sanctum antiquitus depingi solitum, Ecclesiâ probante patet ex VII. Synodo act. 5. Denique ipsa Scriptura per tropum Deo attribuit membra; quid ni similiter pictor? Præterea refert ipsa Deum sub specie visibili quandoque apparuisse; quid ni ergo sic possit repræsentari à pictore? Sic enim etiam Christus per tropum & emblematicè repræsentatur, dum depingitur in figura agni. Cujusmodi pictura seu repræsentatio recipitur in VI. Synodo, ut testatur, & ad probandas sacras imagines adducit *Adrianus Papa Epist. ad Tharasium*, quæ lecta & probata fuit in VII. Synodo act. 2. Denique ab *Alexandro VIII.* damnata est hæc propositio 25. inter 31. *Dei patris Simulacrum nefas est Christiano in templo collocare.*

Idem omnino certum est de imaginibus Angelorum, quas approbat *Synodus VII.* act. 2. & 5. & usus Ecclesiæ universalis ab antiquo approbavit; cum etiam fuerint positæ in Basilica Lateranensi à Sylvestro & Constantino, ut ex actis eorundem constat; quæ authentica sunt, immo firmata auctoritate *Adriani Papa* in Epist. ad Constantinum & Irene, quæ refertur & approbatur in VII. Synodo Generali act. 2. Adde, quod in templo Salomonis fuerint imagines Angelorum, scilicet Cherubim. Denique Angeli sæpè apparuerunt in specie sensibili; quid ni ergo in simili specie exprimi possint emblematicè per pictorem? Pinguntur proinde in specie humana; in qua scilicet apparere solent. Pinguntur juvenes, ut denotetur æterna & numquam marcescens vita. Cum alis, ut significetur ipsos esse Dei ministros & nuntios, mandata celerrimè exequentes. Pinguntur denique in vestimentis albis seu candidis ac splendidis, ut significetur innocentia, integritas & puritas naturalis, nec non gloria eorundem.

47.

Certum est licitas esse imagines Dei & SS. Trinitatis.

Item Christus si in figura Agni.

48.

Nec non SS. Angelorum.

Obji-

49. Objicitur I. illud *Exod. 20. Non facies tibi sculptile, neque omnem similitudinem, quæ est in calo desuper, & quæ in terra deorsum &c.* Quod præceptum iteratur *Deuter. 5.* Resp. hoc esse ipsis Hæreticis æquè explicandum: quandoquidem *Exodi 25.* præceperit ipse Deus imagines Cherubim poni super arcam, & *Numer. 21.* fieri serpentem æneum, & *3. Regum 6. & 7.* alias imagines Cherubim, boum, leonum &c. Immo ipsi Hæretici in ædibus suis habent imagines.

Hæreticis non faret præceptum Decalogi vetans sculptile.

Vipote non vetans illud fieri, sed instar idoli adorari.

Aut si quid amplius inhibuerit Iudæis, nunc tamquam ceremoniale cessavit.

50.

Explicatur Canon Concilii Eliberitani.

Dico itaque cum *Augustino* & aliis Deum verosimilius non absolute prohibuisse Judæis imagines, sed idola. Unde *ly sculptile* Septuaginta verterunt, idolum. Quando autem dicitur: *neque omnem similitudinem*, supple tibi facies; ut sit alius Deus coram me. Nam subditur: *Non adorabis ea neque coles*, id est, ut *Septuaginta* expresse-
runt, *non coles latriâ*. Et ratio subjungitur: *Ego sum Dominus*, scilicet solus, quod conjungendum est cum præcedentibus, ut fiat unum præceptum, ne sint plura quàm decem in Decalogo. Tametsi *Vasquez* & quidam alii velint in veteri Testamento Deum præcepto cæremoniali (quod jam cessavit, adeoque Hæreticis prodesse nequit) prohibuisse Judæis ad idololatriam nimis proclivibus omnes imagines, præsertim Dei, quæ essent factæ modò accommodatò ad adorandum. Potius tamen Judæi omnes hujusmodi statuas sunt abominati excessu superstitionis, quàm ex vera legis intelligentia: nam (ut refertur) etiam imagines, quæ erant tantum ornamenta signorum bellicorum, detestabantur tamquam illicitas.

Objicitur II. *Canon 36. Concilii Eliberitani: Placuit picturas in Ecclesia esse non debere, ne quod colitur & adoratur, in parietibus depingatur.* Resp. Concilium fuisse provinciale novemdecim tantum Episcoporum, & parvæ auctoritatis, nec approbatum ab Ecclesia. Deinde canon à quibusdam putatur supposititius: ad quod stabiliendum plures conjecturas adfert *Baronius ad annum 57.* Insuper facile explicari potest, quòd supponat potius usum & cultum imaginum, quàm improbet; ut ex ratione quam allegat, colligitur. Unde prohibet solum, ne depingantur in parietibus Ecclesiæ, vel quia nimis facile fædantur, ut subinde monstrosæ appareant, adeoque nauseam potius quàm affectum venerationis pariant (quod etiam hodie in nonnullis picturis seu imaginibus sacris diversis in locis contingit) vel quia sævientibus adhuc tyrannis sæpè necessarium erat occultare sacras imagines; quod tunc fieri non potuisset, adeoque fuissent ludibrio Gentilium expositæ.

Locus Epiphani (supposititius).

Objicitur III. *Epiphanius Epist. ad Ioannem Ierosolymitanum*, ubi ait, se, cùm invenisset velum pendere ante fores templi habens depictam imaginem quasi Christi vel alterius Sancti, rupisse velum, ne penderet imago hominis in Ecclesia Dei. Resp. hæc verba fuisse ab Hæreticis epistolæ adjecta, ut rectè ostendit, allegatis novem conjecturis, *Bellarminus Herincx Sum. Theol. Pars IV.*

lib. 2. de Sanct. c. 9. & alii. Unde nec sunt allata ab *Iconomachis* contra Catholicos tempore VII. Synodi. Deinde etsi essent verba *Epiphani* (ut Quidam putant) explicari possent, non de vera imagine Christi & Sancti. sed alius hominis profani, quæ pendebat præforibus Ecclesiæ, quasi fuisset Christi aut alterius Sancti, ut ipsa verba indicant.

Qui nihilominus explicationem patitur.

Dico II. Sacræ imagines sunt venerandæ. Est contra *Iconomachos* definitum in *Concilio Romano* sub *Gregorio III.* In VII. Synodo Generali & pluribus aliis Conciliis. Quibus adde *Florentinum* & *Tridentinum in decreto citato.* Est etiam contra Hæreticos nostri temporis.

51. Sacra imagines sunt veneranda.

Probatur I. ex Scriptura ex qua constat arcam fæderis à Judæis fuisse honoratam, seu Deum in arca, uti nunc honoratur in imagine: arcam enim constituebant in Sancto Sanctorum, coram ea accendebant lucernas *Exodi 27. & 40.* coram ea prostrati orabant Deum, & petebant ab eo beneficia *Iosue 7.* ipsamque summa cum pompa & veneratione de loco in locum transtulerunt *2. Regum 6. & 3. Regum 8.*

Probatur II. Pluribus Patrum testimoniis, quæ vide in VII. Synodo & apud *Bellarminum lib. 2. de Sanct. cap. 12.* Tertiò ex antiquissimo usu Ecclesiæ & Fidelium. Quartò ex infinitis in hunc usque diem miraculis; quorum varia in comprobationem cultus imaginum facta refert VII. Synodus act. 4. & 5. Accedunt gravissimæ pœnæ, quibus Deus *Iconoclastas* seu confractores sacrarum imaginum & contemptores punivit, ut videre est apud *Bellarminum sup. & alios.*

Denique probatur ratione: quia prototypa sacrarum imaginum sunt colenda: ergo & ipsæ imagines; harum enim cultus cedit in honorem prototyporum: cùm ea sit imaginum natura, ut quod ipsis deferatur, prototypis deferatur. Quemadmodum omnium judiciorum & sensu cultus civilis exhibitus imaginibus seu statuis regum & principum cedit in honorem eorundem: qui sibi honorificum existimant statuas sibi erigi, easque seu potius se in eis honorari: existimantque sibi irrogari injuriam, si malè tractentur eorum imagines seu statux, ut optimè *Ambrosius Serm. 10. in Psal. 118.*

Objiciunt Hæretici I. aliqua Concilia, seu potius *Iconomachorum* conciliabula illegitima, ab Ecclesia Dei reprobata, adeoque nullius auctoritatis; ut patet apud *Bellarminum sup. c. 14.*

52. Objiciunt Hæretici quædam Conciliabula illegitima.

Objiciunt II. *Concilium Francofordiense*, quod repugnante (ut ipsi Hæretici fatentur, signanter Centuriatores) cum suis Legatis Pontifice damnavit II. Synodum Nicænam, sive VII. Synodum, in qua cultus sacrarum imaginum erat stabilitus. Resp. Concilium istud tantum fuisse provinciale, hac in parte (quæ non extat, nisi ex editione Hæreticorum, & de qua proinde non constat) non approbatum à Pontifice Adriano, qui paucis ante annis præsatam generalem Synodum Nicænam confirmaverat, fuit eate-

Concilium Francofordiense, si quid contra VII. Synodum decreverit, non fuit eatenus pro-

batum ab
Ecclesia.
Quidam
dicunt illud
errasse in
facto.

Alii dam-
nasse Pseu-
do-synodum
septimam.

Verius est
errorem esse
in narratio-
ne Histori-
corum.

penes quem tamen ultimum controversiarum
judicium residere ipsum *Concilium Francofor-
diense* declaravit. Alii dicunt hoc Concilium
errasse in facto, quod existimaverit Synodum
Nicænam definivisse imaginibus deberi cul-
tum latriæ. Sed quomodo hic error potuit
cadere in 300. Episcopos præsentibus Lega-
tis ipsius Adriani Papæ, qui dictam Synodum
confirmaverat? Alii dicunt damnasse Pseudo-
synodum VII. scilicet *Conciliabulum Icono-
machorum* Constantinopoli celebratum; eò
quod Synodus à *Concilio Francofordiensi* dam-
nata dicatur Constantinopoli celebrata in præ-
fatione Librorum Carolinorum, ex quibus
fundamentum hujus objectionis desumitur.
Sed ex iisdem libris satis colligitur, in eisdem
agi de Synodo Nicæna (cujus varia acta re-
censentur) celebratâ sub Constantino & Ire-
ne, ideoque potuit aliud per errorem irrep-
sisse dictæ præfationi. Alii denique non im-
merito censent, errasse varios Historicos,
sumptâ occasione erroris, tum ex Libris Ca-
rolinis, qui quidem non sunt Caroli magni,
sed cujusdam Hæretici; suntque editi ante 100.
annos sine nomine typographi aut loci: tum
ex præfatione eorundem valde incondita &
Barbara, in qua fit mentio *Eckii & Alphonfi à
Castro*: ut proinde in *Concilio Francofordiensi*
nil contra imagines, sed potius pro illis actum
sit. Vide *Layman lib. 4. tit. 7. cap. 5. num. 5. &
seqq. Bellarminum sup. & alios.*

53.
Calumniis
de idolola-
tria occur-
ritur per
verba Tri-
dentini.

Objiciunt III. varias calumnias idolola-
triæ &c. quæ nullam habent apparentiam. Iis
egregiè occurrit *Tridentinum sup.* dicens, *Ima-
gines Christi, Deiparæ Virginis & aliorum San-
ctorum, in templis præsertim, habendas & reti-
nendas, eisque debitum honorem & venerationem
impertiendam; non quod credatur inesse aliqua in
iis divinitas, vel virtus, propter quam sint colen-
dæ, vel quod ab eis sit aliquid petendum, vel quod
fiducia in imaginibus sit figenda; veluti olim fiebat
à Gentibus, quæ in idolis spem suam collocabant, sed
quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad pro-
typa, quæ illa representant: ita ut per imagines,
quas osculamur, & coram quibus caput aperimus &
procumbimus, Christum adoremus, & Sanctos, quo-
rum illa similitudinem gerunt, veneremur: id quod
Conciliorum, præsertim vero II. Nicænæ Synodi
decretis contra imaginum oppugnatores est sancitum.*

54.
Imaginibus
ratione ma-
teria nulla
veneratio
debetur.
Neq; iisdem
tamquam
objectis pri-
mariis ado-
ratio.

Ex quibus verbis constat nullum deberi
imaginibus honorem ratione materiæ sive ar-
tefacti. Deinde ipsæ consideratæ tamquam ob-
jectum primum cultus, possunt quidem in-
terius à nobis honorari, quatenus imagines
sunt Dei & Sanctorum, & reverenter tractari
hòc nomine: quia reverà ut imagines sunt,
etiam dignæ sunt quæ sic tractentur, ob res-
pectum suorum prototyporum. Quò modò
etiam verba Evangeliorum seu litteræ sacræ
sunt in veneratione habendæ. Non possumus
tamen imagines eatenus adorare, aut nos illis
tamquam dignioribus submittere, nisi ex er-
rore: cum ut sic sint longè minùs excellen-
tes, quàm nos.

Imagines itaque tantum adorantur secun-
dario, & adoratione respectivâ, quatenus con-
siderantur simul cum prototypo. Idque tri-
pliciter. Primò & facilè, ut actus externi ado-
rationis physicè quidem fiant circa imagines,
animus tamen internus tantum intendat ho-
norare ipsum exemplar, quod faciendo illos
actus æquè honoraret, etsi inde non sequere-
tor honor imaginis, sed folius exemplaris.
Consonat *Tridentinum supra*; & favet vetus
Distichon:

*Effigiem Christi, cum transis, pronus
adora:*

*Non tamen effigiem, sed quod designat
honora.*

Secundò, ut adoratio tendat primariò qui-
dem in ipsum prototypum, secundariò autem
in imaginem tamquam quid conjunctum pro-
typo: sicut in cultu Eucharistiæ primariò
adoratur Christus ejusque divinitas, secunda-
riò adorantur species sacramentales tamquam
signa Christum continentia.

Tertiò, ut imago substituatur locò exem-
plaris: sicut voces substituuntur pro rebus sig-
nificatis, ac de vocibus prædicatur id quod
solis rebus convenit. Hòc modò: ut quàm-
vis actus externus physicè fiat circa imagines,
moraliter tamen adoretur verè ipsum exem-
plar. Atque ita commodissimè explicatur
(quod alioquin non tam facilè) quomodo
osculamur imaginem Christi, alloquamur eam,
petamus ab illa auxilium cum omni reveren-
tia, vocemus illam Dominum, Salvatorem &c.
Consonat etiam *Tridentinum sup.* Quod si hic
modus adorationis non sit facilis simplicibus,
ii bene adorabunt, si actiones externas faciant,
quas alii boni Christiani communiter faciunt,
credentes quod ille modus agendi placeat
Deo, & cedat in honorem ipsius ac Sanctorum.
Et his modis imago adoratur per accidens
eòdem cultu quò prototypum, videlicet ima-
go Dei vel Christi latriâ, beatæ Virginis hy-
perduliâ, aliorum Sanctorum duliâ: quàmvis
imaginibus ut sic & secundum se tantum de-
beatur simplex veneratio.

Hinc colligitur I. quid dicendum sit de cul-
tu crucis: non solum enim crux, in qua Chri-
stus pependit, sed etiam aliæ ipsam repræsen-
tantes sunt colendæ, aut etiam adorandæ eò
modò, quò imagines Christi. Insuper ratione
contactus corporis Christi crux in qua pepen-
dit, omnesque particule ejusdem crucis sunt
venerandæ tamquam reliquiæ sacræ: quem-
admodum & spinea corona, clavi, lancea &c.

Colligitur II. quid dicendum sit de nomi-
ne JESU & B. Virginis: nam ei considerato se-
cundum se debetur simplex veneratio, utpote
ordinato ad sacrum usum, & significationem
rei sacræ. Ideoque irreverenter illud nomi-
nans seu tractans peccaret contra Religionem.
Unde S. Franciscus in suo testamento ait: *San-
ctissima nomina ejus & verba scripta ubicunque
invenero in locis illicitis, volo colligere, & rogo
quod colligantur, & in loco honesto collocentur.*

55.
Adorantur
secundariò
simul cum
prototypis,
idque tri-
pliciter.
Primus mo-
dus.

Secundus
modus.

56.
Tertius mo-
dus.

57.
Qualis de-
beatur cul-
tus Sanctæ
Cruci.

58.
Item SS. no-
minis Jesu &
Mariæ.

Si

Si autem objectum venerationis statuatur nomen simul cum ipso significato, debetur adoratio. Et hoc modo S. Bernardinus nominis Jesu præco inclytus hoc sacratissimum nomen tabellis insculptum, formâ, quâ hodie depingi solet, populo venerandum atque etiam adorandum proponere solebat, quo arctius amor & reverentia hujus sacratissimi nominis Fidelibus infingeretur. Quare à quibusdam æmulis ex invidia accusatus coram Martino V. & postea iterum coram Eugenio IV. gloriosam semper victoriam reportavit, de quo Waddingus in Annalibus Minorum ad annum Christi 1420. 1427. & 1432.

59. Prædictis non obstat I. Quod Crux & reliqua passionis instrumenta dolorem & mortem ignominiosam Christo attulerint. Nam etiam attulerunt ei gloriosissimam victoriam generis-que humani redemptionem; & eatenus meritò sunt nobis omnibus in summo pretio & honore. Quemadmodum etiam in pretio esset filiis instrumentum, quò parens injustè occisus esset pro salute reipublicæ, quam morte suâ peperisset. Quàmvis crux Christi meditata meritò quoque generet odium peccatorum & abominationem iniquarum causarum passionis Christi.

Non obstat II. quòd indè sequi videatur etiam labia Judæ & manum percutientis Christi alapâ esse veneranda: nam ad hoc opus foret, ut prædicta ex contactu Christi quamdam sanctitatem participassent: quam tamen veluti instrumenta animata peccati, per contactum ex parte sua noxium, non participarunt; sicut instrumenta inanimata. Deinde si honos eis exhiberetur, censeretur exhiberi ipsis hominibus sceleratis, quorum sunt partes. Denique non desunt, qui seclusis secludendis, ex natura rei fateantur id posse fieri, præcisè scilicet considerando contactum Christi; etsi non sit facilè practicandum ob scandalum, ac indecentiam, vix separabilem, præsertim in publica adoratione.

Non obstat denique, quòd (ut apparet) pariter omnes clavi & lanceæ, uti omnes cruces possent coli. Nam id non sequitur, eò quòd non sint imagines Crucifixi, nec ut tales formetur, sicut sunt cruces etiam distinctæ ab ea in qua Christus pependit. Quòd si formarentur clavi, lancea &c. Simul (ut interdum solent) cum cruce, consequenter simul cum ea honorarentur tamquam Christum representantes.

60. An labia Iudæ ob contactum Christi forent veneranda.

Discrimen inter crucē & alia passionis instrumenta.

DISPUTATIO QUARTA.

De Præcipuis Mysteriis vite Christi.

CUM uti fidei, sic Theologiæ Christianæ, objecti pars non infima neque exigua sit Christus, ejusque multiplex actio, meritò Theologus Christianus exemplò Doctoris Angelici, pertractatis iis, quæ Incarnationem Verbi concernunt, agit de ejusdem Oeconomîâ, seu illis quæ Verbum in carne & secundum carnem agere & pati dignatum est. Accedente eò, quòd hâc ratione pariter elucidetur Symbolum Apostolorum, quâ Filium Dei incarnatum respicit. Quòd etiam hâc occasione variæ difficultates ex Evangelico textu subortæ declarentur. Quòd denique vita Jesu velut absque omni defectu perfectissima, rectissimè mores instruat: velut à caducorum ambitu alienissima, mentem summè ab iis elonget: velut passionibus & miseriis patientissimè toleratis abundans, animum contra adversantia fortificet: Denique velut charitate redundans, cor reciprocae charitatis dulcedine inebriet, ut in hac lachrymarum valle suavius alibi divina dulcedo nequeat degustari. Strictim tamen & summarie præcipua solum capita recensebimus, brevitati studentes.

QUÆSTIO I.

De Sanctissima Matre Christi.

PRIMUM QUAM de vita Christi Domini agatur, opportunum videtur præmittere ea, quæ Matrem illius concernunt, & ad gloriam Herincx Sum. Theol. Pars IV.

ortumque etiam Filii elucidandum conducunt: præsertim cum alibi non sit locus æquè vel magis opportunus.

§. I.

De Ortu & Genealogia SS. Deiparæ.

CERTUM in primis est B. Virginem conceptam esse ex piis parentibus Joachim (qui & Heli seu Eliachim) & Anna sterili, idque modò ordinariò; ut proinde ipsa sit filia naturalis Adæ instar cæterorum hominum, adeoque ex modo ipso seu vi conceptionis non fuerit immunis à contractione culpæ originalis, sive etiam contractionis debitò (prout Christus fuit immunis) sed per privilegium singulare; de quo actum est p. 2. Tr. 2. disp. 6. quæst. 4. Cujus quidem privilegii virginæi affirmandi fervor adeò insedit animis Fidelium etiam in Belgio, ut in festo Immaculatae Conceptionis proximè elapso anni 1659. Archiepiscopus Mechliniensis & alii Status Brabantiae in Capella Hispanorum apud PP. Prædicatores Bruxellæ solemnem ejus propugnandæ promissionem Deo & Deiparæ fecerint. Quod dein similiter præstitit ibidem universus clerus tam sæcularis quàm regularis diebus subsequentibus ordine singulis præfixò cum ingenti populi concursu & applausu.

Deinde certum est B. Virginem ortum duxisse ex tribu Iuda ac familia David; prout ex

I. B. Virgo ex Joachim & Anna sterili modò ordinariò progenerita, ab originali exempta per privilegium.

Cujus defendendi votū recen- ter à primatibus Brabantia, clero & religiosis ordinibus Bruxella emissū est.

2.

Prodiit ex tribu Iuda.

Scriptura eſt manifeſtum, quæ Filium Virginis Chriſtum vocat filium David *Matth. 1. Luca 1. & 2.* & factum ex ſemine David *ad Rom. 1.* Et *Iſaiæ 11.* dicitur: *Egredietur virga (ſcilicet Mater Dei) de radice Jeſſe, & ſos (ſcilicet Filius Mariæ) de radice ejus aſcendet.* Quod ita interpretatur *Hieronymus* & alii Patres.

Secundum
lineam pa-
ternam.

Cumque tam conſtanter & ſimpliciter id aſſerat Scriptura, indubitatum ſimiliter eſſe debet, & docent communiter Patres ac Doctores cum *Aug. 1. 2. de conſenſu Evangelistæ. c. 2.* Beatam Virginem eſſe ex David ſecundum lineam paternam. Id ipſum confirmatur ex eo, quod evidenter Apoſtolus *ad Hebr. 7.* loquens de linea paterna, de Chriſto dicat: *Manifeſtum eſt enim, quod ex Iuda ortus ſit Dominus noſter.* Id namque allegat, ut oſtendat ipſum eſſe ſacerdotem, non ſecundum ordinem Levi aut Aaron; utique ineptè, ſi de linea materna eſſet ſermo: cum hoc enim optimè conſiſtere potuiſſet Chriſtum ſecundum lineam paternam eſſe de tribu Levi. Nihilominus B. Virgo habuit cognationem cum tribu Levi; nam *Elisabeth*, de filiabus Aaron, vocatur ejus cognata. Quod fieri potuit, ſive quia aliqua ex progenitricibus *Elisabeth* fuerit de familia David, ſive quia aliqua ex progenitricibus *Deiparæ* fuerit ex tribu Levi. Communior verò Patrum & Doctorum ſententia eſt, etiam B. Virginem, adeoque Chriſtum aliqua ex parte duxiſſe originem ex tribu ſacerdotali ſeu Leviticâ.

Habens ta-
men cognat-
ionem cum
tribu ſacer-
dotali.

3. Quæ S.
Matthæus
generationē
Chriſti ex
David oſ-
tenſurus,
rectè id fe-
cerit texen-
do genealo-
giā Joſeph.

Sed difficultas eſt, quomodo *Matthæus c. 1.* rectè ſit executus intentum ſuum, texendi ſcilicet genealogiam Chriſti; cum ad hunc non pertineat genealogia Joſeph (quam proſequitur) ſed Mariæ? Reſp. quod Evangelista ſequutus morem ordinarium texendi genealogiam per viros ſatiſfecerit ſuo intento, eò quod monſtratâ genealogiâ Joſeph ſatis conſtaret Mariam ejus ſponſam & conſequenter Chriſtū eſſe de eadem tribu & familia David. Quamvis enim fuerit apud Judæos uſitatum viris etiam juſtis accipere interdum uxores de alia tribu, quando tamen filia erat hæres, ſeu carens fratribus (quod tamquam notum ſupponit Evangelista de B. Virgine) debebat nubere viro, non ſolum de eadem tribu (quod non ſufficiſſet intento Evangelistæ) ſed etiam de eadem familia, ſeu cognato ejusdem tribus; idque vi legis *Numer. ult.* quam *Hebraus* ita expreſſit: *Omnis filia hæreditans hæreditatem*, id eſt, hæres patris propter defectum fratrum, *uni de familia tribus patris ſui erit in uxorem*; idque (ut *ſ. 8.* additur) *ut hæreditas permaneat in familiis*; ſecundum quas, & non ſolum ſecundum genericas tribus diſtributio hæreditatum erat facta. Ac proinde, oſtenſo quod Joſeph ſit de familia David, ſatis conſtare poterit, Chriſtum eſſe quoque de eadem familia; quod erat intentum Evangelistæ.

4. Sunt porro Nonnulli (inter quos noſter *Gallinus, Ianſenius, Suarez*) cenſentes *Deiparam*, adeoque Chriſtum deſcendere ex David per Nathan (non Prophetam illum qui incre-

pavit David, ſed alterum Davidis filium ex *Bethſabee* genitum) idque ob genealogiam, quam per Nathan texit *Lucas cap. 3.* quamque ſic incipit: *Jeſus ut putabatur, filius Joſeph, qui fuit Heli*, id eſt, Joachim, mediante ſcilicet *Deipara*; ut proinde relativum *qui* non afficiat Joſephum, ſed Jeſum, adeoque *Lucas* non texit genealogiâ Joſeph, ſed Jeſu & Mariæ.

Nonnulli
dixerunt.

Sed obſtat communis conſenſus veterum Patrum & Scholaſticorum, nec non Interpretum, cenſentium promiſſiones factas Davidi de Chriſto naſcituro eſſe impletas per *Salomonem*. Quod etiam ſignificat Scriptura *2. Reg. 7. ſ. 12. & Pſal. 131. ſ. 11.* ubi ad litteram eſt ſermo de *Salomone*, ſecundum allegoriam verò de Chriſto. Deinde incongruè *Matthæus* alioquin deſcripſiſſet generationem Chriſti & Mariæ per genealogiam Joſeph, utpote diſtantis plus quam viginti generationibus à genealogia Mariæ. Præterea relativum *qui* haud aptè Chriſtum ſed Joſephum (de quo immediatè erat ſermo) reſpicit, *qui* nempe fuit *Heli*, ſubintellige filius; uti ſubintelligitur ſemper in ſequentibus: cum tamen Chriſtus non filius, ſed nepos fuerit *Heli* vel Joachim. Et conſonat textus Syriacus, ibi: *ut putabatur filius Joſeph, filii Heli, filii Matath, filii Levi &c.*

At per Sa-
lomonem
deſcendere
oſtenditur.

Nec dici poteſt relativum *qui* afficere Joſeph, eumque appellari filium, id eſt, generum *Heli* ſeu *Ioachimi*, utpote patris Mariæ uxoris Joſeph. Nam id repugnat apertiſſimo cæterorum verborum textui, remque involvit obſcuræ æquivocationi vocis *filius*. Quare dicendum cum Patribus paſſim, *Heli* non ſignificare ibi patrem B. Virginis, ſed alium, fratrem videlicet *Iacob* patris naturalis Joſeph. *Iacob* enim deſuncto *Heli* fratre ſuo uterino abſque liberis, duxit ejusdem uxorem, ſucitavitque juxta legem *Moyſi* ſemen fratris ſui, ſcilicet Joſephum, qui proinde habet pro patre legali *Heli*, pro naturali *Iacob*. Quod autem *Lucas* narret *Heli* fuiſſe filium *Matath*, *Matthæus* verò *Iacob* fuiſſe filium *Mathan*, rectè conſiſtit cum hoc, quod fuerint ambo fratres uterini, dicendo cum *Euthymio*, *Anſelmo*, *Bedâ*, *S. Bonaventurâ*, *Vasquez* (quos citat & ſequitur *Tannerus d. 2. q. 1. n. 23.*) aviam Joſeph ſucceſſivè habuiſſe duos viros, *Mathan* ſcilicet patrem *Iacob*, & *Matath* patrem *Heli*. Et ſic patet, quomodo uterque Evangelista referat genealogiam Joſeph, ſed *Matthæus* carnalem; *Lucas* legalem.

5. *Heli* apud
Lucam non
denotat
Ioachim
patrem B.
Virginis.

Concorda-
tur textus
Matthæi
cum illo
Lucæ.

§. II.

De Sanctificatione SS. Deiparæ.

GENERATIONEM carnalem ſequitur 6. ſpiritualis, quâ per gratiam ſanctifican- B. Virgo fuit
tem B. Virgo facta eſt filia adoptiva Dei. ſanctificata
Hanc porro ſanctificationem conſecuta eſt primò ani-
mationis instanti, ut habet hodie mationis
communis Doctorum & Fidelium opinio. à fortiori in
De qua p. 2. Tr. 2. d. 6. q. 4. Et independentem utero.

ab

Quod pos-
sumum est
apud om-
nes in Ec-
clesia indu-
bitatum.

Et confirma-
tur ex san-
ctificatione
Joannis
Baptista in
utero.

Probabiliter
se disposuit
Deipara ad
primam
sanctifica-
tionem.

Habens à
principio
usum ra-
tionis.

Vit in utero
matris Io-
annes.

Usus ratio-
nis in utro-
que perdu-
rasset quidā
putant.

Gratia in
prima san-
ctificatione
collata,
quanta fue-
rit?

ab hac opinione dudum magis controversâ, omnes Doctores, ipsaque Ecclesia pro indubitato habent B. Virginem saltem fuisse sanctificatam in utero, adeoque esse in sanctitate natam. Quô proinde sensu sanctam ejus Nativitatem jam ab antiquo coluit Ecclesia Catholica. Deinde contigit hoc privilegium S. Joanni Baptistæ, juxta *Cyprianum, Ambrosium, Gregorium* & alios Patres passim, ac omnes Scholasticos, qui sic accipiunt illud *Luca 1. Spiritu sancto replebitur adhuc ex utero* (id est, eô ipsô tempore, quô adhuc in utero gestabitur; ideoque *Syrus & Arabi* verterunt *in utero*) *matris suæ*. Quô sensu etiam *Act. 3.* est sermo de illo, qui erat *claudus ex utero matris suæ*. Idem privilegium concedunt Patres passim & Scholastici communiter *Jeremiæ*. De quo *A Lapide in c. 1. Jeremiæ*. Incredibile porro est negatum fuisse simile sanctificationis privilegium matri, quod præcursori & Prophetæ fuit concessum. Nam loquendo de iis quæ ad majorem sanctitatis gradum vel sanctificationis excellentiam spectant, quod vel paucis mortalium constat fuisse collatum, fas certe non est suspicari tanta Virgini fuisse negatum, ut ait *Bernardus Epist. 174.*

An verò ad primam sanctificationem B. Virgo se disposuerit per proprium actum, non ita constat. Valdè credibile est quòd sic; & tradit *S. Bernardinus* quem citat & sequitur *Suarez disp. 4. sect. 7.* & plures alii. Valdè enim congruè sanctificatio præsupponit propriam cujusque dispositionem; quæ consequenter juxta Doctores plurimos etiam in Angelis & Adamo non defuit. Neque in B. Virgine aliquid obfuit; si dicamus cum præfatis Doctoribus ei non defuisse in utero matris à principio usum rationis. Quod sanè non incongruè dicitur: nam non est denegandum Matri Christi, quod concessum est Præcursori, qui juxta Scripturam *Luca 1.* in gaudio (intellige propriè dictò, juxta litteram & Patres passim; etsi Nonnulli tantum metaphoricè id accipiant de motu quodam corporali, non de gaudio spiritali animi) exultavit in utero Matris suæ; sentiens nimirum regem thalamo manentem, ut canit Ecclesia; sentiens, id est, spiritu cognoscens, ut *Ambrosius lib. 4. de fide cap. 4.* Immo putant Varii usum rationis in B. Virgine perdurasse. Quod similiter de Joanne Baptista verosimile putat *Suarez de Myster. vitæ Christi disp. 4. sect. 7. Concl. 4.* Sed incertum id est.

Porro in hac prima sanctificatione collata fuit B. Virgini juxta Doctores omnes singularis quædam gratiæ (sub qua etiam cætera dona, quæ justis conferuntur intellige) plenitudo; adeò ut in intensione superârit gratiam quæ alicui alteri creaturæ in prima sanctificatione fuit umquam collata; immo juxta Varios, simpliciter gratiam singulorum hominum & Angelorum; in quorum reginam simul & in futuram Dei Matrem ex tunc sanctificabatur.

Per eandem sanctificationem fuit confir-
Herincx Sum. Theol. Pars IV.

mata in gratia taliter, ut per totam vitam numquam peccaverit peccatò actuali, sive mortali sive veniali. Quod quidem de mortali habet traditio perpetua Ecclesiæ, sic ut semper indubitatum id fuerit apud omnes Patres, Doctores & Fideles. Idemque in variis locutionibus eam semper immaculatam &c. appellantibus continetur. Idem denique concessum fuit Joanni Baptistæ; quantò magis B. Virgini. De veniali idem est certum: nam ita tenet Ecclesia, ut declarat *Trid. sess. 6. can. 23.* Definitio tamen sive anathema canonis non cadit super hoc; quod tantum per parenthesis inferitur. Varii ex *Vega l. 14. in Trid. c. 18.* referunt definitum id esse in *Concilio Claramontano*, præsentem & præsidem ipsò Urbanò II. Verum acta hujus Concilii non extant, ipseque *Vega supra* fatetur se nescire, quid in eo habeatur. Rationem assignat *D. Thomas q. 27. art. 4.* quia non fuisset idonea Mater Dei, si peccasset aliquando. Eandem rationem insinuat *Aug. l. de nat. & gratia c. 36.* de Deipara proinde, cum de peccatis agitur, nullam prorsus volens habere quæstionem. *Chrysostomus* quidem, *Theophylactus & Euthymius* paulò durius locuti sunt. Sed vel dicendum est illos excessisse (ut de *Chrysostomo* loquitur *D. Thomas q. 27. art. 4. ad 3.*) & à vero aberrasse in re necdum tum per Ecclesiam declaratâ, aut adeò clarè per communem consensum aut traditionem divulgatâ: vel exponendi sunt (ut idem *D. Thomas*) quòd velint Dominum cohibuisse, non inordinatum & inanis gloriæ motum quantum ad ipsam Virginem, sed id quod posset ab aliis æstimari.

Neque hinc sequitur, quòd B. Virgo non potuerit dicere Orationem Dominicam, in qua habetur, *Dimitte nobis debita nostra*; potuit enim hæc verba dicere pro peccatoribus, vel Ecclesiâ in communi.

Neque etiam faveret Hæreticis illud *Luca 1. Quomodo fiet istud &c.* Jam enim B. Virgo (ut *Augustinus* & alii Patres explicant) credebatur id futurum, cujus inquirebat modum, probè sciens se adstrictam voto virginitatis, nec ullum habens exemplum de partu Virginis, sicut tamen præcesserant exempla de partu steriliū: adeò ut meritò eam laudet Elisabeth à fide, dicens ibidem: *Beata quæ credidisti*. Aliud est de Zacharia, qui Angelo nuntianti non credidit, dicens *Luca 1. Vnde hoc sciam?* futurū scilicet, quod Angelus nuntiabat. Quare desperando dixit, non inquirendo. Maria verò..... inquirendo dixit, non desperando: dū interrogavit, non de promissione dubitavit, inquit *Aug. lib. 50. Homiliar. hom. 44. c. 5.*

Tertiò, gladius ille, qui juxta Simeonis prophetiam animam B. Virginis pertransiit, non erat infidelitatis (ut insulsè exponunt Hæretici) sed doloris, præsertim in passione Filii, ut exponunt Patres.

Quartò, triduana perditio pueri Jesu non est negligentiae Matris Mariæ imputanda, sed innocentè accidit, filiò se prudenter subducente parentibus dum voluit; idque non sine myste-

Ex tunc fuit
B. Virgo sic
in omni bo-
no firmata,
ut nūquam
peccaverit,
Sive mortali-
ter,

Sive venia-
liter.

10.
Potuit ta-
men dicere
orationem
Dominicā.

Angelo nū-
tianti con-
ceptum mox
credidit, de
modo solici-
ta,

Secus quàm
Zacharias
pater Ioan-
nis.

Gladius
erat doloris,
qui animā
pertransi-
vit.

Triduana
pueri perdi-
tio non ac-
cidit culpæ
Matris.

myſterio cæleſtis conſilii, ut ſcilicet oſtenderet in illa ætate aliquod ſuæ divinitatis indicium, miramque modeſtiam, quâ tam diu antè & poſt latuit, cum tanta poſſet, ſuam denique in Patris divini negotiis libertatem & independentiam à parentibus carnis.

11.

In nuptiis
pretens Dei-
para mira-
culum non
fuit repre-
henſione di-
gna aut ſe-
riò repre-
henſa.

Denique Chriſtus non reprehendit Matrem, dum petenti humiliter miraculum reſpondit *Ioan. 2. Quid mihi & tibi eſt mulier?* Illis enim Verbis tantum ſignificat, non pertinere ad ſe vel matrem providere convivis de vino, ut exponit *Juſtinus Martyr* & alii: vel ad inſtructionem præſentium indicat, in hoc negotio principaliter reſpiciendum eſſe ad voluntatem Patris cæleſtis, non autem carnaliter propinquorum: quàmquam abſolutè petitionem matris non reſpue-rit, ut ſubſequentia declarant. Unde alii exponunt ſic. Quid mihi & tibi in hoc negotio, non abſolutè, ſed quantum ad horam, quam tibi ſignifico necdum eſſe opportunitatem juxta Patris ordinationem; ſive quia vini indigentia debebat magis innotefcere, ſive quia necdum omnia erant ſatis ad patrandum miraculum parata. Quare dum *S. Maximus Homil. 1. De Epiph.* dicit, præſata Chriſti verba eſſe reprehendentis; intellige, ſpecietenus, quoad verba nudè ſpectata. Quod autem addit, B. Virginem temerè monuiſſe Dominum, ad ſummum ignorantiam quamdam ſignificat, quia ſcilicet non ſciret opportunum tempus patrândi miracula. Similiter quod *Ambroſius in cap. 2. Lucæ* dicit: *Hic Mater arguitur*; intellige, ſpecietenus. Alioquin idem *in ultimum verſiculum Pf. 118.* expreſſè docet, ipſam eſſe *ab omni integram labe peccati.*

12.

In prima
ſanctifica-
tione fuit
præpeditus,
adeoq; num-
quam in
Deipara
fuit fomes
peccati.

Rectius quoque loquuntur, qui ſimpliciter aſſerunt in prima ſanctificatione fuiſſe in B. Virgine extinctum fomitem peccati, ſeu potiùs in ea numquam fuiſſe, Deo partim inſundente habitus, partim protegente extrinſecus, ne ſenſibilia contra rationem moverent, aut etiam ſuum ſubtrahente concurſum: idque ob dignitatem Matris Dei, quam non decebat indecens hic originalis peccati, & peccato valde affinis effectus; & quia convenientiſſimum erat medium ad præſervandam B. Virginem ab omni culpa etiam leviffima.

Confirmatur: quia apud omnes conſtat in B. Virgine numquam fuiſſe motum aliquem inordinatum appetitus ſenſitivi, idque ſtabili lege: quid ergo defuit, quò minùs peccati fomes dicatur in ea non fuiſſe ab initio ſanctificationis? Solùm *D. Thomas* & quidam alii dicunt, fomitem tunc tantum fuiſſe ligatum, & in ſecunda ſanctificatione (ſcilicet tempore quò concepit Chriſtum) penitus fuiſſe extinctum. Sed iſta fomitis ligatio fuit vera ipſius extinctio: etſi in ſecunda ſanctificatione hic effectus fuerit magis auctus & perfectus per accèſſum virtutum & gratiarum.

13.

An fuerit in
ea juſtitia

Hinc plures Doctores cenſent in B. Virgine fuiſſe juſtitiam originalem, conſiſtentem in gratia & virtutibus ſecundùm gradum heroi-

cum, junctâ ſpeciali cuſtodiâ & providentiâ Dei, unde oriebatur plena ſubjectio voluntatis ad Deum, & potentiarum inferiorum ad voluntatem. Qui effectus indubiè ſunt præcipui, & quaſi formales juſtitie originalis. Quia tamen in B. Virgine non fuerunt cæteri effectus, cum fuerit capax triſtitie, habuerit corpus fatigabile, paſſibile & morti obnoxium; & quia etiam priores effectus non habuit vi originis, uti Adam, ſed ex gratia ſpeciali; ideo cenſent Alii ſimpliciter in ipſa non fuiſſe juſtitiam originalem. Sed hoc pertinet ad quaſtionem de nomine, in qua uterque loquendi modus videtur ſatis congruus; etſi poſterior tamquam uſitator præferendus.

Præterea compertum eſt apud omnes Doctores totam gratiam non fuiſſe B. Virgini in prima ſanctificatione collatam: nam in ea per merita jugiter crevit uſque ad conceptionem Filii ſui. Deinde cum *SS. Damasceno, Bernardino, D. Thomâ, D. Bonaventurâ* docent omnes Scholaſtici, B. Virgini in conceptione Filii Dei ex ſingulari privilegio accèſſiſſe ingentem cumulum gratie. Quæ ſanctificatio ob hoc ſecunda dici ſolet. Deinde etſi hæc à quibuſdam quòdam loquendi modò appelletur conſummata, ſatis tamen convenit inter Doctores, non ita fuiſſe conſumatam, quin deinceps B. Virgo veluti viatrix in ea jugiter uſque ad mortem creverit per actus meritorios, aut etiam per Sacramenta quorum erat capax, puta Baptiſmi & Euchariftie. De extrema Unctione eſt dubium.

Continuis itaque meritorum & gratie augmentis ad illam demum ſublinitatem ſanctitatis pervenit, ut ſaltem in fine vitæ (quàm protraxit juxta quosdam ad annum quinquageſimum ſeptimum, juxta alios ad annum amplius, juxta alios ad annos quinquaginta novem; juxta alios frequentius ad annum ſexageſimum ſecundum vel potiùs tertium, juxta plures denique ad annum ætatis ſeptuageſimum ſecundum, ut videre eſt apud *Baron. ad annum Chriſti 48.*) excelluerit omnes ſanctos homines & Angelos, etiam Seraphinos, juxta indubitatam omnium Catholicorum fidem; quam exprimens *Anſelmus* ſive alius Auctor *l. de Excell. Virginis cap. 4.* ait: *Tota Chriſtianitas illam ſuper omnes calos exaltatam, & angelicis choris prælatam certiffimè credit.* Ideòque canit Eccleſia in Feſto Aſſumptionis B. Mariæ: *Exaltata eſt ſancta Dei genitrix ſuper Choros Angelorum.* Quorum proinde, & omnium Sanctorum ipſiusque Cæli Regina prædicatur. Plena quoque ſunt Patrum ſcripta Encomiis Deiparæ, gratiam ejus ineffabilem, incomparabilem, abyſſum &c. prædicantibus.

Immo *Suarez diſp. 18. ſect. 4.* cenſet, probabiliter dici poſſe B. Virginem in fine intentionem gratiam fuiſſe conſecutam, quàm ſit in omnibus Angelis & hominibus ſanctis collectivè ſumptis. Quod tamen ante *Suarez* nullus Doctorum tradidiſſe reperitur, teſte

Originalis
ſpectat ad
quaſtionem
de nomine.

14.

Gratia non
fuit Deipa-
ra tota ſi-
mul colla-
ta.

In Concep-
tione Verbi
acceſſit gra-
tia incom-
parabilis.

In qua uſq;
ad mortem
jugiter cre-
vit.

15.

Sic ut in
morte ſal-
tem certiffi-
mè exceſſe-
rit longè
gratiam cu-
juſlibet pu-
eræ creaturæ.

16.

Immo jux-
ta *Suarez*
omnium An-
gelorum &
hominum
ſimul.

Tan-

Iudicium
Tanneri de
hac opinio-
ne.

Tannero disp. 2. q. 1. n. 58. qui n. 60. ut existi-
mat id pium & probabile videri posse, ita in
praxi cavendum, ne res incerta nullo fructu,
aut etiam cum aliqua offensione audientium,
præsertim coram simplici populo, majori
quàm par est contentionis studiò defendenda
& propugnanda suscipiatur, quando multis
non potest non mirum & incredibile videri in
una B. Virgine plus sanctitatis fuisse, quàm
in tam immensis sanctissimorum hominum &
Angelorum etiam Seraphinorum Myriadibus,
quæ vix sigillatim & per capita numerando
exauriri fortasse à quopiam possent spatiò
annorum septuaginta, quibus circiter B. Vir-
go vixisse creditur; nedum ut ab una persona
numerò aut pondere actuum charitatis seu mè-
ritorum adæquari possit numerus & pondus
meritorum & sanctitatis eorumdem Sancto-
rum. Ut proinde meritò soli Christo omnium
capiti hæc gratiæ plenitudo & perfectio refer-
vata videri possit; prout ait idem Tannerus
n. 61.

§. III.

De Virginitate SS. Deiparæ.

17.

Perpetua
Maria vir-
ginitas est
fide certissi-
ma, contra
diversos
Hæreticos
versimili-
ter contra-
centes.

FIDE certissimum est S. Mariam fuisse Vir-
ginem in concipiendo Christum, sive an-
te partum, fuisse Virginem in partu, & post
partum virginem inviolatam permanisse. Est
autem contra *Cerinthianos* & *Ebionitas*, qui
dixerunt Christum more ordinariò ex Joseph
genitum, adeòque Deiparam non fuisse Vir-
ginem in concipiendo. est etiam contra *Iovi-
nianum* (quem communiter hodie *Calvinista*
sequuntur, præsertim *Petrus Martyr* & *Beza*,
ut refert *Tannerus* disp. 2. q. 1. n. 87.) qui do-
cuit Deiparam in pariendo esse corruptam. Est
denique contra *Helvidium* & *Antidicomarianos*
dicentes Deiparam non mansisse Virginem post
partum, sed post Christum natum alios ex
Joseph liberos, fratres Christi dictos, genuisse.

18.

Ex tradi-
tione perpe-
tua ac de-
claratione
Ecclesiæ.

Constat autem Fides Catholica ex perpe-
tua traditione Ecclesiæ, quæ semper ita fir-
missimè credidit, & oppositum perpetuæ
Virginitati Mariæ dogmatizantes semper tam-
quam Hæreticos execrata est. Quod proinde
etiam fecerunt veteres Patres, qui unanimi-
ter hanc Doctrinam velut fidelem & indubi-
tatum sermonem tradiderunt. Eandem per-
petuam Virginitatem Mariæ expresse defini-
vit *Martinus I. in Concilio Lateranensi*, Con-
sult. 5. can. 3. Deinde in *V. Synodo Collat.* 8.
can. 6. & in *VII. Synodo act.* 3. in *Epist. Tha-
rasi*, & in precibus Ecclesiæ prædicatur B.
Maria *semper Virgo*. Huc etiam spectat Sym-
bolum Apostolorum, in quo fideles simpli-
citer & absolutè confitentur B. Mariam tam-
quam virginem; qualis non esset simpliciter,
quæ tandem Virginitatem amisisset.

Intelligitur porro Doctrina Catholica de
Virginitate seu integritate corporali; prout
de opposita violatione agunt Hæretici. Quam-

vis etiam apud omnes Catholicos Doctores
indubitata sit perpetua Virginitas mentis Dei-
paræ: quæ sicut nullam violationem passa
fuit, sic nec ullam admittere vel pati um-
quam desideravit, sed insuper Virginitatem
suam Domino consecravat per votum; ut com-
muniter etiam Patres tradunt, & ex *Luca* 1.
probabitur num. 22. Sectariis nostri temporis
solò contradicendi studiò repugnantibus. In-
ter quos *Bucerus* & *Petrus Martyr* etiam po-
sitivum propositum dandi operam liberis ad-
scribere Deiparæ non verentur apud *Canisium*
l. 2. de B. Virgine cap. 8.

Præterea in speciali quòd Deipara manserit
Virgo in concipiendo seu ante partum, evi-
denter patet ex Symbolo Apostolorum, in
quo dicitur Christus esse *conceptus de Spiritu*
sancto. Idem tradit Scriptura *Matth.* 1. *Ante-*
quam convenirent, maritali scilicet conventio-
ne, *inventæ est in utero habens de Spiritu sancto*.
Et infra: *Quod enim in ea natum est, de Spiritu*
sancto est. Et iterum infra: *Et non cognoscebat*
eam Ioseph, donec peperit &c. Et *Luca* 1. Vir-
gini interroganti: *quomodo fiet istud, quoniam*
virum non cognosco? Respondit Angelus: *Spi-*
ritus sanctus superveniet in te, id est, locò
viri, desuper seu cælitus veniet in te. Idem
antea prophetaverat *Isaias* c. 7. *Ecce Virgo con-*
cipiet & pariet filium; intellige cum Patribus,
manens Virgo. Pro magno enim id signo &
miraculo promittitur domui David; non est
autem novum, quòd quæ fuit Virgo, concipiat
vel pariat, amittendo Virginitatem. Un-
de *Matth.* 1. post narratam conceptionem
Christi de Spiritu sancto, subditur ita imple-
tam fuisse prophetiam præfatam *Isaiæ*, quia
nimirum Maria concipiendo de Spiritu sanc-
to Virgo permanens, adeòque Virgo conce-
pit. Quare meritò tamquam ridiculam ex-
plodunt Patres evasionem quorundam Judæo-
rum, qui prophetiam *Isaiæ* intellexerunt de
Ezechia filio *Achaz*. Ut interim omittam,
quòd *Ezechias* jam tum natus esset, cum *Isaias*
istà prædiceret, ut ex annis regni *Achaz*, &
ætate quâ *Ezechias* regnare cœpit facillè col-
ligi potest.

Similiter quòd B. Maria manserit Virgo
in partu & salvâ integritate pepererit, satis
colligitur ex loco citato *Isaiæ*: *Non enim* (in-
quit *Ambrosius* *Epist.* 7.) *concepturâ tantummodo*
Virginem sed & parituram Virginem dixit. Idem
tradunt Patres unanimiter. Quare corpus Chri-
sti exivit clausò Matris uterò, sinè ruptura,
immo sinè ulla membrorum apertione, per
penetrationem dimensionum, sicut post re-
surrectionem introivit ad discipulos clausis ja-
nuis; prout Patres tradunt & omnes Schola-
stici. Ideòque *S. Ildephonsus* l. contra eos, qui
disputant de perpetua Virginitate Maria etiam
tamquam Hæreticos damnat, qui partum Vir-
ginis dicebant accidisse more aliarum femina-
rum per reserationem uteri cum alluvione san-
guinis & dolore.

Nec obstat *Ambrosius* & quidam alii veteres

19.
Virginitas
etiam ante
partum pa-
tet eviden-
ter ex Sym-
bolo, &
Scriptura.

20.
Virginitas
in partu
confirmatur.

21.

Quo ſenſu
Patres di-
cant Chri-
ſtum ape-
riſſe uterū
matris.

Patres (exceptō *Tertullianō*, qui in hoc uti & in aliis erravit, neque eſt curandus) dum dicunt, quod Chriſtus aperuerit vulvā ſeu uterum Matris ſuæ. *Hic eſt*, (inquit *Ambroſ.* in c. 2. *Luca*) qui aperuit Matris ſuæ vulvā, ut immaculatus exiret. Nam vel iſta phraſi ſignificant Chriſtum fæcundāſſe Matrem; ſicut claudere vulvā eſt reddere infæcundā: vel potiùs, loquuntur de apertione quoad effectum illius, q. d. Chriſtum habuiſſe uterum pervium, ſeu exiſſe ſinè impedimento. Unde idem *Ambroſius* l. de *Inſtitut. Virg.* c. 8. ait: *Bona porta Maria, quæ clauſa erat, & non aperiebatur. Tranſiit per eam Chriſtus, ſed non aperuit.* Similiter clarè ſe explicat *Hieronymus* & alii Patres. Et conſonat illud, quod *Ezechielis* 41. prædicatur de porta orientali ſemper clauſā, & tamen Domino Deo Iſraël perviā. Quod de B. Maria ſemper Virgine & tamen Dei Matre intelligunt Patres *Hieronymus*, *Ambroſius* & alii. Quod autem *Luca* 2. ſignificatur convenire Chriſto illud deſumptum ex c. 13. *Exodi*: *Omne masculinum adaperiens vulvā, ſanctum Domino vocabitur*; eſt periphras ſeu circumlocutio primogeniti, qui primus è vulva naſcitur: hic enim videtur Matris uterum adaperire, ut aliis naſcituris viam faciat; ſive interim exeat more conſuetō cum reſeratione clauſtri, ſive ſinè illa. Unde *Num.* 18. idem aliis verbis indicatur: *Quidquid primum erumpit è vulva &c.*

Qui tamē
designatur
per portam
orientalem
ſemper clau-
ſam *Ezech.*
44.

Adaperire
vulvā eſt
periphras
primogeni-
ti.

22.
Virginitas
poſt partum
ſpecialiter
conſirma-
tur.

Quod denique S. Maria manſerit ſemper Virgo poſt partum, non tam evidenter ex Scriptura deducitur. Satis tamen colligitur ex loco citato *Ezechielis*; prout ſubſtat expoſitioni Patrum. Accedit etiam votum perpetuæ caſtitaſis, quod B. Virgo habuit juxta Patres & Doctores unanimiter, etiam ante conceptionem Chriſti. Qui id colligunt ex verbis ejusdem B. Virginis *Luca* 1. *Quomodo fiet iſtud, quoniam virum non cognoſco?* id eſt, cognoſcere non poſſum, obſtante ſcilicet non ſolū propoſitō (quod poterat pro libitu mutare) ſed etiam votō immutabili Virginitatis: aliās enim futilis fuiſſet interrogatio. Deinde indignum eſt cogitare, quod Sacrarium illud Spiritūs ſancti, thalamus Verbi Dei, SS. ma Maria permiſiſſet ſe pollui poſtea concupiſcentiā conſuetudinis conjugalis.

23. Fundamentum *Helvidii* fuit, quod *Matth.* 1. dicitur: *Antequam convenirent.* Et infra: *Non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum.* Quodque Chriſtus dicatur ibidem *Primogenitus*. Quod denique quidam vocentur Fratres Chriſti, ſcilicet *Jacobus Minor*, *Joſeph*, *Simon* & *Judas*.

Ad hæc tamen facilè Reſpondetur. Ad primum quidem, ly *Antequam* non ſignificare quod poſtea *Joſeph* & *Maria* convenerint carnaliter, ſed Scriptura oſtendit quid factum non ſit uſque ad conceptionem, & tamen primum erat cogitare, quod factum fuiſſet, indicare volens novitatem myſterii contra curſum naturæ ſolitum, & intactum relinquere

quod poſtea factum ſit. Sic rectè dicitur *Virga Aaron* floruiſſe antequam fuiſſet plantata; cū tamen neque poſtea plantata fuerit. Item dicitur navis periſſe antequam veniret ad portum; cū tamen eò poſtea non pervenerit.

Ad II. Reſp. adverbia *donec* & ſimilia ſolū exprimere id quod dubium eſſe potuiſſet, relinquendo id quod certum eſt, velut à fortiori cogitandum. Dicit itaque *Evangelista*, *Joſeph* non cognoviſſe *Mariam* ante partum, de quo maximè dubitari potuiſſet, inſinuans multò minùs poſtea virum juſtum attingiſſe templum Dei, Spiritūs ſancti ſedem, Domini ſui Matrem. Quem proinde ſimiliter ſemper manſiſſe Virginem, eſt conſtans Doctrina Theologorum cum *Hieronymo*, *Be- da*, *Bernardo*, & aliis. Similis autem eſt locutio frequens in Scriptura, ut *Dan.* 6. *Non pervenerunt uſque ad pavimentum lacu, donec arriperent eos leones.* Ubì non ſignificatur, quod poſtea pervenerint. Sic neque ſignificatur, quod corvus poſt ſiccataſſe terram redierit ad arcam, de quo *Gen.* 8. dicitur: *Non revertetur, donec ſiccarentur aquæ.* Nec *Pſalm.* 109. dum dicitur: *Sede à dexteris meis donec ponam &c.* ſignificatur, quod poſtea à dexteris non ſedebit.

Ad III. Dico primogenitum idem eſſe, quod primò natum, ſeu ante quem nullus alius, etſi ſimul ſit unigenitus. Unde primogenita ex lege debebant Domino offerri, non expectando, an ſecundò genita ſequerentur. Maluit autem *Evangelista* dicere primogenitum, ut ex hoc ipſo Deo conſecratus intelligeretur, ad exemplum veteris legis.

Ad IV. Dico fratres Domini more Scripturæ dici etiam conſanguineos, ſeu propinquos: ſicut in Scriptura *Abraham* & *Loth* dicuntur fratres, & *Sara* ſoror *Abrahæ*. Sanè *Jacobus* & *Joſeph* (qui *Matth.* 13. dicuntur fratres Chriſti) erant filii *Mariæ Cleophæ*, ut patet *Matth.* 27. *Verſ.* 56. collatò cum *Joan.* 19. *Verſ.* 25. adeòque non potuerunt eſſe fratres uterini Chriſti ſive filii B. Virginis.

§. IV.

De Deſponſatione ſeu Matrimonio Deiparæ.

FUIT nihilominus B. Virgo juxta Scripturam *Luca* 1. deſponſata viro ante incarnationem Verbi; non ſolū per ſponſalia de futuro, ſed etiam per verba de præſenti ſeu per verum contractum matrimonialem ſeu per matrimonium ratum; prout habet communis doctrina Theologorum cum *D. Thoma* & *D. Bonaventura* poſt Patres paſſim, ut refert *Tan- nerus* d. 2. q. 1. num. 127. Quod ipſum ſatis conficitur ex Scriptura *Matth.* 1. cū eſſet deſponſata (ſcilicet per verba de præſenti) *Mater ejus Maria Joſeph*, antequam convenirent; prout (quod inſinuatur) quantum eſt ex parte ſtatū,

24.

Item illud:
Non cog-
noſcebat
eam donec
peperit.

*Joſeph man-
ſiſſe ſemper
Virgo.*

25.

*Chriſtus eſt
primogeni-
tus negati-
vè, & ſimul
unigenitus.*

*Fratres
Chriſti mo-
re Scripturæ
appellan-
tur conſan-
guinei ſeu
propinqui.*

26.

*Inter B. Vir-
ginem &
Joſephum
interceſſit
ante incar-
nationem
verum ma-
trimonium.*

*Probat ex
Scriptura.*

tus, convenire potuissent. Et infra: *Joseph autem vir ejus* (en virum) *cum esset justus, & nollet eam traducere*, per ora hominum, vel accusare publicè puniendam velut adulteram, *voluit occultè dimittere eam*. Porro, *quam non accepit, nemo dimittit*. Et ideo qui volebat dimittere, fatebatur acceptam, inquit Ambros. lib. 2. in Lucam in princip. Et infra eodem cap. dixit Angelus: *Noli timere accipere*, scilicet constanter, seu animò dimissam retinere, *Mariam conjugem tuam*. Ubi iterum B. Virgo appellatur simpliciter conjux. Et rursus infra de Joseph dicitur: *accepit conjugem suam*. Quod non dicitur de sponsa de futuro. Denique non nisi propter matrimonium initum contingit, quod *Iesus putabatur filius Joseph Luca 3.* Ob idemque Joseph appellatur Pater Christi Luca 2. Unde Aug. l. 1. de Nupt. c. 11. ait: *Propter fidele conjugium parentes Christi vocari ambo meruerunt, & non solum illa Mater, verum etiam ille Pater ejus, sicut conjux Matris ejus*. Adeoque pater non carne, sed conjugii copulatione inquit idem l. 2. de consensu Evangelist. cap. 1. Multò tamen conjunctius, quàm vitricus vocetur pater filiorum suæ uxoris, quia nempe in illo ipso conjugio citra ejusdem injuriam Christus virtute Spiritus sancti de Virgine natus est; adeoque erat proles Joseph tamquam nata ex propria uxore veluti carne sua & proprio fundo. Et si insuper vulgi opinione putaretur filius à Joseph genitus.

Iesus falsò putabatur filius à Joseph genitus, verò tamen dicebatur hic Pater Christi, & quidem conjunctius, quàm vitricus filiorum uxoris.

27.

B. Virgo ante conceptionē prolis erat traducta in domum sponsi.

Et quidem verosimilius est, quod post Chrysostomum docet Titelmannus, Jansenius, Suarez, Vasquez, Sylvius & alii passim, jam ante incarnationem Deiparam fuisse solemniter traductam in domum sponsi, eique cohabitasse, ut indicat illud Matth. 1. *Voluit occultè dimittere eam*; utique jam ad se & ad domum assumptam. Idem quoque conficit ratio: quia aliàs non fuisset satis prospectum famæ B. Virginis: siquidem conceptio prolis in domo mariti supponitur maritalis, at extra domum viri haberi solet suspecta.

Congruentia initi matrimonii.

Congruentia porro initi matrimonii est multiplex. Inter cæteras sunt hæc. Tum ut consuleretur famæ B. Virginis, ipsiusque Christi, ne scilicet putaretur genitus ex fornicatione vel adulterio. Tum ut B. Virgo haberet Josephum custodem & testem suæ puritatis, solatium, item in necessitatibus corporalibus decens subsidium, ac filii nutritium. Tum ut præsignaretur in Virgine, sponsa & Christi matre, Ecclesia, quæ est simul virgo, sponsa Christi ac mater sæcunda.

Auctoritates in specie oppositæ solum excludunt matrimonium consummatum.

28.

Votum virginis ab ineunte ætate.

Dum autem nonnulli Patres indicant Josephum fuisse penè maritum, Mariam futuram conjugem &c. significant solum intercessisse matrimonium ratum sinè copula conjugali.

Nec obstat, quod B. Virgo emisit votum castitatis, idque, juxta S. Augustinum D. Bonaventuram, Scotum & alios communiter contra paucos, etiam antè desponsationem. Immo credibiliter ab ineunte ætate, cum Virgo virginum nullis cedere debeat virginibus, qua-

rum variæ penè infantes virginitatem Domino consecrârunt. Hoc equidem (dico) non obstat: nam si ei non contravenerit per sponsalia de futuro (quæ saltem negari non possunt intercessisse) consequenter nec contravenit per sponsalia de præsentis. Ratio autem utriusque est, sive quod Joseph edoctus de voto ad dixerit se virginitati servandæ non obstiturum, vel quod etiam per pactum præviè fuerit exclusa obligatio copulæ similibusque actuum conjugalium; sive quod saltem non habuerit B. Virgo propositum copulam admittendi, utpote edocta per divinam inspirationem sponsum virginitati suæ non nociturum.

te emissum non obstat sponsalibus de præsentis potius quàm de futuro.

Modus concordandi illud cum utrisque.

Votum porro Deiparæ fuit absolutum, etiam ante desponsationem; veluti perfectius ipsam Deo consecrans, & perfectius cæteris præbens exemplum. Aliunde etiam nil obstat.

Fuit votum absolutum etiam ante desponsationem.

Neque erat virginitas in veteri Lege illicita aut probrosa, ut tradunt Patres, Hieronymus lib. 1. contra Jovinianum c. 13. Damascenus & alii. Quare eam coluerunt Elias, Eliseus, Jeremias, Daniel cum sociis. Quàmquam juxta Bedam, Bernardum & alios Patres ac Doctores Deipara omnium prima virginitatem vovisse putetur; sic ut in hoc quoque verificetur, quod canit Ecclesia: *Sola sinè exemplo placuisti Domino nostro Iesu Christo*. Nimirum congruebat tantam perfectionem primò obtingere Reginæ Virginum. Saltem de alio nemine ipsam antecedente simile quid legitur. Quod autem Deuter. 7. dicitur: *Non erit apud te sterilis*, etiam respicit pecora: adeoque continet non præceptum, sed sæcunditatis (quæ sanè præcipi directè nequit) promissionem. Præterea sterilitas est pœna, Virginitas verò virtus.

Virginitas in lege veteri non fuit illicita neque probrosa.

Q U Æ S T I O II.

De Conceptione, Nativitate & Infantia Christi.

EXPLICATA desponsatione Matris Virginis, ordo suadet, ut de purissima prolis conceptione post aliquantam cohabitationem subsequatâ cæterisque consequentibus aliquid dicamus.

§. I.

De Conceptione Christi.

CONCEPTIO Christi non est facta statim 29. Catque Angelus dixit: *Dominus tecum*, quod proinde non rectè quidam sic accipiunt, q. d. Dominus tecum per incarnationem; nisi (quod credibile est) loquantur de ea mox futura. Quàmvis & hoc minùs placeat, eò quod potius videatur Angelus significare, quod in præsentis erat Dominus cum ea, per singularem scilicet favorem, unde ortum habeat illa, quam præmiserat in salutatione, plenitudo gratiæ. Alioquin constat adhuc postea dixisse Angelum in futuro: *Ecce concipies &c.* Et Virginem interrogasse *Quomodo fiet?* Angelum dein

Conceptio Christi non est facta ad dictum Angelus, Dominus tecum.

dein reſponſiſſe : *Spiritus ſuperveniet in te &c.* Lucas quoque c. 2. teſtatur, quòd nomen Jeſu vocatum eſt ab Angelo, priuſquam in utero conciperetur ; utique tempore huius legationis, quâ annuntiabat Incarnationem ; patet autem Angelum adhuc poſtquam dixiſſet Dominus tecum, dixiſſe vocabis nomen ejus Jeſum ; adeòque illud ſimiliter præceſſiſſe incarnationem.

Sed ad expreſſionem virginæ conſenſus per verba, Ecce ancilla Domini &c.

Proinde conceptio Chriſti non contigit, niſi ſimul atque B. Virgo conſenſum præſtitit, dicendo : *Ecce ancilla Domini, fiat mihi ſecundum verbum tuum.* Qui quidem conſenſus in hoc felici fœdere ex parte Virginis de congruo exigebatur. Ideòque *nec mora* (inquit, Aug. ſerm. 18. de Sanctis) *revertitur nuntius, & virginalem thalamum ingreditur Chriſtus.*

30. Chriſtus in inſtanti de carne ſeu ſanguine maternò conceptus eſt, adeòque verè ex ſemine David ſecundum carnem, Et conſequenter verus filius Abrahæ & Adæ ſecundum corpulentam ſubſtantiam.

Non fuit tamen in Abraham decimatus, niſi Levi.

In hac porro caſtiſſima conceptione ſine viri omniſque libidinis interventu, Spiritus ſanctus ex puriſſimis ſanguinibus B. Virginis in inſtanti formavit & organizavit in utero virgineo carnem Chriſti, B. Virgine inſtar cæterarum matrum concurrente. Nam in primis ut Chriſtus homo non ſolum exiſtimaretur, ſed verè eſſet factus ex ſemine David ſecundum carnem, ut habet Apoſtolus ad Rom. 1. non ſatis erat, quòd Joſeph ita eſſet ex David, ſed inſuper debebat caro ipſius Chriſti formari ex carne deſcendente ex David, ſcilicet ex carne B. Virginis. Ideòque Chriſtus eſt etiam filius Abrahæ ipſiuſque Adæ, ſcilicet ſecundum originem & corpulentam ſubſtantiam, non tamen ſecundum ſeminalem rationem ; ſicut caro cæterorum hominum, qui cum libidine ex ſemine viri ſeu commixtione ſeminum concipiuntur. Ob quod etiam Chriſti conceptio ex ſe erat omnino immunis à peccato ac peccati debito. Hinc quoque D. Bonaventura 3. d. 3. p. 2. a. 1. q. 2. & reliqui Theologi poſt S. Auguſtinum tradunt Chriſtum ſecundum carnem non fuiſſe decimatum in Abraham, quando decimas obtulit Melchiſedech, prout Levi fuiſſe in Abraham decimatum tradit Apoſtolus ad Hebr. 7. eò quòd decimatio præſignabat futuram curationem, adeòque non pertinebat ad Chriſtum, qui non erat in lumbis Abrahæ, ſicut curatione indigens (prout illi qui ſecundum concupiſcentiam ſeminalem ab illo procedunt) ſed ſicut medicina.

31. Qualem concurſum adhibuerit Deipara.

Cæterum ſicut cæteræ matres non tantum adminiſtrant materiam, ſed etiam activè concurrunt, tum vitaliter attrahendo materiam ad locum debitum, tum illam calore naturali fovendo, tum fœtum ipſum organizando (quem poſtremum concurſum poſt Ariſtotelem negat D. Thomas & quidam alii : ſed admittit Galenus & cæteri medici ac D. Bonaventura, Scotus aliiſque paſſim) ſic quoque B. Virgo ad conceptionem Chriſti concurrat, tum ſubminiſtrando materiam eamque totam, tum activè modis præallegatis, Spiritu ſancto per vim infinitam in & cum Virgine operante, ac defectum activitatis naturalis, inſufficientis ad tam ſubitam & miraculoſam conceptionem, ſupplente. Denique fœtum conceptum & ani-

matum novem menſibus in utero fovit & nutrit.

Porro manifeſtè repugnat Scripturæ Luca 1. dicenti : *Ecce concipies in utero*, error iſte, qui circa tempora Cajetani prodiit, & ponebat Chriſtum conceptum circa cor B. Virginis, ex tribus guttis ſanguinis cordis. Idem proinde meritò damnatus eſt Romæ, præſente Cajetano, ut ipſe teſtatur in 3. p. q. 3. 1. a. 5.

Dubitatur autem, an B. Virgo miniſtraverit formando fœtui etiam ſemen ; eò quòd variæ auctoritates ſolum exprimant puriſſimum ſanguinem, & alioquin ſemen mulieris ad generationem non requiratur. Immo Damascenus l. 3. de fide cap. 2. excludit ſeminis emissionem. Quare ſic cenſet D. Thomas & alii. Rectius tamen dicitur cum D. Bonaventura 3. d. 4. art. 3. q. 1. Scotus & aliis paſſim, quòd caro Chriſti ſit formata ex ſemine puriſſimo Deiparæ : cum ſemen etiam muliebre ad generationem communem concurrat, immo ſit juxta Medicos neceſſarium. Semen autem honeſtiori verbò in auctoritatibus appellatur ſanguis, à quo originem habet, & fortè ſolum per quaſdam qualitates diſtinguitur. Indeque cognati ſecundum carnem dicuntur conſanguinei potiùs, quàm conſeminei. Humor itaque ille juxta D. Bonaventuram 3. d. 3. p. 1. in Expoſit. textus dub. 3. ſanguis dicitur in comparatione ad illud, unde proceſſit ; caro in comparatione ad illud quod ex ipſa fit : ſemen verò, quantum ad formam quam habet. Damascenus autem negat ſolam ſeminis virilis emissionem, ut patet ex contextu, prout citat Magiſter d. 3. Et quamquàm loqueretur de ſemine Virginis, foret intelligendus de emissionem libidinofa ſeu cum motu concupiſcentiæ. Habenda tamen hîc in loquendo reverentia, neque curioſius ſingula ſunt pertractanda, ut rectè monet D. Bonav. 3. d. 4. art. 3. q. 1. ad 2.

Ex dictis patet primò, B. Virginem eſſe verè & propriè Matrem Chriſti. Immo ſi velimus ſentire rectè, & loqui (inquit S. Bonaventura 3. d. 4. a. 3. q. 1. in corp.) *veriori modò fuit Virgo Mater Chriſti, quàm ſit aliqua Mater filii ſui*, quia videlicet tota ſubſtantia Chriſti fuit de matre ſua, ſecus quàm aliorum filiorum de matribus ſuis. Non obſtante quoque conceptione miraculoſâ, cenſetur Chriſtus Virginis filius naturalis, tum ex parte materiæ miniſtratae, tum ex parte termini conceptionis, ſcilicet naturæ aſſumptæ, tum denique ex parte loci ordinarii generationis & activitatis naturalis Deiparæ, etſi per ſupernaturale comprincipium elevatae.

Patet ſecundò, B. Virginem verè & propriè eſſe ac dici genitricem Dei ſeu Deiparam : concepit enim ſeu genuit Chriſtum ſeu illud ſuppoſitum (ad ſuppoſitum autem terminatur generatio) quod verè eſt Deus ; etſi ſolum ſecundum carnem : ſicut Anna verè eſt & dicitur mater Samuelis (idem eſt de cæteris) etſi non ſecundum potiorem partem, ſcilicet animam,

32.

B. Virgo ſc. tui formando miniſtravit puriſſimum ſemen.

Cur id vocetur ſanguis.

33.

Ex his patet B. Virginem eſſe verè & propriè Matrem Chriſti ; immo verius quàm cætera ſint matres ſuarum prolium.

34.

B. Virgo eſt etiam propriè Mater Dei.

mam, sed tantum secundum carnem ipsum produxerit vel materiam ministraverit. Unde sic semper credidit Ecclesia Catholica, & novitatem oppositam Nestorii magnò zelò damnavit in Concilio Ephesino & aliis Conciliis. Idem insinuat satis Scriptura *Lucæ 1.* ubi dixit Angelus B. Virginem concepturam & pariturâ filiû, qui *Filius Altissimi*, adeòque *Deus vocabitur*. Et infra: *Quod nasceretur ex te sanctum vocabitur Filius Dei*. Et infra Elisabeth ad Virginem ait: *Unde hoc mihi, ut veniat Mater Domini mei ad me?* Extirpatò nunc autem errore Nestorii communiter B. Virginem vocamus & Matrem Christi & Matrem Dei, cum imploramus oculos misericordiæ suæ ad nos, converti; quàmvis aliquando reperiatur apud Patres non ita probatum vocabulum *Christotocos* seu *Christipara*, eò quòd nequam Nestorius cum patre ejus diabolò illud invenisset & usurpâset in destructionem vocis *Theotocos* seu *Deipara*, quasi scilicet purum hominem genuisset, ideoque hæreticus sub illo volebat occultare venenum; ut rectè *D. Bonaventura 3. d. 4. a. 3. q. 3.*

35. *Cur Spiritus sanctus dicatur pater Christi?* Resp. Neg. cum *D. Thoma, D. Bonaventura* & reliquis Theologis post *Tolletanum XI.* eò quòd paternitas fundetur in generatione, quæ est productio viventis à vivente secundum similitudinem in natura seu specie infimâ; qualiter non procedit Christus secundum humanam naturam (secundum divinam procedit à solo Patre) in qua utique non est ita similis seu consubstantialis Spiritui Sancto.

36. *Petes II. An sicut in Christo constat duplicem esse nativitatem, æternam scilicet ex Patre, temporalem ex Matre, sic etiam sit duplex filiationis realis?* Negat *D. Thomas* & quidam alii, eò quòd subjectum filiationis non sit natura, sed ipsa persona; quæ cum in Christo sit divina, nequit esse capax in tempore novæ filiationis realis etsi in Matre sit realis relatio maternitatis. Sed meritò hoc fundamentum rejicit *Scotus* & plerique alii, eò quòd subjectum denominationis filiationis sit quidem ipsum suppositum, subjectum tamen inhæsionis sit ipsa natura humana, quæ proinde in Christo est capax novæ filiationis realis ad matrem, non minùs quàm ipsa mater est capax realis maternitatis. Et hæc quidem omnino dicenda sunt, suppositâ (quam etiam *D. Thomas* supponit) doctrinâ, quòd hujusmodi relationes prædicamentales sint reales ipsi generationi activæ superadditæ. Qui verò id negant, consequenter dicunt B. Virginem realiter dici matrem, & Christum ejus filium ab ipsa generatione præterita, citra aliam realem relationem superadditam. Quod pendet à quæstione merè philosophicâ.

§. II.

De Nativitate & Circumcisione Christi.

37. **P**ost conceptionem Christi divinâ providentiâ contigit, ut Octavianus Imperator curaret describi universum orbem, Romanum scilicet. Ideòque descendit etiam S. Joseph à Galilæa de civitate Nazareth, locò Domicilii sui, in civitatem David, quæ vocatur Bethlehem (olim dictam Ephrata *Gen. 35. & 48.* Ob quod etiam *Michæ 5.* dicitur: *Et tu Bethlehem Ephrata &c.*) ut describeretur cum Maria desponsata, sed non cognitâ, uxore prægnante, partuique vicinâ, denuntiando scilicet nomina & familiam & persolutò censu subjectos se Imperatori profitendo. Completis igitur novem mensibus & sex diebus, qui intercurrent inter 25. Martii, quò conceptus, & 25. Decembris, quò natus est Christus juxta receptam traditionem, Enixa est puerpera Filium suum primogenitum & unigenitum, clausò uterò, & consequenter sinè dolore (quod docent Patres & Doctores communiter, & canit Ecclesia in officio Circumcisionis) qui ex violenta partium distentione (quæ abfuit) naturaliter subsequutus fuisset; uti & sinè corruptione conceperat, eadem mater & obstetrix: quæ ipsa proinde fasciis pauperculis infantem involvit, ipsa in præsepio reclinavit, postquam genitum infantulum supplex adorâset. Quam adorationem etiam exprimit Ecclesia in officio Purificationis.

An autem prodierit infans cum solitis sordibus, à quibus proinde illum quoque mundaverit SS. ma ejus Mater, lacte virgineò (ut Quidam) aut aliter, disputatur inter Catholicos Scriptores. *Hieronymus l. contra Helvidium versus finem* censet prodiisse solitò membranarum tegmine circumvolutum; & (ut addit *Epist. 22. ad Eustochium prope finem*) cruentatum: *non enim* (inquit locò priùs citatò) *erubescimus, non fitemus, quantò sunt humiliora quæ pro me passus est, tantò plus illi debeo.* Alii tamen Patres contrarium significant. Et signanter Patres *Concilii Quinisexti* in Trullo celebrati, indeque Trullani appellati *Can. 79. absque ullis secundinis* (ut habent postremæ Editiones correctiores; etsi *Carranza in Summa Concil.* quasi ex versione *Gentiani Herveti* legat *absque ullo dolore*, prout etiam habet *Franciscus Longus in Summa Concil.*) *Virginis partum confitentur.* Et quamquam canones isti non sint irrefragabilis auctoritatis, numerosa tamen copia Patrum (qui convenerant) fundat non leve argumentum in re alioquin non adversâ sensui Ecclesiæ. Quod si ob reverentiam sacri partûs ita teneatur, dicendum consequenter est, membranas istas cum sordibus divinâ virtute in aliam materiam resolutas, vel in alium locum translatas: quibus interim clau-

37.

38.

An prodierit cum secundinis & solitis sordibus. Afferit Hieronymus.

Plures negant.

clausus utero infans Deus, ab initio conceptionis plenissimè utens ratione, pro nostra salute tot mensibus patienter tulerat involvi.

39. *Variis de causis circumcisus est, idq; post dies octo: id est, die octavò.* Octavò die juxta præscriptum legis dignatus est puer Jesus circumcidi, etsi lege non teneretur: idque tum ut Judæis ansam cavillandi adimeret, tum ut suscipiendo figuram imple-
ret veritatem, tum ut se carnem nostræ similem assumpsisse demonstraret, tum ut nobis obedientiam legis commendaret: tum denique quia per circumcisionem populus Dei consignabatur, divinoque cultui deputabatur. Quæ ratio etiam locum habebat in Christo. Quod autem dicitur *Luca 2. postquam consummati sunt dies octo*; intellige, sufficienter ad hoc ut juxta præscriptum legis (quæ præscribit diem octavum) circumcideretur puer. Sive phra-
si Scripturæ non insolitâ censentur octo consummati ob septem integros præcedentes, & octavum diem per synecdochen acceptum & consummatum pro parte. Sicut *Gen. 40.* dicitur futurum post tres dies, quod tamen impletum fuit die tertiò. Circumcisus autem fuit in Bethlehem, sive à Matre, ut quidam; sive à Joseph, ut alii, sive ab aliis Judæis deputatis ad hoc ministerium per principes sacerdotum in singulis civitatibus & villis; prout fieri solitum putat *Augustinus lib. 2. contra Parmenianum cap. 17.* Et in præsentì conduxisset ad hoc, ut veritas circumcisionis Christi per publicum extraneorum testimonium esset extra suspicionem.

A quo, incertum.

§. III.

De Epiphania seu Manifestatione Pueri Jesu.

40. *Nativitas Christi diversimodè manifestata fuit.* CIRCA manifestationem Christi jam nati constat illum fuisse manifestatum per Angelum ipsâ nocte Natalis aliquibus pastoribus Judæis in vicinia pernoctantibus, gregemque contra feras ac fures custodientibus in agro; quod etiam hyeme in regionibus calidis frequens est. Constat etiam fuisse die quadragesimò à nativitate, scilicet in die purificationis, manifestatum in templo Jerolomitano per Simeonem, virum annosum & justum (quod fuerit sacerdos, non constat; cum Scriptura id taceat, quod verosimiliter alioquin non tacuisset) & Annam viduam prophetissam. Constat denique fuisse manifestatum in Oriente Gentibus per stellam: uti etiam in aliis mundi partibus feruntur alia signa nativitatis Christi non defuisse; prout videre est apud *Baronium in apparatu ad Annales*, & alios Auctores.

Signanter per stellam tribus magis.

41. Solùm hîc quædam sunt breviter observanda circa apparitionem factam tribus Magis. In primis, hos ita dictos, non quasi maleficos, sed tamquam sapientes, à peritia Philosophiæ naturalis, ac præsertim astrorum: prout Sapientes Persarum Magi olim vocabantur. Plerique etiam Patres conformiter officio Ecclesiastico censent fuisse reges sive regulos, id

Qui à sapientia & peritia astrorum sic dicti fuerunt.

est, Dominos oppidorum suorum, seu primores gentis suæ, qui olim reges vocabantur; prout amici Job vocantur reges *Tobia 2.* & quatuor reges contra quinque dimicasse, & hi quinque ab Abraham superati leguntur *Gen. 14.*

42. *Venerunt ex Arabia felice.* Secundò observandum, quòd ob nomen Magorum & modum adorandi cum oblatione munerum Persis proprium, censeant Varii venisse illos ex Perfide. Sed verosimilius est venisse ex Arabia, subintellige, felice; ut post *Justinum, Tertullianum* & alios censet *Baronius* & alii passim. Nec multum aberrant, qui ex Chaldæa venisse scribunt; ut *S. Maximus.* Judæa enim ab Oriente respicit Arabiam; Magi porrò venisse referuntur ex Oriente. Abraham quoque refertur *Gen. 25.* separasse filios concubinarum Madian, Ephra, & Saba ad orientalem plagam; cui & nomina hi sua reliquerunt. Unde *Hieronymus in c. 60. Isaia* ait: *Madian & Ephra regiones sunt trans Arabiam, omnisque provincia appellatur Saba.* Quare & incolæ Arabiæ felicis olim Sabæi sunt appellati. Ad idem facit, tum loci congrua propinquitas cum Judæa, in quam adjuti à dromedaris vel camelis tam brevè venire poterant, ut die decimâ tertiâ adorarent Jesum in Bethlehem: tum qualitas munerum oblato-
rum, quibus Arabia abundat: tum quòd Ecclesia utatur in festo Epiphaniæ Scripturis appositis ad præsens intentum, *Psal. 71. Reges Arabum & Saba dona adducent &c.* Et *Isaia 60. Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian & Ephra. Omnes de Saba venient aurum & thus deferentes.* Denique huc facit, quòd juxta *Hieronymum, Leonem Papam* & plures alios Patres hi Magi commoti sint vaticinîo Balaam in Moab prolatò, & per traditionem acceptò, de quo *Numer. 24. Orietur stella ex Jacob, & consurget virga de Israel.* Moab verò est in Arabia, teste *Hieron. in cap. 15. Isaia*, & *lib. de Locis Hebraicis.*

43. *Stella quæ viderant non erat astrum caeleste.* Tertiò observandum, stellam, quæ noviter Magis apparuit, non fuisse astrum caeleste, ex creatis initiò mundi, ut est communis Patrum & Doctorum sententia; sed formatum esse ex materia sublunari ministeriò angelicò, quò etiam tam motum quàm statum accepit. Neque enim antea, neque deinceps visafuit. Deinde habebat motum inconstantem & non continuum, apparebat etiam mediâ die, præterea nunc apparebat, nunc delitescibat. Erat denique terræ adeò vicina, ut distinctè demonstraret domum, & veniens staret super ubi erat puer; quod non rectè consistit cum tam immensa astrorum distantia à nobis.

44. *Cæpit apparere primum in ipso Natali Domini.* Quartò observandum, hanc stellam non apparuisse bienniò ante natalem Christi, sed ipsò natalis die, ut habet communis doctrina, & favet *Augustinus Serm. 4. de Epiphania* (etsi *Serm. 7. de Eodem festo, & Serm. 1.* inter editos à parisiensibus oppositum tradat) & alii communiter. Nam Magi illam acceperunt tamquam signum nati regis, dicentes: *Ubi est, qui natus est, rex Judæorum? Vidimus enim*

enim stellam ejus in Oriente, scilicet existentes, ut quidam; vel potius stellam in oriente constitutam, quod ipsa vicinior terræ foret, quam ut in Judæa existens congruè apparere potuisset constitutis in Arabia; ut alii passim. Deinde cur alioquin bienniō expectassent vel eō elapsō scivissent jam natum infantem; quod utique illos ante adventum suum pro indubitato tenuisse, constat ex modo interrogandi, cum non interrogent de nativitate, sed eam supponentes, de solo loco: *Ubi est, qui natus est &c.* Denique aliàs Herodes occidisset infantes, etiam plūs quàm bienniō natos; cum biennium jam ante adventum Magorum effluxisset, & adhuc post eorum recessum effluerint aliquot menses ante cædem innocentium.

45. Quinto observandum, Magos adorasse Christum, non bienniō post nativitatem illius, ut voluit Epiphanius, nec post oblationem pueri Jesu in templo; sed tertiō decimō post nativitatem die, dromedariorum velocitate adjutos pervenisse in Bethlehem, ibique Christum adorasse. Sic enim habet antiqua traditio Ecclesiastica, cui nil æquale aut præponderans potest opponi. Modus quoque loquendi Sacræ Historiæ Matth. 2. illos protinus venisse insinuat: *Cum natus esset Jesus in Bethlehem Juda, ecce Magi ab Oriente venerunt &c.* Denique aliàs non invenissent amplius puerum in Bethlehem; cum post oblationem pueri in templo parentes discesserint ad pristinum domicilium in Nazareth, juxta illud Luca 2. *Et ut perfecerunt omnia secundum legem Domini, reversi sunt in Galilaam, in civitatem suam Nazareth;* quousque scilicet Angelus monuit Josephum de fuga in Ægyptum ob persecutionem Herodianam. An verò adhuc repererint infantem in spelunca seu stabulo, locō nativitatis seu in præsepio, dubitant Nonnulli, aut etiam negant. Affirmant tamen plerique Patres & Doctores, & consonat Ecclesia canens: *Hodie stella Magos duxit ad præsepium.* Nec aliquid multum urget in oppositum. Quod autem Nonnulli censent Deiparam cessante jam copiâ hospitum facilè deinceps reperisse domum hospitii, solvi potest, dicendo, quod paupertatis causâ & amore, aut etiam ratione occultæ Dei providentiæ id non fecerit; vel fortè quod descriptio ista aut multitudo adventantium pluribus diebus perseveraverit.

46. Dices: Herodes diligenter didicit tempus stella quæ apparuit Magis, quō scilicet tempore cœperit apparere, & postea videns quoniam illus effectus à Magis, occidit omnes pueros à bimatu & infra secundum tempus quod exquisierat à Magis, ut refertur Matth. 2. Igitur videtur stella à biennio circiter apparuisse, sive antè natale Christi, sive ante adorationem Magorum. Resp. Neg. Conf. Nam Herodes ex furore & timore extendit tempus, veritus ne fortè ante exortum stellæ Christus esset natus, vel grandior esset cæteris, sicut ad majorem cautelam extendit locum, occidendo nimirum pueros masculos etiam in omnibus finibus

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Bethlehem. Quare processit secundum tempus quod exquisierat à Magis, id est, quod subdola exquisitio à Magis facta ipse sibi callidè præscripserat ad effectum certiùs consequendum. Biennium autem computandum est, non ab adventu Magorum, sed ab edicto Herodis, aliquantò post tempore, latò; etsi secus putarit Baronius. Nonnulli etiam ly secundum tempus, subtiliùs fortè quàm solidiùs, solum referendum putant ad ly & infra; q. d. Occidit omnes masculos incipiendo à bimulis usque ad recens natos secundum tempus quod cœperat stella apparere, quasi nempe postea natos non occiderit. Quod tamen genio crudelissimi & ambitiosissimi tyranni, & tantæ extensioni ad bimatum & loca vicina minùs congruit: ut proinde credibile sit ipsum etiam occidisse infantes post Christum natos, ut securiùs intentum suum obtineret.

Observandum denique Magos singulos obtulisse probabilissimè tria munera, quæ non carebant mysteriō speciali, ut omnes Patres constanter advertunt: quidquid impudenter exhibet Calvinus: aurum quidem tanquam Regi magno, thus tanquam Deo, myrrham tanquam homini pro nobis morituro.

§. IV.

De Oblatione pueri Jesu in templo & Purificatione Deiparæ.

Nunc sequitur agendum de Oblatione pueri Jesu in templo Jerosolymitano, & purificatione Mariæ, quæ contigit quadragessimō die à nativitate Domini. Quando per præsentiam Verbi incarnati in templo præfato cœpit impleri illud Aggai 2. *Et veniet desideratus cunctis Gentibus: & implebo domum istam gloriâ..... magna erit gloria domus istius novissima plūs quàm prima.* Et illud Malach. 3. *Et statim veniet ad templum suum dominator quem vos queritis &c.*

Sciendum porrò veteri Lege duo fuisse sancta. Primum, ut omne primogenitum offerretur & consecraretur Domino, velut peculium ejusdem speciale; idque intuitu beneficii à Deo præstiti populo, quem ut liberaret à servitute Ægypti, occiderat omne primogenitum in terra Ægypti ab homine usque ad pecus. Quare primogenita mundorum animalium immolabantur Deo, primogenita verò hominum redimebantur quinque siclis, eò quod Levitæ subrogati forent loco primogenitorum ad serviendum Deo. Quæ omnia patent Exodi 13. & Numer. 8. & 18. Secundum erat generalius, ut nempe mulier, quæ susceptō semine pepererit masculum, immunda esset quadraginta diebus, septem quidem juxta dies separationis menstruæ, id est, instar mulieris menstruatae, quæ quidquid tangebatur, immundum reddebat, etiam homines; deinde aliis triginta tribus juxta ritum observatu faciliorem, quō ratione pro-

47. Magi singuli obtulerunt tria munera, & quæ mystica.

48. Prophetia in die Purificationis impleta.

Lex primogenitorum declaratur.

Lex puerpera parientis masculum exponitur.

Cui Herodes occidit infantes à bimatu & infra.

fluvii ſanguinis arcebat à Sanctuario & contactu rei ſanctæ. Die verò quadrageſimò mandanda accedebat ad templum, offerens agnum in holocauſtum. quod cremabatur Deo in gratiarum actionem pro felici partu; & pullum columbæ vel turturem pro peccato, ſcilicet legalis immunditiæ, à qua mulier purgabatur: aut ſi pauper erat, locò agni alterum turturem aut pullum columbæ. Orabatque pro ea ſacerdos, & ſic mundabatur; ut habetur *Levit. 12.* Porro ad purgationem matris neceſſe non erat adelle infantem, eumque offerri. Quando tamen erat primogenitus, ideòque conſecrandus Domino, id opportunè ſemper fiebat cum purificatione matris, quæ citiùs ingredi templum prohibebatur.

49.
Neutra ligabat Deiparam.

Probatur de lege primogenitorum.

Utramque hanc legem B. Virgo in ſe & prole ſuâ ſervavit; ut patet *Luca 2.* ob ſimiles ex parte rationes, ob quas adimpleri curavit legem Circumciſionis, etſi citra obligationem. Nam quod ad legem primogenitorum offerendorum ſpectat, Lex vetus non comprehendebat hunc infantulum tanquam propriam materiam legis, adeòque nequidem indirectè & ex conſequenti erat obligata Deipara ad ejus oblationem ac redemptionem faciendam. Alioquin per ipſa verba legis non excludebatur Chriſtus infantulus (quidquid velit *Suarez & Sylvius*) quia lex indiftinctè loquitur de primogenitis, etſi juxta modum naſcendi uſitatum adhibeat verbum apertionis vulvæ; quæ eſt periphras primogeniti. Quare etiam Evangeliſta *Lucas cap. 2.* ſignificat verba legis quadrare in Chriſtum.

Probatur idem de lege puerperarum.

Quod ad legem purificationis attinet, ea ſimiliter juxta communem Patrum & Doctorum ſententiam non obligabat Deiparam. Nam lex illa loquitur de muliere, quæ ſuſceptò ſemine pepererit maſculum, adeòque verbis legis non comprehendebatur Deipara, quæ conceperat de Spiritu ſancto. Adde ſædos illos ſanguinis & ſordium fluxus, quibus puerperæ purgantur, non fuiſſe in Deipara, quæ finè dolore, naturæque contumeliâ peperit. Quæ tamen ceſſatio finis in caſu particulari videretur non ſufficere, ſi (quod nonnulli Interpretes contendunt contra *Hieronymum* & alios Patres paſſim) alioquin verba legis generalia etiam comprehenderent Deiparam. Eſtque in hanc rem propoſitio 24. inter damnatas ab *Alexandro VIII.* Oblatio in templo, quæ fiebat à B. V. M. in die Purificationis ſuæ per duos pullos columbarum, unum in holocauſtum, & alterum pro peccatis, ſufficienter teſtantur, quòd indiguerit purificatione, quòd filius, qui offerebatur, etiam maculâ Matris maculatus eſſet, ſecundum verba legis.

50.
Oblatio turturis vel pullicolumbæ pro peccato non fiebat ſecundum

Circa oblationem verò à Deipara faciendam notandum eſt, illam fuiſſe factam à Deipara more pauperum, ſcilicet offerendo par turturum, aut duos pullos columbarum. Oblationem autem unius ex columbis ſeu turturibus pro peccato faciendam, debuiſſe vi legis pro peccato ſeu immunditiâ ipſius pa-

rientis tollendâ fieri; ut ſatis apertè docet contextus *Levit. 12.* ubi ſubjungitur: *Et orabit pro ea*, puerperâ, ſcilicet Sacerdos, & ſic mundabitur. Deinde non alia legitur cæremonia legalis, quâ immunditia legalis puerperæ mundaretur, præter hanc. Infans quoque (ut ſatis conſtat) non debebat adelle, ipſeque erat jam antè mundatus ab originali; nuſquam autem legitur ipſum ſubjacuiſſe immunditiæ legali, quæ hujusmodi expiatione indigeret. Quare ita cenſet *Lyranus*, *Abulenſis* & alii paſſim; etſi *S. Auguſtinus* & quidam alii ſentiant ſacrificium fuiſſe offerendum pro peccato ipſius infantis, & *Suarez* exiſtimet fuiſſe offerendum tam pro infante quàm pro matre. Quibus non favet, quòd in lege *Levit. 12.* dicitur *pro filio ſive pro filia*: id enim (ut ipſe *Suarez* fatetur) non afficit quod ſequitur; *Deferret agnum &c.* Sed quod præcedit, *Cum expleti fuerint dies purificationis*, pro filio nempe vel filia, ſeu ob partum filii vel filiæ explendi. Agnus enim in holocauſtum, & non pro peccato prolis, jam antè ab originali purgatæ erat offerendus. Similiter quod *Luca 2.* dicitur: *Et cum inducerent puerum Jeſum parentes ejus, ut facerent ſecundum conſuetudinem legis pro eo*; intellige, ſiſtendo eum Domino tanquam primogenitum. Vel ſignificatur generatim, quod ejus cauſâ fiebat, ut mox dicitur. Quod denique in Eccleſiaſtico officio ad imitationem verborum Scripturæ canitur, *Obtulerunt pro eo Domino par turturum aut duos pullos columbarum* (incertum quid horum obtulerint) intellige ſic, ut *pro eo* ſit idem, quod *ejus cauſâ*, ratione ſcilicet partus ſeu generationis ipſius.

§. V.

De Actis in reliqua Chriſti ætate uſque ad Baptiſmum.

HORUM dumtaxat ſynopſim breviffimam damus, plura relinquentes Expoſitoribus S. Scripturæ. Itaque poſt purificationem parentes ſunt reverſi cum puero Jeſu in Nazareth, ut indicatur *Luca 2.* Ubi Joſeph in ſomnis admonitus fugit cum Deipara & infante in Ægyptum, manſitque ibi uſque ad obitum Herodis: quantum autem temporis præciſè intercurrerit, planè incertum eſt; cum plerique varios annos numerent, alii plures, alii pauciores. Si tamen Joſephi & Dionis auctoritati deferamus, dicendum foret conſequenter, fatente *Petaviô l. 13. de Doctrina temporum in tabulis annorum* Chriſtum natum Auguſtô 12. & Corneliô Sullâ conſulibus, & Herodem mortuum eſſe annò ſequenti, eòdem ſcilicet quò Chriſtus fugerat in Ægyptum.

Tum Herodes (ut habetur *Matth. 2.*) videns quoniam illuſus eſſet à Magis, auditis ſcilicet mirabilibus, quæ in templo die purificationis contigerant; cum antea facile ſibi perſuaſiſſet Magos ſpe fruſtratos non fuiſſe auſos

dum legem pro peccato prolis, ſed pro legali immunditia matris.

51.
Chriſti ſuga in Ægyptum.

Subſecuta cades Inno-centium.

regredi præ pudore, vel aliis implicitus ad id non advertisset, cœpit se convertere ad cædem infantium innocentium.

52. Reliqua Christi gesta usque ad Baptismum. Post mortem Herodis monitu Angeli Joseph reversus in Nazareth habitavit. Puer autem crescebat & confortabatur plenus sapientiâ, & gratia Dei erat in illo. Et ibant parentes ejus per omnes annos in Jerusalem ad templum, etiam Deipara pro sua pietate, etsi alioquin lex præscribens, ut id ter in anno fiat, scilicet in Pentecoste, festo Tabernaculorum, & Paschæ solos masculos respiceret. Fiebat autem id, quantum licuit, comitante parvulo, quem proinde factum annorum duodecim, cum in reditu parentes existimarent more solito esse in comitatu, & non inventes, reversi sunt in Jerusalem, ubi illum post triduum, id est tertio die invenerunt in certa parte templi ad docendum legem & disputandum deputatâ sedentem in medio Doctorum, audientem illos docentes, & interrogantem, seu excitantem ex auditis quæstiones sive propositiones, ut omnes stuperent velut rapti super prudentia in proponendis dubiis & super responsis similiter illius ad ea quæ ab ipso interrogabantur. Post hæc descendit cum parentibus in Nazareth, & erat factus subditus illis, perferens pariter labores, quibus quotidianum sibi victum quæritabant; proficiensque jugiter ætate, & effectus ac signis sapientiæ & gratiæ. Sicque complexa manet cum Evangelistis Christi infantia, pueritia & ætas reliqua, usque ad baptismum.

QUÆSTIO III.

De Baptismo & reliquâ vitâ Christi usque ad passionem.

§. I.

De Baptismo & Jejunio Christi.

53. Baptismus Joannis quando cœperit. ANNO quinto decimo imperii Tiberii Cæsaris filii adoptivi Octaviani Augusti, cœpit Præcurzor Christi prædicare & dare baptismum pœnitentiæ præambulum & dispositivum ad baptismum Christi. Quem inter cæteros etiam ipse Christus suscepit, eodem annò, idque dum erat incipiens quasi annorum triginta, ut refertur Luca 3.

Ubi in primis certum est baptismum Joannis fuisse inspirativè à Deo, quatenus illum in genere inspiravit, & inspirando mandavit juxta illud ipsius Præcurzoris Ioan. 1. Qui misit me baptizare, ille mihi dixit. Ipse autem Joannes Baptista ritum baptizandi instituit, à quo proinde baptismus Joannis dictus fuit, ut tradit Bellarminus l. 1. de Baptismo cap. 20. sicut baptismus novæ legis à quovis conferatur, baptismus Christi dicitur; non Petri, Pauli &c. ne alius quàm Christus videatur auctor, ut notavit Aug. l. 5. de Baptismo c. 13. & alibi. Fuit præterea idem baptismus à Joanne collatus. Herincx Sum. Theol. Pars IV.

tus: an etiam à Discipulis, non constat, quòd ita. An insuper fuerit datus cum certa forma, incertum est, & variant Doctores. Constat saltem satis non fuisse datum in forma baptismi Christi. Præterea certum est ipsum non contulisse gratiam ex opere operato, eisque, qui illum susceperant, fuisse adhuc necessarium baptismum Christi, postquam lex Christiana cœpisset obligare; uti cœpit post passionem Christi & missionem Spiritus sancti. Unde baptizati Joannis baptismate, adhuc jussi fuerunt baptizari ab Apostolis baptismò Christi.

54. An denique Joannes fuerit vicissim baptizatus à Christo baptismò ipsius Christi; incertum est. Nam quòd sic, censet verisimillimum Amicus, ex verbis ipsius Præcurzoris Matth. 3. Ego à te debeo baptizari, & responsione Christi: Sine modò: sic enim decet nos implere omnem justitiam. q. d. Exequere nunc, quòd dico, ego postea faciam, quòd petis. Sed Joannes ibi non petiit baptismum fluminis, neque Christus per consequens illum promittit. Solum enim significat Joannes, quòd potius indigeret ablui à Christo, non baptismò aquæ, quem necdum ratio temporis postulabat, sed Spiritus sancti & ignis, quem supra prædixerat, idque quia illò debuerat ab originali & à quotidianis purgari. Quare nec Patres exprelserunt aliter quàm in Spiritu, ut Hieronymus, vel in cruore & baptismò flaminis, ut Nazianzenus fuisse baptizatum. Ideoque verosimilius esse putat Abulensis q. 78. in cap. 3. Matth. Joannem non fuisse à Christo baptizatum.

Ratio porrò ob quam Christus Dominus suscepit baptismum Joannis assignari solet, tum ut suò baptismò sanctificaret aquas, eisque vim regenerandi daret, eas destinando ad baptismum à se instituendum, tum ut baptismum Joannis comprobaret; tum ut humilitatis exemplum præberet, tum ut peccati in se incapax, peccata totius naturæ in se & per se ablunda significaret; tum ut medicus ægris affimilatus, ægrotis eò esset gratior, quò familiarior; tum ut homines ad Baptismum suum invitaret, tum ut testimonium cæleste ei redderetur; tum denique ut per descensum columbæ significaret gratiam Spiritus sancti annectendam baptismò Fidelium. Quare decentiam suscipiendi à se baptismatis ipse declarat Matth. 3. Sine modò: sic enim decet nos adimplere omnem justitiam.

55. Quibus de causis Christum à Joanne baptizari conveniebat. Gravis autem & interminabilis est controversia inter Doctores de præcisa Christi ætate in susceptione baptismi. Nam Varii putant Christum fuisse baptizatum annò ætatis trigésimò inchoatò. Quibus præter varios Patres favere videtur, quòd Lucas cap. 3. ait: Et ipse Iesus erat incipiens quasi annorum triginta. Alii putant id factum annò trigésimò expletò. Alii denique novissimè censent esse baptizatum annò trigésimò primò expletò, & trigésimò secundò per tredecim dies inchoatò. Hi verò sic exponunt verba Lucæ, ut solum voluerit

56. An id contigerit annò ætatis trigésimò inchoatò, an expletò, & quantum est.

Quo sensu
id verum.

oculto locutus sum nihil, quod scilicet occultatum vellem. Nam si quando aliquid coram paucis docuerit, hoc ipsum etiam publicè, scilicet coram discipulis, idque ut illud ipsum omnibus enuntiarent juxta illud Christi *Matt. 10. Quod in aure auditis, predicate super terrâ.* Unde *Aug. Tract. 113. in Ioan. Quis in occulto loquitur, qui coram tot hominibus loquitur; præsertim si hoc loquitur paucis, quod per eos velit innotescere multis?* Adde, quod etsi altiora quædam mysteria privatim Discipulis pro temporum opportunitate annuntiaverit, communem tamen doctrinam (de qua interrogabatur *Ioan. 18. à Pontificibus*) coram turba semper tradiderit.

62.
Christus potissimum
Iudeis, raro
Gentilibus
predicavit;
& quare.

Quod ad personas attinet, quibus Christus prædicavit, constat ex Historia Evangelica ipsum ex instituto & principaliter solum prædicasse Judæis; etsi rarò & obiter gentilibus personis interdum prædicaverit, ut Samaritanis *Joan. 4.* & Chananææ *Matth. 15.* ubi etiam Christus ait: *Non sum missus, nisi ad oves quæ perierunt domûs Israel.* Et *Matth. 10.* mandaverat Apostolis: *In viam Gentium ne abieritis, & in civitates Samaritanorum ne intraveritis, sed potius ite ad oves, quæ perierunt, domûs Israel.* Ob quod Apostolus *ad Rom. 15.* Christum vocat *Ministram circumcissionis*, id est, prædicatorem Judæorum. Congruum porrò erat, ut cum prædicare per se non posset omnibus, inciperet à Judæis fratribus suis secundum carnem, habentibus legem veri Dei & promissionem Messiae ex suo semine nascituri, ac novæ Legis. Dicitur nihilominus Christus in Scriptura *Lux* sive *lumen Gentium*; quia has per Discipulos suos illuminavit, quibus mandavit *Matth. 28. Docete omnes gentes.*

63.
Quantò
precisè tem-
pore prædi-
cavit, dis-
putatur.

Denique ad tempus prædicationis quod attinet, est magna opinionum diversitas. Sunt enim, qui tempus prædicationis contrahunt ad duos annos & tres circiter menses. Alii extendunt ad annos quatuor & tres ferè menses. Alii denique (& est recepta opinio) ad tres annos & totidem ferè menses.

Tria Pas-
chata inter
baptismum
& mortem
Christi ma-
nifesta sunt
ex Scriptu-
ra, compu-
tatis saltem
illò, quò
mortuus est.

Illud satis constat ex Scriptura, quod post Baptismum Christi ante ejusdem mortem intercurrerint saltem tria Paschata. De quorum uno fit mentio *Joan. 2.* post miraculum conversionis aquæ in vinum; de altero *Joan. 6.* Postremum verò refertur *Joan. 11. 12. & 13.* Item *Matth. 26. Marci 14. & Luca 22.* Estque illud quò passus est Christus. Neque plura admittit *Petavius lib. 12. de Doctrina temporum cap. 17. & 18.* censens consequenter Christum tantum duobus annis & aliquot mensibus post Baptismum vixisse.

Neque plu-
ra admittit
Petavius.

64.
Quartum
Pascha col-
ligitur ex
Scriptura.

Verum addendum esse quartum Pascha ex *Ioan. 5.* censent varii Patres & plures Recentiores, & satis plausibiliter suadet *Tannerus d. 2. quæst. 2. dub. 5. n. 143. & seqq.* contra nonnullos Patres & Doctores existimantes esse ibi sermonem de festo Pentecostes vel aliò. Tum quia festum Paschæ apud Judæos antonomasticè vocatur festum, quando ex circum-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

stantiis non colligitur esse sermonem de alio. Tum quia illa, quæ narrantur contigisse inter Pascha præcedens (de quo *Ioan. 2.*) & hoc festum, videntur facilè spatium anni, saltem plùs quàm paucos menses (qui ante Pascha & Pentecosten vel festum Tabernaculorum intercedunt) requirere. Tum quia colloquium cum Samaritana (quod narratur *Ioan. 4.*) dudum post præcedens Pascha accidit, nempe in hyeme sequenti, ut colligitur ex Verbis Christi ibidem: *Nonne vos dicitis, quod adhuc quatuor menses sunt, & messis venit?* quæ in Palæstina venit inter Pascha & Pentecosten, ut patet *Levitic. 23.* Dein quibusdam interpositis *Ioan. 5.* fit mentio ulterioris diei festi; utique colloquium dictum subsequenter. Quod proinde non potuit esse Pentecoste vel festum Tabernaculorum subsequutum præcedens Pascha, sed novum Pascha seu post annò vertente occurrens. Singularis porrò opinio *Cajetani* intelligentis Scripturam de festo Enceniorum, quia singularis, minùs curanda videtur. Etsi alioquin videatur non posse efficaciter aliundè redargui, attentò quod constet festum Enceniorum occurrisse in hyeme, ut exprimitur *Ioan. 10.*

Nec refert, quod *Ioan. 6.* fiat rursum mentio alterius Paschatis; adeòque de alio festo videatur locutus *cap. 5.* Nam *Ioannes* referens potissimum ab aliis prætermissa, modò brevior, modò longior est in Historia hujus vel illius anni pertexenda.

Occurritur
objectioni.

Inhærendo autem huic sententiæ consequenter dici posset triennium prædicationis computari solitum esse à Patribus incipiendo à miraculo in Cana Galileæ; aliàs verè intercessisse inter Baptismum & mortem quatuor annos & quinque paschata, quorum primum Evangelista non expresserit. Quia tamen receptæ Patrum opinioni magis consonat simpliciter tantum intercessisse tres annos & aliquot menses, negari posset miraculum nuptiarum accidisse, annò post Baptismum, sed potius inter Baptismum & primum Pascha; ut sanè commodè intelligi potest accidisse. Neque aliud evincunt auctoritates. Nisi quis mallet tenere, & quod miraculum primum factum sit annò integrò post Baptismum, & quod tantum intercurrerint tria Paschata, dicendo festum Judæorum, de quo *Ioan. 5.* non fuisse Pascha, sed aliquod aliud, ut *Petavius* & alii plures volunt. Quod quoad posteriorem partem dicendo, & negando annum intermedium inter Baptismum ac Miraculum nuptiarum, facilè defendi posset sententia *Petavii* de triplici Paschate, adeòque de duobus annis & aliquot mensibus Prædicationis Christi. Verum sensus communis militat in contrarium.

65.
Hæc opinio
ne supposita,
vel ad-
mittendum
est quintum
Pascha,
vel potius
dicendum,
quod mira-
culum nup-
tiarum con-
tingerit ipsò
annò bap-
tismi.

Ea autem
seposita, de-
fendi adhuc
posset qua-
tuor Pas-
chata:

Defendi
etiam tria
cum *Peta-
vio.*

§. III.

De Miraculis Chriſti.

66.
Primum
miraculum
manifestum
fuit conver-
ſio aquæ in
vinum.

PRIMUM verò miraculum manifestum, quò gloriam & divinitatem suam populo monstravit (occultum erat, egressus ex utero clauſo, & abſtinentia à cibo per quadraginta dies) fuit converſio aquæ in vinum facta in nuptiis celebratis in Cana Galileæ vicinâ oppido Nazareth; ad quas cum Matre & aliquot discipulis, quos scilicet tunc sibi aggregaverat, fuerat invitatus.

67.
Quod ſimi-
liter die sex-
tâ Januarii
contigisse,
habet doctri-
na ſatis re-
cepta;

Incerta ta-
men est.

Et difficul-
tatem pati-
tur,

Ad quam
nihilominus
respondent
adhærentes
præſata ſen-
ſentia.

Circa quod miraculum observandum est, non ita constare de die seu tempore, quò patratum fuit. Recepta quidem ſatis doctrina est, ſimiliter factum fuisse sextâ Januarii seu die Baptismi, vertente annò. Et consonant non tantum varii Patres, sed etiam Ecclesia in officio divino canens: *Tribus miraculis ornatum diem sanctum colimus hodie vinum ex aqua factum est ad nuptias.* Varii tamen Recentiores valdè probabiliter contradicunt, eò quòd traditio ista non videatur adeò certa, prout quoque ſatis indicat S. Maximus Serm. de Epiphaniâ & alii Patres; & ſatisſat menti Ecclesiæ, quòd tali die repræſentetur facti memoria, ſicut ſimili modò loquendi utitur in die deſiſtionis personæ, sæpè diu antea deſunctæ. Aliunde autem minùs videatur credibile, Chriſtum per annum integrum abſtinuiſſe poſt ſuſceptum baptiſmum à ſolem-niori prædicatione & miraculis; qui etiam alioquin poſt baptiſmum vixiſſet quatuor annos & tres circiter meſes. Qui verò priori Opinioni adhærent, ad hoc respondent, non eſſe id incredibile, conſiderando quòd inter miraculum iſtud & baptiſmum intercurrerit jejunium, reditus in Galilæam seu Nazareth, mora aliquanta ibidem, viſitatio Joannis, à quo testiſonium acceperat & adhuc accepturus erat, ſucceſſiva aggregatio discipulorum. Quæ omnia alioquin contigisse debuissent inter diem Epiphaniæ & primum (quod putant) Paſcha, ante quod conſtat fuiſſe miraculum patratum in Cana, juxta contextum Evangelii, Ioan. 2. Res eſt proinde inter incertas relinquenda.

68. Miracula porro ſigillatim recensere ac explicare non eſt noſtri inſtituti. Solùm aliquid dicendum de glorioſa Salvatoris Transfiguratione, quam Ecclesia ſolemnizat in officio divino ex promotione seu etiam inſtitutione Calixti III. ut paſſim Auctores referunt, & declarat Waddingus ad Annum 1456. n. 71. idque occasione victoriæ mirabilis habitæ contra Turcas, etſi non ipſò die, interveniente B. Joanne Capistranò & Joanne Huniade.

Transfigu-
ratio ubi,
quò ſine,
coram qui-
bus conti-
gerit?

Itaque Chriſtus cùm Diſcipulis paſſionem ſuam prædixiſſet, crucem à ſingulis bajulandam monuiſſet, ſequè poſt hæc cum gloria judicaturum prænuntiâſſet, aſcendit in montem excelſum, Thabor ſcilicet, ut habet

Martyrologium Romanum, & opinio vulgata Hieronymi, Bedæ & aliorum, ſitum in Galilæa, quò proinde à Cæſaræa Philippi (ubi priores ſermones cum Diſcipulis erant habiti Matth. 16.) ſex diebus interjectis acceſſerat. Ubi ut de diſcipulorum cordibus ſcandalum crucis tolleretur, illoſque ad labores & tolerantiam animaret, ſinemque crucis ac laborum eis prælibandum propinaret, ſelectiores tres, Petrum ſcilicet & Iacobum (utiquenon Minorem, fratrem Domini, ut putavit Auguſtinus, ſed alterum dictum Majorem, utpote fratrem Joannis, de quo ſequitur in textu) & Ioannem fratrem ejus, inquit Matthæus c. 17. Ante quos tranſfiguratus eſt.

Transfiguratio verò hæc non fuit figuræ aut lineamentorum, ſive corporis, ſive faciæ, immutatio; ſed manente eadem figurâ ſolùm immutatio quædam ſpeciæ per acceſſionem novi ſplendoris. Unde Matthæus ſe ipſum explicans ſubdit: *Reſplenduit facies ejus, ſicut ſol*, per immutationem ſcilicet veri ſplendoris & lucis internæ. Secùs quàm claritas Moyſi, quæ ſolùm erat in facie, extrinſe-cuſque adveniẽs ex colloquio Dei. Idipſum etiam declarat Lucas cap. 9. dicens: *Facta eſt ſpecies vultus ejus altera. Veſtimenta autem ejus facta ſunt alba, ſicut nix*, inquit Matthæus, ſive (ut Lucas) *factus eſt veſtitus albus refulgens*. Qui fulgor ſeu candor veſtium procedebat ex fulgore ſeu luce corporis Chriſti. Quare albedo iſta veſtium non propriè albedo erat, ſed luminis transparentis fulgor; qualis ferè eſt nubium ſoli directè ſubjectarum.

§. IV.

De Converſatione Chriſti & cultu corporis.

CONVERSATIO Chriſti in mundo fuit communis & ſocialis, ſeu inter homines: vita enim ſolitaria ſeu eremitica non conveniebat ſini redemptionis & inſtructionis noſtræ. Idem patet ex Evangelio. Ex quo tamen ſimiliter liquet ipſum opportunè ſolitum fuiſſe ſe ſubducere à publico ad vacandum orationi, præclare miſcens vitam contemplativam activæ, quò & præberet prædicatoribus exemplum, & hanc vitam tamquam perfectiſſimam Deoque gratiſſimam indicaret.

In victu porro ſeu cultu corporis regulariter ſe accommodabat, ſalvâ honeſtate & decentiâ, conſueto hominum mori quibuſcum verſabatur; prout congruit cum aliis converſanti. Ideoque Matth. 11. Joannes dictus eſt *neque manducans, neque bibens*; nimirum quia (ut ait Auguſt. l. 16. contra Fauſtum c. 31.) *illò victu, quò Iudæi utebantur, ille non utebatur. Hòc ergo (ſubdit) Dominus niſi uteretur, non in ejus comparatione manducans & bibens diceretur.* Propter quod S. Franciſcus vitam Chriſti & Apoſtolorum inovans, ſuiſque præſcribens cap. 3. Regula ait: *De omnibus*

69.
In quo con-
ſiſteret, de-
claratur.

70.
Converſa-
tio Chriſti
fuit ſocia-
lis.
Acti-
oni
mixtam ha-
bens con-
templatio-
nem.

71.
Qualis e-
jus victus

bus

bus cibis, qui apponuntur eis, liceat manducare; exceptis scilicet specialibus jejunii Regularis, & ecclesiastici diebus.

72. Quod ad qualitatem vestitus attinet, is quoque fuit vulgaris & pauper. Solùm vertitur à quibusdam in dubium, an Christus in-
 cessit calceatus, immo quòd ita regulariter in-
 cessit ab iis affirmatur. Sed oppositum omnino est asserendum, scilicet Christum in-
 cessisse nudis pedibus, ad summum cum so-
 leis sive sandaliis pedis plantam ab injuriis viæ defendentibus, supernè autem patentibus; ut
 Incessisse cum Apostolis discalceatum, ostenditur multipliciter.
 expressè tradit S. Hieronymus Epist. ad Eustochium. Et ex professo S. Bonaventura in c. 3. Regula S. Francisci, & in Epistola seu Opusculo de Sandaliis Apostolorum: quod scripsit adversus quemdam Magistrum, qui oppositum prædicaverat, in quem tanquam temerè contra veritatem Evangelicam offendentem, & Evangelii candidissimam margaritam tortis expositionibus conculcantem invehitur. Ibi-
 demque ad probationem adducit plura Patrum & Scriptorum antiquorum testimonia. Et planum satis apparet ex Evangelio Matth. 10. & Luca 10. Christum discipulis præscripsisse, ut non portarent calceamenta; quæ proinde ipse non tulit: Nec enim poterat habere Dominus (ut rectè Hieronymus Epist. ad Eustochium) quod prohibuerat servis; qui primò cœpit facere, & docere. Nec dici potest, ipsum tantum inhibuisse discipulis calceamenta duplicia seu mutatoria. Nam sic debuisset explicatiùs dicere, Nolite habere superflua seu duplicia calceamenta, sicut exprimit duas tunicas. Deinde dum ait: Nolite possidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis vestris; non potest id intelligi, quòd solùm prohibeatur pecunia superflua, sed omnis (quod & Apostoli servârunt, dicente Petrò Act. 3. Argentum & aurum non est mihi) adeòque idem est de calceamentis. Præterea Luca 22. Christus dixit: Quando misi vos sine sacculo, & pera, & calceamentis; utique sine ullis, uti sine ulla pera, & sacculo. Proinde Apostoli sic ad litteram observârunt Christi præscriptum, ut etiam patet ex Patribus, & antiquissimis picturis ac cælaturis Apostolorum, etiam Romæ, in quibus omnibus vel cum soleis vel nudis pedibus exprimuntur. Idem quoque patet ex ipsis, à Christo permissis Marci 6. Apostolorum & Christi discipulorum sandaliis, quæ usque in hodiernum diem in plerisque locis ad hujus veritatis adstipulationem, & devotionem Fidelium asservantur, teste D. Bonaventura in Opusculo cit. Patet etiam per gloriosum Christi signiferum Franciscum, qui Spiritu sancto revelante juxta litteralem intellectum prædicti præcepti in Regula sua Evangelica Fratribus suis calceamentorum usum interdixit. Et hinc Christus ad litteram loquendo pedes Discipulorum ante sumptionem Eucharistiæ in ultima cœna lavit, veluti immundos ex eo quòd discalceati incedebant.

Nec refert, quòd Joannes Baptista dixit Matth. 3. Cujus non sum dignus calceamenta portare seu (ut Marcus c. 1. & Lucas c. 3. solvere corrigiam calceamentorum. Nam (ut taceam verbum Græcum rectè significare sandalia, seu soleas pedibus subligari solitas; & ut omittam alias expositiones ad intentum opponentium nil facientes) usitatò proverbio solùm intendebat Joannes prædicare suam parvitatem, Christi que dignitatem; cuius respectu non sit dignus ei vilissimum ministerium exhibere. Sicut de homine valde nobili non solitò lavare manus posset dicere pauper humilis: Non sum dignus aquam effundere super manus ejus; inquit D. Bonaventura sup. Nisi fortè quispiam dicat, quòd Christus tunc temporis, quò nondum publicè prædicabat, nondum regulam vivendi ediderat, nondum in deserto exemplum dans pœnitentiæ jejunaverat, calceamentis utebatur. De quo quidquid sit, saltem manifestè concluditur, quòd post institutionem Apostolicæ vitæ & regulæ, Christus ejusque discipuli sinè calceamentis ad litteram inces-
 73. *Oppositum non rectè colligitur ex dicto Ioannis, quòd dignus non esset Christi calceamenta solvere.*

De reliquo, tota Jesu vita fuit pauper, ut verissimè dixerit S. Franciscus c. 6. Regula: Ipse Dominus pro nobis se fecit pauperem in hoc mundo. Et Apostolus 2. ad Cor. 8. Propter nos egenus factus est; cum esset dives &c. Unde ex Matre paupercula in summa paupertate & alienò tectò natus est, pauperculis pannis involutus; in foeno & præsepio paupere reclinatus, pauper & nudus pro nobis crucifixus, alienò denique sepulchrò conditus fuit. Et Matth. 8. ipse ait: Vulpes foveas habent, & volucres calinidos, Filius autem hominis non habet, ubi caput suum reclinet. Et Luca 8. Sequebantur eum mulieres, quæ ministrabant ei de facultatibus suis.

Quare in primis perfectionem concupiscentibus Marci 10. proponit, ut vadant & vendant omnia sua & dent pauperibus, & sic nudati sequantur ipsum. Deinde pauperem vitæ formam præscribit Discipulis jam ipsum secutis, proindeque ipse servavit, qui (ut dicitur Act. 1.) cœpit facere & docere. Præscribit namque Discipulis Luca 9. ut non habeant duas tunicas, seu non plures vestes quàm unam; non possideant aurum neque argentum, neque pecuniam in zonis, ut sinè pera & sinè calceamentis incedant, in domibus alienis divertant, manducantes quæ apud eos sunt, seu sumentes instar pauperum alimenta necessaria; etsi alioquin Prædicatoribus verbi divini debita. Unde Apostolus 2. ad Cor. 11. vitam suam planè pauperem describit in jejuniis multis, in frigore & nuditate transactam. Et 1. ad Timoth. 6. Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti sumus.

Denique vita pauper congruebat prædicationis officio, tum ob carentiam curæ sæcularis, necessariæ possessoribus divitiarum: tum nè ipse aut Discipuli videri possent quærere humana, sed homines seu animas; tum ut li-

73. *Oppositum non rectè colligitur ex dicto Ioannis, quòd dignus non esset Christi calceamenta solvere.*

74. *Tota vita Jesu paupertate abundans.*

Cujus formam quoque præscripsit desiderantibus perfectione vitæ Christiana.

75. *Vita pauper congruebat prædicationi Evangelii.*

berius ab omni concupiſcentia terrenorum liberi veritatem edicerent : tum ut in abjectione & paupertate Chriſti ejuſque Diſcipulorum magis divina viſ prædicationis Evangelicæ eluceſceret ; ne divitiarum abundantia mutationem orbis terrarum videretur operata : tum denique ut ab immoderata opum cupiditate (quæ plurimos ad infernum trahit) homines revocaret ſaluberrimò paupertatis exemplò.

76. *Interdum Chriſtus habuit aliquarum rerum dominium, ut declarat Ioannes XXII.* Sed difficultas eſt, an Chriſtus ita fuerit pauper, ut nequidem in communi, ſaltem cum collegio Apoſtolorum habuerit aliquarum rerum dominium ? Ubi ſatis conſtat Chriſtum ſaltem interdum habuiſſe dominium aliquarum rerum ; prout definiit Ioannes XXII. Extrav. *Quia quorundam, de Verb. ſignificat.* Et conſonat Scriptura Ioan. 13. ubi collegium Apoſtolorum legitur habuiſſe loculos, qui ſervabantur in uſus neceſſarios. Ideoque Diſcipuli putabant, quòd Chriſtus Judæ dixiſſet : *Eme ea, quæ opus ſunt nobis ad diem feſtum, aut egenis ut aliquid daret.*

77. *Interdum non, ut declarat Nicolaus III.* Nihilominus interdum etiam Chriſtus fuit finè ullo peculio, non habens ubi caput ſuum reclinarè ; idque non ſolum tempore quò ante baptiſmum vixit de bonis parentum ; ſed etiam poſtea ; ut expreſſè tradit Nicolaus III. c. *Exiit, de Verb. ſignif. in 6.* ubi arctam abdicationem omnium rerum propter Deum, tam in ſpeciali quàm in communi, *quam venenofis obtrectionibus aliquorum inſenſata damnaverat aſtutia, declarat meritoriam eſſe & ſanctam quam & Chriſtus viam perfectionis ostendens, verbò docuit & exemplò firmavit : quamque primi Fundatores militantis Eccleſiæ, prout ab ipſo fonte hauſerant, volentes perfectè vivere, per doctrinam ac vita exempla in eos (loquitur de Franciſcanis) derivârunt.* Idem colligitur ex Matth. 8. & Luca 8. ſuprà cit. & ex paupertate Chriſti in cruce.

78. *Qui objectionem à ſe motam pulchrè diſſolvit.* Nec his quiſquam putet obſiſlere (inquit Nicolaus III. ſup.) quòd interdum dicatur Chriſtus loculos habuiſſe. Nam (ut ibidem reſpondet) ſic Jeſus Chriſtus, cujus perfectæ ſunt opera, in ſuis actibus viam perfectionis exercuit, quòd interdum infirmorum imperfectionibus condeſcendens, & viam perfectionis extolleret, & imperfectorum infirmas ſemitas non damnaverit. Sic infirmorum perſonam Chriſtus ſuſcepit in oculis, ſive & in nonnullis aliis infirma humana carnis aſſumens (prout Evangelica teſtatur hiſtoria) non tantum carne, ſed & mente condeſcendit infirmis. Sic enim humanam naturam aſſumpſit, quòd in ſuis operibus perfectus exiſtens, in noſtris factus humilis, in propriis permansit excelfus. Sic & ſumma charitatis dignatione ad actus quosdam noſtra imperfectioni conformes inducitur, quòd à ſumma perfectionis rectitudine non curvatur. Egit namque Chriſtus & docuit opera perfectionis. Egit etiam infirma ; ſicut interdum & in fuga patet & oculis. Sed utrumque perfectè perfectus exiſtens, ut perfectis & imperfectis ſe viam ſalutis oſtenderet, qui utroſque ſalvare venerat, qui tandem mori voluit pro utriſque.

79. *Chriſtus* An autem fuerit Chriſtus pauper aliquando

uſque ad mendicitatem, inter aliquos controvertitur. Sed dicendum, quòd ſic, cum D. Bonav. Opusculò de paupertate Chriſti Art. 2. D. Thomà Opuscul. contra Impugnantes Religionem cap. fuit.

7. & aliis paſſim. Nam de Chriſto, ſeu in perſona Chriſti David dixit Pſal. 39. *Ego autem mendicus ſum & pauper.* Et Pſal. 108. *Et perſecutus eſt hominem inopem & mendicum.* Ratio eſt : quia mendicare eſt indigentiam petitione eleëmofynæ ſublevare ; id autem fecit Chriſtus in triduo, quò à parentibus duodennis aberat Luca 2. Nam (ut interrogat Bernardus Homil. de Puero perduto) *Per illud triduum ubi eras bone Jeſu ? quis cibum aut potum miniſtravit ? &c.* An ut te per omnia noſtra conformares paupertati *quasi unus è turba pauperum ſtipem per oſtia mendicabas ? Quis dabit me buccellarum illarum mendicatarum participem fieri, vel ſaltem divini illius edulii reliquiis ſaginari ?* Idem fecit aliàs, ut quando ſitiens petiit potum Ioan. 4. & hoſpitiū à Zachæo Luca 19. & quando circumſpectis omnibus Jeruſolymà diſceſſit veſperè in Bethaniam Marci 11. tantæ utique paupertatis, ut cùm in tanta urbe hoſpitiū non inveniret, quòd utique ad conducendum pretiò non deſuiſſet, circumſpiceret tamquam pauper & mendicus, alibi hoſpitiū petiturus. Cùm autem Magiſter Guilielmus de S. Amore hoſtis Religionis S. Franciſci & S. Dominici, reſponderet, id non fuiſſe factum à Chriſto ex mendicitate, ſed ex urbanitate, contrà rectè arguit S. Bonaventura, quòd Chriſtus non fuerit factus egenus & pauper ad docendam urbanitatem vel curialitatem humanam. Petiit proinde humilitatis Magiſter ex vera humilitate, eò quòd opportunum id foret ad ſublevandam ſuam indigentiam, ac per hoc ut mendicus & pauper.

Q U Æ S T I O IV.

De Paſſione, Morte, Sepulturâ Chriſti ac deſcenſu ad inferos.

§. I.

De Paſſione Chriſti.

80. *Acta Chriſti circa paſſionis exordium.* I M M I N E N T E tempore miſericordiarum Domini Jeſu, quò diſpoſuerat ſalvâ facere plebem ſuam & eam redimere, non corruptibili aurò & argentò, ſed pretioſiſſimò ſanguine ſuò, ultimam cum diſcipulis cœnam celebravit, in qua poſt agnum typicum expletis epulis, poſtque pedum diſcipulorum per ipſum Dominum Jeſum ablutionem, inſtituit cœnam ſacratiorē, in qua ſeipſum præbuit tamquam cibum & potum ſub ſpeciebus panis & vini. Quâ de re fuſior erit ſermo, ubi de Sacramento Eucharitiæ. Deinde longò & delitioſo ſermone ad diſcipulos habitò, proceſſit cum eis ad hortum Gethſemani ; in quo cœpit amara Chriſti paſſio, tum per trititiam

stitionem & sanguinei sudoris emissionem, tum per capturam. Seriem porrò omnium tum ibi, tum postea gestorum enarrare non est nostri instituti; sed nonnullas solùm difficultates circa passionem ipsam proponi solitas explicabimus, fusio- rem de ea tractatum relinquentes Interpre- tibus sacrae Scripturae. Pro ordine autem, quò singula gesta sunt, facilius percipiendo, juva- bit legere *Iansenium in Concordia Evangelica* & alios, qui historiam quatuor Evangelistarum velut unicam catenatim texuerunt.

81.

Passio Christi fuit omnium mortuorum in hac vita maxima & acerbissima.

Quod de- claratur, ex considera- tione ejus qui patitur & modi pa- tiendi.

Circa passionem porrò Christi in generali spectatam occurrit in primis considerandum, quòd fuerit omnium maxima & acerbissima; ut rectè ei applicet Ecclesia in Officio feriæ quartæ majoris hebdomadæ illud *Thren. 1. O vos omnes, qui transitis per viam, attendite, & videte, si est dolor, sicut dolor meus.* Idque rec- tè declarat *D. Bonaventura 3. d. 16. art. 1. quaest. 2. in corp. & art. 2. quaest. 3.* Et *D. Tho- mas quaest. 46. art. 5. & 6.* Potest autem hoc taliter declarari. Considerandum enim est, quis sit, qui patitur, à quibus, pro quibus seu propter quid; denique in quibus bonis, & quid patiatur. Primò itaque is, qui pati- tur est Dei filius, agnus innocens sine macu- la, qui secundum corpus erat perfectissimæ complexionis, adeòque præditus maximâ sensuum vivacitate, præsertim tactûs; & consequenter cæteris paribus sentiens præ cæ- teris dolorosa seu afflictiva: secundum ani- mam quoque & vires interiores vivacissimè apprehendit causas doloris seu tristitiæ. Reli- quit insuper quodlibet tormentum agere, & quassibet vires agere & pati quod proprium est, appetitum quoque contristari quantum naturæ propensione & efficacîâ posset; unò actu divinitus non impediante alterum, ne- que gaudiò unius partis in alterum redundan- te. Martyres verò plerumque sentiunt leni- mentum, sive quatenus Deus omnipotentiâ suâ dolorem & afflictionem mitigat aut impe- dit, sive quatenus sensus vel apprehensio eo- rum hebetatur aut divertitur; accedente fer- venti amore Dei, quò incalescentes ac ve- lut ebrii tormenta vix ac interdum nullò mo- dō sentiunt.

82.

Illorum à quibus pa- tiatur.

Secundò Christus passus est à Gentilibus, ipsisque Judæis, fratribus suis secundum car- nem, & à suo proprio Apostolo traditore, item à primoribus & promiscuâ plebe utrius- que sexûs; atque illis quidem, quibus tot bo- na opera operatus erat, & pro quibus etiam tunc patiebatur: qui ex invidia & odio inno- centem & justum tam dirè crucifixerunt.

Pro quibus patitur & propter quid.

Tertiò passus est justus pro injustis, & qui- dem pro omnibus omnino, etiam pro ipsis crucifixoribus; adeòque pro inimicis & in- gratis: idque propter culpas alienas, totius vi- delicet generis humani, ut divinæ justitiæ pro nobis satisfaceret, nosque Deo Patri recon- ciliaret.

83.

Denique ex spoliatus etiam indumentis, & coram infami

multitudine contra honestatem denudatus; generalita- te eorum in quibus pa- tiatur, & gravitate eorum qua patitur. item in amicis eum deferentibus, in Matre, cujus animam compassivi doloris gladius trans- figens, etiam transfigebat cor Filii. In fama & honore per falsas accusationes, blasphemias, contumelias, irrisiones. In corpore, quan- tum ad singulos sensus, singulaque membra; ut piè consideranti satis patebit. Ut proinde dolor fuerit extensivè maximus. Imò & inten- sivè, si spinis confixum caput, membra fla- gris (quibus mancipia cædi solebant) discerp- ta, manus & pedes clavis perforatos, diuturna- nitatem passionis, signanter suspendii in cruce consideremus. Nam ad tres horas suspendium ejus continuabatur, & clavi adeò affligebant pendentem, sicut afflixerunt, quando manus ejus & pedes confodiebantur, in quibus max- ima erat afflixio propter nervos & musculos ibidem concurrentes, in quibus præcipuè vi- get sensus; ut rectè *D. Bonav. q. 2. cit.* Et ob hæc erat supplicium crucis maximè formida- bile; & (ut tradit *Aug. Tr. 36. in Joannem* & alii) inter genera suppliciorum, quæ lege vel usu reis inferebantur durissimum: adeò ut ubi dolores acerrimi exagitant, cruciatus vo- cetur, à cruce nominatus. Erat & ignomi- niosissimum, utpote quò non nisi viliores, ut mancipia, nec nisi valde scelerati solerent af- fici. Ideoque in persona Judæorum (ut expli- cat *Cyprianus, Augustinus* & alii) *Sap. 2.* dicitur, *Morte turpissimâ condemnemus eum.* Et ad *Philipp. 2.* cum dixisset Apostolus: *factus obe- diens usque ad mortem*, emphaticè addit: *Mor- tem autem crucis.* Cui accedebant circumstan- tiæ maximè pœnosæ; scilicet festum Paschæ, immensa etiam advenarum spectantium turba, societas latronum, inter quos velut eorum si- milis aut princeps suspendebatur, summa de- nique nuditas.

Ex dolore sensibili nascebatur proportio- natè maximus dolor seu tristitia interior in parte rationali. Hujus præterea interioris tri- stitiæ causa erat mors ipsa, deinde peccata ge- neris humani, quæ quantum ad satisfactio- nem assumpserat in se Christus, & specialiter casus Judæorum, ac ingratitude plurimorum per ipsum redemptorum. Ex quibus juxta *D. Bonaventurâ sup. q. 3.* orta fuit major tristitia in anima Christi, quam ex passione externa. *Quod* (inquit) *eleganter exprimit Cancellarius Philip- pus in quadam prosula valde notabili.*

Homo vide, quid pro te patior?

Ad te clamo, qui pro te morior.

Vide pœnas, quibus afficior.

Vide clavos, quibus confodior.

Cum sit tantus dolor exterior:

Interior tamen planctus est gravior,

Tam ingratum dum te experior.

Ex quibus simul junctis satis constat dolo- rem Christi fuisse maximum, factâ compa- ratione cum doloribus cæterorum hominum in hac vita. Majores alioquin dolores sunt in inferno; & quantum est ex genere pœnæ ac doloris etiam in purgatorio. Etsi non incre- dibile

84.

Tristitia interioris gravissima, ac passionē maximè aggravantis, quanam causa.

Majores sunt cru- ciatibus in altera vita.

dibile ſit, aliquorum, qui paucâ & parvâ purgatione indigent, pœnam eſſe minorem, quàm fuerit pœna Chriſti.

85.

Interna
Chriſti af-
ſlictio ſeu
perpetua
per totam
vitam crux
ſupra mo-
dum adau-
gens gravi-
tatem paſ-
ſionis Chri-
ſti ſuadetur.

Multum verò creſcit & quidem exceſſivè paſſio Salvatoris, ſi non ſolùm externa conſideretur, afflictiō, aut etiā internus dolor pro tempore externæ paſſionis, ſed inſuper continua & perpetua crux ſeu paſſio interior, quam Chriſtus in corde ſuo ſuſtulit, ab inſtanti conceptionis ſuæ. Exinde enim factus eſt Redemptor noſter voluntariè aſſumens in corpore paſſionibus aptatō peccata noſtra, pro iis ſatisfactorius: quæ omnia proinde ex tunc cum ſua ſcœditate, gravitate, multiplicitate clariſſimè vidit, uti & ingratiitudinem & interitum plurimorum cum diſpendio ſanguinis & paſſionis ſuæ, item ingratiitudinem, cæcitatem & ſupplicia imminētia genti ſuæ, ſcilicet Judaicæ, dolores & compaſſionem dilectiſſimæ matris, omnes denique futuras paſſiones tanquam præſentes. Ex quibus credibile eſt acerbiffimum dolorem in anima Chriſti jugiter fuiſſe generatum; eſſi exteriùs non ſemper patefactum. Idemquæ facit plurimùm ad commendandum Chriſti viſcerofiſſimam dilectionem, copioſiſſimam redemptionem, adque excitandum in nobis jugem amorem & gratitudinem. Quàmvis ſimpliciter loquendo potuiſſet ex omnibus iſtis non reſultare in anima Chriſti dolor ſeu triftitia, præſertim conſiderando gaudium beatificum, quod anima ab inſtanti conceptionis habuit. Sed ſicut tempore paſſionis, ſic & antea, non ſolùm per intervalla, quando flevit ſuper Jeruſalem, & in morte Lazari, & quando circumciſus eſt &c. ſed jugiter fuiſſe ſimul triftitiam diſpenſativè, videtur aliundè congruentius. Atque ita docent plurimi doctiſſimi pariterque piſſimi Scriptores. Conſonatque Scriptura, prout ſubſtat expoſitioni Patrum & Interpretum illam de Chriſto intelligentium *Pſal. 37. Quoniam ego in flagella paratus ſum, & dolor meus in conſpectu meo ſemper.* Et *Pſ. 87. Pauper ſum ego, & in laboribus* (*Hieronymus legit miſeriis, Vatablus verò vertit agonizans, Cajetanus autem legit ſum moriens; Genebrardus denique, ſpiritum exhalans*) *à juventute mea.* Et *Pſ. 108. & perſecutus eſt hominem inopem & mendicum, & compunctum corde mortificare.* Compunctum corde appellat, non compunctione culpæ, ſed compunctione pœnæ & anxietatis ac ſolitudinis, quam pro ſalute generis humani aſſiduè Chriſtus gerebat in corde, ut ibi explicat *Bellarminus*. Ex his itaque patet, piè credi poſſe jugem Chriſti per totam vitam cordis afflictionem atque interiorem crucem pro nobis peccatoribus toleratam.

Eadem col-
ligitur ex
Scriptura.

86.

Deſperatio
& damna-
torum pœna
per blaſphe-
mos Nova-
tores Chri-
ſto patienti
adſcripta
reſutatur.

Denique quod quidam Novatores dixerunt, Chriſtum etiā eſſe paſſum deſperationem, & pœnas damnatorum, eſt blaſphemia antehàc inaudita, repugnans ſummæ ſanctitati & innocentie Chriſti, perpetuæ beatitudini animæ ipſius, ſufficiētiſſimo, immo ſuperabundanti valori paſſionis & mortis; cui

proinde conſtanter in Scriptura adſcribitur noſtra redemptio, nuſquam autem pœnis impii & damnati hominis. Nec identitas pœnæ cum ea quæ pro peccatis noſtris debebatur, ſed valor & proportio debet ſpectari.

Neque obſtat illud *Pſalm 21.* (quod Chriſtus in cruce clamans dixit) *Deus, Deus meus, quare me dereliquiſti?* Nam hæc verba non eſſe deſperantis, ſatis docet ly *Deus meus*, & quod eodē *psalmō* in perſona Chriſti dicitur: *reliquiſti ſpes mea ab uberibus matris mea.* Quodque eodē quoque tempore Latroni Chriſtus promiſit *Luca 23. Hodie mecum eris in paradifo.*

Itaque verbis iſtis continetur partim quædam proteſtatio acerbiffimæ paſſionis, declarativa veræ in Chriſto humanitatis, idque in forma querimonie citra impatientiam; qualis iſta: *Tranſeat à me calix iſte.* Partim interrogatio cauſæ, velut cum admiratione quædam, citra ignorantiam, ob noſtram inſtructionem. Quæ nempe cauſa erat, tum divina benevolentia, tum peccata generis humani, quæ Chriſtus in ſe aſſumpſerat, juxta id quod *Pſalm 21.* inſtar reſponſi cujuſdam ſequitur: *Longè à ſalute mea verba delictorum meorum.* Addit *Cyrillus* & alii eſſe verba Patrem provocantis ad benevolentiam, inſtar ſacerdotis ſacrificiō ſuō cruentō Patrem placare ſatagentis, q.d. Memento, ob quam cauſam dereliqueris me.

Non obſtat etiā illud *Iſaia 53. Et nos reputavimus eum quaſi leproſum & percuſſum à Deo.* Nam velut leproſus ſeu immundus, & percuſſus à Deo pro ſuis peccatis fuit habitus à vulgo Judæorum & incredulorum. Quorum errorem Propheta mox corrigit dicens: *Ipfè autem vulneratus eſt propter iniquitates noſtras.* Adde percuſſum à Deo quōdam ſenſu, uti traditum fuiſſe ad occiſionem; non tamen ex odio aut vindictâ ipſius, ſed partim inquantum Deus præordinavit ejus paſſionem propter nos, partim inquantum ei inſpiravit voluntatem patiendi, partim quatenus eum non protexit, ſed iniquos permixit, in eum debacchari.

Non obſtat denique illud *Actor. 2. Quem Deus ſuſcitavit ſolutis doloribus inferni, juxta quod impoſſibile erat teneri illum ab eo.* Nam ſignificatur ſolutos eſſe per Chriſtum dolores inferni in animabus juſtorum ibi beatitudine carentibus, aut fortè etiā in purgatorio pœnam ſenſûs patientibus. Vel ſi ſignificetur Chriſtum quoad ſeipſum ſolviſſe & diſſipâſſe laqueos dolorum inferni, qui ſcendentibus ad inferos tendi ſolent; intellige, ne ipſe ab iis teneretur: ſicut ſecundum *Auguſt. Ep. 99.* ſolvi dicuntur laquei venantium, ne teneant, non quia tenuerunt. Juxta quod impoſſibile erat Chriſtum innocentem & aliorum redemptorem teneri ab inferno ejusve doloribus. Unde infernus & mors mox eum revomuit, ſicut cetus Jonam.

Inter prodigia, quæ tempore illō, quō Salvator in cruce pependit, acciderunt, eſt, *Tenebra fa-*

87.
Explican-
tur verba
Chriſti:
Vt quidde-
me.

88.
Explicatur
locus Iſaie
53.

Quò ſenſu
dicatur
Act. 2.
Chriſtus eſ-
ſe ſuſcitatus
ſolutis dolo-
ribus infer-
ni.

89.

Tenebra fa-
quam

Et sunt ab quam Evangelistæ referunt, obfcuratio solis, & tenebræ in meridie. Nam (inquit *Matthæus* c. 27.) à sexta hora (id est, factâ horâ sextâ, ut habet *Marcus* cap. 15.) tenebræ factæ sunt super universam terram usque ad horam nonam, id est, tertiam nostram pomeridianam, adeoque per tres horas, ne naturaliter accidisse putarentur. Unde videntur durasse, quousque Salvator vivus pependit in cruce. Et (addit *Lucas* c. 23.) obscuratus est sol, quasi retrahens radios suos & spectare non ausus Dominum in cruce pendentem, condolensque morti ejus; simul & testimonium præbens divinitati patientis, & cæcitati Judæorum, quos etiam velut indignos suâ luce privavit.

90. Circa hoc autem prodigium est observandum, tenebras fuisse universales super universam terram, absolute intellectam, & non solum super universam Iudæam; ut sinè ratione restringit *Origenes*, *Erasmus*, & tandem *Maldonatus* in c. 27. *Matth.* contra proprietatem verborum toties in Evangelio iteratorum, idque in re historicâ, propriè, ut sonat, intelligendâ, dum (ut hîc contingit) nil obstat. Idem quoque confirmatur non tantum ex communi consensu Doctorum & Interpretum, sed etiam ex traditione Patrum & antiquitatis. Nam ita censent *Chrysostomus*, *Hieronymus*, *Augustinus*, *Theophylactus* & alii passim. Et ante hos *Dionysius Areopagita*, oculatus ejus rei testis, cum eò tempore Heliopoli in Ægypto existens annum ætatis quintum ferè & vigesimum exolveret, ubi simul cum Apolophane hoc prodigium intuitus est; ut patet ex *Epist.* 7. ad *Polycarpum*. *Tertullianus* quoque *Apologet.* c. 21. testis est, illum mundi casum à Romanis in archiva relatum esse. Item *Phlegon* ethnicus Scriptor, Hadriani Imperatoris libertus, apud *Eusebium* in *Chronico*, refert defectionem inter omnes, quæ acciderunt fuisse maximam. Ipseque *Eusebius* tradit se in Commentariis Ethnicorum reperisse consignatum, quod tenebræ factæ fuerint super universam terram. Quod autem *Strabo*, *Valerius Maximus* & cæteri Scriptores exteri id non notaverint, solum procedit ab auctoritate negativâ. Potuit autem id fieri, quod Astrologi non fuerint solliciti aut intenti ad observandam Eclypsin, utpote tempori non congruentem; vel quia obfcuratio solis non ubique locorum accidit per Eclypsin, proindeque eam obfcuracionem ex aliqua aeris passionem accidisse existimare potuerunt.

91. Acciderunt porrò universales hæ tenebræ, non per hoc, quod Sol verè occiderit in Occidente, ibique per tres horas manserit (sic enim non fuissent tenebræ universales, sed dies in opposito hemisphærio) sed per Eclypsin Solis: nam *Dionysius* testis oculatus *Epist.* ad *Polycarpum* asserit Lunam ab ortu Solis seu Oriente, extra conjunctionis tempus, subingressam esse Solem, & rursus horâ nonâ recessisse versùs Orientem. Sicque impletum est, quod allegoricè præsignatur *Amos* 8. Oc-

cidet Sol tuus in meridie. Quatuor autem miracula ibi observat *D. Thomas* q. 44. a. 2. Primum, quod esset plenilunium, quò naturaliter fieri nequit Eclypsis Solis, utpote à quo tunc Luna diametraliter opposita distat. Secundum, quod Luna subito maximâ celeritate retroacta est, Solique objecta, & post tres horas rursus celerrimè reversa ad eum locum, quò aliàs interea propriò motu naturaliter pervenisset. Tertium, quod Luna ab Oriente retroacta Solem subintravit, & tegere cœperit; cum aliàs naturaliter & propriò motu incipiat Solem obscurare ab Occidente. Quartum, quod post Eclypsin rediverit eadem viâ, relinquens primò reiectam illam partem Solis, quàm ultimò texerat seu obscuraverat; cum naturaliter debuisset oppositum fieri. Addi potest quintum, quod Luna immota sub Sole steterit per tres circiter horas; cum alioquin Eclypsis Solis brevissima esse soleat.

Sed difficultas est, quomodo Luna, tantò minor Sole, potuerit efficere, ut fierent tenebræ super universum Orbem? Ad quod tamèn facilè responderetur, id fieri potuisse per hoc, quod divinâ potentiâ Sol quâ parte non foret tectus per Lunam ad hæc sublunaria loca non emitteret radios; aut certè adedò exiliter terram illuminaret, ut tenebræ quasi noctis apparerent. Quod enim non fuerint densæ, quales Ægyptiacæ, satis constat ex interea gestis, scilicet agnitione & alloquiò Matris & Discipuli, potatione aceti, subsannatione adstantium &c. Unde fuerunt, quales ferè solent esse serenâ nocte, cum astra lucent: stellas namque in toto cælo visas esse, refert *Eusebius* sup. ex *Phlegonte*. Vel certè Deo disponente fieri poterat, ut Luna divinitus appareret ubivis in hoc hemisphærio (in altero erat tunc naturaliter nox) modò consimili obversa Soli. Aut denique poterat id in Judæa, & vicinioribus locis, ut Syriâ, Ægypto &c. fieri per Eclypsin, in remotioribus autem partibus per alterius obstaculi interpositionem, v. g. per extraordinariam multiplicationem & condensationem nubium, ut sentit *Tannerus* disp. 2. q. 3. dub. 2. aut aliò modò Deo bene visò.

92. Quod attinet ad terræ motum & petrarum scissionem, quæ subsecuta sunt, ut Evangelistæ referunt, testis est *Phlegon* apud *Eusebium* sup. hòc terræ motu Bythiniam, & in ea Nicæam præcipuè concussam esse. Scissio porrò petrarum ex terræ motu seu concussione accidit. Cujus monumenta suò adhuc tempore in monte Golgotha supersuiffe testatur *Cyrillus Jerosolymitanus* Catech. 13. Sed & in plerisque aliis orbis terrarum patribus montes eodem terræ motu scissos esse, incolæ firmâ traditione testantur: puta in Hetruria montem Alvernæ dictum (in quo postmodum passionis suæ sacra Stigmata Christus in corpore Seraphici Francisci renovavit) & prope litrus campanum Cajetæ promontorium. De quo vide *Baronium* ad annum Christi 34.

§. II.

De Morte & Sepultura Christi.

94.
Congruen-
tia mortis
Christi.

QUOD ad Mortem attinet, congruè Deus ordinavit, ut Christus mortem gustaret: tum ut eam omnibus debitam occisus occideret, sicque moriendo impleret illud *Osee 13. Erò mors tua o mors.* Tum ut veritatem assumptæ naturæ ostenderet: tum ut à mortuis resurgendo spem nobis resurgendi præberet, & exemplum mortem superandi donaret.

Cruce mul-
tipliciter
præfigurata.

Mors autem Crucis in pluribus figuris veteris Testamenti adumbratur. Crux enim præfigurabatur per arborem vitæ, per lignum contemptibile salvans Noë cum suis, per ligna quæ Isaac immolandus in humeris portavit, per arborem malum, sub quâ suscitata est Sponsa, per baculum Elisæi. Et (ut ait D. Bonaventura, sive quisquis est Auctor, *Compendii Theol. Verit. l. 4. c. 21.*) Ipsa est Clavis cali, vestis arca, Navis maris, Arbor Danielis, Palma fructuum, Ferculum Salomonis, Baculus Jacob, quò transiit Jordanem, Speculum imitationis, Scala ascensionis, Hamus, quò Leviathan capitur, Torcular, quò Christi sanguis exprimitur, Cithara, quâ demon Saülis compefcitur, Palus, in quo serpens æneus suspenditur, Thau, quò frontes fidelium signantur, Candela-brum, quò tabernaculum illuminatur, Lignum aquas Marath dulcorans, Virga Moysi per mare rubrum populum Dei ducens, Gladius impium Goliath decapitans, Vexillum ad pugnam spiritualem colligans, Cathedra discipulos Christi erudiens, Equus Dei amicos honorans, Clypeus Iosue Hai impugnans, Liber mysteria profunda continens, Altare acceptissimam oblationem recipiens.

95.
Cur mor-
tem crucis
Christum
pati conve-
niat.

Itaque congruebat Christum pati mortem crucis, ut unde mors oriebatur, inde vita resurgeret, & qui in ligno vincebat, in ligno quoque vinceretur, ut canit Ecclesia in Præfatione Missæ de Cruce. Deinde ut in electione acerbissimæ & ignominiosissimæ mortis, partim copiosior appareret redemptio non tantum ex parte personæ patientis, sed etiam ex parte passionis & pœnarum; partim clariùs ostenderetur severitas divinæ justitiæ in peccatis nostris vindicandis, eorumque sceditas, ob quæ Filio suo proprio innocenti non pepercit: partim manifestius elucesceret nimietas dilectionis Jesu erga nos, & constans obedientia erga Patrem: partim denique arctiùs & perfectiùs imprimeretur nobis affectus gratitudinis & amoris reciproci, nec non desiderium omnigenarum virtutum, quas Christus magister noster in cathedra Crucis verbò & exemplò edocuit; atque ita nos Christus exaltatus à terra ad se per amorem attraheret.

96.
Christus di-
citur sepul-

Quantum ad sepulturam spectat, Christus dicitur in Scriptura & Symbolo sepultus, intellige per synecdochen, scilicet secundum

corpus; prout etiam simili tropò dicitur descendisse ad inferos, scilicet secundum animam. Ratio porrò cur congruebat Christum sepulturâ donari, est; partim ut comprobaretur verè fuisse mortuus; nemo enim sepulchrò conditur, nisi jam constet de veritate mortis, cujus proinde rei explorationem prius quoque factam fuisse à Pilato, refertur *Marci 15.* partim ut reliquis sepultis non deesset spes resurrectionis; partim ut resurrectio sublequens appareret mirabilior. Sepelitur autem in monumento alieno & novo: nam sicut propria domo præ paupertate caruit vivus, ita & sepulchrò proprio jam defunctus. Novò autem, in quo scilicet nondum quisquam positus fuerat, tum quòd id deceret dignitatem personæ, tum potissimum (ut rectè *Ambrosius l. 3. de Virginibus*) ne aliàs suscitatus à perfidis crederetur aut prædicaretur. Ad utrumque etiam conducit forma sepulchri, quod nempe excisum erat in petra instar cubiculi, hujusmodi enim sepulchrum non nisi personis notabilibus parari consueverat, idemque idoneum erat, ut esset posteris perpetuum Dominicæ resurrectionis monumentum. Denique ad fidem resurrectionis congruebat, ne aliàs corpus suffusus aut dirutis fundamentis, iterumque repositis lapidibus esse à discipulis sublatum quis fingeret. Ad quod etiam deserviebat saxum magnum, quod advolutum fuit ad ostium monumenti, ut ipsum proinde sine auxilio plurimorum referari non posset. Custodia quoque sepulchri singularisque diligentia ab inimicis adhibita fuit singulari providentiâ ac permissione Dei, ut fides Resurrectionis esset certior, & gloria major, plebisque animus ad credendum paratior.

Difficultas verò est de Triduo sepulturæ Christi; quod, uti Resurrectio tertiâ die secundum Scripturas facta, ab omnibus creditur, & exprimitur *Matth. 12. Sicut fuit Jonas in ventre ceti tribus diebus & tribus noctibus, sic erit Filius hominis in corde terræ* (quò significatur sepulchrum pro ejus corpore, & limbus pro ejus anima) *tribus diebus & tribus noctibus.* Sed facillè solvitur, dicendo esse ibi periphrasim Hebræis familiarem trium dierum naturalium viginti quatuor horarum, qui die artificiali & nocte seu luce & tenebris constant; q. d. erit ibi tribus diebus naturalibus; intellige per synecdochen, scilicet posteriori parte diei veneris, totò sabbatò, & nocte seu parte anteriori diei Dominicæ usque ad resurrectionem. Estque perinde, sive dies naturalis computetur à vespere in vespere, sive (quod consuetum) à media nocte in mediam noctem. Neque opus est, sollicitè quærere tres luces & tres noctes, quia tertiam lucem non erit reperire; nisi fortasse quis vellet initialem auroram (quâ Christus probabiliter resurrexit) computare pro tertia luce, seu die artificiali; qui equidem non ab aurora, sed ab ortu solis initium sumit.

§. III.

97.
Qualiter
computan-
dum sit tri-
dium se-
pultura
Christi.

Advolutio
saxi ac di-
ligentia ho-
stium fidei
resurrectio-
nis nesciens
serviebat.

Eòq; excisò
de petra.

Idq; in se-
pulchro a-
lieno & no-
vo.

Cur conve-
niebat Chri-
stus sepeliri.

tus per sy-
necdochen.

§. III.

De Descensu ad Inferos.

98. **I**NDUBITATA fide tenendum est Christum secundum animam descendisse ad inferos, seu locum subterraneum nomine Inferni significatum, qui scilicet limbus Patrum vocatur: & quidem descensu reali, ita ut realiter illic esset praesens, ut tradunt unanimiter omnes Catholici Doctores contra Durandum existimantem, quod Christus descenderit in infernum solum secundum virtutem & efficaciam, seu secundum operationem & effectum; quem ibi anima Christi vel divinitas sit operata; eò quod putaret substantias spirituales (cujusmodi erat anima Christi separata) non esse in loco, nisi ratione operationis transeuntis ad corpora; quodque anima separata nequeat moveri localiter. Sed totum hoc est falsissimum, & carens fundamentò.

99. **S**impliciter autem Scriptura, Symbolum Apostolorum & Athanasii, Concilium Lateranense, quod refertur c. Firmiter, de summa Trinit. & Patres tradunt Christum secundum animam descendisse ad inferos; quò modò tradunt secundum corpus jacuisse in sepulchro, & secundum utrumque ascendisse in cælum. Ut rectè de Christo dixerit Aug. Ep. 99. Secundum animam eum fuisse apud inferos aperte Scriptura declarat, & per prophetiam praemissa, & per Apostolicum intellectum satis exposita, quã dictum est (scilicet Ps. 15.) Non derelinques animam meam in inferno. Quod Petrus Apostolus Act. 2. de Christo interpretatur. Similiter ad Ephes. 4. de Christo dicitur: Quod autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primum in inferiores partes terra? unde nimirum captivam duxit captivitatem, prout ibidem praemittitur. Et 1. Petri 3. dicitur Christus mortificatus quidem carne, vivificatus autem spiritu, seu animã, in quo, spiritu, & his qui in carcere erant, spiritibus, animabus scilicet separatis, veniens predicavit, seu bonum nuntium redemptionis attulit, & iis quidem, qui increduli fuerant aliquando, Noë scilicet praedicienti diluvium, donec illud experti cum poenitentia peccatorum in ipso diluvio corporaliter perierant. Vide Estium in Commentario hujus loci.

Huc etiam facit illud Zacharia 9. Tu quoque in sanguine testamenti tui emisisti vinctos tuos de lacu, in quo non est aqua. Et quod Matth. 12. dicitur Filius hominis futurus in corde terra, scilicet etiam secundum animam; ut Tertullianus, Hieronymus & alii exponunt, per cor terræ intelligentes infernum, prout phrasi usitatã cor (quod est intimum animalis) significat imum seu profundum terræ: sicut Ps. 45. dicitur: Transferentur montes in cor, id est, profundum maris.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

An autem Christus substantialiter descendit etiam ad infernum damnatorum, an verò secundum effectum tantum, quatenus in damnatis operatus est terrorem & confusionem; non ita constat. Posterius censent D. Bonaventura, D. Thomas & ferè cæteri Scholastici. Prius censet Bellarminus l. 4. de Christo c. 16. ob verba Eccli. 24. Penetrabo omnes inferiores partes terræ, & inspiciam omnes dormientes. Quod tamen non urget, cum satis de limbo, aut saltem simul de purgatorio explicetur: nam ad damnatos non spectat, quod immediate sequitur: Et illuminabo omnes sperantes in Domino. Ratio etiam seu congruentia non suberat quoad infernum damnatorum, uti quoad limbum. Res equidem est incerta. Ut etiam, an descenderit ad limbum puerorum substantialiter. Immo Nonnullis incertum est, an Christus his omnino se manifestaverit; cum non deereret ipsos, utpote damnatos, inde recreari; neque etiam, veluti sinè propria culpa damnatos, plùs inde torqueri.

De purgatorio denique, etsi plures similiter censeant Christum eò tantum per operationem descendisse quoad consolationem aut similem effectum, non pauci tamen (quibus favent quidam Patres) putant, Christum eò substantialiter descendisse, tum consolationis, tum liberationis, sive aliquorum, sive omnium, causã. De purgatorio quoque à Nonnullis accipitur locus citatus Zacharia 9. Atque etiam Sylvius 3. p. 9. §. 2. a. 2. verosimilius putat fuisse adhuc in purgatorio spiritus illos seu animas, quibus in carcere veniens Christi anima praedicavit. Quod si verum foret, sanè longissimò tempore, scilicet ampliori quàm bis mille annorum, fuissent animæ istæ in pœnis purgatorii. Hoc autem sinè alio fundamento gratis asseri videtur.

Si verò quaeratur, quid Christus sit operatus circa animas Patrum in limbo? Resp. ipsum eis contulisse consolationem, immo statim beatitudinem essentialem (ut habet certa Catholicorum doctrina, & patet ex definitione Benedicti XI. aliàs XII. Constit. 4. Benedictus Deus. §. 3.) sicque ex carcere palatium regium, & ex inferno fecisse paradisum Dei, in quo Latronem ipsã die secum futurum moriens promiserat. An autem ipsò instanti mortis Christi fuerint beati, incertum videtur. Constat equidem, quod fuerit eis beatitudo data ex merito Christi mox ad infernum descendentis; ut respondet Durandus. Suarez autem disp. 43. sect. 3. ob hoc putat Christum ipsò instanti mortis fuisse in inferno per motum instantaneum. Quod tamen non est necesse, neque consideratum in auctoritatibus, quæ satis salvantur, etsi brevissima mora inter mortem Christi & praesentiam infernalem atque ad eò beatitudinem animarum intercesserit.

Quaeritur etiam, an anima Christi totò tri-duò mortis manserit in limbo apud animas Patrum usque ad Resurrectionem? Responsio

100. Putatur Christus secundum substantiã non descendisse ad infernum damnatorum, quod tamen incertum est.

101. Ut etiam, an descenderit ad limbum puerorum.

102. Ad purgatorium verosimiliter descendit.

103. Christus praesentia sua animas Patrum laetificavit & eis beatitudinem essentialem contulit.

104. Mansit cū eisdem totò mortis tri-duò.

affirmativa eſt communis Theologorum, poſt Irenæum l. 5. adverſus Hæreſes c. 31. Tertullianum, Nyſſenum & alios Patres. Et conſonat Eccleſia in benedictione cerei Paſchalis canens: *Hæc nox eſt, in qua Chriſtus ab inferis viſtor aſcendit.* Sic etiam planè accipitur, quod Matth. 12. dicitur: *erit hominis Filius in corde terræ* (intelligendo infernum) *tribus diebus & tribus noctibus.* Similiter Act. 2. non derelictio in inferno, ſolutioque dolorum inferni, jungitur reſurrectioni, velut quid indivulſè connexum. *Quem* (inquit Petrus ibidem) *Deus ſuſcitavit ſolutis doloribus inferni.* Et infra: *Providens David locutus eſt de reſurrectione Chriſti, quia neque derelictus eſt in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem.* Ratio eſt: quia locus ille erat per ſe conſentaneus ſtatui animæ ſeparatæ, corpore interea in ſepulchro manente.

104.
Et ſecum ex
infernalibus
locis eas in
reſurrectione
eduxit.

Quæritur denique, an Chriſtus in reſurrectione ex eodem inferni loco eduxerit animas Sanctorum eò uſque ibi detentas? Reſponſio affirmativa videtur communis; etſi Nonnulli dubitativè loquantur. Eiſque conſonat illud Zacharia 9. *Tu verò in ſanguine teſtamenti tui miſiſti vinctos de lacu, in quo non eſt aqua.* Allegatur & illud ad Coloff. 2. *Expolians principatus & poteſtates traduxit eos,* id eſt (ut quidam volunt, etſi minùs ad litteram) expoliavit infernales poteſtates auferens è locis infernalibus animas juſtorum, eaſque traducens ad cælum. Nec ſanè congruebat, ut ibi remanerent ſinè conſortio Chriſti, qui eas liberatum venerat. Et quàmvis non aſcenderint ſubſtancialiter ad cælum ante Aſcenſionem Domini, quando Chriſtus *Aſcendens in altum captivam duxit captivitatem ad Ephes. 4. & Pſ. 67.* congruebat tamen eas interim ſuper terram eſſe cum Chriſto; præſertim cùm multæ animæ corporibus reunitæ fuerint, dum reſurgente Chriſtò *multa corpora Sanctorum qui dormierant ſurrexerunt*, ad vitam ſcilicet immortalem, ut *quæſt. ſeq.* dicetur.

Q U Æ S T I O V.

De Reſurrectione Chriſti.

105.
Chriſti re-
ſurrectio in
corpore im-
paſſibili di-
verſimodè
compara-
tur.

POſt mortem & ſepulturam Chriſtus reſurrexit, reſumendo corpus impaſſibile & immortale. Caro enim Chriſti, quæ in natiuitate floruit, in paſſione aruit, per gloriam Reſurrectionis reſloruit, ſicque renovata eſt ut aquilæ juvenus Chriſti. *Tunc* (ut habet *Compendium Theol. verit. l. 4. c. 23. To. 7. oper. S. Bonaventuræ*) *Leo catulum ſuum ſuſcitavit: tunc Phœnix revixit: tunc, ſicut dicit Hieremias: ſigulus ex eodem luto fracti vaſis fecit vaſ aliud, ſicut placuit in oculis ejus. Tunc Jonas de ventre ceti illaſus exivit: tunc veſtitum eſt candelabrum aurò: tunc ſuſcitatum eſt tabernaculum David quod cecidit: tunc reſulſit ſol, qui priùs erat in nubilo: tunc vivificatum eſt granum frumenti, quod cadens in terram mortuum fuerat: tunc cervus reſumpſit Cornua: tunc Sampſon tulit*

portas cum poſtibus: tunc Joſeph eductus de carcere tondetur, & conſtituitur Dominus Ægypti: tunc conſciſſus ſaccus circumdatur latitiâ.

Reſurrectio porrò Chriſti patentior ex 106. Scriptura, quàm ut eam probari oporteat, neceſſaria fuit ex ſuppoſitione divinæ ordinationis. Congruentias varias allegat *D. Thomas q. 53. a. 1.* Nam in primis neceſſaria erat reſurrectio Chriſti ad commendationem divinæ juſtitia, cui convenit exaltare & remunerare Jeſum humiliatum & bene meritum. Secundò ad confirmationem fidei noſtræ, quæ falſa, adeoque inanis foret, ſi (ut arguit *Apoſtolus 1. ad Cor. 15.*) Chriſtus non reſurrexit; utpote cujus reſurrectio fuerat ab ipſo met prædicta *Matth. 10. & 12.* Eamdem quæque præfiguraverat *Iſaac immolatus, & tamen ſervatus; Joſeph annò tertio è carcere liberatus & Ægypto præfectus, Jonas triduò in viſceribus balenæ ſervatus. Eam denique prædixerat David Pſ. 2. Ego hodie genui te; ut explicat ipſe Paulus Act. 13. Item Pſ. 15. Nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem.* Quò loco utitur idem *Apoſtolus ſuprà, & Petrus Act. 2.* Similiter eam prædixerat *Sophonias c. 3. dicens: Expecta me dicit Dominus in die reſurrectionis meæ in futurum.* Et *Oſeas c. 6. Vivificabit nos poſt duos dies, in die tertia ſuſcitabit nos.* Quod ad propoſitum intelligit *Auguſtinus, Tertullianus & alii Veteres, conformiter Eccleſiæ, quæ in die Paſceves id decantat. Tertiò per Reſurrectionem Chriſti capitis noſtri erigitur ſpes omnium noſtrùm, qui ſumus membra illius. Quartò per illam informatur vita noſtra juxta *Apoſtolum Ad Rom. 6. ut ſcilicet peccato mortui deinceps non moriamur ſpiritualiter, ſed in novitate vitæ Chriſto ſerviamus. Quintò reſurrexit Chriſtus propter juſtificationem noſtram, ut habet *Apoſtolus ad Rom. 4. quia juxta modernam diſpoſitionem, juſtitiam, quam moriendo meruerat, non fuiſſemus aſſecuti, neque veniſſet Spiritus ſanctus (cujus adventus ſupponebat glorificationem Jeſu in Reſurrectione & Aſcenſione) nec Apoſtoli prædicâſſent.***

Si quærat, quò ſenſu Reſurrectio Chriſti 107. ſit ſignum manifefans ejus divinitatem? Reſp. Reſurrectio tum quatenus ſe ipſum ſuſcitavit, quod eſt ſolius Dei: tum quatenus Reſurrectionem prædixit tanquam ſignum, quòd eſſet verus Meſſias, *Matth. 12.* quodque vera eſſet ſua doctrina: tum quatenus ipſi quoque Apoſtoli in confirmationem veræ doctrinæ Chriſtianæ (cujus caput eſt, quòd Chriſtus ſit Deus) Reſurrectionem Chriſti allegârunt. Quod autem *Act. 2.* dicitur: *Quem Deus ſuſcitavit,* intellige, conjunctus ei in unitate perſonæ: quò modò etiam mox ibidem præmittitur: *Quæ prodigia fecit Deus per illum.* Nimirum Petrus in Pentecoſte prædicationem Evangelii incipiens, prudenter primò de Chriſto velut homine loquitur, quem etiam virum appellat, ut paulatim ad majora ſinè Judæorum offenſione aſcenderet.

Cir-

108. Circa diem & horam Resurrectionis, in primis certum est ex prædicatione Christi Matth. 12. & 17. Ex verbis Christi post resurrectionem Luca 24. & ex Apostolo 1. ad Cor. 15. & Symbolo Apostolorum, Athanasii & Nicæno. Christum resurrexisse tertiâ die; adeoque cum constet satis, esse mortuum in Parasceve seu feriâ sextâ, resurrexisse ipsum die Dominicâ, sic dictâ, quia Domino est sacer. Etenim ob memoriam Resurrectionis Christi Domini cœpit ab initio Ecclesiæ locô Sabbati festivus haberi, adeo ut etiam Apoc. 1. fiat mentio diei Dominicæ. Quam quoque per unam seu primam sabbati, in qua Christiani conveniebant ad frangendum panem Eucharisticum, expressit Lucas act. 20. & in qua ob solemniorum conventum fiebant collectæ elemosynariæ 1. ad Cor. 16.

Idq; congruè post tridui moram: Congruè porro resurrexit Christus post hanc tridui moram, quia fidei speique Ecclesiæ non conveniebat resurrectionem diu differri; uti neque congruebat dignitati resurgentis. Mora quoque aliqualis, eaque sufficiens ad probandum quod verè mortuus fuerit, quæ debebat intercedere, jam intercesserat. Vide D. Bonaventuram 3. d. 22. a. 1. q. 3. in corp.

109. Quâ verò præcisè horâ, non ita constat: cum Hieronymus & Nonnulli censeant ipsum resurrexisse non diu post mediam noctem, v.g. circa horam primam. Communior tamen Patrum & Doctorum opinio est, ipsum resurrexisse aurorâ illucescere incipiente. Quod indicatur in Hymno Ecclesiæ Aurora lucis rutilat..... cum Rex ille fortissimus mortis confraetis viribus &c. Idem significatur Marci 16. Surgens manè primâ sabbati, id est, primâ die post sabbatum; seu potius primâ die septimanæ, quæ transactô sabbatô rursus incipit. Sicut illud Pharisei Luca 18. Jejuno bis in sabbato, id est, in septimana. Unde Dominus noctu natus est, & (ut ex Augustino tradit Prosper sent. 203.) vespere mortuus, manè surrexit, meridiè ascendit.

110. Sed implexa satis difficultas oritur ex diverso, & (ut alicui primâ fronte apparere posset) contrario modo narrandi Evangelistarum. Nam Matthæus c. 28. ait: Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, venit Maria Magdalena & altera Maria videre sepulchrum. Marcus autem c. 16. sic: Et cum transisset sabbatum Maria Magdalena, & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata, ut venientes ungerent Jesum. Et valde manè unâ, id est primâ die, sabbatorum, seu hebdomadæ, veniunt ad monumentum ortô jam sole. Lucas verò c. 24. Unâ autem sabbati valde diluculo venerunt ad monumentum. Ioannes denique c. 20. Unâ autem sabbati Maria Magdalena venit manè, cum adhuc tenebræ essent, ad monumentum.

Eadem conciliantur. Omissis autem aliorum dicendi modis, apparet rectè concordia hœc modô. Mulieres transactô sabbatô vespere post occasum solis emerunt & paraverunt aromata, ut postridiè diluculo venientes ad monumentum ungeren

corpus Jesu. Vespere autem sabbati, quæ lucescit in prima sabbati, id est, nocte sequente sabbatum (quæ etsi non pertineret ad sabbatum quatenus festivum, nomen tamen accipit diei solaris præcedentis, cum quo simul constituit diem naturalem) vel conformiter ad lectionem græcam idem est, quod serô sabbati seu post sabbatum dudum transactum, idque appropinquante jam luce primæ sabbati seu diei Dominicæ, mulieres valde diluculo, cum adhuc tenebræ essent, non densæ, sed quales esse solent cælô albescere incipiente venerunt ad monumentum, ortô jam sole, non quidem sic, ut elevatus supra horizontem conspiceretur, sed ut inciperet illuminare terram; cum ipse Marcus dicat venisse illas valde manè. Nisi quis malit, cœpisse quidem illas tunc iter aggredi seu venire, sed pervenisse demum ad monumentum post solis ortum. Exprimit autem Joannes Magdalenam, Matthæus adhuc alteram, Marcus tres, Lucas adhuc plures; sed finè contrarietate. Nam expressio unius non est negatio plurium.

Difficultas secundò est circa ea, quæ de visione Angelorum, nuntiatione factâ Discipulis, apparitioneque ipsius Christi mulieribus factâ diversimodè à singulis Evangelistis referri videntur. Quæ rectè dissolvitur hœc ferè modô. Mulieres, scilicet Magdalena, Maria Jacobi, & Salome cum cæteris, quæ venerant de Galilæa ante mortem Christi, valde diluculo pergentes ad monumentum: cum in itinere quærent, Quis revolvat nobis lapidem ab ostio monumenti, Marci 16. appropinquantes monumento viderunt revolutum lapidem per Angelum, qui suâ visione & terræ motu sic exterruit milites custodes sepulchri, ut facti sint velut mortui. Idem autem videtur à mulieribus sedere super lapidem revolutum ad latus dextrum ostii extra sepulchrum, intrâ tamen cryptam exteriori: quæ ab eodem instruuntur de vita seu Resurrectione Christi, atque invitantur, ut ingressæ videant locum vacuum corpore, discipulisque visa & audita nuntient. Consternatæ autem exeunt è monumento, & mox ecce nova visio duorum Angelorum eis monstratur: nam duo viri steterunt juxta illas in veste fulgida, qui eis dixerunt consimilia dictis per primum Angelum. Nuntiant proinde Apostolis corpus esse sublatum, & visionem Angelorum, qui dicunt eum vivere. Quare Petrus & Joannes currunt simul ut veritatem explorent, & non inventô corpore sublatum esse putârunt. Apostolos autem hos rursus subsecuta est Magdalena & cæteræ mulieres; cumque Apostoli, non inventô corpore domum redeunt, abirent ad semetipsos, id est, ad locum ubi antea fuerant cum aliis congregati, Magdalena stabat ad monumentum foris (fortè in vestibulo seu primâ cryptâ, ut vult Quaresmius To. 2. Elucidat. Terra sancta l. 5. peregrinat. 2. c. 10.) plorans, sive quod cæteræ necdum advenissent, sive quod jam rursus recessissent.

III. Conciliantur ea, quæ diversimodè narrant Evangelistæ de visione Angelorum apparitione Christi &c.

Dum ergo fletet, proſpexit in monumentum, & vidit duos Angelos in albis ſedentes, unum ad caput, & unum ad pedes, ubi poſitum fuerat corpus Jeſu; quibus cauſam fletûs ſciſcitantibus reſpondit: *tulerunt Dominum meum*. Interim audiens aliquid poſt tergum, converſa vidit Jeſum in ſpecie hortulani; quô agnitô, & acceptô mandatô nuntiandi diſcipulis, revertitur. Interim occurrit rurfum Dominus in itinere mulieribus (quas præeuntes apparenter Magdalena rurfum fuerat aſſecuta) dicens, *Avete*. Nuntiantibus autem mulieribus, ſe viſiſſe Dominum, diſcipuli non crediderunt. Proinde ipſâ die rurfum apparet duobus diſcipulis euntibus in Emmaus; qui ſub vesp̄am reverſi ad cæteros congregatos nuntiarunt, quod factum fuerat, diſcipulis cæteris in confirmationem addentibus, quod ſurrexit Dominus verè, & apparuit Simoni Petro. Tandem durantibus iſtis ſermonibus, cum ſerò eſſet eâdem die illâ unâ ſeu primâ ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ, venit ipſe Jeſus & ſtetit in medio, & dixit: *Pax vobis*. Tunc tamen per occaſionem aberat Thomas; ſed hic adfuit alteri apparitioni factæ poſt octo dies, ſeu Dominicâ in albis. Hôc modô videntur verofiſimiliùs contexi ea, quæ habet Evangelica Hiſtoria: quàmvis differenter valde ſe habeant Interpretes & Scholaſtici.

112.

Plures aliæ apparitiones contigerunt, par-
tim expreſ-
ſæ in ſcrip-
turis, par-
tim non.

Tempore iſto
interdum
& quidem
familiariùs
apparuit
Chriſtus
Matri:

Immo huic
omnium
primò.

Præterea aliæ narrantur apparitiones in Evangelio. Nonnullæ etiam referuntur 1. ad Cor. 15. quod ſcilicet apparuerit Jacobo, item aliàs quingentis fratribus ſimul: præter quas adhuc ſunt variæ non ſcriptæ. Nam (ut patet act. 1.) Chriſtus ſatis familiariter, etiam conveſcendo, etſi per intervalla, cum Diſcipulis verſatus, eis præbuit ſeipſum vivum poſt paſſionem ſuam in multis argumentis, ad ſtabiliendam veritatem reſurrectionis, per dies quadraginta apparens eis, & loquens de regno Dei, ſive inſtruens eos de rebus ad Eccleſiam ſpectantibus, ac inſtituens etiam quædam ſacramenta necdum inſtituta, aut adhuc ex parte complenda. Non eſt etiam dubium, quin interdum, & quidem familiariùs, pro opportunitate apparuerit & adfuerit per id tempus dilectiſſimæ ſuæ Matri, ut ſuadet affectus pietatis filialis, & charitas ac dignitas materna. Immo ob id cenſent D. Bonaventura, Rupertus & plerique Recentiores, Chriſtum poſt reſurrectionem primò omnium apparuiſſe B. Virgini. Quod autem Marci 16. dicitur: *Surgens manè primâ ſabbati, apparuit primò Maria Magdalena*; intellige inter Diſcipulos Domini, & apparitione ad veritatem reſurrectionis perſuadendam ordinatâ. Non deſunt tamen, qui probabile cenſent Chriſtum priùs apparuiſſe peccatrici, de qua ſeptem dæmonia (à quibus verofiſimillimè fuerat corporaliter poſſeſſa) ejecerat, quàm Matri, in fide reſurrectionis minimè vacillanti. Pro quo fuſè diſputat Sylvius q. 55. a. 1. Tempore verò horum quadraginta dierum, quô Chriſtus interdum à converſatione ſuorum mortalium aberat, credendum eſt adfuiſſe Patribus

è limbo liberatis & jam beatitudine donatis. Quos inſuper, etſi viatoribus inviſibiles, credibile eſt jugiter in comitiva Chriſti toto iſto tempore adfuiſſe.

Circa reſurrectionem denique Chriſti movetur quæſtio, an Chriſtus omnium primus reſurrexerit ad vitam immortalem. Ratio dubitandi ſumitur ex eo, quod Matth. 27. referantur in morte Chriſti monumenta aperta eſſe & multa corpora Sanctorum qui dormierant ſur-

113.
Chriſtus
omnium
primus re-
ſurrexit ad
vitam im-
mortalem.

Ad rationem dubitandi poſt Auguſtinum reſpondet D. Thomas q. 53. a. 3. cum quibusdam aliis, illos, de quibus Matth. 27. ſurrexiſſe ad vitam mortalem. Sed rectiùs reſpondetur cum Hilario, Ambroſio, Epiphanio, & (quod amplius eſt) Sophronio in Epistoſa Synodali, quam probavit VI. Synodus act. 11. ac Recentioribus communiter, illos ſurrexiſſe ad vitam immortalem: tum quia animæ iſtorum jam erant donatæ beatitudine eſſentiali, quibus proinde congruebat corpus immortale, aut aliàs non fuiſſet collatû beneficiû, ſed potiùs pœna: tum quia ſurrexerunt in testimoniû reſurrectionis Chriſti, quæ fuit ad vitam immortalē: tum denique quia non referuntur rediſſe ad conſuetum convictum mortalium, ſed (quod corporum glorioſorum eſt indicium) apparuiſſe multis.

114.
Corpora
multa San-
ctorum ſub
id tempus
ſurrexiſſe
ad vitam
immorta-
lem, proba-
tur;

Matthæus itaque loquitur per prolepsiſ ſeu anticipationem, quia licet dicatur in tractatu de paſſione, non tunc ſurrexerunt, ſed poſt Chriſtû vel cum Chriſto, ſic ut iſ ſit primogenitus ex mortuis, tum ordine dignitatis & naturæ, tum etiam ordine temporis, ſi non poſitivè, certè negativè, quatenus nullus ante ipſum reſurrexit; immo etiam poſitivè, quatenus demum poſt reſurrectionem Chriſti exierunt de monumētis, ut ſignificatur Matth. 27. Quare per hoc Matthæus ſe ipſum ſatis explicat, dicens: *Et exeuntes de monumentis poſt reſurrectionem ejus*. Neque enim totô illô triduô in monumentis apertis manſiſſe corpora iſta viventia eſt verofiſimile. Ut proinde ly *poſt reſurrectionem ejus*, etiam referatur ad id, quod præceſſerat: *quod dormierant, ſurrexerunt*. Etſi fortè cum terræ motu petræ ſcinderentur in morte Chriſti, pariſter ex tunc fuerint monumenta reſerata (quod Nonnulli cenſent; ſed alii incertum putant) & hâc occaſione Matthæus ſimul narret reſurrectionem iſtorum corporum.

Non tamen
ante Chri-
ſtum ſur-
rexerunt indi-
cat Mat-
thæus, ut
pote locutus
per antici-
pationem,
Ut ex ipſo
met colligi-
tur.

Dices I. Act. 2. Petrus ſupponere videtur corruptionem corporis David, inde probans non de ſeipſo, ſed de Chriſto Davidem cecinſiſſe Pf. 15. *Nec dabis ſanctum tuum videre corruptionem*; igitur David (qui aliàs fuiſſet cum cæteris aut præ cæteris donatus iſtô privilegio) non ſurrexerat tunc ad vitam immortalem. Reſp. gratis conceſſô, quod corpus Da-

115.
Satis ſit fun-
damentiſ
exiſtiman-
tium corpo-
ra iſta ſur-
rexerunt ad
vitam mor-
talem.

vid

vid fuerit inter ista corpora Sanctorum, quæ surrexerunt cum Christo, adhuc monumentum, quod corpus Davidis tam diu continuerat (et si fortè tunc amplius non contineret, cum Petrus ista diceret) erat sufficiens argumentum corruptionis ipsius.

Dices II. *Ad Hebr.* 11. de Sanctis veteris Testamenti dicitur: *ut non sine nobis consummarentur*; intellige etiam quoad gloriam corporis. Resp. Scripturam istam pati varias expositiones. Gratijs autem admissio intellectu illius, qui in objectione obtenditur, dico intelligi de lege ordinaria & communi, secluso quorundam privilegiò. Communis enim consummatio gloriæ quoad stolam duplicem, etiam corporis, fiet in communi resurrectione.

Q U Æ S T I O VI.

De Ascensione Christi, & Sessione ad dexteram Patris.

116.

Ascensio Christi contigit quadagesimò die post resurrectione.

HÆC est felix clausula totius itinerarii Filii Dei, ut ait Bernardus *Serm. 2. de Ascens. Domini.* Circa quam id certum est ex Scriptura, contigisse illam die quadagesimò à die Resurrectionis, hanc simul computatâ. Quâ præcisè horâ contigerit non ita expressum est in Scriptura. Nisi quod ex modo referendi fati colligatur, illam contigisse post vel circa meridiem. Dicitur enim *Act. 1. Et convescens præcepit eis &c. Et cum hac dixisset, videntibus illis elevatus est.* Ubì significatur contigisse Ascensionem post comestionem cum Discipulis. Quare in meridie Christum ascendisse, docet *Augustinus, Prosper & reliqui*, videturque consonum sensui Fidelium. Immo videtur Ascensio contigisse aliquantò post meridiem præcisè sumptam; cum inter comestionem & Ascensionem intercesserit iter versus Bethaniam, locum scilicet Magdalenæ & Marthæ (fortè causâ valedictionis) quæ distat à Jerosolyma 15. stadiis, id est duobus miliaribus Italicis, unò stadiò minùs; sitaque est ultra montem Oliveti in plaga illius Orientali, vergendo tamen parum ad Austrum; ut habet noster *Franciscus Quaresmius To. 2. Elucidat. Terra sancta l. 4. peregrinat. 10. c. 5.* qui loca sancta incoluit, & diligentissimè perscrutatus fuit.

117.

Ex monte Oliveti.

Quod attinet ad locum undè Christus ascendit, is est mons Oliveti, ut satis patet ex *Act. 1.* Idemque habet traditio Fidei & *Martyrologium Romanum.* In quo etiam monte per plura sæcula apparuerunt vestigia Christi relicta in terra seu rupe, quæ deleri non poterant; uti neque Ecclesia seu oratorium in loco constructum desuper operiri. Sed hodie Ecclesia concamerata est, & vestigium pedis dextri cum petra ablatum; quod Mahumetani dicuntur sollicitè custodire. Alterum adhuc ex parte cernitur, exhibens articulos seu digitos pedis versus Aquilonem, aliquantulum versus occidentem; ut testatur *Quaresmius sup.*

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

peregrinat. 9. c. 8. censens consequenter Salvatorem ascendisse facie versâ ad Aquilonem, non (quod tamen plures volunt) ad Occidentem.

Dicitur verò elevatus & assumptus in cælum, scilicet à divinitate sibi non extraneâ; aut à Patre, cui attribuuntur opera omnipotentia. Quàmvis alioquin virtute propria *ascendit* *aut à Chri-* *stus propria* *virtute.* *rebat in cælum*, ut *Lucas c. 24.* virtute, inquam, propria divinitatis tanquam causæ magis principalis; virtute verò humanitatis jam præditæ supernaturali dote agilitatis ac subtilitatis tanquam causæ minùs principalis.

Ascendit præterea paulatim sese attollendo *118.* *Attollendo* *totum cor-* *pus.* secundum totum corpus simul, videntibus Apostolis; donec tandem (ut dicitur *Act. 1.*) *nubes suscepit* seu subduxit eum ab oculis eorum; adeoque non ut ipsa Christo ascendenti vehiculum præberet, sed ut eum ab oculis intuentium subduceret, simul ad testandam ascendentis majestatem, cui nubes accurrens in formam throni se ei circumvolvitur (prout etiam ad iudicium veniet in nube instar throni apparente) paulatim cum ipso mota fursum, ut credibile est. An autem Christus deinceps successivè motus fuerit per omnes cælos intermedios usque ad intima Empyreï, dubitari posset. Ob nimiam enim distantiam, adeoque necessariam successionem satis diuturnam, videri posset in instanti deinceps fuisse in cælo Empyreïo, transeundo in extremum sine transitu per medium. Nihilominus id non admittit *D. Thomas q. 57. a. 3 ad 3.* & alii communiter: eò quod per Dei omnipotentiam facile potuerit immensum istud spatium brevi tempore pertransiri.

Circa comitatum Christi ascendentis observandum, ipsum ascendisse stipatum catervâ Sanctorum, quos è limbo liberaverat, juxta illud *Pf. 67. Ascendisti in altum, cepisti captivitatem.* Quod resumit Apostolus *ad Ephes. 4.* Non defuit quoque innumerabilis cælestium spirituum copia; qui honoris ergò Christum ascendentem partim comitati sunt, partim obviam processerunt. Illi porrò, quos cum Christo ad vitam immortalem surrexisse diximus; consequenter cum corpore & animâ in cælum cum eo regnaturi ascenderunt.

Quia verò in Scriptura frequenter, atque *119.* *Christus* *sedere ad* *dexteram* *Patris disti-* *tur locutio-* *ne meta-* *phoricâ.* etiam in *Symbolo Apostolorum, Athanasii & Nicæno*, dicitur Christus post ascensionem sedere ad dexteram Dei Patris; ad quod illum Pater invitat *Pf. 109.* dicens, *Sede à dextris meis*, operæ pretium est indagare quid per hoc denotetur. Ubì sciendum in primis, locutionem istam esse metaphoricam: Deus Pater enim non habet corporalem dexteram, ad quam Christus corporaliter sedeat in cælo. Itaque dextera honoris & felicitatis statum significat, adeoque dextera Patris significat æquale consortium gloriæ & regni super omnes creaturas cum Deo Patre. Similiter sessio partim quietem, partim etiam auctoritatem, præcipuè regiam & judiciariam significat:

H 3

re-

Facie ad Aquilonem versâ.

regis enim & iudicis eſt ſedere in throno. Quare ſeſſio Chriſti ad dexteram Patris eſt quieta poſſeſſio æqualis conſortii in divinitate, gloriâ & beatitudine, nec non regiâ ac judiciariâ ſuper omnes poteſtate.

120. Neque ob hoc concipiendus eſt Pater in ſiniſtra Filii: nam illa ipſa dextera pariter & indivulſè competit Patri. *Ibi* (inquit *Aug. lib. 1. de Symbolo c. 4.* loquens de beatitudine) *omnis dextera eſt, quia ibi eſt nulla miſeria.*

Nec rectè tamen Pater ſimiliter diceretur ſedere ad dexteram Filii; quia iſte modus loquendi denotat participationem gloriæ & regni provenientem ab eo, ad cujus dexteram ſedere dicitur; ſic autem Filius à Patre, non contrà, participat gloriâ & divinitatem, ſcilicet per originem ſeu generationem æternam. Rectè autem Spiritus ſanctus diceretur ſedere ad dexteram Patris & Filii; ut ex dictis ſatis colligitur. Quàmvis iſte modus loquendi approprietur Filio, cui appropriatur æqualitas. Sunt tamen, qui illud *Pſ. 109. Dominus à dextris tuis*, intelligunt de Patre, qui etiam ſit à dextris Filii. Sed rectiùs cum *Auguſtino* per Dominum ibi intelligitur ipſe Filius: ut proinde ſermonem ibi Propheta convertit ad Patrem, cujus antea ſermonem ad Filium præmiſerat. Vide *Bellarminum in Pſal. cit.*

121. Juxta præmiſſam explicationem ſedere ad dexteram Patris, quod ad rem attinet, convenit Chriſto ab instanti conceptionis, quò fuit æqualis gloriæ & poteſtatis cum Patre. Dicitur tamen poſt mortem exaltatus ad dexteram Patris, quantum ad notitiam publicam; ſicut *Apoc. 5.* dicitur: *Dignus eſt agnus, qui occiſus eſt, accipere*, in notitia ſcilicet Eccleſiæ, divinitatem & gloriâ. Et hanc exaltationem meruit Chriſtus homo per humilitatem crucis *ad Philipp. 2.* Convenitque hæc ſeſſio ad Patris dexteram Chriſto quidem Deo homini, ſed ſecundum divinam naturam, adeòque humanitati concretim expreſſæ per communicationem idiomatum. Neque aliò ſenſu fragilitatis noſtræ ſubſtantia eſt collocata in gloriæ paternæ dexterâ hòc modò acceptâ.

Aliò tamen ſenſu poteſt convenire Chriſto, etiam ſecundum humanam naturam, ſedere ad dexteram Patris; quatenus id ſignificat aſumptionem ad bona potiora Patris, excellentiorem ſcilicet ſuper omnes creaturas beatitudinem ac gloriâ, nec non regiâ ac judiciariam poteſtatem ſub Patre, cui ſcilicet ſit præ omnibus proximus. Quò modò rex in medio ſuper excelſo throno collocatus aſcenderet ſibi aſſidentem ad dexteram; velut primò & honoratiſſimò poſt regem locò. Et ſatis conſonat contextus Symboli, ubi in antecedentibus & ſequentibus eſt ſermo de Chriſto quâ homine. Sic etiam aptè intelligitur, quod ſub canone Miſſæ in feſto Aſcenſionis legitur: *Unitam ſibi fragilitatis noſtræ ſubſtantiam in gloria ſua dexterâ collocavit.* Quod ſecundum rem contigit in die Aſcenſionis, quò Chriſtus homo ſecundum animam beatus etiam in via, at ſecundum corpus à die Reſurrectionis beatus, cepit corporalem & quietam etiam loci poſſeſſionem cum augmento gloriæ accidentalis.

Utròvis autem modò explicetur, eſt Chriſto proprium cum excluſione creaturarum. *Ad quem enim Angelorum dixit aliquando: Sede à dextris meis?* inquit Apoſtolus *ad Heb. 1.* Nulla namque etiam angelica creatura eſt in æqualitate, aut tam excellenti ſuper omnes creaturas poſſeſſione gloriæ paternæ, poteſtatiſque regiæ ac judiciariæ. Quàmvis omnes ſancti potientur quietâ poſſeſſione æternæ felicitatis, & cum Chriſto eidem ſubjecti ſuò modò regnabunt, nec non perfectiores præſertim participabunt judiciariam aliquam poteſtatem, ſed longè infra Chriſtum. Quòd verò *Matth. 20.* Filii Zebedæi ſeu mater eorum nomine poſtulaverint ſeſſionem ad dexteram & ad ſiniſtram Chriſti; & Chriſtus reſponderit illam dandam iis, quibus hæc dignitas à Patre parata foret; nil obſtat: cum ibi ſit ſermo de primo & ſecundo dignitatis poſt Chriſtum loco in gloria, non autem de ſeſſione ad dexteram Patris.

DISPUTATIO QUINTA.

De Adventu Chriſti ad Iudicium.

QUIA in Symbolo Fidei poſt Aſcenſionem Chriſti in cælum ſubditur articulus de Adventu Chriſti ad Iudicium, idemque complet ultimâ æconomiam Chriſti ſeu actiones ejus circa homines in hoc mundo, neque operæ pretium apparet de Iudicio, præſertim univerſali, poſtmodum inſtituere peculiarem Tractatum, convenienter hîc de eo, idemque antecedentibus & conſequentibus tractabitur.

QUÆSTIO I.

An ſit duplex Iudicium, particulare & univerſale?

DICO I. Datur Iudicium particulare, quò ſingulorum animæ poſt egreſſum è corporibus judicantur, ſententiâque æternitatis accipiunt. Eſt indubitatum apud omnes Theologos, immo videtur de fide; ut notat *Suarez d. 52. ſect. 2.* Et patet ex eo, quòd fides

122. Alius ſenſus, quò ſeſſio ad dexteram convenit Chriſto quâ homini, declaratur.

123. Quòvis modò explicetur, non convenit ulli puræ creaturæ.

I. Datur Iudicium particulare ſingulorum.

des (ut alibi dictum est) tradat animas defunctorum purgatione non indigentes mox frui caelesti gloria, animas autem impiorum mox descendere in infernum ad poenas, animas denique iustorum purgandas interim detineri poenis purgatorii, etsi de aeterna gloria securissimas, ut indubitata itidem habet doctrina contra Lutherum, dicentem artic. 38. *Anima in purgatorio non sunt secura de eorum salute, saltem omnes.* Quae omnia aperte supponunt sententiam Iudicis retributoriam praemii vel condemnatoriam ad poenam. Confirmatur ex Eccli. 11. *Facile est coram Deo, in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas..... In fine hominis denudatio operum illius;* quia videlicet Deus ista conscientiae tunc manifestabit, & cognita causa, lataque sententia retributionem praemii vel supplicii faciet. Huc etiam juxta Quosdam facit illud Apostoli ad Heb. 9. *Statutum est hominibus semel mori; post hoc autem iudicium.* Quod tamen Plures intelligunt de Iudicio universali. Consonant quoque Patres, *Augustinus, Gregorius & alii;* & plurimae historiae probatae.

Dico II. Exercetur iudicium particulare statim in primo instanti, quo verum est dicere de quolibet: Jam non est. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia non est, cur ulterius differatur; & aliunde Fides docet animas mox a morte affici gloria aut poena. Ante mortem autem homo adhuc est in via, seu statu merendi & demerendi.

Nec obstant quaedam visiones seu historiae, quarum nonnullae indicant quosdam accipere sententiam damnationis, dum adhuc vivunt. Nonnullae e contra quosdam accipere illam dudum post, ut historia famosa Doctoris Parisiensis (quam refert Antoninus & alii) e cuius corpore in feretro jacente una die prodibat vox dicens: Accusatus sum; altera vero: Judicatus sum; tertia denique die: Condemnatus sum.

Non obstant (inquam) nam istis indicatur veritas Catholica de Iudicio particulari, etsi non quoad modum & ordinem. Et primae quidem ostendunt quosdam homines perditissimae vitae in extremis constitutos, & a gravante conscientia cruciatos; divinaque permissione in desperationem lapsos, dedisse indicia quaedam imminentis iudicii, quod effugere nequibant. Doctor vero Parisiensis (cuius tamen historia in recentioribus Breviariis ex Officio S. Brunonis ex ordinatione Sedis Apostolicae, seu S. Congregationis expuncta est) mox a morte sententiam damnationis acceperat, etsi ab ipso non statim, sed cum temporis intervallo opportunè & palam coram solemni populi conventu propalata, unde terror divini iudicii, & per S. Brunonem orta est occasionaliter vitae anachoreticae restauratio.

Nihilominus Conclusio est intelligenda regulariter: in iis enim qui resuscitantur extraordinarie ad vitam mortalem differtur iudi-

cium, quousque in iis deinceps sic non resuscitandis per mortem ultimus vitae (quam prior mors non stabilis tantum suspenderat seu interruperat) terminus advenerit.

Notandum verò iudicium hoc peragi spiritaliter seu per locutionem spirituales, utpote concernens animam separatam; neque ad illud moram temporis esse necessariam, sed Deum facile id peragere in instanti: etsi post illud mora aliqua brevis intercurrat in motu locali animae iudicatae ad locum praemii vel supplicii. Unde etiam credibile est ipsum peragi circa animam in loco egressus, uti in instanti egressus. Idque est facile & caret inconvenienti. Sic quoque non erit excogitandus frustraneus raptus animae ad caelum (quod insuper non quadrat dammandis aut adhuc purgandis) aut locum disitum, ibi sistendae coram tribunali.

Is denique qui exercet iudicium indubiè Deus est; sic ut ante Incarnationem Christus homo, utpote necdum existens, nequidem concurreret tamquam iudex. Immo etsi huic in ipsa Incarnatione data sit omnis potestas iudiciaria veluti annexa Unioni hypostaticae; tamen usque ad mortem non fuit ea usus, qui non venerat in carnem mortalem iudicare, sed iudicari. Post gloriosam tamen resurrectionem, aut etiam fortè mox post mortem coepit exercere ipse quoque Christus homo (cui omne iudicium Pater dedit Joan. 5. & omnem potestatem in caelo & in terra Matth. 28.) hanc iudiciariam potestatem; cuius nimirum usui deinceps nil obstabat. Ad quod non est necessaria praesentia realis humanitatis Christi in loco animae iudicandae; sed sufficit hanc elevari ad audiendam seu intellectua-liter percipiendam sententiam Christi Iudicis.

Putant nihilominus Nonnulli Christum in specie humana apparituum cuique animae iudicandae in tempore seu instanti particularis iudicii ad solatium bonorum, & terrorem malorum: tum quia id apparet congruum, estque Christo facile: tum quia sic apparebit in iudicio universali. De quo deinceps agendum pluribus.

Dico III. Futurum praeterea est iudicium universale. Est clarissimum ex Matth. 25. Act. 17. 2. Petri 2. & plurimis aliis Scripturae locis. Item ex Symbolis fidei, Apostolorum scilicet, Nicano & Athanasii. Neque est res magis in confesso apud Patres, Theologos & universos Fideles. Rationes porrò instituendi universale iudicium sunt. Tum ut divina misericordia & iustitia (quae hic interdum, aut multis non ita manifesta est, vel etiam quandoque deluditur) coram toto mundo manifestè appareat. Tum ut totus homo, etiam secundum corpus (quod quandoque praeter meritum honorificè sepelitur, quandoque insepultum abjicitur, eritque particeps gloriae aut poenae) iudicetur; cum in iudicio particulari sola fuerit anima iudicata. Tum ut Filius Dei, qui in primo adventu humilis

est regula-riter; & quare.

3. Iudicium hoc peragendum spiritaliter, non requisita temporis mora,

Apparenter in loco obitus.

4. A Deo.

Post resurrectionem vero Christi ab ipso:

Cuius tamen realis in loco iudicii praesentia non requiritur.

Etsi fortasse in specie humana animae iudicandae etiam reproba appareat.

5. Futurum est iudicium universale.

Rationes, ob quas sit servandum.

& instar rei iudicandus apparuit, in secundo adventu clarificandus appareat in maiestate & gloria, palamque iudicaturus omnes, etiam illos, à quibus iniuste fuerat iudicatus. Tum ut electi, qui hinc plerumque apparuerunt contemptibiles, publico atque etiam divino testimonio honorentur, ac è contrà confundantur impii, qui hinc in pretio habitus ceteros depresserunt; juxta illud *Sap. 5. Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum & in similitudinem improperii &c. Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei.* Tum quia opera justorum aut impiorum, quæ quodammodo post mortem manent, siue in hominum æstimatione & fama, sæpè veritati contraria, siue in effectu, prout bene vel malè verbò, scriptò aut exemplò præiverunt, de quibus durante hoc sæculò perfectum manifestumque iudicium haberi non potest; hæc, inquam, meritò subdi debent novissimo Dei Iudicio, quò hæc omnia in veritate manifestentur, non sinè augmento saltem accidentali gloriæ siue poenæ; atque ita super illis cum sæculo finiendis generaliter feratur iudicium.

Circa iudicium porrò universale considerari possunt quædam illud antecedentia, quædam illud concomitantia, siue ad ejus formam vel integritatem spectantia, quædam denique idem consequentia. De quibus in particulari agendum restat.

Q U Æ S T I O II.

De Antichristo.

6. *Signa futuri iudicii quadam sunt generalia & remota, quadam propria & propinqua.* **P**RÆTERMISSIS signis quibusdam communibus ac generalibus futuri iudicii (inter quæ Apostatarum, Hæreticorum & Pseudoprophetarum seductiones ac scandala, prælia, pestilentia, fames, terræ motus per loca, terroresque de cælo; de quibus *Matth. 24.* & alibi) quæ initia sunt dolorum, & quibus positus nondum est finis; breviter agendum est de signis propriis & propinquis, etsi non immediatis. Inter quæ primarium ferè locum obtinet adventus seu regnum Antichristi. De quo fit mentio *Dan. 7. & 12. 2. Thessalon. 2. Apoc. 13.* & in omnium Patrum ac Catholicorum Doctorum de fine mundi seu iudicio tractantium Scriptis.

7. *Is erit verus homo.* **D**ICO I. Magnus ille antagonista seu adversarius Dei, qui nomine Antichristi intelligitur, erit verus homo. Est certum apud Patres & Doctores ex *2. ad Thessalon. 2.* ubi appellatur *homo peccati* quem Dominus Iesus interficiet. Etsi fuerit error quorundam, putantium, non fore hominem, sed diabolum. Omnis quoque veri specie caret figmentum aliorum, qui putarunt fore diabolum incarnatum. Quod insuper non sinè grandi miraculo, eoque non satis consonò divinæ pietati, fieri posset, si tamen absolutè non sit impossibile. Hoc denique necessariò non confunderet voluntates aut libertates, neque aliter

quàm nunc, scilicet per inductiones, posset natura diaboli deducere voluntatem humanam ad peccandum; cui alioquin non possent in culpam imputari, quæ faceret diabolica sibi unita natura & potentia.

Putant tamen Aliqui ipsum fore corporaliter possidendum à diabolo, vel multis demonibus. Verùm & hoc non satis constat; & aliundè quæ diabolus in energumenis agit, iis per se loquendo non imputantur. Id saltem constat, fore hominem maximè Deo adversarium, adeoque diabolo plenè devotum; cuius proinde suggestiones & artes à teneris imbuet, cuique familiaris erit. Quod satis indicatur *2. ad Thessalon. 2.* ubi vocatur *homo peccati, filius perditionis, qui adversatur & extollitur super omne quod dicitur Deus, aut quod colitur; ita ut in templo Dei sedeat, ostendens se, tanquam sit Deus.* *An ab eo corporaliter possidendus, non satis constat. Saltem ei summe devotus, & maximus Dei adversarius.*

DICO II. Antichristus erit homo unicus & determinatus. Est etiam certum apud omnes Patres & Doctores, nec non Fideles, qui de Antichristo velut de particulari homine sentiunt & loquuntur. Idem quoque satis manifestè patet ex Scriptura *Ioan. 5.* Ego (inquit Christus) *veni in nomine Patris mei, & non accipitis me, si, seu cum, alius venerit in nomine suo, illum accipietis;* intellige, pro Messia, scilicet Antichristum (ut communiter veteres Patres intelligunt) qui proinde erit singularis homo, uti Christus, cui opponitur. Nec sanè Judæi regnum vel multitudinem, sed singularem hominem pro Messia recipient. Similiter manifestè de singulari homine intelligenda sunt, quæ *Dan. 7.* de Antichristo (ut Patres communiter exponunt) prædicuntur; prout consideranti patebit. Quemadmodum & illa, quæ de Bestia ista prædicuntur in Apocalypsi *c. 13.* & alibi. Postremò & principaliter idem quoque patet ex *2. ad Thessal. 2.* in verbis *n. præc.* relatis, ubi manifestè est sermo de particulari aliquo nequam. Ob quod in textu Græco singulis epithetis præponitur articulus, cuius adeò frequens præsertim repetitio communem significationem trahit ad certum individuum designandum q. d. *Ille homo peccati, ille filius perditionis, ille adversarius, ille iniquus.* Quàmvis alioquin articulus in Græco additus interdum non habeat emphasim specialem, sed redundet.

Nec refert quod *1. Ioan. 2.* dicitur: *Sicut audistis, quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt.* Et infra: *Hic est Antichristus, qui negat Patrem & Filium.* Et *cap. 4.* *Omnis Spiritus qui solvit Jesum, ex Deo non est, & hic est Antichristus, de quo audistis, quoniam venit, & nunc jam in mundo est.* Et in *Epist. 2.* *Multi seductores exierunt in mundum, qui non consentunt Jesum Christum venisse in carnem: hic est seductor & Antichristus.* Respond. Joannem Apostolum in primis satis clarè asserere, quòd Fidelibus esset à Christi Apostolis traditus adventus Antichristi, id est adversarii Christi, cui scilicet per antonomasiam quamdam id

8. *Erit quoque unus & determinatus homo.*

9.

Explicatur ea, quæ Ioannes in Epistolis Canonicis no-

tradit de Antichristo, velut non unico. nomen tribuatur, de quo dicit, *quia venit*, id est venturus est, ut rectè vertit *Erasmus* & alii. Nam est verbum præsentis temporis habens significationem cujusdam futuri; quod idem est *Matth. 17.* ubi tamen Interpres noster de *Elia* vertit, *venturus est*. Simul equidem significat idem Apostolus illum Antichristum multos ex tunc cœpisse prodromos seu præcursores habere, qui spiritu scilicet simili ducti Christianæ fidei, ipsique præsertim Jesu adversantes, eumque esse redemptorem & Filium Dei negantes (inter quos *Cerintus* & similes) nomen Antichristi participare merentur. Qui etiam possent vocari Antichristi in genitivo, subintellige affines seu emissarii. Prout *cap. 4.* ubi noster Interpres vertit: *Et hic est Antichristus*; Græci legunt: *Et hic est ille ipsius Antichristi*, subintellige, spiritus, præcursor, aut quid simile.

10. *Antichristi regnū nondum venit.* DICO III. Antichristus sive regnum ejus necdum venit. Est certum apud omnes. Et patet; quia hætenus non apparuit quispiam, in quo signa illa concurrant, quæ Scriptura de Antichristo tradit. Nam in primis *2. ad Thess. 2.* Antichristi adventui præmittitur: *Quoniam nisi venerit discessio primū.* Quod Veteres passim intelligunt de defectione seu destructione Romani Imperii; quod etsi à multis sæculis satis diminutum sit, & in Oriente dudum defecerit, antequam tamen ibi defecisset, restitutum fuit sacratiori modò per Leonem III. in Occidente, in quo adhuc titulò & re perseverat. Quòd si cum *D. Thoma, Lyrano, Estio* & aliis per discessionem (Græcè est apostasia, seu defectio) intelligatur defectio spiritualis, à fide scilicet atque Ecclesiâ (prout nomen apostasiæ in sacris Litteris magis sonat; accedente eò, quòd vetus illud Romanum Imperium quasi solò titulò superfit) adhuc conficitur intentum: nam hætenus defectio illa, generalis scilicet vel quasi generalis, à fide & obedientiâ Ecclesiæ per omnes penè provincias & regna (qualem hi Doctores intelligunt; quoad particulares enim personas, ac multas provincias dudum & sæpè contigit) nondum apparuit, ut ad oculum patet. Etsi illam non parum promovere studuerint post schisma Græcorum & Mahumetem, *Lutherus, Calvinus* similesque Sæctarii recentiores. Tunc igitur primò *revelabitur ille iniquus*, ut Apostolus subjungit.

11. *Plura alia Antichristo competentia necdum apparent.* Secundò hætenus non apparuit, qui à Judæis reciperetur pro Messia; qui Monarchiam omnibus anterioribus eminentiorem, tribus dumtaxat annis cum medio duraturam super omnes regiones attentaverit; qui universim publicum fidei Christianæ cultum sustulerit; qui in signis & prodigiis mendacibus apprensens sese pro Deo colendum & adorandum vi vel fraude adegerit &c. quæ in Scriptura Antichristo tribuuntur, ut infra patebit.

Accedit, quod de adventu Helix & Henoch, qui sub tempus Antichristi venient, nondum aliquid appareat.

Ex dictis patet, quàm ineptè *Lutherus* aliiq; Antichristi præcursores satanicò spiritu effutierint Pontificem Romanum esse Antichristum: cum antea tota antiquitas pro Vicario Christi, Pastore Pastorum in terris, ipsum agnoverit. Sanè Pontifex Romanus non est una persona determinata, sed plures invicem succedentes; non est homo peccati, filius perditionis, qui extollat se supra Deum, & colatur tanquam Deus; non est adventus ejus secundum operationem satanæ in signis & prodigiis mendacibus & in omni seductione iniquitatis: non interficit eum Dominus Jesus spiritu oris sui. Denique plura alia, quæ antiquitas & Scriptura attribuit Antichristo, manifestè non quadrant in Pontificem Romanum, ut digni non sint isti impii, contra quos hac in parte fusiùs disputetur.

Quibus non favet, quod *2. ad Thessal. 2.* dicitur: *Nam mysterium jam operatur iniquitatis*, scilicet Antichristus, qui proinde jam tum tempore Apostolorum fuit, etsi nondum revelatus. Nam certè tunc sanctus Petrus Apostolorum Princeps erat Pontifex Romanus, isque solus; ànne igitur hic fuerit Antichristus, qui veluti mysterium iniquitatis tunc operabatur? Procul hæc blasphemix. Inter varias porrò expositiones præfati loci (quarum nulla favet Hæreticis) videtur illa satis commoda, juxta quam *ly operatur* sumitur passivè, uti sæpè alia verba deponentia (de quo vide *Estium* in illud *ad Gal. 5. Fides quæ per charitatem operatur*) hòc sensu: Arcana & latens iniquitas, aliquando palam grassatura, nunc agitur seu cuditur per Hæreticos seductores atque Antichristi præcursores. Ita *Estius* in hunc locum.

Non favet quoque Sæctariis, quòd numerus nominis Bestiæ seu Antichristi erit 666. ut patet *Apoc. 13.* quem numerum exhibet vox *Latinus* congruens Papæ Romano. Nam ista vox convenit æquè cæteris Latinis, signanter Petro Martyri aliisque Sæctariis, qui ex Italia seu latio prodierunt. Deinde incertum est nomen singulare Antichristi, & in qua lingua, Græca scilicet an Hebræa (in quibus numeri consuetò designantur per litteras alphabeti) exprimeretur is numerus nominis ejus: Possent denique plura hujusmodi nomina adinveniri, atque etiam alicui tribui, qui idcirco non esset Antichristus. Quocirca frustra se torquent etiam multi Catholici Scriptores, ut ex præfata prophetia colligant determinatè nomen futurum Antichristi, quod nunc ignotum, post adventum ejus erit notissimum, uti & numerus designatus per litteras nominis ejus. Sicut ante adventum Christi ignotum erat ejus nomen, postea notissimum, & simili modò in oraculo Sybillæ prædictum numerum scilicet nominis ejus fore 888. quem nomen Jesus in Græco conficit.

DICO III. Valde probabiliter nascetur Antichristus ex tribu Dan. Tum quia est recepta sententia, etiam apud veteres Patres. Tum

12. *Clarissimè vedarguitur insania Hæreticorum calumniantium, Pontificem esse Antichristum.*

13. *Explicatur illud Apostoli, 2. Thess. 2. Mysterium jam operatur iniquitatis.*

14. *Ex numero nominis Bestiæ fundatè prænoscitur nomen, multò minùs inde aliquid contra Pontificem inferri potest.*

15. *Antichristi.*

stus verosimiliter nascetur ex tribu Dan.

Magis receptum est, fore Iudam.

Finget se de familia David.

Similiter genus Iudaicum simulare posset.

Nascetur in Babylone juxta plures Veteres.

16. Erit potentissimus Orbis Monarcha.

Tum quia non desunt indicia ex sacris litteris petita. Nam vaticinium Jacob Gen. 46. *Fiat Dan coluber in via, cerasles in semita, mordens ungulas equi, ut cadat ascensor ejus retrò*; etsi ad litteram principaliter intelligatur de Sampson, tamen secundariò litteraliter, aut certè in sensu allegorico explicatur à Patribus passim (quorum auctoritas non leve pondus tribuit) de Antichristo. Similiter illud *Jeremia 8. A Dan auditus est fremitus equorum ejus, à voce hinnituum pugnatorum ejus commota est omnis terra*; etsi intelligatur ad litteram de Nabuchodonosor, qui cum suis Assyriis venturus erat per terram Dan ad evertendam Jerosolymam; nil tamen vetat, simul intelligi, saltem allegoricè, de Antichristo, cujus figura erat Nabuchodonosor. Denique ob hoc *Apoc. 7.* tribum Dan non numerari inter cæteras tribus velut in odium Antichristi, censet *Irenæus lib. 5. cap. 30.* & alii. Constantiùs receptum est sensu communi Doctorum, quòd saltem erit genere Judæus, aliàs utique non recipiendus à Judæis pro Messia. In quem finem finget se de tribu Juda & progenie David, qui templum olim à Salomone extructum ipse sit reedificaturus, juxta *Cyryllum Ierosolym. Catech. 15.* Simili porrò astu posset se fingere Judæum, etiam assumptâ circumcissione, esto non foret; præsertim cum Judæi non anxie inquirent genealogiam personæ tam portentosæ, sibi quæ tam charæ, qui etiam in hoc, uti in qualitate tribus possent illudi. Sanè in Babylone (quæ typus est impiorum, omnisque confusionis, sedes antiqua hostium Ecclesiæ ac Synagogæ, in qua denique multi Judæi solutâ captivitate olim remanserunt) nasciturum, plures veteres Patres censent; & quidem sectâ (quidquid sit de genere) Mahumetanum fore, putat noster *Quaresmius lib. 1. Elucidat. terra sancta cap. 78.* etsi instar Protei se transformaturum in varias formas, signanter Judæismum. Quæ tamen satîs conjecturalia sunt, uti & plura alia educationem Antichristi spectantia.

Ridiculum porrò est, quòd dicta Veterum de Babylone (quæ usitatè hòc nomine intelligitur) manifestè loquentium detorqueant quidam Sectarii ad urbem Romam odiò S. Sedis Apostolicæ.

DICO IV. Antichristus evadet in potentissimum Monarcham totius mundi. Patet ex *Dan. 7.* & *11. Apoc. 13.* & *17.* Ex quibus locis (junctâ præsertim expositione veterum Patrum) ejusmodi series regni ejus colligi solet. Quarta bestia, quam vidit Daniel *cap. 7.* significat quartam Monarchiam, scilicet Romanorum. *Quaresmius tamen lib. 1. Elucidat. terra sancta c. 78.* contendit, significare Monarchiam Turcicam, veteribus Patribus non cognitam. Quidquid sit, quædam Monarchia circa tempus Antichristi habebit decem cornua, id est, erit dissecta in decem reges. Et ecce (inquit Daniel *c. 7.*) *cornu aliud parvulum ortum est de medio eorum, scilicet Antichristus: & tria*

de cornibus seu regibus primis evulsa sunt à facie ejus. Quos scilicet reges ipse, in initio despectus & parvulus, delebit seu destruet. Tres verò reges illos fore Ægypti, Libyæ & Æthiopiæ, colligi solet ex *Daniel. 11.* Ipse verò (ut dicitur *cap. 7.*) *potentior erit prioribus decem regibus.* E quibus postquam tres deleverit, reliqui septem se ei subjicient. Ideoque *Apocal. 13.* describitur Antichristus velut bestia habens capita septem, ratione septem regum sibi subjugatorum, & cornua decem ob decem regna decem regum. De quo ibidem subditur: *Et data est illi potestas in omnem tribum, & populum, & linguam & gentem.*

Porro *figet tabernaculum suum apudno* (locus est fortè accepturus tunc hoc nomen ab eventu; sicut locus cladis Antichristi cum suis, adhuc ignotus & sinè nomine præsentis, appellatur propheticè *Apoc. 16.* Armageddon, id est, excidium excidii) *inter maria super montem inclytum & sanctum*, ut dicitur *Dan. 11.* Quod etsi verificetur juxta multos in Antiocho Epiphane Antichristi typò, tamen juxta sensum sublimiorem, etiam à Spiritu sancto intentum, id explicant veteres Patres de Antichristo, qui fixurus sit solium suum in Judæa interjacentem inter mare mortuum & mare mediterraneum, idque in monte sancto, scilicet Moria sive Sion: in quo templum Judæicum ex parte conditum fuit; aut etiam in monte Oliveti. Ad quod etiam facit, quòd Judæi eum recipient pro Messia, rege splendido ac opulento diuque desiderato, ac proinde regni sedem inter ipsos fixurò. Ad idem facit, quòd *Apoc. 11.* dicantur Henoch & Elias debellandi & occidendi ab Antichristo, quòdque *corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magna, quæ vocatur spiritualiter Sodoma & Ægyptus, ubi & Dominus eorum crucifixus est*; qui utique Jerosolymis est crucifixus. Quàmvis *Estius* hunc locum in Notis ad eundem sic explicet, ut non faciat ad præsens intentum.

Ex his etiam colligitur Antichristum in principio simulaturum esse Judæismum, ejusdemque restaurationem, & (quod multi volunt) templum quoque Jerosolymitanum, saltem ex parte seu inchoativè, ædificaturum. Quò non obstante verificari potest prædictio Danielis *cap. 9.* perseveraturæ usque ad finem vastitatis, & statutæ desolationis templi: si quidem illò ipsò tempore erit quasi finis sæculi. Deinde desolatio tunc vel maxima erit, quando is in illo templo volet coli tanquam Deus, adeoque veri Dei cultus eliminatus erit.

Quare etsi in principio repudiato Christo videndus sit sectator Judæismi, seque pro Christo & Messia gesturus; postea tamen divinitatem sibi soli arrogabit, & elevabitur adversus Deum Deorum, sive omnem Deum, adeoque etiam Deum Patrum suorum non reputabit, ut colligitur ex *Dan. 11. 2. Thes. sal. 2.* & *Apoc. 13.* Quàmvis in occulto ex

17. *Figet regni solium in Iudæa, seu Ierosolyma.*

18. *In principio regni simulabit Iudaismum.*

Quem & Messia tumulum deum repudiatis nullū præter se tanquam Deum coli volet;

Ipse tamen pri-

quoque in-
signe pseu-
doprophe-
tam velut
suum præco-
nem & præ-
cursorem
descriptum.
Apoc. 13.

privato pacto cum dæmone credatur, hunc esse adoraturus. Ad quod stabiliendum allegatur illud Dan. 11. Deum Maozim in loco suo venerabitur, & Deum, quem ignoraverunt Patres ejus, colet aurò, & argentò, & lapide pretiosò, rebusque pretiosis.

19.

Persecutio-
nem gra-
vissimam
adversus
Ecclesiam
excitabit,

Dico V. Gravissimam excitabit Antichristus persecutionem contra Ecclesiam, adedò ut præcipuam partem Fidelium sit partim occisurus, partim seducturus. Ita significatur in variis Scripturæ locis. Dan. 7. de Antichristo dicitur: *Faciebat bellum adversus sanctos, & prævalebat eis..... Et sanctos Altissimi conteret.* Dan. 12. *Et veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse cœperunt, usque ad tempus illud.* Simile quid habetur Matth. 24. Hoc tamen juxta contextum Chrysostomus, Augustinus & plures non incongruè explicant à Christo fuisse dictum de vastatione Jerosolymitana, hòc modò: *Erit tunc tribulatio magna, scilicet in Judæa & Jerusalem; qualis non fuit ab initio mundi usque modò, neque fiet, intellige in populo Judaico, ut ait Augustinus Epist. 80. circa med.* Præterea dicitur de Bestia Apoc. 13. *Et est datum illi bellum facere cum sanctis, & vincere eos..... & adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quorum non sunt nomina scripta in libro vitæ Agni.* Et Apoc. 20. significatur, quòd tempore Antichristi solvetur satanas de carcere suo, & exhibit, & seducet gentes, quæ sunt super quatuor angulos terra. Omnes autem, qui reperientur non adorare Bestiam, occidendos esse, satis patet ex Apoc. 13. Eò autem faciliùs ad se plures trahet, quòd jam defectio velut generalis ab Ecclesia in plerisque præcessura sit. Trahet autem populos, partim timore & violentiâ, partim miraculis falsis ope dæmonum patrandis, juxta illud 2. ad Thess. 2. *Cujus est adventus secundum operationem satanae, in omni virtute, & signis, & prodigiis mendacibus, & in omni seductione iniquitatis, iis, qui pereunt.*

20.

Omne de-
nique cultū
alterius re-
ligionis, præ-
sertim Chri-
stiana in-
terdicturus.

Itaque omne exercitium alterius Religionis, præsertim Christianæ, interdicetur. De quo Dan. 12. dicitur: *Et à tempore cùm ablatum fuerit jube sacrificium, scilicet continuus Dei cultus, præsertim sacrificium Missæ, quod quotidie per universum mundum (ut olim jube sacrificium agni) immo singulis horis diei naturalis, spectando simul Antipodes, offertur: Et posita fuerit abominatio, id est, idolum, puta Antichristus qui locò Christi coli volet ut Deus, in, seu ad desolationem seu perditionem bonorum operum & veri cultus divini. Non tamen cessabit in locis abditis oblatio jugis sacrificii, utique perennaturi usque ad diem judicii, juxta illud 1. ad Cor. 12. Quotiescumque manducabitis panem hunc & mortem Domini annuntiabitis, donec veniat, supple, gloriosus ad judicium.*

21.

Habebit

Dico VI. Habebit Antichristus quemdam insignem præcursorem & Pseudopropheta, veluti suum præconem & antesignanum. Ita communiter Interpretes, tum veteres, tum

recentiores accipiunt, quod Apoc. 13. post sermonem de priori Bestia seu Antichristo, subditur de altera bestia velut particulari quodam homine: *Vidi (inquit) aliam bestiam ascendentem de terra, & habebat cornua duo similia Agni, simulans scilicet mansuetudinem & sanctitatem, & loquebatur sicut draco, inficiens scilicet & interficiens animas. Et potestatem prioris bestie omnem faciebat in conspectu ejus, velut minister ipsius. Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de calo descendere in terram in conspectu hominū. Et seduxit habitantes in terra propter signa &c. Et datum est illi, ut daret spiritum imagini bestie, & ut loquatur imago bestie, scilicet diabolus per illam; ut olim per idola responsum dabat; Et faciat, ut quicumque non adoraverint imaginem bestie, seu bestiam principaliter in imagine, occidantur. Et faciet omnes..... habere characterem in dextera manu sua aut in frontibus suis, velut signum Antichristianismi, & ne quis possit emere aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestie, aut numerum nominis ejus; id est, nisi qui habet sibi impressam sive imaginem Antichristi, sive nomen ejus explicite aut per compendium expressum. De eodem seductore, tanquam particulari persona, est sermo Apoc. 19. Apprehensa est bestia & cum ea pseudopropheta, qui fecit signa coram ipso..... Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis.*

Dico VII. post reges sibi subjugatos regnabit Antichristus tribus annis & dimidiò vel circiter; dein occidetur à Christo. Ita communiter Patres & Doctores. Prima pars colligitur ex Dan 7. ubi dicitur: *Tradentur in manu ejus, Antichristi, usque ad tempus & tempora & dimidium temporis.* Ubi per tempus intelligitur annus, per tempora duo anni, per dimidium temporis medius annus, juxta Hieronymum, Augustinum & veteres passim. Unde idem Propheta per septem tempora mutanda super Nabuchodonozor intelligit septem annos; & infra cap. 12. se ipsum explicans, tradit persecutionem Antichristi duraturam dies mille ducentos nonaginta, qui faciunt dies circiter duodecim ultra tres annos cum dimidiò. Idem confirmatur ex Apoc 11. ubi dicitur: *Civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus, qui conficiunt similiter tres annos cum dimidiò.* Et infra dicitur: *Prophetabunt (Henoch & Helias) diebus mille ducentis sexaginta.* Et cap. 12. dicitur mulier, id est, Ecclesia, tempore Antichristi fugisse in solitudinem per dies mille ducentos sexaginta. Et infra dicitur ali in deserto loco per tempus & tempora & dimidium temporis. Et cap. 13. dicitur: *Data est ei potestas facere menses quadraginta duos.* Et cap. 20. *Post hac oportet illum satanam, solvi modicò tempore, scilicet persecutionis Antichristi; idque ob nimiam sævitiam & vehementiam persecutionis, atque adedò propter electos.*

Secunda pars patet ex 2. ad Thessal. 2. *Quem Dominus Iesus interficiet spiritu oris sui, scilicet*

22.
Monarchia
ejus durabit
tribus annis
cū dimidiò.

23.
Post quos
per occidesur à

Christo per
S. Michae-
lem, juxta
multos in
monte Oli-
veti.

Modus occi-
sionis de-
scribitur.

Cum eo
occidetur
pseudopro-
pheta, &
exercitus
adhærentes.

Rejicitur,
quod qui-
dam ex
Dan. 12.
conjiciunt
de quadra-
ginta quin-
que diebus.

Longius
omnino
tempus su-
pererit.

per imperium, atque Angeli, scilicet S. Mi-
chaëlis, ministerium. Hôc sensu etiam intel-
ligitur passim illud *Isaia 11. Spiritu labiorum
suorum interficiet impium.* Idque juxta multos
in monte Oliveti, dum simulabit se velle in
cælum conscendere, cæteris illius jam in aë-
rem evehi cœpti divinitati acclamantibus.
Quò Nonnulli applicant illud *Dan. 11. Figet
tabernaculum suum super montem inclytum &
sanctum & nemo auxiliabitur ei.* Verosi-
militer autem instar Chore, Dathan & Abi-
ron deglutietur cum suo pseudopropheta vi-
vus à terra, & sic per Angelum præcipitabitur
in infernum. Cui consonat illud *Apoc. 19. Et
apprehensa est bestia, & cum ea pseudoprophe-
ta Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis
ardentis sulphure: & ceteri occisi sunt in gladio
sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius;*
id est, jussu & imperiò Christi, quò scilicet
ignis de cælo descendit, & exercitus cum re-
gibus Antichristo adhærentibus devoravit, ut
colligitur ex *Apoc. 20.*

24. Quantum denique temporis post mortem
Antichristi supererit usque ad diem Judicii,
incertum est. Varii quidem numerant solos
quadraginta quinque dies ex *Dan. 12.* ubi cum
ab abolitione jugis sacrificii Angelus nume-
rasset mille ducentos nonaginta dies, superad-
dens alios quadraginta quinque dies, subdit:
*Beatus qui expectat & pervenit usque ad dies mil-
le trecentos triginta quinque,* quasi videlicet
tunc Christus venturus sit ad iudicium. Sed
sinè fundamento. Nam (ut omittam quòd
Nonnulli accipiant hos dies mille trecentos
triginta quinque velut pri oribus condistinctos;
alii per quadraginta quinque dies intelligant
totidem annos, inconsequenter tamen ad dies
prioris secundum litteram intelligendos) in
primis sic alioquin determinatè præsciri pos-
set dies iudicii, ab initio persecutionis An-
tichristi, inde scilicet computando dies mil-
le trecentos triginta quinque, cum tamen
etiam tunc sit futurus dies domini ignotus,
utpote venturus sicut fur in nocte 1. *ad Thes-
sal. 5.* Et illud *Matth. 24. De die autem illa &
hora nemo scit;* etiam tunc erit verum. Nam
(ut subditur) erunt homines sicut in diebus
Noë, scilicet edentes & bibentes, nubentes
& nuptui tradentes usque ad diem iudicii.
Quod similiter non consistit cum ista tempo-
ris brevitate, & quidem adeò determinatè
expresâ, post tantas clades & persecutiones.

Præterea cum Antichristo cædetur à Deo
Gog & Magog (quorum nominum mentio
est *Apocal. 20.* De eodem prælio agitur *cap.
19.* & fusè *Ezechiel. 39.*) clade tantâ, ut se-
pulturæ cadaverum sint impendendi septem
menses ad mundandam terram *Ezech. 39.* ubi
insuper fit mentio septem annorum. Sanè lon-
gius tempus videtur requirere perfectâ Judæo-
rum conversio cum subsequenti pacifico ex-
ercitio fidei Christianæ. Ut proinde Eccle-
sia tunc reditura credatur ad magnam pacem
& tranquillitatem: post quam, etsi non lon-

gam, inopinatè veniet Dominus ad iudicium.
Dicitur itaque beatus, qui pervenit usque ad
dies mille trecentos triginta quinque, quia
cæsis hostibus circa illud tempus incipient pro-
dire securè in publicum ministri Ecclesiæ, &
fungi officiis suis, atque restaurare destructa,
omni metu depositò & plenâ atque jam pu-
blicè notâ certitudine de omnis periculi ces-
satione.

Q U Æ S T I O III.

De Adventu & Predicatione Henoch & Elie.

D E hac re sic in primis enuntiat Prophe-
ta Evangelicus *Apoc. 11. Dabo duobus
Testibus meis, & prophetabunt diebus mille du-
centis sexaginta amicti saccis.* Hinc certum est
apud omnes, duos à Deo mittendos in testi-
monium contra Antichristum durante ejus per-
secutione, veluti præcursores secundi adven-
tûs ad iudicium, illosque ab Antichristo
circa finem suæ tyrannidis afficiendos mar-
tyriò.

Porrò duos hos testes fore Henoch & Eliam
est communis doctrina Patrum & Theologo-
rum ac Interpretum, atque etiam sensus Fi-
delium. Quod de utroque probatur ex eo,
quòd communi sensu Patrum & Fidelium con-
stet, eos adhuc vivere, adeoque non ob alium
finem translatos esse in locum secretum, quàm
ut in fine mundi testimonium dent Christo;
Henoch quidem, quia vixit tempore Legis
naturæ, specialiter pro conversione Gentium;
Eliam verò, quia tempore Legis scriptæ,
pro conversione Judæorum. Idem quoque sa-
tis exprimit Scriptura. De Henoch *Genes. 5.*
ubi non dicitur de illo, uti de reliquis, &
mortuus est: sed, *Ambulavitque cum Deo, &
non apparuit; quia tulit eum Deus.* Et ad *Hebr.
11. Fide Henoch translatus est, ne videret mor-
tem &c.* De Helia verò 4. *Regum 2.* ubi di-
citur, quòd per turbinem in curru igneo as-
cenderit cælum.

Præterea probatur ex eo, quòd *Eccli. 44.*
dicatur *Henoch translatus in paradysum* (Nota
in Græco non haberi *ly in paradysum*, nec no-
minari aliquem locum) ut det Gentibus pœni-
tentiam, prædicando scilicet in fine sæculi.
Et *cap. 48.* de Elia dicitur: *Qui scriptus es in
iudiciis temporum lenire iracundiam Domini,
conciliare cor Patris ad filium, & restituere tri-
bus Jacob.* Et clariùs *Matth. 17. Elias venturus
est, & restituet omnia.* Et *Malach. 4. Ecce ego mit-
tam vobis Eliam prophetam, antequam veniat dies
Domini magnus & horribilis.* Ad Eliam quo-
que satis apertè alluditur *Apoc. 11.* ubi dici-
tur: *Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet
de ore eorum & devorabit inimicos eorum; & si
quis voluerit eos ledere, sic oportet eum occidi.
Hi habent potestatem claudendi calum, ne pluat
diebus prophetia ipsorum.*

Ex quibus etiam & sequentibus patet, quòd
ipso-

25.
Duo præ-
cursores se-
cundi ad-
ventûs mit-
tentur con-
tra Anti-
Christum.

Eos fore
Henoch &
Eliam, cer-
tum est.

Qui in
hunc finem
sunt servati
à morte.

26.
Henoch
quidem pe-
culiariter
ad conver-
sionem Gen-
tium,

Elias ad
conversio-
nem Iudæo-
rum,

ipsorum prædicatione erit in veris signis & prodigiis, quibus contra & supra Antichristum veritatem prædicationis suæ confirmabunt, ac tum Gentes, tum Judæos ad fidem Christi convertent. Quæ Judæorum conversio sub vespere seu finem mundi, juxta varios prædicta quoque est *Psal. 58. Convertentur ad Vesperam, & famem patientur ut canes, & circumbunt civitatem.*

27.

Quorum pars maxima tunc convertetur.

An verò omnes omnino Judæi tunc convertendi & salvandi sint, meritò dubitari posset, ideo quòd *Matth. 17.* de Elia dicatur: *Restituet omnia.* Et quòd *ad Rom. 11.* tanquam singulare mysterium Apostolus tradat, *quia cæcitas ex parte contigit in Israël, donec plenitudo gentium intraret, & sic omnis Israël salvus fiet.* Sed hæc loca satis verificantur in maxima convertendorum ex omnibus tribubus multitudine, ex quarum tamen singulis de facto seu constanter convertentur soli electi (quales utique non erunt, omnes tunc usque ad unum) prout satis exprimitur *Dan. 12. In tempore illo salvabitur populus tuus, omnis qui inventus fuerit scriptus in libro;* supple, vitæ: in quo soli electi sunt scripti. Idemque videtur conformius libero & instabili hominis arbitrio in tanta multitudine. Eodem sensu & modò intrare dicitur plenitudo Gentium; ex quibus tamen plurimi non salvantur. Credi tamen potest, plerosque Judæos tunc seriò convertendos. Quòd verò *Apoc. 7.* referantur signati ex quavis tribu duodecim millia salvandorum; non denotat istum præcisè fore numerum, sed numerus duodenarius velut universalis positus est, certus pro incerto. Quàmvis quoque tribus Dan ibi non annumeretur, sive in odium Antichristi, sive quia tribus ista deflexit primò ad idololatriam; non infertur tamen indè, quòd nulli, vel non multi ex ista tribu convertendi sint: præsertim cùm Scripturæ aliæ sint generales. Et datò, quòd ex ea sit Antichristus nasciturus, ei tamen veluti se gerenti quasi de familia David, non potius adhærebit ista tribus, quàm cæteræ. Denique post cladem Antichristi adhuc locus esse posset conversioni eorum, qui ex ista tribu Antichristo adhæserant; ut mox ostenderetur.

28.

Partim Elia vivente, partim eò mortuò.

Si quæretur, quò modò Judæi sint per Eliam convertendi; cùm sint adhæsurus omnes Antichristo tanquam Messia? Resp. Antichristum quidem in initio Judæis placiturum, postea tamen defecturum ab eorum religione, ac contemptò Messia titulò se gesturum pro Deo unico, & solo adorando: adeòque Judæos visis miraculis & auditâ prædicatione Eliæ, omni que spe venturi Messia privatos reversuros ad Dominum, & Christum ejus Jesum. Quòd si vivente adhuc Elia plures non sint conversi, convertentur saltem postea, visâ resurrectione Henoch & Eliæ post occisionem, ac mirabili assumptione in cælum, de qua statim; visâ quoque brevi sequente strage & mirabili punitione Antichristi cum

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

his; sicque in memoriam revocatâ prædicatione, confirmandâ quoque deinceps per ministros Ecclesiæ.

Contra certam & communiter receptam doctrinam, Nonnulli olim censuerunt Moysen. Alii (ut *Victorinus Martyr*) Jeremiam venturum cum Elia in fine mundi. Denique *Hippolytus Martyr* putavit Joannem Evangelistam mittendum ad resistendum Antichristo. Sed hæc somnia sunt infundata. Constat enim ex Scriptura Moysen esse mortuum. Idem constat ex *Martyrologio Romano* & veteribus Patribus de Jeremia, eum scilicet esse in Taphnis oppido Ægypti, quò à Judæis eò confugientibus abductus fuerat, lapidatum, ibidemque sepultum. Idem constat ex Patribus communiter de Joanne Evangelista, quòd scilicet obierit sub Trajano Annò Domini 68. Contra quem præterea facit, quòd in Apocalypsi fiat tantum mentio duorum testium.

Nec refert, quòd *Apoc. 11.* referantur plagæ similes Ægyptiacis infligendæ per duos testes seu prophetas. Nam inde non sequitur fore eosdem infligentes.

Similiter non refert, quòd *Jerem. 1.* dicitur: *Prophetam in Gentibus dedi te.* Datus enim est propheta ad Gentes, quatenus partim in Judæa, partim in Ægypto multa diversis Gentibus prædixit, signanter Ægypto instans à Nabuchodonozor rege seu Chaldæis excidium.

Denique non refert, quòd Christus *Matth. 16.* dixerit: *Sunt de his stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant Filium hominis venientem in regno suo.* Et *Joan. 21.* *Sic eum, Joannem, volo manere donec veniam.* Et *Apoc. 10.* eidem dicitur in spiritu: *Oportet te iterum prophetare Gentibus, & populis & linguis & regibus multis.* Non refert, inquam, nam primum fuit impletum juxta quoddam in gloriosa Christi resurrectione; vel (ut rectius Alii) in Joanne & duobus aliis post sex dies in transfiguratione Christi. Secundum non est asserentis, sed conditionatè supponentis, q. d. Si (ut Syriaca & Græca & nonnulla Exemplaria Latina & passim Commentatores Græci habent) vel esto, sic eum volo manere donec veniam ad judicium, quid ad te pertinet hoc curiosius inquirere? Unde ipse Joannes *c. 21.* infundatum sermonem, qui exiit inter fratres, quòd discipulus ille non moritur, corrigens ait: *Et non dixit Iesus, assertivè scilicet, non moritur, sed, conditionatè, sic (aliàs si) eum volo manere donec veniam, quid hoc ad te.* Tertium denique impletum est in sequentibus capitibus Apocalypsis. Adde ly *prophetare* à multis Patribus explicari, ut sit idem ibi, quòd prædicare seu evangelizare; id autem Joannes post id tempus denuo præstitit.

Cùm itaque hi duo testes finierint testimonium suum contra Antichristum, idem seu

bestia.....faciet adversum eos bellum, & vin-

I

cet

29.

Præter hos nemo alius venturus est, sive Moyses, sive Jeremias, sive Joannes Apostolus.

30.

Ostenditur oppositam conjecturam esse infundatam quoad Moysen & Jeremiam.

Similiter quoad Joannem Evangelistam.

31.

Descriptum Apoc. 11.

Henoch &
Elia Mar-
tyrium.

cet illos, & occidet eos, ut dicitur Apocal. 11. Moxque subditur: Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magna, ubi & Dominus eorum crucifixus est, scilicet per tres dies & dimidium, & corpora eorum non sinent poni in monumentis, & inhabitantes terram gaudebunt super illos..... quoniam hi duo propheta cruciaverunt eos, qui habitabant super terram.

Ac subse-
quens resus-
citatio, glo-
riosaq; in
calum as-
censio,

Postea ibidem subditur eorum resuscitatio & glorificatio: Et post dies tres & dimidium spiritus vita à Deo intravit in eos, & steterunt super pedes suos, & timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos. Et audierunt vocem magnam dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt, per dotem agilitatis, in calum in nube: & viderunt illos inimici eorum. Et in illa hora factus est terra motus magnus & decima pars civitatis cecidit: & occisa sunt in terra motu nomina hominum septem millia, & reliqui in timorem sunt missi, & dederunt gloriam Deo cali. De quibus præterea nil superest dicendum. Si quæ in verbis præfatis occurrerit dubitatio, videri poterunt Interpretes.

Cum horri-
bili terra
motu.

QUÆSTIO IV.

De reliquis Signis antecedentibus Iudicium universale.

32.
Iudicium
antecedet
Evangelii
prædicatio
ac successi-
va receptio
per totum
mundum,

PRIMUM inter signa alia iudicium extremum antecedentia ponitur, tum à veteribus Patribus, tum à recentioribus Doctoribus prædicatio Evangelii per totum mundum. Omnibus enim Gentibus & Nationibus successivè ac temporibus divinæ providentiæ opportunis annuntiandus est Christus, atque etiam recipiendus, eatenus saltem, quod ubique aliquantò tempore vigeat ac prævaleat publicum fidei Christianæ exercitium: ut impleatur promissa Christo omnium Gentium hæreditas Psal. 2. Dabo tibi Gentes hæreditatem tuam, & possessionem tuam terminos terræ. Ps. 71. Dominabitur à mari usque ad mare, &c. omnes Gentes servient ei. Psal. 85. Omnes Gentes, quas cumque fecisti, venient & adorabunt coram te Domine &c. Et Apoc. 7. describuntur electi ex omnibus gentibus, populis & linguis. Denique Matth. 24. dicitur: Et prædicabitur hoc Evangelium in universo orbe in testimonium omnibus Gentibus; & tunc veniet consummatio. Quod etsi Chrysostomus, Theophylactus & nonnulli alii explicent de consummatione seu destructione Jerosolymitana; tamen Patres passim & Interpretes intelligunt, saltem principaliter, simul de consummatione sæculi; de qua præcesserat interrogatio Discipulorum: Quod signum adventus tui & consummationis sæculi. Sanè ipsis temporibus Apostolorum Evangelium quidem jam tum disseminatum erat per plurimas mundi plagas, & radicaliter in virtute seminis per totum orbem, quem vi jacti tum seminis esset aliquando repleturum (ut indicat August. Epist. 80.) ob quod ad Rom. 10. indicatur jam tum im-

pletum fuisse illud Psal. 18. In omnem terram exivit sonus eorum &c. Et ad Coloss. 1. dicitur Evangelium prædicari in universa creatura, qua sub calo est. Propriè tamen & in rigore id verum non erat (prout verificari debent Scripturæ præallegatæ) sed quòdam modò loquendi, ut præmissum est; aut per quamdam hyperbolam, prout Actor. 2. dicuntur tempore adventus Spiritus sancti fuisse in Ierusalem habitantes viri religiosi ex omni natione qua sub calo est.

Admissò itaque hoc signò, constat necdum illud ubique satis impletum, ob varias regiones veteribus incognitas, immo etiam recentissimè inventas, in quibus Evangelium necdum est satis plantatum & radicum. Ex illo tamen posito necdum irrefragabiliter sequetur iudicium mox postea secuturum: posset enim quis illud ita intelligere, ut consummatio sit ventura tunc, subintellige primùm, id est, non antè; non autem, quasi illò tempore transactò sit brevè secutura consummatio; ut observat Aug. Epist. 78. & post eum Beda in cap. 24. Matth.

Præter hæc erunt varia signa horribilia seu plagæ antea non visæ in cælis & elementis, quæ diem istum tremendum prænuntiabunt tanquam mox instantem. Sicut enim multimodæ plagæ præcesserunt deletionem Ægyptiorum in mari rubro, variaque prodigia & flagella destructionem Jerosolymitanam, vastationemque populi Judaici (cujus utriusque nationis calamitas & excidium typus est excidii mundi) sic quoque ultima tribulatio multis tribulationibus prævenietur, priusquam scilicet extrema severitas in respiscere nolentes stringatur. Quas quidem plagas indicat Scriptura Matth. 24. Marci 13. Luca 21. Apoc. 6. 8. 9. & 16. & alibi. Eas fusè delineat Lessius lib. 13. de perfect. divin. cap. 18. ubi num. 105. contendit, & optimè à Ribera ostensum asserit, plagas istas horrendas, quæ in Apocalypsi referuntur, non solum allegoricè seu mysticè, sed etiam historicè & secundum litteram esse intelligendas. Præterea ex Hieronymo refert D. Thomas quæst. 73. Supplem. art. 1. & in 4. dist. 48. quæst. 1. art. 4. & D. Bonav. eadem dist. in Expos. textus dub. 3. quindecim extraordinaria signa antecedentia iudicium. Hæc tamen (ait D. Thomas in Supplem. sup.) Hieronymus non asserit, sed in Annalibus Hebræorum se ea scripta reperisse dicit; quæ etiam (magnà scilicet ex parte) valde parum verisimilitudinis habent. Unde utrùm ita se habeant, Deus novit, inquit D. Bonav. sup.

In cælis proinde Sol obscurabitur Matth. 24. fiet niger tanquam saccus cilicinus, Apocal. 6. si- ve per obtectionem densissimarum nubium tenebras generantium, sive per subtractionem divini concursus ne illuminet terram, sive per extraordinarias etiam & prodigiosas eclipses.

Luna non dabit lumen suum Matth. 24. ob defectum scilicet Solis, à quo lumen mutuatur.

33.
Qua tem-
pore trans-
actò necdum
est sufficien-
ter facta.

Eaque sup-
posita non
convincitur
instare ju-
diciu.

34.
Varia insu-
per signa
horribilia
& invisæ
illud præ-
current.

35.
In Sole,

In Luna,

tuat. Et ut prædicitur *Apoc. 6. Luna tota facta est sicut sanguis*. Ita enim esse solet, cum defectu luminis solaris obscuratur.

In stellis.

Stellæ cadent de cælo, ut dicitur *Matthæi 24.* non tantum quatenus propter obscuratio- nem Solis non lucentis cecidisse videbuntur, sed etiam quia verè cadent *de cælo super terram*, ut dicitur *Apoc. 6.* quatenus videlicet de sum- ma aëris regione cadent multæ ignitæ faces aut cometæ instar stellarum; sic ut Scriptura lo- quatur juxta morem & apprehensionem vul- garem. Quare generaliter *virtutes cælorum com- movebuntur Matth. 24.* astraque de suo solito statu deturbabuntur. Eritque obscuratio so- lis, lunæ, & stellarum ad tertiam partem, ut sig- nificatur *Apoc. 8.* Huc etiam facit, quod ob hujusmodi indispositiones cæli dicuntur com- plicandi sicut liber involutus. De quo vide di- cta *Part. 1. Tr. 3. disp. 6. quæst. 5.*

36. In aëre & cæteris Ele- mentis.

Ad cælorum conturbationem etiam revo- cari potest inordinatus seu vagus & incertus illorum motus, per intervalla cessatio à motu, perturbatio aëris tanta, ut ipsi cæli commoti appareant. Itaque simili modò erunt in aëre insoliti motus & horrenda metheora: in mari similiter & aquis alteratio, infectio, horren- daque perturbatio: in terra denique præter alias plagas, horrendi terræ motus, sicut omnis mons & insulæ de locis suis sint movendæ *Apoc. 6.* Ubi est sermo de motu antecedente regnum Antichristi. Maximus autem omnium tempo- re Antichristi futurus describitur *Apoc 16. Fa- cta sunt fulgura, & voces, & tonitrua, & terra motus factus est magnus, qualis numquam fuit, ex quo homines fuerunt super terram, talis terra mo- tus, sic magnus.*

Q U Æ S T I O V.

A quo, ubi, qualiter peragendum sit Iudicium universale?

37. Iudicium peragetur à Christo in divina & humana natura.

DICO I. Certum est iudicium universale peragendum à Christo in humana natu- ra, & secundum naturam, tum divinam prin- cipaliter, tum humanam secundariò & ex commissione. Ita omnes Patres & Doctores. Et in primis quod in humana natura sit pera- gendum à Christo, patet eò ipsò, quod Chri- stus sit iudicaturus vivos & mortuos, secun- dum Scripturas passim & Symbola fidei; qui utique humanam naturam tunc non deponet, sed in unitate personæ conjunctam habebit. Deinde idcirco tam signanter dicitur *Dan. 7. Matth 16. & 24.* Et alibi Filius hominis ven- turus esse in nubibus cæli ad iudicandum. Idem confirmatur ex dicendis in probatione postre- mæ partis Conclusionis.

38. In quo ap- parebit cor- poraliter visibilis omnibus,

Ex quo præterea evidenter patet iudicium hoc peragendum à Filio Dei, quatenus in loco iudicii unito ipsi naturæ humanæ. Et quidem apparebit in forma corporali glorio- sa, ut patet *Matth. 24.* & alibi, & signan- ter *Act. 1.* ubi Angelus Apostolis intuentibus *Herincx Sum. Theol. Pars IV.*

in cælum eunte seu ascendente Christo, dixe- runt: *Sic veniet*, scilicet gloriosus & visibi- lis ad iudicium, *quemadmodum vidistis eum euntem in cælum*. Ideoque in forma gloriosa apparebit, non tantum bonis, sed etiam repro- bis, ut habet communis doctrina, quam ex- plicans *D. Bonav. 4. dist. 48. art. 1. quæst. 3.* *Electis qui- dem ad glo- riam, re- probis ad pœnam.* in corp. ait: *Et non erit differentia ex parte ap- parentis, sed ex parte respicientium: boni enim respicient gloriosam formam cum gaudio & glo- ria: sed mali cum confusione & pœna. Confunden- tur enim in aspectu ejus, & non poterunt ejus su- sinere intuitum propter conscientie remorsum, & propter expectationem ferenda sententia contra eos: è contra boni oblectabuntur.* Quare etiam videbitur à suis crucifixoribus, juxta illud *Apoc. 1. Ecce venit cum nubibus, & videbit eum omnis oculus, & qui eum pupugerunt.* Et *Zachar. 12.* *aspicient ad me, quem confixerunt.* Et *Mat- thæi 26.* Christus Caiphæ, & Concilio Judæo- rum (qui erant reprobi, saltem plerique) dixit: *Amodo videbitis Filium hominis sedentem à dextris virtutis Dei, & venientem in nubibus cali.* Divi- nitatem tamen Christi soli justi seu beati aspi- cient, uti est inconfesso. Congruum autem erat, ut quoniam iudicandi sunt boni & mali, omnes iudicem suum viderent, in forma quidem ser- vi utrique, in forma verò Dei soli boni.

Secunda pars patet: quia requiritur ad ju- diciū auctoritas seu potestas; illa autem, sive ad sententiam ferendam, sive ad executioni mandandam, tum in præmio vitæ æternæ, tum in supplicio mortis sempiternæ, principa- liter & ex natura sua competit divinitati, sicut ei competit principale, absolutum & indepen- dens dominium, quod potestas iudicandi con- sequitur. Et hæc ratione convenit æqualiter toti Trinitati. Per quamdam tamen appropria- tionem potest tribui Filio, quatenus ei ita con- venit sapientia, à qua velut propriâ ratione actus iudicandi procedit. Nihilominus potest etiam aliâ consideratione attribui cæteris per- sonis, quatenus scilicet ad rectum iudicium præter sapientiam concurrat iudicandi potestas seu auctoritas, quæ appropriatur Patri, & zelus iustitiæ seu amor rectitudinis, qui ap- propriatur Spiritui sancto.

39. Christus iudicabit primariò secundum divinam naturam. Auctoritas suprema iudicandi tribus com- munis, ap- propriatur quodammodo singulis, præsertim, Filio.

Tertia pars probatur ex *Ioan. 5.* ubi de Pa- tre ait Christus: *Potestatem dedit ei, Filio sci- licet tanquam Filio hominis, iudicium facere, quia Filius hominis est. Act. 10. Qui constitutus est à Deo Iudex vivorum & mortuorum. Matth. 28. Data est mihi omnis potestas in cælo & in ter- ra.* Eòdemque sensu de Christo etiam quæ ho- mine dicitur in Symbolo Apostolorum: *In- de venturus est iudicare vivos & mortuos.* Usus autem hujus iudiciariæ potestatis suâ morte promeruit. Et tunc quoque ei curvabitur omne genu, ut dicitur *Isaia 45.* & *ad Rom. 14.* sive omne genu flectetur, cælestium, terrestrium & infernorum, ut dicitur *ad Phi- lipp. 2.*

40. Secundariò & ex abso- luta com- missione iudicabit Christus se- cundum hu- manam.

Proinde in forma hominis non tantum mi- nisterialiter proferet sententiam, sed etiam

liter sed auctoritativè, & quidem auctoritate suprè-
 auctoritativè. mâ infrà divinam, utpote ab hac commissâ.
 Et quia Christus est Deus & homo, seu eadem
 persona, sententia ejus non erit tanquam judicis
 delegati, sed tanquam principalis. Et ideo ab
 ea propter utramque potestatem nullus poterit ap-
 pellare inquit D. Bonav. 4. dist. 48. art. 1.
 quæst. 1. in corp.

41. Locus judi-
 cii erit Val-
 lis Iosaphat.

Suadeturen
 Scriptura.

Et congru-
 entia.

42. Resurrectio
 fiet in pro-
 cinctu ju-
 dicii.

De qua re-
 missivè.

43.

DICO II. Locus in quo congregandi sunt
 reprobi est vallis Josaphat (quæ est inter mon-
 tem Oliveti & Jerusalem) cum locis adja-
 centibus circumquaque; justis è contrà in aëre
 cum Christo elevatis, juxta illud 1. ad Thessal.
 4. Simul rapiemur cum illis in nubibus obviam
 Christo in aëra. Conclusio est communior Pa-
 trum & Doctorum. Suadet ex Joel. 3. ubi
 constat sermonem esse de extremo judicio:
 Congregabo (inquit Propheta) omnes gentes,
 & deducam eas in vallem Josaphat, & discepta-
 bo cum eis ibi. Et infrà: Consurgant & ascen-
 dant Gentes in vallem Josaphat, quia ibi sedebo,
 ut judicem omnes Gentes in circuitu. Et rursum:
 Dominus de Sion rugiet, & de Jerusalem dabit
 vocem suam. Quàmvis autem ly Vallis Josaphat
 interpretatum sonet vallis judicii, sicut ly
 Bethlehem domus panis; cum tamen vallis ista
 determinatò suò nomine exprimitur, censend-
 um est illam fore determinatè locum judicii.
 Gratis præterea Nonnulli censent quidem in-
 telligi locum determinatum, sed incognitum
 qui ab effectu futuro nomen desumat: cum
 enim de facto habeamus locum determinatum
 istò nomine insignitum, is potiùs censendus
 est locus judicii. Idemque satis suadet cir-
 cumstantia loci: congruebat enim, ut ibi in
 majestate descendens & conspiciendus judicet
 omnes, opusque nostræ salutis completè ter-
 minet, ubi in abjectione & humilitate de-
 scendens opus salutis nostræ cœpit, & visus,
 reprobatus, ac judicatus est. Unde cum in-
 ter montem Oliveti & montem Moria seu
 Calvariæ interjecta sit vallis Josaphat & vetus
 Jerusalem, hinc Christò Judice super mon-
 tem Oliveti, unde ascendit, rursum descen-
 dente (super quem in aëre à Doctoribus sta-
 tui solet thronus judicialis) vallis Josaphat,
 mons Calvariæ & Jerusalem in conspectu erunt,
 vallis autem gehennon (quæ est typus infer-
 ni) ad sinistram.

Quocirca cum Salvator incipiet de cælo
 descendere, aut descensus velut in procinctu
 erit, præmittet Angelos cum tuba, ut mortuos
 excitent & convocent ad iudicium. Quâ tubâ
 personante, in ictu oculi tanquam à somno ex-
 citati resurgent, & comparebunt super terram,
 celerrimèque in locum judicii transferentur,
 reprobis quidem in terra mansuris, justis ve-
 rò in aëra obviam Christo rapiendis, seu per
 dotem agilitatis obviam processuris. De re-
 surrectione verò nil superest hîc dicendum;
 cum de ea plenius actum sit P. 2. Tract. 1. d.
 3. qu. 1. & 2. Ubi etiam n. 16. de hora, quâ
 futurum videatur iudicium, egimus.

DICO III. Christus Dominus tanquam ju-

dex descendet cum maxima gloria & majesta-
 te. Patet ex Scriptura Matth. 24. Tunc vide-
 bunt Filium hominis venientem in nubibus cali-
 cum virtute multa & majestate. Item cap. 25.
 Marci 13. Luca 21. & alibi.

Ad Judicis porrò majestatem facit Primò,
 quòd tunc parebit signum Filii hominis, Matth.
 24. Intellige cum Patribus & Doctoribus
 communiter, signum crucis. Secundum quod
 canit Ecclesia: Hoc signum crucis erit in calo,
 cum Dominus ad judicandum venerit. Proinde
 rejicienda est singularis & ficta expositio Cal-
 vini, per hoc signum intelligentis ipsum Fi-
 lium hominis. Quæ insuper inde refutatur,
 quòd juxta communem conceptum per signum
 alicujus personæ intelligatur quid ab ea di-
 stinctum.

An autem ipsa Crux individua, in qua Chri-
 stus pependit, instar solis fulgida, sit appari-
 tura, ac deinceps in cælo æternum servanda,
 non ita exploratum est. Quàmvis enim id
 Quidam senserint, solâ tamen nituntur con-
 jecturâ. Expeditiùs verò est, quod Alii cen-
 sent, ex aëre scilicet vel nubibus formandam in-
 gentem quamdam & lucidam (immo sole ful-
 gentiorem, ut Quidam Patres loquuntur) cru-
 cis figuram, quæ à cunctis conspici longissimè
 possit. Cui consonat, quod Ecclesia canit fore
 in cælo signum crucis. Ipsum verò vel instar la-
 bari seu vexilli deferetur ab Angelis ante fa-
 ciem regis & judicis, vel certò locò fixum
 apparebit instar signi Judicis jam jam adfuturi.
 Et tunc plangent omnes tribus terra, ait Chri-
 stus Matth. 24. scilicet impii. Justi enim sinè
 pavore & fletu læti Judicem expectabunt, ut-
 potè de sententia securi, & jam actu beati.

Secundò ad majestatem Judicis facit clari-
 tas seu gloria corporis supra solis fulgorem
 splendorum, qui sicut sol fulgebunt. Cujus qui-
 dem gloriæ specimen exhibuit in transfigura-
 tione, in qua resplenduit facies ejus sicut sol.

Tertiò augebit majestatem comitatus om-
 nium Angelorum sanctorum, juxta illud Matth.
 25. Cum venerit Filius hominis in majestate (græ-
 cè est, gloriâ) suâ, & omnes Angeli cum eo,
 constituentes exercitum innumerabilem opti-
 mè ordinatum; & quidem in corporibus splen-
 didis assumptis juxta Leshum lib. 13. de perfect.
 divin. n. 132. & alios, eò quòd iudicium sive
 tragædia fiet sensibili modò, atque ut hoc ce-
 dat ad incredibile augmentum externæ maje-
 statis seu gloriæ, alioquin non conspiciendæ
 ab impiis, quorum causâ præcipuè exhi-
 bebatur. Angelis accedet in aëre ad dexte-
 ram Judicis (sive propriè dictam, sive per
 illam intelligendo cum Variis locum ho-
 noris & felicitatis) innumerabilis electo-
 rum caterva cum corporibus gloriosis. Tunc
 stabunt justi in magna constantia; impii
 verò in terra depressi ad sinistram judicis
 propriè dictam, vel circumquaque diffu-
 si, per sinistram intelligendo locum indig-
 norem & miseroram, turbabuntur timore
 horribili

Christus ad
 iudicium
 venit in
 maxima
 gloria,

Cum vexil-
 lo seu signo
 crucis in
 calo seu aë-
 re cunctis
 appariturò.

Ex nubibus
 formandò,
 eoque luci-
 dissimò,

44. Cum ines-
 fabili gloria
 seu clarita-
 te corporis.

Stipatus
 comitatu
 omnium
 Angelorum.

Fortè in
 corporibus
 splendidis
 apparitu-
 rorum.

Quibus
 accedent in
 aëre omnes
 electi cum
 gloriosis
 corporibus.

horribili dicentes: *Hi sunt quos habuimus aliquando in derisum &c. Ecce quomodo computati sunt inter Filios Dei &c. Sap. 5.* Quibus etiam aderit immensa multitudo cunctorum dæmonum; quos in corporibus apparituros ad confusionem impiorum (à quibus aliàs non viderentur) & gloriam Christi in iudicio sensibilibi, putat *Lessius sup. n. 134.* valde credibile.

45. *Sedebit iudicaturus in throno ex nubibus formando Angelorum ministerio.* Quartò veniet cinctus nubibus, ut habetur *Dan. 7. Matth. 24.* & alibi sæpè. Ex quibus etiam thronus augustissimus ministeriò Angelorum componetur (utì & olim maiestatem suam Deus per nubem declarare solebat, & in nube cælum Christus ascenderat) super quem iudicaturus appareat in forma sedentis, more iudicum. Unde dicitur *Matth. 25. Tunc sedebit super sedem maiestatis suæ*; græcè est, super thronum gloriæ suæ. Et *Dan. 7. Aspiciebam donec throni positi sunt*, scilicet ad sedendum pro tribunali, unus scilicet pro Deo trino invisibiliter iudicante, seu *antiquo dierum*, alter pro *Filio hominis* visibiliter iudicante.

46. *Ad maiestatem iudicis quæ spectat universalitas iudicandorum, Etiam parvulorum.* Quintò ad maiestatem Iudicis faciet universalitas iudicandorum, omnis scilicet creaturæ rationalis. Nam quantum spectat ad homines, sunt sententiæ generales *ad Rom. 14. Omnes stabimus ante tribunal Christi.* Et alibi sæpè. Quò etiam facit, quòd generaliter dicitur Christus iudicaturus vivos & mortuos. Quare omnes parvuli in originali decedentes, juxta Doctores communiter contra *Durandum*, erunt tunc (utì modò post mortem singuli iudicantur) iudicandi seu condemnandi: *Sicut per unius Adæ delictum iudicium seu reatus pertransiit in omnes homines*, etiam in istos parvulos, *in condemnationem* juxta Apostolum *ad Rom. 5.* Quemadmodum è contrà indubiè quoque iudicio universali assistent parvuli cum solo baptismo salvati. Utrumque enim exigit universalitas iudicii, & gloria Christi omnium capitis. Idem est de infidelibus. Ad quod præterea facit illud *Marci ult. Qui non crediderit, condemnabitur.* Et *1. ad Cor. 5.* de iisdem dicitur: *Eos, qui foris sunt, Deus iudicabit.*

47. *Quò sensu fideles dicantur non iudicari, & infideles iudicari.* Nec refert, quòd *Joan. 3.* dicitur: *Qui credit in eum non iudicatur; qui autem non credit jam iudicatus est.* Nam constat esse ibi sermonem de iudicio condemnationis, de quo *cap. 5.* dicitur: *Qui mala egerunt, in resurrectionem iudicii, supple, procedent.* Quare sensus est: qui credit in Christum, fide vivâ scilicet & perseveranti, non condemnatur; qui autem non credit, id est, credere noluerit (agitur enim de infidelitate positiva, ut notat *Estius ibidem*, & significatur tum per causam subjectam: *quia non credidit &c.* tum per id quòd dicitur in fine capitis: *Qui autem incredulus est &c.* quàmvis alioquin sententia generaliùs de omnibus omnino etiam infidelitate negativâ laborantibus intellecta sit vera ratione iræ & damnationis ob peccatum originale) jam evidens est ejus damnatio, eamque quodammodo secum adfert, veluti rejiciens salutis fundamentum.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

mentum, quòd est fides, *quia nimirum non credidit in nomine Unigeniti Filii Dei.* Sicut *ad Titum 3.* de Hæretico dicitur, quòd sit propriò iudiciò condemnatus; ut nempè non sit ratio de causa damnationis illius disceptandi.

Quantum ad Angelos, etiam est recepta satis Doctorum sententia satis expressè tradita ab *Augustino l. 21. de Civit. cap. 23.* eò quòd similiter id spectet ad publicam gloriam divini iustitiæ; item ad gloriam Christi capitis omnium etiam Angelorum; ex quibus & hominibus adunatur Ecclesia triumphans. Serviet id ipsum ad gloriam bonorum tum Angelorum tum hominum; & ad confusionem malorum angelorum; quorum pœna accidentaliter, utì bonorum præmium, crescet. Tunc enim recludentur omnes pro semper inferno, ablatâ facultate nocendi electis, & potentiâ honores sibi arrogandi divinos, eruntque exponendi publicæ ignominie coram universis. Denique idem satis indicat Scriptura *1. ad Cor. 6. Nescitis, quoniam Angelos iudicabimus?* Quòd specialiter de angelis apostatis in die iudicii per Christum & Sanctos iudicandis intelligunt Patres, *Chrysostomus, Augustinus, Theodoretus, Theophilactus* & alii. Idem dicuntur in iudicium magnæ diei reservari *in Epist. Iudæ.* Simile quid habetur de iis *2. Petri 2.* Quare tunc perfectè implebitur, quòd *ad Coloss. 2.* de Christo dicitur: *Palam triumphans illos (dæmones) in semetipso*, prout victores solent in triumpho ducere & ostentare potiores captivos.

Sextò denique ad iudicis maiestatem spectat iudicandorum qualitas, quòd scilicet sint omnes proprii servi & subjecti ipsius Iudicis, qui proinde de servis suis iudicabit: Christus enim est Dominus & iudex omnium; quatenus Deus quidem, ratione creationis, conservationis & ultimi finis. Quatenus homo vero ratione Unionis hypostaticæ, & meriti, quò sibi hanc excellentiæ potestatem ejulve usum comparavit. Accedit in hominibus titulus redemptionis, quatenus eos captivos & perditos redemit & salvabit.

49. *Discussio fiet iudicandorum; quæ singulis patebunt facta propria & aliena omnia.* *Discussio* Dico IV. Iudice dein sedente pro tribunali sequetur discussio iudicandorum in hoc consistens, quòd omnia omnium & singulorum opera, sive cogitata, dicta & facta, præmiò vel pœnâ in foro Dei digna, quæque adeò sunt materia iudicii, usque ad verbum otiosum & potum aquæ datum sitienti, manifesta fient & publicè coram omnibus detegentur, non per externa signa aut locutionem (nam id requireret longam valde temporis moram) sed per spiritualement illustrationem, Deò per omnipotentiam suam in memoriam revocante omnia singulorum facta, nec non notitiam præbente apertam omnium à quovis alio patratorum ac si perpetrari ea vidissent & haberent ea in recenti memoria; idque cum æstimatione singulorum secundum iustitiæ normam; ut scilicet omnes & singuli de quibuslibet intelligant, quid boni, quidve mali gesserint, adeoque æquitatem sententiæ

Cum æstimatione singulorum juxta normam iustitiæ.

mox secuturæ. Ita communiter Patres & Theologi. Patet ex Scriptura. *Dan. 7. Iudicium sedit, & libri aperti sunt*; id est, conscientia, & opera singulorum omnibus revelabuntur, ut explicat *Hieronymus ibidem. Apoc. 20. Libri aperti sunt &c. Matth. 10. Nihil operatum, quod non revelabitur, & occultum quod non scietur. Et 1. ad Cor. 4. Nolite ante tempus judicare, de occultis scilicet, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, seu latentia velut in tenebris & occulto, & manifestabit consilia cordium, quæ tunc erunt conspicua. Ratio est: quia hoc est veluti debitum ad finem publici & generalis iudicii, ut scilicet singulis innotescat æquitas iudicii, adeoque misericordia & veritas seu iustitia Dei. Quemadmodum etiam in publico iudicio humano solent proponi publice coram iudice & adstantibus facta eorum. Unde idem postulante fine & perfectione iudicii singulis innotescet singulorum præmium & pœna, quo scilicet perfecte possint & debeant, etiam reprobi vel inviti probare iudicii æquitatem.*

50.
Etiam peccata Sanctorum per penitentiam remissa.

Ex his colligitur cum Doctoribus communis etiam manifestanda peccata Sanctorum per penitentiam deleta (idem è contrario est de operibus bonis reproborum per peccatum mortificatis) nam *cuncta quæ sunt adducet Deus in iudicium, sive bonum, sive malum illud sit, Eccle. ult.* Similiter aliæ locutiones Scripturæ & Patrum sunt generales; neque est ratio excipiendi. Id enim non cedit Sanctis ad confusionem, sed ad gloriam & gratiarum actionem. Unde etiam nunc sanctissima Magdalena sine confusione, sed cum gloria vocatur peccatrix, subintellige, conversa. Spectat deinde ad gloriam Christi & finem iudicii, ut declaretur, quænam peccata sint in iis per suam gratiam deleta; declaratisque satisfactionibus & penitentiis, æquitas sententiæ pateat, ad confusionem reproborum, qui penitentiam agere neglexerunt.

51.
Nullus ibi propriè accusator, testis, disceptatio &c. sed conscientia præstabit singulorum quidquid necessarii fuerit.

Colligitur II. nullos ibi fore accusatores propriè aut testes, nullos patronos, nullam iudicis cum reis disceptationem. Sed singulorum conscientia sine voce externa manifestè accusabunt singulos, & testimonium præbent, tum causis seu factis, tum dignitati præmii vel pœnæ absque aliqua tergiversatione, aut spe remissionis pœnarum, cujus tunc non erit locus vel tempus; perinde ac si accusatores, testes, patroni, disceptationes in plenissima forma intercessissent. Unde *ad Rom. 2.* tradit Apostolus, quod ipsa singulorum conscientia, testis omni exceptione major, quemlibet accusabit aut defendet, ac mox convincet in die iudicii; *Testimonium* (inquit) *reddente illis conscientia ipsorum, & inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, in die cum iudicabit Deus occulta hominum.*

52.
Discussio

Dico V. Facta manifestatione operum succedet sententia Iudicis, afficiens singulos,

& singulis intellectualiter intimanda, quoad gradum, qualitatem seu intensiorem, proportionatè ad merita vel demerita in plerisque valde disparia. Eritque insuper duplex sententia generalis: prima pro electis, *Venite benedicti &c.* Secunda aspera pro reprobis: *Ite maledicti in ignem æternum*, quæ hos omnes damnabit ad æternum exilium à regno, & perpetuos carceres ac cruciatus; salvò quoad pœnam sensus dubiò de parvulis solò originali infectis, juxta dicta *P. 2. Tr. 2. disp. 6. q. 6.* Patet ex *Matth. 25.*

Sententiam porrò generalem ferendam esse voce sensibili, verius est, attentà qualitate iudicii, quod erit externum & sensibile, item iudicandorum, qui erunt homines; aliisque circumstantiis iudicii sive antecedentibus, sive concomitantibus, quæ quasi omnes, quantum congruè fieri potest, erunt sensibiles. Nec aliquod est in hac parte inconveniens, ob quod non fiat sensibiliter.

An verò similiter inter prolationem sententiæ miscebitur sensibilis laudatio Electorum per iudicem, quæ habetur *Matth. 25.* scilicet: *Esurivi, & dedistis mihi manducare &c.* vel contraria (quæ ibid. refertur) correptio reproborum: *Esurivi, & non dedistis mihi manducare &c.* magis incertum est. Affirmant Plures, negant Alii. Id quidem credo, non fore laudem aut vituperium enuntiandum istis in specie verbis seu sententiis, quæ neque continent præcipua opera præmiò vel pœnæ digna, neque etiam in omnibus locum habebunt, sed ad complementum parabolæ à Christo in Evangelio loquente ad Fideles (quibus opera misericordiæ erant inculcanda) sunt adjecta: satis tamen credibile est, sententiæ sensibili præmittendam vel addendam generalem laudationem ac vituperationem, sive causam ipsius sententiæ etiam sensibiliter; quamquam de hoc nil certi possit statui.

Dico VI. Cum Christo iudicabunt quodammodo Apostoli, & eorum perfecti imitatores. Patet ex *Matth. 19. Vos, qui secuti estis me, in regeneratione cum sederit Filius hominis in sede maiestatis suæ, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israël.*

Ubi hæc prærogativa cuiusdam iudiciariæ potestatis tribuitur in primis Apostolis; non tamen solis, cum per sedes duodecim significetur universitas iudicantium, ut per duodecim tribus Israël universitas iudicandorum, ut docet *Augustinus, Beda & alii Patres.* Alias enim neque Barnabas, neque Paulus haberet istam prærogativam; quod est absurdum. Deinde *Apoc. 4.* fit mentio seniorum & sedilium seu thronorum viginti quatuor. Ubi similiter numerus quidam universalis designatur; à quo non excluduntur quatuor animalia visa in circuitu sedis, seu quatuor Evangelistæ specialiter exhibiti extra istum numerum ob specialem quamdam inter seniores dignitatem. Quare hanc prærogativam specialem tribuunt SS. Patres & Doctores excellentioribus Sanctis,

nem sequetur diversa singulorum sententia singulis intellectualiter intimanda. Et duplex universalis.

Ferenda voce sensibili.

53.

An interponenda publica laudatio electorum & vituperatio reproborum.

54.

Cum Christo iudicabunt Apostoli & viri Apostolici.

Q U Æ S T I O VI.

De Conflagratione & Innovatione
Mundi.

IN fine sæculorum excitandum esse à Deo ignem universalem, quò mundus inferior conflagrabit, sicque purgabitur & innovabitur. Est certa Patrum & Theologorum doctrina, estque apud omnes Fideles persuasissimum, quòd mundus finaliter peribit incendiò, qui olim diluviò. Unde etiam in publicis Ecclesiæ precibus sæpè repetitur: *Qui venturus est judicare seculum per ignem*. Immo ipsa quoque Scriptura apertè id expressit 2. Petri 3. & alibi.

Sed difficultas in primis est, an ignis ille conflagrationis præcessurus sit iudicium, an verò secuturus. S. Aug. l. 20. de Civit. cap. 30. secuturum putat. Quod etiam sentit Suarez Tom. 2. in 3. Part. disp. 57. sect. 1. & Nonnulli alii. Sed communior sententia Doctorum præcessurum censet. Quod non obscurè elicatur ex Psal. 96. ubi est sermo ad litteram de futuro iudicio: *Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos ejus &c.* Et Isaia 66. *Ecce Dominus in igne veniet &c.* Et 1. ad Cor. 3. docet Apostolus uniuscujusque opus manifestum fore & per diem Domini (quò phrasi Scripturæ usitatâ intelligitur dies iudicii) declarandum quale fuerit, *quia in igne, scilicet conflagrationis, revelabitur*. Tunc itaque *uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit*; quò nempe homines tunc adhuc superstites examinabuntur seu probabuntur, & qui aliquid purgandum habuerint, purgabuntur, dein salvandi, juxta id quod sequitur: *Ipse autem salvus erit, sic tamen quasi per ignem*. Ita hunc locum explicat Estius ibidem videndus, A Lapide, Lestius lib. 13. de perfect. divin. num. 113. & alii passim.

Varii porro sunt effectus hujus conflagrationis. Nam in primis purgabit cum proportionem justos purgatione indigentes, inflammabit & affliget impios, omnes autem tunc adhuc superstites verosimiliùs interimet. Putant verò varii Patres, signanter Ambrosius & Lactantius apud Estium in 1. ad Corinth. cap. 3. (qui idem quoque censet cum plurimis aliis) ignem istum non afflicturn justos purgatione non indigentes, uti non afflixit tres pueros in fornace Babylonica. Quod tamen velut haud satè fundatum Varii non recipiunt: cum alioquin id foret contra activitatem ignis naturalem, & afflictiva mors rectè acceptanda posset justis cedere ad augmentum meriti, nec aliàs igne seclusò morerentur quantumlibet sancti sinè doloribus & pœnalitate afflictivâ. Fortè non incongruè dici posset, ignem istum afflicturn etiam perfectè sanctos, quantum affligeret mors aliàs naturaliter obeunda, sicut etiam purgatione indigentes inæqualiter pro qualitate culparum tanquam divina justitiæ

velut quidam iudices assessores, tis, qui veluti primores regni Christo proximi confidebunt in thronis veluti iudices quidam assessores; quam (inquit D. Bonav. 4. d. 47. a. 1. qu. 1. in corp.) possumus appellare juxta verbum Domini honorabilem confessionem. Quas verò partes sive in sententiæ intimatione sive in causæ declaratione, sive aliter sint habituri, conjecturæ locus esto.

55. Et quòdam sensu omnes electi. Adde, omnibus electis quòdam sensu competiturum judicandi officium, juxta illud 1. ad Cor. 6. Si in vobis, id est, per vos judicabitur mundus totus, indigni estis qui de minimis judicetis? Nescitis quoniam Angelos judicabimus? Et Sap. 3. Judicabunt nationes & dominabuntur populis. Idque non tantum improprie seu per quamdam comparisonem: quò modò etiam Regina Austri, & viri Ninivitæ surgent in iudicio, & condemnabunt generationem seu gentem Judæorum Matth. 12. per hoc scilicet, quòd hi illorum comparisonem meritò damnabuntur: sed partim approbando sententiam judicis, partim laudando justos & damnando malos tum homines tum dæmones, atque exprobrando eis suam vilitatem & malitiam, quod præsertim superbissimis illis spiritibus erit pœna molestissima. Signanter boni Angeli & prædicatores atque animarum curatores accusabunt sive exprobrabunt malitiam & pertinaciam eorum, qui bonis inspirationibus, & monitionibus fidem seu aurem præbere noluerunt.

56. Sententia executio describitur. Dico VII. Sententiam judicalem, utpote efficacissimam, mox sequetur executio; adeoque ibunt hi impii in supplicium æternum, justi autem in vitam æternam Matth. 25. Itaque acceptò ultimò ac tremendò vale pro tota æternitate à Judice irato, cujus vultum ferre nequibunt, mox sese terra maximò hiatu aperiet usque ad inferos, illucque spectante electorum cœtu tota illa innumerabilium hominum damnatorum colluvies cum dæmonibus præcipitabitur cum miserandis ejulatus, & immensò fragore terræ dissulantis. Quò quidem quàm citissimè divinâ virtute pervenient, & mox atque ad terminum pervenerint, terra sese firmissimè claudet, & in omnem æternitatem clausa manebit, sic ut nullus damnatorum hominum vel dæmonum possit umquam exire vel ad superiora emergere. Quæ autem sint ibi supplicia, quanta confusio, & nullus ordo in terra ista miseriæ, ubi sempiternus horror inhabitat, colligi potest per speciem quamdam ex dictis de inferno P. 2. Tr. 1. disp. 4. q. 5. Justi denique cum Christo Judice ibunt gloriosi in cælum possessuri æternum illud regnum ad gloriam; de cujus immensitate quædam libavimus P. 1. in materia de visione beatifica, & plura P. 2. in Tract. de Beatitudine: quæ tamen ipsa paucissima & quasi umbratica solum sunt, si consideremus gloriam ipsam, prout in se est: ad quam nos benignissimus Salvator perducatur.

stitiæ instrumentum affliget. Verumtamen ex conjecturis solum procedi hîc potest.

60.
Destruet
omnia mix-
ta, purgabit
elementa.

Denique idem ignis mundum inferiorem peccatis quodammodo infectum purgabit; destruetque omnia corpora mixta, scilicet animantia terræ, volucres cæli, pisces maris, plantas, inanimata, etiam mineralia in visceribus terræ, adeoque montium fundamenta comburet; & quidquid in iis purgandum est, purgabit. Undè etiam omnia ædificia, oppida & cætera artefacta destruet. Aërem quoque ipsum, quousque scilicet vaporibus & fæcibus infectus est, seu quousque purgatione indiget, pervagabit. Patet ex 2. Petri 3. ubi cæli, scilicet aërii, & terra dicuntur igni reservati in diem iudicii. Et infra: *In quo cali magnò impetu transient* instar procellæ, *elementa verò* crassiora, terra scilicet & aqua, *calore solventur*. Terra autem & quæ in ipsa sunt opera, scilicet corpora mixta & artefacta, aut (ut Estius putat) opera peccaminosa *exurentur*. Ratio est: quia cum mixta sint ad usum hominis, hîc fine cessante, convenit ipsa cessare; quæ alioquin sunt continuæ vicissitudini obnoxia, secus quàm elementa seu corpora simplicia.

61.
Non tamen
attinget si-
dera.

Satis tamen constat ex communi sententia Patrum & Doctorum solum hunc mundum inferiorem arsurum; non autem cælos fideos, utpote non subjectos impuritatibus & vicissitudinariæ generationi & corruptioni, adeoque purgatione non indigentes. Et consonat illud 2. Petri 3. *Cali autem qui nunc sunt & terra, eodem verbò repositi sunt, igni reservati in diem iudicii*. Ubi per cælos (quæ vox in Hebræo caret singulari) intelligi aëris loca & regiones, docent Interpretes, & patet ex contextu, cum de iisdem cælis immediatè præmittatur: *Per quæ ille tunc mundus aquâ inundatus periiit*; qui utique non periiit per cælos fideos, sed per pluvias ex aëre subministratas, & aquas è visceribus terræ prorumpentes. Proinde sacri Doctores consequenter existimant ignem ascensurum tam altè, vel (ut D. Bonaventura 4. d. 47. a. 2. q. 3. in corp.) paulò altiùs, quàm ascenderit diluvium, ad cuius instar succedet purgatio ignea.

62.
Minus com-
pertum est,
an saltem
quoad ali-
quos effec-
tus, non sit
secuturus
iudicium.

Minus autem exploratum est, an ignis conflagrationis præcedet iudicium quoad omnes suos effectus, sic ut homines sint resurrecturi ad vitam immortalem in mundo jam innovato, ut plures censent & loquuntur: an potius sit præcessurus iudicium quoad interemptionem viventium & aliorum super terram, ac purgationem iustorum, quoad perfectam verò expurgationem & innovationem mundi sub-lunaris sit secuturus, sive idem ignis adhuc perseverans, sive noviter excitandus, qui celerimè perficiat hanc rem, simulque impios involvat in tartara, ut censet D. Bonaventura sup. art. 2. q. 4. Saltem non fore completam huius mundi innovationem ante iudicium vel inde colligitur, quòd deinde terra erit perfectè spherica, aquis undique tecta, juxta situm earumdem connaturalem, id autem non erit, nisi post iudicium.

Conflagrationem itaque consequetur cæli & terræ innovatio. Cujus quidem meminit Scriptura Isaia 65. *Ecce ego creo calos novos & terram novam, & non erunt in memoria priora, & non ascendent super cor*, tantæ scilicet erunt præ prioribus pulchritudinis. Et Apoc. 21. *Vidi calum novum & terram novam: primum enim calum & prima terra abiit &c.* Et infra: *Ecce nova facio omnia*. Et ad Rom. 8. *Expectatio creatura revelationem filiorum Dei expectat*, seu anxie illam desiderat omnis creatura etiam inanimata, quam Apostolus inducit per prosopopeiam instar alicujus personæ; nimirum quia nunc *vanitati subjecta est* seu mutabilitati, ex ordinatione Dei sub spe commutationis in melius, quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis, seu ab ista mutabilitate & defectio- ne, quando advenerit libertas gloriæ filiorum Dei. Scimus enim quòd omnis creatura ingemiscit & parturit usque adhuc; id est, scimus enim omnia creata velut nobiscum sub pondere servitutis gemere, & requiem & innovationem in statum meliorem expectare. Ita explicat Titelmannus, Sasbouth, Estius & alii passim.

Innovatio equidem hæc non erit per substantialem cælorum, astrorum & elementorum mutationem, sed per accidentalem eorundem meliorationem, ut habet communis quasi Scholasticorum sententia post Hieronymum, Augustinum & alios Patres Latinos. Nam (ut Aug. l. 20. de Civit. c. 14.) *mutatione rerum, non omnimodò interitu transibit hic mundus*. Unde & Apostolus ait: *Præterit enim figura huius mundi. Figura ergo præterit, non natura*. Et (ut Hieronymus in c. 65. Isaia) *novos calos, & novam terram videbimus*. Non dixit Petrus, *Alios calos & aliam terram videbimus, sed veteres & antiquos in melius commutatos*. Quod namque veterascens innovatur, non perit substantialiter. Unde quod de cælis dicitur Ps. 101. *Ipsi peribunt*; intellige secundum externam speciem; ut colligitur ex iis, quæ sequuntur: *sicut opertorium mutabis eos, & mutabuntur*, vestis autem seu opertorium dum invertitur, non mutatur substantiâ, sed specie externâ. Simili modò intelligitur illud Matth. 24. *Calum & terra transibunt, verba autem mea non præteribunt*. Nisi malis subintelligere, potius seu faciliùs, q. d. potius id fieret, quod numquam fiet, quàm verba Dei præterirent. Et sic concordatur Scriptura alteri Ps. 148. *Statuit ea in æternum & in sæculum sæculi, præceptum posuit, & non præteribit*. Deinde eandem innovationem Scriptura alibi specificans, solius accidentalis mutationis meminit, ut ex loco Isaia 30. mox referendo patebit.

Itaque consistet innovatio mundi in mutatione statûs & qualitatum, uti & consistet innovatio ipsius humani corporis resurgentis, sic ut alia facies cæli & terræ appareat. Nam primò cessabit motus cælorum juxta Doctores communiter. Quò sensu multi Interpretes ad litteram intelligunt illud Apoc. 10. *Tempus non erit*

63.

Mundus
nihilominus
etiam quoad
cælos fide-
reos inno-
vabitur.

64.

Non per
substantia-
lem muta-
tionem, sed
per acciden-
talem me-
liorationem.

65.

Post judi-
cium cessa-
bit motus
cælorum.

erit amplius : Quàmvis Quidam id referant ad tempus operandi meritorie. Quod equidem consistit cum altera expositione : nam dum tempus seu vicissitudinarius motus cælorum cessabit, etiam cessabit tempus bene operandi. Ad præsens quoque intentum passim explicatur illud *Isaia 60. Non occidet ultra sol tuus, & Luna tua non minuetur.* Et quàmvis intelligeretur de sole & lunâ spirituali, ipsâ scilicet divinitate ejusque visione, quæ perpetua erit sine occasu vel imminutione : tamen simul fit allusio ad Solem & Lunam materialem, qui post diem judicii stabiliter in eadem constitutione permanebunt ; Sole videlicet unum hemisphærium, Lunâ plenâ atque perfectâ, soli- que oppositâ alterum hemisphærium illuminante. Ratio est : quia tunc cessabit finis motus ; qui est deservire hominibus, quotidianaque generationi & corruptioni. Neque erit quies ista cælis violenta : cum ex natura sua non petant moveri, præsertim sine alia utilitate. Immo communi sententiâ cæli moventur per Angelos ; qui cur per totam æternitatem absque alia utilitate occuparentur continuò eorumdem motu causandò ? Tunc igitur cessabit vicissitudo diei ac noctis, hiemis & æstatis, frigoris & æstus, ortus & interitus, eritque semper eadem cæli & terræ facies, eadem serenitas & pulchritudo ; conformiter ad stabilitatem ipsius æternitatis.

66. Præterea astra singula erunt multò lucidiora secundum proportionem convenientissimam Deo cognitam ; juxta illud *Isaia 30. Erit lux luna, sicut lux solis, & lux solis septemplex, sicut lux septem dierum*, in unum scilicet collecta, adeoque erit septuplùm seu plurimùm aucta. Quare ex hac mirifica illustratione orbes cælestes, ipsaque elementa aliam speciem induent. Stellæque simul collustrantes videri poterunt ; quarum lumen nunc solis luce offuscatur, non quidem in se, sed solum imbecilli nostro aspectui, tunc validè roborando. Astra tamen, quæ nunc lu-

cem à sole mutuuntur, etiam tunc mutuabuntur, signanter luna, etsi juxta proportionem lucis solaris ampliorem lucem participatura.

Elementorum denique innovatio consistet in ablatione omnis qualitatæ peregrinæ, ordinatò singulorum situ, sic ut terra depurata, & in corpus perfectè sphericum redacta, locum infimum sit obtentura, & juxta aliquos instar auri fulgida, vel instar vitri pellucida usque ad aliquam profunditatem ; aqua terram sit tectura, limpida instar purissimi chry- stalli ; aer consequenter pellucidus aquam circumdaturus sit.

Quod autem *S. Beda* existimavit aquam post judicium non remansuram, sed substantialiter corrumpendam per ignem, caret fundamentò, & repugnat communi sensui Doctorum.

Nec obstat, quòd *Apoc. 21.* dicatur : *Et mare jam non est.* Nam intelligendo id ad litteram, uti debet, conformiter ad præcedentia litteraliter intelligenda (etsi *S. Augustinus* dubitaverit, an intelligeretur ibi per mare sæculum hoc amarum & turbulentum) facilè intelligitur, quòd non tunc sit secundum externam faciem, uti cælum & terra, quæ dicuntur ibidem abiisse. Quòd si etiam contendatur aliquid amplius & speciale istò loquendi modò indicari de destructione maris, adhuc facilè responderetur, quòd mare simpliciter non manebit sub ratione maris, tum quia congregationes aquarum in unum alveum separatarum à terra (quæ post judicium rursus terram tegent) Deus vocavit maria ; tum quia mare significat propriè congregationem aquarum salinarum, æstui procellisque obnoxiarum, vaporibus quoque & impuritatibus impletarum. Proinde recedent vetera, ablata ab iis vetustate, non naturâ ; novaque & meliora erunt omnia. Cujus novitatis nos faciat esse participes *Jesus Christus Dominus noster.*

67. Elementorū innovatio declaratur.

68. Quò sensu Apoc. 21. dicatur mare tunc non futurum.

TRACTATUS II.

D E

SACRAMENTIS

IN COMMUNI,

A C

DE BAPTISMO

ET CONFIRMATIONE

IN PARTICULARI.

PRÆFATIO.

EXPLICATA Christi vitâ, & ex parte œconomîâ, sequitur adhuc explicanda non modica ejusdem œconomîæ pars, videlicet institutio & natura septem Sacramentorum novæ Legis. Quæ sunt septem illæ columna, quas excidit Patris Sapientia Christus ad fundandam super illas Ecclesiæ suæ immobilem structuram. Eadem sunt uberrimi fontes, per quos divina gratia in nos derivatur, juxta illud Isaïæ 12. Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris; sanctis nimirum Sacramentis, quæ sunt fontes Iesu, qui in Evangelio clamabat: Qui sitit, veniat ad me, & bibat, & per quæ omnis vera justitia vel incipit, vel coepta augetur, vel amissa reparatur, ut ait Trid. sess. 7. in Procemio. Hæc denique sunt illa fortissima vincula, quibus Deus societatem novi populi colligavit. De quibus plurima sunt pertractanda, hoc præsertim tempore, quò vincula ista disrumpentes Sectarii recentiores, variis & invicem repugnantibus erroribus etiam dissecti, societatem populi Christiani multis in locis fœdissimò schismate & hæresi dissolvere, ac tunicam inconsutilem Christi lacerare non cessant; id operante humani generis inimicò, ut fontes illos salutare & pharmaca illa cælestia sanguine Christi quodammodo confecta Christianis eriperet. Quare hanc ipsam materiam Tractatu non unicò, ne nimium excrescat, sed pluribus explicabimus; & in præ-

senti

senti quidem illa, quæ tum Sacramenta omnia genericè spectata, tum quæ Sacramentis novæ Legis in communi, vel saltem pluribus conveniunt, nec non ea, quæ in speciali pertinent ad Sacramentum Baptismi, quod est cæterorum janua, & Sacramentum Confirmationis, quod est Baptismi velut complementum seu consummatio.

DISPUTATIO PRIMA.

De Definitione Sacramenti, & Differentiâ Sacramentorum.

QUÆSTIO I.

De Nomine Sacramenti.

I. **N**OMEN Sacramenti à sacro derivatum juxta diversas ad rem sacram habitudines diversas sortitur significationes. Nam primò antiquitus, teste Varrone l. 4. De Lingua Latina prope finem, sumebatur pro pignore seu pecuniâ à litigantibus deponi solitâ apud Gentilium pontifices, eâ conditione, ut pecunia illius, qui causâ caderet, divino cultui seu ærario cederet, in pœnam injustæ litigationis, victor verò suam reciperet.

Secundò etiam juramenta, eò quòd fiant per res sacras, vel ipsa tanquam sacra inviolabiliter servari debeant, dicuntur sacramenta. Qui nominis usus etiam in Jure invaluit, ut patet ex L. Sacramenta puberum C. Si adversus venditionem, & Can. Si publicis, & Can. Qui Sacramento 22. q. 4. Similiter Tertullianus lib. ad Martyres c. 3. sponfionem factam in baptismo vocat sacramentum.

2. Tertiò frequenter in Scriptura usurpatur pro re occulta, ut sacramentum sit quasi sacram secretum, quod Græcè dicitur mysterium, ut Sap. 2. Nescierunt sacramenta Dei. Ad Ephes. 1. Ut notum faceret sacramentum voluntatis. & alibi. Quibus locis in Græco correspondet vox *mysterium*: quæ etiam à latino Interprete subinde est retenta; ut Matth. 13. 1. ad Cor. 13. & alibi. Et utraque vox est posita ad Ephes. 3. ubi ait Apostolus: Notum mihi factum est sacramentum..... prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio. Subinde tamen vox sacramentum vel mysterium sumitur pro secreto, etsi non sacro, ut pro occulta quadam & notabili malitia, 2. ad Theßal. 2. Mysterium jam operatur iniquitatis. Apoc. 17. Sacramentum mulieris & bestia. Vel per quamdam analogiam pro secretis Regum & amicorum; ut Tobia 12. Sacramentum regis abscondere bonum est. Et Proverb. 20. Ei qui revelat mysteria &c.

3. Hinc ulterius factum est, ut non tantum res sacræ & secretæ, sed etiam illarum signa subinde à Scriptura & Patribus dicantur sacra-

menta. Sic ad Ephes. 5. conjugium dicitur sacramentum magnum, eò quòd significaret conjunctionem Christi cum Ecclesia. Et eodem sensu Apoc. 1. agitur de sacramento septem stellarum. Patres vide apud Suarez in præfatione, Inter quos Augustinus l. 4. de Symbolo ad Catechumenos, nomine Sacramenti appellat exorcismos, insufflationes & reliquas cæremonias, quas nos Sacramentalia appellamus.

Ex dictis patet, quàm falsò Lutherus l. de Captivitat. Babylonica c. de matrimonio scripserit: Non habet universa Scriptura sancta hoc nomen, Sacramentum, in ea significatione, quâ nosler usus, sed in contrariâ. Ubique enim significat, non signum rei sacræ, sed rem sacram, secretam & abditam. Quàmvis idem postea in aliis libris nomen Sacramenti in hac significatione mordicus defendat contra Carolstadium & Zwinglium.

Denique communi usu Ecclesiæ, Patrum & omnium posteriorum Doctorum, nomen Sacramenti specialiter accommodatum est ad illa signa sacra, quæ simul sunt sacramentia seu sanctificantia, sive ad signa rei sacræ quæ sanctificantis. Et hõc modò Baptismum & Confirmationem sacramenta vocat Cyprianus l. 2. Epist. 1. quæ est ad Stephanum dicens: Tunc enim demum planè (aliàs plenè) sanctificari & esse filii Dei possunt, si sacramentò utròque nascantur. Vide eundem l. 2. Ep. 3. ad Cacilium, ubi de Sacramento Eucharistiæ. Et l. 4. Ep. 7. ad Magnum, ubi de Baptismi sacramento salutari est sermo. Similiter Ecclesiæ Sacramenta hõc nomine appellat Tertullianus, Lactantius, Hilarius, Hieronymus, Augustinus, quos citat Bellarm. l. 1. de Sacram. c. 7. Proinde non novum, sed vetustissimum est in Ecclesia Dei nomen Sacramenti in sensu præfato; adeò ut in Latina Ecclesia omnes linguæ vulgares hoc nomen retinuerint, ut Italica, Gallica, Hispanica, Germanica, Flandrica &c. Licuitque indubiè Ecclesiæ hujusmodi nomen tali sensu usurpare, aut etiam instituere, quantumvis in Scripturis non haberetur; uti nomina Trinitatis, Personæ, consubstantialis &c. quæ non sunt in Scripturis expressa, Ecclesia meritò usurpat ad explicandas fidei veritates in Scriptura contentas. Denique congruit postremæ significationi ipsa nominis Etymologia: Sacra-

signo rei sacræ & secretæ.

Unde refellitur calumnia Lutheri.

4.

Communi Patrum & Ecclesiæ usu sumitur pro signo rei sacræ sanctificantis.

Sic hoc nomen usurpare, immo instituere licuit Ecclesiæ.

Et congruit
huic accep-
tioni Ety-
mologia.

Sacramentum enim aptè deducitur à sacran-
do, ut significetur illud quod sacrat seu sanc-
tificat, sicut medicamentum dicitur id, quod
medetur, & nocumentum id, quod nocet. Ea
verò Symbola externa seu cæremonias sacras,
quas Ecclesia Catholica hōc sensu Sacramen-
ta appellat, veluti instrumenta gratiæ verè ho-
minem Deo consecrare seu ipsum sanctifica-
re suō locō patebit ex Scriptura & aliis aucto-
ritatibus.

Q U Æ S T I O II.

De Definitione Sacramenti.

§. I.

Definitiones Lutheranorum & Calvinistarum proponuntur & refutantur.

5.
Lutherana
Sacramenti
descriptio.

LUTHERUS cum suis vult Sacramentum
nil aliud esse, quàm *Testimonium divinum*
ad excitandam vel nutriendam fidem institutum,
quod instar miraculi confirmet, & instar sigilli ob-
signet promissionem gratiæ, contentam scilicet
in verbo Dei, quæ velut generalis per Sacra-
mentum applicetur seu obsignetur singulis,
qui eō cum fide utuntur. Unde *Lutherus* con-
fert Sacramentum cum vellere Gedeonis & cum
iride, quam Noë in signum accepit. Vultque
Kemnitius promissionem præfatam debere esse
de remissione peccatorum; non quòd Sacra-
mentum illam causet, sed quòd juxta pro-
missionem divinam esse Petro v. g. qui bapti-
zatur factam remissionem peccatorum, Deus
testetur per ablutionem, seu baptismum, qui
consequenter sit velut sigillum affixum diplo-
mati seu verbo Dei promittentis remissionem
peccatorum, idemque diploma seu verbum
confirmans.

Definitio
Calvinisti-
ca.

Calvinista ex Calvinò l. 4. Instit. c. 14. §. 1.
Sacramentum definiunt *Symbolum externum, quòd*
Deus benevolentia erga nos sua promissiones con-
scientiis nostris obsignat ad sustentandam fidei no-
stra imbecillitatem. Loquuntur autem hi de pro-
missione gratiæ prædestinationis, adeoque vo-
lunt hujus divinæ benevolentia & electionis
tesseram esse Sacramentum, ipsumque non
justificare instar causæ instrumentariae, sed so-
lū valere ad hoc objectivè excitando fidem.

6.
Utraque
refellitur.

Verū utraque Definitio est inepta, utpo-
te ex mente definientium exclusiva à Sacra-
mentis novæ Legis vim justificandi; quam
tamen Scriptura & recta fides iis adscribit: di-
citur enim v. g. Baptismus in Scriptura abluere
peccata, mundare, regenerare &c. De quo po-
stea. Deinde non possunt Sacramenta parvulis
seu eorum conscientias obsignare promissiones
Dei, eorumque fidem excitare (quidquid
Lutherus deliraverit illos, dum baptizantur,
habere usum rationis) qui tamen rectè & uti-
liter baptizantur & à peccato mundantur. Ter-
tiò falsissimum est Deum v. g. per ablutionem

baptismalem testari in particulari ei qui bapti-
zatur, sive quòd ei remiserit peccata, sive
quòd eum ab æterno prædestinaverit: neque
enim de justificatione aut salute quisquam est
certus vi Sacramenti. Neque ullibi talis pro-
missio aut testificatio est scripta vel tradita: sed
illa solū, quā promittitur cuius gratia sanc-
tificans vi Sacramenti, si sit ritè dispositus;
& vita æterna, si usque in finem in gratia per-
severaverit. Sanè etiam Judas, aliive repro-
bi, aut etiam indispositi suscipiunt Sacramen-
tum: & tamen eis non fit testificatio divina,
qualem sive *Lutherani* sive *Calvinista* fingunt;
quæ utique falsa foret. Denique (ut plura
præteream) Sacramenta potius à verbo Dei
ac in eo contentis divinis promissionibus acci-
piunt testimonium, quòd sint res sacrae & sanc-
tificativæ, quàm è contra ipsa præbeant at-
testationem verbo Dei divinisque promissis;
ut proinde potius verbum Dei sit sigillum Sa-
cramenti, quàm è contra. Nam uti sigillum
etiam sinè diplomate vim suam habet & agno-
scitur, diploma non sinè sigillo; sic verbum
Dei sinè Sacramento suam eamque summam
auctoritatem habet, Sacramentum verò sinè
verbi testimonio nullam. Neque enim ex lo-
tione baptismali quis fidem incipiet habere
verbo Dei, sed ex hoc discit fidem habere
virtuti & efficaciam lotionis. Quæ verò ver-
bum Dei confirmant, & faciunt tanquam ta-
le agnosci, quod per prædicatores proponitur,
sunt consequentia signa seu miracula, per quæ,
& non per Sacramenta (quæ etiam nil speciale
habent ad objectivè excitandam fidem; quod
longè excellentius non habeat concio) sermo-
nem suum Dominus confirmavit.

Nihilominus fide rectâ suppositâ de Sacra-
mentorum institutione & fructu sunt eadem
nobis signa divinæ erga nos benevolentia,
quā dignatus est nobis de tam salutaribus salu-
tis remediis providere; & per gratias, quas
conferunt, excitant in nobis sancta deside-
ria, ac fiduciam christianam de justificatio-
ne & salute; præsertim sanctissimæ Eucharis-
tiæ Sacramentum, quod futuræ gloriæ pig-
nus seu arrha vocatur. Baptismus quoque di-
citur sacramentum fidei, & obsignatio fidei,
quatenus scilicet est professio fidei Christianæ,
& janua, quā quis in Ecclesiam seu cœtum
Christianorum admittitur. Eatenus quoque
publicè & exterius, & per characterem interiùs
homo secernitur à non baptizatis. Et sic etiam
sanò sensu sigillum quoddam dici potest. Vi-
de *Bellarminum in Prafat. & l. 1. De Sacram.*
c. 14. & seqq. ubi fusè errores Sectariorum
circa definitionem Sacramenti refutat.

7.
Quo sensu
sacramenta
sint signa
divina erga
nos benevo-
lentia.

Item bap-
tismus ob-
signatio fi-
dei & sigil-
lum.

§. II.

Definitio Sacramenti latè sumpti.

EXCLUSIS Hæreticorum definitioni-
bus, Theologi antiquiores Sacramentum
definiunt *Signum rei sacrae.* Quæ definitio ut
bona & adæquata sit, debent multa subintel-
ligi,

8.
Definitio
antiqua
commode

explicanda ligi, scilicet ut sensus sit, quod sit signum
ut valeat. sensibile divinitus institutum practicum rei sa-
cræ hominem sacramentis.

Commoda A Recentioribus quoque Sacramentum la-
definitio sa- tē sumptum, prout est commune ad anti-
cramentū qua & nova, variè describitur. Inter cæte-
prout est ras autem definitiones videtur hæc satis com-
commune moda (quæ in re est communis Doctorum)
ad vetera Est signum sensibile gratia divinitus institutum,
& nova. hominemque suo usu sanctificans vel (quod
coincidit) caremonia sacra significans gra-
tiam, à Deo instituta, ut usu suo hominem
sanctificet. Dicitur signum gratia, scilicet sanc-
tificantis: nam hanc non solum Sacramenta
novæ legis, sed & vetera significabant, ut
ex Florentino in Decreto de Armenis, & Pa-
tribus; communique consensu constat. Qua-
re cum hic describatur Sacramentum secun-
dum rationem quatenus communem veteri-
bus & novis, rectè additur ly gratia. Ideo-
que magis probanda est hæc descriptio, quam
illa, quâ definitur simpliciter, Signum practi-
cum sanctitatis alicujus sive interna sive externa.
Ubi præterea desideratur particula divinitus
institutum: cum alioquin etiam penes Eccle-
siam sit potestas instituendi signa practica cu-
jusdam sanctitatis externæ seu legalis, ut patet
in sacramentalibus. Dicitur, hominem suo usu
sanctificans; intellige, sive exterius, ut vete-
ra, sive interiùs, ut nova.

9. Non rectè autem Lugo d. 1. sect. 2. n. 23.
Cui non re- addit, omne Sacramentum etiam causare gra-
tiam veram, quasi etiam vetera sacramenta
fuerint causæ gratiæ, non quidem illa suscipien-
ti, sed nova suscepturis: eò quod novorum
Sacramentorum, adeoque gratiæ per illa dan-
dæ erant promissiones, promissio autem sit
causa moralis rei promissæ. Non rectè (in-
quam) id addit, prout fusè contrà arguit Di-
castillo d. 1. dubit. 2. Nam sic v. g. præteritus
ante millenos annos eius agni etiam nunc esset
causa moralis gratiæ, quæ datur in Sacramen-
tis novæ Legis. Deinde promissio, ut sit cau-
sa moralis effectûs; debet eatenus illum præ-
cedere, & non præsupponere; vetera autem
Sacramenta præsupponebant Christum ventu-
rum & gratiam per ipsum dandam, uti um-
bra corporis præsupponit corpus. Nec tam
erant promissiones (etsi non malè sic vocen-
tur, sed sensu congruò) quàm earumdem
Patribus jam factarum signa & monumenta;
immo ipsæ promissiones Patribus factæ Chri-
stum tanquam datorem omnis gratiæ præsup-
ponebant.

10. Potissimum quod posset objici huic defi-
nitioni est, quod per illam non salvetur uni-
vocatio Sacramentorum veterum & novorum,
ex eo quod sanctificatio interna & externa
non conveniant univocè in ratione sanctifica-
tionis, uti nec utraque sanctitas correspon-
dens in ratione communi sanctitatis. Sed si
salvari non posset univocatio, quid inde? Ubi
enim scriptum est, omnia Sacramenta esse
univocè talia? Quod ad rem attinet, multi
Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Doctores univocationem non admittunt, nisi
inter Sacramenta novæ Legis, & illa antiqua,
quæ conferebant seu causabant quoque gra-
tiam sanctificantem, si quæ talia fuerint; prout
fuisse circumcisionem & remedium Legis na-
turæ, patebit quest. 4. Cætera autem sunt
univocè cum novis signa sanctitatis, non tamen
univocè causæ sanctitatis; cum nec ipsa sanc-
titas per illa causata sit univocè sanctitas, sed
tantum figura sanctitatis, sicut homo pictus
est homo.

Dices I. cum Coninck q. 60. a. 4. dub. 2. 11.
& quibusdam aliis: sicut Sacramenta nostra
causant sanctitatem veram, sic vetera causa-
bant umbraticam; ergo sunt univocè causa.
Resp. Dist. Seq. sunt univocè causa in genera-
li, Conc. univocè causa sanctitatis, Neg.
Seq. Nam ad hoc deberet esse univocatio in
ipsis sanctitatibus causatis. Sicut videns risum
hominis & videns risum prati sunt univocè vi-
dentes ut sic, non tamen quatenus videntes
risum. Et sicut pictor & generans verè con-
veniunt in ratione operantis, non tamen in ra-
tione producentis hominem, eò quod hic pic-
tum, is vivum producat, qui non sunt uni-
vocè homo. Non enim est univocatio, nisi
quatenus est convenientia; hæc autem requi-
rit convenientiam ipsarum rerum.

Dices II. cum Lugo etiam ipsa sanctitas ve- 12.
ra & umbratica conveniunt in conceptu com-
muni sanctitatis; puta, formæ Deo consecra-
tivæ. Resp. in ipsa ratione consecrati (quod
est terminus synonymus) esse similem æqui-
vocationem, ut arguit Dicastillo d. 1. dubit.
3. & Arriaga d. 1. sect. 7. n. 65. Nil enim
commune habet consecratio veterum Sacra-
mentorum cum consecratione novorum, nisi
quod ista hanc significaverint, scilicet filia-
tionem Dei &c. quæ ratio signi non sufficit
ad univocationem. Deinde sanctitas determi-
natè significat sanctitatem veram, sicut homo
hominem vivum, & utrumque cum determi-
natione quadam alienante sanctitatem umbra-
ticam sive hominem pictum. Alioquin pari
jure dici poterit homo vivus & homo pictus
esse univocè homo, canis terrestris & mari-
nus esse univocè canis; concipiendo seu fin-
gendo, quod ly homo significet conceptum
communem, scilicet sensibile coloratum cer-
tâ figurâ & proportionem præditum, ly canis
substantiam corpoream præditam figurâ uti-
que conveniente.

Dices III. cum Arriaga: Sacramenta ve- 13.
tera & nova conveniunt univocè in ratione
pignoris gratiæ: propria autem notio Sacra-
menti consistit in hoc, quod sit caremonia sa-
cra sensibilis, stabilis, in pignus gratia instituta,
prout ipsum definit Arriaga disp. 1. sect. 5.
Quare non requirit, ut Sacramentum sit cau-
sa moralis gratiæ (quod asserentem Lugo re-
futatur n. 46. & seqq.) sed merum pignus gratiæ
promissæ; pignus autem præsupponit rem
promissam, daturque in assecurationem. Sacra-
mentum itaque (ut habet n. 43.) est quasi quæ-
dam

Conveniunt
in ratione
signi, sed
non in ra-
tione causa
sanctitatis.

Quod solu-
tione objec-
tionis con-
firmatur.

Diffolutus
altera ob-
jectio.

Arriaga
propriam
univocam
notionem
Sacramenti
statuit in
ratione pig-
noris gra-
tia.

dam Dei loquela, quâ nobis exterius promittit dare gratiam, seu est quasi pignus, quod se ipsum obligat ad eam conferendam, vel statim quando exercetur, ut contingit in nostris, vel post aliquod tempus, ut contingebat in antiquis, per quæ promittebatur gratia hoc tempore danda per Sacramenta novæ Legis. Ita hic Auctor, in quem seriùs incidi; qui quidem videtur professionem fecisse impugnandi aliorum sententias, an potius, quàm stabiliendi suas, alii judicent. Quare fusissimè per integram ferè Disputationem primam occupatur refutandis aliorum definitionibus & explicationibus, quarum tamen nonnullæ vel solum sunt datæ pro Sacramentis strictè dictis, qualia sunt nova, vel facilè rectò sensu explicari possunt. Ipse autem novam definitionem astruens cæteris refutatis, id quod potissimum erat, non satis ostendisse videtur, proprium nempe conceptum Sacramenti consistere in ratione pignoris. Itaque

14.
Quod re-
probat.

Resp. Definitionem istam displicere ob suam novitatem, cum hætenus ratio Sacramenti putata fuerit consistere in ratione, tum signi, tum causæ sanctitatis. Estque potius neganda univocatio veterum & novorum Sacramentorum, quàm communis & adeò recepta ratio Sacramenti. Deinde insolens est locutio in Ecclesia, ut v. g. Eucharistia (idem est de aliis Sacramentis novæ Legis) dicatur pignus gratiæ; sed potius dicitur ipsa futuræ gloriæ. Et meritò cum pignus propriè detur creditori ad securitatem seu in securæ solutionis affecurationem; nec locum habeat, quando ipsò factò fit solutio, immo per illud ipsum, quod pignus dici contenditur: prout in ipsa susceptione Sacramentorum novæ Legis, immo per ipsamet Sacramenta confertur & donatur gratia promissa: quæ proinde non tam sunt pignora, quàm vasa seu instrumenta significantia gratiam, quàm continent, ut Catholici loquuntur. Insuper quod attinet ad vetera Sacramenta, hæc non desinerent esse talia, hoc ipsò quod sunt signa sacra gratiæ hominem ex divina institutione sanctificantia, quantumvis deesset illis prætensâ ratio pignoris. Nec potest meritò verti in dubium, quin (quod habet communis & fundatus conceptus) circumcisio quatenus parvulis Judæorum conferebat in præsentem gratiam originalis remissionem (prout ipsam contulisse fatetur etiam *Arriaga*) fuerit verum Sacramentum; & tamen ipsam non fuisse pignus gratiæ istius præsentis, sed tantum futuræ in nova Lege, supponit idem *Arriaga* sup. n. 57. & seq. Denique minùs aptè Sacramentis Moisaicis videtur congruere ratio pignoris, sed potius figuræ futuræ gratiæ, & signi præteriti fœderis: tum quia pignus dari solet provisionaliter illis, ad quos alioquin pertinet ipsum principale quod solvendum est; gratia autem conferenda per novæ Legis Sacramenta non pertinebat ad veteres Prophetas & Israëlitas, sed ad Christianos. Tum quia pignus

solet habere valorem quodammodo proportionatum & notum accipientibus ipsum pignus, ut inde affecurentur de futuro: umbræ autem istæ legales nil magni præter meram significationem continebant aut valebant. Secus quàm Eucharistia, quæ nobis est pignus futuræ gloriæ, quatenus inde affecuramur de illa, dum etiam in hoc exilio Christus semetipsum nobis in cibum & potum exhibet.

Sed instabis: statuendo Sacramentum ut sic esse pignus gratiæ optimè patet, quod Sacramenta, etiam qualia erant antiqua, à solo Deo principaliter institui potuerint; cum tamen possit etiam per homines v. g. Ecclesiam institui signum gratiæ sanctificantis legaliter seu externè. Resp. quod ex communi conceptu & usu vox *Sacramentum* significet sola hujusmodi signa instituta à Deo, cujus uti est instituire Synagoga & Ecclesia, sic & communia Symbola, quæ Sacramenta vocentur, quidquid sit de eo, an homines possint instituire signa de cætero similia. Deinde adhuc id non possent homines, instituire scilicet signa infallibiliter promissiva vel collativa gratiæ sanctificantis, sive signa infallibilia gratiæ per ipsum instituentem donandæ in præsentem aut futuro; qualia sunt & esse intelliguntur Sacramenta à Deo instituta. Quàmvis homines possint signum sensibile instituire speculative significans essentiam gratiæ v. g. vocem *gratia*, uti voces significantes Deum, Trinitatem, chimeram &c. & similiter possunt sanctitatem quamdam externam legali similem (non tamen illam ipsam, quam Deus in sua lege determinaverat) per aliqua Symbola conferre.

Instabis iterum: non satis excluduntur à ratione Sacramenti sacrificia vetera; quæ omnia alioquin forent dicenda Sacramenta. Item cæremoniæ multæ, valde probabiliter (ut censet *Arriaga* d. 1. sect. 2. in fine) à Christo post resurrectionem per se immediatè institutæ, & Apostolis traditæ, ac perpetuò in Ecclesia servatæ, forent alioquin Sacramenta. Resp. nos sacrificia vetera æquè facile excludere, quàm excludat *Arriaga*; quod scilicet quæ sacrificia non sint instituta in signa gratiæ, sed præcisè ad protestandum ex parte nostra supremum Dei dominium. Deinde non omnia conferebant sanctitatem legalem. Quæ verò illam conferebant (esto illam contulissent omnia) dicantur merè & concomitanter fuisse Sacramenta; quod inde inconueniens sequitur? Quod autem addit *Arriaga* de cæremoniis per Christum immediatè institutis, est nova & mera conjectura; habens hoc etiam inconueniens, quod non forent illæ mutabiles per Ecclesiam: cum tamen præter ea, quæ ad substantiam Sacramentorum spectant, cætera subsint dispositioni Ecclesiæ, juxta communissimam Doctrinam, quæ colligitur ex *Trid. sess. 2. c. 2.* Unde Christus per se illas non instituit, sed de instituendis per Ecclesiam Apostolos instruxit. Quod si verè tales ipsi instituissent,

15.

Cur à solo
Deo institui
potuerint
Sacramen-
ta etiam
non causati-
va gratiæ.

16.

An vel
qualiter à
ratione sa-
cramenti
excludan-
tur vetera
sacrificia.

sent, quæ & forent signa divina gratiæ habitualis, & sanctificarent quodammodo, consequenter forent Sacramenta; sed non strictè dicta seu causativa gratiæ, qualia sunt solum septem in nova Lege juxta fidem.

§. III.

Definitio Sacramenti strictè dicti.

17.

Sacramenti
strictè dicti
multiplex
definitio.

SACRAMENTUM strictè dictum nil est aliud, quàm Sacramentum collativum gratiæ sanctificantis. Quod quidem diversimodè definiri solet; videlicet *signum sensibile gratiæ ad nostram sanctificationem* (subintellige, efficiendam) *divinitus institutum*. Vel (ut definit *Catechismus Romanus Tit. de Sacram. in genere*) *Res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis & justitiæ, tum significanda, tum efficienda vim habet*. Quæ definitiones etiam possent accommodari Sacramentis latè dictis, sanctitatem scilicet & sanctificationem sumendo generatim. Aliter & satis clarè definiri potest: *signum sensibile institutum à Deo ad conferendum infallibiliter ex opere operato gratiam sanctificantem homini suscipienti non indisposito*. Ita ferè *Poncius disp. 41. q. 1. n. 3.*

18.

Definitio
Scoti.

Denique *Scotus 4. d. 1. q. 2. n. 9.* aliam assignat definitionem, in qua magis explicatur effectus, finis & subjectum Sacramenti; nempe, *signum sensibile gratiam vel effectum Dei gratuitum ex institutione divina efficaciter significans, ordinatum ad salutem hominis viatoris*. Quæ definitione explicatâ, cæteræ quoque sufficienter declaratæ manebunt.

Qualiter
sacramen-
tum debeat
esse sensibi-
le,

Dicitur *signum sensibile*. Sufficit autem, ut absolutè secundum aliquid sit per se sensibile, & per illud ipsum reliqua fiant quodammodo sensibilia. Unde quædam partes aliquorum Sacramentorum, non sunt per se & immediatè sensibiles; ut contritio, quæ est pars Sacramenti pænitiæ, & proditur per externam confessionem. Et consensus mutuus, qui est pars Sacramenti matrimonii, & proditur per signum consensûs expressivum. Sic denique in Eucharistia corpus Christi fit sensibile per species & verba.

19.

Et quare.

Cæterum etsi Deus absolutè potuisset instituere insensibilia & merè spiritualia gratiæ signa (quæ non forent Sacramenta juxta præsentem acceptionem, sive ejusdem rationis cum præsentibus, etsi juxta aliam vocis institutionem aut acceptionem Sacramenta dici possent) congruenter tamen pro hominibus sensibilibus sensibilia instituit: nam (ut pulchrè ait *Chrysost. Hom. 83. in Matth.*) *Si tu incorporeus esses, nuda ipsa dona tradidisset tibi: quoniam verò corpori conjuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur*. Deinde non nisi per signa sensibilia possunt homines congregari & uniri in unum corpus Ecclesiæ visibilis, ac ab aliis discerni; ut rectè *Aug. l. 19. contra Faustum c. 11.* & alibi. Denique si intelligibilia tantum media salutis nobis

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

fuiſſent data, non potuiſſent per homines applicari, & consequenter non fuiſſet subordinatio inter homines quoad participationem mediorum salutis; ex qua tamen subordinatione multum fovetur humilitas & charitas inter membra ejusdem corporis Ecclesiæ, dum videlicet pastores, aliæque Ecclesiasticæ personæ exercent officium charitatis administrando, & subditi humilitatis petendo. Plures congruentiæ videri possunt in *Catechismo Romano*, & apud alios.

Additur in definitione *gratiam*, intellige habitualement seu sanctificantem. Secundariò tamen & minus principaliter posset etiam comprehendere gratia actualis, quam Sacramenta ultra habitualement quoque conferunt; ut postea patebit.

Dicitur insuper, *vel effectum Dei gratuitum*; intellige, accumulativè, q. d. vel etiam effectum gratuitum, eumque non quemlibet, sed talem, qui etsi secundum se non sit gratia actualis, vel habitualis, confertur tamen à Deo ad gratiam suscipienti vel alteri conciliandam; prout est character sacramentalis. Similiter Sacramentum Eucharistiæ, cum sit aliquid permanens, non significat proximè & primariò gratiam, quæ tantum in illius usu seu sumptione confertur; sed corpus & sanguinem Christi: quæ tamen possunt quoque intelligi nomine gratiæ, non quidem accidentalis, sed substantialis.

Additur *ex institutione divina*: Sacramenta enim sunt signa divinitus tradita, non humanitus inventa, neque etiam sunt signa naturalia: cum nihil sensibile possit ex natura rei esse signum efficax gratiæ: quæ enim est ex natura rei connexio aquæ aut verborum seu vocum ad gratiam sanctificantem? Quamvis Sacramenta habeant de facto appositam quamdam proportionem ad significandos effectus sacramentales. Sic ablutio sive baptizatio corporalis apta est ad significandam ablutionem animæ in Sacramento baptismi; species panis & vini ad significandum spirituale alimentum animæ in Eucharistia &c. Et hoc putat

Suarez disp. 1. sect. 3. intendere *Augustinum Ep. 23. ad Bonifacium* ubi ait: *Sacramenta quâdam similitudinem habent earum rerum, quarum Sacramenta sunt*; quam si non haberent, omnino Sacramenta non essent. Quod ut subsistat, intelligi consequenter deberet, de congruo, quia nimirum congruè non institueret Christus Sacramenta, nisi simul aliquam antecedentem proportionem haberent; finè qua proinde Sacramenta non essent, utpote aliàs non instituenda. Alioquin intelligi deberet *Augustinus* (ut eum explicat *Coninck q. 60. a. 2. dub. 2.* & revera aptius explicatur) de similitudine consequenti: quia nimirum per institutionem (quæ absque alia prævia similitudine sufficit) accipiunt vim repræsentandi, quâ deficiente signa atque adeò Sacramenta non essent.

Dicitur etiam *efficaciter significans*, quò indicatur

20.

21.

Sacramen-
ta sunt sig-
na ex insti-
tuto.

Habent ta-
men quam-
dam appo-
sitam pro-
portionem
cum signifi-
catis suis.

Explicatur
locus Au-
gustini.

22.

Sunt signa
practica.

dicatur Sacramentum esse signum practicum, quod non solum significat, sed etiam significando causat suum significatum, idque ex opere operato, ut loquuntur omnes Theologi, sive ex vi signi extrinseci citra meritum operantis. Unde Baptismus v. g. etiam malô fine collatus confert gratiam, tum adultis, tum parvulis; utique vi suâ, & non ex opere aut merito operantis. Per hoc proinde excluduntur à Definitione opera meritoria.

Postrema
particula
denotat si-
nem Sacra-
mentorum
& subjectum.

Denique dicitur *ordinatum ad salutem hominis viatoris*; ut significetur tum finis, tum subiectum seu quinam sint capaces Sacramentorum; ii nimirum, qui necdum in termino constituti possunt gratiam accipere, acceptam augere, vel perditam recuperare.

23.
Excluditur
Martyrium
à ratione
Sacramen-
ti.

A definitione Sacramenti primò excluditur martyrium; quod licet gratiam practice significet, tamen inferri vetitum est: Sacramentum autem debet esse signum à Deo in illum finem institutum, sive iussum conferri, ut sanctitatem causet. Quare definitio loquitur de institutione seu voluntate, quâ Deus ordinavit signum simul cum ipso usu; qualiter non ordinavit usum seu actionem martyrii.

Sacrificium
nova Legis
an & quâ
ratione sit
excluden-
dum.

Secundò solet excludi sacrificium, scilicet sumptum sub formali ratione sacrificii, nam quatenus tale non est institutum ad significandam aut conferendam sanctitatem, sed ut sic tantum ordinatur ad significandam divinam excellentiam & nostram submissionem per immutationem hostiæ sive cultum, qui Deo in sacrificio exhibetur. Quamvis in sacrificio possit materialiter simul concurrere ratio Sacramenti; ut videre est in sacrificio novæ Legis, cuius hostia est verum Sacramentum sui sumptione nos sanctificans. Immo non sola hostia seu victima, sed ipsum quoque sacrificium novæ Legis videtur concomitanter posse dici Sacramentum; transiens scilicet, & complete idem cum Eucharistia: nam consecratio significat practice corpus & sanguinem Christi, & remotè saltem gratiam sanctificantem. Addunt Aliqui etiam sumptionem hostiæ (quæ fit à sacerdote, & est pars, sive essentialis, sive saltem integralis sacrificii) significare practice & immediatè gratiam. Alii tamen censent esse meram applicationem causæ sanctificantis. Quidquid dicatur (de quo postea) manet hoc saltem, quod censeatur idem Sacramentum cum hostia, quæ sumitur.

24.
Excluditur
lotio pedum.

Tertiò excluditur lotio pedum: etsi enim latè loquendo à Cypriano, Ambrosio & Bernardo vocetur Sacramentum: in rigore tamen non est, utpote non instituta à Christo ad sanctificandum ex opere operato; sed partim ad præbendum humilitatis exemplum, in similibus occasionibus à discipulis imitandum, adhibita, per quam ex opere operantis conducere potest ad purgationem venialium peccatorum: partim etiam adhibita ad designandum, quantâ animi puritate ad Sacramentum Eucharistiæ oporteat accedere. Quod autem Christus Ioan. 13. dixit Petro: *Si non laveris te, non*

habebis partem mecum; solum indicat mandatum ac voluntatem Christi, nolentis alioquin Petrum ad communicationem sui corporis aut etiam regni admittere: non quod humilis Petri recusatio præcedens meruisset tantam poenam, sed pertinax contra voluntatem Christi reluctatio meruisset illam, si perstitisset.

Quartò excluduntur sacramentalia & cæremoniæ Ecclesiasticæ; tum quia sunt ab Ecclesia, non à Deo immediatè instituta, à quo tamen Sacramenta institui debent: tum quia non conferunt gratiam ex opere operato. Quamvis prima tonsura, benedictio Abbatis, absolutio à censura, & similia sacramentalia conferre videantur sanctitatem aliquam externam & velut legalem, quæ statui Sacramentorum novæ Legis non est proportionata. Usus etiam aquæ benedictæ per se non operatur remissionem venialium peccatorum ex opere operato; prout nec ad illum effectum ordinatur, ut ex ejus benedictione potest intelligi: sed propter Ecclesiæ preces, quæ adhibentur, valet in primis ad compressionem dæmonum & temporalia beneficia impetranda. Similiter potest in utentibus per modum impetrationis causare aliquos pios motus, & his mediantibus venialia delere.

Denique excludunt Varii signa quædam sensibilia, quibus Christus subinde usus est ad conferendam gratiam, sed non stabiliter instituit pro communitate seu Ecclesiâ suâ: ut quando dixit paralytico Matth. 9, & Magdalene Luca. 7. *Remittuntur tibi peccata tua*. Et quando mediante flatu seu insufflatione contulit Apostolis Spiritum sanctum Ioan. 20. Sed hoc pertinet ad meram quæstionem de nomine Sacramenti; quod omnino ita posset accipi, ut etiam similia signa comprehenderet, quæ quamvis non stabilia, dici possent Sacramenta. Prout etiam vocaretur & esset verum sacrificium, etsi non stabiliter, immo etsi pro una tantum vice foret à Deo institutum. Verum quia communiùs videtur exigere quædam stabilitas in proprii nominis Sacramentis, exigatur, & loquamur ut multi.

Quod equidem ad exempla præfata attinet, videntur verba Christi Luca 7. non tam fuisse remissiva peccati, quàm declarativa remissionis jam factæ, ut ex antecedentibus patet. Idemque dici posset de iisdem verbis dictis paralytico. Quia tamen de hoc non constat, quod ei prius fuerint peccata remissa, conjectant alii, signanter Dicastillo disp. 1. n. 322. illa fuisse remissiva practice peccatorum; adeoque posse dici Sacramentum. Sed conjecturam istam non ausim assertivè defendere; cum minùs credibile videatur paralyticum dumtaxat fuisse attritum, & per ista verba velut Sacramentum mortuorum accepisse gratiam remissionis peccatorum. Textus quoque græcus habet: *Remissa sunt tibi peccata tua*; quod potius significat declarationem remissionis interioris per Christum jam factæ.

De insufflatione autem potiori jure dici posset

25.
Excludun-
tur Sacra-
mentalialia.

26.
Anrequi-
ratur sta-
bilitas in
signis sa-
cramenta-
libus.

Quid cen-
sendum de
verbis Chri-
sti ad Pa-
ralyticum
& Magda-
lenam.

Item de
fet

insufflatio-
ne in Apo-
stolos.

set fuisse sacramentum ; cum per illud signum fuerint Apostoli facti completè sacerdotes , scilicet quoad potestatem absolvendi à peccatis. Quòd autem de facto Ecclesia non utatur insufflatione parum refert : cum hoc sit velut materiale , & locò illius utatur impositione manuum ; sicut in materia & forma Ordinum similis variatio seu differentia in Ecclesia Latina & Græca alibi notabitur. Quemadmodum etiam etsi Apostoli per solam impositionem manuum dispensativè ex voluntate Christi contulerint Confirmationem sinè crismate , rectè tamen asseritur istam cæremoniam fuisse sacramentum.

27.
An forma-
lis ratio Sa-
cramenti sit
ens rationis.

Petes, An formalis ratio Sacramenti sit ens rationis? Resp. sic loqui Plurimos, etiam ipsum *Scotum*, qui generaliter idem dicunt de ratione signi ex instituto ut sic, cujus species est sacramentum : attendunt enim nostrum modum concipiendi, quò solemus tale signum concipere instar cujusdam respectus, qui indubiè non potest esse realis. Nihilominus considerando rem ipsam, Sacramentum, uti & alia signa ex instituto, pro materiali quidem est ens reale sensibile ; quàmvis aggregatum per accidens, habens effectum præstantissimum : pro formali verò est ens quoddam morale, seu denominatio extrinseca realis desumpta à voluntate instituentis, quæ res istas sensibiles denominat mediante institutione in iis moraliter perseverante ; idque citra ullam fictionem, quæ ex nullo capite apparet esse necessaria. Nec *Scotus* umquam contrarium voluit, uti nec fortè plures alii Doctores.

QUÆSTIO III.

De Sacramentis quæ fuerunt ante statum Legis novæ.

28.
In statu
innocentia
de facto
nulla fue-
runt Sa-
cramenta.

DICO I. In statu Innocentiæ, qui duravit à creatione Adami usque ad lapsum ejusdem, nullum fuit Sacramentum. Ita *D. Thomas* q. 61. a. 2. *Scotus* 4. d. 1. q. 3. n. 7. & alii communiter. Probatur : quia de nullo Sacramento constat ex aliquo fundamento ; nec fuit ullius necessitas, immo nec operæ pretium pro tantillo tempore, quò duravit, immo ipsum matrimonium Adami & Evæ (de quo maximè dubitari potuisset) non fuisse Sacramentum constat satis ex sensu Ecclesiæ : quàmvis ab Apostolo ad *Ephes. 5.* sic vocetur, largè sumptò vocabulò Sacramenti ; quia videlicet erat mysterium figurativum Incarnationis Christi, seu conjunctionis Christi cū Ecclesia.

29.
An fuissent
si status
iste perse-
verasset.

Utrùm autem futura fuissent Sacramenta sive gratiæ sanctificantis, sive solius sanctitatis externæ collativa, si status innocentia perseverasset, disputant varii Auctores fusiùs, quàm res tam incerta pendens à solo Dei beneplacito nobis ignoto mereatur. Et quidem satis constat futuras fuisse oblationes, sacrificia, similesque cæremonias ad divinum cultum pertinentes ; hi enim actus fundantur in ipsa præci-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

sè hominis natura ; quæ cum pro parte saltem sit corporea & sensibilis, convenientissimum etiam fuisset in illo statu cultum externum & sensibilem ab homine exhiberi. De Sacramentis autem, saltem gratiæ collativis, non fuisset par congruentia aut necessitas pro statu isto, quæ pro statu naturæ lapsæ, respectu cujus Sacramenta sunt medicinæ infirmitatem sanantes, eamque præcavescentes, & naturam debilitatam confortantes. Aliæ nihilominus congruentiæ adferri possent, ob quas convenienter Sacramenta, sive gratiæ sanctificantis non collativa, sive ex liberalitate divina etiam gratiæ collativa, tunc quoque fuissent instituta. Et maximè id conjectare licet de Sacramento & sacrificio Eucharistiæ, ob excellentiam illius statûs & charitatem Christi, si (quod docet *Scotus* cum plurimis aliis) Adamò non peccante Filius Dei fuisset incarnatus. Vide *Suarez disp. 3. sect. 3.* circa finem. Et *Coninck* q. 61. a. 2. n. 7. qui addit Sacramentum Ordinis, quò decuisset tam venerabiles Sacramenti ministros consecrari. Quid autem factum fuisset, si Adamò non peccante peccassent posterii, quibus consequenter opportuna fuisset Sacramenti medicina, pariter incertum est, utpote dependens à libera Dei voluntate, cujus nulla facta est revelatio.

DICO II. in statu Legis naturæ (qui duravit à lapsu Adæ usque ad Legem Mosaicam, quoad posteros Abrahamæ descendentes per Isaac & Jacob ac profelytos, quoad cæteros autem usque ad Legem novam) fuit aliquod Sacramentum à Deo institutum in remedium peccati originalis pro parvulis. Ita *Scotus* 4. d. 1. q. 7. & alii communiter. Conclusio supponit in isto statu fuisse aliquod remedium peccati pro parvulis. Quod probatur : tum ex communi consensu Theologorum post *Augustinum* l. 5. contra *Julian. c. 11.* *Gregorium* l. 4. Moral. c. 2. *Bedam*, *Bernardum* & *Hugonem Victorinum* : tum etiam ex benigna & generali voluntate Dei, salvandi omnes hominum status, ut ponderat *Innocentius III. cap. Majores de Baptismo* ; agens quidem de tempore Baptismi & Circumcisionis, statuens tamen rationem generalem, quæ æquè locum habet pro tempore Legis naturæ : Absit enim (inquit) ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin ipsis misericors Deus, qui neminem vult perire, aliquod remedium procuraverit ad salutem. Hòc suppositò

30.
In statu
Legis natu-
ra fuit ali-
quod sacra-
mentum,

Scilicet re-
medium
contra ori-
ginale.

Probatur Conclusio I. auctoritate *S. Augustini* sup. ubi ait : Nec tamen credendum, ante datam circumcisionem famulos Dei, quandoquidem iis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullò Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis : quàmvis quid illud esset, aliquà necessarià causâ Scriptura latere voluerit. Ex quibus verbis satis constat *Augustinum* loqui de aliquo signo externo ; cum illud vocet Sacramentum, & conferat cum baptismo ac circumcisione. Deinde dicit Scripturam voluisse nos latere, quodnam illud esset ; quod de solo signo externo potest

31.
Quod fuis-
se Sacra-
mentum,
probatur I.
ex Augusti-
no.

test verificari, cum si in actu interno confiteretur, pateat ex verbis *Augustini* & sensu aliorum fuisse actum fidei.

Probatur
secundò ex
côgruentia.

Probatur II. Quia conveniebat ut membra cætus sensibilis humanò modò & per sensibile signum Deo ac veræ Religioni consecrarentur. Deinde potuissent alioquin parvuli etiam absentes, immo in utero materno adhuc existentes sanctificari, quemadmodum fides interna potuisset ad illos dirigi, & ex supposito non fuisset necessaria actio exterior exercenda circa parvulos. Quare nihil obest, quò minus peccatum originale possit auferri à parvulo in utero matris existente tempore Legis novæ, nisi quòd baptismus ei nequeat applicari. Remedium autem istud specialiter sic fuisse à Deo restrictum, ut non posset prodesse, nisi parvulo præsentem, voluntariè excogitatum videtur. Accedit, quòd non rectè fuisset provisum parvulis, si fides supernaturalis, præsertim charitate formata, velut meritum saltem congruum operantis debuisset concurrere in isto tempore. Immo sic finis venialiter malus remedium irritum fecisset, uti rationem meriti destruxisset. Fides autem naturalis videtur omnino impertinens ad efficaciam hujus remedii, immo ad omne meritum. Denique circumcisio adhibita à Samaritanis (qui erant Hæretici aut semigentiles) proderat juxta *Augustinum l. 1. contra Crescon. c. 31*. Neque aliquid hîc obstat.

32. Nihilominus varii Doctores existimant suffecisse solam fidem internam parentum, juxta aliquos saltem naturalem, juxta alios necessariò supernaturalem, aut etiam explicitam Mediatoris, juxta paucos insuper charitate formatam. quibus, *Augustinò* exceptò, cæteri Patres suprâ citati favere videntur; signanter *Gregorius loc. cit.* dicens: *Quod apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus sacrificii, vel pro his, qui ex Abrahæ stirpe prodierant, mysterium circumcisionis.* Omissis aliorum responsionibus, dico Patres velle parvulis suffecisse solam fidem expressam in aliquo signo externo fidei protestativo; quod non inusitatè etiam fides vocatur (scilicet exterior, seu fidei confessio, procedere solita à fide parentum) adeoque illos fidem tam internam, quàm externam opponere sacrificiis propitiatoriis, quibus expiabantur adulti, habentes peccata actualia. Vide *Scotum 4. d. 1. q. 7. n. 3.*

Sub sensu
Patres di-
cant pro
parvulis in
statu isto
suffecisse so-
lam fidem
parentum.

33. In quonam
signo confi-
steret illud
remedium
Legis natu-
rae.

Sed dubium restat, an signum illud externum fuerit determinatum; an verò determinata fuerit sola fides, parvulo applicanda in aliquo signo fidei protestativo ad libitum parentum aut curatorum parvuli vel aliorum assumendo. Pro utraque parte sunt Auctores, & incertæ conjecturæ. Verosimilius tamen est, quod insinuat *Scotus sup.* & docet *Bellarminus lib. 1. de Sacram. c. 21. Prop. 1.* in fine, *Coninck sup. n. 22.* & alii, fuisse signum determinatum, etsi incognitum; consistens fortè (ut ait *Scotus*) in verbo aliquo invocandi

Deum, vel offerendi parvulum Deo; idque quia *Augustinus* (cujus auctoritas in hac questione est præcipua) id significat, loquens de isto remedio tanquam de uno ac determinato aliquo Sacramento, quod dicit Scripturam latere voluisse; non latet autem, si fuerit aliqua cæremonia religiosa in communi ad libitum assumenda, actus nempe quicumque fidei protestativus.

DICO III. Præter Remedium contra peccatum originale nullum fuit in statu Legis naturæ verum Sacramentum. Ita Doctores communiùs. Probatur: quia cum institutio Sacramentorum pendeat ex voluntate Dei, non sunt sinè sufficienti auctoritate vel ratione multiplicanda; quæ hîc nulla est. Fuerunt quidem in illa Lege sacerdotes; sed non constat eos fuisse ordinatos, aut ritu externò à Deo institutò consecratos.

34. Nullum
præterea in
istò statu
fuit Sacra-
mentum.

Similiter etsi fortasse aliqua sacrificia istius temporis fuissent à Deo instituta (ut aliqui arbitrantur de sacrificio Abrahæ *Gen. 15.*) non constat tamen quòd ex eadem institutione contulerint aliquam sanctitatem, etiam externam: adeoque videntur fuisse mera sacrificia. Nisi quod Aliqui arbitrentur, sacrificium Melchisedech fuisse simul sacramentum, uti indubiè fuit typus novi sacrificii & Eucharistiæ, & panem ac vinum in eo oblata quodammodo sanctificasse Abrahamum, cui Melchisedech illa in cibum & potum dedit, ut antiqui Patres docent. Equidem non constat sacrificium istud fuisse immediatè à Deo institutum. Et hoc datò, non constat de stabilitate; etsi *Suarez* conjectet stabiliter fuisse institutum pro familia Melchisedech.

Denique Circumcisio fuit quidem Sacramentum pro familia Abrahæ diu ante Legem scriptam institutum; propter quod *Ioan. 7.* dicitur esse, non ex Moyse, sed ex Patribus. Sub Moyse fuit tamen confirmata & legi inserta, immo sic conjuncta, ut illius esset janua ac professio: ideoque vulgò inter veteris Legis sacramenta censetur, immo subinde pro ipsa veteri Lege supponitur.

35. Solâ cir-
cumcisione
exceptâ, ac
pro familia
Abrahæ in-
stitutâ, &
Legi Mosai-
câ insertâ.

Circumcisio porrò convenienter fiebat in membro generationis, in quo spes generationis & naturæ propagandæ in Abrahamo definebat: tum quia signum Christi ex semine illius juxta promissionem nascituri: tum quia ibi urget concupiscentia frænanda.

Qua con-
venienter
adhibeatur
in membro
generatio-
nis.

Fiebat octavò die, eò quòd antea fuisset parvulis periculum creatum. Per quod Mysticè significatur circumcisio spiritualis in octava resurrectionis (quæ octava ætas per octavum diem figuratur) perfectissimè consummanda. Non poterat cessante periculò differri; etsi dies sabbati foret, juxta illud *Ioan. 7.* Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moyse, scilicet de circumcidendo parvulo die octavò.

Et octavò
die.

Instrumentum autem poterat esse ferreum juxta *D. Thomam q. 70. a. 3. ad. 2.* cum nullo lapideum præcipiatur, etsi aliquando cul-

Instrumentum
lapideum
fuerit, an
ferreum,

perinde.

ter lapideus fuerit adhibitus *Exod. 4. & Iosue 5.* Unde & Judæi frequentius cultro ferreo usi sunt & adhuc utuntur; ut de suo tempore indicat *D. Thomas*, & etiamnum patet experientiâ. Judæi quoque per chirurgos circumcidunt nunc parvulos, eò quòd alioquin facile nasceretur periculum prolibus.

Locus & minister non sunt quoque determinati in Scriptura.

Denique in Scriptura nil est determinatum, quantum ad locum in quo fieri, & ministrum à quo adhiberi deberet circumcisio. Unde & femina, uxor scilicet Moyfi, legitur circumcidisse filium; & Abraham seipsum. De his vide *Suarez q. 70. a. 3. Vasquez disp. 163.*

36. In Lege Mosaiica fuerunt varia sacramenta.

Dico IV. In statu legis scriptæ seu Mosai- cæ (quæ Israëlitas seu posteros Jacob & Pro- felytos concernebat, & duravit usque ad sta- tum Legis novæ) fuerunt varia sacramenta, saltem non collativa gratiæ sanctificantis. Ita unanimiter Theologi, & apertè supponit *Con- cilium Florentinum in Decreto de Armenis, ac Trid. sess. 7. can. 2. de Sacram. in genere.*

Et quidem si Sacramentum latius capiatur pro quolibet signo rei sacræ, fuerunt quasi in- numera, ut ex libris *Exodi*, *Levitici*, *Nu- merorum*, & *Deuteronomii* constat, omnes scilicet sacræ figuræ & cæremoniæ ibi præ- scriptæ.

Si verò paulò strictiùs (utì solet) sumatur pro signo aliquò modò sanctificante, & perfec- tam sanctitatem per sacramenta Legis novæ con- ferendam saltem præfigurante, solent Sacra- menta antiquæ Legis ex *D. Thoma. 1. 2. q. 102.*

Quæ præ- ter circum- cisionem ad tres classes reduciuntur.

a. 5. reduci ad tres classes præter circumcisio- nem carnis, cui successit circumcisio mentis in Baptismo per illam adumbrata: nempe ad Esu- m agni paschalis, qui fuit typus Eucha- ristix, & confirmabat in sanctitate legali. Cui adjungi potest esus panum propositionis. Se- cundò ad purificationes & lustrationes legales, quibus correspondet Pœnitentia. Tertiò ad consecrationes Sacerdotum & Levitarum, quæ erant signa Ordinis. Confirmationi autem & Extremæ Unctioni nullum in antiqua Lege Sacramentum correspondere reperitur: quod pendet à voluntate Dei. Cujus congruentiam satis infirmam assignat *D. Thomas sup. ad 3.* quòd in Confirmatione detur gratiæ plenitu- do, quæ ad novam Legem pertinet; quòd- quæ Extrema Unctio sit immediata præpara- tio ad introitum gloriæ, cujus aditus non- dum patebat in veteri Lege. Cur enim hoc non obstante congruè nequivissent in ista lege dari Sacramenta adumbrativa illius, quod fu- turum erat in Lege nova, non quod fiebat tunc in præsentì? Matrimonium quoque tunc non erat Sacramentum, sed nudus contractus & naturæ officium: quia non erat à Deo institu- tum, ut conferret suscipientibus aliquam sanc- titatem. Infirma autem est ratio, quam affig- nat *D. Thomas supra*, scilicet quòd tunc non- dum facta erat conjunctio humanitatis cum Verbo, cujus est symbolum: nam bene po- tuisset esse Sacramentum præfigurativum con- junctionis futuræ. Similiter quòd addit in ve-

teri Lege locum habuisse libellum repudii, quod est contra Sacramenti rationem; falsum est, id rationi genericæ Sacramenti adversari: immo cum dissolubilitate aliqua consistit in nova Lege Sacramentum Matrimonii; cum in ea ratum solvatur per professionem solem- nem Religionis. Neque inter figuram & fi- guratum debet esse omnimoda proportio.

Q U Æ S T I O IV.

De efficacia veterum Sacramentorum; præsertim Circumcisionis.

DE Sacramentis veteris Testamenti (si *37.* Circumcisionem seu remedium parvu- lorum excipias) satis convenit inter Theol- gos Catholicos, ea non causâsse in recipienti- bus gratiam sanctificantem ex opere operato, sed solum legalem aliquam sanctitatem. Un- de Apostolus in Epistola ad Hebræos pluri- bus inculcat sacrificia & cæremonias veteris Legis generatim nihil ad perfectum adduxisse, neque potuisse (ut expressit *cap. 9.*) juxta con- scientiam perfectum facere fervientem, sed tantum sanctificasse ad emundationem carnis. Deinde *Concilium Florentinum in Decreto de Ar- menis* de Sacramentis novæ Legis ait: *Quæ multum à Sacramentis differunt antiquæ Legis: illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam figurabant: Hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè suscipientibus conferunt.* Et *Aug. in Psal. 73.* ait: *Alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem: Sacramenta novi Testa- menti dant salutem, Sacramenta veteris Testa- menti promiserunt Salvatorem.* Idem tradit aliis locis. Dum verò *Tract. 26. in Ioan.* significat Sacramenta vetera & nova posse dici paria, sive eadem virtute spiritali, solum vult esse pa- ria in virtute seu ratione signi, adeoque ea- dem analogicè ex parte rei significatæ, quia idem significant, non tamen esse in ratione cau- sæ eadem aut paria. Allegatque illud *1. ad Cor. 10. Omnes eandem escam spiritalem man- ducaverunt &c.* Quamvis alioquin verè Apo- stolus, ibi non conferat Judæos cum Christia- nis (ut vult *Calvinus*) sed ipsos inter se, ut pa- tet ex contextu: *Patres (inquit) nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes in Moyse baptizati sunt &c. & omnes eandem escam spiritalem manducaverunt &c. sed non in pluribus eorum be- neplacitum est Deo, seu plures eorum Deo non placuerunt, puniti in deserto.*

Veteris Le- gis Sacra- menta non contulerunt gratiam, sed legalem sanctitatem.

Quò sensu Augustinus illa & nova dicat esse paria.

Nec refert, quòd *Levitici 15. & 16.* ex- pressè præscribantur sacrificia pro expiatione peccatorum, sic ut etiam promittatur remis- sio: non enim valuerunt nisi quoad legalem immunditiam abstergendam, & simul etiam avertendas plagas hujus vitæ Judæis à Deo so- litas intentari; non autem quoad remissio- nem culpæ, aut pœnæ futuri sæculi, nisi ex opere operantis, accedente nimirum con- tritione ipsius peccatoris, pro quo offereban-

38. Sacrificia expiatoria non vale- bant ad de- lendū pec- cata, nisi ex opere ope- rantis.

Prout obser-
vantiam
veteris Le-
gis constat
fuisse meri-
toriam apud
Deum.

tur sacrificia protestativa adventus Messiae. Quemadmodum etiam constat exercitium reliquarum antiquae Legis caeremoniarum, cum forent cultus Religionis & actus verae virtutis, fuisse ex opere operantis meritorium, sive de congruo sive de condigno, eodem modo, quo actus aliarum virtutum. Quod apparet indubitatum apud omnes Doctores. Quidquid Nonnulli antiqui videantur existimasse, ea tantum fuisse in onus imposita, sic ut quantumvis iusti illa susciperent, nil fructus vel augmenti gratiae ac meriti apud Deum obtinerent. Quod sane absurdum est, & a communibus de merito regulis alienum. Deinde quid dicerent isti de oblatione sacrae Virginis, cum obtulit par turturum aut duos pullos columbarum, numquid & ista à merito vacua fuit? inquit D. Bonaventura 4. d. 1. p. 1. art. 1. q. 5.

Præcipua igitur difficultas manet de Circumcisione. Pro resolutione

39.
Circumcisio
principaliter
institutum
in signum
fœderis &
gentis.

DICO I. Circumcisio primario quidem fuit instituta, ut esset signaculum fœderis, quod pepigit Deus cum Abrahamo, & distinctivum posteritatis & familiae Abrahæ à reliquis populis: simulque protestativum fidei in Messiam venturum. Colligitur ex institutione Circumcisionis, prout refertur Genes. 17. & de Abrahamo ad Rom. 4. dicitur: Signum accepit Circumcisionis, signaculum iustitiae fidei, quæ est in praputio. Idipsum saltem volunt Patres, Justinus Martyr Dial. contra Tryphonem; Abraham (inquit) Circumcisionem in signum, non ad iustitiam accepit. Irenæus lib. 4. contra hæreses cap. 3. ubi asserit Circumcisionem esse datam, non ut consummationem iustitiæ, sed ut cognoscibile perseveraret genus Abrahæ. Cyrillus l. 10. in Julianum negat valuisse ad iustitiam. Similia habent alii Patres.

40.
Secundario
in remedium
originalis pec-
cati.

DICO II. Nihilominus circumcisio secundario & consequenter instituta fuit remedium originalis peccati pro parvulis masculis, quod ipsum originale debebatur, & per consequens gratia iustificans infundebatur. Ita communiter Doctores cum D. Thoma q. 70. art. 4. in corp. qui addit ita ab omnibus sentiri, ut mirer ipsum citari à Vasquez & Lugo in contrarium ex hoc loco aut ex q. 62. art. 6. ad 3. ubi similiter tradit potius Conclusionem nostram. Quam etiam tradit D. Bonav. 4. d. 1. p. 2. in Expos. textus dub. 1. & art. 2. q. 1. in Conclus. & q. 3. in corp. Immo Scotus 4. d. 1. q. 6. n. 2. ait, hoc supponendum esse tanquam certum. Quod censent etiam varii alii Doctores. Probat ex August. lib. 3. contra Iulian. cap. 18. Responde, si potes: cur ipse Isaac, nisi baptismatis Christi signo circumciscus die octavo fuisset, perisset anima ejus de populo suo? Explica si potes: tanta poena quod merito plecteretur, nisi ab hac illò Sacramento liberaretur? Lib. 2. contra litteras Petiliani c. 72. Antiquus populus Dei circumcisionem pro baptismo habebat. Lib. 4. de Baptismo contra Donatistas c. 24. Cur preceptum est ei, Abrahæ, ut omnem deinceps infantem

Quæ est
manifesta
doctrina
Augustini
& aliorum
Patrum,

masculum octavo die circumcideret, nisi quia & ipsum per seipsum Sacramentum multum valebat? Et alibi sæpè. Gregorius l. 4. Moral. c. 2. Quod apud nos valet aqua baptismatis, hoc egit apud Veteres pro his qui ex Abrahæ stirpe prodierant mysterium circumcisionis. Idem tradunt Prosper Ep. ad Demetriadem, Fulgentius de Incarnat. cap. 15. Isidorus, Beda, Bernardus, Rupertus, Hugo Victorinus.

Denique Innocentius III. c. Majores de Bapt. dicit, quod Baptisma successerit circumcisioni. Et confert verba Genes. 17. Masculus cujus praputii caro circumcisa non fuerit &c. verbis Christi Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non intrabit in regnum Dei. Explicansque utriusque effectus subjungit: Etsi originalis culpa remittebatur per Circumcisionis mysterium, & damnationis periculum vitabatur, non tamen perveniebatur ad regnum caelorum, quod usque ad mortem Christi fuit omnibus obseratum.

Habet insuper hæc Patrum doctrina fundamentum in illis verbis Gen. 17. Masculus, cujus praputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit. Quæ verba licet Varii intelligant de solis adultis; tamen Septuaginta Interpretes, & ex iis Augustinus ac multi veteres Patres repetunt, octavo die. Quod etiam noster Interpres antea y. 12. posuerat. Et quamvis postea rursus id non addat, sententia tamen generalis est, ut etiam de parvulis intelligi possit. Unde lectio Septuaginta (quæ etiam in nova editione facta jussu Sixti V. retenta fuit) explicat editionem vulgatam. Cum itaque parvuli octavo die non circumcisi anima fuerit delenda de populo Dei, non solum carnali Judaico, sed potissimum spirituali, nempe iustorum, ut constanter hunc locum intelligit August. l. 16. de Civit. c. 27. & frequenter in libris contra Iulianum, signanter lib. 2. cap. 6. sequitur circumcisionem purgasse à peccato originali, cui soli anima pueri est subiecta.

Denique idem confirmat ratio, quæ in prædictis verbis allegatur, videlicet, quia pactum meum irritum fecit: cum enim parvulus octavo die non circumciscus damnari non potuerit ex eo præcisè, quod irritum fecerit pactum de adhibenda circumcissione, quandoquidem pacti personalis sit incapax; sequitur fuisse damnandum ex eo, quod insuper irritum fecerit pactum peccando in Adamo, à quo peccato debebat per circumcisionem purgari. Ita Aug. l. 2. de Nupt. & Concupis. c. 11.

Et tamen observandum circumcisionem non potuisse adhiberi feminis, nec ante octavum diem masculis ob infantium teneritudinem; etsi fortè citius adhibita, fuisset valida quantum ad præsentem effectum, cum tempus juxta D. Bonaventuram. 4. d. 1. p. 2. art. 2. q. 2. sit quidem necessarium quoad observantiam, non tamen quoad efficaciam. Deinde ipsa fuit omissa in deserto quadraginta annis,

Nec non Innocentii III. c. Majores, de Baptismo.

41.
Et favet
Scriptura
Gen. 17.

42.
In circum-
cisionis de-
fectum ad-
hibebatur
remedium
legis natu-
ra.

nis, ut colligitur ex *Iosue* 5. Unde cum non sit credibile feminas generaliter, aut masculos ante octavum diem fuisse destitutos Sacramentum justificante, seu remedio, quod licite potuerit adhiberi, aut fideles tantum tempore tam universaliter neglexisse medium unice necessarium parvulis frequenter mox à nativitate morientibus; existimandum est feminis generaliter & masculis periclitantibus ante octavum diem potuisse adhiberi remedium legis naturæ: idemque ex dispensatione aut instinctu divino fuisse adhibitum tempore peregrinationis Israelitarum per desertum, quod tempore ob incertitudinem motus castrorum, quæ movebantur ad motum nubis, non poterat servari circumcisio. Quæ insuper tunc erat minus necessaria in quantum erat signum distinctivum: cum in deserto non possint Gentibus commisceri. Unde postmodum præcepta fuit una generalis circumcisio in terra promissionis, in typum illius, quæ futura est in patria. Quæ recte notavit *D. Bonavent.* sup.

43.

Nova Patrum explicatio, quam Lugo allegat, refutatur.

Ex dictis hac Conclusionem satis colligitur infundatam esse recentem opinionem *Lugo disp. 5. sect. 2.* qui volens componere auctoritates Patrum specietenus repugnantes dixit circumcisionem tantum fuisse à Deo institutam in signum, adeoque ex institutione sua non delevisse originale; equidem solitam fuisse eandem operam assumi pro remedio legis naturæ (quod putat fuisse caeremoniam liberam) quoad masculos parvulos, quibus aliud necdum erat applicatum. Hoc namque manifestè dissonat allegatis auctoritatibus, quæ apertè tribuunt hanc vim circumcisioni vi institutionis factæ *Genes. 17.* Quas proinde constanter ita intellexerunt antiquiores Theologi. Deinde gratis dissimulatio, quod determinatio remedii legis naturæ fuerit olim in arbitrio illud applicantium: unde didicit *Lugo* Judæos adeo concorditer relicto veteri remedio adhibuisse masculis suis novum circumcisionis, & usque ad octavum diem expectasse, non adhibitam citius aliquam oblationem parvuli munitivam, si non erat vi divinæ ordinationis seu institutionis obligatio in hunc finem regulariter adhibendi circumcisionem?

44.

Circumcisio conferebat gratiam ex opere operato saltem parvulis.

Dico III. Circumcisio (idem ferè est de Remedio legis naturæ) recte dici potest parvulis contulisse gratiam deletivam peccati originalis ex opere operato. Ita *Scotus sup. num. 11.* & plurimi alii. Probat ex auctoritatibus præced. conclus. citatis, in quibus ex vi institutionis divinæ idem tribuitur circumcisioni, quod baptismo; diciturque; *tantum Sacramentum liberare à pœna interitus, per seipsum multum valere, & originalem culpam per mysterium circumcisionis remitti;* & consequenter per illud conferri gratiam sanctificantem, sine qua juxta legem ordinariam peccati non fit remissio: atqui nihil aliud requiritur ad conferendam gratiam ex opere operato, ergo &c. Confirmatur: quia circumcisio non habet vim ex opere operantis parvuli, qui est in-

capax meriti personalis; nec ex opere operantis ipsius parentis aut circumcidentis parvulum: nam alioquin malè fuisset provisum parvulis, utpote qui à malis circumcisi nullum fructum habuissent. Unde falsum est fuisse requisitam fidem internam parentum, velut meritum operantis: sufficiebat enim implicita seu objectiva in ipsa circumcisione, quæ adhibebatur, inclusa, vel ad summum fides Ecclesiæ aut congregationis Fidelium: alioquin non rectè auctoritates remissionem culpæ in solam circumcisionem refunderent. Unde *August. lib. 1. contra Crescon. cap. 31.* & alibi asserit circumcisionem etiam Samaritanorum parvulis valuisse.

Dices I. Circumcisio non contulit gratiam adultis, ut ex Patribus fusè probat *Bel. larminus l. 2. de Sacrament. c. 14. & seqq.* idemque Apostolus *ad Rom. 4.* docet Abraham non fuisse justificatum ex circumcisione, sed ex fide, scilicet vivâ per charitatem, & accepisse circumcisionem tanquam signaculum justitiæ fidei, quæ erat in præputio Abraham: ergo circumcisio non confert gratiam ex opere operato: alioquin etiam conferret illam omni non ponenti obicem, idque præter ejus meritum. Resp. dissimulatio Antec. Neg. Conf. ad cujus probationem dico sufficere, ut conferat gratiam non ponenti obicem, quando adhibetur illi, pro quo est instituta in ratione signi efficacis gratiæ; prout solum instituta fuit pro parvulis peccato originali infectis, seque per actus proprios ad justificationem disponere non valentibus, ut ex auctoritatibus & congruentiâ colligitur, & innuitur à *Scoto sup.* Pro adultis verò tantum fuit instituta in signum fœderis & distinctivum populi Dei à reliquis gentibus. Idemque communiter dicitur de Remedio legis naturæ, quod etsi respectu parvulorum esset efficax gratiæ, non tamen respectu adultorum. Aliqui nihilominus existimant remedium externum deletivum originalis peccati potuisse cum fructu semel singulis, etiam adultis, quibus necdum fuisset adhibitum, vel antea justificatis per actum internum, potuisse applicari; non quidem causando in adultis primam gratiam cum attritione instar sacramenti mortuorum (quod imperfectionem istius statûs excedit) sed conferendo gratiæ augmentum. Quare idem consequenter dicunt de circumcisione quoad masculos Hebræorum: etsi ita non profuerit Abraham, utpote qui dudum per remedium legis naturæ gratiam acceperat. Quæ tamen satis gratis videntur dicta, minusque imperfectioni istius statûs congruentia.

Dices II. Apostolus *ad Rom. 3. & 4. ad Gal. 3. & 5.* aliisque locis videtur adimere circumcisioni vim justificandi, quod etiam faciunt varii Patres. Idem continetur in generalibus locutionibus Scripturæ & Patrum dicentium, Sacramenta veteris legis (sub quibus communiter recensetur circumcisio) non contulisse gratiam, sed illam tantum præfigurasse conse-

45.

Ex quo non rectè arguitur contulisse gratiam adultis,

Quamvis & his gratiam contulisse sit incerta quorundam nec adeo fundata conjectura,

Non tamen Abrahæ illam contulit.

46.

Auctoritates
oppositæ
indicantes
sunt expli-
canda, ut
non contra-
rietur aliis.

Explicatur
Apostoli di-
cta de cir-
cumcisione.

conferendam per passionem Christi in Sacramenti novæ legis. Quod clarè expressit Concilium Florentinum in Decreto de Armenis, cuius verba in principio quæstionis retulimus. Resp. Auctoritates istas posse & debere explicari, ut non contrariantur auctoritatibus Augustini, Gregorii, Innocentii III. & aliorum Patrum manifestè tradentium doctrinam nostræ Conclusionis.

Dico itaque Apostolum subinde loqui de circumcissione pro statu novæ Legis; prout 1. ad Cor. 7. ait: *Circumcisio nihil est*, scilicet homini, qui Christianam fidem suscepit. Subinde eam sumit pro ipso Judaismo. Quò sensu ad Galat. 5. ait: *In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet*, neque præputium, id est, in Christianismo neque Judaismus, neque Gentilismus quidquam valet ad iustitiam seu beatam vitam.

Aliis autem locis ad sensum Judæorum negat circumcissionem aut ulla opera Legis valuisse ad justificationem sinè spiritu fidei & meritis Christi Iesu; cum tamen ipsi plus æquò in efficacia operum suæ legis præ Gentibus gloriarentur. Ad quod impertinens est, circumcissionem profuisse parvulis masculis Hebræis ex secundaria ordinatione Dei ad deletionem originalis peccati: cum & illam vim habere ipsam dicamus, quatenus erat protestatio fidei in Christum, atque adedò ex ejus meritis & passione. Et Judæi hâc ratione non possent præ Gentibus gloriari, cum non justificaret tanquam opus legis, sed deserviret tantum parvulis masculis locò remedii legis naturæ, quod etiam habebant Gentes. Alioquin cum Apostolus etiam excludat gloriationem Gentium, sequeretur nec remedium Legis naturæ quidquam valuisse ad justificandum parvulos.

47.
Explicatur
dicta Patrum
de circum-
cisionis in-
efficacia.

Eodè modò intelligendi sunt Patres, qui phrasi Apostoli non nisi utilitatem specialem circumcissionis præ præputio aut favore Gentibus concessio excludunt. Vel certè volunt non valuisse Abrahamæ adulto & dudum justificato etiam per remedium legis naturæ ad iustitiam; neque valere ex primaria institutione: non autem, quin saltem parvulis ex secundaria institutione valuerit. Vel illam sic esse institutam tanquam remedium sinè quo non possit obtineri universaliter justificatio, utpote quæ sinè illa feminis, nec non ante institutionem etiam masculis obtigerit, ut arguunt quidam Patres. Vel denique illam non fuisse datam velut consummationem seu statum consummatum iustitiæ; neque ut dispositionem immediatam ad gloriam, quia non aperuit januam. Vide Scotum 4. d. 1. q. 6. n. 11. Si unus vel alter nullam explicationem pateretur (ut solus Chrysostomus juxta Arriaga disp. 9. s. 4. n. 19.) id non debet præjudicare nostræ doctrinæ.

48.
Locutiones
generales de

Ad auctoritates aliorum generaliter asserentium inefficiam Sacramentorum veteris Legis, dico illos non comprehendere Circum-

cissionem respectu parvulorum infectorum peccatò originali. Nam præterquam quòd circumcisio non sit ex Moyse, sed ex Patribus, ut dicitur Ioan. 7. non conferebat quoque ipsa gratiam quatenus erat præcisè opus legis, sed quatenus erat remedium Legis naturæ, Gentibus quidem commune, sed pro Israëlitis masculis divinitus restrictum ad tale signum; ac proinde non poterant Judæi idcirco præ Gentibus gloriari. Specialiter autem id censendum est de Concilio Florentino, quod agit contra Armenos ex errore existimantes Sacramenta novæ Legis non habere efficaciam, sed esse nuda signa instar Sacramentorum aut cæremoniæ legis Mosaicæ: non enim solent Concilia in locutionibus generalibus condemnare Augustini, Gregorii, Innocentii III. & tot aliorum Patrum ac Theologorum doctrinam: de qua in Concilio Florentino non fuerat mota controversia specialis. Loquitur itaque Florentinum sty-

inefficacia
Sacramen-
torum vete-
ris Legis non
comprehen-
dunt circū-
cisionem re-
spectu par-
vulorum.

Quod spe-
cialiter de-
claratur de
Concilio
Florentino.

lò consuetò etiam ipsius Augustini (de cujus tamen mente quis meritò dubitet, quantum ad efficaciam circumcissionis?) qui iisdem ferè verbis in Psal. 73. & Ep. 19. quæ est ad Hieronymum, docet Sacramenta antiquæ legis non contulisse gratiam, sed tantum præfigurasse. Similia habet lib. 19. contra Faustum c. 13. Unde sicut ipse Augustinus non comprehendit circumcissionem quatenus erat remedium pro originali pro Israëlitis, sic nec Florentinum simili modò loquens, aut alia Concilia. Vel certè cum Arriaga d. 9. sect. 4. num. 19. & aliis dicendum foret Florentinum loqui de antiquis, uti de novis, universaliter, adeoque discrimen subsistere per hoc, quòd omnia nova continent & causent gratiam; non tamen omnia antiqua, sed potius vix ulla, unum scilicet vel alterum. Et planè ipsi adversarii debent simili aliquò modò explicare Florentinum quantum ad remedium legis naturæ, quod etiam cum Sacramentis cæteris in antiqua lege quoad feminas perseveravit, adeoque simili, quæ circumcisio ratione, inter antiqua Sacramenta recensendum esset.

Instabis: Concilia videntur continentiam & efficientiam gratiæ appropriare Sacramentis novæ Legis; adeò ut nequidem remedium legis naturæ videatur posse conferre gratiam ex opere operato, & per consequens nec circumcisio. Resp. Neg. Ass. cum ex antè dictis satis constet institutum fuisse remedium contra peccatum originale, idque pro masculis de posteritate Abrahamæ fuisse regulariter circumcissionem; adeoque non potuerunt Concilia prædicto remedio efficientiam gratiæ denegare, & consequenter loquuntur de Sacramentis & cæremoniis legis Mosaicæ, non comprehensis præfatis remediis. Quàmvis Sacramenta novæ Legis speciali ratione contineant gratiam, tanquam scilicet sibi propriam, eamque abundantiorè, cum etiam remedium legis naturæ gratiam, quam conferebat parciorem, deberet ex lege Evangelica mendicare. Sunt tamen Nonnulli, qui putent remedium hoc

49.
Vltior in-
stantia.

Solutio.

sive

sive circumcissionem non tam causasse gratiam ex opere operato, quàm fuisse meram conditionem finè qua non. Sed hi reducunt difficultatem ad quæstionem de nomine, in qua finè ratione negant remedium illud sive circumcissionem fuisse causam moralem gratiæ, contra aperta testimonia *Augustini*, *Gregorii*, *Innocentii III.* & aliorum suprà citatorum.

50. Cur Iosephus & Philo non meminerint tam singularis effectus circumcissionis.
Dices denique: Si circumcisio habuerit istum effectum, mirum est, quòd *Iosephus* & *Philo* illius non meminerint, cùm tamen exactè omnia describant. Resp. Neg. Ass. quia nec meminerunt remedii Legis naturæ: effectus autem ille circumcissionis non est, quatenus ipsa est cæremonia legis Mosaicæ (de qua agunt) sed quatenus jam ante erat subrogata in locum remedii legis naturæ.

Q U Æ S T I O V.

An, Quot, & à quo instituta sint Sacramenta novæ Legis?

51. In nova Lege proprii nominis Sacramenta apud omnes est indubitatum, & patebit ex dicendis de eorum numero, ac singulis in particulari. Necessitas porro ea instituendi non fuit absoluta & simpliciter: poterat enim Deus aliis externis symbolis, præsertim sacrificiis, populum Christianum adunare, & gratis liberaliter donandis efficaciam Sacramentorum supplere. Congruentissimum tamen fuit, attentâ Dei benignitate, hominifque infirmi indigentia & conditione, hujusmodi sensibilia signa institui. Quare pauca pro multis antiquis, eademque factu facillima, & intellectu augustissima, & observatione castissima ipse Dominus & Apostolica tradidit disciplina; ut inquit *S. August.* l. 3. de doctrina Christiana cap. 9. quibus Deus (ut ait *Ep.* 118. in princip.) societatem novi populi colligavit; & in quibus (ut ait *Trid.* sess. 14. in præmio de Extrema Unct.) auxilia maxima præparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint.

52. De quorum numero valde inconstanter & diversimodè loquuntur Sectarii recentiores.
De numero Sacramentorum Hæretici recentiores tam diversimodè & inconstanter scripserunt, ut omnes inter se, & iidem sæpè secum pugnent; ut ex illorum scriptis deducit *Bellarminus* l. 2. de Sacrament. in genere c. 23. Calvinista quidem communiter solum admittunt Baptismum & Cœnam: Calvinus ipse l. 4. Instit. c. 19. §. 28. & 31. illis addit Ordinationem: quam ideo non posuit in numero, quòd non esset Sacramentum Ordinarium, nec commune apud omnes fideles, ut habet §. 28. citatò. Alii admittunt Baptismum, Cœnam & Matrimonium, ut *Zwinglius*. Lutherani communius admittunt Baptismum, Eucharistiam & Pœnitentiam, secuti *Lutherum*; qui tamen aliquando docet, secundum usum Scripturæ loquendo tantum esse unum, aliquando verò, si rigidè loqui velimus, esse duo, Baptismum & Eucharistiam. Alii his tribus etiam annu-

merant Ordinem; ut *Melanchton*; qui alibi propendit ad superaddendum Matrimonium: quàmvis idem nunc duo, nunc tria, nunc quatuor admittat. Tandem *Lutherani* aliqui admittunt septem: quæ etsi neganda censuerit *Lutherus* in lib. de captiv. Babylonica in initio, tamen in medio libri cap. de Confirmat. dixit se non damnare septem Sacramenta, sed tantum negare ea ex Scripturis probari posse. De quibus vide *Bellarminum* sup.

Fides Catholica docet esse septem, & non 53. Sed fides Catholica non plura neque pauciora statuit, quam septem.
plura, neque pauciora novæ legis Sacramenta propriè dicta; quæ sunt, Baptismus, Confirmatio, Eucharistia, Pœnitentia, Extrema Unctio, Ordo & Matrimonium. Ita definit *Trid.* sess. 7. de Sacram. in gen. can. 1. Idem antea definierat *Florentinum* in Decreto de Armenis, consentientibus non solum Latinis, sed etiam Græcis & Armenis. Idem jam ab annis amplius quadringentis cum *Magistro* docuerunt unanimiter Theologi. Ratio principalis est voluntas Christi; cujus certissimum testimonium sumitur ex Ecclesiæ universali traditione: quam à Christo & Apostolis profluxisse inde patet, quòd nec inter Catholicos hac de re, umquam fuerit dissensio, nec Hæretici *Lutheranis* & *Calvinistis* antiquiores contradixerint; nullum etiam Concilium aut Pontifex istum numerum primò introduxisse legatur, nec ullus Historicus umquam retulerit primum istius doctrinæ auctorem, vel tempus quò cœpit doceri; uti de singulis hæresibus origo earum refertur ab Auctoribus res sui temporis conscribentibus. Provenit ergo ex traditione Christi & Apostolorum, juxta regulam *Augustini* l. 4. de Baptismo c. 24. Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolicâ traditum rectissimè creditur. Deinde agendo de singulis Sacramentis in particulari ostenditur, quòd sint verum Sacramentum; de aliquo autem alio, præter septem prædicta, ex nullo capite ostendi potest.

54. Eiusdem numeri congruentia ostenditur.
Congruentiam hujus numeri septenarii assignat *Florentinum* sup. Nam cùm Sacramenta ordinentur ad hominem perficiendum; isque perfici possit, vel in ordine ad communitatem, vel in ordine ad seipsum: Hinc quinque prima Sacramenta ad spiritualem hominis in se ipso perfectionem, duo ultima ad totius Ecclesiæ regimen multiplicationemque ordinata sunt. Nam baptismò spiritualiter regeneramur, Confirmatione augemur & in spiritu roboramur: renati & roborati nutrimur divinæ Eucharistiæ alimoniâ: infirmati sive vulnerati per peccatum medicinali Pœnitentiæ Sacramentò sanamur; sicut & per Extremam Unctionem sublati infirmati reliquiis ex peccato relictis spiritualiter sanamur, pro extrema luctu roboramur, ac etiam corporalem (si expediat) sanitatem recipimus. Ordine Ecclesiæ gubernatur ac propagatur spiritualiter, corporaliter Matrimonio. Vide *D. Bonav.* 4. d. 2. art. 1. q. 3. in corp. & *D. Thomam* q. 65. a. 1.

Nec

55. Nec obstat, quod Scriptura & Patres nullibi dicant esse septem Sacramenta: nam nullibi etiam hoc negant: adeoque id non concludit ab auctoritate negativa. Quemadmodum non sequitur, non esse quatuor Evangelia, quia Scriptura nullibi hoc dicit. Prout etiam minimè dicit Scriptura aut Patres esse tantum duo, aut tria aut quatuor Sacramenta: qualem tamen numerum statuunt Hæretici. Non fuit etiam Scripturæ aut Patrum propositum omnia Sacramenta enumerare; quamvis singula sparsim satis tradant, prout nos suis locis ostendemus. Interea videri potest *Belarm. sup. c. 24.*

Sufficere profectò deberet auctoritas & traditio Ecclesiæ, ut de ea præclare *Hieronymus Dialogo contra Luciferianos ante med. An nescis* (inquit) Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, & ita invocetur Spiritus sanctus? Exigis ubi scriptum sit? in actibus Apostolorum. Et etiam si sacra Scriptura auctoritas non subesset, totius Orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret.

56. Non obstat etiam, quod *Augustinus Ep. 118. in princ.* dicat, Christianos frui Sacramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis..... sicuti est Baptismus nomine Trinitatis consecratus; Communicatio corporis & sanguinis ipsius; & siquid aliud in Scripturis Canonicis commendatur. Nam ibi duo principalia, facilia & communia solum exprimit gratiâ exempli, non dubitans tamen, sed potius supponens esse plura. Pro quo remittit se ad commendationem Scripturæ, haud tamen excludens Traditionem Ecclesiæ, quam tanti fecit, ut *l. contra Epistolam fundamenti c. 5.* dicere non dubitaverit: Ego verò Evangelio non crederem, nisi me Catholica Ecclesia commoveret auctoritas.

Simili modò, quò *Epist. 118.*, loquitur etiam *l. 3. de Doctrina Christiana c. 9.* ubi post verba relata *n. 51.* subdit: Sicuti est Baptismi Sacramentum, & celebratio corporis & sanguinis Domini. Quare alibi apertè plura significat. Nam *Conc. 1. in Psal. 103. circa medium* ait: Respice ad munera ipsius Ecclesiæ: Munus Sacramentorum in Baptismo, in Eucharistia, in ceteris Sacramentis. Et *lib. 5. de Baptismo cap. 20.* ait: Quomodo exaudit Deus homicidam deprecantem, vel super aquam baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur? De Confirmatione *lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 104.* Sacramentum Chrismatis... in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus. De ordine *l. 2. contra Epist. Parmeniani c. 13.* inquit Utrumque (scilicet Baptismus & Ordinatio) Sacramentum est, & quâdam consecratione utrumque homini datur. De Extrema Unctione videndus est in libro de speculo, & *Serm. 215. de temp. & l. 2. de Visitat. infirmorum* (de quo tamen non constat, quod sit *Augustini*) *c. 4.* De Sacramento Matrimonii clarè tractat *lib. de bono conjugali c. 16. 18. 19.*

& 24. Unde patet *Augustinum* omnia septem Sacramenta agnoscere.

Quod ad ordinem Sacramentorum attinet, enumerantur ea ordine à nobis superius positò, tum à *Florentino & Tridentino*, tum à Catholicis Scriptoribus communiter. Idemque ferè est ordo susceptionis seu executionis: cum ingressis Ecclesiam per Baptismum adultis mox, si opportunum sit, detur Confirmatio, dein Eucharistia, etiam parvulis post Baptismum olim præberi solita; quam proinde per accidens in aliis præcedit Pœnitentia, cujus, ipsiusque Christianæ vitæ consummativa est Extrema Unctio. Ordo & Matrimonium inter se non habent ordinem. Quantum ad ordinem dignitatis, non omnia esse inter se paria definit *Trid. sess. 7. can. 3.* Dignissimum siquidem constat esse divinum & Venerabile Sacramentum, quod & sanctitate & mysteriorum numero ac magnitudine longè cæteris antecellit. In reliquis variæ possunt considerari rationes, quibus singula singulis præferantur, ut in Baptismo major efficacia, in Confirmatione dignior minister, in Ordine nobilior gradus seu status &c.

Denique quod attinet Auctorem sive institutorem novæ Legis, is indubiè est Christus Dominus, qui omnia instituit per se immediatè. Ita unanimiter Theologi, præsertim post *Tridentinum*. Nonnulli tamen (quod non mirum) qui olim ante *Tridentinum* scriplerunt aliter senserunt, vel sensisse visi sunt de quibusdam Sacramentis, signanter Confirmatione velut institutâ à *Concilio Meldensi*, & Extrema Unctione velut institutâ ab Apostolis; nisi fortasse de promulgatione loquantur. Difficilia quædam de his habet *S. Bonaventura 4. d. 7. art. 1. q. 1. in corp.* ubi videtur præferre illam sententiam, quæ docebat Confirmationem quoad formam fuisse postmodum institutam à Spiritu sancto, & *q. 2. Christus* (inquit) hoc Sacramentum non instituit. Similiter *d. 23. art. 1. q. 2. in corp.* videtur docere Extremam Unctionem esse à Spiritu sancto per Apostolos velut promulgantes institutam; sicut præcepta Legis veteris sunt à Deo data per Moysen, ut explicat *ibid.* ad 2. Nihilominus sensum *S. Bonaventura* non differre à doctrina hodie communi observat *Angelus Rocca in Prefat. ad Lectorem præfixâ Tomo 5. Ex Breviloquii p. 6. c. 4. Centiloquii p. 3. sect. 47.* Hoc tenendum est (inquit *Breviloq. locò cit.*) quod septem Sacramenta legis gratia Christus instituit tanquam novi testamenti mediator, & præcipuus lator legis, in qua vocavit ad promissa aterna, dedit præcepta dirigentia, & instituit Sacramenta significantia.

Et infra subdit: Instituit autem prædicta Sacramenta diversimodè. Quædam scilicet ex eis confirmando, approbando & consummando, ut matrimonium & Pœnitentiam (quæ nempe ante legem novam extiterant, & per Christum sunt confirmata & consummata in ratione Sacramenti novæ legis) quadam autem insinuando

Neque est
necessarium
hunc
septenarium
certis locis à
Scriptura
vel Patri-
bus expri-
mi;

Sufficit sin-
gula spar-
sim tradi.

S. Augusti-
nus interdum
exempli
gratiâ ponit
aliqua, non
excludens
cetera;

Qua alibi
apertè tra-
dit; prout
de singulis
ostenditur.

57.
An & quis
sit ordo in-
ter Sacra-
menta no-
væ legis.

58.
Christus
immediatè
instituit
omnia novæ
legis Sacra-
menta.

& initiando, ut Confirmationem & Unctionem extremam (quæ nimirum velut novæ legi propriissima insinuavit, dum pueris manum impoluit, & Apostolos misit ungere ægrotos, & quibus suâ institutione primum initium dedit) Quædam verò initiando, & consummando, & in semetipso suscipiendo, ut Sacramentum Baptismi, Eucharistia & Ordinis. Hac enim tria, & plene instituit, & etiam primus suscepit.

59. Quod effaciter infertur ex Tridentino.

Probatur doctrina communis ex Trid. sess. 7. can. 1. ubi dicitur: Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta..... anathema sit. Ubi licet Concilium non addat, immediate; id tamen exigit verborum proprietas: cum non dicatur propriè quis aliquid instituere, ad quod instituendum alteri solum tribuit potestatem. Sic enim etsi Deus sive Christus Ecclesiæ dederit potestatem ferendi leges, tamen leges ab Ecclesiâ latæ, non dicuntur divinæ aut latæ à Deo. Deinde Trid. sess. 14. can. 1. de Sacramento Extremæ Unctionis (de quo poterat maximè dubitari) definit, illud esse à Christo Domino nostro institutum, & à B. Iacobo Apostolo promulgatum. Ubi cum Apostolo solum tribuat promulgationem, clarè patet, ipsum non Apostolis, sed Christo adscribere immediatam institutionem. Denique quia aliàs rectè diceretur, Christum instituisse omnia sacramentalia, quia dedit Ecclesiæ potestatem ista instituendi.

Probatur II. Quia Trid. sess. 21. cap. 2. supponit Ecclesiâ nihil posse mutare circa substantiam Sacramentorum: existimavit ergo Ecclesiâ non posse instituere; cum ejus sit legem mutare, cujus est ferre.

Confirmatur I. ex Apostolo 1. ad Cor. 4. ubi dicuntur Apostoli non Auctores, sed dispensatores mysteriorum Dei. Confirmatur II. quia aliqua Sacramenta sunt immediate à Christo instituta; ergo omnia: cum de omnibus sit par ratio: omnia enim significand & efficiunt gratiam, quæ à solo Deo potest causari: omnia concurrunt tanquam columnæ & ædificium Ecclesiæ, cujus architectus & caput est Christus.

Quanta sit hujus doctrina certitudo.

Ob evidentiam horum testimoniorum, signanter Tridentini, censent Aliqui Conclusionem esse de fide: Alii (ut Sotus & Suarez) eam finè temeritate negari non posse. Nec mitiorem censuram alii recentiores Scriptores de opposita doctrina ferrent, qui nostram velut indubitatam unanimiter tradunt.

60. Auctor Sermonis de ablutione pedum non est Cyprianus.

Nec obstat illud Cypriani Serm. de ablutione pedum dicentis: Ipse summus Sacerdos sui est Sacramenti (intellige, Eucharistiæ) institutor & auctor: in cæteris homines Spiritum sanctum habuere Doctorem. Nam ex hoc, ut sonat, accepto contra ipsos Hæreticos sequeretur Christum nequidem baptismi esse auctorem. Deinde ex stylo & aliunde satis colligitur auctorem non esse Cyprianum, qui etiam præjudicare non

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

posset doctrinæ ab Ecclesiâ declaratæ. Præterea responderi posset, per suum Sacramentum, intelligi omnia septem, utpote verè Christi Sacramenta, à quo & alia præcepta immobiliter instituta esse auctor præmiserat, inter illa recensens Baptismum, Confirmationem & Ordinem. Quare ly in cæteris non refertur ad Sacramenta, sed ad ea, quæ Apostoli Spiritu sancto dictante scripserunt & tradiderunt, quibus similiter nihil addi, nihilque subtrahi potest, ut idem Auctor ait. Vide Vasquez disp. 135. n. 12. & 13.

Cujus equidem verba explicatur.

Non obstat etiam, quod Aug. Epist. 118. c. 1. postquam dixisset: Sacramentis numerò paucissimis..... societatem novi populi colligavit; sicuti est Baptismus, Communicatio corporis & sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur; subdat: Illa autem, quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum orbe observantur, dantur intelligi, vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis..... commendata atque statuta retineri. Nam hæc verba non refert Augustinus ad Sacramenta (ut explicat Poncius disp. 41. n. 43. consequenter sic torquens verba Augustini, quasi significet ea retineri in Ecclesiâ tanquam instituta & commendata à Deo, & data intelligi per Apostolos vel Concilia) quæ quidem generatim jam antea expresserat, sed ea refert ad instituta Ecclesiastica, sicuti (verba sunt Augustini immediate subjecta) quod Domini passio & resurrectio & ascensio in calum, & adventus de celo Spiritus sancti, anniversariâ solemnitate celebrantur. Et si quid aliud tale occurrerit, quod servatur ab universa quacumque se diffundit Ecclesia.

61.

Explicatur locus Augustini ex Epist. 118.

Sed controversia manet inter Scholasticos, an ex speciali Dei commissione potuisset institui aliquod Sacramentum à puro homine. Quæ lis cum videatur de nomine; breviter

62.

Dico, quod posset Deus committere creaturæ potestatem designandi certa signa, quibus Deus infallibiliter annecteret gratiam, sicut est annexa Sacramentis de facto institutis: cum nulla in hoc appareat repugnantia. Unde si institutio Sacramenti nil aliud importet (prout vult Suarez & plures alii) potest creaturæ committi facultas instituendi Sacramenta. Non potest tamen creaturæ à Deo committi potestas instituendi signa efficacia gratiæ tali modò, ut sicut vis significandi, sic etiam vis causandi gratiam (quod utrumque importat Sacramentum) in voluntate seu institutione creaturæ radicetur, aut illa principaliter nitatur: quàmvis enim significatio ex instituto non excedat facultatem hominis tanquam instituentis & causæ principalis; gratiæ tamen causatio vires illius superat. Unde Scotus 4. d. 1. q. 3. n. 5. & 6. Vasquez disp. 135. c. 2. & alii considerantes institutionem Sacramenti seu signi causativi gratiæ, quatenus æqualiter referretur in instituentem, tum sub ratione signi, tum sub ratione causæ

An pura creature divinitus potuisset committi institutio Sacramentorum.

L

gra-

gratiæ, rectè illam creaturæ esse delegabilem negarunt. Atque ita constat, esse quæstionem de nomine; in qua optimè dici videtur, potestatem instituendi Sacramentum sic posse delegari creaturæ, ut tamen institutio simul & principaliter foret à Deo, tum quatenus delegante auctoritatem designandi signa quæ vellent, tum quatenus ipse dat efficaciam conferendi gratiam, scilicet per volitionem suam institutione creaturæ priorem, quâ voluit gratiam annecti signis à creatura designandis, positò, quòd designentur. Ita *Poncius d. 41. q. 6. n. 40.*

63. *An potestas excellentiæ quoad Sacramentum institutum data humanitati Christi potuisset communicari puræ creaturæ.*
Si verò quæretur, an potestas excellentiæ, quæ competiit humanitati Christi circa institutionem Sacramentorum, potuisset divinitus communicari puræ creaturæ? Resp. Doctores passim id quidem negare, quæstionem tamen indigere declaratione. Nam humanitas Christi concurret in primis designando signa sensibilia, eaquæ Ecclesiæ præscribendo. Et hoc constat potuisse communicari puræ creaturæ. Secundò concurret merendo de condigno gratiam remissionis peccatorum vel augmentum justitiæ istis signis annecti, adeoque ipsam gratiam moraliter causando. Et de hoc

quoque censendum est non implicare quantum ad meritum augmenti gratiæ. Sed est controversia, quæ non est hujus loci, an divinitus possibile sit meritum puræ creaturæ, quàmvis sanctæ, quod sit condignum remissionis alienorum peccatorum mortalium, asserentibus id *Scotistis*, cæteris ferè id negantibus. Verùm independenter ab hujusmodi merito potuisset in humanitate Verbo unita; adeoque etiam in pura creatura, esse potestas excellentiæ quantum ad præsens, quàmvis non tam perfectè defectu tituli meriti seu moralis causalitatis gratiæ. Denique concurret humanitas Christi sic, ut in ordine ad habendam causam completè institutivam non foret opus ire extra personam; utpote in qua junctim erat humanitas & divinitas. Et hoc constat non esse communicabile puræ creaturæ manenti tali: uti nec communicabilem esse potestatem excellentiæ, quatenus connotat suam radicem seu fundamentum, scilicet Unionem hypostaticam. Et sic satis declaratum manet, an vel qualiter pura creatura divinitus potuisset circa institutionem Sacramentorum facere id, quod humanitas Christi fecit.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Materia & Forma Sacramentorum novæ Legis.

1. *In Sacramentis aggregatum signorum sensibilibus quodam sensu est materia, significatio forma.*
In ipsis insuper rebus sensibilibus est distinguere materiam & formam.
CUM omne Sacramentum novæ Legis sit signum sensibile, dubitari non potest, quin in eo reperiatur illud, quod signum est, & insuper ipsa significatio, quæ se habet ad rem, quæ signum dicitur, tanquam forma ad materiam: sicut figura v. g. sedis habet se per modum formæ respectu ligni, ex quo tanquam materia illud artefactum componitur. Sed sicut in hac ipsa materia v. g. ligno est præterea materia & forma ligni: sic quæritur, an in ipsis rebus sensibilibus, quæ signa Sacramentalia sunt, reperiatur præterea, quod se habet instar materiæ, & aliud quod per modum formæ.

QUÆSTIO I.

An Sacramenta novæ Legis constent rebus ut materiâ, & verbis ut formâ?

2. *Sic ut Sacramenta constent rebus tanquam materiâ, & verbis tanquam formâ.*
RESP. affirmativè. est certa & communis Theologorum Doctrina. Eamquæ expressit *Concilium Florentinum in Decreto de Armenis* dicens: *Hac omnia Sacramenta perficiuntur rebus tanquam materiâ, verbis tanquam formâ.* Ideoque *Innocentius III. c. Non ut apponeres 5. de Baptismo* definit, non esse Baptismum, qui collatus fuit per salivam defectu aquæ. Et *Alexander III. c. Si quis eod. tit. de* determinat non esse baptismum collatum per ab-

lutionem aquæ sinè prolatione verborum: *Ego te baptizo.* Idem de quibusdam Sacramentis v. g. Baptismo & Eucharistia, colligitur ex Scriptura; & de omnibus docet Ecclesiæ traditio, quæ ab Apostolis profluxit. De quibus *Dionysius Areopagita c. 1. Ecclesiastica Hierarchy* ait: *Primi Duces sacerdotalis muneris visibilibus signis caelestia Sacramenta texuerunt, & partim scriptis, partim non scriptis institutionibus nobis tradiderunt.* Ratio à priori est voluntas Christi nobis per Ecclesiam intimata: suppositò enim, quòd Christus determinata signa instituerit, patet ea necessariò esse observanda: cum significatio practica gratiæ competere nequeat signis, nisi ex divina institutione. Congruentia est, quòd Sacramenta novæ legis proportionatè ad ipsam legem debeant esse signa perfectissima; adeoque sensibilia sensibus perfectioribus, qui sunt visus & auditus; res autem videntur, verba audiuntur: & quia res præsupponuntur verbis, & ab his quasi determinantur, ideo res dicuntur materia, verba forma.

In veteri tamen Lege pleraque aut etiam fortè omnia Sacramenta constabant solis rebus: non enim reperitur aliqua verborum formula pro Circumcisione cæterisque illius legis Sacramentis præscripta. Idquæ congruebat obsecritati istius statûs & Sacramentorum umbraticorum; cum verba clariùs & expressiùs significent, quàm res.

Notandum autem non velle *Concilium Flo-*

Et si non
quævis ver-
ba in omni-
bus Sacra-
mentis sint
forma.

rentinum, quod in quolibet Sacramento quævis verba concurrentia sint forma: cum idem Concilium, ac etiam *Tridentinum sess. 14. c. 3. & can. 4.* Confessionem verbalem recenseant tanquam materiam Sacramenti Pœnitentiæ; ac similiter satisfactio sæpè consistat in verbis, v. g. precibus vocalibus. Manet equidem doctrina Concilii generaliter vera: quidquid aliquam exceptionem fecerit *Durandus 4. dist. 1. q. 3. n. 8.* quia etiam Sacramentum Pœnitentiæ constat verbis absolutionis tanquam formâ, & rebus tanquam materiâ, scilicet peccatis, quæ sunt materia circa quam, & contritione, quæ est materia proxima. Confessio etiam, etsi consistat in verbis, sive propriè dictis, sive æquivalentibus in necessitate; habet se tamen instar rei, quatenus ulterius determinatur per verba absolutionis tanquam formam. Similiter in Matrimonio reperiuntur res tanquam materia, scilicet corpora contrahentium, quæ sunt materia circa quam & objectum contractus ac Sacramenti matrimonii: nec opus est aliam ibi materiam quærere, ex qua Sacramentum componatur (qua in re plurimum laborant Varii, signanter *Lugo d. 2. sect. 1.*) cum illud imitetur naturam contractuum, quorum materia censetur esse ipsum objectum, quod in contractu proponitur. Ex quibus solutæ manent rationes dubitandi *Durandi.*

Generaliter
tamen vera
manet doc-
trina Flo-
rentini quo-
ad materiâ
& formam.

Notandum II. non velle *Concilium Florentinum*, quod omnia Sacramenta debeant constare verbis propriè dictis sive vocibus tanquam formâ: quandoquidem matrimonium possit etiam celebrari per nutus & signa, v. g. à surdis & mutis, ut determinat *Innocentius III. c. Tua fraternitati 23. de Sponsalibus.* Et aperte insinuat ipsum *Florentinum in Decreto* dicens: *Causa efficiens matrimonii regulariter est mutuus consensus per verba de presenti expressus.* Ubi addendo, *regulariter*, significat extraordinariè posse perfici sine verbis. Ex quo etiam colligitur in aliis Sacramentis semper oportere adhibere verba propriè dicta; cum in solo matrimonio fiat exceptio, quæ firmat regulam in contrarium. Idem etiam habet communis sensus Doctorum & praxis Ecclesiæ.

4.
Exceptio,
quod solum
matrimo-
nium possit
perfici sine
verbis stric-
tè dictis.

Notandum III. non velle *Florentinum*, quod omnia Sacramenta intrinsecè & essentialiter componantur ex rebus & verbis, sive ex materia & forma. Ut proinde nullius momenti sit argumentum, quod inde Nonnulli desumere tentarunt, ad probandum, quod in hoc vel illo Sacramento materia vel forma sit essentialis & intrinseca. Patet manifestè ex ipso Concilio, quod postea specificans & declarans res, quibus singula Sacramenta perficiuntur, pro materia Eucharistiæ assignat panem & vinum; quæ utique essentiam illius non ingrediuntur; immo vi consecrationis destruuntur. Similiter pro forma ejusdem assignat verba; quibus hoc conficitur Sacramentum; quæ similiter juxta plurimos Doctores non sunt de intrinseca ratione Eucharistiæ, sed eidem potiùs extrinseca, uti solet esse causa efficiens. De quo tamen

5.
Nō est equi-
dem mens
Florentini,
quod omnia
essentiali-
ter consti-
tuantur ex
rebus &
verbis.

suò locò. De Sacramento etiam Pœnitentiæ docet *scotus* essentiam illius consistere in sola absolutione; quæ tamen cadere debeat super pœnitentem contritum & confessum. De quo postea. Similiter satisfactio, quæ assignatur tanquam materia partialis Sacramenti Pœnitentiæ, indubiè non est ei essentialis. Sacramentum quoque Matrimonii, uti ipse contractus, non includit intrinsecè corpora contrahentium, sed essentia illius consistit in solo signo expressivo mutui ac legitimi consensus. De quo similiter suò locò agetur.

Accedit, quod *Florentinum* specificans materias Sacramentorum ferè tantum assignet materiam remotam, v. g. aquam pro baptismo: & tamen aqua non est intrinseca Sacramento Baptismi (quod est actio quædam transiens) sed est potiùs materia circa quam versatur ipsa materia proxima & Sacramento intrinseca, scilicet ablutio, per quam applicatur aqua corpori baptizandi.

Denique accedit, quod eodem planè modo *Florentinum* suprâ dicat, *Omnia Sacramenta perfici personâ ministri conferentis Sacramentum, cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia*: & tamen minister ejusve intentio non ingreditur intrinsecè essentiam Sacramenti, juxta Doctores passim: quàmvis aliter opinetur *Lugo d. 2. sect. 7.* Quem operosè refutat *Dicastillo d. 1. dub. 19.* & rursus in simili *d. 4. De Sacramento Pœnitentiæ dub. 5. parte 2.* Sanè nimis procul *Lugo* abscelsisse videtur, dum consequenter etiam ipsa peccata censuit esse de intrinseca essentia seu parte essentiali Sacramenti pœnitentiæ; quasi nimirum quidquid necessariò omnino ab aliquo requiritur vel præsupponitur sit pars essentialis ejusdem. Cujus equidem falsitas patet: tum quia Deus v. g. involvitur in objecto contritionis, & tamen non est pars essentialis Sacramenti pœnitentiæ: uti neque est pars essentialis aliorum Sacramentorum, vel cujuslibet creaturæ, à quibus omnibus necessariò præsupponitur. Tum quia agens non est pars essentialis respectu actionis, terminus respectu relationis, objectum respectu actûs vitalis; quorum tamen singula sunt respectivè necessariò, aut essentialiter prærequisita. Aliàs quoque prædicta forent aggregata per accidens ex Deo & creaturâ, substantiâ & accidente &c. Accedit, quod ex eodem fundamento etiam persona suscipientis, nec non intentio ejusdem (si sit adultus; cujus proinde baptismus v. g. haberet plures partes diversæ rationis, quàm baptismus parvuli, in quo non requiritur intentio) item in quibusdam Sacramentis Sacerdotium, in Pœnitentia jurisdictio, in Extrema Unctione infirmitas, in sex posterioribus Sacramentis Baptismus includeretur tanquam pars essentialiter componens; quæ absorta & hæctenus inaudita videntur; cum tamen Sacramenta cum suis partibus adeò membratim à Conciliis & Doctoribus Catholicis fuerint recensita & enucleata.

6.
Personam
& intentio-
nem mini-
stri esse
partem es-
sentiali-
tem Sacramenti
censent qui-
dam Recen-
tiores,

Quorum
dicta exa-
minatur ac
refutantur.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

7. Magis tolerabile foret, si intentio ministri diceretur esse pars essentialis ipsius actionis Sacramentalis, v.g. ablutionis baptismalis, consecrationis, &c. pars, inquam, indistincta, & sub ipsa actione computata: cum intelligatur per ablutionem v.g. ablutio libera, & quidem certæ speciei moralis. Quare sicut intentio non tantum proferendi verba seu signa consensûs, sed etiam contrahendi sequæ obligandi censetur esse de intrinseca essentia contractûs, & intentio orandi de essentia orationis: sic actio Sacramentalis, quæ est libera & certæ speciei moralis, videri posset in se includere intentionem illius quæ talis. Nec contra hoc urgent ea, quæ suprà contra Lugo allegata sunt. Solum occurrit disparitas inter Sacramenta ex una parte, & orationem, votum, contractum &c. ex altera parte, quod hæc essentialiter & primariò consistant in actu interno, in quo etiam consummari possunt; nisi quod contractus, quatenus est inter homines, exigat signum externum consensûs expressivum: ut proinde actus externi sint signa interiorum, & ab his participant nomen orationis &c. At Sacramenta sunt ex prima & propria sua ratione externa symbola, quæ non sunt signa interni actûs, cui primariò conveniat ratio Sacramenti; sed solum exigunt actum internum, tanquam conditionem finem qua non, quò determinentur ad significandum, quod Christus instituit. Is etenim instituit seu decrevit, ut certa symbola sensibilia efficaciter significarent gratiam, dummodo in subjecto capaci seu disposito ponerentur liberè tanquam substantia institutioni Christi; ubi apparet ratio Sacramenti esse velut effectus internæ intentionis. Quod non facile improbari potest. Tamen fortè quis responderet, non obstante hac disparitate potuisse internam intentionem esse minùs principaliter de essentia actionum Sacramentalium, etsi primariò externarum; uti est de essentia aliarum actionum primariò interiorum, v.g. orationis vocalis, contractûs civilis &c. quarum essentiam complet, tum interior, tum exterior operatio.

8. Finaliter satis conveniunt Doctores in eo, quod Baptismi, Confirmationis, extremæ Unctionis & Ordinis essentiam ingrediantur, tum materia proxima, scilicet ablutio, christi-matio &c. tum forma, seu verba correspondentia: quia non est potior ratio de una quàm de altera: cum utraque sit à Christo instituta, habeatque proportionem ad significandum effectum Sacramenti, ut singulas applicanti constabit.

QUÆSTIO II.

An verba Sacramentorum debeant esse concionatoria, an verò ritualia?

9. **H**ÆRETICI variè & inconstanter ad Sacramenta requisierunt concionem,

quæ divinæ promissiones proponantur, & fides circa eas excitetur. Et quidem aliqui eam requirunt tanquam partem essentialem Sacramenti, ut Calvinus l. 4. Institut. c. 4. §. 4. & in c. 5. ad Eph. ait: *In Papatu nullam esse legitimam signorum observationem, quia nulla sit mysterii explicatio ad populum, quæ sola facit, ut mortuum elementum incipiat esse Sacramentum.* Alii aliter loquuntur. Sed repugnat praxi & sensui totius Ecclesiæ: cui velle refragari est insolentissima insania, ut ait August. Epist. 118. ad Januarium. Deinde si requiratur concio, utique quæ excitetur fides vera, adeoque à ministris veræ Ecclesiæ, & consequenter non posset quis validè suscipere Sacramentum nisi ab eisdem: quod tamen est contra ipsos Hæreticos, qui censent non esse rebaptizandos baptizatos à Papistis, ut docet Calvinus l. 4. Institut. cap. 15. §. 16. Etsi inconsequenter ad præallegata ex eodem. Tertiò sequeretur nec Calvinum nec alios primos Hæreticos validè fuisse baptizatos; quippe qui sunt baptizati ritu Catholicò finem concione. Denique parvulis saltem finem fructu conferetur Sacramentum Baptismi; cum in illis per concionem nequeat excitari fides. Idem est de furdo, amente &c. Neque plebeis posset aliâ linguâ conferri, quàm vulgari: neque etiam in necessitate conferri v.g. Baptismus ab inidoneo ad instruendum seu concionandum.

Veritas itaque Catholica habet, quod verba, quibus conficitur Sacramentum, sint ritualia, seu consecratoria, quia videlicet sunt certa & determinata verba, quibus materia Sacramenti consecratur, & quæ sunt operatoria, independenter ab instructione audientium. Cum enim ex dictis constet, non debere esse verba concionatoria, sequitur esse consecratoria; cum hoc non ob aliam rationem negaverint Hæretici, quàm quia existimabant prius, quod jam refutavimus. Patet etiam ex perpetuo usu Ecclesiæ: quæ proinde jam olim in Concilio Nicæno Can. 19. baptismum Cathariorum & Paulianistarum reprobavit, eò quod non uterentur sacris verbis seu formâ à Christo præscriptâ; quæ utique non sapit concionem, sed consecrationem seu benedictionem. Patet quoque ex auctoritatibus Patrum, quæ videri possunt apud Bellarm. lib. 1. de Sacram. c. 19. Nobis sufficiat Cyprianus (sive alius antiquus Auctor) in docto Tractatu de Operibus Christi Cardinalib. Tit. De Baptismo Christi, dicens: *Verborum solemnitas & sacri invocatio nominis, & signa institutionibus Apostolicis Sacerdotum ministeriis attributa, visibile celebrant Sacramentum.* Et Aug. lib. 20. contra Faustum cap. 13. ubi ait: *Noster panis & calix certâ consecratione mysticus fit nobis.*

Idem denique intelligitur ex Scriptura, quam semper ita intellexit Ecclesia, optima Scripturarum interpres: quia verba præscripta à Christo pro Sacramento Baptismi Matth. 28. non habent formam concionis, sed invocationis sive benedictionis: non enim dixit Christus:

exigunt
verba concionatoria.

Refutantur.

IO.
Catholicæ
exigunt
verba ritualia seu consecratoria.

Eaq; sola
semper Ecclesia requirit.

II.
Et consonat
Scriptura.

Christus : docete omnes gentes nomen Patris & Filii & Spiritus ; qualiter dicere debuisset , si verba illa respexissent actum docendi ; sed dixit : *Baptizantes eos in nomine Patris &c.* quod respicit actum baptizandi , & sonat invocationem Trinitatis super asperisionem aquæ. Quemadmodum ly *in nomine*, passim in Scriptura sonat invocationem , non instructionem ; ut *Marci ultimò : In nomine meo demonia ejicient. Act. 3. In nomine Jesu Christi surge, & ambula.* Et alibi. Quàmvis igitur docendi sint adulti , necdum satis instructi , mysteria fidei , juxta monitionem Christi : *docete omnes gentes* ; non tamen per formam Baptismi : hæc enim non se extendit ad omnia mysteria , in quibus necessariò instruuntur adulti baptizandi , sed hi docendi sunt per prævias catechisationes , ut in mysteriis fidei sufficienter instructi Baptismum debitè & legitimè suscipiant : quamvis nec hoc tunc requiratur ad Baptismi valorem. Insuper 1. ad Cor. 10. verba quæ adhibentur in consecratione Eucharistiæ dicuntur verba benedictionis : *Calix benedictionis cui benedicimus , nonne communicatio sanguinis Christi est ?* quæ certè non instructionem , sed ritum & consecrationem indicant. Prout etiam faciunt verba consecrationis : *hoc est corpus meum , hic est sanguis meus* ; quæ tam explicitè & in substantia uniformiter à tribus Evangelistis sunt expressa , & perpetuò in Ecclesiâ Catholicâ adhibita.

12. Calvinus in patrociniū suū erroris , omis-
Calvinus sis locis clari s. Augustini pro veritate Catho-
fundat se in lica , more Hæreticorum adducit obscurio-
Augustino ; rem ejusdem ex Tract. 80. in Joan. ubi de Bap-
tismo ait : *Unde ista virtus aqua , ut corpus tangat , & cor abluat , nisi faciente verbo ? non quia dicitur , sed quia creditur.* Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens , aliud virtus manens. Hoc est verbum fidei , quod prædicamus , ait Apostolus. Ergo secundum Augustinum verbum Baptismi abluit cor , quia creditur ; adeoque inquantum instruit & inducit susipientem ad credendum.

Quitamen Resp. Augustinum variis locis tribuere ver-
apertè vim bo rituali vim mundandi , signanter l. 6. con-
sanctificandi tra Donatistas c. 25. Certa , inquit , ista Evan-
tribuit ver- gelica verba , sine quibus non potest Baptismus con-
bo ritualis. secrari tantum valent , ut per illa sic evacuentur quacumque in prece vitiosa contra regulam fidei dicuntur &c. Immo Tract. 80. citatò dicit de Baptismo : *Accedit verbum ad elementum , & fit Sacramentum.* Concio autem non accedit , sed præcedit Baptismum. Deinde non accedit ad elementum , ad quod nullò modò dirigitur , sed potiùs ad circumstantes ; ad elementum autem accedit verbum consecratorium , quod afficit ablutionem. Dicit insuper ibidem Augustinus , *Hoc verbò consecrari Baptismum , ut mundare possit* ; Baptismus autem non consecratur concione , quæ ad populum dirigitur , sed invocatione sanctissimæ Trinitatis , quæ fit per verbum rituale. Denique dicit infantes mundari per verbum fidei , qui tamen corde

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

credere ad justitiam non possunt , adeoque pro quibus concio esset inutilis.

Dico itaque Augustinum Tract. cit. occasio-
ne verborum Christi , *Iam vos mundi estis prop- 13. Explicatur*
ter sermonem (Augustinus legit verbum) quem locus ejus
locutus sum vobis ; inquirere , cur ita potiùs celeb. ex
dixerit Christus , quàm , *propter Baptismum* Tract. 80.
quò loti estis ; & appositè magis quàm littera- in Ioannè.
liter respondet id factum ideo , quòd sermo seu verbum Christi sit radicale quasi & generale mundatorium , loquens universaliter de verbo sive concionatorio , sive consecratorio , adeò ut etiam Baptismo vim tribuat verbum Christi , scilicet institutum ab ipso pro forma Baptismi , quod proinde creditur. Quare per illud , *sed quia creditur* , intelligit ipsum fidei objectum , q. d. quòd animam abluat verbum Baptismi , non oritur à sono verborum , qui naturalis & transiens est , sed à mysterio illo sacramentali , quod ab omnibus creditur iis verbis inesse. Nam sicuti Deus trinus & unus dicitur fides nostra , sic etiam Augustinus formam Baptismi , quæ præcipuum istud mysterium continet , verbum fidei vocavit. Simili modò dicimus , nomen Jesu esse dæmonibus terribile , non præcisè ut est sonus aure perceptibilis , sed quatenus continet seu repræsentat Filium Dei , qui vires dæmonum confregit. Quòd si etiam per illud , *sed quia creditur* , intelligeremus ipsum fidei actum ; non deberet intelligi actus eliciendus semper ab ipso Baptizando , qui sæpè est parvulus ; nec ab ipso ministro , qui potest esse hæreticus seu infidelis ; sed ipsius , sive Baptizandi , si sit adultus (in quo ad fructuosum Baptismum prærequiritur actus fidei) sive Ecclesiæ , in cujus sola fide parvulos baptizari supponit Trid. sess. 7. de Baptismo can. 13. & satis insinuat Aug. sup. tractatum sic concludens : *Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei , ut per ipsam credentem & offerentem , mundet infantem &c.* Et Ep. 23. ait : *Offeruntur Parvuli ad percipiendam gratiam , non tam ab eis , quorum gestantur manibus , quàm ab universa societate fidelium.*

Porro verba hæc consecratoria (idem est
de rebus seu materiâ) ita sunt à Christo de- 14.
terminata , ut non sit in potestate Ecclesiæ illa Verba à
immutare quoad substantiam , juxta Docto- Christo sunt
res unanimiter , & apertè insinuat Trid. sess. determinata ; sic ut
21. c. 2. ubi , *declarat hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse , ut in Sacramentorum dispen- Ecclesia nil*
satione , salvâ illorum substantiâ , ea statueret vel in iis va-
mutaret , quæ susipientium utilitati , seu ipsorum leat immu-
Sacramentorum venerationi magis expedire judi- tare.
caret. Ubi dum addit , *salvâ eorum substantiâ* , satis indicat hanc non fuisse relictam Ecclesiæ arbitrio , sed fuisse determinatam à Christo. Unde Florentinum pro singulis Sacramentis materiam & formam determinatam assignat. Idemque confirmat perpetuus usus & sensus Ecclesiæ. Ideoque omnes Patres Concilii Nicæni baptismum Cataphrygarum & Paulianistarum esse nullum definierunt can. 19. quia isti mutaverant formam à Christo præ-

scriptam; Congruentia est, quod hoc serviret ad majorem unitatem & decorem Ecclesiæ; quæ sicut est una per universum orbem diffusa, sic decens fuit certis ubique ac iisdem signis illam uti, suamque in Deum fidem profiteri.

15. *Neque ali-
quid immu-
tavit circa
substanti-
am Sacramenti
Matrimonii
irritando
matrimo-
nia clande-
stina;* Nec obstat, quod Ecclesia irritaverit matrimonia clandestina, quæ alioquin erant verum Sacramentum inter fideles: nihil enim mutavit circa substantiam Sacramenti, sed tantum irritavit naturalem contractum, sive consensum clandestinè expressum; qui factâ irritatione uti non manet validus & legitimus ad transferendum jus in mutua corpora, sic non manet sufficiens ad rationem Sacramenti: cum ad hanc elevaverit Christus solum consensum validum & legitimum. Aliud esset, si Ecclesia noluisse contractum aliquem legitimum in baptizatis esse Sacramentum. Quemadmodum etiam qui destruit substantiam panis & vini, non mutat formaliter materiam Eucharistiæ, sed tantum facit, ut non maneant verus panis & verum vinum, prout Christus requisivit.

16. *Ut neque
inter Ordinationem
Græcorum
& Latino-
rum est sub-
stantialis
differentia.* Similiter in Sacramento Ordinis inter ritum nostrum & Græcorum nulla cernitur substantialis diversitas, sed tantum materialis: utrobique enim adhibentur verba & signa externa quibus sufficienter significatur collatio proportionatæ potestatis: quod Christus tantum determinasse videtur, ut colligi solet ex allegata differentia utriusque Ecclesiæ: adeoque videtur permisisse dispositioni Ecclesiæ physicam velut ac magis specificam signorum determinationem. Similiter in Sacramento poenitentiae materia sufficiens est peccatum mortale vel veniale, contritio vel attritio. Materia quoque Eucharistiæ non est ita determinata ad certam speciem, quin indifferens sit, cujus v. g. coloris vel speciei vinum consecratur; materia autem & forma Baptismi est magis determinata. De quibus plura agendo de singulis in particulari.

Q U Æ S T I O III.

*Quæ Mutatio in materia vel forma
reddat Sacramentum invalidum,
aut administrationem illicitam.*

17. *Omnis mu-
tatio sub-
stantialis
irritat Sa-
cramentum.* **D**ICO I. Omnis mutatio substantialis reddit Sacramentum irritum; non autem accidentalis. Ita omnes Theologi. Et patet ex sensu & praxi Ecclesiæ. Ratio est, quod in cæteris rebus mutatio substantialis, & non accidentalis destruat ipsam rem. Confirmatur: quia omnis valor & vis Sacramenti dependet à Christi institutione; hanc autem destruit sola mutatio substantialis; ut amplius declarabitur.

*Quando
censeatur
illa contin-* Itaque censetur mutatio substantialis materiæ, quando tanta contingit diversitas, ut juxta communem usum & hominum æstimatio-

nem sit alterius nominis & rationis ab illa, *gere in ma-
teriam Sa-
cramenti.* quam Christus præscripsit; aliàs tantum est accidentalis, v. g. in Baptismo est mutatio substantialis materiæ, si locò aquæ naturalis accipiat rosacea, vel alia distillata, aut succus è pomis expressus; aut glacies, utpote inepta ad usum abluendi, ad quem in Baptismo est principaliter instituta, etsi specie physicâ glacies ab aqua non distinguatur. Secus est, si locò aquæ frigidæ assumatur calida: si in missa locò panis azymi adhibeatur fermentatus &c.

18. *Quando
generaliter
in forma.* Mutatio formæ est substantialis, quotiescumque corrumpitur verus & legitimus sensus illius, aliàs est accidentalis: cum enim sensus sit velut anima verborum, manente eodem sensu censetur manere eadem verborum forma. Si dubia sit verborum æquivalentia, dubius similiter erit valor Sacramenti. Ille autem est sensus legitimus, quem Christus in institutione cujusque Sacramenti requisivit seu intendit: quem proinde si forma servet, indubiè est vera & legitima, & à Christo instituta. Sensus porro iste à nobis est colligendus ex doctrina & traditione Ecclesiæ. Pro praxi autem notandæ sunt quædam speciales regulæ.

Contingit itaque mutatio substantialis formæ primò, quando omittitur vel additur verbum, quod sensum formæ immutat aut falsificat. *Regule ad
hanc muta-
tionem dig-
noscentiam.* Intellige, si verbum falsificans afficiat illud, quod est de substantia: nam si quis v. g. falsò diceret, *ego Episcopus te baptizo, vel baptizo te hac aquâ clarâ*, cum sit turbida, validè baptizaret. Item validè absolveret, qui formæ absolutionis adderet, *in nomine Patris majoris & Filii minoris &c.* quia sicut vox accidentalis potest omitti, ita & falsificari absque præjudicio formæ substantialis.

19. *Quid cen-
sendum, si
forma Bap-
tismi adda-
tur ly & B.
Virginis.* Hinc non valet Baptismus, si omittatur verbum *baptizo*; neque consecratio hostiæ, si omittatur vox *corpus* aut *meum*. Similiter si forma Baptismi proferatur, *in nomine Patris increati & Filii creati &c.* eò quod invocatio veræ & divinæ Trinitatis sit de substantia formæ Baptismi. Idem est, si dicatur: *Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti & beata Virginis*, sumendo *ly in nomine* utrobique in eodem sensu, ut scilicet designet Baptismum æquè dari in auctoritate B. Virginis; eò quod sensus substantialis formæ exigat ablutionem fieri in auctoritate solius Trinitatis, non quaternitatis. Secus si *ly in nomine B. Virginis* adderetur designando solam invocationem intercessionis; prout designare potest, & de facto designat, dum in Commendatione animæ Ecclesia orans eam de hoc mundo proficisci in nomine Trinitatis, addit in eadem orationis serie, *in nomine Angelorum & Archangelorum &c.* Similiter invalida foret hæc consecratio, *Hoc est corpus meum ærarium*; utpote falsificata in significatione substantiali per *ly ærarium*, quod distrahit *ly corpus* à significatione veri corporis Christi. Nisi forte (quod tamen foret contra ordinatum

meum æ-
rium. rium agendi modum) legitimis verbis consecrationis debitâ intentione prolatis , per novam intentionem subito quis adderet similem particulam falsificantem : quæ juxta Pontium d. 44. n. 44. tunc non obstaret valori formæ , utpote perfectæ , & ex priori intentione sensum ac significationem habentis , adeoque effectum ipsò instanti ultimò operantis ; quem subsequens intentio impedire nequit. Idem consequenter dicendum foret in simili casu de Baptismo , cujus formæ adderetur *ly & B. Virginis.*

20. Quod autem dictum est de falsificatione & invaliditate formæ consecrationis præallegatæ , etiam locum habet , etsi dicatur v. g. *Hic est sanguis meus , qui pro vobis non effundetur :* quamquam diversum quid censeat de hoc Lugo , ob implexam ibi mediante relativò novam propositionem , cujus falsitas non inficiat formam substantialem. Reverâ tamen perinde hoc est , ac si diceretur : *Hic est sanguis meus pro vobis non effundendus :* adeoque non minus in illa , quàm in hoc exprimendi modo significatur alius sanguis , quàm qui ex Christi institutione est significandus. Nisi fortasse Sacerdos volens significare verum sanguinem veri Salvatoris , solum erret circa punctum effusionis illius pro nobis ; sic enim videretur intactus relinqui sensus substantialis formæ : sicut si quid aliud erroneum apponeretur ad sensum formæ non pertinens ex simili errore , v. g. *Hoc est corpus meum , quod alterâ post sepulturam die resurrexit &c.* Quare rectè Scotus 4. d. 3. q. 2. n. 11. Si (inquit) anteponitur vel postponitur aliquid non repugnans , fit : si aliter , non fit Sacramentum. Ejusmodi autem appositio non repugnat vero & reali Corpori Christi , quod per formam consecrationis oportet designari.

Æquivoca
determina-
tur ad cer-
tum sensum
etiam ab
intentione
loquentis. Hinc dum verba sunt æquivoca seu indifferentia ad varios sensus , possunt , tum ex circumstantiis , tum etiam ex mera intentione proferentis determinari ad certum sensum : qui si illegitimus sit Sacramentum non valebit defectu formæ , utpote non aliud hîc & nunc significantis , quàm quod loquens intendit. Prout pronomen *hoc* indifferens ad significandum seu demonstrandum diversas hostias præsentis , per internam Sacerdotis intentionem determinatur ad hanc potiùs quàm illam demonstrandam , uti hæc consequenter potiùs quàm illa consecratur.

21. Secundò contingit mutatio substantialis formæ per transpositionem verborum tantam , ut non maneat idem sensus. Quod ex usu & communi judicio est discernendum. v. g. si dicatur , *Hoc corpus est meum ;* sic videlicet ut *ly corpus* se teneat ex parte subjecti , prout ista propositio nata est accipi.

Tertiò quando inter verba intercedit tanta interruptio , ut moraliter non censeantur coalescere in unam orationem ; ut si unò aut alterò verbò formæ prolato post unum miserrere subjungantur reliqua : vel si inter syllabas

eiusdem verbi , aut verba ejusdem formæ tam multa misceantur extranea , ut moraliter loquendo ex tot disjunctis non coalescat unum verbum aut oratio. Quæ res , utpote moralis , pendet ex judicio & arbitrio prudentis.

Quartò quando verba sic corrumpuntur , ut nequidem in materia & circumstantiis , in quibus proferuntur , reddant debitum sensum apud audientes. Quod potissimùm fit , quando corruptio contingit in principio dictionis ; non ita si in fine ; ut si locò *Patris* baptizans dicat *Matris.*

Ad mutationem etiam substantialem pertinet , si inter materiam & formam alioquin legitimam non servetur debita connexio : cum enim verba & res habeant se in Sacramento ut materia & forma alicujus compositi , debent ita simul adhiberi , ut coalescant in unum totum. Et quidem Sacramentum Eucharistiæ requirit physicam coexistentiam & præsentiam materiæ consecrabilis pro tempore consecrationis , propter pronomen demonstrativum , quod designat materiam , quæ est permanens , locò & tempore præsentem ministro.

In reliquis Sacramentis non requiritur physica præsentia vel coexistentia materiæ & formæ , quasi eòdem instanti debeant adhiberi , aut etiam unum non possit finiri antequam aliud incipiat adhiberi (quod posterius negat Cajetanus & quidam alii contra Doctores communiter) sed requiritur & sufficit moralis coexistentia , in aliquibus major , in aliquibus minor , juxta significationem formæ , & qualitatem actionis , aut materiæ , quam forma afficit , ac prudentum æstimationem. In Baptismo enim , Confirmatione , Extrema Unctione & Ordine non potest notabile tempus interponi absque invaliditate Sacramenti , eò quòd forma ibi significet præsentiam actionis seu materiæ proximæ utpote designans aliquam actionem actu fieri circa suscipientem : ne igitur sit falsa , debet ista actio eòdem ferè tempore poni. Non tamen requiritur physica coexistentia aut immediata successio ; eò quòd nihilominus forma censeatur esse vera secundum communem & humanum loquendi modum ; v. g. si minister manum ad aquam extendens formam proferre incipiat , & ob fortuitum impedimentum , quia ex loco altiori fit effusio , formam finiat , antequam aqua tangat corpus baptizandi. Sanè aliàs requireretur , ablutionem fieri ipsò instanti quò profertur *ly abluo* , aut cum immediata ad istud verbum successione : quod absurdissimum est. Neque repugnat Scotus 4. d. 6. q. 3. n. 4. Nam non requirit coexistentiam physicam ad valorem (quod ex ipsomet n. 2. satis colligitur) sed loquitur secundum id , quod congruit à ministro observari. Ideoque *Rituale Romanum Tit. de Baptismo , §. de forma baptismi* in principio : *Quoniam* (inquit) *Baptismi forma his verbis expressa* , Ego te baptizo &c. *omnino necessaria est , ideo eam nullò modo licet mutare , sed eadem verba unò & eodem*

Quarta,

22. Quinta,

In Eucharistia consecratione requiritur physica coexistentia & præsentia materia.

In reliquis Sacramentis nequidè physice immediata successio materia & forma ; sed moralis coexistentia.

Parvam tamen temporis moram intermediam permittit Baptismus , Confirmatio , & Ordo.

7. *An vel quo modo explicari posset, intentionem esse partem essentialem actionis Sacramentalis, v.g. ablutionis, consecrationis, &c.* Magis tolerabile foret, si intentio ministri diceretur esse pars essentialis ipsius actionis Sacramentalis, v.g. ablutionis baptismalis, consecrationis, &c. pars, inquam, indistincta, & sub ipsa actione computata: cum intelligatur per ablutionem v.g. ablutio libera, & quidem certæ speciei moralis. Quare sicut intentio non tantum proferendi verba seu signa consensûs, sed etiam contrahendi seque obligandi censetur esse de intrinseca essentia contractûs, & intentio orandi de essentia orationis: sic actio Sacramentalis, quæ est libera & certæ speciei moralis, videri posset in se includere intentionem illius quæ talis. Nec contra hoc urgent ea, quæ suprâ contra *Lugo* allegata sunt. Solùm occurrit disparitas inter Sacramenta ex una parte, & orationem, votum, contractum &c. ex altera parte, quod hæc essentialiter & primariò consistant in actu interno, in quo etiam consummari possunt; nisi quod contractus, quatenus est inter homines, exigat signum externum consensûs expressivum: ut proinde actus externi sint signa internorum, & ab his participant nomen orationis &c. At Sacramenta sunt ex prima & propria sua ratione externa symbola, quæ non sunt signa interni actûs, cui primariò conveniat ratio Sacramenti; sed solùm exigunt actum internum, tanquam conditionem sinè qua non, quò determinentur ad significandum, quod Christus instituit. Is etenim instituit seu decrevit, ut certa symbola sensibilia efficaciter significarent gratiam, dummodo in subjecto capaci seu disposito ponerentur liberè tanquam substantia institutioni Christi; ubi apparet ratio Sacramenti esse velut effectus internæ intentionis. Quod non facilè improbari potest. Tamen fortè quis responderet, non obstante hac disparitate potuisse internam intentionem esse minùs principaliter de essentia actionum Sacramentalium, etsi primariò externarum; uti est de essentia aliarum actionum primariò internarum, v.g. orationis vocalis, contractûs civilis &c. quarum essentiam complet, tum interior, tum exterior operatio.

8. *Essentialiter constituitur Baptismus, confirmatio, Unctio & Ordo ex materia proxima & forma.* Finaliter satùs conveniunt Doctores in eo, quod Baptismi, Confirmationis, extremæ Unctionis & Ordinis essentiam ingrediantur, tum materia proxima, scilicet ablutio, chrismatio &c. tum forma, seu verba correspondentia: quia non est potior ratio de una quàm de altera: cum utraque sit à Christo instituta, habeatque proportionem ad significandum effectum Sacramenti, ut singulas applicanti constabit.

Q U Æ S T I O II.

An verba Sacramentorum debeant esse concionatoria, an verò ritualia?

9. *Hæretici recentiores* HÆRETICI variè & inconstanter ad Sacramenta requisierunt concionem,

quâ divinæ promissiones proponantur, & fides circa eas excitetur. Et quidem aliqui eam requirunt tanquam partem essentialem Sacramenti, ut *Calvinus l. 4. Institut. c. 4. §. 4. & in c. 5. ad Eph.* ait: *In Papatu nullam esse legitimam signorum observationem, quia nulla sit mysterii explicatio ad populum, quæ sola facit, ut mortuum elementum incipiat esse Sacramentum.* Alii aliter loquuntur. Sed repugnat praxi & sensui totius Ecclesiæ: cui velle refragari est insolentissima insania, ut ait *August. Epist. 118. ad Januarium.* Deinde si requiratur concio, utique quâ excitetur fides vera, adeoque à ministris veræ Ecclesiæ, & consequenter non posset quis validè suscipere Sacramentum nisi ab eisdem: quod tamen est contra ipsos Hæreticos, qui censent non esse rebaptizandos baptizatos à Papistis, ut docet *Calvinus l. 4. Institut. cap. 15. §. 16.* Etsi inconsequenter ad præallegata ex eodem. Tertiò sequeretur nec *Calvinum* nec alios primos Hæreticos validè fuisse baptizatos; quippe qui sunt baptizati ritu Catholico sinè concione. Denique parvulis saltem sinè fructu conferetur Sacramentum Baptismi; cum in illis per concionem nequeat excitari fides. Idem est de furdo, amente &c. Neque plebeis posset aliâ linguâ conferri, quàm vulgari: neque etiam in necessitate conferri v.g. Baptismus ab inidoneo ad instruendum seu concionandum.

Veritas itaque Catholica habet, quod verba, quibus conficitur Sacramentum, sint ritualia, seu consecratoria, quia videlicet sunt certa & determinata verba, quibus materia Sacramenti consecratur, & quæ sunt operatoria, independentè ab instructione audientium. Cum enim ex dictis constet, non debere esse verba concionatoria, sequitur esse consecratoria; cum hoc non ob aliam rationem negaverint Hæretici, quàm quia existimabant prius, quod jam refutavimus. Patet etiam ex perpetuo usu Ecclesiæ: quæ proinde jam olim in *Concilio Nicano Can. 19.* baptismum *Cathæphrygarum & Paulianistarum* reprobavit, eò quod non uterentur sacris verbis seu formâ à Christo præscriptâ; quæ utique non sapit concionem, sed consecrationem seu benedictionem. Patet quoque ex auctoritatibus Patrum, quæ videri possunt apud *Bellarmin. lib. 1. de Sacram. c. 19.* Nobis sufficiat *Cyprianus* (sive alius antiquus Auctor) in docto *Tractatu de Operibus Christi Cardinalib. Tit. De Baptismo Christi*, dicens: *Verborum solemnitas & sacri invocatio nominis, & signa institutionibus Apostolicis sacerdotum ministeriis attributa, visibile celebrant Sacramentum.* Et *Aug. lib. 20. contra Faustum cap. 13.* ubi ait: *Noster panis & calix certâ consecratione mysticus fit nobis.*

Idem denique intelligitur ex Scriptura, quam semper ita intellexit Ecclesia, optima Scripturarum interpres: quia verba præscripta à Christo pro Sacramento Baptismi *Matth. 28.* non habent formam concionis, sed invocationis sive benedictionis: non enim dixit Christus:

Christus : docete omnes gentes nomen Patris & Filii & Spiritus ; qualiter dicere debuisset , si verba illa respexissent actum docendi ; sed dixit : *Baptizantes eos in nomine Patris &c.* quod respicit actum baptizandi , & sonat invocationem Trinitatis super asperisionem aquæ. Quemadmodum ly *in nomine*, passim in Scriptura sonat invocationem , non instructionem ; ut *Marci ultimò : In nomine meo demonia ejicient. Act. 3. In nomine Jesu Christi surge, & ambula.* Et alibi. Quàmvis igitur docendi sint adulti , necdum satis instructi , mysteria fidei , juxta monitionem Christi : *docete omnes gentes* ; non tamen per formam Baptismi : hæc enim non se extendit ad omnia mysteria , in quibus necessariò instruuntur adulti baptizandi , sed hi docendi sunt per prævias catechisationes , ut in mysteriis fidei sufficienter instructi Baptismum debitè & legitimè suscipiant : quamvis nec hoc tunc requiratur ad Baptismi valorem. Insuper 1. ad Cor. 10. verba quæ adhibentur in consecratione Eucharistiæ dicuntur verba benedictionis : *Calix benedictionis cui benedicimus , nonne communicatio sanguinis Christi est ?* quæ certè non instructionem , sed ritum & consecrationem indicant. Prout etiam faciunt verba consecrationis : *hoc est corpus meum , hic est sanguis meus* ; quæ tam explicitè & in substantia uniformiter à tribus Evangelistis sunt expressa , & perpetuò in Ecclesiâ Catholicâ adhibita.

12. Calvinus in patrocinium sui erroris , omis-
Calvinus sis locis clavis S. Augustini pro veritate Catho-
fundat se in lica , more Hæreticorum adducit obscurio-
Augustino ; rem ejuldem ex Tract. 80. in Joan. ubi de Bap-
tismo ait : *Unde ista virtus aqua , ut corpus tangat , & cor abluat , nisi faciente verbo ? non quia dicitur , sed quia creditur.* Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens , aliud virtus manens. Hoc est verbum fidei , quod prædicamus , ait Apostolus. Ergo secundum Augustinum verbum Baptismi abluit cor , quia creditur ; adeoque inquantum instruit & inducit susipientem ad credendum.

Quitamen Resp. Augustinum variis locis tribuere ver-
apertè vim bo rituali vim mundandi , signanter l. 6. con-
sanctificandi tra Donatistas c. 25. Certa , inquit , ista Evan-
tribuit ver- gelica verba , sine quibus non potest Baptismus con-
bo rituali. secrari tantum valent , ut per illa sic evacuentur quacumque in prece vitiosa contra regulam fidei dicuntur &c. Immo Tract. 80. citatò dicit de Baptismo : *Accedit verbum ad elementum , & fit Sacramentum.* Concio autem non accedit , sed præcedit Baptismum. Deinde non accedit ad elementum , ad quod nullò modò dirigitur , sed potiùs ad circumstantes ; ad elementum autem accedit verbum consecratorium , quod afficit abluitionem. Dicit insuper ibidem Augustinus , *Hoc verbò consecrari Baptismum , ut mundare possit* ; Baptismus autem non consecratur concione , quæ ad populum dirigitur , sed invocatione sanctissimæ Trinitatis , quæ fit per verbum rituale. Denique dicit infantes mundari per verbum fidei , qui tamen corde

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

credere ad justitiam non possunt , adeoque pro quibus concio esset inutilis.

Dico itaque Augustinum Tract. cit. occasio-
ne verborum Christi , *Iam vos mundi estis prop- ter sermonem (Augustinus legit verbum) quem locutus sum vobis* ; inquirere , cur ita potiùs dixerit Christus , quàm , *propter Baptismum quò loti estis* ; & appositè magis quàm littera- liter respondet id factum ideo , quòd sermo seu verbum Christi sit radicale quasi & generale mundatorium , loquens universaliter de verbo sive concionatorio , sive consecratorio , adeò ut etiam Baptismo vim tribuat verbum Christi , scilicet institutum ab ipso pro forma Baptismi , quod proinde creditur. Quare per illud , *sed quia creditur* , intelligit ipsum fidei objectum , q. d. quòd animam abluat verbum Baptismi , non oritur à sono verborum , qui naturalis & transiens est , sed à mysterio illo sacramentali , quod ab omnibus creditur iis verbis inesse. Nam sicuti Deus trinus & unus dicitur fides nostra , sic etiam Augustinus formam Baptismi , quæ præcipuum istud mysterium continet , verbum fidei vocavit. Simili modò dicimus , nomen Jesu esse dæmonibus terribile , non præcisè ut est sonus aure perceptibilis , sed quatenus continet seu repræsentat Filium Dei , qui vires dæmonum confregit. Quòd si etiam per illud , *sed quia creditur* , intelligeremus ipsum fidei actum ; non deberet intelligi actus eliciendus semper ab ipso Baptizando , qui sæpè est parvulus ; nec ab ipso ministro , qui potest esse hæreticus seu infidelis ; sed ipsius , sive Baptizandi , si sit adultus (in quo ad fructuosum Baptismum prærequiritur actus fidei) sive Ecclesiæ , in cujus sola fide parvulos baptizari supponit Trid. sess. 7. de Baptismo can. 13. & satis insinuat Aug. sup. tractatum sic concludens : *Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei , ut per ipsam credentem & offerentem , mundet infantem &c.* Et Ep. 23. ait : *Offeruntur parvuli ad percipiendam gratiam , non tam ab eis , quorum gestantur manibus , quàm ab universa societate fidelium.*

Porrò verba hæc consecratoria (idem est de rebus seu materiâ) ita sunt à Christo determinata , ut non sit in potestate Ecclesiæ illa immutare quoad substantiam , juxta Doctores unanimiter , & apertè insinuat Trid. sess. 21. c. 2. ubi , *declarat hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse , ut in Sacramentorum dispensatione , salvâ illorum substantiâ , ea statueret vel mutaret , quæ susipientium utilitati , seu ipsorum Sacramentorum venerationi magis expedire judicaret.* Ubi dum addit , *salvâ eorum substantiâ* , satis indicat hanc non fuisse relictam Ecclesiæ arbitrio , sed fuisse determinatam à Christo. Unde Florentinum pro singulis Sacramentis materiam & formam determinatam assignat. Idemque confirmat perpetuus usus & sensus Ecclesiæ. Ideoque omnes Patres Concilii Nicæni baptismum Cataphrygarum & Paulianistarum esse nullum definierunt can. 19. quia illi mutaverant formam à Christo præ-

13.

Explicatur
locus ejus
celebris ex
Tract. 80.
in Ioannē.

14.

Verba à
Christo sunt
determina-
ta ; sic ut
Ecclesia nil
in iis va-
leat immu-
tare.

scriptam; Congruentia est, quod hoc servi-
ret ad maiorem unitatem & decorem Eccle-
siæ; quæ sicut est una per universum orbem
diffusa, sic decens fuit certis ubique ac iis-
dem signis illam uti, suamque in Deum fidem
profiteri.

15. *Neque ali-
quid immu-
tavit circa
substantiã
Sacramenti
Matrimonii
irritando
matrimo-
nia clande-
stina;* Nec obstat, quod Ecclesia irritaverit matri-
monia clandestina, quæ alioquin erant verum
Sacramentum inter fideles: nihil enim muta-
vit circa substantiam Sacramenti, sed tan-
tùm irritavit naturalem contractum, sive con-
sensum clandestinè expressum; qui factâ irri-
tatione uti non manet validus & legitimus ad
transferendum jus in mutua corpora, sic non
manet sufficiens ad rationem Sacramenti: cum
ad hanc elevaverit Christus solum consensum
validum & legitimum. Aliud esset, si Eccle-
sia nolisset contractum aliquem legitimum
in baptizatis esse Sacramentum. Quemadmo-
dum etiam qui destruit substantiam panis &
vini, non mutat formaliter materiam Euchari-
stiæ, sed tantùm facit, ut non maneant ve-
rus panis & verum vinum, prout Christus re-
quisivit.

16. *Ut neque
inter Ordini-
nationem
Græcorum
& Latino-
rum est sub-
stantialis
differentia.* Similiter in Sacramento Ordinis inter ri-
tum nostrum & Græcorum nulla cernitur sub-
stantialis diversitas, sed tantùm materialis: utro-
bique enim adhibentur verba & signa ex-
terna quibus sufficienter significatur collatio
proportionatæ potestatis: quod Christus tan-
tùm determinasse videtur, ut colligi solet ex
allegata differentia utriusque Ecclesiæ: adeo-
que videtur permisisse dispositioni Ecclesiæ
physicam velut ac magis specificam signorum
determinationem. Similiter in Sacramento pœ-
nitentiæ materia sufficiens est peccatum mor-
tale vel veniale, contritio vel attritio. Ma-
teria quoque Euchariستي non est ita deter-
minata ad certam speciem, quin indifferens
sit, cujus v. g. coloris vel speciei vinum con-
secratur; materia autem & forma Baptismi est
magis determinata. De quibus plura agendo
de singulis in particulari.

Q U Æ S T I O III.

*Quæ Mutatio in materia vel forma
reddat Sacramentum invalidum,
aut administrationem illicitam.*

17. *Omnis mu-
tatio sub-
stantialis
irritat Sa-
cramentũ.* Dico I. Omnis mutatio substantialis red-
dit Sacramentum irritum; non autem
accidentalis. Ita omnes Theologi. Et patet
ex sensu & praxi Ecclesiæ. Ratio est, quod
in cæteris rebus mutatio substantialis, & non
accidentalis destruat ipsam rem. Confirmatur:
quia omnis valor & vis Sacramenti dependet à
Christi institutione; hanc autem destruit so-
la mutatio substantialis; ut ampliùs decla-
rabitur.

*Quando
censeatur
illa contin-* Itaque censetur mutatio substantialis mate-
riæ, quando tanta contingit diversitas, ut jux-
ta communem usum & hominum æstimatio-

nem sit alterius nominis & rationis ab illa, *gere in ma-*
quam Christus præscripsit; aliàs tantùm est *teria Sa-*
accidentalis, v. g. in Baptismo est mutatio *cramenti.*
substantialis materiæ, si locò aquæ naturalis
accipiatur rosacea, vel alia distillata, aut suc-
cus è pomis expressus; aut glacies, utpote
inepta ad usum abluendi, ad quem in Baptis-
mo est principaliter instituta, etsi specie phy-
sicâ glacies ab aqua non distinguatur. Secus
est, si locò aquæ frigidæ assumatur calida: si
in missa locò panis azymi adhibeatur fermen-
tatus &c.

18. *Quando
generaliter
in forma.* Mutatio formæ est substantialis, quoties-
cumque corrumpitur verus & legitimus sensus
illius, aliàs est accidentalis: cum enim sensus
sit velut anima verborum, manente eodem
sensu censetur manere eadem verborum forma.
Si dubia sit verborum æquivalentia, dubius
similiter erit valor Sacramenti. Ille autem est
sensus legitimus, quem Christus in institutio-
ne cuiusque Sacramenti requisivit seu inten-
dit: quem proinde si forma servet, indubiè
est vera & legitima, & à Christo instituta.
Sensus porro iste à nobis est colligendus ex
doctrina & traditione Ecclesiæ. Pro praxi au-
tem notandæ sunt quædam speciales regulæ.

Contingit itaque mutatio substantialis for-
mæ primò, quando omittitur vel additur ver-
bum, quod sensum formæ immutat aut falsifi-
cat. Intellige, si verbum falsificans afficiat
illud, quod est de substantia: nam si quis v. g.
falsò diceret, *ego Episcopus te baptizo, vel bap-*
tizo te hac aquâ clarâ, cum sit turbida, vali-
dè baptizaret. Item validè absolveret, qui
formæ absolutionis adderet, *in nomine Patris*
majoris & Filii minoris &c. quia sicut vox ac-
cidentalisis potest omitti, ita & falsificari abl-
que præjudicio formæ substantialis.

19. *Corolla-
rium.* Hinc non valet Baptismus, si omittatur ver-
bum *baptizo*; neque consecratio hostiæ, si
omittatur vox *corpus* aut *meum*. Similiter si
forma Baptismi proferatur, *in nomine Patris*
increati & Filii creati &c. eò quod invocatio
veræ & divinæ Trinitatis sit de substantia for-
mæ Baptismi. Idem est, si dicatur: *Ego te bap-*
tizo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti
& beata Virginis, sumendo ly *in nomine* utro-
bique in eodem sensu, ut scilicet designet
Baptismus æquè dari in auctoritate B. Vir-
ginis; eò quod sensus substantialis formæ exi-
gat ablutionem fieri in auctoritate solius Tri-
nitatis, non quaternitatis. Secus si ly *in nomi-*
ne B. Virginis adderetur designando solam in-
vocationem intercessionis; prout designare
potest, & de facto designat, dum in Com-
mendatione animæ Ecclesia orans eam de hoc
mundo proficisci in nomine Trinitatis, addit
in eadem orationis serie, *in nomine Angelo-*
rum & Archangelorum &c. Similiter invalida
foret hæc consecratio, *Hoc est corpus meum*
aërium; utpote falsificata in significatione
substantiali per ly *aërium*, quod distrahit ly
corpus à significatione veri corporis Christi.
Nisi fortè (quod tamen foret contra ordina-
rium

*Quid cen-
sendum, si
forma Bap-
tismi adda-
tur ly & B.
Virginis.*

*Quid cen-
sendum de
hac forma
consecratio-
nis: Hoc
est corpus*

meum æ- rium agendi modum) legitimis verbis conse-
 crationis debitâ intentione prolatis , per no-
 vam intentionem subitò quis adderet similem
 particulam falsificantem : quæ juxta Pontium
 d. 44. n. 44. tunc non obstaret valori formæ ,
 utpote perfectæ , & ex priori intentione sen-
 sum ac significationem habentis , adeoque ef-
 fectum ipsò instanti ultimò operantis ; quem
 subsequens intentio impedire nequit. Idem
 consequenter dicendum foret in simili casu
 de Baptismo , cujus formæ adderetur *ly &
 B. Virginis.*

20. Quod autem dictum est de falsificatione &
 invaliditate formæ consecrationis præallega-
 tæ , etiam locum habet , etsi dicatur v. g.
Hic est sanguis meus , qui pro vobis non effun-
detur : quamquam diversum quid censeat de
 hoc Lugo , ob implexam ibi mediante relati-
 vò novam propositionem , cujus falsitas non
 inficiat formam substantialem. Reverâ tamen
 perinde hoc est , ac si diceretur : *Hic est san-*
guis meus pro vobis non effundendus : adeoque
 non minus in illa , quàm in hoc exprimendi
 modo significatur alius sanguis , quàm qui ex
 Christi institutione est significandus. Nisi for-
 tasse Sacerdos volens significare verum san-
 guinem veri Salvatoris , solùm erret circa
 punctum effusionis illius pro nobis ; sic enim
 videretur intactus relinqui sensus substantialis
 formæ : sicut si quid aliud erroneum appone-
 retur ad sensum formæ non pertinens ex simi-
 li errore , v. g. *Hoc est corpus meum , quod al-*
terâ post sepulturam die resurrexit &c. Quare
 rectè Scotus 4. d. 3. q. 2. n. 11. Si (inquit)
anteponitur vel postponitur aliquid non repugnans,
fit : si aliter , non fit Sacramentum. Ejusmo-
 di autem appositio non repugnat verò & reali
 Corpori Christi , quod per formam consecra-
 tionis oportet designari.

Æquivoca Hinc dum verba sunt æquivoca seu indif-
 ferentia ad varios sensus , possunt , tum ex
 circumstantiis , tum etiam ex mera intentio-
 ne proferentis determinari ad certum sensum :
 qui si illegitimus sit Sacramentum non va-
 lebit defectu formæ , utpote non aliud hîc &
 nunc significantis , quàm quod loquens inten-
 dit. Prout pronomen *hoc* indifferens ad signi-
 ficandum seu demonstrandum diversas hostias
 præsentis , per internam Sacerdotis intentio-
 nem determinatur ad hanc potiùs quàm illam
 demonstrandam , uti hæc consequenter potiùs
 quàm illa consecratur.

21. Secundò contingit mutatio substantialis
 formæ per transpositionem verborum tantam ,
 ut non maneat idem sensus. Quod ex usu &
 communi judicio est discernendum. v. g. si
 dicatur , *Hoc corpus est meum ;* sic videlicet ut
ly corpus se teneat ex parte subjecti , prout ista
 propositio nata est accipi.

Tertiò quando inter verba intercedit tan-
 ta interruptio , ut moraliter non censeantur
 coalescere in unam orationem ; ut si unò aut
 alterò verbò formæ prolato post unum mise-
 rere subjungantur reliqua : vel si inter syllabas

eiusdem verbi , aut verba ejusdem formæ tam
 multa misceantur extranea , ut moraliter lo-
 quendo ex tot disjunctis non coalescat unum
 verbum aut oratio. Quæ res , utpote moralis ,
 pendet ex judicio & arbitrio prudentis.

Quartò quando verba sic corrumpuntur , ut
 nequidem in materia & circumstantiis , in
 quibus proferuntur , reddant debitum sensum
 apud audientes. Quod potissimùm fit , quan-
 do corruptio contingit in principio dictionis ;
 non ita si in fine ; ut si locò *Patris* baptizans
 dicat *Matris.*

Ad mutationem etiam substantialem perti-
 net , si inter materiam & formam alioquin le-
 gitimam non servetur debita connexio : cum
 enim verba & res habeant se in Sacramento ut
 materia & forma alicujus compositi , debent
 ita simul adhiberi , ut coalescant in unum to-
 tum. Et quidem Sacramentum Eucharistiæ
 requirit physicam coexistentiam & præsen-
 tiam materiæ consecrabilis pro tempore con-
 secrationis , propter pronomen demonstrati-
 vum , quod designat materiam , quæ est per-
 manens , locò & tempore præsentem ministro.

In reliquis Sacramentis non requiritur phy-
 sica præsentia vel coexistentia materiæ & for-
 mæ , quasi eòdem instanti debeant adhiberi ,
 aut etiam unum non possit finiri antequam
 aliud incipiat adhiberi (quod posterius negat
 Cajetanus & quidam alii contra Doctores com-
 munitè) sed requiritur & sufficit moralis
 coexistentia , in aliquibus major , in aliqui-
 bus minor , juxta significationem formæ , &
 qualitatem actionis , aut materiæ , quam for-
 ma afficit , ac prudentum æstimationem. In
 Baptismo enim , Confirmatione , Extrema
 Unctione & Ordine non potest notabile tem-
 pus interponi absque invaliditate Sacramenti ,
 eò quòd forma ibi significet præsentiam ac-
 tionis seu materiæ proximæ utpote designans
 aliquam actionem actu fieri circa suscipien-
 tem : ne igitur sit falsa , debet ista actio eò-
 dem ferè tempore poni. Non tamen requiri-
 tur physica coexistentia aut immediata suc-
 cessio ; eò quòd nihilominus forma censeatur
 esse vera secundùm communem & humanum
 loquendi modum ; v. g. si minister manum
 ad aquam extendens formam proferre incipiat ,
 & ob fortuitum impedimentum , quia ex lo-
 co altiori fit effusio , formam finiat , ante-
 quam aqua tangat corpus baptizandi. Sanè
 aliàs requireretur , ablutionem fieri ipsò in-
 stanti quò profertur *ly abluo* , aut cum imme-
 diata ad istud verbum successione : quod ab-
 surdissimum est. Neque repugnat Scotus 4. d. 6.
 q. 3. n. 4. Nam non requirit coexistentiam
 physicam ad valorem (quod ex ipsomet n. 2.
 satis colligitur) sed loquitur secundùm id ,
 quod congruit à ministro observari. Ideo-
 que *Rituale Romanum Tit. de Baptismo , §. de*
forma baptismi in principio : Quoniam (inquit)
Baptismi forma his verbis expressa , Ego te bap-
 tizo &c. *omnino necessaria est , ideo eam nullò mo-*
dò licet mutare , sed eadem verba unò & eòdem

Quarta,

22. Quinta,

In Eucharis-
 tia conse-
 cratione re-
 quiritur
 physica co-
 existentia
 & præsentia
 materia.

In reliquis
 Sacramen-
 tis nequidè
 physice im-
 mediata
 successio
 materia &
 forma ; sed
 moralis co-
 existentia.

Parvam ta-
 men tempo-
 ris moram
 intermediâ
 permittit
 Baptismus ,
 Confirmatio ,
 Unctio
 & Ordo.

tempore, quò fit ablutio, pronuntianda sunt.

23. *Longiorem Pœnitentiæ & præfer- tim Matrimo- nium.* Quod attinet ad Sacramentum pœnitentiæ, ejus forma, quia est instar judicii, habet plenam significationem, etsi contritio & confessio diutius præcessissent, modò pœnitens non censeatur retractasse. Unde decedens in diuturna phrenesi adsolvitur ob confessionem vel doloris signa antè exhibita. Similiter in Matrimonio, quod sequitur rationem cæterorum contractuum, potest consensus unius contrahentium tandiu sequi consensum alterius, quandiu hic censeatur moraliter manere, uti in aliis contractibus: nec magis consensus requirit præsentiam corporum (quæ sunt materia circa quam hujus Sacramenti) quam in aliis contractibus consensus requirat præsentiam objecti seu materiæ contractûs; ideoque matrimonium sæpè perficitur inter absentes, etsi consensus unius diu subsequatur consensum alterius.

24. *Additio vel omisso non falsificans sensum formæ est mutatio acci- dentalis.* Mutatio accidentalis formæ contingit, primò, si verba, quæ adduntur vel omittuntur, non falsificent, neque sensum legitimum mutant, v. g. si in consecrationis forma omittatur adverbium, Enim; aut in forma Baptismi dicatur, in nomine Patris omnipotentis & Filii Iesu Christi &c. Immo etsi additio fiat animò inducendi novum ritum; modò equidem adsit intentio faciendi, quod Christus instituit aut vera Ecclesia facit: quia privatus error non obstat Sacramento, dummodò ad illud omnia necessaria adhibeantur. Unde Græci validè consecrant corpus, etsi tali animò addant: quod pro vobis datur; quæ verba putant esse essentialia. Quod quidem indubitatum est. Errorem verò hunc esse ab Ecclesia toleratum (ut Quidam respondent, censes ob stare valori Sacramenti animum inducendi errorem, quando non est ab Ecclesia toleratus) est impertinens, tum ad valorem formæ, uti ad sensum ejusdem à sola Christi institutione dependentem; tum ad debitam intentionem ministri, quæ non obstante errore speculativò, uti toleratò, sic & non toleratò, potest pariter esse conformis institutioni Christi, dum minister generaliter & absolute vult facere, quod Christus instituit, quidquid sit de proprio errore. Ita Doctores ferè communiter.

25. *Ostenditur huic rei non ob stare famo- sam de- cisionem Zacharia Pontificis.* Nec obstat, quod Zacharias Papa Ep. 6. ad Bonifacium in Tomis Conciliorum Binii, & refertur c. Retulerunt 86. de Consecr. dist. 4. approbet Baptismum in nomine Patriæ & Filii & Spiritu sancta collatum, si (quod casus supponebat, estque ex epistola manifestum) ille, qui baptizavit, non errorem introducens, aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romana locutionis infringendo linguam, ut supra, dixisset. Ubi à contrario sensu supponit Pontifex, Baptismum fuisse reprobandum, si animò inducendi hæresim ita fuisset collatus. Non obstat, inquam: quia tali casu non valuiſſet Baptismus defectu formæ, utpote falsificatæ. Quàmvis enim verba sic corrupta præ mera ignoran-

tia linguæ Latinæ in talibus circumstantis etiam ex intentione proferentis referrent & significarent sensum debitum, ut bene Scotus 4. d. 3. q. 2. num. 12. intentio tamen hæreticalis ministri immutasset sensum legitimum, si videlicet studiosè intendisset significare errorem, tres v. g. personas esse feminini sexûs. Aliter respondetur, Pontificem tali casu tacite præsumere contra valorem Baptismi, ob defectum intentionis: cum talis minister potius ludere, quam velle Sacramentum Baptismi conficere videatur. Denique nonnulli respondent Pontificem à tali casu abstrahere, decidendo solùm, more Pontificibus consuetò, id, quod suberat in terminis apertis quæstionis propositæ. Proinde Arriaga d. 7. sect. 2. verba decisionis Pontificiæ non purè refert.

Petes, An si quis omittat aliquid, quod ex errore putat essentialiale, cum reverà non sit, conficiat Sacramentum. Resp. ordinariè non conficere; cum habeat voluntatem omittendi aliquid essentialiale, adeoque non ponendi substantiam Sacramenti. Quare talis censeatur nolle seriò agere. Nisi tamen haberet voluntatem conficiendi Sacramentum, casu quò sufficerent verba, quæ profert. Unde Græcus v. g. putans ly quod pro vobis datur esse de essentia consecrationis corporis, & tamen omittens, si nihilominus velit per reliqua verba facere, quantum potest, cogitans fortasse additamentum istud, utpote à Latinis relictum, non esse necessarium, validè consecraret.

27. *Substitutio vocis synonyma est accidentalis mutatio.* Secundò contingit mutatio accidentalis, si locò verbi consueti ponatur synonymum, v. g. abluo pro baptizo, aut verbum activum mutetur in passivum, prout Græci dicunt: Baptizetur servus Christi. Debent tamen synonyma idem æquè distinctè significare: ideoque non valet Baptismus collatus in nomine Trinitatis sinè expressione singularum personarum.

Tertiò si transpositio verborum relinquat eundem sensum; v. g. si dicatur: Hoc est meum corpus. Item juxta Scotum 4. d. 3. q. 2. num. 13. si Baptismus detur in nomine Filii & Patris &c. ista enim ordinis mutatio non variat sensum, nec designat inæqualitatem Patris ultimò nominati, uti nec ordo consuetus significat inæqualitatem Spiritus sancti ultimò nominati. Idem varii dicunt de Baptismo hòc modò collato: Ego, Patris baptizo te in nomine, Filii & Spiritus sancti. Quod potest admitti si ly Patris, non afficiat pronomen, Ego. Alioquin meritò Scotus sup. (quem immeritò reprehendit Lugo d. 2. n. 112.) cense- ret mutari conceptum orationis, adeoque invalidam esse formam præfatam, suppositò (quod supponit Scotus) quod ly Patris afficiat ly Ego q. d. Ego Patris, (supple, servus aut simile) baptizo te in nomine Filii &c.

Quartò si partes formæ notabiliter non interpolentur, aut verba interjecta ex commu-

tione aut extraneo- rum inter- positione nõ notabili.

ni apprehensione non tollant sensum consue- tum & unitatem debitam propositionis. Ut- pote si quis inciperet orationem, & per mo- dum parenthesis diceret, *tacete*, vel *recedite* &c. ut rectè *Scotus 4. dist. 3. q. 2. num. 11.* Sicut enim in communi loquela, non obstan- te hujusmodi interpositione, continuatur ora- tio, consimiliter debet in præsentis proposi- to judicari.

28. Item de mutatione aut mixtio- ne idioma- tum, Et de bar- bara aut mutilata pronuntia- tione, quæ cum expres- sione veri- tatis sit compati- bilis.

Quintò si mutetur idioma: aliàs enim oportet omnes uti idiomate, quò Christus est usus. Item si diversa idiomata misceantur: nam etiam in communi sermone sæpè illa mis- cemur; & in forma Latina Baptismi retine- tur verbum Græcum, *baptizo*. Item si ex scrupulositate, balbutie, aut etiam imperitiâ verba corruptè pronuntientur, modò juxta com- munem apprehensionem adhuc generent in au- dientibus eundem sensum, etli verba sic cor- rupta per se sumpta illum non significarent in rigore. Sic *Zacharias Papa c. Retulerunt de Consecrat. dist. 4.* approbavit Baptismum ex imperitia latini sermonis collatum, *in nomine Patria & Filia & Spiritu sancta*. Ex quo idem de similibus verborum vitiationibus est judi- candum. Ut si quis ex balbutie, blesitate, aliòve impedimento aliquam litteram non rec- tè pronuntiare posset, vel barbarè consecran- do diceret, *Hoc est corpus meus*; vel per syn- copam aliquam syllabam subtraheret. Non enim (inquit *Scotus supra*) voluit Deus om- nino determinare hominem ad verba in Sa- cramentis ultra illum modum, quò verba sufficiunt ad exprimendum conceptum; qui non obstante barbarismò seu vitiò latinitatis, syncopâ &c. sufficienter exprimitur atque in- telligitur. Quàmvis ab his magis sit caven- dum in verbis sacramentalibus ob reverentiam Sacramenti; ut rectè *Scotus sup.* Vide *Bona- cina d. 1. de Sacram. q. 2. pñ. 1.*

29. Mutatio substantia- lis est mora- taliter pec- caminosa;

DICO II. Mutatio substantialis materiæ vel formæ semper est peccatum mortale; ni- si excuset indeliberatio. Accidentaliter autem mutatio aliquando est mortale, aliquando veniale. Prima pars patet: quia cùm Sacra- mentum tunc sit irritum committitur grave sacrilegium.

Immo etiã adhibitio materia aut forma dubia,

Immo qui finè necessitate utitur materiâ vel formâ dubiâ, cùm possit commodè adhibere certam, peccat mortaliter: quia finè ra- tione exponitur Sacramentum periculo inva- liditatis, & proximus carendi fructu Sacra- menti. Si tamen occurrat gravis necessitas,

& materia certa haberi nequeat, licitè mini- stratur in materia dubia; immo aliquando ministrari debet, ut proximus juvetur, quan- tum fieri potest. Ad quod etiam sufficit ne- cessitas extrinseca, v. g. metus mortis, quò aliquis urgetur ad utendum formâ, vel mate- riâ dubiâ; modò id non fiat in contemptum fidei aut Religionis. Quid censendum sit de materia & forma probabili, peti potest ex dictis *P. 2. Tr. 2. d. 4. §. 4. n. 95.*

Nisi excuset necessitas.

Dixi, *nisi excuset indeliberatio*: hæc enim excusat à mortali, sicut omnimoda inadver- tentia ab omni peccato, juxta regulas gene- rales. Unde non facilè peccat graviter, qui bonâ fide procedens adhibet diligentiam ad- hiberi solitam à viris prudentibus & timoratis.

30. Aut indeli- beratio.

Ubi quoque advertendum cum *Præposito quæst. 60. art. 8. dub. 2.* repetitionem formæ (quæ per se loquendo est mortale peccatum; cùm secunda sit invalida, nec proinde sinè gra- vi irreverentia bis super eadem materia pro- nuntietur) excusari à peccato ratione dubii, quò aliquis hæret, num formam legitimè pronuntiaverit. Quod anxiiis sæpè potest con- tingere. Qui tamen dubium possent deponere, si soleant verba formæ distinctè proferre. Po- test etiam quis excusari, qui præ eadem anxie- tate in forma unum vel alterum verbum repe- tit, existimans quòd non satis distinctè pro- nuntiaverit. Quàmvis & hoc sit vitandum; utpote ex scrupulositate oriri solitum, eam- que augere idoneum. Inadvertentia tamen seu ignorantia, scrupulorum comes, iteratio- nem ex dubio in se irrationabili factam excu- sat à mortali,

Notabile circa repeti- tionem for- mæ super eadem ma- teriâ.

Secunda pars probatur: quia est deordina- tio & irreverentia aliquid in re tam sacrâ mu- tare, major vel minor pro ratione mutationis (cujus gravitas est prudenti judiciò determi- nanda) Ecclesiâ præcipiente, ut materia & forma consueta, ac etiam ritus accidentales ferventur. Sic mortaliter peccaret Latinus ce- lebrans missam in pane fermentato, idiomate flandrico, omittens in consecratione calicis *novi & aterni Testamenti &c.* Venialiter pecca- ret, seclusò contemptu, omittens in consecra- tione particulam, *enim*, aut in forma Baptismi pronomen, *ego*. Similiter qui privatim bapti- zaret linguâ vernaculâ. Sed in casu necessitatis nullum hîc subest peccatum. Immo *Emanuel Saa V. Baptismus, Victoria, Tolerus* & alii di- cunt consultiùs esse, ut scemina baptizans in necessitate utatur linguâ vernaculâ.

31. Mutatio accidentalis aliquando est gravis, aliquando levis pro diversitate materiae

DISPUTATIO TERTIA.

De Ministro & Subiecto Sacramentorum novæ Legis.

QUÆSTIO I.

Quis sit validus Minister Sacramentorum novæ Legis?

1.
Is est validus minister, quem Christus designavit,

DICO I. Certum est illum omnem & solum esse ministrum validum, quem Christus in sua institutione designavit: nam sicut efficacia, sic & ministerium Sacramentorum dependet à Christi institutione nobis per Scripturam & Ecclesiæ traditionem declaratâ. Deinde minister est velut instrumentum Christi, in cuius nomine & virtute ipse Sacramenta & gratiam confert: ergo solus ille est minister, quem Christus ipse ad hoc assumpsit.

2.
Qui non Angelos, sed homines designavit tanquam ordinarios ministros:

DICO II. Non Angeli, sed soli homines sunt ordinarii ministri Sacramentorum. Est certum contra Lutherum, qui teste Bellarm. lib. 1. de Sacram. in genere cap. 24. docuit, etiam Angelos, tam bonos quàm malos, esse ministros; utpote qui possint concionando excitare fidem, quâ tantum ratione verba sacramentalia ad iustitiam concurrere Hæretici existimant, ut supra diximus. Probatur Conclusio: quia solis hominibus legitur concessa potestas: nulli enim aliquando Angelorum, sed Apostolis dixit Christus Luc. 22. *Hoc facite in meam commemorationem, Matthæi ult. Baptizantes eos &c. Ioan. 20. Quorum remiseritis peccata &c.* Et de Extrema Unctione Iacobi 5. dicitur: *Inducat Presbyteros Ecclesiæ &c.* Et 1. ad Cor. 4. soli homines dicuntur *dispensatores mysteriorum Dei.* Et ad Hebr. 5. describitur Pontifex, quod debeat esse *ex hominibus assumptus, & pro hominibus constitui in iis, quæ sunt ad Deum:* inter quæ sunt Sacramenta excellentissimæ cæremoniæ Religionis Christianæ, & præcipuus Dei cultus. Denique Florentinum semper assignat homines pro ministris Sacramentorum. Accedit congruentia: decens enim erat, ut Sacramenta, quæ sunt signa sensibilia, quibus homines in unum corpus mysticum Ecclesiæ visibilis adunantur, hominibus per homines administrarentur. Adde, formas Sacramentorum consistere in vocibus naturalibus; quales sunt tantum istæ; quæ formantur ab homine per organum corporis, ad vitalis vocis formationem requisitum.

3.
Etsi extraordinariè possit istud ministeriū committi Angelis:

Dixi, *ordinarii ministri*: nam extraordinariè potest Angelis à Deo committi ministerium Sacramentorum. Sic teste Nicephoro lib. 11. hist. c. 20. S. Amphilochius ab Angelis fuit ordinatus in Episcopum, quam ordinationem alii Episcopi postea ratam habuerunt. Fortè tamen effectus Ordinis non per Sacramentum, sed per aliam actionem angelicam & intellectualem fuit collatus; ut insinuat Nicephorus dicens: *intellectuali modò consecrârunt.*

Quidquid sit, si aliquod sacramentale ministerium à bonis Angelis constaret esse perfectum, non esset reiterandum. Prout Michaël Archangelus prohibuit Episcopo dedicare Ecclesiam suam in monte Gargano, asserens eam à se fuisse dedicatam. Dum namque constat fuisse bonos Angelos, præsumendum est, potestatem eis à Deo factam esse. Secus est de malis Angelis, ut rectè D. Thomas q. 64. art. 7. Scotus 4. dist. 6. q. 1. n. 2. Quàmvis Deo volente & cogente etiam posset malus Angelus per sonos humanæ voci similes v.g. baptizare.

Quod dictum est de Angelis, etiam dicendum est de anima separata, etsi retineat characterē v.g. sacerdotii: quia anima non est homo.

Verum aliqualis controversia est, an Beatus reassumptō corpore, non quidem mortali (sic enim fieret viator, adeoque cessaret quæstio seu ratio de valore dubitandi) sed glorioso, haberet hanc potestatem ordinariam. Plures negant; sed affirmat D. Thomas sup. ad 2. Suarez & alii.

In hac re in primis non foret dubitandum de valore Sacramenti, quod constaret esse ab huiusmodi Sancto collatum, immo etsi ab anima separata hominis sancti foret collatum: nam utique id non fieret sine potestate, vel commissione, saltem speciali.

An autem Beato in corpore glorioso competat potestas ordinaria, uti viatori, ministrandi Sacramenta, censeo esse planè incertum. Nam posset potestas ista à Christo esse restricta ad solos viatores, quibus fuit locutus. Nec incongruè; ut sicut soli viatores sunt suscipientes, sic & soli essent ordinarii Sacramentorum administrati. Ad quod etiam solet adduci illud Iacobi 5. *Inducat Presbyteros Ecclesiæ.*

Hæc tamen non urgent sic factum esse. Nam quidem fuit data potestas hominibus, dum erant viatores, qui etiam soli ordinariè ministrant; non sequitur tamen, quod potestas iis semel data non perseveret tali casu, sed restricta sit simpliciter ad statum viatoris. Non mirum quoque, quod Apostolus Iacobus moneat infirmum, ut inducat Presbyteros Ecclesiæ: qui enim alii possent humanitùs reperiri? Non negat tamen, quin si divinitùs adesset is de quo quæstio, validè assumeretur, veluti Presbyter ab Ecclesia ordinatus, etsi de facto non sit membrum Ecclesiæ militantis, uti neque est excommunicatus, similiter nec infidelis seu paganus, qui insuper non est quoque Ecclesiæ subditus, & tamen validè baptizat. Ut proinde nec rectè quispiam probeat intentum ex hoc, quod Deus ministerium Sacramentorum quoad valorem restrinxerit ad subditos Ecclesiæ.

Partem quoque affirmativam non satis probat, quod character maneat in Beatis: nam etiam

Quorum, si boni esse sciuntur, ministerium non foret re-vocandum in dubium.

De anima, bus separatis idem est, quod de Angelis.

4. Beatus in corpore reassumpto, si mortale sit, esset indubie minister ordinarius.

An similiter, si in corpore glorioso, est planè incertum.

5. Congruentia pro parte negativa sunt inefficaces.

Similiter & alia pro parte affirmativa.

etiam manet in damnatis: immo & in animabus Beatorum separatis. Denique manet in his ad ornatum & signum potestatis præteritæ ac ministeriorum probè functorum: ideoque manebit etiam post diem iudicii; ad quem tamen potestas consecrandi & Sacramenta conficiendi est saltem restricta. Quocirca hæc modicæ utilitatis controversia in sua est incertitudine relinquenda.

6. *Non omnis etiam fidelis est legitimus seu validus minister quorūlibet Sacramentorum.* DICO III. Præter Baptismum & Matrimonium non habet quilibet homo etiam baptizatus potestatem ministrandi Sacramenta, sed is solum, qui juxta Christi institutionem ritè est ab Ecclesia ordinatus. Patet apertè ex definitione *Trid. sess. 7. can. 10.* contra *Lutherum*; cujus futilia argumenta soluta videri possunt apud *Bellarminum* & alios Auctores. Patet etiam ex perpetuo usu Ecclesiæ & *Florentino* assignante certos quosdam Sacramentorum ministros. Denique in Republica bene ordinata (qualis indubiè est Ecclesia) est distinctio functionum ac officiorum: non enim omnes sunt duces, sed alii præsumunt, & alii subsunt.

7. *Infantes & amentes nullum possunt consecrare Sacramentum: Muti vero solum Matrimonium.* DICO IV. Infantes & amentes excluduntur etiam à ministerio Sacramentorum defectu moralis intentionis; quæ juxta dicenda requiritur, & in carentibus usu rationis non reperitur. Similiter muti nullum Sacramentum possunt ministrare, exceptò Matrimonio: cum cætera perfici debeant verbis strictè dictis.

Distributio tamen seu applicatio Eucharistiæ ab his fieri possit valide. Hæc tamen intellige de administratione Sacramenti, prout involvit ejusdem consecrationem: quemadmodum omnia conficiendo ministrantur, exceptâ Eucharistiâ, quæ est permanens, ideoque confectione seu consecratione suppositâ potest à stultis & quibuscumque aliis, etiam dæmonibus, validè administrari sive applicari. Et hoc modò leguntur Angeli interdum Eucharistiâ distribuissè; prout contigisse *S. Bonaventuræ*, refertur in ejus vita.

QUÆSTIO II.

An Fides vel Probitas requiratur in Ministro ad valorem Sacramenti?

8. *Fidem in ministro requirad valorem censuit olim Cyprianus.* FIDEM esse necessariam, adeoque defectu illius baptizatos ab Hæreticis esse rebaptizandos, primò docuit *Agrippinus* Episcopus Carthaginensis. Eundem errorem acriter defendit martyr *Cyprianus* successor *Agrippini*, etsi (ut apertè colligitur ex *Cypriano Ep. 73. ad Jubaianum*) non immediatus, cum multis Episcopis Africanis, & in quodam Concilio Provinciali definivit, teste *Hieronymo Dialogo contra Luciferianos*, ut idcirco fortasse ab *Eusebio*, & clariùs à *Nicephoro* dicatur esse erroris auctor. Quem postea resuscitârunt *Donatista* (ut patet ex libris *Augustini*, quos contra eosdem conscripsit) addentes etiam peccatum ministri impedire valorem Sacramenti,

ut significat *Aug. lib. 2. contra Ep. Parmeniani c. 10. & 15. & l. 2. contra Cresconium Grammaticum c. 28. & alibi*. Postmodum hæretici dicti *Apostolici* ac *Pauperes de Lugduno* nec non *Joannes Wiclef*, etiam docuerunt fidem & probitatem esse in ministro necessariam: immo existimavit *Wiclef* (teste *Waldensi lib. 5. sive Tom. 2. de Sacram. c. 14.*) reprobos seu præsciatos non conficere validè Sacramenta.

Sed contrarium est certum de fide; modò hæreticus minister aut improbus nihil omitat, quod est de substantia Sacramenti. Patet ex *Concilio Carthaginensi l. C. 1. Constantiensi sess. 8. Trid. sess. 7. can. 12. de Sacram. in gen. & can. 4. de Baptismo*. Idem constat ex *Concilio Nicæno can. 19.* ubi de solis Paulianistis statuitur, ut conversi baptizentur in forma Ecclesiæ, quâ ii non utebantur. Ideoque *can. 8.* id non imponit *Novatianis* utpote legitimè et si extra Ecclesiam baptizatis. Quod proinde distinctè expressit *Innocentius l. Ep. 22. cap. 5. & refertur c. Paulianista l. q. 1.*

Patet etiam ex constanti & antiquissimâ Ecclesiæ traditione; quam *Stephanus* Papa potissimum urgebat rescribens *Cypriano*: *Nihil innovetur, nisi quod traditum est*. Quam saluberrimam consuetudinem docet *August. lib. 2. de Baptismo cap. 7.* ex Apostolica traditione venire: sicut multa non inveniuntur in litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum, & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita, & commendata creduntur. Eandem veritatem docent Patres, præsertim *Hieronymus*, & *Augustinus* in libris contra *Donatistas*, & signanter *lib. 2. contra Epist. Parmeniani*. Quapropter credendum non incongruenter est, quodd uti cæteri Episcopi *Africani* (teste *Hieronymo Dialogo contra Luciferianos*) sic etiam ipse *Cyprianus* errorem suum ante mortem correxerit, & fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore nimium delectati sunt, juxta *August. Ep. 48. versùs finem*; aut si quid haberet purgandum, passionis falce ultimâ fuerit sublatum sive purgatum, ii quit *ibidem & l. de unico Baptismo contra Petilianum cap. 13.* Nam certum est (ut docet idem *August. l. 1. de Baptismo c. 18.*) *Cyprianum* non fuisse docturum suum errorem, qui eousque humanus fuerat, neque destruens unitatem, si vidisset definitionem Concilii plenarii, scilicet *Nicæni*, de quo *Hieronymus supra circa finem* ait: *Synodus quoque Nicæna omnes hæreticos suscepit, exceptis Pauli Samosatani discipulis*; id est, cæterorum Baptismum approbavit, non tamen Paulianistarum, qui legitimâ formâ non utebantur.

Probat eadem veritas ratione: quia ministri Sacramentorum operantur tanquam instrumenta Christi, ac velut dispensatores nomine ejusdem, opusque, quod agunt, ex se sanctum est: unde non debuit valor Sacramenti gratiæ ex opere operato collativi ac nomine Christi collati, à fide vel sanctitate ministri dependere: Quid enim tibi facit malus minister,

9. *Oppositum tradit fides Catholica,*

Fundata in Ecclesia & Apostolica traditione.

10.

Eadem confirmatur multiplici congruentiâ sive ratione Theologicâ.

minister, ubi bonus est Dominus? quid te impedit malitiosus praco, ubi benevolus est Iudex? inquit *August. Tract. 5. in Joan. sub. med.* Ubi adducit similitudinem aquæ transeuntis per canalem lapideum, in quo etsi non fructificet eò quòd lapideus sit, tamen prodest hortis, ad quos transit. Sic igitur Sacramentum etsi non profit infideli aut malo ministro, tamen prodest suscipienti bene disposito.

Secundò, quia Christus alioquin non bene consulisset Ecclesiæ suæ unicè dilectæ, requirens conditionem tot perplexitatibus obnoxiam.

Tertiò, quia characterem (quem peccator retinet; cum semel ordinatus, post lapsum non iterum ordinetur) inseparabiliter in hac vita comitatur potestas validè conficiendi Sacramentum. Denique cum ministerium Sacramentorum, non tam bonum ministri, quam suscipientium respiciat, non debuit ab illius bonitate dependere; ut etiam patet in prophetia, gratia sanitarum, & aliis gratiis gratis datis ad aliorum bonum.

II. *Quò sensu Schismaticus non conficiat corpus Christi.* Objicitur I. *Pelagius Papa c. Schisma 24.* q. 1. dicens: *Non est Christi corpus, quod Schismaticus conficit.* Resp. Pontificem velle, quòd Sacerdos schismaticus non conficiat Christi corpus, quatenus hoc significat corpus Christi mysticum, scilicet Ecclesiam, ac membrorum illius inter se & cum capite unitatem, à qua Schismaticus est divisus; ut patet ex contextu & discursu Pontificis.

Item quò sensu Patres dicant Sacramenta Hæreticorum pollueri. Objiciuntur II. varii Patres, qui dicunt Sacramenta ab hæreticis collata pollueri potius, quam mundare. Resp. mentem Patrum esse manifestam pro Catholica veritate. Itaque similibus loquendi modis docent, Sacramenta ejusmodi, etsi valida, inquinare plerumque adultos defectu dispositionis, qui regulariter peccant suscipiendo ab hæreticis Sacramenta, vel loquuntur de hæreticis, qui non adhibent materiam vel formam debitam; vel qui non erant legitimè ordinati; quales videntur fuisse hæretici *Apostolici*, contra quos agit *Bernardus serm. 66. in Cant.* qui proinde non habebant potestatem conficiendi corpus & sanguinem Christi. Subinde etiam per fidem, quam requirunt, intelligunt intentionem operandi juxta Christi institutionem. Vide *Alanum lib. de Sacram. in gen. cap. 53.*

Objicitur III. Nemo dat, quod non habet: ergo requiritur in ministro sanctitas, ut eam per Sacramenta conferat. Resp. posse aliquem causaliter seu instrumentaliter conferre sanctitatem, quam non habet in se formaliter, sic æger medicus potest sanare aliquem infirmum adhibendo pharmacum sanativum. Et saltem id potest fieri Deò ordinante; de cujus ordinatione in præsentì constat.

12. *Excusandus omnino est ab hæresi S. Cyprianus.* Ex dictis hac quæstione nascitur dubium, an vel quomodo *S. Cyprianus* cum suis Collegis & Antecessoribus sit excusandus ab hæresi; præsertim cum *S. Cyprianus* repugnaverit sententiæ *S. Stephani* Papæ: item *S. Cornelii* præ-

decessoris, qui etiam hanc ob rem coëgerat Concilium Episcoporum ac Sacerdotum Italiæ, ut ex *Eusebio* refert *Bellarminus l. 2. de Concil. auctorit. c. 5.* Nihilominus Resp. certum esse ex communi consensu Ecclesiæ ac Patrum, *S. Cyprianum* (idem est de aliis) esse excusandum ab hæresi, eò quòd doctrinam suam animosiùs quidem, non tamen pertinaciter, sed salvâ unione cum Ecclesia tueretur; ut proinde nec ipse à se dissidentes haberet pro hæreticis; neque ab his baptizatos rebaptizaret. Secus quoad *Donatistas*, qui etiam post definitionem Concilii Generalis fuerunt in errore pertinaces. Et quàmvis *S. Stephanus* oppositum velut traditionem Ecclesiasticam *Cypriano* rescripsisset, necdum tamen determinaverat velut articulum fidei, sed contra *Cyprianum* agebat allegando auctoritatem traditionis; quam is suæ sententiæ non putabat adversari. Quanti alioquin fecerit traditionem Ecclesiæ *Cyprianus*, constat ex *Ep. 74. ad Pompeium*. Quòd etiam noluerit definitioni Ecclesiæ Catholice adversari, sed ejus fidem in omnibus sequi, constat ex *Ep. 71. ad Quintum*. Quare in *Concilio Africano* non voluit quoque suam doctrinam haberi pro articulo fidei, sed potius declaravit velle se retinere unitatem cum cæteris. Unde ex proposito videtur consummata rei definitio reservata Concilio plenario, cui aliter sentientes possent quoque personaliter adesse.

QUÆSTIO III.

An requiratur certa intentio in Ministro ad Valorem Sacramenti?

13. *Intentio alia versatur circa actiones exteriores materialiter spectatas.* **T**RIPLICITER potest versari intentio ministri circa actionem sacramentalem. Primò, ut minister intendat solum exercere actionem externam physicè & materialiter spectatam, v. g. applicationem aquæ ad corpus, & pronuntiationem verborum, prout sunt actiones physice, absque respectu ad intentionem faciendi illas, prout sunt sacræ vel à Christo institutæ, aut ab Ecclesia frequentatæ.

Secundò, ut minister intendat etiam actionem exercere tanquam Sacramentum, saltem in confuso seu implicite, quatenus intendit facere, quod Christus instituit, quod vera Ecclesia facit, quod Christiani faciunt, quod Episcopos, aut Sacerdotes Catholicos vidit facientes &c.

Tertiò, ut minister insuper intendat per illas actiones tanquam à Christo institutas conferre effectum spirituales, ad quem sunt ordinatæ, v. g. gratiam, remissionem peccatorum, characterem &c.

14. *Primam intentionem Hæretici putant sufficere qui* Prima intentio etiam requiritur ab ipsis hæreticis, qui volunt illam quoque sufficere: ut patet ex *art. 12. Lutheri* damnatò à Leone X. Idemque senserunt *Calvinus* & *Kemnitius*, ut refert *Bellarminus l. 1. de Sacram. in gen. c. 27.*

ad valorem Sacramenti; qui proinde docent Baptismum v. g. esse validum hoc ipso, quod ipsæ actiones externæ materialiter exercentur à ministro, etsi hic agat joco aut irrisoriè.

15. Secundam nihilominus intentionem ad valorem Sacramenti insuper esse necessariam docent communissimè Doctores Catholici. Quod etsi à priori omnino efficaciter probari nequeat, certum tamen esse debet ex institutione Christi nobis per Ecclesiam revelatâ. Nam *Florentinum in decreto de Armenis* definit in ministro requiri intentionem faciendi quod facit Ecclesia. Similiter hanc saltem intentionem requiri, contra errorem Sectariorum suprâ relatum definit *Trid. sess. 7. can. 11. Et sess. 14. c. 6.* docet absolutionem esse nullam, si Sacerdoti animus seriò agendi & verè absolvendi desit. Et *can. 9.* definit non valere absolutionem, si Sacerdos non seriò, sed joco absolvat. Et novissimè *Alexander VIII.* damnavit hanc Propositionem, quæ est 28. inter 31. *Valet Baptismus collatus à Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat; intus verò in corde suo apud se resolvit: non intendo, quod facit Ecclesia.* Et ante ipsum *Innocentius XI.* proscripsit hanc 29. inter 65. *Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.*

16. Ex quibus manifestum est non sufficere etiam intentionem faciendi seriò actus externos materialiter spectatos, nisi adsit intentio conficiendi Sacramentum: talis enim non intendit facere, quod facit Ecclesia, quæ non tantum fertur seriò in actum externum materiale, sed insuper intendit conficere Sacramentum. Deinde cum ista intentione ponendi actus externos potest consistere defectus seriò agendi, immo potest stare animus merè illudendi: quàmvis enim talis habeat animum ostendendi se seriò agere, verè tamen non vult seriò id agere, sed illudere. Similiter cum ista intentione stare potest defectus animi verè absolvendi, immo stare potest animus oppositus. Et tamen *Trid. c. 6. cit.* ad valorem absolutionis requirit in ministro animum verè absolvendi & seriò agendi.

17. Nec refert, quod *Tridentinum* in fine capituli addit: *Nec is esset, nisi salutis sue negligentissimus, qui Sacerdotem joco se absolventem cognosceret, & non alium seriò agentem sedulo requireret.* Ex quibus verbis conijcere potest (juxta *Palavicinum l. 12. Histor. Trid. c. 10. n. 34.* quisquis ea legerit, haud esse expunctam sententiam *Catharini*, & aliorum Theologorum (quam operosè conatur defendere inter recentiores Scriptores *Joannes Marius Scribonius disp. 1. de Sacram. in gen. q. 6. & præsertim quest. 7.*) opinantium sufficere voluntatem faciendi omnia externa, quæ facit Ecclesia, per exteriori speciem hominis seriò agentis, etsi internus animus desit, si absit jocus, quem Sacramentum suscipiens cognoscere possit. Verùm ex his verbis id minimè conijcere possum: quip-

pe quæ salutis negligentiam arguunt in cognoscente jocus ministri, esto universim invalidantem: eò quod ob planè incognitum non possit quis adeo negligentia argui. Alioquin ex Concilii sententiis latè redarguta est opposita sententia, quæ post *Tridentinum* præsertim censetur à multis improbabilis.

Quam etiam ipse *Palavicinus l. 9. c. 6.* falsam existimat: tum ex natura donationum & concessionum, præsertim cum earum executio spectat ad illum, cui ex se patet interioris voluntatis defectus; prout in præsentì spectat ad Deum, gratiæ & characteris auctorem, qui corda scrutatur. Tum arguendo pro quibusdam Sacramentis (de cæteris est eadem ratio) ex Scriptura. Nam ministris Sacramenti Pœnitentiæ dictum est: *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis;* non censetur autem remittere, qui verba sinè remittendi voluntate pronuntiat. Et clariùs in extrema Unctione *Jacobus Apostolus* requisivit sacerdotis preces, quæ sinè dubio intentionem orandi Deumque alloquendi requirunt. Ita *Palavicinus*, alioquin de liberando, tum hìc, tum alibi, *Catharino* à censura Concilii sollicitus; cujus doctrinam ab omnibus commendari scripserant legati die 16. Octob. 1546. rogantes proinde Pontificem, ut Magistrum sui Palatii moneret, ab inferenda *Catharino* molestia, occasione cujusdâ litterariæ controversiæ inter utrumque exortæ, desisteret. Quæ tamen Epistola dudum ante sessionem 7. & 14. scripta fuerat; ubi de intentione necessaria actum est. Neque doctrinæ aut etiam vitæ singularis commendatio obstat, quin in variis de certitudine gratiæ, duplici ordine prædestinatorum, ac in præsentì materia noscatur à sensu communi declinasse *Catharinus*, atque esto non diserte damnatus fuerit à Concilio, ex sententiis tamen Concilii efficaciter per consecutiones quasdam redargui queat.

Confirmatur communis doctrina: quia ex praxi Ecclesiæ constat posse ex pluribus hostiis unam solâ mente determinatam consecrari. Similiter pœnitens dubius sub conditione animò retentâ absolvi solet: ergo ratio Sacramenti non pendet à sola intentione ponendi actiones exteriores circa aliquam materiam, sed insuper ab intentione conficiendi in illa Sacramentum.

Specialiter autem contra hæreticos confirmatur: quia actiones exteriores fieri possunt in comædiis absque ulla Sacramenti collatione. Similiter qui in convivio legens Evangelium aut discurrens de facto Christi profert verba Consecrationis absque ulteriori intentione, non consecrat panes præsentès; & oppositum non est credibile. Item (quod etiam facit contra *Catharinum*) si quispiam nil sciens aut cogitans de Sacramento Baptismi lavaret prolem, eique bene precando simul diceret: *Ego te lavo in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti;* is exterius seriò agere vellet illam actionem, quam facit Ecclesia; & tamen quis

18. Quam nihilominus falsam censet & ostendit.

Epistola præsidum Tridentini à Palavicino allegata ponderatur.

19. Confirmatur doctrina communis.

Confirmatur doctrina Catholica multipliciter.

dicat eum validè baptizare ? Intentio igitur faciendi, quod facit Ecclesia, quam Tridentinum requisivit, ampliùs importat. Denique cùm Christus instituerit Sacramenta tanquam cæremonias sacras suò nomine à ministro exercendas, conveniebat ministri intentionem ad illa ut talia ponenda concurrere; maximè cùm alioquin actiones sacramentales ad varios usus sint indeterminatæ, adeòque per intentionem ad rationem Sacramenti determinandæ.

20. *Objicitur I. Athanasius adhuc puer ad ludos exercendos baptizavit alios pueros, & tamen baptismus ille æstimatus est validus ab Alexandro Patriarcha Alexandrino testibus Nicephorò l. 8. c. 44. Ruffinò Hist. Eccl. l. 1. c. 14. & Sozomen. Hist. Eccl. l. 2. c. 16. & aliis. Deinde Genesius mimus, postea Martyr, volens coram Diocletiano Imperatore mysteria Christianorum in theatro deridenda exponere, jocò Baptismum petiit & accepit juxta Martyrologium Romanum ad diem 25. Augusti: exinde tamen subito mutatus in virum altè Christianam fidem mox est professus: ergo doctrina Catholicorum non subsistit.* Resp. Neg. Cons. nam Athanasius adhuc puer baptizavit quidem pueros ad ludum & recreationem; interim tamen intendit verè facere, quod viderat Episcopum aut Presbyteros in Ecclesia facientes: prout natura puerorum est, quoad possunt actiones seniorum imitari. Cujus rei signum est, quòd solos Catechumenos baptizaverit; & re bene examinata constiterit omnia debitè fuisse adhibita. Undè potest intentio esse cum ludo, eamque Episcopus superveniens inquisivit ac deprehendit. Vide D. Bonaventuram 4. dist. 6. p. 2. in expos. textus dub. 4.

Athanasio puero pueros baptizanti non defuit intentio.

Quid censendum de Baptismo collato in scena Genesio mimo.

De S. Genesio Martyre controvertunt Doctores. Nam quidam asserunt cum Bellarmino Baptismum fuisse validum; eò quòd primò quidem jocò, postea autem seriò fuerit petitus; & ex parte ministri, si fuerit verus Sacerdos (ut indicat *Ado in Martyrologio*) videatur non defuisse sincera intentio. Et quàmvis Sacerdos non fuisset (ut circumstantiæ satis indicant) potuit tamen cum animo irridendi simul adfuisse voluntas faciendi, quod faciunt Christiani, Deò mentem pravam in finem bonum ac miraculosum dirigente. Et his satis favet historia, prout refertur à *Vincentio Bellovacensi in speculo historiali To. 4. l. 12. cap. 104.* Aliis tamen apparet probabilius, non fuisse verum Baptismum, sed tantum repræsentatione comicâ exhibitum, ideoque Genesium instar alterius Pauli, non vi Sacramenti, sed ex singulari Dei beneficio gratiâ divinâ præventum, fuisse conversum, & ex fidei Christianæ irrisore factum fuisse ejusdem præconem.

21. *Objicitur II. August. l. 7. de Baptismo c. 53. videtur docere Baptismum jocò collatum esse validum aut saltem de eo dubitat.* Resp. S. Doctorem varia ibi quæsitâ proponere, an scilicet approbandum sit Baptisma collatum à non baptizato; an non obstat simulatio seu fal-

Explicatur mens Augu-

lacia suscipientis, sive ea sit fallentis in Ecclesia vera aut putatitia, sive jocantis, uti in mimo: & (prætermisiss aliis) si tam dans, quam accipiens in Catholica unitate fallaciter sive animò simulatò agant, utrùm hoc magis Baptisma sit acceptandum, quàm in mimo, si is fideliter, subito commotus, accipiat; an verò quantum ad integritatem Sacramenti inter credentem in mimo, & irridentem in Ecclesia. De quibus cùm nondum extaret declaratio Ecclesiæ, subdit dignam *Augustino* sententiam: *sed nobis tutum est, in ea non progredi temeritate sententia, qua nullo in catholico regionalis concilio cæpta, nullò plenariò conciliò terminata sunt: id autem fiduciâ securæ vocis asserere, quod..... universalis Ecclesia consensione roboratum est.* Subdit nihilominus suam inclinationem dicens: *Verumtamen si quis fortè me in eo concilio constitutum..... urgeret, ut dicerem, quid ipse sentirem: si eò modò affectus essem, quò eram cùm ista dictarem, nequaquam dubitarem habere eos Baptismum, qui ubicumque & à quibuscumque illud verbis Evangelicis consecratum, sine sua simulatione, & cum aliqua fide accepissent.* Ubi sub quibuscumque videri posset etiam comprehendere fallaciter dantes. Quemadmodum de fallaciter accipientibus in Ecclesia vera aut putatitia subdit: *Non dubito etiam illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel &c.* Unde de casu, fallaciter tam dantis quàm accipientis in Ecclesia, præmiserat: *Si postea prodatur, nemo repetit, sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut pœnitendo sanatur.* Quod autem de fallaciter accipiente paulò ante arguerat: *Quid enim profit animus veraciter dantis fallaciter accipienti, non video; suppositò valore intelligendum foret, quòd non profit animæ quoad salutem, sed potius noceat peccaminosa fallacia.* Et quidem intelligendo nomine fallaciter dantis & accipientis, non eos, qui fallaciter fingunt se habere intentionem, sed qui fingunt se sentire aut credere, quod verè non credunt, nil foret etiam post Ecclesiæ definitiones reprehendendum in hujusmodi assertionem etiam categoricè statuenda. Secus, si sermo esset de fallacia sive simulatione ipsius intentionis. Ubi autem neque societas ulla esset ita credentium, neque ille qui acciperet ita crederet, sed totum ludricè & mimicè & joculariter ageretur, utrum approbandus esset Baptismus, qui sic daretur, divinum judicium per alicujus revelationis oraculum..... implorandum esse censerem, inquit *Augustinus*, sollicitè rursus cavens præjudicium diligentioris inquisitionis vel majoris autoritatis. Unde quidquid sit, in quod propenderit, aut de quo dubitaverit *Augustinus*, si Ecclesia tunc temporis istam difficultatem determinasset (prout fecere postmodum *Florentinum & Tridentinum*) cessasset omnis *Augustini* dubitatio. Cujus animi modestiam & submissionem sub Ecclesiæ judicio, si hæretici imitati fuissent, non utique tunicam inconsutilem sive Ecclesiam Christi tam scèdè dilacerassent.

fini circa necessitatem intentionis.

Ejus modestia & reverentia erga Ecclesiæ judicium.

Ad confusionem hæreticorum.

Objici-

22.

Objicitur III. Si alia in ministro requiritur intentio, quàm faciendi actum externum, semper de illa anxietates & dubia remanebunt, sicut de probitate ministri, quàm idcirco diximus congruè à Christo non fuisse requisitam. Resp. non esse parem dubitandi rationem de probitate ministri, & de intentione ejusdem: illa enim est ardua, multisque periculis exposita, quæ sæpius in ministris deficit, non rarò de vitæ honestate parum sollicitis: intentio autem moraliter vix deesse potest, nisi minister esset omnino perversus & dæmoni devotus: hòc ipsò enim quòd vocatur ad Sacramentum ministrandum, aut officium suum vult facere, habet confusam aliquam intentionem, actualem aut virtua-lem, in actu (ut loquuntur) exercito, faciendi quod fideles petunt, aut quod Ecclesia facit; etsi non habeat adeò reflexam, & expressam intentionem faciendi quod Christus instituit, aut quod Ecclesia facit. Ob rarum autem intentionis defectum non debet censi Christus instituisse Sacramenta, intentione non requisitâ: sicut non est censendus non requisivisse legitimam materiam & formam, etsi & hæ per malitiam ministri insciis adstantibus possent depravari. Adde ob specialem rationem omnino debuisse seu congruisse intentionem requiri, per quam videlicet actiones physicæ indeterminatæ ad esse seu rationem Sacramenti determinarentur.

23.

Deum sup-
plere gra-
tiam Sacra-
menti in va-
lidè defectu
intentionis
collati
Quidam
dixerunt;

Sed cum ex prædictis satis constet, necessariam esse intentionem jam explicatam, adhuc dubitari posset, an si Sacramentum finè intentione celebratum, non valeat in ratione Sacramenti, Deus saltem non suppleat occultum defectum intentionis per suam misericordiam; non quoad characterem, sed quoad gratiam? Plures namque gravissimi Scholastici sic existimârunt. Inter cæteros D. Thomas variis locis apud Dicastillo disp. 3. dub. 5. n. 46. & 52. & inclinât D. Bonaventura 4. dist. 6. p. 2. a. 2. q. 1. in fine, censens id incertum; neque etiam asserens id semper fieri. Immo d. 4. p. 2. in exp. textus dub. 4. absolutè respondet: Dicendum, quòd nullus parvulus salvatur, nisi virtute Sacramenti, quantum est de lege communi. Idem probabile censet Valentia d. 3. q. 5. pu. 3. & alii. Quare parvulus cum tali defectu baptizatus juxta hanc sententiam salvaretur.

24.

Sed hoc me-
ritò impro-
batur.

Sed communis hòc tempore doctrina (quam Nonnulli certam censent) contradicit. Et meritò: cum Scriptura universaliter asserat Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei; deficiente autem intentione verè non subsistat Baptismus, adeoque nec per illum renatus sit parvulus. Porro noli credere, noli dicere, noli docere infantes, antequam baptizentur morte præventos, pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus, ait August. lib. 3. de anima & ejus origine cap. 9. Ex sola autem conjectura citra aliud fundamentum non licet facere exceptionem à gene-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

rali locutione Scripturæ; uti facit doctrina opposita. Sicut ex divinæ misericordiæ pietate conjectare non licet contra planas & generales Scripturas, quòd Deus in peccato morientes de gratia speciali interdum salvet, non se satis disponentes justificet &c. Et inhærendo eidem materiæ; quidni similiter conjectare liceret, quòd summus Sacerdos ex sua misericordia suppleat, quando minister occultè formam vitiat, aut solus sciens baptizare id renuat, aut non satis tempestivè potest adhiberi Baptismus etiam ex parte?

Ex quo pariter constat nullatenus posse admitteri, quod post D. Thomam sensit Jacobus de Grassiis & alii apud Henriquez, ut refert Dicastillo Tr. 2. disp. 1. dub. 6. Deum supplere Baptismum, si puer moriatur formâ inchoatâ, sed necdum substantialiter completâ. Et à fortiori non subsistere, quod Cajetanus q. 68. art. 2. putavit eos, qui baptizari nequeunt, posse salvari fide, aut oblatione parentum, sicut in Lege naturæ, vel benedictione aliquâ in nomine Trinitatis; quod art. 11. extendit etiam ad periclitantes in utero materno. Ita refert Dicastillo de Baptismo disp. 1. dub. 13.

De tertia intentione conferendi scilicet effectum Sacramenti, est recepta sententia, eam in ministro non requiri; eò quòd effectus ex institutione divina annexus, etsi specialiter non intentus, immo etsi omnino incognitus, femotò obice, necessariò consequatur intentionem & positionem Sacramenti: quod ponere, & effectum sic connexum separare, non est in potestate ministri. Quocirca intentio effectus etiam implicitè involvitur in intentione Sacramenti, sive faciendi quod Christus instituit; adeoque eatenus est necessaria. Quòd si quis omnino absolutè non vellet conferre effectum Sacramenti, suppositâ capacitate seu dispositione subjecti (indispositis enim non confertur de facto gratiæ effectus, sed Sacramentum de se collativum illius) eò ipsò deficeret aut retractaretur intentio faciendi Sacramentum, veluti impossibile cum ejusmodi voluntate. Fieri tamen potest, & ordinariè fieri putandum est, ut hæretici circa specialem effectum Sacramentorum errantes, puta quia illa gratiam vel characterem causare non credunt, validè conficiant Sacramenta, sive quia error iste speculativus sistit tantum in intellectu; sive quia etsi redundaret in voluntatem, quæ ex tali errore nollet conferre gratiam aut characterem, tamen intentio hæc in errore fundata sit saltem tacitè conditionata, ac velut ex suppositione, quòd Christus Sacramentum non instituerit cum tali effectu; cui proinde prævaleat intentio altera principalis, etsi generalis, quâ, quidquid sit de opinione propriâ, absolutè volunt etiam hæretici facere, quod Christus intendit; utpote magis existimantes voluntatem Christi, quàm suam, immo ideo voluntatem suam inclinantes ad non volendam productionem gratiæ, quia judicant Christum ita voluisse.

25.

Viri & alia
quedam
affinia.

26.

Declara-
tur, an vel
qualiter ne-
cessaria sit
intentio co-
ferendi effe-
ctum Sa-
cramenti.

voluisse. Quis insuper adeò insanus ut nolit facere, actum validum, quem revera vult facere? Idemque est de intentione, quâ principaliter intendentes facere, quod Christus instituit, nollent facere quod faciunt Papistæ, vel quod facit Ecclesia Romana; quæ nimirum intentio similiter est ex suppositione, seu sub conditione, quòd (ut putant) Papistæ non faciant, quod Christus instituit, quòdve Romana Ecclesia non sit vera Ecclesia. Secus tamen esset, si foret ista intentio æquè absoluta: tunc enim ipsa elideret voluntatem faciendi quod Christus fecit; ut si absolute tantum vellent conficere Sacramentum non causativum gratiæ, Eucharistiam quæ non sit nisi figura corporis Christi &c.

QUÆSTIO IV.

Qualis Intentio in Ministro requiratur ad valorem Sacramenti?

27. *Intentio actualis, alia actualis, alia virtualis, alia habitualis;* **I**N T E N T I O alia est actualis, quam quis actu habet, dum operatur; ut dum quis præsentis animò cum advertentia vult baptizare, & sic baptizat. Alia est virtualis, id est, volitio quâ quis proposuit aliquid operari, quæ virtute manet & in opus influit, seu vi cuius opus fit. Hæc contingit, quando quis aliquid proposuit facere, & ex vi illius voluntatis compos mentis & rationis applicat se ad opus, & in opere progreditur, sed interim mente distrahitur; ut non advertat quid agat. Idque rectè explicat *Scotus 4. dist. 6. q. 6. nu. 2.* Alia denique habitualis, quæ licet subinde confundatur cum intentione virtuali, propriè tamen ab illa distinguitur, nihilque est aliud, quàm volitio præterita non retractata, sed tamen interrupta, ut nec formaliter nec virtute amplius existat.

28. *Circa intentionem virtuales est duplex opinio probabilis.* Difficillimum tamen est explicatu, an vel quid maneat in præsentis, ob quod actiones subsequentes, v.g. ambulatio, locutio &c. fiant in virtute volitionis præteritæ. De quo quidquid dicatur, ad praxim indifferens est. Plurimi putant (& favet *Scotus sup. num. 4.* etsi non assertivè procedat, sequiturque *Arriaga d. 19. sect. 4. subsect. 2. & 3.* ubi num. 30. dicit videri communissimam Sententiam) non requiri, ut actu perseveret aliqua intentio voluntatis, sive circa finem (quod apparet manifestum: cum homines in progressu actionum, v.g. alicujus discursus &c. sæpè omnino de fine non cogitent, immo interdum adeò sint finis obliti, ut ne studiò quidem possint eum in memoriam revocare) sive circa media seu ea quæ sunt ad finem, quasi nempe postquam voluntas semel imperaverit potentia inferiori, hæc in sua actione naturaliter pergat. Quod etiam experientiæ consonat: dum enim quis per horas ambulat, non semper actu cogitat, adeoque nec semper actu vult ambulationem, præsertim circa aliorum sæpè objectorum meditatione occupatissimus

seu distractissimus. Consonat etiam praxi, quæ constat esse parvas hostias consecratas, quæ in initio fuerunt in altari appositæ, etsi tempore consecrationis sit Sacerdos harum profundissimè oblitus, adeoque ne tenuem quidem circa illas attentionem aut volitionem habeat, sed cogitatio & intentio etiam actualis versetur circa hostiam majorem.

Alia tamen Sententia probabilis est, quam tenet *Lugo, Dicastillo*, qui refert *Gabriëlem*, & varii Recentiores (nec est contra *Scotum sup.* tum quia non assertivè procedit, tum quia fortè solum voluit excludere actualem intentionem expressam & perfectam, quæ vulgò actualis dicitur, & in principio actionis adhibetur) scilicet intentionem virtualem esse tenuem & remissam actualem, adeoque semper remanere aliquam vix aut non perceptibilem attentionem intellectus, & volitionem voluntatis; qualiter expertus citharædus ad singulas fidium motiones attendit, & eas per voluntatem imperat. Consonatque huic doctrinæ ratio: eò quòd non appareat, ordinatam istam actionum seriem, sæpè inter se nullam naturalem concatenationem habentium (ut contingit in actionibus Missæ) immo sæpè ab arte intellectuali dependentium (ut in cantu, alioque opere artificioso) procedere absque actuali directione intellectus & consequenti imperio voluntatis, etiam tenui valde & remisso; ut proinde experientia negativa, desumpta ex eo, quòd actus iste non advertatur, sit corrigenda per rationem. Ex quo etiam non placet sententia *Coninck* & quorundam requirentium permanentiam actus solius phantasiæ & appetitus sensitivi: nam experientia non potius probat abesse actum voluntatis & intellectus quàm phantasiæ & appetitus. Hujus quoque operatio (si aliqua sit in præsentis necessaria) non sufficit ad directionem actuum ab arte intellectuali & ratione pendentium. Ut taceam, operante præsertim extra somnum phantasiâ, vix aut numquam otari partem intellectivam.

Deinde intentio alia est absoluta, quâ quis absolute & independentè à conditione vult aliquid facere: alia conditionata, quâ aliquid volitur, non simpliciter, sed sub conditione; idque aliquando sub conditione de præterito, aliquando sub conditione de præsentis, aliquando de futuro. His præmissis.

DICO I. Etsi ad conficiendum Sacramenta intentio actualis sit optima; cum aptior nequeat excogitari: sufficit tamen intentio virtualis, ut certum est, & tenet consensus totius Ecclesiæ, inquit *Suarez d. 13. sect. 3.* Ratio est: quia intentio virtualis sufficit ad operandum humanò modò; sufficit quoque ad orationem, vota, contractus, eorumque valorem, ac meritum: ergo similiter ad consecrationem Sacramenti. Deinde non conveniebat Christum actuali intentioni valorem Sacramentorum astringere, ne fideles infinitis perplexitatibus, & Sacramenta infinitis exponeret sacrile-

29. *Secunda assertio: ipsam nil esse, quàm actualem valde tenuem & remissam.*

30. *Intentio deinde alia est absoluta, alia conditionata.*

31. *Ad valorem Sacramenti requiritur intentio saltem virtualis.*

facrilegiis : quandoquidem actualem intentionem & continuam advertentiam semper adesse sit impossibile ob naturalem distractionem homini familiarem , & humani ingenii volubilitatem.

Adlaborandum tamen est , ut actualis intentio , quantum fieri potest , semper habeatur : maximè enim decet , ut in rebus divinis nobis animò simus praesentes , & mentem ad illas habeamus intentam. Non quòd requiratur actus elicitus reflexus , quò minister velit v. g. consecrare , distinctus ab ipso actu consecrationis ; sed sufficit , quò intellectus actum consecrationis advertat , & voluntas potentiam executivam applicando eundem velit & approbet. Unde non est consulendum , ut quis lentè continuò dicat ore vel mente : *Volo consecrare , volo baptizare &c.* (hæ enim scrupulosæ reflexiones potiùs devotionem impediunt) sed ut homo sit sibi praesens animò , & attentè agat quod agit , ac de illo cogitet , non de extraneis ; ut rectè notavit Bellarm. l. 1. de Sacram. in gen. c. 27. & alii.

Ex conclusione sequitur , validè consecrare Sacerdotem , etsi totò missæ tempore distractum , qui ex intentione celebrandi vadit ad sacristiam , induit se vestibus sacris , & sic in continua serie actionum ex vi prioris intentionis procedentium usque ad missam completam perseverat. Idem est de illo , qui ex intentione absolvendi vadit ad sedem confessionalem quandiu manet & intentionem non revocat , etsi interea distrahatur. Secùs est , si Sacerdos inter celebrandum aut in sede confessionali incidat in somnum aut amentiam , & equidem pergat consecrare aut absolvere : ut docent omnes Theologi : dormiens enim vel amens non operatur humanò modò ; cum ne quidem inter homines negotia aut contractus sic peracti essent validi. Itaque omnino distractus adhuc potentias habet proximè expeditas ad liberè agendum , & censetur adhuc liberè ac humanò modò agere in virtute intentionis praecedentis ; non ita dormiens vel amens , qui organa seu potentias habet ita impeditas & ligatas , ut non possit iis actu uti humanò modò vel pro nutu suo , ne quidem circa ullum aliud objectum. Eaquè differentia faciliùs à quovis sentitur , & per propriam experientià palpatur , quàm per verba explicetur.

Ex qua ratione sequitur ebrium aut dormientem invalidè consecrare , uti & contractus inire , etsi praevideat se similia in ebrietate aut somno facere , se voluntariè inebriet aut ad somnum componat : immo etiamsi ex hoc fine id faciat , nempe ex intentione tunc consecrandi , quam consecrationem ex nunc velit valere , quantum potest. Ita unanimiter Theologi : nam equidem consecratio in tali statu facta non est opus humanum , sed quasi brutale. Similiter locutio ebrii aut dormientis non est humana (qualis esse debet in ministro Sacramenti) non enim exprimit praesentem loquentis mentem , humanam scilicet

(esto adsit aliqua cognitio , etiam intellectualis in ebrio) cujus actu non est compos ; ad quam tamen verba & signa sunt instituta. Denique contractus , vota &c. facta ab ebrio essent invalida : ergo similiter confectio Sacramentorum.

Nec obstat August. Tract. 5. in Joan. ubi videtur asserere , quòd ebrius validè possit conficere Sacramenta : non enim loquitur de ebrio , sed de ebrioso , quem , scilicet extra ebrietatem constitutum , docet , & certum est , validè conficere Sacramenta , sicut fornicarios aut aliis vitiis deditos.

Non obstat item , quòd facta in ebrietate imputentur in culpam , quando sunt praevila nam ad hoc sufficit voluntarium indirectum & interpretativum sive in causa ; si tamen verum sit , furta ejusmodi esse formaliter & secundum se peccaminosa , ac non potiùs vulgari denominatione , verè autem esse effectus peccati in positione causæ completi , ut P. 2. d. 5. quaest. 10. ostensum est. Requiritur porro ad confectioem Sacramenti libertatem , saltem virtutalem seu statum libertatis & usûs rationis , ex praemissis satis constat.

D I C O II. Intentio merè habitualis conficiendi Sacramentum non sufficit ad illius valorem. Ita omnes Theologi. Ratio est : quia cum talis Intentio nec actu nec virtute sive in effectu maneat , non potest moraliter influere in opus sacramentale , neque illud facere humanum. Confirmatur : quia sicut talis intentio non sufficit ut actionem faciat bonam ; sic nec sufficit ut actio censeatur sacramentalis & facta nomine Christi.

Hinc si quis faceret propositum cras vel perendie celebrandi aut baptizandi , nihil efficeret , nisi intentionem interruptam renovaret : uti nec is , qui ante vel post recitationem praeparamentorum elicitâ intentione celebrandi , postea aliò vadit aut opus impertinens agit , nisi intentionem renovaret. Quamquam sit moraliter impossibile , ut homo sanæ mentis aut alicujus conscientiae absque intentione actuali aut virtuali sacras vestes induat , ad altare accedat , & alia ad sacrificium pertinentia peragat.

Aliud est juxta plerosque Theologos (contradicente Vasquez & paucis aliis) de intentione applicandi fructum sacrificii , quam sufficit esse habitualem ; adeò ut sufficiat hodie seu ex nunc applicari fructum sacrificii , cras aut perendie offerendi , etsi postea nihil amplius Sacerdos istius recordetur ; nam hæc intentio non est confectiva sacrificii , adeòque non debet determinare actionem v. g. crastinam Sacerdotis ad esse potiùs Sacramenti aut sacrificii , quàm ad alium finem , sed habet se instar donationis sub conditione quòd cras v. g. Sacerdos sit sacrificaturus ; quæ non retractata transit in absolutam , impletâ conditione. Prout patet in aliis oblationibus & donationibus. Sic enim validè applico alicui fructû laboris , cras in vinea præstandi , etsi amplius nihil cogitem ,

34. Valet tamè consecratio ebrii : nec aliud vult Augustinus.

Nec obstat , quòd facta in ebrietate imputentur in culpam.

35. Intentio merè habitualis non sufficit ad valorem Sacramenti.

Corollarium.

36. Sufficit , intentio habitualis ad applicationem sacrificii.

Nitendum tamen ad habendum actualem.

32. Corollarium notabile pro praxi.

Nō est idem de dormienti & distracto.

33. Consecratio ebrii aut dormientis esset invalida , etsi talis fine se quis inebriasset aut somno dedisset.

modò non retractem. Idem etiam confirmat communis sensus & praxis; cujus varii Theologi sunt testes.

37.
*Fundamen-
ta opposita
doctrina
dissolvun-
tur.*

Nec obstat I. quòd Sacerdos applicet sacrificium in persona Christi, aut saltem tanquam minister Christi: nam prius est falsum, eò quòd in applicatione non repræsentet personam Christi applicantis, sicut in consecratione repræsentat personam Christi loquentis, dicens, *Hoc est corpus meum*. Posterius autem verum quidem est; attamen Sacerdos est etiam minister Christi, antequam consecrat, quia videlicet à Christo potestatem habet, non tantum consecrandi, sed etiam præsentis aut futuri sacrificii sui fructum donandi seu applicandi. Adde ipsum in consecratione (in qua utique est perfectissimè minister Christi) habitualiter applicare; quod sufficit.

Nec obstat II. quòd applicans alteri sacrificium, illud pro eo offerat. Nam hoc solum laborat in æquivoco. Itaque applicando offert, id est, donat Sacerdos, futurum scilicet sacrificium, si fiat: sicut qui ex nunc daret alteri sua præmia à Rege sibi danda ob egregia facinora adhuc præstanda, diceretur alteri offerre sua facinora, etsi ea ex tunc nondum exerceret. Non offert autem pro tunc alteri sacrificium hòc sensu, quasi dum illud applicat seu donat, verè & formaliter exerceat officium sacrificantis.

38.
*Requiritur
intentio ab-
soluta, vel
sub condi-
tione de
præsenti aut
præterito;
sic ut non
valeat sub
conditione
de futuro
collatum,*

D I C O III. Intentio conficiendi Sacramentum debet esse absoluta, aut sub conditione saltem de præsentis vel præterito, quando ipsa conditio subest: tunc enim talis intentio æquivalet absolutæ seu in absolutam transit. Non tamen sufficit conditio de futuro, juxta communem doctrinam Theologorum. Probatur: quia non perficitur Sacramentum, quando ponitur materia & forma: cum minister non intendat conficere illud pro tunc, sed pro tempore impletæ conditionis, quæ nondum impleta est: juxta communem enim hominum conceptum & modum procedendi, quando promissioni, donationi, similibusque actibus apponitur conditio de futuro, suspenditur actus usque ad eventum conditionis. Non etiam perficitur Sacramentum postea, quando conditio expletur: tunc enim amplius non exstant materia & forma: non est autem in potestate ministri facere, ut Sacramentum sit, nisi quando est materia & forma. Adde formam consistere in verbis strictè dictis; qualia non sunt præterita verba, quæ impletâ demum conditione moraliter permanere censerentur, & verbis præsentibus quoad effectus morales æquivalere.

Itaque invalidè baptizaret quis alterum sub conditione, quòd numquam sit peccaturus mortaliter. Item invalidè absolveret sub conditione, quòd poenitens sit restitutus rem alienam; etsi conditio verè foret implenda. Unde est peccatum mortale, in administratione Sacramenti addere conditionem de futuro: secus est, si conditio sit de præsentis aut

de præterito. Unde rationabili dubiò existente potest quis sub simili conditione rebaptizari; ut patet ex praxi Ecclesiæ, & *cap. 2. de Baptismo*. Quàmvis nec hoc sinè causa rationabili sit faciendum ob Sacramenti reverentiam: seclusò enim rationabili dubiò, conditio adjecta censetur impertinens ac moraliter velut non adjecta, ut notat *Suarez to. 3. d. 31. sect. 6*. Unde *Catechismus Romanus tit. de Baptismo num. 43*. Baptismum sub conditione repeti numquam fas esse docet, nisi quando re diligenter perquisitâ dubium relinquitur, an Baptismus fuerit antea ritè collatus; clarèque insinuat aliter id sinè sacrilegio fieri non posse.

Excipitur ab hac Conclusionem Matrimonium: quod validè initur sub conditione de futuro, & perficitur tam in ratione Sacramenti quàm contractus tunc, quando impletur conditio, sicut alii contractus quorum naturam matrimonium imitatur: corpora enim contrahentium & consensus necdum retractatus (quæ sunt materia & forma matrimonii) moraliter censentur satis remanere usque ad eventum conditionis, ut patet à simili in aliis contractibus. Vide *Coninck q. 64. art. 8. num. 82. & seqq.*

Dices: Etiam sententia judicialis potest ferri sub conditione de futuro: ergo pari jure liceret inferre absolutionem sacramentalem, quæ est sententia judicialis, posse hòc modò dari. Resp. Neg. Conseq. nam Christus contractum matrimonii noviter non instituit, sed dudum institutum reperit, solumque ad dignitatem Sacramenti elevavit, naturam contractus de cætero non immutando, sed in pristina conditione relinquendo: qui proinde etiam in reliquis sequitur conditionem contractuum, & ad instar illorum potest celebrari scriptò vel nutu, secus quàm cætera Sacramenta. Absolutionem verò sacramentalem Christus non reperit institutam, sed noviter instituit, prout voluit; voluit autem, ut valeret tunc, quando poneretur materia & forma, utque proferretur, non scriptò, non in absentem (ut tamen aliæ sententiæ judiciales ferri solent) sed verbis & in præsentem: adeoque similiter ut non ferretur sub conditione de futuro suspensivâ valoris usque ad eventum conditionis; uti habet indubitatus omnium sensus. Quidquid non nemo modernus Theologus in contrarium disputet, dicens id speculative, etsi ob auctoritatem communem non practice probabile: contra quem fusè & meritò agit *Lugo disp. 13. de Penit. sect. 5*. Ille verò pari jure disputare potuisset de Sacramento Ordinis, in quo confertur certa potestas, ex hoc, quòd reliquæ donationes vel collationes potestatis sub simili conditione de futuro fieri possint.

Dubitatur autem, an valerent cætera Sacramenta collata sub conditione, si Deus de facto videat hoc vel illud futurum v. g. poenitentem facturum esse restitutionem; positò quòd conditio subest. Negant plures Doctores.

39.
*Excipitur
solum Ma-
trimonium.*

40.
*Cur potius
quàm abso-
lutio; quæ
est sententia
judicialis.*

41.
*Validè con-
ferrentur
Sacramenta
sub conditio-
ne; Si Deus
res.*

videat hoc
vel illud
futurum.

Utpote verè
de præsentì.

Similiter
sub condi-
tione de fu-
turo non
suspensivâ
valoris Sa-
cramenti.

42.
Intentio
debet ferri
super ma-
teriam &
formam de-
terminatâ.
Corollaria.

43.
Qua hic
observanda
in praxi.

res. Sed multò probabiliùs affirmat *Suarez*, *Præpositus* & alii passim; nec dubitat *Arriaga* disp. 19. sect. 4. num. 37. eò quòd ista conditio divinæ cognitionis, etsi terminativè pendens à re futura, verè sit de præsentì, & ponatur de factò subesse. Idem dicendum cen- seo (nec dubitat *Arriaga* suprà) si Sacramentum ministraretur sub conditione futurâ verè implenda, non suspensivâ valoris: quia tunc verè ministrans non intenderet valorem Sacramenti usque ad eventum conditionis sus- pendere (quod tamen est consuetum in simi- libus procedendi modis; & fieri supponebat conclusio) sed vellet Sacramentum ex nunc valere, quando applicat materiam & formam: nam ista futuritio est actu, veritasque præ- tens; cùm in præsentì verum sit, etsi mini- stro ignotum esse futurum illud, ad quod va- lor Sacramenti restringitur. Hujusmodi ta- men administrationes essent sacrilegæ, sive quia valor Sacramenti est incertus apud Doc- tores, sive quia veritas conditionis ex natura sua à nobis non potest cognosci, adeoque tam Sacramentum, quàm suscipiens exponi- tur periculo.

DICO IV. Intentio ministri necessariò fer- ri debet super materiam & formam determi- natam. Est indubitatum apud omnes Theo- logos. Et patet ex formis Sacramentorum, *te baptizo, te absolvo, indulgeat tibi Deus, hoc est corpus meum &c.*

Unde nihil ageret, qui habens duas hostias, tantum unam vellet consecrare, neutram de- terminando: uti nec is aliquem baptizaret, qui ex pluribus, quos proferendo formam Bap- tismi abluit aquâ, tantum unum intenderet baptizare, neminem in particulari determi- nando. In similibus enim casibus non opera- tur intentio circa omnes, ut patet: cùmque ob indeterminationem illius non sit ratio, cur circa unam hostiam potius aut personam ope- retur, quàm circa aliam, non operabitur circa ullam.

Similiter si minister Sacramenti limitet suam intentionem ad certam personam, invalidum erit Sacramentum, si subsit alia persona, v.g. si quis intenderet absolvere tantum Petrum, excludendo omnem aliam personam, tunc si confitens non esset Petrus, non absolveretur; quandoquidem intentio Confessarii ad illum non dirigatur.

In collatione tamen Sacramentorum in- tentio ministri ordinariè est, & (nisi gravis causa subsit) esse debet, absolvere personam præsentem seu confitentem, quæcumque il- la sit: tunc enim absolvitur confitens, etsi Confessarius ex errore putet esse aliam perso- nam. Nihilominus in Matrimonio, ob ratio- nem peculiarem contractus tam onerosi, in- tentio magis determinatur ad certam perso- nam: in quo proinde error personæ censetur substantialis; ut latius suò locò dicitur.

Similiter debet minister dirigere suam in- tentionem ad præsentem materiam; sic ut

quando conficit v.g. Sacramentum Eucharis- tiæ: intendat consecrare quidquid habet ad consecrandum coram se, seu totum quod est coram ipso positum ut consecretur, non re- stringendo intentionem ad determinatum v.g. numerum hostiarum: tunc enim etsi sint plu- res aut aliæ quàm putaverat, consecrat tamen illas quas habet coram se.

Q U Æ S T I O V.

An ad licitè ministranda Sacramenta requiratur jurisdictio & sta- tus gratiæ?

DICO I. Ad licitam Sacramentorum ad- ministracionem requirit ordinata Eccle- siæ hierarchia jurisdictionem; ut docet certa praxis, & agendo de Sacramentis in particulari amplius patebit. Solum excipitur matrimo- nium; cujus ministri sunt ipsi contrahentes, qui non habent in se invicem spirituales ju- risdictionem. Requiritur tamen jurisdictio in sacerdote assistente; etsi ipsa assistentia non sit propriè actus jurisdictionis. In aliis autem Sacramentis requiritur; & quidem in Pœni- tentia etiam ad valorem. In uno quoque fa- cilius quam in altero jurisdictio præsumitur, v.g. in Eucharistiæ distributione. Denique in ministro Baptismi non est propriè jurisdictio super personam baptizandam, utpote quæ ad- huc foris est; præsertim si sit adulta & paga- na. Equidem requiritur jurisdictio sive in pa- rentes, sive in locum ipsum seu parochiam, cui ex voluntate Ecclesiæ annectatur facultas baptizandi cum exclusione aliorum specialem licentiam non habentium.

DICO II. Requiritur etiam in ministro status gratiæ; adeò ut si quis in statu peccati mortalis ex officio ad quod specialiter est consecratus tanquam Christi minister, admi- nistret Sacramentum, peccet mortaliter, juxta communem omnium sensum & doctrinam: nisi ignorantia, inadvertentia aut necessitas excuset. Quod addo: quia ex his capitibus potest subin- de minister excusari à novo peccato mortali. Specialiter autem in necessitate, dum moribun- do impendendus est Baptismus aut absolutio, excusari quandoque potest Sacerdos in malo statu ministrans ob animi perturbationem aut non advertentiam ad proprium statum. Immo juxta plures Recentiores etsi ad illam adverte- ret, si tamen necessitas ita urgeat, ut non sit tem- pus cogitandi de contritione, quæ ob sui ardui- tatem, gratiæ subinde paritatem, & animi à Deo alienationem, tam citò frequenter non potest elici: tunc enim obligatio præcepti religionis suspenditur ob concurrens præcep- tum charitatis proximi periclitantis; cujus ne- cessitas abstergit irreverentiam in ministro, qui in tanta temporis angustia nequit proximo succurrere, & simul ad gratiam se disponere.

Observandum quoque est, quòd etsi ob

44.
Ad licitum
ministerium
requiritur
jurisdictio,
præterquam
in matri-
monio.

45.
Et status
gratiæ sub
mortali in
ministro ad
id consecra-

Nisi excuset
ignorantia
vel necessi-
tas.

46.

Confessione
à ministro
mortalis
conscio præ-
mitti, est
consilii, non
præcepti.

maiores de statu gratiæ securitatem conveniat confiteri ministrum conscium peccati mortalis, si habeat copiam Confessarii, & temporis locique ratio ferat, ut monet *Rituale Pauli V. Tit. De iis quæ in Sacramentorum administratione generaliter observanda sunt*; non est tamen simpliciter necessarium; utpote nullò jure præscriptum, sed sufficit contritio juxta Doctores communiter. Idemque apertè supponit *Rituale Romanum loco citatò*, Quod si bonâ fide putet Sacerdos se elicuisse contritionem, poterit à novo peccato mortali per istam bonam fidem excusari. Solum obligatur Sacerdos existens in peccato mortali confiteri, priusquam celebret, ut patet ex *Trid. sess. 13. c. 7.* quantumvis contritionem elicisset; idque non tam ratione consecrationis, quàm ratione, sumptionis Eucharistiæ: hanc enim debet præcedere confessio, etiam in communione laicorum.

47.
Necessitas
hanc statum
gratiæ tradi
Rituale
Romanum.

Consonant
alia aucto-
ritates.

Probatur conclusio ex *Rituale Romano Tit. cit.* ubi de Sacerdotibus ex officio ministrantibus Sacramenta in malo statu dicitur: *Impure & indignè ea ministrantes in æternæ mortis reatum incurrunt.* Quò nil clariùs dici potuisset. Consonat etiam *Aug. l. 2. contra epist. Armeniani cap. 10.* & refertur c. *Omnia 1. q. 1. Omnia Sacramenta cum obsint indignè tractantibus, prosunt tamen per eos dignè summentibus.* Et c. *Sciscitantibus fin. 15. q. 8.* ubi ex *Nicolao I.* ad consulta Bulgarorum de adultero Eucharistiæ ministrante dicitur: *Mali bona administrando se tantummodo ladunt: cerea fax accensa sibi quidem detrimentum præstat, aliis verò lumen in tenebris administrat, & unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet.* Quibus accedit auctoritas Theologorum antiquorum & recentiorum unanimiter sic sentientium: à quibus sinè solido fundamento videtur ex parte recedere *Marchant Tom. 1. Tribunal. Sacram. Tract. 2. Tit. 5. q. 1. & 2.*

48.

Et ratio, ut
substantia
nanimi Do-
ctorum sen-
sui.

Rationem Conclusionis Quidam petunt ex sanctitate Sacramenti: Quidam ex consecratione ministri abutentis gratiâ pro his functionibus specialiter acceptâ: Quidam ex eo quod minister non conformetur in sanctitate Sacramentorum auctori cujus vices subit. Sed non omnino convincunt. Unde præcipuum hujus veritatis fundamentum desumi debet ex Sanctorum ac Doctorum auctoritate, qui citra dubium affirmant graviter adversari rationi naturali ac reverentiæ Deo debitæ, quod Dei & Christi hostis permanens in statu tam indigno tractet res tam sacras, quibus Christi sanguis sive ejus merita ac vera sanctitas suscipienti communicatur à ministro subeunte vices Christi, & quidem tali, ut ad hoc munus ritè & dignè obeundum sit consecratus, ac specialem potestatem & sanctitatem acceperit: hæc enim simul saltem concurrentia judicant omnes sufficere ad peccatum mortale: quàmvis controvertant, an vel quid eorum seorsim sufficiat. Estque hoc sufficientissimum obligationis præfatæ indicium. Ut proinde sinè

causa aliò fugiat *Poncius disp. 41. q. 9. n. 71.* dicens: Refunderem hanc obligationem in jus positivum significatum sufficienter per communem sensum Doctorum, consentiente Ecclesiâ, & confirmatum consuetudine communi omnium ministrorum Sacramentorum non laborantium ignorantia, qui omnes existimant se peccare, nisi ita se disponant, ut sint in statu gratiæ. Quod præterea effugium est ratione suæ novitatis, suspectum, & quia ignorantiam veræ legis, ex qua hæc obligatio ab omnibus asserta nascitur, in torrente Theologorum supponit. Qui insuper indistinctè loquens de ministris, sive specialiter consecratis, sive non, falsum assumit: cum si desit consecratio, plures Doctores sentiant non committi peccatum mortale.

Ex Conclusionem sequitur I. Sacerdotem 49.
consecrantem, absolventem, inungentem, Episcopum ordinantem, confirmantem, aut *Varia Collaria.*
etiam simplicem Sacerdotem ex commissione Papæ idem in malo statu facientem peccare mortaliter contra Religionem: ibi enim concurrunt omnia superius posita. Idem est de Sacerdote aut Diacono ex commissione Sacerdotis in statu peccati mortalis baptizante: nam concurrunt Sacramenti sanctitas cum ministri consecratione.

Si tamen ministri consecratio deesset, existimant plerique Doctores, contra *Vasquez & alios* (qui satis probabiliter docent oppositum) non sufficere solam Sacramenti sanctitatem ad peccatum mortale: adeò ut si laicus in necessitate baptizaret non solemniter extra statum gratiæ, non peccaret mortaliter. Idem est de contrahentibus matrimonium in malo statu, inquantum sunt ministri istius Sacramenti; cum ad hoc non sint specialiter consecrati. Quàmvis juxta omnes peccent mortaliter, quatenus indignè Sacramentum suscipiunt & obicem gratiæ Sacramenti ponunt. De quo diligenter ab animarum Curatoribus sunt instruendi. Certius autem est, non peccare mortaliter Parochum, qui in malo statu assistit matrimonio & sponsis benedicit: hic enim non ministrat Sacramentum, sed assistit tanquam testis sive notarius publicus ex voluntate Ecclesiæ requisitus. Ratio verò, ob quam non sufficiat sola sanctitas Sacramenti, dari potest, quod indubiè pejus agat malus minister, quando juncta est consecratio illius, & juxta omnes mortaliter; non satis autem constet ex communi consensu vel aliundè, quod malitia sit mortalis, si consecratio ministri secludatur, & non potius ex hac demum junctâ sanctitati Sacramenti concreseat obligatio gravis: quæ tamen sinè urgenti fundamento non est adstruenda.

Minus tamen placet, quod *D. Thomas q. 64. a. 6. ad 3. Suarez d. 16. sect. 4. in fine.* Præpositus & plurimi alii inferunt, non peccare mortaliter Sacerdotem vel Diaconum ex Sacerdotis commissione extra statum gratiæ in necessitate baptizantem non solemniter, quasi dum 51.
Ex quo ratio non bene inferatur Sacerdotem extra statum gratiæ non

in necessitate non solemniter baptizant solum venialiter peccare.

non adhibentur solemnitates, non censeatur in tali casu baptizare ex officio, sed solum instar alicujus laici ad occurrendum necessitati. Non placet, inquam: quia tales acceperunt gratiam Ordinationis ad baptizandum etiam non solemniter: solemnitas enim non est à Christo, sed ab institutione Ecclesiæ. Quare sicut tales peccarent mortaliter, si baptizarent solemniter, aut Ecclesia non instituisset solennes Baptismi cæremonias; sic & modò peccant. Possent quidem in necessitate baptizare, quàmvis non forent consecrati: quandoquidem tamen jam sint consecrati, verè faciunt illud, ad quod sunt consecrati, & gratiam acceperunt, ideoque etiam sunt in tali necessitate laicis præferendi. Hi è contrà non peccarent mortaliter baptizando solemniter ex concessione Ecclesiæ, etsi forent in malo statu, supposito quòd alioquin non sufficeret sanctitas sacramenti.

52. Audiens confessionem in malo statu, sed in bono absolvens non peccat mortaliter.

Sequitur II. Sacerdotem veriùs non peccare mortaliter audiendo in malo statu confessionem, modò habeat intentionem excitandi contritionem, illamque exciter, antequam impendat absolutionem. Sive quia confessio solum est pars integralis Sacramenti Pœnitentiæ, cujus essentia consistat proinde in sola absolutione, ut volunt *Scotista*; de quo in materia de Pœnitentia: sive quia tunc apponitur materia ab ipso pœnitente, qui cum pro tunc non debeat esse in statu gratiæ, consequenter in eo esse non obligatur Sacerdos, qui istam materiam quasi admittit, ac velut passivè se habet, non administrans Sacramentum ejusve materiam; propter quod posset absolvere, etsi præter intentionem audivisset peccata alicujus subito se accusantis & absolutionem petentis: sive quia obligatio existendi in statu gratiæ solum est pro tempore, quò perficitur Sacramentum, quod fit in absolutione. Ita *Henriquez*, *Lugo*, *Diana*, & alii passim contra *Arriaga d. 20. n. 12.* Contra quem specialiter facit, quòd cum contendat malitiam mortalem ministerii in malo statu refundi debere in solam sanctitatem Sacramenti, consequens videatur, etiam ipsum confitentem velut ministrantem partem proximam Sacramenti debere esse in statu gratiæ, uti Sacerdotem audientem: quod tamen est absurdum.

53. Distribuens Eucharistiam in malo statu peccat veriùs mortaliter.

Sequitur III. mortaliter peccare Sacerdotem, qui extra statum gratiæ dispensat Eucharistiam, etsi ab alio confectam. Ita communius Doctores contra *Vasquez* & varios Recentiores contrarium opinantes, eò quòd talis non conficiat Sacramentum, nec concurrat proximè tanquam minister Christi ad justificationem, uti in aliis Sacramentis, sed solum per motum localem applicando activa passivis. Nihilominus tenendum est quod diximus: quia verè administrat Sacramentum, & quidem omnium dignissimum, estque ad hoc specialiter consecratus. Deinde sustinet personam Christi (cui proprium est nos pascere corpore & sanguine suo) in munere augustis-

fimo. Idem supponit *Rituale Pauli V. tit. cit.* ubi cum de ministrantibus Sacramenta indigne dixisset, eos, in aeterna mortis reatum incur-
rere; infra §. *Ceterum* manifestè indicat se etiam agere de administratione dispensatoria Eucharistiæ. De qua etiam agit postmodum titulò speciali, ubi in principio dicit, majorem præ aliis in hujus Sacramenti administratione (loquitur apertè de dispensatione) exigere reverentiam, ut sanctè tractetur. De qua similiter loquitur *Nicolaus Papa 6. Sciscitanti- bus 15. q. 8.* Idem est de Diacono in necessitate Eucharistiam ministrante: quia est eadem ratio: cum Diaconus (ut patet ex ejus officio descripto in Pontificali) ad hoc quoque sit ordinatus, ut Sacramentum Eucharistiæ ex commissione Sacerdotis ministret. Immo *Coninck* & alii passim existimant committi tot peccata mortalia, quot sunt homines quibus etiam sine interruptione distribuitur: eò quòd singulæ distributiones sint diversæ actiones terminatæ & completæ. Tametsi *Henriquez*, *Tannerus*, quos citat & sequitur *Diana 1. p. Tract. 7. resol. 40.* existimant esse solum unum peccatù.

Sequitur IV. non esse mortale peccatum in malo statu elevare hostiam sacram à terra, transferre de loco ad locum, aut cum eadem benedicere populum: non enim est administratio Sacramenti.

Sequitur V. non peccare mortaliter Episcopum extra statum gratiæ benedicentem corporalia, consecrantem calices aut Ecclesias, aut etiam conficientem sacrum Chrisma vel benedicentem oleum pro infirmis: quia etsi ad ista munia sit consecratus, non conficit tamen tunc vel administrat verum Sacramentum nomine Christi: quamquam in duobus postremis exemplis (de quibus *Lugo d. 8. n. 156.* & nonnulli alii sentiunt oppositum) conficiat materiam remotam Sacramenti Confirmationis, & extremæ Unctionis: quam etiam conficit pin-
dens panem pro Eucharistia. Nec simile est, quod *Lugo* allegat, de consecratione Eucharistiæ: illa enim est verè confectio Sacramenti, & quidem augustissimi; quale est Eucharistia etiam ante usum, seu antequam applicetur. Immo ipse *Lugo* concedit applicationem seu distributionem Eucharistiæ in malo statu non esse mortalem; adeoque debet esse mortalis saltem consecratio in malo statu facta. Quòd autem non obstat præfatas personas esse ad id muneris consecratas, ex eo confirmatur, quòd etiam Acolythi & cæteri Clerici minorum Ordinum sint consecrati ad munia ordinis correspondentis, v.g. ad ferendum cereos; quos tamen non est verosimile peccare mortaliter, si extra statum gratiæ sua munia exequantur.

Sequitur VI. idem ob eandem rationem dicendum esse cum Doctoribus communius de Subdiacono canente in malo statu Epistolam, aut Diacono canente Evangelium & ministrante Sacerdoti. Quàmvis oppositum, de Diacono præsertim, multi existiment; cum hic

Secus est, de Eucharistia amtransportante aut cum ea populum benedicente,

54. Aut de Episcopo in malo statu consecrante Ecclesias, Chrisma, oleum infirmorum &c.

55. Idem est de Subdiacono aut Diacono Sacerdoti sub missa solemniter ministrante in malo statu.

hic ex sacra ordinatione valde propinquè concurrat ad tremendum illud sacrificium, etiam tenendo pedem calicis, & cum Sacerdote offerendo. Nihilominus irreverentia non videtur excedere latitudinem peccati venialis: quia isti verè non administrant Sacramentum. Idque verum est, seclusò scandalò & contemptu, etiamsi sæpius fieret: quia nec multiplicatio venialium, nec voluntas plura venialia committendi facit mortale, nisi objecta coalescant: quod hîc non fit: etsi Nonnulli contradicant. Quod autem interdum puniti divinitus legantur similes ministeria sua in malo statu obeuntes, non probat novum mortale in ministeriis commissum esse. Verùm Deus justè punivit tunc morte extraordinariâ peccatum præexistens, etsi fortasse supplicium meritum non intulisset, nisi adjunctâ temeritate accedendi ad altare in illo statu: quam insuper etsi solum venialem, Deus poterat supplicio mortis corporalis punire.

56. *Item de concionante in malo statu, seclusò scandalò.* Sequitur VII. idem esse dicendum de concionante extra statum gratiæ; etsi Nonnulli aliter sentiant. Si tamen peccatum sit publicum, exinde natum est sequi grave scandalum in populo, adeoque gravis culpa in ejusmodi concionatore. Quod etiam locum habet in aliis functiones sacras obeuntibus cum scandalò. Quò seclusò, latet sæpè in illis in malo statu exercitis, præsertim absque pio motu aut aliquâ detestatione peccatorum, veniale peccatum, grave vel leve, juxta gravitatem & sanctitatem ipsius functionis: quia res sacre tractandæ sunt sanctè & reverenter.

57. *Obiectio petita ex Gregorio IX. c. Quæsitum.* Dices: Gregorius IX. c. *Quæsitum*, fin. *De cohabit. Cleric.* generaliter dicit de ministris Ecclesiæ, quemlibet pro mortali peccato quoad seipsum esse suspensum. Et c. *Quæsitum*, fin. *De tempor. ordin.* loquens de Sacerdotibus vel aliis Clericis, dicit monendos, ut existentes in peccato mortali abstineant, & sub interminatione divini judicii obtestandos, ut in testimonium suæ damnationis in susceptis etiam Ordinibus non ministrent. Unde sequi videtur, etiam Diaconum vel Subdiaconum in peccato mortali ministrantem peccare mortaliter.

Responsio. Resp. non posse sinè absurdo hos Canones intelligi, prout jacent, generaliter de omnibus Clericis: ne alioquin etiam Acolythi ministrando, Lectores legendo, Ostiarii ostia aperiendo vel claudendo in malo statu, dicendi sint peccare mortaliter. Itaque prior Canon rectè accipitur de Clericis Sacerdotibus, qui quidem quoad se ipsos sunt suspensi pro quolibet peccato mortali, quantum ad officia Missæ, vel ministerium Sacramentorum, etsi non debeant in officiis evitari.

58. In posteriore Canone per *alios Clericos* à Sacerdotibus distinctos possent intelligi Diaconi quoad functiones sacramentales, quæ eis ex delegatione competere possunt: vel tam illi, quam alii, quoad officia & ministeria, quibus annectitur susceptio Eucharistiæ; prout ministri altaris solebant sub missa solemniter de

manu sacrificantis communicare. Vel sanè, si generalius loquatur Pontifex, ad summum dicit, eos peccare, non definiens, an mortaliter, dicens tamen eis cavendum ob timorem divini judicii, & monendos ut in testimonium suæ damnationis abstineant, ne videlicet se ipsos coram Deo condemnent, non quidem de novo mortaliter peccando, sed profitendo sanctitatem, quam non habent, & tamen eos habere decet. Prout dicimus Religiosum malè viventem à sua veste Religiosa condemnari, & prout Apostolus ad Rom. 2. dicit condemnare se ipsos, qui alios judicant, non quòd necessariò peccent alios judicando, sed quia ipsi eadem agunt, quæ in aliis judicant seu condemnant. Ita Coninck & alii. Non rectè tamen addit Arriaga disp. 20. num. 10. Pontificem sic loqui de publicis peccatoribus propter scandalum: nam apertè Pontifex etiam notoreitatem facti secludit in canone posterius citato, de quo tamen tractabat Arriaga supra.

Q U Æ S T I O VI.

An liceat Sacramenta ministrare indignis?

59. *Ministrans Sacramenta indignis peccat mortaliter per se loquendo.* R E S P. negativè, adeò ut minister per se loquendo peccet mortaliter administrando illa indignè accedentibus, quando eos sinè gravi incommodo potest repellere. Est doctrina certa, omniumque consensu firmata. Et colligitur ex Matth. 7. Nolite dare sanctum canibus. 1. ad Cor. 4. Hîc jam quæritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Ratio est: quia minister ex natura rei obligatur Sacramenta tractare reverenter, & administrare fideliter; cui utrique notabiliter contravenit, qui ea immundis & indignis confert. Accedit universale præceptum charitatis, quò prohibemur alterius peccato cooperari; quod facit minister conferendo Sacramentum indignè suscipienti. Unde præter peccatum speciale contra reverentiam jure divinò naturali debitam Sacramento, videtur committere peccatum mortale contra charitatem proximi, sive peccatum generale scandalì; ut colligitur ex doctrina tradita de Scandalo parte 2. Tract. 2. disp. 7. q. 9. §. 2.

60. *Qualem debeat habere notitiâ de dignitate suscipientis.* Advertendum autem qualitatem notitiæ de dignitate seu dispositione suscipientis relinqui ferè judicio prudentis ministri; attentò quòd non requiratur æquè exacta in omnibus Sacramentis notitia: in absolutione sacramentali requiritur exactior dispositionis notitia, cum ibi Sacerdos sit iudex. Similiter in Sacramento Ordinis: quod non dirigitur ad bonum privatum sed commune. In Baptismo etiam adultorum de fide cæterisque dispositionibus est inquirendum. In aliis autem præsumitur quis bonus, nisi constet contrarium.

Hinc est certa doctrina, illicitè præberi Sacra-

Publicè in-
dignus etiā
publicè est
repellendus.

Sacramentum peccatori publico, sive petat publicè, sive privatim: & sive sit publicus per sententiam judicis, sive notoreitate facti. Nam publicus peccator re & publicā famā est canis; de quo proinde intelligitur illud *Matth. 7. Nolite dare sanctum canibus.* Idemque tradunt Patres in specie loquentes de Eucharistia; ut *Chrysostomus Hom. 83. in Matth. Cyprianus, Augustinus & alii*; & *Rituale Romanum Tit. de Sacramento Eucharistia*, ubi dicitur: *Arcendi autem sunt publicè indigni; quales sunt excommunicati, interdicti, manifestèque infames; ut meretrices, concubinari, fœneratores, magi, sortilegi, blasphemæ, & alii ejus generis publici peccatores: nisi de eorum pœnitentia & emendatione constet, & publico scandalo prius satisfecerint.*

62. Corollarium
cum sua
limitatione.

Unde patet publicæ meretrici, quam non constat deseruisse statum meretricium, seu de cujus conversione publicè non constat, non posse Eucharistiam in publicum ministrari, quantumvis in foro sacramentali foret absoluta: tum quia talis ad hujusmodi administrationem non habet jus, tum quia id foret scandalosum. Excipe articulum mortis, in quo, si privatim fieri non potuit administratio, necessitas extrema videtur prævalere scandalo, præsertim mox auferribili publicatione respicientiæ; quando verò Sacramentum privatim petitur, sufficit præsentis habere notitiam emendationis; immo interdum potest sufficere confessio cum absolutione: quia hâc ratione potest tolli scandalum, quod neque subsequetur postea ex divulgatione, si pariter divulgetur emendatio. Quod si denique ex sola pœnitentis confessione Sacerdos noverit peccatum esse publicum, constat ex obligatione sigilli sacramentalis peccatorem etiam publicè petentem non posse repelli.

63. Quando
censeatur
peccatum
notorium
evidentiâ
facti.

Si autem quærat, quàm multis peccatum debeat esse notum, ut censeatur notorium evidentiâ facti? Resp. non posse id certâ regulâ definiri, sed prudenti judiciò determinandam esse delicti publicitatem, attentis circumstantiis loci & personarum. Quare illud omnino dicendum videtur ita notorium, quod celebri locò sit, & in iis circumstantiis, quibus ad communem notitiam facillè possit pervenire. Per accidens autem est, quod adstantes fortasse ignorent publicitatem delicti, sive statûs peccati: quia equidem peccator respectu horum jus ad famam verè amisit; quam etiam paulò post moraliter loquendo perdendam non debet Sacerdos Sacramenti administratione servare.

64. An sufficiat
publica &
violenta
suspicio ad
negandum
sacramen-
tum.

Extendunt autem id *Suarez, Rodriguez*, & alii passim etiam ad casum, quò de peccatore est publica eaque vehemens seu violenta suspicio, quæ scilicet probabili ratione deponi non potest, sive quæ nullam in contrarium habet seu admittit probationem: nam & hæc generat moralem certitudinem. Deinde ex admissione ejusmodi natum esset oriri scandalum; cui proinde ut occurratur, etsi

non per modum pœnæ, posset negari Sacramentum, quousque modò debitò se purget.

Quod si peccator sit occultus, tamen ministro constet ejus indignitas, ex notitia non confessionali (secus est juxta plurimos Doctores, si constet tantum ex notitia confessionali, etsi Sacramentum petatur etiam privatim) debet repelli, si petat privatim, aut coram illis tantum, qui peccatum illius norunt. Si autem petat publicè, ita ut finè notabili infamia nequeat repelli, potest, immo debet ei Sacramentum præberi. Ita de Eucharistiæ Sacramento expressè tradit *Rituale Romanum Tit. de Sacramento Eucharistia*, & communissimè Theologi. Idem colligitur ex perpetuo usu Ecclesiæ: immo ex facto ipsius Christi, qui Judam à communione Corporis & Sanguinis non repulit. Ex quo indubitatum esse debet, dari præceptum, sive juris naturæ, ut Varii putant, sive positivum ipsius Christi, ut putat *Coninck q. 80. a. 6.* de non repellendo publicè occulto peccatore. Ratio est: qui tunc ob urgentem causam scilicet non infamandi proximum, censetur minister se habere permissivè ad peccatum proximi, consistens in susceptione, quæ secundum se est sancta, & solum mala ex voluntate suscipientis. Plura insuper, eaque gravia incommoda plerumque sequerentur: nam verè innocentes sæpè infamarentur ex aperto vel occulto odio aut imprudentiâ ministrorum: sæpè etiam cum timore accederent, timendo injustam infamationem: adstantes etiam perturbarentur: ministris denique gravissimum vel potius importabile incumberet onus probandi alium rectè esse repulsum. Non est itaque obligatio impediendi peccatum occultum peccatoris indignè sumentis & Sacramenti irreverentiam, adeoque manet obligatio juris naturalis non lædendi famam proximi, quem à Sacramento publicè repellendo minister ex se & positivè infamaret.

Nec obstat I. quòd potius consulendum videatur honori Christi & Sacramenti, quàm famæ occultum peccatoris, qui non veretur indignè accedere, quantumvis ad Sacramentum jus non habeat in tali statu constitutus. Nam hoc quidem sensu debet Minister præferre Christum sive Sacramentum, quòd ipsemet non possit irreverenter se gerere erga Sacramentum, ut famam proximi servet, sed potius servare debeat in se reverentiam Sacramenti quàm famam proximi. Non tamen ita, ut possit positivè alteri famam auferre, ad hoc ut ab altero etiam servetur honor debitus Sacramento, quando in eo solum consistit honoris læsio, quòd alter peccet v.g. indignè communicando; sed potius debet hujusmodi irreverentia permitti: cum ut peccatum proximi impediatur, non liceat eum infamare; neque minus malum facere, ut gravius alterius evitetur. Quare nec licitum est occultum proximi peccatum detegere ad impediendum ejusdem perjurium; neque sigillum sacramentale, ut vite-

65. Occultè in-
dignus oc-
cultè repelli,
publicè ad-
mitti debet,

Patet ex
Rituale Ro-
mano, usu
Ecclesiæ,
& facto
Christi.

Ratio assignatur.

66. Quò sensu
sit prius co-
sulendum
honori sa-
cramenti, &
quò famam
proximi.

vitetur injuria Dei alioquin graviter offendendi.

67. Non obstat II. quod publicè petenti liceat negare Eucharistiam, quæ privatim scitur ad hoc peti; ut postea conculcetur. Nam in primis id non satis constat, & negatur à *Poncio d. 41. n. 77.* Et quàmvis admittatur, disparitas est, quod locum ibi habeat læsio honoris seu contemptus Sacramenti in se, præscindendo quodammodò à peccato alterius; uti etiam si exponatur irridendum Ethnicis vel Hæreticis, projiciatur in lutum &c. adeoque denegare Sacramentum cum detectione injuriosi conatûs, est defendere innocentem, & ab eo injuriam propulsare; quod licitum est, etiam infamando eum, qui se ad invadendum parat.

68. Non obstat III. quod ense depositum nequeam reddere repetenti illum, ut se vel alium occidat, etsi deberet iniquus animus ejus detegi. Nam dissimulatô Ass. (quod verum non est, quando non possum ense petitum negare sinè gravissimo incommodo proprio) disparitas est, quod indignè suscipiens Sacramentum sibimet noceat in eo quod suæ potestati subest; quodque malum illud sit ei omnino voluntarium, evitabile & reparabile, jamque in animo completum, cui à ministro solum additur actio exterior secundum se honesta. Qui verò repetit ense ut alteri noceat, id facit animò inferendi ei malum involuntarium, præsertim irreparabile, & à me impedibile: adeoque debet alter à me defendi, non obstante infamiâ nocituri, oriundâ ex detectione pravi conatûs. Idem ferè est de eo, qui sibi vult nocere vitam eripiendo, quæ nullò modò subest ejus dominio. Adde his casibus ad summum detegi occultam voluntatem occidendi; quæ equidem dando gladium depositum non occultabitur, sed occisione dein secutâ maximè fiet manifesta, & aliundè etiam ipsi occidenti gravia damna evenient.

69. Non obstat IV. quod Sacerdos videatur aliter posse consulere, tum famæ peccatoris occulti, tum irreverentiæ Sacramenti, præbendo videlicet hostiam non consecratam publicè accedenti, ne sacrilegè recipiat consecratam; saltem quando adest conventio Sacerdotis communicaturi super hac re. Nam etsi nonnulli admittant id fieri posse; communis tamen sententia negat esse licitum: esset enim fictio ista valde periculosa & execranda, quâ præberetur hostia non consecrata, moraliter loquendo ab ipso sumente vel ab adstantibus adoranda. Sicut si quis populo publicè in processione aut aliàs exhiberet adorandam hostiam non consecratam, aut venerandas reliquias alicujus damnati tanquam certi alicujus Sancti. Unde esset periculum morale idololatriæ quasi exterioris, & superstitio quædam falsi cultûs. Itaque falsa sunt abjicienda remedia, quæ veris sunt periculis graviora, ut respondet *Innocentius III. c. De homine de Celebrat. missar.* interrogatus de casu, etsi non per omnia simili, quò

Sacerdos peccati conscius non valens ob necessitatem omittere sacrum (quando debuisset saltem conteri) non consecrabat, sed de cætero, ut populo satisfaceret, missam se celebrare fingeat. Quare nec ipse Christus hanc simulatione circa Judam sacrilegè communicaturum usus est, nobis præbens exemplum, quid in casu simili agere debeamus.

Petes, an liceat Eucharistiam dare vel sumere ad purgandam suspicionem criminis? Resp. negativè cum *D. Thoma* & Theologis communiter, si fiat eâ intentione, ut si sumens sit crimini obnoxius, Deus præter naturæ ordinem edat manifestæ ultionis signum; si autem sumenti nihil mali accadat, habeatur declaratus innocens. Hoc namque esset tentare Deum: cum Eucharistia nec ex natura rei nec ex divina promissione sit medium conveniens ad manifestationem occulti delicti. Unde etiam alii non absimiles purgationis modi per ferrum candens aut aquam ferventem sunt à Pontificibus reprobati c. *Consulvisti 2. q. 5.* & alibi sæpè.

Nec obstat Concilium Wormatiense (& refertur c. *Sapè contingit, & c. Si Episcopo 2. q. 5.*) quod suspectis de crimine indicit celebrationem vel sumptionem Eucharistiæ ad purgationem: nam in primis Concilium istud non fuit generale, neque ab Ecclesia approbatum: immo si (quod Plures existimant) agat de purgatione superiùs expositâ, est per Pontifices reprobatum, dum similes purgationes condemnant, tanquam superstitiosas. Nihilominus cum Joanne majore rectiùs dicitur Concilium loqui de purgatione per Sacramentum, quæ fiebat per modum juramenti, ut sumptione illius tanquam juramentò execratoriò veritas eliceretur: sicut passim suspectis de crimine offertur juramentum. Neque illud juxta omnes est ex natura rei illicitum: quamquam modus ille purgationis sit contrariâ Ecclesiæ consuetudine abrogatus, immo juxta varios Doctores iudiciis prohibitus, adeoque non facilè ab eis practicandus. Quamquam justa de causa non videatur illicitum asumere illum saltem ex libera cujusque voluntate, exemplò Gregorii VII. in testimonium innocentie sumentis Eucharistiam coram Henrico IV. idem facere detrectante, ut refert *Baronius ad annum Christi 1077.*

Quæ de Sacramento non ministrando peccatori publico, non negando peccatori occulto publicè petenti, dicta sunt, etsi in specie plerumque proponi soleant de Sacramento Eucharistiæ, tamen cum proportionem locum habent etiam in aliis Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Unctione extrema. In Sacramento autem Pœnitentiæ locum non habet publica petitio seu repulsa; sed in foro illius secreto Sacerdos veluti judex obligatur sinè delectu alio, quos ex allegatis & probatis repererit indispositos non admittere, quos repererit dispositos non repellere.

De Sacramento Ordinis habet recepta satis doctrina

An posset negari Eucharistia, quæ publicè petitur, a nimò occulto conculcandi.

Cur potius detegi possit occultus animus petentis depositum gladium ad occidendum, etiam denegando gladium, quàm detegi peccatum publicè petentis Sacramentum.

An posset indignè communicari hostiam non consecratam.

70. Non potest Sacramentum dari ad purgationem criminis.

71. Respondetur ad decretum Concilii Wormatiensis, quod talem purgationem videtur indicere.

Non est ex natura rei illicitum se purgare sumptione Sacramenti per modum juramenti execratorii.

72. Prædicta in hac quaestione specialius de Eucharistia extenduntur ad reliqua Sacramenta.

73.

Quid hæc
in re sit
speciale in
Sacramen-
to Ordinis
quoad re-
pulsam oc-
cultæ indig-
norum.

doctrina repellendum esse indignum, sive in publico petat, sive in occulto, sic ut Ordinario etiam ex scientia secreta sit hac in parte procedendum, v. g. irregulari occulto neganda Ordinatio. Ratio est: quia Sacramentum Ordinis non est pro omnibus, quasi quisque ad illud jus prætereendere valeat, uti ad Eucharistiam, sed delectus ordinandorum est penes rectores Ecclesiæ, qui debent huic prospicere (prout suis Ecclesiis utile aut necessarium viderint) de officialibus & ministris idoneis, adeoque ex officio tenentur de qualitate ordinandorum inquirere. Quare offerentes se ad Ordines subjiiciuntur inquisitioni seu examini Ecclesiæ de eorum qualitate & idoneitate; sicut præsentantes sese ad officia Reipublicæ. Unde inquisitionem de natalibus, moribus &c. etiam publicè in Ecclesiis, propositò Ordinandi nomine faciendam, præscribit *Trid. sess. 23. c. 5. de Reform.* & rursum *c. 7.* statuit examen esse desuper instante jam ordinatione faciendum à personis per Episcopum designatis, ultra Archidiaconū, cui de jure competit scrutinium seu examen. Hæc tamen videntur intelligenda de indignitate, quā quis reddatur inidoneus seu indignus ad ipsum statum. Loquendo tamen de sola indignitate ad ipsum Ordinis Sacramentum quā tale, proveniente ex hoc præcisè, quod accedens sit occultè in malo statu, mihi non ita constat, quod idcirco persona alioquin omnino idonea posset cum publica infamia repelli. Similiter si is, qui publicè Ordines petit, ad illos jus prætereendere possit ratione tituli, v. g. beneficii vel dignitatis obtentæ, existimat *Lugo d. 8. sect. 12. n. 194.* & alii talem non posse repelli arg. c. *Ex tenore de tempor. ordinat.* ubi *Glossa* idem indicat.

74.
Matrimo-
nium potest
dari cum
peccatore
etiam pu-
blico juxta
Doctores
passim.

Ad Sacramentum Matrimonii quod attinet, constat ipsos contrahentes, qui sunt ministri Sacramenti matrimonii posse contrahere, sic ut publicè non possit repelli compars ob peccatum occultum. Immo juxta Doctores passim id fieri nequit, etsi peccatum sit publicum. Quod probat *Lugo sup. sect. 14. n. 226.* ex eo, quod nullus injiciat scrupulum personis Catholicis, quasi non possint licitè contrahere cum existente in malo statu. Deinde quod nullus Theologus obliget virginem ad negandum matrimonii consensum sponso, quandiu est in statu peccati; sed potius ex usu omnium fidelium constet obligationem se disponendi relinquere privatæ cujuslibet contrahentium conscientiæ. Immo Pontifex interdum dispensat ut Catholicus contrahat cum Hæretica. Idemque in variis antiquis Conciliis concessum fuit, quando Hæreticus promitteret conversionem: istis autem casibus supponebatur ille contrahaturus matrimonium in malo statu.

75.
Si commodè
obtinere non
possit debita
alterius dis-
positio;

His equidem non obstantibus dubitare nequeo, quin saltem lege charitatis teneatur quis compartem admonere quantum commodè potest, si speretur fructus, ut se dignè disponat. Immo hoc ipsum omnino exigit reverentia Sacramenti; cujus sanctitas exigit, ut non

Herincx Sum. Theol. Pars VI.

ministretur indigno, à quocumque ministretur. Prout etiam patet in Baptismo, quem in necessitate etiam scemina, etsi non ex officio speciali licitè ministrat, non tamen indigno. Quare si non adsit specialis causa contrahendi cum tali, & ministrandi eidem Sacramentum matrimonii; non video, qualiter id faciens possit excusari à peccato mortali. Neque plus intendit *Præpositus q. 7. de Impedimentis matrimonii dub. 24.* addens cautè conditionem, si subsit justa causa; seu, si intersit contrahere cum tali. Quam limitationem fortè etiam alii non negarent.

Et intersit
specialiter
cum illo
contrahere
alias non.

Nihilominus ordinariè contrahenti interest contrahere determinatè cum tali persona, sic ut ob causam justæ utilitatis aut necessitatis plerumque excusetur à peccato ministrandi Sacramentum matrimonii indigno. Eaque causâ subsistente id verum est, etsi alter sit excommunicatus toleratus. Nam post *Concilium Constantiense* censura specialiter non obstat, quod minus possit innocens tali communicare etiam in sacris. Cooperatio autem ad peccatum alterius in malo statu Sacramentum suscipientis est communis quoad alios peccatores non excommunicatos: ob utilitatem enim contractus cum tali celebrandi censetur se habere permissivè ad indignam alterius susceptionem, quam posset alter vitare, si vellet.

76.
Ordinariè
tamen inte-
rest, si can-
sa subsit.

Estq; perin-
de, etsi alter
sit excom-
municatus
toleratus.

Ex quibus à fortiori patet, posse tunc Parochum hujusmodi matrimonio assistere, sicut unus contrahentium potest alteri in malo statu existenti ministrare: quāvis similiter lege charitatis deberet contrahentes prius à statu peccati avertere, si commodè possit. Estque de Parocho adhuc minor difficultas; eò quod non sit minister Sacramenti matrimonii, sed tantum assistens instar notarii seu testis publici ipsi contractui quā tali: publicus autem notarius vel judex contractui alioquin legitimo auctoritatem sui muneris non denegat, etsi partes contractum ineundo ex sua malitia peccent.

77.
A fortiori
licitum est
in simili
casu Paro-
cho assistere.

Si tamen subesset in contrahere volentibus aliquod impedimentum ipsius contractus matrimonialis, distinctum videlicet ab indignitate consistente in hoc, quod contracturi sunt in malo statu, deberet Parochus juxta receptam Doctorum sententiam non assistere, sed potius impedimentum Episcopo manifestare, si moniti nolint desistere; quantumvis foret occultum & infamiam adferens. De quo in Tractatu de Matrimonio differi solet.

Quid ei
faciendum,
dum novit
subesse aliud
matrimo-
nialis con-
tractus im-
pedimentū
remissivè.

Q U Æ S T I O VII.

De Cæremoniis in Ministerio Sacramentorum servandis reliquisque Sacramentalibus.

NOMINE Cæremoniæ intelligitur actus exter-
nus Religionis, qui non aliundè est bo-

78.
Quid no-

N

nus

mine Cæremonia intelligatur. Alia Cæremonia sunt divina, alia Ecclesiastica.

Et hæc varium sum varia.

79.

Cæremonias licite ab Ecclesia adhiberi est clarum lumine naturali.

Multas Deus instituit in lege veteri.

Ipsæ Christus iis fuit usus.

Nec Ecclesia earum usum aut institutionem inhibuit.

nus & laudabilis, nisi quia fit ad colendum Deum, ut explicat Bellarm. l. 2. de Sacram. c. 29. sive circumstantia exterior religiosa ad Deum decenter colendum instituta. Hujusmodi Cæremonias quàm plurimas Deus ipse instituit in veteri Lege, quæ quoad hanc partem cæremonialis dicta est. Quasdam etiam instituit ipse Christus in nova Lege, videlicet septem Sacramenta, & Sacrificium Eucharisticum. Varias denique instituerunt Apostoli eorumque successores, sive Ecclesia; quæ dicuntur, Ecclesiastica. Quarum nonnullæ versantur circa Sacrificium & Sacramenta, ut scilicet decentius conficiantur seu ministrantur: nonnullæ circa alia. Nam circa personas versantur exorcismi, insufflationes, aspersio cineris: circa loca, v.g. consecratio templi: circa tempus, dies festi, vigiliæ &c. circa res ipsas, benedictio aquæ, cinerum, vestium, olei, palmarum &c. Inter cæremonias quoque quædam specialiter appellantur Sacramentalia; non quod particulariter pertineant ad ministerium Sacramentorum, sed quia Sacramenta imitantur in hoc, quod deleant venialia: etsi juxta veram hodieque receptam sententiam non nisi ex opere operantis, & mediante piò motu peccatis contrariò. Recensentur autem aqua benedicta, confessio generalis sub missa vel horis, benedictio Episcopi vel Abbatis consecrati, tussio pectoris, oratio Dominica, Eleemosyna &c. quæ tamen non omnes sunt propriæ Cæremoniæ.

Contra cæremonias Ecclesiasticas insurgunt Hæretici recentiores variis etiam mendaciis impertinentibus (quæ refert Bellarm. sup. c. 30.) doctrinam & usum Catholicorum traducentes.

Verùm naturali lumine clarum est, licite & convenienter in ipso externo cultu Dei aliquas Cæremonias ab Ecclesia adhiberi, ut decentius fiat. Immo nonnullas dictat ipsa natura, v.g. inter orandum flectere genua, tundere pectus, oculos & manus levare in cælum: quæ proinde etiam sunt communes gentilibus & quibuscumque Sectis. Deinde institutionem vel usum Cæremoniarum ex natura rei non esse malum vel superstitiosum, est manifestum ex veteri Lege, præsertim ex libro Levitici, ubi Deus ipse plurimas Cæremonias ordinavit in sacrificiis & aliis actionibus ad divinum cultum spectantibus adhibendas.

Præterea Christus ipse (ut taceam, quod legem cæremonialem servaverit) sæpè legitur Cæremonias adhibuisse, v.g. elevando oculos, agendo gratias, accipiendo in manibus panem, benedicendo, Luca 9. & 22. Orando genibus flexis, aut in terram procidendo, Matth. 26. & Luca 22. Elevatis manibus Apostolis benedicendo, Luca 24. Cæremoniæ proinde ex natura rei sunt licitæ, immo congruentes sacris & religiosis ministeriis, quantum est ex natura rei: nec alicubi Deus inhibuit Ecclesiæ, quod minùs illas institueret vel usurparet: nullo igitur ex capite

sunt improbandæ, sed potius approbandæ.

Quocirca jam inde ab initio nascentis Ecclesiæ universalis & perpetuus usus obtinuit, ut in sacrificio, Sacramentorum administratione, & aliis religionis exercitiis diversæ Cæremoniæ ex Ecclesiæ præscripto adhiberentur: quarum antiquitatem ex vetustissimorum Patrum scriptis manifestè deducere facilimum est. Videri potest Suarez d. 15. sect. 3. concl. 2. & Bellarm. l. 1. de Bap. c. 25. & seqq. agens in particulari de Cæremoniis Baptismi. Contra illud autem quod tota per orbem frequentat Ecclesia, & ab antiquo frequentavit, hoc quin ita faciendum sit, disputare, insolentissima insania est, ut rectè Aug. ep. 118. c. 5. set S. Augustinus. Immo ipse Apostolus 1. ad Cor. 11. ordinatis nonnullis circa usum Eucharistiæ, subdit: *Cetera cum venero disponam.* Nimirum (ut rectè Aug. sup. c. 6.) non præcepit Christus, quò deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Qui dein ex his Apostoli verbis, *Cetera autem cum venero, ordinabo*, colligit: Unde intelligi datur, quia multum erat, ut in Epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem universa per orbem servat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse quod nullâ morum diversitate variatur.

Ex quibus etiam & veterum Conciliorum, uti de aliis, sic & de his rebus, Canonibus seu Decretis evidens est, esse penes Ecclesiam hujusmodi cæremonias instituendi potestatem. Quæ nimirum potestas sufficienter includitur in potestate generali Capitibus Ecclesiæ concessâ ad eam gubernandam per regulas & ordinationes sive etiam mandata, quæ recto regimini & bono Ecclesiæ necessaria aut utilia pro tempore viderentur.

Hinc similiter evidens est esse penes Ecclesiam potestatem præcipiendi cæremonias in ministerio Sacramentorum adhibendas sub vinculo peccati; prout penes illam esse potestatem ferendi alias leges in conscientia obligantes, patet ex dictis in Tract. de Legibus d. 3. q. 2. & 12. Unde Trid. sess. 7. can. 13. de Sacram. in gen. meritò definit: *Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholica ritus, in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse; anathema sit.*

Argumenta Hæreticorum, signanter Calvini, omnia planè frivola, soluta possunt videri apud Bellarminum sup. c. 32. Solum adverte, quod cum contra ritus Ecclesiæ Catholice in solemnibus administratione Baptismi, etiam ab antiquo adhiberi solitos, speciatim & unice arguunt, quod ritus isti non sint in divinis litteris, sive præcepto, sive exemplo, commendati, (quod planè impertinens est: cum satis sit, non deesse in illis utilitatem, & in Ecclesia instituendi potestatem) suo ipsò gladiò se jugulent: nam ipse Calvinus in Libello de formula Sacramentorum ministrandorum præ-

80.

Quæ proinde à principio illas præscripsit.

Contra cu-

jus universalem usum disputare, insanum censet S. Augustinus.

Qui earum

originem refert ad ipsos Apostolos.

81.

Potestas uti circa alia sic & circa cæremonias instituendas est penes Ecclesiam;

82.

Etiā sub obligatione in conscientia.

83.

Objectiones Hæreticorum frivola, ipsæmet adversantur.

præsumit præscribere, ut infans ad Ecclesiam deferatur die Dominicò, vel quando est concio; ut Baptismus detur coram populo; ut deferentes interrogentur, an spondeant se infantem cum adoleverit in fide & moribus instructuros; ut imponatur nomen baptizandis; ut forma pronuntietur linguâ patriâ; ut Symbolum, Oratio dominica, & aliæ preces recitentur. Lutherani addunt abrenuntiationem satanæ & pomparum ejus; immo Lutherus in suo Catechismo voluit etiam formari signum crucis in fronte & pectore baptizandi. Ita refert Bellarm. lib. 1. de Bapt. c. 24. Cum quo meritò optarem, testimoniis vel exemplis divinarum litterarum demonstrari à Sectariis, quòd aliquid horum in ministerio Baptismi sit adhibendum. Desinant igitur hoc prætextu redarguere ritus ab Ecclesia Dei approbatos.

84.
Multiplex
Cæremoni-
arum Eccle-
siasticarum
utilitas de-
claratur.

Utilitas porrò Cæremoniarum Ecclesiasticarum est multiplex. Nam primò deserviunt ad majorem Sacramentorum solemnitatem ac splendorem, adeòque reverentiam conciliandam suâ majestate: nè si nuda mysteria absque ullo ornatu proponerentur & frequenterentur, instar rei vilis contemnerentur, à vulgaribus præsertim. Deinde ad nutriendam internam devotionem; quæ non parum indè accenditur, quòd divina mysteria cum exterioribus ritibus graviter & reverenter celebrentur. Maximè autem id apparet in Sacramento Altaris: si enim illud per nuda verba mystica conficeretur, acceptò pane & poculò vini, moxque sumeretur, omisso omni apparatu vestium, altarium, vasorum, cæremoniarumque ipsius missæ, nulla quasi esset in plebe devotio aut reverentia: ita ut ipsa solemnitas & majestas, quâ Ecclesia officia præsertim missæ peragit, animum non præoccupatum satè convincat de horum rituum utilitate rectaque institutione. E contra quoque indecora sacerdotis acceleratio, cum rituum partim omissione, partim præcipiti nec gravi adhibitione, scandalum ac Mysteriorum vilipensionem generat. Tertiò horum rituum significatio juvat intelligentiam ipsorum mysteriorum; adeò ut ex illis interdum validè ipsa fidei mysteria comprobentur: prout ex parvulorum exorcismo & exsufflatione in faciem illorum in Baptismo S. Augustinus putat se aperitissimè probasse latens in iis peccatum originale l. 1. De pecc. mer. & remiss. c. 34. & l. 6. contra Jul. c. 5. Quartò juvant memoriam præteritorum; ut patet ex annua celebratione & repræsentatione passionis, cæterorumque fidei Christianæ mysteriorum.

85.
Cæremonia
sunt signa
patenter
distinctiva
Catholicorum
à modernis
hæreticis.

Quintò juvant ad discernendum Catholicos ab Hæreticis, qui ritus hujusmodi abhorrent, v. g. signum crucis, usum aquæ benedictæ &c. Quòd ipsò monstrant se non esse sectatores veterum Christianorum. De quibus Tertullianus l. de Corona militis c. 3. ait: Ad omnem progressum atque promotum, ad omnem adiuturum & exitum, ad vestitum & calceatum, ad

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

lavacra, ad mensas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacumque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Et Cyrillus Jerusalem. Catech. 13. in fine: Non pudeat nos Crucifixum confiteri, sed in fronte confidenter signaculum crucis digitis imprimatur: & in aliis omnibus crux fiat, in panibus comedendis, in poculis bibendis, in egressu & ingressu, ante somnum, recumbendo & surgendo, eundo & quiescendo. Ab his autem quàm procul absint nostri Sectarii, satè patet. Idem est de ornatu templorum & altarium, de usu sacrarum vestium in ministeriis, & similibus multis: quæ semper probavit & usurpavit antiquitas.

Sextò pleræque Cæremoniæ per modum impetrationis conferunt suò tempore gratias prævenientes seu pios motus, quibus homo disponatur ad peccatorum remissionem & virtutum exercitium. Patet ex orationibus Ecclesiæ, per quas similes Cæremoniæ aut Sacramentalia consecrantur, vel suscipientibus applicantur: illæ enim orationes sunt indubiè apud Deum efficacissimæ; cum sint ab Ecclesia institutæ, & nomine ejusdem Deo offerantur.

Dixi per modum impetrationis: quia nullum subest fundamentum dicendi, prædictos effectus causari à Sacramentalibus ex opere operato; cum sint instituta ab Ecclesia, quæ sicut non potest Sacramenta instituere, sic nec signis sacramentalibus effectum divinitus causandum annectere; maximè cum experiamur prædictos effectus non semper esse infallibiles. Nec aliter quoque, quàm per modum impetrationis ratione precum Ecclesiæ, quædam Cæremoniæ seu Sacramentalia operantur beneficia corporalia v. g. sanitatem aut similia. Denique simili modò habet aqua benedicta virtutem fugandi & compescendi dæmones. Idemque est de exorcismis; quibus quoque hanc virtutem competere patet ex praxi Ecclesiæ ac experientiâ, & Cælestino Papâ ep. 1. ad Episcopos Galliæ. c. 9. & Carthaginensi IV. cap. 7. videlicet tum quatenus continent signum crucis, invocationem nominis Jesu & Verbi incarnati, comminationem divinæ vindictæ, & similia dæmoni odiosa: tum ratione precum Ecclesiæ, quæ apud Deum plurimùm valent: tum ratione potestatis, quàm Christus specialiter dedit Ecclesiæ super omnem virtutem inimici, ut patet Marci. 16. & Luca 10. Quàmvis & hic effectus frequens quidem, non tamen infallibilis sit, dæmone interdum ob causas Deo notas, ex divina permissione justissimâ, fortiùs & diutiùs resistente.

Nec volunt ampliùs auctoritates virtutem aquæ benedictæ, aliorumque sacramentalium extollentes; signanter Alexander I. (qui sedit sextus à S. Petro) ep. 1. dicens: Aquam sale conspersam populis benedicimus, ut eâ cuncti aspersi sanctificentur ac purificentur.... Nam si cinis vitulæ aspersus sanguine populum sanctificabat atque mundabat: multò magis aqua sale aspersa divinisque precibus sacrata,

N 2

popu-

Ritus nonnulli veterum Christianorum quos detestantur Sectarii.

86.

Conferunt pleræque cæremoniæ gratias & remissionem venialium per modum impetrationis;

87.

Non tamen ex opere operato.

Similis est vis exorcismorum contra dæmones.

88.

Non plus intendunt Auctoritates agentes benedicta &c.

Populum sanctificat atque mundat. Et si sale asperso per Eliseum prophetam sterilitas aqua sanata est: quanto magis divinis precibus sacras, sterilitatem rerum auferi humanarum, & coinquinatos sanctificat atque mundat & expurgat, & cetera bona multiplicat, & insidias diaboli avertit &c? Quæ verba etiam mirè retundunt Errorem nostrorum Sectariorum.

89. Proinde minùs probanda est doctrina quorundam Theologorum existimantium quòd Sacramentalia causent remissionem peccatorum venialium ex opere operato. Item illorum, qui similem virtutem adscribunt aquæ benedictæ, signo crucis & exorcismis Ecclesiæ quoad sanitatem corporis vel contra dæmones. Quod sic approbat *Bassæus in supplemento V. Sacramentalia n. 2.* ut cum hæc virtus instrumentalis, etiam physica, non repugnet, prudenter judicandum sit, eam de facto subesse; eò quòd oratio Ecclesiæ in significatione propriâ sit intelligenda, quando nulum sequitur absurdum. Ut proinde sicut Apostoli per gratiam miraculorum physicè tanquam instrumenta dæmones expellebant & curationes causabant; ita & nunc hæc operetur Ecclesia ejusque ministri per exorcismos & aquam benedictam. Verùm hæc physica virtus multò minùs probanda est, sive quia impossibilis, sive quia saltem intellectu difficilis, & in præsentia non necessaria, etiam gratis admittenda efficaciam Sacramentalium ex opere operato; quæ propriè satis salvaretur per efficaciam moralem.

90. Ex dictis nihilominus patet, Sacramentalia ratione suæ utilitatis & efficaciam esse magni facienda. Specialiter si quidem per eorum usum, v. g. aquæ benedictæ, applicantur orationes Ecclesiæ, factæ v. g. in benedictione aquæ: quæ proinde meritò tum in privatis ædibus, tum in Ecclesiis asservatur, & jam olim in templorum vestibulis collocabatur, teste *S. Synesio epist. 121.* Similiter orans in templo sibi applicat orationes Ecclesiæ fusas in consecratione, ideoque ibi faciliùs exauditur. Quod similiter locum habuit in templo veteris Legis; ut patet *3. Reg. 8. & 1. Paralip. 6. & alibi.*

QUÆSTIO VIII.

An & qualis intentio requiratur in suscipiente Sacramentum?

91. *Solus homo viator est. capax Sacramenti.* SUPPONO velut indubitatum apud omnes, solos viatores esse capaces Sacramentorum; utpote ordinatorum ad salutem hominis viatoris; in quo etiam solo potest justitia incipere, vel cœpta augeri, vel amissa reparari; quod est proprius Sacramentorum effectus. Posset quidem physicè loquendo non viator sumere Eucharistiam: at non sacramentaliter; quò modò etiam bestia posset materialiter Eucharistiam manducare.

DICO I. Certum est, nullam in parvulis requiri intentionem, ut validè, immo cum fructu suscipiant Sacramenta, quorum sunt capaces: nam constat illos in Ecclesia baptizari, & tamen sunt incapaces formandæ intentionis. Iisdem similiter cum fructu conferrentur Sacramenta Confirmationis, Eucharistiæ, & verosimiliùs Ordinis.

DICO II. Certum est adultum, qui interiùs animò reluctatur, estque omnino invitus, invalidè suscipere Sacramentum; uti & illum qui in somno vel amentia suscipit Sacramentum, non retractatâ priori voluntate de Sacramento numquam suscipiendo. Ita expressè determinat *Innocentius III. c. Majores de Baptismo.* Ratio petitur à voluntate Christi, qui poterat quidem absolutè Sacramenta instituire, ut etiam tunc essent valida; tamen sic non instituisse, colligitur ex sensu Doctorum & Ecclesiæ. Idque congruebat: cum non deceat Christianos sacris initiari animò repugnantes. Unde *Glossa in c. Majores cit.* improbabiliter docet, sufficere externam Sacramenti petitionem, etsi petens interiùs dissentiat. Nisi fortè velit tantum, quòd sufficiat ut in foro externo præsumatur talis v. g. baptizatus; cum de internis non judicet Ecclesia.

Dixi, qui est omnino invitus: nam metu coactus validè suscipit Sacramentum (exceptò saltem matrimoniò) idque sive metus proveniat ab intrinseco, sive etiam ab extrinseco inferatur; etsi enim metu coactus sit secundum quid involuntarius, est tamen simpliciter & absolutè voluntarius. Unde hoc certum est ex usu & doctrina Ecclesiæ *c. Majores cit. & Toletano 4. c. 56.* Contendunt quidem nonnulli Sacramentum ordinis validè conferri penitus invito, ad hoc allegantes exempla Sanctorum Paulini, Pauliniani, Epiphani & Macedonii Anachoretæ: sed hæc soluta videri possunt apud *Christianum Lupum in Scholiis & Notis ad Epistolas variorum Patrum ad c. 46.*

DICO III. Ut adultus validè suscipiat Sacramentum, non sufficit quòd non repugnet, seu quòd habeat se merè negativè, sed debet in illius susceptionem saltem habitualiter consentire. Ita communiter Theologi contra *Caietanum.*

Probatur ex *Concilio Carthaginensi III. c. 34. & refertur can. Aegrotantes dist. 4. Arausicano I. can. 12.* docentibus moribundos sensibus destitutos esse baptizandos, si id antea petierint: quibus apertè significant & supponunt, absque voluntate illâ præteritâ Baptismum non valere; cum eâ solùm conditione positâ illum permittant. Deinde in *Rituale Romano Pauli V. Tit. de Baptismo adultorum* prohibetur baptizari is, qui ante amentiam voluntatem Baptismi numquam ostendit. Nam postquam dictum fuerat: *Amentes & furiosi non baptizentur*; subduntur certæ exceptiones seu conditiones, quibus id permittitur, signanter ista: *si antequam insanirent Baptismi desiderium ostenderint.* Idemque statuitur ibidem de eo, qui lethargò

In parvulis nulla requiritur intentio.

92.

In adulto requiritur absentia voluntatis contrarie.

voluntariū sufficiens ad Sacramenti susceptionem consistit cum metu.

93.

Non sufficit, ut adultus se habeat merè negativè, sed requiritur ad valorem consensus saltem habitualis. Probatur ex Auctoritate.

lethargô aut phrenesi laborat, impendente scilicet mortis periculô eum baptizari posse, si in eo prius apparuerit Baptismi desiderium. Eamdem doctrinam supponit Aug. l. 4. de Bapt. c. 24. in fine dicens non valere Baptismum, si, qui potest seu ætatem habet, pro se non respondeat; secus quàm in parvulis.

Et cōgruentiā seu contrariū inveniētiā. Probatur II. quia non convenit, ut qui rationis compotes sunt, ignari aut non consentientes consecrentur Deo ejusque cultui. Confirmatur: quia alioquin posset per Baptismum Christianæ Religionis, quæ libera est, adscribi v. g. dormiens, qui de illa numquam prius cogitasset: & consequenter, quia ratione Baptismi validè suscepti constituitur sub Ecclesiæ jurisdictione, posset ad Christianæ Religionis observantiam compelli; prout argumentatur Innocentius III. c. Majores de Baptismo, addens, hoc esse præter formam & usum Ecclesiæ.

94. Fundamentum Cajetani ex c. Majores desumptum evincitur. Dices: Innocentius III. ibidem dicit: Tunc ergo characterem sacramentalis imprimit operatio, cum obicem voluntatis contraria non invenit obstantem; ergo sufficit, ut adultus merè negativè seu neutraliter se habeat. Hoc est fundamentum Cajetani. Resp. Neg. Conf. quia ex contextu satis constat, tunc semper juxta mentem Pontificis censerī obicem voluntatis contrariæ, quando de facto neque adest propositum suscipiendi Baptismum, neque antea adfuit, quod nondum sit retractatum. Unde dicit incidentes in somnum aut amentiam posse in necessitate baptizari; addens tamen conditionem: si prius habuissent propositum baptizandi. Unde loquitur de voluntate contraria, sive positivè, sive privativè seu negativè. Vel fortè rectius, loquitur quidem expressè de voluntate contraria positivè, dicitque dum illa abest imprimi characterem, supponendo (ut apertè patet ex contextu) eā absente adesse positivam voluntatem Sacramenti, quam expressè requisiverat, solum faciens mentionem duplicis membri, scilicet voluntatis Baptismi & voluntatis contrariæ necdum retractatæ, non autem statûs medii, de quo non erat expressa quæstio, & qui subesse non solet in habentibus notitiam Baptismi, vel de quibus baptizandis tractatur.

95. Intentio in singulis Sacramentis non debet esse aequè explicita. Dixi in conclusione: saltem habitualiter consentire: quàmvis enim actualis intentio sit optima, deinde virtualis: neutra tamen requiritur, sed sufficit habitualis; ut constat ex c. Majores & Carthaginensi & Arausicano citatis. Immo intentio ista non debet semper esse formalis & explicita suscipiendi Sacramentum, sed sufficit implicita & interpretativa quoad nonnulla: sic enim vita Christianè transacta videtur sufficiens & interpretativa petitio Confirmationis & extremæ Unctionis; utpote mediorum salutis omnibus christianis valde utilem. Atque ita Rituale Romanum, Tit. de Sacramento Unctionis expressè de hoc Sacramento significat, dicens illud præbendum esse sensibus destitutis, qui antea illud petierunt,

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

seu verisimiliter petiissent, seu dederint signa contritionis. Quare inungendus etiam est peccator subito oppressus, si quidem probabilis sit præsumptio eum esse attritum. Quod idem de Pœnitentia suô locô ostendetur. Baptismus, Ordo & Matrimonium magis expressam requirunt voluntatem, saltem habitualiter mentem. Baptismus enim secus quàm extrema Unctio secum inducit notabilem mutationem Religionis diversissimaque onera. Similiter Ordo notabilem inducit statûs mutationem cum gravibus (ut & matrimonium) oneribus & obligationibus ei annexis; magisque in aliorum, quàm recipientis utilitatem confertur; unde non censetur implicite desiderari, sed voluntas expressa debet aliquando præcessisse. Matrimonium verò quia est contractus, non perficitur, nisi per actus expressos.

Nec obstat, quòd intentio habitualis non sufficiat in ministro: hic enim concurrat per modum causæ effectivæ humanô modô nomine Christi præbentis influxum; ad quod requiritur intentio saltem virtualis: at suscipiens non concurrat, sed tantum passivè se habet: adeòque solum esse subjectum capax legitime dispositum: quod in ordine ad Sacramenti valorem fit in adultis per intentionem habitualement seu interpretativam. Alioquin si æqualis & pari ratione requireretur in suscipiente intentio, non possent ulla Sacramenta conferri parvulis intentionis incapacibus; sicut isti idcirco nullum Sacramentum possunt conficiendo ministrare.

Petes I. cur Concilium Florentinum nullam fecerit mentionem intentionis suscipientis, si illa requiratur? Resp. partim quia non requiritur universaliter, ut patet in parvulis: partim quia nullam fecit mentionem recipientis; adeòque mirum non est, quòd non fecerit mentionem intentionis ex parte recipientis requisitæ.

Petes II. quidnam foret agendum cum adulto in infantia non baptizato, qui foret à nativitate surdus & mutus & cæcus? Resp. ipsum jam adultum baptizari non posse, utpote incapacem consensûs præbendi, & in adultis requisiti. Ita Diana p. 9. Tract. 6. res. 6. Nisi foret perpetuò amens: de hoc enim & de infantibus est idem judicium. At surdus & mutus, qui videns alios baptizari, si etiam peteret Baptismum, deprehensâ sufficienti instructione (quæ fieri potest per nutus, Deo interiùs illuminante; ut docet experientia in variis, qui etiam ad confessionem & communionem admittuntur) posset baptizari. Sed juxta Diana p. 5. Tract. 6. res. 1. si facilè posset adiri Episcopus, ejus judicium esset adhibendum; intellige, saltem ex quadam congruentia.

Disparitas inter illam & quadam alia Sacramenta.

96. Cur potius in ministro, quàm suscipiente requiratur intentio saltem virtualis.

97. Cur Florentinum non meminerit intentionis suscipientis.

Quid agendum de adulto, qui foret surdus & mutus, aut insuper cæcus.

Q U Æ S T I O IX.

*An necesse sit Sacramenta suscipi
dignè & à dignis Ministris ?*

98.
*Indigna Sa-
cramenti
susceptio est
mortalis &
quare.*

D I C O I. est gravis obligatio Sacramentum non suscipiendi indignè seu absque sufficienti dispositione ad gratiam Sacramenti. Est certum apud omnes. Et de Eucharistia patet I. ad Cor. II. *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.* Et in hoc quoque fundatur gravis obligatio ministri ad repellendum indignos (de qua *quæst.* 6. actum est) eò quòd nimirum indignè suscipientes graviter per hoc violent reverentiam Sacramento debitam : quos alioquin non esset minister graviter obligatus repellere. Itaque ratio Conclusionis est : quia graviter adversatur reverentiæ tam sacræ rei debitæ, quòd suscipiatur absque effectu principali, quem ex voluntate Christi primariò & practicè significat. Immo taliter suscipiens falsificat quodammodo significationem Sacramenti, non quasi impediatur effectum, qui omnino absolutè & practicè significetur conferri, sed potiùs quia impedit, nè ille effectus, gratia scilicet, hîc & nunc absolutè significetur, ad quod tamen Christus ipsum Sacramentum instituit. Confirmatur : quia magis obligat reverentia Sacramenti ad dignè illud suscipiendum, quàm ad dignè seu in statu gratiæ ministrandum : malus enim minister etsi sibi noceat, non tamen privat Sacramentum sine seu effectu suò principali, ad quem significandum est institutum gratiâ scilicet seu sanctitate suscipientis. Qualis autem dispositio requiratur in suscipiente ad Sacramentum dignè suscipiendum sive ad effectum illius consequendum, pertinet ad singula Sacramenta in particulari.

99.
*Excipitur
à variis
rarus casus.*

Varii tamen excipiunt casum rarissimum, v. g. quò sacræ hostiæ, indignè tractandæ ab infidelibus, non possent occultari, aut præservari à dehonoratione, nisi statim sumerentur ab unico, qui adest, peccatore ; qui ob perturbationem animi, ac penuriam temporis non posset se ad statum gratiæ disponere. Si enim is, alioquin cum reverentia interiore sumeret, non censeretur in tali casu facere irreverentiam Sacramento, sed potiùs reverentiæ ejusdem consulere. Sicut etsi non posset illud sordidis manibus tractare, in tali casu censeretur id agendo non facere irreverentiam : circumstantiæ enim mutant morale judicium : adeò ut quod per se loquendo esset contra, in illis sit secundum reverentiam. Sicut si quis pede conculcans sceptrum, coronam, purpuram, aut sigillum regium, illud transfret, ageret contra reverentiam Regis ; secùs si fugiens hostem persequentem ad necem id ageret, aliàs non valens evadere.

100.
*Dispositus
ad effectum*

Notandum etiam, quòd dispositus ad effectum primum non peccet specialiter, saltem graviter, per hoc, quòd ponat obicem

effectui secundario, v. g. remissioni pœnæ cor-respondentis veniali non satis retractato ab eo qui baptizatur. Idem est de eo, qui recidens in novum mortale ponit obstaculum gratiis actualibus adhuc restantibus. Similiter non peccat, qui ponit obstaculum gratiæ abundantiori per remissionem dispositionem. Graviter tamen peccat indispositus ad Characterem, etsi effectum secundarium, utpote semper unà indispositus ad effectum primum, immo ad ipsam substantiam Sacramenti initerabilis, quod esse nequit, quin imprimat Characterem.

Pro secunda quæstionis parte suppono suscipientem non teneri inquirere ministri probitatem, sed posse & debere benè opinari de ministro, nisi clarè constet ei oppositum juxta regulam communem ; præterquam quòd obligatio inquirendi in vitam Sacerdotis ministrantis nullibi sit suscipientibus imposita. Immo hæc cognitio difficillimè à particularibus haberi posset. Cederetque hæc obligatio in laqueum & anxietatem animarum. Unde licitum est suscipere, immo petere à ministro Sacramenta, quando moraliter non constat ipsum indignè ministraturum. Adeò ut etiam si quis sciret Sacerdotem paulò antè mortaliter peccasse, posset tamen ab eo suscipere, immo & petere Sacramentum ; quàmvis alter non teneretur ex officio administrare, nec ad hoc esset paratus : deberet enim præsumere, ipsum sufficientem dispositionem per contritionem aut confessionem adhibiturum, ut Sacramenti injuriam evitet : nisi palam sit, ipsum esse in diuturna peccati consuetudine, ac fovere proximam occasionem : adeoque sit violenta saltem præsumptio contra eum de continuato statu peccati v. g. concubinato & per consequens de præsentis malo statu. Hòc suppositò

D I C O II. Est per se loquendo peccatum mortale suscipere Sacramentum à ministro indigno, qui illud ministrando est peccaturus mortaliter. Patet, quia hoc est cooperari peccato mortali proximi, & ad illud præbere occasionem.

D I C O III. Numquam licitè petitur Sacramentum ab eo, qui ob censuras vel alias causas in illo casu non potest licitè ministrare : multò minùs ab eo, qui non potest validè ob defectum Ordinis, jurisdictionis &c. Ratio est : quia numquam licitè ab aliquo petitur, quod nequit licitè præstare : hoc enim esset sollicitare ad malum. Non potest etiam esse justa ratio petendi vel recipiendi Sacramentum ab eo, qui non potest conferre validum : inde enim nullus petenti fructus, sed magna obveniret Sacramento irreverentia.

D I C O IV. Licitè recipitur, immo petitur Sacramentum à ministro, qui posset quidem licitè ministrare, si vellet, prudenter tamen præsumitur ministraturus in malo statu, etiam si ad hoc non foret paratus ; quotiescumque id exigit necessitas aut notabilis utilitas. Ita cõmuniter Theologi. Ratio est : quia prop-

primariū,
non tamen
ad secundarium,
non peccat
graviter.

101.
*Qualis re-
quiratur in
suscipiente
notitia de
probitate
ministri.*

102.
*Per se lo-
quendo non
licet susci-
pere Sacra-
menta ab
indignis.*

*Nec un-
quam ab eo
qui nequit
validè vel
licitè illa
ministrare.*

103.
*Rationabi-
lis tamen
causa excu-
sat accedē-
tem ad ma-
lum mini-
strum, qui
ter*

posses licetè ministrare. ter necessitatem aut ob notabilem utilitatem licetè præbetur proximo occasio actionis secundum se bonæ aut indifferentis, in qua proximus peccabit mortaliter, etsi posset illam bene facere, si vellet. Hujusmodi autem actio est administratio Sacramenti in casu conclusionis. Sic enim pro minori bono, ad vitanda mala temporalia, possunt tales occasiones proximo præberi: v. g. indigens potest ab usurario petere mutuum, qui scitur non nisi sub usuris mutuaturus: licetè exigitur juramentum ab infideli juraturo per falsos Deos; quando hoc est necessarium ad firmandos contractus juxta *Augustinum Epist. 154.* Quorum omnium ratio est: quia jus meum aut facultas agendi non debet impediri per nequitiam alterius. Aliàs non possem repetere à fure pallium aut alias res pretiosas, si scirem ipsum graviter peccaturum, v. g. mala imprecaturum, aut falsò juraturum se eas non habere. Quare similiter in præsentì locum non habet scandalum datum, sed tantum permissum seu acceptum: immo suscipiens ministro occasionem poenitendi tribuit, consideratione rei tam sacræ ab ipso tractandæ.

104. Spicificatur casus. Itaque ab ejusmodi ministro licetè Sacramentum petitur aut recipitur, quando aliquin quis esset moriturus sinè Baptismo, Absolutione &c. aut sentit periculum succumbendi peccato. Item si urgeat præceptum annuæ confessionis, aut communionis: quamquam *Wiggers* & quidam alii putent ne quidem sufficere impletionem præcepti annuæ communionis ad hoc ut quis confiteatur malo Sacerdoti. Item si occurrant indulgentiæ, consuetudo laudabilis non diutius differendi, pius affectus, & similia, quæ juxta varias circumstantias censebuntur prudenter proportionata peccato, quod permittitur. Immo juxta *Suarez. d. 18, sect. 1.* & alios sola Sacramenti utilitas (quæ sanè non modica est) sufficit. Quare minor causa requiritur respectu Parochi seu ex officio obligati quàm respectu alterius; similiter respectu parati minor ad ministrandum, quàm respectu non parati.

105. Illicetè administratur malus minister etiam parochus & paratus, dum bonus sinè incommodo adiri potest. Adverte tamen Sacramentum illicetè peti aut recipi à ministro indigno, etsi parato, quando absque notabili incommodo potest recipi à ministro bono; idque licet malus minister sit Pastor, quando boni privilegiati commodè possunt accedi; quàmvis enim quisque habeat jus ad Sacramenta per Parochum ministranda; tamen læditur charitas, quando non evitatur spiritualis ruina proximi dum commodè potest.

Quamquam *Præpositus qu. 64. a. 6. dub 2.* in fine cum aliis existimet, tunc posse accedi ad ministrum malum paratum, præsertim si sit Parochus. Contrarium tamen videtur verius, quia datur ei occasio peccati saltem externi; aut si tantum habitualiter sit paratus, etiam interni: neque vitatur seu impeditur, quæ impediri commodè potest, irreverentia Sacramenti. Vide dicta in materia de Peccatis *disp. 7. quæst. 9. num. 89.*

Dixi, quando absque notabili incommodo &c. 106. dum etiam illud subest, potest relictò bonò eligi minister malus: ut si malus noverit conscientiam melius dirigere, ei liberius explicentur peccata ob boni morositatem. Similiter in articulo mortis relictò Sacerdote bonò non approbatò, potest, immo juxta multos debet peti absolutio à malo approbato præsentè: hic enim etsi peccaturus, adhibebit certum remedium, alter autem tantum probabile; eò quòd tantum probabile sit poenitentem in isto articulo posse confiteri cuilibet non habità ratione Parochi vel approbati. Ad quod tamen facile responderi posset, non obstante solà probabilitate, immo supposità falsitate, adhuc juxta receptam doctrinam suppleri ab Ecclesia jurisdictionem; & datò, quòd nec hoc foret certum, posset incertitudo remedii tolli unà confitendo veniale vel mortale aliàs confessum. Quàmvis non credam infirmum ad has ambages teneri, sed posse eligere illum, qui certò etiam directè ab omnibus absolvat.

Dico V. Ab excommunicatis aut per aliam censuram præcisus & suspensus, sed adhuc ab Ecclesia toleratis, licetè recipi & peti possunt Sacramenta in casibus, in quibus recipi ac peti possent à quovis alio illicetè ministraturo in malo statu: idque non solum si minister sit Parochus aut ex officio obligatus (de quo id communiter docent Theologi) sed etiam si sit alius Sacerdos habens jurisdictionem. Ita *Suarez, Coninck* & alii. Ratio est, quia non impedit censura post *Concilium Constantiense*, ex cujus Constitutione, ei à DD. passim attributà, tales excommunicati aut præcisi non sunt magis vitandi, quàm alii peccatores, etiam in divinis: adeòque tantum urget præceptum commune charitatis, sicut respectu aliorum peccatorum; potest autem talis excommunicatus aut suspensus, ac tenetur, tam bene quàm publicus peccator contemni & habere propositum petendi absolutionem à censura; atque ita si velit, dignè ministrabit.

Dices: Etsi hoc verum videatur de Parocho, non tamen de reliquis ex officio non obligatis. Parochus enim jure suo tenetur servare subditis, adeòque suspenditur in ipso obligatione non administrandi in excommunicatione, dum abest opportunitas petendi prius absolutionem, ne simul stringatur duabus obligationibus impossibilibus. Alii verò ex justitia non tenentur, possuntque se excusare, adeòque ministrando extra necessitatem extremam peccant. Resp. non obstante hâc differentiâ excusari etiam reliquos ministros ex nova constitutione, sive *extrav. ad evitanda scandala*, prout refertur in Concilio Basiliensi sess. 20. ad finem, atque inde consequente consuetudine: quàmvis titulus specialis sit in Parochis etiam independentè à favore *Concilii Constantiensis*.

Non potest tamen talis minister seingere: cum in Bulla *Concilii Constantiensis* sive *Martini V.* non fiat favor excommunicatis aut

106. Secus est, si adsit notabile incommodum.

107. Ab excommunicato tolerato, etiam non paracho, possunt recipi & peti Sacramenta, uti ab alio peccatore, ob Bullam Ad Evitanda.

108. Etsi in paracho sit insuper concurrens obligatio ex parte officii.

109. Non potest tamen ex-

communi-
catus se in-
gerere.

Si putetur
ministratu-
rus in bono
statu, posset
adiri pro
arbitrio.

110.

Quid di-
cendum de
ministro,
qui est pu-
blicus con-
cubinarius.

A ministris
non tolera-
tis extra
articulum
mortis illi-
cite reci-
piuntur Sa-
cramenta.
Qui cen-
sentur non
tolerati.

112.

In articulo

cenfurâ innodatis, sed fidelibus ad vitanda scandala & pericula animarum: quamquam indirectè ipsis etiam toleratis concedatur facultas, ut rogati communicent cum fidelibus, nè alioquin facultas quasi nulla videatur multisque scrupulis obnoxia. Immo si de excommunicato possit meritò præsumi, quod sit in bono statu, quodque ministrabit sinè peccato, non inconsequenter Varii docent, posse ab eo peti Sacramentum ob solam hujus utilitatem, etsi non desint alii Sacerdotes: tunc enim non datur ei occasio peccandi, & aliundè simpliciter licet cum eo communicare etiam in sacris.

Ex his sequitur, licitè recipi & peti Sacramentum in casibus supradictis à publico concubinario aut fornicario: etsi enim hoc prohibeatur c. *Vestra* & c. *finali de Cohabitat. Clericorum & mulierum*, aliisque juribus, in quibus etiam prohibetur eorum missæ interesse: ista tamen prohibitio nunc est abrogata, tum per contrariam consuetudinem, tum per *Concilium Constantiense*, post quod isti non sunt magis vitandi, quàm alii publici peccatores. *Trid.* quoque *sess. 25. cap. 14. de Reform.* pœnas concubinarijorum jure statutas renovat tanquam ferendæ sententiæ, idque juxta ordinem, quem ibidè præscribit esse servandū.

DICO VI. A ministris non toleratis est illicitum recipere Sacramenta extra necessitatem aut articulum mortis juxta Theologos communiter: idque ob strictissimam prohibitionem Ecclesiæ interdicentis communionem cum illis, præcipuè in sacris. Censentur autem ministri non tolerati primò nominatim excommunicatus & denunciatus, vel nominatim & publicè per sententiam condemnatus alicujus criminis habentis annexam excommunicationem, v. g. hæreseos. Secundò publicus Clerici percussor, ut nullâ possit tergiversatione celari, etsi non sit nominatim excommunicatus. Tertiò degradatus in perpetuum per publicam sententiam. Quartò nominatim suspensus per publicam sententiam. Quintò irregularis per publicam sententiam, aut condemnatus publicè de crimine habente annexam irregularitatem v. g. de homicidio voluntario. Præcisus verò & toleratus censetur omnis alius minister, qui est excommunicatus aut à divinis suspensus, sed non modis jam dictis denunciatus aut damnatus.

Nihilominus in articulo mortis licitum est

ab illis petere & recipere Baptismum ac Pœnitentiam; ut apud omnes Doctores constat. Idemque de Baptismo clarè docet *Aug. l. 1. de Bapt. c. 2. & l. 2. contra epistolam Parmeniani cap. 13.* De Pœnitentia quoque colligitur ex *Trid. sess. 14. cap. 7.* ubi sinè exceptione docet quolibet Sacerdotes posse quosvis pœnitentes in articulo mortis ab omnibus absolvere. Ratio utriusque est: quia non censetur Ecclesia in casu maximæ necessitatis velle id prohibere: cum Sacramenta ista sint absolute necessaria necessitate præcepti divini, immo & medii, deficiente contritione, quæ est valde ardua, & plerumque fatis incerta.

Probabile tamen est ex multorum sententia, extremam Unctionem posse suscipi à ministro non tolerato, quando non possent conferri alia Sacramenta: tunc enim esse posset extrema Sacramenti hujus necessitas. Idem est verosimile de Viatico in defectu aliorum Sacramentorum: tunc enim videtur esse maxima necessitas cum per Eucharistiam possit bonâ fide attritus probabiliter justificari. Immo *Suarez d. 72. sect. 4.* simpliciter docet posse accipi Viaticum à quocumque potest recipi Sacramentum Pœnitentiæ: idque ob maximam Sacramenti illius utilitatem, quæ est quasi moralis necessitas, præsertim in tanta infirmis indigentia: in qua verosimile est Ecclesiam non velle fideles in isto articulo constitutos tantò bonò fraudare (ad quod recipiendum ipsò jure Ecclesiæ & juxta plurimos jure divinò in articulo tali sunt obligati) per censuras latas in odium iniquorum. Cui posset addi, quod c. *Quod in te, De pœnit. & remiss.* declarat *Innocentius III.* sub concessa interdictis Pœnitentiâ etiam intelligi Viaticum.

Cui non obstat exemplum S. Hermenegildi, qui instante Martyriò noluit communionem recipere ab Episcopo Ariano, ideoque laudatur à *S. Gregorio l. 3. dialog. c. 31.* cujus verba referuntur c. *fin. 24. qu. 1.* Nam Sanctus iste nesciebat mortem adeo sibi instare. Deinde in istis circumstantiis visus fuisset illò factò redire ad Arianismum. Et hoc ipsum Arianus pater intendebat; cum superveniente Paschalis festivitatis die idcirco ad ipsum miserit Episcopum Ariantum, ut ex ejus manu sacrilega consecrationis communionem Hermenegildus perciperet, atque per hoc, inquit *Gregorius*, ad patris gratiam redire mereretur.

113.

Etiam ali-
quando Ex-
trema Un-
ctio vel
Viaticum:

114.

Quare S.
Hermene-
gildus in-
stante mor-
te potuerit
ac debuerit
recipere
Communi-
onem obla-
tam ab E-
piscopo A-
riano.

DISPUTATIO QUARTA.

De Effectu Sacramentorum novæ Legis.

QUESTIO I.

An omnia Sacramenta novæ Legis conferant gratiam ex opere operato?

1.

Hæretici efficaciam Sacramentorum deprimunt.

HÆRETICI recentiores etſi verbotenus Sacramenta extollant, unanimiter tamen deprimunt in eo quod exiſtiment non cauſare gratiam, ſed tantum inſtar concionis excitare in ſuſcipientibus fidem per quam juſtificentur. Peſſimâ quoque fide traducunt Catholicos, quaſi doceant Sacramenta eſſe cauſas totales & principales gratiæ, illiſque externis ſymbolis Deum vices ſuas juſtificandi reſignâſſe; ut videre eſt apud Calvinum l. 4. Inſtit. c. 14. §. 17. Nullus enim Catholicorum umquam dubitavit, quin Deus tanquam cauſa principalis virtute ſibi propriâ & intrinſecâ noſtram ſanctificationem interius operetur; etſi ſecundum Catholicos externis ſymbolis ſive ſignis ſenſibilibus tanquam inſtrumentis ad animas ritè diſpoſitas ſanctificandas uti non dedignetur; prout ex doctrina Concilii Tridentini ſeſſ. 6. c. 7. & omnium Catholicorum libris ſatis abundè conſtat.

2.

Non excludunt Catholicæ internæ diſpoſitiones, ſed exigunt quidquid Hæretici calumniantur.

Ex iſdem etiam luce clariuſ eſt, Catholicos non ita vim cauſandi gratiam ſanctificantem Sacramentis tribuere, quin exigant in adultis certas diſpoſitiones per fidem aliòſve actus: quàmvis doceant hos requiri tanquam diſpoſitiones, non tanquam cauſas gratiæ Sacramentalis. Etſi interim etiam iſtis diſpoſitionibus tanquam operibus bonis & meritoriis ſua correfpondeat gratia, quando is, qui Sacramentum ſuſcipit, jam antea eſt juſtus & filius Dei. Unde patet Hæreticorum impudentia, qui calumniantur Catholicos, quaſi docendo Sacramenta cauſare gratiam ex opere operato velint hâc loquendi formulâ excludere fidem, pœnitentiam, ſimileſque diſpoſitiones.

3.

Quid ſit Sacramenta cauſare gratiam ex opere operato.

Hâc itaque locutione ſignificant Catholicæ Sacramenta cauſare gratiam vi actionis ad hoc à Chriſto inſtitutæ, non autem ex juſtitia aut meritis miniſtri vel etiam ſuſcipientis. Unde gratia datur ex opere operato, quando præciſè datur propter opus factum juxta Chriſti inſtitutionem. Datur autem ex opere operantis, quando confertur propter actionem quatenus eſt laudabilis & honeſta, ac proficiſcitur ex gratia ſeu principio ſupernaturali. Neque hic loquendi modus eſt novum Scholaſticorum figmentum, uti fingit Calvinus: cum ante quadringentos annos Innocentius III. (qui ſubiit Pontificatum Anno 1197.) l. 3. de my-

ſteriis Miſſa expreſſis terminis docuerit Sacramenta conferre gratiam ex opere operato; quod iſdem terminis definivit Trid. ſeſſ. 7. can. 8. Et re ipſâ coincidit cum locutionibus Scripturæ & Patrum tribuentium Sacramentis vim juſtificandi, præſertim etiam quoad parvulos, quibus non competit opus operantis. Audi S. Auguſtinum l. 4. contra Creſcon. c. 16. dicentem, non eorum meritis à quibus miniſtratur, nec eorum quibus miniſtratur, conſtare Baptiſmum, ſed propriâ ſanctitate atque veritate propter eum, à quo inſtitutus eſt. Et l. 1. de peccat. merit. & remiſſ. c. 19. ubi docet etiam parvulos eſſe pœnitentes, & fideles, & totum hoc fieri vi Sacramenti & divina gratia. Similiter quod ſint fideles, eis acquiri per virtutem Sacramenti docet infra cap. 33. His præmiſſis

DICO I. Sacramenta novæ Legis ſunt cauſæ instrumentales gratiæ ex opere operato. Eſt de fide. Probat. I. ex Scriptura Joan. 3. Nifi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Ad Ephes. 5. Mundans Eccleſiam lavacro aqua in verbo. Ad Titum 3. Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis. Actor. 2. Baptizetur unusquiſque veſtrum in remiſſionem peccatorum. Et c. 22. refert Paulus Ananiam ſibi dixiſſe: Baptizare & ablue peccata tua. Ubi non ſolum exprimitur neceſſitas ſeu præceptum Baptiſmi, ſed etiam vis regnerandi, abluendi, remittendi peccata apertè ipſi Baptiſmo tribuitur. Similiter alibi aliis Sacramentis Scriptura vim ſanctificandi, ſive gratiam conferendi tribuit; ut Confirmationi Act. 8. & 19. ubi per impositionem manuum datus legitur Spiritus ſanctus. Eucharistiæ Joan. 6. Qui manducat hunc panem vivet in æternum. Et Matth. 26. aliſque locis, ex quibus probatur Chriſtum eſſe realiter in Sacramento. Sacramento Ablolutionis ſeu Pœnitentiæ Joan. 20. Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis &c. Sacramento Ordinis ibidem, nec non 1. ad Timoth. 4. & 2. Timoth. 1. Extremæ Unctioni Jac. 5. De matrimonio etſi non haberetur ex Scriptura immo etſi de nullo Sacramento, ſufficere deberet definitio & ſenſus Eccleſiæ; quam Scriptura commendat. De his tamen infra ſuò locò.

Nec dici poteſt, Baptiſmo v. g. tribui ſalvificationem quatenus excitat objectivè fidem ſalvificantem. Nam præterquam quod hoc ſit contortum, & contra ſenſum Patrum; quodque non habeat locum in parvulis; quod inſuper id potiùs præſtet concio ſeu Catecheſis prævia: contra facit, quod Scriptura ſupponat fidem jam excitatam in iis, quos ad baptiſmum invitât, immo illam in adultis præ-

loquendi
valde anti-
quus eſt,
in re idem
cum locutione Scripturæ & Patrum.

4.
Fides docet
omnia nova
Legis Sacramenta
ex opere operato
cauſare gratiam.
Patet ex Scriptura.

5.
Effugium
Hæreticorum præcluditur.

prærequirit, juxta illud Philippi Diaconi ad Eunuchum *Act. 8. Si credis ex toto corde, licet.* Pugnant quoque tecum; quandoquidem Sacramenta appellent sigilla justitiæ jam per fidem apprehensæ; quomodo ergo excitat Baptismus v. g. fidem quâ justitia apprehenditur, quæ (ut censent) jam apprehensa supponitur? Perinde igitur Baptismus esset signum salvificans, sicut v. g. motus linguæ (qui est signum vitæ adeptæ) est signum causativum vitæ acquirendæ; quod utique absurde diceretur.

6. *Accedunt Concilia,* Probatur II. ex Conciliis, *Constantinopolitano 1. in Symbolo fidei: Confitemur unum Baptisma in remissionem peccatorum. Milevitano can. 2. Parvuli ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione munde- tur, quod generatione traxerunt. Arausicano II. can. 13. & 25. Lateranensi sub Innocentio III. Denique de omnibus his definivit id Florentinum sess. ult. & Trid. sup. can. 6.*

7. *Et clara Patrum testimonia.* Probatur III. ex Patribus docentibus in veteribus Sacramentis tantum fuisse umbram sanctitatis, in nostris autem veritatem: item illa solum promississe vel præfigurasse salutem, nostra autem eam continere & dare, eorumque vim inenarrabiliter valere plurimum ut loquitur *Aug. l. 19. contra Faustum cap. 11. Esse virtute majora, utilitate meliora ut ait sup. cap. 13. Præclara veterum Patrum tam Græcorum, ut Origenis, Basili, Cyrilli, Chrysostomi, quàm Latinorum, ut Tertulliani, Sylvestri, Ambrosii, Augustini, Leonis, & aliorum testimonia vide apud Bellarminum lib. 2. de Sacram. cap. 6. & 7.*

Mendacii Melanchtonis detegitur. Ex quibus manifestè cuius apparebit mendacissima præsumptio *Philippi Melancthon Apolog. artic. 13. dicentis: Neque ulla littera ex veteribus Scriptoribus proferri potest, qua patrocinetur in hac re Scholasticis.* Quid enim clarius, quàm illud *Optati Milevitani lib. 5. contra Parmenianum: Baptisma Christianorum Trinitate confectum confert gratiam: si repetatur, facit vita jacturam.* Quid clarius, quàm illud *Nysseni l. de Baptismo in princip. Baptisma peccatorum expiatio est, remissio delictorum, renovationis & regenerationis causa &c.* Et infra interroganti quâ ratione aqua regeneret, respondet: *Ostende mihi modum nativitatis, qua fit secundum carnem. Dices fortasse: Semen causa hominis effectrix est. Audi igitur contra à nobis, quòd aqua, qua benedicatur, purgat & illuminat hominem.*

8. *Responsio hyperbolica Calvini rejicitur.* Ad has itaque & similes auctoritates id solum habet *Calvinus* quod respondeat, nempe Patres fuisse hyperbolicè locutos. Quæ tamen responsio meritò tanquam monstrosa & hyperbolica rejicitur contra tam clarum & tam conformem tot Sanctorum & Doctorum virorum, etiam cum dogmaticè agunt & doctrinam in Ecclesia tenendam tradunt, ita loquentium sermonem in re maximi momenti, & ad primaria Religionis fundamenta pertinente: in qua si omnes Patres (quorum nullus nisi se-

rium sermonem & sensum in præsentì spirat) fuerint hyperbolici, quid tandem certi de eorum mente ex scriptis eorumdem confici poterit? quomodo tota Ecclesia, in qua constans illa Patrum doctrina usque ad hæc tempora perseveravit, fuit immunis ab errore in gravissimo religionis puncto?

Nec melior est alia responsio, quòd scilicet Patres hanc vim tribuant Sacramentis mediante fide, quam excitant: nam ne unusquidem ex omnibus id insinuat, sed verba inspecta longè aliud sonant. Aliud quoque, & quid specialius tribuunt novis Sacramentis, quod non competat veteribus Sacramentis, aut concionibus; quibus non minùs perfectè competit excitare fidem. Adde ea, quæ in refutatione responsionis Hæreticorum ad Scripturas dicta sunt n. 5.

9. *Fides Catholica confirmatur ex absurdis, qua ex Hæreticorum dogmate sequuntur.* Probatur IV. ex absurdis: quia ex dogmate Hæreticorum sequitur primò, Sacramenta non amplius valere, quàm prædicationem Evangelicam, aliavè signa externa, quibus æquè vel perfectiùs fides in animis audientium excitatur. Secundò Baptismum Christi non esse efficaciorum Baptismo Joannis; cum hic æquè possit excitare fidem: quod tamen est contra illud ipsius Joannis *Matth. 3. Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiam: qui post me venturus est, fortior me est, ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.* Tertiò vetera Sacramenta fuisse æquè efficacia, ac sunt nova, contra Apostolum & omnes Patres. Quartò infantes non recipere baptismum: cum in iis nequeat excitari fides. Quintò Baptismum non posse conferri, nisi idiomate suscipienti cognitò; cujus tamen oppositum supponunt ipsi Hæretici. Denique eodem modò prodesse Sacramenta audita, lecta, meditata, sicut opere exercita; & æquè prodesse iis, qui adsunt, ac iis, qui ea suscipiunt: cum utròque modò, & in utrisque eandem excitent fidem.

10. *Fundamenta Hæreticorum esse vana ostenditur.* Fundamenta Hæreticorum nullius sunt momenti. Nam quod obijciunt de fide justificante, frivolum est: cum fides ipsorum specialis potius inquinet; fides autem Christiana justificet adultos tanquam initium & fundamentum, non exclusis aliis dispositionibus timoris & penitentiae, neque etiam Sacramentis, veluti instrumentariis justitiæ causis, quæ Scriptura alibi satis exprimit. Secundò obijciunt Abrahamum fuisse justificatum ex fide, non ex circumcisione, quæ solum ei erat signum justitiæ acceptæ; adeoque nec Christianos justificari per Baptismum. Quæ consequentia? Tertiò obijciunt illud *1. Petri 3. Octo anima salva facta sunt per aquam. Quod & vos nunc similis forma salvos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientia bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi.* Resp. ibi potius contineri clarè, quòd baptisma salvos seu justos faciat; quæ quidem salus non sit formaliter depositio sordium carnis, sed interrogatio sive contestatio bonæ conscientiae, seu (ut habet Græcus) stipulatio

Aliorum responsio refutatur.

Fides Catholica confirmatur ex absurdis, qua ex Hæreticorum dogmate sequuntur.

Fundamenta Hæreticorum esse vana ostenditur.

Explicatur locus objectus ex 1. Petri 3.

sect. 2. Et hoc videri posset *Trid. sess. 13. can. 5.* signanter definivisse remissionem peccatorum non esse effectum Eucharistiæ, cautè addendo, *præcipuum*. Præterea saltem Extremam Unctionem (quæ tamen est Sacramentum vivorum) esse institutam secundariò in remissionem peccatorum, fatetur ipse *Lugo disput. 9. de Sacram. in genere sect. 1. n. 7.* Et satis colligitur ex *Jacobi 5. Et si in peccatis sit, remittentur ei.* Et *Trid. sess. 14. c. 2.* dicente: *Delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit.* Ut proinde generalis ratio Sacramenti vivorum non involvat, ipsum numquam operari primam gratiam, sed per se à vivis debere suscipi.

A cibo corporali non rectè arguitur Eucharisticum nō quam dare primam vitam.

Nec refert, quòd cibus corporalis nullò casu det vitam mortuo corporaliter: nam neque à morte perenniter præservat; cum tamen cibus Eucharisticus manducanti præstet, ut non moriatur in æternum. Similiter ergo potest primitus vitam spirituales donare, secundariò scilicet & per accidens; etsi ad instar cibi corporalis principaliter viventem nutriat & confortet. Similitudo ergo cibi hujus cælestis cum corporali non debet esse per omnia.

15. **DICO III.** Præter gratiam habituales conferunt singula Sacramenta quasdam gratias actuales sive auxilia actualia danda suo tempore, prout exigit finis cujusque Sacramenti. Ita communiter Theologi cum *D. Thoma q. 62. art. 2.* Et expressit clarè *Trident. sess. 14. in præmio de Sacram. Extremæ Unctionis*, ubi declarat & docet, quòd *clementissimus redemptor noster, qui servis suis quovis tempore voluit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum, quemadmodum auxilia maxima in Sacramentis aliis præparavit, quibus Christiani conservare se integros, dum viverent, ab omni graviore spiritus incommodo possint, ita extrema Unctionis Sacramentò finem vitæ, tanquam firmissimò quòdam præsidio, munivit.* Ratio est, quòd non omnia Sacramenta ex institutione Christi habeant eundem finem propositum, sed diversos: ad illos autem nequit gratia habitualis, quæ est specie una, sufficienter disponere: præsertim cum ipsa magis disponat hominem circa Deum, quàm circa fines particulares Sacramentorum. Deinde alioquin Sacramentum v.g. Eucharistiæ æquè vel magis prodesset ad onera matrimonii sustinenda, quàm ipsum matrimonii Sacramentum.

16. Unde in Baptismo conferuntur suo tempore auxilia conducentia ad puritatem vitæ conservandam, carnis rebellionem frænandam, ac cætera Sacramenta (quorum est janua) dignè suscipienda. In Confirmatione, ad liberè & constanter profitendam fidem, tentationesque contrarias superandas. In Eucharistia (quæ vitam spirituales sive charitatem nutrit) ad eliciendos actus devotionis, ad lætitiā spirituales, & ad roborandum animum contra tentationes charitati inimicas, quarum vehementiam minuit, uti & mitigat passiones. De quo

Bernardus Serm. in Cæna Domini. In Pœnitentia dantur auxilia ad vitandum in posterum, magisque detestandum peccata, ac pro iisdem satisfaciendum. In Extrema Unctione, ad reliquias peccatorum tollendas, ad resistendum tentationibus molestioribus in articulo mortis; sæpè etiam ad sublevandam corporis ægritudinem. Ordo suppeditat gratias ad religiosè obeundum cultum Dei, & munia cujusque Ordinis exercenda. Matrimonium denique, ad mutuas conjugum obligationes implendas, ac honestè educandam prolem.

Petes, an qui non accepit in Sacramento gratiam habituales, eò quòd posuerit obicem, vel qui gratiam acceptam per novum peccatum amisit, equidem accipiat vel retineat jus ad præfatas gratias actuales. Resp. cum communi sententia eum, qui cum obice suscipit Sacramentum, non accipere jus ad gratias actuales: quia gratia habitualis est quasi radix, in qua titulus ille seu jus ad auxilia specialia fundatur. Ipsumque illud jus tantum est quid secundarium & accessorium, idcirco gratiæ habituali à Deo annexum, quòd ipsa sola non sufficiat diversis diversorum Sacramentorum finibus. Quare indispositus ad effectum principalem non participat de hoc accessorio. Et hæc videtur quoque esse mens Fidelium existimantium Sacramenta indignè suscipientibus obesse, & non prodesse. Alioquin fanè per frequentes communionem sacrilegas haberet homo plurima auxilia gratiæ ad resurgendum: cujus tamen oppositum omnibus est persuasum.

Ex quo ulterius cum communiori Doctorum sententia infertur, quòd sicut indignè suscipiens non acquirit jus ad ista auxilia, sic etiam illud perdat destructā gratiā habituali per novum peccatum: quia videlicet accessorium sequitur suum principale. Nec refert, quòd de cætero gratiæ actuales dentur etiam peccatoribus, adeoque jus ad illas semel in Sacramento acquisitum videatur in peccatore perseverare. Nam etsi ita fieri potuisset, prout etiam Deo volente potuisset jus illud à peccatore in Sacramento primò acquiri sine gratia sanctificante: sicut tamen constat illud in fieri dependere de facto à gratia sanctificante, sic etiam ob similem rationem in conservari dependet ab eadem; cujus, dum adest, insufficientiæ supplendæ adjectum est idem jus ad gratias actuales vi Sacramenti. Vi cujus proinde nulla datur gratia actualis excidenti à statu gratiæ: etsi quandoque & rariùs ex pura Dei misericordia intuitu præteriti Sacramenti fortasse detur.

Meritò tamen credi potest ejusmodi jus recuperari per pœnitentiam, ita ut cum gratia habituali (cui est accessorium) amittatur, & per eam sive jus ad eandem reviviscat. Ex istimo similiter, quòd in illis Sacramentis, quæ sublatò obice reviviscunt ad gratiam sanctificantem eis correspondentem (quale est Baptismus, & fortè solus) reviviscat similiter

17.

Jus ad gratias actuales non accipit indispositus ad gratiam habituales vi Sacramenti dandam.

18.

Neque retinet, si à gratia habituali excidat.

Recuperatur tamen per pœnitentiam, & in Sacramentis, quæ reviviscunt, sublatò obice etiam primò acquiruntur.

ius ad gratias actuales correspondentes Sacramentis, si dignè fuissent suscepta.

19.
Gratia Sacramentalis superaddit habituali dumtaxat auxilia actualia seu ius ad illa opportune danda.

Dico IV. Gratia, quæ vocari solet Sacramentalis, non differt à gratia habituali; uti nec ea quæ confertur in uno Sacramento distinguitur ab ea, quæ confertur in alio, præterquam in hoc, quod superaddat specialia auxilia actualia fini cuiusque Sacramenti proportionata eò modò, quò *præc. Conclus.* explicatum est. Ita communiter Doctores cum D. Bonaventura 4. d. 1. p. 1. art. 1. q. 6. contra Nonnullos, qui volunt superaddi habitum specialem ad actus fini cuiusque Sacramenti correspondentes exercendos, & contra paucos alios aliter explicantes. Probatur breviter: quia hòc modò sufficienter intelligitur differentia gratiæ Sacramentalis ab alia; & quodcumque aliud gratis fingitur absque fundamento in doctrina revelata aut ratione.

QUÆSTIO II.

An Sacramenta causent physicè Gratiam, An verò solum moraliter?

20.
Sacramenta non sunt causa physica, sed morales gratiæ;

RESP. Sacramenta tantum esse causas morales gratiæ, quatenus objectivè Deum movent, ut intuitu illorum velut actionum juxta Christi institutionem exercitarum, & pretium sanguinis ejus continentium, infallibiliter ex suo decreto & ordinatione conferat gratiam. Ita Scotus 4. d. 1. q. 5. n. 12. & 13. Et inclinatur D. Bonav. 4. d. 1. p. 1. a. 1. q. 4. ad 2. Quæst. lateralem. Idem docent multi alii antiqui ac plurimi recentiores contra D. Thomam quæst. 62. a. 4. (quem sequitur Suarez & multi alii, præsertim Thomistæ) existimantem Sacramenta esse physica instrumenta, per influxum realem ad gratiam concurrentia.

Quia potentia obedientialis cujuslibet ad quodlibet est impossibilis.

Probatur Conclusio I. ex refutatione potentia obedientialis cujuslibet ad quodlibet (in qua Auctores oppositæ sententiæ plurimè se fundant) quam suppono ex Philosophia.

21.
Et admissâ possibilitate, non est ratio amplectendi hic adeò difficile viam in doctrina fidei explicandâ.

Probatur II. præcindendo à possibilitate potentia obedientialis præfatæ: quia juxta nostram sententiam facilius & clarè explicatur doctrina Catholica; adeoque non rectè recurritur ad efficaciam physicam tam miraculosam & difficulter intelligibilem, Sacramentis utique non tribuendam sinè urgenti ratione aut necessitate: quæ hîc nulla est; immo potius est in oppositum. Quod multipliciter ostenditur. Primò, quia Scriptura, Concilia, & Patres docent Christi passionem & merita esse veram causam nostræ salutis, & tamen non sunt nisi causa moralis: ergo idem existimandum est de Sacramentis, de quibus eodem modò loquuntur: præsertim cum hæc omnem efficaciam à passione habeant, neque eorumdem dignitas magis requirat physicam efficientiam, quàm merita & passio Christi. Immo nec ipsa humanitas Christi aliter quàm

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

meritoriè seu moraliter in gratiam sanctificantem influunt: non debet autem Sacramentis perfectior causalitas tribui, quàm ipsi humanitati Christi ejusque passioni, cujus sunt instrumenta.

Secundò, quia Concilia & Patres, qui tribuunt Sacramentis veram causalitatem (in quorum auctoritate alii se fundant) loquuntur generaliter de omni gratia, quæ datur intuitu Sacramenti: ea tamen sæpè tantum moraliter per Sacramentum causatur, etiam juxta adversarios; ut quando sublatò obice Sacramentum reviviscit, quod tunc valere ad dimittenda peccata, operari salutem & gratiam, dicit August. 1. 3. de Baptismo cap. 13. ergo gratia semper tantum moraliter causatur per Sacramenta.

Tertiò, quia præter gratiam habitualem Sacramenta etiam causant gratias actuales; & tamen has solum causant moraliter: quandoquidem dentur, dum Sacramentum amplius non est.

Quartò, quia Scriptura, Concilia & Patres tribuunt vim causandi gratiam tam materiæ, quàm formæ: utraque tamen non potest semper physicè concurrere; cum materia sæpè non existat physicè, quando profertur forma, aut contra. Immo cum forma Sacramentorum pronuntietur successivè, non poterit physicè producere gratiam, nisi per ultimam syllabam sive postremum indivisibile formæ; cum reliquæ partes amplius non existant physicè: si tamen & ipsa ultima syllaba physicè coexistat gratiæ producendæ, quæ fortè in primo non esse actionis Sacramentalis producit. Nihilominus ab hac quæstione physica abstrahendo, sequitur, omnes reliquas partes tam materiæ quàm formæ Sacramentorum causare tantum moraliter gratiam: cum ultima syllaba non agat tanquam instrumentum physicum aut virtus præcedentium syllabarum vel materiæ adhibitæ, cum quibus tantum facit unum per aggregationem. Quis autem credat Scripturam vel Patres fuisse pro ista syllaba ultima sollicitos. Quin potius constat ipsos loqui de una parte, uti de altera. Quod verò quidam contendunt, gratis suppositâ physicâ efficientiâ ultimæ syllabæ, rectè dici totum Sacramentum physicè operari gratiam; sicut exercitus physicè expugnat civitatem, quod tamen solum facit pars illius; hoc, inquam, non rectè adhuc diceretur; nam physica operatio nequit physicè tribui toti aggregato per accidens ob hoc quod à parte illius procedat. Sicut neque genus humanum totum physicè amat Deum, odit Deum &c. quando pars illius aggregati id physicè præstat. Quàmvis, quod facit pars totius per se, idem faciat physicè ipsum totum.

Quintò, efficacia Sacramentorum fundatur in significatione eorum ex instituto; significatio autem ex instituto, cum sit ens morale, tantum fundat efficaciam moralem.

Sextò, denique Patres frequenter declarant solum Deum operari gratiam interiùs excludendo

22.
Secundò,

Tertiò,

23.
Quartò,

24.
Quintò,

Sextò,

clendo Sacramenta; ut patet ex Aug. Epist. 23. ad Bonifacium; Hieronymo, Basilio, & aliis. Quod etsi alii explicent velut dictum de causalitate principali, quæ soli Deo competat: tamen in rigore plus importat modus iste loquendi; qui in rigore non subsisteret, si Sacramenta essent physica instrumenta gratiæ: quemadmodum simpliciter falsum est, actus supernaturales produci à sola gratia aut lumine gloriæ; etsi intellectus & voluntas tantum concurrant juxta adversarios tanquam instrumenta elevata.

25. Nec refert I. quod humanitas Christi operabatur miracula. Nam in primis assumptum est falsum; & eò dissimulatio, non rectè fit illatio de Sacramentis: eò quod miracula essent seu fierent mediantibus actionibus Christi physicis v. g. imperiò & locutione illius; ad Sacramenta autem Christus concurrat tantum moraliter: non alia verò debet esse causalitas Sacramentorum in gratiam, quam sit concursus Christi, tum in gratiam, tum ad ipsa Sacramenta. Deinde non debet adscribi omnis perfectio possibilis Sacramentis; sicut potest Christo ipsi.

26. Nec refert II. quod Sacramenta debeant dici propriè dictæ causæ gratiæ, idque ut verba Scripturæ & Patrum in proprio sensu explicentur. Nam causa moralis est verè & simpliciter causa juxta usitatissimum loquendi modum: eò quod licet per physicum influxum non concurrat, ita tamen se habeat, ut effectus ei meritò imputetur; & quidem aliquando magis quam ipsi causæ physici. Sic peccator est causa suæ damnationis, Sancti dicuntur verè operari miracula; judex verè & propriè dicitur occidere reos; similiter causa finalis causare suum effectum.

27. Non refert III. quod Patres comparent Sacramenta causis naturalibus. Sic Cyrillus lib. 2. in Ioann. c. 42. Quemadmodum, inquit, viribus ignis intensius aqua calefacta non aliter quam ignis urit: sic Spiritus sancti operatione ad divinam aqua reformantur virtutem. Nam similitudo non debet esse per omnia, sed in hoc, quod tam infallibiliter & efficaciter, etsi tantum moraliter operentur. Quod ex subjecta materia erat satis patens. Sanè nullus est, qui in terminis dicat Sacramenta physicè operari gratiam. Deinde similiter loquerentur de reviviscente Sacramento; quod tamen etiam juxta alios non causat physicè gratiam.

28. Non refert IV. quod Patres mirabiliter extollant potentiam Dei relucens in operatione sacramentali: in eo enim eminet potentia Dei, quod per res vilissimas tam excellentes operetur effectus, etsi tantum velut per moralia instrumenta. Sic ut mirantur Patres, quod per viles piscatores converterit Deus hujus mundi sapientes; etsi concursus Apostolorum tantum fuerit moralis. Sicut etiam extollunt mirabilem potentiam crucis ac passionis, quæ est Gentibus stultitia, Judæis scandalum, tantumque moraliter con-

currit. Sicut denique extollerent potentiam Sacramenti reviviscentis, quod tamen tantum moraliter operatur. Quare infidelibus non conversis potissimum (qui de efficientia physica nil cogitant) mirabilis apparet vis ista Sacramentorum, ut sæpè vix possint induci ad credendum; uti neque Hæretici induci possunt, qui tamen hunc nostrum explicandi modum rectè norunt. Mirabile etenim est, nec nisi fide noscibile, Deum tam vilibus rebus uti ad tantum effectum, occultum & supernaturalem, infusione v. g. tantillæ aquæ super caput ad mundandam animam. Sicut etiam mirabile erat Naaman Syro, quod in Jordane deberet promundatione à lepra septies tantum lavari; quamquam aquæ istæ solum agerent moraliter, & quidem longè imperfectius, quam Sacramenta.

Non refert V. quod intellectus Beatorum physicè eleveatur ad producendam visionem beatificam: nam certò constat in intellectu esse virtutem inchoatam, quæ possit compleri per virtutem fortiolem; qualem non constat esse in Sacramentis. Deinde visio beatifica est actus vitalis adeoque debebat absolute juxta multos Doctores, aut omnino congruebat juxta alios unanimiter (exceptis Nominalibus) physici entitati visionis, quod ab intellectu sive potentiâ vitali realiter produceretur; hoc autem non militat in Sacramentis. Denique nihil obstat intellectui, quod minus physicè concurrat ad visionem; multa tamen obstat Sacramentis quod minus physicè operentur gratiam, patet ex antedictis.

Non refert VI. quod Deus dicatur operari gratiam in nobis per Sacramenta; non rectè autem dicatur causa physica operari per causam moralem. Nam si rectè dicatur operari per instrumentum physicum; quidni similiter per instrumentum morale? Sic enim Deus (utique causa physica) nos sanctificat per passionem, & (ut utar phrasi Tridentini sess. 6. cap. 7. & 16. & can. 2.) donat justitiam; eamque infundit per Christi meritum; convertit quoque peccatores per Apostolos & prædicatores, facit miracula per Sanctos; & (ut in hac ipsa materia instantiam demus) operatur gratiam per Sacramentum reviviscens, quod utique tantum concurrat moraliter. Quod autem potiùs mandans dicatur occidere per mandatarium velut physicum instrumentum, quam ipse homicida per suum consulentem (quamvis & hoc spectet ad arbitrium loquendi modum) esse potest, quia consulens non est causa subordinata, neque instrumentum etiam morale ipsius occisionis; prout mandatarius est causa subordinata & velut instrumentum physicum mandantis.

QUÆSTIO III.

Quâ proportionē & quô tempore Sacramenta conferant gratiam?

31. Sacramenta nova conferunt gratiam majorem, quam contulerint circumcisio. Quæ sunt diversæ speciei, conferunt inæqualem & quidem initerabilia ampliorum.

SUPPONO I. tanquam satis certum Sacramenta nova majorem conferre gratiam, quam vetera, si tamen aliqua ex his gratiam ex opere operato contulerint, de quo supra: per Christum enim data est gratiæ plenitudo.

Suppono II. Sacramenta diversæ speciei inter se comparata non conferre æqualem gratiam: quamquam certò determinari nequeat, quænam excedant. Videntur tamen, cæteris paribus, Sacramenta non iterabilia plus gratiæ conferre ob suam non iterabilitatem: nisi quòd Nonnulli excipiant Venerabile Sacramentum, etsi iterabile; idque ob conjecturam desumptam ex supereminenti illius Sacramenti præ cæteris dignitate. Quantam autem gratiam præcisè singula Sacramenta conferant, est incertissimum. De quo nihil ex ratione vel auctoritate solidè determinari potest.

Itaque manet quæstio de Sacramentis ejusdem speciei, v. g. an Baptismus collatus Joanni, & Baptismus collatus Petro operentur æqualem gratiam? Idem est de reliquis.

32. In Sacramentis ejusdem speciei non datur major gratia ob maiorem sanctitatem ministri.

DICO I. Non confertur major gratia ex eo, quòd minister sit melior aut Deo gratior. Ita communiter Theologi: nam sicut hostia consecrata à meliori sacerdote non est melius Sacramentum, ita nec alia Sacramenta ideo sunt meliora; adeoque nec efficaciora: habent enim vim & efficaciam omnem à Christo, cujus vices ministri subeunt. Ita Chrysostomus Homil. De regressu suo de Asia, ait: Sed multi, inquit, te absente baptizati sunt. Et quid tum? Nihil minus habet gratia, non claudicat donum Dei: presente me baptizati non sunt, sed presente Christo sunt baptizati. Idem ex Scriptura docet Augustinus lib. 4. de Baptismo cap. 20. Et Tract. 6. in Joan. ait: sunt alii aliis sanctiores..... quare ergo si unus ab illo v. g. iusto sancto baptizetur, alius ab alio inferioris meriti apud Deum..... unum tamen & par & æquale est quod acceperunt, nisi quia hic (scilicet Christus) est qui baptizat? Idem habent alii Patres.

De gratia habituali est ratio specialis, eò quòd Deus juxta legem ordinariam non conferat illam immediatè, nisi ob merita personalia de condigno, vel intuitu Sacramentorum aut contritionis; adeoque illam non augent ob merita aliena, vel sanctitatem majorem ministri. Deinde eadem ratione dicam, ministrorum, parentum aut aliorum merita sive preces posse filiis dormientibus procurare gratiæ habitualis augmentum: cum enim excessus ille gratiæ non conferatur intuitu Sacramenti, nihil interest, sive in

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Sacramento, sive extra illud conferatur.

Verum quidem est, per devotionem ministri, parentum vel adstantium posse ex opere operantis impetrari aliquam gratiam actua- 33. *Devotio ministri, parentum vel adstantium potest impetrare aliquam gratiam actua-* lem; non tamen virtute Sacramenti, sed meriti de congruo: sicut justus potest alteri per alia bona opera promereri de congruo gratias actuales. Quò modò parentes S. Nicolai orationibus suis ei fortè meruerunt de congruo majorem gratiam actua-lem; quâ fiebat, ut adhuc parvulus duobus hebdomadæ diebus unicâ tantum maneret lactatione contentus; ut rectè explicat Scotus 4. dist. 4. quæst. 7. n. 5. cui proinde doctrina Conclusioni contraria falsò adscribitur à quibusdam. Adde, quòd etsi loqueretur de gratia habituali: non docet tamen, quid de facto fiat, sed quid fieri posset; ut ex verbis patet.

DICO II. Sacramenta ejusdem speciei 34. *Sacramenta ejusdem speciei æquè dispositis semper æqualem dant gratiam.* semper conferunt æqualiter dispositis æqualem gratiam. Ita communiter Doctores. Probatur: quia uniformis causa naturalis (ad cuius instar se habet Sacramentum ejusdem speciei) producit in subjectis æqualiter dispositis uniformem effectum.

Ex quo sequitur de lege communi omnes parvulos in baptismo accipere æqualem gratiam; cum unus non sit melius dispositus, quam alter. Ita DD. communiter cum D. Bonav. 4. d. 4. p. 2. a. 2. q. 3. Quàmvis contrarium existimaverit Paludanus dist. 4. quæst. 1. art. 2. (cum quo Varii involvunt Scotum sup. ubi tamen n. 3. in fine sententiam illius quoad factum ipsum potius rejicit) ex falso fundamento, quò existimavit homines tantum esse creatos, ut suppleant locum angelorum desertorum, hos autem omnes existimat ad disparem gloriam fuisse ordinatos, adeoque similiter homines: unde nè parvuli in infantia susceptò baptismò morientes æqualem in cælo habeant gloriam, debent in baptismo inæqualem recipere gratiam, cum solâ sint præditi gratiâ baptismali. Sed fundamentum istud falsum est; & quamquam admitteretur, unde sciri potest angelos omnes fuisse ordinatos ad disparem gloriam?

Nec mirum videri debet, tam immensam in infantia morientium copiam ad æqualem gloriam esse consequenter prædestinatam: sive quia prædestinatio ista fortè præsupponit prævisionem mortis in infantia, ut Multi volunt; sive quia hòc etiam negatò, indubiè ita præordinare potuisset summa Dei sapientia, & infallibiliter exequi sic à se præordinata. Alioquin si disparem gloriam præordinasset, etiam de disparibus mediis v. g. martyrio, meritis, aliorum Sacramentorum susceptione providisset. Ut interim taceam conjecturam illorum, qui (quod indubiè Deo possibile est) dispar post hanc vitam auctarium gloriæ diversis Sanctis donandum in Dei liberali beneplacito constituunt: qui non est alligatus Sacramento, & potest facere cui vult privilegium speciale, ut rectè D. Bonav. sup. tametsi

de hujusmodi voluntate non constet Ecclesiæ.

35.
Et melius
dispositis
majorem.

Dico III. Idem specie Sacramentum confert majorem gratiam melius dispositis. Ita communiter Doctores cum D. Thoma & Scotto 4. dist. 4. quest. 7. num. 5. v. Si autem. Et colligitur ex Trid. sess. 6. cap. 7. ubi agens de justificatione, quæ fit per Baptismum, docet unumquemque recipere gratiam sive justitiam secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem. Deinde colligitur ex Analogia cum causis naturalibus; quæ juxta dispositionem subjecti producant effectus meliores; ergo idem faciunt Sacramenta.

36.
Qui cen-
seantur me-
lius pra-
dispositi.

Denique id videtur exigere ordo gratiæ, ut diligentius sese præparans, majorem ex Sacramentis fructum reportet: hoc enim excitat homines ad Sacramenta majori cum reverentia & devotione suscipienda.

Porro cæteris paribus habens sanctitatem sive gratiam habitualement est melius dispositus eo, qui illam caret: quia ipsa facit subjectum suum Deo gratum, & consequenter dignius gratiam recipiendam. Deinde si habeat aliquem motum actuale, is ex habituali gratia trahit quamdam dignitatem. Fieri tamen potest, ut cætera non sint paria; adeoque existens in malo statu, tamen dispositus, suscipiat Sacramentum tam intensò & piò motu, ut majorem recipiat gratiam, quam homo justus suscipiens idem Sacramentum tepidè & remissè. Inter dispositiones autem convenientes ad fructum Sacramenti illæ cæteris paribus sunt meliores, quæ majorem habent bonitatem moralem, hominemque melius avertunt à malo, & convertunt ad Deum. Unde actualis dispositio præfertur habituali, & inter actuales optima est contritio seu actus charitatis. Et quidem in Sacramentis vivorum, præsertim Eucharistiæ: actus fervidæ dilectionis; in Sacramentis mortuorum, actus poenitentiae seu contritionis & doloris, ut patet ex fine Sacramentorum. Similiter actus intensior est aptior remissò, & perfectius appetitativus aptior minus appetitativò, etiam intensiori. Item aptior est dispositio præsens, quam quæ præcessit ac physicè evanuit. Hinc in omni Sacramentorum susceptione laborandum est pro optima dispositione; quod enim dispositio est melior, eo fructus Sacramenti uberior. Et hujus defectu multiplicata Sacramentorum frequentia non semper magnificat notabiliter gratiam; ut ex gratiarum actualium paritate seu tenuitate, & consimili hominum ea frequentantium tepore colligitur.

37.
Adultus in
Baptismo
cur semper
recipiat
majorem
gratiam
quàm par-
vulus.

Ex quo sequitur adultum in Baptismo semper recipere majorem gratiam, quam parvulum: adultus enim semper est melius dispositus: cum in parvulo nulla reperitur dispositio positiva, quæ tamen reperitur & requiritur in adulto. Quod intellige, saltem dum uterque baptizatur fructuosè. Si enim adultus sit indispositus, putat Suarez ablatò obice recipi minimam gratiam. Quàmvis & hujus

oppositum verius sit, ut dicemus *quest. sequenti.*

Neque hinc inferri debet abundantior illam gratiam conferri ex opere operantis ob meritum ipsius dispositionis: hæc enim tantum passivè se habent instar conditionis, adeo ut tota efficientia amplioris gratiæ Sacramentalis sit ab ipso Sacramento: quemadmodum si lapis & vitrum æquè distent à sole, vitrum quia magis dispositum magis illuminatur, cujus tamen illuminationis causa efficiens est sol. Verum quidem est actus dispositivos, si sint præditi conditionibus ad meritum gratiæ requisitis, posse illam mereri, quam mererentur etiam extra Sacramentum; cum hoc tamen simul possunt disponere ad specialem gratiam tribuendam vi Sacramenti ex opere operato.

Dico IV. Sacramenta non conferunt gratiam sanctificantem vel auxilia actualia ex opere operato, quando tantum habentur in voto, sed tunc solum quando realiter suscipiuntur. Ita communiter Theologi contra Paucos. Probatur primò, quia Scriptura attribuit causationem hujus novi effectus ipsi Sacramentorum susceptioni. Secundò, quia Sacramentum in voto subinde numquam confertur à parte rei, homine, qui illud desiderat, citius ex hac vita migrante: tunc autem non posset dici gratiam istam ex opere operato per Sacramentum conferri; cum opus operatum numquam existat. Tertiò, quia Sacramentum confert totum suum effectum dum realiter suscipitur, perinde ac si numquam antea fuisset susceptum votò; ergo signum est illud non contulisse prius gratiam ei ex opere operato respondentem. Quartò, quia Sacramenta, saltem mortuorum, faciunt ex attrito contritum; adeoque si illis, etiam in voto susceptis, responderet effectus Sacramentalis, conferrent similiter gratiam tantum attritis: hoc autem est contra omnes. Denique quia indubitatum est, Sacramentum non imprimere characterem, quando tantum votò suscipitur; nam alioquin postea baptizari non deberet, immo nec posset, qui per baptismum votò susceptum fuisset justificatus: & tamen eadem ratione, quâ conferret alios effectus, etiam imprimeret characterem.

Itaque Concilia & Patres quando effectum Sacramentalem adscribunt Sacramentis in voto susceptis per fidem vivam quæ per dilectionem operatur, aut per veram contritionem cum ordine ad Sacramentum sive explicito sive implicito (qui includitur in charitate sive contritione, quando Sacramentum est in præcepto) non loquuntur de effectu, qui confertur vi Sacramenti seu ex opere operato, sed de effectu simili aut æquivalente, quia nimirum desiderantes Sacramentum tali affectu acquirunt ex opere operantis gratiam similem ei, quæ per Sacramentum causatur; eam tamen non acquirunt ab ipsis Sacramentis ut causâ instrumentali,

sed

38.
Major gra-
tia in Sa-
cramento
non datur
ob meritum
dispositio-
nis; etsi
eatenus
quoque pos-
sit hinc
respondere
gratia spe-
cialis.

39.
Sacramenti
gratia non
datur ante
realem sus-
ceptionem.

40.
Qua sit
mens Pa-
trum voto
Sacramenti
effectum
Sacramen-
talem ad-
scribentium.

sed potius tanquam ab objecto bono bene desiderato. Hôc sensu *Trident. sess. 13. cap. 8.* dicit *Patres nostri. . . . docuerunt alios tantum spiritualiter sumere, illos nimirum, qui vorò propositum illum celestem panem edentes fide vivâ, quæ per dilectionem operatur, fructum ejus & utilitatem sentiunt, id est, effectum similem, quia scilicet crescunt in Christi charitate; in quo fructus hujus Sacramenti consistit.*

41. *Sacramenta conferunt gratiam habitua-*
DICO V. Sacramenta conferunt gratiam habitua- (idem est de caractere in Sacramentis illum conferentibus) tunc, quando essentialiter complentur. Dico gratiam habitua-: actualia enim auxilia conferuntur tempore opportuno. Probatur Conclusio: quia Sacramenta causant gratiam ratione suæ essentialitatis, cui virtus cau-landi est annexa; essentialitas autem illorum nondum est, antequam essentialiter compleantur: cumque operentur instar causarum naturalium, nequit effectus etiam diutius differri. Confirmatur: quia tunc solum sunt Sacramenta. Deinde conferunt gratiam vi significationis, quæ solum convenit Sacramento jam completo. Sic v.g. Baptismus causat characterem, & in bene disposito gratiam sanctificantem, quando præmissa ablutione profertur ultima syllaba formæ requisita ad perfectam significationem, etiam si sonus adhuc duret: aut dum pronuntiata formâ tantum aquæ contingit corpus baptizandi, quantum præcisè requirit essentialitas Baptismi, etiam si adhuc duret infusio. Hoc autem contingit in ultimo & determinato instanti intrinseco ipsis Sacramentis, juxta illos qui continuum successivum dicunt componi ex instantibus indivisibilibus. Qui autem illud componunt ex partibus sine fine divisibilibus inextricabiles patiuntur difficultates; ideoque in diversas abiêre sententias. Receptior autem videtur illa, quæ statuit effectum conferri in primo non esse Sacramenti. Quod etsi difficultate non careat, tamen sustineri potest. De hac porro controversiâ, satis philosophicâ ex parte fundamenti, nec magno opere utili, fusissimè disputant nonnulli Recentiores: qui videri possunt.

QUÆSTIO IV.

An Sacramenta fîctè suscepta fîctione sublatâ reviviscant?

42. *Quid hic sit, fîctè suscipere Sacramentum.*
NO T A nos hîc non loqui de illo, qui Sacramentum suscepit invalidè, eò quod fingeret se illud suscipere, cum tamen verè suscipere non intenderet: sed de illo, qui validè quidem Sacramentum suscepit, sed indignè, adeoque non obtinuit effectum sacramentalem sive gratiam (characterem enim certò accipit, quicumque validè suscipit Sacramentum characterem imprimens) defectu dispositionis requisitæ, v.g. quia existens in Herincx Sum. Theol. Pars IV.

peccato mortali dolorem debitum culpabiliter aut inculpabiliter omisit; aut quia in ipsa Sacramenti susceptione novum peccatum mortale commisit. De hujusmodi fîctè suscipiente quæritur, an postea dolens de peccatis recipiat gratiam sacramentalem v.g. baptismi, quam in ipso baptismo non est consecutus propter obicem peccati necdum retractati.

DICO I. Baptismus fîctè susceptus sublatâ fîctione sive obice reviviscit conferendo gratiam remissionis peccatorum atque poenarum ex opere operato. Ita *D. Thomas quæst. 69. art. 10. Scotus 4. dist. 4. quæst. 5. num. 3. & alii Theologi communiter.* Probatur I. ex *S. Augustino lib. 1. de Baptismo cap. 12.* ubi ait quod tunc valere incipiat ad salutem, Baptismus, cum illa fîctio veraci confessione recesserit; quæ (ut præmittit) corde in malitia vel sacrilegio perseverante, peccatorum abolitionem non sinebat fieri. Similia habet *lib. 3. cap. 13. & lib. 6. cap. 5.* Ex quibus locis Theologi communiter colligunt *Augustinum* fuisse in hac opinione: quorum communis intellectus magnum fundamentum præbet opinandi istum fuisse *Augustini* sensum: cujus proinde auctoritas sumitur pro præcipuo Conclusionis fundamento. Conformiter loquitur *S. Gregorius lib. 9. Epist. 61. (& refertur c. Ab antiqua 44. De Consecr. dist. 4.)* dicens: Quia sanctum Baptisma, quod sunt apud Hæreticos consecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum sancta & universalis Ecclesia visceribus fuerint uniti.

Neque explicari potest *Augustinus*, & consequenter *Gregorius*, quod voluerit Baptismum recedente fîctione valere ad salutem, quatenus ratus habetur à Deo, & exinde incipiunt ipsi fîcto proficere cætera, etiam Sacramenta, quæ sine suscepto Baptismo prodesse non poterant; prout *lib. 1. de Nupt. c. 33.* docet per Baptismum mundari atque sanari etiam subsequenter peccata; utique radicaliter. Tum quia explicatio ista est minùs propria & communi intellectui contraria. Tum quia *Donatistis* arguentibus ex valore Baptismi ab ipsis collati esse penes se ecclesiam, veluti in qua sola locum habet remissio peccatorum, per Baptismum eorum causata, respondet *Augustinus*, esse quidem validum, sed tunc solum remittere peccata, utique formaliter & propriè (hòc enim sensu arguebant *Donatistæ*) quando desertò schismate fîctio seu indispositio recesserit veraci confessione. Confirmatur: quia *Augustinus* docet Baptismum id operari recedente fîctione, quod *Donatistæ* arguebant eundem operari acceptum in secta ipsorum: atqui hoc intelligebatur de remissione peccati & poenæ factâ per ipsum Baptismum propriè; ergo & illud: alioquin responsio *Augustini* non esset conformis.

Probatur II. ex *Trident. sess. 6. cap. 4.* docente Baptismum esse medium ad justificationem necessarium, sic ut illa sine lavacro

43.
Baptismus fîctè susceptus obice sublatâ reviviscit.

Probatur ex S. Augustino.

Cui consonat S. Gregorius.

44.
Suadet etiam ex

Tridentino, regenerationis, aut ejus voto fieri non possit: sed qui fictè est baptizatus fictione recedente justificatur & fit filius Dei: ergo dicendum est id fieri per Baptismum aut ejus votum: non per votum, quia sicut non potest alius Baptismus adhiberi, ita neque aliud Baptismi votum: ergo fit per Baptismum antè susceptum: atque ita Baptismus fictione recedente consequitur suos effectus. Fortasse tamen responderi posset, Concilium nil aliud velle, quàm quòd susceptio Baptismi sit ita necessaria, ut quantumcumque quis fuerit per contritionem justificatus, equidem debeat baptizari, nisi jam baptizatus sit: sive velle, quod nemo umquam justificetur, nisi vel actu Baptismum receperit, vel votum saltem implicitum Baptismi habeat; ideoque non dixisse, nos necessariò justificari per Baptismum, aut ejus votum, sed non posse finè alterutro justificari.

45.
Et congruentiâ.

Probatur III. congruentiâ: quia si Baptismus fictè susceptus non revivisceret non daretur tunc externum remedium remissivum originalis & peccatorum ante Baptismum commissorum; quod tamen excellentia novæ Legis postulare videtur. Sequela probatur: nam ista peccata non remitterentur per Baptismum fictè susceptum, ut supponitur: non etiam per pœnitentiæ Sacramentum: cum hoc tantum sit institutum in remissionem peccatorum intrâ Ecclesiam seu post baptismum commissorum, ut docet *Trid. sess. 14. c. 2.* Dicendum igitur est Baptismum fictè susceptum reviviscere. Quod si respondeatur sufficere ut tali casu possint peccata ante Baptismum commissâ remitti indirectè per Sacramentum Pœnitentiæ. Contra facit, quod ne hoc quidem remedium externum haberet locum in iis, qui cum fictione inculpabili Baptismum suscepissent, nec postea peccassent; utpote qui forent Sacramenti Pœnitentiæ incapaces, adeoque carerent etiam finè culpa sua omni externò salutis remediò. Deinde excellentia novæ Legis postulare videtur in prædictis casibus remedium etiam directè remissivum originalis & peccatorum ante Baptismum commissorum. Qui tamen id negaret, neque etiam inconveniens esse crederet, quod in postremo casu, qui est valdè rarus, & quasi metaphysicus, deesset externum remedium etiam indirectè remissivum culparum Baptismum susceptum præcedentium, non posset, quantum est ex ratione, convinci.

46.
Baptismus reviviscens confert gratiam sibi specialem,

Ex hac Conclusionem sequitur I. Baptismum reviviscentem (idem est de aliis Sacramentis, si quæ reviviscant, de quibus postea) conferre gratiam habitualementem; cum in illius collatione vita Sacramenti seu virtus vivificandi consistat. Et quidem juxta Doctores communiter distinctam confert ab ea, quæ confertur ratione pœnitentiæ vel contritionis, per quam tollitur obex: adeoque est major gratia, quàm quæ conferretur intuitu solius pœnitentiæ aut contritionis: aliàs enim reviviscentia Sacra-

menti parum haberet utilitatis. Idemque conficitur ex testimoniis *Augustini*, quibus asseritur Baptismum tunc recuperare vim suam, incipiendo valere ad salutem & remissionem peccatorum: quod quâ ratione verum est, si totum haberetur æqualiter per opus operantis, etiam exclusò Sacramento?

Sequitur II. Sacramentum reviviscere conferendo jus ad auxilia actualia suo tempore conferenda, juxta Doctores communiter: hoc enim jus comitatur gratiam habitualementem Sacramenti.

Sequitur III. Vi Baptismi præcedentis, quando reviviscit, conferri remissionem omnium pœnarum temporalium: hæc enim ex institutione divina in Baptismi virtute (quæ cum Baptismo reviviscit) simul cum infusione gratiæ continetur. Intellige tamen hoc de pœnis, quæ respondebant peccatis Baptismo præviis; non autem de iis, quæ debentur ob peccatum ipsius fictionis aliave Baptismum subsequenti.

Petes, quanta sit illa portio gratiæ, quæ remotò obice datur ex vi Sacramenti prius suscepti? *Suarez disput. 29. sect. 4.* & *Coninck* existimant esse determinatam portionem, eamque minimam, quæ per Baptismum conferri solet, v.g. quanta parvulis in Baptismo tribuitur. Sed probabilius cum *Præposito* & pluribus aliis respondetur, eam dari secundum proportionem dispositionis, quâ tollitur obex: quandoquidem juxta regulam generalem Sacramenta adultis majorem aut minorem gratiam conferant juxta propriam ipsorum dispositionem. Et quàmvis dispositio sequatur Sacramenti susceptionem, præcedit tamen infusionem gratiæ, & disponit ad illam: cujus Sacramentum, etiam dum reviviscit, est collativum ex opere operato: dispositio namque ad effectum non debet præcedere causam ipsam, sed causæ operationem. Itaque non omnibus obicem removens eadem seu æqualis gratia virtute Baptismi reviviscentis confertur; quandoquidem diversi obicem removeant per inæquales dispositiones.

Dico II. Reliqua Sacramenta fictè suscepta verosimiliter sublatò obice non reviviscunt. Ita *Soto dist. 6. quest. 1. art. 8.* *Vasquez*, *Præpositus* & alii. Probatur: nam de solo Baptismo loquitur *Augustinus*, *Gregorius Papa*, *D. Thomas*, *Scotus*, & passim antiquiores Theologi. De aliis autem Sacramentis ex Scriptura, Patribus, aut ratione non habetur solidum fundamentum: finè quo tamen effectus non sunt Sacramentis attribuendi, cum illorum virtus totaliter dependeat ex divino beneplacito, quod aliquò ex prædictis modis deberet nobis innotescere.

Dixi verosimiliter: oppositum enim de Confirmatione & Ordine non est improbabile: tum quia multi sic sentiunt; quibus favet *D. Bonav. 4. dist. 4. p. 1. art. 2. q. 3.* quatenus pro ratione reviviscentiæ Baptismi allegat initerabilitatem & Characteris impressionem. Tum ob hanc ipsam rationem, nempe quia simili-

Et jus ad auxilia actualia,

Remissio nemq; omnis pœnæ temporalis debita pro peccatis Baptismum antecessentibus.

47.
Confert autem gratiam juxta proportionem dispositionis, quâ tollitur obex.

48.
Præter Baptismum probabiliter nullū aliud reviviscit Sacramentum;

49.
Oppositum tamen de Confirmatione & Ordine est etiam probabile.

similiter hæc Sacramenta imprimunt Characterem & sunt omnino initerabilia, uti baptismus; adeoque conveniens erat, ut effectus illorum fictione recedente revivisceret: ne alioquin qui semel indignè aut sinè sufficienti dispositione illa Sacramenta suscepisset (quod subinde etiam sinè culpa potest contingere) illorum effectum in perpetuum careret: præsertim cum constituent hominem in statu immutabili, ad quem dignè obeundum gratia illis Sacramentis propria est valdè utilis, immo necessaria.

Idem varii censent de Extrema Unctione & Matrimonio. Idem simili ratione docet Suarez & alii de Extrema Unctione & Matrimonio: quia licet non imprimant Characterem, tamen reiterari non possunt durante eadem infirmitate aut vitâ conjugis.

Idem variis censent de Extrema Unctione & Matrimonio. Verùm hæc omnia nituntur incertâ conjecturâ. Quod autem Aliqui allegent auctoritatem Augustini, qui lib. 6. de Bapt. cap. 5. videtur doctrinam præced. conclus. traditam fundare in sanctitate Baptismi; quæ ratio etiam locum habet in his Sacramentis. Hoc, inquam, parum urget, eò quod ratio ista non sufficiens sit aut adæquata, sed præcipua sit voluntas Dei instituentis hæc ratione Baptismum, tum ob illius sanctitatem, tum principaliter ob remissionem peccatorum Baptismum antecedentium, quæ necessariò debet fieri per ipsum Baptismum ut patet ex Augustino lib. 1. de Baptis. cap. 11. & ex objectione Donatistarum ibidem. Deinde sanctitas etiam locum habet in Sacramento Eucharistiæ: quod tamen reviviscere æquè ut alia Sacramenta, nullatenus dici potest (quidquid aliqui videantur secus sentire) non solum quia nulla est necessitas, cum possit toties quoties iterari, & effectus illius obtineri: sed etiam quia videtur alienum à mente Fidelium: & quia non leve sequeretur inde inconveniens, nempe cum, qui semper sacrilegè celebrasset aut communicasset, sed in fine vitæ cum attritione & confessione moreretur, recepturum gratiæ augmentum & sanctitatem tantò majorem, quantò plura sacrilegia commisisset. Ita D. Bonavent. 4. dist. 4. part. 1. art. 2. quæst. 3. ad 3. & alii communiter.

Quod amplius declaratur. Cessaret quidem allegatum inconveniens, dicendo reviviscere solum ultimam communionem, adeoque obicem debere auferri, antequam Eucharistia denuò sumatur; respondet Pontius disp. 41. num. 92. in favorem asserentium reviviscentiam Eucharistiæ; tamen ipse illam neget. Nihilominus hoc novum effugium non est ad mentem istorum Auctorum, qui sinè restrictione loquuntur. Deinde sanctitas Sacramenti (in qua se fundant) locum habet, quocumque tempore obex tollatur. Denique etiam tali reviviscentiæ obstat adhuc, tum jugis Sacramenti iterabilitas, tum sensus communis, quò Eucharistia indignè suscepta instar cibi à stomacho rejecti videtur omnino vim nutriendi perdere. Nisi quod suppositâ veritate opinionis asserentis augeri gratiam auctâ dispositione interea dum adhuc in

stomacho durant species sacramentales (de quo in Tract. de Eucharistia) consequens videatur Eucharistiam ab initio in malo statu susceptam reviviscere, si ante corruptionem specierum accedat dispositio.

De Pœnitentiæ tamen Sacramento probabile satis est, quod reviviscat, supposito quod possit dari validum & informe; prout plures censent, quibus tamen non assentimur, ut suo loco patebit. Pro illo enim est ratio specialis, quæ pro Baptismo: nam peccata in illo valdè confessa non remittuntur directè in sequenti confessione, in qua non debent exprimi: ergo sublatò obice directè remittuntur per absolutionem in confessione præcedenti informi datam, cui fuerunt directè subjecta: Christus enim voluit, ut semel singula mortalia directè subjiciantur sententiæ Ecclesiæ, & sacramentaliter remittantur. Confirmatur: quia nullum peccatum mortale post baptismum commissum potest remitti sinè Sacramento Pœnitentiæ aut ejus voto: atqui peccata mortalia in confessione informi expressa remittuntur postea per contritionem absque voto alterius confessionis de illis (cum non sit opus ea ampliùs confiteri) ergo remittuntur per efficaciam ipsius Sacramenti pœnitentiæ priùs suscepti. Hæc tamen non ita convincunt, ut non sit responsioni aut evasioni locus; prout circa auctoritatem Tridentini observatum fuit num. 44.

51. Pœnitentiæ, si possit esse valida & informis, probabiliter reviviscit.

Q U Æ S T I O V.

Qualis Dispositio requiratur ad tollendum obicem, & ad Reviviscentiam Sacramentorum?

OBEX alius est merè negativus & consistit in carentia inculcata legitimæ dispositionis ad effectum Sacramenti requisitæ. Alius positivus, qui consistit in peccato mortali, quod quis incurrit suscipiendo culpabiliter Sacramentum absque debita dispositione.

52. Obex, alius negativus, alius positivus.

Ad Sacramenta porro vivorum quod attinet, sicut illa dum actu suscipiuntur, præsupponunt primam gratiam habitualementem; sic dum præterita reviviscunt (si quæ reviviscant) videri potiùs possent similiter præsupponere statum gratiæ; adeoque contritionem vel cum Sacramento mortuorum attritionem, etsi sit obex tantum negativus, prærequirere. Nihilominus si Sacramenta vivorum causent aliquando per accidens seu secundariò primam gratiam, videntur illam consequenter causare in bonâ fide attrito, quando cum obice negativo suscepta reviviscunt. Immo consequenter non video, cur id fieri non posset, etsi attritio foret cognita ut talis, ab illo, qui postmodum nosceret infructuosam Sacramenti susceptionem bonâ fide factam: nam tunc cessat obligatio suscipiendi extra statum gratiæ huiusmodi Sacramentum, utpote jam receptum;

Qualiter tollatur obex in Sacramentis vivorum.

quod proinde videtur reviviscendo operari effectum in attrito: cum causationi primæ gratiæ per se solum obstat, quod Christus ista Sacramenta graviter vetuerit suscipi extra statum gratiæ. Unde etiam in sententia adscribentium his Sacramentis interdum primam gratiam, causaretur gratia in suscipiente illa cum attritione cognita, qui invincibiliter ignoraret aliam dispositionem requiri. In contraria verò sententia aliter foret discurrendum. Quod si suscipiantur cum obice positivo, idem est de iis dicendum, quod de Baptismo. De quo (idem est de Pœnitentia, si detur informis, & reviviscat)

53. Baptismus cum obice negativo susceptus reviviscit etiam cum sola attritione, si postea non fuerit commissum mortale:

Dico I. In eo qui recepit Baptismum cum obice merè negativo, & post Baptismum non commisit novum peccatum mortale, reviviscit Baptismus per solam attritionem supernaturalem. Est communis contra Vasquez, requirentem contritionem, sumptò fundamentò ex Augustino; qui tamen loquitur de obice positivo, vel dicit requiri pœnitentiam, quæ complectitur contritionem perfectam & imperfectam.

Probatur Conclusio: quia ad delendum peccata Baptismus præcedentia sufficit attritio, quando Baptismus suscipitur; ergo etiam quando reviviscit, cum secundum Augustinum tunc habeat eandem vim. Confirmatur: quia alioquin is, qui post Baptismum cum obice negativo susceptum non peccasset, justificari non posset, nisi per contritionem, sicut in Lege veteri. Immo peioris esset conditionis, quam is qui post Baptismum plura peccata commisisset: hic enim per attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ (cujus alter est incapax) posset justificari; ut etiam meritò admittit ipse Vasquez: quàmvis hoc non satis quadret in ipsius opinionem: vis enim Baptismi non roboratur ex conjunctione confessionis, utpote nullam vim habentis in peccata ante Baptismum commissæ: igitur tota dispositio requisita, ut peccata ante Baptismum facta per eum directè remittantur, oritur ab attritione.

54. At susceptus cum obice positivo, aut si postea sit commissum mortale in super requiritur, confessio vel saltem perfectæ contritio.

Dico II. Qui suscepit Baptismum cum obice positivo, vel post ejus susceptionem commisit peccatum mortale, debet perfectè conteri, vel saltem attritus confiteri, ut Baptismus reviviscat. Ita Scotus & alii Theologi communiter. Ratio est: quia attritio non potest tollere peccatum mortale absque Sacramento realiter suscepto: cum igitur hæc peccata, velut naturâ aut tempore posteriora Baptismò, non possint per ipsum deleri; consequens est, quod deleri debeant per contritionem cum voto Sacramenti Pœnitentiæ, aut saltem per attritionem cum ipso Sacramento.

55.

Neque dici potest illa peccata mortalia concomitanter sive indirectè deleri per Baptismum prius susceptum, dum illius virtute cum attritione directè auferuntur peccata Baptismum præcedentia; ut refertur sentire Paludanus dist. 4. quest. 5. versùs finem: qui tamen

huic doctrinæ non firmiter adhæret, addens proinde sub disjunctione aliam & communem responsionem. Illud equidem valdè probabile censet Dicastillo disp. 2. de Bapt. dub. 16. Non, inquam, id dici potest, quia nullum Sacramentum habet virtutem remittendi peccata futura, seu post ejus susceptionem commissæ: Sacramenta enim sunt medicinæ vulnerum præcedentium curativæ, & contra sequentia præservativæ. Quare peccata postea commissæ faciunt, ut ne quidem remittantur commissæ ante Baptismum, dum sola adest attritio: cum unum mortale sinè altero non remittatur, & recedente fictione non remittantur peccata virtute Baptismi, nisi quæ ipsum tempore vel naturâ præcedunt, ut habet communis sensus Doctorum: à quo recedendum non est sinè fundamento; quod hîc nullum est. Nam quod Dicastillo sup. num. 207. allegat, cum peccatis confessis simul indirectè absolvi & remitti oblita aut justâ de causâ suppressa, nihil probat: nam talem vim esse à Christo datam absolutioni quoad peccata illam antecedentia, constat ex Trid. sess. 14. c. 5. & indubitato omnium Catholicorum sensu: non constat autem esse datam Baptismo quoad peccatorum subsequenter indirectam deletionem: cum tamen in materia Sacramentorum ob levem conjecturam ex quadam paritate desumptam non liceat Sacramentis ascribere novos effectus contra sensum communem. Immo verè non est paritas inter Baptismum & exemplum ab ipso allegatum. Esset autem inter Baptismum & confessionem validam ac informem, casu quò detur & reviviscat, si nempe post illam quis committeret nova peccata. Verùm pariter hæc tunc non revivisceret per solam attritionem, neque indirectè peccata se sequentia deleteret.

Ex quo etiam fit, in confessione particulariter non fore exprimendum peccatum, cui quis in Baptismi susceptione affectu adhærebat; utpote quod tempore & naturâ baptismum antecessit. Sufficeret itaque confiteri, quod Sacramentum indignè susceperit: nisi fortasse complacentiâ istius peccati fuerit post Baptismum continuata: tunc enim de illo deberet eatenus fieri confessio in particulari. Quod etiam fieri deberet de aliis peccatis tempore aut naturâ Baptismum subsequentibus. Prout naturâ posterior susceptione Baptismi est sacrilegium, quod per fictam illius susceptionem committitur: hoc enim peccatum tunc committitur, quando Baptismus deberet suum conferre effectum, adeoque est Baptismò naturâ posterior, sicut ipsa collatio effectus.

Quod si fingatur casus, quò peccatum aliquod mortale committatur, quod præcisè absolvatur in ipso momento temporis, quò absolvitur Sacramentum, dubium est, an illud pertineat ad peccata commissæ ante Baptismum, adeoque per eum reviviscentem remitti debeat; prout existimat Vasquez: an verò

Cur Baptismus cum attritione subsequente tollere indirectè nequeat peccata se sequentia.

56. Peccatum, cui baptizandus adhæret, non est materia confessionis, nisi quatenus post Baptismum continuatur.

Quod si planè concomitanter cum Baptismo absolvetur, probabilius foret materia confessionis.

verò pertineat ad peccata commissa post Baptismum, & remitti debeat per confessionem; prout docet *Coninck, Prapostus* & alii. Quod posterius apparet probabilius: eò quòd tale peccatum effectui Baptismi directè advesetur. Deinde quia numquam potest tolli per Baptismum dum actu suscipitur, adeoque nec quando reviviscit. Unde etsi propriè loquendo tale peccatum nec sit commissum ante, nec post Baptismum: quia tamen quævis peccata possunt remitti per Baptismum vel Pœnitentiam, & istud nequit remitti per Baptismum, censetur eatenus inter commissa postea, id est, inter remissibilia, non per Baptismum, sed per Pœnitentiam.

57. *A quo causatur gratia Sacramenti reviviscens?* Resp. quòd principaliter à Deo, dispositivè à dispositione, instrumentaliter & ex opere operato ab ipso Baptismo præterito, sicut quando ab initio dignè fuisset susceptus Baptismus. Quòd si Baptismus cum positivo obice susceptus reviviscat per attritionem cum Sacramento Pœnitentiæ, attritio ista partim disponit ad effectum Sacramenti Pœnitentiæ, partim ad effectum Baptismi reviviscens distinctum: sic ut duplex tunc detur gratia, respondens duplici Sacramento: & quidem per illam quæ respondet Baptismo reviviscens, directè remittuntur peccata præcedentia Baptismum, per aliam peccata sequentia; idque eòdem instanti, etiam naturæ.

58. *Qui Baptismus reviviscens eòdem naturæ instanti operetur gratiam, quòd suam contritio vel Sacramentum per quod reviviscit.* Dices: Contritio vel attritio cum sequenti Sacramento, Pœnitentiæ scilicet, debet resuscitare Baptismum veluti mortuum in instanti A, & in eodem instanti naturæ causatur gratia correspondens: ergo non potest in illo eodem instanti naturæ pariter suam gratiam causare Baptismus reviviscens; veluti qui in instanti A, resuscitatus, non potest operari, nisi in sequenti naturæ instanti B: cum sicut priùs naturæ debet causa esse, antequam operetur, sic & resuscitari. Resp. quòd Baptismus resuscitetur non tanquam mortuus, sed tanquam impeditus & præteritus, existens in divina acceptione; adeoque eòdem instanti, quò impeditum tollitur, operatur: illud ipsum enim erat carentia dispositionis, quæ tollitur formaliter per ipsam dispositionem. Quare si reviviscat Baptismus per aliud Sacramentum, v.g. Pœnitentiæ, eadem attritio tollit fictionem reddendo subjectum dispositum, sicque Baptismum præteritum reddit ipsò instanti naturæ causantem effectum, quò Sacramentum Pœnitentiæ, quatenus ad utrumque seu utriusque effectum eòdem instanti naturæ disponit.

QUÆSTIO VI.

De Charactere.

59. *Quid sit Character.* EXPLICATIS iis, quæ concernunt primum Sacramentorum effectum, scilicet gratiam, explicanda sunt ea, quæ concernunt

eorundem effectum secundarium, qui dicitur Character. Quod est vocabulum græcum, latinè idem significans, quod figura seu nota. Unde ad *Heb. 1.* ubi Latinus Interpres habet: *Qui cum sit splendor gloria & figura substantia ejus*, in Græco locò figuræ est Character. Est autem in præsentī signum quoddam spirituale mediante Sacramento anima impressum indelebiter, quò homines consignati distinguuntur ab aliis. Quòd quidem non in omnibus Sacramentis imprimitur, neque etiam in uno solo, sed in omnibus & solis initerabilibus; ut jam patebit.

DICO I. Tria Sacramenta initerabilia, Baptismus scilicet, Confirmatio & Ordo, quando validè conferuntur, imprimunt in anima Characterem. Ita expressè definit *Florentinum in Decreto de Armenis*, & *Tridentinum sess. 7. can. 9. de Sacram. in genere*: & antea idem determinaverat *Innocentius III. c. Majores, de Baptismo*, agens in speciali de isto Sacramento.

Veritas hæc ex Scripturis convinci non potest: uti nec ex claris & expressis Patrum auctoritatibus, quin secundum se in alio sensu possent explicari: ut optimè *Scotus 4. d. 6. q. 9. num. 13. & 14.* Facile enim Patres exponi possent, quòd ipsum Sacramentum v.g. Baptismi vocent Characterem quò obsignamur. Ideoque *Doctor*, qui definitionem *Florentini & Tridentini* non viderat, rectè concludebat esse necessariò ponendum Characterem, quantum pro tunc occurrebat, ob solam auctoritatem Ecclesiæ scilicet c. *Majores* cit. junctò cap. *Ad abolendam, de Hæreticis*, ubi perpetuo anathematis vinculo innodantur aliter de Sacramentis Ecclesiæ sentientes, quàm sentiat Sancta Romana Ecclesia; cujus profectò auctoritas est certissima. Ut proinde immeritò *Prapostus q. 63. art. 1.* sic referat sententiam *Scoti*, quasi videatur existimare doctrinam de Characterē solū esse probabilem. Quare etiam *Scotus n. 17.* dicit, quòd ponendi Characterem *necessitas est hæc; quia Ecclesia ponit.* Et subdit: *Sufficit enim Auctoritas Ecclesiæ*; adducitque *Augustinum lib. contra Epist. Fundamenti cap. 5.* dicentem: *Evangelio non crederem, nisi me Ecclesia Catholica commoveret auctoritas.* Quamquam præmittat, non posse spectando tunc temporis expressè & in terminis definita, evidenter necessariò probari ex creditis.

Nihilominus etsi verum sit Ecclesiæ auctoritatem in hoc negotio habere partes præcipuas, eâ tamen suppositâ intelligimus mentem sanctorum Patrum sinè dubio fuisse in eadem significatione de Characterē loqui, ac traditionem Ecclesiæ (in qua hæc veritas fundatur) conservare. Plurima ejusmodi testimonia, accedente sensu Ecclesiæ satis clara, vide apud *Bellarminum lib. 2. de Sacram. c. 21. Suarez disp. 11. sect. 1.* Nobis pauca sufficiant. *Cyrillus Jerosolymitanus Prefat. in Catech. 8. Magnum*, enumerans Baptismi effectus ait:

60.

Illum imprimunt solam tria Sacramenta initerabilia.

Scotus de hoc non dubitavit, fundans rectè conclusionē in auctoritate Ecclesiæ.

61.

Cui consonant Patres.

Mag.

Magnum est propositum hoc Baptisma, captivitat^{is} liberatio, peccatorum remissio, mors peccati, anima regeneratio, vestimentum candidum, signaculum sanctum & indelebile; omnis autem effectus Baptismi alius à charactere est delebilis. Et Augustinus l. 6. de Baptismo cap. 1. ait: Dominicum Characterem à fallacibus depradatoribus suis foris acceperat. Loquitur de baptizato ab Hæreticis; & addit, Characterem tamen dominicum in ea, ove, agnosci potius, quam improbari. Similia docet Epist. 23. & Epist. 204. ait: Oves Christi estis, Characterem Dominicum portatis in Sacramento, quod accepistis. Et Tract. 5. in Epist. 1. Joan. de Baptizato ait: Si autem non habet, Charitatem scilicet, Characterem quidem impositum habet, sed desertor vagatur. Eundem characteri militari comparat lib. 2. contra Epist. Parmeniani c. 13. circa med.

62.
Accedunt
loca Scriptura; et si
non convincentia.

Pro eadem veritate, suppositâ Ecclesiæ traditione commodè adferri possunt Scripturæ; quamquam nec eâ suppositâ convincentes; scilicet ad Ephes. 1. In quo & credentes signati estis spiritu promissionis sancto &c. Et cap. 4. Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis. Et 2. ad Cor. 1. Qui unxit nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris. Ubi Apostolus agens juxta quoddam de Baptismo, juxta alios de Confirmatione, juxta alios de utroque assignat tres effectus, scilicet unctionem per gratiam sanctificantem, signationem, seu (ut verbum Græcum sonat) sigillationem per Characterem, dationem pignoris, id est, juxta varios testimonium bonæ conscientiæ. De his plura videre est in Commentario ad locum Scoti citatum num. 15. & seqq. Videri etiam potest ad initium quæstionis.

63.
Ratio est
institutio
Christi, &
fundata in
Characterem
initerabili-
tas Baptis-
mi, Confir-
mationis &
Ordinis.

Ratio efficax hujus veritatis assignari vix potest præter institutionem Christi, traditione & auctoritate Ecclesiæ nobis perspectam. Communiter equidem allegatur, quod factentibus etiam Hæreticis, quædam Sacramenta sint omnino initerabilia, cujus ratio est Character, ut determinat Florentinum & Tridentinum supra. Alia autem solida ratio hujus rei dari non potest: nam quantumvis Baptismus v. g. sit ingressus in Ecclesiam, ut respondent Hæretici; cur baptizatus si non habeat Characterem nequit egredi, ac deinde reingrediens iteratò baptizari? Præsertim si fructus Sacramenti non sit alius, quàm ejus applicatione excitare fidem remissionis peccatorum contentæ in promissionibus Christi.

64.
Quamvis
non impli-
cet Sacra-
mentum si-
nè Chara-
ctere inite-
rabile, vel
cum illo ite-
rabile.

Nihilominus absolutè loquendo potuisset Deus instituere, ut non nisi semel quis validè baptizaretur, esto non daretur in Baptismo Character: quæ enim apparentia repugnantia? E contrà, etsi Baptismus Characterem conferret, potuisset tamen illum Deus sic instituere, ut posset repeti, sive hoc modò, ut quando repeteretur, non daretur Character, utpote jam datus: sive ut daretur secundus: etsi enim primus sufficiat, posset de superabundanti dari secundus: plura enim, dum

vult, potest Deus, quàm quæ ad aliquid sufficiunt. Vel sanè Character secundus deserviret ad designandum secundum Baptismum; ita ut ex signorum numero indicetur numerus Baptismorum. Sicut peregrini Hierosolymitani toties signum in brachio recipiunt, quoties peregrinationem confecerunt.

Congruentia hujus triplicis characteris optima assignatur & explicatur à Scoto 4. d. 6. quæst. 10. num. 12. quia per tria dicta Sacramenta constituitur homo irrevocabiliter in certo gradu ac munere in Ecclesia Christi ad spiritualia quædam munia activè aut passivè obeunda; non sic per reliqua quatuor. Per Baptismum quidem deputatur homo, ut sit filius familias ac domesticus Christi, accipitque potestatem ad suscipienda cætera Sacramenta. Per Confirmationem deputatur, ut sit miles Christi, fidemque fortiter profiteatur & propugnet. Per Ordinem denique constituitur familiæ præfectus, ad eandem regendam, Sacramenta & alia bona communia distribuenda, aliosque ad familiam admittendos. Sic enim & olim qui deputabantur ad certa officia & obsequia Principis, solebant certis signis ab aliis discerni; v. g. milites notabantur Principis character e eis impresso: & etiamnum Magistratus & famuli sæpè certis signis discernuntur.

Itaque præcipuum Characteris munus est, ut sit sigillum seu signum spirituale designans suum subjectum: ita ut Angeli intuentes Characterem Baptismi v. g. (idem cum proportionem est de duobus reliquis) ex eo tanquam signo videant hominem esse de familia Christi, habere jus ad auxilia & suffragia communia &c. De quo & aliis officiis Characteris vide Scotum 4. d. 6. quæst. 10. num. 13. An autem præfata significatio Characteris competat ei ex natura sua, an verò solùm ex divina institutione, est inter Doctores controversum. Sed cum ad minus difficillimum sit intelligere, quòd hujusmodi signum naturale sit possibile (Plures existimant absolutè possibile non esse) neque ex ullo capite colligatur, quòd character de facto tale sit, censendum potius est, esse signum ex instituto: tum quia id sufficit, suppositâ notitiâ institutionis talis signi ad discernendum v. g. baptizatos à non baptizatis: tum quia est facilius, adeoque cæteris paribus præferendum in explicatione fidei; præsertim in materia Sacramentorum, quæ ipsa sunt signa ex instituto. Immo ex multorum sententia ipse effectus principalis Sacramentorum, scilicet gratia, non est signum naturale divinæ amicitiae, sed ex Dei ordinatione. Estque hæc de Characterem Sententia communis, contra Salas & Lugo.

Petes, an Circumcisio impresserit characterem? Resp. id esse valde incertum: cum D. Thomas q. 63. art. 1. ad 3. & plerique alii hoc negent: nec suppetat ex aliquo capite solidum affirmandi fundamentum. Scotus nihilominus sup. q. 9. n. 21. obiter insinuat, non ta-

65.
Congruen-
tia triplici
Characte-
ris.

66.
Officium
Characteris.

An sit sig-
num natu-
rale, an ex
instituto.

67.
An Circum-
cisio impres-
serit Cha-
racterem?

men

men assertivè statuit ; contrarium posse dici. Quod videtur posse conjectari ex eo , quòd Circumcisio fuerit janua veteris Legis , per quam homines adscribebantur in peculiarem familiam ac populum Dei ; sicut Baptismus est in Lege nova. Quàmvis autem aliqui Patres significant Circumcisionem obfignasse solum carnem , & in eo à Baptismo distinguant : loquuntur tamen de signatione per gratiam , quam adultis , saltem aliundè justificatis ab originali , vi suâ non conferebat , immo nec parvulis ex primaria institutione ; prout dictum est circa initium hujus Tractatûs. Neque hinc sequitur circumcisos non debuisse baptizari : quia per Circumcisionem necdum erant adscripti in familiam Christi ac Ecclesiam novæ Legis ; quod proinde per Baptismum fieri oportebat : qui etiam perfectiorem ac diversæ speciei imprimit Characterem ; sicut diversi Ordines diversos specie imprimunt Characteres.

Nihilominus hoc de Circumcisione (ut dixi) incertum est , cum de eo non habeatur aliquid firmi in auctoritate. Alioquin videretur id pariter extendi posse ad remedium Legis naturæ , veluti per quod etiam homines adscribebantur Ecclesiæ Dei ac Religioni , quodque similiter non erat iterabile , scilicet cum simili fructu.

68. DICO II. Character sacramentalis non est mera denominatio extrinseca aut ens aliquod morale ex susceptione Sacramentorum initerabilium resultans , unde homo censeatur à Deo deputatus ad suum cultum sive ad sacras actiones. Ita communiter Theologi contra Durandum dist. 4. q. 1. qui appellat relationem rationis , more loquendi antiquis Theologis in similibus consuetô , etsi à parte rei solum velit excludere realem qualitatem , non autem præfatam conditionem moralem ex divina deputatione : ex qua similiter David electus in regem obtinuit nomen & dignitatem regiam velut aliquid morale ipsum moraliter afficiens. Quam quidem Durandi sententiam non posse sine errore defendi propter locutiones Conciliorum censet Suarez & alii Recentiores : Alii tamen illam à graviore censura liberant. De quo quidquid sit , omnino tenenda est communis doctrina. Quæ

69. Probatur : quia Concilia definiunt Characterem esse signum spirituale & indelebile impressum in anima ; quæ etsi aliquò modò quadrare possent in denominationem moralem ex divina ordinatione sic resultantem , ut nullâ humanâ potestate impediri vel auferri possit , secus quàm dignitates vel potestates politicæ : propriè tamen ut sonant accepta denotant physicam impressionem alicujus notæ realis ac spiritualis ; prout indubiè quilibet non præventus censeret. Confirmatur : tum quia Doctores Catholici constanter hóc sensu verba Conciliorum intellexerunt : tum quia ipsi Hæretici , contra quos in iisdem agitur , intelligunt sententiam Catholicorum de aliquo

physico & reali , & hóc sensu impugnant. Deinde iidem Hæretici facillè admitterent ens aliquod rationis seu denominationem extrinsecam in anima baptizati resultare ex Baptismo , quem docent initerabilem. Quàmvis simul misceant alios errores , præsentem non excusantes ; quòd scilicet Baptismus tantum valeat ad excitandam fidem ; quòd Confirmatio , & juxta Nonnullos ex ipsis Ordo non sit Sacramentum , saltem quò deputetur quis ad conficienda Sacramenta ; quòd denique is , qui juxta illos fuit sacerdos , possit fieri laicus. Etenim his non obstantibus , etiam errarunt circa Characterem baptismalem ; & tamen non negassent , qualem affirmavit Durandus.

Arriaga d. 17. sect. 3. potissimum se fundat in eo , quòd Trid. sess. 23. c. 3. & 4. & can. 1. & 4. manifestè condistinguat potestatem perpetuam & irrevocabilem (quam Durandus vocat denominationem extrinsecam & Characterem) ab ipso Characterem. Ait enim : Si quis dixerit vel per hoc Sacramentum potestatem non concedi , vel semel ordinatum posse fieri laicum , vel Characterem non imprimi , anathema sit. Illa enim particula vel denotat distinctionem inter potestatem irrevocabilem & Characterem. Verum prædicta verba non sunt Tridentini in terminis. Quòd etiam c. 3. nil habet ad propositum. Solum can. 1. definit in Ecclesia non esse officium tantum , & nudum ministerium prædicandi , sed esse potestatem aliquam consecrandi & absolvendi. Et c. 4. ex eo quòd Sacramentum Ordinis imprimat Characterem , damnat asserentes potestatem Sacerdotum tantum esse temporariam , vel hos fieri posse Laicos. Quòd quidem rectè faceret , etsi potestas indelebilis non foret à Characterem distincta. Similiter can. 4. damnat dicentes per sacram Ordinationem non imprimi Characterem , vel eum qui Sacerdos semel fuit , laicum rursus fieri posse. Idque rectè ; quantumvis revera non esset inter potestatem & Characterem distinctio. Nec mirum , aut novum , sed familiare etiam ipsi Tridentino , errores connexos , aut etiam non distinctos , sed diversimodè ab Hæreticis expressos distinctè à Conciliis damnari ; præsertim si non sit certum esse formaliter indistinctos. Ut proinde non urgerent verba Tridentini ; etsi in terminis essent , qualia Arriaga refert :

DICO III. Character sacramentalis non est relatio realis , sed ens absolutum , nempe qualitas aliqua spiritualis. Ita communiter Doctores.

Prima pars de relatione reali probatur : non enim potest dici relatio transcendentalis : nam subjectum est ab illa realiter indistinctum , nec potest sine illa existere , v. g. homo sine rationalitate : cum tamen Character distinguatur realiter à suo subjecto , possitque subjectum sine illo existere.

Non est etiam relatio prædicamentalis : ad hanc enim non datur motus sive actio , sed ipsa

cis, tum ab ipsis Hæreticis sunt intellecta.

Hi denique ens aliquod morale ex Baptismo relictum nõ negarent.

70.

Fundamentum Arriaga ex Tridentino desumptum discutitur.

71.

Character non est relatio,

Sive transcendentalis,

Sive prædicamentalis,

In quo tum à Catholi-

ipsa necessariò resultat ab extremis : Character autem juxta *Tridentinum* animæ imprimi-
tur, adeoque terminat propriam actionem, eamque procedentem non ab extremis, sed liberè à Deo, qui velut causa principalis Characterem imprimit, Sacramentò instar instrumenti moralis, vel juxta Alios physici, concurrente.

72. Non denique est relatio extrinsecus adveniens : quàmvis enim illa rectè dici posset animæ imprimi, sicuti dicitur corpori imprimi certum ubi aut situs, cæteraque, quæ Characteri tribuuntur, possint isti relationi accommodari, ut bene ostendit *Scotus* q. 10. n. 3. & seqq. ubi (ut patet inspicienti textum) solum problematicè disputat, quò pacto, non obstantibus rationibus ab eo præallegatis & solutis, posset dici Characterem esse respectum extrinsecus advenientem, ut habet *num.* 9. in fine : eò quòd sic ponendo saltem omnes conditiones salvantur, quæ communiter attribuuntur Characteri. Dein *num.* 13. & seqq. procedit secundum sententiam, quæ ponit ipsum esse formam absolutam, eamque qualitatem ; ut proinde immeritò citeretur in oppositum hujus partis Conclusionis. Etsi (inquam) illa ita se habeant : nihilominus sinè ratione poni non debent hujusmodi entia modalia & imperfecta, quæ implicet etiam per Deum existere sinè subjecto : maximè cum enti absoluto aptius seu magis convenient, quæ Concilia attribuunt Characteri ; & consonet communis Doctorum sensus.

73. Secunda pars (in quam magis inclinat *Scotus* sup. n. 13. cui proinde adhærent ejus Discipuli communiter) probatur : quia cum non sit substantia, utpote existens in alio ut subjecto : neque quantitas, eò quòd hæc nequeat esse in anima, quæ est spiritualis : neque etiam relatio, ut ostensum est ; sequitur, esse qualitatem. Deinde nihil tam propriè dicitur animæ imprimi, eam ornare, notare, & ab aliis distinguere (quæ tribuuntur Characteri) quàm qualitas.

74. Ad quam verò speciem qualitatis Character pertineat, disputant Doctores, qui in varias abierunt sententias. Valdè verosimile est, juxta modernam specierum qualitatis distinctionem, spectare illum ad tertiam speciem, quæ complectitur qualitates solum aut principaliter ordinatas ad perficiendum sive ornandum subjectum ; prout est Character, qui juxta Theologos passim & *Scotum* sup. q. 9. n. 18. non est physicè activus ; & consequenter poni non debet in prima vel secunda specie, ubi tantum ponuntur qualitates principaliter ordinatæ ad agendum. In quarta etiam specie (si tamen sit vera qualitatis species, quod non credo) ponitur figura quantitativa ; qualis non est Character. Nec refert, quòd in tertia specie solum videantur ponendæ qualitates sensibiles ; hoc enim falsum est : cur namque in ea non ponantur cognitiones & volitiones spirituales, sive humanæ, sive angelicæ, &

generatim aliæ qualitates, quæ principaliter dantur ad ornatum ?

Multi nihilominus Doctores censent Characterem esse collocandum in prima vel secunda specie qualitatis. Quod idem videtur sentire *Scotus* sup. q. 10. n. 15. Sed loquitur secundum veterem & minus exactam Aristotelis, non autem secundum modernam specierum qualitatis distinctionem. De illa autem *num.* 14. præmiserat : *Secundum veritatem, illa divisio qualitatis in quatuor species non est propriè generis in species, sed est tantum secundum quosdam modos diversos convenientes diversis qualitatibus ; & fortè eidem qualitati in se secundum essentiam possent competere plures modi, qui ponuntur in diversis qualitatibus, id est, qualitatum speciebus.* Juxta illam itaque divisionem Character rectè vocari posset habitus, quia de difficili mobilis (ut ait *Scotus* n. 15.) seu difficulter mobilis est. Convenit quoque cum potentia naturali, quòd etsi sit supernaturalis, tamen se habeat instar cujusdam potentiæ saltem moralis activæ aut passivæ.

75. Dico IV. Subjectum immediatum Characteris est voluntas. Ita *Scotus* 4. d. 6. q. 11. *num.* 4. contra Thomistas eum subjectantes in intellectu, & alios eum collocantes in intellectu & voluntate ; ac denique contra Recentiores, quorum plerique docent eum habere essentiam animæ pro immediato subjecto.

Probatur : quia Character est quædam dispositio ad gratiam, tum ejusdem Sacramenti tanquam effectus naturæ prior & imperfectior disponens ad effectum perfectiorem ejusdem causæ ; tum aliorum Sacramentorum, instar potentiæ moralis ad gratiam illorum suscipiendam vel conferendam : ergo sicut gratia, à charitate indistincta, est in voluntate, sic & Character. Deinde Character baptismalis est signum vel fundamentum specialis obligationis animæ ad Christum, ut servet ejus legem ; Character Confirmationis inducit obligationem Christianæ militiæ, & quodammodo confessionis fidei ; Character denique Ordinis tribuit potestatem moralem : omnis autem obligatio cadit primò & directè in voluntatem, adeoque in ea congruè ponitur obligationis signum aut fundamentum : sicut & potestas moralis operandi est in illa ut proximo subjecto.

76. Fundamenta aliarum Opinionum nullam habent difficultatem. Nec juvat Recentiores, quòd Character non sit activus, adeoque videatur non debere recipi in potentiis, quæ sunt instrumenta ad operandum, sed in essentia animæ, quam perficit. Respondetur enim sufficienter perficere animam mediante voluntate, cui inhæret ; præsertim cum voluntas juxta veriore doctrinam animæ identifice-
tur. Et licet Character non ordinetur ad operandum, ordinatur tamen ad gratiam, quæ est operandi principium. Deinde ipse Character moraliter aliquid agere videtur, quatenus

Quàmvis multi constituent in prima vel secunda.

Mens Scoti declaratur.

Subjectum Characteris, voluntas.

83

84

85

86

87

88

89

90

91

92

93

94

95

96

97

98

99

100

101

102

103

104

105

106

107

108

109

110

111

112

113

114

115

116

117

118

119

120

nus v. g. movet Angelos, ut specialem habeant curam illuminandi & custodiendi eō insignitos, ipsumque Deum ad dandam illuminationem & gratias actuales.

77. *Character est in hac vita omnino indelebilis:* Dico V. Character est indelebilis in hac vita, immo & in futura vita. Prima pars est certa ex Conciliis, Florentino & Tridentino supra, simpliciter definitibus Characterem esse signum indelebile: quod ad minus debet intelligi pro hac vita. Idem etiam ostenditur à posteriori ex eo, quod Sacramenta imprimunt Characterem nequeant iterari; cuius ratio est indeleibilitas Characteris juxta Concilia supra & Doctores. Denique à priori probatur ex eo, quod Character à solo Deo dependeat in fieri & conservari, nec habeat contrarium à quo possit expelli.

78. *Immo & in altera.* Secunda pars etsi non sit à Conciliis definita, docetur tamen communiter à Theologis cum D. Thoma q. 63. art. 5. Scotus 4. d. 6. q. 9. n. 19. & 20. Probatur in primis à posteriori: quia Christianus vel Sacerdos, qui post mortem miraculose revivisceret, non iterum baptizaretur aut ordinaretur; quod signum est Characterem post mortem manere. Quamvis id non videatur omnino efficax: eō quod fortē quis respondere posset, in tali casu specialiter Characterem relinqui, aut certē reproduci: sicut etsi moriens extra statum gratiæ regulariter mox amittat habitum supernaturalem fidei, constat tamen relinqui aut reproduci in eo, qui resuscitatur; cum hic omnino videatur suscitari cum habitu supernaturali fidei præhabito.

Deinde suaderetur: quia post hanc vitam non habet Character contrarium, à quo expellatur: illud enim foret peccatum, per quod tamen demeritoriē non expellitur, uti gratia; immo in ipso etiam actu mortaliter peccaminoso, v. g. sacrilegā Sacramenti susceptione, imprimitur, ac nequidem per peccatum apostasiæ deletur.

79. *Aliud quoad hoc est de fide cateris, que donis gratiæ.* Dices: Character saltem non manet in damnatis, uti nec fides & alia dona supernaturalia. Resp. Characterem manere; cum ex se sit indelebilis: secus quā fides & alia dona, quæ cum demeritoriē possint etiam in hac vita deleri, potiori jure auferentur à damnatis. Deinde dona ista tendunt principaliter ad operationes, quæ damnatis sunt impossibiles. Denique per se inchoant, & disponunt ad justitiam ac amicitiam Dei, damnatis nullatenus convenientem. At Character etsi secundariō, nec ita propriē, disponat suō modō ad gratiam, principaliter tamen est in signum potestatis seu muneris accepti, quod in familia Christi exercuit sive baptizatus, sive confirmatus, sive ordinatus. Unde manente fine principali, manet, Beatis quidem ad gloriam seu decorem aliqualem, damnatis autem ad confusionem; ut rectē D. Bonav. 4. d. 6. p. 1. art. 1. q. 5. ad. 4. Quemadmodum inligne militare magni ducis iis, qui strenuē pugnāunt, est ad gloriam, etiam tem-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

pore pacis; ignavis autem vel desertoribus ad ignominiam.

Sed restat scrupulus, quomodo Character cedet damnatis ad opprobrium: cum neque ipsi illum in se, neque alii in ipsis illum videre possint: eō quod Character, veluti forma supernaturalis, non possit viribus naturæ cognosci; non sit autem verisimile Deum specialiter elevare potentiam damnatorum ad eliciendam notitiam supernaturalem. Resp. in primis posse creari damnatis confusionem ex hoc quod sciant se à beatis videri tanquam insignitos signō Christi. Deinde forma supernaturalis potest actu naturali videri juxta dicta in materia de Angelis, adeoque potest Character videri à dæmonibus & animabus damnatorum, & ab his post resumpta corpora abstractivē cognosci, aut fortē intuitivē divinā ordinatione. Immo datō, quod formæ supernaturales nequeant naturaliter videri, adhuc non apparet improbable *Proposito q. 63. num. 25.* Deum ad majorem damnatorum cruciatum peculiariter concurrere, ut Characterem videant. Adde, quod *Arriaga d. 17. num. 28.* putet non esse plane certum, quod Character sit forma supernaturalis: cum tam illa, quā naturalis aliqua & spiritualis qualitas potuisset ad id muneris ex institutione assumi. Quamvis communiter & rectē id supponatur, veluti congruens Ordini gratiæ, ad quem spectat Character; qui insuper à solo Deo est producibilis.

Q U Æ S T I O VII.

An Remissio venialium sit effectus Sacramentorum?

NON dubitant Theologi, quin in quatuor saltem Sacramentis peccata venialia remittantur, scilicet per Baptismum, Confessionem, Eucharistiam & Extremam Unionem; quod quā ratione verum sit, agendo de singulis in particulari patebit.

De aliis verō tribus Sacramentis, Confirmatione, Ordine & Matrimonio non est res adeo explorata. Quamvis communior opinio Theologorum affirmet: eō quod remissio venialium sit maximē consona & proportionata his Sacramentis, veluti vivorum & amicorum Dei, ut ex vi ipsorum non tantum crescat amicitia, sed etiam auferantur leviores offensiæ inter amicos composibiles. Alia autem ratione, sive ex natura Sacramentorum, sive ex aliqua doctrina revelata quis eam desumere tenter, non potest hæc opinio efficaciter probari.

Habet etiam eadem doctrina difficultatem, quod gratia habitualis, quæ per hæc Sacramenta confertur, non habeat oppositionem cum peccatis venialibus, immo consistat cum actuali eorundem complacentiā; cum tamen venialia non tollantur, nisi per aliquid cum eis impossibile. Nec dici potest incom-

P possibilem

80.

Qui poterit Character cedere in opprobrium aut videri à damnatis.

81.

Constat per quatuor Sacramenta remitti venialia.

De omnibus tamen est communior Sententia.

82.

Quæ difficultatem habet.

Responso
Suarez dis-
cussur.

possibilem cum illis esse extrinsecam condonationem Dei, quâ remittuntur: nam hæc condonatio præsupponit juxta communem regulam aliquem actum saltem virtualiter retractativum culpæ commissæ ex parte ipsius hominis: quidquid *Suarez* existimet venialia remitti per Sacramentum, etsi non adsit alia dispositio, quam quod suscipiatur sine actuali complacentia peccati venialis, cum sola voluntate seu desiderio suscipiendi Sacramentum & effectum ejus. Quod desiderium tamen, nisi sit tale, ut virtualiter sit impossibile cum culpa veniali, omnino non sufficit. Aliàs etiam ferè semper liberarentur homines in susceptione alicujus Sacramenti ab omnibus omnino venialibus: cum remitterentur omnia, quibus actu non est affectus, etiam sine ulla displicentia prævia: uti ordinariè seu plerumque non habent in ipsa susceptione actuale affectum erga aliquod peccatum. Deinde nequidem in Sacramento Pœnitentiæ remittuntur venialia sine displicentia eorumdem.

Quâ resu-
sata rema-
net difficul-
tas presen-
tis doctrina.

83.
Ad quam
Respondetur
Primo.

Quod si verò cum communi doctrina exigatur retractatio, saltem virtualis, peccati venialis per Sacramenta remittendi, adhuc difficultas restat: eò quod per hujusmodi retractationem antecedenter ad susceptionem Sacramenti jam remissa sint omnia venialia, ad quæ se extenderit in homine justo, juxta doctrinam multorum valde probabilem, ut patet ex dictis in *Tract. de Gratia d. 5. q. 7.*

Ad hanc nihilominus difficultatem responderi posset probabilem quoque esse alteram sententiam, quæ putat nequidem attritionem sine Sacramento sufficere ad remissionem venialium. Hòc autem positò, possent per Sacramenta remitti immediatè venialia, interveniente retractatione, saltem virtuali, quæ alioquin se solâ non suffecisset.

Aliter adhuc responderet Cardinalis Lugo, *Altera Responso Lugo.* non omnia venialia, etiam ad quæ se extenderit displicentia, necessariò remitti per Sacramenta, sed interdum nonnulla relinqui juxta regulam ordinationis divinæ. In quo nulla est impossibilitas: quàmvis de ipso facto non adsit nisi conjectura. Idem Auctor consequenter censet, quòd etsi ex natura rei non sit necesse collationi gratiæ jungi remissionem venialium, sit tamen valde consentaneum legibus amicitiae, ut quoties aliquis admittitur ad novum complexum & arctius amicitiae vinculum, condonentur offensæ leves, vel omnes, vel ex parte: ac proinde cum quævis collatio gratiæ sit novum amicitiae vinculum &c. congruum censet, ut afferat secum condonationem aliquam, si non integram, saltem partialem, offensarum levium, quarum est retractatio. Ex qua tamen congruentia nil certi determinari potest.

Præterea admissò, quòd per quamvis retractationem dimittantur justo omnia venialia ad quæ se extendit, adhuc posset esse locus remissioni, saltem mediatae peccatorum venialium per Sacramenta, quatenus per hæc ex opere operato confertur gratia actualis, opportuna eliciendis piis motibus, quibus deinde venialia immediatè deleantur. Quàmvis hic remissionis modus non vertatur hòc locò in controversiam. Deinde locus immediatæ remissioni adhuc esset in casu, quò per accidens hæc Sacramenta causarent primam gratiam, ante quam venialia etiam retractata non remittuntur peccatori. Quòd si nihil horum placeat, dicendum foret, non per omnia Sacramenta remitti immediatè culpas veniales.

84.
Tertia Responso.

DISPUTATIO QUINTA.

De Institutione & essentia Sacramenti Baptismi.

1.
Baptismus
generaliter
idem quòd
ablutio, in-
terdum sig-
nificat affli-
ctionem.

Hic sumi-
tur pro pri-
mo Sacra-
mento.

Varia forti-
tur nomina.

BAPTISMUS nomen græcum, etsi in sacris Litteris frequenter omne ablutionis genus significet; & aliquando ad aquas passionis seu afflictionis significandas translatum sit, ut cum Christus *Luce 12.* inquit: *Baptismo habeo baptizari*; Tamen apud Ecclesiasticos Scriptores eam corporis ablutionem declarat, quæ cum Sacramento conjungitur, nec sine præscripta verborum forma ministratur. In qua quidem significatione Christus & Apostoli ex Christi instituto plerumque voce baptismatis seu baptismationis usi sunt, ut passim ex Evangelio & actibus atque Epistolis Apostolicis est manifestum.

Ob varias utilitates Baptismi hòc modò sumpti varia alia ei conveniunt nomina. Nam partim in Scriptura, partim à Patribus vocatur Expurgatio, Circumcisio non manufacta,

Aqua salutaris, Lavacrum vitale, fons aquæ vitalis, Sacramentum fidei, Sacramentum regenerationis, Diluvium peccatorum, Signaculum Christianorum, Sacramentum illuminationis. Quorum omnium nominum rationes assignare non erit difficile, attentis materiâ & formâ ac effectibus hujus Sacramenti, cum quibusdam cæremonialibus, quæ comitantur. Vide *Suarez q. 66. art. 1. Vasquez d. 140. c. 1.*

QUESTIO I.

An Baptismus sit Sacramentum, quomodo definiatur, & quando sit institutus?

DICO I. Baptismus est verum Sacramentum. Conclusio est definita in Florenti-

2.
Est verum Sa-
cramentum.

Patet ex
Scriptura,
Conciliis,
Patribus &
perpetuo
sensu Eccle-
sia.

no, Tridentino & alibi, recepta ab Hæreticis : manifesta ex Scripturis ad Titum 3. *Salvos nos facit per lavacrum regenerationis.* Et aliis locis. In quibus cum Scriptura tribuat Baptismo efficaciam salvandi, & ad regnum cælorum admittendi, manifestè docet eum esse collativum gratiæ sanctificantis ex opere operato, per quam solam salvamur & in regnū Dei introimus.

Conclusio est etiam firmata perpetuò usu Ecclesiæ, roborata infinitâ Patrum auctoritate, quorum aliqui plures de hac re libros scripserunt, ut *Augustinus & Basilius*; adeò ut hæc veritas potius ab Auctoribus supponatur, quàm de ea disputetur. Unde *Scotus* 4. d. 3. q. 4. n. 2. ait : *Quæstio supponit Baptismum institutum fuisse in Lege nova, quod verum est & rationabile.*

Congruen-
tia adfer-
tur ex Scoto.

Idem infra num. 3. adfert congruentiam : quia Sacramentum principale Legis Evangelicæ, per quod scilicet intratur in ejus observantiam, debuit esse novum & proprium illi Legi : debuit etiam illud Sacramentum esse evidens in significatione, quia ista est lex veritatis evacuans umbram : & debuit esse copiosum in gratiæ collatione, quia hæc est lex gratiæ *Joan. 1. Gratia & veritas per Jesum Christum facta est.* Debuit etiam esse facile, quia *jugum Christi suave est & onus ejus leve, Matth. 11.* Item debuit esse commune : quia Deus ad legem Moyse elegit unum populum tantum, sed ad Legem novam totum mundum. *In omnem terram exivit sonus eorum &c. Psal. 18.* Hæc quatuor inveniuntur in uno, scilicet in ablutione cum verbis : quia hoc evidenter significat emundationem animæ, quæ est effectus principaliter, & dat gratiam copiosè. Unde in *Psalm. 22. Super aquam refectio- nis educavit me.* Et est facilis : quia nullò modò periculosa, sicut fuit circumcisio ; & communis omni sexui & ætati. Hactenus *Scotus*.

3.
Baptismi
definitio
varia.

DICO II. Baptismus rectè definitur à *Catechismo Romano Tit. de Baptismo §. Quod ad rei : Sacramentum regenerationis per aquam in verbo.* Quæ definitio est desumpta ex *Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. Ad Ephes. 5. Mundans eam lavacrò aqua in verbo.* Et ad *Titum 3. Per lavacrum regenerationis.* Magister 4. dist. 3. & *D. Thomas* q. 66. art. 1. definiunt hòc modò : *Ablutio corporis exterior, facta sub forma præscripta verborum.* Quæ definitio hòc modò rectè explicatur, quòd sit *Sacramentum per ablutionem aqua & expressam sanctissima Trinitatis invocationem regenerativum hominis cum plena omnis peccati remissione* : vel prout exponit *Scotus* sup. q. 1. n. 3. dicens, quòd *Baptismus sit Sacramentum ablutionis animæ à peccato consistens in ablutione hominis aliquàlter consentientis, facta in aqua ab alio ablutente, & in verbis certis simul ab eodem ablutente cum debita intentione prolatis.* Ubi breviter & pulchrè omnia essentialia insinuat.

4.
Est institu-
tus ante
passionem.

DICO III. Christus instituit Baptismum ante suam passionem. Ita cum *Augustino Tract. 15. in Joan.* docet *Magister* sup. *D. Bonavent. Herincx Sum. Theol. Pars IV.*

ibidem p. 2. art. 1. quæst. 1. ad 5. *Scotus* similiter *ibidem* q. 4. num. 2. & 8. *D. Thomas* q. 66. art. 2. & alii communiter contra nonnullos antiquos, inter quos refertur *Alexander Alen- sis, Albertus, Maiorinus* : quibus patrocinatur *Tertullianus, Chrysostomus, Theophylactus, Ru- pertus*; & favet etiam *Leo Papa Epist. 4. cap. 3.* Ob quorum auctoritatem non ausim istam opinionem velut aliquà notâ dignam taxare; etsi erroris eam arguat *Maldonatus in cap. 3. Joannis post medium.*

Probatur I. quia Christus ante passionem baptizavit per discipulos, ut habetur *Joan. 3. & 4. Quamquam* (ut additur *cap. 4.*) *Jesus non baptizaret, sed discipuli ejus*: ille autem baptismus non erat Joannis, sed Christi. Quod colligitur, tum ex eo, quòd dicatur Christus baptizasse, baptizantibus discipulis; utique quia his id facientibus nomine & baptismò Christi, hic erat qui baptizabat. Tum quia mox post relatum discursum Christi cum Nicodemo *Joan. 3.* in quo dixerat, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto &c.* subditur Christum ad se venientes baptizasse; & quidem aggregatis jam discipulis; cœptaquæ Ecclesiæ suæ formatione. Tum quia paulò antè Joannes turbis prædixerat efficaciorē suò instare Baptismum, Christi scilicet; de quo dixerat *Joan. 1. Hic est qui baptizat in Spiritu sancto.* Quilibet igitur videns Christum per suos baptizantem, indubitanter debebat apprehendere, illum esse Baptismum à Joanne prænuntiatum. Tum quia non est credibile neque conveniens, sive quòd Christus, qui baptizaturus erat in Spiritu & veritate, uteretur egenâ cæremoniâ à Joanne institutâ, quasi discipulus ejus; præsertim cum nec ipsi Joannis discipuli, sed solus Joannes eâ ipse usus fuisse legatur : sive etiam quòd denuò ipse Christus pro brevi tempore, jam inchoatâ novâ Ecclesiâ, similem egenam cæremoniam institueret, & per discipulos suos usurparet.

Probatur II. quia Christus ante suam passionem in ultima cœna Apostolis dedit Eucharistiam, ut patet ex Evangelistis; item Ordinem Sacerdotii; ut clarè patet ex *Trid. sess. 22. c. 1. & can. 2.* Quod non est credendum fecisse Christum, iis necdum baptizatis, ad eòque Baptismò necdum institutò : cum hic juxta legem ordinatam sit janua ad reliqua Sacramenta eorumque effectus percipiendos; de dispensatione autem non constet. Immo non est improbabilis quorundam conjectura Christum propriis manibus à principio baptizasse præter Matrem suam & B. Petrum, fortè & cæteros Apostolos, præsertim Andream ac filios Zebedæi; quos tamen à Petro, & ab his reliquos Apostolos baptizatos alii conjectant. Quod autem *Joan. 4.* dicitur *Jesus non baptizasse*, intellige communiter & publicè. Aut certè, quòd etsi antea interdum per se baptizasset, non tamen postea, seu aliò tempore, de quo *Joan. 4.*

5.
Deinde A-
postolis de-
derat Eu-
charistiam
& Sacer-
dotium.

An per seip-
sum aliquos
baptizavit.

Unde Aug. Epist. 108. ait: Tunc ergo quando ab Hierosolymis exiit cum discipulis suis in Judæam terram, & illic morabatur cum eis, baptizabat non per se ipsum, sed per discipulos suos, quos intelligimus jam fuisse baptizatos.... Neque enim ministerio baptizandi defuit, ut haberet baptizatos servos, per quos ceteros baptizaret &c.

6.
Quo sensu
ante resur-
rectionem
Spiritus
sanctus dici-
tur datus
non fuisse.

Ante illam
fuerunt A-
postoli in-
structi in
forma Bap-
tismi.

7.
Explicatur
S. Leo Papa

Nec obstat I. quod Ioan. 7. dicatur: Non-
dum erat Spiritus datus, quia Iesus nondum erat
glorificatus. Nam loquitur Scriptura tantum de
solemni & visibili Spiritus datione, quæ fu-
tura erat in Pentecoste; non autem de invisibili & privata, quam constat sæpius antè con-
tigisse, v. g. Magdalenæ, Apostolis, & quot-
quot erant prius iustificati. Deinde gratiam
Spiritus sancti etiam Apostolos ante passionem
recepisse per sumptionem Eucharistiæ & sus-
ceptionem Sacramenti Sacerdotii est indubitatum.

Non obstat II. quod nullibi legatur Apo-
stolis tradita forma Baptismi, nisi post passio-
nem. Matth. ult. Baptizantes eos in nomine Pa-
tris &c. Potuit namq; Christus privatim Apo-
stolos & discipulos docuisse formam Baptis-
mi, cum eos frequenter instruxerit in myste-
rio Trinitatis; etsi Evangelistæ id non scrip-
serint, quibus sufficiebat scribere quod bap-
tizassent. Matth. ult. autem, forma Baptismi
antè instituta & præscripta, atque in ipsa Chri-
sti baptizatiōe per comparitionem sanctissimæ
Trinitatis insinuata, exprimitur à Christo,
qui tunc generale ferebat mandatum Aposto-
lis & discipulis conferendi Baptismum, toti-
que mundo eum suscipiendi.

Non obstat III. Leo Papa. Epist. 4. ad Epis-
copos Sicilia c. 3. dicens: Ad cuius rei confirma-
tionem plurimum valet, quod ipse Dominus Iesus
Christus, posteaquam resurrexit à mortuis, disci-
pulis suis, in quibus omnes Ecclesiarum Præsules
docebantur, & formam & potestatem tradidit bap-
tizandi &c. De quo utique eos etiam ante passio-
nē potuisset instruere, nisi propriè voluisset intelligi,
regenerationis gratiā ex sua resurrectione cœpisse.

Non obstat inquam, etiam datō, quod S.
Pontifex fuerit contrariæ opinionis, quam ibi
non definit, sed ad summum allegat pro ra-
tione, ob quam congruè statuta sit Baptismi
solemnitas in Paschate & Pentecoste, non in
die Epiphaniæ, in quo Episcopi Sicilia præ-
ter Ecclesiæ morem solemnizabant Baptismum.
Deinde explicari posset de forma Baptismi,
quantum ad præceptum & ordinationem bap-
tizandi omnes Gentes: cum antea non ita insta-
ret præceptum, & circa Judæos ferè Christi
Apostolorumque actiones versarentur.

8.
Baptismum
Christus nō
instituit an-
tequam bap-
tizaretur
à Joanne.

Dico IV. Christus non instituit Baptis-
mum, antequam ipse baptizaretur à Joanne;
neque etiam dum baptizabatur, sed paulò post
initium suæ prædicationis. Prima pars est in-
dubitata apud omnes: quia antequam Chri-
stus esset baptizatus, non inchoavit structu-
ram Ecclesiæ suæ, neque officium antea præ-
dicationis exercuit, ut constat ex Luca 3. &
Act. 1. ergo neque Baptismi institutionem an-
tea exorsus est. Ad summum Patres indicant

fuisse institutum tempore, quò Baptismum ip-
se Christus suscepit. De quorum tamen men-
te num. seq. agetur.

Secunda pars est D. Bonav. d. 3. p. 2. a. 1. q. Neque tunc,
1. ad 5. Scoti ead. dist. q. 4. n. 2. Suarez, Coninck, quando à
Præpositi, & aliorum. Probat: quia Christus Ioanne bap-
tizabatur.
non instituit tunc Baptismum in actu exercito
ipsum suscipiendo: nam ille non fuit Baptis-
mus Christi, id est, in forma Christi; sed
Baptismus Joannis, seu à Joanne frequentatus.
Neque in actu signato, per alium ritum aut
signum voluntatem suam significando: hujus
enim rei nullum exstat vestigium seu funda-
mentum. Et in oppositum est, quod Sacra-
mentorum institutio sit actus personæ commu-
nis & legislatoris; quam Christus in suo Bap-
tismo non sustinuit, sed privatam potius & pœ-
nitentis. Esto interius tunc habuerit voluntatem
(quam etiam antea habere potuit) instituendi
brevi Baptismum in aqua & Spiritu sancto.

Nihilominus Christus in isto baptismo ad
vivum expressit Baptismum à se instituen-
dum, quoad materiam quidem, per ablu-
tionem externam corporis, quam in se ad-
misit: quoad formam verò sive invocationem
Trinitatis, per apparitionem trium persona-
rum, Patris in voce, Filii in humanitate,
Spiritus sancti in specie columbæ, promeruit-
que tunc suā humilitate, ut Baptismus à se in-
stituendus haberet vim sanctificandi; & suò
attactu aquas moraliter consecravit, ut vas
non consecratum attactu sanguinis Christi
consecratur. Et hoc volunt Patres citati à Vas-
quez d. 140. c. 6. dum dicunt Christum aquas
Jordanis sanctificasse seu mundasse suò Bap-
tismo, easque jus Baptismi induisse, sive eis Chri-
stum vim regenerandi indidisse, ad Baptismum
eas scilicet destinando. Idque clariùs apparet
ex hoc, quod tali modò loquantur etiam illi
Patres, qui existimant fuisse demum institu-
tum Baptismum post passionem: ut patet apud
Tertullianum l. adversus Iudæos c. 8.

Tertia pars probatur: quia Christus cœpe-
rat baptizare, antequam Joannes esset missus in
carcerem, ut habetur Ioan. 3. ipsum autem fuis-
se in carcerem conjectum non diu post cœptam
Christi prædicationem colligitur ex Matth. 4.
Marci 1. ubi dicitur exinde cœpisse prædicare
pœnitentiam, & vocasse Petrum & Andream
de navi; quæ fuit secunda eorum vocatio.
Idem satis colligitur ex contextu Evangelii
Joannis: qui tamen præmittit discursum cum
Nicodemo, dein subdit exercitium Baptis-
mi Christi post primum Pascha, cœptā præ-
dicatione. Putant autem nonnulli esse Baptis-
mum institutum ipsò tempore colloquii cum
Nicodemo. Sed (ut Scotus sup.) Non est verisi-
mile tam necessarium Sacramentum, immo Sacra-
mentorum & Ecclesiæ januam, in conclavi
coram persona privata institui, quæ non debuit es-
se præco institutionis illius. Quod autem ibi
Christus indicat necessitatem Baptismi, id fa-
cit respiciendo tempus futurum, quò Baptismi
necessitas esset publicè post passionem pro-
mul-

Neque tunc,
quando à
Ioanne bap-
tizabatur.

9.
Quamvis
aquas tunc
suò attactu
sanctifica-
verit, &
Baptismum
novum quo-
dammodò
designaverit.

10.
Quem sim-
pliciter in-
stituit non
diu post cœ-
ptam prædi-
cationem.

mulgata. Quare vel ante illud colloquium, vel paulò post, quando scilicet injunxit discipulis baptizandi exercitium, sive (ut loquitur *D. Bonaventura supra*) cum ipse baptizare coepit per discipulos, instituit Baptismum novæ Legis: etsi ex Evangelio præcisum aliud tempus determinari non possit.

QUÆSTIO II.

De Materia remota Baptismi.

11. Materia essentialis & remota Baptismi est aqua naturalis.

DIcitur: Materia remota Baptismi est aqua vera & naturalis: ita definit *Florentinum in Decreto de Armenis, & Trid. sess. 7. can. 2. de Baptismo*. Patet etiam ex verbis Christi *Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua*. Quæ intelligenda esse de aqua naturali, convincit verborum proprietas, perpetua Ecclesiæ traditio, & constans Patrum doctrina. Idem manifestè confirmatur ex *Act. 8.* ubi Eunuchus factâ sibi catechizatione à Philippo, dixit: *Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?* Quare uterque descendit in aquam. Et *Act. 10.* Numquid aquam quis prohibere potest, ut non baptizentur hi, qui Spiritum sanctum acceperunt, sicut & nos? Et ad *Ephes. 5.* Mundans eam lavacro aquæ in verbo. Et *1. ad Cor. 10.* Baptismus comparatur mari rubro. Et *1. Petri 3.* aquis diluvii. Et *Ezech. 36.* prædictum eodem fuerat: *Effundam super vos aquam mundam.*

12. Error: Flagellantium & Jacobitarum circa materiam Baptismi.

Conclusioni adversantur nonnulli antiqui Hæretici, qui potius ipsum Baptismum sustulerunt, ut notat *Vasquez d. 141. c. 1.* Quidam enim docebant, homines esse baptizandos in proprio sanguine, quem ipsi flagellis eliciebant; unde & Flagellantes dicti sunt. Alii autem dicti Jacobitæ, docebant materiam Baptismi esse ignem: unde ferrò candenti imprimebant signum crucis in frontibus vel genis baptizandorum.

Quò sensu 1. Joan. 5. dicitur Christus venisse in aqua & sanguine.

Nec prioribus favet illud *1. Joan. 5. Hic est qui venit per aquam & sanguinem Iesus Christus, non in aqua solum, sed in aqua & sanguine*. Nam Christus venit in se cum aqua, quæ de latere pendentis in cruce fluxit, & sanguine, quò mundum redemit. Quòd si cum quibusdam referatur aqua ad Baptismum, jam constabit ipsam esse materiam: quàmvis omnium sensu constet, non referri similiter sanguinem ad Baptismum instar materiæ, sed velut tributentem Baptismo efficaciam, utpote oriundam ex passione Christi.

13. Item Matt. 3. baptizatus esse in Spiritu sancto & igni.

Non favet similiter errori posteriori, quod Joannes Baptista *Matth. 3.* dixit: *Ego quidem baptizo vos in aqua in penitentiam ipse (scilicet Christus) vos baptizabit in Spiritu sancto & igni*. Nullus namque sanctorum Patrum aut Expositorum explicat illa verba ad sensum istorum Hæreticorum. Sed quidam per ignem intelligunt ignem judicii, sive examinis divini. Quidam ignem gehennæ futuræ, ut *Basilius l. 5. contra Eunomium post med.* Alii ignem purgatorium ut *Chrysostomus, Gregerincus Sum. Theol. Pars IV.*

gortius & alii. Nonnulli utramque præcedentem expositionem conjungunt. Aliqui denique intelligunt tribulationem. Quibus explanationibus uti sua probabilitas relinqui, sic probabilius iis addi potest; ibi non excludi aquam: sed cum Joannes baptizaret in aqua tantum, idque in penitentiam, sive penitentiae professionem, quòd scilicet de peccatis peniterent & ablutionem eorum desiderarent; subdit Joannes Christum insuper baptizaturum in Spiritu sancto, adeoque exaggerat specialem effectum Baptismi Christi, scilicet gratiam, quæ per Spiritum sanctum & ignem significatur, quia efficaciam suam instar ignis consumit peccata, illuminat tenebras, accendit amore charitatis, & sursum rapit. Unde Christus *Lucæ 12. Ignem veni mittere in terram, & quid volo, nisi ut accendatur?* Simul tamen alluditur ad visibilem Spiritus sancti missionem in Pentecoste in linguis igneis juxta *Hieronymum* & alios communiter. Quod etiam satis indicat ipse Christus *Act. 1. v. 5.*

Denique non obstat, quòd Judæus quidam in periculo vitæ constitutus in defectu aquæ curaverit se baptizari in arena, qui statim de infirmitate convaluit; teste *Nicephorò lib. 3. hist. c. 37.* Resp. (quidquid sit de veritate historię, de qua tractat *Batonius ad annum Christi 181.*) Deum ob servans Baptismi desiderium fecisse hoc miraculum in isto Judæo, fortè jam justificato per Baptismum flaminis seu per votum Baptismi. Alioquin Baptismum non fuisse validum inde constat, quòd (ut in eadem historia additur) *Dionysius Episcopus Alexandrinus* desuper consultus judicaverit esse denuò Baptismum aquæ adhibendum.

Ex Conclusionem sequitur I. validè conferri Baptismum in aqua putei, fluminis, pluviali, resolutâ ex nive, glacie vel grandine. Similiter in aqua miraculosè productâ, quæ cum elementari foret ejusdem naturæ. Item in aqua frigida, calida, tincta colore, etsi transiverit per sulphureos meatus aut cineres. Item in aqua alteri corpori permixta, modò non ita, ut censeatur in aliud corpus transivisse, v. g. decoctâ leviter in modico hordeo. Ob Sacramenti tamen reverentiam, nullatenus hoc est licitum extra necessitatem. Immo extra illam debet ex traditione Apostolorum & consuetudine Ecclesiæ adhiberi aqua chrismate permixta & benedicta, quæ ad hoc asservatur in fonte baptismali; vel in ejus defectum, in aqua benedicenda juxta præscriptum *Ritualis Romani*. Estque ad hoc obligatio gravis: quàmvis ob levitatem materiæ. Quidam apud *Diana p. 9. Trasl. 6. resol. 33.* existiment obligationem esse levem. Immo si sic benedicta commodè haberi potest, adhibenda etiam est in Baptismo non solemni: in quo tamen juxta *Præpositum q. 71. art. 4. dub. 1.* non videtur magnus scrupulus faciendus.

Sequitur II. invalidè conferri Sacramen-

14. Agitur de Iudæo agro in arena baptizato indeque sano nato.

15. Perinde ad valorem qualis sit aqua, dummodo naturalis.

Debet tamen esse consecrata, dum haberi potest.

Præsertim in Baptismo solemni.

16.

Variis ha-
mores recē-
sentur, in
quibus in-
validè con-
fertur Bap-
tismus.

Materia
dubia seu
non certa,
qualiter ad-
hibenda.

Talis est
succus è vi-
te aut arbo-
ribus still-
lans,

Item sal re-
solutum.

17.
Regula Ge-
neralis.

An aqua
rosacea cen-
senda sit
materia
dubia.

tum in cerevisia aut juscule bene decoctis, su-
dore, lacte, urinâ, lacrymis, sputo seu salivâ
(de qua habetur c. *Non ut apponeres, de Baptis-
mo*) phlegmate (de quo habetur c. *In quadam
nostra, De celebratione Missarum*) aquâ rosaceâ,
aut ex aliis herbis distillatâ, & similibus: quia
non sunt aqua elementaris sive naturalis. Secus
est de sudore marmoris vel parietum tempo-
re pluvioso, qui planè est aqua naturalis.

Si sit materia dubia, & certa adhiberi ne-
quit, potest & debet in necessitate usurpari;
idque, dum ante factum dubitatur, sub con-
ditione, si valida sit: deinde postea, habitâ
materiâ certiori, debet Baptismus sub condi-
tione reiterari. Ad materiam dubiam revoca-
tur illa, de cuius valore sunt dissentientes Doc-
torum opiniones. Prout sunt v.g. de succo seu
humore stillante ex vitibus, & aliis arboribus,
qui probabiliter tantum est aqua naturalis;
cùm Plerique id negent. Varii nihilominus
affirmant, hanc specialiter conjecturam alle-
gantes, quod ista stillatio maximè contingat
tempore veris, quò virtus concoctiva arbo-
rum est debilitata à præcedenti frigore, & tra-
hitur plurimus humor ob indigentiam restau-
rationis, qui postea effluit; cùm non possit
concoqui. Idem est de sale resolutum, quod
Bonacina, Prapostus & alii putant esse suffi-
cientem materiam, veluti veram aquam. Alii
autem negant esse ejusdem speciei & statûs,
saltem moraliter, cum aqua naturali. Et quàm-
vis ex aqua falsa conficiatur, non ob hoc in
illo formaliter aqua remanet, ut propterea in
eam rursum resolvatur; sed videtur aliis po-
tius esse quoddam mixtum ex speciali succo
concretum, quale est saccarum.

Generaliter autem in necessitate sufficit in
alterius defectu adhiberi materiam, quam
non sit certum, non esse aquam, seu de qua
dicere quis possit, fortè est aqua: necessita-
te, & adjunctâ seu mente retentâ conditione,
abstergente periculum irreverentiæ. Quare
etiam Nonnulli apud *Coninck quest. 66. art.
4. dub. 1.* censent tunc posse adhiberi aquam
rosaceam, aut ex aliis herbis distillatam, aut
etiam cerevisiam. Et rectè, si & de his ali-
qualiter dubitari posset, an censerì verè pos-
sint aqua usualis seu naturalis. De quo certè
rationem dubitandi non video. Et aliundè ex
communi sensu videtur indubitatum, non va-
lere Baptismum Hæreticorum in aqua rosacea
collatum, adeoque sinè conditione repeten-
dum; qui tamen aliàs valeret etiam extra ne-
cessitatem sic collatus, positò dubiò præfatò
ejusque veritate.

QUÆSTIO III.

De Materia proxima Baptismi.

18.
Materia
proxima
Baptismi,

DIc o: Materia proxima Baptismi est ab-
lutio. Ita communiter Theologi cum
Scoto 4. dist. 3. q. 3. num. 2. Ratio est: quia
illa est materia proxima, quæ proximè de-

terminatur à forma, seu (ut loquitur *Scotus*) ablutio.
quæ cum verbis tanquam signum proximum
significat effectum Baptismi: hoc autem lo-
cum habet non in aqua, sed in ablutione.

Hinc sequitur I. glaciem & nivem, etsi
non differant specie ab aqua naturali, non
posse esse materiam Baptismi; quandiu enim
non resolvuntur, non potest in iis fieri ablu-
tio: hæc namque dicit motum materiæ liqui-
dæ circa corpus abluendum, sive per appli-
cationem aquæ ad corpus, ut fit in infusione,
sive per applicationem corporis ad aquam, ut
fit in immersione: idque sive abstergantur ali-
quæ sordes, sive non. Nam ablutio hâc non
distinguitur contra lotionem, nec includit
amotionem sordium à corpore, ut optimè
Scotus sup. moraliter enim & essentialiter dici-
tur quis lavari, cuius corpori activè applicatur
aqua; depositio autem sordium potius est ac-
cidentalibus effectus lotionis.

Pro majori autem securitate, immo juxta
multos etiam necessariò pro valore Baptismi,
debet resolutio glaciei sive nivis fieri, dum
adhuc subest manui baptizantis, vel applica-
tioni, antequam recipiatur in corpore bap-
tizati, sic ut ex manu baptizantis stillæ dimit-
tantur in corpus baptizandi; quia aliàs non
satis apparet, ipsum adhibere materiam ablu-
tioni aptam, vel propriè abluere, sed alium
potius abluere se ipsum, si demum fiat reso-
lutio in alterius corpore. Hoc tamen non est
certum, & à Variis negatur.

Sequitur II. tantum aquæ debere continge-
re corpus baptizandi, ut ipse moraliter cen-
seatur ablutus: ad quod tamen non requiri-
tur magna aquæ quantitas. Ita omnes Theo-
logi. Immo *Vasquez d. 145. num. 32.* cum aliis
putat quamcumque stillam sufficere. Quod
tamen negant plures alii, ut videre est apud
Bonacina d. 2. q. 2. pu. 3. num. 19. ut proinde
res sit planè dubia.

Sequitur III. eam corporis partem esse ab-
luendam, à qua homo denominetur verè ab-
lutus. Quænam autem sit talis pars, contro-
vertitur inter Doctores. Constat quidem suf-
ficere caput, pectus vel humeros. Sed multi
negant sufficere pedes vel manus, & multò
minùs reliquas partes minores, v.g. digitum.
Vasquez sup. num. 28. cum quibusdam aliis pu-
tat sufficere quamcumque minimam partem:
sicut enim vulnus in ea acceptum aliquem de-
nominat vulneratum; sic à lotionem in ea ac-
cepta rectè dicitur lotus, & clariùs, aquâ
asperfus. Ad hanc siquidem denominationem
non requiritur, ut sumatur à majori parte:
quàmvis enim id requiratur in qualitatibus
habentibus contrarium, quorum alterum inest
subjecto, inquantum non inest qualitas re-
pugnans, v.g. in albedine &c. secus tamen
est, quando denominatio sumitur ab actio-
ne, quæ circa aliquem exercetur, v.g. quan-
do quis dicitur verberari, maculari &c. Et fa-
nè constat sufficere in præsentem ablutionem ca-
pitis, etsi ipsum non sit pars major corporis.

Prout

19.

Quid hoc
nomine pro-
priè intel-
ligatur.

Resolutio
nivis fieri
debet, prius-
quam reci-
piatur in
corpore bap-
tizati, in-
certum, an
ad valorem
id necessa-
rium.

20.

Quantitas
aque quæ
requiratur.

21.

Qualis
pars corpo-
ris sit ab-
luenda.

Minimam
partem suf-
ficere ad
valorem est
verisimile.

Prout etiam quis dicitur simpliciter inungi chrismate in Confirmatione, etsi parva pars frontis à chrismate attingatur.

22.
Equidem
extraneas
sitatem est
ablucendum
caput.

Nihilominus etsi hoc speculativè sit satis probabile, in re tamen tanti momenti tutior pars est eligenda. Unde si nihil obstat, semper ablucendum est caput, ut monet D. Thomas *quest. 66. art. 7. ad 3.* tum ob antiquæ Ecclesiæ consuetudinem: tum quia caput est præcipuum hominis membrum, in quo vigent omnes sensus, tam externi, quàm interni. Quòd si infirmitas parvuli, aut alia causa ablutionem capitis non ferat, ablucendum est pectus vel humeri. Si autem non possit in aliqua ex dictis partibus baptizari, esset baptizandus in quavis parte, etiam digito aut aliâ minimâ. Quod respondisse quoque fertur *Innocentius IV.* ut refert *Amicus d. 11. sect. 2.* Postea tamen ob incertitudinem esset talis rebaptizandus sub conditione in alia parte certiori, qualis semper est præeligenda, quantum est possibile. Ita *Scotus 4. dist. 4. q. 3. num. 3. D. Thomas* & alii communiter.

In necessi-
tate etiam
pars mini-
ma.

23.
Debet cor-
pus attingi
immediatè
ab aqua.

Sequitur IV. aquam debere immediatè tangere corpus; aliàs enim non esset vera corporis ablutio. Unde parvulus utero matris conclusus aut corio insutus, ut nullâ ratione possit ab aqua tangi, non posset baptizari. Similiter non valeret Baptismus si aqua tantum attingeret vestes baptizandi. Ita omnes Theologi. An autem valeret, si soli capilli madererent, vel solæ secundinæ quibus puer involutus esset, valde incertum est. Affirmat equidem *Vasquez sup. num. 31. Coninck* & alii; eò quòd ista censeantur pars prolis. Quod adhuc de capillis est magis verosimile, qui sunt pars ornans hominis, quàm de secundinis, aut galeâ quam vocant nativitatis; cùm hæc pellicula non tam videatur pars quàm amictus seu tegumentum corporis in utero clausi. Quidquid sit propter dubium non licet sic baptizare extra necessitatem, taliterque baptizatus esset sub conditione rebaptizandus. Et si antea moriatur, esset ob baptismum saltem dubium in loco sacro sepeliendus.

An sufficiat
tangi capil-
los, incer-
tum; &
magis ad-
huc de se-
cundinis seu
galeâ nati-
vitat. is.

24.
Ad valorem
indifferens
est, an sit
immersio,
vel infusio,
an aspersio,

Sequitur V. Ad valorem Baptismi esse indifferens, sive corpus aquæ immergatur, sive eâ aspergatur, sive aqua corpori infundatur. Ita D. Thomas *quest. 66. art. 7.* & omnes Scholastici teste *Vasquez supra num. 10.* Idem tradit *Rituale Romanum Tit. de forma Baptismi*, etsi præferat immersionem capitis in aquam, vel infusionem aquæ in caput baptizandi, retinendam pro consuetudine Ecclesiarum. Ratio est: quia utròque modò potest homo sufficienter dici ablutus. Similiter ad valorem est indifferens, utrùm adhibeatur trina vel una tantum immersio seu infusio: cùm etiam unica sufficiat ad denominandum hominem ablutum. Patet hoc quoque ex consuetudine Ecclesiæ, quæ ob diversas rationes occurrentes modò unicam immersionem, modò trinam adhibuit, juxta *Gregor. lib. 1. Ep. 41.* & refertur c. *De trina, dist. 4. de Consecrat.* Et *Tole-*

Item an tri-
na vel una.

tanum IV. c. 5. (ut refertur c. *Propter 85. de Consecr. d. 4.*) statuit simplam seu unicam mer- sionem ob hæresim Arianorum, qui trina mer- sione profitebantur trinitatem seu multiplici- tatem naturarum.

Nec obstat Canon. 49. *Apostolorum* & c. *Multi sunt dist. 4. de Consecr.* ubi strictissimè præ- cipitur trinæ mer- sionis adhibitio. Item mul- ti Patres asserunt trinam mer- sionem esse Apo- stolicam traditionem. Immo c. *Multi sunt di- citur: Evangelicum præceptum, ipso Deo & Dominò nostro Jesu Christo tradente, nos admo- net, in nomine Trinitatis, trinam etiam mer- sione sanctum Baptisma unicuique tribuere.* Non obstat inquam; nam ex his non plus se- quitur, quàm quòd trina mer- sio (sub qua intelligi posset quælibet ablutio) ab Apo- stolis aut Pontificibus fuerit præcepta ob cer- tas rationes. Immo iisdem locis ratio talis præ- cepti additur, nè videlicet Baptismus vide- retur dari tantummodò in nomine Christi aut morte Christi (ut quidam Hæretici tunc con- tendebant) sed in nomine Trinitatis. Quod autem vocetur *Evangelicum præceptum ipso Deo ac Dominò nostro tradente*; hoc ad expressionem Trinitatis, de qua Evangelium admonet, est referendum; cui valde conveniens est trina mer- sio, & ex præcepto Ecclesiæ tunc neces- saria. Idque patet ex ratione mox subnexa: *Dicente Dominò discipulis suis: Ite, baptizate omnes Gentes in nomine Patris &c.* Alioquin nullum legitur præceptum Evangelicum de trina mer- sione. Unde idem *Pelagius c. Si re- vera 30. eadem dist.* (quod juxta ordinem con- textus videtur sequi post c. *Multi sunt*: uti ad hujus calcem notatur) solum requirit, ut sint baptizati in nomine Trinitatis; quòd si constiterit, declarat (nullâ trinæ mer- sionis conditione appositâ) admittendos esse ad Ec- clesiam absque alio Baptismo, ut tali dispensa- tione servatâ, nihil aliter, quàm quòd *Evange- lica jubet auctoritas, temeritatis cujusquam spi- ritu videatur effectum.* Quare Glossa in c. *Si quis presbyter 79. eadem dist.* ait: Aliud est semel immergi sub illa verborum forma *Baptizo te in mortem Domini*; quod interdicitur: aliud in nomine Trinitatis, hoc est Patris & Filii & Spiritus sancti unicâ mer- sione; quod in Ec- clesia quibusdam permittitur.

Dum autem Scriptores Orthodoxi legun- tur invecti in *Eunomium*, quòd unicam tan- tum mer- sionem adhiberet, hoc ideo fecerunt, quòd *Eunomius* id ageret in odium mysterii Trinitatis cujus adeò insensus fuit hostis, ut quælibet etiam signa quibus illa representaretur amoverit, nempe trinam immersionem in Baptismo fieri consuetam, ut testatur *Theo- doretus lib. 4. hæretic. Fabul.* Unde idem quo- que Anabaptismus introduxit, rebaptizando scilicet eos qui in nomine Sanctissimæ Trini- tatis baptizati essent, teste *Epiphaniò hæresi 76.*

Nihilominus ad licitam ac ministrationem requiritur mer- sio sive infusio una vel trina juxta Ecclesiarum consuetudinem; quam im- muta-

25.
Nec obstat
Canon 49.
Apostolorum
& c. Multi
sunt de
Consecr.
d. 4.

26.
Retinenda
tamen sub
gravi obli-

ratione quo
ad hac ri
tus Eccle
siarum.

mutare esset grave peccatum juxta D. Thomam
quæst. 66. art. 8. et si solus dist. 3. quæst. unic.
art. 8. arbitretur non esse mortale. Et quidem
his in locis usus est trina infusionis aquæ su-
per caput baptizandi, sic ut prima infusio fiat,
dum dicitur, *in nomine Patris*, secunda, dum
dicitur, & *Filii*; tertia denique, in pronun-
tiando, & *Spiritus sancti*. Habetque hæc tri-
na immersio vel infusio significationem Tri-
nitatis, ut ex Augustino refertur c. Postquam
78. de Consecrat. dist. 4. Addit Gregorius lib. 1.
Epist. 41. (& refertur c. De trina 80. ead. dist.)
triduana sepultura Sacramenta signari; ut, dum
tertio infans ab aquis educitur, resurrectio tri-
duani temporis exprimat. E contra sicut in
tribus personis personarum Trinitas, sic & in
una potest divinitatis singularitas designari, jux-
ta Gregorium sup.

27. Qualibet
ablutio est
pars Sacra-
menti, si sit
prior com-
pletionem for-
mæ: secus si
secunda vel
tertia sub-
sequatur.

Sciendum verò quòd dum trina immersio op-
portunò tempore adhibetur, quælibet con-
currat tanquam pars Sacramenti & ob hoc ca-
vet Ecclesia, nè ante tertiam abluitionem for-
ma absolvatur, sed ut verba accommodè dis-
ponantur & proferantur. Si tamen id non fue-
rit factum, sed secunda & tertia sequatur to-
tam prolationem formæ, tunc spectatà com-
muni intentione ministri censetur juxta Do-
ctores communiter absolvi Sacramentum ci-
tius; cum intentio censeatur esse, ut quam-
primùm sufficiens materia & forma est posita,
ponatur Sacramentum ejusque effectus.

28. Immo juxta Doctores communiter contra
Dicastillo disp. 1. dub. 3. n. 64. & 69. non est
tunc in potestate ministri, ut etiam tertia
ablutio instar partis concurrat, quantumvis
id intenderet, aut Sacramentum citius perfici
noller. Ratio est: quia non est in potestate
ministri differre positionem Sacramenti, po-
sitâ sufficienti materiâ & formâ cum debita
intentione; sed illâ positâ sequitur tanquam
effectus naturalis, tum positio Sacramenti, tum
positio effectus. Quare non magis pertinet
tertia ablutio ad Sacramentum Baptismi, quan-
do sequitur formam, quàm quarta aut sexta.
Itaque vel ista intentio ministri est saltem ta-
citè subordinata alteri efficaciori & præva-
lenti, quâ minister velit absolutè facere, quod
Christus instituit, adeòque idem non aliter
velit differre Sacramentum, quàm ex suppo-
sitione, quòd (ut putat) Christus sic institue-
rit: & tunc confertur verum Sacramentum
citius. Sicut etsi Græci ex errore putent ad
consecrationem panis necessariò concurrere ly
quod pro vobis datur, adeòque eousque dif-
ferri effectum, equidem validè & citius con-
secrant ob prævalentem communem intentio-
nem. Vel ista particularis intentio est omnino
absoluta, & prævalens communi intentioni;
& tunc minister nihil faceret, nisi fortasse vel-
let in casu quò tertia ablutio non posset esse
pars, primam potius & secundam abluitionem
non concurrere. Quemadmodum, qui inten-
deret consecrare, tamen omnino absolutè nol-
let effectum poni ante quadrantem horæ po-

stea, nil faceret; uti & ille, qui absolvens à
peccatis, non intenderet omnino dari effectum
ante dictum *in nomine Patris &c.*

Neque ex communi doctrina potius sequi-
tur peccare ministrum, si non accuratè invi-
gilet, nè forma ante tertiam abluitionem finia-
tur, quàm id sequatur ex doctrina ipsius Di-
castillo, juxta quem etiam servatâ intentione
communi ministri (quæ utique servari debet:
cum intentio restringens sit nimis dubii valo-
ris) non differtur valor & effectus Sacramenti
usque ad tertiam abluitionem subsequentem;
adeòque cum communi intentione procedens
peccaret, qui præfatam accuratam sollicitudi-
nem non adhiberet. Et planè hoc verum fo-
ret, si Ecclesia ad id se strictè obligare expri-
meret: quàmvis fortasse potius videatur ex-
primere suum desiderium, quàm grave aut
strictum præceptum. Tali itaque casu ablu-
tio tertia subsequens tantum esset cæremoni-
alis: qualis similiter tantum est pro ea par-
te, quâ durat post pronuntiationem formæ,
etsi pro parte fuerit antea incepta.

Non obstat quoque, quòd, si ablutio ter-
tia præcedat, concurrat tanquam pars, etsi a-
liquin unica sufficeret. Nam simili modò
concurreret etiam quarta ablutio: quælibet
enim tunc æquè determinatur à forma, & con-
currit ad significationem. Sicut etiam con-
currit unica ablutio multum copiosa, etsi par-
cior sufficeret: Similiter forma sonò vehe-
menti prolata, etsi exiliori prolata sonò suffi-
ceret. Aliud est de abluitione subsequente:
forma enim materiam sufficientem prius po-
sitam mox determinat, & eò ipsò ponitur es-
sentia & effectus Sacramenti. Quemadmodum
illa non differretur, quidquid minister inten-
deret, si is in tertia vel ulteriori abluitione suc-
cessivè continuandâ post formam pro nutu suo
pergeret, vel ultimam syllabam insolito mo-
dò protraheret.

Non obstat præterea, quòd etsi ad absol-
vendum sufficiat ly *Absolve te*, non tamen fiat
Sacramentum ante ly à peccatis, quando sacer-
dos vult etiam hæc verba concurrere: nam
esto hoc verum foret (quod tamen negat Lugo
& plures alii in materia de Sacramento Pœni-
tentia) hoc esset ideo, quòd ly à peccatis sig-
nificationem verbi *absolve* ad varia vincula in-
determinatam determinet ad significandam
absolutionem à peccatis, quando minister in-
tendit verbum istud sumere in sua generali
significatione; aliàs autem determinari de-
beat à circumstantiis. At unica ablutio cum
forma plenissimam significationem habet, etsi
aliqua subsequens ablutio vel alia circumstan-
tia non consignificet. Deinde ly à peccatis re-
quiritur essentialiter, saltem implicitè) secus
est de secunda vel tertia abluitione) adeòque
non mirum, quòd dum additur, ipsum per se
concurrat; utpote ad significationem essentia-
lem formaliter requisitum. Aliàs positâ ma-
teriâ & formâ sufficienti non posse essentiam
aut effectum per intentionem ministri suspen-
di

29.

An peccet
minister ne-
gligens in
adhibenda
tempestive
tertia ablu-
tione.

30.

Cur potius
concurrat
tertia ablu-
tio præce-
dens, quàm
sequens com-
pletam for-
mam.

31.

Opposita
sententia
Dicastillo
frustra qua-
rit patrocini-
um ex
forma Ab-
solutionis.

di propter additionem alicujus nec explicitè nec implicitè requisiti ad significationem essentialem Sacramenti (prout hîc fieret) patet exemplò consecrationis sanguinis, ejus effectus non potest ex intentione ministri suspendi usque dum protulerit *novi & aterni Testamenti &c.* ut habet communis sententia, à qua non dissentit ipse *Dicastillo disp. 3. de Eucharistia dub. 6.* eò quòd nimirum ista additio non spectet ad significationem essentialem transubstantiationis vini seu præsentiæ sanguinis Christi.

32. *Aut ex Sacramento Extrema Unctionis.* Non obstat denique, quòd in Extrema Unctione singulæ unctiones cum singulis formis proportionatis concurrant tanquam partes integrales. Nam hîc datò, id fieret ex institutione Christi: quæ hîc non reperitur. Quod ad rem ipsam spectat, sunt variæ sententiæ; quarum nulla prodest speculationi *Dicastillo*. Nam primò Doctores passim censent unctiones quinque sensuum esse de essentia, adeòq; ante ultimam unctionem, aut etiam unâ omisâ, non subsistere Sacramentum, nec conferri gratiam. Quod nihil commune habet cum secunda vel tertia ablutione. Secundò Nonnulli censent singulas unctiones cum singulis formis esse partialia Sacramenta, & consequenter singulas separatim conferre necessariò singulos seu partiales effectus. Nihil autem simile est in secunda vel tertia ablutione. Cui potius assimilari posset unctio secundi organi, quando duplex organum sensûs, visus, scilicet vel auditus, inungitur ex ordinatione Ecclesiæ: si enim unctio secundi organi sequatur prolationem formæ proportionatæ, consequenter non concurreret ad effectum istius partialis Sacramenti, utpote completi, juxta horum sententiam: immo nec juxta primam sententiam mox recensitam concurreret, si jam cæteræ unctiones erant adhibitæ cum suis formis. Denique Quidam putant ex Christi institutione sufficere unicam unctionem, dummodo adhiberetur unica forma adæquata, prout in materia de extrema Unctione videbitur: tunc autem positâ sufficienti unctione & hujusmodi formâ, non differretur positio Sacramenti usque ad reliquas unctiones formæ prolationem subsequentes: uti neque juxta nostram & communem sententiam differtur in præsenti positio Sacramenti Baptismi usque ad secundam vel ulteriorem ablutionem formâ posteriorem. Hæc paulò fusiùs discutere libuit præter morem, eò quòd hætenus non viderim, qui istam *Dicastillo* speculationem ex professo discussit seu impugnaverit.

33. *An valeat Baptismus, si parvulus projiciatur in puteum.* Dubitatur præterea à Doctoribus, an valeat Baptismus, si quis cum prolatione formæ infantem submergendum projiciat in puteum vel flumen? Estque duplex opinio probabilis. Prima negat. Pro qua refertur *Antoninus, Angelus, Armilla, Tabiena, Sylvester, Vivaldus, Scotus, Henriquez, Toletus, Pitigianus*, atque etiam *Scotus 4. d. 4. q. 3. n. 3.* Ratio est: quia non videtur Christus instituisse pro materia Sa-

cramenti occisionem hominis; adeòq; actionem intrinsecè malam. Deinde qui aliquid in fluvium projicit animò ibi relinquendi, non tam censetur illud lavare, quàm perdere; ut si v. g. quis aliquem manibus & pedibus ligatis in mare projiceret. Quare si talis interrogatus de causa facti, responderet, se velle lavare projectum, à cunctis exploderetur. Debet igitur esse ablutio moralis & usualis, non ordinata ad mortem per se. Quàmvis si ex vera ablutione mors baptizati per accidens sequeretur (quod vix natum est fieri, quando prudenter adhibetur) valeat Baptismus, immo aliquando liceat.

Secunda Sententia æquè vel magis probabilis affirmat, hujusmodi Baptismus esse validum. Eam tenet *Panormitanus, Gabriel, Petrus Ledesma, Suarez, Vasquez, & Recentiores* passim. Et quàmvis *Scotus sup.* videatur contrarius: alibi tamen innuit oppositum, vel saltem manet dubius, ut notat *Hugo Cavellus ibidem in Scholio*, & ad *n. 2. dist. 5. q. 3.* In qua etiam quæstione *n. 1. Scotus* solum refert, quid dicatur à *Richardo & aliis*, inquiens: *Dicitur etiam, quòd talis sic projectus non esset baptizatus &c.* Similiter in *Report. ibid. n. 8.* aperte loquitur dubitative. Ratio hujus sententiæ est: quia nihil deest tali actioni, quò minus sit vera & physica ablutio, sive contactus aquæ ad corpus. Immo etiam est moralis ablutio: nam esto simul sit occisio, potest eadem actio fortiri duas moralitates. Quare etsi seclusis circumstantiis non diceretur quis velle talem puerum lavare, sed potius occidere; tamen in iis circumstantiis ab iis, qui nòrunt eas, censebitur potius velle lavare quàm occidere; & hoc potius tantum ex necessitate, quia aliter lavare non potest: vel quàmvis ex malitia id faceret, non obstat, quin simul velle & censi possit, tum lavare seu baptizare, sicq; animam salvare, tum quoad corpus occidere. Quòd autem non sequatur immersio, non tollit quoque rationem veræ ablutionis: uti non tolleretur, si finitâ formâ puer casu elapsus è manu baptizantis submergeretur. Addit *Dicastillo disp. 1. n. 63.* quòd *quamvis tota immersio, quâ puer occiditur, ablutio illius dici non possit, illa tamen pars, quæ ante mortem cum forma Sacramenti finitur, propriè est & dicitur ablutio, & materia Sacramenti.*

Confirmatur: quia si ob debilitatem parvulus moreretur ex levi contactu aquæ, esset indubiè validè baptizatus, etsi actio ista in talibus circumstantiis sit verè occisiva parvuli. Idem esset, si per imprudentiam adhiberet minister aquam frigidam hîc & nunc verè occisivam. Cujus quoque actio talis foret intrinsecè mala, esto ob ignorantiam excusata à formali malitia. Qualis equidem ignorantia etiam subesse posset in projiciente in flumen: neque facit, quòd sit vel non sit ablutio à Christo instituta. Christus itaque instituit veram ablutionem, prohibens quidem adhiberi, non tamen invalidans actionem illicitam.

In-

34

Secunda opinio probabiliter affirmat.

Probatur:

Instituit, inquam simpliciter actiones ex generica ratione, sub qua cadunt sub institutionem, licitas, non tamen invalidat, si per accidens inficiantur, aut simul malam moralitatem sortiantur. Ablutio verò occisiva non est mala quā ablutio, sed quā occisio; neque est instituta sub moralitate occisionis, sed sub moralitate ablutiois, cui moralitas directæ occisionis adjungitur; si tamen adjungatur. Quod addo: nam si ratio spectetur (Doctorum auctoritas contradicit) difficile apparet esse moraliter occisionem directam in casu, quō parvulus certò sinè Baptismo nihilominus moreretur, adeòque æternaliter periret: cum non eligatur mors tanquam medium ad Baptismum, sed ipsa dumtaxat Baptismum consequatur; idque non certius quàm sequatur præcipationem sui ex turri flagrante, quæ licita censetur ac indirecta solum occisio si adhibeatur ad fugiendum vivicomburium.

Certius valeret Baptismus, ut admittunt etiam alii, si puer mittatur in aquam per calathum vel quid simile, dein extrahatur: quia non est necesse, ut baptizans tangat aquam, modò aqua per ipsum adhibita tangat baptizatum.

35. Quando etiam puer baptizandus periculosè ægrotat, & ablutio magnum illi detrimentum est allatura, omnis diligentia adhibenda est, ut caveatur omne corporis damnum, & salutis detrimentum, v. g. ut fiat aspersione, quantitate modicā sufficiente, & in ea parte corporis, in qua minùs nocere possit: & si oportuerit, ut aqua etiam modicò calore temperetur, & statim post asperionem abstergatur. Quæ omnia si observentur; ut servari facile possunt, moraliter loquendo vix potest cogitari, aut fingi, quòd ex hujusmodi Baptismo augeatur mortis periculum, vel vitæ desperatio, quantumvis infans sit debilis & in ultimis constitutus. Quare nequidem in mortis periculo est Baptismus parvuli differendus, etsi aliqualis acceleratio mortis inde timeretur secutura, quod non est natum fieri, quando Baptismus prudenter applicatur, pro nihilo enim habendum foret illud detrimentum corporale, quando jam adest morale periculum mortis æternæ.

Q U Æ S T I O IV.

De Forma Baptismi.

26. **F**UERUNT olim varii errores de forma Baptismi, etiam circa tempora Apostolorum, ut colligitur ex *can. 48. & 49. Apostolorum*: sed omnes desierunt. Moderni etiam Hæretici fatentur formam usitatam Catholicorum esse bonam, sed negant esse necessariam. Unde *Lutherus lib. de Captivitate Babylonica c. De Baptismo* vult valere Baptismum quibuscumque verbis detur, modò in nomine Domini detur, aut saltem recipiatur, si fortè minister impius det in nomine hominis. Quibus

conformia docent multi alii: idque consequenter ad suum errorem, quo existimant Sacramenta non aliter prodesse suscipienti, quàm excitando fidem; quod quibuscumque verbis fieri potest. Hinc etsi vulgò utantur formâ legitimâ; quia tamen id minimè necessarium putant, verendum, nè quandoque sive ex proprio fastu sive ex instinctu diabolico eâ omisâ assumant illegitimam. Immo id fieri, se à viris fide dignis sæpè intellexisse refert *Coninck quaest. 66. a. 6 dub. un. n. 34.* Unde diligenter inquirendum est, quâ formâ utantur, & ubi rationabile dubium occurrerit, Baptismus est sub conditione repetendus. His præmissis

37. **D I C O I.** Legitima forma Baptismi hæc est: *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti.* Patet ex verbis Christi *Matth. ult. Baptizantes eos in nomine Patris &c.* quæ satis apertè formam præscriptam indicant: adjunctò communi sensu Ecclesiæ, quæ verba illa sic perpetuò intellexit. Quare eandem formam expressit *Florentinum in decreto de Armenis.* Eademque innuitur *c. Firmiter De summa Trin. & alibi.* Unde baptismata Hæreticorum, qui aliâ formâ quoad substantiam usi sunt, semper fuerunt ab Ecclesia rejecta & damnata. Vide *c. Hi verò 84. de Consecr. dist. 4. & Innocentium 1. ep. 22.*

38. **D I C O II.** Non est tamen necessarium, ut persona ministri baptizantis exprimatur per pronomen ego, aut significetur directè per aliud vocabulum, sive explicitè sive implicitè. Patet ex forma Græcorum à Florentino sup. approbatâ, quæ est talis: *Baptizetur, vel (ut habet Euchologium Græcorum) baptizatur talis servus Christi in nomine Patris & Filii & Spiritûs sancti,* ubi in nullo vocabulo significatur expressè vel implicitè persona ministri. Quàmvis per verbum passivum *baptizatur* sive *baptizetur*, significetur actus abluendi tanquam exercitus, adeòq; cum tacito respectu ad ministrum à quo fit. Quare sensus est: *Per istum actum meum circa istum baptizetur ille,* inquit *Scotus 4. d. 6. q. 2. n. 5.* Quod alia Græcorum forma expressius denotat apud *Florentinum* supra: *Baptizatur manibus meis talis &c.* adeòque in priori forma ex circumstantiis tacitè subintelligitur, etsi non exprimatur, respectus ad ministrum. Ut proinde quoad sensum substantialem coincidere formam Græcorum cum altera Latinorum, sit indubitatum. Diversitas autem quoad expressionem juxta *Scotum supra* orta putatur ex hoc, quòd *1. ad Cor. 1.* referatur schisma Corinthiorum, quorum aliqui dicebant *ego sum Pauli*, alii *ego Apolli*, alii *ego Cepha*, quos ibidem reprehendit Apostolus dicens: *Numquid in nomine Pauli baptizati estis.* Ad quod schisma & reprehensionem vitandam putantur Græci noluisse exprimere personam, quæ baptizat, sed usurpasse verbum passivum *Baptizatur.*

39. **D I C O III.** Nihilominus ad valorem Sacramenti est necessarium, ut actus baptizandi

Cautela
notanda
pro praxi.

Assignatur
forma Latinorum legitima.

Forma Græcorum similiter est legitima.

Ipsa ablutio

sive actio
ministri de-
bet exprimi
in forma.

sive abluendi exprimatur aliquò verbò in forma Baptismi : quod etsi ex consuetudine Ecclesiæ debeat esse verbum, *Baptizo*, ad valorem tamen sufficit aliud synonymum, ut *abluo*, *lavo*, *intingo* &c. Ita communiter Theologi. Et patet ex *c. Si quis, de Baptismo*, ubi *Alexander Papa* determinat: *Si quis puerum ter in aqua immerferit dicendo: In nomine Patris & Filii &c. & non dixerit: Ego baptizo te in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti; non est puer baptizatus.* Patet etiam ex *Florentino supra*, ubi reddens rationem, cur forma Græcorum sit valida, ait; *Si exprimitur actus, qui per ipsum exercetur ministerium, cum S. Trinitatis invocatione, perficitur Sacramentum*; clarè innuens ad perfectionem Sacramenti necessariò exprimendam esse actionem ministri & invocationem sanctissimæ Trinitatis. Ratio est, ut significatio totius formæ sit expressior: si enim solum diceretur inter abluendum: *In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*, non redderetur perfectus aliquis & definitus sensus. Deinde formæ Sacramentorum sunt orationes practicæ, exprimentes actu fieri, quod significant; adeoque significare debent actionem à ministro exerceri. Quamquam non referat, utrùm exprimatur per verbum activum, vel passivum, indicativi vel imperativi modi; dummodò significetur tanquam exercitus, sive qui exercetur: prout fit in forma Græcorum. Unde si quis diceret: *Baptiza Joannem in nomine Patris &c.* nihil ageret: quandoquidem non significaret abluentionem ut actu exercitam, sed solum imperatam, sive ut ab alio exercendam. Unde *Alexander VIII.* proscripsit hanc propositionem 27. inter 31. *Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus: In nomine Patris &c. pratermissis illis: ego te baptizo.*

40.
Latinus
validè sed
illicite usur-
paret formam
græcorum.

Valde dubia
foret hac,
Baptizet
te Christus
&c.

Pro ejus
valore ar-
guitur.

Adverte tamen graviter obligare consuetudinem Latinæ Ecclesiæ, nè in ea Latinus utatur formam Græcorum; etsi alioquin validè uteretur. Gravius autem peccaret utens hanc formam, *Baptizet te Christus*, vel *Baptizeris à Christo in nomine Patris &c.* nam de illius valore insuper non satis constat, sicut constat de valore formæ Græcorum. Immo validam esse plerique negant. Quamvis difficulter id convincatur, ob hoc, quòd videri posset in ea satis exprimi actus, qui per ipsum exerceretur ministerium, saltem attentis circumstantiis, quæ satis indicant, quòd Christus non baptizet per se ipsum, sed per manus sive ministerium proferentis talem formam. Quare etiam *Constantinus* (ut refertur in ejusdem Edicto) fuit confirmatus à *S. Silvestro* non dissimili formam: *Signet te Deus sigillò fidei &c.* subintellige, *manibus meis*, aut quid æquivalens. Nec refert, quòd minister non possit imperare Christo dicendo, *Baptizet te Christus*. Nam etsi imperare ei nequeat tanquam superior, potest tamen imperare, id est, efficaciter velle, supposità immutabili Christi institutione, ut hinc aliquid per ipsum faciat, & hanc efficacem volitionem exprimere verbò

indicativi aut etiam imperativi modi. Deinde potest imperium dirigi ad effectum Sacramenti, quem minister imperativè vult ponere. Quæ disputativè dicta, non asserta intelligi velim.

DICO IV. Necessaria etiam est expressio personæ, quæ baptizatur. Ita omnes Theologi. Et colligitur à *Scoto* 4. d. 3. q. 2. n. 7. ex verbis Christi *Matth. ult. baptizantes eos*; accedente potissimum Ecclesiæ universalis, tam Græcæ, quàm Latinæ usu. Colligitur etiam ex *c. Si quis* præcedenti conclusione relato. Congruentia est, quòd sicut ablutio debet versari circa determinatam personam, sic & forma; nè alioquin imperfecta & confusa sit formæ significatio: atqui forma non versatur circa determinatam personam, nisi ad eam dirigatur exprimendo personam; ergo &c.

Non debet tamen exprimi formaliter per pronomen *Te*; ut patet ex forma Græcorum. Unde valeret Baptismus: *Baptizo hunc* vel *Petrum* vel *vos*, vel *vestram dominationem*; etsi tales aulicissimi in collatione Sacramentorum non sint liciti. Non potest autem persona baptizanda exprimi per pronomen primæ personæ, dicendo, *Baptizo me*: quia nullus potest seipsum baptizare, ut habetur *c. Debitum, de Baptismo*; non magis quàm se ipsum possit quis generare: quandoquidem Baptismus sit quædam spiritualis generatio. Quod rectè allegatur per modum congruentiæ; etsi ratio principalis sit Christi ordinatio; qui potuisset aliter ordinare, si voluisset.

Dices: Sicut in forma Græcorum sufficit personam ministri subintelligi tacitè, sic etiam videtur satis posse subintelligi persona baptizanda, dicendo v. g. *Baptizo in nomine Patris &c.* vel *hic Baptismus seu ablutio sit sive datur* (supple, *tibi*) *in nomine Patris &c.* Nam actio practica, dum exprimitur, non minùs potest connotare vel tacitè significare passum, sive personam circa quam, quàm principium. Deinde sic satis exprimitur actus qui per ipsum exercetur ministerium, cum *S. Trinitatis invocatione*: super quo fundamento *Florentinum supra* approbat formam Græcorum. Accedit similis forma, quæ Græci utuntur in Sacramento Confirmationis: *signaculum doni Spiritus sancti*; in qua similiter connotatur vel subintelligitur persona confirmanda: cum tamen forma Latina æqualiter exigat expressionem personæ confirmandæ, sicut baptizandæ. Resp. ob hæc & similia satis plausibile primam fronte videri id, quod in objectione intenditur. Quod proinde etiam in hac Academia & alibi à Viris doctis in thesibus publicis propugnatum vidi. Quia nihilominus sumus in materia merè pendente ab institutione Christi, quæ nobis per traditionem & usum Ecclesiæ sensumque communem debet innotescere, ex his autem potius constet necessariam esse expressionem personæ baptizandæ, quàm baptizantis, non possumus ab hac ad illam argumentando discurrere. *Florentinum* autem appro-

41.
Requiratur
expressio
personæ bap-
tizandæ,
Per pronomen
Te aut
æquivalens.

42.
Opponitur
argumentum
difficile,

Responde-
tur.

approbat formam Græcorum super præmissis fundamento, supponens (quod erat) aliunde non subesse defectum ex parte expressionis personæ baptizandæ. Denique Græca Confirmationis forma, ut admittatur valida, non potest inde ad formam Baptismi duci argumentum, in qua, tam Græcâ, quàm Latinâ, exprimitur persona baptizanda.

43. *Exprimi debet in forma divina naturæ unitas.* DICO V. Ad formæ essentiam spectat etiam expressio unitatis divinæ naturæ, ut dicendum sit: *In nomine*; non autem *In nominibus*. Est certum apud omnes. Et colligitur ex verbis Christi *Matth. ult.* adjuncto sensu Ecclesiæ illa sic intelligentis. Unde *August. lib. 3. contra Maximinum c. 22.* *In nomine* (inquit) *non in nominibus: hi enim tres unum sunt, & hi tres unus est Deus.* Hieronymus in *c. 4. ad Ephes.* *Non baptizamur* (inquit) *in nominibus Patris & Filii &c. sed in uno nomine, quod intelligitur Deus.* Accedit ratio: non enim minus spectat ad primum fidei articulum & necessitatem salutis personarum unitas illiusque professio, quàm Trinitas. Dicendo autem *in nominibus*, vel intelligerentur tantum proprietates personarum, & sic omnino taceretur unitas; vel intelligerentur perfectiones absolutæ, & sic induceretur falsitas, nempe pluralitas naturarum.

44. *Ly in nomine quid importet.* Porro *ly in nomine*, idem valet, quod *in virtute, auctoritate, divinitate, invocatione Patris & Filii &c.* adeo ut non sine invaliditatis periculo aliud vocabulum possit substitui, quod idem adæquatè significet: etsi probabiliter Varii speculativè existiment valere Baptismum datum *in virtute Patris & Filii &c.* Quod idem existimat Vasquez, si confectur hoc modo: *Baptizo te in unum Deum, Patrem & Filium &c. vel in uno Deo, Patre & Filio &c.* Similiter dubius erit Baptismus; si *ly in nomine* repetatur dicendo: *Ego te baptizo in nomine Patris & in nomine Filii &c.* Quàmvis enim ibi non significetur expressè naturæ pluralitas, uti nec dum dicitur: *Deus Pater, Deus Filius &c.* ideoque illum valere existimet Suarez & alii: equidem ex vi sermonis non videtur satis quoque exprimi Deitatis unitas: quod tamen constat esse necessarium: ideoque illum valere negat Bonacina & alii. Unde propter dubium talis forma minimè est usurpanda, & si usurpata fuerit, Baptismus sub conditione repetendus. Peculiariter autem sunt hac in re instruendi Christiani, qui aliquando in necessitate baptizant vernaculo sermone, ut obstetrices: quia in Flandrico idiomate videtur esse magis proclive, ut *ly in nomine*, ter repetatur; & interdum ab ejusmodi repetitur existimantibus eò exactius se præstitisse officium baptizantis.

45. *Necessaria quoque est expressio trium personarum.* DICO VI. Ad essentiam formæ similiter requiritur explicita & distincta invocatio trium personarum sanctissimæ Trinitatis. Ita communiter Theologi. Patet ex verbis Christi *Matth. ult.* quibus juxta consensum Patrum & Ecclesiæ præscribitur forma Baptis-

mi. Quæ propterea etiam assignatur in *Florentino sup.* Et *Innocentius III. c. Firmiter de sum. Trinit.* dicit Baptismum consecrari ad invocationem individuæ Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus sancti. Et *can. 49. Apostolorum* improbat Baptismus datus in morte Christi, hac ratione: *non enim dixit dominus, in mortem meam baptizate; sed profecti docete omnes gentes, baptizantes in nomine Patris & Filii &c.* Quæ ratio etiam in præsentem locum habet: non enim dixit Dominus, in nomine Christi, ut unius personæ baptizate, sed, euntes, docete &c.

Probatur deinde ex *c. Si revera 30. de consecr. dist. 4.* ubi Pelagius Papa reprobat Baptismum collatum solummodo in nomine Domini. Idem *c. Multi sunt 82. eadem dist.* reprobat Baptismum collatum solummodo in nomine Christi. Et Zacharias Papa ep. 10. ad S. Bonifatium Germaniæ Apostolum in Tomis Conciliorum editis per Binium (cujus fragmentum refertur *c. In Synodo 83. eadem dist.*) declarat Baptismum non valere sine invocatione Trinitatis seu (ut se explicat) *nisi in nomine Patris & Filii, & Spiritus sancti fuerit quis baptizatus; adeo ut qui vel unam de Trinitate personam in Baptismo non nominaret, illud Baptisma esse verum non posset.* Quod (inquit) pro certo verum est. Idem docent Patres. Didymus lib. 2. de Spiritu sancto non procul ab initio, & alii passim; quorum loca citat Bellarminus lib. de Bapt. cap. 3.

Ratio primaria est institutio Christi. Congruentia est, quod Baptismus sit Sacramentum fidei, quò in Ecclesiam ingredimur: congruebat autem ut admissio in Ecclesiam fieret sub explicita invocatione trium personarum, quæ sunt primum fidei nostræ objectum, & primum velut illius articulum statuunt.

Dices I. Nicolaus Papa in Responsis ad Consulta Bulgarorum *c. 104* & refertur *c. A quodam Judæo 24. de consecr. dist. 4.* decernit, *Si in nomine sanctæ Trinitatis, vel tantum in Christi nomine baptizati sum, eos non esse denuò baptizandos, ergo valida est forma, etsi tantum exprimitur nomen Christi.* Resp. Neg. Conf. Pontifex enim solum ibi intendit definire Baptismum collatum à Judæo vel Pagano esse validum; de quo solum fuerat interrogatus, ut patet manifestè ex toto contextu *c. 104.* citati. Reliquum autem addit tantum tanquam Doctor particularis ex propria sententia, in quam fuit inductus auctoritate S. Ambrosii, quem ibidem allegat, non recordatus, dum illa scriberet, quid antea Pelagius & Zacharias in citatis canonibus determinassent. Sic passim exponitur Nicolaus.

Si hoc non placet, dici fortasse posset Nicolaum, per *ly tantum in Christi nomine*, non excludere personam Patris & Spiritus sancti, sed tantum velle, quod Baptismus valeat, etsi locò Filii dicatur Christi live Jesu Christi. Quemadmodum dum dicit valere collatum in nomine

46. *Objicitur auctoritas Nicolai Papæ.*

Solvitur.

Altera solutio adfertur.

Quamini
probat.

Ambrosius
exponitur.

nomine Trinitatis, intelligitur Trinitas explicitè posita in tribus personis; ut bene notat Scotus 4. dist. 3. q. 2. n. 9. Et simili ferè modò posset exponi etiam Ambrosius & quidam alii Patres, qui in contrarium citantur. Ita Suarez d. 21. sect. 3. §. 6. ad decretum. Attamen hæc expositio apparet satis torta. Neque etiam satis constat de sufficientia formæ sic expressæ (quàmvis valere eam censeat Bonacina & quidam Recentiores) eò quòd in nomine Christi non videatur satis exprimi secunda persona divina quæ talis. Quod dubium augetur à fortiori ex hoc, quòd vel sola mutatio nominum consuetorum in nomina Genitoris & Geniti &c. faciat formam ad minus valde dubiam.

Rectius autem Ambrosium exponit Wiggers q. 66. art. 6. quòd nimirum quando in Scriptura aliquid uni personæ tribuitur, v. g. Baptismus collatus in nomine Jesu, non ideo velit cæteras excludi sed ad has quoque referri, atque etiam tum fuisse impletum totum v. g. Baptismatis mysterium, scilicet sub invocatione trium personarum. Sicut etiam sub invocatione Spiritûs sancti solius constat non posse valere Baptismus, & tamen similiter Ambrosius suprà dicit: *In Spiritu quoque rectè baptizare nos posse indicat Scriptura &c.* Vide Wiggers sup. ubi etiam hoc modò rectè & facilius explicat Basilium, qui alioquin veram doctrinam satis apertè tradit lib. de Spiritu sancto cap. 12. Quòd si tamen Ambrosius expositionem commodam non pateretur, obesse non posset ejus auctoritas Conclusioni auctoritate ampliori roboratæ.

47.
Baptismus
ab Aposto-
lis numquã
fuisse colla-
tum in solo
nomine Jesu
valde vero-
simile est.

Dices II. Baptismus fuit ab Apostolis collatus in nomine Domini Jesu, ut habetur Act. 2. 8. 10. & 19. Ergo validus est Baptismus sub invocatione solius Christi collatus. Resp. I. Neg. Antec. Ad loca Scripturæ dici potest, in nomine Jesu Christi, non esse idem, quod in expressione nominis, sed in fide sive in merito Christi: sicut Marci ult. dicitur: *In nomine meo demonia ejicient.* Secundò potest, in nomine Jesu Christi, explicari ut sit idem, quod Baptismo à Christo institutò; idque ad distinctionem Baptismi Joannis, qui fuerat usque ad illa tempora celebris. Tertiò, quòd dicatur, in nomine Jesu Christi; eò quòd Apostoli fortasse in forma communi hoc addiderint, dicendo v. g. *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii Jesu Christi, & Spiritûs sancti.* Ita respondent passim Recentiores, & valde probabiliter. His addi potest, rectè dici baptizatos in nomine Jesu, etsi non ita expressi, nec solius; quatenus baptizabantur in nomine Filii, qui est eadem persona, quæ Jesus.

48.
Oppositum
equidem
docent ple-
rique anti-
quiores
Theologi &
Theologorũ
principes:

Nihilominus non improbabiler potest antecedens admitti, nempe ex citatis locis colligi, Apostolos in principio Ecclesiæ baptizasse in nomine Domini Jesu, ad Christi nomen magis divulgandum, illudque, tunc odiosum, reddendum amabile, dum ad invocationem illius in Baptismo daretur gratia Spiritûs sancti. Ita D. Thomas q. 66. a. 6. ad Herincx Sum. Theol. Pars IV.

1. D. Bonaventura 4. d. 3. p. 1. a. 2. q. 2. ad 3. Scotus sup. ubi in Scholio præfixo n. 7. citantur Magister, Alensis, Albertus Magnus, Richardus. Et consentiunt ferè veteres Theologi, & à fortiori id tenent Adrianus, Cajetanus & alii cum quibusdam Patribus, qui putant etiam hoc tempore Baptismus sic collatum valere. Fundaturque hæc collectio (quam non parum roborat tot tantorumque Doctorum auctoritas) in tam constanti repetitione ejusdem loquendi formulæ solò nomine Jesu expressò, additâ consideratione subjectæ materiæ, scilicet Baptismi; cujus forma ordinaria ex simili locutione eaque unicâ Matth. 28. colligitur. Quemadmodum etiam colligi solet dispensatoria administratio Confirmationis facta ab Apostolis sinè chrismate ex eo, quòd in actis Apostolorum constanter fiat mentio solius manûs impositionis. Itaque admisso antecedente, saltem tanquam probabili (quidquid Michael Baius Tract. de Forma Baptismi c. 1. sententiam D. Thomæ & D. Bonaventuræ Doctorum Ecclesiæ, cæterorumque Principum Theologorum appellet errorem)

Resp. II. Neg. Conf. quia baptizare in nomine Christi Apostolis tantum licuit pro aliquo tempore; quod jam dudum expirasse, patet ex fundamentis conclusionis.

Nec huic responsioni obstat Canon Apostolorum initiò conclusionis citatus: tunc enim quando iste Canon fuit conditus, poterat tempus specialis dispensationis expirasse. Deinde aliud est baptizare in mortem Christi, quod ibi solum reprobat; aliud in nomine Christi.

Non obstat etiam quòd act. 19. postquam Paulus rogasset nonnullos discipulos: *Si Spiritum sanctum accepistis credentes*, seu postquam credidistis; supple, in Confirmatione per manûs impositionem; & responsum accepisset: *sed neque si Spiritus sanctus sit, audivimus*; subjunxerit: *In quo ergo baptizati estis?* Nam hoc non fecit, quasi ex forma Baptismi debuissent audire, quòd sit Spiritus sanctus (baptizandi enim non attendunt ad singula verba formæ, immo sæpè idioma non intelligunt) sed quia ex illo responso suspicabatur, an fortè (quod verum erat) tantum essent baptizati in Joannis baptismo. Et meritò; cum Baptismati Christi soleat præmitti instructio in mysterio Trinitatis, & tunc temporis solebat ordinariè subungi sensibilis collatio Spiritûs sancti per Confirmationem: ideoque ad propositum responderunt dicentes: *In Joannis baptismo.* Quare baptizati sunt in nomine Domini Jesu. Et cum imposuisset illis Paulus manus, venit Spiritus sanctus super eos; ut subditur. Itaque scopus interrogationis erat, ut si necdum confirmati essent, acciperent Confirmationem per manûs impositionem, prout patet ex textu.

Ex dictis colligitur, illegitimam esse formam Baptismi, in qua nullò modò, aut non satis explicitè invocantur tres personæ; ut si con-

Quorum
opinio im-
merito vo-
catur error.

49.
Eaque ad-
missa non
destruitur
conclusio
asserta nu.
45.
Neque ob-
stat Canon
49. Aposto-
lorum;

Vt nec Pau-
li Apostoli
interrogatio
Act. 19.

50.
Non valet
Baptismus

Collatus
in nomine
Trinitatis,

Aut in no-
mine pri-
mæ & se-
cundæ &
tertiæ per-
sonæ.

Quid cen-
sendum de
Baptismo
collato in
nomine Ge-
nitoris &
Geniti &
Procedentis
ab utroque.

feratur in nomine Domini, in nomine Christi, in nomine Dei unius & trini, in nomine Trinitatis: quia sensus communis exigit & Auctoritates agunt de explicita trium personarum invocatione: quamquam Pontius disp. 41. n. 23. censeat huiusmodi Baptismum dubium, nec posse insufficientiam certò probari, siue dicatur in nomine Christi, siue in nomine Trinitatis. Immo non valet Baptismus, etsi detur in nomine prima & secunda & tertia persona: hæc enim non sufficienter exprimunt mysterium Trinitatis secundum proprietates personales, neque emanationem unius personæ ab altera. Idem est, si conferatur, in nomine Omnipotentis & Sapientis & Boni: hic enim modus invocandi Trinitatem est inusitatus, fitque per omnia singulis personis non propria, sed tantum accommodata siue appropriata. Aliud videri posset speculativè loquendo, si locò Filii ponatur Verbum. Immo secundum aliquos non improbabilius, etsi dicatur: In nomine Genitoris & Geniti & Spirati siue Procedentis ab utroque. In praxi tamen omnino est abstinendum, partim ob consuetudinem & ritum Ecclesiæ, partim ob dubium, maximè in ultimo exemplo, quod D. Thomas, Scotus & alii Doctores communiter dicunt non valere. Minus valet, si dicatur: In nomine In-geniti & Geniti & Doni: quia voces istæ non significant totum id, quod voces usitatæ. Videtur autem Doctoribus communiter (quorum sensus in materia Sacramentali non parum momenti habet, etsi non faciat rem certam) quod Christus, sicut pro materia Baptismi assignavit aquam naturalem, cuius usus est communior ad abluendum; sic etiam determinaverit (prout sanè determinare potuisset) pro forma nomina personarum in quolibet idiomate vulgariter usitata, ut ex verbis Christi Matth. ult. usu Ecclesiæ, & præmisso Doctorum sensu videtur confirmari: maximè cum forma Baptismi sit quædam protestatio fidei & singulariter mysterii SS. Trinitatis, quod

proinde conveniebat exprimi verbis usitatis, ipsumque mysterium cum suis proprietatibus propriissimè significantibus.

De præpositione In est quoque controversia, an forma mutetur essentialiter, si omit-tatur, dicendo, Nomine Patris. Negant Co-ninck & alii saltem in idiomate Latino; im-mo juxta ipsos videtur tantum adjungi per he-bræismum, ideoque censent omissionem tan-tum esse venialem. Quod postremum non cre-do: eò quod non careat dubiò valor formæ sic prolatae; utpote præ se ferentis alium sensum, scilicet quod baptizans baptizet locò seu vice Patris &c. Et ly In nomine significet, tum quod Baptismus detur in auctoritate trium persona-rum, tum etiam quod sub invocatione earum-dem. Unde Angelus, Sylvester, Prapositus q. 66. ar. 6. dub. 8. censent Baptismum sic collatum non valere. Clariùs autem apparet vitium formæ idiomate Flandricò pronuntiatae omisso ly In; cum planè alium tunc ingerat sensum.

De conjunctione Et minus est dubium: quamquam Major, Gabriel & Sylvester, ejus omissionem existiment vitare formam: nam saltem satis certò non vitiat, etsi omitatur primò locò: cum consuetum sit plura recen-sendo poni conjunctionem copulativam tan-tum inter ultimum & penultimum. Immo verosimiliùs non vitiat, etsi utròque locò omit-tatur. Nam etiam consuetum est Latinis, ut dum pluribus idem tribuitur, copulâ Et sub-intellectâ id fiat, solò commate mediante. Quidquid sit, in praxi adlaborandum est, ut forma Ecclesiæ consueta plenè pronuntietur: nec sinè peccato potest aliquid omitti, aut ordo etiam trium personarum inverti. Quàm-vis omittere pronomen Ego sit per se lo-quendo tantum veniale juxta Doctores com-muniter. Ly Amen citra veniale omititur; cum in Rituali Romano, ubi forma Baptismi sæpiùs exprimitur, nec omituntur observan-da à Ministris, non addatur; sicut additur verbis Absolutionis.

§ 1.
An omisso
prapositione
in vitiat
formam.

§ 2.
Quid cen-
sendum si
omitatur
conjunctio
Et;

Et Ly Am.

DISPUTATIO SEXTA.

De Ministro & Subjecto Baptismi.

Q U Æ S T I O I.

Quisnam sit minister Baptismi?

I.
Omnis ho-
moratione
utens est
minister
validus
Baptismi,
etiam extra
necessita-
tem.

DICO I. Omnis homo ratione utens est validus minister Baptismi. Pater ex c. Firmiter, de summa Trin. & cap. A quodam Judio, de Consecr. dist. 4. Denique idem definit Florentinum in Decreto de Armenis dicens: Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare: in casu autem necessitatis, non solum Sacerdos vel Diaconus, sed etiam laicus vel mulier, immo etiam Paganus & Hæreticus baptizare potest, dummodo for-

mam servet Ecclesia, & facere intendat, quod fa-cit Ecclesia. Et quamvis loquatur de casu ne-cessitatis, idem tamen est quoad valorem ex-tra casum necessitatis, ut omnes intelligunt: quia necessitas non mutat essentiam hujus Sa-cramenti, præsertim ad cuius valorem non exigitur jurisdictio, uti exigitur in Sacramen-to Pœnitentiæ, cuius proinde minister vali-dus extra articulum mortis quoad peccata mor-talia non est quilibet Sacerdos ob defectum ju-risditionis; quæ tamen in articulo mortis non reservatur. Idem patet ex facto Athanasii pue-ri extra necessitatem baptizantis: item ex va-lo-re Baptismi Hæreticorum generaliter ab Eccle-

Ecclesia approbati : quem denuo (suppositâ legitimâ materiâ , formâ & intentione) verum esse generaliter definit *Tridentinum sess. 7. can. 4. de Baptismo*. Denique ex c. *Aquodam Judæo*, ubi nulla fit mentio casûs necessitatis. Ratio est , institutio Christi. Congruentia, Baptismi necessitas ; ob quam etiam est institutus in materia maximè obviâ.

Non solis
Episcopis
data est po-
testas bap-
tizandi.
matth. 28.

Dices I. Solis Episcopis in persona Apostolorum dictum est : *Docete omnes Gentes, baptizantes eos &c.* ergo reliqui non sunt validi ministri. Resp. dissimulatô antecedente, etsi falsum sit, Neg. Conf. ibi enim Christus Apostolis non dedit potestatem baptizandi, quam habebant & exercebant ante passionem, dum necdum essent Episcopi aut Sacerdotes; sed ibi ipsis jam Episcopis dedit mandatum, & ad summum simul jus primarium baptizandi.

Mulier in-
hibetur Ba-
ptismi so-
lemnitas,
aut extra
necessitatē
omne mini-
sterium.

Dices II. In *Carthaginensi IV. c. 100.* dicitur : *Mulier baptizare non præsumat*. Resp. tam istum locum, quàm quædam alia Conciliorum & Patrum intelligi de potestate umquam solemniter baptizandi, aut extra casum necessitatis licitè. Solùm enim agitur contra mulieres, quæ sibi officium tingendi seu baptizandi arrogabant. Contra quas similiter agit *Tertull. lib. de Bapt. cap. 17.* Aliud est in necessitate : tunc enim posse baptizare quolibet, apertè *Tertullianus ibidem* asserit.

3.

Dices III. c. *Quos à Paganis, dist. 4. de Consecr.* jubet *Gregorius II* rebaptizari quosdam baptizatos à paganis. Et *Concilium Eliberitanum* in Hispania tempore *Marcelli I. c. 38.* statuit *posse fidelem (qui lavacrum suum integrum habet, nec sit bigamus) baptizare in necessitate infirmitatis positum Catechumenum*. Ergo infideles saltem invalidè baptizant. Resp. Neg. Conf. nam *Gregorius Pontifex* loquitur de baptizatis non servatâ formâ Ecclesiæ : ideoque jubet eos baptizari *in nomine Trinitatis*, supponens antea sic non esse baptizatos à paganis, utpote mysteriorum nostræ fidei ignaris. *Concilium Eliberitanum* verò (etsi alioqui non tantæ auctoritatis) docet, quòd in necessitate baptizare possit, etiam is, qui solùm baptizatus est ; non negat autem idem posse, qui necdum baptizatus foret, sed vel ab hoc abstrahit, vel tacitè supponit baptizatum esse præferendum. Sicut etiam loquitur de non bigamo ; quò tamen præsentè validè baptizat Christianus bigamus, esto ex ordinatione istius Concilii ab Ecclesia non recepti foret postponendus.

Explicatur
can. Quos
à paganis,
Et Conci-
lium Elibe-
ritanum,

Dices IV. c. *Si Presbyter I. q. I.* dicitur : *Si Presbyter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur & ordinetur iterum, & omnes quos prius baptizavit*. Resp. postrema verba istius Paleæ esse expuncta in editione *Gregorii XIII.* quia neque habentur *cap. I. De Presbytero non baptizato*, aut c. *Veniens eod. tit.* aliisque locis, in quibus hæc Palea citatur : neque sensum congruum admittunt, nisi iis subintelligatur *ly iterum ordinentur*.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Dices V. s. *Isidorus*, ut refertur c. *Si quis I. q. I.* ait : *Si quis per ignorantiam ordinatur antequam baptizetur, debent ab eo baptizati iterum baptizari, & ipse ulterius non ordinetur*. Resp. *Explicatur Isidorus re- latus c. Si quis I. q. I.* ibi vel proponi quæstionem, vel falsam alicujus opinionem recitari; cui deinde opponitur vera doctrina his verbis (quæ etiam referuntur c. *Romanus Pontifex de Consecr. dist. 4.*) *Sed Romanus Pontifex non hominem judicat, qui baptizat, sed spiritum Dei subministrare gratiam Baptismi, licet paganus sit qui baptizat*. Quod clariùs exponitur l. 5. *Capitularium c. 4.* Vide quæ notantur in ipso Decreto circa hunc Canonem.

Dices VI. *August. lib. 2. contra ep. Parmeniani cap. 13.* ait : *Et hac quidem alia quæstio est, utrum & ab iis, qui numquam fuerunt Christiani, possit Baptismus dari: nec aliquid temerè inde affirmandum est sinè auctoritate tanti Concilii, quantum tanta rei sufficit*. Resp. *Augustinum* ibi abstrahere à decisione quæstionis, quæ jam in Ecclesia est notoria. Addit tamen suò etiam tempore non fuisse quæstionem de Baptismo collato ab iis qui ab Ecclesiæ unitate separati sunt scilicet hæreticis & schismaticis: quia id discussum & firmatum jam tum erat in ipsa totius orbis unitate.

Dices VII. cum *Calvino lib. 4. instit. c. 15. §. 20.* baptizare est Ecclesiastici ministerii : ergo competit solis ministris Ecclesiæ, non mulieribus. Resp. etiam prædicare ac docere esse Ecclesiastici ministerii : & tamen in necessitate potest & debet quisque proximum docere. Sic *Act. 18.* *Aquila & Priscilla* uxor ejus docuerunt quemdam Apollinem, qui non satis videbatur instructus in fide Christi, quem magnò zolò prædicabat. Sic etiam mulieres catechizant. Et olim *Diaconissæ* & similes instruebant sceminas baptizandas. Publicè tamen docere, in Ecclesia præcipuè, uti est pars muneris Ecclesiastici, & id prohibet mulieribus Apostolus; sic & solemniter ac publicè baptizare, adeoque & illis meritò censetur illicitum.

Dico II. Minister Baptismi ordinarius sive ex officio est solus Sacerdos cum exclusione inferiorum : qui tamen debet habere jurisdictionem, ut licitè illum administret extra necessitatem. Prima pars patet ex *Florentino supra*: quod cùm loquatur dogmaticè, excludit omnes reliquos inferiores. Idem patet ex c. *Constat, dist. 4. de Consecr.* ubi ex *Isidoro* dicitur : *Constat Baptisma solis Sacerdotibus esse tractandum ; ejusque mysterium nec ipsis Diaconis explere est licitum absque Episcopo (in quo eminenter residet eadem potestas) vel Presbytero*.

Secunda pars probatur : quia administratio Sacramentorum est actus pascendi, sive pastoris; & per consequens requirit in administrante jurisdictionem ordinariam vel delegaram. Deinde per Baptismum admittitur aliquis in familiam Christi cum jure communicandi omnibus ejus privilegiis : atqui nullus admittit extraneum in aliquam politicam com-

4.

An à paga-
no possit con-
ferri Bap-
tismus, non
erat Augu-
stini tempo-
re adhuc
notoriè de-
cisum.

Satisfit ob-
jectioni
Calvini.

5.
Minister ex
officio est
solus Sacer-
dos.

In quo re-
quiritur ju-
risdictio.

communitatem, nisi Princeps, aut alius habens in eam aliquam jurisdictionem: ergo &c. Hanc jurisdictionem habet Pontifex tanquam principalis Princeps spiritualis in totum mundum, Episcopus in suam Diocesim, Pastor in suam parochiam, alii Sacerdotes juxta suæ commissionis amplitudinem. Unde si extra necessitatem alii Sacerdotes absque licentia vel privilegio tentent baptizare, graviter peccant; utpote usurpantes sibi officium & auctoritatem alterius in re gravi: quamquam non incurrant irregularitatem aut excommunicationem, quæ nullò jure statuitur.

6.

Dices: Non datur nec dari potest jurisdictio in baptizandum, cum ante Baptismum re ipsa susceptum nemo subjiciatur Ecclesiæ jurisdictioni: ergo in baptizante non requiritur jurisdictio. Resp. Neg. Cons. etsi enim directa jurisdictio solum habeatur per Baptismum re ipsa susceptum; indirecta tamen ratione loci, in quo quis versatur aut parentes commorantur, sive familiæ ad quam admittitur, potest & debet ante Baptismum haberi in baptizandum extra articulum necessitatis: quatenus nimirum in Episcopo vel Parocho est jus exercendi tale munus, tanquam in ministro peculiariter deputato ab Ecclesia, ex cujus ordinatione competit tali admittere extraneos in Ecclesiam per Baptismum in isto loco; idque exclusivè ad cæteros, nisi de illius licentia. Quare hōc ipso adulti non baptizati subsunt tali ministro: non quod ex præcepto Ecclesiæ obligentur à tali petere Baptismum, sed quia ex jure naturæ tenentur non petere ab alio, quam qui possit licitè dare. Parvuli autem propriè non subduntur præcepto, sed directè præcipitur talis, nè quis illorum eos baptizet, præter pastorem aut legitimè deputatum.

7.

*Qualiter
hac locum
habere possit
ac debeat,
magis de-
claratur.*

Dico III. Etsi Diaconus non possit ordinariè baptizare ex vi suæ ordinationis; ex hac tamen est capax, ut rationabili causâ existente possit solemniter baptizare ex commissione Episcopi aut Sacerdotis. Ita communiter Doctores. Probatur ex ordinatione Diaconi, ubi inter alia quoque dicitur: *Diaconum oportet baptizare*; nempe solemniter: cum enim Ecclesia id Diacono possit committere, censetur hoc facere, quando ipsum specialiter constituit ministrum Baptismi, quò modò reliqui non sunt constituti. Deinde c. *Diaconos dist. 93.* de iis *Gelasius* (aliqui textus habent *Pelagius*) Papa dicit: *Absque Episcopo, vel Presbytero baptizare non audeant*; id est; juxta *Glossam*, absque eorum consensu aut commissione. Ubi satis clarè insinuat, posse Diaconis, etsi non compellat tanta necessitas, committi baptismationem, utique cum solemnitate: nam hæc non potest citra necessitatem omiti, adeoque nec potest committi baptizatio non sollemnis, sed ab ipsis presbyteris aut Episcopis fuisset sollemnis adhibenda.

8.

An verò extremâ necessitate urgente possit

Diaconus citra commissionem baptizare solemniter, incertum est. Negat *Coninck* ob verba quæ Pontifex c. *Diaconos* citato subjungit dicens: *Nisi prædictis fortassis ordinibus, longius constitutis, necessitas extrema compellat. Quod & Laicis Christianis facere plerumque conceditur.* Quibus insinuat Papa Diaconis citra commissionem non aliter quàm Laicis esse licitum baptizare. Quare consequenter ad hanc doctrinam Diaconus sic solemniter baptizans fieret irregularis. Nihilominus probabiliter contrarium docet *Suarez*, *Præpositus* & alii; eò quod specialiter Diaconus ad baptizandum sit ordinatus: adeoque in extrema necessitate videatur ad id solemniter præstandum sufficere commissio tacita seu rationabiliter præsumpta. Pontifex autem docet quidem, quod Laicis tunc idem liceat, sed non quod eodem modò, quò Diaconis: faciendo enim exceptionem, *nisi extrema necessitas compellat*, vult Diaconis tunc licere sinè commissione, quod prius decreverat iis licere præsentem Episcopò vel Presbyterò ex commissione, ex qua licebat ipsis baptizare solemniter, ut etiam alii fatentur.

Porro rationabilis causa ad Baptismi administrationem Diacono committendam, non est sola extrema necessitas, sed etiam quævis alia judicio ministri ordinarii determinanda: ut cum ob multitudinem baptizandorum, infirmitatem Sacerdotis, aliàsve graves causas vel occupationes, non posset Sacerdos omnibus petentibus Baptismum satisfacere, sed aliquin cogerentur, qui satis parati accedunt, cum incommodo diu Baptismum differre. Sic Apostoli, ut prædicationi vacarent, videntur Baptismum commisisse Diaconis: ex qua commissione Philippus Diaconus baptizavit Eunuchum. Vix tamen hōc tempore & in his locis, id est in usu, ob multitudinem presbyterorum.

Dico IV. Nullus Clericus Diaconò inferior, adeoque multò minùs Laicus potest etiam in extrema necessitate (in qua etiam juxta praxim Ecclesiæ baptizat) solemniter baptizare, nisi ex commissione Papæ, qui id potest Clericis inferioribus committere, cum sollemnitas ista sit jure Ecclesiasticò introducta, in quo Papa potest dispensare. Ratio est: quia nullibi in jure permittitur talibus usurpatio istius sollemnitatis, sed præcisè illud, quod postulat extrema necessitas, scilicet Baptismi substantia: ac proinde eodem jure, quò sollemnitas & cæremoniæ Baptismi sunt introductæ, censentur illi ab earum usurpatione seclusi. Quod etiam communis praxis & Doctorum sensus confirmat.

Dico V. Existente necessitate hic est ordo servandus in conferendo Baptismo, ut Sacerdos præferatur Diacono, Diaconus Subdiacono, hic cæteris Clericis, Clerici Laicis, viri cæminæ, fidelis infideli. Quod de Sacerdote quidem satis constat ex auctoritatibus seu juri-
bus citatis. Deinde quia fieret grave præjudi-
cium

*Citra com-
missionem
hujusmodi
ministerium,
ne in extre-
ma quidem
necessitate
eis licere
Nonnulli
censent:*

*Oppositum
tamen est
verum.*

9.

*Quæ causa
censetur
sufficiens ad
committen-
dum Dia-
cono mini-
sterium so-
lemne: Bap-
tismi.*

10.

*Nullus Dia-
conus inferior
potest bap-
tizare so-
lemniter,
etiam in
extrema ne-
cessitate.*

11.

*Quis ordo
sit in neces-
sitate ser-
vandus ab-
sente eo, qui
jurisdictionem
habet.*

Inversio
ordinis est
mortalis, si
fiat in præ-
judicium
Sacerdotis,

cium Ordini Sacerdotali, cui jus primarium est annexum. Unde Doctores unanimiter tenent inversionem illius ordinis esse mortalem ex genere suo, si Sacerdos sit ad baptizandum paratus. Quàmvis *Valentia & Joannes Suarez* citati à *Diana p. 4. Tract. 4. Res. 4.* putent tantum esse venialem: immo *Cajetanus q. 67. a. 4.* putet sepositò contemptu & præsumptione non peccare mortaliter laicum etiam extra necessitatem baptizantem non solemniter. Ratio est: quia tunc indebitè usurpatur munus alienum idque grave, quod Sacerdoti competit vi Ordinis, & si sit Parochus, insuper jure officii parochialis. Unde *Aug. l. 2. contra epist. Parmeniani c. 13.* agens de Laico Baptizante ait: *Nulla cogente necessitate si fiat, alieni muneris* (seu juris, sacerdotalis videlicet, in Ordinatione accepti, ut patet ex contextu) *usurpatio est: si autem necessitas urgeat, aut nullum, aut, (si v. g. non sit adhibita plena diligentia in quærendo Sacerdote) veniale delictum est &c.* Quæ & subsequencia satis ostendunt gravitatem delicti in inversione ordinis: præsertim cum tunc reverà nulla sit necessitas urgens Laicum ad ministrandum. Idem Doctores communiùs contra Nonnullos censent, si prætermisso Diaconò baptizet inferior Clericus aut Laicus; eò quòd Diaconus etiam ad baptizandum sit ordinatus, adeoque ejus prætermissio sit etiam alieni muneris usurpatio. Facile tamen in hac re potest intervenire ignorantia, quæ à mortali excuset: potest enim aliquando timeri mortis periculum ubi non est, & idcirco accelerari Baptismus non expectatò debitò ministrò, quia bonà fide existimatur periculum non pati moram.

Vel Diaconi.

12.
Quoad reliquos est ad summum venialis.

In reliquis inversio ordinis, etiamsi dicat aliquam incongruentiam, non est tamen mortalis juxta Doctores passim contra *Vasquez d. 147. n. 34.* existimantem, quòd omnis inversio ordinis sit mortalis; immo quòd alioquin ne quidem foret venialis: cum id oriri deberet ex lege divina, quæ sanè gravis, & graviter obligare videtur. Ad hoc tamen facile responderetur, culpam venialem provenire posse ex ritu Ecclesiæ, quæ similem ordinem præscribit, ut patet in *Rituale Romano Tit. de ministro Baptismi.* Et quàmvis proveniret ex lege divina, posset hæc leviter obligare, quatenus se extendit ad hanc materiam, quæ tantum levis apparet, solumque fundatur in aliqua decentia. Sicut ob hoc illiberalitas non est grave peccatum, etsi liberalitas ex quadam decentia exigeret aliquid secundum se notabile alteri præberi. Varii tamen non improbabiliiter putant cedere in grave præjudicium Sacramenti, si baptizatò fideli præsentem ministrum non baptizatum, præsertim si sit omnino infidelis. Per accidens etiam aliquando potest inverti in istis ordo licitè, ut v. g. mulier docta & assueta baptizare præferatur viro rudiori, aut in circumstantiis, in quibus pudoris gratià non decet virum accedere, v. g. Si infans non sit omnino editus. Ita *Rituale Romanum Sum. Theol. Pars IV.*

manum Tit. de Ministro Baptismi. Ignorans enim, nolens, aut congruè non valens in certis circumstantiis, etsi alioquin foret superioris ordinis, censetur absens.

Adverte, qualiscumque fiat inversio ordinis, nullam incurri irregularitatem in Baptismo non solemniter; cum hic non sit actus Ordinis, adeoque non usurpetur alienus Ordo. Si verò Baptismus conferatur solemniter, constat Clericum fieri irregularem, ex c. 1. de Clerico non ordinato ministrante. De Laicis est nonnulla controversia. De quo vide dicta *Tract. de Legibus d. 6. quæst. 7.* (quæ est de Irregularitate) §. 3.

13.

Inversio ordinis in clerico causat irregularitatem tunc solum, quando Baptismus est solemniter; De laicis est dubium.

Q U Æ S T I O II.

An Unus possit simul plures baptizare, vel contra?

DICO I. Potest unus minister simul plures baptizare, applicando omnibus simul materiam, & dicendo: *Ego vos baptizo &c.* Ita *Scotus 4. dist. 6. q. 2. n. 6.* & alii communiter. Probatur: quia potest unus eadem formam consecrare plures hostias, in periculo naufragii absolvere plures poenitentes; ergo etiam simul plures baptizare: cum nec ratione nec auctoritate constet, requiri potius ad valorem Baptismi, quòd unus solus baptizetur, quàm ad valorem consecrationis, quòd unica hostia consecratur, aut ad valorem absolutionis, quòd unus tantum absolvatur.

14.

Potest unus plures simul valide baptizare;

Quia tamen hoc est contra morem Ecclesiæ in re gravi, advertit *Scotus sup. Coninck &* alii illud sine mortali non licere extra gravem necessitatem: quidquid aliqui putent non esse mortale. Confirmatur ex *Rituale Romano, Tit. de baptizandis parvulis*, ubi agens de forma, *Ego vos baptizo &c.* ait: *Quam tamen formam in iis solum, & in aliis similibus mortis periculis ad plures simul baptizandos, & ubi tempus non patitur, ut singuli separatim baptizentur; alias numquam licet adhibere.* Quod denotat gravem culpam juxta gravitatem rei.

Illicitè tamen, immo verosimilius non sine culpa gravi, extra necessitatem.

Notat autem idem *Scotus* in illo casu fore plura baptismata: nam baptizatio est actio transiens, quæ afficit terminum & multiplicatur penes multitudinem illius: quemadmodum dicuntur plures creationes, quando Deus simul creat plures creaturas. Et quàmvis una tantum videatur forma, est tamen virtualiter multiplex; eò quòd pronomen, *Vos*, includat in se singulare pluries geminatum. Deinde ad multiplicationem totius sufficit multiplicatio unius partis. Et in hoc consentiunt quoque cæteri Doctores communiter.

15.

Tali casu forent plura Baptismata.

DICO II. Quando plures concurrunt ad eundem baptizandum, sic ut unus ponat materiam, alter proferat formam, v. g. mutus abluat, & alius carens brachiis dicat, *Ego te baptizo*, invalidus est Baptismus. Ratio est institutio Christi. Hæc autem potissimum probatur ex sensu Ecclesiæ; hæc enim semper intellexit institutionem sic esse factam, ut

16.

Plures unus invalidè baptizant, si unus materiam adhibeat, alter formam proferat.

Probatur. idem debeat abluere, & formam proferre. Quod colligitur, tum ex perpetuo illius usu: tum ex unanimi sententia Doctorum, qui omnes concorditer sic judicant exceptis *Marsilio* & *Cajetano*; qui tamen neque constanter, neque firmiter audent oppositum asseverare. Tum quia in aliis quoque Sacramentis conformis est praxis, ut idem minister adhibeat materiam & formam, quando scilicet ministri est materiam adhibere: prout non est in Sacramento poenitentiae, in quo ipse poenitens materiam adhibet. Et ob hoc praxis & sensus communis est, Baptismum interdum ita ab Hæreticis recentioribus collatum esse invalidum & repetendum. Quod etiam aperte supponit *Synodus Mechliniensis* 11. (quam probavit Paulus V.) tit. 3. c. 6. dicens, id esse contra antiquissimam Traditionem. Quod autem præscribat baptizatos ab Hæreticis recentioribus esse tantum sub conditione rebaptizandos, non est, quia dubitabat Synodus de invaliditate Baptismi taliter à non uno ministro collati, sed quia non solet certò constare in particulari, quando sic collatus fuerit: quòd si constaret, utique de invaliditate non dubitasset.

17. Itaque forma baptismi aliàs esset falsa; utpote significans, quòd exterius physicè & per seipsum abluat, qui dicit, ego te baptizo seu abluo. Nec prodesset forma Græcorum; utpote quoad sensum æquivalens; cui proinde subintelligitur *ly Manibus meis*, ut expressè habet altera Græcorum forma in *Florentino*. Ex qua similiter non parum confirmatur conclusio. Non prodesset quoque, si diceretur tali casu, nos te baptizamus: nam id propriè significat, quòd uterque alterum abluat; hoc autem supponitur non fieri.

Confirmatur: quia sicut Christus voluit esse unum principale agens; sic voluit habere unum tantum ministrum in collatione integra Sacramenti, ut arguit *Scotus sup. num. 5.*

Quod tamen seclusò Ecclesia sensu difficulter convinceretur. Alioquin seclusò sensu Ecclesiæ convinci non facile posset, qui diceret, verificari formam Baptismi per hoc, quòd illam proferens censeretur moraliter abluere per alium velut famulum seu substitutum. Quàmvis revera ex sensu Ecclesiæ constet, quemlibet ministrantem immediatè se habere veluti ministrum Christi.

Adduntque Nonnulli, posse id ob non omnimodam conclusionis certitudinem in necessitate praticari, ut videlicet mutus abluat, & mutilus formam proferat. Quò casu tamen (qui sanè non est natus contingere) deberet potius mutilatus formam inchoare dicendo *Ego te baptizo*, & mox aquam ore sumptam effundere in baptizandum, dein formam absolvere.

18. Dico III. Quando plures simul concurrunt ad unum & eundem baptizandum independentè à se invicem, sic ut singuli adhibeant omnia necessaria (prout fieri posset, quando contenderent de Baptismo alicui conferendo) is qui priùs absolvit, solus perficit Sacramentum, & alius nihil efficit; quando-

quidem semel baptizatus non sit capax secundum Baptismi. Si autem contingat (quod difficulter & rarò contingeret, etsi ad hoc studiose adlaboraretur) utrumque eodem instanti perficere necessaria ad Baptismum, uterque baptizabit eundem validè, etsi contra Ecclesiæ morem illicitè in re gravi, cujus tentandæ non possit occurrere necessitas. Ratio est: quia tunc ad utriusque actiones concurrunt omnia ad Baptismi essentiam necessaria, & ambæ versantur circa subiectum capax, cum simul finiantur. Confirmatur exemplò Sacerdotum noviter ordinatorum, qui simul cum Episcopo conficiunt Sacramentum, si simul cum illo finiant verba consecrationis. Ita *Scotus sup. n. 2.* & alii communiter.

Hòc autem casu, non unum, sed multiplex Sacramentum seu Baptisma conferretur physicè loquendo: nam forent plures formæ integre & plures materiæ perfectæ, adeoque plura composita sive Baptismata. Talis tamen non deberet dici bis validè Baptizatus, sed semel duplici Baptismo: sicut simul accipiens duo vulnera, non dicitur bis vulnerari, sed semel duplici vulnere.

Dixi *Physicè loquendo*; moraliter enim tantum esset unum Sacramentum seu sacrum signum & unus Baptismus: tum ratione ejusdem subiecti: tum ratione ejusdem principalis agentis, in cujus virtute ministri operantur: tum denique & præcipuè ratione ejusdem effectus producti & significati; totum enim illud signum ab utroque adhibitum non plus efficit aut significat, quàm si esset unica ablutio & unica forma posita. Quod patet quantum ad Characterem: cum idem sit unicuique solùm Characteris baptismalis capax. De unica quoque gratia per utrumque Baptismum conferendâ idem videntur consequenter Doctores potius supponere, quàm probare. Et hòc modò explicari possunt plures Auctores dicentes esse tantum unum Baptismum, ut *D. Thomas q. 67. art. 6.* & referri solet *Scotus sup. n. 4.* quem tamen ibi & in verbis præcedentibus docere oppositum, conatur ostendere ejus *Commentator num. 10. & seqq.*

Q U Æ S T I O III.

Quodnam Sit subiectum capax Baptismi?

Dico I. Solus homo viator est capax Baptismi. Est certum: nam Sacramenta sunt instituta tanquam media ad salutem solius hominis viatoris. Deinde ad solos homines baptizandos Apostoli missi sunt, *Matth. ult. & Marci ult.* Unde homines in termino constituti non sunt capaces Baptismi. Similiter nec creaturæ homine inferiores. Quare satyri, aut geniti ex scæmina & bruto non sunt baptizandi: uti nec monstrum, quod non præ se fert speciem hominis. Si sit dubium, est in periculo baptizandum sub hac conditione:

Si tu

Solus primò absolvens baptizat. Si simul absolvant, baptizant singuli.

19. *Essent quæ tunc physice plures baptismi.*

At moraliter loquendo unus.

20. *Soli viatores sunt capaces Baptismi.*

Si tu es homo, ego te baptizo &c. Ita *Rituale Pauli V. Tit. De baptizandis parvulis*. Si nascatur monstrum pro certo humanum, est absolute baptizandum. Si constet esse duas personas, sunt singulae baptizandae. Ad quod discernendum est attendendum juxta *Rituale* citatum, an habeat unum vel plura capita unum vel plura pectora. Si post examen, quale tempus patitur, res maneat dubia, duplex Baptismus est conferendus, unus absolute in parte principali, quam constat esse informatam animam rationali; alius sub conditione in parte, de qua dubitatur, an informetur eadem anima, hoc modo: *Si non es baptizatus, ego te baptizo &c.*

21. *Etiam parvuli:* Dico II. Omnis homo, etiam parvulus, mox ubi est natus, est capax Baptismi. Est contra *Anabaptistas*, qui secuti *Petrobrusianos* & *Henricianos*, negant parvulos posse baptizari, eò quod existiment ad valorem Baptismi requiri fidem in quolibet suscipiente. Ideoque in infantia baptizatos rebaptizant, ubi ad adultam ætatem pervenerunt.

Quos esse baptizandos definiunt Concilia, Sed parvulos esse baptizandos, definitur in *Trid. sess. 7. can. 12. & 13. de Bapt.* Et olim definitum est in *Concilio Milevitano II. can. 2.* Idem patet ex *c. Firmiter de sum. Trin. & c. Majores de Bapt.*

Et habet perpetua Ecclesie Traditio, Patet etiam ex perpetua Ecclesie traditione. Cujus testis est *Augustinus lib. 4. de Bapt. c. 23.* Quod (inquit) traditum tenet universitas Ecclesie, cum parvuli infantes baptizantur, qui certe nondum possunt corde credere ad justitiam & ore confiteri ad salutem. Et infra: Et tamen nullus Christianorum dixerit, eos inaniter baptizari. Et aliis locis. Ejusdem Traditionis testis est *Dionysius Areopagita de Ecclesiastica Hierarchia c. ult. versus finem*, & reliqui Patres: excepto *Tertulliano*, qui putavit Baptismum esse differendum usque ad usum rationis, in quo, sicut in multis aliis, erravit. *Gregorius Nazianzenus* quoque *Oratione in sanctum lavacrum* longè post med. dicit quidem, ob pericula salutis conducibilius, parvulos baptizari; iis tamen seclusis optaret differri Baptisma ad triennium, donec parvuli possint aliquid de fide sua respondere. Quod tamen consilium non est approbandum; præsertim quia dilatio ista nullius fructus esset, cum etiam tunc parvuli de fidei mysteriis nihil aut vix aliquid capiant: & quia magis est æstimandus status amicitie Dei, liberatio à dæmonum insidiis, & similia, quam iste fructus: potissimum cum ob inopinatos casus, quibus infirmior ista ætas frequentius est exposita, sæpe adsit periculum salutis, ubi non putatur adesse.

Favetq; Scriptura, Eadem veritas colligitur ex iis Scripturæ locis, ubi narrantur integræ familiæ esse baptizatae, ut *Act. 16. & 1. ad Cor. 1.* verosimile enim est in istis familiis fuisse quoque parvulos.

Et ratio, Ratio est: quia omnes homines, etiam parvuli, nascuntur capaces regni cælorum, quod tamen non possunt adipisci, nisi renascantur ex aqua Baptismi, qui in parvulis non potest

per votum suppleri. Confirmatur: quia in Lege veteri & naturæ parvulus etiam in infantia erat capax remedii emundantis à peccato originali: ergo multò magis in Lege nova, in qua post Christi passionem gratia est uberior & universalior.

Objiciunt Hæretici I. Christus *Matth. ult.* dicit: *Euntes docete omnes Gentes, Baptizantes eos &c.* ubi mandat Apostolis, ut prius doceant, quàm baptizent: ergo parvuli veluti instructionis incapaces, non sunt baptizandi. Resp. illis verbis indicari ordinem, qui servari debet in promulgatione Evangelii, quæ adultis fieri debebat, ad quos convertendos Apostoli destinabantur. De quibus intelligitur etiam illud *Marci ult. Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit*; ut patet ex contextu, & docet *Innocentius III. c. Majores, de Baptismo*. Quamquam nec in adultis actus fidei ad valorem requiratur. Merito autem voluit Christus, Gentes prius esse docendas, quàm baptizandas: nisi enim in mysteriis fidei & Sacramentorum essent instructæ; nec ipsæ vellent baptizari, nec parvulos suos baptizandos offerrent.

Objiciunt II. quod in parvulis non reperitur intentio suscipiendi Sacramentum. Resp. in parvulis illam non requiri, qui sicut absque propria voluntate personali per voluntatem Adæ constituti sunt peccatores damnationi obnoxii, ita absque illa regenerantur in vitam justitiæ per Baptismum ex voluntate secundi Adæ Christi, qui omni ætati providit juxta suam capacitatem.

Nota I. quod dictum est de parvulis, etiam habere locum in perpetuò amentibus, aut usu rationis carentibus, juxta *Rituale Romanum Tit. de Baptismo adultorum*. Item in aliis qui ad annos discretionis nondum pervenerunt; qui proinde in fide Ecclesie baptizari possunt, ut de perpetuò amentibus loquitur *Rituale* citatum.

Nota II. nos signanter esse locutos de parvulis natis, scilicet extra uterum maternum; quandiu enim in illo existunt, baptizari nequeunt, quemadmodum tandiu regulariter non possunt ablui, juxta *c. Si quidquid, de Consecr. dist. 4.* & certam Theologorum doctrinam. Si tamen obstetrix tam perita sit, ut manu in uterum insertâ prolem aquâ perfundere possit, aut aliquò artificiò possit aqua ad puerum deduci (Prout experientia docet per *Mentenchyten*, aut aliud simile instrumentum, posse parvulum in utero existentem physicè ablui) adjectâ verborum formâ validè baptizaretur, sicut verè lavaretur.

Dices I.: *Joan. 3.* Christus dicit: *Nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei.* Et infra: *oportet vos nasci denuò*; sed qui non est primò natus, non potest renasci denuò; ergo parvulus adhuc existens in utero, seu nondum natus non potest renasci. Resp. in textu græco locò *denuò* est *desuper*, & est eadem vox, quæ est apud *Joan-*

22. *Fundamentum Hæreticorum destruitur.*

23. *De perpetua amentibus & parvulis est idem judicium.*

Parvuli necdū editi in lucem baptizari nequeunt; Nisi artificiosè possint in utero physicè ab aqua tangi.

Satisfactio objectionibus.

nem. 6. 19. ubi Christus dixit Pilato: Non haberes potestatem adversum me ullam, nisi tibi datum esset desuper. Est autem verissimum, quod ille, qui non est natus *desuper*, scilicet *ex Spiritu sancto*, seu gratiâ sanctificante, non possit *videre regnum Dei*: Et hæc regeneratio spiritualis supponit primam generationem seu existentiam subiecti; ad quod tamen indifferens est sive infans sit in utero sive extra uterum, dummodo verè vivat & physicè abluatur.

Dices II. *S. Augustinus Ep. 57.* requirit nativitatem ex utero: *Nec renasci*, inquit, *quisquam potest antequam natus...* quod si quisquam dicat jam esse natum hominem, etiam cum adhuc est in utero matris... numquidnam huic nativitati accedit secunda nativitas? Alioquin non erit jam secunda, sed tertia. Dominus autem cum hinc loqueretur: Nisi quis, inquit, renatus fuerit denuò: eam scilicet computans primam nativitatem, quæ fit matre pariente, non concipiente atque pregnantem, quæ fit ex ea, non quæ fit in ea. Resp. primò: cum *S. Aug.* se fundet in *S. Scriptura*, ad ejus argumentum responsio patet ex antè dictis. Resp. 2. Quod *S. Aug.* tantum excludat sanctificationem in utero, quæ fit absque adhibitione ullius signi sensibilis seu Sacramenti, qualis fuit sanctificatio *SS. Joannis Baptistæ & Jeremiæ*, ut patet ex contextu; subdit enim: *Quamlibet itaque sententiam de pregnantibus, immo de hominibus habemus adhuc intra materna viscera constitutis, utrum existimemus eos nec nè donari posse aliquò sanctificationis modò; vel propter Joannem, vel propter Jeremiam in utero sanctificatos; tamen illa sanctificatio, quæ efficimur & singuli templi Dei, & in unum omnes templum Dei, non est nisi renatorum, quod nisi nati homines esse non possunt.* Itaque *S. Aug.* supponens parvulum in utero existentem non posse physicè ablui, quod illò tempore experientia nondum docuerat, adeòq; ei verè non posse adhiberi baptismum fluminis, contendit sanctificationem, si quæ tali parvulo adscriberetur, non fore sacramentalem, sed potiùs miraculolam & mysticam, qualis fuit in *SS. Joanne Baptista & Jeremia*: non tamen negaret *S. Aug.* parvulum verè & physicè ablutum, etsi adhuc in utero concluderetur, verè fuisse baptizatum & regeneratum ex aqua & Spiritu sancto.

Dices III. *Rituale Romanum* dicit: *Nemo in utero matris clausus baptizari debet*, id est, potest. Sicut dum ibidem dicitur: *Pater aut mater propriam prolem baptizare non debet*, id est, non potest. Resp. *Rituale* agit de eo, quod communiter fit, alioquin ibidem dicitur, quod, si periculum mortis immineat, & infans caput vel aliud membrum emiserit, baptizetur. Item ibidem dicit, quod pater aut mater in mortis articulo, quando alius non reperitur qui baptizet, propriam prolem baptizare debeat. Itaque licet extra necessitatem *Nemo in utero matris baptizari* debeat; in necessitate tamen, si possit physicè ablui, omnino debet.

Nota III. circa proles ex utero materno exsectas, etsi validè baptizentur, non licere tamen in istum finem matrem innocentem occidere; cum, ut eveniant bona, non sint facienda mala, prout mala semper est directæ occisio innocentis. Si tamen mater justè foret adjudicata morti, posset mors matris servatò ordine juris accelerari excisione parvuli, quando speraretur sic posse salvari, & alioquin certò crederetur priùs moriturus, quàm ad partum seu nativitatem pervenerit. Quod quia non est natum fieri, immo quia plus plerumque periculi imminet ex morte violenta matris, quàm obveniente ex natura, aut alio casu; idcirco *L. Pregnantis ff. de pœnis* decernitur judicium prægnantis esse differendum, quousque fœtum fuerit enixa. Porro cum experientiâ constet, procedente hominum industriâ, sectionem cæsaream sæpiùs salvâ matris vitâ, prolisquæ salute adhiberi, non est cur cum debita cautela non permittatur.

Petes: An sit præceptum baptizandi parvulos? Resp. in probabili mortis periculo esse præceptum; tum generale charitatis, quò obligamur succurrere proximo in tam gravi præsertim necessitate spirituali constituto; tum pietatis, quò parentes tenentur providere prolibus de necessariis ad salutem, quantum possunt; tum justitiæ, quò Pastores obligantur subditis ministrare Sacramenta tempore opportuno, maximè cum inde pendet æterna eorum salus. Aliàs non est præceptum naturale aut divinum baptizandi parvulos: quàmvis videatur præceptum Ecclesiasticum consuetudine introductum, graviter juxta Doctores unanimiter obligans pastores & parentes, ut non differant notabiliter Baptismum parvulorum ultra tempus, quod spectatis circumstantiis prudenter censebitur opportunum; ut monet etiam *Paulus V. in Rituali Romano*; ideoque ex diuturniori dilatione nasci solet scandalum in populo, quod etiam signum est obligationis, aut certè sub obligatione cavendum est.

QUÆSTIO IV.

An Parvuli Infidelium invitis Parentibus baptizari possint?

NOMINE Infidelium intelligimus hîc solos non baptizatos; non autem Hæreticos vel Apostatas, qui à fide post Baptismum defecerunt: sicut enim hi non minùs quàm Catholici manent sub Ecclesiæ potestate, possuntque ad fidem servandam compelli; sic etiam eorum proles non minùs quàm Catholicorum possunt validè & per se loquendo licetè ipsis invitis baptizari; potest enim Ecclesia istis parentibus Baptismum suarum prolium præcipere, & præcipit, adeoque in eorum defectum potest illas baptizare: immo quando id foret necessarium, posset etiam proles baptizatas abstrahere ab ipsis.

Non licet ob Baptismum prolis secare matrem vivam.

24. An vel quando sit præceptum baptizandi parvulos.

25.

Proles baptizatorum deficientiū à fide possunt iis invitis baptizari.

Por.

Porro infideles vel sunt subjecti Christianis principibus, idque sive serviliter, sive tantum civiliter seu politicè: vel non sunt subjecti ullò modò. His præmissis

26.
Infidelium
non bapti-
zatorum
proles bap-
tizantur
validè in-
vitis pa-
rentibus.

DICO I. Parvuli infidelium quorumcumque validè baptizantur invitis parentibus. Est satis certa & communis doctrina Theologorum, unò vel alterò exceptò. Probatur: quia ad valorem Baptismi tantum requiritur legitima materia, forma & intentio: consensum autem parentum requiri, nec ex Scriptura, nec ex Conciliis, nec ex Traditione constat, prout deberet constare, ad hoc ut aliquid statuatur tanquam necessarium ad valorem Baptismi: nè alioquin sit cuilibet liberum conditiones, quas libuerit, necessarias prædicare. Quin immo ex sensu Ecclesiæ potius constat contrarium: nam in primis hic est sensus communis Doctorum. Deinde Ecclesia numquam rebaptizat parvulos contra Gentilium parentum voluntatem baptizatos: immo, dum potest, eos à parentibus abstrahit, & postquam adleverint, ad fidem, fideique Christianæ, ac Ecclesiæ præcepta servanda compellit: quod signum est, eam per baptismum jus in istos parvulos acquisivisse, adeoque esse validè baptizatos. Denique cum Baptismus sit parvulis summè ad salutem necessarius, debuit valor illius esse independens ab extrinseco parentum consensu; nè illius defectu frequenter suà salute frustrentur.

Nec refert, quòd collatio Baptismi fuerit parentibus injuriosa: nam est equidem valida, & quà talis generat Ecclesiæ, quæ injuriæ non est particeps, jus in baptizatos: sicut nubens alteri, quem induxit per dolum non versantem circa substantiam contractus, acquirit in eum jus matrimoniale sive conjugale.

27.
Immo etiã
licitè de
consensu
dominorum,
quorũ sunt
mancipia,

DICO II. Parvuli infidelium, qui sunt servi sive mancipia principis Christiani vel alicujus domini, licitè baptizantur de consensu illius solius, etsi parentes sint invitati. Ita communiter Doctores. Patet primò ex communi praxi, quà proles Turcarum & Maurorum, qui justò bellò fiunt mancipia Christianorum, baptizantur contra voluntatem parentum. Secundò, quia dominus justè posset filios mancipiorum suorum vendere & à parentum abstrahere potestate; ergo etiam potest illos per Baptismum subicere Ecclesiæ potestati. Periculum autem Apostasiæ potest evitari, si videlicet princeps vel dominus prolem rectè curet educari, aut inter fideles procul à parentibus ablegari. Immo Dominus per se loquendo ad Baptismum talium tenetur: cum ipse habeat jus, adeoque obligationem velut paternam, ejusmodi parvulis providendi, potissimum de necessariis ad salutem. Quàmvis nè nimis gravetur parvulis educandis, aut nè infideles spe recuperandi parvulos frustrati magis sæviant in Christianos, per accidens sæpe excusetur, adeoque frequenter licitè permittat eos redimi Baptismò non adhibitò.

28.

Sed difficultas est de parvulis infidelium,

qui non nisi politicè, aut etiam nullò modò subsunt Christianis principibus. Hos enim illicite baptizari invitis parentibus, videtur habere recepta Doctorum sententia. Quia tamen unanimiter excipiunt manifestum mortis periculum: succurrendum enim est extremè indigenti quantum est possibile. Et gratis concessò, quòd pater haberet directum jus, nè proles ipsò invitò baptizetur, etiam præscindendo ab hoc, quòd sit ab ipso auferenda vel non auferenda (prout aliqui putant) illud tamen jus hic cessat; sicut in quavis extrema necessitate censentur jura cessare.

Excipiunt deinde casum, quò tales proles venissent in potestatem Christianorum, etsi per injuriam; si sit impossibile eas parentibus restitui: tunc enim nec subest periculum subversionis, nec præjudicatur juri paterno, quod habet ad retinendam prolem, cum hoc per separationem irremediabilem factum sit inutile.

Præterea admittunt omnes, quòd dum alteruter parens est fidelis, proles sequi debeat religionem Christianam, & sit baptizanda, si sit spes christianæ educationis. Ita habetur in *Toletano IV. c. 62.* & refertur c. *Judæi 28. quæst. 1.* Idem cum proportionem est dicendum, si proles sit sub cura plurium tutorum, quorum saltem unus est Christianus. Similiter quando alteruter parens consentit, etsi uterque sit ethnicus, sufficit consensus unius ad tribuendum Ecclesiæ jus baptizandi parvulum: quàmvis enim mulier sit alioquin viro subiecta, tamen & ipsa habet jus, ut curet prolem christianè educari; præsertim cum potior sit conditio religionis & innocentis. Immo *Gregorius XIII.* censuit baptizandum esse puerum, cujus pater erat mortuus, idque invitâ matre, sed quòd avus fidelis, qui locò patris defuncti curam habebat nepotis, peteret illum baptizari; ut refert *Valentia disp. 4. q. 3. pu. 3.*

Denique constat apud omnes, quòd, si proles talium habeant usum rationis, & petant Baptismum, sit eis dandus, etiam invitis parentibus: sunt enim in hoc sui juris. Si autem de usu rationis dubitetur, inclinandum esse in favorem fidei, censet *Sotus*: differendum tamen esse Baptismum usque dum de usu rationis constet, censet *Henriquez*, *Coninck* & alii: est enim periculum in festinando, nullum autem (ut supponitur) in differendo. Sed positò, quòd non liceret pueros ante usum rationis invitis parentibus infidelibus, de quibus præmissum est, baptizare, optimè distinguunt alii dicentes, in dubio judicandum contra usum rationis, si necdum sit septennium completum: aliàs si completum sit, stare præsumptionem juris pro usu rationis; nisi apertè constet contrarium, juxta ea quæ tradit *Sanchez l. 1. de Matrim. d. 16. n. 10.*

DICO III. Parvuli infidelium Christianis principibus politicè subditorum, de eorum

Vel quàmvis non sint mancipia, si periculum mortis urgent.

Vel proles potestati parentum quomodolibet subtrahatur, & is non possit restitui.

29.
Vel si alteruter parentum sit fidelis.

Aut consentiat;

Immo etsi matre viduâ invitâ consentiat avus fidelis & tutor.

Denique id licitum esse constat, si Baptismum petat proles usu rationis prædita.

Qui prædicta misur in dubio post completum septennium.

30.

Quin immo

con-

*jura natura-
ra sufficit
consensus
principis ad
baptizan-
dum licet
infantes in-
fidelium ei
politice sub-
jectorum,
Principe in-
nocentem
defendente,
& ab usum
patrie pote-
statis corri-
gente,*

consensu, spectatō jure naturæ, licetē bapti-
zantur, invitis parentibus. Ita *Scotus* 4. dist. 4.
quæst. 9. n. 1. *Gabriel ead. dist. quæst.* 2. dub. 5.
Lorca 2. 2. q. 10. art. 12. d. 37. membr. 3.
concl. 2. & alii contra *D. Thomam* q. 68. art.
10. & alios plerosque.

Probatur I. quia si parentes in statu puræ
naturæ obsisterent parvulo quò minùs perve-
niret ad finem suum naturalem, posset indu-
biè princeps parvulo providere, eum defen-
dendo, & ab usum patriæ potestatis corrigendo:
ergo etiam nunc id potest: nam supposita
tâ per fidem ordinatione ad finem supernatu-
ralem, peccant parentes in materia legis ex
suppositione naturalis; neque quoad hoc sub-
duntur correctioni Ecclesiæ, ergo suorum
Principum. Quemadmodum etiam Princeps
Christianus potest & debet contra infideles &
quoscumque impedire volentes prædicationem
fidei Catholicæ, erectionem templorum,
& similia, hæc eadem jura defendere, etsi
sepositâ fide non cadant sub lumen naturale.

31. *Qui velut
supremus
tutor præ-
valere po-
test volun-
tati patris
superstitis.*

Probatur II. quia potest tutor curare bap-
tizari parvulum contra voluntatem parentis su-
perstitis, ut de avo tutore declaravit *Grego-
rius XIII.* ergo idem potest princeps contra
voluntatem utriusque, cum ipse sit tutor su-
premus, qui potest etiam alios tutores depo-
nere, & novos substituere. Ex quo ulterius
infertur, quod idem possit princeps contra
voluntatem parentis utriusque; cum possit
contra voluntatem unius superstitis, & tuto-
ris succedentis in locum & jus alterius. Con-
firmatur: quia potest Princeps ex causa etiam
utriusque parenti assignare tutorem; ergo ipse
met tanquam tutor supremus potest eatenus
parvulis de Baptismo providere.

*Baptismus
prolis non
est directè
injurious
parenti infi-
deli dissen-
sienti.*

Probatur III. quia non videtur parentibus
fieri injuria præcisè per hoc, quod proles ip-
sorum baptizentur; cum non habeant direc-
tum jus, nè ipsis invitis baptizentur parvuli;
sed ad summum tantum habent jus indirectum,
quatenus habent jus educandi prolem, quæ
alioquin ab eis possit abstrahi; atqui hoc non
obstat: nam posset proles eis relinqui usque
ad usum rationis, & tunc instrui; ac si paren-
tes dissentiant, emancipari; prout fieri pos-
set, si obsisterent instructioni prolis etiam non
baptizatæ. Quod si ex nunc obsistant secutu-
ræ instructioni prolis, posset abstrahi statim,
saltem si postea id fieri non posset. Deinde
penes ipsorum voluntatem est, quod prolem
retineant, si nempe velint facere, quod de-
bent: adeoque sibi imputare debent, quod
proles abstrahatur.

32. Dices I. Parentes infideles non tenentur ju-
re divinò extra articulum mortis procurare
Baptismum parvulorum; legibus autem Ec-
clesiæ non ligantur: ergo nullius juri præjudi-
cant, neque etiam peccant, ut proinde Prin-
ceps non possit eorum parvulos ipsis invitis fa-
cere baptizari. Resp. Neg. Conf. cum non
tantum velint Baptismum differre, sed etiam
absolutè nolint umquam conferri, adeoque

peccent contra jus divinum naturale in Deum,
& in parvulum, cui debetur à parentibus Bap-
tismus, saltem in necessitate, in qua fortè su-
perventurâ ex nunc denegant: & quia eâ in-
gruente fortasse non esset opportunitas, Prin-
cipis est prævenire.

Dices II. Si parvuli tales relinquerentur
sub educatione parentum, fieret Sacramento
irreverentia: si subtraherentur, fieret injuria pa-
rentibus: ergo his invitis nequeunt baptizari.
Resp. I. Neg. Seq. Antec. pro utraque parte:
cujus ratio patet ex tertia probatione Conclu-
sionis. Quod autem parens tali casu jus suum
perdat, confirmatur: tum quia illò privatur
à principe in pœnam: tum quia illud cessat,
dum à principe defenditur jus Dei, & ipsius
parvuli ad Baptismum. Et quàmvis hîc non
intercedat propriè invasio juris alieni, ut res-
pondet *Præpositus*: sufficit tamen quod non
reddatur jus cuique debitum, ut princeps po-
liticus possit se immiscere, præsertim cum
etiam juxta alios potestas illius se extendat ad
impedienda & corrigenda mala contra virtu-
tes naturales, etsi justitiam non tangant.

Responderi II. posset non satis clarè appare-
re, quod casu quò hujusmodi parvuli bap-
tizati non possent commodè abstrahi à parenti-
bus eos in infidelitate educaturis, idcirco ab
eorum Baptismo abstinendum foret ob reve-
rentiam Sacramenti: non desunt enim fortasse,
quibus videatur prævalere charitas proximi,
fortè in infantia morituri, adeoque salvandi:
præsertim cum magna pars parvulorum mo-
riatur ante usum rationis, immò (ut animad-
versum est) ferè usque ad duas tertias partes.
Quidni igitur probabilitas mortis præmaturæ,
juncta tantæ necessitati, satis abstergat irreve-
rentiam fortè inferendam Sacramento per apo-
stasiam in adulta ætate aliàs secuturam: quæ
insuper posset esse non peccaminosa formaliter;
aut saltem non magis culpabilis, quàm si in
infantia non fuisset datus Baptismus? Cujus
interea fructu quàm maximò parvulus fruitur,
scilicet gratiâ sanctificante & amicitia Dei,
liberatione à multis dæmonum insidiis, spe-
ciali protectione angelicâ &c. Adde etiam re-
lapsuris immò apostaturis, tamen in præsentia
bene dispositis, conferri posse & debere Sa-
cramentum Confirmationis, Eucharistiæ &
Pœnitentiæ: inter quæ, & Sacramentum
Baptismi, efficax ratio discriminis non facilè
allegabitur. Præterea ut ex *Layman* & aliis
tradit *Diana* P. 3. Tr. 4. Res. 7. baptizari pos-
sunt proles Hæreticorum ob causas præalle-
gatis similes, etsi similiter sub cura parentum
relictæ timeantur hæresi inficiendæ: quidni
igitur etiam proles infidelium quantum est ex
parte reverentiæ Sacramenti? Hinc autem se-
queretur, similiter posse baptizari proles infi-
delium, etiam sinè consensu principis, invi-
tis parentibus, dummodo saltem consentiat
Ecclesia, sinè cujus ordinatione aut licentiâ,
non est privatorum, filios per Baptismum Ec-
clesiæ aggregare; præterquam in extrema ne-
cessitate,

*Qui etiam
non habet
jus indirec-
tum ob edu-
cationem
prolis, po-
tius abstra-
henda.*

33. *An si ab-
strahi non
posset, reve-
rentia Sa-
cramenti
vetet con-
ferri Bap-
tismum.*

cessitate, quando consensus est præsumptus, immo debitus, & in ipso lumine naturæ expressus. Nec apparet modò, unde mox dicta possint efficaciter redargui. Fateor tamen esse contra receptam Doctorum sententiam. Ideoque sinè firmiori assertione relicta doctiorum examini submitto.

34.
Iure Ecclesiastico posset ob incòmoda extrinseca Baptismus talis illicitè conferri.

Dixi in Conclusionè, *spektatò jure natura*: jure enim Ecclesiastico id posset prohiberi, immo prohibitum putat *Lorca sup. concl. 3.* eò quòd Baptismus taliter collatus sæpè esset occasio graviorum malorum, nimirum quòd parentes infideles Baptismum prolium metuentes, illos aliquando occiderent, vel saltem à Christiana religione ipsi magis averterentur. Immo ratione horum malorum per accidens sæpissimè posset esse illicitum etiam seclusò præceptò Ecclesiastico, ejusmodi parvulos baptizare extra eorum necessitatem. Quemadmodum igitur Ecclesia ad evitanda similia incommoda adultos infideles Christianis principibus subditos non tantum non cogit ad fidem Catholicam (quod tamen spektatò jure naturæ posset minis & terroribus facere juxta sententiam probabilem *Scoti* practicam à *Ferdinando & Sisebuto* Regibus Hispaniæ: & colligitur ex *L. Cunctos, Cod. de sum. Trin.*) sed id etiam variis canonibus interdixit, ut *Tolætanum IV. can. 56.* ita iisdem rationibus mota Ecclesia parvulos infidelium parentibus invitatis non baptizat, immo si id nondum prohibuit (quod fecisse, apertè non ostenditur) prohibere potest.

QUÆSTIO V.

De Dispositione requisita in suscipiente Baptismum.

35.
In parvulis nulla requiritur dispositio.

EX dictis *disp. 3. q. 8.* patet in pueris & perpetuò amentibus nullam requiri dispositionem. Patet etiam ex ibidem dictis in adultis requiri aliquem consensum, & sufficere habitualement, ut Baptismus validè suscipiatur. Ut autem suscipiatur cum fructu

In adulto requiritur fides:

DICO I. Requiritur in adulto actualis fides. Patet ex *Matth. ult. Docete omnes gentes baptizantes eos.* Ex *Marci ult. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit: qui verò non crediderit, condemnabitur.* Ad *Hebr. 11. Sinè fide impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & inquirentibus se remunerator sit.* Unde *Act. 8.* eunucho postulanti Baptismum respondit *Philippus: Si credis ex toto corde, licet.* Idem colligitur ex *Trid. sess. 6. c. 6. & 8.* Debet autem hæc fides sive fidei actus procedere ex divina gratia, ut definit idem *Concilium sup. can. 3.* adeoque non sufficit ad justificationem per Baptismum obtinendam naturalis assensus seu credulitas eorum, quæ credenda sunt.

36.
Et si sit in peccato

DICO II. In adulto obstricto peccatò mortali personali requiritur aliqua pœnitentia. Patet ex *Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptize-*

tur unusquisque vestrum. Luca. 24. Oportebat mortali personali, pœnitentia *Christum pati, & prædicari in nomine ejus pœnitentiam.* Idem expresse habetur in *Trid. sess. 6. c. 6. & sess. 14. c. 1.* ubi dicitur: *Fuit pœnitentia universis hominibus qui se mortali aliquò peccatò inquinassent, quòvis tempore ad gratiam & justitiam assequendam necessaria, illis etiam qui Baptismi Sacramentò ablui petivissent.* In eadem veritatem conspirant Patres, & illam inculcat *Augustinus* variis locis. Vide *Vasquez d. 158. c. 3.*

Consentiunt etiam Scholastici, exceptò *Cajetanò*, qui *q. 86. art. 2. circa solut. 1.* censet, ut quis per Baptismum acquirat remissionem peccatorum, sufficere voluntatem suscipiendi Baptismum, modò voluntas non sit actualiter peccato affecta. Quod etiam à quibusdam attribuitur *Scoto dist. 14. q. 4. num. 6.* Sed immeritò, ut bene ostendit *Vasquez sup. cap. 1.* & alii: nam *Scotus* ibi tantum vult, non requiri in Baptismo dolorem de peccatis propter Deum sive veram contritionem; aliquam tamen pœnitentiam requiri, satis ibidem *num. 7.* exprimit: & tam clarè *dist. 4. q. 5. num. 2.* ut nulli possit esse dubium, qui vel leviter textum oculis non alienis inspicere dignabitur. Ratio conclusionis: quia omnino decet, ut is, qui liberè se à Deo per peccatum avertit, liberè se in Deum convertat per peccati detestationem seu retractationem.

Dixi, *mortali personali*: nam obstrictus solò originali, nullam tenetur habere pœnitentiam, quia non avertit se à Deo proprià voluntate. Ideoque *Trid. sup.* de illis solum loquitur, *qui se mortali aliquò peccatò inquinassent.* Adeoque sufficit in iis spes seu desiderium Sacramenti, adeoque fructus illius, qui est gratia, & venia seu remissio peccatorum; cum actu fidei, de quo *Conclus. 1.* Eisdem actus sufficere & requiri in hujusmodi homine, fatetur etiam *Arriaga d. 24. num. 66.* etsi *d. 22. num. 6.* dixisset, quòd in tali per solum Baptismum sinè actu supernaturali suscipientis remitteretur originale & daretur gratia.

DICO III. Pœnitentia ad fructum Baptismi requisita non debet necessariò esse contritio, nec sufficit concepta ex motivo naturali, v.g. infamiâ, damnò temporali: sed requiritur saltem, & sufficit attritio supernaturalis. Prima pars est communis contra *Gabrielem*. Probatur, quia Baptismus est per se institutus ad deletionem peccati, tum originalis, tum actualis, ut patet ex *Florentino in Decreto de Armenis & Trid. sess. 5. can. 3. & 5.* ergo debet posse delere peccata cum sola attritione. Probatur consequentia: quia si requireretur contritio, peccata semper forent deleta per eam ante realem Baptismi susceptionem; & consequenter Baptismus non videretur institutus in remissionem peccatorum. Cum non rectè causa dicatur instituta ad effectum, qui semper & necessariò causalitati illius præsupponitur. Confirmatur: quia Baptismus est Sacramentum mortuorum & regeneratio

Quam expresse exigit ipse Scotus, immeritò in contrarium solutus refferri.

Non requiritur tamen in habente solum originale.

37.
Pœnitentia hac non necessaria est perfecta contritio.

neratio spiritualis, quod non rectè diceretur, si contritio prærequireretur: per hanc enim & mortuus revixisset, & homo spiritualiter esset regeneratus antequam ad Baptismum perveniret.

Nec sufficit concepta ex motivo naturali.

Secunda pars, quæ etiam est communis Theologis, probatur: quia pœnitentia concepta ex fine naturali non est proportionata gratiæ infundendæ, quæ est supernaturalis; ad quam tamen disponit: neque est à Spiritu sancto; quod tamen requiritur juxta *Trid. sess. 6. can. 3. & Arausicanum II. can. 4.*

Sed saltem requiritur attritio ex motivo supernaturali procedens.

Sequitur itaque sufficere (quod habet tertia pars Conclusionis) attritionem conceptam ex motivo supernaturali & speciali Spiritus sancti motione, ut quia excludit à gloria æterna vel homo per illud à iudice Deo æternis pœnis addicitur. Nec requiritur, ut attritio illa existimetur bonâ fide contritio, prout vult *Navarro cap. 1. Summa num. 37.* uti ex dicendis in simili de Sacramento Pœnitentiæ plenius constabit.

Q U Æ S T I O VI.

An Baptismus possit iteratò suscipi?

38. Baptismus iterari non posse, docet fides & Ecclesia traditio.

DICO I. Baptismus semel validè collatus iterari non potest. Est de fide ex *Florentino sup. Trid. sess. 7. can. 9. de Sacram. in gen. & can. 11. de Bapt.* Et habetur in *Carthaginensi III. cap. 38.* Probatur hæc veritas principaliter ex traditione Ecclesiæ: cujus testis est *Clemens Romanus l. 6. constitut. c. 15.* & alii Patres. Vide *Vasquez d. 146. c. 3.* Ad ejusdem probationem *Leo Papa Ep. 37. & Ep. 79. ad Nicetam, Ambrosius lib. 2. de Pœnitentia c. 2.* adducunt illud *ad Ephes. 4. Unus Dominus, una fides, unum baptisma.* Sed hæc Scriptura potest explicari de unitate specificâ Baptismi; immo ad litteram sic explicari debet: cum Apostolus ibi adhortetur Christianos ad unitatem Spiritus, tanquam servos unius Domini, & aggregatos in una fide, eodemque fidei Symbolo, scilicet Baptismo, quò renati ac fratres effecti sunt.

Non rectè id infertur ex illo ad Ephes. 4. Unum Baptisma.

39. Rectius suadet ex Apostolo ad Hebr. 6.

Rectius allegatur ab *Ambrosio supra* illud *ad Hebr. 6. Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati.... & participes facti sunt Spiritus Sancti.... & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam.* Quod cum non possit intelligi de renovatione post lapsum per contritionem aut Sacramentum Pœnitentiæ (quæ renovatio durante vitâ semper fieri potest) intelligendum videtur de renovatione post lapsum faciendâ per iteratum Baptismum, quem vocant Apostolus & Patres passim illuminationem. Sunt nihilominus nonnulli etiam doctissimi Interpretes (inter quos *Liranus, Titelmanus, à Lapide*) qui putant Apostolum hic loqui de alia pœnitentia, non quod sit planè impossibilis, sed quia admodum difficilis est, non quidem omnibus, sed gravissimis & ingratis peccatoribus, puta Apostatis post tam singularia gratiæ dona labentibus in Judaismum, infidelitatem &c.

Quamvis & hic locus patiatur aliam explicationem.

qui consequenter plerumque fiunt obdurati.

Congruentiæ sunt. Prima, quod semel natus corporaliter non possit secundo nasci, sed solum resuscitari. Secunda, quod Baptismus imprimat characterem, qui frustra multiplicaretur per plura Baptismata. Ideoque *Trid. sess. 7. can. 9. de Sacram. in gen.* definiens in Baptismo & duobus aliis Sacramentis imprimi characterem, subjungit: *Unde ea iterari non possunt.* Tertia, quod Baptismus repræsentet mortem, sepulturam, & resurrectionem Christi, ut significat Apostolus *ad Rom. 6. & ad Coloss. 2.* Unde sicut Christus semel tantum pro peccatis nostris mortuus est, & semel resurrexit: ita & nos per Baptismum eidem consepulti & per eundem resurgentes, non possumus iteratò sepeliri in aqua Baptismi; nè significemus Christum iteratò posse mori & sepeliri. Quemadmodum Apostolus *ad Hebr. 6.* de illis, qui Baptismum repetunt, ait: *Rursum crucifigentes sibi metipsos filium Dei;* id est juxta *Ambrosium supra* & alios Patres suò factò significantes filium Dei posse iteratò mori, & unam mortem non fuisse sufficientem.

40. Congruentia adferuntur.

Quantum ad pœnas rebaptizantis & rebaptizati spectat, uterque decernitur extremò supplicio afficiendus *l. 2. c. Ne sanctum Baptisma iteretur.* De pœnis Ecclesiasticis actum est *Tract. de Leg. d. 6. quest. 7. §. 2.*

De pœnis rebaptizantium remissive.

DICO II. Quando subest verum dubium, an aliquis sit baptizatus est rebaptizandus sub conditione. Ita communiter Doctores ex c. *De quibus 2. de Baptismo & Carthaginensi V. c. 6.* Ratio est: quia alioquin deberet manere quis in periculo carendi semper Baptismi effectui, nullumque aliud Sacramentum validè suscipiendi: quæ necessitas est adeò gravis, ut facile excuset ab irreverentia alioquin per iterationem Sacramento inferenda, accedente potissimum conditione, quæ formæ apponitur, aut saltem mente retinetur.

41. In dubio est Baptismus sub conditione iterandus.

Unde adultus ita dubitans non solum potest, sed etiam obligatur Baptismum sub conditione petere, & pastores tenentur conferre; & quidem si sit merum dubium, ante susceptionem ullius alterius Sacramenti: nè illud exponat periculo, etiam citra omne prudens judicium de valida susceptione, quò caret, qui sic dubitat. Si autem probabiliter tantum judicet se validè baptizatum, censent Plures ipsum interim citra mortis periculum eadem probabilitate posse aliqua Sacramenta recipere, maximè illa, quæ nec sunt nec esse possunt in damnum aliorum, v.g. Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Matrimonium. Sed dum nulla subest ratio non præmittendi iteratum Baptismum sub conditione, qui utique facile præmitti potest, dicendum potius cum aliis videtur, illum debere præmitti. In hoc ipso enim apparet non levis deordinatio & imprudentia, quod sinè utilitate aut ratione omittatur tam facile medium, quò caveatur valori Sacramenti ac fructui, alioquin adeò incerto, ut Ecclesia nequeat supplere defectum,

42. Etiam ante susceptionem aliorum Sacramentorum.

fectum, si subsit; prout tamen supplere potest in jurisdictione probabili. Unde etiam fateatur *Dicastillo disp. 1. de Bapt. dub. 9.* (ubi oppositum tenet) non posse licitè suscipi Ordinem Sacerdotii, nec Episcopalem à fortiori, etsi initiandus abstinere ab omnibus muneribus præstandis, quæ vergunt in damnum aliorum, ob gravem, quæ in hoc apparet, deordinationem ac stultitiam, quòd sinè ratione hujusmodi tricus se implicet. Et sanè ex incerta Ordinatione Sacerdotis orirentur per se incommoda gravissima & irreparabilia, dubii scilicet valoris, aut (si probabilitati non subsit veritas) invalida, quotquot sequentur, sacrificia, absolutiones, inunctiones; & si de Episcopo sit sermo, dubiæ aut invalidæ essent omnes Confirmationes, Ordinationes, & consequenter actus ordinatorum ab ipso, quoad valorem dependentes à veritate suscepti Ordinis. Ob quæ omninò illicitè se ingereret quis susceptioni hujusmodi Ordinum (quidquid sit de aliis Sacramentis) ante susceptionem indubitati Baptismi, adeòque ante iteratum sub conditione Baptismum incertum.

Præsertim Ordinis Sacerdotalis.

Circa dubium ne quidem sub conditione id licet.

Dixi quando subest verum dubium; sinè illo enim non licet iterare Baptismum, etiam sub conditione, ut docent Theologi cum *Catechismo Romano p. 2. cap. 2. num. 43.* & colligitur ex *Rituale Romano Tit. de Baptismo §. De forma Baptismi.*

43. De natis & educatis inter Catholicos præsumendum per se loquendo, quòd sint baptizati.

Colligitur I. non debere nec posse rebaptizari illos, quos constat esse natos parentibus Christianis, & aliquamdiu inter Christianos educatos, nisi occurreret probabilis ratio suspicandi eos non esse saltem validè baptizatos. Ita *Innocentius III. c. Veniens de Presbytero non baptizato.* Unde quando *Carthaginense V. sup. dicit infantes esse baptizandos, quoties non inveniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sinè dubitatione testentur;* intelligendum est de iis parvulis, qui vel ab infidelibus descenderunt, vel à parentibus per barbaros sunt abstracti; ut colligitur ex fine capituli.

44. Baptizati ab hæreticis Recentioribus, an vel quando rebaptizandi, saltem sub conditione.

Colligitur II. baptizatos ab Hæreticis generaliter loquendo non esse rebaptizandos: cum enim ex fide constet de valore Baptismi ab illis debitè collati, non potest etiam sub conditione repeti, nisi adesset fundata suspicio eos in aliquo essentiali defecisse. Sicut teste *Coninck quæst. 66. art. 9. num. 96.* quandoque in Anglia contingit proles nobilium aquâ rosaceâ aut simili liquore baptizari, aut ob molestiam frigoris solum vestes aquâ abstergi; & quibusdam in locis ministrum in suggestu formam pronuntiare, aliò corpus prolis abluerent. Tunc enim sufficiens est ratio Baptismum iterandi. Immo *Præpositus ibidem dub. 2. num. 99.* putat in partibus Belgii hæresi infectis prudenter baptizari sub conditione baptizatos ab Hæreticis, eò quòd qui eorum mores norunt, meritò dubitent, an legitime baptizent. Idem docent Nonnulli alii Recentiores. Et consonat Pastorale *Mechliniense 1608.* atque etiam novissimè recognitum anno

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

1624. in quo præscribitur *Tit. de Sacramento Baptismi §. De forma: Et quia nostri temporis Hæretici, pro insatiabili suo in Ecclesiam odio, Sacramentorum formas plerumque invertunt, materiam contemnunt, aut legitimam intentionem non habent* (eò liberius, quòd opinione Calvinisticâ, Baptismus filiis fidelium non sit necessarius) *meritò Baptismus ab eis collatus de nullitate suspectus haberi debet. Proinde ab iis baptizati, sub conditione baptizentur.* Et quidem facilè crediderim circa initia tumultuum Belgii potuisse velut indiscriminatim baptizatos ab Hæreticis istis baptizari sub conditione, eò quòd in istis turbulentis, in quibus etiam sutores arrogabant sibi ministerium verbi, generatim inerat ratio suspitionis, & postmodum via examini vix patebat. Nunc tamen Synagoga peccantium stabilita dicitur uti materiâ, formâ & modò debitis. Ut proinde in Hollandiâ Sacerdotes (qui ibi rationes dubitandi optimè scire possent & deberent) rarò soleant ampliùs baptizare, quos constiterit (quod addo propter *Menonistas*, non solitos admittere parvulos ad Baptismum) ab Hæreticis fuisse baptizatos. Neque ego scrupulum soleo movere conversis ad fidem; nisi fortè promovendis ad Sacerdotium, in quibus certitudo moralis (quæ gradus habet) quàm maxima rectè quæritur. Immo conformis extat *Constitutio Philippi Roventii* nuper in istis regionibus Vicarii Apostolici edita Anno 1638. die 12. Decembris, quæ talis est: *Baptizati ab Hæreticis non facilè de novo baptizentur, nisi constet omnino aliquid substantiale circa illos prætermisum, vel rationabiliter de eo dubitetur.*

Colligitur III. baptizatos in necessitate ab obstetricibus non esse indiscriminatim baptizandos sub conditione; quidquid Aliqui velint; nam videtur frequenter posse haberi post diligens examen moralis certitudo, quòd obstetrices abhibuerint omnia necessaria. Unde oppositum, quod (ut refert *Præpositus infra*) præscribitur in *Pastorale Mechliniensi can. 9.* non esse recipiendum censet *Coninck sup. n. 95.* Sed potius est restringendum cum *Præposito n. 101.* ad casus in quibus est rationale dubium, v. g. si re examinatâ appareat obstetricem non promptè callere formam Baptismi, aut propter perturbationem sive perplexitatem in facto suo hæsitasse, aut in narratione esse inconstantem. Quam restrictionem satis indicat ipsum Pastorale recognitum Anno 1624. *Tit. De Sacram. Baptismi §. De forma:* etsi supponat (quod facti est, & examini subjacens) probabilem dubitationem ordinariè subesse, quando infans ab obstetrice baptizatus dicitur. Alioquin obstetrices in hac re interdum non minùs promptæ sunt, quàm quidam Sacerdotes parum in Theologia vel praxi versati. Quare saltem res est examinanda. Sanè *Athanasius* adhuc puer æquales suos baptizaverat; qui tamen mox non sunt rebaptizati sub conditione, sed præviò

De Baptismo

Baptizati ab obstetricibus non sunt indiscriminatim, sed sub certa cautela iteratim rebaptizandi.

45. Baptizati ab obstetricibus non sunt indiscriminatim, sed sub certa cautela iteratim rebaptizandi.

R

rei

rei examine sunt in Baptismo relictæ. Quantò igitur amplius id censendum de baptizatis ab obstetricibus, præsertim juratis, quæ nisi bene calleant modum baptizandi, non sunt ad munus obstetricum assumendæ.

46.
Qualiter
proceden-
dum cum
infantibus
expositis.

Colligitur IV. infantes expositos & inventos, si re diligenter investigatâ de eorum Baptismo non constet, esse sub conditione baptizandos, juxta *Rituale Romanum Tit. de parvulis baptizandis*. An verò satis censeatur constare, quando habent appositam schedam sive chartam, saltem in terris Catholicorum, varii Recentiores in dubium vocant: quamvis Doctores satis communiter existiment, quòd sic; eò quòd videatur tale testimonium moralem satis certitudinem generare, utpote adhibitum ex bona conscientia ad vitandam reiterationem Baptismi. Quod facile admisserim quando per-

hibetur testimonium de Baptismo solemnè, vel collato à presbytero cum designatione loci, temporis, & nominis impositi: tunc enim poterit ex regiltro baptizatorum peti plena notitia rei. Aliàs videtur posse repeti sub conditione, si tantum generaliter significetur Baptismus prolis: tunc enim non suppetit via inquirendi de idoneitate illius, qui Baptismum contulit; quæ tamen patere debet, etiam dum constat à certa obstetrice collatum esse. Nam fortè collatus fuit à matre fornicariâ, aut aliâ muliere partui præsentè, haud satis instructâ, nec vocata fuit persona satis instructa ob periculum infamiae vel divulgationis. Quàmvis varii Recentiores amplius velint, regulariter videlicet tales esse rebaptizandos; quod aiunt præscriptum in variis Diœcesibus, ut videre est apud *Diana part. 9. Tract. 6. resol. 35.*

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Necessitate, Effectu & Ceremoniis Baptismi.

QUÆSTIO I.

An & quâ ratione Baptismus sit necessarius?

1.
Baptismus
est ad salu-
tem neces-
sarius.

Verba Chri-
sti Ioan. 3.
variè tor-
quent Hæ-
retici, qui
refutantur.

DICO I. Baptismus est ad salutem necessarius. Est de fide ex *Trid. sess. 7. can. 5. de Baptismo*. Idemque definierat ante Florentinum in Decreto de Armenis dicens: *Nisi ex aqua & Spiritu sancto renascimur, non possumus (ut inquit Veritas) in regnum Celorum introire*. Idem patet ex verbis Christi *Joan. 3.* quæ mox ex Florentino retulimus. Illa tamen variè torquent Hæretici. Nam primò accipiunt aquam metaphoricè pro mortificatione, quasi diceret Christus: Nisi quis fuerit mortificatus, non potest introire in regnum Dei. Secundò hòc modò, ut aqua sit epithetum Spiritus sancti, q. d. Nisi quis renatus fuerit ex Spiritu sancto, qui per aquam designatur &c. Tertiò, ut conjunctio, &, sumatur disjunctivè pro, vel, hòc modò: nisi quis renatus fuerit ex aqua vel Spiritu sancto. Sed hæ detorsiones sunt contra unanimem Patrum consensum & traditionem Ecclesiæ. Deinde sunt contra proprietatem verborum: cum tamen verba sint propriè intelligenda, si nihil sequatur absurdi: quid autem absurdi est, quòd aqua assumatur à Deo tanquam instrumentum necessarium ad salutem? Accedit contra primam explicationem, quòd *Tridentinum sup. can. 2.* dicat anathema detorquenti prædicta verba ad aliquam metaphoram. Deinde si aqua ibi intelligatur metaphoricè, non poterit inde probari Sacramentum Baptismi. Denique de illa aqua ibi est sermo, de qua *Act. 8.* dixit Eunuchus Philippo: *Ecce aqua, quid prohibet me baptizari?* Ubi Eunuchus non voluit ostendere mortificationem, sed veram aquam. Secunda explicatio ob nimiam

detorsionem per se satis corrui. Denique ex tertia sequitur, quòd si conjunctio copulativa sumatur disjunctivè, posset quis sine spiritu cum sola aqua introire in regnum Dei; quod est absurdum.

DICO II. Baptismus extra casum martyrii est parvulis necessarius necessitate mediæ ad justificationem & salutem. Est certissimum ex dictis *prac. Conclus.* Idem patet ex Patribus passim obviis. Sufficiat auctoritas *Augustini ep. 28. ad Hieronymum*, ubi ait: *Quisquis dixerit, quòd in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione de vitæ exiunt, hic profectò & contra Apostolicam Prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam, ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur, aliter eos in Christo vivificari omnino non posse.* Et *l. 3. de origine animæ c. 9.* ait: *Noli credere, noli dicere, noli docere, infantes, antequam baptizentur morte præventos, pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus.* Unde *Vasquez* appellat erroneam, *Sine excep-* sota hæreticam opinionem *Gersonis*, qui saltem temerè contra sensum fidelium & generalem Dei legem in Scripturis expressam excepit nonnullos parvulos, quos ex speciali misericordia Dei credidit aliquando salvari sine Baptismo, ob specialem parentum devotionem: nam absque urgenti fundamento id fit contra legem communem manifestissimè promulgatam & generaliter ab omnibus intellectam. Alioquin certè similes exceptiones licebit excogitare circa alias generales Dei leges, v. g. quòd ex gratia speciali aliquando salvetur, qui ante mortem non egit poenitentiam de peccatis.

Probatur ratione Theologicâ: quia parvuli juxta fidem sunt infecti peccatò originali; & extra casum martyrii nullum est medium,

2.
Parvulis est
baptismus
in re neces-
sarius ne-
cessitate
mediæ extra
casum mar-
tyrii.

Sine excep-
tione: qua
saltem te-
meraria
foret.

Nullum
enim est
aliud medi-
um,

um illos ab originali liberans. dium, nisi Baptismus, quô ab illo justificentur: ergo Baptismus est illis medium, & quidem necessarium ad justificationem, & consequenter ad salutem. Nam illud dicitur necessarium necessitate medii, quod est medium sinè quo juxta legem ordinatam justificatio siue salus obtineri nequit, etiam si ex ignorantia, oblivione aut impotentiâ non adhibeatur.

3. Oppositum conclusionis tenent plerique Hæretici nostri temporis, & Calvinus, saltem de parvulis fidelium, quos dicit sanctos & membra Ecclesiæ sinè Baptismo, adeoque sinè illo posse salvari. Pro quibus

Dices I. *Matth. 19.* Christus ait: *Sinite parvulos* (infantes vocantur *Lucæ 18.*) *ad me venire: talium est enim regnum celorum*; ergo sinè Baptismo possunt salvari. Resp. Neg. Cons. nam Christus tantum voluit parvulos ratione ætatis nihil habere malitiæ actualis, quod eos excludat à regno cælorum, prout habent adulti, quibus parvulos opponit; ut proinde *humilitatis similitudinem in parvitate posuerit*, juxta *Augustinum lib. 1. de Peccat. meritis c. 19.* Adde, quod tunc temporis Baptismus nondum erat necessarius necessitate medii; quodque à parvulis Judæorum siue fidelium ad Christum per se vel per alios offerentes accedentibus (de quibus Christus ipse loquebatur) macula originalis per circumcisionem aut remedium Legis naturæ dudum erat ablata. Aut certè Christus insinuat talium esse regnum Dei, si scilicet ad Christum venerint, ab eoque benedicti sint; uti & aliorum parvulis quoad mores similia.

4. Dices II. *Genesis 17.* Deus promisit Abraham se futurum Deum seminis ejus: ergo saltem filii fidelium, qui intelliguntur semen Abraham, sunt Deo grati sinè Baptismo. Resp. Neg. Cons. nam locus iste intellectus de filiis Abraham carnalibus nihil aliud eis promittit, quam quod introducerentur in terram Chanaan, & contra hostes defenderentur à Deo, quousque mandata ipsius servarent: & tunc non est ad rem. Si autem intelligatur de semine Abraham spirituali, id est, de fidelibus & justis, ac similiter de spiritualibus promissionibus; tunc mala est deductio: cum parvuli in Lege gratiæ non censeantur spirituale semen Abraham sinè Baptismo, sicut ante Legem gratiæ non censebantur sinè circumcisione aut alio remedio: quia nimirum nascuntur in originali peccato, etiam filii fidelium, ut de se ipso testatur Propheta *Psal. 50. Ecce in iniquitatibus conceptus sum*, & de se ipso ac suâ gente Apostolus *ad Ephes. 2. & Erasmus naturâ filii ira, sicut & ceteri.* Et patet ex generali sententia Apostoli *ad Rom. 5. In quo omnes peccaverunt.* Unde ut etiam filii fidelium fiant semen Abraham spirituale, debent spiritualiter regenerari per Baptismum in lege nova, ut etiam docet Ecclesiæ traditio.

5. Dices III. Apostolus *1. ad Cor. 7.* filios fidelium vocat sanctos, dicens: *Sanctificatus* Herincx Sum. Theol. Pars IV.

est vir infidelis per mulierem fidelem, & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt. Ergo Baptismus non est ipsis necessarius. Resp. Neg. Cons. Apostolus enim non vult filios, quorum unus saltem parens est infidelis, esse eò ipsò sanctos verâ sanctitate; cum eòdem modò dicat, conjugem infidelem esse sanctificatum per fidelem: quod indubiè etiam juxta Hæreticos nequit intelligi de vera sanctificatione. Inter varias autem hujus loci expositiones (quæ videri possunt apud *Vasquez d. 149. cap. 2.* & alios, & quarum nulla favet Hæreticis) hæ apparent probabiliores.

Prima est, ut Apostolus dicat filios fidelium sanctos extrinsecâ solum reputatione & denominatione; sicut cætera, quæ rebus sanctis junguntur, quodammodò sancta reputantur: quò modò etiam conjugem infidelem rectè dicit sanctificari per fidelem. Simili ratione *ad Rom. 11.* ait: *Quod si delibatio sancta est, & massa, & si radix sancta, & rami.* Ubi Judæos, etsi tunc nequam & infideles, ostendit non debere contemni à Gentibus, sed potius amari, & honorari ob sanctitatem radicis, Patriarcharum videlicet & Prophetarum, quam extrinsecâ communicabant. Ita *Coninck q. 68. num. 5.* Paulò aliter alii (& satis placet *Estio* in Commentario) exponunt Apostolum de ea sanctificatione, quâ conjux infidelis ex casta & timorata conversatione conjugis fidelis paulatim desuescit à spurcitiis & luxuriis contranaturalibus Gentilium, esto non usque ad perfectam conversionem: Similiter de sanctificatione, quâ filii adulti, etsi nondum ad fidem conversi, castius educantur à parentibus simul habitantibus, si alter eorum fidelis sit, quam si digresso fidei maneant apud infidelem, inficiendi nimirum vitio immunditiæ seu luxuriæ signanter, quò potissimum laborare solent filii infidelium. Videturque hæc expositio solidior & magis realis quàm præcedens.

Tertia est, ut Apostolus conjugem infidelem dicat sanctificari per fidelem ob probabilem spem perfectæ conversionis ratione sancti & pacifici consortii conjugis fidelis. Nam post pauca subdit: *Unde enim scis (id est, quidni sperabis) mulier, si virum salvum facies? &c.* Filios autem vocat similiter sanctos, scilicet in spe; eò quod speretur, eos operâ fidelis parentis, tanquam talis pacificè cohabitantis, baptizandos, & Christianè sancteque educandos. Quia verò hæc spes ex toto corruit quoad conjugem, si fiat separatio, & pro magna parte quoad filios (natum est enim fieri, quod proles tempore illò saltem, quò dominatur infidelitas, sequatur conjugem infidelem, maximè si sit vir) ideo dissuadet Apostolus in casu, quò fidelis in cultu suæ fidei pacificè relinquitur, fieri separationem. Ita *Vasquez supra*, allegans *Augustinum* & alios.

Nonnulli denique primam & tertiam expositionem jungendam censent: eò quod Apostolus

Ostenditur non favere Hæreticis, quod Apostolus filios fidelium vocet sanctos.

Prima expositio probabilis verborum Apostoli,

Secunda expositio probabilior,

6. Tertia expositio non minus probabilis.

etiam hæc

Duas expositiones Non-

nulli jun-
gunt.

stolus significare potuerit utrôque ex his modis filios & conjugem infidelem sanctificari, & reverenter tractandos esse, tum quatenus consentur quid unum cum fideli parente & conjugem: tum quatenus adest spes ac velut initium veræ sanctificationis. Pari modo posset jungi secunda & tertia expositio.

7.

Baptismus
est adultis
necessarius
ex præcepto
divino,

Dico III. Baptismus est adultis ad justificationem & salutem necessarius, tum necessitate præcepti, tum etiam necessitate medii, saltem in voto. Prima pars colligitur ex *Matth. ult. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos &c.* ubi Apostolis datur præceptum baptizandi, & ex consequenti aliis Baptismum suscipiendi. Patet etiam ex verbis Christi *Joan.*

3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* Ex quibus colligit *Trident. sess. 6. cap. 4.* justificationem non posse fieri sine Baptismo, aut ejus voto; quod tamen esset falsum: posset enim fieri per contritionem perfectam, quæ non esset votum Baptismi, si Baptismus non esset præceptus. Non præcipitur autem solum Baptismus indirectè, quatenus videlicet præcipitur finis, ad quem est medium necessarium in re vel in voto: sed etiam præcipitur directè in se, adeo ut quàmvis finis non esset præceptus, aut justificatio jam esset obtenta, equidem maneret obligatio suscipiendi Baptismum; ut patet in iis, qui tempore Christi justificationem acceperant sine ulla obligatione aut respectu ad Baptismum, qui tunc necdum erat præceptus, sed paulò post. His enim non erat necessaria Baptismi susceptio in re vel in voto in ordine ad justificationem, sed solum ad evitandum novum peccatum; utique propter obligationem suscipiendi Baptismum ortum ex generali præcepto Christi. Quamvis si tales post promulgatam legem Baptismi rursus in mortale incidissent, fuisset quoque Baptismus in re vel voto medium eis ad justificationem, adeoque ad salutem necessarium. Ut erat illis quoque, qui ante legis promulgationem in peccata prolapsi, ab iis nondum erant tempore legis promulgatæ mundati. Est itaque præceptum directum de ipsa susceptione Baptismi concernens omnes adultos: omnes enim ex præcepto obligantur ad Christianismum & Ecclesiæ Christianæ ingressum, qui fit per Baptismum: adeoque obligantur ex præcepto ad ipsum Baptismum.

Quod pro-
inde in peri-
culo mortis
tenetur ad-
ultus sine
mora im-
plere.

Ex quo sequitur adultum, etiam justificatum, in periculo mortis constitutum teneri absque dilatione suscipere Baptismum: cum enim illum semel in vita teneatur recipere, & per eundem in Ecclesiam introire, sequitur vel tunc saltem obligari ad susceptionem illius.

8.

Est etiam
in se aut in
voto neces-
sarius ne-
cessitate me-
dii.

Secunda pars patet ex verbis Christi *Joan.* 3. quæ sunt generalia etiam pro adultis, & designant Baptismum esse medium necessarium ad regnum Dei acquirendum, saltem in voto. Idemque exprimit *Tridentinum supra* docens aliter post promulgationem Evangelii justificationem fieri non posse. Ratio est:

quia Baptismus est institutus tanquam medium ad justificationem & salutem; & quidem non est aliud, nisi ipse in re, aut in voto: ergo illò modo est necessarius necessitate medii.

Nec inde sequitur, etiam illa, quæ tantum sunt necessaria necessitate præcepti, esse necessaria necessitate medii, v.g. restitutionem; eò quod fur v.g. non possit justificari, nisi restituat rem furtò ablatam, sive in re, sive in voto. Non sequitur, inquam: quia restitutio, & similia ex præcepto necessaria, non sunt instituta in remedium peccati præteriti deletivum, sed tantum sunt necessaria ad evitandum peccatum novum; vel tantum remonent prohibens justificationem, non autem influunt in illam, vel umquam ad illam re ipsâ concurrunt: prout Baptismus maxime concurrat re ipsâ; in casu autem contritionis concurrat in voto, sic tamen, ut postea sit adhibendus etiam in ordine ad peccata dimissa; sicut debet adhiberi Sacramentum Pœnitentiæ peccatis etiam per contritionem deletis. Quare contritio respicit restitutionem & similia tanquam præcepta, non tanquam media ad justificationem instituta; respicit autem Baptismum tanquam votum rei, quæ se ipsâ est medium ad justificationem.

Ubi nota, non sufficere quodcumque votum Baptismi: qui enim simpliciter desideraret Baptismum, non ideo justificaretur absque Sacramento re ipsâ suscepto. Intelligitur itaque votum sive desiderium Baptismi conjunctum vel contentum in contritione charitate perfectâ; quam etiam sine Sacramento infallibiliter justificare docetur in materia de Gratia contra *Michaëlem Baium*. Sufficit etiam votum Baptismi conjunctum martyrio aut contentum in sufficienti ad illud dispositione eidem conjunctâ. Quæ autem talis sit, dicetur *disp. seq. q. 3.*

Dico IV. Adultus sufficienter in fide instructus, vel qui potest brevè sufficienter instrui, non potest Baptismum diu differre. Ita communiter Doctores. Probatur: quia tenetur, dum commodè potest, intrare in Ecclesiam, & fieri membrum mystici corporis Christi; quod non nisi per Baptismum fieri potest. Neque enim sufficit in Ecclesia mori, sed opus est in ea vivere, & consequenter datâ opportunitate in illam intrare: ideo namque Christus instituit Ecclesiæ Pastores, Sacramenta iterabilia, quibus homines in Ecclesia regerentur & continuo pascerentur. Confirmatur: quia nisi illud tempus assignetur, nullum poterit assignari præter finem vitæ aut periculum, in quo susceptio Baptismi obligaret; cum non sit potior ratio, cur aliàs, quàm primâ opportunitate. Ex quo non parva incommoda sequerentur: nam sine suo Sacramentum frustraretur, & redderetur homo cæterorum incapax. Itaque (& est ratio à priori) videtur ita à Christo

Differentia
inter bap-
tismum &
restitutionem seu a-
liam præcep-
ta.

9.
Quale de-
beat esse vo-
tum baptis-
mi.

10.
Adultus sa-
tis instru-
tus non po-
test baptis-
mi suscep-
tionem diu
differre.

Christo institutum, ut cum primum commodè potest suscipi, nec est ratio differendi, suscipiatur: cum non tantum in remissionem originalis & aliorum peccatorum (ut Pœnitentia & contritio, quæ non obligant ad statim) sit institutum, sed etiam ut quisque fidem Catholicam profiteatur; ob quod in ipsa forma Trinitatis invocatio continetur. Quare mysteriis fidei satis propositis; tenetur eamdem exterius profiteri in hoc Sacramento, quod recipiatur ad cœtum à Christo fundatum, ut subditus sit ejus capiti & capax cæterorum Sacramentorum. Confirmatur à simili: nam qui vovet Religionem ingredi, etsi non determinet tempus, tenetur statim moraliter loquendo, eò quod vi voti illius totam vitam suam & vitæ tempus offerat & consecret ad illum statum: ita hoc præceptum obligans homines ad assumendam Religionem Christianam, obligat statim moraliter loquendo, seu obligat, ut non nimium differatur. Obligationis credendi interiùs mysteriis fidei satis propositis, & quidem sine ulla mora, non feci hîc mentionem: eò quod istius & præsentis obligationis non appareat per omnia par ratio.

11. Dixi, *Non potest Baptismus diu differre*: quia res ista non consistit in indivisibili. Unde consequenter si parum differat, non statim graviter peccabit. Quando autem dilatio censetur notabilis, debet prudenter dijudicari spectatis causis concurrentibus. Quæ si rationabiles sint, nullum erit peccatum aliquantò diutius differre Baptismum juxta illarum exigentiam. Quò modò nonnulli graves & sancti viri, ut *Ambrosius*, *Nazianzenus*, & alii possent excusari, qui Catechumeni & satis instructi distulerunt Baptismum per satis longum tempus. Nisi quis eos excusare malit per bonam fidem aut invincibilem ignorantiam dictæ obligationis tunc eis fortasse non satis notæ aut propositæ.

12. Contra conclusionem Nonnulli sibi obijciunt, quod olim potuerit, immo debuerit Baptismus etiam satis instructorum differri usque ad Pascha vel Pentecosten, extra quæ tempora, seclusò casu necessitatis, non conferebatur Baptismus adultis. Respondent autem iidem obijcentes, id hodie non licere, cessante hujusmodi lege. Verùm nullatenus id credo: nam etiam hodie decet (ut utar verbis *Ritualis Romani Tit. de Bapt. adultorum*) hujusmodi Baptismum ex Apostolico instituto in Sabbato sancto Paschatis vel Pentecostes solemniter celebrari; adeoque saltem consultum aut licitum est, hoc institutum etiamnum observare: cum non sit credibile illud fuisse tale, ut obligatione illius cessante dilatio Baptismi usque ad subsequens v. g. Pascha foret repugnans præcepto Christi. Quare (inquit *Rituale Romanum sup.*) *si circa hæc tempora Catechumeni sint baptizandi, in ipsos dies, si nihil impediat, Baptismum differri convenit. Verùm si circa, seu post tempus Pentecostes aliqui conversi fue-*

rint, qui agrè ferant suum Baptisma in longum tempus differri, & ad illud festinent, instructique ac ritè parati esse noscantur, citius baptizari possunt. Ubi clarè supponitur Baptismum etiam in casu sufficientis instructionis pati hanc dilationem: immo si baptizandi non agrè ferant nec ita festinent, decentius illum sic differri. Ut proinde hujusmodi dilatio, vel non sit per se nimia, vel certè ei subsit rationabilis causa, tum ratione temporis Paschæ & Pentecostes huic mysterio specialiter accommodati, tum ratione majoris solemnitatis, & conformitatis, instituto Apostolico, indubiè rationabilissimo. Post hæc vidi *Arriaga d. 26. num. 36.* censentem conformiter, quod dilatio unius anni non foret gravis. Ubi etiam rectè addit obligationem non nimium differendi injici adultis non potuisse ab Ecclesia; quæ non habet mandare iis qui foris sunt.

Q U Æ S T I O II.

De Effectu Baptismi.

Dico I. hujus Sacramenti effectus est remissio omnis culpæ originalis & actualis ante Baptismum commissæ. Ita expressè definit *Florentinum in Decreto Unionis*. Item *Trident. sess. 5. in Decreto de peccato originali*. Et *sess. 14. cap. 2.* docet, *Per Baptismum Christum induentes, nova prorsus effimur creatura, plenam & integram peccatorum omnium remissionem consequentes.*

Patet ex Scriptura, *Ezechielis 36. Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.* Quod Patres interpretantur de aqua Baptismi. *Ad Titum 3. Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis.* *Ad Rom. 8. Nihil damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu;* scilicet per Baptismum. *Ad Ephes. 5. Christus dilexit Ecclesiam, mundans eam lavacro aqua in verbo vite, ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam non habentem maculam aut rugam aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta & immaculata.* *Act. 2. monet Petrus, ut baptizetur unusquisque in remissionem peccatorum.* Cui consonat *Symbolum Constantinopolitanum* generaliter dicens: *Confitemur unum Baptisma in remissionem peccatorum.* Patres vide alibi.

Ex quibus patet, quàm ineptè Hæretici dicant peccata in Baptismo verè non remitti, sed solum regi seu non imputari: quò modò enim homines tunc sunt mundi & immaculati juxta Scripturam, & non potiùs sepulchrum dealbatum intùs plenum sanie & fœtore? Quò modò Ecclesia exhibetur Deo gloriosa, sancta & immaculata, ante cujus oculos nihil regi potest, aut aliter imputari, quàm est? Unde *Trident. sess. 5. cit.* dicit anathema asserentibus *peccata tantum radi, aut non imputari.*

Ratio fundamentalis est voluntas Christi

instituentis, quæ ex Scriptura & traditione constat.

14. *Nisi ponatur obex, qui etiam impedire potest seorsim venialium remissionem;* Conclusio est intelligenda per se, scilicet quando non ponitur obex: si enim de aliquo peccato mortali non adesset dolor debitus, nullum omnino remitteretur: cum unum peccatum mortale non remittatur sine alio, neque etiam venialia sine mortali, quando in subiecto simul est aliquod peccatum mortale. Similiter si de aliquo veniali non adsit sufficiens displicentia, cæteris remissis hoc non dimittetur per Baptismum, nisi postmodum ablato obice ad hunc etiam effectum reviviscat. Sicut enim implicato peccatis mortalibus & venialibus, si indispositus baptizetur, postea reviviscit Baptismo per generalem omnis peccati detestationem remittuntur vi Baptismi præcedentis omnia peccata, tum mortalia, tum venialia, Baptismum præcedentia; sic, si sit obex ad remissionem solum venialium, multo magis videtur reviviscere Baptismus ad eorundem remissionem: nè alioquin Baptismus reviviscens in peccatore vim habeat, etiam in venialia, & non in homine justo.

15. *Sine accessu novæ gratiæ Baptismatis.* Observa tamen, quod dum Baptismus reviviscit ad remittendum mortalia, conferatur gratia sanctificans Sacramenti; utpote antea non collata. Quando autem reviviscit ad sola venialia remittenda, quæ antea non erant retractata, gratia Sacramenti fuit collata in susceptione; venialia verò ista remittuntur absque collatione novæ gratiæ, intuitu Sacramenti præcedentis seu gratiæ Sacramentalis prius collatæ: quamquam per accidens simul concomitetur infusio gratiæ correspondentis retractationi ipsi, tanquam operi bono hominis justis, & meritorio ex opere operantis.

Porro sicut accedente postea retractatione remittuntur venialia Baptismum præcedentia etiam quoad pœnam; sic etiam videntur remitti cum iis morienti ad positionem retractationis in instanti post vitam: qui proinde, si post baptismum non peccasset, non iret ad purgatorium. Immo *Dicastillo d. 2. nu. 173. & 265.* testatur hunc esse communem sensum fidelium.

16. *Baptismus remittit omnem pœnam propriè dictam.* Dico II. Baptismus cum culpa simul remittit omnem pœnam propriè dictam; non verò aufert pœnalitates hujus vitæ. Pro intellectu conclusionis

Differentia inter illam & pœnalitates hujus vitæ. Notandum in hominibus lapsis esse quosdam defectus ex ipsa natura oriundos, qui etiam essent in homine condito in statu puræ naturæ, quantum ad substantiam & imperfectionem. Hujusmodi sunt passio corporis, dolores, ægrotudines, fames, fomes appetitus sensitivi, mors &c. quibus quia subventum erat per justitiam originalem, & in homine lapso revixerunt, amissa per peccatum originali justitiâ, ideo non censentur in ipso merè naturales, sed pœnales, & vocantur à Theologis pœnalitates. Alii sunt defectus, qui ab extrinseco per Deum homini infliguntur ad satisfaciendum justitiæ vindicativæ, sic ut

nullum in ipsa natura hominis habeant fundamentum; v. g. tormenta inferni, pœnæ purgatorii &c. Et hi sunt pœnæ propriè ac strictè dictæ. Quod notatô

17. *Pœnam enim remissionem definiunt Concilia.* Prima pars conclusionis patet ex *Florentino* sup. ubi ait: *Hujus Sacramenti effectus est remissio omnis pœnæ, quæ pro ipsa culpa debetur. Propterea baptizatis nulla pro peccatis præteritis injungenda est satisfactio, sed morientes antiquam culpam aliquam committant, statim ad regnum calorum & Dei visionem perveniunt.* Similiter habet *Trid. sess. 5. can. 5.* ubi de baptizatis dicit: *Innocentes, immaculati, puri, innoxii ac Deo dilecti effecti sunt...* ita ut nihil prorsus eos ab ingressu cali remoretur. Indubie autem aliquid eos remoraretur, si alicujus pœnæ persolvendæ debitores remanerent. Et *sess. 6. cap. 14.* docet pœnam temporalem non totam semper, ut in Baptismo fit, dimitti accedentibus ad Sacramentum Pœnitentiæ. Item *sess. 14. cap. 2. & 8.*

18. *Et docet traditio Ecclesiæ.* Probatur II. Ex traditione Ecclesiastica, quam ex Patribus ostendunt Nonnulli, inter quos *Suarez.* Sed sufficienter ex eo constat, quod baptizatis numquam, confessis semper, Ecclesia injunxerit opera satisfactoria; indubie, quia credebatur baptizatos ob remissionem omnis pœnæ nullâ satisfactione indigere, sicut confessi indigent.

19. *Congruentia.* Congruentia est, quod in Baptismo fiat prima condonatio, quæ solet esse liberalior. Deinde in illo Sacramento expressius repræsentatur mors, sepultura & resurrectio Christi: unde congruum erat, ut Christus majorem ei virtutem conferret. Tertiò divina justitiæ ratio (inquit *Trid. sess. 14. cap. 8.*) exigere videtur, ut aliter ab eo in gratiam recipiantur, qui ante Baptismum per ignorantiam deliquerint: aliter verò qui semel à peccati & damonis servitute liberati, & accepto Spiritus sancti dono, scienter templum Dei violare & Spiritum sanctum contristare non formidaverint. Non fit autem tam adæquata remissio vi justificationis Baptismi præcisè ex natura rei, sed ex liberali, etsi magis congruâ condonatione Dei. Alioquin gratia, quæ in Baptismo confertur, est ejusdem rationis cum ea, quæ in Sacramento Pœnitentiæ: & utrobique potest esse peccatorum ac dispositionis æqualitas; immo in Baptismo dispositio longè minor, & peccata longè plura & majora: & tamen infallibiliter in Baptismo omnia integrè & adæquatè remittuntur, non ita in Sacramento Pœnitentiæ. Statuit itaque Christus cuilibet renasci volenti dare semel plenissimum quasi jubileum, sic ut vetus Adam totus quoad culpas ac proprium earundem effectum sepeliatur in aquis per merita suæ amarissimæ passionis ac mortis; at denuò relabenti non tam facilè veniam culpæ simul cum pœna tribuere.

19. *Baptismus non aufert pœnalitates hujus vitæ.* Secunda pars conclusionis est nimis certa per experientiam: morimur enim omnes, ac foemitem peccati, etsi per gratiam Baptismi non nihil minuatur, inviti sentimus, variisque hujus vitæ,

Quibus de
causis.

hujus vitæ calamitatibus indies subjicimur. Cujus rei variæ à sanctis Patribus assignantur rationes. Prima, ut pœnalitates patienter tolerando haberemus materiam meriti & exercendæ virtutis: nam juxta Apostolum 2. ad Cor. 12. *Virtus in infirmitate perficitur*. Secunda, ut ex nostræ naturæ subjectione ac dejectione profundius humiliaremur, & appareret quantum divinæ gratiæ indigeamus. Tertia, ut homo circumferendo lapsus sui testimonium magis agnosceret beneficium redemptoris. Vide D. Thomam q. 69. art. 3. & Suarez ibidem in Commentario.

QUÆSTIO III.

De Cæremoniis Baptismi.

20. Duobus annis temporibus Baptismus adultorum conferendus, olim ex præcepto, nunc ex condempnati.

OLIM duobus tantum anni temporibus, scilicet in Paschate & Pentecoste Baptismus conferri consueverat: quibus diebus baptismalis fontis aqua ritè consecratur. Immo aliò tempore conferri prohibebatur extra casum necessitatis, ut patet ex c. *Non ratione* 11. & c. *Duo tempora* 12. de *Consecr. dist. 4.* Quem ritum ex Apostolico provenire instituto indicat *Rituale Romanum Tit. de Baptismo adultorum*. Quod intellige de adultis: nam parvulis Ecclesia Romana semper conferebat; etsi alibi, signanter in Gallia, citra necessitatem non conferretur etiam parvulis extra duo anni tempora. Quàmvis autem hic mos quoad obligationem exoleverit: nihilominus, juxta *Rituale Romanum Tit. de tempore & loco administrandi Baptismum*, illum quantum fieri commodè potest, in adultis baptizandis, nisi vitæ periculum imminet, retineri decet, aut certè non omnino pratermitti, præcipuè in Metropolitanis aut Cathedralibus Ecclesiis.

21.

Solebat autem istis temporibus conferri Baptismus cum magna solemnitate & variis ritibus seu cæremoniis, partim præcedentibus, partim comitantibus, partim consequentibus Baptismum. Et in primis Baptismum necessariò præcedebat Catechismus. Substantialis quidem, consistens in sufficienti instructione & doctrinâ rerum fidei, est necessarius velut ex natura rei, suppositâ institutione & fine Baptismi, ad convenientem ejusdem usum. Cæremonialis autem requirebatur ex instituto Ecclesiæ, consistens in quodam speciali modo & ordine ab Ecclesia instituto in Catechumenorum instructione & præparatione ad Baptismum.

Catechismus alius substantialis, alius cæremonialis.

22.

Varia cæremonia Baptismo prævia.

In primis autem quicumque volentes animum fidei Christianæ applicare catechizandis aggregabantur in ordine ad audiendas res fidei, generali nomine dicebantur Catechumeni. Quorum duo erant genera. Unum illorum, qui necdum Baptismum petierant; & hi vocabantur Auditores seu audientes. Alterum eorum, qui jam Baptismum petierant; & hi vocabantur Competentes, quasi Baptismum cum aliis petentes, aut etiam Electi, scilicet ex cæteris.

Secundò instituebatur scrutinium, id est examen, quò explorabantur animi petentium circa fidei firmitatem, id quæ diversimodè & frequenter: nempe septies, ut habet Bellarm. l. 1. de Bapt. cap. 25. Præcipuum erat tertium scrutinium, quod fiebat feriâ quartâ post Dominicam quartam Quadragesimæ. Tertia cæremonia erat abrenuntiatio Satanæ, quæ sæpè fiebat tempore scrutinii. Ejus formam tradit *Clemens Romanus lib. 7. constit. c. 42.* Quarta erat fidei professio, quæ tum tempore scrutinii, tum tempore Baptismi fiebat Symboli recitatione. Quinta, signum crucis fronti & pectori Catechumeni impressum. Sexta, exorcismus, id est, adjuratio dæmonis certis precibus facta, ut recedat ab homine baptizando. Septima, exsufflatio ipsi exorcismo annexa. De qua *August. lib. 6. contra Jul. cap. 5.* inde probans contra eundem esse peccatum originale in parvulis non baptizatis, ait: *Id tu commemorare timuisti, tanquam ipse ab orbe toto exsufflandus esses, si huic exsufflationi, quâ princeps mundi à parvulis ejicitur foras, contradicere voluisses.* Octava, gustatio salis quod Catechumenis dabatur gustandum in signum cælestis prudentiæ & sapientiæ, quam tunc Catechumeni debebant gustare, & addiscere. Illius meminit *Carthaginense III. cap. 5.* Nona, tactus narium & aurium cum saliva ad exemplum Christi *Marci 7.* tactus aurium ut aperirentur aures (inquit *Ambrosius l. 1. de Sacram. c. 1.*) ad sermonem & ad eloquium Sacerdotis: narium ut baptizandus bonum odorem accipiat vitæ æternæ. Decima, impositio manuum cum benedictione sacerdotali, ad exemplum Christi, qui *Matth. 19.* legitur parvulis manus imposuisse. Undecima, unctio, quâ Catechumenus oleò benedictò ungebatur in scapulis & pectore. Duodecima, abstinentia à vino & carnibus, ut animi Catechumenorum disponerentur ad digniùs suscipiendum Sacramentum, de quo *Carthaginense IV. can. 85.*

De his cæremoniis latiùs videri possunt, *Rabanus l. 1. de instit. Clericorum*, *Bellarminus supra* & alii, qui singulas auctoritate Patrum stabiliunt.

Inter Cæremonias Baptismum concomitantes prima est, quòd debeat conferri in locis ad hoc consecratis, quæ antiquitùs erant à templo distincta, & vocabantur baptisteria; jam verò intra templum aliquis ad hoc solet designari locus. Vide *Clem. Vnic. de Baptismo*. Ubi tamen excipitur casus necessitatis, in quo proles sinè periculo non potest ad Ecclesiam deferri. Excipiuntur ibidem filii Regum & Principum; intellige juxta *Glossam* & alios supremorum, qui videlicet nulli alteri subiecti sunt: quàmvis Nonnulli idem extendant etiam ad alios eminentes Principes, etsi alteri subiectos. Et in *Rituale Romano Tit. de tempore & loco administrandi Baptismum* generaliter excipiuntur filii Regum & Principum magnorum, id ipsis ita deposcentibus. Se-

23.

Cæremonia Baptismum concomitantes.

cunda est, quod Baptismus conferatur in aqua ad hoc pridie Paschatis aut Pentecostes per infusionem chrismatis aliasque cæremonias consecratâ. Tertia, quod adhibeantur patrini; de quibus postea. Quarta, quod nomen imponatur, ut olim solebat in circumcissione *Luxa* 1. nullibi tamen legitur prohibitum illud commutare etiam propriâ auctoritate. Quinta, quod olim conferebatur in trina mersione: nunc ferè in trina infusione.

24.
Cæremonia
Baptismi
consequen-
tes.

Inter cæremonias Baptismum consequentes prima est, osculum pacis, quod olim fideles Baptizatum tanquam fratrem salutabant. Secunda est unctio chrismatis facta in vertice baptizati, quæ in Ecclesia Latina est antiquissima, ut patet ex *Damaso*, *Innocentio* 1. *Ambrosio* & *Hieronymo*: quos citat *Bellarmin.* l. 1. de Baptismo c. 27. Chrisma verò debet esse novum live istius anni, ut habetur c. *Si quis de alio*, dist. 4. de Consecr. Unde extra necessitatem illicitè in Baptismo adhibetur chrisma alterius anni. Quamvis ob difficultatem habendi novum possint Religiosi in partibus Indiarum uti veteri chrismate & sancto oleo usque ad quatuor annos ex concessione *Gregorii XIII.* apud *Rodriguez* Tom. 1. qq. Reg. q. 31. a. 5. & *Miranda* Tom. 1. q. 43. 4. 4. Idem docent etiam hîc posse Sacerdotes uti veteri oleo & chrismate, donec advenerit novum, ob periculum mortis, in quo sunt jugiter parvuli in illa tenella ætate constituti. Adulti tamen extra mortis articulum non possunt adhiberi veteri chrismate baptizari.

Tertiò, recens baptizatus seu Neophytus induebatur vestimentò candidò in signum innocentie & novitatis vitæ; illudque deferbat per octavam Paschæ, ac in ipsa die octavâ (quæ inde Dominica in albis dicta est) deponebat. Cujus cæremonie vestigium adhuc manet in Baptismo adultorum, qui Romæ temporibus istis solemniter baptizantur. In Baptismo autem parvulorum Sacerdos operit caput infantis veste candidâ. Quartò, in signum accepti luminis fidei & gratiæ dabatur baptizato cereus accensus. Quintò, dabatur in Ecclesia occidentali gustandum lac & mel, ad infantie spiritualis significationem. Unde Dominicâ in Albis canitur. *Quasi modò geniti infantes lac concupiscite.* Hæc tamen consuetudo exolevit, utri & altera de osculo pacis, item alia de lotionem pedum Neophytorum; ut ex Ritualibus & Pastoralibus patet. Et hæcenus de cæremoniis Baptismi adultorum. Parvulis autem baptizandis adhibebantur ex prædictis illæ cæremonie, quæ per ætatem licebant.

25.
Ad quid
deserviat
Catechis-
mus infan-
tium bap-
tizandorum.

Solum circa Catechismum parvulorum, qui antiquissimus est ac etiamnum simili ferè ritu adhibetur, est observandum, quod etsi parvuli in sua persona sint incapaces instructionis, utiliter tamen fiant ea, quæ Ecclesia observat. Nam in primis sunt capaces cæremoniarum Catechismi quoad eam partem, quæ catechizandis imponitur nomen, & imprimi-

tur signum crucis. Deinde susceptores infantium nomine faciunt professionem fidei, Symbolum & orationem Dominicam recitant, manumque capiti baptizandi imponunt, tum ut moneantur obligationis suæ quâ obligantur ad instructionem infantis: tum ut designetur obligatio ipsius infantis, veluti non minùs obligati ad professionem fidei & religionis Christianæ ubi adoleverit, quàm si propriâ voluntate Baptismum suscepisset.

Quod attinet suppletionem cæremoniarum Baptismi omissarum ab Hæreticis, difficile est jam adultos ad eam obligare, nec apparet idem consonum praxi: unde & varii Scriptores horum locorum istam obligationem negant. Et consonat *Philippus Rovenius* in Constitutione sua ad omnes sibi subjectos in ditio-nibus Belgii confœderatis directâ Anno 1638. in qua de hac re loquens ait: *Unctiones verò & reliqua cæremonia Ecclesia Catholica pro discretionem Sacerdotum & devotionem suscipientium poterunt suppleri.*

Q U Æ S T I O IV.

De Patrino in Baptismo adhibendo.

DI C O I. In Baptismo solemniter adhibendus est patrinus seuceptor. Patet ex antiquissimo usu Ecclesiæ, cujus testis est *Dionysius Areopagita Ecclesiastica Hierarchia* c. 2. p. 2. & c. 7. in fine. *Tertullianus* l. de Baptismo c. 18. & *Aug.* l. 1. de peccatorum meritis c. 34. Patet etiam ex *Trid. sess. 24. c. 2.* ubi hanc obligationem supponit. Quod idem faciunt plura alia jura. Congruentia est, quod (ut ait *D. Thomas* q. 67. a. 7.) sicut in generatione corporali parvulis datur nutrix, ita in spiritali detur aliquis qui fungatur vice nutricis & pædagogi. Hinc etiam vocatur sponsor sive fidejussor, patronus seu patrinus. Ejusque officium est parvulum de fonte levare, ac in fide & moribus Christianis instruere. Quæ obligatio est gravis, ut docent Doctores cum *D. Thoma* sup. a. 8. quia unusquisque tenetur explere munus quod assumit. Deinde suscipiendo tacitè promittit se id facturum. Cessat tamen ista obligatio, quando baptizatus creditur satis instrui à parentibus, pastoribus, præceptoribus aut aliis. Quâ ratione plerumque excusantur patrini in locis Catholicorum, ubi prædicta instructio sufficienter vigere existimetur. Item cessat hæc obligatio, quando baptizatus semel sufficienter fuerit instructus: nam tunc non censetur amplius parvulus aut indigens pædagogò. Ita *Suarez* ad art. cit. & alii.

26.
In Baptismo
solemniter
adhiberi
patrinus ex
antiquissi-
mo Ecclesia
usu.

Quod ejus
officium &
obligatio.

Quando
hæc cessat.

DI C O II. Ad munusceptoris seu patris assumi non possunt Monachi, ut decernit *Eugenius* Papa c. *Placuit* 16. q. 1 neque excipiuntur Abbates, immo expressè comprehenduntur c. *Non licet Abbati* 103. de Consecr. dist. 4. quod tamen solum est Concilii particularis *Alfiodorensis*, nec secùs factum irritat. Ratio

27.
Monachi
non possunt
esse patrini.

tio sumitur in c. *Placuit* ex hoc; quòd Monachorum sit solitudinem colere & sibi ipsis vacare. Cui addi potest ex c. *Pervenit* 18. q. 2. (ubi *Gregorius* Papa illud ipsum Monachis interdicat) periculum incautæ communionis cum mulieribus. Propter quod specialiter Franciscanis c. 11. Reg. inhibetur, ut non fiant compadres virorum vel mulierum, nè hâc occasione inter fratres vel de fratribus scandalum oriatur. Alioquin vi juris communis non arceri Religiosos mendicantes, utpote non

Quò nomi-
ne non com-
prehendun-
tur hic Re-
ligiosi men-
dicantes.

comprehenso nomine Monachorum strictè acceptò, nec solitudinem Monachalem colentes, sed potius vi sui instituti instructioni aliorum vacantes, est opinio probabilior. Quam etiam Varii extendunt ad Canonicos regulares. Præterea hâc prohibitione non comprehenditur Monachus factus Episcopus; qui specialiter deberet exprimi, & in quo finis legis locum non habet. Ita *Glossa* in c. *Statutum* 18. q. 1. *Rodriguez*, *Sanchez*, *Layman* & alii. Comprehendi tamen hâc lege etiam Abbatissas & Sanctimoniales, idque velut à fortiori sentent Doctores, signanter *Wiggers* q. 67. a. 8. n. 20. dubito tamen an consequenter ad regulas generales interpretandi leges odiosas. Generaliùs nihilominus loquitur *Rituale Romanum* Tit. de Patrino dicens: Præterea ad hoc munus admitti non debent Monachi vel Sanctimoniales neque alii cujuscvis Ordinis Regulares à saculo segregati. Sed an obliget *Rituale* hoc ultra terminos juris communis publicati ac recepti, dubitari posset. Quibusdam etiam in locis Sanctimoniales, adeoque Abbatissas admitti à parochis videmus. Denique *Rituale* addendo *ly à saculo segregatos*, tacitè insinuat esse Regulares, quibus id non competat, uti competit Monachis.

28.

Excluduntur
etiam non
baptizati,

Secundò ad munus Patrini admitti non possunt, nisi baptizati, juxta Doctores unanimiter ex c. *In Baptismo* 102. de *Consecr. dist. 4.* Quod desumptum est ex *Concilio Moguntino*, adeoque non obligat universaliter, nisi quatenus est usu receptum ab Ecclesia; prout receptum esse, videtur supponi à Doctoribus. Inhibitio quoque ista non respicit directè necdum baptizatos, etiam Catechumenos, utpote Ecclesiæ non subjectos, sed respicit alios, nè tales designent aut admittant. Solet etiam extendi ad Hæreticos à fortiori. Sed hi potius arcentur jure quasi naturali seu ex natura officii tanquam inidonei, immo veriùs perversores, quàm instructores baptizatorum. Ideoque expressè arcentur in *Rituale Romano* sup. quod generaliter præscribit: *Stiant præterea Parochi ad hoc munus non esse admittendos infideles aut hæreticos, non publicè excommunicatos aut interdictos, non publicè criminosos aut infames, nec præterea qui sanà mente non sunt, nec qui ignorant rudimenta fidei: hæc enim patrini spirituales filios suos, ubi opus fuerit, opportunè docere tenentur.* Hinc specialiter constat excludi pueros ante usum rationis; veluti qui nec spondere nec instruere possunt.

Pueri ante
usum ratio-
nis &c.

Hæretici,

Denique parentes non possunt suscipere propriam prolem c. *Pervenit* ad nos 30. q. 1. susceptor enim est ordinatus ad instruendam prolem in defectum parentum, à quibus proinde debet distingui. Idque adeò verum est, ut nequidem in defectum alterius possit admitti: munus enim patrini non est tantæ necessitatis.

Parentes
denique à
suscensione
propria
prolis.

Dico III. Olim tantum unicus esse poterat patrinus ex decreto *Hygini* Papæ c. *In Catechismo* & *Leonis* Papæ c. *Non plures de Consecr. d. 4.* Quod & confirmavit *Concilium Metense* sub *Stephano VI.* c. 3. At successu temporis plures fuere adhibiti; ut colligitur ex c. *Quamvis*, de *Cognat. spirit.* in 6. Novissimè verò *Trid. sess. 24. c. 2. de Ref. matr.* statuit, ut unus tantum, sive vir, sive mulier, juxta sacrorum Canonum instituta, vel ad summum unus & una res. baptizatum de Baptismo suscipiant. Utque *Parochus*, antequam ad Baptismum conferendum accedat, diligenter ab iis, ad quos spectabit, sciscitetur, quem vel quos elegerint, ut baptizatum de sacro fonte suscipiant: & eum, vel eos tantum ad illum suscipiendum admittat, & in libro eorum nomina describat; doceatque eos, quam cognationem contraxerint, nè ignorantia ulla excusari valeant. Quod si alii, ultra designatos, baptizatum tetigerint, cognationem spirituales nullò pacto contrahant, Constitutionibus, in contrarium facientibus, non obstantibus. Si *Parochi* culpâ vel negligentia secus factum fuerit, arbitrio Ordinarii puniantur, inquit *Concilium*. Quare *Parochum* graviter in hoc peccare censent Doctores communiter contra *Sanchez* l. 7. de *Matr. d. 57. n. 6.* & alios.

29.
Olim unicus
tantum pa-
trinus.

nunc unus
& una po-
test adhiberi;
non plu-
res.

Dico IV. Ultra obligationem instruendi baptizatum, susceptores in Baptismo contrahunt spirituales cognationem cum eo ejusque parentibus quæ sit impedimentum dirimens matrimonium. Patet ex multis juribus & *Tridentino* sup. quod antiqua jura restrinxit, ut jam solum contrahatur cognatio inter baptizantem & patrinos ab una parte, baptizatum ac patrem & matrem ex altera; cum secundum antiqua jura illa cognatio longius se extenderet. Idcirco autem Ecclesia impedimentum istud ordinavit, ut sciretur, quam sancto & spirituali amore debeant patrini & susceptus invicem amare. Unde susceptores olim solebant vocari patres, ut colligitur ex *Augustino* *serm. 116. de temp.* Rationem verò restringendi hoc impedimentum ad pauciores personas præfatas allegat *Tridentinum* supra, quod doceat experientia, propter multitudinem prohibitionum, multoties in casibus prohibitis ignoranter contrahi matrimonia; in quibus vel non sine magno peccato perseveratur, vel ea non sine magno scandalo dirimuntur. Olim enim triplex erat species cognationis spiritualis, scilicet paternitas, compaternitas & confraternitas. Paternitas quidem inter baptizantem & baptizatum, susipientem & susceptum. Eaque adhuc manet. Sed extendi solebat ad uxorem patrini; quæ ante susceptio-

30.
Qualiter
oriatur co-
gnatio spiri-
tualis ex
munere pa-
trini aut
ministri
Baptismi,

Olim tri-
plex erat il-
lius species,

Paternitas,

Compater-
nitas,Et Confrat-
ernitas.31.
Verosimilius
ex solo Bap-
tismo solem-
ni oritur
cognatio in
patrino.

nem esset à viro cognita; cujus quoque tunc filius spiritualis censebatur is, quem vir suscepisset. Compaternitas est inter patres spirituales, scilicet baptizantem & patrinum ab una parte, ac parentes naturales ab altera parte. Sed olim etiam extendebatur ad uxorem compatris, à viro antea cognitam; quantumvis ipsa verè commater in Baptismo non fuisset. Confraternitas (quæ ex toto est sublata) erat inter baptizatum & proles baptizantis, item inter susceptum & proles suscipientis, velut filios ejusdem patris, partim carnalis, partim spiritualis. Inter patrinum autem & matrinam non fuit olim, nec modò est cognatio spiritualis, sed illi habent se velut pater & mater ejusdem baptizati; æquum autem non est, parentes copulari non posse.

Dixi In Baptismo solemnii: quia licèt sit satis probabile, cognationem contrahi etiam in Baptismo privato, cum jura inter solemnem & privatum non distinguant: & sic docent plures Doctores apud Sanchez l. 7. d. 62. n. 13. Contrarium tamen est æquè probabile, si non probabilius, & docetur à Sanchez ibid. n. 14. Suarez & aliis, quos citat. Estque verum, etsi quis teneat infantem ex proposito, ut munus patrini subeat. Ratio est: quia patrini adhibitio est cæremonia instituta ab Ecclesia, & quidem pro solo Baptismo solemnii: ideoque ex usu Ecclesiæ in privato Baptismo non requiritur, qui sæpè à laicis aut scæminis ministratur, sic ut solum per accidens vel commoditatis gratiâ concurrat, qui infantem baptizandum tunc teneat. Unde nec nomina hujusmodi describuntur in libro, neque cognationem contractam eis parochus inculcat; quod tamen præscribit Trid. sess. 24. de Reformatione. cap. 2. Potuisset quidem Ecclesia cæremoniam istam pro Baptismo solemnii præscripsisse per modum præcepti, eam relinquendo liberam, attamen efficacem, quando adhiberetur in Baptismo privato: de hoc tamen non constat, uti constare deberet, ut rectè assereretur.

Nec obstat, quòd privatim baptizans contrahat cognationem cum baptizato: hæc enim inter illos oritur ratione Sacramenti, quod tunc verè confertur: at inter susceptorem & susceptum oritur solum ratione cæremoniæ, quæ ab Ecclesia pro Baptismo privato non est instituta. Quare baptizans solemniter, & baptizans privatim non distinguuntur formaliter quantum ad præsens, uti distinguuntur susceptor solemnii & privatus. Similiter quando infans fuit domi baptizatus, si postea deferatur ad Ecclesiam, ut cæremoniæ peragantur, qui instar patrini tenet infantem, nullam cum eo contrahit cognationem: cum tunc verè non suscipiat in Baptismo, sed in Catechismo.

32.
Ad contra-
hendā cog-
nationem
debet patri-

Porrò, ut cognatio spiritualis contrahatur, requiritur primò, ut susceptor teneat alterum dum baptizatur, vel saltem immediatè de manibus baptizantis suscipiendo de sacro fonte levet: quia jura statuentia hanc cognationem,

ubique hujus cæremoniæ mentionem faciunt. Eamque quoad priorem partem, si Baptismus fiat infusione, quoad posteriorem, si fiat immersione, præscribit Rituale Romanum Tit. de Sacram. Baptismi. Huc facit etiam Declaratio Cardinalium ad sess. 24. de Ref. matr. c. 2. num. 8. Unde adulti qui solum assistunt, & non tangunt, cognationem non contrahunt. Non est tamen necessarium, ut carnem immediatè teneant vel tangant, sed sufficit, ut contingant vestimenta ejus qui baptizatur: quia etiam hæc ratione dicimur alium tangere vel tenere. Quare similiter sufficit, quòd is teneatur in quodam linteo, disco &c. Debet autem hoc fieri animò obeundi munus susceptoris: aliàs materialis tentio baptizandi, sicut non sufficit ut quis sit susceptor, ita nec sufficit ut contrahat hanc cognationem. Secundò ut susceptor sit legitimè designatus à parentibus vel parochò (cujus est designare susceptorem in defectu parentum & non aliàs) quia Tridentinum sup. ordinat, ut nulli ultra designatos, etsi tetigerint baptizatum, contrahant cognationem spiritualement.

Nota I. Si contingeret plures quàm duos, vel etiam duos viros aut duas scæminas à parentibus designari & à parochò admitti, dubium esse, an omnes contraherent cognationem spiritualement. Suarez ad art. cit. 8. §. Sed quæres. cum aliis probabile putat, solum primò tangentem, vel neminem, si omnes simul tangant, contrahere cognationem. Sed melius Sanchez l. 7. d. 57. n. 14. & plures alii putant contrarium, si omnes simul baptizatum suscipiant, eò quòd Concilium solum videatur prohibere, ne plures suscipiant, non autem irritare. Pro quo refertur Declaratio Cardinalium ad locum citatum Tridentini dicens: Quòd si plures sint designati ad contrahendam compaternitatem, contraxerunt cognationem spiritualement, qui tetigerunt, punitò tamen parochò. Ibidem etiam refertur alia Declaratio, Quòd omnes contrahant cognationem, si plures suscipiant, & non constet, quis prius tetigerit, & plures sint electi. Si autem contingeret aliquos tangere puerum sive suscipere, postquam alii sufficienter functi essent officio susceptoris, non contraherent cognationem, v.g. secundum patrinum ejusdem sexus: eò quòd munus patrini ab Ecclesia pro Baptismo solemnii præscriptum prioris susceptione completum videatur; ut proinde posterioris susceptio sit in ordine ad munus patrini illegitima, veluti ab Ecclesia repulsa. Ita Sanchez & alii.

Nota II. In casu quò nulli essent designati, dubium esse, an omnes tangentes puerum contrahant cognationem. Bonacina quest. 3. de Impedim. matr. pu. §. 2. n. 24. Præpositus q. 7. de Impedim. matr. dub. 6. & alii existimant, omnes contrahere, si omnes contingant vel suscipiant simul: nam jure antiquò omnes contrahebant, c. Quamvis, De cognatione spirituali in 6. cui standum est, quando aliter non decernitur jure novò; quòd à Tridentino non videtur

nus prolem
tenere seu
levare de
fonte.Animò obe-
undi mu-
nus patrini.Esseq; inter
legitimè
designatos.

33.

Si plures,
quàm unus
& una de-
signentur,
& admit-
tantur, ve-
rosimilius
omnes con-
trahunt co-
gnationem.

34.

Si nulli de-
signentur,
& tamen
plures simul
suscipiant,
omnes co-
gnationem
contrahunt.

videtur factum. Unde Congregatio Cardina-
lium supra censuit, si plures suscipiant, omnes
contrahere cognationem, si non constet, quis prius
tetigerit, & plures sint electi vel nullus: si verò u-
nus sit electus, illum tantum contrahere.

35. Nihilominus Sanchez sup. n. 12. & plures
alii putant isto casu neminem contrahere cog-
nationem, sive simul sive successivè tangant:
eò quòd Tridentinum videatur satis innovasse
jus antiquum, & postulasse tanquam essentia-
lem conditionem, quòd aliquis sit legitimè
designatus. Sed responderi potest cum Propo-
sito & aliis, Tridentinum hòc modò postulare
designationem, quando non designati concu-
runt cum designatis. Solum enim irritat in
ordine ad cognationem, si alii ultra designatos
baptizatum tetigerint; adeòque ut aliqui tan-
gentes non contrahant, debet superfluere de-
signatis, & consequenter requiritur, ut saltem
aliqui sint designati. Aliàs enim propriè non
verificatur, quòd alii tetigerint ultra designa-
tos; quam conditionem Tridentinum præscri-
bit. Adhuc autem optimè occurrit Tridenti-
num (prout occurrere intendit) incommodo
multiplicationis impedimenti dirimentis, sci-
licet cognationis spiritualis: si enim exactè
serventur ab eodem statuta, pauci hanc cog-
nationem contrahent. Non oportuit autem
Tridentinum huic multiplicationi occurrere
irritando omnia secus quòvis modò facta: uti
nec juxta ipsum Sanchez sup. n. 16. id præsti-
tit Tridentinum in casu, quò plures quàm unus
& una à parentibus designati admittuntur.

36. Nota III. Illum, qui suscipit prolem per
procuratorem, esse verum susceptorem, & con-
trahere cognationem. Ita habet Declaratio Car-
dinalium, quæ refertur ad locum Tridentini ci-
tatum. Conformis quoque extat decisio Rota
Romana. Idem docet Coninck d. 32. dub. 2. n.
40. Bonacina n. 34. & plurimi alii contra San-
chez lib. 7. disp. 59. & alios putantes nec mit-
tentem nec procuratorem contrahere cogna-
tionem. Ratio est: quia non repugnat huic
actui, fieri per alium, sicut ipsum matrimo-
nium validè contrahitur per procuratorem,
& ex nullo alio capite irritatur. Confirma-
tur, quia magnates ordinariè solent suscipere
per procuratorem, censenturque veri suscep-
tores; ergo credendum est eam esse mentem
Ecclesiæ; quæ alioquin hoc non deberet per-
mittere, neque censenda est permittere: ut-
pote prohibens Baptismum solemnem cele-
brari sinè patrino; prout tamen verè celebra-
retur in hujusmodi casibus obviis, si in iis lo-
cum non haberet cognatio spiritualis officio
patrini intrinseca.

37. Nec obstat, quòd constituens alium, ut no-
mine suò baptizet, non contrahat cognatio-
nem: quia nemo potest baptizare ut alterius
instrumentum, sicut potest suscipere vel leva-
re de fonte, sed solum ut immediatè sustinens
personam Christi, aut ejus nomine.

Nec obstat II. quòd patrinus debeat tan-
gere, tenere &c. quæ sonant physicam actio-

nem: nam sufficit ut physicè tangat vel teneat,
qui ejus vices subit. Ut si ad capiendam pos-
sessionem requiratur physica quædam actio,
sufficit hanc fieri ab eo, qui vice alterius pos-
sessionem capit. Aliunde autem regula gene-
ralis est juris in 6. Potest quis per alium, quod
potest facere per se ipsum. Intellige, nisi in qui-
busdam casibus jus obstat: prout ex L. Post
mortem 25. ff. de Adoptionibus. Neque adoptare
neque adrogare quis absens, nec per alium ejusmo-
di solemnitate peragere potest. Aut nisi effec-
tus hujusmodi sint, qui ex natura rei contra-
hi debent actione physicà personali: prout
cognatio naturalis non aliter, quàm actione
personali parentis contrahibilis est, velut fun-
data in physica generatione, quæ alteri com-
mitti non potest.

Ex his patet, multò minùs admittendum
esse, quòd Petrus de Ledesma, Vivaldus & alii
(quos refert Sanchez sup. num. 10.) censuerunt,
cognationem spiritualem contrahi ab ipso pro-
curatore seu commissario. Quod repugnat res-
ponso Cardinalium citato. Præterea id requi-
reret in tali animum hoc munus & consequen-
tem obligationem assumendi; qui tamen de-
est. Denique non ille, sed qui procuratorem
instituit, fuit in patrinum designatus. Ob quòd
non contraheret procurator cognationem, etsi
animò illam contrahendi teneret infantem:
quidquid contrà senserit Toletus apud Sanchez
sup. & Ludovicus Lopez apud eundem Sanchez
n. 12. Aliud est de baptizante ex commissio-
ne alterius: ille enim verè baptizat nomine
proprio tanquam minister Christi, jurisdictione
ab alio accepta. Deinde in ministro non
requiritur designatio, aut alia specialis inten-
tio, quàm conferendi Sacramentum, ad hoc ut
contrahat cognationem.

Nota IV. hanc cognationem oriri quan-
tumvis ipsa ignoretur: nam lex irritans legi-
timè promulgata vim suam obtinet, etiamsi
ignoretur, idque verum est, etiamsi necessitate
cogente aliquis Baptismum contulerit. Hinc
si quis cogente necessitate proprium filium ex
fornicatione susceptum baptizaret, non po-
test postmodum ejus matrem in uxorem ac-
cipere. Idem dicendum de tenente, & tamen
invincibiliter ignorante legem irritantem.

Nota V. quòd etsi ab antiquo prohibitum
sit parenti prolem suam vel compartis de fon-
te levare aut extra necessitatem baptizare; si
tamen id faciat post contractum matrimo-
nium, in rigore non privari jure petendi debi-
tum; ut habet sententia hòc tempore satis re-
cepta. Ratio est: quia tantum gravamen non
debet imponi sinè urgente textu seu lege;
qualis non extat, ut fatentur etiam Varii op-
positum tenentes. Fuerat quidem hoc statu-
tum c. Pervenit 30. qu. 1. etiam in casu, quò
id fieret ex ignorantia; revocatum tamen fuit
c. de eo ibidem, quamquam de industria conti-
gisset utriusque, statuendo, ut simul maneant,
qui olim ab invicem jubebantur separari. Et
clarius c. Si vir, de Cognat. spirit. Alexander III.
statuit,

38.
A fortiori
dicendum
cognationem
non contra-
hi à procu-
ratore.

39.
Oritur etiã
in eo, qui
illam non
scit oriri,
Ac ex Bap-
tismo in
necessitate
collato.

40.
Susceptio
vel Bap-
tizatio pro-
pria prolis,
etiam extra
necessitatem
non impedit
usum ma-
trimonii
contracti.

statuit, non esse separandos, etiam in casu malitiæ aut certæ scientiæ, & utrumque obligat ad reddendum debitum; adeoque etiam dat jus petendi, quod per priores canones eatenus tollebatur, quatenus præcipiebatur separatio seu divortium.

41. Nec obstat, quod quidquid dirimit matrimonium contrahendum, etiam impediat usum antea contracti. Nam non semper, neque necessariò ex natura rei id subsistit, sed tunc solum, quando jus hoc ordinat. Quod clarè patet: nam baptizans in necessitate prolem fornicariam, incurrit impedimentum dirimens matrimonium cum concubina contrahendum, & tamen non impediretur usus antea contracti, ut patet ex c. *Ad limina* 30. q. 1. Ad ejusdem rei declarationem duo alia exempla adducit *Arriaga* hîc d. 26. n. 30. Primum est impotentia subsequens matrimonio, quod ipsa non dissolvit, & tamen contrahendum dirimit. Sed hoc exemplum non est ad propositum: nam in illo nec potest peti nec reddi debitum, ut ipsemet addit. Secundum est conditionis servilis, quæ si fuisset prævia matrimonio, non potuissent mancipia validè illud contrahere sinè voluntate Domini; dum autem subsequitur servitus, non requiritur licentia Domini ad petendum vel reddendum debitum. At mancipia non posse validè contrahere matrimonium sinè voluntate Domini, est apertè falsum: nam *nec inter servos matrimonia debent ullatenus prohiberi: si contradicentibus dominis & invitis contracta fuerint, nullâ ratione sunt propter hoc dissolvenda*, ut declarat *Adrianus* Papa c. *Dignum est* 1. *De Conjugio servorum*.

Matrimonium contractum diremptum non fuit. Textus difficilis Deus dedit Papa. Quamvis autem olim indicta fuerit separatio suscipientium proprios filios de sacro fonte à suis uxoribus, certum tamen est matrimonium antea contractum per hoc non fuisse dissolutum; immo nec potuisse per Ecclesiam dissolvi, saltem post consummationem. Nec refert, quod *S. Deus dedit* Papa in Epistola decretali (cujus initium refertur c. *Pervenit* 30. q. 1.) in fine statuatur: *Mulieres verò, cum separata fuerint, pro hac illicita re, à propriis viris totam præcipimus recipere dotem, quam in die nuptiali recepit (legendum receperunt) & post expletum annum recipiant alium virum, similiter & vir uxorem*. Nam textus est vitiosus seu corruptus; ideoque verba ista non sunt à *Gratiano* adjecta. *Basilii Pontius* lib. 7. de Matr. cap. 40. locò *alium virum*, legendum putat, *illum virum*. Unde non additur, & *vir aliam uxorem*, sed & *vir uxorem*; supple, eandem. Indubitatum alioquin esse debet Pontificem non declarasse tam inauditam in Ecclesia & palpabilem falsitatem; quam verba ingerere primâ fronte videntur. Alias solutiones adfert *Pontius* supra.

42. Nota VI. Cognationem hanc spirituales juxta Doctores passim, quos citat & sequitur *Diana* p. 10. Tract. 16. res. 89. contra *Aversa*, *Henriquez*, in quorum opinionem inclinat *Præpositus* qu. 7. de impedimentis n. 38. non incur-

ri, quando baptizans ipse non est baptizatus: sit infidelis, eò quod leges hujusmodi concernant baptizatos, nec iis ligentur necdum baptizati. Unde baptizans infidelis indubiè non contrahit impedimentum cum parentibus infidelibus proli baptizatæ, quò minùs cum superstite possit in infidelitate matrimonium contrahere. Contendunt tamen alii eum non posse susceptò Baptismò (antea obstitisset aliud impedimentum, scilicet disparitatis cultus) contrahere matrimonium cum prole à se baptizatâ vel parentibus fidelibus: eò quod Ecclesia possit indirectè & ex consequenti hujusmodi infidelem respicere suâ lege, directè scilicet inhabilitando fidelem, & indirectè infidelem, ne iste cum hoc contrahat post susceptum Baptismum. Sicut impedimentum criminis hòc modò inducitur inter fidelem & infidelem.

Verùm etsi Ecclesia id facere potuisset, & in impedimento criminis id fecerit, c. 1. de *Conversione infidelium*: in præsentî tamen casu nil tale expressit, adeoque à generali ordinatione, quæ censetur respicere baptizatos inter se, videtur infideles tacitè excepisse. Alioquin non superat quoque potestatem Ecclesiæ, statuere indirectè impedimentum inter baptizantem infidelem & parentem proli similiter infidelem, ita ut si vel quando Baptismum susciperent, non possent postea validè inter se contrahere; nec tamen de facto Ecclesia id fecit. In dubio quoque non debet præsumi impedimentum dirimens, sed contra illud veluti libertatis restrictivum stat potius præsumptio. Magis autem hæc dicenda sunt in casu præsentî, in quo ordinatio legis Ecclesiasticæ de cognatione spiritali directè respiceret actionem ab ipso infideli exercitam, scilicet ministerium Baptismi; cui apponeretur seu annecteretur ipsa cognatio seu impedimentum. Quare spectanda videtur conditio ipsius agentis seu ministrantis, qui jurisdictioni Ecclesiæ noscitur non esse subjectus. Unde etiam *Celestinus* Papa c. 1. de *Convers. infidel.* impedimentum criminis statuens seu declarans inter mulieres fideles & viros Saracenos, agit de casu, quò ipsæ mulieres fideles machinatae fuerant necem suorum virorum per Saracenos illatam, quarum actioni pœnam istam & impedimentum annexuit.

43. Quòd si quærat de casu, quò fidelis suscipit prolem parentum infidelium, an etiam cum his contrahat cognationem, magis dubitari posset. Et asserunt plures, quòd sic. Negat tamen consequenter *Basilii Pontius* l. 7. c. 40. referens *D. Thomam*, *Sotum*, *Rebellum*, idemque probans ex præmisso exemplo, quò infidelis baptizat prolem, cum qua nullam ab eo contrahi cognationem, firmum sinè dubioq haberi juxta ipsum debet. Indirectus autem modus contrahendi cognationem, qui ab aliis asseritur, veluti non fundatus in jure aut Ecclesiæ auctoritate rejicitur. Vide *Pontium* supra.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Baptismo Sanguinis seu Martyrio.

TRIA Baptismata conformiter ad Patres distinguunt Scholastici communiter cum Magistro dist. 4. & D. Thoma. qu. 66. a. 11. nempe fluminis sive aquæ, fluminis & sanguinis. E quibus solus Baptismus fluminis (de quo hactenus egimus) est Sacramentum: cætera autem per quamdam analogiam dicuntur Baptismata, quatenus suppleant vices veri Baptismi, dum is, qui illum re ipsâ suscipere nequit, à peccatis abluitur per cordis contritionem aut sanguinis pro Deo seu Christo effusionem. Unde non solent vocari baptismata, nisi quando Baptismus aquæ præcedunt. Est autem Baptismus fluminis perfecta in Deum conversio, includens votum Baptismi fluminis. Illum autem justificare ante realem Sacramenti susceptionem, constat ex dictis in *Tract. de Gratia d. 5. q. 4.* Baptismus verò sanguinis est martyrium perpeßum ante susceptionem Baptismi fluminis. De illo, sive de Martyrio generatim (quod etiam specialem cum Baptismi Sacramento affinitatem habet in pari seu majori efficacia) paucis hîc agemus morem communem secuti.

QUÆSTIO I.

Quid requiratur ad Martyrium?

DICO I. Ad Martyrium, tam in parvulis, quàm in adultis, requiritur, ut mors inferatur in odium Christi vel Religionis Christianæ vel ob aliquam virtutem. Ita communiter Theologi cum *Augustino Conc. 2. in Psal. 34.* dicente: *Pœna similis est bonis & malis.* Itaque *Martyres non facit pœna sed causa...* sceleratus enim potest habere Martyris similem pœnam, sed tamen dissimilem causam. Ratio est: quia Martyrium etsi secundum etymologiam græci nominis sit idem, quod latine testimonium, tamen secundum usum Ecclesiasticum est testimonium Deo sive Christo datum per passionem pro eo toleratam; non censetur autem per illam testimonium Deo datum esse, nisi ob prædictas causas mors sit illata.

Unde Martyres desiderio solò non sunt propriè Martyres: neque etiam S. Franciscus à Christo vulnera recipiens, quantumvis fuisset lethalia. Similiter nec morientes in causa pia, v. g. vitam ponentes pro Christo in servitio pestiferorum, etsi minùs propriè sic appellentur in *Martyrologio Romano* ad diem 28. Februarii, ubi recitatur *Commemoratio Sanctorum Presbyterorum, Diaconorum & aliorum plurimorum, qui tempore Valeriani Imperatoris, cum pestis sævissima grassaretur Alexandria, morbo laborantibus ministrantes, libentissimè mortem oppetière; quos velut Martyres reli-*
Herincx Sum. Theol. Pars IV.

giosa piorum fides venerari consuevit. De iisdem S. Dionysius Episcopus Alexandrinus *Epist. ad Hieracem Episcopum* (quæ est apud Eusebium l. 7. Hist. c. 16. & 17.) in fine ait: *Ex fratribus, qui virtute erant præstantissimi ad hunc modum mortem oppetiverunt...* adeò ut illud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem & robustam fidem suscipiebatur, nihil à Martyrii splendore abesse videretur: essetque proinde opus heroicum ex parte operis affine martyrio, etsi non propriè habens rem & privilegium martyrii. Propter quod etiam pro talibus Ecclesia orat: quod sanè citra injuriam martyrii non fieret, ideoque non oret pro iis, qui patenter sunt martyres, sed etiam hodie mox à morte eorum laudes Deo personent ora fidelium.

Denique nec bonus latro est Martyr ob eandem causam, ut supponit etiam *August. l. 4. de Bapt. c. 22.* & refertur c. *Baptismi vicem* 34. de *Consecr. d. 4.* nisi fortè in odium Christi mors illi Christum confitendi fuerit accelerata. Videtur tamen mortis acceleratio per crurifragium aliòsve modos ei contigisse tanquam malefactori merito, æquè sicut alteri: *Nec enim quia credidit, passus est: sed dum patitur, credidit; ut loquar verbis Augustini supra.*

Dixi, aut ob aliquam virtutem: hoc enim sufficere constat ex eo, quod taliter occisos Ecclesia colat uti veros Martyres; sicut S. Thomam Cantuariensem occisum pro libertatis Ecclesiæ defensione; multas virgines interemptas pro custodia castitatis, Machabæos interfectos pro observatione legis Judaicæ. Ratio est: quia taliter moriens dat sufficienter Deo sive Christo testimonium, quatenus morte approbat & confirmat Dei sive Christi legem & doctrinam de virtutibus nobis traditam. Immo sufficit, quòd mors inferatur ob opus bonum jam factum, ut patet in S. Joanne Baptista, qui tanquam Martyr colitur, eò quòd ob reprehensum adulterium sit occisus. Idem est de S. Stanislao, quem Boleslaus rex similiter occidit. Simile quid refertur de S. Rumoldo Mechliniensium Patrono. Addit *Lessius l. 3. de virtut. Card. c. 1. dub. 3. n. 29.* mortem tunc ita acceptari debere, ut malis eam subire, quàm factum tuum improbare: hoc enim nolendo, pro fide pateris, eique testimonium morte præbes. Sicut è contrario improbare illud opus, esset contra doctrinam fidei, quæ illud probat. Sufficit autem, ut in eo perstes, quòd sit opus bonum, & malis mori, quàm id negare (in hoc enim situm est testimonium veritatis) etsi ob incommoda doleas te id fecisse, si ex præcepto non tenebaris; quamquam id gloriam operis nonnihil obscureret.

Neque etiã bonus latro.

4. Ostenditur sufficere ad martyriũ, quòd mors inferatur in odium virtutis.

5.
Non tollit
gloriam
Martyrii
verè ob præ-
dictas cau-
sas tolerati
quæ situs à
Tyrannò
prætextus
alterius
causæ.

Sciendum autem, quòd si quis ob prædictas causas occidatur, verè sit Martyr, etiam si tyrannus alios falsos prætextus fingat. Nam & Judæi alia prætexebant contra Christum, nempe quòd peccasset in legem Moyli &c. ideoque illum velut malefactorem occidisse volebant videri; & tamen Martyr erat: immo dux & princeps Martyrum. Similiter in primitiva Ecclesia interdum occidebantur Martyres, verè quidem pro Christo, tamen sub prætextu perversiõis reipublicæ. Pari modò solent in Anglia & interdum in Belgio solent Hæretici prætexere causam statûs; verè tamen intendentes persecutionem & everfionem Catholicismi, à quo recedens facilè libertate donatur. Quare etiam si tyrannus diceret, se non inferre mortem ob confessionem veritatis fidei, aut constantiam in virtute, eò quòd illa ignoret, vel putet Martyres à vera fide aberrare, vel quia invidet illis hanc gloriam, quòd dicerentur pro ista causa occisi, ideoque causam alleget aliam, ut quòd tanquam reipublicæ perturbatores sint rei læsæ Majestatis, aliudve simile; non ob hoc desinent esse Martyres, utpote sustinentes tormenta mortis ob confessionem veræ fidei, ejusve actus & exercitia, v. g. ob Sacerdotium, Missæ celebrationem vel auditionem, concionem &c. quidquid demum de ista confessione vel exercitiis tyrannus judicet. Unde constat Mariam Stuardam Scotiæ reginam fuisse verè martyrem, & in odium fidei interempnam, si confiderentur ea, quæ in hanc rem allegat Florimundus Remundus lib. 6. de Origine hæreseon c. 18. & 19.

6.
Ad Marty-
rium suffi-
cit causa
efficax mor-
tis, divini-
tûs non im-
pedita: quæ
tamen sub-
secuta facit
consumma-
tum marty-
rium.

Petes, an requiratur, ut mors re ipsâ sequatur? Resp. illud quidem esse completissimum & securissimum genus Martyrii; sufficere tamen, quòd sit causa sufficiens mortis posita, ex qua naturaliter ipsa consequeretur, nisi divinitûs impediretur: prout impedita est in tribus pueris in fornace Babylonica; in Joanne Evangelista misso in ferventis olei dolium: omnes enim ejusmodi ab Ecclesia inter Martyres numerantur, & acceptatio illa mortis est tam efficax fidei testimonium, quàm si re ipsâ mors sublequeretur. Unde indubiè præmium & laureolam Martyrii consequentur, si in gratia finaliter discesserint; qualiter tales discedere omnino piè credendum est, qui fortiter dimicando jam ad terminum sui cursus pervenerant, nisi idem speciali Dei operatione fuisset prolongatus. Quàmvis autem ab antiquis Confessores illi, qui pro Christo pati cœperant, fuerint inter Martyres sæpè numerati, etsi necdum lethalia vulnera accepissent, aut sufficiens causa mortis posita fuisset; tamen hisce temporibus non solent Martyres vocari, nisi saltem ærumnis & squaloribus pro Christo toleratis mortem oppetierint: prout Marcellus Papa in stabulum coniectus tabe confectus fuit: Leocadia virgo in carcere squalore confecta obiit. Unde ad verum Martyrium requiritur mors aut cruciatus lethalis susceptus pro vera fide aut vera virtute,

& in odium ejusdem illatus. Cruciatûs, inquam; non quòd de facto debeat martyr sentire cruciatum, sed quòd causa sit cruciativa, etsi divinitûs fieret, ut martyr de facto nulum omnino dolorem sentiret.

Dico II. Ad Martyrium etiam requiritur, ut inferatur non repugnanti. Conclusio est communis. Suadetur ex eo, quòd resistens seu repugnans non censeatur mori tanquam testis Christi, sed tanquam miles ab hoste victus. Confirmatur: quia Martyr in patiendo debet conformari Christo patienti, cum Christi passio sit exemplar Martyrii: atqui Christus dedit testimonium veritatis patiendo absque repugnantia; nam cum pateretur, non cominabatur, sed tanquam ovis coram tondeute se, sine voce: ergo similiter Martyr non potest repugnare. Et hinc commune dictum *Martyr non pugnât*. Unde milites etiam in bello fidei occumbentes etsi plurimum mereantur, si rectò fine & modò bellum gerant, nunquam ab Ecclesia sunt pro Martyribus habiti. Essent nihilominus Martyres, si jam victi nec resistentes occiderentur odio religionis, seu si occiderentur parati se dedere & arma abjicientes, ipsique ob præfatam causam mortem acceptent, ut censet *Coninck qu. 66. n. 134*. Deinde non obstarat martyrio, quòd martyr fugâ mortem declinare studeret; immo quòd etiam reniteretur seu ictum v. g. ensis impedire conaretur, dummodo sinè conatu inferendi alteri malum.

Putat nihilominus noster *Caronus in Apostolatu Evangelico §. 43*. oppositum eorum, quæ hîc dicta sunt, & inclinât *Arriaga To. 5. d. 51*. (quæ est de fortitudine) *sect. 4*. eò quòd equidem repugnando occisi verè perdant animam seu vitam propter Christum; & quidem interdum in casu, quò pugna pro fide est in præcepto. Attamen cum ex sensu communi habeatur privilegium Martyrii de facto esse annexum positioni vitæ pro Christo juxta formam in conclusionedatam, difficile est ab hoc recedere: quàmvis indubiè simile privilegium Deus annectere potuisset morti etiam in pugna toleratæ.

Dico III. Adultus debet aliquò modò mortem acceptare, idque ob causam honestam. Prima pars est *Suarez d. 29. sect. 2. Lessii dub. 3. cit.* & aliorum communiter. Probatur: quia adultus regulariter non consequitur gratiam aut remissionem absque libero suo consensu, nec ulla actio vel passio ei prodest ad salutem, nisi sit aliquò modò voluntaria, ut colligitur ex consensu in adultis requisito ad susceptionem Sacramenti: ergo nec Martyrium prodest, aut verè subest, nisi aliquò modò acceptetur. Confirmatur: quia Martyrium est actus virtutis; quem nemo propriè loquendo exercet absque suo consensu.

Hæc tamen conditio non requiritur in parvulis, in quibus tantum reperitur testimonium materiale, quia non loquendo, sed moriendo confitentur, ut de Martyribus Innocentibus canit Ecclesia. De quibus etiam

Auctor

7.
Martyr
debet infer-
ri non re-
pugnans:

8.
Etsi nonne-
mo contra-
rium puer.

9.
In adultis
requiritur
aliqualis
acceptatio
mortis,

10.
Secus est in
parvulis.

Auctor Sermonis de Stella & Magis apud Cyprianum ait: Testimonium, quod nondum poterant sermone, perhibent passione. Christus namque malum parvulis illatum sui causâ, quia putabatur esse inter illos, vel quia nati sunt ex parentibus Christianis aut baptizati, vel simili de causa, compensat, benignissimè actualis illorum voluntatis defectum supplendo, sicut in Baptismo. Unde D. Bonav. 4. d. 4. p. 2. in Expos. textus dub. 4. ait: Hoc dico, quia qui propter hoc solum occisus est à persecutore cum portaretur ad baptismum, ne baptizaretur, moritur pro baptismo, ideo in sanguine suo pie creditur baptizatus.

II. Nihilominus acceptatio etiam in adultis non debet esse actualis aut expressa, sed sufficit virtualis, vel habitualis, immo juxta Doctores passim interpretativa. Unde si quis ob fidem in vincula conjectus statueret apud se potius mortem oppetere, quam fidem negare, & postea ex improvviso aut in somno in odium fidei occideretur, esset verus Martyr. Similiter si quis advertens periculum mortis sibi imminere ex actu virtutis quem eliceret, nihilominus in eo perseveraret, esset verus Martyr, etiamsi nullum expressum actum eliceret, quò mortem acceptaret: nam qui persistit in mediis, ex quibus advertit finem secuturum, moraliter censetur velle finem.

12. An autem quis censeatur interpretativè velle & satis acceptare hoc ipsò quòd justus est & christianè vivit, incertum est. Nam Lessius sup. num. 24. & alii plurimi id negant: quia etsi quis per justitiam habitualement & vitam Christianam censeatur interpretativè velle communia media salutis, v. g. Confirmationem & externam Unctionem; non tamen medium extraordinarium & valde singulare, quale est Martyrium; sicut per eandem Christianam vitam non censetur interpretativè quis velle Sacerdotium. Si tamen daretur casus, quò Martyrium esset in præcepto, tunc per quemlibet actum charitatis sive contritionis, aut etiam efficacis attritionis, censetur potius velle mori, quam Deum offendere aut fidem negare; ac proinde si quis tali casu etiam de morte non cogitans occideretur, esset verè Martyr.

13. Alii tamen generalius censent posse esse Martyrem etiam in aliis casibus, ut videre est apud Coninck q. 66, dub. 2. a. 12. nu. 136. quia etsi non videatur adesse voluntas interpretativa absoluta mortem acceptandi, sed sæpe potius fugiendi; videtur tamen non deesse tacitè conditionata, ut, si fortè sic inferretur mors nescienti in odium fidei, velit omnino illam pati ob fidem; maximè qui sic constitutus est, ut in necessitate faciendi alterutrum mori mallet, quam fidem negare. Atque ita quilibet Christianus justus responderet, si rogaretur. Neque per hoc injicitur nova seu gravis obligatio, ut ob difficultatem singularem non posset censerì talis animi præ-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

paratio sufficienter contineri in statu justitiæ Christianæ: immo nullum per hoc onus accedit, sed merum commodum, adeòque censeretur quilibet illud cupere in casu; quò equidem onus idem seu mors sinè comodo martyrii sufferretur. Et consonat historia de Episcopo, quem inopinatò occidit mulier desuper ex fenestra in illum projiciendo regulam; qui colitur tanquam martyr. Huic tamen historiæ alii responderent, non defuisse in illo Episcopo expressiorem acceptationem, uti prævisionem periculorum mortis seu martyrii. Finaliter existimo rem esse utrimque incertam, utpote pendentem à voluntate Dei nobis non satis revelatâ.

Altera pars conclusionis, quòd scilicet mors debeat acceptari ob causam honestam, patet: quia alioquin non esset opus virtutis aut Deo gratum, nec censeretur Christo præbere testimonium, qui mortem pateretur ob finem malum aut indifferentem. Doctores autem ordinariè dicunt, hanc honestatem debere esse supernaturalem; non quòd non sufficiat moralis, sed quia necessarium est, ut Martyr patiat pro virtute cum respectu ad Christum vel Deum, aliudve motivum supernaturale: eò quòd aliàs non moreretur ut Christianus seu uti cultor Dei, sed uti philosophus more stoicò. Immo Lessius sup. n. 37. Suarez & alii docent, quòd causa, ob quam mors oppetitur, credi debeat fide supernaturali; ne alioquin Hæreticus occisus ob aliquem articulum fidei, cui fide naturali adheret, Martyr dici debeat; quem tamen à veris Martyribus excludunt passim Patres. Alii ulterius ad rationem Martyrii requirunt, ut mors acceptetur ex affectu dilectionis Dei super omnia. Sed cum communiori doctrina non sunt audiendi: quandoquidem Scriptura nullibi ad Martyrium requirat talem charitatis affectum; multiq; alii affectus sufficiant, ut ex illis moriens dicatur mori pro Christo, propter ipsum perdere animam suam, ipsum confiteri, & testimonium ei perhibere.

Notandum I. Martyrium rarò esse in præcepto: cum rarò occurrat tam gravis necessitas, ob quam ita teneamur subire Martyrium, ut illud non liceat fugâ declinare. Sufficit itaque Martyrium in animi præparatione, nimirum quòd homo sit ita affectus & animò paratus, ut si mortem subeundi se offerret necessitas vel occasio, non detrectet aut recuset. Quamquam occasionem quærere non teneatur, & habitam possit plerumque declinare: immo neque positivè & expresse teneatur talem animum (qui infirmis plerumque explicite non est proponendus) habere, sed sufficiat, dum interim occasio se non offert, non habere contrarium.

Notandum II. non licere citra justam causam, v. g. salutis proximi in functionibus Missionis, profectus fidei & honoris divini &c. aut divinum instinctum se morti ingerere: id enim esset Deum tentare, vel periculum casus

Judicium
Auctoris.

14. Acceptatio
da est mors
ob causam
honestam.

15. Martyrium
rarò est in
præcepto,
nisi quoad
præparatio-
nem animi.

16. Non licet
quis ei se
ingerit sine
causa.

An liceat
Tyrannum
provocare
ad inflictio-
nem pœna-
rum.

casus quærere absque sufficienti securitate de constantia. Nec mens Martyris esse debet, provocare tyrannum ad actum malum, sed potius profiteri fidem, etiam expressè protestando se ex sua parte passionem expetere (in qua essentialiter stat Martyrium, etsi actio tyranni tanquam conditio necessaria concurrat) nec obstante passione velle se à fide aut virtute declinare, quin potius illam effusò sanguine confirmare. Quòd si qui Martyres visi fuerint tentare tyrannos ad inflictionem tormentorum, reverà tamen huiusmodi loquendi modis solum desiderabant suam passionem, iusta de causa permittendo actionem tyranni, etiam datà occasione per generosam fidei professionem: sicque testabantur fidei suæ firmitatem & veritatem, inducti divinò instinctu & fidei Christianæ propriòque animæ bonò. Sic etiam accipiendum est, quod Christus Joan. 13. dixerit Judæ: *Quod facis, fac citius*, id est, non impedio, per me licet, ut quàm citissimè facias. Quæ proinde non est vox impellentis, sed sinentis, non trepidi, sed parati, immo desiderantis suam passionem & paternæ voluntatis adimplerionem, ideoque verbis positivis exprimitur.

Q U Æ S T I O II.

Quam Efficaciam habeat Martyrium?

17. **D**ICO I. Martyrium confert parvulis gratiam habitualement, quâ iustificentur à peccato originali. Est communis Doctorum & Scoti 4. dist. 4. q. 3. n. 2. atque adeo certa, ut juxta Suarez disp. 29. sect. 1. sinè temeritate negari non possit.

Patet ex
sensu Eccle-
siæ & Pa-
trum de In-
nocentibus.

Probatur I. ex sensu Ecclesiæ, quæ parvulos Innocentes ab Herode occisos in honorem Martyrum receptos commendat, ut inquit August. 1. 3. de libero arbitrio c. 23. Eisdem tanquam tales prædicant sancti Patres & Doctores Ecclesiæ. Multi autem ex illis parvulis necdum erant iustificati à peccato originali. Partim quia varii erant proles infidelium Judæis permixtorum; partim quia plures necdum erant octiduo nati, adeoque nec circumcisi: ergo per Martyrium est ipsis collata gratia emundans ab originali. Et quàmvis omnes antea iustificati fuissent, id saltem non tam constat, quàm quòd sint & ab Ecclesia colantur omnes velut sancti Martyres; adeoque hoc est ab illo incerto independens. Deinde esto illud certò constaret; cur tamen magis quàm alii parvuli in gratia morientes colerentur specialiter ab Ecclesia tanquam Sancti & Martyres, si non accepissent vi Martyrii specialem gratiam aut sanctitatem? Idem igitur est de aliis parvulis: cum in Innocentibus non sit ratio specialis, sed tantum generalis Martyrii pro Christo tolerati: adeoque non sit horum privilegium personale. Quod etiam confirmat tum sensus Ecclesiæ in similibus, tum

illud Leonis Papa ser. 2. de Epiph. dicentis: *Ut disceretur, neminem hominum divini incapax esse Sacramenti, quando etiam illa ætas gloria esset apta Martyrii.*

Unde nullatenus tolerandum est, quod probabile censuerunt Armachanus & Adrianus apud Suarez d. 29. sect. 1. Innocentes Martyres nihil gratiæ aut sanctitatis per mortem illam fuisse consecutos: & si fortasse aliqui ex eis non fuerant circumcisi, eos etiam non fuisse salvos, sed in peccato originali decessisse. Neque etiam rectè Sotus apud eundem Suarez sup. citat S. Bonaventuram in eandem sententiam: quippe qui d. 4. p. 2. in Expof. textus dub. 1. de Innocentibus contrarium tradit. Neque in iis solis id locum habere, patet ex iis quæ habet ibidem dub. 4. nec oppositum tradit art. 1. quest. 2. ubi non tractat expressè de parvulis, & solum dicit, Baptismum prodesse pluribus, quatenus Martyrium paucioribus applicatur, etsi alioquin præcellat Baptismum.

Probatur II. ex Marci 8. *Qui perdiderit animam suam propter me & Evangelium, salvam faciet eam.* Quæ sententia generalis locum habet etiam in parvulis; cum & ipsi censeantur perdere animam suam propter Christum, quando in ejus odium occiduntur. Unde Martyrium supplet in parvulis locum Baptismi, idque efficaciori modò, majorem scilicet gratiam tribuendo: quia qui martyrizantur, re ipsa commoriuntur Christo; qui autem baptizantur, tantum in figura; ut Clemens Romanus lib. 5. Constit. apost. cap. 5. aliàs 7.

Petes, an parvulus in odium Christi occisus in utero matris sit verus Martyr? Resp. satis certò esse Martyrem, si Tyrannus intendat eum occidere. Unde differentia est inter Baptismum & Martyrium; quòd licet ille nequeat conferri parvulo in utero matris, eò quòd ad illum aqua non possit pertingere; possit tamen pati ibi existens Martyrium, sicut potest occidi in odium Christi. Quod verum est, etsi mater non occideretur simul; ut si ministri Herodis infantem datà matri gravidæ potione occidissent, salvatà matre. Sed si parvulum tyrannus occidere non intendat, v. g. nesciens matrem esse gravidam, quam in odium Christi occidit; incertum est. Negat Præpositus quest. 68. art. 3. dub. 6. Affirmat probabiliter Gabriel & Coninck & alii: quia etiam tali casu occiditur propter Christum, seu animam suam perdit causâ Christi: plaga enim ex qua moritur, ex odio Christi infertur, etsi mors parvuli non intendatur. Confirmatur: quia etsi Tyrannus in odium Christi aliquem vulneraret, etiam cum expressa non occidendi intentione, si tamen mors sequatur, esset verus Martyr: ergo à fortiori idem dicendum est de parvulo. Nihilominus non desunt argumenta in contrarium, ut videre est apud Præpositum supra.

DICO II. Martyrium confert vi suâ sive supra meritum etiam adultis gratiam habitualement. Conclusio est communis, & satis patet ex

18. Opposita sententia de Innocentibus est improbabilis.

A qua vindicatur S. Bonaventura.

Colligitur etiam conclusio ex Scriptura.

19. An velquâdo parvulus occisus in utero matris sit Martyr.

20. Etiam adultis per Martyrium

obtinere
gratiam ul-
tra meritum
quæ tale:

ex præcedenti: si enim Martyrium supra vel citra meritum conferat gratiam parvulis, ergo majori ratione adultis: in his enim mors habet formaliter rationem Martyrii & confessionis Christi; in parvulis autem solum materialiter. Probatur etiam ex *Marci 8. Qui perdiderit animam suam propter me & Evangelium, salvam faciet eam. Matth. 10. Omnis qui confitetur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Quibus aliisque locis promittitur aliquid speciale morientibus pro Christo, qui tamen nihil speciale haberent; si supra meritum suum vi Martyrii nihil reciperent. Unde *Augustinus* infra adæquat verba Christi *Matth. 10. & 16. cum illis Joan. 3. Nisi quis renatus fuerit &c.*

Denique probatur ex Patribus, qui adscribunt Martyrio majorem efficaciam, quam Baptismo: sed Baptismus confert vi suæ gratiam, ergo magis Martyrium. Testimonia Patrum copiose refert *Suarez sup. sect. 2.* Nobis pauca sufficiant. *Clemens lib. 5. constit. Apostolic. cap. 5.* aliàs 7. *Et si (inquit) Catechumenus sit, recedat ad Deum letus; cruciatus enim, quò est propter Deum affectus, erit ei verior Baptismus.* *Cyprianus Ep. 73. Numquid potest vis Baptismi esse major aut potior, quam confessio? quam passio? &c. q.d. minimè.* Ideoq; ex majori efficacia concludit, non posse prodesse Baptismum aquæ, cui non posset prodesse Martyrium. *Augustinus l. 13. de Civit. cap. 7.* (estque apud *Prosperum* sententia 149.) *Quicumque etiam non perceptò regenerationis lavacrò pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacrò fonte baptismatis.* Et infra: *Quidenim pretiosius, quam mors, per quam fit, ut etiam delicta omnia dimittantur?*

21.
Immo &
remissionem
totius culpæ
satis retractata ac pœ-
næ.

Dico III. Martyrium non tantum confert gratiam, sed etiam remissionem totius culpæ (si sit satis retractata) & pœnæ. Probatur I. quia secundum Patres Martyrium est majoris efficaciam, quam Baptismus; ergo non minus quam ille delet omnem culpam & pœnam. Probatur II. ex c. *Cum Martha, de Celebrat. miss. §. fin.* ubi *Innocentius III.* ait: *Injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre* (quod est desumptum ex *Augustino Tract. 84. in Joan.* & alibi) si autem non deleteret omnem culpam & pœnam, esset indubiè pro Martyre, uti pro aliis, orandum & sacrificandum, ut à pœnis fortè restantibus posset absolvi. Probatur III. quia Ecclesia invocatur & colitur Martyres statim post mortem, etsi in vita sæpius, aut usque tempus Martyrii graviter peccaverint; ergo supponit omnem culpam & pœnam vi Martyrii illis esse remissam: aliundè enim hoc non potest supponere, cum actus quò Martyrium acceptatur sæpissimè alioquin non sufficeret ad remissionem tot pœnarum restantium.

22.
Quid fieret
casu quò
culpa ali-

Dixi, si sit satis retractata: quia sicut potest quis baptizari cum affectu alicujus peccati venialis, ita posset cum simili affectu martyrizari: quò casu, sicut Baptismus, sic

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

nec Martyrium remitteret culpam aut pœnam istius venialis. Hoc tamen non est natum fieri in Martyrio, ob instantem mortem, quæ acceptatur: ideoque supponit Ecclesia, Martyres immediatè post mortem beatificari & accipere aureolam Martyrii. Immo casu quò Martyr moreretur absque sufficienti retractatione peccati venialis, censendum videtur illud simul cum pœna temporali condonari in primo saltem instanti post vitam intuitu præcedentis Martyrii, accedente tunc retractatione sive contritione, saltem velut conditione sine qua non: nam certius est Martyrem verum generaliter mox à morte sine pœnarum passione esse beatum, neque esse pro illo orandum, quam eum numquam mori nisi prius retractatò quolibet veniali, cui interdum stabiliter adhærebat; adeoque istius assertio debet ab hoc esse independens.

Petes, an privilegium Martyrii habuerit locum etiam ante Christi adventum? Resp. affirmativè contra Nonnullos. Pater ex *Machabæis*, qui tanquam Martyres ab Ecclesia coluntur. Unde *Nazianzenus orat. 20.* quæ est de *Machabæis*, docet, illos in fide Christi consecutos esse justitiam, & effectos esse nive candidiores. Consentit etiam *Tertullianus*, quem refert, & sequitur *Henriquez lib. 2. c. 36. num. 1.* Confirmatur: quia gratiam Martyrii fuisse ante passionem Christi, ac Legis novæ institutionem; veteri adhuc obligante, patet exemplò Martyrum *Innocentium* & *Joannis Baptistæ*; quidni ergo pariter fuerit ante Christi adventum? Neque tantum in adultis (ut vult *Vasquez d. 153. c. 7. num. 81.*) sed etiam in parvulis, v.g. propter legem Judaicam ante Christi adventum interfectis, ut locum habuit in Martyribus *Innocentibus* Christo vix natò occisis. Immo videtur hoc privilegium ab initio mundi existisse: neque enim videtur credibile, non fore Martyrem cum privilegio remissionis totius culpæ & pœnæ, & aureolæ; si quis ab initio mundi mortem gustasset ab impiis, nolens adorare idola vel deferere verum Dei cultum, aut contra illius mandatum offendere. Nec minoris est laudis id fecisse ante Christi adventum, ejus exemplò necdum ostensò, quam posteaquam Christus passus nobis reliquit exemplum imitandi vestigia ejus. Attamen Christo necdum passò, etiamsi natò & prædicatione facta, Martyres sive veteris Testamenti, sive novi (si quis ante passionem Christi mortem adultus oppetisset pro illo, uti oppetierunt *Innocentes*, & *Joannes Baptista* pro virtute) cum cæli janua necdum pateret, non fuissent statim cælum ingressi, uti nec baptizati tunc mortui. Fatendum equidem, Patres juxta exigentiam materiæ, præcipuè seu ferè loqui de Martyrio novi Testamenti, in quo etiam privilegium istud divinum est à Christo expressius declaratum, & frequentius usurpatum.

qua non fo-
ret satis re-
tractata.

23.
Gratia seu
privilegium
Martyrii
habuit vim
ante mor-
tem, immo
incarnatio-
nè Christi,

Etiam in
parvulis,

Et quidem
ab initio
mundi.

Q U Æ S T I O III.

De Dispositione requisita ad Effectum Martyrii.

24. Non requiritur per se in peccatore Martyriū subito contritio charitate perfectā,

DICO I. Ad effectum Martyrii non requiritur per se in peccatore contritio seu actus charitatis Dei super omnia. Ita communius Doctores. Probatur: quia juxta Patres Martyrium est efficacius Baptismō; sed hic non requirit perfectam contritionem, ergo nec Martyrium. Deinde juxta Patres Martyrium delet peccata; non deleat autem si praequireret talem dispositionem, utpote per quam semper deleta supponerentur.

Nec obstat apostolus 1. ad Cor. 13. dicens: *Et si tradidero corpus meum ita ut ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest.* Nam loquitur de iis, qui nec charitatem habent, nec ad eam sunt dispositi, nempe qui Ecclesiam scindunt, sectas suscitant vel aliis peccatis mortiferis affectu inhærent; non autem de iis, qui per attritionem & poenitentiam ad charitatem tendunt. Eodem modo dicere potuisset Apostolus: Si Baptismum recepero; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest: ex quo tamen non sequitur, ad Baptismum requiri perfectam contritionem. Aliæ explicationes videantur apud alios.

25. Per accidens tamen requiritur, siue actus charitatis, siue dum est copia confitendi, confessio;

Præsertim cum certum non sit, an Martyrium possit dare primam gratiam.

26. Requiritur in peccatore saltem attritio supernaturalis.

DIXI in Conclusionem per se: quia per accidens ratione extrinsecæ obligationis potest requiri contritio seu actus charitatis, v.g. si Martyr non elicuisset actum charitatis, teneretur tunc elicere ad præceptum dilectionis Dei implendum. Similiter si esset in mortali, teneretur confiteri, habitâ copiâ Confessarii, alioquin conteri, & si non esset baptizatus, suscipere Baptismaum: cum enim Martyrium non sit medium ordinarium ad salutem, non excusat à mediis ordinariis, quando possunt adhiberi. Quod multò certius inde fit, quòd adhuc non sit satis compertum, Martyrium justificare sine contritione aut actu charitatis: cum multi Doctores, etiam Recentiores, post D. Bonaventuram 4. d. 4. p. 2. a. 1. q. 2. contradicant, quilibet autem teneatur ex charitate propria providere sibi de securiori salutis æternæ medio, nec possit cum incerto esse contentus, ubi certius est ad manum.

DICO II. In peccatore ad minus requiritur attritio supernaturalis. Est communis contra Vega lib. 6. in Trid. c. 37. & paucos alios, putantes sufficere voluntatem moriendi pro Christo absque ullo dolore de peccatis. Probatur Conclusio: quia absque ullo dolore, vel cum aliquo quidem, sed qui ad minus non sit attritio supernaturalis, non tollitur obex, nec homo sufficienter retractat sua peccata, ut ei Sacramenta mortuorum conferant gratiam: ergo nec ut Martyrium illam conferat: est enim in hoc paritas. Quando autem Patres majorem efficaciam adscribunt Martyrio, quàm Baptismo, loquuntur de majori effica-

cia in conferenda gratia ampliori; non autem in ordine ad agendum in subjectum minus dispositum.

Adverte tamen subinde sufficere attritionem virtuales, v.g. actum spei, in eo, qui non recordatur sui peccati, aut obligationis eliciendi formalem poenitentiam, dum totus est occupatus in se animando contra mortem. Talis enim actus est ejusdem bonitatis cum attritione, & avertit hominem virtualiter à peccato; adeoque sufficit cum Martyrio: sicut extra Sacramentum & Martyrium actus charitatis justificat peccatorem, saltem dum est immemor suorum peccatorum. Immo generaliter vix continget aliquem Catholicum propter Christianam virtutem oppetere mortem, quin consequatur fructum Martyrii; eò quòd præsens mors & imminens æternitas facile illum excitent ad sufficientem peccatorum detestationem, eò præsertim tempore, quò Deus athletis suis deesse non solet. Alioquin voluntas patiendi pro Christo absque dolore de peccatis memoriæ occurrentibus (quando etiam simul solet obligatio poenitendi occurrere) practice loquendo non censetur sufficiens detestatio peccatorum: immo sic peccatorum memor potius videretur offensam Dei pro nihilo ducere, & affectum erga peccata non mutare, de quibus advertenter non vult dolere. Posset etiam cum voluntate patiendi (quæ non necessario est amor Dei super omnia) affectus alicujus peccati mortalis consistere, v.g. fornicationis, mollitiei, inimicitiae vel alterius vitii, cui quis vehementer foret addictus, & cujus emendandi, quantumvis occurreret, non solet facere propositum. Pro quo facit pavendum planè exemplum Sapricii Presbyteri, qui non obstante voluntate patiendi, adhuc veteri odio flagrabat in Nicephorum, etsi ipsum prope ictum vibrante carnifice, Christum negaverit, Nicephorò desertoris damna reparante. De quo Baronius ad annum 260. Immo etsi quis peccati non sit conscius, pro securiori tamen etiam in Martyrio curare debet, ne sine poenitentia migret.

27. Interdum sufficit virtus.

Cum volū. tate patiendi possit affectus peccati consistere.

Q U Æ S T I O IV.

Quando conferatur effectus Martyrii?

RESP. valde credibiliter conferri in ultimo instanti vitæ, si hoc sit vitæ intrinsicum; ita ut homo desinat per ultimum sui esse: quia in eo consummatur Martyrium, nec aliquid sequitur inconveniens.

Si verò illud instans sit vitæ extrinsecum, ut habet communior philosophia, dicendum est, valde probabiliter effectum Martyrii conferri in aliquo instanti vel tempore mortem imperceptibiliter præcedente, quò Martyrium censetur moraliter consummatum, & quò Martyr ob destitutionem usus rationis peccare

peccare nequeat, aut certe Deus eum non peccatum praevidet. Ita *Lesius sup. n. 59.* Nihilominus non est improbable, effectum Martyrii conferri statim, dum homo habet vulnera, quae naturaliter de se sunt mortalia. Et quamvis tunc saepe diu ante mortem conferretur (cum homo accepto lethali vulnere, vel hausto veneno mortifero saepe ad aliquod tempus naturaliter supervivat) nihil obstat: quia ad divinam providentiam spectabit, Martyrem in accepta gratia conservare, vel amissam per ordinata ei media restituere:

prout hoc ad eandem providentiam spectaret, si Deus Martyrem post acceptam Martyrii gratiam mortuum miraculose resuscitaret. Est tamen parum probabile, quod videtur sentire *Cajetanus 2.2. q. 124. art. 4. circa solut. ad 4.* nempe Martyrii effectum conferri primo instanti post vitam finitam: nam tunc posset dari calus, quo moreretur quis inimicus Dei, & tamen salvaretur: daretur etiam momentum, in quo posset anima accipere gratiam, & non amittere; adeoque status merendi & demerendi non essent pares.

DISPUTATIO NONA.

De Sacramento Confirmationis.

QUESTIO I.

An Confirmatio sit Sacramentum, & quando institutum?

DICO I. Confirmatio est Sacramentum proprie dictum. Est de fide contra Haereticos recentiores. Ante quos etiam *Wiclef* hoc Sacramentum rejecit, & ante hunc *Waldenses*; & ante hos omnes *Novatiani*, qui baptizatis (teste *Theodoro l. 3. Haeretic. Fabul.*) *sacrum Chrisma non praebeant.* Quocirca eos qui ex hac haeresi corpori Ecclesiae conjunguntur benedicti Patres ungi jusserunt. Similiter videntur Nonnulli *Ariani* hoc Sacramentum rejecisse, qui proinde per manus impositionem recipiebantur ab Ecclesia.

Sed veritas Catholica Probatur I. ex *Act. 8.* Tunc imponebant manus super illos & accipiebant Spiritum sanctum. Et *cap. 19.* Cum imposuisset illis manus, venit Spiritus sanctus super eos. Unde patet Apostolos per signum sensibile, scilicet impositionem manuum, contulisse Spiritum sanctum, adeoque gratiam sanctificantem, sine qua non recte dicitur Spiritus sanctus alicui dari, uti nec aliquem inhabitare. Itaque illa caeremonia fuit & est Sacramentum; non aliud autem, quam Confirmatio, ergo &c.

Respondet *Calvinus l. 4. Instit. c. 19. §. 6.* Hujusmodi caeremoniam fuisse adhibitam ab illis, ut ipso gestu significarent se Deo commendare, & velut offerre eum, cui manus imponebant. Quocirca immediate praemisera: Huic impositioni manuum non altius mysterium subesse cogito. Sed immerito. Nam Scriptura *Act. 8.* expresse dicit, quod per istam caeremoniam, seu per manus impositionem daretur Spiritus sanctus; ergo non tantum per illam fideles Deo offerebantur. Deinde ad hoc solum non erat opus, ut Apostoli tam festine mitterent Petrum & Joannem, cum recepisset Samaria verbum Dei per Philippum Diaconum: quandoquidem absentes aequè ac praesentes potuerint illos Deo offerre; idemque facere potuerint,

qui eos baptizarent in nomine Domini Jesu, immo quilibet Christianus. Denique *Simon Magus* non obtulisset pecuniam ad emendum privilegium conferendi Spiritum sanctum per manus impositionem, nisi plus quam commendationem Deo factam scivisset subesse.

Non potest etiam dici cum aliis Haereticis istam caeremoniam fuisse solum ab Apostolis usurpata, ut conferrent aliis donum linguarum ac prophetiae: nam etsi in principio Ecclesiae saepe conjungerentur dona aliqua externa seu gratiae gratis datae, ut ex Scripturis citatis patet, & inde *Simon Magus* forte fuerit incitatus ad offerendam pecuniam; absolute tamen aliud erat dare Spiritum sanctum, aliud donum linguarum: ille enim dabatur omnibus baptizatis, quibus imponebantur manus: hoc tantum aliquibus, ut patet ex Apostolo *ad Rom. 12.* & *1. ad Cor. 12.* ubi ait: Numquid omnes Prophetae? Numquid omnes linguis loquuntur? Deinde dona ista possunt esse in peccatore, ut patet ex *1. ad Cor. 13.* non autem Spiritus Sanctus, juxta illud *Sap. 1.* In malevolam animam non introibit sapientia, nec habitabit in corpore subdito peccatis. Vide *August. lib. 3. de Bapt. cap. 16.*

Probatur II. ex *Joelis 2.* Et erit post haec, effundam Spiritum meum super omnem carnem; (ut refert hunc locum *Petrus Act. 2.*) Erit in novissimis diebus, dicit dominus, Effundam de Spiritu meo super omnem carnem. Ad quam Scripturam alludit Christus *Joan 7.* dicens: Qui credit in me, sicut dicit Scriptura, de ventre ejus fluent aqua viva. Ubi Evangelista subjungit: Hoc autem dixit de Spiritu, quem accepturi erant credentes in eum. Quae Scriptura non loquitur solum de Spiritu dando in Baptismo; cum Evangelista mox subjungat: Nondum erat Spiritus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus; cum tamen tunc multi jam essent baptizati, ut patet ex *Joan. 3. & 4.* & plures baptizandi ante Christi glorificationem. Non loquitur etiam solum de missione Spiritus super Apostolos & discipulos in Pentecoste: quia Scriptura loquitur genera-

1. Confirmatio
ionis Sa-
ramentum
contra va-
rios Haereti-
cos adstruit
fides Ca-
tholica,

data in
Bis Apo-
stolorum.

2. Responso
Calvini re-
futatur.

3. Aliorum
Haereticorum
responsio
reficitur.

4. Probatur
eandem veri-
tas ex Jo-
elis 2.

liter dicendo: *Super omnem carnem*. Deinde *Act. 2.* extendit illam Petrus ad omnes. Præterea *Joan. 14.* promittitur Spiritus mansurus nobiscum in æternum, id est, usque ad finem mundi; quod non quadrat in solos Apostolos & Christi discipulos, utpotè diu mortuos.

5. Sunt & aliæ Scripturæ, ex quibus Conclusio suaderi potest, ut illud *1. Joan. 2.* Et unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Qui tamen locus non convincit: cum per unctionem ibi Varii intelligant Baptismum, Alii Christianismum seu fidem Christianam, Alii gratiam sanctificantem cum dono (ut Nonnulli addunt) intellectus. Præterea de Confirmatione Varii intelligunt illud *2. ad Cor. 1.* Qui confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus, qui & signavit nos. Quod tamen Multi intelligunt de Confirmatione & unctione per gratiam, itemque de simili signatione, vel (ut Alii) de signatione per Characterem, vel (ut Alii) de oblatione per dona Spiritus sancti. Denique adduci potest locus Apostoli *ad Hebr. 6.* ubi inter doctrinæ Christianæ rudimenta post Baptismum proximè enumeratur *Impositio manuum*. Quod ad propositum explicant Græci & Latini Patres communiter, teste *Estiò ibidem*. Consonantque similiter Interpretes, adeò ut *Basilii Pontius de Confirmat. part. 1. cap. 3.* dicat se solum legisse duos aut tres Interpretes, qui dissentirent, intelligentes locum de impositione manuum super Catechumenos, & energumenos, ad expellendos dæmones, vel de impositione manuum in Sacramento Ordinis.

6. Adverte hîc obiter *Basilium Pontium* sup. *num. 11.* immeritò dixisse, quòd non videatur reprehensione carere *Scotus 4. d. 7. quæst. 1.* ubi videtur docere, quòd non constet ex Scriptura, institutionem hujus Sacramenti esse à Christo factam, sed haberi ex doctrina à Patribus & Apostolis accepta. Sed *Scotus num. 3.* solum dicit, quòd *tempus & modus hujus institutionis in Scriptura non legatur*. Quod verum est, quantumvis ex Scriptura probari possit, fuisse illud ab Apostolis usurpatum, scilicet in Actis Apostolorum, non quidem per chrismationem, sed per aliud æquivalens; quod *Scotus* non negat, immo supponit suprà dicens, *totò tempore Apostolorum fortè mansisse donum linguarum in Sacramento Confirmationis*; prout scilicet illud legitur in Actis datum esse, de quo loquebatur *Scotus*.

7. Probat *III.* ex testimoniis Sanctorum & vetustissimorum Pontificum, ac Conciliorum. *Urbanus 1. in Epistola decretali De Conf. distinct. 5. c. 1.* sic habet: *Omnes Fideles per manus impositionem Episcoporum Spiritum sanctum post Baptismum accipere debent*. *Fabianus Epist. 2. Eod. tit. distinct. 3. c. 18.* Sancti Chrismatis confectio per singulos annos est agenda &c. quia novum Sacramentum est &c. *Eusebius Papa Epist. 3. De Conf. distinct. 5. c. 4.* Manus impositionis Sacramentum magnâ veneratione tenendum est

&c. *Melchias Papa ad Episcopos Hispania ibid. c. 3.* Rogastis utrum majus esset Sacramentum manus impositio Episcoporum, aut Baptismus? Scitote utrumque esse magnum Sacramentum, & sicut unum à majoribus fit, id est, à summis Pontificibus, quod à minoribus fieri non potest; ita & majori veneratione venerandum & tenendum est. Et tamen Hæreticus illud audet contemnere. Immo *Melchias* Christi martyrem (quem compellans *Augustinus Epist. 162.* ait: *O virum optimum, ô filium Christianæ pacis, & patrem Christianæ plebis*) sic audet alloqui *Calvinus lib. 4. Instit. c. 19. §. 10.* Os sacrilegum, tunc pinguedinem fæcore dumtaxat anhelitus tui inquinatam, & verborum vurmure incantatam, audes Christi Sacramento opponere, & conferre cum aqua verbo Dei sanctificatâ? At parum hoc ipsum erat tuæ improbitati, nisi etiam præferres. Hac sunt sanctæ Sedis responsa, hac Apostolici tripodis oracula. Hæc ille, qui non poterat impudentius blasphemare in sanctissimum virum, nec clariùs, quantum à veteris Ecclesiæ sensu dissideat, confiteri.

Plura Concilia antiqua, quæ eandem veritatem supponunt, adfert *Bellarminus lib. de Sacram. Confirm. c. 4.* Inter alia *Elibertinum can. 38.* *Arelatense 1. can. 8.* *Arelatense 11. can. 17.* & *Meldense* (quod etiam refertur *Can. Vt Episcopi, de Consecrat. d. 5.*) statuens, ut *Episcopi non nisi jejuni per impositionem manuum Spiritum sanctum tradant*. Denique Conclusionem tradit *Concilium Florentinum in instructione Armenorum, & Trid. sess. 7. can. 1. de Confirmatione*.

Probat *IV.* ex antiquissimis Patribus. *Dionysius l. Eccles. Hierarch. c. 4.* dicit, post generationis mysterium, id est Baptismum, *Adventum sancti Spiritus consummans unctio largitur unguenti*. *Tertullianus l. de Resurrect. carnis c. 8.* Caro ungitur, ut anima consecretur. *Cyprianus Epist. 72.* Tunc enim demum plenè sanctificari, & esse filii Dei possunt, si Sacramentò utroque (loquitur de Baptismo & impositione manuum) nascantur. *Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 3.* Corpus quidem istò visibili unguentò perungitur; anima verò sanctò vivificòque Spiritu sanctificatur. *Pacianus Serm. de Bapt.* Hac autem compleri aliàs nequeunt, nisi lavacri & chrismatis, & Antistitis Sacramentò: lavacrò enim peccata purgantur, chrismate Spiritus sanctus superfunditur. *Augustinus lib. 2. contra litteras Petiliani cap. 104.* In hoc unguento Sacramentum Chrismatis vult interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Baptismus. *Eucherius Lugdunensis vel potius Eusebius Gallicanus sive alius Auctor coævus, Homil. de Pentecoste:* In fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam. *Theodoretus ad cap. 1. Cantic. Sub ea visibili unguenti specie, invisibilem sanctissimi Spiritus gratiam suscipiunt*. Plura testimonia vide apud *Bellarmin. l. de Confirm. cap. 5. & 6.*

Ex quibus ingenio bene affecto non potest esse dubium, quin hæc veritas communi consensu Patrum sit recepta, & perpetuo usu Ecclesiæ confirmata; adeoque Hæreticos eam negantes vel contra eam disputantes insolentissimæ insanix esse arguendos juxta *August. Epist. 118. c. 5.*

9. *Sacramentum hoc fuisse in ultima Cæna institutum colligitur ex Fabiano Papa.* DICO II. Sacramentum Confirmationis fuit à Christo institutum probabiliter in ultima cæna. Ita *Coninck*, *præpositus* & alii communiter. Fundamentum præcipuum desumitur ex *Fabiano Papa Epist. 2. ad Orientales c. 1.* dicente: *In illa die Dominus Jesus, postquam cœnavit cum discipulis suis, & lavit eorum pedes (sicut à sanctis Apostolis prædecessores nostri acceperunt, nobisque reliquerunt) Chrisma conficere docuit.* Ubi per chrisma vel intelligit Pontifex ipsum Sacramentum, quod chrismate confertur, sicut subinde per lavacrum intelligitur Baptismus *ad Ephes. 5. & ad Titum 3.* vel si intelligat solum chrisma, adhuc satis probabiliter inde colligitur ipsum Sacramentum tunc esse institutum: nam chrisma est materia ipsius Sacramenti, & in ejus usum præcipue ordinatur, adeoque non videtur Christus tunc instituisse & docuisse confici chrisma, nisi simul instituerit hoc Sacramentum.

Aliud quod tempus opportunius assignari nequit. Confirmatur: quia aliud tempus opportunius assignari nequit. Non enim illud, quando Christus *Matth. 19.* imponebat parvulis manus, ut Quidam volunt: tum quia illi parvuli nondum erant baptizati: tum quia *Joan. 7.* supponitur Spiritus sanctus non esse dandus, scilicet per Confirmationem, ante Christi glorificationem. Quamvis juxta *Henriquez*, *Bonacina*, & alios Sacramentum hoc *Matth. 19.* fuerit quasi adumbratum, seu præsignatum tanquam suo tempore instituendum. Non etiam dici potest institutum in Pentecoste: cum ibi nec materiæ nec formæ hujus Sacramenti appareat vestigium. Deinde Christus tunc cælos ascenderat; non videtur autem ascendisse, nisi consummatò Ecclesiæ ædificiò, cujus præcipuæ columnæ sunt Sacramenta. Non denique *Joan. 20.* quando Christus dixit: *Accipite Spiritum sanctum &c.* quia neque ibi est vestigium materiæ aut formæ; maximè cum ibi instituatur Sacramentum Pœnitentiæ juxta *Trid. sess. 6. c. 14. & sess. 14. c. 1.*

10. *Consummata tamē institutio etiam quoad ministrum referenda est ad tempus subsequens resurrectionem Ioan. 20.* Dices: Episcopus est minister ordinarius Sacramenti Confirmationis; Ordo autem Episcopalis fuit institutus post resurrectionem *Joan. 20.* Resp. inde non sequi Sacramentum hoc non fuisse institutum antea simpliciter, seu quoad materiam & formam: quamvis consummata ejus institutio etiam quoad ministrum sit referenda ad tempus subsequens resurrectionem: tunc enim adeo perfecta fuit ejus institutio, ut ex tunc foret in eo statu, in quo & administrari & recipi posset. Quamvis enim Apostoli ante resurrectionem in ultima cæna facti essent sacerdotes quoad consecrandum corpus Christi verum, & simplex sacerdos sit etiam minister ex commissione saltem

Papæ; equidem pro tunc non erant ministri etiam congruè delegabiles: tum quia necdum institutus erat minister ordinarius seu potens delegare, sed solum post resurrectionem: tum quia quoddam simplex sacerdos possit ex commissione confirmare, fundatur, non in potestate illius super corpus Christi verum, sed super corpus mysticum, cujus potestatis est pars, & quæ data est solum post resurrectionem *Joan. 20.* Confirmatur: si tunc data & instituta est potestas ordinaria & principalis confirmandi, ergo similiter secundaria ac delegata.

QUESTIO II.

Quæ sit Materia Sacramenti Confirmationis?

DICO I. Materia remota hujus Sacramenti est Chrisma. Constat ex definitione *Florentini supra*, & ex *Trid. sess. 7. can. 2. de Confirmatione*. Patet etiam ex perpetuo ulu & traditione Ecclesiæ, quæ satis constat ex vetustissimis Pontificibus & Patribus, *Cornelio Papa Epist. ad Fabium Episcopum Antiochenum*, *Dionysio Areopagita de Ecclesiast. Hierarch. c. 4.* *Concilio Laodicensi cap. 48.* *Cypriano*, & pluribus aliis: quos vide partim *quæst. præced.* partim apud *Bellarminum lib. de Confirm. c. 3. & seqq.* Colligitur etiam probabiliter ex Scriptura *2. ad Cor. 1. præc. quæst. relatâ.*

Dices: Apostoli contulerunt hoc Sacramentum sine chrismate per solam manuum impositionem: ut videtur colligi ex *Act. 8. & 19.* ergo chrisma non est materia illius essentialis. *Coninck*, *Præpositus* & plures Recentiores respondent absolutè Neg. Antec.

Nihilominus *D. Thomas q. 72. a. 2. ad 1. & art. 4. ad 1. Scotus 4. d. 7. q. 1. n. 3. D. Bonav. eadem dist. art. 1. q. 2. Suarez* & alii passim rectius admittunt Apostolos hoc Sacramentum aliquando sine chrismate contulisse. Sumitur ex *act. 8. & 19.* ubi solius manûs impositionis fit mentio, & per eam significatur datum esse Spiritum sanctum; si autem simul aderat chrismatio, Scriptura tacuisset præcipuum, & illud tantum expressisset, quod ad collationem Spiritûs sancti nullò modò concurrebat, sed commoditatis gratiâ comitabatur; cum suffecisset digito frontem tangere. Sic intellexerunt Scripturam gravissimi Theologi ac Theologorum Principes: immo ipsum *Florentinum in Decreto de Armenis* (esto non definiat) adeo apertè, ut quilibet non præventus inde eliceret hanc doctrinam. Dicit itaque: *De solis Apostolis legitur, quod per manûs impositionem Spiritum sanctum dabant: locò autem illius manûs impositionis, datur in Ecclesia Confirmatio.* Quod non bene diceretur, si manûs impositio fuisset ipsamet unctio chrismatis, quæ nunc adhibetur. Nec dicit, *vocatur Confirmatio*; sed, *datur Confirmatio*; adeoque non solum nomen nomini, sed res rei successit, tanquam aliquod aliud symbolum externum.

Deinde

ii.

Materia Confirmationis remota est Chrisma.

12.

Apostolos sine eo nunquam contulisse hoc Sacramentum; Quidam putant; Sed contrarium est dicendum.

Probat ex actibus Apostolorum.

Concilio Florentino.

Deinde vult, quod in Ecclesia detur Confirmatio, non solum hoc ævō, sed etiam ævis superioribus post tempora Apostolorum, quorum factum opponit facto Ecclesiæ; adeoque etiam verum est, quod tempore v. g. Melchisedis, Augustini &c. locō illius manūs impositionis dabatur in Ecclesia Confirmatio: atqui tunc non successerat nomen nomini (cum uti nunc frequenter, tunc ordinariē adhuc vocaretur manūs impositio) ergo sensus est, quod successerit res rei.

13. Et dictis Pontificum. Confirmatur ex Innocentio IV. in Epist. ad Episcopum Tusculanum Apostolicæ Sedis Legatū in regno Cypri (quam ad verbum refert Bzovius ad annum 1253. n. 13.) dicente: *Soli Episcopi consignent Chrismate &c. quoniam soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi, per manūs impositionem (quam Confirmatio, vel frontis Chrismatio repræsentat) Spiritum sanctum tribuisse leguntur.* Ex quo inferitur, quod per manūs impositionem tanquam causam tribuerint Spiritum sanctum. Item quod Confirmatio repræsentet manūs impositionem, non vox vocem, sed res rem, quia videlicet illa fuit Symbolum Confirmationis, habens similem effectum & finem. Eodē modō accipiendum est illud Innocentii III. c. unico de sacra Unctione §. fin. *Per frontis Chrismationem manūs impositio designatur, qua aliō nomine dicitur Confirmatio.*

14. Interdum tamē etiam Apostoli sunt usi Chrismate. Dixi Apostolos hoc sacramentum aliquando sine Chrismate contulisse, ut insinuarem, quod non semper: cum enim unctio chrismatis fuerit à Christo in perpetuum instituta, non debuit ab Apostolis Ecclesiæ fundamentis penitus omitti, sed etiam exemplō doceri, maximē postquam Ecclesiā utcumque formatā certis locis residebant. Idemque videtur convincere traditio Patrum, maximē Dionysii de Ecclesiast. Hierarch. c. 4. & Fabiani Papa Epist. 2. qui scribit Apostolos non solum docuisse, sed etiam observasse consuetudinem conficiendi Chrisma, concremandi vetus, & utendi novō, sicut à Christo acceperant.

15. Itaque admissō Antecedente argumenti n. 12. objecti Resp. Neg. Conf. sicut enim Christus nullis signis sacramentalibus alligatus contulit effectum huius Sacramenti sine chrismate Apostolis in Pentecoste & aliis act. 10. sic potuit cum Apostolis dispensare & probabilius dispensavit, ut illud per nudam manuum impositionem conferrent: cum ipsi totum mundum peragrantes non haberent tempus aut commoditatem conficiendi chrisma & conferendi tam multum, quod sufficeret tot hominum millibus confirmandis post susceptionem Baptismi.

16. Dico II. Chrisma debet esse confectum ex oleo, scilicet olivarum (quod olei nomine absolutē censetur. Neque de hoc umquam in Ecclesia dubitatum fuit: ut proinde certissimum sit, non sufficere oleum artificiale ex seminibus expressum) & balsamo. Patet ex Fabiano Papa supra, & Florentino supra, ac ex

perpetuo ritu Ecclesiæ. Unde manifestum est, mixtionem hanc esse necessariam, saltem necessitate præcepti. At Cajetanus & varii post ipsum docent solum oleum sine balsamo sufficere ad essentiam Sacramenti. Et quidem Cajetanus censet mixtionem balsami tantum esse juris Ecclesiastici: Soto autem d. 7. q. un. art. 2. §. De hoc autem, Estius, & alii, esse juris divini. Quod etiam novissimē docet Dicastillo disp. un. de Sacram. Confirmat. dub. 3. non rectē referens Sotum quasi docentem, quod balsamum sit solum ex præcepto Ecclesiæ adhibendum.

Verum omnes veteres Theologi simpliciter asserunt materiam Confirmationis esse chrisma ex oleo & balsamo, sine præmissa hac distinctione, quam primus tradidit Cajetanus, teste Basilio Pontio p. 2. c. 2. n. 2. Posteriores quoque Theologi quasi communiter censent mixtionem hanc esse de essentia Sacramenti. Quæ doctrina probatur ex Florentino in Decreto de Armenis, ubi (quando aliunde non constat contrarium) assignat materias & formas essentielles Sacramentorum, & pro huius Sacramenti materia simpliciter statuit *Chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientia; & balsamo, quod odorem significat bonam famam.* Ubi æqualiter exigit oleum & balsamum, & de utroque pariformiter loquitur. Alias verò agens de Sacramento Baptismi, cautē inter essentialia & accidentalia distinguit: & agens de materia Sacramenti Eucharistiæ, aliter loquitur de vino, aliter de aqua miscenda, utpote non necessariā ad essentiam; materia, inquit, est vinum, cui aqua admisceri debet. Ob hoc Irribarne apud Pontium sup. n. 24. asserit esse hanc nostram doctrinam de fide, quod & placet Pontio ibidem, aut certē quod maximē ad fidem accedat. Aliis tamen censura ista displicet.

Deinde veteres Pontifices & Patres passim, dum agunt de hoc Sacramento, utuntur nomine chrismatis; quō simpliciter positō significatur, non nudum oleum, sed unguentum ex variis materiis confectum: immo illud frequenter distinguunt contra simplex oleum v. g. infirmorum. Præterea Varii disertē asserunt chrisma confici ex oleo & balsamo: ut Fabianus Papa Epist. 2. Gregorius Papa in cap. 1. Cant. Innocentius III. c. un. de sacra Unct. Cyprianus vel alius auctor Serm. de Unctione chrismatis, Antiquus Ordo Romanus in feria 5. hebdomada sancta. Beda & alii passim. Nonnulli etiam, etsi non meminerint expressē balsami, indicant tamen, dum tradunt chrisma esse compositum ex materia odorifera, ut colligitur ex Clemente I. 7. Constit. Apostol. c. 45. & apertē ex Dionysio Ecclesiast. Hierarch. c. 4. Quæ traditio tam constans signum est hanc mixtionem esse de necessitate Sacramenti, seu balsamum absolutē, uti oleum requiri. Accedente eō, quod Nonnulli satis etiam expressē meminerint divinæ institutionis, ut Fabianus sup. & auctor sermonis de Unctione chrismatis. Insuper quod

Solum oleū esse de necessitate Sacramenti, Quidam putant;

17. Sed etiam balsamum ita requiritur, est recepta doctrina.

Qua probatur ex Florentino.

18. Et Traditione.

Qua adeo constans ostendit pariformem olei & balsami necessitatem divinamque institutionem.

quod semper & ubique in Ecclesia etiam apud Græcos balsamum fuerit adhibitum, adeo ut nequidem in necessitate, ob balsami raritatem à quibusdam præensam, permiserit Fabianus illud omitti.

19.

Quæ respiciere censetur necessaria ad Sacramenti, nisi aliud constet.

Gratis porro, nec conformiter ad exemplum cæterorum Sacramentorum, adstruitur à Nonnullis balsamum esse adhibendum ex præcepto Christi, non tamen esse de essentia: nam præcepta Christi de materia & forma Sacramentorum censenda sunt respicere essentialia eorumdem seu necessaria ad valorem, quando aliud non constat: ideoque pro regula mutationis substantialis statuitur, illam semper fieri, quando mutatur sive non ponitur materia à Christo præscripta. Ob quod è contra supponitur mixtionem aquæ in sacrificio non esse à Christo præscriptam, quia nimirum aliàs esset de necessitate Sacramenti. Nec simile est de satisfactione, quæ etsi à Christo requisita sit, tamen non requiritur ad essentiam Sacramenti Pœnitentiæ: nam specialis quoad hoc exceptio constat ex indubitata omnium Catholicorum mente & scriptis: nec non ex eo, quod Sacramentum jam positum subsequatur satisfactio tempore, eoque interdum satis longò: ac denique ex eo, quod moribundo sensibus destituto impendatur Sacramentum absolutionis, etiam sinè impositione pœnitentiæ seu satisfactionis.

20.

Congruentia materia hujus Sacramenti ex Scoto allegatur.

Congruentiam hujus materiæ cum effectu Confirmationis assignat Scotus 4. d. 7. q. 1. n. 8. quod oleum habeat nitorem, superemineat reliquis liquidis, & sit materia proxima incendii; quorum primum significat munditiam seu castitatem, duo reliqua charitatem: balsamum autem habeat bonum odorem, qui significat bonam famam, juxta illud 2. ad Cor. 2. Christi bonus odor sumus Deo. Hæc autem omnia debet habere confirmatus, qui vult profiteri fidem Catholicam; aliàs ejus professio erit parum authentica.

21.

Obijciunt auctoritas Innocentii III. c. Pastoralis.

Dices I. Innocentius III. cap. Pastoralis, de Sacramentis non iterandis, consultus, an is, qui in Confirmatione non chrismate, sed solò oleo fuisset inunctus, deberet secundò confirmari; respondet, in talibus non esse aliquid iterandum, sed cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermisum: ergo censuit Pontifex Sacramentum in solo oleo collatum fuisse validum, alioquin dixisset illud esse iterandum. Resp. Neg. Cons. cum enim prætermisum fuerit totum Sacramentum, consequenter totum est supplendum; non tamen iterandum: quia (ut Glossa ibidem) non dicitur iteratum, quod prius actum non fuit. Prout etiam Leo Papa quæsitus, an baptizandus esset, de cujus Baptismo non constabat, respondet quod sic, nec tamen ob hoc Sacramentum iterari: quia quod non ostenditur gestum, ratio non finit, ut videatur iteratum, ut refertur c. Si nulla 113. de Consecrat. d. 4. Vide etiam can. prac.

Instantia,

Nec ob hoc Innocentii responsio fieret ridicula, utpote à quo non quærebatur, an Confir-

matio valida posset iterari, sed an valida fuerit, ut proinde actiones prius adhibitæ debeant repeti: ad quod cum respondeat nihil esse iterandum, omnino videtur supponere, priorem actionem fuisse verè sacramentalem. Ad hoc namque respondeo, potuisse quidem Pontificem respondere apertius, verè tamen respondisse, quod in praxi servandum erat, scilicet supplendum quod defuit, adeoque Sacramentum denuò conferendum. Quia enim rogabatur de duplici casu, præsentis scilicet, & illo, in quo fuerat collatus Subdiaconatus prætermisâ impositione manuum, quæ solùm est accidentalis, dat responsum generale utrique quæstioni cum proportionem applicandum, hoc sensu: cum tam Confirmatio quam Subdiaconatus sit initerabilis, neutrum Sacramentum est iterandum; nec censetur id fieri, si suppleatur quod omisum est, sive manûs impositio accidentalis, sive unctio cum chrismate essentialis. Nam sanè supplendum hîc aliquid fuisse, Pontifex apertè resolvit: nil autem cogitari potest supplendum fuisse, quam ipsam substantiam Sacramenti quæ defuit; esto cautè & sinè strepitu solemnitatis publicæ.

Estque hæc explicatio necessaria, tum quia id postulat doctrina Concilii Florentini: tum quia alioquin Papa respondisset contra sententiam Theologorum etiam istò tempore communem: tum quia communiter Doctores ante Cajetanum non crediderunt Papam ibi præjudicasse nostræ doctrinæ, quæ nihilominus exinde mansit communis, præsertim usque ad tempus Cajetani. Tum quia non est credibile Papam ibi inhibuisse tali casu adhiberi Sacramentum Confirmationis: cum prius saltem esset valde dubium, adeoque ad minus sub conditione iterabile. Tum denique quia aliàs sequeretur manifestum absurdum, scilicet supplendum præcisè fuisse, quod defuit; nempe unctionem solius balsami, aut certè balsami benedicti; quod inauditum est. Vult ergo Pontifex supplendam unctionem cum Chrismate; utique non sinè adhibitione formæ: quis enim umquam audivit præscribi vel adhiberi materiam proximam Sacramenti sinè forma?

Dices II. Materiæ Sacramentorum debent esse tales, quæ faciliè cognosci & haberi possunt; atqui tale non est balsamum: quod teste Plinio l. 12. hist. natural. c. 25. quondam in duobus tantum Judææ hortis reperiri solebat: ergo balsamum non est de necessitate Sacramenti. Resp. Plinium manifestè loqui de temporibus præteritis, de suo enim tempore subjungit: Implet colles vinearum modò. Nostri quoque temporibus in satis bona quantitate adfertur ex Indiis; etsi diversæ fortè speciei à Palæstino. Quod perinde est; sicut indifferens est, an vinum consecrandum sit ejusdem, aut diversæ speciei vel coloris cum illo, quò usus est Christus. Unde Paulus III. & Pius V. feruntur concessisse seu potius declarasse ex balsamo Indico, utpote vero bal-

22.

Explicatio data amplius confirmatur.

23.

Balsamum satis frequens.

Indicum præsertim, quod sufficit:

Neque ne-
cessaria est
notabilis
balsami
quantitas.

ro balsamo, posse Chrisma confici. Similiter *Pius IV.* ad supplicationem Fratris Ferdinandi de Armellones Provincialis del Peru concessit, quod in Provincia del Peru ex balsamo Indico Chrisma conficere possint, ut ex Registro Ordinis refert *Rodriguez in Bullario inter oracula Pii IV.* Deinde etsi balsamum foret valde rarum & carum, facile obtineri posset quid modicum, quod sufficit, ut moraliter sive prudentis arbitrio censeatur unguentum ex utroque confectum. Et quàmvis singulæ partes non continerent formaliter aliquid balsami; per mixtionem tamen illius facile aliquò modò alterantur, & odorem aut alias illius qualitates recipiunt. Sanè non obstante difficultate obtinendi balsamum, quam objiciebant nonnulli Episcopi, idcirco singulis solùm trienniis Chrisma renovantes, reprehendit illos *Fabianus Papa supra* volens, ut singulis annis renovetur.

24.

Modus ad-
hibendi bal-
samum non
arguit, quin
sit de neces-
sitate Sa-
cramenti,

Quin pari-
ter arguat
non esse de
necessitate
præcepti di-
vini.

Dices III. cum *Dicastillo sup. n. 35.* Modus adhibendi balsamum indicat non esse institutum à Christo tanquam de necessitate Sacramenti: cum tam parum adhibeatur, ut credibile sit, frequenter ministrari Sacramentum sinè concurrentia alicujus partis balsami. Resp. id moraliter non contingere; cum tantum balsami adhibeatur, ut pervadat regulariter, sive formaliter, sive virtualiter, seu ratione odoris aut qualitatum alteretur totum quasi oleum; adeò ut non contingat moraliter chrismani aliquem sinè concurrentia balsami præfatâ. Nam certè ad hoc sunt Episcopi solliciti, cum ob doctrinam nostram communem exponerent Sacramentum periculo invaliditatis. Immo solliciti esse debent, etiam in altera sententia: cum concurrentia balsami sit saltem præcepti divini; quod utique debent curare impleri. Unde quò casu fieret hæc in re transgressio præcepti divini secundum alios, fieret secundum nos Sacramentum nullum. Et sicut modus institutionis non probat, quin sit præceptum divinum, sic non probat, quin sit de necessitate Sacramenti: nam poterat utique Christus ita instituere; instituisse autem probatum est. Aliter respondet *Arriaga d. 27. n. 14.* non propterea Confirmationem esse invalidam, si ab Episcopo confirmante acciperentur illæ solæ guttæ olei, quæ balsamum non habent, neque Christum requisivisse rigorosam illam mixtionem physicam, sed ut simpliciter ac propriè oleum esset mixtum; quæ mixtio sit quid morale; adeò ut putet, in rigore ne quidem esse necessarium, ut balsamum suò odore alteraverit totum oleum.

25.

Benedictio
chrismatism
est de neces-
sitate Sa-
cramenti.

Dico III. Chrisma debet esse benedictum, sic ut benedictio sit de necessitate Sacramenti. Ita communiter Doctores. Probatur ex *Florentino supra*, quod sicut requirit Chrisma confectum ex oleo & balsamo, sic simpliciter & æqualiter requirit ut sit per Episcopum benedictum: alioquin non simpliciter diceret esse materiam, uti materiam,

calicis non dicit esse vinum aqua mixtum, sed, vinum, cui aqua misceri debet. Idem indicat *Tridentinum sess. 7. can. 2. de Confirmat.* supponens à Catholicis tribui virtutem sive efficaciam sacro (id est consecrato) Confirmationis chrismati. Idipsum insinuant Patres, & perpetuus usus Ecclesiæ, quò adeò constanter exigitur unguentum benedictum; ut nullò umquam casu aliud fuerit practicum; secus quàm in aqua baptismali, quæ citra necessitatem ex ritu Ecclesiæ debet benedici. Congruentia verò, ob quam potius à Christo requisita fuerit consecratio materiæ Confirmationis, quàm Baptismi, assignatur à *Scoto 4. d. 7. q. 1. n. 3.* quòd Christus contactu suæ carnis mundissimæ omnem aquam consecravit in usum Baptismi: non sic autem materiam illam Confirmationis; & ideo requiritur hæc specialis sanctificatio. Quod etiam est rationabile magis hæc, quàm ibi: quia Baptismus est Sacramentum necessitatis, & ideo potest à quocumque ministro conferri. Et rationabile est, quòd in aqua non consecrata: alioquin materia conveniens non posset esse communis, & impediretur salus multorum. Hactenus *Scotus*. Unde Ecclesia dispensare nequit, ut Sacramentum Confirmationis ministretur unguentò non benedictò.

Notat tamen *Scotus d. 7. a. 3.* & alii formam hujus benedictionis relictam esse arbitrio seu determinationi Ecclesiæ, ita ut Christus quidem instituerit Chrisma debere consecrari per Spiritus sancti invocationem, non tamen certam illius formam præscripserit. Ex præcepto tamen Ecclesiæ debet servari ab Episcopo consecrante ritus per ipsam Ecclesiam præscriptus.

Petes, An hæc benedictio ex commissione saltem Papæ possit fieri à simplici sacerdote; sicut ab eo potest, ex simili commissione, Sacramentum ipsum Confirmationis administrari? Resp. Neg. cum Doctoribus ferè communiter, contra Nonnullos, etiam recentiores. Nec dissentit *Scotus sup. n. 2.* statuens materiam Confirmationis *Chrisma sanctificatum specialiter ab Episcopo, vel ab alio, cui talis sanctificatio poterit committi*: quia ibi nil determinat, sed abstrahit, definiens Chrisma debere benedici à legitimo seu idoneo ministro, sive Episcopus, sive quisquis alius ille sit. Ideo in definitione Sacramenti hujus *n. 1.* dicit simpliciter, *Chrisma sanctificatò*. Probatur ex *Florentino supra* dicente, *materiam hujus Sacramenti esse Chrisma confectum ex oleo & balsamo per Episcopum benedictò*. Deinde assignans ordinarium ministrum illius Episcopum, addit aliquando ex concessione Sedis Apostolicæ simplicem sacerdotem administrasse, sed *chrismate* (inquit) *per Episcopum confectò*. Unde Gregorius XIII. scribitur concessisse simplici sacerdoti in India eandem potestatem hæc lege, ut uteretur Chrisma per Episcopum consecratò. Id ipsum alii Pontifices hæc cautelâ concesserunt. Et cum eadem quoque restrictio-

Forma be-
nedictionis
relictæ est
arbitrio
Ecclesiæ.

26.
Benedictio
nequidem
per Pontifi-
cem potest
committi
simplici sa-
cerdoti.

atione olim Græcis presbyteris permilla erat administratio hujus Sacramenti. Immo apud illos solus Patriarcha Constantinopolitanus hodie Chrisma conficit. Quare de confectione chrismatis, & administratione Confirmationis, non est eadem ratio: & quàmvis esset, in iis tamen quæ pendent ab institutione, non quæritur rationis paritas, sed Christi instituentis voluntas per Scripturam aut Ecclesiam declarata. Congruentia tamen reddi potest, quòd satis facile chrisma ab Episcopo benedictum possit ubique deferri, non possint autem ubique præsentibus esse Episcopi ad confirmandum.

27. Dices: Toletanum I. c. 20. ait: *Quamvis penè ubique custodiatur, ut absque Episcopo chrisma nemo conficiat; tamen, quia in aliquibus locis vel provinciis Presbyteri dicuntur Chrisma conficere, placuit ex hac die nullum alium, nisi Episcopum, Chrisma conficere, & per Diocesim destinare.* Resp. Concilium narrare & corrigere imperitum errorem paucorum Presbyterorum, non autem expressè declarare factum irritum, quia id satis patebat ex subjecta materia: nam certè illi Presbyteri id faciebant absque ullius commissione aut delegatione; quæ ad minus requiritur. Quare Montanus Archiepiscopus Toletanus, qui præfuit Concilio Toletano II. in quadam epistola rem istam antehac inauditam fuisse inculcat, & de hujusmodi præsumptoribus dicit, quòd Chrisma non tam consecrare, quàm violare præsumunt. Adde, esse sermonem de chrismate adhibito ab istis Presbyteris, non in Sacramento Confirmationis, sed in cæremoniali unctione Baptizatorum in vertice, quod consecrabant Presbyteri Territorii Palentini in Hispania, etsi illegitimè. Dum autem Concilium infra subdit: *Sinè conscientia autem Episcopi nihil penitus Presbyteri agere præsumant*, loquitur etiam de ordinariis muniis, in quibus Presbyteri olim dependebant à consensu Episcopi præsentis. Dum autem Pontifices aut Concilia dicuntur aliquid statuere seu ordinare circa ministrum confectionis chrismatis, non censentur velle facere jus novum & Ecclesiasticum, sed contra novas fortè præsumptiones exortas vel ad eas præcavendas, stabilire & declarare jus antiquum, immo divinum.

Extat nihilominus apud Waddingum Tom. 5. pag. 454. Bulla Eugenii IV. Sacra Religionis data Anno 1444. 4. Kalendas Februarii, quinque annis post terminatum Concilium Florentinum, in qua concedit Vicario & Fratribus Bosniae Ordinis Minorum, ut possint Eucharistia, Baptismatis, Chrismatis seu Confirmationis, extrema unctionis, aliaque Ecclesiastica Sacramenta ministrare. . . . Oleum sanctum & Chrisma conficere & benedicere &c. De cujus Bullæ authentica cum non sit dubitandum, non videtur posse negari, quin saltem ex commissione summi Pontificis simplex sacerdos possit non solum Confirmationis Sacramentum ministrare, sed etiam Chrisma conficere. Huic sententiæ favet Scotus Herincx Sum. Theol. Pars IV.

rus 4. dist. 7. q. 1. n. 2. & in Report. 4. eadem dist. & quæst. Eamque tenent Dominicus Soto 4. dist. 7. q. un. art. 3. Cajetanus ad quæst. 72. art. 3. & alii.

28. Dico IV. Materia proxima Confirmationis est unctio cum chrismate facta in modum crucis pollice dextrò Episcopi in fronte confirmandi. Ita communiter Doctores. Et patet ex Florentino supra, Ritualibus & praxi Ecclesiæ. Ex quibus clarè constat non posse fieri mutationem sinè peccato gravi vel levi pro qualitate mutationis. Insuper satis constat unctionem cum chrismate requiri de necessitate Sacramenti: unctio enim est applicatio ipsius chrismatis seu materiæ remotæ. Deinde super eam immediatè cadit forma, & per ipsam immediatè significatur effectus Sacramenti. Idem de signo crucis tenent communiter Doctores ob perpetuum & constantem usum universalis Ecclesiæ. Et colligunt ex forma consueta: *Signo te signò crucis*, quæ alioquin non verificaretur. Et quàmvis hæc verba non adhibeantur in forma Græcorum, in ea tamen ponitur vox *signaculum*; signaculum autem Christianorum est Crux.

29. Quàmvis autem ex usu signatio ista fiat pollice dextrò, non videtur tamen ullò modò id requiri ad essentiam Sacramenti: immo Plures docent adhibitionem alterius digiti tantum esse veniale peccatum: tametsi Alii doceant esse mortale. Quale peccatum indubiè committitur, si confirmans utatur virgulâ vel aliò instrumentò: quandoquidem enim communiori Doctorum sententiâ id non sufficiat ad valorem, exponeretur Sacramentum periculo nullitatis: quàmvis reverà probabile sit, hòc modò collatum esse validum, eò quòd substat vera unctio, adeòque forma satis verificari videatur. Nec invaliditas rectè arguitur ex hoc, quòd tunc non foret vera manûs impositio, ut arguit Dicastillo disp. un. de Sacram. Confirm. dub. 12. n. 151. nam hæc non requiritur intellecta in toto rigore physico; sed sufficit moralis, sive quæcumque, quæ sufficiat ad frontem inungendam; adeòque etiam facta per instrumentum. Sicut indubiè sufficeret unctio facta pollice solò, etsi minister careret volâ manûs, aut illam studiosè ante frontem confirmandi contraheret. Sanè injectio manûs in clericum censetur, eaque sufficiens ad censuram incurrendam vi Canonis: *Si quis suadente* 17. q. 4. etsi fieret instrumentò. Propriè dicta verò manûs impositio requirebatur quidem in facto Apostolorum; sed tunc solum, quando sinè chrismatione effectum hujus Sacramenti conferebant.

Denique inunctionem frontis pertinere ad substantiam Sacramenti tenent communiter Doctores: etsi Victoria existimaverit non esse de essentia, ut unctio fiat in fronte. Patres nanque semper frontem inungendam esse dixerunt: immo subinde hoc Sacramentum frontis chrismationem appellat Innocentius III.

T

c. Cum

Materia proxima Confirmationis est unctio cum chrismate in modum crucis.

Valeat Sacramentum etsi unctio fiat aliò digito quàm pollice:

Immo vera similis, etsi fiat virgulâ.

30. Frontis Chrismatio est de necessitate Sacramenti.

c. Cum venisset & Per frontis, de sacra unctione. Idem habet usus perpetuus Ecclesiæ universalis. Ideoque Ecclesia Occidentalis etiam olim tam studiosè arcebat simplices sacerdotes à chrismatione frontis, concedens eis inungere verticem, quod illa sola essentialis foret ac sacramentalis. Rationem assignat Florentinum supra dicens: *Ideo in fronte, ubi verecundia sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipue crucem eius.* Et infra: *propter quod signò crucis signantur.*

Græci aliarum adhuc partium in unctiones ceremoniales adhibent. Solent nihilominus Græci alias præterea partes inungere; ut patet ex Concilio Constantinopolitano I. can. 7. aliàs 9. ibi: *Signatos sive unctos primùm sanctò chrismate & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures.* Nonnulla Græcorum Euchologia addunt manus, nonnulla pedes, alia & manus, & pedes, aliqua etiam pectus. Quocirca unctiones partium, præterquam frontis, censendæ sunt ceremoniales, veluti subsequentes unctionem frontis, quæ essentialis est & primò locò adhibetur. Unde etiam in nonnullis Euchologiis ad singula membra adhibendæ præscribuntur diversæ formæ: non omnes æquivalentes, & ad solius frontis inunctionem forma Sacramenti apud Græcos communis. Concilium autem Constantinopolitanum non facit mentionem nisi unius formæ. Ex quo tamen non apparet fuisse repetitam ad inunctionem aliarum partium, sed potius semel & simul adhibitam. Quò casu admitti facilius fortè, quàm solidè probari posset cum *Hiquao d. 7. q. 1. in Comment. Scoti n. 15.* (qui adhuc amplius intendit) unctiones ante finem formæ adhibitas veluti à forma determinatas partialiter & secundariò integrare simul cum unctione frontis totalem unctionem: sicut ablutio partium minùs principalium & de se fortè insufficientium concurrit cum ablutione partis principalis.

QUÆSTIO III.

Quenam sit Forma Confirmationis?

31. **D**ico: Forma conveniens ac necessaria Confirmationis est: *Signo te signò crucis, & confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Hanc assignat Concilium Florentinum in Decreto, & Ritualia Ecclesiæ. Deinde per eam perfectè significatur hujus Sacramenti effectus, nempe robur spiritus, & character, qui velut signum militare imprimitur confirmato.

Sufficiunt verba æquivalentia. Valebit tamen forma, etsi quædam verba mutantur in æquivalentia; ut si locò *signo* dicatur *consigno*; locò *salutis*, dicatur *sanctificationis*. Item si dicatur: *Consignatur Petrus signò crucis, & confirmatur chrismate salutis in nomine Patris &c.* Ut patet ex dictis disp. præc. de forma Baptismi apud Græcos usitatâ: sic enim exprimitur persona confirmanda, actus Confirmantis ut ab eo procedens, & reliqua necessaria.

32. An autem distinctè debeat exprimi Trini-

tas & unitas Personarum, dubitatur. Et quidem plerique Doctores affirmare videntur, conformiter ad ea quæ diximus de forma Baptismi; cujus velut consummatio & perfectio secundum Patres & Pontifices est Sacramentum Confirmationis. Ita Suarez, Henriquez, Wiggers, Koninck, & innumeri alii. Qui passim etiam docent expressè addendum ly *signò crucis, & ly chrismate salutis.*

Nihilominus non apparet, quomodo id consistat cum veritate formæ Græcorum, quæ illi nunc utuntur, & antiquitus usi sunt: estque talis: *Signaculum doni Spiritus sancti*, subintellige juxta proprietatem Græci sermonis, præsertim in propositionibus practicis, verbum substantivum est, aut supple *donatur tibi*, quò actio ministri & suscipiens designatur. Quod etiam implicite satis fit per voces *signaculum, & doni*. Unde sensus est: *hæc signò donantur munera Spiritus sancti, immo & ipse Spiritus sanctus*, ut ait Arcudius l. 2. de Concordia Eccles. Occid. & Orient. c. 6. Habeturque hæc forma in omnibus Euchologiis seu Ritualibus Græcorum, tam impressis, quàm manu scriptis. In eaque nihil immutandum, decidit nova Congregatio Cardinalium erecta ab Urbano VIII. ad examinandum Euchologium Græcorum, quod post examen præscriptum fuit recusum sub eodem Pontifice, retentâ eadem Confirmationis formâ. Eamdem expressè tradit Cardinalis Bessarion Tract. de Eucharistie Sacram. qui & ipse Græcus in Concilio Florentino fuit summæ Auctoritatis. In quo etiam Concilio nulla Græcis quæstio fuit mota de forma Confirmationis: sed sub finem Concilii Pontifex Eugenius solùm quæsit rationem, cur apud eos Presbyteri hoc Sacramentum conferant. Immo hæc ipsa forma exprimitur in Concilio generali seu Constantinopolitano I. can. 7. aliàs 9. ubi statuit Synodus Novatianos & quosdam alios Hæreticos ad Ecclesiam recipiendos esse *signatos sive unctos primùm sanctò Chrismate &c. & eos* (inquit) *signantes dicimus: Signaculum doni Spiritus sancti.* Insuper quotquot Græcorum sancti Patres de hoc Sacramento verba fecerunt, ad hanc verborum formam respexerunt & se retulerunt, inquit Arcudius sup. c. 7. Et ob hoc in instructione Clementis VIII. quâ inhibetur Presbyteris Græcorum morantibus in quibusdam partibus Italiæ, ubi Episcopi Catholici Latini resident, nè amplius Sacramentum Confirmationis administrent, inhibetur quoque, nè baptizantes utantur quibusdam verbis, ubi habetur *consignationis forma*; illa scilicet quàm præmisimus. Denique similis ferè est forma, quâ Sylvester legitur confirmasse Constantinum; ut refertur in Edicto Constantini (quod habetur To. 1. Concil.) estque talis: *Signet te Deus sigillò fidei suæ in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* In qua omittuntur particule, *signò crucis, & chrismate salutis.* Quæ etiam omittuntur in forma, prout habetur in antiquo Ordinario Romano. Estque talis: *Confirmo te in nomine*

Expressam invocationem Trinitatis & quasdam alias particulas esse de necessitate Sacramenti, Plurimi dixerunt; Sed obstat authentica & vetus forma Græcorum, quæ declaratur.

Forma, quæ S. Sylvester confirmavit Constantinum.

Forma, quæ est in antiquo Ordine Romano.

Patris & Filii & Spiritus sancti. In utraque tamen hac forma apponitur invocatio expressa Trinitatis: quæ in forma Græcorum omittitur, de cuius valore non esse dubitandum censeat *Basilii Pontius parte 2. c. 7. n. 4. & Hiquaus in Comment. Scoti ad d. 7. q. 1. n. 67. & 69.*

33. *Ly signò Crucis aut Chrismate salutis non est de essentia forme,* Itaque apparet contra *Suarez* & plurimos alios non esse etiam de essentia voces, *Signò crucis*: cum sufficienter involvantur in verbo *signo*; ut patet ex forma Græcorum. Ex qua etiam apparet contra eundem *Suarez* & alios particulas, *chrismate salutis* non esse essentialis; cum in forma Græcorum & aliis omitantur, & satis includantur in verbis: *signo & confirmo.*

Sicut neque expressa invocatio in Personarum à Gracis omitta; Denique ex eadem forma Græcorum satis constat, expressionem Trinitatis non requiri ad valorem; & consequenter hanc ratione seu mente non addi hanc in *Florentino*: quod etiam in forma Ordinationis exprimit invocationem Trinitatis, quam constat non esse necessariam ad valorem. Itaque *Florentinum* instruendo Armenos tradidit illis formam legitimam & bonam; etsi non quoad omnia ei inserta vel addita essentialia.

Nec dici potest in ritu Græcorum præcedere invocationem Trinitatis in forma Baptismi; cui apud illos mox jungitur Confirmatio. Nam inter prolationem formæ baptismalis & formæ Confirmationis, tot actiones & orationes & psalmi recitationes intercedunt, ut invocatio Trinitatis facta in Baptismo memorabiliter quidem possit connecti formæ vel materiæ Confirmationis; ad quam etiam nullatenus ex contextu verborum refertur; ut inspicienti Euchologium erit manifestum. Quare sic tenet *Basilii Pontius, Joannes Amicus, Arcudius*, & alii recentiores. Neque videntur alii Auctores præmissa fundamenta vidisse aut satis considerasse.

34. *Ad eoque apud Latinos non necessaria ad valorem: quidquid inconsequenter contra dicat Hiquaus.* Putat tamen *Hiquaus* supra invocationem expressam Trinitatis essentialia esse in forma latina, eò quod nulla sit alia particula formæ, quæ denotet causam principalem: prout denotatur in forma Græcorum; in qua insuper invocatio Spiritu sancto, qui est donum Patris & Filii, etiam implicite hi invocantur. Verum causa principalis satis denotaretur, etsi diceretur tantum, *In nomine Spiritus sancti*; adeoque conformiter ad ritum Græcorum non exprimeretur Trinitas. Deinde denotatio causæ principalis in formis ferè Sacramentorum non requiritur, sed potius ipsius effectus; nisi in particulari aliud constet vel probetur.

Quod verò Alii Auctores allegant, Confirmationem esse quamdam consummationem Baptismi, inde inferentes pariter in utroque exprimendam esse professionem & invocationem Trinitatis; non valet in hac re pendente ab institutione Christi, qui id congruè requisivit in ingressu Ecclesiæ Christianæ per Baptismum, etsi non requisivisset in Confirmatione, quæ dictam professionem supponit & robur tribuit ad eandem suò tempore contra hostes fidei propugnandam.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Q U Æ S T I O IV.

De Ministro Ordinario Confirmationis.

DICO: Ordinarius minister Confirmationis non est quilibet simplex sacerdos, sed solus Episcopus. Patet ex *Florentino* supra. Idem expressè definit *Trid. sess. 7. can. 3. de Confirm. & sess. 23. can. 7.*

Colligitur etiam ex actis Apostolorum, ubi soli Apostoli leguntur contulisse hoc Sacramentum per manuum impositionem: nam *cap. 8.* multis à Philippo diacono in Samaria baptizatis, missi sunt eò Apostoli ad illos confirmandum. Et quàmvis inde tantum sequi videatur diaconos non esse ministros hujus Sacramenti, videtur tamen id etiam sequi de simplicibus Sacerdotibus, qui tunc apparenter non deerant, adeoque mitti potuissent, si fuissent ordinarii hujus Sacramenti ministri. Similiter *Act. 19.* soli Apostoli leguntur confirmasse; cum tamen tunc saltem alii fuerint sacerdotes. Unde Paulus, qui (ut habetur *1. ad Cor. 1.*) solitus erat abstinere à collatione Baptismi, qui nimirum poterat per alios conferri, munus tamen confirmandi assumpsit, velut sibi cum aliis Apostolis proprium ut patet *Act. 19.* Quare ex his locis *Innocentius I. Epist. 1. c. 3. Eusebius Epist. 3. ad Episc. Tuscia & Campania, Innocentius III. cap. un. de sacra Unctione §. penultimo, Florentinum* supra colligunt solis Episcopis tanquam ordinariis ministris competere hujus Sacramenti administrationem.

Conclusio etiam patet ex *Gregorio Magno Cap. Pervenit dist. 95. & Gelasio Papa c. Presbyteros ead. dist. Leone Papa Epist. 86. Chrysostomo Homil. 18. in Acta & aliis Patribus.* Quos secuti sunt *Alensis, D. Bonaventura, Richardus*, & alii Theologi, etiam antiquiores.

Est autem hoc etiam intelligendum de necessitate Sacramenti, adeoque vi institutionis divinæ. Quod satis colligitur ex *Florentino* supra, ubi ipsum loqui de ordinario ministro ad substantiam Sacramenti necessario, omnes intellexerunt. Et clarius ex *Trid. sess. 23. c. 4. docente Episcopos Sacramentum Confirmationis conferre, ministros Ecclesiæ ordinare &c. quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent.* Ubi aperte docet, id non tantum simplicibus Sacerdotibus esse illicitum, sed insuper eos carere omni potestate. Idem clarissimè docet *Eusebius Papa* supra dicens, quod Sacramentum hoc *nec ab aliis, quàm illis, qui eorum* (scilicet Apostolorum) *tenent locum, umquam perfici potest, aut fieri debet. Nam si aliter præsumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter Ecclesiastica umquam reputabitur Sacramenta.* Confirmatur: quia nusquam emanavit ordinatio Ecclesiastica, quâ simplices Sacerdotes tam universaliter suspenduntur ab exercitio potestatis, quæ

35. *Ordinarius minister Confirmationis est solus Episcopus.*

36. *Etiam de necessitate Sacramenti.*

eis vi ordinationis competeret, uti Episcopis: sed Pontifices potius eos inhabiles supponunt: nec alioquin tam universaliter ab initio huius potestatis ordinariæ exercitio caruissent simplices Sacerdotes.

37. *Ananias* Objicitur I. Ananias *Act. 9.* manus Paulo imponens dicit se missum ad eum, ut videat, & impleatur Spiritu sancto: Ananias tamen non erat Episcopus, immo tunc verosimiliter nequidem Sacerdos. Resp. Ananiam non contulisse Paulo Sacramentum Confirmationis, cuius non erat capax, utpote nondum baptizatus; sed imposuisse solum ei manus ad faciendum miraculum seu restituendum visum. Dicit autem implendum fore Spiritu sancto per Baptismum quem statim suscepit, vel per impositionem manuum, quam postea suscepit ab Apostolis, prout est credibile: nisi forte Spiritus sanctus extraordinario modo sine Sacramento sit ei collatus, uti cæteris Apostolis & Cornelio; quod est satis verosimile. Addit Suarez d. 36. sect. 1. §. Ad testimonia, hætenus non esse satis probatum, nec fortè probari posse istum Ananiam non fuisse Episcopum.

Eum tunc non fuisse Episcopum haud satis probatum censet Suarez.

38. Objicitur II. Manûs impositio, de qua est sermo in actis Apostolorum, non fuit Confirmatio cum unctione chrismatis, ut *quest. 2.* dictum est: ergo ex facto Apostolorum non rectè colligitur solos Episcopos esse ministros ordinarios chrismationis. Resp. Neg. Conf. nam ista manûs impositio habebat eandem formalitatem Sacramenti, sive eundem effectum & finem, quem habet Confirmatio cum chrismate etsi esset in ipsis symbolis quedam materialis diversitas; adeoque rectè colligitur (accedente præsertim intellectu & traditione Pontificum & Patrum) ex facto Apostolorum, prout in Scriptura memoratur, solos Episcopos eorumdem successores debere esse ministros unctionis ordinariæ, sicut Apostoli erant ministri Confirmationis quasi extraordinariæ & privilegiatæ. Sicut si hi soli ordinassent Episcopos, cum exclusione aliorum, tamen per privilegium id egissent sine materia & forma ordinaria, adhuc rectè colligeretur solos Episcopos esse ordinarios ministros sacrae ordinationis.

39. Objicitur III. Concilium Toletanum I. cap. 20. dicens: Statutum est Diaconum non chrismare, sed Presbyterum absente Episcopo, presente vero non, nisi ab ipso fuerit preceptum. Resp. Concilium non agere de Sacramento Confirmationis, sed de unctione baptizati in vertice. De qua loquitur Innocentius I. c. Presbyteris 119. de consecrat. dist. 4. dicens: Presbyteris (seu extra, seu presente Episcopo baptizant) chrismate baptizatos ungere licet. De eadem agunt nonnullæ aliæ auctoritates. Pro quo

Quæ olim dependentia Presbyteri in suis muniis ab Episcopo præsentis. Adverte olim non fuisse solitos Presbyteros etiam baptizare præsentis Episcopo, nisi de eius licentia, immo nec alios actus sui ordinis exercere; ac proinde non fuisse solitos sine eius licentia baptizatos chrismate ungere in vertice; ut patet ex Leone Papa Epist. 88. Sed

neque coram Episcopo licet Presbyteris in baptisterium introire, nec præsentis Antistite, infantem tingere aut signare. Et consonat cap. Omni tempore 124. de Consecrat. dist. 4. ubi dicitur: Presbyter vero præsentis Episcopo non signet infantes, nisi fortè ab Episcopo fuerit illi preceptum: nec liceat Presbytero prius Episcopo introire in baptisterium.

Objicitur IV. Hieronymus Dialog.: contra Luciferianos ante mtd. quærens, quare in Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum sanctum, respondet hanc observationem ex ea auctoritate descendere, quod post Ascensionem Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit, & multis in locis factum reperitur ad honorem potius Sacerdotii, quàm legis necessitatem. Resp. (omissa explicatione Baronii interpretantis Hieronymum, quod velit munus Episcopale non ita esse de essentia, quin volente Pontifice possit assumi presbyter) postremis verbis non indicari (neque enim verba aut verborum connexio id insinuat) hoc munus posse per alios fieri, & solum honoris causâ Episcopis ab Ecclesia deferri: sed tantum, quod Christus hanc potestatem ut ordinariam tradiderit solis Episcopis, potius ut hoc modo honoraretur eorum officium, quàm quod illud Sacramentum ad Salutem absolute necessarium sit: cum per ipsum baptismum etiam gratia Spiritus sancti acquiri possit. Qui sensus ex antecedentibus & consequentibus clarè patet. Ibidem enim ait, aliàs omnino miserandos & deplorandos fore, qui Episcopum adire non possunt.

Est autem observandum quemlibet Episcopum etiam excommunicatum & hæreticum validè hoc Sacramentum conferre: quia est actus Ordinis non requirens jurisdictionem ut fiat validè, sed tantum ut licitè. Unde peccaret Episcopus confirmans etiam in propria diœcesi subditum alterius Episcopi, absque huius licentia, saltem præsumpta: qualis quoque sufficit juxta Saa, Henriquez & alios, etsi Nonnulli rigidius loquantur. Minus potest sibi non subditum confirmare in aliena diœcesi: in qua nequidem proprium subditum potest confirmare absque licentia expressa Ordinarii loci; ut patet ex Trid. sess. 6. c. 5. de Reform. ubi prohibet Episcopo exercere pontificalia in alterius diœcesi sine expressa licentia Ordinarii. Ubi per Pontificalia intelliguntur ea omnia, quæ ad ordinem Episcopalem specialiter pertinent; ut ordinare, Chrisma conficere, confirmare, virgines sacras benedicere, Ecclesias & altaria consecrare. Putat tamen Henriquez. l. 3. cap. 6. nomine Pontificalium in isto decreto non comprehendendi collationem primæ tonsuræ, utpote quæ etiam domi privatim potest conferri sine Pontificalibus. Similiter nec benedictionem aut missam solemnem, ut proinde existimet Episcopum posse absque facultate Ordinarii loci dare in eo primam tonsuram vel benedictionem, aut canere missam Pontificalem.

Idem

40.

Explicatur locus Hieronymi.

41.

Ad valorem Sacramenti sufficit Ordo Episcopalis: ad licitè ministrandum insuper jurisdictio requiritur.

Vsus Pontificalium qualiter Episcopo in aliena Diœcesi interdicitur.

Quid nomine Pontificalium intelligatur.

An collatio primæ tonsuræ & celebratio Missæ Pontificalis.

Idem de benedictione & missâ pontificali docent plures alii. Et planè contextus verborum *Tridentini*, si rectè inspiciatur; adeoque jus novum, non videtur repugnare: stando autem in jure antiquo, id non fuisse inhibitum Episcopis, communiter supponitur, immo teste *Bassæo in Supplem. V. Pontificalium usus n. 3.* est certum ferè apud omnes Doctores. Nihilominus contrarium sive hodie id non licere, censent *Sanchez, Gavantus, Barbosa, Chokier, Diana* apud *Bassæum sup.* finaliter concludentem, quòd si alicubi sit hujusmodi consuetudo restrictiva præfatæ facultatis introducta, ea observanda sit.

Q U Æ S T I O V.

De Ministro Extraordinario Confirmationis.

DICO: Minister extraordinarius ex commissione summi Pontificis est simplex sacerdos. Ita communissimè Theologi contra *Durandum* & paucos alios. Probatur ex voluntate Christi: de qua nobis constat ex facto Pontificum, eorumque declaratione. Nam *Gregorius Magnus lib. 3. Epist. 26. Indict. 12.* (& refertur c. *Pervenit dist. 95.*) concessit sacerdotibus in Sardinia hoc Sacramentum in absentia & defectu Episcoporum ministrare. Cujus facti aut similium procul dubio mentionem facit *Florentinum in Decreto de Armenis*, ubi postquam dixisset ministrum ordinarium Confirmationis esse Episcopum, subjungit: *Legitur tamen aliquando per Apostolica Sedis dispensationem ex rationabili & urgente admodum causâ simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum consecrâ hoc administrâsse Confirmationis Sacramentum.*

Unde non satis cautè, ne dicam nimis irreverenter & audacter respondent, qui dicunt *Gregorium* in hoc facto errâsse: neque enim solum injuriam irrogant summo Pontifici tam docto & sancto, sed etiam *Eugenio IV.* seu *Concilio Florentino*, & consequenter aliis posterioribus Pontificibus, qui idipsum practicârunt, ut mox dicetur.

Ex quibus etiam excluditur alia responsio, quæ factum *Gregorii* explicat de Unctione quadam cæremoniali. Contra quam insuper facit, quòd expressè loquatur *Gregorius* de unctione cum chrismate in fronte, quæ semper fuit sacramentalis. Deinde permittit ibi unctionem in absentia Episcoporum, quam *Epist. 9.* prohibuerat: unctio autem Baptismi aut alia cæremonialis numquam fuit prohibita sacerdotibus in absentia Episcopi.

Insuper *Gregorius III.* eamdem potestatem concessit quibusdam Presbyteris, qui versabantur in remotioribus partibus infidelium. Similiter *Adrianus VI.* eamdem potestatem fecit Fratribus Minoribus in India agentibus: cujus concessio authentica haberi dicitur in Conventu nostro Hispalensi. Denique *Henricus Herincx Sum. Theol. Pars IV.*

quez l. 3. c. 6. n. 4. litt. N. citat etiam *Alexandrum VI.* & *Gregorium XIII.* & Nonnulli adhuc alios Pontifices.

Confirmatur ex *Florentino* & *Tridentino* supra dicentibus ministrum ordinarium hujus Sacramenti esse Episcopum. Ubi apertè insinuant, extraordinarium posse esse non Episcopum. Quod expressiùs constat ex verbis *Florentini* relatis *n. preced.*

Confirmatur II, ex *Declaratione Cardinalium ad Canonem tertium de Confirmatione*, quæ sic habet: *Abbates ex privilegio Sedis Apostolicæ de consensu tamen Ordinariorum, hoc Sacramentum Confirmationis conferre possunt.*

Accedit denique, quòd in tota Ecclesia Orientali sive apud Græcos ab antiquo etiam ante schisma mos inoleverit, ut simplices Sacerdotes conferant hoc Sacramentum, ut ex *Euchologiis* etiam antiquis, & *Scriptoribus* rerum Græcarum peritis constat. Cum enim apud illos Baptismus, Confirmatio & Eucharistia numquam separarentur, nec possent Episcopi semper esse præsentis, præsertim cum puerorum & adultorum confusæ plebi non ampliùs certis per annum diebus solemnibus, sed indiscriminatim quòvis tempore conferri cœpit, assumpserunt sibi etiam parochi officium confirmandi, contentientibus totius Orientis Episcopis, atque etiam assentiente aut saltem tolerante Pontifice. Dico saltem tolerante: nam sufficere consensum Episcoporum censet *Pontius p. 4. c. 3. & 4.* quando Papa id sibi non reservat: prout fecisse censetur usu seu more Ecclesiæ Latinæ, in qua proinde locò Confirmationis Baptismo jungi solitæ successit vicaria cæremonialis unctio baptizati in vertice, quæ fit per Sacerdotes, ut ex *Rabano* observat *Arcudius l. 2. Concord. cap. 14.* addens hanc non esse neque fuisse in usu apud Græcos, utpote habentes potestatem confirmandi.

Hujus usus quoad *Ægyptios* meminit commentarius *Ambrosio* adscriptus in *cap. 4. ad Ephes. circa med.* dicens: *Apud Ægyptios consignant Presbyteri, si non sit Episcopus.* Et *Auctor qq. vet. & novi Test.* inter opera *Augustini cap. 101.* dicens: *In Alexandria & per totam Ægyptum, si desit Episcopus, consignat Presbyter.* Sic solet citari. In textu tamen locò *consignat* habetur *consecrat.*

De eodem usu *Eugenius IV.* peractò *Concilio Florentino* proposuit Græcis quæstionem: *Quare Pontifices non inungerent sacro Chrismate, sed Sacerdotes, cum hoc Pontificibus sit datum?* & subditur, *Hæc à Latinis objecta Mytilinensis Præsul ex canonibus & legibus omnia solvit.* Quàmvis non exprimat in terminis ipsa solutio. Putat autem *Arcudius sup. cap. 15.* dixisse, extraordinariè posse Presbyteros conferre Chrisma de commissione Episcopi, & valde vetustum esse hujusmodi morem Græcorum. Saltem Pontifex responsioni non contradixisse legitur. Quin immo *Gregorius Protosynellus* Confessarius Imperatoris Græcorum, & locū tenens Patriarchæ Alexandrini, qui

42.
Minister
extraordi-
narius ex
commissione
Pontificis est
simplex
sacerdos.
Ita practi-
cavit Gre-
gorius.

43.
Et alii Pon-
tifices.

Idipsum
confirmatus
ex Florenti-
no & Tri-
dentino.

Ex declara-
tione Car-
dinalium;

44.
Et ex vetè-
ri more Ec-
clesiæ Orien-
talis,

45.
De quo
Græci in
Florentino
interrogati
Eugenio sa-
tisfecerunt.

Quod ma-
gis declara-
tur ex Epi-
stola Gre-

gorii Proto-
synceſi.

qui tertiò locò ſubſcripſit Concilio, & poſtea fuit Patriarcha Conſtantinopolitanus, vir vitæ ſanctitate & auctoritate ſpectabilis, & fidei Catholicæ defenſor etiam ſcriptis adverſum *Marcum Ephesum* & alios, is, inquam, in quadam Epiftola (quæ eſt in latinum verſa apud *Bzovium* To. 16. *Annalium ad annum 1440. n. 62.*) inter alia ait: *Verum etiam Latini noſtros ungebant & chriſmatis appellabant* (apparenter non probantes chriſmationem datam à Græcis ſacerdotibus) quòd verò non ſecundum rectam rationem iſta fierent, manifeſtum eſt: etenim cum iniremus concordiam, nullam rationem contra nos adferre poterant, ſed cum Orthodoxi eſſemus, & rectè ſentiremus, ab Orthodoxis Orthodoxi judicati ſumus.

46.
Cur Bulga-
ri à Sacer-
dotibus
Photii con-
firmati ſint
à Latinis
reconfirma-
ti.

Nec obſtat, quòd Bulgari confirmati à ſacerdotibus Photii Patriarchæ Conſtantinopolitani, ab Episcopis Latinis reconfirmati fuerint, ut patet ex Epiftola Synodi VIII. ad *Adrianum Papam*, inter Epiftolas Synodicas ejuldem Concilii. Nam ut idem *Adrianus Papa* II. Epift. ad S. Ignatium Patriarcham (quæ eſt apud *Baron. ad ann. 871.*) ſcripſit, miſſi erant ab intruſo & excommunicato, ſacris omnibus in Bulgaria exercendis interdicti, confirmaverantque non ſubditos ſuos, immo ſubditos Eccleſiæ latinæ; adeoque invalidè, cum potestas ſacerdotalis per iuriſdictionem à Papa datam in ordine ad Confirmandum compleri debeat. Eò tamen infaniæ pervenit nequam *Photius*, ut contra Nicolaum I. (cujus Legati in Bulgaria præſatas Chriſmationes improbaverant) pseudo-synodum univerſalem convocarit, & in Epiftola Encyclica ſeu Circulari conatus ſit adſtruere, Presbyteros eſſe ordinarios miniſtros Confirmationis. Unde *Nicolaus I. Epift. ad Hincmarum* (quæ eſt apud *Baron. ad an. 867.*) ſcribit Græcos, *Photianos* ſcilicet, accuſaſſe Latinos, quòd prohiberent Presbyteros baptizatorum frontes linire Chriſmate.

47.
An morem
Græcorum
improbave-
rit aut re-
vocaverit
Innocentius
III.

Non obſtat etiam, quòd *Innocentius III. c. Quanto, de Conſuetudine* Lucio Vicario ſuo mandet, ut omnibus Presbyteris Conſtantinopoli inhibeat, nè de cætero Sacramentum Confirmationis miniſtrent. Nam inhibitiò iſta dirigitur ad Latinos, qui eò tempore Conſtantinopoli dominabantur, ut tradunt Hiſtorici. Videturque textus ille deſumptus ex Epiftola *Innocentii ad Lucium* ibidem Vicarium ſuum, in qua ei mandat, quatenus omnibus Latinis Presbyteris, apud Conſtantinopolim conſtitutis, diſtrictè prohibeat, nè talia de cætero ſua temeritate præſumant.

An idegerit
Innocentius
IV.

Non obſtat III. quòd *Innocentius IV.* reſcribens Episcopo Tuſculano, ſuo in regno Cypri legato, decernat: *Soli autem Episcopi conſignent chriſmate in frontibus baptizatos &c.* Litteras Apoſtolicas reſert *Bzovius ad ann. 1253.* Non obſtat, inquam: nam litteræ illæ ſolùm dirigitur ad Latinos & Græcos in regno Cypri, ut planum eſt ex textu. Deinde, ut poſt *Arcudium* reſpondet *Baſilius Pontius parte 4. c. 5. n. 14.* cum non tantùm in

Cypri, ſed in toto fermè Oriente hic mos eſſet, veriſimile eſt legatum agnitæ rei difficultate decretum, uti commodè non poterat, executioni non mandaſſe; exemplò S. Gregorii, qui inhibitionem ſuam attentâ poſtmodum difficultate temperavit pro iſula Sardinia, ut patet ex dictis in principio quæſtionis.

Non obſtat denique, quòd *Clemens VIII.* in inſtructione ſuper ritibus Græcorum decernat, nè Presbyteri baptizatos in fronte conſignent; immo ut conſignati ab illis reconfirmentur. Nam inſtructio illa dirigitur ad Episcopos Latinos, in quorum diœceſibus Græci, vel Albanenſes Græcò ritu viventes, degunt; optimè ſciente Pontifice, valde difficile fore, ut ea conſtitutio in Græcia acceptaretur. Ita ex *Arcudio Pontius ſup. n. 18.* Deinde ad ſummum in ſimilibus decretis contineretur revocatio priſtini moris; etſi olim legitimus fuerit: quod ad intentum hujus quæſtionis ſufficeret. Cenſuit autem *Clemens VIII.* tutius videri, ut cum cautela & ſub conditione ſic conſignati iterum confirmentur ab Episcopis Latinis: eò quòd prudenter dubitari poſſet iſtò tempore de valore Sacramenti ſic collati, ſive quòd deficiat legitima commiſſio non tantùm Romani Pontificis, ſed & propriorum Episcoporum; veluti de quorum legitima Ordinatione dubium ſit: ſive quòd deficiat legitimum Chriſma, utpote confeſtum ab illegitimo Episcopo, vel à Presbyteris iſtis, vel ſinè mixtione baſami: ſive quòd Chriſma ſit apud Græcos adeo rarum, veluti à ſolo (ut aliqui reſerunt) Patriarcha hòc tempore conſecrari conſuetum, neque in tanta copia, ut veriſimile ſit Presbyteros ſaltem frequenter non uti verò Chriſmate, aut interdum uti præ vetuſtate corruptò, & per ſimplex oleum nimis ſæpè innovatò. Ita *Pontius ſup.* Addunt aliqui fuiſſe rationem dubitandi ex hoc, quòd potestas confirmandi fuerit à tempore Photii omnibus aut ſaltem aliquibus Græcis Sacerdotibus adempta (quod tamen ex *Baronio* deprehendere non potui) & in Concilio Florentino dubiè reſtituta. In quo tamen non tam legitur reſtituta, quàm eoſque perſeverans legitimè fuiſſe deſenſa.

Quàmvis autem ut Pontifex committat ſimplici Sacerdoti hanc adminiſtrationem, congruum Eccleſiæ regimen videatur rationabilem cauſam exigere; tamen illa non apparet neceſſaria ad valorem juxta *Henriquez, Suarez, Coninck* & alios communiùs, etſi aliqui contradicant: quia non eſt illa propriè & ſtrictè dicta diſpenſatio in jure divino, ſed commiſſio potestatis ſecundum Chriſti inſtitutionem; ita ut Chriſtus inſtituerit, quòd miniſter hujus Sacramenti ordinarius & ex officio eſſet Episcopus, extraordinarius autem & ex commiſſione ſummi Pontificis poſſet eſſe ſimplex Sacerdos. Quod ita eſſe, ex declaratione Eccleſiæ ſatis conſtat. Unde conſequenter Pontifex tali commiſſione non mutat eſſentialia hujus

48.
Quid de-
ſuper decre-
verit Cle-
mens VIII.

Cur hic ſub
conditione
reconfirmā-
dos cenſuit
confirmatos
à Græcis
Presbyteris.

49.
Iuſta cauſa
non requi-
ritur ad va-
lorem com-
miſſionis
facta ſim-
plici ſacer-
dote.

hujus Sacramenti, sed ea servat, juxta Christi institutionem utens potestate sibi à Christo concessâ. Appellatur autem à *Florentino Dispensatio Sedis Apostolica*, tum quatenus assimilatur dispensationi strictè dictæ (prout etiam vocari solet dispensatio in votis, quæ tamen non est dispensatio propriè in lege) prout est commissio superioris tribuens facultatem ad id, quod est extraordinarium, & aliàs simplici sacerdoti interdictum: tum quia procedit à Pontifice tanquam supremo procuratore & dispensatore jurisdictionum & facultatum.

50. *Potest illam Pontifex dare tum per se tum per delegatum.* Hanc porro facultatem potest dare Pontifex, etiam non consecratus: cum sit actus jurisdictionis. Unde si ipsemet adhuc foret simplex Sacerdos, posset illam dare sibi ipsi. Potest etiam commissionem hujus facultatis aliis delegare v.g. Episcopis, juxta regulam communem de ordinariæ potestatis delegabilitate. Tunc equidem Pontifex adhuc censeretur potest hanc facultatem tribuere, quatenus delegatus illam tribuit virtute & auctoritate Pontificis, sive quatenus actione delegati tacitè & virtualiter consentit Pontifex vi ipsius delegationis. Concessio insuper semel facta non expirat morte concedentis. An autem cesset cessante causâ resolvendum est ex iis, quæ tradi solent de cessatione privilegii gratiosi in *Tract. de Legibus*. An denique Sede vacante possit hanc facultatem tribuere collegium Cardinalium, dubitari posset. Sed dicendum, quod non: hæc enim extraordinaria potestas sinè speciali fundamento vel commissione pontificiâ (de qua non constat) asseri nequit. Nec habet istud collegium propriè rationem Capituli Sedis vacantis. Puto tamen quod Papa vivens posset collegio Cardinalium id concedere; cum possit delegare cum potestate subdelegandi, & facultas per mortem non expiret.

Non potest illam dare Collegium Cardinalium sede vacante.

Possit tamē per Pontificem hujusmodi potestas ei delegari.

Q U Æ S T I O VI.

De Dispositione Suscipientis, & Obligatione suscipiendi.

51. *Ad valorem Confirmationis requiritur ex parte suscipientis Baptismus.* D I C O I. Ad Confirmationem validè suscipiendam requiritur & sufficit Baptismus. Prima Pars patet: quia Baptismus est janua cæterorum Sacramentorum; quorum proinde est incapax, qui non est baptizatus: ut de Sacramento Ordinis habetur *cap. 1. & 3. de Presbytero non baptizato*; & de Sacramento pœnitentiæ in *Tridentino sess. 14. cap. 2.* De reliquis est par ratio. Præterea pro Confirmatione specialem congruentiam allegat *D. Thomas q. 72. a. 6.* quod Confirmatio sit quædam Baptismi perfectio: unde sicut nemo potest corporaliter crescere, nisi fuerit corporaliter genitus; ita nec per Confirmationem crescere in perfectum Christianum, nisi prius fuerit in Christo genitus per Baptismum.

Nec obstat, quod *Act. 10.* legatur, Spiritum

sanctum fuisse datum necdum baptizatis: hoc enim sinè Sacramento fuit factum per extraordinariam potestatem Dei independentis à sacramentalibus signis: sive nihilominus fuerit impressus Character Confirmationis, & tales redditi incapaces ulterioris Confirmationis, sive non; quod incertum est.

52. *Et sufficit, suppositò quoad adultos consensu.* Secunda pars, quod Baptismus sufficiat, suppositò videlicet in adultis debitò consensu, Probat: quia in Actis Apostolorum legitur Apostolos baptizatis absolutè imposuisse manus nullò aliò requisitò: neque etiam Ecclesia umquam aliud præter Baptismum requisivit.

Hinc nullus sexus, status vel ætas excluditur à valida hujus Sacramenti susceptione: quandoquidem olim sit collatum etiam parvulis (de quibus posset esse præcipua dubitatio) ut patet ex *Innocentio I. Epist. 1. c. 3.* & *Augustino Tract. 6. in primam Canonicam Joannis*. Immo solebat statim etiam parvulis post Baptismum conferri teste *Tertulliano l. de Baptis. c. 7. & 8. Alcinò l. de Ecclesiast. Offic. cap. de Sabbato sancto, Baronio circa annum 371. & aliis.*

53. *Ad licitè suscipiendū requiritur & sufficit status gratiæ.* D I C O II. Ad licitè suscipiendam Confirmationem requiritur & sufficit status gratiæ. Prima pars patet: quia Confirmatio est Sacramentum vivorum. Secunda pars inde probatur: quod nulla lex divina aut Ecclesiastica plus requirat.

Nec obstat *I. c. Ut jejni, de Consecrat. dist. 5.* quod videtur requirere jejunium: quia non strictè præcipit, sed tantum monet; uti & monet confessionem præmitti. Quam præmitti etiam monet *Catechismus Romanus cap. de confessio. Confirmatione §. 15.* Deinde Canon ille non est alicujus Pontificis, aut Concilii generalis, sed tantum particularis, scilicet Aurelianensis, hac in parte non recepti ab Ecclesia universali. Unde etiam hodie solet conferri, tam ante, quam post prandium.

Non obstat II. quod ex moderna Ecclesiæ consuetudine videatur exigi aliquis saltem usus rationis; ideoque infantes ante septennium non soleant confirmari: quamvis enim hoc expediat, tum ut majori reverentiâ suscipiatur Sacramentum: tum ut vitetur iterationis periculum, tum ut puer possit aliquò modò fidem per se profiteri. Consuetudo tamen illa non obligat, ut passim Recentiores docent, & apertè supponit *Catechismus Romanus c. de Confirmationis Sacramento §. 14.* Idem colligi potest ex *Pontificali Romano Tit. de Confirmandis*, ubi dicitur: *Infantes per paternos ante Pontificem confirmare volentem teneantur in brachiis dextris*; ubi apertè supponitur ante septennium posse confirmari. Unde in locis remotioribus, ad quæ rarò veniunt Episcopi, præstat usum rationis prævenire, quam postea defectu occasionis debere diu differre, & quandoque omnino omittere, ut rectè inquit *Suarez disp. 35. sect. 2.* Quod potissimum quadrat in loca Belgii infecta hæresi aut vicina

Infantes ante septennium videtur excludere usus modernus, non obligatorius.

Quando expediat etiam infantes confirmari.

Hæreticis : ubi necessitas (ut sic loquar) hujus Sacramenti amplior est , & ministratio rarior.

54.
Non est
præceptum
Confirmatio-
nis.

DICO III. Per se loquendo nulla est obligatio suscipiendi hoc Sacramentum. Ita D. Thomas q. 72. art. 1. ad 3. & alii communiter contra Nonnullos : quibus annumerari solet Scotus , sive quod censeat esse obligationem præcepti Ecclesiastici , ut ei tribuit Dicastillo , sive quod divini , ut Pontius. Sed ut pateat quàm rectè , en verba Scoti 4. d. 7. q. 2. Non est simpliciter necessarium ad salutem , juxta illud Marci ult. Qui crediderit & baptizatus fuerit , salvus erit. Et de Consecrat. dist. 5. Spiritus sanctus , ubi habetur , quod baptizatus per solum Baptismum salvatur. Est tamen necessarium adulto sic , quod non contemnat ; sicut dicitur Extrav. de Sacra. Unct. ubi dicitur in Glossa , quod non est plenus Christianus , qui contemnit. Ad argumentum (desumptum ex cap. Omnes fideles) dico , quod loquatur de adulto , qui debet suscipere , id est , non contemnere , & pro tempore congruo suscipere in effectu : judicaretur enim contemptus , si omnimodâ opportunitate oblata non susciperetur. Et d. 17. q. 1. n. 11. arguendo inquirens præceptum divinum confessionis , contra assumit : Quia Extrema Unctio est instituta à Christo , & Confirmationis Sacramentum , ut dictum est supra : & tamen neutrum est simpliciter necessarium , nec est præceptum de isto vel de illo recipiendo.

Probatur Conclusio : quia non invenitur aliquod præceptum divinum id præcipiens , ut nec Ecclesiasticum quod saltem sit in usu. Confirmatur : quia si foret obligatio , Ecclesia suos filios cogeret ad impletionem illius , sicut cogit ad impletionem præcepti aliorum Sacramentorum , nec permetteret tam facilè aliquem mori sinè hoc Sacramento.

55.
Per se lo-
quendo,

Quod saltem
sit in usu.

Dixi per se loquendo : nam per accidens ratione contemptus , aut scandali , vel alterius circumstantiæ posset omittens suscipere hoc Sacramentum graviter peccare. Posset similiter Pontifex , immo & Episcopus præcipere suis subditis susceptionem hujus Sacramenti , si ad bonum regimen judicaverint expedire. Dixi quod saltem sit in usu ; Plures enim putant olim fuisse præceptum Ecclesiasticum concernens adultos pro seipsis , & parentes aut curatores parvulorum pro parvulis. Et videtur colligi ex dictis Patrum & aliquorum Conciliorum , Elibertini can. 38. Laodicensis cap. 48. Aurelianensis , & refertur c. Ut jejuni de Consecrat. dist. 5. indicat idem Urbanus Papa c. Omnes Fideles ead. dist. Unde olim solebat Baptismo semper jungi Confirmatio.

Qua obli-
gatio Epis-
coporum
conferendi
Confirmatio-
nem.

Nihilominus maxima est hujus Sacramenti utilitas & efficacia. Cujus proinde susceptio & fructus omnibus inculcari deberet. Sed & Episcopi memores esse deberent sui officii in sollicitè ministrando hoc Sacramento per se aut Suffraganeos suos : quos , si id longò tempore ministrare intermitterent , mortaliter peccare , est communis sententia , Angeli , Syl-

vestri , Saa , Bonacina & aliorum : eò quod omittant in re gravi munus suum aliis providendi de Sacramento tam utili , esto in his non foret suscipiendi obligatio. Prout & Parochi tenentur providere subditis de Sacramento Extremæ Unctionis ; quantumvis non sit obligatio suscipiendi.

Q U Æ S T I O VII.

De Effectu Sacramenti Confirmationis.

DICO I. Hoc Sacramentum confert gratiam sanctificantem , & specialem Spiritus sancti protectionem ac auxilium ad fidem fortiter profitendam. Prima pars est de fide , quæ docet omnia Sacramenta novæ Legis conferre gratiam sanctificantem , ut in Tract. de Sacram. in gen. ostensum est. Et specialiter Act. 8. & 19. dicitur per hoc Sacramentum dari Spiritus sanctus , qui absolutè non dicitur alicui dari , nisi conferatur gratia sanctificans. Secunda pars patet ex dictis de effectu Sacramentorum in genere , & ex fine hujus Sacramenti , qui est , nè Christi nomen confiteri erubescat Christianus , ut loquitur Florentinum in decreto de Armenis. Unde ibidem præmiserat : Effectus autem hujus Sacramenti est , quia in eo datur Spiritus sanctus ad robur sicut datus est Apostolis in die Pentecostes , ut Christianus audacter Christi confiteatur nomen. Ex hac firmitate seu robore fidei confitendæ nomen ipsum Confirmationis inventum esse nemo dubitavit , ut ait Catechismus Romanus c. de Confirmat. §. 16. Ab eo (inquit) nomen rei impositum est , quod hujus Sacramenti virtute Deus in nobis id confirmat , quod Baptismo operari cepit , nosque ad Christianam soliditatis perfectionem adducit.

Dubitant autem Theologi , an Confirmatio majorem gratiam habitualement conferat , quàm Baptismus. Affirmat Suarez disp. 34. sect. 2. Coninck , Præpositus & alii plures : tum quia Scriptura & Patres singulariter dicunt per hoc Sacramentum dari Spiritum sanctum. Tum quia per accretionem (cui assimilatur Confirmatio) plus acquiritur , quàm per generationem seu nativitatem , cui comparatur Baptismus. Unde Patres subinde dicunt in Confirmatione dari plenitudinem Spiritus sancti. Tum quia Melchisedes Papa c. de his. 3. de Consecrat. dist. 5. dicit Sacramentum Confirmationis majori veneratione venerandum & tenendum esse.

Verùm hæ conjecturæ sunt nullius roboris , ut rectè adverterunt Lugo & Dicastillo : nam in primis dicitur in hoc Sacramento specialiter dari Spiritus sanctus , non quia cum abundantiori gratia datur , quàm in Baptismo , sed quia antiquitus multis conferebatur per signa evidentiora. Deinde Confirmatio est tantum partialis accretio ; plus autem substantiæ acquiritur generatione , quàm unicâ accretione. Debet porro vita animæ in Baptismo obtenta usque in finem crescere , tum per bona opera ,

56.
Sacramen-
tum hoc
conferit gra-
tiam sancti-
ficantem.

Et auxilia
actualia ad
fortiter pro-
fitendam fi-
dem.

57.
Gratiam
Confirmatio-
nis esse
majorem
baptismi
Plures asse-
runt

Ob meras
& non soli-
das conje-
cturas :

opera, tum etiam per alia Sacramenta, præsertim Eucharistiæ. Quare gratia Confirmationis, etsi sit major, quatenus conjungitur gratiæ Baptismi præsuppositæ, hanc tamen non necessariò se solâ excedit. Dicitur proinde in eadari plenitudo Spiritûs ob novum gratiæ accessum per Confirmationem causatum, per quam (ut loquuntur Patres) censetur homo fieri plenus & perfectus Christianus: quamquam non ita, quin debeat gratia & perfectio usque in finem fieri plenior & auctior. Denique Melchisedes Papa docet Confirmationem majori veneratione tenendam, non ratione majoris gratiæ, sed ratione dignioris materiæ, & potissimum ratione dignioris ministri, à quo confertur, quem non decuit ita in Baptismo restringi ob summam illius necessitatem. Unde apparet, haud satîs solidò fundamentò niti Opinionem relatam. Quinimò potius videri posset gratiam majorem conferri in Baptismo, quàm in Confirmatione: utpote quia Baptismus est spiritualis regeneratio, in qua velut in primo & unico jubileo adeò superabundat divina liberalitas & efficacia, ut etiam in suscipiente tantum attrito deleatur omnis culpa & pœna. Quare ita censet Scotus 4. dist. 7. q. 3. & plures alii.

Quare Scotus & plures alii censent oppositum.

58. Dico II. Confirmatio imprimit Characterem. Est de fide ex Trid. sess. 7. can. 9. de Sacram. in gen. vide dicta de Characterem in Disp. de Effectu Sacramenti in communi. Specialiter autem initerabilitas, adeoque Character hujus Sacramenti colligi potest ex Apostolo ad Hebr. 6. ubi juxta Patres & Interpretes communiter de manûs impositione sacramentali est sermo. In quem locum Chrysostomus: Non licet (ait) dicere: si dissolutè & negligenter vixerimus, rursus baptizabimur, Catechesi rursus instituemur, accipiemus rursus Spiritum &c. Erratis, inquit, hæc existimantes. Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati &c. Ne amplius, inquit, expectes, quod non potest fieri: non enim dixit: non decet, neque expedit, neque licet, sed est impossibile &c. Similiter loquitur Oecumenius & Theophylactus. Quare numquam legitur ab Apostolis repetita manûs impositio collativa Spiritûs sancti. Neque tollit infidelitas Characterem Baptismi vel Ordinis; cur ergo Confirmationis? Alioquin de iis, qui à fide deficientes ad idola dein redibant, extant antiquissimi Canones Concilii Nicani, Concilii Ancyrani, Petri Alexandrini, Basilii Magni, Gregorii Nysseni, & aliorum, in quibus præscribitur modus eos recipiendi, & pœnas injungendi, ac ad Eucharistiam admittendi; at altum est in illis silentium de Chrismatione. Immo Photius Schismaticorum antesignanus, tertius post S. Methodium Patriarcha Constantinopolitanus in Epistola Encyclica seu circulari defendens mordicus Confirmationem à presbyteris quasi ministris ordinariis datam, vehementer Latinos redarguit, quòd eam iterare non horruerint, quasi iteratio sit res & insipientia inaudita. Dein sub-

Confirmatio imprimit Characterem.

Initerabilitas hujus Sacramenti specialiter probatur.

dit: Iterata Chrismatio illorum, qui baptizati sunt, & Chrismate tincti, neque auctoritate indiget, credo, ut damnetur: cum vel ipsa sola rei narratio, superet omnem impietatis excessum. Idem Arcudius c. 17. testatur, esse communem omnium Græcorum sententiam, quòd Confirmatio imprimat Characterem; ideoque illam ab eis vocari signaculum. De quo rectè intelligitur illud Cyrilli in Prasat. Cateches. in fine dicentis: Det vobis Deus Spiritûs sancti signaculum indelebile in sempiternum. Quàmvis recentiores Græci (ut refert idem Arcudius c. 18.) characterem hæresi ac infidelitate, eaque solâ deleri, adeoque Sacramentum in his casibus iterari posse opinentur. Qui tamen ex præmissis satîs refutati manent. Et ex eo, quòd nullus Patrum legatur Confirmationem à Catholicis Episcopis datam magis quàm Baptismum iterasse. Unde etiam Concilium Tarraconense c. 6. (& habetur in Cabilonensi II. c. 17. referturque c. Dictum est nobis, de Consecrat. d. 5.) declarat Confirmationem, sicut nec Baptisma, iterari minimè debere. Eadem iterationem inhihet Gregorius III. Epist. 4. ad Bonifacium & refertur c. De homine ead. dist.

Eamdem defendunt Græci.

Etsi errant recentiores inter illos, quòd putet Characterem hunc infidelitatis deleri.

Contra tamen objici posset, quòd Aug. lib. 3. de Bapt. cap. 16. dicit: Manûs autem impositio non sicut Baptismus repeti non potest. Quid est enim aliud, nisi oratio super hominem? Verùm Augustinus ibi non loquitur de hoc Sacramento, sed de reconciliatoria manûs impositione, quæ pœnitentibus impenditur, sive pro foro externo, sive etiam pro interno per absolutionem sacramentalem. Prout apparet quoque non esse sermonem de Sacramento Confirmationis apud Gregorium lib. 9. Epist. 61. (& refertur c. Ab antiqua 44. de Consecrat. dist. 4.) dicentem, quòd Arianos per impositionem manûs Occidens reformat; utique sine unctione Chrismatis, per quam illos reformat Oriens, ut ibidem subjungit.

59. S. Augustinus assertus manûs impositionem posse repeti non loquitur de sacramentali; sed reconciliatoria.

Objici II. posset, quòd Hæretici ad Ecclesiam revertentes solent recipi per sacram unctionem seu Episcopalem manûs impositionem, quâ conlequerentur virtutem Spiritûs sancti, ut patet ex Concilio Constantinopolitano I. can. 7. aliàs 9. & Leone Papa Epist. 37. c. 2. Nec responderi potest id intelligendum de Hæreticis necdum debite confirmatis. Nam saltem plus intendit S. Methodius Patriarcha Constantinopolitanus in Canone seu Decreto de iis, qui abnegarunt &c. & ad Orthodoxam veramque fidem revertuntur (quod Decretum refertur in Euchologio Græcorum) dicens: Ungatur sacro Chrismatis unguentò reconciliandus, cum ad fidem regreditur baptizatorum more. Loquitur autem generaliter de conversis à qualibet hæresi & in quavis ætate; immo & de iis, qui prius Catholici, adeoque more Orientalis Ecclesiæ susceptò Baptismò mox inter Catholicos confirmati fuerant. Neque dici potest cum Arcudio, esse Canonem adulterinum Methodii junioris schismatici qui anno 1240. floruit, sed genuinum S. Methodii do-

60. Arguitur revertentes ab hæresi generaliter esse reconciliandos, præsertim ex auctoritate S. Methodii.

Responsio Arcudii.

ctissimi

atissimi & acerrimi fidei defensoris, qui floruit ante & post annum 840. docent omnia etiam antiquissima exemplaria, & tam Græci quàm Latini Auctores confirmant. Neque est indicium aliquod vitiationis Canonis, qui conformiter in centenis exemplaribus reperitur expressus.

61. *Altera solutio.* Quocirca respondet *Jacobus Goar* in notis *Euchologii & præfati Canonis* ritum istum fuisse usurpatum, circa non confirmatos quidem, cum animo adhibendæ sacramentalis Confirmationis, circa confirmatos verò sinè hujusmodi animo iterandæ Confirmationis, adeoque instar puræ cæremoniæ Ecclesiasticæ & reconciliativæ, quàmvis cum simili intentione additâ Confirmationis formâ ordinariâ. Quemadmodum noscitur esse purè cæremoniale, quod in eodem decreto *Methodii* præscribitur, ut reconciliandus post septiduanas preces octavò die lavetur, & à lavacro ferat vestes novas secundum ordinem eorum qui illuminantur seu baptizantur. Non facilè tamen *Jacobus Goar* (ut addit) probaret hunc ritum chrismandi adjunctâ formâ ab aliquo alio nunc temporis observari, quantumvis cum recta intentione, ob periculum videlicet erroris aut mali intellectûs. Neque est credibile virum sanctissimum hanc inauditam de iteratione Sacramenti novitatem introduxisse: de qua etiam à nemine Historicorum notatur. Quàmvis alioquin unius *Methodii* auctoritas nequeat auctoritati universalis Ecclesiæ præjudicare.

62. *Aliis auctoritatibus satisfi,* Pariter neque præjudicare potest illorum Patrum auctoritas, qui hoc Sacramentum iterare tentârunt prætextu illò, quòd foret collatum ab Hæreticis, quasi fides in ministro sit ad Sacramenti valorem requisita: quam non ita requiri postmodum Ecclesia declaravit. Vel sanè loquuntur de conversis ab hæresi non usurpantium Chrisma aut carentium veris Episcopis, adeoque de necdum confirmatis. De quibus omnino agit *Concilium II. Generale & Leo Papa* suprâ. Hoc tantum (ait *Leo*) quod ibi defuit conferatur, ut per *Episcopalem manûs impositionem virtutem sancti Spiritûs consequatur*. Ideoque *Theodoretus* l. 3. hæretic. Fabul. expressit *Novatianos* idcirco recipi cum manûs impositione, quòd ipsis in hæresi illa defuisset.

63. *Queritur an Character Confirmationis sit distinctus à baptismali.* Sed dubium est, an sicut Confirmatio est quædam Baptismi perfectio, quatenus hominem baptizatum facit perfectum Christianum, & non addit gratiam habitualementer rationis, sed præhabitam solum intendit; ita character illius non sit perfectè distinctus (aliquò modò esse distinctum convincunt verba Conciliorum de impressione characteris per tria Sacramenta) à characterè baptismali, sed solum hunc perficiat, sive intensivè, sive extensivè.

Resolvitur, quòd sit distinctus specie. In quo dubio communior & verior Doctrina tradit, characteres esse diversæ speciei: tum quia Sacramenta, per quæ conferuntur,

sunt diversæ speciei. Tum quia per illos significantur diversi status, in quibus homo ponitur. Tum denique quia character Baptismi est capacitas quædam moralis ad reliqua Sacramenta legitimè suscipienda; Character autem Confirmationis est quædam potentia ad fidem fortiter propugnandam. Aliud est de gratia habituali, quæ debet esse ejusdem speciei ex quacumque causa proveniat, cum idem semper sit principalis ejus finis & effectus formalis, scilicet constituere filios Dei. Confirmatur: quia quâ ratione dicitur characteres utriusque Sacramenti solum differre secundum majorem perfectionem, consequenter etiam dici posset ipsum Baptismum & Confirmationem non differre ut duo Sacramenta, sed ut Sacramentum & perfectionem Sacramenti.

QUÆSTIO VIII.

De Cæremoniis Sacramenti Confirmationis.

64. *O*MISSIS Cæremoniis adhiberi solitis in confectioe Chrismatis: quæ videri possunt in *Pontificali Romano* & apud *Suarez* d. 37. sect. 1. & alios.

Prima cæremonia Confirmationis est, quòd *Episcopus* ob reverentiam Sacramenti debeat indui habitu Pontificali, idque sub peccato mortali, ut docet *Diana* p. 7. *Tract. 10. Resol. 31.* quemadmodum sacros Ordines collatus debet vestiri indumentis & ornamentis Pontificalibus. Secunda, quòd caput confirmati circumligetur vittâ seu linteò. Quod fit ob reverentiam Chrismatis, ut paulatim exsiccet & ne aliis rebus adhæreat. Deinde ut significetur gratiam in Confirmatione acceptam esse conservandam. Non est autem certum tempus determinatum, quò hoc linteum ferri debeat, sed spectanda est locorum consuetudo. Tertia, quòd Episcopus det confirmato alapam super genam dicendo: *Pax tecum*. Tum ut confirmatus intelligat se armari hòc Sacramentò ad injurias pro Christo tolerandas. Tam ut recordetur Sacramenti suscepti & militiæ ad quam exercendam conscribitur. Quarta est circumstantia loci, qui tametsi deberet esse Ecclesia, quantum commode fieri potest; simpliciter tamen potest conferri quòvis locò decenti, immo ob copiam adventantium etiam sub dio, idque quàmvis locus sit interdictus, ut habetur c. *Responsò, de Sent. excomm.* Quinta erat olim circumstantia temporis: quòd scilicet solum conferretur tempore Paschæ & Pentecostes; modò tamen invaluit consuetudo conferendi illud omni tempore & die, idque tam post, quàm ante prandium.

65. *Sexta cæremonia* est, quòd debeat esse patrini, qui confirmandum teneat ut habetur c. *In Catechismo 100. & duobus seqq. de Consecr. dist. 4.* qui non potest esse nisi unus vel una,

una, juxta decretum Leonis Papæ c. Non plures 101. eadem dist. An autem post Tridentinum possint assumi duo, scilicet unus & una, uti in Baptismo, est inter Theologos controversum. Et probabilius videtur, quod non: eod quod Trid. sess. 24. cap. 2. de ref. Matrim. id tantum statuatur de Baptismo; adeoque non videatur extendendum ad Confirmationem: cum juris antiqui correctio sine urgenti fundamento non debeat admitti. Idque præferim in hoc casu, eod quod Tridentinum eod. cap. agens de Confirmatione expressè restringat cognationem spirituales ex ea oriundam, uti prius restringerat oriundam ex Baptismo, nil tamen omnino loquatur de præsentis statuto, adeoque id studiosè omisisse videatur. Ita Præpositus, Barbosa, & plures alii apud Diana p. 10. Tract. 16. resol. 90.

Etiam post Tridentinum.

Corollarium.

Unde consequenter ad hanc doctrinam, si ultra designatos alii teneant confirmandum, hi similiter contrahunt cognationem spirituales: quamvis in alia sententia oppositum foret dicendum juxta ordinationem Tridentini sup. de Baptismo.

Patrinus Confirmationis usu Romano distinctus à baptisuali.

Debet etiam secundum antiquam Romanam consuetudinem patrinus Confirmationis extra casum necessitatis esse distinctus à patrinus Baptismi c. In Catechismo citatò.

66. Sit & ipse confirmatus.

Putat tamen Sylvester V. Confirmatio consuetudinem jam contrarium obtinere: alii censent secus facientem non peccare saltem mortaliter: uti nec si unus præsentet tanquam patrinus plures quam duos; aut si foemina virum, vel mas foeminam præsentet, etsi hoc sit minus conveniens, & contrarium utriusque præscribatur in Pontificali. Debet etiam patrinus esse confirmatus, can. In Baptismate 102. de Consecrat. dist. 4. & in Pontificali. Unde non confirmatus juxta Doctores communiter illicitè hoc munus obiret; immo juxta plerisque etiam invalide: etsi reverà textus canonis (qui desumptus est ex Concilio Moguntino, adeoque particulari tantum nec obligante universaliter, nisi quatenus est usu ab Ecclesia receptum) non contineat verba clarè irritantia. Quocirca sicut patrinum omittere est gravis

Alias illicitè munus obire: an etiam invalide.

materia, sic etiam esse videtur, invalide illum adhibere; etsi nonnulli oppositum supponant probabile.

Obligatio confirmatum instruendi non est in jure expressa, ut notat Henriquez & alii: quæ saltem exprimitur in Pontificali quoad vitanda mala, & facienda bona, & quoad Pater noster, Ave Maria & Credo: quoniam (inquit) ad hoc sunt obligati. Datò autem, quod etiam in Canonibus expressa foret, tamen raro admodum haberet locum, eod quod suscipiens hoc Sacramentum, si sit adultus, præsumatur utcumque instructus; & quamvis supponeretur esse parvulus, ad instructionem teneatur patrinus Baptismi.

Nulla vel rara in patrinus obligatio instruendi.

Contrahitur autem cognatio spiritualis dirimens matrimonium inter susceptorem & confirmatum ejusque parentes, & non ultra, juxta Tridentinum sup. restringens in hoc jura antiqua. Reliqua de susceptoribus Confirmationis sunt ferè explicanda conformiter, ad ea quæ diximus de susceptoribus Baptismi.

Solum observa Nonnullos censere, quod Monachis non sit illicitum tenere confirmandum seu esse patrinum Confirmationis: eod quod ratio prohibitionis non habeat locum in hoc Sacramento ob non annexum onus instruendi. Communiter tamen alii contradicunt. Quamvis jura ferè loquantur de Baptismo aut sint Conciliorum particularium, quæ equidem potuissent esse usu recepta & extensa. Id saltem omnino credibile est (quod Plures docent) posse monachum in Confirmatione tenere monachum confirmandum. Immo ita fieri apparet magis conveniens.

77. An Monachis licitum sit esse patrinus Confirmationis.

Denique sollicitè observandum Pastoribus, ut tum hujus Sacramenti initerabilitatem, tum cognationem spirituales ex hoc oriundam inculcent fidelibus, ob incommoda quæ alioquin oriri nata sunt. Immo in hunc finem expediret omnino servari Registrum confirmatorum, uti baptizatorum: cum alioquin facile oblitteretur memoria seu notitia Sacramenti suscepti, ac cognationis inde procedentis cum maximis inconvenientiis.

Notabile.

TRACTATUS III.
DE
SANCTISSIMO
EUCCHARISTIAE
SACRAMENTO.
P R A E F A T I O.

Excellentia
Eucharistia
pra caeteris
Sacramen-
tis.

*R*edo doctrina postulat, ut explicatō Sacramentō regenerationis & Confirmationis, quō utrōque perfecti efficimur Christiani, agamus de Sanctissimo Eucharistia Sacramento, quod baptizatis & confirmatis more antiquo primō dari consuevit, & , si adulti sint, etiamnum dari convenit, instar spiritualis nutrimenti. Quāvis alioquin ipsum ordine dignitatis primum sit : nam commune hoc quidem est sanctissimæ Eucharistiae cum cæteris Sacramentis, symbolum esse rei sacrae, & invisibilis gratiae formam visibilem : verū illud in ea excellens & singulare reperitur, quod reliqua Sacramenta tunc primū vim sanctificandi habent, cū quis illis utitur ; at in Eucharistia ipse sanctitatis Auctor ante usum est ; ut rectè Trid. sess. 13. c. 3. Et hoc quidem signatum seu contentum excellentissimum semper subest in hoc Sacramento ; quod proinde est in signando verissimum : cū alia Sacramenta, quantumvis ex se veracia in signando, ob indispositionem susipientis interdum careant suō signatō, scilicet gratiā. Mirabilissimum quoque est, immo miraculorum à Christo patratorum maximum, in quo ipse divitias divini sui erga homines amoris velut effudit, memoriam faciens mirabilium suorum, ut loquitur Trid. sup. c. 2. addens idem esse symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos tanquam membra arctissima fidei, spei & charitatis connexionē adstrictos esse voluit, ut id ipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata. Nihilominus zizania execrabilium errorum & schismatum inimicus homo his nostris temporibus in doctrina fidei, usu, & cultu sacrosanctæ

sanctæ Eucharistiæ superfeminavit: quam alioquin Salvator noster in Ecclesia sua tanquam symbolum reliquit ejus unitatis & charitatis, quâ Christianos omnes inter se conjunctos & copulatos esse voluit, *ut ait*, Trid. in Procœmio sess. 13. *Quocirca sanam & sinceram de Venerabili hoc & divino Sacramento doctrinam tradituri, pariter errores contrarios convellere & refellere studebimus, adjuncturi ea, quæ salvâ parte Christianâ inter Catholicos sunt controversa.*

DISPUTATIO PRIMA.

De Sacramento Eucharistiæ secundum se.

QUÆSTIO I.

An Eucharistia sit Sacramentum?

1.

Vox Eucharistia, denotans idem quod gratiarum actio seu bona gratia, rectè quadrat huic Sacramento:

EUCHARISTIA vox Græca idem est quod gratiarum actio, vel bona gratia. Est autem communi Ecclesiæ usu assumpta ad denotandum hoc Sacramentum. Et meritò: tum quia ipse Christus illud instituens gratias egit, sive (ut est in Græco) eucharistizavit: tum quia nos idem in gratiarum actionem sumere & offerre debemus. Similiter est bona gratia: tum quia est maximum Dei beneficium: tum quia confert gratiam: tum præcipuè quia realiter continet Christum, qui est gratiâ plenus, omnisque gratiæ fons.

Quod vasis insuper nominibus appellatur.

Vocatur etiam hoc Sacramentum communio, quia conjungit & unit fideles tanquam membra inter se & cum suo capite Christo, adeoque per ipsum communicant fideles Christo & inter se. Dicitur quoque Synaxis, id est, congregatio, sive propter eandem fidelium societatem quam significat & efficit, sive quia solebant, ac etiamnum solent ejus gratiâ fideles in unum convenire. Quartò antonomasticè vocatur mysterium & Sacramentum, quia inter omnia Sacramenta rem maximè arcanam & sacram continet. Pariter per antonomasiam vocatur Venerabile Sacramentum, quia singulariter præ cæteris sanctum & venerabile est. Quintò quando datur morituris dicitur viaticum, quia viam sternit, & vires transitoris ad alteram vitam suppediat. Sextò dicitur etiam hostia, quia per sacrificium incruentum Deo offertur in gratiarum actionem. Septimò dicitur convivium, inquantum animam replet & satiat. Dicitur octavò cœna Dominica; quia in ultima cœna fuit institutum: quàmvis hoc nomine (quod Hæreticis nostris maximè placet) frequenter abutantur iidem Hæretici ad suos errores, ideoque cautè sit usurpandum.

2.

Eucharistia est verum

D I C O : Eucharistia est verum Sacramentum. Est de fide, & constat ex Trid. sess. 13. Florentino in Decreto de Armenis, Lateranensi Herincx Sum. Theol. Pars IV.

c. Firmiter, de summa Trinit. Et ex perpetua Sacramentum Traditione ac consensu Patrum & Conciliorum: nam ante annos mille ducentos in Concilio Carthagenensi III. c. 24. & 29. appellatum est, *Sacramentum altaris, & Sacramentum corporis & sanguinis Domini*. Patet etiam ex Math. 26. Marci 14. Luca 22. Joan. 6. Et 1. ad Cor. 11. & quidem ex Evangelio constat fuisse institutum, ut perennaret in Ecclesia: nam Christus dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*. Idem constat ex Apostolo supra: *Quotiescumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat*: supple, ad judicandum. Ex quo Apostoli loco etiam constat fuisse rem fidelibus usitatam. In hoc etiam satis conveniunt cum Catholicis Hæretici (paucis fortè antiquioribus exceptis) etsi circa naturam hujus Sacramenti, partes constituentes, & virtutem ejusdem variè errent. Ratio est, quòd species panis & vini sint quid sensibile à Christo ordinatum ad significandam gratiam, immo ad continendum omnis gratiæ fontem, ut infra patebit.

Quod sub generalibus terminis factentur ipsi Hæretici.

Congruentiam, suppositâ Sacramenti institutione, adfert D. Thomas q. 73. art. 1. Scotus 4. d. 8. q. 1. n. 3. quòd ultra generationem spirituales, quæ fit per Baptismum, & augmentum, quod fit per Confirmationem, opus sit cibò ac nutrimentò spirituali, quò homo per totam vitam spiritualiter nutriatur. Addit Scotus sup. quia congruum est, Christum esse nobiscum in tali signo sensibili, ut magis excitetur quilibet ad reverentiam, & devotionem ad Christum. Et hoc patet de facto, quòd quasi omnis devotio in Ecclesia est in ordine ad illud Sacramentum. Propter hoc enim Clericus cum majori diligentia persolvit officium divinum in ordine ad missam. Propter hoc etiam populus devotiùs audit missam, quàm aliquod aliud officium Ecclesiasticum. Propter hoc etiam singuli cum majori diligentia confitentur, quando intendunt secundum ordinationem Ecclesiæ saltem semel in anno communicare. Ita ad verbum Scotus.

3.

Congruentia adfertur.

V

Dices:

4.

Eucharistia
est causa
gratia.

Dices : Sacramenta efficiunt id quod significant: Eucharistia autem nihil efficit, non enim gratiam; ut patet, quando asservatur in sacratio; neque etiam efficit corpus Christi, cum illud divinâ solum virtute sub speciebus ponatur & conservetur. Resp. Eucharistiam esse causativam gratiæ; etsi in actu secundo eam non causet nisi dum sumitur: sicut ignis de se calefactivus actu non calefacit, nisi calefactibili applicetur. Ad rationem autem Sacramenti sufficit, quod sit causativum gratiæ, illamque actu causet, dum actu applicatur: nam quod cætera Sacramenta semper causent dum actu sunt, inde oritur, quod sint successiva & consistent in actione, adeoque non habeant esse, nisi dum applicantur. Similiter Eucharistia suo modo efficit corpus Christi quoad esse præsentiale, quatenus Deus ponit & conservat illud sub speciebus consecratis dependenter ab illis, earumque consecratione.

5.

Figura Eucharistia,
1. Panis,
quem protulit Melchisedech.

Varia hujus Sacramenti figuræ in veteri Testamento continentur. Primò, panis, quem protulit Melchisedech Gen. 14. Quem fuisse figuram Eucharistiæ tradit Cyprianus, Ambrosius, Hieronymus, & alii Patres. Vide (inquit Chrysostomus Homil. 45. in Gen.) quomodo Sacramentum insinuat... Videns typum, cogita, oro, & veritatem. Secundò panes propositionis, qui solum à mundis & sanctificatis comedi poterant, 1. Regum 21. Tertiò panis primitiarum Levitici 23. Quartò panis subcinericeus & angelicus, in cuius fortitudine ambulavit Elias quadraginta diebus & noctibus usque ad montem Dei Horeb, ubi & Deum quodammodo vidit, 3. Regum 19. Quintò præclara Eucharistiæ figura fuit Manna, ut non solum docent Patres, sed & ipse Christus Joan. 6. Et clamat res ipsa. Tanta est similitudo inter Eucharistiam & Manna, quod Angelicis manibus præparatum, filiis Israël post transitum maris rubri ad terram promissionis pergentibus in deserto pluebat de cælo. De quo Sap. 16. dicitur: Angelorum escâ nutriti populum tuum, & paratum panem de calo præstitisti illis sine labore, omne delectamentum in se habentem, & omnis saporis suavitatem. In quo etiam illud fuit singulare, aptissimè quadrans in Eucharistiam, ut licet aliqui multum, aliqui parùm collegisse viderentur, omnes tamen eandem mensuram invenirent, singuli juxta id quod poterant, Exodi 16.

6. Agnus
Paschalis.

Sextò Agnus Paschalis, quem fuisse typum Eucharistiæ tradunt Tertullianus, Hieronymus, Chrysostomus, Leo Papa & alii Patres. Nec aliam ob causam esui agni Paschalis continuò institutionem Eucharistiæ subjunxit Christus, nisi ut significaret antiquam observantiam novò Sacramentò adimpleri & tolli, teste Leone Papâ Serm. 7. de Passione Domini. Denique (ut alias figuras omitam) Eucharistiæ typus fuit sanguis testamenti, quò populum aspergit Moyses lectò Testamentò seu mandatis veteris Legis, dicens: Hic Sanguis Testamenti, quod mandavit ad vos Deus; ad Hebr. 9. & Exodi

7. Sanguis
Testamenti.

24. Unde Christus ipse in Sacramenti institutione condens novum Testamentum ante mortem coram Apostolis quasi testibus, instituit Eucharistiam quasi publicum instrumentum, extans ad memoriam. Ideoque signanter dixit: Hic est sanguis meus novi Testamenti Matth. 26. quem proinde aspergit in pectora discipulorum lectò seu datò eis novò mandatò seu lege Joan. 13. Mandatum novum do vobis &c.

Verùm hæc omnia figuræ tantum fuerunt; quibus proinde ipsa veritas seu Eucharistia est longè excellentior: figura enim servit veritati, & per eam impletur ac perficitur. Unde Apostolus ad Coloss. 2. figuras veteres umbris, impletionem corpori comparat, & ad Hebr. 10. figuras umbris, veritatem imagini. Ideoque Hieronymus in cap. 1. ad Titum, ait: Tantum interest inter propositionis panes & corpus Christi, quantum inter umbram & corpora, inter imaginem & veritatem &c. Quamvis si panem Eucharisticum à veritate Corporis Christi secluderemus cum Sacramentariis, prædictæ figuræ non minùs perfectæ forent, sive secundum se, sive in ratione signi respectu Christi: immo nonnullæ præcellerent, v.g. manna, agnus Paschalis, & sanguis testamenti. Quod non parùm refellit errorem Sacramentariorum.

6.
Figuris Eucharistia
est excellen-
tior,Non quæ
panis sed
quæ conti-
nens Chri-
stum.

Q U Æ S T I O II.

Quando hoc Sacramentum sit institutum?

D I C O I. Sacramentum Eucharistiæ est à Christo institutum in ultima cœna. Est certum apud omnes tam Græcos quàm Latinos. Et patet ex Evangelistis quæst. præcitatis, Clement. unic. de Reliquiis & Venerat. Sanct. 5. Transiturus, Trid. sess. 13. c. 2. & Canone Missæ, in quo dicitur: Qui pridie quàm pateretur &c. Quamvis Joan. 6. Christus instituendum prænuntiaverit, & gratiam per illud dandam promiserit. Et quidem congruebat, ut tunc daret seipsum sub specie aliena, quando erat discipulos relicturus in propria, idque imminente passione, cuius hoc Sacramentum erat rememorativum: imminente morte, quia tunc dicta & facta magis imprimuntur mentibus amicorum. Ita D. Thomas q. 73. a. 5. Vide etiam D. Bon. 4. d. 8. p. 1. a. 2. q. 2.

7.
Euchari-
stiam Chri-
stus insti-
tuit in ulti-
ma cœna;Idque con-
gruè,

D I C O II. Christus ultimam cœnam, in qua instituit hoc Sacramentum, celebravit ad secundam vesperam Lunæ decimæ quartæ, & primam lunæ decimæ quintæ mensis Nisan. Ita communiter Latini. Pro clariori intellectu, & difficultatum occurrentium solutione

8.
Ad primam
vesperam
lunæ decimæ
quintæ men-
sis Nisan
seu primi.

Nota I. Judæos computasse annos per menses lunares, illumque mensem appellasse primum, cuius luna decima quarta incidebat in diem æquinoctii verni, vel proprius ipsum sequitur: estque apud nos luna martialis. Mensem autem istum vocabant, Nisan, ut patet Esther.

Cujus luna
decima
quarta inci-
dit in æqui-
noctiū ver-
nū, aut illud
propius se-
quitur.

Esther 3. Et eodem Ægyptum egressi leguntur Exodi 12.

Judæi festi-
vitates ce-
lebrabant
à vespera
in vesperâ.

Diem vul-
garem au-
spiciabantur
ab ortu so-
lis.

Nota II. Judæos fuisse solitos incipere suas festivitates à vespera, sive ab occasu solis præcedente ipsum diem festum, juxta illud Levitici 23. *A vespera usque ad vesperam celebrabitis sabbata vestra*: adeo ut festivitates (quæ ibi intelliguntur per sabbata, ut docet contextus) haberent duas vespersas, unam præcedentem, alteram sequentem seu secundam. Diem autem vulgarem incipiebant ab ortu solis: nam Christus communi Ecclesiæ sensu dicitur crucifixus circa horam sextam juxta computum Judæorum, & circa duodecimam juxta computum Germanicum & Belgicum seu nostrum: cum igitur nos diem vulgarem computemus à media nocte, sequitur Judæos computasse ab ortu solis. Unde Matth. 20. Paterfamilias primum egreditur summò mane, deinde horâ tertiâ, sextâ & nonâ, denique undecimâ, in qua dicit: *Quid hic statis totâ die otiosi?* Et illâ horâ conducti dicuntur tantum unâ horâ laborasse. Igitur horâ undecimâ erat dies ferè finitus, & consequenter nec à vespera, nec à media nocte, sed ab ortu solis censebatur inchoatus. Quàmvis Dominicus Soto d. 9. q. 1. art. 4. putaverit etiam dies vulgares fuisse ab Hebræis computatos à vespera. Ex quo sequeretur primam horam sequentis diei fuisse illam, quæ est prima post occasum solis (qui mos computandi adhuc Romæ & alibi viget) adeoque Christum fuisse crucifixum circa horam decimam octavam, cum tamen juxta Evangelium sit crucifixus horâ quasi sextâ seu sub meridiem. His notatis

Christus co-
medit Pa-
scha tempo-
re, quò se-
cundum le-
gem man-
ducari oportebat.

Probatur Conclusio: quia Christus celebravit ultimam cœnam, quando secundum legem debebat comedi agnus Paschalis: atqui hic debebat comedi ad secundam vesperam lunæ decimæ quartæ, ergo &c.

Major probatur ex Evangelistis: nam Christus misit discipulos suos ad parandum agnum Paschalem, *die azymorum in qua necesse erat occidi pascha*, ut ait Lucas c. 22. vel *primò die azymorum, quando pascha immolabant*; ut ait Marcus c. 14. Similia habet Matthæus c. 26. ergo Christus celebravit suam cœnam, quando Judæi immolabant, & necesse habebant immolare pascha. Deinde non est credibile citra necessitatē in fine vitæ violasse famosum illud præceptum, qui tamen non venerat legem solvere, sed verbò pariter & exemplò adimplere.

10.
Illud au-
tem fuisse
lunam
quartam
decimam
sub finem,
declaratur
primò.

Minor, videlicet quòd agnus Paschalis debebat comedi ad finem lunæ decimæ quartæ, probatur: quia agnus Paschalis debebat comedi vesperâ immediatè præcedente primum diem festivum azymorum, ut habetur Exodi 12. Levit. 23. Numer. 28. dies autem iste erat lunæ decimæ quartæ, ut patet ex Scripturis Levitici & Numerorum citatis, ubi dies decima quinta dicitur solemnitas azymorum: primus autem dies azymorum erat solemnior, ut clarè dicitur in locis citatis: ergo agnus Pascha-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

lis erat comedendus ad ultimam vesperam lunæ decimæ quartæ.

Eadem Minor probatur II. quia ex citatis locis constat dies azymorum fuisse septem, qui (ut habetur Exodi supra, & Marci 14) incipiebant cum esu agni, & (ut habetur in Exodo supra) durabant usque vigesimum primum diem ejusdem mensis ad vesperam: quæ vespera necessariò intelligitur esse ultima diei vigesimi primi; cum iste dies dicatur solemnior reliquis in Exodo & Levitico supra. Ex quibus sequitur, quòd agnus Paschalis erat comedendus ad ultimam vesperam lunæ decimæ quartæ: si enim priùs fuisset comedendus, fuissent plures dies azymorum quàm septem; si seriùs, dies azymorum durassent ultra vigesimum primum diem mensis.

Declaratur
secundò.

Probatur III. quia filii Israel egressi sunt ex Ægypto quintadecimâ die mensis primi, alterâ die Phase, id est, postridiè agni immolati, ut patet Num. 33. Igitur agnus immolandus fuit die quattadecimâ sub finem. Neque verosimile est Judæos primogenitis Ægyptiorum occisis egressum per diem integrum post agni immolationem distulisse: quin potiùs Ægyptii sibi metuentes, intempestâ nocte ad Israelitas venerunt, compellentes eos festinanter exire. In cujus rei memoriam instituti sunt septem dies azymorum cum immolatione agni Paschalis inchoandi, ut expressit Josephus l. 2. Antiquit. c. 13. quia nimirum ob festinationem filiis Israel egressuris ex Ægypto non suppetebat tempus seu opportunitas fermentandi consersionem farinæ aliquòdve pulmentū faciendi, quò exirent præparati ad iter.

Declaratur
tertiò.

Contrarium Conclusionis docent Græci, qui, ut tueantur Christum consecrâsse in fermentato, docent ipsum unò die anticipasse esum agni paschalis contra præscriptum legis, & comedis agnum ad finem lunæ decimæ tertię, ac consequenter passum esse lunâ decimâ quartâ. Pro quibus

11.
Græci cen-
sent Chri-
stum com-
edis ult-
imum Pa-
scha lunâ
decimâ ter-
tiâ, addeque
legalem diē
anticipasse.

Objicitur I. Joan. 13. dicitur: *Ante diem festum Paschæ &c.* ubi significatur Christum cum discipulis suis cœnasse ante diem festum Paschæ, qui tamen incipiebat ad finem lunæ decimæ quartæ cum immolatione agni. Resp. Joannem non loqui de die cæremoniali, qui à vespera incipiebat, sed de die usuali seu artificiali, qui incipiebat ab ortu solis, dicebaturque etiam Pascha ab immolatione agni Paschalis factâ pridie ad vesperam. Unde non ait, Ante Pascha; utpote jam inchoatum: sed, Ante diem seu lucem festivitatis Paschalis.

Quò sensu
Joannes c.
13. signifi-
cet Christū
cœnasse an-
te diem fe-
stum Pas-
chæ.

Objicitur II. Judæi consultantes de Christo occidendo, dixerunt Matth. 26. *Non in die festo &c.* ergo Christus non est passus in die festo, qui incidebat in lunam decimam quintam, sed antè; & consequenter etiam ante finem lunæ decimæ quartæ comedit agnum. Resp. Neg. priorem Conf. Etsi enim Judæi in principio timuerint Christum occidere in festo, ne tumultus fieret in populo: postmodum tamen oblatâ occasione Judæ promittentis

Christus oc-
cisus est die
festò Paschæ,
Judæis prius
consilium
(de quo

Matt. 26.) eum tradere sine turbis mutaverunt consilium, & in die festo occiderunt; præ nimia siti Sanguinis Agni innocentis moram non sustinentes, idque non sine augmento injuriæ & ignominiae Christi, quamvis etiam non sine mysterio.

12. Objicitur III. Ipsò die mortis Christi Joseph mercatus est sindonem, devotæ mulieres paraverunt aromata ad eum sepeliendum, Judæi criminaliter contra eum processerunt: atqui hæc non licebant in die festo; ergo Christus in eo non est occisus. Resp. ad Minorem, licuisse eò die opera pietatis; v. g. curare, benefacere, asinum è fovea extrahere. Ejusmodi quoque est, ungere & sepelire mortuos. Unde Tobia. 2. legitur ipse Tobias die festo sustulisse occisum, ut eum sepeliret: quem etsi post solis occasum sepeliverit in silentio, tamen antè sustulerat misericorditer. Judæi nimia in Christum invidiâ excæcati non sunt sollicitè à peccato violatæ legis excusandi, qui noscuntur timorem Domini non habuisse. Facile autem sibi erroneè persuaserunt, esse licitum etiam in die festo oblata occasione occidere, quem Deo blasphemum, & Genti suæ aded perniciosum putabant. Fortè etiam non fuit Judæis illicitum in die festo causam dicere & mortem procurare, sed ad summum exequi, juxta illud: *Nobis non licet interficere quemquam Joan 18.* Quod tamen alium sensum potest admittere, scilicet de suprema gladii potestate per Romanos ademptâ. Fortè autem falsò allegatur à Judæis, ut crucem impetrent, quam Christo machinabantur. Nam certè sub Romanis præsidibus Stephanum lapidârunt, & adulteram velut vi legis lapidandam ad Christum adduxerunt.

13. Objicitur IV. Judæi dicuntur Joan. 18. non introisse in prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Et cap. 19. dies Passionis Christi appellatur *Parasceve Pascha*: ergo quando Christus est passus, Judæi necdum manducaverant agnum paschalem, & consequenter Christus anticipaverat. Resp. Neg. Conf. Ad primũ Scripturæ locum (omissâ illorum responsione, qui more Scripturæ inluetò per Pascha intelligunt panem azymum, nullâ lege vetitum manducari ab immundis) dico per Pascha ibi intelligi alias victimas illis diebus azymorum, præsertim primò & ultimò offerendas, ut habetur Num. 28. 2. Paralipp. 30. & 35. & Deuter. 16. quò postremò locò victimæ illæ patenter vocantur Phase seu Pascha, & poterant etiam à vulgo manducari non tamen nisi à mundis, ut patet ex Levit. 7. Illis porrò locis, etsi tantum videatur sermo de sacrificiis, quæ ipsò die Paschæ, id est, decimâ quartâ ad Vesperam offerebantur; tamen Augustinus l. 5. qq. Vet. Testam. q. 24. in Deuteron. prope finem interpretatur ex Deuteron. 16. ut eadem oblata sint omnibus septem diebus. Idemque testatur oculatus testis Josephus l. 3. Antiquitatum c. 13. Alii dicunt distulisse Principes Sacerdotum & alios esum agni, quòd essent occupati nece Christi.

Opera pietatis die festo Judæis licebant.

Quò sensu Judæi dicantur metu immunditie non introisse prætorium, ut manducarent Pascha.

Ad posteriorem locum dico, diem, quò Christus est passus, vocari parasceven Paschæ, non quia præcedebat Pascha, seu præparatorius erat ad Pascha (cùm Pascha non haberet diem parasceven, sed solum sabbatum, in quo solo non licebat cibos coquere, qui proinde pridie erant præparandi) sed quia pascha illò annò incidebat in parasceven. Quæ explicatio confirmatur ex Joan 18. ubi dicitur: *Est consuetudo vobis, ut unum dimittam vobis in Pascha.* Cujus locò Matth. 27. dicitur: *per diem solemnem*: & Marci 15. *per diem festum.* Quibus clarè significatur diem illum fuisse decimum quintum: nam dies decimus quartus nec solemnis, nec festus vocatur in Scriptura. Unde Marci supra dicitur: *Quia erat parasceve, quod est ante Sabbatum.* Adeòque *Parasceve Pascha* idem est, quod Parasceve incidens in Pascha.

Maldonatus hanc objectionem sumit pro partiali fundamento suæ opinionis, quâ censet Christum quidem cœnasse ad primam vespem lunæ quintædecimæ, Judæos autem ex more quodam istò annò cœnasse postridie. De qua n. 17.

Objicitur V. Si Christus cœnavit agnum ad finem lunæ decimæ quartæ, & consequenter passus est in parasceve seu die veneris, non poterat resurgere alterâ Sabbati, hoc est die Dominicò, nam tunc non videretur juxta suam prædictionem Matth. 12. fuisse in corde terræ tribus diebus & tribus noctibus Resp. Neg. Seq. Est enim hebraica & Scripturis frequens periphrasis seu circumlocutio trium dierum naturalium, qui die ac nocte, seu luce & tenebris constant; quasi prædixerit se futurum in corde terræ per tres dies naturales, nempe per synecdochen. Vide dicta Tract. de Incarnat. disp. 4. de Myster. vite Christi q. 4. n. 97.

Hæc sunt potissima Græcorum argumenta. Qui tamen, datò quòd Christus cœnam ultimam celebrasset pridie diei lege statuti, adhuc non conficerent intentum suum de consecratione Christi in pane fermentato. Si enim Christus anticipaverit esum agni, quidni & usum azymorum panum, qui simul inchoatur? Deinde saltem in ipsa cœna agni erat panis azymus: quem proinde Christus facile potuisset assumere in cœna mystica, gratis concessò, quòd post cœnam legalem fuisset servata usualis, & sub ea institutum Sacramentum.

Secundò contra Conclusionem quidam Luisius seu Aloysius Legionensis apud Suarez disp. 41. sect. 1. contendit Judæos debuisse celebrare Pascha ad primam vespem lunæ decimæ quartæ, seu ad finem decimæ tertię; adeòque etiam Christum tunc seu eodem quò cæteri die celebrasse. Cujus fundamentum est, quòd Judæis erat præceptum comedere agnum Paschalem die decimâ quartâ ad vespem: cùm autem Judæi inciperent suas festivitates à vespere præcedente, sequitur vespem diei decimæ quartæ dici debere illam, quæ veniebat post occasum solis die decimâ tertią.

14. Christus passus est in parasceve Pascha, id est, incidens in Pascha.

Cum quo consistit triduum sepulture.

Græcorum sententiâ suppositâ, adhuc non sequeretur Christum consecrâsse in fermentato.

16. Luisius Legionensis putavit agnum vi Legis immolandum ad finem lunæ decimæ tertię.

Ejus funda-
mentum
dissolvitur.

tertiâ. Sed hoc fundamentum nullum est : quia lex præcipiens esum agni die decimâ quartâ ad vespèram , intelligitur de die vulgari , quæ solùm habebat vespèram subsequen-tem : dies enim decimus quartus non erat fe-
stivus , sed dies subsequens , qui est primus , & dies vigesimus primus qui est septimus azy-
morum . Unde immolatio agni fiebat solem-
nitate primi diei inchoatâ , & quasi concomi-
tante in festo : durabatque celebritas agni dumtaxat durante immolatione & esu illius.

Deinde legem sic esse intelligendam , patet ex probatione Conclusionis . Et confirmatur : nam *Exodi 12.* (ubi lex traditur) habetur : *Quartâ decimâ die mensis ad vespèram comedetis azyma* , quod tamen de posteriori vespèra manifestè intelligendum est : cùm constet fuisse septem dies azymorum , quorum ultimus dies vigesimus primus mensis . Unde pariter de se-
cunda vespèra intelligitur , quod immediatè ibidem subditur : *Usque ad vigesimam primam ejusdem mensis* (quæ similiter uti quintadeci-
ma erat sollemnis) *ad Vespèram*.

Hæc est etiam ordinaria Scripturæ phrasis , communi modo intelligendi conformis , ut cùm aliquid dicit esse factum vel faciendum ad vespèram , intelligat finem diei , ut *Gen. 30.* *Redeunt ad Vespèram Jacob de agro.* *Exodi 12.* *Usque ad diem vigesimam primam mensis ad vespèram*. Et alibi.

17. Christum tempore legali, Iudeos ex dispensatione istò annò post-
tridie ag-
num immo-
lasse, &
Pascha in
sabbato ce-
lebrare con-
suevisse
Quidam
dixerunt.

Tertiò Maldonatus in illud *Matth. 26.* *Sci-
tis quia post biduum Pascha fiet* , post *Lyranum*
& quoddam alios docet Christum immolasse quidem agnum , adeòque instituisse Eucharis-
tiam ad secundâ vespèram lunæ decimæ quartæ quæ tunc incidebat in feriam quintam ; Judæos
tamen istò annò immolasse posttridie , idque ex permissione facta à tempore *Esdræ* , ut
quoties dies prima seu sollemnitas azymorum incideret in feriam sextam , transferri posset
in sabbatum , adeòque immolatio agni in fe-
riam sextam ; eò quòd isti populo molestum esset duo festa immediata celebrare . Sed hu-
jus dispensationis nullum est vestigium in
Scriptura , neque etiam in *Josepho* aut *Philone*
diligentissimis cæremoniarum Judaicarum Scriptoribus . Neque hòc modò istud incon-
veniens vitari potuisset : nam hæc translatione factâ incidisset dies septimus azymorum (qui
similiter erat festivus) in feriam sextam se-
quentis hebdomadæ , adeòque etiam tunc servare
Judæi debuissent duo festa immediata . Verba
quoque Scripturæ in probatione Conclusionis allegata satis ostendunt Christum immolasse
agnum , *quando Pascha immolabant* , scilicet Ju-
dæi communiter , & *neceffe erat occidi Pascha*.

18.

Dices cum Maldonato *Joan. 19.* de sabbato immediatè sequenti mortem Christi dicitur : *Erat enim magnus dies ille sabbati* ; ubi indica-
tur specialis sollemnitas istius sabbati , utique propter concursum cum festivitàte azymo-
rum . Resp. particulam *ille dies* non referre sabbatum unum singulare , sed universim sab-
batum Judæorum ; quale singulis septimanis

Si Christus
in festo Pa-
scha mor-
tuis, cur

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

occurrerat , & erat magnum apud Judæos : idque inculcat Joannes specialiter Christianis magnitudine & sollemnitate istâ dudum anti-
quatâ & præteritâ . Idemque satis indicat con-
textus , si rectè ponderetur : *Judæi* (inquit Evangelista) *ergo* (*quoniam parasceve erat*) *ut non remaneret in cruce corpora sabbatò* (*erat enim magnus dies ille sabbati*) *rogârunt Pila-
tum &c.* ubi ratio allegatur generalis , *quoniam parasceve erat* , & *ut non remaneret in cruce corpora sabbatò* . Quàmvis ob sollemnitatem diei præcedentis , & concursum populi adhuc
Jerosolymis existentis potuerit sabbatum istud specialiter fuisse sollemne.

Dices II. Dies Pentecostes semper fuit quinquagesimus à secunda die , sive alterâ die post sollemnitatem azymorum , ut habetur *Le-
vitici 23.* Si autem Christus primâ die azy-
morum , & feriâ sextâ foret passus , festum Pentecostes illò annò non incidisset in diem Dominicum , sed in sabbatum : quod est contra communem Ecclesiæ sensum , quò indu-
bitanter traditur Spiritum sanctum Domini-
cò die in Apostolos descendisse . Resp. etiam hoc argumentum corruere , si cum Nonnul-
lis computus inchoetur à secunda die exclu-
sivè , seu hæc non computatâ . Et saltem sic oportuisse computari eò annò , quò secunda
dies azymorum incidebat in sabbatum (uti annò mortis Christi incidebat) censent *Baro-
nius* & *Bellarminus* . Dico tamen Pentecosten Judæorum istò annò incidisse in sabbatum , &
Spiritum sanctum descendisse posttridie , sci-
licet die Dominicâ , quâ celebratur Pente-
coste Christianorum , quod non computatur à secunda die azymorum , sed à tertia , seu à
resurrectione Christi . Et de Pentecoste Chri-
stianorum intelligitur illud *Act. 2.* *Cùm com-
plerentur dies Pentecostes* ; quod jam tum à Christianis celebrari cœperat . Vide *A Lapide*
in cap. 23. *Levitici* . Nec mirum , quòd tunc temporis magna esset multitudo diversa-
rum nationum in Jerusalem : quia Pentecoste Judæorum pridie præcesserat.

Reliqua fundamenta Maldonati à nobis , agen-
do contra Græcorum sententiam , dissoluta sunt.

Dico III. Eucharistia est instituta post cœnam legalem seu cæremonialem agni ; ut
significat *Tridentinum sess. 22. c. 1.* dicens : *Celebratò veteri Pascha novum instituit Pascha.*
Clem. Unicâ , de Reliq. & Venerat. Sanctorum. Idem expressit Ecclesia in hymno : *Post ag-
num typicum expletis epulis &c.* Et *Augustinus Epist. 118.*

An autem sit instituta sub initium , an ve-
rò postquam fuit incepta , an denique sub fi-
nem ejusdem cœnæ usualis seu communis (quæ plerumque post cœnam legalem festinanter
absolvi solitam fiebat in magnis familiis , qui-
bus unus agnus non sufficiebat explendæ om-
nium fami) incertum est , & inter Doctores
ac Interpretes controversum . Quàmvis alicui primâ fronte videri possit dubium ipsius con-
troversie suppositum , nimirum quòd Christus

V 3

præter

dies sepul-
tura voca-
tur magnus
dies Sabbati ?

19.

Quomodo
idem consi-
stat cum
adventu
Spiritus
sancti die
Pentecostes ?

20.

Eucharistia
Christus in-
stituit post
cœnam le-
galem seu
esum agni

præter cœnam legalem adhibuerit alteram usua-lem: eò quòd agnus anniculus si fuerit integri anni, aut circiter ex toto consumendus facillè suffecisse videatur pro cœna moderata tredecim aut circiter personarum: Et parum, quòd fortè defuisset, non appareat postulas- se inchoationem novæ cœnæ, sed suppleri potuisset in appendice cœnæ legalis. Datò nihilominus supposito:

21. Sub finem cœnæ usualis, Valde verosimile est fuisse institutam sub finem cœnæ usualis: nam hoc in primis indi- cant verba hymni: *Post agnum typicum exple- tis epulis*; & verba Lucæ ac Pauli: *Similiter & calicem postquam cœnavit* Christus; intelli- ge, de plena cœna. Deinde *Joan. 13.* Christus dicitur lavisse pedes discipulorum (quos lavit ante institutionem Eucharistiæ) cœnâ factâ, utique usuali; cùm de eâ subjungatur: *Surgit à cœna, & ponit vestimenta sua*; cœna autem agni Paschalis fieret stando juxta legem sive ritum Judæorum. Deinde dicitur recubuisse iterum, nempe ad instituendam Eucharisti- am. Necdum tamen omnes suam cœnam per- fecisse indicant verba Evangelistæ *Cœnantibus illis*, scilicet Apostolis adhuc aliquid inter- dum ori ingerentibus; & quòd postea adhuc Christus intinctum panem dedit Judæ.

22. Præfente Judæ: cui illam quo- que porre- xit. Dico IV. Hoc Sacramentum fuit insti- tutum præfente Judâ, qui ipsum de manibus Christi accepit. Ita plerique Theologi. Idem docet *Chrysostomus*, *Hieronymus*, *Cyrillus Je- rosolymitanus*, *Leo Papa*, *Augustinus Tract. 62. in Joannem* & aliis locis, & passim alii Patres apud *Suarez disp. 41. sect. 3.* Immo id eviden- tissimè enarrari à *Luca* dicit *Augustinus*: nam postquam Evangelista *cap. 22.* narrasset insti- tutionem hujus Sacramenti, subjungit: *Verum- tamen manus tradentis me mecum est in mensa.* Similiter *Marci 14.* dicitur: *Et biberunt ex illo* (calice consecratò) *omnes*, nempe duode- cim, de quibus immediatè antè facta erat mentio. Insuper ex *Joan. 13.* colligitur Judam cœnâ usuali factâ interfuisse lotioni pedum, & postquam iterum recubuisse Christus, ad- huc adfuisse, cùm accepit buccellam panis, quæ etsi non fuerit Sacramentum Eucharis- tiæ (ut post *Concilium Bracarense III. can. 1.* docent communiter Doctores) omnino tamen videtur ipsum jam tunc fuisse institutum. De- nique idem constat ex hymno Ecclesiæ: *Ci- bum turba duodena se dat suis manibus.* Et ex *Sequentia de Venerabili Sacramento*: *Turba fratrum duodena datum non ambigitur.*

23. Quamvis pauci oppo- situm sente- rint. Nihilominus *Hilarius c. 30. in Matth. &* quidam alii putant Sacramentum non fuisse datum Judæ, adeòque post hujus discessum fuisse institutum. Quibus non favet illud Christi *Matth. 26.* *Non bibam amodò de hoc ge- nimine vitis usque in diem illum, cùm illud bi- bam vobiscum novum in regno Patris mei.* Nam ly *vobiscum* intelligitur indefinitè de iis qui consortes futuri erant prædicti regni. Dein- de ad hujus consortium Christus ex sua par- te paratus erat etiam Judam admittere.

Non obstat etiam, quòd tempore institu- tionis ac dispensationis Eucharistiæ Judas vi- deatur fuisse detectus, adeòque exclusus à participatione Sacramenti: cùm inter cœ- nandum Christus dixerit *Matth. 26.* *Qui in- tingit mecum manum in paropside, hic me tradet;* & Judæ replicanti, *Numquid ego sum Rabbi?* responderit, *Tu dixisti.* Quæ verba stylò He- bræo sunt affirmantis. Præterea *Joan. 13.* in- terroganti Joanni, *quis est?* dixit: *Ille est, cui ego intinctum panem porrexerò.* Et (ut sequi- tur) *cùm intinxisset panem, dedit Judæ.* Non obstat, inquam; nam prima verba Christi sunt dicta in communi, q. d. *unus ex duodecim* (eâ- dem scilicet paropside utentibus) *qui intingit mecum manum in catino*, ut est apud *Marcum c. 14.* Subsequentia verba Christi ad Judam, si non sint abstrahentis, sed asserentis, sunt ei insinuata aliis non audientibus, vel certè non advertentibus, seu non capientibus. Ideoque adhuc Petrus instabat apud Joannem, *Quis est de quo dicit?* Postea autem Joanni supra pectus Jesu recumbenti & interroganti, *Quis est?* Christus dedit signum porrectionis intincti panis; idque secretò, adeò ut cùm Christus dein Judæ diceret, *Quod facis, fac citius*, teste ipsò Joanne *cap. 14.* *hoc nemo sciverit discum- bentium, ad quid dixerit ei*, exceptò saltem ip- sò Joanne. Ut taceam porrectionem intincti panis fuisse posteriorem distributione Eucha- ristie. Judam porro adhuc fuisse tunc pecca- torem occultum; apertè supponit *Eugenius Papa c. Si Sacerdos 2. de Officio Ordinarii*, & Theologi communiter, ex facto Christi de- ducentes exemplum à Ministris Eucharistiæ circa peccatores occultos servandum. Quam- vis alioquin potuisset Christus tanquam ab- solutus dominus & supremus Judex justissimè privare & plectere Judam. Quod autem *Leo Papa Serm. 3. De Passione* Judam alloquens ait: *Ille saltem te à præcipitio tuo Sacramenta revo- casset, quæ in Paschali Cœna jam de perfidia tua signò divinæ scientiæ detectus acceperas*; intel- lige, detectus apud ipsum Christum per sig- na divinæ scientiæ, quæ Judas ipse probè ad- verterat.

24. Petes, an ipse Christus in ultima cœna sump- serit Eucharistiam? Resp. Aff. Ita enim cen- sènt Theologi communiter, & satis apertè in- dicant multi Patres; signanter *Chrysostomus Homil. 83. in Matth.* dicens: *ipse quoque bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent; Quid igitur sanguinem bibimus & carnem comedimus? ac ideo perturbarentur* (Ut àntea Capharnaitæ *Joan. 6.*) *Ne igitur tunc id quoque accideret, pri- mus ipse hoc fecit &c.* Et quamvis non sit cla- rè in Evangelio expressum, favet tamen il- lud Christi *Luca 22.* *Desideriò desideravi hoc Pascha manducare vobiscum*; quod plerique Doctores specialiter ad hoc Sacramentum re- ferunt. Item quod *Matth. 26.* dixit Christus: *Non bibam amodò de hoc genimine vitis usque in diem illum &c.* Hòc sensu etiam accipit *D. Thomas q. 81. a. 1. ad 1.* quòd Christus dici- tur

Judas tem- pore institu- tionis Sa- cramenti necdū erat detectus.

24. Christus ipse suum corpus & sanguinem sumpsit.

tur accepisse panem & calicem, scilicet etiam ore sumendo, sicut postea tradidit aliis accipiendum. Unde ibidem addit hos versus:

Rex sedet in cœna, turbâ cinctus duodenâ:

Se tenet in manibus, se cibat ipse cibus.

Sacramentaliter non spiritualiter seu non cum effectu.

Non communicavit tamen Christus spiritualiter, quoad perceptionem effectus gratiæ; non quidem defectu dignitatis & sanctitatis (sic enim maximè sanctè & spiritualiter communicavit) sed propter gratiæ plenitudinem: adeoque communicavit tantum sacramentaliter, ut rectè *D. Bonav. 4. d. 9. a. 1. q. 4.* & reliqui Doctores.

Idq; convenienter.

Congruentia huius facti colligitur ex eo, quod conferret ad dignitatem huius Sacramenti, Christimet usus: quodque conveniret ipsum participare de epulis, ad quas cæteros invitabat: quod denique sicut in veteri lege sacrificans prior participabat de carnibus victimarum, sic Christus participaret de victima incruenti sacrificii primitus à se oblatis, aliisque communicati. Atque ita fuit ipse conviva, & convivium; ipse comedens, & qui comeditur; ut ex *Hieronymo ad Hedibiam quæst. 2.* refertur *can. nec Moyses 87. de Consecrat. d. 2.*

Q U Æ S T I O III.

In quo consistat essentia huius Sacramenti.

25.

AD Eucharistiam varia concurrunt, nempe panis & vinum tanquam materia transiens, verba consecrationis, species consecratæ, Corpus & Sanguis Christi sub speciebus contenta, denique sumptio prædictarum specierum.

Panis & vinum non sunt de Essentia Eucharistia.

DICO I. Panis & vinum non sunt de essentia huius Sacramenti. Patet: quia vi positionis huius Sacramenti destruuntur; quod autem est de alicujus rei essentia, debet cum illa permanere.

Verosimilius neque verba Consecrationis.

DICO II. Verba consecrationis non sunt de intrinseca essentia huius Sacramenti. Ita *Scotus, Gabriel, Victoria, Vasquez, Coninck* & plurimi alii contra *Lugo* & alios recentiores. Ratio est: quia etsi *Concilium Florentinum* sup. verba consecrationis appellet formam huius Sacramenti; non tamen intelligit intrinsecam: cum eodem modò panem vocet materiâ, utique extrinsecam & transeuntem. Deinde dicit per illa verba *Confici hoc Sacramentum*: causa autem efficiens seu confectiva rei solet esse extrinseca essentiæ effectus. Unde etsi sinè verbis statueretur Christus sub speciebus (prout olim quidam putârunt factum ab ipso Christo) esset Sacramentum, etsi indigens notificatione; quâ indiget etiam panis nemine sciente secretò consecratus.

Cum Eucharistia sit res permanens, verba transeant successive.

Confirmatur ex *Scoto 4. d. 8. q. 1. n. 6.* quia verba consecrationis sunt successiva; ergo non possunt esse de intrinseca essentia Eucharistiæ, quæ est Sacramentum permanens, ac integrum, etiam post verba corrupta. Quæ etiam

non suscipiuntur, non exponuntur in altari &c. quæ tamen tribuuntur & competunt huic Sacramento toti.

Neque dici potest verba consecrationis manere moraliter, sicut offensa aut consensus non retractatus: illa enim moralis permanentia tantum habet locum in causis & effectibus libere pendentibus à voluntate, quæ effectus morales causat, quando & quot placent: ideoque consensus semel datus censetur interpretativè permanere, quousque non revocatur à voluntate. Aliud est de forma consecrationis, quæ instar causæ necessariæ, tunc quando profertur, ponit effectum amplius non dependentem à potestate consecrantis, qui semel factam nequit retractare, ac proinde non habet esse morale permanens. Verba igitur consecrationis sunt quid necessariò prærequisitum juxta ordinatam legem ad hoc, ut species panis & vini destructâ substantiâ præexistente cõtineant Corpus & Sanguinem Christi. Quemadmodum etiam prærequiritur Sacerdotium seu Sacramentum Ordinis; quod tamen non est ob hoc de essentia intrinseca Sacramenti Eucharistiæ. Quamvis quæstio hæc videri possit non parum habere de modo loquendi; & oppositum loquendi modum inter *Scotistas* præferat *Poncius d. 44. q. 1.*

26. Neque Moralispermanencia sit magis in illis, quàm in naturalibus.

Prærequisitum tantum.

Uti & Sacerdotium, quod tamen non est pars essentialis Eucharistiæ.

DICO III. Species consecratæ sunt aliquò sensu essentia adæquata huius Sacramenti, quatenus illud est signum gratuiti Dei effectus, scilicet Corporis & Sanguinis Christi, sive gratiæ substantialis, ac velut subsistentis. Ita *Scotus 4. d. 8. qu. 1. n. 7.* & plures alii.

27. Essentia proprie inde consistit in speciebus consecratis, quatenus est signum gratiæ subsistentis.

Probat: quia ad essentiam Sacramenti sic spectati non pertinent ipsum Corpus & Sanguis Christi; cum hæc ipsa sint significatum, adeoque non sint ipsum signum aut Sacramentum: nihil autem aliud potest assignari, quod esset de essentia. Confirmatur: quia Corpus & Sanguis Christi sunt res seu significatum Sacramenti, scilicet specierum panis & vini, ut tradit *Innocentius III. c. Cum Matthæ, de Celebrat. Missar.* Ipsæ igitur species solæ sunt signum seu sacramentum Eucharistiæ spectando illud prout in præsentī Conclusionē. Consonant quoque auctoritates dicentes Corpus Christi contineri in hoc Sacramento, scilicet ratione specierum sacramentalium. Et c. *Ego Berengarius 42. de Consecrat. d. 2.* declaratur panem & vinum, id est species, post consecrationem non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus & sanguinem esse. Ubi patenter solis speciebus hoc nomen tribuitur.

DICO IV. Species consecratæ sunt de essentia Sacramenti Eucharistiæ, quatenus est signum efficax gratiæ; ac insuper ipsum Corpus & Sanguis Christi. Ita communius Doctores. Prima pars patet: quia Sacramentum essentialiter est signum sensibile; seclulis autem speciebus, Eucharistia non est sensibilis. Deinde juxta præsentem Dei ordinationem, Corpus & Sanguis Christi seclulis speciebus non causarent gratiam; cum hanc non soli

28. Atque tantum est signum gratiæ sanctificantis; partim in speciebus.

Corpori & Sanguini, sed simul cum speciebus Christus annexerit; quam proinde vi præsentis ordinationis non reciperet, qui Corpus vel Sanguinem Christi miraculosè sumeret sine speciebus. Denique c. *Cum Martha* citatò species dicuntur *Sacramentum gemina rei*, scilicet *Carnis & Sanguinis*, nec non *unitatis & charitatis*, seu gratiæ; quam proinde species quoque causant.

29. *Partim in ipso Corpore & Sanguine Christi.* Secunda pars probatur: quia etsi Corpus & Sanguis Christi sint res significata per species consecratas, tamen insuper sub iisdem speciebus significant practicè, & quidem principaliori quâdam ratione refectionem spiritua-lem sive gratiam, quam species solæ non significarent aut causarent, sed tantum simul cum Corpore & Sanguine Christi; quatenus cum illis per modum unius constituunt unum convivium sensibile, significans spiritua-lem animæ refectionem. Unde non refert, quod Corpus & Sanguis Christi non sint in Sacramento sensibilia per se; satis enim fiunt sensibilia per species, sicut contritio in Sacramento Pœnitentiæ, & consensus internus in matrimonio fiunt sensibiles per actus externos.

30. *Species sunt Sacramentum, Corpus & Sanguis sunt Sacramentum & res; gratia denique, res, & non Sacramentum.* Idem confirmat usitatus *Magistri dist. 8. & Theologorum loquendi modus*, approbatus ab *Innocentio III. cap. Cum Martha, de Celebratione Missar.* videlicet quod tria sunt in hoc Sacramento distinguenda, unum quod est tantum Sacramentum, alterum quod est Sacramentum & res, tertium quod est res & non Sacramentum. Sacramentum & non res, Est species visibilis panis & vini; Sacramentum & res, Caro Christi; res & non Sacramentum, virtus sive effectus illius, nempe charitas seu gratia. Ubi Corpus seu Caro Christi clarè dicitur esse Sacramentum, nempe respectu gratiæ seu spiritualis unionis cum Christo.

31. *An Eucharistia nomen connotet in recto ipsas species.* Dubitatur autem, an Eucharistia in recto involvat ipsum Corpus & Sanguinem Christi, an verò solum in obliquo, species autem consecratas in recto? Et quidem si de re ipsa ageretur, jam constaret Eucharistiam quodam sensu esse aggregatum ex utroque, cui proinde aggregato rectè nomen Eucharistiæ posset tribui, si usus id haberet. Consulendo tamen consuetum loquendi, etiam Conciliorum, & apprehendendi modum, nomen istud in recto videtur potius tribuendum ipsis speciebus, in obliquo autem ipsi contento Corpori & Sanguini: quamquam & hoc bonò sensu vocari posset Sacramentum (ut vocat *Innocentius III. cap. Cum Martha*) quatenus verè dicitur & est signum gratiæ sanctificantis. Non solet tamen ita Corpus & Sanguis vocari in recto Sacramentum Eucharistiæ, uti solent species, sed in obliquo, scilicet Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi. Nam quemadmodum composita per accidens etsi includant intrinsecè subjectum & formam, v. g. album subjectum & ipsam albedinem, tamen in recto connotant solum subjectum: sic Sacramentum Eucharistiæ congruè conno-

tat species consecratas, seu symbola sensibilia. Quare *Trid. sess. 13. c. 1.* profitetur in *Eucharistia Sacramento Christum*, sive ejus *Corpus & Sanguinem* (ut loquitur *can. 1.*) contineri: ipsum igitur Corpus & Sanguis non dicuntur in recto Sacramentum Eucharistiæ, sed species, sub quibus continentur. Dicitur etiam Sacramentum Eucharistiæ frangi; id est ipsæ species. Dicitur in illo Corpus Christi esse præsens; non est autem corpus præsens in seipso. Est etiam essentialiter & in recto signum sensibile, adeoque in recto non importat solum Corpus aut Sanguinem (ut vult *Lugo*) sed saltem ipsas species. Quod verò *Aug. Epist. 23. ante finem* ait: *Sacramentum Corporis Christi secundum quemdam modum Corpus Christi est &c.* id est, juxta modum metaphoricum, quò continens sumitur pro contento.

DICO V. Sumptio non est de intrinseca essentia Sacramenti Eucharistiæ: nam hoc antecedenter ad sumptionem est completum, etiam dum in sacrario asservatur. Confirmatur: quia Eucharistia est æquè causativa gratiæ, sive sumatur, sive non; sicut ignis æquè est calfactivus, sive alicui applicetur, sive non. Confirmatur II. quia sumptio non est id quod nutrit, sed tantum applicatio rei nutritivæ, & conditio, ut Sacramentum operetur: sicut approximatio ignis ad comburendum. Neque exercetur ab eodem ministro, à quo conficitur Eucharistia, sed à suscipiente. Denique Eucharistia est id quod manducatur & bibitur, est spiritualis cibus & potus: quæ non verificantur de ipsa sumptione, sed ante sumptionem de re ipsa permanente. Estque hæc sententia communis Doctorum.

Multò minùs consistit Eucharistia omnino vel principaliter in actuali sumptione seu usu, quasi ante usum non sit permanenter in eo Christus, ut voluit *Lutherus* cum suis sequacibus: cum id planè repugnet perpetuæ traditioni Ecclesiæ & sensui Fidelium, ac doctrinæ Patrum, definitionibusque Conciliorum, signanter *Tridentini sess. 13. cap. 3.* id probantis: *Nondum enim Eucharistiam de manu Domini Apostoli susceperant, cum verè tamen ipse affirmaret, corpus suum esse, quod præbebat.* Quare idem error repugnat veritati verborum consecrationis, quæ Evangelistæ referunt. Eundemque reprobant etiam *Tridentinum sup. can. 4.*

Ex dictis definiri potest Sacramentum Eucharistiæ hòc modò: Est Sacramentum sub speciebus panis & vini consecratis continens & significans Christum ut spiritua-lem anima refectionem. Vel (ut *Scotus 4. d. 8. q. 1. n. 2.*) est Sacramentum Corporis Christi & Sanguinis veraciter contenti sub speciebus panis & vini post consecrationem factam à Sacerdote sub verbis certis cum debita intentione prolatis ex institutione divina veraciter significans Corpus Christi & Sanguinem sub eis realiter contineri.

DICO VI. Sacramentum Eucharistiæ ut complectitur species panis & vini, est simpliciter

32. Sumptio non est de essentia Sacramenti Eucharistiæ.

33. Est ipsum permanenter, & in eo Christus, etiam ante usum.

34. Definitur Sacramentum Eucharistiæ.

35. Eucharistia

ut comple-
ditur spe-
cies panis
& vini est
simpliciter
unum Sa-
cramen-
tum:

Scilicet spe-
cie totali in
ratione
unius com-
pleti convi-
vii.

citer dicendum unum Sacramentum: Ita com-
muniter Doctores. Estque conforme *Triden-*
tino & Patribus agentibus de Eucharistia tan-
quam de uno Sacramento. Ratio est: quia spe-
cies panis & vini sunt institutæ per modum
cibi & potûs; adeoque invicem subordinan-
tur ad significandam perfectam refectionem
seu unum convivium spirituale; quod ut com-
pletum sit, cibô & potu constare debet. Qua-
re est unicum Sacramentum specie totali &
in ratione unici convivii completi seu integri.
Sicut unum specie, immo numerô convi-
vium integratur ex diversis specie ferculis,
quorum singula sunt verus cibus. Et sicut do-
mus specie, immo numerô una habet varia
specie distincta, quæ illam integrant. Simi-
liter ergo completum & specie totali unum
Eucharistiæ Sacramentum integratur ex parti-
bus specie distinctis, scilicet speciebus panis
& vini; quæ (ut loquitur *Scotus 4. d. 8. q.*
1. in fine) sunt Sacramentum unum unitate inte-
gritatis, non indivisibilitatis.

36.
Species ta-
men panis
& vini
sunt singula
seorsim ve-
rum Sacra-
mentum,
idque specie
partiali di-
versum.

Unde nihilominus species panis sunt seor-
sim verum, idque partiali specie diversum
Sacramentum à speciebus vini: nam sunt spe-
cies heterogeneæ; & quidem ex vi verborum
præcisè species panis Corpus Christi, species
autem vini Sanguinem significant aut conti-
nent. Deinde singulæ seorsim sumptæ causant
gratiam, & quidem diversô significandi mo-
dô: ergo sunt speciali specie diversa Sacra-
menta, seu signa practica gratiæ. Unde *Trid.*
sess. 21. c. 3. docet sub qualibet specie seorsim
verum Sacramentum sumi. Et hoc sensu quo-
tidie in Missa dicitur: *Quem pura & sancta*
refecerunt Sacramenta. Et alibi subinde Eu-
charistia in plurali appellatur Sacramenta.

37.
Unde laici
sub una spe-
cie sumunt
Sacramen-
tum essen-
tialiter in-
tegrum in
ratione Sa-
cramenti;

Hinc sequitur à fidelibus laicis sumi qui-
dem sub una specie Sacramentum essentialiter
integrum, quatenus species panis consecratæ
habent totam essentiam veri alicujus Sacramen-
ti, uti & species vini; cum seorsim signifi-
cent & causent gratiam. Cum hoc tamen con-
sistit, quod singulæ species insuper sint par-
tialiter componentes ac integrantes unum Sa-
cramentum in ratione convivii seu refectionis
spiritualis completæ.

Et integrum
Christum,
etsi non in-
tegrum con-
vivium.

Unde eatenus non sumunt laici fideles Sa-
cramentum Eucharistiæ integrum; etsi re ip-
sâ sumant Christum integrum sub singulis spe-
ciebus contentum, & juxta plurimos Docto-
res (de quo tamen infra) non minorem par-

ticipent gratiam; quam si sub utraque specie
communicarent.

Petes, an hoc Sacramentum in pluribus ho-
stiis seu formulis sit numerô multiplex? Resp. *In pluribus*
bonô sensu posse dici unicum; tum ratione *hostiis quô*
unius seu ejusdem objecti per species signifi-
cati seu sub illis contenti: tum quia præcipua *sensu sit Sa-*
seu nobilissima pars essentialis ubivis est ea-
dem, nempe Corpus & Sanguis Christi. Immo *cramentum*
unicum dici debet ab iis, qui docent Sacra-
mentum Eucharistiæ in recto tantum dicere
Corpus & Sanguinem Christi sub speciebus:
cum enim sic non multiplicaretur illud quod
nomen Eucharistiæ in recto importat, conse-
quenter non multiplicaretur Sacramentum seu
nomen illius; adeoque non forent in pluri-
bus hostiis dicenda esse plura numerô Sacra-
menta seu plures Eucharistiæ. Quamvis quod
rem spectat, verè sint plura numerô symbo-
la sensibilia, & consequenter plura aggregata
(ad quorum pluralitatem seu distinctionem
sufficit alicujus essentialiter inclusi diversitas)
quibus convenit essentialis ratio Eucharistiæ.

Inhærendo tamen sententiæ asserenti, quod
Eucharistia non solum adæquatè involvat spe-
cies consecratas, aut certè illas simul cum
Corpore & Sanguine Christi, sed etiam eas-
dem in recto connotet, dicendum est in rigo-
re multiplicari numerô hoc Sacramentum
propter multiplicationem hostiarum, non so-
lum quoad rem (multiplicatâ enim totâ es-
sentiâ aut parte essentiali multiplicatur ipsum
totum) sed etiam quoad denominationem,
ut sint dicendæ plures Eucharistiæ, uti sunt
plures hostiæ seu species, quas in recto deno-
minat. Dum equidem plures hostiæ per mo-
dum unius sumuntur simul, sicut tunc in actu
secundo coalescunt in unum convivium sive
ferculum, & in unam significationem ejus-
dem gratiæ, ita etiam in unum Sacramentum:
sicut diversæ partes hederæ sunt diversa signa
in actu primo sufficientia ad significandum;
& tamen in unum fasciculum collectæ, &
sic appensæ, sunt tantum simul unicum sig-
num. Idem moraliter loquendo dici posset
de pluribus hostiis in eodem ciborio conten-
tis; sicut dum homogenii cibi in eadem lan-
ce exhibentur & ab eodem sumuntur, di-
cuntur unus cibus. Sed hoc totum pertinet
ad modum loquendi quodammodo arbitra-
rium.

38.
In pluribus
hostiis quô
sensu sit Sa-
cramentum
unum vel
multiplex
numerô.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Materia & Forma Eucharistiae.

QUESTIO I.

Quæ sit Materia, & qualiter præsens esse debeat?

1. **D**ICO I. Materia ex qua Eucharistia est panis & vinum. Est de fide ex Florentino in Decreto de Armenis. Patet etiam ex Matth. 26. Marci 14. Luca 22. ubi Christus in institutione hujus Sacramenti dicitur accepisse panem &c. & post consecrationem calicis dixisse refertur: *Non bibam de hoc genimine vitis*; seu (ut Lucas habet) *generatione vitis*; quò indicatur fuisse vinum in calice. Et quamquam hæc veritas non posset ex Evangelio probari; tamen satis indubitata redditur ex traditione & unanimi consensu Ecclesiæ, adeò ut hoc tempore nequidem Hæretici eam negent.

Congruentia sunt. Prima, quòd panis & vinum sint aptissima ad significandum spirituale convivium; utpote cibus & potus hominis maximè naturalis, & in conviviis adhiberi solitus. Secunda, quia optimè significant hujus Sacramenti effectus: nam sicut ex multis granis unus panis conficitur, & ex multis uvis vinum confluit; ita per hoc Sacramentum, multi fideles, tum inter se, tum cum suo capite Christo perfectissimè uniuntur. Tertia, quia sicut panis confortat, & vinum recreat; sic Christus (ut pulcherrimè cecinit D. Thomas) *dedit fragilibus corporis ferculum, dedit & tribus sanguinis poculum.*

2. **D**ICO II. Panis & vinum ut possint consecrari, debent sic esse præsentia consecranti, ut per pronomen *hic*, & *hoc* in forma positum verè & propriè designentur. Ita omnes Theologi. Ratio est: quòd formæ Sacramentorum debeant esse veræ in proprio & communi sensu; qualiter vera non esset forma consecrationis, nisi materia tali modò esset præsens: cum enuntiatio continens pronomen demonstrativum *hic*, vel *hoc*, designet rem præsentem, adeoque ad veritatem requirat præsentiam illius. Confirmatur: quia alioquin posset quis consecrare panem absentem, v. g. in alia urbe, immo in quovis loco positum, quod est absurdum.

3. adverte pronomina *hic*, *hæc*, *hoc* diversimodè sumi. Primò à Dialecticis subinde ad significandum, quòd nomen cui præponuntur, accipiatur pro re singulari, ubicumque illa sit. Secundò frequenter ad designandam vocem sive significatum vocis ultimò in ratione designatum. Tertiò ad signandam rem aliquam, præsentem quidem aliquatenus, sed adeò imperfectè, ut opus sit adhibere adhuc

aliud signum, v. g. extensionem digiti. Quartò ad designandam rem tam propinquè & perfectè præsentem, ut non sit opus signo ulteriori. Cum verò per formam consecrationis significetur res propriè & verè præsens, idque præcisè absque alio signo (cum nullum tale ultra formam Christus instituerit) idcirco debet materia consecranda esse verè & propriè præsens. Sicut autem in aliis moralibus difficile est terminum in indivisibili assignare, sic etiam difficile est assignare vicinitatem, quæ præcisè requiritur, & distantiam, quæ admittitur circa præsentiam rei consecrandæ. Communis regula est, requiri & sufficere, quòd res consecranda sit adeò vicina, ut morali hominum judiciò censeatur præsens, & tanquam talis per pronomen *hic*, vel *hoc* demonstrari. Debet autem ob reverentiam Sacramenti summo opere caveri omne dubium de sufficientia præsentia: quod fiet, si regulæ Ecclesiasticæ usufque communis observentur.

Ex his sequitur I. non esse necessarium, ut panis & vinum actu videantur, vel manu aliòve sensu percipiantur, vel verba eoulque pertingant: quia hæc sunt impertinentia, ut materia sit moraliter præsens & demonstretur. Immo in pixide clausâ possent hostiæ consecrari, juxta Doctores communiter: etsi ex præscripto Missalis debeat discoopari ad clariorem significationem. Sunt enim moraliter satis præsentis ratione sui ordinarii continentis, in quo sensibiliter à sacerdote, vel eò consciò à ministro sunt prius præparatæ, & locò congruò positæ cum intentione eas consecrandi. Quemadmodum etiam in cumulo hostiarum inferiores sunt satis præsentis ratione superiorum. Quare ob moralem certitudinem juxta Doctores non est facienda reconsecratio, si per oblivionem pixis sub consecratione clausa manserit. Quod etiam in facti contingentia interdum resolvitur. Quàmvis *Marchant Tom. 2. Tract. 2. p. 2. Tit. 4. q. 2. §. 2. dub. 2.* nolit sic spontè facientes excusare à mortali, non ob Rubricæ transgressionem, sed ob negligentiam omnimodæ certitudinis morali præsentia & intentionis ut ad illas hostias terminatæ. De neutro tamen subest ratio morali dubii. Aliàs sanè necessaria foret conditionata reconsecratio.

Sequitur II. non valere consecrationem, si panis & vinum sint valde remota à consecrante, aut lateant post parietem; immo juxta Varios etiam si sub mappa altaris. Idem est de pane post tergum celebrantis posito, nisi saltem à consecrante tangeretur, vel tangi posset. Quorum ratio est, quòd morali judiciò materia non censeatur præsens, nec demonstrari

Quartus accipiendi modus est ad sensum præsentis loci.

Regula Communis.

4. Materia consecranda non debet actu percipi per sensum.

Hostia consecrari possunt in pixide clausâ.

5. Materiali remota aut latens post parietem non potest consecrari.

per

per pronomen *hic* vel *hoc*. Aliud est, si plures hostiæ consecrentur in uno cumulo: etsi enim inferiores lateant sub superioribus, censentur tamen satis præsentibus per superiores ratione inferiorum magis elevatas.

6. Sequitur III. si primâ voce *hoc* inchoatâ super hostia principali, apponantur aliæ ante finem formæ, eas minimè consecrari: respectu earum enim pronomen *hoc* non potest verificari. Idem est, si ante finem formæ quædam hostiæ subducantur: nam pronomen *hoc* dicit ordinem ad verba sequentia, & requirit, ut materia sit præsens, quandiu forma durat.

7. Sequitur IV. si materia sit adeò magna, ut non possit tota esse præsens ad hoc, ut demonstraretur ad sensum, non posse illam consecrari pro ea parte, quâ deficit ista præsentia & demonstrabilitas, v. g. totum mare, aut lacum longè protensum, si in vinum converteretur: nam tam vastum corpus non censetur totum præsens ad sensum, ob præsentiam aliqujus suæ partis. Alioquin juxta Doctores communiter contra Nonnullos antiquiores sola magnitudo nimia per se non officit consecrabilitati: cum supponatur esse v. g. panis sufficienter præsens, ut simpliciter demonstraretur ad sensum per ly *hoc*, sicque verificetur forma; & aliundè constet, quòd sit materia consecrationis; ut patet ex generali definitione Conciliorum. Potestas etiam consecrandi à Christo est indefinitè concessa; neque ex aliquo solido fundamento potest conjici, esse quoad hoc restrictam.

Nec obstat, quòd inconueniens sit consecrare quamvis vastam materiam, nec accommodatam fini institutionis, scilicet usui Sacramentali hominum. Nam non omne inconueniens invalidat consecrationem. Quid si enim malevolus quotidie circumeat officinas omnes, & consecret omnem panem successivè? numquid erit idem inconueniens? Itaque per repetitas consecrationes mediocrium materialium poterit incurri idem inconueniens. Sufficit, quòd inhibeat Christus, nè ista fiant: sicut inhibet, nè quis ad finem magiæ hostiam consecret, vel ad eam conculcandam & comburendam; & tamen factum valeret, etsi non accommodum sit fini institutionis.

8. Similiter consecrari potest quævis parva quantitas, dummodo sit sensibilis juxta Doctores communiter. Si autem ob suam parvitatem esset naturaliter insensibilis, adhuc posset consecrari, si visus consecrantis supernaturaliter eleuetur ad illam videndum. Idem est, si fiat sensibilis conjuncta aliis quasi in cumulo. Si tamen foret aliqua adeò exilis, ut non posset sub sensum cadere, adeoque nec ad sensum demonstrari, consequenter consecrari non posset, nisi per aliquid sibi adjunctum fiat sensibilis ac demonstrabilis; ut censent plerique Doctores.

Nec Obstat, quòd si talis particula post consecrationem separaretur, maneret consecrata; adeoque videatur etiam posse separatim

consecrari, cum Sacramentum semper debeat esse signum sensibile. Nam ad rationem Sacramenti sufficere videtur, quòd aliquid sit per se sensibile, quàmvis per accidens sensu percipi non valeat: ad consecrationem autem requiritur, quòd ita sit sensibile, ut actu possit demonstrari; ad quod necessaria est præsentia sensibilis.

QUÆSTIO II.

An panis debeat esse triticeus?

NOTA panem latè sumptum ex triplici rerum genere posse confici. Primò ex fructibus arborum, ut castaneis, amigdalibus &c. Secundò ex leguminibus, ut fabis, pisibus &c. Tertiò ex granis, quæ generali nomine frumenta dicuntur, & sunt illa quæ culmos & aristas proferunt, ut triticum, spelta, secale seu siligo, avena, hordeum, panicum &c. Est autem planè extra controversiam, panem ex quibusvis fructibus vel leguminibus confectum non esse materiam aptam consecrationi. Sed quæstio est ex quo genere frumenti debeat hoc Sacramentum confici?

Resp. & Dico solus panis triticeus est materia sufficiens hujus Sacramenti. Ita communiter Theologi contra Gabrielem existimantem sufficere panem ex quovis genere frumenti confectum: & contra Cajetanum qu. 74. art. 3. existimantem posse hoc Sacramentum confici ex quovis frumento, ex quo fit panis, qui absolutè & finè additamento sic vocatur: quod tamen (teste Suarez disp. 44. sect. 1.) in Romana impressione operum D. Thoma est expunctum.

Conclusio satis apertè probatur ex Florentino sup. dicente: *Tertium est Eucharistia Sacramentum, cujus materia est panis triticeus, & vinum de vite.*

Nec satisfacit, qui respondet Concilium panem triticeum vocare materiam, eò quòd sit præcipua & convenientissima materia: nam clarè loquitur de materia essentiali. Quod vel inde patet, quòd simili planè modò loquatur de vino ex vite; quod cum sit omnino essentiali, erit similiter panis triticeus. Deinde eòdem modò dici posset, aquam naturalem non esse materiam essentiali Baptismi, sed tantum magis congruam. Denique aliter loquitur Concilium de aqua miscenda, eò quòd nimirum non sit materia essentialis.

Quocirca censendum est, vetera Concilia & Pontifices ac Patres, cum dixerunt, materiam esse panem ex frumento confectum, frumenti nomine intellexisse triticum; quod inter frumenta est potissimum, & pro quo non raro stat simpliciter nomen frumenti, etiam in Scriptura Gen. 42. & 44. Jeremia 41. (ubi frumentum contra hordeum distinguitur) & alibi. Et specialiter in locis, quibus hoc Sacramentum fuit adumbratum sub nomine frumenti, passim intelligitur triticum, Psal.

orationem separata omnem sensum effugeret.

9. Panis alius de fructibus, alius de leguminibus, alius de frumento;

Ut sit materia apta, debet esse de frumento.

10. Et quidem triticeus.

Quem esse materiam essentiali colligitur ex doctrina Florentini.

11. De eadem materia intelligenda sunt dicta Veterum,

80. Cibavit eos ex adipe frumenti. Et Zacharia 9. Quid enim bonum ejus est, & quid pulchrum ejus, nisi frumentum electorum? ubi Hieronymus: Frumentum (inquit) electorum nos intelligimus Dominum Salvatorem, qui loquitur in Evangelio, Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit &c. De hoc tritico efficitur ille panis, qui de calo descendit. Itaque aliae etiam auctoritates agunt de eo genere frumenti, ex quo hoc Sacramentum in Ecclesia confici solet: in qua nullus umquam fuit usus alterius frumenti quam tritici, aut alterius panis quam triticei. Ut merito dicatur in Catechismo Romano cap. de Eucharist. §. 12. Nullus panis, nisi triticeus, apta ad Sacramentum materia putandus est: hoc enim Apostolica traditio nos docuit, & Ecclesia Catholica auctoritas firmavit. Quam proinde traditionem Florentinum supra clarius declarasse putandum est.

vt proinde
hæc sit tra-
ditio Apo-
stolica.

Congruen-
tia ejusdem
materia.

12.
De quibus-
dam gene-
ribus fru-
mentorum,
an sint sub-
stantialiter
triticeum,
controver-
titur.

Quid ser-
vandum in
praxi.

13.
Quid spe-
culativè vi-
deatur de
siligine &
spelta.

Quid de
farre.

Ratio congruentiae est, quod solus panis triticeus sit communiter usualis; alterius enim usus solum est propter defectum tritici. Deinde idem est aptissimus ad hominem roborandum & consequenter ad significandum robur, quod homini per Eucharistiam confertur.

Sed valde dissentiunt Doctores, quænam genera frumentorum sint verè triticum. Nam siliginem, far, & speltam multi putant essentialiter esse triticum (de hordeo, avenâ, milio & similibus granis communiter omnes negant) & panem inde confectum esse materiam hujus Sacramenti: alii plures negant. Quæstio præcipuè fortè oritur inde, quod prædicta nomina ubique non idem significant nec prædicta frumenta eodem modò in omnibus regionibus nascentur. Quidquid sit, tanquam certum tenendum est, ex illo solo frumento confici certam hujus Sacramenti materiam, quod in quavis regione à peritis certò Judicatur esse triticum: omnem autem aliam materiam esse vel absolutè insufficientem, vel saltem dubiam. Quod satis est, ut quilibet ab ea sub gravi peccato teneatur abstinere: cum vix possit occurrere tanta necessitas, quæ usum materiae dubiae excuset ab irreverentia.

Alioquin satis probabile est speculativè loquendo siliginem, prout nunc communiter sumitur, pro frumento quodam minùs præstanti, quàm sit triticum, esse verè triticum, differens tantum accidentibus ab alio ob soli siccitatem seu sterilitatem, ob quam etiam usitatum triticum degenerat in siliginem. Quare hanc esse materiam aptam consecrationis censet D. Thomas & plures alii. Idem probabile videtur Henriquez, Estio, Soto, Præposito & aliis contra D. Thomam, Vasquez & alios, de spelta, quæ videtur naturam tritici participare, & odore, sapore, ac efficaciâ parum à tritico differre. Idem est de farre juxta eosdem Auctores. Immo (inquit Præpositus quæst. 74. art. 3. n. 23.) nisi Auctores Sententiæ alterius (pro qua refertur D. Thom. Vasquez & alii) aliter illud nomen sumant quàm communiter sumatur, non videtur posse sub-

esse ulla dubitatio: cum far sit delicatissima species tritici. Quare crediderim esse diversitatem in significatione nominis: far enim sumitur etiam pro spelta; quæ est materia dubia.

Notandum hîc, non sufficere ad materiam hujus Sacramenti, quod sit farina triticea, sed insuper debere sic esse coctam, ut sit verus & propriè dictus panis: cum Scriptura & Concilia loquantur de pane simpliciter; quod indubiè de propriè dicto pane est intelligendum.

Hinc sequitur I. massam farinae subactam aquâ, sed nondum coctam, aut etiam elixam, aut frixam in sartagine, non esse aptam materiam, sed debere esse coctam igni per modum assationis, in furno, sub cinere, ferro calido, aut simili modò: alioquin non erit verus & propriè dictus ac usualis panis secundum moralem æstimationem; esto fortasse specie physicâ ab eo non differat.

Sequitur II. panem debere confici ex aqua naturali & farina; alioquin non dicetur propriè usualis panis, sed potius pasta vel cum addito, panis dulciarius. Hinc juxta Theologos passim non valebit, si farina sit subacta butyro, lacte, saccharo, melle, aquâ rosaceâ, dum videlicet in notabili quantitate adhibentur. Si autem aliquid ex prædictis misceatur aquæ naturali in modica quantitate, sicut in morali æstimatione manet usualis & verus panis, sic validè consecratur. Prout etiam satis probabiliter manet confectus cum lacte. Quod est valde frequens apud pistorum. Nec panis sic confectus censetur placenta, sed usitatus panis. Peculiaris est difficultas de Amylo, quod sit expressione medullæ ex tritico madido, quæ postea exsiccata vertitur in farinam ex qua fit panis: qui tamen non censetur usualis, ideoque communiter Doctores contra Nonnullos existimant non esse materiam aptam consecrationis: quidquid sit de identitate specifica seu mutatione substantiali; quæ non solum hîc attendenda est, sed etiam quid sit in ordine ad moralem æstimationem hujusmodi panis. Quoad praxim verò, etsi panes hîc vel aliquò aliò modò ex præmissis probabiliter valerent, tenenda est via securior citra necessitatem ob reverentiam tanti Sacramenti, ac ritum Ecclesiæ.

Q U Æ S T I O III.

An panis debeat esse azymus, an fermentatus?

D I C O I. Ad validam hujus Sacramenti confectionem perinde est, siue panis sit azymus siue fermentatus. Ita Theologi communiter, & definivit Florentinum in Litteris Unionis dicens: Definimus in azymo, siue fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici, Sacerdotesque in altero ipsum Domini Corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta

14.

Non sufficit
farina tri-
ticea,

Sed debet
sic coqui ut
inde fiat pa-
nis usualis.

15.

Debet quo-
que esse sub-
acta, non
melle, aquâ
rosaceâ &c.
sed naturali
aquâ.

Quid cen-
sendum de
amylo.

16.

Validè fit
consecratio
tam in pane
azymo,
quàm in
fermentato.

juxta sua Ecclesia, sive occidentalis, sive orientalis consuetudinem. Ratio est: quia uterque verè & propriè est & dicitur panis, & in Scriptura ita absolutè vocatur; ut de azymo patet *Luce 24.* ubi Christus in castello Emmaus dicitur simpliciter panem accepisse in manibus; qui tamen panis fuit azymus, cum illo die (qui unus erat ex diebus azymorum) nullus posset esse panis fermentatus in mensis aut domibus Judæorum. Idem patet in pane, quò Christus ad consecrandum usus est. De fermentato nulla est ratio dubitandi: cum is sit maximè usualis & propriè panis.

tus 4. d. 11. quæst. 6. n. 6. dubitanter dixerit: se confortare. Forte graviter peccant Græci, qui non se confortant Ecclesia Petri. Deinde peccatum reducit magis in contumaciam Græcorum, & contemptum Ecclesiæ Latinæ, quàm in ipsum ritum. Vide *Commentarium* ad locum *Scoti* citatum n. 26. Fundamentum itaque hujus obligationis est jus consuetudinarium seu ritus cujusque Ecclesiæ: jussioq; accedens *Concilii Florentini*. Cui adde constitutionem *Pii V.* quæ incipit, *Providentia 12. in Bullario Cherub.*

Ex quo patet Græcos non esse schismaticos, eò quòd in fermentato consecrent, sed quia Latinos in azymo, consecrantes damnant. Quàmvis autem consuetudo Græcorum suis non careat congruentiis, tum quia panis fermentatus est communior & usitator, tum quia fermentum aprè significat unionem divinitatis cum humanitate: præstat tamen consuetudo Latinorum, tum quia conformis factio Christi, tum quia panis azymus est purior, adeoque aptior ad significandum Christum finè virili semine conceptum, ac puritatem conscientiae, quam hoc Sacramentum requirit & promovet; cum fermentum frequenter designet e contra corruptionem seu malitiam, ut ex variis Scripturæ locis patet. Unde Apostolus 1. ad Cor. 5. *Epulemur non in fermento veteri &c. sed in azymis sinceritatis & veritatis.*

Tam graviter porrò hæc consuetudo obligat, ut ex communi sensu Doctorum non excuset necessitas Viatici ad celebrandum in fermentato apud Latinos. Quàmvis oppositum *Tannerus* & quidam alii probabile censeant: sicut id Varii censent de celebratione non jejunii; quæ tamen repugnat præcepto universali, etiam Græcos obliganti. Et quia incongruens istud videri posset minus, quàm carentia Viatici. Præsertim cum Græcis hîc peregrinantibus id liceat: immo in templo eorundem Romæ coram omnibus id fiat, fieriq; præcipiatur. Nolim tamen refragari communi sententiæ.

DICO III. Latinus Sacerdos iter faciens per Græciam, & Græcus iter faciens per terras Latinorum possunt servare ritum suæ Ecclesiæ in celebrando: sic enim habet consuetudo recepta, etiam Romæ, sciente & probante Pontifice. Quare per mutuum Ecclesiarum consensum non videtur hîc habere locum communior doctrina de obligatione peregrinorum ad leges locorum. Videri potest *Epist. 1. Leonis IX. citata cap. 29.*

Immo *Vasquez*, *Aversa* & alii existimant quemlibet sacerdotem ad hoc esse obligatum: adeoque Græcum peregrinantem in Ecclesia Latina obligari ad consecrandum in fermentato: eò quòd videatur magis consonum Constitutioni *Leonis IX. supra*: quòdque *Florentinum supra* præcipiat, ut sacerdos servet consuetudinem suæ Ecclesiæ, & *Pius V. Constit.* quæ incipit *Providentia 12. in Bullario Cherubino-*, prohibeat, nè quis ullò prætextu contra morem suæ Ecclesiæ celebret.

17. Conclusio hæc fuit extra controversiam in tota Ecclesia usque ad annum 1053. Circa quem *Michaël Cerularius* Patriarcha Constantinopolitanus incepit Latinos vocare *Azymistas*, & Latinam atque Apostolicam Ecclesiam palam damnare, eò quòd in illa panis azymus consecraretur. Ut patet ex *Leone VIII. vulgò IX. Epist. 1. ad eundem Michaëlem c. 5*: Quem Græci Schismatici secuti consecrationem in azymo irritam docuerunt.

Fundant se I. in facto Christi, quem in fermentato consecrâsse putant: sed contrarium patet ex *disp. præc. q. 2.* ubi ostendimus hoc Sacramentum à Christo institutum esse ad finem Lunæ decimæ quartæ: à quo tempore usque ad vigesimam primam ejusdem mensis ex gravissimo Legis præcepto, nullus panis fermentatus permittebatur in mensis aut domibus Judæorum, ut patet *Exodi 12.* & alibi. Unde potius constat Christum non in fermentato, sed in azymo consecrâsse; ut rectè probat *Leo IX.* in alia Epistola (quæ est in ordine sexta apud *Binius*) ad præfatum *Michaëlem*. Et quàmvis Christus in fermentato consecrâisset, non idcirco azymus invalidè consecraretur: quemadmodum secundum nos etiam validè fit consecratio in fermentato, etsi Christus eam secundum nos fecerit in azymo: & quemadmodum validè consecraretur vinum album, etsi Christus consecrâisset in rubro.

18. Fundant se II. in eo, quòd putent solum panem fermentatum dici propriè panem, tum quia eo solo communiter utimur, tum quia *ἀζυρος* (quod est panis) derivatur à Græco *ἀζω* id est, tollo, quòd fermento attollatur; quòd in azymo non habet locum. Verùm quòd azymus propriè dicatur panis, & sit usitatus, præsertim Judæis, patet ex prædictis. Deductio autem ista etymologica nihil probat; cum significatio vocis sæpè sit strictior aut latior suâ etymologiâ. Habet tamen etiam locum in pane azymo, non quasi fermento attollatur, sed quia hominem nutriendo habet vim eum attollendi ad justam staturam.

DICO II. Quilibet sacerdos in consecrando sive azymo sive fermentato tenetur se conformare consuetudini suæ Ecclesiæ. Patet ex verbis *Concilii Florentini supra* relatis: quàmvis ante *Florentinum*, consuetudine Græcorum necdum satis, saltem patenter, approbatâ, *Scoti*

20.

Consuetudo Græcorum congrua,

Latinorum congruentior,

21.

An necessitas Viatici faciat obligationem hujus consuetudinis cessare.

22.

Græci apud Latinos, vel contra, peregrinantes possunt servare ritum suæ Ecclesiæ,

Immo juxta Nonnullos servare tenentur.

23.
Oppositum
tamen tra-
dunt Docto-
res commu-
nibus.

Contrarium tamen docent communius Do-
ctores, etiam recentiores, nempe Latinum
peregrinum in Græcia posse consecrare in fer-
mentato, & simili ratione Græcum in azy-
mo: idque ex doctrina *Ambrosii & Augustini*
(quæ refertur c. *IIII*, dist. 12.) docentium,
quemlibet se posse accommodare Ecclesiæ mo-
ribus, in qua versatur, etli contrariantur mori-
bus propriæ. Quamvis in hac materia semper
aut ferè semper peregrini præficerent suum mo-
rem cui sunt affecti, & liberè adherere possunt.
Neque oppositæ sententiæ favet *Leo IX.* ut in-
spicienti Epistolam patet. Non favet simplici-
ter *Florentinum*, quod loquitur de sacerdotibus,
sive Græcis, sive Latinis, dum sunt in propria
singuli Ecclesiæ & loco. Denique nec *Pius V.*
loquitur de peregrinis; sed solum revocat om-
nes licentias Græcis concessas celebrandi ritu
Latino, & Latinis ritu Græco, mandans, ne de-
inceps presbyteri Græci, præcipue uxoriali, Latino
more, & Latini Græco ritu, huiusmodi licentiarum,
& facultatum, aut aliò quodvis prætextu missas &
alia divina officia celebrare vel celebrari facere
presumant; scilicet in propriis etiam locis aut
Ecclesiis. Alioquin peregrini non procedunt
ex aliquo prætextu, qualito scilicet, sed ve-
ro titulo juris generalis; quò eis liberum est
sequi mores & leges locorum.

24.
Aliud esset,
si Latinus
inter Græ-
cos domici-
lium fixisset.
Aut ibidem
in Ecclesia
proprii ri-
tus degeret.

Prout Græci
Catholici
Ecclesiæ sui
ritus Roma
habent,

Et olim La-
tini in Græ-
cia habebant.

Si tamen Latinus fixisset domicilium in
Græcia, teneretur sequi ritum Ecclesiæ Græ-
cæ, uti & in simili casu sacerdos Græcus ri-
tum Ecclesiæ Latinæ; nam ratione domicilii
fit incola, adeoque obligatur ritibus & legi-
bus loci. Excipe casum, quò Latini in terris
Græcorum haberent proprium aliquod tem-
plum Latini ritus aut Græci in locis Latino-
rum templum ritus Græcanici: nam quando
in illis celebrant, tenerentur servare ritum suæ
Ecclesiæ: quandoquidem tunc perinde sit, ac
si in suâ Ecclesia agerent. Idque confirmat
praxis urbis Romæ, in qua Græci cum Ec-
clesia Romana communionem habentes ha-
bent templum, in quo ritum proprium obser-
vare tenentur. Ideoque *Leo IX.* Epist. citatâ
c. 29. graviter redarguit Patriarcham Constan-
tinopolitanum, quòd Latinorum Basilicas in
Græcia constitutas clausisset, cogens eos suis
vivere institutis: quia nimirum isti conflabant
ibi corpus ritu seu moribus distinctum, quod
etli in alieno solo, tamen censebatur esse in
Ecclesia Latina & ad hanc spectare. Uti è con-
trâ monasteria Græcorum in terris Latinorum
reperiebantur, quæ tamen ad Ecclesiam Græ-
cam censebantur pertinere, & ad ritus ejusdem
obligabantur.

Q U Æ S T I O IV.

Quod & quale vinum sit materia
Consecrationis?

25.
Solum vi-
num de vite

D I C O I. Solum vinum de vite est materia
consecrationis calicis. Patet ex *Floren-*
tino in Decreto de Armenis, & ex perpetuo usu

ac traditione Ecclesiæ, quæ numquam alium est materia
liquorem admisit pro consecratione calicis.
Ratio est, quòd nullus alius liquor, quàm
vitis, habeat substantialem rationem vini. Hinc
liquor ex pomis, malogranatis, frumentis aut
herbis expressus non est materia consecrabilis,
ut nec agresta sive omphacium, neque ace-
tum ex vino generatum, quando vinum est
essentialiter corruptum. Idem juxta omnes
est de uvis: illæ enim non sunt potus sed ci-
bus, nec potari, sed manducari dicuntur; ideo
quæ per illarum comestionem jejunium solvi
potest. Deinde succus uvis inclusus simplici-
ter loquendo non censetur vinum. Ut nec
succus pomis inclusus est sicera; sic ut proinde
consecrari etiam non posset, si Christus sicera
præscripsisset. Et quamvis concederetur
liquorem in uvis contentum esse verum vinum
antequam exprimatur, non esset tamen con-
secrabilis; cum nequeat demonstrari per pro-
nomen: nam liquor ille in uvis est tanquam
pars, velut sanguis in homine; adeoque sicut
demonstratò homine non rectè dicitur, hoc est
sanguis, sic demonstratà uvâ, non rectè dici-
tur, hoc est vinum.

D I C O II. Quodcumque vinum de vite,
album, rubrum, ex utroque mixtum, cujus-
cumque regionis, etli unum ab alio foret
specie distinctum, est materia consecrationis.
Est certum apud omnes: quia quodlibet ha-
bet veram & essentialem rationem vini: nihil
quæ est, unde vel leviter conjici posset, unam
potius vini speciem quàm aliam esse institu-
tam; quin immo ex praxi Ecclesiæ constat
oppositum.

Hinc sequitur I. validè consecrari vinum
acelcens, utpote verum vinum, etli tendens ad
interitum. Ita *D. Thomas quest. 74. art. 5. ad 2.*
& reliqui omnes. Quod si ita sit alteratum,
ut nequeat discerni, num vinum sit vel ace-
tum, numquam licet citra gravissimum sacri-
legium in eo celebrare, nequidem ut populus
audiat sacrum in die festo, vel eidem detur
communio Paschalis: plus enim urget reve-
rentia huic Sacramento debita, quæ certam
materiam postulat, quàm præceptum audien-
di sacrum, vel communicandi, quò popu-
lus tenetur. Si autem tantum aclescere inci-
piat, ita ut non sit notabiliter acidum, licitè
in eo fieret consecratio occurrente aliquâ ne-
cessitate. Ita *Coninck ad artic. 5. cit.*

Sequitur II. validè consecrari in musto jux-
ta *D. Thomam sup. ad 3.* & alios communiter:
quia mustum est verum vinum. Immo occur-
rente necessitate consecratur in eo etiam lici-
tè, ut patet ex cap. *Cum omne crimen, de Con-*
secrat. dist. 2. Extra necessitatem autem hoc
non licet propter impuritatem & fæces per-
mixtas: sicut illicitè consecratur vinum aliis
liquoribus vel etiam aromatibus permixtum.
Et universim notandum est graviter posse pec-
cari consecrando, uti in pane, ita & in vino
minus puro: quod judicio prudentis est re-
linquendum. Valde autem culpandi sunt Sacer-
dotes

Non sicera
aut agresta

Neque etiâ
uva seu
succus uvis
inclusus.

26.

Perinde est,
cujus spe-
cies aut co-
loris vinû,
dum tamen
verum sit.

Validè con-
secratur vi-
num acel-
cens.
Cautela
pro praxi.

27.

Mustum
validè con-
secratur.

Sed extra
necessitatē
illicitè.

Cautela
pro praxi.

dotes quidam ruri præsertim degentes, interdum valdè hac in re incurii, dum hostias à vermiculis turpiter corrosas aut fœdatas, vinum fœcibus infectum &c. adhibent.

28. *Vinum congelatum valide consecratur, veluti verus potus, verumque vinum.* Dico III. Vinum congelatum potest validè consecrari. Est communis Doctorum sententia contra *Alanum* & quosdam alios. Probatur: quia vinum congelatum adhuc communi æstimatione censetur esse verus potus, & verum vinum. Neque enim per congelationem corrumpitur substantialiter: quandoquidem postea liquefactum habeat eundem colorem, odorem & saporem; alia quoque liquida post congelationem resoluta censeantur ejusdem naturæ & speciei, ut patet in aqua, oleo &c. Deinde *Rubrica Missalis Tit. de Defectibus Missæ cap. 10. num. 11.* & omnes Theologi supponunt sub speciebus vini post consecrationem congelatis Sanguinem Domini conservari; ergo etiam vinum congelatum primò consecrari potest: quandoquidem per se loquendo illud sit materia consecrabilis, sub quo post consecrationem sanguis Domini perseverat: etsi per accidens ratione parvitatatis materiæ posset contingere, ut sub particula ob parvitatem indemonstrabili per pronomen *hic*, vel *hoc*, Sanguis primò non ponatur, sub qua tamen positus perseveret, ut *quæst. 1.* diximus.

29. *Non tamen sine gravi peccato, Nisi ante consecrationem liquefiat, An tunc consultò aliud adhibendum.* Dixi in Conclusionè *validè*: nam grave peccatum committeret, qui vinum congelatum consecraret: tum quia faceret contra consuetum Ecclesiæ usum in re gravi: tum quia peccaret contra reverentiam Sacramenti, adhibendo materiam, quæ ob contrariam opinionem passim seu à pluribus censetur aliquantulum dubia. Nullum tamen peccatum erit, si vinum ante consecrationem liquefiat: quàmvis consultum sit adhibere aliud, si congeletur ante factam oblationem: immo juxta *Suarez* & alios, etsi post factam oblationem. Verùm tunc non minùs consultum apparet, illud ipsum adhibitis calidis delegatum consecrare, quàm aliud de novo assumere; nisi ex mutatione coloris aut saporis, vel aliunde de corruptione vini per vehementem congelationem factâ dubitetur. De quo sanè rationem regulariter dubitandi non video. Minùs adhuc curanda est levis & inchoata quædam congelatio vini in altari: quæ insuper facilè tollitur admotâ ad cuppam manu, nec ex gustu deprehenditur præfuisse.

30. *Differentia inter vinum & aquam baptismalè congelatam.* Sed contra Conclusionem objicitur I. Baptismus non potest conferri in aqua congelata; ergo nec potest fieri consecratio Sanguinis in vino congelato. Resp. Neg. Conf. nam materia proxima & essentialis Baptismi est ablutio, quæ fieri nequit per aquam congelatam. At Eucharistia est Sacramentum permanens institutum sub speciebus panis & vini per modum cibi & potûs; vinum autem congelatum censetur potus.

Objicitur II. Vinum congelatum non est potabile; ergo nec consecrabile, manens tale. Resp. esse per se & ex natura sua potabile,

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

esto non proximè: quod non requiritur, cum actualis potatio non sit de essentia hujus Sacramenti; & de facili per liquefactionem vinum congelatum possit fieri proximè potabile. Alioquin pariter inferri posset, per congelationem destrui consecrationem seu præsentiam Christi. Deinde vinum congelatum potest deglutiri, sicque potari; cum hoc non sit aliud, quàm sumere potum (qualis est tale vinum) ad effectum potationi proprium. Unde nec talis hoc agendo frangeret jejunium. Aliud est de succo uvis incluso, cui (ut patet ex dictis *num. 25.*) deficit ratio potûs seu vini, ac demonstrabilitas.

Objicitur III. Vinum offæ imbibitum manet consecratum; & tamen non potest ibi primò consecrari: ergo ex eo, quod vinum congelatum consecrationem retineat, non rectè à nobis infertur, ipsum posse in tali statu primò consecrari. Responderi cum Variis potest Neg. Conf. eò quod vino offæ imbibito deficiat demonstrabilitas; quæ simpliciter convenit vino congelato. Addunt aliqui non esse in offa instar potûs, sed per modum cibi, uti est succus uvis inclusus. Verùm inter hæc apparet disparitas, quod vinum sit merè localiter contentum in offa, uti in spongia, nec cum illa instituat unum corpus; sitque etiam propinquè potabile, illud veluti ex spongia exprimendo. Unde si vinum in offa maneret satis sensibile, adedque demonstrabile (prout interdum saltem fieri posset) non apparet, cur etiam primò nequeat sic consecrari. Sicut potest consecrari ipse panis, etsi simul adsit vinum ei immixtum. Sicut etiam consecrari posset vinum imbibitum spongiæ, si maneat satis sensibile: aut infusum vasi argenteo per industriam artificis instar panis triticeo porolo.

Quod si quis instet, guttam vini consecratam, si in uva reponatur; manere consecratam, nec tamen posse ibi primò consecrari, Resp. si non obstaret indemonstrabilitas, posse etiam ibi primò consecrari: per istam enim repositionem non amittit rationem vini & potûs, nec fit denuò, uti fuerat priùs, succus uvis inclusus (idem est de succo pomorum &c.) pars substantialis compositi viventis & vegetantis, scilicet uvæ, sed huic solum jungitur localiter.

Ex quo ulteriùs infertur, vinum resolutum in vapores, quandiu manet substantialiter vinum, non obstantibus alterationibus accidentalibus, posse validè consecrari in casu, quò posset ad sensum demonstrari per pronomen *hic*, seu, *hoc*: quemadmodum juxta communem doctrinam consecratum maneret, quousque manet substantia vini. Sicut etiam eoulque Christus manet in stomacho, etsi interea species consecratæ facilè tantum alterentur, quantum vinum in vapores resolutum.

Vinum congelatum est per se & sufficienter potabile.

Non est idem de illo, & ad succo uvis incluso.

31.

Quid censendum de vino offæ imbibito.

32.

Quid si gutta vini in uva reponatur.

Quid censendum de vino resoluto in vapores.

Q U Æ S T I O V.

*An & qua necessitate sit aqua vino
consecrando miscenda?*

33.
Vino conse-
crando a-
qua est mis-
cenda

Ex tradi-
tione Apo-
stolica.

Congruen-
tia hujus
rei.

34.
Mixtio hæc
non est de
necessitate
Sacramenti,

DICO I. Vino consecrando debet misce-
ri aqua. Est contra *Armenos* (quos se-
quuntur Hæretici nostri temporis) ut constat
ex *Florentino in Decreto de Armenis*: ubi no-
stram Conclusionem definit tanquam certam
traditionem ab ipsis Apostolis derivatam, &
ab omnibus tam Græcis quam Latinis Eccle-
siis ab initio nascentis Ecclesiæ constanter ser-
vatam. Eamdem docet *Trid. sess. 22. c. 7.*
Pontifices, Concilia & Patres magnò nume-
rò, vide apud *Bellarminum lib. 4. c. 10.* &
alios. Nobis sufficiat *Alexander I.* (qui fuit
sextus à S. Petro, & floruit ante annos 1500.)
*Epist. ad omnes Orthodoxos relatâ c. 1. de con-
secr. dist. 2.* dicens: *Non debet (ut à Patribus
accepimus, & ipsa ratio docet) in calice Domi-
ni aut vinum solum, aut aqua sola offerri, sed
utrumque permixtum.*

Triplicem hujus sacræ cæremoniæ ratio-
nem assignant Doctores cum *Florentino & Tri-
dentino supra*. Prima est, quòd juxta testimo-
nium Patrum credatur Christus in vino aquâ
mixto consecrâsse. Secunda, est significatio &
rememoratio sanguinis & aquæ, quæ de la-
tere Christi profluxerunt, juxta *Innocentium III.*
cap. In quadam, de celebrat. Miss. Tertia, quòd
cùm per aquam significetur populus *Apoc. 17.*
mixtio aquæ cum vino designet populi Chri-
stiani cum capite Christo unionem; quæ est
hujus Sacramenti effectus.

DICO II. Hæc mixtio non est de necessi-
tate Sacramenti: ut habet communis & certa
doctrina contra *Armachanum*. Et clarè patet
ex *Florentino*, quod pro materia calicis assignat
*Vinum de vite, cui (inquit) aqua modicis-
sima admisceri debet.* Aliàs sanè dicere debuisset,
materiam esse vinum aquâ mixtum;
prout immediatè antè dixerat, materiam Con-
firmationis esse *Chrisma confectum ex oleo & bal-
samo &c.* Idem traditur expressissimè in *Regu-
lis Missæ Tit. de defectibus circa Missam occurren-
tibus §. 4. de Defectu vini num. 2. & 7.* Idem
quoque indicat *Tridentinum supra* monens præ-
ceptum esse ab Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino
in calice offerendo miscerent. Idem denique in-
sinuant Patres, dum solum dicunt consuetu-
dinem hanc esse servandam; ut ex verbis ip-
sorum ponderat *Suarez disp. 45. sect. 2.*

Unde ulterius probatur: quia ex traditio-
ne aut doctrina Ecclesiæ non constat mixtio-
nem istam esse de necessitate Sacramenti; quin
potius constat oppositum. Nec obstat factum
Christi: omnes enim circumstantiæ facti ip-
sius non sunt necessariae: nam alioquin conse-
cratio non posset fieri in pane fermentato; cùm
Christus sit usus pane azymo.

35.
Immo nec

DICO III. Mixtio aquæ non est necessa-
ria ex præcepto divino, sed tantum Eccle-

siastico. Ita *Scotus* & alii communiter contra *præcepta à*
Stanislaum Hosium & paucos alios. Probatur ex *Christo, sed*
Florentino supra, reprehendente *Armenos*, quòd *tantum ab*
Ecclesia,
se non conformarent universarum Ecclesia-
rum consuetudini: si autem Pontifex *Euge-
nius* aut Patres *Concilii Florentini* agnovissent
præceptum divinum, omnino illud tanquam
efficacissimum ad inflectendum *Armenos* pro-
posuissent. Idem clariùs indicat *Tridentinum
supra*, simpliciter asserens, *præceptum esse ab
Ecclesia sacerdotibus, ut aquam vino in calice of-
ferendo miscerent.*

Probatur II. quia de præcepto divino non
satis constat; ergo non est asserendum. Factum
enim Christi non est in rigore præceptum, ut
patet in pane azymo, & similibus accidenta-
libus circumstantiis facti Christi: ipse enim
institutionem tantum restrinxit excludendo
circumstantias, quæ facti substantiam mora-
liter mutant: prout ad hoc indifferens est pa-
nis azymus vel fermentatus, vinum purum vel
lymphatum.

Probatur III. quia si Christus ita jussisset,
non apparet, quare solum esset de obligatio-
ne præcepti, & non de Sacramenti necessita-
te. Aliud est de consecratione utriusque speciei,
quæ est juris divini: nam etiam quælibet est
de necessitate proportionatæ speciei: non au-
tem de necessitate utriusque; eò quòd sit Sa-
cramentum divisibile, & partialiter multi-
plex. Sicut etiam sumptio seu susceptio utrius-
que speciei, sacerdotibus à Christo præcepta,
est manifestè divisibilis validè loquendo, &
quandoque licitè in necessitate summa.

Solum restat circa hanc quæstionem dif-
ficultas de mente *Cypriani Epist. 63.* ubi ex *Difficultas*
professo contra *Aquarios* ostendens in calice *movetur de*
Dominico non posse offerri aquam solam, sed *mente Cy-*
debere mixtam esse vino, seu vinum omnino *priani.*
necessariò adesse, addit aliqua difficilia, quæ
inducant aquam saltem non posse quoque de-
esse, quasi aliàs irrita sit calicis Dominici
consecratio, quæ (inquit *Cyprianus*) *copu-
latio & conjunctio aquæ & vini sic miscetur in
calice Domini, ut commixtio illa non possit ab in-
vicem separari.* Quod ne quis intelligat de li-
cito ob præceptum Ecclesiæ, aut juxta sco-
pum principalem *Cypriani* de valido, inquan-
tùm non sufficit aqua sola; obstare videtur,
quod sequitur: *Sic autem in sanctificando calice
Domini offerri aqua sola non potest, quò modò nec
vinum solum potest: nam si vinum tantum quis
offerat, sanguis Christi incipit esse sive nobis: si ve-
rò aqua sola, plebs incipit esse sine Christo: quan-
do autem utrumque miscetur, tunc Sacramentum
spiritalè & caleste perficitur. Sic verò calix Do-
mini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrum-
que sibi misceatur; quomodo nec corpus Domini
potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrum-
que adunatum fuerit & copulatum, & panis unius
compage solidatum.*

Quocirca *Præpositus quæst. 74. art. 7.* fatetur *Nonnulli*
Cyprianum sensisse mixtionem aquæ esse de *admittunt*
necessitate Sacramenti. Quod etiam non abnuic *ipsum pa-*

Pame-

1. ad-
mixtionem
esse de ne-
cessitate Sa-
cramenti.

Pamellus in Notis, non rectè addens verisimi-
lem videri istam sententiam.

37.
At D. Th.
& D. Bo-
nav. cum
explicant
de necessi-
tate præ-
cepti.

Dici tamen posset Cyprianum solum loqui
de necessitate præcepti, ut eum explicant D.
Thomas quæst. 74. art. 7. D. Bonav. 4. d. 11. p. 2.
art. 1. q. 3. ad 1. Ut proinde comparatio cum
necessitate vini non teneat in omnibus, seu
non quoad gradum necessitatis. Idemque est
de comparatione cum farina. Quæ tamen
aliunde noscitur non esse exacta: tum quia fa-
rina non commixta non est cibus per se, sicut
vinum per se est potus, ut inquit D. Bonav.
sup. ad 2. tum quia farina non est materia proxi-
ma Sacramenti corporis, uti vinum Sacra-
menti sanguinis, sed mediante substantiali
mutatione in tertium mixtum, scilicet panem.
Quod autem Cyprianus dicit, si vinum tantum
quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis,
id est, erit quidem sanguis, sed non signi-
ficabit mysticè unionem nostri ad Chri-
stum.

38.
Quod jux-
ta Vasquez
censuit esse
strictè di-
vinum,
Iuxta alios
divinum
latè.

Denique dum Cyprianus significat in eadem
Epistola mixtionem hanc esse à Domino man-
datam; intelligit Vasquez disp. 177. num. 20.
uti sonat, admittens Cyprianum fuisse istius
opinionis. Alii tamen ipsum explicant de
præcepto divino latè sumpto, pro quo ha-
bentur verba & facta Christi Doctoris & Ma-
gistri nostri; qui insuper factò suò dederit
Ecclesiæ occasionem id præcipiendi. Rectius
tamen attentò scopò Cypriani, qui est, non
posse videri sanguinem Christi esse in calice,
quando vinum desit calici (quod fusè ostendit)
refertur præceptum Domini ad mixtionem
vini, quatenus nequit aqua sola consecrari,
sed necessariò adhibetur vinum; præscinden-
do ab hoc (quod non spectabat ad intentum
Cypriani) an adhibitio aquæ (quam solam
adhibebant Aquarii) sit paris omnino necessi-
tatis; quàmvis aliquâ ratione esse necessariam
patenter affirmet.

39.
Voluntariè
mixtionem
aqua omit-
tens gravi-
ter peccat.

DICO IV. Graviter nihilominus pecca-
ret, qui scienter aquam vino non misceret;
ut habet certa Theologorum doctrina, quæ
etiam traditur in Regulis Missæ suprà num. 2.
Inter actiones nanque ad essentiam Sacramenti
non pertinentes, hæc potissima est & proxima
iis quæ sunt de essentia. Deinde gravissimæ sunt
hujus præcepti rationes initio quæstionis alle-
gatæ. Unde si quis oblitus fuisset aquam appo-
nere, & ante consecrationem calicis recordaretur,
deberet supplere quod omissum est. Secus
est, si recordaretur tantum post consecrationem
calicis: quia non est de necessitate Sacramenti:
ut dicitur in Regulis Missæ sup. num. 7. nihilque
non consecratum miscendum est consecrato ex
usu Ecclesiæ Romanæ. Quàmvis Græcorum
ritu soleat post consecrationem speciebus vini
misceri aqua, eaque calida. Quod etiam suò
potest mysteriò non carere.

40.
Aqua mo-
dicissima
adhibenda:
& quare.

DICO V. Miscenda est aqua modicissima, ut
determinat Florentinum suprà. Congruentia est:
tum quia per notabilem excessum vini super
aquam significatur excessus majestatis Domi-
ni super fragilitatem populi: tum ne pericu-
lum sit corrumpendi substantiam vini sæpè te-
nuis per copiosorem aquæ admixtionem. Re-
linquitur autem modicitas aquæ judicio pru-
dentis determinanda: quam varii determinant
esse octavam vel decimam partem, ut Coninck,
qui addit modicum excessum in alterutram
partem parum esse curandum. Unde non est
tam scrupulosè agendum, uti quidam agunt,
qui vix nisi minimam stillam seu guttam aquæ
solicite curant infundere. Minimè tamen pro-
bandum est, neque probavit Ecclesia deter-
minationem Concilii Triburiensis 1. c. 19. per-
mittentis apponi tertiam partem aquæ; quæ
sanè non est modicissima. Minus autem id
adhuc permittendum est in locis istis, in qui-
bus rariora sunt vina generosa; & frequenter
mixtionem aquæ non cæremonialem habent.
Non equidem sufficit, quòd hoc modò aqua
sit mixta vino in dolio, sed debet misceri in
calice, ut constat ex praxi Ecclesiæ præscri-
bentis hanc mixtionem fieri in missa per mo-
dum sacre cæremonie.

Modicitas
quæ deter-
minanda.

Q U Æ S T I O VI.

An aqua mixta vino convertatur etiam
immediate in sanguinem?

OLIM Quidam existimârunt aquam vi-
no mixtam numquam transire in sangui-
nem, sed in humorem quemdam aqueum,
quem phlegma vocant, & de latere Christi
emanasse dicebant. Quorum opinio graviter
reprobatur ab Innocentio III. cap. In quadam
de Celebr. Missarum. Nam cum Joannes cap.
19. dixerit: Exiit Sanguis & aqua, indubiè
id intelligendum de aqua vera, sicut de san-
guine vero, sive interim fuerit naturalis, sive
miraculosa aut de novo divinâ virtute creata,
ut declarat Innocentius III. suprà. Et quàmvis
fuiſſet verum phlegma, equidem non posset
in illud aqua in sacrificio converti: eò quòd
conversio per verba consecrationis fiat in illud
quod verba significant; hæc autem significant
sanguinem, non phlegma Christi.

41.
Aqua mix-
ta vino non
transit in
phlegma,
quod de la-
tere Christi
effluxit.

Dux insuper erant aliorum opiniones, ut
refert Innocentius III. c. Cum Martha eodem tit.
Prima erat asserentium aquam vino mixtam
transire, non in phlegma, sed in veram aquam,
quæ de latere Christi emanavit. Quæ tamen
omni fundamentò caret: tum quia vera aqua,
quæ tunc extraordinariè de latere Christi
fluxit, non spectat ad integritatem illius, ne-
que nunc in corpore Christi permanet: tum
quia verba consecrationis significant solum
sanguinem, adeoque non habent vim aquam
convertendi in aquam. Unde hæc opinio com-
muniter & meritò à Theologis reprobatur.
Secunda opinio erat existimantium aquam vi-
no mixtam & qualitatibus vini imbutam, reti-
nere semper pristinam substantiam aquæ. Ita
refert Innocentius III. suprà. Quæ etiam opi-
nio nunc ab omnibus Doctoribus est derelicta.

Neque in
veram a-
quam, qua
de latere
Christi ma-
navit.

42. Unde restant duæ celebres Doctorum opiniones. Prima *Præpositi*, *Coninck* & quorundam aliorum, præsertim Recentiorum, & Societatis Jesu, existimantium aquam vino mixtam, & qualitatibus vini imbutam semper converti in sanguinem Christi, etsi prius non fuerit conversa in vinum.

Secunda est *D. Thoma*, *D. Bonaventura*, *Scoti*, & communiter antiquorum, item *Suarez*, *Vasquez*, *Valentia*, *Henriquez*, *Azorii*, *Reginaldi*, *Fagundes*, *Tanneri*, *Maratii*, *Bonacina*, *Sylvii*, & aliorum Recentiorum passim docentium aquam converti in sanguinem, non tamen nisi prius conversam in vinum. Quæ omnino videtur probabilior.

43. Probatur I. ex *Innocentio III.* cap. *Cum Martha*, ubi relatis duabus opinionibus superius positis, atque etiam nostrâ videlicet, *aquam transubstantiari in sanguinem, cum in vinum transeat mixta vino*: subjungit: *Verum inter opiniones prædictas illa probabilior judicatur, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari*. Igitur Pontifex judicat nostram opinionem esse probabiliorē: nam sententiæ Recentiorum non fecerat mentionem, adeoque non potuit ut probabiliorē docere eam, cujus antè nullò pacto meminerat.

Nec dici potest cum *Dicastillo* nostram opinionem non approbari tanquam probabiliorē simpliciter, sed *inter opiniones prædictas*, ultra quas posset esse alia, puta Recentiorum, quæ sit omnibus prædictis adhuc probabilior. Nam approbatur simpliciter tanquam probabilior: erat enim facta discussio veritatis, propositis rationibus dubitandi, & opinionibus verisimilibus: incredibile autem est opinionem Recentiorum in lite ista non fuisse referendam, si omnes alias probabilitate excederet; immo argumentum hoc est, quod tunc non fuerit nota, certè non dignata relatu.

44. Non etiam dici potest, non approbari secundam opinionem (quæ erat nostra) tanquam probabiliorē, sed simpliciter illam *quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari*, abstrahendo saltem à modo, quò id fiat: vel approbari quoad transmutationem in sanguinem, non quoad fundamentum; cum hoc Papa non repetat, uti antè retulerat dicens: *Eò quod in vinum transeat mixta vino*; sed assignet novam: *ut expressius eluceat proprietas Sacramenti*. Non inquam, id dici potest: nam Pontifex sententiando approbat simpliciter unam ex opinionibus prædictis in controversiam seu in litem coram ipso deductis, cum ait: *Inter opiniones prædictas*: illa autem loquebatur de transmutatione mediata. Et sanè nemo tunc disputantium poterat dubitare (nec hactenus vix ullus dubitavit) quin Papa tulisset sententiam istis verbis pro secunda opinione. Quare ille fuit sensus hactenus communis Doctorum, adeò ut dicat *Aversa* q. 2. sect. 7. quod opposita recens opinio in principio non satis bene audiebat, sed jam modò permittatur. Porro in nostra opinione expressius

elucet proprietas Sacramenti seu mysterii latentis in mixtione aquæ & vini (de hoc enim loquitur Pontifex, ut ex adjunctis patet) & consistentis in eo, quod aqua vino unita significet populum Christo adunari: hoc enim significatur perfectius, si aqua sic vino uniat, & fiat unum cum vino, ut etiam in vinum transeat, sicque in sanguinem, qui ponatur sub symbolis unionem populi cum Christo designantibus, non solum per quamdam juxtapositionem, sed etiam per substantialem aquæ in vinum, dein in sanguinem conversionem. Idem denique sensus *Innocentii III.* patet ex eodem lib. 4. de myst. Missæ c. 30. ubi relatâ nostrâ sententiâ ait: *Quis ambigat aquam in vinum transire, cum multo vino modicum infunditur aqua?*

Probatur II. quia sola materia calicis convertitur in sanguinem: atqui non aqua, sed vinum de vite est materia calicis consecrandi; cum perpetua Ecclesiæ traditio pro materia hujus Sacramenti solum assignet panem & vinum. Unde etiam *Trid. sess. 13. & sess. 22.* semper nominat panis & vini benedictionem, consecrationem, conversionem, transubstantiationem. Et *sess. 21. c. 1.* docet Christum instituisse hoc Sacramentum in panis & vini speciebus. Quamvis vino ex præcepto Ecclesiæ (quæ utique non instituit materias Sacramentorum) modicum aquæ esse miscendum doceat *sess. 22. c. 7.* Et clarius *Florentinum in Decreto* adæquatam calicis materiam statuit *vinum de vite*. Loquiturque de vino puro seu quod verè & substantialiter est vinum, & cui adhuc aqua est miscenda, cum subdat: *Cui aqua modicissima admisceri debet*, scilicet instar cæremoniæ ab Ecclesia institutæ. Proinde aqua non magis est materia consecrabilis, quam alius liquor, v. g. lac &c. qui similiter vino misceri & ab hujus qualitatibus imbui solet. Prout neque est materia consecrationis, quod misceretur pani, quantumvis hujus qualitates imbibisset, nec rationem panis usualis de cætero variaret.

Probatur III. quia Ecclesia præcipit adhiberi aquam modicissimam ante calicis oblationem: cujus ratio literalis est, quod facilius ante consecrationem possit in vinum converti, ac proinde supponat Ecclesia aquam non prius in sanguinem quam in vinum converti. Quod etiam rectè notavit *Catechismus Romanus* cap. De Eucharistia §. 16. dicens: *Illud autem sacerdotibus animadvertendum est, quemadmodum in sacris mysteriis aquam vino adhibere oportet, sic etiam modicam infundendam esse: nam Ecclesiasticorum Scriptorum sententiâ & iudiciò aqua illa in vinum convertitur*.

Probatur IV. quia *Trid. sess. 13. can. 2.* definit factâ conversione panis in corpus, & vini in sanguinem remanere dumtaxat species panis & vini: ergo juxta Concilium sanguis Christi non continetur sub speciebus aquæ necdum conversæ in vinum; alioquin enim non

45. Probatur II. Ex eo, quod materia calicis sit solum vinum de vite:

Idq; purum; utpote cui aqua ex præcepto Ecclesiæ est miscenda.

Probatur III. quia ideo signanter in modica quantitate apponi debet.

46. Probatur IV. ex eo, quod post consecrationem maneat solum

species panis
& vini jux-
ta Triden-
tinum.
Quod am-
plius confir-
matur.

non remanerent solæ species panis & vini.
Nec dicas per Concilium à speciebus vini
non excludi species aquæ, quæ cum illis in-
tegrant unum potum usualem, sed tantum sub-
stantiam panis & vini contra Hæreticos. Nam
can. 3. docet Concilium, *sub singulis cujusque*
speciei partibus separatione factâ totum Christum
contineri: ergo per species vini *can. 2.* non
intellexerat species veræ aquæ vino mixtæ:
alioquin enim citius corruptis speciebus vini,
vel ab iis per artificium separatis speciebus a-
quæ, maneret sub illis totus Christus: quod
etsi probabiliter defendi posse dicat *Coninck*,
clare tamen apparet dictis *Concilii* adversari,
communiqué judicio, & planè alienum à
doctrina hætenus in Ecclesia traditâ.

Explicatio
Coninck
refellitur,

Sanè sola aqua non est materia apta Eucha-
ristiæ, sive ut sub illa primò ponatur, (quod
fides docet) sive ut sub illa conservetur, ut
ex principio fidei apertè sequitur: cum uti
nequit poni, sic nec permanere queat, nisi sub
propria materia seu ejus speciebus. Aliàs quo-
que etsi totum vinum consecratum vertere-
tur in aquam, adhuc maneret Christus sub spe-
ciebus aquæ prius vini speciebus immixtis.

Aliorum
evasio im-
probatur.

Quod verò responderet *Lugo* & alii non
mansurum tunc sub illis Christum, veluti quæ
non manent amplius species vini usualis. Con-
tra facit, quod *Tridentinum* generaliter asserat
Christum manere sub singulis cujusque spe-
ciei consecratæ partibus, etiam factâ ab invi-
cem separatione. Quod etiam mirum videat-
ur solò motu locali tolli Christum, qui ta-
men venit in locum substantiæ destructæ,
manens sub ejus speciebus, quandiu mansisset
substantia propria (ut habet omnium Theo-
logorum doctrina) quæ utique non obstante
motu locali sub accidentibus aquæ reman-
sisset. Vel fortè somniabit quis Christum
quidem istò casu tolli; at si rursus miscere-
tur vino, reverti vi pristinæ consecrationis?
Satiùs est itaque dicere, quod uti vinum quâ
lymphatum seu aqua ei mixta, non est verè
& propriè vinum, sic nec species aquæ sic
mixtæ sint veræ species vini, adeoque sub iis
non Christus juxta præmissam doctrinam *Trid.*

47.
Objicitur
auctoritas
Patrum.

Dices I. Multi Patres dicunt aquam of-
ferri, benedici, consecrari, in sanguinem ver-
ti: sed hæc essent falsa, si aqua non conver-
teretur immediatè in sanguinem, ergo &c.
Resp. Neg. Min. nam in primis plerique Pa-
tres (exceptis saltem paucis minoris auctori-
tatis) non clarè asserunt transitum etiam me-
diatum substantiæ aquæ in sanguinem Christi:
quorum proinde verba possent explicari de
oblatione, consecratione & benedictione ali-
quâ morali, quam aqua in sacrificio missæ
mixta vino sortitur, esto in sanguinem non
transiret. Quapropter neque *Innocentius III.*
c. *Cum Martha* opinionem asserentem, quod
aqua numquam vertatur in sanguinem dam-
nat, sed solùm esse minùs probabilem asserit,
statuens tanquam probabilius, quod in san-
guinem transeat, tunc scilicet cum in vinum

Sed pauci
sunt iique
minoris au-
toritatis
qui clarè as-
serant con-
versionem
etiam me-
diatam.

prius transferit mixta vino.

Aliter Resp. Patres illos esse locutos de 48.
consecratione mediata, ut nimirum aqua prius
sit convertenda in vinum, quàm in sangui-
nem. Non fecerunt autem mentionem præ-
conversionis aquæ in vinum, quàm in san-
guinem: quia totum illorum intentum erat
ex facto Christi & consuetudine Ecclesiæ do-
cere: vinum aquâ mixtum esse consecran-
dum; de modo autem, quò aqua in sangui-
nem transiret, non erant solliciti: sed tota po-
tiùs antiquitas supposuisse videtur aquam an-
te consecrationem transire in vinum, & sic in
sanguinem: nam etiam tempore *Innocentii III.*
dum quæstio hæc ageretur, Scholastici con-
formiter ad Patres docebant aquam cum vi-
no transmutari in sanguinem (quod ipse *In-*
nocentius III. approbat tanquam probabilius)
cum (ut idem refert) *in vinum transeat mixta*
vino, quæ mutatio in vinum communiter ap-
prehendebatur fieri, licet *Physici contrarium*
asseverarent, ut inquit Pontifex; quod tamen
fundamentum implicitè rejicit, resolvendo
pro nostra sententia, atque ita declarando ad-
hærendum esse antiquo sensui de aquæ in vi-
num mutatione, ne verbò quidem insinuans
immediatam aquæ in sanguinem mutationem
ab aliquo fuisse assertam.

Neque est hæc ullò modò quæsitæ & con-
torta, sed plena, facilis, obvia, & quotidianò
usu loquendi recepta explicatio: quotidie
enim dicimus, tam docti, quàm indocti, &
ipsi etiam Philosophorum Coriphæi loquun-
tur, cibum quem sumimus, hoc est, panem,
carnem, pisces, quibus vescimur, in substan-
tiam, adeoque in carnem & corpus nostrum
converti; cum tamen constet non nisi media-
tè variisquæ, & quidem ex parte etiam sub-
stantialibus mutationibus intervenientibus,
eam conversionem fieri; ut rectè *Tannerus*
disp. 5. q. 2. dub. 6. n. 173. Neque hinc sequi-
tur, simili ratione posse dici triticum conse-
crari, quia mutatur in panem, qui consecra-
tur immediatè: nam triticum non apponi-
tur in altari, ut ibi mutetur in panem, prout
apponitur aqua, ibique velut insensibiliter
mutatur in vinum.

49.
Estque hæc
responsio
obvia &
facilis.

Cur potius
aqua, quàm
triticum di-
ci possit con-
secrari.

Dices II. Juxta sententiam Patrum & Ec-
clesiæ aqua cum vino convertitur in sangui-
nem; atqui aqua non potest converti in vi-
num; cum id negent Physici teste *Innocentio*
III. supra, immo videatur repugnare expe-
rientiæ: si enim vasi vini quotidie appona-
tur modicum aquæ, totum tandem fiet a-
queum. Et juxta multos aqua mixta vino
potest filò vel medullâ junci iterum educi;
ergo dicendum est immediatè illam conver-
ti in sanguinem. Resp. admittâ majore tan-
quam probabiliori, (quò modò eam deter-
minavit *Innocentius III.*) Neg. Min. omnino
enim videtur aquam posse converti in vi-
num, idque plerumque fieri ante consecra-
tionem, saltem quoad aliquam sui partem:
nam etiam adversarii admittunt aquam im-
bui

50.
Objicitur
præterea
quod aqua
nequeat
converti in
vinum:

sed contra-
rium decla-
ratur.

bui qualitatibus vini, & *Alanus* præcipuus alterius sententiæ Auctor, ac velut antesignanus *lib. I. de Euchar. c. 13.* ait: *Probabilius est, quod omnium penè Ecclesiasticorum Scriptorum iudiciò defenditur, aquam modicè infusam in vini substantiam prorsus desinere.* Idem docet *Aristoteles*, & ex eo *Conimbricenses* ac *Toletus* (qui etiam refertur pro opinione Recentiorum) ut latè ostendit *Tannerus sup. n. 190. & 19.* Unde quàmvis aqua & vinum convenient aliquatiter in qualitatibus formalibus, possunt nihilominus agere in se invicem, partim ratione qualitatium virtualium, partim etiam ratione formalium, in quibus non conveniunt ex toto; etsi disconvenientia non sit ita sensu nota, ideoque fortasse id negent *Physici*.

51. *Qui contingat, vinum per aquam infusionem fieri aqueum.*

An vel qualiter aqua possit à vino postea separari:

Nec obstat, quòd vinum per infusionem aquæ paulatim fiat aqueum; inde enim solum sequitur, quòd aqua non convertatur in vinum tam præstans & vigorosum. Quod mirum non est: quia corpus mixtum agendo in simplex vel aliud mixtum, & repatiendo, debilitatur; ut patet in viventibus, quorum calor naturalis agendo in alimentum paulatim minuitur & absumitur.

Quod autem dicitur aquam postmodum à vino separari, dupliciter explicari potest. Primò, dicendo illud, quod extrahitur, non esse aquam, sed aqueum quemdam humorem, qualis in poris aliorum etiam corporum continetur. Cujus rei indicium est, quòd etiam extrahatur ex puro vino, ut cum *D. Thoma* notârunt *Conimbricenses*. Secundò, dicendo aquam tunc solum posse separari à vino, quando in tanta copia fuerit infusa, ut tam brevi spatiò non potuerit ab activitate vini superari. Adde saltem constare, quòd vinum possit corrumpere aquam uti consumit carnes, ossa &c. esto non posset illam in se transmutare, uti transmutat stomachus cibum & potum: experientia autem allegata educationis aquæ pariter contra hoc opponi posset; adeoque omni ex parte vana est.

52.

Instabis: Si aqua non convertatur immediate in sanguinem, aliquando saltem fiet illam vel nullò modò converti, v.g. dum apponitur immediate ante consecrationem; vel non totam, v.g. dum paulò amplius aquæ infunditur vino debiliori; sed hoc est absurdum: nam tunc populus committeret idololatriam, qui adorat totum quod est in calice; & Sacerdos sacrilegè proferret formam super materiam ex parte non consecrabilem, cum forma designet totum liquidum, quod est in calice. Resp. Neg. Min. etsi enim pars aquæ aut etiam tota aqua maneret non consecrata, non propterea committit populus idololatriam, qui nihil cogitat de toto vel de parte, sed tantum adorat quod consecratum est, vel potius Christum sub speciebus consecratis latentem. Sacerdos etiam non committit sacrilegium, sive ratione intentionis, utpote quæ conformis intentioni Christi & Ecclesiæ, solum fertur super id, quod est

Etsi pars aqua non consecratur, non committitur à populo idololatria, neq; à consecrante sacrilegium,

in calice consecrabile, sive ratione verborum formæ, quæ similiter feruntur super liquorem consecrabilem. Quemadmodum in omni sententia dicendum est, populum in adoratione calicis non committere idololatriam, nec Sacerdotem in ejusdem consecratione sacrilegium, etsi vinum, quod consecratur, sit lacte vel melle (quod frequens est) sive materiâ non consecrabili confectum. Ut nec idololatria committitur, si guttæ interiori calicis lateri adhærentes non sint consecratæ; prout vi generalis intentionis juxta quosdam non consecrantur, aut certè possunt per specialem intentionem à consecratione excludi.

Dices III. Si aqua numquam convertatur immediate in sanguinem: ergo si in nocte Natalis Domini ob brevem moram non fuisset aqua in vinum conversa, violaretur jejunium naturale sumendo calicem Domini, ita ut talis sacerdos non posset secundum aut tertium sacrum celebrare. Resp. non violandum fore jejunium, quod Ecclesia requirit, quando sumitur per modum unius potus cum sanguine Domini, etsi aliquid remansisset in propria substantia: quia si mixtio aquæ fiat ex præcepto Ecclesiæ, non est credendum aquam simul in propria substantia sumptam, quando commodè in vinum converti non potuit, obstare alteri præcepto de jejunio, quòd ante sumptionem Sacramenti requiritur. Casus nihilominus est rarior, quòd sacerdos præsumere debeat aquam non fuisse conversam: nisi quòd oblitus illam apponere, immediate ante Consecrationem primæ vel secundæ missæ recordatur obligationis eam apponendi.

Dices IV. Christus miscuit aquam mox ante consecrationem; idque in quantitate qualem homines sobrii & temperati solent: ergo illa non fuit conversa in vinum; & tamen fuit conversa in sanguinem: ergo immediate; & consequenter sic in Ecclesia deinceps convertitur. Resp. in primis non constare, quòd inter mixtionem & consecrationem non fuerit mora interposita. Deinde satis constat appositam non fuisse aquam, nisi modicissimam; utpote non ad temperandum potum communem, sed ratione mysterii appositam. Poterat etiam Christus conversionem in vinum accelerare, & de hoc Apostolos monere. Denique esto non fuisset tunc facta conversio in vinum, adeoque nec in sanguinem; sit tamen deinceps, quando adhibetur aqua juxta morem Ecclesiæ.

Dices V. cum *Lugo: Florentinum* requirit vinum de vite; ergo nos non potest juvare conversio aquæ in vinum, quod equidem non est de vite eatenus: quare si sit tunc consecrabile, quia mixtum vino de vite, similiter aqua mixta poterit consecrari. Resp. requiritur vinum de vite, sive de uvis expressum, sive quod habet eandem cum illo essentiam: quare non propter mixtionem, sed propter substantiam veram vini potest consecrari aqua in vinum conversa; adeoque posset, etsi separare-

53.

Etsi in casu aqua non fuisset conversa, non impediret sumptio secundum vel tertium Sacrum in Natali Domini.

54.

Aliud argumentum ex facto Christi deductum non concludere ostenditur.

55.

Argumentum ex Florentino objectum dissolvitur.

separaretur à reliquo. Unde indubiè potuisset consecrari vinum miraculosè productum, quale in Cana Galileæ; & panis similiter productus.

Instabis: *Florentinum* pro materia calicis assignat vinum, cui aqua admisceri debet: ergo ipsa in vinum versa non est materia ibi assignata, cum non sit vinum, cui aqua debet misceri. Resp. Neg. Con. nam *Florentinum* vult materiam simpliciter esse vinum, & huic miscendam esse aquam, quæ nimirum, dum miscetur, necdum est vinum: quamvis, si ante consecrationem sit facta substantialiter vinum, eò ipsò sit materia à *Florentino* specificata, cui tamen rursus non est miscenda aqua, quæ solum miscenda fuit vino, quod assumitur pro ipsa oblatione,

Petes, an pars illa aquæ, quæ in vinum converteretur inchoatis verbis consecrationis, converteretur in sanguinem? Resp. Neg. eò quod forma consecrationis solum respiciat contentum sub speciebus consecrabilibus demonstratum cum iisdem per ly *hoc*; adeoque, ante istius pronomini prolationem tota materia consecranda debeat esse præsens. Propter quod non posset etiam consecrari vinum, quod inchoatâ consecratione demum apponeretur: uti nec calix aquâ plenus, ab initio præsens, quæ inchoatis verbis consecrationis miraculosè verteretur tota in vinum.

QUESTIO VII.

Quâ necessitate consecranda sit utraque species?

57.
Consecratio
utriusque
speciei non
est de neces-
sitate Sa-
cramenti:

DICO I. Consecratio utriusque speciei non est de necessitate Sacramenti. Est certum: nam panis validè consecratur, & sub ejus speciebus realiter continetur Christus, exhibeturque hominibus adorandus, antequam vinum sit consecratum. Et ratio à priori est, quod formæ consecrationis panis & vini sint à se invicem independentes in significando, adeoque in causando.

Est tamen
de necessi-
tate præcepti
Ecclesiastici.

DICO II. Consecratio utriusque speciei est juris Ecclesiastici & divini. Quod sit juris Ecclesiastici, patet ex c. *Comperimus dist. 2. de consecr.* ubi *Gelasius* Papa præcipit Sacerdotibus, ut *integra Sacramenta percipiant*; & consequenter etiam, ut *integra consecrent: quia* (ut subjungit) *divisio unius ejusdemque mysterii sinè grandi sacrilegio non potest provenire.* Ex quibus tamen verbis non colligitur efficaciter hoc esse juris divini: posset enim oppositum non carere grandi sacrilegiò, eò quod foret abusus contra grave præceptum Ecclesiæ in tali materia.

58.
Immo etiam
præcepti di-
vini,

Quod nihilominus sit etiam juris divini, docet *Scotus 4. d. 8. q. 3. n. 4.* & alii communiter contra *Majorem, Adrianum & Claudium, Sanchez.* apud *Aversa q. 11. sect. 5.* Probatur ex *Trid. sess. 22. cap. 1.* dicente Christum corpus & sanguinem suum sub speciebus panis &

vini Deo Patri obtulisse, ac sub earundem rerum symbolis Apostolis. . . . eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent præceptisse, per hæc verba: *Hoc facite in meam commemorationem.* Igitur si oblatio seu sacrificium jure divinò debeat fieri in utraque specie, debet etiam in utraque confici Sacramentum; cum illud non conficiatur, nisi in sacrificio, immo consecratio illius sit ipsum sacrificium. Idem confirmat praxis Ecclesiæ, quæ idcirco tam sollicitè providet, ut numquam una species sinè altera consecratur, etsi Sacerdos non foret junus; immo etsi alter deberet supplere, quod prior inchoavit, ut habetur in *Toletano VII. c. 2. & Toletano XI. can. 14.* quæ referuntur *Can. Illud & can. Nihil. 7. q. 1.* Accedit, Sacrificium hoc ex sua institutione esse representationem Sacrificii cruenti; quæ explicitè & completè reperitur in duplicis speciei consecratione, quâ separatim consecratur corpus, & separatim sanguis.

Nec obstat, quod Christus juxta nonnullos Patres consecraverit in Castello Emmaus sub specie panis: nam si hoc verum sit (de quo inter Patres & interpretes est controversia) & consecratus fuerit panis solus (eò quod de vino non fiat mentio; quod etiam procedit ab auctoritate negativa) id fieri potuit à Christo per potestatem suæ excellentiæ.

Hinc sequitur, non licere sub una specie consecrare, etiam ad communicandum infirmum, juxta Doctores communiter: nam illicitum est directè intendere mutilationem Sacrificii tam graviter à Christo prohibitam, ut aliquis alius impleat præceptum, fortè divinum, communicandi in articulo mortis.

Possunt tamen dari casus aliqui, in quibus Sacerdos unâ speciei jam consecratâ, licitè non consecrat alteram: ut si physica vel moralis impotentia superveniat, v. g. si deprehendat vinum venenò esse infectum, vel esse aquam, & aliud vinum reperiri nequeat; aut si immineat vitæ periculum, v. g. ex ruina templi, incendio, aut incurso hostium: præceptum enim positivum complendi Sacrificium non obligat in tanta necessitate. Secus est, quando cogeretur Sacerdos mutilare Sacrificium in contemptum fidei: tunc enim id foret intrinsecè malum. Ita communiter Doctores.

Magis controversum est, an auctoritate Pontificis possit subinde fieri consecratio unius speciei. Affirmant non solum ii, qui estimant consecrationem utriusque speciei esse tantum juris Ecclesiastici, sed etiam Nonnulli ex illis, qui censent esse juris divini: eò quod videatur Pontifex posse in votis, matrimonio rato, & similibus, quæ sunt juris divini, dispensare. Sed oppositum est communius apud Doctores: Pontifex enim propriè non potest dispensare in jure divino contra specialem commissionem, etsi possit illud interpretari, ut in *Tract. de Legibus* dictum est. Deinde nullus est in Ecclesia usus hujus dispensationis. Non erat etiam necessarium aut expe-

59.
Quod ne-
quidem ad
communi-
candum in-
firmum li-
cet infrin-
gere;

Cessat ta-
men in casu
physica aut
moralis im-
potentia su-
pervenien-
tis.

60.
An in illud
cadat dis-
pensatio
Pontificis.
Affirmant
Nonnulli,

Sed rectius
negatur.

expediens potestatem dispensandi in hoc, uti nec in aliis ritibus substantialibus, Ecclesiæ relinqui: præsertim cum ad quaslibet regiones possit & soleat asportari vinum, uti etiam triticum, ubi non nascitur.

61. Nec refert, quod *Innocentius VIII.* dicatur dispensasse cum Norwegiis, ut in solo pane consecrarent, teste *Raphæle Volaterrano lib. 7. Geographia cap. de Saxonibus.* Idem ab *Innocentio IV.* Quidam dicunt concessum esse Norwegiis, ed quod vinum ibi ob nimiam loci frigiditatem conservari non possit. Sed quod ad *Innocentium IV.* attinet, nihil tale de eo referunt historiæ. Nullum etiam apparet vestigium istius dispensationis, uti nec alterius factæ ab *Innocentio VIII.* permanente tamen eadem necessitate: quam equidem experientia ostendit in Norwegia non esse tantam, quin vinum ibi commodè possit conservari, etiam sufficienter ad potum communem. Accedit repugnantia in verbis *Volaterrani* (ut communiter citantur: alioquin editio anni 1511. habet permissum fuisse *sinè calice vino sacrificare.* Qui textus vitiosus est: & fortè legendum *vini*) qui refert *Innocentium VIII.* permississe Norwegiis, ut *sinè vino calicem* consecrarent: non potuit autem calix vacuus consecrari, nec alia materia à Pontifice indulgeri, quàm vinum à Christo institutum. Et quàmvis modum loquendi *Volaterrani* emendaverit *Onuphrius ad annum 1490.* omittendo particulam, calicem; non tamen facit maiorem fidem, quia ex solo *Volaterrano* accepit.

Nihilominus si casus occurreret, quò ob defectum unius speciei deberet aliqua natio, saltem longò tempore, carere sacrificio, non videtur improbabile, quod ex rationabili interpretatione tunc cessaret obligatio præcepti divini de integritate Sacrificii: prout etiam materialis integritas confessionis jure divinò præcepta definit obligare in casu necessitatis citra dispensationem: maximè quia casu quò deberet aliqua natio carere sacrificio, moraliter loquendo etiam Sacramentò carere deberet.

Q U Æ S T I O VIII.

Quæ sit forma Sacramenti Eucharistiæ?

62. PRÆTER Hæreticos, qui generatim in confectione Sacramentorum determinata verba docuerunt non esse necessaria, fuerunt alii admittentes quidem in consecratione determinata verba, sed alia, quàm quibus utitur Ecclesia.

Nihilominus certissimum est ad consecrationem panis requiri saltem hæc verba, aut æquivalentia: *Hoc est Corpus meum*; & ad consecrationem calicis: *Hic est sanguis meus*; sive *Hic est calix sanguinis mei.* Nam hæc verba omnes Evangelistæ & Apostolus, referentes institutionem Sacramenti, expresserunt,

eademque deinceps usurpanda instituit Christus dicens: *Hoc facite &c.* Unde *Florentinum in Decreto de Armenis* definit hoc Sacramentum confici per verba Salvatoris; utique prædicta. Quod etiam expresserunt Patres, & semper sensit ac practicavit Ecclesia. Ratio est, quod illa verba proferat Sacerdos in persona Christi; *Sacerdos autem loquens in persona Christi hoc conficit Sacramentum*, ut ait *Florentinum supra.* Deinde eadem significant conversionem panis & vini in Corpus & Sanguinem; quæ est consecrationis effectus.

Sed aliqui Catholici dubitarunt, an Christus ipse consecraverit per eadem verba: nam potius ipsum virtute suæ excellentiæ consecrâsse *sinè verbis*, credibile putavit *Innocentius III. l. 4. de mysteriis missæ c. 6.* & ex professo defendit *Catharinus in Opusculo de verbis consecrationis.* Alii saltem putarunt ipsum consecrâsse per alia verba nobis ignota; aut per usitata quidem, non tamen inquantum publicè prolata & ab Apostolis audita, sed antecederet secretò prolata. Fundantur in eo, quod juxta narrationem Evangelistarum Christus verba consecrationis usitata dixerit post distributionem factam. Et de calice *marci 14.* dicitur: *Biberunt ex illo omnes.* Deinde subditur: *Et ait illis: Hic est sanguis meus &c.* Quidam etiam Patres indicant Christum consecrâsse, dum benedixit.

Verùm oppositum est indubitatum apud omnes Doctores. Idque satis indicat contextus Evangelii, prout semper fuit intellectus. Idem expressè docent Patres, *Eusebius Emisenus*, & refertur c. *Quia corpus*, de *Consecr. dist. 2.* *Damasceus l. 4. de fide c. 14.* ubi scribit: *Dixit antiquitus, Producat terra herbam virentem: atque ea etiamnum ortò imbre factus suos producit, divinò præceptò impulsæ ac roborata. Dixit Deus, Hoc est Corpus meum, & Hic est sanguis meus, & Hoc facite in meam commemorationem: atque omnipotenti ipsius præceptò, donec ipse veniat, hoc efficitur: ac pluvia huic nova segeti per consecrationem existit sancti Spiritus vis inumbrans.* *Tridentinum quoque sess. 13. c. 1.* idem clarè supponit. Et c. 14. ex veritate verborum consecrationis declarat fieri conversionem panis in corpus Christi, eandemque fuisse factam à Christo, quando verba consecrationis protulit, dicens: *Quoniam corpus suum id quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit; ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, per consecrationem panis & vini conversionem fieri &c.*

Fundamentum aliorum nullius est momenti. Nam facilè Evangelistæ posterius factum prius retulerunt per anticipationem Scripturis usitatam, uti contigit *Marci 14.* Non est tamen necessariò ad ordinis inversionem in altero exemplo recurrendum: potuit enim Christus simul atque frangebat, & dabat, velut eodem tempore dixisse: *Hoc est corpus meum.* Immo prius consecrâsse, quàm discipulis dederit, colligitur ex ipsa Scriptura: nam postquam

63. Christum sinè verbis consecrâsse Quidam aliquando putarunt:

64. Sed oppositum est indubitatum.

65. Satis sit fundamentis alterius doctrina,

Verba essentialia formæ sunt: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus.

Matthæus

Matthæus dixit: Deditque Discipulis; addit: & ait Accipite; adeoque satis significat tunc necesse distributionem factam (cùm ly Accipite, sit verbum imperantis, non imperetur autem, quod jam factum constat) sed tunc moraliter fieri, quando verba dicuntur.

An ly benedixit sit idem quod consecrauit.

Similiter si benedicere sit idem quod consecrare, ut putat D. Thomas & plures alii, sensus erit (ut idem D. Thomas explicat) benedixit &c. dicens; Hoc est corpus meum; ita ut benedicere fuerit, dicere illa ipsa verba. Quàmvis rectius existimet D. Bonaventura, Titelmannus, Jansenius, Suarez & plurimialii, fuisse distinctas actiones, & Christum varias præmisisse consecrationi pro majori solemnitate ipsius sacrificii. Tum quia in Evangelio distinctæ narrantur. Tum quia id supponere videtur Tridentinum sess. 13. c. 1. dicens, Redemptorem nostrum hoc Sacramentum instituisse, cùm post panis vinique benedictionem, se suum ipsum corpus illis præbere, ac suum sanguinem, disertis ac perspicuis verbis testatus est. Supponit igitur verba consecrationis fuisse dicta postquam Christus materiam ipsam benedixit. Tum quia id conformius est sensui Ecclesiæ, quæ in Canone missæ (ubi sacerdos exactissimè Christum refert, & imitatur) istas actiones distinctissimè recitat. Unde primò accepit panem, secundò gratias egit Deo Patri, tertio panem benedixit, quarto apparenter fregit, quinto consecravat, denique distribuit.

66.

Error quorundam recentiorum Græcorum refertur & refellitur.

Fuerunt insuper nonnulli Recentiores Græci, existimantes verba ordinaria consecrationis non sufficere, nisi addantur quædam verba deprecatoria, quibus à Deo petatur panis & vini conversio: eò quòd in omnibus Græcorum Liturgiis post verba Christi ponatur ejusmodi oratio. Sed hoc est contra communem Ecclesiæ Catholicæ existimationem, apud quam preces adhibentur tanquam piæ solum cæremoniæ. Immo ipsi Græci statim post verba Christi, non expectatis aliis precibus, proponunt Sacramentum adorandum populo, qui etiam ad verba Sacerdotis consecrantis, Hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum, respondet Amen, hoc est, Verum; supponens utique ex tunc ibi esse corpus Christi. Ipsi quoque Christus finè alia prece, etiam juxta Græcos, consecravat per verba consueta; quibus tamen ipse subjunxit; Hoc facite; adeoque similibus verbis consecrate. Ratio est, quòd verba illa contineant integram significationem conversionis panis & vini; neque Christus alia verba instituisse legatur.

67.

Ritus Græcorum Catholicæ exponitur.

Unde per deprecationem illam, in Liturgiis Græcorum sequentem consecrationis verba, non petitur, ut panis & vinum fiat seu evadat corpus Christi, sed ut panis, qui jam corpus Christi est, & qui in calice est sanguis Christi, fiat accipientibus in salutem animæ & remissionem peccatorum: sicut in Missa Romana dicitur: Hac commixtio & consecratio Corporis & Sanguinis, fiat accipientibus

nobis in vitam æternam. Quocirca in Concilio Florentino Græci à Latinis interrogati, cur Et ab ipsis prolatis Christi verbis adderent ejusmodi orationem, responderunt, ut sequitur. Fateri nos diximus, per hac verba (consecrationis scilicet) transmutari sanctum panem & fieri Corpus Christi: sed postea quemadmodum & ipsi dicitis, Jube perferri dona hac per manus sancti Angeli tui in supercaleste tuum altare: ita nos quoque oramus dicentes, ut Spiritus sanctus descendat super nos, & faciat in nobis panem hunc pretiosum Corpus Christi &c. transmutetque illa Spiritu suo sancto: ut fiant accipientibus in emundationem animæ, in remissionem peccatorum, non verò in iudicium aut condemnationem. Addit Bessarion Cardinalis, verba illa dici ad gratulatoriè ob consecrationem mox factam: ea tamen à sanctis Patribus per modum deprecationis fuisse prolata, ut ostendatur Spiritum sanctum esse doni auctorem. Maximè autem sic poterant proferri, eò quòd ipsò momento quasi præsentis hæc operatio cælestis fieret. Simili ritu Græci etiam in Ordinatione post verba formæ spiritum sanctum invocant.

Tertio refertur Scotus 4. dist. 8. q. 2. n. 4. docuisse, necessariò requiri verba Canonis præmitti solita: Qui pridie quàm pateretur &c. non quidem tanquam essentialia formæ consecrationis, sed solum ut per illa appareat Sacerdotem loqui in persona Christi, adeoque non de suo, sed de Christi corpore dicere, Hoc est Corpus meum. Scotus tamen tantum loquitur argutivè, & nihil definit, ut patet manifestè ex contextu, & ex Reportatis ibidem n. 3. & in fine questionis. Nec arguit requiri in individuo ista verba, sed sive ex illis, sive ex circumstantiis aliis, videri necessarium, determinari Sacerdotem, ut censeatur loqui in persona Christi. Pro quo rationem meritò dubitandi allegat. Nihilominus Doctores communiter censent ad hoc sufficere ipsam intentionem Sacerdotis: non enim debet quasi reflexè dicere, se loqui in persona Christi; sed sufficit, quòd in actu exercito ita loquatur. Nam qui ex officio est constitutus ad gerendam personam alterius, potest suâ intentione nomine illius agere aut loqui, etsi id reflexè non dicat. Sicut Angelus in veteri testamento nullis verbis præmissis dicebat: Ego sum Deus Abraham.

68. An verba Qui pridie &c. sine necessaria.

Quarto nonnulli recentiores Græci putarunt ad formam consecrationis panis essentialiter requiri illa verba Luca 22. Quod pro vobis datur, vel 1. Cor. 11. Quod pro vobis tradetur. Sed error hic satis refutatur ex praxi Ecclesiæ latinæ, quæ à Petro Apostolo edocta utitur his solum verbis: Hoc est Corpus meum. Alia quoque verba omittunt non solum Patres passim, sed etiam Matthæus & Marcus, illa si forent essentialia, minimè omisuri. Et quamquam Christus illa dixerit, non tamen tanquam essentialia; uti neque hæc: Accipite & Comedite. Deinde ista verba non significant conversionem panis in Corpus, sed eam adæquatè signi-

69. Offenditur contra quosdam Græcos consecrationi panis non necessariò addendum: Quod pro vobis datur.

significant quatuor verba usitata. Immo ne quidem sunt substantialia seu de integritate: tum quia alioquin illa non omisisset Ecclesia Catholica: tum quia nullum est id asserendi fundamentum: tum quia non juvant ad significandum Corpus Christi esse sub speciebus: tum quia plerique Patres illa non addunt.

70. Quinto D. Thomas q. 78. art. 3. & 4. dist. 8. q. 2. art. 2. *quæstionculâ* 1. (quem sequitur Petrus Soto, Toletus & pauci alii) existimavit omnia verba, quæ Ecclesia Romana adhibet in consecratione calicis, usque ad illud, *Hæc quotiescumque feceritis*, exclusivè, esse de substantia consecrationis, sive (ut loquitur posteriori locò ad 3.) omnia esse essentialia Sanguini, prout in hoc Sacramento consecratur. Quò modò etiam clarè se explicat q. 60. art. 8. ut proinde sit contra apertam mentem S. Thomæ excogitatum à Dominico Soto & quibusdam recentioribus Thomistis, verba illa non esse quidem de essentia, sed de substantia & integritate, sic videlicet, ut quàmvis sinè illis possit Sacramentum confici, tamen verè concurrant, quando exprimuntur. Sed oppositum docet Magister, Alensis, D. Bonaventura, Scotus & alii unanimiter. Et probatur efficaciter ex eo, quòd in aliis Liturgiis quædam ex illis verbis omittantur. Nam in omnibus Liturgiis Græcorum omittitur *ly Æterni & Mysterium fidei*, ut patet ex illa Basilii, Chrysostomi, immo ipsius Jacobi Apostoli. Et in Missa Æthiopum (cujus Auctor creditur S. Mathæus) omittitur: *Novi & æterni testamenti, Mysterium fidei*. Immo in variis Liturgiis Maronitarum (quas adscribunt S. Joanni Evangelistæ) tantum habetur: *Hic est sanguis meus*. Qui ritus numquam sunt ab Ecclesia Catholica in quæstionem vocati. Ut proinde absurdè & temerariè respondeat Paludanus in illis Ecclesiis non confici Sacramentum. Satiùs dixisset D. Thomam non ita fuisse sensurum, si vidisset hæc exempla; quæ non vidisse perspicuum est: cum nullam illorum fecerit mentionem, quantumvis priori locò usque ad novem objectiones circa hanc formam proponat.

71. Hinc etiam patet non esse de substantia consecrationis juxta explicationem Dominici Soto: nam alioquin omnes illæ Ecclesiæ perpetuò omisissent aliquid, quod ex instituto Christi est de substantia formæ. Deinde in consecratione Corporis non est de essentia aut substantia *ly Quod pro vobis datur*; ergo nec similia verba pertinent ad substantiam consecrationis calicis. Ratio est, quòd illa verba non pertineant ad significandam conversionem seu præsentiam sanguinis sub speciebus vini, sed ad hoc sufficiant ista: *Hic est sanguis meus*. Non est autem in potestate Sacerdotis differre effectum formæ, quæ vi significationis suæ est conversiva, usque ad prolationem verborum eò non spectantium, & prolatis jam verbis solum & plenè significativis hujusmodi conversionis. Quemadmodum differre non

posset effectum, si adderet Consecrationi corporis *ly Quod pro vobis datur*; vel *ly Crucifixum, sepulchrum, jam gloriosum &c.*

Fateor tamen (quidquid sæcùs senserit Lugo) Deò volente potuisse sic esse institutam formam, ut verba priora non habuissent effectum sinè posterioribus addi solitis: Etsi enim hæc non significant conversionem istam vi verborum, adeoque de facto non concurrant, potuisset tamen illis annecti significatio sacramentalis; immo etiam verbis quibuscumque disparatis. Quòd non juvat intentum Thomistarum.

Si autem quæretur, cur illa additio potius sit retenta in forma calicis, quàm similis in forma panis, in qua similiter à Christo fuit facta, ac etiamnum sit à Græcis? Resp. idèò quòd forma calicis posterius ordinariè adveniens compleat oblationem sacrificii, in qua proinde ad expressiorem repræsentationem passionis Christi (quam recollit sacrificium) id additur; & quia magis significatur passio per effusionem Sanguinis.

Pleraque porrò verba hujus additionis narrantur in Evangelio tanquam à Christo dicta. Quòd etiam censendum est de *ly æterni*, & *mysterium fidei*: quamquam Scriptura non referat. Sufficit enim Traditio, quam satis docet Canon Missæ, & usus antiquissimus. Et expressè affirmat Innocentius III. cap. Cum Martha, de celebr. Missar. Convenienter quoque apponuntur, habentque sentum optimum. Nam significant Sanguinem Christi esse authenticum instrumentum, quò novum Testamentum consignatur in æternum mansurum, esseque mysterium fidei, id est arcanum solâ fide cognitum, qui effundetur, scilicet in passionem, aut in altari, in salutem ac remissionem peccatorum. Vide etiam horum explicationem apud D. Thomam quæst. 78. art. 3.

QUÆSTIO IX.

An verba Consecrationis proferenda sint recitativè, an verò significativè, & quid significant?

NOTA illud proferri recitativè sive historialiter, quòd solum refertur tanquam ab alio dictum; prout facimus referendo aliorum Auctorum verba. Significativè verò sive assertivè dicitur, per quod intendimus aliquid affirmare vel negare. Inter quæ est magna diversitas: qui enim aliqua verba solum recitat, verum dicit, etsi verba illa sint falsa, dummodò sint ab alio prolata, prout ipse recitat; qui verò ea refert significativè, ut dicat verum, debent verba esse conformia rebus, quas significant.

DICO I. Forma consecrationis non solum recitativè, sed etiam significativè debet proferri. Quòd recitativè, docent communiter Doctores contra Vasquez. Et videtur manifestum ex contextu Canonis, in quo Sacerdos

72. *Esse tamen absolute potuissent Deo volente etiam de essentia*

Cur illa additio sit retenta in consecratione calicis.

73. *Quid sit recitativè, quid assertivè aliquid proferri.*

Qua inter hæc differentia.

74. *Verba consecrationis debent proferri recitativè, ex-*

Atque etiam
assertivè,

expressè dicit, Christum verba formæ protulisse, & ea esse verba Christi. Quod etiam significativè proferri debeat, docent similiter Doctores communiter contra *alphonsum salmeronem* & paucos alios post *Innocentium III. l. 4. De mysteriis missæ c. 17.* Probatur I. quia Sacerdos debet non solum referre, quid Christus dixerit, sed etiam circa præsentem materiam individuum sic se habere, ut de ea asserat seu significet *Esse corpus meum*, id est, Christi. In hujus nanque persona Sacerdos consecrans loquitur, juxta *Florentinum in Decreto de Armenis*: adeoque non solum recitat, sed etiam asserit, *Hoc est Corpus meum*: qui enim solum refert alterum hoc vel illud dixisse, non ideo loquitur in persona alterius. Probatur II. quia ille sensus requiritur ad valorem, qui est Christi: ille autem est enuntiativus; Christus enim significativè formam protulit, adeoque & Sacerdotes sic proferre debent, quibus dixit: *Hoc facite &c.* Probatur III. quia verba consecrationis significant, & quidem practicè, sub speciebus poni Corpus & Sanguinem Christi, adeo ut forma foret falsa, si Corpus & Sanguis ibi non poneretur: ergo non tantum recitative, sed etiam assertivè debent proferri: aliàs enim Sacerdos verum diceret, hoc est, referret seu verus esset in referendo, etsi Corpus Christi numquam sub speciebus fuisset: adeoque ex veritate verborum consecrationis sacerdotalis non rectè demonstraretur seu inferretur præsentia Christi.

75.
Potest eadem oratio
proferri simul
recitative & sig-
nificative.

Quamvis autem eadem oratio non posset habere duplicem sensum significativum (quod Plurimi negant, eò quod variæ Scripturæ habeant duplicem sensum etiam litteralem) potest tamen saltem habere unum recitativum, & alterum significativum; quidquid dicat *Vasquez*, quem contextus Canonis satis in præsentia convincit. Et ratio est, quod per recitativum sensum nihil significetur, sed verba solum referantur ut ab alio prolata, adeoque potest loquens velle per eadem verba aliquid significare. Sic solent Magistri in scholis & Concionatores in cathedris relatâ alicujus auctoritate utrumque intendere. Sic etiam furi rectè dicitur, Deus rectè dixit: *Non furtum facies*; intentione referendi verba Dei & significandi malitiam furti. Quomodo dixit ipse Christus *Matth. 15. Bene prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè est à me.*

76.
Sola prola-
tio assertiva
requiritur
ad valorem;

Adverte tamen, quod etsi uterque proferendi modus sit præceptus, sola tamen prolatio significativa sit necessaria ad valorem consecrationis: cum illa sola sufficiat ad hoc, ut verba significant, adeoque efficiant conversionem panis & vini. Ut etiam sufficit, ut Sacerdos loquatur in persona Christi, quod tantum *Florentinum* requirit. Unde nisi hæc intentio assertivè proferendi adsit, saltem implicite (adest autem practicè semper eò ipsò, quod Sacerdos velit absolute facere, quod Christus fecit seu facere instituit) Sacerdos verè non consecraret.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Adverte II. verba consecrationem præcedentia tantum recitative proferri. Nisi quod verosimile sit Sacerdotem loqui in persona Christi, adeoque significativè, in his verbis: *Accipite & manducate.* Quod etiam ex Patribus deducit *Lugo d. 11. sect. 5. n. 120.* & consequenter idem dicendum foret de adverbio *enim*. Quod alioquin tantum recitative dici videretur, uti præcedentia: idque absolute contendit *Coninck*. Quamvis adhuc Nonnulli contendunt significativè dici ob hoc, quod Sacerdos non solum referat, quid Christus dixerit, sed etiam significet causam ob quam Christus dixerit: *Accipite & comedite.* Sed facile responderet *Coninck* Sacerdotem id non asserere, sed referre, nec aliter significare.

An aut quæ
verba for-
mam ante-
cedentia
significati-
vè proferan-
tur?

Quod attinet ad verba à Latinis in forma calicis addi solita: *Qui pro vobis & pro multis effundetur &c.* & à Græcis in forma consecrationis panis: *Quod pro vobis datur*, sive *frangitur*: si referantur ad passionem Christi (ut habet communior sententia Doctorum & Patrum) tantum proferuntur recitative; cum effusio sanguinis in cruce non possit jam significari tanquam futura. Nisi quis dicere mallet, Sacerdotem sic loquentem repræsentare Christum loquentem tempore ultimæ cœnæ ad discipulos, respectu cujus temporis effusio sanguinis in cruce erat futura. Quâ ratione poterunt ista verba etiam enuntiativè proferri. Quod rectius & facilius fieri posset, si cum *Iansenio Gandavensi* verba illa non referantur ad traditionem Corporis vel effusionem Sanguinis in cruce, sed ad oblationem illius in sacrificio Eucharistiæ.

77.
Verba addi
solita in
forma calicis,
an pro-
ferantur
tantum re-
citative.

Dico II. Pronomen demonstrativum *hic* vel *hoc* non demonstrat panem aut vinum: nam illa non sunt corpus Christi aut sanguis. Ob eandem rationem non significat species sensibiles. Non etiam significat corpus aut sanguinem Christi distinctè & ex parte subjecti intellectum: sic enim esset propositio nugatoria; q. d. Corpus meum est corpus meum.

78.
Pronomina
hic & hoc
non demon-
strant pa-
nem & vi-
num.

Itaque potest primò sic explicari, ut sub ipso nihil intelligatur, quod se teneat ex parte subjecti, sed tantum quod se teneat ex parte prædicati, ad quod pronomen immediate referatur tanquam adjectivum ad suum substantivum, cum eo conveniens in genere, numero & casu; sic ut in fine prolationis formæ demum significet ac demonstret *ly hoc*, ipsum Corpus Christi, & *ly hic*, ipsum calicem Sanguinis sive Sanguinem Christi. Ita *Vasquez d. 201. c. 4. Præpositus* & varii Recentiores. Et probatur: quia modus hic explicandi apparet expeditus, nec aliquod sequitur ex eo inconveniens. Nam quod posset obijci vitium negationis, quale est hic, Homo est homo: facile solvitur dicendo, non esse magis quam in multis aliis similibus propositionibus v. g. hic est equus &c. quarum subjectum demonstrat prædicatum. Ratio autem est, quod prædicatum concipiatur aliò modò, quam subjectum.

Quis sen-
sus forma se
pronomina
sumantur
adjective.

79.
Quis sen-
sus, si su-
matur sub-
stantivè.

Secundò potest pronomen accipi substan-
tivè, sic ut ex parte subjecti aliquid subintel-
ligatur, v. g. sub ly *hoc*, singulare entis, ut
docet Scotus 4. dist. 8. q. 2. n. 17. sive (ut lo-
quitur ibidem in reportatis n. 9.) suppositum
singulare entis sub speciebus contentum. Alii
autem censent demonstrari singulare substan-
tiæ, corporis, edulii, contenti &c. quod ta-
men ferè in idem redit: ut sensus sit, hoc sin-
gulare, quod sub accidentibus his continetur,
est corpus meum, scilicet in fine prolationis.
Similiter in consecratione calicis pronomen *hic*
substantivè sumptum significat liquorem, po-
tum, calicem, aut quid simile. Ratio est: tum
quia Doctores communiùs sic explicant: tum
quia sine incommodo sic explicari potest.

Satisfit ob-
jectioni co-
tra hunc
sensem mo-
ta.

Contra hanc tamen explicationem (quam
Vasquez sup. c. 2. censet valde probabilem) ob-
jicit idem *Vasquez*, quòd pronomen *hoc* de-
monstret ad sensum, cui tantum demonstrari
potest aliquod individuum determinatum: si
autem demonstraret contentum sub his specie-
bus, demonstraret tantum aliquod individuum
vagum, quod potius signaretur per ly *Aliquis*,
quàm per ly *Hoc*. Resp. pronomen *hoc* non de-
monstrare contentum in vago, sed ipsum sin-
gulare corpus Christi, tamen sub confusa ra-
tione individui generici, entis v. g. & demon-
strare pro ultimo instanti completæ orationis.
Vide Scotum *sup. & n. seq.* Aliter responderi po-
test cum *Suarez*, & aliis, pronomine *hoc* signa-
ri individuum determinatum, & demonstra-
ri ad sensum, quoad accidentia sensibilia, nec
eatenus signari individuum vagum (quale sig-
naretur per ly *Aliquis cibus*) simul tamen signa-
ri, & ad intellectum demonstrari individuum
in confuso, quantum ad substantiam, v. g. in-
dividuum substantiale sub his accidentibus
contentum, quod est indifferens pani commu-
ni & consecrato, & per prædicatum determi-
natur ad corpus Christi, sicut determinaretur
ad panem dicendo, hoc est panis.

80.
Verbum Est
significat
identitatem.

Dico III. Verbum *Est* significat identita-
tem & convenientiam, quâ unum dicitur esse
aliud. Pater: nam ista est usitata & propria
significatio verbi *Est*: forma autem consecra-
tionis debet accipi secundum propriam &
apertissimam significationem, secundum quam
semper à Patribus intellecta est, juxta *Tridenti-
num sess. 13. c. 1.* Ex quo rejecta manet quorum-
dam explicatio, qui verbum *Est* olim ex-
plicarunt per verbum *fit*, seu *transit*. Estque hoc
verbum formæ essentialis: cum sine verbo non
stet propositio.

Conjunctio
enim ad
quid deser-
viat.

Dico IV. Conjunctio *Enim* ponitur tan-
tum ad continuationem verborum subsequen-
tium cum præcedentibus, & insinuat causam
verborum, quæ Christus dixit: *accipite &
manducate*. Patet satis ex contextu Canonis.
Unde nullò modò est de essentia formæ: im-
mo ob parvitatem materiæ ommissio illius non
videtur mortalis, seclusò contemptu, ut no-
tat *Suarez disp. 59. sect. 1.* quidquid aliqui
contradicant. Quàmvis contemptus facilè ad-

Quale pec-
catum sit
illam omis-
tere.

esse posset in omnino voluntariè omittente; cum
nulla possit esse ratio omittendi.

Dico V. *Corpus* significat compositum ex
carne, nervis & ossibus: similiter *sanguis* signi-
ficat liquorem contentum in corpore humano
satis notum. Hæc nanque est communis &
propria istarum vocum acceptio.

Unde cum vox *caro*, in rigore significet
certam corporis partem, & sic sumpta nulla-
tenus sit synonyma cum voce *corpus*, patet non
sufficere ad formam consecrationis. Secus
est, si per tropum, satis usitatum, etiam sa-
cræ Scripturæ, sumatur pro toto corpore. Et
sic conciliari possunt Doctores, quorum ali-
qui asserunt, alii negant valere consecrationem
sub hac forma; *Hæc est caro mea*.

Perinde autem est quoad sensum, sive di-
catur *Sanguis*, sive *calix Sanguinis*: nam ca-
lix sumitur pro vase hõc sensu: Hic est calix
seu vas continens sanguinem meum. Vel sumi-
tur calix per metonymiam pro ipso potu con-
tento, quasi dicatur: Hic est Sanguis meus
contentus in calice; ut explicat *D. Thomas q. 78. art. 3. ad 1.* & alii frequenter.

At verò aliò ordine Lucas & Paulus verba
disposuerunt. Lucas quidem: *Hic est calix no-
vum testamentum in sanguine meo*: Paulus verò:
Hic calix novum testamentum est in meo sanguine.
Idem tamen est sensus substantialis, adeoque
(quidquid Aliqui contradixerint) forma est
valida, etsi contra ritum Ecclesiæ. Creden-
dum enim est singulos canonicos Scriptores
institutionem hujus Sacramenti narrantes affig-
nasse formam substantialem sufficienter. Et de
facto in Missa *S. Isidori* (quæ habetur in Ec-
clesia Toletana) continetur hæc forma. Sen-
sus proinde est: Hic est calix sanguinis mei,
quò novum testamentum conditur & firmatur;
sive, Hic calix est novum testamentum in meo
sanguine, hoc est, ratione sanguinis mei, quem
continet.

Dico VI. Vox *meus* sive *meum* determi-
nat corpus sive sanguinem, indicatque formam
proferri in persona Christi. Unde non valeret,
si diceretur, Hoc est corpus Christi: quia tunc
Sacerdos non loqueretur in persona Christi.

Petes, an formæ consecrationis operentur ut
veræ, an ut significativæ? Resp. illas operari
conversionem, non ut veras, sed ut significa-
tivas. Ita Scotus *sup. in 4. §. Propter hoc dico*,
Vasquez, *Præpositus* & alii passim contra Co-
ninck & quosdam Thomistas. Probatur: quia
veritas formarum consecrationis est naturâ po-
sterior existentia Corporis & Sanguinis Chri-
sti sub speciebus, cum ab hac tanquam ter-
mino significato veritas dependeat: ergo non
possunt causare ut veræ seu secundum verita-
tem; alioquin veritas deberet tanquam causa
esse prior existentia Corporis & Sanguinis sub
speciebus. Unde quàmvis simul tempore for-
ma consecrationis significet, efficiat & sit ve-
ra; tamen prius naturâ significat, posterius
naturâ abstrahendo à veritate & falsitate efficit,
postremò est vera.

81.
Quid sig-
nificant ly
Corpus &
ly Sanguis.

An locò vo-
cis Corpus
possit substi-
tui ly Caro.

82.
Perinde est
quoad sen-
sum sive di-
catur san-
guis, sive
calix san-
guinis.

Forma cali-
cis apud
Lucam &
Paulum nõ
differt ab
usitata
quoad sub-
stantiam.

Sensus illius
assignatur.

Ly meus
sive meum
quid impor-
tet.

83.
Forma con-
secrationis
operantur,
non ut ve-
ra, sed ut
significati-
va.

84. Pro fine hujus quæstionis nota Scotum sup. n. 19. & seqq. problematice disputare, an formæ consecrationis virtute sermonis significant Corpus & Sanguinem Christi esse sub speciebus pro instanti prolationis copulæ, an verò pro ultimo instanti propositionis. Et quàmvis locò citatò videatur satis inclinari in prius, nempe formas significare præsentiam ex vi sermonis pro instanti prolationis copulæ, etsi veræ sint pro ultimo instanti, eò quòd intentione proferentis determinetur tota oratio, omnesque illius partes pro instanti completæ orationis: nihilominus in Report. ibid. n. 7. & 8. cum communi sententia resolvit, significare pro ultimo instanti propositionis. Et meritò: quia alioquin fatendum esset formas

consecrationis non esse in rigore veras. Ratio est: quia est de ratione subjecti, copulæ & prædicati, quòd significant tanquam partes enuntiationis: sed ante instans completæ enuntiationis non sunt partes illius; ergo ut tales non possunt significare. Confirmatur: quia etsi in propositionibus speculativis objectum ordinariè existat pro instanti enuntiationis inchoatæ: in practicis tamen significatur, quòd est pro instanti prolata orationis. Sic cum Princeps dando vel instituendo aliquod officium dicit, Hoc officium est tuum, Tu es prætor &c. non significatur illud, quòd est pro initio enuntiationis, sed quòd vi enuntiationis est futurum.

DISPUTATIO TERTIA.

De Præsentia Christi in Eucharistia

QUÆSTIO I.

An in Eucharistia sit realiter & substantialiter Corpus & sanguis Iesu Christi?

1. PRIMUS omnium Hæretici (ut eos vocat Augustinus) qui hoc mysterium negarunt, aut saltem de eo dubitarunt, fuerunt discipuli illi, qui Joan. 6. audientes Christum de hoc differentem, dixerunt: *Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Et abiērunt retrò cum quibusdam Capharnaitis dicentes: *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* Inter illos fuit Judas juxta Augustinum Tract. 27. in Joannem, & Chrysostomum Homil. 46. in Joannem; adeoque Sacramentarii habent præceptorem & ducem eundem, qui fuit dux eorum, qui comprehenderunt Jesum. Quod etiam colligitur ex Joan. 6. ubi Christus ait: *Sed sunt quidam ex vobis, qui non credunt*, dictis nimirum de Eucharistia. Sciebat enim ab initio Iesus, qui essent non credentes, & quis traditurus esset eum. Quem dein clariùs denotans ait: *Ex vobis unus diabolus est.*

2. Secundò locò recensentur quidam Corinthii reprehensi ab Apostolo I. ad Cor. 11. quòd Eucharistiam tanquam cibum communem sumerent. Unde ait: *Audio scissuras esse inter vos, & ex parte credo: nam oportet & hæreses esse.* Sed videntur potiùs hæ scissuræ pertinuisse ad modum celebrandi cœnam Dominicam, quòd scilicet cum contemptu pauperum & ebrietate quidam convenirent ad epulum, quòd in communi fiebat à Christianis divitibus & pauperibus in signum charitatis, ideoque Agape dicebatur. Et in principio nonnullis in locis præmittebatur Synaxi, signanter apud Corinthios, ut probabiliùs censeret à Lapide in Comment. Indictò autem jejuniæ Herincx Sum. Theol. Pars IV.

niò ante sumptionem Eucharistiæ, adhuc diu variis in locis servatum fuit epulum simile post sacram Synaxim. Apostolus itaque taxat in Corinthiis præfatum abusum, & indè consequentem indignam Eucharistiæ sumptionem, graviter inculcans necessariam præparationem.

Tertiò referuntur varii antiquiores Hæretici, qui tamen (ut rectè notat Bellarminus l. 1. de Euchar. c. 1.) non tam Sacramentum Eucharistiæ, quam mysterium Incarnationis oppugnarunt. Quare nullus Veterum hunc errorem in Catalogo Hæresum posuit, aut ex professo primis sexcētis annis oppugnavit.

Itaque post annum 700. cœpit non rectus quorundam de Eucharistia saltem loquendi modus. Ob quod exinde Græci Scriptores nomen figuræ seu imaginis expressiùs excluderunt ab Eucharistia: ut patet ex Damasceno l. 4. de fide c. 14. & Theophylacto inc. 26. Matth. Unde anno 787. Synodus VII. act. 6. Tomo 3. in fine de eodem errore aut certè erroneo loquendi modo notavit Iconomachos, quòd dicerent Eucharistiam esse unicam imaginem & figuram Christi. Quos tamen de ipsa re rectè sensisse ait Baronius ad annum 787. & potiùs pugnantia dixisse arguit Synodus VII. supra. Nam erant confessi divinum Corpus panem fieri. At si imago Corporis est, non potest sanè fieri divinum Corpus, inquit, Synodus.

Quem errorem circa annum 800. (ut refert Bellarminus supra) secutus est quidam Joannes Scotus, monachus Benedictinus, & (ut aliqui addunt) Caroli magni Præceptor (ignoro tamen, quid hoc consistat cum Chronologia Baronii agentis de Joanne Scoto ad annu 878. & de morte illius ad annum 883. cum tamen Carolus magnus plurimis antè annis mortuus, & in fine anni 800. in Imperatorem sit consecratus) qui primus in Ecclesia Latina de hac re dubiè scribere cœpit: cujus liber de Eucharistia, quem Berengarius plurimùm lauda-

3. De Eucharistia male locuti sunt Iconomachi.

De eadem non rectè sensit Joannes Scotus, non ille Doctor subtilis.

laudaverat, lectus & damnatus fuit in Concilio Vercellensi celebrato anno 1050. præside Leone IX. Et rursus in Concilio Romano sub Nicolao II. ab ipso Berengario per ejus lectionem lapsus in hæresim, igni traditus est.

4. Repressum itaque aliquamdiu errorem acrius excitavit, & latius propagavit circa an. 1050. Berengarius Archidiaconus Ecclesiæ Andegavensis, adeo ut passim habeatur primarius auctor sacramentorum, non quod primus hunc errorem invenerit, sed quod in Ecclesia Latina primus eum publicè & pertinaciter propugnaverit ac propagaverit.

Qui sapius damnatus, semel convictus, hæresim abjuravit. Primò absens damnatus est in Concilio Romano & altero Vercellensi celebratis sub Leone IX. ut ex Lantfranco (qui interfuit) refert Baronius ad annum 1050. Deinde in Concilio Turonensi sub Victore II. Ast relapsus post factam ibidem hæresis abjuratorem, juramentum renovavit in Concilio Romano 113. Episcoporum sub Nicolao II. professus ibidem formulam fidei, quæ habetur c. Ego Berengarius dist. 2. de Consecr. Sed rursus relapsus, ac novum commentus dogma de Christi præsentia sub Eucharistia simul cum substantia panis & vini, iterum jam octogenarius sub Gregorio VII. Romæ in Concilio damnatus, serio resipuit, & in fide Catholica perseveravit, teste Gersono, Suriò & aliis. Videndus Baronius ad annum 1088. quò cariosum hunc hæresiarcham propè nonagenarium decessisse scribit.

5. Remansit tamen hæc hæresis in quorundam animis, ut Petro-Brusianorum, Albigen-
Post hunc alii, signanter Wiclef, sum, Waldensium; quos circa annum 1360. secutus est Joannes Wiclef, & tandem nostri temporis hæretici Zwinglius & alii docentes Corpus Christi non esse verè & realiter in Eucharistiæ Sacramento, indè dicti sacramentarii. Cum quibus re ipsa sentit Calvinus: ut faciliè patet conferenti varios §§. c. 17. l. 4. Instit. Quod etiam annotarunt plerique Auctores, qui contra Hæreticos hujus temporis doctissimè & luculenter scripserunt. Unde in eum quadrat illud Irenæi in præfatione lib. 1. adversus hæreses dictum de Hæreticis: Similia quidem nobis loquentes, dissimilia verò sentientes. Quare passim Calvinista eundem errorem tuentur. Contra hos omnes

6. Veritas Catholica habet, in sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, verè, realiter & substantialiter contineri Corpus & Sanguinem Christi sub speciebus panis & vini consecratis. Ita docet Nicænum II. Lateranense sub Innocentio III. Constantiense, Florentinum & novissimè Tridentinum sess. 13.

Probatur I. ex Ioan. 6. ubi Christus ait: Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita &c. Hic locus intelligitur à Patribus (quos magnò numero citant Maldonatus in c. 6. Ioannis, Suarez, Vasquez & alii) de vera & reali corporis Christi manducatione. Similiter à Concilio Alexandrino approbato à Synodo III. gene-

rali. Item à Synodo VII. à Tridentino sess. 13. c. 2 & aliis Conciliis.

Sic autem intelligi debere, patet in primis ex proprio & obvio prædictorum verborum ac subsequentium sensu. Se. undò, ex murmuratione Judæorum: Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum? Et scandalolo discipulorum dicentium: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire? Si enim tantummodo figuram carnis suæ, vel nudum panem Christus eis promississet, ut Calvinista volunt; vel tantum de manducatione spiritali per fidem locutus fuisset, facile totam contentionem & scandalum unò verbò sedare potuisset. Sed quia rectè intellexerant verba de vera carne Christi, hinc auget sententiam præcedentem gravissimò juramentò dicens: Amen, amen dico vobis: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis; cum tamen à sanguine Judæi maximè abhorrent. Tertio, idcirco inferiùs exaggerando dicit: Caro enim mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus; bis repetens verè, ne quis eum de cibo vel potu metaphorico per fidem sumendo loqui apprehenderet. Quarto, præfert panem à se dandum Mannæ; quod tamen etiam fuit figura singularis corporis Christi, ab antiquis Patribus per fidem in Christum manducata, & alioquin alteri panem nullatenus postponenda. Denique quia idcirco Joannes, qui diligentissimè mysteria ultimæ cœnæ descripsit, ne verbò quidem de hoc mysterio egit: eò quod de ipso egisset sufficienter cap. 6. ut etiam rectè notavit Aug. l. 3. de consensu Evangelist. c. 1.

8. Ex quo constat Augustinum intellexisse eundem locum, non de sola manducatione per fidem seu spiritali (de qua loquitur, dum alibi parvulis per Baptismum Corpori mystico Christi incorporandis agens, utitur illò locò Christi: nisi manducaveritis carnem &c. prout disp. 6. q. 1. patebit) sed etiam de manducatione Eucharistica & sacramentali. Quod etiam constat ex Tract. 26. in Ioan. ubi explicans illa verba: Ego sum panis vita &c. ait: Nam & nos hodie accipimus visibilem cibum: sed aliud est Sacramentum, aliud virtus Sacramenti. Quàm multi de altari accipiunt &c. Et ibidem: Ac per hoc, qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, proculdubio nec manducat spiritaliter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem; licet carnaliter & visibiliter premat dentibus Sacramentum Corporis & Sanguinis Christi: sed magis tanta rei Sacramentum ad judicium sibi manducat & bibit, quia immundus præsumpsit ad Christi accedere Sacramenta.

9. Quare non obstat, quod idem Augustinus Tract. 25. in Ioan. ad illa verba; Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam; dicat: Quid paras dentes & ventrem? Crede, & manducaſti. Nam fatendum est illam sententiam Christi (quam Augustinus ibi explicat) esse intelligendam de manducatione

per

7. Ipsaq; verborum proprietates, & circumstantiæ eundem sensum possulant.

Signanter ita intellexisse S. Augustinum declarat.

Exponitur illud vulgatum ex Augustino: Crede & manducaſti.

per fidem, ut constat ex adjunctis: *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille.* Postmodum tamen occasione accepta ex miraculo quinque panum, & objectione Judæorum de manna dato Patribus, transit Christus suaviter ad tractatum de Eucharistia, cujus institutionem ibidem promittit, ut ex antè dictis constat.

10. Exponitur illud Christi: Caro non prodest quidquam.

Nec refert, quòd Christus postmodum dicat: *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam. Verba, quæ ego loquor vobis, spiritus & vita sunt.* Respondetur enim cum *Augustino Tract. 27. in Joan.* Christum rejicere illum crudum & carnalem intellectum, quòd Judæi apprehendebant carnem ejus esse manducandam, more scilicet aliarum carniarum seu ciborum in frustra conscissam, & docere, verba sua de vera quidem, sed spirituali magis, & sacramentali manducatione esse intelligenda, ac sic intellecta continere spiritum & vitam. Alium adhuc sensum addit *Augustinus*, ut scilicet Christus assignet veram causam, ob quam caro sua vivificet, nempe spiritum, id est divinitatem suam carni conjunctam; caro autem sola à spiritu seu divinitate sejuncta non proficit ad vivificandum.

Ex his patet *Ruardum*, *Jansenium*, & paucos alios insignes Catholicos, ac de mysterio Eucharistiae alioquin optimè sentientes, non rectè hunc locum *Joan. 6.* explicasse de sola manducatione spirituali per fidem, ut sic facilius responderent *Lutheranis* eundem locum objicientibus contra communionem sub altera tantum specie: quem tamen illis non favere infra ostendemus. Quamvis *Tridentinum sess. 21. cap. 1.* noluerit adhuc sensum loci *Joan. 6. Nisi manducaveritis carnem &c.* de reali sumptione definire (tamen id varii urgent) cautè dicens: *Vt cumque juxta varias Sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur.* Manet nihilominus efficacia argumenti.

11. Probatur II. & præcipue veritas Catholica ex Matth. 26. Marci 13. Lucæ 22. & 1. ad Cor. 11.

Probatur II. veritas Catholica ex verbis Christi, quibus hoc Sacramentum instituit, testibus *Matthæo*, *Marcò*, *Lucà* & *Paulò*, nempe his aut æquivalentibus: *Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus.* Quæ clarissimè præsentiam Corporis & Sanguinis Christi significant: adè ut clarioribus verbis ea exprimi non potuerit. Neque ullum est aliud mysterium, quod clarius in Scripturis habeatur expressum.

Varia Expositiones Hæreticorum;

Quò non obstante diabolus pater mendacii hæc verba figuratis hæreticorum expositionibus obscurare est conatus, adè ut anno 1577. prodierit libellus, in quo ducentæ numerantur depravatæ horum paucorum verborum expositiones, quas omnes ad novem reducit *Belarminus l. 1. c. 8.* Prima est *Carolstadii*, qui dicit, *Hoc est Corpus meum*, idem esse ac, *Hic ad mensam sedet seu est corpus meum*, sumendo pronomen *hoc*, pro adverbio locali, *hic*, & ne tam stulta & crassa expositio displiceret, illam se ex revelatione Patris cælestis didicisse asse-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

ruit. Secunda *Buceri* in Retractionibus dicentis pronomen *hoc*, significare totam actionem cœnæ, ut sensus sit: *Hæc actio repræsentat sive exhibet corpus meum.* Tertia est *Joannis Langi*, qui per pronomen *hoc* intelligit panem, & invertit propositionem dicendo, *Corpus meum est hoc, nempe panis*, quia instar panis reficit animas. Quarta est *Zwinglii*, dicentis verbum *est* importare idem quod significat, ut sensus sit: *Hoc significat corpus meum.* Quinta est *Petri Boquini* sic explicantis: *Hic panis dicitur corpus meum, scilicet per communicationem idiomatum fundatam in unione sacramentali, quâ uniuntur res etiam distantissimæ, ut panis in terra & corpus Christi in cælo.* Sexta est *Joannis Oecolampadii* summentis nomen *corpus* per tropum, quò nomen significati tribuitur signo, ut sensus sit: *Hic panis est figura corporis mei.* Septima est *Calvini* qui *l. 4. Instit. c. 17. §. 21.* cum *Oecolampadio* admittit in nomine *Corpus* tropum, sed addit panem non esse nudam figuram corporis Christi, verum figuram quæ rem ipsam exhibeat, ita ut sit signum efficax, per quod fideles corpus Christi verè manducant, non quidem realiter præsens, sed aliò modò ineffabili. Octava est quorundam *Calvinistarum*, qui (teste *Jansenio c. 59. concordia*) sumunt corpus pro Christi corpore mystico, sive Ecclesiâ, quasi Christus dixisset: *Accipite & comedite: vos enim Discipuli estis corpus meum.* Nonam per jocum excogitavit *Lutherus*, & seriò defendit *Ioannes Campanus* teste eodem *Luthero in sua brevi Confessione*, quasi sensus sit: *Hic panis est corpus à me factum & creatum.*

Quæ omnes expositiones adè sunt distortæ, ut cuilibet sanæ mentis debeant esse suspectæ. Nam juxta indubitatam regulam Scriptura est intelligenda in proprio sensu, nisi necessitas vel Ecclesiæ auctoritas aliud exigat, quod hic non fit; cum potius omnes Patres & Ecclesia verba ista semper propriè intellexerint, & ex proprio intellectu nullum absurdum sequatur, ut ex objectionibus patebit.

Deinde sensus Scripturæ peti debet à circumstantiis: quæ hic requirunt sensum omnino clarum & proprium. In primis, quia Christus condebat testamentum, cujus verba debent esse clara omnium judicio, ac etiam ex ipsius juris Civilis dispositione. Secundò, quia iisdem verbis inibat fœdus, ut qui dignè sumerent id quod instituebat, haberent vitam æternam; qui verò indignè, judicium; ut patet *1. ad Cor. 11.* Tertiò, quia instituebat rem gravissimam, in qua periculosissimè erratur. Quartò, quia agebat familiariter cum solis discipulis, quibus datum erat nosse mysteria regni Dei, & quibus solebat obscuriores parabolas verbis clavis explicare.

Quintò, quia hoc exigunt particule adjunctæ: *Quod pro vobis tradetur, Qui pro vobis effundetur.* Quod manifestius postulat forma calicis apud *Lucam*, quæ græcè sic sonat: *Hic est calix in sanguine meo pro vobis effusus:* Cum

12.

Sed aliè à proprietate verborum,

Intellectu Patrum & Ecclesiæ,

Contra exigentiam circumstantiarum;

13.

Et aperit ipsius contextus.

Præsertim igitur

apud Lu-
cam;

igitur calix seu contentum in illo sit pro nobis effusum, certè debuit illud esse sanguis Christi: non enim merum vinum vel figura sanguinis, sed ipse sanguis fuit pro salute nostra effusus. Ad quod argumentum *Beza* non aliud potuit respondere, quàm textum esse corruptum; quantumvis fateatur in omnibus etiam vetustissimis codicibus Græcis ita legi.

Nota bene.

Sextò, quia nulla occurrit ratio, cur Christus fuisset usus verbis adeò claris, ut non potuisset clarioribus, in sensu tam improprio & inusitato in Scriptura & apud omnes nationes, idque in deceptionem inculpatam fidelium: si enim non sit verum corpus, sed tantum figura, omnes Catholici sunt coram Deo excusabiles, quia intelligunt testamentum sui Salvatoris sicut sonat, nec habent occasionem suspicandi aliter à Christo esse intellectum. Si autem sit verum corpus, quam excusationem habebunt Hæretici, qui absque fundamento verba clarissima ad peregrinos & inusitados sensus detorquent?

14.

Idem aper-
tè confir-
mant dicta
Apostoli. I.
Cor. II.

Denique plura alia, quæ Apostolus I. ad Cor. II. adjungit, præscribens reverentiam in sumendo, & minas divini judicii intentans sumentibus indignè, sicque non dijudicantibus Corpus Domini, fortissimè ingerunt animo bene disposito, eum non de nuda figura corporis, sed de vero & reali corpore Christi agere. Non enim de nudo signo rectè diceretur: Qui illud indignè sumpserit, reus efficitur corporis & sanguinis Christi, indignè scilicet accepti seu tractati. Prout de sumente indignè Eucharistiam loquitur Paulus. Immo cum juxta *Calvinistas* non nisi per fidem Christus in ea manducetur, & juxta eundem omnis per fidem eum manducans, id faciat dignè, numquam posset consequenter loquendo Corpus Christi indignè manducari: quod tamen aperte repugnat doctrinæ Apostoli: qui proinde de reali manducatione loquitur. Denique non rectè quis damnetur, quòd Eucharistiam indignè sumens non dijudicet corpus Domini ab alijs cibis, si id quod sumit, verè non est Corpus Domini, sed alius cibus.

15.

Similiter
que habet
I. Cor. 10.

His accedunt verba Apostoli I. ad Cor. 10. *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Ubi aperte significat Apostolus (& sic intelligunt Patres Orthodoxi) in calice quem benedicimus communicari sanguinem Christi fidelibus, & consequenter in ejus sumptione eosdem communicare inter se. Similiter panem quem frangimus, sive mysticè in immolatione, sive potius physicè ratione specierum post immolationem in distributione (prout olim idem panis immolatus frangi & distribui solebat) esse Corpus Domini, quod unum idemque omnes fideles accipimus. Immo Apostoli interrogatio habet vim affirmationis vehementioris, quasi de re adeò confesâ, ut nullus auderet contradicere. Qualis est illa, quam

paulò post subjungit: *Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris?* Et hac ratione verificatur, quod Apostolus suprâ addit: *Omnes qui de uno pane participamus;* non utique materiali, potius quàm omnes Judæi totò tempore veteris Testamenti comederint de uno Agno, aut omnes veteres Sacerdotes unum agnum, unum vitulum &c. mactaverint, eò prætextu, quòd omnes & singuli idem figurarent: sed de uno pane consecrato, id est, de uno corpore Domini. Ex qua participatione fit, ut simus, *concorporei, ut ita dicam, & consanguinei Christi;* ut loquitur *Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi Mystagog. 4.* uniti nimirum corpori & sanguini Christi. Sicque consequenter mysticè per significationem & effectum Sacramenti unus panis, unum corpus multi sumus, ut arguit Apostolus suprâ. Quod præclare explicat *Damasceus l. 4. de fide cap. 14.* prope finem.

Nec obstat, quòd in principio capitis dicat: *Omnes (antiqui Patres) eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt.* Loquitur enim aperte de identitate escæ spiritualis seu rei significationis: comparatque antiquos inter se, bonos videlicet & malos. Et quàmvis compareret nobiscum quoad eandem escam spiritalem, non sequitur tamen, quòd non sit differentia in modo sumendi: cum enim omnia illis in figura contingerent, ut ibidem dicitur, nobis autem gratia & veritas per Jesum Christum facta sit, consequens potius est, nos illum cibum suscipere realiter, quem illi tantum in figura suscipiebant.

Probatur III. veritas Catholica ex traditione. Et hæc in primis manifestè constat ex eo, quòd non possit ostendi, quando, & à quo inceperit hæc doctrina primùm in Ecclesia doceri, nisi quando Christus hoc Sacramentum instituit. Adeoque exinde usque nunc in Ecclesia perseveravit: cum non sit credibile rem tam notabilem postea potuisse irrepere, quin aliquis saltem historicus referret, quando, & à quo, & quinam se opposuissent, uti faciunt de quibuscumque etiam minimis circa doctrinam fidei novitatibus. E contra autem, quotiescumque aliquis contra hanc veritatem cœpit mullitare, mox per Concilia est repressus, ut patet ex dictis in principio hujus dubii. Secundò constat hæc traditio ex unanimi consensu Patrum, quorum nobilissimam catenam per quindecim ætates texit *Bellarminus totò lib. 2. de Eucharistia.* Nobis pauca testimonia sufficiant. *Chrysostomus l. 3. de Sacerdotio sub initium ait: O miraculum! ô benignitatem Dei! Qui cum Patre sursum sedet, in illo temporis articulo omnium manibus pertractatur. Ambrosius l. 6. de Sacramentis c. 1. sic scribit: Sicut verus est Dei filius Dominus noster Jesus Christus, non quemadmodum homines per gratiam, sed quasi filius ex substantia Patris: ita vera ejus caro est, sicut ipse dixit, quam accipimus, & verus ejus sanguis est, quem potamus.* Idem clarissimè docet

16.

Probatur
III. ex Tra-
ditione.

Quam in-
super exhi-
bet unani-
mis consen-
sus Patrum.

cer

cet pluribus aliis locis. Damascenus l. 4. c. 14. ait : Non est figura panis & vinum corporis & sanguinis Christi (absit enim hoc) sed est ipsum corpus Domini deificatum , ipso Dominò dicente : Hoc est meum , non figura corporis , sed corpus , non figura sanguinis , sed sanguis. Quò quid clarius dici potuisset ?

17. Sed proferamus pauca ex Augustino, & quàm vanè Hæretici in eo tanquam suo gloriantur , videamus. Is itaque 9. Confess. c. 13. de matre sua Monica ait : Tantummodò memoriam sui ad altare tuum fieri desideravit unde sciret dispensari victimam sanctam (non utique nudum panem, sed carnem Christi) quâ deletum est Chirographum , quod erat contrarium nobis ad cuius pretii nostri Sacramentum ligavit ancilla tua animam suam vinculo fidei. Et Conc. 1. in Psal. 33. explicans quod in Titulo psalmi scriptum erat : Et ferebatur in manibus suis ait : Hoc quomodo posset fieri in homine quis intelligat ? quis enim portatur in manibus suis ? Manibus aliorum potest portari homo, manibus suis nemo portatur. Quomodo intelligatur in ipso David secundum litteram non invenimus, in Christo autem invenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis : quando commendans ipsum corpus suum , ait , Hoc est corpus meum. Ferebat enim illud corpus in manibus suis. Nullò modò autem mirabile , impossibile aut singulare hoc esset , nisi intellectum de ipsomet vero corpore Christi : quid enim facilius, quàm ferre signum aliquod seu figuram inanem sui ipsius ? Unde quod Conc. 2. in eundem Titulum ait : Ipse se portabat quodammodo, cum diceret : Hoc est corpus meum ; non indicat modum portandi improprium , sed mirabilem & naturaliter impossibilem, quia scilicet non in propria specie, sed in aliena , verè tamen seipsum portabat.

18. Et in Psal. 98. De carne Maria carnem accipit & in ipsa carne hic ambulavit , & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit : nemo autem illam carnem manducat , nisi prius adoraverit &c. Dum autem postea subjungit : Spiritualiter intelligite quod locutus sum (scilicet, nisi quis manducaverit &c.) non hoc corpus quod videtis manducaturi estis , & bibituri illum sanguinem , quem fusi sunt , qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi &c. solum excludit stultum & carnalem intellectum illorum , qui putaverunt (ut præmittit S. Doctor) quòd præsens esset Dominus particulas quasdam de corpore suo , & daturus illis , & dixerunt : Durus est hic sermo. Spiritualiore itaque, etsi realem intellectum postulat. Ideoque non negat identitatem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia secundum substantiam , quam tam patenter prius expresserat , sed secundum speciem seu formam externam. Quò planè modò idem Augustinus 95. in Joan. in illud : Jam non videbitis me, loquitur : Quid ergo est , ad Patrem vado , & jam non videbitis me : nisi, quomodo sum , cum vobiscum sum ? Tunc enim adhuc erat mortalis &c.

Hunc ergo Christum, id est, talem Christum non erant jam visuri : & ipsa est justitia fidei. De qua Apostolus ait : Etsi noveramus Christum secundum carnem , sed nunc jam non novimus. Similis quoque est locutio , ad Cor. 15. Item ad Gal. 2. ubi Apostolus ait : Vivo ego , jam non ego.

Præterea Lib. 2. contra Adversarium legis c. 9. ait : Mediatorem Dei & hominum , hominem Christum Jesum , carnem suam nobis manducandam , bibendumque sanguinem dantem , fidei corde atque ore suscipimus : quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare , quàm perimere , & humanum sanguinem potare quàm fundere. Et l. 12. contra Faustum cap. 10. Habet (inquit) magnam vocem Christi Sanguis , cum eò acceptò ab omnibus gentibus responderetur , Amen. (Alludit ad veterem morem ; nam olim Sacerdos communicaturo dicebat : Corpus Christi : isque respondebat , Amen , hoc est, verum ; ut habet Ambrosius l. 4. de Sacram. c. 4.) Hec est clara vox Sanguinis , quam Sanguis ipse exprimit ex ore fidelium eodem Sanguine redemptorum. Et l. 3. de Trinit. c. 10. inter alia inquit : Dicaturque illis (pueris) auctoritate gravissimâ , cujus corpus & Sanguis sit ; qui scilicet in altari ponitur , & peractâ pietatis celebratione consumitur , ut præmiserat.

Nec refert , quod Augustinus l. 3. de Doctrina Christiana c. 16. ait : Si præceptiva locutio est , aut flagitium , aut facinus vetans , aut utilitatem , aut beneficentiam jubens , non est figurata. Si autem flagitium aut facinus videtur jubere , aut utilitatem , aut beneficentiam vetare , figurata est. Nisi manducaveritis carnem Filii hominis , & sanguinem biberitis , non habebitis vitam in vobis : facinus vel flagitium videtur jubere. Figura est ergo , præcipiens Passioni Domini esse communicandum , & suaviter atque utiliter recondendum in memoria , quòd pro nobis caro ejus crucifixa , & vulnerata sit. Nam ly Figura ergo est &c. non opponit reali & incruentæ manducationi , sed cruentæ & consuetæ carniū lectioni, coctioni & post cocturam manducationi , de qua præmittit : Facinus vel flagitium videtur jubere. Quæ enim flagitii aut facinoris apparentia , & non potius summæ utilitatis ac beneficentiæ , in sumptione incruenta carnis & sanguinis Christi ? Quocirca potius recurrit prius præmissa regula Augustini : Si præceptiva locutio est , aut flagitium aut facinus vetans , aut utilitatem aut beneficentiam jubens , non est figurata. Incruenta nihilominus manducatio est figura , quatenus repræsentat passionem Christi , in qua is verè occisus est , cui passio communicare , quemque imitari est fructus hujus Sacramenti. Et hoc designat illibatum illud altaris Sacramentum , ubi Dominicum corpus accipimus , inquit Bernardus in Psal. 90. Qui habitat. ad Versum 3.

Plura alia testimonia S. Augustini pro veritate Catholica ponderat Bellarminus l. 2. de Euchar. c. 24. ubi & loca alia , quæ primâ fronte obscuritatem aliquam præ se ferre vi-

dentur, ideoque avidè ab Hæreticis arripiuntur, locis clarioribus derelictis, rectè explicat. Et adhuc plura recenset Hazeur To. 2. *Anatomia in Indice dogmatico*, ac locis ibi designatis ponderat.

20.
Probatur
IV. ex Mi-
raculis.

Probatur IV. ex plurimis & certissimis miraculis, quæ Deus diversis in locis intuitu hujus Sacramenti fecit: non est autem conforme divinæ providentiæ ea facere, vel etiam permittere fieri à dæmone in confirmationem erroris: adeò ut non minùs verè quàm confidenter dixerit Richardus de S. Victore l. 1. de Trin. c. 2. *Domine, si error est, à te decepti sumus: nam ista in nobis tantis signis & prodigiis confirmata sunt, & talibus, quæ non nisi per te fieri possunt.* Miracula, quæ passim obvia sunt, non est necesse referre. Interim videri possunt historici, ac etiam Suarez d. 46. sect. 5. ubi diligenter & historicum & theologum agit.

21.
Accedunt
congruen-
tia hujus
Mysterii.

Ratione merè naturali non potest existentia hujus Mysterii ostendi: fide tamen supposita, maximam ejusdem Mysterii congruentiam & congruitatem ostendit ratio. Hoc enim opus est tam eximiæ bonitatis, dum Christus fidelibus suis seipsum tali modò communicat. Est opus summæ potentiæ, in quo simul tam multa miracula adunantur. Summæ sapientiæ, in remedio tam opportuno & valido pro nostra salute. Summæ liberalitatis & misericordiæ erga hominem. Et præsertim est præclarissimum opus divinæ charitatis: in quo, ut loquitur Trid. sess. 13. c. 2. *divitias divini sui erga homines amoris Christus velut effudit.* Item est opus excellentissimum ad nostram utilitatem & consolationem. Adest enim Christus ad tutelam Ecclesiæ, & ad solamen fidelium. Confert etiam maximè ad exercendam fidem, ad roborandam spem, & accendendum charitatis amorem. Charitatis, inquam, primariò erga Deum, & concomitanter inter ipsos homines: *Quoniam unus panis, unum corpus, multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.* 1. Cor. 10.

22.
Objectiones
Hæretico-
rum.

Contra Catholicam veritatem Hæretici obijciunt I. Genes. 17. Circumcisio dicitur pactum, cum tantum esset signum Pacti. Exodi. 12. agnus Paschalis vocatur Phase seu transitus, cum tantum esset memoria transitus. Immo in Evangelio Christus de seipso dicit: *Ego sum ostium, Ego sum vitis vera*, & similia multa, quæ non nisi improprie possunt intelligi. Igitur eodem modò, dum ait, *Hoc est Corpus meum*, improprie debet intelligi. Quod Confirmatur: quia Scriptura videtur ita seipsam explicare, dum Eucharistiam subinde vocat panem 1. ad Cor. 10. *Panis quem frangimus, nonne &c.* & cap. 11. *Quotiescumque manducabitis panem hunc.* Et ipse Christus Matth. 26. & Marci. 14. calicem consecratum vocat vinum dicens: *A modò non bibam de hoc genimine vitis.* Ergo non est ibi corpus & sanguis, nisi improprie. Resp. Neg. Conf. quia in prædictis exemplis ex materia, quæ tractatur, & circumstantiis tam clarè constat Scripturam

Figurata
locutio Scri-
ptura in
quibusdam

metaphoricè loqui, ut nulli possit esse dubium. In verbis autem istis, *Hoc est Corpus meum*, nihil horum habet locum; adeoque metaphoricè non possunt explicari, quin pari ratione reliquæ Scripturæ metaphoricè explicentur, v. g. hæc. Matth. 3. *Hic est Filius meus dilectus*, de typo & imagine quâdam Filii; Item illa Ioan. 1. *Verbum caro factum est*, de carne phantastica & similitudinaria cum *Manichæis*: atque ita tota fides incarnationis & passionis convellatur.

Subinde autem Eucharistia vocatur panis & genimen vitis ratione specierum panis & vini, cujus speciem totamque operationem retinet; juxta morem loquendi Scripturæ, quò aliquid solet vocari nomine rei sub cujus forma apparet; prout Angeli v. g. in forma virili apparentes vocantur viri, Genes. 18. & 19. Deinde quia Eucharistia fit & pane & vino. Sicut Genes. 2. Eva dicitur *Os ex ossibus Adæ*, & cap. seq. dicitur homo *pulvis* seu terra: & Exodi 7. serpens ex virga factus dicitur *virga*. Unde Scriptura loquitur de pane consecrato; qui proinde amplius panis non est, sed corpus Christi, ut patet 1. ad Cor. 10. ubi *panis quem frangimus*, dicitur *participatio corporis Domini* sive ipsum corpus Domini. Et Ioan. 6. *Panis* (ait Christus) *quem ego dabo, caro mea est.* Denique vocat panem, quia est spiritualis animæ cibus; cum phrasi Scripturæ panis sæpè quemlibet cibum significet. Quò sensu Exodi 16. & alibi frequenter Manna vocatur panis.

Objiciunt II. Lucas cap. 22. refert Christum dixisse: *Hic est calix novum Testamentum in sanguine meo*; ubi calix & testamentum sumuntur metaphoricè: ergo similiter Corpus & Sanguis debent metaphoricè sumi. Respondent aliqui in nomine calix esse aliquam metaphoram, quâ continens sumatur pro contento, sed tam claram & usitatam, ut æquiva-

23.

An in ly
calix con-
tineatur
metaphora.

lead propriæ locutioni; adeoque nihil favere Hæreticis ad deducendam inde metaphoram inusitatissimam, quâ corpus sumatur pro figura. Melius tamen responderetur, quòd sicut propriè & finè ulla figura poculum continens vinum dicitur poculum vini, sic propriè dicitur calix sanguinis, vel in sanguine, id est, sanguinem continens. Similiter testamentum propriè sumitur: cum non tantum propriè significet testatoris voluntatem, sed etiam hujus instrumentum: Lucas autem & Paulus dum aiunt, *Hic calix novum Testamentum est*, accipiunt testamentum pro authentico instrumento, quò continetur voluntas Christi tanquam testatoris, ejusque hæreditas fidelibus defertur: Sanguis enim Christi verè est authenticum instrumentum, quò merita ipsius nobis relicta continentur, & nobis applicantur. Matthæus verò & Marcus dicentes, *Hic est Sanguis meus novi Testamenti*, accipiunt testamentum pro voluntate testatoris, quâ sanguinis illius hæredes efficiuntur. Unde quàmvis etiam in voce testa-

An sit me-
taphora in
nomine
Testamē-
tum.

testamentum, apud Lucam & Paulum aliqua metaphora admitteretur, satis tamen explicatur per verba Matthæi & Marci: immo per se & ex adjunctis esset tam clara, ut non deberet censi metaphora.

24. Objiciunt III. Matth. 26. Christus ait: *Semper pauperes habetis vobiscum, me autem non semper habetis* Et Joan. 16. *Relinquo mundum, & vado ad Patrem*. Ergo Christus non manet nobiscum secundum realem præsentiam. Resp. Neg. Conf. Christus enim in his locis tantum vult se non mansurum apud fideles visibili & corporali seu quantitativâ præsentia, quâ fuerat cum illis conversatus: non autem negat se mansurum nobiscum sacramentaliter, aut etiam aliô modô non visibili: cum idem Matth. 28. dixerit: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi*.

Christus loquitur de visibili præsentia, dum se cum fidelibus non remansurum dixit.

25. Objiciunt IV. varia testimonia Patrum. Quæ tamen facilem habent solutionem. Nam in primis Patres sæpe valde obscurè fuerunt locuti, ne augustissima mysteria proderent Ethnicis, qui teste Tertulliano in Apologetico c. 7. Christianis olim exprobabant, quòd ad infantem comedendum congregarentur. Idem testatur Averroës, qui nos impios appellat, eò quòd Deum nostrum manducemus. Unde Theodoretus Dialogo 2. post med. *Non oportet* (inquit) *apertè dicere: est enim verosimile adesse aliquos mysteriis non initiatos*. Secundò, Patres quandoque loquuntur mysticè causâ ornatùs & in ordine ad mores; idque liberior, quia sciebant se loqui in Ecclesia Catholica, mentemque suam à fidelibus satis intelligi: præsertim nondum exortis Hæreticis hoc Sacramentum negantibus aut impugnantibus. Propter quod de veritate hujus Sacramenti stabilenda numquam ex professo egerunt. Tertiò, Patres aliquando hoc Sacramentum vocant figuram & typum corporis Christi; tum ratione specierum, quæ verè sunt signa; at verè exhibentia & continentia suum signatum, scilicet Christum: tum quia Eucharistia ultra hoc, quòd realiter contineat Corpus & Sanguinem Christi, est etiam signum Christi crucifixi. Unde Christus institutô hóc Sacramentô dixit: *Hoc facite in meam commemorationem*.

26. Objiciunt V. Impossibile est idem corpus eòdem tempore esse in diversis locis: item magnum corpus, quale est Christi, poni sub parva hostia: ergo &c. Ad quæ & similia argumenta dici posset illud Augustini l. 22. de Civit. c. 11. *Ecce quibus argumentis omnipotentia Dei humana contradicit infirmitas, quam possidet vanitas*. Magna nanque vanitas, nihil velle credere, nisi quod putet quis intellectu se comprehendere: cum etiã multa naturalia ab intellectu nostro nequeant penetrari; & multò magis varia mysteria fidei, v. g. Trinitatis & Incarnationis, omnem intellectum nostrum excedant: quæ proinde pari jure oportet sive liceret etiam metaphoricè interpretari; prout fecerunt multi antiqui Hæretici,

Quam frivole scilicet VII prætexant suo errori impossibilitatem Myserii.

qui ea negarunt. Et miror similiter ea mysteria non negari fortiori impossibilitatis prætextu à Sacramentariis. Nulla equidem fundata species impossibilitatis est in replicatione corporum aut penetratione; ut in Physica ostenditur. Immo ex hoc ipso mysterio possibilitas à posteriori innotescit. Concilium Tridentinum tamen volens abstinere à definienda controversiâ, quæ est inter Thomistas, ac reliquos, præsertim Scotistas, utrum idem corpus possit naturali modô sive circumscriptivè esse in pluribus locis simul, studiosè sic loquitur sess. 13. c. 1. *Neque enim hac inter se pugnant, ut Salvator ad dextram Patris in calis asideat, juxta modum existendi naturalem, & ut nihilominus aliis locis sacramentaliter præsens sua substantia nobis adsit, ea existendi ratione, quam etsi verbis exprimere vix possumus, possibilem tamen esse Deo, cogitatione per fidem illustrata assequi possumus, & constantissimè credere debemus*.

Objiciunt VI. multa absurda, quæ ex doctrina Catholica sequi videntur; ut quòd Christus posset comedi à bestiis, si hoc Sacramentum comedant; quòd Christus descendat in scetidum stomachum communicantium; quòd Christus masticaretur & laceraretur &c. Simili argumentô olim Nestorius oppugnabat Christi divinitatem dicens: *Egone bimestrem, aut trimestrem, sædatum sputis, flagris laceratum, crucifixum dicam Deum?* Possetque oppugnari ubiquitas Dei, cum ex illa etiam sequatur Deum esse in scetidissimis stomachis, immo in inferno. Itaque sicut amor impulit Christum ad manendum in utero materno novem mensibus & admittendum in se scetidissima Judæorum sputa ac ignominiosissimam crucifixionem: sic idem amor impellit ipsum ad manendum cum homine, & intrà hominem per Eucharistiam, etsi ex negligentia vel malitia aliquorum ei subinde inferatur irreverentia; præsertim cum corpus illius jam gloriosum non inquinetur, sicut ipsum in propria specie, per sputa v. g. inquinabatur tempore passionis, sed sit, sicut divinitas, impassibile. Similiter nulla Christi fit laceratio vel fractura, sed solarum specierum Eucharisticarum. Quas etiam à bestia sumi posse materialiter, non autem sacramentaliter, nullum est inconveniens, institutione Sacramenti suppositâ.

27. Absurda quædam ab Hæreticis opponuntur; sed frivola.

Objiciunt VII. Effectus hujus Sacramenti sufficienter haberi potest per manducationem spiritualem per fidem, vel saltem per applicationem panis instituti in rationem signi sacramentalis figurantis seu repræsentantis corpus Christi: ergo frustra poneretur corpus Christi realiter. Resp. Neg. Antec. nam Eucharistia non solum est instituta ad conferendam gratiam, sicut alia Sacramenta; sed insuper propter unionem Christi tanquam capitis cum suis fidelibus, & propter singularem sui nobiscum communicationem, dum se nobis non tantum in signis & gratiâ, sed etiam in propria substantia communicat. Quemadmodum

28.

Non est inutilis præsentia Christi realis in Eucharistia.

dum etsi potuisset mundum reconciliare Patri per assumptionem corporis phantastici vel per unionem consistentem solum in præsentia locali aut donis supernaturalibus; tamen id facere voluit assumendo veram carnem per veram & indissolubilem hypostaticam unionem. Vide congruentias allegatas num. 21.

De hac quæstione videri potest Bellarminus eam fusissimè tractans totis duobus libris primis de Eucharistia, & lib. 3. usque ad cap. 11. Nos quoque de eadem præter morem fusius egimus, eò quòd existentibus in medio five viciniâ nationis pravæ necessaria sit penitior hujus rei adeò controversæ inter nos & Sectarios notitia.

29.
Summariè
rationem
firmissimè
credendi
mysterio
Eucharis-
tiae.

Summariè autem redigi in compendium possunt motiva seu considerationes, quæ cor sincerum solidissimè in fide, etiam cum vitæ prodigalitate servandâ, firmare abundè sufficiunt. Nimirum, quòd doctrina Catholica de hoc mysterio sit adeò claris totiesque repetitis verbis in sacra Scripturâ expressa, ut aliud nullum clarius, ne quidem Trinitatis vel Incarnationis. Quòd Ecclesia, firmamentum veritatis, eandem doctrinam semper tradiderit, adeò ut vix quisquam ante Berengarium illam saltem publicè & pertinaciter oppugnaverit; cum tamen ipsum mysterium Trinitatis & Incarnationis tam multos tamque validos impugnatores tantò tempore sustinuerit. Quòd omnes etiam sancti Patres illam sinè hæsitacione crediderint; totque alii viri sanctitate ac miraculis clarissimi, v.g. Franciscus, Dominicus &c. immo quòd sanctiores, eò ampliùs erga tantum Sacramentum firmâ fide & ardenti pietate affecti fuerint. Quòd hæc ipsa doctrina tot tamque patentibus miraculis confirmata fuerit. Quòd eidem nil solidi opponi valeat. Impossibilitas prætenfa sit frivola: à fortiori opponibilis Trinitati &c. Sint plurima ante oculos nostros, quæ etiam sapientissimi perscrutari non valent: ut vesania sit intolerabilis, dicere contra Omnipotentem: *Quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad manducandum?* Et quales, quælo, sunt homines, qui hoc similive prætextu veritatem oppugnant? Infames, superbi, contumeliosi, aliisque criminibus obnoxii, qui sinè signo aut miraculo, sinè missione attentârunt heri aut nudius tertius antiqua suffodere, ut nova ædificent, in hoc ipso errore inter se dissecti quoad explicationem verborum Christi. Quàmvis in omnes pariter quadret illud August. lib. 3. de doctr. Christ. cap. 10. *Si animum præoccupavit alicujus erroris opinio, quidquid aliter asseruerit Scriptura, figuratum arbitrantur.*

Q U Æ S T I O II.

An in Eucharistia maneat panis & vinum simul cum corpore & Sanguine Christi?

30.
Lutherani

AFFIRMAVIT aliquando Berengarius, indeque sibi sui que similibus Impanatoris

nomen conquistavit. Eundem errorem adsolam im-
mittit Lutherus l. de Captivitat. Babyl. 6. De Eucharistia: addens tamen neutram partem hujus panationem
admittant;
controversiæ ad fidem pertinere. Juxta quos proinde Christus in venerabili Sacramento impanaretur seu sub pane poneretur, non autem sub solis speciebus panis.

Verum fides Catholica asserit substantiam At veritas
panis & vini destrui, & in Corpus ac Sanguinem Christi converti seu transsubstantiari. Ita Catholica
habet, sub-
stantiam
definitum est in Concilio Romano sub Gregorio panis & vi-
VII. & postmodum in Lateranensi, & refertur ni converti
c. Firmiter de sum. Trin. ubi primum usurpa- in Corpus
ta fuit vox Transsubstantiatio, licet res antea & Sangui-
fuerit credita, & similibus vocibus, ut Trans- nem Chri-
sti,
mutationis, Conversionis &c. etsi non tam ex- Qua definita
presè significativis, explicata, ut fuse ostendit Bellarm. l. 3. De Eucharistia c. 20. & 21. in Con-
ciliis.

Idem postea definivit Concilium Constantiense, deinde Florentinum. Novissimè & clarissimè Tridentinum sess. 13. can. 2. his verbis: *Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistia Sacramento remanere substantiam panis & vini, unâ cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantia panis in corpus, & totius substantia vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissimè transsubstantiationem appellat; anathema sit.*

Patet etiam hæc Veritas ex antiquis Patri- 31.
bus: quos longâ serie refert Bellarm. sup. cap. Tradita à
20. & alii. Cyrillus Jerosolymitanus Catech. 4. Patribus;
Mystagogicâ: *Aquam (inquit) aliquando mutavit in vinum; & non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in sanguinem transmutârit?* Paulò infrâ: *Sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur tibi sanguis.* Et rursum infrâ: *Hoc sciens & pro certissimo habens, panem hunc, qui videtur à nobis, non esse panem, etiamsi gustus panem esse sentiat &c.* Cyrillus Alexandrinus Epist. ad Calosyrium (teste Bellarmino supra) ait: *Nè horreremus carnem & sanguinem apposita sacris altaribus, condescendens Deus nostris fragilitatibus influit oblati vim vita, convertens ea in veritatem propria carnis &c.* Denique Damascenus l. 4. de fide c. 14. *Quemadmodum naturaliter panis per cibum & vinum & aqua per potum in comedentis ac bibentis corpus & sanguinem immutantur, corpusque alterum fiunt, atque à priori ipsius corpore diversum: sic propositionis panis ac vinum & aqua per sancti Spiritus invocationem & adventum mirabili modò in Christi Corpus & Sanguinem vertuntur, nec sunt duo, sed unum & idem.* Alios vide apud Bellarminum supra.

Probatum insuper ex ipsis verbis consecrationis, quæ etsi ex vi significandi grammaticali & speculativa non omnino hunc sensum convincant (ut indicat Scotus 4. dist. 11. q. 3. n. 15. & à nobis infrâ n. 35. ampliùs ostenditur) prout tamen ab Ecclesia intelliguntur, & semper intellecta fuerunt, habent hunc sensum, qui etiam planior & simplicior & magis

Insinuata
est in Scrip-
tura.

gis proprius est; non enim tam propriè diceretur: Hoc est angelus, demonstratò lapide, cui Angelus esset intimè præsens, si lapis maneret in propria substantia. Et ratio est: quia accidentia sensibilia, ratione quorum aliquid fit sensibile, exhibent illud, cum quo naturalem habent connexionem, & consequenter si panis maneret in sua substantia, pronomen hoc ratione accidentium panis demonstraret potius panem, quàm corpus Christi sub eis latens.

32. Objectiones Lutherano- rum. Dices I. Eucharistia sæpè in Scriptura appellatur panis; ergo in ea manet panis. Resp. Neg. Conf. Vide dicta q. præced. n. 22.

Dices II. *Gelasius l. 2. contra Eutichen in fine loquens de Eucharistia ait: Et tamen non definit natura panis.* Similia habet *Chrysostomus epist. ad Casarium Monachum.* Resp. satis probabile esse, quòd nec liber ille sit *Gelasii Papa*, sed alterius cuiusdam Græci: neque epistola illa sit *Chrysostomi*, sed cuiusdam al- terius Joannis Constantinopolitani; ut Multi & sentiunt & concludunt non levibus conjecturis. Deinde ibi nomine *natura* intelligitur virtus illa nativa accidentium panis & vini, quæ eisdem effectus corporaliter præstant, ac si ibi esset substantia ipsa panis & vini: sicut in pluribus mixtis dicimus perseverare & manere naturam aquæ, terræ vel ignis, si qualitates aquæ, terræ vel ignis ibi permaneant. Simili modò, immo multò clariùs loquitur *Theodoretus Dialogo 1. sub initium* de solis accidentibus sensibilibus, ut satis colligitur ex contextu.

33. Panis convertitur etiam secundum eam partem, quæ sumenda est à peccatore. Ex dictis generalibus Conciliorum & Patrum rejicitur error illorum, qui supponunt non converti panem & vinum secundum eam partem, quæ sumenda est à peccatore. Qui insuper clarè confutantur ex Apostolo 1. ad Cor. 11. ubi supponit corpus Domini etiam sumi à peccatore, dicens: *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini &c.* Quod etiam expressè docent Patres & Concilia. Unde similiter refutatus manet error aliorum, qui putabant redire substantiam panis & vini, quando Eucharistia sumitur ab indignis.

Inter panem & corpus Christi non est unio hypostatica: Ex dictis etiam refutatae manent quorundam Catholicorum opiniones vel potius errores. In primis quidam *Joannes Parisiensis* voluit (ut refertur) inter panem & corpus Christi intercedere unionem hypostaticam. *Rupertus Abbas Tuitiensis* (quem tamen Nonnulli excusant) existimasse refertur unionem hypostaticam intercedere inter panem & Verbum divinum immediatè. *Durandus dist. 11. q. 3.* dixit, remanere materiam panis, & informari animà Christi, atque ita panem mutari in corpus Christi, sicut alimentum convertitur in alitum. *Bannes 1. p. q. 4. art. 2. dub. 2.* putat saltem probabile, quòd maneat existentia substantiæ panis, & per illam accidentia existant post consecrationem. Quæ omnes opiniones facillè possent particularibus ra-

tionibus refelli: sed quia per se absurdæ sunt; stantia panis, sufficiant nobis verba *Tridentini supra* definiti- entis, *Fieri conversionem totius substantiæ panis & vini, manentibus dumtaxat speciebus.* *Sed sola species seu accidentia*

Petes I. An substantia panis & vini destruat-ur hîc per annihilationem? Resp. esse me-ram quæstionem de modo loquendi, in qua *Nominales* & alii, quibus favet *Scotus*, sic lo-quantur, nec improbabiler, ut *Lesius q. 75. art. 3.* & passim alii oppositum loquendi modum amplectentes fatentur: quidquid *Sotus dist. 9. q. 2. a. 4.* opinioni adstruente annihilationem censuram erroris ineptè apponat. Ratio hujus opinionis est, quòd nihil omnino substantiæ panis & vini maneat, adeòque videatur annihilari. Ob quod eidem, si repro-duceretur, conveniret propriè creatio; creationi autem opponitur annihilatio.

Oppositus tamen loquendi modus videtur communiter receptus, & hîc titulò præferendus. Juxta quem non est hîc propriè annihilatio, eò quòd juxta communem conceptum de ratione annihilationis sit, ut definitio rei sistat in non esse, nec ordinetur ad ulterius esse vi actionis per quam vel propter quam fit. In præsentia autem definitio panis, etsi fiat immediatè per subtractionem influxûs conservativi, fit tamen ad hoc, ut sub aliquo communi remanente, scilicet sub speciebus, succedat Corpus & Sanguis Christi per veram conversionem, idque vi ipsius actionis (sive physicè sive moraliter) quâ ponitur Corpus & Sanguis Christi: adeòque definit hîc substantia panis & vini per conversionem, & non per meram annihilationem. *Scotus* denique hunc loquendi modum absolutè non rejicit, sed solum qualiter prior sustineri posset, subtilissimè arguit; ut videre est *quodlib. 10. q. 5. De tertio principali*, & præcipuè *4. d. 11. quæst. 4.*

Petes II. An non destructâ substantiâ panis, posset aliquò sensu vera esse propositio, *An & quòd Hoc est Corpus meum?* Resp. Aff. Primò, quia etsi divinitus accidentia panis fuissent primò producta finè substantia, & sub eis poneretur Christus, verissimè diceretur, hoc esse corpus Christi. Secundò, id ipsum verè dicere- tur, si substantia prævia panis insensibiliter aliò transferretur, ibidem à Deo conservanda. Tertiò, quia etsi panis remaneret simul cum corpore Christi sub iisdem accidentibus sensibilibus, adhuc speculativè posset quis demonstrando dicere, Hoc est Corpus Christi, adeòque Christus ipse asserere, Hoc est Corpus meum. Qui sensus dicitur speculativus, eò quòd nil efficiat, sed objectum supponat, & locum habeat, etiam consecratione peractâ. Estque verus: nam etsi fallum esset, quòd panis sit corpus Christi, non foret tamen necesse, per ly *Hoc* demonstrari panem. Quàmvis enim is connaturalius demonstretur, veluti substantia naturaliter connexa, & velut imbuta propriis suis accidentibus, quando aliundè non colligitur aliud demonstrari: posset.

stantia panis, Sed sola species seu accidentia juxta Tridentinum.

34. An substantia panis & vini definit per annihilationem.

35. An & quòd sensu verificari posset propositio: Hoc est Corpus meum, non destructâ substantiâ panis.

posset tamen per prædicatum aut circumstantias ly *Hoc* determinari ad aliquid aliud demonstrandum, puta ipsamet accidentia dicendo v. g. *Hoc* est albedo: adeoque etiam ad demonstrandum substantiam Corporis Christi, institutione supposita, poterit sufficienter per prædicatum aut circumstantias determinari.

Nec refert, quod tali casu Corpus Christi non foret contentum totale: nam etiam panis non foret contentum totale, & tamen posset per ly *Hoc* simpliciter demonstrari. Similiter ergo poterit, id exigente conditione prædicati, simpliciter demonstrari alia substantia pariter contenta, ut sensus sit: Contentum sub hoc pane, vel sub hac re, est Corpus meum. Solet ad hoc confirmandum à Nonnullis allegari simile bursæ continentis ex parte aurum, & ex parte argentum: nam rectè dicitur, quod contentum in bursa sit aurum, quantumvis simul contineatur argentum. Sed alii hinc potius contendunt oppositum: eò quod non rectè dicatur simpliciter, *Hoc* est aurum, sed, *Hoc* est partim aurum, partim argentum. Quod etsi concederetur, non obviaret prædictis magis, quàm ei, quod omnes admittunt, scilicet, casu quò maneret panis cum corpore Christi, adhuc simpliciter dici posse, *Hoc* est panis. Disparitas itaque est, quod aurum & argentum solum inadæquatè contineantur secundum diversas partes seu spatia inclusa in corpore continente.

36.

Explicatur
Tridentinum.

Dices: *Trid. sess. 13. c. 4.* ait: *Quoniam Christus Corpus suum id, quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, ideo persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, conversionem fieri totius substantia panis &c.* adeoque non manere panem, prout conversio exigit. Resp. *Tridentinum* solum velle, quod etsi alii sensus esse seu dari grammaticaliter possent, Ecclesia tamen à Deo edocta ex illis verbis hunc sensum conversivum elicerit. Neque est novum aut mirum, quod Concilia, ex verbis accepta occasione, inferant seu eliciant sensum, præsertim magis obvium & connaturalem, etsi ipsa alioquin alium sensum pati possent. Prout sensus obvius est conversivus, quò scilicet verba Christus protulit de pane faciendo Corpus suum. Quàmvis id non obstet alteri sensui speculativo: immo nec practico, quò fecisset sub pane esse corpus suum, ut indicat *Scotus 4. d. 11. q. 3. n. 5. 10. & 15.* ubi concludit: *Dico quod eò spiritu exposita sunt Scriptura, quò condita. Et ita supponendum est, quod Ecclesia Catholica eò spiritu exposuit, quò tradita est nobis fides, spiritu scilicet veritatis edocta: & ideo hunc intellectum eligit, quia verus est. Non enim in potestate Ecclesia fuit facere istud verum, vel non verum, sed Dei instituentis: sed intellectum à Deo traditum Ecclesia explicavit directè in hoc, ut creditur, Spiritu veritatis.* Quò quid magis verè & Catholicè dici potuisset à Doctore sabili? Cui proinde falsò imponit *Sotus d. 9. q. 2. ar. 4.* quod asserat Ecclesiam accepisse transubstantiationem à Doctoribus.

Q U Æ S T I O III.

An totus Christus sit in hoc Sacramento?

DICO I. In hoc Sacramento, & quidem in qualibet specie est totus Christus secundum Corpus, Sanguinem, Animam & Divinitatem. Est de fide ex *Concilio Constantiensi sess. 13. Florentino in Decreto Eugenii, Trid. sess. 13. c. 1. & 3.* Patres pro hac veritate videri possunt apud *Bell. l. 4. de Euch. c. 21.* Ratio est: quod prædicta omnia habeant quamdam unionem inter se in cælo, & spectent ad Christi integritatem; & consequenter non possint, aut saltem non deceat ea poni separatim in Sacramento. Confirmatur ex Apostolo dicente, *ad Rom. 6.* Christum non mori amplius; censeretur autem mori vel esse mortuus in Sacramento, si in eo esset corpus sine sanguine & anima.

Hinc sequitur omnem illam & solam substantiam Christi poni in Sacramento, quam habet sibi unitam in cælo, non autem quam aliquando habuit in hoc mundo, v. g. partes per calorem naturalem absumptas, & sanguinem aliquando effusum ac non resumptum: nec etiam humores excrementitios, qui non sunt in corporibus gloriosis. Neque etiam vestes, quibus tempore ultimæ cænæ erat indutus, fuerunt in Sacramento, quod tunc dedit Apostolis; quia cum corpore Christi non habebant unionem, nec spectabant ad Christi integritatem.

DICO II. Etiam accidentia absoluta à loco quæ Christus habet in cælo, habet in hoc Sacramento. Unde est in hoc Sacramento cum omni sua scientia, gratia & gloria, cæterisque donis ornatus, sicut in cælo. Probatur: nam quod anima & divinitas ponantur in hoc Sacramento, fundat *Tridentinum* in naturali connexionem, quâ copulantur corpori Christi in cælo: atqui est etiam naturalis connexio inter Christum & prædicta accidentia, & aliundè nihil obstat: ergo etiam sunt in hoc Sacramento. Deinde cum definiat *Concilium* contineri integrum Christum; patet contineri etiam accidentia, sine quibus Corpus substantiale naturaliter nequit existere. Confirmatur: quia replicatō subjectō replicantur connaturaliter accidentia independentia à loco; immo juxta Nonnullos absolutè replicari debent. Aliud est de ubi, aliisque dicentibus ordinem ad certum locum: hæc enim nequeunt concomitanter in Sacramento poni, sicut (quod ordinariè supponitur) ob essentialē dependentiam à loco, nequeunt replicatō subjectō replicari.

DICO III. Ex vi verborum sub speciebus panis est solum Corpus, sub speciebus vini solus Sanguis: reliqua autem adsunt sub illis per naturalem solum concomitantiam. Ita omnes Theologi cum *Trid. sup. c. 3.* Probatur:

37.
In Eucharistia sub qualibet specie est totus Christus.

Secundum substantiam ejus corporis & sanguinis unitam in cælo.

38.

Immo & secundum accidentia absoluta à loco, v. g. scientiam, gratiam, gloriam &c.

39.

Ex vi verborum ponitur sub specie panis corpus, sub

specie vini, tur : quia illud ponitur vi verborum , quod
sanguis: ca- per ipsa verba significatur (Sacramenta enim
teraper con- & formæ Sacramentorum præcisè efficiunt id
comitan- quod significant) sed forma consecrationis
tiam, panis tantum significat corpus, & forma cali-
cis tantum sanguinem : ergo ista sola ponun-
tur vi verborum respectivè. Quàmvis igitur
occasione verborum Deus se determinet ad
ponendum sub utraque specie totum Chri-
stum; id tamen non facit immediatè vi signi-
ficationis verborum, sed vi naturalis connex-
ionis & concomitantia, quâ illæ partes copu-
lantur inter se. Unde si in naturali Christi præ-
sentia quædam separarentur v. g. à corpore,
poneretur similiter in Sacramento corpus ab
illis separatum. Ideoque si in triduo mortis
Christi fuisset facta consecratio panis & vini,
vel species antea consecratae istò triduo fuis-
sent conservatae, fuisset tunc sub speciebus pa-
nis corpus mortuum, seu absque anima &
sanguine effuso atque à corpore separato, sed
cum divinitate, utpote corpori etiam tunc
unità; sub speciebus autem vini solus sanguis
cum divinitate, absque anima, atque etiam cor-
pore, si hoc fuerit planè exangue.

40. Unde colligitur sub speciebus panis & vini
consecratis existere divinitatem, non vi ver-
borum consecrationis, utpote divinitatem
non significantium, sed per concomitantiam,
seu (ut loquitur *Trid. sess. 13. c. 3.*) propter
admirabilem illam ejus cum corpore & animâ
unionem Immo etiam Pater & Spiritus sanctus
adsunt ibidem per concomitantiam, etsi ma-
gis mediatam, ratione identitatis in natura &
circumfessionis cum Filio, aded ut quam-
quam divinitas aut tota Trinitas non esset ubi-
que, adesset tamen in Eucharistia divinitas ob
unionem cum anima & corpore, & conse-
quenter ratione divinitatis tota Trinitas.

41. Sed controvertitur, quid hîc nomine cor-
poris & Sanguinis significetur? Resp. brevi-
ter per corpus intelligi compositum ex mate-
ria prima & forma corporeitatis, quæ con-
flatur ex formis partialibus carnis, ossium
&c. & quam dari docet *Scotus* & Recentiores
passim, ac in *Tractatu de Anima* probari solet.
Hôc nanque suppositò, manifestum est nihil
aliud æquè commodè nomine corporis posse
significari. Quare sic tenent *Scotus* cum *Scoti-*
stis, *Coninck*, *Lessius* (qui q. 76. n. 6. dicit
hanc sententiam verissimam videri) & plu-
res alii.

42. Quod insuper confirmatur : quia in primis
non potest intelligi cum *Gabriele* materia pri-
ma : nam corpus dicit aliquid compositum.
Deinde alioquin aqua, terra &c. haberent
corpus, sicut homo ; quod est inauditum.
Confirmatur : quia certum est, corpus Christi,
prout est in Eucharistia vi verborum constare
carne, nervis, ossibus &c. his præcisè à ra-
tione vivi & mortui : quæ plus quàm mate-
riam primam important.

Non etiam potest cum aliis intelligi mate-
ria prima affecta quantitate & certis acciden-
tibus.

Herinæ Sum. Theol. Pars IV.

tibus : quia etiam hoc non est corpus, quod
dicit aliquid compositum substantiale ; ne
alioquin vivens, quod essentialiter constat
corpore & animâ, involvat in sua ratione com-
positum aliquid per accidens.

Nec potest Tertiò cum nonnullis *Thomistis* Aut illa san-
intelligi materia prima cum anima, non qui- mul cum
dem ut anima est, sed ut dat esse corporis sub- anima
stantialis, nam sic anima poneretur sub specie-
bus panis, non solum per concomitantiam,
sed etiam vi verborum, contra *Tridentinum*.
Nec satisfaciunt dicendo, quod anima tantum
ponatur quatenus dat esse corporeum : cum
enim anima ut anima, & ut dat esse corpo-
reum, sit realiter unum & idem ; sequitur
etiam animam ut sic poni vi verborum. Immo
cum non habeat corpus esse corporis secundum
ipsos, nisi per informationem animæ, quæ
necessariò tribuit vitam ; sequitur corpus Chri-
sti & cujusvis hominis adhuc esse vivum post
expirationem.

Denique non potest dici cum nonnullis *Tho-* 43.
mistis (quibus ferè consentit *Dicastillo d. 5. Augprout*
dub. 11.) nomine Corporis intelligi corpus includit in-
humanum commune vivo & mortuo ; quod determinan-
proinde dum vivit, constituitur in ratione tæ animam
corporis per animam ; dum mortuum est, per vel formam
formam cadaveris. Nam sic adhuc poneretur cadaveris.
de facto anima vi verborum sub speciebus pa-
nis ; cum corpus Christi de facto constituatur
per animam Christi. Deinde sic nomen cor-
poris in forma consecrationis acciperetur æ-
quivocè, ut ipsum æquivocum est ad vivum
& mortuum : essetque distincta modò specie
transsubstantiatio ab ea, quæ fuisset, si in tri-
duo mortis facta fuisset consecratio. Præte-
rea corpus secundum omnia substantialia ma-
net idem vivum & mortuum ; ne aliàs non
fuerit idem corpus Christi in cœna & in se-
pulchro, adedque in Eucharistia tempore
cœnæ, & tempore tridui, si fuissent species
consecratae, aut reservatae. Denique vivens
componitur ex anima & corpore tanquam al-
terâ comparte : quæ ergo anima est forma con-
stitutiva corporis in ratione corporis ? Adde,
sinè causa recurri ad confictam & novam for-
mam cadaveris, aliasque tricas, ubi planè
& sinè difficultate potest res explicari, prout
à nobis explicata est. Vide *Coninck q. 76. art.*
2. dub. unic.

Nomine *Sanguinis* consequenter intelligi- 44.
tur mixtus aliquis humor, qui est proximum Quid non
alimentum animalis, constans materiâ primâ mine san-
& peculiari formâ sanguinis, quam retinet in guinis hîc
corpore vivo & mortuo, intrâ & extrâ cor- intelligi-
pus quandiu remanet sub speciebus sanguinis. tur.
Ponitur autem totus sanguis, qui nunc est
in corpore Christi glorioso ; isque solus : si
enim aliquid adhuc de sanguine Christi re-
peritur in terris, is non est amplius sanguis
Christi aut Verbo unitus, sed habet creatam
supposititalitatem. Unde de illo non possunt
intelligi verba Sacerdotis in persona Christi di-
centis : *Hic est sanguis meus.* Si autem in triduo
mortis

mortis Christi vinum fuisset consecratum, omnes partes sanguinis effusi, etsi discontinuatæ, sicut adhuc erant Verbo unitæ, sic fuissent in Sacramento positæ.

45.
Unio hypo-
statica non
ponitur sub
speciebus vi
verborum.

Vertitur insuper à Nonnullis in controversiam, an unio hypostatica ponatur sub speciebus consecratis vi verborum? & quidem *Aversa q. 4. de Eucharist. sect. 1.* putat, quod sic. Sed sine fundamento repugnat doctrinæ receptæ, quæ id negat: eò quod nullatenus verba consecrationis significant unionem hypostaticam. Nam *ly meum* non est idem, quod hypostaticè Verbo unitum: sed tantum significat, hoc esse corpus spectans ad eum qui loquitur. Sic si Christus dixisset, hæc sunt accidentia mea, seu lachrymæ meæ, *ly mea* non significasset ista esse Verbo unita; ideoque si fuisset facta conversio in lachrymas Christi, unio hypostatica non fuisset posita vi verborum. Nec refert quod *Tridentinum sess. 13. c. 3.* dicat divinitatem esse sub speciebus in Sacramento propter unionem cum corpore & animâ. Inde enim nullatenus sequitur, unionem ipsam poni vi verborum. Ut nec vi verborum ponitur ipsamet anima: & tamen propter unionem ad illam adest quoque divinitas. Prout similiter vi verborum non ponitur ipsa naturalis connexio & concomitantia sanguinis cum corpore & animæ cum utroque: & tamen *Tridentinum sup.* docet corpus sub specie vini, sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque specie existere propter præfatam connexionem seu vi illius.

Denique
non adest vi
verborum
subsistentia
Verbi.

Denique non rectè quidam Recentiores dixerunt personalitatem seu subsistentiam Verbi divini adesse vi verborum: nam *ly Corpus* non significat subsistentiam Verbi aut subsistentiam in communi, sed partem physicam humanitatis condistinctam animæ.

Q U Æ S T I O IV.

An totus Christus sit sub qualibet parte specierum?

46.
Post divisio-
nem specie-
rū est Chri-
stus totus
sub quavis
particula:

DICO I. Post fractionem seu separationem specierum manet totus Christus sub qualibet divisionis particula. Est de fide ex *Florentina & Tridentino sup. can. 3.* Et satis constat ex facto Christi, qui calice consecratō *Luca 22.* dedit illum discipulis, dicens: *Accipite, & dividite inter vos.* Quod necessariò supponit in singulis speciebus separatis fuisse totum Christum: alioquin enim singuli accipientes partem calicis, non sumpserunt totum Christum. Idem habetur in *Missali Ambrosiano* in quadam præfatione, & refertur *c. Singuli 77. De consecr. dist. 2.* *Singuli accipiunt Christum Dominum, & in singulis portionibus totus est; nec per singulos minuitur, sed integrum se præbet in singulis.* Et *c. Ubi pars 78. eadem dist.* ex *Hilario* dicitur: *Ubi pars est corporis, est & totum.* Similia habentur *c. Qui manducant 58. & c. Invitat 70. & c. Qui manducat*

me 71. (quæ sunt desumpta ex *Augustino*) *dist. cit.* Unde fit, ut divisâ Hostiâ Christus non dividatur, nec minus accipiat communicans sub minima particula, quàm communicans sub maxima. Cujus rei typus præcessit in colligentibus Manna *Exodi 16.* ex quo qui plus collegerat non habuit amplius, nec qui minus paraverat, reperit minus.

DICO II. Etiam ante divisionem est totus Christus sub singulis specierum partibus. Est certum apud omnes Theologos contra *Albertum* ut citatur; quem tamen aliqui excusare conantur. Probatur I. quia etsi *Tridentinum sess. 13. can. 3.* hoc non definierit sub istis terminis, sed cum adjecta particula, *separatione factâ*; tamen *c. 3.* sine ulla additione docuerat, quod *totus & integer Christus sub quavis speciei parte existit.* Nihilominus opposita doctrina juxta *Palavicinum infra* hæctenus non est hæresis damnata. Immo canoni jam antea confecto fuit studiò adjecta particula, *factâ separatione*, *Joanne Emiliano* Episcopo *Tudetano* ita monente ob variantes sententias de præsentia sub qualibet particula hostiæ integræ, ac nostrò *Cornelio Muscò* allegante, solas hæreses esse damnandas, non item Scholasticorum sententias definiendas; prout ex *Actis* refert *Palavicinus l. 12. Hist. Trid. c. 2. n. 15.*

Probatur II. quia corpus Christi est in hoc Sacramento modò indivisibili & non quantitativò, ita ut totum sit in tota hostia, & totum in singulis partibus; quod modus existendi indivisibiliter includit, ut patet in anima rationali respectu corporis, Angelo respectu præsentia illius extensæ. Alioquin si existeret modò quantitativò, retineret ibi figuram humano corpori proportionatam; quæ cum notabiliter excedat quantitatem hostiæ, necessariò partes corporis Christi (quæ alioquin extra hostiam extarent) per compressionem sive penetrationem ad tantillum spatium modò satis absurdò redigerentur, paucissimis tantum partibus sine mutua penetratione remanentibus.

Et quàmvis repugnet spiritui existere modò quantitativò, & divisibili; cum hic modus involvat essentialiter partes distinctas (quibus spiritus caret) sic ut totum locatum toti loco & partes locati partibus loci correlative pondeant: non repugnat tamen corpori existere modò indivisibili; hic enim modus etsi partes necessariò non includat, tamen eas non excludit, dummodo totum locatum sit in toto loco & totum in singulis partibus: quod fiet, si corpus positum divinitus in puncto replicetur per spatium extensum: atque ita fit eum corpore Christi in Eucharistia.

Nec refert, quod Christus sit in Sacramento per modum unius cibi: unitas enim cibi non est desumenda ex unitate præsentia unius, sed ex unitate unius substantia Christi latentis sub una specie per unam sacramentalen præsentiam completam. Sicut Tobias habuit unicum viæ comitem Raphaëlem, etsi in corpore assumpto per plures præsentias sæpius replicatum.

47.
Immo &
ante divi-
sionem.

48.
Cum positis
spiritui re-
pugnet exi-
stere modò
quantitativò,
quàm
corpori mo-
dò spiritua-
li.

Multiplex
partialiter
præsentia
Christi sub
unica spe-
cie non ob-
stat unitati
cibi sacra-
mentaliter.

Sed

49. *An sit præ-
sens sub in-
divisibili-
bus.
Status qua-
estioni,*

Sed difficultas restat in sententia illorum, qui docentes continuum componi ex sinè fine divisibilibus, putant similiter ea terminari & copulari per indivisibilia: an Christus etiam sit præsens sub his indivisibilibus. Quæ tamen difficultas locum non habet in sententia probabili, quæ continuum componit ex punctis seu indivisibilibus tanquam partibus; sub quibus indubiè consequenter loquendo, Christus debet esse præsens in hostia consecrata. Cessat etiam difficultas in sententia illorum, qui continuum ex semper indivisibilibus componentes, indivisibilia copulantia & terminantia velut superflua probabiliter rejiciunt. Verùm eadem admittendo manet controversia. In qua *Vasquez* & plures alii adhuc censent, Christum non esse præsentem hujusmodi indivisibilibus. Quibus favet *Scotus* 4. dist. 10. qu. 9. n. 3. Unde ita tenet ejus *Commentator Hiquæus* n. 12. & seqq. & *Poncius* d. 44. n. 72. *Scotus* tamen facilem patitur explicationem: solum enim ibi loquitur de hostia seu specie totali, quam dicit non non posse esse indivisibilem, juxta quod superius diximus non posse consecrari nisi minimum sensibile, & indè arguit non ob stare quamdam rationem modo, quò ibi erat proposita, quò minùs Christus possit in Sacramento videri.

50. *Sententia
affirmans
probat.*

Oppositum nihilominus tenet *Soto*, *Suarez*, & alii passim. Christus nanque vi consecrationis ponitur sub omni eo, sub quo præerat aliquid substantiæ panis & vini: atqui indivisibilibus quantitatis & specierum correspondebant antea indivisibilia entitativa substantiæ panis & vini: ergo etiam his per consecrationem destructis, succedit Christus. Confirmatur: quia præsentia Christi est in hoc Sacramento continua, sicut animæ rationalis in corpore, & Angeli in spatio: quæ tamen alioquin continua numquam esset, sed per infinita indivisibilia copulantia interromperetur: quin immo sequeretur illam actu & sinè fine fore divisam in omnem sui partem.

51. *An sit præ-
sens sub pte
his de novo
resultantibus.*

Dices: Post separationem specierum consecratarum resultant nova indivisibilia terminantia, uti & per earumdem unionem nova indivisibilia copulantia: atqui sub illis non est Christus; cum noviter non possit esse præsens, ubi antea non erat sinè nova consecratione: ergo neque Christus est sub aliis. Resp. I. Neg. Conf. nam alia sunt consecrata, non sic indivisibilia noviter resultantia, uti nec quantitas aut substantia noviter accedens: non videtur autem Christus noviter fieri præsens sinè nova consecratione.

Responderi II. cum variis posset Neg. Min. eò quòd cum indivisibilia ista partibus intimè inhæreant, debeat Christus illis esse præsens vi partium, etsi non proximè vi verborum consecrationis: vi cujus tamen Christus succedit in locum panis respectu accidentium, adeoque etiam respectu indivisibilium quantitatis ex specierum divisione aut copulatione

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

resultantium, quæ cum non habeant sibi correspondentem substantiam aut indivisibilia seu terminos substantiales panis, habebunt utique corpus Christi sibi correspondens.

Et hoc quidem modò solet posterior opinio defendi, ac prioris fundamentum dissolvi. Ego tamen non video ullam rationem dubitandi, quin suppositis indivisibilibus, Christus necessariò sit quibuscvis intimè præsens, utpote existentibus in eodem loco cum partibus continui. Sicut necessariò est præsens speciebus seu accidentibus etiam de novo productis, v. g. calori hostiæ &c. Aliqua forte difficultas esset in sententia ponente unionem physicam inter corpus Christi & species, an scilicet in punctis denuò resultantibus exurgat de novo unio Christi ad hujusmodi puncta. Sed alii non difficulter quoque illam unionem admittent exurgere, conformiter ad dicta num. *præced.* vel etiam fortè negabunt dicentes, ad id requiri novam consecrationem.

QUÆSTIO V.

*Per quid Christus sit formaliter præ-
sens in Eucharistia?*

53. *Christus
non est in
Sacramento
tanquam
locatum in
loco.*

SUPPONO, corpus Christi non contineri speciebus sacramentalibus tanquam locatum in loco: ad hoc enim deberet superficie concavâ specierum proximè ambiri; quod non fit, cum omnes species intimè penetraret, sicut ante consecrationem penetrabat panis, qui ob hoc non dicebatur esse sub speciebus tanquam loco, uti generatim substantia non est in accidentibus suis, v. g. anima in scientia, ignis in calore &c. tanquam in loco.

54. *Non inter-
cedit inter
ipsum &
speciem unio
formalis.*

DICO I. Non intercedit formalis unio inter species & corpus Christi. Ita *Scotus*, *Durandus*, *Gabriel*, *Suarez* & alii passim contra Nonnullos. Probat: quia nullum istius unionis apparet fundamentum. Non enim intercedit unio substantialis materiæ ad formam, ut patet. Neque etiam accidentis cum subjecto: cum juxta fidem accidentia panis hîc sint sinè subjecto substantiali. Et alioquin corpus Christi denominaretur ab illis album, rotundum, madidum &c. quod nemo dixerit. Non denique unio aliqua hypostatica: tam miraculosæ enim & extraordinariæ unionis (sinè qua facile est explicare Eucharistiæ mysterium) non subest sufficiens fundamentum. Alia autem unio physica non reperitur, quæ hîc posset statui cum sufficienti fundamento aut necessitate. Adde, sinè omni unione formali sufficienter, immo facile, explicari quidquid fides de Mysterio Eucharistiæ docet.

55.

Nec refert, quòd corpus Christi in hoc Sacramento succedat substantiæ panis, quæ accidentibus erat formaliter unita: non enim succedit quoad modum, quò panis existeret sub speciebus; sed tantum quoad hoc, quod ubi antea erat panis, ibi post consecrationem sit corpus Christi.

Quomodo
si tribuan-
tur circa
communi-
cationem
idiotum
ea, quæ com-
petunt spe-
ciebus.

Nec refert etiam, quod dum species mo-
ventur, manducantur, tanguntur &c. hæc
etiam dicantur de corpore Christi; adeoque
inter illud & species videatur esse communi-
catio idiomatum, quæ tamen supponit unio-
nem hypostaticam. Nam si esset communica-
tio idiomatum, corpus Christi deberet etiam
dici rotundum, madidum &c. & vicissim
species deberent dici animatæ, rationales &c.
Aliæ autem prædicationes fundantur in eo,
quod mutationes contingentes circa species
concomitentur proportionatæ mutationes cir-
ca corpus, v.g. dum moventur species, poni-
tur proportionatus motus in corpore, quod
tunc dicitur moveri à motu sibi proprio. Fre-
quenter tamen non adsunt in corpore mutatio-
nes correspondentes: & tunc vel nullò modò il-
lud denominant; ideoque calefactis vel frigefactis
speciebus, non dicitur calefieri aut frigefieri
corpus Christi: vel non nisi per metaphoram
aut extrinsecam denominationem; prout cor-
pus Christi dicitur solum tangi, videri &c.
dum hæc fiunt circa species. Similiter corpus
& sanguis misceri, mixtis panis & vini spe-
ciebus, uti & frangi fractis speciebus, seu
quatenus Sacramentum Corporis & Sanguinis
miscetur aut frangitur, & non aliter, juxta
illud quod canitur in Sequentia: *Nulla rei fit
scissura, signi tantum fit fractura.*

36.
Non inter-
cedit unio
effectiva.

DICO II. Inter corpus Christi & species
nulla intercedit unio effectiva seu attractiva,
ut vult *Suarez d. 47. sect. 3. concl. 2.* existi-
mans corpus Christi per illam unionem seu
potius actionem conservare accidentia extra
subjectum, & ad se trahere; & vicissim ac-
cidentia conservare, & trahere ad se corpus
Christi; sicut magnes (inquit) trahit & re-
tinet apud se ferrum. Et ad hunc dicendi mo-
dum etiam accedit *Lugo disput. 6. sect. 2.* Sed
probat Conclusio: quia juxta modum lo-
quendi auctoritatum constituitur Christus in
hoc Sacramento potius per modum præsentia
& conjunctionis, quam per modum actionis.
Neque etiam ipse *Suarez* præsentiam sacra-
mentalem in tali actione constituit. Et *disp.*
50. sect. 4. ex professo probat istam unionem
effectivam non posse esse terminum formalem
transsubstantiationis; quæ tamen formaliter
tendere debet ad unionem seu præsentiam
Christi cum speciebus sacramentalibus. Dein-
de ista unio effectiva nequit explicari sine po-
tentia obedienciali, ut patet; hæc autem non
videtur admittenda. Præterea sic corpus Chri-
sti conservaret species extra subjectum, & spe-
cies vicissim conservarent corpus in esse sacra-
mentali, quæ mutua causalitas non videtur
possibilis. Denique etsi possibilis foret, non
est tamen sufficiens fundamentum illam astru-
di: cum sine illa possit mysterium facilius &
commodius explicari. Species nanque con-
servantur extra subjectum à Deo: indissolu-
bilis autem concomitantia corporis Christi &
specierum sufficientissimè refertur in decre-
tum Dei, quò infallibiliter decrevit corpus

Christi conservare sub speciebus consecratis.
Et quàmvis decretum hoc arguat aliquam
unionem effectivam moralem specierum in
corpus, quatenus vi specierum sub illis per-
severat corpus in esse Sacramentali; nullatenus
tamen arguit unionem effectivam physicam
specierum in corpus vel contrà.

DICO III. Christus formaliter est præsens
in hoc Sacramento per novam præsentiam ad
species panis & vini. Ita expresse *Scotus 4. dist.*
10. quest. 1. num. 10. & plures alii. Proba-
tur: quia non requiritur aliqua unio formalis
vel effectiva, ut ex præmissis patet: non re-
stat autem aliud, quàm hæc præsentia. Deinde
per hanc præsentiam commodè & sufficienter
salvantur omnia, quæ fides docet de hoc my-
sterio. Consonat etiam modus loquendi aucto-
ritatum, quæ significant Christum in hoc Sa-
cramento esse per modum alicujus præsentia
ad ipsas species. Immeritò autem *Aversa quest.*
3. sect. 3. refert & refutat *Scotum* quasi do-
centem, quod præsentia sacramentalis Chri-
sti per se & primariò ac intrinsecè non refera-
tur ad species sacramentales instar cujusdam
conjunctionis cum illis, sed ad locum seu spa-
tium, in quo sunt species & cum speciebus
Christus. Quod tamen *Scotus supra* expresse
negat. Et *n. 11.* refutat ex eo, quod Chri-
stus per præsentiam sacramentalem nullò mo-
dò determinetur sic ad unum locum seu ubi,
ut sibi repugnet alius locus vel ubi. Variatà
quoque præsentia locali, quæ respicit spa-
tium, non variatur præsentia Christi ad spe-
cies. Est autem hæc præsentia ad species res-
pectus quidam & ordo ad eandem, ut rectè
Scotus sup. Aversa sup. & alii. Non voluit ta-
men dicere *Scotus*, quod sit relatio transcen-
dentalis, ut eum explicat *Aversa*; cum ta-
lis relatio sit subjecto identificata, & ab il-
lo inseparabilis: nisi relationem transcenden-
talem quis vocet omnem, quæ non est de præ-
dicamento ad aliquid. *Scotus* itaque docet es-
se respectum extrinsecum advenientem, ad quem
datur per se actio, & spectare per quamdam
similitudinem vel reductionem ad ubi seu præ-
sentiam localem. Quod etiam docet eadem
dist. 9. n. 2.

57.
Fit Chri-
stus forma-
liter præses
in Sacra-
mento per
novam præ-
sentiam ad
species.
Non ad lo-
cum, in quo
sunt species:
ut falsè im-
ponitur
Scoto.

Quid tan-
dem sit hæc
præsentia
Sacramen-
talis.

Petes I. An præsentia Christi in hoc Sacra-
mento vel in loco specierum sit definitiva? *58.*
Aliqui asserunt: Alii negant. Sed questio so-
lùm est de modo loquendi. In qua constat
præsentiam hanc eatenus convenire cum defi-
nitiva, quatenus corpus Christi modò indi-
visibili statuit in definito & determinato lo-
co, specierum scilicet, sic ut per illam non
statuatur extra hunc locum, nec per aliam
aliquam sit ubique. Differt tamen penes hoc,
quod supponat necessariò præsentiam ejusdem
corporis alibi, scilicet modò naturali & cir-
cumscriptivò. Quodque etiam de facto com-
patiatur præsentias similes ejusdem corporis
sub aliis speciebus sacramentalibus: immo jux-
ta *Suarez*, quem citat & sequitur *Dicastillo disp.*
5. dub. 20. præsentia hæc talis sit, ut ei ex se
non

An præsen-
tia Christi
sub specie-
bus sit defi-
nitiva.

non repugnet corpus per illam præsens reperiri alibi cum simili præsentia. Quod denique per illam non ita definiatur corpus Christi determinatò spatio, quin posset esse præsens majori & majori, si quantitas specierum foret major: cum alioquin præsentia definitiva, v. g. angelica, habeat magis determinatam sphæram.

59. *Præsentia sacramentalis ex natura rei non dependet à naturali:* Petes II. An præsentia sacramentalis dependeat à naturali? Resp. non dependere intrinsecè & ex natura rei, adeò ut Christus potuisset prius produci in Sacramento, quam in utero Virginis. Ita *Scotus* 4. d. 10. q. 4. num. 4. & seqq. & consentiunt *Vasquez*, *Suarez* & passim alii. Quidquid *Cajetanus* quæst. 76. art. 2. opinionem *Scoti* chymæricam appellet; cuius potiùs censuræ tale epitheton congrueret. Ratio est: quia nullum potest tam necessariæ dependentiæ ex natura rei assignari fundamentum. Potuisset enim Deus Eucharistiam ita instituire, ut non fuisset necesse ad valorem consecrationis ipsius verba proferri in persona Christi, sed solum recitativè proferri; vi autem validæ consecrationis fuisset Christus etiam primò ponendus sub speciebus, etsi alibi non esset, immo nec fuisset.

60. *Sed de facto & ex divina ordinatione,* Juxta præsentem tamen Dei ordinationem præsentia sacramentalis dependet à naturali, sic ut si Christus nullibi esset in præsentia naturali, non possit esse aut manere alicubi in Sacramento. Ita Doctores communiter, nec dissentit *Scotus*. Ratio est: quia Christus secundum præsentiam naturalem est velut exemplar juxta quod regulatur præsentia sacramentalis. Unde quia Christus jam in cælo est gloriolus, est etiam talis in Sacramento: quia tempore ultimæ cœnæ erat mortalis & passibilis, erat etiam talis in Sacramento, quamvis ut ibi esset modò impassibili: quia in triduo erat mortuus, fuisset etiam tunc talis in Sacramento. Quare corpus Christi, quod tempore ultimæ cœnæ erat in Sacramento vivum & mortale, fuisset tempore tridui in eodem Sacramento, si reservatum esset, mortuum, & rursus post triduum immortale & redivivum, ut etiam patet ex doctrina *Scoti* 4. d. 11. q. 3. n. 28. cui consentiunt alii. Proinde similiter in Sacramento omnino esse desiisset, si corpus & sanguis secundum præsentiam naturalem fuissent planè destructa: adeòque præsentia sacramentalis dependet à naturali. Hinc etiam Theologi conformiter ad *Tridentinum* docent sub singulis speciebus quædam poni per concomitantiam, eò quod sint connexa naturaliter cum corpore aut sanguine secundum præsentiam naturalem.

61. *Quorumdam probatio satis vulgata, an solida.* Solet idem ordinariè probari ex hoc, quod necessariò debeat sacerdos proferre formam in persona Christi tanquam principalis consecrantis; quod omnino præsupponit ipsum alibi existere. Sed ad hoc responderi posset, sufficere, ut alibi existeret quòvis modò. Nam etsi non foret in cælo, sed tantum alicubi in Sacramento, adhuc quantum est præcisè ex par-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

te allegatæ probationis, posset sacerdos verè loqui in persona ipsius, & consecrare eum in novis hostiis. Quàmvis aliundè colligatur præsentiam sacramentalem in una hostia non pendere ab alia simili, & per accidens se habere ad consecrationem alterius hostiæ, solumque pendere à præsentia naturali, neque posse in prima hostia illam poni, nisi Christus alibi in præsentia naturali supponatur.

Immo non desunt, qui existiment in triduo mortis potuisse validè consecrari corpus Christi: quando tamen Christus de facto non existebat in præsentia naturali secundum humanitatem, secundum quam tamen ei competit summum & æternum sacerdotium, vi cujus censetur offerens principalis, in cujus proinde persona alii tanquam ministri loquuntur, dum consecrant. Potiùs tamen censeo ob hoc ipsum non potuisse in triduo, in quo anima erat separata, consecrationem fieri: secundum animam enim præcisè non erat Christus sacerdos, sed quæ homo: neque animæ illius absque corpore convenit sacrificare, adeòque nec ministris nomine ejusdem, sed solum in persona Christi Dei hominis (qui tunc non vivebat) loquentibus.

An in triduo mortis potuisset validè fieri consecratio.

Q U Æ S T I O VI.

Quid agere & pati possit Christus prout est in Eucharistia.

62. *Quæ operationes Christi in cælo sint concomitantè in Sacramento.* SATIS constat inter plerosque Doctores operationes sive actus immanentes intellectus & voluntatis quos Christus habet in cælo, habere etiam concomitanter in Sacramento; idque ratione naturalis connexionis, ob quam accidentia à loco independentia concomitantur suum subiectum. Quod etiam de actibus sensuum interiorum, immo & exteriorum est dicendum. Quàmvis enim sensatio externa requirat præsentiam objecti, ubi primò elicitur, non tamen ubi concomitanter ponitur. Idem est de qualitatibus per alterationem productis, quas si reciperet in præsentia naturali, v. g. in ultima cœna, quando alterationis erat capax, reciperet etiam concomitanter in Sacramento.

Similiter satis constat corpus Christi non moveri concomitanter ad motum ejusdem in cælo: nam præsentia localis & actiones ab ea dependentes non concomitantur in Sacramento. Immo ne quidem ibi movetur motu simili: non enim quando progreditur in cælo, levat brachium &c. idem facit in Sacramento: immo ne quidem facere potest, cum ista supponant præsentiam circumscriptivam seu quantitativam.

Quæritur itaque quænam passionēs aut actiones possint Christo competere primò in Sacramento seu quatenus est in Sacramento.

D I C O I. Christus quatenus est in Sacramento potest elicere actus intellectus non dependentes à phantasmate, & voluntatis, æquè

Quæ non.

63. *Christus ut in Sacramento.*

mento potest ac si existeret modò naturali : nam actiones istæ & species ad illas fortè requisitæ sunt merè spirituales, nec ullò modò dependent à corpore seu organo corporeo. Ita communiter Doctores. Unde Christus quatenus in hoc Sacramento potest loqui Angelis & spiritibus, eosque spiritualiter illuminare; similiter oculò spirituali intellectus videt, quæ circa se fiunt.

64. Dico II. Christus quatenus est in Sacramento nequit se ipsum aut circumstantes naturaliter oculò corporeò videre vel audire; immo nec potest ullam operationem sensus externi ibi in se ipso elicere. Ita Scotus & communiter alii Doctores. Ratio est: quia sensus Christi ut in Sacramento existentis, non possunt ab objectis recipere species, uti nec pati ab agente extrinseco, sinè speciebus tamen sentire nequeunt, saltem visus & auditus. Deinde organa sensuum non habent ibi extensionem in ordine ad locum, quæ tamen ad sensationem & receptionem specierum requiritur; præsertim in visu & auditu. Pro visu adhuc est specialis ratio, nimirum quòd si pupilla sit infecta aliquò colore, non possit elicere visionem: in Eucharistia verò, & in loco ipso in quo est pupilla, sunt omnes colores totius Corporis Christi, immo & specierum Sacramentalium. De tactu tamen (idem ferè est de gustu) minùs efficaciter ostenditur conclusio.

Immo neque sensu internò seu phantasiâ, De sensu interiori sive phantasia, & consequenter de actibus intellectus dependenter à phantasmate productis, non satis convenit inter Doctores. Verius autem videtur phantasiâ ibi non posse naturaliter operari, adeoque nec intellectum dependenter ab illa: quia etiam actus sensus interni sunt materiales, & naturaliter fieri non possunt, nisi à principio materiali & còextenso ad locum; adeoque hæc extensio videtur conditio naturaliter requisita ad operandum. Deinde actus isti naturaliter non possunt recipi, nisi in subjecto materiali & extenso.

65. Nulla tamen ratio dubitandi occurrit, quin supernaturaliter possint sensus tam interni quàm externi operationes suas ibi exercere: ideoque quòd supernaturaliter fiat, est nobis ignotum: quàmvis juxta Varios valde pium sit credere Christum de facto ibi audire & videre sensibilibiter, quæ ab adstantibus & vicinis geruntur: id enim congruum apparet, ut qui nobiscum in Sacramento corporaliter quasi habitat, non sit ibi quoad potentias & operationes corporales veluti modò quòdam mortuò, sed potius habeat nobiscum humanum quasi commercium. Verùm hæc conjectura est planè incerta: cui faciliè opponi posset contraria aliqua congruentia. Aliunde sufficit ad exercitium internæ reverentiæ ac pietatis, quòd sciamus Christum per intellectum clarissimè videre quidquid circa Sacramentum fit, immo interiora cordium nostrorum.

66. Dico III. Quamvis Christus, prout est in

hoc Sacramento, non possit se movere motu progressivò propriè dictò, aut uti potentiâ locomotivâ organicâ; cùm ad hoc requiratur extensio partium, quarum una ante alteram moveatur: potest tamen habere usum potentiæ locomotivæ non organicæ, qui includitur in dote agilitatis communi Beatis: non enim est ratio cur nequeat hæc potentiâ uti in Sacramento v.g. movendo hostiam motu quasi simplicis translationis; & fortè sic aliquando mota est hostia à Christo immediate, inquit Scotus 4. dist. 10. q. 7. n. 5. in fine.

Dico IV. Corpus Christi ut est in hoc Sacramento non potest virtute humanâ per se moveri localiter; cùm virtus humana nequeat illud per se tangere aut impellere, sed tantum per accidens ratione specierum, quatenus illas movendo concomitanter etiam movetur Christi corpus sub illis inseparabiliter contentum, tali ratione ut illis motis simul moveatur ipsum corpus Christi motu sibi propriò.

Sed satis difficile est, à quo motus proprius corporis Christi physicè causetur. Varii explicant hoc fieri, non quasi species physicè agant in corpus, sed potius quia Christus per modum nexûs se conjungit & quasi alligat speciebus consecratis; sicut Angelus alligans se corpori assumpto moveretur ad motum istius corporis, si nexum istum continuaret: adeoque videtur motus corporis Christi procedere physicè ab eo, qui movet. Sed cùm præter præsentiam Christi ad species, non sit physica aliqua dependentia Christi ad easdem, aut nexus physicus, sed tantum voluntarius & moralis in sola Dei voluntate fundatus, non satis apparet, quò modò movens species possit movere physicè corpus Christi; uti patet in aliis, quæ solum localiter absque alia physica & necessaria dependentia invicem conjunguntur.

Verùm partim ob prædicta, partim ob supernaturalitatem ipsius præsentiae Christi, motus corporis Christi videtur physicè refundendus in solum Deum. Quare Scotus 4. dist. 10. q. 6. n. 2. & 4. & plures alii dicunt motum corporis Christi tantum procedere moraliter ab eo, qui movet species; adeò ut motus specialis corporis causetur à solo Deo, non per novum miraculum, sed per institutionis sive pacti miraculosi continuationem, quò absolute voluit speciebus consecratis corpus suum semper manere præsens. Idque sufficit, ut corpus Christi absolute dicatur à Sacerdote in processione & ad ægros deferri, elevari, sumi &c. prout Trid. sess. 13. c. 5. & 6. & Catholici omnes loquuntur. Quò modò etiam dicitur absolute, etsi tantum moraliter, à Sacerdote consecrari.

Adde, non improbabile videri motum corporis Christi ad motum specierum posse procedere ab anima Christi per dotem agilitatis, seu per potentiâ locomotivâ non organicam: sicut enim per illam potest movere hostiam, sic videtur cum hostia posse movere

Christus prout in Sacramento nequit progredi,

Sed moveri, non organicè.

Qualiter moveatur à movente species.

67. A quo causetur physicè motus proprius ipsius corporis Christi.

68. Verosimilius à solo Deo causatur.

Possent causari ab anima Christi aut Angelo per speciale Dei concursus: sed non phy-

constat, de
facto id
fieri.

physicè suum corpus; adeoque conjecturari posse videtur, de facto sic fieri. Unde eadem ratione posset verosimiliter Angelus movere corpus Christi, vel etiam per accidens, ad motum specierum per contactum virtuale, sicuti potest localiter movere & impellere alterum Angelum. Quod quidem facilius est, si dicatur præsentia localis noviter acquisita seu causata in corpore Christi sub speciebus esse in substantia naturalis, suppositâ semel unioni ac præsentia sacramentali ad species, adeoque penetratione & modò existendi non quantitativò. At si dicatur esse supernaturalis in substantia, major est difficultas. Videtur nihilominus anima Christi (idem est de angelo) habere ad illam, uti ad actus vitales supernaturales, potentiam inchoatam, speciali auxiliò seu concursu Dei supplendam. Quòd sic tamen de facto concurrat anima Christi, & non potius ibi modò mortuò se habeat, non nisi conjecturari potest.

69.
Corpus
Christi prout
est in Eucharistia
non potest naturaliter
alterari à
corporibus
vicinis;

Dico V. Corpus Christi prout est in hoc Sacramento non potest naturaliter alterari à corporibus vicinis; adeoque non potest ibi crescere, vel minui, vel interfici: nec vicissim probabiliter potest corpora vicina alterare. Prima pars intellecta de corpore Christi glorioso est per se evidens. Intellecta autem de corpore Christi adhuc passibili, quale erat in ultima cœna, est communis Doctorum. Probatur: quia per alterationem producuntur qualitates materiales & corporeæ, quæ ex natura sua exigunt modum existendi quantitativum; adeoque produci sive recipi nequeunt in corpore Christi, quod in Sacramento existit modò indivisibili & spirituali.

Probabiliter
neque eadē
alterare.

Secunda pars (quæ est *Scoti 4. dist. 10. q. 7. num. 2.* & aliorum passim) suadetur: quia sicut corpus & qualitates corporeæ exigunt extensum modum, ut possint naturaliter existere, ita eundem videntur exigere, ut possint naturaliter agere, quia modus agendi consequitur modum existendi. Quod idem constat experienciâ, quâ constat corpus numquam alterare species sacramentales, neque corpus intra quod recipitur.

70.
Quamvis
hoc valdè
probabiliter
proveniat
solum ex
subtractione
divini
concursus
ad occultandum
mysterium.

Respondent tamen *Nominales* & alii contrarium docentes (quorum opinio hac in parte non est improbabilis) id supernaturaliter impediri ob exercitium nostræ fidei. Aliunde autem sufficienter non convincitur necessitas existendi quantitativè ad hoc ut corpus agat; sed videtur ab eo, quod spirituali modò existit, posse manare actio, quæ corporaliter & extensè recipiatur in passo. Quemadmodum Deus indivisibilis & spiritualis producit res materiales & divisibiles, & Angelus indivisibilis potest movere rem divisibilem. Sic igitur videtur qualitas corporalis, etsi per accidens penetrativè posita, adeoque virtutem habens unitam, rectè posse (nisi divinitus impediatur) producere calorem divisibilem & habentem suam connaturalem partium collocationem. Positio autem perpetui miraculi

non videtur hîc inhærendo rationi posse vitari. Neque adeò operosè vitari debet in Mysterio miraculis pleno, quod ipsum est miraculorum à Christo patratorum maximum. Quare hæc *Nominalium* opinio satis placuit & placet, etsi opposita sit *Scoti* & communior.

Q U Æ S T I O VII.

Qualiter possit Christus prout in Eucharistia videri seu cognosci.

Dico I. Corpus Christi, prout est in hoc Sacramento, non potest naturaliter videri oculò corporeò. Ita communiter Doctores contra *Nominales*, qui putant posse quidem naturaliter videri, tamen re ipsâ non fieri propter meritum fidei. Probatur: quia oculus corporeus tendere nequit naturaliter in objectum spirituali & inextensò modò existens; quò modò existit corpus Christi in Eucharistia. Deinde ad visionem requiritur illuminatio objecti; quod indivisibiliter existens non potest naturaliter illuminari, cum agens naturale non possit naturaliter producere effectum inextensum in ordine ad locum. Adde, quòd juxta magis receptam sententiam corpus Christi indivisibiliter existens non possit diffundere in circumstant medium species visibiles & materiales. Conclusio intelligitur contra illos etiam de oculo glorificato: etsi enim hic sit longè perspicacior oculò mortali, ideoque possit videre res ex majori distantia; tamen sepositò altiori adjutoriò non habet ex suo statu, quòd videre possit corpora independentè à conditione naturaliter ad visionem requisitâ; prout est extensio objecti.

71.
Christus
prout in
Eucharistia
nequit oculò
corporeò
videri naturaliter.

Sed major difficultas est, an oculus corporeus possit videre corpus Christi in hoc Sacramento, saltem de absoluta Dei potentia? Negat *Suarez* & alii. Sed verosimilius affirmat *D. Thomas* & passim Recentiores; & communiter refertur *Scotus 4. dist. 10. q. 9.* Probatur: quia corpus Christi in Sacramento est coloratum, potestque per Deum illuminari, adeoque habet formalem rationem objecti corporaliter visibilis. Neque enim refert, quòd non sit extensum in ordine ad locum: cum non satis efficaciter ostendatur, cur per Deum oculus elevari nequeat ad videndum objectum suum indivisibiliter positum.

72.

Potest supernaturaliter.

Dices: modus inextensè existendi nequit videri, utpote extra objectum visus. Resp. in primis ultra præsentiam partium corporis Christi in eodem loco frustra fingi modum aliquem positivum: cum sufficiat negatio extensionis, quæ videri non debet, ut videatur res indivisibiliter posita; sed visio fertur in corpus coloratum. Et quamvis esset ibi modus aliquis positivus, posset finè illo videri corpus inextensum, uti finè extensione corpus extensum, sed præcisè corpus coloratum.

Dico II. Corpus Christi ut est in Sacramento potest ab intellectu supernaturaliter &

73.

Creditur &

à beatis vi-
detur per
intellectum
supernatu-
raliter.

Nequit il-
lum ibi cla-
rè cognosce-
re viribus
naturæ in-
tellectus
sensibus al-
ligatus.

74.
Sed tantum
abstractivè
imperfectè.

Independens
autem à
sensibus vi-
dere etiam
naturaliter
potest, tum
animam,
tum corpus.

Immo & ip-
sam præsen-
tiam Eucha-
risticam,
quantum-
vis superna-
turalem.

obscurè cognosci per fidem; cum ita cognos-
cant & credant omnes Catholici. Potest item
clarè ac supernaturaliter cognosci ab intellectu
illuminato per visionem beatificam aut scien-
tiam supernaturaliter infusam; ut etiam con-
stat. Naturaliter tamen non potest clarè cog-
nosci ab intellectu sensibus alligato: cum hic
omnem suam cognitionem hauriat à sensibus,
qui nullatenus Corpus Christi in Sacramento
intuentur: ipsumque dependeat à divina vo-
luntate per solam fidem cognita, cujus ex na-
tura rei non potest peti evidens indicium.
Nullus denique est effectus sensibilis, ex quo
præsentia corporalis Christi possit naturaliter
deprehendi.

Dico III. Intellectus nihilominus sen-
sibus alligatus potest Corpus Christi ut est in
Sacramento cognoscere naturaliter, sed ab-
stractivè & confusè: cum auditâ institutione
& prædicatione hujus mysterii, possit illud
quilibet apprehendere; immo fide merè na-
turali assentiri. Intellectus autem à phantasma-
te independens, v.g. angelicus, videt ibi
in primis naturaliter animam Christi; utpote
quæ ibi est modò suò naturali, id est, spiritua-
li. Deinde potest etiam ipsum corpus Christi
naturaliter seu vi suâ etiam clarè intueri, ut
docet *Scotus*, *Præpositus* & plures alii contra
D. Thomam & multos alios. Probatur: quia
corpus Christi est res materialis, & intrâ limi-
tes objecti intellectus à phantasmate indepen-
dents v.g. angelici; adeoque videri potest
latens sub speciebus. Et quàmvis modus ibi
existendi seu præsentia sit supernaturalis in
substantia (quod Varii negant, qui à fortiori
debent tenere Conclusionem) poterit, eò mo-
dò non visò videri ipsum corpus, quod est
realiter ab illo modo distinctum.

Deinde etiam ipsam præsentiam Eucha-
risticam corporis Christi, etsi supernaturalem,
posse naturaliter ab Angelo videri, ex mente
Scoti & plurium aliorum tradidimus in *Tracta-
tu de Angelis*, quos diximus naturaliter intueri
posse entia supernaturalia. Quare etsi præ-
sentia Eucharistica sit supra naturam omnis
creaturæ, quia non potest ab agente creato
naturaliter produci, secundò quia nullum sub-
jectum supernaturale exigit illam in se habere
connaturaliter: non est tamen supra omnem
naturæ seu intellectus naturalis potentiam
quoad cognosci; neque ex hoc capite desu-
mitur supernaturalitas entis. Quare totum ens
creatum præsertim non involvens in obliquo
ens increatum, quantumvis sit alioquin super-
naturale, est naturaliter proportionatum in-
tellectui angelico aut sensibus non alligato.

QUÆSTIO VIII.

*Quâ actione Corpus & Sanguis Chri-
sti ponantur in Sacramento?*

75.
Christus po-
Dico I. Actio quâ corpus Christi poni-
tur in Sacramento est vera conversio

substantialis sive transsubstantiatio. Est cer-
tum de fide. Et patet ex *Florentino* supra di-
cente: *Substantia panis in corpus, & substantia
vini in sanguinem convertuntur.* Idem expressè
docet *Tridentinum* sess. 13. c. 4. dicens: hæc con-
versio convenienter & propriè à sancta Catholica
Ecclesia transsubstantiatio est appellata. Idem
definitum est eadem sess. can. 2. Huc quoque
faciunt eæ auctoritates, quæ asserunt destrui
substantiam panis & vini, hancque mutari in
corpus & sanguinem Christi. Vide dicta su-
prà quæst. 2.

Declaratur Conclusio ex conditionibus ad
conversionem substantialem communiter re-
quisitis. Nam in primis conversio debet esse
inter duas res positivas: quod in præsentī lo-
cum habet; cum versetur hæc actio inter pa-
nem qui definit, & corpus quod succedit.
Secundò debet terminus à quo simpliciter vel
aliquò modò desinere, & terminus ad quem
similiter incipere esse. Quod etiam hic lo-
cum habet: cum panis absolute desinat, & cor-
pus Christi succedens incipiat esse in Sacra-
mento cum dependentia ad species. Et quàm-
vis simile exemplum in naturalibus non ha-
beamus: cum tamen conversio hæc sit super-
naturalis, debet ad similitudinem naturalium
explicari, nec per omnia similis in naturalibus
requiri. Tertiò debet esse connexio, saltem
moralis, inter desitionem unius termini & in-
ceptionem alterius, idque sub aliquo com-
muni utrique termino; adeò ut terminus à
quo sub isto communi esse desinat, quia ter-
minus ad quem sub eodem succedit. Hoc au-
tem indubiè etiam convenit actioni, quâ Chri-
sti corpus ponitur in Sacramento: perseverat
enim aliquod commune, scilicet species, sub
quibus panis desinenti succedit corpus; ita ut
si panis non desineret, corpus non poneretur;
& è contrà si corpus non poneretur, etiam pa-
nis non desineret.

Porro conversio hæc dicitur transsubstan-
tiatio, quasi transitio totalis substantiæ in sub-
stantiam, ut rectè *Scotus* 4. dist. 11. q. 1. n. 2.
Cæteræ verò conversiones naturales sunt so-
lùm transitus ejusdem materiæ primæ ab una
forma substantiali ad aliam. In illo autem
transitu substantiæ panis in substantiam cor-
poris Christi, adeoque in successionē corporis
Christi in locum substantiæ panis (quæ vi ad-
venientis corporis Christi destruitur) sub eo-
dem aliquo communi, scilicet speciebus, con-
sistit præcisè & formaliter ipsa transsubstan-
tiatio. Quemadmodum conversio substantia-
lis ligni in ignem consistit in successionē for-
mæ ignis locò formæ ligni in eadem materia.

Hinc evidenter sequitur, necessariò in con-
versione Eucharistica intervenire omnem il-
lam actionem, quæ ad præexplicatum transi-
tum seu successionem requiritur. Quare in
primis intervenire debet actio conservativa
specierum panis & vini, quæ sunt illud com-
mune, quod instar subjecti primò substantiam
panis & vini, dein Corpus & Sanguinem con-
tinet:

nitur in Sa-
cramento
per veram
transsub-
stantiatio-
nem,

Cujus con-
ditiones hic
intervenire,
declaratur.

76.
In quo for-
maliter
consistat.

77.

Quæ actio-
nes in illa
necessariò
interven-
niant.

tinet: siue ista actio sit nova (prout disp. 4. q. 2. docebimus) siue non. Requiritur etiam actio terminata ad ipsum corpus & Sanguinem Christi: cum non possit succedere sub eodem communi in locum panis & vini, nisi existat; existere autem non possit, nisi producatur aut conservetur per aliquam actionem. Præterea requiritur actio, quâ corpus & Sanguis existens in cælo adducatur ad locum specierum seu potius ad ipsas species. Quæ quidem actio formaliter terminatur ad unionem Christi cum speciebus sacramentalibus (quæ juxta supradicta non est physica unio, sed præsentia Christi ad ipsas species) quam comitatur præsentia Christi & specierum ad eundem locum. Soletque ista actio dici adductiva; estque omnino nova, & necessariò distincta ab actione terminata ad præsentiam Christi in cælo seu in aliis locis. Actio autem, quæ terminatur ad ipsam substantiam Corporis & Sanguinis Christi, dici solet productiva. De qua gravis est controversia, an necessariò interveniat nova hujusmodi actio in conversione Eucharistica. Pro cuius resolutione

Controversia est, an requiratur nova actio productiva.

78. DICO II. Actio productiva corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia est eadem cum illa, quâ conservatur in cælo. Ita Scotus 4. dist. 11. q. 3. n. 23. & seq. Vasquez, Lugo, Dicastillo & plures alii, contra Coninck q. 75. art. 4. dub. 3. & 5. & multos alios existimantes requiri substantialem Corporis Christi reproductionem. Immo Coninck putat (quod tamen nullam habet apparentiam) ne quidem de absoluta potentia corpus posse poni in Sacramento per solam actionem adductivam absque substantiali reproductione. Probatur doctrina Scoti: quia præsentia sacramentalis produci potest sine reproductione substantiæ, & sufficit, ut Christus ponatur in Sacramento: ergo non debet superaddi reproducio substantiæ. Antecedens pro prima parte probatur: quia Angelus virtute naturali per replicationem siue actionem adductivam fit præsens pluribus locis continuis sine reproductione substantiæ; idem est de anima rationali: ergo divinâ virtute poterit corpus poni in locis discontinuis absque reproductione ejusdem. Pro secunda parte probatur: quia Christum poni in Sacramento nihil aliud importat, quàm eum accipere præsentiam sacramentalem ad species locò desinentis panis & vini. Confirmatur: quia in hoc mysterio præter præsentiam sacramentalem non est novus terminus, cum tota Christi substantia præexistat: ergo non debet poni nova productio siue actio substantialis, esto absolutè esset possibilis. Quod addo: quia utrùm absolutè possibilis sit, meritò potest dubitari. Et quidem sententia est Scoti, (quem sequitur Vasquez) quòd sicut absolutè impossibile est, eundem effectum dependere à duabus causis totalibus; ita etiam à duabus productionibus totalibus, unâ, quâ produceretur in cælo, al-

terâ, quâ alibi, videlicet in Sacramento, eò quòd singulæ productiones exhauriant totam capacitatem siue indigentiam effectûs. De quo quidquid sit, saltem non debet connaturaliter statui nova productio absque novo termino.

Contra hanc Doctrinam possent varia objici, quibus probari videtur, nullum corpus posse poni in pluribus locis per solam actionem adductivam. Sed hæc videantur in physica. Specialiter autem contra eandem doctrinam ab aliis Auctoribus

Objicitur I. Patres frequenter dicunt corpus Christi in Sacramento fieri, creari &c. Ita loquitur Ambrosius l. 4. de Sacramentis c. 4. Augustinus, & refertur c. Utrum sub figura dist. 2. de consecr. ergo intervenit nova substantiæ productio. Resp. N. C. nam Patres non loquuntur de creatione propriè dicta: cum etiam, ipso Coninck teste, verosimiliter non esset rigorosa creatio, etiamsi nova productio interveniret. Similibus itaque loquendi modis solum declarare volunt, veram & realem præsentiam corporis Christi, ut sicut res, quæ creatur aut fit, verè habet esse, ita corpus Christi verè & realiter in Sacramento ponatur & habeat esse. Immo Ambrosius supra potius facit pro nobis, dum argumentatur à majore ad minus, dicens: Si tanta vis est in sermone Domini Jesu, ut inciperent esse quæ non erant: quânto magis operatorius est, ut quæ erant in aliud commutentur? Si enim nova interveniret productio, nihil hîc esset minus aut facilius, cum æquè difficilè & longè inusitatius sit, prius existens reproduci eodem vel diversò tempore, quàm aliquid de novo produci aut creari. Ubi obiter adverte verba Ambrosii, ut relata sunt, haberi in correctis editionibus, etiam breviarii Romani, sicque ante annos 500. ea legisse Lantfrancum: etsi aliqua exemplaria habeant: Ut sint, quæ erant, & in aliud commutentur. Quàmvis nec sic faveant Berengario & Lutheranis negantibus conversionem panis & vini: nam quî possunt post consecrationem manere quod erant, si in aliud commutentur? Quare sensus esse deberet: Ut sint, dum profertur consecratio, quæ antea erant, & per sermonem Christi operatorium seu consecrationem in aliud commutentur.

79.

Non obstant Patres.

Objicitur II. Actio quâ corpus Christi ponitur in Sacramento, est & à Patribus ac Conciliis vocatur transsubstantiatio: atqui nulla actio est transsubstantiatio, nisi una substantia destruat, & alia producat, saltem novâ actione: ergo corpus Christi non ponitur in Sacramento absque nova productione. Resp. Neg. Min. Ad transsubstantiationem enim sufficit, quòd una substantia succedat alteri substantiæ desinenti sub aliquo communi; ita ut hæc desinat, quia altera ponitur, seu vi impossibilitatis saltem moralis cum illa; & ad summum, quòd altera conservetur novò titulò. Vide Vasquez disp.

80.

Ad transsubstantiationem non requiritur nova substantia productio;

Et si inter-
veniat per
accidens se
habet.

Sed sufficit
nova sub-
stantia suc-
cessio seu
unitio.

81. Qua qui-
dem non
quâ actio
seu efficien-
tia, sed quâ
conversio re-
spicit for-
maliter sub-
stantiam.

82. Pariformi-
tatem per
omnia inter
hanc &
conversiones
naturales
non esse ur-
gendam e-
videnter
ostenditur.

181. cap. 12. Unde si interveniret nova pro-
ductio, haberet se per accidens ad formalem
rationem transsubstantiationis: sicut in natu-
ralibus conversionibus productio rei de novo
se habet per accidens, tantumque intervenit,
eò quod una forma alteri naturaliter non suc-
cedat, nisi de novo producat. Unde non mi-
nus esset substantialis conversio ligni in ig-
nem, si forma ignis præexistens solum unire-
tur materiæ ligni, quam dum de facto simul
etiam producit. Sicut etiam de facto est ve-
ra mutatio substantialis in regeneratione ho-
minis (v.g. in resurrectione Christi) in qua
tamen anima præexistens solum reunitur cor-
pori. Quare sicut ad conversionem substan-
tialem propriè solum pertinet actio, quâ for-
ma unitur materiæ, sive ipsa unitio: sic etiam
ad hanc transsubstantiationem propriè spectat
ipsa actio unitiva corporis Christi cum spe-
ciebus, quæ sunt quasi materia seu subjectum
commune; per quam nimirum fit, ut corpus
Christi, quod est terminus conversionis, suc-
cedat in locum panis; quæ successio est for-
maliter transsubstantiatio.

Nec refert, quod terminus huius actionis
sit merum accidens, scilicet unio seu præsen-
tia corporis Christi ad species: etsi enim id
verum sit loquendo de termino formali istius
actionis quatenus est actio, seu quatenus per
eam aliquid producit: falsum tamen est
loquendo de termino formali illius, quatenus
est conversio, seu quatenus per eam aliquid
convertitur. Nam cum eatenus per eam de-
struatur panis, & ejus locò ponatur, etsi per
eam formaliter non producat, substantiâ
corporis Christi, habet eatenus pro termino
formali ipsum corpus Christi. Quemadmo-
dum productio unionis formæ cum materia
quatenus est actio respicit formaliter ipsam
unionem; quatenus tamen est substantialis con-
versio, respicit formaliter formam substantia-
lem quæ de novo unitur.

Non refert etiam, quod in aliis conversio-
nibus substantialibus forma succedens uniatur
formaliter subjecto communi; quod hîc non
fit. Nam etiam in illis unitur tanquam forma
subjecto; quod hîc non fit. Species enim non
sunt subjectum substantiæ succedentis, scili-
cet corporis Christi, sed potius è contra:
quàmvis verè corpus Christi non sit etiam
subjectum specierum, juxta fidem. Similiter
in aliis conversionibus non solum reperitur
subjectum commune, & forma ei unita, v.g.
materia ligni & succedens forma ignis, sed in-
super exurgens inde terminus adæquatus &
compositum substantiale; v.g. ignis: quod
hîc non reperitur: immo terminus adæqua-
tus, qui hîc statueretur ex subjecto vel quasi
subjecto communi, scilicet accidentibus pa-
nis, & substantiâ noviter succedente, scilicet
corpore Christi, exurgere, esset aggregatum
velut per accidens. Quocirca dicendum (ut
utar verbis D. Bonaventura dist. 11. p. 1. art. 1.
quæst. 2. in corp.) quod hæc est mutatio singu-

laris, quæ nullum simile plenum habet. Assi-
milatur tamen in aliquo aliis. Quia enim in
hac mutatione nihil commune manet, assimi-
latur creationi. Quia verò principium initia-
le non est nihil, sed aliquid: ideo dissimilis
est creationi, & similis generationi. Quia ve-
rò terminum finalem non habet aliquid de
novo factum, sed prius existens: ideo est dis-
similis generationi, & similis augmento. Quia
verò Corpus Christi ex hoc non crescit, sed
in pluribus locis existit: ideo dissimilis aug-
mento, & similis loci mutationi. Quia verò
in alio loco existit, & à proprio non recedit,
sed aliquid in ipsum transit: ideo omni motui
& mutationi dissimilis est, & est prorsus mu-
tatio singularis. Hactenus D. Bonaventura.

Quocirca actio, quâ mediante fit transsub-
stantiatio, non est propriè motus localis cor-
poris Christi: tum quia corpus Christi nul-
lam præsentiam perdit: tum quia hæc actio
non tam respicit locum, quàm ipsas species,
quibuscum ipsa corpus Christi quodammodo
unit, sic ut vi illius, destructâ substantiâ pa-
nis, in hujus locum succedat sub iisdem spe-
ciebus, & dependenter ab earumdem perman-
sione sub iis permanere sive conservari debeat
substantia corporis Christi. Ex quo evidens
est differentia inter hanc mutationem, & aliam
actionem, quâ substantia aliqua simpliciter
adducitur ad aliquem locum alterius substan-
tiæ, sive à motu locali; cui proinde non com-
petit ratio transsubstantiationis.

Sed adhuc instabit aliquis: Unio corporis
Christi ad species debet esse prior præsentia à
nobis explicatâ: cum ipsum succedat in lo-
cum panis, qui utique naturâ prius uniebatur
physicè speciebus, quàm censeretur cum illis
uniri eidem loco per præsentiam. Ad quod
in primis facile responderi posset, non neces-
sariò succedere corpus Christi quoad omnem
planè modum & ordinem seu prioritatem,
neque etiam sub simili officio, puta subjecti
sustentantis species, quæ ibi sustentantur à
Deo, adeoque sufficere ut succedat in instan-
ti reali. Aliter tamen posset satisfieri, dicen-
do præsentiam sacramentalem corporis Christi
ad ipsamet species esse priorem præsentia am-
borum in eodem loco, & ab hoc vel illo lo-
co independentem, sicut indistantia specie-
rum & corporis ab invicem est naturâ prior.
Prout etiam unio physica animæ & corporis,
& quæ unioni præsupponitur, mutua indi-
stantia utriusque, est prior præsentia locali
utriusque ad idem spatium. Unde sicut unio
hæc non mutatur mutatio locò, seu præsen-
tia locali, sic nec præsentia corporis ad spe-
cies ob hoc mutatur. Et hæc præsentia potest
dici succedere in locum unionis specierum
cum pane.

Quod si nihilominus quis malit hanc con-
versionem explicare per actionem verè produ-
ctivam alicujus substantiæ, adhuc non foret
necesse admittere substantialem reproductio-
nem corporis Christi: finè qua manifestum est
salvari

83.

Actio, quâ
mediate
fit trans-
substantia-
tio, in quo
differt à
motu locali.

84.

Instantia.

Resp. 1.

Resp. 2.

85.

Modus con-
versionem
explicandi
per actionem
producti-

nam, et si non novam. salvari veritatem formæ, seu verborum consecrationis, in qua tamen juxta Adversarios fundatur necessitas conversionis substantialis Eucharisticæ: quæque juxta prædicta est omnino superflua, si non impossibilis. Dicit namque poterit, sufficere productionem corporis Christi antiquam, quæ conservatur in cælo, quatenus huic accedit novus titulus, quod scilicet per eam incipiat conservari dependenter à speciebus & sub iisdem speciebus, pane destructo, vi ejusdem corporis succedentis. Pro quo

Nota, tantæ esse efficaciam hanc conversionem, ut si Christus alibi non existeret, & potestas consecrandi maneret (ut potuisset volente Deo) vi ejusdem debuisset Christus etiam primò produci. Quia verò jam productus supponitur, sufficit eum incipere hunc titulum noviter conservari. Quæ tamen conservatio prius non erat transsubstantiatio, eò quod tunc deerat hic titulus, scilicet destructionis panis, successionis corporis sub eodem communi, & necessitas sub illo manendi, quandiu illud commune manet. Et hoc modò clariùs apparet hinc actio substantialis; etsi non sit perfecta similitudo cum aliis conversionibus, de quibus non esse per omnia pariformiter discurrendum, constat.

86. Quavis prædictarum opinionum satis defendit doctrinam fidei.

Finaliter autem, quævis prædictarum Opinionum defendit à parte rei totum, quod fides astruit & intendit, destrui scilicet verè substantiam panis, eò quod adveniat substantia corporis Christi sub iisdem speciebus permanentibus, vi verborum consecrationis. An autem intercedat unio physica, formalis, effectiva, vel præsentia ad species tantum, sive ad locum specierum vel reproductio &c. non fuerunt Concilia vel Patres solliciti, qui has scholasticas speculationes non curasse videntur, ut mihi satis quidem exploratum est.

87. Qui sint modi proprii loquendi de hac conversione.

Petes, quomodo de conversione unius extremi in aliud sit in hac materia loquendum? Resp. I. Propositiones, quæ tantum significant successionem terminorum sive transitum unius in alterum, esse propriè veras; transitus enim iste verè hic intervenit. Tales sunt: Panis transit, vel convertitur in corpus Christi, ex pane fit corpus Christi. Idem est contra D. Thomam & plures alios de hac propositione

An hac locutio sit propria: De pane fit caro Christi.

(quæ usus est Ambrosius) de pane fit caro Christi: neque enim præpositio De potius significare ubique videtur (etsi interdum significet) utriusque termini consubstantialitatem seu aliquid substantiæ panis communicari corpori Christi, quam præpositio Ex: cum etiam sic loquatur ipse Apostolus 2. ad Cor. 4. Qui dixit de tenebris lucem splendescere, & tamen tenebræ nullò modò sunt consubstantiales luci. Resp.

Quomodo loquendi improprie.

II. Propositiones, quæ in rigore intellectæ indicant esse in hac conversione subjectum substantiale utrique termino commune, esse improprias, adeoque bonò sensu explicandas, sicubi apud Auctores probatos reperiantur: cum re verà non sit ejusmodi subjectum com-

mune juxta fidem. Ejusmodi propositio est hæc: Panis fit caro. Item Vinum fit sanguis. Quò modò loquitur Damascenus lib. 4. de fide c. 14. Idem amplius est dicendum de hac: Panis est corpus Christi, quæ propriè intellecta importaret identitatem inter panem & corpus Christi. Sensus itaque similium propositionum est: Panis transit, seu convertitur, vel est conversus in corpus, & vinum in sanguinem Christi. Hòc sensu dicitur c. Ego Berengarius, de consecr. dist. 2. Panis & vinum post consecrationem sunt verum Corpus & Sanguis Christi. Huc etiam revocatur ista propositio: Panis potest fieri, vel potest esse Corpus Christi, id est converti in corpus Christi. Quò sensu loquitur Ambrosius dicens: Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? & responderet, Consecratione. Similiter cavenda & bonò sensu explicanda est locutio: Panis commutatur in corpus Christi: quia significatur motus seu mutatio, quæ propriè connotat subjectum utrique termino commune.

QUÆSTIO IX.

Qualiter Eucharistia seu Christus in ea adorari debeat?

DICO I. Hoc Sacramentum est adorandum cultu latriæ, qui Deo debetur. Ita definit Tridentinum sess. 13. can. 6. Rationem dat idem Concilium c. 5. dicens: Neque ideo minus est adorandum, quod fuerit à Christo Domino, ut sumatur, institutum: nam illum eundem Deum præsentem in eo adesse credimus, quem Pater æternus introducens in orbem terrarum dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei, quem Magi procidentes adoraverunt &c. Et certè supposita reali præsentia Christi in hoc Sacramento, superius probatâ, ne levis quidem occurrere potest ratio de hoc dubitandi. Unde idem habet perpetuus Ecclesiæ usus. Idem etiam docent Patres. Ambrosius l. 3. de Spiritu sancto c. 12. de carne Christi ait: Quam hodie in Mysteriis adoramus, & quam apostoli in Domino Jesu adoraverunt. Augustinus in Psal. 98. ait: Ipsam carnem manducandam nobis ad salutem dedit; nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit. Inventum est, quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini; ut non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Idem tradunt alii Patres & Liturgiæ, ac traditio perpetua Ecclesiæ.

Nihilominus non solum Sacramentarii, sed & nonnulli Lutherani negant Sacramentum hoc esse adorandum, etiam in ipso usu. Quibus consonat ipse Lutherus l. de Eucharistia ad Waldenses. Alibi tamen contendit adorandum esse corpus Christi in usu cœnæ. Quod & contendunt Bucerus, Bremius, & Kemnitius. Adorationem tamen, quæ sit extra usum, omnes ferè clamant esse idololatriam, eò quod putent Eucharistiam consistere in usu, seu Christum ibi tantum esse in ipso usu. Cujus tamen

88.

Eucharistia debetur cultus latriæ.

89.

Lutherani diversimodè circa cultum Eucharistia errant,

Convenientes in hoc, quod extra usum non debeat cultus,

erroris

Quem etiā
in ipso usu
quidam de-
negant in-
epre.

erroris manifesta falsitas sufficienter in præcedentibus est ostensa. Quod autem suppositā etiam Christi præsentia, ne quidem sit in ipso usu adorandus in Eucharistia, ut quidam Lutherani contendunt, est manifestissima ineptia: nam ubicumque Christus est, dignus est latria: non enim convenit illi adoratio, quia in cælo est, vel in alio loco, sed quia Deus est. In Eucharistia primariò quidem est, ut manducetur; consequenter tamen, posito quod ibi sit, etiam ut adoretur. Sicut in præsepi jacebat ut requiesceret, in mensa ut pranderet, alibi ut doceret: & tamen in præsepi fuit adoratus à Magis, alibi passim ab aliis. Sicut etiam Princeps terrenus ob sua negotia aliò proficiscens, equidem ab occurrentibus adoratur, seu cum reverentia tractatur. Quare potiori jure Christus est adorandus in Eucharistia.

90. Quod autem Kemnitius, Brentius, & similes reprehendunt Catholicos, quasi absolute adorantes ipsum Sacramentum seu symbola externa, immo & panem, adeoque velut docentes ἀπολαύειν, seu panis adorationem, est mera calumnia; cum catholici negent panem remanere: nec ullus doceat ipsa symbola per se & propriè adoranda cultu latriæ, sed quatenus apprehenduntur ut quid unum cum Christo contento, qui per se & propriè est adorandus. Quamquam & ipsum Sacramentum, juxta modum loquendi illorum Doctorum, qui censent ipsum in recto importare corpus & sanguinem Christi, rectè dicatur etiam formaliter esse adorandum, juxta Bellarminum l. 4. de Euchar. c. 29. Quod solum pertinet ad modum loquendi. Res ipsa habet, Christum ibi præsentem esse propriè adorandum & per se, species autem sacramentales coadorari secundariò & per accidens, sicut cum rege adoratur ejus purpura & sceptrum.

91. Ex hac doctrina Catholica evidenter patet, rectissimè exhiberi reverentiam Eucharistiæ seu Christo ibi contento, dum defertur per plateas ad infirmos, scilicet per accensionem luminum, genuflexiones &c. Similiter sanctissimè institui solemnes Processiones, præsertim in Festo & infra octavam corporis Christi, in quibus cum luminibus, hymnis, aliisque singularibus reverentiis exterioribus circumfertur Venerabile Sacramentum, tum in gratiarum actionem, tum per modum publici triumphi, & in signum lætitiæ, tum ad publicum cultum & adorationem, fideique protestationem, ejusdemque in populo Christiano augmentum ac dilationem, & consequentem devotionem: ad quæ mirè conducunt hujusmodi exteriores solemnitates, quæ homines sensibiles, & præsertim populum rudiorum ad interiora & spiritualia velut manuducunt. Neque ad hæc requiritur specialis jussio divina: sed eorum congruentiam, fide mysterii suppositā, ostendit ipsa ratio.

92. Hujusmodi cæremoniæ adumbrationes

live exempla quædam reperiuntur in veteri Testamento. Sic Josue 6. post sex dierum circumcinctum urbis Jericho, jubentur septimò die Sacerdotes tollere septem buccinas & præcedere arcam fœderis, & clangere buccinis, septiesque cum populo circumire civitatem, armatis arcam quoque præcedentibus, reliquò autem vulgò eam sequente. Et 2. Reg. 6. David cum populo surrexit & abiit, ut adduceret arcam Dei, ludens ipse & omnis Israël coram Domino in citharis & lyris. Divertitque eam in domum Obededom, ex qua rursus postea cum omni Israël eam deduxit in civitatem David cum gaudio, accinctus ipse ephod lineo, & saltans totis viribus ante Dominum. Et 2. Esdræ 12. convocatis undique Levitis celebrata est dedicatio muri Jerusalem cum Processione, cantantibus choris, & gratias Deo referentibus. Denique forma Processionum observata fuit circa ipsum Christum passioni vicinum Matth. 21. ubi refertur, quod Apostoli imposuerunt vestimenta sua super asinam & pullum, & Christum desuper sedere fecerunt. Plurima autem turba straverunt vestimenta sua in via: alii autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via: turbæ autem quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: Hosanna filio David: benedictus, qui venit in nomine Domini: hosanna in altissimis. Quid ni igitur licitè & sanctè veram & vivam arcam fœderis, ipsum Christum nunc gloriosum, verè autem in Eucharistia præsentem, populus Christianus cum omni reverentia, pompa & júbilo in Processionibus circumferat? Quidquid Hæretici obganniant instar Michol, quæ (ut refertur 2. Reg. 6.) videns regem subsilientem atque saltantem coram Domino, despexit eum in corde suo, & deridendo dixit: Quam gloriosus fuit hodie rex Israël, discooperiens se ante ancillas servorum suorum, & nudatus est, quasi si nudetur unus de scurris. Quibus cum Davide responderet verus Catholicus: Ludam, & vilior sum plus quam factus sum, & ero humilis in oculis meis.

Antiquitatem etiam Processionum populi Christiani, in quibus arcas Reliquiarum deferrebat, ipsi Hæretici: signanter Kemnitius, negare verentur: quam apertè probant scripta Hieronymi contra Vigilantium. Historiæ Ecclesiasticæ Sozomeni & Rufini &c. Si Reliquiis Martyrum iste cultus adhibeatur: quantò potius adhiberi cum proportionem potest Eucharistiæ? Quæ hîc inferere visum fuit ob hæreses Hæreticosque vicinos, frequentemque cum eis convicium aut sermonem.

Fuit ante annos aliquot in his partibus controversia, an liceret seu expediret in publicis Processionibus unà cum Venerabili circumferre Reliquias & imagines Sanctorum: sed eam terminavit Innocentius XI. in Brevi de super expedito 20. May Anno 1682. in quo declarat, licitum esse gestare in publicis Processionibus cum sanctissimo Eucharistiæ Sacramento Reli-

Quarum
typus & ex-
emplum mul-
tiplex in
veteri Te-
stamento:

Immo circa
Christum
ipsum pas-
sioni appro-
pinquantem.

Processionum
antiquitas.

In iis licet
unà cum
Venerabili
circumfer-
runtur Re-
liquiæ &
imagines
Sanctorum.

Reliquias & Imagines Sanctorum; hoc tamen servatò, ut dicta Reliquia & Imagines portentur in principio Processionis inter prima lumina, ita ut inter ipsas & sanctissimum Sacramentum sit rationabilis & competens distantia. Quod & diu antea ordinatum fuerat parte ultimâ c. 22. Concilii Provincialis Colonienſis, cujus exactam observantiam Carolus V. Imperator demandaverat in Diplomate Bruxellis expedito 4. nonas July 1549. Ecclesia, inquit Concilium, de thesauro corporis Christi exultans, circumfert longis Processionibus, extra sacras ades hostiam illam salutarem, videlicet simul representans itineris Christi historiam, qui Iudæam circumambulavit Discipulis comitantibus; quamobrem Sanctorum Reliquias & Imagines circumferimus, significantes illos nunc cum ipso regnare, & triumphare in calis.

93.
An vel quâ-
do præcep-
tum adorâ-
di Eucharis-
tiam obli-
get.

DICO II. Obligat præceptum adorandi hoc Sacramentum, quando adorationis omisſio moraliter censeretur quædam irreverentia aut virtualis contemptus: hunc enim dignitas tanti Sacramenti prohibet. Unde quoties celebramus, aut ad communicandum accedimus, illud saltem exterius adorare obligamur. Similiter cum in Missa elevatur, aut ad infirmum defertur c. Sanè, de Celebrat. Missarum. Ob circumstantias enim omisſio reverentiae censeretur moraliter esse quædam irreverentia. Sicut irreverentia in regem censeretur, qui in illius alloquio aut occurſu omnem reverentiam omitteret. Seclusò autem formali contemptu aut scandalò, ejusmodi omisſio ex negligentia aut simili capite profecta non videtur esse grave peccatum, ob materiae levitatem. Immo si naturalis inadvertentia, occupatio vel necessitas occurrat, nullum erit peccatum. Quod notandum est pro ministris Ecclesiae, qui quodammodo in templis habitant. Vide Suarez d. 65. sect. 1.

94.
Est regula-
riter ado-
randa sine
conditione.

DICO III. Sacramentum hoc debet regulariter adorari absolute: nisi per accidens occurrat hæc & nunc ratio dubitandi de veritate Sacramenti, sive ex parte materiae vel formae, sive ex parte ministri (quod est valde rarum) tunc enim ob morale periculum idololatriæ esset adorandum sub conditione.

Alioquin imprudenter apponeretur talis conditio: cum regulariter sit moralis certitudo de legitima specierum consecratione, adeoque de praesentia Christi sub illis: quamvis in communi, sive in genere, subinde forsitan contingat aliquas species non esse consecratas. Casus nanque ille extraordinarius, de quo in particulari numquam potest quis cum fundamento suspicari, non debet immutare communem Christianorum modum absolute adorandi, fundatum in certitudine morali de praesentia Christi sub speciebus propositis: quâ Deus nos voluit pro hoc statu in rebus agendis esse contentos, & quâ suppositâ non est prudentis de illa re dubitare, adeoque nec conditionem adorationi apponere; quæ prudenter non potest apponi, ubi non potest prudenter de veritate objecti dubitari. Periculum autem idololatriæ materialis non est morale, adeoque in morali actione minimè curandum. Et quaecumque subſit, satis ei obviatur per hoc, quod Christianus semper sit ita affectus, ut non adoraret species, nisi essent consecratae. Quemadmodum non honoramus parentes sub conditione (de quibus tamen solum moraliter certò nobis constat, quod sint nostri parentes) etsi ita simus affecti, ut illos non honoraremus, si verè parentes non essent. Aliunde etiam anxia talium conditionum appositio multum minuit devotionem & affectum erga hoc Sacramentum, ut patet experientiâ.

Dices: Adoratio fundatur in iudicio fidei de praesentia divinitatis objecti; illi autem iudicio absolute repugnat subesse fallum. Resp. Qualiter fundatur hac adoratio in iudicio & certitudine fidei. fundari quidem remote in tali iudicio de praesentia divinitatis in objecto velut in communi; proximè tamen dirigi per iudicium moraliter certum deductum ex una de fide & alterâ moraliter certâ: v. g. per iudicium, correspondens conclusioni huius syllogismi: Omnis hostia legitime consecrata, utpote Christum continens, est adoranda; atqui hæc hostia est talis, ergo est adoranda. Vel per iudicium correspondens conclusioni huius syllogismi: Omnis hostia est practice adoranda, de cuius consecratione non subest ratio dubitandi: hæc est talis, ergo est adoranda.

Qualiter
fundatur
hac adora-
tio in iudi-
cio & cer-
titudine fi-
dei.

DISPUTATIO QUARTA.

De Accidentibus seu Speciebus Sacramentalibus.

QUESTIO I.

An Accidentia panis & vini manean-
in Eucharistia, & quomodo?

I.
Manent in
Eucharistia

DICO I. In Eucharistia remanent accidentia sensibilia panis & vini. Est de fide ex Concilio Lateranensi sub Innocentio Sum. Theol. Pars IV.

centio III. & refertur Cap. Firmiter de summa Trinit. & Concilio Constantiensi sess. 8. & Florentino in Decreto de Armenis, & Tridentino sess. 13. c. 1. & can. 2. Idemque similiter patet experientiâ, quæ tam evidenter docet manere accidentia realia panis & vini, quàm quod ulla talia accidentia dentur.

Nihilominus refertur à Ioanne Ponce d. 44.

A a

q. 9.

Moderni
cujusdam
reprobatio
Arina.

quæst. 9. Auctor quidam modernus suppresso nomine, qui conatus fuit probare accidentia illa non manere, sed simul cum substantia panis & vini desinere, manentibus dumtaxat speciebus intentionalibus eorundem accidentium à Christo conservatis, aut ipsomet Christo se visui offerente instar panis & vini ratione accidentium similium in ipso repertorum. Quæ tamen sententia veluti repugnans communi Theologorum, immo Christianorum sensui circa hoc mysterium, prout etiam ipsi Hæretici doctrinam Catholicorum intellexerunt, meritò ab eodem Poncio reprobatur tanquam temeraria: ac veluti repugnans communi sensui Ecclesiæ, conclusionique Theologicæ, reprobatur tanquam erronea: nec non veluti repugnans definitioni Tridentini sess. 13. can. 2. ibi: *manentibus dumtaxat speciebus* (quò nomine Patres Concilii, omnesque Orthodoxi intellexerunt semper accidentia sensibilia panis & vini) & Concilii Constantiensis supra, damnantis hunc articulum Ioannis Wiclef: *Accidentia panis non manent sine subjecto*, utpote contrarium communi assertioni Theologorum Catholicorum (quæ etiam exprimitur in Officio Ecclesiastico SS. Sacramenti) *Accidentia sunt ibi sine subjecto*; hoc, inquam, titulo etiam reprobatur à Poncio tanquam hæretica. Addo, illam evertere veritatem Transsubstantiationis, utpote consistentis in hoc, quòd in locum substantiæ panis & vini sub iisdem accidentibus succedat Corpus & Sanguis Christi. Præterea Catholica veritas habet, quòd Corpus Christi absque sensuum illusione veraciter contineatur sub speciebus panis & vini; non continetur autem sub speciebus intentionalibus, quæ emittuntur ad organa sensuum nostrorum. Quæ etiam non manent sine subjecto; sed in aëre, vel sensu ipso, v.g. oculo, subjectantur.

2.
Opinio Car-
tesii.

Eadem qua
Wicleff.

Confundi-
tur.

Dices: Nulla dantur accidentia distincta à substantia, quæ vel divinitus quidem valeant sine substantia existere: quin potius omne ejusmodi est substantia, non accidens. Ita Cartesius ejusque Asserens (qui etiam Lovanii nuper non deerant inter Philosophiæ aut Medicinæ Professores) asserentes proinde omnes sensibiles corporis affectiones non esse, nisi meras habitudines sive puros modos. Resp. hanc ipsam doctrinam esse in terminis clarissimis Ioannis Wiclef, prout ad oculum patet inspicienti ejus verba, quæ fusè allegat Thomas Waldensis Carmelita Tomo 2. de Sacramentis cap. 78. quem hortatu Martini V. (qui opus commendat in Brevis eidem præfixo) paucis post Concilium Constantiense annis absolvit; & ex eo noster Sichen Tract. 5. Physica disp. 1. q. 1. Quocirca dum idem Concilium damnavit hunc articulum, *Accidentia panis non manent sine subjecto*, definivit eò ipso contradictorium, quòd scilicet maneant, adeoque quòd fuerint & sint accidentia, etsi post consecrationem sine substantia panis. Quod & definivit postea Tridentinum sub nomine specierum,

quas ait dumtaxat manere. Quò etiam utitur Concilium Lateranense sub Innocentio III. definiens cap. 1. *Verum Christi Corpus & sanguinem in Sacramento Altaris sub speciebus panis & vini veraciter contineri; transsubstantiatis pane in Corpus & vino in sanguinem potestate divinâ.*

Nec responderi potest juxta opinionem imaginabilem (quam uti talem refert Petrus Alliaccensis, aliàs Cardinalis Cameracensis, in 4. q. 6. a. 3.) accidentia quidem esse sine subjecto, si dentur distincta à substantia panis, verè tamen talia non dari; ut proinde determinatio Ecclesiæ debeat intelligi sub conditione, quòd sint species accidentales distinctæ à substantiis. Sed si non sint tales, sensus est: sub specie, id est, ubi apparet esse panis, & ubi prius erat. Quam opinionem quidem improbat, non tamen audet hæresis damnare, eò quòd solum per probabilem consequentiam inferatur ex transsubstantiatione panis, & principio communiter apud Peripateticos recepto (cujus oppositum tenens non esset propter hoc tanquam hæreticus habendus) quòd accidentia panis sint alia ab ejus substantia.

Contra enim facit, quòd accidentia remanere sine subjecto, sit absolutè definitum in Concilio Constantiensi: cui etsi Auctor præfatus interfuerit, pluribus tamen ante illius celebrationem annis juxta Spondanum fuerat ob illustrem doctrinam scriptis suis vulgatam assumptus ad Purpuram, ante eam & infulam Episcopalem existens Doctor celebris Parisiis. Estque relata ab eo opinio ipsius Wiclef damnati, ut patet ex Waldensi supra c. 78. Oppositum quoque non solum per probabilem, sed etiam evidentem ac irrefragabilem consequentiam inferri poterat ex determinatione Ecclesiæ (quam respicit Alliaccensis) in Concilio Lateranensi, sive in ea continebatur veritas de accidentibus sine subjecto remanentibus: sub quibus sive sub speciebus contineri veraciter Corpus Christi, transsubstantiatio pane ibidem definitur; quod apertè falsum foret, si species sive accidentia non sint. Ut proinde etiam ante Concilium Constantiense hanc mentem & fidem Catholicorum agnoverit ipse Wiclef (quem ante Constantiense veluti novæ hæresis fabricatorem Waldensis impugnatur) 2. parte sermon. 58. dicens: *A tempore Innocentii III. nescitur, utrum Catholicè, an hæreticè sentiebat; ad unam tamen cogatur obedientiam illius Ecclesiæ tanquam fidem, quòd credatur accidens esse sine subjecto in hoc Sacramento; ut refert Waldensis Tom. 2. de Sacrament. cap. 26. Idcirco totus ibidem & in præcedentibus ac sequentibus est, ut ostendat hanc veritatem contra Wiclef, qui (ut ait cap. 71. in principio) calumniatur fideles quia accidens sine subjecto ponunt esse de fide.*

Nec ob hoc canonizatur Porphyrius aut Aristoteles (uti subsannat Wiclef) renovans erro- rem

3.

Effugium,

Præcluditur.

4.

Dicitur Phi-

rem

Philosophorum
qualiter
canonizetur
inter-
dum.

Parmenidis & Anaxagora) sed veritas divini-
tus inspirata, ut respondet Waldensis. Alias
pariter esset deridendus Apostolus, quod vo-
luerit canonizare Epimenidem, aut hemisti-
chium Callimachi, ad Titum I. in verbis: Cre-
tenses semper mendaces; aut senarium Menand-
ri, ex quo I. Cor. 15. dicit: Corrumunt bonos
mores colloquia mala; aut apud Athenienses
Aratum ex quo Actor. 17. allegat: Ipsus enim,
Dei, & genus sumus; ut recte Waldensis sup.

5.
Effugium
aliud,

Instabis: Wiclef idcirco damnatus est,
quod substantiam panis diceret in Sacramen-
to remanere: unde consequens erat, illius ac-
cidentia non remanere sine subjecto. Resp.
Wiclef principaliter sustulisse veritatem Cor-
poris Christi in Sacramento Altaris cum Sa-
cramentariis, ut patet ex Waldensi supra c. 52.
Dein asseruisse substantiam panis manere sine
conversione seu transubstantiatione; in quo
proinde damnatur à Constantiensi. In quo præ-
terea specialiter & distinctè damnatur arti-
culus, de quo in præsentia: Accidentia non ma-
nent sine subjecto, eo quod conaretur serpens
iste venenum suum diffundere & mysterium
oppugnare, argumentò desumptò ex impos-
sibili separatione & existentia accidentium
sine subjecto seu substantia: quem proinde
tanquam hæreticum & in Concilio Const-
antiensi damnatum impugnat Waldensis per mul-
ta capita, ostendens quoque distinctionem ac-
cidentium à substantia ex Philosophis & Pa-
tribus. Quam expugnare nequit aut lædere
Catholicorum Philosophorum inter se de
nonnullis qualitatibus, an sint verè qualita-
tes, adeoque à substantia distinguantur, dis-
fensio dum inter se de indefinita Articuli de-
terminati veritate concordant; tametsi distin-
guentibus semper faveat magis determinatio
ipsa Concilii.

Notandum.

6.
De occultis,
an maneant,
et si non ita
constet, con-
sensus ta-
men, quod
sic:

Quod attinet accidentia absoluta occulta
seu insensibilia, quæ scilicet ne quidem ra-
tione effectus sub sensum seu experientiam
cadunt, in primis non satis constat, an in
substantiis corporeis aliqua sint talia. Et iis
admissis, non est pariter certum, an in Eu-
charistia maneant vel non. Quamvis enim
Tridentinum supra definiat remanere dum-
taxat species, hoc est, accidentia sensibilia,
particula tamen exclusiva ibi non excludit
cætera accidentia, sed solam substantiam pa-
nis & vini, ut ex scopo & contextu Tridentini
patet. Deinde puri modi seu accidentia mo-
dalia, quæ inhærent ipsis Speciebus, utique
manent: adeoque similiter salvò Tridentinò
manere possunt accidentia absoluta insensibi-
lia. Horum præterea permanentia non re-
pugnat muneri Eucharistico: ut proinde me-
ritò credi possit ea per consecrationem seu
præsentiam Christi non destrui. Quamvis
hoc ipsum non sit revelatum: nisi quis etiam
illa putet significari in Tridentino nomine spe-
cierum panis & vini. Quod equidem non
credo. Accidentia verò relativa in substan-
tia panis & vini immediatè fundata, uti &

Vt manent
relationes
& modi
ipsarum
specierum.

Accidentia
relativa &
modalia,
que imme-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

modi, si qui dentur à relationibus distincti,
necessariò pereunt pereunte panis & vini sub-
stantia, cum essentialiter ab ea dependeant.
Neque illorum permanentia alicubi in Do-
ctrina revelata fundatur.

diatè sub-
stantiam
panis & vi-
ni afficiunt,
infallibili-
ter pereunt.

DICO II. Accidentia post consecratio-
nem remanentia existunt sine subjecto. Est
de fide ex Concilio Constantiensi sess. 8. ubi
damnatur hæc propositio Ioannis Wiclef: Ac-
cidentia panis non manent sine subjecto in eodem
Sacramento, & Tridentino sess. 13. can. 2. ubi
definitur post consecrationem nihil substan-
tiæ panis aut vini remanere, sed solas species;
adeoque sine subjecto: cum enim non in-
hæreant substantiæ panis & vini, quæ desit,
nec possint inhære corpori Christi glorio-
so; sequitur manifestè, quod permaneant si-
nè subjecto.

7.
Accidentia
remanentia
sunt extra
subjectum;

Est autem Conclusio vera, intellecta de
omnibus accidentibus Eucharisticis. Nomi-
neque subjecti intelligitur ultimum sive
substantiale, à quo nimirum accidentia natu-
raliter sustentari valerent. Non enim prodest,
quod haberent subjectum accidentale im-
mediatum, nisi hoc ulterius sustentaretur.
Sicut non prodest domui, quod tectum ful-
ciatur parietibus, nisi hi fundamentò firmò
innitantur. Unde si hoc desit, & domus per-
sistat, dicetur ipsa stare sine fulcimento aut
sustentaculo. Nilque aliud intendit Con-
cilium Constantiense docens contra Wiclef, quod
definatur substantia panis, quæ accidentia su-
stentat, utensque verbis ipsius S. Thomæ, qui
tamen non intelligit, quod sint omnia acci-
dentia extra omne subjectum, immo docet
contrarium; sed esse omnia extra subjectum
ultimum seu substantiale. Et quidem non
omnia esse extra omne subjectum accidenta-
le, non potest dubitari ab illis, qui admit-
tunt relationes & puros modos: nam ipsæ
species habent suas relationes, præsentias, &
modos; quæ utique inhærent ipsis speciebus
tanquam subjectis.

8.
Intellige,
substantiale
seu ultima-
tum,

Ex mente
Concilii
Constan-
tensis,

Cujus defi-
nitio uni-
versaliter
de quovis
subjecto &
quovis ac-
cidente non
subsisteret.

An verò accidentia absoluta seu species
sint extra subjectum etiam accidentale, non
dependet à principiis fidei, sed est ex prin-
cipiis Philosophiæ deducendum. Nam vel
remanet quantitas, vel non. Si non remaneat,
utpote indistincta à substantia seu materiâ
primâ panis (quod est probabilissimum) pa-
tet species esse extra omne subjectum acci-
dentale: nam illud deberet esse quantitas,
sed hæc non manet, ut supponitur, ergo. Si
remaneat (prout habet probabilissima & re-
cepta doctrina præcipuorum Theologorum
fundata in extensione impenetrabili seu quan-
titativâ specierum; quam tamen Nominales
& alii refundunt in Deum sic occultantem
Mysterium) adhuc incertum est: nam incer-
tum planè est, an, dum adest quantitas, acci-
dentia seu qualitates sensibiles subjectentur in
ipsa, an verò immediatè in forma, an in ipso
composito. Et quidem quodlibet horum
trium tenent probati Auctores. Primum quo-

9.
An species
sint in sub-
jecto acci-
dentali, pu-
ta quanti-
tate, incer-
tum.

A a 2

que

que accommodum est, quo facile plura explicentur fieri citra miraculum, quando videlicet species calefiunt, frigescunt &c. Quàmvis mirum videatur, quòd in quantitate, & per eam in materia huiusmodi accidentia subiectarentur, & non potius in forma aut composito, cui sunt connaturalia, aut unde emanant, prout frigus v. g. est forma connaturalis aquæ, & ab ea ejusve forma connaturaliter emanat. Neque majus apparet fundamentum subiectandi accidentia in quantitate, quàm in gravitate vel levitate, suppositâ utrobique distinctione illarum reali à substantia, ut arguit *Arriaga d. 38. n. 5. & 14.* Quorum tamen, quoniam philosophica sunt ampliorem discussionem Philosophis relinquimus.

10.
*Accidentia
in Sacra-
mento exi-
stunt sine
modo posi-
tivo eis su-
peraddito,*

DICO III. Accidentia non accipiunt in hoc Sacramento alium modum positivum existendi, præter potentiorum sive sublimiorum Dei concursum, quò extra subiectum conservantur. Ita *Scotus 4. d. 12. q. 1. n. 4. & 24. & q. 6. n. 14. Lessius, Soto, Arriaga* & plerique alii contra *Suarez* & alios. Probatur: quia illa ratio existendi extra subiectum ex nullo capite apparet impossibilis, & est commodior ac facilis explicatu; ergo est asserenda. Confirmatur: quia modus positivus, quem Alii statuunt, vel esset substantialis, vel accidentalis: si substantialis, contra naturam adderetur accidenti: si accidentalis, ipsemet postulabit inesse subiecto, nec sine illo existere poterit magis, immo minus, quàm accidens cui ponitur superaddi. Deinde si esset substantialis, ipse potius exigeret esse subiectum accidentium, quàm in his subiectari, adeoque hæc non essent sine subiecto: si accidentalis, nimis esset imbecillis ad sustentandum accidentia.

Addo tamen, non videri improbabilem quorundam Doctorum Sententiam, qui censent corpus Christi sustentare species, non quidem tanquam subiectum, sed instar meri termini. Eò ferè modò, quò docuimus in *Tract. de Incarnatione d. 1. quest. 1.* Verbum posse uniri accidenti, non ut ab hoc informetur, sed ut ipsum instar meri termini substantialis sustentet. Estque hæc Opinio etiam satis commoda ad explicationem transsubstantiationis. Nihilominus non est necesse illam adstruere: possibilitas enim non infert factum. Et sine ea obviò magis modò explicatur mysterium, & congruè ad locutiones Patrum. Potius quoque dicitur, accidentia esse sine sustentaculo creato, solumque à Deo sustentari.

11.
*Sustentata
à Deo per
specialem
concursum.*

Quod autem specialis & sublimior Dei concursus saltem requiratur, est communior opinio Doctorum. Quæ probatur: tum quia sic saltem suppleri debet causalitas materialis substantiæ panis & vini, à quibus accidentia prius sustentabantur: tum quia, si eodem planè concursu posset accidens conservari intrâ & extrâ subiectum, posset consequenter per vires naturæ etiam poni extrâ subiectum, seclusò Dei extrinsecò decretò: adeoque nulum interveniret miraculum, præterquam sus-

pensio decreti extrinseci, quò Deus ordinavit ad positionem talium formarum extra subiectum non concurrere: quod omnino falsum apparet.

Dices: Subiectum exercet in accidens causalitatem tantum materiale, quam Deus nequit supplere; adeoque impertinens aut certè insufficiens est specialis Dei concursus. Resp. Deum quidem non posse causalitatem materiale in eodem genere causæ supplere, componendo per se instar materiæ aliquod totum, aut per susceptionem accidentis illud sustentando: posse tamen illam supplere in genere causæ efficientis; præsertim quando agitur de causalitate, non secundum quam ex materia aliquid componitur, sed tantum secundum quam forma ab ea sustentatur. Poterit itaque Deus illam supplere per maiorem concursum effectivum, præstando totum id, quod forma accipiebat à materia sive subiecto sustentante. Nec mirum: cum etiam subiecti approximatior aliæque conditiones, quæ actionem agentis reddunt faciliorem, possint in alio genere causæ per intensionem virtutis & maiorem conatum sive concursum agentis suppleri; quantumvis ad genus causæ materialis soleant revocari.

*Qualiter
possit Deus
supplere
causalitatem causa
materialis.*

Q U Æ S T I O II.

*Quomodo Accidentia panis & vini
possint agere, & recipere mu-
tationes?*

DICO I. Accidentia panis & vini possunt in Sacramento exercere easdem operationes; tam reales, quàm intentionales, quas poterant exercere, dum erant in subiecto. Ita Theologi communiter. Et patet experientiâ: nam immutant sensum, dum videntur, tanguntur &c. disponunt effectivè ad novæ substantiæ generationem, alterantque corpora vicina. Ratio est: quia existentia in subiecto non aliter est ipsis necessaria ad agendum, quàm quatenus est eis necessaria ad existendum: cum ergo hîc sine subiecto quantitatè existant, possunt etiam sine illo agere; quandoquidem sint principium totale actionis accidentalis sibi propriæ. Quod addo: nam actionem substantialem exercere non possunt extra subiectum, uti nec in subiecto: cum nullum accidens ob sui imperfectionem possit producere substantiam; ut rectè *Scotus* & alii passim docent. Unde etsi ad productionem substantiæ disponant, peractâ tamen dispositione Deus illam producit, supplendo defectum substantiæ abientis. Quod etiam facere videtur, quando accidentia Eucharistica alterata reducuntur ad statum naturalem: si enim forma substantialis panis & vini foret præsens, in eam esset restitutio illa referenda, & non in accidentia, adeoque ipsa absente est referenda in Deum. Hâc proinde ratione

12.

*Accidentia
possunt in
Sacramen-
to agere ea-
dem quæ
extrâ.*

*Distempe-
rata ad sta-
tum natu-
ralem red-
cuntur à
Deo.*

ratione vinum consecratum, si nimum calefiat, reducitur ad illam temperiem, quam naturaliter exigit.

13.
Mouentur
localiter,

Item alte-
rantur,

Etiā na-
turaliter, si
qualitates
in quanti-
tate subje-
rentur.

Aliās inter-
veniret
creatio.

DICO II. Qualitates Eucharisticæ possunt etiam moveri localiter, sicut dum suberat substantia; ut patet experientiâ. Nam ratione quantitatis aut quantitativæ extensionis remanentis sunt impenetrabiles; ideoque possunt ab agente naturali suscipere quemlibet motum localem. Idem est de quavis alia alteratione, ut calefactione, frigefactione &c. Et quidem ea naturaliter fit, suppositio semel cum communiori Sententia subjecto communi & immediato accidentium, quantitate: quæ proinde sufficit, ut in ea qualitates subeant alterationes secundum intensiorem & remissionem, immo secundum inceptionem & desitionem. Unde tunc non sunt necessariae tot actiones creativæ: cum alioquin dicendum foret in alia opinione, speciebus ad ignem v. g. applicatis, calorem in illis à solo Deo produci per creationem ad præsentiam ignis. Quod equidem sine gravi incommodo admitti posset in hoc Mysterio miraculis pleno: in quo ut gratis recurreretur ad miraculum, deberet antecedenter seu independenter ab illo ostendi necessitas distinguendi quantitatem omnis substantiæ corporeæ à materia: à qua alioquin optimè intelliguntur provenire ea, quæ quantitati adscribuntur; ut arguit *Arriaga disp. 38. sect. 2.* addens, etsi distincta esset, non tamen fore subjectum accidentium. Quod satis probabile videtur.

14.
Præterea
franguntur,
miserantur
&c.

Termini de-
nudo resul-
tantes an
creentur.

DICO III. Qualitates Eucharisticæ similiter possunt ratione quantitativæ extensionis aut ipsius quantitatis remanentis, uti & ipsa quantitas, frangi sive dividi, & uniri, vel per appositionem augeri, item rarefieri & condensari. Quæ omnia patent ab experientia.

Sed difficultas est, quomodo hæc fiant virtute naturali: cum in primis per divisionem resultent novi termini quantitatis finientes, à subjecto separati, & per unionem novi termini copulantes, prioribus finientibus destructis; qui proinde destruuntur per annihilationem, reliqui autem producuntur per creationem: quæ videntur superare virtutem agentis naturalis. Resp. tamen illos terminos (si dentur) satis intimè dependere à partibus quantitatis, quas terminant aut copulant, ut propterea non censeantur præexistentes annihilari, vel noviter ex ipsis partibus quantitatis resultantes creari. Si quis tamen omnino velit, hos terminos exigere pro subjecto conaturali correspondentes terminos seu puncta substantiæ, adeoque in propositæ quæstionis casu creari vel annihilari, nolim multum contendere de re abstrusa, & in fundo ipso (an scilicet tales termini dentur) incertissimâ, minimæque utilitatis.

15.
Qualiter
species con-

Major est difficultas de condensatione & rarefactione: præsertim quia vix explicari potest, in quo istæ mutationes consistant. Ideoque de illis *Scotus* mansit valde irresolutus.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Dico equidem, si in rarefactione acquiratur nova quantitas totalis vel partialis & in condensatione destruat (ut Quidam volunt) consequenter illam à solo Deo per creationem produci aut per annihilationem destrui; ut satis patet: cum quantitas creata vel destructa supponatur fore extra omne subjectum. Aliud est, si quantitas præexistens in rarefactione tantum extendatur, & in condensatione contrahatur, aut novus tantum aliquis modus in rarefactione accedat, & in condensatione pereat: tunc enim satis patet, non intervenire quantitatis creationem aut annihilationem; cum modus iste subiectetur in quantitate. Idem adhuc clarius est, si (quod saltem est valde verosimile) rarefactio fiat per intromissionem corpusculorum intra poros rei rarefactæ, & condensatio per eorundem expulsionem.

Q U Æ S T I O III.

An species Sacramentales corrumpantur, & quando sub eis designat esse Corpus Christi?

DICO I. Qualitates sacramentales corrumpuntur eodem modo, quo, si in-
existerent substantiæ panis & vini; ut patet experientiâ. Et Probatur: quia suppositio, quod subiectentur in quantitate, agens contrarium non minus potest naturaliter in eas agere, producendo qualitates repugnantes & destructivas, quam si subesset substantia panis & vini. Si tamen non subiectarentur in quantitate, dicendum foret eas à Deo annihilari. Quod idem dicendum est in sententia *Scoti* & multorum aliorum de ipsa quantitate: quod nimirum speciebus per agens naturale corruptis, annihilentur à Deo ipsa quantitas: *Scotus* enim docet quantitatem subiectari in composito, adeoque cum eo produci & interire, fierique in corruptione resolutionem usque ad materiam primam. In sententia tamen communiori de quantitate non est difficultas: cum secundum illam subiectetur in materia, sitque illi coæva, adeoque semper remaneat eadem in genito & corrupto.

DICO II. Corpus Christi definit esse sub speciebus, quando ita alterantur, ut si sub illis esset substantia panis, corrumpere sub-
stantialiter. Ita omnes Theologi. Ratio est: quia Corpus Christi succedit in locum panis, & ab accidentibus panis moraliter saltem conservatur in esse sacramentali, sicut panis ab iisdem conservaretur in ratione physicarum dispositionum: ergo præcisè tandiu manet sub illis, quandiu maneret substantia panis. Idem cum proportionem est de Sanguine Christi sub speciebus vini. Confirmatur: quia casu quo hostia post lumptionem ejiceretur per vomitum, speciebus immutatis, judicaretur ab omnibus retinere suam consecrationem. Ideoque fideles sunt solliciti,

densentur
aut rare-
fiant.

16.
Species Eu-
charisticæ
corrumpun-
tur, uti dicitur
insunt pro-
pria sub-
stantia.

At si non
sint in quan-
titate, an-
nihilantur.

17.
Quando sic
alterantur,
ut desineret
sub iis sub-
stantia pa-
nis aut vi-
ni, desinit
sub iis esse
Christus.

Quare etiā
manet in
stomacho,
durantibus
adhuc spe-
ciebus.

soliciti, ne hoc fiat; immo & Ecclesia, cavens, ne detur Eucharistia in periculo vomitus, & præscribens, quid eò contingente sit agendum cum speciebus, quas supponit manere consecratas. Unde & Ecclesiasticæ Historiæ referunt casus, quibus è pectoribus gravium peccatorum fuit hostia miraculosè extracta, velut adhuc continens Christum. Quare non mox à sumptione, sed in consumptione desinere Sacramentum hoc, constat: etsi Christus aliter instituere potuisset.

18. *Gutta consecrata in dolium vini missa consecrationem non amittit.*
Ex dictis sequitur, si mitteretur una gutta ex calice consecrato in vas integrum vini, sanguinem Christi sub illa gutta verè mansurum, saltem si vinum, cui injicitur, non sit multum diversæ conditionis ab eo, quod est consecratum: nam species illius guttæ manerent tunc incorruptæ, cum ibi non haberent contrarium à quo corrumperebuntur: quare sicut non obstante mixtione, si gutta non fuisset consecrata, retinisset substantiam prioris vini, sic gutta consecrata retineret sanguinem Christi. Hinc totum illud vas esset aliquò modò sacrum, & usibus sacris v.g. celebrationi missarum &c. applicandum; ut ex quibusdam miraculis docet *Baronius tom. 12. ad finem anni 1192. Suarez, Coninck & plures alii*. Quod quidè indubiè congruentissimum foret; Nonnullis tamen apparet non esse necessarium, inter quos *Sotus, Henriquez & alii*: eò quòd parva gutta haberi possit pro non immissa; præsertim cum singuli bibentes non exponantur probabili periculo bibendi sanguinem Christi.

19. *Quod per actum consecrationis transmutatur à speciebus consecratis, non fit consecratum.*
Econtra si gutta aquæ aut vini specie distincti mixta speciebus consecratis transmutetur ab his substantialiter, non erit pars illa vini noviter producti consecrata: cum consecratio præcesserit, afficiens solummodò species præexistentes. Nec obstat, quòd *oleum non consecratum consecrato possit oleo commisceri*, ut dicitur c. *Quod in dubiis, de Consecr. Eccles.* & totum fit consecratum, ut habet *Rubrica*. Idemque est de aqua non benedictâ, mixtâ benedictæ. Non obstat, inquam: quia consecratio Eucharistiæ fit per realem transmutationem, in ordine ad quam est vis tributa solis Christi verbis circa materiam tunc præsentem. Alia autem consecratio tantum est moralis, per quamdam denominationem extrinsecam institutam ab Ecclesia, quæ voluit eam fieri; etiam per solum contactum seu admixtionem cum simili liquore benedicto.

20. *An species manerent consecrata, si transmutarentur in species vini substantialiter seu specie diversi.*
Petes, an si dentur vina specie substantiali distincta, & speciebus consecratis misceatur vinum non consecratum specie distinctum, & hoc transmutaret in se species vini consecrati, desineret sub his esse Christus? Idem est, si ab initio consecratur vinum mixtum ex pluribus specie distinctis, & species vini fortioris transmutent substantialiter in se species alterius, aut ex utrisque exurgat tertia species vini. Resp. Affirm. admissò quæstionis supposito, de præfata scilicet distinctione vinorum: de quo Plures dubitant. Ita varii Re-

centiores contra *Soto & Nonnullos alios*. Ratio est: nam in propositis casibus desiisset substantia prioris vini, si non fuisset consecratum; Christus autem non manet diutius sub speciebus, quàm mansisset substantia præexistens. Vinum quoque cum novis speciebus etsi sit materia de se consecrabilis, non tamen de facto consecrata: cum prior consecratio solum affecerit substantiam sub accidentibus tum præsentibus contentam.

QUÆSTIO IV.

Quâ ratione possit aliquid ex Speciebus sacramentalibus generari?

EXPERIENTIA docet corruptis speciebus generari novam substantiam, & quidem talem, qualem exigunt dispositiones corruptivæ in quantitatem Eucharisticam introductæ, qualisque producta fuisset, si sub illis accidentibus fuisset panis & vinum: nam si species contingat exuri, supersunt aliqui cineres; si putrescant, oriuntur etiam vermes; si quis illis in quantitate magna utatur, non minùs illis reficietur & sustentabitur, quàm pane & vinò non consecratis. Quod Deus disposuit, ut mysterium esset à nostris sensibus absconditum, ad fidei nostræ exercitium & meritum. Quæritur itaque, quomodo illa substantia producat; cum hîc nulla sit materia ex qua?

DICO I. Non potest dici, quòd substantia producenda componatur ex quantitate Eucharistica tanquam parte materiali supplente vicem materiæ. Ita communiter Doctores contra *D. Thomam quæst. 77. art. 5. in corp.* & ad 1. quem tamen Varii conantur aliter interpretari. Probatur: quia substantia genita ex speciebus sacramentalibus est compositum substantiale, adeoque non potest involvere accidens seu quantitatem tanquam partem materialem. Deinde vermes v.g. ex illis speciebus geniti non essent vera animalia; cum non constarent corpore, quod essentialiter involvit materiam. Plura absurda, quæ ex contraria sententia sequuntur, pertranseo.

DICO II. Illò instanti, quò sub speciebus ob corruptionem desinit Corpus Christi, creatur à Deo alia materia prima; verosimilius eadem, quæ ante consecrationem fuerat materia panis vel vini: & in eodem instanti producit forma substantialis ab illo agente, quod eam produxisset, si sub speciebus corruptis fuisset substantia panis & vini. Prima pars est *Scoti 4. dist. 12. q. 6. n. 12. & 13.* & aliorum communiter: nam cum substantia de novo generanda necessariò constet materiâ primâ, & illa hîc non præsupponatur, nec aliundè adducatur, restat, ut de novo creetur. Secunda pars, quòd creetur eadem, quæ prius fuerat panis & vini, probatur: quia hoc est Deo æquè facilè, & sic minor fit variatio in universo, præsertim materiæ primæ, quæ alioquin notabiliter variaretur. Adde ex *Ar-*

riaga

riaga disp. 38. n. 16. quod cum materia ista sit natura sua incorruptibilis, & solum ob praesentiam Christi fuerit destructa, facta ei quâdam violentiâ, connaturale videatur eam restitui in pristinam existentiam hâc ipsô, quod praesentia Christi cesset. Totum hoc nihilominus manet intra terminos conjecturae, in rependente à beneplacito Dei. Tertia pars fundatur in exigentia rerum creatarum, juxta quam semper producuntur ab agente naturali, si adsit; alioquin à Deo supplente defectum illius.

Formam
producit
agens idem,
quod seclusâ
consecratio-
ne id fecis-
set.

24.
Quam citò
corrumpantur
species
in stom-
acho, varia
admodum
judicia.

Movent hîc Nonnulli dubium physicum, utile aliquando praxi in ordine ad salutem servandam in provocando vel admittendo vomitu post communionem; quantò tempore indigeant species Eucharisticae, ut in ventriculo corrumpantur. De quo sunt diversa admodum judicia seu conjecturae. Quidam enim Medici consulti à Lugo d. 10. de Euchar. num. 54. in eam ferè ierunt sententiam, ut parva hostia consumatur à mediocri stomacho spatiò minuti, seu sexagesimae partis horae. Species verò, quas sumit sacerdos, censebant esse corruptas in semiquadrante horae. Quod si quis ad quadrantem velit extendere, videtur (inquit Lugo) extra omne prorsus dubium aut periculum se constituere. Sed inhærendo discursui Medicorum, quem Lugo adfert, arguit Arriaga d. 39. sect. 5. multò citius ordinariam parvam hostiam debere corrumpi; utpote quæ (ut observavit) non nisi octingentesimam efficiat partem duarum unciarum cibi solidi, quas unâ horâ à calore naturali stomachi concoqui contendebant iidem Medici. Ipse verò Arriaga universim non dubitat, quin spatiò quinque Pater & Ave sic fiat generatim concoctio, ut nequeat superesse scrupulus: immo in sacerdote vix esse dubitandum, quin species panis & vini sint consumptæ, postquam is absolvit Missam & vestes sacras exuit.

Judicium
Plempii.

Alii nihilominus censent sacras species regulariter esse digestas post horam. Alii parvâ particulam dimidiatâ fortasse horâ posse destrui à ventriculo, praesertim jejuno & appetente, conjectant. Quàmvis species vini non tam pertinaciter in ventriculo detineantur: cum experienciâ constet, vinum nisi aliò cibò solidò in ventriculo detineatur, sæpè etiam ante quadrantem horae mutato colore, sapore, & cæteris ferè vini accidentibus instar excrementi emitti. Immo quia in ore inchoatur quoddam primæ concoctionis rudimentum, experimur vinum subrubrum paucissimò tempore ore retentum, tum ardorem, tum ruborem deponere. Quod autem celeritatem concoctionis hostiæ Nonnulli probant exemplò aquæ bullientis, in qua hostia parva etiam citius minutò absumitur, non videtur solidum: cum animalis calor in stomacho non tantus sit, quantus in aqua bulliente: urit enim hic confestim, noster verò tepidus est calor; ut experiri licet, si chylus etiam perfectè coctus revomatur.

Tandem consultus à me Vir clarissimus *Vopiscus Fortunatus Plempius* in Academia Lovaniensi Medicinæ Professor primarius, dubiò hâc disculsò, censuit ob diversitatem stomachorum, sanitatis, temperamentorum non posse definiri certâ regulâ, quantò tempore cibus in ventriculo conficiatur. Et quidem in valente stomacho parvam hostiam consumi brevi admodum tempore, hoc ipsum tamen non posse certò determinari ob magnam valetudinis & caloris differentiam ac gradus. Tutissimum autem arbitrabatur in utcumque bene constituto stomacho minimum requiri quadrantem horae: stomacho autem malè constituto (qualis ut plurimum saltem est, in quo vomitus timetur, vel sponte veniens, vel provocatus) nullam posse accommodari regulam. In ægro siquidem stomacho potest hostia multò diutius hære non consumpta: immo & transire tota intestina sinè corruptione, in illo videlicet affectu, qui lenteria appellatur. Quocirca non immeritò suadetur in *Philosophia Christiana Fromond. l. 2. de Anima c. 3. a. 4.* ut minimum integram horam à sacra Communionem vomitum esse sustinendum ab iis, qui habent ventriculos pituitosos, seniles aut à morbo languescentes. Et hæc de re nobis incertissimâ dicta sufficiant.

Concilium
Salubre

Q U Æ S T I O V.

Quid sit censendum de Mutationibus miraculosis circa species Eucharisticas?

CONSTAT ex historiis, sæpè fieri ejusmodi mutationes: aliquando quidem ad confusionem infidelium, qui veritatem hujus Sacramenti negant; aliquando ad terrorem indignè communicantium, aliquando autem ad confirmationem infirmorum, aliquando etiam ad consolationem sanctorum & piorum hujus Sacramenti cultorum. De quibus videre licet *Paschasium Corbeiensem lib. De Eucharistia c. 14. & seqq. Guitmundum l. 3. de Eucharistia & alios.*

25.
Ob quas
causas fiât
mutationes
miraculose
circa species
Eucharisticas.

Mutationes autem istæ aliquando contingunt verè, aliquando tantum apparenter per immutationem mediæ aut organi sensorii, aut etiam solius phantasiæ. Porro indicium ejusmodi mutationis tantum apparentis est, si solum à quibusdam videatur, & non ab aliis adstantibus, qui Sacramentum vident in forma consueta, aut si non satis constanter juxta exigentiam objecti: Aliud est, quando omnibus apparet eodem modò, saltem ad longum tempus: hoc enim signum aliquod est, mutationem verè contingere in Sacramento: vel in alio aliquo objecto reali. Hîc autem quaeritur, an in istis mutationibus, five veris, five apparentibus, Christus exhibeat semetipsum realiter videndum. Secundò, an his

Ille quan-
doque sunt
vera quan-
doq; appa-
rentes.

Indicia u-
trarumque.

mutationibus non obstantibus, Christus equidem maneat in Sacramento.

26. *In eis potest Christus se in propria persona exhibere videndum,* DICO I. Sive mutationes sint reales, sive non, possibile est, ut Christus in illis semetipsum exhibeat videndum in propria specie seu personâ: immo pium & probabile est, credere, quod sic de facto, saltem aliquando, semetipsum exhibeat: etsi oppositum sit verosimilius.

Prima pars probatur: quia posset Christus, in cælo manens, simul existere alibi, etiam circumscriptivè, & ibi se videndum exhibere, adeoque idem facere posset in similibus circa Eucharistiam mutationibus, dum videlicet apparet, sive tanquam cruci affixus, sive corpore sanguinolento & conscisso, sive in forma elegantis pueri. Quomodo *Paschasius supra* narrat Christum apparuisse cuidam Sacerdoti in forma pulcherrimi pueri, & se illi ad osculandum præbuisse, sed precibus Sacerdotis ad sacramentalem formam, ut sumi posset, rediisse. Deinde etsi Christus tantum in cælo existeret circumscriptivè, posset divinitus se exhibere corporaliter videndum in Sacramento, sive instar massæ carneæ, sive instar sanguinis, sive instar pueruli, cujus caput appareret in supremate hostiæ, pedes in inferiori parte, & sic consequenter, ipsis speciebus hostiæ visui occultatis.

Et probabiliter inter- dum hoc modo se exhibet. Secunda pars est *Alexandri Alensis* & aliorum. Immo illi, qui tertiam partem tenent, non diffitentur pium & probabile esse, quod aliquando saltem ita contingat: cum enim id sit possibile, & valde consonum fini ejusmodi apparitionum; cur non possit credi subinde saltem sic contingere? præsertim dum v.g. apparet Christus in forma pueri, mutatis realiter speciebus; aut etiam dum illis non mutatis apparet pro brevi tempore & in eadem quantitate caro vel sanguis.

27. *Probabilius tamen est, quod non.* Tertia pars probatur: tum quia est communis opinio Doctorum cum *D. Thoma q. 76. art. 8.* tum quia juxta regulam communem, quæ in materia de Angelis traditur, Christus post ascensum in cælum, in aliis apparitionibus non solet se exhibere in propria persona: tum quia hoc non requiritur ad finem, ob quem istæ apparitiones contingunt, vel ad falsitatem & mendacium vitandum: non enim significatur, quod Christus sit præsens sub forma, sub qua apparet, sed quod sit realiter præsens sub speciebus consecratis. Confirmatur discurrendo per varios mutationum sive apparitionum modos: nam aliquando apparet in calice sanguis exuberans; aliquando hostia manat sanguinem, aliquando apparet massa cruda carnis: non est autem credibile carnem aut verum Christi sanguinem seorsum realiter exhiberi. Deinde ista caro & sanguis aliquando per sæcula asservatur, alteratur, nigrescit, corrumpitur: quæ non sunt attribuenda carni aut sanguini Christi jam gloriosi secundum propriam speciem. Idem clarius est, dum hostia vertitur in lapidem, aut aliud corpus: cum

ibi nequidem appareat aliquid Christi. Similiter dum Christus apparet corpore sanguinolento aut conscisso, vel per modum pueri; nam cum nullibi sic existat in rerum natura, credibile videtur apparitiones ejusmodi non esse Christi in propria persona. Quamvis hoc postremum non sit certum: cum similiter se exhibuerit in propria persona, & tamen in specie peregrina, post resurrectionem, tum Magdalenæ, tum duobus discipulis euntibus in Emmaus.

28. *Christus non obstantibus hujusmodi mutationibus manet in Sacramento, quædo species non sic mutantur, quin sub similibus naturaliter adhuc maneat panis & vinum.* DICO II. Non obstantibus similibus mutationibus, manet Christus in Sacramento tunc solum & semper, quando species non sunt realiter sic immutatae, quin, si non forent consecratae, adhuc posset sub illis naturaliter permanere substantia panis & vini. Patet: quia præsentia sacramentalis dependet à solis speciebus, idque quoad ipsas manent per se sufficientes ad conservandam substantiam panis & vini. Porro an talis mutatio verè contigerit, non potest semper dignosci. Quando equidem brevè redeunt species, signum est illas tantum fuisse sensui nostro occultatas sine immutatione circa ipsas factâ. Sed quando mutatae permanent, v. g. caro, sanguis, lapis &c. & ex inæqualitate aut odore, sapore, duritie, similibusve qualitatibus magis propriis (colore enim & figura sunt satis indifferentes, ut iis mutatis non necessariò mutetur res ipsa) colligitur species panis aut vini esse perfectè corruptas, nullatenus ibi manet Christus sacramentaliter, ideoque nec exhibenda est reverentia, quæ Christo in Sacramento, sed quæ miraculoso vestigio Christi, qui ibi præexistit, potest exhiberi. Putat autem *Suarez* non esse carnem aut sanguinem propriè dictum, in quem species Eucharisticæ quandoque miraculosè mutantur, sed aliud corpus à Deo productum, quod figuram & speciem carnis & sanguinis referat. Verum nulla est ratio negandi esse carnem & sanguinem propriè dictum; non quidem hominis aut bruti, sed creatum à Deo, & nulli unquam animali incorporatum.

29. *Quid agendum Sacrificali in hujusmodi apparitionibus.* Petes, quid faciendum sit Sacerdoti sacrificanti in hujusmodi apparitionibus? Resp. si species sacramentales redeant, esse sumendas: cum nulla sit ratio non sumendi, & mutatio verosimiliter tantum contigerit in oculo sacrificantis. Si non redeant, & mutatio tantum contigerit in aliqua parte specierum, sumi debet residuum ad complementum sacrificii. Si mutatio sit totalis, & perseveret, reservandæ sunt species sic mutatae: neque est necesse denuò consecrare (etsi id putent Aliqui) Deus enim ipso factò tunc videtur dispensare in præcepto, quò mandavit utriusque speciei sumptionem. Addunt Alii, resecrationem tunc non fore consumptionem prioris sacrificii, utpote in utraque specie confecti, sed potius novi inchoationem. Ad quod tamen dicerent aliter sentientes, censerì moraliter consumptionem prioris sacrificii. Sicut si totus sanguis sit effusus, debet denuò fieri

fieri consecratio calicis juxta *Rubricas Missalis*; censeturque hæc pertinere ad complementum incepti sacrificii, perficiendi sumptione utriusque speciei. Eadem *Rubrica part. 3. tit. 3. in fine* re consecrationem consulunt in casu, quò

hostia per miraculum disparet. Quare in præ-
senti similiter fieri Plures consulunt, etsi non
necessarium putent. Quod nec ego velim im-
probare. Videri potest *Suarez d. 55. sect. 4.*

DISPUTATIO QUINTA.

De Ministro Eucharistiæ.

Q U Æ S T I O I.

Ad quos pertineat Eucharistiæ con- fectio?

I. **D**ico: Eucharistiæ confectio pertinet
ad solos sacerdotes ritè ordinatos: ita
ut hi soli validè consecrent. Est con-
tra quosdam Hæreticos existimantes, quòd
omnes Christiani sint sacerdotes, & habeant
hanc potestatem, etsi eâ non debeant uti, nisi
à communitate deputati, scilicet ob discipli-
nam & ordinem Ecclesiæ, & ad vitandum
nimiam confusionem, quæ esset, si quilibet
Sacramenti confectio se ingereret: ut sensit
Lutherus variis locis apud *Bellarminum lib. 4. de Euchar. cap. 16.* Immo is eousque progres-
sus est, ut diceret in *Lib. de Missa privata & Vnctione sacerdotum* (teste *Bellarmino sup.*) fore
verum Sacramentum, etiamsi à diabolo con-
ficeretur. Idem in re sentiunt *Kemnitius* & re-
centiores *Lutherani*, etiamsi quæstionem istam
ut plurimum dissimulare soleant. Miraturque
meritò *Bellarminus* dissentire *Sacramentarios*
utpote docentes Sacramenta non operari, nisi
excitando fidem, & per Ordinationem mi-
nistrorum non imprimi characterem, nec da-
ri novam spirituales potestatem, sed solum
usum seu officium.

2. Verùm Conclusio constat ex communi con-
sensu & perpetuâ traditione Ecclesiæ, quæ in
plurimis Conciliis etiam est definita, ut *Ni-
cano I. can. 14.* aliàs 18. *Lateranensi*, & refer-
tur cap. *Firmiter*, de *summa Trinit. Florenti-
no*, & novissimè *Tridentino sess. 22. cap. 1. &
can. 2. sess. 23. cap. 1. & 4. & can. 1.* Idem
docuerunt antiqui Patres, dum efficaciæ verbo-
rum Christi jungunt statum sacerdotalem,
eumque inde extollunt. Sic *Chrysostomus* ob
hanc eximiam potestatem consecrandæ Eu-
charistiæ non rarò scribit angelis æquari sa-
cerdotes sive ab his illos superari *lib. 3. de Sa-
cerdotio* & alibi. *Ambrosius l. de dignitate sacer-
dotali c. 2.* sacerdotalem potestatem regiæ an-
teponit. Quod etiam faciunt *Chrysostomus* &
Nazianzenus, & reipsâ docuit *S. Martinus*,
cùm teste *Severò Sulpitiò* in vita illius, in con-
vivio Imperatoris hunc postposuit suo Pres-
bytero. *Hieronymus* quoque frequenter asse-
rit non posse nisi Episcopos & Presbyteros
Eucharistiam conficere, & *Epistol. ad Eva-*

grium hoc potissimum argumentò demonstrat
Presbyteros esse longè superiores diaconis,
quòd hi non habeant potestatem consecran-
di Eucharistiam. Quò titulò etiam *S. Fran-
ciscus* in suo Testamento tantum honorem vult
deferri Sacerdotibus. Immo (teste *S. Antoninò
3. part. Chron. Tit. 24. c. 2. §. 2.*) dixit: *Si
Sancto venienti de calo, & pauperculo alicui Sa-
cerdoti, me contingeret obviare, ad Sacerdotis ma-
nus deosculandas citius me conferrem, & Sancto
dicerem: Expecta me Sancte, quia manus hu-
jusmodi verbum vita contrahant, & ultra hu-
manum aliquid possident.* Præterea *Clemens Ro-
manus l. 2. Constitut. Apost. cap. 27.* loquens
apertè de sacrificii oblatione, ait: *Quicum-
que Laicus sine sacerdote aliquid operatur, in-
aniter operatur.* Denique nullum proferri
potest ex tota antiquitate exemplum, quò
probetur diaconum aut laicum in aliquo casu
consecrâsse Eucharistiam: sicut tamen non pau-
ca proferuntur exempla, quibus ostenditur
in certis casibus diaconos, immo & laicos bap-
tizâsse. Vide *Bellarminum supra*, qui tamen
non rectè allegat *Ignatium Epist. ad Trallianos*
ad confirmationem hujus veritatis, ut inspi-
cienti textum patebit.

Ratio Theologica est: quia potestas con-
ficiendi Eucharistiam debet provenire ex con-
cessione Christi; qui nusquam legitur illam
promiscuè omnibus dedisse. Quin immo ip-
se nullis dedit potestatem consecrandi, quàm
iis, quibus dixit *Lucæ 22. Hoc facite in meam
commemorationem*; id est, solis Apostolis,
eorumque in sacerdotio successoribus, ut sem-
per intellexit Ecclesia; quibus proinde pote-
statem dedit consecrandi: cùm hæc fuerit
præcipua Christi actio, quam verba illa de-
monstrant.

Confirmatur: quia si vetus sacerdotium non
erat omnibus commune, sed constitutis à Deo
speciale; quantò magis in hoc longè excel-
lentiore sacerdotio fuit observandum, ut
nemo sibi illius honorem sumeret, sed qui
vocatur à Deo tanquam Aaron, ut loquitur
Apostolus *ad Hebr. 5.* Ob quod ab initio Ec-
clesiæ usitata fuit Ordinatio Sacerdotum, in
qua eis traditur consecrandi potestas.

Omnes porrò Sacerdotes certum est validè
posse consecrare, etsi sint hæretici, schisma-
tici, excommunicati, degradati, irregulares,
aut aliàs impediti: id nanque patet ex sensu
totius Ecclesiæ, & ex *Tridentino sess. 7. can. 9.*
&

3.
Accedit ra-
tio Theolo-
gica,

Confirma-
tur.

4.
Omnis Sa-
cerdos, etiã
hæreticus,
degradatus
& c. invalidè

potest consecrare.

& alibi, docente numquam amitti characterem sacerdotii: quoad autem iste in hac vita perseverat, tandiu subsistit in ministro potestas validè consecrandi. Unde idem Tridentinum sess. 23. cap. 4. damnat eorum sententiam, qui asserunt Novi Testamenti sacerdotes temporariam tantummodò potestatem habere, & semel rite ordinatos iterum laicos effici posse, si verbi Dei ministerium non exerceant.

Confirmatur: quia consecratio non est actus jurisdictionis respiciens subditos, sed tantum Ordinis, respiciens materiam consecrandam. Deinde revertentes ab hæresi aut schismate non iterum ordinantur, sed recipiuntur in suo gradu. Similiter sublatà excommunicatione aliòve impedimentò canonicò, permittuntur ministrare, qui antea impediti fuerant.

Quò sensu Sancti interdum dicunt talium consecrationes esse irritas seu non ratas.

Nec faver Magistro & Gratiano in cap. Quod quidem 1. q. 1. (qui improbabiler dixerunt quosdam sacerdotes, præsertim hæreticos, schismaticos, degradatos, non posse validè consecrare) quòd nonnulli Pontifices & Patres dicant talium consecrationes non esse ratas, vel esse irritas: nam hi solùm volunt, quòd reprobentur tanquam illicitæ & sacrilegæ, quòdque à talibus Episcopis ordinati sint suspensi ab exercitio.

Non faver etiam, quòd præcisi ab Ecclesia non possint ejus nomine dicere: Offerimus &c. eò quòd Ecclesia nolit talibus uti: nam hoc, veluti cæremonia, non requiritur ad valorem sacrificii vel consecrationis.

5. Censurâ impediti speciale peccatum committunt.

Extra statum gratiæ constituti peccant, tum conficiendo, tum sumendo. Qualiter id consistendum.

Nihilominus præcisi ab Ecclesia per censuram, vel suspensi ab officio sacerdotali, conficiendo Eucharistiam graviter peccant, quantumvis supponerentur esse in statu gratiæ, adeòque duplici peccatò, si præterea sint extra statum gratiæ. Porro status gratiæ generaliter in Ministro requiritur, non tantum ut licitè sumat, sed etiam ut licitè conficiat; uti ad confectiorem aliorum Sacramentorum. Sufficit tamen in confessione dicere: Celebravi in malo statu. Estque duplex peccatum sacrilegii, scilicet indignæ receptionis & confectiõnis juxta Aversa & alios. Nonnulli tamen dicunt esse unicum, ut Diana, Azorius, Bonacina & alii. Equidem in praxi dubitari non potest (ait Aversa q. 10. sect. 1. in fine) non satisfacere talem dicendo: Communicaui in malo statu. Confessio autem prærequiritur ad celebrationem, quatenus sumitur, non quatenus conficitur Eucharistia.

Q U Æ S T I O II.

Ad quos pertineat Eucharistiæ dispensatio?

6. Sacerdotibus dedit Deus ordi-

Dico I. Ordinaria potestas & auctoritas dispensandi hoc Sacramentum jure divinò ita est sacerdotibus concessa, ut nullis aliis inferioribus pari jure competat. Ita

communiter Doctores. Probat ex Luca 22. Hoc facite in meam commemorationem. Quibus verbis Christus sicut consecrationem corporis sui principaliter commisit Apostolis, eorumque in sacerdotio successoribus, sic etiam ejusdem distributionem, quasi dixisset: Actis Deo gratias Corpus meum consecrate, aliisque distribuite. Idem colligitur ex hymno Ecclesiæ: Cujus (scilicet sacrificii) officium committi voluit solis Presbyteris, quibus sic congruit, ut sumant & dent ceteris. Unde Tridentinum sess. 13. c. 8. Semper (inquit) in Ecclesia Dei mos fuit, ut laici à Sacerdotibus communionem acciperent, qui mos tanquam ex Traditione Apostolica descendens, jure ac merito retineri debet. Quare etiam olim, dum Corpus Domini porrigebatur in manus Fidelium communicantium, id ipsum fiebat à Sacerdote, qui censebatur principalis dispensans. Congruentia est: quia conveniebat, ut qui potestatem accipiebant super corpus Christi verum in conficiendo, etiam acciperent super Corpus Christi mysticum, id est, Ecclesiam in dispensando. Deinde sicut Sacerdotis, inter Deum & homines medii, est dona & vota populi Deo offerre, ita etiam dona divinitus sanctificata populo tradere.

Requiritur porro Ordo sacerdotalis solùm ad dispensandum licitè, non autem ad dispensandum validè, aut etiam cum fructu suscipientis, si hic sit dispositus, adeòque bonâ fide suscipiat à non ministro; imò etsi suscipiat Eucharistiam taliter dispositus à se ipso: utpote sinè obice suscipiens verum Sacramentum.

Dico II. Non est tamen jure divinò prohibitum committere aliis ex delegatione hujus Sacramenti dispensationem. Patet ex antiqua praxi, quâ olim diaconi, non quidem propriâ auctoritate, sed ex jussu Episcopi vel Presbyteri, velut eorum ministri, Eucharistiam dispensabant; ut constat ex Clemente Romano l. 8. constit. c. 28. Cypriano Serm. de lapsis post med. Et verbis S. Laurentii Martyris ad S. Xystum Papam: Cui commisisti Dominici sanguinis dispensationem. Et quâvis dispensatio sanguinis ob certas rationes diaconis fortasse committeretur frequentius: quòd tamen etiam frequenter commissâ eis fuerit dispensatio corporis Christi, testis est Justinus Martyr Apologia 2. pro Christianis in fine, & Nicanum 1. can. 14. aliàs 18. statuens: Quod si non fuerit in presenti vel Episcopus vel Presbyter, tunc ipsi (scilicet Diaconi) proferant, & edant. Et Carthaginense IV. cap. 38. statuens, ut diaconus presente Presbytero Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus erogat. Quocirca nullatenus admittendum est, quod aliqui dixisse referuntur, diaconum ex officio potuisse dispensare sanguinem, ex commissione autem Corpus Christi. Neutrum enim ex officio seu proprio jure, verum tantum tanquam commissi seu delegati potuere; ut loquuntur auctoritates relatæ, & Clemens 1. 8. constituit.

7. Quamvis non inhibuerit distributionem aliis committi;

Prout olim committabatur Diaconis, tum sanguinis, tum etiam Corporis dispensatio;

Quibustamen neutrum competebat ex officio.

constituit. Apost. c. 28. dicens: Oblatione ab Episcopo aut Presbytero facta, ipse diaconus dat populo, non tanquam sacerdos, sed tanquam qui ministrat presbyteris. Quemadmodum Dominus assumit famulos ad distribuendum pauperibus panem. Putat tamen Aversa q. 10. sect. 3. Corporis distributionem fuisse tantum committendam & commissam in necessitate, secus quam Sanguinis, qui non debet tangi, uti corpus. Sed hoc parum probat: cum olim etiam laici viri communicaturi tangerent illud nudis manibus. Credo tamen sæpius commissam fuisse dispensationem Sanguinis, quam Corporis ob commoditatem fidelium communicantium in utraque specie, quibus per ordinem sacerdos communicabat Corpus, diaconus subsequens Sanguinem, sicut nunc minister ablutionem; ne aliàs duplici tempore & labore occuparetur sacerdos, sicut si ipse singulis per se daret quoque ablutionem.

8. Olim commissio ista frequentior, quæ nunc infueta,

Non prærequirit necessitatem valde gravem.

9. Inferioribus diaconis nequit ea commissio dari.

Excipitur à pluribus periculum mortis.

Solebat autem commissio ista olim esse frequentior: cum tunc ob paucitatem presbyterorum paucissimè esset moralis necessitas. Nunc verò in desuetudinem abiit; cum major sit modò copia sacerdotum, quam eorum, qui tantum sunt diaconi, ideoque vix umquam occurrat necessitas: quæ tamen juxta communem sensum requiritur ad hoc, ut diacono committatur, sive sacerdos sit præsens, sive absens.

Cæterum non debet necessitas esse adeò gravis, sed sufficit causa notabilis prudenter judicanda, v. g. ex parte sacerdotis infirmitas, occupatio in confessionibus, aut concione, &c. Ex parte communicantium impletio annui præcepti, Jubileum &c. quando alius sacerdos haberi facillè non posset. Immo in extrema necessitate, si sacerdos non valeat aut irrationabiliter non velit ministrare Viaticum, poterit hoc facere diaconus, etiam sinè mandato sacerdotis, ex præsumpta facultate Juris sive Episcopi aut Papæ.

Dico III. Clericis diaconis inferioribus & à fortiori laicis nullò modò potest committi dispensatio Sacramenti, ut docent omnes Theologi, & constat ex communi usu Ecclesiæ ac sensu. Idemque tradidit Concilium Rhemense, & refertur c. Pervenit, de Conf. d. 2.

Nihilominus plures Doctores præsertim recentiores existimant verosimiliter in casu gravissimæ necessitatis, ut in articulo mortis, deficiente sacerdote & diaconis, posse etiam laicum seclusò scandalò porrigere Viaticum de expressâ vel præsumptâ licentiâ sacerdotis: nam hoc non est prohibitum jure divinò, quandoquidem olim permissum fuerit fidelibus secum deferre Eucharistiam sequenti die sumendam: ac teste Eusebiò lib. 6. Historia cap. 36. presbyter quidam infirmus miserit particulam consecratam ad Serapionem senem moribundum per puerum, è cujus manibus juxta mandatum presbyteri illam sumpsit: usus quoque Ecclesiæ contrarius non videatur casum tam extraordinarium obligativè comprehendere, nec tanti momenti esse appareat, ut

tam raræ & gravi necessitati debeat prævalere. Quod confirmat exemplum laudatissimæ Mariæ Reginae Scotiæ, quæ superiori sæculò subitura martyrium se ipsam prius communicavit. De speciali autem dispensatione Pii V. quæ à quibusdam spargitur, non constat. Equè infundatum est, quòd ipsa id fecisset, ne Eucharistia veniret in manus Hæreticorum: huic enim incommodo potuisset aliter obviare, & potius non debuisset Eucharistiam secum assumere; quam proinde retinuit animò sumendi in articulo mortis. Denique non usus hujus facultatis (qui pariter militare videtur contra ipsos diaconos) potius apparet facti, quam juris, oriturque sive ex rarissima occurrentia talis occasionis aut necessitatis, sive ex incitibus eorum, quos concernit, sive etiam pro parte ex imbutis contrariâ opinione.

Dico IV. Sacerdos extra Missam & officium Parasceves potest se ipsum communicare in necessitate, dum non adest alius sacerdos, juxta Doctores communiter: ipse enim est ordinarius minister hujus Sacramenti, nec ipsum Sacramentum requirit distinctionem ministri à fumente, sive ex ratione sua, sive ex præcepto juris, saltem in casu necessitatis obligante. Unde plurimi Doctores censent posse id fieri ex sola devotione, aut in magno aliquo festo, si infirmus sit, aut commodè celebrare nequeat, nec sit copia alterius sacerdotis, qui ministret. Immo Varii existimant sacerdotem infirmum debere Eucharistiam sumere propriis manibus, quando in defectu sacerdotis ad illum defertur à diacono: quod tamen negat Vasquez. Alii autem volunt esse arbitrium.

Quod dictum est de Sacerdote, extendi etiam potest ad diaconum in casu gravissimæ necessitatis, ut si v. g. alioquin deberet decedere sinè Viatico: nam Concilium Nicanum can. 14. aliàs 18. expresse concedit diaconis, ut se ipsos in absentia sacerdotis communicent: quod jure novò non est revocatum, pro tantæ saltem necessitatis articulo. Immo Aliqui existimant idem licere diaconis in necessitate, etsi non sit tam gravis & extrema.

De aliis diaconis inferioribus, etiam laicis videtur idem non improbabile, seclusò scandalò, in casu gravissimæ necessitatis. Et confirmatur ex facto Reginae Scotiæ. Unde Trid. sess. 13. c. 8. mandans, ut laici communionem à Sacerdotibus percipiant, non censetur hunc casum extremæ necessitatis comprehendere. Confirmatur: quia laicus posset & deberet Eucharistiam è terra levare, & ob periculum irreverentiæ eam subinde propriis manibus sumere: ergo mirum videri non debet, si id possit in sua propria, eaque extrema necessitate. Immo olim juxta exemplum Christi in ultima cœna solebat porrigi Eucharistia in manum dexteram communicantium sinistræ in modum crucis superpositam, eamque nudam, si quidem viri essent, velatam verò seu involutam nitido linteo (quod Do.

10. Sacerdos laicalem communionem potest sibi ministrare in necessitate.

An etiam necessitas ad hoc requiratur, aut qualitas.

Etiam Diaconus posset seipsum in casu gravissimæ necessitatis communicare.

11. Fortè & alii.

Dominicale dicebatur) si sceminæ: qui deinde manu propriâ Eucharistiam ori ingerebant. Immo interdum etiam domum ferebant, ibique inter suos distribuebant, ut refert *Estius in illud 1. Cor. 10. Panis quem frangimus &c.* Quâvis nunc extra necessitatem graviter illicitum foret laicis Eucharistiam immediatè manu tangere: ad hoc enim manus sacerdotum consecrantur, juxta *D. Thomam q. 82. art. 3.* Immo graviter peccaturos esse laicos, qui sustinerent pixidem aut calicem in quo Eucharistia actu continetur, censet *Aversa q. 10. sect. 3. §. Tertiò minister in fine.*

12. *Potest Sacerdos partem hostiae suae dare communicare volenti, si sit rationabilis aliqua causa.* DICO V. Sacerdos ex causa rationabili potest partem hostiae suae dare communicare volenti: hoc enim non obest integritati sacrificii; cum in qualibet parte specierum tantumdem contineatur. Immo antiquitus moris fuit, ut unus idemque panis consecratus frangeretur, & ex eodem valculo Sanguis Domini à fidelibus sumeretur, uti etiam fecit Christus cum Apostolis. Nunc equidem sine causa non licet recedere à moderno ritu Ecclesiae, qui habet, ut pro communicaturis distinctae formulæ ab hostia sacerdotis consecrentur. Quâvis ei contraire non foret peccatum mortale juxta varios Doctores: eò quòd irreverentia non videatur gravis, nec consuetudo graviter videatur obligare.

Aliàs servandus hodiernus ritus, de cujus gravi obligatione non satis constat. Porro justa causa non tantum est, quando communicandus est moribundus (de quo non potest esse dubium) sed etiam si urgeat præceptum Communionis: immo si magna peccantis devotio id suadeat, similisve causa, & alia parva hostia commodè haberi nequeat. Ita *Antoninus, Sylvester, Henriquez, Bonacina* & plures alii. Similiter licitum erit aliquas particulas consecratas, dum omnibus non sufficiunt dividere, & sic communicaturis præbere.

13. *Parochus obligatur Eucharistiam ministrare, quoties rationabiliter eam subditi petant.* DICO VI. Parochus obligatur hoc Sacramentum administrare per se vel per alios, non solum quando subditi obligantur illud suscipere (ut *Quidam* sine fundamento sunt opinati) sed etiam quotiescumque subditi rationabiliter petunt. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia munus Pastoris est pascere non tantum in necessariis, sed etiam in valde utilibus ad salutem, saltem quando subditi id exigunt: ad hoc enim accipiunt stipendium; & non ut tantum in extrema necessitate, aut quando subditi obligantur, Eucharistiam eis administrent. Unde quia alii non habent officium pastorale vel speciale stipendium non obligantur, nisi communi lege charitatis in extrema vel gravi necessitate proximi. Dixi, *quotiescumque subditi rationabiliter petunt*: si enim nimis sæpè consideratò eorum statu, aut importunò tempore petant, vel Parochus ob infirmitatem aut aliàs causas impediatur, licitè poterit communionem voluntariam denegare, seu differre. An autem

obligetur Parochus hoc Sacramentum (idem est de extrema Unctione) ministrare tempore pestis cum periculo vitæ, est controversum inter Doctores. Affirmat *Filiucius, Sylvius*, & alii. Negat *Armilla, Villalobos, Suarez, Rodriguez, Diana, Dicastillo disp. 11. dub. 7.* & alii, eò quòd non sit tantæ necessitatis, sicut Baptismus & Pœnitentia. Affirmanti tamen sententiæ favet pietas, praxis, & summa Viatici utilitas, quæ dici possit necessitas. Potest insuper absque novo, saltem notabili periculo ministrari peste infectis Eucharistia post ministratum Sacramentum Pœnitentiæ; à quo ministrando Parochus certò non excusatur. Cæterum in casu, quò Eucharistia foret seorsim ministranda, aut Pœnitentia quidem, non tamen Eucharistia, posset sine periculo infectionis ministrari, Opinio negativa efficaciter non potest redargui.

Petes, an obligatione ministrandi supposita, possit instante hujusmodi periculò Parochus officio renuntiare, sicque fugere? Resp. *An possit se periculo subducere, renuntians officio.* indubiè non posse, nisi sit alius idoneus, qui se offerat: sicut miles non potest renuntiare militiæ, instante necessitate pugnae. Aliàs sane nullus Pastor foret obligatus ovibus assistere, cum posset semper hòc remediò ad fugiendum uti.

QUESTIO III.

Quid requiratur ad licitè distribuendum Eucharistiam?

14. *Requiratur in ministro Eucharistiae jurisdictio ordinaria, vel eam habentis licentia.* DICO I. Ultra statum gratiæ, & carentiam censuræ (de quibus alibi) & ordinationem omnibus Sacerdotibus communem, requiritur in ministro jurisdictio ordinaria, vel licentia seu delegatio eorum, qui habent jurisdictionem ordinariam: qualem habet Papa in universam Ecclesiam, Episcopus in suam diocesim, Parochus in suam parochiam, Superiores Religionum in sibi subditos respectivè. Est certum apud omnes, & colligitur ex *Carthaginensi 1. can. 7. Milevitano can. 18.* Idem patet ex *Clement. Religiosi, de Privil.* ubi fertur excommunicatio Papæ reservata ipsò factò incurrenda, specialiter contra Religiosos, qui Eucharistiam sæcularibus clericis & laicis ministrare præsumpserint. Ubi obiter adverte illam consequenter non incurri à sacerdotibus sæcularibus, immo nec à Religiosis ministrantibus Eucharistiam aliis Religiosis. Similiter ab incurrenda censura excusare ignorantiam vel bonam fidem: tunc enim non est præsumptio, quam Jus requirit. Privilegia quoque varia à Pontificibus concessa, & quidem cum aliqua restrictione seu limitatione supponunt, ministerium hoc licentiam aut jurisdictionem saltem delegatam exigere.

Ratio Conclusionis est: quia proprius sacerdos sive pastor jus habet pascendi suas oves, & ne alieni pascant, nisi de ejus licentia.

Deinde

Deinde Ecclesia sic statuit ad vitandum confusionem regiminis & ordinis Ecclesiastici.

15. *Quæ sufficit rationabiliter præsumpta.* Unde juxta communem sententiam est peccatum mortale, si secus fiat, cum usurpetur officium alienum in re gravi: nisi tamen ex probabili causa intercedat bona fides & præsumpta pastoris voluntas, quæ facilius præsumitur in communione ex devotione facta, præsertim si Parochus sit absens. Idem censetur licentiam dare illi, quem communiter admittit ad celebrandum in sua Ecclesia. Quare autem sufficiat licentia rationabiliter præsumpta ad ministrandum Eucharistiam potius, quam Sacramentum Pœnitentiæ, est, quod ad prius sufficiat talis subordinatio, ut non fiat invitò pastore ordinariò, sive non contra voluntatem rationabilem illius: absolutio autem sacramentalis requiritur insuper in absolvente superioritatem actualem, sive ordinariam, sive de facto delegatam: cum sit essentialiter actus judicii, adeoque dum fit, requirat præsentem jurisdictionem, quæ non acquiritur per similem licentiam præsumptam; utpote quæ nil ponit, uti nec sperata vel subsequens rati habitio.

16. *Ex privilegiis Pontificis cum possunt illam Mendicantes ministrare omni tempore & loco.* Cæterum Religiosi mendicantes per privilegium sive licentiam summi Pastoris, Romani scilicet Pontificis, possunt Eucharistiam ministrare omnibus Christi fidelibus totò anni tempore, exceptâ communione Paschali, & factâ per modum viatici in articulo mortis; ut (omissis variis privilegiis) concessit *Paulus III.* Societati Jesu, & amplissimè *Paulus IV.* Fratribus Minoribus Bullâ 3. in *Bullario Rodriguez*, & *Julius II.* Fratribus Minimis apud *Rodriguez To. 1. q. 56. a. 3.* qui eisdem Minimis insuper concessit, ut Religiosi possint aliis simplicibus sacerdotibus etiam non approbatis (nam pro administratione Eucharistiæ nulla requiritur approbatio) facultatem concedere administrandi Eucharistiam in suis Ecclesiis: quam consentur concedere iis, quos ad celebrandum in suis Ecclesiis admittunt. Idemque habet praxis. Neque privilegia Pontificum facultatem Religiosis concessam restringunt ad certum locum, ut patet ex privilegio *Pauli III.* immo *Paulus IV.* eam positivè & expressè extendit ad omnem locum, dicens: *Ubilibet, etiam extra domos & habitacula eorumdem fratrum &c.*

17. *Excipitur dies Paschæ seu communio Paschalis.* Dum verò in Bullis Pontificum excipitur dies Paschæ vel Resurrectionis Domini, id ita accipiunt *Rodriguez sup. Suarez, Vasquez, Bonacina, Lugo d. 18. sect. 2. n. 50.* & alii communiter contra *Navarrum c. 21. num. 52.* & quosdam alios, non quod non liceat Mendicantibus, & aliis, qui participant in eorum privilegiis, administrare Eucharistiam ipso die materiali Paschæ sive Resurrectionis Domini, modò fideles aliò die in sua Parochia communicent ad satisfaciendum præcepto communionis Paschalis: sed quod non liceat administrare communionem Paschalem, quâ Fideles satisfaciant

præcepto. Nam non videtur credibile Pontifices voluisse excipere communionem Paschalem merè materialiter, sed formaliter, quatenus præcepta est: alioquin enim sequeretur, vi similium Bullarum posse Fideles satisfacere præcepto communionis Paschalis in Templo Mendicantium aliis diebus inter Dominicam Palmarum & Dominicam in albis; cum verba Bullarum diem Resurrectionis Domini sive Paschæ ita excipiant, ut non præcipiant eò die communionem fieri in Parochia: adeoque consequens videretur, communionem Paschalem, quæ aliis diebus intra quindenam sumi potest, posse ministrari in templis Mendicantium, præterquam in die materiali Paschæ, veluti dumtaxat excepto juxta *Navarrum*. Confirmatur: quia Pontifices tantum voluerunt consulere præcepto communionis Paschalis & juri Parochorum, ut videlicet singulis annis quisque semel communionem à proprio Sacerdote recipiat, juxta cap. *Omnis utriusque sexus de Pœnit. & remiss.* Præcepto autem isti aut juri nullatenus præjudicatur, porrigendo in die Paschæ communionem non impletivam præcepti, uti nec, si id fiat aliis diebus Paschalibus vel aliò quòvis tempore. Advertit quoque *Layman* apud *Lugo supra*, præsumi debere (nisi oppositum constet) eos, qui petunt communionem die Paschæ in Ecclesiis Mendicantium, vel satisfecisse, vel satisfacere vel le aliâ die in sua Parochia; ideoque eis non esse denegandam. Estque præmissa explicatio, inhærendo communibus regulis interpretandi Bullas, & secludendo declarationem Papæ, quæ fieret in oppositum, planè rationalis & solida; & passim his in locis practicata. Etsi pro cautela majori, rudiorum præsertim, aut ad submovendas offensionis occasiones, in plerisque nostris Ecclesiis die Paschæ non soleat exponi publice Ciborium SS. Sacramenti. Quod si verò his non obstantibus S. Sedes declarationem faceret mentis suæ, de excipienda, tam Communione Paschali, quàm faciendâ materialiter in die Paschæ, indubiè ei post sufficientem & authenticam intimationem standum esset; neque etiam aliàs magnopere contendendum de hac re.

Cum circa hanc materiam à Parochis & curatis Lovaniensibus Innocentio XI. fuisset oblatum libellus supplex, emanavit Decretum hujusmodi: *Parochi loci Lovanii conquerebant sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum personis secularibus ministrari à Dominica Palmarum usque ad Dominicam in Albis à Regularibus, & signanter Societatis Iesu prætextu Privilegiorum, unde arguunt juribus Parochialibus præjudicium inferri, & Ecclesiæ præceptum eludi, cum non desint falsò assertores, se in Ecclesiis Regularium illi satisfecisse, libellum supplicem porrexerunt sanctissimo Domino nostro, ut hisce malis occurreret, vetando Regularibus, nè præfatò tempore dictum Sacramentum audeant ministrare.*

Decretum Innocentii XI. circa hanc materiam.

Cum autem Sanctitati sua placuerit ad eandem Sacram Congregationem remittere huiusmodi preces, Patri Procuratori Provincia Belgica Societatis Jesu successive communicatas, proponitur dubium ab Eminentissimis PP. resolvendum.

An PP. Societatis Jesu, alique Regulares possint ministrare sanctissimum Eucharistia sacramentum personis secularibus à Dominica Palmarum usque & per totam Dominicam in Albis?

Die 31. Januarii 1682. Sacra Congregatio Eminentissimorum S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum respondit affirmative, excepto die Paschatis. Ita tamen, ut saculares sumentes Eucharistiam in Ecclesiis Regularium in aliis diebus à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis inclusive, non satisfaciant precepto Ecclesiastico.

18.
Et Viaticum morientium.

Excipitur etiam in privilegio Pauli III. articulus mortis. Et quamquam Paulus IV. illum non excipiat, quantumvis etiam de infirmis loquatur, sed solum Pascha, ideoque nonnulli Doctores existiment Mendicantibus illum verè non esse exceptum. Consuetudine tamen & sensu communi, atque etiam tacite mente Pontificis exceptus videtur, ita scilicet ut Religiosi Mendicantes nequeant moribundis administrare Viaticum, sive Communionem tunc faciendam ex obligatione, & quæ datur (ut loquuntur) per modum Viatici. Quamvis possint eis ministrare Communionem faciendam ex mera devotione, etiam sine licentia Parochi: quod enim Communion fiat in articulo mortis, se habet tunc velut materialiter & per accidens, nec censetur dari per modum Viatici. Estque hoc indubitatum juxta Castro Palao Tract. 21. disp. un. puncto 19. in 8. Favet etiam aperte Paulus IV. Bulla Cum sicut 3. in Bullar. Rodriguez, ubi ait: Quod de de cetero per totum orbem omnium utriusque sexus Fidelium dicti Ordinis Fratres à suis superioribus, ut moris est, deputati Confessores, confessiones etiam infirmorum ubilibet, etiam extra domos & habitacula eorundem Fratrum, audire, ac omni tempore, praterquam in die Resurrectionis Domi-

nica, Sacramentum Eucharistia tam illis, quam aliis quibuscumque personis licite ministrare possint, apostolicâ auctoritate tenore presentium indulgemus ac decernimus, & declaramus.

Quæ verba Pontificis maximè quoque pro se urgent isti Auctores, qui contendunt Regularibus fas esse ministrandi infirmis Communionem etiam per modum Viatici. Sed sine sufficienti ratione: quia nimirum in generali concessione non censetur contineri Viaticum, utpote specialem difficultatem habens, & in aliis Bullis sufficienter exceptum. De quo etiam non erat controversia inter Religiosos & Parochos, sed solum de casibus ordinariis, videlicet, an sicut generaliter possunt Regulares in suis Ecclesiis excipere confessiones & dare Eucharistiam recurrentibus ad illos, sic idem possint de foris seu extra domos suas: ipsi alioquin Religiosi tunc temporis non urgebant sibi competere vi privilegiorum administrationem Viatici; utpote non ita pridem clarissimè excepti per Paulum III. Solum itaque permittitur eis ministrare Communionem non obligatoriam, sive sanis, sive etiam infirmis, tam extra proprias domos vel Ecclesias, quam intra illas, ut ex verbis præallegatis liquet.

Nihilominus si periculum sit, ne moribundus sine Viatico decedat, sive quia Parochus deficeret, sive quia Communionem injustè negaret; potest, immo ex charitate obligatur sacerdos Religiosus, uti & alius secularis, ministrare Viaticum ex voluntate saltem tantæ Ecclesiæ aut superioris Prælati; ut contra Navarrum docent communiter Doctores. Idemque est de Communionem Paschali, quando injustè negaretur à Parocho. Ubi tamen de injustitia & irrationabili denegatione Parochi deberet præcedere sufficiens notitia sive certitudo.

Dico II. Ad licitè ministrandam Eucharistiam insuper requiritur, ut non tribuatur, nisi legitimè disposito. Patet ex dictis de Sacramentis in communi disp. 3. quæst. 6.

DISPUTATIO SEXTA.

De Sumptione Eucharistia, & Dispositione prerequisite.

QUÆSTIO I.

An Sumptio Eucharistia sit absolute necessaria ad salutem?

1.
Sumptio Eucharistia non est parvulis necessarium medium ad salutem.

DICO: Etsi hoc Sacramentum sit utilissimum ad salutem, ut ex dicendis de Effectu illius clariùs patebit: non est tamen simpliciter necessarium. Ita Theologi communiter. Estque de fide quoad parvulos ex Tridentino sess. 21. c. 4. & can. 4. & ex sensu ac usu Ecclesiæ parvulis Eucharistiam subtrahentis. Ratio est: quia parvuli ju-

stificantur per Baptismum, justificationem autem sine peccato mortali (cujus sunt incapaces) amittere non possunt: adeoque decedentes cum Baptismo sine Eucharistia re suscepta salvantur: voti autem sunt incapaces; adeoque Eucharistia in re vel in voto non est simpliciter omnibus ad salutem necessaria.

Probatur deinde Conclusio generaliter etiam de adultis (de quibus Nonnulli sic loquuntur, ut sentire videantur Eucharistiam esse his necessariam in re vel in voto) quia illud tantum est necessarium medium in re vel in voto, quod re susceptum habet vim conferen-

19.
Neque obstat Bulla Pauli IV.

Quid per illam concedatur.

20.
In defectu Parochi potest alius etiam Regularis dare Viaticum & Communionem Paschalem.

Eucharistia ministrari non potest, nisi bene disposito.

2.
Immo nec adultis, sive in re, sive in voto.

di aliquem effectum necessarium ad salutem, qui tamen etiam per votum illius medii possit conferri. Sed Eucharistia re suscepta non confert effectum necessarium ad salutem; cum supponat primam gratiam, quæ sufficit: ergo non est necessarium medium in re vel in voto.

Confirmatur I. quia Eucharistia non est medium necessarium ad justificationem à peccato, ergo nec ad salutem. Quàmvis autem ad perseverantiam sit utilissima; non desunt tamen alia ad eandem media: ergo non aliter est necessaria etiam adultis, quàm sicut observantia aliorum præceptorum.

3. Confirmatur II. quia si quis brevè moriturus sumptò Viaticò peccet mortaliter, potest per contritionem & poenitentiam justificari & salvari, quàmvis nolit, immò non possit (puta, si ipsà die moriturus jam sumpserit Viaticum, sed cum obice) iterum communicare: ergo tali non est Eucharistia necessaria in re vel in voto.

Dices I. Christus Ioan. 6. generaliter dixit: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis &c. non habebitis vitam in vobis*; sicut c. 3. dixerat: *Nisi quis renatus fuerit &c.* ergo Eucharistia est omnibus æquè necessaria, sicut Baptismus.

Resp. (prætermissa expositione Variorum de Spirituali manducatione) Scripturam juxta doctrinam communem intelligi de reali manducatione Eucharistiae, & tantum habere vim præcepti, utiq; concernentis eos solos qui sunt præcepti capaces, scilicet adultos. Ideoque Christus loquens de Baptismo, qui etiam parvulis est necessarius necessitate medii, non utitur verbis significantibus actionem, ut in præsentia, sed potius passionem; dicens: *Nisi quis renatus fuerit*. Deinde etsi modus loquendi esset planè similis, dissimilem tamen esse modum intelligendi, constat, tum ex sensu & interpretatione Ecclesiae; tum ex subjecta materia: quia nempe Baptismus est institutus ad conferendum effectum saluti necessarium, qui deficiente Baptismo haberi nequit, nisi per Baptismi votum, scilicet gratiam justificantem; non autem Eucharistia.

4. Dices II. Augustinus l. 1. de Peccat. merit. & remiss. c. 20. Epist. 106. & alibi sæpe, verba Christi Ioan. 6. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis &c.* etiam extendit ad parvulos, inde solitus probare peccatum originale in parvulis. Quibus proinde olim post Baptismum Eucharistia tribui consueverat, ut colligitur ex Dionysio de Eccles. Hierarch. cap. 7. prope finem, & aliis antiquis Patribus. Hujus quoque usus meminit Alcuinus l. De divin. offic. c. De Sabbato sancto. Et Hugo de S. Victore l. 1. de Sacram. c. 20. Pueris (ait) recens natis

idem Sacramentum in specie sanguinis est ministrandum digito Sacerdotis: quia tales naturaliter sugere possunt. Resp. Augustinum (idem est de Innocentio 1. Epist. 93. apud Augustinum) non loqui de reali sumptione Eucharistiae, sed potius de unione & incorporatione quadam cum Christo, quæ etiam per Baptismum habetur, & metaphoricè dicitur manducatio & potatio, seu participatio corporis & sanguinis. Nam (ut ait idem Augustinus lib. 3. de peccat. merit. & remiss. cap. 4.) nihil agitur aliud, cum parvuli baptizantur, nisi ut incorporentur Ecclesiae, id est, Christi Corpori membrisque sociantur. Et infra: *Nisi manducaverint homines carnem ejus, hoc est, participes facti fuerint corporis ejus, non habebunt vitam*. Et concludit, non solum in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare non posse, sed nec vitam æternam posse habere, præter Christi corpus; cui ut incorporentur, Sacramento Baptismatis imbuuntur. Et cap. Quia passus est 36. de Consecrat. dist. 2. Et cap. Nulli est 131. de Consecrat. dist. 4. ex Augustino dicitur: *Nulli est aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque Fidelium corporis sanguinisque Domini participem fieri, quando in Baptismate membrum Christi efficitur, nec alienari ab illius panis, calicisque consortio, etiam si, antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc saeculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Sacramenti quippe illius participatione, ac beneficio non privatur, quando ipse hoc, quod illud Sacramentum est, invenit*. Et quàmvis hæc verba hodie in operibus Augustini non reperiuntur, ea tamen refert Beda in illud 1. ad Cor. 10. *Calix benedictionis &c.* Et ferè omnia etiam ex Augustino recitat Hugo de S. Victore supra.

Instabis: Augustinus l. 1. De peccat. merit. c. 20. ait: *Dominum audiamus, non quidem hoc de Sacramento lavacri dicentem, sed de Sacramento sanctæ mensæ suæ, quod nemo ritè nisi baptizatus accedit: Nisi manducaveritis carnem meam &c.* indeque probat id necessarium esse etiam parvulis; ut habeant vitam; loquens utique de ipso Sacramento Eucharistiae proprio jam baptizatis. Resp. ex contextu aliorumque locis mentem Augustini esse manifestam, quod scilicet verba Christi prolata de ipso Sacramento Eucharistiae jam baptizatis proprio, etiam verificentur in parvulis, aliò tamen modo, quàm in adultis, ratione scilicet unionis per gratiam Baptismi cum corpore & sanguine Christi: quamquam ad ipsum Sacramentum Eucharistiae nemo ritè nisi baptizatus accedat. Unde ibidem Augustinus præmiserat c. 19. *Verumtamen si perceptò baptismo de hac vita emigraverit, solutò reatu, cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis &c.* nimirum, quia ut ait idem Augustinus l. 2. c. 28. in Baptismo omnino plena & perfecta fit remissio peccatorum.

Unde manifestum est, nil magis alienum à mente Augustini, quàm quod parvuli per lavacrum non perfectè emundentur à peccato, vel quod sinè nova culpa in Dei iram recidant; quorum alterutrum foret necessarium, si realis sumptio Eucharistiae esset eis necessaria ad salutem. Usus autem antiquus ministrandi Eucharistiam parvulis non probat necessitatem illius pro talibus. Ut enim (inquit Trident. sess. 21. c. 4.) *sanctissimi illi Patres sui facti*

Unde manifestum est, nil magis alienum à mente Augustini, quàm quod parvuli per lavacrum non perfectè emundentur à peccato, vel quod sinè nova culpa in Dei iram recidant; quorum alterutrum foret necessarium, si realis sumptio Eucharistiae esset eis necessaria ad salutem. Usus autem antiquus ministrandi Eucharistiam parvulis non probat necessitatem illius pro talibus. Ut enim (inquit Trident. sess. 21. c. 4.) *sanctissimi illi Patres sui facti*

Verba Christi Ioan. 6. tantum continent præceptum, idq; concernens adultos, Eiusdem sensus diluendo novam instauratam, amplius elucidatur. Usus antiquus parvulis dandi Eucharistiæ non probat pro-

faciendi ne-
cessitatem. probabilem causam pro illius temporis ratione ha-
buerunt; ita certè, eos nullâ salutis necessitate
id fecisse, sine controversia credendum est.

Q U Æ S T I O II.

*An & Qualiter Sumptio Eucharistiae
sit præcepta jure divinò?*

6.
Est divinum
præceptum
sumendi Eu-
charistiam;

DI C O I. Datur præceptum divinum su-
mendi Eucharistiam. Ita D. Thomas q.
80. art. 11. & alii communiter, adeò ut Va-
lencia scribat, jam nullum Catholicum doce-
re contrarium; quàmvis quidam Antiqui con-
trarium docuisse referantur.

Probatur I. ex Ioan 6. *Nisi manducaveritis
carnem Filii hominis, & biberitis ejus sangui-
nem, non habebitis vitam in vobis.* Quæ ver-
ba de manducatione sacramentali esse intelli-
genda ostendimus disp. 3. q. 1. & manifestè
significant necessitatem; non quidem mediū,
ut *quæst. præc.* ostendimus, ergo saltem neces-
sitatem præcepti.

Probatur II. ex verbis Christi Luca 22. *Hoc
facite in meam commemorationem.* Quibus ver-
bis præcepit non tantum confectionem, sed
etiam sumptionem hujus Sacramenti q. d. Id
quod nunc agitur, dum ego accipio panem,
consecro & dispenso, & quod vos agitis acci-
piendo & manducando, hoc volo in Eccle-
sia mea fieri, quæ laicis & sacerdotibus con-
stat. Atque ita præcipit, ut singuli respecti-
vè faciant, quod ad se spectat. Quod confir-
matur ex Tridentino sess. 13. c. 2. dicente, *in
illius sumptione colere nos sui memoriam præce-
pit.* Nec dici potest Christum tantum voluisse,
ut quando Eucharistia sumitur, tunc reco-
latur memoria illius: alioquin enim obliga-
retur communicans habere actuale memo-
riam passionis Christi, quod nullus apprehen-
dit. Deinde Tridentinum supra docet Christum
præcepisse coli memoriam suæ passionis per
ipsam sumptionem: adeòque ipsa secundum
suam substantiam præcipitur, estque memo-
riale seu commemoratio Dominicæ passionis.
Ratio congruentiæ est maxima hujus Sacra-
menti utilitas; immo moralis adversus peccata,
& ad conservandam Dei gratiam necessitas.

7.
Obligans
omnes adul-
tos bapti-
zatos:

Immo etiã
non bapti-
zatos, ut
Plurimi
volunt.

DI C O II. Præceptum divinum sumendi
Eucharistiam obligat omnes adultos, qui ad
sufficientem discretionem pervenerunt: valde
tamen verosimiliter solos baptizatos. Prima
pars est manifesta ex generalitate verborum
Christi. Secunda pars est contra Suarez & alios
plurimos, qui ex generalitate verborum Chri-
sti Ioan. 6. quæ Christus loquebatur etiam non
baptizatis, putant hos quoque obligari, ut se
capaces communionis reddant; idque non so-
lùm ex vi præcepti de Baptismo, sed etiam vi
præcepti Communionis: quia eò ipsò, quod
præcipitur cuipiam aliquid facere, tenetur ex vi
præcepti adhibere media ad id necessaria.
Quemadmodum obligantur peccatores: non

ut in malo statu communicent, sed peractâ dig-
nâ poenitentia. Neque eadem (inquiunt) ra-
tio est de præcepto Confessionis: quia hoc
non obligat absolutè omnes, sed tantum Bap-
tizatos, & quidem sub conditione, si post
Baptismum peccaverint mortaliter.

Nihilominus secundam partem tenet Do-
minicus Soto & plures alii: nam hic specialis
obligationis titulus ex lege non satis constat,
adeòque non est asserendus: etsi enim verba
dicta sint generaliter etiam non baptizatis, fa-
cilè tamen intelligi potest, quod tantum re-
ferantur ad tempus Baptismi suscepti; sicut
certum est referri ad tempus tunc adhuc futu-
rum instituendæ ac promulgandæ Eucharis-
tiæ. Et sicut verba Christi: *Hoc facite in meam
commemorationem*, referuntur ad solos fideles.
Sicut denique cætera præcepta positiva Chri-
sti censentur ferri solis baptizatis, exceptò præ-
ceptò ipsius Baptismi, quod utique concer-
nere debet non baptizatos. Confirmatur: quia
in Baptismo homo nascitur, in Eucharistia
nutritur; nullus autem habet obligationem
nutrimenti, nisi jam natus: nec tenetur homo
speciali titulò nasci spiritualiter, ut spiritua-
liter nutriatur, sed solùm suppositâ nativitate
tenetur spirituali alimoniam uti. Quemadmo-
dum etiam, si Confirmatio, quæ est accretio
spiritualis, fuisset à Christo præcepta, non
afficeret hoc præceptum specialiter non bap-
tizatos, quasi hi speciali titulò obligarentur
spiritualiter renasci, ut postmodum accrescant,
sed solùm nativitate suppositâ tenerentur cres-
cere per Confirmationem.

DI C O III. Præceptum divinum ad sum-
ptionem Eucharistiae non obligat parvulos aut
perpetuò amentes. Est certum ex communi
praxi Ecclesiæ & Tridentino sess. 21. c. 4. dicente,
parvulos usu rationis carentes (idem est de per-
petuò amentibus) *nullâ obligari necessitate ad
sacramentalem Eucharistiæ communionem: si qui-
dem per Baptismi lavacrum regenerati & Christo
incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in
illa atate amittere non possunt.* Addit: *Neque ideo
tamen damnanda est antiquitas, si eum morem in
quibusdam locis aliquando servavit, & sanctissimi
illi Patres sui facti probabilem causam habuerunt.*
Ratio autem cur Ecclesia hunc usum hodie
non admittat, est: tum quia infantes carent no-
titiâ & gustu hujus cælestis cibi, ac devotione
decente: tum maximè quia est res subiecta
variis irreverentiæ periculis maximè adeò
multiplicatò infantium Christianorum nume-
rò, ac inhibitò generatim usu calicis, infan-
tibus cibi solidi incapacibus faciliore. Aug-
mentum verò gratiæ indè parvulis obveniens
non tenetur Ecclesia modò minùs congruò eis
procurare; sed è contrajustis de causis potuit
inhibere ministris Ecclesiæ, nè parvulis hoc
Sacramentum ministrarent. Et quàmvis non
extet prohibitio expressa: immo tametsi ur-
gente Episcopò Brixienti, non placuerit Tri-
dentino communiter hunc usum damnare, cui
favent primitivæ Ecclesiæ monumenta, prout
refert

8.

Sed non sa-
tis probant.

9.

Non obligat
idem præce-
ptum par-
vulos aut
perpetuò a-
mentes.

Quibus cõ-
gruè non sũ-
nit Ecclesia
hodie Eu-
charistiã
ministrari.

refert Palavicinus l. 17. c. 7. n. 17. tamen ex ipso ulu & sensu Ecclesiæ Latinæ id modò creditur illicitum. Et favet *Rituale Romanum Tit. de Sacram. Eucharistia*, ubi arcendis ab Eucharistia accensere videtur infantes, dicens: *iis etiam, qui propter ætatis imbecillitatem nondum hujus Sacramenti cognitionem & gustum habent, administrari non debet; id est, non potest; ut suadet contextus.* Quò sensu in Regula S. Francisci prohibetur æquitatio extra necessitatem, per verba: *Et non debeant equitare.* Ex quibus etiam manifestum est, nullâ præcepti necessitate adstringi adultos, ut parvulis usum hujus Sacramenti procurent.

Ministrata tamen olim conferebat, hodieq; conferret illis gratia augmentum. Parvulis porrò profuisse usum Eucharistiæ ad augmentum gratiæ, adeòque etiamnum profuturum esse, si eis ministraretur, tradit recepta hodie Doctorum sententia contra Paucos. Quam satis confirmat antiquus usus sanctissimorum Patrum, qui (ut ait *Tridentinum sup.*) *sui facti probabilem causam habuerunt*; nec Sacramentum hoc contulissent incapacibus effectûs illius. Deinde parvuli ex susceptione Sacramenti Confirmationis percipiunt augmentum gratiæ; ergo similiter ex susceptione Eucharistiæ.

10. An usus antiquus fundatus fuerit in errore. Dices I. cum Nonnullis: Patres id fecerunt, quia existimabant, quòd fortè parvuli obligarentur lege: *Nisi manducaveritis &c.* Resp. id gratis dici, & contra respectum Patrum, præsertim Dionysii Areopagitæ ab Apostolis instructi: cur enim credantur rem certò falsam existimasse veram, aut etiam de ea dubitasse? Est etiam contra *Tridentinum sess. 21. c. 4.* dicens, *Patres habuisse sui facti probabilem causam.* Item eos id nullâ salutis necessitate fecisse. Fecerunt ergo, quoniam credebant parvulos esse capaces fructûs spiritualis Eucharistiæ. Quod tamen à fortiori etiam credidissent, si realem illius sumptionem parvulis ad salutem esse necessariam existimassent.

Qualiter prohibitio Ecclesiæ non valeat impedire effectum gratiæ, si Eucharistia nunc daretur parvulis. Dices II. cum Nonnullis aliis: Etsi olim Eucharistia profuisset parvulis, quando concurrebat voluntas Ecclesiæ; non tamen modò, quando Ecclesia prohibet. Resp. id non esse verosimile: tum quia non requiritur voluntas Ecclesiæ, sed sufficit voluntas Christi pro parvulis, uti pro Baptismo & Confirmatione (esto hæc Sacramenta parvulis extra necessitatem conferri Ecclesia prohiberet) tum quia etsi nolit Ecclesia illam dari, non vult tamen, ut si secùs fiat, non habeat effectum. Ecclesiæ voluntas non aliter potest, dum non est obex, impedire effectum, quàm quatenus potest impedire validum Sacramentum, ejusque validum ministerium.

11. Opponuntur ponderata à Nonnullis in Concilio Tridentino. Dices III. Eucharistia datur per modum cibi; cujus natura est, partes vi caloris deperditas restaurare; quod locum non habet in parvulis, defectu liberi arbitrii. Deinde non possunt seipsos probare, nec Corpus Domini contra cibum profanum dijudicare; quod tamen requirit Apostolus 1. ad Cor. 11. uti nec commemorationem facere Christi pa-

tientis; quod similiter requirit Christus apud Apostolum *sup. & Luca 22.* Alia igitur ratio probabilis Patrum olim fuit, ob quam concesserint parvulis Eucharistiam, sive destructio ritûs gentilis, quò eis dari solebant idolothyta, prout Nonnulli; sive munimen contra infestationem Maleficarum, ac malorum dæmonum: quemadmodum nonnumquam etiam defunctis traditum fuerat, testimoniò S. Joannis. c. 6. prout alii Theologi, qui *Tridentino* aderant, responderunt; quorum plerique negârunt gratiam augeri teste *Palavicinò l. 17. Histor. Trident. c. 6. n. 12.* immo Nonnemo (ut testatur idem *c. 11. n. 21.*) locò rationis allegatæ à Concilio petiit alteram apponi, quasi desumptam ab Apostoli mandato: *Probet seipsum homo.*

*Resp. Naturam cibi esse quoque, ut augeat; qui proinde sumi posset, etsi vi caloris nil divinitus absumptum foret. Magis autem id convenit cibo huic cælesti, etsi nil absumptum fuerit in anima per pugnam spiritualem, quæ nec est continua, nec plerumque detrimentum animæ, quale calor corpori, justò certante & vincente, adfert; neque extitit in Deipara, tametsi cum fructu gratiæ participante hunc cibum. Verba Apostoli & ipsius Christi diriguntur ad compotes rationis. Alioquin etiam usu rationis de facto destitutis, qui eò usi fuere, nisi aliud obstat, dandam in articulo mortis Eucharistiam, patet ex infra dicendis. In quibus, uti & in extaticis quæ circa se aguntur ignorantibus, nihilominus haud deesset fructus gratiæ. Ut proinde non sit quærendum effugium in deletione usûs gentilis de participando idolothyta (qui utique dudum cessaverat temporibus *Alcuini & Hugonis à S. Victore*, quibus usus communicandi infantes adhuc vigeat) aut in munimine contra dæmones & maleficas, nisi quatenus hoc ex augmento gratiæ Sanctificantis, gratiisque externis vi Sacramenti dandis resultabat. Frivolè quoque allegabatur manifestus abusus (ex quo utique probabilis veteris usûs ratio non poterat depromi) quò olim videbantur quidam Græci nimium visi *Bellarmino l. 1. de Purgat. c. 5.* velle juvare animas defunctorum, Eucharistiâ datâ defunctis: qui etiam reprobatur *Can. 83. Concilij Quini Sexti.* Et ne per umbram quidem ex *Joan. 6.* colligi poterat. Denique meritò neglectum fuit à Patribus, quod quidam Episcopus apud *Palavicinum sup. n. 12.* expunctâ ratione Concilii substitui contendebat.*

12. An infans hostiam casu repertam comederet, reciperet gratiam. Dices IV. Ergo etsi Infans hostiam casu repertam comederet, reciperet gratiam. Responderi posset cum *Joanne Poncio disp. 44. q. 13. n. 108.* Neg. Seq. quia putat non censerî Christum voluisse, ut conferret gratiam, nisi quando ministratur ei tanquam Sacramentum. Sed est conjectura. Obstat enim, quòd recipiat verum Sacramentum, cujus est capax, etiam quoad effectum gratiæ; cùm sit justus. Sacramenta autem suscepta sive applicata sub-

jecto causant velut causæ naturales gratiam, quando non est obex; prout hic non est. Intentio verò in parvulis non requiritur. Ita *Lugo, Dicastillo & alii.*

13.

An idem sit
de iusto an
adulto.

Instabis: Ergo etiam si adultus casu manducaret hostiam consecratam nesciens esse talem, reciperet gratiam. Respondetur communiter Neg. Seq. eò quòd in ipso requiratur intentio suscipiendi Sacramentum, quæ ibi non est, sed potius opposita, scilicet comedendi tanquam cibum communem.

Hæc tamen Responsio patitur difficultatem non modicam. Etenim hætenus non video, cur etiam tali casu adultus iustus non reciperet gratiam, veluti recipiens verum Sacramentum sine obice: Sacramenta autem sine obice recepta conferre gratiam ex opere operato, est doctrina fidei. Intentio quoque specialis etsi in adulto suscipiente requiratur quoad Sacramenta consistentia in usu sive actione; quæ proinde conficienda sunt, & alioquin forent invalida: non tamen in Eucharistiæ susceptione, quæ prius confecta, per sumptionem tantum applicatur, & quidem subiecto disposito. Alioquin si etiam alia sacramenta possent validè confici, adeòque applicari subiecto non habenti obicem, utique haberent in iis, uti in parvulis, effectum, v. g. Baptismus conferret characterem & gratiam. Neque potest capax Sacramenti illud suscipere verè & validè, quin sacramentaliter. Quàmvis non baptizatus non sacramentaliter, sed merè materialiter instar canis Eucharistiam sumeret, quæcumque foret in eo intentio, eò quòd non in ratione signi collativi gratiæ, ad quam practicè significandam est instituta non nisi respectu subiecti baptizati.

Deinde fortasse non deest sufficiens intentio interpretativa in casualiter manducante Eucharistiam: qui etsi nolit scienter manducare Eucharistiam tanquam cibum communem, si tamen id ignoranter aut citra culpam fieret, quidni censerì possit velle, ut illa profit quantum potest? Sicut etsi incidenti ægro in phrenesim illicitè detur Eucharistia, non expectatò, si speretur, lucidò intervallo, ilque illamumat quasi cibum communem, tamen accipit gratiam, censeturque habere sufficientem, si quæ requiratur, intentionem, ut etiam tali casu data sibi profit Eucharistia. Nec posset ad se redeunti eadem die tribui iteratò Communio aut Viaticum. Manducationem denique Eucharistiæ quæ talis non requiri humanam & liberam, patet in parvulis ac moribundis usu rationis destitutis. Utramque hanc viam, me visò, sed juxta morem non citatò, propositam hunc reperio à *Bosco de Eucharist. sect. 8. Concl. 4.*

14.

Adultis, si
lapsis dein
in phrenesim
dandum est
Viaticum, si
absit peri-

Notandum verò, quòd etsi iis, qui ad sufficientem discretionem hætenus non venerunt, non sit juxta prædicta ministrandum Eucharistiæ Sacramentum: illis tamen, qui aliquando usum rationis habuerunt, sed postea per morbum, phrenesim vel similem cas-

sam amiserunt, administrandum est per se lo-
colum irre-
verentis,
quando hoc Sacramentum in articulo mortis, uti & extrema Unctio: si videlicet non sciatur eos in malo statu incidisse in amentiam, sed potius præsumatur oppositum, & non sit periculum vomitùs, aut alterius irreverentiae. Ita communiter Doctores. Et colligitur manifestè ex Concilio Carthaginiensi IV. can. 76. & refertur can. 15 qui Pœnitentiam 26. q. 6. Idem supponitur in Toletano XI. can. 11. Idem adferri solet Arausicanum I. can. 3. & refertur can. 7. Causa & quæst. cit. Idem approbat Catechismus Romanus cap. de Eucharistia n. 49. dicens: Amentibus, qui tunc à pietatis sensu alieni sunt, Sacramenta dare minimè oportet: quàmvis, si, antequam in insaniam inciderint, piam & religiosam animi voluntatem præ se tulerunt, licebit eis in fine vitæ ex Concilii Carthaginiensis decreto Eucharistiam administrare; modò vomitionis vel alterius indignitatis & incommodi periculum nullum timendum sit. Ratio est: quia si detur Eucharistia, potest illis prodesse, habetque infirmus jus ad extrema Sacramenta, quorum est capax, quando nulla obstat prohibitio. Unde obligantur etiam Pastores ex iustitia talibus dare Eucharistiam, idque per modum Viatici: præsertim cum in vita Christianè transacta sufficienter præcesserit devotio, & includatur voluntas saltem interpretativa recipiendi Viaticum, uti & extremam Unctionem. Semisatui autem vel habentes debilem usum rationis (quales dicuntur esse multi ex recenter conversis in novo orbe) sicut sunt capaces Sacramenti Pœnitentiæ, sic eis est ministranda Eucharistia, saltem in articulo mortis & Paschate, quando abest periculum irreverentiæ.

De Energumenis, si utantur ratione, & absit periculum irreverentiæ, dicendum est eis similiter dari posse Eucharistiam, non tantum in articulo mortis aut in Paschate, sed etiam frequentius, prout prudens Confessarius judicaverit expedire ad expellendum vel frænandum dæmonem, vel ad patientiam & utilitatem obsessi. De quo vidèri potest Prof. per l. 4. aliàs parte 4. De prædict. & promiss. cui titulus est, Dimidium temporis cap. 6. Idem expressè conceditur in Arausicano I. can. 14. & confirmatur ex praxi Ecclesiæ. Idem docet D. Thomas, Scotus, Suarez & Doctores passim. Quare etiam in Rituali Pauli V. inter arcendos à S. Communionem, qui particulatim recensentur, non exprimuntur Energumeni. Immo in Tit. De exorcizandis obsessis præscribit; Admonearur obsessus, ut sacra Confessione & Communionem sæpius ad arbitrium Sacerdotis se communiat. Unde constat non esse receptum, saltem hoc tempore, ab Ecclesia, si quid apud nonnullos Vereres reperiatur de neganda Energumenis extra mortis articulum Communionem.

Similiter mutis & surdis à natiuitate, si non appareant indispositi, & ex nutribus satis constet eos cibum illum distinguere à profano dari possit (quod

15.

Energumenis dari potest Communio, etià aliàs, juxta prudens arbitrium Sacerdotis.

16.

Quando

mutis & surdis à nativitate. (quod eos signò edoceri posse experientia ostendit) & accipere in remedium salutis; potest præberi Eucharistia in articulo mortis & Paschate: immo si discretio sit maturior & perfectior (qualem, & quidem notabilem quandoque deprehensam scio) etiam sæpius, v.g. in solemnioribus festivitibus, ut docet *Layman* & alii: quemadmodum possunt confiteri & absolvi juxta *Sanchez*, *Navarrum* & alios. Secus est, si simul sint à nativitate cæci: tunc enim non videntur capaces Eucharistiæ dignoscendæ, adeoque nec sumendæ magis quàm perpetuò amentes.

17. Pueris dolèntibus, & hunc cibum à profano discernere valentibus danda est in articulo mortis Communio, nisi aliàs communicaverint. Pueri rationis capaces obligantur jure divino, quando cibum hunc possunt à profano discernere: adeoque est obligatio illis dandi Eucharistiæ, quando sunt in articulo mortis; quàmvis necdum ad communionem Paschalem sint admissi, suntque, quoad fieri potest, instruendi: alioquin enim juri divino nunquam satisfacerent. Et quàmvis eos hoc non obligasset pro tali tempore, seclusò articulo mortis: hoc tamen suppositò obligat pro illo determinato tempore. Ita *Cajetanus*, *Suarez*, *Bonacina*, *Lugo* & alii passim contra *Vasquez* & quosdam alios oppositum existimantes, & contra *Navarrum* existimantem esse arbitrium. Quare corrigendus videtur quorundam parentum abusus, qui ne cogantur solve- re Parochis funeralium jura pro majoribus solvi consueta, prolibus periclitantibus ministrari Eucharistiæ nolunt. Potius autem deberent Parochi in jurium præfatorum exacti- one dissimulare tali casu, quàm permittere, ut proles tam maturæ sinè extremis Sacramentis decedant.

18. Probabiliter obligat præceptum divinum per se in articulo mortis, Dico IV. Valde probabile est, præceptum divinum obligare per se in articulo mortis, quantumvis infirmus aliquoties in vita, aut etiam in Paschate communicasset: tum quia est communior sensus Doctorum: tum quia finis præcepti, nempe restauratio virium & confortatio contra tentationes in via salutis, maximè locum habet in moribundo. Consonat etiam sollicitudo fidelium, cura Pastorum, & antiquissima consuetudo asservandi Eucharistiæ, ne infirmi umquam priventur Viaticò. Quam appellat *Legem antiquam ipsum Concilium Nicanum can. 13.* nimirum, ut si quis (inquit) egreditur e corpore, ultimo & necessariò Viaticò minimè privetur. Immo cum sit cibus spiritualis animæ, non tantum in articulo mortis, sed sæpius in vita sumendus est, ut spirituales animæ vires foveantur & reparentur: ideoque Christum conformiter ad finem præcepti obligasse ad sæpius in vita communicandum, docet *Suarez*, *Præpositus* & plures alii. Et quamquam hoc indeterminatum sit, ei tamen sufficienter juxta omnes Doctores est provisum per determinationem Ecclesiæ præcipientis annuam communionem.

19. Nihilominus prædicta omnia non convin- cunt, sive in articulo mortis, sive sæpius in vita esse à Christo graviter præceptam Eucha-

ristiæ sumptionem. Finis nanque Eucharistiæ sæpius sumendæ videtur aliis mediis posse ad sufficientiam, etsi non tam perfectè, obtine- ri. Plures enim præterea sunt spirituales ani- mæ cibi, seu qui illam spiritualiter nutriunt, scilicet exercitia virtutum, præsertim chari- tatis. Nec similitudo cibi corporalis per om- nia quadrat: cum hic per plures annos aut dies differri nequeat, sicut potest Eucharistia, quantum est ex parte præcepti divini. Con- fortatio etiam contra tentationes, præsertim in articulo mortis, posset haberi per oratio- nes aut alia Sacramenta, puta Pœnitentiæ, & præsertim extremæ Unctionis. Sollicitudo au- tem & antiqua lex circa Viaticum, item quod appelletur necessarium, non convincit esse aliam legem, quàm Ecclesiasticam Concilio Nicano anteriorem. Verba denique Christi *Ioan. 6. Nisi manducaveritis &c.* in rigore vi- dentur verificari in unica manducatione seu sumptione. Quare sic tenent Varii etiam re- centiores, cum *Victoria* & *Ledesma*; nempe unicâ Communione in vita satisfieri præcep- to quâ præcisè divino: cujus obligatio non est amplianda, nisi sufficienter constet.

Petes I. An liceat sæpius eodem die com- municare? Resp. Neg. etsi id jure divino non sit prohibitum, sed tantum jure Ecclesiasti- cò, saltem consuetudinariò. Quod constat, tum ex sensu omnium Doctorum cum *D. Tho- ma q. 80. art. 10.* tum ex generali usu totius Ecclesiæ, & sensu omnium fidelium. Col- ligitur etiam à fortiori ex eo, quod nequid- dem sacerdotibus extra casum necessitatis & diem Nativitatis Ecclesia permittat sæpius in die celebrare. Excipe casum, quò Sacramen- tum alioquin in manus hæreticorum aut infi- delium veniret, vel aliàs indignè tractaretur: quod enim pro Sacramenti reverentia est in- troducendum, non debet in ejus dispendium re- torqueri.

De hora autem quâ communio laicalis fieri debeat, nihil etiam est à Christo statutum, immo nec ab Ecclesia. Unde seclusò scandalò & inconvenientiis fieri posset à jejuno quâli- bet horâ diei naturalis. Ita *Coninck Bonacina d. 4. q. 7. p. 1. n. 14.* & alii Doctores passim. Idemque interdum praticari vidi, quòd sci- licet deforis ad lucrândam Indulgentiam se- riùs advenientes sub vespèram diei adhuc je- juni communicarent. Quàmvis occasio ista sit rara, uti & rarum jejuniū eousque pro- tractum, ob rei incommoditatem.

Petes II, An expediat laicos indies com- municare? Resp. expedire, quantum est ex par- te Sacramenti: quia est symbolum maximi amoris Christi eiga homines, & in eo vicis- sim homines ostendunt reciprocum amorem erga Christum. Deinde in eo confertur maxi- ma gratia, & confortatio virium, quibus homo quotidie indiget. Unde præclare dixit *Ambrosius l. 5. de Sacram. c. 4. Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis? Accipe quotidie, quod quotidie tibi prodest. Sic vive, ut*

cautè pro-
batur.

Vnde proba-
biliter sa-
tisfit præ-
cepto divino
per unicam
communio-
nem.

20. Non licet
ex jure Ec-
clesiastico
sæpius unâ
die commu-
nicare.

Quâvis
diei horâ id
licet Laico
aut etiam
Sacerdoti
modò laica-
li.

21. Quotidia-
na Commu-
nio per se
utilis.

quotidie merearis accipere. Similiter alii Sancti frequentem huius Sacramenti sumptionem depraedicant, supposita congruenti dispositione. Ideoque D. Bonavent. 4. d. 12. p. 2. a. 2. q. 2. in corp. dicit, quod, si quis semper esset paratus, semper utile esset hoc Sacramentum recipere, ut scilicet haberet habitaculum mundum, & spiritualiter comederet hunc cibum cum honore & devotione. Quia igitur tempore Ecclesiae primitivae erant mundi per Baptismi innocentiam, & charitate ardentis per donationem Spiritus sancti, ideo congruebat eis quotidie communicare.

22. Verum cum nimia familiaritas pariat quandoque contemptum, & quotidianae huius vitae occupationes ac distractiones in plerisque, praesertim in saeculo degentibus, non permittant quotidie dignam praeparationem ac devotionem, qualem hoc Sacramentum requirit; idcirco ex conditione sumentis non expedit laicos passim quotidie communicare, juxta D. Thomam supra, D. Bonaventuram supra, & alios Theologos communiter. Quoties autem laici sint ad communionem admittendi, non potest una regula definiri, sed ex puritate conscientiae, devotione erga hoc sanctissimum Sacramentum, aliisque circumstantiis corporis & animae judicabit prudens confessorius: à quo juxta Henriquez & Tannerum major est cura gerenda circa foeminas, quae illusionibus daemonum facilius seducuntur.

23. singularis doctrina circa hoc punctum rejicitur.

Non est autem ullatenus probandum, quod unus vel alter Hispanus apud Lugo d. 17. sect. 1. scripsit recenter, expedire cuilibet non gravato culpa mortali quotidie communicare, siue sit nobilis, siue civicus, siue rusticus, siue continens, siue uxoratus, etiam post copulam maritalem, aut pollutionem ista die voluntarie procuratam.

Hoc enim alienum plane est à sensu Sanctorum, Francisci, Thomae, Bonaventurae, Ignatii &c. Non est quoque hac in re dumtaxat spectandus fructus, scilicet augmentum gratiae, inde proveniens iusto communicanti, sed etiam dignitas & reverentia tanti Sacramenti; quae magis postulat, ut non sumatur quotidie, nisi à valde perfectis. Neque est urgendum exemplum primorum Christianorum; nisi & eorumdem vitae ac fervoris imitatio ostendatur. Unde D. Bonav. supra: Si videat (inquit) se esse in statu Ecclesiae primitivae, laudandum est, quotidie communicare &c. Augmentum verò gratiae respondens indevotae & tepidae Communioni modicum est, quod abundè rarior & ferventior Communio compensat: Quia (inquit D. Bonaventura supra ad 1.) maiorem efficaciam credo quod recipiat homo in una Missa vel manducatione cum bona praeparatione, quam in multis, si non se praeparat diligenter. Deinde Eucharistia etiam decies in die sumpta conferret augmentum gratiae; & tamen ob hoc non congrueret illam toties de die indifferenter à quolibet iusto summi: immo congruentissime Ecclesia ob reverentiam Sacramenti inhibuit, nè plus quam

semel in die sumatur, etiam à Sacerdote. Sane abhorret à pietate & praxi Communi, ac Regulis Missalis, suadere seu expedire Communionem iustificato, qui paulò antè fornicatione, mollicitie &c. se contaminavit, hoc solò titulò, quod sit iustus, adeoque sit accepturus augmentum gratiae. Quin immo etiam si dubitetur, an voluntaria fuerit in causa mortali pollutio nocturna, consulitur abstinencia à Communionem. De quo vide Regulas Missalis Tit. de Defectibus Missae §. 9. num. 5. Et in antiquissimo Concilio Eliberitano (quod refertur c. Omnis homo, de Consecrat. dist. 2.) praescribitur uxoris abstinencia à copula conjugali tribus saltem ante Communionem diebus. Denique Sancti valde exaggerant singularem animi puritatem & devotionem in susceptione huius divinissimi Sacramenti requisitam: quae planè non subest ut plurimum in iustis communibus.

Nec obstat, quod Tridentinum sess. 22. c. 6. optet, ut in singulis Missis fideles adstantes non solum spirituali affectu, sed Sacramentali etiam Eucharistiae perceptione communicarent. Nam optat, partim ut aliqui saltem id faciant, partim ut digni inveniantur, non tamen ut id promiscuè faciant etiam iusti in praesenti facie Ecclesiae, in qua adeò refriguit charitatis fervor & abundavit iniquitas.

Non obstat etiam Declaratio Cardinalium ad d. locum Concilii declarantium obflare Tridentinum Episcopo volenti praescribere certa tempora, velut dies Dominicos, quartam & sextam seriam, quibus tantum liceat viris Laicis conjugatis, negotiatoribus, & mulieribus etiam non conjugatis, sanctissimam Eucharistiam sumere. Nam (ut omitram auctoritatem istius Declarationis ex variis capitibus nutare, ut habet Dicastillo disp. 9. n. 461. signanter quod de ea authenticè non constet) nihil in ea habetur contra à nobis dicta. Aliud enim est, suadere indifferenter omnibus quotidianam Communionem, aliud declarare, quod Episcopus non possit determinare certos dies hebdomadae, quibus ita liceat praefatis generibus personarum communicare, ut aliis diebus id eis non liceat generatim, quantumvis forent dispositi: cum potius semper hic cibus debeat esse paratus ex mente Tridentini convenienter praeparatis, cujuscumque sint generis personae: quarum singulae etsi non sint singulis diebus dispositae, possunt tamen nunc hae, nunc illae esse paratae, atque hac ratione poterit, juxta votum Tridentini Missis privatis interponi Communio laicalis.

Non obstat denique, quod Sacerdoti tepido non dissuadeatur quotidiana Communio. Nam haec facilius ei congruit, tum ratione beneficii aut obedientiae regularis, tum ratione stipendii frequenter ad sustentationem necessarii, tum ratione officii sacerdotalis bonique communis ex Sacrificio provenientis Ecclesiae ejusque membris. Quamvis nec ego universim suadere possim Sacerdotibus, qui in

24. Recipit apud Sanctos & in praxi doctrina non obstat Tridentinum.

25. Nec Declaratio Cardinalium.

in rei veritate sint sæculares, ac vix nisi terrena sapientes, ut quotidie celebrent, frequenter sine gustu & ex mera consuetudine ac, eheu! nimium perfunctoriè pro re tanta.

Q U Æ S T I O III.

An jure divinò sit Laicis præcepta Communio sub utraque specie?

26. **C**IRCA annum Domini 1412. quidam Petrus Dresdensis & Jacobellus Misnensis in Bohemia cœperunt id asserere, condemnantes proinde Ecclesiam Latinam, velut quæ injustè Laicis subtrahat usum Calicis. Hos studio opponendi se Ecclesiæ Romanæ secutus est Calvinus aliiq̃ue Hæretici nostri temporis: quàmvis Lutherus & Melancthon in hac re sint varii & inconstantes, modò cum adversariis loquentes, teste Martinò Becanò de Eucharistia c. 24.

Veritas Catholica negans adstruitur.

Verùm neminem, exceptò sacrificante, teneri jure divinò ad sumptionem utriusque speciei est veritas Catholica, definita in Concilio Tridentino sess. 21. c. 1. & can. 1. & antea in Constantiensi sess. 13. & olim ante utrumque Concilium idem docuerat Alexander Alensis, Albertus, D. Thomas, D. Bonaventura, Scotus & alii, hæresibus nondum exortis, & deinceps omnes Theologi. Quàmvis olim Communio laicalis sub utraque specie fuerit satis usitata, ut etiam indicatur 1. ad Cor. 10. & 11. illaq̃ue consuetudo in variis Ecclesiis perseveraverit usque ad tempora D. Thomæ ut ex ipso colligitur q. 80. art. 12.

27. Usus calicis laicis justissime interdicitur.

Hòc autem suppositò, facilè patet usum calicis potuisse ab Ecclesia Laicis justissime prohiberi, non solum ut in tota Ecclesia sit conformitas, utq̃ue contra Hæreticos ostendatur, totum Christum sub singulis speciebus contineri, sed etiam & potissimùm ut consuleretur reverentiæ Sacramenti, quod fidelibus ita multiplicatis, senibus, pueris, infirmis, multis valde agrestibus sinè effusionis periculo administrari nequit, nec commodè transportari, aut diu conservari sub speciebus vini. In his enim, sicut in aliis quæ dispensationem & usum Sacramentorum concernunt, Christus reliquit Ecclesiæ plenariam disponendi potestatem, salvâ Sacramentorum substantiâ. Unde etiam Ecclesia de facto Laicis strictissime usum calicis inhibuit in Constantiensi citato & Tridentino sup. cap. 2. Neque Ecclesia per hoc fideles Sacramentò privavit, sed tantum certò modò illud sumendi: cum sub altera tantum specie totus Christus verumque Sacramentum sumatur, ac propterea, quod ad fructum attinet, nullâ gratiâ necessariâ ad salutem, defraudentur, qui unam speciem solum accipiunt, ut loquitur Tridentinum sup. c. 3.

28. Veritas Catholica probatur.

Itaque sumptionem utriusque speciei non esse à Christo præceptam, Probatur I. quia Ecclesia numquam intellexit tale præceptum fuisse in Scriptura expressum aut fidelibus tra-

ditum; quin potius declaravit contrarium: ab ipsa tamen verus Scripturæ sensus & divinorum præceptorum declaratio est petenda, quæ est firmamentum fidei & columna veritatis.

Accedit, quòd pleræque figuræ Eucharistiæ manducationem sub una specie significant, ut Lignum vitæ in medio paradisi, agnus Paschalis, Manna, participatio sacrificiorum. Indè enim conjectura desumitur, Christum non imperasse omnibus sumptionem duplicis speciei. Quæ etiam sumitur ex Act. 2. ubi describitur sacra Communio fidelium his verbis: *Erant perseverantes in doctrina Apostolorum & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Ubi apertè, fatente ipsò Lutherò & Calvinò, fit mentio, non de fractione panis usualis in prandiis, sed panis Eucharistici, non factâ mentione calicis: quò usos fuisse Nazaræos ad Christianismum convertos, in istis initiis adhuc legalia observantes, adeoque à vino, omniq̃ue potu inebriativo abstinentes, minùs credibile apparet; quos tamen omnino à Communionem abstinuisse non est probabile. Et quidquid sit de his & similibus conjecturis (quas discutit Bellarminus lib. 4. de Eucharistia cap. 24.) veritas Catholica

29.

Probatur II. quia etiam in primitiva Ecclesia fideles frequenter communicabant sub una tantum specie: adeoque constat Ecclesiam tunc non censuisse, sumptionem utriusque speciei esse jure divinò necessariam. Nam in primis tempore persecutionis concedebatur fidelibus, ut hostias sacras domum deferrent, & indè quotidie sumerent; ut patet ex Tertulliano l. 2. ad Uxorem ubi ait: *Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gusles? & si sciverit, panem, non illum credit esse, qui dicitur.* Idem patet ex Clemente Alexandrino, Cypriano, Basilio & aliis. Domum autem non conferebant fideles, nisi species panis, quæ solæ dabantur in manus fidelium, calix autem admovebatur ori communicantium, ut patet apud Cyrillum Catech. Mystagog. 5. qui etiam in domibus non habebant vasa sacra, quibus contineri posset sanguis Christi, ut clarissime patet ex Apol. 2. Athanasii contra Arianos.

Confirmatur ex usu primitivæ Ecclesiæ,

Idem comprobatur ritus antiquus communicandi infantes; qui cum non possint cibum aliquem solidum sumere, instillabatur in os eorum aliquid Sanguinis Domini, ut etiam testatur Cyprianus Serm. de Lapsis, adeoque sub una specie dabatur eis Eucharistia.

Ex Communionem infantium,

Deinde antiquissimus Ecclesiæ Latinæ usus (cujus meminit antiquus Ordo Romanus editus ante 800. annos) habet, ut Sacerdos in Parasceve sub una tantum specie communicet. Et simile quiddam de Ecclesia Græca testatur Concilium Laodicenum can. 49. in qua per totam quadragesimam, præterquam in Sabbato & die Dominico, fiebat Communio ex præsanctificatis, uti apud Latinos in Parasceve.

Et Communionem ex præsanctificatis in Parasceve;

Terriò idem Patet ex antiquissima consuetudine (quam etiam sæculum Concilii Nicani agnovit

30.

Ex dicitur

na asserva-
tione Eu-
charistiae
pro infirmis,

agnovit, & de qua videri potest Clemens Romanus l. 8. constit. c. 13. & Eusebius lib. 6. Ecclesiastica historia c. 36.) asservandi in loco deputato Eucharistiam pro aegrotis; ita ut teste Sophronio in Prato spirituali c. 79. servaretur aliquando per annum; quod satis declaratur jam conservari solitas species panis pro communicandis aegrotis, cum vini species rariu servari non possint sine periculo irreverentiae.

Eorumque
Communio-
ne sub una
specie.

Unde testatur Eusebius l. 6. Histor. c. 36. ex Epistola Dionysii Alexandrini, Presbyterum dedisse puero particulam Eucharistiae deferendam Serapioni seni aegroti, ac jussisse, ut eam prius madefaceret, quam seni porrigeret. Amphilochius quoque in vita S. Basilii scribit, eum in morte Eucharistiam accepisse in sola specie panis, quam longo tempore asservaverat.

Ex praxi
Manichaeo-
rum.

Denique Manichaei, teste Leone I. Serm. 4. de Quadrages. numquam communicabant, nisi sub specie panis; nec tamen ex hoc praecise capite sunt redarguti erroris ab Epiphano, Augustino vel aliis, qui de eorum erroribus scripserunt. Immo ut haeresim suam tegerent (teste Leone supra) panem Eucharisticum cum Catholicis sumere solebant; vanè utique, si usitata & libera non fuisset Romae Communio sub una specie. Graeci quoque numquam Latinos ex hoc capite redarguerunt: etsi aliquin valde effusi in praetendis & conquiendis quibusvis, quae speciem erroris vel tenuem, etsi infundatè, putabant habere. Plura vide apud Bellarminum lib. 4. de Eucharist. c. 24.

Denique ex
incommo-
dis.

Confirmatur: quia cum Christus totus contineatur sub alterutra specie, non erat ratio praecipendi generaliter utramque, praesertim ob gravia inconvenientia; partim supra insinuata, partim quia multi nullatenus ferunt potum vini, partim etiam quia in multis regionibus non posset haberi copia vini sufficiens multitudini fidelium communicandae.

31.

Objicitur I. Christus Ioan 6. ait: *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ergo praepcepta est sumptio utriusque speciei.

Non obstant
verba Chri-
sti Ioan. 6.
Nisi man-
ducaveri-
tis &c.

Resp. Neg. Conf. nam (utcumque sermo ille Christi juxta varias sanctorum Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur) qui dixit hoc, dixit quoque: *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in aeternum.* Et post similia saepius repetita tandem concludit: *Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum;* ut rectè notavit Tridentinum sess. 21. cap. 1. adeoque cum soli pani ibi frequentius tribuatur vivificatio, non potuit ibidem praescribi utriusque speciei ad vivificationem animae necessitas. Praecipitur itaque ibi sumptio dumtaxat Eucharistiae Sacramenti, sub quacumque tandem specie, ita ut praepceptum versetur circa rem quae sumitur, non circa modum quò sumitur: jam verò etiam sub altera tantum specie caro & sanguis sumuntur, ob mutuam connexionem & concomitantiam.

Deinde potest propositio Christi intelligi in sensu etiam copulativo seu potius distributivo, idque secundum rigorem dialecticum hòc modò: *Si nec manducaveritis carnem Filii hominis, nec biberitis ejus sanguinem &c.* Nam particula exceptiva, *Nisi*, involvit negationem, & valet idem quod, *si non* (ut etiam expressit Graecus) & reperi debet etiam in secunda parte enuntiationis compositae. Velut si diceretur: *Nisi adsit Ceres & Bacchus, friget Venus.* Sensus enim est: Si neutrum adsit, friget Venus; cum alterutrum sufficiat, ut non frigeat.

Objicitur II. Christus Matth. 26. dixit: *Bibite ex hoc omnes.* Resp. id esse dictum solis Apostolis, ideoque Syrus vertit, *Vos omnes*, & Lucas expressit c. 22. hòc modò: *Dividite inter vos*, sic videlicet, ut in orbem vos omnes aliquid ex eodem isto calice bibatis. Panem enim consecratum ipsemet fregerat, & singulis dederat. Unde hoc impletum fuisse testatur Marcus c. 14. *Et biberunt ex illo omnes.* Quare patet, quàm ineptè Hæretici inde conficere velint omnibus fidelibus praecipere sumptionem etiam specierum vini.

Objicitur III. Christus Luca 22. dixit: *Hoc facite in meam commemorationem;* id est, distribuite omnibus utramque speciem. Resp. Christum ibi sumptionem Eucharistiae praecipisse quidem Ecclesiae, attamen non omnibus omnem sumendi modum; sed in hoc plurimum reliquit dispositioni Ecclesiae, ex cujus traditione oportet cognoscere, quousque Christi mandatum se extendat.

Objicitur IV. Judæi omnes in deserto non solum comederunt manna, sed etiam biberunt aquam de petra, teste Apostolo 1. ad Cor. 10. Atqui hæc erant figurae Eucharistiae sub utraque specie sumendae: ergo & nos in deserto hujus vitae utramque speciem debemus accipere. Resp. hoc argumentum potius pro nobis facere: quia illi non eodem tempore & loco acceperunt manna & aquam de petra; sed aliquot diebus interjectis: manna enim datum est in deserto Sin, Exodi 16. aqua verò in Raphidim, Exodi 17. Unde hæc erant figurae Eucharistiae sub una specie sumendae; sicut & panes propositionis, quibus nullus mysticus potus erat adjunctus; & participatio sacrificiorum, quorum sola caro manducabatur, sanguis autem omniaque libamina effundebantur Deo, ut patet Exodi 25.

Objicitur V. Auctoritas quorundam Patrum. Ex quibus tamen nihil aliud habetur, quàm usum calicis olim fuisse Laicis licitum, cum necdum esset ab Ecclesia interdictus. Quòd si subinde Patres videantur dicere (tamen apertè non dicunt) sanguinem esse necessariò sumendum, intelligunt ipsum Eucharistiae Sacramentum, quod corpus & sanguinem continet, & indifferenter à Patribus exprimebatur modò nomine corporis, modò nomine sanguinis, eò quòd tunc sub utraque specie permitteretur. Vel intelligunt sanguinem sumendum, saltem cum corpore, in quo

32.

Neque alia
Matth. 26.
Bibite ex
hoc omnes.

Nec illud
Luca 22.
Hoc facite
&c.

33.

Figura Manna
& aquae
de petra po-
tius faveret
quàm obsit.

34.

Explican-
tur genera-
liter Patres.

conti-

continetur. Quò sensu *Paschasius lib. de Corpore Domini c. 19.* dixit: *Nec Caro sine Sanguine, nec Sanguis sine carne jure communicatur*, q. d. illum non jure communicare, qui sentit unum sine altero accipi. Quò sensu idem *c. 17.* dixerat: *Non rectè caro Christi sine divinitate sumitur, nec divinitas sine carne præstatur.*

35.
Specialiter
explicatur
S. Gelasius.

Signanter objici solet auctoritas *Gelasii Papæ c. Comperimus, de Consecrat. dist. 2.* ubi de testatur perceptionem Sacramenti sub una tantum specie, & præcipit sumi sub utraque. Sed juxta *D. Thomam* & antiquas Glossas loquitur de sacrificantibus, & planè consonat titulus præfixus apud *Gratianum*, qui est; *Corpus Christi sine ejus sanguine Sacerdos non debet accipere.* Quadratur etiam ratio Pontificis: quia divisio unius ejusdem mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire, utique in sacerdote sacrificante. Potuitque illa divisio à quibusdam Sacerdotibus tunc hæresi Manichæorum infectis usurpata fuisse. Si autem loquatur etiam de Laicis (ut Quidam volunt) arguit superstitionem quorundam, qui more Manichæorum credentes Christum assumpsisse corpus sine sanguine, & vinum esse creaturam malam à principio malo creatam, abstinebant semper ab usu calicis. Et huic responsioni favet parenthesis: *Quoniam nescio, quâ superstitione docentur obstringi.* Quare hoc modò ad *Gelasium* respondet *Joannes Hesselius Tr. 2. de Communione sub unica specie cap. 7.* Alii censent, *Gelasium* ibi simpliciter prohibere, sumi Eucharistiam sub una specie, scilicet panis; idque quia hoc prohibuerat *Leo Papa* *Gelasii* prædecessor ob hæresim Manichæorum & quorundam aliorum, qui docebant Christum assumpsisse corpus phantasticum sine sanguine, ideoque contendebant Eucharistiam sine sanguine esse sumendam. Ita *Ruardus art. 15. circa initium*, & ex eo *Wiggersq. 80. art. 12.* Quod tamen hi Auctores id referunt inhibendum à *Leone Papa* in quodam Decreto & *Serm. 4. de quadrages.* non satis ostendunt, Decreti locum non citantes, & Sermonem citatum non rectè allegantes. In hoc enim non condit novum decretum, sed (ut patet ex contextu) pro signo, quò deprehendantur Manichæi (qui vinum velut malam creaturam reprobabant) ut agniti pellantur, ponit, quòd *Christi Corpus accipiunt, Sanguinem autem haurire omnino declinant*, stabiliter scilicet & studiosè. Quàmvis alioquin Catholicis esset liberum & indifferens, abstinere à calice vel non. Qui credibiliter ex hoc sine deprehendendi Manichæos, exinde stabiliùs cœperunt uti calice, saltem ad tempus.

Objicitur VI. Fideles dum privantur unâ specie, privantur perfectò & integrò conviviò, & majori gratiâ per utramque speciem conferendâ; ergo Ecclesiâ non rectè usum calicis eis ademit. Resp. privari Laicos conviviò perfectiori quoad rationem signorum sensibilibus, non tamen quoad rem contentam: nec privari ullâ gratiâ necessariâ ad salutem.

Et quàmvis (quod Plerique negant) major gratia per utramque speciem conferretur; potest tamen illud augmentum meliori præparatione aut frequentiori Communione compensari, ac illò non obstante species vini ob urgentes causas suprâ memoratas inhiberi, sicut inhibetur secunda & tertia communio eodem die faciendâ, etsi amplioris gratiæ causativa. Verè tamen Communionem sub utraque specie majorem gratiam non conferre, cum communi Sententia ostendetur *disp. 7. qu. 3.*

QUÆSTIO IV.

De Præcepto Ecclesiastico sumendi Eucharistiam.

DICO I. Concilium Lateranense sub Innocentio III. (& refertur c. *Omnis utriusque sexûs, De penitentiis & remissionibus*) statuit, ut *Omnis utriusque sexûs fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, saltem semel in anno confiteatur, suscipiens reverenter, ad minus in Pascha, Eucharistia Sacramentum; nisi forte de proprii Sacerdotis consilio ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab hujusmodi perceptione duxerit abstinendum: alioquin & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christianâ careat sepulturâ.* Idem confirmat & definit *Tridentinum sess. 13. can. 9.*

Ubi adverte I. requiri, ut communicaturi pervenerint ad annos discretionis. Quod non ita est spectandum ex eorum ætate, quàm ingenii maturitate, & circa res fidei instructione, ita ut aliqui etiam annò decimò sint admittendi, aliqui vix decimò quartò ætatis. Non potest tamen de hoc statui certa regula, sed juxta Doctores communiter relinquitur iudicio parentum, Parochi, vel prudentis Confessarii, qui poterit subinde Communionem ad unum alterumve annum suspendere, etsi iudicetur puer ad annos discretionis pervenisse, ut crescat devotio & reverentia erga Sacramentum. Quàmvis peccent pueri determinationi parentum aut Confessarii resistentes; uti & ipsi parentes hac in re notabiliter negligentes. Declarat autem Ecclesiæ consuetudo pueros citiùs teneri ad annuam Confessionem, si peccaverint mortaliter, quàm Communionem: tum quia major est confessionis necessitas: tum quia major est mysterii Eucharistiæ intelligendi difficultas, & requisita in suscipiente reverentia.

Adverte II. per Pascha intelligi tempus à Dominica Palmarum usque Dominicam in Albis inclusivè; ut patet ex praxi Ecclesiæ, & declaratione *Eugenii IV. apud Navarrum c. 21. n. 45.*

Quod tempus in certis Ecclesiis recepta consuetudo longius, immo in aliquibus per totam Quadragesimam extendit.

Adverte III. per proprium Sacerdotem, ex cuius consilio possit differri communio Parochialis, intelligi non solum Parochum vel superiorem, sed etiam quemlibet confessorium,

36.
Semel in
anno obli-
gantur om-
nes, qui ad
annos dis-
cretionis
pervenerunt,
sumere Eu-
charistiam
ex præcepto
Ecclesiæ.

37.
Quando
parvuli sint
censendi
pervenisse
ad annos
discretionis
quoad an-
nuam Com-
munionem,

An citiùs
quoad an-
nuam Con-
fessionem.

38.
Quid per
Pascha in-
telligatur.

Dilatio Co-
munionis
relinquitur
rationabili
arbitrio Pa-
rrochii,

rochi aut rium, qui eò tempore potest Confessionem
Confessarii. excipere: censetur enim ad hoc à propriis ani-
marum Pastoribus delegatus eò ipsò, quòd
potestatem acceperit Confessiones excipiendi:
præsertim cum consilium differendi sæpè su-
mendum sit ex conscientia pœnitentis, quam
Parocho revelare non teneretur, v. g. quia con-
fessio generalis est præmittenda, pœnitens ad
perfectiorem dolorem est disponendus &c. I-
demque recepta praxis declarat; idque singu-
lariter circa Communionem parvulorum in-
choandam, vel absolutè differendam. Et con-
sonat quoad hos *Catechismus Romanus* c. De
Eucharist. numer. 48. dicens: hoc neminem me-
lius constituere posse, quam Patrem, & Sacer-
dotem, cui illi consentitur peccata: ad illos enim
pertinet explorare, & à pueris percunctari, an
hujus admirabilis Sacramenti cognitionem ali-
quam acceperint, & gustum habeant.

Pœna non
communi-
cantium est
ferenda sen-
tentia.

39.

Communionis
Paschalis
est facienda
in Parochia,
nisi adsit
consensus
saltem præ-
sumptus
Parochi.

Adverte IV. pœnam, quæ in jure apponi-
tur, non esse latam, sed ferendam, etsi in quibus-
dam Ecclesiis imponatur pœna latæ sententiæ.

Adverte V. obligare hoc præceptum, ut
Communionis fiat in propria Parochia; nisi adsit
consensus, saltem rationabiliter præsumptus
(qui etiam sufficit secundum *Navarrum* cap.
21. num. 52. *Rodriguez* Tom. I. qq. Reg. qu.
56. art. 3. *Aversa* q. 10. sect. 4. *Bassani* in Sup-
plem. V. Communio n. 3. & alios communiter,
ut ait *Bassani*) proprii Pastoris vel superioris
ad alibi communicandum. Id patet, tum ex
communi sensu Doctorum existimantium
hanc circumstantiam etiam obligare sub mor-
tali: tum ex usu Ecclesiæ: tum ex eo quòd
Pontifices communionem illam in privilegiis
Mendicantium tam constanter excipiant. Idem
quoque declaratur in II. Synodo Mechliniensis
Tit. de SS. Eucharistia Sacram. c. 5.

40.

Circumfer-
tur privile-
gium quod-
dam Regu-
larium.

Quod om-
nino non est
præstican-
dum.

Solum ob stare videtur privilegium in con-
trarium tam expresse concessum à *Nicolao V.*
Monasterio B. Mariæ de Guadalupe Ordinis
S. Hieronymi, confirmatum à *Paulo III.* per
vivæ vocis oraculum, ut testatur *Antonius Car-*
dinalis ejusdem Papæ pœnitentiarius. Hoc au-
tem privilegium, uti & cætera omnia præfa-
to monasterio concessa, *Pius IV.* & alii fece-
runt communia toti Ordini, ut ostendit *Rodri-*
guez Tom. I. q. 55. a. 9. & q. seq. a. 3. adeoque
communicatur reliquis Ordinibus Mendican-
tibus præfatum privilegium, utpote qui cum
dicto Ordine in privilegiis cōmunicant. Quare
Rodriguez posteriori locò & nonnulli alii existi-
mant præcepto communionis Paschalis posse
satisfieri in templis Mendicantium. Sed cum
privilegium istud à quibusdam vocetur in
dubium, nec sit in usu apud Mendicantes;
sit etiam summè odiosum Pastoribus, qui ad-
minus semel in anno præsentiam suarum ovium
meritò requirunt: ideo existimo in praxi
(quidquid sit speculativè de validitate) ab il-
lis planè abstinendum, omnibusque in Para-
chia Communionem esse efficaciter persuaden-
dam: præsertim cum Congregatio Cardina-
lium nomine & auctoritate Urbani VIII. de-

clararit Boncompagno Archiepiscopo Neapo-
litano 20. Martii 1638. ad querelas ejusdem
urbis Parochorum, institutas contra Patres Thea-
tinos & Societatis Jesu, cōmunionem Pascha-
lem in propria Parochia omnino debere fieri.

Excipiuntur tamen ex consuetudine Sacer-
dotes, etiam sæculares, qui satisfaciunt, ubi-
cumque celebrent: uti & Religiosi, etiam
Laici, qui satisfaciunt in suis monasteriis.
Idem est secundum *Sanchez*, *Aversa*, *Diana*
& alios de advenis & peregrinis: quantumvis
aliqui velint illis esse communicandum in Pa-
rochia sui hospitii. Denique famulis sive fa-
miliaribus Religiosorum Mendicantium pos-
sunt iidem liberè administrare communionem
Paschalem, sicut etiam Viaticum & Extre-
mam Unctionem, quando degunt intra septa
monasterii, ex privilegio Societati Jesu con-
cesso à *Paulo III.* & aliis concessis Fratribus
Minoribus apud *Rodriguez* q. 56. art. 14.

Petes I. An huic præcepto satisfiat per com-
munionem Sacrilegam? Resp. Negative. Et
ita declaravit *Innocentius XI.* damnando hanc
propositionem, quæ est 55. inter 65. Præcep-
to Communionis annua satisfiat per sacrilegam cor-
poris Domini manducationem. Ratio est: quia
dum Ecclesia determinat jus divinum, prout
facit in præceptis Festorum, Horarum, Con-
fessionis, Communionis &c. sub ejus præcep-
tum cadunt, saltem indirectè, actus jure di-
vinò requisiti, puta devotio in audiendo sa-
cro, attentio in Horis canonicis, dispositio
necessaria in Confessione & Communionem &c.
Dum enim Ecclesia jus divinum determinat,
in re non aliud facit, quàm assignare tempus
vel modum, quò illud impleatur.

Ex quo sequitur, quòd is, qui sacrilegè
communicasset infra quindenam Paschæ, te-
neretur aliò die infra eandem quindenam ite-
rum communicare non sacrilegè; sicut qui in
die Dominico vel Festo manè garrivisset totò
vel majori, aut notabili tempore sacri, de-
beret eodem die ante meridiem, dum adhuc
currit tempus præcepti, aliud audire.

Petes II. An qui ex malitia aut negligentia
non communicavit in Paschate, teneatur ad-
huc quamprimum communicare? Respon-
dent Doctores passim affirmativè: quia præci-
pitur absolutè sumptio Eucharistiæ facienda
semel in anno; & designatur tempus Paschæ,
non ad finiendam obligationem, sed ad solli-
citandam, & non differendam diutius Com-
munionem: alligatur autem isti tempori tan-
quam congruentiori ob venerationem festivi-
tatis. Idque videtur colligi ex textu Canonis
& Tridentino supra definiente, Fideles teneri
singulis annis, saltem in Paschate, commu-
nicare. Quemadmodum igitur quando præ-
cipitur annua solutio alicujus censûs, facien-
da in festo v. g. S. Joannis, non liberatur, qui
istâ die solutionem non præstitit, sed lex for-
tius illum urget; ita contingere videtur in præ-
cepto annuæ Communionis; ut proinde qui
culpabiliter differt, semper sit in peccato,
donec

41.

Sacerdotes
& quidam
alii possunt
satisfacere
Ecclesiastico
præcepto
extra paro-
chiam.

42.

Non satisfiat
eidem per
Communionem
sacrilegam.

43.

44.

An qui in
Paschate
communi-
care negle-
xit, oblige-
tur postea.
Sententia
affirmativa
proponitur.

Judicium
de eadem in
ordine ad
praxim.

donec communicet. Idem videtur confirma-
re consuetudo Prælatorum & Parochorum,
qui etiam per censuras Ecclesiasticas urgent ad
quantocius communicandum eos, qui in Pasche
non communicarunt: quod signum est, eos
non imponere novum præceptum, sed urgere
observantiam præcepti neglecti. Estque indu-
biè hæc doctrina valde probabilis. Et in praxi
omnino admonendi seu urgendi sunt fideles,
ut Communionem neglectam statim suppleant;
cùm id sit securissimum & saluberrimum,
quidquid sit de rigoro præcepto.

45.

Sententia
negativa
præfertur.

Nihilominus *Rodriguez, Henriquez, Victo-
ria, Soto, Valentia, Ledesma, Toletus* & plures
alii apud *Diana P. 3. Tract. 4. Resol. 41.* docent
eos, qui culpabiliter in Paschate non com-
municarunt, esse isto anno liberos ab obliga-
tione communicandi, existimantes, obli-
gationem illam esse alligatam tempori, adeo-
que eò elapsò expirare; prout cernitur in obli-
gatione legendi horas, audiendi sacrum &c.
cùm neque ex verbis legis, neque ex mente
Ecclesiæ hætenus declarata amplius convin-
catur, & alioquin obligationes sint restringen-
dæ. Quod autem Cardinalis *Lugo disp. 16. sect. 4.*
asserit esse duplex Ecclesiæ præceptum, unum
de annuè communicando, alterum de com-
municando tali parte anni, scilicet in Pascha-
te, adeoque eum, qui communicaret extra
tempus Paschale, satisfacere priori dumtaxat
præcepto: hoc, inquam, gratis excogita-
tum est, nec satis consonum communi sensui:
neque enim duplicis præcepti violati arguunt
se, qui toto anno non communicant. Nec
particula *saltem*, quâ utitur *Tridentinum*, id
insinuat sufficienter; uti nec particula *ad mi-
nus* quâ utitur *Concilium Lateranense*, cujus
ordinationem solum innovat *Concilium Triden-
tinum*. Nam solum indicat, Ecclesiam qui-
dem desiderare, ut fideles sæpius communi-
cent, non tamen præcipere, nisi quod com-
municent saltem in Paschate. Quod clariùs in-
dicat tenor præcepti, prout etiam pueris in
Catechismo proponitur: *Eucharistiam ad mi-
nus semel in anno, idque circa festum Pasche su-
mito*. Simile foret, si Ecclesia hujus tenoris
præceptum ferret: ad minus semel in septima-
na, idque die Dominicò missam audito. Si-
cut autem ibi non censeretur ferri duplex præ-
ceptum, unum pro hebdomada, & alterum
pro die Dominico, sed unicum idque expi-
rans cum ipso die Dominico, sic etiam dicen-
dum videtur in præsentì.

46.

Excipiuntur
nonnulli
casus.

Excipiunt tamen omnes casus, quò quis
finè culpa distulit Communionem ex consilio
proprii Sacerdotis: talem enim obligari ad
postea communicandum, constat aperte ex
textu Canonis. Idem *Armilla* & plures alii ap-
plicant ad casum, quò Communio ex justa
causa vel impedimento est dilata: hic enim ca-
sus videtur priori æquivalens; cùm dilatio
contigerit ex præsumpto consilio Confessarii.
Videtur autem in Jure hoc solum exprimi gra-
tiâ exempli ordinarii, quia nimirum causâ

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

subsistente non solent fideles fidere proprio
sed Confessarii judicio. Unde mens & ratio
legis est eadem ac generalis, quando justa cau-
sa & impedimentum adest: cùm etiam arbi-
trium Confessarii debeat in justa causa fundari.
Aliàs quoque habens impedimentum se solò
excusans, si ad securitatem expeteret arbitrium
Confessarii, deberet postea ex lege communi-
care; non autem, si tacuisset, quod absonum
apparet.

Dices I. Ordinarii seu judices cogunt in-
curios communicare postea, idque sub pœnis
& censuris. Resp. in primis, tales fortè sequi
opinionem alteram. Deinde (quidquid de hoc
sit) pœnas minantur cò delictum in omiſſa
Communione patratum: cùm enim propterea
mereantur pœnam, & Jus nullam latæ senten-
tiæ apponat, Judices illam minantur se illatu-
ros, non ob peccatum continuatum omiſſæ
Communionis, quasi adhuc obligantis, sed
ob peccatum præteritum; ob quod tamen non
infligerent illam, nisi suppositò, quòd nolint
postea communicare. Deinde hoc ipsum pos-
sunt eis injungere per modum pœnæ, quòd
communicent postea.

Dices II. Qui ex consilio proprii Sacerdo-
tis seu Confessarii distulit Communionem te-
netur postea; ergo etiam qui ex incuria: ne
alioquin malitia ei patrocinetur. Resp. Neg. C.
quia prius in textu exprimitur; non posterius.
Unde si simili modò loqueretur præceptum
auditionis sacri diebus festis, deberet diffe-
rens de consilio Confessarii supplere postea mis-
sam; non alter, qui omittit ex malitia. Nec
hic reportat commodum ex malitia, sed mag-
num incommodum, scilicet offensam Dei,
& legis transgressionem, quam alter sic pro-
cedendo non transgreditur.

Dico II. Satis constat fideles obligari jure
Ecclesiastico (quidquid sit de jure divino) ad
sumendum Viaticum in mortis articulo. Proba-
tur ex antiquissimis Conciliis, *Nicano can. 13.*
Carthaginensi IV. can. 77. & aliis, quæ cavent
summoperè, ne morientes discedant sinè Viati-
co. Unde consuetudo hæc ita est recepta; ut sinè
gravi scandalo nequeat violari. Quod est sig-
num gravis obligationis, quam etiam agnoscit
communis sensus Doctorum & fidelium. Qua-
re hunc salutarem morem deferendi Eucharis-
tiam ad infirmos, ut eis ministretur Viati-
cum, omnino retinendum esse, & necessarium,
confirmat *Tridentinum sess. 13. c. 6.* Hinc non
sunt audiendi *Sylvester V. Eucharistia 3. in prin-
cipio Cajetanus V. Communio* (quorum opinione
Emanuel Sa putat probabilem) docentes, non es-
se mortale, si omittatur Communio in articulo
mortis citra contemptum, ex quo moribun-
dus impleverit communionem Paschalem.

Non est autem articulus mortis sic compu-
tandus, quasi Eucharistia debeat sumi im-
mediatè ante mortem: sic enim executio hu-
jus præcepti frequenter esset impossibilis:
sed sufficit, quòd in gravi morbo, etsi pluri-
bus diebus ante mortem, sumatur, quantum-

47.

Satisfit ob-
jectionibus

48.

Jure saltem
Ecclesiasti-
cò obligan-
tur fideles
sumere Via-
ticum.

Quantum-
vis eodem
anno in
Paschate
communi-
cassent.

Qualiter
sit compen-
sandus mor-
tis articu-
lus.

vis ex devotione solum, sine memoria mortis aut hujus praecepti.

49. *An qui sanus existens communicavit teneatur rursus communicare, si statim in morbum gravem incidat.* Sed petes, quid faciendum, si aliquis sanus existens communicaverit, & paulò post incidat in morbum, ex quo eodem die aut aliquò tempore postea moriatur? Respondetur communiter, non teneri talem rursus communicare eodem die (quod certum esse, ait *Wiggers* q. 80. a. 11.) immo nec posse: quamquam Nonnulli existiment saltem posse, immo aliqui etiam teneri, rursus communicare: tum quia est sensus & praxis communis: tum quia nulla est causa excusans à multiplici Communionem in una die: si enim foret aliqua causa, esset necessitas Viatici, cui jam est satisfactum: sicut si sanus occidendus eodem die communicasset. Quod si unò aut alterò die, immo sex vel octo diebus ante morbum communicaverit, consulenda omnino est iterata Communio; non est tamen praecepta juxta communiorum Doctorum sententiam. Ratio generalis est, quod talis moraliter loquendo verè communicaverit constitutus in articulo seu propinquitate mortis, etsi ignoraverit se in illo constitutum: quod non obest impletioni praecepti; ut patet in eo, qui ignorans esse diem festum, audit Sacrum. Itaque talis verè accepit Viaticum in articulo mortis: itemque satisfecit fini praecepti.

50. *Milites certamen periculosum adituri, damnati ad mortem &c. tenentur sumere Viaticum.* Ex Dictis sequitur milites inituros periculosum conflictum, item eos, qui inituri sunt periculosam navigationem, similiter lethali-ter vulneratos, & damnatos ad mortem, obligari ad communicandum. Unde etiam iudex obligatur reo dare tempus disponendi se ad Communionem, ut patet ex c. *Super eo de Haereticis* in 6. ubi *Alexander IV.* praecipit dari Eucharistiam Haereticis traditis brachio saeculari, si sufficientia poenitentiae signa dederint. Idem antea constitutum fuerat c. *Quasitum* 13. q. 2. etiam de iis, qui ob alia delicta erant extremo supplicio afficiendi. Illud ipsum in Motu proprio edito anno 1569. mandavit *Pius V.* tollens & prohibens morem contrarium. Denique conformiter ad praedictum Motum proprium hoc iudicibus praecepit *Philippus II.* Hispaniarum Rex anno 1569. Unde & in Synodo Provinciali Mechliniensi secundà à sede Apostolica confirmatà tit. 7. c. 6. praescribitur, ut *ultimo supplicio afficiendus tempestivè de S. Eucharistia provideatur.*

QUESTIO V.

Qualis Dispositio requiratur ex parte corporis?

51. *Communioni praequiratur ex praecepto Ecclesiae jejunium.* Dico I. Ad sumptionem hujus Sacramenti requiritur jejunium. Patet ex universalis Ecclesiae consuetudine, quam ab Apostolis manasse testatur *Augustinus* Ep. 118. c. 6. Ubi etiam ait: *Placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti, in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam exteri cibi, & ideo per universum orbem mos ille servatur.* Ea-

dem obligatio constat ex variis Conciliis *Carthaginensi III.* c. 29. *Constantiensi sess.* 13. & aliis. Quod autem in *Carthaginensi* permittitur. Eucharistiam sumi à non jejunis in die Coenae Domini, non est ab Ecclesia universali receptum, vel potius est contraria consuetudine dudum revocatum.

Requiritur autem certò ex praxi Ecclesiae & sensu fidelium jejunium naturale; ita ut à media nocte usque ad tempus Communionis nihil sumptum sit, quod aliquà ratione censetur se habere & sumi per modum cibi vel potus. Dico, à media nocte: quia etsi pro diversitate regionum vel etiam negotiorum dies variè censetur inchoari; tamen communi Ecclesiae sensu (quem exprimit *Rituale Romanum*) in hac materia censetur inchoari à media nocte. Unde si paulò ante mediam noctem quis aliquid sumpserit, posset statim post mediam noctem communicare, quamvis non dormierit, nec cibum digesserit. Nihilominus devotio & reverentia Sacramento debita exigit, ut facer ille cibis profano non misceatur. Ideoque etiam convenit, ut post sacram escam non statim sumatur profana, sed ut pietati vacetur, & species prius consumantur; etsi de facto certum aliquod intervallum non sit praescriptum jure aliquò, quod adhuc sit in vigore.

Similiter congruum est, abstinere aliquantisper à sputis: quamquam mox posteaquam satis constiterit nullum in ore fragmentum remansisse, non sit illicitum spuerè. Pariter nec illicitum est aromata ruminare ad sputa seu phlegmata provocanda. Species nanque sacramentales, etsi adhuc indigestae, in stomacho resident; sputum autem seu saliva ex capite in os defluit, juxta Medicos, ipsumque *S. Gregorium Homil.* 10. in *Ezech. ante med.* aut certè ex pulmonibus ascendit, non ex ventriculo, in quo cibis coquitur. Secus tamen foret, si adhiberetur aliquid excitans vomitum. Is enim non nisi, postquam consumptae fuerint species, potest provocari; regulariter loquendo. Quod addo ob casum, quò vomitus esset citius provocandus ad conservationem vitae, v. g. si hostia aut vinum venenò fuissent infecta.

Si horologia sonent inaequaliter, putant Aliqui non posse illò die communicare aut celebrare eum, qui post duodecimam in uno loco auditam aliquid sumpsit. Sed communius censent Doctores, quod possit sequi tardius horologium, quando non constat illud errare: eò quòd illa horologia se habent instar opinionum probabilium, vel saltem (quoniam nimis facile errant) quòd ex usu fidelium, & mente Ecclesiae sint in simili materia mensura mediae noctis, quam sequi nobis liceat, cum ex mensura naturali nobis nihil certi constare possit. Existimant autem plures Doctores mediam noctem computandam praecise à puncto, quò incipit sonare horologium, immo (ut vult *Præpositus* & alii) à primo sonitu praeludii. Quod licet mathematicè loquendo verè videri pos-

52. *Idè; naturale,*

Inistò communio putat à media nocte.

Non requiritur intermedius somnus.

53. *An mox post Communionem liceat spuerè.*

54. *An si horologia sonent inaequaliter, liceat sequi tardius.*

posset; nihilominus nonnulli Doctores putant probabile horam v. g. duodecimam moraliter durare usque ad ultimum sonum; adeoque interim comedentem vel bibentem posse postmodum communicare.

55.
Quid se
habeat, aut
sumatur
instar cibi
et potus.

Porro illud habet se per modum cibi vel potus, quod in stomacho digeritur sive alteratur. Illud autem sumitur per modum cibi aut potus, quod sumitur per actionem quæ est comestio seu potatio, adeoque ab extrinseco ori impositum per se sumitur, etsi causâ medicinæ, & in quantumcumque parva quantitate. Quamvis enim in jejunijs Ecclesiasticis parvitas materiæ cibi excuset à mortali, non tamen in hoc jejunijs naturali: quia materia hujus præcepti non est abstinentia à cibo vel potu, sicut in jejunijs Ecclesiasticis; sed est abstinentia ab Eucharistia post cibum aut potum, quam graviter & merito inhibere Ecclesia potest, uti abstinentiam à secunda vel tertia Communione.

Etsi minimum fuerit mortale est, postea communicare.

56.
V. g. trajec-
tum sit
granum anisi,

Hinc sequitur I. post modicum granum anisi, vel post unam aut alteram guttam voluntariè tractam per os in stomachum, non licere sub mortali isto die communicare. Similiter Sacerdotem, qui in missa sumpsit abluitionem, non posse progredi ad ulteriorem missam celebrandam, prout etiam decernitur c. Ex parte Celebr. Missar. Item qui ori imponunt saccharum, tabacum vel quæcumque aromata, si ex eis quidpiam deglutiant post mediam noctem: idque etsi vespere imponantur ori ad curandam raucedinem, catarrhum &c. quia hæc omnia censentur sumpta per modum cibi aut potus. Idem est de sumptione medicinarum sive ciborum medicinalium; ut habet sensus fidelium & Ecclesiæ, quem expressit Paulus V. in Rituali Romano Tit. de Communione infirmorum dicens: Cateris fidelibus, sanis videlicet, seu non infirmis ad mortem, nec etiam per modum medicina ante aliquid sumere licet.

Aromata,
tabacum,

Medicina.

Quod si autem aromata vel tabacum in ore retineantur, aut etiam mastigentur, ad confortandum caput vel humores phlegmaticos evacuandos, & non deglutiantur, saltem post mediam noctem, non nocebunt jejunijs; quia id agere non est verè comedere. Quod si aliquid cum saliva descendat, uti natum est fieri, cum impediri nequeat, quin descendat saliva prædictis infecta, non obest jejunijs, ut notat Tannerus disp. 5. q. 8. dub. 4. Eò quod non sumatur instar cibi, sed salivæ, & huic immixtum; sicut quod inter abluendum os, gustandum juscula, salivæ immixtum transit in stomachum. Est tamen valde foedus & merito per Ordinarios seu Ecclesiæ Prælatos extirpandus abusus quorundam jugiter quasi, etiam mox ante celebrationem Missæ, tabacum ore mastificantium, sicque ore foetenti Sanctissima Mysteria sumentium.

57.
Quid de
reliquiis
qua inter

Item plerique docent de reliquijs intra dentes relictis ex die præcedenti, eas non quidem violare jejunijs, quando involuntariè, sed tunc saltem quando voluntariè deglutiantur.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

tur: quamvis contrarium non sit etiam improbabile, præsertim si reliquiæ non sint notabiles; quod docet Tabiena & novissimè Arriaga d. 44. n. 12. existimans alteram Sententiam nimis esse scrupulosam, neque Ecclesiam de hujusmodi reliquijs fuisse sollicitam.

dentes habent,

De papyro, si deglutatur, est quoque controversia, an solvat jejunijs naturale: Variis negantibus (inter quos Marchant To. 2. Tribun. Tract. 2. p. 2. Tit. 4. q. 2. in Examine quarta dispositionis) pluribus affirmantibus illam habere rationem cibi, quò nonnulla animalia vescuntur, ac digeri à stomacho instar herbæ, ex qua, uti filum lineum, originem ducit. De frusto ligni solidi, auri, plumbi, unguis, lanæ, officuli fructuum &c. quæ à stomacho etiam valido non digeruntur, sed inalterata egeruntur, censent Doctores passim, quod res hujusmodi deglutendo non solvantur jejunijs naturale. Aliud apparet de terra, quæ cibus est quorundam animalium, vel creta, aut crusta parietis, quam mulieres interdum sumunt, sive per modum cibi cum stultè imaginatâ voluptate, sive per modum medicinæ ad inducendum colorem pallidum.

Quid de papyro,

De frusto plumbi &c.

Sequitur II. salivam, quæ in stomachum etiam voluntariè trajicitur, etsi fiat mox post oris abluitionem, non impedire communionem. Similiter nec sanguinem aliosque humores ex cerebro aut gingivâ in os aut stomachum defluentes: quia non sumuntur ab extrinseco per modum cibi aut potus. Secus est, si ex vulnere v. g. digiti sanguis sugatur & deglutatur.

58.
Quid de
trajectione
salivæ, sanguinis;

Sequitur III. non impedire communionem, si quis dum os abluit, dum prægustat cibos, vinum, &c. aliquid fortuito transmittat: quia id non per modum cibi aut potus, sed per modum salivæ censetur sumi. Quamvis secundum Doctores debeat hoc fieri in parva quantitate; aliàs impediret: tunc enim non censeretur transire per modum salivæ. Præposito tamen q. 80. n. 40. non videtur magnus faciendus scrupulus; quamvis paulò major quantitas casu transmittatur. Quod equidem non facile admiserim.

Aqua aut liquoris instar saliva seu mixtum transmittit.

Sequitur IV. non impedire communionem, quod cum aëre, qui inspiratur, aliquid casu transmittatur in stomachum, v. g. musca, aliquæ guttæ pluvie vel pulveres: quia non attrahuntur per modum comestionis, sed respirationis.

Musca v. g. respiratione attrahit, quæ expulsi nequeat, non obest jejunijs naturali.

Quid autem faciendum sit dubitanti, utrum sit jejunos, contròvertunt Doctores. Nam Sanchez & plures alii existimant non posse communicare, eò quod possessio videatur esse pro præcepto. At Lugo d. 15. n. 42. censet posse communicare, si dubitet, an noctu aliquid comederit seu deglutièrit; non autem, si certus se comedisse, dubitet, utrum post mediam noctem. Sed hanc distinctionem impugnât Dicastillo disp. 9. dub. 17. quæstio 4. Cum quo & pluribus aliis verius dici videtur, licitum esse communicare, sive sit dubium de comestione.

59.
Dubius de jejunijs an possit communicare.

Verior est sententia affirmativa.

Declaratur. ne, sive de tempore. Potest enim talis censeretur possidere suam libertatem: cum enim jus habuerit v. g. cras communicandi, non potest dubium superveniens jus seu possessionem juris præcedentem evertere.

Quare si petenti Communionem opponatur, cum non esse jejunum, id est, ipsum hodie comedisse vel bibisse, potest is negare, & opponenti incumbit onus probandi, qui non poterit probare contra dubitantem, sive de comestione, sive de comestionis tempore, quod is hodie comederit; adeoque hic manet in possessione contra legem, quæ mandat, ne communique ille, qui ipsa die cibum vel potum sumpserit.

60. *Talis non dubitat prædicere, quin agere possit quod agit.* Dices I. Præceptum est sumendi Eucharistiam jejunè; adeoque qui sic dubius eam sumit, dubitat, an præcepto adversetur. Resp. dubitare ad summum speculativè, non practicè, utpote munitum possessione, vi cujus practicè judicat, quod, quidquid sit de veritate dubii jejunii, non sit adstringendus præcepto arcenti à Communione. Sicut etsi sit Lex naturæ vetans usum seu retentionem rei alienæ, potest tamen eam licitè usurpare seu retinere, ob antecedentem possessionem, cui nocere nequit dubium impedimentum superveniens.

Quomodo non semper neq; etiam hic obtineat dictum istud: Qualitas non præsumitur nisi probetur. Dices II. Qualitas non præsumitur, nisi probetur; ut tradunt Jurisperiti: ideoque dubius de ætate ad Ordinationem requisita non potest ordinari, sed debet positivè probare suam qualitatem seu ætatem legitimam: ergo in præsentis debet communicans probare se esse jejunum. Resp. quod dum agitur de jure possesso amittendo, uti in præsentis fit, præsumatur qualitas debita, nisi ostendatur amissa: quantumvis dum agitur de jure obtinendo, deberet qualitas ad id obtinendum requisita ostendi, maximè si sit positiva; prout fit in casu, quò quis prætendit Ordines suscipere, de cujus ætate dubitatur.

Aliter, seu aliis saltem verbis responderi posset, qualitatem negativam, qualis est in præsentis, non debere probari, sed potius præsumi. Aut si probanda esset, certè non nisi modò negativò, puta; per hoc, quod non constet de contrario. Aliud est de qualitate positiva, v. g. ætatis jure requisitæ ad Ordines. Et maximè de tali, quæ supposita tribuat jus ad functionem aliquam, v. g. ad visitandum, puniendum &c. Hinc si pro dote puellæ consanguineæ relicta sit dos, dummodo ipsa non sit inhonesta; debet quidem positivè ostendi consanguinitas, at abstinencia ab inhonestate satis probatur, dum non potest ostendi opposita inhonestas.

Corollarium practicum. Hinc in praxi frequenter pacari possunt conscientiæ volentium communicare, ac dubitantium, an os abluendo, aquam deglutierint aliter seu amplius, quàm per modum salivæ. Resolvendum enim est in favorem eorundem, juxta præmissa.

61. *Qui con-* Excipiuntur à Conclusionem nonnulli casus. Nam in primis infirmus constitutus in arti-

culo mortis, si aliter commodè nequeat (in quo scrupulosè non est procedendum) potest communicare non jejunus: tunc enim urget præceptum communicandi, cui cedere debere aliud de jejunio naturali, docet praxis Ecclesiæ, & Concilium Constantiense sess. 13. Unde non tenetur infirmus communionem differre cum notabili incommodo in sequentem diem, ut tunc possit jejunus communicare: nec etiam cum incommodo differre sumptionem medicinæ aut cibi, vel curare, ut Eucharistia ad se deferatur noctu, ut notat Suarez & alii: & satis docet praxis, quæ est optima legum interpretes. Consonatque absolutus loquendi modus *Ritualis Romani Tit. de Commun. infirmorum*; ibi: *Potest Viaticum brevi morituris dari non jejunis.* Quod etiam de interficiendis verum est, quando non possunt commodè expectare, ut postero die jejuni Communionem sumant. Neque obligatur judex executionem sententiæ differre, ad hoc ut reus postredie jejunus communicare possit.

Quin potius reus ad hanc metam necessitatis adactus fit exemptus à lege non communicandi non jejunè, utpote obligatus lege fortius obligante de sumendo Viatico.

Sed dubitatur, an infirmus possit sæpius in eadem infirmitate non jejunus Eucharistiam sumere? Respondetur autem, si mutetur status morbi, ita ut prius periculum mortis, in quo communicavit, moraliter evaserit, poterit in altero periculo superveniente, etsi postredie, iterum communicare non jejunus: tunc enim censeretur potest periclitari velut ex alio morbo. Ita plerique Doctores. Immo etsi sit idem status morbi, valde probabile est & tutum in praxi, posse infirmum durante periculò mortis sæpius communicare non jejunum, v. g. post octo vel decem dies; immo juxta alios etiam longè citius & sæpius, præsertim quando infirmus est assuetus frequentius communicare. Ita contra Vasquez tenent Recentiores passim: nam (quidquid olim fuerit) hodie viget passim ea consuetudo, præsertim inter Regulares, per tot doctissimos & sanctissimos viros publicè approbata, sciente nec contradicente Ecclesiâ, à cujus usu hæc facultas vim suam habet circa infirmos, ut patet ex *Concilio Constantensi citato.* Et quàmvis non teneatur tunc infirmus iteratò ad Viaticum; non videtur tamen Ecclesia illud velle subtrahere in extrema lucta constitutis.

62. *Et an sæpius.* Dices: Sacerdos non jejunus nequit celebrare ad communicandum infirmum alioquin sine Viatico moriturum; ut habet communis sententia Doctorum contra Joannem Majorem, & paucos Recentiores, & probat praxis Ecclesiæ: ergo neque potest moribundus non jejunus communicare. Resp. Neg. Conf. quia Ecclesia hoc privilegium concedit infirmo, non verò Sacerdoti. Sicut certum est Sacerdoti non licere celebrare sine sacris vestibus, nec juxta Doctores communissimè in fermentato (quidquid consequenter censue-

stitutus in articulo mortis possit non jejunus communicare.

63. *Et an sæpius.*

Mutatio status morbi.

Vel eodem perseverante.

63. *Secus est de sacerdote ad communicandum infirmum celebrante.*

Uti nec etiam licet ob id celebrare sine

rit

sacris vesti- rit Joannes Major id licere) ad hoc ut infir-
bus. mus præceptum fortè divinum adimpleat, à
quo proinde censetur excusatus, eò quòd
nullus sit, qui ritè administret juxta legem
Ecclesiæ, ob reverentiam Sacramenti aliasque
graves causas sancitam.

64. Secundus casus est, quando hoc postulat
Excusat à reverentia, reverentia, Sacramenti : ut si sit periculum ir-
rogandæ irreverentiæ ab infidelibus, hæreti-
cis, animalibus, igne &c. Ita communiter
Doctores.

Necessitas sacrificii perficiendi aut consu- mandæ. Tertius casus est, quando occurrit neces-
sitas perficiendi aut consummandi sacrificium.
Ut in primis si Sacerdos sumptò calice adver-
tat esse aquam, debet iterum consecrare vi-
num & sumere. Ubi notandum, Sacerdotem
dum sumit calicem & gustat aquam, non de-
bere expuere quod jam habet in ore: id enim
indecent est. Secundò, si facta consecratio-
ne meminerit se non jejunum. Cujus si recor-
detur ante consecrationem, & privatim ce-
lebrat, ita ut sine infamia & scandalo possit
desistere, tutius est quòd desistat, juxta
D. Thomam q. 83. a. 6. ad. 2. Immo quòd ab-
solutè desistere debeat docent Doctores pas-
sim. Qui tamen addunt, debere progredi, si ce-
lebrat publicè; ita ut ab altari sine gravi nota
discedere non possit. Quod simili casu etiam
locum habet in Laico, qui existens in scamno
communicantium recordaretur se non esse je-
junum. Tertiò, si post factam consecratio-
nem, etiam unius tantum speciei, deficiat Sacer-
dos: tunc enim alius debet sacrificium perfice-
re etiam non jejunus, si non adesset jejunus, ut
declaratur in Concilio Toletano VII. can. 2. Gra-
vius enim est, sacrificium manere imperfe-
ctum, quàm Eucharistiam sumi à non jejunò.

Quid si sacerdos ante conse- crationem recorderetur se non jeju- num; Quartus casus est, si sacerdos sumptà ablu-
tione, quandiu est in altari, advertat aliquas
particulas suæ primariæ hostiæ vel etiam alia-
rum à se tunc consecratarum, potest eas su-
mere: sumptio enim illarum spectat ad com-
plementum ejusdem sacrificii, & constat cum
aliis moraliter unam actionem sacramenta-
lem, in cuius initio servatum est jejunium
naturale: neque enim est necessarium, immo
nec possibile, ut Sacerdos omnes omnino
speciesumat, antequam degustet alium po-
tum: quia ante primam abluitionem nec po-
test ultimam guttam sanguinis ex calice hau-
rire, nec in sumenda abluitione facere, ut re-
stantes guttæ sanguinis prius deglutiantur,
quàm vinum. Unde improbanda est anxia
quorundam in elambenda quasi ultima san-
guinis guttâ cum nausea adstantium sollicitu-
do: quibus potius curæ esse deberet honestas
in evacuando calice; cum longè minùs refe-
rat, quòd paulò plures fortasse sanguinis gut-
tæ remanentes abluitionis vino misceantur.
Sic etiam Sacerdos, si pars hostiæ in cali-
cem immissa in eo post sanguinis sumptio-
nem remaneat, potest curare infundi ablu-
tionem in calicem, & illam partem simul cum
abluitione sumere. Similiter, si dum Laicus
Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Aut deficiat post conse- crationem unius tan- tum speciei, si sacerdos ante conse- crationem recorderetur se non jeju- num; Quartus casus est, si sacerdos sumptà ablu-
tione, quandiu est in altari, advertat aliquas
particulas suæ primariæ hostiæ vel etiam alia-
rum à se tunc consecratarum, potest eas su-
mere: sumptio enim illarum spectat ad com-
plementum ejusdem sacrificii, & constat cum
aliis moraliter unam actionem sacramenta-
lem, in cuius initio servatum est jejunium
naturale: neque enim est necessarium, immo
nec possibile, ut Sacerdos omnes omnino
speciesumat, antequam degustet alium po-
tum: quia ante primam abluitionem nec po-
test ultimam guttam sanguinis ex calice hau-
rire, nec in sumenda abluitione facere, ut re-
stantes guttæ sanguinis prius deglutiantur,
quàm vinum. Unde improbanda est anxia
quorundam in elambenda quasi ultima san-
guinis guttâ cum nausea adstantium sollicitu-
do: quibus potius curæ esse deberet honestas
in evacuando calice; cum longè minùs refe-
rat, quòd paulò plures fortasse sanguinis gut-
tæ remanentes abluitionis vino misceantur.
Sic etiam Sacerdos, si pars hostiæ in cali-
cem immissa in eo post sanguinis sumptio-
nem remaneat, potest curare infundi ablu-
tionem in calicem, & illam partem simul cum
abluitione sumere. Similiter, si dum Laicus

communicat, adhæreat hostia palato illius,
potest sumpto vino transmittere, quamquam
moraliter loquendo aliquid vini prius deglu-
tiatur. Quemadmodum etiam, si infirmus
non possit cibos transmittere, potest ei dari
parva hostiæ particula simul cum vino impo-
sita cochleari deglutienda.

Dixi, quandiu est in altari, etiamsi diu
interruperit actionem sacrificii distribuendo
communione, aut etiam legerit orationes
post Communionem. Quando tamen recessit
ab altari, censetur ministerium suum exple-
visse, & consequenter non posset hoc titulò
sumere, sed deberet se gerere, sicut cum
aliis quæ in hoc sacrificio non essent consecra-
tæ; ut docent communiter Doctores: etsi
nonnulli extendant etiam ad Sacerdotem, qui
pervenit ad sacristiam, quandiu saltem indutus
adhuc est vestibus sacris.

Dixi etiam, particulas suæ principalis hostiæ
vel aliarum: nam reliquæ aliò tempore con-
secratae, cum non spectent ad completionem
hujus convivii & sacrificii, debent asservari,
si commodè fieri potest, juxta Doctores com-
muniter contra quemdam Philibertum Mar-
chinum. Si tamen id commodè fieri nequeat,
debent ob reverentiam Sacramenti sumi etiam
extra altare. Quemadmodum quoque inven-
tæ reliquæ, de quibus dubitatur, an sint
consecratae, possunt sumi post sumptionem
calicis vel post abluitionem.

Pro praxi notat Diana p. 3. Tract. 4. resol. 45. si
similes reliquæ consecratae invenian-
tur in Ecclesia ubi non est celebranda alia mis-
sa, nec asservatur Eucharistia, posse & de-
bere sumi à Sacerdote non jejunò, etiam post
absolutum sacrum.

Ex his patet, quòd dum ciborium est
purgandum, particulae sint sumendæ ante
abluitionem, quantum fieri potest: quæ au-
tem ob parvitatem alias non possunt antè su-
mi, possunt sumi cum vino aut aqua missa in
ciborium.

D I C O II. Nulla alia dispositio ex parte
corporis graviter obligans requiritur; utpo-
te nullò jure præscripta. Quod enim Conci-
lium Braccarense III. c. 3. (& refertur c. Eccle-
siastica dist. 23.) præcipit, ut Sacerdos etiam
laicaliter communicans non aliter accedat quàm
oratorio seu stolâ utroque humero circumseptus;
alioquin excommunicationi debita subjaceat; non
est in usu: ut testatur Azorius & plures alii
apud Diana p. 1. Tract. 14. de Celebr. missar.
resol. 20. sic saltem ut amplius non obliget.
Similiter etsi olim præceptum aliquod fuisset
(quod opinatur Vasquez) ut polluti & sæmi-
næ tempore menstruorum, & qui habuissent
copulam conjugalem, abstinerent certò tempo-
re à Communionem; illud tamen amplius non
vigere fatentur Doctores.

Cavendum tamen est in infirmis periculum
vomitus, de quo si dubitetur, poterit Sacerdos
resolvere juxta judicium medicorum, vel
ex qualitate & interpolatione v. g. tussis &c.

iple iudicium ferre, aut pro majori cautela tentare prius dando h. stiam non consecratam. Alioquin semper id diligenter curandum est, ne etiam Viaticum iis tribuatur à quibus ob phrenesin, sive assiduam tuſim, aliūve similem morbum, aliqua indecentia cum injuria tanti Sacramenti timeri potest; ut ait Paulus V. in Rit. Romano Tit. de Commun. Infirmorum.

An vel qualiter requiratur, ut non praecesserit pollutio,

Vol usus debiti conjugalis.

Insuper ex condecenci, & subinde juxta multos sub veniali requiritur, quod non praecesserit pollutio, maximè culpabilis, etsi culpa fuerit per confessionem deleta, quando relinquit alterationes corporis, & distractiones animi, ac hebetudinem quamdam mentis. Reverentia enim Sacramenti postulat corpus & animum ab iis liberum. Quod si tamen rationabilis causa suaderet, posset licitè & decenter communicari, modò pro viribus voluntas illis motibus & distractionibus repugnet. Unde conjugibus sequenti die communicaturis, dissuadenda est petitio debiti conjugalis, nisi rationabilis causa praeter voluptatem intercedat: quia talis actus, praesertim causà voluptatis adhibitus, nimiam alterationem corporis & circa spiritualia distractionem sollet post se relinquere. Redditio debiti, quæ subterfugi non poterat, facile purgatur, etiam quoad congruentiam, singulari Communionis affectu. Cæterum in his arbitretur prudens Confessarius, prout secundum Sacramenti reverentiam & animarum serium profectum viderit expedire. Utì sæpe in piis hominibus non expedit differri Communionem titulò pollutionis nocturnæ involuntariæ.

Q U Æ S T I O VI.

Qualis dispositio requiratur ex parte animæ?

69. Ad sumptionem Eucharistiae praequiratur status gratia.

DICO I. Ad sumptionem hujus Sacramenti requiritur status gratiæ. Ita contra Lutheranos tradunt omnes Catholici, & Tridentinum sess. 13. c. 7. & can. 11. Idque probat ex Apostolo 1. ad Cor. 11. Probet se ipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. Unde Chrysostomus homilià 3. in Ep. ad Ephes. ait: Regem quidem nolles ore tuò fetidò adosculari: Regem verò calicem animæ graveolenti oscularis. Et Clemens Romanus l. 7. constit. Apostolic. c. 27. in fine: Si quis (inquit) sanctus est, accedat: si quis non est, curet, ut fiat per penitentiam. Quæ formula paucis verbis mutatis invenitur in omnibus antiquis Liturgiis, in quibus ante communionem fideles præmonebantur his verbis: sancta sanctis. Quæ non tantum esse dicta ad excludendos Catechumenos (ut respondent Hæretici) patet satis ex verbis Clementis, & ex eo quod Catechumeni jam antè exclusi essent ante oblationem sacrificii & consecrationem. Cæteros Patres vide apud Bellarm. l. 4. de Euchar. c. 18. & alios. Ratio est, quod Eucha-

ristia sit Sacramentum vivorum, adeoque supponat vitam animæ sive statum gratiæ.

Ex quo constat statum gratiæ esse necessarium etiam ad consequendum Eucharistiæ effectum; prout est necessarius in cæteris Sacramentis vivorum, & significat Apostolus locò citatò. Nihilominus per accidens potest aliquando conferre primam gratiam, quando quis attritus accederet bonà fide existimans se ritè dispositum, ut diximus Tract. 11. Disp. IV. Quæst. 1.

Porro peccatum indignæ sumptionis Eucharistiæ videtur per se loquendo esse gravius omnibus, quæ fiunt circa aut contra puras creaturas, vel in usu aliorum Sacramentorum, ut docet D. Thomas, & quidem est eò gravius, quod cum pluribus & gravioribus peccatis acceditur. Quàmvis nulli periculosius hoc Sacramentum contingant, cæteris paribus, quàm luxuriosi & incestuosi, ut loquitur Paschasius l. De corp. & sang. Christi c. 22. eò quod peccatum illud singulariter puritati hujus Sacramenti adversetur, & fervorem devotionis impediat, carnì spiritum subjiciendo.

Ad gravitatem hujus peccati pensandam quoque facit, quod ob hoc Deus frequenter graves pœnas in præsenti vita intentet. Quà de re exempla refert Cyprianus Serm. de Lapsis & alii. Ipseque Apostolus 1. ad Cor. 11. idem testatur dicens: Ideo, id est, ob peccatum indignæ sumptionis, inter vos multi infirmi & imbecilles, per morbos scilicet corporales, & dormiunt multi, id est, prætaturè moriuntur seu mortui sunt; ut Patres & Expositores interpretantur.

DICO II. Conscius peccati mortalis tenetur Communioni præmittere Confessionem sacramentalem, quando fieri potest. Patet ex Tridentino sess. 13. c. 7. Communicare volenti (inquit) revocandum est in memoriam ejus præceptum: Probet se ipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali Confessione, ad sacram Eucharistiam accedere debeat. Idem repetit can. 11. in eadem veritate unanimiter conveniunt Doctores. Exceptò ferè Cajetanò; cujus Commentarius jussu Pii V. est expunctus. Neque enim Tridentinum imponit recens præceptum, sed præexistens potius declarat & confirmat. Congruentiam assignat Scotus dist. 9. q. un. n. 3. quia non tantum debet reconciliari Deo, sed etiam Ecclesiæ, ut quis dignè recipiat Sacramentum Ecclesiæ unitatis.

Advertendum tamen doctrinam contrariam non fuisse à Tridentino hæresis damnatam. Unde plerique (teste Palavicinò l. 12. Hist. Trid. c. 2. n. 12.) arbitrati sunt antecedentem confessionem ita esse necessariam, ut tamen opinio contraria notam hæresis haud acciperet. Ideoque can. 11. non dicitur anathema juxta morem solitum; sed: Si quis autem contrarium docere, predicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam

Etiā re-gulariter lo-quendo in ordine ad consequendū effectum.

70. Quàm grave sit peccatū indignæ sumptionis,

Sæpe etiam in hac vita graviter à Deo puniuntur.

71. Conscius peccati mortalis tenetur præmittere Confessionem.

Etsi non sit definitum tanquam articulus fidei.

etiam publicè disputando defendere præsumpserit, eò ipsò excommunicatus existat.

72. Porro præceptum hoc non est juris naturalis : quandoquidem ex jure naturæ sufficeret status gratiæ, qui per contritionem potest obtineri. Doctores tamen magis communiter existimant esse juris divini, illudque ab Ecclesia tantum declarari. Quare Ecclesia numquam in hoc præcepto legitur dispensasse in circumstantiis, in quibus reverà obligabat. Apostolus etiam dicendo : *Probet se ipsum homo*, non tam præceptum statuit, quam statutum à Christo promulgat ; ut universaliter præmiserat dicens : *Ego enim accepi à Domino, quod & tradidi vobis*. Maximè, quia alioquin solum tulisset præceptum Corinthiis, quibus scribebat ; cum tamen Ecclesia in illis verbis agnoscat præceptum universale, utique à Christo traditum, & à Paulo promulgatum.

73. Non est tamen improbabile (inquit *Lessius* q. 80. a. 4. dub. 1.) hoc præceptum esse dumtaxat Apostolicum, sicut præceptum de Eucharistia à jejuniis sumendâ : quod tenet *Navarro de Penitentia dist. 5. in principio*, *Joannes Medina Cod. de Confessione*, & multi alii. *Coninck* q. 80. a. 4. dub. 1. in fine censet utramque sententiam esse satis probabilem, neutram verò habere rationes convincentes.

Favet huic secundæ opinioni ; partim, quòd non satis ostendatur lex divina, adeòque non videatur asserenda : partim, quòd Præsbyteri Græci ab antiquo non soleant confessionem præmittere celebrationi Missæ potius, quam ministerio aliorum Sacramentorum. De quo Ecclesia Latina numquam eos legitur reprehendisse. Immo cum in Concilio Florentino desuper fuissent interrogati ab *Eugenio IV.* Episcopus Mirilinenis legitimè satisfecisse dicitur in fine Concilii.

74. Præterea dum *Tridentinum* suprà dicit revocandum esse in memoriam ejus præceptum ; ly ejus non refertur ad Christum, sed ad ipsum Apostolum, ut docet contextus. Neque is solum tradit ibi quæ acceperat à Domino, sed etiam nonnulla ipse disponit, alia adhuc reservans, cum ait : *Cetera autem, cum venero, disponam*. Tradit itaque accepta à Domino, ea scilicet quæ Sacramenti institutionem concernunt. Quæ nanque modum seu ritum suscipiendi concernunt, potius Ecclesiæ suæ Dominus reliquit, ut inductione declarari posset. Nihilominus præceptum istud universa Ecclesia, scilicet Latina saltem, acceptavit. Potuit etiam Apostolus Paulus, vel alii Apostoli, pollentes potestate universali, veluti legati Dei extraordinarii, præceptum hoc aliis Ecclesiis præscripsisse. Quod saltem subesse Ecclesiastica consuetudo declarat. Non ita tamen declarat, quin illud ipsum Ecclesia quoque statuatur & decernatur. Unde *Trid.* suprà subjungit : *Quod à Christianis omnibus hac sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit*. Et *can. 11.* ait : *Statuit atque declarat ipsa sancta Synodus necessariò præmittendam esse Confessio-*

nem sacramentalem. Quòd denique Ecclesia numquam legatur dispensasse, parum urget, eò quòd non sit seu non occurrat dispensandi occasio ; sed dum subest necessitas, præceptum cesset per se. Deinde quò casu, quam ob causam recurreret quis in materia adeò secreta, ad Pontificem v. g. pro dispensatione ?

Hinc satis apparet sententiam priorem, hodie communiter receptam, ex hætenus ab Ecclesia declaratis non satis patere : quæ proinde solum intrà terminos opinionis probabilioris continetur, juxta Doctores passim, ipsumque *Arriaga d. 46. n. 10. et n. 8.* eam vocet veritatem, & in nota marginali appelletur certa.

Petes, An qui post confessionem sacramentalem ritè factam recordatur alicujus peccati mortalis per oblivionem omissi, teneatur per se loquendo seu regulariter illud confiteri priusquam communicet ? Resp. Affirm. eò quòd hoc præceptum sic declarat communis sensus Theologorum, & consuetudo fidelium. Consonat etiam *Tridentinum sup. c. 7.* universaliter procedens : *Nullus (inquit) sibi conscius peccati mortalis, scilicet non confessi, quantumvis sibi contritus videatur, adeòque etiam si peccatum coram Deo remissum sit, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiam accedere debeat*. Aliàs quoque possent tales non solum primà vice, sed toties, quoties volunt, sine prævia confessione communicare, donec nempe incidant in novum mortale : hoc autem planè repugnat communi sensui fidelium.

Dices : *Tridentinum* agit de conscio peccati mortalis post ultimam confessionem commissi seu ne quidem indirectè absoluti ; quem vult non posse communicare sine prævia confessione, ne tantum Sacramentum indignè, atque ideo in mortem & condemnationem sumatur, ut loquitur *can. 11.* adeòque ob majorem securitatem status gratiæ, quæ habetur æqualiter per directam & per indirectam absolutionem, quæque manet usque ad commissionem novi peccati mortalis. Resp. Ecclesiam sive potius Christum potuisse quidem præceptum hoc modò dedisse, idque consonè ad finem ipsius præcepti : juxta tenorem tamen ejusdem & communissimum intellectum, amplius de facto exegisse, uti sanè exigere potuit, scilicet, quòd communioni præmitteretur confessio toties quoties subest materia necessaria confessionis, qualis est peccatum mortale non directè absolutum : cui subjectus, verè conscius sibi est peccati mortalis, & obligatus lege Confessionis, implendâ utique ante Communionem. Secluso equidem sensu communi, non video, quid efficaciter oppositam doctrinam falsitatis convincat : quam docuisse quosdam Recentiores refert *Kellisonus* q. 80. a. 5. dub. 2. & tanquam probabilem admittit *Petrus Corneio*, apud *Aversa* q. 8. sect. 6. Denique *Arriaga disp. 46. sect. 3. subsect. 2.* censet esse valde probabilem stando rationi,

45. An peccatum oblitum in confessione jam ritè institutâ, teneatur quis confiteri ante Communionem ? Resp. Affirmative.

76.

1. ?antia ex Tridentino desumpta satisfi.

sive speculativè loquendo esse probabilem, concludens tamen standum esse communi: quam alii tanquam certam seu finè oppositæ probabilitate tradunt. Ego verò non censo censurandum, quod non censurat S. Mater Ecclesia.

77. Casu quò indirectè absolutus non posset ante Communionem confiteri peccatum oblitum, non teneretur quoque de eo conteri.

Hoc equidem addendum communi doctrinæ, quòd in casu, quò sic indirectè absolutus non posset iterum confiteri ante Communionem, non sit quoque obligatio elicendi contritionem de eo peccato, quod jam supponitur remissum, nec per contritionem fieret subjectum clavibus Ecclesiæ. Unde Sacerdos, qui Sacro inchoatò recordatur peccati in confessione obliti, sed indirectè absoluti, non tenetur conteri, sed potest pergere, dum non potest confiteri: si verò recordetur peccati post confessionem commissi, tenetur indubiè in casu simili conteri; consultò quidem statim, necessariò autem ante consecrationem. Quòd si demum recordetur consecratione peractâ, tenetur saltem conteri ante sumptionem. Ad alia verò cæremonialia Missæ non adedò requiritur status gratiæ.

78. Præceptum confessionis præmittenda cessat in necessitate communicandi jura inopia confessarii.

Dixi in Conclusionem, præmittendam esse Confessionem sacramentalem quando fieri potest: si enim sit communicandi necessitas, & desit copia Confessarii, potest accedi ad Communionem cum sola contritione, ut patet ex *Trid. supra*, & consuetudine Ecclesiæ.

Casus, in quibus est communicandi aut celebrandi necessitas.

Necessitas communicandi censetur esse primò in articulo mortis, quando quis alioquin esset discessurus finè Viatico. Secundò, quando Sacerdos tenetur ex officio celebrare, nec potest hoc facere per alium. Similiter quando opus est celebratione ad consecrandam hostiam pro Communionem moribundi, sive Sacerdos teneatur ratione officii, sive non. Tertiò, quando finè scandalo aut infamiâ non potest celebratio aut Communio omitti; ut si Sacerdos incepisset publicè se vestire, vel si laicus accessisset ad scamnum communicantium, nec posset absque nota recedere. Secus est, si tantum detur occasio cujusdam admirationis. Vide *Scotum dist. 9. q. un. n. 3.* ubi addit aliud exemplum, quando scilicet consuetudo est in aliqua Religione vel Ecclesiâ, ut omnes non Sacerdotes pariter publicè communicent: tunc enim si quis, cum debet communicare, non habet idoneum Confessorem ad manum (quod facilius in Monialibus inclusis contingere posset: circa quas tamen oporteret diligentius curare, ut à frequentioribus Communionibus liceat, nunc his, nunc illis, absque graviori nota abstinere) potest juxta *Scotum* non confessus communicare, non obstante remorsu peccati tunc incidentis, de quo tamen sit contritus aut indirectè absolutus; scilicet ad vitandum scandalum sive infamiam. Quartò, quando Sacerdos Missâ inchoatâ recordatur peccati mortalis non confessi, vel etiam mortaliter peccat, non tenetur Missam inchoatam relinquere, nec Confessarium ad se vocare, etiam-

si posset finè nota, si tantum recordetur, aut peccet post consecrationem, juxta *Suarez*, *Coninck*, *Præpositum* & plures alios: eo quòd nimis indecens sit sacrificium post consecrationem interrompere. Idem docet *Sotus*, *Henriquez*, & alii & probabile censet *Diana*, etsi Missa tantum sit inchoata, vel statim post introitum. Et quidem plerumque contingit, non posse convenienter confiteri Sacerdotem ex quo accessit ad altare. Interdum tamen posset esse opportunitas finè nota confitendi. Nec tunc video causam excusantem: quantumvis (quod non est natum fieri) opportunitas solum contingeret jam factâ consecrationem.

Idem in similibus casibus locum habet in Laico, quòd nimirum conscius peccati mortalis possit in illis communicare, elicita saltem contritione.

Quòd si non sit aliqua necessitas, sed tantum singularis devotio ad communicandum, vel celebritas festi, vel indulgentia, non est licitum communicare finè prævia Confessione: quia *Tridentinum* requirit necessitatem. Et meritò: quia obligatio juris, præsertim divini, vel adedò notabilis, non tam facile cessat.

Unde etiam conscio peccati mortalis verosimilius non est licitum celebrare aut communicare finè prævia confessione ad præceptum annuæ Communionis implendum: quia talis nullam patitur necessitatem, cum obligatio annuæ Communionis cesset ob concursum præcepti divini impossibilis. Ita *Præpositus*, *Suarez* & plures alii: quamvis non pauci aliter censeant.

Ob eandem rationem non potest ejusmodi Sacerdos celebrare, nisi ratione officii obligetur, ut ipse aut alius audiat Sacrum in die festo, juxta Doctores communius: etsi contrarium non sit improbable, præsertim si Sacerdos alioquin diebus festis diu maneret finè Sacro, vel similiter notabilis multitudo populi careret Sacro in die festo. Facilius autem contrarium hujus & præcedentis Corollarii iustineretur, dicendo cum Variis Confessionem ex solo Ecclesiæ præcepto esse præmittendam Communioni.

Censetur porro non adesse copia Confessarii (quod etiam *Tridentinum* requirit) primò, quando absolute deest, qui posset Confessionem audire. Secundò, quando nullus adest, cui posset poenitens confiteri finè interprete. Tertiò, quando non potest confiteri Confessario præsentem finè gravi periculo infamiæ, damni, pertractionis ad peccatum, revelationis peccati confessi &c. tunc enim si aliquid horum habeat locum respectu omnium mortalium, censetur absolute deesse Confessarius; si verò solum habeat locum respectu unius vel alterius, tenetur illis omissis confiteri cætera, respectu quorum non censetur Confessarius deesse. Ita communiter Doctores. Quid autem faciendum sit Sacerdoti habenti casum

79.

Non excuset singularis devotio erga Communionem.

An excuset præceptum annuæ Communionis.

An obligatio audiendi missam die festo.

80.

Quando censetur deesse copia Confessarii.

re.

reservatum, si non adsit Confessarius habens potestatem super reservata, & tamen sit necessitas celebrandi, dicitur in *Tract. de Sacramento Pœnitentia*.

Quantum verò debeat Confessarius distare, ut censeatur abesse, non potest certâ regulâ definiri, sed pendet à prudenti iudicio. Generaliter solum dici potest, eum censi abesse, quando ob infirmitatem, difficultatem itineris, brevitate temporis, præsentiam aliorum, urgentia negotia &c. sine gravi incommodo hic & nunc adiri non potest. Ita *Coninck, Suarez, Vasquez* & alii passim.

81.
Explicatur
præceptum
Ecclesiasti-
cum quàm-
primum
confitendi
postea.

Subjungit autem *Tridentinum* suprâ pro Sacerdotibus, ne facili ac indiscretè necessitatem prætexant, ut à confessione se eximant, ut nihilominus mox confessionem suppleant, dicens: *Quòd si necessitate urgente Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur*. Ubi proinde fertur rigidum præceptum; prout censent Doctores, & ab initio recepit ac intellexit Ecclesia; etsi contrarium existimasse referantur *Ledesma & Villalobos*, & novissimè id fusè propugnet *Thomas Tamburinus in Methodo expedita Communionis cap. 1. §. 6. n. 49. & seqq.* Quorum doctrinam velut ad minus scandalosam damnavit *Alexander VII.* proscribendo hanc propositionem, quæ est 38. inter 45. *Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi QUAMPRIMUM, est concilium, non præceptum*. Vetans eam doceri sub pœna excommunicationis latæ sententiæ Pontifici reservata, aut ad praxim deduci. Cum autem præceptum hoc quamprimum confitendi, non sit naturale vel divinum, sed solum *Tridentini*; ideo non obligat ubi *Tridentinum* non est receptum. Similiter non obligat Laicos, aut etiam Sacerdotes laicaliter communicantes; quia solum loquitur de celebrantibus. Neque etiam obligat eos, qui immemores suorum mortalium, aut qui sine urgente necessitate celebraverint, juxta Doctores passim: quia *Tridentinum* loquitur de consciis suorum peccatorum, & celebrantibus ob urgentem necessitatem. Similiter nec obligantur, qui recordantur Sacro peractò: immo verosimilius nec illi qui recordantur post consecrationem, etiam ante Communionem, & (quod amplius est) etsi recordentur Sacro tantum inceptò, ut probabiliter Varii docent contra *Suarez* & alios: nam *Tridentinum* satis potest intelligi de Sacerdote, qui conscius peccati mortalis, nempe ante Missam, celebrat, sive celebrare incipit, totamque actionem Missæ exercet sine prævia confessione. Et consonat scopus Concilii, quod voluit arctare Sacerdotes nimis facili præsumentes sine Confessione celebrare, prætextu necessitatis & defectûs Confessarii, eis præcipiendo, ut postea statim suppleant: quæ præsumptio non habet locum, nisi Sacerdos sit conscius peccati ante missam inchoatam.

Quòd verò *Tridentinum* suprâ statuit: *Quam-*

primum confiteatur; seu (ut *Regula Missalis* exprimitur) *debet cum primum poterit confiteri*, id Aliqui (quorum doctrinam ad minus tanquam scandalosam damnavit *Alexander VII.* ut supra reprobando hanc propositionem, quæ est 39. inter 45. *Illâ particula, QUAMPRIMUM, intelligitur, cum Sacerdos sub tempore confitebitur*) explicarunt in sensu apertè enervante vim præcepti, scilicet quòd debeat confiteri suo tempore, puta antequam postea celebret, etsi post menses. Alii è contra id intelligunt in toto rigore, quasi statim post missam debeat, si possit commodè, confiteri. Communiùs autem explicant cæteri, ut quamprimum censeatur fieri, si intrâ triduum: quàmvis si hodie v. g. se offerat occasio, nec putetur ad futura diebus sequentibus, potius sit præveniendâ facies Domini in Confessione sacramentali.

Disco III. Requirit hoc Sacramentum in sui susceptione internam animi devotionem: quæ tamen non est necessaria ad gratiæ habitualis augmentum recipiendum. Prima pars patet ex Patribus, qui summam devotionem in Communione requirunt, & tepidè communicantes reprehendunt. Idem ostendit sensus communis fidelium & conscientiarum remorsus, quem quilibet sentit ex distracta & tepida Communionem. Idem requirit dignitas & reverentia tanti Sacramenti: si enim oratio requirat attentionem & devotionem; quòd magis hæc familiarior & intimior cum Deo communicatio? Attamen non est probandum, quod aliqui requisierint in communicaturis excellentem sanctitatis & puritatis gradum, & voluerint satisfactionem sacramentalem, & alia pœnitentiæ opera de necessitate communioni præmittenda, de quo extant propositiones 22. & 23. inter 31. damnatas ab *Alexandro VIII.* *Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint similiter arcendi sunt à sacra Communionem, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.*

Secunda pars est *D. Thoma q. 79. a. 8.* & aliorum communiter contra *Caietanum*. Probatur: tum quia in aliis Sacramentis ad recipiendam gratiam non requiritur actualis devotio: tum quia alioquin sine illa communicans peccaret mortaliter, utpote ponens obicem principali effectui hujus Sacramenti, quod tamen est absurdum, & contra omnium fidelium apprehensionem: tum quia hoc Sacramentum etiam dabatur parvulis, & etiamnum in articulo mortis datur, dum abest periculum irreverentiæ, phreneticis seu usu rationis destitutis; qui tamen sine actuali devotione (cujus non sunt capaces) recipiunt gratiam: aliàs enim acciperent Sacramentum cum obice, adeoque cum ejusdem injuriâ ac irreverentiâ.

Nec obstat I. quòd Sacerdos quotidie & Laici frequenter communicantes sine devotione, maximum acquirerent cumulum gratiæ

82.

In sumptione Eucharistiæ requiritur interna devotio.

Non tamen ad effectum.

tiae ac nihilominus maneant æquè tepidi & difficiles ad resistendum tentationibus : id enim fit, quia per augmentum charitatis habitualis non excluduntur habitus vitiosi, nec mortificantur passionēs : soli quoque habitus acquisiti faciunt ad bene operandum. Gratia verò actuales & inspirationes vi hujus Sacramenti suo tempore conferendæ ad resistendum tentationibus parcius dantur tepidis, & in iis facile impediuntur per sollicitudines sæculares, vel frustrantur effectu ob defectum cooperationis liberi arbitrii. Adde, similes facile præservari à mortalibus ; qui effectus est unus ex præcipuis hujus Sacramenti effectibus. Adde insuper hanc objectionem militare contra ipsum *Cajetanum* : cum enim vix sit Sacerdos in bono statu celebrans, quin eliciat aliquem pium actum tempore celebrationis Missæ ante Communionem, aut (ut ad hominem loquar, qui fatetur sufficere, quod accedat dispositio perseverantibus in stomacho speciebus) communione jam factâ, curret

adhuc argumentum de incredibili augmento gratiarum in quotidie celebrantibus. Addit denique *Aversa q. 7. sect. 5.* devotionem actua-lem requiri ad percipiendâ auxilia actualia vi hujus Sacramenti conferenda. Quod tamen non probo : cum dignam susceptionem Sacramentorum comitetur infallibiliter gratia sacramentalis, scilicet gratia habitualis & huic annexum jus ad aliquas gratias actuales, ut patet inductione.

Non obstat II. quod Eucharistia operetur effectum per modum cibi & nutrimenti ; cibis autem seu nutrimentum requirat cooperationem ipsius viventis. Nam similitudo Eucharistiae cum cibo in multis claudicat, præsertim quantum ad modum nutriendi : cum etiam in parvulis (ut & in ratione destitutis) auget gratiam sine horum cooperatione, cumque simpliciter dignæ susceptioni (cui in anima solum prærequiritur vita spiritalis) sit annexa promissio gratiæ.

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Effectu Eucharistiae.

QUESTIO I.

Quis sit Effectus Eucharistiae ?

1.
Eucharistia
conferat aug-
mentum
gratiæ.

DICO I. Eucharistia confert augmentum gratiæ & charitatis habitualis. Patet tum ex generali doctrina de Sacramentis in communi : tum specialiter ex *Florentino in Decreto Eugenii §. Hujus Sacramenti & Tridentino sess. 13. c. 2. & 3.* tum ex *Ioan. 6. Qui manducat me, vivet propter me* : tum ex Patribus passim obviis.

Cavet mortalitatem, deletque venialia;

DICO II. Eucharistia venialia delet, & cavet mortalitatem; ut loquitur *Innocentius III. de sacro Myserio altaris l. 4. c. 44.* Idem docent omnes Theologi cum aliis Patribus & *Tridentino sess. 13. c. 2.* ubi eam vocat *Antidotum*, quod liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur.

2.
Primo mediata,

Secundo immediata.

Delet porro venialia dupliciter. Primo juxta *D. Thomam q. 79. a. 4.* & reliquos Theologos mediatè: quatenus nempe confert actualia gratiæ auxilia, per quæ excitantur actus charitatis & contritionis, quibus venialia immediatè remittuntur ex opere operantis. Secundo juxta *D. Thomam supra, Suarez*, & plures alios immediatè ex opere operato conferendo remissionem venialium, ad quæ amplius non viget in anima affectus; quatenus per modum alimenti spiritalis sumpta, restaurat ruinas quotidianarum defectionum cum proportionem ad cibum corporalem. Verius tamen puto etiam sic requiri retractationem, saltem virtutalem, ipsorum venialium remittendorum,

conformiter ad dicta *disp. 4. de Sacrament. in gen. q. 7.* & in *Tract. de Gratia disp. 5. q. 7.* Non enim videtur Deus offensas etiam leves remittere, nisi ab eis se homo aliquantulum retractet. Hic porro modus delendi venialia est proprius; adeoque non malè attribuitur Eucharistiæ, cui Auctoritates hunc effectum simpliciter, atque adeo propriè adscribunt. Quare *Tridentinum* diversâ loquendi formulâ utitur, dum Sacrificio Missæ attribuit vim propitiatoriam quoad remissionem peccatorum etiam mortalium; clare insinuans hunc effectum esse solum mediatum, sive convenire ei mediante obtentione auxilii seu doni poenitentiae.

Potest verò Eucharistiæ convenire deletio immediata culparum venialium interveniente actu de se insufficienti ad illas, saltem omnes delendas. Et facilius, si non requiratur vera illarum retractatio in Eucharistiæ sump-tione. Aliàs si requiratur retractatio, & quævis sufficiat in justo extra Sacramentum, quæ in Sacramento, ad delenda venialia, ad quæ se extenderit, quoad culpam, vix appareret in Eucharistia alia venialium deletio, quàm vel mediata quoad culpam, vel immediata quoad poenam. Quæ tamen difficultas pariter militaret in extrema Unctione, utique habente vim delendi in justis peccata venialia.

Dices : Si culpæ veniales per Eucharistiæ sump-tionem tollantur, in vanum urgerentur fideles, ut se studeant à venialibus, prius quàm communicent, emundare. Resp. Neg. Seq. tum quia suadet quod est securius, tum quia illa expurgatio est dignior dispositio, adeo.

3.
Hic tamen
modus ha-
bet difficul-
tatem.

4.
Cur sus-
deatur præ-
via expur-
gatio ven-
nialium,
si hæc per
adeo.

Eucharistiam delectantur.

adeoque conferens ad uberiores gratiam Sacramenti : tum quia suadetur displicentia seu retractatio venialium, qualis, saltem aliqua, requiritur ad ea etiam in Eucharistia tollenda: tum quia Confessio est ad hoc velut magis per se instituta. Alioquin nimis sæpe venialia confiteri volentibus Confessarii quandoque ingerunt, ea aliis quoque mediis, præsertim Communionem, deleri. Præterea Confessio ipsa potest delere, tum mortalia tum venialia, etiam cum sola attritione, & tamen rectè suadetur fidelibus contritio, per se seu antecederet deletiva. Prout etiam detestatio culparum venialium est suadenda inungendo, etsi ipsæ per Extremam Unionem remittantur.

5. Qualiter Eucharistia præservet à mortalibus.

Præservat autem Eucharistia à mortalibus, quatenus vi illius Deus hominem exterius specialiter protegit, ac etiam interius corroborat per singulare adiutorium, ut vel represso dæmone & amotis occasionibus à tentationibus liberet, vel ad eas superandas specialia auxilia & gratias tribuat. Unde

6. Confer gratias actuales,

DI C O III. Certum est apud omnes Theologos Eucharistiam conferre varia auxilia gratiæ actualis: prout de Sacramentis in communi dictum est. Et specialiter patet ex Conclusionem præcedenti: nam deletio venialium & maximè præservatio à mortalibus fit mediantibus hisce auxiliis. Deinde Florentinum in Decreto Eugenii expressè dicit, quod omnem effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem, Sacramentum hoc quoad vitam operatur spirituale: cibus autem corporalis sustentat, auget, reparat, delectat, confortat: adeoque similia spiritualiter facit Eucharistia: quæ tamen non sunt finè auxiliis gratiæ actualis.

Et omnem spirituale effectum, quem cibus corporalis quoad corpus.

7. Unde anima dat vires ad operationes vite spiritualis;

Itaque Eucharistia confert in primis vires ad exercenda opera vite spiritualis, tum aliarum virtutum, tum præcipuè charitatis Dei & proximi, sicut cibus corporalis præbet vires ad exercendos actus vitales. Præcipuè autem charitatis Dei: sicut enim cibus corporalis transmutatur in substantiam aliti, ita cibus iste cælestis ordinatur ad sumentis affectum transformandum in ipsum Christum. Hac enim est differentia inter comestionem corporalem & spirituale: quia ibi cibus comestus transit in substantiam & nutrimentum comedentis; hic verò comedens incorporatur Christo, & transit in amorem, & unitatem spiritus Christi, inquit D. Bonaventura in Opusc. de Prepar. ad Missam c. 7. conformiter ad illud Aug. l. 7. Confess. c. 10. ubi introducit Christum seu Deum loquentem: Manducabis me, nec tu me in te mutabis, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me. Similiter excitat charitatem proximi: cum sit Sacramentum unitatis fidelium, non tantum cum Christo capere, sed etiam inter se. Idemque sumitur ex Tridentino sess. 13. c. 2. & 8. & indicant ipsæ species panis & vini. Nanque (ut notavit Augustinus Tract. 26. in Joannem) aliud in unum ex multis granis conficitur: aliud in unum ex multis acinis confluit. Ideoque

Eamque per Charitatem unit Deo;

Et proximo.

Apostolus 1. ad Cor. 10. ait: Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus.

Deinde Eucharistia cum proportionem ad cibum corporalem facit nos in charitate aliisque sanctis operibus crescere, quandiu durat status vite præsentis nobis datæ ad spiritualiter crescendo.

8. Facitque illam in virtute crescere.

Rursum sicut cibus & potus corporalis delectat, ita confert spiritualem quandam suavitatem internam: ut proinde ei merito applicet Ecclesia prophetiam Jacob de Aser Gen. 49. Pinguis panis ejus, & præbebit delicias regibus. Id ipsum manifestè traditur, Clem. unde Reliq. & Ven. SS. & ab Ambrosio serm. 5. in Psal. 118. Has tamen delicias illi soli sentire solent, qui animò ab inordinatis affectibus, etiam venialibus, vacuò, sollicitè ad illius sumptionem se præparant, ac ejusdem quasi masticatione per sanctas meditationes ad hanc mentem accedunt.

Delectat spiritualiter.

Rursum ad instar cibi corporalis reficit ac reparat vires animæ, quas noxii fomitis calor debilitat, ipsamque animæ vitam conservat: prout Conclusionem præcedenti explicatum est. Cujus rei signum extitit panis iste subcinericius 3. Reg. 19. in cuius fortitudine ambulavit Elias 40. diebus, donec perveniret ad montem Horeb. Item lignum vite in paradiso, quod præservabat à corruptione. Cui etiam consonat illud Christi, Ioan. 6. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum. Hinc quatenus est causa perseverantiæ finalis, dicitur ab Ecclesia in officio divino & Tridentino sup. c. 2. pignus futuræ gloriæ. Item dicitur causa perpetuæ beatitudinis animæ. Idque specialius quam cætera Sacramenta, quæ eatenus possunt dici causa gloriæ, quatenus sunt causa gratiæ sanctificantis, quæ est radix & semen gloriæ. Eucharistia autem insuper, quatenus specialiter est instituta ad conservandam animæ vitam ac tribuendam perseverantiam. Ipsa si quidem devotè eam frequentantibus est verè anima vita & perpetua sunitas mentis; cujus vigore confortati ex hujus misera peregrinationis itinere ad caelestem patriam pervenire valeant &c. inquit Trid. sess. 13. c. 8.

9. Reparat vires animæ & conservat ejus vitam perseveranter.

Est pignus futura gloriæ.

Eadem quoque ratione à sanctis Patribus & Doctoribus ei tribuitur resurrectio & immortalitas corporum, conformiter ad illud Christi Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in novissimo die. Causando enim perseverantiam, adeoque gloriam animæ, causat quoque mediata seu consequenter resurrectionem, adeoque gloriam & immortalitatem corporis. Quam proinde Eucharistiæ tribuunt Nyssen, Cyrillus, Paschasius & alii Patres, juxta quos caro nostra per Eucharistiam ad immortalitatem præparatur.

10. Et causa resurrectionis ac immortalitatis corporis.

Immo Suarez & plures alii censent resurrectionem & immortalitatem corporibus fidelium in Christo morientium, qui aliquando hujus Sacramenti fuerunt participes, deberi titulo

An ea debeat titulus specialis, ut qui in hac vita

communis
carent.

titulò speciali, ratione conjunctionis specialis cum corpore Christi in hac vita habitæ; Aliis autem tantum deberi titulò beatitudinis, v.g. Sanctis veteris Testamenti, Catechumenis &c. Prioribus quoque ex hac parte verosimiliter accessurum esse gaudium quoddam accidentale, ait *Wiggers* q. 79. n. 4. Nihilominus specialis iste titulus seu jus ad immortalitatem non satis solidè à *Suarez* probatur, ideoque velut carens sufficienti fundamentò rejicitur à *Dicastillo* d. 8. dub. 6.

11.
Minuit fomitem seu
passiones.

Quia verò prædictis effectibus plurimum obest fomes concupiscentiæ, ideo secundum *S. Cyrillum* l. 4. in *Joan. cap. 17. S. Bernardum* ser. de *Cæna Domini*, & reliquos Doctores per Eucharistiam etiam reprimitur concupiscentia, passiones edomantur, & corpus spiritui subditur; idque mediantibus auxiliis, tum externis, tum internis.

12.
Duodecim
effectus ex
Richardo
breviter
recapitu-
lantur.

Duodecim porro effectus Eucharistiæ breviter complexus est noster *Richardus* 4. d. 9. a. 1. q. 2. his verbis: Manducanti reducit ad memoriam passionem Christi, fidem confirmat, spem auget, Charitatem inflamat, dat vitam gratiæ, Christo unit, manducantem spiritualiter æternâ consolatione reficit, ipsum roborat ad operationem boni, sustentat contra casum provenientem ex propria infirmitate, munit contra dæmonum impulsus, remittit ardorem carnalis concupiscentiæ, purgat veniale peccatum, & quandoque mortale. Possunt hi duodecim effectus significari per duodecim fructus ligni vitæ, de quo habetur *Apoç. ult.* & ad celerioremem istorum memoriam in tribus versibus collecti sunt.

Tribus ver-
bis com-
prehensi.

Inflamat, memorat, sustentat, roborat, auget, Hostia spem, purgat, reficit, vitam dat, & unit, Confirmatque fidem, munit, fomitemque remittit. Hactenus *Richardus*. De his plura videri possunt apud alios, tum Scholasticos, tum pios Scriptores.

13.
An commu-
nicans ac-
cipias cum
corpore
Christi spe-
cialem u-
nionem cor-
poralem.

Petes: An communicans accipiat cum corpore Christi specialem unionem corporalem, ut fiant velut unum corpus & una caro? Affirmant plures Doctores id explicantes de quadam unionè reali quidem, sed non physicâ, at morali; quæ duret etiam corruptis speciebus, idque (juxta plerosque ex ipsis) tantum in dignè communicante, & quandiu permanet in gratia acceptâ, quasi interim caro communicantis tractetur à Christo tanquam caro propria. Quod *Vasquez* d. 204. c. 4. referens *Hesselium*, *Alanum* & *Claudium Sainctes*, explicat exemplò conjugii, in quo conjuges efficiuntur una caro. Prout etiam Apostolus 1. ad *Cor. 6.* tradit, quod qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur cum ea. Juxta quam explicationem putat *Vasquez* considerari posse formam quamdam seu similitudinem consummationis matrimonii spiritualis, quasi inter animam & Christum sponsalia præcedant per fidem, matrimonium contrahatur per charitatem, idemque consummetur per

Eucharistiæ sumptionem.

Verum etli hæc similitudo videatur satis appositâ, unio tamen specialis præter verba speciosa nil videtur aliis Doctoribus importare, quàm contactum realem & localem propinquitatem Christi cum communicante (quæ evanescit cum speciebus) & unionem moralem per gratiam & affectum charitatis, & dona gratiæ actualis, eò quod de alia non videatur sufficiens fundamentum.

Pro fine quæstionis observa, nullum effectum Eucharistiæ, quatenus est Sacramentum, esse alteri communicabilem; ut nec effectus aliorum Sacramentorum. De sacrificii autem Eucharistici effectui aliud est dicendum, ut infra patebit. Quando itaque pii subinde communicant pro aliis, etiam defunctis, non applicant communionem, ut illis valeat ex opere operato; sed cum communicare sit opus meritorium, satisfactorium & impetratorium, intendunt pro defunctis satisfacere, applicando illis communionem per modum suffragii, aut etiam vivis aliquid mereri de congruo, sive impetrare ex opere operantis, à Christo ibi realiter præsentem, ob cuius præsentiam solent ferventiùs & efficacius Christum pro aliis deprecari.

Q U Æ S T I O II.

Quando Eucharistia conferat suum Effectum?

Dico I. Eucharistia confert gratiæ augmentum, quando sumitur, seu quando verè manducatur & bibitur. Colligitur ex *Joan. 6. Qui manducat me, vivet propter me.* Ubi manducationi sive manducanti promittitur effectus hujus Sacramenti. Ratio est; quia Sacramenta operantur per modum causæ naturalis, adeoque remotò obice, quamprimùm sunt suscipientibus perfectè applicata; prout Eucharistia in casu Conclusionis est applicata.

Sed dubitatur, an conferatur gratia, quando manducatio est planè perfectâ; an verò sufficiat incepta. Quidam putant conferri, quando hostia v.g. adhuc est in ore, antequam trajiciatur. Sed hoc aliis communiter apparet nullatenus fundatum. Et meritò: quia ille non dicitur manducasse, qui cibum ore masticatum ejiceret; neque talis ideo fregisset jejunium. Unde si species in ore corrumpan- tur, antequam earum aliqua pars deglutatur, aut si homo antea moriatur, non recipiet fructum Eucharistiæ. Neque solet præberi ipsa infirmis, qui non possunt deglutire, sed sollicitè curari solet, ut hostiam trajiciant. Idemque curare debent laici sani communicantes, ne species modicæ nimium diu in ore retentæ ante trajectionem in stomachum evanescant. Quamquam non sit de hoc magnum periculum, eò quod calor naturalis debilior in ore, quàm in ventriculo, tardiùs species panis corrumpere valeat: ideoque faciliè per lon-

14.
Effectus Eu-
charistiæ
quæ Sacra-
menti non
sunt alteri
communi-
cabiles.

Quid pro-
fit commu-
nio alteri
applicata.

15.
Eucharistia
confert gra-
tiæ augmē-
tū. quando
sumitur;

16.
Non quidē
dum adhuc
est in ore,

gum.

gum satis tempus substantialiter incorruptæ ibi servari possint. Species vini tamen in ore retentæ citò evaporarent, aut in salivam transirent.

17. Alii itaque (inter quos *Præpositus* q. 79. *A. 1. dub. 2.*) existimant gratiam conferri, quando hostia aut certa aliqua ejus pars est trajecta per guttur, seu dum pertigerit ad terminum dividendum internum spatium, in quo fit manducatio, ab externo: quia tunc verè dicitur aliquis manducare. Sed quàmvis in hac re nihil certi definiri possit; ideoque *Sylvius*, *Diana* & alii dicant gratiam conferri in instanti Deo cognito, nobis autem ignoto: tamen videtur rectè posse dici cum *Coninck* q. 79. *A. 1. dub. 2.* & pluribus aliis, conferri gratiam tunc, quando hostia vel pars illius, adeòque ipse Christus potest dici in stomachum receptus, seu attigerit ejus initium. Talis enim perfectè est manducans: eousque autem cibus corporalis non habet se per modum nutrimenti, adeòque nec Christus sub speciebus. Quare etiam videretur jejunos, qui cibum ejiceret, priusquam eò perveniret. Unde etsi tunc certò percipiatur gratia, quàmvis homo moreretur ante specierum digestionem; non perciperetur tamen gratia juxta hanc Opinionem, si moreretur homo aut corrumperentur species priusquam ad stomachum venissent.

18. Petes: An si quis incipiat communicare in malo statu, & durante successivâ specierum sumptione disponatur, conferretur gratia. Resp. affirmativè: nam etsi prima pars specierum invenerit obicem, non tamen posterior pars: quæ, cum sit Sacramentum causativum gratiæ promissæ manducanti dignè, causabit illam. Quòdenim ordinariè gratiam actu non causet, est, quia jam in prioris partis speciei attingentiâ ad stomachum gratia fuit ordinariè causata.

Similiter Ex quo etiam sequitur, quòd si dispositio crescat durante manducatione, crescat similiter gratia: nam illud augmentum gratiæ fuisset causatum, si dispositio fuisset ab initio: & similiter posterior pars specierum sacramentalium est apta causare, tum istud augmentum, tum ipsam gratiam prius collatam; ergo quamquam hanc, utpote jam collatam ipsæ non conferant, nihil tamen impedit, quòd minùs conferant illud augmentum respondens auctæ postea dispositioni.

19. Dico II. Peractâ manducatione, dum adhuc species sacramentales perseverant in stomacho, non augetur de novo gratia, nisi saltem augeatur seu melioretur dispositio & devotio communicantis: nam causa naturalis absente contrariò causat statim omnem effectum permanentem; quem causare potest, nisi fiat aliqua variatio melioris dispositionis aut applicationis agentis ad passum. Et sanè alioquin per se ad augmentum gratiæ conduceret specierum magnitudo aut stomachi languor.

Si verò interea dispositio melioretur, in-

certum est, quid fiat. *Suarez*, *Coninck* & multi Recentiores putant gratiam augeri: quia Sacramentum totò illò tempore manet applicatum; adeòque non est ratio, cur melioratâ dispositione effectum non augeat: præsertim quia operatio gratiæ tribuenda est ipsi Christo præsentì, sumptione tantùm se habente instar conditionis. Deinde hoc Sacramentum habet se per modum cibi; ergo cum proportionem ad cibum corporalem, quandiu ratione melioris dispositionis sacramentaliter perficitur, tandiu ager in animam sumentis. Nec tamen sequitur, peccare sacrilegiò mortali, qui post Communionem devotioni non vacat, aut novum mortale durantibus adhuc speciebus committit: eò quòd nullam speciem sacramentalem à productione gratiæ totaliter impediat, sed solum ab aliquo augmento: quod etiam facit ille, qui cum parva præparatione accedit. Juxta hanc autem Opinionem, si quis in mortali suscepisset Eucharistiam, & durantibus adhuc speciebus se disponderet, probabiliter consequeretur fructum illius.

Contrarium nihilominus rectiùs docent *Vasquez*, *Præpositus* & passim alii. Ratio est, quòd, etsi Eucharistia sumatur per modum cibi, similitudo tamen illa non currat in omnibus, sed in illis tantùm, in quibus Christus voluit: de voluntate autem illius in præsentì non satis constat (de qua constare deberet) quin potiùs oppositum videri posset voluisse, dum gratiam tantùm promissit manducanti, adeòque illam annexuit sibi ipsi quatenus actu manducatur, non quatenus digeritur. Quòd autem dicitur, manducationem sive sumptionem esse tantùm conditionem, ut Sacramentum primò in anima operetur, non autem ut deinceps operari pergat, videtur gratis dici: potuisset enim Christus velle, ut Sacramentum tantùm operetur, dum durat ipsa applicatio sive sumptio. Nec amplius ex dictis Scripturæ, Conciliorum vel Patrum aut veterum Scholasticorum colligi potest. Adscribit quidem *Florentinum in Decreto* huic Sacramento quoad vitam spiritualem omnem effectum, quem materialis cibus & potus quoad vitam agunt corporalem: hoc tamen rectè accipitur de similitudine effectuum secundum se, quatenus videlicet Eucharistia spiritualiter nutrit, confortat, auget, delectat &c. non autem, quòd simili planè modò, simili aut æquali tempore, quò cibus corporalis, operetur etiam Eucharistia. Nam certè cibus corporalis non nutrit, uti Eucharistia, in ipsa sumptione seu applicatione, sed postea, dum in stomacho corrumpitur. Quare etiam non nutrit, quandiu est in stomacho. Et si id constanter faceret, certè id ageret independentè à nova applicatione physica. Unde ad hominem argui posset, nec Eucharistiam nutrire quandiu est in stomacho; aut certè sinè nova dispositione id præstare. Insuper cibus corporalis potiùs patitur, quàm agit, & pro majori parte est alio inutilis: secus quàm Eucharistia.

20. Quantumvis speciebus necdum corruptis in stomacho crescat dispositio.

Opposita quoque Sententia teste *Dicastillo* d. 8. dub. 3. solum à tempore *Cajetani* (quàmvis *Suarez* putet ante *Cajetanum* eam docuisse *Gabrielem lect.* 85. in Canonem & Majorem 4. d. 9. q. 1. arg. 5. In quibus, alioquin *Cajetano* quasi contemporaneis, nil simile reperio) coepit audiri in scholis & in Ecclesia, cum eousque solum crederetur in ipsa manducatione & potatione conferri gratiam ex opere operato. Quam *Cajetani* opinionem addit ita arreptam à vulgaribus fidelibus in Hispania ante aliquot annos, ut multi curarent sibi majorem quantitatem specierum ministrari, quò diutius iis durantibus uberior gratia proveniret: uti omnino natum esset fieri, auctà jugiter dispositione per devotionem actualem, quæ sumptionem subsequi & ad aliquod tempus continuari solet. Et ob hoc supremus Hispaniæ Inquisitor *Antonius Zapata* Cardinalis monuit sacerdotes, ne cui ministrarent plures seu majores particulas. Plura de hac difficultate videri possunt apud *Arriaga* disp. 41. sect. 2. & duabus seqq. ubi fusè hanc posteriorem Opinionem propugnat.

Q U Æ S T I O III.

An Eucharistia conferat majorem Gratiam sub duplici, quam sub unica specie?

21.
Christus
sub unica
specie tantum
reficit,
quantum
sub duplici.

RESP. Neg. cæteris paribus. Quod addo: quia si dispositio sit inæqualis, erit etiam inæqualis gratia: uti quoque, si sumptis speciebus panis, augeatur dispositio ante sumptionem specierum vini. Conclusio est *D. Thomæ*, *D. Bonaventuræ*, & communis aliorum tam Antiquorum quàm Recentiorum, & ab aliquibus putatur certa, Contrarium tamen hactenus non est improbabile, & docetur; à *Vasquez*, *Lugo* & variis Recentioribus, qui pro se citant *Alexandrum Alensem*, & paucos alios.

Probat ex
Tridentino:

Probari solet communior doctrina ex *Trid.* sess. 21. c. 3. dicente, sub altera tantum specie totum atque integrum Christum verumque Sacramentum sumi; ac propterea, quod ad fructum attinet, nullà gratiā necessariā ad salutem, eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.

Responsio
aliorum.

Ad hoc tamen Alii responderent, quòd Concilium ab utraque Sententia abstrahere voverit, ideoque studio dixerit, Nullà gratiā necessariā privari; quia videlicet sumunt verum Sacramentum, & satisfaciunt Christi præcepto ac fini Sacramenti. Præmittit tamen etiam totum Christum sub altera specie contineri propter Bohemos de contrario errore suspectos; quibus idcirco (ut constat ex *Concilio Basileensi*) usus calicis non fuit concessus, nisi prius faterentur in hostia quoque sanguinem contineri.

Iudicium
de hac pro-
batione.

Videri nihilominus posset Concilium favere communi doctrinæ, quatenus illatio-

nem suam videretur etiam referre ad præsentiam totius atque integri Christi; ex qua pariter inferri potest, nullà exinde gratiā privari accipientes unam speciem, quia nimirum sub una panis specie sumitur totus & integer Christus, omnium gratiarum fons & auctor, ut definit *Tridentinum* sup. can. 3. recapitulans ibidem doctrinam præmissam cap. 3.

Id saltem nullatenus apparet credibile, quòd contraria fuerit unanimis sententia Patrum Concilii, etsi ob rationes necdum voverint definire; prout dixisse *Franciscum Blanco* Archiepiscopum Compostellanum referunt *Lugo* d. 12. sect. 3. & *Dicastillo* d. 10. dub. 10. (quam relationem vehementer miratur, nec immeritò taxat *Arriaga* d. 42. sect. 2.) cum enim nostra doctrina, tum ante, tum post *Tridentinum* fuerit communis Theologorum; quomodo omnes tam repentè in ipso Concilio conspirassent in contrariam, etiam extra occasionem definiendi? Immo ipse *Dicastillo* pro nostra doctrina refert Præsidentem Concilii *Tridentini Hosium*, item *Petrum Soto*, *Alphonsum à Castro*, *Didacum Payvæ*, *Hesselanum*, *Claudium*, qui *Tridentino* interfuerunt, & in eo claruerunt: prout etiam in eo claruerunt *Catharinus*, *Salmeron* & *Ruardus*, qui nobiscum tenent, ut de *Ruardo* ostendit *Hesseli* tract. 3. de Commun. sub unica specie c. 16. Qui etiam retulerat c. 6. in fine & tract. 2. c. 69. ex *Joanne Slechta* Bohemo in Epistola ad *Erasmum*, *Hussitas* Bohemos intelligere, à Synodo *Basileensi* sibi præscriptum esse, ut si velint sub utraque specie communicare, protestentur se credere, totum Christum esse sub una specie, & non plus fructus habere, qui sub duabus, quàm qui sub una specie, communicat. Immo *Palavicinus* (quem ante priorem operum editionem videre non licuit) l. 12. *Histor. Trid.* c. 2. n. 5. manifestè ex Actis Concilii ostendit consensum Theologorum potius pro nostra doctrina: tametsi aliqui cuperent de æqualitate gratiæ nil definiri. Pro quo etiam stetit potior pars Patrum, ut subdit n. 11. Et repetit l. 17. c. 6. n. 11. & c. 12. n. 3. Quamvis nonnulli etiam Patres, signanter Cardinalis *Hosius* urgerent definiri gratiæ æqualitatem, quò magis appareret infundata Calicis postulatio ac justa denegatio. Majori tamen parti placuit abstinendum, juxta *Palavicinum* sup. c. 6. n. 11. addentem id etiam convenisse pene inter hispanos præfules, nominatim *Franciscum Blancum*. Quare (inquit idem c. 12. n. 3.) postmodum etiam pleriq; Catholicorum Doctorum id ipsum censuere, de æqualitate gratiæ scilicet, adeo, ut *Bellarminus* docuerit deduci ex *Tridentino* probabilem argumentationem, eamque sententiam tam certò niti fundamentò auctoritatis, ut citra omnem dubitationem è suggestu asseveranter prædicari possit. Sic ferè ad verbum *Palavicinus*.

Accedit, quòd nostram doctrinam citra dubitationem tradat *Concilium Provinciale Moguntinum* sub *Sebastiano* c. 32. ubi dicitur:

22.
Inverisimilis
quedam
relatio re-
flectitur.

Maximè ex
Palavicino.

23.
Assertio
nostram
tradit Con-

cilium Mo-
guninum. **Quorum-**
dam proba-
tiora jicitur. **Ratio Ref-**
ponsonis
assignatur.

Iam ne hoc quidem quisquam fidelis dubitare debet, illum sub una specie communicandi morem ad salutem sumentium æquè utilem & efficacem esse, quàm alterum sub utraque. Nonnulli præterea probant responsonem ex eo, quòd alioquin Ecclesia injustè laicos privasset usu calicis. Sed hæc probatio etiam non subsistit, ut patet ex dictis *disp. præced. quæst. 3.* in fine. Hoc saltem fatendum est, prohibitionem in nostra doctrina facilius apparere æquiores.

Allegat insuper *Suarez d. 63. sect. 6.* & ex eo *Arriaga disp. 42. sect. 3.* verba clarissima *Paschasi lib. de Corp. & Sanguine Domini c. 14.* Quæ tamen ibi non habentur; sed neque in aliis capitibus ea reperire potui.

Ratio responsonis est: quia sub altera tantum specie Christus æquè totus & perfectus continetur ac sumitur: ergo confertur æqualis gratia: quandoquidem hæc conferatur præcisè, quatenus continent species Christum, & eas sumendo Fideles sumunt Christum, eique uniuntur: quòd autem sint species panis vel vini, indifferens est; uti etiam quòd sint plures vel pauciores, parvæ vel magnæ.

Dices I. Ecclesia in Officio divino videtur adscribere singulis speciebus distinctos effectus, canens: *Dedit fragilibus Corporis ferculum, dedit & tristibus Sanguinis poculum.* Resp. Ecclesiam adscribere per quamdam accommodationem, idque ex *D. Thomâ Hymni Auctore*; qui tamen tenet nobiscum. Nisi quis hinc cum *Aversa q. 7. sect. 3.* conjectet, fortasse conferri diversa auxilia gratiæ actualis. Sed tamen non satis solidè aut consequenter hoc dictum videtur: cum talis auxiliorum diversitas consequatur diversitatem effectus principalis, cui annexa sunt. Ipsa equidem species panis etiam lætificat, & species vini confortat: cum cibus spiritualis sit simul potus, & contra: ut notat *Augustinus* in illud *Psal. 103. Panis cor hominis confirmet.* Unde rectè dixit *Paschasius l. de Corp. & Sanguine Domini c. 20.* quòd illò cibo, Eucharisticò, interior noster homo inebrietur.

Dices II. Clemens VI. in Bulla ad regem Angliæ, (ut refert *Vasquez*, & *Aversa*; *Lugo* autem & *Dicastillo* appellant, Galliæ) anno 1341. concedit ei etiam usum calicis, idque ad majus gratiæ augmentum. Resp. Pontificem loqui de augmento obtinendo ex opere operantis per maiorem devotionem, inde (ut confidit) excitandam; prout explicat etiam ipse *Dicastillo*, etsi alioquin contrarius nostræ doctrinæ.

Dices III. Utraque species perfectius significat convivium spirituale per modum cibi & potus. Resp. etsi modus significandi sit perfectior, non tamen res significata aut accepta, quæ æquè continetur sub una specie, ac sub utraque. Neque expressior significandi modus necessariò aliquid speciale in re significata aut effectum causato importat: quemadmodum immersio in Baptismo perfectius sig-

nificat conspulturam baptizati cum Christo, quàm asperio, & tamen utròvis modò collatus importat eandem gratiam, quæ baptizatum Christo conspelt. Confirmatur: quia etsi cibus & potus naturalis ad diversos fines proximos ordinentur, diversosque naturæ defectus tollendos: idem tamen est finis hujus cibi & potus cælestis, idemque effectus, nempe unio animæ cum Deo. Similiter fames & sitis, ad quas ledandas sunt instituti, in spiritualibus etiam non distinguuntur, ut notat *Augustinus Tract. 25. in Ioannem.* Sicut idem iustitiæ & sanctitatis effectus dicitur fames & sitis *Matth. 5. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.*

Dices IV. Singulæ species non significant totum Christum vi verborum; ideoque non fuisset sub singulis seorsim in triduo mortis. Resp. id fore per accidens; immo nec sub utraque specie tunc fuisset totus Christus, seu tantum, quantum nunc sub una, cum sub neutra tunc fuisset anima Christi separata. Attendenda itaque est dispositio Christi, qui sic in futurum stabiliter disposuit, ut totus semper realiter contineatur, esto non vi verborum; quod parum refert: cum indubiè vis causandi competat non soli corpori, sed potissimum Christo, seu divino supposito ibi contento. Deinde suppositâ institutione Christi, & connexionione partium in cælo: provenit etiam suò modò ex vi seu efficaciam sacramentali verborum (etsi grammaticaliter id non significant) quòd totus ibi sit Christus. An verò Eucharistia sumpta in triduo mortis reverà minorem gratiam contulisset, eò quòd non totus Christus in ea tunc fuisset, quis novit? Potuit enim Christus de eo casu, qui non contigit, nil disposuisse. Potuit etiam disposuisse, quòd conferret æqualem gratiam, tum ob præsentiam divinitatis, tum quia ob casum istum non oportebat stabilem alioquin dispositionem variari. Potuisset denique (quòd factum non ostenditur) disponere, ut conferret gratiam minorem.

Dices V. Ergo per sumptionem specierum vini vix umquam conferretur gratia: cum tamen non sint minoris efficaciam, quàm species panis. Resp. id, quòd infertur, non esse absurdum; sicut nec, quòd posteriores partes hostiæ gratiam non conferant. Quòd non oritur defectu virtutis, sed quia reperitur effectus jam productus in toto gradu, quò produci poterat. Non inutiliter tamen species secunda sive vini sumitur: uti nec partes posteriores hostiæ; immo potius, tum ut sacerdotes satisfaciatur præcepto, tum ut compleat sacrificium. Adde, valere ad augmentum gratiæ, si (quò solet) dispositio interea crescat, mediante inter sumptionem utriusque speciei devotâ gratiarum actione, & actu dilectionis. Immo si dispositio tunc primum poneretur, aut si casu primò sumerentur, conferrent tunc species vini gratiam, uti alias species panis primò locò sumi solitæ.

27.
Uti neque,
quod singu-
la species
non signifi-
cent totum
Christum
vi verbo-
rum.

28.
Non est in-
conveniens
speciem po-
sterius sum-
mam ordi-
nariè non
conferre
gratiam;

24.
Ratio Ref-
ponsonis
assignatur.

25.

Confortatio
Corpori, læ-
tificatio Sâ
guinæ per
accommo-
dationem
adscribitur.

Ipsæ tamen
panis Eu-
charisticus
etiam læti-
ficat & in-
ebriat.

Ufus cali-
cis conces-
sus ex pri-
vilegio ad
majus gra-
tiæ aug-
mentum
quò sensu?

26.

Non refert,
quòd modus
significan-
di sit perfe-
ctior in ut-
raque spe-
cie.

29. Quae con-
fertur sta-
tim, siue
sequatur
sumptio se-
cunda spe-
ciei, siue
non.

Quod verò Salmeron Tom. 9. in Evang. tract. 36. non procul à fine scripsit, sumentem unicam speciem dari statim totum effectum, sumentem autem duplicem dari medietatem effectus in sumptione primæ, & alteram medietatem in sumptione secundæ speciei; hoc, inquam, sine fundamento excogitatum est ad evadendam difficultatem. Sacramentum nanque instar causæ naturalis statim operatur in subiecto disposito totum effectum; qui non debet suspendi ex intentione sacerdotis de sumptione secundæ speciei. Et sanè durum est, sacerdotem sacrificantem accipere tantum ex eodem cibo medietatem effectus, quem recipit alter de manu ejus communicans, ob hoc solum quia accepturus est calicem. Deinde quid si casu postea nonumat: an propter intentionem sumendi calicem tantum habebit medietatem? quod certè non pium aut æquum. An fortè accipiet totum à Deo futurorum præscio? qui tamen in largitione ejusmodi effectuum non solet futura aspicere, sed præsentem causæ applicationem. Denique si quis plures hostias sumeret, utique in sumptione primæ reciperet totam gratiam: ergo similiter etsiumat species diversæ rationis, supposito quòd ambæ non dent majorem. Ob hæc aut similia optabat Dicastillo disp. 10. dub. 10. n. 217. istam doctrinam à tali viro non fuisse traditam.

Ex dictis etiam refutata manet Opinio Belarmini l. 4. de Eucharist. c. 23. ad 4. dicentis gratiam non conferri, nisi quando sumitur secunda species, scilicet vini.

Denique Dicastillo dub. cit. docens alioquin in sumptione duplicis speciei majorem conferri gratiam, conatur probare discursu, quem tamen fatetur non convincere, quòd si utraque species sumeretur simul, v. g. ab infante, ut à sacerdote sumentem species vini cum particula hostiæ, non major daretur gratia, quàm per unam speciem; eò quòd tunc censeatur unica refectio. Sed parum cohærenter: nam simili ratione censeari potest moraliter una refectio, dum more consuetò successivè sumitur utraque species. Deinde utraque equidem sumitur secundum propriam cuilibet rationem, cibi nimirum vel potus. Nec repugnat aliquem simul bibere & manducare, seu simul sumere cibum & potum. Denique alioquin consequenter sacerdos non reciperet majorem gratiam, quàm laicus communicans sub unica specie, si tota hostia casu incidisset in calicem, adeòque juxta regulas Missalis simul cum sanguine sumeretur: quod putem non facilè ab aliquo admittendum, qui aliàs sentiret in sumptione duplicis speciei majorem conferri gratiam; prout sentit Dicastillo.

30. Examina-
tur doctrina
Dicastillo
putantis,
quòd species
ambæ simul
sumpta uni-
cam, successi-
vè sumptæ
duplicem
conferant
gratiam.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Sacrificio Missæ.

QUESTIO I.

Quid sit Sacrificium.

1. Sacrificium
latè sumi-
tur pro quo-
vis opere
bono.

Strictè &
proprie pro
speciali ac-
tu religio-
nis.

SACRIFICIUM in Scriptura sumitur dupliciter. Primò latè pro quolibet opere bono; ut Psal. 4. *Sacrificate sacrificium justitiæ.* 1. Petri 2. *Ipsi tanquam lapides vivi superedificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias.* Et alibi sæpe. Sic etiam Augustinus l. 10. De civit. cap. 6. ait: *Sacrificium verum est omne opus bonum, quod agitur, ut sancta societas inhæreamus Deo.* Secundò sumitur strictè & proprie pro certo actu religionis specialiter exhibito in honorem Dei. Quò modò plerumque usurpatur in Scriptura, atque etiam apud profanos scriptores, præsertim quando ponitur absque addito. Dum autem generaliter seu improprie sumitur, ordinariè exprimitur cum addita particula denotante improprietatem, v. g. Sacrificium justitiæ, Sacrificium laudis, vituli labiorum &c.

2. Huic accep-
tioni oblo-
quentes Se-
laris refu-
tantur.

Porro Hæretici, ut facilius rationem sacrificii à Missa tollant, nullam agnoscunt rationem sacrificii magis propriam, quàm quodlibet opus bonum censeatur Sacrificium. Sed confundit eos Scriptura variis lo-

cis evidenter opponens Sacrificium aliis bonis operibus, 1. Reg. 15. *Melior est obedientia, quàm victima.* Osea 6. *Misericordiam volo, & non Sacrificium.* Psal. 10. *Si voluisses Sacrificium, dedissem utique.* Et per totum librum Levitici ac Numerorum & alibi læpissimè sumitur sacrificium pro speciali actione seu cæremoniâ colendi Deum; & quidem pro cæremonia exigente rem aliquam sensibilem, quæ immoletur Deo tanquam victima. Unde Isaac dicebat patri suo Genes. 22. *Ecce ignis & ligna, ubi est victima holocausti.* Et ad Heb. 8. Apostolus dixit: *Omnis Pontifex ad offerendum munera & hostias constituitur: unde necesse est & hunc habere aliquid quod offerat.* Deinde apud omnes nationes vox *Sacrificium* prolata sine addito, significat specialem Dei cultum: quilibet enim legens apud quemcumque Scriptorem, quòd aliquis sacrificaverit, non apprehendit eum jejunasse aut dedisse eleemosynam, sed specialem aliquem cultum Deo exhibuisse. Præterea perpetua Ecclesiæ traditio solum novit unum Sacrificium Christianorum, quod juxta Augustinum lib. 3. de Bapt. cap. ult. & alibi successit omnibus veterum Sacrificiis. Et ut ait Leo Papa serm. 8. de Passione Domini: *Nunc carnalium Sacrificiorum varietate cessante, omnes*

nes differentias hostiarum una corporis & sanguinis tui implet oblatio. Accedit, quod Sacrificium & sacerdotium, item Sacrificium & altare sint relativa: non omne autem opus bonum exigit propriè dictum altare, aut in operante propriè dictum sacerdotium, quod in veteri lege paucis personis, similiter in evangelica, convenit. Quare non sunt probanda varia, quæ Michael Bajus de hac re scripsit in Libro de Sacrificio præter seu contra stylum usitatum Doctorum Catholicorum, signanter cap. 6. ubi inter alia ait: Igitur ipsa Eucharistia confectio non ideo à fidelibus peculiariter nomine Sacrificii predicatur, quod inter Sacramenta sola Sacrificium sit, sed quia inter omnia Sacrificia sic eminet, ut nomen aliis commune velut proprium sibi vindicare mereatur.

3. Sacrificium propriè dictum describi potest, Oblatio externa legitimè instituta, quâ res aliqua sensibilis immutatur per ministrum legitimum in protestationem supremi Dei dominii. Nam in primis omne Sacrificium est quædam oblatio externa; quàmvis non è contrà, ut patet in decimis, primitiis, primogenitis &c. quæ olim offerebantur, non tamen sacrificabantur. Deinde debet esse legitimè instituta; uti & alia signa communia instituuntur per publicam seu legitimam auctoritatem. Et hanc quidem Deus sibi reservavit in veteri Testamento, in quo determinata sacrificia eorumque ritus Hebræis præscripsit: similiter in novo Testamento, instituendo per semetipsum unicum Sacrificium, quod coli vellet. Divinâ tamen reservatione seclusâ, posset Respublica ejusmodi oblationem ac rem sacrificandam determinare, uti ad eam spectat signa communia instituere. Tertiò res, quæ offertur, debet esse sensibilis: Sacrificium enim est cultus externus, quò protestamur summum Dei dominium in omnes res, & in vitam ac mortem; idque non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus, quibus cum communicamus tantum in externis ac sensibilibus rebus.

4. Quartò, debet res ista immutari: quandoquidem per Sacrificium protestemur Deum habere dominium in vitam & mortem, sic ut pro libitu possit omnia immutare; hoc autem accommodatiùs fieri non potest, quàm per alicujus rei immutationem realem. Sic in omnibus retrò institutis sacrificiis, res oblata semper, saltem ex parte, immutabatur: ut patet in oblationibus pecudum, quæ occidebantur & reliquis veteris legis. Cum autem rei destructæ succedat nova, si hæc erat dignior, seu si Deus per illam magis intenderet honorari, sacrificium sive hostia illius præcipuè consistebat in re producta. Sic in oblatione thuris potius sacrificabatur suffitus, in quem thus per concremationem convertitur, quàm ipsum thus. Similiter in sacrificio Eucharistico sacrificatur Christus per conversionem panis & vini in ipsum. Si verò Deus intenderet magis honorari re, quæ

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

destruitur, utpote perfectiori, sacrificium consistebat in actione quatenus destructivâ rei, quæ tunc censebatur hostia sacrificii, ut contingebat in occisione animalium. Neque putandum est hanc conditionem defuisse sacrificio Melchisedech: etsi enim Scriptura non referat, eum circa panem & vinum, quæ sacrificavit, fecisse aliquam immutationem: potuit tamen facillè aliquam partem panis, more victimarum pacificarum, adussisse, vel certè comminuisse, partemque vini effudisse; præsertim cum ex Scriptura constet, eum verè ibi sacrificasse, nec intendat istò locò referre modum, quò oblatio illa facta est.

Quintò, debet immutatio fieri per ministrum legitimum: quia sicut quælibet actio naturalis requirit suam proportionatam causam, sic etiam actio moralis. Et quamquam fortè ad essentialem rationem sacrificii non requiratur minister specialiter è reliquis deputatus, tamen convenientius est, ut aliquis ad hoc specialiter deputetur: cum sacrificium sit extraordinarius Dei cultus nomine communis illi exhibendus; cujus proinde administrationem non decet cuilibet permitti. Unde in lege tam Mosaiica quàm Evangelica non offeruntur sacrificia, nisi à ministris ad hoc specialiter deputatis. Quales pro sacrificio agni Paschalis erant patresfamilias. Et qui sinè tali deputatione offerre tentârunt, divinitus sunt puniti; ut patet in Ozia rege 2. Paralipomenon 26. & Saule 1. Reg. 13. Immo etiam apud Ethnicos quidam specialiter deputabantur huic muneri, & in lege naturæ fuisse deputatos, colligitur ex Genes. 14. ubi pro ratione, cur Melchisedech Rex Salem protulerit panem & vinum illa offerendo in sacrificium, allegatur: *Erat enim Sacerdos Dei altissimi*. Quàmvis non constet, quinam præcisè in illa lege erant sacerdotes. Secundùm plerosque autem tales erant primogeniti & principes familiarum. Unde Job 1. legitur ipse obtulisse holocausta. Præter quos videntur aliqui alii ex divino instinctu sacrificasse, ut Abel & Jacob.

Denique debet actio hæc fieri in protestationem summi Dei dominii: si enim fiat sub alio motivo formali, deerit finis intrinsecus, & ratio specificativa sacrificii.

Ex quibus patet I. accensionem candellarum, incensionem thuris, & similia, quæ fiunt in Ecclesia, non esse Sacrificia: quia non fiunt à ministris in nova Lege deputatis, saltem tanquam talibus; cum hi tantum sint deputati ad offerendum sacrificium incruentum. Deinde etsi fiant ad honorem Dei aut Sanctorum, vel ob alias mysticas significationes, non tamen in protestationem summi Dei dominii.

Patet II. Sacrificium essentialiter consistere in ratione signi protestativi supremæ Dei potestatis in omnes res. Præterea verò nulla alia significatio requiritur: etsi possit adesse:

5. Per ministrum legitimum;

Idè in protestationem summi dominii Dei.

6. Quadam excluduntur à ratione Sacrificii.

Quæ significatio sit Sacrificio essentialis, cum

que adven-
ticia.

7.
Sacrificium
dividi po-
test, primò
ex parte
materia.

8.
Secundò ex
parte forma
ac finis.

9.
Tertiò ex
parte tem-
poris, quò
offerendum
est.

cùm Sacrificia Mosaica, & Sacrificium incruentum novæ Legis significant insuper Sacrificium cruentum à Christo in ara crucis oblatum. Immo appareat omne Sacrificium vero Deo post lapsum Adæ oblatum fuisse signum ejusdem cruenti Sacrificii.

Sacrificium porrò variè dividi potest. Primò ratione materiæ. Et sic erant triplicia in Lege veteri, scilicet oblatio animalium (quæ victimæ & hostiæ dicebantur, juxta Nonnullos etymologiâ à victis hostibus desumptâ) puta ovium, caprarum, hædorum, boum, vitulorum, columbarum, passerum & tur-turum. Et hæc offerebantur mactatione & combustione. Deinde oblatio fructuum terræ solidorum, quæ immolatio dicebatur, & fiebat combustione seu adustione aut fractio-ne. Sic panis in frusta dissecabatur; simila sartagine, clibano vel craticulâ coquebatur; sal urebatur, thus adolebatur, manipulus spicarum virentium torrebatur, triticum conterebatur. Denique oblatio liquidorum: quæ libatio seu libamen dicebatur, & fiebat effusione liquo-ris, puta sanguinis, vini; olei vel aquæ.

Secundò, dividi potest ratione formæ ac finis. Et sic etiam triplex erat Sacrificium in lege veteri. Primum, idque perfectissimum, erat holocaustum, in quo tota res oblata de-struebatur seu comburebatur, ut nihil inde cederet in usus humanos. Secundum, Sacri-ficium pro peccato, quod partim cremabatur, partim cedebat in usum Sacerdotum, qui in atrio templi ex eo vescebantur. Tertium, ho-stia pacifica, scilicet ad impetranda nova bene-ficia, vel ad agendum gratias pro acceptis. Et hujus una pars comburebatur ad honorem Dei, altera cedebat in usum Sacerdotum, tertia in usum ipsorum offerentium.

Huic divisioni affinis est illa, quâ Sacri-ficium dividitur in latreuticum, quod offertur totum ad Deum colendum nostramque servi-tutem testandam (quod fit potissimum ho-locaustò) Eucharisticum, quod fit in gratia-rum actionem pro beneficiis acceptis; impe-tratorium, quod fit pro beneficiis accipien-dis (utrumque hoc membrum in veteri Lege dicebatur hostia pacifica) & propitiatorium, quod offertur pro peccatis, & pro peccato-rum pœnis ac flagellis avertendis. Et hoc coin-cidit cum Sacrificio pro peccato.

Possent præterea dividi Sacrificium ex par-te temporis, quò debet offerri. Et sic in Le-ge veteri Sacrificium agni Paschalis erat offe-rendum singulis annis, primò anni mense, die 14. mensis ad vespèram. Juge Sacrificium de-bebat offerri quotidie, duo scilicet agni anni-culi & immaculati, unus manè, & alter vespèrè, in holocaustum, & pariter simila conspersa oleo, & vinum pro libamine. Quæ oblatio ob hoc ipsum vocabatur juge Sacrificium vel holocaustum sempiternum. Alia enim Sacri-ficia in aliis solemnitatibus offerri debebant scilicet in sabbatis, neomeniis, solemnitate azymorum, Pentecoste, festo Tubarum, ex-

piationis, tabernaculorum, seu Icenopegia, festo cœtûs atque collectæ.

Denique dividi potest Sacrificium ratione temporis, quò institutum est, scilicet in le-ge naturæ, in lege Mosaica, denique in evange-licâ. Et quidem hoc loco non est inquirendum de Sacrificio cruento, in quo Christus semetip-sum obtulit in ara crucis pro peccatis totius mundi: sed de alio Sacrificio incruento, quod scilicet in Ecclesia Christi jugiter à Sacerdo-tibus novi Testamenti offerendum sit, com-plectens in se eminenter legalium differentias hostiarum. De quo sit

Q U Æ S T I O II.

An in Lege nova detur Sacrificium propriè dictum?

R E S P O N S I O affirmativa est fide cer-tissima, quam contra Hæreticos recen-tiores definivit Tridentinum sess. 22. can. 1. & pulchrè docet c. 1. his verbis: *Et si semel se ip-sum in ara crucis, morte intercedente, Deo Pa-tri oblaturus erat, ut aternam illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem Sacerdotum ejus extinguendum non erat; in cœna novissima, quâ nocte tradebatur, ut dilecta Sponsa sua Ec-clesia visibile, sicut hominum natura exigit, re-linqueret Sacrificium, quò cruentum illud, semel in cruce peragendum, representaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum ap-plicaretur; Sacerdotem secundum ordinem Mel-chisedech se in aternum constitutum declarans, Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo patri obtulit; ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamen-ti Sacerdotes constituerebat, ut sumerent, tradidit: & eisdem, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba: Hoc faci-te in meam commemorationem, uti semper Ca-tholica Ecclesia intellexit & docuit.*

Qui quidem Ecclesiæ sensus perpetuæque Traditio aded manifestè patet ex dictis anti-quissimorum Conciliorum & Patrum unani-miter, in quibus creberrimè fit mentio alta-rium, Sacerdotum, Sacrificii panis & vini, sive Corporis & Sanguinis Christi: item ex vetustissimis Liturgiis diversarum Ecclesia-rum, ut Chrysostomi, Basilii, immo ipsius S. Jacobi Apostoli, item S. Marci Evangeli-stæ: aded ut hanc traditionem, ejus initium post Apostolorum tempora nequit deprehen-di, Hæretici non valentes eludere, dignam ipsis vocem emittant, non esse hac in re cu-randam antiquitatem. Prout patet apud Lu-therum in lib. de abroganda Missa, & in lib. con-tra Regem Angliæ. Denique in lib. de Missa privata, ubi ait: *Hic non moramur, si clami-tem Papista: Ecclesia Ecclesia, Patres Patres: quia, ut dixi, hominum dicta aut facta, nihil in tam magnis curamus. Scimus enim ipsos Pro-phetas*

10.
Quartò ex
parte tem-
poris seu
statûs pro
quo insti-
tutum est.

11.
Datur in
lege nova
Sacrificium
propriè di-
ctum.

12.
Prout per-
petua &
manifestè
patens Ec-
clesia tradi-
tio docet.

phetas lapsos esse, adeoque Apostolos: verbo Christi judicamus Ecclesiam, Apostolos, adeoque ipsos Angelos. Similiter auctoritatem Veterum excutit Calvinus l. 4. instit. c. 18. §. 11. & 12.

Nihilominus Doctrina Catholicorum validissimè firmatur hóc ipsò, quòd perfidi Sectarii nuper nati, evidentiâ facti convicti, negare non possunt, eandem esse antiquissimorum Doctorum & veteris Ecclesiæ sententiam, quæ modò fidelibus de Sacrificio novæ Legis proponitur.

13. Eadem veritas probatur ex figuris & prophetiis veteris Testamenti. Nam in primis Psal. 109. de Christo dicitur: *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, id est, secundum similitudinem seu ritum Melchisedech. Qui ordo proinde consistit in similitudine Sacrificii à Melchisedech oblato, nempe panis & vini. Gen. 14. & sacrificii oblato à Christo in ultima cœna, ut apertissimè declarat Cyprianus Ep. 63. ad Cæciliam post alia dicens: *Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quàm Dominus noster Jesus Christus? qui Sacrificium Deo Patri obtulit: & obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum suum scilicet Corpus & Sanguinem.* E. Augustinus l. 16. de civit. c. 2. loquens de oblatione Melchisedech: *Ibi (inquit) primum apparuit Sacrificium, quod nunc à Christianis offertur Deo toto orbe terrarum &c.* & aliis locis. Et consonant reliqui Patres apud Bellarm. l. 1. de Missa c. 6. Et hâc ratione Christus dicitur potius Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, quàm secundum ordinem Noë, Aaron vel Abel. Dicitur insuper Sacerdos in æternum secundum hunc ordinem, quia scilicet per suos ministros offertur in Ecclesia totò orbe diffusa Sacrificium per oblationem Melchisedech adumbratum usque in finem sæculi: non autem dumtaxat ex hoc, quòd in æternum vivat (quod convenit etiam aliis Sacerdotibus bene morientibus) vel ratione fructus cruenti Sacrificii, qui durat usque in finem sæculi (quò modò etiam Noë esset Sacerdos in æternum, ob æternum Sacrificii illius fructum, scilicet quòd numquam sit deinceps futurum universale diluvium) & à quo dici nequit esse Christus in æternum secundum ordinem Melchisedech Sacerdos.

14. Respondent Novatores Melchisedech non sacrificasse, sed tantum protulisse panem & vinum ad epulandum & milites Abraham confortandos. Immo non videtur fuisse Sacerdos: cum vox hebræa etiam significet principem; ut colligitur 2. Reg. 8. v. 18. ubi, locò *Sacerdotes*, Septuaginta vertunt, *Principes aulae*. Et quamquam Sacerdos fuisset, non adfertur Gen. 14. ratio, cur protulerit panem & vinum, sed cur Abraham benedixit.

Verum responsio non subsistit. Verba enim scripturæ sunt: *At vero Melchisedech rex Salem, proferens panem & vinum, erat enim Sacerdos Dei altissimi, benedixit ei, Abraham scilicet.* Quòd porro Melchisedech protulerit panem

& vinum sanctificatum per oblationem Deo factam, non solum postulat ratio in Scriptura subjuncta, & unanimis sensus Patrum, sed etiam antiquissimorum Rabbiorum. Unde veteres Rabbin (teste nostrò Galatinò l. 10. de Arcanis Catholica veritatis c. 5. & Genebrardò in Chronologia in principio tertiæ Aetatis) ne quis putaret fuisse panem & vinum commune, appellant oblationem & libamen: quæ prius sacro ritu fuerunt Deo oblata tanquam Sacrificium pacificum in gratiarum actionem pro obtenta victoria, ac deinde Abraham & sociis distributa, sicut in victimis pacificis fieri solet. Frustrà ergo Calvinus ex eo, quòd Abraham & reliqui fuerint hóc pane & vinò refecti (quos tamen jam ante refectos fuisse, satis insinuat v. 24. junctò v. 11.) contendit ea non fuisse Deo oblata, quod híc satis clarè indicatur factum fuisse, & optimè cum refectioe cohæret. Ut omittam verbum proferre seu adducere pro loci exigentia sæpè usurpari pro adductione hostiæ ad immolandum; ut apertè significatur Iudic. 6. ubi habetur id verbum hebraicum, quod hóc locò in Genesi cernimus.

Melchisedech porro fuisse Sacerdotem, non solum omnes versiones, Græca, Chaldaica, & Latina, demonstrant; sed etiam ipse Apostolus ad Hebr. 7. qui legit: *Sacerdos Dei summi*, & Psalmista Psalm. 109. Ut proinde ineptè Hæretici opponant unicum locum, in quo vox Hebræa videtur minus propriè sumi pro Principe.

Denique quod dicitur: *Erat enim Sacerdos Dei altissimi*, juxta omnium Patrum sensum refertur ad oblationem panis & vini. Idemque convincit particula, *enim*, quam ponunt noster Interpres & Septuaginta. Et quamquam in Hebræo legatur, *Et erat Sacerdos*: cum tamen omnes codices Hebræi, immo & Græci ac Chaldaici terminent periodum in voce *altissimi*; patet ad præcedentia esse referendum: præsertim cum particula *Et*, Hebræis sæpissimè sit causalis, quando ita postulat contextus. Sic ubi textus Latinus legit Gen. 20. *Habet enim virum.* Et c. 27. *Supplantavit enim me.* Et Psal. 59. *Quia vana salus hominis;* textus Hebraicus ponit particulam *Et*. Adde, quòd sola ratio Sacerdotii non sit apta respectu benedictionis datæ Abrahamo, utpote qui & ipse erat Sacerdos: sed potius præeminentia quædam in Melchisedech, ut ponderat Apostolus ad Hebr. 7. sive quia simul erat Rex regionis (Regibus autem, etiam non Sacerdotibus, titulò majoritatis seu eminentiæ competit aliis benedicere, ut patet in Davide 2. Reg. 6. & Salomone 3. Reg. 8.) sive quia erat Sacerdos eminentior, qui proinde in Canone Missæ dicitur summus Sacerdos.

Altera figura Sacrificii Eucharistici erat jube Sacrificium, quod juxta dicta quæst. præc. quotidie offerebatur. Unde Danielis 12. prædicitur Antichristus in fine mundi ablaturus esse jube Sacrificium, quod nimirum usque

15.

16.

Typus Sacrificii Eucharistici fuit jube Sacrificium.

ad finem mundi publicè celebrabitur in Ecclesia; utique Eucharisticum, ut Patres explicant. Unde nostri *Sacramentarii* se prodromos Antichristi ostendunt, dum usum Sacrificii Missæ, immo & substantiam ac veritatem ejusdem evellere moliantur.

17.
Ex Prophe-
tia Mala-
chie illud
ipsum com-
probatur.

Præterea (ut figuris recensendis superse-
deamus) extat aperta prophetia *Malach.* 1. de
Sacrificio novæ Legis: *Non est mihi voluntas
in vobis* (supple Sacerdotibus Molais, eo-
rumque Sacrificiis, ut patet ex contextu) *dicit
Dominus exercituum: & munus non susci-
piam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque
ad occasum, magnum est nomen meum in Genti-
bus, & in omni loco sacrificatur, & offertur no-
mini meo oblatio munda;* utique Eucharistica,
ut explicat *Trid. sess. 22. c. 1.* & Patres una-
nimiter: inter quos *Damasceus* l. 4. de fide c.
14. ait: *Illud est purum & incruentum Sacrifi-
cium, quod Dominus à solis ortu usque ad occa-
sum oblatum iri per Prophetam prædixit;* repro-
batis videlicet Sacrificiis leg. libus. Idemque
patet non solum ex eventu; sed etiam ex ipso
textu. Opponit enim propheta sacrificium
sacrificio, Sacerdotem Sacerdoti, locum lo-
co, panem pollutum, animalia cæca & clau-
da, oblationi mundæ; contemptum nomi-
nis, magnificationi nominis. Præterea voca-
bulum oblationis simpliciter positum in Scrip-
tura designat Sacrificium. Dicitur quoque
oblatio munda, scilicet ex se & sine ordine ad
ministrum, seu quia malitiâ ministrorum non
potest pollui, juxta *Trid. sess. 22. c. 1.* eò quòd
nimirum primarius offerens sit ipse Christus,
qui etiam est ipsa hostia. Secus est de sacrifi-
ciis veteribus, aut etiam de operibus bonis,
quæ ex intentione vel malitia operantium fa-
cilè inquinantur; præsertim in errore Hæ-
reticorum, volentium omnia nostra opera esse
ex se polluta & immunda, quibus proinde
competere nequeat ratio oblationis per *Mala-
chiam* prædictæ, utpote ob suam munditiam
Deo placentis.

18. Probatur insuper veritas Catholica ex no-
vo Testamento: Christus enim summus Sacer-
dos panis & vini in suum corpus & sanguinem
conversione se ipsum in ultima cœna obtulit;
cui quidem actioni nihil deest ad rationem ve-
rissimi sacrificii: præcepitque id ipsum fieri
ab Apostolis, eorumque in Sacerdotio suc-
cessoribus, dicens: *Hoc facite in meam commemo-
rationem.* Ut patet ex Evangelio & ex 1. Cor.
11. Quare id definit *Trid. sup. can. 2.* Idem-
que semper Ecclesia intellexit, juxta *Trid. cap.
1.* Et patet ex Patribus unanimiter. Inter quos
Irenæus l. 4. c. 32. dicit, quòd Christus tunc
*novi testamenti novam docuit oblationem, quam
Ecclesia ab Apostolis accipiens in universo mundo
offert Deo.*

Confirma-
tur ex 1.
Cor. 10.

Confirmatur ex 1. Cor. 10. ubi Apostolus
dicit: *Nonne qui edunt hostias, participes sunt
altaris.* q. d. Israëlitas, comedendo hostias
Deo oblatas, censeri socios sacrificantium, &
consummare ipsum sacrificium: atque adeò

comedentes de pane Eucharistico esse partici-
pes sacrificii Eucharistici, & manducantes
idolothyta participare de sacrificiis idolola-
triciis. Postea subdit: *Non potestis mensa Domi-
ni participes esse, & mensa demoniorum;* id est,
oblatorum in mensa sacra seu altari Domini
(ut exponit *Tridentinum supra*, & clamat con-
textus) & oblatorum in altari Idolorum. Ha-
bent igitur fideles altare, & sacrificium (quod
est relativum altaris) juxta Apostolum.

Huc etiam facit illud *Act. 13. Ministranti-
bus autem illis Domino, & jejunantibus.* Quod
Erasmus vertit: *Sacrificantibus autem illis Do-
mino.* Et consonat vox Græca λειτουργων.
Quæ, ubi agitur de ministerio exhibendo Do-
mino Deo per Sacrificium, frequentissimè ad-
hibetur in Scriptura. Indeque officium Missæ
apud Græcos appellatum est *Liturgia*. Mini-
sterium autem verbi in Græco exprimi solet
nomine *Διáκονιας*, ut *act. 6. & 21. ad Rom.
12. 2. ad Cor. 6. & alibi.*

Solet præterea adduci illud Apostoli ad
*Hebr. 13. Habemus altare, de quo edere non ha-
bent potestatem, qui tabernaculo deserviunt.* Si
enim habeamus altare, ex quo mysteria su-
mantur, habemus & sacrificium, quò hæc
eadem offeruntur. Nusquam enim datur alta-
re, nisi propter sacrificium. Quare & *Sacra-
mentarii* altaria destruunt, quòd sacrificium
non admittant. Sicque hunc locum explicant
Plurimi, etiam veteres: atque adeò eatenus
rectè Novantibus opponitur. Quàmvis non
desint, qui per altare hîc intelligunt ipsum
Christum, ut noster *Titelmannus*, vel potius
crucem Christi, ut *Estius*, de quo altari ede-
re, est fructum passionis Christi percipere, &
ipsi tanquam capiti incorporari: quod non
possunt, qui tabernaculo deserviunt, id est (ut
noster *Lyræus*) qui legalia custodiunt, non
habentes partem in efficacia passionis Christi.

Accedit ratio: quia sacrificium inter actus
religionis externos est perfectissimus, tam-
que habet cum natura rationali in statu viæ
congruentiam, ut vix ulla gens illò caruerit,
quæ alicujus Numinis, sive veri, sive puta-
titi; persuasionem habuit: ergo non debuit
Christus eò privare populum Christianum;
utpote populis omnibus perfectiorem, & tum
in vivendo, tum in colendo Deum naturæ ra-
tionali conformiorem. Deinde externus Dei
cultus (qualis utique convenit cœtui homi-
num sensibili) per sacrificium, est soli Deo
proprius, & incommunicabilis creaturæ;
adeoque illò carere non debuit Religio Chri-
stiana. Est etiam Eucharistia maximè idonea,
ut Deo offeratur per sacrificium: in quod
proinde sacrificia Legis veteris Christus com-
mutavit, sicut istius legis Sacramenta in alia
veriora & præstantiora mutavit. Denique cau-
sæ, ob quas Judæi non caruerunt sacrificiò,
etiam militant in Christianis, nempe Deum
placare, pro beneficiis gratias agere, nova
impetrare, mortem Christi sæpè repræsenta-
re, Deum cultu ei propriò, & nobis etiam
corpore

19.
Accedit lo-
cus Act.
13.

Solet etiam
adduci lo-
cus ad Heb.
13. ut sub-
stat exposi-
tioni mul-
torum Vete-
rum.

20.
Probatur
ratione
Theologicâ.

corpore præditis convenienti honorare.

21. *Sacrificium nova Legis perficitur in Missa.* Ex his patet, non solum dari in Lege nova propriè dictum Sacrificium, sed etiam ipsum perfici in Eucharistia seu Missa. De Sacrificio enim hoc expressè agunt Concilia, Traditio, Lyturgiæ, Patres, & pleraque testimonia Scripturæ. Neque aliud à Catholicis agnoscitur, vel cum apparentia excogitari potest. Neque ullus concedens in Lege nova verum Sacrificium, illud Missæ denegabit: cui etiam definitio Sacrificii optimè convenit.

22. *Expenditur illud Christi Ioan. 4. Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Objicitur I. Christus mulieri Samaritanæ Ioan. 4. respondit: *Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Per quæ verba insinuat omnem cultum externum, atque adeò Sacrificium in Lege nova cessaturum. Resp. Christum solum velle cæremonias carnales apud Judæos typicas, apud Samaritanos falsitatis permixtas esse cessaturas, & novam cultus formam magis spiritualem & veram, etsi etiam externam esse introducendam. Immo ex hoc loco sumitur argumentum pro Catholicis: Christus enim dicens Patrem esse adorandum, loquitur de adoratione, quæ sit Sacrificium: nam de vero Sacrificio, & loco ejus Samaritana interrogaverat inquit: *Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Jerosolymis est locus, ubi adorare oportet; utique ad immolandum ibidem in templo unico sacrificia: adeoque cum Christus eodem verbò adorandi utatur, iusta & digna præscriptio est, ad propositum interrogationis pertinere debere sensum responsionis; ut ait Tertullianus l. 4. contra Marcionem c. 38.*

23. *Quò sensu Christus sit unus Sacerdos.* Objicitur II. Christus est unicus Sacerdos, & quidem in æternum, teste Apostolò ad Hebr. 7. ubi postquam dixisset Aaronicos Sacerdotes fuisse plures idcirco, quòd morte prohiberentur permanere, subjungit: *Hic autem Christus, eò quòd maneat in æternum, sempiternum habet Sacerdotium.* Ergo in Lege nova non sunt Sacerdotes, qui offerant verum Sacrificium. Resp. Neg. Conf. quia Christus est & ab Apostolo dicitur unicus Sacerdos, sicut dicitur unus Pastor & unus Magister, quia videlicet non habet sibi succedentes in eadem potestate & auctoritate, sicut habebant Sacerdotes Aaronici. Ex quo tamen non sequitur, eum carere Vicariis, uti Pastoribus & Doctoribus, ita & Sacerdotibus: immo illos habere sequitur: si enim sempiternum habeat Sacerdotium, illudque non debeat esse otiosum, nec tamen per se exerceat, sequitur quòd debeat habere Vicarios Sacerdotes, per quos exerceat, sicut habet Vicarios Pastores & magistros, per quos gregi suo providet.

24. Objicitur III. Apostolus ad Hebr. 7. docet Sacerdotium & sacrificium Aaronicum esse reprobatum propter infirmitatem & inutilitatem, ideoque debuisse offerri quotidie: atqui sacrificium crucis, quod Christus semel

obtulit, non fuit infirmum aut inutile, sed infiniti valoris; ideoque non fuit opus Christum sæpius pati, juxta Apostolum *suprà* & c. 9. ergo etiam non fuit opus aliò sacrificio, quod illi succederet, & quotidie offerretur. Resp. Neg. Conf. quàmvis enim Sacrificium crucis sit infiniti valoris & sufficientissimum instar lytri seu pretii, ut propterea Deus omnibus, quibus ipsum debite applicatur, sit paratus tribuere veniam seu remissionem omnium peccatorum; quod tantum vult Apostolus: opus tamen fuit aliò sacrificio quotidie offerendò. In primis in honorem Dei, à quo sicut quotidie, immo singulis momentis vita nostra dependet, sic congruentissimè populus Christianus; id quotidie aliquò sacrificio protestatur. Deinde ut fructus Sacrificii crucis nobis applicetur: fructus enim ille, etsi infinitus, non est tamen hominibus immediate applicatus (alioquin omnes essent salvandi) sed opus est aliis mediis, v. g. bonis operibus, Sacramentis, per quæ applicetur: ad quod inter alia convenientissimum est Sacrificium. Unde sicut Sacramenta non sunt equidem superflua; ita nec Sacrificium in nova Lege: & sicut illa insufficientiam passionis Christi non arguunt, ita nec hoc Sacrificium insufficientiam Sacrificii cruenti. Non itaque necesse est Christum sæpius pati, & sic offerre pretium condignum pro novis peccatis: cum una oblatio corporis sui in cruce fuerit pretium abundantissimum pro expiatione omnium, etiam futurorum, delictorum: sed opus est sacrificio applicatoriò istius pretii Sacramentis &c. sicut ipsi Novatores necessariam ad hoc dicunt fidem suam specialem: debentque media illiusmodi repetitis peccatis denuo applicari.

Hinc patet subsistere argumentum Apostoli ad Hebr. 10. arguentis insufficientiam veterum Sacrificiorum, quæ jugiter pro peccatis etiam iisdem expiandis offerebantur, ea scilicet non suffecisse instar lytri seu pretii pro peccatis, prout contendebant Judæi, componentes, immo præponentes Moysen & Aaronem Christo, sacrificiaque sua tanquam deletiva peccatorum & justificativa, sacrificio Christi. *Alioquin* (inquit) *cessassent offerri, ideo quòd nullam haberent conscientiam peccati cultores semel mundati.* Quod tamen non obstat efficaciam mediorum in nova Lege iterabilium, sive Sacrificii incruenti, sive Sacramentorum, sive bonorum operum, quorum omnium tota vis pender à Sacrificio Crucis. Ut proinde omnia induant rationem unius. Et signanter sacrificium incruentum semper offertur ac repetitur tanquam unum cum cruento; cujus est commemorativum & applicativum, ac in quo idem numero Christus offertur & offert. Neque nova aut improvisa est hæc objectio Hæreticorum, sed eam sibi movent, & sollicitè conantur diluere omnes ferè Orthodoxi Commentatores, signanter *Chrysostomus*, magnò argumentò veritatis semper

Qui valor Sacrificii cruenti non excludat incruentum, ex scopo Apostoli in Epistola ad Hebræos.

25. *Cujus mens amplius declaratur.*

per creditæ in Ecclesia de altaris Sacrificio.

26.
Ratio Sa-
cramenti
& Sacrificii
potest com-
petere ei-
dem rei.

Objicitur IV. Eucharistia est Sacramen-
tum, ergo non Sacrificium. Resp. Neg. Conf.
possunt enim illa coincidere in eandem rem,
ut sit Sacramentum, quatenus est signum effi-
cax gratiæ; Sacrificium, quatenus offertur
Deo. Quàmvis, cum Sacrificium propriè con-
sistat in actione, non tam Eucharistia, quàm
illius confectio sit Sacrificium.

Videtur ratio
Testamenti
ac Sacrifi-
cii.

Objicitur V. Eucharistia est testamentum;
ergo non Sacrificium: nam testamento Deus
aliquid largitur; Sacrificiò autem nos Deo ali-
quid offerimus. Resp. Neg. Conf. quia non
repugnat, ut quod Deo offerimus, ab ipso
receperimus, juxta illud 1. Paralip. 29. *Tua
sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, de-
dimus tibi.*

Sacrificium
in cæna o-
blatum non
tollit neces-
sitatem Sa-
crificii cru-
cis.

Objicitur VI. Si Christus obtulerit Sacri-
ficio Eucharisticum in ultima cæna, fuis-
set illud infiniti valoris & sufficientissimum
ad deletionem omnium peccatorum generis
humani: ergo frustra fuisset Sacrificium cru-
cis. Resp. Neg. Conf. quia etsi fuerit infini-
ti valoris, uti & quævis alia actio Christi,
tamen ex pacto inter Christum & Deum inito
genus humanum non erat redimendum, nisi
per Sacrificium crucis; quod proinde non erat
frustraneum.

27.
Missæ est
vox Latina
primò usur-
pata ut sit
idem quòd
missio seu
dimissio, po-
puli scilicet.

Pro fine quæstionis nota, vocabulum *Missæ*
(quò exprimi solet Sacrificium novæ Legis)
esse in Ecclesia Latina, uti usitatissimum, sic
& antiquissimum, ut patet ex vetustissimis
Conciliis Romano sub Sylvestro, Carthaginensi
II. & IV. & Patribus, Ambrosio, Gregorio &
aliis passim. Et quidem putant Nonnulli esse
hebraicum designans oblationem voluntariam.
Quod refutat Bellarm. l. 1. de *Missæ* c. 1. me-
lius censens esse vocem latinam à Latinis pri-
mò usurpatam, sive ob hoc quòd oblatio &
preces in Sacrificio ad Deum mittantur, sive
potius à missione seu dimissione populi, ut
Missæ sit idem quòd *missio*, sicut apud Ve-
teres collecta & collectio, aut sicut peccati
remissa & remissio. Quò modò *Cassianus* l. 3.
de *Canonico orationum & psalmorum modo* c. 7.
dimissionem congregationis vocat *Missam con-
gregationis*. Eòdemque sensu in fine Sacri di-
cit Sacerdos, *Ite, Missæ est*, id est, dimissio
est. Et *Carthaginense* IV. c. 84. jubet omnes ab
Episcopo admitti ad Ecclesiam usque ad *Missam*,
id est, dimissionem, Catechumenorum.

Quò sensu
dicit Sacer-
dos, *Ite,*
Missæ est.

Et olim fie-
bat missa
seu dimissio
Catechu-
menis.

Nunc, & sa-
pè apud ve-
teres signifi-
cat totum
officium in
quo peragi-
tur Sacri-
ficio.

Cujus pars

Et *Augustinus* *serm.* 237. de *temp.* inquit: *Ecce
post sermonem fit Missa*, id est, dimissio, Ca-
techumenis. *Manebunt fideles &c.*

Hinc factum est ut totum ipsum divinum
officium, complectens confectioem Eucha-
ristiæ, cæteraque ipsam antecedentia & con-
sequentia appelletur nomine *Missæ*. Estque
hæc usurpatio frequentissima apud omnes po-
steriores, immo etiam apud *Gregorium*, *Leo-
nem*, *Felicem* IV. *Concilium Agathense*, & *Con-
cilium Aurelianense*, ut refert *Bellarmino*. sup. Ipsa
verò pars hujus officii anterior, cui interesse
poterant Catechumeni, scilicet usque ad Of-

fertorium, appellatur in *Concilio Valentino* c. 1.
Missæ Catechumenorum, quorum tunc fie-
bat dimissio. Sequens autem pars divini offi-
cii propriè dicitur *Missæ* fidelium, teste *Al-
cuinò* l. de off. Eccles. c. de *Celebr. Missæ*. De qua
Ambrosius l. 5. Ep. 33. *Ego mansi in munere,*
Missam facere cœpi, orare in oblatione.

prior usque
ad Offerio-
rium *Missæ*
Catechu-
menorum,
posterior di-
citur *Missæ*
Fidelium.

QUÆSTIO III.

In quibus rebus sive actionibus consi-
stat essentia Sacrificii novæ Legis?

Nota nomine Sacrificii propriè intelligi
ipsam etiam actionem sacrificandi. Fre-
quenter tamen sumitur pro ipsa re quæ sacri-
ficatur, sive pro victima ipsius Sacrificii. Sic
Tridentinum sess. 22. in præmio Eucharistiam
vocat *verum & singulare Sacrificium*. Et *Augu-
stinus* l. 22. de *Civit. c.* 10. postquam dixisset:
*Uni Deo Martyrum & nostro Sacrificium immo-
lamus*; Paulò post subdit: *Ipsam verò Sacri-
ficio id est, victima quæ offertur, corpus est
Christi.*

28.
Sacrificium
propriè a-
ctionem sa-
crificandi,
interdum
ipsam rem
sacrifican-
dam deno-
tat.

Dico I. Res, quæ propriè & principaliter
in *Missæ* sacrificatur, est Corpus & San-
guis Christi, sive ipse Christus. Est de fide
ex *Tridentino* sess. 22. can. 2. ubi definit Chri-
stum instituisse, ut *Sacerdotes offerrent Corpus
& Sanguinem suum*. Et cap. 1. docet Christum
in *Cena novissima* Corpus & Sanguinem suum
Deo Patri obtulisse, & c. 2. docet, quod sit una
eademque hostia idemque nunc offerens, qui seip-
sum tunc in cruce obtulit, solâ offerendi ratione
diversa. Item Christum in mysterio *Missæ* in-
cruentè immolari. Idem significat *Andreas A-
postolus* dicens: *Ego immaculatum Agnum in
altari offero*. Et alii Patres. Unde sicut non
tantum corpus vel sanguis Christi, sed etiam
iple Christus est victima in cruce oblata, ita
quoque est victima Sacrificii *Missæ*. Quam-
quam enim sub singulis speciebus non sit totus
ex vi verborum, est tamen totus (quod suffi-
cit) per concomitantiam, etiam vi consecra-
tionis. Nisi quis cum *Aversa* q. 11. sect. 3. di-
cere malit, Christum realiter totum immo-
lari, uti totus realiter ponitur: formaliter au-
tem ex vi verborum sub specie panis corpus,
sub specie vini Sanguinem immolari.

29.
In *Missæ*
Sacrificatur
propriè &
principaliter
Corpus
& Sanguis
Christi, seu
ipse Chri-
stus;

Dixi, quæ principaliter sacrificatur: nam pa-
nis & vinum etiam aliquantulum spectant ad Sa-
crificium *Missæ*, tanquam materia ex qua seu
terminus à quo, & verè immutantur in hono-
rem Dei, quàmvis eorum destructione non
ita intendat Deus honorari, sicut novæ ac san-
ctioris hostiæ productione. Unde etiam sub-
inde dicuntur in Sacrificio offerri, sacrificari
&c. prout loquitur Ecclesia in Officio vene-
rabilis Sacramenti, *Ambrosius* in *Oratione
preparatoria ad Missam*, *Irenæus*, *Cyprianus*,
& alii Patres: quid ni propriè intelligendi?
Immutatur enim substantia panis & vini de-
structione factâ à ministro legitimo in prote-
stationem summi dominii Dei.

30.
Secundariò
panis & vi-
num,

Dices:

Dices : In cruce non fuit panis aut vinum hostia minus principalis ; ergo nec modò : cùm hostia sit utrobique eadem secundum *Tridentinum*. Resp. Concilium loquitur manifestè de identitate hostiæ principalis. Nam etiam docet ad nostrum Sacrificium spectare symbola sensibilia seu species, quæ non spectabant ad Sacrificium cruentum.

31. *Quorum destructio simul cum Christi positione sub speciebus efficit unicum, non duplex Sacrificium.* Panisporrò & vini, velut terminorum præsuppositorum, destructio, conficit cum consecratione corporis & sanguinis Domini, non duplex Sacrificium (quàmvis ita loquatur *Ruardus art. 16. contra Lutherum*) sed unicum, ut loquuntur Doctores communiter, & loquitur Ecclesia in *Orat. Secreta Dom. 7. post Pentec.* Qui legalium differentiam hostiarum, unius Sacrificii perfectione sanxisti. Similiter loquuntur SS. Patres, & satis apertè insinuat *Tridentinum sess. 22. in proæmio*. Ratio est, quia eadem actione consecrativâ, quâ destruitur panis & vinum, ponitur Christus. Deinde ubi unum est propter aliud, tantum est unum.

32. *Ipsa species sunt mediū sub quo fit Sacrificiū.* Præterea species panis & vini sunt medium sub quo fit Sacrificium: non enim Christus ut existens in propria specie, sed ut existens sub speciebus sacramentalibus, est res in hoc Sacrificio oblata, sicut eatenus etiam est Sacramentum; fitque per illas sufficienter victima sensibilis. Unde nulla actio Sacrificii versatur circa Christum ut in propria specie existentem, sed quatenus existit sub speciebus sacramentalibus. Idem colligitur ex *Tridentino supra c. 1. docente Christum in novissima cæna Corpus & Sanguinem suum Deo Patri obtulisse, ut dilecta sponsa sua Ecclesia visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret Sacrificium*. Item Christum novum instituisse Pascha se ipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus immolandum.

33. *Immo rectè sensu videntur posse dici pars quædam ipsius victimæ.* Immo non malè dici videtur, ipsas species sensibiles esse quoque partem quamdam ipsius victimæ seu hostiæ; ut plures loquuntur. Et colligitur ex *can. Hoc est, de Consecr. d. 2. Hoc est quod dicimus, Sacrificium Ecclesia duobus constare. visibili Elementorum specie, & invisibili Christi carne & sanguine*. Deinde victima debet esse sensibilis; ergo quod sensibilem facit, est pars. Sed hoc non convincit: nam colores & accidentia sensibilia faciebant in cruce Christum sensibilem, & tamen non erant pars victimæ. Tertiò, immutantur à ministro legitimo, quatenus abstrahuntur à subiecto proprio, & transeunt ad novam substantiam. Quartò, Eucharistia dicitur Sacrificium, utique tanquam res oblata seu victima: ad Eucharistiam autem spectant species tanquam pars. Quintò, victima hujus Sacrificii cedit in cibum; cedit autem in cibum quâ Sacramentum, adeoque quâ includit species.

34. *Varia actiones Missæ sunt Sacrificii actiones.* Dico II. Certum est non omnes actiones, quæ in Missa exercentur, pertinere ad substantiam Sacrificii: plurimæ enim solum sunt accidentales cæremoniæ ab Ecclesia institutæ.

Quod specialiter cum Doctoribus communiter est dicendum de oblatione verbali sub offertorio, item de oblatione quæ sequitur consecrationem, similiter de fractione hostiæ ejusque mixtione cum sanguine: quàmvis de omnibus aut singulis Nonnulli fuerint opinati, eas pertinere ad essentiam Sacrificii. Sed absque apparenti fundamento: cùm eas solum instituerit Ecclesia, nec in principio ejusdem omnes fuerint adhibitæ; neque etiam legantur esse adhibitæ ab ipso Christo: exceptâ fractione, quam solum adhibuit materialiter, idque juxta multos ante consecrationem, ut videlicet Apostolis fieret distributio. Unde si omittantur, adhuc Sacrificium est perfectum; neque necesse est illas supplere. Et hinc dum una vel utraque species est reconsecranda, non necessariò præmittitur oblatio verbalis, neque etiam juxta præscriptum Rubricarum necessariò postponitur, sed factâ consecratione, omiſſis cæteris actionibus, species consecratæ sumuntur. Sicut etiam omittitur fractio hostiæ ex præscripto Rubricarum; si antea in calicem ceciderit. Quare nequidem dici debent de Sacrificii integritate (quàmvis nonnulli sic loquantur) potiùs quàm aliæ cæremoniæ Missæ. Et si pertineant ad Missæ integritatem, prout ipsa censetur aggregatum ex omnibus, quæ solent à sacerdote exerceri: sic autem pertinet quoque ad illius integritatem lectio Epistolæ vel Evangelii.

Dices: Sacrificium consistit in oblatione: ergo oblatio verbalis, saltem subsequens consecrationem, est de essentia hujus Sacrificii. Resp. Neg. Cons. quia ipsa consecratio est oblatio, hoc est, actio Deo exhibita eâ intentione, ut denotetur esse supremus Dominus. Sicut absque oblatione verbali mactatio animalium, facta à Sacerdote juxta præscriptum veteris Legis, erat oblatio realis sufficiens ad rationem Sacrificii.

Est etiam extra controversiam, quòd distributio Eucharistiæ, quæ fit Laicis, non sit de ratione hujus Sacrificii: hoc enim sinè illa ritè peragi definit *Tridentinum sess. 22. c. 6. & can. 8. contra Hæreticos*, qui hòc maxime nomine oderunt Missas privatas, quòd in eis solus Sacerdos communicet. Has tamen velut licitas approbat Ecclesia & *Tridentinum supra c. 6. Siquidem* (ait Concilium) *illa quæque Missa verè communes censeri debent; partim, quòd in eis populus spiritualiter communicet; partim verò, quòd à publico Ecclesiæ ministro non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrentur*. Præterea nullum apparet vestigium divini præcepti, quò vel omnes, vel aliqui adstantes obligarentur ad participandum de hostia Sacrificii Missæ. Nullum etiam extat hac de re præceptum Ecclesiæ, ut ex ejusdem praxi ac declaratione constat. Neque obstant quidam Canones, quibus præcipi videtur, ut communicent, qui Missæ interfunt. Nam indè non sequeretur Missas aliter celebratas esse illicitas;

dentales, v.g. oblatio verbalis, si ve antecedens sive sequens consecrationem, Item fractio hostiæ.

Quæ ne quidem sunt de Sacrificii integritate.

Ratio oblationis satis reperitur in ipsa consecratione.

36. Distributio quæ fit laicis non est ad Sacrificium necessaria, Sinè ea Missa privata sunt licitæ.

tas; sed ad summum, peccare eos, qui nolentes communicare Sacrificio intersunt. Deinde Canones isti hodie vim non habent. Immo jam olim *Fabianus Papa Epist. 3 & refertur 6. Et si non 16. de Consecr. d. 2.* tradidit, ut fideles saltem ter in anno communicent, aperte supponens eos non obligari quotidie, aut quoties intersunt Sacrificio Missæ, communicare. Neque etiam umquam videtur fuisse stricta obligatio communicandi singulis diebus, aut in singulis Missis. Adde, aliquos Canones peculiariter agere de Clero assistente Sacerdoti in Missa solemni: qui tamen ne quidem eatenus sunt in usu.

37.
Consonat
tamen desi-
derio Tri-
dentini. fini
Sacrificii &
Liturgiæ.

Optat nihilominus *Tridentinum supra*, ut in singulis Missis fideles adstantes sacramentaliter communicent, aliqui saltem. Estque idem consonum fini saltem secundario Sacrificii, nec non nostræ Liturgiæ, in qua pluraliter dicit Sacerdos: *Ut quotquot ex hac altaris participatione Sacrosanctum Filii Corpus & Sanguinem sumpserimus.* Quod videtur institutum, quando frequentior erat participatio adstantium de Sacrificio; & nunc etiam retinetur, tum ob spiritualem de Sacrificio participationem: tum quia ratio ista adhuc retinet veritatem ex hypothese, ut si qui sint communicaturi, id præstent cum augmento cælestis gratiæ & benedictionis. Hodie tamen ob commoditatem valde frequenter datur Communio adstantibus & communicare volentibus ex formulis præconsecratis. Per quod non sunt quidem sacramentaliter participes præsentis Sacrificii, sed potius præteriti, sub quo formulæ istæ fuerant consecratæ. Cui consonat illud Apostoli 1. ad Cor. 10. *Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris?* Et consequenter ipsius Sacrificii, quod in altari oblatum est. Unde *Estius ibid.* ait: *Discimus ex hac Apostoli sententia, similiter omnes eos, quibus communicatur corpus Domini, etiam extra locum & tempus Sacrificii, prout in Ecclesia fieri consuevit; ipsius Sacrificii, quo illud oblatum est, fructum participare: quandoquidem & in veteri Lege extra tempus & locum Sacrificii de immolatis edebatur, idque cum effectu sanctificationis legalis.*

Quotquot
& quando-
cumque cõ-
municant,
censetur
participare
de altari
seu Sacrifi-
cio.

38.

Solum ergo remanet duplex actio, quæ fit à Sacerdote circa Eucharistiam, scilicet consecratio & sumptio sacerdotalis: de quibus dubitari potest, an in utraque, an verò in alterutra solum consistat substantia Sacrificii.

Sumptio à
sacrificante
facienda nõ
est de essen-
tia Sacrifi-
cii Missæ.

D I C O III. Sumptio Eucharistiæ non videtur pertinere ad essentiam Sacrificii. Ita communius Doctores contra *Bellarminum* & alios. Colligitur ex *Toletano XII.* (& refertur *c. Relatum de Consecrat. dist. 2.*) ubi graviter reprehenduntur Sacerdotes, qui non communicabant toties quoties sacrificabant: *quasi non sit* (ait Concilium) *toties illi Sacrificio participandum, quoties corporis & sanguinis immolatio facta constiterit.* Ubi distinguitur sumptio sive participatio Sacrificii ab ipso Sacrificio & immolatione. Quod etiam fit in Ora-

tionem secreta Festi Epiphaniæ, ubi habetur: *Declaratur, immolatur & sumitur Iesus Christus &c.*

Ex quo desumitur ratio Conclusionis: quia manducatio solum est quædam participatio altaris seu Sacrificii jam peracti, populo & Sacerdoti communis; neque fit in persona Christi, uti Sacrificium fieri debet, sed in ipsius manducantis utilitatem, etsi ad honorem Dei. Confirmatur: nam quod manducatio pertineret ad essentiam Sacrificii, potissimum foret ideo, quod per illam fiat immutatio circa hostiam: quod videtur fundamentum *Bellarmini.* Sed non urget; cum immutatio huic Sacrificio essentialis habeatur in ipsa consecratione, ut *seq. conclus.* patebit. Adde, non esse omnino certum, quod Christus Eucharistiam sumpserit; ubi tamen de fide est, eum in ultima cœna sacrificasse.

Fatendum nihilominus est, sumptionem Eucharistiæ proximius accedere ad rationem Sacrificii, sive tanquam partem integram, sive potius tanquam extrinsecam Sacrificii perfectionem & ultimum complementum: cum Eucharistia sit instituta, non solum ut Sacrificium, sed etiam ut convivium: adeoque illius sumptione obtinetur finis ad quem res consecrata ordinatur. Et hinc tantam semper adhibuit Ecclesia diligentiam, ut ipse celebrans, aut eò deficiente alius Sacerdos sacra mysteria perficeret per sumptionem: quæ proinde videtur esse juris divini: quamvis hoc non satis constare censeat *Suarez d. 75. sect. 5. circa finem.* Ubi advertit, quod *Tridentinum sess. 13. c. 8.* quidem dicat: *Semper in Ecclesia Dei mos fuit, ut Sacerdotes celebrantes se ipsos communicarent: qui mos tanquam ex traditione Apostolica descendens, jure ac merito retineri debet;* nullam tamen faciat juris divini mentionem. Verum non agit ibi *Tridentinum* de sumptione utriusque speciei, sed de hac solum circumstantia, quod Laici soleant de manu Sacerdotis, Sacerdos autem celebrans de manu propria sumere Eucharistiam. At *sess. 21. c. 1.* agens de sumptione utriusque speciei, cautè ait, *nullò divinò præcepto Laicos & Clericos non conficientes obligari ad Eucharistia Sacramentum sub utraque specie sumendum;* sufficienter indicans, non esse idem de Clericis conficientibus. De quibus idcirco est sollicitudo tam inviolabilis Ecclesiæ, ut semper integra Sacramenta sumant.

Dices I. Feriâ sextâ Parasceves fit Sacrificium, ut colligitur ex Oratione, quæ tunc dicitur: *Sic fiat Sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie &c.* nulla autem actio sacrificativa tunc fieri videtur præter sumptionem. Resp. officium illius diei non esse propriè Missam, adeoque nec Sacrificium: cum sumptio saltem non sit tota essentia illius, sed ad illam indubiè consecratio videatur debere concurrere, quæ istò die non fit. Sicut nec concurrat utraque species: cum tamen de facto constet in toto orbe non posse offerri Sacrificium

39.

Spektat tamen
adquãdam illius
perfectionẽ
& complementum.

Iure, ut
apparet,
divinò.

40.

Officium in
die sancto
Parasceves
non est propriè
Missæ
seu Sacrificii.

in unica specie. Sumitur itaque ibi Sacrificium latius, sive pro re Sacrificio apta, sive pro actionibus in communi Sacrificio usurpari solitis, etsi sacrificatio essentialis desit: vel sane petit Ecclesia ut Sacrificium præcedentis diei fiat denuò acceptabile in hostia tunc oblata: prout in fine Missæ orat Sacerdos, ut Sacrificium jam peractum sit Deo acceptabile, ipsoque acceptante nobis propitiabile. Alioquin sumptio Eucharistiæ cum tali ritu est ab Ecclesia instituta, solâque solemnitate Ecclesiasticâ differt à laica Sacerdotis communione.

41.

Secus à
sumptione
adhuc con-
veniret Sa-
crificio nova
Legis ratio
holocausti.

Dices II. Sacrificium novæ Legis est holocaustum: ergo ad rationem illius spectat consumptio per manducationem. Resp. Neg. Conf. nam holocaustum non debet totaliter consumi per manducationem; immo quæ in veteri Lege per manducationem consumebantur, non erant holocausta. Solebant tamen tunc holocausta omnino destrui, & per ignem in cineres redigi; idque ex præcepto divino, non autem ex natura holocausti: cum in Sacrificio crucis (quod erat holocaustum) corpus Christi non fuerit manducatione vel aliò modo consumptum. Sufficit igitur, ut victima totaliter offeratur & cedat in honorem Dei, sive id fiat per totalem hostiæ consumptionem, ut in veteri Testamento, sive per talem oblationem, quâ res sic integrè cedat Deo, ut nulla ejus pars cedat in humanum usum seu utilitatem, nisi spiritualem, ut fit in Sacrificio novæ Legis. Adde, victimam secundariam totaliter destrui, scilicet substantiam panis & vini, ut ne quidem maneat materia prima, quæ saltem in holocaustis taurorum, vitulorum &c. remanebat.

42.

Essentia no-
stri Sacri-
ficii consistit
in consecra-
tione.
Vt colligitur
ex Patri-
bus.

Drco IV. Essentia Sacrificii juxta Theologos communiter consistit in consecratione; immo juxta communioem & verioem sententiam in illa sola.

Prima pars satis insinuat à Patribus doctis oblationem sive Sacrificium novi Testamenti fieri seu perfici in consecratione. Sic Irenæus l. 4. contra hæreses c. 32. dicit Christum docuisse novi Testamenti novam oblationem, quando dixit, *Hoc est corpus meum*. Et Chrysostomus hom. de produtione Iudæ dicit verba Domini, *Hoc est corpus meum*, usque ad finem mundi præstare Sacrificio firmitatem. Et Auctor vetustissimus *Serm. de Cæna Domini* apud Cyprianum dicit, cum verbis consecrationis panis benedicatur, Eucharistiam fieri medicamentum & holocaustum.

43.

Ex proprio
quasi objec-
to Sacerdo-
tis,

Deinde probatur: quia Sacerdotium per se primò ordinatur ad sacrificandum: Sacerdotium autem novæ Legis seu character sacerdotalis, quatenus respicit verum Christi corpus, ordinatur præcipuè ad actum consecrandi: ergo in consecratione consistit Sacrificium. Insuper Sacrificium fieri debet in persona Christi, qui in illo est offerens principalis; consecratio autem, eaque sola fit in persona Christi: in qua Sacerdos loquitur, tanquam ipse sit Christus.

Et quia cõ-
secratio fit
in persona
Christi,

Herinex Sum. Theol. pars IV.

Denique in consecratione perfectè reperitur immutatio hostiæ in Dei cultum, quatenus Corpus & Sanguis Christi succedit in locum panis & vini, sive hostiæ minùs principalis destructæ: neque enim minùs idonea est immutatio hostiæ principalis productiva ad testandum supremum Dei dominium, quàm ejusdem destructiva. Præterea in consecratione potissimum cernitur immutatio sive mutatio mystica hostiæ principalis, repræsentativa cruenti Sacrificii, cujus nostrum ex principali suo fine est commemorativum seu repræsentativum: quatenus Christus per consecrationem ponitur sub speciebus inanimatis modò mortuò, sive quia, quantum est ex vi verborum consecrationis, exhibentur corpus & sanguis separata tanquam partes victimæ occisæ: sive etiam quia ibi statuuntur in statu inepto ad connaturales operationes & passionem vitæ humanæ. Igitur consistit Sacrificium novæ Legis incruentum in consecratione.

Denique
quia in ea
reperitur
perfectè im-
mutatio
realis:

Nec nõ my-
stica ipsius
hostiæ.

Secunda pars Conclusionis satis colligitur ex præcedenti: quia videlicet sola consecratio fit in persona Christi. Deinde in illa sola sufficienter & perfectè cernitur repræsentatio Sacrificii cruenti, & immolatio Christi, ejusdem nomine facta. Idem etiam insinuant Patres, statuentes nostrum Sacrificium in consecratione; in qua etiam Nonnulli expressè asserunt reperiri rationem holocausti. Denique patet ex antè dictis, cæteras Missæ actiones ad rationem essentialem Sacrificii novæ Legis non spectare; ergo ad illam spectat sola consecratio.

44.
Immo in ea
sola consistit
essentia Sa-
crificii.

Sed quæri potest, an includatur essentialiter consecratio utriusque speciei? Et passim respondetur affirmativè. Nec videtur dubitandum, quin utriusque speciei consecratio requiratur ad perfectam rationem Sacrificii novæ Legis ex institutione Christi, qui in illo instituit offerri Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini. Similiter satis constat rationem essentialem Sacrificii incruenti, & repræsentationem cruenti perfectissimè reperiri in consecratione utriusque speciei. Nihilominus non satis apparet, cur in consecratione solius panis, aut etiam solius vini seorsim, non habeatur ratio veri Sacrificii, etsi non totalis & completi, prout à Christo est institutum: nam in solius v. g. panis (idem cum proportionem est de vino) consecratione cernitur immutatio consistens in productione hostiæ principalis, ac destructione minùs principalis, fitque à ministro legitimo in protestationem summi Dei dominii; & specialiter repræsentatur Christus in cruce immolatus, immo separatio corporis à sanguine, quatenus ex vi verborum ponitur solum corpus, vel simili aliquò modò. Quàmvis alioquin hæc repræsentatio non appareat essentialis huic Sacrificio quâ Sacrificium præcisè est; utpote citrà quam reperiri possunt in ea quævis requisita ad

45.
An & quæ
hæc requi-
ratur conse-
cratio du-
plicis speciei
ad rationem
Sacrificii.

E e

veram

veram rationem Sacrificii. Adde, quod in gravissima necessitate, ex epykia præsertim Ecclesiæ, consecratio unius speciei sit licita, & extra illam saltem valida; quæ etiam sola adhibetur, quando inopinatò deficit altera species: his tamen casibus omnino dicendum est, Sacerdotem sacrificare, seu facere Sacrificiū, sed mutilum, seu non integrum; uti verè conficeret Sacramentum; quod nisi per Sacrificium non conficitur: adeò ut exclusâ penitus intentione sacrificandi, consecrationem fore invalidam censeat *Aversa quæst. II. sect. 1. in fine & alii.*

QUÆSTIO IV.

Qui sint Offerentes hoc Sacrificium?

46. *In qualibet Missa Christi est Offerens.* **D**ICO I. In omni Missæ Sacrificio Christus est Offerens. Patet ex c. *Firmiter de summa Trinit. Florentino in Decreto Eugenii, & Tridentino sess. 22. c. 2.* ubi ait: *Una eademque est hostia, idemque nunc offerens Sacerdotum ministeriò, qui seipsum tunc in cruce obtulit.* Idem patet ex *Ambrosio in Psal. 38. Cypriano Epist. 63. aliàs lib. 2. Epist. 3.* Item ex ipsis verbis consecrationis, in quibus Sacerdos super materia præsentis, dicit: *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus.* Quibus clarissimè significatur, ipsum loqui in persona Christi, adeoque in persona ejusdem offerre Sacrificium.

47. *Et quidem principalis.* Ex quo etiam patet, quâ ratione Christus sit offerens, & quidem principalis: videlicet non tantum quia Sacerdotium hoc & Sacrificium instituit, ac juxta voluntatem ipsius offertur; sed etiam quia ipse Sacerdotes constituit suos ministros & vicarios, qui nomine & in persona ipsius, eumque repræsentantes Deo offerunt hoc Sacrificium: nam *Sacerdos* (in altari scilicet) *vice Christi fungitur*, ut ait *Cyprianus supra.* Ipseque *in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum*; ut loquitur *Florentinum supra.* Patet hoc ipsum ex *Tridentino supra.* Unde sicut Rex mittens legatum ad gratulandum & obsequium deferendum Pontifici noviter creato censetur principalis agens, dum legatus gratulatur & obsequium offert: ita etiam Christus est principalis offerens, seque submittens in ordine ad Deum, qui Sacrificio colitur. Huc accedit, quod Christus etiam ad Sacrificia sit attendens, & illa Deo Patri repræsentet. Quamvis non constet, quod alium actuale & immediatum in quotidiana Sacrificia concursum præbeat, & non potius ministris juxta suam voluntatem (in qua adhuc perseverat) & nomine suo offerentibus, actiones sacrificativas relinquat. Quod videtur insinuare *Florentinum supra, & Cyprianus supra.* Sic etiam verificatur quod *Tridentinum supra* dixit eandem esse victimam, eundem offerentem in altari & in cruce, solâ offerendi ratione existente diversâ, quia videlicet in cruce per se & sub propria specie, in altari per alios,

seu (ut loquitur *Trident. supra*) Sacerdotum ministeriò, & sub aliena specie offertur, sic tamen ut ipsa quæ per alios fit oblatio, sit moraliter actio ipsius Christi, prout in veteri Testamento locutio Angeli Deum repræsentantis censebatur locutio ipsius Dei, in cujus persona Angelus dicebat: *Ego sum Deus Abraham &c.* sicut nunc Sacerdos in persona Christi ait, *Hoc est corpus meum.* Nec aliud voluit *Scotus quodlib. 20. n. 23.* dicens, Christum non immediatè hic offerre Sacrificium, quàm quod Christus non offerat immediatè per se quotidiana Sacrificia eò modò, quò fecit in ultima cœna, & quò id faciunt quotidie Sacerdotes.

Et hòc modò etiam patet, qualiter Christus verè sit Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: quia usque in finem mundi per suos vicarios & ministros juxta illum ordinem offert Sacrificium. Patet etiam, qualiter illud non polluitur malitiâ ministrorum: eò quod hi tantum præstent ministerium offerendo in persona alterius; quæ Patri æterno displicere non potest.

DICO II. Sacerdotes legitimè ordinati offerunt propriè & per se hoc Sacrificium. Et certum est. Et patet ex forma Ordinationis, in qua Sacerdotibus datur *potestas offerendi Sacrificium pro vivis & pro defunctis.* Item ex *Tridentino sess. 22. cap. 2. & can. 2. & sess. 23. c. 1.* Deinde hanc potestatem non esse aliis fidelibus communem, sed Sacerdotibus particularem, eamque perpetuam, docet idem *Tridentinum sup. cap. 4. & can. 4.* Hinc Sacerdos non est merum instrumentum seu merus executor, sed verus sacrificans, etsi tanquam vicarius & publicus minister Christi; ideoque debet procedere ex certa intentione, ut non sufficiat præterita Christi voluntas seu intentio, nisi in præsentis Sacerdos ipse intendat offerre & Sacrificare. Prout è contra datio elemosynæ per famulum, veluti merum executorem & instrumentum, non pendet ab hujus intentione, libertate &c.

DICO III. Fideles non Sacerdotes possunt aliquò modò dici offerre hoc Sacrificium. Patet ex variis partibus Canonis Missæ. Nam ante consecrationem post *Memento*, dicit Sacerdos: *Et omnium circumstantium, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt.* Item: *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cuncta familia tua.* Idem patet ex *Leone Ep. 81. c. 2.* Modus autem ille, quò offerunt, consistit in eo, quod aequaliter ad Sacrificium concurrant, petendo illud pro se offerri, ministrando, eidem assistendo, & affectu se conjungendo Sacerdoti, qui est primarius Sacrificii minister.

48. *Hæc ratione Christus est Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.*

49. *Sacerdotes sunt ministri proprii, etsi secundum datam, sacrificantes.*

50. *Fideles vel liqui offerunt Sacrificium aliquò modò.*

Qui declaratur.

Q U Æ S T I O V.

Pro quibus hoc Sacrificium sit offerendum?

51.
Offeritur
Sacrificium
Missæ pro
viviis &
defunctis.

DI C O I. Potest hoc Sacrificium offerri, tum pro viviis, tum pro defunctis. Ita definit Tridentinum sess. 22. c. 2. & can. 3. Deinde in ipsa ordinatione Sacerdotum traditur eis potestas offerendi Sacrificium pro viviis & pro defunctis. Quod etiam exprimitur in Ordinario Missæ, & antiquis Liturgiis. Idem patet ex plurimis Patrum auctoritatibus, quas Nonnulli congerunt. Nobis paucae sufficiant, Augustinus Enchiridii cap. 110. Neque (inquit) negandum est, defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis Sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosyna in Ecclesia fiunt &c. Idem docet alibi sæpissimè. Immo oppositam doctrinam inter errores Aërii recenset, tum ipse, tum Epiphanius & Damascenus. Eundemque ritum ab Apostolis manasse asserit Chrysostomus Hom. 69. ad populum Antioch. Et Homil. 3. in Epist. ad Philippenses. Denique (inquit Cyrillus Hierosolymitanus Catech. Mystag. 5.) pro omnibus oramus, qui inter nos vitam sancti sunt, maximum esse credentes animarum juvamen, pro quibus offertur obsecratio sancti illius & tremendi, quod in altari positum est, Sacrificii.

Immo etiam in antiqua Synagoga offerebantur Sacrificia pro defunctis, ut patet 2. Machab. 12. Ratio est: quia per alia suffragia possumus juvare tum vivos tum defunctos: ergo maximè id poterimus per acceptabile altaris Sacrificium.

52. Quod tamen attinet ad defunctos, non potest idem test Sacrificium offerri pro damnatis, ut Patres & Doctores communiter supponunt, & decisum est c. Pro obeuntibus 13. quæst. 2. & c. Placuit 23. quæst. 5. idque ob irremissibilem eorum damnationem. Quare pro iis solis potest offerri, qui in statu gratiæ decesserunt

Sed pro exi-
stentibus in
purgatorio.

necdum plenè purgati: hi enim sunt capaces fructus Sacrificii, scilicet remissionis peccatorum temporalium. De quibus proinde hoc expresse tradit Tridentinum sess. 22. cap. 2. & sess. 25. in Decreto de purgatorio, ubi ait, animas in purgatorio detentas fidelium suffragiis, potissimum verò acceptabili altaris Sacrificiò juvari.

53.
Non etiam
potest sacri-
ficari pro-
priè pro
beatis.

Hinc etiam pro Beatis non potest propriè offerri Sacrificium: neque enim possumus pro eis satisfacere, aut aliquid, quò indigeant impetrare, aut eorum gloriam apud Deum orationibus augere. Sicut nec possumus pro eis orare, Quia (ut ait Innocentius III. c. Cum Martha de celebrat. Missarum) Sancti orationibus nostris non indigent. Et injuriam facit Martyri, qui orat pro Martyre. Quàmvis aliquò modò minùs propriè possit pro illis Sacrificium offerri, videlicet in gratiarum actionem pro gloria illis à Deo collatà, vel in eorum honorem, sive ut ad hoc profite, quòd magis ac magis hic vel ille sanctus à fidelibus

Quidam
tamen sensu
id fieri po-
test.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

glorificetur in terris, ut loquitur Innocentius III. supra explicans in particulari orationem, quæ in Missa B. Leonis dici solebat: Annue nobis, quasumus Domine, ut anima famuli tui Leonis hæc profit oblatio. Eodem modò intelligendum est, quod in Liturgia S. Chrysostomi dicitur Sacrificium offerri pro Patriarchis, Prophetis, Apostolis, &c. præcipuè pro sanctissima, immaculata, super omnes benedicta Deipara; id est, in honorem eorum. Unde mox subditur: Verè dignum est glorificare te Deiparam, penitus incontaminatam, seu (ut Alii transferant) ab omni noxa exemptam. Et paulò post dicit Sacerdos celebrari memoriam omnium Sanctorum, Quorum (inquit) supplicationibus respice seu protege nos Deus. Deinde subsequitur oratio pro fidelibus, tum defunctis, tum viviis. Unde idem Chrysostomus Homil. 21. in Acta: Quid (inquit) putas pro Martyribus offerri, quòd vocantur in illa hora? licet Martyres sint, etiam pro Martyribus magnus honor nominari Dominò presente, dum mors illa perficitur & horrendum Sacrificium &c.

Obiter hinc adverte, quòd sicut templa & altaria soli Deo dedicantur, etsi frequenter in honorem & invocationem Sanctorum, qui appellantur eorundem Patroni, sic etiam Sacrificium offerri soli Deo; utpote soli supremo omnium Domino, & cui soli debetur supremus præsertim patriæ cultus, cuiusmodi est Sacrificium. Et quàmvis (ut loquitur Trid. sess. 22. c. 3.) in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesia celebrare consueverit; non tamen illis Sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit: unde nec Sacerdos dicere solet: Offero tibi Sacrificium Petre vel Paule; sed Deo de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat; ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in calis, quorum memoriam facimus in terris.

54.
Non potest
deniq; san-
ctis Sacri-
ficiū offerri.

Sed Deo solè
in honorem
& memo-
riam San-
ctorum.

DI C O II. Pro non baptizatis, sive viviis, sive defunctis, potest offerri Sacrificium, ut eis profit per modum impetrationis: non tamen juxta plerisque Doctores, ut profit per modum satisfactionis ex opere operato, seu quoad fructum principalem: etsi oppositum non sit improbabile. Prima pars est Suarez, Bellarmini, Coninck, Lugo, & passim aliorum, contra Vasquez. Probatur ex c. 2. de Presbytero non baptizato, ubi Innocentius III. jubet, ut preces & hostiæ offerantur pro Presbytero non baptizato, qui in fide Christiana erat defunctus. Et Ambrosius in Oratione de obitu Valentiniani, qui obierat Catechumenus, hortatur, ut pro anima ejus Sacrificia offerantur. Insuper in antiquo Ordinario Romano habetur Missa peculiaris pro Catechumenis baptizandis; ubi apertè offerebatur Sacrificium pro ipsis Catechumenis. Quæ saltem persuadent posse Sacrificium pro illis offerri per modum impetrationis. Adde Judæos olim sacrificare solitos pro gentilibus, ut patet ex 1. Esdra 6. & 2. Machab. 12. Idem testatur Josephus l. 2. de Bello Judaico c. 17. Unde Tertullianus

55.
Pro non ba-
ptizatis po-
test offerri
Sacrificium
Missæ quoad
fructum im-
petratiuū.

E e 2

(cujus

(cujus tempore Imperatores erant Ethnici) lib. ad Scapulam ait: *Sacrificamus pro salute Imperatoris.* Ratio est: quia si pro non baptizatis liceat orare, & divina beneficia impetrare; cur non sacrificare? quod est efficacissimum orationis genus ad impetrandum rogata.

56. Potiori ratione potest illis applicari satisfactio correspondens actionibus Sacrificii, quatenus sunt opus proprium Sacerdotis, sicut potest illis applicari satisfactio aliorum bonorum operum. Similiter possunt eis prodelle orationes, quas sacerdos in Missa profert nomine Ecclesiæ tanquam publicus illius minister: nullibi enim Ecclesia hoc irritavit vel prohibuit; à cuius alioquin intentione id pendet. Ipsa equidem Ecclesia Romana non ordinat positivè, ut in suffragiis publicis oretur nominatim & directè pro non baptizatis, præterquam in die sancto Parasceves: etsi nec positivè eos excludat, verando, nè iis suffragia communia applicentur.

57. Secunda pars est communis contra Nonnullos. Ratio est, quod Baptismus sit janua Ecclesiæ: quare sicut Sacramenta non profunt iis, qui Ecclesiam per Baptismum non sunt ingressi, sic nec Sacrificium: quod (ut ipsa Sacramenta) Christus reliquit ad utilitatem fidelium, seu (ut loquitur *Trid. sess. 22. cap. 1.*) *dilecta Sponsa sua Ecclesia.* Allegatur etiam auctoritas *Chrysostomi Homil. 3. in Epist. ad Philipp.* prope finem, ubi de defunctis Catechumenis ait: *Catechumenos verò neque illò, solatiò, Sacrificii nempe, dignamur, sed omni hujusmodi destituti sunt auxiliò, unò dempro, elemosynarum scilicet, unde illis nonnihil refrigerii accedit.* Et *Concilium Braccarense I. cap. 17.* aliàs 35. statuit, *ut Catechumenis sine redemptione Baptismi defunctis simili modò neque oblationis commemoratio, neque psallendi impendatur officium: nam & hoc per ignorantiam usurpatum est.* Adfertur etiam *Augustinus lib. 1. de Anima & ejus origine cap. 9.* Accedit quod Catechumeni non sint capaces indulgentiarum, quarum thesaurus à Christo relictus est dispensandus fidelibus, juxta *Clementem VI. Extrav. Unigenitus de Pœnit. & remiss.*

58. Tertia pars, quod scilicet oppositum non sit improbabile, suadetur: tum quia auctoritates *Ambrosii & Innocentii* allegatæ num. 55. absolutè & simpliciter loquuntur, nec est ratio limitandi ad effectum secundarium & fallibilem: tum quia Sacrificium incruentum imitatur cruentum, quod etiam non baptizatis profuit: tum quia satisfactiones proprias possumus Catechumenis applicare, cur ergo non satisfactiones Christi per Sacrificium?

Ad rationem prioris opinionis facilè respondetur, non esse per omnia eodè modò discurrendum de Sacramentis & Sacrificio: Sed quoad hoc, quod à solis baptizatis possint Sacramenta suscipi, & Sacrificia offerri: cum alioquin constet Sacrificia posse offerri pro animabus defunctorum, quæ ta-

men non possunt suscipere Sacramenta.

Dicit quidem *Tridentinum* suprà Sacrificium esse relictum Ecclesiæ: sed id intelligi potest hòc sensu, ut in ea offeratur, vel ut principaliter pro ea, & per ejus ministros fructus dispensetur; non tamen sic ut nequeat dispensari extraneis; aliàs neque prodesset quoad fructum impetratorium. Sicut parens relinquit filio thesaurum, præcipuè in ipsius utilitatem, cum potestate tamen etiam extraneis distribuendi.

Chrysostomi auctoritas etiam aliis est solvenda; cum omne prorsus Sacrificii auxilium negare videatur, adeoque etiam impetratorium. Videtur autem tunc, saltem in Ecclesia *Chrysostomi*, non fuisse usus publicè & nominatim in Missa orandi pro Catechumenis defunctis, nequidem in Collectis aut Memento, quod consecratione peracta sit pro defunctis fidelibus etiam in *Lyturgia Chrysostomi*, tam à sacerdote quàm populo (quàmvis in ea nominatim oretur pro Catechumenis vivis ante Missam Fidelium) *stante siquidem universò populo manus in calum extendente, cætu item sacerdotali, verendòque positò Sacrificiò quomodo Deum non placaremus pro istis orantes?* ut præmittit *Chrysostomus* suprà.

Ad Concilium Provinciale Braccarense dici potest, agi in eo de Catechumenis defunctis in malo statu, qui peccaverant per gravem negligentiam Baptismi. Quare etiam verat pro iis orari sive iis impendi psallendi officium, diciturque hoc per ignorantiam usurpatum. Et simili modò loquitur *cap. preced.* de homicidis sui, & punitis propter scelera. Deinde posset explicari, quod Missam & sepulturam Ecclesiasticam cum cæremoniis consuetis non velit per speciale statutum Catechumenis adhiberi; prout etiam indè arcetur excommunicari, etsi in gratia mortui. *Augustinus* denique locò citatò apertè loquitur de parvulis decedentibus in originali.

Ad simile desumptum ab indulgentiis, dici potest in primis, quod plures existiment, & probabile dicat *Suarez Tom. 4. disp. 53. sect. 4.* etiam Catechumenis posse concedi indulgentias per modum suffragii. Deinde possent ipsi etiam comprehendi nomine Fidelium: aut esto quod non, addi posset, thesaurum indulgentiarum dici quidem relictum dispensandum Fidelibus præcipuè, non tamen omnino necessariò solis; cum etiam propriæ satisfactiones possent Catechumenis applicari. Quod si demum omnino quis contendat in *Extrav. Unigenitus*, & esse sermonem de Fidelibus baptizatis, & iis attribui fructum indulgentiarum cum exclusione cæterorum; adhuc non sequeretur idem de Sacrificio incruento, à Sacrificio crucis solà offerendi ratione diverso: utpote de quo similiter non constaret, quod sit institutum cum tali restrictione; utique non asserendà, nisi constet.

Dico III. Pro Excommunicatis quòdam sensu potest offerri Missæ Sacrificium quòdam

59.
Explicatur
Tridentinum,

Et Chrysostomus,

Item Concilium Braccarense.

60.
Respondetur
ad simile de
Indulgentiis.

61.
Sacerdos in

*Missæ tri-
plicem per-
sonam su-
stinet.*

*Potest in ea
tanquam
persona pri-
vata secretò
orare pro
excommu-
nicatis, etiã
non tolera-
tis.*

*Non tamen
tanquam
minister
Ecclesiæ pro
iis offerre
Sacrificium
aut publica
suffragia.*

*62.
Tanquam
minister
Christi va-
lidè iis ap-
plicaret fru-
ctum Sacri-
ficii.*

*An saltem
illicitè.*

*63.
Suffragia
publica pos-
sunt indire-
ctè pro iis
offerri.*

Quarta-

dam non Conclusio declaratur. Nam sacer-
dos in Missa repræsentat partim personam Chri-
sti tanquam principalis offerentis, cuius no-
mine & auctoritate applicat fructum princi-
palem ipsius Sacrificii: partim se habet tan-
quam publicus minister & legatus Ecclesiæ:
partim denique se habet tanquam privata per-
sona; uti & circumstantes. Itaque tanquam
persona privata potest secretò in Missa pro
excommunicatis, etiam non toleratis, orare,
v. g. in Memento; aut preces, quæ in Mis-
sa dicuntur, quatenus sunt opus meritorium
ipsius sacerdotis, & (inquit *Aversa quæst.*
11. sect. 10. §. Decimo tandem) suum priva-
tum Sacrificii fructum illis applicare: sicut
potest alias orationes & suffragia privata pro
eis facere: quia Ecclesia tantum prohibuit
publica suffragia & orationes, quæ fiunt no-
mine Ecclesiæ, ut sumi solet ex c. *A nobis*
28. & c. Sacris 38. de Sent. Excommun. Qua-
tenus verò est minister publicus Ecclesiæ,
certò non potest pro excommunicatis non to-
leratis offerre Sacrificium & publica suffragia:
quia id Ecclesia prohibet; immo absolute
non habet animum pro talibus orandi, ut proin-
de talis oratio nullum haberet effectum no-
mine Ecclesiæ.

Denique nomine & in persona Christi po-
test quidem validè applicare fructum Sa-
crificii; immo certum est Ecclesiam non
posse applicationem invalidare: effectus enim
Sacrificii, uti & Sacramentorum, non pen-
dent quoad valorem ex intentione Ecclesiæ,
neque possunt impediri, si inde non resultet
obex in subiecto impediens effectum ex in-
stitutione Christi. Quare si excommunica-
tus non toleratus sit alioquin capax, v. g.
quia est in gratia, obtinebit etiam fructum
satisfactorium. Communiter tamen suppo-
nitur vel asseritur, illicitè saltem fructum
nomine Christi applicare excommunicatis non
toleratis ex prohibitione Ecclesiæ. Quod
mihi difficile apparet: eò quòd Ecclesiæ
prohibitio sic videretur ferri directe in actum
merè internum, in intentionem scilicet ap-
plicandi fructum Sacrificii: nam Sacrificium
ipsum quidem non prohibet, sed solum pro-
hibet offerri pro tali; quod nihil aliud est,
quàm prohibere, nè Sacerdos habeat inte-
rius intentionem præfaram, quæ ad substan-
tiam aut valorem ipsius Sacrificii non spe-
ctat. Unde *Arriaga disp. 52. sect. 4. n. 12. &*
13. censet esse probabilius, hoc non esse il-
licitum.

Potest nihilominus pro excommunicatis
etiam non toleratis indirectè offerri Sacri-
ficium & oratio publica Ecclesiæ; puta pro
dilatatione fidei, pro extirpatione hæresum &c.
sic enim directe & per se oratur pro ipsa Ec-
clesia. Et hanc rationem juxta quosdam ipsa Ec-
clesia nominatim orat, & ab antiquo, dum
omnes excommunicati essent non tolerati,
oravit in die sancto Parasceves pro Hæreticis
& Schismaticis. Sed non video, cur dici ne-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

queat cum *Suarez d. 9. de Censuris sect. 2. n.*
1. id fieri ab Ecclesia etiam directe pro
illis in communi (quod sine gravi peccato non
posset aliis diebus in Missa seu Officio publi-
co fieri à Sacerdote; etsi alioquin posset pri-
vatim ex propria devotione istam orationem
usurpare, juxta *Suarez supra*) scilicet per
quamdam exceptionem à sua lege ob hoc,
quòd isto die sit Christus mortuus pro omni-
bus, etiam excommunicatis.

Dixi pro Excommunicatis non toleratis: nam
post Concilium Constantiense seu Extr. Ad evi-
tandum, probabilius licitè offertur pro tole-
ratis Sacrificium Missæ, tam nomine Eccle-
siæ, quàm nomine Christi; uti & alia suf-
fragia publica. Nam post dictam extravagā-
tem tolerati non sunt amplius vitandi, sed
possunt eis communicare Fideles in quibus-
cumque, etiam divinis; adeòque in suffra-
giis publicis: quantumvis inde ex conse-
quenti & indirectè redundet favor in ipsos
excommunicatos.

Quod autem Alii dicant; ibi non esse
communicationem, parum urget: est enim
communicatio seu communio antea inhibita,
quæ usu Ecclesiæ sic vocatur; etsi is, pro
quo orationes publicæ funduntur, sit abiens.
Unde orationes apertè supponuntur c. *A nobis*
suprà citatò participare nomen communica-
tionis; ut inspicienti contextum patebit. De-
inde tolerati admittuntur ad Ecclesiasticam
sepulturam, prout etiam Alii fatentur: hæc
autem non fit sine publicis suffragiis Ecclesiæ.
Insuper admittuntur ad recitandum & cantan-
dum officium, etiam in choro; in quo ta-
men concinens pro excommunicato orat, dum
dicit: *Misereatur tui omnipotens Deus &c.* Ut
etiam Sacerdos talem adhibens in diaconum
in Missa solemnè pro eo orat dicens: *Dom-
inus sit in corde tuo & in labiis tuis, ut &c.* Qua-
re ita docet *Navarrus, Sa, Henriquez, Coninck,*
Lugo, & alii passim contra Suarez supra n. 17.
& seqq. Vasquez, & alios.

QUÆSTIO VI.

Quos Effectus habeat Sacrificium Missæ?

SUPPONO Sacrificium Missæ non solum
Sesse latreuticum sive holocaustum, qua-
tenus totum offertur in cultum aut hono-
rem Dei: aut Eucharisticum hostiamque
pacificam, quatenus in gratiarum actionem
pro omnibus beneficiis, præsertim in redemp-
tione nostra, ac in ordine ad salutem, à Deo
collatis offertur (quomodo etiam ipsi Se-
ctarii aiunt ritè celebrari Eucharistiam, etsi
illam negant esse Sacrificium) sed insuper
esse propitiatorium & satisfactorium, quate-
nus offertur pro remissione & satisfactione
peccatorum, sive culparum & pœnarum: ac
denique impetratorium, & eatenus rursum
esse hostiam pacificam, quatenus scilicet cele-

*tionem in die
Parasceves
oret Eccle-
sia pro Hæ-
reticis &
Schismaticis.*

*64.
Quid cœna
sendum de
excommu-
nicatis to-
leratis.*

*65.
Sacrificium
Missæ est
Latreuti-
cum, Eucha-
risticum &
propitiato-
rium, com-
plectens om-
nes differen-
tias legalitatis
Sacrificio-
rum.*

bratur pro beneficiis acquirendis. Quàmvis enim hæ rationes sint diversæ, non tamen oppositæ: adeoque possunt simul concurrere in eodem hoc Sacrificio, quod omnes veterum hostiarum differentias continet, & in efficacia longè antecellit. Unde id contra Sectarios docet traditio Ecclesiæ & Liturgiarum, ac sensus veterum Patrum; nec non definit *Trid. sess. 22. can. 3.* his verbis: *Siquis dixerit, Missæ Sacrificium tantum esse laudis & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem Sacrificii in cruce peracti; non autem propitiatorium: vel soli prodesse sumenti, neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere: anathema sit.* Quam doctrinam latius explicat ibidem *c. 2.* Idque habet Missæ Sacrificium non tantum ex opere operantis (hoc enim commune est omnibus bonis operibus; cujusmodi indubiè est Sacrificium: quod proinde est meritorium, impetratorium, & satisfactorium, eò modò & conditionibus, quibus alia bona opera, præsertim oratio) verum etiam id habet ex institutione sua, independentè à bonitate & devotione ministri, adeoque ex opere operato, quatenus scilicet est opus ipsius Christi, nomine illius ac juxta institutionem ejusdem factum, Et hoc insinuat *Tridentinum sup. c. 1.* dicens: *Hæc illa munda oblatio est, quæ nullâ indignitate aut malitiâ offerentium inquinari potest.*

66. DICO I. Sacrificium Missæ valet ad peccatorum remissionem & justificationem peccatoris. Patet ex Liturgiis, Patribus, & *Tridentino sup. c. 2.* dicente: *Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata, etiam ingentia, dimittit.* Intellige, mediantibus auxiliis gratiæ & donò pœnitentiæ; ut verba manifestè insinuant, & habet certa ac communissima Theologorum doctrina contra paucos, qui existimârunt Sacrificium immediatè justificare. Ratio Theologica est, quia si Sacrificium immediatè deleteret mortalia & conferret primam gratiam, sufficeret attritio cum Sacrificio, cum tamen illa extra Sacramentum non possit perducere ad justificationem, ut docet *Tridentinum sess. 14. c. 4.* Confirmatur: quia alioquin attritus pro quo celebraretur Missa etiam dormiens vel absens, aut ipse Sacerdos per consecrationem justificaretur: quod est contra communem omnium apprehensionem. Deinde non confert immediatè justis gratiæ augmentum, ut dicitur *n. 68.* ergo nec primam gratiam peccatoribus.

67. Petes, an adjutoria gratiæ ad pœnitendum dentur infallibiliter virtute hujus Sacrificii? Respondent Doctores passim affirmativè: non quidem quòd dentur semper adjutoria efficacia, ut satis ostendit experientia; sed saltem sufficientia: idque propter præstantiam Sacrificii & promissionem divinam, quæ colligitur ex verbis *Tridentini*, & formâ con-

secrationis calicis, prout satis probabiliter à variis etiam antiquis refertur ad effusionem mysticam sanguinis in Sacrificio Altaris. Quòd autem hæ gratiæ sæpè non sentiantur, contingit, quia dantur tempore Deo placito; ideoque vocantur à *Tridentino* suprà *Auxilium opportunum*, vel quia peccator obicem illis ponit. Et quidem præmissa responsio satis credibilis est, & consonat dignitati Sacrificii: non tamen est certa. Plures nanque existimant effectum propitiatorium quoad remissionem culpæ, non tantum esse mediatum, sed etiam esse fallibilem per modum impetrationis, juxta conditionem ejusdem & modum propitiandi sacrificiis consuetum. Quamquàm specialiter propitiatorium sit hoc ipsum Sacrificium, tum quia impetrat auxilium pœnitendi multò facilius, & certius, & quidem frequentissimè efficax: tum quia in hoc ipso impetrando non pendet à dignitate vel indignitate ministri. Quare *Tridentinum* non dicit donum pœnitentiæ dari ex certa promissione & semper; sed fundat doctrinam in natura & dignitate Sacrificii: adeoque videtur sufficere, quòd sæpè vel ut plurimum donum hoc concedatur, etsi non semper, nec æqualiter. Eò magis, quòd *Tridentinum* agat de auxilio efficaci, & consequente illud peccati remissione; cum saltem vi Sacrificii auxilium efficax non detur infallibiliter & semper.

Ex his patet à fortiori Sacrificium valere justis, mediantibus iisdem gratiæ auxiliis, ad augmentum gratiæ sanctificantis: non tamen immediatè, ut contra Nonnullos docent communissimè Doctores. De immediatâ enim efficacità nihil nobis constat ex doctrina revelata aut aliundè, quin potius oppositum: cum nemo recipiat augmentum gratiæ habitualis absque proprio merito vel susceptione Sacramenti. Deinde alioquin dives, justus, etiam dormiens aut de salute sua non cogitans eò magis justificaretur, quòd plura pro se offerri curaret, aut etiam ipso non curante offerrentur Sacrificia. Denique alioquin in parvulo recens baptizato augetur gratia habitualis, si pro ipso Missæ celebrentur. Equidem Sacerdos celebrans ritè dispositus indubiè habitualis gratiæ augmentum accipit, non quatenus sacrificat, sed quatenus hostiam immolatam, utpote verum Sacramentum, recipit ac sumit.

Petes, an saltem non remittantur immediatè peccata venialia justis, pro quibus offertur hoc Sacrificium. Resp. Neg. cum Doctoribus communius contra *Canum* & quosdam alios: quia *Tridentinum* remissionem illorum, non aliter quàm mortalium Sacrificio attribuit: nec est aliud fundamentum, ex quo vis ista possit colligi. Remittuntur itaque peccata venialia, quatenus per Sacrificium impetratur pius motus eis repugnans, per quem delentur, sive gratia ad similem motum eliciendum. Quæ quidem impetra-

Altera sententia tamen non est improbabilis.

68. *Valer quæque justis ad gratiæ augmentum, sed non nisi mediâtè.*

Vel quatenus hostiæ, veluti Sacramentum ipse Sacerdos sumit.

69. *Nec aliter quàm mediâtè delet probabilitas venialia.*

tur facilius & certius, tum ob levitatem offensæ, tum ob conditionem offendentis, qui est in gratia.

70. *Delentur quoque per Sacrificium pœna purgatorii, etiâ in defunctis;* DICO II. Valet hoc Sacrificium ad delendum pœnas temporales, tam vivorum quàm defunctorum peccatis remissis debitas in purgatorio. Est constans Catholicorum doctrina, quæ à Tridentino sess. 22. c. 2. appellatur *Apostolica traditio*; & definitur *can. 3.* Et sess. 25. in Decreto de Purgatorio particulariter de animabus ibi detentis definitur, *fidelium suffragiis, potissimum vero acceptabili Altaris Sacrificiò juvari*; constat autem eas aliter juvari non posse, quàm remissione pœnarum.

Et quidem immediate; Consentiant porro Theologi pœnam temporalem remitti immediate: cum Sacrificium applicetur defunctis, qui per actus suos pro pœnis non satisfaciunt. Idem indicat Tridentinum supra cap. 2. limitatè loquens de remissione culparum, illimitatè verò de remissione pœnarum. Et sess. 25. in Decreto de Purgatorio, definit animas ibidem fidelium suffragiis juvari, & potissimum Altaris Sacrificiò: cum igitur indubiè juventur suffragiis immediate veluti per modum solutionis, juvari similiter debent per potissimum remedium & suffragium, quod est Missa.

71. *Ac infallibiliter ex opere operato.* Immo remittitur etiam pœna temporalis ex opere operato, idque lege infallibili; juxta Doctores passim contra Sotum, Canum & quosdam alios, qui id quidem admittunt respectu vivorum, non tamen respectu defunctorum, quibus putant prodesse Sacrificium, prout Deo placuerit acceptare. sed cum Sacrificium sit pro vivis & defunctis indiscriminatim institutum, non est ratio, cur potius in illis, quàm in istis infallibiliter operetur. Neque in hoc aliquod discrimen Fideles passim agnoscunt. Deinde si juxta Doctores plurimos satisfactiones nostræ, aut certæ indulgentiæ habeant effectum infallibilem, etiam dum applicantur defunctis: quantò magis id credendum est de Sacrificio? Insuper Sacrificia vetera efficaciter expiabant legalem immunditiam; ergo sacrificium novæ Legis efficaciter emundat à peccatis, saltem quoad reatum pœnæ temporalis. Denique secundum Doctores communiter Sacrificiò est tribuendus aliquis saltem effectus infallibilis; nullus autem alius potest ei certius tribui: immo nullus alioquin foret fructus infallibilis, saltem pro defunctis. Haftenus tamen non vidi irrefragabile fundamentum, ex quo certò constet, fructum satisfactorium esse ita infallibilem, uti infallibilis est effectus Sacramentorum sive gratia Sacramentalis. Prout nec certum est, suffragia facta pro aliis, & indulgentias, saltem pro defunctis, prodesse infallibiliter & semper.

72. *Valet idem Sacrificium ad quavis beneficia spiritualia* DICO III. Valet quoque sacrificium Missæ non tantum ad impetranda bona spiritualia, v. g. castitatem aliasque virtutes, & avertenda mala opposita, ut peccata, tentationes & infestationes dæmonum, sed etiam ad tem-

poralia beneficia spiritualibus subservientia obtinenda, v. g. sanitatem, aëris clementiam, frugum abundantiam &c. & opposita incommoda avertenda, ut infirmitatem, sterilitatem &c. Conclusio est certa, tum ex Patribus, tum ex quotidiano usu Ecclesiæ universæ, & Trid. sess. 22. c. 2. & can. 3. definiente Sacrificium Missæ non tantum pro peccatis, pœnis &c. sed etiam pro aliis necessitatibus offerri debere. Ratio est: quia similia impetrari possunt per orationem; præstantissimum autem orationis genus est Sacrificium, ratione Christi Domini, qui est tum principalis offerens, tum res oblata. Unde Chrysostomus Hom. 41. in Epist. 1. ad Cor. rectè dixit: *Communis totius orbis victima, preces sunt.*

Nihil tamen determinatum obtineatur infallibiliter; ut docet experientia. Immo multa obtineri absolutè non possunt; ut si duo sacrificient petentes opposita: alia verò obtineri nequeunt, nisi læsò ordine divinæ providentiæ, cui voluntatem & intentionem suam Christus subordinavit. Quamquam credibile sit, si non obtineatur illud quod petitur, semper tamen obtineri saltem aliquid aliud, quod Deo melius visum fuerit. Alioquin non habemus de impetratione promissionem Dei absolutam, sed tantum conditionatam, si nobis, quod rectè petimus, secundum divinæ providentiæ rationem dari expediat.

Ex quo colligitur, quâ ratione ista obtineantur, quasi ex opere operato, & quâ non. De quo Varii disputant, solò ut apparet nomine dissentientes. Nam conferuntur ex opere operato, quatenus independentè à dignitate & indignitate ministri Sacrificium ex se est idoneum ad flectendam divinam bonitatem, ut postulat concedat: ab hoc tamen modo obtinendi receditur, tum quia ista bona non obtinentur infallibiliter, tum quia debet peculiariter à ministro, & pro iisdem obtinendis Sacrificium offerri.

Notandum autem, ad hoc plurimum conducere sanctitatem seu devotionem ministri seu Sacerdotis: etsi enim dignitas principalis offerentis & rei oblata sit sufficientissima ad quodlibet impetrandum; efficacia tamen etiam proportionatur devotioni ipsius ministri. Quemadmodum in humanis, etsi gratus sit qui postulat, & gratum sit munus, quod offert; facilius tamen & melius impetrat, quando legatus ejus nomine postulans similiter est charus & gratus.

Ex quo patet, Missam Sacerdotis boni & pii, etsi in se non plus valeat, quàm Missa mali Sacerdotis, tamen multò plus ex hac parte prodesse, tam Ecclesiæ, quàm privatis, pro quibus offertur. Similiter communes Ecclesiæ preces ejus nomine, tam intrâ, quàm extra Sacrificium, à malo ministro oblatae, etsi non careant omni suâ efficacità, cum Ecclesia, cujus nomine offeruntur, maneat Deo grata; sunt tamen multò minus efficaces, quàm si offerantur à ministro sancto, ac cum

atque etiâ temporalia obtinenda malaque avertenda,

Veluti præstantissimè Orationis genus.

Non tamen infallibiliter.

73. An vel quâ sensu ex opere operato.

74. Qualiter ad impetrandum proficit devotio ministri.

75. Missa piè celebrata quâ ratione sit utilior.

interiori pietate, cum inde specialem accipiant virtutem. Tamen improbi Sacerdotes non tenentur ad stipendii restitutionem juxta Doctores communiter: eò quòd saltem applicent fructum illum, qui respondet Sacrificio nomine Christi oblato, & ad devotionem aliàve dispositionem non censeantur perentibus se obligasse. Insuper ad impetrandam per Sacrificium beneficia juvat devotio assistentium & aliorum offerentium: sicut & communis devotio Ecclesiæ ad quamvis oblationem concurrens: & quidem probabiliter eò magis, quòd plures & majores in ea sunt sancti. Denique juvant intercessionem Sanctorum, in quorum memoriam offertur Sacrificium; prout orat Ecclesia in Missa: *Ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in calis, quorum memoriam agimus in terris.*

Q U Æ S T I O VII.

Quibus prodest Sacrificium, & qualiter sit applicandum?

76. *Sacrificium prodest iis pro quibus offertur.* **D**I C O I. Sacrificium propriè prodest iis, pro quibus offertur. Patet quia Sacerdos fungitur vice Christi, qui iis profuit, pro quibus obtulit. Deinde cum fructus Sacrificii non sit à Christo certis personis appropriatus, aptius non potuit applicari, quam Sacrificii pro alio oblatione: & consequenter hi, pro quibus offertur, percipiunt fructum Sacrificii ex opere operato.

An fructus crescat pro eorumdem dispositione, controversatur. An autem ille crescat pro dispositione eorumdem, uti proportionatè crescit effectus Sacramentorum, & satisfactionis propriæ, cujus defectum supplet: an verò sit portio determinata (et si nobis incognita) & æqualis etiam in inæqualiter dispositis; uti satisfactio nostra aliis applicata non habet majorem effectum, et si inter illos unus sit magis dispositus quam alter: controvertunt Doctores.

Resolutio Auctoris. Estque planè incertum quoad fructum saltem satisfactorium, utpote pendens ab arbitraria Christi voluntate, nobis haud satis declarata. Si tamen ex simili præmissio de satisfactionibus nostris conjectare liceat, credibile videtur effectum satisfactionis saltem non crescere, neque in hoc Sacrificium imitari Sacramenta. Saltem videtur omnino crescere fructus impetrationis ob meliorem dispositionem; sicut facilius per orationem impetramus pro aliis, quando sunt melius dispositi. Et specialiter de gratia poenitendi id insinuat *Trident. sess. 22. cap. 2.* Ad hunc tamen fructum non requiritur in ipsis status gratiæ: quamvis hic juxta Doctores satis communiter requiratur ad fructum satisfactionis percipiendum.

77. *Fructus Missæ triplex est portio.* Notandum verò plerosque Theologos ex *Scoto quodlib. 20.* distinguere triplicem portionem Effectus Missæ, nempe generalissimam, specialissimam & mediam. Portio media sive specialis est illa, quam Sacerdos spe-

cialiter applicat iis, pro quibus Sacrificium specialiter offert, seu pro quibus propriè & principaliter celebrat Missam. Hanc tamen portionem potest quoque applicare sibi ipsi, si voluerit, & pro alio non celebraverit. Estque hic fructus, tum satisfactorius, tum impetratorius beneficiorum, pro quibus obtinendis Sacrificium offertur.

Portio specialissima est, quæ reservatur ipsi Sacerdoti celebranti, etiam tunc quando acceptò stipendiò pro aliis celebrat. Immo *Suarez, Lessius* & plures alii existimant hanc portionem non posse à Sacerdote aliis applicari, uti nec aliis applicari potest effectus satisfactionis sacramentalis, aut remissio poenæ per Baptismum. Quod tamen satis incertum est: cum constet alioquin effectus Sacrificii, sicut & propriarum satisfactionum, esse aliis applicabiles. Quidquid sit, in ordinaria Missæ applicatione censetur hæc portio ipsi Sacerdoti reservata. Quæ ei quoque obvenit ex opere operato, juxta receptam Doctorum sententiam (quàmvis fundamentum irefragabile illius necdum viderim) correspondetque eidem quatenus est persona quædam privata suam habens devotionem, quæ ad hoc Sacrificium concurrat, ut explicat *Lessius q. 83. art. 1. n. 44.*

Immo Doctores passim existimant similiter fideles assistentes Sacrificio, ministrantes, aliòve modò cooperantes sive offerentes participare inde aliquem fructum infallibilem ex opere operato, & quidem eò ampliorem, quòd melius & perfectius concurrunt. Quàmvis id non satis certò constet: eò quòd et si Christus sic instituere potuisset, non tamen satis probetur de facto ita instituisse.

Fatendum saltem ratione Sacrificii, cui conjunguntur, & quod cum Sacerdote offerunt, præces cooperantium Sacrificio majorem inde accipere efficaciam. Deinde specialiter inter cæteros sunt participes fructus generalis Sacrificii, quatenus non tantum offertur pro Ecclesia, pro omnibus fidelibus Christianis, sed etiam signanter pro circumstantibus & cum Sacerdote offerentibus. Unde eatenus revocantur ad aliam portionem, quæ generalissima dicitur, & ex intentione Ecclesiæ applicatur Papæ, Antistiti; immo quoad effectus impetrationis (qui sunt fallibiles) omnibus qui sunt de Ecclesia. Nam quòd singulis omnino membris ex singulis Sacrificiis obveniret fructus aliquis ex opere operato (ut Varii existimant) videtur minùs credibile: sic enim fructus Sacrificii excresceret in immensum. Et alioquin si Sacerdos totum fructum etiam omnibus Ecclesiæ membris obvenientem, sive licitè, sive illicitè applicaret uni, is obtineret remissionem immensæ poenæ; ut patet. Præterea si omnibus Ecclesiæ membris proveniret ratione cujusque Sacrificii aliquod speciale auxilium gratiæ vel condonatio poenæ temporalis, provenirent cuilibet quotidie aliquot millia gratiarum

Portio specialis seu media datur ei pro quo sacrificatur.

Portio specialissima reservatur Sacerdoti.

An sit aliis applicabilis.

An sit ex opere operato.

78. *An similis detur assistentibus Missæ.*

Portio generalis quæ.

tiarum prævenientium, ac detraherentur plurimæ partes debiti temporalis, quod fieret, ut vix iusti haberent aliquod debitum pœnæ temporalis. Sufficit igitur, quod singula membra ex opere operato recipiant fructum aliquem generalem, ut Ecclesiæ pacem, bonos prælatos &c. valeatque singulis per modum impetrationis fallibilis.

79. *Fructus applicandus necessarius per Sacerdotem.* DICO II. Ut Sacrificium habeat effectum in iis, pro quibus offertur, necessaria est propria Sacerdotis applicatio. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia ille solus est minister publicus ad hoc mysterium dispensandum constitutus, accepitque in ordinatione potestatem offerendi pro vivis & defunctis; adeoque & potestatem applicandi, quæ in priori involvitur, aut certè fundatur. Confirmatur: quia solus Sacerdos sustinet personam Christi, in cuius persona sicut Sacrificium pro aliis offertur, sic etiam fructus ejusdem applicatur.

80. *Cujus, etsi religiosus sit, applicatio facta contra mandatum Prælati valet.* Hinc sequitur I. Etsi Sacerdos ex voto, iustitiâ, charitate, obedientiâ, obligetur Sacrum suum applicare certis personis, validè tamen applicare aliis, etsi illicitè, quantumvis intentio sive applicatio Superiorum aut Ecclesiæ sit in contrarium: quemadmodum non possunt ab Ecclesia vel Superiori Regulari irritari cætera, quæ jure divinò sunt Ordini sacerdotali annexa, seu quæ Sacerdos agit in persona aut ex institutione Christi; ut patet in intentione conficiendi Sacramenta eorumque collatione, & specialiter in ipsa consecratione seu confectione Sacrificii Missæ. Ita Doctores communiter contra nonnullos.

81. *Quid fiat, si Sacerdos nulli fructum specialem applicaverit.* Sequitur II. Sacrificium à Sacerdote nemini applicatum, nemini profuturum, sed fructum ejus mansurum in thesauro Ecclesiæ. Ita Suarez, Vasquez & alii. Quod etsi verum sit, si Sacerdos ex certa intentione nolit cuiquam, nec sibi applicare: si tamen hoc ex inadvertentia accadat, videtur adesse probabiliter tacita intentio applicandi sibi, aut certè aliis, quibus est obligatus, ut varii Doctores censent. Vel simpliciter loquendo prodest principaliter ipsi offerenti. Sicut opus satisfactorium etsi non profit tertio, nisi huic applicetur, prodest tamen ipsi operanti, si nemini applicet: satisfactio autem, quæ in Sacrificio obtinetur, etsi sit Christi, sic tamen data videtur Sacerdoti, ut facta sit velut propria illius. Immo *aversa q. 11. sect. 10.* id verum putat etiam de fructu impetratorio, licet non quoad peculiare aliquod beneficium, sed saltem generaliter ad divinam opem implorandum. Idem est, si Sacrificium ex ignorantia applicetur incapaci. Et quidem certiora hæc sunt, si Sacerdos aliquando talem intentionem expressè formaverit, proficendi v.g. talibus casibus sibi ipsi aut aliis quibus obligatur, & hæc intentio habitualiter perseveret, seu non sit retractata. Pro securiori autem consulitur, ut celebrans habeat secundam intentionem, quâ velit fructum, aut

certè illius residuum alteri applicare, positò quod prior non indigeat aut sit incapax, v.g. si defunctus, pro quo sit Missa non sit in purgatorio.

DICO III. Applicatio Sacrificii non debet esse actualis aut virtualis, sed sufficit habitualis, sive actualis, non retractata. Ita communiter Doctores contra Vasquez & quosdam alios. Vide dicta *Tract. de Sacr. in gen. disp. 3. q. 4. n. 36. & 37.* ubi ostendimus non esse idem de confectione Sacramentorum & de applicatione Sacrificii: applicatio enim Sacrificii non est ejusdem effectiva, sed intentionem sacrificandi concomitatur, & dirigitur ad Deum, ut fructum futuri Sacrificii conferat ei, cui Sacerdos ex nunc illum donat, suppositò quod sit Sacrificaturus, & non revocet.

Debet nihilominus intentio sive applicatio fieri antequam Sacrificium sit perfectum, immo ante consecrationem ad minus calicis (quidquid Aliqui secus sentiant) ne aliquin fideles fortè frustrentur effectû Sacrificii, quem Plerique putant conferri statim post consecrationem, veluti in qua consistit essentia hujus Sacrificii. Varii tamen censent effectum non conferri ante sumptionem, quam credunt esse partem essentialem. Atque esto quod non, saltem est pars ex institutione divinâ completiva sive perfectiva Sacrificii: cuius proinde effectus potuisset ex eadem institutione eousque suspendi. Et faver, quod in Canone Missæ post consecrationem demum fiat memoria defunctorum, pro quibus celebratur Missa. Sed hanc doctrinam non ausim probare in praxi ob nimiam incertitudinem, immo probabilissimam falsitatem, indeque consequens præjudiciū Missas petentium. Verissimè enim perficitur intrinseca Sacrificii essentia in consecratione: quâ perfectâ, non apparet effectum suspendi usque ad sumptionem: aut hæc non secutâ omnino non poni. Memento autem defunctorum solum habet vim orationis cujusdam. Immo debet Sacerdos, præsertim quando acceptò stipendiò pro aliis celebrat, formare intentionem ante initium Missæ, ut etiam precum apparatus iis profit.

Hoc saltem satis indubitatum est, fructum non suspendi post peractum Sacrificium ad libitum Sacerdotis, in cuius potestate non aliter est Sacrificii effectus, quàm sit ipsum Sacrificium. Unde indubiè reprobanda est praxis illorum, qui, cum non habeant stipendium pro sacro faciendo, celebrant sine applicatione, applicaturi ei, qui datò stipendiò primò Sacrum ad suam intentionem fieri postulabit: non enim est in potestate ipsorum sacrificii effectum suspendere. Immo & reprobanda est cum Suarez & aliis passim illorum praxis, qui per modum anticipatæ solutionis ex nunc applicant fructum Sacrificii iis, qui postea petent, aut stipendium offerent, vel ad eorum futuram in intentionem, quam

82. Sufficit intentio seu applicatio habitualis

83. Quæ tamen debet fieri ante sumptionem, immo ante consecrationem, saltem calicis

84. Nonnullæ praxes improbantur.

quam Deus noverit: est enim periculum, ne intentioni petentium non satisfiat, vel quia adhuc vivunt, pro quibus postea defunctis petetur Sacrum, vel quia tunc non habent debitum pœnæ persolvendæ, vel quia sunt incapaces fructus satisfactionis &c. Unde praxis illa, tanquam periculosa, scandalosa & contraria vetustissimo Ecclesiæ mori, reprobata est à Congregatione Cardinalium anno 1605. ut refert *Barbosa in Remiss. Conc. Trid. sess. 22. in princip.*

85.
Qualiter
valere pos-
sit applica-
tio Missæ
celebranda
facta ei,
quem Deus
novit primò
petiturum.

Alioquin seclusis periculis, suppositâque præsentī indigentia & capacitate, non video, quid obsit, valori ejusmodi applicationis & solutionis anticipatæ, etiam in ordine ad fructum satisfactorium: eò quod talis applicatio fructum non suspendat, sed de facto conferat ei, qui primò noscitur à Deo petiturus; qui in præsentī à Deo noscitur.

Minor est difficultas de fructu impetrationis: cum possit Sacrificium offerri pro impetrando auxilio in tempore futuræ indigentia, v. g. in hora tentationis vel mortis.

Nec inde sequitur, licere Sacerdoti celebrare hodie Missam pro oblaturo cras stipendium, utpote obtenturo saltem fructum impetrationis: uti pro notorio peccatore, qui incapax est fructus satisfactorii. Nam peccator præsumitur habere consensum saltem implicitum ad solum fructum impetrationis, saltem quoad se (quàmvis velle possit alium fructum applicari propinquis vivis vel defunctis) quæ præsumptio in altero casu non currit: cum fideles potius præsumantur velle, ne stet per Sacerdotem, quò minus fructus satisfactorius applicetur ipsis sive aliis, pro quibus oblatio stipendiò Missas fieri curant.

86.
Formula
intentionis.

Sacerdotibus porro obligatis celebrare Missas ad certam intentionem pro applicatione seu intentione rectè formandâ (quæ consultius formatur eò tempore, quò Sacerdos format intentionem celebrandi Missam) servire potest formula, quam præscribit *Scotus Quodl. 20. num. 19.* Estque talis: *Digneris Domine oblationem istam specialiter acceptare pro illis, pro quibus nosti me teneri specialiter offerre* (si sit Missa postulata v. g. à Petro, suppleri potest: *Ex postulatione Petri*, aut quid simile) & *in illo gradu in quo nosti me teneri pro eis.* Quæ formula etiam potest servire Prælati formantibus intentionem generalem circa Missas à variis petitis, & ad ipsius intentionem à subditis (qui satisfaciunt simpliciter legendo Missam ad intentionem sui Prælati) celebrandas, hòc modò: *Digneris Domine Missas ad intentionem meam legendas acceptare pro illis &c.* Vel: *Applico Missas ad intentionem meam legendas illis, & eò modò & ordine, quibus & quò modò & ordine secundum Deum obligor.*

QUESTIO VIII.

An Sacrificium pluribus applicatum minus profit singulis?

DICO I. Fructus Sacrificii obveniens illis, qui secundariò & improprie offerunt, est æquè magnus, sive multi sint, sive pauci. Ratio est: quia fructus taliter offerentium consequitur concursus, quem præstant: atqui iste multiplicatur pro multitudine offerentium; ergo & fructus. Hinc quando plures eandem Missam audiunt sive ei assistunt, non ideo singuli percipiunt minorem fructum, quàm si essent soli. Et hâc ratione fructus Sacrificii posset dici syncategorematicè infinitus, eò quòd quantumcumque multiplicentur ejusmodi offerentes, cæteris paribus æquè magnum semper fructum percipiant. Idemque dicendum videtur, si plures Sacerdotes concelebrarent seu eandem materiam simul consecrarent: nam etiam tunc essent plures proprie dictæ oblationes, adeòque multiplex Sacrificium: sicut si plures unam hostiam successivè sumerent, omnes æquè magnum effectum perciperent.

DICO II. Fructus Sacrificii (loquendo de propria & eadem oblatione, ac respectu illorum pro quibus fit) eò est minor in singulis, quò idem offertur pro pluribus. Ita *Scotus quodl. 20. n. 20. Durandus, Major, Gabriel, Soto, Bellarminus, Bonacina, Suarez, Lugo, Mercerus & alii* magis communiter contra *Vasquez disp. 231. c. 3. & alios.*

Probatur I. ex praxi Ecclesiæ, quæ consuevit offerre Sacrificium pro paucioribus; & sæpè pro uno tantum; quod non rectè faceret, si ipsum æquè proderet pluribus: postulat enim charitas, ut pro omnibus offeratur, quibus potest prodesse sine aliorum præjudicio. Confirmatur: quia alioquin una Missa oblata pro mille diversis inficis tam proderet singulis, quàm mille Missæ ita dictæ, ut unaquæque offerretur pro illis in particulari.

Probatur II. quia fructus Sacrificii est finitus: finitum autem quò in plura dividitur, eò est minus in singulis; ergo & fructus Sacrificii. Major est *Scoti supra, Suarez & aliorum* quasi communiter. Et colligitur ex praxi Ecclesiæ; quæ sæpius celebrat, immo ordinat sæpius celebrari pro uno defuncto, vel etiam vivo; ergo censet fructum Sacrificii esse finitum. Deinde si esset infinitus, Sacrificium oblatum pro uno remitteret ei omnem pœnam, et si tanta foret persolvenda, quanta est omnium animarum in purgatorio simul.

DICES I. Actio sacrificativa, quatenus est moraliter ipsius Christi, est infinita, tum ratione rei oblatæ, tum ratione principalis offerentis: ergo habet effectum infinitum. Resp. Neg. Conf. quia non obstante infinitate actionis sacrificativæ ut procedentis ab offerente mediato (quam non satis video) potuit Christus eidem tribuere valorem in actu secundo

87.
Assistentes
Sacrificio
quantum-
vis multi-
plicentur,
non ideo mi-
norem fru-
ctum perci-
piunt.

Idem vide-
tur de fru-
ctu princi-
pali, dum
plures Sa-
cerdotes
concelebrant.

88.
Quò offer-
tur Missa
pro pluri-
bus, minor
est fructus
in singulis.

Fructus Sa-
crificii est
finitus.

89.
Proponuntur
& diluuntur
objectiones.

cundo determinatum sive effectum finitum, & non nisi talem ex merito passionis suæ (in quo vis Sacrificii fundatur) annectere; prout de facto ipsum in institutione annexuisse ex sensu sive praxi Ecclesiæ satis constat: quæ alioquin sanè præscribere debuisset, ut omnia Sacrificia simul pro omnibus celebrentur: cum tamen ex sensu & praxi Ecclesiæ peti debeat, quid de effectu Sacrificii sit judicandum. Alioquin conditionem actionis, prout de facto fit à Christo, non oportere in hac quæstione attendi quantum ad infinitatem illius, inde patet: quod actiones Christi non sint in præsentī satisfactoriæ aut meritoriæ, adeoque tota vis tollendi debitum pœnæ peti debeat ex actionibus præteritis, præsertim ex passione: inde verò congruebat vim limitatam Sacrificio incruento participari.

Dices II. Si essent infiniti homines, illisquæ omnibus applicaretur idem Sacrificium, omnes ex eo aliquid participarent: ergo effectus Sacrificii est infinitus, & consequenter idem pluribus applicatum non ideo minus valet singulis. Resp. Neg. Seq. Antec. si enim tot hominibus applicetur, ut ad singulos secundum aliquam sui partem fructus (quem ostendimus esse finitum) non possit extendi, nemini aliquid conferretur, sed totum remaneret in thesauro Ecclesiæ, quousque fructus ille aliorum Sacrificiorum accessu ita augeatur, ut omnes aliquid valeant participare.

Dices III. Can. Non mediocriter, de Consecrat. dist. 5. ex Hieronymo dicitur: Dum igitur pro cunctis (aliàs, pro centum) animabus Psalmus vel Missa dicitur, nihil minus, quam si pro uno quolibet ipsorum diceretur, accipitur.

Auctoritas ex Hieronymo obijci solita non est Hieronymi: aper- tamque, ut commodè explicetur, continet falsitatem.
Resp. verba non esse S. Hieronymi, immo nec reperiri in alio auctore probato: etsi Gratianus sub nomine Hieronymi ea referat. Proceduntque pariformiter de Missa & lectione psalmorum: cum tamen intellecta, ut sonant, de psalmis, sint manifestè falsa. Proinde sana explicatio est etiam ab aliis adhibenda, si aliquam patiantur. Explicat autem ea Vasquez hoc sensu, quod nihil minus accipiat ab ipso, qui legit psalmum vel Missam, non ab illis, pro quibus legitur: eò quod Auctor agat contra illos, qui sibi nocebant nimietate lectionis, abstinentiæ &c. Unde Can. cit. præmittitur: Melior est quinque psalmorum decantatio cum cordis puritate, & serenitate, & spiritali hilaritate, quam totius psalterii modulatio cum anxietate cordis & tristitia. Quæ verba sunt desumpta ex Auctore Regula Monachorum Cap. de Contempl. Orat. & Lectione versus finem To. 4. operum S. Hieronymi.

90. Non licet pro pluribus personis aut acceptis pluribus stipendiis Missam uni debet à offerre.
Ex hac Conclusionē sequitur, non licere fructum Sacrificii uni debitum applicare pluribus, vel stipendium à pluribus recipere. Immo id non licet, supposita etiam probabilitate oppositæ sententiæ: fideles enim, qui Sacerdotem obligant, intendunt sibi applicari fructum Sacrificii certiori modò, ut dant certum stipendium. Unde nulli Missas pete-

rent vel stipendium darent ei, quem scirent idem Sacrificium offerre pro multis. Ideoque merito hoc ipsum inhibuit Urbanus VIII. cum consilio Cardinalium in Constitutione, quæ incipit, Cum sæpe contingat 21. Junii Anno 1625. Quæ Constitutio novissimè ab Innocentio XII. 22. Dec. Anno 1697. innovata & confirmata est.

Ex Conclusionē etiam sequi videtur fructum Sacrificii esse finitum quoad vim impetratoriam: eò quod se habeat per modum orationis; oratio autem non profit tantum singulis, dum funditur pro pluribus, quantum si pro uno solo. Unde non impetramus effectum infinitum, & eò minus impetramus, quò pro pluribus sacrificamus. Quare etiam sigillatim pro singulis necessitatibus, & sæpè sacrificamus. Et quàmvis dignitas Sacrificii sit major, quàm precum, potuit tamen Deus efficaciam limitasse, & de facto limitavit ad normam precum & orationum; ad quarum instar similiter repeti potest. Varii tamen existimantes fructum Sacrificii satisfactorium esse finitum, existimant impetratorium esse infinitum: adeoque non minui, etsi ad varia beneficia impetranda idem Sacrificium offeratur. Quod in praxi ad hoc servire posset, ut Missas liberæ intentionis conformiter quis applicare posset; aut si intentio ratione v. g. stipendii sit alteri obligata seu adstricta, adhuc offerri posset idem Sacrificium ad impetranda alia beneficia per secundam intentionem conditionatam, nempe si vel quatenus id fieri queat sinè præjudicio obligationis. Estque hæc praxis non improbanda: quin immo potius consulenda.

Quod hætenus de fructu Sacrificii dictum est, etiam locum habet in fructu generali, qui provenit à generali applicatione omnibus fidelibus facta: is enim similiter eò minor est in singulis, quò dividitur in plures. Idem est manifestius de orationibus Ecclesiæ; quæ sicut non habet efficaciam infinitam, sic nec preces ejus nomine oblata.

Q U Æ S T I O IX.

An & Quoties teneatur Sacerdos celebrare?

DIc o I. Sacerdos etiam simplex ex vi muneris sacerdotalis probabilissimè teneatur aliquando celebrare: tum quia est communis doctrina, præsertim post Tridentinum: tum quia ipsum Trid. sess. 22. cap. 1. docet Christum Apostolis, eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepisse per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem. Et hoc sensu Concilium intellexerunt Doctores passim, & (ut apparet) ipse Pius V. immediatus executor Concilii, qui oppositam Cajetani sententiam jussit abradi ex Commentariis D. Thomæ q. 82. art. 10. Tum quia Sacerdos ex vi muneris sacerdotalis habet onus interpellandi

91. Fructus impetratorius est similiter finitus.

Nota præ praxi.

92. Sacerdos vi officii Sacerdotalis tenetur aliquando celebrare juxta opinionem hodie communissimam.

sic ut secus
faciens gra-
viter peccet.

pellandi & intercedendi apud Deum pro populo : adeoque magnus foret neglectus , & quædam injuria officii tantæ dignitatis, numquam aut raro admodum hæc potestate divinitus concessâ uti ad Dei cultum , populi salutem , & ædificationem. Unde Sacerdos secus faciens peccaret mortaliter, utpote infringens præceptum divinum in re gravi. Ita passim Doctores. Quamquam sit relinquendum arbitrio prudentis, quandonam Sacerdos mortaliter peccet ex eo , quod omittat celebrare. Plerique existimant obligari ad celebrandum saltem ter vel quater , aut etiam sæpius in anno : Alii putant sufficere , quod semel in anno celebret, si aliundè non obligetur sæpius celebrare. Indubiè consulendum est , ut frequenter celebret, cum sit mediator inter Deum & populum. Ideoque *Trident. sess. 23. cap. 14. de Reformatione* graviter monet Episcopos , ut curent Sacerdotes celebrare , saltem diebus Dominicis, & festis solemnibus.

93.
Opinio contraria discutitur veluti probabilis.

Et hæc quidem dicta sint juxta communem sententiam : nam *Alensis, S. Bonaventura, Richardus, Gabriel, Cajetanus, Victoria, Ledesma*, & plures, præsertim antiquiores (quorum sententiam meritò tanquam probabilem defendunt *Suarez, Henriquez, Lugo, Diana*, & alii recentiores) existimant Sacerdotem vimuneris sacerdotalis per se , saltem graviter , non obligari ad celebrandum. Præceptum autem à *Tridentino* insinuaturn intelligi posset esse datum communitati, non tamen ita , ut singulos & sæpe obliget , sed quatenus in ea semper aliqui debent esse Sacerdotes, qui offerant : uti frequenter obligatio celebrandi quotidie , etiam solemniter , vel cantandi in choro officium , afficit non singulos, sed communitatem , cui Superior debet providere , ut fiat. Quod confirmatur : tum quia reliqua Sacerdotia & Sacrificia sic fuere præcepta in lege naturæ & Mosaicâ : tum quia *Tridentinum* (quod non solet definire controversias solemnium præsertim Theologorum ; & sicubi opinioni alicujus Theologi præjudicet , id non factum sinè magna indagine & cautela, prout Acta seu historiam apud *Palavicinum* inspicienti est manifestum) loquitur, docente contextu , de re veluti semper in Ecclesia manifestâ ; qualis hæc numquam fuerat , utpote negata à præstantissimis & celeberrimis Theologis diversarum ætatum : tum quia plures olim Sacerdotes sancti vix aut numquam celebrârunt, & superioribus temporibus sancti, etiam celebres per annum abstinerunt : ac abstinere irregulares, & similes.

94.
Ex Cap. dolentes, de celeb. Miss. non firmiter colligitur communis opinio.

Opinionem autem hanc jussit quidem *Pius V.* expungi ex Commentariis *D. Thomæ* in editione jussu illius factâ. Quod tamen non generat eidem opinioni præjudicium : id namque fecit Pontifex Thomista , eò quod *Cajetanus*, agens Commentatorem *D. Thomæ*, ejusdem opinioni contrariaretur. Quare similiter jussit expungi sententiam *Cajetani*, etsi communissimam Theologorum , sed contrariam opi-

nioni *D. Thomæ*, de forma calicis , quantum ad verba , *Novi & æterni testamenti &c.*

Denique obligatio Sacerdotum celebrandi aliquoties, infertur à nonnullis ex c. *Dolentes, de Celebr. Missarum*, ubi inter cætera *Innocentius III.* cum *Concilio Lateranensi* refert : *Sunt & alii, qui Missarum solemnia vix celebrant quater in anno &c.* Et postea concludit : *Hæc igitur & similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus &c.* Verum alii passim Auctores ipsius communis sententiæ advertunt, eam indè non posse firmiter stabiliri. Nam certè aliàs peccaret graviter Sacerdos , qui quater in anno , & non sæpius celebraret : quò autem jure, si ve divinò , si ve etiam Ecclesiasticò, erat frequentior celebratio præcepta ? Quàmvis tam rara celebratio ex mera desidia procedens (prout in casu procedebat juxta tenorem contextus) sit quidam defectus veræ pietatis , ejusve signum : non tamen mortalis, seclusâ speciali obligatione. Quocirca pœna suspensionis non cadit super hunc defectum , sed super defectus scandalosos in divino officio tunc committi solitos , ut colligitur ex fine capituli , & ex ipsa Rubrica , quæ est : *Præcipit Prælati & Clerici in virtute obedientiæ, ut nocturnum officium & diurnum studiosè celebrent & devotè.* Ita varii. Vel potius est sermo de Missa solemnî, si ve (ut loquitur Concilium) *Missarum solemnium*, quæ in Ecclesiis Collegiatis ex obligatione fieri debebant. Ex quo nullò modò infertur in Sacerdotibus obligatio privatim celebrandi Missam , ne quidem juris Ecclesiastici , & multò minùs divini.

Dico II. Pastores & alii curam animarum habentes tenentur sub mortali per se vel per alios celebrare in sua Parochia illis diebus, quibus subditi obligantur audire sacrum. Est certum. Nam ad hoc & similia ministeria populo exhibenda accipiunt stipendium.

95.
Quando obligentur Parochi celebrare.

Non tenentur tamen (nisi ex fundatione , aut alio titulo specialis obligatio constet) titulò Pastoratûs seu beneficii curati fructum Sacrificii suis ovibus applicare , ut docent Doctores ferè communiter contra *Dominicum Soto* existimantem obligari ad hoc Pastorem quotidie, si fructus beneficii sufficiant ad sustentationem ; alioquin ter aut quater in hebdomada arbitriò Episcopi. Sed non allegat solidum aliquod fundamentum. Estque idem contra praxim communem Pastorum. Quidam alii existimant Pastorem ad hoc teneri saltem diebus festis, aut certè semel in septimana. Sed nec ista, præsertim gravis obligatio sufficienter probatur aliquò jure aut ratione ; adeoque non est asserenda. Quàmvis indubiè ita fieri congruat.

Non tenentur fructum specialem Sacrificii applicare ovibus vi officii.

Dices : *Tridentinum sess. 23. de Reform. c. 1.* inter cætera munia Pastoralia jure divinò obligantia recenset, quod *præceptò divinò mandatum sit omnibus, quibus animarum cura commissæ est, oves suas agnoscere, pro his Sacrificium offerre.* Resp. *Tridentinum* ibi agere etiam de Episcopis & Archiepiscopis ; qui tamen non sunt

96.

Explicatur mens Tridentini.

sunt obligati jure divinò ad celebrandum singulis Dominicis, & festis coram suis ovibus, applicatò eis fructu Sacrificii. Utì nec obligantur Superiores monasteriorum sic celebrare pro suis ovibus. Neque etiam id asserit *Tridentinum*: quod non facit de certis diebus mentionem. Intendit autem ibi proponere jus divinum indubitatum; quale numquam fuit, quod alii subesse prætendunt: utì etiam post *Tridentinum* Doctores communiter id negant. Solùm itaque vult, quòd prædicare, Sacramenta ministrare, celebrare ad commoditatem ovium, ut Missam audiant, eique assistendo de fructu illius participant &c. teneantur quilibet Curati jure divinò naturali proportionatè ad pactum seu contractum & officium singulorum: quod Nemo negat. Quin immo satisfaceret Parochus, si festis diebus aliquis alius locò ipsius celebret coram populo: & tamen non teneretur is fructum specialem populo applicare, neque etiam Parochus hoc ipsum per aliam Missam supplere. Unde etiam posset acceptò stipendiò diebus festis Missam alicui alteri applicare. Quàmvis indubiè rationabile sit, ut curam animarum habentes frequenter fructum non solum generalem, sed etiam specialem populo suo applicent, veluti mediatores inter Deum & eundem populum constituti.

97.
Quando Beneficiarij &c. celebrare debeant.

Dico III. Beneficiarij, aut Capellani, aut recipientes stipendium, tenentur celebrare toties & pro illis, quoties & pro quibus in litteris foundationis continetur, aut ratione stipendij censentur se obligasse. Conclusio in his generalibus terminis est clara. Quæ autem dubitationem habere aut interpretationem postulare possent, *quæst. 15.* ubi de stipendio Missæ agemus, tractabuntur.

De obligatione celebrandi quotidie Missam conventualem.

Dico IV. Prælati Ecclesiarum Collegiatarum, Cathedralium & Regularium, tenentur curare, ut quotidie fiat Missa conventualis. Colligitur quantum ad Ecclesias Collegiatas & Cathedrales ex c. *Cum creatura, de celebr. Missarum*, & consuetudine. Ex qua idem colligit solet quoad Ecclesias Regularium, seu Conventuales. Dubitari tamen posset, an consuetudo hæc sit frequentata animò gravis obligationis, vel taliter acceptata; prout communiter supponitur. Immo etiam quoad Ecclesias Collegiatas existimat *Victoria in Summa, de Eucharistia n. 695.* non esse mortale peccatum, si rectores earum interdum in hoc deficiant: & juxta *Thomam Tamburinum de Sacrif. Missæ c. 6. §. 2. n. 4.* si Missam solemnem semel vel bis in hebdomada omittant, Quam nihilominus licentiam non approbat *Suarez d. 80. sect. 2. concl. 2.*

Herinex Sum. Theol. pars 17.

QUÆSTIO X.

Quàm saepe & quò tempore liceat Sacerdoti celebrare?

Dico I. Licitum est Sacerdoti celebrare singulis diebus anni, exceptis saltem tribus diebus postremis hebdomadæ sanctæ. Conclusio est manifesta ex praxi; & colligitur ex c. *Consulvisi, de celebr. Missarum.*

Dixi, *exceptis saltem tribus postremis diebus hebdomadæ sanctæ*: nam in primis die Veneris sancto prohibetur celebratio, & quidem sub mortali, juxta Theologos unanimiter. Et patet ex c. *Sabbato de Consecr. dist. 3.* Confirmatur: quia Ecclesia pro isto die nullam Missam ordinavit; quod signum est eam non velle tunc celebrari. Indè tamen non sequitur attentis regulis interpretandi leges positivas, quousq; adferatur decretum Ecclesiæ debitè publicatum, esse illicitum (quod nihilominus non est usitatum bene valentibus) isto die communicare modò laicali: quia verba Canonis sonant celebrationem, & non communionem. Ita *Vasquez, Præpositus* & plurimi alii. Quamquam Varii sentiant oppositum de communione sanorum; pro quibus adfertur declaratio Cardinalium.

Insuper de Feria quinta in Cæna Domini quidam existimârunt solum esse licitum isto die celebrare solemniter, non autem privatim. Et idem de Sabbato sancto censuerunt multi Doctores.

Equidem satis certum est, Feriâ quintâ prædictâ posse celebrari privatim, præsertim ante finitum sacrum solemne: cum nullò jure vel consuetudine id prohibeatur. Immo praxis Doctorum & piorum est in contrarium. Quàmvis plerumque ex devotione Clerus isto die more laicali communionem de manibus Prælati accipiat exemplo Apostolorum, qui isto die de manu Christi Eucharistiam acceperunt.

De Sabbato sancto probabilis est, & in praxi (quam tamen suadere nolim, etsi eam in Galliis quoque viderim) secunda sententia multorum Doctorum, præsertim Recentiorum, isto die similiter non esse illicitum privatim celebrare: quàmvis enim c. *Sabbato*, æqualiter fiat prohibitio quoad Sabbatum sanctum & Feriam sextam Parasceves: consuetudo tamen videtur ei derogasse. Deinde jam ejus causa universim cessat; quæ olim fuit, luctus super Dominicam Passionem protrahendus usque ad sequentem noctem: cum Ecclesia jam incipiat celebrare Resurrectionem ante meridiem istius Sabbati. Pro quo

Nota officium in Sabbato sancto, quod modò inchoatur hora octavâ matutinâ, olim solitum fuisse inchoari post meridiem vel sub vespere: ob quod adhuc in Præfatione Sacerdos tunc canit: *Sed in hac potissimum nocte.*

98.
Licetum est Sacerdoti quotidie celebrare.

Præterquàm in die sancto Parasceves.

Quò tamè non inhi-bens Canonis commun-ionem laicalem.

99.

Licita sunt Missa privata in feria V. Cæna Domini.

Immo etiam in Sabbato sancto.

100.

Quando solita fuerit celebrari Missa istius diei.

Et. Similiter in Canone dicit: *Et noctem sacratissimam celebrantes*. Quò tempore poterant etiam Sacerdotes privatim celebrare, Paschate jam velut inchoatò, ut constat ex *Micrologia* c. 43. de *Sabbato sancto*: adeòque anticipatò postmodum Officiò & Missæ celebratione solemnè, non apparet, cur non censeatur anticipatum tempus generaliter pro Sacerdotibus, qui olim initio noctis poterant celebrare. Nec apparentiam habet, quod Nonnulli supponunt, signanter *Vasquez* d. 232. c. 2. & 3. Missam illam olim dictam fuisse post mediam noctem: cum id manifestè repugnet *Rabano* (qui floruit circa annum 835. juxta *Bellarminum* l. de *Scriptor. Eccles.*) l. 2. de *Institut. Cleric.* c. 38. dicenti: *Hæc autem die* (loquitur de Sabbato sancto) *inclinante ad vespèram, statuta celebratio noctis Dominica in Ecclesia incipit*. Et *Ordo Romanus* antiquus de Officiò Sabbati sancti sub finem expressè habet: *Postea modico intervallo, ut fuerit prima stella in calo visa, sonant signa, & incipiunt canere Litanias ad Introitum, &c. Postquam finierint, scilicet Litaniam, dicit Sacerdos, Gloria in Excelsis &c.*

101.
Non nisi semel indies celebrare licet.

DICO II. Non licet eidem Sacerdoti plures Missas eodem die celebrare. Ita statuitur c. *Consuluisi*, de *celebr. Missarum*, & c. *Te referente*, eod. tit. ubi *Honorius III.* determinat hoc intelligendum esse, quacumque dignitate Sacerdos præfulgeat. Et rationem addit: *Nam & valde est felix, qui celebrat dignè unam*. Et antea idem statuerat *Alexander II.* c. *sufficit*, de *Consecr. dist.* 1. Quamvis olim licitum fuerit pluries in die celebrare, & *Leo Papa*, ac *Bonifacius Archiepiscopus* interdum septem aut novem Missas unâ die celebrasse referantur.

102.
Exceptò die natalis Domini,

Excipitur I. dies Nativitatis Domini, in quo singuli Sacerdotes possunt celebrare plures Missas, ut patet ex c. *Consuluisi* & quidem tres, ut patet ex *Missali Romano*, & praxi Ecclesiæ: quamvis non obligentur.

Et casu necessitatis.

Excipitur II. casus necessitatis eodem cap. ubi dicitur: *Nisi causa necessitatis suadeat*. Quæ dum adest, pluries celebrare licet; etiam ter vel quater, si necessitas id postulet. Neque necessitas debet esse valde magna sive extrema, sed prudenter determinanda, ut insinuant præmissa verba, & colligi potest ex c. *sufficit* citato.

123.
Quando has subsist.

Casus necessitatis in primis est, si aliquis Pastor habeat duas parochias, nec commodè possit habere substitutum. Hunc casum admittunt omnes Doctores: immo illum solum *Vasquez* disp. 232. c. 5. in fine. Secundo, si Sacerdos sumptâ communionem, ante ablutionem moneatur de communicando moribundo. Sed casus est rarus: nam si moneatur ante communionem, debet reservare particulam hostiæ principalis; si moneatur post ablutionem, non poterit juxta receptam Doctrinam (quamvis Aliqui contradicant) defectu jejunii iterum celebrare. Rarum autem est, quod Sacerdos moneatur præcisè tam parvò tempo-

ris spatiò intermediò. Alii casus vel revocantur ad primum, vel sunt rari & incerti: & videri possunt apud alios, signanter *Præpositum* q. 83. a. 2. dub. 3. Videntur autem Episcopi in variis locis cognitionem causæ sibi reservare, ut (nisi fortè in casu inopinato) neminem absque sua concessione permittant bis vel pluries eodem die celebrare. Quamvis coram Deo sufficeret justa necessitas, & in ea fundata Epykia; quam quilibet doctus & prudens adhibere potest. Auctoritas tamen Episcopi in dubio supplere posset causæ insufficientiam viâ dispensationis. Eadem porro auctoritas in hac materia competit Prælati Regularibus exemptis, v. g. Provincialibus quoad sibi subiectos (in quos habent jurisdictionem quasi Episcopalem) puta in Missionibus constitutos &c. Nisi Papa restringat.

DICO III. Tempus celebrandi incipit ab aurora, & terminatur in meridie sive horâ duodecimâ. Ita unanimiter Doctores, & patet ex *Rubricis Missalis*. Per auroram autem non intelligitur ortus solis, sed prima solis irradiatio, seu initium crepusculi, quò aliquid lucis apparet. Quod quidem crepusculum non est semper & ubique locorum æquale: cum aliquando duret duabus horis, aliquando multò minus. Immo circa solstitium æstivum incipiat in multis locis circa horam primam noctis. Ordinariè autem computatur durare horâ & quadrante, vel sesqui horâ ante ortum solis. Cumque hæc res moraliter magis quam mathematicè sit consideranda, docent plures Doctores, posse Missam inchoari duabus horis ante ortum solis, ut circa initium auroræ sit finita: quemadmodum constat sufficere, ut Missa ante meridiem sit inchoata. Neque etiam meridies est ita punctualiter accipienda, quin paulò post eam liceat celebrare, præsertim accedente aliquâ rationabili causa. Quando possit autem post meridiem celebrari absque gravi peccato, valde variant Doctores. Sed hoc nihil melius determinabit, quam consuetudo, per quam hæc obligatio est primò introducta. Quæ quidem introducta videtur commoditatis gratiâ, ne plebs aut sacerdotes cogerentur tandiu jejunare: cum alioquin celebrari soleret, & quidem adhuc temporibus non adeò antiquis, usque ad horam tertiam pomeridianam, quâ nimirum horâ Christus consummavit Sacrificium crucis in cruce.

Unde *Navarrus* c. 25. *Manual.* n. 85. *Vivaldus* & quidam alii affirmant ob aliquam rationabilem causam licere celebrare usque ad tertiam pomeridianam. Additque *Navarrus*, se id frequenter fecisse in itinere, & privilegia hac in parte pluribus dari solita concedi ad sedandos scrupulos, solumque continere jus commune. *Tannerus* quoque disp. 5. q. 10. dub. 4. n. 61. affirmat non peccatum mortaliter, qui circa tertiam horam pomeridianam celebraret. Nonnulli alii de gravitate peccati subdubitant, eò quòd consuetudo

104.

Tempus celebrandi incipit ab aurora & terminatur in meridie.

105.

Opinio Navarræ.

fuetudo non satis appareat tali mente introdu-
cta, quòdque hæc temporis circumstantia
non videatur satis gravis, sintque de cætero
graves obligationes restringendæ potius quàm
ampliandæ. Suadendum saltem in praxi, ne
sinè gravi causâ prudenter dijudicanda tempus
prandii notabiliter excedatur: etsi non credam
requiri necessitatem valde gravem. Unde die
festò sacerdos seriùs perveniens in itinere ad
locum commodum celebrationi, potest sinè
scrupulo unâ horâ post meridiem celebrare.
Meritò tamen Episcopi per edicta tollerent
abusum quorundam satis diu post meridiem
celebrantium, quatenus sic foveant desidiam
multarum præsertim nobilium personarum;
quam etiam hîc in Belgio experimur.

106.
Apud Bel-
gas & vi-
cinos in
hyeme sunt
Missa diu
ante auro-
ram.
In ipsa no-
ctæ natalis
Domini pos-
sunt omnes
tres Misse
absolvi.

Similiter ratione loci consuetudo in parti-
bus septentrionalibus obtinuit, ut in hyeme,
quando sol ibi valde serò oritur, pluribus ho-
ris ante auroram celebretur. Quomodo in Bel-
gio & vicinis regionibus hac in parte commu-
ni mori est derogatum.

Excipitur I. dies Nativitatis Domini, in
cujus nocte licitum est missas celebrare, etiam
omnes tres ad libitum, juxta communio-
sententiam; idque multò certius, quando
adeft rationabilis causa. Videturque hodie ex
usu etiam piorum & doctorum, in his saltem
locis, res satis indubitata.

107.
Muniti pri-
vilegiis S.
Sedis possunt
juxta eorum
tenorem ex-
tra tempus
ordinarium
celebrare.

Excipitur II. privilegium, quò gaudent
Episcopi (qui etiam cum aliis dispensare pos-
sunt; & consequenter id respectu suorum pos-
sent Prælati Regularium exemptorum) ut
citiùs vel seriùs ratione itineris vel alterius ju-
sti impedimenti valeant celebrare. Similiter
Regularibus privilegiatis factæ sunt variæ
concessionès celebrandi, tum ante auroram
post Matutinum, tum post meridiem, etiam
usque ad nonam, seu horam tertiam pomeri-
dianam, quæ videri possunt in *Compendio Pri-
vileg. V. Missa*. Et apud alios. Nonnullæ ta-
men (quod notandum est) concessionès cir-
ca anticipationem temporis factæ sunt vivæ
vocis Oraculò. Præterea allegat *Lugo disp. 29.
de Eucharistia sect. 1. n. 27.* cum aliis privile-
gium *Alexandri VI. Bullâ 13.* apud *Rodriguez*
in Bullario concessum monasterio Benedic-
tinarum de Monteferrato celebrandi duabus
horis post mediam noctem. Quod declarat
extensum esse ad totam Congregationem, adeò-
que communicari reliquis Ordinibus privile-
giatis. Neque hæc privilegia esse revocata
per *Tridentinum sess. 22. in Decreto de observan-
dis & evitandis in celebratione Missarum*, contra
Nonnullos docet *Rodriguez to. 1. q. 43. a. 5.
Lugo sup. n. 29.* & plures alii. Denique post
Tridentinum Gregorius XIII. concessit presby-
teris Societatis JESU facultatem celebrandi
unâ horâ ante auroram & unâ post meridiem,
causâ itineris vel alterius impedimenti, de li-
centia Præpositi Generalis vel cujusvis alte-
rius ab eo deputati.

An sint hæc
privilegia
per Triden-
tinum re-
vocata.

108.
Excipitur

Excipe denique casum justæ necessitatis,
prudenter dijudicandæ. Quæ quidem non de-
Herincx Sum. Theol Pars IV.

bet meò judiciò esse tanta: cum præceptum
hoc non videatur esse de re adeò necessariâ
bono communi, aut de re valde gravi; sint-
que aliunde congruentiæ pro tempore matu-
tino quantum ad celebrationem, mente maxi-
mè ad unionem cum Deo tunc temporis dis-
positâ, in iis præsertim, qui mediâ nocte sur-
gunt ad confitendum Domino. Unde *Præpo-
situs q. 83. n. 140.* judicat sufficere hîc quam-
libet gravem causam; v. g. si Sacerdotes sint
valde occupati in confessionibus audiendis:
cum (inquit) ea causa non debeat censi
minùs justa, quàm iter ineundum, vel opera
præstanda ab opificibus.

denique
casus justa
necessitatis

QUÆSTIO XI.

In quo loco sit Missa celebranda?

Lim non poterat Missa celebrari, nisi
in Ecclesia consecrata, sive (ut ait *Sil-
vester Papa & refertur c. Nullus de Consecr. dist.
1.*) nisi in sacris ab Episcopo locis. Hodie au-
tem sufficit Ecclesiam vel Oratorium esse be-
neditum, aut etiam non beneditum, quod
tamen ad hunc solum usum debitè deputatum
sit, & ab Episcopo designatum; ut patet ex
*Tridentino sess. 22. in Decreto de observ. in ce-
leb. Miss.* Estque mortale peccatum, si secùs
fiat, utpote transgressio gravis præcepti, quod
etiam sub pœnâ depositionis imponitur *c. Nul-
lus citatò*. Ita communiter Doctores contra *San-
to & Emanuele Sa*: quorum opinio nullam
habet probabilitatem, juxta *Præpositum q. 83.
a. 3. dub. 1. n. 150.*

109.
Missa in lo-
cis sacris
aut debet
ad cultum
divinum
deputatis
dicenda.

Sub gravi
obligatione.

Excipitur I. necessitas, quæ juxta Docto-
res communiter esse potest, celebrandi in locis
privatis, aut etiam sub dio, in altari tamen
viatico seu portatili: ut si Ecclesiæ sint diru-
tæ, vel ab infidelibus seu hæreticis occupa-
tæ; si locus sacer non capiat tot confluentes,
ut in supplicationibus ad parvas capellas. Item
in castris militum diebus festis, aut in litore
maris, dum navigantes non possunt navem de-
serere, aut locum sacrum opportunum habe-
re. Immo plures recentiores Doctores censent
idem licere in mari, dum tranquillum est,
& periculo effusionis occurritur, idque in lon-
gâ navigatione, v. g. Indicâ. Ad quod tamen
alii requirunt specialem licentiam Pontificis:
alii censent sufficere licentiam generalem ce-
lebrandi ubique in altari portatili, vel dis-
pensationem Episcopi. Idem est, si Sacerdoti
itineranti longò tempore non occurrat locus
sacer, & incidat dies solemnis.

110.
Excipiuntur
casus neces-
sitatis.

Excipitur II. nisi fiat dispensatio. Quam
ante *Tridentinum* poterat dare Episcopus ce-
lebrandi in quocumque loco honesto, *c. Mis-
sarum. & c. Hic ergo; de Consecr. dist. 1.* *Tri-
dentinum* autem suprâ mandat Episcopis, nè
permittant aliquem, sive sæcularem, sive
regularem, celebrare extra Ecclesiam, & ad
divinum tantum cultum dedicata Oratoria

111.
Item dis-
pensatio.

Quam in
casu specia-
li & iusta
de causa
potest dare
Episcopus.

ab ipsis deputanda & visitanda : hanc tamen facultatem eis non omnino ademit : qui proinde ex iusta causa poterunt dispensare pro aliquot vicibus : ut celebretur in loco profano , sed honesto etsi aliis usibus deputato v. g. in cubiculo nobilis personæ ex morbo decumbentis.

112.
Non obstante
Concilio
Tridentino.

Nec verba Concilii repugnant : iis enim tantum intelligitur prohiberi Episcopo , nè id permittat pro suo arbitratu , uti antea permittere poterat , quamvis in domo privata non esset locus divino cultui deputatus. Non agit autem Concilium de potestate in casu aliquo dispensandi ex iusta causa. Ita *Lessius q. 83. a. 2. n. 78. Præpositus ead. quest. n. 147.* referens *Henriquez, Suarez, Toletum* & plerisque alios sic sentire. Immo *Zypaus in Analyfi Juris Pontificii Tit. de Celebr. Miss. n. 8.* existimat hunc locum tantum esse ad abusus extirpandos eorum , qui id suâ auctoritate præsumunt ; quos ne patiantur , monentur Episcopi. Et addit verba , *non patiantur* , in rigore non significare derogationem auctoritatis Episcopalis , ut permittere non possint , ubi iusta ex causa id permittendum censuerint : neque solere existimari , quod Constitutionibus Conciliaribus in primitiva Ecclesia latis (scilicet *Synodi VI. & Triburiensis* apud *Azorium l. 10. Instit. Moral. c. 26. q. 3.*) obscurò verbò derogatum sit : nec denique Episcopos in Concilio existentes facultates suas faciliè restringere (prout non faciliè restringi debent) sed augere ; ut in ipso *Concilio Tridentino* , tam quoad Superiores , quam inferiores , plurima liquent. Ita *Zypaus supra*. Et consonat praxis in his locis recepta.

113.

Immo jux-
ta receptam
doctrinam
possunt sta-
biliter de-
signare O-
ratoria pri-
vata atten-
tâ disposi-
tione Tri-
dentini.

Saltem in hoc conveniunt ferè omnes juxta *Lugo d. 20. sect. 2. n. 49.* posse Episcopos juxta *Tridentinum supra* in domo privata locum certum assignare , qui maneat cultui divino deputatus , seu designare Oratoria privata , & concedere , ut ibi quotidie dicatur Sacrum super altari portatili ; quamvis alioquin locus non sit benedictus , ut apertè colligi videtur ex verbis Concilii. Et multò certius adhuc potest approbare Oratoria publica , etsi privatis ædibus annexa , quæ nempe pariter habent liberum egressum in publicam plateam seu viam.

114.
Refertur
dispositio
recentior :
quæ an re-
cepta , vi-
dendum.

Refert verò *Scortia* & ex eo *Gavantus in Rubric. Missal. P. 1. Tit. 20.* & alii litteras ab Horatio Cardinali Lancelloto jussu Pauli V. Anno 1615. ad Episcopos datas , quibus facultas designandi oratoria privata cum licentia in iis celebrandi reservatur Sedi Apostolicæ. Videant Episcopi , an eas receperint , vel an per similes litteras , quas Auctor aliquis privatus (ex quo id cæteri sumpserunt) datas refert , censeri debeat sufficienter derogatum tam solemnibus & Conciliaribus juribus. *Arriaga disp. 54. sect. 4. n. 27.* notat non esse receptas in partibus Septentrionalibus : cui quoad has partes Belgicas faciliè accederem. Immo addit *Arriaga supra* in partibus Septentrionalibus

neque *Tridentini* prohibitionem videri receptam : cum Episcopi non solum in Oratoriis privatis , sed in locis aliis in nobilium domibus faciliè permittant Sacra fieri. Saltem non obstantibus præmissis litteris , adhuc posset Episcopus in suo palatio , aut etiam domo rurali habere Oratorium privatum pro Missa dicenda : domus enim Episcopi non censetur privata.

Excipitur denique , nisi aliqui habeant privilegium. Quale habet Episcopus , celebrandi in itinere pro sua commoditate extra Ecclesiam , etiam sub dio , aut faciendi celebrare , c. finali de Privilegiis in 6. Quod per *Tridentinum* non est sublatum. Prout etiam docet *Rodriguez to. 1. q. 43. a. 5. Præpositus q. 83. n. 151. Lugo, Arriaga* & plurimi alii apud *Portel V. Altare. n. 1.* non esse per *Tridentinum* sublata privilegia à *Sixto IV. & Alexandro VI.* data fratribus Minoribus celebrandi cum altari portatili in quocumque loco honesto , quousque saltem Episcopi non contradicunt : vel quia tantum monentur Episcopi , seu eis injungitur , ne patiantur extra dedicata Oratoria celebrari , adeoque tacentibus Episcopis nihil scrupuli movendum sit Religiosis , ad quos Concilii textus non dirigitur : vel quia non derogatur privilegiis Regularium , ut respondet *Præpositus sup.* existimans clausulam finalem Decreti , *Non obstantibus privilegiis* , commodè referri posse ad immediatè præcedentia , nimirum , *Atque ad ea inviolatè servanda censuris Ecclesiasticis aliisque penis , quæ illorum arbitrio constituentur , fidelem populum compellant.* Vel denique potius , quia privilegium quoad FF. Prædicatores & Minores est insertum Corpori Juris cap. *In his 30. de Privil.* adeoque ut quoad hos saltem censeatur revocatum , videtur non sufficere simplex clausula *non obstantibus privilegiis*. Quidquid sit , censeo saltem privilegium hoc non esse faciliè practicandum ; prout neque in Ordine nostro , quantum scio , praticatur.

Postea verò cum derogatione *Tridentini* , idem privilegium concessit *Gregorius XIII.* Sacerdotibus Societatis *Jesu* , sed cum restrictione , scilicet in Missionibus suis , & de judicio Generalis vel per eum Præpositi provincialis. Vide *Rodriguez sup. a. 4.* Idem etiam Pontifex concessit Societati , & consequenter aliis commun cantibus in privilegiis Societatis , ut non obstante *Tridentino* in suis domibus possint dici Missæ (intellige cum *Suarez* & aliis etiam à presbyteris sæcularibus) in privato oratorio à provinciali approbato , absque Episcopi approbatione.

Præterea est peccatum mortale celebrare in Ecclesia polluta aut violata. Ita omnes Doctores. Et colligitur ex toto Titulo de *Consecrat. Ecclesiæ* , & gravitate ipsius materiæ prohibita.

Violatur autem & polluitur Ecclesia primò per homicidium mortaliter peccaminosum , cujus causa , v. g. vulnus , debet dari intra

Ea non ob-
stante pos-
set Episco-
pus in pro-
pria domo
deputare
Oratorium.

115.
Excipiuntur
deniq; pri-
vilegiati.

An privi-
legia Men-
dicantium
sint in præ-
sentia revo-
cata per
Tridentinū,
controver-
titur.

116.
Concessionis
Tridentino
posteriores
referuntur.

117.
Celebrare
in Ecclesia
polluta est
peccatum
mortale.
Polluitur
ipsa primò
per homici-
dium

dum, & qualiter.

intrà Ecclesiam. Sufficit autem, ut sit injuriosum sanctitati loci, etsi non sit injuriosum occiso; ut si quis occidat se ipsum, aut judex reum bene meritum in Ecclesia. Aliud est, si amens alterum occidat, vel etiam sui compos justè se defendendo.

118. Secundò per injuriosam sanguinis effusionem, & qualiter.

Secundò violatur per injuriosam sanguinis effusionem, quæ copiosa sit, & cujus causa sit data intrà Ecclesiam, idque cum tam gravi percussione seu læsione corporis, ut sit peccatum mortale, non tantum in ratione læsionis honoris, sed in ratione læsionis corporalis. Unde si casu vel in justam sui defensionem excutiat alteri sanguis, vel cum veniali tantum injuria (v.g. dum pueri ex veniali tantum cholera excutiunt sibi invicem naribus sanguinem) non polluitur. Non est tamen necesse, ut sanguis effluat in pavimentum, sed sufficit, quod ejus causa detur in Ecclesia, etiamsi sanguis reciperetur in sudarium vel extra Ecclesiam emitteretur. Indifferens est etiam, si lædens sit intrà, si extra Ecclesiam, modò læsus sit intrà. Item si lædat proximum consentientem, si invitum, aut etiam se ipsum, modò actio fuerit mortalis. Quantumcumque autem malè aliquis tractetur in Ecclesia, modò non moriatur, nec sanguis effundatur, ipsa non polluitur.

119. Tertiò per humani seminis mortalem emissionem.

Tertiò violatur humani seminis emissionem mortaliter peccaminosâ factâ intrà templum. secus est, si fiat in campanili aut locis subterraneis. Debet etiam juxta Doctores communiter fieri in vigilia; & consequenter Ecclesia non violatur, si fiat emissio in somno, etsi causa sit data in vigilia. Indifferens tamen est, utrum fiat per pollutionem, vel fornicationem. De actu conjugali dubitatur, Quibusdam absolutè affirmantibus, aliis negantibus: Plurimis cum quadam modificatione dicentibus, per illum pollui tunc solum, quando actus spectatis circumstantiis est sacrilegus & mortalis. Juxta quos proinde, dum conjuges v. g. ex necessitate diu manere coguntur intrà templum, idque cum periculo incontinentiæ, sicut tunc actus conjugalibus ibi exercitus non est mortalis, sic nec violat locum sacrum. Ita Suarez, Coninck, Præpositus, Lessius l. 4. de Justitia c. 3. dub. 12. & alii. Estque hæc opinio probabilissima, atque aded in praxi sequenda, juxta Dicaflillo disp. 9. de matrim. dub. 5. qui tamen cum aliis probabilem putat opinionem, quam tenet Glossa in can. Ecclesiis de consecr. dist. 1. Basilus Pontius & nonnulli alii, Ecclesiam simpliciter non violari per copulam conjugalem: cum poenæ sint restringendæ, quantum fieri potest: videatur autem jus explicari posse de effusione seminis alioquin illicitâ seu extra copulam conjugalem; sicut intelligitur de effusione illicitâ sanguinis. Sic enim habetur cap. fin. de Consecr. Eccles. Si Ecclesia cujuscumque semine fuerit, aut sanguinis effusione polluta. Idemque insinuat ly polluta. Non constat autem, actum conjugalem aliàs

Herincx Snn. Theol. Pars IV.

esse ab Ecclesia prohibitum intuita reverentiæ loci sacri.

Quartò violatur per sepulturam excommunicati non tolerati. Item per sepulturam hominis pagani. Intellige, quando est natus ex utero: infans enim adhuc in utero materno existens potest cum matre sepeliri, cum qua censetur quid unum: Similium quoque sepultura, etiam facta sine culpa, violat Ecclesiam. Nomine tamen Infidelium seu Paganorum hîc non comprehenduntur Catechumenos, eò quod hi reputentur fideles, notavit Arriga disp. 54. sect. 5. n. 36.

Est autem advertendum I. pollutâ Ecclesiâ pollui simul cœmeterium; non contrâ: nam cœmeterium est accessorium Ecclesiæ, accessorium autem sequitur suum principale. Si tamen cœmeterium sit ab Ecclesia remotum, eâ pollutâ non polluitur; ut expressè deciditur, c. Unico, de Consec. Eccles. in 6.

Advertendum II. locum sacrum in prædictis casibus non censi pollutum, nisi de eis publicè constet, si evidentia facti, si confessione auctoris, si aliâ ratione. Quare quoad res manet occulta, sic ut non nisi pauci sciant, Ecclesia non est polluta; polluetur tamen, quodcumque propalabitur. Ita communiter Doctores. Vide Suarez disp. 81. sect. 4. §. Secundo dubitari solet.

Advertendum III. si Ecclesia fuerit solum benedicta, posse per Sacerdotem cum aqua ab ipso benedictâ reconciliari, ut colligunt Doctores communiter ex c. Si Ecclesia de Consecr. Ecclesia. Idem est de reconciliatione cœmeterii, quando ipsum vulgari modò solitariè, non autem cum Ecclesiâ consecratâ, fuit benedictum. Si verò Ecclesia sit consecrata, debet per Episcopum reconciliari aquâ ab aliquo Episcopo benedictâ cum vino & cinere. Prælati tamen Regulares ex privilegio Leonis X. Bullâ 6. in Bullario Rodriguez possunt suas Ecclesias consecratas, quando pollutæ sunt, reconciliare; sed aquâ ab Episcopo benedictâ cum vino & cinere: nisi Episcopus distet ultra duas dietas; tunc enim reconciliare possunt aquâ à se benedictâ. Vide Rodriguez tom. 1. q. 19. a. 6. Portel V. Ecclesia in Additione n. 1. Immo ex privilegio ejusdem Pontificis possunt iidem Prælati suas Ecclesias & cœmeteria benedicere.

Advertendum IV. Alphonsus à Castro, Avila, Sa & quosdam alios existimare, Ecclesiam violatam sufficienter reconciliari per præsentiam corporis Christi, si bonâ fide contingat in ea Missam celebrari. Sed oppositum est dicendum cum Portel supra n. 5. Præposito & aliis passim: eò quod Ecclesia, ex cujus voluntate inducitur & tollitur violatio, ad hanc tollendam non ordinaverit celebrationem Missæ, sed aliam determinatam cærimoniam. Deinde quia aliàs Ecclesia reconciliaretur, etsi celebratio fieret malâ fide: aut etiam quando sit in necessitate ex dispensatione Episcopi, aut quando Ecclesia viola-

F f 3

118. Quando polluitur per sepulturam excommunicati vitandi vel Pagani.

121. Quando pollutâ Ecclesiâ polluitur cœmeterium.

Requiruntur ad violationem loci, ut de ea publicè constet.

122. Qualiter & per quos locus Sacet violatus reconciliatur.

123. Nonnulli putarunt violationem tolli per Missam bonâ fide in loco celebratam. Sed oppositum probatur.

tur Canone inchoatō ante consecrationem, & sacerdos Missam, uti debet, prosequitur usque ad finem: quia semper est eadem præsentia Christi & dignitas Sacrificii. Denique Ecclesiæ, vel altaria non consecrata seu non benedicta, per hoc non fiunt consecrata, seu benedicta, quod in eis Sacrificium celebretur (aliàs sanè etiam loca privata, in quibus id fieret, censerentur mox consecrata) ergo nec violata reconciliantur.

124.
Quando
liceat in
Ecclesia
polluta Mis-
sam inchoa-
re aut perfi-
cere.

Advertendum V. Et si communiter sit grave peccatum celebrare in Ecclesia violata (ob cuius violationem etiam Missa est dimittenda, si ipsam violari contingat Canone necdum inchoatō, juxta *Rubricas Missalis* parte 3. §. 10. & Doctores communiter: quàmvis *Roderico de Arriaga disp. 54. sect. 5. n. 40.* non videatur, Ecclesiam tam rigidè id prohibere, ut si jam sit post oblationem hostiæ & calicis, etiam ante Canonem, teneatur sacerdos desistere, eò quod verè tunc sit moraliter inchoatum Sacrificium) tamen interdum id fieri potest ex licentia Episcopi ob aliquam necessitatem seu justam causam, juxta *D. Thomam q. 83. a. 3. ad 2.* & alios Doctores. Immo tam gravis posset esse necessitas, ut locus sit Epykiæ seu exultationi, etiam citra dispensationem, aut recursum ad Episcopum, juxta *Lesium q. 83. n. 85. Lugo disp. 20. n. 63.* & alios. v. g. si in die festo populus non habeat aliam Ecclesiam, in qua possit Missam audire; si Viaticum infirmo dandum, &c.

125.
Quando
Ecclesia
consecratio
collatur, ut
sit reconse-
cranda.

Adverte denique Ecclesiam semel consecratam debere iterum consecrari, quando est ab igne exusta, juxta *cap. Ecclesiis 20. de Consecr. dist. 1.* quod est desumptum ex *Concilio Nicano*. Hoc tamen intelligendum est cum modificatione, quæ habetur *cap. Ligneis, de Consecrat. Ecclesia*, si parietes ipsi sint destructi: si enim hi in sua integritate permanserint, licet tectum corruerit, seu lignea Ecclesiæ ædificia sint consumpta, non debet Ecclesia denuò consecrari. Quod si autem ampliùs velit *cap. Ecclesiis*, est per posteriora jura ei derogatum. Prout eidem derogatum est in hoc, quod Ecclesias sanguine aut semine pollutas statuat rursus consecrandas esse (si de strictè dicta consecratione ibi sit sermo) ut patet ex *cap. Proposui, & cap. Aqua, de Consecr. Ecclesia*. Quod si parietes successivè destruantur, ita tamen ut reparentur, antequam major pars censeatur periisse vel destructa esse, Ecclesia non perdit suam consecrationem; sed tunc, quando omnes aut major pars eorum simul destruuntur vel destructi manent, ut habet *Navarrus c. 27. Man. n. 258. Sylvester, Sa, Præpositus, Lugo & alii passim contra Glossam in cap. Proposui* citatum, & quosdam alios: tunc enim non censetur destrui Ecclesia, sed moraliter eadem perseverare.

QUÆSTIO XII.

De altari, ejusque sacro Apparatu ad celebrandum requisito.

Dico I. Ad Sacrificium Missæ licitè offerendum requiritur Altare lapideum Chrismatis unctione benedictum ab Episcopo vel ex commissione solius Pontificis à simplici Sacerdote. Patet ex praxi Ecclesiæ & communi Doctorum sensu. Et in hoc solus Pontifex potest dispensare. Multiq̃ue existimant hanc consuetudinem antiquissimam cœpisse à S. Silvestro; qui concessa Ecclesiæ pace, sancivit, ut deinceps altaria ex lapide fierent, ut in ejus actis, & in officio Ecclesiastico Dedicationis Basilicæ Salvatoris legitur: cū antea etiam in ligneis aris seu mensis (quæ designabant crucem ligneam, seu altare Sacrificii eruenti) Sacrificia tempore persecutionis, quò fixa plerumque loca fideles vix habere poterant, offerri solerent; extetq̃ue adhuc altare ligneum, in quo Princeps Apostolorum sacrificasse dicitur. Nihilominus ante *Silvestri* sanctionem, *Auctor Operis de Cardinalibus Christi operibus* (qui si non sit Cyprianus, saltem coævus est, prout constare ait *Pamelius in Argum. Operis*) *Serm. de unctione Chrismatis* mentionem facit lapidum altaris oleò seu Chrismate delibutorum. Immo inter decreta *Evaristi Papæ* (qui sedit ante *Alexandrum primum*) legitur: *Si altaria non fuerint lapidea, ad celebranda divina officia non consecrentur*. Sic ex Codice librorum quinque l. 5. c. 8. refert *Binius Tom. 1. Concil.* Haud satis tamen constat mihi, quod sit decretum authenticum. Mysticam altaris lapidei significationem allegat *D. Thomas q. 83. a. 3. ad 5.* quod nempe representet petram, quæ Christus est, sive etiam sepulchrum Christi, quod lapideum fuit. Ratio litteralis fuit commoditas, quæ est in materia obvia & durabili.

Altare est duplex, fixum & portatile. Fixum est integra structura alicui loco seu basi affixa. Illud dum consecratur, integra structura simul consecratur: amittiturq̃ue consecratio, si lapis superpositus amoveatur à basi, vel per enormem fractionem, c. *Ad hac & c. Quod in dubiis, de Consecr. Ecclesia*. Portatile sive viaticum non est alicui loco affixum, sed mobile, soletq̃ue appellari ara. Et hoc sufficit ad celebrandum etiam citra privilegium, etsi reliqua altaris structura non sit lapidea. Neque amittit consecrationem, etsi à ligno, cui solet ad ornatum tantum aut faciliorem conservationem includi, separetur, juxta plerosque Doctores. Quod verum est, etsi in ligno sit sigillum, aut locus Reliquiarum: nam Reliquiæ non sunt de substantia consecrationis altaris juxta Doctores communius: cū nullo jure id exprimatur. Et quàmvis exprimeretur, est per consuetudinem sublatus, ut iidem Auctores testantur. Deinde jura intel-

126.
Ad celebrandum requiritur altare lapideum consecratum,

Ex consuetudine & lege antiquissimæ Ecclesiæ.

127.
Aliud est fixum, aliud portatile,

Sufficit portatile,

Quod non amittit consecrationem si separetur à ligno, cui includitur: Etsi in hoc sit locus Reliquiarum.

Quæ non requiritur

ad valorem
consecratio-
nis.

ligi possent (ut & Pontificale Romanum) de præcepto; non autem quod requirantur Reliquiæ ad valorem consecrationis altaris; aut etiam de altari fixo. Sanè cum altare debeat esse de lapide, si tam necessariò requiratur ad ipsum Reliquiæ, huius locus potiùs in lapide ipso, quàm in ligno ipsum circumdante esse deberet: cuius oppositum tamen interdum fieri videmus.

128.
Quando
amittat por-
tile conse-
crationem.

Amittit itaque altare portatile consecrationem, quando ita frangitur, ut calix cum patena continente hostiam non possit majori parti imponi; immo tunc amplius consecrari nequit: quando autem major pars sufficit, illius solius ratio est habenda. Unde diligenter advertendum est, ut saltem (quod etiam sufficit juxta Rubricas parte 1. §. 20.) major pars calicis & hostiæ imponatur isti lapidi consecrato: quàmvis (ut monet Suarez) non sit scrupulosè curandum, etsi ex aliqua parte ligno aut lapidi non consecrato innitantur.

129.
Posset longa
mensa lapi-
dea instar
ara viatica
consecrari.

Adverte hîc, posse etiam instar altaris portatilis consecrari longam aliquam mensam lapideam mobilem: quòd enim portatile sit parvum vel magnum, est omnino per accidens ad consecrationem, solùmque deservit commodiori translationi. Unde talis ara per translationem similiter non amitteret consecrationem: etsi hanc amittat, si sit mensa altaris fixi, & proportionatè consecrata, per motionem de loco: nisi fortè tota altaris structura cum sua mensa retinendo integram & eandem compositionem ab uno in alium Ecclesiæ locum mutaretur: tunc enim non amitteret consecrationem juxta Suarez disp. 81. sect. 5. §. Tertiò additur.

130.
Altare quot
mappis de-
beat esse co-
opertum.

DICO II. Altare, in quo celebratur, debet esse coopertum mappâ saltem duplici, quarum una totam ejus mensam tegat. Patet ex communi sensu, & ex perpetuo Ecclesiæ usu. Dixi, saltem duplici (subintellige cum pluribus Doctoribus, vel unâ duplicatâ) quia etsi c. Si per negligentiam, de Consecr. dist. 2. & in Rubricis Missalis requirantur tres aut locò duarum breviorum una duplicata; idque sit omnino decentius & in Ecclesiis bene regulatis jam fiat: consuetudo tamen contrarium præscripsit; ut Doctores testantur. Immo si ob necessitatem aliquam tantùm adhibeatur una cum corporali, non videtur fore mortale, juxta Azorium, Præpositum & alios: nam omis- sio non videtur esse rei gravis, & cum tanto rigore præceptæ. Si tamen corporale sit paulò majus, potest plicari, & altera pars servire locò secundæ mappæ.

131.
An debeant
esse benedi-
ctæ.

Prædictæ autem mappæ solent ab Episcopo, aut habente potestatem benedici: quàmvis juxta plurimos probatissimos Doctores id non sit necessarium: immo Vasquez dicat hoc esse certum, eò quòd nec jure nec consuetudine præcipiatur. Hodie tamen videtur consuetudo magis invalescere, præsertim ubi commodè adiri possunt, qui pollent facultate benedicendi. Et pro mapparum benedictione non solùm præscribitur formula in Missali &

Ritualibus (ubi alioquin habentur formulæ benedicendi varia non necessariò benedicenda) sed etiam in Rubricis Missalis Parte 1. §. 20. earumdem benedictio præscribitur, & Parte 3. §. 10. inter defectus in ipso ministerio occurrentes recensetur: Si mappa non sint benedictæ.

DICO III. Requiritur præterea aliud linteum, quod Corporale dicitur, & ex lino tantùm esse debet, nec serico vel auro in medio intextum, sed totum album & mundum & ab Episcopo vel alio habente facultatem simul cum palla benedictum. Patet ex Rubricis Missalis & usu Ecclesiæ & c. Consulto de Consecr. dist. 1. Hoc linteum olim (ut nunc etiam fit apud Ecclesias Orientales) non tantùm deserviebat, ut corpus Domini & calix ei imponeretur, sed etiam ut aliquâ ejus parte calix cooperiretur. Unde complectebatur tam illud quod nunc corporale dicitur, quàm pallam. Et hinc consequenter juxta Doctores & Rubricas Missalis debet palla, ex ea saltem parte quâ tangit calicem, esse linea, alba & benedicta, eadem scilicet benedictione, quâ corporale.

Videtur tamen quoad hoc materia esse levis, & consuetudo multis in locis contraria; ut ad oculum patet, atque etiam testatur Soto dist. 13. q. 2. a. 5. in fine: qui idcirco non videtur in hoc facere difficultatem: ut nec ego propterea omitterem celebrare. Quàmvis omnino præfectis Ecclesiarum cordi esse debeat, ut in hoc, uti in cæteris, exactè serventur Regulæ Missalis.

Circa hoc verò, quod dictum est, corporalia & pallas (idem est de albis & mappis) debere esse lineas, observandum est ex Thoma Tamburino l. 1. de Sacrific. Missæ c. 5. §. 3. n. 3. sufficere quòd sint ex canabe, ut idem certum putat: eò quòd telæ istæ in communi usu vestium & acceptione hominum censeantur lineæ, etsi specie physicâ differant. Ex quo sequi videtur idem esse tenendum (& tenet Azorius, probabileque censet Tamburinus sup. n. 4.) de telis textis ex gossipio, vulgò Catoen.

DICO IV. Requiritur lumen accensum. Patet ex consuetudine & indubitato omnium sensu. Idem colligitur ex c. Litteras, de Celeb. Missatum, ubi graviter decernitur puniendus Presbyter, tum ob alia crimina, tum etiam, quia sine igne celebraverat. Requiritur autem ex usu Ecclesiæ antiquissimo candela ex cera. Unde Ministri, qui in Ecclesia ordinantur ad luminaria accendenda & ferenda, dicti sunt Ceroferarii. Sufficitque de rigore una candela cerea juxta Doctores communiter.

Ut proinde ad solam decentiam pertineat, quòd in Regulis Missalis Parte 1. §. 20. præscribuntur duæ candelæ; uti & hoc, quòd parandus dicitur cereus ad elevationem Sacramenti accendendus. In necessitate quoque sufficit lucerna ex oleo, immo etiam candela

132.

Requiritur
in super cor-
porale ex
lino album.

Quod olim
simul ope-
riebat cali-
cem, uti
nunc facit
palla,

Quæ sit ex
eadem ma-
teria, & si-
militer be-
nedicta.

An vel quæ
sit quoad
hoc obliga-
tia.

133.

Possunt cor-
poralia &
palla esse
ex canabe
vel gossipio.

134.

Requiritur
etiam can-
dela accensa.

Sufficit una
cerea.

Etsi debeat
ut sint duæ

In necessitate, etsi non magna, sufficit lucerna ex oleo. & candela ex sevo.

ex levo. Et quidem plures non requirunt necessitatem magnam, etiam ut cum candela sebacea celebretur licite, sed prudenti id relinquendum iudicio ex parte defectus ceræ; quæ si morali adhibita diligentia haberi nequeat, tunc (inquiunt) celebretur cum alio lumine, & non propterea omittatur celebratio. Ita *Dicastillo d. 4. n. 160. dub. 9.* qui censet secluso scandalò fatius esse, celebrare cum lumine olei, quàm non celebrare.

135. Adesse etiā debet Missale, an semper.

DICO V. Requiritur etiam juxta Rubricas liber Missalis, qui saltem contineat Canonem, idque juxta Doctores communiter sub mortali, ne in re tanti momenti memoria hominem fallat. Probabile tamen est (ut docet *Lugo d. 20. n. 78.* referens *Layman, Villalobos, Ledesma, Diana, Vasquez*) licere absque eo iustā de causā celebrare, absente scandalò & periculò erroris. Et sanè quod ad Canonem attinet, quem Plures quotidie celebrantes interdum non inspicunt, non dubito, quin possit sæpe abesse errandi periculum. Scandalò vel potius admirationi posset faciliè occurrere, vel non esse illius periculum. Unde etiam *Suarez disp. 81. sect. 6. §. Quarto requirunt*, fatetur se sufficientem peccati rationem tali casu non invenire.

136. Crux in medio altaris ponenda, citra obligationem, saltem gravem.

Solet præterea apponi crux, ut præscribitur in Rubricis Missalis. Ejus tamen omissio non est peccatum, saltem grave; cum nullum jus aut consuetudo, aut etiam ipsa materia hoc indicet. Quare ob hujus defectum non necessariò esset omittendum Sacrum: cum ipsa celebratio alioquin omittenda sit causa non modica, sufficienter excusans defectum hunc, quando crux haberi commodè non potest. Insuper solet apponi tabella Secretarum infra pedem Crucis: ut quoque præscribunt Rubricæ Missalis novi: sed certò nulla est obligatio.

Denique in Rubricis Missalis novi fit mentio pallii seu antependii altaris: quò ipsum ex decetia, sed sinè obligatione, ornatur.

Q U Æ S T I O XIII.

De Sacris Vasis & Vestimentis, & reliquis ad celebrandum requisitis.

137. Requiritur calix cum patena.

DICO I. Ad licite celebrandum requiritur calix & patena. Constat ex consuetudine, & c. *Vasa* & c. *Ut calix, de Consecr. dist. 1.* Quæ etsi desumpta sint ex Conciliis provincialibus, tamen sunt ab Ecclesia recepta. Debet autem calix esse ex auro vel argento, vel ratione paupertatis saltem ex stanno, ut habetur c. *Ut calix cit.* Quod etiam usus confirmat. Nullò autem modò ex vitro, ut ibidem cavetur: neque ex ligno, ut prohibetur ibidem, & c. *Vasa cit.* & c. *Litteras de Celebr. Missarum.* Neque ex ære aut aurichalco, ut prohibetur c. *Ut calix*, quia ob vini vir-

Quoadcuppam saltem ex auro vel argento, aut ob inopiam ex stanno.

tutem æruginem parit, quæ vomitum provocat, ut ibidem dicitur. Sufficit tamen cuppam esse ex prædicta materia: pes enim esse potest ex ære, aurichalco, vel etiam plumbo, ut patet ex consuetudine. Ex qua posset quoque alicubi desumi causa excusans eos, qui utuntur calice æreò: prout in ipsa Urbe Romana esse innumeros calices & patenas ex ære totos seu cupro inaurato, testatur *Lugo disp. 20. sect. 4.* Non est etiam strictè præceptum, nec consuetudine receptum, quòd, dum sola cuppa est argentea, sit intus inaurata, quòdque patena argentea sit similiter inaurata; etsi id in *Rubricis Missalis recogniti parte 2. §. 1.* præscribatur.

Calix cum patena debet esse consecratus. Patet ex usu, & sensu communi: & insinuat c. *Unico de sacra Unctione*, in fine. Amittit autem Consecrationem, quando tam enormiter frangitur, ut ad usum Sacrificii nequeat deservire. Quòd si separetur pes à cuppa, amittit juxta omnes Consecrationem calix, si sit fixus: non tamen si sit tornatilis, seu si absque ipsius calicis fractione separabilis sit cuppa à pede, juxta communem Doctorum sententiam, quam usus confirmat. Indenique constat ejusmodi calicem tali ratione consecrari. Præterea per illam artificiosam separationem cuppæ à pede non censetur prior forma calicis perire, five calix mutari, sed manet idem communi iudicio, aptusque moraliter ad finem suum; uti pedum Episcopale, quod est frequenter tornatile ad majorem transferendi commoditatem. Immo satis probabile est, non perdi Consecrationem, etsi de novo inauratur, ut docet *sa, Coninck, Diana* & multi alii, contra *Suarez, Lessium* & alios satis probabiliter oppositum docentes: quia moraliter remanet idem calix, qui erat consecratus: sicut eadem Ecclesia est, & consecrata manet, etsi de novo dealbetur. Neque inauratio videtur pars principalis, sed potius accessoria: sicut quando pars modica corporalis reficitur, etsi refectio cadat super partem, quæ occupatur ab integra hostia, non equidem censetur nisi pars accessoria, & minùs principalis. Nec etiam simile est de cuppa subtilissima auri, quæ poneretur intrà cuppam talis calicis, ut arguit *Suarez*: quia ibi esset duplex vas. Admittit tamen etiam *Suarez* & alii auctores oppositæ sententiæ, consecrationem calicis saltem non perire, etsi deauratio pereat; uti perdetentim perire solet per continuum usum.

De pyxide sive ciborio (idem est de lunula in Remonstrantia) dubitatur hîc, an debeat benedici. Varii Recentiores affirmant, non solum quia in Pontificali Romano peculiaris pro ea ponitur benedictio; sed etiam quia in *Rubricis Missalis reformati, parte 2. §. 2.* præscribitur, ut particulæ consecrandæ collocentur in corporali, vel calice consecrato, vel vase mundo benedicto. Alii tamen passim censent, non esse obligationem: eò quòd in Pontificali ponantur benedictiones variæ non præceptæ,

Non ex vitro, ligno, vel ære:

Nisi usus alicubi excuset usum æreorum deauratorum.

138. Calix cum patena debet esse consecratus.

Desinit esse consecratus, dum pes separetur à cuppa: nisi sit tornatilis vel quasi tornatilis.

An similiter, dum de nudò inauratur: est controversum.

139. Pyxis an vel qualiter aut à quo benedicenda.

ceptæ, Rubrica verò solum præscribat quod aliundè non est jure præceptum, sed quod congruentius est; prout indubiè est quod Eucharistiæ immediatum continens sit benedictum. Id verò indubitatum est, quod sufficiat simplex benedictio: quam adhibere possunt ii, qui possunt benedicere corporalia, & reliqua paramenta, in quibus Chrisma non intervenit. Denique materia pyxidis non est determinata; sed ex decencia est eadem, quæ calicis.

140. *Requiratur insuper purificatorium, non tamen benedictum.* Dico II. Requiritur etiam purificatorium, ut patet ex usu. Ex quo similiter, & recepta Doctorum sententiâ contra *Layman l. 5. Tract. 5. c. 6. n. 12.* ac denique ex eo, quod nulla in Pontificali vel Ritualibus reperiatur præscripta pro eo benedictio; satis constat, ipsum non necessariò benedici. Unde posset quis locò purificatorii adhibere mundum sudarium, dummodò ipsum postea non impendat usui profano.

141. *Recensentur vestimenta sacerdotalia requisita.* Dico III. Requiritur ad celebrandum certa quædam vestimenta, scilicet amictus, alba, cingulum, manipulus, stola & casula, idque sub mortali juxta Doctores communiter. Quamquam teste *Præpositò* aliqui probabiliter existiment non fore mortale, si unum aut alterum omittatur in necessitate; ut cingulum, manipulus vel stola. Illud etiam probabile est, in necessitate posse nos uti stolâ pro manipulo & cingulo, & similiter manipulò oblongò pro stola; quia similem habent benedictionem.

142. *Qua debet benedici ab Episcopo vel prædictis pontificiâ facultate.* Debent autem hæc vestimenta esse benedicta, ut præscribitur *can. Vestimenta, de Consecr. dist. 1.* Benedici verò debent ab Episcopo, vel aliis habentibus à Pontifice facultatem. Qualem habent Prælati, etiam locales, Ordinum mendicantium, & in eorum absentia Vicarii, saltem pro propriis Ecclesiis, ex concessionibus Pontificum (quæ videri possunt in *Compendio Privilegiorum V. Benedicere*, & apud *Rodriguez tom. I. q. 19. a. 2.* & alios) per quas præfatis conceditur potestas benedicens corporalia & omnia alia paramenta Ecclesiastica, in quibus Chrisma non intervenit; quod intervenit in Consecratione calicis & altarium. Plures tamen contendunt, præfatos non posse illa benedicere pro alienis usibus seu Ecclesiis, prout nonnulla Privilegia sonare videntur. Alii multi oppositum existimant. Quibus favet quotidiana praxis, saltem his in locis. Pro qua etiam est expressum privilegium Innocentii VIII. vivâ voce (ut refert *Compendium Societatis*) concessum Congregationi S. Justinæ (quod etiam refertur apud *Rodriguez supra*, & in *Compendio supra in additione Cappuccini*) cujus privilegia indubiè participant Ordines mendicantes. Et quàmvis Capitulum generale Mechliniense (quod fuit celebratum Anno 1464. sub Vicariis generalibus Observantium, dudum ante unionem perfectam sub Leone X.) prioris alicujus Pontificis concessionem restrinxerit ad proprios

Quam habet Prælati Regularium Mendicantium etiam circa corporalia & mappas altaris.

An etiam pro usibus alienis.

dumtaxat usus: hæc tamen restrictio ne quidem in Ordine nostro Seraphico locum habet: tum quia privilegium Innocentii VIII. est posterius: tum quia ordinationes istius Capituli hodie certò non obligant, sed omnino sunt abolitæ; & aliunde privilegia antiqua generaliter concessa revixerunt per varias eorumdem confirmationes postea factas motu proprio & ex certa scientia. Immo illud ipsum Capitulum solum fuit celebratum ab & pro Fratribus ab hac parte montium constitutis: quos Itali vocant Ultramontanos, nos verò Cismontanos vocamus.

Unde etiam non obstat restrictio ejusdem Capituli, quâ ad prælatos Provinciales & Guardianos restrinxit Privilegium Sixti IV. concedens generaliter Sacerdotibus Frattum Minorum facultatem benedicens paramenta altaris, & indumenta, exceptis corporalibus dumtaxat (quod esse in usu apud Dominicanos, quibus convenit per communicationem, testatur *Portel V. Benedicere, in addit n. 2.*) quò minùs possent fratres præfati eò uti: quàmvis in his locis non utantur.

Magis obstare posset, quod tam hoc quàm Innocentii VIII. privilegium sit vivæ vocis oraculum. Quò locò autem sint hodie habenda hujusmodi oracula, præsertim postmodum (ut loquuntur) bullata alibi indicavimus, & pendere insuper potest ex eo, utrum Decretum revocatorium in his aut istis locis sit in vigore. Videri etiam potest quædam Concessio Bonifacii IX. apud *Compendium Privileg. V. Benedicere, in Annot. Corduba.*

Quod verò in privilegiis dicitur de benedictione solemni, intelligitur de solemnitate sita in hoc, quod benedicens adhibeat versus, competentes alioquin Episcopis solemniter benedicientibus, scilicet *Adjutorium nostrum &c.* & *Sit nomen Domini benedictum &c.* ut notat *Sorbus in Addit. ad Compend. V. Benedicere.*

Eadem operâ hîc observandum, Consecrationem seu benedictionem campanarum ex sententia variorum Recentiorum censi refervatam solis Episcopis, seu iis qui possunt calices vel altaria consecrare; eò quod similiter interveniat usus Chrismatis. Ita *Barbosa l. 1. de jure Ecclesiast. c. 11. n. 105.* *Ascanius Tamburinus to. 1. de jure Abbatum disp. 23. q. 12.* (ubi tamen extra rem adducit *Guilielmum Durantum & Stephanum Durantum*) & alii. Admittit tamen idem *Barbosa supra* simplicem benedictionem (in qua videlicet omitteretur Chrisma) posse ab Episcopis delegari. Eademque consequenter competit Prælati Mendicantium; prout iisdem competit facultas benedicens ipsasmet Ecclesias suorum Ordinum, & quævis alia, in quibus non intervenit Chrisma. Immo in Belgio delegant Episcopi Decanis ruralibus aliisque Sacerdotibus consecrationem campanarum: cujus formula, in qua etiam fit mentio Chrismatis, describitur in ipso Pastoralis Mechliniensi, in quo alio

143. *An Sacerdotes horum Ordinum non prælati possint ea benedicere, exceptis corporalibus.*

Quid intelligatur hic nomine benedictionis solennis.

144. *Campanæ juxta Recentiores ab Episcopis consecrandæ.*

A quibus possint simpliciter benedici.

An benedi-
ctio illarum
sit strictè
præcepta.

145.
Quando
paramenta
amittant
suam bene-
dictionem.

146.
Munditia
requiritur
in iisdem.

Defectus
potest, sal-
tem in cor-
poralibus,
esse morta-
lis.

147.
Mappa &
vestes Sa-
cerdotes
possunt à
quovis tan-
gi.
Similiter
pyxides,
corporalia,
purificato-

alioquin sola Pastoralia sunt posita. Quorum proinde opinione usus iste Chrismatis videretur non esse ita reservatus ordini Episcopali: uti nec reservata est unctio baptizati in vertice, quæ fit cum Chrismate à Parochis. Denique nullò jure reperitur expressum, quòd campanæ necessariò debeant benedici: nisi quòd S. Congregatio Rituum 5. Julii 1614. censuerit (ut refert *Barbosa l. 2. c. 3. n. 68.*) posse Episcopum prohibere, suis scilicet Pastoribus & diocesanis subditis, nè campanæ pullentur, si non sint benedictæ.

Porro paramenta seu vestimenta sacra amittunt benedictionem suam, quando ita franguntur, ut non censeantur apta ad suum consuetum usum; ut si manica separetur ab alba; si cingulum ita frangatur, ut neutra pars sufficiat ad cingendum Sacerdotem; secus est, si longior pars adhuc sufficiat. Aliqui volunt in fractione prima licere uti partibus simul nexis; quod in rigore falsum est. Aliqui etiam apud *Diana p. 1. Tract. 14. de Celebr. Missar. resol. 68.* volunt tantum esse veniale ob levitatem materiæ. Difficile videtur, quòd ob hoc deberet omitti Missa, saltem cum aliquo incommodo notabili.

Requiritur præterea in paramentis & vasis Ecclesiasticis munditia, tum ex natura rei, tum ex c. *Relinqui nolumus, de custodia Eucharistia*, ubi Innocentius III. cum Concilio generali Lateranensi, postquam retulisset: *Sunt alii, qui non solum Ecclesias dimittunt incultas, verum etiam vasa ministerii, & vestimenta ministrorum, ac pallas altaris, nec non ipsa corporalia tam immunda relinquunt, quòd interdum aliquibus sunt horrore*, subjungit: *Præcipimus quoque, ut oratoria, vasa, corporalia & vestimenta prædicta, munda & nitida conserventur. Nimis enim videtur absurdum, in sacris sordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis.* Quia in re potest interdum committi mortale peccatum, adhibendo saltem corporalia valde notabiliter immunda, contra reverentiam tanto Sacramento debitam, ut notat *Emanuel Sa, Angelus, Tabiena, Silvester, Suarez, & alii*, quos refert, & sequitur *Bonacina disp. 4. q. ult. de Missa Sacrificio, pu. 9. n. 24.* Estque signum defectus vivæ fidei, & munditiæ interioris, neglectus munditiæ in hisce rebus. Planèque intolerabilis est Abusus, calices interdum manere tam immundos, ut vir honestus detrectaret potum communem sumere ex tam immundis vasis: corporalia item, & sæpius purificatoria reperiri tam sordida, ut adeò sordidis sudariis honestus vix uteretur ad emunctionem narium.

Petes: An paramenta & vasa sacra possint à quovis licitè tangi? Resp. quantum ad map-pas altaris & indumenta Sacerdotalia, certum esse ex sensu & praxi omnium, quòd sic; nec jura, si quæ in oppositum sint, amplius esse in usu. Ad pyxides verò & lunulas etiam benedictas quod attinet, videntur similiter posse tangi à laicis, quando necdum Eucharistiam

continuerunt. Idem est de corporalibus & pu-
rificatoriis necdum ului applicatis. Similiter
Acolythi vel alii Clerici extra sacrum mini-
sterium possunt contingere sacra vasa vacua,
v. g. calicem vacuum, juxta *Suarez d. 81. sect. 8. §. Tertium exemplum*: quàmvis dum cele-
bratur Missa solis id Acolythi & in altiori
gradu constitutis concedat ex c. *Non liceat 32. dist. 23.* & c. *Nullus 1. dist. 24.* Quod autem
ad laicos & fæminas spectat, certum in primis
est, non congruere, ut tangant calices conse-
cratos, vel patenas, uti nec, post contactum
Eucharistiæ, corporalia &c. Certum præte-
rea est, non esse grave peccatum, facileque esse
causam excusantem: nisi quòd, dum actu
continent Eucharistiam, ab inferioribus Dia-
conò tangi manu nequeant (quod tamen non
est natum fieri planè voluntariè à timoratis)
finè periculo gravioris peccati, ut Quidam
notant.

Esse autem veniale, si à laicis aut fæminis
tangantur calices vel patenæ consecratæ, sive
ante sive post usum, pyxides aut corporalia,
aut purificatoria post usum, est communis
doctrina & sensus timoratorum. Ideo Sixtus
IV. concessit vivæ vocis oraculò omnibus
fratribus Clericis & laicis, ut cum reverentia
possint finè scrupulo conscientiæ tangere cali-
ces, corporalia & alia ornamenta; ut refertur
in *Compendio Privilegiorum V. Ornamenta Ec-
clesiastica*. Idem antea concesserat Fratribus
laicis Callistus III. Et postmodum Leo X. ro-
gatus id concedere recusavit, nisi cum magna
restrictione: ut refertur in *Compendio V. Laici
Fratres*. Quod signum est, Pontificem cen-
suisse id finè privilegio non licere. Opposi-
tum nihilominus fusè defendit *Thomas Tam-
burinus l. 1. de sacrif. missa c. 2. §. 1.* dicens
idem tenere *Soto, Bartholomæum ab Angelis, &
alios*: conaturque fusè dissolvere singulos tex-
tus Canonum, qui in oppositum allegantur.
Consuetudo tamen & sensus communis aliter
jus interpretatur. Immo *Azorius, Henriquez,
Bonacina & alii*, quos citat & sequitur *Castro
Palao Tr. 22. disp. un. pu. 10. n. 13.* (et si parte
2. disp. de Adoratione pu. 6. n. 24. oppositum
sequatur cum *Suarez supra*) censent per sacra-
tos homines, quibus liceat sacra vasa & cor-
poralia tangere, intelligi solos Ordinibus sa-
cris insignitos. Quibus favet consuetudo. Un-
de etiam solet prima lotio corporalibus & pu-
rificatoriis adhiberi à Diacono, aut certè à
Subdiacono: deinde ulterior lotio fæminis
aut monialibus ad id aptioribus, uti reparatio
eorumdem, committi. Subestque tunc causa
sufficiens; scilicet jam insinuata. Hoc ipsum
autem non parvam erga res sacras æstimationem
ac venerationem in personis laicis conciliat.

Petes II. An vestimenta ac vasa profana pos-
sint converti in usus sacros? Resp. Aff. dum
tamen usibus sacris apta sint, vel aptentur quan-
tùm ad formam, & ubi necesse fuerit, quoad
benedictionem vel consecrationem. Patet:
quia id nullibi prohibetur. Et usus idem con-
firmat.

via ante u-
sum.

Juxta Sua-
rez etiam
post usum
ab Acoly-
this & aliis
Clericis.

Non est gra-
ve peccatū,
si reliqui
etiam tan-
gant, dum
actu non
continent
Euchari-
stiam.

148.

Est tamen
veniale
juxta com-
munem do-
ctrinam;

Et si contra-
dicant Non-
nulli:

Immo id
plurimi ex-
tendunt ad
omnes Sub-
diaconò in-
feriores.

149.

Vestes ac
vasa profa-
na converti
possunt in
usus sacros.

firmat. Immo etiam antiquitus domus privatae aut templa idolorum fuerunt conversa in templa Dei & Basilicas Sanctorum.

150. Petes III. An è contra licitum sit vasa aut vestimenta seu alia divino cultui consecrata convertere in usus profanos? Resp. immutata formâ non posse indubiè id fieri, c. *in sancta*, c. *Vestimenta*, & c. *ad nuptiarum*, de *Consec. dist. 1.* Et ob hanc causam Balthazar rex fuit graviter punitus; prout habetur *Dan. 5.* ac etiam allegatur c. *Vestimenta*.

Alias committitur sacrilegium. Hinc colligitur non sine sacrilegio posse sacros calices adhiberi in communi mensa, nec corporalia ad emungendas nares &c. Posset tamen locum habere levitas materiae, v. g. si quis semel leviter abstergeret sudorem mappâ benedictâ &c. Non censetur quoque usus profanus, aut contra Canones, quod sacerdotibus defunctis adhibeantur vestimenta sacerdotalia, quibuscum sepeliantur: neque quod vestes sacrae interdum adhibeantur ad sacram tragœdiam.

151. Quid censendum, si forma mutetur. Quod si forma mutetur, atque aded benedictio seu consecratio tollatur, omnino convenit, ut ad usus profanos non redeant, sed vel comburantur, vel aliò decenti modò consumantur; ut praescribitur c. *Ligna* & c. *Altaris de Consecr. dist. 1.* Unde Doctores communiter inferunt, hoc ipsum esse de necessitate praeccepti. Quamvis *Castro Palao supra disp. de Adorat. n. 25.* probabile putet, seclusò scandalò nullum vel levissimum in hac applicatione peccatum intervenire: & quamvis Canonibus citatis contrarium insinuetur, ob necessitatem tamen excusari posse irreverentiam, quæ ibi potest praesumi. Verisimile saltem est juxta *Præpositum q. 83. a. 3. dub. 6.* (qui refert *sa V. Ecclesia n. 2.*) ex licentia Episcopi hæc posse in usus profanos converti. Et consequenter ex licentiâ aliorum habentium Episcopalem potestatem respectivè idem fieri posset, dum adest rationabilis causa vel aliqua necessitas.

152. Ad celebrandum requiritur unus saltem minister. Dico IV. Ad celebrandum requiritur minister, & sufficit unus. Utrumque patet ex universali consuetudine Ecclesiæ. Nihilominus in casu necessitatis, posset Missa celebrari sine ministro, v. g. ad communicandum moribundum: vel si alioquin Sacerdos in die festo non posset audire Sacrum: item si Missâ jam inchoatâ minister recedat, & expectatus non redeat. Ratio est: quia præceptum in consuetudine fundatum non censetur obligare, nisi extra casum necessitatis.

153. Hic minister non potest esse femina, ut patet ex c. *Inhibendum*, de *cohabitatione clericorum & mulierum*. Ubi prohibetur, Ut nulla femina ad altare praesumat accedere aut Presbytero ministrare. Unde Doctores passim existimant in necessitate potius esse celebrandum sine ministro, quam foeminâ ministrante. An autem in Belgio aut vicinis locis, ubi saltem deficiente ministro masculo, virgines, praesertim religiosæ, superioribus conniventibus

indies in monasteriis ministrant celebranti, consuetudo isti juri derogaverit, meritò posset dubitari. *Præpositus & Coninck* qui eam viderunt, dicunt non esse tolerandam. Non aulam tamen tales damnare peccati, praesertim mortalis, ubi & quandiu toleratur hic usus: qui apud nostras Moniales non toleratur. Saltem potest scemina respondere à longè (ut etiam respondent Moniales in Choro) ministrante Sacerdoti virò, etsi hic nesciat respondere; aut fortè etiam Sacerdote sibimet ministrante aquam & vinum, si ea habeat ad altare præparata, quando minister masculus haberi non posset.

Dico V. Ex honestate debet Sacerdos esse indutus calceis: quamquam hac de re nullum exstet præceptum obligans, praesertim sub mortali, sed solum sit honestatis; adeoque facile possit esse causa excusans, sic ut ob horum defectum non sit omittenda Missa.

Dico VI. Non est gravis obligatio praemittendi Sacro privatam etiam lectionem matutini cum laudibus. Ita communiter Theologi recentiores, contra multos alios, praesertim antiquiores. Immo juxta quosdam nulla est obligatio; utpote nullò jure inducta. Quod etsi in rigore verum sit, praesertim, quando adest aliqua rationabilis causa; absque omni tamen prorsus causa secus faciens vix videtur excusandus à culpa veniali alicujus supinae negligentiae vel torporis. Ratio Conclusionis est: quia horæ matutinæ non habent necessariam connexionem cum officio Missæ quoad materiam (cùm Missa frequenter ab officio discrepet) adeoque multò minùs quoad tempus & ordinem. Immo major est connexio inter matutinum & parvas horas (quæ tamen absque gravi peccato per transpositionem praemittuntur matutino) quam inter matutinum & Sacrum: ut proinde non videatur postpositio matutini esse materia gravis, etsi in jure inveniretur prohibita: in quo tamen non prohibetur.

Ordinatio proinde Rubricarum est à fortiori citra strictam obligationem; uti constat esse, quod additur: *Et orationi aliquantulum vacet.* Inter defectus quidem in ministerio occurrentes iste connumeratur: sed non omnes isti sunt mortales, uti si desit tertia mappa, aut sit non benedicta, si non adsint plura luminaria cerea, sed unicum, si singulum non sit benedictum, vel juxta varios, si absit Missale, seclusò errandi periculò. Adde istum defectum fuisse connumeratum à Theologis, per Pium V. adhibitis, qui fortasse in contraria opinione, tunc satis receptâ, fuerunt: quæ tamen nunc deserta est à Doctoribus communiter; adeoque etiam gravis obligatio, si quæ fuisset, mitigata jam foret contrariò sensu Doctorum & praxi seu usu timoratorum, idque inspiciente & non contradicente Ecclesiâ. Quod si etiam gravis obligatio aliquando fuisset, aut etiamnum esset; constat ad summum non fore, nisi quando matutinum cum laudibus

Ad solam decentiam spectat, quod celebrans sit calceatus.

154. Non est obligatio, saltem gravis, praemittendi matutinum celebrationi Missæ.

bus præmitti potest absque incommodo, etsi non adeò gravi.

156. *Non est gravi obligatio dicendi orationes in vestimentis præscriptis.* Similiter non est gravis obligatio dicendi orationes, quæ præscribuntur Sacerdoti, dum se vestit: quidquid contrarium dixerit Navarrus & quidam alii: nusquam enim strictè præcipiuntur: & quàmvis absolute præcepta forent, tamen etiam omnes simul non faciunt gravem materiam, sed valde levem: & aliàs valde irrationabiliter multiplicantur graves obligationes legum humanarum & peccata mortalia sine necessitate. Nullam etiam existimo esse obligationem, aut certè non gravem, præmittendi præparamenta, modò Sacerdos sit alioquin per meditationes pias bene præparatus: non enim assignantur in Missali per modum præcepti, sed pro opportunitate & commoditate Sacerdotis per modum consilii & directionis, ut ait Suarez disp. 82. in principio. Et consonat ipse modus loquendi Rubricarum Missalis p. 2. §. 1. ubi dicitur: *Orationi aliquantulum vacet, & Orationes infra positas pro temporis opportunitate dicat.* Unde idem habet sensus & praxis etiam doctissimorum pariter ac piissimorum nullius peccati scrupulum in hoc facientium.

QUESTIO XIV.

De Supplendis defectibus in Missa occurrentibus ac de Ritibus Missæ.

157. *Quid agendum Sacerdoti, dum in sumptione calicis advertit aquam fuisse ministratam loco vini.* **D**UBITATUR primò, quomodo supplendus sit defectus in Missa occurrens, quando in sumptione calicis advertit Sacerdos non fuisse vinum, sed aquam aut alium liquorem? Resp. quòd vel denuò consecranda sit hostia cum vino, præviâ oblatione saltem mente concepta, incipiendo à verbis, *qui pridie quàm pateretur*: ut præscribunt Rubrica juxta sententiam D. Thoma: vel de novo consecrandus sit solus calix sine pane, incipiendo à verbis, *Simili modo postquam cœnatum est*; & post Consecrationem reliquis omissis sumendus. Quod postremum esse magis congruum, docet Scotus dist. 8. quest. 3. num. 7. quem sequitur Navarrus, Suarez, Vasquez & passim Recentiores: si enim denuò consecratur utraque species, non tam perficietur Sacrificium prius, quàm reficietur, seu fiet novum; cum tamen potius secundum jura & rationem sit perficiendum, adeoque solum cautè supplendum, quod incautè fuerat prætermisum. Rubricæ autem sunt tantum instructiones quædam doctrinales, datæ secundum probabilem doctrinam, non magis obligantes, quàm doctrina, in qua fundantur, ut inquit Suarez disput. 85. sect. 1. §. Ad Primam Confirmationem. Adde Rubricas Missalis reformati p. 3. §. 4. num. 5. consulere sententiam Scoti, quando Sacerdos celebrat publicè seu coram aliis (prout ordinariè contingit) nam certè tunc quasi sine nota potest

curari infundi vinum ablutionis & modicum aquæ, silenterque post oblationem saltem mente conceptam præmissâ Consecratione illud sumere, deinde ad secundam & ordinariam ablutionem procedere. Quòd si Sacerdos per ignorantiam, inadvertentiam, aut alium modum, prædictum defectum supplere omiserit, donec Sacrum est absolutum & ab altari recesserit, nullatenus debet iterum consecrare ad supplendum defectum, immo non potest: quia tunc est moraliter distincta actio. Ita Suarez supra, & alii.

158. *Quid faciendum dum Sacerdos dubitat, an habuerit intentionem consecrandi hostias pro communione plebe delatas.* Dubitatur secundo, quid faciendum sit, quando Sacerdos, qui plures hostias detulit ad altare ad communicandum populum, dubitat, an habuerit debitam intentionem consecrandi? Resp. si Sacerdos verè de hoc dubitet, dicat Sacerdoti celebraturo, ut eas sub conditione consecret, modò dubium sit probabile: nisi malit post sumptionem sanguinis implet eas sumere, idque commodum fuerit. Alioquin in hac materia non oportet scrupulosum esse, ne via pluribus malis aperiatur. Constat quoque Sacerdotem eò ipso, quò detulit hostias ad altare, videri habuisse intentionem sufficientem ad Consecrationem.

Dubitatur tertio, quid faciendum, si celebrans non recordetur se dixisse ea, quæ in Consecratione communiter dicuntur? Resp. non debere propterea turbari, ut inquit Rubrica. Et merito: quia factorum aut dictorum, etiam sine dubio rationabili, sæpe non recordamur ob defectum reflexionis.

Si tamen certò ei constaret, se omisisse aliquid eorum, quæ sunt de necessitate Sacramenti, deberet resumere ipsam formam absolute: aliàs, si valdè probabiliter de hoc dubitet, sub tacita conditione. Si autem non sunt de necessitate Sacramenti, non resumat, sed procedat ulterius; ut inquit Rubrica. Unde etiam, si oblitus fuerit in Missa Gloria in Excelsis, aut Credo, aut aliquid simile, non debet, si postquam aliquantulum progressus memor fiat, supplere quod omissum est, cum perturbatione Ordinis ab Ecclesia præscripti; ut notat Bonacina d. 4. q. ult. de Missæ Sacrificio pu. 10. n. 16. post Silvestrum, Suarez, Reginaldum & Coninck quos citat.

159. *Quid faciendum in casu, quò Sacerdos certus est, vel dubitat se aliquid omisisse.* Non apparet tamen, cur non possit aut non debeat interdum Sacerdos repetere, si inter secretè orandum quid notabile omisisset, & post pauca verba certò id adverteret: id enim commodè & sine notabili turbatione Ordinis fieri potest. Sic etiam frequens est, ut incipit Communicantes, vel Hanc igitur oblationem, incidat additio facienda infra Octavam Paschæ v. g. ad quam recitandam regredi, post pauca verba juxta formam ordinariam dici cepta, non est inconveniens. Similiter si ante consecrationem certò recordetur Sacerdos, se omisisse mixtionem aquæ, debet illam supplere. Pleraque alia, quæ de supplendis defectibus in Missa occurrentibus dici possunt, satis explicantur in Rubricis Missalis. Qui plura desiderat

derat, adeat *Suarez disp. 85.* Apud quem etiam & apud *Gabrielem Biel* & alios videri potest explicatio partium Missæ in particulari.

161.

Qualiter peccet aliquis in Missa addens vel de ea minuens.

Dubitatur quartò, qualiter peccet, qui aliquid omittit, vel addit in Missa? Resp. peccare mortaliter ex genere suo. Quod addo: nam levitas materiæ & inadvertentia excusat. Unde omittere *Gloria in Excelsis*, vel *Credo*, aut simile quid, non est mortale, ex levitate materiæ. Ordinariè etiam tunc adest oblivio seu inadvertentia. Idem est de Epistola vel Evangelio in Missa solemni, si Sacerdos ea privatim non legat, ut Plures docent, sive quia Rubricæ submissam tunc lectionem ordinantes sunt directivæ, sive quia in Missa solemni, in qua nihilominus à Ministris cantantur, talis omissio videtur exigua.

162.

Opinio Thomæ Tamburini refutatur.

Immo *Thomas Tamburinus lib. 2. cap. 5. §. 2. num. 6.* allegans *Sanchez* opinatur Sacerdotem celebrantem cum Diacono & Subdiacono melius facturum, si dum hi cantant Epistolam & Evangelium, ipse attentè audiat, nec secretè recitet. Quod extendit ob paritatem rationis ad *Gloria*, *Credo*, Prophetias Sabbati sancti, Passionem Domini, & similia, quæ in majori hebdomada, & in Missa solemni ab aliis à celebrante cantari solent. Sed hoc apertè repugnat praxi, & apertius Rubricis Missalis; quæ etsi hac in parte forent merè directivæ, dant saltem consilium de meliori. Similiter in additione excusat levitas materiæ; ut si absque intentione inducendi novum ritum Sacerdos velut privata persona adderet in Missa *O sacrum convivium &c.* vel quid simile ex privata devotione; aut in Canone nomen alicujus Sancti, v.g. de quo fit festum.

163.

In Canone nominandus Episcopus loci, etiam à peregrinis etiam Regularibus.

Quod si Regularis non nominaret Episcopum loci (qui etiam à peregrinantibus, non autem Episcopus ipsius Sacerdotis nominandus est) sed ejus vice suum Generalem, declaravit S. Congregatio apud *Diana Parte 2. Tract. 14. Resol. 40.* esse mortale. Sed hætenus non constat declarationem esse authenticam juxta *Tamburinum supra §. 3. num. 7.* qui existimat id ipsum esse leve, nisi cum fieret ad mutandum ritum, vel ex contemptu Episcopi, vel ob aliquid simile. Nec putat de cætero S. Congregationem voluisse id quod ex se leve est sub mortali prohibere. Facilius nihilominus subesse posset culpa gravis mutationi factæ in Canone: qui censetur gravissimi ponderis. Propriè autem incipit Canon, juxta Doctores (quod etiam videntur supponere Scriptores antiquiores, signanter *Honorius Augustodunensis l. 1. de antiquo Ritu Missar. cap. 103. Tom. 12. Biblioth. Patrum Edit. Colon.*) ab illo: *Te igitur clementissime Pater*, & finitur ad *Pater noster* ut iidem docent aut supponunt. Et quidem *S. Gregorium* censuisse, ut Oratio Dominica recitaretur mox post Canonem, refert *Berno Augiensis Abbas* (qui floruit ante 600. annos) *l. de quibusd. reb. ad Offic. Miss. spectantibus c. 1. To. 11. Biblioth. Patrum.*

Non Generalis.

Quando incipiat & finiatur Canon.

Circa ritus Missæ observandum est, Rubricas non omnes esse strictè præceptivas, seu obligare ad peccatum mortale ex genere suo: sed plurimas solum esse directivas, seu solum de consilio, neque obligare, saltem sub mortali. Ad dignoscendum autem, quænam tales sint, adhibet *Lugo d. 20. sect. 4.* hanc regulam, Omnes scilicet Rubricas ut tales esse directivas, illas autem solum censendas esse præceptivas, quæ continent seu notant aliquid, quod aliàs ex jure vel ex legitima consuetudine graviter jubetur, vel in ipsis Rubricis expressè sub mortali præcipitur. Ex qua regula faciliè erit in particulari has ab illis discernere. Graviter nihilominus vitandus est neglectus sacrorum rituum cum scandalo populi, vel junctus contemptui, vel intolerabili incuriæ, quæ quis illos stabiliter seu ut plurimum non curat ad discere seu servare, vel adjunctum habens animum inducendi novos ritus. Vide *Tamburinum supra §. 1. & Marchant tom. 2. tract. 2. p. 2. tit. 4. quaest. 2. §. 4. dub. 9.*

Solum restat contra Hæreticos nostri temporis ostendendum, quod Missa non sit dicenda necessariò linguâ vulgari, neque etiam omnia sint in ea pronuntianda clarâ voce. Quod utrumque definivit *Tridentinum sess. 22. can. 9.* Videri potest *cap. 8. ejusdem sessionis.* Quantum ad primum attinet, constat quidem non esse oppositum in se malum, aut à Christo vetitum: tamen iustis de causis Ecclesia consuevit non aliâ linguâ uti, quàm doctrinali, Græcâ vel Latinâ, admiscens tamen aliquid Hebræicæ linguæ (quæ tres linguæ titulo crucis Domini fuerunt honoratæ) quia lingua Latina est apud eruditos usitata in Occidente, Græca verò in Oriente, olim præsertim. Id nanque habet antiquus Ecclesiæ usus; ut ex omnibus etiam vetustissimis Liturgiis satis constat, & bene deducit *Bellarminus l. 2. de Verbo Dei cap. 15.* Et sanè insolentissimæ insanix est, usum universalis Ecclesiæ culpâre juxta *Augustinum Epist. 118. c. 5.* Potest etenim Ecclesia in similibus accidentalibus statuere seu determinare, quod convenientius judicaverit.

Convenientia autem fundatur, partim in eo, quod ob varietatem, quæ in linguis vulgari-bus sæpè & faciliè intervenit, frequens foret variatio in Missæ celebratione necessaria: partim; quod si in singulis locis Missa celebraretur linguâ vulgari & patriâ, nimia foret varietas in Ecclesia, & cum maximo Fidelium dispendio tolleretur Ecclesiarum communicatio, adeò ut pauci Sacerdotes possent in alienis regionibus celebrare: partim quod majestas rerum quæ aguntur, exigit linguam magis venerandam & gravem: quodque mysteria populari linguâ celebratâ faciliè vilescerent apud multos rudiores & plebeos (esto in aliquibus excitaretur aliunde major devotio) de rebus juxta suam intelligentiam judicantes, nec mysteria ac tropos capientes: partim, quod quæ in Sacrificio Missæ dicuntur, non tam ad instructionem populi (ut con-

164.

An & qua Rubrica obligent.

165.

Missæ ex usu antiquo Ecclesiæ non est celebranda linguâ vulgari.

166.

Congruentia assignantur.

cio) quam ad Deum ipsum referantur. Et quamquam secundario deservire possint etiam ad instructionem populi, facile & efficacius id potest, & debet suppleri per Parochos in Concionibus, ut præscribit etiam *Tridentinum sess. 22. c. 8.*

167. Nec refert, quod Paulus V. concesserit Anno 1615. die 27. Junii ut apud Sinenses Missa & Officium divinum dicatur idiomate Sinensi; ut Auctores recentiores referunt. Item quod Moravis (teste *Aneâ Sylviô de Origine Bohem. cap. 13.*) sit concessum, ut officium divinum facerent lingua Sclavonica; idque post auditam cælitus vocem: *Omnia spiritus laudet Dominum, & omnis lingua confiteatur ei.* Nam id pendet à voluntate Ecclesiæ, quæ potuit hac in re dispensare cum istis Nationibus. Et quidem quoad Sinenses non dispensavit, ut Missa diceretur lingua apud ipsos vulgari, sed aliâ, quæ est litteratorum apud ipsos, ut testatur *Præpositus q. 83. art. 4. dub. 1.* Moravis autem id concessum fuit in principio quando totum regnum simul convertebatur ad fidem, nec inveniri poterant, qui pro omnibus Latine celebrarent; eâ verò necessitate cessante amplexi sunt morem Ecclesiæ Romanæ. Vox autem illa audita designat tantum, id non esse in se malum: etsi non semper in omnibus circumstantiis præeligendum. Ita respondet *Sylvius q. 83. art. 4. §. Quaritur II. ad 4. ex Bellarmino sup. c. 16. in fine.* Vide *Palavicinum lib. 18. Histor. Trid. c. 10. n. 3. & 4.* allegantem & explicantem verba Joannis VIII. indulgentis, ac Gregorii VII. post annos ducentos, post causæ cessationem, denegantis.

168. Quod ad secundum, apud Hæreticos in calumniam vocatum, attinet, non apparet quid mali sit, vel quod inconveniens in hoc, quod in Officio publico quædam secretò dicantur: nam sufficit quod dicantur à ministro publico & ad publicam utilitatem: cur ergo non potuit Ecclesia præscribere, ut aliqua secretò dicerentur? Quod sine sufficienti ratione factum non esse persuadet satis ipsa Ecclesiæ auctoritas, esto nos causam ipsam non penetraremus. Ratio autem, inter varias mysticas seu congruas, esse potuit, quod ipsum silentium in operatione mysteriorum excitet attentionem ac venerationem, uti & ipsa quoque varietas ad devotionem conducit. Quare *Basilius l. de Spiritu sancto c. 27.* ait: *Qui in primordiis Ecclesia certos ritus præscripserunt Apostoli & Patres, in occulto silentioque mysteriis suam servare dignitatem. Neque enim omnino mysterium est, quod ad populares ac vulgares aures effertur.* Unde & ipsi Ethnici, lumine naturæ id agnovère. Et in lege veteri ex divina institutione idem cernitur, signanter *levit. 15.* ubi dum Sacrificium thuris describitur, jubetur Sacerdos pergere ultra velum, ibique precari, non solum non auditus, sed ne visus quidem à populo.

169. Unde etiam in Ecclesia Græca quædam submissè proferuntur à sacerdote; ut ex Liturgia *S. Chrysostomi* est manifestum; quàmvis

in illâ verba Consecrationis proferantur altè. Quod parum refert: quia potuerunt diversæ Ecclesiæ diversa præscribere, propter varias hinc inde congruentias occurrentes, à singulis uniformiter servanda. Occasio autem proferendi secretò verba consecrationis in Ecclesia Latina desumpta videtur (ut graves Auctores, etiam antiqui referunt) ex miraculo ac horribili exemplo relato à *Sophronio* (qui floruit ante Damascenum & VII. Synodum) in *Prato spirituali c. 196.* de parvulis pastoribus, qui ex alta verborum formæ pronuntiatione ipsa didicerant, iisque abutebantur. Cujus verissimi miraculi mendacem relationem à *Kennitio* factam refutat *Bellarminus l. 2. de Missa c. 12. in fine.*

Nec refert, quod Christus altâ voce consecraverit. Nam circumstantia ista aut similes nullatenus concludunt ita nobis esse faciendum: cum etiam consecraverit sub noctem, non jejunus, recumbens &c. Etiam ratio fuit in Christo ita agendi: ut scilicet doceret Apostolos formam, quâ uti in consecratione deberent.

QUESTIO XV.

De stipendio Missæ & Obligatione inde resultante.

CERTUM in primis est ex communissima praxi, etiam piissimorum & doctissimorum Sacerdotum, per totam Ecclesiam, idque ex mente Episcoporum, ipsiusque Pontificis, id ipsum in suis Decretis manifestè supponentis, licere Sacerdoti accipere stipendium pro Missa, non quidem per modum pretii (quod foret simoniacum) sed stipendii, ad sui sustentationem. Nam qui altari servit, de altari vivere debet, juxta Apostolum *1. ad Cor. 9.* Quare Missam gratis donat & offert; uti & Parochus alla Sacramenta ac sacra ministeria, etsi recipere, aut etiam exigere valeat stipendium sustentationis. Prout etiam Sacerdos potest accipere panem & vinum cæteraque necessaria huic ministerio; & consequenter etiam potest aliquid accipere necessarium ipsi ministro sustentando. Unde posset licitè ex natura rei, & seclusò scandalò pusillorum de stipendio pacisci: quod enim quis peractò opere licitò tenetur jure naturæ dare, non est per se illicitum ante opus in pactum deducere. Item potest promissum seu constitutum exigere, etiam à iudice; qui obligatur ei ipsum adjudicare: signanter dum veluti legitimum est ab Ordinario taxatum.

Neque tantum in pauperibus Sacerdotibus, sed etiam in divitibus, sive ex suo, sive ex Christi patrimonio, hoc locum habet (etsi possit in his interdum macula seu nota avaritiæ concurrere) juxta Doctores communiter: nam habent equidem titulum communem, adeoque jus similiter se sustentandi, si velint, ex altaris ministerio.

Immo

Græcæ servatum fuit: in qua tamen consecratio fit altâ voce.

Occasio illam secretò proferendi in Ecclesia Latina.

Christi altâ voce consecrantis exemplum non obstat.

170. Stipendium pro Missa licitè accipiatur.

Immo, exigitur, ac in pactum deducitur.

171. Etiam à Sacerdotibus alioquin divitibus.

172. Immo idipsum locum habet in beneficia-
tis ad celebrandum adstrictis, pro diebus, qui-
bus sic adstricti sunt, dummodò non sint obli-
gati ad applicandam Missam, sed solum ad ce-
lebrandum pro commoditate populi aut ho-
nore Ecclesiæ; ut habet praxis quotidiana, &
communis Doctorum, etiam Recentiorum, &
sensus, contra quosdam alios Recentiores: ne-
que enim præjudicat illis, pro quorum com-
moditate debet Missam facere, neque quid-
quam minus accipiunt alii, quibus integrè
Missam applicat; neque aliquod jus obstat.

173. Satisfit De-
clarationi
Cardina-
lium.
Extat quidem Declaratio Cardinalium super
decreta novissima Urbani VIII. de celebratio-
ne Missarum (quæ cum suis Declarationibus
extant in Bullario Romano & apud Bassaum V.
Missæ VII.) in qua habetur, *Sacerdotes quibus
diebus tenentur Missas celebrare, ratione benefi-
cii, seu cappellæ, legati, aut salarii, si eleemosy-
nas pro alijs etiam Missis celebrandis susceperint,
non posse eadem Missâ utrique obligationi satisfa-
cere.* Verùm hæc declaratio loquitur de casu,
quò Sacerdotes sunt aliundè ex justitia obli-
gati ad celebrandas Missas cum earumdem ap-
plicatione: tali nanque casu non possunt ac-
ceptò stipendiò etiam applicare alijs; quan-
tumvis ipsi Sacerdotes forent pauperes. An au-
tem sit tantum obligatio dicendi Missam finè
applicatione, an insuper cum applicatione ex
tenore & circumstantiis foundationis, legati,
vel postulationis colligendum est. De quo vi-
de Thomam Tamburinum l. 3. de Sacrificio. c. 1.
§. 3. num. 15. & seqq.

174. Corolla-
rium.
Ex dictis colligitur posse Missam solem-
nem, quæ alioquin quotidie conventualiter
celebranda supponitur, pro stipendio applicari
alijs, quando scilicet non est aliundè specialis
obligatio applicandi, sive Conventui, sive
Fundatoribus, sive alicui alteri.

Potes quis
pro pluribus
simul cele-
brare, donec
singulis sit
satisfactum.
Petes I. An si Sacerdos acceperit v. g. qua-
tuor stipendia à quatuor petentibus, possit
celebrare quatuor Missas pro omnibus simul,
sic ut singulæ pro rata prosint omnibus? Resp.
omnino posse: quia sic singuli accipiunt, quòd
eis debetur, idque tempore, ut supponitur,
debitò. Ita Doctores passim contra Non-
nullos.

175. An plura
diminuta
stipendia
possint uniri
usque ad
quantitatem
justi stipen-
dii.
Petes II. An pro una Missa possint accipi
à diversis plura minuta stipendia usque ad
quantitatem stipendii justi? Resp. posse qui-
dem jure à sacerdote exigere stipendium inte-
grum lege aut consuetudine taxatum, immò
alios obligari ad id præstandum, nisi sacer-
dos sit minori stipendiò contentus, suo juri
cedendo. Alioquin Leo X. Bulla VII. apud
Confectium decrevit, non teneri, salvâ con-
scientiarum puritate, fratres ad tot Missas,
quot eleemosynæ tenues, & quæ non æquiva-
lent valori unius Julii, fuerint oblata: quasi
concedat ad majorem securitatem, quod per
se licebat, etiam taxando Julium pro stipen-
dio, utique tunc temporis saltem satis hone-
sto. Quare numerum Missarum posse minui
ad rationem integri & consueti stipendii, nisi

sacerdos oppositum expressè promiserit, affir-
mant Corduba, Azorius & alii apud Aversa q. 11.
de sacrifi. Missæ. sect. 17. & in casu, quò sacer-
dos, nimia coactus inopia, diminuta stipen-
dia acceptavit, Peyrinus loquens etiam post
Decreta Urbani VIII. apud Aversa supra.

Verum S. Congregatio seu potius Urbanus
VIII. ubi pro pluribus Missis celebrandis stipen-
dia, quantumcumque incongrua, sive ab una,
sive à pluribus personis, collata fuerunt, aut con-
ferentur in futurum... sub attestatione divini Ju-
dicii mandat & præcipit, ut absolute tot Missæ ce-
lebrentur, quot ad rationem attributæ eleemosynæ
præscriptæ fuerint, ita ut alioquin ii, ad quos
pertinet, suæ obligationi non satisfaciant: quin
immo graviter peccent, & ad restitutionem tene-
antur. Et ad exactiorem Decreti observantiam
revocat Privilegia quibusvis concessa, quibus in-
dulgetur, ut certarum Missarum vel Anniversa-
riorum celebratione aut aliquibus Collectis seu
Orationibus plurium Missarum oneribus in futu-
rum suscipiendis satisfiat. Quàmvis autem Tho-
mas Tamburinus supra n. 53. putet nihilominus
oppositum adhuc esse licitum, explicando De-
cretum, quòd velit tot Missas celebrari, quot
fuerint præscriptæ juxta ratam datæ eleemosy-
næ, quatenus nempe sufficientis ad tantum nu-
merum: obstant tamen satis manifestè verba
Decreti, in quo expressè agitur, ubi *stipendia
quantumcumque incongrua* conferuntur. Et in
declarationibus dubiorum, quæ occasione
Decretorum emerferant, ad tertium quæsitum,
*An cum Ordinarius præscripserit eleemosynam
congruam, juxta qualitatem loci, personarum &
temporum, sacerdotes accipientes stipendium mi-
nus congruò teneantur Missas ab offerente præscrip-
tas celebrare,* responsum fuit, *Teneri.* Ratio
est: quia sacerdos accipiens stipendia incon-
grua, censetur iisdem contentus, adeoque
se obligare ad numerum Missarum ab offeren-
te proscriptum. Immo ipsa verba Decreti vi-
dentur innuere obligationem ex natura rei in
verbis: *Alioquin ii, ad quos pertinet, suæ obli-
gationi non satisfaciant: quin immo graviter pec-
cent,* scilicet contra justitiam, & ad restitu-
tionem teneantur. Nisi quis malit Pontificem
jure hoc positivò reddere sacerdotes aliter in-
capaces dominii, sic ut stipendia non faciant
sua. Quod tamen in jure solet fieri alijs lo-
quendi formulis. Accedit, quòd sermo sit de
stipendiis etiam quæ in præterito collata fue-
runt: quod est apertum indicium, agi de debi-
to ex natura rei præexistente. Nihilominus ad-
huc posset Sacerdos, alterò admonitò de insuf-
ficientia stipendii, ipsoque consentiente, Missas
ad justam taxam diminuire. Similiter si insciò
Sacerdote deponatur stipendium diminutum,
potest is admonitò petente, aut, si ob justam
causam nequeat, etiam non admonitò, pro rata
diminuire numerum Missarum. Et hac ratione
posset excusari praxis quarundam Ecclesia-
rum: nisi fortè insuper excusentur aliorum ju-
diciò alicubi, quòd Decretum non sit ibi usu
receptum, sitque juris merè positivi.

176.
An possit
quis parte
stipendii
retentâ
committere
alteri cele-
brationem
Missarum.

Petes III. An, qui Missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, possit eandem Missam alteri, parte ejusdem eleemosynæ sibi retentâ, committere? Resp. etsi id non appareat clarè illicitum ex natura rei, ut exemplis ex aliis contractibus desumptis confirmari posset; habet nihilominus speciem quamdam turpis quæstus, estque merè prohibitum per Decretum Urbani VIII. (Propositionem, quæ asserit adhuc licitum id post decretum Urbani, seu ejus vigore suppositò, reprobatum Alexander VII. saltem ut scandalosam & in praxi perniciosam. Verba propositionis damnatæ sunt: *Post Decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missa celebranda traduntur, per alium satisfacere, collatò illi minori stipendiò aliâ parte stipendii sibi retentâ*) & quidem juxta plerisque graviter, etsi Bordonus tom. 1. variar. Resolut. 25. quæst. 28. (ut refert Aversa quæst. 11. sect. 17.) putet secus facientem solum peccare venialiter, nec teneri ad restitutionem partis sibi retentæ. Tamen gravitas materiæ & causæ, absolutaque prohibitio satis indicant gravitatem culpæ.

Decretum
Urbani VIII.
non tangit
quoad hoc
dubium Be-
neficiatos
aut Capel-
lanos.

177.
Alia excep-
tiones seu
excusatio-
nes.

Hoc equidem Decretum non tangit Beneficiatos, qui (ut Cardinales declarârunt) possunt excessum consueti stipendii, alteri pro Missis à se alioqui celebrandis assignati, retinere sibi ipsis. Ut etiam id potest Capellanus habens salarium stabile instar Beneficiati.

Excipitur etiam casus, quò pinguius stipendium datur per modum eleemosynæ tanquam à speciali amico & benefactore loci vel personæ, adeoque non tantum intuitu Missæ, pro qua utique aliis non daret tam extraordinarium stipendium. Secus foret juxta Declarationem Cardinalium, si ex mera devotione & liberalitate indifferenti ad personas daretur stipendium pinguius solum pro ipsa celebratione Missæ, sive ejus intuitu. Similiter quando alter Sacerdos in hujusmodi diminutum stipendium scienter & spontè consentit: prout interdum rationabile est ipsum consentire ex eo, quòd indemnitati quarundam Ecclesiarum Regularium, ubi indifferenter plurimæ Missæ petuntur, & non rarè multis postmodum partim non satisfacit, partim non præbetur justum stipendium, sit frequenter necessarium ex pinguiori aliarum stipendio partem reservare. Alia excusatio adduci posset pro iis locis, in quibus Decreta Urbani, nec sunt publicata, nec usu recepta, & signanter hoc Decretum: ut patet in Belgio, in quo contraria praxis passim viget, immo ante annos non multos paucis sacerdotibus Decretum istud innotuerat; quod ex recentioribus quibusdam Scriptoribus postmodum cœpit magis innotescere. Immo Marchinus apud Thomam Tamburinum lib. 3. c. 1. §. 5. num. 12. ait se audivisse in multis Italiæ locis, & Romæ in multis Collegiatis, hoc Decretum quoad hanc partem non servari.

178.

Petes IV. An Sacerdos possit accipere du-

plex stipendium pro una Missa, applicando uni partem illam fructus, quæ ipsi sacrificanti responderet? Nonnulli affirmant, etiam post Decreta Urbani VIII. Resp. Neg. etiam independentè à Decretis præfatis, quæ huic responsioni plurimum favent. Immo censuit S. Congregatio 25. Jan. 1659. casum esse comprehensum in Decretis aliis editis (scilicet Urbani VIII.) quibus prohibetur, nè duplex stipendium seu eleemosyna pro unica Missa recipiatur. Quam sententiam S. Congregationis Alexander VII. dein 29. Januarii approbavit & Decretum publicari jussit: rursumque oppositum statuit inter Propositiones 45. à se reprobatas, quarum octava est: *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem*. Ratio est; quia incertum est, an pars illa sit alteri applicabilis. Similiter incertum est, an ista portio sit ex opere operato, & quanta sit: etsi Quidam conjectent æquivalere portioni, quæ datur ei, pro quo offertur: Quidam verò æquivalere circiter quoad tertiam solum partem. His nanque incertitudinibus exponi nolunt dantes certum stipendium, qui censentur exigere fructum sacrificii certum.

Hinc etiam non potest Sacerdos regulariter loquendo accipere à duobus stipendium, quorum uni applicet fructum satisfactorium, alteri impetratorium alicujus beneficii: sensus enim consuetus petentium Missam est, ut utrumque fructum sibi acquirere velint, nisi explacent contrarium, vel hoc ex circumstantiis colligatur. Si nanque significant; hic quidem, se esse contentum impetratione beneficii: iste verò, se solum velle satisfactionem pro pœnis; volentibus & consentientibus non fiet injuria. Immo si quis liberaliter erogaret stipendium contentus vel unicâ collectâ, vel particulari oratione in *Memento*, posset indubiè pro sacrificio ipso exigi à tertio aliud stipendium. Præterea qui liberaliter promisit dicere Missam pro alterius sanitate, & uni tertio Missam dicere pro satisfactione pœnarum parentis defuncti, satisfacere posse videtur unicâ Missâ, applicando uni unum, alteri alium fructum. Prout etiam qui vovit dicere Missam in gratiarum actionem pro obtento beneficio, videtur posse fructum satisfactorium alteri donare seu applicare. Sic nanque totum fit, in quod ferebatur formaliter intentio promittentis aut voventis.

Nolo immorari absurdæ doctrinæ Thomæ Hurtadi, quæ est expressa inter 45. propositiones ab Alexandro VII. reprobata: *Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre: neque etiam contra fidelitatem, etiamsi promittam promissione etiam juramento firmatâ, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram*. Impugnatione nanque haud eget, quod propriâ absurditatis mole ruit.

Sacerdos
nequit du-
plicatum
stipendium
accipere, nisi
uni petenti
applicaret
portionem
sibi propriâ.

179.
Neque etiam
si unum fru-
ctum satis-
factorium,
alteri im-
petratorium
applicet.

Casus in
quibus lo-
cum habet
exceptio.

Doctrina
Thomæ Hur-
tadi repro-
bata.

Quod

180. Tenetur Sa-
cerdos ex
justitia sa-
tisfacere
dantibus
stipendium.
Quod attinet ad obligationem Sacerdotis ex stipendii acceptatione consurgentem, ipsa est de genere justitiæ, habens annexum onus restitutionis, si non adimpleatur: talis namque injustè retineret stipendium. Quare indubiè est obligatio ex genere suo gravis. Immo Petrus Navarra, Arragon, Bonacina, quos refert & sequitur Aversa quest. 11. sect. 18. censent sacerdotem accepto stipendio non celebrantem peccare mortaliter; etiam si aliqui stipendium non attingat notabilem furti materiam: eò quòd, licet damnum pecuniæ non sit grave, tamen damnum spirituale; per privationem debiti fructus Missæ, sit satis grave. Alii nihilominus censent esse parvitatem materiæ in una Missa; neque hîc esse attendendum spirituale damnum, sed quantitatem materiæ mensurandam esse ex quantitate stipendii: cujus proinde restitutione reparatur injustitia commissæ: negligere autem restitutionem unius vel alterius stipendii Missæ, non est mortale, ut nec ipsum stipendium est gravis materia. Quod à fortiori locum habet in negligente celebrationem Sacri liberaliter promissi, etiam concessio (quod Multi negant) promissionem simplicem ex genere suo graviter obligare. Immo cum ex doctrina Sanchez & plurimorum aliorum in promissionibus requiratur quantitas triplò vel quadruplò major quàm in furto, ut sit materia peccati mortalis, consequenter hîc procedendum foret.

Qualiter
peccet non
satisfaciens
uni Missæ,
pro qua ac-
cepit stipen-
dium.

Vel quam
alteri libe-
raliter pro-
misit.

181. Obligatio
est ex genere
gravis satis-
faciendi
brevis tem-
pore.

Est autem obligatio ex genere gravis, satisfaciendi citò celebratione missarum, pro quibus acceptum est stipendium; ut ipsa ratio justitiæ dictat. Idemque præscribit Urbanus VIII. in suis Decretis: *Eleemosynas (inquit) manuales & quotidianas pro missis celebrandis, ita demum accipere possint, si oneribus antea impositis ita satisfecerint, ut nova quoque onera suscipere valeant: alioquin omnino abstinere ab hujusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis in futurum recipiendis.* Quod explicat declaratio Cardinalium in Responsione ad 10. Dummodo infra modicum tempus possint omnibus satisfacere. Et in Resp. ad Undecimum excipit casum, quò tribuens eleemosynam sciat & consentiat in dilationem: prout contingit, quando is est conficius onerum præexistentium, vel quando uni Sacerdoti committit legendas tot Missas, ut non possint brevi tempore omnes absolvi.

182. Quodnam
tempus hic
censetur
breve.

Quodnam verò censeatur modicum tempus, atque adeò modica dilatio, dubitari posset. Estque valde credibile modicum censeretur tempus unius mensis, aut etiam duorum mensium; immo Nonnulli id extendunt ad tres menses, Exorbitans tamen nimis est, & omnino reprobandum, quod Peyrinus, teste Tamburino supra §. 9. n. 4. modicum tempus hîc intelligat spatium trium annorum. Quod sanè tempus communi judicio apparet valde longum. Posset quoque fieri per accidens ob necessitatem non patientem moram, pro qua Missa petitur, ut etiam unius diei dilatio sit nimia: ut si quis hoc mane petat Missam pro lite

eà die decidendâ, pro infirmo agonizante, vel periclitante & similibus: ita ut præter culpam dilationis teneretur Sacerdos restituere stipendium, transactâ jam indigentia.

Dubitari è contra posset, an si Sacerdos debeat tot vel tot Missas in mense vel hebdomadâ celebrare, possit licitè anticipare, & unò mense aut hebdomadâ celebrare etiam pro subsequenti? Respi. affirmativè, cum Petro Navarra, Bonacina, Lugo & aliis: ibi enim subest tantum velut anticipata solutio. Excipe tamen, nisi oppositum constet de mente Institutoris; ut si contrarium expresserit, vel intenta sit etiam utilitas aliorum; utpote ut successivè habeant commoditatem audiendi tales Missas, vel ut dicantur Missæ pro iis, qui successivè moriuntur.

Similiter si Missæ ex institutione sint addictæ certis diebus, absque speciali ratione tales dies respiciente, v. g. feriæ quartæ, sextæ & sabbato totius anni, possent aliis diebus hebdomadæ suppleri; eò quòd servetur mens fundatoris quoad principale: ut proinde parva illa temporis variatio, quæ in nullius cedit præjudicium, non sit culpabilis, nisi ad summum venialiter, aut etiam nullò modò, saltem quando adest causa aliqua rationabilis. Si autem certi dies sint electi ex speciali motivo, v. g. sabbatum ob devotionem B. Virginis in ejus altari, feria sexta propter Domini passionem &c. debet omnino Sacerdos iis diebus celebrare, ex vi voluntatis fundatoris. Quàmvis etiam hæc variatio non facile accedat ad mortale; cum pariter appareat modici præjudicii. Si tamen Missa esset addicta diebus Dominicis aut festivis, ut populus habeat commoditatem audiendi Missam, facilius posset in tali variatione dierum gravis culpa committi. Simile est judicium de variatione horæ, quâ Missa ex institutione est dicenda.

Tenetur præterea Sacerdos celebrare in loco per requirentem aut instituentem præscripto; idque juxta communem sententiam sub obligatione ex genere suo gravi, adeò ut ne quidem de contentu hæredum secus fieri posset; qui & ipsi tenentur adimplere mentem testatoris; sed solum ex auctoritate superioris, habentis facultatem commutandi ultimas voluntates. Intellige, quando fundator aut requirens Missas, non solum curat applicationem fructus (si enim hanc solum curet, ut plerumque contingit in Missis, quæ à Religiosis indifferenter petuntur, possunt indubiè Missæ alibi celebrari, utpote ubique ejusdem valoris) sed specialiter aut principaliter respicit talem Ecclesiam vel Capellam vel Altare. Quàmvis hîc etiam locum habeat levitas materiæ; utpote si raro mutetur locus, v. g. bis vel ter in anno. Immo Thomas Tamburinus supra c. 2. §. 1. num. 2. judicat non delinquere in gravi materia Capellanum obligatum totò annò in certo loco celebrare, qui unò vel alterò die feriatò singulis mensibus alibi celebraret.

183. An Missa
dicenda unò
mense, pos-
sint anticipari
ante diem.

184. An Missa
addicta cor-
tis hebdo-
mada die-
bus, possint
dici aliis
diebus.

185. Qualiter
servandus
locus cele-
brationis
Missarum
determinatus
per Funda-
torem.

186. Et facilius adhuc excusari potest celebrans in alio altari ejusdem Ecclesiæ, quàm celebrans in diversa Ecclesia; utpote minus recedens à voluntate fundatoris, ut notat *Lugo d. 21. num. 36.* addens Capellanus quotidianæ Missæ ex rationabili causa posse etiam citra veniale celebrare rarò extra locum designatum; eò quòd non censeatur fundator voluisse cum tantò rigore Capellanus suum obligare. Potest etiam culpa abesse, si locus designatus sit impeditus, & sacerdos aliis negotiis pressus deberet nimium expectare. Similiter si constet locum esse assignatum, ut frequens populus audiat Sacrum, contingat autem nullos aut vix ullos comparere, præsumi potest juxta *Tamburinum supra num. 4.* mens fundatoris esse, quòd cessante causâ, cesset effectus obligationis.

187. Præterea ratio dicitur facilius perveniri posse ad gravitatem materiæ, si obligatus celebrare in altari privilegiato celebret alibi, quàm si sit obligatus in alio communi altari celebrare. Immo si vice altaris non privilegiati celebraret in privilegiato, dum requirebatur Missa pro defunctis, ob hanc ipsam causam vacat variatio hæc omni culpâ juxta *Aversa supra §. Octavum.*

Denique quàmvis Sacerdos extra locum debitum celebrans peccaverit; quia tamen simpliciter adimplevit obligationem celebrandi, prætermittens solum circumstantiâ loci, ad nihil amplius tenetur ordinariè loquendo, juxta *Bonacina q. ult. pu. 7. §. 4. n. 5. & alios.*

188. Difficultas est, an Capellanus habens perpetuum vel annuum stipendium ad quotidie celebrandum, si morbo impediatur, teneatur supplere per alium sacerdotem? *Sylvestre & quidam alii* absolute asserunt. Verùm recepta doctrina id negat, quando infirmitas non est diuturna, puta octo vel decem aut quindecim dierum. Varii extendunt ad unum mensem: idemque concedit *Concilium Mediolanense VII.* arbitrio Episcopi. Immo *Petrus Navarra, Vega, Lugo disp. 21. num. 49.* extendunt hoc ad infirmitatem duorum mensium. Fundamentum est, quòd præsumendus sit fundator seu testator noluisse cum tanto rigore obligare, ut ex causa infirmitatis non indulgeret brevem intermissionem; qualis in hac materia censi potest intrâ dictam latitudinem: nisi tamen ex pactis aut verbis testatoris oppositum constet, quibus tunc standum erit.

189. Similiter interpretantur ex quadam æquitate plures Doctores mentem fundatoris non fuisse, ut Capellanus ne paucas quidem intrâ annum Missas pro se aut sibi conjuncto dicere posset. Plerique insuper concedunt posse illum ex justa causa vel ob reverentiam semel in hebdomada à Sacrificio abstinere, quando scilicet electa est persona Capellani, v. g. si in institutione dicatur: Deputetur Sacerdos, qui quotidie celebret, aut simili modò. Non autem, quando per se intenditur celebratio quotidiana in tali Ecclesia vel altari, aut aliò modò

exprimatur obligatio ad supplendum: utpote si dicatur: Celebraretur quotidie in tali loco, provideatur à meis hæredibus quotidie de Missa, Capellanus satisfaciatur per se vel per alium. Idem est, quando onus est Ecclesiæ vel monasterii seu collegii Sacerdotum, ut quotidie dicatur Missa: tunc enim nulla subest causa concedendi vacationem. Prout etiam tunc infirmitas unius Sacerdotis non excusat; cum possit suppleri per alium. Nisi tamen impedimentum totius monasterii: quod sanè rarissimum erit.

Admonent quoque Doctores, non licere Sacerdoti, quâ die abstinere posset, celebrare, pro alio, cum stipendio vel sinè: sed si velit celebrare, teneri pro onere Capellani: quia nempe solum ei conceditur abstinere à Missa ob reverentiam, vel justam causam abstinendi.

Illud ulterius notandum est, quòd Capellanus non teneatur in die Nativitatis Domini dicere tres Missas ad intentionem foundationis seu fundatoris, sed possit dicere duas pro se vel pro aliis. Non teneri etiam celebrare in triduo majoris hebdomadæ præter usum receptum Ecclesiæ, esto alioquin feriâ quintâ & sabbatò sanctò licitè celebrare possit. Item in die Commemorationis Fidelium defunctorum convenire, ut applicet Missam generaliter defunctis juxta mentem Ecclesiæ: etsi ad hoc non sit obligatus strictè, ut nec reliqui Sacerdotes. Denique satisfacere Capellanus celebrando Missas per se vel per alium, quoties fundator non apponit hanc clausulam, ut per se ipsum Capellanus celebret, seu ut non celebret per alium (idem est de Sacerdote obligato ad celebrandum Missas aliquas pro elemosynis manualibus) immo non posse ab Episcopo compelli, ut per se Missas celebret: implet enim sufficienter mentem testatoris.

Petes I. An Sacerdos, qui accipit stipendium ad celebrandam certam Missam, puta defunctorum, vel votivam aliquam, satisfaciatur suæ obligationi celebrando aliam Missam, nempe currentem ejusdem diei? Resp. affirmative, non solum quando illâ die incidit festum alicujus Sancti (quod admittunt Doctores communiter) sive sit de præcepto, sive aliud duplex (quando Missale præscribit, ut fiat Missa de Officio) sive etiam sit aliud minus festum, vel officium: verùm etiam absque ulla dierum limitatione, ut plurimi Doctores tradunt. Sacrificium enim semper idem est, & habet eundem suum effectum: preces verò & orationes pro defunctis, vel ad aliquem Sanctum, compensantur per alias, & per majorem Sacerdotis devotionem in dicenda Missa, cui magis afficitur, adjunctâ præsertim collectâ de defunctis, vel Sancto, de quo Missam fieri alter postulabat. Et aliunde expedit, consuliturque in *Rubricis Missalis*, ut Missa sit conformis officio.

Advertendum tamen, ne sequatur perturbatio ejus, qui certam Missam postulat; aut ne Sacerdos deficiat promissioni speciali à se factæ.

An si licitè abstinere, possit stipendium acceptum celebrare pro tertio.

190. Non tenetur in Natali Domini, nisi unam Missam applicare; Neque in triduo majoris hebdomadæ celebrare. Potest pro defunctis in communi celebrare die 2. Novembris. Potest regulariter satisfacere per substitutum.

191. An Sacerdos acceptus stipendium possit celebrare Missam diei currentis, etsi rogatus sit dicere v. g. Missam de Requiem, de S. Maria &c.

192. Cautela præ praxi.

Etæ. Et præterea si Sacerdos susceperit in se specialem obligationem celebrandi in altari privilegiato, habente indulgentiam tantum pro Missis de Requiem (prout sonant Brevia Apostolica, quæ hõc tempore conceduntur, in quibus & aliæ restrictiones habentur: quàmvis olim simpliciter annecti solet indulgentia Missæ ad certum altare celebrandæ pro liberatione unius animæ à quovis Sacerdote, etiam extraneo, & sinè alia restrictione; uti sonat Privilegium, quod olim est datum Ecclesiæ nostræ Lovaniensi) ex hoc capite deberet has Missas in specie dicere. Nam Alexander VII. rectè consulens, tum observantiæ Rubricarum Missalis, præscribentium, ut in festo duplici Missæ dicantur de festo, tum solatio animarum purgatorii, declaravit per litteras in forma Brevis expeditas die 22. Januarii 1667. Quoad Altaria privilegio Apostolicò pro animabus fidelium defunctorum in perpetuum decorata, & in quibus proinde quotidie, etiam in festis ritus duplicis, celebranda essent Missæ defunctorum ex obligatione, per celebrationem Missarum de festo currenti satisfieri injunctis obligationibus, & indulgentias per ejusmodi privilegia Apostolica concessas, animabus fidelium defunctorum in purgatorio existentibus suffragari, perinde ac si celebrata fuissent Missæ defunctorum, ad formam dictorum privilegiorum. Id ipsum Clemens IX. in Brevis, quod felicis record. emanato die 23. Sept. 1669. Ad altaria non in perpetuum, sed ad septennium, seu ad aliud brevius, vel longius tempus, ac non in omnibus, sed aliquo vel aliquibus tantum hebdomada diebus, nunc & in futurum quandocumque privilegiata extendit. Et proinde, ut Missæ, quæ ibidem de festo currenti, in quo Missæ defunctorum celebrari non possunt, sive ex obligatione, sive ex sola fidelium devotione celebrabuntur, suffragentur, ita ut anima Christi fidelium, pro quibus celebrata fuerint, indulgentias per privilegia hujusmodi concessas consequantur in omnibus & per omnia, perinde, ac si Missæ defunctorum, ad formam eorundem privilegiorum celebrata fuissent, concedit ac indulget.

Dies porro, in quibus non sunt celebrandæ Missæ pro defunctis, sunt non solum festa duplicia, sed etiam dies Dominici, aut infra Octavas Epiphaniæ, Paschæ, Pentecostes & Corporis Christi; item feria quarta Cinerum, & feriæ seu dies infra hebdomadam majorem: Denique Vigiliæ Nativitatis Domini & Pentecostes.

193. Petes II. An Sacerdos simpliciter sit obligatus ei, à quo, vel pro quo Missa postulatur, oblatio stipendiò, applicare, non tantum fructum aut ipsius Sacrificii ex opere operato, sed etiam fructum orationum & precum, quæ in Missa dicuntur, & non sunt de substantia ipsius Sacrificii? Negat Coninck q. 83. art. 1. dub. 10. n. 195. & alii: eò quòd alioquin non satisfaceret Sacerdos ex malo fine celebrans aut excommunicatus; cum tunc nullus adsit fructus ex opere operantis. Sed hanc sententiam

plures alii non audent approbare: cum potius sensus communis petentium, aut voventium Missam, ipsorumque Sacerdotum existimatio esse videatur, ut tota Missa, etiam quoad orationes, applicari debeat: exceptis iis, quæ pro aliis ex tenore ipsius Missæ funduntur, aut specialibus collectis & orationibus in Memento.

Non tamen propterea deberet Sacerdos se purgare à peccato & censurâ, ut postulans Missam consequatur etiam fructum, de quo hic quæritur, nec secus faciens teneretur restituere partem stipendii, ut praxis docet: non enim censentur fideles hoc cum tanto rigore exigere, nec Sacerdotes ad id se obligare. Solum itaque exposcunt fideles totum fructum Missæ, sive sit multus, sive ex aliquo accidenti aliquantulum deficiens, juxta dispositionem scilicet, in qua invenitur Sacerdos, dum celebrat. Unde sive celebret ex malo fine & in malo statu, sive ex bono fine, & in bono statu, dat, quod exigitur, fructum scilicet correspondentem præsentis suæ dispositioni. Et ob hoc ipsum laudabiliter student fideles invenire Sacerdotes bonæ vitæ, qui pro ipsis celebrent, ob amplius videlicet lucrum seu fructum.

Postremò circa hanc materiam observandum est Tridentinum sess. 25. c. 4. de Reform. dare facultatem Episcopis, ut in Synodo Diocesana, itemque Abbatibus & Generalibus Ordinum, ut in suis Capitulis Generalibus possint, pro sua conscientia, in Ecclesiis sibi subjectis indigentibus reductione Missarum ad minorem numerum, quando copia est tanta, vel stipendium adeò tenue, ut illis convenienter satisfieri non possit, statuere quidquid magis viderint expedire, factâ semper commemoratione, sive in Memento, sive per collectas, eorum defunctorum, qui legata pro salute animarum suarum reliquerunt. Quod decretum juxta Declarationem Cardinalium, quæ refertur ad dictum caput Tridentini, habet locum etiam in reductione officiorum pro defunctis.

Nihilominus Urbanus VIII. in suis Decretis sæpè citatis districtè prohibet, Ne Episcopi aut Generales quoquo modo reducant onera ulla Missarum celebrandarum, aut post idem Concilium imposita, aut in limine foundationis: sed pro his omnibus reducendis aut moderandis vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur, reductiones aliter faciendas omnino nullas atque inanes decernens. Quantum vis (ut postea declararunt Cardinales) legatum sit ita tenue, ut non sit, qui velit onus ei injunctum subire. Excipiunt iidem Cardinales casum, quò in ipsa beneficii erectione expresse cautum est, ut liceat Episcopo injunctum onus reducere ac moderari. Quare etiam non est ablata potestas reducendi onera Missarum antecedentia Tridentinum, & non imposita in limine foundationis: ut patet ex tenore Decreti: quidquid Bassaus V. Missæ VII. n. 11. simpliciter dicat ablatam esse potestatem.

194. Dato quiddam sic, adhuc non obligatur inde Sacerdos se purgare à peccato aut censurâ.

195. Ordinatio Tridentini circa reductiones Missarum refertur.

196. Recentiora Decreta Urbani VIII. recensentur.

Et explentur.

potestatem quoad onera tam antecedentia quam consequentia tempus *Tridentini*.

197. Immo ex plano contextu Decreti advertisse se ait *Marchant* Tom. 2. Tr. 2. P. 2. Tit. 4. §. 2. in *Appendice doctrinali* Resol. 5. illud tantum intra Italiam obligare. Quod tamen non satis clarè advertere ego potui. Et oppositum supponitur in *Declaratione Cardinalium super Decreta Urbani VIII. in Resp. ad ult.* in qua declaratur etiam extra Italiam locum habere decretum, de quo specialis erat mota ratio dubitandi, quod nempe ad Italiam erat restrictum decretum proximè antecedens. Videri saltem debet, an Decretum sit usu receptum in his vel illis extra Italiam locis, signanter in Belgio; ubi etiam numquam fuit publicatum. Quare de Belgio quoad Episcopos ita testatur *Zypaus in Consultationibus Canon. l. 3. Tit. de Calebr. Miss. Consultat. 1.* Estque idem de pluribus aliis locis.

198. Quod autem ad ipsam *Tridentini* dispositionem attinet, existimat *Navarrus, Henriquez, Marchant* supra, *Dian. p. 1. Tr. 14. de Celebr. Missar. Resol. 4.* & alii Concilium quoad Episcopos non statuere jus novum, sed concedere seu declarare id, quod jure ordinariò eis competeat. Quocirca plures censent ibi disposita competere Episcopis etiam extra Synodum, vi juris communis. Quibus favet *Lessius in Resolut V. Missa casu 7.* At quoniam quoad Generales & abbates condit *Tridentinum* jus novum, existimat *Diana* sup. alios citans, his saltem non competere ista, nisi in Capitulis Generalibus. Verùm quia his quoque antea competeant ea, quæ Episcopis de jure communi, existimat *Bruno Chaisaing. P. 2. Tract. 8. c. 1. propos. 8.* (in cujus Scriptis inter alia desidero exactiores seu fideliores citationes) etiam illis id convenire extra Capitula, solumque directivam esse clausulam *Tridentini*, non annullativam actus aliter facti. Quidquid de his sit, indubiè consultissimum saltem est, terminis *Tridentini* inherere. Quod si Synodi non celebrentur, convenit Episcopum requirere consensum Capituli: immo juxta plerisque requirere tenetur; etsi non sequi.

QUESTIO XVI.

An & Quomodo obligentur fideles assistere Sacrificio Missæ?

199. **P**RO complemento hujus materiæ explicanda restat obligatio assistendi Sacrificio Missæ, seu (quod vulgò dicitur, & in idem redit) audiendi Missam.

Itaque certum in primis est, baptizatos auctos & ratione utentes teneri diebus Dominicis & Festis interesse Missæ. Patet ex communi sensu omnium Doctorum & fidelium, & antiquâ ac universali Ecclesiæ consuetudine. Immo hoc præceptum recensetur inter

quinque præcepta Ecclesiæ, quæ etiam pueris in Catechismo proponuntur. Idem colligitur ex c. *Omnes fideles, & c. Missas de Consecrat dist. 1.* Ex eodem communi consensu & praxi fidelium patet prædictæ obligationis gravitas: prout & ipsa materia gravis est, adeò ut vel semel Missam omittere sit grave.

Non obligantur autem necdum baptizati, quàmvis Catechumeni sunt; utpote non subditi Ecclesiæ. Idem est de pueris & aliis nondum ratione utentibus, utpote incapacibus præcepti, & assistentiæ humanæ; qualem hoc præceptum exigit. Obligantur nihilominus parvuli, quamprimum attigerint usum rationis, sic ut saltem in confuso possint honestum à malo discernere, & mortaliter peccare. Et quamvis ipsi ratione ignorantia aut inadvertentia vel imperfecta notitia in his initiis facilè excusentur à culpa, præsertim gravi: obligantur tamen parentes, & alii curam illorum habentes, esse solliciti (prout solliciti sunt, qui Deum timent) ut Missam audiant. Eidem obligationi satisfaciunt Sacerdotes Missam celebrando: sic enim perfectissimè intersunt ipsi Sacrificio.

Est porro obligatio audiendi Missam unam, etiam in die Natalis Domini, juxta indubitatam sententiam & praxim Doctorum; etsi sit liberum Sacerdotibus dicere tres: immo etsi juxta *Miranda, Henriquez, & alios* Parochi sint obligati ad providendum plebi tunc de tribus Missis, si commodè possint. Quam tamen obligationem rigorosam simpliciter loquendo plures alii non admittunt.

Certum deinde est, audiendam esse Missam integram, sic ut omittens interesse parti notabili, peccet juxta omnes graviter. Pars autem notabilis censetur media, aut etiam tertia pars, juxta Doctores communiter. Si verò quis adsit ab initio Missæ usque ad communionem inclusivè, & tunc discedat, non omittit partem notabilem: uti etiam, si adsit, antequam legatur Epistola: immo juxta Doctores passim, etsi Epistola sit lecta, modò intersit Evangelio. Adhuc plus addunt varii Recentiores, scilicet probabiliter non omitti partem notabilem, etsi evangelium sit lectum, modò quis adsit reliquæ parti usque ad finem Missæ, adeòque saltem audiat ultimum Evangelium. Id probabile putant *Lugo, Bonacina, Diana, & plures*, quos refert & sequitur *Aversa q. 11. sect. 19. §. Sextò constat.* Videtur saltem multorum simplicium sensus, sufficere, quòd Evangelium necdum sit ex toto lectum, seu quòd intrantes templum repereant Sacerdotem occupatum lectione Evangelii. Sæpissimè etiam rustici serò venientes excusantur per bonam fidem & inadvertentiam periculi serò veniendi, vel per hoc, quòd sint decepti in hora, vel non audiverint pulsus, nec postea sit opportunitas aliud Sacram audiendi. Gravitas denique partis sumenda quoque est ex ejusdem qualitate. Unde graviter peccaret, qui non interesset consecrationi &

commu-

Sub gravi obligatione.

200. Non obligantur Catechumeni.

Quando obligentur pueri.

Sufficit audire unicam etiam in Natali Domini.

201. Quæ pars sit notabilis ut omittens ei interesse, peccet graviter.

communione, in quibus consistit essentia & integritas Sacrificii, quæque sunt maximè intenta in hoc præcepto.

202. Petes I. An qui nequit audire Missam integram, teneatur audire partem? Resp. si pars restans sit nullius momenti, aut consecratio sit peracta, non teneri: tunc enim deficit pars principalis & essentialis, secus est, si consecratio necdum sit peracta, idque ob oppositam rationem. Hinc etiam non est obligatio audiendi officium feriæ sextæ Parasceves, ut contra Nonnullos docent Doctores passim & declaravit S. Congregatio Rituum teste *Gavantò in Rubr. Miss. p. 4. tit. 9. num. 24.* et si in ea celebraretur aliquod festum in populo, v. g. festum Annuntiationis (quod apud Italos semper celebratur die occurrenti, sed apud Leodienses anticipatur, in Provincia autem Mechliniensi transfertur in feriam tertiam post Dominicam in Albis) quando Sacerdos quidem communicat & quosdam alios ritus adhibet, verè tamen Missam non celebrat. Idem est de Missis, quas vulgò *siccas* appellant, hoc est, cum adhibitis cæteris precationibus ritibusque, minimè consecratur. Hæ enim non sunt ab Ecclesia præscriptæ. Immo in *Concilio Tridentino* (teste *Palavicinò l. 18. c. 6. n. 18.*) complures propendebant ad eas interdicendas: sed postea mutatum est consilium, auctore potissimum *Georgio Droscovizid*, creatò Episcopò Quinque Ecclesiarum, cum animadversum esset, in navigationibus, aliisque rerum conditionibus, cum sacerdotum, vel sacræ suppellectilis defectu, celebrare non licet, eam aspectabilem sacrificii expressionem plurimum conferre ad excitandam in animis pietatem, qui ut etiam supra lenius evehantur, sensibus indigent.

203. Petes II. An is, qui audiret mediam Missam unius Sacerdotis, v. g. à consecratione inclusive usque ad finem, satisfaceret præcepto, audiendo partem alterius Missæ usque ad consecrationem? Existimant varii Recentiores, spectando principia intrinseca, quòd non: eò quòd duæ partes diversarum Missarum non integrent unum sacrificium sive unam Missam in rigore loquendo. Fatentur tamen affirmativam doctrinam esse probabilem, & securam in praxi, ob auctoritatem Theologorum quasi communiter existimantium, talem satisfacere præcepto. Et planè potuit Ecclesia non velle obligare ad amplius, quàm ut certâ temporis protractione Fideles intersint actionibus integræ Missæ, et si non omnes propriè spectent ad eandem numerò Missam. Hoc porro sensu legem Ecclesiæ diu intellexit & interpretatus est usus & recepta Doctorum Sententia, sciente Ecclesiâ & non contradicente; esto fortasse à principio fuisset alia Ecclesiæ intentio. Confirmatur à simili: quia si quis foret obligatus audire Vesperas, satisfaceret, et si audiret singulos psalmos cani à diversis sibi succedentibus. Et hæc opinio potest, dum saltem causa subest, practicè admitti; sed ta-

men altera tanquam securior & salubrior est consulenda.

Nullatenus equidem probandum est, quod velut absurdum rejicit *Suarez disp. 88. sect. 2.* (quidquid *Diana* & quidam alii id admittant tanquam probabile) satisfacere illum, qui audit duas partes Missæ simul, v. g. Missam unius Sacerdotis ab initio usque ad consecrationem, & alterius simul celebrantis à consecratione usque ad finem. Hoc enim est contra communem Doctorum & fidelium sensum, qui persuasum sibi habent, præcipi ab Ecclesiâ, ut Fideles intersint actionibus integræ Missæ successive, & cum tractu temporis faciendis. Alioquin sanè sex aut septem Sacerdotibus diversas Missæ partes simul celebrantibus, posset quis voluntati Ecclesiæ satisfacere spatio duorum circiter minutorum: quod est planè absurdum. Denique simili ratione constat non satisfacturum præcepto recitandi horas, qui psalmos legeret, aliò recitante alios psalmos vel lectiones, etiam si simul posset ad horum recitationem attendere. His accedit, quòd Innocentius XI. damnaverit hanc propositionem, quæ est 53. inter 65. *Satisfacit præcepto Ecclesiæ de audiendo Sacro, qui duas ejus partes, immo quatuor, simul à diversis celebrantibus audit.*

Quid sit autem de vovente plures Missas audire, vel ad id obligato ex poenitentia Sacramentali, an nimirum talis satisfaceret assistendo simul pluribus Missis, id pendet ab intentione voventis & Confessarii, quæ præcisè ferri posset in fructum ex assistentia plurium Missarum oriundum, qui quidem fructus hòc modò verè percipi posset. Quàmvis non dubitem intentionem præsertim Confessarii regulariter esse aliam, ut scilicet successive Missarum auditione, quæ poenalis est, peccatum plectatur. Deinde mens Confessarii & voventis, qui legem velut privatam imponunt, regulanda videtur ad instar Legis communis seu Ecclesiasticæ.

Secundò quoad præceptum Missæ audientæ, certum est ex praxi & judicio omnium, ac tenore simplici ipsius præcepti, perinde esse, qualis Missa audiatur, sive nimirum sit de festo occurrente, sive non: sive celebretur juxta ritum Romanum, sive juxta Ambrosianum, aut Carmelitanum, aut Græcum &c.

Tertiò quoad locum, certum similiter est ex praxi totius Ecclesiæ, & sensu communi, perinde esse, ubi Missa audiatur, scilicet sive in Parochia, sive in quavis alia Ecclesia, aut publico Oratorio. Amplius enim lex non indicit, quàm Missæ interesse. Estque controversia, quæ sub finem præcedentis sæculi super hac materia erat suborta inter Clerum sive Episcopos Arthesiæ & Regulares, terminata per decretum Apostolicum Clementis VIII. ad Octavium Episcopum Tricarientem Nuntium Apostolicum in Belgio directum, 22. Decemb. 1592. In quo Pontifex declarat:

Licere

204.

An etiam simul pluribus scilicet diversis Missæ partes peragentibus.

205.

Quid in casu voti aut satisfactionis sacramentalis.

206.

Perinde est, qualis ritus aut Officiū Missæ audiat.

207.

Similiter, quo in loco

Licere secularibus Christi fidelibus universis, liberè Missas diebus Dominicis & aliis festis audire in Ecclesiis tam Fratrum Prædicatorum, quàm aliorum Mendicantium, nec non Collegii Societatis Jesu, juxta illorum Privilegia & antiquas consuetudines. Et ante Clementem VIII. declaraverat. Leo X. 13. Novemb. 1517. Eos, Qui in Ecclesiis Fratrum Ordinum Mendicantium Dominicis & Festis diebus Missas audiunt, satisfacere præcepto Ecclesiæ de Missa audienda. similia decreverant Paulus III. & post Trident. Pius V. & alii Pontifices. Quare consequenter non posset Episcopus fideles cogere ad audiendam Missam in Parochia.

208. Affinis est quæstio, an sit stricta obligatio audiendi verbum Dei in Parochia. Circa quam notandum, quòd in locis, in quibus nulla est Ecclesiæ nisi Parochialis (prout in Pagis) jure naturæ teneantur fideles accedere Parochiam ad discenda fidei rudimenta & alia scitu necessaria, quæ (ut supponitur) alibi non docentur. Quæstio ergo intelligenda est de civitatibus seu locis, in quibus præter unam vel plures Ecclesias Parochiales, sunt etiam Ecclesiæ Regularium, in quibus verbum Dei passim prædicatur juxta Clementinam dudum de sepulturis editam in Concilio Generali Viennensi, in qua statuitur, ut dictorum Ordinum (Prædicatorum & Minorum, idem est de aliis, qui in eorum Privilegiis participant) Fratres in Ecclesiis & locis eorum, & in plateis communibus liberè valeant Clero & populo prædicare, ac proponere verbum Dei, horâ illâ dumtaxat exceptâ, in qua locorum Prælati (id est Episcopi) prædicare voluerint, vel coram se facere solemniter prædicari. Ex quo Decreto colligitur, quòd sicut Regulares possunt liberè & Clero & populo prædicare, etiam Clero & populo liberum sit eorum prædicationes audire, illâ etiam horâ, quâ in Parochia prædicatur, nisi vel ipse Episcopus prædicet, vel coram se faciat prædicari. Similia concesserunt alii Pontifices, etiam Concilio Tridentino posteriores, signanter Pius V. Bullâ etiam Mendicantium Ordines: ubi statuit, quòd Regulares possint, quando eis videbitur, etiam si tunc in Ecclesia Cathedrali prædicetur, prædicare, ac etiam quicumque utriusque sexûs Christi fideles totius anni tempore, illas & illa officia in Ecclesiis Fratrum hujusmodi audire possint; ipsique Christi fideles ullatenus desuper molestari aut impediri per locorum Ordinarios seu Rectores Parochialium Ecclesiarum aut alios quoscumque ullò pacto, causâ vel occasione non valeant. Id ipsum confirmat praxis totò orbereceptissima.

Et ex Bulla Pii V.

209. solvitur ob-
jectio Tri-
dentini.

Dices: Concilium Trid. Sess. 24. c. 4. dicit: Moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochia suâ interesse, ubi commodè id fieri potest, ad audiendum verbum Dei: Sed vox teneri importat strictam obligationem; ergo est stricta obligatio frequentandi Parochiam ad audiendum verbum Dei. Resp. si quam obligationem importaret vox teneri, hanc verbum moneat & particulæ ubi

commodè id fieri potest penitus enervant. Sicut dum in eodem capite dicitur: Sancta Synodus mandat, ut Episcopi per se prædicent, quæ videntur sonare præceptum, dum postea subditur: si legitime impediti non fuerint, colligitur, quòd non sit stricta obligatio, sed quædam convenientia seu honestas; ita in verbis prius relatis non fertur rigorosum præceptum, sed indicatur quædam decentia ubi commodè fieri potest. Ita Concilium Tridentinum intellexerunt Doctores & Theologi passim; signanter Lovanienses, etiam ii, qui Tridentino interfuerunt, Joannes Hesselius in explicatione Decalogi c. 104. edita 1568. & dedicata Martino Rithovio Episcopo Iprensi, qui similiter Tridentino interfuit, Joannes Molanus approbator operis Hesselii in Theologia morali edita anno 1585. in Decalogum c. 8. approbante Guilhelmô Estiô; & vivente Michaële Bajô, qui etiam Tridentino interfuit, item Stephanus Weynsius ad Constit. 5. Conc. Trid. ubi ait: Cum Concilium Tridentinum reperiatur aliquam modificationem adjecisse his verbis: Ubi id commodè fieri potest, videtur meram necessitatem vel obligationem ex præcepto minimè imposuisse, quod & confirmatur ex communi more; quò videmus viros pios & doctos frequenter alibi audire verbum Dei, quàm in propria Parochia, quia scilicet ipsis magis placet. Demum David à Mauden Disc. 2. in 3. præceptum: Quæritur, an obligemur horis vespertinis & laudibus interesse, & concioni Parochi? Respondet, certum esse nullam legem Ecclesiasticam de eo extare... obligari autem quis potest ad audiendam concionem, quando illi necessaria est instructio.

Eandem obligationem videtur ignorasse S. Franciscus Salesius Episcopus Genevensis, qui l. 2. Ep. 34. ita scribit: Nullatenus est necessarium facere illas revisiones generales in Parochia, de quibus mihi scribis: sufficit illic debitum reddere in Paschate confitendo aut ad minùs communicando.

Porro inter causas honestas, ob quas ad Regulares quis se conferat, recentiet Navarrus in Manuali c. 21. n. 5. Ut devotius ibi audiat, aut illic simul audiat Missam & concionem, aut utiliore concione.

Quæ omnia confirmantur, quia si esset rigorosum præceptum audiendi concionem in Parochia, posset Episcopus ad ejus observantiam fideles sibi subditos cogere; sed hoc nullatenus potest, prout decrevit S. Congregatio sæpius, uti referunt Barbosa de Paroch. p. 1. c. 14. n. 13. Zerola V. Prædicatio. Azorius Tom. 1. l. 7. c. 6. q. 6. Et novissimè cum Episcopus Midenis in Hibernia condidisset Decretum hujusmodi: Quilibet secularis in foro conscientia tenetur, si commodè fieri possit, interesse Parochia suâ ad Missam Parochialem diebus Dominicis & Festis solemnioribus, item ad audiendum verbum Dei, divinam legem, fidei rudimenta, morum doctrinam, quæ ibi in concionibus & Catechesibus annuntiantur & docentur.

210. Confirmatur prædicta.

24. Augusti 1685. Sacra Congregatio Emin. S. R. E. Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum respondit: Parochianos ad prædicta hortandos esse, non autem cogendos, & propterea decreta reformanda.

211.
Difficultas
solum mo-
vetur de
Oratoriis
quibusdam
domesticis
ob formam
Brevium
Apostolico-
rum.

Hæc nonnihil fufius deducere placuit, quia constat timoratorum conscientias nonnumquam circa hoc inquietari.

Ut autem redeatur ad materiam de Missa audienda, moveri posset difficultas de Oratoriis domesticis, in quibus ex indulto Pontificio potest audiri Missa cum certis restrictionibus dierum solemnissimorum & personarum; sicut in Brevibus hodiernis declaratur, istis diebus non posse ibi Missas fieri, neque aliis quoque diebus festis posse ab aliis personis satisfieri præcepto audiendi Missam. Quæ quidem forma ut sonat scribenda est, ut plerique tradunt: quamquam, quod attinet ad hoc secundum, Nonnulli censeant, eos qui alias in Parochia vel Ecclesia Missam audire non obligantur, si audiant Missam in istis Oratoriis, uti si audirent in quovis alio loco, etiam sub dio, præcepto audiendi Missam satisfacere. Ita noster Marchant Tom. 2. Tract. 4. Tit. 2. q. 1. dub. 1. & in Resolut. Miscell. casu 3.

212.
Præsentia
requiritur
corporalis.

Quarto circa modum adimplendi hoc præceptum, oportet esse assistentiam moralem & religiosam. Ad moralem autem assistentiam in primis requiritur præsentia corporalis: sine hac enim non potest verificari, quod quis Missæ intersit seu assistat; prout tamen exigit ipsa lex. Quare communi iudicio non dicitur quis audire Missam, qui domi aut alibi procul ab ea distat, etsi animò pervolvat, quæ in Missa peraguntur. Non est tamen necessarium, ut videat aut audiat Sacerdotem (alioquin enim cæci aut surdi non possent Missam audire) sed sufficit, ut morali æstimatione censeatur præsens. Quod etiam contingit, si saltem societ alios videntes aut advertentes, quàmvis sit extra Ecclesiam omnes præsentem non capientem, ut ex signis & gestis Missæ aliqua possit colligere, & ad multitudinem assistentium censeatur moraliter pertinere. Quod contingit in parvo Sacello, etiam post columnam illius; & in magna Ecclesia, dum præsentem magnâ hominum copiâ, quis esset ex postremis (scilicet, si sacerdote in vasta Ecclesia coram paucis celebrante quis foret in alia extremitate Ecclesiæ, quasi non pertinens nec potens advertere ad actionem, quæ ibi fit, adeoque cum detrimento morali præsentia) faceret enim cum ea multitudine unam moraliter præsentiam. Unde etiam ex cancellis, oxali, choro post altare existente, potest quis Missæ assistere, dum potest aliquò modò advertere ad actionem Sacrificii.

213.
An è fenestra domus
vicina possit
audiri
Missæ.

Immo existimo cum Lugo d. 21. num. 21, sufficere, si quis è fenestra domus suæ videret seu audiret Missam, dum via intermedia foret stricta. Quod quidem putat Aversa quest. 11. sect. 19. communi usu & æstimatione non esse receptum. Sed immerito: nam usum ta-

lem ipse vidi in locis, in quibus Hæretici dominantur, ubi interdum etiam modicum flumen est inter medium inter domum seu cubiculum in quo fit Missa, & aliam domum, ex qua pars populi frequens Missam audit. Possetque usus etiam esse alibi in casu impotentia & infirmitatis. Quid mirum autem, si sit non usus in personis aut locis, in quibus ad Ecclesiam ipsam datur liber accessus.

Notant etiam & conveniunt Doctores, eos, qui Missæ inserviunt, & occupantur in deferendis Sacrificio necessariis, v. g. aquâ, thure &c. etsi varias Missæ partes non audiant seu non percipiant, præcepto satisfacere, & censeri assistere toti Missæ, cum toti inserviant. Vide Propos. quest. 83. num. 203.

Deinde requiritur intentio aliqua audiendi Missam seu assistendi tali Sacrificio: ita ut non sufficiat esse in Ecclesia, ad expectandum v. g. amicum, nisi intendas etiam Sacro interesse. Sufficit tamen hic animus seu intentio; etsi procedens ex metu seu minis, vel ex pravofinet v. g. inanis gloriæ, turpis aspectus &c. cum hac enim culpabili voluntate stat moralis seu humana præsentia ad Missam. Intentionem autem satisfaciendi præcepto non requiri, adeoque eum, qui ignorat esse diem festum, & audit Missam, non obligari iterum audire: immo nec eum, qui expressè noluit præcepto satisfacere, sed Missam v. g. ex devotione audire, dummodo intra debitum tempus sciat vel cogitet, se nihilominus præceptum verè implese, patet ex dictis in Tract. de Legibus d. 3. q. 7.

Præterea cum Ecclesia præcipiat auditionem Sacri tanquam actum religiosum & cultum Dei, patet consequenter requiri assistentiam religiosam. Porro ut aliquis religiosè intersit, debet habere intentionem audiendi Sacrum, animò Deum colendi, sive Sacrificium suò modò offerendi.

Similiter requiritur interna attentio, saltem talis, qualis sufficit ad præfatam intentionem: cum qua etiam stare videtur voluntaria distractio, saltem aliqua. Unde varii Doctores existimant non improbabiler satisfieri præcepto Ecclesiæ à voluntariè interius distracto (quamvis peccet contra jus divinum sive naturale, uti etiam qui sic distrahitur in precibus voluntariis) modò non exerceat actionem externam cum interna devotione incompossibilem. Prout idem existimant de præcepto recitationis horarum (de quo proprius agendi locus est in Materia de Horis Canonicis, & obiter egimus in Tract. de Leg. disp. 3. quest. 8. in fine) quàmvis Doctores communis contradicant. Qui nihilominus farentur sufficere, ut quis sit interius attentus ad verba, & actiones quæ in Sacrificio fiunt sub confusa saltem ratione rei sacræ, vel ad significationem verborum aliarumque actionum, vel denique ad Deum per considerationem rerum cælestium sive divinarum mysteriorum.

De iis qui
occupantur
circa neces-
saria sacri-
ficio.

214.
Intentio
audiendi
Missam re-
quiritur:
& qualis.

215.
Item qualis
attentio sit
necessaria.

216. *Compatibilis est lectio rosarii, horarum, satisfactionis sacramentalis &c.* Ex quo sequitur I. eum, qui tempore Missæ mysterium Eucharistiæ, aliæve res divinas meditatur, implere præceptum: immo etiam eum, qui recitat Horas Canonicas ad quas tenetur, vel poenitentiam sacramentalem, juxta Doctores passim: quia intentio audiendi Missam & orandi se invicem compatiuntur, immo juvant, uti & attentiones; cum utrimque sufficiat attentio ad divina. Confirmatur: quia sicut recitatio Rosarii non impedit moralem præsentiam vel attentionem, sed potius involvit, sic etiam recitatio horarum aut precum obligantium: quod enim oratio sit præcepta vel non præcepta, est impertinens.

217. Sequitur II. non satisfacere suæ obligationi, qui per notabilem Missæ partem dormit, etiam involuntariè, fabulatur, aut aliis actionibus impossibilibus intendit: ille enim non assistit religiosè sacrificio. Quod autem de fabulante dicitur, id explicant varii de confabulante magnâ parte Sacri de rebus seriis vel mentem ita occupantibus, ut non attendat ad ea, quæ fiunt. Si interdum solum cum aliquo colloquatur, non peccat mortaliter: uti nec juxta *Præpositum quæst. 83. art. 6. dub. 5.* quando colloquium non impedit attentionem sufficientem. Nihilominus abusus hujusmodi fabularum est nimius, & scandalosus, meritò per strictas leges extirpandus: prout hîc fieri cœpit junctim per utramque potestatem, Academicam scilicet ac Politicam.

218. An autem satisfaciatur, qui per notabilem Missæ partem confitetur sua peccata, meritò quæri potest. Et quidem Respondent Doctores passim negativè cum *Bonacina disp. 4. quæst. ult. pu. 11. num. 26.* (qui etiam antea contrarium docuisset, postea tamen suam sententiam mutavit) nam Confessio facit, quod homo non censeatur moraliter assistere Sacrificio: uti nec Concionatores tunc concionantes: quàmvis enim illa opera sint honesta, tamen respectu Missæ sunt planè disparata, nec habent se per modum orationis; adeoque impediunt, ne homo censeatur esse præsens seu assistens Sacrificio.

219. *Opinio Lessii.* Nihilominus *Lessius in Resolut. V. Missæ casu 2.* etiam quoad Confessionem sub Missa, quæ mentem velut absorbet ac aliis affixam tenet, censeat præmissa valde probabilia, omnino tamen excusandos putat, quibus ratione negotiorum, vel quia sunt in obsequio aliorum, non est integrum audire aliud Sacrum; partim ex epykia: partim ex consuetudine legitimè præscriptâ, hîc saltem in Belgio; quam putat etiam alibi vigere: partim ratione lucris spiritualis, quò tales alioquin privarentur: partim denique quod attentio quædam confusa videatur posse consistere cum actu confitendi, præsertim relato ad participandum tali Sacrificio. Immo tandem satis probabile idem judicat de illis, quibus integrum est aliud Sacrum audire, si bonam saltem partem extra Confessionem audierint. Cum his tamen non suaderem, ut Confessarius dissimulet.

Quod attinet ad Collectores eleemosynarum sub Missa, censent Doctores similiter passim, non satisfacere præcepto audiendi Missam, si magnam partem Sacri in hoc munere insumant: nisi fortè consuetudo sit in contrarium excusant eos qui tali publico pietatis officio tempore summi Sacri destinantur, quia aliàs omnino pauci inveniuntur, qui vellent illud onus subire, ut ait *Præpositus quæst. 83. num. 206.* Generalius tamen *Lessius supra Casu 3.* illos excusat: partim ex æquitate seu epykia ob utilitatem Ecclesiæ, quæ aliter non rectè videtur posse obtineri: partim ex consuetudine à Pastoribus ac Prælati toleratâ & præscriptâ: partim denique, quia cum hoc opere potest stare confusa attentio ad Missam, uti ad alias preces. Quod postremum facilius admisero in parvis Ecclesiis, aut ubi eleemosynæ colliguntur in facie altaris, & sacerdotis celebrantis. Aliàs in majoribus templis non ita apparet moralis præsentia ad Missam privatim in altari aliquo multum diffito à loco collectionis celebratam.

Quintò denique certum est excusari à præcepto audiendi Missam, qui eam non potest audire sinè notabili incommodo animæ, corporis, honoris vel bonorum fortunæ, aut sinè similis incommodi periculo. Patet ex sensu omnium Doctorum, praxique communi. Ratio est: quia Ecclesia non censetur Fideles suos hîc præceptò velle obligare cum simili incommodo; quàmvis etiam non sit adeò extraordinarium.

Hinc titulò impotentia quasi spiritualis excusantur excommunicati vel interdicti; cum his prohibeat Ecclesia, nè licitè sacro intersint. Habens tamen privilegium assistendi Missæ tempore interdicti localis, assistere obligatur juxta receptam doctrinam contra Nonnullos; utpote potens assistere, seu carens impedimentò. Sicut indubiè carceri mancipatus deberet audire Sacrum, oblatâ ad hoc à judice facultate.

Secundò titulò impotentia corporalis excusantur carcere detenti, infirmi lecto affixi, & regulariter omnes ii, qui propter indispositionem domò exire non possunt. Unde etiam excusantur proles, quas parentes ob justam correctionem domi velut in carcere inclusas detinent, & quibus indumenta honesta denegant; prout in poenam criminis, & ad resipiscentiam prolium parentes interdum rationabiliter faciunt.

Tertiò titulò impotentia moralis excusantur, quibus imminet detrimentum seu malum notabile, v. g. periculum vitæ ob insidias hostium, infectionem aëris pestilentis, aut ipsius populi convenientis ad templum. Similiter excusantur ægroti, prægnantes, convalescentes, aut qui absque gravi labore vel difficultate ob distantiam loci & incommoda viarum interessenequeunt. In quibus omnibus bona fides, & prudentum consilium sufficit. Prout etiam mulieres nobiles, quando

220. *Quid censendum de Collectori- bus Eleemo- synarum sub Missa.*

221. *Causa excusantes ab auditione Missæ generatim censentur.*

222. *Excusati titulò impotentia spiritualis.*

Excusati titulò impotentia corporalis.

223. *Excusati titulò impotentia moralis.*

quando decenti vestitu comparere non possunt, nec commodè in secreto aut in tenebris Missam audire possunt, excusantur. Similiter matres & nutrices parvulorum, quos nec possunt relinquere, nec propter magnos vagitus decenter ad Ecclesiam deferre. Item laborantes in officinis fusoriis, cursores, custodes civitatis, mercium, vineæ, armentorum vel domus, quando non rectè compatibilis est auditio Missæ. Item qui debent subvenire aut servire infirmis graviter laborantibus, qui convenienter soli relinqui non possunt ob periculum alicujus detrimenti, vel quia alioquin opportunò tempore carerent medicamentis.

224. Denique attendenda est consuetudo universalis Ecclesiæ aut etiam alicujus patriæ. Ex qua mulieres tempore purificationis suæ post partum aliquot septimanis licitè ab auditione Missæ abstinere, etsi alioquin nullà justà infirmitate detineantur. Similiter quibusdam in locis mulieres nobiles ad aliquot hebdomadas tempore luctus domo non exeuntes. Aliæ quoque consuetudines, quæ in variis regionibus reperiri possent, excusant, si sint approbatæ legitimò usu inter timoratos. Simplex quoque ignorantia & bona fides rudiores excusat frequenter à mortali, etsi alioquin revera non subsit causa sufficiens: qui tamen à Curatoribus animarum sunt instruendi & monendi. Estque planè deploranda miseria, quòd, cum hebdomada habeat 168. horas, & unam tantum horam vel horæ dimidium divino cultui adstringat Ecclesia nomine Dei, tot excusationes, etiam sæpe prætextas, quærat Christianus, idque in tanta Sacrificiorum abundantia; quam meritò in pœnam negligentiae ac ingratitudinis Deus subtraheret: prout variis populis vicinis subtraxit, qui suspirant & anhelant nunc ad divinum hoc Sacrificium ac cælestem panem. Ut rectè eis applicari queat illud *Tbren. 1. Omnis populus ejus gemit, & querens panem.* Et c. 4. *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis.*

225. Est etiam observandum Pastoribus, ut bubulcos atque porcarios vel alios pastores vel aratores, qui in agris assidue commorantur vel in sylvis, & ideo more pecudum vivunt, curent ad Ecclesiam diebus festis venire, heris eorum graviter admonitis; non solum ut audiant Missam, sed etiam ut instruantur in rebus fidei & animæ: in quibus frequenter non sunt instructi ad sufficientiam jure divino aut naturali requisitam. Proinde si custodia gregis alicujus præsentiam exigat, servanda est quædam vicissitudo, ut nunc huic, nunc illi

vacet locus & tempus assistendi divinis & audiendi instructiones necessarias.

Est insuper observandum ei, qui non potest Sacro interesse cum cæteris, monitum *Augustini Serm. 251. de Temp.* ut saltem in domo sua oret, & non negligat Deo solvere potum, ac reddere pensum servitutis. Quàmvis vi præcepti Ecclesiastici non sit in rigore obligatus, aliis piis actionibus aut exercitiis compensare defectum Missæ, dum ab ea audienda est excusatus.

Putat tamen *Marchant Tom. 2. Tract. 4. Tit. 2. quæst. 3.* ex præcepto divino primævo, *Memento ut diem Sabbati sanctifices*, teneri, qui Missam non audit in die Dominica, Deum speciali cultu colere: adeò ut, qui nullò cordis motu vel cultu Deum in Dominica colit, peccet mortaliter, veluti non observans præceptum de sanctificatione illius diei: & consequenter penes eos, qui excusantur à Missa, remanere obligationem realem & communem Deum aliquò cultu religiosò in Dominica colendi, quàmvis Ecclesia pro iis nullas preces, orationes, vel ritus ordinaverit.

Quæ omnia communi Doctorum sensui & praxi repugnant, & absque solido fundamento sunt asserta. Præceptum nanque divinum primævum de sanctificando Sabbato, quatenus positivum, Christianos non obligat: quatenus autem naturale est, & respicit cultum Dei, non est determinatum ex se ad certam hebdomadæ diem, sed æquè potest impleri die jovis aut veneris: immo nec constat esse determinatum ad singulas hebdomadas aut quindenæ: cur ergo mortaliter peccare censendus esset contra hoc præceptum, qui in Dominica Deum non coleret, præsertim si id faceret pridie vel postridie? Quod spectat ad *Scotum 3. d. 9. quæst. un. num. 5.* is juxta *Scholasten, Ovando, & Angles* loquitur non de necessitate stricti præcepti, sed de necessitate congruitatis: quæ planè maxima est, ut saltem semel in septimana colatur Deus; præsertim cum incertum sit, quantò alioquin tempore possit homo sine peccato gravi contra jus naturale abstinere à cultu Dei, à quo omni momentò dependemus. Necessitas gratiæ quoque postulat frequentem orationem ac divini Numinis invocationem. Ideoque *d. 27. q. un. n. 18.* ob incertitudinem temporis, quò obligat præceptum dilectionis Dei, dubitando dixit: *Quando autem sit hoc, forte determinavit hoc illud præceptum divinum, Sanctifica sabbatum, Et, maneat unusquisque apud se. Et Ecclesia specificavit, quantum ad Missam audiendam in die dominico.*

226. Quid faciendum ex decentia aut obligatione ei, qui excusatus est ab auditione Missæ.

Opinio singularis Marchantii.

227. Refutatur.

Scotus explicatur.

TRACTATUS IV.

DE

SACRAMENTO

POENITENTIÆ,

EXTREMÆ UNCTIONIS,

ET ORDINIS.

PRÆFATIO.

I ea (*inquit* Trid. sess. 14. c. 1.) in regeneratis omnibus gratitudo erga Deum esset, ut iustitiam, in Baptismo ipsius beneficiô & gratiâ susceptam, constanter tuerentur; non fuisset opus aliud ab ipso Baptismo Sacramentum ad peccatorum remissionem esse institutum. Quoniam autem Deus dives in misericordia, cognovit figmentum nostrum, illis etiam vitæ remedium contulit, qui sese postea in peccati servitutem, & dæmonis potestatem tradidissent, Sacramentum videlicet Pœnitentiæ; quô lapsis post Baptismum, beneficium mortis Christi applicatur. *De quo ob multiplicem utilitatem, immo necessitatem, exactior notitia est habenda, adeoque à nobis tradenda, tum pro praxi Confessariorum, tum pro intelligentia ac defensione fidei contra Hæreticos, plurimum hâc ætate à regulis Christianæ fidei circa hoc Sacramentum aberrantes. Ob materiæ quoque cognationem, visum est huic Tractatui inserere pauca illa, quæ tangunt Sacramentum Extremæ Unctionis: Quod (ut ait Trid. sess. 14. in Proœmio doctrinæ de Sacramento Extremæ Unctionis) non modò Pœnitentiæ, sed & totius Christianæ vitæ, quæ perpetua Pœnitentia esse debet, consummativum existimatum est à Patribus. Illa denique quæ Sacramentum Ordinis concernunt, neque ob paucitatem dicendorum specialem Tractatum exigunt, pariter huic*

huic Tractatui inferemus. Solent autem Doctores fusè hæc tractare pariter de virtute Pœnitentia. Quam Nonnulli communem seu transcendentalem faciunt cum quavis virtute: Alii verò communiter particularem esse volunt, sive Iustitiæ, sive Religionis, aut similis. De quo tamen non est proprius hic locus. Ea denique quæ concernunt Pœnitentiam actua-lem, seu detestationem peccatorum preparantem sive dispo-nentem ad remissionem eorundem (quæ usu Scripturæ & Pa-trum nomen Pœnitentiæ sibi vindicavit, nec specialiter ad virtutem moralem Pœnitentiæ spectat) partim in materia de Iustificatione explicata sunt, partim hic agendo de prima parte materiali Sacramenti Pœnitentiæ, scilicet Contritione, ex-plicabimus.

DISPUTATIO PRIMA.

De Institutione & Partibus Sacramenti Pœnitentiæ in Communi.

QUÆSTIO I.

An Pœnitentia sit Sacramentum à Baptismo distinctum, & quan-do institutum?

DICO I. Pœnitentia est Sa-cramentum à Christo in-stitutum, & à Baptismo distinctum. Est contra No-vatianos, sic dictos à No-vato Episcopo Africano, &

corruptore Novatiani presbyteri Romani, qui etsi non penitus negaverint remissionem pec-catorum coram Deo; negarunt saltem illam dari baptizatis per ministerium Ecclesiæ, at-que adeò omnem usum & ritum hujus Sacra-menti abstulerunt. Quod etiam fecerunt Cal-vinista, & passim alii Novatores moderni, quorum calumnias & imposturas detegit Bel-larminus l. 1. de Pœnitentia c. 2. & quatuor seqq.

Sed Conclusio patet ex cap. Ad abolendam, de Hæreticis, Florentino in Decreto Eugenii, & novissimè ex definitione Tridentini sess. 14. c. 1. & 2. & can. 1. & 2. Probatur eadem veritas potissimùm ex Ioan. 20. Accipite Spi-ritum sanctum, quorum remiseritis peccata, re-mittuntur eis, & quorum retinueritis retenta sunt. Quibus verbis Christus Apostolis, eo-rumque successoribus manifestè tribuit pote-statem remittendi peccata. Hæc autem pote-stas exerceri debuit per signum sensibile: cum exerceatur circa homines sensibiles, & in com-munitate sensibili; & quia nemo alioquin

Herincx Sum. Theol Pars IV.

sciret, an peccata sibi essent remissa. Isti au-tem signo nihil deest ad rationem Sacramenti, ut patet ex ejus definitione.

Scripturam adeò claram variè torquent Hæ-retici respondentes passim, ibi tantum Apo-stolis dari potestatem prædicandi Evangelium, ut per fidem prædicatione conceptam remit-tantur peccata: vel solum dari potestatem de-nuntiandi peccata esse remissa. Sed contra apertum tenorem & proprietatem verborum, in quibus expressè continetur potestas pecca-ta remittendi: remissio autem non est nudum ministerium annunciandi Evangelii vel de-clarandi, sed instar actus judicialis. Unde sic ista verba explicat Ambrosius, Chrysostomus, & semper intellexit Catholica Ecclesia, ut ait Trid. sup. can. 3. ubi etiam definit ea sic intelligi debere.

Probatur denique ex Patribus. Ambrosius l. 1. de Pœnit. c. 7. ait: In Baptismo utique re-missio peccatorum omnium est: quid interest, utrum per pœnitentiam, an per lavacrum hoc jus (sci-licet remittendi peccata) sibi datum sacerdotes vendicent? Unum in utroque mysterium est. Cy-rillus l. 12. in Ioan. c. 56. postquam verba Ioan. 20. interpretatus esset, docet apertè in fine capitis, Discipulos, scilicet Sacerdo-tes, per potestatem sibi à Salvatore traditam duobus modis peccata remittere, Primum (inquit) Baptismo, deinde Pœnitentiâ: nam aut homines ad Baptismum inducunt, aut Ecclesia si-liis pœnitentibus indulgent. Quod autem Hæ-retici objiciant Cyrillum explicare verba Chri-sti de potestate baptizandi, falsum est: nam in expositione verborum, Baptismi non me-

H h 2

mini;

2.
Quam vā-
riè, sed inā-
niter tor-
quent Hæ-
retici.

3.
Idem tra-
dunt Patres

Pœnitentia
est sacra-
mentum,

Iuxta Con-
cilia,

Ipsamque
Scripturam.

minit; sed tantum in fine Capitis, ad explicandam sacerdotum dignitatem numerat duplicem prædictam potestatem: non asserit tamen, quod utraque sit illis ibi tradita; neque id congruit contextui Evangelii. Et quamvis verba illa ad utramque potestatem peccata remittendi extenderet, id solum faceret per quamdam accommodationem, ut ait *Wiggers* q. 84. art. 1. *Hieronymus*, tum alibi, tum *Epist. ad Heliodorum* expressit Catholicam veritatem, ubi de sacerdotibus ait: *Absit, ut de his quidquam sinistrum loquar, qui Apostolico gradui succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos & nos Christiani sumus, qui claves regni calorum habentes, quodammodo ante diem iudicii iudicant.* *Chrysostomus* l. 3. de Sacerdotio post varia præclare dicta de eminenti Sacerdotum potestate supra Principes terræ, immo ne quidem Angelis aut Archangelis concessa quoad solutionem vinculorum animæ; variis interiectis subdit: *Corporis lepram purgare, seu verius dicam, haud purgare quidem, sed purgatos probare, judæorum sacerdotibus solis licebat.... At verò nostris sacerdotibus, non corporis lepram, verum animæ sordes, non dico, purgatas probare, sed purgare prorsus concessum est.* Et infra: *Neque enim solum cum nos regenerant, sed postea etiam condonandorum nobis peccatorum facultatem obtinent.*

4.
Responsio
Hæretico-
rum Aucto-
ritates de
Baptismo
ad memo-
riam revo-
cari expo-
nentium
enervatur.

Ex his præcluditur effugium Hæreticorum dicentium Pœnitentiam esse ipsum Baptismum ad memoriam revocatum: nam Christus *Joan. 20.* non agit de Baptismo, sed de potestate sacerdotum ad remittenda peccata. Et quidem potestas baptizandi Apostolis data fuit *Matth. ult.* immo diu antea baptizaverant, ut patet *Joan. 3. & 4.* Neque usquam in Scriptura vel tota antiquitate lapsi post Baptismum remittuntur ad memoriam Baptismi pro remedio reconciliativo. Quin immo Patres de Pœnitentia tractant tanquam remedio peccati distincto à Baptismo; ut patet ex auctoritatibus allegatis, & aliis, in quibus Baptismum quidem vocant primam tabulam post naufragium factum peccato Adæ, Pœnitentiam autem secundam tabulam, secunda subsidia, item reconciliationem fidelium, similibusque nominibus.

5.
Qualiter
distingua-
tur Sacra-
mentum Pœ-
nitentiæ à
Baptismo.

Idem patet ex eo, quod Baptismus & Pœnitentia habeant distinctam materiam & formam: Baptismus quoque sit initerabilis, non Pœnitentia: habeatque distinctum ministrum, cum Baptismus etiam à laico possit conferri valide, & in necessitate licite; at reconciliatio pœnitentium ita propria semper fuerit Episcopis & Presbyteris, ut quovis casu laicus illam attentasset, nemo invalidam & irritam esse dubitaret: habeat insuper distinctum effectum, cum Baptismus deleat omnem pœnam, Pœnitentia regulariter relinquat aliquam pœnam temporalem satisfactionibus expiandam; ob quod à Patribus vocatur Baptismus quidam laboriosus & lacrymarum, ut refert *Bellarmin.* l. 1. de Pœnit. c. 13. Denique ridiculum est

dicere, Baptismum olim susceptum sui recollectione remittere subsequenter peccata. Quod autem Hæretici dicant id fieri, quatenus ita excitatur fides, per quam quis justificatur, falsum assumunt. Nam fides ista specialis non justificat, & signanter Sacramenta non justificant excitando fidem, ut *Tract. de Sacram. in genere* ostensum est. Nec inde aliquid speciale competet Baptismo, quod non competet alicui concioni in memoriam revocatæ.

Dices: *Ad Ephes. 5.* de Christo dicitur: *Mundans eam* (scilicet Ecclesiam) *lavacro aqua.* Intellige cum *Augustino* l. 1. de Nuptiis c. 33. quia per illud lavacrum etiam remittuntur peccata postea commissa. Resp. Apostolum agere tantum de mundatione membrorum Ecclesiæ per Baptismum, quando primum aggregantur Ecclesiæ. *Augustinus* autem tantum vult Baptismum esse principium remissionis subsequentium peccatorum, quatenus nisi esset susceptus non remitterentur per pœnitentiam aut remedia à Christo instituta, seu quatenus baptizatis fiunt remissibilia per Sacramentum Pœnitentiæ, non autem quod remittantur per ipsum Baptismum: *Quid enim* (inquit ibidem) *prodesset vel ante Baptismum Pœnitentia, nisi Baptismus sequeretur; vel postea, nisi præcederet?* Alioquin (ut ait idem *Augustinus* *Epist. 23.*) *Si infans post Baptismum propria incipiat habere peccata, illa non regeneratione auferuntur, sed aliâ curatione sanantur; scilicet Sacramento Pœnitentiæ, cuius fit capax per Baptismum.* Et l. 2. de adulter. conjug. c. 16. Si (inquit) à Catechumeno factum est homicidium, Baptismate abluitur, si à baptizato, Pœnitentiâ & reconciliatione sanatur; scilicet Sacramento Pœnitentiæ.

Dico II. Christus instituit Sacramentum Pœnitentiæ *Joan. 20.* dum insufflando in Apostolos dixit: *Accipite Spiritum sanctum &c.* Colligitur satis evidenter ex *Trid. sess. 14. c. 1* ubi docet, Christum Dominum Sacramentum Pœnitentiæ tunc præcipue instituisse, cum à mortuis excitatus insufflavisset in discipulos suos dicens: *Quorum remisistis peccata &c.* Addit autem, præcipue, ut significet idem Sacramentum antea fuisse insinuatum & promissum, videlicet *Matth. 16. & 18.* Deinde probatur: quia Christus per verba prædicta dedit Apostolis potestatem remittendi peccata, ut patet ex textu, ac *Trid. sup. can. 3.* ergo tunc instituit Sacramentum Pœnitentiæ: cum non sit aliud dare potestatem remittendi peccata, quam instituere Tribunal, in quo jus dicerent Sacerdotes, absolvendo, quos judicarent dignos; non absolvendo, quos judicarent indignos.

Q U Æ S T I O II.

Quæ sit Materia Sacram. Pœnitentiæ?

Dico I. Materia remota Sacramenti Pœnitentiæ sunt peccata commissa post Baptismum. Patet: quia circa illa versatur materia proxima, nempe actus pœnitentis. Deinde quia hoc Sacramentum est institutum

6.
Exponitur
locus scrip-
turae & Au-
gustini ab
Hæreticis
obtus.

7.
Christus in-
stituit hoc
Sacramen-
tum præci-
pue post re-
surrectionem
Joan. 20.

8.
Materia re-
motæ sunt
peccata.

tutum per modum iudicii; materia autem remota iudicii sunt crimina delinquentis.

*Commis-
sa post Baptis-
mum,* Dixi, *Commis-
sa post Baptis-
mum*: quia pec-
catum originale, & alia Baptismum præce-
dentia, necessariò debent remitti per ipsum
Baptismum: nec potest de illis Ecclesia iudi-
care; cum sint commissa antequam esset ho-
mo Ecclesiam ingressus, aut subesset illius ju-
risdictioni. Idem colligitur ex *Trident. sess. 14. c. 1. & 2.* Estq; apud omnes indubitatum.

*9. Etiam ve-
nialia,* Intelligitur autem Conclusio non tantum de
peccatis mortalibus, sed etiam de venialibus,
quorù Confessionem annis elapsis impugnârunt
plures scriptores neoterici, prætendentes quòd
in primitiva Ecclesia Confessio venialium non
fuerit in usu, ex quo quidam inferebat, quòd,
cum supponendum videatur, quòd Sancti
Patres exempli gratiâ Ambrosius, Augusti-
nus, Hieronymus, Basilus, Chrysostomus
&c. saltem post conversionem non fuerint lapsi
in mortale, nullus eorum umquam fuerit sa-
cramentaliter confessus.

His præverat *Lutherus*, cuius est articu-
lus 8. inter damnatos à Leone X. Nullò mo-
dò præsumas confiteri venialia peccata. in
primitiva Ecclesia solum manifestè mortalia con-
fitebantur. Cui respondet *Rossensis*: Neminem
tamen arcem Catholici ab eorum venialium Con-
fessione, cum non sit dubium ea per absolutio-
nem tolli posse nihilo difficilius atque mortalia.

Itaque *Tridentinum sess. 14. c. 5.* docet
Venialia . . . rectè & utiliter, citraque om-
nem præsumptionem in Confessione dici, quod,
inquit, piorum hominum usus demonstrat. Et
*can. 7. si quis dixerit . . . non licere con-
fiteri peccata venialia, anathema sit.* Idem
piorum hominum usus id demonstrat de
venialibus solis, non adjunctò ullò mortali:
item de Confessione tali, quam sequatur
absolutio. Et quàmvis, ut ait *Tridentinum*
supra, venialia multis aliis remediis expiari
possint; tamen (experientiâ teste) nihil est
ad pietatem in populo seu manutenendam
seu promovendam magis opportunum, quàm
ritè & frequenter facta peccatorum etiam tan-
tum venialium Confessio, quam qui ne-
gligit vel contemnit, verendum ne subinde
aliquod à parte rei mortale omittat, & qui
spernit modica, paulatim decidat.

Quod ad praxim primitivæ Ecclesiæ spectat,
putandum non est, quòd à fidelibus illis cha-
ritate fervidis efficacissimum remedium de-
lendi venialia fuerit vel ignoratum vel negle-
ctum. Verum quidem est, quòd primi Ec-
clesiæ Patres de venialium confessione, uti
& de ipso sacramento Pœnitentiæ rarius vel
obscurius loquantur; quia istò tempore quæ-
stio hæc non fuit specialiter agitata: uti in
simili *Augustinus* notat contra *Julianum l. 1. c. 6.*
de *S. Ioanne Chrysostomo* obscurius de pec-
cato originali differente: tali, inquit, qua-
stione nullus pulsabatur, vobis nondum liti-
gantibus securius loquebatur. Extant tamen
circa venialium Confessionem plura antiqui-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

tatis monumenta: nobis sufficiat *Canon Pœ-
nitentialis Egberti Eboracensis*, qui floruit
ante annos 900. Si quis Christianus fabulis otio-
sis, stultiloquiis, verbis joculariis, risumque
moventibus studuerit, quod secundum Domini de-
finitionem, & *S. Pauli Apostoli* ejus peccatum
esse dignoscitur, sacerdoti suo manifestet, & se-
cundum arbitrium ejus modumque delicti pœni-
teat, Antiquæ Monachorum Regulæ ut *Basi-
lii c. 21 Benedicti &c. iis*, quos præsumen-
dum non est toties fuisse mortalibus infectos,
frequentem peccatorum Confessionem præscri-
bunt. *S. Bonaventura in Reg. Novit. c. 3. Si*
potes confiteri quotidie, bene quidem; sin au-
tem, de tertio in tertium diem saltem studeas
confiteri. Solet & à Sede Apostolica imponi
mensura vel frequentior Confessio Sacramen-
talis iis, quorum vota commutantur; ipsum-
que *Tridentinum* non solum Sanctimonialibus
sess. 25. c. 10. Sed & Seminaristis *sess. 23. c. 18.*
mensuram injungit his verbis: *Curet Episcopus,*
ut singulis diebus Missa sacrificio in-
tersint; ac saltem singulis mensibus confitean-
tur peccata. *S. Carolus Borromeus in Conc. 1. p. 2. tit. quæ pertinent ad celebrationem*
Missa. statuit; *Ut, quo puriores ad divinam*
rem faciendam accedant, sacerdotes, saltem sin-
gulis hebdomadis peccata sua confiteantur, nisi
eos ob mortalis peccati culpam frequentius facere
oportuerit. *S. Salesius introd. p. 2. c. 19. Con-*
fiteri humiliter & devotè singulis octiduis,
& si fieri potest, toties quoties communica-
bis, etsi nullius peccati mortalis conscientia te
remordeat. Etenim per Confessionem quam in-
stitues, non solum venialium peccatorum quæ
confiteberis absolutionem; verum etiam incre-
dibile robur ad ea in posterum cavenda, ingens ad ea
discernenda lumen & abundantem gratiam ad re-
paranda damna omnia, quæ tibi attulerant, conse-
queris. Et novissimè *Cardinalis Bona de Sacrificio*
Missa c. 4. §. 2. Boni sacerdotes, inquit, quos
te imitari par est, vel quotidie, vel alternis
diebus, vel bis saltem in hebdomada animò ve-
rè contritò ad Confessionem solent accedere.

Eadem est aliorum Sanctorum praxis &
doctrina. Proinde cavendæ sunt duriores quæ-
dam circa hoc expressiones, qualis est hæc:
Multi cum veniali Confessione intrant, &
cum mortali exeunt. Quod etsi verum esse
posset in casu, quò quis de nullo prorsus
peccato, quod confitetur, legitimè dole-
ret; tamen præsumendum non est ita fieri.
Item quæ pias animas nimium torquent circa
efficaciam contritionis vel propositi. *Quæris,*
inquit S. Salesius Collat. 18. ad Monial. Quo-
modo contritionis tuæ actum exiguo tempore eli-
cere possis? Dico tibi vix opus esse tempore ut ri-
tè eliciatur, cum tantum opus sit se coram Deo
prosternere in spiritu humilitatis & doloris
quòd ipsum offenderis. Si qui circa Confes-
sionem venialium irrepperint abusus, illi
per competentem instructionem tollendi
sunt: usus autem frequens omnino com-
mendandus.

*Ex doctrina
Et praxi
Sanctorum*

*Cautela præ
Confessariis.*

Vel aliàs
confessa &
absoluta.

Intelligitur etiam Conclusio de peccatis semel confessis, & per absolutionem sacramentalem remissis: nam adhuc circa illa possunt versari actus pœnitentis, potestque pœnitens ea, si velit, denuò subicere iudicio: sicut reus legitimè absolutus potest, si velit, denuò de iisdem criminibus expostulare iudicium. Idem confirmat sensus communis Doctorum, praxis Confessoriorum & piorum fidelium, expressitque *Benedictus XI. Extrav. Inter cunctas, de Privilegiis §. Caterum*, ubi dicitur: *Caterum licet de necessitate non sit, iterum eadem confiteri peccata, tamen quia propter erubescen- tiam, qua magna est Pœnitentia pars, ut eorum- dem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre &c.*

Placere debuit modus iste *S. Salesio*, qui *l. 2. Epist. 57.* scribens ad Abbatissam Clarissarum, suadet, ut Moniales, quæ nolunt extraordinario Confessario arcana suæ conscientia pandere, confiteantur prius ordinario, & postea Confessario extraordinario dicant solum aliqua peccata adhuc confessa, ut serviant pro materia absolutionis.

10.
Forma Sa-
cramenti
potest repeti
super eam-
dem mate-
riam remo-
tam.

Dices: Forma sacramentalis non potest sæpius proferri super eandem numerò materiam: ergo non possumus eadem peccata sæpius confiteri. Resp. Neg. Ant. intellectum de materia remota; prout sunt peccata: cum eadem aqua sæpius possit adhiberi in administratione Baptismi, idem instrumentum in collatione Ordinum &c. Si autem intelligatur Antecedens de materia proxima, major est difficultas.

11.
An requi-
ratur cum
iterata pec-
catorum
Confessione
iteratis do-
lor.

Quantum ad præsentem materiam, satis certò requiri videtur iterata confessio; & secundum Doctores communiter (ut apparet) etiam iteratus dolor: tum quia confessionis & contritionis videtur esse par ratio: tum quia alioquin idem dolor non retractatus posset deservire per longum tempus iteratis confessionibus, sicque confitentes venialia non deberent sub gravi obligatione elicere novum dolorem, quando aliquod mortale v. g. aliàs confessum adderent. Nihilominus quod ad dolorem spectat varii Recentiores docent oppositum, & probabile censet *Diana*, ac fusè propugnat *Dicastillo disp. 6. dub. 12.* negans oppositum esse commune. Idem tenet noster *Poncius*, ac novissimè *Mattheus de Moya Tract. 3. de Sacr. disp. 5. q. 8.* citans nostrum *Delgadillo* & plures alios: eò quòd ad novum Sacramentum ex parte materiae sufficere videatur materiam proximam per se sensibilem esse diversam, super quam cadere queat nova forma sive absolutio; tametsi dolor, qui per se non est sensibilis, foret unicus. Quemadmodum in Eucharistia idem Corpus Christi deservit pluribus Consecrationibus & Sacramentis, junctâ symbolorum sensibilibus diversitate. Quàmvis è contrario non sufficeret pro pluribus Absolutionibus unica Confessio cum dolore interno multiplici. Quod insuper confirmatur ex ratione iudicii, quod ut iteretur,

nova adsit accusatio. Neque enim iudex in eodem tribunali super eadem causa novam sententiam fert, nisi nova sit accusatio, novusque fiat processus: at verò novæ accusationi sufficere potest idem dolor. Et foret valde consolatorium pro praxi pœnitentium confitentium quotidiana venialia; de quibus fortasse non habent satis serium dolorem & propositum emendationis, quādo nimirum adjungerent mortale aliàs confessum, aut gravius veniale, de quo aliàs elicuerunt dolorem cum confiterentur, sinè reincidentia. Immo sic posset quis toties quoties vult confiteri peccatum aliàs confessum cum dolore semel elicitò nec interea retractato: cum alioquin probabilissimè non requiratur temporis propinquitas. Quod videtur minus consonum praxi. Quid-
quid sit, illud omnino existimo, quòd non
requiratur nova contritio, quando quis post
absolutionem recordatur alicujus peccati, ad
quod prior contritio sese extenderat, nimi-
rum quia eatenus necdum fuit informata ab-
solutione. Idque suadet praxis Confessario-
rum & Fidelium.

Notandum
pro praxi.

Petes, An peccatum dubium sit materia sufficiens Sacramenti Pœnitentiæ? Resp. certum esse, quòd sic, quando scitur esse peccatum, sed dubitatur de gravitate. Quando autem dubitatur, an verè peccatum sit, eatenus est materia sufficiens, quatenus absolutio futura sit valida, si peccatum verè subsit; aliàs non. Sicut si quis consecraret in materia dubia, validè consecraret, si à parte rei esset vera materia. Sed quia minister Sacramenti non potest illud conferre in materia dubia, debet curare, ut tunc adjungatur peccatum aliquod certum, sive veniale sive aliàs confessum. Si tamen certum haberi non possit (quod non est morale) & equidem sit verum dubium de mortali, absolvendus est pœnitens sub conditione. Ita passim Doctores.

12.
An pecca-
tū dubium
sit sufficiens
materia Sa-
cramenti.

Dico II. Quasi materia proxima Pœnitentiæ sunt actus pœnitentis, Contritio, Confessio & Satisfactio. Ita *Florentinum in Decreto Eugenii*, & *Tridentinum sup. c. 3 & can. 4.* Ratio est: quia illi actus immediatè applicant materiam remotam, & determinantur immediatè à forma sive sententia iudicis.

13.
Quasi ma-
teria proxi-
ma sunt ac-
tus pœni-
tentis.

Dices I. Dolor non est sensibilis, ergo nec materia Sacramenti. Resp. esse satis sensibilem per accidens, scilicet per confessionem, vel alia signa externa; ut consensus internus in Sacramento matrimonii hac ratione sit sufficienter sensibilis.

Nec refert
quòd dolor
non sit sen-
sibilis.

Dices II. Satisfactio est posterior formâ Sacramenti sive absolutione; ergo non est huius Sacramenti materia. Resp. Neg. Conf. sufficit enim ut à forma suò modò determinetur. (quod fit, dum ab ea accipit virtutem delendi pœnas, aut saltem contrahit necessitatem ut impleatur) & ut suò modò Sacramentum integret, concurrendo videlicet ad plenam peccatorum remissionem, scilicet etiam quoad reatum pœnæ temporalis, quem

Quidquid
satisfactio
sit posterior
formâ Sa-
cramenti.

satis-

satisfactio delet ex divina institutione.

14.
Cur actus
pœnitentis
dicatur
quasi ma-
teria.

Dixi in Conclusionem quasi materia: sic enim loquuntur Concilia citata. Idque juxta multos ob hoc, quod isti actus pœnitentis non sint substantiæ sensibiles, prout sunt materiæ aliorum Sacramentorum, v. g. aqua Baptismi, chrisma Confirmationis &c. Verum pari ratione Concilia formam Sacramentorum appellassent quasi formam: cum non sit forma substantialis, immo nec artificialis, qualis est figura, sed consistat in quibusdam verbis. Deinde etiam peccata non sunt substantia sensibilis, & tamen dicuntur simpliciter materia Confessionis, non autem quasi materia.

15.
Opinio Sco-
tistarum de
hac re,

Quare Scotista communiter existimant actus pœnitentis vocari quasi materiam, eò quod non sint materia propriè intrinseca & essentialis; uti de satisfactione certum est, ac de contritione & confessione docet Scotus, Gabriel, Major & alii multi. Quod quidem solum ad modum loquendi (ut notat Cavellus in scholio ad dist. 16. q. 1. n. 7.) spectare videtur: nam quod ad rem attinet, satis constat essentiam sive valorem Sacramenti non subsistere sinè contritione & confessione: ob quod reliqui Doctores illas esse censent propriè partes essentielles & intrinsecas. Verum sicut ipsa peccata requiruntur ad valorem Sacramenti, & tamen non sunt pars illius intrinseca & essentialis, sed solum conditio prærequisita, sive materia extrinseca, super quam cadunt actus pœnitentis, & consequenter ipsa absolutio: sic possent ipsi quoque actus pœnitentis prærequiri instar materiæ quasi extrinsecæ, circa quam versetur absolutio, quæ cadit super ipsa peccata quatenus contrita & confessæ. Sacramentum nanque hoc est à Christo institutum veluti sacrum quoddam Tribunal, cujus ministri sint veri judices. Ad hoc autem Tribunal integrè & ritè complendum, etsi varii actus concurrant, essentia tamen illius propriè consistit in ipso actu judicis, sive in ipso actu judicii remissivo peccati: qui est sola absolutio, seu sententiâ judicialis, actibus ipsius Rei necessariò concurrentibus seu præcedentibus, ut judicium ritè feratur. Unde hoc Sacramentum dicitur à Sacerdote confici & à pœnitente suscipi; utique dandum à Sacerdote, qui tamen dat solum absolutionem. Solus etiam Sacerdos à Florentino & Catholicis dicitur minister hujus Sacramenti, & posse remittere peccata: cum tamen etiam pœnitens, si actus ab eo adhibendi sint partes essentielles, id conficeret, & ad remissionem peccatorum tanquam minister concurreret, saltem secundariò.

16.
Quæ ratio-
ne actus
pœnitentis
dicatur
partes Pœ-
nitentiæ.

Et hoc quidem ferè modò discurrunt seu loquuntur Scotista. Qui tamen nec volunt, nec possunt negare, quin sicut actus pœnitentis sunt quasi materia, sic etiam suo modò dici possint partes Pœnitentiæ, pertinentes ad constitutionem completam hujus sacri Tribunalis. Sic enim loquitur Trid. sess. 14. c. 3. Qui, actus, quatenus in pœnitente ad integri-

tatem Sacramenti, ad plenamque & perfectam peccatorum remissionem ex Dei institutione requiruntur, hac ratione, seu hoc sensu (in quo id nullus negat) Pœnitentiæ partes dicuntur. Denique ipsum Rituale Romanum Tit. de Sacram. Pœnitentiæ similiter ait, ad illud Sacramentum constituendum concurrere materiam & formam. Sed cum similiter addat ita concurrere etiam Ministrum, & materiam præfatam dividat in remotam, seu peccata, & proximam seu actus pœnitentis, patet ipsum non agere solum de constitutione intrinseca instar partis essentialis; qualiter utique non constituitur hoc Sacramentum, sive per ministrum, sive per peccata: quidquid pauci Recentiores dixerint. Simili sensu Florentinum in Instructione Armenorum dixit omnia Sacramenta perfici rebus, verbis & personâ Ministri.

Petes I. An contritio, quæ est quasi materia Pœnitentiæ, debeat adesse, dum pœnitens confitetur? Resp. etsi hoc sit securius & suadendum, sufficere tamen, quod præcesserit: sicut enim confessio non est necessariò præsens, dum impenditur absolutio, sed potest etiam diu præcessisse; sic quoque potest dolor præcedere confessionem; secundum morale enim æstimationem satis ei conjungitur, dum saltem ipsa sit virtute doloris antea elicitæ. Confirmatur: quia si quis post edita signa doloris incidat in amentiam, absolvitur in periculo mortis, etiam longò tempore post actum elicitum: similiter satisfactio multò sæpe tempore postponitur cæteris Sacramenti partibus: ergo non est ratio, cur inter contritionem & confessionem temporis distantia intercedere nequeat. Et ratio desumitur ex natura judicii, quod tantam partium propinquitatem non requirit. Unde qui manè, antequam exiret domo, contritionem elicit, sequè ad confessionem præparavit, potest postmodum in Ecclesia existens confiteri; non renovatò dolore. Idem est juxta Præpositum & alios, quàmvis solum vespere præcedenti dolorem eliciisset, dum tamen interea non sit retractatus. Immo noster Delgadillo apud Moya tract. 3. de Sacram. disp. 5. q. 9. n. 7. censet, dolorem, quantumvis longò tempore præcesserit, dummodò per voluntatem contrariam non fuerit interruptus, satis perseverare moraliter (uti consensus conjugis, cujus Matrimonium erat nullum defectu consensûs compartis) etiam ad iteratam Confessionem. Ipse verò Moya n. 10. censet dolorem & Confessionem satis moraliter uniri, quoties pœnitens, ex odio præcedenti peccatorum, ad desiderio obtinendi veniam in memoriam revocato, movetur ad eorum Confessionem vel primò instituendam vel iterandam: cum id sufficiat ad dolorosam accusationem. Quemadmodum facit talem dolor, qui Physicè ante paucas horas desit. Talisque præbet verè signum sensibile doloris, sufficiens ad dolorosam & veram Confessionem, adeoque ad Absolutionem.

Et ad illius
constitutio-
nem concurrant.

17.
An contritio
debeat ad-
esse tempore
confessionis,
an verò pos-
sit tunc non
amplius
existere.

18. Dubium tamen est, an debeat dolor procedere ex intentione formaliter vel virtualiter relatâ ad confessionem, sive ad Sacramentum Pœnitentiæ. Et quidem *Præpositus* & plures alii censent, quod sic: eò quod ad constitutionem Sacramenti necessaria videatur intentio Sacramenti & partium illius; ut patet exemplo aliorum Sacramentorum: nam ablutionem sine tali intentione factam non posset quis postea referre ad confessionem Sacramenti Baptismi, etiam si formam legitimam proferret. Idem est in aliis. Estque hoc quoad praxim securius & consulendum.

19. Nihilominus *Lugo*, *Poncius* & plures alii censent hoc non requiri, sed posse pœnitentem velle, ut dolor prius elicitus sibi ad hunc effectum valeat: adeoque non esse per omnia hîc discurrendum de quasi materia quam adhibet ipse suscipiens Sacramentum, & de partibus aliorum Sacramentorum, quæ ex certa intentione adhibentur à Ministro. Sufficere enim videtur, quod dolor hîc adhibeatur, quantum satis est ad debitè instruendum Tribunal; quod sufficienter instrui apparet, si dolor adsit, & confessio sequatur, exinde omnino futura dolorosa sui accusatio. Et consonare videtur sensus fidelium, qui omnino putant se sufficienter dispositos, si ex concione dolorem de peccatis concipiant, & inde incipiant ulterius cogitare de confessione, ad quam tamen dolor iste non videtur antecedenter fuisse relatus, sed consequenter. Nec credunt dispositionem suam contineri in subsequenti voluntate confitendi, sed potius in priori expresso dolore.

Accedit, quod juxta plerosque in satisfactione Sacramentali non requiratur hujusmodi expressa intentio, sed sufficiat libera impletio operis injuncti. Et quàmvis in ea requireretur, ratio specialis esset, quod satisfactio sit pars Sacramenti habens proprium & specialem effectum Sacramentalem, scilicet deletionem pœnæ. Deinde dolor sic elicitus sufficienter elevatur per ministrum, ut sit pars Sacramenti; ex parte autem pœnitentis seu suscipientis sufficere videtur intentio interpretativa, sicut in suscipiente alia Sacramenta, & in moribundo, qui absolvitur ob vitam Christianè transactam, quæ tantum est interpretativa confessio. Censetur autem in tali dolore (qui secus quàm narratio quædam peccatorum de se ordinatur ad remissionem peccatorum obtinendam) saltem esse interpretativa quædam relatio ad absolutionem Sacramentalem, quando non excluditur. Quare hæc doctrina videtur satis fundata.

20. Quod autem ad praxim attinet, non videtur sollicitè ambigendum de hac relatione, dum constat de dolore: quia etsi is postquam cœpit elici referatur ad Sacramentum, tamen dum refertur, ordinariè adhuc durat aut renovatur, sicque ipse quâ continuatus aut innovatus satis refertur antecedenter ad Sacramentum: ut taceam in dolore de mortalibus

non confessis involvi necessariò propositum hujus Sacramenti.

Petes II. An contritio debeat præcedere confessionem? Existimat *Coninck* & pauci alii debere præcedere non tantum naturâ, sed etiam tempore. Resp. tamen sufficere, si committetur confessio, immo subsequatur, dummodò ante absolutionem. Ita communiter Doctores. Et colligitur ex praxi Confessariorum, qui post confessionem pœnitentes excitant ad dolorem, non autem ad iteratam sub compendio confessionem (ut vult *Coninck*) quam Confessarii non cogitant; qui non intendunt, nisi dolorem exprimere; neque etiam cogitant pœnitentes, qui existimant priorem confessionem esse sacramentalem, & ut talem fecerunt. Consonatque praxis ista *Rituali Romano Tit. Ordo Ministrandi Sacram. Pœnit.* ubi hæc datur Confessario instructio: *Demum auditâ confessione utique Sacramentali (de qua agitur) ad dolorem & contritionem efficacibus verbis adducere conabitur, atque ad vitam emendandam ac melius instituendam inducet &c.* Deinde confessio satis significat dolorem aut præcessisse, aut nunc existere, aut saltem ante absolutionem futurum esse. Præcedens etiam confessio aut concomitans satis est accusatio dolorosa ab ejusmodi dolore. Non enim debet esse dolorosa per dolorem influentem, utpote qui satis diu antea potest fuisse elicitus, sed per concomitantem, prævium aut subsequentem. Quamquam semper adsit in quolibet seriò se accusante aliqua saltem displicentia; ne alioquin sit non tam accusatio, quàm historica quædam narratio, quæ non sufficeret, etiam quando dolor tempore præcessisset.

Q U Æ S T I O III.

Quæ sit Forma hujus Sacramenti seu Absolutionis?

DE forma Absolutionis *Rituale Romanum Tit. de Sacramento Pœnitentiæ* sequentia præscribit Sacerdoti seu Confessario. Cum pœnitentem absolvere voluerit, injunctâ ei prius, & ab eo acceptatâ salutarî pœnitentiâ, primò dicit: Misereatur tui omnipotens Deus; & dimissis peccatis tuis, perducatur te ad vitam æternam. Amen. Deinde dextrâ versâs pœnitentem elevatâ dicit: Indulgentiam absolutionem, & remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens & misericors Dominus. Amen. Dominus noster Jesus Christus te absolvat: & ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, & interdicti, in quantum possum, & tu indiges. Deinde ego te absolvo à peccatis tuis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. Amen. Si pœnitens sit laicus, omittitur verbum, suspensionis. Passio Domini nostri Jesu Christi, merita beatæ Mariæ Virginis, & omnium San-

An debeat elici ex ipsâ intentione confitendi seu Sacramentum suscipiendi. Sententia Affirmans.

Sententia Negans probatur.

Confirmatur.

Notandum pro praxi.

21. An debeat præcedere confessionem, an autem sufficiat, quod præcedat absolutionem.

22. Forma Sacramenti cum precibus laudabiliter adungi solitis ex Rituali Romano describitur.

Sanctorum : quidquid boni feceris , & mali sustinueris , sint tibi in remissionem peccatorum , augmentum gratiæ & præmium vitæ æternæ. Amen. In Confessionibus autem frequentioribus & brevioribus omitti potest, Misereatur , &c. Satis exit dicere , Dominus noster Iesus Christus , &c. ut supra , usque ad illud , Passio Domini &c. Urgente verò aliqua gravi necessitate in periculo mortis , breviter dicere poterit: Ego te absolvo ab omnibus censuris , & peccatis , in nomine Patris , & Filii , & Spiritus sancti. Amen.

Hactenus Rituale præfatum. Non est etiam necesse in Confessionibus ordinariis absente apparentiâ censuræ præmittere absolutionem ab eadem. Ordinariè autem , præsertim in concursu poenitentium , uti soleo hæc similive brevi formulâ : Ego te absolvo ab omni censura , si quam incurreris. Deinde ego te absolvo à peccatis tuis , in nomine Patris , & filii , & spiritus sancti. Amen.

Propria porro ipsius Sacramenti forma consistit in his verbis , Ego te absolvo à peccatis tuis. De quibus id constat ex sensu & praxi universalis Ecclesiæ. In quibus etiam aperte exprimitur executio potestatis à Christo datæ Ioan. 20. Quorum remisistis peccata &c. Unde Florentinum in Decreto expressè ait , formam hujus Sacramenti esse, ego te absolvo &c. similiter Tridentinum sess. 14. cap. 3. docet , formam in illis ministri verbis positam esse, Ego te absolvo &c. Quibus quidem de Ecclesiæ sanctæ more preces quadam laudabiliter adjunguntur: ad ipsius tamen formæ essentiam, nequaquam spectant, neque ad ipsius Sacramenti administrationem sunt necessariae , ut inquit Tridentinum. Immo sine peccato possunt omitti , & passim pro libitu omittuntur.

De invocatione quoque SS. Trinitatis satis constat apud Doctores unanimiter contra Durandum , quod non sit de essentia formæ ; cum nec Scriptura , nec Concilia hoc expriment (uti sit in forma Baptismi) nec sensus Ecclesiæ id doceat , quin immo sensus communis sit in oppositum. Nullatenus tamen consultum est , verba hujus invocationis omittere sine rationabili causa , idque ob universalem Ecclesiæ consuetudinem : ob quam Bonacina & alii existimant non omitti sine culpa veniali. Quod tamen negant plures alii , dicentes consuetudinem istam esse liberam.

Hinc patet , effectum sacramenti conferri , antequam invocetur Trinitas : cum antecederet Sacramentum sit substantialiter perfectum.

Non est præterea necesse absolventem dicere , ab omnibus peccatis juxta Doctorum certam sententiam , quam confirmat communis usus & Rituale Romanum reformatum, quod sustulit particulam , omnibus. Modus enim loquendi indefinitus æquivaleret universali , quantum expedit , scilicet , quantum ad omnia peccata tunc absolutionis & remissionis capacia. Et alioquin peccata

venialia non necessario omnia simul remittuntur.

Porro verba formæ num. 23. expressa non ita sunt omnia de essentia , quin salvò Sacramenti valore aliqua possint omitti : nam juxta Doctores communiter sufficit dicere : absolvo te : cō. quod pronomen ego satis involvatur in verbo absolvo : idemque verbum etsi indifferens ad absolutionem à variis vinculis , tamen in circumstantiis , in quibus profertur , satis determinetur ad significandam absolutionem à peccatis , quam poenitens petit. Quod confirmatur non modicum ex ritu seu formâ Græcis usitatâ , de qua num. 29. Immo hoc Quidam aded. indubitanter tradunt , ut existiment ly à peccatis posse omitti sine gravi culpa. Quod tamen difficultatem habet ob aliquale dubium de valore Sacramenti : nam illud valere negant Paludanus, Petrus Soto & quidem alii , ac inter Recentiores Aversa. Pro quibus

Dices : Tridentinum supra docet formam Sacramenti esse : Ego absolvo te &c. Ubi (ut patet ex verborum supra relatorum contextu) loquitur de forma essentiali , & per ly & cetera satis significat , attentò similiter contextu , adhuc aliqua alia verba pertinere ad essentiam formæ quæ non possunt esse aliaquàm hæc , à peccatis. Resp. Concedendo totum. Nam verba ista formaliter seu quoad sensum ac significationem sumpta verè sunt de essentia : non tamen sumpta materialiter (ut ita dicam) quasi debeant expressè poni , quando æquivalenter continentur in aliis ; prout illa contineri in prioribus verbis , quatenus prolatis in certis circumstantiis , jam dictum est. Nam certè Tridentinum etiam expressit in forma pronomen ego : quis tamen dubitat , quin illud salvò valore possit omitti , veluti satis contentum in verbo absolvo.

Incertum magis est , an quando posteriora verba formæ expressè adduntur , suspendatur eousque Sacramenti significatio & effectus. Aliqui negant , Alii affirmant. Probabilius videtur id pendere ab intentione proferentis ; quæ apparet esse talis , quod ly absolvo determinatè significet absolutionem à peccatis , quando alia verba non exprimuntur : dum autem exprimuntur , videtur loquens velle per singula verba significare id , quod propriè per se significant , adedque sumere tunc ly absolvo in significatione generali determinandâ per verba subsequentiâ à peccatis tuis. Quod etiam in talibus circumstantiis esse penes voluntatem loquentis , patet : quia in iisdem circumstantiis frequenter dicit , Ego te absolvo , & addit , ab omni vinculo excommunicationis ; tunc autem ly absolvo tantum significat absolutionem in genere : uti etiam , dum urgente necessitate juxta præscriptum Ritualis Romani eadem propositione à censuris & peccatis absolvit dicens : Ego te absolvo ab omnibus censuris & peccatis : tunc enim non perficitur Sacramentum ante ly à peccatis ; & consequenter

25.
Sufficeret
ad valorem
Absolutio
te.

26.
Obicitur
Tridentinum.

Explicatur.

27.
An dum
additur, A
peccatis,
suspendatur
eiusque ef-
fectus Sa-
cramenti.

Brevi for-
mula in ne-
cessitate.

Alia in con-
cursu poeni-
tentium, vel
aliâs ad li-
bitum adhi-
benda.

23.
Forma es-
sentialis
quæ.

24.
Invocatio
Trinitatis
non spectat
ad essentiam
formæ.

Cujus pro-
inde effectus
non suspen-
ditur eous-
que.

Ly Omni-
bus non est
addendum.

ter ly *absolvo* potest ex intentione ministri sumi generaliter, volendo, ut determinetur ad absolutionem à peccatis per verba expressa ad hoc instituta.

28.
Verba for-
ma sunt
proferenda
indicativè.

Nota, verba formæ debere proferri indicativè aut modò æquivalenti, non posse autem proferri deprecativè, juxta Doctores communiter: nam forma hòc modò prolata est substantialiter diversa quoad significati- nem; non sunt autem in hoc Sacramento duæ formæ, quæ quoad sensum substantialem differant. Deinde absolutio est actus judi- cialis; cui non congruit forma deprecandi alterum pro remissione. Denique Sacerdos talem deprecationem solet præmittere; quæ perit à Deo remissionem peccatorum pœni- tentis, & tamen constat ex *Tridentino supra* illam non esse formam Sacramenti.

Disentiun-
tur quæ ex
Latinis
allegat Mo-
rinus.

Neque oppositum de forma deprecatoria conficiunt verba Patrum Latinorum, apud *Ioannem Morinum. l. 3. de administrat. Pœni- tentia c. 8. & 9.* sanè intellecta. Prout nec sufficienter probant Ritualia antiqua, sive edita (de quibus agit *c. 10.*) sive manuscrip- ta, de quibus agit *c. 11.* Quamvis enim me- mingerint piarum precationum Sacerdotis (quales & modò præmitti solent) formam tamen indicativam non excludunt: quam ex- primit antiquum M. S. litteris Longobardi- cis exaratum ante annos 600. ipsius *Morini* judicio, & Liber Sacramentorum *B. Gregorii*, non minor annis 800. judicio *Morini* in *Ex- ceptis* ad Calcem Operis de antiquis Sacra- mentorum libris, ubi post titulum, *Absolutio Pœnitentis*, concluditur: *Cujus nos virtute freti, & clementiâ confisi, humillimè imprecantes pietatem suam, absolvimus te à vinculo tuorum omnium delictorum.* Similiter in Codice anti- quo Ecclesiæ Bellovacensis (omissis aliis, quæ etiam refert *Morinus supra c. 11.*) habetur: *ipse te absolvat ab omni vinculo peccatorum, & quantum fragilitati meæ permittitur, Ego ab- solvo te ab omnibus peccatis tuis.* Immo quæ *Morinus* in sensu optativo sive deprecativo ac- cipit, rectè sensum imperativum admittunt, aut judicativum habent implicitum. Sanè cum in variis Libris ab ipso allegatis preca- tiones multiplicentur seu reperantur; sciri non posset, an omnes, vel quæ substantiam formæ absolutionis constituent. Immo si quæ essentiam aliquando constituissent, utique con- stituerent hodie, quando nil circa substantiam Sacramenti potuit immutari. Adeoque ante prolationem formæ hodiernæ indicativæ (in qua juxta fidem vis Sacramenti potissimum consistit) jam Sacramentum foret constitu- tum. Denique vetusta illa & obscura monu- menta sunt incertæ auctoritatis, nec possunt præjudicare claræ consuetudini S. Romanæ Ecclesiæ, cujus Rituale (ut præfatur *Paulus V.*) *receptos & approbatos Catholica Ec- clesiæ ritus continet, item quæ Ecclesia Catho- lica, & ab ea probatus usus antiquitatis statuit;* ut ad ejus præscriptum in tanta Ritualium mul-

titudine sua ministeria Sacerdotes peragerent, ac inoffenso pede ambularent.

Non obstat quoque, quòd in Euchologio seu Rituali Græcorum non appareat forma absolutionis, nisi deprecativa, quæ Sacerdos pro pœnitente Deum rogat, ut condonet ei peccata confessa. Nam Græcos nihilominus uti formam absolutam & indicativam pro comper- to habet *Iacobus Goar in Notis Euchologii in Orationes super pœnitentes*: Acceptam enim oc- casione à verbis pœnitentis, *Precor, ut veniam mihi eroges*, absolvere consueverunt dicendo: *Habeo te condonatum*, seu *veniâ donatum*; aut *Sis condonatus*. Quod perinde est, ac si di- ceretur, *Facio te veniâ donatum*. Absoluta enim locutio potest imperativè enuntiari; sicut in ordinatione sacerdotis ly *accipe potestatem*, idem est, quod, *Do tibi potestatem*. Ab- stinent autem Græci ab indicativo activo, eò quòd id excellentiam quamdam sonet, ac ne minister sibi auctoritatem arrogare videatur. Unde Episcopus apud illos dicit (ut refert *Goar supra*) *Humilitas mea habet te condona- tum*; Patriarcha verò, *Mediocritas mea ha- bet te condonatum*. Potuitque similis forma, etsi in Euchologiis non expressa, esse per tra- ditionem accepta, prout accepta est forma Latinorum, quæ similiter in antiquioribus Ritualibus vel Sacramentariis aut Scriptoribus passim non reperitur expressa. Quare non fuit desuper Græcis in *Florentino* mota quæstio, nec eis, veluti rectè sentientibus & practi- cantibus data instructio, qualis & quidem ampla fuit data Armenis.

Unde non est audiendus *Ioannes Morinus l. 3. de administratione Pœnitentia c. 12.* ex pro- fesso asserens Græcos hætenus in absolutio- ne à peccatis nullam aliâ formulam usos esse, quàm deprecativam: quam tamen esse validam putat insuper ex eo, quòd juxta *Clementem VIII.* in instructione super Ritibus Græcorum (quæ edita est anno 1595.) dicat: *In casu neces- sitatis Presbyteri Græci Catholici possunt Latinos absolvere*; utique per formam eis usitatam, quæ etsi fusior, compendiosè est hæc, aut similis: *Domine remitte, dimitte, condona peccata hujus N. quia tua est potentia, tuum reg- num Patris &c.* Nam ibidem *Clemens VIII.* non probat usum Græcorum, sed abusum cor- rigit, ut patet ex tenore Decreti, quod ita sonat: *In casu necessitatis Presbyteri Græci Ca- tholici possunt Latinos absolvere. Utantur formam absolutionis in generali Concilio Florentino præ- scriptam, & postea si voluerint, dicant Oratio- nem illam deprecativam, quam pro forma hu- jusmodi absolutionis dicere tantum consueverunt.* Ex quibus verbis colligitur, cum hæc verba utantur &c. constituent novum articulum, quòd Pontifex voluerit, ut Græci generali- ter & in omni casu uterentur formam absolu- tionis in generali Concilio Florentino præscriptam, quæ indicativa est: & ex eo quòd permittat, ut postea si voluerint, dicant orationem illam deprecativam, quam pro forma hujusmodi abso- lutio-

29.

Græci utun-
tur formam
indicativam,
& quali.

30.

Examinan-
tur, quæ in
contrarium
adducit Mo-
rinus.

lutionis dicere tantum consueverunt, colligitur, quod Orationem illam deprecativam apud Græcos usitatam censuerit non esse validam formam; alioquin permisisset Pontifex duas formas validas proferri super eandem materiam, quod est planè absolum. Cum enim Ecclesia in Græcis toleraverit quidquid potuit salvâ fide & substantiâ Sacramentorum (ut patet in consecratione panis fermentati, conjugii Presbyterorum &c.) sequitur, quod formam deprecativam judicaverit non esse legitimam, cujus adhibitionem jam antè reformaverat Florentinum in decreto de Armenis docens Græcos, quod forma hujus Sacramenti sint verba absolutionis, quæ sacerdos profert, cum dicit: ego te absolvo &c. Neque censendum est, quod forma merè deprecativa generaliter in usu fuerit apud Græcos, cum ipse Morinus plures adferat indicativas. Quibus omnibus accedit, quod Petrus Arcudius diligentissimus Græcorum Rituum indagator apud Morinum supra ex ipsis Græcis, ac manuscripto libro idiomatis Ruthenorum deducit formam indicativam (contra quam nil refert Morinus, quò suum intentum conficiat) in sensu eandem cum Latina. Quod autem dicit hanc formam Michaelis Patriarchæ Antiocheni, quâ usus est erga Theodosium zygomalum, Mediocritas nostra habet veniam condonatum spiritualem filium suum Theodosium in quibuscumque etiam ipse ut homo deliquit, atque in Deum verbò, opere & cogitatione &c. respicere absolutionem ab excommunicatione, non solum gratis dicitur, sed & falsum esse docent vel ipsa verba postrema: cum ob ea, quæ cogitatione deliquerit non poterat esse excommunicatus, uti nec ob quævis peccata, sive in quibuscumque deliquit. Similes formas indicativas habet Euchologium Abbatianum, & Gabriel Philadelphus Metropolitæ, quorum excerpta refert Morinus ipse ad Calcem sui Operis. Ut proinde aliæ, quæ deprecationem fortè sonant, sint juxta Arcudium imperativæ quoad sensum, & concordandæ cum forma Ecclesiæ Romanæ, omnium Ecclesiarum Matris ac Magistræ.

QUESTIO IV.

Quis sit verus Sensus formæ Absolutionis?

31.
De sensu
formæ opi-
nio Magi-
stri erronea
refellitur.

Magister dist. 18. existimavit verba Absolutionis habere hunc sensum: Ego te ostendo seu declaro absolutum. Sed est contra proprietatem verborum formæ, & ipsius Christi Ioan. 20. & contra Tridentinum sess. 14. can. 9. definiens, absolutionem esse actum judicalem, & non nudum ministerium pronunciandi & declarandi peccata esse remissa.

Altera Hu-
gonis expli-

Secundò Hugo de S. Victore refertur existi-
masse hunc esse sensum: Ego te absolvo, non

quidem à reatu culpæ (quem putabat antecederet à Deo semper esse remissum) sed pœnæ æternæ. Quod tamen erroneum est: tum quia reatus pœnæ æternæ simul dimittitur cum ipsa culpa mortali, ut docet Tridentinum, & traditur in materia de Justificatione: tum quia reatus ille non subest in peccatis venialibus aut confessis. Immo peccata subjici possunt absolutioni, etsi ne quidem reatus pœnæ temporalis subsit.

Aliqui alii dixerunt sensum esse hunc: Ego te absolvo, non quidem à culpis, sed ab obligatione ea subjiciendi clavibus Ecclesiæ. Sed omnino falsum est: tum quia est contra proprietatem verborum formæ & ipsius Christi: tum quia (ut alia omittam) in culpis venialibus vel aliàs confessis non est talis obligatio, & tamen super illas verè profertur forma.

Divus Thomas quæst. 84. art. 3. ad 5. dicit sensum esse hunc: Ego tibi impendo Sacramentum absolutionis. Sed est contra proprietatem verborum. Nec est ratio, cur forma hujus Sacramenti potius talem sensum efficeret, quàm forma Baptismi hunc: Ego tibi confero Sacramentum Baptismi. Deinde expositio est obscura, immo in ea idem explicatur per idem: cum adhuc maneat difficultas, quid in ista expositione significet absolutio. Essentque juxta illam verba reflexa supra se, & solum significarent semetipsa: cum sacerdos ex ipso Sacramento Pœnitentiæ solum ponat verba absolutionis; & per illa Sacramenti effectum.

Suarez disp. 19. sect. 2. & plures alii sic explicant: Ego, quantum est in me, tibi confero gratiam remissivam peccatorum tuorum. Et hæc quidem explicatio quoad rem verissimè est, cum de facto saltem fiat remissio peccatorum mortalium, immo in sacramento etiam venialium, per ipsam gratiam; quæ quatenus per hoc Sacramentum conferatur, est remissiva peccati, si adhuc supersit, etsi per accidens aliquando illud non tollat, quia scilicet antea remissum est. Nihilominus verba Absolutionis attentâ significatione propriâ, aut, velut naturali (quæ hîc inquiritur) non videntur significare determinatè gratiam: possentque verificari, etsi Deus sine gratiâ peccata remitteret. Deinde non obstante gratiâ ex se remissivâ peccati, possent peccata de absoluta potentia non remitti; tunc autem verum esset dicere: ego confero tibi gratiam remissivam peccati, non autem: ego te absolvo à peccatis. Præterea etiam forma Baptismi habet hunc sensum sacramentalem, quod scilicet baptizans per eam ministerialiter conferat gratiam remissivam peccati: eundemque sensum haberet pariter alia forma sacramenti Pœnitentiæ, si Christus eam institueret, v. g. hæc: Amplius noli peccare.

Quare melius & simplicius verba intelliguntur hoc modò: Ego quantum est ex me, condono tibi peccata tua, sive confero tibi remissionem peccatorum à te commissorum.

Ita

catidè errò-
neâ refic-
tur.

Tertia aliò-
rum expli-
catio refu-
tatur.

Quarta
D. Thomæ
improbatur.

326
Quinta
Francisci
Suarez ex-
penditur.

327
Sexta ex-
plicatio sen-
sus præ-
fertur.

Ita plures Doctores. Ratio est: quia ita sonant verba, & ex iis talem sensum mox erueret, qui intelligit linguam latinam. Consonat etiam idem sensus verbis Christi Ioan. 20. *Quorum remiseritis peccata &c.* Quare præcedens sensus est sacramentalis, hic quasi grammaticalis & speculativus. Ut grammaticalis sensus formæ Baptismi est, quod minister abluat corpus alterius sub invocatione SS. Trinitatis. Cui actioni debitè intentionatæ jungitur significatio practica Sacramentalis.

34.

Qui verificetur hoc sensu formæ circa peccata ante remissionem.

Petes, quomodo verificetur forma, quando peccata antecedenter sunt remissa, sive per contritionem, sive per præcedentes confessiones, cum tunc non inveniat, quod per illam remittatur. Resp. adhuc verificari, quia peccata remittuntur quantum est ex parte ministri, & ipsius formæ, sic operantis circa peccata pœnitentis, ut vi illius tollerentur, si adhuc essent. Inde tamen non sequitur posse dari absolutionem, etsi nulla peccata verè sint commissa: nam absolutio cadit super peccata aliquando commissa velut materiam circa quam, uti & ipsa confessio ac contritio.

35. Objectio.

Responsio.

Dices: Non verè quis diceret: ego solvo te à vinculis corporeis; si alter jam antea ab iis erat solutus: ergo idem est in præsentia. Resp. Neg. Conf. nam solutio in antecedente significata est physica, adeoque circa objectum physicum & actu existens; cum tamen illud supponatur amplius non existere. In præsentia autem solutio est moralis, quæ communi iudiciò sufficienter verificatur circa vinculum præteritum, quando est talis actio, vi cuius vinculum tolleretur, si adhuc esset. Sic enim communi iudiciò debitum adhuc semel dimissum rogati iterum dimittimus: similiter rem alias promissam iterum promittimus aut vovemus: ac etiam in foro externo ab eodem crimine iteratam absolutionem petimus. Tunc autem potissimum potest quis solvi iteratò à vinculis præteritis peccatorum, quando datur nova gratia illorum deletiva, prout vi novæ absolutionis datur. Quemadmodum donatio ejusdem rei potissimum tunc sæpius fieri potest, quando per illam semper aliquid novi obtinetur, quò res donata perfectius possideatur; ut patet in donatione, quæ datur Spiritus sanctus.

QUÆSTIO V.

An Absolutio Sacramentalis possit dari absenti vel scriptò?

36.

Absolutio-nem absenti datam valere, & in necessitate licere, olim plurimi docuerunt.

OLIM affirmarunt plurimi Doctores præsertim ex familia Dominicanorum (inter quos D. Antoninus testatur plurimos Doctores ita sensisse in Concilio Basileo.) validè, & ex justa causa licitè inter absentes dari absolutionem, sive per epistolam sive per internuntium, sive saltem propriâ voce absolvendo absentem.

Verum nec validè nec licitè id fieri, docuerunt ante Decretum Clementis VIII. D. Thomas & plurimi alii apud Suarez hic disp. 19. sect. 3. & disp. 21. sect. 4. Et refertur Scotus 4. dist. 17. q. 7. n. 32. ubi (ait Hugo Cavellus in Scholia) ad penult. docet non valere Confessionem absenti per scriptum factam, adeoque apertè & à fortiori supponit non valere absolutionem absenti datam. Post Decretum autem id tradunt unanimiter Doctores.

Constat primò ex Decreto Clementis VIII. in quo Pontifex (ut utar verbis Decreti) hanc propositionem, scilicet, *Licere per litteras seu internuntium Confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere, ad minus ut falsam, temerariam, ac scandalosam damnavit; & prohibuit, ac præcepit, ne umquam tanquam aliquò casu probabilis defendatur, aut ad praxim quòvis modò deducatur;* idque sub pœna excommunicationis ipsò factò incurrendæ, ac Sedi Apostolicæ reservatæ. Ubi omnes quidem intellexerunt per se & principaliter interdictam esse absolutionem in absentia. De Confessione autem quò modò intelligatur, infra dicetur. Communiter etiam intelligitur prohiberi in quovis casu etiam extremæ necessitatis; ut patet ex verbis: *Ne umquam tanquam aliquò casu probabilis defendatur, aut ad praxim quòvis modò deducatur.* Ex quo colligitur, non solum prohiberi ut illicitam, sed etiam daminari ut invalidam: alioquin enim Pontifex eam non prohibuisset pro casu saltem extremæ necessitatis.

Idem colligitur exemplò aliorum Sacramentorum, quæ (exceptò Matrimonio) non possunt ministrari inter absentes.

Denique hoc ipsum requirit forma absolutionis: illa enim ex communi sensu ac proprietate sermonis dirigitur necessariò ad personam præsentem pronomine *Te* expressam. Et quamquam scribens epistolam eodem modò absentem alloquatur; non tamen voce, ut patet: scriptò autem data absolutio non valet, ut mox dicetur.

Nec obstant plura veterum exempla, signanter Gregorii VII. item Alexandri III. quoad S. Thomam Cantuariensem, de absolutione à peccatis absentibus data aut etiam litteris expressa, quæ adfert Morinus l. 8. c. 25. qui nihilominus censet modò invalidam post Pontificium Decretum Clementis VIII. quasi Pontifex possit Sacerdotibus, uti & quilibet supremus Princeps, cum ferendarum sententiarum ratio dubia est, certam definire, & in super Judicibus suis certas condiciones sententiis ferendis apponere, quibus neglectis sententiæ ipsò jure irritæ sunt & nullæ. Conaturque suadere in antiquorum exemplis non esse nudam pœnitentiarum canonicarum indulgentiam seu remissionem. Sed nihil solidi allegat. Quin immo Alexander III. in litteris suis: *Si igitur, inquit, aliquid te recolis commisisse, de quo propria te debeat conscientia remordere,*

Opinio contraria est communis.

Et satis certa ex Decreto Clementis VIII. quod hic allegatur & expenditur.

Idem probatur exemplò ceterorum Sacramentorum, Et ex ipsa forma.

37. Non obstant exempla Morini.

Cujus do-
ctrina sin-
gularis dis-
tuitur.

Ejus prote-
statio.

38.

Occurritur

dere, quidquid sit, sacerdoti, qui discretus & providus habeatur, tibi consulimus per pœnitentiam confiteri. Quò factò & misericors Dominus tibi consueta pietatis suæ miseratione dimittet. Absolvit itaque Pontifex ipsum à suspensione, quam sibi Sanctus propter peccatum intulerat, immo (teste ipso Morino) nullam esse declarat, & ne illam observet, mandat. Neque fundatum est, quod præter sensum communem tribuat Pontifici facultatem rescindendi ac irritandi formas ex Christi institutione validas: ne alioquin cogamur adstruere, quandoque posse à Pontifice invalidari illam, in qua tamen præcipua Sacramenti vis consistit juxta Tridentinum sess. 14. c. 3. nimirum, Ego te absolvo &c. Aliud est in exemplis quæ allegat n. 18. in quibus defectu jurisdictionis seu potestatis (quam Ecclesia subtrahit) in Ministro non valet absolutio; v.g. in casibus reservatis, vel dum Sacerdos iusta de causa est approbatus solum pro certis locis aut personis. Falsum tamen est (quod subdit ferè apud omnes Theologos constare) absolutionem contra mandatum datam non modò illicitam esse, sed etiam invalidam. Falsissimum, inquam, si simplex sit mandatum non tollens jurisdictionem in Ministro, nec impediens debitam dispositionem in Pœnitente, v.g. ignorante prohibitionem. Sanè etsi Auctor iste in Præfatione dicat, de his omnibus quæstionibus se tantum disputare probabiliter, nihil asserere; tamen in progressu Operis variatæ paradoxa asserit veluti ex præjudicio vetustatis, cujus eruendæ uti laudandum in Auctore studium, sic improbandum, quòd potius conetur suadere differentiam, quam stabilire obscuræ vetustatis cum moderno usu (ubi potest) concordiam; maximè cum tanta sit in Romana Ecclesia cura probatæ antiquitatis, ut in Sacramentorum administratione Apostolicis Traditionibus & SS. Patrum decretis constituti ritus observentur, ut Paulus V. in Rituali Romano præfatur.

DISPUTATIO SECUNDA

De Contritione, seu Pœnitentia interiori, quæ est prima pars materialis Sacramenti Pœnitentia.

I.
Pœnitentia
interior
quid.

EXPEDITIS breviter, quæ de materia hujus Sacramenti generaliter dicenda videbantur, & paucis aliis, quæ formam specialiter concernebant, restant plura dicenda de materialibus hujus Sacramenti

Herincx Sum. Theol Pars IV.

plicitè ratione circumstantiarum, dirigatur ad præsentem, quasi ejusdem allocutio; prout dirigi videtur quando alter est præsens, ut sensus sit: Absolvo hunc; qui vocatur Petrus; five absolvatur hic servus Christi.

Qualis autem, & quanta præsentia requiratur, non potest physicè definiri: sed moraliter requiritur tanta, quanta humano modò inter eos, qui invicem alloquuntur. Quamquam non sit necesse, ut pœnitens verba absolutionis audiat: cum valeat absolutio, etsi Sacerdos loquatur tam submissè, dummodo verè verba proferat, ut à pœnitente audiri non possit.

Quòd verò absolutio omnino necessario debeat ore proferri, sic ut invalida foret scriptò prolata, est certa & communissima Theologorum sententia contra Paludanum, Joannem Medina & quosdam alios antiquiores. Patetque ex Florentino in Decreto de Armenis, ubi generaliter docet omnia Sacramenta perfici verbis tanquam formâ, sic ut aliàs non subsisteret Sacramentum, excipitque postea solum Matrimonium, quod docet regulariter contrahi per verba, eò quòd extraordinariè possit celebrari per alia signa. Unde manifestè colligitur, Concilium loqui de verbis strictè dictis; eaque exigere ad reliqua Sacramenta, quæ non excipit, exceptione firmante regulam in contrarium. Idem docet formam hujus Sacramenti esse verba absolutionis quæ Sacerdos profert, cum dicit, ego te absolvo &c. ubi hæc particula verba quæ profert, cum dicit; aperte significant Concilium loqui de verbis ore prolatis. Denique Tridentinum sess. 14. cap. 3. docet Sacramenti pœnitentiæ formam in illis ministri verbis positam esse, Ego te absolvo &c.

Nec obstat, quòd in aliis judiciis possit; aut etiam interdum debeat sententia proferri scriptò: nam aliud potuit Christus in hoc judicio, quod ipse de novo instituit, requirere; & de factò requisivisse, patet ex sensu Ecclesiæ, & exemplo cæterorum Sacramentorum; exceptò matrimonio, quod elevavit ad statum Sacramenti, nil immutandò circa conditiones contractus naturalis præsuppositi. Quòd ideo more contractuum potest quoque celebrari per nutus vel sub conditione de futuro: secus quàm absolutio sacramentalis, aut alia Sacramenta.

alteri Ob-
jectioni.

Qualis &
quanta præ-
sentia sit
necessaria.

39.
Absolutio
ore danda;
sic ut scriptò
data certò
non valeat.

40.
Non obstat,
quòd senten-
tia judicia-
lis in aliis
tribunalibus
scriptò
datur.

Que vocis
Etymologia.

I i

ad

Hæresico-
rum de ea
sententia
refertur &
refellitur.

ad nominis Etymologiam: dicitur enim Pœnitentia quasi pœnæ tenentia juxta Augustinum sive potius alium Auctorem l. de vera & falsa Pœnit. c. 19. & Scotum 4. dist. 14. quest. 1. num. 15. vel quasi punientia; uti pœna est dicta quod puniat, juxta Isidorum l. 5. Etymolog. cap. 27. Sicut & verbum pœnitere non solum recognitionem aut mutationem antea actæ vitæ significat (ut apud Bellarm. l. 1. de Pœnit. c. 7. contendunt Hæretici, non tam vocis odio, quam veræ Pœnitentiæ tædiō) sed præcipue dolorem & afflictionem animi, præteritum peccatum in se punientis ac detestantis. Quō sensu dicimus: Pœnitet me. Et hoc sensu SS. Patres & Fideles illō nomine semper usi sunt: remque illō significatam velut peccati remedium requisivit Scriptura, dum peccatores ad tristitiam, planctum &c. inducit, & exempla Davidis, Magdalene, Petri &c. proponit, qui hoc modō veniam impetrarunt. De quo vide Trid. sess. 14. signanter c. 4. Unde frivole Novatores contendunt, resipiscientiam potius, quam Pœnitentiam in scriptura à Latino Interprete verti oportuisse. Quamquam & ipsa resipiscientia ut salutaris sit, debeat esse Catholicorum pœnitentia, id est, debeat non solum futura bene proponere, sed etiam mala præterita detestari; juxta illud ipsius Lactantii (quem tamen Hæretici pro se allegant) l. 6. divinar. Institut. c. 24. dicentis: Ille resipiscit, quem errati piget, castigatque se ipsum dementia, & confirmat animum suum ad rectius vivendum. Quod ipsum Ethnici intellexerunt. Inter quos Ausonius Poëta Latinus in Epigrammate de occasione & pœnitentia cecinit:

*Sum Dea, qua facti non factique exigo pœnas:
Nempe, ut pœniteat, sic Metanœa vocor.*

Itaque hic agemus de Pœnitentia interiori, quatenus sumitur pro detestatione peccati commissi, & remedio ad illius remissionem ordinato. Potissimum autem quatenus est tale remedium in Sacramento Pœnitentiæ, & pars ejusdem. Nonnulla tamen alia simul proponemus, quæ etiam extra Sacramentum convenire possunt Pœnitentiæ perfectæ; reliquis, quæ illam eatenus concernunt, in materiam de Justificatione rejectis.

Q U Æ S T I O I.

An Contritio, seu Pœnitentia interior sit possibilis, ac necessaria, & quando?

2. Pœnitentia interior est utilis ac salutaris cuiuslibet peccatori in via.

DICO I. Omni peccatori viatori interior Pœnitentia est utilis ac salutaris; & quilibet, si ritè Pœnitentiam agat, potest Deo reconciliari. Est certissimum de fide. Et patet ex Scriptura, quæ indifferenter omnes peccatores invitat ad Pœnitentiam, & per eam ad veniam, quam pœnitentibus promittit. Narrat etiam hæc de re exempla hominum an-

tea valde impiorum. Et ad hoc in lege nova dedit Christus generalem Sacerdotibus super omnia peccata potestatem. Idem est definitum in pluribus Conciliis, & inculcatur passim à Patribus, quorum aliqui ex professo contra oppositum errorem scripserunt. Idem denique confirmatur perpetuo Ecclesiæ usu, ac Fidelium sensu. Ex quibus etiam constat Pœnitentiam, si ritè adhibeatur, habere utilitatem certam, sive infallibiliter Deo reconciliare. Fundamentum à priori est divina misericordia. Etsi enim Deus potuisset nobis, uti angelis peccantibus, non dare locum pœnitentiæ; ex sua tamen benignitate dare voluit, ideoque Redemptorem ad nos misit.

Dices: Ad Hebr. 12. de Esau dicitur: Non enim invenit Pœnitentia locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam. Et 2. Machab. 9. dicitur de Antiocho: Orabat Scelestus Dominum, à quo non esset misericordiam consecuturus. Et Matt. 12. ac Marci 3. dicitur, peccatum seu blasphemiam in Spiritum sanctum non remitti, neque in hoc sæculo, neque in futuro. Denique 1. Joan. 5. dicitur: Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, ut roget quis.

Resp. Esau non invenisse locum Pœnitentiæ paternæ, ut scilicet pater ipsius benedictionem fratri datam rescinderet, ac in ipsum transferret; uti satis docet contextus: nam immediatè præcesserat: Scitote enim, quoniam & postea cupiens hereditare, seu consequi, benedictionem, reprobatus est, id est, repulsam passus est à Patre nolente benedictionem ei, tanquam primogenito impertiri, sed de Jacob ad Esau dicente Gen. 27. Benedixi ei, eritque benedictus; q. d. non murabo sententiam, quod feci, feci. Quod si ly Pœnitentia quis referret ad ipsum Esau, sensus esset, quod non invenerit locum, id est, fructum seu effectum suæ pœnitentiæ, quam habebat de venditis primogenitis & amissa benedictione, quamquam cum lacrymis inquisisset eam, supple, benedictionem primogeniti. Quod si denique quis præter scopum Scripturæ contenderet, hic esse sermonem de pœnitentia in ordine ad remissionem peccati, adhuc non mirum foret, quod pœnitentia Esau, utpote imperfecta, & affectui fratricidii conjuncta (ut patet ex Gen. 27.) non invenerit locum, sive fructum remissionis, quandiu talis permansit. Quamvis alioquin non constet Esau esse damnatum, & non potius post fraterni odii depositionem Deo esse reconciliatum ac salvatum.

Ad Antiochum quod attinet, is petebat liberari à pœna mortis temporalis. Addit D. Thomas q. 86. art. 1. ad 1. pœnitentiam Antiochi fuisse imperfectam; cum solum doleret ob infirmitatem corporalem.

Per peccatum in Spiritum sanctum Nonnulli intelligunt impœnitentiam finalem. Sed melius cum Chrysostomo & plerisque aliis intelligitur peccatum blasphemiae, quæ opera Spiritus sancti, id est, divinæ bonitatis,

3. Varia Scriptura loca obijciuntur.

Respondetur ad exemplum Esau.

Respondetur ad exemplum Antiochi.

4. Quid intelligatur per peccatum in Spiritum sanctum, ne-

que hic ne- tis & gratiæ, tribuuntur spiritui immundo
que in futu- (ut Judæi tribuebant) quæ non remittetur,
ra remissibi- hoc est, valde difficulter & rarò; idque ob ex-
le. tremam malitiam: cum per illud peccatum
oppugnetur directè id, quò ad pœnitentiam
sumus perducendi, scilicet divina bonitas,
propter quam offensam est pœnitendum.

Quid sig- Denique quod Joannes Apostolus dixit de
nificatur per peccatum ad mortem, (ut alias expositiones omittam) de peccato mortali
finali, cum quo quis moritur.

5. Quàmvis autem omnes Catholici fateantur
pœnitentiam esse infallibiliter salutarem cui-
vis peccatori, si illam adhibeat: fuerunt ta-
men pauci, qui existimârunt gratiam ad sa-
lutariter pœnitendum non omnibus peccatori-
bus dari, sed quibusdam absolute à Deo ne-
gari. Quod etsi de gratia efficaci certum sit;
tamen intellectum de gratia sufficiente, saltem
remotè, rejicitur à Doctoribus communiter.
Idque intelligendum est etiam de illis, quos
Scriptura appellat obduratos. Vide dicta in
Tract. de Gratia d. 3. q. 4. & Smising Tract. 3.
disp. 6. q. 4. signanter n. 164. & seqq.

6. D I C O II. Pœnitentia interior convenit
omni viatori, qui aliquando actualiter pecca-
vit; est autem necessaria omnibus, qui com-
miserunt peccatum mortale. Prima pars patet:
quia sive quis peccaverit mortaliter, sive ve-
nialiter tantum; & sive peccata sint ei remis-
sa, sive non, potest equidem pœnitere ac pec-
cata præterita detestari, uti etiam confiteri;
idque tum ad majus meritum; tum ad abun-
dantius peccati remedium, & satisfactionem
pro pœna temporali.

7. Dixi, Viatori: nam peccatoribus damnatis,
utpote in malo obstinatis non convenit Pœni-
tentia. Beatis autem, qui aliquando in vita
peccaverunt, convenit quidem detestatio præ-
teritorum peccatorum; tamen sine dolore &
pœnalitate, & non tanquam remedium pec-
cati. Quò posteriori modò etiam non conve-
nit animabus in purgatorio, etsi cum dolore
peccata detestari possint.

Dixi etiam, qui aliquando actualiter peccavit:
nam innocentes, uti B. Virgo, vel qui solum
originale contraxerunt, non possunt detestari
seu retractare peccata commissa, nec verè di-
cere, me pœnitet fecisse. Quàmvis peccatum
originale possit esse objectum doloris, quò
quis doleat se illud contraxisse: & similiter
dolere possimus de peccatis alienis, eorumque
destructionem procurare. Qui quidem affe-
ctus est pœnitentiæ affinis; quàmvis istò no-
mine non soleat appellari: quod pertinet ad
quæstionem de voce. Extat circa hoc propo-
sitio damnata per Decretum Alexandri VIII.
quæ est 19. inter 31. Homo debet agere totâ
vitâ pœnitentiam pro peccato originali.

8. Secunda pars patet: quia Scriptura ubique
inculcat peccatoribus pœnitentiam tanquam
remedium necessarium Ezech. 18. Luca 13.
& alibi. Quod etiam faciunt Patres, & docet
Trid. sess. 14. c. 1. & 4.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

D I C O III. Pœnitentia interior est peccato-
ribus necessaria, tum necessitate medii, tum
necessitate præcepti, & quidem ex suppositio-
ne naturalis. Est communis.

Prima pars patet: quia sine pœnitentia non
contingit peccatorem justificari, ac proinde
nec salvari: adeò ut qui impœnitens morere-
tur, damnandus foret, etsi ob ignorantiam
vel oblivionem non committeret novam cul-
pam omittendo pœnitentiam.

Secunda pars patet: quia dum præceptus
est finis, etiam præceptum est medium ne-
cessarium. Deinde ad salutem sufficit serva-
re mandata, ergo pœnitentia est unum ex
mandatis: cum sine ea non sufficiant cætera
ad salutem.

Tertia pars probatur: quia suppositò statu
& ordine supernaturali, ac insuper decreto Dei
de non admittendo alio peccati remedio; se-
quitur ex natura rei peccatorem obligari ad
pœnitentiam. Idque tum ex obligatione cha-
ritatis Dei, quem sicut obligamur diligere &
amicum habere, sic quoque offenso reconci-
liari: tum & clarissimè ex charitate sui, ex
qua sicut obligamur nobis ipsis in necessi-
tate corporali succurrere; ita, & quidem po-
tius, in tanta necessitate spirituali. Addunt
Suarez, præpositus cum pluribus aliis, specia-
lem obligationem ex particulari virtute Pœ-
nitentiæ, quæ inclinât ad satisfaciendum Deo
pro offensa sive injuria ei illata; quam tamen
obligationem Vasquez, Coninck, & alii non
agnoscunt. Sed saltem hæc obligatio non caret
magnâ probabilitate: cum naturalis ratio di-
cet, debere nos humiliari coram summo Prin-
cipe, quem graviter offendimus, ab eoque
veniam petere offensæ.

Petes: an igitur impœnitentia finalis sit
peccatum speciale? Diversi diversimodè lo-
quuntur. Breviter Resp. Aff. quando scilicet
est expressè aut interpretativè volita. Quare
voluntariè moriens in peccato mortali, com-
mittit insuper speciale peccatum contra obli-
gationes præmissas pœnitendi. Frequenter ta-
men non est speciale peccatum formale: sive
quia mors hominem de hac obligatione non
cogitantem præoccupat; sive quia homo bonâ
fide se pœnituisse credit. Aliàs talis habet ex-
plicitam aut interpretativam voluntatem Deo
se nunquam submittendi aut reconciliandi;
adeoque æternæ inimicitiae divinæ, perpe-
tuæque damnationis, malorumque inexplica-
bilibus ac irreparabilibus eam consequentium.
Hæc verò malitia non est in quovis peccato
mortali: cum non adsit semper præfata volun-
tas, sed potius opposita, periculumque mo-
riendi in malo statu ac damnationis plerum-
que non sit propinquum vel grave.

D I C O IV. Præceptum interioris pœni-
tentiæ non obligat peccatorem, ut quampri-
mum moraliter fieri potest, pœniteat. Est
communis Doctorum contra varios antiquio-
res. Probatur ex sensu Fidelium, qui non pu-
tant se novæ culpæ reos esse, si non statim post
commisum

8. Tum neces-
sitate medii,
sive præcepti.

Tum neces-
sitate præ-
cepti.

9. Et quidem
naturalis ex
suppositione.

10. An & quæ-
do impœni-
tentia fina-
lis sit spe-
ciale pecca-
tum.

11. Præceptum
pœnitentiæ
non obligat
peccatorem
ad quam-
primum

pœnitentia.

Probatur.

commisſum peccatum pœnitentiam agant: neque ſolent de ejuſmodi peccato ſe in confeſſione accuſare: neque ſolent Confeſſarii aut Paſtores illis hoc præceptum proponere. Deinde hæc obligatio eſſet valde oneroſa; adeoque cum de ea non ſatis conſtet, non eſt imponenda. Præterea aliàs vix umquam liceret peccatori abſque ſuppoſitione novi peccati confeſſi cum ſola attritione: cum inter peccatum & confeſſionem regulariter mediet tempus, quò debuiffet elici contritio iuſtificativa. Sanè Eccleſia olim adultis non conferens Baptiſmum extra duo tempora, haud ſupponebat Catechumenos regulariter eſſe juſtos ante ſuſceptionem Baptiſmi; quod utique ſupponere debuiffet, aut certè illos interim graviter peccàſſe defectu obtentæ per contritionem charitate perfectam (quæ juxta oppoſitam doctrinam elici debuiffet) reconciliationis cum Deo ſeu remiſſionis peccatorum. Difficile denique eſt, quomodo (ut arguit *Arriaga d. 18. n. 9.*) ex oppoſita doctrina non ſequatur, ſemper de novo peccare aliquem, quouſque non elicerit ſufficientem pœnitentiam, adeoque in confeſſione explicandum eſſe tempus, à quo mortale fuit commisſum, & quoties ſe homo reflexit ſupra illud ſeu ſtatum ſuum: quod planè ab omni praxi alieniſſimum eſt.

12.
Oppoſitum
non rectè
colligitur ex
ſcriptura,

Objicitur I. *Eccl. 5. dicitur: Non tardes converti ad Dominum, & ne differas de die in diem: ſubito enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ diſperdet te.* Reſp. ibi contineri ſaluberrimum conſilium (quod etiam Patres frequentiffimè urgent) ne homo à morte præventus in peccatis moriatur. Aliquando etiam Scriptura exhortans ad conversionem, urget, ut peccatores deſiſtant à peccatis actualibus; ut *Iſaia 65. Ieremia 8. Ezech. 33.*

Neque à ſimili infirmitatis corporalis,

Objicitur II. Infirmus tenetur ſtatim adhibere remedium ad ſanitatem corporalem conducens: ergo multò magis peccator, tanquam ſpiritualiter infirmus, tenetur ſtatim adhibere remedium Pœnitentiæ. Reſp. Neg. Ant. in caſu quò poteſt corporalis curatio abſque notabili periculo vel detrimento differri; uti differri poteſt curatio ſpiritualis.

13.
Neque ex
præcepto
correctionis
fraternæ,

Objicitur III. Ex præcepto charitatis obligamur corripere proximum primà datà oportunitate: ergo multò magis emendare noſmetipſos. Reſp. antecedens tantum, eſſe verum in caſu, quò eſt periculum, ne proximus relabatur, aut alioquin in malo ſtatu moriatur, vel in caſu quò poſtea non eſſet futura corripiendi opportunitas. Quando autem horum aliquid ſubeſt in ipſo peccatore, tenetur etiam ſtatim pœnitere: ſed hoc eſt per accidens.

Neque ex
periculo
peccatoris
non ſtatim
pœnitentis,

Objicitur IV. Qui non reſurgit ſtatim à peccato exponit ſe periculo iterum peccandi, & in peccatis moriendi, ergo &c. Reſp. iſta pericula eſſe remota, qualia non tenetur homo ſub gravi culpa vitare. Quòd ſi tamen adeſſet periculum in aliquo manifeſtum, v. g. peccandi de novo, niſi pœniteat, tenebi-

tur pœnitere: ſed hoc eſt quoque per accidens. Vide dicta *diſp. 2. de neceſſ. grat. n. 26.*

Objicitur V. Numquam licitum eſt peccare; ergo nec in peccato permanere. Reſp. Diſt. Conſ. in peccato actuali, Conc. conſeq. in peccato habituali, nego conſeq. cum hoc nihil ſit aliud, quàm differre pœnitentiam; quod eſſe prohibitum, deberet oſtendi.

Objicitur VI. qui proximum læſit in bonis fortunæ vel famæ, tenetur ſtatim reſtituere: ergo etiam peccator, qui Deum læſit peccando, tenetur ſtatim per pœnitentiam ſatisfacere. Reſp. Neg. Conſ. nam homo tantum cenſetur lædi per detentionem rei ſibi utiliſ (hæc enim detentio ipſi continuo nocet) donec illi reſtituatur: Deus verò non cenſetur continuo lædi, cum nihil per peccatum ei auferatur, cujus indigeat, vel cujus privatione damnificetur. Deinde dilatio reſtitutionis in humanis ideo eſt mala, quia dominus cenſetur continuo invitus: cujus oppoſitum ſi rationabiliter præſumatur, non erit dilatio ſtatim peccaminosa. Deus autem non exigit ſtatim ſibi fieri à nobis ſatisfactionem, volens noſtræ condeſcendere infirmitati. Quod rationabiliter præſumitur, tum quia ipſe inde non patitur, uti homines, tum quia ſic habet communis ſenſus Fidelium. Si autem tale fuiſſet peccatum, quò quis læſiſſet quaſi Dei famam, ſive divinum cultum, aut circa fidem aut circa mores, teneretur ſtatim hoc quaſi damnum reparare. Poſſet tamen hoc facere, etiam ſi non ageret perfectam pœnitentiam, quâ conſequeretur remiſſionem peccati: ſicut inter homines poteſt debitor reſtituere ſine perfecta pœnitentia. Et ad hoc homo teneretur, non ex obligatione communi pœnitentiæ, ſed alterius virtutis exigentis talem reparationem. Addunt aliqui præceptum de reſtitutione ſive ſatisfactione inter homines eſſe negativum, quod obligat ad ſemper, ne quis maneat in ſtatu offenſionis cum proximo: ſed præceptum pœnitentiæ eſſe affirmativum, obligans pro certo tempore.

An autem vel quare infidelis fide ſufficienter propoſitâ teneatur potiùs ſtatim credere, ut Theologi paſſim admittunt, quàm peccator pœnitere, explicandum eſt in materia de Fide, *diſp. 7. q. 6. n. 76.*

Dico V. Certum eſt obligare præceptum pœnitentiæ peccatorem in periculo vitæ & perpetuæ amentię: niſi enim tunc fiat pœnitentia, non ſuperſt tempus quò fiat. An verò etiam aliò tempore obliget per ſe & ſecluſis extrinſecis, dubitatur. Negat *Navarrus, Vaſquez* & alii, eò quòd charitas Dei & ſui non plus videatur exigere, quàm pœnitentiam fieri in extrema neceſſitate. Verum ſicut præceptum charitatis Dei juxta communem opinionem non tantum in fine vitæ, ſed etiam ſæpiùs in vita obligat; ſic quoque videtur obligare pœnitentia, ut peccator non poſſit valde diu illam differre, vel uſque ad ultimū vitæ. Et ſanè minus credibile, ac valde rationi diſſonum apparet, licere peccatori per totam vitam, aut

Neque ex
obligatione
nullò tem-
pore peccan-
di,

Neque ex
obligatione
ſtatim re-
ſtituendi
ablata à
proximo.

15.
Obligat
peccatorem
in periculo
vitæ ac per-
petuæ amē-
tiæ.

An & quò-
do adhuc.

tempore valde diuturno manere in peccato, quamvis non committeret alia nova peccata. Ita Henriquez, Coninck, Lugo, qui testatur communioem esse sententiam. Quandonam autem intra vitæ cursum teneatur peccator ex natura rei ad pœnitentiam, difficile est determinare, nec conveniunt Doctores, uti in similibus indeterminatis solent; nam aliqui determinant tempus quinq; vel sex annorum, alii tempus trium vel quatuor annorum, alii adhuc minus. Satis equidem providisse videtur Ecclesia determinando annuam confessionem: quam si peccatores debite instituunt, non est periculum in obligatione pœnitentiæ deficiendi.

Nota pro
praxi.

16.
Quando
per accidens
obliget hoc
præceptum.

Nihilominus quandoque per accidens obligatur peccator ad pœnitentiam, v. g. ratione susceptionis aut ministrationis Sacramenti, vel quando alioquin peccator existimat se lapsurum in novum peccatum. Addunt aliqui tempus gravis & communis necessitatis. Sed vix potest casus occurrere, juxta Suarez: & si occurreret, obligaret tantum ex communi charitate erga communitatem. Addunt præterea alii alios casus: sed sine fundamento.

17.
An iustifi-
catus per so-
lum actum
dilectionis
teneatur
postea elice-
re actum
formalem
pœnitentiæ.

Petes: an si quis esset iustificatus per pœnitentiam virtutalem, scilicet dilectionem Dei super omnia, obligetur postea adhuc elicere pœnitentiam formalem & explicitam? Resp. probabilius Neg. cum Vasquez, Prapósito & aliis contra Vega, Suarez & alios: nam pœnitentia videtur solum esse in præcepto in ordine ad obtinendam à Deo veniam seu remissionem peccatorum; quæ supponitur in casu quæstionis.

An quoties
iusto pecca-
torum me-
moriam inci-
dit, debeat
pœnitere.

Multò minus obligatur peccator jam iustificatus pœnitentiam repetere toties, quoties peccata postea memoriæ occurrunt tanquam detestabilia, ut docent Doctores communiter contra varios antiquiores. Quamvis enim hoc sit optimum consilium, nullum tamen adfertur istius obligationis fundamentum: nec fideles aut confessarii communiter de hoc sunt anxii. Per primam denique pœnitentiam reconciliativam satisfactum est fundamentis, ex quibus nascitur obligatio pœnitendi.

18.
Quæ pœ-
nitentia sit
in præcepto.

Olim con-
tritio per-
fecta.
In lege no-
va saltem
attritio.

Ex dictis colligitur illam pœnitentiam esse in præcepto, quæ requiritur & sufficit ad remissionem peccatorum. Unde constat olim fuisse requisitam contritionem perfectam; cum videlicet peccatoribus non suppeteret aliud medium ordinarium ad impetrandam peccatorum remissionem. At quia in lege nova sufficit attritio, etiam cognita, cum Sacramento ad impetrandam veniam (ut infra dicitur) sequitur eandem sufficere cum Sacramento ad implendum præceptum pœnitentiæ.

19.
An hæc suf-
ficiat cum
Sacramento
in articulo
mortis con-
trover-
tur.

Dubitatur tamen, an attritio cum Sacramento sufficiat in articulo mortis? Nam hoc negat Suarez, Prapósito & plures alii, putantes peccatorem tunc obligari ad contritionem, saltem ex charitate sui ipsius, ut securissimè saluti provideat: maximè cum non sit omnino certum, attritionem cognitam suf-

ficere cum Sacramento ad justificationem: major autem probabilitas nequeat occurrere damno irreparabili, quod sequeretur, si illa opinio à parte rei esset falsa. Et pro praxi quidem hoc saltem consultissimum est; uti etiam, quod pluribus & sæpe repetitis mediis homo saluti prospiciat in tali articulo, in quo agitur de negotio jam jam instantis æternitatis. Attamen sufficit absolutè certitudo moralis, qualis in rebus humanis exquiratur, de recuperatione divinæ amicitiae: ad quam sufficere attritionem cum Sacramento videtur moraliter certum, ut patebit ex infra dicendis. Alioquin contritione semel elicitâ, non est quis magis certus, quod perfectam contritionem habuerit; & tamen ad illam identidem repetendam non obligatur. Posset quidem peccator in fine vitæ esse obligatus ad perfectam Dei dilectionem, idque ratione præcepti charitatis Dei: quò tamen similiter obligaretur is, qui numquam peccavit. Ita Lugo & varii Recentiores. Aliàs si non foret moraliter certum attritionem sufficere, clarum esset obligari peccatorem pro tali articulo ad certum remedium contritionis perfectæ. Eò magis, quod accedat aliunde non certò constare peccatori de absolutione Sacerdotis, an is verè sit sacerdos, vel an verè absolverit: fortè enim alterutrum fingit (quod soli absolventi constat) vel fortè, est invalidè ordinatus; quod insuper aliunde dependet. Ad hæc tamen responderi posset, constare peccatori id sufficienter, nempe certitudine morali. Nihilominus inde satis patet, quàm sit saltem consultum in isto articulo conari ad perfectam, immo & iteratam cordis contritionem.

Iudicium
auctoris.

Q U Æ S T I O II.

De Efficacia, Appretiatione & aliis conditionibus necessariis pœnitentiæ reconciliativæ.

Dico I. Requiritur ad reconciliatorem pœnitentia, quæ sit detestatio peccati efficax. Patet ex Scriptura, quæ passim requirit, ut impius derelinquat vias suas, avertat se ab injustitiis suis, easque à se projiciat: quæ planè significant detestationem debere esse ita efficacem, ut per illam voluntas absolutè fugiat omnem offensam Dei. Et Trid. sess. 14. c. 4. docet de contritione imperfecta, eam tunc demum disponere in Sacramento ad remissionem peccatorum, si voluntatem peccandi excludat. Ratio est: quia cum affectu inefficaci potest consistere voluntas de cætero peccandi; immo & affectus inefficax seu complacentia circa peccata commissa.

Potest autem considerari efficacia actus pœnitentiæ, partim circa præterita, partim circa futura. Et circa futura quidem debet esse absolutè efficax velut in actu primo: cum debeat esse absoluta voluntas de cætero servandi mandata, & Deum non offendendi mortali-

206
Requiritur
actus pœni-
tentia effi-
cax.

206
Efficacia
hujus actus
declaratur.

Tum quoad
futura.

ter. Quod etiam expresse *Florentinum*, & *Tridentinum*, dum ad contritionem requirunt *propositum non peccandi de cætero*. Circa præterita verò apparet difficultas: cum enim ad præteritum non detur potentia, non videtur circa illud posse efficaciter versari voluntas.

Tum quod ad præterita.

Circa quæ amplius explicatur.

Passio doloris est consequens contritionem.

22. Debet adesse propositum non peccandi de cætero.

Sufficitque implicitum in ipsa pœnitentia effici.

23. Auctoritates explicantur.

Ideoque hoc non debet ita intelligi, quasi possit aut debeat homo absolute velle facere, quod non peccaverit: hoc enim stultum esset juxta *D. Thomam*. Debet ergo circa præterita peccata elici talis displicentia vel detestatio, quæ peccator sic abominatur peccatum, ut si res esset integra, faceret peccatum, tale vel tale non esse commissum, seu non fuisse committendum, & hic affectus explicatur per has & similes propositiones, *Vellem non peccasse, Vtinam non peccassem, Heu mihi, displicet mihi, Pœnitet me, quod Deum offenderim*. Eliciturque aliquando per modum fugæ, & aversionis à peccato; aliquando per modum prosecutionis, quæ habet pro objecto, non peccasse. Estque indifferens, utrovis modo eliciatur: quàmvis frequenter unus alterum concomitetur, & ex prosecutione nascatur fuga. In omnibus præterea consequitur passio doloris, sive afflictio quædam & molestia animi, quæ etiam frequenter redundat in portionem sensitivam. Quàmvis propria contritionis seu pœnitentiæ essentia potius consistat in actu.

Dico II. Pœnitentia ad remissionem peccatorum requisita debet esse cum proposito non peccandi de cætero: sufficit tamen propositum implicitum & virtuale contentum in ipso actu detestationis seu contritionis. Prima pars est certa ex *Florentino* & *Tridentino* mox citatis. Patet etiam ex Scriptura exigente novam vitam, & custodiam mandatorum; utique in proposito. Idem tradunt Patres & Doctores communiter.

Secunda pars est *Navarri, Vega, Vasquez, Præpositi*, & plurium aliorum contra *Suarez* & alios. Probatur: quia vera peccatorum detestatio virtualiter continet propositum non peccandi, utpote impossibilis cum affectu peccati: ergo non est ratio, cur insuper requireretur aliud propositum explicitum; præfertim cum detestatio charitate perfecta sit proxima ad gratiam dispositio, eamque ipso instanti secum adferat. Confirmatur: quia fieri potest, ut detestans peccata non cogitet de illis in posterum vitandis, vel certo sciat se jam moriturum: non videtur autem dubitandum, quin talis justificabitur, etiam sine expresso proposito non peccandi.

Nec obstant Concilia, Patres & Theologi, dum requirunt propositum non peccandi: non enim requirunt propositum explicitum, sed sive illud sit explicitum, sive virtuale; quod perinde est. Unde *Trident. sess. 14. c. 4.* loquens de contritione imperfecta, solum requirit, ut voluntatem peccandi excludat: ad quod non requiritur propositum expressum; ut patet. Fatendum tamen, vix posse deesse expressum non peccandi propositum, si per-

fectè pœnitenti talis cogitatio practice occurrat. Ad quod etiam in praxi est laborandum, tum quia est tutius & securius justificationis remedium: tum quia propositum expressum est magnum veræ pœnitentiæ signum.

Dico III. Ad pœnitentiam reconciliativam non requiritur certa perfectio intensiōis aut durationis, sed sufficit appetitativa. Ita communiter Doctores contra paucos. Probatur: quia in quavis intentione & duratione habetur tota perfectio entitativa actus. Deinde non potest certa intensiōis aut durationis mensura cum fundamento statui. Denique dum Scriptura postulat contritionem ex toto corde, intelligenda est de dolore appetitativè summo; sicut dum præcipit dilectionem Dei ex toto corde, intelligitur de dilectione appetitativè summâ.

Hæc autem appetitatio consistit in eo, quod sicut Deus est super omnia diligendus, ejusque amicitia cunctis creaturis est præponenda, quia est summum bonum; ita peccatum sit super omnia mala fugiendum, quia est summum malum: adeo ut si talis pœnitentiæ actus in voluntate perseveret, & contingat quodcumque aliud incommodum repræsentari, futura sit parata subire potius quodvis detrimentum, quàm consentire in peccatum: etsi frequenter fiat, ut ob repræsentationem alterius objecti voluntas à suo proposito deflectens in peccatum consentiat. Estque hoc intelligendum de quocumque malo etiam pœniæ interni; quam homo potius subire deberet, utpote minus malum, quàm culpam. Quàmvis attritio concepta ex metu inferni non detestetur peccatum plus quàm ipsum infernum, juxta *Aversa q. 2. sect. 10.* quæ tamen cum Sacramento est utilis ac salutaris, ut infra dicitur.

Adverte tamen non necessario debere institui expressas ejusmodi comparationes, quæ fragilioribus periculosa essent: sufficit enim talis præferentia implicita, quæ in actu efficaci ob tale motivum elicitò involvitur. Quàmvis comparatio ista sit valde laudabilis, ac legitimæ pœnitentiæ signum.

Dico IV. Pœnitentia, saltem implicitè, debet esse appetitativè major de peccatis gravioribus, quàm de levioribus. Patet: nam unumquodque est detestandum juxta suum gradum malitiæ: & in gravioribus est major ratio detestandi.

Dixi *implicitè*: nam qui verè detestatur peccata, eò ipsò magis detestatur illa, in quibus est major detestandi ratio. Immo vi ipsius contritionis ita censetur affectus, ut si necesse foret alterutrum è duobus operibus prohibitis eligere, potius eligeret quod est minus.

Non est tamen necesse comparationem inter peccata facere, ut illa explicitè juxta comparationem factam detestemur: cum non sit necesse gravitatem singulorum scire inter se ponderare, immo nec illa in memoriam sigillatim revocare, aut distinctè de illis conterere, ut mox dicitur. Qui equidem comparationem

Practice laborandum pro explicito proposito,

24. Non requiritur certa actus intensio aut duratio, sed perfecta appetitatio.

25. In quo hæc consistat, declaratur.

26. Aliqua Expressa comparationes sunt periculosa imperfectis in Charitate.

27. Majora peccata sunt appetitativè magis detestanda;

Implicitè scilicet.

28. Non necessarium est explicitè.

Qui inter

Propria peccata comparatione facta levius peccatum pra gravi detestaretur peccaret, & quomodo.

rationem illam faceret, & juxta eam de peccatis doleret, deberet de graviore magis dolere: si enim magis detestaretur levius, implicitè præ illo approbaret gravius, essetque paratus committere potius gravius, quam levius; quod est inordinatum. Immo si comparatio fieret inter mortale & veniale, indubiè ista inversio esset mortalis. Quando autem fit comparatio inter mortalia, quorum utrumque quidem detestatur, mallet tamen se commisisse quod est majus, v. g. homicidium, quam minus, v. g. furtum, *Henriquez*, *Sotus* & Nonnulli alii putant esse tantum veniale. Quod etsi verum esse possit, quando inter utrumque mortale non est notabilis excessus: secus tamen est juxta Doctores communiter, si excessus fuerit notabilis: nam qui mallet se commisisse duo mortalia, quam unum ejusdem gravitatis, peccaret mortaliter; ergo etiam mortaliter peccat, qui mallet se commisisse peccatum longè gravius, quod duplici æquivalet. Confirmatur: quia casu quò alterutrum è duobus esset committendum, eligens majus peccaret mortaliter; ergo etiam is qui peccatum longè minus detestatur appretiativè plus quam peccatum majus, malletque se majus commisisse.

29. Facta comparatione inter propria & aliena peccata, ista sunt pra his, etsi gravius, detestanda.

Quæ diximus, intelligenda sunt, si fiat comparatio inter peccata propria, graviora & leviora: nam si fiat comparatio inter peccata propria & aliena, debemus magis detestari propria, etiam venialia, quam mortalia aliena: cum ne quidem ad avertenda peccata totius mundi possit eligi vel minimum veniale. Confirmatur: quia charitas Dei nos obligat, ut magis fugiamus, quod Deus magis à nobis vitari desiderat, licet aliud malum ipsius sit simpliciter gravius: Deus autem magis desiderat, immo præcipit, ut non faciamus verum peccatum, etiam minimum, ut alienum quodcumque vitetur.

30. Pœnitentia reconciliativa debet esse de omnibus mortalibus.

Dico V. Pœnitentia reconciliativa debet esse aliquò modò de omnibus peccatis mortalibus: sufficit tamen, quòd in generali, absque distincta & explicita recogitatione ac detestatione singulorum. Prima pars est certa. Patet ex Scriptura, quæ indicit pœnitentiam de omnibus peccatis, ut *Ezechielis* 18. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis* &c. Ideoque SS. Patres falsam dicunt esse pœnitentiam, quæ non est de omnibus peccatis, ut ex *Augustino* seu potius alio Auctore apud ipsum *l. de vera & falsa pœnitentia c. 9.* refertur *can. Sunt plures 42. dist. 3. de Pœnitentia.* Et ex *Innocentio II. can. Fratres nostros dist. 5. ibidem.* Ratio est: quia peccatum, de quo non habetur pœnitentia, non remittitur: unum autem mortale non remittitur sine altero; ac etiam unicum sufficit ad inimicitiam cum Deo.

31. Potest dari alioquin Pœnitentia bona, quæ

Adverte, posse dari pœnitentiam, etiam bonam, quæ non est generalis de omnibus peccatis, quando videlicet motivum pœnitendi non est omnibus generale. Sic potest quis re-

ctè & efficaciter dolere de homicidio ob specialem illius turpitudinem; etsi non doleat de aliis peccatis, immo etsi illis de facto per affectum inhæreat. Quando autem motivum pœnitendi est generale, tunc, saltem regulariter, qui efficaciter dolet de uno peccato mortali, dolet etiam implicitè & virtualiter de aliis: v. g. qui de luxuria dolet, quia summum bonum graviter offendit, dolet etiam implicitè de omni alio mortali peccato, nec potest cum tali dolore complacentia ullius peccati mortalis consistere. Idem est, quando quis de uno dolet, quia meretur pœnam æternam. Ratio est: nam qui aliquod objectum vult, efficaciter quantum potest, averfatur omnia cum tali objecto incompatibilia. Sicut qui detestatur unum vulnus lethale, detestatur implicitè omnia; cum detestando unum, intendat absolutè conservare vitam; ad quod requiritur absentia omnis vulneris lethalis. Non est quidem necesse, ut qui ob divinæ bonitatis offensam detestatur peccatum mortale, detestetur etiam venialia, utpote per quæ non dissolvitur divina amicitia: sicut qui amat Deum super omnia, simul potest retinere affectum erga veniale peccatum. Confutandum autem omnino est, ut etiam si quis non recorderetur nisi unius vel alterius peccati seu criminis, eliciat tamen pariter contritionem generalem etiam de aliis, præsertim oblitis, ut reconciliatio etiam in Sacramento sit securior.

Secunda pars est communis Doctorum hóc tempore, contra Nonnullos, qui significantur requiri de singulis peccatis distinctum dolorem (quam sententiam *Cajetanus* appellat ridiculam, & Doctores passim ut improbabilem refellunt) & contra *Sotum*, *Canum* & quosdam alios docentes, pœnitentiam debere elici explicitè & distinctè (etsi non in distinctis actibus) de omnibus peccatis in specie & numero, quorum post sufficiens examen potest peccator recordari. Sed hæc, etsi consultissima & à Patribus commendata, non sunt simpliciter necessaria: nisi quòd confessioni debeat præmitti diligens examen juxta *Trid. sess. 14. c. 5.* non ut eliciatur contritio, sed ut fiat debita de singulis confessio.

Probatur itaque Conclusio quoad secundam partem: quia ex nullo capite ostendi potest, quòd aliquid amplius sit necessarium. Aliunde autem constat sine distincta recogitatione, & peccatorum recogitationum explicita ac distincta detestatione, posse elici dolorem efficacem de omnibus peccatis, etiam ex motivo charitatis Theologicæ; qui quidem dolor sit impossibilis cum omni mortali, habeatque omnem perfectionem detestationis explicitæ. Deinde etsi diuturna recogitatio præcesserit, sæpe tamen est moraliter impossibile, in puncto contritionis ac justificationis esse cogitationem omnium peccatorum, si hæc sint nimis multa & varia: adeoque tunc solum potest esse pœnitentia de illis quatenus in confuso considera-

non est generalis.

Generalitas motivi facit ordinariè saltem generalem esse dolorem de quovis mortali.

Consilium salutare.

32.

Singulos de singulis peccatis dolores, aliqui requisierunt. Alii saltem unum, qui distinctè feratur in singula peccata post examen occurrentia.

Quæ quidè sunt consulta.

33.

Sed nullatenus esse necessaria, ostenditur.

tis. Denique illa vitæ antea actæ recogitatio sæpe requirit longam temporis moram; cum tamen perfecta ad Deum conversio possit etiam in magnis peccatoribus fieri brevissimò tempore, ut patet in Latrone, Zachæo & aliis.

Q U Æ S T I O III.

De Necessitate seu Sufficientia Contritionis, etiam imperfectæ, seu Attritionis cum Sacramento.

34. Contritio alia perfecta, alia imperfecta seu attritio dicitur,

Idq. convenienter ad etymologiam vocum.

35. Descriptio & explicatio Contritionis perfectæ charitatis.

36. Hac infallibiliter iustificat, etiam extra Sacramentum;

Et quidem sola.

NOta duplicem à Tridentino sup. c. 4. pœnitentiam seu contritionem assignari: unam perfectam, quæ etiam Contritionis nomen simpliciter retinet: aliam imperfectam, quæ Attritio dicitur. Idque accommodè ad ipsas voces: nam sicut contritio realis perfectam denotat (ut sic dicam) tritionem & comminutionem rei, attritio autem inchoatam & imperfectam: sic perfecta contritio voluntatis cor peccatis induratum confringit & perfectè peccata comminuit, attritio autem solum inchoativè.

Describi autem potest contritio perfecta, quodd sit detestatio peccati, quatenus est summum malum & offensa summi boni super omnia amabilis; Vel (ut alii passim) super omnia dilecti. Quod aliqui Doctores sic intelligunt, ut ad contritionem putent necessariò præviè concurrere expressum & distinctum actum dilectionis Dei. Sed quàmvis verum sit, quodd frequenter ita contingat, aut natum sit contingere: eò quodd odium mali soleat procedere ex amore boni oppositi: non apparet tamen, cur malum voluntati propositum non possit primò movere voluntatem ad illius fugam, etsi non præcesserit distinctus actus prosecutionis boni. Et alioquin ipsa contritio est actus, esto secundarius, charitatis Theologicæ; quæ sicut inclinatur ad amandum Deum & bonum ipsius, sic etiam ad odiendum mala opposita ex eodem motivo. Et hòc sensu Tridentinum suprà contritionem docet aliquando esse charitatem perfectam, non solum quia oritur ex amore Dei prævio, sed quia ipsa quoque contritio est charitatis actus, & procedit ex illius motivo. Ad praxim quod attinet, possumus esse securi hòc dolore elicitò, quia cò suppositò credi potest, non deesse actum Charitatis, si is tam naturaliter præcedat; aut certè, non esse necessarium.

De hac porrò contritione, utpote perfectissima possibili, non est dubium, quin sufficiat ad reconciliationem in Sacramento. Immo sufficere etiam extra Sacramentum actu susceptum, indubitatum est apud Doctores, & ex professo à nobis traditur in materia de Iustificatione disp. 5. q. 5. Nulli tamen præterea Pœnitentiæ id competit, juxta D. Thomam, D. Bonaventuram & alios Doctores

communissimè: quamquàm Nonnulli etiam hanc vim adscripserint pœnitentiæ conceptæ ex motivo iustitiæ vel alio simili propter Deum, etsi non sit motivum charitatis. Quorum sententiam acri censurâ perstringit Vasquez, sed probabilem putat Suarez, & à nota liberant Lugo & Dicastillo. Vide dicta disp. cit. q. 3. n. 23.

Attritio est dolor de peccatis deficiens à perfectione contritionis, potissimum ex parte motivi; ideòque non est per se dispositio proxima ad gratiam. De ea Tridentinum suprà dicit, quodd ex turpitudinis peccati consideratione, vel gehenna & pœnarum metu communiter concipiatur. Quàmvis etiam ex aliis motivis charitate inferioribus (de quibus postea) concipi possit. His notatis,

Non defuerunt olim gravissimi scriptores, qui cum Magistro 4. d. 18. præquirebant contritionem perfectam, adeoque justificativam peccatoris. Et favet S. Bonaventura, quem pro Magistri sententia refert Palavicinus l. 12. Hist. Trid. c. 12. n. 3. addens, Richardo Victorino lib. de Potestate ligandi atque solvendi c. 2. eam adeò absurdam fuisse visam, ut irratione magis quàm impugnatione dignam appellaverit, juxta quam nimirum solvere sit idem quodd declarare verè solutum fuisse. Verrum etsi Richardus Victorinus lib. cit. Sed c. 12. Sic loquatur, revera tamen coincidit cum sententia Magistri adscribens remissionem culpæ, absolutioni præviæ soli Deo, sacerdoti autem solutionem à debito pœnæ temporalis, nec non à debito confitendi: prout Tractatum relatum sæpius revolventi satis apertè patuit. Unde eum pro sententia Magistri refert Suarez de Pœnit. disp. 20. sect. 1. n. 1. At verò D. Bonaventura 4. d. 17. p. 2. a. 1. q. 4. in Corp. apertè favet communi doctrinæ post alia dicens: *Hac autem dispositio attritio est, quæ frequenter ob Confessionem superadjunctam & absolutionem sacerdotis, formatur per gratiam &c.* Et ad 1. Dicendum quodd vocat suscitatum, dispositum ad charitatem, qui jam incipit suscitari, cum atteritur per dolorem, & in Confessione plerumque recipit vitam. Et d. 18. p. 1. a. 2. q. 1. in Corp. oppositam sententiam refutat, dicens, quodd habet in superficie phantasiæ, & inter alia adducens, quodd possibile est, quodd aliquis ad absolutionem accedat attritus, sicut ad Baptismum: quare tunc non fiat attritio contritio, cum non sit factus? Dum autem remissionem culpæ adscribit in Sacramento Pœnitentiæ, uti Baptismi, soli Deo, addit ibidem, *proprie loquendo*; item, *per modum activi & imperantis ex se*, hoc est, per modum causæ efficientis & principalis, qui est Deus infundens gratiam. Vide ipsum suprà. Doctrinam porrò de Contritionis necessitate in Sacramento, & attritionis insufficientia Facultas Parisiensis Anno 1636. die 1. Julii omninò damnavit, eamque pronuntiavit esse quietis Animarum perturbativam, communi & omninò tutæ praxi Ecclesiæ con-

Quid tritio.

37.

contrariam, efficaciæ Sacramenti imminutam, & insuper temerariam ac erroneam; ut refert Isambertus *disp. 4. de Pœnit. n. 6. teste Georgiô de Rhodes To. 2. Tract. 11. de Sacram. Pœnit. disp. 2. q. 3. sect. 2. §. 1.* Sed censurandi munere auctoritati sedis Apostolicæ ob ejus reverentiam derelictô,

38. *Hæc justifi-*
cat cum
Sacramento
Pœnitentiæ.
Dico I. Ad justificationem cum Sacramento pœnitentiæ non requiritur perfecta contritio, sed sufficit imperfecta, sive attritio etiam cognita. Conclusio est communis Theologorum, præsertim post *Tridentinum*, de qua ob recentius exortas in Belgio controversias fusioem in *Tract. de Gratia 2. Editionis quæstionem* institui, ad quam remitto lectorem, relictis hîc antecederet de eodem argumento scriptis.

Probatur
ex Tridentino.
Cujus ver-
ba ponde-
rantur.
Probatur ex *Tridentino sess. 24. c. 4.* ubi de attritione dicit: *Quamvis sine Sacramento Pœnitentiæ per se ad justificationem perducere peccatorem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiæ impetrandam disponit.* Ubi Concilium loquitur de dispositione proxima: nam etiam extra Sacramentum est remota dispositio, & tamen ponitur discrimen inter ipsam intrâ & extra Sacramentum, & illa dispositionis ratio, quæ ei in Sacramento adscribitur, extra Sacramentum negatur. Deinde statuitur discrimen inter attritionem & contritionem, quod hæc possit per se & proximè disponere ad justificationem sine Sacramento realiter suscepto; attritio autem solum disponat in Sacramento, utique per se & proximè, ac sine perfecta contritione. Atque hinc infert Consilium, quod Hæretici falsò calumniantur Catholicos Scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Pœnitentiæ absque bono motu suscipientium gratiam conferre: quod nunquam Ecclesia Dei docuit nec sensit. Nimirum, quia gratia non confertur sine motu saltem attritionis, quem suprà docuerat esse bonum & salutarem.

39. *Probatur*
II. ratione
Theologicâ
â multiplici.
Probatur II. quia alioquin nulla remaneret Sacerdotibus potestas clavium ad remittenda peccata quoad culpam; utpote quæ per contritionem antecederet essent remissa, adeoque nunquam remitterentur per potestatem clavium. Nec obstat, quod etiam absolutio cadat super peccata semel remissa: nam saltem debet ex se vim habere ea remittendi, etsi adhuc essent: quænam enim foret alioquin remittendi vis?

Deinde aliàs deberet confitens necessariò confidere, se esse in statu gratiæ, antequam recipiat absolutionem, sicut hoc est necessarium, dum suscipit Sacramenta vivorum. Nec aliâ haberet vim Sacramentum hoc ad conferendam primam gratiam, quam Sacramenta vivorum. Insuper deberet pœnitens credere semper se habuisse finem, antequam adhibuerit medium, id est, se habuisse peccatorum remissionem, antequam receperit Sacramentum Pœnitentiæ, quod tamen ad remissionem ipsam est institutum. Ipse denique judex exi-

stimare deberet, reum semper prius esse liberatum à crimine, à quo tamen debet eum liberare, seu de cujus remissione debet proferre sententiam.

Confirmatur Conclusio: quia alioquin Christus non instituisset novum & facilius peccati remedium, sed solum addidisset novum onus confitendi peccata, permanente eadem necessitate contritionis, quæ antea erat: quod est planè alienum à mente fidelium & suavitate ac utilitate legis Evangelicæ. Præterea hæc de causa fideles omni ævô adeò solliciti fuerunt pro remedio absolutionis in mortis articulo, infirmis, etiam sensu destitutis vi morbi, impendendo, ne defectu illius contingat animam perire: quod planè non subsisteret in carente copia Confessoris, qui, si contritio requireretur, per eam utique salvaretur, sine ea nihilominus damnandus, quantumvis absolutionem accepisset.

Cum autem Concilium dogmaticè loquens, dicat simpliciter & indefinitè, attritionem in Sacramento disponere ad gratiam, & non addat, quæ existimetur contritio: apertè contra *Sotum* & quosdam alios sequitur, attritionem, etiam cognitam ut talem, sufficere cum Sacramento ad remissionem peccatorum. Quod inde confirmatur: quia existimatio falsa hominis est omnino impertinens ad aliquid faciendum medium justificationis aut partem Sacramenti, quod à parte rei non est tale. Deinde alioquin confitens deberet ante absolutionem esse in statu gratiæ, aut saltem hoc existimare, sicut ante sumptionem Eucharistiæ aut Ordinis. Denique (ut plura alia omittam) cum hoc Sacramentum sit institutum instar medii ad remissionem peccatorum, deberet quis semper existimare, se ante mediū adhibitionem obtinuisse effectum; eumque semper esse positum ante usum potestatis à Christo concessæ ad illum ponendum: ut mox dictum est in probatione Conclusionis, quam *Sotus* nobiscum tenet.

Hinc potest peccator absolutionem petere, sciens se tantum attritum, vel Confessarius illam dare: quia hæc Sententia modò videtur practicè satis secunda, ut proinde Sacramentum non exponatur morali periculo invaliditatis, aut carendi suo effectui. Quamvis Doctores rectè moneant, tam peccatorem, quam confessarium debere conari ad excitandam contritionem, præsertim in extremis, ut quam fieri potest securissimè & fructuosissimè provideatur Sacramento & salutem.

Objicitur I. *Tridentinum sess. 14.* tantum vult ostendere contra Hæreticos, quod attritio non sit actus malus, sed bonus; & consequenter, quod falsa sit calumnia Hæreticorum impingentium Scholasticis, quasi doceant hoc Sacramentum causare gratiam sine ullo pio motu suscipientium. Quæ quidem calumnia esset falsa, quantumvis doctrina ista Scholasticorum non subsisteret: nam etsi requireretur perfecta contritio, equidem fallum esset, quod

40.
Sufficit attritio etiam cognita.

41.
Corollarium practicum.

42.
Objectionis tabilis ex Trid. sess. 14.

quodd Scholastici doceant non requiri pium motum; cum saltem requirant attritionem, quæ (ut docet *Tridentinum*) est pius motus. Ad quod probandum etiam adjungit: *Hoc enim timore utiliter concussi Ninivita ad Jona prædicationem plenam terroribus pœnitentiam egerunt, & misericordiam à Domino impetrarunt: & tamen iste timor tantum disponebat remotè ipsos ad justitiam, utpote qui non habebant Sacramentum: Ergo non est mens Tridentini agere de dispositione proxima.*

Responsio.

Resp. primariò quidem intendere *Tridentinum*, quodd timor non sit malus, similiter nec mala sit pœnitentia ex eo concepta, sed bona. Idquæ sufficiebat ad retundendam calumniam Hæreticorum, quam impingunt Scholasticis, ut rectè in objectione ostenditur. Eadem tamen operâ approbat Concilium istam Scholasticorum doctrinam; ut ex claris verbis patet: *Et quàmvis finè Sacramento &c.* Dum autem subdit: *Hoc enim timore utiliter &c.* non est probatio illius, quod immediatè præcesserat, sed primarii intenti, quod similiter in Conclusionem capitis repetitur, scilicet timorem pœnæ à Deo immissum non esse malum, neque etiam pœnitentiam, quam ex illo concipimus.

43.
Instantia
ex eodem
loco sumpta.

Solutio.

Instabis: Ergo *Tridentinum* etiam loquitur de attritione concepta ex timore pœnæ temporalis. Dicit enim: *Hoc enim timore &c.* talis nanquæ erat timor Ninivitarum, de excidio scilicet civitatis à Jona prædicto per verba: *Ninive subvertetur.* Resp. in primis timorem Ninivitarum non fuisse merè temporalem; sed ex parte & ex fine spiritualem: nam Jonæ prædicatio erat juxta *Tridentinum plena terroribus*; non unò, sed pluribus, utique terrore subversionis tanquam inchoativæ secururæ gehennæ. Deinde dicitur quidem, quodd pœnitentiam egerint, & misericordiam impetraverint, non tamen dicitur, quodd impetrarint remissionem, sed misericordiam, id est, liberationem à tali pœna subversionis. Nam utique omnes illam impetrarunt, uti omnes ad unum usque pœnitentiam egerunt; & tamen vix est credibile, quodd omnes omnino fuerint justificati. His adde, timorem Ninivitarum fuisse timorem pœnæ temporalis, quatenus à Deo irato infligendæ, ex quo oriebatur, ut ad misericordiam Dei odiendo peccatum confugerent. Hic autem actus promotivo habet Deum quæ bonum nobis, qui eatenus est motivum amoris concupiscentiæ, seu spei; quæ generaliter concupiscit Deum sibi (etsi primariò in beatitudine) in omnibus, etiam naturalibus, saltem quatenus avertunt à fine ultimo (prout avertisset subversio Ninive; uti avertit illa Sodomæ) dummodo per fidem & condignè in Deum tendamus. Supernaturalitas enim actûs potius ex parte principii & modi tendendi, quàm terminativi objecti est spectanda: cum alioquin in idem objectum etiam sub eodem motivo tendere possimus actu naturali & supernaturali.

Dices II. *Tridentinum sess. 6. cap. 6.* agens de dispositione prærequisita ad susceptionem Baptismi, videtur requirere pœnitentiam procedentem ex dilectione Dei, dum ait: *In spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore; illumque tanquam omnis justitia fontem diligere incipiunt: ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet.* Ergo similis pœnitentia prærequiritur in hoc Sacramento, quod similiter est Sacramentum mortuorum, nec imperfectiorem pœnitentiam, quàm Baptismus admittit. Resp. Verba ista *Tridentini* præ se ferre quidem aliquam difficultatem, necessariò tamen esse concilianda cum doctrina præmissa, & adedò apertè ab ipso *Tridentino sess. 14. cap. 4.* traditâ. Itaque dici potest Concilium quidem loqui de perfecta dilectione Dei, sed ly *propterea* non afficere seu determinare præcisè ultimum quod præcessit, sed indefinitè respicere, vel hoc, vel aliquod aliud ex præcedentibus; quasi velit Concilium oportere agi pœnitentiam, quæ excitetur sive extimore, sive ex spe, sive ex dilectione. Deinde posset Concilium intelligi de dilectione ut abstracta à perfecta & imperfecta; nã præviò timore & fiduciâ divinæ propitiationis, nata est sequi dilectio seu affectus complacentiæ, quæ placeat nobis Deus tanquam fons omnis justitiæ, sive sit complacentia de Deo tanquam bono nobis, sive tanquam bono in se. Denique Respondent aliqui loqui Concilium determinatè de dilectione imperfectâ. Et dum objicitur, quodd pœnitentia inde orta non necessariò debeat præcedere Baptismum, cum possit procedere ex dilectione perfectâ, possent isti respondere hunc esse verborum *Tridentini* sensum, ut subintelligatur ly *saltem*, q. d. quam saltem ante Baptismum agi oportet; etsi à fortiori sufficiat pœnitentia perfectior. Et hi consequenter cogerentur admittere *Tridentinum* ibi non explicasse dispositionem adæquatam ad justificationem extra Sacramentum; ad quam utique requiritur dilectio seu contritio perfecta. Vide dicta *disp. 5. de Dispos. requis. ad justificat. q. 4. n. 47. & seqq.*

Ex dictis colligi potest, quò sensu peccator ex attrito possit fieri contritus. Neque enim hoc intelligendum est, quasi actus attritionis possit fieri actus contritionis propriè dictæ: cum enim hi actus sint planè diversi, non potest unus mutari in alterum. Unde dum *Scotus 4. dist. 14. q. 2. n. 15.* docet, actum attritionis invariatur fieri contritionem, non loquitur de attritione & contritione, prout modò loquimur: sed actum quatenus præcedit infusionem gratiæ, vocat attritionem; quatenus autem formatur gratiâ seu habitu charitatis, vocat contritionem.

Neque etiam intelligendum est, quasi peccator attritus infallibiliter vi absolutionis eliciat contritionem; hoc enim absque ullo fundamento dicitur, & militat contra apertam experi-

44.
Obiectio
altera ex
Tridentino
sess. 6. c. 6.

Responsio
multiplex.

45.
Quò sensu
peccator
fiat ex attrito
contritus.

Primus sensus
refertur
ac rejicitur.

Secundus
similiter.

experientiam ; nec sufficit intento Concilii Tridentini , ascribentis attritioni vim disponendi ad gratiam cum seu in ipso Sacramento : nec ullatenus locum habere posset in moribundo attrito sensibus destituto.

46. *Sensus legis* Itaque peccator ex attrito fit contritus per Sacramentum , quia hoc facit , ut attritio habeat vim contritionis , scilicet delendi cum Sacramento peccatum ; atque ita fit contritus quoad effectum , qui est remissio peccatorum. Item fit contritus attendendo nominis Etymologiam , quatenus sic per attritionem conteruntur peccata. Denique fit contritus habitualiter , quia recipit habitum contritionis , qui est charitas.

47. *Attritio debet esse formalis.* Dico II. Attritio , ut cum Sacramento sufficiat , debet esse formalis seu explicita , efficax , integra de omnibus peccatis mortalibus non remissis , & supernaturalis. Prima pars patet ex Conciliis , quæ pro materia hujus Sacramenti assignant contritionem & dolorem : quod potest , adeoque debet propriè intelligi , scilicet de dolore formali ; & ab omnibus Doctoribus & fidelibus ita est intellectum.

Efficax. Secunda pars est etiam communis Doctorum. Et patet ex Conciliis , quæ pro materia statuunt efficacem peccati detestationem , cum proposito non peccandi de cætero. Et specialiter de contritione imperfecta Tridentinum docet eam debere excludere voluntatem peccandi ; quam utique non excludit displicentia inefficax , sed compatitur. Immo propositum non peccandi de cætero alia de causa non videtur adjici , quam ut efficacia doloris indicetur. Quamvis pro securitate , ad expressum etiam propositum , debeat poenitens adlaborare.

48. *Integra de omnibus mortalibus.* Tertia pars est similiter communis Doctorum. Et patet ex dictis *quaest. præc.* nullum enim peccatum remittitur sine poenitentia , nec unum mortale sine altero. Unde etsi aliqua ob justam causam , vel ex oblivione non exprimerentur in confessione , deberet equidem internus dolor etiam ad illa , saltem implicite , sese extendere.

Et supernaturalis. Quarta denique pars est etiam communis Doctorum. Et videtur indubitata : nam actus naturalis non est sufficiens dispositio ad gratiam , ut contra Pelagianos in materia de Gratia docetur , & post Milevitanum & Arelaticum tradit Tridentinum sess. 6. can. 3. Idem Concilium agens de contritione imperfecta sess. 14. c. 4. docet eam esse donum Dei & impulsus Spiritus sancti. Insuper Innocentius XI. dampnavit hanc propositionem , quæ est 57. inter 65. Probabile est sufficere attritionem naturalem , modo honestam. Nec repugnat Scotus (quem Varii referunt in contrarium) supra n. 14. ut clare ostendit Scholasticus ibidem : solum enim excludit Scotus auxilium habituale , & sub communi influenza comprehendit etiam influxum auxilii actualis ; sine quo non posse concipi poenitentiam fructuosam docet dist. 20. q. 4. n. 3. Et 1. 4. 44. n. 4. Et multis aliis locis adeo aperte Catholicam doctrinam

tradit , ut nullus sanæ mentis de hoc dubitare possit.

Inter species autem attritionis , illæ securius adhibentur , quas expressit Tridentinum supra ; videlicet illam quæ concipitur ex consideratione turpitudinis peccati , vel quæ ex metu gehennæ & poenarum , semper tamen cum ipe veniæ. Per turpitudinem autem sive sceditatem peccati intelligitur saltem illa , quam peccatum habet ex eo , quod avertat hominem à suo ultimo fine , sive quæ aliquò modò opponitur virtuti spei. Plerique Doctores insuper intelligunt quamvis aliam peccati turpitudinem , quæ desumitur ex oppositione aliqua contra Deum ; ut quia est contra legem Dei , contra ejus reverentiam , contra ipsius jus , vel contra gratitudinem ipsi debitam &c. Immo Plurimi intelligunt etiam illam peccati turpitudinem , quam habet ex oppositione ad virtutes morales infusas Deum non respicientes , ut est justitia , temperantia. Quod tamen negant Alii , signanter Scotista , hujusmodi virtutes morales infusas non admittentes : qui saltem negare non possunt , quin oppositum sit probabilissimum.

Attritio concepta ex gehennæ & poenarum metu debet etiam pertinere ad spem Theologicam , quâ sicut Deum tanquam nobis bonum concupiscimus , maxime in beatitudine & vitâ futurâ , sic ejus indignationem , præsertim ad alteram vitam spectantem , detestamur. Idem est , si peccator moveatur ad detestationem peccati , quatenus meretur poenam damni , seu separationem à desiderabili facie Dei. Præterea quatenus per peccatum incutitur amissio gratiæ , meritum &c. Idem cum proportionem est de metu poenarum purgatorii , quæ inturuntur per peccata venialia. Immo idem Plures (quibus favet Tridentinum expensum n. 43.) censent de poenis hujus vitæ temporalibus , consideratis tamen quatenus infliguntur à Deo vindice. Quod docet Suarez , Lugo , & iis relatis Arriaga d. 11. n. 3. & probabilissimum esse asserit Thomas Tamburinus l. 1. de Poenit. c. 1. §. 4.

Dices : Qui peccatum odit propter poenam non plus odit peccatum , quam poenam ; immo in casu , quò alterutrum esset subeundum , & daretur optio , talis potius eligeret peccatum : quod est inordinatum. Resp. Conc. Assumptum pro I. parte , & negando pro II. in isto enim casu (qui est planè metaphysicus) vi attritionis non eligeret quidem infernum ; tamen posset & deberet etiam abstinere ab electione peccati. Quare vel cessaret ab eligendo alterutro , vel deberet recurrere ad aliud motivum , scilicet charitatis Dei , & propter illud pati potius infernum , quam peccare. Equidem sufficit de facto in omni casu dabili necessariò conjungi peccatum mortale , & meritum poenæ infernalis , ut ex vi metus ejusdem homo detestetur omne prorsus peccatum mortale , nec possit cum efficaci ejusmodi timore affectus ullius peccati mortalis

49. Species duas assignat Tridentinum , scilicet conceptam ex turpitudine peccati.

Quæ declaratur.

50. Vel ex gehennæ & poenarum metu.

Qui actus huc spectant.

51. An vi talis actus magis quis odit peccatum , quam poenam.

Quid eligeret in casu , quò alterutrum eligendum.

talit

talis consistere: cum repugnet ex metu pœnæ absolutè peccatum fugere, & simul per peccatum, ejusdem pœnæ meritorium, incurrere periculum illius.

52. *Contritio saltem imperfecta requiritur ad valorem Sacramenti;*
Dico III. Contritio, vel saltem attritio præcedenti Conclusionè descripta, non solum requiritur ad Sacramenti effectum, sed etiam ad valorem. Ita plurimi Doctores contra varios, qui quidem censent illam requiri, ut Sacramentum suscipiatur cum fructu; adeoque peccare mortaliter, & consequenter invalidè confiteri, qui voluntariè adhiberet attritionem illis conditionibus non vestitam: confessionem tamen fore validam & sacramentalem, adeoque non repetendam, quando pœnitens bonâ fide procedens, à parte rei solum haberet attritionem naturalem, ut Nonnulli volunt; vel inefficacem, ut alii, & novissimè *Aversa*: vel non extendentem se ad omnia peccata commissa, v. g. non ad oblita, utpote quia elicitur ex motivo particulari; ut *Lugo* & plures alii. Etsi enim dolor, qui simul est sufficiens ad gratiam dispositio, possit & debeat simul esse pars materialis hujus Sacramenti; non apparet tamen, cur nequeat aliquis dolor, qui non sufficit ad gratiam, sufficere, ut sit pars Sacramenti, utpote satis constituens confessionem in ratione accusationis dolorosæ. Non debet autem mirum videri, quòd *Tridentinum sess. 14. c. 4* talis doloris non meminerit, eò quòd ad institutum illius non pertineret de alio dolore tractare, quàm qui ex obligatione est adhibendus, ut Sacramentum recipiatur cum fructu.

53. *Probatur conclusio.*
 Probatur nihilominus Conclusio ex ipso *Tridentino sess. 14.* ubi cum *c. 3.* docuisset actus pœnitentis esse quasi materiam, & partes Pœnitentiæ, *c. 4.* subdit: *Contritio, quæ primum locum inter dictos pœnitentis actus habet (adeoque est ad valorem necessaria) animi dolor ac detestatio est de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.* Ubi Concilium loqui de contritione disponente ad gratiam, patet apertè ex contextu. Deinde contritionem ibi descriptam paulò post dividit in perfectam & imperfectam, & utramque docet disponere ad gratiam. Immo *c. 3.* dixerat contritionem eate nus esse partem, quatenus requiritur ad remissionem peccati. Quæ cuilibet non prævento efficaciter ingerunt, *Tridentinum* non alium dolorem agnoscere pro Sacramento (cujus naturam plenissimè describit) quàm qui disponat ad justificationem: ad illam autem requiritur dolor supernaturalis, efficax & integer; qualem præcedenti Conclusionè descripsimus. Vide etiam dicenda *quæst. seq.* Et hæc quidem de dolore ad confessionem peccatorum mortalium requisito dicta sunt. Restat nunc dicendum, qualis requiratur ad confessionem peccatorum venialium.

45. *Dolor formalis supernaturalis & efficax;*
Dico IV. Etsi liberum sit peccata venialia clavis non subicere; si tamen subiciantur, requiritur similiter dolor supernaturalis, formalis & efficax, ac extendens se ad ali-

qua saltem venialia, quæ pœnitens confitetur: adeò ut accedens absque sufficienti dolore de aliquo saltem peccato veniali, (si sola venialia confiteatur) peccet mortaliter; utpote defraudans Sacramentum suò effectū, immo valore. Probatur conclusio: quia dolor naturalis non disponit ad gratiam. De formali quoque dolore loquitur apertè *Tridentinum* describens partes hujus Sacramenti; quod proinde indubiè exigit formalem dolorem quoad mortalia, adeoque etiam quoad venialia. Denique inefficax dolor non excludit voluntatem peccandi. Alioquin posset absolvi à veniali præterito (de quo ineffaciter quis dolet) etsi simul proponeret aut committeret novum simile. *Florentinum* etiam & *Tridentinum* pro parte Sacramenti assignant contritionem; & quidem *Tridentinum* talem, quæ disponat ad gratiam. Estque hæc communis sententia Theologorum.

Nec dissentit *Suarez*, qui *disp. 20. sect. 6.* ex professo probat in Confessione venialium requiri attritionem formalem, & *disp. 11. sect. 3. n. 14.* asserit requiri attritionem supernaturalem. Dum autem *disp. 12. sect. 2. n. 9.* (ex quo loco ordinariè refertur in oppositum: quod proinde tanquam probabile, & veluti *Suarium* sequentes, tradunt *Thomas Tamburinus l. 1. de Pœnit. c. 3. §. 1. Præpositus q. 2. de Contritione dub. 7. n. 73.* & quidam alii) ait: *Ut ergo homo suscipiens Sacramentum non ponat obicem huic effectui, scilicet remissioni venialium, satis est, (opinor) quòd accedat sine actuali complacentia peccati venialis, & cum voluntate ac desiderio recipiendi Sacramentum ac effectum ejus;* loquitur manifestè de remissione venialium, quatenus est effectus Sacramenti in communi, seu abstrahendo à Sacramento pœnitentiæ. Unde *n. 11.* subdit: *nam verò descendendum est ad particularia. Et de Baptismo sine dubio est probabilius &c.* Admittit tamen *n. 12.* quòd præter venialia confessam cum dolore qui est pars Sacramenti, remittantur etiam alia de quibus homo non est attritus, maximè si sint oblita & non voluntariè omissa, ratione videlicet efficacis Sacramentorum explicata *n. 9.* citatò.

Dixi in conclusione, extendentem se ad aliquam saltem venialia: qui enim plura confitetur, & solum de aliquibus dolet, non peccat mortaliter, ut contra Nonnullos docet *Suarez* & plerique alii; eò quòd Sacramentum non reddatur irritum, nec frustretur effectus.

Dices cum nostro *Delgaddillo*, viro docto & sanctioris vitæ (quem viventem suspexi) & aliis existimantibus sufficere displicentiam, & quidem (ut censet *Delgaddillo*) virtuales contentam in desiderio Sacramenti ejusque effectus, citra actuale peccati complacentiam; *Tridentinum sess. 14.* loquitur de Confessione mortalium, præscribens modum reconciliandi peccatores post Baptismum lapsos, uti sonat contextus: de venialium autem Confessione solum incidenter agit *c. 5.* nil de horum dolore

causæ requiritur præter ad Confessionem venialium.

Nec dissentit *Suarez*.

Malè citatus in oppositum, exinde de à Nonnullis asseritur.

55. Allegantur fundamenta alterius sententia.

lore determinans. Eorum porrò remissio non prærequirit in iusto similem dolorem; quandoquidem hæc sine eo, cum sola displicentia, etiam virtuali, obtineatur quoque in aliis Sacramentis, juxta communem sententiam. Quidni ergò similiter in hoc Sacramento? quod quantum ad venialia aut alias remissa sortitur rationem Sacramenti vivorum seu augmentis gratiam. Immo cum attritio debeat in iusto venialia sine Sacramento, si ea quoque requireretur in Sacramento Pœnitentiæ, numquam virtute clavium possent remitti illa, quæ cum requisito ad substantiam Sacramenti remissivi dolore exprimerentur; adeòque non est talis dolor requirendus, prout simili ratione exploditur doctrina requirens contritionem de mortalibus justificativam sine Sacramento. Immo (inquit *Delgaddillo*) non occurrit, unde asseratur esse veniale peccatum accedere sine præmisso dolore, etiam quando est totalis materia absolutionis, quia nimirum sufficit displicentia virtualis.

Dissolvuntur.

Resp. Christum, etsi aliter potuisset, assignasse de facto (quantum ex hæcenus determinatis colligere licet) pro materia Sacramenti Pœnitentiæ dolorem, juxta *Trid. sess. 14. c. 3.* quem describit *c. 4.* veluti efficacem & cum proposito non peccandi de cætero: agens quidem principaliter de mortalibus, idem tamen de venialibus intendens; veluti quibus aliam non adscribit materiam, dum de utili eorum Confessione postea tractat. Quàmvis fatear inde non convinci oppositam doctrinam falsitatis. Cætera Sacramenta habent quidem vim remittendi venialia, uti præmittitur; at suppositò eorum valore, atque adeò partibus, quarum una hîc est dolor descriptus. Quò in præsentī semel suppositò, etiam remittuntur alia, de quibus est displicentia seu dolor non tantus, tum ex generali ratione Sacramenti, tum ex speciali Pœnitentiæ, non exigente ad hunc effectum æqualem dolorem, ac ad sui constitutionē, adeò ut juxta *Matthæum de Moya Tract. 3. de Sacram. disp. 5. q. 5.* remittantur omnia, quorum complacentiam non habet, etiam non confessa. Quod tamen saltem quoad non expressa in Confessione, pendet à Dei beneplacito nobis incerto. Cæterum existimat remissionem venialium, quorum dolor serius in iusto adest, non esse effectum Sacramenti, utpote jam factam. Quàmvis maneat eorum confessio valde utilis, tum ob augmentum gratiæ, ac remissionem pœnæ temporalis, tum ut cætera non remissa, & cum displicentia expressa, remittantur in Sacramento, tum quia quò devotior & humilior fuerit eorum confessio, eò plura ex oblitis aut sponte omissis remittuntur ex generali ratione Sacramenti. Fatetur tamen oppositam sententiam satis piam, & aptam contra scrupulos: cum juxta illam dolor ad valorem requisitus includatur in ipsa voluntate Sacramenti, absente peccati venialis complacentiâ, ac nulli periculo irritandi, saltem

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

culpabili, exponatur. Immo suppositâ sententiâ *Thomistarum* (quæ sequenti quæstione rejicietur) de Sacramento valido & informi cum displicentia sive dolore inefficaci de mortalibus, censet cum *Delgaddillo* convinci, ipsum in iusto cum simili displicentia circa venialia seu materiam liberam, fore fructuosum, utpote verum Sacramentum, & sine obice. Communem nihilominus opinionem simpliciter reputat veriore. Quam pariter in praxi censeo consulendam.

Petes: quomodo possit elici efficax propositum vitandi de cætero venialia: cum sine illis vivere sit moraliter impossibile? Resp. in primis posse aliqua vitari, illa saltem, quæ quis in confessione exprimit: adeoque de illis posse elici dolorem efficacem, & propositum à similibus abstinendi. Deinde fieri potest, ut illa impossibilitas moralis pœnitenti non proponatur. Et quàmvis proponeretur, adhuc potest elicere propositum generale adhibendi diligentiam ad vitandum singula, seu quodlibet sigillatim, & cautè vivendi, quantum sibi ex divina gratia concedetur; quod certè propositum sufficit, ac voluntatem peccandi excludit. Denique non est impossibile vitare omnia venialia, nisi quia spectatâ fragilitate humanâ non poterit homo perseverare in proposito efficaci omnia vitandi: quò non obstante potest elicere propositum illa non admittendi: nam ad hoc non est necesse, ut homo sibi persuadeat, quòd in tali proposito semper sit perseveraturus: alioquin multi non haberent propositum de cætero non peccandi mortaliter, dum vix possunt sibi talem propositi perseverantiam persuadere.

Pro fine quæstionis nota, in rigore nullatenus sufficere, quòd doleat pœnitens se non dolere de peccatis, juxta communem sententiam: dolor enim de ipsis peccatis est necessarius; qualis non est dolor de doloris absentia. Ista tamen loquendi formula in timoratis conscientis est veri doloris signum, indicans affectum seu desiderium amplioris, intensioris quæ doloris, sive desiderium habendi sensum majorem doloris.

Q U Æ S T I O IV.

An defectu doloris possit Sacramentum Pœnitentiæ esse validum & informe?

Sensus dubii est: an Sacramentum pœnitentiæ possit defectu doloris esse validum quoad essentialia & partes suas, & tamen non conferre gratiam; uti Baptismus potest esse validus, & tamen propter indispositionem suscipientis non conferre gratiam.

Affirmant valde multi Doctores, tum antiquiores, tum recentiores; quàmvis non eodem modò ac fundamēto. Nonnulli, quia censent pro parte materiali sufficere dolorem naturalem. Alii, quia putant sufficere

K k

dolorem

56.
Propositum vitandi venialia qualiter elici possit.

57.
An sufficiat pœnitentem dolere quòd non doleat.

58.
Sacramentum Pœnitentiæ validum & informe quid sit.

Tale dari diversi diversimodè adstruunt.

dolorem inefficacem. Alii (ut Lugo & Varii Recentiores) his fundamentis rejectis, quia credunt certò casu sufficere dolorem non universalem, quando videlicet poenitens inculpabiliter non habet dolorem alicujus vel aliquorum mortalium, sive quia illorum non meminit, sive quia putat se de illis doluisse, sive quia non credit esse mortalia, sive quia illa tacens ex justa causa, inculpabiliter existimat se non teneri hîc & nunc dolere de peccatis, nisi quæ confitetur. Et juxta hanc opinionem taliter confessus, agnitò postmodum errore non teneretur eadem peccata iterum confiteri. Immo valde probabiliter præcedens confessionis Sacramentum juxta hos Doctores validum sublatò obice reviviscit sive confert suum effectum. Hæc opinio est favorabilis Confessariis & poenitentibus, eximitq; ipsos à variis scrupulis de insufficientia doloris in præteritis confessionibus.

59. *Oppositum probatur.* Nihilominus Resp. Negativè cum Vasquez, Prapósito & plurimis aliis. Quibus favet D. Thomas suppl. q. 8. a. 2. Et sequitur apertè ex quæstione præcedenti, ubi diximus, quòd ad valorem Sacramenti non sufficiat dolor naturalis, aut inefficax, aut particularis, sed ille solus, qui simul disponit ad effectum. Confirmatur: quia cum dolor sit pars hujus Sacramenti in remissionem peccatorum instituti, congruebat ad hoc assumi illum, qui simul ad remissionem peccatorum disponderet. Deinde non videtur Christus instituisse partem hujus Sacramenti, quæ scienter numquam potest absque sacrilegio, immo ne quidem validè adhiberi. Denique in aliis Sacramentis non plus requiritur in memore, quàm in immemore ad valorem; adeoque si dolor naturalis, inefficax, aut particularis ad valorem sufficiat tanquam pars in ignorante, videtur etiam debere sufficere in cognoscente qualitatem doloris.

60. *Occurritur objectionibus.* Nec obstat I. quòd cætera Sacramenta possint esse valida & informia: nam in illis dispositio ad gratiam non est pars materialis seu quasi materialis, adeoque nec requisita ad essentiam sive dolorem.

Non obstat II. quòd in sententia *Scotistarum* dolor non sit pars essentialis Sacramenti poenitentiae; quod proinde esse potest vali-

dum & informe defectu doloris. Nam dolor equidem juxta illos (qui solâ voce differunt à cæteris) est conditio seu quasi materia essentialiter prærequisita, sicut ipsa peccata, ita ut sententia absolutionis aliàs legitimè ferri nequeat.

Hinc sequitur, invalidam esse confessionem, si quis efficaciter doleret de furto v.g. ob specialem illius turpitudinem, & non de fornicatione, etsi foret invincibiliter illius oblitus: dolor enim debet excludere voluntatem peccandi, ut colligitur ex *Trid. sess. 14. c. 4.* quam non excludit hujusmodi particularis dolor. Immo idem est, etsi quis de fornicatione (cujus postea obliviscitur) similem particularem dolorem eliciisset: cum absolute etiam sic non excludatur, sed compatibilis sit voluntas peccandi. Accedit, quòd dolor v. g. de furto ob specialem & moralem ejus turpitudinem sit in substantia naturalis, juxta doctrinam *Scotistarum* præsertim.

Atque ita cessant, quæ nonnulli Recentiores allegant, ut ostendant posse dari casum, quòd dolor aliquis requiratur ad effectum, qui non sit pars Sacramenti Poenitentiae, scilicet dolor particularis afficiens peccatum oblitum. Immo (inquiunt) in aliquo casu ne quidem posset esse pars, si videlicet dolor specialis versetur circa peccatum commissum ante Baptismum susceptum bonâ fide cum obice negativo. Hæc, inquam, cessant: cum dolor hujusmodi particularis ad effectum non requiratur aut sufficiat. Quòd si verò quis instet elici saltem debere hòc posteriori casu dolorem universalem etiam de peccato isto ante Baptismum commissum, id non facit contra ea quæ diximus: quia cum iste sit idem indivisibilis actus, verum manet, quòd nullus dolor sit pars, quin idem sit sufficiens ad effectum dispositio; esto non sit pars eatenus, quatenus ad culpam Baptismo anteriorem extenditur.

Petes: quid censendum sit de absolutione data illi, qui perfectè attritus confessionem fecit, & ante absolutionem de novo peccat? Resp. illam indubiè non valere juxta omnes: quia de hoc ipso peccato non habetur dolor, nec fit confessio; adeoque deest, tum debita contritio, tum confessionis integritas ad valorem requisita.

DISPUTATIO TERTIA.

De Confessione, quæ est secunda pars materialis Sacramenti Poenitentiae.

QUÆSTIO I.

An & qualis Confessio sit jure divino necessaria?

1. *Omnium* VERITAS Catholica tradit, confessionem omnium & singulorum pec-

catorum mortalium post Baptismum commissorum esse jure divino necessariam ad remissionem eorundem peccatorum in Sacramento Poenitentiae. Est de fide ex *Trid. sess. 14. c. 3. & 6. 7. & 8.* Loquitur porro Concilium de peccatis etiam internis & occultis, est autem contra Hæreticos recentio-

61. Cur dolor ob mortalia particularia re non possit facere hoc Sacramentum validum & informe.

62. Instantia quorundam Recentiorum dissolvitur.

& singulorum mortalium Confessionem jure divino esse præceptam contra quosdam

adstruit
des decla-
rata in Tri-
dentino.

centiores, quorum aliqui dixerunt talem confessionem fuisse primò inventam & inventam ab Innocentio III. in Concilio Lateranensi & refertur c. Omnis utriusque sexus. Similiter Petrus Oxomensis Doctor Salmanticensis, censuit confessionem peccatorum in specie tantum esse ex statuto universalis Ecclesiæ; ut patet ex propositione secunda, damnata à Sixto IV. Insuper Glossa in principio dist. 5. de Pœnitentia, censuit quoque esse introductum à quadam universalis Ecclesiæ traditione.

2.
Fundata
in verbis
Christi
Ioan. 20.

Probatur veritas Catholica cum Tridentino & Theologis communiter ex verbis Christi Ioan. 20. quibus hoc Sacramentum instituit: per illa enim Sacerdotes tanquam iudices ordinavit, qui pœnitentibus ritè dispositis sententiam absolutionis & remissionis darent, aut indignis & indispositis sententiam retentionis. Sed certè iudicium exerceri & sententia proferri non potest, nisi probè cognita & discussa causâ, de qua agitur: condigna etiam satisfactio, nisi cognitis peccatis, imponi non potest: ergo ex ipsa institutione huius Sacramenti & de jure divino necessaria est explicita confessio peccatorum.

3.
Ac perpe-
tuo sensu
Ecclesiæ,
quem exhibent
Concilia & Pa-
trum scripta.

Hoc ipsum ex institutione Sacramenti Pœnitentiæ semper intellexit universa Ecclesia, ut ait Trid. supra c. 5. Idem antiquissimorum Conciliorum & Patrum testimoniis fusè confirmat Bellarm. l. 3. de pœnitentia c. 5. usque ad 11. ex quibus clarè convincitur, non solum confessionis usum esse antiquissimum (ut etiam fatetur Calvinus l. 3. instit. c. 4. §. 7.) sed etiam ipsam esse necessariam ad remissionem peccatorum. Quam necessitatem etsi fortasse non clarè doceant manare ex jure divino, id tamen satis colligitur, dum non invenitur, quinam, aut quando post Christum hanc confessionem instituerint. Nec est ullò modò credibile, quòd umquam homines, præsertim reges & principes, tam sæculares, quàm Ecclesiastici, adeò unanimiter permisissent sibi eam legem imponi, quam sæpe apprehendunt ut sibi difficillimam, nisi supposuissent à Deo constitutam. Unde patet, quàm inanis sit Hæreticorum calumnia, qui dicere non verentur necessitatem confitendi initium habuisse à Patribus in Concilio Lateranensi sub Innocentio III. congregatis; in quo tantum corrigitur perversa quorundam consuetudo, qui ad multos annos confessionem & communionem differebant, præcipiturque annua utriusque Sacramenti perceptio, etiam dudum antea præcepta.

Quorum
sensus ex-
penditur.

4.
Adducitur
unicum te-
stimonium
Leonis Mag-
ni.

Sufficiat hîc adferre testimonium Leonis Magni Ep. 91. ad Theodorum Foro julii Episcopum, ubi ait: Multiplex misericordia Dei ita lapsibus subvenit humanis, ut non solum per Baptismi gratiam, sed etiam per Pœnitentiæ medicinâ spes vita reparetur aterna; ut qui regenerationis donum violâssent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum pervenirent, sic divina bonitatis præfidiis ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicationibus sacerdotum nequeat obtineri. Herincx Sum. Theol. pars IV.

Mediator enim Dei & hominum, homo Christus Jesus, hanc Præpositis Ecclesiæ tradidit potestatem, ut & confitentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent. Quòd autem S. Leo confessionem quam sacerdotibus faciendam asserit ex jure divino intelligat illam quæ secretò fieri solet, patet ex Epist. 80. ad Episc. Campaniæ, ubi ait: Cum reatus conscientiarum sufficiat solis Sacerdotibus indicari confessione secretâ. Et paulò infra: Sufficit illa confessio, qua primùm Deo offertur, tum etiam sacerdoti.

His accedunt plura eaque præclara miracula, quibus Catholicam de confessione doctrinam Deus firmavit. Tria egregia refert S. Bonaventura in vita S. Francisci, partim cap. 11. partim inter miracula, quæ post mortem Sancti contigerunt. Alia adhuc refert Bellarminus l. 3. de Pœnit. c. 12.

Postremò accedit multiplex utilitas confessionis. In ea enim plurimum elucet misericordia Dei, qui confessionem non extorquet more iudicum sæculi, ut confessum damnet; sed potiùs instar Medici, ut vulnera patefacta statim sanet; non tamen sinè rubore & humiliatione pœnitentis, convenienti divinæ justitiæ. Per eam quoque Pastores optimè agnoscunt vultum; & morbos ovium, optimeque eis medentur. Immo redundat hæc utilitas in bonum etiam politicæ Reipublicæ. Multa enim, quæ per iudices in externo foro emendari numquam potuissent, nullò negotiò per Sacerdotes in foro conscientie emendantur; dum restituuntur ablata, dimittuntur iniuriæ, conciliantur paces, dissolvuntur contractus iniusti, dissociantur malè icta fœdera, aliæque id genus plurima privatim perficiuntur, ex quibus scandala publica remonentur, & pax ac tranquillitas Reipublicæ redditur. Demum utilitas maxima ipsorum pœnitentium provenit ex vi & efficacia huius Sacramenti, quæ est reconciliatio cum Deo, quam interdum in viris piis, & cum devotione hoc Sacramentum percipientibus, conscientia pax ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet, inquit Trid. sess. 14. c. 3. Ipsaque experientia comprobatur, quanta inde quies conscientie generetur, quàm salubria ibi reperiantur consilia, instructiones, & remedia contra futura. Rubor verò seu verecundia lenitur fructu confessionis ac strictissimò sigillò, ceditque partim in satisfactionem, partim in cautelam & frænum quoddam peccatorum; nec non redimit levis ista confusio ingentem illam confusionem, quam alioquin in die iudicii coram omni creatura peccator pateretur. Quin immo (ut notat Palavicinus l. 12. Historia Trid. c. 14. n. 12.) utilitatem Confessionis passi sunt ipsi Hæretici, cum operam dederunt, ut per humanam legem reponerent, postquam illam per divinæ legis contemptum abrogaverant. Sed frustra id moliti: ut enim soli Deo ad eam excogitandam

Accedunt
miracula.

5.
Et multi-
plex confes-
sionis utilitas.

adfuit sapientia, itidem eidem uni adfuit potentia, quâ efficeret, ut eam homines & communiter acciperent, & faciliter tolerarent.

Explicatur
apertè mens
Ambrosii
l. 10. in
Lucam.

Objicitur I. *Ambrosius l. 10. in Lucam super c. 22.* de pœnitentia Petri ait: *Non invenio quid dixerit, invenio quod fleverit, lacrymas ejus lego, satisfactionem non lego: sed quod defendi non potest, abluere potest: lavant lacryma delictum, quod voce pudor est confiteri.* Resp. *Ambrosium* loqui de confessione oris etiam coram Deo: quia Petrus nihil dixisse legitur, sed tantum flevisse, qui est efficacissimus modus impetrandi, quando agitur cum Deo. Deinde (ut rectè *Lenfæus l. de Satisfactione contra Aretium c. 28.*) nil dixit Petrus, quasi volens causam suam dicere, & justificare se coram Deo, dando satisfactionem sui operis. Qui uterque sensus, præsertim posterior, satis colligitur ex contextu, & ex *Tomo 3. serm. 46.* ubi planè similia habet *Ambrosius*, & inter alia ait: *Rectè planè Petrus flevit, & tacuit; quia quod defleri solet, non solet excusari &c. Lacryma causam non dicunt, & misericordiam consequuntur &c.* Non autem docet *Ambrosius* sufficere lacrymas absque proposito faciendæ confessionis (quæ, dum Petrus flendo est justificatus, necdum erat instituta) cujus necessitatem tradit *l. 2. de Pœnitentia c. 6.* dicens: *Si vis justificari, fatere delictum tuum: solvit enim criminum nexus verecunda confessio peccatorum.*

Alius locus
clarus pro
doctrina
Catholica.

7.
Objicitur
factum Ne-
ctarii.

Duplex
responsio
discutitur.

Objicitur II. *Nectarius* Patriarcha Constantinopolitanus propter scandalum ex nobilis matronæ peccato ortum abrogavit confessionem; ut refert *Socrates lib. 5. Hist. c. 19. Sozomenus l. 7. Hist. c. 16. Nicephorus l. 12. c. 28. Baronius ad annum 56.* censet Historiam esse confictam à *Socrate* & *Sozomeno* (quos *Novatianis* nimium favisse constat) & ab his *Nicephorum* multò recentiorum esse deceptum. Et quod ad *Sozomenum* attinet, testis est *Gregorius l. 6. Ep. 195.* quod *Sozomeni Historiam Sedes Apostolica accipere recusat, quoniam multa mentitur.* Difficulus tamen credi potest, *Socratem* confinxisse rem, quam narrat tanquam maximè publicam, suoque tempore factam, & à se ore ipsius *Eudemonis*, qui id *Nectario* suaserat, acceptam.

Addit idem *Baronius sup. Nectarium* rerum Ecclesiasticarum imperitum, utpote recenter baptizatum ante ordinationem Episcopalem, hac in re (si verè contigerit) errasse, seductum à *Novatianis*, quorum consuetudine utebatur. Verùm nec hoc subsistere videtur: cum factum *Nectarii* secutæ sint Orientales Ecclesiæ, defendaturque à *Chrysostomo*, nec legatur à Pontificibus reprehensum.

8. Neque factum istud concernebat usum confessionis sacramentalis; utpote qui deinceps apud Orientales mansit, ut ex *Chrysostomo* & aliis allegandis n. 11. patebit. Atque inde etiam confirmatur, quod *Nectarius* solum intenderit obviare scandalo; hoc autem non ex confessione secreta, sed ipsius sceminae (de qua infra) publica confessione ortum erat.

Factum Ne-
ctarii non
tangebatur
usum con-
fessionis pri-
vate & sa-
cramenta-
lis.

Quâ occasione sustulit officium Presbyteri Pœnitentarii; qui solus audiebat confessiones publicè lapsorum, non autem omnium cæterorum qui etiam aliis Presbyteris (ut semper antea) confitebantur, quibusque unus pœnitentarius in populo numeroso, qualis in Ecclesia Constantinopolitana, non suffecisset. Neque etiam id referunt præfati Historici. Quin immo *Sozomenus supra* patenter adstruit, confessionem esse necessariam; & tamen non reprehendit hunc titulò factum *Nectarii*; sed ob hoc, quod deinceps alter alterius peccata arguere non valeret, prout antea fieri poterat: quod patet ad confessionem publicam esse referendum.

Factum proinde *Nectarii* est tale. Cum post ortam hæresim *Novati* negantis reconciliationem lapsis, Episcopi ad Canonem confessionis fecissent hanc appendicem, ut publicè lapsi confiteri deberent Sacramentaliter Pœnitentario in quavis Ecclesia designando, à quo absoluti publicam pœnitentiam agerent, etiam propalatis (ubi id res postularet seu suaderet) per ipsum pœnitentem ad humiliationem & vindictam coram plebe, suis publicis delictis: contigit mulierem nobilem, quæ ad agendam pœnitentiam in confessione secreta à Pœnitentario impositam in Ecclesia diutius morabatur, incidisse in peccatum cum Diacono Ecclesiæ: eamque, cum publicè quædam peccata coram plebe non sacramentaliter confiteretur, longius progressam, etiam hoc peccatum secretum expressisse. Quod quia grave scandalum & contra sacerdotes tumultum generabat, statuit *Nectarius*, ut deinceps id non fieret, sed appendice præfati Canonis & officio Pœnitentarii sublato, quisque, ut prius, confiteri posset etiam aliis Presbyteris, & peractâ pœnitentiâ ab iis pro arbitrio & culpæ exigentiâ impositâ, accedere ad Communionem. Ex quo nil factum apparet contra confessionem sacramentalem. Vide hac de re alios, præsertim *Bellarminum l. 3. de Pœnit. c. 14.* ubi etiam mendacia *Calvini* de eadem re aperit.

Unde *Chrysostomus Nectarii* successor hanc confessionem publicam à suo prædecessore abrogatam aded fuit infectatus; ut quàmvis hanc solam oppugnet, appareat tamen simpliciter oppugnare confessionem sacramentalem. Promiscuè allegari solet à *Calvino* & aliis ex *homil. 2. in psalm. 50. Peccata tua dicito, ut deleas illa. Si confunderis alicui dicere, quia peccasti, dicito ea quotidie in anima tua. Non dico, ut confitearis conservo tuo, ut exprobet: dicito Deo, qui curat ea.* Verùm loquitur de Confessione publica, seu tali, quæ sit conjuncta periculo, ut exprobet conservus. Unde *homil. 5. de incomprehensibili Dei Natura* contra *Anomaos*, inquit: *Non te in theatrum conservorum tuorum duco, non hominibus peccata tua detegere cogo.* Similia habet *homil. 4. de Lazaro, homil. 8. de pœnitentia* & alibi. Porro pœnitentia ista publica, non ad absolutionem Sacramenta-

9.
Genuina
ejus expli-
catio.

10.

mentalem, sed ad confusionem & erubescen-
tiam publicam (quæ serviebat ad luendam
partem pœnæ pro peccatis debitæ) ordinaba-
tur: ad quem finem sive ad satisfaciendum
pro pœnis, non est necesse confiteri homini-
bus, sed lacrymari & confiteri coram Deo.

Chrysosto-
mus succes-
sus Nectarii
confessionis
necessitatem
docet.

Confessionis nihilominus Sacramentalis neces-
sitate docet Hom. 33. in Joannem, dicens:
In peccatis, quæ commisimus, confitendis, ne-
minem vereamur; Deum dumtaxat, ut decet,
formidemus. Et lib. 2. de Sacerdotio: Multa (in-
quit) quidem arte opus est, ut qui laborant Chri-
stiani, ultro sibi persuadeant, Sacerdotum curatio-
ni submittere sese oportere. Et Homil. 10. super
Matth. inquit: Tempus siquidem confessionis in-
cumbit iis quidem qui Baptisma consecuti sunt.
Aliis quidem, ut post patentia criminum vulnera,
pœnitentiâ interveniente curentur, & ad sacra my-
steria redire mereantur (à quibus nimirum per
Episcopum arcebantur, donec debitâ confes-
sione & satisfactione seu pœnitentiâ publicâ
præviâ sinerentur ad sacra Mysteria seu Eu-
charistiam redire) Aliis verò, ut eam, quam
post lavacrum caeleste conceperunt, maculam di-
luentes; ad Dominicam mensam, mundâ jam
conscientiâ securâq; veniant; qui scilicet pu-
blica crimina non habebant, ob quæ à Com-
munionem arcerentur, quibus proinde sufficie-
bat emundatio conscientie per confessionem
& absolutionem sacerdotalem. Hunc locum
sic allegavit Waldensis To. 2. c. 136. scribens
contra Wicleffistas; qui floruit circa tempo-
ra Martini V. Et si in variis editionibus po-
sterioribus locus iste cœperit corrumpi, ut
notat Hesselius in Explicat. Sacramentorum c.
27. Videri etiam potest Euchologium Græco-
rum in ordine Missæ S. Chrysostomi, ubi cir-
ca initium præscribitur sacerdoti celebraturo
ante omnia confessio.

II.
Cujus usus
etiam post-
modum in
Ecclesia
Græca man-
sit.

Post tempora proinde Nectarii mansisse in
Ecclesia Græca usum confessionis privatæ non
solum liquet ex Chrysostomo, sed etiam ex Con-
cilio Quinisexto seu Trullano can. 102. & ex
apertissimo testimonio Nicephori Cartophylacis
(qui floruit juxta quosdam sæculo 7. juxta
alios circa annum 830.) Epiſt. ad Theodosium
Monachum Tom. 7. Biblioth. Patrum Edit. Co-
lon. Et Nicolai Cabasila in Explicat. Liturgiæ
c. 29. ac Hieremie Patriarchæ Constantinopoli-
tani, qui in Censura confessionis Augustanæ
reprehendit Lutheranos, quod dicerent non
esse necessarium omnia peccata per singulas
species in confessione enumerari; ut refert
Bellarm. l. 3. de Pœnit. c. 5. Quare nec Græci
in Florentino (in quo sunt Ecclesiæ uniti)
fuerunt de hac re à Latinis notati. Sed & no-
vissimè Jacobus Goar in Notis super Ordinem Mis-
sæ S. Chrysostomi n. 3. id ipsum confirmat, al-
legans renovatos de hoc Canones in Actis Sy-
nodalibus Germani Amethuntos Episcopi. Quam-
vis alioquin Græci multas laudabiles consue-
tudines aut necessarias omiserint, ex quo per
Schisma ab Ecclesia recesserunt. Vide Scotum
4. d. 17. q. un. n. 10.

Herincx Sum. Theol. pars IV.

Quod verò c. Quidam Deo 90. de Pœnit. d.
1. ex Pœnitentiâ Theodori Archiepiscopi Can-
tuarientis dicitur: Quidam Deo solummodo con-
fiteri debere peccata dicunt, ut Græci. Quidam
verò Sacerdotibus confitenda esse percensent, ut
tota ferè Sancta Ecclesia. Quod utrumque non sine
magno fructu intra sanctam Ecclesiam sit. Hoc
(inquam) corruptè citatur: cum illud, ut
Græci, non habeatur in Concilio Cabilonensi c.
33. unde Theodorus capitulum istud accepit-
te videtur. Sed & in ipso Capitulari Theodori,
unde canon ille desumptus est (inquit Bellar-
minus supra) non habentur hæ duæ voces: quæ
proinde ex nota marginali cujusdam imperiti
in textum irrepsisse videntur. Quamvis alio-
quin error quorundam fortè Græcorum non
posset obesse dogmati Catholico, etiam ip-
sius Ecclesiæ Græcæ. Notat insuper Hesselius
supra in originali Opusculo Theodori non ha-
beri voculam ferè. Adde hunc ipsum Theodo-
rum esse Græcum, Tarsensem scilicet, mil-
sum in Angliam à Vitaliano Papa; ipsumque
confessionem Sacerdoti faciendam tanquam
Ecclesiæ doctrinam adstruere.

12.
Explicatur
Canon de
sumptus ex
Pœnitentiâ
li Theodori

QUESTIO II.

Qualiter Intègre sit facienda quoad
speciem & numerum.

CONSTAT ex Trid. sess. 14. c. 5. & can.
7. Confessionem sacramentalem jure di-
vinò debere esse integrâ de omnibus pecca-
tis mortalibus post Baptismum commissis.
Certum tamen est hanc integritatem non de-
bere esse materialem, quasi nimirum omnia
omnino peccata à parte rei commissâ debeant
reipsâ exprimi: sic enim difficillimum foret
hujus Sacramenti remedium, & maximo pe-
riculo carendi effectu expositum: cum facile
& frequenter contingat aliqua peccata non re-
duci in memoriam etiam post diligens exa-
men, immo interdum numquam postea oc-
currant. Aliqua etiam interdum non nisi cum
gravi incommodo confessioni extrinseco ex-
primi possunt, immo illicitè aliquando ex-
primerentur. Denique interdum adest phy-
sica impotentia exprimendi sigillatim peccata,
ut sæpe contingit in moribundis.

13.
Non requi-
ritur confes-
sio integrâ
materiali-
ter,

Requiritur itaque & sufficit integritas for-
malis, quæ consistit in eo, quod omnia ejus-
modi peccata, cum circumstantiis necessariis
exprimendis in confessione dicantur, quo-
rum pœnitens post diligens examen recorda-
tur, nisi ab aliquorum expressione justa cau-
sa excuset, de qua postea. Ita omnes Docto-
res & frequenter inculcat Tridentinum supra.
Idem consonum erat humanæ fragilitati; ut
proinde Tridentinum sup. c. cit. rectè dicat:
Impium est, Confessionem, quæ hæc ratione
fieri præcipitur, impossibilem dicere, aut carni-
ficinam illam conscientiarum appellare. Et ratio-
nem subdit: Constat enim, nihil aliud in Ec-
clesia à pœnitentibus exigere, quam ut postquam

14.
Sed forma
liter.

quisque diligentius se excusserit, & conscientia sua sinus omnes & latebras exploraverit, ea peccata confiteatur, quibus se dominum & Deum suum mortaliter offendisse meminerit.

15. Unde si poenitens aliquorum peccatorum obliviscatur, de quibus tamen saltem implicitè doleat, simul accipit remissionem eorum per absolutionem, saltem indirectè, ut loquuntur: cum unum peccatum mortale Deus non remittat sine altero. Ita omnes Doctores. Et colligitur ex Tridentino supra, ubi subdit: Reliqua autem peccata, quae diligenter cogitanti non occurrunt, in universum eadem Confessione inclusa esse intelliguntur. Quod etiam indicaverat in verbis praecedentibus. Nihilominus juxta certam omnium Doctorum sententiam peccata oblita non remittuntur, nisi cum onere ea confitendi in prima confessione, quae memoriae occurrerint: cum sit obligatio juris divini, omnia & singula peccata, quae & quando memoriae occurrerint, in confessione exprimendi, & directam ab iis absolutionem obtinendi. Idemque habet indubitata praxis. Praeterea alias idem esset de peccatis ex justa causa suppressis: adeoque moribundi, naufragi, inituri conflictum &c. non obligarentur millia fortè mortalia confiteri transacta necessitate. Item nec is, qui in necessitate confessus esset non habenti potestatem in reservata, teneretur hæc postea legitimo judici confiteri. Quae sunt indubitanter falsa. Unde meritò Alexander VII. sequentem articulum ad minus tanquam scandalosum condemnavit: *Peccata in Confessione omissa seu oblita, ob instans periculum vitae aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.* Obligatio itaque est circa omnia aliquando confitenda; etsi velut suspendatur, quando vel non occurrunt memoriae, vel adest justa causa tacendi. Quod adeò verum est, ut quàmvis poenitenti per certam revelationem constaret, mortalia antecederet esse per contritionem perfectam à Deo remissa, equidem oporteat illa in prima confessione exprimere: cum non fuerint remissa sine voto faciendae de illis confessionis, ut docet Trident. sup. c. 4.

Cum onere ea confitendi postquam memoria occurrerint.

16. Integritas praemissa non requiritur in confessione venialium.

Corollaria practica.

Hæc tamen integritas solum requiritur circa peccata mortalia: sicut enim juxta Trid. sup. c. 5. non tenemur venialia confiteri absolute, ita nec integrè. Unde voluntariè aliqua omit- tens non peccat, esto Confessarius cogitet plura non latere. Ut per se loquendo etiam non peccat, qui lapsus in mortalia confitetur eadem integrè uni, postea venialia Confessario ordinario: hoc enim pendet à libertate poenitentis; etsi sit minus congruum. Nec per hoc committit propriè hypocrisim aut decipit positivè Confessarium ordinarium, sed decipi permittit, consulens suae verecundiae & bonae apud illum existimationi. Melius tamen est, sincerè totam conscientiam ordinario Confessario aperire: & peccarent, qui hæc viâ declinarent scienter opportunum re-

medium relinquendi occasiones aut consuetudinem peccandi. Confessarii è contra non debent conscientias ordinariorum poenitentium coarctare, ne ad alium accedant: cum id sit contra libertatem confessionis, quae etiam hæc occasione interdum præ verecundia sacrilegè instituitur.

Requiritur autem integritas in confessione mortalium, non solum ex præcepto divino, sed etiam ad valorem Sacramenti, adeò ut qui scienter in confessione unicum mortale reticet, faciat confessionem sacrilegam & irritam. Tridentinum nanque hanc integritatem probat ex ipsa Sacramenti institutione, pro quo Christus instituit confessionem mortalium explicitam & quidem integram, tanquam partem; adeoque qui talem non adhibet, deficit in parte ex institutione Christi ad Sacramentum requisitâ. Deinde confessio debet esse vera accusatio ad veniam ordinata; qualis certè non est novi sacrilegii commissio, quae in ejusmodi dimidiata confessione reperitur. Ita pro certo supponunt omnes Doctores. Et quidem indubitatum est, omnia peccata esse integrè exponenda eidem Sacerdoti: nam alioquin confessio unifacta, esset dimidiata, & non integra: qualem tamen requiri docet Tridentinum. Deinde taliter confitens scienter aliqua peccata retinet; de quo tamen Tridentinum supra dicit, Quod nihil divina bonitati per Sacerdotem remittendum proponat. Unde etiam omnes confessiones subsequentes sunt sacrilegae & irritae, atque adeò repetendae, simul se accusando de sacrilegiis in toties confitendo, ac Eucharistiam recipiendo (si interea receperit) commissis. Quàmvis fieri posset, ut aliquae confessiones intermediæ valerent, atque adeò non essent repetendae, quas videlicet poenitens cum vero dolore instituisset, invincibiliter non recordatus prioris defectus, uti interdum fit.

Petes, an Sacramentum Poenitentiae possit defectu integritatis dari validum & informe? Nonnulli (& referuntur Sotus, Cajetanus, Canus, Victoria, Henriquez, Nugnus, Ledesma, Diana apud Aversa q. 14. sect. 6.) putarunt confitentem sine sufficienti, cum aliquali tamen conscientiae discussione, adeoque mortaliter in hoc peccantem, validè confiteri, quasi perfecta integritas cum pravia diligenti discussione requiratur quidem ex præcepto, non tamen ad valorem. Sed planè Tridentinum loquens de integritate, agit de illa, quae praviā habet diligentem discussionem: ac æqualiter utramque requirit. Et certè commissio peccati tanti non est de aliis vera accusatio. Nec juvat, quod aliqui dicunt, sufficere, si de hac ipsa negligentia poenitens se accuset: quid enim juvat se accusare de defectu adhuc manente, & cum tali à Sacerdote sacrilegam petere absolutionem. Ita Aversa & Doctores magis communiter, etiam ipse Cajetanus in Summa. Quàmvis frequenter

Integritas requiritur etiam ad valorem confessionis mortalium.

Sic ut eidem Sacerdoti omnia primo tempore occurrentia sint exponenda.

Corollarium practicum.

17. An hoc Sacramentum defectu integritatis possit interdum esse validum & informe.

Resp. Negativè.

quenter possit contingere, ut reverà deficiens in debita diligentia, bonâ fide credat esse sufficientem, aut defectum ipsum non advertat, saltem in ipso actu confessionis; esto fortè peccâisset in antecedenti præparatione: tunc enim, si non desit dolor, erit integra formaliter & valida confessio. Prout etiam valida est, si negligentia tantùm sit levis vel venialiter culpabilis.

18. Porro ad integritatem confessionis moraliter est necessaria diligens discussio conscientiae, ut per se patet, & supponit *Tridentinum* *suprà*. Sufficit autem diligentia mediocris, quanta prudenti arbitrio videbitur, & in rebus gravibus à personis cordatis solet adhiberi: etiamsi præsumeretur, quòd per diligentiam plus quàm mediocrem adhuc alia peccata in memoriam revocarentur. Unde etiam non tenetur pœnitens confessionem anticipare, aut peccata in charta describere, etsi alioquin timeat, quòd plura peccata obliviscetur: quia hæc diligentia est extraordinaria, quæ non cadit sub obligationem. Sufficit igitur, ut dum pœnitentes volunt aut debent confiteri, præmittant moralem diligentiam in indagandis peccatis, majorem vel minorem pro ratione temporis lapsi ab ultima confessione, multitudinis peccatorum, & capacitatis ipsorum pœnitentium, prout in singulis prudentia ipsa dictaverit.

19. Prætextu tamen defectûs diligentiae non sunt facilè remittendi simplices & rudes, sed potius à Confessariis adjuvandi, dummodò aliquam saltem diligentiam, juxta suam capacitatem, præmiserint: nam sæpe ab illis non potest plus expectari; & quàmvis remittantur, æquè imparati redibunt: quos ordinariè Confessarius mediocri labore melius juvabit, quàm ipsi se ipsos longò examine. Ac etiamsi detegantur indigere confessione generali, aut multorum annorum, ob præcedentes confessiones irritas, melius plerumque possunt à Confessario statim examinari & audiri, quàm si suæ industriæ relinquuntur, ut experientia docet. Quæ etiam docet pœnitentes jam divinâ gratiâ excitatos, si dimittantur hoc prætextu, postmodum sæpe non reverti, non sinè gravi animarum damno.

20. Ulteriùs constat ex *Trident. sup. c. 5.* debere peccata mortalia integrè exprimi non in genere dumtaxat, dicendo v.g. Peccavi mortaliter, Commisi peccatum carnis; sed potius in specie, dicendo v.g. Fornicatus sum. Alioquin enim Sacerdotes non possent debite hoc iudicium exercere, nec æquitatem in pœnis injungendis servare. Idemque est de circumstantiis, quæ speciem peccati mutant; juxta *Trid. suprà*, & *can. 7.* nam (ut ait Concilium) *sinè illis peccata ipsa neque integrè à pœnitentibus exponuntur, nec iudicibus innotescunt.* Et planè æqualiter confert ad iudicium species peccati, & malitia specialis orta ex circumstantia; quæ quidem malitia formaliter loquendo est etiam quædam pec-

cati species, etsi combinata in uno actu. Unde si adstrictus voto fornicetur v. g. debet hoc exprimere. Quàmvis (ut notant Doctores) de circumstantiis, quæ jam Confessario sunt notæ, non debeat fieri distincta mentio: nam v. g. expositâ fornicatione ab eo, quem novi Sacerdotem, satis exponitur circumstantia sacrilegii. Si tamen pœnitens non recordetur speciei peccati, scit tamen in genere se peccasse mortaliter, debet fateri peccatum in genere remoto vel propinquo, prout recordatur, & posteaquam in speciali meminit, debet fateri in specie. Extant circa hanc materiam duæ propositiones ab *Alexandro VII.* damnatæ, quæ sunt 24. & 25. inter 45. *Mollities, Sodomia & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, ideòque sufficit dicere in Confessione, se procurasse pollutionem. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit Confessionis præcepto, dicens: commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem, non explicando copulam.*

Prædicta autem intelliguntur de speciebus & circumstantiis specificis verè differentibus in genere moris: nam physica differentia utri est impertinens ad mores; sic etiam ad confessionem: v. g. utrùm occideris hominem laqueo vel ense, utrùm commiseris divinationem superstitionis per ignem vel per aquam, utrùm intuleris damnum in agris vel in aliis bonis fortunæ. Unde improbabiliter *Cajetanus*, *Canus* (quos tamen conatur *Sotus* excusare) & *Navarrus* contra *Tridentinum* existimârunt sufficere, quòd explicentur species communiter notæ, non autem subtiliores & minutissimæ, quasi hæ non varient iudicium Confessarii: nam *Tridentinum* loquitur generaliter de omnibus circumstantiis mutantibus speciem peccati. Quæ omnes proinde variant jure meritò iudicium Confessarii, quantumvis aliqua non forent communiter notæ mediocriter doctis. Faciliùs tollerari possent, si loquerentur de illis, de quibus est controversia inter Doctores, adeoque de quibus non satis constat, an verè mutant speciem peccati. Est etiam hac in re frequenter attendenda conscientia pœnitentium, qui formaliter peccant prout apprehendunt; circumstantias autem minus notas sæpe non apprehendunt, adeoque excusantur à malitia formali ex eis oriundâ. Unde autem peccata defumant suam malitiam specificam, seu quomodo inter se distinguantur specie, sive ratione objecti, sive circumstantiarum, petendum est ex dictis *Parte. 2. Tract. 2. disp. 3. de Bonit. & Malit. q. 8. & 9. & disp. 5. de Peccato in Communi q. 6.*

Ultra species & circumstantias speciem mutant, exprimendus est integrè, quantum moraliter fieri potest, numerus peccatorum, quoties scilicet in tali specie, cum tali circumstantia quis peccaverit; ut est certum apud omnes Doctores, & habetur ex *Tridentino suprà* docente esse explicanda omnia & singula. Quare ordinatè confitens vel

21.

Si tamen verè different in genere moris.

Esti subtiliores forent & non communiter notæ.

Nota præ praxi.

22.

Exprimendus est numerus mortalium.

Sacerdos confitentem ordinatè interrogans, primò debet esse sollicitus de specie cujuslibet peccati, deinde de circumstantiis singulas species mutantibus, tandemque de numero peccatorum commissorum ex singulis speciebus cum tali vel tali circumstantia. Et quidem dum scitur numerus determinatus, indubiè debet ille præcisè exprimi. Ut proinde corrigendus sit multorum abusus, qui etiam tunc cum quadam indeterminatione seu dubitatione confitentur numerum additò plus minus.

23.

Dum certò non cognoscitur, exprimens est, juxta bonam fidem vel credulitatem.

Quid faciendum, si postea error deprehendatur.

Sed quia frequenter præcisa numeri notitia est moraliter impossibilis, sufficit tunc exprimere numerum, qui creditur magis verosimilis, dicendo v. g. decies fornicatus sum, plus minùve: fit enim quod est moraliter possibile, quodque satis est ad judicium humanò modò ferendum. Nec est permittendum, quod aliqui dicunt, ut se in tuto constituent, malle excedere, quàm deficere: cum confessio debeat esse fidelis & verax. Quòd si postea certò occurrat pœnitenti se in numero excessisse, ad nihil tenetur: nam nihilominus confessus est omnia & singula sua peccata in numero majori (quem bonâ fide exprimendo non peccavit) inclusa. Si autem certò cognoscat se in numero defecisse, distinguunt Doctores passim. Nam si defecerit notabiliter, tenetur postea defectum supplere, exprimendo vices non satis expressas. Si autem non defecerit notabiliter, docent satis communiter, eum ad nil teneri; ut si is qui confessus est se decies plus minus fuisse fornicatum, reperiatur se undecies aut duodecies id fecisse. Nam moraliter loquendo in numero incerto continetur aliquid plus vel minus, prout ille numerus fuerit magnus vel parvus. Saltem ordinariè pœnitens, qui taliter expressit, prout scivit, potest esse securus: cum non sit natum contingere, ut postmodum accipiat certam notitiam numeri magis determinati, qui hunc certò deprehendere non potuit ante confessionem institutò diligenti examine; sed potiùs numerus paulò fortasse major, qui incidit, censeatur velut dubius comprehendere sub numero ut suprâ expresso. Alioquin si certò deprehenderetur, foret difficultas pendens ab hoc, an peccatum expressum ut dubium, debeat habitâ certitudine exprimi ut certum; de quo *quæst. 4.*

24.

Qualiter agendum cum rudibus raro confitentibus,

Circa quos maxima debet esse sollicitudo de seria pœnitentia.

Quòd si nec modò posterius explicatò quidquam certi haberi potest de numero (ut frequenter contingit in rudibus raro confitentibus) debet confessarius illum colligere meliori modò, quò potest ex lapsu temporis ab ultima confessione, ordinariâ conditione vivendi & frequentia ordinariâ in singulis diebus aut hebdomadibus. Qui etiam generaliter attendere debet, ut circa similes præsertim homines, aut graves alioquin peccatores magis sit sollicitus de seria confitentium pœnitentia ac emendatione vitæ, quàm de materiali integritate; quæ frequentissimè in talibus est

impossibilis, & consequenter non necessaria ad valorem ac fructum Sacramenti.

Denique si nec hòc modò frequentiam peccati exprimere quis possit, ut contingere posset in meretricibus per longum tempus seu per annum vel annos ad cujuslibet libidinem prostitutis (Idem de usurariis & similibus) communior dicendi modus est, ut pœnitens confiteatur animi præparationem ad peccatum, & tempus, quò in eo vitæ instituto vixit: nam tali casu, nullò potiori modò potest numerum confiteri. Teneretur tamen, quantum potest, confiteri numerum peccatorum, quæ in tali genere sunt extraordinaria, v. g. cum personis Deo dicatis. Item quoties peccaverit peccatò contra naturam. Sæpe etiam necessarium est, ut explicetur circumstantia loci; quæ plurimùm subinde facit ad cognoscendam frequentiam peccatorum, saltem externorum. Quomodo autem peccata inter se numerò distinguantur, petendum est ex *Tract. de Act. hum. & pecc. disp. 5. quæst. 7.*

Petes, an qui confitetur generaliter, debeat integrè confiteri peccata præterita, aliquando legitimè absoluta? Resp. negativè cum communi sententia contra *Victoria & Ledesma*, qui oppositum affirmarunt, absque ullo apparenti fundamento. Neque enim per hoc decipitur Confessarius in materia hujus judicii: cum pro illa pœnitens solum det peccata quæ exprimit, non teneatur autem omnia exprimere, cum semel ea fuerit legitimè confessus. Agnoscit tamen *Lugo* mendacium veniale (etsi non circa materiam Sacramenti) in eo, qui diceret se velle instituere confessionem generalem totius vitæ. Verùm nec hoc agnoscit *Dicastillo disp. 9. dub. 2. §. 7. n. 163.* eò quòd illa verba non sint intelligenda in tam exacta verificatione, sed (nisi plus addatur) intelligi tantum debeant, quòd velit instituere confessionem de præteritis, quantum placuerit; aut si non sit tutus in conscientia, quantum se debere putaverit.

Dum autem fit confessio generalis, non est consultum peccata antiqua cum novis necdum confessis involvere: quàmvis si fiat; confessio adhuc valeat, juxta Doctores communiter: cum peccatum, live confessum, live non confessum, sit in se idem & invariatum. Hoc tamen non caret difficultate. Ob quam nihilominus *Turrianus* immeritò sententiam communem taxavit ut improbabilem. Quod verò objicit, peccatum semel confessum & puni- tum aliud judicium & pœnæ taxationem exigere, quàm non confessum: sicut hoc non urget pœnitentem, quin extra casum confessionis generalis possit simpliciter confiteri peccatum aliquod, tacendo quòd aliàs sit idem confessus; dum tamen ob mutatum interea statum non accesserit circumstantia, quæ mutaret speciem, v. g. pollutionem ante votum commissam faceret, si denuò committeretur, sacrilegam (tunc enim cavenda esset deceptio Confessarii, etiam in præsentì cavenda, ne scili-

25.

Qualiter procedendum cum meretricibus vel longo tempore in consensu velut peccato manentibus.

26.

An instituens confessionem generalem debeat confiteri integre, etiam alias bene confessas.

27.

Peccata vetera cum novis tunc involvi possunt, sed non expedit.

scilicet peccata nova ratione mutati statûs specialem malitiam habentia involvantur antiquis istâ malitiâ destitutis) sic neque urget pœnitentem, ut peccatis novis pleraque aliàs confessa jungens, hæc ab illis secernat. Non omnia porrò, quæ prudenter movere possent Confessarium ad augendam vel minuendam pœnitentiam, debent exprimi, v. g. doloris qualitas, peccati intentio, indulgentiarum occasio, præviæ satisfactiones &c. quando nihilominus citra falsitatis admixtionem explicatur species & numerus peccatorum.

28. An venialia v. g. mendacia cum dolore debito indefinite expressa remittantur omnia.

Pro fine observa, quòd uti venialia non sunt necessariò confitenda quoad substantiam, ita nec quoad numerum. Putat tamen *Lugo d. 9. num. 56. & d. 14. num. 142.* in tantum virtute confessionis venialia remitti, v. g. mendacia, inquantum Confessarius confusò modò percipit eorum numerum, & aliter non omnia, sed v. g. duo vel tria, aut graviora intra eandem speciem remitti. Sed hæc doctrina caret fundamentò, nec consonat communi praxi & existimationi, quæ potius suadet sufficere, quòd venialia exprimantur indefinite, ut omnia remittantur. Et ratio est: quia Sacramentum non postulat comparatione venialium distinctam notitiam multitudinis, sicut comparatione mortalium; adeoque potest vis sacramenti se extendere ad totam, etsi tantum confusè & indefinite propositam. Sicut vis consecrationis extendit se ad totum hostiarum cumulum, etsi ignoretur, quæ sint. Et sicut si Christus tantum ordinasset confessionem generalem & indefinitam mortalium, omnia sic expressa absolverentur, non cognitò specialiter numerò. Quare fideles & Confessarii non sunt de numero exprimendo quoad venialia solliciti. Quod autem *Lugo* dicit, dum ita exprimuntur, solum remitti quatenus Confessarius confusò modò percipit numerum; v. g. duo vel tria, aut graviora intra eandem speciem, aliunde quoque non subsistit: nam non est major ratio, cur unum, quàm aliud absolveretur, quando nullum determinatur; sicuti idcirco vi indeterminatæ intentionis consecrandi nil consecratur.

QUÆSTIO III.

An Circumstantiæ notabiliter aggravantes sint confitendæ?

29. Quid censendum de circumstantiis, quæ aggravant vel minuant in infinitum, faciendò de veniali mortale, aut contra.

PRÆTER circumstantias quæ speciem peccati mutant, sive operi peccaminoso superaddunt malitiam specie morali distinctam, sunt aliæ aggravantes intra eandem speciem. Et quidem aliquæ ita aggravant, ut de veniali faciant mortale, v. g. parva quantitas accedens alteri parvæ quantitati prius ablata, facit furtum esse mortale. Has autem circumstantias esse exprimendas tam certum est, quàm quod exprimenda sint omnia mortalia. Et has Nonnulli vocant aggravantes in infinitum.

Quædam è contra ita alleviant sive diminuunt intra eandem speciem, ut ex mortali faciant veniale aut nullum peccatum; quas vocant diminuentes in infinitum. Et tunc tale opus non debet exprimi in confessione; aut si exprimatur (ut frequenter faciunt rudes, aut securitatis gratiâ etiam docti) debet quoque explicari illa circumstantia, ne Confessarius decipiatur in re gravi, judicans esse mortale quod non est: v. g. si opus aliquin mortaliter peccaminosum sit tactum sinè sufficienti libertate vel advertentia, aut ex justa causa excusante ab obligatione legis &c. Quod etiam est observandum, quando opus aliquin habens diversas specie malitias ex circumstantiis, hîc & nunc aliquâ illarum caret.

Præterea aliæ circumstantiæ augent vel minuunt malitiam intra eandem speciem, manendo tamen semper intra gradum peccati mortalis. Et quidem si augmentum non sit notabile, certum est non debere explicari in confessione: tum ex omnium praxi: tum quia id parum facit ad iudicium. Idemque est, si diminutio non sit notabilis: immo juxta Doctores communiter contra *Sotum & Fabrum* id generaliter verum est de quibuscumque minuentibus intra gradum peccati mortalis: tum quia ex nulla auctoritate constat id esse præceptum: tum quia sic habet praxis communis: tum quia illarum explicatio potius videtur tendere ad sui excusationem, cum tamen confessio sit sui accusatio. Non est tamen saltem reprehendendum, quòd hujusmodi circumstantiæ exprimantur pro meliori notitia statûs pœnitentis generanda in Confessario: dummodo id fiat salvâ veritate, neque mentiatur iniquitas sibi.

Itaque de circumstantiis notabiliter aggravantibus peccatum mortale intra eandem speciem manet potissima controversia. In qua *Alensis, Major, Soto, Suarez,* & plurimi alii, tam antiqui, quàm recentiores, censent, eas esse necessariò explicandas: eò quòd peccata sic sint exprimenda, ut sacerdos de eorum gravitate rectè valeat judicare. Quod patet, tum ex natura judicii, tum ex *Tridentino sess.*

14. c. 5. docente peccata sic esse explicanda, ut sacerdotes de eorum gravitate rectè censere possint, & pœnam proportionatam pro illis imponere. Ad hoc autem requiritur, ut exprimantur circumstantiæ notabiliter aggravantes: nam furtum v. g. mille aureorum est sinè comparatione majus, mereturque majorem pœnam, tum apud Deum, tum apud homines, quàm furtum unius aurei. Secundò incestus cum matre incomparabiliter excedit incestum cum consanguinea remotiori. Tertiò abscissio brachiorum, tibiarum &c. pari modò excedit simplicem vulnerationem præcisè pertingentem ad peccatum mortale. Quartò intensissimum odium continuatum sinè interruptione per integram septimanam, supra modum excedit odium remissum durans brevi tempore. Igitur nisi hic excessus, qui

30. Quid censendum de circumstantiis diminuentibus mortale, manens tale.

31. Aggravantes notabiliter mortale intra eandem speciem esse confitendas, tenet opinio valde probabilis.

Quæ probatur.

qui tamen solum aggravat intra eandem speciem, explicetur, Confessarius non recte judicabit, aut proportionatam poenam imponet.

32.
Corollaria
inde confe-
quentia.

Juxta hanc sententiam in confessione est explicanda quantitas furti & damni illati in honore, fama &c. Secundò, in incestu, gradus consanguinitatis & affinitatis. Tertiò, numerus personarum, quas quis uno actu occidit, percussit, infamavit, aut injuriâ affecit, vel afficere desideravit. Quartò, intensio vel duratio, quæ ordinarium peccandi modum non parum excedit. Ut si ultra ordinarium modum notabiliter diu cogitationi malæ quis inhæserit, vel affectus peccati fuerit extraordinariè magnus, idque prodatur per signa externa, v.g. si quis inimicum occisum adhuc multoties confoderet. De intensione tamen, quæ interiùs omnino manet in corde, non debet poenitens esse sollicitus: cum tunc nequeat humanò modò discerni, & moraliter vix accadat, quòd sit extraordinaria, quin hoc ex aliquibus effectibus cognoscatur.

33.
Opinio ne-
gans esse co-
fiteudas est
aquè aut
magis pro-
babilis.

Probatur.

Nihilominus secunda opinio negans has circumstantias esse exprimendas est etiam probabilissima, & in praxi satis recepta, quam tenet D. Thomas, D. Bonaventura, Vasquez, Bonacina & plurimi alii, tum antiqui, tum recentiores. Scotus autem 4. dist. 17. q. un. n. 20. nihil definit, solum asserens, & rectè, non esse ita certum, quòd oporteat illas confiteri, tamen tutum & utile esse, hoc fieri. Probatur posterior opinio: nam obligatio adeò onerosa non est Fidelibus imponenda, nisi de ea satis clarè constet ex aliqua auctoritate: prout non constat. Tridentinum enim obligationem Fidelium perfectissimè declarans, constanter solum expressit, debere in confessione aperiri speciem, numerum, & circumstantias mutantes speciem. Et certè si Tridentinum censuisset ex institutione hujus Sacramenti æqualiter posse colligi circumstantias aggravantes esse exprimendas, sicut id collegit de mutantibus speciem, mirum est, quòd istam collectionem non fecisset: contra eum autem, qui jus clarè dicere potuit, & non dixit, interpretatio est facienda. Et quàmvis ad imponendam proportionatam poenitentiam possit deservire explicatio circumstantiarum aggravantium, non ideo sequitur esse explicandas: cum non requiratur omnimoda & exacta proportio in hoc judicio, sed solum talis, qualem Christus requisivit, quem non constat aliam exegisse, quàm proportionem ad speciem & numerum. Et planè hoc modò obligationem seu legem indubiè rationabiliter potuit Christus ordinasse seu temperasse, ne onus grave confessionis gravius redderet, aliisve de causis sibi notis. Aliunde quoque constat plura alia conducere posse ad exactam proportionem poenæ, quæ tamen non sunt explicanda; ut quòd quis peccatum adhuc sit confessus, quòd per vehementem contritionem sit antecederet deletum quoad culpam & fortè

quoad totam poenam &c.

Accedit, quòd Tridentinum suprâ, cum expressisset exprimendam esse speciem, numerum & circumstantias mutantes speciem, dein subjunxisset confessionem quæ hæc ratione fieri præcipitur, impossibilem non esse, neque carnificinam conscientiarum, addat: *Constat enim nihil aliud in Ecclesia à poenitentibus exigere, quàm ut quisque ea peccata confiteatur* (scilicet modò & ratione priùs specificatâ) *quibus se Dominum mortaliter offendisse meminert.* Quæ verba primâ fronte videntur apertissimè stabilire hanc doctrinam. Ipsa nihilominus satis commodè ab aliis explicari possunt, quòd cum Tridentinum ibi loquatur de re aliqua tanquam manifestâ in Ecclesia (in qua tamen non constat, neque tunc constabat circumstantias aggravantes exprimi non debere) solum velit per *hanc* aliud excludere necessitatem confitendi omnia reipsâ commissa, & significare, quòd sufficiat exprimi omnia quæ occurrunt memoriæ, reliqua autem censi in eadem confessione: adeoque (quod Tridentinum probare intendebat) confessionem, quæ hæc ratione fieri præcipitur, non esse impossibilem aut carnificinam.

Confirmatur denique: quia circumstantiæ alleviantes non sunt exprimendæ, & tamen etiam possunt variare judicium sicut aggravantes, v.g. si peccatum sit commissum ex gravissima tentatione vel metu, ignorantia &c. Quàmvis autem alii conentur disparitatem assignare, vix tamen assignant solidam.

Juxta hanc opinionem non est explicanda duratio, aut intensio actûs: nisi quòd aliquando sit explicanda per accidens duratio, quando inde debet conjici numerus peccatorum. Deinde juxta plures Doctores non est explicanda quantitas furti aut nocuenti illati. Sed hoc negant alii, ed quòd furtum notabile sit saltem virtualiter seu æquivalenter peccatum multiplex. Estque conforme praxi, & Catechismo Romano Tit. de Pœnit. Sac. num. 41. Mirum quoque videri posset, quod fur centum millium aureorum satisfaciat confitendo se commisisse furtum mortale. In quo tamen Alii inhærentes generali & communiori doctrinæ de non necessariò confitendis merè aggravantibus, ne onus confessionis ultra necessitatem & tenorem præcepti ampliùs aggravetur, non reperiunt inconvenientiam, sicut nec in hoc, quòd habens odium intensum ad millenos gradus satisfaciat confitendo simpliciter se habuisse odium mortale.

Tertiò non est explicandus gradus consanguinitatis aut affinitatis, si tantum sit circumstantia aggravans, ut docet Diana & alii. Si autem sit circumstantia mutans speciem (ut de gradibus jure naturæ dirimentibus, aut inter ascendentes & descendentes plures Doctores docent) constat esse exprimendam. Prout etiam exprimendus est numerus personarum,

34.
Quorum-
dam proba-
tio ex verbis
Tridentini
de sumpta
discutitur.

35.
Corollaria
practica.

narum, quando quis unò actu vult plures occidere vel damificare; eò quòd tunc unus ille actus contrahat plures numerò malitias. Ita Vasquez & alii. Suppositò tamen quòd solùm esset circumstantia aggravans (quod docet Suarez, & probabile putat Vasquez!) consequenter non esset numerus personarum juxta hanc opinionem exprimendus.

36. Et si non farent ha circumstantia exprimenda non tamen possent negari.

Notandum verò, etsi juxta posteriorem opinionem circumstantiæ merè aggravantes non debeant exprimi, tamen etiam non possint negari. Unde qui habuit odium proximi valde intensum non posset in confessione dicere, Odi remisè proximum. Similiter positò quòd non esset exprimenda in furto quantitas notabiliter aggravans, furatus centum non posset solùm dicere, Sum furatus decem. Neuter enim confitetur integrè peccatum seu substantiam individuum peccati, cum odium intensum & furtum centum ne confusè quidem significetur per odium remissum vel furtum decem. Qui autem simpliciter exprimit odium vel furtum grave, explicat individuum peccatum odii vel furti quod commisit, saltem confusè, quatenus odium intensum, & furtum centum continetur sub latitudine odii & furti gravis.

37. An si non obligetur pœnitens eas confiteri sponte, teneatur saltem rogatus.

Petes I. an pœnitens teneatur fateri circumstantias aggravantes, quando saltem de iis interrogatur à Confessario? Affirmat Lugo disp. 16. num. 123. Sed quàmvis omnino id pœnitenti consulendum sit, tamen consequenter loquendo non apparet pœnitens ad hoc per se obligatus. Nullum enim apparet fundamentum hujus obligationis. Neque est dicendum quòd pœnitens obligetur ad plura dicenda rogatus, quàm sponte, quando alioquin satis scit, quæ & qualiter confiteri debeat. Nec ulla Auctoritas id docet. Sanè Tridentinum non aliam agnoscit obligationem, quàm deferendi, declarandi, recensendi peccata, etiam sponte. Unde si Tridentinum probet aliquid, probat etiam sponte esse deferendas circumstantias aggravantes, uti mutantes speciem. Quocirca pœnitens sufficienter instructus Confessario interroganti circumstantiam aggravantem respondere posset, explicui totum quod debeo.

Occurritur objectioni.

Nec refert, quod pœnitens rogatus debeat fateri consuetudinem peccandi, etsi non debeat fateri sponte. Nam per se loquendo non debet illam fateri, nisi quando illam deberet sponte exprimere. Unde si pœnitens sciat se esse dispositum neque esse occasionem proximam, & alioquin sufficienter expresseit numerum, non debet fateri consuetudinem, etsi rogatus. Per accidens tamen & practicè loquendo est saltem plerumque id necessarium, eò quòd inde debeat sacerdos dignoscere dispositionem pœnitentis, qualitatem occasionis peccandi, frequentiam seu numerum peccatorum commissorum &c.

38. Petes II. An Circumstantia aggravans tunc specialiter saltem sit confitenda, quando ratione illius

est peccato annexa reservatio aut censura? Aliterit Aversa q. 10. sect. 8. & alii, existimantes de cætero circumstantias aggravantes non esse per se materiam necessariam confessionis. Quod planè ex hoc non sequeretur: cum reservatio vel censura interdum apponatur peccato etiam ratione circumstantiæ non notabiliter aggravantis, v. g. effectus reipsa subsequuti. Prout etiam interdum reservatur furtum vel damnum illatum bonis certæ personæ, aut in certa regione: etsi alioquin ex hoc capite non oriretur notabilis aggravatio peccati.

Nihilominus consequenter loquendo Resp. Neg. Nam si quantitas furtum aggravans non sit exprimenda, etsi furtum centum aureorum esset reservatum, sufficeret confiteri habenti potestatem in reservata, Commisi furtum mortale. Similiter reus incestus reservati sufficienter confiteretur dicendo, Commisi incestum. Confiteretur namque habenti potestatem, quidquid jure divinò debet: non enim debet dicere, Peccatum est reservatum; cum tali non sit reservatum. Nec aliquid confessioni decederet, etsi habens potestatem ignoraret peccatum cum circumstantia reservata expressum esse reservatum. Adde, etsi deberet dicere, Commisi furtum reservatum, incestum reservatum &c. non tamen necesse foret exprimere latitudinem totam reservationis, v. g. furatus 200. sed sufficienter diceret, Commisi furtum reservatum. Similiter incestuosus, etsi commisisset incestum in secundo gradu, satisfaceret dicendo, Commisi incestum reservatum. Idque etiam, dum confitetur non habenti potestatem, ei injungendo ut petat facultatem. Aliàs huic non posset confiteri. Quòd si sacerdos non esset contentus, est, quia sequeretur aliam sententiam. Equidem per se debet potius sequi opinionem pœnitentis.

Idem est, si sit reservatio cum censura. Si enim sciat certò confessarium solere præmittere absolutionem à censuris, satisfaceret confitendo, habenti potestatem, simpliciter peccatum tanquam grave, petendo saltem absolutionem ab omni censura. Quòd si etiam necesse foret exprimere censuram reservatam, necdum deberet exprimere totam latitudinem reservationis; ut statim ostensum est.

QUÆSTIO IV.

An Peccata dubia sint confitenda?

Loquitur de dubio propriè dicto, quando scilicet quis hæret suspensus, non determinans assensum in alterutrâ partem. Quando enim probabiliter saltem uni parti adhæret, etsi cum formidine de opposito, non dicitur propriè dubius. Quare qui potest probabiliter seu prudenter pro se resolvere, quòd non commiserit actum mortaliter peccaminosum, vel quàmvis sciat se actum commississe, probabiliter five prudenter tamen judicat, quòd ob defectum

nonnulli asserunt circumstantias aggravantes quibus est annexa reservatio aut censura exprimendas esse.

Sed inconsequenter.

39.

Qui probabiliter resolvit se non commississe peccatum grave, vel in eo se non graviter peccasse, consultò, sed non necessariò confitetur.

fectum deliberationis vel consensûs &c. non peccaverit in eo mortaliter, non tenetur confiteri, etsi consultum sit: cum possit sequi iudicium prudens. Ita notant Doctores satis communiter.

40.
Idem est, si certus de facto mortali probabiliter resolvit se confessum esse.

Secus est, si de hoc tantum dubitet.

Idem est, quando quis certus de mortali commissio, prudenter resolvit, etsi cum formidine, quod fuerit illud confessus; nam ut censeatur aliquis legi satisfacisse, sufficit iudiciu probabile de ejus adimplerione; & contrariu esset nimis grave. Ita notant iidem Doctores.

Secus est juxta omnes, si sit propriè dictum dubium, an peccatum mortale certò commissum quis sit confessus: nam tunc lex confitendi est in possessione. Deinde quando constat de lege, requiritur saltem, ut prudenter quis credat se satisfacisse.

Per accidens tamen potest quis ab hoc excusari ratione scrupulorum, præsertim si id faciat ex prudentis Confessarii iudicio, ut notat *Præpositus q. 5. dub. 3.* Unde scrupulosis circa præteritas confessiones suadendum est, ut de præteritis nihil confiteantur, nisi certi sint, quod in illis graviter peccaverint, & similiter quod non sint confessi: quia non tenentur cum tanto suo damno & periculo inhærendi perpetuò scrupulis procurare omnimodam integritatem confessionis; præsertim cum in illis raro sit periculum defectus. Immo præstat ob gravissimam difficultatem ac periculum notabilis damni proprii aliqua interdum omitti à nimium scrupuloso; quam perfectâ integritate, quæ ei moraliter impossibilis est, servatâ, incommoda tam notabilia eorumve periculum incurrere, non secus, ac si confessio foret conscientie carnificina. Quod iudicio prudentis Confessarii est committendum.

42.
Alia regula utilis pro quietanda conscientia circa confessionem præteritorum.

Addit *Præpositus supra* quod quando quis solet bonâ fide & præmissò examine in confessionibus procedere, si post diuturnum tempus de aliquo mortali solum dubitet, num illud fuerit confessus, possit præsumere quod sic, adeoque non teneatur illud in confessione explicare: nam moraliter est impossibile post diuturnum tempus positivè recordari omnium quæ quis confessus est; & proinde esset onus intolerabile, si in tali circumstantia teneretur homo confiteri, præsertim quando dubium est negativum, in quo homo pro neutra parte habet rationes. Ita *Præpositus*. Quando autem poenitens confitetur peccatum de cuius confessione dubitat, optimè quidem faciet, addendo, se de hoc ipso dubitare; non est tamen necessarium, ut docet *Sanchez, Coninck & alii passim*.

43.

Restat itaque quæstio potissima, an quando quis propriè dubitat, seu suspensus hæret, utrùm commiserit peccatum mortale, sive dubitet de substantia facti v. g. an commiserit homicidium, sive dubitet de sola qualitate, v. g. dum sciens se habuisse delectationem veneream, dubitat an deliberatè consenserit, teneatur in confessione tale pec-

catum dubium explicare. Et quidem pauci Recentiores partem negativam sustinent, aut speculativè saltem probabilem censent. Et specialiter *Præpositus supra* cum *Lesio &* quibusdam aliis à se (ut ait) consultis illam censet probabilem speculativè, quando est dubium de substantia facti; secus censet, quando est dubium de sola qualitate. Hoc ipsum quod *Præpositus*, docet assertivè & absolutè *Coninck disp. 7. dub. 8. n. 69.* explicans auctores communis sententiae asserentes peccata dubia esse confitenda, quod loquantur, non de eo, qui dubitat, an omnino aliquid fecerit quod est peccatum; sed an qui sciens se commisisse quod est peccatum, saltem materiale, dubitar, an v. g. deliberatè consenserit. Idem frequenter hic Lovanii fuit in Thesibus publicis à viris Doctissimis defensum. Et sinè hæsitazione, id asserit noster *Marchant Tom. 1. Tract. 4. Tit. 6. q. 5.* Et rursum *Tract. 5. Tit. 4. q. 5.* ob hoc, quod sicut humanum iudicium, sic sacramentale præsupponere debeat materiam iudicii, sive substantiam facti: tunc autem de qualitate sit iudicis examinare & arbitrari. Verùm ad iudicium humanum etiam deferuntur crimina probabilia, seu de quorum qualitate est hinc inde probabile iudicium: & tamen non deferuntur hæc necessariò ad tribunal sacramentale.

Rationem verò allegat *Præpositus supra*, quod Christus videatur præcepisse subjici omnia peccata, de quibus non posset formare poenitens probabile iudicium, quod solum essent venialia: cum enim non sit cujusque nosse qualitatem peccati, fuit congruum, ut quando saltem est dubium, peccata iudicibus deferantur. Probat verò principale intentum: quia qui non habet probabile iudicium quod peccaverit, potest censi retinere suam libertatem, ratione cuius non sit obligatus confiteri: cum in dubio sit melior conditio possidentis. Sed hoc militat contra ipsum, qui fatetur debere explicari peccatum, de cuius qualitate dubitatur: nam etiam talis potest censi suam libertatem à mortali retinere: cum talis verè sit dubius de eo, an peccaverit mortaliter, seu an interiùs deliberatè v. g. consenserit: adeoque non esset obligatus, ob conditionem potiore possidentis libertatem, confiteri tale peccatum.

Unde *Caramuel in Theol. morali l. 3. c. 1. d. 4.* per totam (quam rursum inseruit suæ *Theologia fundamentali* seu veriùs suo *Dubitatio*) fusissimè conatur probare, peccata dubia non esse confitenda, sive dubitetur de substantia, sive de qualitate. Immo id ipsum asserit, etsi solum sit dubium de mortali certi confessione seu absolutione. Quod postremum saltem est omnino improbabile, & hætenus (quod sciã) à nullo altero Scriptore Classico in dubium vocatum: eò quod præceptum confessionis sit certò in possessione, adeoque in tali dubio non sit iudicandum in favorem libertatis. Aliàs pariter dubius de impletione voti, de lectione

Peccata de quibus dubitatur an sint commissæ, juxta Nonnullos non sunt confitenda; secus (inquiunt) si solum dubitetur de qualitate.

Expenditur huius dubii probatio.

44.
Expenditur altera probatio.

45.
Caramuel generaliter negat dubia esse confitenda, etsi dubium sit de confessione.

Quod postremum saltem est improbabile.

lectione horarum, de solutione debiti &c. judicandus erit immunis.

Quoad alia videtur favore possesse.

nec repugnat Tridentinum.

Quod autem ad primum attinet, fatendum in primis est, ei favere commune axioma: *In dubio melior est conditio possidentis.* Item ex *Tridentino* nihil solidi posse adduci contra istam sententiam: solum enim docet *sess. 14. c. 5.* illa tantum peccata esse confitenda, quorum post diligens examen memoriam vel conscientiam habemus. Proprie autem non dicimur habere memoriam eorum, de quibus ita dubitamus; immo de his dicere solemus, quod non possimus recordari, sed dubitemus. Conscientia quoque, id est cordis scientia, vulgo quidem, sed improprie tribuitur conscientiae dubiae. Declarat quidem *Tridentinum* supra contra *Lutherum* oportere à poenitentibus omnia peccata mortalia in confessione recenseri *etiamsi occultissima illa sint.* Sed per hæc non intelligit dubia, at interna, sine mora, se explicando, addens: & tantum adversus duo ultima Decalogi precepta commissa, quae nunquam animum gravius sauciant, & periculosiora sunt iis, quae in manifesto admittuntur. Quò sensu etiam *Lutherum* damnaverant *Leo X.* Quamvis torticolus ille coluber involutè aliquando loqueretur & sciberet, ut omni possit anguilla facilius elabi, ut notat *Roffensis*; ideoque cum error iste ei exprobaretur, *Glossam* consinxit hujusmodi, quod manifesta peccata non ea vocaret, quae non essent occulta, sed quae certò constent esse peccata, & de quibus dubium non sit, ut inquit *Eckius Hom. 43. de Confess.* addens: *Errorum hunc eousque perduxit, ut sui jam Sectatores nec manifesta confiteantur peccata, neque occulta.*

46. Argumentum Cardinalis Lugo in oppositum non est similiter efficax.

Infirma quoque est probatio, quâ utitur *Cardinalis Lugo disp. 16. sect. 2. num. 67.* quod nimirum obligemur ad iudices in hoc tribunali visibili deferre omnia, sicut ad iudicem cælestem in tribunali invisibili: ad hunc autem deferre oportet peccata dubia. Quod si respondeas, ad iudicem divinum oportere etiam deferri peccata probabiliter mortalia, non tamen ad Sacerdotes in tribunali visibili; contra instat *Lugo*, id solum esse necessarium in articulo mortis, in quo ob periculum damni irreparabilis deberet etiam quis de peccatis probabiliter mortalibus conteri: cum tamen aliàs requiratur & sufficiat prudens iudicium de statu gratiae; cuiusmodi iudicium talis habet, non autem is, qui merè dubitat. Nihilominus hæc probatio est infirma: nam solum oportet deferre ad Sacerdotes tanquam ad iudices ea, quæ summus Iudex sive Christus ordinavit; non constat autem ex *Tridentino* illos esse quoad omnia & omni modò constitutos iudices vicarios. Nam ad iudicem summum etiam oportet deferre peccata singula physicè numero distincta, & circumstantias aggravantes. Inde tamen non sequitur esse recensenda in confessione. Deinde saltem in quovis periculo mortis debebat olim peccator conteri de

Herincx Sum. Theol. pars IV.

peccatis probabiliter mortalibus, eaque deferre ad iudicem invisibilem & tamen in nova lege ne in tali quidem periculo successit obligatio ea confitendi, ut ipse *Lugo* non diffitetur.

Unicum proinde quod contra præfatam sententiam urgeri posset, est sensus & praxis Doctorum communissima, arque aded sensus & consuetudo fidelium. Et certè Christus potuisset confessionem peccati dubii præcipere: quod autem de facto præceperit, colligitur ex præfato consensu & usu. Unde per consequens habens huiusmodi dubium non foret in possessione libertatis confitendi, sed per illud ipsum dubium eâ spoliatur; eò quod aliunde constet Christum præcepisse confessionem peccati dubii.

Sed contra opponet quispiam, ex sensu & praxi communi allegata non videri certò deduci institutionem Christi velut per quamdam viam traditionis: eò quod in primis fortè sensus Doctorum & fidelium non sit aut fuerit semper aded communis, prout prætenditur. Nam inter Scholasticos antiquos pauciores sunt, qui de hac questione agunt. *Alensis* verò & *D. Thomas*, qui obiter eam attingunt, & dubia confitenda dicunt, non se fundant in auctoritate aut traditione, sed in nuda ratione, eaque infirma (quâ etiam utuntur *Summistæ*, qui inde eam hauserunt, ut *Tabiena*, *Sylvester* & alii, quorum unus sequitur alium plerumque instar ovium gregis) quod sic dubitans non confitendo exponat se discrimini; quasi nempe debeat agere quod tutius est: hoc autem plurimas habet instantias in dubio de lege, de voto, de re an sit aliena, suppositâ possessione &c. Fideles quoque non omnes idem censent: quin immo scio interdum fuisse, qui putarent contrarium hòc titulò, quod non poterant recordari se fecisse, sed tantum dubitarent. Pii præterea plerumque practicant, quod securius est. Et sanè fideles idem apprehendunt de peccatis probabiliter vel probabilius mortalibus. Nec tamen ob hoc censentur illa debere in confessione exprimi. Fit insuper interdum, quod aliqua non satis examinata, communiter apprehendantur obligatoria, ideoque practicentur tanquam talia (in quorum sanè praxi non poterat esse error aut abusus) quæ tamen post diligentiorém discussionem apparent non satis fundata, adeoque usus contrarius obtinere incipiat. Minus denique congruere videtur ratione iudicii, ut pœnâ aliquâ plectatur reus, cuius peccatum factò examine manet dubium. Quæ omnia ulteriori indagini Lectoris relinquens, communem sententiam pro praxi amplector & consulo: eò magis, quod etsi opposita Doctrina non sit hætenus per Decreta Ecclesiæ in *Luthero* reprobata, *Lutheri* tamen sit, & ab *Eckio* supra. & l. 3. de Pœnit. c. 11. *Roffensi* contra art. *Lutheri*, *Bellarmino* l. 3. de Pœnit. c. 1. graviter improbetur.

47. Contra sententiam Caramuellis militat sensus & praxis communis. Solvitur fundamentum desumptum ex possessione libertatis.

48. Nonnulla tamè circa communem sententiam consideranda relinquuntur Lectori.

L. I

Adver-

49. *Dubia sunt sub dubio confitenda*, Adverte, peccata dubia esse confitenda sub dubio: nam oportet peccata explicare, prout sunt in conscientia. Idem est cum proportionem, quando poenitens est certus de mortali commissio, dubitat tamen de specie aut de certa circumstantia speciem mutante: debet enim explicare sicut novit, dicendo v. g. habui desiderium inhonestum circa personam alterius sexus, & dubito, utrum fuerit circa conjugatam. Habitâ tamen postea certitudine, convenit ipsum explicare ut certum, quod expresserat ut dubium. Immo juxta plerosque ad hoc obligatur, sicut per se loquendo obligabatur facere in principio, solumque excusabatur per accidens ratione ignorantiae: quâ proinde cessante, redire seu adesse videtur prima obligatio, uti in peccatis oblitis.

50. *Qua tamen non leviter patitur difficultas*, Hoc tamen, suppositâ praesertim obligatione confitendi peccata dubia, patitur non modicam difficultatem. Nam juxta doctrinam valde communiter receptam confessus se decies plus minus v. g. pejerasse, non tenetur amplius confiteri, etsi postea recordetur certò se id fecisse undecies aut duodecies; & tamen expresserat solum sub dubio has duas vices, immo & ipsam decimam vicem, non aliter quam si de unico v. g. perjurio tanquam de dubio se accusasset. Deinde talis verè est confessus peccata ista quoad speciem, numerum & circumstantias, prout tunc erant in memoria, estque ab iisdem directè absolutus. Certitudo autem non est circumstantia se tenens ex parte objecti & peccati, sed ex parte cognitionis, quâ proinde etsi dubia non impedit, quò minus totum peccatum sit integrè in confessione manifestatum, secus quam dum non manifestatur circumstantia moraliter diversificans peccatum. Quamvis etiam, si ab initio poenitens fuisset certus de peccato, non rectè illud expressisset tanquam dubium; utpote cum mendacio pernicioso decipiens Confessarium in materia gravi hujus tribunalis. Confirmatur ex eo, quòd dubius de voto aut censura, si petat & obtineat absolutionem ad cautelam seu sub conditione, non debeat postea habitâ certitudine iterum petere absolutionem.

51. *Ob quas varii Recentiores censent hoc non esse necessarium*, Ob hæc & similia varii viri docti consulti à Lugo (ut ipse refert d. 16. sect. 2. num. 92.) & inter hos Nicolaus Richardius Magister sacri Palatii probabile judicârunt, peccatum confessum ut dubium, non debere habitâ certitudine exprimi ut certum: quamvis ipse Lugo nolit in hoc puncto aliquid definire, sed securiorem partem consulere. Post ipsum tamen Thomas Tamburinus l. 2. de Confess. c. 1. §. 4. n. 24. hoc ipsum tanquam probabilissimum asserit, & absolutè tradit Arriaga d. 31. sect. 6. nec planè apparet, quomodo id non rectè sequatur ex altera adeò recepta sententia. Quare vel utrumque est asserendum, vel sanè utrumque negandum. Quod postremum incunctanter facit Dicastillo disp. 9. dub. 2. §. 4. existimans peccatum dubiè comprehensum

sub particulis, plus, minus, debere habitâ certitudine exprimi ut certum, uti alia confessa sub dubio. Qualiter nihilominus modus iste explicandi numerum practicè serviat quieti animarum, dictum est quasi. 2. num. 23.

Advertendum præterea quoad confessionem peccatorum dubiorum non esse rigorosè procedendum cum scrupulosis, qui etiam in manifestè licitis dubitant, an peccaverint: sed his suadendum est, ut omnia dubia contemnant, prout Doctores communiter notant. Vide dicta in simili n. 41. ubi de scrupulosis dubitantibus circa præteritas confessiones actum est.

QUÆSTIO V.

Quibus Casibus licita sit Confessio non integra materialiter?

CERTò constat apud omnes Christum ita crequisivisse integram omnium mortaliū confessionem, ut tamen ipsa frequenter possit esse valida & salutaris, etsi aliqua non exprimantur, non solum quando diligenter cogitanti non occurrunt, sed etiam quando, etsi occurrant, tamen adest justa causa (qualis est notabile incommodum confessioni extrinsecum) hîc & nunc non exprimendi, remanente equidem obligatione postmodum omissa confitendi. Hoc enim congruebat suavi Dei providentiæ, nostræque imbecillitati, ac ipsius remedii commoditati. Deinde excusatur poenitens, quando peccatum obliviscitur; consequenter etiam quando aliunde confiteri non potest. Quinimò excusat oblivio, quatenus est quædam impotentia. Ad oblivionem autem revocatur probabilis credulitas de confessione facta, vel quòd non sit mortale; aut etiam error invincibilis, quò creditur esse justam causam non confitendi hîc & nunc, aut nescitur talem integritatem requiri ad valorem. Immo in casu quò damnum animæ, sigillum, vel simile quid obstat, cui ipse poenitens præjudicare nequeat, non solum potest, sed etiam tenetur non integrè confiteri. Secus est, quando poenitens potest juri suo cedere; uti potest per se in damnis propriis temporalibus.

Notant tamen Doctores, non posse plus reticere, quàm sit necesse. Unde si notabile incommodum tantum subsit in expressione certi peccati, debent exprimi reliqua; si solum locum habeat in peccato externo, debet exprimi internum, & sic de cæteris. Quando etiam potest confessio sinè isto incommodo integrè fieri apud alium Confessarium, non potest apud priorem dimidiari. Quare debet quoque confessio tantisper differri, ut integrè apud alterum fiat, si commodè differri possit. Non censetur autem id commodum, quando præceptum annuæ confessionis instat, aut necessitas communicandi vel celebrandi, aut quando

52. Circa dubiorum confessionem qui procedendum cum scrupulosis.

53. Ab integritate materiali excusat notabile incommodum extrinsecum,

Non minus quàm oblivio, ignorantia &c.

Immo interdum ea integritas foret peccaminosa.

54. Non potest autem plus quàm necessitas postulat, reticere.

quando finè nota non potest differri, aut denique quando ipsa dilatio esset nimia, quod prudenti iudicio definiri debet. Ut proinde locò regulæ hîc sit prudens iudicium; prout cum cæteris tradit *Suarez* determinans tamen per modum exempli dilationem per diem aut biduum non esse nimiam. At vero *Lugo d. 16. sect. 7. n. 416.* censet dilationem ultra biduum saltem esse nimiam in obstricto peccato mortali non confesso, & ne quidem indirectè absoluto; secus in eo qui novit se habere peccatum in confessione oblitum & indirectè absolutum: nimiam quoque esse dilationem in Sacerdote assueto quotidie celebrare, cui certè (inquit) grave esset per triduum à Sacrificio abstinere.

55. *Casus impotentie physicae in quibus dimidiari potest confessio.* Primus casus, quò licet mutilare confessionem, est, quando subest impotentia physica, sive ex parte pœnitentis, qui non potest omnia exprimere, v. g. ob instantem mortem, defectum usûs rationis, defectum loquelæ &c. sive ex parte Confessarii, si non adsit nisi surdus, idiomatis ignarus, nec possit aliis signis plura percipere: sive ex parte aliorum v. g. si plurimi sint in naufragio, incendio, aliòve exitio imminenti, in quo non possunt singuli integrè confiteri: sive quòvis aliò modò occurrat talis impotentia. Quando tamen pœnitens non potest confiteri omnia, debet incipere à mortalibus; & quidem juxta Nonnullos (quod tamen non videtur necessarium) à gravioribus.

56. *Casus impotentie moralis.* Secundus, quando est impotentia moralis seu nimia difficultas. Ut si non possit confiteri, nisi coram aliis vel alio, aut non nisi per interpretem: aut si prudenter sibi timeat ex alicujus peccati confessione grave damnum, sive corporale, sive spirituale, v. g. grave odium & persecutionem Confessarii, subtractionem sustentationis, revelationem peccati à Confessario faciendam, aut sollicitationem vel pertractionem ab illo ad peccatum; vel si examini peccatorum diutius inhærendo timeat se iterum consensurum in peccatum. *Nota.* Ob quam causam potest pœnitens non solum illa obiter examinare, sed & Confessarius interrogare: qui in peccatis carnis eorumque circumstantiis indagandis debet valde cautè procedere, tum ne pœnitentem doceat quod non novit, tum ne illi sit occasio novi consensûs. Unde præstat sacerdotem minùs perfectè peccatum pœnitentis intelligere, quàm illi vel sibi met aliquod scandali periculum creare; ut rectè monet *Coninck disp. 7. dub. 7. num. 56.*

Simili modò excusatur pœnitens, si ob gravitatem morbi, indispositionem capitis &c. non ferat longum examen, nec finè magna difficultate possit omnia explicare, etsi à Confessario adjutus.

57. *Excusat etiam grave damnum* Terrius casus est, si ipsi Confessario imminet aliquod notabile periculum, v. g. contagionis, nec possit pœnitentem eminus audire; tunc enim paucis peccatis in specie auditis

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

potest pœnitentem de omnibus generaliter se accusantem absolvere. Idem est, si damnum notabile immineat alicui tertio, quod sit confessioni extrinsecum. Item si Confessarius non possit proprium suum peccatum exprimere, nisi detegendo peccatum in confessione cognitum cum auctore, non solum potest, sed etiam debet illud tacere, ratione sigilli; quod longè gravius obligat, quàm confessionis integritas. Ita *Scotus 4. d. 21. q. 2. n. 21.* & alii communiter.

Quartus casus non improbabilius docetur à *Navarro, Prapósito*, & aliis, quòd dum pœnitens non potest explicare suum peccatum, aut aliquam circumstantiam, quin inurat infamiam complici, possit subicere peccatum, sive ejus circumstantiam, prout fuerit necessarium ad servandam famam complicitis: eò quòd lex de non infamando proximo sit naturalis, cui non videtur Christus derogasse per institutionem & mandatum confessionis, præsertim cum eam liceat multis aliis casibus mutilare. Nec fundata est quorundam exceptio, dicentium in mortis articulo, eoque solo confitendum esse peccatum cum detectione complicitis: nam quòd extra illum articulum id fieri non deberet seu posset, id foret ob infamationem proximi; quæ sanè etiam in mortis articulo non licet.

Nihilominus oppositum communius & in praxi receptius videtur: Et post *S. Bernardum* ad calcem *Formula honestæ Vitæ*, in ejusdem *materia Notabili Documento*, docet *D. Tho. dist. 16. q. 3. a. 2. quæstiunculâ 5. ad 5. D. Bonaventura 4. d. 21. p. 2. a. 1. q. 3.* Probat: quia possum peccatum proximi revelare personæ secretæ etiam ad capiendum consilium utile, aut similem causam notabilis momenti: ergo etiam possum illud aperire Confessario ob commodum integræ confessionis, quod est magni momenti: & consequenter teneor; cum nihil sit quod exculet, nisi prætexta ab aliis obligatio complicem non infamandi. Deinde sicut infamia pœnitentis ipsum non excusat, sic nec infamia complicitis: cum utraque velut per se ac æquè intrinsecè sequatur ex integritate confessionis; quam proinde Christus præcipiendo censetur voluisse etiam observari in dicto casu. Aliud est de incommodis confessioni magis extrinsecis, & ex ea per accidens tantum sequentibus. Cavendum tamen, tum pœnitenti, tum Confessario, ut peccatum complicitis non aliter aperiatur, quàm quatenus ad integritatem confessionis, vel ad consilium, quò pœnitens debet juvari, est necessarium. Quod autem de complice dictum est, ob eandem rationem dici debet de non complice, quando ad integritatem confessionis est necessarium explicare defectum illius, ut si v. g. quis percussit publicè existimatum laicum, quem percutiens secretò novit esse religiosum apostatam. Ita *Richardus, Scotus* & alii plures.

Dices: si Sacerdos vel uni diceret peccatum

Confessarii vel tertii,

Vel si peccatum salvò sigillò hîc & nunc exprimi nequeat.

58. *Excusat etiam satis probabiliter infamia complicitis,*

Non minùs extra, quàm in ipso mortis articulo.

59. *Opposita sententia est communior apud Doctores & in praxi.*

Qua causa tela adhibenda.

60.

L 12

tum

*Cur minus
excusatur
no-
sitia com-
plicitis apud
Sacerdotē,
quàm apud
tertium.*

tum complicitis, possem tacere : ergo etsi sciret solus sacerdos. Resp. Neg. Conf. Nam etiam si Sacerdos vel uni diceret proprium pœnitentis peccatum, non deberet hic tali confiteri peccatum istud; & tamen debet, etsi sciat ipse Sacerdos. Disparitas generalis est, quòd incommodum prius sit extrinsecum confessioni, sive non oriatur præcisè ex integra peccati expressione, sed per accidens ex malitia Confessarii : at posterius oritur intrinsecè & per se ex ipsa expressione integri peccati; suppositò quòd complex sit pœnitenti notus: sicut suppositò quòd pœnitens sit Confessario notus, sequitur idem contra pœnitentem; qui tamen dum nequit ignotum accedere, non excusatur ab integritate. Meritò tamen docet *S. Thomas opusc. 12. q. 6.* quòd si fieri potest, debet querere talem confessorem, qui personam Complicitis Pœnitentis penitus non cognoscat. Immo ad hoc, teste *Navarrò*, obligatur secundum omnes Doctores.

61. Quintus casus est, quando habens casus reservatos occurrente necessitate confitetur ei qui non potest directè à reservatis absolvere. Putant quidem plurimi Doctores tali casu confitenda etiam esse reservata, à quibus pœnitens est indirectè absolvendus. Estque saluberrimum consilium, & per accidens subinde ex conditione pœnitentis necessarium, aperire statum suum etiam de reservatis, si exinde foret absolutione indignus, aut in re necessaria instruendus. Nihilominus per se loquendo posse confiteri sola non reservata, est valde probabile, & cum *Alensi* docent varii Recentiores: tum quia inferior Confessarius quoad casus reservatos non est legitimus iudex: tum quia confessio eorum non foret sacramentalis, uti nec absolutio; alioquin ab eis pœnitens absolveretur directè. Nec obligatur per se loquendo pœnitens suum integrum statum aperire, sed quoad illa, solùm, à quibus potest absolvi: de aliis autem obligationibus ex peccatis reservatis resultantibus potest sufficienter esse instructus, & satisfacere paratus.

62. Pro fine notandum est contra Nonnullos, magnum concursus prementium se pro confessione, non esse justam causam dimidiandi confessionem; nec esse liberum Confessario confitentes ita urgere ad expediendum, ut non sinat eos detegere integrè suam conscientiam, vel ut omittat juvare interrogationibus necessariis. Ratio est; quia integritas confessionis est de præcepto Christi, ut exprimit *Tridentinum*; à quo præcepto concursus pœnitentium non excusat, nisi sit conjunctus cum gravi necessitate. Concursus itaque pœnitentium præcisè spectatus ad hoc dumtaxat sufficit, ut Confessarius consultò tunc sit potissimum sollicitus de mortalibus, aut gravioribus venialibus. Unde & *Innocentius XI.* proscripsit hanc propositionem, quæ est 59. inter 65. *Licet sacramentaliter absolvere dimidiatè tantùm confessos ratione magni concursus*

Pœnitentium, qualis v. g. potest contingere in die magna alicujus festivitatis aut indulgentia.

QUESTIO VI.

An & Qualiter moribundus possit absolvi qui nullum peccatum in particulari potuit confiteri?

DICO I. Ut moribundus possit, adeoque debeat absolvi, sufficit confessio, quamvis generalissimò modò fiat, quando plus haberi nequit. Unde si adveniente Confessariò non possit amplius loqui, vel aliquod peccatum in particulari exprimere, sed tantùm exprimit aliquod in genere, vel solùm ostendit signa pœnitentiæ de peccatis in communi, sive desiderium confitendi, est absolvendus. Ita communiter Doctores hòc tempore contra *Navarrum*, *Sotum*, *Canum* & quosdam alios. Nec apparet, quomodo negari possit postquam *Paulus V.* hanc doctrinam expressit in *Rituali Romano* à se approbato *Tit. de Sacram. Pœn.* ubi dicitur: *Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiat confiteri, vox & loquela agrum deficiat, nutibus & signis conetur sacerdos, quoad ejus fieri poterit, peccata pœnitentis cognoscere; quibus utcumque vel in genere vel in specie cognitis, vel etiam si confitendi desiderium, sive per se, sive per alios ostenderit, absolvendus est.* Idem à fortiori constat ex aliis auctoritatibus seq. *Conclus. allegandis.*

Ratio Conclusionis est: quia pœnitens per talem confessionem præbet veram materiam, scilicet dolorosam sui ipsius accusationem de peccatis: ex qua sacerdoti innotescit status pœnitentis, quòd scilicet peccaverit, & de peccatis doleat, ac se accuset: neque amplius hinc & nunc haberi potest, adeoque nec debet, quamvis indubiè extra necessitatem deberent peccata mortalia, & quidem omnia exprimi in speciali, juxta *Trid. sess. 14. c. 5.* Quod tamen ad hanc necessitatem non est extendendum, in qua etiam juxta alios certum est sufficere, quòd exprimat vel unicum mortale, immò etiam unicum veniale determinatum, si aliud haberi non possit; & tamen inde non innotescit perfectè Confessario status pœnitentis. Neque est necesse, ut ex confessione innotescat judici aliquod peccatum, quod antea non noverat: cum nil referret, etsi antecederent omnia in particulari scivisset. Sufficit itaque, ut peccatum in genere vel in specie innotescat Confessario judicialiter, scilicet per accusationem: sufficit (inquam) ut iudex cognoscat pœnitentem dolere, & accusare se de peccatis, esto antecederent notis.

Si autem quæretur, super quid tunc cadat absolutio? Responderi potest, directè cade-

63.

*Moribun-
dus qui so-
lùm nutu
aliòve signò
Confessario
pœnitentiæ
sive deside-
rium confi-
tendi ostendit,
certè est
absolvendus.*

*Juxta Ri-
tuale Ro-
manum.*

64.

*Probat
ratione
Theologicā
& simul
occurrit
objectioni-
bus.*

65.

*Super quid
re*

tunc cadat re super peccatum in communi, indirectè super rationes particulares singulorum peccatorum. Ita passim Doctores. Nisi quis malit dicere cum *Poncio disp. 46. n. 93.* absolutio- nem cadere directè super omnia peccata in particulari, de quibus pœnitens dolet, & generatim se accusat; etsi, si ad mentem redeat, sit adhuc obligatus ex indubitato præcepto Christi mortalia in particulari integrè cōfiteri.

66. Adverte, signa veræ pœnitentiæ in moribundis, quando aliud non constat, præsumi esse edita in ordine ad claves siue absolutio- nem sacramentalem, ut monet *Layman* & alii; etiamsi infirmus fortè non sciat sacerdotem sibi esse præsentem. Quando autem dubium est, an signa doloris oriantur ex angustia morbi, an ex vera interiori pœnitentia, danda est equidem absolutio, saltem sub conditione: sicut quotiescumque in tali periculo contingit esse dubium circa sufficientiam materiæ vel capacitatem subjecti.

67. Petes: An qui non habet materiam necessariam, sufficienter etiam extra necessitatem confiteatur accusando se de omnibus peccatis in genere, aut de venialibus in communi? Resp. videri omnino quòd sic: quia peccata venialia in sua specie non sunt materia necessaria confessionis: aliundè autem talis confessio est dolorosa de peccatis accusatio, ut ex dictis in Conclusionem patet. Quòd enim extra necessitatem hoc non valeat in habentibus peccata mortalia, est, quia debent illa exprimi quoad speciem & numerum, quantum fieri potest. Non est tamen hoc facile practicandum, tum quia obstat usus communis, tum quia diversi censent id non licere; etsi ego non videam ullum solidum fundamentum. Potest proinde generalis clausula, quæ pœnitentes sub finem confessionis se accusant de omnibus peccatis, ad hoc servire, ut si fortè serius dolor se non extendat ad levia & quotidiana, quæ pœnitens jugiter ac velut ex quadam consuetudine confitetur, nihilominus valida sit absolutio, si adsit dolor aliquis de peccatis se extendens saltem ad gravia aliquando commissa, in quibus etiam verificatur ista clausula.

68. Dico II. Potest, adeoque debet absolvi moribundus, si coram aliis signa pœnitentiæ dederit, siue desiderium confitendi ostenderit in absentia Confessarii, etsi cō adveniente nullum ampliùs signum possit exhibere. Hanc Conclusionem non solum negant ii, qui præcedentem, sed insuper plures alii, quorum nonnulli eò temeritatis sunt progressi, ut illam non censuerint probabilem. Nihilominus eam tenent præcipui Doctores, tam numerò, quàm auctoritate, etiam post decretum Clementis VIII. de quo infra; immo juxta *Poncium sup. n. 96.* temerè jam contrarium doceretur ob auctoritatem *Ritualis Romani*: quæ salvâ (utì salva esse debet) planè ignoro, quomodo contrarium sustineri queat.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Probatur Conclusio ex dicto *Rituali Pauli V.* in quo casus Conclusionis videtur in terminis expressus; dum in eo dicitur: *Etiamsi confitendi desiderium per alios ostenderit, absolvendus est.* Quod clariùs adhuc expressum erat in Ritualibus Romanis antiquis, unde novum fuit desumptum. Absurda autem est responsio (quam clariùs explodit ipse contextus) quorundam dicentium irreplisse errorem, & ponendum fuisse: *Absolvendus non est.* Alii errorem in Revisores Ritualis referebant. Nec dicere verebantur nonnulli *Paulum V.* tanquam hominem privatum errasse contra decretum *Clementis VIII.* Sed ex Bulla *Rituali* præfixa clarè patet *Paulum V.* auctoritate Pontificiâ illud Rituale toti Ecclesiæ observandum proponere, velut in quo contineantur recepti & approbati Ecclesiæ Catholicæ ritus, ad cujus proinde præscriptum tanquam ad publicam & obsignatam normam sua ministeria Sacerdotes peragerent, unoque ac fidei ductu inoffenso pede ambularent cum consensu; ut loquitur Pontifex: sicut antea *Pius V.* *Breviarium*, & *Clemens VIII.* Pontificale Romanum simili auctoritate ediderant. Unde Congregatio sanctæ Inquisitionis coram Pontifice anno 1621. die 2. Decembris decrevit, Rituale esse observandum uti jacet, nec in aliquo adversari Decreto *Clementis*.

Huc accedunt decreta Conciliorum vel Pontificum: quæ alii frustra conantur eludere, ut fuse expendit *Vasquez*, & alii Recentiores. Sufficit ipsa verborum claritas, & sensus obvijs, ac *Rituali Romano* per omnia consonus: *ATAUSCANUM I. c. 11.* ait: *Subito obmutescens, prout statutum est, baptizari aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præterita testimonium aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.* Simili modò loquitur *Carthaginense III. can. 34.* & *Carthaginense IV. can. 63.* (aliàs 76.) & refertur *cap. Is qui 26. q. 6.* ait: *Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad eum sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit..... dent testimonium qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & si continuò creditur moriturus, reconcilietur per manûs impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia.* *Leo Papa Epist. 91. ad Theodorum* postquam egisset de necessitate confessionis & absolutionis ad recuperandam gratiam, & periculo illorum qui usq; ad ultimum vitæ confessionem differunt, subdit nihilominus etiam talibus tunc non esse negandum hoc remedium, *si amissò vocis officio per judicium integri sensus querere comprobentur.* Deinde subjungit: *Quòd si aliquà virgitudinis ita fuerint aggravati, ut quod paulò antè poscebant, sub præsentia sacerdotis significare non valeant, testimonia eis fidelium circumstantium prodesse debebunt, ut simul & pœnitentia & reconciliationis beneficium consequantur.* Nec dissimila habet *Eusebius Papa* apud *Burchardum in suo decreto l. 18. c. 11.*

Ex quibus satis patet absolutionem tali casu non solum posse, sed etiam debere impendi:

L 1 3

Idem expresse præscribit Rituale Romanum.

Responsiones varie enervantur.

69. *Idem clarè præscribitur ab Atriuscano I. Carthaginensi III. & IV. & Leone I.*

70.

Ex quibus

patet esse
obligationē
tali casu
impendendi
absolutionē.

Quæ an
danda sub
condicione.

Sufficit de-
siderii seu
pœnitentiæ
testis uni-
cus etiam
mediatus.

71.
Immo etsi
nullus testis
adsit, ab-
solvendus
est ager sub
condicione
juxta A-
versa, Mar-
chant &
Joannem
Poncium.

di : tum quia hoc præscribunt citatæ auctori-
tates : tum quia succurrendum est proximo in
necessitate, etiamsi remedium non foret om-
nino certum, quando certius haberi non po-
test. Et quàmvis aliqui censeant absolutionem
esse dandam sub conditione : hoc tamen Plu-
res negant, & meritò : eò quòd auctoritates
loquantur absolutè. Nisi tamen esset speciale
dubium de interna dispositione pœnitentis.
Quod etiam in similibus casibus, quibus de
illa dubitatur, est observandum, ut tunc detur
absolutio sub conditione.

Non requiritur autem certus numerus aut
qualitas testium, sed sufficit unicus, quis-
cumque sit, etiam mediatus, cui credi pos-
sit : non enim agitur de præjudicio tertii, sed
solum de spiritali salute infirmi. Dum ta-
men adesset specialis ratio dubitandi de veri-
tate testimonii, posset dari absolutio sub
condicione.

Immo *Aversa q. 10. sect. 18.* idem censet
faciendum, etsi nullus testis adsit, si dubi-
tari possit, an fortè infirmus aliquod signum
dederit nemine vidente vel audiente. Pro quo
erit locus dubitandi juxta ipsum, quando-
cumque non constat oppositum. Conformi-
ter noster *Marchant To. 1. Tract. 4. tit. 4. q. 3.*
dub. 7. etsi conclusionem tertiam subjungen-
dam neget, censet tamen pœnitentem ita ob-
mutescentem & operatione sensuum orbatum,
ut nullum appareat signum pœnitentiæ aut
desideratæ confessionis, sub conditione ab-
solvendum esse. Etsi nanque in tali peccato-
re sic oppresso nullum mihi signum appareat,
quod materiam confessionis faciat mihi sensi-
biliter præsentem in ordine ad absolutionem,
nec mihi proinde certò constet peccatorem
sic obmutescentem de peccatis aut salute co-
gitare; immo nec appareat eum ratione uti;
potest tamen fieri, ut non tantum intus de
peccatis doleat, confiterique desideret, sed
etiam aliqua signa edat per se sensibilia, etsi
mihi incognita, inquit *Marchant supra*, quem
vide.

His accedit *Joannes Poncius d. 46. n. 95.*
ubi non solum de justis, sed etiam de illis qui
antè sceleratè vixerunt (quales etiam solent
in periculo vitæ dolere & petere confessio-
nem) ait, se non videre, cur non possit da-
ri utrisque absolutio sub conditione : cum in
hoc nihil mali sit, & non sit evidens, nec cer-
tum de fide, quòd non possit prodesse. Ac-
cusatio verò talis pœnitentis juxta ipsum po-
test sensibiliter cognosci seu conjici ex eo,
quòd soleant pœnitentes cujusvis conditionis
in periculo mortis petere confessionem, cum
possunt id facere : est autem verisimilius, in-
quit, quòd talis pœnitens idem faciat inter-
nè, aut fecerit antè.

72.
Objicitur
Decretum
Clementis
VIII. quò
damnatur

Dices : *Clemens VIII.* damnavit confes-
sionem factam absenti, & absolutionem da-
tam ab absente, idque in quovis casu : con-
fessio autem in casu Conclusionis videtur
facta absenti. Ad hoc decretum diversi-

modè diversi Doctores respondent. Itaque

Respondet I. *Suarez* & quidam alii, Pon-
tificem damnare utrumque copulativè, non
divisivè : quòd scilicet non liceat confiteri
absenti, & simul ab absente absolvi. Verum
inde sequeretur salvò decretò Pontificis ab-
solutionem posse dari absenti, modò confessio
fuerit facta in præsentia. Unde hanc inter-
pretationem improbavit ipse *Clemens VIII.*
Et postea *Paulus V.* estque jussu Pontificis
Sectio, in qua dicta interpretatio contineba-
tur, expuncta. Nihilominus *Moya Tract. 3.*
de Sacram. Pœnit. disp. 6. q. 2. n. 11. inhærens
interpretationi *Suarez*, varios pro ea congerit
etiam Recentiores; sed eam sic modificando,
ut in re non, aut vix differat à nostra, quam
quintò locò subjungemus. Dicit itaque Pon-
tificem non damnasse propositionem in sensu
divisivo, utramque ejus partem determinatè
attingente, sed in copulativo propter absolu-
tionem absentis. Expunctionem autem factam
aliò planè motivò : quò per lapsum temporis
cessante, Expositio prima *Suarez* invaluerit,
ac in novis editionibus sit restituta. Volebat
nimirum Pontifex (omissis aliis motivis, quæ
refert) reprimere temeritatem quorundam,
inde satagentium à censura eximere opinio-
nem quorundam asserentium, in necessitate
posse dari absolutionem absenti, qui in præ-
sentia fuerat confessus, utique contra mentem
Pontificis absolutè damnantis omni casu ab-
solutionem absenti dandam; quam pro omni
casu improbat ipse *Suarez*. Quò satis innotes-
cente, eadem expositio cum plausu recepta
fuit, & in communem utilitatem ejus operi-
bus restituta. Ita *Moya*.

Respondet II. *Vasquez* cum aliis confessio-
nem in casu Conclusionis fieri præsentem sacer-
doti per circumstantes velut infirmi interpre-
tes, in cujus præsentia testificantur illius de-
siderium. Sed neque hæc responsio videtur sa-
tisfacere : quia omnino dicendum apparet mo-
ribundum, qui nemine sciente peccata sua
scriptò indicasset sacerdoti absenti, posse ab
eo superveniente absolvi. Deinde posset mit-
tere aliquem, qui significet Pastori infirmum
velle confiteri, & cum Pastore non redeat :
quò tamen casu est absolvendus; quidquid
isti Auctores velint. Non enim videtur re-
ferre, quòd cum infirmus jam sit nullatenus
sui compos, testis de illius petitione deponat
in ejusdem præsentia, vel solum sacerdoti in
via reperto. Auctoritates etiam citatæ simpli-
citer docent standum esse testimonio aliorum,
ut sint nimirum qui fidem præbeant; ad quod
non pertinet, ut id fiat in præsentia ægroti :
prout clarius apparet in Baptismo, de quo
Veteres Auctoritates pariformiter loquuntur,
immo de quo & pœnitentia eandem asserunt
esse rationem. Vocatur autem à *Leone Papa*
testimonium circumstantium, sive quia id est
ordinarium, sive quia circumstabant, quando
infirmus signum dabat. Accedit, quòd com-
muni judicio testes illi non existiment se,

confessio fa-
cta absenti.
Responsio
Suarez non
subsistit.

73.
Responsio
Vasquez &
aliorum re-
fellitur.

aut ab aliis existimentur interpretes moribundi quoad præsentem confessionem, sed solum testes voluntatis præteritæ, ut etiam colligitur ex Leone Papa, & Arausicano. Unde ante decretum Clementis censebatur in tali casu à Doctoribus communiter confessio fieri absenti. Ipseque Clemens declaravit Cardinali Bellarmino nec non Petro Lombardo Archiepiscopo Armachano se non intendisse suò decretò hunc casum comprehendere: quæ declaratio fuisset utique impertinens, si Pontifex putasset confessionem talem non fieri absenti.

74.
Responsio
Dicastillo
refutatur.

Respondet III. Dicastillo d. 9. dub. 9. n. 807. & seqq. & rursum n. 839. & seqq. valere quidem confitendi desiderium nunciatum Sacerdoti absenti, etsi testimonium non detur in præsentia infirmi, tamen confessionem verè tunc non fieri absenti juxta intentum Clementis, agentis de Confessione ordinariò modò, & quidem non ordinatà ad Confessarium ut adsit: hic autem est casus confessionis extraordinariæ, & quidem ordinatæ ad Sacerdotem, ut sit præsens (hunc enim sibi præsentem infirmus desiderat) ipsaque confessio præterita adhuc moraliter perseverat in pœnitente, dum Sacerdos jam præsens est, in quo proinde etiam tunc manet notitia, quam infirmus præsens eidem absenti, sed desiderato præsentem per alium dederat: sicque tunc incipit esse notitia de pœnitentia ægroti præsentis. Sed hæc responsio videtur longè quæsitæ, nec à Clemente VIII. intenta: cujus sanè tempore erat apprehensio & sensus communis talem confessionem maximè fieri absenti, nec Pontifex respondet eam non repugnare suo decreto hòc prætextu quòd fiat præsentem, sed se non intendisse hunc casum eà parte decreti, quæ de Confessione agit, comprehendere. Deinde juxta hanc explicationem nulla confessio fieret absenti, nisi quæ fieret simul ex intentione obtinendi absolutionem ab absente: aliàs enim pœnitens censebitur in eadem voluntate permanere, notitiaque Sacerdoti absenti data perseverare, dum jam pœnitenti adest. Præterea si Pontifex solum damnat confessionem, quæ (ut loquitur Dicastillo n. 807.) ex voluntate confitentis fit absenti tanquam absenti, non erit contra decretum Pontificis, etiam extra necessitatem confiteri absenti desiderato præsentem, à quo præsentem postea absolvetur.

75.
Responsio
Lugo &
Poncius
refutatur.

Respondet IV. Lugo & Poncius, sup. n. 96. Pontificem agere de Confessione strictè dicta, qualis est peccatorum in speciali; non autem de confessione latè dicta, qualis est petitio Confessarii. Sed non subsistit: nam posset pœnitens circumstantibus explicare sua peccata in speciali per eosdem explicanda Sacerdoti adventuro, nec tamen ideo minùs, immo potius poterit absolvi. Quod verò Auctoritates asserunt, sufficere, quòd infirmus ostenderit confitendi desiderium, intelligitur dictum ampliativè, q. d. etiamsi illud tantum ostenderit, est absolvendus. Estque

ipsum tunc confessio seu accusatio propriè dicta, sed tacita seu implicita. Dicitur autem desiderium seu petitio confessionis, tum quia hòc modò solet vocari, & in Rituali Romano, & ab ipsis infirmis absente Confessariò: tum quia est desiderium confitendi peccata in specie, cujusmodi confessio per se est necessaria. Et hæc ratione Archiepiscopus Armachanus in Epistola scripta ad P. Coninck appellat confessionem in voto. Quàmvis alioquin sit vera judicialis & sacramentalis confessio: quæ utique semper est necessaria. De cætero explicatio Armachani (qui non refert illam fuisse à Pontifice probatam) nos non stringit.

Quintò igitur Respondeo, etsi confessio ista fiat absenti, Pontificem tamen noluisse comprehendere suò decretò hunc casum, prout expresse ipsemet declaravit Cardinali Bellarmino, ac etiam Archiepiscopo Armachano, ut constat ex Præposito q. 4. dub. 3. & 5. Coninck & aliis. Itaque Clemens suò decretò prorsus voluit damnare simpliciter & pro omni casu, etiam extremæ necessitatis, confessionem & absolutionem inter absentes copulativè; similiter etiam absolutionem solam dandam ab absente, prout intellexerunt Doctores communiter: nam hoc erat præcipuum intentum Pontificis, & in absolutione præcipuè attenditur vis & valor Sacramenti, & concurrunt ad hoc motiva specialia. Confessionem autem in absentia damnare non voluit etiam seorsim, nisi extra casum necessitatis, ut ipsemet declaravit, & satis colligitur ex aliis Ecclesiæ decretis, quibus alioquin Clemens contrariaretur. Sive interim Confessio absenti facta per litteras aut per internuntium, extra hunc extremæ necessitatis casum, sit invalida ex natura rei seu ex institutione Christi, hocque declaret Pontifex per decretum citatum, sive tantum illicita (prout vult Præpositus & multi alii) propter hoc ipsum Decretum talem confessionem prohibens, ac universalis Ecclesiæ usum, Canonibus consonantem.

Dico III. Absolvendus est moribundus, qui nec petiit confessionem, nec specialia signa doloris præsentem aut absente Confessariò dare potuit, si vitam catholicè peregerit, præsertim per Missæ & Sacramentorum frequentationem. Est contra plerosque Doctores, quorum aliqui censent Conclusionem esse improbabilem, inter quos graviter in eam investus est Joannes Malderus Episcopus Antverpiensis, signanter Tract. de sigillo confess. c. 15. Qui tamen postea perpensis Conclusionis fundamentis verè probabilem censuit, ut in publica Disputatione, quam habui Antverpiæ in nostro Conventu, anno 1652. 5. Februarii testatus est immediatus illius Successor Illustrissimus Dominus Gaspar Nemius, postea Archiepiscopus Cameracensis, ante Episcopatum Doctor Duacensis, declarans similiter coram toto auditorio esse verè probabilem, & in praxi securam. Eandem re-

76.
Verior Res-
ponsio as-
signatur.

77.
Moribun-
dus qui Ca-
tholicè vi-
xit, absol-
vendus est,
etsi aliud
signum pœ-
nitentiæ dare
nequiverit.

Probabili-
tas constat
ex auctori-
tate gra-
vissimorum
Præfulum
& Doctorum.

nuit *Jacobus Ianfonius*, teste *Lesiō q. 9. Suppl. n. 20.* Et apertissimè *Ioannes Hesselius* in explicat. *Sacram. Pœnit. c. 55.* Eamdem docuerunt *P. Smising.* & multi alii Theologi doctissimi in Belgio, & sæpius defenderunt publicè in hac Academia Patres Societatis, signanter Doctissimus *Pr. Ludovicus de Schildere* in *Synopsi de Sacram. c. 5. §. 59.* Eamdem Opinionem docuerunt *Homobonus, Molfesius, Caramuel,* & plures alii non infimæ notæ, & longè plures hîc & alibi prædicant: & aliis citatis probabilem censet *Diana P. 3. Tract. 3. de Absol. moribundi Resol. 8.* Immo practicata dicitur ab ipso *Clemente VIII.* ut refert *Diana sup.* Eamdem approbavit & observari præcepit *Alexander Ludovisus* Archiepiscopus Bononiensis (qui postea fuit summus Pontifex, dictus *Gregorius XV.*) in *Memoriali Confessoriorum* edito Bononiæ *cap. 1. de forma Sacram. Pœnit.* Et probat auctoritate *Sacerdotalis Romani*, in quo ex *S. Antonino* idem præscribitur his verbis: *Infirmus, qui amisit loquelam vel usum rationis, si bene vivebat, quamvis non petierit Sacramenta, debet præsupponi contritus, & Sacerdos faciat absolutionem ab omni sententia & peccato.* Conformiter in statutis synodalibus *Ecclesiæ Lemovicensis* impressis 1620. c. 21. agendo de hypothese nostra, sic decernitur: *Poterit quoque idem applicari remedium ei, qui iudicio omniumque sensuum usu statim captus est, non petita pœnitentiâ, nullòque signò contritionis edito, cum violentia morbi judicatur de repente & ex improvise præventus & oppressus & christianè vixit, ferrique potest iudicium ex actionibus vitæ & moribus eum libenter Pœnitentiæ Sacramentum petiturum fore, si tempus & morbi violentia permisissent: licet in hoc casu nihil de absolutionis effectu promittere possimus. Sed animarum salvandarum causâ nullum remedium omittere debemus, quod Deus petèstati nostræ commisit, Deum orantes, ut immensâ bonitate & misericordiâ, quod deest agrotorum dispositioni, suppleat, cetera inscrutabilibus Dei iudiciis commendantes.* Ita refert *Morinus de Administratione Sacramenti Pœnitentiæ l. 10. c. 10.* ubi eamdem sententiam propugnat, uti & *Bosco de Sacram. Pœnit. sect. 9. Conclus. 6.* Eamdem sententiam fusè propugnat *Moya supra quæst. 4.* texens syllabum plurimorum Auctorum, inter quos noster *Delgaddillo, Pellizarius, Alcatius de Velasco &c.*

Præterea ad robur hujus doctrinæ (pro qua 38. Auctores citat *Ioannes de Cardenas* in *Cristi Theologica Tract. 6. de Pœnit. Disp. 48. c. 5.* censens illam ex dictamine reflexo valde probabilem, immo moraliter certam) censui jungendum testimonium de sensu & praxi Ecclesiæ Moguntinæ, cujus authographum ego ipse accepi, & servo. Nos *infra scripti Consistorii Ecclesiastici Moguntini Assessores Theologi fidem facimus & attestamus, quod in hac Archidiecepsi sententia illa; quod moribundi, qui in communione Catholicæ Ecclesiæ vixerunt, etiamsi nullò penitus signò, suum*

de peccatis dolo rem exterius demonstrare valeant, sub conditione tamen absolvi possint, immo debeant: non modò sit approbata, sed etiam omnibus Parochis in prima admissione ad curam animarum ejus observantia in praxi iungatur. In hujus rei majorem certitudinem hîc manu propria subscripsimus Anno 1674. subscriptum erat. *Adolphus Godefridus Volusus SS. Theol. Doctor, Consiliarius & sigillifer, uti & Plebanus Mogunt. Andreas Birnbeck S. Theol. Licentiatu s. V. D. Consiliarius Ecclesiasticus Mogunt. & Seminarii Archi-Episcopali. Præses.* Accedit satis clara auctoritas *S. Augustini lib. 1. de Adulterinis conjugis c. ult.* ubi, cum docuisset catechumenum in adulterio viventem & subito oppressum infirmitate, in qua nequeat significare internum dolo rem aut desiderium Baptismi, equidem esse baptizandum; subdit: *Qua autem Baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si fortè pœnitentem finiendæ vitæ periculum præoccupaverit: nec ipsos enim ex hac vita sine arrha suæ pacis exire velle debet Mater Ecclesiæ.* Ubi *Augustinum* satis clarè nostram docere Conclusionem non diffitetur *Dicasillo disp. 3. de Sacrament. in gen. dub. 14. n. 320. & fusiùs hîc d. 9. dub. 9. n. 852. & seq.* et si ob communem sensum Ecclesiæ putet *n. 854.* oppositam sententiam esse præferendam. Sed hallucinatur in hoc, quod communi sensu Ecclesiæ suam firmari opinionem putet. Non rectè quoque verba *Augustini* restringuntur seu detorquentur ad pœnitentem publicum, qui censebatur in numero petentium reconciliationem; ut eum explicent *Marchant & Hazeur.* Nam *Augustini* verba id non significant. Quin potius agit de vivente in adulterio, qui intra se pœnitens fortè jaceat; adeoque sit ad summum in generali ordine pœnitentium, in quo sunt omnes, qui quotidie veraciter dicunt, *Dimitte nobis debita nostra.*

Ex quibus patet, spectatâ solâ auctoritate extrinsecâ, omnino non posse negari, quin Conclusio sit verè probabilis, adeoque in necessitate ex obligatione charitatis practicanda: cum tunc sit proximo succurrendum per remedium etiam tantum probabile, immo etiam per merè dubium, quod potest prodesse & non obesse. Quoad praxim etiam ferè coincidunt *Aversa, Marchant & Pontius* relati *n. 71.* et si alioquin Conclusionem nostram sub terminis à nobis positis non admittant.

Probatur insuper Conclusio: quia in necessitate desiderium confessionis seu petitio confessarii sufficienter habet rationem confessionis, dummodo per signum aliquod intellegatur: sicut autem tale signum esse potest testimonium aliorum, ita etiam sufficere videtur testimonium de vita catholicè acta, per quam sicut indicat se velle vitam christianò more concludere, adeoque desiderare se in fine confessionem & absolutionem à peccatis; sicut censetur petere extremam Unctionem,

78.

Accedit a-
pertum sa-
tis testimo-
niū S. Au-
gustini.

79.

Corollarium
notabile
pro praxi,

80.

Suadetur
Conclusio
ratione
Theologicâ.

Item ex
praxi Ec-
clesiæ Mo-
guntinæ.

tionem; quæ tamen est Sacramentum minus necessarium: ergo moribundus sensibus destitutus, de cuius voluntate aliud signum haberi nequit, est absolvendus, videlicet sub conditione, si sit capax, non minus, quàm debeat inungi. Unde etiam in tali casu non deest confessio, scilicet ipsa vita catholicè acta, quæ est tacita petitio absolutionis dandæ pro tali articulo. Ut interim omittam Nonnullos existimare confessionem non adeò necessariò requiri ad valorem huius Sacramenti (veluti cuius tantum sit pars integralis, aut præviè requisita) quin in tali necessitate possit sinè ea absolutio, adeoque Sacramentum subsistere. Ad quam extremitatem tamen non est opus recurrere. Confirmatur Conclusio ex solutione objectionum. Itaque

81. *Obiectio prima.*
Resp.
Dices I. De Extrema Unctione est alia ratio: nam ad illam solum requiritur quædam intentio suscipiendi Sacramentum, sed præterea requiritur in hoc Sacramento confessio tanquam pars. *Resp.* ipsam intentionem suscipiendi hoc Sacramentum exterius expressam per vitam Christianam simul esse in tali articulo confessionem, uti foret expressa petitio absolutionis, sive Sacramenti huius: in necessitate autem sufficit etiam tacita petitio; ut etiam alii fatentur, signanter *Lugo*, & ex illo *Dicastillo disp. 9. n. 768.* Et quia expressum & interpretativum seu tacitum æquiparantur in moralibus.

Obiectio secunda.
Resp.
Dices II. Infirmus vitam Christianam non direxit tanquam signum petitionis seu desiderii absolutionis. *Resp.* Neg. Aff. cum dirigatur ab eo tanquam signum tacitum seu interpretativum petitionis extremæ Unctionis. Idque sufficit: nam parum refert, an factis, an verbis significetur: an expresse, an tacite. Immo multi etiam expresse petierunt in vita, sive tali modò sibi succurri, sive succurri omni modò possibili. Et quidem id sufficeret pro collatione Baptismi: *Quæ autem baptismatis, eadem & reconciliationis est causa &c.* ait *Augustinus supra.* Conformiter loquitur *Carthaginense III.* non aliud ad hoc, quàm ad Baptismi Sacramentum exigens.

82. *Obiectio tertia.*
Resp.
Dices III. *Rituale Romanum* prohibet absolvi, qui nulla signa doloris dant. *Resp.* *Rituale* loquitur de sanis in peccato obstinatis, qui expressa signa dare possunt. Patet ex textu.

Instantia.
Solutio.
Instabis, requirit saltem, agens postea de infirmis, signum doloris (utique distinctum à vita christianè transacta) de quo testentur, qui adstabant: quod & requirunt aliæ auctoritates conclus. præc. allegatæ. *Resp.* 1. Neg. Aff. nam solum dicunt tunc dandam absolutionem, & quidem absolutè; non negant, quòd non possit dari saltem sub conditione, in casu nostro: exprimunt enim tantum id quod est certum. Sicut *Rituale Romanum Tit. de Sacram. Pœnit.* tradens in periculo mortis quemlibet Sacerdotem posse à quibuscumque censuris &

peccatis absolvere, si approbatus desit confessarius, tradit hoc quod certum est, abstrahens ab eo quod est controversum, an scilicet etiam sinè hac conditione possit id quilibet Sacerdos.

Nihilominus auctoritates dant satis intelligi, quod nos in præsentia dicimus: si enim sufficiat ostendisse per se vel per alios confitendi desiderium, utique perinde est, per quale signum: at vita orthodoxa est huiusmodi signum, sive ostendit sufficienter huiusmodi desiderium: adeoque conformiter ad easdem auctoritates talis est absolvendus. Confirmatur: quia simile signum est sufficiens pro Baptismo, ergo similiter pro hoc Sacramento, de quo pariformiter est loquendum, & loquuntur prædictæ auctoritates. *Carthaginense III.* nanque & *Arausicanum* subitò obmutescens quoad Baptismum & quoad Pœnitentiam expresse æquiparant.

Dices IV. At quid danda est absolutio, cum possit ei dari Unctio certò valida & probabilius conferens attrito primam gratiam in tali casu? *Resp.* in primis, quia hoc non est certum, & ut, si unum non prosit, infirmus juvetur per aliud. Secundò, quia esto Unctio haberet hanc vim, tamen est Sacramentum vivorum, & consequenter suscipi debet à constituto in statu gratiæ, per Sacramentum scilicet mortuorum: adeoque debet, si fieri potest, peccator in istum statum restitui prius per hoc Sacramentum. Tertiò, quia et si esset justus, tamen sicut adhuc desiderare censetur in tali casu Unctionem, sic & absolutionem; adeoque probabiliter validè dari potest, & per consequens debet.

Dices V. Non potest cum fundamento aliquid sciri de dispositione ejusmodi infirmi: ergo nequit ei impendi absolutio. *Resp.* Neg. Antec. sufficiens enim fundamentum est vita catholicè acta: solent nanq; Catholici quotidie dicere Orationem Dominicam, & petere veniam à Deo, similesque actus elicere, præsertim circa finem vitæ; nec sciri potest, an adeò subitò oppressus sit, ut non potuerit elicere actum doloris de peccatis, quæ solent statim incidere periclitanti; nec etiam sciri potest, an desit interior usus rationis: in quo experientia docet nos sæpè falli, ut patet exemplò notabili, quòd de se ipso narrat *Marchant supra.* Sanè etiam in ordine ad Extremam Unctionem præsumi debet dispositio in suscipiente; & tamen hanc in huiusmodi infirmo præsumit Ecclesia: quidni ergo similiter in ordine ad absolutionem? In ordine ad quam proinde præsumit illam ipse quoque *Augustinus supra* agens de adulteris: quòd scilicet fortè intra se pœnitentes jaceant. Datò autem, quòd dispositio verè non subesset, irreverentiam, quæ Sacramento fieret, abstergit ipsa necessitas, atque etiam conditio absolutioni appositæ saltem permanentem.

Dices VI. Conclusio præmissa repugnat veteri

83. *Obiectio quarta.*
Resp.

84. *Obiectio quinta.*
Resp.

85.

Obiectio
sexta.
Resp.

veteri usui Ecclesiæ. Resp. repugnare ad summum usui negativo, quia scilicet hoc olim non ita fuit practicum: est autem frequens circa huiusmodi variatio, ut quod in Ecclesia olim non fuerat discussum, postea discutatur & usurpetur; veluti cum fundamento erutum ex aliis doctrinis Ecclesiasticis. Quamvis falsum videatur generaliter loquendo, nusquam in Ecclesia fuisse id practicum: cum non solum præfenti, sed etiam superiori sæculò fuerint assertores nostræ conclusionis; immo eam satis apertè tradit *Augustinus*. Cujus proinde verbis *suprà c. 26.* concludo. *Non solum incredibile est, nec in fine vita hujus baptizari Catechumenum* (supple ex *c. 28.* aut reconciliari seu absolvi Catholicum) *velle: verum etiam si voluntas ejus incerta est, multò satius est nolenti dare, quam volenti negare: ubi velit, an nolit, sic non apparet, ut tamen credibilis sit, eum si posset, velle se potius fuisse dicturum, ea sacramenta percipere, sine quibus jam credidit non se oportere de corpore exire.*

Q U Æ S T I O VII.

An Confessio debeat fieri Ore, secreto & veraciter?

86.
Confessio
facienda
ore ex usu
Ecclesiæ.

An gravi-
ter obligan-
te dubium
est.

DICO I. Ex usu Ecclesiæ Confessio est faciendâ ore; quam proinde *Florentinum in Decreto de Armenis* appellat, *Oris Confessionem*. Et quidem juxta Doctores communiter usus iste graviter obligat: de quo tamen non immeritò dubitat *Lugo*, & solum venialiter obligare indicat *Villalobos*, ut refert *Aversa q. 10. sect. 4. §. Terriò loquendo*: eò quòd fortè usus iste sit introductus aut frequentatus, non tam animò se graviter obligandi, quam quia is est communis significandi modus & magis facilis.

Nec obstat, quòd *Augustinus l. de vera & falsa pœnit. c. 10.* & refertur *c. Quem pœnitent. d. 1. de pœnit.* omnino reprobet confessionem per scriptum. Nam Auctor operis (quem constat non esse *Augustinum*) solum vult non esse faciendam abienti per scriptum, vel aliquem nuntium. Verba sunt: *Præcipit enim dominus mundatis, ut ostenderent Ora Sacerdotibus, docens corporali præfentiâ confitenda esse peccata, non per nuntium, non per scriptum manifestanda. Dixit, Ora monstrate, & omnes, non unus pro omnibus &c.*

87.
Saltem ex-
cusat causa
rationabi-
lis.

Exculat saltem causa rationabilis confitentem scriptò vel nutibus Sacerdoti præfenti; ut si v. g. pœnitens sit mutus, vel ob morbum non valens amplius loqui. Item si adsit notabilis in loquela difficultas, aut in quorundam peccatorum expressione singularis pudor. Immo confiteretur absque ulla culpa, qui post peccata in charta descripta & porrecta sacerdoti, ac ab eo lecta, propriò ore diceret: *Accuso me de his omnibus, quæ in charta legisti; aut Confessario hoc interroganti responderet, quòd sic.* Sicut etiam

qui scit peccata sua sacerdoti esse aliunde nota; aut confessus ei erat invalidè, satis confiteretur dicendo: *Accuso me de iis peccatis quæ nosti, aut quæ in alia irrita confessione tibi exposui.* Existimat tamen *Lugo* non esse permittendum, ut quis confiteatur anticipatè, dicendo: *Accuso me de his, quæ in charta leges.* Sed nullam solidam, & in praxi considerabilem in hoc differentiam videt *Poncius disp. 45. n. 48.* Neque ego similiter: eo quòd talis accusatio satis maneat moraliter etiam post lecta peccata: quidquid arguat *Bosco hic sect. 7. Conclus. 3.*

Sed quæritur, an quis teneatur confiteri scriptò, quando non potest voce. Negat *Richardus, Sotus, Cajetanus, Navarrus* & quidam alii. Et specialiter nonnulli id volunt, si sermo sit de obligatione præcepti Ecclesiastici confessionis: secus autem dicendum esse, quando obligat præceptum divinum; puta, in articulo mortis. Verum cum Doctoribus communiter dicendum videtur, pœnitentem, qui non potest confiteri ore, debere id facere, sive nutibus, sive etiam scriptò: cum in hoc non appareat incommodum alicujus momenti, sive ex parte secreti, sive aliunde, cui non possit facile occurrere. Quamvis juxta supradicta non obligetur quis peccata scribere, ne excidant memoriâ; cum integritas confessionis non obliget ad huiusmodi anticipatam & extraordinariam diligentiam.

DICO II. Confessio sacramentalis est secreta ex institutione Christi, non quia publicam ipse vetuit, sed quia non nisi secretam seu auricularem præcepit. Unde confessio publica nec est præcepta, nec prohibita, adeoque dum subest rationabilis causa v. g. major humiliatio pœnitentis, aliorumque ædificatio &c. est laudanda; quando autem subest aliquod inconueniens, dissuadenda. Alioquin per utramque confessionem æqualiter potest innotescere judici status pœnitentis. Ita communiter Doctores, & satis colligitur ex *Trid. sess. 14. c. 5.* ubi etiam insinuat confessionem publicam non posse ab Ecclesia præcipi.

Nec obstat *Scotus 4. d. 18. n. 31.* ibi enim non vult *Scotus* confessionem secretam esse de necessitate Sacramenti (ut ei malè imponit *Suarez, Vasquez* & alii) sed neminem ex institutione Christi obligari ad confessionem non secretam, ut etiam advertit *Coninck disp. 6. dub. 2.* Infert enim *Scotus* suprà, quòd pluribus Sacerdotibus simul non est confitendum necessariò, seu ex vi præcepti. Quod (inquit) si fiat, non est Sacramentalis Confessio, qualis nempe est in præcepto. Qui sensus patet: nam mox subdit: *Maximè autem videtur, quòd non sit confitendum per interpretem, quando timetur ipsum non esse secretarium idoneum.* Ubi apertè supponit id fieri posse, præsertim si interpres sit idoneus secretarius.

Hinc quæritur, an pœnitens, qui aliter non potest, obligetur confiteri per interpretem?

88.

An qui ne-
quit ore,
teneatur
scriptò con-
fiteri.

89.

Confessio
auricularis
sic est à
Christo in-
stituta, ut
publica non
sit verita
nec præcep-
ta, immo
neque præ-
ceptibilis
ab Ecclesia.

Scotus non
docuit au-
ricularem
esse de ne-
cessitate Sa-
cramenti.

90.

Confessio

per inter- tem? Resp. Neg. cum scoto sup. & aliis
pretem non communiter. Non aliam enim confessionem
cadi sub præcipit Ecclesia, quàm in qua poenitens
præceptum solus peccata proprio sacerdoti confiteatur, ut
Ecclesiasti- dicitur cap. Omnis utriusque sexus, de Pœnit.
cum aut di- & remiss. Neque etiam alterius quàm secretæ
vinum con- confessionis, quæ fit apud solum sacerdotem,
fessionis. divinum præceptum agnoscit Trid. supra;
ubi etiam docet, id quod Christus præcepit,
voluisse Ecclesiam in Concilio Lateranensi sin-
gulis annis impleri; sed Ecclesia non præci-
pit confessionem per interpretem, ergo ne-
que Christus. Ratio est, quod onus hoc sit
grave, confessioni extrinsecum: adeoque à
confessione excusat. Sicut non teneretur con-
fiteri peccatum, etiam in articulo mortis,
quando sciret illud à sacerdote etiam uni tan-
tùm revelandum.

91. Peccator tamen, qui de perfecta contritio-
ne non esset satis securus, obligaretur confiteri
Qualiter ad illam per
accidens ex
obligatione
proprie
charitatis
posset infra-
mus alliga-
ri.
in articulo mortis per interpretem; non qui-
dem ex præcepto divino positivo confessionis
(ut voluit Lugo) sed ex præcepto propriæ
charitatis, ex qua similiter esset ad idem obli-
gatus, etiam si Christus confessionem non
præcepisset, sed tantùm consuluisse. Quàm-
vis autem consultum esset tunc confiteri pec-
cata integrè; simpliciter tamen sufficeret con-
fiteri unum mortale, aut etiam veniale. Vix
equidem est natum fieri, ut quis, etsi idio-
matis ignarus, non posset absque interprete
per scriptum vel nutus explicare, sacerdoti
aliquod saltem peccatum in particulari: cum
etiam id facere possint muti. Deinde quan-
do id fieri non posset, sufficeret exprimere in
genere desiderium absolutionis & statum pec-
catoris in communi: quod utique posset
facere per nutus, & sinè incommodo etiam
per interpretem.

92. Dico III. Confessio debet esse verax, adeo
ut mortaliter peccet, qui in ea negat aliquod
Negans mortale hic
& nunc con-
fitemur
graviter
peccat.
mortale, quod hîc & nunc tenetur confiteri.
Idem est de eo, qui confitetur aliquod mor-
tale, quod non fecit, nisi excusetur sim-
plicitate vel ignorantia. Secus est, si confi-
teatur veniale quod non fecit; excepto casu,
quò illud est tota materia confessionis. Ita
communiter Doctores.

Prima pars patet: quia voluntariè tacens in
confessione mortale quod tenetur confiteri,
peccat mortaliter; ergo multò magis, qui
negat se illud fecisse. Si autem neget veniale
à se commissum, aut mortale legitimè con-
fessum, vel non confessum quidem, sed à
quo confitendo hîc & nunc excusatur, tan-
tùm committit mendacium veniale, cum non
pervertat notabiliter iudicium Confessarii,
scilicet in materia hîc & nunc necessaria. Im-
mo si neget cum æquivocatione rationabiliter
adhibita, ne quidem erit culpa venialis, uti
nec mendacium. Idem est de tempore ex quo
quis est confessus, similibusve circumstantiis,
dummodo absque occultatione alicujus pec-
cati mortalis, vel conditionis & status poeni-

tentis ad iudicium debitum necessariò confi-
tendi hoc fiat. Et hinc majori ratione excusa-
tur à mortali, qui mentitur in confessione
circa rem ad illam non pertinentem.

Secunda pars probatur: quia confitens mor-
tale quod non fecit, decipit iudicem in re
gravi & necessaria, ejusque iudicium perver-
tit. E contra verò, quia peccatum veniale
non est materia necessaria, nec mutat notabili-
ter iudicium Confessarii, idcirco non peccat
graviter, qui confitetur veniale quod non fe-
cit: nisi illud foret tota materia confessionis:
tunc enim defectu materiæ Sacramentum esset
irritum; quod est grave. Et hinc patet etiam
tertia pars Conclusionis; quæ negatur à CA-
jetano & paucis aliis. Pro quibus

Dices: qui cum hostiis triticeis non con-
secratis proponeret Sacerdoti unam non tri-
ticeam, super quam uti cæteras proferat Sa-
cerdos formam cum intentione consecrandi,
peccat mortaliter: ergo similiter qui præbet
pro materia absolutionis aliquod veniale,
quod non est vera materia, si ve quia non est cõ-
missum, si ve quia non adest de illo dolor. Resp. I.
N.C. quia consecrare etiam partialem materiã
non consecrabilem semper est grave omnium
iudiciò; non sic absolvere partialiter à materia
levi non subsistente, ut similiter judicant Do-
ctores communiter. Disparitas verò à priori
assignari potest, quòd singulæ hostiæ sint sin-
gula Sacramenta, & tantum sit Sacramentum in
parte minima, quantum in magna. Quare
idem esset, si unicã formã absolverentur duo,
quorum unus est indispositus: nam ibi etiam
est duplex Sacramentum. Deinde disparitas
est, quòd in Eucharistia omnis materia sit
gravis æqualiter; in confessione non, in qua
veniale communi sensu æstimatur materia le-
vis; & leviter faciens ad iudicium, adeoque
& defectus in illa. In confessione enim gravi-
tas desumitur ex gravitate materiæ judican-
dæ, cum sit instar iudicii; cujus equidem
substantia sacramentalis ob alterius materiæ
appositionem censetur subsistere.

Responderi potest II. qui sic confitetur ali-
quod veniale, tantùm petit absolutionem
suæ personæ ab iis, à quibus hîc & nunc ab-
solubilis est; idque solum intendit ipse sa-
cerdos in communi sua intentione, adeoque
tunc ex intentione saltem tacita absolutio non
cadi super veniale falsum v. g. nisi quatenus
est absolubile; sicut super dubia cadere cen-
setur. Si autem simili modò præbeatur mate-
ria non consecrabilis simul cum consecrabili,
non committeretur sacrilegium ex parte con-
secrantis, qui solum intenderet consecrare
materiam verè consecrabilem. Sicut etsi vino
mixtum sit lac, mel, aliave substantia, con-
secrans non facit sacrilegium, quia tantùm
fertur intentio ipsius super contentum in ca-
lice, quod est verè consecrabile. Quare ex
hac parte nec erit sacrilegium ex parte appo-
nentis: nisi quatenus vel intenderet ut sacer-
dos determinatè etiam intenderet istam mate-
riam

inentibus.

93.
Confitens
mortale
falsum,
graviter
peccat.

Secus, si ve-
niale:

Nisi hoc fo-
ret tota
materia
confessionis.

94.
Obiectio
difficilis
contra 3.
partem con-
clusionis.

Resp. I.

95.
Resp. 2.

riam consecrare, vel quatenus exponeret sacerdotem isti periculo; vel quatenus subesset periculum, quod sacerdos hostiam non triticeam proponeret adorandam, sumeret ad complendum sacrificium, aut eam communicanti distribueret, vel quatenus non consecratum facit misceri consecrato, vel quatenus ritum Ecclesiæ infringit.

96.
An confitens mortale falsum, sed tanquam adhuc confessum, mortaliter peccet;

Petes: an confitens mortale quod non fecit, tanquam aliàs confessum, unà cum veris peccatis, peccet mortaliter? Resp. receptam sententiam docere quod sic: eò quod talis mentiatur circa materiam ex genere suo necessariam, etsi illam non præbeat ut talem in confessione præsentem. Non caret tamen hæc responsio difficultate, eò quod generatim materia quatenus non necessaria videatur posse censi levis, atque ideo etiam levis ei sit imponenda pœnitentia, adeoque videatur posse censi perversio iudicii in materia levi. Quare etiam non peccat graviter confitens sine dolore mortale aliàs confessum, dummodò adfit dolor de aliis, quæ simul exprimuntur: & tamen non minus tunc subicit illud mortale verè aliàs commissum iudicio, quàm dum confitetur tanquam aliàs confessum, quod verè commisit: cur ergo potius graviter peccet confitens mortale sic fictum, quàm sine dolore? Propterea non auderet *Arriaga d. 31. n. 62. in fine* ita certò tale mendacium dicere esse mortale. Et ita absolutè sentire videtur *Tannerus disp. 6. q. 7. dub. 2. n. 21.*

QUESTIO VIII.

De Præcepto Confessionis tam divino quàm Ecclesiastico.

97.
Ius divinum Confessionis omnes post Baptismum lapsos obligat ad confitendum mortalia, quæ exinde committunt.

DICO I. Præceptum divinum obligat baptizatos in mortale lapsos, ut in vita sua confiteantur omnia & singula mortalia; cui satisfieri videtur, si id fiat semel & simul in articulo seu periculo mortis. Prima pars patet ex *Trid. sess. 14. c. 5.* Secunda pars est *D. Thomæ, Scoti, Durandi, Gabrielis, Coninck, Lugo, Dicastillo* & plurimorum aliorum contra varios existimantes præceptum divinum confessionis obligare etiam per se extra illum articulum; scilicet ut à peccatore in mortale lapso confessio non nimis diu differatur. Probatur: quia non potest amplius colligi ex verbis Legis divinæ, quàm quod in conclusione dictum est. Solum nanque tenor præcepti divini exigit, ut peccator omnia mortalia confiteatur semel in vita; quod facit etiam is, qui in unicâ confessione ad vitæ finem dilata omnia simul confiteretur.

98.
*Non obstat nata, tunc intercedere multorum obli-
vionis.*

Nec obstat I. quod tunc non poterit peccator confiteri omnia, eò quod plerorumque in juventute commissorum non recordabitur. Nam sufficit, ut confiteatur omnia, quæ tunc diligenti examine præviò memoriæ occurrunt: uti confiteri solent, qui tunc (quod est frequens) faciunt generalem to-

tius vitæ confessionem. Christus nanque plus non requisivit. Neque enim obligatur quis intra annum citius confiteri, eò quod si usque ad finem expectet, plurimum erit oblitus; ut fatentur Doctores communiter.

Non obstat II. quod non poterit tunc Sacerdos pœnitentem obligare ad congruam pœnitentiam. Nam sufficit, quod obliget ad possibilem pro statu præsentem, addendo saltem conditionatè implendam, si convalescat. Aliàs gravis peccator prævidens se infirmandum, teneretur idcirco confessionem prævenire, etsi annus ab ultima confessione, aut medius necdum esset elapsus. Sacerdos habet potestatem infligendi pœnas, sed auditâ confessione. Confessio est instituta quoque in cautelam futurorum peccatorum; sed id verum est, etiam in nostra sententia, immo etsi confessio numquam obligaret, sed tantum esset utilis. Aliàs ob periculum oblivionis intra annum plurimum peccatorum non debet quis prævenire, ut pro obliviscendis alioquin imponatur satisfactio, adhibeantur remedia & cautelæ &c.

Non obstat III. quod *Trid. sess. 14. c. 5.* doceat Ecclesiam solum præcipere, ut præceptum Christi semel in anno impleatur. Nam id non intelligitur, quasi aliàs præceptum Christi per se sæpius obliget: sed cum debeat quisque ex præcepto Christi semel in vita confiteri omnia mortalia, ordinat Ecclesia, ut quoad pro tempore commissa, id fiat singulis annis. Unde etsi Ecclesia id non ordinasset, equidem is, qui v. g. peccaret singulis annis mortaliter, confitendo singulis annis pro tunc commissa impleteret præceptum Christi. Sicut & implet, qui decies in anno peccans, toties ex libertate confitetur; etsi differre alioquin potuisset. Sic si parens in testamento committat filio, ut in vita mille aureos distribuat pauperibus, obligatur hic aliquando in vita, & potest usque ad finem differre; at equidem, si citius velit dare, dando implet præceptum patris, sive det totum simul, sive per partes.

Unde si quis annuè non confiteatur, non infringit præceptum Christi, sed Ecclesiæ, quæ id præcipit fieri. Tamen confitendo implet præceptum Christi: quia equidem debet aliquando confiteri peccata commissa, tempore scilicet indeterminatò: tunc autem (quod generale aliis præceptis indeterminatis quoad tempus) si ex mea libertate tempus determinem, aut à superiore alio determinatum servem, impleo quoad ista peccata legem Christi de confitendo. Sicut si (quod liberum est) superior regularis mihi præciperet, ut matutinum legam vespere ante mediam noctem, ego differendo pecco quidem contra præceptum Superioris, non tamen contra præceptum Ecclesiæ, si legam post mediam noctem: & tamen si juxta præceptum Superioris anticipem, etiam impleo præceptum Ecclesiæ; uti etiam implem,

*Aut inca-
pacitas
subeundi
gravem &
condignam
pœnam.*

99.
*Sæpius &
citius, v. g.
annuè con-
fitens im-
plet nihilo-
minus præ-
ceptum
Christi.*

*Quamvis
in hoc ne-
gligens præ-
ceptum
Christi non
infringat.*

plerem, si absque determinatione superioris id facerem.

100. Per accidens tamen quis obligatur jure divino juxta doctrinam communio-
Per acci- dens obli- gatur quis interdum jure divino sapienter con- fiteri. teri peccatum sumpturus Eucharistiam; non quidem ex vi præcepti confessionis, sed com-
 munionis, quod obligat ad non communican-
 dum commissio mortali sine prævia confes-
 sione. Similiter si absque confessione pateretur
 quis propinquum periculum relapsus, cui
 non possit aliis remediis subvenire, obliga-
 retur confiteri, quatenus obligatur vitare no-
 vum peccatum. Hoc tamen moraliter non
 contingit: etsi enim confessio sit ad hoc
 promptissimum & omnino consulendum re-
 medium; simpliciter tamen alia non desunt,
 præsertim interna poenitentia ac renovatio fir-
 mi propositi.

101. Dico II. Præceptum Ecclesiæ obligat
Præceptum Ecclesiasticum obligat ad annuam confessionem omnes ob- strictos pec- cato mortali. quemlibet Christianum obstrictum peccato mortali, ut semel in anno confiteatur. Patet
 ex cap. Omnis utriusque sexus, de Pœnit. & re-
 miss. ubi statuitur, ut omnis utriusque sexus fi-
 delis, postquam ad annos discretionis pervenerit,
 omnia sua peccata semel in anno fideliter confitea-
 tur. Ex quo patet confessionem ibi non tantum
 suaderi, aut indirectè præcipi, quatenus debet
 præmitti communioni ibidem præceptæ; sed
 etiam præcipi directè & per se. Idque etiam
 apertè docet Tridentinum sup. in fine, & can. 8.
 Comprehenduntur autem hac lege etiam pueri
 qui peccarunt mortaliter, etsi necdum tenean-
 tur communicare, ut patet ex verbis textus,
 & exemplis aliarum legum, ac communi
 sensu Doctorum: quamvis plerique censeant
 eos non concernere poenam seu censuram trans-
 gressoribus imponendam. Item, si qui aliàs
 à communionem excusentur, non ob id à con-
 fessione sunt excusati.

102. Dixi obstrictum peccato mortali: sicut enim
Eosq; solos. venialia non obligamur confiteri præcepto Christi juxta Trid. supra, sic nec præcepto Ecclesiasticò; cum per hoc solum determine-
 tur, ut præceptum Christi impleatur semel in
 anno, juxta Tridentinum ibid. Et sanè cum in
 Concilio Lateranensi præcipiatur, ut quilibet
 confiteatur semel in anno omnia sua peccata,
 liquet Concilium loqui solum de mortalibus:
 cum certum sit, quod nemo teneatur confi-
 teri omnia sua venialia. Ita Scotus 4. d. 17. n. 25.
 & alii communiter contra paucos Antiquio-
 res. Unde qui venialia tantum confessus est,
 teneretur isto anno adhuc confiteri, si contin-
 geret ipsum incidere in mortale; ut ex mox
 dictis satis clarè constat. Putant tamen Non-
 nulli Ecclesiam hujusmodi Confessionem in
 Paschate factam acceptare in solutionem, eò
 quod Confessarii aut fideles non soleant de ul-
 teriori Confessione esse solliciti, positâ Con-
 fessione in Paschate factâ. Quod equidem in
 rigore falsum est. Et computando annum cum
 Nonnullis, ut determinetur in Paschate, mi-
 rum non foret fideles non esse de ulteriori Cõ-
 fessione isto anno faciendâ sollicitos. Aliter au-

Herinck Sum. Theol. Pars IV.

tem computando, referendum id foret in ne-
 gligentiam, aut ignorantiam, sive inadvertentiam.

Sed dubitatur, quomodo annus sit compu-
 tandus. Omissis variis dicendi modis, duo sunt
 verosimiliores. Primus est Suarez & aliorum
 plurimorum, qui dicunt computandum à Pas-
 chate in Pascha, intelligendo per Pascha om-
 nes illos dies, in quibus potest impleri præcep-
 tum Paschalis communionis. Et consonat usus
 ac praxis Fidelium, item Sixtus IV. Extrav. 2.
 De treuga & pace, ac Tridentinum cap. 5. in
 fine. Sed quia hæc omnia non satis convincunt,
 secundus dicendi modus est Vasquez, Præpositi
 & aliorum plurium, qui putant esse compu-
 tandum à prima Januarii, cum isto die com-
 muniter annus censeatur incipere.

Quia verò in cap. Omnis utriusque sexus con-
 fessio simpliciter præcipitur faciendâ semel in
 anno, communio autem determinatur ad tem-
 pus Paschæ, hinc colligunt Doctores commu-
 niter, indifferens esse quâcumq; parte anni fiat
 confessio (nisi aliud per accidens sit necessa-
 rium ratione communionis) adeoque illum,
 qui inculpatè oblitus est aliqua mortalia, vel
 post confessionem isto anno factam incidit in
 mortale, non teneri vi hujus præcepti iterum
 confiteri: nam semel confitendo fecit quod lex
 jubet. Ecclesia nanque non præcipit confiteri
 singulis annis omnia mortalia, quæ intra annum
 fuerint commissa, sive unâ, sive pluribus con-
 fessionibus, sed semel in anno confitendi om-
 nia mortalia, quorum recordatur, dum confi-
 tetur; sive quæ antecedunt confessionem isto
 anno instituendam. Et hoc modò intelligen-
 dum est cap. Omnis utriusque sexus, & intelli-
 gitur à Doctoribus passim; inter quos Lugo
 disp. 15. n. 164. dicit esse rem certam. Aliàs
 sanè qui vigelies foret isto anno confessus, & sub
 finem Decembris rursus peccaret mortaliter,
 teneretur iterum ante initium novi anni confi-
 teri: quod planè infundatum est. Atq. etiam
 datò, quod annus quoad hoc præceptum expi-
 ret in Paschate, ut Varii volunt, adhuc non de-
 beret talis denuò confiteri in Paschate, nisi
 per accidens vi præcepti communionis (quid-
 quid velit Aversa q. 15. sect. 5. §. Quarto &
 quidam alii) eò quod talis poenitens isto anno
 verè semel impleverit præceptum divinum
 Confessionis, confitendo isto anno omnia cõ-
 missa, non quidem toto anno, sed pro tempore
 quò instituit confessionem: quod solum sonat
 præceptum Ecclesiæ. Confirmatur: quia si
 Christus præcepisset, ut singuli habentes mor-
 talia semel in anno confiterentur, non teneretur
 fideles peccata oblita, vel in quæ rursus inci-
 dunt, eodem anno iterum confiteri: Ecclesia
 autem solum præcipit, ut præceptum Christi de
 cõfessione semel in anno à singulis impleretur.

Idem dicendum est de eo, qui in confes-
 sione mortalium aliqua ex justa causa suppressit;
 idque etiam si sint reservata (quidquid recla-
 met Lugo & alii ipsum securi) si videlicet
 habens reservata ob urgentem causam confi-
 teatur alia mortalia non habenti in reservata

103.
 Quomodo
 annus sit
 computan-
 dus.

104.
 Indifferent
 est, quâ
 anni parte
 fiat confes-
 sio;

Nec est ob
 nova aut
 oblita mor-
 talia iterum
 eo anno in-
 stituenda;

105.
 Idem est, si
 quadam
 fuerint ju-
 sta de cau-
 sa suppressa;
 et si
 reservata.

potestatem : quia etiam talis præceptum divinum confessionis semel in anno implet; quod juxta *Trid. supra* Ecclesia tantum præcipit. Nec obstat, quod talis non videatur confessus fuisse omnia peccata proprio Sacerdoti : omnia enim confessus est, quæ hîc & nunc confiteri debuisset, quantumvis ipse Christus confessionem hîc & nunc præcepisset. Unde sufficit, quod Sacerdos sit proprius respectu omnium, quæ hîc & nunc debent exprimi, ut impleatur præceptum juris divini determinativum.

106.
Peccator
prævidens
impedimē-
tum debet
prævenire
confitendo.

Qui ob im-
pedimentū
vel ex ne-
gligentiā
hoc anno
confessus nō
fuit; consul-
tissimè mox
supplet.

Valde pro-
babiliter
tamen præ-
ceptum ex-
spirat cum
anno.

107.
Positū, quod
non expira-
ret, an uni-
cā Confessio-
ne satisfac-
ret etiam
obligationi
anni sequē-
tis.

Solidior o-
pinio sim-
pliciter as-
firmat.

Petes I. An qui suā culpā vel ob legitimū impedimentum non est confessus anno præterito, teneatur anno sequenti datā opportunitate statim confiteri? Resp. in primis eum, qui prævidet se non habiturum opportunitatem confitendi reliquō tempore anni præsentis, in quo non est confessus, teneri prævenire juxta Doctores communiter : sicut prævidens se post prandium impediendum, teneatur horas legere manè; & impediendus postremis diebus Paschæ tenetur communicare aliquō ex prioribus diebus. Si autem toto anno confiteri non potuerit vel neglexerit, equidem obligari ad statim confitendum, censent plerique Doctores; estq; consulendum in praxi : quāvis oppositum existimem valde probabile cum *Antonino, Sylvestro, Tabiena, Marchant* & aliis Recentioribus : nam præceptum Confessionis videtur determinari ad annum, sicut præceptum legendi horas ad diem; adeoq; videtur expirare cum anno, uti illud expirat cum die : præsertim cum statim anno sequenti succedat novum præceptum annuum confitendi, sicut sequenti die succedit novum legendi horas. Nec oppositum potest satis ostendi : quod tamen est necessarium, ut imponatur gravis obligatio.

Suppositā autem Sententiā communiori de obligatione statim confitendi anno sequenti, adhuc dubitatur, utrū tunc unicā Confessione satisfiat etiam obligationi anni præsentis. Negant plures Doctores. Equibus *Coninck* existimat tunc saltem satisfieri, quando Confessio differtur post medietatem secundi anni. Sed hæc exceptio est parum fundata. Quare *Præpositus* & alii dicunt satisfieri utrique obligationi, quando in ista Confessione simul exprimitur aliquod peccatum præsentis anni : quale est etiam ipsa ommissio culpabilis Confessionis in anno præterito : hæc enim cum cōpleatur in termino istius anni, spectat necessariō ad Confessionem anni præsentis. Immo *Lugo* & alii existimant satisfieri, etiamsi nullum peccatum præsentis anni simul exprimitur : quia equidem talis verè hoc anno confitetur mortalia, quorum tunc conscientiam habet. Sic enim indubiè quilibet alius satisfaceret, qui hoc anno non fecisset mortalia, tamen confiteretur mortalia commissa post Confessionem factam anno præcedenti. Confirmatur : quia cōfessus tantum ante sex annos, non debet ideo sexies hoc anno confiteri : sicut è contrā, qui

sexies non jejunavit, quando deberet ex voto non affixo tempori ut cum illo expiret, debet sexies compensare. Itaq; natura hujus præcepti est, ut etsi cum anno non expiraret, tamen videatur coalescere in unum quodammodo cum præcepto anni sequentis, adeoq; tantum maneat quoad hoc, ut non possit amplius differri, sive quoad istum modum; quoad substantiam autem succedat præceptum anni sequentis, quod ligat ad confitendum omnes, qui habent isto anno peccata, esto isto anno non commissa. Ratio diversitatis inter votum de jejunando, & præceptum confitendi, est, quod votum istud cadat super diversas materias; præceptum autem confitendi anni præcedentis & præsentis coincidant in eandem materiam : nam præceptum hujus anni afficit, non tam illos qui hoc anno peccarunt, quā qui hoc anno sunt infecti peccato mortali necdum confesso, perinde quando commissio : dum autem duplex præceptum coincidit in eandem materiam, unicō actu utrique satisfiat.

Petes II. Utrū per Confessionem informem satisfiat præcepto Confessionis? Resp. Neg. quia Ecclesia præcipit suscipi verum Sacramentum Pœnitentiæ; quale non datur validum & informe. Præcipit enim, ut quod Christus per legem positivam seu Evangelicam jussit fieri aliquando, fiat annuè, sive ut Evangelicum præceptum Confessionis saltem semel in anno impleretur, juxta *Tridentinum sess. 14. c. 5*. Istud autem præceptum non impletur, nisi per confessionem validam & fructuosam.

Si tamen Sacramentum Pœnitentiæ validum & informe daretur (quod non est improbabile) sufficeret Confessio informis & valida ad impletionem præcepti, uti sufficit Baptismus informis : Ecclesia enim solum præcipit suscipi verum Sacramentum, & semel in anno impleri præceptum Christi de confitendo; quod tunc fieret : adeo ut si Christus ipse præceptum hoc tulisset, per talem Confessionem impleretur. Quare etiam non deberet sic confessus iterum confiteri, sed tantum supplere defectum dispositionis, eō cognitō, sive in sequenti Confessione, sive extrasacramentaliter. Nihilominus talis fuisset materialiter transgressus præceptum naturale & negativum, quod obligat pro semper & ad semper, adeoq; non indigebat determinatione temporis per Ecclesiam adhibendā, videlicet quō vetatur, ne quis indignè seu absque dispositione ad gratiam suscipiat Sacramentum.

Non est equidem admittendum, quod Nonnulli docent, Fideles præcisè vi præcepti Ecclesiæ non adstringi ad interiorem dispositionem, aut ad confitendum peccata merè interna, adeoque in hoc defectuosos non incurtere pœnas. Constat enim ex *Tridentino sup.* Ecclesiam præcipere, ut quod jure divinō est necessarium, semel fiat in anno : atqui jure divinō est necessaria confessio integra, etiam de merè internis peccatis, & cum debita dispositione; ergo talis etiam præcipitur ab Eccle-

108.
Non satisfiat
præcepto
Ecclesiastico
per confessionem
informem.

Si tamen
daretur vae-
lida & in-
formis,
quidni per
illam satis-
fieret?

109.
Ecclesia
omnino ob-
ligat ad
confessionem
merè inter-
norum, &
sufficientē
dispositionē.

Ecclesia. Unde *Alexander VII.* meritò damnavit hanc propositionem ad minus tanquam scandalosam: *Qui facit confessionem voluntariè nullam, satisfait præcepto Ecclesie.* Confirmatur: quia alioquin habens solum peccata mortalia merè interna, non teneretur præcepto annuæ confessionis, eodem scilicet prætextu, quòd Ecclesia non habeat jurisdictionem in actus internos: illud autem etsi consequenter defendat *Dicastillo disp. 7. dub. 5.* post *Margaritam Confessorum V.* Confessio, tamen plus quàm falsum appellatur à pluribus, & plus quàm temerarium à *Suarez disp. 36. sect. 2. num. 2.* & saltem verbis *Tridentini* supra intellectis ut sonant, atque etiam generalitati verborum c. *Omnis utriusque sexus* omnino repugnare videtur.

III. Nec obstat, quòd Ecclesia non possit præcipere actus merè internos. Nam hoc admissò (quod Nonnulli negant) non præcipit hinc Ecclesia directè actus merè internos; sed suspensionem Sacramenti Pœnitentiæ, quòd est symbolum externum, exigens confessionem externam etiam internorum peccatorum, uti & dolorem internum; quem proinde Ecclesia compræcipit determinando jus divinum, quatenus id necessarium est ad constitutionem actus externi in esse Sacramenti. Quemadmodum potest præcipere verum contractum, veram orationem, veram Missæ celebrationem &c. Unde in hoc deficiens posset puniri

ab Ecclesia, non quidem per judicem, quantum defectus latet (idem esset de peccato externo, quod non posset probari) sed per ipsam legem, seu per sententiam à lege latam, si lex aliquam ferret; prout non fert, sed ferendam præcipit c. *Omnis utriusque sexus*. Vide Dicta *disp. 3. de Legibus q. 8.*

Petes III. an sicut potest judicium Confessarii pœnitens differre communionem Paschalem, sic & confessionem perficiendam postea per absolutionem? Videtur enim quod non: quia in c. *Omnis utriusque sexus* tantum fit sermo de communione. Resp. quæstionem esse de subjecto non supponente: non enim requiritur judicium Confessarii ad hoc; cum annus à Januario inceptus necdum expiret quoad præceptum confessionis. Et sanè hoc est signum, quòd illud ipsum Papa seu Concilium supposuerit: aliàs enim æquè idem de confessione dixisset, quod de communione; præsertim cum ratio differendi communionem potissimum ex confessione ipsa sumatur. Equidem dici potest, quod etsi à Paschate annus inciperet in sequenti Paschate inclusivè terminandus, adhuc posset judicium Confessarii differri absolutio: nec oportuerit id specialiter exprimi; utpote quod satis videbatur contentum in facultate ista circa communionem, ad quã ordinatur confessio, & cujus dilatio potissimum desumitur ex defectu circa confessionem.

III.
An possit
judicium Con-
fessarii dif-
ferri con-
fessio, uti
communio
Paschalis.

DISPUTATIO QUARTA.

De Satisfactione, quæ est tertia pars materialis Sacramenti Pœnitentiæ, & Indulgentiis.

I. **G**ENERALITER satisfacere dicitur, quicumque in aliquo genere facit, quod & quantum debet. Sed strictè loquendo, dicitur is tantum satisfacere, qui alteri præstat quantum est satis animo irato ad ulciscendam injuriam. Et sic satisfactio in ordine ad Deum offensum, est quædam compensatio, quã homo pro peccatis commissis aliquid Deo persolvit. Cum autem duo sint in peccato, videlicet culpa habens adjunctum reatum pœnæ æternæ, quando est mortalis, & reatus pœnæ temporalis, quæ sæpe manet remissa culpâ: hinc duplex est satisfactio, una, quã satisfacimus Deo pro culpa, quæ coincidit cum contritione & aliis dispositionibus ad justificationem requisitis: alia, quã satisfacimus pro pœna restante. Quod fit dupliciter: aliquando enim ab homine suâ sponte aut certè extra Sacramentum Pœnitentiæ assumitur aliquid, quod Deo pro pœna ex peccato relicta exhibet aut persolvit: aliquando in Sacramento Pœnitentiæ à Confessario injungitur Pœnitentibus. Et de satisfactione posterioris generis, quæ est pars integralis pœnitentiæ, potissimum hinc est sermo. De priori verò, quæ est ex opere operantis actum est in *Tract. de Gratia disp. de Merito q. 7.*

Herincx Sum. Theol. pars IV.

Circa satisfactionem sacramentalem annis proximè elapsis prodierunt variae opiniones singulares. Primò quidam dixerunt, quòd satisfactio esset præcipua pars Sacramenti Pœnitentiæ. Ita *Ægidius Gabrielis* in libro cui titulus: *specimina moralis Christiana & moralis Diabolica* primum ab Inquisitione Tolemana, dein Romæ iteratò proscripto, & Alii. Sed hoc dici non potest: si enim satisfactio esset præcipua pars sacramenti Pœnitentiæ, deberet esse necessaria & essentialis, adeoque sine satisfactione, vel ante ejus adimplerionem non subsisteret sacramentum Pœnitentiæ. Cujus oppositum patet dum vel absolvitur moribundus sensibus destitutus non impositâ ullâ satisfactione, vel sanus acceptatâ quidem, sed non adimpletâ satisfactione moritur vel communicat: hi enim non desinunt esse verè absoluti à peccatis, etsi vel nulla sequatur satisfactio, vel saltem antequam adimpleta sit. Deinde *Tridentinum sess. 14. c. 3. docet sacramenti Pœnitentiæ vim præcipuè sitam esse in absolutione*, adeoque non in satisfactione, & paulò post ait: *Contritio, Confessio, & Satisfactio... quatenus in Pœnitente ad integritatem sacramenti... requiruntur*, hæc

Varia opi-
niones singu-
lares circa
satisfactio-
nem.

Prima opi-
nio sustineri
non potest.

Mm 2

ratione

ratione Pœnitentiæ partes dicuntur. Sunt ergo partes non essentielles, sed integrales: *Contritio* quidem & *Confessio* necessaria; *Satisfactio* autem pars integralis non necessaria: subdit enim: *Res & effectus hujus sacramenti, quantum ad ejus vim & efficaciam pertinet, reconciliatio est cum Deo, quæ, ut antè demonstratum est, habetur ante impletam satisfactionem, quæ tamen requiritur ad plenam & perfectam peccatorum remissionem, non solum quoad culpam, sed etiam quoad pœnam.*

Secunda
convincitur
ex Tri-
dentino,

Secundò nonnulli docuerunt: *Satisfactiones ab Ecclesia impositas & sacramentales diligenter ac strenuè peractas, non tantum pœna temporaria, sed etiam aterna satisfactorias esse & expunctrices.* Ita ad verbum Auctor Præfationis ad Canones Pœnitentiales S. Caroli Borromæi nuper in Belgio recusos, & quidam alii. Sed hæc doctrina manifestè adversatur Tridentino sess. 6. c. 14. docenti ex Christi institutione in sacramento Pœnitentiæ ordinatam esse satisfactionem non quidem pro pœna aterna, quæ vel sacramentò vel sacramenti votò unà cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali, quæ non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur.

Tertiò plures docuerunt satisfactionem præmittendam esse absolutioni. Ita post *Marcum Antonium De Dominis*, qui ex Episcopo Spalateni factus est à fide Apostata, l. 5. de Repub. Christiana c. 7. *Arnaldus in libro de frequenti Communione* p. 2. c. 15. *Ioannes Neercasselius Episcopus Castoriensis* in lib. cui titulus: *Amor pœnitens.* *Gummarus Huygens in Methodo remittendi & retinendi peccata*, & in Theſibus defens. 29. Novemb. 1685. §. ult. in Genesim. *Ægidius Gabrielis in Morali* sup. citatâ. *Rituale Aletense à Clemente IX.* damnatum, & plures alii. Et quidem *Arnaldus* sup. p. 2. c. 8. docet, quòd ordo ille ut fiat *Confessio*, sequatur *Pœnitentiæ impositio*, Tertiò *Pœnitentiæ imposita adimpletio*, quartò denique eâ impletâ absolutio, sit juris divini. Et ibidem: ipsa naturalis ratio & equitas postulat, ut satisfactio absolutionem præcedat. Et *Gummarus Huygens* locò posteriùs citatò docet esse divinam atque ab ipso lapsu stabilitam *Pœnitentiæ administrandæ normam*, esse divinæ Providentiæ ordinem, quem Ecclesia vult ut *Ministri sui in curandis peccatoribus servant*, ut à sacramentis paulisper removeantur lapsi, nec prius (sepositâ necessitate) absolvantur, quàm post pœnitentiam debitò tempore peractam; oppositam praxim vocans novam, & nuper abundante iniquitate velut sponte enatam. Sed hæc doctrina nullatenus sustineri potest: nam *Synodus Tridentina* sess. 6. c. 14. ordinem sacramenti Pœnitentiæ ex Christi institutione recensens, docet eâ contineri cessationem à peccatis, & eorum detestationem, cor contritum & humiliatum.... eorundem sacramentalem confessionem.... & sacerdotalem absolutionem, itemque satisfactionem per jejunia, eleemosynas, orationes, & alia pia spiritualis vitæ exercitia, non

Uti & ter-
tia.

quidem pro pœna aterna, quæ vel sacramentò, vel sacramenti votò unà cum culpa remittitur, sed pro pœna temporali, quæ, ut sacra littera docent, non tota semper, ut in Baptismo fit, dimittitur. Ex quibus verbis evidenter patet, quòd satisfactio à Christo instituta sit, non ut præcedat, sed sequatur absolutionem, utpote præsupponens culpam & pœnam æternam virtute sacramenti jam remissam, & ad hoc ordinata, ut per eam deleatur pœna temporalis, quæ dimissò peccatò eluenda restat, & ut loquitur idem *Concilium* sess. 14. c. 8. *medeatur peccatorum reliquiis.* Dudum ante *Concilium Tridentinum* Sixtus IV. Bullâ licet ea datâ Romæ quinto idus Augusti 1478. inter varios articulos à *Petro de Osma* Doctore Salmanticensi (qui & errores suos retractavit) & aliis, ut loquitur Pontifex, *iniquitatis filiis* assertos, damnavit hanc propositionem, quæ est ordine quinta: *Non peractâ pœnitentiâ, consistentes absolvi non debere.* Neque dici potest cum *Arnaldo* hanc propositionem ideo damnari, quia saltem absolvi potest pœnitens non peractâ pœnitentiâ in casu extremæ necessitatis: nam propositio moralis, qualis est ista, intelligenda est de eo, quod regulariter seu communiter fit, non de eo, quod in casu rarissimo seu metaphysico; alioquin proscribi possent pleræque propositiones in obvio sensu veræ; quia paucae sunt, quæ non in casu aliquo extraordinario exceptionem patiantur, neque verosimile est, quod *Petrus de Osma* voluerit satisfactionem præmitti absolutioni etiam in casu extremæ necessitatis seu physicæ impotentia.

Occurritur
effugiis
Arnaldi.

Neque etiam dici potest cum eodem, ideo hunc Articulum damnari, quia junctus erat aliis gravibus erroribus: nam Papa non condemnat propositiones conjunctim seu simul sumptas, sed dicit: *Omnes & singulas propositiones prædictas falsas esse, Catholica fidei contrarias, erroneas, & scandalosas, & ab Evangelica veritate penitus alienas, Sanctorum quoque Patrum Decretis, & aliis Apostolicis Constitutionibus contrarias fore, ac manifestam hæresim continere Authoritate Apostolicâ declaramus.*

Novissimè *Alexander VIII.* 7. Decemb. 1690. varias propositiones huc spectantes damnavit inter 31. signanter 16. quæ ita sonat: *Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni induxit, non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi lex & præscriptio, naturâ rei id ipsum quodammodo dictante.* 17. per illam praxim mox absolvendi, ordo Pœnitentiæ est inversus. 18. Consuetudo moderna quoad administrationem sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet Authoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesiâ non habetur pro usu, sed abusu. 22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.

Propositio-
nes qua-
dam huc
spectantes
ab Alexan-
dro VIII.
damnata.

Ansam prædictis opinionibus præbuisse videntur locutiones quædam antiquorum Patrum,

Nonnulla
locutiones

ss. Patrum,
& Conci-
liorum ma-
le intellecta.

trum, & Conciliorum, quibus indicant non esse dandam Reconciliationem vel communionem Pœnitentibus ante peractam pœnitentiam. Sed isti sancti Patres & Concilia manifestè agunt de publicè & solemniter Pœnitentibus, & de Pœnitentia per Canones in foro externo inflictâ Reis gravissimorum criminum, puta idololatriæ, homicidii, mæchiæ; non autem de absolutione secreta in foro sacramentali Pœnitentiæ, & pœnitentia seu contritione ad eam disponente, quam hallucinationem detexit Morinus l. 10. c. 10. n. 5. Plerique (inquit) de fidelibus faciliè intellexerunt, quæ antiqui Canones de Pœnitentibus vel etiam Apostatis & similibus statuerant..... aded ut ad fideles ipsos transferrent, quæ erant de publicis Peccatoribus, hæreticis, excommunicatis &c. justè & meritò decreta; verba enim illa Pœnitentiæ, Pœnitentium, Pœnitentiam imponere, RECONCILIARI & similia ad pœnitentiam interiorem & animi compunctionem..... retulerunt, cum RECONCILIARI ad pœnitentiam publicam, & publicos Pœnitentes, & Pœnitentiam imponere ad peccatores publicos, qui nondum pœnitentes erant, sed fiebant, personas & à fidelibus, & à se invicem distinctissimas, ea referre debuissent. Hactenus Morinus.

Immo dissimulatò, non concessò, quòd alia fuisset antiquitus, saltem in quibusdam locis, sacramentum Pœnitentiæ administrandæ praxis, non sequitur eam convenienter ad hæc tempora postliminiò reducendam. Nam ut rectè observavit Morinus in Prefatione: si quis hodiernam Ecclesiæ disciplinam cum antiqua comparans, hodiernam improbaret, jam multis sæculis ab Ecclesiâ probatam, eamque antiquâ commutare vellet, insolentissimè insaniret. Et ut in simili dicit S. Augustinus l. 3. Conf. c. 7. tam ridiculus foret, quàm is, qui ocreâ velit caput contegi, & galeâ calceari.

Opinio
quarta,

Alii pro fundamento allegarunt, quòd conversio peccatoris non soleat fieri subito, & ad exempla Pauli, Matthæi, boni latronis, Zachæi & hujusmodi, respondent non tam esse exempla, quàm miracula. Unde Gummarus Huygens in Methodo sup. citata docet, Pœnitenti etiam in unicum tantum & primum mortale externum lapso non esse dandam absolutionem, nisi prius per externa pœnitentiæ opera; puta jejunia, orationes, eleemosynas &c. vel à Confessario imposita, vel sponte suscepta, & notabili tempore exercita, probaverit veritatem suæ conversionis. Ad quæ breviter respondetur cum Leone Papa Epist. 91. Misericordia Dei nec mensuras possumus ponere, nec tempora definire, apud quem nullas patitur venia moras conversio. Aliqui peccatores subito convertuntur, alii post diuturnam luctam. Confessarii est dispicere, non an conversio fuerit subita, sed an vera, de qua aliud testimonium habere aut exigere non potest, nisi ipsius pœnitentis, prout nec aliunde ipsi constare potest de operibus pœnitentiæ præ-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

viè exercitis. S. Augustinus l. 2. contra Cresconium c. 9. agens de repente conversis à schismate, etiam allatis Matthæi, & boni latronis exemplis, hanc generalem ponit paræmiam: sive ad malum sive ad bonum parvò momento animus commutatur. Et D. Thomas 3. p. q. 80. a. 7. ad 4. supponit pollutionis nocturnæ reum die proximè sequenti per contritionem & confessionem à reatu culpæ liberari posse, aliique Sancti Patres & Doctores dationem absolutionis, etiam lapsis in mortale, assumunt tanquam generalem regulam; negationem verò tanquam exceptionem à regula communi, & rarò adhibendam, conformiter ad Rituale Romanum Pauli V. autoritate editum.

His accedit ratio Theologica: cum enim in peccato mortali existens nec satisfacere possit, nec mereri, satius est (dum ullatenus Pœnitentis dispositio permittit) prius per absolutionem restituere confractam tibiam, prius ex anima lethalis culpæ telum evellere, & dein salutarium satisfactionum medicamenta adhibere, quæ, ut Tridentinum loquitur sess. 14. c. 8. Medentur peccatorum reliquiis, & vitiosos habitus, malè vivendo comparatos, contrariis virtutum actionibus tollunt, quàm Peccatorem in mortalis culpæ reatu dimissum nil profuturo satisfactionis onere gravare aut tandiu differre absolutionis medicinam, donec æger aliunde curatus sit.

Solidior opinio probatur ratione Theologica.

QUESTIO I.

An & qualis Satisfactio sit à Confessario in Sacramento Pœnitentiæ imponenda?

DICO I. Confessarius regulariter & per se loquendo debet imponere pœnitenti satisfactionem. Ita communiter Doctores. Et patet apertè ex Tridentino sess. 14. c. 8. ubi tractans de Satisfactione Sacramentali ait: Claves Sacerdotum non ad solvendum duntaxat, sed & ad ligandum concessas, etiam antiqui Patres & credunt & docent. Quod etiam definit can. 15. Ratio est, quòd hoc tribunal sit vindicativum, in quo sacerdos locò Dei absolvit; adeoque sicut Deus remissâ culpâ relinquere solet pœnam temporalem satisfactione delendam, sic illam imponere debet sacerdos. Deinde satisfactio est pars integralis hujus Sacramenti; cujus integritatem debet sacerdos curare. Dixi, regulariter: nam incapaci, v. g. moribundo extra utrum rationis constituto, nulla imponi debet. Idem est, si constaret pœnitentem non indigere satisfactione, neque etiam remediò contra peccatum futurum: quod rarò constare potest.

Enimverò etsi in hoc de criminibus iudicio congruè ad divinam justitiam, & ejusdem Sacramenti à Baptismo distinctionem, locum habeat quædam punitio & vindicta, ea tamen mitis est; & maximum quod agitur atque in-

2. In Sacramento Pœnitentiæ est regulariter imponenda satisfactio.

Qua de causa.

Est nihilominus tribunal gratiæ, non tæra vel pœnitentiæ.

tenditur, est remissio delictorum: adeoque meritò censetur tribunal gratiæ. Nec etiam propterea, id est, ob satisfactionem, existimant, Patres scilicet, Sacramentum Pœnitentiæ esse forum iræ vel pœnarum, ut optimè Trid. supra.

3. Videtur autem omnino dicendum cum Coninck diss. 10. dub. 8. pœnitentiam regulariter esse injungendam per modum præcepti, non autem solum, per modum consilii, ut etiam colligitur ex prius relatis verbis Tridentini sup. & canonibus, ac usu ipsaque naturâ judicii, in quo rei plecti solent pœnâ præceptivè impositâ. Sic etiam in tuto ponitur pars Sacramenti integralis. Nec major alleviatio pœnitentis est, quàm quod pœnitentia ejus arbitrio relinquatur: cum tamen pro gravibus culpis leves pœnitentias non debeat Sacerdos imponere, sed congruè castigare. Potest tamen juxta Doctores communius simul & saltem ex parte imponi satisfactio sub consilio. Quod interdum expediret scrupulosi, fragilibus, piis, equidem sufficientia facturis; quibus ita de fructu sacramentali sinè speciali vinculo provideretur.

4. D I C O II. Confessarius debet injungere pœnitentias proportionatas peccatis, tam quoad illorum castigationem, quàm quoad medelam: quantitas verò relinquitur arbitrio Confessariorum, consideratâ qualitate peccati pœnitentis, indulgentiis promerendis, & aliis circumstantiis. Est communis. Patet ex Tridentino sup. dicente: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritus & prudentia suggererit, pro qualitate criminum & pœnitentium facultate salutes & convenientes satisfactiones injungere, ne, si forte peccatis conniveant, & indulgentiis cum pœnitentibus agant, levissima quadam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.* Deinde subjungit: *Habeant autem præ oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novam vitam custodiam & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam & castigationem.* Debent igitur Confessarii, quantum fieri potest, pro majori crimine majorem satisfactionem imponere; quæ potissimum simul sit contra peccata futura conveniens medicina. Relinquitur autem quantitas de cætero Confessarii arbitrio juxta illud Tridentini: *Quantum spiritus & prudentia suggererit.* Idemque satis colligitur ex cap. *Deus qui, de Pœnit. & remiss.* Ratio est, quod hoc Sacramentum sit institutum in bonum & utilitatem pœnitentis, sicut medicina in bonum corporaliter infirmi: adeoque sicut in hoc curando non solum morbus, sed etiam conditio ægroti attenditur; sic in pœnitente non tantum peccata secundum se debent attendi, sed etiam qualitas personæ, v. g. an pœnitentiam implebit, an non retrahetur à confessione, an non fiet pusillanimis &c.

5. Quare (inquit Rituale Romanum tit. de Sacram. Pœnit. alloquens ministrum) curet, quan-

tum fieri potest, ut contrarias peccatis pœnitentias tualis Ro-
injungat: veluti avaris eleemosynas, libidino-
sis jejunia vel alias carnis afflictiones, superbis
humilitatis officia, desidiosus devotionis studia.
Rariùs autem vel seriùs confitentibus, vel in pec-
cata facile recidentibus, utilissimum fuerit con-
sulere, ut sæpe, puta semel in mense, vel cer-
tis diebus solemnibus confiteantur, & si expediat,
communicent.

Alioquin juxta Doctores præstat sæpe prudenter dissimulare, minores pœnitentias injungendo, quàm nimiam austeritatem homines à Sacramento deterrere, juxta illud quod dicitur cap. *Alligant. 26. q. 7.* ex Auctore Operis imperfecti: *Et si erramus modicam pœnitentiam imponentes, nonne melius est propter misericordiam rationem reddere, quàm propter crudelitatem?* Quare infert Coninck sup. n. 73. sacerdotem numquam debere talem injungere pœnitentiam, quam omnino credit pœnitentem ex aliqua imbecillitate non impleturum.

Nota I. quod licet ad satisfaciendum utilissima sint jejunium, oratio & Eleemosyna, quia peculiariter sunt pœnalia; nihilominus quævis alia bona opera possunt injungi, sive interna, sive externa, sive libera, sive etiam præcepta. Nam hæc omnia opera sunt alioquin satisfactoria. Opera quoque interna factis fiunt sensibilia per impositionem & acceptationem, ut sint pars Sacramenti: ipseque minister fungitur vice Christi in hoc velut divino foro, adeoque potest præcipere interna. Opera verò præcepta si imponantur, nascitur inde saltem specialis implendi obligatio. Nec ratio præcepti impedit, quod minus opus sit satisfactorium ex opere operantis: adeoque si imponatur à Sacerdote, fiet sacramentaliter satisfactorium. Quia tamen impositio operum liberorum magis punitiva est, meliusque cavet futura peccata, regulariter est adhibenda, saltem simul cum impositione operum præceptorum.

Quando itaque Confessarius non insinuat se injungere rem præceptam, intelligitur pœnitentia de re aliàs indebita. Unde si injungatur jejunium, auditio Missæ &c. & Confessarius aliud non declaret, pœnitens non satisfaciet jejunando aut audiendo Missam, ad quod alioquin ex præcepto aut voto erat obligatus: hæc nanque censetur mens confessarii; cum regulariter & congruentius soleant injungi opera aliàs indebita. Nisi forte obligatio alia per accidens & præter intentionem superveniat, vel sit insolita & extraordinaria, v. g. si pœnitentia fuit de eroganda eleemosyna, & occurrat pauper extremè indigens: tunc enim eadem eleemosynâ implebitur obligatio naturalis & sacramentalis. Simili modo si confessarius injunxit auditionem Missæ quotidianam per unum mensem, non censetur voluisse obligare, ut occurrente festo pœnitens audiat duas. Sic etiam etsi posset in pœnam imponi vitatio occasionis proximæ, resti-

Alia cautela notabilis

6. In satisfactio-
nem possunt imponi
quævis bona opera
etiam interna, vel
aliàs præcepta.

Expedi-
tamen simul
injungere
aliàs libe-
ra.

7. Eaq; injun-
gi censetur,
nisi aliud
constet.

Præcepto
confessarii
satisfacit
eleemosynâ
erogans ex-
tremè indi-
genti.

Alii casus
reconsentur.

restitutio debita ex iustitia &c. quando tamen hoc non satis explicat Confessarius, censetur tantum pœnitenti declarare obligationem intrinsecam, ac exigere propositum faciendi, quod de per se debet facere.

8. *Potest injungi confessio.* Quia verò de quibusdam operibus in particulari Nonnulli dubitarunt, aut dixerunt, ea non posse imponi, notanter de confessione, communione, ac denique oratione pro aliis, etiam defunctis: probatur oppositum in primis de confessione ex ipsa praxi, & quia confessio est optimum opus, maximèque idoneum ad curandas pravas consuetudines & impediendam reincidentiam. Cavendum solum, ne injungatur cum injusto gravamine pœnitentis repetitio criminum non necessaria.

9. *Nec non communio.* Quantum ad communionem, patet: tum quia illam potest præcipere Ecclesia; ergo & iudex in Sacramento: tum quia rectè imponitur, & imponi solet lucratio indulgentiæ, quæ communionem frequenter supponit ac prærequirit. Immo esto non posset Ecclesia, posset equidem Confessarius imponere communionem: plus enim hic potest circa interna; cum etiam merè internum opus possit præscribere. Addo interdum etiam imponi posse abstinentiam à communione. Primò, si ipsa communio foret malè sumenda. Secundò, si expediat reverentiæ Sacramenti, mortificationi pœnitentis &c. subinde abstinere. Tunc enim abstinentia rectè consulitur; quidni ergo à iudice præcipiatur? Præcipit quoque Ecclesia abstinentiam à secunda communione, & juxta Nonnullos in die veneris sancto ab omni, possetque ex causa idem præcipere aliis diebus aut certis personis: quidni ergo similiter possit Confessarius? Non est tamen ullatenus probandum, quod docet *Arnaldus* in libro *de frequenti communione* p. 1. c. 19. & p. 2. c. 23. Et post ipsum *Ægidius Gabrielis* in *Theologia morali*, Nullam esse peccato magis accommodatam, aut Christo gratiorem pœnitentiam, quàm abstinentiam à communione. Cum enim, ut *Tridentinum* docet sess. 13. c. 2. sacramentum Eucharistiæ sit *Antidotum*, quò liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur, non rectè pœnitenti aliàs disposito præciperetur abstinentia à tam salutari pharmaco, sicuti corporalis medicus irrationabiliter præscriberet infirmo abstinentiam à medicina certò profutura.

10. *Denique possunt injungi preces pro aliis etiam defunctis.* Denique quoad orationem pro vivis aut defunctis probatur, primò ex usitata praxi. Secundò, quia etsi eis applicetur vis imperatoria, posset vis satisfactoria applicari ipsi oranti. Tertiò, quia etsi defunctis aut aliis applicaretur etiam satisfactio ex opere operantis, posset & necessario deberet (quidquid intenderet minister aut pœnitens) satisfactio quæ sacramentalis, sive ex opere operato, prodesse soli pœnitenti, qui fructum seu effectum sacramentalem (ut inductione patet) non potest aliis communicare. Confirmatur: quia dum imponuntur Litaniæ cum

precibus adjunctis, imponuntur orationes contentæ, quæ pro variis vivorum & defunctorum necessitatibus ex parte funduntur. Unde meritò *Catechismus Romanus de Sacram. Pœnit.* §. 63. commendat Sacerdotibus, ut hujusmodi orationes pro defunctis pœnitentibus injungant.

Nota II. quòd dum Confessarius in impositione pœnitentiæ determinat certum tempus debeat in eo impleri, ut pater. Nec tamen cò elapsò expirat obligatio, nisi ex circumstantiis colligatur Confessarium noluisse ultra determinatum tempus obligare: quia regulariter non tam attendit rationem temporis, quàm operis in se. Si autem nullum tempus fuerit determinatum, implenda est primà opportunitate, sic ut non diu differatur: immo dilatio valde notabilis pœnitentiæ gravis posset esse mortalis, juxta Doctores communiter; ut patet à simili in voto: quàmvis hoc non tam facilè contingat, seclusò culpabili oblivionis periculò aut erroneâ estimatione pœnitentis. Quòd verò *Diana P. 2. Tr. 15. Resol. 53.* pro dilatione notabili præfigit tempus unius anni, nimium id arbitratur *Aversa quæst. 13. sect. 6.* relinquens id definiendum arbitrio prudenti, pro varietate rerum sive pœnitentiarum, personarum & occasionum.

Nota III. à *Rituali Romano* præscribi Confessariis, ut pro peccatis occultis, quantumvis gravibus, manifestam pœnitentiam non imponant, utpote infamativam pœnitentis, quod iisdem verbis expressit *Pastorale Mechliniense*, & definitum erat in Synodo Diocesana Mechliniensi sub *Matthia Hovio* tit 5. c. 1. Et *Manuale Cameracense* vetat, ne iis, qui in familia & communione vivunt, ea injungat, unde domesticis gravi aliqua suspicio possit suboriri. Militat hìc cum proportionem, quòd *Tridentinum* sess. 14. c. 5. dicit: Non satis consultè humanà aliquà lege præciperetur, ut delicta præsertim secreta, publicà essent confessione aperienda. Quàmvis enim liceat pœnitenti ad majorem sui humiliationem (dum alia inconvenientia non obstant) peccata sua secreta publicè confiteri, & pro eis pœnitentiam publicam voluntariè suscipere (prout nonnulli Sancti, signanter *S. Augustinus* in libris Confessionum peccata sua occulta, etiam scriptò, evulgârunt) tamen quemadmodum, sicut observat *Tridentinum* suprà, non satis consultè humanà lege (cùm divina non extet) præciperetur confessio publica peccati occulti; ita nec consultè præciperetur, ut pœnitens invitatus deberet suscipere satisfactionem publicam pro peccato occulto; quia in utroque casu talis lex aut praxis redderet Sacramentum Pœnitentiæ summè odiosum, & ab eo Christi fideles facilè averteret. Quidquid itaque sit de eo, an antiquitùs in aliquibus particularibus Ecclesiis aliud fuerit practicum (de quo non satis constat) hodie omnino servanda Romanæ Ecclesiæ disciplina in *Rituali Romano* expressa.

Quid pro
publicis pec-
catoribus
subinde ex-
pediat.

pressa. Secus est de peccatis publicis, ut contra *Navarrum* docent communiter Doctores. Immo hoc aliquando est necessarium, quando scilicet scandalum datum non posset aliter reparari. Merito tamen advertit Nonnemo, eos, qui notoriè & cum scandalo peccarunt, non illicò adigendos esse ad publicam veniæ petitionem coram populo in Ecclesia congregato, quia peccata etsi publica eò modò adhuc magis publicare, id plerumque turbativum est, & natum amplius nocere, quàm prodesse. Expedit ut tales potius per vitam exemplarem, & à prioribus delictis remotissimam testentur correctionem suam, & scandalum datum tollant. Immo generatim non facilè à Confessariis, aut Pastoribus, imponenda pœnitentibus invitis satisfactio publica pro peccatis quantumvis notoriis non consultò prius Ordinariò, ad cuius forum propriè spectat ejusmodi delicta debitis pœnis castigare. Prout per experientiam constat notoriis adulteris, aliisque hujusmodi criminosis etiam hodiè in foro Episcopali varias pœnitentias publicas infligi, quales sunt gestatio cerei, vestis candidæ, appensis undequaque virgis, statio in tali habitu ante fores Ecclesiarum, vel per civitatem circumductio aut circumvectio sedentium in asino, & aliæ similes: circa quas & illud observandum, quòd antiqui Canones Pœnitentiales non ita in desuetudinem abierint, quin usque in hodiernum diem pro gravioribus & notoriis delictis in foro externo ab Episcopis infligantur. Hæc autem si quis ad crimina occulta, & in solo foro sacramentali cognita transferre velit, quàm paradoxa inde sequi nata sint, per se patet.

12.
Rectius, nō
necessariò
imponitur
ante abso-
lutionem.

Nota IV. usitatè quidem & consultius satisfactionem imponi ante absolutionem; posse tamen etiam immediatè post imponi: quia adhuc durat idem iudicium. Ita communiter Doctores. Porro congruentius præcedit, ut ex ipsa pœnitentiæ humili acceptatione crescat dispositio pœnitentis ad effectum principalem. Addunt Nonnulli, ne fortè postea pœnitentiam acceptare recuset. De quo tamen rariùs est timendum circa ritè dispositos. Addi etiam passim solet, quòd cum satisfactio sit pars integralis quasi materialis, debeat præcedere formam. Verum constat eam, etsi prius imponatur, equidem semper in executione formam sequi. A qua etiam satis determinatur, etsi postea imponatur: tum ipsa impositione, quæ est sententia secundaria; tum absolutione, quæ facit, ut sit sacramentalis. Non potest tamen ipsa impleri ante absolutionem; ut constat ex usu, idcirco etiam observando, quòd satisfactio deleat residuum pœnæ restantis post culpam remissam, cujus remissio fit per absolutionem, & præcedere debet remissionem pœnæ. Potest tamen interdum Confessarius dilaturus absolutionem, interea ad probandam pœnitentis dispositionem, aliquid ab eo exigere: præsertim ut

impleat priorum confessionum pœnitentias à se neglectas. Verum de operibus satisfactoriis absolutioni præmittendis latius in Præfatione hujus Disputationis actum est.

Q U Æ S T I O II.

Qualiter Satisfactio à Confessario imposita sit acceptanda & implenda à pœnitente?

DI C O I. Obligatur pœnitens ad acceptandam pœnitentiam congruam & discretam. Ita plerique Theologi, & Recentiores ferè omnes, contra *Gabrielem* & alios. Probatur I. quia Christus *Joan. 20.* dedit Sacerdotibus judicariam potestatem ligandi: quam potestatem etiam referri ad injungendam pœnitentiam, & eatenus in Sacerdotibus residere, docet *Tridentinum sess. 14. cap. 8. & can. 15.* Ergo tenetur pœnitens illam acceptare: nam potestati præcipiendi & ligandi correspondet obligatio acceptandi & implendi.

Probatur II. ex communi usu & sensu non tantum Confessoriorum, sed etiam pœnitentium, qui non dubitant, quin à Confessariis possint adstringi ad suscipiendam & exequendam pœnitentiam Confessariis bene visam, quando non existimant se habere legitimam excusationem. Huc accedit natura judicii: nam qui iudicio alicujus subditur, debet parere sententiæ in eo latæ. Accedit etiam, quòd juxta *Tridentinum sup. cap. 5.* pœnitens debeat integrè confiteri, etiam in ordine ad hoc, ut Confessarius ei imponat congruam pœnam; ergo similiter pœnitens debet illam suscipere. Denique cum satisfactio tanquam pars integralis debeat à Sacerdote imponi, consequenter debet eatenus à pœnitente acceptari.

Verum quidem est posse pœnitentem etiam satisfacere per alia bona opera, nec per se obligari ad satisfaciendum in hac vita pro pœna alioquin debita in purgatorio: ex susceptione tamen hujus Sacramenti obligatur suscipere & exequi pœnam in eo injunctam: cum is qui iudicio subicitur teneatur sese sententiæ judicis conformare. Est quidem hoc iudicium voluntarium peccatori, ut accedat ad unum aut alium Sacerdotem, sed necessarium est, ut accedat ad aliquem, & ita ad summum erit ei liberum, si nolit acceptare pœnitentiam ab uno injunctam, quærere alium; sed tamen ab aliquo pœnitentiam acceptare tenebitur, ut absolvatur.

Nec adversatur *Scotus 4. d. 19. num. 27.* & alibi, etsi ordinariè in contrarium citetur: non enim docet sacerdotem non posse pœnitentem adstringere ad acceptandam pœnitentiam, aut obligari ex iustitia ad pœnitentem tali casu absolvendum, sed charitati esse conformius, ut absolvat pœnitentem, qui

13.
Tenetur pœ-
nitens pœ-
nitentiam
congruam
acceptare.

14.
Occurritur
tacitè obje-
ctionibus.

15.
Conclusio
non contra-
riatur Sco-
tus: cujus
mens decla-
ratur.

ex

ex nimia animi fragilitate & difficultatis apprehensione nollet ullam poenitentiam peccato condignam acceptare. De qua expressè loquitur suprâ, & in *Reportatis Edit. Colon. ibidem n. 14.* Prout fufius expendit *Bosco de Sacram. Pœnit. sect. 13. Concl. 9.* ad quem studendo brevitati Lectorem remitto. Et allegat *dist. 15. q. 1. n. 14.* illud *Isaia 42.* (quod de Christo recitatur *Matth. 12.*) *arundinem quassatam non confringet, & linum fumigans non extinguet.* Idque *Scotus* rectè docet: cum etiam juxta alios sit in arbitrio Sacerdotis, attentâ fragilitate poenitentis, aliisque circumstantiis, injungere levissimam poenitentiam pro gravioribus peccatis. Non suadet tamen, expressè saltem, in simili casu imponi aliquam, licet levissimam poenitentiam: sive quia consuetudo ista tunc fortè non omnino obtinuerat, sive quia levissima poenitentia respectu graviorum peccatorum est moraliter nulla.

16. **DICO II.** Satisfactionem legitimè impositam & acceptatam tenetur poenitens implere sub mortali, si materia sit gravis. Ita omnes Theologi, exceptò ferè *Cajetanò.* Et patet à fortiori ex dictis *Concl. præc.* Confirmatur: quia legitimo præcepto, quale hic est, debet parere subditus sub gravi obligatione, si materia sit gravis. Quod addo: quia sicut in aliis præceptis, sic etiam in hoc excusat materiæ levitas à mortali; ut si v. g. poenitens omitat tres aut quatuor orationes Dominicas, sive poenitentia sit totalis, sive partialis.

17. **Petes,** An poenitentia gravis imposita pro culpis levibus vel aliàs confessis etiam obliget sub mortali? *Resp.* probabiliter quòd sic: quia etiam tunc verum subest præceptum & adest materia sufficiens. Oppositum tamen est etiam valde probabile, & fortè probabilius; quod docet *Suarez* cum pluribus aliis: nam gravitas præcepti seu obligationis non est præcisè attendenda ex ipsa materia poenitentiae secundum se, sed simul ex radice obligationis seu præcepti, ultra quam non censetur potestas judicis se extendere; quæ radix seu causa cum sit levis, scilicet culpa venialis aut non necessariò confitenda, & propterea numquam sit gravis obligatio acceptandi, sic nec esse videtur gravis obligatio adimplendi. Quare poenitentia alioquin gravis censetur in talibus circumstantiis levis materiæ præcepti, quia scilicet imponitur & spectatur tanquam poena materiæ, quæ in hoc tribunali est levis. Et indubiè sic potuisset potestas judicis in hoc tribunali à Christo fuisse restricta, idque valde congruè: adeoque sic factum esse cense-ri potius debet, quàm aliter (quousque non constat de contrario) quod faceret ad oneris augmentum in hoc foro, potius facilitando, quantum fieri potest, quàm aggravando. Estque à fortiori id verum, quando Confessarius materiam hujusmodi intenderet solum imponere sub levi obligatione: cum instar legislatoris possit materiam alioquin

gravem leviter præcipere: quidquid Nonnulli id in dubium vocare aut negare voluerint.

DICO III. Poenitens obligatur poenitentiam à Confessario injunctam implere per se ipsum. Est communis doctrina, quam approbavit *Alexander VII.* reprobando ad minus tanquam scandalosum: *Pœnitens propriâ auctoritate substituere sibi alium potest, qui locò ipsius poenitentiam adimpleat.* Unde inter poenitentis actus recenset *Florentinum* in *Decreto de Armenis, satisfactionem pro peccatis secundum arbitrium Sacerdotis.* Et *Tridentinum sess. 14. c. 3.* enumerat satisfactionem inter ipsius poenitentis actus. Et consonat ratio seu scopus ipsius satisfactionis seu poenitentiae, apud *Trid. sup. c. 8.* quæ ipsi proinde confitenti injungitur. Itaque probatur: nam obligatio ista est personalis, quatenus poenitens tanquam reus ita castigetur pro peccatis admissis. Excipe, quando Confessarius aliud exprimit, aut quando poenitentia consistit in operibus, quæ per alium tanquam merum instrumentum eadem bonitate fieri possunt; v. g. datio elemosynæ; nisi & hanc Confessarius vellet ob justam causam immediatè erogari ab ipso poenitente. Adhuc tamen manet dubium, ac inter Doctores utrimque controversum, an dum auctoritate Sacerdotis (quam expressè prærequirit *S. Bonav. 4. d. 20. p. 2. a. 1. q. 1. in Corp.* quamvis interdum in contrarium citetur) poenitentia v. g. jejunium, auditio Missæ &c. etiam per alium fieri potest, hæc ipsa habeat alium effectum, quàm ex opere operantis, instar cæterarum satisfactionum, quæ fiunt pro aliis, adeoque effectus Sacramentalis solum respondeat molestiæ sive operæ, quâ procurari debet substitutus; ut varii censent: an verò etiam ipsum opus substituti in se habeat effectum Sacramentalem respectu confitentis; prout alii censent. De quo non extat revelatio aperta voluntatis Christi, à qua res ista pendet: quamvis priori sententiæ favere videatur Doctrina Conciliorum, requirentium satisfactionem quasi propriè actum poenitentis ipsius.

DICO IV. Poenitens excusatur à poenitentia, si sit illi facta impossibilis ratione paupertatis, infirmitatis &c. Secundò si ob gravitatem sit injusta. Tertiò si non potest eam implere sinè infamia. Quartò si sciat confessionem non fuisse validam. Quintò si poenitentia sit oblitus, sive culpabiliter, sive inculpabiliter. Neque tunc debet repeti prior confessio, ut Quidam sinè fundamento dixerunt; sed peccatum dumtaxat oblivionis, si fuerit ipsa culpabilis, est in proxima confessione aperiendum; ut communiter alii Doctores tradunt. Unde oblivione suppositâ poenitens fit liber ab obligatione implendi, uti ab obligatione aliorum præceptorum, quæ ob ignorantiam aut aliam causam non potest servare. Nullò verò jure præscripta est obligatio ob hoc iterum confitendi peccata semel ritè confessa & absoluta, aut aliquid faciendi loco

18.

Pœnitens debet poenitentiam implere per seipsum

Exceptio quadam

19.

Varia, quæ ab impletione poenitentiae excusant.

locò pœnitentiæ oblitæ. Sed ad summum erit obligatio, ut si oblivio accedat tempore, quò Sacerdos fortasse recordetur pœnitentiæ quam injunxit, teneatur pœnitens ad eum redire, & interrogare. Quòd si nec Sacerdos recordetur, non oportet, ut alia imponatur: immo nec imponi potest, quæ sit propriè sacramentalis, si amplius non duret moraliter prius iudicium. Hòc tamen moraliter adhuc durante (in quo tempore determinando mirè variant Auctores) si Sacerdos imponat novam pœnitentiam, deberet illam pœnitens implere. Immo dubitari posset, an non teneretur tali casu, ad perficiendum Sacramentum, novam petere; uti teneretur perere primam, si Sacerdos esset oblitus aliquam imponere.

QUÆSTIO III.

De effectu Satisfactionis Sacramentalis.

20.
Satisfactio sacramentalis delet pœnā temporalem ex opere operato.

DICO I. Satisfactio sacramentalis tollit aliquid pœnæ ex opere operato. Ita passim Doctores. Probatur: quia sicut Sacramentum integrum, ita quælibet ejus pars debet habere vim efficiendi ex opere operato id, ad quod directè est instituta: atqui satisfactio sacramentalis est instituta ad delendas pœnas, ut constat ex *Tridentino sess. 14. c. 3.* & communi sensu Fidelium: ergo &c. Confirmatur: quia cætera Sacramenta & Sacramentorum partes habent suos proprios effectus ex opere operato, & specialiter ipsa absolutio in præsentī Sacramento sic habet pro effectu remissionem peccati quoad reatum culpæ: ergo similiter satisfactio habet suum proprium effectum (qui est juxta *Tridentinum supra*, plena & perfecta etiam quoad reatum pœnæ remissio peccati) ex opere operato.

21.
Juxta qualem proportionem id fiat.

Delet autem pœnam cum proportionē à Deo taxata, nobisque ignota; eò quidem majorem, quò ipsa est in ratione satisfactorii operis (in quo specialiter consideratur pœnalitas) major, & ferventiùs, ac meliori dispositione adimpletur: quemadmodum formæ seu causæ naturales, ipsaque Sacramenta operantur alios suos effectus cum proportionē ad dispositionem illius, cui effectus est applicandus, vel qui illum in se operatur.

22.
Incertum, an conferat gratias prævenientes.

Quia verò satisfactio Sacramentalis etiam est instituta ad faciiliùs cavenda in posterum peccata, existimat *Suarez*, per eam opportunò tempore conferri gratias prævenientes, quibus pœnitens juvetur ad peccata vitanda. Quòd esto sit probabile, quando saltem pœnitentia non solum est satisfactoria, sed etiam medicinalis seu in cautelam futurorum peccatorum: tamen incertum est, & negatur à *Lugo* & aliis. Immo varii Doctores volunt per eam etiam conferri gratiam habitualement ex opere operato. Sed hoc non habet sufficiens fundamentum: cum satisfactio eam non significet,

nec ad conferendam illam legatur institutà, prout instituta est, ut imponatur in vindictam præteritorum peccatorum, & ad præcavendum futura. Deinde gratia habitualis jam fuit causata per absolutionem, in qua Sacramentum Pœnitentiæ essentialiter completur: ergo novam gratiam non causet satisfactio subsequens, eatenus solum integrans hoc Sacramentum, quatenus pertinet ad completam peccati remissionem, scilicet quoad residuum pœnæ temporalis post culpā in absolutione remissam restantis. Ita communiùs Doctores: quorum opinionem *Turrianus* ineptè appellat temerariam.

DICO II. Satisfactione impletà in mortali satisfit obligationi, & probabiliter deletur pœna. Prima pars est communis. Ratio est: quia per talem satisfactionem ponitur substantia actus præcepti; quod sufficit, ut in aliis præceptis & legibus patet. Posset quidem Confessarius obligare ad implendam pœnitentiam in bono statu, non censetur tamen id facere, ut satis constat ex sensu communi, & ex eo quòd sæpe imponantur pœnitentiæ menstruæ vel diuturniores interea certò relapsuris.

Secunda pars est satis controversa. Plures illam simpliciter negant. Plures alii distinguunt, existimantes satisfactionem in malo statu impletam, non quidem delere pœnam pro tunc, sed postea ablatò obice seu recuperatò statu gratiæ. Sed illam simpliciter intellectam modestè asserit *Scotus* tanquam probabilem, quem præter suos sequitur *Ioannes Medina, Vasquez, Navarrus, Kellifonus, Diana* & alii plures apud *Aversa q. 14. sect. 8.* Probatur: quia non satis apparet, cur status peccati censeatur obex in ordine ad remissionem pœnæ restantis pro peccatis remissis, illam saltem quæ fit ex opere operato: nam ibi non ita attenditur dignitas ipsius operantis, quàm dignitas operis, quatenus facti juxta institutionem Christi, cui ipse satisfactionem suam condignam applicavit. Sicut ideo juxta ipsum *Suarez, Lugo* & alios non obstat effectui Satisfactionis, quòd ipsa sit opus naturale, aut etiam aliquà circumstantià vitiatum. Maximè quia etsi homo operans de facto non sit in statu gratiæ, in illo tamen fuit, quando peccata per Sacramentum fuerunt remissa quoad culpam. Nec ex ullo capite probatur, cur talis ob reincidentiam in statum peccati sit incapax remissionis pœnæ temporalis, saltem faciendæ ex merito seu satisfactione condignâ Christi vi Sacramenti.

Confirmatur: quia alioquin Ecclesia deberet curare, ut pœnitentes solverent suas pœnitentias in statu gratiæ: nec deberet permittere Confessariis, quòd imponant pœnitentias diuturniores; cum subsit evidens periculum, quòd saltem ex toto non implebuntur in gratia. Deinde sic facile patet, quòd implentes pœnitentiam in malo statu ne quidem venialiter peccent: hoc autem difficile est

23.
Implet pœnitentiā in malo statu satisfactio obligationi.

24.
An obtineat effectum remissionis pœnæ.

Opinio affirmativa Scoti & plurium aliorum suadetur.

25.
Confirmatur.

est in altera opinione : juxta quam tales privarent partem Sacramenti suâ speciali significatione ac proprii effectûs operatione. Nec excusat hujus effectûs reviviscentia : sicut reviviscentia Baptismi non excusat, quò minùs peccet suscipiens Baptismum cum obice. Adde, non subesse fundamentum istius reviviscentiæ : quàm proinde non admittunt plures alterius opinionis fautores : sed si verè non prodest satisfactio dum impletur, non prodest umquam postea instar operis mortui.

26. An vel qualiter peccator sit capax remissionis pœnæ temporalis.

Nec dici potest constitutum in malo statu esse incapax remissionis pœnarum temporalium : nam etiam existens in statu damnationis mediante satisfactio accipit remissionem pœnarum temporalium restantium post peccata remissa, ut habet verior doctrina tradita *Disp. 7. de Pecc. mort. & ven. q. 12.* Deinde saltem peccator non est incapax remissionis ejusmodi in hac vita, quando non intervenit nova gratia, quæ sit facienda peccatori, sed gratia jam facta est ei dum justus erat ; prout contingit in satisfactione sacramentali, quæ fuit à Sacerdote præfixa peccatori in Sacramento justificato, in eandem commutatâ purgatorii pœnâ ; postea verò hic solum solvit seu implet, quod ita præfixum est. Ex quo etiam colligi potest differentia inter effectum Satisfactionis sacramentalis & effectum satisfactorium Sacrificii Missæ : nam in hoc deberet à Deo fieri de novo gratia homini jam existenti in malo statu, qui (ut Alii urgent) est eâ indignus, acceptando videlicet satisfactionem in favorem illius. Ob quod etiam communiter existimatur Deus non acceptare indulgentiam tali concessam (quàmvis tamen neutrum horum certò constat) at in pœnitentia sacramentali acceptatio est facta in ipsa impositione pœnitentiæ, juncta absolutioni ; pro tunc autem pœnitens erat justus.

27. Objicitur & explicatur auctoritas Tridentini.

Non obstat etiam, quòd satisfactiones solorum justorum sint expiatoriæ pœnarum temporalium, ut colligitur ex *Tridentino sess. 14. c. 8.* Nam præterquam quòd hoc negent Nonnulli, præsertim *Scotista*, & ex his aliqui specialiter contendunt satisfacere posse peccatorem saltem de congruo, sicut de congruo mereri ; prout etiam de facto peccatori remittitur pœna æterna ob contritionem, & juxta modum ejusdem pars simul aliqua pœnæ temporalis aut interdum tota velut ob meritum congruum : dico *Tridentinum* eatenus solum loqui de satisfactionibus condignis ex opere operantis. Itaque tunc non attenditur honestas, supernaturalitas, status gratiæ, quatenus est ex parte operantis ; sed sola dignitas & vis operis ut facti secundum institutionem Christi : sicut actio ministri conficientis & conferentis Sacramentum habet effectum gratiæ ex opere operato in suscipiente, etsi ipsa sit vitata per malam intentionem. Idem esset de sumptione Eucharistiæ factâ à justo ob vanam gloriam, si (quod Nonnulli dixe-

runt) ipsa sumptio alioquin sit etiam causa gratiæ.

Q U Æ S T I O IV.

Qualiter possit Pœnitentia semel injecta mutari ?

SUPPONO neminem propriâ auctoritate posse mutare pœnitentiam, etsi in meliorem : hoc enim spectat ad officium Judicis, non Rei. Aliud est in voto, quod uti quisque sibi imponit quatenus est Deo gratum, ita etiam in aliud Deo gratius mutare potest. Ita communiter Doctores, etsi pauci doceant posse sic mutari in evidenter meliorem : quod quidem non improbabile existimat *Diana*, alii tamen improbabile censent. Confirmatur : quia ad satisfactionem obligatur pœnitens ex præcepto Confessarii : subditus autem nequit propriâ auctoritate mutare præceptum superioris in aliam materiam etiam meliorem. Quemadmodum similiter dum Pontifex pro indulgentiis lucrandis præscribit certa opera, non possunt ea fideles auctoritate propriâ mutare in meliora. Nihilominus si pœnitens antecederet ad impletionem pœnitentiæ per privatas satisfactiones extinxisset totum debitum pœnæ temporalis restantis ex peccatis confessis, idque ei satis constaret (quòd non est natum fieri) eò ipsò tolleretur indirectè obligationem pœnæ sacramentalis, ablatò obligationis fundamentò, quod est pœna temporalis restans, prout etiam de indulgentiis mox dicetur.

28. An possit satisfactio sacramentalis à pœnitente ipso commutari saltem in meliorem.

Supponunt etiam Doctores communiter pœnitentiam quatenus imponitur in vindictam posse commutari ab eo, qui potest concedere indulgentias, idque indirectè ; quatenus per eas subtrahitur materia satisfactionis, videlicet debitum pœnæ, & consequenter obligatio satisfaciendi. Quod etiam supponere videtur *Innocentius III. cap. Cum ex eo, de Pœnit. & remis.* Unde iidem Doctores censent, promerentem indulgentias, quæ videantur non minores debitò pœnæ, non peccare omittendo pœnitentias injectas in meram vindictam. Quàmvis addant non esse consultum, eò quòd homo sit incertus, quantum pœnæ persolvendum habeat, quantumque indulgentiarum promereatur.

29. An ab eo, qui potest dare indulgentias.

Res tamen hæc habet aliquam difficultatem, ob quam nonnulli Recentiores post *Alexandrum Alensem* & alios Antiquos docent remanere obligationem implendi pœnitentiam sacramentalem, etsi non remaneat tanta pœna luenda ; idque ex præcepto judicis & integritate Sacramenti. Quemadmodum est obligatio subeundi sententiam Confessarii de peccatis quoad culpam per contritionem jam remissis. Nihilominus responderi potest, satis constare de obligatione confessionis, non autem de obligatione satisfactionis vindictivæ, fundamentò sublatò, seu pœnâ jam dele-

30. Objicitur contra difficultas

Solutio.

deleta, sed potius constare oppositum ex sensu communi. Unde etiam non debuisset Confessarius pœnam vindicativam ab initio imponere, quando scivisset totam pœnam in foro Dei esse deletam. Concurrit enim satisfactio tanquam pars, quatenus ad plenam atque integram peccati, etiam quoad pœnam, remissionem requiritur, ut colligitur ex *Tridentino sess. 14. c. 3.* plena autem atque integra peccati remissio tunc supponitur. Immo *Arriaga d. 24. sect. 5.* rejicit *Suarium* quatenus hic præfatam doctrinam limitat ad pœnitentiam quâ vindicativam, seu quâ non medicinalem: eò quod *Bonifacius VIII.* aliàs non reprehendisset Confessarios, qui anno Jubilæi imponebant alias pœnitentias, nec *Innocentius III. c. Cum ex eo*, dixisset Indulgentiis enervari satisfactiones sacramentales, si semper maneret sufficiens ratio eas imponendi & implendi per modum medicinæ. Et planè dum olim de injunctis pœnitentiis solebat fieri relaxatio totalis vel partialis, existimabant fideles, se simpliciter esse liberatos ab implementatione pœnitentiarum sic relaxatarum, sine consideratione hujusmodi distinctionis sive limitationis. Vide *Arriaga* supra: qui ultro tamen fatetur non tolli obligationem velut juris naturalis adhibendi medicinam, quatenus foret vitæ peccatorum necessaria, etiam independentè à mandato Confessarii.

31. Quilibet Confessarius potest commutare pœnitentiam, etiam ab altero, et si superiore injunctam. **DICO I.** potest quilibet Confessarius pœnitentiam ab alio, etiam Episcopo, aut altero superiore injunctam commutare. Ita communiter Doctores contra *Sotum* & quosdam alios; qui tamen fatentur id fieri posse, quando acceditur idem Confessarius, conformiter ad naturam judicii; dum non constat judici, postquam semel functus est officio, ademptam esse potestatem se denuo in iudicium intro-mittendi. Quod in præsentì non constat, quin potius ex sensu & praxi communi oppositum. Verùm pariter praxis & sensus communis Doctorum & Confessariorum docet id, quod habet nostra Conclusio. Quæ probatur: quia etsi adeatur alius Confessarius, idem tamen est tribunal, idemque iudicium ejusdem potestatis: unde sicut iudex qui in alterius munus succedit, potest mutare taxatas à priorè iudice pœnas; ita non est ratio, cur in hoc tribunali idem fieri nequeat, saltem dum subest legitima causa. Nec quoad potestatem absol-vendi & ligandi in hoc foro unus est alterò superior vel inferior; sed hæc potestas immediatè exercetur vice Christi, sub quo quilibet sacerdos est supremus iudex, etsi inferior debeat à superiore recipere jurisdictionem sive materiæ applicationem.

32. Communi- (contra *Vasquez* & quosdam alios non impro-
babiliter oppositum docentes) casum, quò
pœnitens habet peccata reservata, à quibus
directè fuerat absolutus: nam quando Sacer-
dos non potuit primò causam cognoscere, non
videtur circa illam quidquam posse immuta-

re; cùm reservatio fieri videatur non tantùm propter absolutionem, sed peccatum sit etiam propter pœnitentiæ impositionem reservatum. Quare reservatione per confessionem etiam in-
validam ablatâ, manet obligatio pœnitentiæ impositæ (non tanquam sacramentalis, sed tanquam reservationi respondentis) quam potest quidem inferior sacramentalem facere, & consonum est; non tamen tollere.

Neque obstat exemplum de commutatione voti reservati, quod non censetur amplius reservatum id, in quod commutatur. Nam commutatio voti tribuit alteri facultatem faciendi, aut votum quod reservatū est, aut aliud quod noscitur non esse ex reservatis, non impositò illi præceptò, fundatò in simili altiori potestate. At pœnitentia instar præcepti imponitur simul ex altiori ista potestate, reservationi peccati respondente: ideoque res præcepta reservata manet, quemadmodum reservata erat absolutio peccati, etiam in ordine ad præceptum pœnæ reservati. Ad hoc tamen fortè responderet quis reservationem quidem fieri, partim ob impositionem pœnæ, tamen etiam ob alios fines, quibus factum est satis, nempe ob comparitionem coram superiore, efficaciores instructiones, timorem peccandi &c. Quare ob unicam illam rationem non videtur manere peccati reservatio, adeò odiosa: quin potius videtur dicendum planè tolli reservationem per absolutionem. Quæ responsio difficulter improbari posse videtur. Et juxta hanc consequenter posset Sacerdos simplex ex justa causa commutare pœnitentiam mortalibus reservatis semel directè absolutis impositam.

Adverte autem Conclusionem intelligi non tantùm de pœnitentia vindicativa (ut Quidam voluerunt) sed etiam de medicinali seu præservativa: cùm sit par ratio, nec in praxi Confessarii inter unam & alteram faciant aliquam differentiam. Quando tamen medicina imposita esset unicum medium præcavendi peccata, deberet etiam sponte ab ipso pœnitente adhiberi, nec possit rectè à Confessario tolli; sed an validè, sic ut pœnitens non teneretur quantum est ex præcepto Confessarii, dubium est.

Commutatione autem factâ valde probabiliter liberum est pœnitenti eligere alterutram; cùm fiat in ejus favorem, quò non tenetur uti; sicut de voti commutatione dici solet.

Dices, per posteriorem sententiam revocatur prior, imponiturque novum præceptum, ergo non pendet deinceps electio ab arbitrio pœnitentis. Responderi potest, esse revocationem per novum præceptum tacitè conditionatum, nisi malit pœnitens tenere prius. Alioquin si sacerdos aliud intenderet, deberet pœnitens determinatè secundam implere. Estque aliqua disparitas in commutatione voti: nam illa fit finè impositione præcepti, sed datur facultas assumendi voto aliam rem.

DICO II. Non potest quis mutare pœnitentiam

An satisfacienda hic distinctio inter pœnitentiam quâ vindicativam & quâ medicinale.

33. Differentia inter commutationem illius & voti reservati.

Opposita sententia non potest efficaciter improbari.

34. Commutatio locum habet etiam in pœnitentia medicinali.

35. Commutatione factâ an liberum maneat implere alterutram.

36.

Communitio debet fieri intra confessionem. tentiam alterius, nisi intra confessionem, & habitâ saltem confusâ peccatorum notitiâ. Prima pars est communis Doctorum. Ratio est quod impositio novæ pœnitentiæ sit actus clavium; adeoque debet fieri intra confessionem, sicut impositio prioris. Deinde non est iudex nisi in confessione.

Exceptio quadam. Excipe casum, quô acceditur idem Confessarius intra tempus, quô adhuc ipsius iudicium moraliter censetur durare. Ad quod requiri solet propinquitâs temporis. In cuius tamen determinatione variant Doctores: nam aliqui requirunt, ut fiat statim seu continuo: aliqui determinant tempus mediæ horæ, aliqui tempus unius aut alterius diei, aliqui tempus tridui, aut etiam octidui. Denique Lugo non aliud tempus determinat, nisi intra quod Confessarius recordetur confessionis vel statûs pœnitentis. Quod confirmât exemplô ipsius pœnitentiæ sacramentalis, quæ post longum tempus impleta sufficienter unitur reliquis partibus. Et quidem sufficienter unitur, etsi implenda demum foret intra septennium. Ex quo tamen non sequitur sententiam seu iudicium Confessarii durare moraliter per septennium. Aliud est de satisfactione: ipsa enim manet post finitam sententiam iudicis implenda cum suo tractu temporis vi obligationis à reo susceptæ in posterum præstandi mandatum.

37. *An debeat intimari secundo Confessario impositâ fuisse prius aliam pœnitentiâ.* An autem necessarium sit, ut pœnitens aperiat Confessario se prius talem vel talem pœnitentiam accepisse; & similiter ut eadem intendat Confessarius commutare: an verò sufficiat pœnitentem simpliciter eadem peccata denuò confiteri; eorumque pœnitentiam quasi tunc primò accipere, non ita constat. Postremum sufficere varii censent. Sed plures contradicunt: eò quod sic procedendo videatur à secundo Confessario simpliciter imponi novum præceptum priori relicto; adeoque pœnitens videatur obligatus ad utramque pœnam proportionatè ad gravitatem illius & materiæ confessionis, necessariæ scilicet vel liberæ.

38. *Communitati pœnitentiam debent notificari peccata ob quæ fuit imposita.* Secunda pars Conclusionis est communior Doctorum. Probatur: quia impositio pœnitentiæ est actus iudicialis; debetque fieri cum proportionem ad multitudinem & gravitatem peccatorum; ergo non potest fieri, nisi præhabitâ illorum cognitione.

Contrarium tamen docet NAVARRUS c. 26. n. 22. & plures alii, quorum opinionem DIANA P. 2. Tract. 1. Miscell. Resol. 53. probabilissimam existimat. Quæ ad hoc juvare potest, ut non exigatur iterata confessio tam distincta & exacta, quàm fuerit ab initio necessaria ad obtinendam absolutionem. Deinde ex hac parte jam satisfactum erat integritati confessionis, quæ principaliter requiritur in ordine ad absolutionem. Quare sufficiet præbere alteri Confessario talem notitiâ, quâ prudenter possit dirigi in permutanda pœnitentia, vel sufficiet dicere specialiter illa peccata, quorum in-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

tuitu talis pœnitentia inter plures partes fuisset imposita. Immo interdum sufficet unò verbò dicere: Similem huic confessionem aliàs feci, & similia peccata dixi, de quibus nunc denuò me accuso. Adde, Sacerdotem dum actu absolvit, vel primò pœnitentiam imponit, frequenter non recordari distinctè peccatorum in speciali, sed potius statûs pœnitentis in confuso. Interdum etiam fieri posset, quod pœnitens sit oblitus peccatorum sigillatim, & tamen iusta appareat ratio commutandi. Immo tam aperta posset esse causa commutationis, ex solo statu pœnitentis, etiam independenter à qualitate peccatorum, ut prudenter fieri posset gratiosa remissio, accedente fortè impotentiâ aliam pœnitentiam faciendi.

QUÆSTIO V.

An in Ecclesia sit potestas conferendi Indulgentias?

OB affinitatem cum satisfactione sacramentali, quam etiam suò modò supplere potest, agi hîc eadem operâ solet de satisfactione, quæ applicatur per Indulgentias. Quarum nomine intelligitur remissio pœnæ temporalis debitæ ob peccata quoad culpam remissa, quæ quidem non fiat virtute Sacramenti vel martyrii, sed per satisfactionem Christi Domini & iustorum nobis applicatam ab habente potestatem.

Primi qui Indulgentias impugnârunt sunt Waldenses, seu Pauperes de Lugduno: quos more suò securus est Wicleff. art. 42. damnatò in Concilio Constantiensi sess. 8. Wicleffum secuti sunt Husita, ut intelligi potest ex l. 1. Cochlaei de Historia Husitarum. Hos imitatus Lutherus ab impugnatione indulgentiarum hæresim suam auspicatus est: cui adhæserunt Melancthon, Illyricus, Hesbusius. Etiam indulgentias impugnavit Calvinus, & copiosissime Kemnitius. Ita refert Bellarminus l. 1. de Indulgentiis c. 1.

Verum esse in Ecclesia potestatem concedendi Indulgentias definivit Trid. sess. 25. in Decreto de Indulgentiis, & Concilium Constantiense sess. 8. Eandem veritatem apertè supponit Concilium Lateranense sub Innocentio III. c. 62. & refertur c. Cum ex eo, de Pœnit. & remiss. ubi emendantur in hac re abusus, & potestas Episcoporum in taxa Indulgentiarum determinanda restringitur. Similis emendatio legitur in Concilio Lugdunensi sub Innocentio IV. & refertur c. 1. de Pœnit. & remiss. in 6. Eandem veritatem supponit Concilium Vienneense concedens (ut refertur Clem. unic. de Reliq. & Venerat. Sanctorum) Indulgentias iis, qui divinis officiis interfunt in festo & per Octavam Corporis Christi. Quæ Conciliorum generalium, atque adeò Ecclesiæ Catholice, quæ errare nequit, doctrina abundè sufficit: quantumvis Sectarii Concilia legitima, à quibus damnantur, contempnant, secuti ex-

39.

Nomine Indulgentiarum quid significetur.

Primi earum impugnatores fuere Waldenses: post hos diversi alii.

40.

Sed eas concedendi potestatem in Ecclesiâ esse, docent varia Concilia generalia.

Quorum auctoritas

N n

empla

sufficientis-
sima est ad
probandum.

empla veterum Hæreticorum, qui similiter Concilia generalia (quorum tamen in Ecclesia est saluberrima auctoritas juxta *Augustinum Epist. 118.*) nihili faciebant, uti *Ariani Nicænum*, *Nestoriani Ephesinum*, *Eutychiani Calcedonenſe*; & sic de cæteris.

41.
Accedunt
antiquus
Pontificum.

Neque præfata Concilia Indulgentias noviter induxerunt, sed de eis tanquam re antiquâ & usitatâ, in qua dudum abusus irreperant, agunt. Nam (ut ex probatis auctoritatibus refert *Bellarminus lib. 1. de Indulgentiis cap. 3.*) earum potestatem etiam usurpasse legitur *Innocentius III.* ante celebrationem *Concilii Lateranensis*, concedens indulgentias plenarias pro auxilio terræ sanctæ; & ante illum *Eugenius III.* dans per litteras generales indulgentiam proficiscentibus ad bellum sacrum: & ante hunc *Paschalis II.* in *Concilio Lateranensi* anno 1116. concedens indulgentias quadraginta dierum iis, qui ad Concilium venerant: & ante illum *Urbanus II.* in *Concilio Claramontano* dans indulgentias proficiscentibus ad bellum sacrum: & ante *Urbanum Gregorius VIII.* frequenter in suis Epistolis concedens indulgentias: & ante 800. annos *Sergius II.* & antea adhuc *Leo III.* (qui sedere cœpit anno 795.) teste *S. Ludgero* in Epistola, quam refert *Surius Tom. 2. die 5. Martii* post vitam *S. Swiberti c. 9.* Indulgentias quoque in diebus stationum principaliter esse concessas à *Gregorio Magno* testis est *Guilielmus Altisiodorensis*, & post eum *D. Thomas 4. d. 20. quest. 1. art. 3. questunc. 2.* Vide *Bellarminum supra*, & *l. 2. c. 20.* Et *Suarez d. 49. sect. 2.*

42.
Indulgentiarum
vestigium
reperitur in
antiquissimis
Conciliis.

Ac ne indulgentiarum vestigia in Statutis antiquissimorum Conciliorum & scriptis veterum Patrum deesse conquerantur Hæretici (è quibus *Kemnitius* impudenter mentitur eas cœpisse circa annum 1200. nec antea ullum de eis Auctorem scripsisse: cum tamen idem primos earum, utique jam dudum usitatarum, impugnatores faciat *Waldenses*, qui apparuerunt circa annum 1170. & *Alexandrum III.* qui cepit sedere anno 1159. fateatur scripsisse de indulgentiis, quæ fiebant in dedicationibus Ecclesiarum, aut dabantur conferentibus aliquid ad ædificationem pontium, ut refert *Bellarminus l. 2. c. 20.*) *Concilium Nicænum can. 12.* aliàs *11.* circa lapsos pœnitentes, si seriò pœniteant, statuit: *Postmodum verò* (seu post aliquam pœnitentiam peractam) *licebit Episcopo de his aliquid humanius cogitare*: negligentiores autem jubet Concilium explere omnino tempus definitæ pœnitentiæ; his itaque nihil, prioribus aliquid indulgendum censet. Consona statuerat antea *Concilium Ancyranum can. 4.*

43.
Nec non in
scriptis S.
Cypriani.

His accedit *Cyprianus Martyr Epist. 46.* aliàs *lib. 3. Ep. 11.* qui Urbano & Sidonio in hæresim lapsis ignovit, & confessis ac contritis sinè ulla pœna indulsit. Vide etiam eundem *Epist. 52.* aliàs *l. 4. Epist. 2.* ubi de Trophimo agit. Unde constat non solum agere ip-

solum de indulgentia, quæ detur de pœnitentiis injunctis (quarum formulæ frequentes olim erant) sed etiam antequam injunctæ essent. Et planè ex eadem causa remitti poterant antequam injungerentur, ex qua remitti poterant jam injunctæ. Quia verò lapsi abbreviationem pœnitentiæ impositæ sive imponendæ impetrare conabantur per Confessores in carceribus constitutos, jamque martyrizandos, atque ita ad Dominum tendentes, qui se per epistolam ad Episcopum ejus rei gratiâ scriptam interponebant, monet eosdem Martyres & Confessores *Cyprianus Epist. 11.* aliàs *l. 3. Ep. 5.* ne cum enervatione Ecclesiasticæ disciplinæ nimis essent in hoc faciles, nec nisi dignos ad ejusmodi indulgentiam (quò nomine *Cyprianus* frequenter utitur) seu gratiam accipiendam Episcopis cum litteris præsentarent. Vide *Argumentum Epistola*, & *Pamelium in notis ejusdem*, & in notis *Epist. 21. & 23.* Quare *Tridentinum sess. 25. in Decr. de Indulg.* verissimè dixit, quòd Ecclesia hujusmodi potestate divinitus sibi traditâ, antiquissimis etiam temporibus usa fuerit.

Quin immo putant multi Interpretes & Theologi Apostolum 2. ad Cor. 2. dedisse incestuoso jam pœnitenti indulgentias, dum ait: *Nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi.* Rogaverant enim Corinthii Apostolum, ut incestuoso excommunicato & jam seriam pœnitentiam agenti, condonaret quod supererat pœnitentiæ; cum esset periculum ne fortè nimia tristitiâ absorberetur: quibus Apostolus annuit, ut ipsi nomine suo indulgeret. Id autem dicit se fecisse in persona Christi sive auctoritate à Christo accepta, idque propter ipsos sive communem ipsorum utilitatem, ne ob Prælati severitatem detur locus insidiis satanæ. Ita explicat *Bellarminus l. 1. de Indulgentiis c. 3. & alii.*

Eadem veritas confirmata fuit plurimis & maximis miraculis, quæ *S. Bernardus* (ut narratur *l. 3. vita c. 4.* & ipse modestè indicat *l. 2. de Consideratione in princip.*) patravit, prædicans variis in locis indulgentias ab *Eugenio III.* concessas Cruce signatis in ordine ad bellum sacrum contra Turcas. Quibus accedit portentosa indulgentia *S. Mariæ Angelorum* seu *Portiunculæ* à Christo concessa *S. Francisco* sub ratihabitione sive confirmatione Pontificis Romani: quæ & ipsa specialiter pluribus miraculis confirmata fuit, & concursu mirabili populorum usque hodie stabilitur: de qua etiam testimonium perhibent probatissimæ historiæ, ac *S. Bernardinus To. 1. Homil. in Dom. 1. Quadrag. & S. Antoninus 3. P. Summa Histor. Tit. 24. c. 14. §. 3.* Immo de ea honorificam mentionem faciunt diversi Romani Pontifices, ut *Alexander IV. Bulla. Quia longum, Benedictus XII. & alii.*

Denique quàmvis verba Scripturæ per se sumpta non possint evincere hanc veritatem, eam tamen sufficientissimè suadent illa Christi

44.
Varii addunt locum
Apostoli, 2.
Cor. 2.

45.
Indulgentia
variis sunt
confirmata
miraculis,

Signanter
Indulgentia vulgò
dicta Portiuncula.

46.
Probatum
nihilominus
est veritas Ca-

tholica ex
Scriptura,
ut substat
sensui Ec-
clesiæ.

sti Matth. 16. Tibi dabo claves regni calorum, & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in calis. Et c. 18. Quaecumque solveritis super terram, erunt soluta & in calo. Hæc enim (ut lentus & usus Ecclesiæ, cujus est judicare de vera interpretatione Scripturarum, ostendit) respiciunt quævis vincula, quibus anima constricta tenetur, quæque aditum cæli occludunt aut impediunt; adeoque vincula non tantum peccatorum, sed etiam pœnarum temporalium post peccata remissa restantium.

47.
Confirmatur
ratione
Theologicâ.

Unde desumitur ratio Theologica: quia cum constet ex Scriptura datam esse Ecclesiæ potestatem in ipsas culpas: quidni in pœnas consequentes? præterea sumitur ratio Theologica ex eo, quod in Ecclesia sit thesaurus constans ex meritis seu satisfactionibus Christi & Sanctorum; qui ne sit otiosus & frustraneus, potest per Ecclesiam dispensari, adeoque ex ipso possunt indulgentiæ concedi.

Altera ratio
desumitur
ex The-
sauro meri-
torum Christi
ac San-
ctorum.

Ejusmodi porrò thesaurus tradunt Theologi communiter: & expressè Clemens VI. Ex-

48.
Quem dari
trav. Unigenitus de Pœnit. & remiss. probatur.

Christum thesaurum, quem sui sanguinis effusione acquisivit, non in sudario repositum, sed per B. Petrum cali clavigerum ejusque successores commisisse Fidelibus salubriter dispensandum. Unde inter articulos Lutheri à Leone X. damnatos decimus erat iste: *Thesaurus, unde Papa dat indulgentias, non est Christi & Sanctorum.* Confirmatur ex infinitate meritorum & satisfactionum Christi, quæ indubiè sunt data Ecclesiæ, & numquam possunt exauriri, quantumcumque pro illis sit datum præmium. Similiter etsi operibus bonis B. Mariæ Virginis, & aliorum Sanctorum sit satisfactum per redditionem præmii, quatenus erant meritoria; non tamen est satisfactum, quatenus erant satisfactoria; cum B. Virgo & alii Sancti non indigerint satisfactione, aut plures saltem non tantâ, quantam promerebantur. Igitur excessus hujusmodi satisfactionum remanet in divina acceptatione, dispensandus per ministros Ecclesiæ; sicut bona civium decedentium sinè hæredibus aut legatariis devolvuntur jure Gentium ad Rempublicam per ministros illius distribuenda. Unde Clemens VI. *suprà*, ait: *Ad cujus quidem thesauri cumulum B. Dei Genetricis & omnium electorum à primo justo usque ad ultimum merita adminiculum præstare*

Quæ tamē
non sunt
necessaria.

Quamquam merita electorum hîc non sint necessaria: cum etsi forent sola Christi merita, abundè sufficerent; à quibus etiam satisfactiones superflue Sanctorum omnem vim trahunt; ut proinde frivole oblatrent Hæretici, nos injuriam per hoc facere meritis Christi, quæ potius exaltamus. Juvant etiam ad hoc non solum satisfactiones superflue, sed etiam generaliter propriè dicta omnium merita & preces per modum impetrationis, quatenus objectivè movent Deum, ut satisfactiones Christi nobis applicentur, nosque ad indulgentias perci-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

piendas per veram contritionem & pœnitentiam disponamur. Et sic præstant ad cumulum etiam merita illorum Sanctorum, qui superfluas satisfactiones non habent.

Ipsi sanè Hæretici thesaurum meritorum Christi agnoscunt, quem sibi per fidem specialem applicari putant ad remissionem pœnarum omnium etiam temporalium simul cum culpa: quæ ergo injuria Christo quod cum thesaurum admittant Catholici sibi applicandum quoad pœnas temporales per Pastores Ecclesiæ?

Fundamentum Hæreticorum recentiorum consistit in negatione purgatorii & suffragiorum pro altero; quod alibi refutatur. Aliud fundamentum est, quod solius sit Dei seu Christi peccata eorumque pœnas remittere. Sed contrà: Est etiam Sacerdotum tanquam Christi Vicariorum remittere culpas, & per injunctas pœnitentias insuper pœnas restantes: quidni ergo sit penes Ecclesiam remittere pœnitentias injunctas vel injungendas, per indulgentiam nomine & in persona Christi tanquam principalis remittentis?

Neque inde sequitur, Sanctos esse nostros redemptores, utpote quorum passionibus expiantur nostra delicta quoad pœnas temporales. Non, inquam, id potius sequitur, quàm quod simus ipsi redemptores nostri, quatenus per proprias satisfactiones (quæ tamen ex ipso Christo vim habent) redimimus pœnas temporales post culpam remissam restantes; quas tamen certum est ita à nobis posse redimi ex *Trid. sess. 14. c. 8. & can. 13. & 14.* Absolutè autem & simpliciter ob hoc non rectè dicitur homo justus redemptor sui vel alterius, sed solus Christus, qui nos ex captivitate peccati & diaboli per suum sanguinem tanquam pretium liberavit. Quamquam secundum quid & cum addito posset quis eatenus dici redemptor, uti redimit; sicut & salvator, quatenus salvum facit. Unde sinè ratione *Michaël Bajus* negavit satisfactiones nostras esse dignum pretium redemptionis pœnarum temporalium, ne alioquin essemus saltem ex parte redemptores, ut habet in *art. 56.* à tribus Pontificibus censurato. Prout etiam meritò censuratus est articulus 57. *Per passiones Sanctorum in indulgentiis communicatas non propriè redimuntur nostra delicta: sed per communicationem Charitatis nobis eorum passionibus impertiuntur, ut digni simus, qui pretiò sanguinis Christi à pœnis pro peccatis debitis liberemur.*

Notanda verò est differentia inter passionem Christi & Sanctorum, quod solius Christi passionem possint applicari intra Sacramenta, ad remissionem tum culpæ & pœnæ æternæ; tum etiam pœnæ temporalis, sive totalis, ut in Baptismo, sive saltem pro parte, ut in Sacramento Pœnitentiæ. Quia verò remissioni pœnæ in Sacramentis semper

Arguitur
ad hominē
contra Hæ-
reticos.

49.
Fundamen-
ta Hæreti-
corum.

50.
An Sancti
possint dici
Redempto-
res.

51.
Passio Chri-
sti applica-
tur etiam
in Sacra-
mentis: Sā-
ctorum verò
tantum ex-
tra Sacra-

menta in
indulgentiis.

jungitur remissio culpæ, quæ remittitur per passionem solius Christi, & quia ipsa Sacramenta sunt instrumenta solius passionis Christi, patet thesaurum Ecclesiæ, quæ constantem passionibus Sanctorum, non posse dispensari in Sacramentis, sed solum extrâ per indulgentias: quod ipsum tamen etiam à fortiori non est negandum posse fieri de illo quæ constante passionibus Christi.

52.
Indulgentiæ
quàm sint
utiles popu-
lo Christiano.

Denique de utilitate Indulgentiarum non est quod dubitetur: cum tollant pœnas temporales quæ retardant ingressum cæli; nec impediunt exercitium bonorum operum, immo per eas provocentur fideles ad Communionem aliaque pia opera præscripta. Utilius quidem est & tutius, per actiones proprias satisfacere, quàm indulgentias quærere: utilissimum tamen est, & istud facere, & hoc non omittere: ut ita suscipientes Indulgentiam non cessent à pœnitentiæ fructibus producendis, qui meritorii & medicinales esse solent. Unde *Tridentinum sess. 25. in Decreto de Indulgentiis* meritò docet, Indulgentiarum usum Christiano populo maximè salutarem esse.

Q U Æ S T I O VI.

An Indulgentiæ dentur per modum Suffragii, an verò Absolutionis?

53.
Indulgentia
conceduntur
defunctis
per modum
suffragii.

DI C O I. Indulgentiæ conceduntur defunctis tantum per modum suffragii, siue solutionis pro pœna, quatenus Pontifex iis suffragatur, offerens Deo ex thesauro Ecclesiæ pro eorum debita pœna æquivalens. Ita communiter Doctores contra paucos. Probat *I.* ex formulis quibus Pontifices communiter utuntur, in quibus dicunt se concedere defunctis indulgentias per modum suffragii. Et confirmatur ex *Leone X. in Epist. ad Cajetanum* (quam ipse refert 3. P. q. 48. art. 5.) dicente, *Romanum Pontificem thesaurum meritorum Jesu Christi & Sanctorum dispensare, & per modum absolutionis indulgentiam ipsam conferre, vel per modum suffragii illam transferre consuevisse*; utique per modum absolutionis respectu vivorum, per modum suffragii respectu defunctorum.

Probat *II.* quia absolutio est actus jurisdictionis, adeoque tantum potest in subditum exerceri: defuncti autem non sunt subditi Papæ, aut aliis Ecclesiæ Prælati, qui tantum præsunt Ecclesiæ militanti siue ovili Christi in terris constituto. Unde dum in certis casibus à Canonibus denotatis ligasse legitur Ecclesia mortuos & solvisse, ut dicitur *cap. A nobis 28. de Sententia excommunicationis* (ubi etiam Pontifex præmiserat, ut cuicumque præviis pœnitentiæ signis in excommunicatione defuncto, absolutionis beneficium impendatur) intelligi debet de absolutione & ligatione indirecta, quatenus videlicet permittitur vel prohibetur vivis communicatio

cum mortuis in oblatione sacrificii, suffragiis &c.

Et quamquàm indulgentiæ requirant in conferente jurisdictionem, in thesaurum videlicet qui distribuitur; non tamen necessario ex jure divino requiritur jurisdictio in personas, quibus distribuitur: nam etiam bona communia possunt distribui non subditis ab habente in illa potestatem.

Conferuntur porro defunctis indulgentiæ per modum suffragii satisfactorii; idque juxta *Lugo d. 27. sect. 5.* per hoc, quod Pontifex operibus vivorum tantum applicet de satisfactionibus Christi & Sanctorum, quantum requiritur, ut sint condigna satisfactio pro pœna, quæ defunctis est remittenda. Sed sine ratione recedit à tritis Scholasticorum explicationibus, & quidem clavis ac obviis: etiam gratis concelsâ possibilitate elevandi opera ad condignam satisfactionem per Pontificem: penes quem non esse hanc potestatem, arguit *Arriaga d. 28. sect. 3.* Et sanè difficilis est explicatu, si præter verba aliud importet modus iste loquendi, quàm quod reliqui concedunt. Proinde receptus satis videtur modus explicandi (pro quo referri solet *D. Thomas 4. dist. 45. q. 2. art. 3. quasiuncula 2.* & antiqui Theologi) quod scilicet Indulgentia concedatur defunctis secundariò ac velut mediâtè, quatenus Pontifex donat vivis de thesauro Ecclesiæ satisfactiones sub conditione certorum operum, cum potestate, aut etiam sub conditione eas applicandi defunctis instar propriarum satisfactionum seu suffragiorum. Estque ista explicatio satis facilis, & consona formulis loquendi Pontificum. Sic enim *Sixtus V.* in Bulla de Archiconfraternitate Chordigerorum, quæ incipit *Divina Charitatis altitudo*, concedit Chordigeris, *ut Indulgentias & peccatorum remissiones ibidem præfatas per modum suffragii pro fidelibus, qui in gratia Dei decesserint, consequi & impartiri valeant.* Et ita quidem potest omnino Pontifex procedere, securusque procedit in largitione similium Indulgentiarum. Non video tamen efficax fundamentum, cur præterea sicut fideles, sic non valeat Pontifex ipse ex thesauro Ecclesiæ applicare immediatè indulgentias defunctis per modum suffragii, sic ut opera fidelium vivorum sint quædam conditiones requisitæ, aut etiam justitiæ causæ (quæ requiritur) suppletæ, sine quibus alioquin Pontifex non intendat eas concedere, uti neque vivi eas obtinent pro se ipsis, nisi opera præscripta exequantur. Unde Indulgentias posse concedi etiam immediatè defunctis docet *Suarez d. 53. sect. 3.* & *Coninck d. 12. n. 44.* addens communiter ipsum Pontificem de facto applicare Indulgentias iis defunctis, pro quibus illas vivi intendunt lucrari, ita per se dispensando Ecclesiæ thesaurum. Neque hunc concedendi modum negat *D. Thomas* suprà, ut consideranti textum apparebit.

DI C O II. Indulgentia etiam conceditur vi-

54.
Quod quâ
ratione fiat,
amplius de-
claratur.

Vivis con-
ceduntur
per modum
solutionis.

vis per modum solutionis; cum Deus nullum peccatum impunitum relinquit poenâ propriâ, aut saltem satisfactione seu poenâ alienâ; immo concedi illis posset per modum puræ solutionis, quandoquidem de facto sic concedatur defunctis, nec sit specialis repugnantia quoad vivos, quantum est ex jure divino aut naturali; ut rectè *Præpositus q. 14. dub. 3. n. 24. Bellarminus l. 1. de Indulgentiis c. 5.*

Et simul per
modum ab-
solutionis.

& alii. Nihilominus de facto confertur simul vivis per modum absolutionis. Ita communius Doctores contra *Durandum*, & alios. Et colligitur satis clarè ex verbis *Leonis X. præconcl. relatis*. Deinde c. *Quod autem, de Pœnit. & remiss.* idem satis apertè supponit *Alexander III.* dicens, indulgentias tantum prodesse subditis concedentium, eò quòd à suo non iudice ligari nullus valeat vel absolvi. Atque ibidem & c. *Nostro eòd. tit.* Indulgentiæ vocantur *Remissiones*, quod sonat authenticam condonationem sive absolutionem, & non puram solutionem. Idem sonant formulæ, quibus Pontifices conferunt indulgentias; v. g. *Concedimus veniam peccatorum*; ut loquitur *Bonifacius VIII. Extr. Antiquorum de Pœnit. & remiss.* Immo *Martinus V.* in fine *Concilii Constantiensis* expressè utitur nomine *Absolutionis*.

Probat H. quia dependenter à Christi satisfactione datur absolutio sacramentalis à peccatis, & consequenter à reatu poenæ æternæ: similiter poenæ corporales ac spirituales per absolutionem remittuntur, ergo eòdem modò potest ab Ecclesia tanquam à iudice concedi absolutio à poenis purgatorii per Indulgentiam, in qua Christi ac Sanctorum satisfactio applicatur. Neque absolutio est incompatibilis cum solutione: nam Pontifex pro poena solvit, quatenus ex thesauro Ecclesiæ confert sufficientem satisfactionem; quam nomine Dei, cuius vices gerit, acceptans, ab eadem poena liberat seu absolvit.

56.

Qualiter
nihilominus
possit Ponti-
fex sibi ap-
plicare in-
dulgentias.

Dices: Ergo Papa non poterit sibi ipsi dare indulgentias. Resp. Neg. Seq. tum quia potest sibi illas dare saltem per modum puræ solutionis: tum quia potest in hoc negotio se alteri subicere, & per illum indulgentias sibi dare, etiam per modum absolutionis: tum denique, quia etsi iurisdicção cum potestate ligandi non sit ad se ipsum; cur tamen nequeat in ipso esse potestas se ipsum liberandi nomine alienò, nempe Dei?

Q U Æ S T I O VII.

Quisnam possit concedere Indulgentias?

57.

Potestas
dandi indul-
gentias pro
universis fi-
delibus jure
divinò con-
venit Sum-

Dico I. Summus Pontifex ex jure divino primariò & cum plena potestate potest concedere indulgentias, ut patet ex praxi Ecclesiæ. Ratio est: quia potestas dispensandi bona communia est primariò penes Principem: cumque hæc potestas ei non communi-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

cetur ab hominibus, patet esse concessam à Christo, ut etiam tradit *Clemens VI. Extrav. Vni-genitus* relati q. 5. Deinde *Trid. sess. 25. in Decreto de Indulg.* docet hanc potestatem esse divinitus traditam Ecclesiæ; utique primò & principaliter exercendam per Caput ejusdem.

Dico II. Potestas concedendi indulgentias, sed restricta, residet penes Archiepiscopos pro tota sua provincia, etiam si actu non visitent; ut satis colligitur ex praxi ac indefinita locutione *Honorii III. cap. Nostro, de Pœnit. & remiss.* & penes Episcopos pro suis diocesis; ut patet c. *Cum ex eo eòd. tit.* Ubi etiam refertur ordinatio *Consilii Lateranensis cap. 62.* decernentis, ut Episcopi tantum possint concedere indulgentias unius anni in Dedicatione Basilicæ, sive ab uno solo, sive à pluribus Episcopis dedicetur, & in anniversario Dedicationis tantum quadraginta dierum. Ibidem decernitur, ut numerus iste quadraginta dierum in aliis casibus non excedatur: quòd non tantum de illicito, sed etiam de invalido intelligi, declarat *Bonifacius VIII. c. Indulgentia, de Pœnit. & remiss. in 6.* Et quamvis aliqui apud *Valentia disp. 7. q. 20. pu. 3. §. Innocentius tamen*, existiment prædictam limitationem de publica tantum concessione esse intelligendam, adeoque Episcopos posse majores privatim concedere in foro poenitentiali: non sunt tamen audiendi, eò quòd *Concilium Lateranense & Bonifacius VIII.* generaliter sine ulla distinctione loquantur.

Cum autem Episcopi habeant hanc potestatem annexam suo officio, adeoque velut jure ordinariò, possunt consequenter eandem alteri delegare. An autem illam habeant jure divinò, dubitatur. Sed verius est, quòd non: ut rectè ostendit *Suarez disp. 55. sect. 2.* uti nec jure divinò habent potestatem legislativam ac iurisdictionem in foro externo: de qua tamen eadem, si non potior, esset ratio.

Dico III. Alii inferiores Prælati jure ordinariò non possunt concedere indulgentias; cum eis nullibi in jure id concedatur. Immo c. *Accedentibus, de Excessibus Prælatorum* Abbatibus hoc expressè inhibetur. Unde nec Capitulum Sede vacante, nec Generales aut Provinciales Religionum habent hanc potestatem, etsi in cæteris polleant iurisdictione Episcopali; eò quòd concessio Indulgentiarum sit dignitati Episcopali specialiter annexa, etsi alioquin sit quoque actus iurisdictionis.

Dico IV. possunt tamen Prælati concedere Indulgentias ex delegatione, uti & alii, quibus id fuerit commissum; etsi non sint sacerdotes: cum concessio indulgentiarum non sit actus Ordinis, sed iurisdictionis, nihil habens speciale, ob quòd nequeat delegari. Unde etiam Pontifices eò ipsò, quòd sunt electi, Indulgentias concedunt, & Episcopus confirmatus etiam ante consecrationem concedere posset: sic etiam ex delegatione seu commissione Papæ Indulgentias concedere solent Cardinales non presbyteri, ut refert

mo Pontifi-
ci.

58.

A quo di-
manat in
Archiepis-
copos pro
suis Pro-
vinciis, &
Episcopos
pro suis Di-
ocesis;

Sed restric-
ta valde.

59.

Jure tamen
ordinariò
ac delega-
bili,

Eòque ve-
rius huma-
nò.

60.

Inferiori-
bus Præla-
tis jure
Ordinariò
non conveni-
t hac po-
testas v.
g. Genera-
libus, Ab-
batibus,
Capitulo
sede vacan-
te &c.

61.

Potest ta-
men his,
aut aliis;
etiam non
Sacerdoti-
bus dele-
gari.

Uti & Pa-
pa ac Epif-
copi nòdum
ordinariò
dare possunt.

Nonnulla
privilegia
quoad hoc
concessa re-
censentur.

Lugo disp. 27. de Pœnit. sect. 1. num. 2. Sic etiam Leo X. Provincialibus nostris & Gregorius XIII. Visitatoribus Societatis Jesu dedit facultatem concedendi Religiosis plenariam Indulgentiam, peractâ visitatione Conventus. Idemque est de Monialibus S. Claræ, & Tertiariis in Congregatione viventibus. Et Alexander IV. concessit, ut Fratres Minores, in quibuscumque Ecclesiis vel locis prædicaverint, possint suis auditoribus dare indulgentias quadraginta dierum: immo multo majores ex concessione variorum Pontificum eos concedere posse, refert *Collector privilegiorum V. Indulgentia quoad seculares* 5. & ex eo Hieronymus Rodriguez. *Resol.* 77. num. 57. Neque hujusmodi indulgentiæ sunt revocatæ per Paulum V. qui revocavit Indulgentias ante illud tempus Regularibus concessas. Nam loquitur de concessis specialiter iisdem Regularibus & immediatè per ipsos Pontifices: non autem de privilegio seu facultate concedendi indulgentias, aut indulgentiis indifferenter concernentibus etiam cæteros Christi Fideles. Inter indulgentias porrò, quæ concernunt audientes conciones Franciscanorum, quædam dantur per Pontificem, quædam committuntur dandæ per ipsos prædicantes. Et quidem congruit, ut expressè dentur nomine suæ Sanctitatis; immo id necessarium est, juxta quoddam, subintellige, dum tenor Bullæ seu concessionis id exigit.

Q U Æ S T I O VIII.

Quem effectum habeant Indulgentiæ?

62.
Indulgentia
habent vim
tollendi pœ-
nas purga-
torii.

DICO I. Indulgentiæ habent efficaciam tollendi pœnas purgatorii; immo prout de facto conceduntur eas tollunt. Conclusio est certa inter Catholicos. Prima pars patet, ex eo, quod Sixtus IV. damnaverit hanc propositionem *Petri Oxomensis: Papa non potest indulgere alicui vivo pœnam purgatorii.* Deinde indulgentiæ conceduntur defunctis, in quibus tamen nihil operari possunt, quàm liberationem à pœnis purgatorii: ergo & idem possunt in vivis. Tertio si per indulgentiam non possent tolli pœnæ purgatorii, sed tantum pœnitentiæ injunctæ in foro sacramentali, ad quid necessarius est thesaurus satisfactionum Christi & Sanctorum? Denique sic indulgentia Fidelibus obesset potius quàm prodesset, dum per eam liberati à parva pœnitentia, quæ ex opere operato magnas deleteret pœnas, eas reservarent luendas gravissimè in purgatorio. Confirmatur à fortiori ex mox dicendis.

63.
Atque eas
de facto tol-
lunt.

Secunda pars probatur: tum quia iste est sensus Ecclesiæ & Fidelium; immo & ipsorum Pontificum, qui in concessione Indulgentiarum alioquin frustra ad thesaurum Ecclesiæ recurrerent. Ideoque Bonifacius VIII. (teste *Glossâ* in Extrav. *Antiquorum*, de Pœnit. & remiss.) in anno Jubilæi pœnitentias

sacramentales, saltem ab ipsa lucracione distinctas imponi nolebat, eò quod nimirum per hoc tota pœna purgatorii deleteretur. Idemque manifestum est in Indulgentiis, quas de facto Pontifices concedunt defunctis; ergo similiter censendum est de iis, quas concedunt vivis. Denique si tantum pœnitentias tollerent, parum forent utiles hoc tempore quò parvæ plerumque injunguntur: immo potius obessent, quàm prodescent. Ut interim non taceam, haud satis apparere, qualiter possint pœnitentiæ sacramentales directè relaxari per Prælatos Ecclesiæ; cum in tribunali sacramentali sacerdos non habeat superiorem, sed quilibet sit in ordine isto supremus.

DICO II. Per Indulgentias absolutè concessas non tantum tollitur pœna purgatorii correspondens pœnitentiæ sacramentali, sed etiam alia. Est communior Doctorum contra Cajetanum & alios quosdam. Probatur: quia, ut etiam admittit Cajetanus, potest Pontifex alias quoque pœnas tollere; cum sit par ratio de omnibus, nec alibi inveniatur potestas Pontificia in hoc restricta: atqui non est ratio cur restringeret suam intentionem; quin potius contrarium indicat, eò ipsò quod absolutè indulgentias concedit; ergo &c. Confirmatur: quia sæpe conceduntur indulgentiæ multorum millium annorum, & tamen nulli tot annorum pœnitentia injungitur. Deinde cum parvæ pœnitentiæ imponantur, & plerumque expleantur antequam lucremur indulgentias, inutiles forent omnes majores indulgentiæ.

Nec obstat, quod c. *Cum ex eo*, de Pœnit. & remiss. videatur limitari potestas Indulgentiarum ad concedendum illas tantum de injunctis pœnitentiis. Nam textus ille solum loquitur de Episcopis, adeoque ad summum potestas eorum in hoc limitatur; & quidem solum quoad diem anniversarium dedicationis Ecclesiæ. Immo nec ipsorum potestas ibi restringitur ad relaxandas pœnas præcisè correspondentes pœnitentiis injunctis, sed solum ad certum tempus sive magnitudinem indulgentiarum ibidem determinatam. Addunt Plures, quod etiam si in formula concedantur Indulgentiæ de injunctis pœnitentiis, id tamen addatur non tam ad restringendum, quàm ad explicandum sive ampliandum, q. d. etiam de injunctis pœnitentiis: eò quod hoc sit amplius, quàm relaxare alias pœnas; adeoque etiam intelligi debeat de pœnitentiis meritò injungendis juxta Canones, sive de aliis pœnis. Postremum tamen Varii etiam Recentiores negant: eò quod verba Pontificum debeant intelligi in hac materia, ut jacent; nisi aliunde gravis ratio cogat addere aliquid non contentum in textu, qui simpliciter sonat, ut remissio sit de injunctis pœnitentiis. An verò & qualiter Indulgentia tollat obligationem implendi pœnitentiam sacramentalem, saltem in quantum est satisfactoria, vide dicta q. 4. num. 29. & seqq.

Sed difficultas est, an Indulgentiæ pro defunctis

64.
Neque tan-
tùm illas
qua respon-
dent pœni-
tentiis in-
junctis, sed
& alias.

65.
An Episco-
porum pote-
stas saltem
sit restricta
ad pœniten-
tias injun-
ctas.

66.

An indulgentia pro defunctis habeant infallibiliter effectum.

Multi negant.

Plerique Recentiores asserunt.

Iudicium Bellarmini de utraque opinione.

Opinio affirmativa probatur ex Leone X.

An inde certò inferatur.

functis habeant certum & infallibilem effectum : an verò tantum profint secundum liberalem & congruam Dei acceptantis voluntatem , qui frequenter quidem & passim , non tamen semper vel in toto acceptet : sicut iudex supremus non tenetur acceptare commutationem poenae sibi debitae , nisi ad id se promissione aliquâ obligarit : prout videtur non constare in praesenti , cum verba Matth. 16. & alibi videantur respicere vivos solvendo super terram. Quare hunc effectum non esse in defunctis infallibilem , uti nec juxta Plures effectum privatorum suffragiorum iis applicatorum , docet , *Cajetanus* , *Petrus Soto* , *Cano* , *Corduba* aliique graves auctores. Contraria tamen opinio est *Dominici Soto* , *Navarri* , *Suarez* & Recentiorum velut communiter. Quam satis probabilem censet *Dicastillo Tract. 9. d. 2. dub. 18.* etsi priorem etiam censet probabilem. Similiter *Bellarminus l. 1. de Indulg. c. 14. neutram* , inquit , *reprobare audeo* , addens sententiam *Cajetani* videri valde rationabilem , alteram verò admodum piam. Sed *Arriaga disp. 26. sect. 1.* asserit posteriorem sententiam esse omnino certam , adducens unicum fundamentum (quod & Reliqui allegant) desumptum ex Bulla *Leonis X. ad Cajetanum* , in qua aequaliter & absolute tum vivis tum defunctis promitti videtur liberatio à poenis , dum dicitur , *Omnes tam vivos quam defunctos , qui veraciter omnes Indulgentias hujusmodi consecuti fuerint , à tanta temporali poena secundum divinam justitiam pro peccatis suis actualibus debitam liberari , quanta concessa & acquisita Indulgentia aequivalet.* Et ita (subdit Pontifex) *ab omnibus teneri & praedicari debere , sub excommunicationis lata sententia poenâ &c. auctoritate Apostolicâ decernimus.* Ex quibus verbis etiam colligitur Pontificem ibi non tantum loqui quasi ex opinione sua privata. Nihilominus ipse *Cajetanus* & tot ejus Sequaces inde non existimârunt praedictum esse clarè suae opinioni : neque alii inde certò concluderunt oppositam. Immo Pontifex ibi nil quod erat incertum determinat , sed (ut contextus indicat) Cardinalem & Legatum suum de sententia & doctrina explorata Ecclesiae informat , de vi scilicet indulgentiarum sive efficaciam ; cui locus est , etsi non infallibiliter & semper effectum illae obtrineant. Unde ita loqui potuisset etiam de suffragiis , quae pro aliis offeruntur , & tamen eatenus juxta Plures non habent effectum infallibilem. Quae expositio Confirmatur ex eo , quod *Leo X.* ita loquatur ob contrarium dogma *Lutheri* ; cujus articulus , inter alios damnatos ab eodem *Leone X.* in Bulla adversus eundem *Lutherum* , sic habet : *Indulgentia his , qui veraciter eas consequuntur , non valent ad remissionem poenae pro peccatis actualibus debita apud divinam justitiam.* Ex quo videtur concidere quidquid *Arriaga* allegat in oppositum , ut ejus dicta inspicienti patebit. Sufficit igitur , quod modus iste loquendi fa-

veat sententiae jam magis receptae , tamen incertae hactenus.

QUESTIO IX.

Quomodo Indulgentia dividatur ?

INDULGENTIA I. Dividitur in eam quae confertur vivis & per modum absolutionis , & in eam quae defunctis & per modum suffragii. Aliquando etiam conceditur tam pro vivis quam pro defunctis , ad arbitrium illius qui eas promeretur ; ut fit in Bulla *Sixti V.* pro Confraternitate Chordigerorum. Quod & renovavit *Paulus V.* in Bulla *Nuper* data 25. Sept. 1607. Similiter *Innocentius XI.* 22. Januarii 1687. concessit , ut Indulgentiae plenariae datae pro Festo Portiunculae possint applicari defunctis per modum suffragii. Doctores tamen notant indulgentiam simpliciter concessam solum prodesse vivis , nec posse applicari defunctis , nisi id exprimat. Quem admodum nec possumus Indulgentias vivis simpliciter concessas applicare aliis vivis , nisi specialis ad hoc fiat nobis potestas.

Secundò dividitur in Totalem & Partialem. Per illam , si causa sit proportionata remittitur tota poena ex peccatis condonatis relicta : per hanc verò aliqua pars poenae juxta formam concessionis , quae varia est : aliquando indeterminata ; ut quando lucranti remittitur quarta vel tertia , vel media pars poenarum debitarum ; tunc enim plus vel minus remittitur , prout quis plures vel pauciores habuerit poenas solvendas. Aliquando verò , & communius , est determinata , v. g. quadraginta , centum , mille dierum aut annorum. Quod juxta *Bellarminum* , *Corduba* , *Suarez disp. 50. sect. 5. n. 12.* & alios communiter sic intelligitur , ut per indulgentiam v. g. unius anni tantum poenae persolvendae in purgatorio remittatur , quantum remitteretur per poenitentiam unius anni exhibitam secundum rigorem antiquorum Canonum : per indulgentiam unius quadragenae aut carenae tantum remittatur , quantum remitteretur , si more antiquo talis poenitentia ageretur , spectando praecise poenitentiam in se voluntarie susceptam , praescindendo ab intensione & fervore voluntatis. Quia non videtur posse intelligi tempus , quo extenderentur poenae purgatorii ; cum illae ad mille vel duo millia annorum non extendantur , quales tamen indulgentiae subinde conceduntur ; cumque poenae purgatorii non solum intensione , sed & acerbitate mensurentur.

Quod autem *Soto 4. d. 21. q. 2. art. 1. de indulgentiis* centum aut mille annorum dicit , hujusmodi portenta numquam Papam concedere cogitasse , satis praesidenter dictum videtur , contra varias concessionem , quae in fide dignorum scriptis referuntur. Et ego ipse vidi nonnullas authenticas Bullas Pontificias debite legalizadas , in quibus millium annorum indulgentiae exprimebantur : prout signanter in

67. Indulgentia alia est concessa pro vivis , alia pro defunctis.

His nequit applicari , nisi expresse concedatur.

68. Alia item totalis , alia partialis.

Quomodo explicanda sint formulae , quibus dantur Indulgentiae centum vel mille dierum aut annorum.

69. Soto infundatè contra tot annorum indulgentias veluti concessas insurgit.

Bulla, dum præcella, quæ est 20. inter Bullas Leonis X. apud Rodriguez, exprimuntur quindecim millia annorum de vera indulgentia. Posse verò aliquos reos fieri pœnitentiæ agendæ secundum canones per spatium aliquot millium annorum, declarat Bellarminus l. 1. de Indulgentiis c. 9. Nam si peccatis lethalibus singulis deberetur secundum Canones pœnitentia trium vel septem annorum: quis enumeret annos pœnitentiæ, qui secundum Canones præscribi deberent iis, qui consuetudinem habent pejerandi, vel blasphemandi ad singula propè momenta, & frequentissimè homicidia, furta, sacrilegia, adulteria perpetrant, ac denique ut legimus. *Iob. c. 15.* bibunt quasi aquam iniquitatem?

70. Notandum ex Bellarmino *suprà*, indulgentiam quadragenæ significare remissionem pœnitentiæ, quæ quadraginta continuatis diebus in jejuniis, aliisque laboriosis operibus facienda fuisset. Quæ quadragena quando imperabatur acrior, ita ut v. g. solò pane & aquâ contenti esse deberent, qui eam peragebant, Carena dici solebat, quòd videlicet carentiam omnium ferè ciborum contineret. Ejusmodi carenam præmitti solitam ante septennem pœnitentiam, testatur Concilium Triburiense can. 55. & Burchardus l. 19.

71. Tertiò dividi solet in Plenam, Plenioram & Plenissimam: quæ tamen membra non videntur inter se distingui, sed Pontifices utuntur his formulis, ut ostendant absolutè se dare maximas quas possunt. Similiter indulgentiæ concessæ per modum Jubilæi; immo nec ipsum Jubilæum plenissimum à prædictis distinguitur, nisi in quibusdam accidentalibus; ut quòd in hoc concedi soleat major potestas absolvendi à casibus reservatis, dispensandi in votis aut illa commutandi. De quo infra in quæstione particulari de Jubilæo.

QUÆSTIO X.

Qualiter ad Concessionem Indulgentiarum requiratur causa?

72. Ad licitè, immo etiam ad validè concedendum indulgentias requiritur causa. Ita communiter Theologi, & colligitur ex locutionibus Pontificum: qui semper dicunt indulgentias ex causa pia & iusta posse concedi. Ita loquitur Clemens VI. *Extrav. Unigenitus*. Martinus V. in Bulla, quæ habetur post Concilium Constantiense. Leo. X. in *Epist. ad Cajetanum*. Deinde probatur: quia Papa est dispensator thesauri, & non Dominus: dispensator autem non potest sinè causa disponere de rebus Domini; aliàs enim non dispensator, sed dissipator esset. Probatur III. quia alioquin Papa validè posset unò verbò liberare quotidie omnes animas purgatorii; quod est incredibile. Denique non potest sinè causa relaxare obligationem voti, ergo nec reatum pœnæ, cujus obligatio similiter est juris divini.

Quare nisi discretè & ex rationabili causa ista relaxatio fieret, Deus eam non acceptaret.

DICO II. Causa ad concedendum indulgentias debet esse æqualis & proportionata, ut contra plures præsertim antiquiores & Valentia, tenet sententia jam communis. Quæ probatur ex jam dictis, tum quia concessio indulgentiarum, quâ parte causa deficit, caret iustâ & rationabili causâ; quam requirunt Pontificum locutiones. Similiter dispensator ad validè operandum indiget etiam causâ proportionatâ. Invalida etiam est dispensatio in voto aut lege superioris, ubi deficit causa proportionata. Denique tam dissonum est rationi dare indulgentiam magnam ex levi causa, quàm parvam ex nulla causa; ergo si hæc non valeat, nec illa valebit.

Valida tamen erit indulgentia sic collata pro parte, pro qua, causa juxta communem sententiam sufficit: nam Pontifex vult ponere remissionem pœnæ in quantum potest. Deinde *utile non debet per inutile vitari*, ut habet *Regula Juris in 6.*

Causa porro, ob quam indulgentiæ concedi solent, non debet esse temporalis, nisi quatenus in causam pietatis redundat, sed debet esse pia & spiritualis, ut insinuat Martinus V. *suprà* citatus. Ejusmodi est utilitas Ecclesiæ, promotio cultûs Dei vel Sanctorum, extirpatio vitiorum, constructio templi, propugnatio aut propagatio fidei, & similes. Solet etiam plerumque certum opus præscribi lucraturis indulgentias: quamquàm non sit semper necessarium; cum præcedentia merita ac incitamentum ad imitandum, subinde sufficiant ad concedendas alicui indulgentias nullò opere requisitò.

Prout autem concessio indulgentiæ & opus præscriptum ad præfatos fines ponendos multum vel parum conducunt, censetur indulgentia habere magnam vel parvam causam. Debet tamen utilitas spectari non præcisè ex operibus singulorum (quæ etsi aliquam efficaciam habere debeant ad finem intentum, sæpe tamen parvam habent seorsim spectata) sed quatenus sunt conjuncta operibus totius communitatis aut aliorum fidelium. Quàmvis cæteris paribus plus videatur lucrari, cujus opus ratione majoris devotionis plus conducit ad finem promovendum, quàm opus alterius, etsi idem sit quoad substantiam. Quod insinuat Bonifacius VIII. *Extrav. Antiquorum*, dicens: *Unusquisque tamen plus merebitur, & indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas amplius & devotius frequentabit.*

73. *Eaque proportionata.*

Quæ si sit proportionata parti, pro ea tantum valent indulgentia.

74. *Causa debet esse pia.*

Quanam censetur ejusmodi.

75. *Quando censetur indulgentia habere magnam causam.*

QUÆ.

QUESTIO XI.

Qualis Dispositio requiratur in lucraturis Indulgentias?

67.
An obtinens indulgentiam debeat esse baptizatus.

RESP. ex communiori Sententia requiritur primò ut sit baptizatus: eò quòd thesauri Ecclesiastici dispensatio fieri non possit, nisi in solos filios Ecclesiæ, quales sunt soli baptizati. Plures tamen existimant non improbabiler, posse indulgentias catechumenis tam vivis quàm defunctis; applicari per modum suffragii (ut possunt eis applicari satisfactiones propriæ) et si non per modum absolutionis, eò quòd non subsint Ecclesiæ, sicut nec subsint baptizati defuncti. Vide dicta de Sacrificio Missæ q. 5.

77.
Item an debeat esse in statu gratiæ.

Secundò requiritur à Doctoribus communius status gratiæ pro illo instanti, quò ponitur ultima conditio ad indulgentiam requisitam, sive quò remissio pœnæ esset conferenda: eò quòd non videatur tantum beneficium conferendum perseveranti in inimicitia Dei. Hinc est commune proloquium, quòd necessaria sit ad indulgentias in Concedente auctoritas, in causa pietas, in suscipiente charitas. Sufficit tamen, ut sit in gratia ipse, qui indulgentiæ sit particeps. Unde qui pro defunctis lucratur indulgentiam non debet esse in gratia, sed satis est, quòd ipsi defuncti sint iusti. Ratio est; quia ipsi, qui lucrantur indulgentiam pro defunctis, solum præstant opera requisita; quæ non necessariò sunt in statu gratiæ, ut dicetur n. seq. Ita passim Doctores. Immo sicut Scotus 4. d. 15. q. 1. n. 16. cum aliis pluribus docet satisfactionem sacramentalem in mortali impletam solvere pœnam, sic Nonnulli consequenter conjiciunt peccatorem extra gratiam posse promereri indulgentiam pœnarum restantium ex peccatis remissis. Nihilominus hoc repugnat communiori Sententiæ sive sensui Doctorum.

78.
Et pro quo tempore seu instanti.

Dixi, requiri statum gratiæ pro instanti quò ponitur ultima conditio: quia minimè requiritur (et si Aliqui id putent) totum opus requisitum fieri in statu gratiæ, ut patet ex praxi Fidelium, qui sæpius, præsertim in Jubilæis, præcipua opera requisita præmittunt confessioni, adeòque plurima opera conficiunt in mortali. Deinde opus requisitum conducit ad finem indulgentiæ, et si expleatur in mortali, ergo non est necesse quòd expleatur in gratia. Quia tamen in mortali expletum est minus efficax, consultius est omnia explere in gratia, ut ita certius sufficiant ad lucrandum & plenius lucrandum indulgentias.

79.
Quæ requiratur, ut integrè fiat opus præscriptum.

Tertiò requiritur, ut integrè fiat opus præscriptum; adeò ut ne medietatem quidem indulgentiæ lucraretur, qui tantum dimidium operis præscripti adimplet, nisi in Bulla id exprimat: nam indulgentiæ sunt intelligendæ ut sonant: sonant autem, quòd

concedantur facientibus integrè opus præscriptum; nec sonant, quòd concedantur divisibiliter juxta operis divisibilitatem.

Unde quando datur indulgentia iis qui præmissâ confessione sacramentali communicaverint, debet necessariò præmitti confessio ab iis qui sunt in peccato mortali necdum confesso, ut omnes fatentur: immo etiam juxta Plurimos et si concedatur contritis & confessis. Putat tamen Suarez d. 52. sect. 3. n. 13. & alii tunc sufficere contritionem, eò quòd juxta subjectam materiam verba illa videantur posse intelligi distributivè, non copulativè, velut si diceretur, Civibus & peregrinis; adeòque videatur Pontifex velle concedere, dum vel contriti vel confessi fuerint.

Sed dubitari posset, an confessio in formula indulgentiarum requisita debeat etiam præmitti ab iis, qui habent sola venialia? Et quidem posse Pontificem eam requirere, uti requirit alia opera supererogationis, non videtur dubitandum. Immo Sanchez & quidam alii existimant Pontificem censi id de facto requirere. Verum et si consultius & securius sit confessionem etiam à talibus adhiberi, existimo tamen cum plerisque aliis Doctoribus, id non esse necessarium, nisi Pontifex expressius suam mentem declaret: eò quòd Confessio peccatorum simpliciter intelligatur in Canonibus & præceptis Ecclesiasticis de confessione peccatorum mortalium; adeòque de eadem loquantur formulæ indulgentiarum: præsertim cum confessio tantum videatur exigere tanquam certius medium obtinendi justificationem, vel tanquam necessaria ad Communionem, quæ frequenter præscribitur.

Quartò requiritur, ut lucraturus indulgentias habeat debitum aliquod pœnarum ex culpis remissis restantium: quia nec pœnæ possunt remitti ei, qui nullis est obnoxius, nec solent remitti ante culpam.

Petes I. An ad obtinendum indulgentias sit necessarium illas scire, & expressè intendere lucrari? Affirmant plures: sed melius negat Portel V. Indulgentia n. 7. in Addit. eò quòd hoc ex natura rei non videatur necessarium, neque etiam aliunde possit necessitas illius ostendi. Et confirmatur: quia etiam ex propriis operibus satisfactionem obtinemus, et si vim satisfactionis illorum ignoremus, aut de satisfactione illorum non cogitemus. Similiter potest alter mihi ignoranti applicare fructum suffragii: cur ergo similiter applicare nequeat indulgentiam?

Petes II. An eodem opere possit quis lucrari diversas indulgentias diversis viis concessas: v. g. si quis habeat duo medallia aut duo grana benedicta diversis benedictionibus, & singulis sit annexa indulgentia unius anni obtinenda à recitantibus Orationem Dominicam, an hanc semel recitando lucratur duos annos indulgentiæ? Resp. verius esse quòd non, ut docet Suarez, Præpositus & alii communiter.

Quando requiratur confessio in obstrictis mortali non confesso.

80.

An exigatur in habentibus sola venialia.

Debet in obtinendis indulgentias supponi debitum pœnarum.

81.

An sit necessaria in indulgentiarum notitia.

82.

An possit quis eodem opere lucrari diversas indulgentias.

munius, saltem quando singulæ concessiones possunt operari totum effectum quem promittunt: nam oratio directè præscribitur tanquam causa partialis indulgentiæ, & consequenter diversa pro diversis indulgentiis: præsertim quia natum est fieri, ut una oratio reddat causam uni indulgentiæ proportionatam, improporcionatam tamen indulgentiæ duplici, nisi ipsa oratio duplicetur. Aliud tamen est, quando plures indulgentiæ v. g. Stationum urbis Romæ conceduntur per modum unius visitantibus certam Ecclesiam: tunc enim patet unicâ visitatione omnes illas indulgentias posse obtineri. Similiter aliud est, quando unicus actus foret æquè utilis ad finem diversarum indulgentiarum. Denique quando conceditur indulgentia iis, qui post confessionem & communionem Ecclesiam visitaverint, sufficit unica confessio & communio ad lucrandum plures indulgentias diversis Ecclesiis, aut diversis viis concessas: tum quia actus illi, præsertim communio, non sunt ita repetibiles: tum quia non videntur exigi directè, sed præsuppositivè ad maiorem dispositionem subjecti ad finem intentum. Unde idem esset, quamquàm secunda indulgentia sequenti die, aut intrâ debitam distantiam occurreret.

83.
An possit
eandem sa-
pius lucra-
ri, sapius
repetitio op-
re præscrip-
tâ.

Petes III. An sapius repetitio opere injuncto, sapius obtineri possit eadem indulgentia? Resp. Aff. quando concessa est perpetua indulgentia visitantibus certam Ecclesiam, aut recitantibus certam orationem, & actio humanò modò repetitur, v. g. quando est moraliter nova visitatio. Si verò indulgentia concedatur pro tali die, Aliqui affirmant, Aliqui negant repetitio opere posse iterum obtineri. Quod postremum omnino verius videtur quando conceditur indulgentia tantum pro una die. Et ita declaravit S. Congregatio Cardinalium 3. Martii 1678. *semel dumtaxat in die, plenariam indulgentiam in certos dies Ecclesiam visitantibus concessam, vel aliud pium opus peragentibus, lucriferi.* Idemque apparet quando conceditur pro pluribus diebus ad commoditatem populi. Si verò id fieret ad augendam devotionem vel concursum per totam Octavam v. g. & celebritatem in tali Ecclesia, apparet singulis saltem diebus posse de novo illas indulgentias obtineri. Prout ex ipso tenore concessionis constat de iis qui interfunt Officiis divinis in festo & per Octavam V. Sacramenti. Unde qui primâ die lucratus est indulgentias concessas ratione precum quadraginta horarum, non potest sequenti die easdem lucrari; & qui primâ septimanâ lucratus est Jubilæum, non potest sequenti hebdomadâ repetendo opera requisita idem secundò lucrari. Quod etiam respondisse Clementem VIII. de Jubilæo anni sancti, atque etiam Congregationem Cardinalium Quidam referunt: Etsi contrarium nihilominus teneant plurimi.

84.

Petes IV. An quando ob concursum non

potest quis ingredi Ecclesiam, obtineatur indulgentia eam visitantibus concessa, ab illo qui constitutus extra portam Ecclesiæ oraret? Negant Varii. Sed melius responderetur Aff. eò quòd talis moraliter visitet Ecclesiam, & in ea oret.

Ingressum
valens Ec-
clesiam an
lucratur in-
dulgentiam
transpre-
foribus.

Petes V. qualis oratio sit necessaria quando conceditur indulgentia iis, qui oraverint in tali Ecclesia? Resp. sufficere etiam orationem mentalem, quando aliud non exprimitur: tutius tamen miscetur etiam Oratio vocalis, v. g. Litanæ, Orationes Dominicæ &c.

Qualis
esse debet
oratio præ-
scripta.

QUÆSTIO XII.

De Cessatione Indulgentiarum.

CERTUM est Indulgentias tacitè vel expresse concessas pro certo tempore simul cum eo expirare: quia non possunt durare ultra intentionem concedentis. Similiter patet eas non durare ultra earum revocationem: quia sicut in fieri, ita etiam in conservari dependent à voluntate concedentium. Potest autem eas revocare, qui concessit: similiter ejusdem in dignitate successor & superior. Est tamen juxta Doctores communiter necessarium earum revocationem sufficienter promulgari, simili modò quò promulgari debet revocatio privilegiorum. Immo Suarez disp. 57. sect. 2. n. 9. Bonacina & Prapostus probabile putant, si ignorans indulgentiam esse revocatam, utatur gratis in ea concessis, id validè facere; v. g. si confiteatur casum reservatum, validè absolvi, nec teneri postea casum confiteri; & consequenter lucraturum indulgentiam, si faciat opus præscriptum. Hoc tamen pendet à voluntate Pontificis: quæ sanè non satis apparet esse talis, ut rectè advertit Suarez: cum etiam leges irritantes post sufficientem promulgationem habeant suum effectum in ignorantibus, & tamen majora inde sequi possint incommoda, quàm ex invaliditate indulgentiarum solarum. Et planè incredibile videtur casu ignorantem revocationem indulgentiarum etiam publicè in loco factam, postea adhuc eas lucrari, visitando v. g. Ecclesiam statis diebus.

85.
Indulgentia
temporales
lapsu tem-
poris cessant.
Nulla du-
rant ultra
convenien-
tem revoca-
tionem.
Quæ talis
censetur.

An autem posset Pontifex validè revocare indulgentias per solum actum interiore, disputatur. Sed non video solidam rationem id negandi: cum valor indulgentiæ pendeat essentialiter, etiam in conservari, à perseverante voluntate concedentis. Modus tamen ita derogandi non congruit, ut patet; adeoque non præsumitur.

Eam esse
factam ig-
norans an
adhuc par-
ticipet in-
dulgentias.

Præterea ad validam revocationem non requiritur causa: etsi requiri soleat ad licitam. Sed cum sit merum ac gratuitum beneficium pendens jugiter à voluntate concedentis, non aliud apparet per se loquendo inconveniens in revocatione facta sine causa, quàm species quædam imprudentiæ seu levitatis in revo-

Non con-
gruit, suffi-
cere tamen
absolutè
posset revoca-
tio merè
interna.

An ad re-
vocandum
exigatur
causa.

revocatione beneficii, quod decet esse man-
furum.

86. Quia verò plurimæ indulgentiæ olim fue-
rant concessæ diversis Ordinibus ac Religio-
sis, de quibus latè *Compendium privilegiorum*
Minorum V. Indulgentiæ quoad Fratres, & Ro-
driguez To. 2. qq. reg. q. 88. & seq. idcirco
Paulus V. in Bulla Romanus Pontifex datâ an-
no 1606. die 23. Maii (quæ refertur in *Bul-*
lario Romano, & apud *Bassaum V. Indulgentia*
II. num. 12.) revocavit omnes & singulas
indulgentias concessas per Prædecessores suos
summos Pontifices, quibuslibet Regularibus
ac Monialibus cujusvis Ordinis, illasque an-
nullavit; ac decrevit, quòd locò illarum ibi
revocatarum, omnes & singuli Religiosi gau-
derent concessis in Bulla citata.

In hac tamen revocatione solùm compre-
henduntur indulgentiæ olim concessæ directè
ipsis Religiosis, quibus idcirco novas con-
cedit Pontifex in eadem Bulla. Non autem
comprehenduntur concessæ, intuitu quidem
Religionis, tamen indifferenter pro Christi
Fidelibus; v. g. concessæ visitantibus Eccle-
siis in festis Sanctorum Ordinis, Confratri-
bus Confraternitatum Chordæ, Corrigiæ,
Scapularis &c. ut docet praxis & recta expli-
candi ratio, ac ipsemet *Paulus V.* postmo-
dum declaravit; prout testatum reliquit no-
ster Commissarius Generalis Curiae Romanæ
in litteris datis anno 1611. die 27. Septem-
bris ad R. P. *Joannem Neyen* Ordinis nostri
Commissarium Generalem Germano-Bel-
gicum. Unde Religiosi possunt similes in-
dulgentias lucrari, uti alii Christi Fideles.

Non comprehendi insuper indulgentias Re-
gularibus concessas pro defunctis, fertur idem
Paulus V. declarasse Card. Bandino; ut ex
Peregrino refert *Bassæus supra*. Plures autem
olim erant tales, aut certè concessæ cum fa-
cultate applicandi defunctis ad libitum. Ali-
qui præterea idem existimant de concessis pro
articulo mortis, veluti speciali notâ dignis,
quas proinde non suspendi etiam in anno Ju-
bilæi fertur declarasse *Urbanus VIII.* anno
1625. apud *Bassaum supra*.

87. Denique controversitur an *Paulus V. Bullâ*
Injuncti nobis, confirmans privilegia Ordinis
Minorum, & signanter omnia indulta spiri-
tualia, censeatur denuò concessisse seu inno-
vâsse antiquas Indulgentias ab ipso jam revo-
catas? Hoc enim Nonnulli contendunt. Im-
mo ipsum Pontificem postea vivæ vocis ora-
culò declarasse, se per indulta spiritualia nihil
aliud intelligere, quàm indulgentias, testatur
P. Guilielmus Spoelberch in Manuali Resol. ma-
ter. concernent. FF. Min. V. Indulgentia. num.
4. Contrarium tamen meritò tenet *Portel V.*
Indulgentia. num. 13. Immo non apparet ratio
dubitandi, etiam admisâ declaratione præfatâ
Pontificis: cum in Bulla citata (cujus exem-
plar Romæ impressum Anno 1607. & syn-
graphâ *Archangeli à Messana* tunc Generalis
Ministri, ejusque sigillò munitum legi) ex

certa scientia confirmantur solùm Indulta &
Privilegia, quatenus sint in usu, & non sint
revocata, seu sub aliquibus revocationibus com-
prehensa. Nisi fortè sit alia alteriusque tenoris
Bulla istius Pontificis; quæ me latet. Unde
Alexander VII. anno 1666. die 18. Martii
meritò reprobavit ad minus ut scandalosam,
districtèque inhibuit doctrinam hanc proposi-
tione expressam: *Indulgentia concessa Regu-*
laribus, & revocata à Paulo V. hodie sunt re-
validata.

Certum insuper est, indulgentias, quæ
conceduntur in perpetuum, vel etiam inde-
finitè absque ulla temporis limitatione, per
se loquendo perpetuò durare, nec tolli mor-
te concedentis: quia talis forma sonat per-
petuitatem, & indulgentia est gratia Princi-
pis, quæ proinde non expirat morte conce-
dentis.

Petes, An cessante causâ, ob quam indul-
gentia fuit concessa, ipsa cesset? Resp. Neg.
cum *Suarez sup. num. 14.* & aliis: quia pro
causa temporali potest concedi perpetua in-
dulgentia, si illa, etsi temporalis, tantæ in-
dulgentiæ erat proportionata. Sicut unius
anni indulgentia conceditur ob dedicationem
Ecclesiæ, quæ unò die finitur. Quia tamen
semper relinquitur aliquis respectus moralis
ad causam, dici potest, hanc semper de-
bere saltem moraliter adesse. Alioquin quan-
do causa temporalis non sufficeret ad con-
cessionem perpetuæ indulgentiæ, in rigore
dicendum videtur, eam non valituram diu-
tius, quàm proportio seu sufficientia causæ
permittat.

Cessat præterea indulgentia, si pereat res
vel locus, cui indulgentia est concessa, v. g.
destruatur templum. Quòd si Ecclesia pau-
latim destruat & reædificetur, non cessat
indulgentia per reparationem & reædificatio-
nem: adhuc enim censetur idem locus perse-
verare, & prior Ecclesia moraliter numquam
desuisse. Quòd si simul destruat & in lo-
cum destructæ ibidem ædificetur alia, adhuc
verosimiliter indulgentia, quæ tempore de-
structionis erat suspensa, vires suas iterum
resumet: quia moraliter censetur eadem Ec-
clesia, soletque privilegia prioris retinere:
quàmvis Nonnullis indulgentia hòc casu vi-
deatur dubia. Similiter si Ecclesia, sive au-
thoritate Superioris, sive de facto destructa,
in alium locum sub eodem titulo, & Patrono
transferatur ædificanda, communis sententia
docet (teste *Layman l. 5. Tr. 7. cap. 3. num.*
5. & Ludovico Bonon. Tract. de Indulg. n. 79.)
omnia privilegia, atque adeò indulgentias
transferri. Quod verissimum credit *Castro Pa-*
lao Tract. 24. de Indulg. disp. un. pu. 11. n. 3.
prout & bene notavit *Suarez disp. 52. de In-*
dulg. sect. 1. n. 9. & l. 8. de Legibus c. 5. in
fine, quando non ratione sitûs & loci; sed
ratione oppidi, Religionis vel Patroni, tali
Ecclesiæ privilegia concessa sunt. Unde si
Regulares de uno loco transferantur in alium
legitimâ

Concessa si-
nè limita-
tione tem-
poris non
expirant
morte con-
cedentis.

88.
An cessante
causâ.

89.
Qualiter
cessent pe-
reunte vel
mutatâ re
seu locò.

legitimâ auctoritate, omnes indulgentias Ecclesiis ejusdem Religionis concessas similiter transferri indubitatum est, & locum seu Ecclesiam præcedentem, etsi adhuc in esse suo maneat, sed non tanquam Ecclesia istius religionis, præfatis indulgentiis manere orbatam.

An cesset
indulgentia
per renun-
tiationem.

Postremus modus cessationis Indulgentiarum statui posset renuntiatio illius cui est concessa. Nihilominus etsi possit quis non velle lucrari indulgentiam, potentiam tamen eam lucrandi non potest rejicere: quia ea provenit à liberali alterius voluntate, quâ durante semper manet in potestate ejus, cui confertur indulgentia, mutare suam voluntatem, & illam lucrari.

Q U Æ S T I O XIII.

De quibusdam concernentibus Indulgentiam Jubilæi.

90.
Jubilæi no-
mine quid
significetur.

JUBILÆUS dicitur à voce Hebraica *Jobel* (indè aliqui *Jobelæum* appellandum contendunt: sed nos *Hieronymum* & vulgatum loquendi modum sequimur) & significabat apud Hebræos annum remissionis, qui erat quinquagesimus *Levit. 25. & 27. & Num. ult.* Illò enim cessabant labores agriculturæ, poterantque omnes commodè sustentari ex frugibus anni superioris divinâ largitate triplo pluribus, restituebantur agri & domus venditæ pristinis dominis, servi libertate pristinâ donabantur. Hinc annus celebris, quò Romæ visitantibus limina Apostolorum Petri & Pauli, aliæve Ecclesias determinari solitas conceduntur maximæ remissiones & gratiæ, vocatur Jubilæus à *Xisto IV. Extrav. Quemadmodum, de Pœnit. & remiss.* Et quidem *Bonifacius VII. Extrav. Antiquorum eod. tit. centesimo quoque anno istam remissionem concesserat. Clemens VI. verò Extrav. Unigenitus eod. tit. exemplò Jubilæi Hebræorum ad annum quinquagesimum reduxit. Tandem Paulus II. & Xistus IV. ad singulos 25. annos eam reducerunt. Quarum reductionum congruentiæ videri possunt in Extravagantibus citatis.*

91.
Qui favo-
res in Iubi-
lao Anni
sancti fiant.

Favor porrò, qui in hujusmodi Jubilæo conceditur, præter Indulgentiam plenissimam, est facultas absolvendi à casibus reservatis, commutandi vota, componendi super malè ablati incertis, illicito contractu acquisitis, ut probat praxis & usus Romanæ Ecclesiæ, inquit *Castro Palao Tract. 24. d. un. pu. 12. n. 5.* Opera autem præstanda exprimi solent in Bullis Indictionis Jubilæi; quarum tenor ad amissim est servandus. Incipitque annus Jubilæi à primis Vesperis Nativitatis Domini, & durat usque ad primas Vesperas anni sequentis inclusivè.

92.
Suspendun-
tur omnes

Suspenduntur quoque eò durante omnes indulgentiæ plenariæ concessæ vivis extra Urbem Romanam constitutis, & facultates ea-

rumdem occasione datæ; iisdem de cætero in suo robore permanens. Sub quibus tamen non comprehenditur indulgentiam plenariam & Jubilæum Compostellanum ex Brevi Apostolico *Xisti V. tradit Castro Palao Tr. 24. d. un. pu. 12. n. 8.* Id ipsum de Indulgentiis à Christo concessis Ecclesiæ S. Mariæ Angelorum sive Portiunculæ prope Assisium declaravit *Urbanus VIII. anno Jubilæi 1625.*

Similiter satis constat indulgentias etiam plenarias pro defunctis concessas non suspendi in anno Jubilæi: nam in illis cessat finis suspensionis, qui est, ut omnes Romam conveniant; præsertim cum Jubilæum tantum possit obtineri pro vivis. Deinde hæ indulgentiæ sunt speciali notâ dignæ. Unde Romæ anno 1625. declaratum fuit, altaria privilegiata isto anno retinere suum vigorem. Et in Brevibus istorum altarium, quæ dantur ad septennium continuò subsequens, non fit exceptio anni Jubilæi intercurrentis; prout fit in Brevibus Indulgentiarum septennalium, quæ conceduntur pro aliquo festo, vel in Oratione 40. horarum. Idem proinde est de medallis, crucibus &c. quibus annexa fuerit Indulgentia pro defunctis. Sed notandum est, quod habet *Franciscus Bellegambe à Soc. Jesu in Euchirid. de Jubilæo pag. 90.* Non suspenduntur, inquit, illo anno Indulgentiæ concessæ directè pro solis defunctis, secus est de iis, quæ conceduntur vivis sic ut possint applicari defunctis. Ita *Clemens X. 1675. Declaramus, quòd in generali suspensione Indulgentiarum, non intelligantur Indulgentiæ Altarium Privilegiatorum pro defunctis, neque aliæ concessæ eodem modò pro defunctis; verum illæ suspensæ habeantur, quas possunt sibi consequi vivi, ut eas possint concedere animabus Purgatorii per modum suffragii.* Unde *R. P. de Noyelle tunc assistens Germaniæ, postea Generalis Societatis Jesu in litteris responsoriis 23. Martii 1675. ad R. P. Joannem Blauvart Provinciæ Gallo-Belgiæ: Vi hujus declarationis censentur suspensæ Indulgentiæ Communionis generalis, quas proinde hic Roma non promulgamus, immo petentibus negata est licentia promulgandi.*

Insuper non revocantur indulgentiæ Episcopales: cum Bullæ solum loquantur de indulgentiis per Romanos Pontifices concessis. Immo idem censent plurimi Doctores, etiam qui Romæ scripserunt, de cæteris indulgentiis non plenariis: nam *Gregorius XIII. & alii ante ipsum Pontifices expressè loquuntur de solis plenariis. In quibus etiam sufficienter salvatur finis suspensionis, nempe ut Fideles conveniant Romam: cum alioquin non plenarias possit concedere Episcopus toties quoties libet. Et consequenter Bullæ Urbani VIII. & Innocentii X. in quibus omisum est ly plenarias, possunt de his solis commodè intelligi, præsertim cum dicant se insistere exemplo seu vestigiis multorum suorum Prædecessorum, & tamen inter Gregorium XIII. & Urbanum VIII. unicum Jubilæum anni 1600. inter-*

Indulgentia
plenaria
extra urbem
Romæ vivis
concessa.

93.
Non suspen-
duntur In-
dulgentiæ
pro solis de-
functis.

Suspendun-
tur autem,
quæ à vivis
applicari
possunt de-
functis per
modum suf-
fragii.

94.
Neque Epis-
copales.
An saltem
Pontificiæ
non plena-
riæ.

intercesserit. Itaq; etsi hoc potissimum pendeat ex mente Pontificis, quousque tamen clariùs manifestaverit mentem, si fuerit diversa, teneri potest, quod præmissum est.

95. Denique ex præsumptione benignæ voluntatis Pontificis in favorem extremæ necessitatis, non suspensæ censentur indulgentiæ plenariæ concessæ pro articulo mortis: quæ etiam speciali notâ videntur dignæ, adeoque specialius exprimendæ. Estque idem declaratum ab *Urbano VIII.* anno 1625. & publicatum ab Illustrissimo Coccino Vicegerente Pœnitentiariæ, ut ex *Alphonso Leone* refert *Eligius Bassaus V. Indulgentia II. num. 12.* circa finem. Cujusmodi indulgentiæ sunt concessæ plurimis, tum Religiosis, tum inscriptis alicui Confraternitati.

96. Ad facultates quod attinet, non suspenduntur eò annò facultates absolvendi à calibus Episcopalibus; ut ex tenore Bullarum est evidens. Immo idem est de facultatibus absolvendi à reservatis Papæ, quando non sunt concessæ occasione indulgentiarum, seu causâ illas consequendi, sed ob alios fines, v.g. quæ sunt concessæ Regularibus in ipsorum privilegiis. Idemque à fortiori est de potestate super Papales casus occultos concessa Episcopis in *Trid. sess. 24. c. 6. de Reform.* Id enim apertè expressum est in Bulla *Gregorii XIII.* Et licet hujusmodi clausula restrictiva fuerit in sequenti Jubilæo à *Clemente VIII.* omissa in prima Bulla, idem tamen interrogatus dicitur respondisse, eandem fuisse intentionem suam. Et ad tollendum dubium edita fuit iterum eadē Bulla, additâ clausulâ *Indulgentiarum causâ.* Quàmvis eadem omiserit etiam *Urbanus VIII.* anno 1625. declarat tamen se insistere exemplo Prædecessorum suorum: & postea idemmet interrogatus respondit hoc ipsum, quod *Clemens VIII.* hanc solum scilicet fuisse suam intentionem. Ita refert Cardinalis *Lugo d. 20. sect. 8. n. 145.* addens de hoc non fuisse ampliùs dubitatum.

97. Post annum Jubilæi, item post coronationem Pontificis, & præcipuè cùm Ecclesia gravi persecutione vel difficultate urgetur, solet Pontifex fidelibus ubique locorum constitutis, qui Ecclesiam vel Ecclesias ab Ordinario designandas visitaverint, ibique preces pro exaltatione fidei, & hæresum extirpatione, principumque Christianorum pace & concordia devotè fuderint, sacramque Eucharistiam primò vel secundò Dominicò, vel aliò die ex duabus hebdomadis susceperint, eleemosynamque pro cuiusque devotione tribuerint, jejunaverintque feriâ quartâ, sextâ & sabbatò unius ex duabus hebdomadis, concedere indulgentiam plenariam, sicuti in anno sancto Jubilæi Romani. Quòd si aliquis ob infirmitatem, aliâve causam non potuerit prædicta exequi, conceditur facultas Confessori, omnia & singula in opus pium, prout sibi visum fuerit, commutandi. Deinde prædicto Confessori ab Ordinario approbato delegatur potestas absolvendi ab

Herincx Sum. Theol. pars IV.

omnibus censuris, & pœnis à jure, vel ab homine in foro conscientiæ, & à quibuscumque criminibus, quantumvis gravibus, etiam contentis in Bulla Cœnæ. Nulla tamen datur facultas dispensandi super irregularitate, etiam occultâ, defectu aut inhabilitate quomodolibet contractâ. Denique datur facultas commutandi quælibet vota, exceptò votò castitatis & Religionis.

Circa hujusmodi Jubilæum observandum est in primis juxta veriore opinionem (etsi Plurimi contrarium sentiant) non nisi semel posse obtineri, ut *q. 11. n. 83.* dictum est, & planè ingerit formula ipsa disjunctiva, quæ solet concedi: indulgentiæ porrò intelligendæ sunt, ut sonant. Non nocet tamen iteratò præstare opera bona præscripta, animò lucrandi denuò, vel si in præcedenti vice defectus fuerit, lucrandi primò Jubilæum; ut valeat, quantum valere potest. Quàmvis alioquin probabilitas sententiæ, si ei non subsit veritas, non suppleat valorem indulgentiæ; ut Doctores notant.

Facit tamen probabilitas valere iteratam absolutionem à reservatis ratione probabilis jurisdictionis: quàmvis reverà juxta solidiorem opinionem hujusmodi absolutioni non sit locus, post jubilæum semel lucratum, in ordine ad quod lucrandum facultas ista absolvendi conceditur.

Jejunia porrò præscribi solita sufficiunt, etsi observata occurrentibus in iisdem feriis jejuniis obligantibus ex lege Ecclesiæ aut voto seu Regula; ut certum est, & docet praxis Ecclesiæ, permittuntque verba Bullæ: Eleemosyna quoque (quæ potest fieri ante vel post communionem, etsi hæc sumatur die Dominicò) non necessariò debet esse proportionata facultatibus, sed fideles erogare possunt, quantum pro suo quisque arbitrio judicaverit, ut loquitur *Innocentius X. Constit. 1. Immensa in Bull. Rom.* De cætero diligenter considerandus est tenor Bullarum, qui non semper est idem, ut securiori modo indulgentia obtineatur. Unde quàmvis Plures censeant opera præscripta posse præstari partim in prima, partim in secunda hebdomada, exceptis saltem jejuniis: oppositum tamen in praxi est consulendum ob contrariam opinionem, cui favere videtur tenor Bullarum. Ob quem etiam Nonnulli dixerunt confessionem non posse fieri Dominicâ die, quâ communio, sed die præcedenti. Quàmvis non videam, quid in hoc mysterii lateat: & aliàs melius plerumque sit confessionem fieri ipsa die communionis. Verba etiam Bullarum non multum urgent. Quod autem circumfertur de *Clementis VIII.* declaratione contraria, non est authenticum, teste *Arriaga d. 29. n. 17.* ubi etiam dicit ita ferè omnes Auctores nunc sentire. Estque id ipsum teste *Lugo disp. 27. in. 107.* in praxi Romæ, utique nota Pontifici.

Notandum præterea posse opera impleri

98.

Hoc Jubilæum potest unicâ dumtaxat vice obtineri.

Probabilitas sententiæ contraria ad quid juvat.

99.

Jejunia præscripta possunt servari occurrente aliâ præcepto jejunandi.

Eleemosynæ quantitas est arbitraria.

Cautela observanda in praxi.

An confessio possit fieri ipsò die cœæ communionis.

100.

O o

diver-

Possunt opera impleri diversis in locis.

diversis in locis. Sic v. g. qui Ecclesias visitavit in loco domicilii, in quo Jubilæum est publicatum, potest alibi perficere cætera opera, quæ ubi fiant perinde est: etsi *Bassens V. Jubilæus n. 4. §. Tertium* securius esse dicat ut cætera perficiantur in loco saltem, in quo Jubilæum similiter est publicatum. Alioquin quod diximus certum existimat *Castro Palao Tract. 24. disp. un. pu. 12. §. 3. n. 21.* Et planè Jubilæi favor non localis, sed personalis est. Pro hujusmodi tamen attendi posset favor in Bulla concessus itinerantibus.

101.

An qui hætenus neglexit Jubilæum, possit illud lucrari ultimò die, communicatis à Confessario operibus præscriptis.

Quid censendum de eo, qui bonâ fide opera omisisset,

Notandum III. dubitari de eo, qui sponte & scienter opera præscripta non implevit, & adveniente ultimâ die optaret Jubilæum lucrari, an Confessarius possit opera ista commutare, sicque pœnitens Jubilæum lucrari? Quàmvis enim malitia fuerit prævia, jam tamen pœnitens revera est impotens, uti infirmus; estque impedimentum ex suppositione necessarium. Quare id affirmant *Filiucius & alii citati à Diana P. 5. Tr. 12. Resol. 26.* item *Lugo disp. 20. n. 139.* Sed de hoc ego valde dubito: cum videri possit Bulla loqui de iis, qui fuerunt legitimè impediti: quod ita asserit *Arriaga disp. 29. n. 15.* ut oppositum vix probabile puter. Aliud esset de eo, qui Jubilæo ferè transactò ex mera ignorantia & bonâ fide opera omisisset: is enim posset confiteri & die Dominicâ communicare, cætera

autem opera (pro quibus talis fuerit legitimè impeditus) possent per Confessarium prorogari in sequentem septimanam. Similiter si quis opera impleisset exceptâ communionem, & die Dominicâ inadvertenter aliquid cibi vel potus sumpsisset, posset Communio commutari in aliud opus pium, vel differri in proximum tempus seu diem: nisi Bullæ confessionem & communionem excipiant à facultate transferendi seu differendi ex causa opera præscripta; prout excipi juxta recentes Bullas notat *Arriaga disp. 29. n. 4.* Quod ego tamen videre non potui ex inspectione earundem, signanter *Constit. Immensa*, quæ est prima *Innocentii X.*

Notandum denique completò Jubilæo posse pœnitentem absolvi à reservatis oblitis, modò saltem eò animò sit confessus tempore Jubilæi. Similiter is, qui animò Jubilæum lucrandi confessus erat reservata, etsi postea ipsum non lucretur mutatâ intentione, manet tamen absolutus sinè reincidentia. Putat tamen *Suarez* sic absolutum, & mutatò animò cætera non perficientem, graviter peccare. Sed sinè fundamento: cum nec appareat lex naturæ, neque etiam positiva, quæ talem animi mutationem graviter inhibeat, seu sic absolutum graviter obliget ad cætera perficienda. De his plura videri possunt apud Casuistas, præsertim recentiores.

Aut ultimò die fortissimè jejunium naturale frangens non posset communicare.

102.

Absolutus manet à reservatis sinè reincidentia. qui mutatò animò non lucretur Jubilæum.

An talis graviter peccet.

DISPUTATIO QUINTA.

De Ministro Sacramenti Pœnitentie.

QUÆSTIO I.

An solus Sacerdos habens Jurisdictionem sit validus Minister?

1. Solus Sacerdos est validus minister Sacramenti Pœnitentie.

DICO I. Solus Sacerdos est minister validus hujus Sacramenti. Est de fide ex Florentino in Decreto, & Tridentino sess. 14. c. 6. & can. 10. Patet etiam ex *Matth. 16. Quicumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in calo, & quicumque solveritis super terram, erunt soluta & in calo.* *Joan. 20. Quorum remisistis peccata &c.* Quæ verba non ad omnes homines, sed ad solos Apostolos, eorumque in sacerdotio successores esse directâ, patet ex Tridentino sup. & communi Sanctorum expositione, ac Ecclesiæ traditione. Vide *Ambrosium l. 1. de Pœnit. c. 2.* & alios apud *Suarez hic disp. 24. sect. 1.* Congruentia est, quod in nulla Republica bene ordinata potestas judiciaria sit omnibus communis, sed conveniat aliquibus tantum ad hoc specialiter deputatis; adeoque etiam in Ecclesia (quæ est Christi Respublica optimè ordinata) hæc potestas judiciaria non omnibus, sed solis sacerdotibus debuit convenire. Et planè congruebat, ut Christus eundem

ministrum institueret, qui haberet potestatem super corpus Christi verum in Eucharistia, & super mysticum in Ecclesia ad remittenda fidelium peccata.

Dices: *C. Fures, de Furtis ex Concilio Triburiensi* dicitur: *Fures & latrones si comprehensi aut vulnerati presbytero vel diacono confessi fuerint, communionem eis non negamus.* Et *Cyprianus Epist. 13. aliàs l. 3. Epist. 17.* ait: *Si presbyter repertus non fuerit, & argere exitus cœperit, apud Diaconum quoque exomologesim facere delicti sui possint, ut manu eis in pœnitentiam impositâ veniant ad Dominum cum pace.* Ergo non solus sacerdos validè absolvit. Resp. Neg. Conf. Ad cap. *Fures* dico illud solum velle, quod furibus in flagranti delicto vulneratis non sit neganda communio, si ostendant signa pœnitentiæ: fit autem mentio Diaconi, non quod is possit sacramentaliter absolvere, sed quia in tali casu absente sacerdote potest dare communionem. Adde *ly vel Diacono* in ipso textu Concilii non reperiri, ut videre est apud *Binium To. 3. Concil. Parte 2.* Ad *Cyprianum* dico, quod non loquatur de confessione sacramentali, sed cæremoniali olim fieri solitâ à publicè pœnitentibus in ordine ad reconciliationem in foro Ecclesiæ per absolutionem ab excommuni-

2.

Respondetur ad c. Fures de furtis.

Et ad Cyprianum.

Examinatur dicta Pameli & Morini.

municatione, aut à satisfactionibus publicè subeundis: quæ reconciliatio in defectu sacerdotis committebatur Diacono. Vide *Pamelium in Notis ibidem*. Qui tamen sinè ratione in dubium vocat, num absente Episcopò ac Presbyteris olim permessa fuerit pœnitentium reconciliatio, si de Sacramentali intelligat: sicut aliquando concessam legimus presbyteris administrationem Sacramenti Confirmationis, alioquin solis Episcopis competentem. Solis nanque Sacerdotibus data est clavium potestas, nec in Conciliis insinuat alicujus alterius extraordinarii minister. Ut proinde ad Confessionem non Sacramentalem sint referenda Latinorum vetera exempla de Confessione apud Diaconos instituta, quæ congerit *Morinus lib. 8. c. 23.* existimans Patres istos credidisse gratiam eorum ministerio citra clavium potestatem misericorditer in tali necessitate conferri; præsertim si considerentur posteriores, qui hanc praxim etiam ad laicos extenderunt. De quibus antiqui Scholastici, quos allegat idem *Morinus c. 24.* & inter hos *D. Thomam 4. d. 17. q. 3. a. 3. quasiuncula 2.* quasi censeant defectum Sacerdotis, tunc à summo Sacerdote suppleri, cæteris quæ ad rationem Sacramenti pertinent quodammodo adhibitis, ita ut confessio Laico ex desiderio Sacerdotis facta, Sacramentalis quodammodo sit, quàmvis non perfectum Sacramentum. Videri potest *D. Thomas ad 1. & 2.* Verum etsi Deus posset misericorditer defectum Sacerdotis supplere, constat tamen inter Theologos, si factum sive revelata spectemus, id non aliter ab eo fieri, quàm inspirando talibus contritionem perfectam, quæ cum voto Sacramenti justificat: cum alioquin remissio peccatorum mortalium post Baptismum, extra martyrium, & contritionem perfectam, non nisi virtute Sacerdotalis absolutionis & clavium, sive veri Sacramenti Pœnitentiæ concedatur. Nec aliud censendi sunt Patres credidisse, quos *Morinus* allegat.

3. Confessio nullò casu faciendæ laico.

Et hinc patet nullò casu hominem obligari ad faciendam confessionem laico: etsi oppositum videatur tenuisse *Magister d. 17. a. 3.* Nam præceptum tam divinum quàm humanum solum præcipit confessionem Sacramentalem, sive in ordine ad absolutionem, quam nullus laicus umquam dare potest. Nec obstat illud *Augustini l. de vera & falsa pœnit. c. 10.* Tanta Responsdetur vis Confessionis, ut si deest sacerdos, confiteatur ad Auctore libri de vera & falsa Pœnitentia.

proximo. Nam in primis Auctor libri non est *Augustinus*: cum *c. 17.* *Augustinum* citet, & ab ipso dissentiat. Deinde non loquitur de Sacramentali confessione, sed de quadam alia, quæ ad sui humiliationem vel consilium petendum laico fieri potest: neque etiam loquitur de necessitate præcepti, sed tantum dat consilium.

Explicatur locus Iac. 5.

Similiter de confessione non Sacramentali cum *Scoto* & pluribus aliis Doctoribus intelligi potest illud *Jacobi 5. Confitemini alterutrum peccata vestra.* Vel si sermo sit de confessione Sacramentali, ut putat *Vasquez* & alii, explicat *Herincx Sum. Theol. Pars IV.*

cari debet cum proportionem accommoda.

Quia verò potestas absolvendi in Scriptura nomine clavium exprimitur, sciendum hîc est, nomen istud esse à corporalibus ad spiritualia translatum. In corporalibus autem clavis est instrumentum ad removendum certum obstaculum. Quoniam igitur in spiritualibus invenimus obstaculum ad ingrediendum regnum cæleste, Christus dedit certis Ecclesiæ ministris virtutem seu potestatem hoc obstaculum removendi, eamque appellavit clavam. Quia insuper clavis naturalis non solum est ad aperiendum seu solvendum, sed etiam ad claudendum ac retinendum: hinc clavis spiritualis est etiam ad claudendum seu ligandum.

Et quidem omnibus Sacerdotibus in Ordinatione datur ejusmodi clavis seu potestas spiritualis (quæ à caractere est inseparabilis, vel juxta varios indistincta, non quatenus ipsa præcisè respicit corpus & sanguinem Christi in Eucharistia, sed quatenus extenditur ad corpus Christi mysticum sive fideles) partim aperiendi cælum solvendo peccata, & simul liberando à reatu pœnæ æternæ, atque etiam à parte pœnæ temporalis; & hâc ratione simul occludendi infernum homini à peccatis liberato: partim ligandi ipsum per impositionem satisfactionis Sacramentalis. Hâc porro ratione potestatem retinendi sive ligandi peccata explicat *Ambrosius l. 1. de pœnit. c. 2.* & Doctores Scholastici, immo expressè ipsum *Tridentinum sess. 14. c. 8.* docens hâc ratione *claves Sacerdotum non ad solvendum dumtaxat, sed & ad ligandum esse concessas.* Idem tradit *can. 15.* Quàmvis hoc ipsum tendat ulteriùs ad perfectam solutionem, quatenus peccatores condignam pœnitentiam, quâ sunt ligati explentes, perfectè solvunt à peccatis etiam quoad pœnas temporales restantes.

Ob quod Nonnulli dixerunt, id non esse propriè ligare peccata, sed potiùs remedium dare quò solvantur & remittantur: at quòd verè & propriè ligare peccata, sit excommunicare, seu ab Ecclesia separare. Ita *Hesselius in Explic. Sacram. c. 39.* ubi proinde sibi objiciens, quòd Christus semper conjunxerit, peccata remittere & retinere, solvere & ligare; respondet, Christum hæc verba non dixisse, nisi Petro & aliis Apostolis: quos ut Sacerdotes, ita etiam totius orbis judices & rectores fecit. Nobis autem cum in Sacerdotes ab Episcopis ordinamur, non dicitur: *Quorum retinueritis, retenta sunt*; sed prius tantum: *Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Ita ille. Verum apertissimè dicitur utrumque in Ordinatione Sacerdotum, ut ex Pontificali Romano patet. Verba etiam Christi, tum quoad solutionem, tum quoad retentionem, concernere non tantum Apostolos, sed insuper cæteros Sacerdotes, est manifestum, partim ex hoc ipso ritu Ordinationis partim ex *Tridentino sup. & can. 10.* Quàmvis per quamdam excellentiam comperant ista verba Aposto-

4. Quid significetur nomine clavium.

5. Potestas clavium ad solvendum & ligandum qualiter datur in ordinatione cuivis Sacerdoti, juxta Tridentinum.

6. Nonnulli dixerunt potestatem ligandi propriè non convenire omni Sacerdoti, sed iis qui possunt excommunicare.

Verba Quorum retinueritis, retenta sunt, conveniunt in dubio omni Sacerdoti: quid dicit Hesselius dicat.

lis; & præcipue Apostolorum principi in ordine ad quævis vincula etiam in foro externo & judiciali solvenda & retinenda.

7. An autem ceteræ hæc potestates, v. g. ferendi leges aut censuras, præsertim excommunicationem, dispensandi &c. etiam intelligantur nomine clavium, spectat ad modum loquendi. Et quidem potestas ipsa excommunicandi potius virga seu gladius, quam clavis Ecclesiæ solet appellari. Potest tamen juxta *Victoria in Relat. de Clavibus n. 3.* ipsa etiam vocari clavis regni cælorum, partim quatenus illud sumitur pro Ecclesia militante, partim indirectè & secundariò quatenus sumitur pro Ecclesia triumphante. Nam quatenus excommunicatio excludit à Sacramentis, quibus regnum cælorum aperitur, potest dici, quod elaudit regnum cælorum. Quatenus verò absolutio ab excommunicatione, admittit ad Sacramenta, ex consequenti regnum cælorum aperit. Et hoc sensu etiam alii Scholastici, signantur *Scotus 4. d. 19. q. unic. n. 15.* admittunt ibi nomen clavium, sed alterius rationis & fori, quæ etiam non Sacerdotibus competere possunt.

8. Nunc quod attinet ad specialem facultatem Sacerdotum remittendi peccata, adhuc duæ claves assignari solent, una dicitur clavis scientiæ, & altera clavis potentiæ seu potestatis & auctoritatis. Ubi clavis scientiæ non debet intelligi peritia Confessarii: quæ sanè potest & solet esse etiam in non Sacerdote, & non includitur formaliter in potestate collata à Christo, neque confertur Sacerdoti in sua ordinatione, sed est conditio requisita ad ritè ministrandum Sacramentum. Intelligitur ergo potestas cognoscendi, & examinandi causam: quia Sacerdos in hoc sacramentali foro juridicè & legitimè interrogat, teneturque reus fideliter respondere & fateri quæ ad causam pertinent. Clavis potentiæ seu potestatis est potestas ferendi sententiam seu pronuntiandi absolutionem. Et utraque suò modò est ad solvendum atque ligandum. Danturque hæc claves Sacerdotibus in ipsa ordinatione. Quàmvis enim in foro judiciali interdum separentur, dum v. g. committit Dominus Papa aliquibus ut causam discutiant, & discussam sive inquisitam ante prolationem sententiæ ad ipsum remittant; Sacerdotibus tamen in Ordinatione sufficiens est tributa potestas arbitrandi adeoque utraque clavis. De quibus optimè disserit *S. Bonavent. 4. d. 18. p. 1. a. 3. q. 1. & 2.* Jurisdictio autem fori interni (quæ quàm necessaria sit, ut hæc claves exeant in actum, qualiterque distinguatur à potestate Ordinis mox dicetur) annumeratur frequenter etiam inter claves: quod tamen ad quæstionem arbitriam de nomine spectat.

9. Ad validam absolutionem requiritur

Dico II. Ut Sacerdos validè absolvat debet habere jurisdictionem ordinariam vel delegatam. Est certum ex *Florentino in Decreto de Armenis* dicente: *Minister hujus Sacra-*

menti est sacerdos habens auctoritatem absolvendi, vel ordinariam, vel ex commissione superioris. Et *Tridentino sup. c. 7.* dicente: *Quoniam natura & ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam sacerdos in eum profert, in quem ordinariam aut subdelegatam non habet jurisdictionem.* Ubi etiam assignatur ratio Conclusionis, videlicet quod actus judicialis (qualis est sacramentalis absolutio) essentialiter requirat in ferente sententiam jurisdictionem super eum in quem profertur. Denique ob hoc *Trid. sup. can. 11.* definit casuum reservationem obistere quo minùs Sacerdos à reservatis verè absolvat.

Hinc patet falsissimam esse & erroneam opinionem *Armachani*, qui censuit jurisdictionem non esse separabilem à potestate Ordinis, adeoque quemlibet Sacerdotem validè absolvere quemcumque pœnitentem; etsi ex prohibitione Ecclesiæ id faceret illicitè, citra peculiarem deputationem seu licentiam. In quam sententiam etiam inclinat *Almannus*, & satis probabilem censuit *Durandus d. 19. q. 2.* ubi tamen præligit communem & veram doctrinam.

Nec obstat I. quod Sacerdos in sua Ordinatione accipiat potestatem remittendi peccata, ut patet ex forma: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata &c.* adeoque ultra Sacerdotium non requiri videatur alia jurisdictio: nam in Ordinatione accipit tantum potestatem velut inchoatam remittendi peccata, postea complendam per jurisdictionem. Unde in Ordinatione solum habet potestatem Ordinis, non potestatem jurisdictionis.

Has porrò duas potestates esse distinctas censent Doctores plerique contra *Vasquez* & alios existimantes ipsam potestatem Ordinis esse potestatem jurisdictionis, quæ tamen nequeat exire in actum, nisi prius ab Ecclesia applicetur materia, seu subjiciantur personæ, in quas sacerdos possit in hoc Sacramento jus dicere. Sed hoc dici non potest: tum quia de his potestatibus tanquam de distinctis loqui solemus. Tum quia *Florentinum* & *Tridentinum sup.* satis apertè supponunt sacerdotes vi Ordinationis suæ non habere potestatem jurisdictionis, sed eam accipere ab Ecclesia; & signanter dividunt potestatem jurisdictionis in ordinariam & delegatam, apertè supponentes (quod etiam certum est) hanc posse delegari utique ab Ecclesia; cum tamen potestas Ordinis delegari non possit. Tum quia non solum potest inveniri potestas Ordinis sinè potestate jurisdictionis v. g. in simplice Sacerdote, sed etiam è contra, ut in Parocho, Episcopo, aut etiam Papa necdum ordinato. Tum quia dum Ecclesia subjicit fideles sacerdoti, illisque tribuit subjectionem erga illum, eò ipsò utique dat Sacerdoti superiorita-

Jurisdictio ordinaria vel delegata. Idq; ostendit ratio ipsa actus judicialis.

10.

Erronea doctrina Armachani.

11.

In Ordinatione solum confertur potestas Ordinis, non jurisdictionis.

12.

Quæ sunt potestates distinctæ, ut contra Vasquez ostenditur.

rioritatem; & hæc ipsa est potestas jurisdictionis à potestate Ordinis distincta.

13. *Occurritur certa objectioni.* Est quidem potestas Ordinis quædam iudiciaria, non tamen est illa jurisdictio, quæ importat superioritatem erga subditos, sed solum est potestas conferendi tale Sacramentum, sicut & potestas consecrandi & conferendi alia Sacramenta; etsi in his jurisdictio solum requiratur ad licitum usum, in Pœnitentia autem insuper ad valorem, ob specialem ejusdem conditionem, eò quòd scilicet sit actus judicialis, secus quàm cætera Sacramenta. Quàmvis alioquin si Christus non ita instituisset hoc Sacramentum, ut conferretur judicialiter, potuisset validè conferri non subditis, & sinè ulla jurisdictione, uti cætera Sacramenta.

14. *Sententia Navarri improbat.* Ex quibus etiam satis refutata manet doctrina Navarri in cap. Placuit de Pœnit. d. 6. qui convenit cum Vasquez in hoc, quòd potestas Ordinis non distinguatur à potestate jurisdictionis, quòdquæ nequeat exire in actum, nisi sit materia circa quam, scilicet subditus; hanc tamen putat satis esse applicatam, quando Ecclesia illam non subtrahit, sicut de facto plerisque subtrahit, ut proinde Ecclesia non tamen det jurisdictionem, aut materiam positivè & primò applicet, quàm hanc de se applicatam, & dein per decreta Ecclesiæ subtractam velut restituat, ac impedimentum jurisdictioni in Ordinatione acceptæ injectum tollat. Potius nanque per Ecclesiam, & materia applicatur, atque etiam primitus applicari debuit, & jurisdictio ipsa donatur, uti datur jurisdictio quoad alia Sacramenta. Quod ex prædictis satis constat.

15. *Denique improbat opinio Francisci Amici.* Neque hinc procul abest, quod novissimè docuit Franciscus Amicus disp. 15. sect. 1. nempe cuilibet Sacerdoti vi suæ Ordinationis jure divinò competere completam potestatem in quæcumque peccata & in quemcumque Christianum, qui se ei sponte in hoc iudicio submiserit, sub conditione tamen, nisi Ecclesia prohibuerit; ac proinde ejus prohibitione accedente, qualis jam supponitur, Sacerdotem nihil facere, nisi ex auctoritate Ecclesiæ ordinariam vel delegatam potestatem habuerit. At Ecclesia sic verè non daret jurisdictionem seu potestatem, sed eam haberet Sacerdos ex se, Ecclesiæ autem solum foret jurisdictionis exercitium impedire, ipsâ tamen jurisdictione seu potestate plenariâ, etsi impeditâ, apud Sacerdotem remanente. Quod non satis fundatum est, nec bene cohæret cum communi modo loquendi & sentiendi Theologorum, ad validam absolutionem exigentium, ut Sacerdos ex auctoritate Ecclesiæ acceperit jurisdictionem ordinariam vel delegatam. Deinde Florentinum & Tridentinum apertè supponunt, posse interdum in aliquibus Sacerdotibus reperiri solum jurisdictionem delegatam; quod non rectè convenit cum eo, quòd omnes acceperint à Christo jurisdictionem & completam potestatem vi suæ Ordinationis; quæ utique non solet censerì nomine

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

delegatæ jurisdictionis. Denique eadem Concilia apertè supponunt fieri posse, sive etiam fieri, quòd quidam Sacerdotes auctoritate seu jurisdictione careant: eam igitur, & quidem completam, atque adedò generalem non habent omnes vi Ordinationis.

Non obstat II. Conclusioni principali c. Placuit, de Pœnit. 6. ubi Urbanus II. ait: *Placuit, ut deinceps nulli Sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri Sacerdoti ad pœnitentiam suscipere sinè ejus consensu, cui prius se commisit, nisi pro ignorantia illius, cui pœnitens prius confessus est.* Ubi supponi videtur potuisse quemlibet Sacerdotem absolvere quosvis ante illud tempus, quò hic Pontifex subtraxit materiam per præfatam prohibitionem. Verùm jurisdictiones dudum antea fuisse limitatas & restrictas secundum distinctiones Diocesum & Parochiarum satis colligitur ex Callisto Papa Ep. 2. ad Episcopos Gallia, & refertur c. Nullus aliterius 9. q. 2. Quàmvis Navarrus in c. Placuit, de Pœnit. dist. 1. n. 1. & seqq. censuerit usque ad tempora Urbani II. durasse hujusmodi libertatem, qui eam ut supra interdixerat. Immo ab initio quoque Sacerdotes generaliter non poterant (si tamen umquam potuerint, prout in comperto est potuisse in Ecclesia primitiva Cardinali Palavicino l. 12. Hist. Trid. c. 11. n. 2.) quoslibet absolvere, nisi ex tacita vel expressa Ecclesiæ concessione. Præterea c. Placuit potest explicari, ut non sit ad rem, quòd scilicet agatur de pœnitentia solemnî & discernatur, ut quando quis commissus esset uni Sacerdoti, agat pœnitentiam ejus iudiciò impositam, nec possit se alteri sinè prioris licentia committere in eadem causa, nisi quando hic ex ignorantia graviolem longè pœnitentiam publicam accepisset. Vide Suarez disput. 27. sect. 2. Lugo d. 19. sect. 1.

Petes I. An quilibet Sacerdos simplex, citra aliam deputationem, possit absolvere à venialibus, & à mortalibus aliàs confessis seu directè semel absolutis; & unde ei competat hæc jurisdictio? Resp. ad primum Affirmativè. Estque satis certum ex usu & omnium Theologorum sensu: quidquid Nonnulli sinè ratione cœperint hoc in dubium revocare, immo negare. Resp. ad secundum, jurisdictionem hanc provenire ex consuetudine & tacito saltem Ecclesiæ consensu, juxta Doctores communiter contra Nonnullos existimantes jurisdictionem super materiam liberam Confessionis competere Sacerdotibus jure divinò. Ratio est: quia non est fundamentum hujusmodi exceptionem statuendi. Et alioquin potestas absolvendi in Ordinatione concessa tantum est potestas Ordinis, & æquè respicit mortalia ac venialia, ut constat ex forma Ordinationis & verbis Christi Joan. 20. ubi est sermo de peccatis omnibus, etiam mortalibus; in quæ tamen non accipit Sacerdos vi Ordinis præcisè expeditam potestatem. Hactenus dicta procedunt ex communi

16.

Explicatur c. Placuit de Pœnit. d. 6.

17.

A venialibus & aliis confessis mortalibus absolvit simplex Sacerdos.

Ex concessione Ecclesiæ.

Theologorum sensu. Merito tamen ponderandum est, quod circa hoc decrevit Innoc. XI. 12. Feb. 1679. *Episcopi non permittant, ut venialium confessio fiat simplici sacerdoti non approbato ab Episcopo aut Ordinario. Si Parochi & Confessarii etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes secus egerint, sciant Deo*

Qua jurisdictionem in illa subtrahit excommunicatis vitandis.

18. *Possunt simplices Sacerdotes indirecte absolvere à mortalibus obliis,*

19. *Aut iusta de causa suppressis.*

20. *Jurisdictio confertur ab Ecclesia etiam pro articulo mortis.*

A quo confertur jurisdictione Confessario Pontificis.

21.

optimo maximo rationem reddituros. Quare potest Ecclesia jurisdictionem in venialia vel aliàs confessa subtrahere; & de facto etiam subtrahit excommunicatis non toleratis.

Hanc potestatem simplicium Sacerdotum etiam extendi indirectè ad mortalia oblita, adeoque pœnitentem, qui non est sibi conscius ullius mortalis aliàs non confessi, si hujusmodi Sacerdotibus confiteatur materiam liberam, validè absolvi, & consequenter mortalia ignorata seu oblita indirectè etiam remitti, adeò firmiter asserit *Suarez d. 31. sect. 3. n. 10.* ut oppositum vocet falsum & improbable.

Nec obstat, quòd in mortalia non habeant jurisdictionem: nam ad indirectè absolvendum non requiritur jurisdictio; sufficit enim illam haberi super materiam directæ absolutionis. Quod patet: si enim quis oblitus se habere reservata confiteatur communi Confessario ordinaria non reservata, communi judiciò validè absolvitur ab his, adeoque indirectè à reservatis; & tamen in reservata non habet iste Confessarius magis jurisdictionem, quàm simplex Sacerdos in mortalia.

Quare consequenter loquendo idem esset dicendum de mortalibus justè suppressis, aut quæ probabiliter judicantur non esse talia: idem enim de his videtur esse, quod de obliis. Nec quidquam obstat, nisi jurisdictio, quæ (ut diximus) ad indirectam absolutionem non requiritur. Sicut in necessitate sufficienti ad dimidiandam Confessionem potest habens reservata confiteri non reservata communi Confessario, qui tamen non habet jurisdictionem in reservata suppressa.

Petes II. An etiam in articulo mortis confertur jurisdictio ab Ecclesia? Resp. Affirmativè: quia non constat, quòd detur à Christo vi Ordinationis, in qua non fit mentio, nisi de potestate Ordinis.

Petes III. à quo jurisdictionem accipiat Confessarius absolvens ipsum Pontificem? Aliqui respondent, eligi quidem à Pontifice Sacerdotem qui eum Sacramentaliter audiat & absolvat, sed jurisdictionem tribui illi à Deo, sicut tribuitur ipsi Pontifici ab Ecclesia electo. Verum non est ratio faciendi hanc exceptionem: facile enim dicitur Pontificem subdendo se Sacerdoti, cui voluerit, tribuere eidem jurisdictionem super se: quod in hoc foro potest facere eò ipsò, quòd sit hujus Sacramenti capax. De cætero verò in verbis Christi & formâ Ordinationis, quatenus respicit quoslibet Sacerdotes, solum continetur potestas Ordinis.

Petes IV. An ratione potestatis jurisdictio-

nis per Ecclesiam seu Pontificem concessa posset Confessarius verè dicere, quòd auctoritate Pontificis absolvat à peccatis? Resp. etsi ista locutio quòdam sensu posset admitti, ab ea tamen simpliciter positâ abstinendum esse, tum quia est insolita, tum quia sonat ipsam potestatem remittendi peccata (quæ à solo Deo in Ordinatione confertur) promanare à Pontifice.

An Sacerdos dicere possit se Absolvere auctoritate accepta à Pontifice.

Q U Æ S T I O II.

Penes quos sit jurisdictio ordinaria vel delegata?

NO T A Jurisdictionem ordinariam esse, quæ alicui competit ex officio vel munere suo: delegatam verò, quæ solum habetur ex commissione alterius habentis ordinariam. Tridentinum porrò sess. 14. c. 7. eam quam vocamus delegatam, vocat subdelegatam, eò quòd subordinetur potestati ordinariæ: etsi specialiter subdelegata dici soleat, quam communicat delegatus habens potestatem subdelegandi.

22. *Jurisdictio ordinaria & delegata quid significant.*

DICO I. Solus Pontifex habet jurisdictionem ordinariam in totam Ecclesiam, idque jure divinò, eò ipsò quò est electus. Secundò illam habent Episcopi in suam diocesim, juxta Aliquos jure divinò; juxta Alios communius jure Ecclesiasticò; idque statim atque sunt confirmati, etiam ante consecrationem. Tertiò eandem habent Parochi in suos parochianos. His junguntur Legati à latere, & Nuntii Apostolici respectu populorum suæ legationis, Pœnitentiarii Papæ & Episcoporum, Vicarii Episcoporum, Decanus capituli respectu illius. Item Generales & Provinciales Religionum, ac etiam Superiores locales respectivè in suos subditos: denique Vicarius perpetuus Parochi. Conclusio est apud omnes in Confesso.

23. *Penes quos sit jurisdictio Ordinaria.*

Nota I. jurisdictionem Episcoporum & aliorum non tam restringi locò quàm personis: hoc enim judicium non requirit strepitum aut aliam externam solemnitatem; ideoque non debet regulari ad modum judicii contentiosi: quod facile turbaret pacem communem, si superior extra suum territorium posset illud in suos subditos exercere. Unde potest Episcopus vel Parochus absolvere suum subditum, aut ei dare potestatem eligendi Confessarium approbatum ubicumque fuerit. Similiter sequitur neminem fortiri forum ratione delicti; adeoque peccantem in aliena Parochia non minùs idcirco debere confiteri proprio Parocho.

Potest exerceri extra territorium, sed in subditos.

Nota II. Episcopum & Parochum acquirere jurisdictionem ordinariam, non tantum in eos qui in ipsorum diocesi & Parochia habent domicilium, id est, habitant animò ibidem perpetuò manendi, sed etiam in eos, qui pro majori parte anni ibi habitant etsi non animò manendi, uti faciunt studiosi in univer-

24. *Acquiritur ordinaria in eos qui domicilium figunt, vel solum habitant in loco*

jurisdictio- nis. universitatibus, milites in prædiis &c. Ita *suarez d. 25. sect. 2. n. 6.* & fuse probat *Sanchez l. 3. de Matrimonio d. 23. n. 12.* Unde tales in hoc subjiuntur tam Pastori domicilii, quam habitationis; sicut is qui in duabus parochiis habet domicilium, potest utrique Parocho confiteri.

25a **Vagi cuius jurisdictio- ni ordinaria subjiuntur.** Nota III. vagos, qui videlicet nullibi habent fixam sedem in hoc foro subjiungi Parocho in cuius parochia reperiuntur; ut docent plurimi Doctores, estque rationi consentaneum, ne alioquin tales careant omni Pastore, excepto Pontifice. Probabile tamen est, quod docet *Sanchez supra disp. 25. n. 5.* & alii, vagos posse confiteri cuilibet Parocho; nec curandum esse de loco hospitii ad breve tempus, cum per talem habitationem non acquiratur parochia, eumque juxta *Sanchez disp. citata* possit quilibet Pastor assistere illorum matrimonio.

26. **Quid de peregrinis.** Nota IV. peregrinantes posse confiteri Parocho, in cuius parochia actu sunt, juxta praxim receptam & Doctores passim. Immo recte *Cajetanus V. Absolutio*, id declaravit vivæ vobis oraculo *Eugenius IV.* tum quoad Sacramentum poenitentiae, tum quoad communionem, etiam Palchalem; non censetur tamen Paro- chus ille respectu illorum de jure Ordinarius: quia hoc ei solum competit, si per relictam concessionem Pontificis, si ex consuetudine, & tacito consensu proprii Parochi, juxta *suarez supra n. 9.*

27. **Ordinari- am habens potest eam delegare.** Nota V. quemlibet, qui habet jurisdi- ctionem ordinariam, posse alterum delegare, juxta modum suæ jurisdictionis. Dele- gatus proinde juxta modum suæ delegationis, potest absolvere subditum delegantis, etiam extra ejus territorium. Delegatus tamen regulariter non potest delegare suam jurisdictio- nem, etiam ad unicum actum, nisi Ordiniarius expresse id concedat, aut nisi in locum ordinarii substituatur per modum officii, v.g. cum in locum Parochi defuncti vel absentis subrogatur ab Episcopo alius, qui sit deser- vitor seu curam animarum gerat, aut etiam ab ipso Parocho absente substituitur alius loco sui ad paucos dies. Qui tamen non potest delegare totam suam facultatem siue delega- tionem, sed ad aliquem actum particularem, & iterum ad alium, & ita sigillatim; ut ha- bet regula Juristarum de delegato ad univer- sitatem caularum. Aliud est de coadjutore assumpto à Parocho præsentem & assistente, quando expresse non concedit: quia habet se tantum sicut simplex Confessarius additâ si- mili facultate delegatâ ad ministranda alia Sacramenta.

Declaratur exemplis.

28. **Delegatam habent po- testatem, quibus ab Ordinario ea cõceditur expresse vel tacite.** Dico II. Omnes illi habent jurisdictio- nem delegatam, quibus siue expresse, siue tacite est concessa ab habente ordinariam. Ex- pressè quidem, ut si verbis aut aliò signò ex- plicitè Ordinarius suam voluntatem declaret. Tacite autem, ut si Ordinarius sciat alium Sacerdotem, quem novit aliunde non habere

re jurisdictionem, audire Confessiones suo- rum subditorum & non contradicat, cum fa- cile posset & deberet: tunc enim locum ha- bet Regula Juris: *Qui tacet, consentire vide- tur.* Hic tamen modus non est facile practi- candus: facillimè enim potest aliquid subesse, ob quod deficiat consensus legitimus.

Adverte ad validè absolvendum, nullò mo- dō sufficere ratihabitionem de futuro: quia absolutio necessariò præsupponit in absolvente jurisdictionem; quæ tamen non præsupponi- tur, ubi tantum sequitur ratihabitio. Nec obstat Regula 10. *Juris in 6. Ratihabitionem retrahit, & mandato non est dubium compara- ri.* Nam intelligitur solum de his quæ possunt dependere à consensu futuro. Similiter non sufficit præsumptio, quæ quis præsumit non fore ingratum Parocho seu Ordinario, quod ipse subditum absolvat, eumque daturum fuisse licentiam, si adfuerit: quia ista præ- sumptio non dat etiam de facto jurisdictio- nem, quæ tamen de facto adesse debet, ut valeat actus essentialiter jurisdictionem præ- cipiens tanquam principium. Proinde necesse est, ut aliquò signò externò patefiat interior & præsens parochi seu Ordinarii consensus.

Adverte etiam juxta Doctores communi- ter validè absolvere eum qui habet titu- lum coloratum cum errore communi vulgi: etsi enim verè talis careat jurisdictione habi- tuali (ut sic dicam) Ecclesia tamen jurisdi- ctionem censetur pro singulis actibus dare: eò quod ipsa ob gravissima, quæ aliàs seque- rentur, inconvenientia titulum coloratum re- ctum errore communi suppleat, arg. *L. Bar- barius ff. de Officio Prætoris*, quam legem ad materiam canonicam etiam omnes trahunt, estque ipsa ob eandem, immo fortè potio- rem rationem ad forum conscientiae (etsi Quidam dubitare voluerint) trahenda, juxta Doctores communiter.

Idemque eodem argumentò merito cen- sendum est cum Doctoribus ferè communi- ter, quando juxta aliquam probabilem Do- ctorum sententiam putatur quis habere suffi- cientem jurisdictionem: tunc enim Pontifex censetur tacite concedere jurisdictionem in singulis casibus, si fortè opinio verè non sub- sisteret; idque ad vitanda majora incommo- da. Sanè cum praxis communis id habeat, & Doctores plerique doceant, ac scriptò evul- gent, sciente Ecclesiâ seu Pontifice, appro- bantibusque illius Censoribus, deberet Ec- clesia, nisi conniveret, id non tolerare.

Petes, quandiu duret Jurisdictio delega- ta? Resp. concessa ad certum tempus expirat eò ipsò per lapsum temporis. Nisi fortè con- fessio jam cæpta audiri, queat post illud tem- pus finiri, ut docet *Sanchez, Lugo, Arriaga* & alii passim. Si autem delegatio facta sit absolutè, durat, donec debite revocetur. Adeò ut nequidem expiret morte concedentis, vel ejusdem amotione ab officio. Quod qui- dem de delegatione Pontificia est certum ex

29. **Non sufficit ratihabitio de futuro.**

29. **Ubi nec funda- data præ- sumptio, quod Ordiniarius foret contentus, si adesset.**

30. **Sufficit ti- tulus colo- ratus testis erroris vulgi.**

Idem est de jurisdictio- ne probabili.

31. **Quandiu duret juris- dictio dele- gata,**

Specialiter an vel quā-

do expiret
morte con-
cedentis.

praxi & Jure c. Si super gratia, de Off. deleg. in 6. & c. Si cui nulla, de Prabend. in 6. De aliorum autem Prælatorum delegatione idem habet contra Nonnullos communis quasi Doctorum sententia, etiam in praxi recepta, quantumvis delegans sit Parochus (et si de hoc dubitet Suarez d. 26. sect. 3. n. 12.) atque etiam si res sit integra, seu necdum cœpta confessio, juxta regulam generalem in Jure fundatam, quod mera gratia non expiret morte concedentis. Talis porrò delegatio censetur, et si fiat usque ad revocationem, vel usque ad beneplacitum sedis, vel donec aliter disposuerit: secus est juxta Doctores passim contra Nonnullos, si dicat v. g. Episcopus, Usque ad beneplacitum nostrum. Quod tamen in ordine ad Regulares durare etiam post mortem Episcopi, affirmat Bossius, Bordonus, & alii: eò quod Extrav. Inter cunctas de Privilegiis dicatur: Datam verò Licentiam per Diœcesanorum mortem nolumus terminari. Illud verò specialiter notandum, non posse Superiorem sibi concedere facultatem post amotionem ab officio duraturam: Ordinarius enim non potest delegare sibi, sed alteri.

Q U Æ S T I O III.

Qualiter requiratur Approbatio Episcopi?

32.
Approbatio
quid sit.

Approbatio non est aliud, quàm authenticum testimonium seu judicium, quod declaratur aliquis idoneus, cui munus audiendi Confessiones concedatur. Unde non est favor, sed actus justitiæ. In quo differt à jurisdictione, tam ordinaria, quàm delegata. Nam approbatio est testimonium, quod dat Episcopus de alicujus Sacerdotis capacitate; qui proinde obtinere possit ab Episcopo vel Parocho jurisdictionem. Deinde hæc potest non concedi, utpote favor, pro arbitrio: secus quàm approbatio, si Sacerdos sit omnino dignus, & capax. Et hæc quidem jure naturæ non est necessaria, nec fuit jure antiquo, ut cum communi sententia docet Suarez disp. 28. sect. 3.

Decretum
Tridentini
hac de re.

Sed de ea statuit Trid. sess. 23. c. 15. de Reform. in hæc verba: Quamvis presbyteri in sua Ordinatione à peccatis absolvendi potestatem accipiant, decernit tamen sancta Synodus, nullum etiam Regularem, posse Confessiones secularium, etiam Sacerdotum, audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: privilegiis & consuetudine quacumque etiam immemorabili, non obstantibus.

33.

Loquitur
de judicio
prædicto
approbationis
& externo.

Ubi notandum, judicium de idoneitate intelligi practicum & externum in forma scilicet authentica verbò aut scriptò datum: quidquid sit de interno ac speculativo approbantis judicio. Sicut esset verus Licentiatus,

et si admittentes judicarent interiùs esse inidoneum. Et sicut verè in judicio posset judicari innocens, contranitente internâ existimatione judicis. Unde similiter in Tridentino intelligitur illud, Idoneus judicetur, quod apparet synonymum cum eo quod subditur, Et approbationem obtineat. Nisi quis malit sic intelligere: Non solum idoneus judicetur interiùs, si tamen judicatur, sed maximè externam approbationem obtineat. De qua sola etiam sunt fideles, & ii qui approbantur, solliciti; ipsaque verè datur & accipitur, esto dans peccet, si per humanos respectus permittat se superari ad dandum renitente interiùs judicio. Idem videtur communis Doctorum sensus contra Bonacina q. 7. de pœnit. pu. 4. §. 1. n. 29.

Hinc patet I. vi Tridentini nullam requiri approbationem, ut quis, siue Religiosus, siue sæcularis, audiat Confessiones Religiosorum, siue virorum, siue fœminarum, modò habeat jurisdictionem ordinariam vel delegatam: nam Tridentinum loquitur tantum de Confessione sæcularium. Si tamen Ecclesia postmodum aliud ordinaverit, servandum est, ubi id saltem satis innotuerit & usu receptum fuerit.

Patet II. Obtinentes beneficium parochiale (cujus nomine Doctores communiter intelligunt omne illud, cui est annexa cura animarum) non indigere speciali approbatione, sed ex mente Concilii sufficienter approbatos censer per collationem talis beneficii, quantum saltem illud obtinent. Quod addo: quia postquam illud amiserunt indigent novâ approbatione Episcopi juxta Doctores communiter contra paucos. Nonnulli etiam censent nomine beneficii parochialis comprehendere Prælaturam regularem: sed alii passim contradicunt: quamvis enim illa sit officium cum cura animarum, non censetur tamen beneficium Ecclesiasticum, ut patet in officio Guardiani, cui nullum jus ad emolumentum temporale est annexum.

Patet III. in cæteris ad audiendum Confessiones sæcularium, etiam Sacerdotum, hanc approbationem esse necessariam: etiam si fuerint Doctores vel Licentiati Theologiæ aut juris Canonici, juxta Doctores communiter, et si pauci contradixerint. Patet ex generalitate verborum Tridentini. Non est tamen decorum, personas adeò patenter qualificatas instar discipulorum per examina rigorosa tentari, ab iis præsertim, quos potius ipsi velut discipulos interdum instruerent. Unde Tridentinum notanter sub disjunctione dixit: Per examen, si videbitur necessarium, aut aliàs idoneus judicetur. Ob quod Pius V. etiam prohibuerat Lectores Mendicantium & in Theologia graduatos examinari, Bullâ Etsi Mendicantium Ordines; quæ tamen est quoad hoc reducta ad terminos Tridentini.

Porrò hæc approbatio est ita necessaria, ut sine illa absolutio foret irrita; prout respondit

34.
Non exigit
approbationem pro confessione Religiosorum.

Obtinentes beneficium curatum, quousque illud habet, non indigent speciali approbatione.

Nomine beneficii curati seu parochialis, non intelligitur Prælatura regularis.

35.
In cæteris requiritur approbatio pro Confessionibus sæcularium, etiam Sacerdotum.

36.
Idq; ad

valorem.
Per eam
non datur
jurisdictio;

Et si juris-
dictionis
concessio
plerumque
jungi so-
leat.

37.
Cujus Epif-
copi appro-
batio requi-
ratur.

Multi pu-
tarunt suf-
ficere ap-
probationē
cujusvis
Episcopi.

Probatur
horum do-
ctrina.

38.
Qualiter
responderi
pro hispos-
set ad De-
clarationes
Cardina-
lium.

dit Congregatio Cardinalium, & colligitur ex verbis Concilii, quæ Doctores communiter ita intellexerunt. Per eam tamen nulla conceditur jurisdictio, sed tantum judicatur persona idonea, ut declaravit Congregatio Cardinalium teste *Coninck d. 8. n. 49.* Est igitur conditio requisita, ut jurisdictio obtineatur, aut in actum exire possit. Quamvis plerumque soleant Episcopi in formula approbationis ad jungere jurisdictionem, etiam dum approbant Regulares privilegiatos, qui tamen jurisdi- ctione ab Episcopis danda non indigent, utpo- te suam accipientes à Pontifice vi concessio- num seu privilegiorum specialium.

Sed gravis difficultas est, cujus Episcopi approbatio requiratur. Circa quam valde di- versæ & adversæ sunt Doctorum Sententiæ. Primò *Henriquez l. 3. de Pœnit. c. 6. n. 7. & in Gloss. litt. A.* citans multos alios præclaros Theologos & Jurisperitos, ac inter cæteros *Franciscum Blanco* Archiepiscopum Compo- stellanum, & *Guerrera* Archiepiscopum Gra- natensem, qui interfuerunt Concilio *Triden- tino*, censet sufficere approbationem cujus- cumque Episcopi; sive scilicet sit Episcopus Confessarii, sive Episcopus loci in quo sit confessio, sive denique ipsius pœnitentis. Idem docent plures alii, & novissimè *Dica- stillo disp. 10. dub. 9.* Juxta hanc sententiam ap- probatus simpliciter ab uno Episcopo est suf- ficienter approbatus, ut ubivis locorum au- diat confessiones, si ibi habeat vel acquirat jurisdictionem.

Probatur: quia talis approbatio sufficit ad salvandum verba *Tridentini*, quæ videntur strictè interpretanda. Quod autem videatur Concilium requirere approbationem ab Epis- copis, non est ita intelligendum, quasi singuli sacerdotes debeant approbari à pluribus Epis- copis; sed quia multi sunt Episcopi qui approbent, etsi sufficiat unus. Sicut de extrema Unctione *Iacobi 5.* dicitur: *Indu- cat Presbyteros Ecclesia*; & tamen unus suf- ficit. Confirmatur: quia approbatio tantum est authenticum testimonium idoneitatis ali- cujus, sicut doctoratus v. g. est testimonium sufficiens doctrinæ, quod in una Universita- te datum, ubique valet; adeoque similiter valere debet illud datum ab uno Episcopo.

Nec obstant varia responsa Cardinalium; signanter hoc: *Approbatus ab alio, quàm à Va- lentino Episcopo, in diœcesi Valentina non cen- setur approbatus ab Ordinario.* Nam (ut omit- tantur responsiones aliæ, quas adfert *Dica- stillo sup.*) non constat authenticè de istis respon- sis. Et *Urbanus VIII.* die 11. Augusti anno 1632. decrevit nullam fidem in judicio vel extrà adhibendam hujusmodi declarationibus, etiam impressis, nisi in authentica forma so- litò sigillò & subscriptione Præfecti ac Secre- tarii Congregationis fuerint munitæ. Et qui- dem ut habeant vim legum, debet insuper accedere mandatum Papæ, ac debita promul- gatio: nihil autem horum in objectis decla-

rationibus subest.

Non obstat etiam Bulla *Urbani VIII.* quæ incipit *Cum sicut*, data 12. Septembris anno 1628. in qua requiritur approbatio ab Epis- copis diœcesanis, & examen factum ab Or- dinario, revocatis omnibus privilegiis in contrarium. Ob hoc *Lugo* censet hanc opinio- nem non esse amplius probabilem. Sed (ut omittatur, quod Bulla hæc nondum sit pu- blicata in his locis) post eam tot nobiles Scriptores sciente Ecclesiâ hanc sententiam publicis scriptis mandârunt. Deinde Pontifex solum intendit providere ne decretum *Tri- dentini* evertatur (ut patet ex contextu Bul- læ) huic autem locus est, quando exigitur approbatio ab aliquo Episcopo, cum (ut hi Doctores existimant) verba *Tridentini* am- pliùs non requirant. Unde in hoc ipso fun- dant ipsi suam opinionem, & non in aliqui- bus specialibus indultis; contra quæ dum- taxat agit *Urbanus*, ea omnia & singula revocâs in Bulla præfata. Et ita quidem hi respondent.

Verum hujusmodi Responsio nullatenus quadrat novissimæ Decisioni Cardinalium datæ in judicio contradictorio, & confirma- tæ per Breve Apostolicum *Innocentii X.* quâ deciditur, *Regulares in una Diœcesi ab Epif- copo approbatos nequaquam posse in alia Diœcesi confessiones audire sine approbatione Episcopi diœ- cesani.* Ac ne quis effugiat dicendo Auctori- tati isti derogatum satis fuisse per hoc, quod jussu S. Congregationis sit Tomus IV. Bullæ- rii magni Cherubini expurgandus signan- ter per expunctionem Brevis præfati, accedit aliud Breve *Alexandri VII.* ad Episcopum An- degavensem in quo doctrina opposita declara- tur falsa, & salutis animarum pernitiōsa. Un- de etiam si verba *Tridentini* alium sensum pa- terentur, apparet tamen alia mens Pontifi- cum, qui velle possunt, ut ipsa tali sensu accipiantur & observentur. Ut proinde nulla restare videatur tergiversatio; nisi fortè recur- ratur ad defectum promulgationis, quæ à pluribus Doctoribus requiritur ad hoc, ut interpretatio authentica sensus dubii seu con- troversi obliget ad legem in sensu determina- to observandam.

Secundò itaque *Suarez* & plurimi alii cen- sent requiri approbationem proprii Episcopi ipsius Confessarii. Et favent quædam respon- sa Cardinalium. Favet etiam *Tridentinum*, & Bulla *Urbani VIII.* nam ille Episcopus sim- pliciter censetur diœcesanus & Ordinarius. Approbatio etiam velut actus quidam juris- dictionis, aut ei affinis, maximè convenit Superiori ipsius approbandi. Quod autem *Tridentinum* requirat approbationem fieri ab Episcopis, juxta hanc sententiam intelligi- tur cum proportionem accommoda, ut scilicet quilibet debeat approbari à suo. Unde juxta Varios talis esset eligibilis in Confessarium ab illis, qui, ratione Jubilæi, Bullæ Cru- ciatæ, aut alterius privilegii possunt eligere Confessarium approbatum ab Ordinario, etsi morentur

39.

Item ad
Bullam Vr-
bani VIII.

40.

Aperit ta-
men huic
sententiæ
obstat no-
vissima de-
cisio S. Con-
gregationis
confirmata
per Innocē-
tium X.

41.

Plurimi a-
lii exigunt
approbatio-
nem Epif-
copi ipsius
Confessarii.

morentur in alia Dicecesi. Similiter non requireretur nova probatio, quandiu approbatus censetur esse Dicecesis approbantis, sic ut alibi, ubi est per modum transitus, possit audire confessiones, suppositâ jurisdictione, ut si v. g. assumatur seu rogetur ibidem à Parocho loci. Ita *Suarez d. 28. sect. 7. n. 11.* Immo Varii id extendunt ad casum quô Confessarius domiciliô mutatô transit ad aliam dicecesim, suppositâ semper vel obtentâ ibidem jurisdictione; eò quòd talis sit verè approbatus sive judicatus minister idoneus Sacramenti ab Ordinario, qui scilicet erat tempore approbationis. Nihilominus Plerique alii hoc non admittunt. Pro quibus apertè facit novissima decisio Curia Romanæ relata *n. præced.* Et hi ferè incidunt in opinionem eorum, qui requirunt approbationem Ordinarii ipsorum pœnitentium, seu confiteri volentium. Quæ sententia (inquit ipse *Suarez sup. sect. 6. n. 6.*) est sinè dubio valde consentanea rationi, ac debitæ gubernationi, addens illam ideo ei semper ac simpliciter placuisse. Illud nihilominus satîs indubitatum est, quod etiam mutatô domiciliô maneat approbatio alterius Dicecesani eatenus, ut si contingat Confessarium eò reverti, non indigeat ibi novâ approbatione: quin immo etiam alibi degens possit excipere Confessiones subditorum alterius Dicecesis eo venientium, suppositâ jurisdictione, juxta Doctores.

42. Nonnulli sine fundamento exigunt approbationem Episcopi loci, in quo fit Confessio.

43. Deniq; alii probabilissimè requirunt approbationem Episcopi pœnitentiâ.

Tertiò *Bonacina* & Nonnulli alii censent approbationem debere dari ab Episcopo loci, in quo fit confessio. Sed hoc videtur parum probabile: cum locus per se loquendo parum faciat ad confessionem; deinde non videtur dubium, quin approbatus Antverpiæ proficiens Mechliniam cum cive Antverpiensi, possit ibidem confessionem illius excipere; etsi non sit approbatus ab Episcopo Mechliniensi.

Quartò plurimi alii Doctores valde probabiliter censent requiri approbationem Episcopi pœnitentium. Idque non caret congruentiâ. Favent etiam responsa quædam Cardinalium. In eandem sententiam similiter ferè recidunt, qui exigentes approbationem Episcopi Confessarii, simul docent illam debere renovari in nova Dicecesi. Et juxta hanc sententiam approbatus v. g. Antverpiæ solum potest audire confessiones subditorum Episcopi Antverpiensis, & ex consuetudine vel tacitâ concessione subditos aliorum Episcoporum in Dicecesi Antverpiensi actu existentes, subditos autem Episcopi Antverpiensis possit audire ubivis. Similiter qui Antverpiæ habitans relicto propriô Episcopô peteret approbati ab alio v. g. Gandavensi, non posset audire confessiones, nisi subditorum Episcopi Gandavensis, vel in Dicecesi ejusdem: estque hæc sententia maximè consona praxi, & novissimæ decisioni allegatæ *n. 40.* Nec obstat quædam declaratio Cardinalium, in qua dicitur, *Episcopum non posse sibi eligere sacerdotem sibi non subditum, qui à proprio Ordinario*

non fuerit admittus seu approbatus ad audiendas confessiones. Nam de ea authenticè non constat. Et planè durum est dicere, quòd Episcopus non posset approbare confessarium sibi non subditum pro confessione propria, qui (ut praxis & ratio docet) potest illum approbare pro confessione suorum subditorum. Nisi fortè quis velit ibi pro Episcopis ipsis statui speciale jus (quod non credo fieri in meris Declarationibus) vel solum declarari, eos comprehendendi decretô *Tridentini*, quàmvis alioquin non prohibeantur approbare quemlibet pro seipsis (quod faciunt hòc ipsò, quòd aliquem eligunt; qui etiam eatenus agnoscit ipsos tanquam Ordinarios) nisi renuntiaverint Episcopatui, & subditis careant.

Itaque in praxi tenendum, ut quilibet curet approbationem obtinere ab Ordinario domicili, & dum in alia Dicecesi versatur, eam similiter à Dicecesano obtineat, si ibi confessiones subditorum illius excipere velit; præsertim quando Episcopi id exigunt. Quid enim sit de primæva mente *Tridentini* aut verbis illius (quæ facilè paterentur alium sensum) hodie videmus Ecclesiæ sensum & & praxim eò planè vergere.

Petes: An Pastor aliunde non impeditus, quandiu retinet pastorem, possit audire confessiones etiam in aliis Dicecesibus, si à Pastoribus locorum rogetur sive delegetur? Resp. Aff. Ita *Henriquez, Vasquez, Suarez, Lugo, Diana, Arriaga* & alii Doctores passim contra Nonnullos. Ratio est: nam in tali beneficiato nulla requiritur approbatio præter beneficium Parochiale; quò proinde obtentô censetur idoneus absque restrictione ad aliquam Dicecesim. Hæc ratione Pastores vicini, etsi diversarum Dicecesum ex mutua delegatione jurisdictionis invicem juvant in audiendis confessionibus, dum ad aliquem locum est magnus concursus. Unde etiam Parochus potest eligi à quovis quolibet in loco constituto tempore Jubilæi in Confessarium, seu à quocumque alio habente potestatem eligendi Confessarium approbatum.

Petes II. An sufficiat approbatio petita, sed negata? Resp. non sufficere pro Sacerdotibus sæcularibus, quantumvis injustè approbatio denegetur: quia *Tridentinum* requirit approbationem esse obtentam tanquam conditionem sinè qua Sacerdos non censeatur idoneus ad confessiones excipiendas.

Idem de Regularibus tradunt Doctores communiùs ob generalem determinationem *Tridentini*, in quo revocantur omnia privilegia contraria. Sed hòc non obstante Varii etiam Recentiores asserunt contrarium ob *Clem. Dudum, de Sepulturis*, ubi FF. Prædicatores & Minores juxta formam ibi præscriptam præsentati & ab Episcopis rejecti habentur ab ipsa Sede Apostolica pro approbatis: hæc autem *Clementina* in generali Concilio facta & Corpori Juris inserta non videtur sufficienter revocata per generalem clau-

Judicium Auctoris.

44. An Pastor chus possit ubivis assumi ad audiendas Confessiones.

45. Pro Confessariis sæcularibus non sufficit approbatio petita, etsi injustè negata.

At plures aliter sentiunt de Regularibus.

fulam derogantem privilegiis. Cui accedit similis ferè concessio facta Regularibus in Concilio Lateranensi sub Leone 10. sess. 11. Bullâ quæ incipit : *Dum intra mentis Arcanum*. Pro hac opinione *Aversa* q. 16. sect. 6. refert *Navarum, Rodriguez, Miranda, Henriquez, Layman, Peirinum, Lezana, Bosium, Gamma-chæum, Calestinum, Portel, Joannem de Cruce*. Eandem probabilissimam appellat *Diana P. 4. Tr. 4. Resol. 200.*

46.
Judicium
Auctoris.

Verumtamen esto hoc, accedente præsertim tot gravissimorum Theologorum auctoritate videri posset non improbabile, saltem respectu Fratrum Prædicatorum & Minorum, quos *Clementina* de jure concernit, cæteros autem solum ex communicatione privilegiorum; non est tamen facile practicandum, tum quia est valde odiosum Episcopis: tum quia oppositum est conformius praxi: tum quia non est facile præsumendum de injustitia negatæ approbationis: tum quia alioquin videri posset frustranea Regularium specificatio. Tum denique quia in *Clem. Dudum* non videtur fieri sermo de approbatione, qualem ordinavit postea *Tridentinum*, sed de præsentatione Fratrum in ordine ad obtinendam à Diocesano jurisdictionem. Vide Cardinalem *de Lugo* & alios. Et novissimè *Alexander VII.* inter 41. propositiones ab eo reprobatas statuit hanc ordine 13. *Satisfacit præcepto annuæ confessionis, qui confitetur Regulari Episcopo præsentato sed ab eo injustè reprobato.*

47.
An possit
dari appro-
batio limi-
tata Regu-
laribus.

Petes III. An possit dari Regularibus approbatio cum limitatione? Aliqui negant. Sed videtur dicendum posse fieri ex justa causa: non enim eadem doctrina sufficit ad omnium ubique confessiones excipiendas: nam minor requiritur pro rusticis & pueris, quàm pro mercatoribus, advocatis & aliis. Unde quia *Tridentinum* committit Episcopis judicium approbationis aut reprobationis, censetur etiam commisisse potestatem approbandi cum limitatione, quando saltem adest justa causa. Sinè ea tamen non potest Episcopus approbationem restringere. Unde *Congregatio Cardinalium* Anno 1587. die 2. Julii declaravit in hunc modum: *Regulares, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter ab Ordinariis eorumque examinatorebus reperti & probati fuerint, generaliter quoque & indistinctè absque aliqua limitatione temporis certorumve locorum aut generis personarum admittantur in Diocesi propria. De cæteris verò, qui non adeò idonei reperientur si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinquit ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare & admittere.* Quam declarationem (ut & aliam numerò sequenti citandam) *Clemens X.* inseruit Constitutioni suæ, quæ incipit *Superna* magni 21. Junii 1670. Cumque Episcopus *Midentis* in *Hibernia* in synodo Diocesana edidisset Decretum hujusmodi: *Statuimus & ordinamus, ut nullus sacerdos sive Regularis, sive secularis,*

qui animarum curam non habeat, etiamsi in examine idoneus repertus fuerit, ultra annum ad confessiones secularium audiendas approbetur. S. *Congregatio Cardinalium Concilii Tridentini* interpretum 24. Augusti 1686. decrevit Statutum istud esse reformandam juxta Constitutionem sac. mem. *Clementis X. in ordine VII.*

Petes IV. An approbatio semel data possit ab Episcopo revocari vel suspendi? Resp. non posse licitè absque rationabili causa: quia alioquin fieret ministris dignis & idoneis injuria. Immo revocationem sinè justa causa factam esse invalidam, docent plures Doctores, etiam loquentes de secularibus. Quod saltem loquendo de Regularibus admitti potest: quia approbatio in iis non habet se per modum gratiæ, quæ revocari potest, sed per modum justæ sententiæ, quæ velut transitiva in rem judicatam & ampliùs revocari non potest, durantibus rebus in eodem statu, & non apparente novâ causâ in contrarium: quemadmodum judex postquam sententiam pronuntiavit, non potest sinè justa causa jus alteri collatum auferre. Unde sacra *Congregatio* anno 1615. die 20. Novembris decrevit, Ordinariis Confessarios regulares, aliàs ab ipsis liberè approbatos, ab audiendis confessionibus suspendere posthac minimè licere, nisi ex nova causa, eaque ad confessiones ipsas pertinente, aut ob non servatum interdictum ab ipsis Ordinariis positum. Insuper Ordinarios Confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius conventûs Regularibus Confessariis eadem sacra *Congregatio* inconsultâ, nullò pacto adimere posse. Immo *Pius V. Bullâ, Etsi Mendicantium Ordines*, statuerat, Mendicantes ne quidem posse de novo vocari ad examen. Idem tamen Pontifex Bullâ, *Romani Pontificis*, permittit hoc Episcopo successori pro majori conscientiæ suæ quiete. Quò non obstante *Rodriguez* To. 1. q. 59. a. 4. & 6. conatur ostendere Prædicatores & Minores non posse de novo examinari etiam ab Episcopo successore. Idemque docet *Bruno Chassaing* Tr. 5. c. 24. *Propos. 2.* allegans declarationem *Cardinalium*.

48.
An semel
data possit
revocari
vel suspendi.

QUÆSTIO IV.

De cæteris Requisitis in Confessario, & observandis in ministerio, defectibusque supplendis.

IN Confessario seu ministro Sacramenti poenitentiae ultra potestatem Ordinis & jurisdictionis ac approbationem requiritur etiam probitas, seu status gratiæ (ut in *Tract. de sacram. in gen.* dictum est) & carentia impedimenti canonici (quale est censura vel irregularitas) ut patet ex dictis in materia de Censuris.

49.
In Confessario ultra potestatem requiritur probitas,

Insuper

Et compe-
tens Scien-
tia ac dis-
cretio:

Insuper requiritur scientia atque pruden-
tia huic ministerio conveniens; quia ad rectè
exercendum suum officium debet quisque
esse competenter idoneus & instructus, ne se
exponat errandi periculo. Et eò magis in præ-
senti ministerio, in quo juxta *Rituale Roma-
num Tit. de Sacram. Pœnitent.* Confessarius ju-
dicis pariter & medici animarum personam
sustinet, ac divinæ justitiæ simul & miseri-
cordiæ minister à Deo constitutus est, ut tan-
quam arbiter inter Deum & homines honori
divino & animarum saluti consular. *Ut ergo*
(inquit Rituale Romanum) rectè judicare queat
discernens inter lepram & lepram, & tanquam
peritus medicus animarum morbos prudenter cu-
rare, & apta cuique remedia applicare sciat,
quantam potest maximam ad id scientiam atque
prudentiam, tum assiduis ad Deum precibus,
tum ex probatis Auctoribus, præsertim à Catechis-
mo Romano & prudenti consilio peritorum, stu-
deat sibi comparare. Quod totidem verbis re-
perit *Pastorale Mechliniense* editum à *Jacobo*
Boonen Archiepiscopo, omisso quod dictum
est de *Catechismo Romano*; cuius loco *Syno-*
odus II. Mechliniensis Tit. de Sacram. Pœnit. c. 5.
substituit quatuor *Casuiatarum* libros, quos
commendat, nimirum *Directorium Joannis Po-*
lanci, Manuale Navarri sive ejus *Compendium,*
Summam Toleti, & Enchiridion Binsfeldii & si-
miles. Unde cordatus quilibet facilè depre-
hendat probatos jam pridem dirigendæ praxis
formandæque conscientiæ modos, quos Cri-
tici nostri reprobant, improbables aliquando
sibi conscientias in seminandis periculosis do-
ctrinis efformantes.

Et carens
minister
graviter
peccaret se
ingerendo
huic mini-
sterio.

Hinc etiam patet, quòd graviter peccaret,
qui sine requisita scientia hoc officium assu-
meret & exerceret.

50.
Quenam
scire debeat,
breviter re-
capitulatur.

Tenetur autem Confessarius scire, non so-
lùm quæ sunt de substantia hujus Sacramenti,
sed etiam quæ de præcepto. Puta quæ sit
absolutionis forma, qualis esse debeat dispo-
sitio pœnitentis, quæ sint de integritate con-
fessionis, quæ sint peccata vel non, quæ
mortalia aut venialia, quæ circumstantiæ
mutent, aut non mutent speciem, sive quæ
sint necessariò aperiendæ, quæ sint peccata
reservata, quibus sint annexæ censuræ, à qui-
bus possit aut non possit absolvere, quænam
debeat pœnitens adimplere, in quibus cali-
bus debeat restituere, & ipse Confessarius
eum obligare ad restituendum, vel ad aliquid
aliud providendum, & quæcumque demum
ad complementum hujus ministerii spectant.

51.
Quam ex-
acta debeat
esse scientia,
declaratur.

Non tamen tenebitur Confessarius exactè
omnia scire, quæ ad moralem doctrinam per-
tinent, sed quæ communiter occurrunt &
solent esse nota. Nec tenetur promptè omnia
discernere aut memoriâ retinere: sed satis
erit, si in rebus difficilioribus, aut abstru-
sioribus sciat dubitare, ut spatium ad consu-
lendos libros vel doctiores viros accipiat. Et
hanc quidem diligentiam pro rerum exigen-
tia facere debet. Non tenetur quoque Con-

fessarius simplicium personarum scire ea, quæ
ad superiores personas spectant: sed plus te-
nentur scire Confessarii in civitatibus exposi-
ti, ad quos accedere solent Curiales, Merca-
tores & similes (qui afferre solent casus diffi-
ciliores) quàm Confessarii in pagis & villis,
aut collegiis, ad quos non nisi simplices ru-
stici, aut pueri, aut pii homines accedunt.
Ut ex alia parte, non oportet esse per se satis
instructum Confessarium audientem viros
peritos & doctos, qui possint & velint tunc
supplere instruendo ipsum Confessarium de
necessariis rebus.

Hinc fit, non posse pœnitentem confiteri
Sacerdoti insufficienti; adeò ut graviter pec-
caret ex industria quærens vel scienter acce-
dens talem confessarium, & consequenter in-
validè confiteretur, quando per se pœnitens
non est aptus supplere defectum. Si tamen
bonâ fide processerit, confessio erit valida,
& ad summum ea erunt supplenda, quæ de-
fuerint integritati confessionis. Similiter re-
sultat in Prælati obligatio non admittendi
ad confessiones audiendas, nisi Sacerdotes
sufficienter instructos. Ex necessitate tamen
excusari poterit, tum Confessarius, tum
pœnitens, tum Prælati, quando non po-
test haberi copia Sacerdotis magis idonei: ut
interdum contingit in locis, in quibus viget
acerbior infidelium aut Hæreticorum perse-
cutio.

Ad obligationem ministrandi hoc Sacra-
mentum quod attinet, constat quemlibet
Sacerdotem teneri audire & absolvere volen-
tem debitè confiteri in extrema necessitate
sive mortis articulo; adeoque in defectu sal-
tem Ordinarii etiam alium simplicem Sacer-
dotem. Pastores autem tenentur specialiter
audire confessiones suorum in casu, quò hi
tenentur ex præcepto Ecclesiæ, voto, aut
simili capite; immo & aliàs, quando ratio-
nabiliter subditi postulant, & Parochus non
legitimè impeditur: cum non solum necessa-
ria, sed etiam opportuna ac utilia subsidia
teneantur ovibus subministrare: sive per se,
sive per alios delegatos à se aut Episcopo vel
Papa, & audire paratos. Aliàs per se loquen-
do non tenentur Confessarii approbati & de-
legati audire confessiones, quando ex obe-
dientia aut charitate non adstringuntur: fa-
cultas enim præcisè spectata nullâ specie veri-
similitudinis infert obligationem. Excusat
etiam Parochum justa causa, v. g. impedi-
mentum, horæ, vel petentis importunitas
indiscreta, nimis frequens petitio, attentâ
conditione stipendii & petentium. Qua in re
non alia est regula quærenda, quàm dicta-
men prudentiæ, pro occurrentia rerum &
personarum. In articulo denique mortis com-
muniter non excusat Parochos præsertim vitæ
periculum ob pestem similemve causam: eò
magis, quòd tempore pestis respectu tot in-
firmorum ad mortem properantium sit mo-
raliter certa necessitas: etsi alioquin fortè ali-
qui

lis esse debet
in omnibus
Confessariis,
sed pro ra-
tione locorū
& persona-
rum ina-
qualis.

52.
Corollaria
practica.

53.
Quando
obligetur
Sacerdos,
sive Para-
chus, sive
delegatus,
hoc Sacra-
mentum
ministrare.

qui sint, qui vel ob statum gratiae confessione non indigeant, vel sine illa per contritionem, satis dubiam ac difficilem, forent salvandi.

54.
Qua Ob-
servand.
Confessario
in confessio-
nis procin-
ctu.

In ipso confessionis procinctu Confessarius (ut monet *Rituale Rom. de Ordine ministrandi Sacram. Pœnit.*) inquirat de ipsius pœnitentis statu (si aliter certus non fuerit) & quampridem sit confessus, & an impositam pœnitentiam impleverit, num ritè atque integrè aliàs confessus fuerit, num conscientiam suam, ut debet, prius diligenter discusserit. Quod tamen committendum videtur prudentiæ Confessarii (ut Doctores passim notant) quia frequenter non est necessarium vel utile id antea inquirere; sed quatenus ea scire utile aut necessarium fuerit, deprehendi aut inquiri potest in ipso Confessionis progressu, ut etiam praxis docet.

55.
Qua in
Confessionis
progressu.

In progressu itaque Confessionis tenetur Confessarius attendere & pensare ea, quæ pœnitens confitetur, *adjuvanti* (inquit *Rituale Romanum*) *quotiescumque opus fuerit, Sacerdote*. Quàmvis enim per se sit munus ipsius pœnitentis se integrè accusare, iudicis verò audire; in supplementum tamen ignorantiae seu defectus ipsius pœnitentis est etiam iudicis interrogare, & examinare in hoc foro: uti etiam in humanis judiciis uluvenit. Quare c. *Omnis utriusque sexus* dicitur: *Sacerdos sit discretus & cautus &c. diligenter inquirens & peccatoris circumstantias & peccati*. Et *Rituale Romanum sup.* ait: *Si pœnitens numerum, & species, & circumstantias peccatorum explicatu necessarias non exprefferit, eum Sacerdos prudenter interroget*. Ratio est: quia Sacerdos tanquam iudex & Dei minister debet prospicere perfectioni & integritati huius iudicii etiam materiali, quantum commodè potest.

Iuvandus,
ubi opus,
pœnitens
interroga-
tionibus
Confessarii.

Quando id
faciendum
sit, declara-
tur in ordi-
ne ad pra-
xim.

Ideoquæ dum advertit pœnitentem aliquid omittere, debet eum interrogare, non solum quando hic omittit aliquid culpabiliter (quò casu absolutio esset illicita, immo invalida, utpote danda indisposito) sed etiam quando inculpabiliter, aded ut peccatum omissum deberet Confessarius pœnitenti in memoriam revocare, etsi alioquin tali casu confessio foret formaliter integra, ut docent Doctores communiter, & probabilius videtur *Vasquio q. 93. a. 3. dub. 7. n. 2.* (qui non videt ex ratione, quæ allegatur, id posse convinci) & *Arriaga d. 43. sect. 3.* contra *Joannem Medina cod. de Confess. q. de Confessione dimidiata iteranda apud Vasquez supra*. Maximè autem id locum habet, quando pœnitens non satis se examinavit, sperans & cupiens adjuvari interrogationibus Confessarii, ut sanè frequenter accidit in confessionibus simplicium & rusticorum, qui non sunt facilè remittendi (uti aliàs adhuc diximus) sed potius movendi ad contritionem, & examinandi circa statum & modum ordinarium vivendi, occasiones & incentiva peccatorum; præsertim quia præsumi potest, quòd postea redeuntes vix aliquid explicatius confitebuntur. Non obligatur tamen Confes-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

sarius interrogare pœnitentem, quem ex modo procedendi advertit doctum & conscientiam bene examinasse.

Quòd si Confessarius aliunde sciat pœnitentem commisisse aliquod peccatum, & hic de eo nil fateatur, debet ille tunc à fortiori inquirere veritatem; etiam, dum sine alio incommodo fieri potest, insinuando suam de hoc notitiam. Quando tamen scit ex aliorum confessione, debet aded cautè procedere, ut pœnitens de eorum confessione nil possit conijcere. Idquæ singulariter observandum est, dum mox inituri matrimonium, qui antea carnaliter invicem tractarunt, eidem Confessario confitentur unus post alterum. Quò & similibus casibus consultum est, Confessarium regulariter statuere apud se, interrogare utrumque de simili materia, independentè à confessione alterius. Porro si pœnitens neget se ejusmodi peccatum commisisse, debetur ei fides, nisi certò constet Confessario, eum vere commisisse, & confessum non esse; & non subesse in præsentì rationem tacendi: debet enim, per se loquendo, credere pœnitenti tam pro se, quàm contra se; qui in hoc foro est accusator & testis: admonendo tamen eum, & juvando ad superandum pudorem aut timorem. Specialiter autem ob notitiam ex confessione complicitis haustam non est alteri peccatum diffidenti neganda absolutio: cum non magis isti, quàm huic debeat Confessarius adhibere fidem, sitque periculum frangendi sigillum. Quod notandum in casu, quò (quod frequens satis) advertatur differentia inter confessionem sponsi & sponsæ, qui se carnaliter cognoverunt.

Observandum etiam est (quod monet *Rituale Romanum sup.*) ut Sacerdos confitentem non reprehendat, nisi finitâ confessione; neque interpellet, nisi opus fuerit aliquid melius intelligere; quod per se loquendo commodius, & contra periculum oblivionis securius videtur, præsertim in longioribus confessionibus, quàm (quod Nonnulli consulunt, & interdum rectè fieret, quando pœnitens ægrè fert quamlibet interpellationem, aut per eam obliviscatur aliorum) auditis omnibus peccatis, reverti ad examen singulorum.

Observandum præterea est Confessario, ne interroget extravagantia, sed quæ ex confessione pœnitentis aut aliunde novit ipsius statui convenire. Potissimum autem in materia carnis curandum est, ut examen fiat prudenter & honestè, nec nimium aut nimis citò descendatur ad particulares modos & circumstantias, ne pœnitens scandalizetur, nec ipsi aut Confessario detur materia tentationis aut consensûs in illam, aut ne ei suggeratur peccatum vel modus peccandi antea incognitus: nam præstat pœnitentem, modò bonâ fide procedat, non ita perfectè confiteri, quàm aliquod ex dictis incommodis accidere. Vide *Rituale Romanum Tit. de Sacram. Pœnit. & D. Bonav. in Confessionali c. 2. partic. 1.*

P p

Obli-

56.

Quid agendum, quando Confessarius aliunde novit peccatum quod pœnitens tacet.

57.

An vel quando pœnitens inter peccatorum enumerationem interpellandus.

Cautela in interrogationibus & modo interrogandi necessarium observanda.

58. *Debet insuper Confessarius advertere, an pœnitens sit legitimè dispositus per contritionem sive attritionem & propositum non peccandi de cætero: nam alioquin Sacramentum esset invalidum, & cederet in præjudicium pœnitentis indispositi: utrumque autem Confessarius debet vitare, prius tanquam minister Sacramenti, posterius tanquam medicus pœnitentis. Dispositionem autem Confessarius vel per se deprehendet ex signis aut verbis ejusdem pœnitentis, vel prudenter præsumet ex conditione & statu ejusdem, vel debet ipsemet suâ interrogatione & admonitione ab eo exigere. Quod præsertim faciendum est cum simplicibus & rudibus, qui non sunt per se satis idonei & solliciti, nisi adjuti stimulo Confessarii, ad se aprè disponendos. Unde videat diligenter Sacerdos, ne absolvat eos, qui nulla dant signa doloris, qui odia deponere, qui scandalum datum tollere, vel proximam peccandi occasionem (qualis censetur ea, in qua talis persona semper aut penè semper labitur) deferere nolunt; utpote absolutionis incapaces, juxta Rituale Romanum supra. Non requiritur tamen ad verum emendationis propositum, ut Sacerdos de pœnitente præsumat, vel pœnitens sibi ipsi persuadeat, quòd amplius non sit peccaturus mortaliter; sed sufficit, ut de facto id verè proponat, & ad idem sit paratus adhibere remedia opportuna. Immo (ut Rituale Romanum supra dicit) Rariùs vel seriùs confitentibus, vel in peccata facile recidentibus, utilissimum fuerit consulere, ut sape, puta semel in mense, vel certis diebus solemnibus confiteantur, & si expediat, communicent. Tantum abest ut fragilitas recidentium Confessione Sacramentali, atque adeo absolutioni obster. Neque justum est, ut durus sit minister, ubi bonus est Dominus, qui in se peccantibus indulget, quemadmodum fratri in nos peccanti cupit ignosci. Petro autem quærenti Matth. 18. Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei? usque septies? respondit: Non dico tibi usque septies, sed usque septuagesies septies; hoc est, toties quoties. Itaque & tu Sacerdos fac Similiter. Fac, inquam, alteri, quod tibi vis fieri. Et cave, ne sis de numero illorum, de quibus ex Autore Operis imperfecti dicitur c. Alligant 26. quast. 7. Tales sunt nunc etiam Sacerdotes, qui omnem justitiam populo mandant, & ipsi nec modicè servant: videlicet, non ut facientes sint justi, sed ut dicentes appareant justi &c. Vis apparere sanctus? circa vitam tuam esto austerus, circa alienam Benignus. Vide quæ de occasione proxima diximus Parte 2. d. 7. de peccato mort. & ven. q. 8.*

Qualiter quoad hoc in praxi sit procedendum.

Quibus neganda absolutio.

Ad verum propositum emendationis non requiritur persuasio numquam recidendi.

Immo facile recidentibus suadenda frequens Confessio.

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

et aliorum

ciat, cum dolore de negligentia, & cum proposito addiscendi necessaria scitu, tum necessitate medii, tum necessitate præcepti. Quamvis si tempus suppetat, rectè facturus sit Confessarius, eum breviter in potissimis instruendo. Potest quoque Confessarius supponere quoad bene morigeratos vel confiteri solitos, eis non deesse scientiam necessariorum scitu. Proscripsit Innocentius XI. has propositiones, quæ inter 65. sunt 64. *Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum Fidei, & etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat mysterium sanctissimæ Trinitatis & Incarnationis Domini nostri Jesu Christi. Et 65. Sufficit illa mysteria semel credidisse. Vide Rituale Romanum.*

Petes II. quid sit faciendum Confessario, si advertat pœnitentem ex ignorantia inculpatam læpiùs facere aliquod materiale peccatum, v. g. prædia injusta bonâ fide possidere, in matrimonio irritato perleverare &c. Dico *inculcata*: si enim sit graviter culpabilis, patet pœnitentem esse monendum, & nisi absteineat ab hujusmodi actibus, esse incapacem absolutionis. Resp. Confessarium teneri eum monere, si speretur fructus, & non timeantur graviora incommoda: nam Confessarius tanquam spiritualis medicus debet præcavere non tantum formale peccatum pœnitentis, sed etiam materiale, ipsumque è tenebris hujusmodi ignorantia educere. Secus est, si non speretur fructus: nam equidem non obstante peccato materiali, pœnitens est dispositus ad susceptionem Sacramenti. Fraterna etiam correctio non obligat, nisi quando probabiliter profutura speratur. Immo tali casu monere non posset: quia foret occasio, ut is qui antea tantum materialiter peccabat, postea peccet formaliter. Si etiam gravia timeantur incommoda, v. g. graves perturbationes in Republica ex dissolutione matrimonii, scandala, inimicitia familiarum, & similia, non debet Confessarius aperire defectum sibi notum. Quòd si Confessarius ignoret vel dubitet, an sua admonitio profutura sit vel obfutur, debet prudenter attendere, quid sit magis verosimile, aut quâ parte majus vel minus malum immineat illudque sinè scrupulo eligere, quòd ei videbitur secundum Deum præponderare.

Ex dictis sequitur conjugem, qui in præfato errore constitutus comparti debitum negat, non posse absolvi, si non proponat deinceps debitum reddere; utpote ad quod, suppositis supponendis, hic & nunc secundum Deum obligatur. Quòd si etiam conjux talis peteret à Confessario, an sit obligatus ad id præstandum, seu ad debitum reddendum, deberet Confessarius asserere, quòd sic. Neque est recurrendum ad hoc, ut Confessarius quidem deberet in hoc casu dicere, conjugem conjugi debere reddere debitum; non tamen posse in speciali dicere, Tu obligaris ad id agendum: cum enim verè ad id sit obligatus, supposita

60. *Qualiter procedendum cum eo qui laborat errore invincibili v. g. de invaliditate matrimonii &c.*

Quid agendum si talis neget conjugale debitum, aut interroget, num ad id obligetur.

supposita ignorantia; quidni ea obligatio eidem ingeratur?

61. Petes III. An, si poenitens citra dubium practicum ex curiositate vel levi scrupulo inquirat veritatem rei, circa quam invincibiliter errat, debeat veritas ipsa à Confessario aperiri, si alioquin seclusa petitione id nullatenus consultum foret? Resp. in primis Confessarium non posse veritatem negare siue falsum docere: cum nullò prætextu ei liceat poenitentem positivè decipere. Quod juxta *Aversa q. 16. sect. 12. §. Secundò specialiter &c.* Item si, contingeret, quando dissimulatio & taciturnitas Confessarii haberetur à poenitente, tanquam approbatio partis, in qua errat. Secus esset, si Confessarius crederet taciturnitatem suam nihil operaturam, & aliunde manifestatio veritatis foret periculosa, & interim poenitens maneret in bona fide seu ignorantia invincibili; quod tamen in praxi vix contingere posse, asserit. Nihilominus videtur Confessarius tali casu facilè posse divertere propositum, vel dare responsum nec asserens, nec negans. Causa denique posset esse tam urgens, ut dissimulatio fortasse videri posset potius deceptionis permissio, quam positiva deceptio.

62. Petes IV. An Confessarius teneatur sequi opinionem poenitentis suæ contrariam, absolvendo eum, etsi is nolit se conformare opinioni Confessarii? Resp. affirm. quando opinio poenitentis est etiam reputatione ipsius Confessarii probabilis, in qua poenitens tutà conscientiam possit peristere. Ita *Soto, Navarrus, Suarez* & plerique alii. Unde *Joannes Sinnich* in libro cui titulus *Saiul Exrex §. 260. Communiter Theologi asserunt Confessarium posse vel etiam teneri absolvere poenitentem contra propriam opinionem, quando ille ritè dispositus est & confessus juxta probabilem contrariam opinionem.* Et conformiter statuit Manuale Cameracense: *Si poenitens sit contraria opinionis & illa sit probabilis, quàmvis Confessoris opinio sit probabilior, teneatur eum absolvere, si ejus Confessionem audivit.* Teneatur enim Confessarius per se loquendo absolvere poenitentem ritè confessum & dispositum, ac pro absolutione instantem. Quod etiam habet locum in delegato: qui etsi ab initio liberè possit recusare audire confessionem poenitentis, eam tamen auditam manet obligatus ad absolvendum, sicut proprius Pastor. Posset tamen delegatus monere poenitentem, ne redeat, nisi paratum se asserat sequi opinionem Confessarii, cum opere dimissionis finè absolutione. Admittit etiam *Suarez* & alii, posse Confessarium à mortali excusari, qui ductus bonò zelò suæ opinionis subtraheret absolutionem remittendo poenitentem ad alios Confessarios, quando id huic non foret adeò onerosum. Indubiè autem Confessario licitum est id rogare à poenitente, allegatà anxietate propriæ conscientiae. Contra quam, si practicè diceret non posse absolutionem dari, nullatenus potest, quandiu illa manet, procedere.

Herinex Sum. Theol. pars IV.

Circa suppletionem defectuum à Confessario in ministerio commissorum sciendum est, quòd si oblitus sit poenitentem absolvere, aut absolvit invalidè, teneatur, si commodè potest, inducere poenitentem ad illam confessionem iterandam: quia per se loquendo debent illa peccata iterum clavibus subjici, utpote necdum legitimè absoluta. Posset autem hoc fieri, tractando cum poenitente de ejusdem licentia extra confessionem; eique indicando defectum absolutionis, vel curando ut poenitens iterum sibi confiteatur peccata ab ultima confessione commissa; & tunc rogando poenitentem, an se etiam accuset de peccatis aliàs confessis, peratque absolvi ab illis, habeatur iterata confessio.

Dixi, *si commodè potest*: quia si nihil horum fieri possit absque notabili incommodo, ad nihil obligatur: nam per sequentes confessiones poenitens consequetur gratiam, & prædictorum peccatorum indirectam absolutionem.

Quòd si Sacerdos omiserit absolvere à censura, potest absenti absolutionem ab ea impendere, si, aut quando habebit legitimam auctoritatem. Si omiserit poenitentem admonere de facienda restitutione, moneat postea obtentà licentià poenitentis, si commodè potest: si non possit absque magno gravamine, ad nihil tenetur. Quòd si ex culpa lata dicat poenitenti, non esse faciendam restitutionem, dum reverà facienda est, tenetur Confessarius in defectum poenitentis ad restitutionem, ut satis patet; nisi causam damni per contrariam instructionem amoveat.

Postremò potuit contingere defectus circa materiale integritatem dumtaxat, si videlicet Confessarius non satis examinaverit poenitentem alioquin bonà fide confitentem, ita ut constet non esse satis expressas species, circumstantias, aut numerum peccatorum. Quò casu varii Doctores significant probabiliter Confessarium, si commodè possit, teneri refarcire materiale confessionis integritatem divinitus præceptam. *Suarez* tamen, *Lugo*, *Diana* & alii passim negant Confessarium ad hoc per se teneri, seclusò periculò alterius damni. Et quidem indubiè faciliùs hinc locum habet excusatio, eò quòd poenitens obtinuerit gratiam, sitque ab omnibus saltem indirectè absolutus mediante confessione formaliter integrâ. Unde non obligarem Confessarium, ut idcirco conveniret poenitentem, quem ex inadvertentia aut etiam negligentia omisit interrogare: eò quòd illud per se videatur durum & odiosum. Secus videri potest, si poenitens sponte ad eundem Confessarium redeat: tunc enim facili negotiò de aliàs prætermisissis, sicut de iis quæ in præsentī confessione prætermitterentur, Confessarius posset interrogare, adeoque hanc etiam commoditatem expectare.

Pro fine quæri posset, an ex ministerio hujus Sacramenti oriatur inter Confessarium

63. Ad quid teneatur, qui oblitus fuit absolvere vel invalidè absolvit à peccatis.

64. Vel qui omisit absolvere à censura,

Aut admonere de restitutione;

vel ex culpa lata dixit non esse faciendam.

65. Quid agendum, dum defectus ex parte ipsius contingit circa materiale integritatem.

66. An ex ministerio

mysterio hu-
jus Sacra-
menti oria-
tur specialis
conjunctio
inter Con-
fessarium
& pœni-
tentem.

& pœnitentem quædam conjunctio ac velut cognatio quædam spiritualis, inducens in peccato carnali circumstantiam necessariò confitendam? Affirmat *D. Thomas, Paludanus, Soto, Sanchez, Coninck* & plures alii, quos citat & sequitur *Aversa* q. 16. sect. 14. & consonare videtur communis modus loquendi fidelium, quò Confessarii appellantur spirituales patres, ac pœnitentes filii. Consonant etiam quidam Canones ut *can. Omnes* 30. q. 1. ubi *Symmachus* Papa ait: *Omnes quos in Pœnitentia accipimus, ita filii nostri sunt; ut in baptismo suscepti.* Ideoquæ gravissimè puniendum decernit fornicantem cum muliere sibi confessa. Idem gravissimè prohibetur, & punitur id faciens c. *fin. ibidem.* Et c. *Si quis Sacerdos* asserit *Celestinus* Papa id esse grave adulterium. Quod autem c. *fin. de Cognat. spir. in 6.* dicitur, *Ex datione verò aliorum Sacramentorum cognatio spiritualis, nequaquam oritur;* intellige juxta id quod statim subditur, *quæ matrimonium impediatur vel dissolvatur.* Cum quo stat conjunctio spiritualis causans novam speciem malitiæ (quam aliqui de genere incestus, alii de genere sacrilegii, alii de utroque vocant) ex antiquioribus Canonibus deducta.

Nihilominus de hac re non satis constat. Ea enim conjunctio (quæ utique solum foret juris Ecclesiastici) à plurimis negatur, & (ut refert *Basilii Pontius* l. 7. de Matr. c. 38.) in Editione Romana *Emanuelis* Sa juxta Codicem expurgatorium Romanum ea propositio, quæ olim assererat explicandam esse eam circumstantiam in confessione, expuncta est; & locò illius contraria propositio excusa. Ut proinde, etsi forsitan antiqua juris dispositio in rigore sic habeat, sit tamen abolita per contrariam consuetudinem (si non per c. *Finale de Cognat. spir. in 6.*) ut habet *Pontius* supra: quia in confessionibus quis est, qui eam circumstantiam fateatur? ut idem inquit.

67.
An valeat
Confessio
instituta
apud con-
fessarium
complicem.

Adverte etiam in rigore validam esse confessionem; quam instituit peccatrix apud confessarium complicem, si non desit vera contritio: esse tamen valde suspectam, saltem dum intercedit inter illos mala peccandi consuetudo: tunc enim præsumptio est violenta de defectu veri doloris ac propositi. Ut proinde ob periculum sacrilegii & novi consensûs censeat *Pontius* supra illicitè id fieri, saltem extra casum extremæ aut gravissimæ necessitatis. Et in quibusdam diocesisibus subtrahitur Confessariis expressè jurisdictio super complicem peccati,

QUÆSTIO V.

Quinam possint sibi eligere Confessarium?

68.
Papa potest
jure divino
sibi eligere

DICO I. Summus Pontifex jure divinò potest sibi eligere Confessarium: cum enim sit omnium superior, non subditur alicui, à quo sibi Confessarius determinetur.

Deinde potest omnibus aliis assignare Confessarium ad libitum suum, adeoque & sibi ipsi; cum non debeat in hoc esse peioris conditionis, quàm alii.

DICO II. Jure communi possunt sibi eligere Confessarium Episcopi & alii Superiores, nec non minores alii Prælati exempti. Patet ex cap. *fin. de Pœnit. & remiss.* Tales sunt Abbates exempti, Generales & Provinciales Ordinum, Priores, Guardiani &c. Non tamen Abbatissæ: quia nequeunt intelligi nomine Prælati. Unde nisi aliunde habeant facultatem, non possunt ex hoc capite eligere Confessarium: neque etiam de jure vel officio possunt Monialibus facultatem eligendi Confessarium concedere: quia nullam habent in hoc foro jurisdictionem. Quod si aliquæ id faciant, scientibus iis qui habent potestatem ordinariam, censentur hi tacitè dare jurisdictionem Confessario designato.

DICO III. Possunt similiter sibi deligere Confessarium, quibus id permittitur per speciale privilegium. Ut patet. Tale communiter habent Reges & Principes, & illi quibus datur Bulla Cruciatæ.

DICO IV. Ex consuetudine possunt sibi, immo & suis domesticis Cardinales deligere Confessarium. Item Pastores pro se ipsis: immo & simplices Sacerdotes sæculares, teste *Suarez* disp. 27. sect. 3. n. 4. *Vasquez, Valentia* & aliis passim. Dummodo tamen eligant aliquem legitimè ab Episcopo approbatum. Alioquin inter Propositiones ab *Alexandro VII.* reprobatas ordine est 16. *Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere simplicem Sacerdotem non approbatum ab Ordinario.*

Nec obstat cap. *Si Episcopus, de Pœnit. & remiss. in 6.* ubi dicitur: *Nulla potest consuetudine introduci, quòd aliquis præter sui superioris licentiam Confessorem sibi eligere valeat.* Nam sensus est, quòd consuetudo hoc non possit vi suâ citra superioris licentiam; quò non obstante, potest esse, & in præsentem est signum taciti consensûs Superiorum, dum hoc promiscuè vident, & non contradicunt.

Observandum hîc, quòd etsi in Bullis Cruciatæ & Jubilæi, & similibus concedatur potestas eligendi Confessarium omnibus Christi fidelibus: non possint tamen Religiosi privilegiati vi talium Bullarum eligere Confessarium extra ordinem sinè licentia suorum Prælatorum: nam sic declarârunt varii Pontifices. Clarissima sunt verba *Clementis VIII.* Bulla 9. in Bullario *Rodriguez & Urbani VIII.* in Bulla data anno 1630. cujus verba recitat *Lugo* disp. 20. sect. 9. ubi fusè & solidè de hac re tractat, existimans contrarium non esse ampliùs probabile quoad Bullam Cruciatæ. De Bullis autem Jubilæi expressam mentionem facit *Gregorius XIII.* in declaratione facta Societati Jesu, ut videre est in *Compendio Societatis* V. Absolutio §. II. Unde hoc verum est, etiam de concessionibus Jubilæi, quæ tantum dantur ad unicum actum,

Confessarium.

Idem jure communi possunt Episcopi & alii Prælati exempti.

69.

Ex privilegio quinam id possunt.

Ex consuetudine id possunt Cardinales, Parochi, & alii Sacerdotes sæculares.

70.

An indulta Cruciatæ &c. locum habeant in Religiosis ad effectum eligendi Confessarium.

actum, quando Pontifex in Bulla (cujus tenor consulendus est) contrarium non satis exprimit. Quod maximè locum habet in Ordinibus istis, qui in similibus generalibus indultis semper repugnant, ne Religiosus al-

quis aut Monialis extra Ordinem confiteatur, ob inquietudines inde magistrâ experientiâ solitas suscitari. Alioquin tenor concessio- num est sequendus.

DISPUTATIO SEXTA.

De Reservatione Casuum.

QUESTIO I.

Quis possit reservare casus?

1. In Ecclesia est potestas reservandi casus.

SUPPONO tanquam indubitatum in Ecclesia esse potestatem reservandi casus. Ita definit Tridentinum sess. 14. c. 7. & can. 11. supponiturque c. Si Episcopus de Pœnit. & remiss. in 6. & alibi.

Qua est potestas ordinaria prædictos potestate per se loquendo.

DICO I. Spectatâ rei naturâ, potest quilibet habens potestatem ordinariam sibi reservare casus: quàmvis ex consuetudine id non soleant Parochi, ne reservatio nimium multiplicetur: neque etiam id possint, quibus illa potestas per alium superiorem est adempta. Ratio Conclusionis est, quòd sicut Ordinarii non tenentur delegare suam potestatem, nisi velint, sic non teneantur dare integram, sed possint, si velint, dare restrictam.

2. Penes Pontificem qui dem respectu totius Ecclesie.

Hinc Pontifex reservat sibi casus respectu totius Ecclesiæ: Episcopi enim ab illo accipiunt jurisdictionem, aut saltem materiam, in quam possint jurisdictionem exercere, adeoque possunt illam accipere cum restrictione; juxta rationabilem voluntatem Pontificis. Similiter Episcopus potest reservare casus respectu suæ Diocesis: nam quàmvis Pastores habeant jurisdictionem à jure, tamen cum subordinatione ad Superiores ordinarios; ut certa praxis docet, & confirmat ratio: nam judex ordinarius solet subordinari ei, qui in eodem foro est quodammodò superior, ut hic quantum est ex natura rei possit inferioris potestatem restringere. Quia verò Mendicantes non subordinantur Episcopis, sed sunt immediati delegati Pontificis, censet Vasquez disp. 91. a. 3. dub. 1. n. 11. & Præpositus q. 9. dub. 1. Episcopos sua auctoritate non posse jurisdictionem illorum limitare absque speciali concessione Pontificis, qui eos indubiè potest quoad hoc Episcopis subicere, & subiceret eò ipsò quòd neget eis jurisdictionem in casus ab Ordinario reservandos.

3. Potestas Generalium & Provincialium & Capituli sine restrictione ad undecim casus.

DICO II. Quàmvis ex natura rei Generales & Provinciales Ordinum per se possint æquè ac Episcopi reservare casus: tamen Clementis VIII. per specialem Bullam editam anno 1593. (quæ refertur à Bassao V. Casus reservatus n. 40. & in Bullario Romano inter Constit. Urbani VIII.) eorum potestatem restrinxit ad undecim casus in Bulla expressos, quos, omnes vel aliquos, reservare possint, si velint:

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

si autem velint plures adjungere, id necessariò fieri debeat de Capituli Generalis consensu pro toto Ordine, vel Provincialis pro Provincia.

Casus porrò expressi in decreto Clementis VIII. sunt sequentes I. Veneficia, Incantationes, Sortilegia. II. Apostasia à Religione, sive habitu dimissio, sive retentio, quando eò perverit, ut extra septa Monasterii, seu Conventus fiat egressio. III. Nocturna ac furtiva à Monasterio, seu Conventu egressio, etiam non animò apostatandi facta. IV. Proprietas contra vortum paupertatis, quæ sit peccatum mortale. V. Lapsus carnis voluntarius opere consummatus. VI. Occisio, aut vulneratio, seu gravis percussio cujuscumque personæ. VII. Malitiosum impedimentum, aut retardatio, aut apertio litterarum à Superioribus ad inferiores, aut ab inferioribus ad Superiores. VIII. Juramentum falsum in judicio regulari seu legitimo. IX. Procuratio, auxilium, seu consilium ad abortum faciendum post animatum foetum, etiam effectu non secuto. X. Falsificatio manûs aut sigilli Officialium Monasterii aut Conventus. XI. Furtum de rebus Monasterii seu Conventus in ea quantitate, quæ sit peccatum mortale.

Hi omnes casus sunt reservati specialiter in Constitutionibus Generalibus Ordinis Nationi huic Germano-Belgicæ accommodatis. Quibus adduntur ibidem pollutio voluntariè procurata (de qua dubitari alioquin potuisset, & à variis dubitatur, an contineatur decretò sub lapsu voluntario carnis opere consummato) & inobedientia contumax; qualis esse declaratur, quando quis trinâ monitione præmissâ, factis congruis intervallis per diem naturalem inobediens perseverat. Ita expressum in Constitutionibus generalibus impressis Leodii anno 1635. cap. 6. §. 22. At in Constitutionibus Segovix recognitis (quæ vigent in Hispaniis & alibi) casus reservati sunt quatuordecim sequentes. I. Inobedientia contumax. II. Proprietary rerum detentio. III. Lapsus carnis. IV. Tactus impudici & enormes. V. Sollicitatio ex certa scientia ad peccatum carnis. VI. Furtum rei notabilis seu frequenter iteratum. VII. Injectio manûs violentæ. VIII. Falsum testimonium in judicio factum. IX. Compositio vel projectio aut publicatio libelli Famosi. X. falsificatio sigilli aut litterarum quorumcumque

4. Qui reservantur.

5. Illis Capitulum generale Ordinis Minorit superaddit duos.

Prælatorum nostri Ordinis, vel alterius personæ notabilis. XI. Apertio litterarum Prælatorum vel malitiosa earum retentio. XII. Falsum crimen in infamiam cuiuscumque. XIII. Depositio falsi & scienter facta in iudicio contra religiosum aliquem præsertim Prælatum, & inductio ad id faciendum. XIV. Revocatio eorum, quæ in iudicio deposita sunt, & procuratio ut revocentur. De cætero consulendæ sunt Constitutiones particulares Provinciarum.

Quid circa alia peccata ordinet Pontifex Superioribus. Permittit tamen Pontifex: Superioribus determinare pœnitentias graves quibusdam peccatis etiam non reservatis à Confessariis imponendas, quæ subditos ab huiusmodi perpetrandis cohibere possint. Quamvis nullatenus possint eorum, quantumvis enormium, absolutionem sibi reservare. Immo Pontifex ibidem prohibet, ne Superiores Regularium Confessiones subditorum audiant, nisi quando aliquod peccatum reservatum admiserint, aut ipsimet sponte aut proprio motu id ab ipsis petierint.

6. *Non solet Ecclesia reservare merè interna.* Nota I. Ecclesiam non solere reservare peccata merè interna juxta Doctores communiter. Unde qui incidit in hæresim merè internam, potest absolvi ab eo, qui posset illum absolvere à mortalibus.

Reservatio Papalis cadit etiam super peccata, sed dependentes à censura. Nota II. quod Reservatio Papalis non solum cadat in censuram, sed etiam in peccatum; ut observat Suarez disp. 29. sect. 2. & tenent Doctores communiter contra quosdam. Aliàs posset à quovis casu Papali absolvere simplex Confessarius tunc, quando implicatio censure non officit valori Sacramenti absolutionis; v. g. si pœnitens sit oblitus censure, aut non sciat illam impedire receptionem Sacramenti, adeoque bonâ fide procedat, saltem ipse; aut sit necessitas sufficiens ad suscipienda Sacramenta, non obstante censura v. g. occultâ, nec adsit, qui in censuram habet potestatem. Itaque directè quidem & per se censura, directè tamen etiam peccatum reservatur: etsi concomitanter, & quasi dependenter ab ipsa censura; ut tradunt Doctores communiter, & observatur in praxi. Et quidem de facto nulla reperitur reservatio Papalis; nisi sit annexa excommunicatio. Unica verò reservatio Papalis cum sola suspensione, contenta in Bulla Sixti V. contra malè promotos, est sublata à Clemente VIII. qui præfatam constitutionem reduxit ad terminos juris communis in Bulla Romanum Pontificem.

Quâ sublata aut non contraria cessat. Ex quo oritur, ut sublata censura cesset reservatio, possitque absolvi ab habente jurisdictionem in mortalia. Deinde quando peccata Papæ reservata ita committuntur, ut ratione ignorantie committens non incurrat censuram, non sunt reservata; ut consequenter docet Sanchez l. 2. Summa c. 8. n. 5. Coninck disp. 8. dub. 11. & alii communiter. Quia verò probabilis est sententia Navarri, Sanchez l. 9. de Matrim. disp. 32. n. 13. & plurium aliorum, excommunicationem non incurrere ab ignorantibus illam (quod Multi

docent de quibuscumque censuris) consequens foret, pauciores in his partibus habere juxta hanc sententiam casus Papæ reservatos: cum plerique, maximè rudiores, ibi nihil omnino aut parum sciant, quibus peccatis censura sint annexæ.

Nota III. quoties est morale dubium de reservatione casus, talem casum non censi reservatum, siue dubium sit facti, siue juris; & siue sit negativum, propter conjecturas, quæ non sufficiunt ad ferendum determinatum iudicium, siue sit positivum, consurgens ex opinionibus probabilibus contrariis. Reservatio enim est valde odiosa & strictè interpretanda, adeoque intelligi debet de casibus certis & indubitatis. Ita cum communi sententia Suarez 10. 2. de Relig. l. 6. c. 26. n. 6. Unde si percussio gravis sit reservata, & dubitetur, an hæc sit gravis, non censetur reservata. Vide Sanchez l. 1. Summa c. 10. n. 74.

Nota IV. Reservationem non solere afficere, nisi mortalia in suo genere consummata, quando aliud clarè non exprimitur: decreta enim reservationis sunt odiosa, adeoque dum simpliciter loquuntur, sunt præfatò modò restringenda.

Petes I. An Ecclesia posset reservare peccata merè interna? Resp. Affirm. cum Doctoribus communiter contra Nonnullos. Ratio est: quia potest ab Ecclesia dari in illa jurisdictio, ergo & negari; quod est, illa reservare. Sic de facto peccata mortalia omnia, adeoque etiam interna, sunt reservata simplici Sacerdoti. Quare non est positiva Ecclesiæ circa actus merè internos dispositio, sed potius dispositionis subtractio. Deinde est dispositio exequenda in foro sacramentali; sub quod cadunt etiam merè interni actus: ad quorum confessionem sicut potest etiam Ecclesia obligare, sic quoque absolutionem eorumdem reservare.

Petes II. An possent ab Ecclesia reservari quædam venialia? Resp. Affirm. non quidem hoc sensu, ut sit necessarium ea confiteri, sed ut si confitenda sint, non possint absolvi, nisi à tali vel tali. Jurisdictio nanque etiam in venialia provenit ab Ecclesia; quæ illam tollit à degradatis, & excommunicatis non toleratis, adeoque absolutè tollere posset etiam ab aliis simplicibus Sacerdotibus. Vide sup. Disp. 5. n. 17. Idem est de peccatis dubiis; præsertim suppositâ obligatione ea confitendi ex jure divino, quam supponit communis Theologorum sententia.

Petes III. An scienter delinquentes incurrant reservationem, si hanc ignorant? Resp. Affirm. Estq; satis clarum & notum in praxi. Neque solent de hoc inquirere Confessarii; qui abstinere eò ipsò, quod audiunt delictum reservatum, ab absolutione. Excipienda quoque non est reservatio facta in odium talis peccati (quidquid putet Sanchez l. 9. de Matr. d. 32. n. 18.) & pœnam delinquentis: nam omnis reservatio est talis: etsi non sit de illo pœnarum

7. Intelligitur quoque reservatio de casibus non dubiis.

Et mortali- bus in suo genere consummatis.

8. Posset Ecclesia reservare peccata merè interna.

9. Et quodam sensu venialia.

Idem est de peccatis dubiis.

10. Reservatio locum habet etiam in illam ignorantibus.

Moderatio
quædam
adhibetur.

pœnarum genere, de quibus disputatur, an ut incurrantur, requiratur notitia illarum, aut certè specialis legis prohibentis: uti neque de illo genere est impedimentum criminis dirimens matrimonium. Nihilominus dum reservatio est dependens ab incurfione censuræ, etsi incurratur, dum censura quidem noscitur, sed ignoratur, quòd sit reservata; tamen non incurritur juxta prædicta, dum est ignorantia excusans ab ipsa censuræ substantia. Uti nec incurritur reservatio sinè censura, quando requiritur, ut scienter delictum committatur; vel additur, *qui audeat, qui præsumpserit &c.* si delinquens peccet quidem mortaliter, tamen laboret ignorantia vincibili.

II.

Non est peccatum reservatum, si peccans falsò putet opus quod facit esse istius generis, quod verè reservatum foret.

An gravis metus excuset à reservatione, uti à censura.

E contrà, si quis ex erronea conscientia putet se committere peccatum, v. g. blasphemiam, quod sit reservatum, & tamen opus externum, v. g. verba non sint blasphemiam, non esse propterea verè reservatum: non enim id pendet ab existimatione falsa peccantis, sed ab intentione Superioris per legem expressa. Denique si quis gravi metu adigatur ad committendum aliquod peccatum reservatum, metus facit cessare reservationem tali casu, uti & obligationem aliarum legum Ecclesiasticarum. Quemadmodum etiam talis metus excusat à censura tali peccato annexa. Ita notat *Aversa q. 17. sect. 1. ex Jacobo de Grassiis & aliis.*

12.

Reservatio casuum in Religionem non comprehendit Novitios.

Petes IV. An reservatione casuum facta per Prælatos seu Capitula Religionum comprehendantur Novitii? Resp. Neg. cum Doctoribus communiter contra Nonnullos: reservationes enim, uti cæteræ leges & obligationes Religionum, censentur loqui de professis. Et hòc modò intelligi commodè possunt, adeòque debent, præsertim cum versemur in odiosis. Confirmatur: quia Novitii sunt quidem Religiosi quoad favores, non tamen quoad odia.

An vel qualiter absolute possit reservatio pro iis fieri per Prælatos regulares.

Alioquin absolute possent etiam pro iis reservari peccata, quatenus volunt subire favorem jurisdictionis provenientes à Superioribus Religionis: nam cum Superiores dent Confessariis Fratrum jurisdictionem in illos, possunt illam restringere vel dilatare. Immo si alicui sæculari Sacerdoti deleget Prælati Regularis jurisdictionem in suos subditos ac Novitios, posset huic limitare jurisdictionem. Si tamen Novitius tunc vellet confiteri non mero Confessario Fratrum, sed qui simul est Confessarius sæcularium, præsertim habens ab Episcopo jurisdictionem, non posset Superior respectu talis Confessarii reservare peccata Novitii. Potest is nanque instar sæcularium personarum confiteri cuivis Confessario per Ordinarium approbato, etsi non deputato per Superiorem regularem, ut notat *Rodriguez, Portel & alii passim*: quàmvis ex altera parte etiam possit confiteri Sacerdotibus à Prælato regulari deputatis, etsi de cætero non sint ab Episcopo approbati.

Petes V. An reservatio particularium Prælatorum afficiat etiam peregrinos? Resp. in primis, si casus sit reservatus tam in loco domicilii; quàm in loco peregrinationis, talem peregrinum verè reservatione ligari: in quo (inquit *Aversa q. 17. sect. 3.*) facile conveniunt omnes. Nam neque Prælati proprii, neque Prælati loci in quo peregrinus est, dare censetur communi Confessario absolventi potestatem. Si verò casus erat reservatus in loco undè quis decedit, non autem in loco ad quem accedit, existimat *Antoninus, Paludanus, Suarez, Bonacina, Villalobos, Lugo & plerique alii* posse talem in hoc loco absolvi à communi Confessario: eò quòd sive jure communi, sive consuetudine & declaratione *Eugenii IV.* peregrini sortiantur forum Sacramenti Pœnitentiæ quasi subditi proprii, hi autem possint à communi Confessario absolvi. Quòd si etiam jurisdictio in tali casu penderet à concessione tacita proprii Prælati, adhuc censetur velle, ut subditi confiteantur alibi, sicut incolæ. Estque incommodum ac insolitum, in hunc finem interrogare de patria, & investigare casus ibi reservados. Si denique casus non erat reservatus in loco proprio, & pœnitens veniat aliò, ubi est reservatus, docet *Suarez, Villalobos, Lugo, & alii plerique contra Fagundez*, non posse eum ibi absolvi à communi Confessario: eò quòd sit in hoc foro reputandus quasi incola; ac æquum sit, eum ibi ligari reservatione loci, ubi eximitur à reservatione Diocesis propriæ: neque censetur Confessario communi concedi in talem casum jurisdictio. Res tamen hæc non caret difficultate, præsertim si Confessarius propriæ diocesis aut proprius Parochus talem pœnitentem alibi audiat, ubi est reservatio: cum jurisdictio illius, quam alioquin habet in tale peccatum, possit extra territorium exerceri. Quare hujusmodi Confessarios excipit *Dicastillo disp. 11. dub. 16.*

13.
An reservatio particularium Prælatorum afficiat peregrinos.

QUÆSTIO II.

Quis possit directè absolute à casibus reservatis?

Dico I. A casibus reservatis potest absolute solvere ipse reservans, ejusque in officio superior, & successor: quia nemo potest sibi aut successor aut etiam superiori absolventi adimere potestatem. Deinde ab iis potest absolute solvere quicumque cui hæc potestas legitimè delegatur, ut patet. Inter quos hæc est differentia, quòd Ordinarius possit tollere reservationem etiam sinè sacramentali confessione; non autem delegatus: quia Ordinarius potest tollere concedendo sive permittendo aliis plenam potestatem, delegatus autem solum sacramentaliter absolvendo; nisi fortè peccatum esset reservatum ratione censuræ, à qua delegatus posset absolute solvere extra Sacramentum.

14.
Qui possint à reservatis absolute solvere.

15. Quia facultas sit concessa Episcopis in Tridentino.

Nota Tridentinum sess. 24. c. 6. de Reform. concedere Episcopis facultatem absolvendi suos subditos ab omnibus casibus occultis etiam Sedi Apostolicæ reservatis per se vel Vicarium ad id specialiter deputandum; præterquam hæresi, à quâ solùm per se possint absolvere.

Plurimi putant ei derogari per annuâ Bullâ Cœnæ publicationem quoad casus in ea contentos.

Quam facultatem Plerique putant esse revocatam per Bullam Cœnæ quoad casus in ea contentos: eò quòd in fine ejusdem à tempore Pii V. habeatur hæc clausula; quòd à casibus ejusdem Bullæ nulla persona, etiam Episcopali dignitate prædita, absolvere possit prætextu cujuscunque facultatis; etiam per cujusvis Concilii decreta in genere vel in specie concessa. Pro quo etiam referuntur duo responsa Cardinalium. Ita Suarez, Toletus, Sylvius, Sanchez, Diana & alii passim.

16. Alii negât. Nihilominus fatetur Suarez, Bassaus & alii oppositum non esse improbable: quod docet Rodriguez, Bannes, Henriquez, Sa, Portel, Crousers apud Bassaum V. Casus reservatus num.

32. partim quia non fit expressa mentio Tridentini, partim quia similiter non fit expressa mentio casuum occultorum: quod tamen videbatur esse necessarium, cum lex generalis non deroget speciali, præsertim noviter firmatæ in generali atque adeò solemnî Concilio, nisi specialiter exprimitur. Verùm inter articulos ab Alexandro VII. reprobatos ad minus tanquam scandalosos, tertius in ordine est: *Sententia asserens Bullam Cœnæ solùm prohibere absolutionem hæresis & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629.* 18. Julii in Consistorio Sacra Congregationis Eminentissimorum Cardinalium visa & tolerata est. Quod quidem facti erat, & relatum à Nonnullis, signanter Bassao V. Hæresis n. 18. signum tamen est S. Sedem ipsi sententiæ non adeò propitiam. Contra quam etiam facit, quòd derogetur in Bulla Cœnæ concessis per cujusvis Concilii decreta; sitq; sermo universalis absq; insinuata vel leviter aliqua occultorum exceptione. Porro sententia hæc quantum ad Belgium (ubi Bulla Cœnæ non solet publicari, & hæresis simpliciter inter casus Episcopo reservatos, recensetur, ut patet ex Synodo & Pastoralî Mechliniensi) à Nonnullis specialiter docetur, signanter à Marchant To. 1. Tract. 2. Tit. 4. quest. 8. concl. 1. ob proxim timoratorum, & quia Episcopi ibidem sunt locò Inquisitorum. Qui etiam nōrunt specialem Sedis Apostolicæ facultatem sibi olim delegatam; & in quibus illa adhuc terminis maneat. Hæc porro sententiâ (cujus judicium sit penes S. Sedem) suppositâ, possent Episcopi in casu speciali committere facultatem super hæresim occultam; uti plures fatentur.

17. In articulo mortis cessat omnis reservatio.

Dico II. Semper in Ecclesia Dei custoditum fuit, ut nulla esset reservatio in articulo mortis (sub quo juxta Doctores communiter intelligitur etiam probabile mortis periculum,

idque conformiter ad ipsum Jus cap. Eos qui, de Sententia Excommunic. in 6.) atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet pœnitentes à quibuscunque peccatis & censuris absolvere possunt. Ita Trid. sess. 14. can. 7. Et Rituale Romanum: si periculum mortis immineat, approbatusque desit Confessarius, quilibet sacerdos potest à quibuscunque Censuris & peccatis absolvere. Quòd si contingat taliter absolutos convalescere, aut periculum evadere, non tenentur illa peccata denuò confiteri, quia ab eis sunt legitimè & directè absoluti. Si tamen absoluti fuerint à censuris ab eo, qui aliàs non poterat eos absolvere, tenebuntur se postea sistere ei, qui ipsos alioquin absolvere poterat, juxta cap. Eos qui, cit. Quod tamen explicat Marchant To. 1. Tract. 2. Tit. 4. quest. 7. de censuris deductis ad forum contentiosum, appellans oppositam sententiam, quæ est communis, improbabilem: in quo excedit.

Conclusionem limitant Doctores communius, Conformiter ad Rituale Romanum, quòd tunc solùm possit quilibet Sacerdos, etiam non approbatus, absolvere quemcumque in mortis articulo, quando non adest approbatus habens potestatem ordinariam vel delegatam super ipsum ipsiusque casum: eo quòd tunc pœnitens non censeatur esse in necessitate, ratione cujus jura faciunt hanc gratiam. Oppositum nihilominus non est improbable, & docet Navarrus, Sa, Vega, Rodriguez & plures alii, & probabile censet Lugo, Diana & alii: eò quòd generaliter Tridentinum dicat, quòd nulla sit reservatio in articulo mortis; ergo contradictorium (quod alii tenent) est falsum, scilicet, Aliqua est reservatio in articulo mortis. Nec Ratio Tridentini est solùm defectus Confessarii aliàs habentis jurisdictionem, sed (ut Trident. loquitur) ne hæc ipsâ occasione reservationis, si tunc esset, aliquis pereat. Quod adhuc non rarò subesse posset ob difficultatem aut speciales rationes, quæ mente & corpore infirmos possent deterrere à confessione instituenda apud Ordinarium vel habentem aliàs jurisdictionem. Jura etiam, quæ alii allegant, non urgent, nec loquuntur de præsentî casu. Signanter Rituale Romanum exponi posset de eo, quod communiter fit, & quando non esset specialis ratio, cur infirmus detrectet confiteri approbato præsentî. Ex quorum proinde explicatione ejusdem opinionis probabilitas magis elucescet.

Dices I. Tridentinum suprâ non condit jus novum, sed tantum confirmat antiquam consuetudinem, ac declarat: non fuit autem semper in Ecclesia Dei usus, qualem nos statuimus, sed solùm quando abest proprius aut alius potestatem habens Sacerdos. Resp. fuisse talem usum, præsertim antiquitus, quem fortè quibusdam minùs pro tunc apertum Concilium apertius declarat. Nam quis dubitare queat, quin olim, dum non essent Religiosi Mendicantes delegati (qui etiam modò non sunt in pagis plerumque) sed Parochi, &

18. Non posse tamen præsentem Ordinarium vel delegatum approbare quovis alium Sacerdotem ab omnibus absolvere, communius censent Doctores. Oppositum esse probabile ostenditur. Favet Tridentinum.

19.

Quod magis declaratur.

& qui à Parochis assumebantur ad libitum ; quin , inquam , tunc licuerit infirmo confiteri Pastori alterius Parochiæ , etiam independentè à consensu proprii , immo dissentiente propriò ? Porro idem erat de quovis alio Sacerdote : nam quilibet etiam sinè approbatione , erat capax , ut à Parocho ei delegaretur jurisdictio. Quinimmo etiam hodie , cur non posset confiteri quis alieno Pastori , vel aliqua Monialis Sacerdoti socio Confessarii , præsertim dum præter ordinarium nullus alius delegatus adest ? Neque urgeas Pastorem esse approbatum : nam approbatio non requiritur in tali articulo ; ut patet dum proprius Sacerdos abest. Nec de illa , sed de jurisdictione agitur , quam alius Pastor per se non habet : dicimus autem ipsum eam habere pro tunc , adeoque & cæteros , scilicet vi *Tridentini*. Ulteriùs , quis pro tali articulo Parochus vel alius recurrit pro absolutione secreta & Sacramentali ad Episcopum vel alium , etsi infirmus habeat calus reservados , & quamquam Episcopus v. g. sit in civitate ? Ergo sensus communis est , quòd in tali articulo etiam inferioribus detur generaliter jurisdictio in quævis , & per consequens etiam simplici Sacerdoti.

20. *Explicatur quidam Canon.* Dices II. c. *Presbyter* 26. q. 6. ex *Carthaginiensi* III. dicitur : *Presbyter inconsultò Episcopò non reconciliet pœnitentem , nisi absente Episcopò ultima necessitas cogat.* Resp. esse sermonem de solemni reconciliatione publicè pœnitentium , ut clarè patet ex contextu Concilii.

Instabis c. *Presbyteri* 26. quæst. 6. dicitur : *Presbyteri de occultis peccatis iussione Episcopi pœnites reconcilient ; utique sacramentaliter , ut patet ex seqq. Et (sicut supra præmissimus) infirmantes absolvant & communicent.* Resp. cum Glossa ibidem id intelligi de licentia generaliter loquendo , eâ scilicet ratione , quâ cap. *Cunctis* 16. quæst. 1. Presbyteris aliisque Clericis præcipitur , ut nihil agant sinè sui Episcopi licentia ; quæ , immo iussio , præsumitur in tali calu.

21. *Explicatur Extravagans Inter cunctas.* Dices III. *Extrav. Inter cunctas* §. *Incediarios* dicitur : *Quòd si forsan antequam ab eo qui potestatem habet absolvi possint , mors talium confiteri volentium verisimiliter timeatur &c. beneficium absolutionis impendant , puta fratres ; sed subeant , infirmi scilicet , juramentum , quòd liberati se suis Episcopis , & excommunicatoribus presentabunt.* Resp. statui , ut propter absentiam Episcopi non denegetur absolutio à censura , supponens eam congruè petendam à præsentè Episcopo , utpote quam cæteri non nisi cum reincidentia , si convalescerit æger , dare possent. Deinde ibi agitur in ordine ad forum externum , quando est necessarium parere mandatis excommunicantis. In hoc enim foro non potest liberari à censura , ejusque effectu æger , nisi in absentia excommunicantis ; & tunc quidem cum reincidentia. Similiter responderetur ad cap. *Eos qui de sent. Excommunic. in 6.* ubi putat Lugo op-

positum apertissimè concludi. Confirmatur : quia agitur ibi de casibus , quibus necesse est accedere Episcopum v. g. si sit in civitate , & petere licentiam ab Ordinario , si commodè fieri possit ; uti id necesse est in aliis impedimentis occurrentibus (de quibus & de articulo mortis loquitur c. cit. æqualiter & sub disjunctione) & tamen pro mera absolutione Sacramentali in articulo mortis id nec alii fassentur necessarium.

Specialis hîc à nonnullis movetur quæstio , an in articulo mortis possint validè absolvere sacerdotes excommunicati , de qua vide latè disserentem Prosperum Fagnanum in quarto Decretalium ad cap. *Non est vobis* de sponsalibus & Matrimonio.

Est & alia controversia , an aliquando tantus fuerit in Ecclesia rigor , ut pœnitentibus , etiam in fine vitæ , negaretur absolutio Sacramentalis. Affirmant nonnulli , allegantes ad hoc quosdam Canones particularium Conciliorum , signanter Eliberitani , in quibus decernitur quibusdam in atrociora scelera relapsis *Nec in fine dandam esse Communionem.* Sed cum *Tridentinum* sess. 14. c. 7. dicat , in Ecclesia Dei custoditum semper fuisse ut nulla esset reservatio in articulo mortis , melius negatur : per communionem autem , quam isti Canones negandam decernunt , vel intelligitur absolutio ab excommunicatione pro foro externo & liberatio à Pœnitentia solemni , vel Communio Eucharistica. Varii autem Canones graviter redarguunt eos , qui morientibus absolutionem Sacramentalem negant. Ita Julius 1. relatus 26. q. 6. *Si Presbyter pœnitentiam morientibus abnegaverit , reus erit animarum.* Et *Cælestinus* 1. in ep. 2. ad Episcopos Galliæ : *Agnovimus pœnitentiam morientibus denegari... horremus (fateor) tanta impietatis aliquem inveniri.* Ipsum Concilium Generale Nicœnum can. 12. decernit non esse negandam morituris communionem Eucharisticam. De his verò qui recedunt ex corpore , antiqua legis regula observabitur etiam nunc , ita ut si forte quis recedat ex corpore , necessariò vita sua viaticò non defraudetur. Lucem huic materiæ præbet Canon III. Concilii primi Arausiaci : *Qui recedunt de corpore , pœnitentiâ acceptâ , placuit sinè reconciliatoria manûs impositione eos communicare , quòd morientis sufficit reconciliationi , secundum Definitiones Patrum , qui hujusmodi communionem congruenter viaticum nominaverunt. Quod si supervixerint , stent in ordine Pœnitentium , ut ostensis necessariis Pœnitentiæ fructibus , legitimam Communionem cum reconciliatoria manûs impositione recipiant.* Igitur juxta hunc Canonem morientibus dabatur absolutio Sacramentalis , & communio Eucharistica ; Absolutio autem à Pœnitentia publica seu solemni tantùm dabatur cum reincidentia , adeò ut in calu convalescentiæ deberent eam usque in finem complere. Si major fuerit aliquarum particularium Ecclesiarum rigor , is non fuit ab universali Ecclesia

An pœnitentibus in fine vitæ aliquando negata fuerit absolutio. Aliqui affirmant.

Melius negatur.

clesia probatus, sed potius correctus. Vide *Innocentium I. in Ep. ad Exuperium* Episcopum Tolosanum.

Q U Æ S T I O III.

An ob Reservationem liceat Superiori absolutionem, vel pœnitenti confessionem dimidiare.

22.
Non licet
Superiori
dimidiare
absolutio-
nem audi-
endo sola
reservata.

Præterquā
in casu raro.

DI C O I. Non licet Superiori auditis solum reservatis absolvere Sacramentaliter pœnitentem, remittendo eum ad alios pro absolutione à reliquis peccatis. Ita communiter Doctores, præsertim hōc tempore, contra Varios, qui in oppositum citantur. Inter quos aliqui non faciunt mentionem causæ legitimæ; quasi supponerent eam semper ex parte Superioris adesse. *Cajetanus* autem requirit causam rationabilem, addens, illam esse continuam Superiorum occupationem. Sed probatur Conclusio: quia integritas confessionis præcipitur jure divinō, ubi non occurrit notabilis necessitas confessioni extrinseca; quæ regulariter hīc non occurrit. Nam si non vacet superiori omnia peccata audire, potest suam potestatem alteri prudenti delegare. Si id non expediat (quod rarum est) sed potius, ut ipsemet casus reservatos audiat, potest illis auditis reservationem tollere sinē absolutione sacramentali, & pœnitentem remittere ad alios, qui integram confessionem audiant, & pœnam à Superiore impositam in Sacramento confirment. Quod si tamen pœnitens id ægrè faceret, nec posset confessionem congruè differre, donec Superiori vacet integram audire, & omnino expediret ipsummet habere notitiam reservatorum, admitti posset dimidiatio confessionis & absolutionis. Sed hoc valde rarum est. Tunc autem non teneretur pœnitens peccata sic confessa & absoluta iterum confiteri; uti non teneretur, si aliquorum fuisset oblitus. Similiter si absque iusta causa, tamen bonā fide pœnitens sic fuisset dimidiatē confessus, & absolutus, teneretur postea sola non reservata confiteri: quia à reservatis fuisset directē absolutus & validē ob bonam suam fidem; quā alioquin deficiente, non valuisset absolutio ob indispositionem pœnitentis.

Quod autem *Cajetanus* pro se alleget consuetudinem Romanæ Ecclesiæ, de ea non apparet memoria, nequidem in scriptis aliorum. Immo *Sylvester* cœvus *Cajetano*, ac Pœnitentiarius in sancto Petro, nec non Magister sacri Palatii, testatur de opposita consuetudine. Si qui verò Pœnitentarii extra casum iustæ necessitatis plus fecerint quàm quod absolverint à censuris, intellectōque peccatō dederint licentiam confitendi aliis, non foret probandum.

23.
Habens re-

DI C O II. Secus si necessitate non potest pœnitens, qui habet reservata, confiteri non

habenti potestatem in illa; nec potest talis Confessarius absolvere à solis non reservatis remittendo pœnitentem ad alium pro absolutione à reservatis. Est communis contra Nonnullos. Ratio est: quia dimidiatio confessionis vel absolutionis non licet extra necessitatem.

Nihilominus urgente necessitate, si fuerit tam notabilis, ut sufficiat ad non integrè confitendum, vel ad communicandum sinē confessione; habens reservata licitè confitetur communi Confessario, si non possit adire alium, & licitè absolvitur directē quidem à non reservatis, indirectē autem à reservatis, adeoque cum onere confitendi reservata habenti directam potestatem. Ita *Suarez*, *Coninck* & plurimi alii. Ratio est, quod talis Confessarius, etsi non habeat potestatem in reservata, tamen habeat in alia & hæc sinē illis validè, ac in casu tali licitè possint absolvi. Sicut dum in necessitate dimidiatur confessio, absolvitur licitè & directē quod confessum est, indirectē quod erat suppressum.

Nec refert, quod *Trid. sess. 14. cap. 7.* postquam docuisset nullam esse reservationem in articulo mortis, subjungat: *Extra quem articulum Sacerdotes cum nihil possint in casibus reservatis, id unum pœnitentibus persuadere nituntur, ut ad superiores & legitimos iudices pro beneficio absolutionis accedant.* Unde sequi videtur, quod inferiores non possint absolvere tales personas extra periculum mortis. Ita *Præpositus q. 9. dub. 7.* & alii. In hac sententia, si habens casum reservatum nequeat adire superiorem vel habentem facultatem, & adsit sufficiens necessitas communicandi vel celebrandi, posset id facere absque prævia confessione, eò quod censeatur deesse copia Confessarii.

Sed respondeo, *Tridentinum* solum velle Confessarios inferiores non esse legitimos iudices peccatorum reservatorum, adeoque illos nihil posse quoad directam à reservatis absolutionem. Cum quo bene consistit, quod sint legitimi iudices quoad cætera peccata, possintque pœnitentem ab his directē, à reservatis autem indirectē absolvere, posita sufficienti necessitate dimidiandi confessionem. An verò tunc sint de necessitate exprimenda etiam reservata, disputatur. Nos partem affirmativam uti securiorem consulimus, partem negativam autem solidiorem per se & in rigore loquendo putamus. Vide dicta *disp. 3. quæst. 5.*

Advertendum tamen nos hīc non tangere usum sive Constitutiones quarundam Religionum, quibus permittitur, ut casibus reservatis impliciti, si foris existant, aut ubi defuerit copia Confessarii habentis potestatem, confiteri possint aliis, etiam reservata, & ab iis absolvi, cum onere tamen sistendi se & exponendi eadem habentibus potestatem super illa. Inde enim colligitur reservationem in illis Religionibus fieri citra rigorem, qui alioquin

servantur
quis extra
necessitatem
confiteri
communi Con-
fessario.

Secus si sit
necessitas.

24.
Quamvis
& hoc Non
nulli negent,
existimantes
tunc potius
celebrandū
sinē confes-
sione, id quod
ob verba
Tridentini.

Quæ tamē
facilem ha-
bent expli-
cationem.

An tunc et-
iam reser-
vata sint
exprimenda,
remittenda.

Resolutio
procedit in-
tactis con-
stitutioni-
bus quatuor-
dam Reli-
gionum.

quin de jure communi inesset. Quod omnino pendet ab intentione reservantium.

QUÆSTIO IV.

An reservatio cesset, confessio invalidè aut oblitò casu reservatò?

26. **D**ICO I. Dum quis confitetur casum reservatum, probabiliter cessat reservatio, etiamsi confessio sit invalida: idque sive sit invalida defectu contritionis, sive quia malitiosè in confessione prætermittitur aliquod mortale, saltem quando confessio instituitur apud superiorem, juxta Doctores satis communiter: immo etiam juxta plurimorum sententiam, quando instituitur apud delegatum: quia tali casu peccatum est propositum, & inferior comparuit coram eo, coram quo comparere debebat, tum ad instructionem, tum ad subeundam pœnam, tum ad alios reservationis fines, qui non requirunt, ut culpa reipsa remittatur. Unde tali casu poterit pœnitens postea confiteri communi Confessario. Teneretur tamen adimplere pœnitentiam ratione casus reservati sibi impositam, sive tanquam non sacramentalem (quod sufficere rectè putat *Suarez*) sive tanquam sacramentalem, imponendam in sequenti confessione, de quo Confessarius sequens est monendus à pœnitente juxta *Vasquez* & alios: quod tamen non videtur necessarium, etsi non sit inconsultum. Similiter tenetur in sequenti confessione exprimere sacrilegium in priori confessione commissum, ut patet. Si etiam inter mortalia, quæ malitiosè tacet, sit aliquis casus reservatus, patet illum tali confessione invalidâ nullatenus fieri non reservatum.

27. **E**xcipit ab hac responsione *Suarez* cum aliis, quando quis absolvitur à reservatis ratione Jubilæi: tum quia in Bulla Jubilæi signanter conceditur facultas absolvendi verè pœnitentes: tum quia confessio saltem valida requiritur tanquam conditio, sub qua conceditur facultas absolvendi ac Jubilæum promerendi.

Immo de tota Conclusionè est dubium, dum defectus est pœnitenti culpabilis. Immo non immeritò dubitari potest de tota Conclusionè; cujus proinde oppositum longè probabilius censet *Arriaga disp. 41. sect. 2.* eò quòd tota hæc res pendeat à voluntate Superioris, qui posset nolle reservationem tollere; & verò sanctius id noller, quàm quòd sacrilegè accedenti beneficium speciale auferendo reservationem præstaret. Vide ipsum. Qui tamen excipit casum, quò confessio foret invalida ob defectum inculpabilem pœnitentis: eò quòd probabiliter præsumi possit Superiorem tali casu velle reservationem tollere à reservatis sic confectis.

28. **D**ICO II. Quando pœnitens confitetur habenti potestatem super reservata, sed obli-

viscitur reservati, si confessio communi tantum modò instituat apud delegatum vel etiam apud ipsum reservantem, multi valde probabiliter existimant non cessare reservationem in proposito casu, nec posse pœnitentem postea absolvi à communi Confessario: eò quòd circa confessionem ita institutam censeatur quilibet Confessarius se habere communi modò tanquam intendens absolvere & relaxare, quæ sibi proponuntur, nec subesse videatur fundamentum sufficiens colligendi ulteriorem intentionem: adeoque si casus reservati nullò modò proponantur, non censeatur eos velle absolvere, aut reservationem tollere. Ita *Suarez*, *Præpositus* & alii. Confirmatur à simili: quia per confessionem factam habenti in mortalia non reservata potestatem non eximuntur hujusmodi peccata oblita ab obligatione confitendi postea habenti istam potestatem, sed manent reservata habenti potestatem in sola venialia; ergo &c.

Admittunt tamen hi Auctores cessare reservationem, si Confessarius aliquò signò declaret se pœnitentem ab omnibus relaxare. Idem est, si pœnitens ad cautelam petat absolutionem à reservatis, si quibus fortè teneatur, vel saltem accedat cum intentione talem absolutionem consequendi, idque declaret Confessario, & tunc procedat bonâ fide exprimens, quæ memoriæ occurrunt. Nam tali casu censeatur Confessarius velle tollere reservationem, gerendo se juxta intentionem pœnitentis. Quod etsi clarius sit in ipso reservante; cum is possit reservationem tollere pro libitu: tamen verosimiliter etiam locum habet in quolibet delegato, tum propter plurimos Doctores qui hoc docent; tum quòd ipse reservans in tali circumstantia non censeatur plus exigere.

Quinimò sinè istis restrictionibus per confessionem factam habenti potestatem, etsi delegatam, in reservata, ordinariè tolli simpliciter reservationem casuum oblatorum docent plurimi Recentiores. Idemque consequenter dicendum foret de suppressis ex justa causa. Probatur: quia reservatio tollitur, quando pœnitens expressè petit, & minister intendit operari juxta communem suam potestatem; ut etiam alii fatentur: pœnitens autem censeatur saltem tacitè id petere, & consequenter minister ordinariè intendere. Deinde minister habens facultatem, eò ipsò quòd absolvit primò à censuris cum formula consueta, *Quantum possum & indiges*, absolvit pœnitentem à casibus ratione censuræ reservatis, quoad reservationem: ergo etiam intendit absolvere ab aliis reservatis, quantum potest & pœnitens indiget: immo etiamsi ex inadvertentia prætermittat absolutionem à censuris, censebitur tamen ab his velle tollere reservationem. Unde qui bonâ fide confitetur in Jubilæo, & obliviscitur alicujus reservati, vel illud ex justa causa suppressit, pot est

communè modò institutâ apud prædictum facultate in reservata non tollitur reservatio ab oblitis.

29. Limitatio Conclusionis.

30. Multorum Recentiorum doctrina longè generalior adfertur.

potest illud postea communi Confessario deferre, ut etiam ipse *Suarez* admittit.

31. *Quamvis* Nihilominus de hac doctrina merito dubitatur. Etsi enim quoad praxim sententia altera sit tutissima juxta *Arriaga disp. 41. sect.*

1. num. 4. putat tamen is à parte rei totum dependere à voluntate Superioris audientis confessionem; de qua divinationi locus esse videtur: cum multi nullatenus de hoc cogitent; & rogati fortassis aliud responderent. Immo putat majorem partem Superiorum talem voluntatem non habere. Neque aliunde in forma absolutionis Sacramentalis includitur sublatio reservationis ab oblitis. Similiter si innotatus duplici excommunicatione perat simpliciter absolvi ab una; oblitus alterius; & Superior conformiter ab unica absolvar, manet altera excommunicatio. Unde idem videtur, si pluribus reservatis implicatus con-

fitetur unum; oblitus cæterorum. Nisi poenitens amplius se petere innuat, & Superior sciens saltem tacite annuat. Quemadmodum etiam dum petit indefinite licentiam, ut possit absolvi à reservatis, præsumitur aperta mens Superioris, quod eam det quoad omnia pro tunc commissa; adeoque etiam quoad oblita. In casu verò Jubilæi idcirco *Suarez d. 31. sect. 4. num. 20.* facit exceptionem, quod facultatem concedens tunc velit in favorem poenitentis, eam quantum in se est utentis tempore præfixo, auferre reservationem quantum potest; seu facere respectu talium omnia peccata non reservata. An verò vel qualiter censeatur communi modo confitens absolutus à censuris reservatis, si formulam consuetam adhibeat Confessarius habens potestatem, discutit *Suarez supra num. 19.*

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Potestate Regularium in hoc foro.

QUESTIO I.

Quorum Confessiones, quando & ubi possint Regulares audire?

1. *Mendicantes omnium fidelium, respectu quorum sunt approbati, confessiones audire possunt,*

DICO I. Fratres Minores & alii eorum privilegia participantes à suis Superioribus deputati Confessores, & ab Episcopis approbati, possunt audire confessiones omnium utriusque sexus fidelium; non solum ad eorum Ecclesias recurrentium, sed etiam aliarum quarumcumque provinciarum, civitatum & diocesum per totum orbem. Ita expressè *Paulus IV. Bulla 3.* in Bullario *Rodriguez*. Similia privilegia aliis Ordinibus alii Pontifices concesserunt, & signanter *Paulus III.* Societati Jesu *Bulla 7.*

2. *Etiam Religiosorum,*

Petes, An sub Christi Fidelibus intelligantur etiam personæ Religiosæ? Resp. Affirm. ut patet ex proprietate verborum. Immo *Julius II. in Confirmatione Ordinis Minorum* (ut refert *Rodriguez To. 1. quest. 61. art. 3.*) expressè concedit Patribus Minimis facultatem audiendi confessiones ubilibet *quarumcumque personarum, tam Religiosorum, quam Ecclesiasticorum & secularium.* Hoc tamen limitandum est, nisi Religiosi per speciale statutum prohibeantur extra Ordinem confiteri invitatis Prælati, aut sinè illorum licentia; talium enim confessiones audire non possunt Regulares alterius Ordinis, ex variis privilegiis & declarationibus factis, tum Ordini nostro, tum diversis aliis, quibus gaudent reliqui Religiosi, saltem plerique.

Qui per specialem Ordinationem non prohibentur.

3. *In his qualis licentia*

An autem hæc licentia debeat esse expressa, dubitari posset. Videtur autem sufficere præsumpta, quando Religiosus peregrinans aut

existens extra suum Conventum & carens Confessario Ordinis debet celebrare aut communicare, vel aliàs diu manere absque confessione: nisi alicubi per Superiores seu Religionem aliquid amplius exigatur. Ita *Suarez Tomo 4. de Religione Tract. 8. lib. 2. cap. 17. Rodriguez quest. 62. art. 5.* Ratio est, quod ista licentia sit tunc valde rationabilis, immo morali necessitate debita, adeoque censeferi possit implicitè concessa in facultate morandi extra Conventum.

Notandum tamen in facultate confitendi extra Ordinem non contineri casus reservados; nisi hoc exprimatur: Cum in generali confessione illa non veniant, qua non esset quis verosimiliter in specie concessurus; ut dicitur cap. *Si Episcopus, de Pœnit. & remiss. in 6.* ubi ex hac ratione deciditur: Si Episcopus suo subdito concesserit, ut sibi possit idoneum eligere Confessorem, ille quem is elegerit, in casibus, qui eidem Episcopo specialiter reservantur, nullam habet penitus potestatem. Unde occurrente necessitate celebrandi, deberet talis Religiosus quoad casus reservados se gerere tanquam carens copia Confessarii. Immo *Corduba in cap. 7. Regul. S. Francisci quest. 3. punct. 1.* putat Superiores, saltem in Ordine Franciscano, non posse dare licentiam fratribus, ut extra Ordinem absolvantur à reservatis. Sed rationes ipsius parum probant: ideoque dicendum est Superiores hoc posse concedere: prout etiam concedere interdum solent. Ita docet *Portel V. Confessor erga fratres num. 12.* Et fusiùs probat *Hieronymus Rodriguez Resol. 32. num. 23. & 24.*

DICO II. Regulares indubiè possunt confessiones prædictorum excipere omni tempore, etiam in articulo mortis, & tempore Paschali.

Superiorum requiratur.

4. *In licentia generali non censentur comprehensivi casus reservati.*

Pro quibus tamen posset concedi licentia etiam in Ordine Minorum.

5. *Possunt Confessarii M. li.*

dicantium
excipere co-
fessiones Fi-
delium, etiā
in articulo
mortis &
tempore.
Paschali.

li. Patet primo ex indubitata per totam Ec-
clesiam praxi. Secundo, quia nullum tem-
pus vel confessio excipitur in privilegiis; in
quibus tamen solet excipi communio Pascha-
lis & per modum viatici. Unde Paulus IV.
Bullā cit. expressē loquitur etiam de confes-
sionibus infirmorum. Et Congregatio Cardi-
nalia sic declaravit de articulo mortis, præ-
cipiens graviter puniri Ordinarios, qui hoc
prohibent. Similiter Clemens VIII. Bullā editā
anno 1592. 22. Octobris ob controversiam
Duaci exortam, & Innocentius X. Bullā, Ex-
poni nobis anno 1645. die 7. Februarii ob con-
troversiam exortam inter Archiepiscopum
Burdigalensem & Regulares, declararunt pos-
se fideles peccata sua Regularibus licitē con-
fiteri quovis tempore, etiam Paschali: dum-
modo tamen communionem Paschalem su-
mant in propria parochia. Demum Clemens X.
Bullā Superna magni 21. Junii 1670. decla-
vit Religiosos simpliciter approbatos posse in
Diocesi Episcopi approbantis quovis anni tempore,
etiam Paschali, & quorumcumque, etiam
infirmorum, Confessiones audire absque ulla Pa-
rochorum, vel ipsius Episcopi licentia. . . Et eos,
qui dictis Religiosis simpliciter approbatis Pascha-
li tempore confessi fuerint, Constitutioni, quæ in-
cipit: OMNIS UTRIUSQUE SEXUS, quoad
Confessionem satisfecisse censendos.

Liquet ex
Bulla Cle-
ment. X.

6.
Expenditur
c. Omnis
utriusque
sexus.

Dices I. cap. Omnis utriusque sexus præci-
pitur, ut omnes fideles saltem semel in anno
confiteantur peccata sua proprio Sacerdoti, aut
alteri de ejus licentia; proprius autem Sacer-
dos est solus Parochus. Resp. proprium Sacer-
dote etiam esse Episcopum, Papam & quem-
libet alium habentem ordinariam jurisdic-
tionem. Alioquin in Paschate confitens Epis-
copo aut Papæ non censeretur esse confessus
proprio Sacerdoti ad mentem c. Omnis utrius-
que sexus: quod absurdum videtur. Regula-
res autem habent licentiam generalem exci-
piendi confessiones à supremo proprio Sacer-
dote, adeoque non indigent licentiā Paro-
chi; ut expressē declarat Alexander IV. Bullā
24. apud Rodriguez. Adde, Pontificem, qui
est supra jus commune, potuisse dare privi-
legium audiendi confessiones, etiam si foret
contra cap. Omnis utriusque sexus. Vide de
hac re fusiū differentem D. Bonaventuram in
c. 9. Regula Fratrum Minorum.

7.

Dices II. Martinus V. Extrav. Ad uberes
(quam citat Adrianus ut refert Sotus 4.d. 18.q.
4. art. 3. §. In contrarium) decrevit: Quod
ii, qui fratribus confitebuntur, suis parochialibus
Sacerdotibus semel saltem in anno confiteri, prout
generale Concilium statuit, nihilominus tenean-
tur. Et Sixtus IV. Extrav. Vices illius, De
treuga & pace, præcipit, Quod mendicantes
desistant predicare, quod parochiani non sint obli-
gati saltem in Paschate confiteri proprio Sacer-
dote, quia de jure tenetur parochianus saltem in
Paschate proprio confiteri Sacerdoti. Resp.
(quidquid sit de tempore istorum Pontifi-
cum) clarē constare ex concessionibus gene-
ralibus antè & postea potissimum factis, fideles

responden-
ty ad Ex-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

posse semper Fratribus confiteri: non tenen-
tur autem semel confessa, vi c. Omnis utrius-
que sexus adhuc semel confiteri proprio Pa-
rocho; ut declarat Benedictus XI. Extrav. In-
ter cunctas, de Privil. Et contra Joannem de Po-
liaco definit Joan. XXII. Extrav. Vas electionis,
de Hæreticis, declarans hoc esse erroneum, & à
Catholicis mentibus respuendum. Non obsta-
re autem constitutionem Canonis citati san-
ctu sensu intellecti, ait Benedictus XI. supra, eò
quod intelligendus sit ad summum de illis, qui
peccata sua aliis potestatem habentibus confi-
teri neglexerunt. Deinde de Extravagante
Martini V. non constat authenticè, aut certè
ipla numquam fuit usu recepta. Sixus IV. ve-
rò solum decernit id, quod præcipitur c. Om-
nis utriusque sexus; adeoque non præjudicat
privilegiis, ut ipsemet declarat, subjungens:
Per hoc tamen ipsi Fratres non censeantur exclusi,
quod minus secundum juris communis & privile-
giorum eisdem concessorum dispositionem confes-
siones audire valeant. Noluit itaque Pontifex
ad servandam pacem; quam ibi componit, pu-
blicè prædicari, saltem adeò crudè, illud
quod præmissum est, eò quod in istis termi-
nis id minus rectè sonaret; etsi alioquin à par-
te rei non inhibeat Fratribus in Paschate con-
fessiones parochianorum audire juxta privile-
giorum suorum tenorem.

travagan-
tes Martini
V. & Sixti
IV.

Dices III. Juxta D. Thom. 4. dist. 17. q. 3. a. 3.
Rector Ecclesia debet vultum pecoris sui agnoscere;
ergo &c. R. illa agnitio aliunde haberi potest,
ut notat ipse D. Angel. ibid. Unde & rectè monet
Guilielmus Mercerus de Ministro Pœnitentiæ
art. 5. Parochum non rectè facere, si ex Confessionibus
venetur notitiā ovium suarum, quia (inquit)
periculosus est talis notitiæ usus; debet ergo earum
cognitionem querere extra Confessionem, obser-
vando per semetipsum & per alios & per famam
communem. Ita ille Lovaniensis Doctor.

Item ad D.
Thomam.

Dico III. Possunt Regulares audire con-
fessiones fidelium ubilibet, etiam in domi-
bus privatis. Ita expressē Paulus IV. Bullā 3.
& Julius II. in Confirmatione Ordinis Minimo-
rum. Idem patet ex usu. Ratio est, quod hæc
potestas non sit localis, sed personalis. Notat
tamen Portel V. Confessor Regularis num. 8. ut
licitè id fiat in Ecclesiis parochialibus, requiri
licentiam. Sed indubiè sufficit probabiliter
præsumpta. Immo nec hanc requiri ex tenore
privilegiorum deducit Chassaing. Tract. 5. c. 2.
proposit 5. in fin. De quo quidquid sit, saltem
merito addit, non esse consultum id fieri con-
tradiciente Parochò.

8.
Possunt ii-
dem Confes-
sarii exci-
pere confes-
siones ubili-
bet, etiam
in domi-
bus priva-
tis.

QUESTIO II.

A Quibus casibus possint Confessarii
Regularium absolvere?

Paulus III. Bullā, cum inter cunctas 7. in Bul-
lario Rodriguez concedit Presbyteris So-
cietatis Jesu, & consequenter aliorum Or-
dinum in privilegiis cum illa communican-
tium (subintelligendum hodie, juxta formam

9.
Absolvere
possunt ab
omnibus ca-
sibus etiam
Papa reser-

Qq

Tri-

varis, excep-
tis conten-
tis in Bulla
Cœnæ.

Tridentini ab Ordinariis locorum approbatis)
quorumcumque utriusque sexûs Christi fidelium
ad eos undecumque accedentium confessiones au-
diendi, & confessionibus diligenter auditis, ip-
sos & eorum singulos, ab omnibus & singulis eo-
rum peccatis, criminibus, excessibus & delictis,
quantumcumque gravibus, & enormibus, etiam
Sedi Apostolica reservatis, & à quibusvis ex ipsis
casibus resultantibus sententiis, censuris & pœ-
nis Ecclesiasticis (exceptis contentis in Bulla, qua
in die Cœnæ Domini solita est legi) absolvendi, ac
eis pro commissis pœnitentiam salutarem injun-
gendi, plenam & liberam facultatem. Similem
concessionem Congregationi Oratorii fecit
Sixtus V. Bullâ, *Decet Romanum Pontificem*,
expeditâ anno 1586. Non. Septemb. quam
refert *Quaranta V. Confessor*, teste *Bassâ V.*
Casus reservatus.

10.
Qua modi-
ficatio facta
sit pro Ita-
lis extra
Urbem.

Fuerunt quidem prædictæ concessionem re-
vocata per Decretum S. Congregationis anno
1601. die 9. Januarii; sed solum pro Con-
fessariis existentibus in Italia extra urbem Ro-
mæ, ut ex tenore decreti est manifestum. Pro
quibus tamen illud ipsum Decretum anno se-
quenti die 26. Novembris fuit mitigatum
jussu *Clementis VIII.* restitutâ facultate super
casus Papales, exceptis casibus contentis in
Bulla Cœnæ: item violationis immunitatis
Ecclesiasticæ in terminis constitutionis *Gre-
gorii XIV.* quæ incipit: *Cum aliis nonnulli.*
Violationis clausuræ Monialium ad malum fi-
nem. Provocantium & pignantium in duel-
lo juxta decretum sacri Concilii Tridentini
& constitutionem *Gregorii XIII.* incipientem:
Ad tollendum. Injicientium violentas manus in
clericos juxta Canonem: *Si quis suadente* 17.
q. 4. ac Juris dispositionem. Simonix realis
scilicet contractæ, atque etiam confidentiæ
beneficialis. Adempti denique manent in hoc
decreto casus, quos Ordinarii locorum sibi
reservârunt, vel in posterum reservabunt. Et
hæc quidem pro Italia sola.

11.
Potuerunt
ante Tri-
dentinum
absolvere
etiam à ca-
sibus, quos
Ordinarii
sibi reser-
vant.

Præterea ex concessione Pontificum facta
ante Concilium Tridentinum poterant Regula-
res Mendicantes absolvere à casibus Episco-
po, sive à jure, sive ab homine reservatis. Nam
Eugenius IV. Bullâ 11. in Bullario *Rodriguez.*
dedit Monachis Congregationis S. Justinæ
facultatem absolvendi pœnitentes ab omnibus
& singulis peccatis, præterquam Sedi Apostoli-
cæ dumtaxat reservatis, nec non à quibuscum-
que sententiis Ecclesiasticis, censuris & pœnis,
quas à jure vel ab homine latas incurrisse quomo-
dolibet censebuntur. Et *Sixtus IV.* Minoribus de-
dit facultatem confessiones audiendi, & ab om-
nibus casibus Ordinario tam à jure quam ab ho-
mine reservatis toties quoties opus fuerit absolvere
di & c. sicut potest *Diæcesanus.* Quod ipsis con-
cessum esse etiam respectu sæcularium, patet
ex generalitate verborum, & ex *Julio II.* in
Confirmatione Ordinis Minimorum, apud
Rodriguez To. I. q. 61. art. 3. His accedit præal-
legata concessio *Pauli III.* in qua datur facul-
tas absolvendi ab omnibus criminibus, quan-

rumcumque gravibus & enormibus & exi-
muntur à potestate Regularium soli casus Bul-
læ Cœnæ, concessis omnibus cæteris, etiam
Papæ reservatis. Ubi particula, *etiam*, non
videtur limitans vel diminuens, sed potius
augens. Ideoque in Jubilæis sub tali clausula
consentur concessi etiam casus Episcopales.
Atque ita hætenus intellexit usus. Immo ip-
se *Gregorius XIII.* censuit hanc facultatem ibi
esse concessam; ideoque anno 1583. die 10.
Maii declaravit, non esse suæ intentionis de-
rogare facultati concessæ Jesuitis (& conse-
quenter aliis per communicationem) per de-
clarationem quamdam Cardinalium, qui cen-
suerant Regulares non posse absolvere à casibus
Ordinario reservatis vi *Maris magni* aut
aliorum privilegiorum; eandemque facul-
tatem, quatenus opus erat, de novo vivâ voce
renovavit, ut refertur in *Compendio Societatis*
V. Absolutio.

Sed prædictæ facultati plurimum obstat
Declaratio Cardinalium (quam probavit & *Sed huc
facultati
multum
adversatur
Decretum
S. Congre-
gationis.*
qui 1628. die 17. Novembris declarârunt Regulares in-
vim Privilegiorum (subintellige, concessio-
rum ante Tridentinum, ut patet ex contextu)
aut confirmationum ejusmodi, non posse
quemquam absolvere à casibus Ordinario lo-
ci reservatis. Quod proinde Decretum ser-
vandum est, ubi saltem authenticè publica-
tum vel receptum fuerit. Quamvis *Thomas
Tamburinus l. 3. c. 7. num. 17. & seqq.* eo non
obstante concedat facultatem prætatam ad-
huc competere Regularibus; nec malè, si
(quod contendit) verum foret, eam fuisse
de novo post Tridentinum concessam. Quam-
vis similiter multis doceat *Quintanadvenas*
apud *Diana p. 9. Tract. 6. resol. 5. 1.* idem
Decretum non habere vim, præsertim ex
defectu promulgationis & usus. Ejusdem
etiam decreti vim evertere conatur *Bruno
Chassaing de Privil. Regul. Tract. 5. c. 3.
propos. 2.* Sed nolo (inquit *Diana supra*) *Resolutio
Diana &
Auctor.*
suscitare tragedias inter Regulares & Episco-
pos: ideo non discedo à negativa sententia.
Immo Propositio inter damnatas ab *Alexan-
dro VII.* ordine 12. est: *Mendicantes possunt
absolvere à casibus Episcopis reservatis, non ob-
tentâ ad id Episcoporum facultate.* Quare vi-
deant Confessarii Regularium, ne indebitis
absolutionibus ob sint suæ & proximorum sa-
luti, nec hujusmodi casibus sese ingerant ci-
tra specialem facultatem (in qua concedenda
Ordinarii debent esse faciles, uti certum est)
nisi solidè constet, vel decretum præfatum
in eorum diœcesi necdum obtinere vigorem
(prout in variis diœcesibus per plurimos an-
nos non vixit, immo omnino latuit) vel
post Tridentinum de novo concessam fuisse à
Sede Apostolica facultatem: quæ sunt facti,
inquirenda à singulis quorum interest. So-
lùm observa mirum fortasse cuipiam videri
posse, quòd in præfato Decreto supponatur
privilegia absolvendi à casibus Ordinario

reservatis, sublata atque extincta fuisse à Concilio Tridentino: quod quidem (ut fatear hebetudinem meam) ex textu Concilii deprehendere nequivi: prout neque Suarez To. 4. de Relig. l. 9. c. 2. num. 15. qui ait, id sibi non esse probabile, eò quòd in Concilio nihil agatur de privilegiis vel derogatione eorum, sed declaretur jus divinum & commune tam quoad potestatem reservandi, quàm quoad effectum, qui sequitur, posità reservatione. Verùm sufficere nobis debet, quod authenticus Concilii Interpres sic intelligat.

13. Casus reservati Ordinarii in Diocesi Mechliniensi recensentur in Pastoralis Tit. de Sacram. Pœnit. & sunt sequentes. I. Raptus virginum. II. Homicidium. III. Incendium ex deliberata voluntate procuratum. IV. Simonia. V. Sodomia. VI. Hæresis VII. Apostasia. VIII. Incestus cum consanguineis aut Sanctimonialibus. IX. Injunctio manuum violenta deliberatò propositò cum læsione, in parentes facta. X. Sortilegium. XI. Adulterium notorium; & omnia delicta, quæ excommunicationem Ordinarii reservatam annexam habent. Antverpiensis, Brugensis, Gandensis, Ruremondensis & Iprensis, reservatio eadem est cum Mechliniensi: eò quòd Pastoralis ad usum totius illius Provinciæ impresso, inserta sit; Episcopus tamen Iprensis addidit casum Sacrilégii, ut constat ex Statutis Synodalibus illius Diocesis. In instructionibus modernis, quæ Confessariis ab Archiepiscopo dantur, additur, quòd extra mortis articulum absolvere non valeant complices in eodem secum peccato mortali externo quocumque contra castitatem, licèt aliàs habeant potestatem absolvendi à reservatis; nec ad hoc sint approbati.

QUÆSTIO III.

De potestate Regularium in suos subditos.

14. Generales & Provinciales possunt absolvere suos subditos ab omnibus casibus, à quibus possunt Episcopi de jure suos. Ratio est, quòd ipsi habeant potestatem quasi Episcopalem, ut loquuntur omnes Auctores (teste Suarez To. 4. de Relig. Tr. 8. l. 2. c. 2. num. 9.) in Clem. 1. de rebus Ecclesiæ non alienandis; & sumitur ex c. Abbates de Privilegiis in 6. ibi: In quos Ecclesiasticam, & quasi Episcopalem jurisdictionem obtinent. Jurisdictio nanque in Regulares, quæ erat penes Episcopos, dum essent etiam ipsorum Prælati seu Superiores, translata est in Prælatos Regulares per exemptionem à jurisdictione Episcoporum, ne alioquin per exemptionem in favorem Regularium factam, essent ipsi eorumque Superiores effecti pejoris conditionis.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Hinc juxta Sanchez, Henriquez, Rodriguez & alios, ut refert & sequitur Bassaus V. Abbas §. 1. possunt absolvere suos subditos vi juris communis ab omnibus casibus Papalibus occultis, utpote comprehensis sub jurisdictione Episcopali amplè accepta; ex concessione facta Episcopis in Trident. sess. 24. c. 6. de Reform. Suarez verò d. 41. de Censuris sect. 2. num. 7. ob quamdam Declarationem Cardinalium docet in hoc Decreto Tridentini non comprehendi Prælatos inferiores habentes jurisdictionem ordinariam & quasi Episcopalem, sed tantum Episcopos privativè quoad omnes alios. De hac tamen declaratione Cardinalium authenticè non constare, ait Sanchez apud Bassaum supra:

Quidquid autem de hoc sit, extat expressa concessio & declaratio facta ordini Prædicatorum à Pio V. Bullâ, Romani Pontificis, 14. in Bullario Rodriguez, in qua dicitur: Ne Prior Conventualis & superiores Prælati dicti Ordinis in hac parte deterioris conditionis, quàm clerici aut seculares existant, eisdem Priori Conventuali & superioribus Prælatiis, ut ipsi per se ipsos idem omnino possint in fratres & moniales dicti Ordinis sibi subditos, quod possunt Episcopi in clericos & laicos sibi subiectos, tam quoad absolvendi & dispensandi hujusmodi (loquitur de facultate concessa Episcopis in Tridentino supra) quàm alias quascunque facultates, eisdem auctoritate & tenore etiam perpetuò concedimus & indulgemus ac etiam declaramus.

Dico II. Clemens IV. concessit Generali & Provincialibus Ministris & eorum Vicariis Fratrum Minorum, ut possint absolvere suos subditos, etiam hospites ab omnibus peccatis commissis ante vel post ingressum Religionis, & à quibuscumque censuris à jure vel à judice generaliter promulgatis; nisi adeò graves & enormes sint, quòd sint ad Sedem Apostolicam meritò destinandi: ac ipsi simile beneficium possint obtinere à suis propriis Confessoribus, nempe juxta formam concessionis super absolutione & dispensatione Fratrum, ut addit Sixtus IV. in Mari magno Minorum, & Mari magno Prædicatorum, ubi prædictum privilegium confirmat, declarans quinam sint meritò ad Sedem Apostolicam destinandi; videlicet, Hæretici relapsi, Schismatici, falsificantes litteras Apostolicas, aut deferentes prohibita ad Infideles. Suarez tamen de Religione supra c. 21. num. 2. docet exceptiones illas esse sublatas & signanter Gregorium XIII. dedisse facultatem absolvendi etiam relapsos in hæresim.

Nota I. prædictam potestatem videri etiam extensam ad Prælatos locales, ut habet Hieronymus Rodriguez Resol. 3. num. 1. & patet ex concessione Gregorii XI. quæ refertur in Mari magno Prædicatorum num. 41. Restrictio autem facta à Sixto IV. in Bulla aurea (quæ est 20. apud Rodriguez) est sublata per

Q q 2

eum.

15. An iis concessa potestas concessa in casus occultos Episcopis in Tridentino sess. 24. c. 6. de Reform. controuertitur.

Hanc facultatem & alias quæ formâ Pius V. exièderit ad Prælatos Regulares, etiam locales.

16. Quæ facultas sit concessa Generalibus & Provincialibus per privilegia.

17. Qualiter hæc sit extensa ad Prælatos locales.

eumdem, partim Bullâ sequenti, in qua eadem potestas conceditur Prioribus Conventualibus fratrum Prædicatorum Lumbardiæ & Hispaniæ, quam antea habuerant (quæ concessio per alia privilegia extenditur ad totum Ordinem, & consequenter communicatur Prælati localibus aliorum Ordinum) partim Bullâ 22. in qua Prioribus Conventualibus relinquit Potestatem eis concessam per Prædecessores, scilicet Greg. XI. Deinde restrictio eadem est sublata per amplissimas Privilegiorum confirmationes ex certa scientia factas.

Est hæc facultas per Prælatos delegabilis.

Nota II. prædictos Superiores posse ejusmodi absolutiones & dispensationes exercere, etiam per suos delegatos, juxta Rodriguez: nam potestas illa censetur quasi ordinaria; utpote perpetuo annexa officio seu dignitati; quam esse ordinariam docent plurimi, quos citat & sequitur Sanchez l. 2. de Matr. d. 40. num. 14. & 15. Portel V. Prælati in addit. n. 2. Atque idem habet praxis.

18.

An quoad casus Bullæ Cœnæ censetur revocata.

Sed dubium est, an hujusmodi privilegia sint revocata quoad casus Bullæ cœnæ per annuam ejusdem Bullæ publicationem? Affirmant plurimi. Verosimilis passim habetur sententia negativa, quam docet Rodriguez, Suarez, Diana p. 1. Tract. 5. Resol. 6. plures citans. Tum quia non videtur præsumenda in Pontificibus ea inconstantia, ut quod hodie concesserunt, mox ipsi vel alii per solitam Bullam revocent: ob quod videntur varii, signanter Sixtus V. & Clemens VIII. inseruisse Bullæ hanc Clausulam: *Nisi in eis etiam casus præsentibus litteris expressi comprehendantur.* Tum quia consonant variorum Pontificum concessionem sive declarationes apud Bassaun V. Abbas n. 8. §. 5. signanter Gregorii XIII. ut refertur in Compendio Societatis V. Bulla Cœna. Verum attendenda sunt verba Bullæ utentis clausulis

multum derogatoriis; optandaque foret apertior S. Sedis decisio. Vide disp. 6. q. 2. num. 16. unâque recolatur memoriâ, quod Alexander VII. reprobaverit doctrinam hujus articuli, qui est ordine quartus: *Prælati Regulares possunt in foro conscientia absolvere quoscunque saculares ab hæresi occulta, & ab excommunicatione propter eam incursa.* Quod a fortiori ad cæteros Regularium confessarios extenditur. Apertè enim repugnat Generali Bulla Cœna dispositioni & specialissimis derogationibus in ea contentis.

Immo ut rectè notat Rodriguez, Suarez & alii, hæc privilegia se extendunt etiam ad casus à Pontifice reservandos post ipsorum privilegiorum concessionem, nisi satis specialiter illis derogetur. Probatur: tum quia sensus privilegiorum non est dari facultatem absolvendi à peccatis pro tunc reservatis, quando datur privilegium, sed quando fit confessio & danda est absolutio: tum quia Papa concedit ista privilegia ut perpetua & generalia ad omnes casus reservatos: tum quia sunt favorabilia in solius concedentis præjudicium cedentia, adeoque latè interpretanda. Confirmatur: quia si oppido concedatur exemptio, crescente oppidò totum censetur exemptum. Et si Papa præsentationem beneficiorum alicujus provinciæ det Regi, extenditur jus etiam ad illa, quæ postea eriguntur c. *Quia circa*, de Privileg. Et hinc colligitur idem esse dicendum de facultatibus competentibus Confessariis Regularium quoad absolvendum saculares à casibus Papæ reservatis. Ideoque possunt hi absolvere pugnantes in duello; etsi reservatio hujus casus sit posterior: nisi quod existentes intrâ Italiam extra urbem ex speciali Decreto Clementis VIII. nequeant ab hoc casu absolvere.

19. *Extendit se etiam ad casus postea per Pontificem reservandos.*

Idem est de facultate competente Confessariis Regularium quoad saculares.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Sigillo Confessionis.

QUESTIO I.

Quid sit Sigillum Confessionis, & quò jure obliget?

1. *Sigillum quid significet.*

SIGILLUM per metaphoram significat obligationem occultandi secretum sibi ab aliquo commissum: ac velut per antonomasiam attribuitur singulari obligationi exactissimè servandi secretum de rebus in Confessione expositis. Quæ obligatio est maxima, ut apud omnes Doctores & fidei Christianæ professores est notissimum, adeò ut ex gravissima quacumque causa, sive privata, sive publica, secretum Confessionis pandi nequeat, sive directè, sive indirectè; sive verbis, sive factis aut aliis signis.

Obligatio hujus secreti Sacramentalis est præcepta jure Ecclesiastico; ut patet ex perpetua praxi & observatione totius Ecclesiæ, quæ hoc saltem convincit. Item ex c. *Sacerdos*, dist. 6. de Pœnitentia, & c. *Omnis utriusque sexus*, de Pœnit. & Remiss. ubi dicitur: *Caveat autem omnino, ne verbò, aut signò, aut aliò quòvis modò aliquatenus prodatur peccatorem* quoniam qui peccatum in pœnitentia judicio sibi detectum præsumpserit revelare, non solum à sacerdotali officio deponendum decernimus, verum etiam ad perpetuò agendum pœnitentiam in arctum monasterium detrudendum. Quæ poena est ferendæ sententiæ, & solum concernit illos, qui frangunt sigillum per revelationem alicujus peccati, non autem qui aliò modò illud lædunt, neque etiam illos, qui non sunt

2. *Est præceptum jure Ecclesiastico.*

sunt Confessarii, etsi alioquin sigillo teneantur: cum verba dirigantur ad Sacerdotes seu Ministros. De quibus etiam specialiter loquitur *Rituale Romanum Tit. de Sac. Pœnit.* requirens ex parte ministri *sigillum secreta confessionis, sub exacto perpetuoque silentio.*

3. Sed non solô,

Certum nihilominus est, hujus secreti obligationem habere altiore originem, quam ex præcepto præcisè Ecclesiastico: cum ipsa sit illô prior, nec possit Ecclesia hanc obligationem tollere, aut aliquâ ratione imminuere, aut in ea dispensare.

Verum in super jure naturali servandi secretum,

Unde est præterea obligatio juris naturæ non violandi secretum Confessionis: nam jus naturæ generatim obligat ad servandum secretum, cujus revelatione proximus infamaretur, vel quod expressè aut tacitè servare promissimus: quod utrumque in præsentī locum habet. Ita *Scotus 4. dist. 21. quest. 2. num. 10.*

At non sufficienter.

Verum etiam ex hoc capite non sufficienter desumitur tam gravis & rigorosa in quocumque casu hujus secreti obligatio: nam quantum est ex hac parte, posset absque gravi peccato violari, quando materia est levis: immo absque omni peccato quando necessarium foret ad conservationem v.g. Reipublicæ, & generaliter quando præponderaret aliquod majus bonum vel majus debitum: quemadmodum etsi secretum naturale & jus proximi ad suam famam obliget, tamen ad vitandum majus malum communis vel tertii innocentis potest, immo quandoque debet violari.

4. Accedit proinde obligatio fundata in ipsa institutione Sacramenti,

Hinc firmior adhuc obligatio fundatur in ipsa institutione Sacramenti, quâ suppositâ, ratio dicat illicitum esse Sacerdoti aliquid facere, quô Confessio fieret odiosa, aut homines ab ea saltem integrè facienda meritò arceantur; vel addere onus Confessionis, quod Christus non apposuit: hoc autem fieret, si Sacerdos posset aliquid revelare. Deinde pœnitens excusatur à confitendo peccato, quod Confessarius sinè ipsius licentia revelaret; ergo ex obligatione confitendi pro quovis casu sequitur in Confessario obligatio tacendi peccatum: quô enim casu posset non tacere, atque adeò non taceret, non teneretur pœnitens illud confiteri: ut patet ex institutione Sacramenti, & modo, quô à Christo facta est. Denique si in aliquo tandem casu possent audita in confessione pandi, etsi hic fortè ad pœnitentem talem vel talem non spectaret, timor tamen, quod, cum indeterminatè interdum id liceret, aliquando ad ipsum quoque pœnitentem spectaret, meritò eundem à confessione revocaret.

Nihilominus hæc omnia non convincunt, debuisse Confessionem sic institui, ut nullô casu Christus eam revelari permetteret, illô præsertim quô ipse pœnitens ex se obligaretur pandere vel Confessario licentiam dare. Vide *Arriaga disp. 45. sect. 1.*

Ipsa quoque po-

Quare suppositò quod cætera non sufficienter
Herincx Sum. Theol. pars IV.

rent ad arctissimam hujus secreti obligationem in quocumque casu, etiam quoad peccata venialia seu aliàs confessa mortalia, quæ non sunt sub obligatione exprimenda: certa adhuc esse debet ista obligatio, ex præcepto saltem positivo Christi omnibus Confessariis injuncto; de quo ex ipsa praxi perpetua & existimatione Ecclesiæ sufficienter constare debet, positò quod in aliis ista obligatio non satis fundetur. Quæ quidem obligatio est maximum lenimentum ipsius oneris confitendi. In qua similiter elucet mirabiliter divina providentia, ut in tanto Sacerdotum à fide diversis temporibus apostatantium numero vix aut ne vix ullus reperiatur, à quo ratione revelatarum confessionum quisquam fidelium præjudicium aliquod notabile passus esse sciatur.

Porro tam arctum est vinculum Sacramentalis secreti, ut juxta constantem doctrinam *D. Thoma Suppl. q. 11. a. 1. ad 3. & D. Bonaventura 4. d. 21. p. 2. a. 2. q. 1. ad 1.* Confessarius interrogatus an sciat, quod ex sola Confessione novit, sinè latione conscientia possit jurare se nescire, quia ut dicit Angelicus Doctor sup. ad 1. *Illud quod sub Confessione scitur, est quasi nescitum.* Qui & ibidem ad 2. inquirens, quid si etiam exprimeret de Confessione interrogatus? Respondet. Quod non deberet dicere. Unde hic cavendæ timidæ responsiones, quæ faciliè in audientibus gignerent suspicionem peccati in Confessione detecti: adeoque Confessarius absolute & resolute ita respondere debet, ac si ea, quæ ex sola Confessione novit, penitus nesciret. Imò *S. Salesius l. 2. Ep. 42.* hoc extendit ad ipsum Pœnitentem: *Quicumque, inquit, ex te querit an dixeris quod dixisti cum sanctissimo Confessionis sigillo, potes ei audacter & sinè periculo dupliciter dicere quod non: nulla in hoc difficultas.*

Itaque frangens sigillum committit gravissimum sacrilegium contra religionem, nisi excuset indeliberatio; idque juxta Doctores communiter, quantumvis peccatum revelatum sit leve: nam semper grave est revelare Confessionem: sive necessarium semper & maximi momenti est, quod secretum sit totum negotium Confessionis; cui proinde sit grave semper præjudicium, etiam in levi peccato revelando: etsi improbabiler unus aut alter putarit dari hinc levitatem materiæ, aut non esse mortale, quando leve peccatum dicitur absque eo, quod significetur esse dictum in Confessione. Admittit tamen *Lugo disp. 23. num. 71.* & refert nec improbat *Aversa quest. 18. sect. 1. §. Quarto* posse generari suspicionem adeò levem, ut moraliter censeatur nulla, adeoque tantum venialis revelatio: aut etiam posse dari veniale ex parte periculi, quod leve sit ingerendi levem similiter suspicionem de rebus in Confessione auditis.

Insuper committit peccatum detractionis obligans

stiva lex Christi.

Confessarius jurare potest se nescire, quod ex sola Confessione novit.

§. Frangens sigillum graviter peccat contra religionem, etsi peccatum sit leve: nisi excuset indeliberatio.

An excuset levitas cognitionis seu suspicionis.

Qualiter

*præterea
peccet con-
tra sumam
et secretum
naturale.*

obligans ad restitutionem famæ proximi, ac iniustitiæ contra pactum secreti, grave, vel leve, prout res revelata cedit in grave vel leve detrimentum famæ aut revelationis secreti.

*6.
Confessarius
vius crimen
aliunde sibi
notum sal-
vo sigillo
manifesta-
re potest.*

Adverte tamen Confessarium, qui aliundè crimen novit, posse absque fractione sigilli illud aperire, modò non manifestet ullam circumstantiam ex sola Confessione cognitam, neque firmitus aut aliter asserat, quàm faceret, si Confessionem non audivisset. Quare non potest etiam dicere, talem pœnitentem, v. g. publicam meretricem aut homicidam, ob publicum delictum suspensum, sibi esse confessum ista peccata, etsi alioquin omnibus forent nota: quia sic præberet novam notitiam confessionalem. Aliàs quoque ob imprudentiam aut ignorantiam ea quæ verè dubia, vel non formalia peccata, vel non publica sunt, præsumerentur esse certa, formalia ac publica, & ut talia dicerentur, non sinè gravi Confessionis odio.

*7.
An peccet
contra se-
cretum na-
turale frā-
gens sigil-
lum in ca-
su, quò ces-
sante sigillo
non esset
obligatio
secreti.*

Petes, quid si casus sit, quòd vi naturalis secreti non obligaretur Confessarius pœnitenti, eò quòd redundet in grave damnum publicum aut innocentis; sed tantum ratione Sacramenti: peccabitne Confessarius revelans contra iustitiam ratione pacti inclusi in secreto? *Vasquez q. 93. art. 4. dub. 1.* existimat, quòd talis peccaret contra solam religionem, eò quòd pœnitens non sit dignus, ut ei servetur secretum naturale ut tale. Sed oppositum apparet verius: quia ratione pacti impliciti obligatur ad non revelandum secretum, quando non fuerit necesse, undecumque id oriatur: in casu autem non est necessitas revelandi, immo nec facultas, ratione Sacramenti; adeoque & pactum generale secreti vim retinet, & dignus manet pœnitens, ut alter stet sibi promissis, manentibus rationalibus pacti conditionibus.

QUÆSTIO II.

Ex qua Confessione oriatur Sigillum?

*8.
Sigillum
nascitur ex
omni & so-
la confessio-
ne Sacra-
mentali.*

RESPONDEO ex omni & sola Confessione sacramentali. Ita omnes Doctores. Estque manifestum: cum ex tali Confessione resultet tanquam proprietas, vel ei propter specialem rationem ejusdem sit à Christo annexum: adeoque omni & soli convenire debet.

*Quanam
censeatur
talis.*

Censeatur autem, quantum ad præsens attinet, Confessio sacramentalis, non tantum illa, quæ est completa per legitimam absolutionem, sed generaliter omnis, quam pœnitens animò se accusandi facit ei, quem bonâ fide credit esse Sacerdotem, in ordine ad absolutionem percipiendam, etsi illam ob indispositionem aut alias causas non percipiat. Ita communiter Doctores.

9. Dixi: Ei quem bonâ fide credit esse Sacerdo-

tem: quia etsi reverà non esset Sacerdos seu Confessarius, Confessio censeretur Sacramentalis induceretque sigillum: cum à pœnitente dirigatur ad Sacerdotium, cui Christus annexuit potestatem absolvendi, errorque tantum consistat in facto circa materiale qualitatem Ministri. Secus est contra Nonnullos, si quis scienter confiteatur Laico, quàmvis putet, aliquando v. g. in absentia Sacerdotis, esse Laico confitendum: quia tunc est error juris, & versatur circa formalem conditionem Ministri, scilicet Sacerdotium; quæ proinde à confitente non intenta, non potest Confessionem illius facere sacramentalem.

Dixi etiam: *Animò se accusandi, & in ordine ad absolutionem*: quia si fiat ad alium finem, v. g. ridendi Sacramentum Pœnitentiæ, pelliciendi Confessarium ad peccatum, petendi dumtaxat consilium &c. non censeatur Confessio Sacramentalis, nec inducit sigillum: nam revelatio non potest generare odium Sacramento, quod non intenditur. Ita communiter Doctores. Unde teste *Bassão V. Confessio VII. n. 6.* ita declaratum fuit Romæ in casu cujusdam Cardinalis, qui ad alium accesserat prætextu Confessionis, volens eum in conceptæ contra Pontificem conspiracy criminis pertrahere. Similiter quàmvis petens consilium velit Sacerdotem obligare sub sigillo Confessionis, verè non obligat: quia sigillum non imponitur pro libitu hominum, sed ex institutione Christi consequitur Confessionem sacramentalem. In hoc tamen casu frequenter contingit Confessarium ad tacendum obligari, non tantum ex secreto naturali pro capacitate materiæ, sed etiam ratione scandalii; cum rudiores plerumque putent simili intentione dicta à Confessario cadere sub sigillum.

Dixi denique, *etiamsi illam non percipiat*: quia sigillum non est appositum absolutioni, sed Confessionis. Deinde Confessio esset summe odiosa & onerosa: cum pœnitentes, præsertim graviores, merito timerent, ne quando ratione indispositionis suæ, aut malitiæ Confessarii, vel ob aliam causam absolutio sibi negetur, & consequenter peccata absque fractione simili valeant propalari. Unde etsi quis confiteatur ferè desperans de absolutione accipienda, ob indispositionem quam in se sentit, si tamen intendat absolvi casu quò per industriam Confessarii disponatur, Confessio illius est Sacramentalis, & cadit sub sigillum. Quòd si Confessarius dubitet, an Confessio sit Sacramentalis, an non, tenetur ad sigillum; eò quòd præsumendum sit in favorem Confessionis & pœnitentis, ne Confessio fiat odiosa. Quare hîc locum non habet libertas loquendi, in cujus possessione videtur esse Confessarius: contra illam enim prævalet ex voluntate Christi periculum certum avocandi Fideles à Sacramento Pœnitentiæ.

*Talis est,
qua fit laico,
co, qui pu-
tatur Sa-
cerdos.*

*Secus, si
fiat laico
cognito ut
sali.*

*IO.
Non est Sa-
cramenta-
lis, qua non
fit animò se
accusandi,
neque in
ordine ad
absolutionem.*

*Quantum-
vis quis
protestetur
se quidpiam
dicere, sub
sigillo con-
fessionis.*

*II.
Non est ta-
mè necesse,
ut absolutio
reipsâ sub-
sequatur.*

QUÆ.

QUESTIO III.

Quenam cadant sub Sigillum Confessionis?

12. Sub sigillum cadunt peccata cum suis circumstantiis, quae sunt vel putantur ad eorum explicationem necessaria;

Etiam publica;

Et in genere expressa mortalia.

13. Quid de venialibus in genere expressis;

Item de poenitentia levi imposita.

An liceat dicere, Petrus instituit apud me confessionem generalem.

14. Cautela pro praxi.

15. Dispositio poenitentis cadit sub sigillum.

DICO I. Cadunt sub sigillum peccata mortalia, etiam in genere tantum expressa; item venialia, saltem in specie aut etiam certo seu determinato genere expressa; insuper eorum circumstantiae, quatenus reipsa sunt, aut saltem existimantur necessariae ad explicationem peccati. Ita communiter Doctores. Ratio est, quod illa sint directa materia Confessionis, vel talia, sine quibus, spectata conditione poenitentis, non potest directa materia explicari, quae proinde si non caderent sub sigillum, fieret Confessio summe odiosa.

Conclusio intelligitur de peccatis etiam publicis: quando enim affirmarentur ex scientia confessionali, daretur nova & certior notitia, fierentque magis publica, & nati essent sequi abusus Confessionis odiosi.

Dixi in Conclusionem, *mortalia etiam in genere*: quia est injuriosum Confessionis & poenitenti dicere, etiam tantum in genere, de Petro v. g. Peccavit mortaliter.

Dixi insuper, *venialia saltem in specie*: quia non est contra sigillum dicere in genere: Talis mihi fecit confessionem suorum peccatorum, confessus est peccatum veniale; quia hoc non facit Confessionem odiosam, sed in ea necessario vel saltem ad minimum involvitur. Idem censent Doctores communiter, etsi dicatur, Petrus est mihi confessus venialia: quia neque hoc Confessionem facit odiosam. Secus est, si diceretur, illum habuisse multa aut gravia venialia. Idem est de poenitentia imposita adeo levi, ut solum indicet Confessionem aliquorum venialium ut sic: secus est de poenitentia aliquantum gravi, quae proinde denotare posset mortalia aut multa vel grandiuscula venialia subfuisse. Similiter non frangitur sigillum dicendo: Talis mihi fecit confessionem generalem totius vitae, nisi praerberetur occasio suspicandi poenitentem habuisse casus reservatos, aut debuisse repetere Confessiones irritas, vel aliud simile.

Addunt etiam communiter Doctores, non esse illicitum dicere, Petrus sola venialia confitetur. Quia tamen ex hoc & similibus modis loquendi per accidens natum est fieri praedictum aliis poenitentibus (dum enim de uno dicitur, quod tantum venialia confiteatur, & de aliis tacetur, ingeritur de his contraria suspicio) hinc vel non nisi cum maxima cautela est similibus loquendi modis utendum, vel potius ab iis est omnino abstinendum.

DICO II. Dispositio poenitentis cadit sub sigillum, ut si poenitens careat dolore, proposito emendationis &c. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia cum dispositio poenitentis

nitentis tanquam circumstantia culpae deferatur ad idem tribunal, debet cum illa cadere sub sigillum, quatenus nata est tribunal illud reddere odiosum si carentia dispositionis revoletur.

Hinc violat sigillum, qui simpliciter dicit se non absolvisse Petrum: nam etsi ob varias causas potuerit absolutio suspendi, tamen ex tali modo loquendi ingeritur audientibus, Petrum vel esse impoenitentem, vel habere casum reservatum vel subesse aliquid aliud grave. Unde si Confessarius rogetur, an Petrum absolverit, quem reipsa non absolvit, corripit petentem ob impertinentiam petitionis, dicatque se esse functum suo munere, vel transmittat rogantem ad ipsum poenitentem vel interrogationem aliam interrogatione aut amphibologia prudenter eludat. Non violaret tamen sigillum, qui diceret se non absolvisse Petrum, quia nullam dederat materiam, aut quia subito evocatus postea rediens Petrum non reperit. Quod si urgeatur dare scedulam poenitenti, quem non absolvit, det illam factam mentione Confessionis sacramentalis solius. Idque expedit etiam tunc facere, quando absolutio est secuta. Alioquin sine mendacio non potest ei, quem non absolvit, dare testimonium absolutionis. Nil porro melius, quam in quavis occasione usurpare constanter similes loquendi formulas, ne diversus loquendi modus gignat de aliquibus sinistram suspensionem.

DICO III. Defectus naturales, qui dicuntur a poenitente in ordine ad confessionem ac explicationem suorum peccatorum & communicandum statum suae conscientiae, cadunt sub sigillum: nam hoc totum requiritur sub cautelam poenitentium & libertatem ac securitatem Confessionis, quae alioquin fieret valde odiosa: cum poenitentes subinde mallent sua peccata revelari, quam similes naturales defectus. Confirmatur: quia si poenitens timeret tales defectus esse revelandos, licite taceret ea peccata & circumstantias, in quibus confitendis deberet tales defectus exponere: ergo Confessarius vi sigilli sacramentalis debet ea filere. Unde si poenitens confiteatur: Defectu natalium sum irregularis, & sic sacros Ordines suscepi: Deficit mihi doctrina debita, & sic officium Medici, Advocati &c. exercui: Sum scrupulosus, idque indico, ut de peccatis & statu conscientiae rectius iudices &c. His & similibus casibus obligatur Confessarius sub sigillo tacere similes defectus naturales, juxta receptam Doctorum sententiam. Quamvis Vasquez q. 93. art. 4. dub. 3. existimet illos non cadere sub sigillum, quando inde nullo modo potest deveniri in notitiam peccati, v. g. si inhabilis ad sacros Ordines defectu natalium, illos non susceperit, sed tamen confiteatur se habuisse animum illos suscipiendi non obstante hoc defectu. Secus si Ordines jam susceperit, eo quod tunc revelando defectum

16. Corollaria practica.

17. Defectus naturales, qui explicantur in ordine ad confessionem seu notitiam peccatorum, cadunt sub sigillum.

Declaratur exemplis.

Vasquez tamen contradicit, quando inde nequit venire in notitiam peccati.

natalium revelaretur hoc ipso peccatum in Ordinum susceptione commissum. Hæc tamen distinctio non est admittenda, & ex prædictis satis refutata manet.

18. Aliud est juxta *Navarrum c. 8. Manualis num. 12.* (quem sequuntur alii communiter, teste *Diana p. 5. Tract. 11. resol. 50.*) de defectibus naturalibus; quos pœnitens non confiteretur, quique ad confessionem non deserviunt, sed qui deprehenduntur ex ipso exercitio Confessionis, v. g. quod pœnitens sit prolixus in loquendo; molestus, duri ingenii in capiendis iis; quæ illi dicuntur, suis minutiis & nugis frangat caput Confessarii: hæc enim deprehenduntur, non ex accusatione pœnitentis, vel tanquam pertinentia ad materiam Confessionis, sed ex ipsa rei evidentiâ, sicut deprehenditur, quod pœnitens sit juvenis vel senex, promptus vel impeditus in loquela &c. Cavendum saltem summo opere; ne cum pœnitentium offensione aut scandalo aliorum, hujusmodi pœnitentium defectus in fabulam aut derisionem adducantur, non sinè irreverentia ipsius Sacramenti. Immo *Thomas Tamburinus l. 5. c. 3. n. 18.* contendit omnino id repugnare sigillo, utpote sub quod cadat quidquid pœnitenti odiosam seu onerosam facit confessionem; prout facit revelatio hujusmodi defectuum quando non sunt passim noti. Qualiter è contra noti sunt esse blæsum, calvum &c. quos proinde fateatur hic Auctor *n. 19.* non cadere sub sigillum. Quod etiam fateatur ibidem de blasphemis vel contumeliis in Confessarium sub confessione prolatis, eò quod ista non sit vera Confessio.

19. Similiter vi sigilli non tenetur Confessarius tacere, quod pœnitens sit Prætor, nobilis aut similibus qualitatibus præditus, etsi pœnitens eas explicaverit occasione Confessionis suorum peccatorum; quando id nullam potest gignere suspicionem peccati. Non tenetur etiam Confessarius occultare bona & virtutes pœnitentis, nisi ratione secreti naturalis, juxta qualitatem materiæ, & intentionem pœnitentis, durante vitâ ipsius, si id velit ipse: nam illorum revelatio Confessionem reddit odiosam, nec solent in Confessione explicari animò se accusandi. Ita *Malderus Tract. de Sigillo c. 15. Bonacina* & alii. Similiter non tenetur vi sigilli tacere, quæ ex aliqua occasione incidente narrantur tanquam impertinentia ad Confessionem.

20. DICO IV. Peccatum complicitis, quod pœnitens, sive justè, sive injustè, revelat in Confessione ad explicationem sui peccati, cadit etiam sub sigillum; ut docent unanimiter Doctores: nam hoc spectat etiam ad libertatem & securitatem Confessionis, quæ aliàs fieret odiosa. Idem est de peccatis aliorum, quæ pœnitens instar querelæ aut occasionis sui peccati manifestat in ordine ad suum peccatum explicandum, v. g. si adultera narret se malè à viro exceptam, ideoque in adulte-

rium lapsam esse, peccatum viri etiam sub sigillo continetur. Vide *Malderum c. 16.*

Ubi notandum, valde reprehendendos esse, qui se accusando aliis detrahunt, sicq; confessionale faciunt officinam detractionum, & multò magis Confessarios, qui talia tolerant; ne dicam, foveant.

Paulò aliter in præsentī Conclusionē *Aversa sup. §. Septimò* sub finem procedit dicendo, quòd si pœnitens occasione alicujus facti alieni, quod proinde in Confessione narrat, commiserit & confiteatur aliquod peccatum, v. g. invidiam de opibus aut officio collato Joanni, judicium temerarium de furto in civitate commisso, non cadant per hoc talia facta seu objecta sub sigillum, sive pœnitens narret illa tanquam publica, vel supponens esse Confessario nota sive absolutè & simpliciter, etsi tanquam aliàs ignota narrentur. Et consentit ex parte *Thomas Tamburinus l. 5. c. 3. n. 14.* ad ea quæ narrantur tanquam publica, quasi hæc sola non censeantur à pœnitente committi sigillo.

Nota I. non tantum violari sigillum, quando directè & explicitè notificatur persona, quæ fecit peccatum in Confessione auditum, sed etiam indirectè seu implicitè; etsi tantum ingeratur suspicio. Ita Doctores communiter: & satis indicatur c. *Omnis utriusque sexus*. Ratio est, quòd pœnitenti sit æquè onerosum, sive implicitè, sive explicitè peccatum suum reveletur: quòdque suspicio sit quædam imperfecta cognitio, quæ suò modò etiam infamat peccatorem, etsi minus, quàm perfecta cognitio. Hinc cavere debet Confessarius, ne suspiriis, austerioribus gestibus, aut simili modò ingerat aliis suspicionem alicujus gravioris peccati. Similiter si paucos habeat pœnitentes, cavere debet, ne multum loquatur de auditis in Confessione: immo ne quidem etsi habeat plures, si sit coram multis in eodem oppido: facilè enim alicui ingeritur occasio ex iis, quæ aliquando audit, aut fortè auditurus est, cognoscendi aliquem in particulari, vel saltem de illo suspicandi. Cavere etiam debet, ne nimium laudet aliquem pœnitentem ex Confessione: facilè enim datur suspicio cogitandi alios, quos non laudat, non esse laude dignos.

Nota II. Etsi facilè possit subesse scandalum, non tamen frangi sigillum Confessionis, si Confessarius dicat, in tali civitate esse multos improbos, gravia crimina committi; quia nulli pœnitenti sit injuria, cum (ut suppono) de nullo in particulari vel suspicio quidem ingeratur. Ita *Navarrus, Henriquez, Bonacina* & alii contra *Vasquez*. Major difficultas est, si loquatur de aliquo loco non valde amplo, aut dicat de aliquo monasterio gravia scelera in eo committi: quia hoc modò infamatur talis communitas, atque in singulos istius communitatis, adeoque in ipsum pœnitentem aliquid infamiæ aut suspicionis redundat. Immo eatenus videri potest esse con-

18.

Quid censendum de defectibus, qui deprehenduntur ex ipso confessionis exercitio.

19.

Quid censendum de aliis qualitatibus aut etiam virtutibus pœnitentis.

20.

Peccatum complicitis cadit quoque sub sigillu.

21.

Nota bene.

22.

Sigillum violatur etiam indirectè seu implicitè a notificatione personæ quæ peccatum commisit.

Cautela pro praxi.

23.

An sub sigillo cadat civitas vel communitas in qua peccatum est commissu.

contra Sigillum, ut Varii tenent cum *Diana P. 5. Tr. 11. Res. 35.* Neque etiam licentia poenitentium sufficeret ad excusandum à de- tractione, quâ læderetur familia ipsa, cujus juri cedere ipsi nequeunt. Verumtamen ibi prudenter attendendum esset, an Communi- tas censeatur per hoc notabiliter lædi. Alii verò censent id non repugnare sigillo. Sed lo- quuntur in casu, quò nulla penitus suspicio gigni potest de ulla particulari persona; ut *Aversa q. 18. sect. 4. §. Sextò* Plures citans, & addens non videri communiter Confessarios reputare se per hoc frangere sigillum. Saltem improbandi omnino sunt hujusmodi abusivi modi loquendi.

Q U Æ S T I O IV.

Quinam obligentur servare sigillum Confessionis.

RESPONDEO obligari omnes, qui im- mediatè vel mediatè aliquid nòrunt ex confessione. Est apud omnes certum.

Hinc obligatur primò Sacerdos Confessio- nem excipiens, immò laicus se pro Sacerdo- te gerens, ut ex antè dictis pater.

Secundò obligatur interpret, juxta Docto- res communiter contra *Cajetanum & Domini- cum Sotum* apud *Suarez d. 33. sect. 4.* qui ta- men admittunt interpretem obligari secreto, quod nullò casu violari possit. Probat: quia Secretum esse ex se tale, ut nullò casu sit vio- labile, est quædam proprietas sigilli Sacra- mentalis. Deinde interpret censetur quid unum cum Confessario, ejusque minister & velut instrumentum, adeoque manifestatio ei facta censetur pertinere ad Confessarium. Præterea Sacramentum aliàs fieret odiosum: cum Confessio subinde fieri nequeat sinè in- terprete. Et quamquam regulariter ipsa tunc non obliget; fideles tamen habent jus ad il- lam, & per consequens ut sinè periculo re- velationis eam facere possint: quemadmodum Confessio venialium, etsi non obliget, in- ducit tamen sigillum. Unde ratio obligandi Confessarium etiam locum habet in interpre- te; quem proinde pariter à Christo esse ad- strictum sigillo, meritò existimatur.

Tertio, qui alterius Confessionem dolosè audivit, non tantum mortaliter peccat prop- ter injuriam tum proximo tum Sacramento illatam, sed etiam obligatur sigillo juxta Do- ctōres communiter; immo etiam sigillo obli- gatur, etsi casu vel sinè culpa ob angustiam loci vel imprudentiam poenitentis aut Con- fessarii peccata audiverit. Ita communiter Doctores. Nam talis notitiam comparavit ex sola narratione confessionalis ad Confessarium dumtaxat directam. Idem est de eo, qui vul- tum aut gestus Confessarii observat, ut inde gravitatem peccatorum & statum poenitentis conjiciat. Secus est de illo, qui præter Con- fessarium sponte à poenitente adhibetur pro

majori sui confusione: tunc enim confessio virtualiter est duplex; sacramentalis, quate- nus dirigitur ad Confessarium, non sacramen- talis autem & per modum humiliationis, qua- tenus dirigitur ad alterum. Ita *Coninck dub. 3. n. 46.* Si verò poenitens confiteatur coram aliis ex necessitate, v. g. in naufragio, in parvo cubiculo, intendens quantum est de se soli sacerdoti manifestare, omnes audientes ligan- tur sigillo, uti interpret & casu transiens. Si- militer qui legit chartam continentem alte- rius peccata descripta in ordine ad faciendam Confessionem, etsi graviter peccet propter in- juriam proximo illatam, tamen juxta Do- ctōres communiter non tenetur sigillo confes- sionis, sed secreto naturali: cum scriptio il- la non sit pars confessionis, sed præparatio ad illam: quare scripturam legens non magis obligatur sigillo, quam si furtivè audiret al- terum clarâ voce sua peccata examinantem, aut ad juvandam memoriam recitantem.

Quartò obligatur sigillo is, cui Confessa- rius sacrilegè Confessionem revelat: non mi- nus quam is, qui casu aut malitiosè audit peccata confitentis. Et planè id necessarium est ad securitatem Confessionis & cautelam poenitentium. Ita communiter Doctores. Idemque est de quibuscumque ad quos no- titia eadem, quantumvis mediatè devenerit, quamprimùm nòrunt provenire ex Confessio- ne; nam tota hæc notitia in quemcumque pervenerit, est sigillata; nec posset ex ea ju- dex moveri.

Probabile tamen est illos, quibus de pœ- nitentis consensu sive licentia (suppositò quòd ea sufficiat; de quo *quaest. seq.*) facta est revelatio, eò ipsò non teneri sigillo. Ita *Vasquez* & alii: cum enim talis revelatio non sit necessaria ad finem Sacramenti sive abso- lutionem etiam directam, non videtur sigil- lum, quod Sacramento in favorem ejusdem est annexum, extendi pro libitu poenitentis ad alios, quibus Confessio ex poenitentis li- bertate revelatur. Deinde Confessarius non videtur tunc moraliter agere in sua persona, sed velut instrumentum poenitentis, adeo- que sicut dum poenitens extra Confes- sionem alicui tertio peccata sua refert, hic non obligatur sigillo, sic nec videtur obligari, dum poenitens ea refert mediante Confessa- riò. Vide *Coninck dub. 3.*

Hinc Varii consequenter censent, Docto- rem seu Consiliarium, qui de licentia pœni- tentis super ipsius Confessione consulitur, Superiorem, à quo de poenitentis consensu licentia absolvendi à casibus reservatis petitur, non teneri sigillo Confessionis; sed tantum arctissimo secreto naturali; quod juxta *Coninck* nullò etiam casu violari possit.

Dixi *probabile esse*: ut innuerem id non esse certum, cum Varii putent esse penes arbi- trium poenitentis concedere licentiam cum transfusione sigilli. Quod saltem probabilis- simum est, quando hæc licentia est necessaria

sponte ad id assumit pro sui confu- sione;

Secus, si id fiat ex ne- cessitate v. g. tempore naufragii.

Quid dele- gente char- tam, in qua sunt scripta peccata.

26. Quartò o- bligatur is, cui confes- sarius sacri- legè revelat

Et ad quos- cumque ea notitia per- venerit.

27. Varii secus censent de eo cui reve- latio fit de licentia pœ- nitentis.

Corollarium.

28. Opposita sententia adfertur & declaratur:

vel

vel opportuna ad perficiendam Confessionem. Quò casu deberet juxta *Aversa q. 18. sect. 7.* Confessarius alteri insinuare, se loqui de pœnitentis licentia ex scientia Confessionali, ut alter sciat se obligari sigillo. Aliàs existimat sigillum quod in favorem & levamen Sacramenti institutum est, non posse ad alienos fines, etsi honestos, pro libitu pœnitentis transfundi. Quemadmodum idcirco etsi obligentur sigillo; qui ex necessitate, puta in naufragio, Confessionem pœnitentis audiunt, non tamen ii, quos sponte tanquam aulculta- tores suæ Confessionis apud Sacerdotem in- stitutæ assumit. Immo indiscriminatim Plu- rimi censent teneri sigillo consiliarium de licentia pœnitentis consultum, & superiorem, à quo petitur licentia absolvendi à reservatis: eò quòd hi sint velut comministri Sacramen- ti, supplentes clavem scientiæ vel potestatis. Quod quidem certum est, dum persona no- tificatur intrà specialem licentiam: probabi- lissimum verò; quando (quod rarum est) finè notificatione personæ non potest rectè peti consilium vel potestas: securissimum deni- que, & maximè favorabile Sacramento, gene- ratim intellectum. Sanè Christus potuisset sic voluisse; & congruè ad securitatem & sim- plicitatem pœnitentium. Certum quoque est, esse obligationem arctissimi secreti naturalis; immo quod nullò casu revelari queat: hoc ip- sum autem est proprietas quædam sigilli.

29. *Sigillo non ligatur ipse pœnitens.* Quintò denique satis constat ipsum pœni- tentem non obligari sigillo, quod in favorem illius inductum est, ad tacendum dicta Con- fessarii. Quàmvis indubiè obligari possit se- creto naturali quoad ea, quæ sibi tali lege specialiter commissa & acceptata forent: quod non est frequens. Obligatur etiam celare ea, quæ honori seu existimationi Confessarii ob- esse possent, juxta regulas communes justitiæ & charitatis.

Q U Æ S T I O V.

Qualiter liceat usus notitiæ Confes- sionis extra illam?

30. *Extra con- fessionem non licet de auditis in ea agere cū pœnitente sine licentiâ.* D I C O I. Non licet extra Confessionem agere cum pœnitente absque ipsius li- centia de auditis in Confessione, juxta Do- ctiores communiter; qui etiam consentiunt id esse grave peccatum: nam hoc esset odio- sum Sacramento & pœnitenti, si Confessarius ipsò invitò posset ei refricare memoriam pec- catorum, eumque semper novò pudore af- ficere. Quare Confessario ne quidem severum vultum pœnitenti Confessionis causâ licet ostendere: id enim esset tacitè exprobrare peccatum.

31. *An oppositū sit violatio sigilli.* Sed dissentiunt Doctores in nomine, an dicenda sit violatio sigilli. Et quidem sumen- do illud strictè pro obligatione non revelandi aliquid ei, cui erat ignotum, non est vio- latio sigilli. Prout non est violatio secreti

naturalis, si quis de eo loquatur cum persona ipsa, quæ secretum commisit. Quare nec incurritur pœna ordinaria revelantibus Con- fessionem imposita. Si autem latiùs sumatur, pro obligatione etiam non agendi de rebus in Confessione auditis cum onere seu rubore pœnitentis, est violatio sigilli. Et hic mo- dus dicendi fundatur in hoc, quòd ista obli- gatio verè oriatur ex secreto Confessionis, quòd ita debeat manere sigillatum, ut de eo extra Confessionem loqui etiam cum pœni- tente non liceat; secùs quàm obliget secretum naturale.

Dixi *absque ipsius licentia*: nam si pœnitens verbis vel etiam factis det licentiam, v. g. si ipsemet Confessario loqui incipiat de narratis in confessione, potest indubiè de illis loqui Confessarius: hoc enim nullò modò pœni- tenti aut Sacramento est odiosum. Aliàs communis Sententia tradit, non sufficere li- centiam præsumptam, sed requiri verbò aut factis expressam, ob favorem pœnitentis & Sacramenti. Quæ quidem licentia à piis, causâ rationabili cognitâ aut creditâ, facillè obtinetur.

Dixi etiam *extra confessionem*: quia praxis Doctorum & timoratorum satis declarat, pos- se ex causa rationabili in foro Pœnitentiæ mentionem fieri eorum, quæ in prioribus Confessionibus sunt dicta, monendo pœni- tentem, differendo subinde absolutionem &c. Et certè nisiliceret Confessario in subsequen- tibus Confessionibus uti scientiâ ex prioribus acquisitâ; ad quid suaderetur fidelibus, ut pro majori fructu spirituali unum servant Con- fessarium? Ita *Malderus* & alii passim contra *Fagundes* & *Diana*.

Adverte ex *Præposito q. 11. dub. 5. Tannero* & aliis contra *Fagundes* & *Diana* Confessarium posse monere pœnitentem in eadem Confes- sione etiam post absolutionem: etsi enim in puncto absolutionis finitum sit Sacramentum quoad essentialia, potest tamen adhuc durare Sacramentale judicium & officium Confessarii: ad quod spectat instruere, punire, curare; quod totum non debet facere ante absolutio- nem, sed etiam potest statim post, uti tunc posset imponere pœnitentiam vel prius impo- sitam moderari.

D I C O II. Probabile est, non licere etiam de licentia pœnitentis, audita in Confessione aliis revelare. Ita *Scotus 4. dist. 21. q. 2. n. 18. Alensis, Durandus* & plures alii præsertim an- tiquiores, & novissimè *Marchant Tom. 1. Tri- bun. Tract. 4. q. 6. appendice 2.* Ratio est, quòd sigillum sit introductum, non tantum in fa- vorem pœnitentis, sed etiam Sacramenti: pœ- nitens autem etsi possit renunciare juri suo, non tamen juri Sacramenti; quod fieret odio- sum, etsi revelatio fieret de licentia pœniten- tis. Sicut etsi Clericus possit renunciare pri- vilegio in sui favorem specialem concessio, non tamen concessio in favorem statûs clericalis cum ejusdem præjudicio.

Juxta

32. Qualis li- centia suffi- ciat.

An licitum sit in se- quenti Con- fessione lo- qui de aliis auditis.

33. An possit statim post absolutionem loqui de confessis.

34. Non suffice- re licentiâ pœnitentis ad loquen- dum aliis, docent plu- res.

Qui requi-
runt, ut de-
tur scientia
non Confes-
sionalis.

Qua potest
dari sub
brevissimo
compendio.

35.
Oppositum
tamen ferè
communiter
docetur.

36.
Quò sup-
posito, suffi-
cit licentia
pœnitentis
etiam ad
revelandum
peccatum
complicis.

37.
Immo in-
super ad
monendum
complicem:

Quod sua-
dendum pro
praxi.

38.
Non sufficit
amen li-

Juxta hanc sententiam non potest Confessarius quidquam dicere de auditis in confessione, nisi acceperit eorumdem notitiam non confessionalem. Ad quod non requiritur, ut omnia sigillatim extra confessionem repetantur; sed sufficit, ut pœnitens dicat: Ea quæ in confessione dixi, extra confessionem sint dicta, aut quid simile. Sicut enim Confessarius scienti peccata pœnitentis potest ingeri cognitio sacramentalis dicendo, Confiteor peccata tibi nota, vel quæ antea retuli: ita etiam scienti peccata intra Confessionem, potest ingeri unicò verbò scientia non confessionalis, sive hoc fiat ante, sive post datam absolutionem.

Nihilominus probabilissimum est, & tenent plerique, præsertim Recentiores sufficere solam expressam licentiam pœnitentis: tum quia sic docent graves Doctores & passim Recentiores: tum quia per revelationem factam de licentia pœnitentis non videtur ita fieri præjudicium Sacramento: dici enim posset, huic non fieri præjudicium, nisi fiat pœnitenti, adeoque hoc cedente juri suo, cessare præjudicium alioquin inferendum Sacramento.

Hæc autem sententiâ suppositâ, quæritur ulterius, an licentia pœnitentis sufficiat ad revelandum peccatum complicis? Nam Vasquez censet requiri etiam licentiam complicis, eò quòd sigillum quoque sit in illius favorem. Sed melius Suarez, Malderus, Præpositus & alii censent sufficere licentiam pœnitentis, ut in bonum ipsius liceat uti scientiâ ex confessione acquisitâ, v. g. ut ipse pœnitens juvetur contra infectionem complicis: nam peccatum complicis sub sigillum cadit solum secundariò, quatenus id redundat in favorem pœnitentis, adeoque dum favor pœnitentis requirit peccatum complicis aperiri, nihil vetat, quin id liceat de consensu pœnitentis, cui, ipsique Confessioni sic providetur, ordiumque rationale Confessionis cavetur. Confirmatur: tum quia ipse pœnitens sigillum induxit confitendo; ergo etiam solvit: tum quia solvit ipse sigillum circa peccata propria, quæ tamen principaliter sub illud cadunt: ergo facilius circa aliena, quæ solum reductivè & indirectè eò spectant.

Ex quo sequi videtur ejusdem pœnitentis licentiam sufficere ad monendum complicem; cum illa sola solvat ligamen sigilli: quamquam plurimi id negent. Ideoque ad vitandum periculum irreverentiæ in Sacramentum, & incommodis obviandum, tutius est & consultius, ut si monendus sit complex, negotium aperiatur extra confessionem. Ut idem consultius est circa ipsum pœnitentem, ne scilicet etiam de licentia ipsius reveletur peccatum ipsius, nisi habitâ scientiâ non confessionali.

Petes, An sicut obligatio sigilli solvitur circa peccatum complicis solâ licentiâ pœnitentis, sic similiter solvatur solâ licentiâ ipsius

complicis? Resp. Neg. quantum ad sigillum Sacramenti attinet; quod in ordine ad complicem obligat primariò in favorem ipsius pœnitentis. Alioquin hujus licentia non facit, quin si Confessarius propalet, peccet contra justitiam peccatò detractionis secundum regulas justitiæ: & licentia complicis faceret non esse tale peccatum; etsi tunc adhuc peccaretur contra Religionem.

Cavendum verò, ne licentia revelandi confessionem sit dubia vel extorta, sed ut sit satis explicita & clara ac spontanea: alias enim Confessarius licentiam extorquens, aut extortâ vel dubiâ utens, non esset immunis à gravi culpa. Immo non convenit, Confessario dari aut ab ipso acceptari similes licentias, nisi ex causa pia & rationabili. Sufficit autem juxta omnes ad valorem licentiæ, ut orete- nus concedatur: & Sacerdoti de concessione sibi facta testimonium perhibenti creditur, incumbitque onus pœnitenti probandi contrarium, saltem quando revelatio sigilli in bonum pœnitentis vel alterius cessit. Aliunde autem regulariter non expedit licentiam in scriptis postulare, eò quòd onerosum id esset pœnitenti, & periculo majoris publicationis expositum. Præterea magnâ cautelâ opus est Confessario, dum pœnitentem obligat (ut interdum obligare potest & debet) ad revelandum v. g. complices machinantes in perniciem Reipublicæ, revocandum falsum testimonium; vel aliquid aliud agendum, cui annexa est peccati sui vel Confessionis ejusdem detectio; ut illum gravet, nisi in casu, quò verè ad hoc erat obligatus. Et convenit magis, ut Confessarius simpliciter insinuet pœnitenti, quòd revelanda revelet ei cui debet, quàm ut affectet vel se affectare insinuet licentiam manifestandi sibi committi. Quòd si verò pœnitens nolit per se sive per alium manifestare, non poterit ob hoc Confessarius sine licentia id facere, sed hic debet illum velut indispositum sine absolutione remittere. Alioquin intolerabilis est abusus eorum, qui studiosè hujusmodi licentias affectant & urgent, etiam citra necessitatem aut justam causam, moxque sine discretionem Episcopis seu Prælatis dentuntiant, unde hi in exteriori regimine interdum miserè falluntur, ac alii etiam innocentes opprimuntur, dum nimis facile creditur dictis mulieris alicujus venundatæ ut faciat malum, etiam mediâ Confessione. Hinc gravissimè monet Joannes Hesselius in explic. Sacram. de Pœnit. c. 57. Illi sacerdotes, qui ab imperitis & rudibus licentiam revelandi confessa extorquent, aut cautè furantur, gravissimè peccant, quomodo nonnulli, posteaquam peccata omnia semel in Confessione dicta sunt, jubent ea denuò repeti, ut sic extra Confessionem etiam dicta esse videantur.

Porro ut his aliisque abusibus occurratur in Instructione Confessariorum variarum Diæcelum disertè prohibetur, ut Complicum nomina Confessarius non inquirat, ut nec ipsorum

centia solius
complicis.

39.
Circa licen-
tiam pœnitentis,
dam, qua
servanda.

Non debet
dari scriptò.

Cautela
servanda in
casu, quò
pœnitens
obligatur
revelare a-
liquid con-
fessionale.

Instructio
Confessa-
riorum.

Item decre-
tum Episco-
porum Bel-
gii prohibens
inquisitionem
Pœni-

mem compli- cum. Pœnitentium. Quod in Decreto Episcoporum Belgii die 23. April. 1697. latius declaratur in hæc verba: *Complicum nomina Confessarius non inquirat, nequidem sub prætenu, quod velit, aut possit eis prodesse, non obesse. Multò minus Confessione abutatur ad instituendam Complicis denuntiationem, vel accusationem: neque hoc committat, ut ad complicis superiores scribantur litteræ Anonymæ (quod nonnulli suasse referuntur) multò minus à se subscripta; neque denique faciat quidquam, unde vel Pœnitens vel Complex aliquod gravamen accipiat: cum ipsum peccatum & nomen Complicis, si per inadvertentiam Pœnitens expresserit, cadat sub sigillo unà cum peccato Pœnitentis. Qui articulus ut exactius observetur, adoptamus Canonem Concilii Colonienfis Anno 1280. celebrati: Sub pœna excommunicationis sacerdotibus inhibemus, nè à Confitentibus nomina eorum cum quibus peccaverint, inquirant, vel circumstantias, per quas possint nomina eorum sciri: quod si fecerint ab officio Confessionis audiendæ & sacrorum ministeriorum ipsò factò se noverint esse suspensas: & in principio Confessionis sacerdotes districtè inhibeant Confitentibus, nè peccata aliorum confiteantur, vel revelent, & nomina eorum cum quibus peccaverint, exprimant. Nec presumat aliquis tam salubria statuta contemnere, vel negligere, sub prætenu, quòd ubi lex naturæ, & divina concurrunt cum humanis, hæc cedere debeant: nam supra-dicta omnia jus divinum exequuntur. Hactenus Decretum Episcoporum.*

40. *Licitus est usus notitiæ Confessionalis citra revelationem aut pœnitentis gravamen.* Dico III. Potest Confessarius uti confessionalis scientiâ ad sui directionem, ubi non est periculum divulgationis, nec pœnitenti obvenit aliquis pudor aut damnum: idque sive ipse pœnitens advertat hunc usum notitiæ confessionalis, sive non: quia tunc usus illius scientiæ est honestus; nec pœnitenti, nec confessioni odiosus, sæpeque valde utilis, & nullibi prohibitus.

41. *Varia Collaria practica.* Hinc Confessarius potest orare pro pœnitente; potest abstinere à factis ex quibus noverit alium lumere ansam odii vel indignationis; potest consulere doctiores, ut in simili casu possit aliis consulere. Potest occasione auditorum in Confessione cautior fieri in evadendo damno tam corporali quàm spirituali, atque etiam alios in similibus instruere. Item potest ob confidentiam ei à pœnitente ostensam in confitendis gravissimis peccatis, & cum magnis pœnitentiæ signis, peculiari affectu & beneficiis illum prosequi, quantumvis pœnitens intelligat id ex Confessionis notitia provenire. Insuper si sacerdos in Confessione cognovit sibi parari à pœnitente insidias, & ideo domo non exeat, etsi pœnitens advertat id oriri ex scientia suæ confessionis, nullum inde pudorem vel incommodum patitur, nec ob id rationabiliter retraherentur homines à confessione, inquit Sanchez l. 3. de Matrim. disp. 16. n. 4. Similiter potest abstinere à Confessione deinceps faciendâ ei, quem ex Con-

fessione sibi factâ novit non esse sacerdotem, quàmvis antè ei consuevisset confiteri. Item si Superior ex Confessione noverit nocturnum aliquorum egressum per certum locum, posset juxta Coninck disp. 9. dub. 4. n. 68. id impedire, ibi quæsiò colore aliquid ædificando, aut struem lignorum erigendo, si absque ulla aliorum suspicione id facere possit. Et juxta Thomam Tamburinum l. 5. c. 7. n. 15. vocatus à pœnitente, qui pluries noluit tollere occasionem v. g. proximam peccati, potest declinare, si alii id non advertant, nec quidquam sinistri conjicere queant, eò quòd ob hoc non retraherentur fideles à Confessione, immo magis ad eam cum debita dispositione faciendam excitarentur. Hoc tamen difficultatem habet. Facilius admitti posset, quando Confessarius sic occultè subtrahit se, ut nec pœnitens advertat: quomodo multi sinè ullo scrupulo se solent nemine advertente subtrahere, quando vident venientes ad Confessionem aliquos ex his, quos sciunt habere intricatas conscientias & graviora peccata, seu non adeò bene dispositos; præsertim quando id faciunt ad vitandas perplexitates propriæ conscientiæ, nec desunt alii Confessarii. De quo vide Arriaga disp. 46. d. 31. & seqq.

Sed difficultas est, quando alii socii peccatorum, seu quibus peccata pœnitentis aliunde erant nota, inde adverterent seu conjicerent prædicta procedere ex notitia confessionali v. g. si sacerdos sciat ex confessione unius complicis vinum Missæ esse venenò infectum, vel eum, si domo exeat esse occidendum, an possit à celebratione abstinere, & domi se cohibere, si complices suspicentur conspirationem ex confessione unius ex ipsis ad aures Sacerdotis pervenisse. Id enim negat Suarez, Aversa & alii. Sed licere asserit Scotus 4. dist. 21. q. 2. n. 20. Coninck, Thomas Tamburinus & plurimi alii: eò quòd per hujusmodi actiones Confessarius non revelet aliis peccatum, sed solum denotet Petrum v. g. complicem sibi esse confessum; quod non videtur violatio sigilli: cum nil fiat, unde aliàs ignari venirent in notitiam peccatorum; uti venirent, si Confessarius diceret, Petrus confessus est mihi talia peccata. Idemque conjicerent complices ex hoc ipso, quòd Petrus coram illis confiteretur, & à Sacerdote absolveretur vel quòd hic diceret Petrum cum magno dolore confessum &c. Proinde aliud est juxta Tamburinum l. 5. c. 6. n. 4. factò ipsò patefacere peccatum, aliud est simulatò aliquò prætenu facere, seu omittere aliquid, ex quo alii aliunde peccatum scientes sumant occasionem suspicandi peccatum esse confessum. Prius est omnino illicitum, posterius licitum est aliquando, immo non rarò debitum; cum non sit ulla detectio nec verbò nec factò exhibita. Ita Tamburinus.

Altera difficultas est de actionibus ipsi pœnitenti ingratis, seu gravamen aliquod ei adferentibus, an Confessarius vi notitiæ confessionalis

42. *An licitus sit usus hujusmodi, quando habentes aliunde notitiâ peccati conjiciunt inde confessionem ejusdem.*

43. *Illicitus est usus scientiæ confessionalis*

naliquod
actiones
spectantes
ad justitiā
vindicti-
vā vel
communi-
cativā,

Confessionalis possit eas exercere, si vel nullus id possit advertere, vel certè solus pœnitens. Et in primis certum est non licere ex confessione exercere actiones spectantes ad justitiā vindictivā, v. g. aliquem punire in corpore, privare officio vel beneficio ad quod habet jus acquisitum: quia tales actiones, præterquam quod redderent Sacramentum summè odiosum, requirunt probationem in foro externo. Immo si aliquis iudex contra subditum interrogasset testes, processum instituisset, vel quid simile aggressus esset, atque appareret hos actus initium habuisse à notitiā quantumvis tenui habita in confessione, omnes ejusmodi actus, utpote invalidi, rescindi ab eodē, & à quocumq; alio iudice, qui id resciret, omnino deberent.

De aliis est
controversia,
seclusā
revelatione
etiam indi-
recta con-
fessionis.

Solum igitur dubium est de actionibus spectantibus ad justitiā distributivā, misericordiam, aliāve virtutem: v. g. an possit quis ex confessione negare suffragium ad aliquod officium vel beneficium: amovere ab officio eum, quem ad nutum potest amovere, negare licentiam exeundi ex domo, negare Sacramentum Eucharistiæ, assistentiam Matrimonii &c. quando inde non sequitur etiam indirecta revelatio Confessionis.

44.
Quoad has
licere Pluri-
mi docent.

Dico IV. Etsi probabile sit has actiones quantum est ex natura rei licitè exerceri ex scientiā confessionali: probabilissimum nihilominus est Christum in institutione confessionis eas generaliter inhibuisse. Prima pars patet: tum quia pro ea militat auctoritas tot tantorumque virorum, nimirum *Alensis*, *D. Thoma*, *D. Bonaventura*, *Scoti*, *D. Antonini* & aliorum gravissimorum Auctorum, quos ultra triginta refert *Sanchez l. 3. d. 16.* Tum quia per dictas actiones nulla fit revelatio ut supponitur; & gravamen pœnitentis videri potest minoris momenti, quàm bonum ex usu talis scientiæ consequens, adeoque non videatur Christus tales actiones prohibuisse. Tum ob alias rationes, quas refert *Sanchez supra n. 2. & Castro Palao de Sacram. Pœnit. disp. un. pu. 19. §. 3. n. 19.* Idque facilius apparet, quando gravamen pœnitentis est tale, ut ipsemet teneatur subire, v. g. si sit officio indignus seu ad illud incapax, similiter indignus Sacramentō &c. Immo Plures censent tali casu superiorem teneri ad utendum scientiā confessionali. Quod tamen plures alii negant, eò quod usus notitiæ confessionalis, adeò alienæ ab humano commercio, tam difficilis & periculosus sit, ut non debeat Confessarius ad illum obligari.

45.
Quod valde
difficile in
casu, quò
pœnitens ex
se gravamē
sustinere nō
deberet.

Difficilius autem est, an hic usus liceat quando gravamen est tale, ut pœnitens non teneretur illud subire: tunc enim videri potest esse illicitus, eò quod Confessio inde plerisque redderetur valde odiosa: quæ etiam ob hoc ipsum posset dimidiari, v. g. si pœnitens sit quidem officio dignus, Confessarius tamen ei non det suffragium, eò quod ex Confessione advertat pœnitentem sibi non esse amicum vel intulisse damnum &c. Neque in

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

hoc dissentit *Scotus* & fortè plures alii Auctores referri soliti pro prima parte Conclusionis. Immo hac ratione, ac ne Superiores in usu scientiæ excederent quandoque terminos debitos, putat *Joannes Poncius disp. 46. q. 13.* editum fuisse Decretum *Clementis VIII.* concernens tamen solos Regulares, eosque non omnes, hujusmodi tenoris: *Tam superiores pro tempore existentes, quàm Confessarii, qui postea ad superioris gradum fuerint promoti, caveant diligentissimè, ne eā notitiā, quam de aliorum peccatis in Confessione habuerunt, ad exteriorē gubernationem utantur.* Ex quibus verbis infert *Præpositus* non licere præfatis Superioribus ex notitiā confessionali clausuram meliùs custodire, vel ostium claudere. Sed hoc negat *Coninck* & alii, eò quod tales actiones non videantur spectare ad exteriorē gubernationem, personarum scilicet particularium, de qua loquitur Pontifex.

Decretum
Clementis
VIII. quoad
Regularium
Superiores.

Secunda Pars, quam docent Recentiores passim cum *Sanchez sup. n. 4. & Castro Palao n. 20.* probatur: tum quia actiones illæ averunt pœnitentes à Confessione: tum quia Superior sic agendo censetur peccatum confessum tacitè objicere pœnitenti, præbendo fundamentum suspicandi eas fieri ob Confessionem. Quare meritò censetur Christus sic statuisse, ut sicut humanarum rerum regimen ab hoc Sacramento longissimè distat, ita nullatenus ab eo pendere debet. Estque hæc opinio favorabilior Sacramento & pœnitentibus, & omnino in praxi suadenda, præsertim in casu quò gravamen est tale, ut pœnitens illud ex se non teneatur subire. Maximè autem hæc opinio est practicanda à Superioribus Regularium in exteriori regimine ob Decretum *Clementis VIII.* Ex quo tamen immeritò Nonnulli tentarunt deducere ulum istum scientiæ Confessionalis esse illicitum ex jure divino aut naturali. Potuit enim Pontifex ob periculum abusuū prohibuisse usum aliàs licitum; ut rectè deducit *Arriaga* & alii passim.

46.
Opinio pro-
babilissima
negat præ-
dictas actio-
nes licere.

Pro coronide hujus materiæ notandum Decretum S. Romanæ & Universalis inquisitionis die 18. Novemb. 1682. Quod ita sonat: Præviā maturā consultatione DD. Consultorum, facta fuit discussio sequentis Propositionis: *scientiā ex Confessione acquisitā uti licet, modò fiat sine directā aut indirectā revelatione & gravamine Pœnitentis, nisi aliud multò gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius meritò contemnatur.* Additā deinde explicatione live limitatione, quod sit intelligenda de usu scientiæ ex Confessione acquisitæ cum gravamine Pœnitentis, seclusā quacumque revelatione, atque in casu quò multò gravius gravamen ejusdem Pœnitentis ex non usu sequeretur: Et statuerunt dictam Propositionem quatenus admittit usum dictæ scientiæ cum gravamine Pœnitentis, omnino prohibendam esse, etiam cum dicta explicatione live limitatione, & præfati Decretō prohibent, ne quis ultra audeat, talem Doctrinam publicè,

47.
Notandum
est Decre-
tum S. In-
quisitionis.

R r

aut

aut privatim docere, aut defendere, sub pœ-
nis arbitrio S. Congregationis infligendis :
Mandantes etiam universis sacramenti Pœni-

tentiæ Ministris, ut ab ea in praxim dedu-
cenda prorsus abstineant.

DISPUTATIO NONA.

De Sacramento Extremæ Unctionis.

QUESTIO I.

*An Extrema Unctio sit Sacra-
mentum?*

1.
Extremam
Unctionem
non esse Sa-
cramentum
contendunt
Hæretici.

RITUM Unctionis infirmorum è nu-
mero Sacramentorum auferre conati
sunt *Waldenses, Albigenes, Wiclef,*
& post illos *Lutherus* & cæteri Hæretici re-
centiores : inter quos *Calvinus, Kemnitius* &
alii non solum Sacramentum esse negant, sed
etiam more suo irrident hunc ritum, ut refert
Bellarmin. lib. de Extrema Unctione c. 1.

Veritas Ca-
tholica do-
cet esse pro-
priè Sacra-
mentum.

Verum Ecclesia Catholica constanter af-
firmat extremam Unctionem esse verè & pro-
priè dictum Sacramentum novæ Legis. Ita
enim tradit *Concilium Florentinum in Instru-
ctione Armenorum, & Tridentinum sess. 4. c.*
1. de extrema Unctione & can. 1. & omnes
Theologi.

2.
Patet ex
Iacobi 5.

Probatur I. ex *Jacobi 5. Infirmatur quis in
vobis? inducat presbyteros Ecclesia, & orent su-
per eum, ungentes eum oleo in nomine Domini,
& oratio fidei salvabit infirmum, & alleviabit
eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei.*
Ubi clarissimè exprimitur materia, tum remo-
ta, tum propinqua; item forma, subjectum,
minister & effectus Sacramenti.

Varia Hæ-
reticorum
effugina-
ria

Hujus loci adeò clari efficaciam variè co-
nati sunt eludere Hæretici, sive negando
Epistolam esse canonicam, ut negavit *Lu-
therus*; cum tamen pro canonica illam agno-
scat tota antiquitas : sive impudenter dicen-
do, quòd etsi esset *Jacobi* Apostoli, ei non
licuerit Sacramentum instituere; uti ineptè
respondet idem *Lutherus*, quasi verò Apostolus
errasset, qui utique Sacramentum non insti-
tuisset sine privilegio singulari. Immo verè
non instituit, sed illius jam instituti usum fi-
delibus commendavit. Unde *Tridentinum su-
pra* docet esse à Christo Domino nostro insti-
tutum, & (ut addit *c. 1.*) *per Iacobum Apostolum
ac Domini fratrem fidelibus commendatum, ac
promulgatum.* Non quòd reliqui Apostoli cum
cæteris fidei mysteriis illud quoque non tradi-
derint & promulgaverint, sed quia specialius
S. Jacobus ipsum promulgavit, litteris con-
signando *cap. 5. Epistolæ.*

3.
Vulgata e-
vasio refu-
tatur.

Communis autem evasio ejusdem *Lutheri*
& reliquorum est, quòd Apostolus loquatur
de curatione corporum per donum miracu-
lorum. Sed refutatur primò, quòd Aposto-
lus agat de re frequentanda apud quosvis fi-
deles infirmos; inter quos tamen non est tam
frequens curatio per miraculum. Quinimmo
miracula in signum data sunt, non fide-
libus, sed infidelibus *1. ad Cor. 14.* ut proinde
non sit credibile *Jacobum* monuisse fideles, ut

ordinariè recurrerent ad miracula. Secundò
non diceret *Inducat presbyteros*, sed potius, *In-
ducat eos qui habent gratiam curationum;*
quam nec omnes, nec soli presbyteri habent.
Tertiò per donum miraculorum non solent
remitti peccata, sicut promittitur huic Un-
ctioni. Adde donum curationum non ita fuisse
adstrictum certæ materiæ, sed illò præditos
variā ex divina inspiratione materiam adhi-
buisse, aut etiam aliquando nullam.

Neque dici potest *Jacobum* loqui tantum
tunc viventibus: quia tam antecedentia quàm
consequentia etiam ad nos pertinent; nec ullum
est indicium, ex quo colligatur, ista verba Apo-
stoli restringi ad tunc viventes. Quod autem
Hæretici allegant, Apostolum docere, ut infir-
mus inducat Presbyteros, id est, ætate senio-
res, & quidem plures; nullius est momenti.
Nam per Presbyteros ibi intelliguntur Sacer-
dotes, prout intellexit semper antiquitas, & de-
clarat *Tridentinum sup. c. 3. & can. 4.* Prout etiam
in novo Testamento nomen Presbyteri seu se-
nioris ferè ubique accipitur pro ministro Ec-
clesiastico, Sacerdote scilicet vel Episcopo,
qui est Sacerdos summus. Quod autem de plu-
ralitate presbyterorum adducitur, agendo de
Ministro hujus Sacramenti dissolvitur.

Probatur II. Veritas Catholica ex Patribus.
*Augustinus serm. 215. de temp. ait, Quoties aliqua
infirmas supervenerit, Corpus & Sanguinè Chri-
sti ille qui agrotat accipiat, & inde corpusculum
suum unget, ut illud quod scriptum est, impleatur in
eo: Infirmatur aliquis, inducat Presbyteros &c.* Ubi
Augustinus expressè respicit ad verba *Jacobi*,
eaque intelligit de cæremoniâ suò tempore u-
sitatâ, quam conjungit Eucharistiæ. Idem cla-
rissimè tradit *Innocentius I. Ep. 1. ad Decentium
Eugubinum Episcopum c. 8.* ubi præmisso testi-
monio *Iac. 5.* subdit: *Quod non est dubium, de fi-
delibus agrotantibus accipi vel intelligi debere, qui
sanctò oleo Chrismatis perungi possunt, quò ab
Episcopo confectò, non solum Sacerdotibus, sed om-
nibus uti Christianis licet in sua aut suorum ne-
cessitate inungendo; aliàs, ad ungendum.* Deinde
adjungit Unctionem, tum ab Episcopis, tum
à Presbyteris adhiberi posse. Et postea inquit:
*Nam pœnitentibus istud infundi non potest, quia
genus est Sacramenti.* Nam quibus reliqua Sacra-
menta negantur, quomodo unum genus putatur
posse concedi? Alia testimonia Patrum & anti-
quissimorum Conciliorum insuper adfert *Bel-
larm. lib. de Extrema Unctione c. 4. & alii.*

Eandem veritatem Nonnulli probant ex
Marci 6. ubi Apostoli leguntur unxisse oleo
multos ægros. Tamen illa Unctio non fuit
sacramentalis, sed figura quædam hujus Sacra-
menti, ut apertè innuit *Tridentinum sup. c. 1.*
dicens

4.
Altera eva-
sio praelu-
ditur.

5.
Veritas Ca-
tholica pro-
batur ex
Patribus.

6.
Unctio de
qua *Marci*
3. non fuit
sacramen-
talis.

dicens, illud esse apud Marcum quidem infirmum. Quod insuper probatur ex eo, quod hæc unctio videatur passim fuisse collata ægris, etiam non baptizatis, ad quos Apostoli præcipue mittebantur. Deinde conferebatur etiam infirmis de vita non periclitantibus, v. g. cæcis, surdis &c. Tertiò administrabatur ab Apostolis, qui tunc necdum erant ordinati Presbyteri. Denique per illam tantum conferebatur sanitas corporalis: quæ omnia in Unctionem sacramentalem non quadrant.

7. Congruentia sumitur ex divina providentia & clementia Redemptoris nostri: quæ etiam utitur Trident. sess. 14. in præmio de extrema Unctione. Nam cum Redemptor noster servis suis quovis tempore voluerit de salutaribus remediis adversus omnia omnium hostium tela esse prospectum, ideoque adjuvantia Sacramentorum aliorum instituerit, quibus juvaremur in ingressu Ecclesiæ & progressu; non est credendum, defuisse ejus providentiam in egressu, quin similiter extremæ Unctionis Sacramentum finem vitæ tanquam firmissimò quodam præsidio muniverit: præsertim cum tunc homo maximè indigeat auxiliò, quando ob vim morbi difficilius potest (experientiâ teste) mentem ad Deum attollere, & resistere dæmoni in ultimo certamine fortius impugnant. Nam (inquit Tridentinum supra) etsi adversarius noster occasiones per omnem vitam querat & capiet, ut devorare animas nostras quoquò modò possit: nullum tamen tempus est, quò vehementius ille omnes sua versutia nervos intendat, ad perdendos nos penitus, & à fiducia etiam, si possit, divinæ misericordiæ deturbandos, quam cum impendere nobis exitum vita perspicit.

8. Quando autem Christus hoc Sacramentum instituerit, non ita constat. Omnino saltem videtur non fuisse institutum ante Resurrectionem: etsi fortè modus benedictionis servandæ circa oleum, uti circa Chrisma, sit à Christo in ultima Cœna traditus. Cum enim Extrema Unctio sit appendix quasi Pœnitentiæ, ejusque consummativum, juxta Tridentinum supra (quod proinde doctrinam illius per modum appendicis subjunxit doctrinæ de pœnitentia) institui non debuit, nisi institutò Sacramentò Pœnitentiæ ejusque ministris, quod contigit post Resurrectionem Joan. 20. quando Apostoli sunt instituti completè Sacerdotes, datâ nimirum eis potestate etiam super corpus Christi mysticum. Ad quam potestatem quoque spectat ministerium hujus sacramenti, uti Pœnitentiæ. Ut proinde sacerdos tantum incompletè ordinatus, acceptâ scilicet potestate consecrandi corpus Christi verum, uti non posset absolvere, sic nec infirmos sacramentaliter ungere.

9. Posset autem sacramentum extremæ Unctionis rectè describi, quòd sit Sacramentum novæ Legis constans Unctione sacri Olei & de-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

precatione Sacerdotis adhibitâ infirmo periclitanti, ordinatum ad salutem animæ, atque etiam, ubi expedit, ipsius corporis. Quæ descriptio ex dicendis post hæc in præsentis disputatione amplius patebit.

QUESTIO II.

Quæ sit materia hujus Sacramenti?

MATERIAM remotam extremæ Unctionis esse oleum olivæ, expressè tradit Florentinum in Instructione Armenorum. Idemque satis colligitur ex Iacobi 5. & Tridentino supra c. 1. ubi pro materia assignatur oleum; quod simpliciter positum secundum usum Ecclesiasticum stat pro oleo olivæ. Quod unicum quoque est verum oleum absolute & simpliciter loquendo, conformiter ad derivationem nominis, quæ sumitur ab olea, quæ est olivarum planta. Ut proinde liquores ex aliis rebus expressi solum cum addito nominentur oleum, puta nucum, amygdalarum &c. Quare sicut nomine aquæ in Baptismo intelligitur naturalis, quæ simpliciter dicitur aqua, ita hîc nomine olei intelligitur oleum olivarum. Et hic semper fuit sensus & usus totius Ecclesiæ.

Quocirca extranea & aliena sunt, quæcumque oleo miscerentur, non minùs balsamum, quàm quivis alius succus aut liquor. Ideoque nihil aliud oleo misceri debet, ut etiam ex ipso exercitio Ecclesiæ satis patet. Nec tamen obstat statim valori quævis, etiam minima additio alterius materiæ, modò remaneat verum oleum simpliciter, etsi v. g. balsamum. Sicut enim manet aqua Baptismi, etsi Chrisma ei admisceatur: sic etiam potest oleum sic mixtum retinere speciem & usum olei.

Unde putat Suarez d. 40. sect. 2. materiam Confirmationis esse aptam etiam pro hoc Sacramento, & fortè aliquando ab Ecclesia usurpatam; cum etiam antiqui subinde materiam illius vocent Chrisma ab Episcopo confectum. Sed hæc est conjectura infundata: cum chrismatis nomine olim vocaretur etiam quævis unctio, & specialiter usu Ecclesiæ Unctio sacra. Immo etiamnum sic vocatur in benedictione hujus Sacramenti. Nec est vestigium in Historiis vel Ritualibus sive Euchologiis de ista materiæ mutatione. Dicitur autem confectum, id est, consecratum, per simplicem scilicet Episcopi benedictionem, quâ oleum fit materia apta Sacramenti. Sanè Concilia (in quibus se fundat Suarez) loquuntur de materia necessaria, & tamen constat Chrisma Confirmationis non esse materiam necessariam. Immo ob defectum benedictionis requisitæ (de qua statim) potius apparet sacrum Chrisma (idem est de oleo Catechumenorum) non esse aptam materiam: etsi enim sit benedictum in ordine ad effectum

10. Materia remota est oleum olivæ,

Quod simpliciter censetur nomine olei.

Ei nil miscendum, ne quidè Balsamum:

Non quævis tamen mixtio officeret valori.

11. An Chrisma Confirmationis sit apta hujus Sacramenti materia, aut olim adhibita.

Confirmationis; non tamen in ordine ad finem & effectum hujus Sacramenti. Unde in *Synodo Mediolanensi V.* præscribitur: *Parochus, si per errorem aliud oleum, quam quod infirmorum est, ad agrotum ungendum unquam adhibuerit, etiam si Chrismatis aut Catechumenorum sit, ut erratum emendet, Olei sacri, quod proprium infirmorum est, unctionem eidem adhibeat; tuncque Sacramenti formam iteret.* Quàmvis de cætero forma benedictionis relicta sit determinationi Ecclesiæ, sic ut nimirum Christus solum voluerit super oleum invocari nomen Domini accommodè ad finem & effectum hujus Sacramenti. Facile tamen admiserim Chrisma sufficere posse ad valorem, tum Confirmationis, tum extremæ Unctionis, si foret benedictum duplici benedictione proportionatâ.

12. *Benedictio de necessitate Sacramenti requiritur,* Non sufficere autem oleum usuale, sed de necessitate Sacramenti requiri, ut sit specialiter ad hunc effectum, hoc est, ad esse aptam materiam Sacramenti benedictum, sicut in Sacramento Confirmationis; docent pro indubitato quicumque de hac re scripserunt; nisi quod oppositum probabile censeant *Victoria, Serarius & Ledesma*; ac saltem ex dispensatione Pontificis, *Paludanus* apud *Aversa de extrema Unct. sect. 2.* Sed auctoritates præsertim *Florentini & Tridentini* requirunt oleum benedictum, quò denotant substantiam Sacramenti, uti in Confirmatione. Neque loquuntur tanquam ex se præcipiendo, sed tanquam docendo, quod ex ipsa institutione necessarium est. Quod etiam perpetua ac nunquam ullò casu intermissa praxis Ecclesiæ satis ostendit. Absque sufficienti tamen fundamento id Aliqui conantur deducere ex verbis *Jacobi 5. Ungentes eum oleo in nomine Domini*, scilicet benedictò. Nam potius indicatur intentio & forma ungentium, quod scilicet hi ungant in nomine Domini; quàm benedictio ipsius unguenti; quasi hoc ob benedictionem dicatur oleum in nomine Domini.

13. *Eaque Episcopalis.* Immo essentialiter requiri benedictionem Episcopalem, docent communius Doctores: eò quod *Florentinum* dicat: *Materia est oleum olivæ per Episcopum benedictum.* Et *Tridentinum*: *Intellexit Ecclesia materiam esse oleum ab Episcopo benedictum.* Cum enim Concilia strictè & dogmaticè loquantur, non videntur requirere aliquid ad materiam, quod ei non est essentialiter; saltem nisi oppositum aliunde constet.

14. *Sic tamen, ut ex commissione Pontificia sufficiat data à simplici Sacerdote.* Nihilominus benedictionem Episcopalem, non sic esse de essentia, quin potestas hoc oleum benedicendi possit extraordinariè committi, saltem à Pontifice Parochis seu simplicibus sacerdotibus, docent varii Recentiores doctissimi. Quàmvis enim *Tridentinum* & *Florentinum* eòdem planè stylò loquendi utantur hîc, quò utitur *Florentinum*, dum agit de benedictione Chrismatis: quam non posse committi simplici Sacerdoti juxta nonnullos

docuimus *disp. de Confirmatione q. 2. n. 26.* non esse tamen parem hîc necessitatem Episcopalis benedictionis aliunde sufficienter colligi videtur. Nam in præsentī agitur de Sacramento, cujus minister etiam ordinarius est Sacerdos, adeoque non mirum, quod sit extraordinarius ipsius benedictionis olei: maxime cum constet id jugiter fuisse practicum apud Græcos, etiam ante schisma, ut ex eorundem Euchologiis etiam antiquis constat. Nec fuit hic mos unquam versus in dubium, aut desuper mota difficultas, ne quidem in *Concilio Florentino.* Deinde eundem morem videtur approbasse *Clemens VIII.* in Instructione super Ritibus Græcorum directâ ad Episcopos Latinos dicens: *Non sunt cogendi Presbyteri Græci olea sancta, præter Chrisma, ab Episcopis diæcesanis accipere; cum ejusmodi olea ab eis in ipsa oleorum & Sacramentorum exhibitione ex veteri ritu conficiantur ac benedicantur.* Similiter *Neophytus Rhodinus* in sua Synopsi vernacula jussu sacre Congregationis de propaganda fide approbata, ejusque impensis Romæ edita (ut refert *Jacobus Goar* Dominicanus in *Notis Euchologii ad Officium Olei seu extremae Unctionis num. 29.*) ait: *Materia Sacramenti extremae Unctionis est oleum olivæ, à Pontifice, vel à Sacerdotibus, qui præsentibus fuerint, juxta Ecclesiæ morem benedictum.* Pro quo

Nota oleum quidem annuè benedici solemner per Episcopos in Cœna Domini, etiam apud Græcos: at totum ipsò tempore insumi Unctioni cæremoniali adstantium: qui communicaturi omnes se in expiationem peccatorum ungendos offerunt, Episcopò primò Unctionem de manu Oeconomi accipiente. Hinc facultas istud denuò consecrandi ex antiquo more videtur remissa Parochis quibuscumque, qui non asservant istud in vase separato, sed occurrente necessitate recens à se benedictum adhibent; illudque benedicunt concurrentibus sex aliis Sacerdotibus. Ita refert *Jacobus Goar* in moribus orientalis Ecclesiæ versatissimus *suprà n. 22. & seqq.*

Porro ex ipso usu & praxi Ecclesiæ Latinæ sacrum oleum, uti Chrisma, quotannis est renovandum. Idemque expressit *Rituale Romanum Tit. de Sacramento extremae Unctionis* dicens: *Singulis annis feriâ quintâ in Cœna Domini ab Episcopo benedictum, veteri combusto, renovandum est.* Quàmvis de obligatione dubitent *Henriquez & Ledesma* apud *Aversa sect. 2. in fine*; eò quod non sit expressum in jure canonico tale præceptum de Oleo infirmorum, sicut de Chrismate. Idemque *Henriquez l. 2. c. 29. n. 3.* refert *Salmanticenses Juristas & Theologos* docuisse, non esse mortale, etiam extra casum necessitatis, veteri oleo ungere. Saltem in casu, quò Sacerdos necdum habens copiam novi, ungeret infirmum oleo veteri, non peccaret: cum Ecclesia non censeatur velle tam strictè hanc accidentalem, nec

Vi patet usu antiquo Ecclesiæ Græcæ, quàm in dubium vocato.

15. *Quis mos Græcorum quoad benedictionem Olei.*

16. *Quotannis est in Cœna Domini renovandum.*

Quando & qualis sit obligatio non utendi veteri.

nec tanti momenti, cæremoniam (quam *Arriaga d. 53. n. 15.* dicit fortasse ab Ecclesia ideo præcisè requisitam, ne oleum illud antiquitate corrumpetur, & redderetur aliquò modò infirmis adversum suò odore) servari cum tanto gravamine infirmi. Immo Sacerdos obligaretur eò casu uti oleò veteri, ne sineret infirmum absque subsidio hujus Sacramenti decedere. In necessitate quoque sufficit, si oleo benedicto misceatur non benedictum, juxta id quod *Rituale Romanum* suprà ait: *Si fortè infra annum aliquò modò ita deficiat, ut sufficere non posse videatur, neque aliud benedictum haberi queat, modicò Oleò non benedictò in minori quantitate superinfusò, reparari potest.* Quare Parochus sic faciens non peccaret, quando non possèt facillè quærere copiam Olei benedicti pro toto anno.

Qualiter benedicto misceri queat non benedictum.

17. Materia proxima est Unctio: ipsa enim determinat materiam remotam seu oleum. Idem satis patet ex *Jacobi 5. Unctio enim oleum.* Et indicatur à *Tridentino c. 1.* ubi etiam congruentia adjungitur: *Nam Unctio aptissimè Spiritus sancti gratiam* (quæ spiritualis animæ unctio dicitur) *repræsentat.* Deinde sicut corporalis unctio adhibetur ad sanandos morbos, sedandos dolores, curanda vulnera, & confovenda membra: sic aptissimè hæc sacra Unctio significat similes effectus in anima, dum sanat morbos & vulnera peccatorum, lætificat conscientiam, & confortat infirmum ad luctam imminens: nec minus aptè corporalem hominis sanitatem, quam interdum confert, significare potest.

Ejus congruentia.

Sufficit autem vel unica olei gutta ad verè inungendam seu liniendam partem corporis, ut ex ipso usu patet; qui alius est in Baptismo: quàmvis ad hunc quoque seu ad veram ablu-tionem sufficere guttam aquæ, sit probabile. Fortè tamen (inquit *Suarez disp. 40. sect. 2. n. 4.*) non sufficeret unicam olei guttam stillare, sed oporteret partem sensus perfundere. Quod etsi quoad primum sit apparens, cum id non videatur sufficere ad veram unctio-nem; non tamen quoad secundum, si verba spectemus: alioquin sanè ampulla olei facillè brevè evacuetur.

18. Non est etiam de essentia, quòd unctio fiat in modum crucis; cum ex nullo capite hoc constet. Immo juxta plerosque Doctores om-issio crucis non est mortalis; eò quòd con-suetudo illam adhibendi non censeatur tam graviter obligare. Unde etiam licitè omitte-retur, quando esset periculum in mora.

Non est similiter de necessitate Sacramenti, quòd minister tangat immediatè membrum ægroti. Patet: quia per virgulam hoc Sacra-mentum tempore contagionis sæpiùs confer-tur. Et *Pastorale Mechliniense Tit. de Sacram. extremae Unct.* ait: *Sacerdos peracturus unctio-nes, pollicem vel virgulam intingat in oleum sacrum.* Servandæ tamen sunt consuetudines probatæ locorum.

An possit adhiberi mediante virgulâ.

Sed gravis difficultas est, quotuplex un-

ctio sit de necessitate. Pro qua

Nota *Florentinum* suprà loqui hòc modò: *Infirmus unguendus est: in oculis propter visum, in auribus propter auditum, in naribus propter odo-ratum, in ore propter gustum vel locutionem, in manibus propter tactù, in pedibus propter gressum, in renibus propter delectationem ibidem vigentem.*

Has tamen unctio-nes non esse omnes de ne-cessitate Sacramenti, satis constat: nam servatis saltem unctio-nibus quinque sensuum, aliæ va-riantur in variis Ecclesiis. Et juxta *Rituale Romanum*: *Renum unctio in mulieribus, bone-statis gratiâ, semper omittitur; atque etiam in vi-ris, quando infirmus commodè moveri non potest. Sed sive in mulieribus, sive in viris, alia corporis pars pro renibus ungi non debet.* Juxta *Pastorale* quoque *Mechliniense* semper omittitur unctio renum seu lumborum, & substituitur genera-liter unctio pectoris.

Quinque verò corporis partes præcipuè un-gi debent, quas veluti sensuum instrumenta homini natura tribuit; nempe oculi, aures, nares, os & manus; ut inquit *Rituale Roma-num*. Quare unctio-nes quinque sensuum cum quinque partialibus formis correspondentibus esse de necessitate præcepti, certum est ex universali & constanti Ecclesiæ ritu, & quia alioquin Sacramentum exponeretur periculo invaliditatis. Congruentia est, quòd sicut omnis cognitio, sic omne peccatum (quod semper aliqualem cognitionem præsupponit) ab aliquo sensu originem habeat: adeoque ad significandam perfectam animæ curatio-nem, quæ fit per hoc Sacramentum, congrue-bat inungi quinque organa quinque sensuum velut radices peccatorum. Debet porrò id fieri modò hominibus accommodatò, videli-cet non in ipsa pupilla oculi, non in lingua, non in tympano auditus, non in carunculis, in quibus residet odoratus; sed sufficit id fieri in palpebris, labiis, auribus, naribus. Cum autem organum alicujus sensus est duplex, debet utrumque inungi ex ritu Ecclesiæ, non tamen de necessitate Sacramenti, ut satis constat. Monetque *Rituale Romanum*, ut dum *oculos, aures, & alia corporis membra, quæ paria sunt, Sacerdos ungit, caveat, nè altero ipsorum inungendo, Sacramenti formam priùs absolvat, quàm ambo hujusmodi paria membra perunxerit.* Similiter ex consuetudine servan-dus est ordo inter partes, ut priùs inungan-tur oculi, postea aures &c. Quæ tamen obli-gatio non est tam gravis, quin in necessitate liceat, & ordinem invertere, & unum tantum organum inungere. Quòd si organum alicujus sensus deficiat, inungendus est organi locus. Si quis autem sit aliquò membrò, v. g. manibus vel pedibus mutilatus, pars loco illi proxima inungatur, eadem verborum formâ, juxta *Rituale Romanum*.

An verò unctio-nes quinque sensuum cum quinque partialibus formis sint etiam de ne-cessitate Sacramenti, disputatur. Plurimi af-firmant, eò quòd omnes Ecclesiæ singulas

19.

Quæ membra sint in-ungenda juxta Flo-rentinum.

Non omnes hæc unctio-nes sunt de essentia.

Quid de Unctio-nem præ-scribat Rit. Romanum; quid Pasto-rale Mech-liniense.

20.

Organâ quinque sensuum de necessitate præcepti sunt inun-genda.

Modò homi-nibus ac-commodatò.

Qualiter agendum, ubi orga-num est duplex.

Quis ordo inter partes servandus.

Quid agē-dum, si or-ganum aut membrum inungendū deficiat.

21.

Unctio-nes quinque sensuum cum formis

correspon-
dentibus esse
de essentia,
Plurimi
affirmant.

Immo ta-
ctus orga-
num esse
ungendum
in manibus.

Quod po-
stremum non
apparet
verum.

Similiter
sufficeret
unica for-
ma expri-
mens simul
omnes Un-
ctiones.

22.
Immo ad
valorem
videtur
sufficere
unica Un-
ctio.

Quid ser-
vandum in
praxi.

semper constantissime adhibuerint; quod in aliis unctionibus non ita contigisse cernitur. Deinde cum aliquis saltem sensus sit inungendus, nec sit potior ratio de uno, quam de altero, dicendum videtur necessario inungi omnes. Immo Suarez d. 42. sect. 3. n. 3. referens alios Theologos communiter id indicare, putat ad valorem requiri, ut unctio correspondens sensui tactus fiat in manibus. Verumtamen usus necessario servandus sic quidem habet. Congruentiaque est, quod communi & humano usu tactus reputetur in manibus. Unde Psal. 113. dicitur: *Manus habent & non palpabunt.* Non video tamen; cur id requireretur ad valorem: cum tactus sit etiam in pedibus, aliisque corporis partibus; quæ proinde possent sufficienter, quantum ad valorem, inungi cum relatione ad ipsum sensum tactus. Insuper omnino dicendum est, ad valorem Sacramenti saltem sufficere unctiones quinque sensuum, etsi non adhibeantur quinque formæ, sed solum unica omnes unctiones exprimens, v. g. *Per istas sanctas unctiones &c.* cum non appareat probabilis ratio dubitandi (etsi Quidam dubitent) ob quam aliquid deesset ad substantiam Sacramenti: quemadmodum potest quis plures aspergendo vel immergendo baptizare, dicens: *Ego vos baptizo &c.*

Immo sufficere unctionem in una parte corporis dicendo: *Quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum, & gressum deliquisti &c.* est valde probabile: nam sic docent plures Doctores, etsi plurimi contradicant. Idemque probavit Facultas Theologica Lovanienſis anno 1588. simul approbante Octavio Frangipani Episcopo Tricariensi Nuntio Apostolico. Unde in *Pastorali Mechliniensi*, itemque *Passaviensi* id ipsum decretum fuit, nempe in morbis contagiosis sufficere inungi organum ad unctionem magis expositum, ac detectum; etsi in posteriori editione *Pastoralis Mechliniensis* hoc sit omisſum. Ratio est: quia nec Scriptura nec Concilia plus requirunt, quam unctionem, sicut pro Baptismo lotionem; ergo sicut sufficit una lotio, sic & una unctio. *Florentinum* quidem plures unctiones postulat: sed patet non omnes requiri ad valorem. Græci etiam non inungunt oculos vel aures, sed frontem, os seu mentum & genas, deinde pectus, tum manus, idque ex utraque parte; postremo pedes; teste *Arcudio lib. de Extr. Unct. c. 7.* Et quamquam omnes sensus quodammodo inungendi sint, id sufficienter fit, dum inungitur corpus in aliqua parte; accedente præsertim formâ omnes sensus exprimente. Quamvis fortè non sit etiam essentialiter requisita huiusmodi forma: cum nec in Ambrosiana, nec in Veneta, neque etiam in forma Græcorum exprimantur sensus inungendi; ut *quest. seq.* patebit. Hinc quamvis extra necessitatem prima opinio sit servanda in praxi; in necessitate tamen possunt tuto inungi quinque sensus, etiam in capite cum

una forma singulas unctiones exprimente. Quod si nec hoc Sacerdos bene facere possit, licebit ei postremam sententiam praticare.

Q U Æ S T I O III.

Quæ sit forma huius Sacramenti?

H Ujus Sacramenti forma, quâ sancta Romana Ecclesia utitur, sollemnis illa precatio est, quam Sacerdos ad singulas unctiones adhibet, cum ait: *Per istam sanctam unctionem, & suam piissimam misericordiam, indulgeat tibi Dominus, quidquid per visum, sive per auditum &c. deliquisti.* Ita ad verbum habet *Rituale Romanum Tit. de Sacramento extremae Unctionis.* Et coincidit forma tradita à *Florentino in Instructione Armenorum*, & insinuata à *Tridentino sess. 14. de extrema Unctione c. 1.* Estque repetenda ad singulos sensus, & alia membra inungenda cum proportionem, ut tradit *Rituale Romanum*, & aperte indicat *Florentinum* supra. Locò, *Dominus*, dicitur in aliquibus Ecclesiis, *Deus*, & *Rituale Romanum* addit, *sanctam*; etsi hoc omittant *Florentinum* & *Tridentinum*. Alicubi etiam additur, *In nomine Patris &c.* Quod tamen constat non esse necessarium; nisi fortè ex speciali consuetudine alicujus Ecclesiæ habente vim præcepti. Juxta omnes autem sub gravi obligatione pronuntiandum est: *Per suam piissimam misericordiam*: quamvis mihi non videatur ullatenus esse essentialiale; cum sufficienter includi videatur in verbo *Indulgeat.*

Apud Græcos alia est forma huius Sacramenti, quamvis similiter deprecatoria, videlicet: *Pater sancte, animarum & corporum Medice, qui Filium tuum unigenitum Dominum nostrum Jesum Christum omnem morbum curantem, & ex morte nos liberantem misisti: sana quoque servum tuum N. à detinente illum corporis infirmitate, & vivifica illum per Christi tui gratiam.* Quam esse formam Sacramenti tradit etiam *Petrus Arcudius & Jacobus Goar in Notis ad Officium Olei n. 29.* & relatus ab eo *Neophytus Rhodinus* in sua Synopsi, de qua *quest. præc.* Neque ex traditione aliam usurpant Græci; nec in toto officio aliquid reperitur, cui commodius ratio formæ adscribatur. Ipsa denique continet orationem directam ad effectus huius Sacramenti, jungiturque adhibitioni materiæ. Ad id autem quod objici posset, non exprimi in ea unctionem, respondet *Arcudius* (ut refert *Aversa hic sect. 3.*) vel talem expressionem non esse simpliciter necessariam, vel saltem implicitè indicari invocando Deum tanquam medicum, videlicet ut per unctionem instar medicinæ conferat sanitatem; vel per antecedentia quædam verba suppleri, quibus dicitur: *Unctione tui olei, & sacerdotum tactu tuos famulos sanctifica, à morbis libera, sordisque animi purga.*

Diffi-

23.
Forma huius Sacramenti assignatur.

24.
Quæ forma Græcorum.

25. *Forma deprecatoria juxta Plerosque est de necessitate Sacramenti.* Difficultas est, an forma necessariò debeat esse deprecatoria? Varii docent posse esse indicativam. Sed contrarium est verius, & docent plerique Doctores. Colligiturque ex *Jacobi 5. Orent super eum.... & oratio fidei salvabit infirmum.* Deinde forma præscripta à *Florentino & Tridentino*, & hæcenus usurpata ab Ecclesia Romana, est deprecatoria. Neque suppetit fundamentum asserendi, sufficere aliam formam, quæ habeat sensum non deprecativum; maximè cum Christus in nullo alio Sacramento instituerit formas adeò quoad sensum diversas.

26. *Objicitur forma Ambrosiana & Veneta, quæ videtur indicativa.* Nec obstat, quòd tempore *Ambrosii* Ecclesia Mediolanensis usa fuerit hæc formâ: *Ungo te oleo sanctificatio in nomine Patris &c. ut more militis uncti preparatus ad certamen, aëreas possis superare potestates.* Simili formâ usa fuit Ecclesia Veneta, quæ simul cum Rituali dicitur approbata à *Leone X.* Cum Ambrosiana quoque coincidit ferè ad verbum altera *Haligarii*, quæ habetur in antiquo Codice *Haligarii* teste *Serrario* apud *Commentarium Scoti n. 24. ad dist. 23.* Respondetur enim utramque formam posse, atque adeò debere explicari, ut quoad sensum sit deprecatoria; ac proinde æquivalet formæ usitatæ. Idque satis colligitur ex posterioribus utriusque formæ verbis, videlicet, *ut more militis uncti possis &c. ut hac Unctione protectus &c.* Ac si diceretur: Per hanc Unctionem superes potestatem diabolicam, & evadas poenas inferni. Simile foret, si minister diceret: *Ungo te, indulgeat tibi Deus quidquid deliquisti &c.* Alioquin si (quod Nonnulli contendunt) hæc formæ non possent explicari in sensu deprecatorio, sufficeret hæc ipsa auctoritas ad opinandum, quòd Christus formam hujus Sacramenti non determinasset præcisè ad deprecatoriam. Quod maximè confirmatur ex eo, quòd *Sacramentarium Gregorianum* editum per *Hugonem Menardum* contineat similes formas indicativas cum subjuncta optatione, quæ formam quamdam deprecationis præ se fert. Ut & alii Codices antiqui formas consimilis tenoris habent, apud *Menardum* in Notis. Prout etiam Sacerdotale seu Pontificale vetustum M. S. quod vidi Lovanii in Bibliotheca Patrum Societatis Jesu.

Aut sane potius dicendum foret deprecatoriam non esse de essentia.

QUÆSTIO IV.

Quis sit minister hujus Sacramenti?

27. *Solus Sacerdos est validus minister Extremae Unctionis, uti Pœnitentiæ.* **D**ICO I. Solus Sacerdos est validus minister hujus Sacramenti, juxta communem sensum Doctorum & Ecclesiæ. Et satis patet ex *Tridentino cap. 3. & can. 4.* ubi deciditur solos Sacerdotes esse proprios ministros hujus Sacramenti. Patet quoque ex *Jacobi 5. Inducat Presbyteros Ecclesiæ.* Quò nomine in novo Testamento ex usu Patrum, Conciliorum ac Ecclesiæ intelliguntur Sacerdotes, juxta illud, *1. ad Timoth. 4. Noli negligere gratiam quæ in te.*

est.... cum impositione manuum presbyterii. Congruentia est, quòd Unctio subnectatur Pœnitentiæ ad plenam remissionem peccatorum: quare convenientissimè Christus statuit, ut is tantum valeret orare, *Indulgeat tibi Deus &c.* qui valet dicere, *Absolvo te.* Ideoque continetur potestas conferendi hoc Sacramentum in Sacerdotio, quâ parte completur per potestatem remittendi peccata.

Dices: *Innocentius I. Ep. ad Decentium c. 8.* de Sacramento Olei dicit: *Quò ab Episcopo confectò omnibus uti Christianis licet in sua aut suorum necessitate inungendo.* Resp. Pontificem loqui de usu passivo, & velle, quòd omnes possint inungi, scilicet per Presbyteros. Unde postea declarat ministerium hujus Sacramenti esse Episcopum vel Sacerdotem.

DICO II. Quilibet Sacerdos validè administrat hoc sacramentum; cum jurisdictio non sit de substantia hujus ministerii, vel principium illius, uti absolutionis Sacramentalis: solus tamen Pastor, aut habens ab eo licentiam expressam vel tacitam, aut rationabiliter præsumptam, licitè illud administrat: quandoquidem ministerium hoc spectet ad officium Pastoris, & ut licitè fiat, jurisditionem requirat, sicut alia Sacramenta.

Nota I. Religiosos præsumentes hoc Sacramentum ministrare Clericis aut Laicis sinè legitima licentia incurrere excommunicationem Papæ reservatam, *Clementinâ 1. de Privilegiis §. 1.* Loquitur autem textus de solis Religiosis, ut passim Doctores: etsi *Sotus & Valentia* excommunicationem extendant sinè fundamento ad Sacerdotes sæculares. Loquitur etiam de infirmis subditis Parocho: ideoque Religiosus ministrans Religioso sinè debita licentia, etsi peccet, non tamen incurrit censuram (etsi contradicat *Silvester*) Constitutio siquidem in favorem Parochorum prodiit. Prædictam verò excommunicationem incurrunt Regulares, etiam Prælati, etsi Parochus foret Religiosus ipsis subditus, ut ex *Bordono* notat *Aversa hic sect. 10.*

Nihilominus si Pastor non valeat, aut non velit ministrare, neque etiam alteri licentiam dare, potest quilibet Sacerdos, etiam Religiosus administrare hoc Sacramentum sinè periculo peccati vel censuræ: tunc enim censetur habere licentiam ab Ecclesia, quæ non vult malitiæ Pastoris patrocinari, aut filios suos remediò tam utili, etsi absolute fortassis non necessariò, in tanta necessitate destitui. Ad quod etiam facit privilegium sive declaratio *Xisti IV.* qui Minoribus concessit, ut Eucharistiam & Extremam Unctionem tali casu valeant ministrare iis, quorum confessiones audierint.

Ex multis insuper Sedis Apostolicæ privilegiis possunt quævis Ecclesiastica Sacramenta ministrare familiaribus seu servitoribus intra septa Monasterii existentibus sive commorantibus. Quod contradicente *Portel* & aliis (quibus favet usus) etiam ad commorantes

Explicatur testimonium Innocentii I.

28. *Quis licitè Unctionem administret.*

29. *Explicatur Excommunicatio lata contra Religiosos præsumentes illam ministrare Clericis aut Laicis sinè debita licentia.*

30. *Si Pastor non queat, aut nolit ministrare, vel alteri licentiam dare, fas erit alteri, etiam Religioso, ministrare.*

Privilegia Regulariù hac in materia.

extra septa extendit Bruno Chassaign. p. 2. Tra. 8. c. 3. propos. 1. ob privilegium generalius Martini V. quod allegat. Præterea allegat idem ex Rodriguez To. 3. q. 79. art. 1. concessionem ministrandi extremam Vnctionem quibusvis, qui intra septa Monasteriorum infirmati fuerint. Sed esse vivæ vocis oraculum constat ex Compendio Privileg. V. Vnctio extrema. Refert etiam aliam concessionem Pii IV. confirmatam à Pio V. factam Theatinis, & insertam eorum Compendio Privileg. V. Communicare §. 3. & Compendio Privileg. Fuliens. quâ conceditur facultas ministrandi extremam Vnctionem quibusvis hospitibus, etiam sæcularibus, & extraneis, quos in locis eorum seu habitationibus contigerit infirmari. Quam facultatem competere Regularibus etiam tradit Suarez To. 4. de Relig. Tr. 10. l. 9. c. 4.

31.
Quando re-
neatur il-
lud Pastor
ministrare.

Nota II. Etsi Sacramentum hoc ordinariè non sit necessitatis, Pastorem tamen teneri per se vel per alium illud suis subditis expressè vel interpretativè petentibus administrare; ut apud omnes satis constat: quia non tantum necessaria, sed etiam utilia, & præsertim tam utilia, ac communia remedia salutis obligatur suis ovibus ministrare; & ad hoc recipit stipendium. Usu etiam patet ministerium huius Sacramenti esse inter communia obsequia, quæ fidelibus à Pastore debentur. Et omnes judicarent Pastorem in hoc defectuosum non satisfacere muneri suo. Immo Varii putant, quod ad hoc obligetur cum aperto vitæ periculo. Suarez tamen, & passim alii censent ordinariè non obligari: eò quod non sit Sacramentum necessitatis, & moribundus censeatur jam justificatus per Confessionem præmitti solitam. Secus esset, si quis putaretur habere mortalia, de quibus tantum esset attritus, cui v. g. non potuisset ministrari Sacramentum Pœnitentiæ aut Eucharistiæ: cum enim tunc probabilissimè per Sacramentum salvaretur, alioquin damnandus, videtur Pastor obligari ad illud tunc ministrandum cum aperto mortis corporalis discrimine. Deinde si Parochus nihilominus discrimen vitæ subire debeat, audiendo confessionem, & absque novo periculo gravi possit eadem operâ ministrare extremam Vnctionem, existimo omnino ipsum ad hoc teneri: nil enim excusare potest, nisi subeundum periculum; quod equidem subeundum supponitur. Alioquin non ita constat de obligatione gravi; quæ proinde difficulter imposeretur, quando ægro de reliquis necessariis jam foret provisum, & specialiter deberet subiri vitæ discrimen ad ministrandum hoc Sacramentum.

32.
Debet hoc
Sacramen-
tum mini-
strari per
unum Sa-
cerdotem,

Dico III. Seclusâ necessitate debet hoc Sacramentum conferri per unum Sacerdotem. Patet ex praxi totius Ecclesiæ, quæ videtur graviter obligare. Multò minùs requiritur concursus plurium Sacerdotum; ut praxis similiter Ecclesiæ manifestè declarat. Nulla etiam pars aut conditio huius Sacramenti exigat plures ministros potius, quàm Baptis-

mus, Pœnitentia &c. Ex nullo denique jure vel auctoritate hujusmodi necessitas probari potest. Quod enim Jacobi 5. dicitur: *Inducat Presbyteros Ecclesiæ*; intellige, q. d. Inducat aliquem ex Presbyteris Ecclesiæ, ut proinde numerus pluralis, figurâ consuetâ, sit positus pro singulari. Vel certè exprimuntur plures, non necessariò inducendi à quolibet infirmo, sed unus ab hoc, alter ab alio &c. Quàmvis congruum sit adesse plures, qui preces conjungant. Unde S. Carolus Borromeus in Concilio Mediolanensi IV. Tit. *Quæ pertinent ad extremam Vnctionem* salubriter statuit: *Illud extrema Vnctionis Sacramentum ministraturus, quot commodè potest, Presbyteros & Clericos, adhibere studeat. superpelliceo indutos, qui ipsam & ministrantem & precantem pietatis, orationis, que studio in eo ministerio adjuvent.*

Apud Græcos quoque officium extremæ Vnctionis perficitur à Sacerdote concurrentibus sex aliis Sacerdotibus, olim quidem ut assistentibus ad multiplicandas preces cum unico inungente, nunc autem unò post alterum, cum interpositione quarundam cæremoniarum repetente totum Sacramentum. Quem quidem morem tentatis variis excusationibus esse abusum, qui cum aliis quibusdam nævis in ritus Græcorum irrepsit, suspicatur Arcadius lib. 5. cap. 6. contra initerabilitatem huius Sacramenti in eadem infirmitate. Quantumvis Jacobus Goar hunc morem fortiter ab abusu vindicet nu. 37. allegans varia parum concludentia. Neque ego video solidum fundamentum excusandi, suppositâ prædictâ initerabilitate; nisi quis fortasse dicat Vnctiones succedentium Sacerdotum cum precibus adjunctis ex eorundem intentione solum esse cæremoniales.

Dixi in Conclusionem seclusâ necessitate: quia si minister deficiat, antequam perfecerit omnes vñctiones, potest alius succedere, qui vñctiones omittas suppleat, juxta Doctores communiter. Ratio est, quod singulæ vñctiones cum suis proportionatis formulis sint quasi partes integrales unitis Sacramenti, habeantque suam proportionatam significationem ab aliis independentem; adeoque nulla sit ratio, cur non possint poni à diversis ministris: sicut in artefactis possunt partes integrales poni à diversis artificibus. Unde etiam licitum censei solet, ut ob angustiam temporis infirmo properante ad mortem plures sacerdotes diversa simul organa inungant: cum non appareat ratio, cur non æquè simul, ac successive id factum sit validum, adeoque in necessitate licitum. Ita plurimi Doctores. Res tamen hæc non est certa: utpote non satis constans ex doctrina revelata. Quemadmodum etiam à Variis negatur aut in dubium revocatur doctrina alioquin valde recepta, quæ tradit non conferri per singulas Vñctiones & formas partiales distinctam gratiâ sanctificantem, sed totam indivisim conferri mox positis Vñctionibus & formis ad essentiam seu substantiam Sa-

33.
Discutitur
mos hodiernus
Græcorum.

34.
An in necessitate
conferri possit
à pluribus
partialiter
concurrentibus
& successive.

Aut etiam
simul.

Sacramenti necessariis; gratias verò actuales, ac sanitatem dispensari tempore opportuno. Nonnulli etenim existimant e contra per singulas partiales materias & formas divisim conferri partialem effectum gratiæ, aut etiam remissionem venialium & poenarum incursum ob peccata respectivè per hunc aliumve sensum commissa. Quibus quidem favet distinctio distinctaque istarum partium significatio; quæ etiam per distinctos ministros possunt adhiberi. Verum eò non obstante conficiunt unicum Sacramentum: in quo præter morem & citra aliam necessitatem non apparet faciendæ dispartitio operationum & effectuum partialium in singulis partibus ejusdem Sacramenti.

QUÆSTIO V.

Quibus hoc Sacramentum sit conferendum?

35. SUPPONO I. non posse conferri non baptizatis, nec etiam mortuis. Unde dum inter unctiones infirmus moritur, debent restantes omitti: quando autem de morte dubitatur procedendum est sub conditione, si vivis, per istam sanctam unctionem &c. Ita *Rituale Romanum*, & omnes Theologi.

Decet ei præmitti confessionem & communionem.

Suppono II. Quamquam deceat extremæ unctioni velut ultimæ medicinæ præmitti confessionem & communionem, quando fieri potest (ut declarat praxis Ecclesiæ, & *Rituale Romanum*) tamen hoc non esse absolute necessarium: cum ad effectum sufficiat status gratiæ, qui potest obtineri per contritionem, & videamus dari extremam unctionem illis, quibus confessio & communio est impossibilis. Ideoque *Rituale Romanum* addit: *Si tempus & infirmi conditio permittat*. Alioquin communionem olim dari solitam fuisse etiam post extremam unctionem, ex variis antiquis, tum Constitutionibus, tum Historiis, probat *Hugo Menardus* in Notis ad librum Sacramentorum S. Gregorii pag. 334. & 335. In quo ipso libro post Ministerium unctionis additur: *Deinde communicent eum corpore & sanguine Domini*.

36. DICO I. Nullus est capax hujus Sacramenti ante usum rationis, ut sunt infantes & perpetuò amentes. Ita communiter Theologi. Unde talibus Ecclesia (ut ex Ritualibus patet) non permittit hoc Sacramentum ministrari; quod alioquin non rectè prohiberet. Ratio est: quia hoc Sacramentum est consummativum Pœnitentiæ, ut ait *Trid. sess. 14. in Promio Doctrinæ de extrema unctione*; prædicti autem non sunt capaces Pœnitentiæ, adeoque nec hujus Sacramenti. Deinde sunt incapaces primarii & infallibilis effectus, scilicet remissionis peccatorum, & excitationis fiducia in Deum, seu confortationis in ultima lucta.

37. Dixi perpetuò amentes: quia si aliquando

ratione usi sint, capaces etiam sunt in amentia: etsi enim non possint pro tunc recipere robur contra insultus diabolicos, hoc per accidens est, & saltem possunt recipere alios effectus, scilicet remissionem peccatorum, & abstersionem reliquiarum eorundem. Idemque declarat praxis Ecclesiæ, & *Rituale Romanum* dicens: *Infirmis autem, qui dum sanè mente & integris sensibus essent, illud petierunt, seu verisimiliter petiissent, seu dederint, signa contritionis, etiamsi deinde loquelam amiserint, vel amentes effecti sint, vel delirent, aut non sentiant, nihilominus prabeatur. Sed si infirmus, dum phrenesi aut amentia laborat, verisimiliter posset quidquam facere contra reverentiam Sacramenti, non inungatur, nisi periculum tollatur omnino: quod ipsum ligando, similive ratione tolli potest.*

Secus est de pæris (inquit *Pastorale Mechliniense Tit. de Sacram. extrem. Unct.*) periculose agrotantibus, qui peccati mortalis, ac confessionis capaces sunt, licet sint solum octo aut novem annorum, & quàmvis numquam communicaverint; ita tamen, ut si eos mori contingat, non sint eorum parentes urgendi ad exequias morte adultorum. Ratio est: quia capaces absolutionis & Pœnitentiæ, cujus unctio est consummativum, sunt etiam capaces ipsius unctionis. Deinde tales sunt capaces principalium effectuum hujus Sacramenti. Estque hoc bene notandum pro praxi: in qua interdum contingere hatus est hæc in re defectus.

An autem requiratur, quod suscipiens aliquando peccaverit actualiter, incertum est; eò quod etiam in perfectè innocentibus possit hoc Sacramentum deservire ad confortandum, ne saltem in illa ultima lucta peccent. Ita *Suarez* & plures alii Doctores. Juxta quos proinde B. Virgo fuit capax hujus Sacramenti, & fortè illud suscepit.

Contrarium tamen non est minus probabilè, & docet *Aversa* cum *Vasquez* & plurimis aliis, ac supponit *Scotus* 4. d. 23. n. 3. Ratio est: quia *Tridentinum* hoc Sacramentum vocat consummativum Pœnitentiæ; cujus sive eliciendæ, sive suscipiendæ, perfectè innocentes non sunt capaces, adeoque nec extremæ unctionis. Deinde absolute docet hoc Sacramentum abstergere reliquias peccatorum. Et *Iacobi* 5. de eodem dicitur: *Alleviabit eum Dominus*; intellige potissimum à pressura peccatorum actualium. Et additur: *Si in peccatis sit*, id est, si aliqua adhuc remanserint, remittentur ei. Unde effectus & finis principalis hujus Sacramenti videtur peccata actualia in suscipiente supponere: ideoque præcipuè etiam parvuli dicebantur non esse illius capaces; ut aptè notavit S. Bonavent. 4. d. 23. a. 2. q. 2. non rectè à *Suarez* citatus in contrarium. Idem denique non parum suadet ipsa forma Sacramenti, quâ primariò & unicè postulatur à Deo indulgentia peccatorum. Et sanè incongruum apparet, ut etiam innocentissimæ Dei-patæ applicata fuisset hæc forma: *Indulgeat tibi*

Secus, si alii quando usi ratione.

38.

Aut si pæris sint capaces confessionis ac peccati mortalis.

39.

An requiratur, ut inungendus peccaverit actualiter, disputatur.

Opinio affirmativa suadetur.

tibi Deus, quidquid deliquisti per visum &c. Unde effectus partialis ac minus principalis non videtur reddere huiusmodi personas Vnctionis capaces.

40. Dico II. Ut aliquis sit capax huius Sacramenti, debet esse infirmus. Patet ex Iacobi 5. *Infirmatur quis in vobis &c.* Nec sufficit infirmitas qualiscumque, sed debet esse gravis: sic ut nemini, qui gravi morbo affectus non est, Sacramentum Vnctionis dare liceat; ut habet Pastorale Mechliniense. Immo debet esse tam gravis, ut prudenter timeatur ex eâ secutura mors. Patet ex Florentino dicente: *Hoc Sacramentum, nisi infirmo, de cuius morte timetur, dari non debet.* Et Tridentinum sup. c. 3. declarat esse hanc vñtionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim, qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur: unde & Sacramentum exeuntium nuncupatur. Nihilominus etiam debet hoc Sacramentum præberi iis, qui præ senio deficiunt, & in diem videntur morituri, etiam sinè alia infirmitate, ut præscribit Rituale Romanum. Quod tamen inferius cavet, ut non ministraretur prælum inituris, aut navigationem, aut peregrinationem, aut alia pericula subituris, aut reis ultimò supplicio mox afficiendis. Quod idem præscribit Pastorale Mechliniense, & tradit Doctor Seraphicus 4. d. 23. a. 2. q. 2. Doctor subtilis ead. dist. q. un. n. 3. Et tamen si forent huius Sacramenti capaces, non deberet iis adeò generaliter negari.

41. Nihilominus non est necessarium expectare extremum periculum, sed sufficit quòd infirmus iudicio medicorum & peritorum censeatur periclitari de vita, ut colligitur ex Conciliis citatis. Immo curandum est, ut extremus articulus præveniatur: prout etiam monet Catechismus Romanus Tit. de extrem. Vñt. Sacram. §. 9. quando nimirum infirmo adhuc integra mens & ratio viget, ut ad uberiorem Sacramenti gratiam percipiendam ipse etiam infirmus suam fidem, ac piam animi voluntatem conferre possit, dum sacro linitur oleo, virtuteque Sacramenti contra diabolicos insultus, non tantum in extremo articulo, sed etiam antea ingruentes, valeat adjuvari. Deinde cum sanitas corporalis sit secundarius illius effectus, convenit adhiberi, quando adhuc viget spes aliqua vitæ: non enim expectandum est, ut sanitas corporalis per conspicuum miraculum restituatur. Quare merito redarguendus est abusus multorum, sive Parochorum, sive Medicorum, sive aliorum habentium curam infirmorum, qui illud tempus ægroti ungendi studiosè observant, cum jam omni sanitatis spe amisâ, vitâ & sensibus carere incipit. Ex quo nascitur alius abusus intolerabilis, ut hoc saluberrimum Sacramentum, quod ad sanitatem restituendam secundariò est institutum à plurimis passim habeatur pro signo sanitatis desperatæ, & mortis infallibiliter secuturæ. Qui abusus deberet instructione etiam publicâ Concionatorum extirpari. Hinc peste laborantibus, aut

iis qui venenum mortiferum biberunt, vel lethaliter vulnerati sunt, potest hoc Sacramentum statim ministrari: immo ordinariè expedit, etsi adhuc vegeti videantur.

Ex opposito quidam Recentiores Græci, notanter Simeon Thessalonicensis, affirmarunt sanos quoque esse huius Sacramenti capaces, idque de facto à plerisque istius nationis observari, testatur Petrus Arcudius lib. de Extrem. Vñt. c. 4. Immo in Euchologio Græcorum ipse Titulus habet: *Officium olei peragendum in Ecclesia vel in domo*, quasi nempe pro sanis in Ecclesia, pro infirmis in domo sit peragendum. Sed Iacobus Goar in Notis ad Officium Olei n. 3. id ita explicat, quòd graviter & desperatè infirmi ungantur domi: cum apud Græcos ægri plerique è plebe aliorum manibus & ope studeant se deferri ad Ecclesiam, ibique nonnumquam plurium dierum spatiò in Catechumenæis jaceant, & sacrâ tandem vñtione sibi remedium exposcant. Quòd autem adstantes completò Sacramento interdum petant inungi, etsi sani, vel tantum leviter infirmi, idque ex devotione ob spiritualem benedictionem vel etiam lenimentum doloris obtinendum, testatur idem id fieri per vñtionem merè cæremonialem, etiam ex mente Græcæ Ecclesiæ (quidquid Arcudius secus senserit) & intentione ipsorum presbyterorum, etsi vñtioni adhibentium similem orationem.

Eòdem modò excusat alium ritum (quem Arcudius arguit) quò totus orationum & vñtionum apparatus suscipitur à gravi peccatore sano vi pœnitentiæ impositæ, quòd scilicet etiam ex mente adhibentium sit tantum quid cæremoniale, valens ex opere operantis ad spirituales infirmitates peccatoris curandas. Quàmquam (ut addit) S. Romanæ Ecclesiæ morem gerendo, sint potius Græci ab hac consuetudine deterrendi, ob periculum erroris, abusûs, aut illegitimæ intentionis. Saltem sanis non posse adhiberi ipsum vñtionis Sacramentum, notissimum est ex Ritualibus & praxi Ecclesiæ, ex Conciliis, ipsoque Jacobo Apostolo. Unde etiam Innocentius IV. Epist. ad Episcop. Tusculanum in Cypro Legatum (quæ est apud Bzovium ad annum 1253.) præscribit Græcis in isto regno constitutis: *Nullis per Sacerdotes vel Confessores pro satisfactione pœnitentiæ, vñtio aliqua solummodo iungatur. Infirmis juxta verbum Iacobi Apostoli vñtio exhibeatur extrema.*

Quæri nihilominus posset, an si morbus quidem sit, sed non ita gravis, Sacramentum hoc haberet aliquem effectum. Respondet Wiggers q. 32. suppl. n. 3. Si ægrotatio sit valde levis, verisimile est nihil effici, quia Apostolus & citata Concilia de gravi infirmitate loquuntur; si autem sit gravis, quàmvis non ita periculosa, probabile est Sacramentum hoc fore validum; peccaret tamen, qui sciens sic vel conferret, vel susciperet: dicit enim Concilium Florentinum non debere dari,

et statim expediti ministrari.

42. Quidam Recentiores Græci autumant sanos esse capaces.

Quibus videtur favore Euchologii Græcorum.

Quod tamen explicat Iacobus Goar.

Videtur enim non satis probandum Græcorum.

43. An ad valorem sufficiat morbus non periculosus, dummodo saltem gravis.

dari, nisi infirmo, de cuius morte timeatur. Hactenus Wiggers & consonat Coninck. d. 19. num. 25. Qui allegat Tridentinum sup. cap. 3. declarans esse unctionem infirmis adhibendam, illis verò præsertim qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur. Ubi apparet simpliciter tantum requiri infirmitatem, specificari tamen valde periculosam, quasi huic principaliter correspondeat sacra unctio.

44. *Concluditur quod non.* Nihilominus in contrarium stat communis Scoti supra & aliorum (ut refert Diana Parte 9. Tract. 6. Resol. 45.) Doctorum sensus. Quem confirmat constans praxis Ecclesiæ universaliter prohibentis ministrari hoc Sacramentum ulli non periculose infirmo; quod sanè non faceret, privando alios infirmos maximam utilitatem Sacramenti, si forent illius capaces. Favet etiam Iacobi 5. Inducat, id est, advocet seu accersat Presbyteros Ecclesiæ. Quod denotat gravem corporis afflictionem, seu infirmitatem, quæ æger detineatur. Similiter vox Græca correspondens verbo latino, *Infirmatur*, denotat graviolem morbum: prout etiam periculum ægrotantis, quasi deficientis & morbo succumbentis, significat textus Græcus, ubi noster habet: *Oratio fidei salvabit infirmum.* Tridentinum verò declarans & statuens unctionem adhibendam esse infirmis, loquitur de infirmis periculose: non enim ordinat (quod alioquin contextus consequenter indicaret) ut etiam aliis infirmis adhibeantur. Addit tamen *Præsertim*, sive præcipue esse adhibendam, quando periculum est extremum, seu iis qui tam periculose decumbunt, ut in exitu vitæ constituti videantur (ubi supponit etiam alios debere periculose infirmari) si videlicet necdum sit adhibita. Quod etiam satis intelligitur ex subiecta materia, & ex Florentino, quod Tridentina Synodus imitatur.

Neque ob hoc fiet, Sacramentum sæpe conferri invalidè, si videlicet periculum subesse putatum verè non subsit: quia cum Salvator ministrationem huius Sacramenti hominibus reliquerit, existimandum omnino est, id eam lege factum, ut quoties prudenter iudicaverint subesse mortis periculum, ministrari queat. Quod significat modus loquendi Florentini: *De cuius morte timeatur.* Immo tunc est certum periculum, ut notat Aversa quest. de Sacram. extr. Unct. sect. 8. id est, talis status, ex quo prudenter timeatur mors; sed solum dubia est ipsa mors.

Q U Æ S T I O VI.

Quos Effectus habeat hoc Sacramentum?

45. *Effectus remittuntur per Tridentini verba.* R E S P. ultra gratiam habitualementem (quæ est effectus omnibus Sacramentis communis) hoc Sacramentum specialiter Delicta, si quæ sint adhuc expianda, ac peccati reliquias abstergit, & ægroti animam alleviat, & confir-

mat, magnam in eo divina misericordiæ fiduciam excitando: quæ infirmus sublevatus & morbi incommoda, ac labores levius fert, & tentationibus demonis calcaneo insidiantis facilius resistit, & sanitatem corporis interdum, ubi salutem animæ expedierit, consequitur. Ita verbotenus Tridentinum sup. c. 2.

Ex quibus verbis huius Sacramenti effectus speciales habentur. Primus est remissio peccati (qui etiam indicatur Iacobi 5. Si in peccatis sit, remittentur ei) mortalis per accidens propter bonam fidem, quæ peccator attritus illud suscipit; venialis autem per se, quamquam probabiliter prærequiratur, etiam in iustis, aliquis prius motus. Quod verò per accidens deleat hoc Sacramentum mortalia in bonâ fide attrito, fatentur etiam plures, qui hoc de aliis Sacramentis vivorum negant, ob generalem locutionem Iacobi Apostoli supra, & Tridentini supra dicentis etiam delicta abstergi. Nullatenus tamen admitti potest, quod hoc Sacramentum sufficiat ad delendum mortalia, quæ non potest infirmus confiteri, etsi sciat se tantum attritum. Obstat enim communis sensus, & ratio Sacramenti vivorum, quod non potest scienter suscipi à peccatore. Deinde talis deberet etiam postea confiteri peccata sic remissa; quod signum est, Unctionem numquam esse per se medium iustificandi. Nec aliud indicat Iacobus Apostolus, & consequenter nec Tridentinum; quod utique non recessit à constanti & communi Theologorum sensu.

Secundus effectus est deletio pœnarum, non quidem omnium semper, sed plurium vel pauciorum pro dispositione suscipientis. Tertius excitatio fiduciæ in divinam misericordiam: anima enim tunc memor peccatorum, propter instans iudicium, & debilitatem corporis, quæ in animam redundat, facile desperaret. Quartus, robur contra insultus diabolicos, tunc propter finem certaminis acriores. Quintus, recuperatio sanitatis corporalis, si ita salutem animæ expedierit.

Hic ultimus effectus est fallibilis, ut patet: cum sanitas corporalis virtute huius Sacramenti non restituatur, nisi quando salutem animæ expedierit. An autem tunc saltem sit infallibilis, adhuc non constat. Affirmat autem Suarez & alii. Sic enim videtur posse intelligi, illud Florentini, si expedit; supple, animæ salutem: adeoque hæc conditione positâ semper sanitatem conferri. Quod autem Tridentinum dicit sanitatem corporis interdum, ubi salutem animæ expedierit, consequi, videtur debere intelligi, non quod interdum tantum infirmus consequatur sanitatem, etiamsi expedierit animæ salutem; sed quia hoc ipsum interdum solum expedit, declarat Concilium infirmum consequi sanitatem interdum, quando scilicet sic expedit; etsi tunc non solum interdum, sed semper id fiat. Verum Florentinum posset quoque intelligi generatim, scilicet si expediat secundum ordinem divinæ providentiæ; cuiusmodi

46. Qualiter remittat unctio mortalia aut venialia.

47. Remittit pœnas temporales. Excitat fiduciam.

Dat robur contra infestationes demonis.

48. Restituit sanitatem, sed fallibiliter.

At juxta multos infallibiliter, quando expedit animæ salutem.

Quædam tamen non satis probantur.

cujusmodi conditio subintelligitur etiam in reliquis, quæ oramus & fallibiliter impetramus. *Tridentinum* autem facile & obviè intelligi posset, quòd ubi salutis animæ expedierit, consequatur infirmus sanitatem, tamen ne quidem tunc semper, sed interdum, quando scilicet consonat ordini, tum naturalis, tum præcipuè supernaturalis providentiæ Dei, præsertim circa infirmum. Idque videtur firmari experiètiâ: cum pauci admodum sanentur; & tamen non sit ita credibile, quòd nullius alterius inuncti salutis profuisset restitutio sanitatis corporalis, quin potiùs plurimi sancti & electi, ipsaque Deipara (positò quòd fuerit inuncta) multa adhuc opera meritoria fecissent, si post unctionem diutiùs supervixissent.

Q U Æ S T I O VII.

An hoc Sacramentum sit iterabile, & an ejus suscipiendi sit aliqua obligatio?

49. *Est iterabile,*

DICO I. Hoc Sacramentum potest iterari. Ita expressè *Tridentinum* sup. c. 3. Ratio est: tum quia non imprimit characterem: tum quia confertur instar medicinæ; medicina autem potest iterari. Idem docet perpetua praxis Ecclesiæ.

Non tamen in eodem periculo,

Porro hoc Sacramentum iterari potest, quoties sublatò priori periculò mortis reincidentur in novum, licet recurrat eadem infirmitas, ut patet ex *Tridentino* supra: quia hoc Sacramentum non respicit infirmitatem, sed infirmitatis statum. Gratiæ quoque actuales, quæ illius intuitu dantur, non videntur deberi, nisi quandiu durat mortis periculum; adeoque si ipsum de novo redeat, infirmus est denuò ad luctam armandus. Quia verò Sacramentum sufficienter operatur suum effectum, quandiu durat idem periculum, non potest in eodem statu infirmitatis sive in periculo mortis moraliter uno iterari, ut Omnes pro indubitato tenent, & expressè tradit *Rituale Romanum* & *Pastorale Mechliniense*. Idemque supponit *Trid. sup. c. 3.* dum iterationem hujus Sacramenti concedit sub conditione novi morbi & periculi. Quare supponunt communiter Doctores ipsum invalidè iterari in mortis periculo moraliter eodem (etsi omnino incertum id existimet *Arriaga d. 53. nu. 48.* addens tamen debere dici, quòd omnino non valeat, si ex usu Ecclesiæ discurrere velimus) nam alioquin non est ulla rationabilis causa, ob quam Ecclesia id tam strictè omni casu prohiberet, nec umquam practicaret. Quod apertum satis est signum invaliditatis: Sacramenta enim iterabilia non prohiberet iterari in tanta ægri necessitate, accedente ejus saltem tacitò desiderio, & maximâ utilitate.

Nequidem valide.

50.

Unde quod Græci hodie plures sacerdotes

adhibent, qui successivè singuli infirmum cum formæ prolatione inungunt, vel est reponendum inter abusus, vel unctiones posteriorum sacerdotum censendæ sunt solum cæremoniales: quàmvis *Jacobus Goar in Notis ad Offic. Olei num. 37.* contendat abusum non esse, singulasque unctiones esse sacramentales. Et allegat in confirmationem *Sacramentarium S. Gregorii* (quod ex quodam M. S. Codice S. Eligii nuper edidit *Hugo Menardus*) in quo præscribitur iteratio extremae Unctionis circa eundem infirmum per plures dies successivè faciendæ. Verùm hætenus mihi non constat, repetitas ejusmodi unctiones, fuisse aliter quàm per modum cæremoniæ seu cujusdam sacramentalis, non autem Sacramenti, adhibitas ad partes laborantes seu morbidas, si æger nondum convalesceret; etsi repetita fuerit communio Eucharistiæ diebus singulis cum istis unctionibus.

Hinc donec Ecclesia aliud declaret, standum potiùs videtur communi sensui Doctorum adeò in doctrina & usu ipsius Ecclesiæ fundato, quàm obscuris quibusdam scriptis, nuper editis per *Menardum*, quibus quantum auctoritatis tribui debeat, hætenus non ita apparet: maximè si vetustus auctor *Amalarius l. 2. de Offic. Eccles. c. 12.* (quem refert *Menardus in notis pag. 285.*) de his scripserit: *Est libellus quidam apud nos de sacris Ordinibus, nescio cujus auctoritatis &c.* Mirum etiam (ut alia taceam) ibi Subdiaconatum statui inter minores Ordines; à quibus tamen eum distinguit ipse *Gregorius lib. 4. Epist. 88.* ut refert idem *Menardus pag. 280.* Alioquin si constaret authenticè librum istum verè esse *Sacramentarium S. Gregorii*, non parum ponderis adferret opinioni, quæ assereret iterationem esse validam. Prout sanè non incongruè potuisset Christus instituere, ob peccata præsertim venialia, quæ durante morbo denuò obrepunt, & augmentum auxiliorum divinatorum in extrema lucta, aut etiam efficacius impetrandam sanitatem, operatione sacramentali sæpius repetitâ,

Advertendum autem, non esse necessarium, quòd infirmus plenè recuperet sanitatem, & postea incidat in similem, vel alium morbum, & simile periculum, sed satis est, si manente infirmitate, evadat periculum mortis, & post aliquod tempus, iterum incidat in periculum mortis. Immo etsi antiquum periculum, non tamen ita urgens, cum ipsa ægritudine perseveret (ut frequenter contingit in astmaticis, hydropicis, phthificis, in quibus radice morbi permanente, morbi status sæpe notabiliter variatur, ut nunc in periculo urgenti constituti, & lecto affixi, postmodum plateas & Ecclesiam frequentent) si postea contingat novum periculum urgere, validè iteratur Sacramentum, toties quoties id contigerit, ut post *D. Thomam, Albertum & Paludanum* tradit *Sylvestre, Victoria, Henriquez, Suarez, Diana & alii Recen-*

Nec obstat usus Græcorum,

Nequidem Sacramentorum S. Gregorii.

51. Qualiter sufficiat cessasse prius & adesse novum periculum.

Recentiores communiter.

52. Quid si pericula prius accedat novum, non tanquam accessorium prioris morbi, sed tanquam planè disparatum, v. g. si inunctus ob phthisim inficiatur peste, aut vulneretur lethaliter, aut incidat in lethargum sive apoplexiam, adhuc censet *Dicastillo d. 1. dub. 10. n. 166.* infirmum posse denuò inungi: eò quòd novum periculum disponat ad novum agonem: prior autem unctio solùm deserviat priori periculo secundùm quod ex priori morbo oriri poterat, & consequenter agoni quatenus inde orituro: dum igitur accedit disparatum periculum mortem per se accelerans, sicut agoni iste non oritur ex priori periculo, sed ex secundo, sic apparet esse indigentia secundi Sacramenti munientis; quantumvis prior agnatio nondum abierit: quod est per accidens. Confirmatur: quia durante secundo periculo fieri posset, ut evanesceret periculum morbi prioris; adeòque Unctio ministrata hujus intuitu non amplius serviret, & consequenter denuò ministranda foret: ergo similiter, etiamsi prius periculum adhuc perseveret.

53. Dico II. Per se loquendo non peccat mortaliter, qui hoc Sacramentum, etiam datâ opportunitate, non suscipit. Ita communiter Doctores, contra *Petrum Soto, Wiggers* & paucos alios. Ratio est, quòd nec præceptum divinum, nec humanum hæcenus hujus rei extet. Immo Ecclesia prohibet hoc Sacramen-

tum conferri tempore interdicti, cap. *Quod in te, de Pœnit. & Remiss.* quò tamen tempore Pœnitentiam & Viaticum permittit ministrari, quia videlicet eorum susceptio est in præcepto. Docet quidem *Tridentinum sup.* Unctionem habere *mandatum Dei*; sed intellige, instituentis & volentis, ut sit in Ecclesia, ac ministretur à Pastoribus; ut patet ex textu. Consuetudo autem non est introducta animò obligatoriò, ut communiter Doctores & Practici testantur; sed animò promovendi salutem in tanta indigentia.

Dixi in Conclusionem, *Per se loquendo*: quia ratione scandalì posset omittens mortaliter peccare, præsertim in his regionibus, in quibus non solet omitti. Similiter ratione contemptus, ut docet *Tridentinum sup. in fine cap.* dicens: *Nec verò tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere & ipsius Spiritus sancti injuria esse posset.* Quæ verba si attendisset *Suarez disp. 44. sect. 1.* non dixisset, Concilium non determinasse contemptum hujus Sacramenti esse peccatum mortale, sed simpliciter docuisse ipsum non contemni sinè peccato: cum doceat expressè ipsum contemni non posse *absque ingenti scelere*, quod utique est peccatum mortale.

Dixi etiam in Conclusionem, *Mortaliter*: quia negligens in extremo periculo medium tam utile ad salutem, quando facilè potest obtineri, à peccato veniali contra charitatem propriam vix potest excusari.

54. *Secluso scandalò & contemptu:*

Quem esse mortalem expressit Tridentinum non satis ponderatum à Suarior.

Vix potest à veniali excusari non suscipiens dum facilè potest.

DISPUTATIO DECIMA.

De Sacramento Ordinis.

1. Ordo interdum sumitur, ut sit idem quod respectus prioris & posterioris. Secundò atque etiam propriè significat certum inter homines statum seu gradum in Republica. Quò sensu dicitur quis esse Ordinis senatorii, Ordinis equestris &c. Simili etiam sensu in Ecclesia vocatur Ordo clericalis, atque etiam Status religiosi appellantur Ordines. Magis autem ad præsens propositum, idque usitatè sumitur Ordo pro gradu permanente, sive pro spiritali potestate, quæ ministris Ecclesiæ traditur, ad conficienda vel ministranda Sacramenta, ac præsertim Eucharistiæ Sacramentum & Sacrificium, vel saltem ea quæ proximè vel remotè ad eadem Sacramenta referuntur. Denique sumitur pro certo ritu externo & transeunte, quò dicti ministri consecrantur, eisque potestas præfata confertur: qui ritus etiam frequenter & propriè dicitur Ordinatio, & habet Ordinem præcedenti modò acceptum pro effectu. Estque hæc ultima acceptio maximè ad sensum præsentis loci. Unde sit

Usitatè sumitur pro spiritali potestate per Ordinationem collatâ.

Usitatè etiâ & maximè ad propositum pro ipsa Ordinatione.

QUÆSTIO I.

An in Ecclesia sit verum Ordinis sive Ordinationis Sacramentum?

NEGAT *Lutherus lib. de Captivitate Babylonica c. de ordine*, *Kemnitius* & quidam alii Hæretici recentiores. Non est tamen ausus negare *Calvinus*, qui etsi plerisque locis duo tantum Sacramenta admittat, Baptismum videlicet & Cœnam, veluti omnibus communia; alibi tamen agnoscit etiam Ordinationem pro vero Sacramento. Quod etiam faciunt præcipui ex *Lutheranis*, teste *Bellar: lib. de Sacramento Ordinis c. 1.*

Notissimum autem fidei dogma habet, in Ecclesia dari verum & propriè dictum Ordinis Sacramentum. Probatur I. ex Scriptura *Luca 22. Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis Christus Apostolos constituit Sacerdotes, dando eis potestatem in suum corpus verum. Deinde post resurrectione

2. *Qui negaverint dari Sacramentum Ordinationis,*

Ipsam in Ecclesia dari est de fide.

Probatur ex Evangelio.

contulit eisdem potestatem in corpus suum mysticum, quando dedit illis potestatem remittendi peccata, dicens Joan. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata &c. Ubi per Spiritum sanctum indicatur gratia per istam Ordinationem collata.

3. *Item ex Epistolis Pauli.* Insuper Apostolus 1. ad Timoth. 4. ait: Noli negligere gratiam, qua in te est, qua data est tibi per prophetiam (id est, ipsam formam Ordinationis, ut multi intelligunt; vel potius instinctum divinum, de adolescente Timotheo in Episcopum ordinando, cujus fit mentio cap. 1. ubi dicitur: Secundum præcedentes in te prophetias; ut explicat noster Sasbouth, Estias & alii) cum impositione manuum presbyterii, id est, cœtus seu collegii Presbyterorum. Quò nomine ibi more Scripturæ etiam comprehenduntur Episcopi. Et 2. ad Timoth. 1. ait: Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, qua est in te per impositionem manuum mearum. Ubi apparet symbolum sensibile, manuum scilicet impositio, & effectus Sacramento proprius per illud collatus, nempe gratia. Frustrà autem hæc verba ad sensum alienum detorquere conati sunt Hæretici: cum ipsa de se satis clara sint, & in sensu Catholico semper ea intellexerit Ecclesia, & in praxi retinuerit.

4. *Locus Act. 10. Expenditur.* Allegant etiam aliqui, signanter Aversa q. 1. sect. 1. illud act. 10. Tunc jejunantes & orantes, imponentesque eis (scilicet Paulo & Barnabæ cæteri Apostoli) manus, dimiserunt illos. Ubi (inquit Aversa) Apostoli ordinauerunt Paulum & Barnabam, scilicet in Episcopos. Quod necessariò dicendum videtur, ut rectè alioquin Sacramentum Ordinis colligatur ex Scriptura agente de impositione manuum, ac ne aliàs præcipuus locus ex Epistola ad Timotheum Catholicis in præsentem eripiat. Aliis nihilominus apparet Paulum & Barnabam ibi non fuisse ordinatos, sed solum dimissos in opus, ad quod à spiritu sancto erant segregati, cum impositione manuum, veluti quâdam benedictione. Nec videtur credibile Paulum ante id tempus necdum fuisse Episcopum. Neque ob hoc eripiuntur Catholicis alia loca à nobis præmissa; utpote in quibus expressa fit mentio gratiæ datæ per impositionem manuum: quod hic non fit.

5. *Accedunt testimonia Patrum,* Probatur II. ex Patribus, Pontificibus & Conciliis. Ambrosius de Dignitate sacerdotali c. 5. ait: Homo imponit manus, Deus largitur gratiam. Augustinus lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13. comparans Ordinationem cum Baptismo ait: Utrumque Sacramentum est, & quâdam consecratione utrumque homini datur; illud cum baptizatur, istud cum ordinatur: ideoque in Ecclesia Catholica utrumque non licet iterari. Et infra: Si utrumque Sacramentum est, quod nemo dubitat (& tamen dubitant, immo negant nuper nati Sectarii) cur illud non amittitur, & istud amittitur? Neutri Sacramento injuria facienda est. Auctoritates Dionysii, Cypriani, Chrysostomi, Innocentii I. Leonis I. Gre-

gorii magni & aliorum, vide apud Bellarminum c. 3. Idem patet ex Concilio Chalcedonensi cap. 2. Florentino in Decreto de Armenis. Trid. sess. 7. can. 1. de Sacramentis in genere & sess. 23. can. 3. Unde c. 3. meritò dixit: Cum Scriptura testimoniò, Apostolicâ traditione, & Patrum unanimi consensu perspicuum sit, per sacram Ordinationem, qua verbis & signis exterioribus perficitur, gratiam conferri, dubitare nemo debet, Ordinem esse verè & propriè unum ex septem sanctæ Ecclesiæ Sacramentis.

6. *Accedit ratio Theologica.* Accedit denique ratio Theologica: quia exstat in Ecclesia exercitium sacrarum functionum, ad quas conveniebat à Christo relictam esse in Ecclesia potestatem, eamque non esse omnibus sine discrimine communem, sed personis sensibili & modò hominibus accommodatò designandis specialem: qui ritus sensibilis est Ordo, de quo agimus, à tempore Apostolorum usque nunc per Pontifices usitatus: quem denique non conveniebat à Christo gratiæ Auctore relinqui sine proportionatis gratiæ donis ad functiones tam sacras dignè obeundas necessariis.

Sanè ipsa Lex vetus, non quosvis, sed certos designari mandabat ministros, mediis certis ritibus: quantò magis id Legis novæ incumberebat Auctori, qui non ad sanguinem hircorum, sed pretiosum sanguinem Agni immaculati offerendum eos designabat. Unde etiam amplior sanctificatio, scilicet interna, ministris per ritus illos conferenda erat: Novum enim testamentum in melioribus repositionibus sancitum est, ut dicitur ad Hebr. 8.

QUESTIO II.

Quot sint Ordines, & quæ officia singulorum?

Dico I. Communiter recensentur septem Ordines, scilicet Sacerdotii, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolythi, Exorcistæ, Lectoris, Ostiarii. Hos enumerat Tridentinum sess. 23. c. 2. & Carthaginense IV. Eisdem tanquam rem antiquam enumerat Cornelius Papa circa annum 255. Epistolâ ad Fabium Antiochenum apud Eusebium L. 6. c. 33. & Cajus Papa circa annum 284. in Epistola ad Felicem. Ex quibus patet usum horum Ordinum esse in Ecclesia antiquissimum: adeò ut Trid. supra dicat etiam Subdiaconatus & quatuor minorum Ordinum nomina atque propria ministeria ab ipso Ecclesiæ initio in usu fuisse. Vide Baronium ad annum Christi 44.

8. *Episcopatus est verus Ordo aliquoties à simplici Sacerdotio distinctus.* Dico II. Episcopatus est verus Ordo à Christo institutus, & à simplici Sacerdotio aliquoties distinctus. Est communis & satis certa Doctorum sententia. Probatur ex Anacleto Papa IV. post S. Petrum Ep. 3. cap. 1. Damaso Papa Ep. 4. Leone I. & refertur c. Omnium Sacerdotum dist. 32. Gelasio Papa, & refertur c. Diaconos dist. 93. qui Episcopatum appellant Ordi-

Ordinem, & à simplici Sacerdotio distinguunt. Similiter in *Carthaginensi IV.* describitur specialis ritus consecrandi Episcopos, sicut describitur ritus ordinandi Presbyteros, Diaconos &c. Accedit auctoritas *Tridentini*, quod allegabitur *n. seq.* Accedit præterea, quod juxta dicenda *q. seq.* Episcopatus sit Sacramentum, utique Ordinis (non enim alterius generis seu speciei) ergo ipse est Ordo.

9. Nec obstat, quod communiter tantum septem Ordines soleant recenseri: nam tunc sub Sacerdotio comprehenditur Episcopatus: quia (ut ait *Anacletus supra*) *Sacerdotum Ordo bipartitus est, & sicut Dominus illum constituit, à nullo debet perturbari.* Et *c. 2. Amplius quam isti duo Ordines Sacerdotum* (simplicium videlicet & Episcoporum) *nec nobis à Deo collati sunt, nec Apostoli docuerunt.* Alioquin si nomine Sacerdotii intelligeretur solum simplex Sacerdotium, reverà quidem essent octo Ordines, junctò Episcopatu: et si hic non soleat separatim numerari, eò quod non sit ita à cæteris distinctus, uti cæteri inter se: cum juxta dicenda *num. 25.* essentialiter prærequirat Sacerdotium. Aliàs ipsum *Tridentinum* non obscurè Episcopatum inter Ordines agnoscit: nam *suprà cap. 3.* ad probandum quod Ordinatio sit Sacramentum, adducit locum *Apostoli 2. ad Timoth. 1.* qui juxta communem expositionem agit de Ordinatione Episcopali. Et *cap. seq.* dicit *nec populi, nec cujusvis secularis potestatis auctoritatem ita requiri in ordinatione Episcoporum, Sacerdotum & cæterorum Ordinum, ut sine ea irrita sit Ordinatio.*

Probatur idem ratione Theologica. Ratio Theologica est: quia Episcopatus est gradus eminens in Ecclesia Dei, continens potestatem ad conficienda Sacramenta Confirmationis & Ordinis, quorum alii Sacerdotes non sunt ministri ordinarii, etiam validè. Et si per respectum ad Eucharistiam quis contendat Ordinem esse definiendum, sanè Episcopatus specialem ad illam respectum dicit, quatenus constituit legitimos Eucharistiæ ministros.

10. Porro Episcopatum esse à Christo institutum, constat ex *Anacleto supra*; & colligitur ex *Tridentino supra* dicente ad ordinem hierarchicum Ecclesiæ præcipuè pertinere Episcopos, qui in locum Apostolorum successerunt. Et *can. 7.* definit eos *habere potestatem confirmandi & ordinandi, nec eam illis esse cum Presbyteris communem*; indubiè ex Christi institutione. Ad quam etiam constat esse referendam rationem Sacramenti: quam Episcopatus sortitur juxta dicenda *quest. seq.* Allegatur quoque & maximè urgetur *Canon 6.* de quo *n. seq.* Neque in *Tridentino* fuit vocatum in dubium, quin potestas (quam vocant Ordinis) in Episcopis proveniret proximè ex institutione Christi, sed aliud, de quo infra.

Et quidem tanquam gradum superiorem. Ex quibus locis similiter manifestum est, Episcopos esse simplicibus Sacerdotibus superiores. Idem contra Hæreticos recentiores *Herincx Sum. Theol. Pars IV.*

declarat *c. 4.* & definit *can. 7.* Quod etiam patet ex perpetua traditione Patrum & Ecclesiæ: nam ab initio extiterunt Episcopi Presbyteris superiores, ut perspicuum est ex tota Ecclesiastica historia: idque originem habuisse ex institutione Christi, testantur & supponunt antiquissimi Patres, *Anacletus supra, Dionysius c. 5. Eccles. hierarch.* & alii. Unde juxta *Tridentinum sup. c. 4. Anacletum supra, Augustinum, Leonem & alios*, Episcopi succedunt in locum Apostolorum, Presbyteri verò in locum 72. Discipulorum; qui erant utique inferiores respectu Apostolorum. Denique Episcopi sunt in Ecclesia, quod in Synagoga Moyses, Aaron & principes Sacerdotum, Presbyteri verò obtinent locum Sacerdotum communium, juxta *Hieronymum in Ep. ad Evagrium, Concilium Hispalense II. can. 7. Leonem Epist. 88.* ergo sunt superiores respectu Presbyterorum, sicut Aaron & principes Sacerdotum respectu aliorum.

Ex his etiam satis manifestè patet Episcopum Presbyteris absolutè superiorem seu eminentiorem esse jure divinò, & signanter ex verbis *Tridentini supra can. 7.* ubi simul explicat, quâ ratione sit superior, quia videlicet ipse solus potest ordinare Presbyteros, utique ex institutione Christi, qui etiam ministrum Sacramentorum determinavit. Unde semper irritum & inane fuit habitum, quidquid non Episcopi circa Ordinationem Presbyterorum attentassent. Similiter circa Confirmationem nil potest simplex Sacerdos, nisi ex commissione, saltem Pontificis.

In *Tridentino* quidem longa admodum & molesta fuit inter Patres dissensio de Episcopis, an eorum institutio, ac superioritas respectu simplicium Sacerdotum esset juris divini ac immediate à Christo. Nec dubitabatur, aut jure poterat ab aliquo dubitari, quin in Deum ipsum ac Christi institutionem seu mandatum foret referendum, quod in Ecclesia instituerentur Episcopi, quodque legitime instituti & ordinati habeant eminentiorem quamdam præ cæteris potestatem Ordinis tanquam ministri Ordinationis, etiam Sacerdotalis, nec non velut Ordinarii ministri Confirmationis: quæ potestas manifestè ad Christum tanquam auctorem potestatis, humano arbitrio non subjectæ, est proximè referenda. Verùm contendebant multi Patres acriter, ut simpliciter definiretur *Episcopos Presbyteris esse majores jure divinò*, prout habebatur in digestâ dudum sub *Julio III.* (de qua tamen non fuerant dictæ conciliariter Patrum sententiæ) formulâ. Prout & in formula, quam postea digessit Cardinalis Guisius seu à Lotharingia apud *Palavicinum l. 19. c. 6. n. 4.* proponebatur *Anathema, si quis dixerit Episcopos non fuisse à Christo institutos in Ecclesia, aut ex sacra ordinatione Presbyteris majores non esse.* Verùm aliis contrariantibus hujusmodi indiscriminatim de Episcoporum potestate pronuntiata speciem præ se ferre, quod

simpliciter Sacerdotibus

II.

Quantum ad potestatem Ordinis.

Acriter in Tridentino controversia inter Patres elucida-

tota eorum potestas, etiam jurisdictionis, foret ex institutione Christi ac jure divinò, prout multi Episcopi contendebant; tandem Hy-duntinus Antistes adhibere studuit tempera-mentum quantum satis esset ad id quod cer-tum erat definiendum, ponens, gradum Epis-coporum in Ecclesiastica Hierarchia non esse pro arbitraria Pontificis voluntate; ac proinde in *can. 6. locò ex institutione Christi* ponendum *ordinatione divinà*, relictò eò quod incertum erat, an hujusmodi ordinatio deducta fuisset in opus à Deo proximè, an per ipsius Vicarium; ut refert *Palavicinus l. 21. c. 11. n. 1.* atque ita tandem (ut refert *n. 4.*) conclusum fuit (non-nullis Hispanis opponentibus, id posse intelligi de communi providentia Dei) ut superioritas Episcoporum supra presbyteros absque juris divini mentione statueretur, & *Canon 6.* sic formatus maneret: *Si quis dixerit in Ecclesia Catholica non esse Hierarchiam divinà ordina-tione institutam, qua constat ex Episcopis & Pres-byteris & Ministris, Anathema sit.* & *can. 8.* damnantur Hæretici asserentes, *Episcopos, qui auctoritate Romani Pontificis assumuntur, non esse legitimos & veros Episcopos.*

12. An itaque superioritas Episcoporum quo-ad jurisdictionem sit juris divini, non solum in Concilio Tridentino acriter controversum fuit, sed modò adhuc controversum est: nam in eo multi Patres præsertim Hispani ita sen-serunt post *Franciscum à Victoria*, diversi ta-men in modo explicandi, ut ex eorum dis-cursibus apud *Palavicinum* variis locis constat. Immo quibusdam videbatur litigium ad me-ra vocabula reductum, quatenus jurisdic-tionem alii à Christo, alii à Pontifice proximè derivantes, in eo conveniebant, quòd usus & materia dependebat à Pontifice. Et hoc modò quoque jurisdictionem ipsam *Vasquez* & alii censent esse juris divini, & ab Eccle-sia tantum applicari materiam, v. g. diœ-cefim. Sed plerique alii existimant esse juris humani. Quod si bene explicetur, omnino verum existimo: nam etsi jure divinò & ex voluntate Christi sint in Ecclesia Episcopi, qui eam tanquam ordinarii Pastores sub sum-mo Pontifice regant; ideoque *Tridentinum* *suprà cap. 4.* declaret eos esse *positos, sicut Apostolus ait, à Spiritu sancto regere Eccle-siam Dei*, & consequenter obligetur Papa eos vocare in partem sollicitudinis: Christus ta-men immediatè non dat illis jurisdictionem, sed summo Pontifici id commisit, nam (ut ait *Leo Papa serm. 3. de sua Assumptione*) *si quid cum eo commune ceteris voluit esse prin-cipibus, numquam nisi per ipsum dedit, quid-quid aliis non negavit.* Hinc pontifex conce-dit jurisdictionem talem, & illis Episcopis, sicut videtur ipsi ad utilitatem Ecclesiæ con-veniens: concessam quoque restringit vel ampliat, etiam materià v. g. diœcesi appli-catà: eamque Episcopi non habent præcisè per Ordinationem seu Consecrationem, sed etiam antè, eò ipsò quòd sunt confirmati:

quemadmodum etiam alii non Episcopi fre-quenter similem jurisdictionem à Pontifice obtinent, v. g. Prælati Religionum. Quæ & alia satis manifestè indicant, Episcopos im-mediata accipere jurisdictionem à Pontifice; qui tamen circa potestatem Ordinis, eò quòd sit juris divini, non potest aliquam inducere variationem. Neque idcirco jurisdic-tio Episcoporum censeri potest delegata, quin potius ordinaria: qualis censetur & illa, quæ datur à supremo Principe iudicibus jure ordinariò constitutis.

Inter utramque porrò opinionem subtilio-res seu religiosiores juxta *Palavicinum l. 19. c. 6.* non modicum observabant discrimen: eò quòd juxta celebrem *Panormitani & Decii* doctrinam ex altera opinione sequeretur, non posse à Pontifice sinè causa auferri materiam semel destinatam. Et quamquàm id licitè non ageret pro sua mera voluntate: cum ta-men de causæ sufficientia exurgere possent diversa pro affectu judicia sive opiniones, na-tæ forent frequenter sequi graves perturbatio-nes, si quando vellet Pontifex v. g. Sacer-dotium aliquod in aliena diœcesi reservare, aut Ordinarii collationem antevertere, aut subdito cuipiam immunitatem à Præsulis po-estate indulgere, aut Episcopum ex una in alteram sedem transferre: etenim foret sem-per de irrita jussione litigare, attentò colore insufficientis rationis. Satiùs ergo erat Ponti-ficem subditorum judiciis hac in parte non subijci, sive alligari. Ideoque tanta in mul-tis Patribus Concilii erat ad singulas voces animadversio, ne definiretur institutio Epis-coporum immediatè à Christo, nisi ad fini-stram interpretationem evitandam adhibere-tur limitatio: *Quantum spectat ad Ordinis po-estatem.* Ita *Palavicinus*.

Contra prædicta objiciuntur quædam loca Patrum, præsertim *Hieronymi*, qui in *c. 1. ad Titum* ait: *Idem est Presbyter, qui Episcopus: & antequam diaboli instinctu studia in Religio-ne fierent, & diceretur in populis, Ego sum Pauli communi Presbyterorum consiliò Ec-clesia gubernabantur: postquam verò unusquisque eos, quos baptizaverat, suos putabat esse, non Christi: in toto orbe decretum est, ut unus de Presbyteris electus superponeretur ceteris.* Ergo Episcoporum dignitas & distinctio à Sacer-dotibus est inventum humanum. Resp. Neg. seq. Ad *Hieronymum* respondent Nonnulli ip-sum fuisse istius sententiæ seu potius erroris. Sed dico, ipsum ad summum velle, quòd E-piscopus quoad jurisdictionem sit superior Presbyteris ex Ecclesiæ ordinatione: quam tamen non improbat *Hieronymus* (sicut olim improbat *Aërius*, & nunc recentiores Hæ-retici) sed abusum illius, ex arrogantia quo-rundam Episcoporum provenientem in de-spectum Presbyterorum, quos Episcopi priùs in regimine velut suos Consiliarios magis familiariter adhibebant, sicut dece-bat modestiam christianam. Quod itaque ait:

Cujus mo-menti sit inter unam alteramve opinionem discrimen.

13.

Explicatur quedam loca Hieronymi;

Idem

Qualibet
clare ad-
struit do-
ctrinam
sanam.

Idem est Presbyter qui Episcopus; intellige, exceptâ ordinatione, in qua Episcopum esse jure divinò superiorem, clarè docet ipse Hieronymus Ep. ad Evagrium dicens: Quid facit, exceptâ Ordinatione, Episcopus, quod Presbyter non faciat? id est, facere nequeat, si ei committatur. Immo & priorem eminentiam quodammodo fundari in jure divino, saltem mediâtè (ut diximus) ibidem insinuat Hieronymus, dum ait, ita se nunc habere Episcopum, Presbyteros & Diaconos, sicut in Synagoga Pontifex, ejus filii Sacerdotes, & Levitæ; eminentia autem istius Pontificis etiam in jurisdictione fundabatur in jure divino.

14. Objicitur II. Scriptura videtur confundere variis locis nomen Episcopi & Presbyteri, ad Philip. 1. 1. ad Timoth. 3. & alibi. Resp. apud Apostolum non distingui nomina, uti nunc, sed utraque passim tribui, tum simplicibus Sacerdotibus, tum Episcopis, cum utrisque conveniat nominis etymologia. Semper tamen inter istos gradus fuit in re distinctio, ut ex perpetua traditione evidenter constat: ideoque etiam nomina statim fuere discreta, ut simplices Sacerdotes tantum Presbyteri, soli autem supremi vocarentur Episcopi, uti ex actis & ordinationibus antiquissimorum Pontificum à tempore Apostolorum constat. Putat verò Epiphanius Hæresi 75. quibusdam in locis tempore Apostolorum nullos omnino simplices Presbyteros fuisse, sed in ea Sacerdotum raritate eos simul fuisse Episcopos: ideoque Apostolum 1. Timoth. 3. solum præscripsisse merè necessaria, ordinari scilicet Episcopum cum aliquot Diaconis, descriptaque qualitate Episcoporum mox ibi transisse ad Diaconos, nil dicendo de officio Sacerdotum. Quod tamen Chrysostomus in hunc locum, factum putat ideo, quod Sacerdotibus eadem penè competant, quæ Episcopis. Unde etiam Episcopos & simplices Presbyteros aliquando communicasse in eodem nomine testatur idem Chrysostomus in c. 1. ep. ad Philipp. tractans illud, quod Apostolus scribat Episcopis Philippensibus: cum tamen in unica civitate unus tantum fuerit Episcopus, hoc nomine accepto in usitata postmodum significatione.

15. Dico III. Prima Tonsura non est verus Ordo. Ita communissimè Theologi. Probatur: quia etsi fuerit ab initio Ecclesiæ, tamen non recensetur inter Ordines ab antiquis Patribus, nec à Tridentino sess. 23. c. 2. ubi tamen ex instituto omnes Ordines enumerat: quinimmo illam tanquam quid prævium ad omnes Ordines distinctè recenset, ibidem dicens: Cum autem divina res sit, tam sancti Sacerdotii ministerium; consentaneum fuit, quo dignius, & majori cum veneratione exerceri posset, ut in Ecclesia ordinatissima dispositione plures, & diversi essent ministrorum Ordines, qui Sacerdotio ex officio deservirent, ita distri-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

buti, ut, qui jam clericali Tonsurâ insigniti essent, per minores ad majores ascenderent. Et c. 6. de Reform. inquit: Nullus primâ Tonsurâ initiatus, aut etiam in minoribus Ordinibus constitutus &c. & c. 10. prohibet Abbatibus exemptis cuiquam, qui regularis subditus sibi non sit, Tonsuram vel minores Ordines conferre. Similiter in Pontificali Romano non vocatur Ordinatio ad primam Tonsuram, uti ad alios Ordines. Est igitur solum dispositio quædam Ecclesiastica ad Ordines, per quam non confertur specialis potestas ad aliquod peculiare circa altare aut Sacerdotum ministerium (ut fit in aliis Ordinibus) sed tonsuratus solum fit capax beneficii & immunitatis Ecclesiasticæ, & ut in obsequium seu ministerium aliquod consecrari possit. Subinde tamen in jure Canonico (ut c. Cum contingat de Etat. & Qual. & Ord. præficiend.) vocatur Ordo clericalis, latè sumendo Ordinem, ut sit idem quod status clericalis.

Dico IV. Psalmodia seu officium Cantoris non est Ordo, saltem distinctus à Lectoratu; adeoque præter Ordines suprâ assignatos non dantur alii. Ita communiter Theologi. Probatur: quia non recensetur à Tridentino inter Ordines. Et in Pontificali Romano collatio officii Cantoris non vocatur ordinatio; prout appellatur collatio aliorum officiorum ab Episcopatu usque ad officium Ostiarii inclusivè. Quare etiam non confertur speciali aliquâ ordinatione, ut patet ex Carthaginensi IV. ubi dicitur de Psalmista: Potest absque scientia Episcopi, solâ jussione Presbyteri, officium suscipere cantandi. Cum tamen veri Ordines solius Episcopi auctoritate solerent conferri. Neque etiam est permanens officium, sed ad tempus secundum Episcopi aut etiam Presbyteri arbitrium. Deinde nulla est ratio Psalmodiam superaddendi tanquam Ordinem distinctum Lectoratui.

De reliquis non est aliqua dubitatio, an sint Ordines Ecclesiastici. Nam in primis summus Pontificatus sive Papatus, etsi à Christo institutus, indubiè non est, neque ab ullo dicitur Ordo, sed dignitas cum summa potestate jurisdictionis, quæ præviâ electione confertur personæ electæ sinè alio sensibili ritu, aut materiæ & formæ applicatione. Unde Episcopatus est Ordo supremus. Ipseque Romanus Episcopus reliquos Episcopos appellat venerabiles Fratres. Et S. Cyprianus Romanum Episcopum vocat charissimum Fratrem, Epist. 52. aliàs lib. 4. Epist. 2. & Epist. 72. aliàs lib. 2. Epist. 1.

Quod autem spectat gradum Cardinalatus, certum quoque est, eum non esse Ordinem, nec per modum Ordinis conferri, neque aliquod Ordinum exercitium ei respondere. Quamvis Nonnulli existimârint esse saltem dignitatem institutam à Christo. Quod quidem sive intellectum quoad modernam sublimitatem (quæ in Cardinalibus non Episcopis

Sed dispositio quædam Ecclesiastica ad Ordines,

Est interdum in jure largè appellatur Ordo.

16. Psalmodia non est Ordo, saltem distinctus à Lectoratu,

17. Papatus non est Ordo, etsi sit suprema dignitas & potestas à Christo instituta.

18. Similiter Cardinalatus non est Ordo:

Neque est

instituit
à Christo.

Xistus IV.
cur nume-
rum septua-
genarium
Cardinalium
statuerit.

S. Silvester
appellavit
Cardinales.

19.
Qualiter
officium ip-
sum fuerit
ab initio
Ecclesie.

An posset
extingui à
Pontifice.

copis olim erat minor dignitate Episcopali, & ad hanc ipsam gradus) sive quoad jus eligendi Papam (quod olim non fuit penes Cardinales) planè falsum est. Imitatione tamen quâdam antiquæ Legis (quæ nunc exolevit) *Numeror.* 11. de septuaginta senioribus, qui assisterent Moyfi, *Xistus IV.* septuagenarium Cardinalium numerum (qui non semper idem fuit) constituit: ad similitudinem etiam quamdam Christi, qui designavit discipulos septuaginta duos, non quidem ut sibi assisterent, sed ut tanquam præcones præirent in omnem civitatem & locum, quò erat ipse venturus. Nec aliud voluit *Eugenius IV.* *Epist. ad Archiepiscopum Cantuariensem* (quam recitat *Bzovius ad annum 1439. num. 143.*) & *Innocentius III.* cujus verba *Eugenius* allegat, dum dicunt hanc dignitatem ex veteri testamento (scilicet *Deut. 17.*) jussu Dei traxisse originem. Immediatè quippe præmiserat: *Et si hujus dignitatis nomen, quod modò in usa est, ab initio primitivæ Ecclesie non ita expressum fuit: officium tamen ipsum à B. Petro ejusque successoribus institutum evidenter invenies.* Beatus autem *Silvester* hos coadjutores suos nuncupavit Cardinales, ut idem *Eugenius* subjungit, addens cœtum Cardinalium coram Papa assistentium repræsentare cœtum Apostolorum Christo in terris conversanti assistentium, reliquos verò Episcopos ubique diffusos repræsentare Apostolos ad prædicandum per orbem missos.

Itaque ab exordio Ecclesiæ Romani Pontifices aliquos primarios viros de clero sibi in adjutores & assistentes delegerunt, quorum operâ & consilio in regimine Ecclesiæ uterentur. Quod ipsum est officium eorum, qui postea nuncupati sunt Cardinales: quique hac ratione censerì possunt tempore B. Petri extitisse, ut asserit *Eugenius Papa supra*. Immo hoc provenire ex instructione à Christo data B. Petro, & indè communicata ejus successoribus, putat *Aversa q. 1. sect. 8.* Quod quidem indubiè fieri potuit; non constat tamen à Christo factum esse. Aliunde autem satis dictabat ratio naturalis, præsertim illuminata per fidem, Pontificem debere pro exigentia rerum tractandarum, quæ plurimæ eæque gravissimæ jugiter occurrunt, adhibere debitum consilium. Quàmvis non foret omnino necessarium, assumere stabiliter eosdem, aut certum genus personarum in hac vel illa dignitate constitutarum vel constituendarum. Quare recepta Theologorum doctrina gradus Cardinalitii institutionem simpliciter refert in ipsos summos Pontifices: à quibus proinde absolutè loquendo extingui posset, ut *Varii* notant, etsi non sit credibile id umquam futurum. Nec aliquid momenti in oppositum habent verba *Xisti V.* Bullâ, *Postquam vetus ille, 50. in Bullario Cherubino*, quæ visa sunt *Bosco d. 10. de Sacram. Ord. Sect. 2. concl. 9. in fine*, plus aliquid significare: *Præcipua illius (Ecclesiæ) membra à Spiritu sancto con-*

stituta, qui in hac ipsa Ecclesiastica Hierarchia, divinâ dispositione instar illius celestis.... ordinata, ad altissimum gradum evecti &c. Ubi Pontifex de Cardinalibus loquitur consimili modò, quò *Tridentinum sess. 23. can. 6.* dicit *Ecclesiasticam Hierarchiam divinâ ordinatione institutam constare ex Episcopis, Presbyteris & Ministris*; unde tamen Theologi communiter colligunt Episcopatum esse institutum à Deo seu Christo. Ita ferè *Bosco*. Verùm & hæc collectio quàm valida sit, colligi potest ex dictis *supra n. 11.* Deinde ex subjecta materia satis liquebat verba *Sixti V.* nil determinare de re adeo saltem incerta; itaque optimè verificari in sensu generali, quò etiam jejunium quadragesimale ac similia ab Apostolis aut Ecclesiâ instituta solent dici divinâ dispositione, ac à Spiritu sancto sive ejus instinctu ac directione instituta. Ideoque *Eugenius IV. supra* rectè dixerat: *Officium tamen ipsum à B. Petro ejusque Successoribus institutum evidenter invenies.*

Quod denique ad Archiepiscopos seu Metropolitanos, Primates vel Patriarchas attinet, constat, quòd eorum Superioritas, sive eminentia præ aliis Episcopis, sit juris humani: cum ex nullo jure divino possit ostendi; sed potius Episcopi omnes sint æqualiter sub jurisdictione Pontificia derelicti. Solum igitur ad ordinatius Ecclesiæ regimen præfata distinctio cum quadam subordinatione per ipsam Ecclesiæ auctoritatem est introducta.

Dico V. Officium Ostiarii est templum aperire & claudere, ac custodire, ad fideles admittendos, repellendos verò infideles & excommunicatos. In *Pontificali Romano* additur: *Percutere cymbalum & campanam, librum aperire ei qui prædicat.* Officium Lectoris est legere in Ecclesia in nocturnis officiis, quæ ex utroque Testamento sunt legenda, etiam Evangelium, quod Episcopus est expositurus. Addit *Pontificale*: *Benedicere panem & omnes fructus novos.* Quò modò autem hoc olim fiebat, minùs constat. Officium Exorcistæ est abigere dæmones, & dicere populo, ut qui non communicat, det locum (scilicet communicanti, ut possit ad altare accedere) & aquam in ministerio (scilicet Baptismi) fundere. Officium Acolythi est ceroferarium ferre, luminaria Ecclesiæ accendere, vinum & aquam ad Eucharistiam ministrare. Ex quibus patet officia inferiorum Ordinum subservire remotè Sacrificio. Ostiarius enim repellit indignos, & admittit dignos: Lector præparat animum legendo: Exorcista tollit impedimenta, quibus ex parte dæmonis posset quis arceri à tanto Sacrificio, & monet, ut communicaturis alii dent locum.

Officium Subdiaconi est vinum & aquam ad altaris ministerium præparare, ministrare Diacono, ei que porrigere calicem & patenam, in quibus ille præparat materiam offerendam: item in Missa solemni Epistolam canere, Populi

20.
Quid dicendum de dignitate Archiepiscopali, Patriarchali &c.

21.
Officia minorum Ordinum recensentur.

22.
Officium Subdiaconi.

Officium
Diaconi;

Officium
Presbyteri;

Officium
Episcopi.

Cur hi ma-
jores & sa-
cri appellē-
tur, alii
quatuor
minores &
non sacri.

puli oblationes suscipere & super altare pone-
re, pallas & corporalia abluere. Colligitur
ex Pontificali Romano. Officium Diaconi pau-
cis complectitur idem Pontificale dicens: *Dia-
conum oportet ministrare ad altare, baptizare
& predicare.* Quare ipsius est Episcopo & Sa-
cerdoti in Missæ sacrificio assistere, Evan-
gelium in Missa solemni canere; item absente
vel committente Sacerdote, prædicare, bap-
tizare & Eucharistiam ministrare. Officium
Sacerdotis est Eucharistiam conficere & ad-
ministrare, conferre Baptismum, poeniten-
tiam & extremam Unctionem, prædicare,
benedicere aquam, fructus, cereos &c. Pon-
tificale habet: *Oportet Sacerdotem offerre, benedi-
cere, præesse, predicare & baptizare.* Officium
Episcopi est conficere & conferre omnia Sacra-
menta, prædicare, benedicere chrisma, oleum
infirmorum & catechumenorum, consecrare
templa, altaria & calices. Pontificale habet:
*Episcopum oportet judicare, interpretari, conse-
crare, ordinare, offerre, baptizare & con-
firmare.* De his omnibus vide Vasquez disp. 236.
c. 2. & seqq.

QUÆSTIO. III.

Quinam Ordines sint verum Sacra- mentum?

23.
Sacerdotiū
est verum
Sacramen-
tum.

24.
Similiter
Ordo Epis-
copalis.

DICO I. Sacerdotium est verum Sacra-
mentum. Conclusio apud Catholicos
semper fuit indubitata: nam fide constat Or-
dinem esse Sacramentum; si autem de ullo
Ordine id asseri debeat; omnino de Sacerdo-
tali est asserendum. Unde dum Concilia in-
definitè id definiunt, de hoc potissimum Or-
dine loqui centenda sunt; de quo nec est,
nec umquam fuit inter Catholicos controver-
sia, est autem potissimum contra Hæreticos.
Idem satis clarè exprimit Tridentinum supra
can. 4.

DICO II. Episcopatus est verum Sacra-
mentum. Ita communiter Doctores hōc tem-
pore. Probatur I. ex Apostolo 2. ad Timoth.
1. *Admoneo te, ut resuscites gratiam &c.* ubi
juxta communem interpretationem agitur de
ordinatione Timothei in Episcopum: illum
autem locum adducit Trident. supra c. 3. dum
probat Ordinem esse Sacramentum. De eā-
dem Timothei in Episcopum Ordinatione
agitur juxta communem expositionem in
altero loco quæst. 1. adducto ex 1. ad Ti-
moth. 4.

Probatur II. quia ordinatio Episcopalis
imprimit characterem (quod est proprium
Sacramento) non enim potest iterari, nec

ullō casu potestas amitti vel impediri, ne va-
lidè exeat in actus sibi proprios.

Probatur III. quia æquè requiritur gratia,
utī & sanctitas, ad actus Episcopatus proprios
dignè exercendos, scilicet ad ordinandum &
confirmandum, quàm ut alii exercent suos
actus Ordini proprios; ergo credendum est,
Christum sic instituisse, ut etiam Episcopus
gratiam recipiat in sua Ordinatione: & con-
sequenter ipsa est Sacramentum. Confirmatur
ex eo, quod in Ordinatione Episcopali con-
secrans dicat: *Accipe Spiritum sanctum*, id est,
gratiam Spiritus sancti.

Nec obstat, quod nullus possit consecrari
validè in Episcopum, nisi sit Sacerdos, possit
autem in cæteris Ordo superior validè con-
ferri non habenti inferiorem: id enim ori-
tur ex eo, quod Episcopus essentialiter sit
Sacerdos; sicut potestati ministrandi Sacra-
mentum Poenitentiae, necessariò supponitur,
aut connectitur potestas sacerdotalis conficien-
di seu consecrandi corpus Christi verum. Et
hinc Episcopi meritò vocantur summi Sacer-
cotes. Congruè autem Christus hoc ordina-
vit, ne in hierarchia Ecclesiastica Sacerdoti-
bus ob eorum dignitatem superemeret ali-
quis, nisi etiam esset Sacerdos. Itaque sim-
plex Sacerdos habet potestatem in corpus
Christi verum, & consequenter in mysticum
quoad aliqua Sacramenta ministranda: cui
Episcopalis Ordo solum superaddit potesta-
tem completam quoad reliqua, scilicet Ordi-
nem & Confirmationem, quorum est minister
ordinarius. Quare non minùs Episcopatus
essentialiter supponit Sacerdotium, quàm po-
testas absolvendi & inungendi. Ita Doctores
communiter.

DICO III. Diaconatus est verum Sacra-
mentum. Ita communissimè Theologi, & hōc
tempore omnes, contra Durandum, & paucos
alios, quorum sententiam Varii graviter cen-
surant. Probatur: quia Act. 6. leguntur sep-
tem Diaconi ab Apostolis ordinati per manus
impositionem; per quam juxta Scripturam &
Patres confertur gratia. Deinde in ordinatione
Diaconi dicitur: *Accipe Spiritum sanctum*, id
est gratiam Spiritus sancti. Unde Trident. sess.
23. can. 4. dicit anathema asserenti, *per sa-
cræ Ordinationem non dari Spiritum sanctum*,
ac proinde frustra Episcopos dicere, *Accipe Spi-
ritum sanctum*. Accedit, quod actus ad quos
Diaconus ordinatur, etiam requirant gratiam,
ut dignè peragantur. Ideoque ea quæ maximè
in illorum ordinatione attendenda sunt, gravissi-
mis verbis docent Sacrae litteræ ut ait Trid. sess.
23. cap. 2. Quod patet 1. ad Timoth 3. ubi
inter cæteras condiciones præscribitur, ut
sint *habentes mysterium fidei in conscientia pu-
ra. Et.... probentur primum, & sic ministrent*,
nullum crimen habentes &c. Similiter ex inde-
lebilitate ac initerabilitate illius colligitur,
quod imprimat characterem, qui est effectus
sacramento proprius. Denique confertur
apud Græcos, utī Sacerdotium, per verba:

25.
Qui cur
potius essen-
tialiter præ-
supponat
Sacerdotiū,
quàm cæte-
ri Ordines
supponant
inferiores.

26.
Diaconatus
est verum
Sacramen-
tum.

Divina gratia &c. Qua Sacramento virtutem conferunt; ut loquitur Catechismus Græcus infra n. 51. allegandus.

27.

Septem primi Diaconi non solum, nec praei-
pud sunt in-
stituti ad
ministran-
dum mēsis.

Dices: Antiquitus Diaconi tantum ministrabant mensis & in temporalibus: immo ad hoc præcisè septem primi Diaconi Act. 6. videntur constituti; occasione murmuris Græcorum adversus Hebræos; eò quòd despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum: atqui ad hoc non erat opus Sacramentò, ergo &c. Resp. Neg. majorem: nam etiam antiquitus distribuebant Eucharistiam, ut testatur *Justinus Martyr Apologia 2. in fine*. Et S. Laurentius unus è successoribus istorum septem Diaconorum in altari S. Xisto Pontifici ministrabat; Sanguinem Dominicum dispensabat; & oblationes, quæ fiebant ad altare; & communia pauperum bona simul administrabat; ut in vita ejus scribit S. Ambrosius & alii. Insuper legebant Evangelium, ut de S. Stephano testatur *Augustinus* dicens: *Diaconus erat, Evangelia legebat, quæ legis vel audis & ita*. Immo vacabant prædicationi, ut de S. Stephano & S. Philippo testantur Acta Apostolorum. Unde quàmvis occasione istius murmuris essent deputati simul ad ministerium mensarum; sicut magistri mensæ sancti Spiritus, non tamen ad illud solum nec principaliter; cum ad hoc nequidem indiguissent ordinatione. Sed Apostoli opportunum judicârunt septem illos viros insignire & consecrare Ordine Diaconatus per manus impositionem; qui exinde majori cum auctoritate & decore præessent isti operi.

28.

Subdiaconatus & Minores Ordines sunt Sacramentum.

Suadetur ex Variis neque levibus indiciis;

Dico IV. Subdiaconatus similiter est Sacramentum, juxta communem sententiam, contra Nonnullos. Idem est de quatuor Ordinibus minoribus, ut docet D. Thomas, D. Bonaventura, Scotus & plurimi antiqui, ac plerique Recentiores. Colligitur in primis ex eorum antiquitate; cum fuerint ab initio Ecclesiæ & temporibus Apostolorum, juxta *Tridentinum supra c. 2. & de Reform. c. 17.* adeoque valde verosimile est à Christo fuisse institutos tanquam veros Ordines & Sacramenta; accedente præsertim communi doctrinâ (quæ in materia Sacramentorum non leve momentum habet) aliisque indiciis subjungendis. Colligitur etiam ex eo, quòd conferantur per traditionem materiæ, & prolationem formæ, uti alia Sacramenta: quòd adhibeatur magna cautela, ne aliquid eorum, quæ censentur de substantia, omittatur: quòd videatur existimatio Ecclesiæ, se non posse illos delere nec iterare, etiamsi quis fuerit degradatus; nec scæminis posse illos conferre: quæ denotant hanc rem esse ex institutione Christi, qui proinde eos instituerit tanquam Sacramenta conferentia gratiam, uti imprimèntia characterem.

29.
Et ex Florentino,

Colligitur etiam ex Florentino in Decreto Eugenii, ubi dicitur: *Sextum Sacramentum est Ordinis, cujus materia est illud, per cujus traditionem confertur Ordo: sicut Presbyteratus tra-*

ditur per &c. atque illâ generali doctrinâ sic exemplificatâ in materia Presbyteratus, Diaconatus atque etiam Subdiaconatus additur: *Et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem*. Ubi ea, quæ de Ordinis Sacramento erant dicta, eodem verborum tenore ad omnes Ordines apertè videntur extendi. Alioquin sanè distinctius oportuisset Concilium loqui de Ordinibus non sacramentis, si quæ talia dari existimasset; ne Theologis verba passim sic intelligentibus, nedum Armenis (quos instruere volebat) daret errandi ansam. Similiter *Tridentinum supra*, postquàm can. 2. definiisset, *præter Sacerdotium esse in Ecclesia alios Ordines & majores & minores*, statim can. seq. illimitatè & absolutè subjungit, *Ordinem sive sacram Ordinationem esse verè & propriè Sacramentum*. Ubi sacra Ordinatio distinguitur contra laicam sive politicam, non autem restringitur ad eam, quâ quis initiatur ad Ordines sacros sive majores. Præterea cum *Tridentinum c. 2.* tradidisset & specificasset *diversos ministrorum Ordines*, can. 6. definit *Hierarchiam divinâ ordinatione institutam constare ex Episcopis, Presbyteris & Ministris*; utique specificatis c. 2. ubi recensentur non solum Diaconi (quibus alioquin juxta Etymologiam nomen ministri convenit) sed & diverſi alii inferiores ministrorum Ordines. Denique post absolutam de Ordinibus Ecclesiasticis doctrinam, & specialiter c. 4. præmissâ mentione Ordinationis Episcoporum, Sacerdotum & cæterorum Ordinum, concludit: *Hæc sunt, quæ generatim sacra Synodo visum est Christi fideles de Sacramento Ordinis docere*. Quæ adferuntur, ut pateat quantum faveat communiori doctrinæ modus loquendi Conciliorum. Quàmvis non existimem etiam in *Tridentino* fuisse reprobata opinionem contrariam gravium Theologorum, cum scopus Concilii fuerit damnare Hæreticos, non dirimere controversias scholasticas, absque singulari præsertim seu plurima indagine atque urgentissima causa.

Nec sequitur ex præmissis, numerum septenarium Sacramentorum esse augendum: nam in ordinaria & generali Sacramentorum divisione & numero censetur Ordo unicum membrum, etsi varias complectens species; præsertim accedente eò, quòd cæteri Ordines referantur ad Sacerdotium velut suum complementum, & hoc illos eminenter contineat. Alioquin hæc objectio non militat specialiter contra præsentem Conclusionem: nam pariter militaret contra Diaconatum; uti etiam contra Episcopatum: cum tamen hæc Ordines sint Sacramentum.

Ipsaq; Tri-
dentini.

30.

Neque inde
sequitur
augendum
esse nume-
rum septenarium Sa-
cramentorum.

QUÆ-

Q U Æ S T I O IV.

Quæ sit Materia & Forma singulorum Ordinum?

31. Juxta communio-
nem Sententiam
Materia Episcopatus
est impositio
manuum.
Forma, Accipe Spi-
ritum sanctum.

DICO I. Juxta communio-
nem Sententiam materia Ordinationis
Episcopalis est impositio manuum super ca-
put ordinandi; forma verò, *Accipe Spiritum
sanctum*. Probari potest: quia per impositio-
nem manuum videtur Timotheus ordinatus
in Episcopum, ut colligitur ex 1. ad Timoth.
4. Similiter Patres consecrationem Episco-
palem nominant per manus impositionem. In
eadem quoque tam Græci quàm Latini con-
veniunt. Insuper cum ea simul proferuntur
absolutè hæc verba: *Accipe Spiritum sanctum*,
quasi tunc conferatur specialis quædam abun-
dantia gratiæ & potestatis in Episcopo pleni-
tudo. Non posse etiam simul constitui in ali-
qua actione, suaderi solet ex eo quòd sola
impositio manuum sit satis proportionata &
sufficiens. Et specialiter impositioni libri
Evangeliorum inter scapulas consecrandi (qui
applicatur à Consecrante adjuvantibus Epil-
copis, dein sustentatur ab aliquo Sacellano)
nulla verba respondent instar formæ. Similiter
unctio chrismatis in capite ordinandi, cum
verbis proportionatis, *Ungatur & consecretur
&c.* vel unctio chrismatica manuum cum
verbis, *Ungantur manus istæ &c.* (prout ha-
betur in Pontificali) tantum est cæremonia
Ecclesiastica, cujus non fit mentio apud Dio-
nysum Areopagitam, vel in Carthaginensi IV.
ubi ritus ordinandi describitur. Deinde to-
tum hoc fit ab unico Episcopo: cum tamen
ad essentialem Ordinationem Episcopi neces-
sariò saltem ex præcepto concurrant duo vel
tres alii Episcopi, qui simul manus impo-
nunt, & proferunt formam, *Accipe Spiritum
sanctum*. His accedit, quòd huic formulæ
verborum quadret id quod Tridentinum sess.
23. can. 5. dicit anathema asserenti per sacram
Ordinationem non dari Spiritum sanctum, ac pro-
inde frustra Episcopos dicere, *Accipe Spiritum
sanctum*. Unde colligi videtur verba hæc esse
operatoria gratiæ in Ordinationibus iis, in
quibus adhibentur.

32. Non constat
tamen suf-
ficienter il-
lam esse
materiam
& formam
saltem to-
talem.

Ratio dubi-
tandi sumi-
tur ex Pon-
tificali.

Nihilominus præmissa non satis efficaciter
ostendunt istam esse materiam & formam sal-
tem totalem consecrationis Episcopalis; præ-
sertim si penes Ecclesiam sit specifica deter-
minatio signorum, quæ (quidquid olim aut
alibi fuerit practicum) potuisset nunc alia
signa determinasse sive postulasse: cujus qui-
dem menti Consecrans se accommodare cen-
setur. Et specialiter notari meretur, quòd
post præfatam materiam & formam subsequa-
tur imploratio gratiæ S. Spiritus per hymnum
usitatum, qui in cæterorum Ordinum ma-
jorum collatione præmittitur ipsi essentiæ
Ordinationis. Insuper, quòd adhuc postmo-

dum consecrandus in Pontificali vocetur Ele-
ctus. Id quod similiter observavit Arriaga d.
56. sect. 7. existimans proinde præallegatam
materiam & formam esse solum partialem, si-
mul tamen impositionem libri esse partialem
materiam, demum unctionem capitis & ma-
nuum esse ultimam partialem materiam cum
sua partiali forma quæ tunc ab Episcopo pro-
fertur. Sed contrà facit, quòd mox prolata
formâ respondente unctioni manuum, adhuc
nominetur Electus; sed dictâ subsequenti
ibidem oratione, in qua dicitur: *Quidquid
benedixeris benedicatur &c.* deinceps semper
appelletur Consecratus. Hæc tamen verba vi-
dentur adhuc posse satis afficere unctionem
manuum. Ut proinde sententia ista sic intel-
lecta non parum videatur fundata: nisi quòd
minus solidum sit fundamentum pro imposi-
tione libri, qui etsi non à Sacellano applice-
tur (à quo solum post applicationem conti-
nuò sustinetur) sed à consecrante, adju-
vantibus duobus assistentibus; tamen sinè ul-
la verborum forma; sed in fine solum Con-
secrator adjuvantibus assistentibus Episcopis
accipiens Librum Evangeliorum de Scapulis
jam consecrati, ipsumque ei tradens, ait *Ac-
cipe Evangelium & prædica &c.* Quare cum
non satis constet, quâ in actione præcisè con-
sistat essentia consecrationis Episcopalis, stu-
diosè curandum est, ut quælibet earum, de
quibus posset esse dubitatio quoad hoc, ex-
actissimè adhibeatur. Ad quod alioquin suffi-
cere quoque deberet Ecclesiæ ritus.

Unctio capi-
tis & præ-
sertim ma-
nuum cum
verbis an
possit constitui
materiam
partialis.

Quod verò Arriaga supra ad probandum
suum intentum adducit factum Innocentii III.
qui (ut habetur c. Cum venisset, de sacra
Unctione) jussit Episcopum Bracarensem, in
consecratione non unctum, per Episcopum
Albanensem duobus aliis assistentibus in capi-
te & manibus sacro Chrismate deliniri: hoc
(inquam) parum probat: nam adhuc erat
ratio illam supplendi; etsi foret cæremonia
tantum Ecclesiastica, præsertim tam gravis
momenti; prout suppleri solent cæremoniæ
Baptismi. Immo hinc videtur posse potius
argui, quòd Unctio sit mera ejusmodi cære-
monia: nam certè non apparet, qualiter ip-
sa, post tantum temporis intervallum à di-
verso Episcopo ungente Romæ adhibita, po-
tuisset cum actionibus Bracaræ in Lusitania pe-
ractis uniri ad complendum unicum Sacra-
mentum sive consecrationem Episcopalem:
quæ proinde supponitur sinè Unctione fuisse
valida; aliàs enim tota Episcopalis consecra-
tio fuisset supplenda sive iteranda. Quò tamen
non obstante cogitari posset, eam requiri
quidem tanquam partem ab Ecclesia Roma-
na, etsi in Provincia Bracarensi non foret tunc
usitata aut omnino necessaria, Episcopis ibi-
dem intendentibus per alia signa conferre Epis-
copalem potestatem.

33. Ad hoc pro-
bandum nõ
rectè addu-
cit Arriaga
c. Cum ve-
nisset, de
sacra Un-
ctione.

Qui nihilominus communio-
nem sententiam sequi mallet, ad Pontificale Romanum res-
pondere posset, ipsum similiter in Ordina-
tione

34. Qualiter
responderi

posset ad
Pontificale
Romanum.

tione Subdiaconi uti voce *Ordinandus* usque ad traditionem libri Epistolarum; quæ tamen juxta Doctores plerosque ipsumque *Arriaga* sect. 4. non est partialis materia. *Pontificale* autem utitur voce *Consecratus*, eò quòd saltem post *Unctionem* (in qua more consecrationis Regum elucet species quædam consecrationis, immo quæ vocatur consecratio capitis & manuum) plenè & certò sit completa ipsa consecratio, etiam velut accidentaliter, sic ut subsequens traditio Baculi Pastoralis, Annuli, Libri Evangeliorum non tam pertineat ad consecrationem ipsam, quam fiat in signum potestatis jam plenissimè acceptæ. Aut certè voluit *Pontificale* præcindere à determinatione Opinionum controversarum, vocans tunc demum *Consecratum*, quando omnium opinione certò consecratus est.

35.
Duplex est
materia
& forma
Sacerdotii.

DICO II. Ordinatio sacerdotalis constat duplici materiâ & formâ. Prima est porrectio calicis cum vino, & patenæ cum hostia, sub hac vel simili forma: *Accipe potestatem offerre Sacrificium Deo, Missasque celebrare tam pro vivis, quam pro defunctis.* Secunda est impositio manuum super caput ordinandi cum hac forma: *Accipe Spiritum sanctum, quorum remiseris peccata, remittuntur eis, & quorum retinueris, retenta sunt.* Ita *Scotus* 4. dist. 24. n. 9. *Bellarminus*, *Vasquez* & alii communius.

Prima, porrectio patenæ cum hostia & Calicis cum vino, cum verbis proportionatis.

Prima pars clarè patet ex *Florentino* dicente: *Presbyteratus traditur per calicis cum vino & patenæ cum pane porrectionem.* Et infra: *Forma Sacerdotii est, Accipe potestatem offerendi &c.* Deinde per hæc signa sensibilia perfectissimè significatur conferri ordinando potestatem consecrandi & sacrificandi, ut clariùs significari non posset: ergo in illis velut materiâ & formâ confertur Sacramentum Ordinis. Tertiò, hic modus est prorsus similis illi, quò Christus Apostolos ordinavit Sacerdotes, dicens: *Hoc facite in meam commemorationem.* Confirmatur: quia mox post prædicta in *Pontificali Romano* appellantur sæpiùs Presbyteri, Sacerdotes, noviter ordinati, & præscribitur, ut cum Episcopo verba consecrationis eòdem momento dicenda proferant; néve Presbyteri ante communionem dicant confessionem; nec detur eis absolutio, eò quòd concelebrent Pontifici seu Episcopo: ergo censet Ecclesia ipsos tunc habere potestatem consecrandi.

36.
Secunda, Impositio manuum cum verbis, Accipe Spiritum sanctum.

Secunda pars (quam negat *Sotus*, *Valentia* & quidam alii) probatur ex *Tridentino*, quod non tantum sess. 23. can. 4. declarat Episcopos non frustrà dicere in sacra Ordinatione, *Accipe Spiritum sanctum*; sed etiam sess. 14. c. 1. docet expressè per eadem verba *Apostolis & eorum legitimis successoribus potestatem remittendi & retinendi peccata fuisse communicatam*: hæc autem potestas est una ex præcipuis Sacerdoti propriis: adeoque ad rationem Sacramenti spectat illud, per quod potestas ista confertur. Et ibidem c. 3. de *Extrema Unctione* docet, *Proprios hujus Sacramenti mini-*

stros esse Episcopos aut Sacerdotes ab ipsis rite ordinatos per impositionem manuum Presbyterii. Ubi sinè dubio alludit ad modum loquendi Apostoli Pauli; & ad hanc partem Ordinis sacerdotalis. Confirmatur: quia illa verba propriè significant tunc conferri ordinando potestatem remittendi peccata: ergo hæc potestas præcisè tunc confertur, & consequenter ista verba spectant ad rationem Sacramenti.

Nec obstat I. quòd *Florentinum* assignans materias & formas Sacramentorum, meminerit tantum prioris partis: quia nominando traditionem instrumentorum non exclusit impositionem manuum: sicut *Tridentinum* hanc nominando (quam etiam nominat *Carthaginense* IV.) non exclusit traditionem instrumentorum. Neque intendit *Florentinum* assignare adæquatam materiam Sacerdotii, sed tantum tradere exemplum doctrinæ generalis à se præmissæ, nempe materiam cujusque Ordinationis esse illud, cujus traditione confertur Ordo; supponens aliam materiam, quæ ex *Tridentino* & antiquitate est satis nota; & fortasse (inquit *Bellarminus*) in hoc ultimo non errabant Armeni, quos ibi Concilium instruit.

Non obstat II. quòd ante hanc manûs impositionem *Pontificale Romanum* loquatur de Sacerdotibus tanquam jam ordinatis: nam intelligi potest hoc de Ordinatione Sacerdotis quæ talis, seu quoad partem principalem, scilicet in ordine ad sacrificandum; etsi adhuc complenda per potestatem absolvendi: quæ etiam ipsis Apostolis fuit separatim post resurrectionem tradita *Joann.* 20. eadem planè verborum formâ; quos tamen Christus jam in ultima cœna juxta *Trid. sess.* 23. c. 1. ordinaverat Sacerdotes, datâ scilicet potestate super corpus Christi verum, postea complendâ per potestatem super corpus Christi mysticum. Cujus rei indicium apparet etiam in hoc, quòd Episcopus ordinans peractò hóc ritu statim explicet casulam, quam quilibet ordinandus priùs habebat in se ipsa completam super humeros, & eâ unumquemque induat.

Non obstat III. quòd in Pontificalibus quibusdam non præscribatur ista manuum impositio cum verbis prædictis, ut refert *Angelus* x. Ordo 1. n. 5. Quod etiam non fit in antiquo *Ordine Romano* Tom. 8. Bibl. Patrum. Prout etiam verba ista (ut ipse vidi) non habentur in insigni & antiquo M. S. Pontificali Bibliothecæ Collegii Lovaniensis Societatis Jesu. Non obstat, inquam: nam standum potius est Pontificali Romano, quod probavit Ecclesia Romana omnium aliarum magistra. Sanè in *Sacramentario Gregorii* edito per *Hugonem Menardum*, & quibusdam Manuscriptis ab eo relatis omittitur ipsa traditio calicis cum vino & patenæ cum hostia, & forma correspondens. Deinde in præfato Codice M. S. post unctionem manuum cum ver-

37.
Non obstat quòd Florentinum non meminerit potestatis materiam aut formam.

38.
Non obstat etiam, quòd ante istam manûs impositionem & formam electi vocantur Sacerdotes & Ordinati.

39.
Non obstat præterea, quòd hæc materia & forma in quibusdam Sacerdotalibus omittatur.

bis correspondentibus dicuntur tertio jam Ordinati, priusquam eis sit applicatus calix & patena cum forma, *Accipe potestatem offerendi &c.* & tamen constat ex *Florentino* hanc traditionem cum verbis esse materiam & formam. Facile autem potuit in similibus Scriptis esse per errorem aliquid omisum: aut certe Ecclesia potuit olim determinasse aliam materiam & formam, postea verò determinasse eam quam assignavimus conformiter ad dicenda n. 41. & 52.

40. Non obstat IV. quod c. *Presbyter, de Sacramentis non iterandis*, impositio manûs adhiberi solita dicatur *ritus ab Apostolis introductus*. Hoc enim dicitur, vel quia ab illis primò est usurpatus & in Ecclesiam introductus, esto non primò institutus: vel certè quia ex commissione Christi factâ Ecclesiæ est ab illis determinatus. Nisi quis malit, Pontificem loqui de prima manûs impositione, quæ sit sine verbis, primò ab Episcopo, deinde consequenter à Sacerdotibus adstantibus: videturque solum esse cæremonia Ecclesiastica. Sed contrà facit, quod in fine capitis dicitur: *Suspenso autem manuum debet fieri, cum Oratio super caput effunditur ordinandi*. Oratio utique sensibilis, id est, ipsa forma. Deinde pariter ibi sermo est de Ordinatione Diaconi, in qua manûs impositio unica adhibetur, pertinetque ad substantiam sacramenti, ut volunt plurimi, de quo infra. Denique jubet Pontifex omisam suppleri, idque statuto tempore ad huiusmodi Ordines conferendos: quod suadet illam non esse merè cæremonialem.

41. Ex his sequitur I. completam Ordinationem Sacerdotis constare duabus partialibus; quarum utraque confert distinctam potestatem: & ordinatum priori tantum ordinatione posse quidem validè consecrare, non tamen validè absolvere. Idemque est, de collatione extremæ Unctionis, quæ est consummativa Pœnitentiæ; adeoque ministrum habet Sacerdotem, quâ parte præditus est potestate super corpus Christi mysticum.

42. Sequitur II. non fore validam consecrationem, si porrigatur calix vacuus & patena sine pane triticeo: deficeret enim materia Sacramenti à *Florentino* requisita. Et quidem calix & patena non adhibentur quasi ipsa sint pars Sacramenti, sed quia sunt continens, sine quo materia non solet, nec potest commodè applicari. Unde si porrigeretur vinum sine calice, vel panis sine patena, valeret Ordinatio. Similiter non valeret, si deesset, vel solum vinum, vel sola hostia, juxta Doctores communius: nam utrumque pro materia assignatur ab Ecclesia Latina, in qua collatio potestatis ad sacrificandum fit per illam materiam, adeoque ad illam alligari videtur intentio conferentis.

43. Quare si hoc ex errore contingeret, deberet Ordinatio iterari sub conditione, ob dubium de valore. Quidquid noster *Marchant in Resol. de Sacram. Ordinis Casu* 1. opposi-

tum adeò indubitatum putet, ut in contingentiæ facti, quò defuerat vinum in calice, censuerit Ordinationem ne sub conditione quidem repetendam esse. Sanè communis quasi Doctorum opinio opposita saltem præbet ansam dubitandi: quam non plenè excutiant fundamenta, quæ ipse adfert. In præsentiporrò negotio procuranda est plena certitudo de valore, ob incommoda irreparabilia & maxima, quæ ex invalida Ordinatione sunt oriunda. Quàmvis fatear intendente Ministrò, & simul saltem volente Ecclesiâ, non apparere mihi efficax fundamentum, cur huiusmodi Ordinatio valere non posset, si deesset sive vinum, sive hostia; immo quàmvis & calix & patena foret vacua: ordinante enim Ecclesiâ & volente ministrò, posset per traditionem huiusmodi instrumentorum, quæ sunt ordinarium continens materiæ consecrandæ, accedente formâ, satis tradi & denotari potestas consecrandi.

Dico III. Materia Diaconatus partialis est correctio libri Evangeliorum, cum hac vel simili forma: *Accipe potestatem legendi Evangelium &c.* altera autem materia partialis est impositio manuum cum hac forma: *Accipe Spiritum sanctum ad robur ad resistendum diabolo & tentationibus ejus*. Prima pars est communis, & patet ex *Florentino supra*, ubi expressè ista materia cum forma assignatur. Secunda pars est *Bellarmin. l. de Ord. c. 9. Coninck* & plurium aliorum contra multos. Probatur: quia Diaconatus ab initio Ecclesiæ sic fuit collatus, ut etiam alii fatentur; & signanter *act. 6.* primi Diaconi sic leguntur ordinati. Similiter *Carthaginense IV.* quod pro aliis etiam minoribus Ordinibus assignat propriam materiam, meminit solius manûs impositionis. Idemque innuit *Concilium Ancyranum & Dionysius c. 5. Ecclesiastica hierarchia*. Huc etiam facit *Tridentinum supra can. 4.* dicens anathema ei, qui dixerit, *per sacram Ordinationem non dari Spiritum sanctum*, & proinde frustra Episcopos dicere, *Accipe Spiritum sanctum*; hoc autem Episcopi etiam dicunt in ordinatione Diaconi. Et quàmvis *Florentinum* solius correctionis libri Evangeliorum meminerit, tamen impositionem manuum ex usu Ecclesiæ perspectam non exclusit; prout dictum est *Conclus. præc.* agendo de materia & forma Sacerdotii.

Contra primam Conclusionis partem obicitur, quod tempore Apostolorum Diaconi sint ordinati sine traditione Evangeliorum, utpote quæ tunc nondum erant conscripta; cum Matthæus inter Evangelistas primus illud scripserit anno octavo post Christi ascensionem, teste *Baroniò ad annum 41.* Ergo traditio Evangeliorum non est de essentia huius Sacramenti. Resp. in primis potuisse ab initio in chartis fuisse descripta aliqua fidei mysteria, quæ utique habuissent eandem vim & nomen Evangelii, & ad Ordinationem sufficiebant. Deinde Apostoli potuerunt Diaconatum

An saltem tali casu deberet iterari sub conditione Ordinatio.

44. Materia Diaconatus partialis est traditio libri Evangeliorum: Forma, verba proportionata.

Altera partialis materia est, manûs impositio: Forma, verba correspondentia.

45. Solvitur obiectio desumpta ex Ordinatione Diaconorum ante scripta Evangelia.

natum per solam manûs impositionem conferre, saltem pro isto tempore: idque ex permissione Christi, ut Varii docent; vel potius quia penes illos Christus reliquerat specificam determinationem materiæ: ut latius dicetur.

46.

Materia
Subdiaconatus,
traditio Calicis
vacui cum patena
vacua:
Forma, verba
correspondentia.

DICO IV. Materia Subdiaconatus est traditio calicis vacui cum patena vacua. Patet ex Florentino & Carthaginensi IV. Forma videntur esse verba, quæ habentur in Pontificali: *Videte, cujus ministerium vobis traditur; ideo vos admoneo, ut ita vos exhibeatis, ut Deo placere possitis.* Nec obstat, quod aliqui putent Subdiaconis olim non licuisse tangere sacra vasa, ex Concilio Laodicensi can. 21. Hoc nanque falsum est, ut ostendit Vasquez d. 238. n. 61. solum enim fuit illis prohibitum ea tangere, quando actu continebant corpus aut sanguinem, ut ex antiquitate satis constat.

47.

Variis addit
traditionem
libri Epistolæ
cum
verbis
respondentibus.

Varii recentiores etiam addunt traditionem libri Epistolæ, saltem velut partem integram minus principaliter, cum hac formula: *Accipite librum Epistolæ, & habete potestatem legendi &c.* tum quia utrumque in Pontificali ex æquo ponitur, & ante traditionem libri Epistolæ necdum dicuntur ordinati, sed ordinandi: tum à simili ex dictis de Diaconatu; cum & hic actus pertineat ad officium Subdiaconi, sicut legere Evangelium ad officium Diaconi. Et quàmvis non semper hæc materia fuisset adhibita, potuit tamen postmodum Ecclesia eam præscripsisse tanquam necessariam. Qui quidem modus dicendi difficulter improbat: quàmvis neque efficaciter ejus probationes convincant, & sit contra communem sententiam.

48.

Materia &
forma
minorum
Ordinum
assignantur.

DICO V. Materia Acolythi est traditio ceroferarii, & urceoli vacui, vel saltem alterutrius: materia Exorcistæ est traditio libri exorcismorum: Lectorum, traditio libri lectionum: Ostiarii, traditio clavium Ecclesiæ. Forma Ordinationis prædictorum, sunt verba, quæ profert Episcopus in applicatione prædictorum instrumentorum. Patet Conclusio ex Carthaginensi IV. & Rituali Romano; & colligitur ex Florentino in Decreto, ubi expressâ materiâ majorum Ordinum subdit: *Et similiter de aliis per rerum ad ministeria sua pertinentium assignationem.* Et assignatâ formâ Sacerdotii subdit: *Et sic de aliorum Ordinum formis.*

49.

An & qualiter
requiratur
cōtactus
physicus
instrumentorum.

Petes: An requiratur contactus physicus instrumentorum, quibus apud Latinos Ordines conferuntur? Resp. indubiè requiri ex præcepto: tum ob ritum Ecclesiæ, tum ne Sacramentum exponatur periculo invaliditatis. Ad valorem tamen probabilius sufficit contactus moralis, ut Plures docent, contra multos alios requirentes contactum physicum. Probatur: quia contactus physicus nec requiritur ex speciali Christi institutione, quæ nullibi habetur: nec ex ratione hujus Sacramenti; quod cum consistat in traditione cuiusdam potestatis sive deputatione ad certa

ministeria Ecclesiastica, potius tantum exigit contactum moralem, sicut hic sufficit in traditione aliarum rerum, & institutione aliorum officiorum, tam civilium, quàm Ecclesiasticorum. Verum quidem est in Nonnullis Sacramentis, v.g. Baptismo, Confirmatione &c. materiam debere subjecto physicè applicari: hoc tamen oritur ex speciali significatione formæ, quæ hoc exigit: ad verificationem autem formæ Ordinationis, *Accipe potestatem* &c. non requiritur, nisi moralis materiæ applicatio. Esto denique, quod (ut quidam arbitrantur) potuisset ex mente Christi determinare contactum physicum, etiam tanquam omnino necessarium; non constat saltem sufficienter de facto.

Quod si ordinandus in Sacerdotem physicè tangat calicem, multò certius est, ad valorem non requiri contactum physicum patenæ superpositæ: immo moraliter omnino certum videtur ad valorem non requiri, ut physicè tangat hostiam patenæ suppositam; quia etiam censetur hæc tangi physicè, etsi solum mediatè, dum physicè tangitur calix. Quemadmodum indubitatum est, non debere immediatè tangi vinum in calice contentum. Quare etiam in Pontificali solum præscribitur, ut ordinandus tangat simul cuppam calicis & patenam, non factâ hostiæ mentione. Ut proinde ne sub conditione quidem repeti tali calu Ordinationem quisquam prudens suadere possit. Vide *Præpositum dub. 10. n. 92. & seqq.*

Sed circa hætenus à nobis dicta exurgit non levis difficultas desumpta ex ritu Græcorum: nam in tota Ecclesia Græca conferuntur Ordines absque omni instrumentorum traditione, solis verbis ab Episcopo prolatis, simul cum impositione manûs dexteræ: verba quoque à nostris differunt, nec expressè significant ministerium & opus cuiusque Ordinis: nam Diaconatus confertur per manûs impositionem, dicente Episcopo: *Divina gratia, qua semper infirma sanat, & qua defuncti adimplet, promovet piissimum N. Subdiaconum in Diaconum; oremus pro eo, ut veniat super eum gratia SS. Spiritus.* Simili ritu & formâ verborum confertur Presbyteratus. De valore autem istius ritus non videtur absque temeritate posse dubitari: quia non tantum viget apud Græcos Schismaticos (quos tamen revertentes ad Catholicam Ecclesiam, ipsa suscipit in suis Ordinibus) sed etiam apud Græcos Catholicos, & illos ipsos, qui Romæ degunt, ibique more suo ordinantur, consentiente Pontifice: qui etiam mandavit quæri Episcopum græcum, qui Romæ ritu Græcò ordinet Græcos, alioquin Latinis Episcopis subditos; ut patet ex *Instructione Clementis VIII.* editâ anno 1593. die 31. Augusti. Idem confirmatur ex vetustissimis Græcorum Ritualibus, quorum præscriptio nequidem in Concilio Florentino est in dubium vocata: in quo tamen de unione Græcorum cum

50.
Nota pro
praxi.

51.
Contra hæc
Genus diffi-
cultas
moveretur
ex diverso
ritu Græco-
rum; quem
tamen legi-
timum esse
declaratur.

cum Latinis tractatum fuit. Quinimmo Cardinalis Bessarion Græcus ritu Græcō ordinatus eidem interfuit, aliiq̃ue similiter ordinati Cardinalitiā & Patriarchali dignitate floruerunt, hodieq̃ue ipse Pontifex Græcos, Græcō ritu ordinatos, instituit Episcopos & Archiepiscopos, ac ad Græcos Catholicos mittit, ut ibi Pontificalia munia obeant. Denique in Catechismo vulgari Græcō S. Congregationis de propaganda fide jussu & expensis Romæ excuso de Sacramento Ordinis dicitur (ut refert *Iacobus Goar in Notis ad Ordinationem Presbyteri n. 11.*) *Materia hujus Sacramenti est impositio manūs super caput eorum qui ordinantur: forma, id est, verba, quæ Sacramento virtutem conferunt, sunt hæc: Divina gratia &c.*

Propter hæc omnino fatendum est, Ordines non esse à Christo quoad materiam & formam in specie infima determinatos, sed potius Christum solum determinasse, ut conferrentur per aliqua signa sensibilia, & verba, quæ sufficienter significarent collationem potestatis, relinquendo Ecclesiæ magis specificam, ac velut materialem signorum & verborum determinationem. Ita sentiunt *Bellarminus* & reliqui Recentiores, qui hanc difficultatem moverunt. Et planè convincitur ex differentia ritus Latini & Græci, suppositō utriusque valore, qui utique necessariò supponi debet, juxta præmissa.

52. Verum opponet quispiam cum *Morino Exercitat. 2. c. 3.* verba *Divina gratia &c.* non esse etiam apud Græcos formam ordinationis; quippe quæ præviè ad illam proferuntur, quasi publicando electum ad Ordinationem. Ideoque etiam proferuntur, dum promovetur Diaconissa, Oeconomus, Abbas, vel dum Episcopus transfertur ad alium Episcopatum. Immo manūs impositio tum demum adhibetur, cum paucis interpositis Ordinans certam orationem subsequentem super Electum effundit; prout etiam videre est in *Euchologio Tit. Ritus in Ordinatione Episcopi servandus* apud *Iacobum Goar*. Unde potius in aliis verbis sive precationibus censendum est apud Græcos consistere formam Ordinationis.

Responsio. Respondeo, vetera Græcorum Ritualia videri quidem discrepantia, & complura fortè esse mutila, aut ex parte vitiata: fortè etiam in diversis Græcorum provinciis diversos, eosque validos, fuisse Ordinationum ritus: unde potius firmantur mox præmissa à nobis de relicta Ecclesiæ potestate determinandi signa seu symbola magis individualiter aut specificè. Negari tamen non potest, quin legitima & securissima sit forma in Catechismo præallegato expressa. Quam pariter comprobant *Simeon Thessalonicensis* Græcus, asserens, quòd tunc Subdiaconus fiat Diaconus, dum proferuntur verba *Divina gratia &c.* & Episcopus habet manum supra caput Ordinandi. Quemadmodum in *Euchologio Græcorum* (quod *Iacobus Goar* latinitati donavit) Episcopus dextram manum capiti ordinandi in Diaconum aut Presbyterum impositam habens exclamat: *Divina gratia &c.* Prout etiam in *Codice Barberino S. Marci* apud eundem *Goar* post plura præambula, jamque traditum sub certa verborum forma baculum pastorem Episcopus Ordinandus ad altare adducitur, & unus Pontificum, nimirum primus S. Evangelium accipit, & confestim inversum in faciem ponit super caput ejus, illudque hinc inde Pontifices tenent; deinde omnibus audientibus dicit Pontifex: *Suffragiis & approbatione &c. Divina gratia quæ infirma semper curat &c.* Pontifices autem Evangelium tenent & Pontifex, qui consecrat, super caput Ordinati tres cruces facit, & ei benedicit in nomine Patris &c. Consonatque *M. S. Euchologium Allatianum*. Nec mirum, quòd eadem verba Sacramentalia in promotione Diaconissæ, Abbatis &c. proferantur velut merè cæremonialia, juxta subjectam materiam; prout idem cernitur in impositione manūs. Et sicut apud Græcos olim unctio S. Olei infirmorum cum suis formulis sive orationibus adhibita quoque legitur peccatoribus gravibus alioquin corpore sanis, tanquam cæremonia simplex.

Q U Æ S T I O V.

Quis sit Minister Ordinis?

DICO I. Ordinarius Minister Ordinis est Episcopus. Est de fide ex *Florentino in Instruct. Armenorum, & Tridentino sess. 23. c. 4. & can. 7.* & patet ex perpetua praxi Ecclesiæ. Quia autem Ordinatio non est actus jurisdictionis, sed Ordinis, fundatus in charactere Episcopali, valida est Ordinatio, quantumvis Episcopus foret hæreticus, excommunicatus, degradatus &c. Ita *Scotus 4. dist. 24. n. 8.* & alii unanimiter. Tamen suppositō quòd minores Ordines non essent Sacramenta, sed tantum quædam sacramentalia ab Ecclesia instituta, dicendum esset collationem eorum posse ab Ecclesia irritari.

DICO II. Ex Papæ commissione potest simplex Sacerdos conferre minores Ordines. Ita *Scotus 4. dist. 24. n. 8.* & alii unanimiter. Patet ex privilegiis, quibus id conceditur Abbatibus: quæ privilegia sunt in usu, & admittuntur ab ipso *Tridentino sess. 23. c. 10. de Reform.* & ob hoc signanter *Florentinum & Tridentinum*, dum exprimunt ministrum hujus Sacramenti esse Episcopum, addere videntur ly *Ordinarium*. Patet etiam ex *c. 1. de Ordinatis ab Episcopo qui renuntiavit Episcopatu*, ubi expressè habetur, minores Ordines à non Episcopis quandoque conferri. Patet denique ex privilegiis concessis Minoritis Missionariis in partibus remotissimis infidelium, signanter apud Indos. Vide *Bullam Leonis X. Alias Felicis 3. in Bullar. Rodrig.*

DICO III. Similiter ex commissione Papæ potest simplex Sacerdos conferre Subdiaconatum

53. Ordinarius minister Ordinis, Episcopus.

54. Ex commissione Papæ Abbatibus & aliis facta, simplex Sacerdos, quoad minores Ordines:

55. Immo & Subdiaconatum

natum, immo & Diaconatum. Ita Vasquez & plures alii contra multos antiquos & recentiores. De Subdiaconatu probatur ex variis Pontificum concessionibus, quas adfert Vasquez d. 243. c. 4. Idem concessisse Pontificem Abbati cujusdam monasterii Germaniæ Ordinis Cisterciensis, attestatur Navarrus l. 5. Consilior. tit. de privilegiis Consil. 14. & Victoria in Summa de Sacram. Ord. n. 235. dicit se vidisse Bullam Papæ quibusdam abbatibus Ordinis Cisterciensium concedentis, quod possent conferre Subdiaconatum.

56. De Diaconatu probatur ex Bulla Innocentii VIII. quæ est 5. in Bullario Rodriguez, & habetur in nova Compilatione privilegiorum Ordinis Cisterciensis. Eandem se vidisse in quodam vetusto Codice Collegii Complutensis, qui inscribitur, *Collector Bullarum Ordinis Cisterciensis*, testatur Vasquez supra n. 39. In hac Bulla Pontifex Abbati Cisterciensi & quatuor aliis præcipuis Abbatibus ejusdem Ordinis concedit facultatem conferendi Ordinem Diaconatus suis Religiosis. Eandem potestatem re ipsâ concessisse Pontificem Prælati Franciscanis in India, testantur viri fide digni, ut ait Vasquez & Tannerus d. 7. q. 3. dub. 2. n. 30. Cum itaque factum constet (etsi de eo dubitet Coninck d. 20. n. 91.) de jure non videtur dubitandum: adeoque sicut ex factis Pontificum Theologi communiter docent simplicem Sacerdotem esse à Christo institutum ministrum Confirmationis extraordinarium ex commissione Pontificis; sic etiam de præfatis Ordinibus est sentiendum. Idemque sensissent D. Thomas, Scotus & veteres Scholastici, si simile exemplum habuissent, ut circa Scotum rectè advertitur in *Commentario dist. 24. n. 94*. Accedit specialis congruentia, quod Diaconatus & cæteri Ordines inferiores sint infra Sacerdotium, & in eo eminenter contineantur.

57. Indubitatum tamen est, Episcopatum non posse conferri à simplici Sacerdote, ut Omnes docent: gradus enim Episcopalis neque formaliter, neque eminenter in simplici Sacerdotio continetur.

Immo nec Sacerdotiū. Idem juxta Doctores communiter sentientum est, & juxta Aversa q. 3. sect. 3. & Castro Palao Tr. 27. d. un. pu. 14. n. 9. extra dubitationem esse debet, de Sacerdotio (etsi de eo dubitent Nonnulli etiam recentiores) ex nullo enim solido antiquitatis vestigio constat, Ordinationem Sacerdotis umquam fuisse commissam simplici Sacerdoti, quantumvis in terris sæpe remotissimis esset penuria Episcoporum. Quare pro hujus rei persuasione sufficiet, quod nullum tale fundamentum reperiatur.

58. Solum posset ex antiquitate moveri intricata & curiosa difficultas de Chorepiscopis, qui videntur fuisse ordinatione simplices Sacerdotes, ut colligitur ex Damaso Epist. 5. aliàs 4. sic dicti quasi villarum seu rurales Episcopi conformiter ad græcam vocem *Χωρὴ*, quæ significat villam, ut habet Damasus supra,

quia nimirum in villis vel modicis oppidis præsidebant cum speciali aliqua potestate seu jurisdictione, sub Episcopo principali civitatis, sicut Vicarii seu Decani rurales. De quibus Concilium Hispalense II. c. 7. ait: *Relatum est nobis, Agapium Cordubensem Episcopum frequenter Chorepiscopos vel Presbyteros destinasse (qui tamen juxta Canones unus sunt) qui absente Pontifice altaria erigerent &c.* Quare instar presbyterorum ordinabantur veluti de lege ab unico Episcopo; & quidem pro villis seu pagis. His verò etsi illicitum foret Presbyteros, immo & Diaconos ordinare suâ auctoritate, videntur tamen utrumque potuisse ex commissione Episcopi; ut colligitur ex Concilio Ancyrano celebrato tempore Silvestri Papæ can. 13. ubi decernitur, *Chorepiscopos non licere Presbyteros vel Diaconos ordinare, sed neque urbis Presbyteros, nisi cum litteris ab Episcopo permissum fuerit in aliena parochia.* Et ex Concilio Antiocheno sub Julio I. can. 10. ubi de iisdem dicitur: *Nec Presbyterum verò nec Diaconum audeant ordinare, præter civitatis Episcopum, cui ipse cum possessione subjectus est.*

Verum ad hos Canones facile respondetur. Nam in primis Canon iste Concilii Ancyrani supplendus est ex duplici versione paralelâ apud Binium, & præsertim primâ (quæ est Dionisii Exigui, quamque ut fideliolem & antiquiorem sequitur Baronius ad annum 314. n. 51.) hōc modō: *Sed nec Presbyteris civitatis sine præcepto Episcopi vel litteris, in unaquaque parochia aliquid imperare &c.* Canon Concilii Antiocheni (quod fuit illegitimum Arianorum Conciliabulum) explicari potest hōc sensu, quod caveant Chorepiscopi, ne Presbyterum audeant ordinare præter civitatis Episcopum, seu sine ejus interventu, vel (ut habet alia versio) *absque Episcopo*, adeoque id non audeant per se ipsos. Nec sanè ulli hætenus in mentem venit, licuisse Episcopo committere simplicibus sacerdotibus facultatem ordinandi alios Presbyteros: ut proinde hinc nemo possit solidum desumere fundamentum dubitandi, an id Presbyteris competere possit etiam ex commissione Papæ.

Addo fortasse nonnullos Chorepiscopos fuisse aliunde Ordinatione veros Episcopos (ut pluribus viris doctis verosimile apparet) prout hodie sunt nonnulli titulares seu suffraganei; quibus proinde ex commissione Episcopi, & non aliter, competere poterat Ordinatio Presbyterorum. De qualibus loqui Conciliabulum Antiochenum supra, videtur colligi ex his verbis: *Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quâvis manus impositionem Episcoporum (intellige, plurium simul, ut etiam advertit Damasus Papa supra) perceperint, & ut Episcopi consecrati sint &c.* Vide etiam dicenda n. 66.

Sed difficultas non modica restat de Ordinatione Episcopali, an ad illam debeant necessariò concurrere tres Episcopi tanquam ministri. Et quidem certum est, quod sic, loquendo

Et tamen juxta Canones ex commissione Episcopi videntur potuisse Ordinare Presbyteros.

59. Verum hi canones facile explicantur.

60. Adde aliquos Chorepiscopos fortè habuisse Characterem Episcopalem.

61. An Episcopus sit necessariò cōsecrandus

tribus Episcopis. quando de necessitate præcepti, saltem Ecclesiastici. Plures præterea putant extare de hoc jus divinum sive institutionem Christi. Hinc insuper Nonnulli putant, illud ipsum requiri de necessitate Sacramenti, & ad valorem ipsius Ordinationis. Qui rursus sunt inter se divisi. Nam *Vasquez* & alii censent saltem ex commissione Papæ posse Episcopum ordinari ab uno Episcopo: alii etiam hoc fieri posse negant, existimantes tam necessariò tres Episcopos esse ministros ordinationis Episcopalis, quam Sacerdos est minister consecrationis Eucharistiæ; ut docet *Castro Palao Tr. 27. d. un. pu. 14. n. 13.* referens *Henriquez, Comitolum, Barbosa* videri idem docere, ita scilicet necessariò requiri tres Episcopos, ut nequeat Pontifex in hac parte dispensare, & uni tantum consecrationem committere.

62. Indubitatum est sufficere unum Episcopum ex commissione Papæ fre-quenter factâ. In hac quæstione existimo in primis citra dubium valere Ordinationem Episcopalem factam ab uno Episcopo ex commissione Papæ, si debitè constaret (prout constat) hujusmodi concessionem à Sede Apostolica emanasse; quæ utique non foret credenda velle uti in re tanti momenti, tantarumque consequentiarum, ob ordinationes præsertim ab eis dandas, potestate infundatâ aut dubiâ. Et quidem *Morinus Parte 3. Exercitat. 4. c. 2. n. 14.* allegans *Anastasium in Pontificali, Baronium, Ciacconum*, refert *Pelagium I.* Pontificem à duobus Episcopis & uno Presbytero ex Archidiacono in Episcopum esse ordinatum, nullis aliis Episcopis tunc Romæ existentibus. Deinde ordinariè refertur concessio à *S. Gregorio* facta *S. Augustino* Angliæ Apostolo ex *lib. 12. Epist. 31. ad interrogat. 8.* Sed *Mercurius, Coninck* & alii contendunt textum esse mendosum: ut proinde hoc solò allegatò insufficienter firmet *Arriaga d. 57. num. 31.* omnimodam certitudinem suam, quam habet de hujusmodi pontificia potestate. Nihilominus probabile inde saltem fit argumentum, cum textus correctiores (quibus videtur favere contextus, etsi non convincere) sic habeant: *Et quidem in Anglorum Ecclesia, in qua adhuc solus tu Episcopus inveniris, ordinare Episcopum non aliter, nisi suè Episcopis (alii textus habent, nisi cum Episcopis) potes.* Refert insuper *Præpositus de Sacram. Ordinis dub. 10. Gregorium XIII.* concessisse Patriarchæ Æthiopiæ, ut per unum Episcopum consecraretur. Immo passim concedit S. Sedes hujusmodi facultates. Vidi ipse Transumptum indubitatum Litterarum Apostolicarum datarum Anno 1647. die 8. Februarii, quibus *Innocentius X.* tribuit facultatem *Jacobo de la Torre* Archiepiscopo Ephesino, ut consecraretur à *Fabio Chisio* Episcopo Neriteni & Nuntio Apostolico, dein Pontifice Romano dicto *Alexandro VII.* assistentibus, locò duorum Episcoporum, duabus personis in dignitate Ecclesiastica constitutis. Item habeo aliud Transumptum authenticum, quò ob difficultatem obtinendi

Varia concessionem Pontificum in præsentia materia facta referuntur. Herincx Sum. Theol. pars IV.

tres Episcopos idem *Innocentius X.* Anno 1654. die 20. Junii Episcopo Dionysienensi, moderno Suffraganeo Leodiensi, concedit facultatem suscipiendi munus consecrationis à quovis Catholico Antistite, assistentibus duobus Abbatibus mitratis. Idem confirmatur à fortiori ex mox dicendis.

Itaque existimo præterea nequidem satis constare, quòd tres Episcopi requirantur lege ordinariâ de necessitate Sacramenti, aut ex institutione Christi, ut proinde hoc ad solam legem Ecclesiasticam antiquissimam referatur ab *Antonino, Turrecremata, Sylvestro, Sanchez, Petro Arcudio* & pluribus aliis etiam recentioribus, ut refert & sequitur *Aversa quæst. 3. sect. 2.* Nam in primis factum *Gregorii* non satis apparet esse instar commissionis extraordinariæ; qualiter committitur potestas confirmandi simplici Sacerdoti, sed potiùs per modum declarationis & doctrinæ pro casu necessitatis. Idem conficitur ex Decreto *Simonis Apostoli* apud *Clem. lib. 8. Constit. Apostolic. cap. 27.* constituentis quòd *debeat ordinari Episcopus à duobus, aut tribus Episcopis: sin verò aliquis ab uno Episcopo ordinatus fuerit, tum is qui ordinatus est, tum is qui eum ordinavit, deponatur. Quòd si necessitas coegerit ab uno ordinari, quòd propter persecutionem aut aliam causam plures adesse non possint, afferatur decretum commissionis plarium Episcoporum.* Ad quod non aliud respondet *Castro Palao n. 14.* quàm plura in isto libro contineri infirmæ auctoritatis. Deinde quòd saltem duo sufficiant colligi solet ex *can. 1. Apost. ibi: Episcopus à duobus vel tribus Episcopis consecratur.* Quod tamen alii eludunt, dicendo, subintelligi, *Præter Metropolitanum*, ut clariùs loquuntur Jura posteriora. Accedit, quòd ex modo loquendi *Arauscani I. can. 21.* colligatur, valere factum, etsi desit aliquis numero ternario Episcoporum, dum statuit invitè ordinatum à duobus Episcopis substitui in locum Ordinantis, & in locum alterius ordinari alium: si autem voluntariè sic sit ordinatus, mandat eum deponi. Quæ differentes loquendi formulæ satis insinuant Ordinationem sic factam valere.

Confirmari posset I. ex eo quòd Clerici Antiochiæ, durante Ichismate ordinati ab *Evagrio* successore *Paulini*, fuerint recepti ab *Alexandro* Episcopo, sopitis dissidiis, cum suis honoribus & Ordinibus, ita jubente *Innocentiò I.* prout allegatis ejus Epistolis refert *Baronius ad annum 408.* Cum tamen in Ordinatione *Evagrii* vitium intercesserit, ut colligitur ex *Ambrosio Epist. 78. ad Theophilum Alexandrinum*; & quidem tale, ut à *Paulino* adhuc vivente, eoque solo fuerit ordinatus Episcopus, teste *Theodoretò l. 5. Hist. Eccles. c. 23.* Igitur non est de substantia, quòd concurrant tres Episcopi. Verùm juxta *Baronium ad annum 389. n. 64.* relationi *Theodoretì*, veluti propensioris erga *Flavianum* partis

63. Immo non constat tres Episcopos etiam ordinariè requiri aliter, quàm ex lege Ecclesiastica.

Probatur variè.

64. Idem non modicum confirmatur ex vitis Græcorum.

adversæ eodem cum Evagrio tempore Episcopum, minùs hac in re fidendum: cui ex parte etiam *Socrates & Sozomenus* refragantur, affirmantes non nisi post obitum Paulini auditores ejus subrogasse Evagrium. Alioquin firma foret probatio. Accedit, quòd *Concilium Regiense c. 1.* ordinationem Armentarii in Episcopum Ebredunensem à duobus dumtaxat Episcopis factam decernat quidem irritam & vacuandam, ita tamen ut supponat validam quoad characterem Episcopalem, dum *c. 3.* permittit sic ordinato esse alicubi Chorepiscopum, cum facultate confirmandi baptizatos seu Neophytos; quam utique non dedisset Concilium Provinciale, nisi habenti Ordinationem Episcopalem. Deinde de Clericis ab eo ordinatis, quibus nulla conversationis macula præjudicârit, in Ecclesiæ ministerio adhibendis, relinquitur libera facultas Episcopo substituendo.

Confirmatur præterea.

Confirmatur II. tum quòd in *Pontificali Romano* semper sit sermo de unico Consecratore, cui alii dicuntur esse Assistentes: tum quòd sit præter exemplum seu morem aliorum Sacramentorum, esse necessarios tres propriè dictos ministros: tum quòd in *Concilio Carthaginensi IV. can. 2.* describatur ritus Ordinationis, & quidem juxta *Vasquez* essentialis, his verbis: *Episcopus cum ordinatur, duo Episcopi ponant & teneant Evangeliorum codicem super caput & cervicem ejus, & uno super eum fundente benedictionem, reliqui omnes Episcopi, qui adsunt, manibus suis caput ejus tangant.* Ubi solum unus Episcopus pronuntiat formam seu benedictionem. Cur autem credatur essentialiter requiri ex parte materiæ concursum plurium ministrorum, potius, quàm ex parte formæ?

65. Nec obstat I. quòd post *Anacletum* referens *Anicetus Ep. ad Gallia Episcopos* Jacobum Justum & fratrem Domini fuisse ordinatum à tribus, scilicet Petro, Jacobo & Joanne, subinferat: *Patet profectò, eos formam, instituente dominò, tradidisse, non minùs quàm à tribus Episcopis, Episcopum ordinari debere.* Nam *Anicetus*, uti & *Anacletus*, non agit de ipsa consecratione Episcopi (cùm Jacobus Minor fuerit cum cæteris Apostolis ordinatus ab ipso Christo Episcopus *Joan. 20.* vel, ut *Vasquez d. 242. c. 7. n. 56.* putat, *Matth. ult.*) sed de institutione Episcopi, quâ præfati tres Apostoli Jacobo commiserunt diocesim illam, in eaque ipsum intronizaverunt juxta institutionem sive instructionem Christi Domini; vel quia illum visibili & cæremoniali unctione consecrârunt. Sicque formam ordinandi aliis ostenderunt, quòd nempe unus Archiepiscopus sinè consensu & assistentiâ plurium non debeat Episcopos instituere. Vide *Glossam* in *c. Porro dist. 66.*

66. Non obstat II. quòd *Damasus Papa Ep. 5.* arguat contra Chorepiscopos: *Quòd enim Episcopi non sint, qui minùs quàm à tribus sunt ordinati Episcopis, omnibus patet.* Nam id *Dama-*

sus allegat tanquam signum; cùm non sit præsumendum Episcopos contra tam solemnes Canones processisse in Ordinatione Episcopali; non quia id sit contra jus divinum: sed (ut ait *Damasus*) *quoniam (ut bene nostis) prohibitum à sacris est Patribus, ut qui ab uno vel à duobus sunt ordinati Episcopis, nec nominentur Episcopi.* Quàmvis alioquin generatim agat ibi *Damasus* non tantùm contra ordinatos ab uno Episcopo, sed etiam contra ordinatos à pluribus, sive titulò alicujus Ecclesiæ ruralis aut parvi oppidi, sive absolutè absque certo titulo; ostendens ibidem hæc esse illegitima, & contra Canones. Similia, quæ habet *Joannes Papa Ep. contra Chorepiscopos ad Episcopos Gallia & Germania*, similiter explicanda sunt. Vel sanè vult sic ordinatum non habendum esse pro Episcopo, eò quòd sit suspensus & deponendus. Quàmvis alioquin Epistola sit supposititia, ut ostendit *Baronius*, & post eum *Binius in Notis* ad eandem. Attamen *Morinus Exercitat. 4. c. 2. n. 13.* asserit Epistolis, quantumvis spuris *Damasi & Leonis I.* ac *Joannis III.* auctoritatem accessisse ex litteris *Leonis III.* ac Episcoporum Germaniæ & Galliæ, qui Epistolas illas, undecumque sint, probaverint ac similia statuerint. Denique dum quædam auctoritates ordinationem aliter factam vocant irritam, vacuandam &c. volunt, quòd sit irrita quoad exercitium & functiones Episcopales, acceptionemque Ecclesiæ, quæ talem Episcopum deponit, & officiò jurisdictioneque privat. Quò modò in *Concilio Regiensi can. 1.* apud *Morinum c. 2. n. 2.* de ordinatione facta à duobus Episcopis, nec expetitis Comprovincialium litteris, Metropolitani quoque voluntate neglectâ (quæ posteriora utique non erant essentialiter requisita) tanquam de irrita & vacuanda est sermo, ubi sic ordinato ex misericordia permittitur, ut sit alicubi Chorepiscopus.

Et hæc quidem speculative dicta sint. Ad praxim enim quod attinet, omnino curandum est, ut Ordinatio fiat à tribus Episcopis juxta formam in Pontificali præscriptam: adeò ut si quis fuisset ab uno solo, vel etiam à duobus, sinè speciali commissione Sedis Apostolicæ, consecratus, deberet iterum sub conditione à tribus simul consecrari pro majori securitate, ob aliquale dubium de valore prioris Ordinationis; ut notat *Aversa quest. 3. sect. 2.* & alii. Idemque consequenter dicendum foret de Presbyteris ab hujusmodi Episcopo dubiè consecrato ordinatis. Nullatenus tamen existimo scrupulum movendum in casu, quò ordinatus quis fuit in Episcopum ab uno solo ex commissione aut dispensatione Papæ: cùm de hujus Ordinationis valore non sit dubitandum.

Respondetur ad præfatum Episcopum Joannem.

67. Conclusio practica in hac questione.

QUESTIO VI.

De Subjecto Ordinis.

68. **S**ubjectum Ordinis capax, solus baptizatus, Ico I. Solus baptizatus & vir est capax Ordinis. Prima pars probatur. Tum quia est unanimes sensus Theologorum prærequirentium characterem baptismalem; qui non habetur, nisi ex valido Baptismo fluminis. Tum quia Baptismus est janua omnium Sacramentorum, ut loquuntur omnes Doctores. Consonatque Florentinum, in Decreto de Armenis, dicens: *Primum omnium Sacramentorum locum tenet sanctum Baptisma; quod vite spiritualis janua est: per ipsum enim membra Christi ac de Corpore Ecclesie efficimur.* Unde c. si quis, de Presbytero non baptizato ex Concilio Compendiensi decernitur: *Si quis Presbyter ordinatus deprehenderit se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur.* Quod allegatō eodem Concilio decernit Innocentius III. c. Veniens, eodem tit. quamquam allegatis rationibus dubitandi, immo proponentium actuali dubio, appellat casum dubitabilem. Quem si dubium ipse censuisset aut reliquisset, reordinationem utique sub conditione dumtaxat iterandam præscripsisset. Et planè solida deest ratio dubitandi de eo, quod jam olim in Ecclesia erat indubitatum. Nam Concilium Nicanum can. 17. (aliàs 19.) de Paulianistis seu Pauli Samosatani discipulis, irritam Baptismi formam adhibentibus decrevit, ut iterum Baptizentur, & si Clerici erant apud eos, ac alioquin irreprehensibiles, rursus ab Ecclesie Catholice Episcopo ordinentur. Aliter autem decernit de Novatianis non errantibus circa Baptismum, sed circa Confirmationem; ut videre est can. 18. aliàs 8.

Isque vir. Secunda pars est recepta apud Omnes, etiam Hæreticos, exceptis paucis de Hæresi Montani dictis Pepuzianis, qui habebant mulieres Sacerdotes seu Presbyteras ac Episcopas. Et patet ex perpetuo sensu & praxi Ecclesie, cui id semper firmiter fuit persuasum; ideoque ipsa numquam permisit aliquam fœminam ordinari. Confirmatur ex eo, quod Christus nullam fœminam; etiam propriam matrem, ordinaverit. Deinde Apostolus, 1. ad Cor. 14. & 1. ad Timoth. 2. nequidem permittit mulieribus loqui in Ecclesia ad interrogandum, volens, ut si quid discere velint, domi interrogent viros suos: quanto minùs igitur conveniunt eis Ordines Ecclesiastici, & munia eorum, præsertim Sacerdotum; quorum est in Ecclesia Missam dicere, prædicare &c.

69. Agitur de Diaconissis, Nec obstat, quod apud veteres quædam mulieres dicebantur Diaconissæ &c. Nam nomen Diaconissarum erat officii, non Ordinis. Neque enim propriè ordinabantur, ut patet ex Concilio Nicano can. 19. Laodicensi can. 11. Epauensi can. 21. Aurelianiensi II. can. 17. (quàmvis impropriè veteres interdum sic loquantur) sed benedictione quâdam deputabantur ad Herincx Sum. Theol. Pars IV.

certa munia. Erat nanque Diaconissarum officium custodire januas, quibus in Ecclesiam intrabant mulieres, comitari mulieres ad Diaconum vel Episcopum euntes, subservire Episcopo vel Presbytero baptizanturo mulieres, sive in instructione, sive in iis quoad corpus decenter aptandis, ne à viris deberent denudari & attingi; item destinari ad Christianas mulieres causâ solatii vel subsidii; ut ex veteribus, præsertim Clemente Romano Varii deducunt. Insinuant præterea quidam graves Theologi (quod tamen in antiquis Historiis aut Patribus non reperiri alii contendunt) dictas quoque fuisse Diaconissas, quibus competebat ex ordinatione Abbatissæ vel Collegii legere Homiliam in matutino.

Aliâ adhuc ratione quædam dicebantur Diaconissæ, & Presbyteræ & Episcopæ, quia earum viri, factâ jam separatione tori, susceptâque per mutuum consensum continentiam, erant ordinati Diaconi, Presbyteri aut Episcopi, ut patet ex Concilio Turonensi II. can. 14. & 20. Antisiodorensi can. 21. & Gregorio l. 4. Dial. cap. 11. Ac proinde can. 48. inter Trullanos, signanter conceditur relictæ Episcopi, ut si digna fuerit, etiam ad diaconatus dignitatem promoveatur, sive Diaconissa fiat. Rursum mulieres grandævæ ætatis subinde dicebantur Presbyterissæ seu Presbyteræ, sicut Presbyter latine idem sonat quod senior; ut colligitur ex Epiphania hæresi 79. Athanasio l. de Virginitate. Vide fusè Vasquez disp. 245. c. 3.

Dico II. Etiam infantes possunt validè ordinari, sinè consensu parentum vel tutorum. Ita contra Nonnullos docet Scotus 4. dist. 25. q. 2. n. 3. & alii communiter. Et solet colligi ex c. Unico, de Clerico per saltum promoti, ubi de quodam, qui infra annos discretionis minores Ordines, & postea Sacerdotium absque Diaconatu prævio susceperat, statuitur, ut solus Diaconatus suppleatur. Ratio est, quod infans etiam sinè intentione propriâ aut parentum vel tutorum sit capax Sacramentorum, quæ non involvunt conditionem istius statui repugnantem, ut patet in Baptismo, Confirmatione & Eucharistia: Ordo autem similem conditionem non involvit, & (ut ait Scotus supra) potest optimè potestas in aliquo consistere absque potentia proxima ad executionem illius potestatis, idque propter aliquod impedimentum. Varii excipiunt Episcopatum: sed sinè fundamento: cùm ratio præmissa locum habeat in Episcopatu; uti in cæteris Ordinibus.

Dices: In eo, qui ordinatur, requiritur acceptatio; cùm Episcopus dicat, Accipe potestatem: sed infans non potest acceptare, ergo nec ordinari. Resp. Neg. Maj. nam per ly Accipe solum significatur, quod Ordinans conferat ordinato, non per modum donationis & pacti, sed per modum operationis & efficacis imperii, quasi diceret: Confero tibi potestatem. Quomodo etiam proli baptizandæ dicitur:

Quâ ad huc ratione quædam olim vocabantur Diaconissæ, Presbyteræ & Episcopæ.

Infantes validè ordinari possent citra consensum parentum vel tutorum.

In ordinando non requiritur propriè aliquo acceptatio.

Accipe *sal sapientiæ*; & dici posset infanti, qui creatur Imperator, Accipe potestatem regendi &c. Simili modò intelligi potest forma Græca Confirmationis (quæ etiam parvulis validè confertur) *Signaculum doni Spiritûs sancti*; supple, donatur tibi. Atque etiam potuisset à Christo institui similis forma Baptismi, v. g. *Accipe characterem Christiani hominis*; qui tamen adhuc potuisset conferri infantibus.

Q U Æ S T I O VII.

De Ætate & Qualitate Ordinandorum?

72. Ad licitè suscipiendū Ordines requiritur in primis certa ætas. Quæ requiritur pro majoribus Ordinibus.

An manè ordinari possit Sacerdos, qui sub vespere inchoat annum vigesimum quintum.

Præsumētes Ordinari ante legitimam ætatem suspenduntur.

Quid si absit dolus seu præsumptio?

Ad Episcopatum requiritur annus trigesimus completus.

Suspensio non afficit eos, si citius ordinentur.

UT aliquis licitè ordinetur varia requiruntur. Primò legitima ætas: quæ jure novò *Trid. sess. 23. c. 12. de Reform.* pro Subdiaconatu est annus vigesimus secundus, pro Diaconatu vigesimus tertius, pro Sacerdotio vigesimus quintus, saltem inchoatus, etsi tantum per mediam diem, aut horam. Ita communiter Doctores. Et patet ex praxi Ecclesiæ, quæ sic Decretum *Tridentini* semper intellexit. Immo *Diana* putat sufficere quòd ordinandus compleverit ætatem requisitam sub vespere diei, ut manè ordinetur, eò quòd vespera trahatur ad manè & faciat simul unum diem, quò ordinandus v. g. in Sacerdotem inchoat annum vigesimum quintum. Attentò tamen rigore verborum Concilii non caret hoc difficultate: eò quòd talis propriè loquendo ordinetur *ante annum vigesimum quintum*: quod Concilium prohibet, exclusis quoad hoc penitus etiam Regularium privilegiis. Cui prohibitioni *Pius II.* addit suspensionem incurrendam ab iis, qui ante legitimam ætatem præsumserint Ordinem sacrum suscipere, ut patet *Extrav. Cum ex sacrorum*. In qua cum requiratur dolus seu præsumptio, consequens est suspensionem aliàs non incurrì. Adeòque sic bonâ fide ordinatus per subsequens exercitium Ordinis non incurrit irregularitatem; utpote nullò jure expressam: quàmvis juxta receptam sententiam graviter peccet: cum prohibitio Ecclesiæ, quæ impedit susceptionem Ordinis ante ætatem certam, extendatur etiam ad exercitium Ordinis sic suscepti. Ætate tamen acceptâ, absque alia absolutione ministrare is posset; cum non sit censurâ aut irregularitate notatus.

Pro Episcopatu requiritur trigesimus ætatis annus completus *c. Cum in cunctis, de Electione*. Si tamen Episcopus ante ætatem legitimam præsumat ordinari, non foret suspensus: cum *Extravagans Pii II.* non loquatur de Episcopatu. Pro minoribus ordinibus per se non requiritur certa ætas, suppositò usu rationis, & suppositâ aliunde scientiâ, quam in initiandis determinatè requirit *Tridentinum supra c. 11.* Unde conferri non debent ante

annos discretionis. Denique ipsa prima Tonsura non debet citius conferri. De qua specialiter præscribitur in *Pontificali*, ne conferatur ante septennium; conformiter ad *c. nullus, de temp. Ord. in 6.* ubi *Bonifacius VIII.* sub pœna suspensionis ipsò factò incurrendâ à collatione Tonsuræ per annum, prohibet, ne quis infanti, nisi fortè Religionem intraret, sive Religioni offerretur (quod hodie non est in usu) seu illitterato, clericalem præsumat conferre Tonsuram.

Secundò requiritur, ut ordinandus sit confirmatus; nam *Trident. supra c. 4.* dicit: *Primâ Tonsurâ non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Quæ verba videntur de se præceptiva; ipsaque materia esse satis gravis. Modus tamen præcipiendi appareret Doctoribus communiùs non esse adeò gravis; quorum communis intellectus in sensu legis positivæ & obligationis ejusdem multum valet. Unde Doctores communiùs censent, non esse mortale, sive ex parte Episcopi (quem verba directè respiciunt) sive ex parte initiandi, (qui non aliter prohibetur suscipere, quàm quatenus Episcopus prohibetur dare) si fiat contrarium.

Tertiò requiritur certa scientia. Requirit autem *Tridentinum supra* ad primam Tonsuram, ut initiandus sit fidei rudimenta edoctus, & sciat legere & scribere, saltem (quod etiam sufficit juxta *Sanchez* & alios) linguâ vulgari seu vernaculâ. Ad minores Ordines requirit *c. 11.* ut ordinandi saltem linguam latinam intelligant. Ad Subdiaconatum & Diaconatum requirit *c. 13.* ut ordinandi sint instructi in litteris, & iis quæ ad Ordinem exercendum pertinent. Ad Sacerdotium requirit *c. 14.* ut ordinandi sciant docere populum necessaria ad salutem & ministrare Sacramenta. Ad Episcopatum requiritur ab Apostolo *ad Titum. 1.* ut ordinandus sit potens exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt, arguere. Examen verò Ordinandorum quoad scientiam, etiam respectu Regularium, pertinet ad Episcopos, juxta *Tridentinum supra c. 12.* Quàmvis moneat *Rodriguez* & alii expedire, ut Episcopi sint contenti quoad Religiosos examine & approbatione suorum Prælatorum; quibus utique magis fidere possent & deberent, quàm judicio alicujus examinantis sæcularis, qui ex successu fortuito unici examinis parùm fundatum judicium frequenter deducit. Censet etiam idem *Rodriguez, Henriquez, Diana, Castro Palao* & plurimi alii minorem eruditionem, aut linguæ latinæ scientiam, requiri in Regularibus ordinandis: eò quòd defectus iste in vita communi facilè suppleatur, tum puritate, tum aliorum instructione, & Prælatorum diligentia, quâ in ministeriis Ordinum errores caventur aut emendantur.

Quartò requiritur vitæ & morum probitas, ut postulat ipsa ratio, & insinuat Apostolus *1. ad Timoth. 5.* dicens: *Manus citò nemini imposueris.*

Quæ etiam requiritur pro minoribus Ordinibus & Tonsura.

73. Secundò prærequiritur in initiandis Confirmationis, an sub mortali.

74. Tertiò requiritur scientia.

Qualis ad Tonsuram & singulos Ordines sit necessaria.

75. Examen scientiæ ad quos spectet.

Notandum pro Regularibus.

76. Quartò requiritur probitas.

morum. **imposueris.** Testimonium probitatis solet Regularibus dari à suis Superioribus; idque sufficere constat ex praxi Ecclesiæ, colligiturque ex Declaratione Cardinalium ad sess. 23. c. 5. de Reform. Quoad alios servandum est, quod eodem capite præscribitur.

Quintò requiritur, ut ordinandus non sit aliquâ censurâ vel irregularitate impeditus, aut peccato mortali obstrictus, de quo saltem non sit contritus.

Sextò, si quis sit ordinandus ab alieno Episcopo, debet habere litteras dimissoriales proprii Episcopi, ut patet ex Tridentino supra c. 8. & aliis Canonibus, idque sub pœna suspensionis. Proprius autem Episcopus est, sive Episcopus originis, sive domicilii, sive beneficii, ut habetur c. Cum nullus de Temp. Ordinatur. in 6. Episcopus originis est in cujus diœcesi quis est natus, cum parentes ibi haberent domicilium. Unde (ut notant Doctores) non intelligitur locus, in quo parentibus per transitum aut negotiationis gratiâ peregrinantibus quis nascitur: is nanque fictione quâdam Juris reputatur natus in loco domicilii parentum. Episcopus domicilii est Episcopus loci, in quo quis habitat animò perpetuò manendi. Episcopus beneficii est, in cujus diœcesi obtinet quis beneficium Ecclesiasticum: sufficitque quantumvis tenue ad hunc effectum, ut contra Nonnullos Plerique docent, & significat simplex verborum textus, in quo non requiritur à Bonifacio VIII. certa beneficii quantitas. Perinde quoque est, etsi sit simplex non exigens residentiam in tali diœcesi. Unde habens domicilium in hac diœcesi, natus autem in altera, & beneficium habens in aliqua tertia diœcesi, potest à quolibet Episcopo alicujus earum diœcesum ordinari. Quod jus commune non excludit Regulares: qui proinde, nisi obstat usus aut recentior aliqua ordinatio Apostolica, possent non solum à Diœcesano sui domicilii, sed etiam originis ordinari.

Quod ad Dimissoriales attinet, notandum in primis est, Sede vacante eas non posse dari à Capitulo aut ejusdem Vicario, nisi post annum à die vacationis, vel occasione beneficii accepti aut accipiendi, quò arctetur quis ad Ordinem citius suscipiendum; ut patet ex Tridentino sess. 7. c. 10. de Reform. Quamvis posset Capitulum dare alicui Episcopo licentiam etiam intrâ primum annum vacationis in Diœcesi Episcopo proprio orbata ordinandi illos, qui dimissorialibus Capituli non indigent, sed eas habent à propriis Prælati.

Notandum II. Certum esse, quòd dimissoriales concedere Regularibus sit penes eorum Prælatos, ut etiam praxis docet. Qui tamen juxta Declarationem Cardinalium debent eas dare, non ad Episcopum alienum, sed ad Diœcesanum, nisi hic absit, vel non sit ordinatus: tunc enim ad quemcumque communionem cum S. Sede habentem dimittere possunt, non agnitò Capitulò seu Vi-

carìo Episcopi diœcesani. In hac verò declaratione non fit derogatio privilegiorum. Porro tenor Declarationis, prout refertur ab Angelo de Lantusca in theatro Regularium V. Ordo, hic est: Congregatio Concilii censuit superiores Regulares posse suo subdito itidem Regulari, qui præditus qualitatibus requisitis Ordines suscipere voluerit, litteras dimissoriales concedere, ad Episcopum tamen Diœcesanum, nempe illius Monasterii, in cujus familia ab iis ad quos pertinet, is Regularis positus fuerit, & si Diœcesanus abfuerit, vel non esset habiturus ordinationes, ad quemcumque alium Episcopum, dum tamen ab eo Episcopo qui ordines contulerit examinetur quoad doctrinam, & dum ipsi Regulares non distulerint, de industria, concessionem dimissorialium in id tempus, quò Episcopus Diœcesanus, vel abfuturus, vel nullas habiturus esset ordinationes. Verum cum à superioribus Regularibus, Episcopò Diœcesanò absente, vel ordinationes non habente, litteræ dimissoriales dabuntur, in eis utique hujusmodi causam absentie Diœcesani Episcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum exprimendam esse &c. Datum Romæ 15. Martii 1596. Hoc Decretum observari mandavit Clemens Papa VIII. Estque de novo confirmatum à S. Congregatione 24. Augusti 1686.

Ad privilegia porro quod attinet, concessa est mendicantibus facultas suscipiendi Ordines à quocumque Catholico Antistite, per Leonem X. & Paulum III. cui quidem privilegio cum Tridentinum per specialem clausulam non derogaverit, censent plures Doctores illud adhuc vigere. Et quidquid foret de hoc, saltem post Tridentinum eadem facultas concessa est Societati Jesu à Gregorio XIII. qui quidem prohibet communicationem fieri aliis Ordinibus mendicantibus; ea tamen concedi potuit per Successores, & de facto concessam esse colligitur ex Bulla Gregorii XIV. datâ Cisterciensibus, quæ incipit Romanus Pontifex, & est tertia in Bullario Rodriguez, ubi etiam similia privilegia Cisterciensibus communicantur, cæteri autem cum his communicant sinè ulla exclusionem. Denique Clemens VIII. idem concessit Congregationi S. Joannis Evangelistæ in Portugallia, ut patet apud Porret V. Ordines sacri n. 4. qui testatur se hoc privilegium oculis suis vidisse.

Notandum denique, posse Prælatos regulares dare dimissorias Novitiis ad Ordines (non tamen ad sacros titulò paupertatis) ut rectè Suarez, Barbosa, Diana, Aversa & alii contra quosdam: cum facultates Regularium Prælatorum se etiam ad Novitios extendant, nisi fiat exceptio.

Notandum denique, posse Prælatos regulares dare dimissorias Novitiis ad Ordines (non tamen ad sacros titulò paupertatis) ut rectè Suarez, Barbosa, Diana, Aversa & alii contra quosdam: cum facultates Regularium Prælatorum se etiam ad Novitios extendant, nisi fiat exceptio.

Tenor Declarationis Cardinalium.

79. Quid possint ex privilegiis.

An etiam Novitiis possint dari dimissoriales.

QUÆSTIO VIII.

De Titulo congruæ Sustentationis,
& Temporibus Ordinationis.

80. **I**N Primis Ordinandus debet pacificè
Initiandus sacris Ordini-
bus debet habere
titulum be-
neficii.

Quando
sufficiat ti-
tulus patri-
monii aut
pensionis.

Quid sta-
tuat Tri-
dentinum
circa resig-
nationem
tituli Or-
dinationis.

81. Religiosi
professi non
indigēt aliō
titulō.

Non professi
qualiter
arceantur,
nisi titulum
habeant.

Ordinari
tamen pos-
sunt Clerici
Societatis
post emissā
in eadem
vota sim-
plicia.

82. Insuffici-
entia beneficii
potest patri-
monio sup-
pleri.

Qua quā-
ritas fru-
ctuum suf-
ficiat.

Obtinere beneficium Ecclesiasticum, quod ei ad victum honestè sufficiat, si non sit Regularis. Ita *Tridentinum sess. 21. c. 2. de Reform.* Patrimonium verò vel pensionem obtinentes ordinari non possunt, nisi quos Episcopus judicaverit assumendos pro necessitate vel commoditate suarum Ecclesiarum, etiam si constet patrimonium & pensionem verè obtineri, & ad vitam sustentandam sufficere. Ita *Tridentinum supra.* Ubi etiam præcipitur, ne ordinatus resignet illud beneficium, nisi factâ mentione, quòd titulò illius sit ordinatus; item ne admittatur resignatio, nisi constet, quòd aliunde possit commodè vivere, & aliter facta resignatio sit nulla. Ibidem quoque statuitur de resignatione patrimonii & pensionis, quòd fieri non possit sinè licentia Episcopi, donec beneficium Ecclesiasticum sufficiens sint adepti, vel aliunde habeant, unde vivere possint.

Excipiuntur à præfatis decretis Religiosi professi, quibus locò beneficii vel patrimonii succedit voluntaria paupertas, quæ Regum opibus præstat, quique ex ipsa sua Religione habent, unde sustententur. Quare necdum professi non possunt absque titulo beneficii vel patrimonii promoveri ad Ordines sacros ex decreto ac declaratione *Pii V. Bullâ Romanus Pontifex 75.* apponentis pœnam suspensionis ab executione Ordinum adversus taliter ordinatos, & à collatione talium Ordinum ad annum adversus Ordinantes. Quæ Constitutio etiam habet locum in iis, qui scirent professionem suam esse irritam; utpote verè non professis. Posset nihilominus Novitius, qui haberet interim beneficium aut patrimonium, ordinari ad talem titulum, sicut laicus. Possunt insuper Clerici Societatis Jesu post emissâ vota simplicia, præviâ biennii probatione, quibus fiunt veri Religiosi, liberè ordinari, etsi necdum solemniter sint professi, ex Decreto & Declaratione *Gregorii XIII. Bullâ Ascendente Dominò, & Gregorii XIV. Bullâ Ecclesia Catholica.*

Notandum porrò beneficium sufficiens ad honestam Clerici sustentationem sic requiri, ut tamen insufficientiam supplere possit patrimonium: ex quo & beneficio seorsim insufficientibus coalescere potest titulus sufficiens, ut rectè *Zerola, Quaranta, Barbosa, Bonacina* & alii. Quantitas autem valoris seu fructuum taxatur judiciò Episcopi. Quare non in omni Diœcesi est eadem taxa, ipsaque etiam juxta varietatem temporum & regionum variatur. Quòd si etiam modicum ex

tali quantitate deficiat, non peccabit graviter Episcopus ordinans & Clericus ordinatus, ut post *Sanchez* notat *Diana P. 4. Tr. 4. Resol. 25.* ponens exemplum, si ex triginta deficiant duo.

Notandum II. beneficium debere esse perpetuum, nec sufficere Vicariam aut Capellaniam temporalem vel ad nutum amovibilem; immo nec merum titulum coadjutoriae cum spe certa succedendi alteri, utpote forsan supervicturo: nisi etiam in hujus vita detur coadjutori certa & sufficiens portio.

Notandum III. quod ad titulum patrimonii spectat, non sufficere filium esse patris divitis; qui tamen posset à filio constringi, ut portionem ad hunc finem designet, *Arg. L. fin. C. de Dotis promissione;* ubi de matrimonio carnali, à quo ad spirituale seu sacerdotium argumentari licet, c. *Inter corporalia, de Transla. Episcopi.* Ita *Sanchez l. 4. de Matrim. d. 26. num. 7. Barbosa, Gutierrez, Castro Palao pu. 11. n. 7.* Quod tamen filio sic pater concedit, computandum est in legitimam, juxta *Covarruvias, Marchinum, Molina, Garcias* & plures alios contra *Barbosa* & alios. Nam bona concessa filio, quæ sunt transmissibilia ad hæredes, & alienabilia (prout sunt, de quibus agitur) in legitimam imputantur juxta *L. Omni modo §. Imputari C. de inofficioso Testamento.* Vide *Castro Palao pu. 11.*

Notandum IV. Ordinum titulò patrimonii posse illud alienare etiam sinè licentia Episcopi juxta *Garcias, Azorium, Præpositum* & alios communius contra *Barbosa* & quosdam alios, si sufficiens beneficium obtineat, vel habeat aliunde, unde commodè vivat: tamen ly *Donec* (quò utitur *Tridentinum*) limitat tempus, adeoque prohibitionem alienationis, ne ultrà procedat. An verò alienatio citius facta contra prohibitionem Concilii, sinè licentia Episcopi, sit solùm illicita, an insuper invalida, non ita constat. Et quidem *Garcias, Barbosa, Præpositus* & alii passim censent per particulam, *Nullatenus possint* (quâ utitur *Tridentinum*) ademptam esse potestatem validè alienandi. Aliis nihilominus (ut *Suarez To. 5. d. 31. sect. 1. n. 38.*) apparet, hujusmodi clausulam non esse irritantem, sed posse intelligi de licito: præsertim cum *Tridentinum* diversimodè ibidem loquatur de resignatione beneficii, apponens illi clausulam expressè annullantem.

Petes: An promotus absque titulo sufficienti incurrat suspensionem c. *Neminem* & c. *Sanctorum diff. 70.* Resp. id non satis constare, sed quòd pœna hæc abrogetur c. *Cum secundum Apostolum de Prabendis* & c. *si Episcopus, eod. tit. in 6.* ubi injungitur Episcopo ordinanti illos, de quorum sufficienti titulo non satis constat, obligatio providendi sic ordinatis de alimentis necessariis aut competenti beneficio. Et quàmvis *Tridentinum sess. 21. c. 2. de Reform.* antiquorum Canonum pœnas innovet,

83. Requiritur beneficium perpetuum.

Non sufficit filium esse patris divitis,

Qui possit constringi ad portionem designandam,

Quæ computanda venit in legitimam,

84. Titulus patrimonii potest alienari ad libitum, obtineat aliunde, unde commodè vivat: tamen ly Donec sufficiens sustentatione.

Citius facta alienatio censetur passim invalida.

At Suarez & alii putant solùm illicitam.

85. Promotus sine titulo sufficienti verosimiliter non incurrit suspensionem.

innovet, tamen non satis liquet innovare ipsum Canones antiquiores dudum abrogatos, qui proinde verè non erant Canones aut leges. Immo refertur *Declaratio Cardinalium ad locum cit. Tridentini*, quòd Concilium in hoc capite renovaverit tantum pœnas c. Cum secundum. Ubi etsi unica pœna imponatur ipsi Episcopo ordinanti; *Tridentinum* tamen more satis consuetò ponit numerum pluralem pro singulari. Quare ita censent *Henriquez, Toletus, Sayrus, Diana, Coninck* & plures alii. Quod idem Plures consequenter docent, quando quis ordinatur fictò titulò, qui illum sufficienter probavit ipsi Ordinanti, bonâ fide procedenti. Quàmvis *Suarez, Bonacina* & plures alii putent ordinatum utròque casu incurere suspensionem, eximentes tamen in casu posteriori Episcopum deceptum ab obligatione alendi.

Vt nec Ordinatus fictò titulò sed satis probatò ipsi Ordinanti. Virumque tamen asserit Suarez & plures alii.

86. Saltem videtur non incurri et si patrimonium sit acceptum cum onere retrodonandi,

Aut si Subdiaconus v. g. ei cedens invalidè ad altiores Ordines ascendat.

87. Servanda sunt certa anni tempora, & quæ illa sint.

Tonsura omni die, hora & loco conferri potest.

Illud saltem multò probabilius est, non contrahi suspensionem, si patrimonium sit acceptum sub onere retrodonandi: cum talis verè dominium patrimonii habeat, adeoque non sit promotus absque titulo; conditio autem huiusmodi opposita, velut illicita & turpis, non obliget. Ita *Toletus, Garcias, Barbosa* & alii passim contra Nonnullos. Idem est, si jam ordinatus ad verum titulum Subdiaconatus, cederet postea titulo suo non servatâ formâ Concilii, & tunc ulterius ordinaretur Diaconus aut Sacerdos; suppositâ videlicet invaliditate huiusmodi cessionis, adeoque titulò in rei veritate permanente. Secus esset, si (quod varii volunt) cessio patrimonii sit valida, & aliunde supponatur pœnam suspensionis esse in *Tridentino* innovatam.

Secundò debent servari certa anni tempora. Episcopus quidem est ordinandus die Dominicâ vel in Natalitio Apostolorum juxta *Pontificale Romanum*. Sacri sive majores Ordines sunt conferendi sabbatis quatuor temporum, sabbatò sanctò, vel sabbatò ante Dominicam Passionis. Ita de Diaconatu & Presbyteratu statuitur *cap. fin. dist. 75. De Subdiaconatu cap. De eo, de Temp. Ordinatu*. Ordinati autem extra prædicta tempora sunt à susceptis Ordinibus suspendendi; *cap. Cum quidam, eod. tit.* Immo si præsumperint sic ordinari, sunt suspensi ipsò factò *Extr. seu Bullâ 7. Pii II. Cum ex sacrorum*. Minores verò Ordines possunt non solum conferri in sabbatis Ordinationum, sed etiam juxta *Pontificale Romanum* singulis dominicis & festivis diebus duplicibus; idque ubicumque, sed (quod esse de convenientia notat *Aversa quæst. 3. sect. 9.*) in mane tantum, ut ait idem *Pontificale*. Ubi etiam consuetudo id permittit, possunt conferri in alio die; prout in Belgio conferuntur feriâ sextâ ante sabbatum sacre Ordinationis. Denique Clericatus seu prima Tonsura quòcumque die, hora, & loco conferri potest, inquit *Pontificale Tit. de Ordinibus conferendis*.

Notandum tamen, Regulares posse ordinari extra statuta tempora ex privilegiis *Eugenii IV. & Alexandri VI.* quæ sive per *Tridentinum*, sive per alios Pontifices non esse revocata, docet *Rodriguez Tom. 3. quæst. 23. artic. 5. Marchinus, Præpositus, Diana*. Estque juxta *Aversa quæst. 3. sect. 9.* tutum in praxi addens illud pro sua Religione sæpius in pluribus Dioccesibus, & in Romana ipsa Urbe servatum. Referturque ad *sess. 23. cap. 8. de Reformat.* expressa Declaratio Cardinalium, quòd privilegium suscipiendi Ordines extra tempora per Decretum *Tridentini* non sit sublatum: utpote in quo non sit derogatio privilegiorum; sicut, etiam quoad Regulares, sit circa ætatem à *Tridentino* requisitam. Prædictis accedunt concessionibus *Tridentino* posteriores; scilicet *Gregorii XIII. & Clementis VIII.* quarum mentio facta est *num. 79.*

Tertiò, observanda sunt certa temporum interstitia, sic ut nullus eodem die possit suscipere duos Ordines sacros, etiam si regularis sit; ut expressit *Trid. sess. 23. c. 13. de reformat.* ubi quoad hoc revocatur privilegium *Eugenii IV.* quò id concedebatur sancti Benedicti Monachis, & consequenter aliis per communicationem.

Quòd autem *Tridentinum* ibidem statuat, ut Subdiaconus non promoveatur ad Diaconatum, nisi post annum, relinquitur iudicio Episcopi, cum dicat: *Nisi aliud Episcopo videatur*. Similiter de interstitio unius anni inter Diaconatum & Sacerdotium ait *cap. 14. Nisi ob Ecclesiæ utilitatem ac necessitatem aliud Episcopo videretur*. Immo simile interstitium requirit inter Ordines minores & Subdiaconatum *cap. 11.* addens similem clausulam: *Nisi necessitas aut Ecclesiæ utilitas iudicio Episcopi aliud exposcat*. Postremum tamen his in locis non est receptum, ubi minores Ordines conferri ordinandis solent pridie quàm eisdem conferatur Subdiaconatus: in pluribus aliis locis dantur etiam eodem die. Modò tamen, dum denuò opus hoc edo, Nonnulli Episcopi hinc ceperunt interstitium interdum saltem exigere.

Quod attinet ad Regulares mendicantes, concessum est iis privilegium ab *Alexandro VI.* (ut videre est in *Compendio privileg. V. Ordines sacri numer. 11. & apud Rodriguez Tom. 3. quæst. 23. art. 5.*) ut possint ordinari tribus diebus Dominicis sive festivis duplicibus successivè. Cui non esse derogatum per *Tridentinum* suprâ defectu clausulæ revocatorie, asserit *Rodriguez* & plurimi alii, conformiter ad præmissa de privilegio suscipiendi Ordines extra tempora, & ad vulgatam Doctorum in materia privilegiorum sententiam, fundatam in regula communi, quæ habetur *cap. 1. de Constitut. in 6. Generi per speciem derogatur*.

Nec refert quòd *Trident. sess. 25. c. fin. de solvitur* Regularibus dicat: *Hac omnia & singula in superioribus Decretis contenta observari s. Synodus*

88. Privilegia Regularium recensentur.

89. Interstitia servanda, Nemo potest un. die duos Ordines sacros suscipere;

Immo juxta Tridentinum requiritur intervallum unius anni;

Etiam inter Ordines minores & Subdiaconatum, Quod ultimum hic non est receptum.

90. Privilegia Regularium quoad interstitia.

An iis sit derogatum per Tridentinum.

cus quidam Tridentini;

nodus præcipit, in omnibus Cœnobiis &c. non obstantibus eorum privilegiis sub quibuscumque verborum formulis conceptis &c. Ibi enim solum loquitur Concilium de superioribus Decretis istius Sessionis de Regularibus, non autem de decretis contentis in aliis sessionibus. Immo *Præpositus quæst. unic. dub. 15. num. 156.* existimat *Tridentinum* ibi loqui de iis solum decretis istius Sessionis, quibus particulariter est apposita clausula derogatoria: repetere autem generaliter in fine derogationem pro majori efficacia cum accommodata proportione.

An post *Tridentinum* sint data in hanc rem privilegia.

Et quàmvis *Tridentinum* derogasset præsentis privilegio, non derogavit saltem privilegio *Gregorii XIII.* concessio Societati *Jesu Bullâ 25. in Bullario Rodriguez.* In qua etiam sit clausula inhibitiva communicationis; huic tamen clausulæ derogavit *Gregorius XIV.* Bullâ *Romanus Pontifex 3. in Bullario Rodriguez.* faciens communicationem Congregationi reformatæ *S. Bernardi*; nec in ea excludens communicationem, quam Mendicantes habent amplissimam cum ista Congregatione. Accedit tandem privilegium *Clementis VIII.* (de quo *num. 79.*) quod id ipsum conceditur.

91. Objicitur quædam declaratio Cardinalium.

Responsio.

Non obstat etiam Declaratio Cardinalium (quæ refertur ad *sess. 23. cap. 11. de reform.*) censentium remissionem interstitiorum, etiam quoad Regulares, ex causis tantum à Concilio expressis faciendam pertinere ad Episcopum ordinantem; eum tamen hac in re debere quoad causas deferre iudicio & attestationi Superioris Regularis ordinandi. Nam (quidquid sit de veritate vel auctoritate istius Declarationis) constat per hanc declarationem non enervari in primis privilegia *Tridentino* posteriora: neque insuper se extendere ultra limites *Tridentini*, quod ipsa declarat; in quo non est clausula derogatoria privilegiorum. Non facit etiam declaratio mentionem de privilegiis, seu de eo quid possint Prælati vi privilegiorum. Unde juxta *Aversa quæst. 3. sect. 9.* potest hæc res ita conciliari, ut de jure quidem id pertineat ad Episcopos, ex privilegio autem ad Prælatos Regulares: & ita pro Regularibus ordinandis utrique possint in his interstitiis dispensare. Attamen propriè loquendo Prælati Regularium privilegiatorum non dispensant in interstitiis cum suis subditis, utpote vi ipsius privilegii à jure seu obligatione servandi interstitia exemptis. Quidquid autem sit de præmissis, sanctè & rectè facient etiam hi, si dum non subest necessitas seu justa causa, observari à suis curent statuta jure interstitia. Quod proinde etiam præscribitur in Constitutionibus Fratrum Minorum.

QUÆSTIO IX.

De Effectu Sacramenti Ordinis.

DICO I. Sacramentum Ordinis confert gratiam habituales, & suo tempore auxilia gratiæ actualis. Patet ex dictis de Effectu Sacramentorum in genere. Idque consequenter verum est de singulis Ordinibus, positò quod singuli sint Sacramentum.

92. Effectus hujus Sacramenti est gratia.

DICO II. Sacramentum Ordinis imprimat characterem. Est de fide ex *Florentino in Decreto de Armenis, & Tridentino sess. 7. can. 9. de Sacram. in gen.* Idque verum est non solum de Sacerdotio, sed etiam de aliis Ordinibus, quotquot sunt Sacramentum; ut ex indefinita doctrina Conciliorum constat. Deinde singuli Ordines qui sunt Sacramentum, sunt initerabiles: initerabilitas autem Sacramenti oritur ex characterem; ut patet ex Conciliis citatis.

93. Et Character.

Eum imprimunt, quotquot Ordines sunt Sacramentum.

Characteres porro illi sunt distincti, idque probabilius specie, ut docet *Scotus 4. dist. 24. numero 11. Præpositus dub. 19.* quia sunt signa diversorum Ordinum susceptorum, & disponunt ad actus distinctos; suntque ita à se invicem independentes, ut non tantum inferiores sine superioribus, sed etiam è contra possint conferri, & in actum exire.

Et quidem singuli distinctum specie.

Major difficultas est, an Consecratio Episcopi, & præsertim secunda Ordinatio partialis Sacerdotis distinctum imprimant characterem. Negat *Vasquez disp. 239. num. 57.* putans conferri solam novam potestatem Episcopo, sicut Sacerdoti priori consecratione consecrato supponit conferri solum novam potestatem absolvendi à peccatis. Affirmat *Præpositus supra* & plures alii. Idque videtur probabilius; quia confertur nova gratia, item nova potestas inamissibilis, & actione initerabili: & quia character Sacerdotii non sufficit ad denotandum, quod aliquis sit Episcopus, vel ordinatus secundâ Ordinatione sacerdotali. Nec hinc sequitur, tot esse characteres qui conferuntur per secundam Ordinationem, quot sunt Sacramenta, ad quorum consecrationem accipit potestatem, v.g. Pœnitentiæ, extremæ Unctionis &c. Nam istæ potestates non possunt dari separatim, sed simul; sicut simul datur in una Ordinatione potestas in Corpus & Sanguinem Christi verum. Et sicut non posset Episcopalis potestas validè sic conferri, ut separatim daretur potestas ad ordinandum, & separatim ad confirmandum. Itaque eò ipsò, quod accipit potestatem remittendi peccata, accipit quoque potestatem in extremam Unctionem fitque capax obtinendæ commissionis ad confirmandum, & aliquos Ordines conferendum.

94. An in consecratione Episcopi vel secunda Ordinatione partiali Sacerdotis imprimatur distinctus character, controversum est. Verosimilius est, quod sic.

QUÆSTIO X.

De Continentia sacris Ordinibus annexa.

§. I.

An initiati sacris Ordinibus teneantur abstinere à Matrimonio?

95. *Obligatio continentia non tangit initiatos minoribus tantum Ordinibus.*
OMISSA Clericorum obligatione, de recitando quotidie horas Canonicas (quæ respicit beneficiatos & in sacris constitutos, soletque explicari in materia de Religione) hōc locō communiter agitur de eorumdem obligatione ad cœlibatum seu continentiam, & incapacitate contrahendi matrimonium. Quæ obligatio etiam concernit indubiè eos tantum, qui majoribus sunt Ordinibus insigniti; ut ex sensu omnium, praxique Ecclesiæ & usu est manifestum.

An hi peccet redeundo ad statum sæcularem, etiam sine causa.
 Quoad tonsuratos verò & minoribus tantum Ordinibus decoratos, certum in primis est, nullatenus peccare eos, qui ex justa & rationabili causa redeunt ad statum sæcularem: non enim per minores Ordines inducitur vinculum indissolubile. Certum quoque est non peccare mortaliter, etsi id faciant absque rationabili causa: neque enim ex natura rei, neque ex jure positivo deduci potest gravis obligatio ad permanendum in statu isto. Quàmvis Sanchez, Coninck & alii admittant tales peccare venialiter, ratione scilicet levitatis & inconstantia in bono inchoato. Quòd si verò quis ab initio statum clericalem assumeret absque animo perseverandi, censet Bannez, Aragon, Barbosa & alii apud Aversa quæst. 4. de Ordin. sect. 2. talem peccare mortaliter. Verùm omnino dicendum est, eum solum peccare venialiter, etsi ab initio ex sola levitate intendat recedere à statu isto. Immo nullò modò peccaret, si ab initio haberet solum animum experiendi, seu faciendi postea quod magis expedierit. Ad summum igitur peccaret graviter, qui ex intentione graviter mala istum statum assumeret, v. g. ex fine effugiendi fraudulenter justum iudicium cum damno tertii, aut alio fine simili. Quare quod Tridentinum sess. 23. c. 4. de Reform. statuit, ut primà Tonsurâ non initientur, de quibus probabilis conjectura non sit, eos non secularis iudicii fugiendi fraude, sed ut Deo fidelem cultum præstent, hoc vita genus elegisse; ad summum facit, quòd Episcopus secus agens non rectè procedat, aut etiam peccet, sic fraudulenter volens effugere justum iudicium sive cum damno tertii. Nec vetat de cætero eligi statum clericalem, etsi tantum ad tempus, rectò alioquin fine, scilicet ad serviendum Deo. His præmissis

96. **Dico I.** Ab initio Ecclesiæ fuit omni-

bus Sacerdotibus & Diaconis prohibitum contrahere matrimonium. Patet ex Can. 27. Apostolorum, Concilio Ancyrano can. 10. & ex antiquissimis Pontificibus ac Patribus, quos vide apud Bellarm. l. 1. de Clericis cap. 19. Ut proinde impudenter mentiantur Melancthon & Kemnitius dicentes hanc legem continentia à Romanis Pontificibus contra antiqua Concilia introductam. Quam etiam videre est in Conciliis Wormaciensi, Aquisgranensi & Moguntino sub Carolo Magno: unde colligas eorumdem Sectariorum Splendidum mendacium, quò dixerunt inventam fuisse demum ante quadringentos annos in Germaniam istam continentia legem.

Dixi Sacerdotibus & Diaconis: quia Subdiaconatui fortasse non semper fuisse annexam obligationem continentia censet Vasquez cum aliis: eò quòd ab initio non fuerit Ordo sacer, ut colligitur ex cap. A multis, de Ætat. & Qual. & Ordin. præficiend. Postmodum tamen inter sacros Ordines est habitus, & obligationem continentia habet annexam, ut ex can. cit. patet. Nihilominus ex antiquissimis auctoritatibus Aversa quæst. 4. sect. 5. §. Tertiò, colligit continentiam ab initio fuisse annexam Subdiaconatui. Nam can. 27. Apostolorum statuitur: *Innupti, qui ad Clerum proveñti sunt, præcipimus, ut si voluerint, uxores accipiant, sed Lectores & Cantores tantummodò.* Et Concilium Elibertinum sub Sylvestro can. 33. placuit (inquit) *in totum prohibere Presbyteris, Diaconibus & Subdiaconibus, abstinere se à conjugibus suis, & non generare filios.* Alibi etiam nomine Diaconorum communi quâdam appellatione comprehenduntur quoque Subdiaconi; ut plerique advertunt: nec aliunde apparet initium, ex quo cœperit ista Subdiaconorum obligatio. Ita Aversa. Qui etiam advertit, quòd non semper fuerit Ordo sacer, sive quia olim sic vocabantur soli illi, qui conferuntur per impositionem manuum, aut certè illi soli, quibus erat concessum tangere & ministrare corpus Domini. Postea autem generaliter sacri dicti sunt, qui proximè ministrant in altari & continentiam annexam habent.

Dico II. Initiati sacris Ordinibus non tantum illicitè, sed etiam invalidè contrahunt matrimonium. Patet ex variis juribus, & novissimè ex Tridentino. sess. 24. can. 9. ubi id sub anathemate definit.

Dico III. qui post initum matrimonium susceperunt sacros Ordines, tenentur etiam ad continentiam. Patet ex Carthaginensi II. can. 2. ubi præscribit Sacerdotibus & Diaconis continentia esse in omnibus & c. & ut præfati pudicitia custodes etiam ab uxoribus se abstineant. Et interserit: *Ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Et ex Epiphanio Hæresi 59. inter alia dicente: *Sed adhuc viventem & liberos gignentem unius uxoris virum non suscipit* (Ecclesia) *sed eum, qui se ab una uxore continuit, aut in*

Sacerdotibus & Diaconis fuit ab initio inhibita contractio matrimonii.

97. *Quid de Subdiaconis.*

98. *Initiati sacris Ordinibus invalidè contraherent matrimonium.*

Ordinati post matrimonium tenentur abstinere ab usu conjugii.

in viduitate vixit, Diaconum, Presbyterum & Episcopum, & Hypodiatonum; maxime ubi sinneri sunt canones Ecclesiastici. Plura Testimonia vide apud Bellarminum supra.

99. Præterquā in Ecclesia Græca, saltem extra dies ministerii.

Conclusio intelligitur quoad Ecclesiam Latinam: quia in Græca, etsi Sacerdotes & alii fuerint aliquando adstricti ad omnimodam continentiam, etiam ab uxoribus, quas ante susceptionem Ordinis duxerant; ut patet ex Epiphonio supra & ex c. Quoniam, dist. 31. & aliis, quæ allegat Præpositus dub. 21. postmodum tamen hæc lex quoad illos abrogata est, ideoque licite, saltem extra dies sui ministerii, utuntur suis uxoribus, ut colligitur ex c. Aliter, dist. 31. ubi ex Stephano Papa in Concilio Lateranensi dicitur: Aliter se Orientalium habet traditio Ecclesiarum, aliter hujus S. Ecclesie Romana: nam eorum Sacerdotes, Diaconi & Subdiaconi matrimonio copulantur (scilicet jam inito utendo) istius autem Ecclesie (scilicet Romanæ) nullus Sacerdotum à Subdiacono usque ad Episcopum licentiam habet conjugium sortiendi. Idem satis clarè supponitur à Clemente III. c. Quæsitum, de Pœnit. & Remission. & Innocentio III. c. Ut Clericorum, de vita & honestate Clericorum, & c. Cum olim de Clericis conjugatis.

100. Nihilominus juxta Præpositum quæst. de Sacram. Ordinis dub. 21. apud Catholicos constat, etiam Græcis ita fuisse illicitum contractum matrimonialem, ut numquam eis antea ordinatis licuerit illud inire. Et consonat c. Cum olim tit. ibi: Quoniam Orientales in minoribus Ordinibus contrahunt, & in superioribus utuntur Matrimonio jam contracto. Et clariùs can. 6. Concilii Quinisexti, ibi: Decernimus, ut deinceps penitus, Hypodiacono, Diacono, Presbytero, post Ordinationem suam contrahere non liceat. Si tamen contrahant, eorum conjugia, quàmvis illicita, esse adhuc valida censet Arcudius in Concord. l. 7. c. 42. donec à Romana Ecclesia in futurum etiam pro Græcis statuantur invalida. Simpliciter etiam vetitum fuit Episcopis, vacare conjugio antea inito: sicut habetur can. 12. Sed reliquis concessum est, ut antea conjugati (cum unica scilicet & virgine) possent ad sacros Ordines promoveri.

§. I I.

An Continentia sit annexa Ordinibus sacris ex jure divino, vel Ecclesiastico, an autem ex voto?

101. SUPPONO tanquam indubitatum, Continentiam Clericorum non tantum obligare ad abstinendum à nuptiis, sed etiam ab omni actu venereo. Patet ex c. Ut Clericorum, de vita & honestate Clericorum, & multis aliis, quæ citat Sanchez l. 7. d. 27. n. 3. Patet etiam ex eo, quod hujusmodi clerici fornicantes

ultra peccatum luxuriæ committant sacrilegium.

DICO I. Initiati aliquo majori Ordine non obligantur ad continentiam ex jure divino positivo. Ita D. Thomas, D. Bonaventura, Scotus & alii Doctores communiter contra Franciscum Turrianum & paucos alios. Nam nullibi extat hac de re jus divinum. Et Ecclesia alioquin non permisisset Orientalibus ordinatis, etiam Sacerdotibus, usum uxorum, neque de facto permetteret Græcis Catholicis cum Ecclesia Romana communionem habentibus: quos etiam propterea non reprehendit.

DICO II. Continentia sacris Ordinibus est annexa solum ex præcepto Ecclesiæ; non autem ex voto, nequidem tacito, seu quod fiat ipsa susceptione Ordinis sacri. Ita contra D. Thomam & alios plurimos tum Scholasticos, tum Morales, tum Canonistas, tenet Scotus & plurimi Juristæ, compluresque Theologi, quos sequitur Aversa q. 4. sect. 7. §. Praferendus tamen.

Probatur I. quia plurimi canones ac decreta imponunt simpliciter Clericis obligationem continentie, sicut cæteris præceptis imponitur alterius rei obligatio. Can. 27. Apostolorum: Innuptis autem qui ad clerum provelti sunt, precipimus, ut si voluerint, uxores accipiant: sed Lectores Cantoresque tantummodo. Sub horum nomine intelliguntur omnes minores Ordines; ut omnes supponunt, nisi quod Vasquez disp. 249. num. 27. intelligat ibi id solis Lectoribus & Ostiariis permitti, cæteris autem prohiberi, etiam Exorcistis & Acolythis; sed sine fundamento. Carthaginense II. can. 2. & refertur cap. Cum in præterito, d. 84. Placuit (inquit) sacrosanctos Antistites & Dei Sacerdotes, nec non & Levitas, vel qui Sacramentis divinis inserviunt, continentes esse in omnibus, ut quod Apostoli docuerunt, & ipsa servavit antiquitas, nos quoque custodiamus. Eliberitanum can. 33. Placuit in totum prohiberi Episcopis, Presbyteris, Diaconibus, & Subdiaconibus, abstinere se à conjugibus suis, & non generare filios. Concilium Romanum sub Silvestro can. 8. Nullam autem Subdiaconorum ad nuptias transire precipimus. Similiter loquuntur alii canones. Quare etiam passim solet vocari Lex vel præceptum continentie. Ac etiam hodie promovendis ad Subdiaconatum non exponitur obligatio voti, sed legis Ecclesiasticæ, ad continendum; ut patet ex Pontificali Romano. Allegatur etiam Trid. sess. 24. can. 9. Si quis (inquit) dixerit Clericos in sacris Ordinibus constitutos vel Regulares castitatem solemniter professos posse matrimonium contrahere, contractumque validum esse, non obstante lege Ecclesiasticâ (scilicet quoad ordinatos) vel votò (scilicet quoad Religiosos) anathema sit. Verum attentâ Historiâ Palavicini, existimo hinc nil firmiter concludi contra oppositam Sententiam; cum Canon iste solum damnet opposita verba Lutheri. Unde

Unde Cardinalis *Hofius* suam sententiam scripto exprimens, ac ad Synodi scribas mit- tens, inter alia aiebat, *Nonum canonem à se com- probari, modo intelligeretur secundum synodi mentem; quæ non fuerat ut definiretur, legem ca- libatûs esse legem Ecclesiasticam, de quo ne dispu- tatum quidem fuerat, sed solum ut damnaretur error Lutheri cum iisdem ipsius verbis, quæ erant:* Non obstantibus lege Ecclesiasticâ, & voto. Ita refert *Palavicinus* l. 23. c. 9. n. 2. addens n. 3. illa verba lege Ecclesiasticâ similiter dis- plicuisse Cardinali Lotharingæ; quæ tamen comprobavit, ubi majori parti probarentur, sed secundum veram Concilii mentem, adje- citque idem planè, quod Cardinalis *Hofius*: atque in hoc complures ejus sententiam com- plexi sunt, ut inquit *Palavicinus* suprâ.

Probatur II. quia si esset ex voto, mi- rum, quod Ecclesia hoc non clarè expri- meret, immo expressam emissionem voti non exigeret: quamquam enim etiam tacita professio Religiosa æquivalet expressæ, ta- men solum admittitur in defectum & supple- mentum expressæ; & hæc quidem per se in- stituta est fieri.

Probatur III. quia potest suscipiens Sa- cramentum Ordinis ignorare obligationem voti annexam; & quamquam sciret, potest expressè habere equidem animum non vo- vendi: atqui talis adhuc obligaretur ad con- tinentiam; non quidem ex voto: cum hoc essentialiter pendeat à propria voluntate & in- tentione voventis: ergo ex præcepto; ut etiam fatetur *Suarez*, *Sanchez* & plures alii: ergo similiter ceteri obligantur ex præcepto: ubi enim de istis legitur lex specialis Eccle- siæ? Solum itaque sunt generales leges obli- gantes omnes Clericos ordinatos ad ipsam continentiam.

Dices I. *Cap. unic. de Voto in 6. Extrav. Antiqua Joan. XXII. eod. tit.* expressè vocatur votum. In pluribus aliis antiquis canonibus vocatur promissio, sponsio castitatis sive con- tinentiæ, eaque ordinandis imponitur. Res- pondet *Coninck*, Clericos obligari, tum ex præcepto, tum ex voto. Sed alii commu- niter rejiciunt: quia non sunt multiplicanda vincula sine necessitate. Alias certè ordinatus omnis peccaret duplici sacrilegiò, scilicet contra votum, & contra præceptum, & simul contra castitatem. Resp. itaque vocari vo- tum similitudinariè, non propriè, idque satis colligi ex subjecta materia, & funda- mentis nostræ Conclusionis.

Instabis: Loquitur *Bonifacius* de voto, quod postea dividit in illud quod solemni- zatum fuerit per susceptionem sacri Ordinis, aut per professionem. Resp. loquitur gene- raliter de voto, proprio vel similitudinario, debetque ex subjecta materia utrique mem- bro accommodari cum proportionem. Simili- tudo autem consistit in eo, quod sicut vo- tum seu professionem quisque liberè assumit, & in obligationem consequentem se conjicit,

eamque voluntariè acceptat & profitetur; sic ordinandus simpliciter non potest com- pelli ad hanc obligationem per legem ali- quam, sed illam sponte assumit & acceptat suscipiendo ipsum Ordinem: estque obli- gatio religiosa, seu spectans ad virtutem re- ligionis, uti obligatio voti. Confirmatur: quia hoc Papa appellat votum, per quod ge- neraliter dirimitur matrimonium contrahen- dum ab Ordinato: sed hoc est ipsum Eccle- siæ præceptum; ut patet in iis, qui dum sus- ciipiunt Ordines votum omnino ignorant, aut sanè per intentionem excludunt. Idem autem est in aliis: cum eodem modò & generaliter procedant canones.

Dices II. Ego illi qui ante vel post sus- ceptos sacros Ordines emittunt expressum castitatis votum, sive simplex, sive solemne, transgrediendo peccant duplici sacrilegiò, sci- licet contra votum & contra præceptum. Resp. Conced. totum: etsi enim utrumque sit contra religionem, hæc tamen continet sub se diversas species. Nam votum ex ea obligat, quatenus decet rem Deo promissam solvi, & indecens est non solvi. Præceptum autem Ecclesiæ latum est, non ex illo spe- ciali motivo, sed ob reverentiam divini ministerii & sacri Ordinis. Sic qui trans- greditur votum juratum peccat dupliciter contra religionem, primò quatenus agit contra votum, secundò quatenus contra ju- ramentum.

Dices III. Canones, qui sonant præcep- tum, possunt sic intelligi, ut non præcipia- tur quidem directè ipsa continentia, sed præ- ciptatur voti emissio. Resp. verba Canonum nimis clarè immediatè præcipere ipsam con- tinentiam, ut ea inspicienti pater. Deinde vi Canonum obligatur ad continentiam, etiam is qui malitiosè votum exclusit, aut qui omnino ignoravit: atqui non sunt de iis canones speciales, sed tantum generales, qui præcipiunt omnibus continentiam: er- go &c.

Dices IV. cum *Dicastillo disp. 1. dub. 26. n. 390.* Qui ignorat obligationem continen- tiæ, obligatur equidem ex voto, quod cen- setur tacitè emittere, etsi ignoret illud; idque eò ipsò, quod volens & sciens initiatur Or- dinibus sacris: quisquis enim sciens & prudens aliquid vult, etiam vult ei annexa, adeoque tacitè consentit voto ex lege Ecclesiæ adjun- cto. Resp. Neg. Assumpt. nam volens sulci- pere officium, eò ipsò quidem censetur velle onera illi annexa per modum legis aut præ- cepti, adeoque ad summum censetur velle subire obligationem voventi, quia hæc obligatio per se dicitur sacro Ordini annexa; sed non per hoc censetur ipsemet de facto vo- vere: cum hoc requirat propriam voluntatem voventis, quam non habet, qui prius igno- rat. Immo etsi obligationem voventi sciret annexam, posset adhuc habere animum non vo- vendi: sicut sciens esse annexam obligationem legendi

106. An inconti- nentia ordi- nati, qui emitteret votum ex- pressum, so- ret duplex sacrilegium.

Instantia contra Ca- nones pro- Conclusio- ne allegatos dissolvitur.

107. Objeccio contra pro- bationem num. 103. positam sol- vitur.

legendi horas, necessariò quidem deberet subire obligationem legendi, posset tamen habere animum non legendi. Quare plures alii Auctores oppositæ sententiæ fatentur, talem obligari ex præcepto. Infero: ergo inde obligantur & reliqui. *Vasquez* autem putat talem non obligari ad continentiam. Sed est contra communem sententiam. Equidem quidquid sit de hoc, saltem sufficienter urget exemplum malitiosè nolentis vovere: quidquid Varii diversimodè conentur evadere; sed frustra. Vide *Aversa* q. 4. sect. 7. Unde *Dicastillo* aliis modis refutatis, excogitavit hunc, qui sequitur.

108. Dices V. cum eodem *Dicastillo* supra num. 394. & 398. & 400. Talis non esset quidem obligatus ad continentiam, adeoque si peccaret contra castitatem, solùm peccaret unicò peccatò, maneret tamen semper & continuò obligatus ad votum castitatis emittendum, eòque emissò inciperet peccatum luxuriæ in ipso esse sacrilegium. Resp. hoc esse commentum contra sensum communem, etiam aliorum Auctorum; quod sufficit pro improbatione. Deinde sequeretur, talem validè contrahere matrimonium (quidquid dicat *Dicastillo*) nam Ordo sacer tantùm dirimit matrimonium ratione voti continentiae (quod nos vocamus præceptum) seu quatenus solemniter sunt adstricti, qui ordinantur, ipsi continentiae; ut patet ex Canonibus, & illis ipsis quidem, quos alii nobis objiciunt, c. un. de Voto in 6. & Extrav. Antiqua supra cit. atqui talis non habet votum, quale putat *Dicastillo* intelligi iis Canonibus: ergo non est, unde diremeretur matrimonium.

109. Dico II. Sacer Ordo dirimit matrimonium contrahendum jure Ecclesiasticò. Ita *Scotus* supra, & alii communiter. Probat: quia jus divinum de hoc nihil decrevit: votum etiam propriè non intervenit; & quàmvis interveniret, sinè ulteriori ordinatione Ecclesiæ matrimonium non dirimeret: prout nec modò dirimit votum simplex, quod tamen solò jure Ecclesiasticò differt à voto solemnì; ut clarè colligitur ex c. un. de Voto in 6.

§. III.

An ordinati in infantia aut ex metu obligentur ad Continentiam?

110. Dico I. Ordinati in infantia non tenentur ad castitatem. Ita *Sanchez* l. 7. disp. 30. num. 3. & alii communiter contra Antoninum, Ledesma & paucos alios. Probat: nam non possunt teneri ex voto, cum ad illud emittendum non habuerint sufficientem libertatem: non etiam ex præcepto Ecclesiæ, quæ per se non obligat ad continentiam, nisi illos, qui sacrum Ordinem scienter & vo-

lenter assumunt; ut ex ipsis juribus satis constat. Immo (ut *Sanchez* advertit) aliter obligare non potuisset: eò quòd continentia sit res adeò ardua, & præter inclinationem naturæ, ut nisi quis voluntariè statum continentiae assumat, non possit ad eam cogi per humanam potestatem. Quibus consonat modus loquendi Apostoli 1. ad Cor. 7. & c. De iis dist. 28. ubi dicitur: *Concessam ab Apostolo licentiam auferre non possumus*, iis videlicet, qui voluntariè non assumunt statum, cui conjugium est interdictum. Quinimò (ut notat *Vasquez*) etsi obligatio continentiae esset ex præcepto divino, non obligaret taliter ordinatos in infantia; non quidem defectu potestatis in Deo, sed ex benigna voluntatis divinæ interpretatione.

Censeo ulterius non obligari ad continentiam ordinatos ante pubertatem: quia etsi sint capaces aliorum præceptorum & votorum, non tamen præcepti aut voti tam ardui. Quare sicut jure antiquò non erat valida professio ante istud tempus c. Ad nostram, de Regular. sic nec censetur Ecclesia in talibus annectere votum aut præceptum de re tam ardua ac immutabili: quia tunc necdum est sufficiens maturitas judicii. Nec obstat, quòd posset talis vovere castitatem perpetuam: nam illud votum semper est irritabile à parentibus vel tutoribus usque ad pubertatem; at votum continentiae aut præceptum Ecclesiæ non subjacet istis, & matrimonium dirimit.

Si autem ordinetur post pubertatem ante annum ætatis decimum sextum, probabiliter valde obligaretur, nam etsi de professione aliud statuerit *Tridentinum*: tamen reliquit cætera vota & præcepta puberes concernentia invariata. Unde potest pubes vovere Religionem, aut castitatem perpetuam, sic ut sinè sufficienti causa ne quidem Papa possit obligationem tollere, & olim ista ætas sufficiebat ad professionem; non est ergo, cur de facto non sufficeret ad obligationem continentiae annexæ Ordini per votum aut Ecclesiæ præceptum. Nec obstat, quòd statim exemplum professionis allegaverimus ad probandum, quòd non ligentur ordinati ante pubertatem: non enim intendimus præcisè argumentari à simili (quod in positivis non valet) sed assumpsimus ad ostendendum, quàm rationabiliter explicetur mens Ecclesiæ, quòd non censeatur velle præceptum continentiae, aut votum tacitum annexum Ordinibus afficere impuberes; qui non possunt, etsi velint, etiam per votum explicitum se constituere in statu immutabili, quin illud ad libitum possint parentes vel tutores irritare. Quare si tales in Ordinum susceptione votum explicitum emitterent, non esset illud, quod Ecclesia annectit, nec dirimeret matrimonium, sed posset à prædictis irritari, atque esto non irritaretur, matrimonium valeret.

Si autem sic ordinatus adveniente sufficienti ætate ratificaret verbò vel factò, quod circa

III. Non obligantur ordinati ante pubertatem.

Etsi possent vovere castitatem perpetuam.

112. Quid censendum de puberibus ante annum 16. ordinatis.

113. Qualiter ratificatur.

subsequens circa se gestum est, statim adveniret obligatio continendi cum effectu simili, sicut in cæteris ordinatis. Quod autem c. *Ad Nostram*, de Regularibus concedatur triduum ad ratificandam professionem, solum datur ad hoc, ut possit interea reclamare & resilire, postea non amplius audiendus; idque solum procedit quoad præsumptionem fori externi. Posse verò ratificationem fieri apud Deum & in foro interno solâ mente, ait *Aversa q. 4. sect. 8. §. Tertio*. Caterum, in fine, & tunc non minus in conscientia firmari perpetuam obligationem. Sed hoc videtur mihi habere difficultatem, quantum ad effectus canonicos dirimendi matrimonium; immo etiam quoad obligationem, quantum ad ordinationem susceptam in infantia attinet (quæ secundum nos tantum est ex præcepto) videtur enim potius requiri signum externum, quod est accommodatum modo agendi humano.

114. *Nō ligatur hâc lege continentia ordinatus ex metu gravi ad id injussu incusso.* Dico II. Non ligatur continentia, qui Ordinem suscipit, volens quidem, tamen adactus per vim aut metum gravem, scilicet injustum, ad hoc incussum. Ita Doctores communius contra *Vasquez disp. 246. num. 34.* & alios. Estque stylus Curia, ut testatur *Rota* in decisionibus novissimis decis. 561. ut refert *Aversa q. 4. sect. 8.* Ratio est: quia votum sic expressè emissum est invalidum c. *Perlatum*: ubi est sermo (sed exempli occurrentis gratiâ) de voto professionis religiosæ: ergo etiam annexum Ordinis susceptioni, si tale sit. Si autem tantum sit præceptum Ecclesiasticum continentia, multò minus tali casu obligat: nam ad hoc Ecclesia non minorem requirit consensum, quàm ad validitatem voti.

Confirmatur I. quia gesta per metum sunt ipsò factò irrita, saltem quando non possunt facile per providentiam judicis irritari; aliàs saltem irritabilia: quare cum in præsentis sit quid stabile, quod non potest per judices ordinarios irritari aut dispensari, censendum est comprehendi sub ordinaria providentia juris, ut scilicet sit ipsò factò irritum & nullum.

Confirmatur II. quia conjugatus per metum suscipiens Ordines non obligatur ad continentiam, etiam secundum alios; ergo nec suscipiens ita ante matrimonium: quia saltem deberet aliàs conjugatus ex sua parte obligari, uti si haberet votum simplex. Debet tamen vim vel metum passus ob scandalum & forum externum causas allegare, ut iudex irritum & nullum declaret; sicut etiam in matrimonio & professione invalida.

115. *Explicatur testimoniū Concilii Toletani VIII.* Dices I. *Toletanum VIII. can. 7.* de invitè promotò dicit: *Si ad conjugia, moresque saculi, redire attentaverit, omni Ecclesiasticâ dignitate privetur, & apostata habeatur.* *Vasquez* ipse *suprà* fatetur non constare, quod loquatur Concilium de gravi metu seu cadente in constantem virum. Sed Concilium mentionem in suo discursu facit etiam de metu mortis. Quare respondet *Sanchez* Concilium lo-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

qui, quando postea à metu liber ratificavit. Sed hoc non constat ex contextu Concilii. Fortè tamen quis diceret, id facile contingere, & ex subjecta materia seu casu supponi contigisse. Aliter Responderi posset cum *Suarez* Concilium tantum esse provinciale, nec receptum ab Ecclesia universali; immo nec viguisse in Hispania, ubi latum fuerat decretum istud. Addit *Aversa sup. §. Quarto*. Ad auctoritatem. fortasse posse exponi de iis, qui etsi liberè forent ordinati, tamen inviti erant assumpti ad Ecclesiasticarum (ut loquitur Concilium) officia dignitatum.

Dices II. Qui metu baptizantur obligantur ad leges divinas & Ecclesiasticas: ergo &c. Resp. obligationem ad leges divinas Christianorum sequi tanquam necessarium accessorium ad validum baptismum; uti etiam sequitur ex jure divino subjectio ad potestatem Ecclesiæ, quæ consequenter potest illos cogere ad suarum legum, quæ non sunt tam arduæ, observantiam. At in præsentis continentia obligatio non sequitur tanquam necessarium accessorium ad Ordines validè susceptos, sed ex libera dispositione Ecclesiæ, quæ non voluit tam arduum onus annexere, nisi sponte suscipienti: ut patet in ordinatis in infantia. Deinde ad statum Christianismi quisque equidem obligabatur; non ad statum ordinatorum, adeoque nec ad tam grave onus.

§. IV.

An Ecclesia rectè Continentiam sacris Ordinibus annexuerit?

RESP. Aff. contra *Wiclef*, & Hæreticos recentiores. Probatur: quia Ecclesia potest hoc validè facere, ut patet ex ejus potestate legislativa, & *Tridentino sess. 24. can. 9.* Potest etiam licitè: quia ad hoc cogit justissima causa: nam (ut ait *Scotus 4. dist. 37. num. 4.*) clericus deputatur ministerio sacro, quod requirit munditiam mentis & carnis, perspicacitatem intellectus, & fervorem affectus, ad quæ omnia disponit continentia, & ad eorum opposita frequentia actus carnalis. Neque in hoc Ecclesia alicui præjudicat: cum neminem cogat ad Ordinem suscipiendum: qui enim non potest vel non vult esse continens, ab ordine abstineat. Confirmatur: quia si *Abimelech 1. Regum 21.* noluerit dare panem sanctificatum, nisi mundis à mulieribus: quantò amplius munditia ab iisdem requiritur in illis, quorum indies est sumere & offerre Agnum immaculatum, vel saltem offerentibus proximè assistere. Deinde insanum est arguere Ecclesiam in Constitutionibus suis, præsertim adè antiquis & solemnibus, immo Apostolicis.

Dices I. Apostolus *1. ad Timoth. 3.* ait *Oportet Episcopum esse unius uxoris virum.* Resp. Apostolum non requirere, ut Episcopus habeat actu

116.
Cur metu ordinatus minus obligetur lege speciali continentia, quàm metu baptizatus legibus Christi & Ecclesiæ.

117.
Resp. Affir.

118.
Quò sensu Apostolus dicat oportet

vere Episco-
pum esse
unius uxo-
ris virum.

actu uxorem; quam nec ipsemet Apostolus habuit: cum enim nulli alteri præcipiatur habere uxorem, ad quid præciperetur Episcopo? sed vult, quod eligendus in Episcopum non sit bigamus, id est, non habuerit plures uxores, siue interim unam habuerit, siue nullam. Quod clarè patet ex c. 5. ejusdem Epistolæ, ubi vult in diaconissam eligi viduam, *quæ fuerit unius viri uxor*; ubi Apostolus non vult eam actu habere virum, cum supponatur ipsa esse & mansura vidua: adolescentiores enim viduas, quæ postea volunt nubere, prohibet eligi.

119.
Alter locus
1. Cor. 7.
exponitur.

Dices II. Apostolus 1. ad Cor. 7. ait: *Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat.* Resp. Apostolum ibi non præcipere vel consulere, ut omnes contrahant matrimonium; cum ibidem dicat: *Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego.* Item: *Beatior erit, si sic permanserit.* Unde prædicta verba dirigit ad conjugatos, volens, ne propter conversionem ad fidem recedant à se invicem, sed perseverent in matrimonio prius habito, eoque (nisi obstat impedimentum) castè utantur ob periculum incontinentiæ; quod aliàs incurrerant.

120.
Exponitur
locus ad
Hebr. 13.

Dices III. Juxta Apostolum ad Hebr. 13. *Honorabile connubium in omnibus*: ergo etiam in sacerdotibus. Resp. Neg. Conf. non enim vult Apostolus, omnibus esse honestum, contrahere matrimonium, etiamsi sint vin-

culo continentiae adstricti (alioquin contradiceret sibi ipsi 1. ad Timoth. 5. ubi idcirco viduas assumptas in ministerium Ecclesiæ volentes nubere dicit habere damnationem) sed vult matrimonium ejusque usum secundum se esse in omnibus seu ex omni parte honorabile inter personas qualificatas, siue rationem Sacramenti, siue bonum fidei, siue bonum prolis spectes: vel esse honestum in omnibus, id est, apud omnes Gentes. Vel denique hortatur Hebræos, ut matrimonium jam contractum honorabile præstent, nihil committendo contrarium pudicitiae conjugali. Unde subdit: *Fornicarios enim & adulteros judicabit Deus.*

Dices IV. Prohibere nuptias est proprium Hæreticorum juxta Apostolum 1. ad Timoth. 4. Resp. Apostolum solum velle, quod sit Hæreticorum damnare generaliter nuptias, tanquam naturæ suæ malas, ut quidam Hæretici fecerunt: hoc autem non facit Ecclesia, quæ nuptias manifestè approbat, immo inter Sacramenta recenset; easque tum ob reverentiam sacrarum functionum, tum ob alias Ecclesiæ utilitates, prohibet solum iis, qui se voluntariè in tali statu collocarunt; quod non tangit Apostolus. Solutiones quarundam aliarum objectionum, & falsarum historiarum, quas solent Hæretici fabricare, vide apud Bellarminum lib. 1. de Clericis cap. 20. & duobus seqq.

121.
Quantum
differant
Catholici
ab Hæreticis
prohibenti-
bus nupti-
as, de qui-
bus 1. Tim.
4.

TRACTA-

TRACTATUS V. DE SPONSALIBUS ET MATRIMONIO.

Hic est ultimus Summa nostra Theologica Tractatus, non modice utilitatis, quoad praxim praesertim. De ejus verò materia copiosè & doctè scripsit Thomas Sanchez & post eum alii, signanter Basilus Pontius. Nos pro instituti nostri ratione succinctè selectiora magisque proficua solum trademus. Et primò quidem de Sponsalibus agere proposuimus, quòd ipsa sint ordinarium Contractus, adeoque Sacramenti Matrimonii praeambulum. Deinde quàmvis de ipso Sacramento Matrimonii sit proprius hic locus tractandi, pariter tamen ea trademus more consuetò, quæ ipsum concernunt contractum, ab ipso Sacramento essentialiter praesuppositum.

DISPUTATIO PRIMA.

De Sponsalibus.

QUESTIO I.

Quid sint Sponsalia, Qualiter contrahantur & obligent?

SPONSALIA tripliciter accipi solent. Primò, pro donis quæ sponis conferri solent, ut 1. Reg. 18. Non habet Rex Sponsalia necesse, nisi tantum centum praputia Philistinorum. Secundò pro ipso contractu Matrimonii, antequam accedat consummatio; & vocari solent Sponsalia de praesenti. Similiter ipsi contrahentes vocantur sponsi. Immo vulgò sic appellantur etiam post consummationem Matrimonii recens contracti, durante saltem solemnitate nuptiarum. Ter-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

tiò & usitatius Sponsalia accipiuntur pro contractu praevio ad Matrimonium, scilicet pro promissione Matrimonii, dicunturque Sponsalia de futuro. Ut enim tradit Ulpianus L. 2. ff. de Sponsal. Sponsalia dicta sunt à spondendo. Nam moris fuit Veteribus stipulari & spondere sibi uxores futuras. Unde (ut dicitur Lege 3. eod. Tit.) & sponsi sponsaque appellatio nata est. Et quidem pater, aut is qui puellam viro spondebat, sponsor; quæ spondebatur, sponsa, cui despondebatur, sponsus vocabatur. Quàmvis etiam tertius sponsor non interveniat, adhuc se sibi alterutrum spondentes rectè sponsus & sponsa vocabantur. De Sponsalibus tertio modò sumptis hic est sermo.

Solent autem Sponsalia definiri futurarum nuptiarum mutua promissio seu sponsio. ^{2.} *Sua Eorumdem definitio.*

Sunt con-
tractus
onerofus.

mitur ex L. 1. ff. de Sponsal. ubi dicuntur
mentio & repromissio nuptiarum futurarum.
Quare constat apud omnes Sponsalia esse con-
tractum onerosum, adeoque exigere ultrò ci-
troque seu in singulis contrahentium æquam
aut mutuam obligationem. Ideoque parte
nolente repromittere non subsistit obligatio
prioris. Estque hæc mens præsumenda, nisi
constet de contraria.

3.
Potest ta-
men dari
promissio
matrimonii
gratuita;

Alioquin ex intentione spondentis posset
hæc obligatio claudicare, ut (si ita vellet,
idque satis exprimeret) ipse se obligaret abs-
que reciproca obligatione partis: quidquid
dicat Vasquez d. 4. de Matrim. c. 3. & quidam
alii. Si enim possit quis se obligare per libe-
ralem & gratuitam promissionem ad aliquid
aliud, cur non ad Matrimonium? Sic nan-
que posset quis liberaliter promittendo se
obligare ad vendendum alteri domum, etsi
hic non se obliget vicissim ad emendum. Sic
fatente ipsò Vasquez supra deflorator virginis
sub spe conjugii teneretur eam ducere; ad
quod tamen ipsa non teneretur. Immo fatetur,
quod promittens alteri Matrimonium, con-
cessio tempore ad deliberandum, obligetur
illud tempus expectare, nec possit interea
promissionem revocare, & tamen altera non
teneretur.

Aut reci-
proca qui-
dem, sed sub
veniali, aut
ad solam
pœnam o-
bligans:

Ejusmodi
tamen pro-
missio non
habet vim
sponsalium.

4.
An promif-
sionis ma-
rimonialis
ordinariò
sensu facta
acceptatio,
censeatur
ad ipsò re-
promissio.

Tamen ejusmodi promissiones non sunt
vera Sponsalia, nec inducunt impedimentum
dirimens publicæ honestatis: quia non sunt
promissiones onerosæ reciprocae, obligantes
saltem secundum capacitatem & naturam ma-
teriæ: de quibus solum agitur, dum de
Sponsalibus est sermo.

Sed adhuc dubitari posset, an acceptatio
promissionis Matrimonii factæ ordinariò mo-
dò & sensu, censeatur esse eò ipsò repromis-
sio. Affirmat Vasquez supra & Basilus Pontius
l. 12. de Matrim. cap. 4. num. 2. Plerique alii
negant ob hoc, quod acceptatio sit tantum
admissio fidei alterius; quæ non est eò ipsò
reciproca fidei datio, quinimò potest esse
cum expressa voluntate contraria. Verum
restat apud me difficultas in favorem prioris
sententiæ, quod etsi dari possit promissio Ma-
rimonii gratuita, cujus proinde acceptatio
non sit repromissio, tamen promissio spon-
salitia, aut quæ ordinariè fit, de se sit one-
rosa, q. d. *Promitto, ut promittas*. Sicut etsi
donatio sit contractus gratuitus, tamen con-
tractus innominatus, *Do, ut des*, est ex natura
sua mutuus & onerosus; non minus, quam
venditio, quæ est donatio mercis pro pretio.
Unde sicut acceptatio venditionis, eò ipsò
est emptio, & acceptatio contractus innomi-

nati *Do, ut des*, est reciproca datio; sic videtur
debere acceptatio promissionis onerosæ, quæ
noscitur tali mente fieri, censeretur similiter
repromissio; nisi modus acceptandi contra-
riam mentem significet. Quò casu consequen-
ter promissio non habet vires obligandi ipsum
promittentem: qui (ut supponitur) non
gratuitam, sed onerosam promissionem fa-
cere intendit.

Imitantur autem Sponsalia naturam Matri-
monii in hoc, quod sint unius cum una de-
terminata. Unde si quis communitati puel-
larum promittat se ducturum unam ex illis,
& hæc repromittant, non sunt vera sponsalia,
nec inducitur impedimentum publicæ hone-
statis. Patet ex c. *Unico de Sponsal. in 6.* Tali
autem casu electio est penes ipsum promisso-
rem, sicut in quacumque alia promissione
alternativa, juxta Reg. in alternativis 70. Juris
in 6. & L. *Plerumque ff. de Jure dotium*. Quare
si promissio incipit à parte puellarum, ele-
ctio est penes patrem, debetque repromit-
tens ducere quam pater determinat: si ince-
pit à sponso, electio est penes ipsum. Positâ
verò electione statim inducitur publica ho-
nestas: cum tunc promissio fiat absoluta &
determinata; sicut dum purificatur con-
ditio in promissione conditionata. Tenetur-
que electioni consentire ea, quæ eligitur:
cum singulæ fecerint repromissionem; ut
supponitur.

Sponsalia porro iniri posse sub conditione
futura, instar aliarum promissionum indubi-
tatum est. Et quidem pendente conditione
non obligant, nisi ad hoc, ut expectetur
conditionis eventus, & sinè justa causa al-
teruter interim non resiliat alterâ parte in-
vitâ. Neque etiam oritur interea impedi-
mentum publicæ honestatis c. 1. de Sponsal.
in 6.

Impletâ tamen conditione, etsi non scia-
tur quod sit impleta, perficiuntur sponsalia,
quâvis etiam non accedat novus consensus;
adeoque eò ipsò resultat impedimentum pu-
blicæ honestatis, ut ex c. cit. satis colligitur:
nam hoc ipsò transit contractus in absolutum,
utî propositio conditionata sic transit in ab-
solutam. Neque contradicunt etiam ii Do-
ctores, qui alioquin in Matrimonio condi-
tionato requirunt consensum novum, ob spe-
ciales difficultates in sponsalibus locum non
habentes.

Eodem modò sponsalia etiam ante even-
tum conditionis sunt absoluta, statim sive
eò ipsò, quò sponsi à conditione recedunt,
non aliter, quàm si conditio ab initio non
fuiſſet appositâ.

Dubitatur autem, an habentes impedi-
mentum canonicum, v. g. consanguinitatis vel
affinitatis, si dicant, *Promitto, me tecum ini-*
turum Matrimonium, si Pontifex dispensaverit;
contrahant sponsalia, quæ valeant, dispen-
satione impetratâ? Henriquez, Barbosa, &
plures alii censent non valere, & integrum
esse

5.
Ut sit pro-
missio spon-
salitia debet
esse unius
cum una de-
terminata.

Cujus sit
electio in
casu promif-
sionis ducē-
di unam de
siliabus fa-
milias.

Electione
positâ ex-
urgunt spon-
salia.

6.
Sponsalia
sub condi-
tione futu-
ra inita ad
quid obli-
gant.

Impletâ
conditione
transiunt
eò ipsò in
absoluta.

Uti etiam, si
sponsi à con-
ditione re-
cedant.

7.
Inita inter
impeditos
sub cōditio-
ne, si Papa
dispensaverit,
valent

probabilis esse partibus, tam ante, quam post dispensationem, resilire: idque probabile putat Sanchez l. 5. d. 5. num. 5. At probabilius est valere, nec posse unam partem invitâ alterâ resilire, ut docent plurimi apud Sanchez sup. num. 12. Ratio est: quia est promissio de relicta & possibili, ac inter fideles consueta; quæ etiam posset firmari juramento, utique obligatoriô, dum respicit rem licitam. Deinde quia conditio pendens à voluntate principis non debet censi impossibilis (ut supponunt alii pro fundamento suæ conclusionis) quando princeps potest, aut saltem solet aliquando eam ponere. Unde positâ dispensatione sponsalia sunt pura, & pariunt impedimentum publicæ honestatis.

8. Aliis objectionibus satisfit. Non obstat, quod malit Ecclesia dispensationem non peti: quia mavult id quidem per se loquendo; maximè tamen vult, ut id fiat, dum quis se legitimè obligavit. Ut id mallet, si ego v. g. promississem alteri petere pro ipsa rationabilem dispensationem: ad quod sanè vi promissionis obligarer. Unde etiam Ecclesia urgeret per se loquendo tales ad implendum promissum & conditionem: nisi hanc facere mallet impossibilem negando dispensationem.

Non obstat etiam, quod possit quis post promissionem sub tali conditione factam non petere dispensationem in voto Religionis: quia semper manet potestas transeundi ad statum altiore; unde etiam post sponsalia absolute inita posset votum illud de novo emitte. Idem multi censent de voto simplicis castitatis. Verùm sicut probabilius juxta infra dicenda hoc votum non dissolvit sponsalia contracta, neque post illa licitè emittitur; sic non videtur obesse valori sponsalium initorum sub conditione, si Papa dispensaverit, in casu videlicet, quò justa subesset causa dispensandi; quæ ad hoc, ut dispensatio foret valida, requiritur.

9. Quid censendum de sponsalibus initis sub conditione turpi aut impossibili. Quod si sponsalia ineantur sub conditione de futuro turpi vel impossibili, juxta satis communem sententiam, ejusmodi conditio habenda est pro non adjectâ: adeoque ipsa absolute obligant. Verùm existimo standum esse contrahentium intentioni: adeoque sponsalia contracta sub conditione impossibili seriò apposita nullatenus valere: contracta verò sub conditione turpi non obligare quidem ante eventum conditionis, sed solum post conditionem impletam oriri obligationem & impedimentum publicæ honestatis, si partes antè non resilierint. Ita Rebellus, Basilus Pontius & alii. Ratio est: quia hæ conditiones non rejiciuntur ex natura rei in contractibus: quinimò ex natura rei conditio impossibilis contractui adjecta illam viciat, turpis verò obligationem suspendit. Neque etiam rejiciuntur ex jure positivo. Nam. cap. fin. de conditionibus apposis (quod solum allegatur) tantum est sermo de contractu matrimoniali, nec debet necessariò extendi ad

contractum sponsalium. Deinde (ut alias explicationes omittam) solum loquitur quoad præsumptionem fori externi, saltem quando est dubium, an conditio fuerit seriò, an joco apposita.

Quod ad obligationem sponsalium attinet, certum est apud Omnes, esse gravem & sub mortali. Ratio est: quia etiamsi promissio simplex seu gratuita non obligaret graviter (ut Varii putant) certum tamen est, graviter in materia gravi obligare contractum promissorium mutuum & onerosum, qualis hic est. Quod si in contractu sponsalium tempus ineundi Matrimonii sit determinatum, non potest ultra illud cessante causâ justâ Matrimonium differri, nisi partes consentiant. Quod si tempus non sit determinatum, non licet differre ultra tempus ordinarium in tali regione. Si pars alterutra nolit sponsalia legitimè contracta implere, potest cogi per judicem: cum pars ex justitia ad implendum obligetur. Idemque patet ex c. Ex Litteris Silvani 10. de Sponsal. ubi licet agatur de sponsalibus juratis, idem tamen videtur de non juratis, quidquid aliqui sinè sufficienti ratione distinguant. Quia tamen coactio difficiles solet habere exitus, pars implere nolens potius est monenda, quam cogenda, ut dicitur c. Requisivit eod. tit. Unde si graviora mala meritò timeantur, erit prudentis judicis à coactione desistere, immo (ut ait Præpositus q. 9. dub. 3. n. 33.) consultius erit, obstinatè nolentem adimplere sponsalia à censura jam inflictâ absolvere. Videtur autem id remittendum arbitrio judicis: qui alioquin in rigore loquendo omnino potest etiam nolentem per pœnas compellere, maximè quando sponsalia fuerunt jurata.

Petes: An sponsis de futuro ratione Sponsalium sint licita oscula aliisque tactus, & amplexus? Resp. in primis tactus impudicos esse sponsis omnino illicitos. Est certum apud omnes: quia sunt per se nimis turpes, & nimis propinqua dispositio ad copulam, quæ tunc eis non licet. Deinde tactus alioquin honesti, oscula & amplexus, si quærat delectatio ex illis confurgens et si sint in sponsis venialia, tamen juxta valde multos Doctores non sunt mortalia; seculò saltem pollutionis aut fornicationis periculò. Addunt Nonnulli, dummodo non fiant cum notabili commotione carnis; eò quod sic valde accedant & propinquent ad copulam. Ratio assignari potest: quia sicut sponsalia sunt quædam inchoatio Matrimonii, sic videntur licitos facere tactus, qui sunt remota quædam copulæ inchoatio.

Nihilominus contrarium est tutius & tenendum, scilicet sponsis nullos tactus vel oscula magis licere, quam aliis, sed illa solum, quæ honestas & amor mutus fovendus requirunt. Ad quem proinde finem licitè adhibentur, quantumvis inde carnis commotio sequatur, si non adsit periculum con-

10. Obligatio sponsalium est gravis.

Quando implenda.

Ad implicationem potest Index cogere resiliens in justis.

Quò modo determinare.

11. An sponsis sint licita oscula, aliaque tactus & amplexus.

sensûs in veneream delectationem. Ratio est, quòd ipsis, uti & aliis quibuscumque in tali statu illicita sit copula, adeòque etiam venereæ ad illam dispositiones. Deinde inchoatio contractûs non tribuit jus ad usum rei, de qua est contractus.

QUESTIO II.

Qualem Consensum requirant Sponsalia, & qualiter expressum?

12.
Ad sponsalia requiritur interior intentio seriò promittendi,

AD Sponsalia non sufficit in primis fictus consensus, etsi fictio sit merè interna, sed requiritur voluntas seriò promittendi, adeòque se obligandi. Ita plerique Doctores contra Vasquez, Basilium Pontium & quosdam alios existimantes sufficere in contractibus humanis, (exceptò Matrimonio) intentionem veram debitam, dum actiones externæ cæteroquò clamant negotium seriò peragi: eò quòd tales contractus humani humanò modò celebrati sufficiant ad transferendum jus in alterum: sint autem taliter celebrati, eò ipsò quòd v. g. verba promissionis sunt spontaneè expressa cum reliquis sensibilibus requisitis ad celebrandum talem contractum.

Sic ut non sufficiat intentio debita.

Sed hi Auctores manifestè petunt principium. Hoc enim ipsum contendimus ad translationem juris mediante contractu non sufficere, si desit interna transferendi intentio. Nam cum obligatio consequens promissionem aut alios contractus non imponatur à superiore, aut ab extrinseco, sed oriatur ex propria voluntate promittentis seu contrahentis, hâc deficiente non subsistit obligatio seu valor in foro interno. Prout idcirco similiter in voto seu promissione Deo facta, etiam per solemnem professionem, requiritur interna & vera intentio. Quæ etiam adeò necessaria est ad alios actus humani convictûs, v. g. Sacramenta & Sacrificium, ut his obsit fictio, etsi merè interna, ne valeant. Quemadmodum quoque interna legislatoris intentio ad obligationem inducendam sic requiritur, ut eâ deficiente non ponatur, eidemque proportionetur obligationis gravitas vel levitas. Denique consensus debitus non est verus consensus: jura autem constanter requirunt in pactis verum & mutuum animorum consensum; immo L. 1. ff. de Pactis & alibi pactio seu pactum describitur, duorum vel plurium consensus. Potuisset quidem defectus interni consensûs in contractibus, Matrimonio exceptò, quòdam sensu per dominium altum Reipublicæ suppleri: non constat tamen id esse factum; minùs autem, ut sinè eo staret verus contractus; quod quidem postremum Respublica facere non posset.

13.
Occurritur objectionibus.

Aliud est detractio, ad quam planè satis est prolatio verborum manifestantium crimen proximi; adeòque non requiritur intentio distincta à voluntate liberè proferendi verba: quæ sola ingerunt audienti notitiam ex-

stimationis bonæ destructivam. Similiter obligatur quidem promittens habere animum conformem verbis, dum verba profert; sicut aliquid asserens debet ex supposito asserere conforme objecto & suæ opinioni, ne aut falsum dicat, aut mentiatur: si tamen jam fictè locutus sit sive promiserit, obligatio non sequitur.

Et quidem graviter in præsentì obligatur ad habendam mentem conformem verbis; utpote decipiens alioquin proximum in re gravi. Quod cessat, dum fictionem suam satis prodit. Excipe etiam, quando vi vel metu cogitur fingere, sicque ad evadendam injuriam sibi illatam, damnumque consequens, verba profert tantum exterius. Unde (ut Varii notant) ne veniale quidem erit, si justa æquivocatio accedat. Quare qui cum indubitata fictione interna promisit alteri Matrimonium, hâc seriò repromittente, obligatur ad evitanda seu reparanda damna vel scandala, & quatenus in hunc finem foret necessarium, teneretur eam ducere. Unde si sit scæmina malæ famæ, quæ proinde nullum damnum patitur, non obligatur fictè promittens eam ducere, sed satisfaciet solvendo pretium copulæ, si illa scæmina consueverat usuram corporis sui pro pretio concedere.

Debet quoque promissio sponsalitia esse externa, sufficiensque ad denotandam veram promissionem: adeò ut non valeat, si signa exteriora non satis significant sive expriment invicem mutuum interiorem consensum: prout in simili casu etiam non valeret matrimonium aut alius contractus humanus. Nec aliqua verba determinata requiruntur, sed sufficiunt quælibet, quæ præfatum consensum satis expriment ipsis contrahentibus, tametsi aliis non significarent. Quàmvis in foro externo standum sit communi verborum intelligentiæ, & sensui, quem solent rectè intelligentibus generare, juxta c. Ex literis 7. de Sponsalibus & omnes Doctores. Quod locum habet, etiam si dubitetur de intentione & consensu: nam etiam tunc sententia ferenda est in favorem Sponsalium & Matrimonii juxta verborum tenorem, ut rectè probat Sanchez l. 1. d. 9. num. 13. Si autem & ipsa verba seu signa expressiva consensûs sint dubia, sic ut ne quidem attentis particularibus circumstantiis satis queat constare de sensu, utrimque ambiguo, standum videtur interpretationi proferentium, etiam in foro externo: quia dum verba utrumque sensum possunt excipere, credendum est, quod quisque explicaverit. Si verò & ipse proferens tunc sit dubius de suo sensu, non debet se habere pro obligato: quia est in possessione libertatis; & in obscuris minimum est sequendum. Deinde in hoc casu non adest externum signum sufficienter expressivum interioris consensûs; quod æquè necessarium est ad contractûs obligationem, sicuti ipse interior consensus.

Verba porrò denotantia sufficienter promissionem

14.
Contrahentes sponsalia graviter peccant fingendo.

15.
Promissio sponsalitia debet esse sufficienter expressa.

Qualiter sit standum communi verborum intelligentiæ.

Qualiter interpretati ipsarum professionum.

16.

Varia spon-
salium for-
mula alle-
gantur.

missionem & obligationem sunt v. g. Promitto, Me obligo, Do tibi fidem meam, Habeas me pro infido, pro infami, pro proditore, nisi te ducam, Sub fide te ducam; & si quæ sint similia. Si dicat, Non ducam aliam nisi te, quàm te, præter te, sensus est exclusivus de aliis ducendis; vel ad summum conditionalis affirmativus de ducenda tali, si aliquam ducat, juxta Covarruvias, Sanchez, Pontium & alios. Sed verba ista importare per se sensum affirmativum & absolutum de ducenda tali, & negativum de aliis, ob regulam, secundum quam exponitur propositio exceptiva, v. g. Nullus currit nisi Petrus, id est, Petrus currit, & alii non currunt: censent Petrus & Bartholomæus Ledesma & alii. Proinde esse ambiguum resolvit Aversa quæst. 8. sect. 3. Ubi etiam docet hæc verba, Accipiam seu ducam te in conjugem meam, in præsentia materiæ haberi ex communi sensu tanquam promissiva & obligatoria; nisi aliud constet ex circumstantiis aut explicatione partium. Ideoque tanquam verba consuetæ ad perficiendum sponsalia, adferuntur à D. Thoma 4. dist. 27. q. 2. art. 1. In rigore tamen satis verificantur in simplici proposito, q. d. Intendo seu propono ducere te.

17. Qua signa
de verbis di-
stineta suf-
ficiant.

Inter alia signa sufficientia ad sponsalia sunt, porrigere & tangere invicem manus in signum datæ fidei, immissio annuli in digitum in eundem finem, missio & acceptatio munerum juxta morem sponzorum, præcedente tractatu matrimonii. Item quando filii præsentibus, parentibus aut tutoribus eorum nomine promittentibus, tacent & non contradicunt, ex c. Unic. de Despon. impub. in 6. Idem censetur signum sufficiens quando filii absentes, aut tunc infantes, postea advenientes, aut septennium complentes, id expressè vel tacitè ratificant, ut habetur c. Unic. cit. Quæ tacita ratificatio fiet quoque per alia signa, v. g. cohabitationem, visitationem, amplexus & oscula, si se sponfos appellent, vel per similia inter sponfos consuetæ. Fieri quoque per solam taciturnitatem, quando filii ab iisdem parentibus ediscunt promissionem pro iis factam, admittit Coninck d. 21. dub. 3. num. 39.

18. Contractus
impuberum
initus per
verba de
præsentia
habet vim
sponsalium,

Petes, an si impuberes attentent contrahere matrimonium per verba de præsentia, matrimonium istud saltem habeat vim sponsalium? Resp. Affirm. ex c. Tua nobis, de Desponsat. impub. ibi: Procul dubio inter eos non conjugium, sed sponsalia contracta fuerunt. Et c. unic. eod. tit. in 6. ibi: Idem si pubes & impubes vel duo impuberes per verba contraxerint de præsentia: Sponsalia enim illa juris interpretatione tantum fuerunt sponsalia de futuro. Et infra: Per dictum tamen contractum, qui valuit ut potuit, non sicuti agebatur, publicæ honestatis justitia est inducta. Quod ad eod. verum est, ut etiam si iniretur clandestinè, adhuc haberet vim sponsalium. Ratio est: quia contractus ille solum est sponsalitiuus; Spon-

Quantum-
vis initus
clandestinè.

salia autem clandestina, etiam post Tridentinum, non sunt invalida. Quare Trident. sess. 24. c. 1. decernens matrimonia clandestina esse irrita, tantum agit de matrimoniis alioquin validis; matrimonium autem impuberum tum non erat validum in ratione matrimonii, sed tantum sponsalium. Unde sic declararunt Cardinales, ut ex Rebello refert Præpositus quæstione 4. dub. 5.

Verum quia è contrà Tridentinum supra ejusmodi contractus à puberibus clandestinè initos decernit esse irritos & nullos, ipsosque contrahentes ad sic contrahendum omnino reddit inhabiles. Rodriguez, Sanchez, Præpositus supra & alii passim existimant, matrimonium clandestinum puberum ne quidem habere vim sponsalium. Pro quo etiam adfertur Declaratio Cardinalium ad locum Tridentini citatum, §. Matrimonium contractum coram testibus. Præterea jus id nullibi ordinat. Insuper contractus, qui non valet ut fit, ad hoc ut valeat eod. modo quò valere potest, non debet habere defectum ex parte formæ, sed solum ex parte causæ efficientis, ut cum Bartolo & aliis probat Sanchez lib. 1. disp. 20. Immo non currit, quando jus resistit contractui, etiam si sit alioquin servata forma legitima arg. c. Quod in dubiis, de renuntiat. & probat Sanchez supra. Matrimonium autem clandestinum puberum deficit ex parte formæ, eique jus omnino resistit, ut patet ex Tridentino supra. Quare etiam Judices in foro externo nullum jus sponsalitium ex tali contractu relinqui arbitrarentur. Addunt Nonnulli (& probabile censet Præpositus quæst. 4. dub. 5. num. 27.) ne quidem impuberes ex contractu matrimonii obligari velut ex sponsalibus propriè dictis, sed tanquam talibus juris interpretatione, quatenus jus statuit, inde oriri publicam honestatem, ac ipsos impuberes à contractu præfato non posse ante annos pubertatis etiam mutuò consensu resilire. Jus autem similem effectum contractui matrimoniali puberum, si sit invalidus, non adscribit. De cætero difficile mihi apparet (quod tamen aliis judicandum relinquo) in contractu matrimoniali seu consensu invalido de præsentia involvi tacitè eod. ipsò velut ex natura rei promissionem de futuro validè contrahendi: cum promissio matrimonii sit planè alius actus, alterius objecti; fiatque per distinctum omnino consensum: ex natura verò rei actus invalidus prout agitur, valere quidem debeat, quantum valere potest idem actus, non autem quantum alius actus. Ob quod donans invalidè alteri agrum non censetur obligatus veluti ex promissione inclusâ postea facere validam donationem.

19. An idem sit
de matri-
monio clau-
destino pu-
berum.

Q U Æ S T I O III.

De Libertate, Ætate, & Solemnitate
requisita ad Sponsalia.

20. **P** R I M O requiritur ad sponsalia deliberatio & libertas indifferentiæ in materia proportionata sufficiens ad mortaliter peccandum; ut apud omnes est indubitatum. Error autem sive dolus, si versetur circa substantiam contractus, indubiè irritat illum ipsò factò, uti cæteros contractus. Si verò versetur circa qualitatem sufficientem ad rescindenda sponsalia, manet penes errantem seu deceptum facultas ea rescindendi. Immo *Aversa* q. 8. sect. 4. & plures alii censent etiam tunc esse ipsò factò irrita ex *l. Et eleganter ff. de Dolo*. Sed non satis solidè, attentò exemplò aliorum contractuum, immo ipsius matrimonii. Quare leges apertè dant actionem ex contractu per dolum alterius inito: ubi autem datur actio, contractus valet. Neque urget Lex in oppositum adducta: agitur enim in ea de minorenne per dolum decepto ut venderet servum; cujus contractus, quò absque decreto judicis rem talem alienat, est omnino nullus *l. In causa cognitione 2. §. item relatum ff. de minoribus*. Et quidem agitur de emptione, cui causam dederat dolus tertii: quò casu utique non est irrita in aliis, sed tantum in minorenne ob defectum decreti. Præterea ipse *Aversa* fatetur sponsalia non esse ipsò factò irrita (utpote quod nullà lege est cautum) sed tantum justè rescindibilia, quando pars contrahens non decepit, sed alter suâ imprudentiâ aut ignorantia deceptus est. Similiter non censerì irrita, quando alter dolò aut errore, qui suberat, non est inductus; sed paratus erat inire sponsalia etiam cognitâ veritate. Qui error seu ignorantia à Juristis dicitur concomitans, quia non est causa operis. Si quis verò dubitet, an si scivisset veritatem, voluisset contrahere, & causa tam gravis adest, quæ ad dissolvenda sponsalia sufficiat; is (inquam) nisi sit certus de voluntate contraria, eò ipsò debet se habere velut inductum tali dolò aut errore ad contrahendum; seque aliàs non fuisse contracturum. Quare dolò seu errore detectò potest deceptus à Sponsalibus resilire.

21. **D** E metu gravi injustè incusso videtur communis sententia Doctorum, eum sponsalia reddere ipsò factò irrita, argumentò ipsius matrimonii, quòd talis metus reddit irritum. Quod Doctores passim ampliant, etsi fuissent juramentò firmata, ita ut nec opus sit relaxatione juramenti. Et quidem in hoc ipso apparet quædam repugnantia, ut quis metu coactus promittere & jurare futurum matrimonium, tali promissione & juramentò obligetur re ipsâ contrahere matrimonium, quod ex hujusmodi metu celebratum foret invalidum. Ad quod etiam communiter al-

legatur c. *Ex litteris*, de *Despons. impub.* ubi *Urbanus III.* de puella, quæ jurata fuerat & desponsata impuberi, invita tamen minis parentum impulsâ, rescribit Archiepiscopo Pisano: *Ei accipiendi alium virum liberam tribuas facultatem*, non expectatâ necessariò, ut præmittitur, alterius pubertate. Inde tamen non sumitur firmum argumentum: tum quia posset hoc jus explicari de irritatione faciendâ per judicem. Tum quia jus allegatum fortè loquitur de sponsalibus metu contractis per verba de præsentì inter puberem puellam & impuberem masculum (ut explicat *Dicastillo d. 1. dub. 22.*) tale enim matrimonium non transit in sponsalia de futuro; sed illud tantum, quod nisi obstarèt ætas, foret ex parte consensûs validum matrimonium; cui soli jus tribuit vim sponsalium. Quemadmodum etiam matrimonium puberum metu contractum, non haberet vim sponsalium, esto alioquin hæc metu contracta forent valida. Sunt nihilominus varii Doctores (inter quos *Lessius l. 2. de Justit. cap. 17. num. 37.* & *Sylvius q. 47. Supplem. art. 3. quæstio 1.* alios citans) qui sponsalia metu contracta censent irritabilia quidem, non tamen ipsò factò irrita. Quæ proinde inducerent impedimentum publicæ honestatis: etsi hoc quoque putet *Lessius* negari posse.

Ex dictis consequens est per hujusmodi sponsalia non induci impedimentum publicæ honestatis. Quod tamen inducitur, si metus sit levis; ex quo si fiant sponsalia, non sunt ipsò factò irrita. Quàmvis etiam hæc possint rescindi, & quidem juxta *Sanchez l. 4. d. 19. num. 6.* & alios, propriâ auctoritate metum passi, etsi alioquin in foro externo non competat ei actio vel exceptio: quia & metum incutiens tenetur in conscientia relaxare fidem metu extortam, & ipse metum passus, potest eam sibi resumere.

Secundò jure naturæ ad contrahenda sponsalia non requiritur certa ætas, sed sufficit usus rationis, ut patet. At jure Ecclesiastico ad eorum valorem requiritur septennium completum. Patet ex c. *Litteras* & c. *Accessit*, & c. *Ad dissolvendum de Desponsas. impub.* & cap. *unic. eod. tit. in 6.* ubi etiam declaratur citiùs non incurri impedimentum publicæ honestatis. Sufficit autem diem, quò annus septimus completur, esse inchoatum; prout ad testamenta conficienda sufficit ultimum diem ætatis requisitæ esse inchoatum *l. Quæ ætate, ff. de Testam.* adeòque potiùs in favorabilibus, cujusmodi sunt sponsalia aut matrimonium. Assignatur porrò septennium completum, eò quòd tunc communiter pueri sint compotes sufficientis usûs rationis. Si qui hebetioris ingenii ætate illâ necdum sint eò præditi, sunt quoque incapaces sponsalium, ut patet. Tamen nisi id probetur, forum externum præsumet contrarium.

An verò sponsalia contractâ ante septennium sint valida, quando prudentia seu ma-

Ad sponsalia requiritur perfectio deliberatio, Error substantia-
lis irritat ipsò factò: accidenta-
lis irritabilia facit,

Secundum plures etiâ irritat ipsò factò,

Qui tamè faciunt quasdam exceptiones.

22. Quid de metu levi.

23. Jure Ecclesiastico ad contrahenda sponsalia requiritur septennium completum.

24. An citius

contracta
valent,
prudentiâ
supplente
ætatem,

Resolvitur, impub. in 6. Negat Præpositus quæst. 9. dub. 2.
quid non.

litia supplet ætatem, variant Doctores. Affirmat probabiliter Sanchez lib. 1. d. 16. num. 9. & plures alii, eò quòd causa invalidationis sit defectus consensûs deliberati; scilicet præsumptus; ut colligitur ex c. unic. de Desponsat. & plurimi alii. Idque videtur iuribus conformius, quæ absolute declarant, sponsalia citius contracta esse irrita: nec sollicitè inquirunt de capacitate usûs rationis; quod aliàs necesse foret, præsertim in ætate septennio vicina: ut idcirco indagatur potentia ad copulam in proximis pubertati, in quibus declarant iura malitiam supplere ætatem quoad contractionem matrimonii: quod etiam nullibi declarant de sponsalibus.

25.
Satisfit
fundamēto
oppositæ
sententiæ.

Ad fundamentum alterius opinionis dico, quòd præsumptus defectus deliberati consensûs in minori ætate sit quidem ratio legis, sed talis, ut propterea generaliter ipsa ordinet numquam sponsalia valere. Neque enim defectum istum præsumit in singulis casibus, sic ut si in illis præsumptio nitatur fallitate, lex cesset; sed solum præsumit, ordinariè & regulariter illum natum esse deficere: ideòque certum pro incerto eligens facit minores septenniò inhabiles ad contrahendum sponsalia, & publicam honestatem. Sic enim ob periculum natum subesse sæpe prohibetur generaliter, etiam sub pœna nullitatis, aliquid fieri. Aliud est de matrimonio: quia jus ibi hoc declarat & vult; hîc non, sed potiùs declarat oppositum. Ut proinde locum non habeat, quod ex l. Oratio ff. de Sponsal. nonnulli arguunt, decreta de matrimonio tacitè extendi ad sponsalia. Quod alioquin etiam apertè absurdum est, si generaliter intelligatur. In l. cit. verò solum dicitur, quòd interdictò aliquibus matrimoniò, censeantur iisdem interdicta sponsalia inter se ineunda; utpote quæ forent promissio rei simpliciter inhibita, scilicet matrimonii inter se ineundi.

Explicatur
L. Oratio
ff. de Spon-
sal.

26.

Objici quoque posset l. in Sponsal. 14. ff. de Sponsal. quæ sic habet: In sponsalibus contrahendis ætas contrahentium definita non est, ut in matrimoniis. Quapropter & à primordio ætatis sponsalia effici possunt, si modò id fieri ab utraque persona intelligatur. Id est, si non sint minores, quàm septem annis. Sed facile responderetur cum Glossa ibidem, quòd non sit definita certa ætas, ut in matrimonio, id est, eadem, quæ in matrimonio. Deinde non ut in matrimonio: quia minor est in illo definita ætas pro fœminis, quàm pro viris, qui seriùs pubescunt; in sponsalibus autem pro utrisque æqualis. Posteriora verba explicantur per illa, Si non sint minores quàm septem annis. Quod clariùs est expressum postea in Canonibus, quibus est magis deferendum in hac re: quidquid jus civile vetus decreverit. Denique si ob hebes ingenium non sit adhuc plenus usûs rationis, equidem non valerent sponsalia. Propter hoc tamen non contingit deficere valo-

Explicatur
altera L.
In Spon-
salibus
eod. tit.

rem matrimonii in ætate definita, nisi quis esset amens.

Tertiò ad valorem sponsalium non requiritur præsentia Parochi aut ullius testis, sed valent etiam clandestinè contracta. Ita communiter Doctores: quia sinè tali præsentia valebant ante Tridentinum; ipsum autem nihil circa sponsalia innovavit, cum solum loquatur de matrimonio clandestino. Forma quidem una decreti apud Palavicinum l. 22. Hist. Trid. c. 4. n. 4. expresserat quoque Sponsalia clandestina: verùm in forma postmodum à Concilio probata id studiò est prætermissum. Idem sæpiùs declaravit Congregatio Cardinalium, ut patet ad sess. 24. c. 1. de Reform. matrim. Immo sponsalia sic inita esse licita, docent Doctores passim cum Sanchez lib. 1. d. 13. contra nonnullos: quia nec sunt illicita jure naturæ: nec etiam inveniuntur prohibita ullò jure positivò. Quare etiam passim secretò contrahuntur, etsi postea renoventur aut notificentur coram Parocho, ut de obligatione constet in facie Ecclesiæ.

27.
Sponsalia
clandestinè
contracta
valent,

Et licent.

Observe tamen, quòd Præpositus quæst. 9. dub. 5. censeat quidem non requiri præsentiam Parochi, videri tamen grave peccatum, si nequidem unus testis interfit; idque ob mala, quæ sequi aliàs possent: nam v. g. non posset detegi impedimentum publicæ honestatis, non posset fidem frangens ab Ecclesia cogi. Sed ista ratio probaret esse illicita jure naturæ, saltem de facto. Immo id sequeretur potiùs de ipso matrimonio clandestino; idem quoque sequeretur de omnibus aliis contractibus. Denique non potest detegi Ecclesiæ impedimentum affinitatis ex copula sinè teste habita &c. adeòque apponit Ecclesia impedimentum dirimens actioni, de qua non potest Ecclesiæ constare.

28.
Quantum
vis ne con-
sciis quidè
sit ullus te-
stis.

Quartò denique hîc restat inquirendum, an pœnæ vel arrhæ Sponsalibus apponi queant. Et quidem quoad pœnas satis constat adjunctionem earum non esse irritam vel illicitam jure naturæ. Deinde etiam constat pœnam appositam non debere solvi ab eo, qui ex justa causa resilit. Denique satis conveniunt Doctores, quòd appositio pœnæ non sit grave peccatum, sed ad summum veniale juxta multos: quàmvis pauci velint esse mortale. Sed difficultas est, an pœna sit solvenda ab eo, qui fidem sinè justa causa violat?

29.
An pœnæ
Sponsalibus
apponi pos-
sint.

Respondeo attentò jure communi talem in neutro foro debere solvi. Ita communiter Doctores contra Coninck d. 22. dub. 5. quem sequitur Diana & alii quidam recentiores. Probatur ex L. Titia ff. de Verborum obligat. & præcipuè ex L. Mulier 5. C. de Spons. Item ex jure Canonico c. Gemma de Sponsal. ubi etsi agatur de casu sponsalium invalidorum, à quibus justè poterat resiliari; tamen Pontifex non fundat decisionem suam in hoc, sed in appositione pœnæ generaliter inhibita; & allegat rationem generalem, scilicet quòd Matrimonia debeant esse libera.

Appositæ nō
sunt solven-
dæ etiam ab
injuncto res-
liente;

Dices I.

30.
Novella
Leonis non
sunt in vi-
gore.

Dices I. Legi *Mulier* est derogatum per *Novellam* 18. Leonis Imperatoris. Resp. *Novellas* istius Imperatoris non obligare, teste Interprete earumdem in proœmio; immo ne quidem ipsius Leonis tempore fuisse receptas, adeo ut nihil virium habeant, arg. *L. de quibus ff. de Leg. ait Zoësus in Decretales Tit. de Sponsal. numero 82.*

Dices II. Saltem dici potest, per leges solum rejici pœnam solvendam à justè relinente. Resp. leges loqui generaliter, & ita semper intellectas esse. Deinde *L. Mulier* rejicitur appositio pœnæ, quando permittitur appositio arrharum; & tamen hæ non permittuntur, nisi inquantum pars resilit sine justa causa: ergo etiam pro tunc rejicitur pœna.

31.
Quid sint
Arrha,

Eas Ins ap-
probat.

Cur potius,
quàm pœ-
nas.

Nota hic Arrham nihil esse aliud, quàm pignus, quod in contractu unus contrahentium ipsò factò dat alteri in signum complendi contractum, quodque dans perdit si à contractu resiliat; si autem resiliat recipiens, restituit illud, & insuper æquivalens, aut etiam, si ita conventum sit, in triplum aut quadruplum, computatà ipsà arrhâ, & non ultrà: nisi sit minorennis, qui tantum debet restituere ipsam arrham. Patet ex *L. Mulier cit.* ubi etiam hujusmodi arrhæ approbantur.

Petes, cur potius liceat apponere arrhas, quàm pœnas: cum illæ non minùs videantur repugnare libertati Matrimonii, quàm pœnæ. Resp. esse disparitatem, quod arrhæ maturiori consiliò soleant apponi, propter earum in præsentem traditionem & receptionem, & communiter non sint ita magnæ; proclivior enim quisque est ad obligandum se verbò, quàm ad pecuniam numerandam aut rem tradendam. Deinde non currit argumentum à pari in jure positivo, quod de facto irritavit pœnas, non autem arrhas. Vide *Sanchez l. 1. d. 35.*

QUÆSTIO IV.

Quibus ex Causis Sponsalia dissolvantur?

32.
Sponsalia
puberum
etiam jura-
ta dissolvun-
tur mutuo
consensu.

33.
Non jurata
impuberum
etiam con-
sensu unius
illud post
pubertatem

PRIMò dissolvuntur Sponsalia mutuo contrahentium consensu. Patet ex c. *Præterea hi, de Sponsalibus.* Ratio est, quod quivis contractus naturâ suâ solubilis, sicut ex mutuo contrahentium consensu nascitur, sic & per eundem dissolvatur. Et hoc verum est, et si sponsalia sint jurata: nam juramentum contractui appositum instar accessorii sequitur naturam ejusdem: cumque apponatur in commodum partis, hæc remittente cessat obligatio.

Excipiuntur impuberes, qui sponsalia, sive jurata sive non jurata, nequeant ante annos pubertatis mutuo consensu dissolvere, Jure lic disponente, ut puerorum levitati occurratur, c. *De illis 1. & c. A nobis, de Desponsat. impub.* Postquam ad annos pubertatis per-

venerint, possunt pro libitu resilire, etiam alterâ parte invitâ; modò id statim fiat, id est, intrâ triduum, arg. *L. fin. c. De errore Advocatorum & L. fin. C. de Judiciis*, ubi dicitur illicò fieri, quod intrâ triduum fit. Si autem quis ante pubertatem reclamaverit, & adeptâ pubertate non mutet voluntatem, censetur manere in ea retractatione, inefficaci quidem primò, efficaci tamen, quatenus perseverat postea moraliter. Ut ratificantur alioquin sponsalia, si non reclamet statim post, quia eò ipsò videtur in voluntate pubertatem præcedente persistere. Quod si ex duobus impuberibus unus alterò prius ad pubertatem perveniat, verosimilius non debet expectare alterum, sed rationi consonum est, ut statim resilire possit: nam cum possit alterius ætate completâ, eoque contradicente: quidni eodem adhuc impubere? Si tempore contractus unus erat pubes, alter impubes, potest pro libitu resilire solus ille qui erat impubes. Patet ex c. *De illis cit.*

Quod si impuberes adjecerint sponsalibus juramentum, putat *Præpositus quæst. 9. dub. 9.* & quidam alii, eos nihilominus probabiliter posse licitè resilire pro libitu. Sed contrarium est communius & verius ex c. *Ex litteris Silvani 10. de Sponsalibus*, ubi est casus expressus. Quod autem respondent alii, esse casum, quò quis post pubertatem non reclamaverat; gratis & non rectè dicitur: nam dicit Pontifex esse cogendos ad matrimonium ob religionem juramenti, non autem quia non reclamaverunt. Et sanè, cogendi essent alioquin etiam citra juramentum, adeoque frustranea esset lex, si tantum intelligenda esset, quando non reclamant tempore debitò.

Secundò solvuntur sponsalia, si inter sponsos aliquod impedimentum oriatur v. g. si sponsus carnaliter cognoverit sororem sponsæ aut illius consanguineam in secundo gradu. Immo ad ea dissolvenda sufficere publicam impedimenti famam, putat *Navarrus c. 22. num. 27.* & alii. Et colligitur ex c. *Cum in tua, de Sponsalibus.* Fieri tamen potest, ut qui advertenter impedimentum hujusmodi posuit, obligetur vel ad petendam dispensationem vel ad reparandum aliter damnum sponsæ illatum. Vide *Dicastillo disp. 1. dub. 38.*

Tertiò solvuntur sponsalia per professionem Religionis approbatæ: nam præterquam quod ea sit impedimentum dirimens, solvit etiam matrimonium ratum, adeoque magis sponsalia. Cumque licitum sit contractò matrimonio ratò ante consummationem ingredi Religionem invitâ comparte, ut deciditur cap. *Verum, de Convers. conjugatorum*: multò magis licitum id erit, contractis tantum sponsalibus, nisi obstat circumstantia specialis. Immo regulariter hoc esse licitum, et si sponsalia sint jurata, habet communior & verior opinio: eò quod sicut in contractu sponsalium ex constitutione juris subintelligitur conditio, Nisi Religionem ingrediar; sic ea subin-

reclamaverit,

Aut in reclamatione prius facta persistens.

Et si alterius pubertate non expectat.

34.
A juratis tamen Sponsalibus non nisi mutuo consensu tales resilire possunt.

35.
Sponsalia dissolvuntur perveniens impedimentum dirimens.

36.
Item professio Religiosa.

subintelligatur in juramento appposito. Adde, quod illusorium, & plerumque ingratum, aut etiam damnosum, foemina præsertim, foret, contrahere matrimonium, animò mox resiliendi per ingressum Religionis.

Nec obstat, quod c. *Commissum, de Sponsal.* dicatur: *Tutius est ei (religione juramenti servatâ) prius contrahere, & postea, si elegerit, ad religionem migrare.* Nam solum id dicitur tutius; idque in casu quò instat tempus matrimonii implendi, & interim non plenè determinatus deliberat de ingressu: præstabat enim tunc satisfacere juramento, bimestri adhuc ad deliberandum remanente. Vel certe debet sponsæ indicare suum propositum, & si ipsa desideret, prius contrahere: prout interdum posset esse per accidens necessarium ad legitimandam prolem prius susceptam, ad consulendum famæ ipsius sponsæ, cum qua intercesserat nimia familiaritas. Immo etsi sponsalia fuissent non jurata, si aliter reparari non posset damnum filia virtute sponsalium defloratæ, deberet reparatio damni per matrimonium præferri mero consilio ingrediendi Religionem.

37. *Sponsalia suspenduntur solum per Religionis ingressum ad arbitrium remanentis in saculo.*
Sed difficultas est, an sponsalia solvantur ipsò factò per ingressum in Religionem, si-ve susceptionem habitus? In qua satis constat partem in sæculo manentem liberari ab obligatione, eò quod pars ingrediens censetur suo juri tacitè renuntiare. Sed non liberari eum qui ingressus est novitiatum, si fortè egrediatur, habet verior opinio contra Sanchez sup. d. 42. n. 5. Dicastillo d. 1. dub. 32. & alios. Ratio est: quia ingressus in Religionem non est incompatibilis cum permanentia obligationis Sponsalium in casu præmissò ex parte illius qui ingreditur. Potestque obligatio ista claudicare; ut patet non solum in casu fornicationis, quò soli innocenti est fas resiliendi, sed etiam citra delictum in casu, quò conditio unius fit notabiliter deterior ob supervenientem paupertatem vel deformitatem; nec non in casu, quò pars una cedit juri suo. In præsentì verò ingrediens Religionem cedit juri suo, & in casu egressus conditionem suam apprehensione communi notabiliter mutat; ut proinde similiter obligatus meritò censetur manere ex sua parte, si sponsa velit.

38. *Eadem extinguit Ordinis sacri suscepcio.*
Quartò solvuntur sponsalia per susceptionem Ordinis sacri: quia est impedimentum dirimens. Votum tamen suscipiendi Ordinem sacrum & votum simplex castitatis non dissolvunt sponsalia antè contracta juxta communior opinionem apud Sanchez d. 46. num. 9. contra multos oppositum probabiliter docentes. Ratio est, quod in contractu sponsalium, nec ex natura rei, nec ex dispositione juris, nec aliunde subintelligi videatur conditio, Nisi voluero ducere vitam cælibem, aut suscipere sacrum Ordinem: sicut ex dispositione juris subintelligitur, Nisi voluero ingredi Religionem. Aliàs sanè simili ferè ratione contendì posset, subin-

telligi posse hanc conditionem, Nisi postmodum voluero à Matrimonio abstinere, sicque liberiùs Deo servire, etiam præscindendo à voto castitatis. Immo nec ipsa conditio amplectendi Statum religiosum subintelligitur ex natura rei; sed solum ex dispositione juris, aut ex concessione divina, quâ permittitur etiam dissolutio matrimonii rati. Unde etsi sponsalia aut matrimonium inirentur etiam cum exclusione illius conditionis, nihilominus possent dissolvi. Quod clarum est non habere locum in aliis casibus; in quibus saltem posset sponsus excludere istam conditionem, sicut excludit per actuale matrimonium. Similiter non foret imprudens talis contrahendi modus: sicut non est imprudens ipse contractus Matrimonii, per quod tamen quis excludit ipsò factò à se libertatem vitæ simpliciter castæ. Si enim prudenter quis excludat illam in præsentì per Matrimonium; cur non possit se obligare ad statum istum exclusivum continentia? Hanc itaque etiam censetur prudenter excludere per promissum, dum inchoando statum matrimoniale facit absolutam & ex justitia obligantem Matrimonii promissionem, nisi inquantum jus aliter disponit; quod quidem disponit aliter quantum ad subintellectam tacitè conditionem amplectendæ Religionis; non autem emit-tendi votum simplex aut suscipiendi Ordinem sacrum. Ob quod etiam fit, quod post sponsalia licitè suscipiatur Religio, non autem licitè suscipiatur Ordo sacer, juxta communior opinionem.

Videtur nihilominus vovens castitatem aut susceptionem Ordinis sacri ex sua parte renuntiare velle sponsalibus. Votum præterea castitatis non modicam adfert mutationem in vovente; qui nempe debitum petere nunquam valebit; quod foret comparti, præsertim foemina, valde difficile.

Quintò solvuntur sponsalia per Matrimonium cum alia validè contractum, etsi sint jurata, ut patet ex c. *Sicut ex litteris* & c. *Si inter virum, de Sponsal.* Si tamen aliud matrimonium contraxerit invalidè, non videtur ipse à sua obligatione liberari: cum ex sua iniquitate non debeat reportare commodum. Tamen pars innocens etiam tunc liberatur: quia alter tentando aliud Matrimonium, fregit fidem suam, & tacitè juri suo renuntiâsse censetur. Dixi per Matrimonium, quia per alia sponsalia etiam jurata non solvuntur priora: cum posteriora sint invalida, eò quod res alicui obligata non possit alteri promitti. Idemque per consequens est de juramento, quò posteriora sponsalia forent firmata.

Dubium tamen est apud Doctores: an subsecutâ copulâ cum posteriori dissolvantur sponsalia priora. Ubi in primis supponitur prioribus sponsalibus copulam non accessisse; quæ alioquin jure potiora forent. Deinde defloratam sub promissione conjugii esse igna-

39. *Qua tamè censetur exonerari.*

40. *Solvuntur per subsequens cum alia matrimonio.*

Non per novam sponsalia, ut potè invalida.

41. *Quid si secuta sit copula cum posterioribus desponsata.*

ram priorum sponsalium; aliàs enim esset ipsa delicti particeps, & conscia nullitatis contraxisset secunda sponsalia. Quibus suppositis, adhuc videtur juri conformius, non dissolvere priora sponsalia, nisi prima renuntiaverit suo juri. Quod utique semper potest, & pro libitu sponsalia rescindere, quando pars contra fidem datam conatur alia sponsalia inire, etiam independenter à copula: sic enim præstat alteri sufficientem causam recedendi à sponsalibus, utpote à quibus ex se conatus est recedere, quibusque eò ipsò censetur renuntiare. Aliàs irrita est fides posterior propter priorem; cujus vim non evacuat per se copula subsequens cum secunda. Posset tamen æquitas live charitas postulare, ut prior obligationem remittat, casu quò id absque ullo vel notabili damno potest, quando posterior pateretur grave damnum hâc ratione evitabile. Possetque juxta *Sanchez l. 1. d. 49. num. 6.* judex interpellatus tali casu compellere ad contrahendum cum posteriori.

42. Per subsequens porrò matrimonium priora sponsalia non tam videntur extinguere, quàm suspendi seu sopiri pro tempore, quò illud matrimonium durat: ideoque si contingeret uxorem mori ante priorem sponsam, sponsus rursus eidem obligaretur. Non enim debet hic ex sua iniquitate commodum reportare, vel habere in suo arbitrio, ut ab obligatione contracta, quæ per se non extinguitur lapsu temporis, pro libitu suo se eximat. Impedimentum quoque matrimonii non est perpetuum, uti Ordinis sacri aut solemnis professionis, sed durans ad vitam conjugis; adeoque hâc defunctâ reviviscit prior obligatio, utpote sublatâ incompatibilitate fortioris vinculi; quod non aliter poterat dissolvere prius, quàm quatenus cum hoc erat incompatible. Ob quod etiam votum seu sponsio castitatis Deo facta plenariè reviviscit, quamprimum conjux est defuncta. Quemadmodum & ille, qui rem duobus in solidum vendidit, & uni tradidit (qui exinde potior est in detinendo dominio, juxta *L. Quoties. C. de rei Vindicatione*) si rem venditam rursus postea consequatur, cogi potest eandem tradere primo emptori, nisi eidem antè satisfactum fuerit; ut rectè *Zoesius in l. 4. Decretal. tit. 1. de Sponsal. num. 34.* & consentiunt *Pontius, Zypaus, Coninck* & plures alii, contra *Sanchez l. 1. d. 48. Dicastillo d. 1. dub. 37. Guittierez, Bonacina* & plures alios. Confirmatur: quia nemo debet privari jure suo absque sua culpa, ut allegat ipse *Dicastillo dub. 39. num. 582.* Qui etiam fatetur, non obstantibus inconvenientiis, quas allegat *n. 549.* perseverare obligationem justitiæ ad priorem sponsam, si damnum illatum ei non fit aliter reparabile; vi cujus proinde posset obligatus manere ad illam ducendam solutò matrimonii: quidni ergo suspensa manere possit, & solutò matrimonii reviviscere obligatio præcedentium sponsalium? Denique extinctio omnimoda eorum per subsequens ma-

trimonium non oritur ex jure naturæ; uti latè ostensum est. Non statuitur etiam jure positivo *c. Sicut ex litteris, & c. Si inter virum, de Sponsal.* Ibi enim in textu solum declaratur matrimonium sic initum valere, veluti fortius vinculum inducens, adeoque ei cedere, quantum scilicet incompatible est, vinculum priorum sponsalium.

Sextò, si sponsa fornicetur post sponsalia, etiam jurata, potest sponsus resilire; ut clarè patet ex *c. Quemadmodum, de jurejurando: Quoniam* (ut ibi dicitur) *in eo* (juramento) *talis erat subintelligenda conditio, Si videlicet illa in legem conjugii non peccaret.* Et quamquam prædictum caput solum loquatur de sponsa fornicante, idem tamen est de sponso: nam eadem conditio subintelligitur in contractu sponsalium & juramento ex parte sponsæ: & ratio ibidem allegata valet in utroque, quòd scilicet ob fornicationem possint etiam conjugati torò separari. Idem dicendum est juxta Doctores communiter, si sponsa vi oppressa, quia etsi tunc non peccet in legem conjugii, tamen in æstimatione humana fit notabiliter vilior. Propter quod etiam juxta *Sanchez, Guittierez* & alios passim non datur compensatio delictorum, si uterque fornicetur post sponsalia: etsi enim quoad fractionem fidei facta sit quædam compensatio, non tamen quoad vilitatem notabilem, quæ specialiter oritur in sponsa, ex cujus parte idcirco supervenit notabilis mutatio, etiam independenter à fractione fidei: ut proinde solus sponsus videatur posse resilire. Quamvis *Bonacina* & alii existiment neutrum posse resilire: uti nec solvere torum post matrimonium, si uterque adulteretur. Verùm hanc compensationem in adulterio jura statuunt: ubi etiam non spectatur quis gravius, uti nec quis læpius deliquerit. Dissolutio insuper sponsalium est faciliior: & in præsentì locum habet causa sufficiens spectando regulam receptam apud Doctores.

Insuper existimant Doctores posse sponsum resilire, si sponsa permittat se turpiter ab alio tangi. Si autem idem permittat sponsus non ideo statim posse resilire sponsam docet *Sanchez d. 55. num. 5.* & alii: eò quòd talis tactus, saltem si non sit frequens, non faciat notabilem mutationem in sponso, sicut facit in sponsa. Varii tamen existimant esse simpliciter sponsæ liberum resilire ob hoc, quòd per hujusmodi tactus frangat sponsus fidem datam sponsæ: in contractu autem sponsalium subintelligatur conditio, nisi is peccet in legem conjugii seu desponsationis. Ad quod tamen responderi posset, non esse completam aut adeò notabilem fidei fractionem.

Dixi: Si sponsa fornicetur post sponsalia: quia si fuerit antè fornicata, & hoc sponsus sciverit, non potest resilire; potest tamen, quando nescivit, & noluisse contrahere, si antea scivisset. Ita communiter Doctores apud

43. Subsequens fornicatio alterutrius dat laesum testamento sciendi, et si sponsalia sint jurata.

Idq; quantumvis sponsa vi foret oppressa.

An si uterque fornicetur sit locus compensationi delictorum.

44. Quid si solum turpet tactus sit admisi.

45. Quid si fornicatio præcesserit sponsalia.

San-

Sanchez d. 63. Secus est de sponso, qui etsi subinde fornicatus fuerit, & hoc sponsa ignoraverit, non ideo hæc poterit resilire. Ratio est, quod fornicatio reddat sponsam, non autem sponsum, notabiliter viliores. Excipe, nisi frequenter & cum pluribus fuerit fornicatus, sic ut censeretur huic vitio impensè deditus: quò casu timeri possent in futurum similia, & probrosum foret sceminae scortatorem huiusmodi ducere. Item, nisi habuerit prolem ex fornicatione. Immo præexistentia proles legitimæ ignorata juxta *Coninck disp. 23. num. 62.* dat causam resiliendi, uti reddit matrimonium difficilius, tum ob alimentationem, tum ob periculum discordiarum.

46. *Qualiter solvantur sponsalia ob discessum sponsi in remotas terras.* Septimò, quando sponsum (idem censetur dispositum de correlativo, scilicet sponsa) in scia seu non consentiente sponsa, dimissa terrâ (scilicet animò non redeundi, adeoque dimittendo domicilium, ut notant Doctores, & sonat modus loquendi c. *De illis, de Sponsalibus*) se transfert ad alias partes seu regiones, liberatur sponsa à sponsalibus, etiam juratis, sic ut liberum ei sit ad alia vota transire, ut dicitur c. *cit.* ubi nullum tempus apponitur, quò sit expectandum: ut proinde hac in parte videatur recessum à jure civili, quò sponsæ erat expectandum bienniò, si sponsum abesset in eadem provincia, vel trienniò, si in alia; vel donec causa cesset, si contingeret sponsum abesse ex causa necessaria. Immo ipsò recessu huiusmodi satis indicat sponsum se velle renuntiare sponsalibus. Si tamen discedat in locum propinquum, unde brevi speratur rediturus, expectandus est, aut requirendus, ut intra certum tempus contrahat.

47. *Vel ob moram alterutrius.* Octavò, si tam sponsum, quam sponsa præsentem sint, sed unus est in mora, ne matrimonium contrahatur; tunc si matrimonio sit præfixus certus dies, ut matrimonio ultra illum dilatio innocens sit liber, elapsò die verè efficitur liber: præsertim si dilatio sit culpabilis: si verò non sit hòc modò præfixus dies, innocens est liber, quando pars est in tanta mora, ut prudenti iudiciò censeatur renuntiassè sponsalibus, aut fidem fregisse; vel, etiam si mora sit inculpabilis, iudicetur ob concurrentes circumstantias nullò modò alterum voluisse se ad tantam moram obligare.

48. *Aut ob mutationem notabilem, quæ supervenit.* Nonò, quando supervenit quodcumque grave vitium contractui sponsalicio, etiam jurato, sive mutatio tam notabilis, ut eâ cognitâ juxta communem agendi modum pars meritò noluisse contrahere, potest resilire. Ita communiter Doctores. Et colligitur ex c. *Quemadmodum, de Jurejurando*, v.g. si superveniat lepra, paralytis, notabilis corporis deformitas, morum asperitas, notabilis infamia, paupertas &c. Item si sponsa ejusve parentes recusent dare dotem, saltem quando erat promissa.

49. *Vel ob gravia mala, meritò timeantur, v.g. graves inimicitiae inter* Decimò possunt Sponsalia dissolvi, si ex futuro matrimonio gravia scandala vel mala meritò timeantur, v.g. graves inimicitiae in-

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

ter sponsum, vel inter consanguineos &c. Ratio qua meritò timeantur, est: quia non tenetur quis cum magno suo damno aut proximi scandalo stare promissis: immo potest esse, ut teneatur desistere ad avertenda scandala. Non tamen per hoc licitum erit parentibus v.g. aut aliis propinquis absque alia causa impedire ne filii aut conjuncti stent fidei à se præstitæ, prout stare ex justitia tenentur & ad implendum in omni foro compelli possunt: adeoque alii injustè impediendo peccant.

Denique generalis & recepta apud Doctores regula est, posse solvi sponsalia, etiam jurata, quodcumque emergit nova causa vel accidit mutatio aut occurrit inconvenientia huiusmodi, quæ si ab initio fuisset meritò & rationabiliter homines talis statûs & conditionis à promittendo retraxisset: eò quòd sic videatur accipienda & limitanda promittentium hac in re intentio, in qua ob difficultatem & insolubilitatem Matrimonii exigitur major libertas & libens complacentia.

Petes, An si causa sit sponsalibus prævia, sed latens incipiat apparere, quæ sufficeret ad illa solvenda, si de novo supervenisset, possint pariter ea dissolvi? Resp. Affirm. Ita Doctores communiter. Probatur: quia censetur similis intentio, uti dum de novo causa supervenit. Et æqualiter impletio sponsalium redditur difficilior. In Jure quoque paria sunt, non esse, & non apparere; item de novo advenire, & de novo apparere. Vide *Sanchez d. 63.* Hoc tamen est limitandum, quando ignorantia seu error est causa sponsalium. Secus est, quando equidem fuissent inita, etsi notitia adfuisset: tunc enim impletio sponsalium non redditur difficilior, quàm si fuisset notitia defectûs ante contracta sponsalia; tunc quoque non potest subintelligi modus aut conditio: tunc etiam cessat præsumptio de defectu intentionis. Quòd si dubitet quis, an dum iniit sponsalia ita esset affectus erga sponsam, ut haberet adhuc voluntatem se obligandi, etiam si scivisset vitium occultum, censet *Dicastillo n. 623.* id pendere ex gravitate vitii, seu mutationis: si enim illa gravis sit, censebitur non habuisse affectum seu voluntatem se obligandi: quia fortissima præsumptio desumitur ex communiter accidentibus, ut rectè *Menchius l. 1. de Præsumpt. q. 18. n. 1.* Homines verò communiter nolunt se obligare, quando adest notabilis mutatio rerum, vel apparet notabile vitium, ut notat *Sanchez d. 65. in fine.* Quod autem c. *Quemadmodum, de Jurejurando* dicitur: *Si quis juraverit ducturum aliquam in uxorem, non potest ei fornicationem opponere præcedentem*; intellige cum Doctoribus communiter, quando etiam notitia hujus fornicationis fuit præcedens sponsalia.

Hinc verò non rectè infert *Basilus Pontius l. 12. c. 18.* tali casu sponsalia ab initio non valuisse: cum adfuerit consensus simpliciter circa materiam substantialem contractûs. Neque enim contractus sponsalium, etsi in-

50. *Regula generalis.*

51. *Perinde est notabilem mutationem sive causam advenire, & latentem innotescere.*

52.

Facultas multis de causis resiliendi non arguit spon-

*salia esse
conditiona-
ta, aut à
principio nō
valuisse.*

volvat varias quasi conditiones seu potius modos & conventiones, ideo censeretur debet conditionatus, sic ut ejus valor ab illarum eventu aut veritate dependeat, quasi si causa dissolvenda præcedat, non valeat à principio (ut vult *Pontius*) aut si superveniat, suspendatur usque ad eventum aut non eventum causæ: nam verè valuit ab initio, & validus perseverat, etiam dum causa jam supervenit, ut supponitur c. *Quemadmodum, de jurejurando*: dum ibidem dicitur, sponsam fornicantem fregisse fidem desponsationis. Falsum tamen id esset, si suspendatur usque ad eventum vel non eventum conditionis; immo falsò diceretur præcessisse simpliciter desponsationem. Deinde alioquin ex sponsalibus simpliciter & absque addita conditione initis non oriretur publica honestas; utpote quæ non oritur, nisi ex sponsalibus absolutis c. *un. De sponsalibus in 6.* Constat tamen eam oriri ab initio etiam tunc, quando postea advenit, vel latens innotescit causa resiliendi. Itaque conditio tantum est impropria, seu tacita conventio, quâ fidem quis dat conjugii absolutè & ex nunc, reservatâ tamen facultate resiliendi, quando nova causa notabilis superveniret, aut latens innotesceret; quod stat cum valore contractûs absoluto ab initio. Immo etiam postea sic manet liber ad resiliendum, ut possit non resiliere, & tamen alter plerumque ex sua parte maneat obligatus. Idque est magis consonum rationi & menti contrahentium. Porro impropriam conditionem tacitam non facere contractum conditionatum, patet ex *L. Conditiones quæ extrinsecus ff. de Conditionibus*: solum enim est causa sufficiens ad dissolvenda sponsalia, quæ ab initio sic sunt contracta, ut quis voluerit quidem se ex nunc obligare, tamen non voluerit se obligare ad non resiliendum casu quò tale quid contingeret aut appareret. Ita Doctores communiter teste *Sanchez d. 67.*

53.

An dissolutio sponsalium exigat sententiam judicis.

Petes II. An ad dissolvendum sponsalia requiratur sententia judicis; Resp. si manifestè constet sponsalia ob aliquam causam esse soluta, aut subesse causam sufficientem ea solvendi, posse partem resiliere propriâ suâ auctoritate, non expectatâ sententiâ vel declaratione judicis. Ita Doctores quasi communiter: eò quòd nec jure positivò, nec ex natura contractûs plus requiratur. Interdum tamen ad evitandum scandalum, sive ad satisfactionem Ecclesiæ, opus est judicis sententiâ. Quòd scandalum cessat, quando sponsalia sunt occulta. Ut etiam quando causa dissolvendi est publica & apertè sufficiens. Quòd si etiam sponsalia sint publica & causa adeò occulta, ut non possit coram iudice probari, adhuc juxta *Sanchez disp. 69. num. 7.* inutilis esset imploratio judicis, ipseque utitur jure suo recuperandi rem sibi debitam, quam potest propriâ auctoritate recuperare, dum nequit in iudicio.

Itaque si dubitetur de sufficientiâ causæ, aut moraliter non constet esse sufficientem,

requiritur juxta *Sanchez supra* sententia judicis ob probabile periculum injustitiæ, dum spoliatur alter in dubio jure sibi acquisitò. Immo in puro dubio, si post discussionem perseveret dubium, sive de existentia causæ (quod est dubium facti) sive de illius sufficientiâ (quod est dubium juris) nequidem in foro externo potest fieri dissolutio: fieret enim injuria parti possidenti jus aliàs certum ex sponsalibus certis.

Postremo dubitatur, an laborans aliquò defectu occultò, qui cognitus partem à sponsalibus contrahendis averteret, & à contractis resiliendi justam causam daret, nihilominus possit cum illius ignaro sponsalia contrahere, eumque cogere, ut contracta impleat? Resp. *Neg.* quando defectus ille foret parti perniciosus, v. g. lepra &c. quia hoc esset innocentis causare notabilem perniciem. Unde si cut volenti ædificare domum non licet vendere ligna occultè cariosa, nisi vitium aperiat, sic nec licet contrahere sponsalia, multò minùs ad ea implenda cogere, nisi vitium notabiliter perniciosum aperiat. Similiter ex charitate saltem id non licet, quando gravia incommoda sequerentur ex eo, quòd defectus postea detegendus credatur. Aliàs non tenetur quis volenti secum contrahere aperire suos defectus, etsi reddant nuptias notabiliter minùs expetibiles, v. g. quòd sit vi vel sponte corrupta, deformis, pauper, ignobilis, cum tamen putetur virgo, pulchra, dives, nobilis. Ita *Coninck d. 23. dub. 12.* & alii plures: quia non tenetur se ipsam infamare aut defectus suos propalare, quandiu aliis non nocent: neque tacens decipit alium, sed hic decipitur à se ipso in re, quam ipsi incumbit diligenter investigare: neque debet ab altera parte discere defectus illius; ita enim in ipso humano commercio positum est, ut quisque in hoc contractu notitiam de qualitatibus alterius capiat. Quòd si etiam defectus sint tales, qui moraliter deprehendi nequeunt, eò minùs quis est cogendus suas maculas exponere, neque etiam idcirco à matrimonio abstinere, v. g. si desponsanda fuerit fornicata. Unde nec Confessarii id celantes culpæ damnant. Si tamen dolò inducat partem ad contrahendum, fingendo se nobilem, divitem &c. facit alteri injuriam, & graviter delinquit. Quàmvis non censeatur fraus hujus generis, si puella deflorata conetur industriè hunc defectum occultare. Immo etsi expresse dicat se esse virginem, excusant eam Doctores à mortali: quia nempe hoc spectat ad tuendam suam famam. Et consequenter si rogata utatur æquivocatione, excusari posset ab omni peccato. Talis tamen prudenter ad laborabit ad defectum illum occultandum in congressu: ne conjux istum deprehendens eam odio habendi & malè tractandi occasionem sumat.

Sed an post sponsalia contracta possit pars defectûs ignara cogi ad matrimonium contrahendum,

54.

*An occultò
defectu la-
borans pos-
sit nihilo-
minus con-
trahere
sponsalia,
& ad im-
pletionem
urgere com-
partem ig-
norantem.*

trahendum, suppositio quod non sit dolus indu-
cta difficultatem habet. Varii existimant quod
non, praesertim quando esset defectus, qui
redderet nuptias valde incommodas innocenti;
ut est paupertas, ignobilitas &c. Tamen ma-

gis consequenter *Coninck supra* & plures alii
putant posse: eo quod per sponsalia valida sit
acquisitum jus ad matrimonium, quo per ta-
lem defectum non privatur alter, quousque
pars facta defectus concia tale jus elidat.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Matrimonio secundum se.

QUESTIO I.

*Quid sit Matrimonium, Quando
institutum, Et an licitum aut
debitum?*

MATRIMONIUM sic vocatum à fine,
qui est ut foemina efficiatur mater
filiorum; dicitur etiam Conjugium,
eo quod vir & mulier communi jugo sub-
dantur: item Connubium & Nuptiae; eo quod
mulier viro tradita soleret velò quodam ob-
nubi, & quasi nube regi.

1.
Matrimo-
nium, Nup-
tia, unde
fec dicta.

In matrimo-
nio spe-
ctatur pri-
mo contra-
ctus,

Secundò
status seu
vinculum
consequens,

Quid hoc
sit.

2.
Tertiò co-
pula con-
summans.

Contractui
accessoria
est ratio Sa-
cramenti,
non vinculo,

In Matrimonio porrò tria consideranda sunt
Primò ipsa Matrimonii contractio sive con-
tractus matrimonialis; qui à *Scoto 4. d. 26. nu.*
17. definitur: *Maris & foemina mutua trans-*
latio corporum suorum pro usu perpetuo ad pro-
creandam prolem debite educandam. Secundò
status permanens, vinculumque stabile ex
contractu resultans, quod *Scotus supra* descri-
bit: *Vinculum indissolubile inter marem & fo-*
eminam ex mutua translatione potestatis corporum
suorum in se invicem facta ad procreandam pro-
lem debite educandam. Quod quidem vincu-
lum est mera denominatio extrinseca ex prae-
terito contractu desumpta, vi cuius contrahen-
tes verè manent inter se colligati cum quodam
dominio & subiectione. Superflue autem &
infundate statueretur hoc vinculum in aliquo
alio superaddito.

Tertiò spectanda est copula subsequens: ad
quam vi matrimonii datur petendi potestas,
& reddendi obligatio. Quae tamen potest jux-
ta infra dicenda per pactum excludi: & multò
magis ipsa actualis copula potest separari à
Matrimonio, etsi ipsa istud numquam sequa-
tur. Ab hac verò dicitur Matrimonium con-
summatum; uti ante copulam dicitur solum
ratum. His accedit pro tempore Legis novae
quarta consideratio Matrimonii, quatenus
scilicet (ut postea dicitur) est Sacramentum.

Quae tamen ratio est accessoria ipsi contractui
matrimoniali, quem Christus elevavit ad
dignitatem Sacramenti. Neque enim (ut con-
stat) ipsum vinculum matrimoniale est Sacra-
mentum conferens gratiam, uti nec signum
sensibile, nec conjuges sanctificans suo usu.
Dum autem Patres subinde illud vocant Sa-
cramentum, sumunt Sacramentum largè pro
quovis signo rei sacrae à Deo instituto; quo

Herimex Sum. Theol. pars IV.

modò vinculum illud est signum conjunctio-
nis Christi cum Ecclesia. Unde Patres matri-
monium etiam in lege naturae vocant simili
modò Sacramentum. Immo idem nomen ma-
trimoniis Gentilium tribuitur c. *Gaudemus*,
de divortiiis. Idipsum certum est contra *Gra-*
tianum post can. *Institutum 27. q. 2.* de copula,
quod scilicet haec non sit Sacramentum, nec
pars Sacramenti matrimonii: nam ante eam
est Sacramentum perfectum, & manet, etsi
copula non sequatur. Haec etiam non est me-
dium conferens gratiam aut effectum super-
naturalem ex opere operato: nec quoties ite-
ratur, augmentum gratiae vel effectus super-
naturalis praestat.

Neque co-
pula.

Nec obstat, quod c. *debitum, de Bigamis*
dicatur, copulam conjugalem designare con-
formitatem, quae consistit in carne inter Chri-
stum & Ecclesiam, adeoque matrimonium
non consummatum non pertinere ad illud con-
jugium designandum quod inter Christum &
Ecclesiam per Incarnationis mysterium est
contractum: juxta quod Paulus ad *Ephes. 5.*
dixit hoc Sacramentum magnum esse in Chri-
sto & Ecclesia. Nam praeterquam quod *Inno-*
centius III. hoc adferat per modum probatio-
nis sive rationis, & facile quaedam congruitas
seu proportio reperiri posset in ipso contra-
ctu ad designandum quodammodo seu minùs
perfectè Incarnationis mysterium, solum vult
copulam pertinere ad rationem matrimonii
quae sumpti pro signo dictae conjunctionis,
non autem quae Sacramenti gratiae collativi:
quinimò ibidem de consensu animorum
seu contractu praemittit; illum significare
charitatem, quae consistit in spiritu inter Deum
& justam animam. Similiter explicari posset
c. *Non est dubium*, & c. *Cum societas*, apud
Gratianum supra. Prius tamen, quod refer-
tur ex *Augustino*, apud ipsum (ut ad calcem
notatur) non est inventum; & videtur po-
tius summarium posterioris Canonis: qui
quoque mendose refertur, & aliter legitur
apud *Leonem* (ex quo refertur) *Epist. 92.*
alias *90. c. 4.* itemque apud *Burchardum &*
Ivonem, ut advertitur in Nota ad dictum Ca-
nonem. Juxta veram autem Lektionem *Leo*
Papa *Rustico* Episcopo Narbonensi quærenti,
an filia possit in matrimonium dari ei, qui
hactenus aluerat concubinam, respondet,
quod sic, eo quod inter eum & concubinam
praeter conjunctionem sexuum non intercesserit

3.

Explican-
tur quidam
Canonis.

X x 3

nup-

nuptiale mysterium seu verum & indissolubile matrimonium, sine quo conjunctio sexuum non habet in se conjunctionis insolubilis Christi & Ecclesiae Sacramentum.

4. *A quo & quando institutum sit Matrimonium.* Ad institutionem contractus & vinculi matrimonialis quod attinet, docent communiter Theologi, institutum esse à Deo in initio mundi, idque juxta D. Thomam, Sylvestrum, Sanchez & alios per verba: *Crescite & multiplicamini &c.* Quibus tamen solum datur benedictio & fecunditas hominibus, uti cæteris animantibus. Quare Magister, D. Bonaventura, Ruardus, Covarravias & plures alii, (& videtur supponere Scotus 4. dist. 26. nu. 13.) censent institutum esse Gen. 2. quando Adam divinò instinctu dixit: *Hoc nunc os ex ossibus meis &c.* Et erunt duo in carne una. Favetque Augustinus l. 1. contra duas Epist. Pelagianorum c. 5. dicens à Deo nuptias esse institutas tunc, quando dictum est: *Propterea relinquet homo &c.* Gen. 2. Immo Adrianus, Vasquez, Basilus Pontius & alii censent non fuisse necessariam Dei institutionem seu concessionem specialem, sed conditâ naturâ humanâ in diversitate sexuum potuisse eò ipsò ex natura rei licitè marem & foeminam inire matrimonium, uti alios contractus, & per illius usum propagare genus humanum; prout duce naturâ etiam licitum est illis, qui de divinis litteris nihil nòrunt. Quod quidem rationi satè consonum apparet. Sed tamen adhuc rectè tribuetur Deo institutio, tum quatenus virum & foeminam creavit, tum quatenus lumen juris naturæ eis impressit. Cum quo insuper rectè consistit, quòd dicatur institutum Gen. 2. sive quatenus tunc fuit intimatum seu insinuaturn, sive quatenus tunc fuit primum Matrimonium inter Adam & Evam initum; sive quatenus perfectam indissolubilitatem eidem annexuit, ut quidam volunt. De quo tamen infra, ubi de radice insolubilitatis matrimonii.

5. *Qualiter institutum sit secundario in remedium concupiscentiæ.* Institutum porro est matrimonium primitus & principaliter tanquam officium naturæ per illud multiplicandæ, deinde & secundario tanquam remedium concupiscentiæ; non quòd post peccatum debuerit iterum institui in remedium concupiscentiæ, quod prius erat ordinatum in officium naturæ; ut quidam indicârunt; sed quia in ipsa prima rerum institutione etiam ex intentione Auctoris naturæ, suppositâ permissione lapsus & deordinatione concupiscentiæ, satè involvebatur, ut matrimonium quoque deserviret in remedium concupiscentiæ, quando ipsa subesset.

6. *Olim quidam Heretici negârunt esse licitum.* Matrimonium esse licitum negârunt Simon Magus, Saturninus ejus Discipulus, Marcion, Tatianus, Manichæi, Priscillianista & Albigeneses, è quibus duo primi sic illud sprevisse videntur, ut sinè eo concederent vagum concubitum, ut colligitur ex Augustino Hæresi 1. & 3. Reliqui autem videntur omnem concubitum damnâsse, occultis & ipsi scortationibus ac impudicitis inhiantes.

Sed fides Christianos, & ratio etiam reliquas Nationes docet, matrimonium esse licitum & conveniens. Quod proinde approbavit ipse Deus Gen. 1. & 2. & rursus post lapsum, immo post diluvium Gen. 9. benedicens & ajens: *Crescite & multiplicamini &c.* Totò etiam veteri Testamento divinis ordinationibus est commendatum, usuque Patriarcharum & Prophetarum firmatum. Et Matth. 19. Christus allatis verbis Gen. 2. infert: *Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet.* Ipseque unâ cum matre nuptiis interfuit, ac primò eas miraculò decoravit, Joan. 2. Ipsa etiam B. Virgo matrimonium iniit, tamen non secutâ copulâ, quamquàm vi matrimonii licitâ. Denique Apostolus 1. ad Cor. 7. pluribus conjugium ejusque usum commendat, etsi virginitati postponat. Et 1. ad Tim. 4. prædicit futuros, & detestatur, qui prohiberent nubere. Et c. 5. Volo (inquit) juniores nubere, filios procreare. Accedit auctoritas Ecclesiæ benedicens nuptias: ipsaque ratio Sacramenti, quam Christus annexuit. Postremò idem docet ratio naturalis desumpta ex necessitate matrimonii ad generationem humanam, adeoque ad propagationem & conservationem speciei. Alioquin sanè extinguendum potius foret genus humanum; utpote quod non nisi illicitè posset propagari: cum tamen propagationem clamer ipsa sexuum differentia, corporumque & instrumentorum differens constitutio in hominibus; uti in cæteris animalibus. Absurdissimum autem foret hanc propagationem licere in vago concubitu; & non in legitimo contractu.

7. *Quòd finis sit contrahendum.* Est itaque matrimonium licitum & conveniens, immo & laudabile ac bonum per se loquendo; sicut & usus ejusdem, dummodo adsit prudens moderatio rectaque intentio: etsi majoris perfectionis & meriti sit continentia. Et quidem finis optimus & magis proprius est, ut amore filiorum magis quam libidine conjuges ducantur exemplo Tobiae & Saræ. Quàmvis non videatur fore etiam veniale peccatum, si intendatur remedium concupiscentiæ; ne aliàs sterilibus aut nimium grandævis generaliter illicitum sit matrimonium. Cum tamen moneat Apostolus 1. ad Cor. 7. ut propter fornicationem, supple vitandam, unusquisque vir suam uxorem habeat. Immo in rigore ad licitè contrahendum nec hic quidem finis requiritur, sed sufficit alius honestus, etsi non sit finis per se matrimonii, v. g. pax familiarium &c. etsi hoc requiri sub veniali saltem peccato Nonnulli existimaverint. Sanè neutrum finem Deipara intendit, immo utrumque positivè exclusit, uti ipsam copulam. Ex nullo quoque capite ostenditur obligatio intendendi finem matrimonii intrinsecum. Adeoque à fortiori cum intentione hujusmodi finis poterit simul concurrere alius finis utilis & honestus, v. g. pax, aut etiam opes moderatæ, quatenus sunt medium

Sed contra
viam apertam
ostenditur
ex fide,

Et ratio,

medium se honestè alendi, omniſque alius finis, qui in cursu humanæ vitæ potest prudenter appeti.

8. Quod attinet ad postremam quæstionis partem, an matrimonium sit debitum, nonnulli Hæretici asserunt, quod sic, damnautes idcirco continentiam Clericorum. Sed ineptè. Sic enim probatur matrimonium, ut Apostolus 1. ad Cor. 7. ipseque Christus Matth. 19. & ratio denique præferat cælibatum. Quare nec Gentiles tam generalem contrahendi matrimonii obligationem agnoverunt. Immo virgines Vestales erant in veneratione apud Romanos, & à proposito virginitatis deflecentes graviter puniebantur. Quosdam verò cælibatûs scitè arguit Ambrosius l. de Viduis dicens: Qui Deorum suorum adulteria & probra venerantur, calibatûs & viduitatis statuere pœnas, ut amuli criminum multarent studia virtutum, specie quidem, quâ fecunditatem quærent, sed studio, quod propositum castitatis abolerent.

Neque ita debitum erat tempore veteris legis.

Sed neque in veteri lege fuisse præceptum nubendi, docent exempla Josue, Eliæ, Eliſæi, Jeremiæ, Danielis, qui populò Judaicò satis multiplicatò, satque multis generationi vacantibus, vincula conjugii non quæsierunt. Prout etiam Esseni non ducebant uxores, teste Josepho l. 18. Antiquit. c. 2. & l. 2. de Bello Judaico c. 7. Ipsa quoque Deipara continentiam voverat; commendatam similiter Isaiâ 56. & Sap. 3. & 4.

9. Recepta tamen satis doctrina D. Thoma, D. Bonaventura, Richardi, Scoti, Sanchez, Vasquez & aliorum passim tradit fuisse præceptum nubendi in principio, illudque cessasse post sufficientem generis humani propagationem: nisi quod maneat adhuc juxta solum & alios respectu communitatis, adeoque respectu aliquorum in vago. Et maximè eo obligabantur primi parentes. Quorum proinde respectu verba illa, Crescite, & multiplicamini, possunt accipi tanquam denotantia præceptum. Quæ alioquin indicant benedictionem fecunditatis, suntque etiam dicta bestiis. Et certò non sonant respectu cæterorum hominum præceptum, nisi ad summum modò præmissò. Immo ipsa ratio naturalis satis dictabat primis parentibus eos obligari ad succurrendum conservandæ speciei; uti quisque obligatur sustentare individuum proprium, & alteri extremè indigenti subvenire. An autem, si soli voto continentiae adstricti remanerent, in iis revivisceret obligatio vacandi conjugio; an verò potius per specialem istam dispositionem Deus sufficienter indicaret se velle hominum successionem concludere, est casus metaphysicus, & inter Auctores ex conjecturis diversa sentientes controversus, nulliusque utilitatis

QUÆSTIO II.

An Matrimonium in lege nova sit propriè dictum Sacramentum?

NEGAT Lutherus, Calvinus & alii Sectarii recentiores. Et ex Catholicis Durandus 4. d. 26. q. 3. quem citat Kemnitius. Verum adversus prædictos definivit Concilium Tridentinum sess. 24. de Sacram. Matrim. can. 1. & alibi matrimonii contractum inter Fideles in Lege nova esse verum & propriè dictum Sacramentum. Addit autem Trid. sess. cit. in princip. hoc innuere Apostolum ad Ephes. 5. ubi ait: Viri diligite uxores vestras, sicut Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea. Moxque subjungit: Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesia. Varii tamen conantur ostendere, quod locus iste Apostoli non convincat, uti nec alia loca scripturæ, quæ allegari solent.

Quidquid autem foret de efficacia probationis ex Scriptura prolata, sufficere debet traditio Ecclesiæ, de qua testatur Tridentinum supra dicens: Matrimonium meritò inter nova legis Sacramenta annumerandum SS. Patres, Concilia, & universalis Ecclesia traditio semper docuerunt. Nam matrimonium in Ecclesia semper fuit habitum tanquam res sacra, ideoque ab initio consuevit celebrari cum ritibus sacris, ut patet ex Evaristo Papa Epist. 1. ad Episcopos Africanos, & aliis antiquis Pontificibus. Ratio autem rei sacræ, quæ in illo cernitur, est ipsa ratio Sacramenti: aut certè Hæretici debent ostendere, quando primùm cœperit Ecclesia tum Græca, tum Latina tractare matrimonium tanquam rem aliter sacram, quàm tractaverit Ecclesia antiqua. Idem constat etiam ex Patribus, Ambrosio l. 1. de Abraham c. 7. ubi ait: Et quia in Deum peccat (scilicet adulter) Sacramenti celestis amittit consortium, scilicet gratiam. Augustinus l. de Bono conjugali c. 18. in nostrarum nuptiis plus valet sanctitas Sacramenti, quàm fecunditas uteri. Et c. 24. Bonum nuptiarum per omnes Gentes atque omnes homines in causa generandi est, & in fide castitatis; quod autem ad populum Dei pertinet, etiam in sanctitate Sacramenti. Ubi propriam Sacramenti novæ legis rationem peculiariter adscribit matrimoniis Fidelium: cùm alioquin constet etiam infidelium matrimoniis non dēesse rationem Sacramenti largè sumpti, sive signi rei sacræ, conjunctionis scilicet Christi & Ecclesiæ. Alios vide apud Bellarm. l. de Matrim. c. 5. Idipsum congruit legi gratiæ, ne in ea alioquin status, ob insolubilitatem & varia onera difficillimus, maneret absque aliquo speciali auxilio.

Dices, Matrimonium opponitur Ordini, atqui unum Sacramentum non opponitur alteri; ergo. Resp. Neg. Maj. loquendo de oppositione ex præcepto Dei: ex ordinatione

10. Contra Hæreticos recentiores statuit Concilium Tridentinum inter Sacramenta nova legis.

Id innuitur ad Ephes. 5.

11. Et declarat Traditio Ecclesiæ.

Quam etiam continent scripti Patrum.

12.

Satisfit objectionibus.

autem Ecclesiæ bene potest fieri, ut qui suscepit voluntariè sacrum Ordinem, non possit contrahere matrimonium. Quamquam nec omni casu sit oppositio: cum uxoratus non bigamus possit licitè ordinari de consensu uxoris, & absque eo validè, & in oriente uxorati retentis uxoribus ordinentur.

Dices II. in contractu Matrimonii miscetur pactum pecuniarium, quod in Sacramento fieri non posset sine labe simoniæ. Resp. nihil accipi pro contractu quatenus est Sacramentum; potest tamen accipi pro eo quatenus est contractus civilis, sic ut per additionem pecuniæ compenletur inæqualitas v. g. in divitiis, nobilitate, ætate &c. quæ est in una parte contrahentium: sicut in permutatione calicis aurei cum argenteo potest non obstante consecratione defectus argenti per additionem pecuniæ suppleri.

13. Dixi in Conclusionem, in *Lege nova*: etsi enim à sui institutione fuerit aliquò modò signum conjunctionis Christi cum Ecclesia; non tamen signum efficax gratiæ, neque Sacramentum propriè & strictè dictum juxta Doctores Communiter. Et clarè patet ex *Florentino*, quod Matrimonium numerat inter Sacramenta novæ legis, docetque ea differre à veteribus, quòd vetera non conferant gratiam. Similiter *Tridentinum sess. 7. can. 1. de Sac. in genere*. Et *sess. 24. can. 1.* illud recenset inter Sacramenta novæ Legis à Christo instituta, & *ibid. in princip. sess.* ait, *Matrimonium in Lege Evangelica veteribus connubiis per Christum gratiâ prestare.*

14. Dixi etiam, inter *Fideles*: quia infideles non baptizati nullius Sacramenti sunt capaces ante Baptismum; qui est janua Sacramentorum. Solùm dubitatur, an si fidelis per legitimam dispensationem contrahat cum infideli, sit Sacramentum ex parte fidelis? Negat *Sanchez* & alii passim, & certum putat *Castro Palao disp. 2. pu. 2.* Sed infirmò nixus fundamentò. Unde satis solidè affirmat *Soto*, *Catharinus*, *Eckius*, *Aversa q. 1. sect. 6.* Nam etsi contractus essentialiter respiciat utrumque contrahentem, & matrimonialis non possit esse Sacramentum respectu infidelis ob defectum Baptismi, id tamen non obstat, quòd minùs possit esse Sacramentum respectu fidelis; cum eatenus sit verus Matrimonii contractus subjectatus in persona capaci Sacramenti, in qua proinde est signum gratiæ. Confirmatur: quia potest unum signum afficiens duos, v. g. una absolutio super plures prolata esse Sacramentum respectu unius habentis omnia requisita, & non respectu alterius qui in aliquo essentiali deficit.

Confirmatur II. quia olim dum pauci erant fideles, sic contrahere sæpe erat necessarium: & tamen ideo non debebant fideles sic contrahentes carere gratiâ Sacramenti.

Confirmatur III. quia de facto sæpe fit, ut fideles contrahentes, etsi ambo recipiant

Sacramentum, tamen defectu dispositionis unus tantum recipiat gratiam; immo posset esse Sacramentum tantum ex parte unius, si videlicet alter non intendat Sacramentum suscipere, modò tamen saltem intendat alteri ministrare. Neque hâc ratione inconveniens est, quòd infidelis ministraret fidei Sacramentum, si non desit intentio. Ministraret nanque Sacramentum capaci; uti cum tali contrahit. Sic enim posset etiam ministrare Baptismum non baptizatus. Neque Christus in Sacramento Matrimonii alios requilivit ministros, quàm contrahentes.

Petes: An contractus matrimonialis sit Sacramentum etiam dum initur per procuratorem? Resp. Aff. cum Doctoribus communiter contra *Cajetanum*, *Estium*, *Sylvium* & quosdam alios. Ratio est: quia secundum Conciliorum indefinitam doctrinam Christus matrimonium fidelium evexit ad dignitatem Sacramenti; Matrimonium autem initum per procuratorem est verum Matrimonium fidelium, nec est apparens aliqua ratio, ob quam sit excipiendum à doctrina indefinita Conciliorum.

Dices: Ergo absenti, etiam dormienti conferetur effectus Matrimonii Resp. Conc. Seq. si non sit obex: sicut sensibus destituto tribuitur effectus extremæ Unctionis. Unde debet contrahens conari, ut sit in statu gratiæ pro tempore, quò prudenter putabit perficiendum fore contractum & Sacramentum. Quod si negligat, ex tunc peccabit ratione periculi, cui Sacramentum quoad operationem exponit.

Quod dictum est de Matrimonio inito per procuratorem, ob eandem prorsus rationem dicendum est de contractu inter absentes per scripturam. Idemque est de Matrimonio inito clandestinè, quando adhuc erat validum: quidquid similiter pauci contradixerint. Idem denique est de celebrato per nutus: cum ad contractum vel ad Sacramentum Matrimonii non necessariò requirantur verba strictè dicta, etsi per illa regulariter perficiatur juxta *Florentinum in Decreto*. Nec oppositum indicavit *Scotus 4. d. 26. q. un. n. 14.* malè relatus ab *Aversa q. 1. de Matrim. sect. 5.* ut inspicienti textum patebit.

Petes II. An inter fideles ratio Sacramenti possit à contractu validè separari seu excludi per intentionem? Plurimi satis probabiliter negant, inter quos *Suarez*, *Præpositus*, & valde mordicè *Aversa q. 1. sect. 5.* dicens, debere constans esse, quòd non. Nihilominus satis mihi placet responsio affirmativa, quam tenet *Vasquez*, *Rebellus*, *Bonacina*, *Diana*, & plures alii. Nam Christus institutione suâ non invalidavit contractum aliàs validum, sed ei in natura sua invariato solùm addidit dignitatem Sacramenti, quando scilicet adsunt reliqua ad rationem Sacramenti generaliter requisita, v. g. intentio &c. Et ob hoc contractus initus ab infidelibus non est Sacramen-

15.
Initum per
procurato-
rem est ve-
rum Sacra-
mentum.

16.
Idem est de
inito per
scripturam,
vel (seclusâ
lege Triden-
tini) clande-
stinè.

17.
Potest inter
fideles ratio
contractus
validè sepa-
rari à ra-
tione Sa-
cramenti.

cramentum defectu Baptismi prærequisiti; quamvis alioquin sit contractus validus. Idem ergo est de fidelibus, si absit intentio Sacramenti, sive adsit intentio contraria. Et quamquam Christus potuisset aliud voluisse, cum tamen id non satis constet, standum est pro valore actûs aliàs ex natura rei subsistentis. Confirmatur: quia (ut testatur *Basilii Pontius l. 1. de Matrim. c. 9.*) id observant Inquisitores in judaizantibus, qui prius solent secretò contrahere, ut postea coram parocho certiùs rationem Sacramenti excludant: quorum tamen Matrimonium numquam invalidum judicatur.

Cur potius, quam possit dari validus baptismus quin sit Sacramentum. Nec obstat, quòd non possit dari validus Baptismus, Confirmatio &c. quin sit etiam Sacramentum: nam Baptismus (idem est de aliis Sacramentis) antecederet ad Christi institutionem nullum habebat valorem, uti contractus Matrimonii. Unde Baptismus esse validum, formaliter est idem, quòd esse Sacramentum, sive quòd esse certum sacrum signum à Christo institutum: neque alius est in eo valor, quàm esse Sacramenti. Quare doctrina Conciliorum asserentium Matrimonium in nova Lege esse Sacramentum, est intelligenda suppositis supponendis, scilicet Baptismo in contrahentibus ac debitâ intentione.

Objectionibus aliis satisfit. 18. Dices I. Ergo non erit illicitum excludere Sacramentum; cum id nullibi sit prohibitum: immo rectè facturi videntur, qui scientes malum statum suum, sic evitarent sacrilegam susceptionem Sacramenti. Quæ planè sunt absurda, & præter mentem Ecclesiæ, atque existimationem Fidelium, ut ait *Aversa*. Resp. Neg. Seq. nam oppositum in institutione Sacramenti censetur Christus voluisse: quòd satis ex sensu communi & usu patet, ac ex eo quòd idcirco Ecclesia in contracturis requirat statum gratiæ. Quæ etsi satis probent esse illicitum, non tamen esse invalidum. Quòd autem objicit *Aversa* tanquam absurdum, sequi quòd ratione intentionis posset esse in uno, & non in altero Sacramentum; nos Consequentiam admittentes, Consequens verum, non absurdum putamus.

Dices II. Omne Matrimonium fidelium consummatum est omni casu indissolubile, idque ob rationem inseparabilem Sacramenti. Resp. non ideo; sed quia est baptizatorum. Cum etiam conjugium infidelium eò ipsò quòd baptizantur fiat omnino insolubile; & tamen non fiat propterea Sacramentum juxta dicenda *num. seq.* Et quamquam fieret eò ipsò Sacramentum, ut concedit *Aversa q. 1. sect. 6.* consequenter fieret in illo etiam, qui solus converteretur ad fidem & Baptismus, ut similiter admittit *Aversa sup.* & tamen tunc non sit eò ipsò Matrimonium omnino insolubile.

An matrimonium infidelium 19. Nihilominus à parte rei falsum est Matrimonium infidelium per susceptionem Bap-

tismi transire in statum Sacramenti, sive vi prioris contractûs, ut vult *D. Thomas, Paludanus, Covarruvias, Vega, Sanchez, Becanus*, quos citat & sequitur *Aversa supra*: sive per novum consensum & quasi innovationem Matrimonii post Baptismus, ut *Capreolus, Eckius, Bonacina* & alii apud *Aversa*: quemadmodum etiam Matrimonium fidelium, qui dum contraxerunt, excluderant rationem Sacramenti, non transiret postmodum in statum Sacramenti, si ipsi conjuges poenitentia ducerentur, aut postea renovarent consensum ex intentione Sacramenti. Christus nanque dignitatem Sacramenti non annexuit innovationi aut perseverantiæ Matrimonii, sed ipsi contractui; quò nomine intelligitur ipsa actualis contractio & inductio vinculi matrimonialis. Nec potest Baptismus subsequens facere, ut qui ante contraxerunt, recipiant Matrimonii Sacramentum, uti non facit, quòd censentur contrahere Matrimonium seu inire contractum. Nullum etiam aliud Sacramentum potest perfici, nisi ordine temporis post Baptismus: post quem nequit iniri novus contractus, nisi actum agendo, & factum ratificando.

Fatendum tamen, etsi speculativè loquendo opinio *Vasquez* satis appareat fundata, pro praxi magis amplectendam esse sententiam *Suarez*: quia si fidelibus sit persuasum, posse rationem Sacramenti in Matrimonio, dum contrahitur, per intentionem separari à ratione contractûs, posset invalescente hac opinione, stante contractu, paulatim ex tota Ecclesia eliminari sacramentum Matrimonii. Accedit, quòd licet in Beneficiis speculativè differant spirituale & temporale, tamen nec licitè nec validè potest quis conferre unum sine altero: si igitur ea, quæ Ecclesia connexit, non possint dum agitur per intentionem separari validè, multò minùs videntur sic separari posse ea, quæ Christus annexuit, immo identificavit assignando pro sacramento eandem formam & materiam, quæ erat in Contractu. Denique cum valor separationis dependeat ab institutione & voluntate Christi, quousque hæc non clarè innotescit, securius statur pro inseparabilitate, ut tantò efficacius inducantur Fideles ad procurandas sibi dispositiones ad dignam sacramenti susceptionem necessarias.

Petes III. quando Christus Matrimonium elevaverit ad dignitatem Sacramenti? Resp. cum *Scoto 4. d. 26. n. 13. Sanchez* & aliis communius, id verosimiliùs contigisse tunc, quando dixit *Matth. 19. Quod Deus conjunxit homo non separet.* Ratio est: quia Christus ibi renovat Matrimonii insolubilitatem, adeoque congruebat, ut simul adderet rationem Sacramenti; maximè cum in Evangelio locus opportunior non reperiatur. Et quamvis tempus, quò id factum fuit, particulariter & certò non sciretur, sufficere debet, quòd certum sit, id factum esse per Christum.

QUÆS-

delium per vel post Baptismum possit transire in rationem Sacramenti.

Notandum pro praxi.

20.

Quando matrimonium sit elevatum ad dignitatem Sacramenti.

21.
Materia
Sacramēti
Matrimonii
sunt corpora
contrahen-
tiū; forma,
consensus
sensibiliter
expressus.

22.
Non possunt
signa ex-
pressiva cō-
sensūs dici
sibi invicē
materia &
forma.

23.

24.
Non deni-
que cum
Navarro
consensus
internus
statuitur
rectè mat-
ria; signa
verò ex-
pressiva,
forma: aut
contrà.

25.
Ministri
Sacramēti
hujus sunt
ipsi Contra
hentes.

lem, non Sacramentum. Sed horum opinionem Varii norant esse temerariam aut improbabilem. Quidquid autem sit de censura.

Probatur Conclusio: nam olim Matrimonia sine Parochi præsentia celebrata erant valida & rata; & adhuc modò sunt in locis, in quibus *Tridentinum* non est receptum, vel in locis Hæreticorum, in quibus nullus Parochus est, vel non datur ad eum tutus accessus: & consequenter nihil deest iis ad rationem Sacramenti. Confirmatur: quia Concilia absolutè docent Matrimonium fidelium esse Sacramentum: nec plus requirunt ad substantiam Sacramenti, quàm ad veritatem matrimonii, suppositâ scilicet sufficienti intentione. Specialiter *Florentinum*, quod singulis Sacramentis totam essentiam & Ministrum assignat, cum dixisset: *Septimum est Sacramentum Matrimonii*, subdit: *Causa efficiens Matrimonii est mutuus consensus per verba de præsentia expressus*; in quo proinde totam essentiam & ministerium ponit. Confirmatur II. quia etiam cum assistit Parochus, etsi taceat, subsistit substantia Matrimonii, prout habet declaratio Cardinalium relata ad sess. 24. c. 1. de Reform. Matrim. Et quàmvis aliquid loquatur, tamen ante verba ipsius jam Sacramentum est. Unde *Tridentinum* assistentiam Parochi solum requirit tanquam conditionem necessariam ad valorem contractus; uti & requirit assistentiam testium. Quare etiam non assignavit certa verba à Parochis proferenda, sicut in formis Sacramentorum: sed hoc relinquit cujusque Provinciæ consuetudini, dicens: *Ut Parochus auditò consensu utriusque dicat: Ego vos in Matrimonium conjungo* (id est, conjunctos declaro, approbo, conjunctionem vestram benedico, nomine videlicet & auctoritate Ecclesiæ) *vel utatur aliis verbis, juxta receptum uniuscujusque Provinciæ ritum*. Retundit proinde *Palavicinus* l. 23. Hist. Trid. c. 9. n. 15. mendacium *Suavis* affirmantis derisas fuisse voces illas Parocho præscriptas, easque non aliò tendere, nisi ut brevi dogma fidei conficiatur, eas esse formam Sacramenti. Cum enim ipsi Patres Tridentini censerent clandestina Matrimonia esse Sacramenta, quàm intendissent fieri dogma fidei, quod *Suavis* somniat? Immo illa sententia ægrè toleratur, & à pluribus censuratur post *Tridentinum*; tantum abest, ut Ecclesia eò tendat, ut id tanquam dogma fidei declare-

tur. Ita *Palavicinus*.

Nec est absurdum, quòd hoc Sacramentum ob peculiarem rationem contractus exigat duplicem partialem Ministrum. Similiter absurdum non est, laicos, immo etiam fœminas esse Ministros hujus Sacramenti; sicut absurdum non est ipsum contractum Matrimonii esse elevatum ad dignitatem Sacramenti. Pariter non est absurdum, hoc Sacramentum perfici validè sine alia cæremonia sacra: cum ipsemet contractus, quatenus à Christo elevatus & debitâ intentione adhibitus, sit sacra cæremonia, uti Baptismus. Quod insuper allegat *Sylvius*, sequi fore, ut Sacramentum hoc perficiatur opere quod non potest absque gravi peccato fieri, scilicet copulâ carnali animò maritali factâ post sponsalia, seclusâ lege irritante Matrimonia clandestina, antea semper ab Ecclesia vetita. Hoc (inquam) non urget: nam conjunctio clandestina non est intrinsecè mala, etsi justissimè prohibita: idemque proinde fuisset de præfata copula. Præterea dum *Rituale Romanum* inter Sacramenta, quorum administratio ad Parochos pertinet, recenset Matrimonium Tit. de iis quæ in Sacram. Administ. generaliter servanda sunt, id intelligit, inquantum Parochus tanquam Ecclesiæ minister debet contractui assistere, ac etiam denuntiationes præmittere, & postea benedictionem solemnem impertiri, ut patet ex eodem *Rituale* Tit. de Sacram. Matrim. ubi cautè abstinet à nomine Ministri: quod nomen tamen non tacet, dum in particulari agit de aliis Sacramentis. Simili ratione explicanda sunt, aut certè non admittenda, quæ ex nonnullis Manualibus & Synodis congerit *Sylvius* suprà quæsto 1.

Dices: si Contrahentes sint ministri, necessariò debebunt habere intentionem, non solum contrahendi Matrimonium, sed etiam conficiendi Sacramentum: hanc autem plerique non habent, qui de hoc nihil sciunt, aut certè non cogitant. Resp. illos habere hanc intentionem virtualiter, saltem implicite & confusè: censentur enim velle matrimonium inire more Christianò, sive facere quòd fideles faciunt; quod sufficit. Si tamen alicui deesset intentio sufficiens ad confektionem Sacramenti, non subsisteret Sacramentum. An autem tunc adhuc subsistat matrimonium in ratione contractus, dictum est suprà n. 17.

26.

Occurrit ut
variis ob-
jectionibus.

27.

Contrahen-
tibus ne-
cessaria est
intentio Sa-
cramenti.

DISPUTATIO TERTIA.

De Consensu Matrimoniali.

QUÆSTIO I.

An & quorum Consensus requiratur
& sufficiat ad valorem?

1.
Internus
contrahen-
tium con-
sensus effe-
cialiter ita
requiritur,
ut potestate
humanâ
suppleri ne-
queant:

D I C O I. Ad valorem Matrimonii adeo necessarius est consensus ipso-
rum contrahentium, ut suppleri non
possit per ullam potestatem, nisi divinam.
Est certum apud omnes. Ratio est: quia so-
li contrahentes habent potestatem suorum cor-
porum ad tradendum super illa dominium in
usum conjugalem: nec ex ullo capite constat
Reipublicæ aut Principibus concessam esse
hanc potestatem independentem à consensu ip-
sorum contrahentium. Quare nec umquam
eâ usi sunt. Neque etiam eam dari, aut per
se competere expediebat bono communi: si-
quidem continua vitæ societas, mutua con-
jugum charitas, indissolubilitas, aliaque o-
nera matrimonii omnino exigunt, ut nemini
imponantur, nisi liberè consentienti. Ad
summum autem posset Respublica in certo
casu aliquos per mandatum urgere ad ineun-
dum Matrimonium, & consequenter ad præ-
bendum consensum. Quare etsi adsint verba
externa, & millies repetantur, copulaque
sequatur, nihil fiet, si deficiat interior con-
sensus, qui hîc essentialiter requiritur, nec
potest humanitùs suppleri, etiam quoad ef-
fectum, secùs quàm in aliis contractibus.
Quàmvis in foro externo standum sit verbis
externis, in quo de internis humanitùs igno-
tis, judicari non potest, nisi quatenus produn-
tur per signa externa.

2.
Posset tamè
suppleri po-
testate di-
vinâ.

Dixi in Conclusionem, nisi divinam: nam
Deus tanquam supremus & absolutissimus Do-
minus posset tradere duobus v.g. dominium
in mutua corpora ad usum conjugalem: si
enim id possint ipsi homines per se; cur non
idem possit Deus? Sicut dominium in ser-
vum quod acquiritur per emptionem aut do-
nationem, potest etiam comparari per solam
Dei voluntatem, sic ut sequatur eadem ju-
stitiæ obligatio servi ad dominum. Ex quo
sequitur contra Sanchez & alios Deum posse
per se inducere vinculum matrimoniale: hoc
enim vinculum nihil est aliud, quàm perpe-
tua obligatio consequens potestatem in mutua
corpora: perinde autem est, utrùm oriatur
ex contractu, an ex alia causa. Quod autem
non posset vinculum istud appellari cum re-
duplicatione, quatenus ortum ex conjugio
seu contractu conjugali, qui non præcessit,
parum refert: eò quòd hoc tantùm sit deno-
minatio extrinseca. Nam erit nihilominus
vinculum justitiæ ortum ex largitione seu
traditione divina, quâ Deus dat utrique jus

in mutua corpora, simile planè illi, quod
oritur ex contractu oneroso, quò ipsi con-
trahentes tale jus invicem tribuunt. Confir-
matur: quia etsi consensus conjugum sit de
essentia Matrimonii, prout est contractus,
qui in ipso consensu formaliter consistit; non
est tamen de essentia vinculi matrimonialis,
sed est causa efficiens illius; quam proinde
supplendo potest Deus per se inducere illud
vinculum, etsi non possit per se facere, ut sit
Matrimonii contractus. Simili ratione posset
Deus supplere consensum in ordine ad Statum
religiosum quoad obligationem justitiæ, aut
etiam religionis. Esto obligationem specifi-
cam fidelitatis ad Deum, veluti præsuppo-
nentem essentialiter promissionem, non posset
Deus ipse per se statuere. Quod non obesset
præmissis. Hîc enim agitur de vinculo justiti-
æ; quidquid sit de obligatione conjugum,
quatenus foret ex parte spectans ad fidelita-
tem.

D I C O II. Solus consensus conjugum suf-
ficit ad valorem Matrimonii. Est certum con-
tra Lutherum & varios recentiores Hæreticos,
quorum opiniones vide apud Bellarmin. l. de
Matrim. c. 19. Patet ex Trid. sess. 24. c. 1. de
Reform. ubi eos anathemate damnat, qui falsò
affirmant, matrimonia à filiis familias sine con-
sensu parentum contracta, irrita esse, & paren-
tes ea rata, vel irrita facere posse. Et ex c. Suf-
ficiat 27. q. 2. ubi Nicolaus Papa ait: Sufficiat
secundùm leges solus eorum consensus, de quorum
conjunctionibus agitur. Qui consensus si in nup-
tiis solus fortè defuerit, cetera omnia etiam cum
ipso coitu celebrata frustrantur. Patet etiam,
quia nullibi extat jus divinum, quò requi-
ratur ad valorem Matrimonii consensus alio-
rum, præsertim parentum. Immo in Scrip-
tura Gen. 28. legitur Esau duxisse uxorem
non requisitò consensu parentum: & Jacob
unâ exceptâ duxit reliquas insciis parentibus:
Tobias quoque ex consilio Angeli parenti-
bus insciis Matrimonium iniit: quæ tamen
matrimonia nemo dixerit fuisse irrita. Nihilo-
minus seriò actum fuerat in Concilio Tri-
dentino, ut irritarentur Matrimonia dinceps
contracta à filiis absque consensu parentum;
instantibus Oratoribus Gallis: quippe quæ
plerumque noxia, ac familiis indecora, &
odiorum potiùs quàm amoris fomes inter
conjuges. Verùm quo simul remedium ad-
hiberetur parentum socordix in filiorum sta-
tu curando, certus numerus annorum præ-
scriberetur; quò absolutò, si nondum filius
à parente in Matrimonio fuisset collocatus,
fas illi esset per se ipsum uxorem ducere. Ita
refert Palavicinus l. 22. Hist. Trid. c. 1. n. 16.
Unde, eòdem referente c. 4. n. 3. concepta
fuerat

3.
Solum
contrahen-
tium con-
sensus
requi-
ritur ad
valorem.

De irritan-
dis qua sine
parentum
consensu
contrahen-
tur, vel
quid actum
in Triden-
tino.

fuerat forma Decreti : Præterea eadem Synodus irrita facit ea Matrimonia, quæ contrahuntur à filiis familias ante 18. annum completum, & à filiabus ante 16. completum absque genitorum consensu. Circa quam postea nonnullæ seu variæ limitationes fuerant adjectæ, ut videre est apud Palavicinum c. 8. n. 10. Tandemque penitus sublata fuit, confectò de solis Clandestinis decretò, prout hodie in textu cernitur. Vide Palavicinum l. 23. c. 5. n. 17.

4. Objiciunt Hæretici varia jura. Sed quod Explicatur ad Jus Civile attinet, vel loquitur de honestate Civile. state, vel sanè correctum est per Jus Canonicum, sicubi vellet Matrimonium sine consensu parentum esse irritum. Et quidem Cujacius cum aliis existimat ejusmodi matrimonia Jure Civili non fuisse irrita. Oppositum autem contendit Basilius Pontius l. 2. c. 1. n. 21. dicens esse communem sententiam. Quam num. seq. referens Wesenbecium limitat sive explicat, ut quidem invalida & dissolubilia fuerint ante copulam, valida tamen fuerunt post copulam. Quod planè incongruenter statutum fuisset.

An Jure Canonico consensus parentum fuerit olim requisitus ad valorem. Ex Jure autem Canonico potissimum urgetur c. Aliter 30. q. 5. ubi ex Evaristo Papa dicitur : Aliter legitimum non fit conjugium, nisi ab his qui super ipsam fœminam dominationem habere videntur, & à quibus custoditur, uxor petatur, & à parentibus & propinquioribus sponsetur. Verùm Pontifex eodem tenore subdit alias condiciones; quæ si pariter necessariæ forent, nulla apud Hæreticos hodiernos forent legitima conjugia. Subditur enim : Et suo tempore sacerdotaliter, ut mos est, cum precibus & oblationibus, id est, sacrificio, à sacerdote benedicatur &c. Et biduò vel triduò orationibus vacent, & castitatem custodiant. Aliæ insuper condiciones ibidem requisitæ ita sunt extrinsecæ & accidentariæ, ut stultum sit credere, sinè illis conjugium esse irritum; quales sunt, ut fœminam paranymphe custodiant, ut legitime ipsa dotetur, & solemniter accipiat &c. Vult itaque Evaristus sic legitimum esse conjugium, si hæc omnia adsint, ut è contra quantum ad apparentiam & præsumptionem non sit legitimum, si eadem desint, & conjugium occultè sinè testibus ullâque solemnitate contrahatur. Quàmvis Basilius Pontius sup. n. 5. & seqq. contendat ab initio quidem & per aliqua sæcula fuisse consensum parentum in Ecclesia necessarium ad valorem Matrimonii, sed conditionem hanc postea fuisse sublatam. Plura vide apud Bellarminum sup. c. 20.

5. Conjugia servorum sunt legitima citra consensum dominorum. Posset etiam moveri difficultas specialis de conjugiiis servorum seu mancipiorum. Sed constat similiter apud omnes Theologos & Juristas, ea esse legitima citra consensum dominorum. Estque expressè decisum c. 1. de conjugio servorum. Ratio est: quia facultas hæc in proprium corpus ad propagandum semen & remedium concupiscentiæ non potest tolli per dominum, nec ei prævalere potestas domini: qui solum habet jus ad obsequia civi-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

lia; debetque tolerare, etsi per usum & onus conjugii non remaneat servus ad omne obsequium adeò expeditus. Varia porrò quæ circa horum conjugia quæri possent, quia in his & plerisque aliis regionibus non veniunt ususui, censui non esse expressè tractanda. Videri potest Sanchez, Pontius & alii suis locis.

QUÆSTIO II.

Qualiter Consensus parentum requiratur ad licitè ineundum Matrimonium?

QUÀMVIS solus contrahentium consensus sufficiat ad Matrimonii valorem: tamen ex maxima saltem congruentia & honestate non debent proles absque parentum consensu & approbatione certum matrimonium eligere, nisi excusentur justâ causâ. Nam omnia jura, & ratio honestatis naturalis, ac ipsa regula humani convictus, & similia id planè demonstrant; ut proinde proles inconsultis aut invitis parentibus rem adeò gravem, unde totum vitæ institutum pendet, aggredientes, non sint omnis culpæ, saltem venialis, expertes. Idem confirmat justa apud omnes Nationes parentum indignatio, quam ostendunt prolibus se inconsultis aut invitis matrimonium ineuntibus.

Possunt tamen proles secus facientes subinde excusari, v.g. si (quod interdum fit) parentes indiscretè vellent impedire matrimonium planè dignum & utile, aut tentarent filios indigno vel molesto matrimonio copulare, aut negligerent vel nimium differrent prolibus de convenienti matrimonio providere, aut nimis durè tractarent proles: quæ proinde hòc mediò ex eorum jugo conarentur evadere, aut ob similes causas. Quàmvis pro fœminis major cautela sit necessaria, utpote quæ magis parentum curæ subduntur, & arctiori pudoris honestate tenentur.

Loquendo autem de obligatione gravi, seu sub mortali fatendum in primis est, eam frequenter posse subesse, saltem per accidens: ut si immineant gravia scandala, pericula, bonorum amissio, gravia odia & discordiæ. Item si matrimonium sit indignum cum notabili dedecore & ignominia familiæ.

An verò seclusis extrinsecis incommodis (quæ frequenter adsunt) proles graviter obligentur, ut non contrahant matrimonium inconsultis & invitis parentibus. Multi probabilissimè affirmant. Plures alii (ut Vasquez, Sanchez, Coninck) existimant proles quidem graviter obligari ad petendum consilium; si tamen parentes requisiti consensum negent, posse per se loquendo liberè matrimonium honestū inire.

Sed non improbabile videtur, proles, spectatis juribus de facto constitutis & seclusis extrinsecis incommodis, ad neutrum graviter obligari: jura enim & rationes ex natura rei

6.

Proles ex maxima congruentia non debent nubere sine consensu parentum.

7.

Secus facientes quibus casibus per accidens excusentur.

8.

An per se graviter obligentur.

Plurimi asserunt.

Multi adstringunt solum ad petendum consilium.

Plures alii simpliciter negant.

petitæ tantum ostendunt maximam congruentiam & decentiam, non autem gravem semper ac per se loquendo obligationem. Confirmatur: quia unicuique per se libera videtur electio vitæ ac determinatio status: & in hoc filii sunt in rigore sui juris; maxime circa matrimonium, quod summam requirit libertatem, & ex naturali propensione contrahentium præcipue dijudicandum est. Unde nec parentes possunt cogere filios, ut matrimonium contrahant, aut ut volentes contrahere contrahant cum tali persona: & proinde nec possunt cogi, ut abstineant à matrimonio, vel simpliciter, vel contrahendo cum tali persona. Et quamquam subinde obligetur quis consilium petere, ubi non tenetur sequi: hic tamen ad neutrum videtur graviter obligari. Immo quandoque parentes ægrius ferrent matrimonium ipsis consultis sed repugnantibus, quam contractum ipsis insciis, & prolibus aliò prætextu se excusantibus. Quare pro hac sententia stat *Henriquez, Victoria, Aversa* q. 3. sect. 7. & favet *Scotus* 4. d. 29. q. unic. n. 12. Pro eadem etiam referri possunt, qui simpliciter asserunt licere filiis contrahere independentem à parentibus, ut *D. Thomas, Ledesma, Victoria, Viguerius, Abbas, Hostiensis, Covarruvias* & alii, tum Theologi, tum Juristæ, ut refert *Aversa* supra, explicans illos, quod solum obligationem sub mortali negare voluisse videantur.

9. De pœna contrahentium contra parentum voluntatem censent quidam eos posse exheredari Jure Civili, si nuptiæ sint indignæ, saltem si filia nubat indigno. Sed facultas exheredandi per *Novellam* 115. c. 3. §. 11. videtur sic restricta, ut sola filia possit hereditate privari, quæ minor 25. annis existens, parentibus eam dotare volentibus, matrimonium respuit, & luxuriosam vitam agit, aut sanè etiam major 25. annis servo sive mancipio nubit.

Quid de hoc statutu per Principes Belgii, Præter jus commune referuntur in Hispania leges speciales, quibus exheredari possunt nubentes sine parentum consensu. Et in Belgio Constitutione *Caroli V.* anno 1540. 4. Octobris, cautum est, ne liberi, tam masculi minores 25. annis, quam feminae minores 20. annis, absque consensu parentum, vel, si iis careant, proximorum consanguineorum, aut non adhibitâ Magistratus auctoritate, nuptias præsumant contrahere; idque (inter alias pœnas Notariis contractus scribingentibus, matrimonio assistentibus &c. inflictas) sub pœna submotionis ab omni donario, & quovis lucro vi matrimonii, consuetudinis, testamenti, donationis, aut quomodocumque ex bonis compartis obventuro: tamen si postea matrimonio consummato consensus debitus supervenerit. Quod tamen editum notat *Zypaus in Notit. Juris Belgici Tit. de Sponsal. & Matrim.* ferè agere de specie raptus & clandestinis matrimoniis, quæ dolis & malis artibus conciliantur, in quas fer-

tur, & in iis pœnas proponit. Denique *Philippus IV.* anno 1623. 23. Novembris, minores 25. annis nubentes absque consensu parentum, aut (si obierint) tutorum & curatorum proximorumque consanguineorum utriusque lateris, privat omnibus emolumentis, quæ ab invicem alterutri obvenire possent per donationem, successionem &c. irritans omnes conventiones & donationes in alterutrum utilitatem pactas, etsi postea consensus parentum superveniret: dans quoque facultatem parentibus exheredandi hujusmodi proles, non admittens querelâ sub prætextu legitimæ dotis &c. Majores tamen 25. annis non comprehenduntur; salvo tamen eò, quod parentes sive amici fuerint saltem agniti.

Contendit autem *Sanchez l. 4. de Matr. d. 25.* hujusmodi statuta non habere valorem, esseque correctâ aut corrigenda attentò Jure Canonico, quod potius favet libertati matrimonii, juberque causas & leges matrimoniales spectare ad Ecclesiam, & non ad laicam potestatem, c. Tuam de ordine Cognit. & c. Causam 2. qui filii sint legitimi, & c. 1. de Sponsalibus, & *Trid. sess. 24. can. 12. de Matr.* Quare sicut lege civili non potest Matrimonium sine consensu parentum contractum irritari, sic nec videtur posse prohiberi & puniri, eò quod constituere impedimenta Matrimonii, etiam tantum impedientia seu prohibentia, sit reservatum Ecclesiasticæ potestati. Nihilominus talium statutorum vim propugnant constanter *Molina, Basilii Pontius* & alii, & probabilissimum censet ipse *Sanchez* sup. Idemque indubiè in secularibus tribunalibus iudices censerent. Videri potest *Pontius l. 2. c. 1. n. 29. & 30.*

Q U Æ S T I O III.

Qualiter Consensus Conjugum sit exprimendus?

C O N S E N S U S non sufficit internus, sed debet exterius exprimi. Id enim requirit, tum ratio contractus humani & mutue traditionis atque acceptationis: tum ipsa ratio Sacramenti, cujus pars essentialis est sensibilis expressio interni consensûs. Quare dum c. Cum locum, de sponsal. dicitur Matrimonium contrahi solò consensu; subintellige expressò per signa, ut patet ex textu, & c. Licet, de sponsa duorum. Similiter quod c. Tue, de sponsalibus dicitur: Matrimonium in veritate contrahitur per legitimum viri & mulieris consensum, sed necessaria sunt quantum ad Ecclesiam verba consensum exprimentia de presenti; intellige hòc modò, quod Ecclesia requirat, ut consensus, qui alioquin etiam per nutus posset declarari, exprimat, dum potest, per verba, ut certius Ecclesiæ constet. Ex quo pariter & ex usu Ecclesiæ (quæ non admitteret nutus in potente loqui) colligit *Aversa* q. 3. f. 2. refert *Rodriguez, Petrum Ledesma & Sylvium* esse

10.
An hujusmodi statuta sint valida attentò jure Canonico.

11.
Consensus conjugalis debet exterius exprimi.

Ex usu Ecclesiæ per verba.

esse ad hoc gravem obligationem. Quamvis nullum de hac re extare præceptum contendat inter alios plures Sanchez l. 2. d. 31. n. 10. in consequenter asserens secus facientem peccare venialiter; quod proinde consequenter etiam negat (secluso scandalò aut periculò dubitandi de valore, ex quo per accidens nasci posset etiam gravis obligatio) *Basilius Pontius l. 2. c. 7. n. 14. & Castro Palao d. 2. p. 7. n. 5.* meritò addens, saltem maximè convenire, ut consensus per verba exprimat.

12. *Qua tamè certo non requiruntur ad valorem.* Id planè certum est verba non requiri ad valorem, non tantum in non valentibus loqui (de quibus id expressum est in jure, & colligitur ad minus ex *Florentino in Decreto*) sed etiam in aliis. Nullibi enim matrimonium secus à quoquam initum irritatur; sed solum, si nec factò, nec verbò consenserit, c. *Fin. de Conjugio servorum*. Unde sponsalia olim transibant in matrimonium per copulam. Et *Florentinum sup.* docet matrimonium contrahi regulariter per verba, non quòd hæc sint regulariter necessaria ad valorem, sed quòd consensus requisitus regulariter soleat per illa exprimi.

13. *Qua verba & signa inter praesentes sufficiant.* Sufficiunt porrò verba quaecumque exprimentia consensum & contractum de præsentis. Sed sint clara, ne dubiis locus relinquatur. Idem est de aliis signis & nutibus, v. g. seria capitis ad interrogationem de traditione & acceptatione inclinatio: manù porrectio ad factam petitionem, ut si vult talem pro nunc in conjugem accipere, manum porrigat. Posset etiam ex usu loci tanquam signum sufficiens servire impositio & acceptatio annuli in digito (quæ alioquin referri etiam potest ad sponsalia de futuro) maximè si ex parte unius conjugis interponantur verba denotantia contractum de præsentis. Idem est, si parentes expriment consensum nomine prolium præsentium & non contradicentium, c. *un. de Despons. impub. in 6.* Solebat etiam ante *Tridentinum* copula subsequens sponsalia esse signum consensûs de præsentis c. *veniens*, c. *Is qui fidem*, & c. *Fin. de Sponsal.* gignens præsumptionem juris & de jure, juxta c. *Is qui fidem*. Quamquam si consensus maritalis interiùs verè defuisset, coram Deo non fuisset quoque verum matrimonium,

14. *Potest inter absentes consensus exprimi per Epistolam, servatâ formâ Tridentini.* Posset quoque per Epistolam inter absentes fieri contractus matrimonii instar cæterorum, juxta Doctores communissimè. Estque expressum in Jure civili l. *Mulierem ff. de Ritu nuptiarum*, & l. *Sufficit ff. de Sponsalibus*. Et quidem servari etiam posset forma *Tridentini*, si nempe coram parochò & testibus fieret declaratio consensûs & acceptationis scriptò expressæ, v. g. si sponsa litteras sponsi coram eis proferens, in quibus is scribit se ipsam eligere ex nunc in uxorem, & ei se tradere in maritum, ipsa subjungat se similiter tradere alteri in uxorem, & acceptare factam sibi traditionem. Hic tamen modus contrahendi non est ita in usu.

Magis usitatum est in Ecclesia; ut fiat per procuratorem: estque etiam expressum in jure c. *Fin. de Procuratoribus*. Idem potest optimè fieri servatâ formâ *Concilii Tridentini* (quod solum egit contra matrimonia clandestina antea per Ecclesiam prohibita) dum Procurator consensum principalis, ejusdem nomine exprimat coram parochò & testibus. Coram quibus etiam ad majorem securitatem congruit (quamquam putetur non esse necesse, cum mandatum procuratorium posset esse datum vivâ voce) exhiberi mandatum seu instrumentum procuratorium. Tunc autem substantia contractûs & Sacramenti matrimonii non solum consistit in actu constitutivo procuratoris ad contrahendum, sed simul in ipso procuratoris ministerio; utpote quod est essentialiter perfectivum contractûs. Nam certè ipsa expressio consensûs conjugalis perficitur hòc ministeriò, ac plenè integratur, partim ex mandato, partim ex actu executivo: & similiter ex illo actu quò profertur & publicatur epistola, si per illam fiat contractus. Quamquam procurator non ideo sit minister Sacramenti, aut debeat ex hac parte esse in gratia (esto generaliter id requireretur) quia non agit nomine suo, sed principalis, cujus censetur actus, & qui mediante procuratore profert & adhibet suum consensum. Plura, quæ hac de re dici possent, quia rariora sunt; videri possunt apud Sanchez & alios.

Inter consensum contrahentium sive expressionem unius & alterius sufficit moralis conjunctio, ut consensus & expressio prioris juxta intentionem illius (quæ pro diversis casibus est diversa) censeatur moraliter permanere, quando adhibetur ex parte alterius. Quare non debent simul & incontinenti exprimi, sive Jus vetus, sive *Tridentinum* spectes; ut patet dum contrahitur (quod & post *Tridentinum* potest fieri) per procuratorem vel epistolam, quando internus consensus diu potest præcedere expressionem illius, & consensum alterius. Sic dum per epistolam aut procuratorem contrahitur, tandiu durat, quantum temporis humanò more intercedere solet, usque dum perveniat procurator aut epistola, & commodè conveniri possit altera pars, ut adjungat cum debita solemnitate suum consensum. Non censetur alioquin permanere in consensu, aut intendisse, ut pars post habitam notitiam possit ad annos differre suum consensum. Nisi id expresserit: in quo casu nullum est tempus taxandum, nisi juxta ejus voluntatem non retractatam. Dum inter præsentis contrahitur censeatur prioris consensus non manere suspensus (nisi aliud exprimat) sed velle ut etiam alter incontinenti, non recedendo ab illo congressu, adjungat suum.

Petes, in quod objectum debeat cadere consensus matrimonialis? Resp. certum esse, quòd in essentialia contractui matrimonia-

15. *Melius tamen & crebrius per procuratorem.*

Qui modus contrahendi plenius explicatur.

16. *Qua si multas in consensu amborum conjugum & expressione requiratur.*

dat consen-
sus matri-
monialis.

li, sive explicitè sive implicitè, adeòque in mutuan & inseparabilem corporum traditionem, cum obligatione fidei servandæ & boni prolis, de quo *quæst.* 5.

Q U Æ S T I O IV.

Quomodo Consensus debeat esse liber à metu?

17.
Consensus
conjugalis
debet esse
liber à ne-
cessitate.

CONSENSUM debere esse liberum à necessitate, sic ut physica necessitas (qualis est in perfectè amentibus, phreneticis, ebriis, dormientibus, pueris) aut coactio tollat valorem matrimonii, clarius est, quàm ut discussionem mereatur. Qualiter obsit eidem error substantialis personæ, non autem accidentalis, agendo de impedimentis Matrimonii dicitur. Nunc inquirendum, an vel quis metus obsit ejusdem valori. Pro quo

18.
Quid sit
metus ab-
solutè gra-
vis.

Nota I. Metum alium esse gravem, alium levem. Gravis est, qui cadit in constantem virum, seu quo rationabiliter timetur malum meritò formidabile etiam viro alioquin forti & constanti, sive interim de facto forti animò illud superet, sive eidem cedat. Hujus varia exempla adferuntur à Doctoribus v. g. rationabilis timor mortis, mutilationis, gravis carceris, stupri, privationis omnium bonorum vel notabilis partis, diuturni exilii, atrocis cruciatûs, notabilis infamiæ, gravis indignationis paternæ, vel eorum, sub quorum cura quis est constitutus. Denique metus eorum, quæ prudens judicare potest viro constanti esse meritò formidabilia. Causant autem prædicta mala metum gravem, non tantùm dum prudenter existimantur aut rationabiliter dubitantur imminere propriæ personæ, sed etiam (ut Plures notant) quando proximè conjunctis, v. g. parentibus, liberis, fratribus, sororibus, vel aliis, quorum mala solemus ut nostra apprehendere. Rationabilis denique timor (qui requiritur juxta Doctores omnes, ne alioquin sit vani & levis hominis) censetur, quando jam alicui intentatur violentia, aut inferuntur minæ ab homine meritò metuendo; sic ut malum sit verè imminens, quod metuens ipse non possit rectè evadere; secùs, si possit sibi rectè consulere. Quare non sufficit, quòd quis ex se solùm suspicetur minas sibi inferendas, sive habeat suspicionem timoris: nam (ut dicitur *L. Metum autem ff. De eo quod metûs causâ*) metum præsentem accipere debemus, non suspicionem inferendi ejus, sed si illatus est timor ab aliquo. Sunt quoque aliqui verbis jactantes, nilque facientes; qui proinde rationabiliter non sunt metuendi. Quod prudens judicabit.

19.
Quid me-
tus respec-
tivè gra-
vis.

Advertunt insuper passim Doctores ultra prædictum metum, qui dicitur absolutè gravis, dari alium respectivè gravem, qui etsi absolutè non cadat in constantem virum, est tamen non minùs gravis respectu hujus personæ, v. g. fœminæ, senis vel pueri, quàm

alius respectu viri constantis. Et talis metus etiam sufficit in talibus personis ad rescindendos contractus juxta Sanchez, & alios communiter. Itaque quando dicitur timor cadens in constantem virum, debet amplè intelligi, ut includat etiam timorem qui cadit in constantem fœminam, constantem senem vel puerum, id est, qui aptus sit concutere constantiam proportionatam talium personarum. Ad quod discernendum non potest alia regula determinata tradi, quàm prudens judicium. Ex quibus patet, quis sit metus levis, ille videlicet, quo spectatis omnibus circumstantiis non timetur rationabiliter grave malum.

Nota II. metum aliquando incuti ad aliquid obtinendum, v. g. matrimonium: aliquando incuti alia de causa, v. g. si quis minetur alteri mortem ex odio vel ob injuriam, quam passus est. Potest autem utròque modo metus incuti justè vel injustè.

Dico I. Metus gravis injustè incussus ad extorquendum Matrimonium, illud irritat. Ita communiter Doctores; & patet ex c. *Cum locum, de Sponsalibus*, ubi dicitur, *Matrimonium solò consensu contrahi, cumque locum non habere, ubi metus vel coactio intercedit.* Item ex c. *Veniens ad nos. Et c. Consultationi eòd. tit.* Estque Conclusio vera, etsi metus sit incussus à tertio, ut patet ex c. *Veniens*, ubi agitur de metu illato à patre puellæ, non autem ab ipsa puella. Et c. *Consultationi* solùm ponderatur, quòd metus sit illatus, non autem à quo.

Dixi in Conclusionem, *metus gravis*: nam metus levis juxta Doctores communiter non solùm non irritat Matrimonium in foro externo, verùm nequidem in foro conscientiae: etsi id putet Navarrus, & probabile censet Sanchez l. 4. d. 17. n. 4. Nam auctoritates loquuntur de solo metu gravi. Deinde metus levis censeri debet potius provenire ex libera acceptione ejus qui metum patitur, quàm ab extrinseco: ut proinde motivum adeò tenue ad tantam rem non obstat, quin adhuc censeri debeat talis sponte elegisse conjugium. Alioquin etiam plurimæ dubietates & prætensiones de nullitate matrimonii suborirentur. Accedit, quòd si talis metus irritaret in foro conscientiae, ipsò satis probatò deberet judex etiam in foro externo matrimonium declarare irritum. Denique non desunt alia motiva externa, ut preces, blanditiæ, reverentia erga superiorem aut amicum suadentem matrimonium, quæ non minus valent ad flectendum animum & minuendam libertatem, quàm metus levis; & tamen non irritant matrimonium.

Dixi etiam, *metus injustè incussus*: quia justè incussus etiam ad extorquendum Matrimonium, non irritat illud, juxta Sanchez d. 13. *Præpositum* & alios: nam Canones sive auctoritates tantùm loquuntur de metu injustè incusso. Deinde per talem metum non irrogatur

Quis me-
tus levis.

20.
Alius est
incussus ad
extorquen-
dum con-
sensum, ja-
stè vel inju-
stè, alius
non.

21.
Metus gra-
vis injustè
incussus ad
extorquen-
dum matri-
monium ir-
ritat illud.

Et si sit in-
cussus à
tertio.

Secus est de
metu levi.

22.
Aut justè
incussus.

gatur alteri injuria, sed potius injungitur, ut perficiat quod debet; vel certè proponitur ei modus, quò evadere possit supplicium quod meretur, sive datur occasio tollendi metum ex natura peccati ortum. Sic v.g. qui alium justè accusare vel condemnare potest, minando accusationem vel condemnationem, non tam censetur inferre metum, quàm offerre alteri occasionem se liberandi à periculo mortis, in quod suâ culpâ se conjecit. Confirmatur: quia variis casibus jus præcipit, & judex compellit sub comminatione pœnæ, etiam excommunicationis, ad matrimonium, v.g. illum qui contraxit sponsalia, aut qui defloravit virginem sub spe & promissione matrimonii. Similiter metus gehennæ à Deo immixtus non officit validæ impletioni sponsalium. Nec refert, quòd c. *Veniens*, 2. de Sponsal. videatur esse sermo de metu justè incusso, quem nimirum pater puellæ incusserat juveni cum illa deprehenso. Nam metus iste erat injustus, scilicet præsentaneæ necis.

23. *Aut non il-* Dixi denique, *lato ad ta-* *lem finem.* incissus ad extorquendum matrimonium: quia metus à causa naturali, v.g. naufragio, morbo &c. ortus, vel etiam à causa libera ad alium finem illatus non irritat Matrimonium, juxta Sanchez l. 4. d. 12. n. 3. & alios communiter. Nam talis metus per accidens se habet ad matrimonium, & ex eo contrahens censetur potius moveri à seipso, quàm à metu. Unde matrimonium sponte quodammodo assumitur tanquam remedium ad evadendum malum alioquin sibi imminens. Quare jura non censentur etiam agere de hoc metu.

24. *Corollaria.* Hinc valet Matrimonium contractum cum aliquo metu instantaneo mortis ex naufragio: prout etiam valent vota sic emissæ. Deinde si damnatus ad mortem ducat meretricem vel aliquam pauperem ei oblatam, ut mortem evadat (prout quibusdam in locis usus habet) valet matrimonium: idque etsi sit condemnatus injustè, modò ob alium finem; & à quocumque hæc conditio offeratur, juxta Sanchez & alios. Equidem si gravamen sit injustum, videretur vis inferri ad extorquendum consensum, quando aggressor ipse, vel alius pro eo, & non potius gravamen injustum passurus matrimonium offerret. Similiter si Princeps obsidione pressus offerat matrimonium contrahendum cum filia obsidentis, ut sic obsidionem solvat, valet matrimonium, dummodo isto fine obsidio non fiebat. Plures casus videri possunt apud Sanchez supra d. 12.

25. *Metus irri-* *tat ma-* *rimonium* *jure divinò.* DICO II. Matrimonium initum ex metu gravi ad hoc injustè incusso, est irritum jure divinò. Ita Scotus 4. d. 29. q. un. n. 7. & 8. D. Thomas, D. Bonaventura, D. Antoninus, Gabriel, Angles, Bartholomæus Ledesma, Basilus Pontius, Diana P. 4. Tr. 4. Resol. 33. §. Notandum, & plurimi alii, tum Theologi, tum Jurisperiti, contra Sanchez l. 4. d. 14. & plures Herincx Sum. Theol. pars IV.

Recentiores, existimantes nullitatem provenire ex solo jure Ecclesiastico; quàmvis ipse Sanchez Conclusionem nostram valde probabilem censeat; quod & alii non negant, sed potius plerique expressè affirmant.

Probatur I. quia Canones, quorquot de hac re agunt, non irritant Matrimonia sic facta, sed irrita esse supponunt, utique ex jure aliquo sublimiori. Confirmatur: quia canones præc. Conclus. allegati nullitatem non revocant ad jus aliquod Ecclesiasticum, sed præcisè ad defectum consensûs; qui requiritur jure divinò, aut naturali.

Probatur II. quia contractus Matrimonii ex se requirit consensum perfectè liberum, adeoque absentiam gravis metûs in illum finem injustè intentati: eò quòd jure divinò aut ex natura sua sit perpetuus ac indissolubilis, & ad mutuum amorem ac fidem, prolemque amanter habendam, ac honestè educandam ordinatus: ad quæ aptus non videtur consensus tali metu extortus: cum ex tam violento principio nequeant felices exitus sperari. In aliis contractibus satis est provisum per hoc, quòd sint dissolubiles per potestatem humanam: at contractus Matrimonii est omnino indissolubilis; adeoque provideri oportuit per jus irritans naturale aut divinum. Videtur autem esse jus divinum, non quidem merè positivum, sed naturale, saltem inchoativè, completivè autem divinum positivum. Pro contraria opinione, quæ etiam valde probabilis est, ac facilis,

Objicitur I. Nullibi reperitur jus divinum irritans hujusmodi Matrimonia, ergo &c. Resp. illud satis reperiri, tum in ipsa natura contractûs, quæ hoc exigit; tum in declaratione Ecclesiæ, quæ matrimonia sic contrahenda non irritat, sed potius jam contracta supponit esse irrita, utique ex aliquo jure: sed non alio, quàm divino; ergo &c.

Objicitur II. Validus est Baptismus ex simili metu susceptus; ergo & matrimonium, quantum est de jure divino. Resp. Neg. Cons. quia de Matrimonio constat, non autem de Baptismo: est enim dispar ratio. Nam ad Baptismum quilibet etiam obligatur jure divinò, estque res suscipienti facilis: Matrimonium non est necessarium, & insuper valde difficile. Deinde Baptismus ex parte baptizandi consistit in susceptione, Matrimonium in actione: major autem libertas requiritur ad agendum, quàm ad aliquid suscipiendum.

Objicitur III. Metus levis non irritat jure divinò; ergo nec gravis. Resp. Neg. Cons. nam de solo gravi Deus sic statuit. De metu etiam levi est dispar ratio, ut suprâ ostensum est. Sicut idcirco juxta alios Ecclesia irritavit Matrimonium contractum ex metu gravi, non autem ex metu levi.

Objicitur IV. Dolus seu error accidentalis non irritat Matrimonium jure divinò, ergo nec metus. Resp. Neg. Cons. Sicut enim

Valde probabiliter tamen solò jure Ecclesiastico.

26. Fundamentum hujus opinionis proponuntur & dissolvuntur.

Cur potius matrimonium, quàm Baptismus irritetur per metum.

27. Cur potius metus, ob

quàm dolus
accidentalis
irritet ma-
trimonium

ob speciales rationes juxta alios Ecclesia irritavit contractum ex metu, & non contractum ex errore accidentali; sic ob illas potuit idem fecisse Deus. Itaque dispar ratio est: tum quia dolus aut error accidentalis sic non ad-versatur mutux dilectioni, uti capitaliter ad-versatur metus: tum quia non ita cogit per modum extrinseci, nec minuit libertatem circa substantiam contractus, uti metus, sed tantum circa accidentalia: tum quia dolus aut error accidentalis plerumque natus est contractui matrimoniali inesse (secus est de metu) ut proinde pleraque Matrimonia alioquin forent irrita.

Q U Æ S T I O V.

Qualiter sufficiat Consensus conditio-natus?

28.
Qua con-
ditionum
varietas.

NO T A conditiones alias esse de præterito, alias de præsentis, & alias de futuro. Item aliquas esse impossibiles, aliquas necessarias, aliquas verò contingentes. Denique aliquas esse honestas, aliquas turpes: & ex his aliquas repugnare substantiæ seu fini Matrimonii, aliquas non.

Matrimo-
nium initū
sub condi-
tione hone-
stā vel in-
differenti
de præsentis
aut præteri-
to valet, si
subsistit con-
ditio.

Quid de
conditione,
qua neces-
sariò futu-
ra scitur.

29.
Initum sub
conditione
de futuro
contingenti
suspenditur
usque ad
eventum
conditionis.

DI C O I. Matrimonium initum sub conditione honesta de præsentis vel præterito est validum, si subsistit conditio; invalidum, si non subsistit. Est communis & certa. Et patet ex natura cæterorum contractuum. Sub conditione honestā comprehendo etiam indifferenterem, cum Sanchez & aliis communiter contra Paucos: nam eadem utriusque est ratio. Similiter conditioni de præterito vel præsentis annumeranda est conditio, quæ scitur necessariò futura, ut si dicatur, Ego accipio te in meam, si sol cras oriatur: nam talis conditio non censetur apponi ad suspendendum consensum usque ad eventum conditionis (nisi hoc expressè intendatur) sed ad majorem confirmationem contractus & consensus præsentis; ut sensus sit, Tam verè quàm cras sol orietur, accipio te in meam.

DI C O II. Matrimonium initum sub conditione honesta contingenti de futuro est validum impletâ conditione: si autem aliquid de conditione desit, est nullum. Patet ex natura aliorum contractuum, qui sub tali conditione initi tunc solum valere censentur, quando conditio est impleta, non autem antè; nec etiam, si quid ad conditionem defuerit. Estque speciale huic Sacramento, eò quòd fit contractus, & conditionem aliorum contractuum imitetur; quòd possit celebrari sub conditione de futuro suspensivâ valoris; quod non competit cæteris Sacramentis, ut dictum est in materia de Sacramentis in genere.

Multa tradunt Doctores in ordine ad intelligendas conditiones appositæ: sed quia rarò usu veniunt, sufficiat nobis standum esse contrahentium intentioni; quæ si ignoretur, est colligenda ex fine ob quem conditio fuit

adjecta, & aliis circumstantiis. Vide Coninck d. 29. dub. 2. & alios.

Petes, an Matrimonium sub conditione contractum, impletâ conditione fiat validum absque novo consensu? Resp. Aff. Ita communius Juristæ, & plures Doctores Theologi apud Sanchez l. 5. d. 8. n. 5. contra D. Thomam, D. Bonaventuram & plures alios. Ratio est: quia cæteri contractus, etiam sponsalium, sic initi valent absque novo consensu, statim ac conditio sufficienter est posita, & (quod insuper Aliqui necessarium esse volunt, sed sine fundamento) cognita, perinde ac si ab initio sine conditione fuissent initi, ut habetur L. Potior 11. ff. Qui potiores in pignore, & L. Venditio 7. ff. de contrahenda emptione; ergo similiter Matrimonium, de quo est par ratio, statim fit validum. Unde non est in potestate contrahentium resilire à contractu post impletam conditionem: qui proinde ex tunc invalidè attentarent aliud Matrimonium inire. Secus est juxta Doctores communiter, si id facerent ante impletionem conditionis: eousque enim non subest vinculum obligationis propriæ ipsi Matrimonio. Nec tamen interea est contractus sponsalitiis: cum is sit promissio consensus futuri, contractus autem alter sit præsens consensus in rem futuram, sufficiens eò ipsò, quòd impletur conditio, ad inducendum actu vinculum matrimoniale; interim tamen obligans instar sponsalium ad expectandum eventum conditionis. Estque hoc singulare huic contractui (qui, ut completus sit, requirit actualem corporum traditionem, quæ non subsistit ante eventum conditionis) quòd pendente conditione validè revocetur consensus: sicut solius interni consensus revocatio obstat valori matrimonii per procuratorem ineundi: secus quàm contingeret in aliis contractibus. Simile tamen est in voto solemni emissio sub conditione de futuro: quâ pendente revocatur consensus validè quoad propriam obligationem & effectum voti solemnis; quod eatenus involvit præsentem traditionem.

Immo juxta plures Doctores non requiritur novus consensus, etsi contrahentes tempore contractus fuerint inhabiles ad contrahendum, ut si consanguinei contrahant de præsentis sub conditione, si Pontifex dispensaverit; eò quòd sufficere videatur, quòd sint habiles, quando eorum consensus completur, & contractus fit purus; quales sunt, dum conditio, scilicet dispensatio, ponitur. Vide Sanchez l. 5. d. 8. ubi n. 24. existimat non esse necessarium, etiam post Tridentinum, ut parochus & testibus legitimè constet de impleta conditione. Contrarium tamen asserit Coninck d. 29. dub. 1. concl. 4. Utraque sententia est probabilis, & graves patitur difficultates.

DI C O III. Quando conditio impossibilis, v. g. si digitò cælum tetigeris, & turpis v. g. si inimicum meum occideris, seriò adjecta impossibilis est

30.
Qua im-
pletâ pro-
babilis nō
requiritur
novus con-
sensus.

31.
Idq; juxta
multos est
contrahen-
tes tempore
contractus
fuerint in-
habiles v. g.
consanguine-
i &c.

32.
Conditio
impossibilis
est

aut turpis
serio adje-
cta non est
habenda pro
non adjecta.

est contractui matrimoniali, dependet valor Matrimonii ab eventu conditionis: quia sine absoluto consensu contrahentium non potest validari Matrimonium, ne quidem per supplementationem cujuscumque superioris creati; hic autem absolutus consensus deest, quousque conditio impleatur. Unde qui serio apponit conditionem quam certo novit impossibilem, censetur nolle nubere, aut valorem consensu ab eventu miraculi pendere. Qui autem serio apponit conditionem turpem, suspendit similiter valorem usque ad eventum conditionis.

33.
Nec obstat
c. Fin. de
condit. ap-
positis.

Nec obstat, quod condiciones appositae in Matrimonio, si turpes aut impossibiles fuerint, debeant propter ejus favorem pro non adjectis haberi, ut dicitur c. *Fin. de Conditio- nibus appositis*. Nam juxta Doctores passim intelligendum est, quando dubitatur, an sint serio vel joco adjectae: tunc enim praesumit Jus in foro externo, quod sint tantum adjectae joco, eo quod in tam serio contractu nemo censeatur voluisse nugari aut nihil agere; adeoque declarat, quod sint habendae pro non adjectis; idque in favorem Matrimonii, in cujus favorem est in dubio judicandum, ut pater in c. *Fin. de Sent. & re judicata*. Idemque praesumit Jus, si conditio sit turpis, adeoque impossibilis practice, quando scilicet ipsa non repugnat substantiae Matrimonii sive obligationi substantiali ejusdem: alias enim potius praesumit esse serio adjectam a nolente nubere. Estque haec explicatio capituli finalis satis recepta. Quod tamen aliter, & forte rectius explicari posset, ut loquatur, non de conditione proprie dicta, sed de modo, sive obligatione ad aliquid praestandum, quae contrahentibus injiciatur, quam declarat Pontifex pro non adjecta habendam, cum nemo possit obligari ad turpe vel impossibile.

34.
Conditio
repugnans
bonis sub-
stantialibus
matrimonii
irritat il-
lud.
Quae sint
hujusmodi
bona.

Dico IV. Conditio adjecta contractui matrimoniali, quae repugnet substantiae aut fini matrimonii irritat ipsum jure naturae. Pro quo Nota Matrimonium ex divina institutione complecti tria, quae dici solent essentialia bona Matrimonii, scilicet bonum Sacramenti, bonum fidei, & bonum prolis. Ad primum pertinet perpetuitas sive indissolubilitas. Ad secundum fides conjugalitatis, scilicet obligatio non adulterandi, item non negandi debitum legitime petiti. Ad tertium spectat susceptio & educatio prolis, adeoque obligatio non impediendi generationem, item christianam educandi prolem.

Consensus itaque matrimonialis praestitus sub conditione seu modo repugnante alicui ex praedictis est irritus jure naturae, v. g. si quis dicat: Contraho tecum, donec invenero pulchriorem, vel sic ut post annum dissolvatur conjugium, vel ut reservem mihi potestatem cognoscendi aliam, vel ut obligeris ad adulterandum, aut ad procurandam sterilita-

tem &c. Patet ex c. *Fin. de Condit. appositis*. Ratio est: quia consensus alicujus contractus essentialiter involvit obligationem ad illa omnia, quae sunt de substantia istius contractus; sed praedicta omnia sunt de essentia contractus matrimonialis, prout modò est institutus; ergo requirit essentialiter obligationem ad illa, quae tamen haberi non potest, quando aliquod istorum excipitur, vel apponitur obligatio ad conditionem repugnantem.

Advertendum est conditionem in Conclusionem non sumi strictè, quae videlicet debeat saltem prius naturam esse impleta, quam subsistat contractus; sed pro modo repugnante bonis Matrimonii, sive obligatione ad aliquid agendum quod sit contrarium substantiae Matrimonii. Et juxta hoc videtur probabilius intelligendum caput finale citatum. Alioquin loquendo de conditione strictè sumpta, videtur eadem ratio de his conditionibus, quae de ceteris turpibus serio adjectis, v. g. si diceret contrahens, Contraho tecum si procuraveris sterilitatem; intendens consensum pro tunc solum valere, quando fuerit procurata sterilitas: tunc enim sterilitate procurata videtur Matrimonium valere, sicut si fuisset contractum sub conditione, si jam in praeterito procuraveris sterilitatem: nam tunc non inducitur obligatio contraria Matrimonio, quae cum ipso debeat consistere, sed praexigitur procuratio sterilitatis, ante cujus positionem Matrimonium non est ponendum.

Quod autem c. *Fin. de Condit. appositis* loquatur de conditionibus adjectis per viam obligationis potius quam suspensionis, adeoque dum repugnant substantiae Matrimonii, cum exclusionem animi subeundi obligationem substantialem Matrimonii, probatur: quia excepta hac aut simili, Si venena sterilitatis sumes, non apparet, quomodo aliae conditiones substantiae Matrimonii repugnantes possint apponi per viam suspensionis. Nam si v. g. quis contrahat sub conditione: Si te adulterio prostituas, utique involvitur ibi necessario Matrimonium praevium, adeoque nequit suspendi conjugium usque ad commissionem adulterii. Si verò intelligeretur: Si te violandam prostituas, scilicet per fornicationem simplicem, esset conditio turpis non repugnans substantiae Matrimonii. Similiter contractus initus sub conditione, Si debitum conjugale negabis, involvit eandem repugnantiam: non enim potest debitum istud negari, nisi conjugio jam inito, adeoque nequit ista conditio apponi suspensivè. Quod si intelligatur: Si mihi copiam corporis negaveris, est conditio suspensiva honesta: cum debeat negari usque ad perfectionem contractus matrimonialis. Denique contrahens sub hac forma, Donec aliam pulchriorem invenero, non potest apponere conditionem, quae eousque Matrimonium suspendat: sed potius

35.
Conclusio
hac intelli-
genda est
de conditio-
ne impro-
pria seu
modo adje-
cto, sive
obligatione
aliquid a-
gendi con-
trarium
matrimonio
ut c. Fi-
nale.

36.
Quod ex
eodem pro-
batur.

intendit illam apponere, ut pro tunc dissolvat. Si verò diceret, Contraho tecum, si non invenero pulchriorem, intendens per certum tempus, v. g. per annum talem quærere, & si non invenerit, illam pro tunc habere in uxorem; conditio quidem esset suspensiva, sed non contra perpetuitatem Matrimonii, utpote non importans dissolutionem contracti, sed dilationem perficiendi sub conditione contingenti.

37.
Obligatio
reddendi
debitum
potest per
pactum
prævium
excludi.

Petes: An validum sit initum sub conditione, quod conjuges non tenebuntur reddere debitum, seu quod vivent in perpetua virginitate? Resp. Aff. cum Vasquez, Propositione & pluribus aliis contra Sanchez l. 5. d. 10. n. 2. & multos alios. Ratio est: quia sicut potest vendi dominium agri retentio usufructu, seu absque proximo jure ad usum agri, sic non apparet, cur nequeat tradi dominium in mutua corpora per Matrimonium sine proximo jure ad debitum exigendum. Confirmatur I. quia Matrimonio jam inito, ac retentio vinculo conjugali, possunt conjuges ex mutuo consensu renuntiare juri ad debitum conjugale, sive per votum continentiae, sive per separationem perpetuam, sive per aliud pactum: ergo pariter à principio sic poterat Matrimonium iniri, ut acquireretur idem dominium in mutua corpora, & impediretur ejus usus. Confirmatur II. quia quando duo pacta sic se habent, ut unum alteri superveniens illud non destruat seu tollat, tunc etiam possunt iniri simul: atqui hoc contingit in presenti, ut patet: ergo &c.

38. Dices: Hæc conditio repugnat bonis Matrimonii, cum sit quædam evitatio generationis prolis, quæ c. Fin. cit. recensetur inter ea quæ repugnant substantiæ Matrimonii. Resp. Neg. Aff. Ad caput cit. dico illud intelligi de evitatione positiva prolis, quæ scilicet fiat impediendo generationem, & tamen habendo copulam.

Instabis: Etiam facultas petendi, adeoque obligatio reddendi debitum est de substantia Matrimonii arg. c. Fin. de Condit. apposit. Resp. huic non repugnat pactum præstatum: nam obligatio reddendi debitum absoluta non est de substantia Matrimonii, sed ad summum conditionata, si videlicet lex, pactum, votum, aut gravissima incommoda non interveniant. Debet proinde solum adesse intentio reddendi, quando erit obligatus; obligatus autem non est, quando obligatio, sive præviæ, sive de post tollitur, quæ aliàs vi juris in corpus inesset.

Matrimonium Dei
para qui
cum voto
virginitatis
consistit
potuerit.

Juxta hanc opinionem posset intelligi quomodo B. Virgo cum Josepho potuerit contrahere Matrimonium salvò votò continentiae, scilicet adjiciendo pactum de mutua continentia. Deinde potuisset B. Virgo id facere, quia divinitus erat edocta virginitatem suam nihil nocimenti à sponso passuram. Vide dicta Tract. de Incarnat. d. 4. q. 1. §. 4.

QUESTIO VI.

Qualiter instauretur Matrimonium defectu consensûs invalidum?

MATRIMONIUM interdum est invalidum defectu solius legitimi consensûs, quando nimirum hic præstatur fictè vel ex metu injustè ad hoc incusso, aut quando revocatur ante initum contractum. Et quidem quando consensus fuit invalidus propter metum, clarum est non convalescere Matrimonium per subsequentem copulam, si hæc sequatur affectu fornicariò. Immo nec si subsequatur affectu maritali, sed ex eodem vel simili metu (quidquid Nonnulli dixerint) quia permissio copulæ, quæ deberet censeris consensus in Matrimonium, etiam metu extorta, adeoque insufficiens est. Si autem copula subsequatur affectu maritali & omnino liberè, alterque adhuc perseveret in pristino consensu, seclusà lege Tridentini convalescit matrimonium: quia ad valorem tantum desiderabatur consensus liber metum passi, talis autem hic præstatur: ut patet ex c. Is qui, de Spons. Verum in casu metus notorii id post Tridentinum non subsistit ob defectum præsentiae Parochi & testium, prout copula occultè exercetur. An autem sufficiat in casu metus occulti, dicitur disp. 5. quest. 3. Saltem requiritur, ut ratificans Matrimonium sciat prius contractum esse nullum, aut saltem de eo dubitet, vel certè consensum de præsentia adhibeat, quò velit contrahere, esto prior contractus non valuisset.

Deinde Matrimonium ratione metus invalidum non convalescere per accedens juramentum, expressè deciditur c. Significavit, De eo qui duxit in Matrimonium. Ratio est: quia juramentum non liberat consensum præcedentem à metu; ergo per illud non convalescit Matrimonium metu initum, ideoque invalidum. Immo ex tali juramento nullam oriri obligationem, etiam religionis erga Deum, ad Matrimonium illud confirmandum, docet Præpositus q. 3. dub. 12. & plures alii. Nam juramentum sequi solet naturam & conditionem actûs cui apponitur. Unde c. Significavit jubetur manere cum secunda, non obstante quòd prius cum altera metu gravi inductus contraxisset, & contractum juramento firmasset. Nec fit mentio præviæ absolutionis & pœnitentiæ, quam injungere solet Pontifex iis qui fidem fallunt, ut patet in c. Sicut 22. de Sponsal. ut signum sit, juramentum non tenuisse propter defectum consensûs, quem non supplet juramentum. Denique saltem potest Episcopus in hujusmodi juramento, esto valeret, dispensare.

Tertiò, quando consensus internus defuit, sive ob illius internam fictionem, sive ob retractionem, sive ob coactionem, certum est adhiberi debere novum & liberum consensum,

39.
An convalescat Matrimonium ratione consensûs metu extorti invalidum per copulam,

40.
Vel per subsequentem juramentum?

An hinc saltem oriatur obligatio religionis erga Deum.

41.
Consensus generaliter est suppletus

aus, qui de- sensum, sinè quo nimirum essentia Matrimo-
fuit. nii non subsistit. Et consequenter si utrimque
defuerit, debet utrimque suppleri. At quando
defectus fuit ex parte unius tantum, adhuc
Novum u. Nonnulli recentiores, inter quos *Basilius Pon-*
trimque re- *tius, Paulus Comitulus, Amicus,* existimant
quiri, et si debere consensum utrimque renovari. Quod
ex parte u- etiam respondisse *Clementem VIII.* ex litteris
nus tantum *Stephani Tuccii* refert *Paulus Comitulus l. 1. Resp.*
fuerit defe- *Moral. q. 120.* Sed de hoc responso non con-
ctus, Non- stat authenticè. Nec datum fuit, nisi tan-
nulliputât. quam à Doctore privato, sequente quod tu-
tius erat; non præjudicante oppositæ senten-
tiæ, quæ est communis. Alioquin in eodem
responso etiam requiritur, ut compars monea-
tur de Matrimonii nullitate; quod tamen non
semper est necessarium, ut *Disp. 6. q. 3. n.*
33. dicetur. Similiter requiritur ibi adhibi-
tio nova Parochi & testium; cujus tamen op-
positum declaraverat *Pius V.* in casu defectûs
occulti; de quo *disp. 5. q. 3.*

Sed opposi- Itaque *D. Thomas, D. Bonaventura, Ri-*
tum passim *chardus, Paludanus, Gabriel, Angelus, Sil-*
tradunt *vester, Petrus Soto, Navarrus, Henriquez,*
Doctores. *Sanchez, Coninck* & alii passim censent tali
casu sufficere, ut consensus suppleatur ex par-
te unius tantum, modò alter, qui verè con-
senserat, suum consensum non revocaverit.
Quod pro- Ratio est: quia compars præstitit legitimum
batur. consensum circa materiam habilem, in eoque
habitualiter perseverat: immo vi illius per-
sistit in possessione alterius compartis tanquam
rei suæ: ergo sufficit accedere consensum al-
terius, qui defuit. Unde simili ratione emptio
v. g. domûs invalida ob defectum interni con-
sensûs ex una parte, hòc solò accedente con-
valescit: similiter professio defectu interni
consensûs in profitente irrita ratificatur solò
ejusdem consensu, etsi non accedat novus con-
sensus Prælati vel Capituli.

42. Quare falsum est, consensum contrahen-
Occurritur *tium tantum ferri in valorem Matrimonii pro*
objectioni. tempore præsentis, non autem pro futuro, si
in præsentis non subsistat: simpliciter enim
fertur in tempus præsens cum perseverantia
usque in finem, seu donec revocetur: uti
non revocatur in casu quæstionis; cum con-
trahens vi illius accipiat possessionem corpo-
ris alterius, & in ea perseveret. Nec refert,
quòd si ei constaret interna fictio compartis,
statim revocaret consensum: nam cum de fa-
cto ab eo ignoretur, non alteratur inde ejus

consensus. Plura plerumque sunt, quæ si
scirentur, non præberetur consensus; & ta-
men simpliciter præbetur, dum nesciuntur.
Neque oportet facillè admittere tacitas con-
ditiones in contractu matrimoniali, ne seges
divortiorum etiam quoad vinculum conjugii
nimium accrescat. Multum porro facit, quòd
in præsentis ea sit communis interpretatio con-
sensûs contrahentium. Nec sanè dubitandum
est, quin is tali ratione etiam explicitè præ-
stari possit. Tunc autem non requireretur no-
vus consensus ex parte illius, qui priùs verè
consenserat. Quò proinde casu etiam ab aliis
Auctoribus admitti debet exceptio in respon-
so *Clementis VIII.* Denique satis patet aliam
rationem esse, quando fictio consensûs est
in matrimonio (idem est de aliis contracti-
bus) interior; aliam, quando est exterior,
& nota comparti, vel huic constat alium de-
ficere in adimplerione contractûs: hòc enim
casu apertè retractatur consensus; secus in al-
tero casu, quò consensus & contractus utrim-
que, quantum humanitûs cognosci potest,
tempore debitò impletur, & executioni per-
severanter mandatur.

Postremò dubitatur, an consensus denuò
adhibendus, necessariò sit exterius exprimen-
dus eò modò, quò cognosci possit esse mari-
talem, an verò sufficiat, eum interiùs sup-
pleri? Cum enim ab initio fuerit sufficiens
expressio, videtur sufficere, quòd suppleatur
defectus interior per novum consensum, qui
cum signo exteriori præcedenti coalescat in
unum perfectum consensum sensibilem, sicut
coalesceret, si consensus fuisset præviùs. Ita
sentiunt Varii. Qui consequenter idem senti-
re debent de casu, quò utrimque fuerat fictio
merè interior. Difficultas tamen est, quòd
signum debeat esse expressivum consensûs in-
terni; non exprimatur autem consensus diu
subsequens per signum præteritum. Unde plu-
res Recentiores exigunt novum signum suffi-
cienter expressivum novi consensûs. Ad quod
nihilominus sufficere videtur ipse usus & pos-
sessio conjugis tanquam sui; sive quodcum-
que signum vel actus, quò alterum tanquam
conjugem tractet & habeat. Quare sufficiet
ipsa copula habita affectu conjugali seu ani-
mò invicem habendi perpetuò in conjuges.
An autem renovatio consensûs fieri debeat
coram parochò, & testibus, patebit infra
disp. 5. quæst. 3.

43.
An consen-
sus supple-
ndus debeat
de novo ex-
primi per
signum ex-
ternum.

DISPUTATIO QUARTA.

De Indissolubilitate & Unitate Matrimonii.

QUÆSTIO I.

An & Qualiter indissolubile sit
Matrimonium ratum?

1.
Matrimo-
nium ra-
tum est in-
dissolubile,

QUAMVIS apud omnes certum sit Matrimonium esse aliquâ ratione indissolubile, etiam si tantum sit ratum, propriâ saltem contrahentium auctoritate, ideoque ipsum definiatur esse conjunctio maritalis viri & fœminæ individuum seu indissolubilem vitæ societatem retinens: controversum tamen est, unde hæc indissolubilitas oriatur, cujusve potestati sublit dissolvere matrimonium ratum. In primis autem Sanchez lib. 2. d. 13. n. 10. cum aliis censet, attentâ naturâ contractus non apparere, cur, sicut alii, non posset contrahentium voluntate dissolvi, dum nulli facerent injuriam: nam per quas causas res nascitur, per easdem dissolvitur §. fin. Instit. Quibus modis obligatio tollatur. Adjunctâ tamen divinâ institutione factum esse ita indissolubile, ut nequeat sic dissolvi quacumque ex causa, sed bene ex auctoritate superioris. Verum plerique alii volunt Matrimonium ratum esse indissolubile ex natura sua; auctoritate propriâ contrahentium. Qui rursus sunt divisi inter se: Covarruvias enim, Corduba, Pontius & plures alii censent sic esse ex natura sua indissolubile, ut nec Pontifex in eo dispensare possit: Coninck verò Lessius & plures alii censent posse solvi auctoritate, tum divinâ, tum humanâ pontificiâ.

Denique multi Canonistæ, & Angelus, Silvester, Rosella apud Aversa q. 2. sect. 6. (& probabile reputat Sanchez l. 2. d. 15. concl. 1.) totam indissolubilitatem matrimonii rati referunt in jus pontificium, ut proinde validè etiam finè causa sit dissolubile à Pontifice: eò quod auctoritas & ratio altiore indissolubilitatem non persuadeant, nisi de matrimonio consummato, adeoque ad ratum non debeant extendi: præsertim cum constet hoc professione aut aliâ Ecclesiasticâ dispositione dissolvi.

2.
Idq; jure
divinò.

Verum absolutè asserendum omnino est matrimonium etiam solum ratum esse indissolubile jure divinò. Id enim satè colligitur ex Tridentino sess. 24. in doctrina de Sacram. Matrim. ubi de ipso contractu matrimoniali loquens dicit, *Matrimonii perpetuum indissolubilemque nexum esse*. De quo etiam juxta Tridentinum Adam divinò instinctu dixit Genes. 2. *Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem &c.* Ejusdem quoque nexûs firmitatem juxta Tridentinum Christus confirmavit Matth. 19. *Quod Deus conjunxit,*

homo non separet. Plura vide apud Basilium Pontium l. 1. de Matrim. c. 13.

Certum præterea est Matrimonium ratum non consummatum de facto solvi per solemnem professionem factam ab alterutro conjugum. Ita sub anathemate definit Tridentinum sess. 24. can. 6. Id ipsum deceditur ab Alexandro III. c. Verum & c. Ex publico, & ab Innocentio III. c. Ex parte, de Convers. conjug. & à Joanne XXII. Extravag. Antiqua. Secus est, si quis tantum voveat continentiam in sæculo, etiam in manibus Episcopi; ut patet ex c. Ex parte: aut si tantum suscipiat Ordinem sacrum, ut declarat Joannes XXII. Extrav. cit.

Ex his colligitur, quaecumque tempus post initum Matrimonium intercesserit, posse conjugem intrare Religionem, quandiu non fuerit consummatum. Immo c. Ex publico cit. conceditur (præsertim accedente consensu Doctorum Canonem sic explicantium) conjugi meditati Religionem bimestre ad deliberandum; quò proinde tempore non tenetur reddere debitum. Quòd si vi aut metu opprimatur, Matrimonium quidem consummatur, nec per professionem solvitur, potest nihilominus Religionem intrare; cum per alterius injuriam jure suo privari non potuerit: qui proinde debet sibi imputare, quòd tunc debeat in cælibatu permanere.

Nec obstat, quòd Christus Matth. 19. dicat: *Quicumque dimiserit uxorem suam &c.* quia non comprehenditur præsens casus: eò quòd sermo sit de Matrimonio consummato, per quod facti sunt duo in carne una, ut colligitur ex c. Ex publico cit. Aut certè à Christo hunc casum, si aliàs foret comprehensus, esse exceptum, sensus Ecclesiæ manifestat.

Dixi, *Ratum non consummatum*: certum enim est apud omnes, Matrimonium consummatum per nullam professionem solvi. Unde si conjuges fideles mutuò consensu professi postea se invicem cognoscerent, non fornicarentur, sed tantum committerent sacrilegium.

Est autem controversia inter Doctores, quò jure professio religiosa & sollemnis solvat matrimonium ratum? In qua Scotus 4. dist. 31. num. 7. & 8. Covarruvias, Pontius, Sanchez l. 2. d. 19. num. 3. & plures, quos citat, existimant, ipsam dirimere Matrimonium jure divinò positivò. Probatur: quia in primis professio non solvit illud jure naturæ, ut Varii, signanter Bellarminus l. 2. de Monachis c. 38. (cui sanè hæc via non erat necessaria, utpote admittenti dispensationem papalem circa Matrimonium ratum) existimârunt: eò quòd professio religiosa non repugnet vinculo matri-

3.
De facta ta-
men solvi-
tur, per so-
lemnem pro-
fessionem,

4.
Quantū-
vis diu co-
tractum.

Permittitur
conjugatis
bimestre ad
deliberan-
dum:

Citiùs per
vim consu-
matum non
adimit li-
bertatem
profitendi,

Esi per pro-
fessionem
non possit
dissolvi.

5.
Ratum per
illam dissol-
vitur jure
divinò posi-
tivò,

Non autem
jure natu-
ræ,

matrimoniali; ut patet, quando conjuges post matrimonium consummatum mutuò consensu profitentur Religionem. Deinde Matrimonium non solvitur per votum simplex, quod tamen à solemnī ex naturā suā non differt, sed tantum ex constitutione Ecclesiæ.

Nec obstat, quod per professionem Religionis constituatur conjux in statu perfectiori: quia in tali etiam constituitur per susceptionem Ordinis sacri, item per vota simplicia post biennium emissa in Societate Jesu, per quæ tamen non solvitur matrimonium contractum.

Nec obstat etiam, quod per professionem conjux se obliget Religionī tanquam per traditionem perfectiorem: quia similiter se obligat, quando consummatō Matrimonio profitetur, vel quando mancipium profitetur, & tamen non solvitur tale matrimonium aut servitus.

6. *Aut solō Pontificiō.* Secundò non potest dici cum *Lesio l. 2. de Justitia c. 41. dubitat. 8. Coninck, Prapósito & aliis*, quod professio solvat Matrimonium ratum jure pontificiō: quia nullibi extat jus, quod primò hoc statuatur; sed Pontifices potius supponunt & declarant tale Matrimonium per professionem solvi; utique ex jure aliquo altiori. Deinde insolubilitas hujus matrimonii est juris naturalis vel certè divini, in quo Pontifex non potest dispensare; uti generaliter nequit inferior in lege superioris, nisi specialiter ei sit concessum (ut patet ex materia de Legibus) qualiter non invenitur concessa Pontifici facultas dispensandi in jure divino aut naturali.

7. *Satisfit objectionibus.* Dices I, Solemnitas voti est ex institutione Ecclesiæ; ut patet ex *c. unic. de Voto in 6.* ergo votum solemnē non magis solvit jure divino matrimonium ratum, quàm votum simplex. Resp. Neg. Conf. Nam sicut Ecclesia per votum, annexam habens solemnitatem à se institutam, dissolvit nihilominus juxta alios vinculum Matrimonii rati ex speciali concessione sive facultate à Christo facta: sic pari facilitate dicitur, Ecclesiam illud non dissolvere, sed Christum; dependenter tamen à solemnitate voti per Ecclesiam instituendā, idque ipsi Ecclesiæ revelare.

Dices II. Jus divinum à tempore Christi mansit invariātum: atqui olim solvebatur Matrimonium etiam per vota simplicia (ut multi colligunt ex factō SS. Alexii, Macarii & aliorum) idque jure Ecclesiastico: ergo eodem jure solvit illud professio solemnī. Resp. Neg. Min. Ad exempla Sanctorum dico, illos deseruisse suam partem ex speciali impulsu Spiritūs sancti, ut asserit *Innocentius III. c. Ex parte cit.* sive ejusmodi Matrimonium speciali privilegiō solutum fuerit, sive non.

8. *Extra causam professionis solemnī non est* Uteriùs hīc quæri solet, an extra casum professionis solemnī posset Pontifex juxta de causa dispensare in Matrimonio rato, sic ut uterque conjux possit inire aliud Matrimo-

nium? Resp. Neg. cum Theologis passim, penes Ecclesiā contra plures, tum Juristas, tum Theologos; quos sequitur *Sanchez d. 14. num. 2.* Ratio est, quod tale Matrimonium sit insolubile jure naturæ vel divinō, adeoque à solo Deo solvi possit. Alioquin cur similiter non posset Pontifex dispensare in Matrimonio consummato, aliisque præceptis divinis aut naturalibus?

Nec obstat, quod varii Pontifices referantur dispensasse in Matrimonio rato; ut de *Martino V. & Eugenio IV.* refert *Antoninus*: de *Paulo III. Navarrus*: de *Gregorio XIII. Henriquez* qui *lib. 11. de Matrimonio cap. 8. num. 11.* dicit eum unā diē cum undecim dispensasse. Similiter *Spondanus* ad annum 1599. n. 4. refert, quod in Congregatione octo Cardinalium, quatuor Rotæ Romanæ Auditorum & duorum Pœnitentiariorum à *Clemente VIII.* indictā, omnes consenserint, quod *etsi non possit Pontifex dispensare in matrimonio rato & consummato, possit nihilominus in rato non consummato*, & quod conformiter ad eorum resolutionem Papa dissolverit matrimonium ratum *Sigismundi Transilvaniæ Principis & Maria Austria.* Vide *Sanchez sup. & alios.*

Non obstat, inquam: quia etiam plures Pontifices (ut *Innocentius VIII. Adrianus VI. Pius V.* teste *Petrò de Ledesma de Matrim. cap. 33.*) hujusmodi dispensationes negarunt, existimantes se dispensare non posse. Alii autem Pontifices dispensarunt, secuti in praxi contrariam opinionem, ob gravia mala & animarum pericula, meliùs existimantes sequi opinionem probabilem, quàm malis istis non obviare, neque animabus succurrere.

Ex praxi nihilominus opposita variorum Pontificum sit opinio contraria valde probabilis. Potuit enim Deus, cui plenè subditur Matrimonii dissolutio, dedisse, & ex posteriori intelligitur de facto dedisse Pontifici specialem auctoritatem illud dissolvendi, esto jure divinō indissolubile, uti dedit facultatem dispensandi in votis. Etiam id ipsum suadet ex eo, quod potestas ista favorabilis non videatur restringenda ad casum solemnī professionis. Ad quod tamen responderent Auctores alii, etiam tunc dissolvi, non à Papa sed à Christo. Quod autem in votis à Papa dispensari possit, docere fidem. Etsi id non fiat dispensando propriè in lege divina, sed nomine Dei condonando vota, sive jus ex eis Deo acquisitum.

Requiritur tamen consequenter loquendo in hac posteriori opinione *Sanchez* ad dissolvendum matrimonium ratum juxta causā, non tantum ut licitè fiat, sed supposito quod ipsum sit indissolubile jure divinō aut naturali, etiam ut validè: sicut requiritur ad relaxandum vota. Juxta porrò causæ possent esse, primò impotentia consummandi superveniens matrimonio contracto; quæ si fuisset antea, habuisset vim impedimenti dirimentis quoad valorem.

penes Ecclesiā sicut facultas dissolvendi matrimonium ratum.

9. *Etsi oppositū sit multum verosimile.*

10. *Quò admissio adhuc necessaria foret causa rationabilis, tam ad licitè, quàm ad validè id agendum.*

Causa iusta recensetur. valorem. Secundò, morbus perpetuus superveniens alteri conjugum, ita ut non possent simul commisceri absque periculo & contagio alterius. Tertiò, magna inæqualitas inter virum & foeminam, aut periculum magni scandali vel damni inter conjunctos, aut perpetuæ discordiæ inter ipsos conjuges, aliæve similes. Quod si etiam causa proportionata adesset, posset Pontifex consequenter loquendo in hac sententia non solum in casu particulari; sed etiam per legem seu statutum dissolvere matrimonium ratum v. g. ob susceptionem Ordinis sacri, votum simplex emissum in Societate Jesu &c. etsi de facto tale quid statutum non sit.

An consequenter id posset Ecclesia non solum in speciali casu, sed etiam per legem.

QUÆSTIO II.

An & qualiter indissolubile sit Matrimonium consummatum?

II. MATRIMONIUM consummatum etiam fidelium esse dissolubile quoad vinculum ob adulterium compartis, adeoque ob illud *questionem.* posse innocentem transire ad secundas nuptias, docent Græci Schismatici: nec non Lutherus, Calvinus & alii Sectarii recentiores. Quibus præluserat Erasmus in annot. ad 1. Cor. 7. fusè id ipsum probans. Inclinat etiam Cajetanus & Catharinus. Quàmvis hi tres iudicium suum submittant Ecclesiæ. Lutherus insuper pro sufficienti causa dissolvendi matrimonium allegat molestam cohabitationem ob frequentes rixas, item diuturnam absentiam, vel quòd pertrahat conjux conjugem ad peccatum. Hunc impudentiâ superans Bucerus ait, posse solvi, quoties uxor se non præbet commodam viro, aut contrà: quacumque videlicet de causa invicem displiceant, Quare ita facilius posset dissolvi, quàm civiles contractus; qui utique ob solam malitiam alterutrius contrahentium non dirimuntur. Vide Bellarm. l. de Matrim. c. 15.

12. Sed contra hos errores definit *Trid. sess. 24. can. 5.* propter hæresim aut molestam cohabitationem, aut affectatam absentiam à conjugē dissolvi non posse matrimonii vinculum. Et *can. 7.* definit: si quis dixerit Ecclesiam errare, cum docuit & docet, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius conjugum, Matrimonii vinculum non posse dissolvi, & utrumque vel etiam innocentem qui causam adulterio non dedit, non posse, alterò conjugē vivente, aliud Matrimonium contrahere, mæcharique eum, qui dimissâ adulterâ aliam duxerit, & eam, quæ dimissò adulterò, alii nupserit; anathema sit. Ita porro temperatus Canon (qui alioquin absolute formatus erat) ad postulationem Oratorum Venetorum, ne clarò anathemate percuterentur Græci sub suis Præsulibus Romanæ sedis parentibus suò more in ditionibus Reipublicæ degentes, apud quos in vetustissimo more positum, ut dimissâ adulterâ ducatur alia. Apparebat enim

Veritas Catholica à Tridentino definita docet matrimonium consummatum ne quidem per adulterium esse dissolubile.

cuipiam, formulâ hujusmodi doctrinam oppositam evadere notam hæresis, quasi anathema solum caderet super temerarios doctrinæ Ecclesiasticæ, optimis fundamentis nixæ, vituperatores, esto ipsa non tanquam expressum dogma fidei traderetur. Vide Palavicinum l. 22. c. 4. n. 27. & seqq. Qui n. 29. addit Andream Cuesta Episcopum Legionensem repugnasse, asserendo hanc veritatem esse certam & firmatam in Synodo Milevitana, in Sexta Oecumenica, & in Florentina, adducendoque è Græcis Clementem Alexandrinum ac Basilium compluresque eorum, qui adducebantur, aliò sensu locutos fuisse, eorum dictis expensis, palam faciendo. Verùm plura suffragia jam consenserant, quàmvis si Cuesta locus loquendi inter primos obtigisset, tantum ab eo numerum asseclarum pertractum iri censuerit Palavicinus, quantus ad refellendam petitionem satis fuisset. Et revera error contrarius satis adhuc percutitur Canone, prout dispositus mansit. Præterea Tridentinum in doctrina de Sacramento matrimonii præmiserat: Matrimonii perpetuum, indissolubilemque nexum primus humani generis parens divini Spiritus instinctu pronuntiavit, cum dixit: Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Et postea de Christo loquens ait: Ejusdem nexûs firmitatem ab Adamo tanto antè pronuntiatam, his verbis confirmavit (quæ habentur Matth. 19.) Quod ergo Deus conjunxit, homo non separet. Quod Christus dixit respondens ad petitionem Phariseorum quærentium: Si licet homini dimittere uxorem suam quacumque ex causa?

Iraque probatur veritas Catholica ex loco cit. gen. 2. & per Christum allegato, & cum quadam declaratione confirmato Matth. 19. **13.** Probatur ex Scriptura,

Probatur II. Ex Apostolo ad Rom. 7. ubi dicitur solâ morte alterius conjugis solvi vinculum matrimoniale, & conjugem superstitem tunc demum solvi à lege viri ac restitui libertati, ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro. Et 1. ad Cor. 7. ait: iis qui matrimonio juncti sunt præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. Et infra: Mulier alligata est legi, quânto tumpore vir ejus vivit quòd si dormierit vir ejus, liberata est; cui vult, nubat. Unde Augustinus l. 2. de Adult. conjug. c. 4. meritò ait: Hac verba Apostoli toties repetita, toties inculcata, vera sunt, viva sunt, sana sunt, plana sunt. Nullius viri posterioris mulier uxor esse incipit, nisi prioris esse desiverit. Esse autem desinet uxor prioris, si moriatur vir ejus, non si fornicetur. Licet itaque dimittitur conjux ob causam fornicationis, sed manet vinculum prioris, propter quod sit reus adulterii qui dimissam duxerit, etiam ob causam fornicationis.

Eadem verba Apostoli explicando pulchrè prosequitur Chrysostomus serm. de libello repudiij, tribus. **14.** Et aliis Patribus.

dii, ubi inter cætera ait: Quando igitur licebit illi secundas nuptias contrahere? Quando? tunc ubi à catena liberata fuerit, quando vir morietur solum. Chrysostomo consonat Basilius l. de vera virginitate post medium dicens: Non audis, quoniam qui dimissam duxerit, mæchatur. Et si enim, inquit, pro culpa dimissa est, vivit tamen vir ejus. Quid ergo dimissam perturbas? Cur illi spatium non das, ut & de his agat pœnitentiam, quorum gratiâ dimissa est? Et vir à se dimissa pœnam emendationemque miseratus ad se rursus proprium revocet membrum? Quid emendandi se spatium prapris, vivente virò sic dimissam ducens? Permite, inquit, aut ad viventem virum remeare meliorem factam mulierem: aut certe cum neque vidua, neque uxor sit, pro remissione culpa, quâ peccavit in virum, semper pœnas dare. Tu cur antequam peccatum suum, pro quo dimissa est, planè intelligere possit, eam ad conjugium rapiens, impudenciorum ad scelera deinceps facis? Nempe vivente virò alienam adulteras conjugem. Eandem veritatem Catholicam tradit Ambrosius l. I. de Abraham c. 4. & 7. & l. 8. in Lucam c. 1. Item Hieronymus in Epist. ad Amandum, & in Epist. ad Oceanum de obitu Fabiola. Et Concilium Milevitanum can. 17. qui est 69. inter Canones diversorum Conciliorum Provinciæ Africanæ, & à Græcis numeratur 105. inter Canones Conciliorum Carthagenensium. Plures alias auctoritates ex variis sæculis allegat Bellarminus de Matr. c. 16.

15. Objicitur illud Christi Matth. 19. Quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur &c. ergo qui id facit ob fornicationem, non mæchatur; & consequenter ob illam causam solvi potest prius matrimonium. Resp. Neg. priorem Conf. Verba Christi variè explicantur: nulla tamen expositionum favet Hæreticis. Primò dici potest, particulam, nisi, non sumi exceptivè, sed simpliciter præcisivè; quasi dixerit Christus: Quicumque dimiserit uxorem non fornicantem, seu (ut habet Versio Syriaca) non adulteram, seu (ut habet Versio Græca) non ob fornicationem, & aliam duxerit, mæchatur. Cui consonat expositio Augustini & plurium aliorum, dicentium Christum fuisse locutum præcisivè, sive non voluisse asserere, quòd ob fornicationem liceat solve vinculum, sed quòd ex nulla alia causa id liceat, præcindens, an ob fornicationem id liceat, an non: idque quia Pharisei, quibus respondebat non erant hujus veritatis capaces. Secundò in priori parte potest subintelligi, ly Mæchatur, hòc modò: Quicumque dimiserit uxorem nisi ob fornicationem, etiam & à toro, mæchatur (scilicet quatenus occasionaliter eam mæchari facit) & si aliam duxerit, etiam mæchatur. Denique explicari potest hòc modò: Quicumque dimiserit uxorem suam, quod non licet etiam quoad cohabitationem & torum, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, quacumque videlicet de causa, mæchatur.

Herincx Sum. Theol. pars IV.

Porro sensum, quem prætendunt Hæretici non subsistere, patet: tum quia Marci 10. Christus absque ulla exceptione dixit: Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam: & si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mæchatur. Tum quia in Evangelio absolute dicitur: Qui dimissam duxerit, mæchatur; quod patet fore falsum, si vinculum prioris matrimonii per talem dimissionem solveretur. Tum quia Apostolus 1. ad Cor. 7. uxorem adulteri jubet manere innuptam, aut reconciliari viro suo.

Objiciuntur II. varii Canones; ut c. Si qua mulier 31. quæst. 1. ubi dicitur: potest ipsa uxorem, quam deprehenderat sibi machinatum fuisse mortem, dimittere, & si voluerit, aliam ducere. Et c. Uxor à viro 32. q. 7. de adulterii casu dicitur: Viro licet ducere aliam. Et c. Quod proposuisti edd. tit. datur facultas nubendi viro patienti periculum incontinentiæ, cui uxor non potest reddere debitum. Denique in Concilio Arelateni 1. can. 10. datur solum consilium, ne conjugibus suis adulteris viventibus alias accipiant. Resp. textum c. Si qua mulier esse corruptum, & ita legendum: Potest ipse post mortem uxoris, si voluerit, aliam ducere. Quod è contra negatur uxori ibidem in pœnam criminis. Similiter in c. Uxor à viro (quod est desumptum ex Commentario adscripto S. Ambrosio in 1. ad Cor. 7.) verba ista sunt à falsatoribus inserta, vel sanè subintelligendum est ly Post mortem uxoris; ut notat Glossa. In c. Quod proposuisti est sermo vel de muliere solum desponsata, vel de nupta quidem, sed quæ habebat impotentiam antecedentem, etsi post conjugium demum detectam. Concilium Arelatense denique dat monitionem de re debita, vel consilium ponit pro præcepto.

Sed dubium est, an insolubilitas matrimonii saltem consummati oriatur ex jure naturæ, ut multi volunt, an ex jure divino positivo, ut alii: an denique ex utroque, ut Sanchez, Coninck & plures alii. Dico autem cum his Doctoribus omnimodam insolubilitatem matrimonii fundari inchoativè in jure naturæ, & completivè in jure divino positivo. Nam in primis aliqua insolubilitas matrimonii, saltem consummati, de quo potissimum controversitur, satis fundatur in illo jure naturæ, quò prohibentur vagi concubitus inter viros & fœminas, aut communicatio uxorum inter viros; quæ alioquin foret licita, per continuam dissolutionem & contractionem matrimonii: utrumque autem ex se contrariatur rectæ susceptioni & educationi prolis; ad quam proinde aliqua insolubilitas matrimonii est necessaria. Omnimoda tamen insolubilitas insufficienter in eo solo fundatur: cum absolute sufficere potuisset, ut numquam liceret dissolutio facta propriâ contrahentium auctoritate, aut saltem non nisi in his vel illis circumstantiis, v. g. sterilitatis, aut supervenientis uni conjugum impotentiae &c.

Z z

Unde

16. Objiciuntur & dissolvuntur varii Canones.

17. An indissolubilitas matrimonii consummati sit de jure divino positivo & naturali.

Explicatur locus diffinis Matthei. 19.

Unde etsi illa omnimoda insolubilitas sum-
mopere conducat ad sobolem bene educan-
dam, & fovendum mutuum amorem, auxi-
liumque in rebus domesticis; adeoque sit
inchoativè de jure naturæ, oportuit tamen
illam stabilire per aliquam legem positivam.

Hanc porrò legem fuisse à Deo latam in
principio mundi, Probatur, & simul secun-
da pars nostræ opinionis: quia *Gen. 2.* Deus
per os Adami tanquam præconis (ut loquitur
Scotus 4. dist. 26. num. 10.) dixit: *Relinquet
homo patrem & matrem, & adhærebit uxori suæ.*
Quæ verba sic intellexit *Tridentinum*, immo
ipse *Christus Matth. 19.* ubi eadem verba al-
legans, indissolubilitatem matrimonii reno-
vat, libellumque repudii abrogat, dicens: *Ab
initio autem non fuit sic.*

18. Nihilominus tantæ Matrimonii indissolu-
bilitati non obstat, quin Deus tanquam su-
premus omnium Dominus possit illud in cer-
tis casibus dissolvere, permittendo mala quæ
inde oriri possent. Quàmvis de facto nullò
omninò casu dissolvi Matrimonium Fidelium
consummatum, sit apud omnes Catholicos
in confesso. Duplici proinde casu solum ha-
bet locum dissolutio Matrimonii consumma-
ti, scilicet in lege Mosaica per libellum re-
pudii quoad matrimonia Judæorum, & in Le-
ge nova quandoque quoad Matrimonium in-
fidelium, unò conjugē conversò ad fidem.

18. Quod ad primum attinet *Deuter 24.* dici-
tur: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam,
& non invenerit gratiam ante oculos ejus propter
aliquam fæditatem, scribes libellum repudii, &
dabit in manu illius, & dimittet eam de domo
sua. Cùmque egressa alterum maritum duxerit
&c.* Quæ verba Doctores communius (qui-
bus favet *Scotus dist. 33. num. 4. & seq.*) sic
intelligunt, ut per hunc libellum fuerit solu-
tum ipsum Matrimonii vinculum. Quæ ex-
plicatio probatur: quia Deus potuit hoc con-
cedere; quòd autem de facto viris id conces-
serit, patet ex absoluta locutione Scripturæ
relatæ, cujus verba aded sunt clara, ut cla-
rioribus uti non potuisset; si voluisset Deus
concedere rem tanquam licitam. Et sanè non
debuisset illud alioquin ex proposito & ver-
bis tam planis inferi ipsi legi: sic enim maxi-
ma fuisset data occasio peccandi, & verba
in plano sensu intelligendi. Quare etiam po-
pulus hoc servabat absque timore peccati, aut
reprehensione Prophetarum. Confirmatur:
quia mulier sic repudiata poterat inire aliud
Matrimonium, ut apertè indicatur in *Deu-
teronomio supra*: ergo prius matrimonium erat
solutum. Deinde si nupserat alteri, hòc mor-
tuò; vel ab eodem repudiata, non poterat à
priori marito recipi in uxorem, ut ibi-
dem dicitur; quòd tamen potius consulen-
dum videretur, si prius matrimonium non
fuisset solum. Denique sic potest intelli-
gi Scriptura & consonat textui, Gentis
Iudaicæ fragilitati, ac sensui communiori
Doctorum; ergo sic intelligi debet; cùm

Subest disso-
lutio illius
potestati
divinæ;
Quà ipsum
soluitur du-
plici casu.

Primò in
veteri lege
per libellum
repudii,
Per quem
soluebatur
ipsum vin-
culum con-
jugale.

aliunde nil obstat, quòd prævaleat aut æ-
quivaleat.

Neque hoc mirum videri debet: quia si-
cut Deus olim dispensavit in polygamia; sic
potuit dispensasse cum ista Gente in insolubi-
litate matrimonii ad evitandum majus malum,
scilicet uxoricidia &c.

Contrarium docent multi Theologi & In-
terpretes, existimantes Matrimonium per re-
pudium non fuisse solum, neque etiam re-
pudium licuisse, sed tantum fuisse permis-
sum tanquam minus malum ad vitanda majo-
ra mala. Pro quibus

Dices I. Moyses (teste *Christo Matth. 19.*) permisit repudium ad duritiam cordis
Judæorum; *Ab initio autem non fuit sic*, ut
Christus subdit. Resp. Moyses permisit, id est,
nomine Dei concessit, ut liceret, quòd ab ini-
tio non licebat: idque occasione sumptâ ex
duritia cordis Judæorum, ne ex ea majora ma-
la orirerentur: quàmvis positivè non appro-
baverit, desiderans potius fieri contrarium.

Dices II. *Malachia 2.* dicitur: *Cum odio ha-
bueris, dimitte, dicit Dominus Deus Israël; operiet
autem iniquitas vestimentum ejus*: ergo non fuit
licitum dimittere uxorem. Resp. Neg. Conf.
quia (omissis variis lectionibus & explicatio-
bus hujus loci, quas vide apud Interpretes)
videntur illò locò solum reprehendi, qui sine
iusta causa uxores repudiabant ex solo odio,
vel impudico aliarum affectu.

Ad secundum casum quòd attinet, certum
est apud omnes, conjugem conversum ab in-
fidelitate posse dissolvere prius Matrimonium,
etiam consummatum, per hoc, quòd con-
trahat novum, si alter in infidelitate obstina-
tus nolit cohabitare, aut saltem non nisi cum
injuria divini nominis, vel scandalo, conan-
do videlicet fidelem pertrahere ad pristinam
infidelitatem, aliudve mortale peccatum. Ita expresse deciditur ab *Innocentio III. c.*
Quanto, & c. *Gaudemus de Divortiis*. Et col-
ligitur ex *Apostolo 1. ad Cor. 7.* ubi ait: *Quòd
si infidelis discedit, discedat: non enim servituti
subjectus est frater aut soror in hujusmodi.* Id est,
juxta interpretationem Pontificis & sensum
Ecclesiæ, frater aut soror fidelis non subjici-
tur servituti & ligamini prioris conjugii, sed
potest illud deferere, & aliud novum conju-
gium inire.

Nec obstat, quòd *Christus Matth. 19.* re-
novaverit insolubilitatem Matrimonii: nam
quòd per privilegium exceperit hunc casum
in gratiam fidei & religionis, testatur *Apo-
stolus supra*, & tradit Ecclesia. Idque con-
gruè fecit, ne infideles per conversionem ad
fidem cogerentur ducere vitam cœlibem, ad
quam tamen *Christus* neminem voluit obli-
gare, aut timore hujus incommodi à suscep-
tione fidei deterrentur.

Non obstat etiam, quòd Matrimonium
non possit solvi; quantumvis alter conju-
gum revertatur ad gentilitatis errorem, ut
patet ex c. *Quanto cit.* nam *Christus* hoc non
con-

20.
Et si multi
contrarium
opinentur.

Quorum
argumenta
dissolvun-
tur.

21.
Secundò per
hoc quòd in-
fidelis con-
versus ad fi-
dē post Ba-
ptismum
ineat novū
matrimo-
nium, si cō-
pars obsti-
nata nolit
cohabitare
pacificè.

concessit ; prout constat ipsum concessisse aliud.

22.
Non tamen
per ipsum
Baptismū,

Dixi Matrimonium posse dissolvi per hoc, quod conversus contrahat novum : non enim præcisè solvitur per ipsam conversionem, sive per Baptismum, ut patet ex c. *Gaudemus cit.* item ex Apostolo suprà, ubi hortatur conjugem conversum, ut maneat cum infideli, si hic consentit ei cohabitare : ad id tamen non hortaretur, si conjugium per ipsam conversionem alterutrius conjugum foret dissolutum. Similiter non solvitur prius Matrimonium per hoc, quod infidelis ineat novum : quia istud privilegium solum est concessum in favorem

Aut per aliud medium,

fidelis. Denique non potest dissolvi per aliud medium : cum maneat verum Matrimonium, quousque aliud ineatur ab ipso fidei, juxta c. *Gaudemus cit.* Existimat tamen Sanchez l. 7. d. 76. n. 9. cum aliis dissolvi etiam per professionem Religionis approbatæ, sicut per illam dissolvitur Matrimonium ratum fidelium. Sed de hoc postremo ex fide constat ; non constat autem esse concessum, ut per professionem dissolvatur ullum Matrimonium consummatum. Sed ex c. *Gaudemus* non habetur, nisi quod solvatur ex contractione novi Matrimonii per fidelem. Neque etiam ad professionem religiosam tali casu requiritur prioris Matrimonii consummati in infidelitate contracti dissolutio, quæ in solius conjugis fidelis favore est concessa. Quare infidelis, qui deberet manere cælebs, imputet id suæ pertinaciæ, quâ recusat converti. Sanè idem inconveniens sequeretur, si fidelis vellet deinceps non nubere, aut emitteret simplex votum castitatis, aut susciperet Ordines sacros : nam infidelis pertinax non posset inire novum Matrimonium, sed carere usu conjugii.

23.
Quid censendum, si compars in infidelitate obstinatus velit pacificè cohabitare.

Petes, an si fidelis monitus nolit converti, tamen consentiat cohabitare pacificè sinè injuria Creatoris aut pertractione ad peccatum, possit equidem fidelis inire aliud Matrimonium, & per hoc prius dissolvere ? Negat D. Thomas, D. Bonaventura & plures alii ; eò quod Apostolus suprà dicat : *Si quis frater uxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cum eo, non dimittat illam &c.* Nihilominus oppositum docent plurimi. Et quidem aliqui censent id esse verum, etiam loquendo de antiquo tempore, quò permittebatur talibus cohabitatio : eò quod illud Apostoli tantum videatur esse consilii, non præcepti ; præmittit enim : *Ceteris ego dico, non Dominus* : ergo conjux fidelis poterat liberè ab infideli recedere, etsi Apostolus id non suaderet ob spem conversionis. Ita colligitur ex August. l. 1. de *Adulter. conjug.* c. 13. & 18. Quia autem spes ista hòc tempore est tam exigua, ut spectatis ex alia parte incommodis & periculis sit minùs æstimanda, idcirco Ecclesia (ut Varii notant) ampliùs non permittit, ut conjux conversus ad fidem cohabitaret alteri in infidelitate permanenti. Quare saltem suppositâ hæc Ecclesiæ prohibitione, censendum esset multò probabi-

lius, posse conjugem sic conversum generaliter inire aliud matrimonium, & prius dissolvere, quando còpars manet in infidelitate obstinata : nam stante hæc prohibitione Ecclesiæ conjux infidelis nolens converti vellet alterum cohabitare sibi peccaminosè, sicq; pertraheret ad peccatum ; adeoque etiam locum habet decisio Innocentii III. c. *Quanto cit.* Alioquin a Lapide in 1. ad Cor. 7. contendit non reperiri legem generalem Ecclesiæ, quâ prohibeatur præfata cohabitatio : etsi Concilium Toletanum IV. id prohibeat quoad Judæos, Quò suppositò rueret fundamentum mox allegatum in quantum non existeret prohibitio cohabitandi cum his vel illis conjugibus infidelibus.

Q U Æ S T I O III.

De Unitate Matrimonii.

DUPLEX considerari posset unitas Matrimonii. Prima, instituendo comparisonem ad idem tempus. Ea q; consistit in hoc, quod Matrimonium debeat esse sic unius cum una, ut non possit idem vir simul habere plures uxores, aut eadem mulier plures viros. Secunda, instituendo comparisonem ad diversa tempora. Ea q; consistit in eo, quod post mortem conjugis, adeoque cessationem unius Matrimonii, non contrahatur vinculum secundi vel tertii Matrimonii. Priori unitati opponitur polygamia ; posteriori verò bigamia, trigamia, tetragamia &c. sive secundæ, tertiæ, quartæ aut ulteriores nuptiæ.

24.
Unitas Matrimonii alia opponitur pluralitati conjugum simultanea, alia successiva.

DICO I. Polygamia seu pluralitas uxorum (idem à fortiori est de pluralitate virorum respectu ejusdem mulieris) jure divinò inhibetur Christianis. Ita definit Trident. sess. 24. can. 2. Probatur manifestè ex Matth. 19. ubi Christus ait : *Quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, mæchatur.* Ubi prohibet duci aliam priori dimissâ, adeoque magis (ut notatur c. *Gaudemus, de Divortiis*) priori retentâ. Idem habetur Marci 10. & Luca 16. ubi dicitur eum, qui priori uxore dimissâ ducit aliam, mæchari, & adulterium cõmittere super eam : quod non esset verum, si posterior esset ipsius legitima uxor. Unde pariter certum est polygamiam non tantum esse jure divinò illicitam, sed etiam irritam quoad secundum conjugium. Et in hoc consistit impedimentum ligaminis dirimens Matrimonium.

25.
Polygamia seu pluralitas simultanea jure divinò est inhibita Christianis ;

Sic ut secundum conjugium sit invalidum.

DICO II. Polygamia etiam ab initio mundi fuit illicita jure divinò. Ita communissimè Theologi. Et colligitur ex Gen. 2. *Quâ obrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una.* Ubi Adam instinctu divinò dixit : *Adheret uxori* ; non, uxoribus. Item, *Erunt duo*, non autem tres vel plures, *in carne una* ; ut notat Innocentius III. c. *Gaudemus, de Divortiis*. Unde Tridentinum sess. 24. in Doctrina de Sacram. Matr. ait : *Hòc vinculo duos tantummodo copulari & conjungi Christus Dominus aper-*

26.
Immo fuit à Deo inhibita ab initio mundi

tius docuit, cum postrema illa verba tanquam à Deo prolata (scilicet in initio mundi per os Adami) referens dixit: Itaque jam non sunt duo, sed una caro. Colligitur etiam ex c. Gaudemus, de Divortiis, ubi Innocentius III. ait: Nulli unquam licuit in simul plures uxores habere, nisi cui fuit divinâ revelatione concessum. Unde Nicolaus Papa c. An non districtâ 24. q. 3. Factum Lamech, qui solus ante diluvium refertur duxisse duas uxores, vocat adulterium & flagitium.

27. Denique id ipsum esse inconveniens docet ratio naturalis: nam planè recto ordini repugnaret, si una mulier plures maritos duceret, etiam attentò bonò generationis prolis. Pluralitas quoque uxorum recto ordini non congruit, sed potius, ut æqua sit viri & mulieris potestas in suum & conjugis corpus: adeoque sicut quælibet uxor se integrè tradit viro, sic & vir se tradat mulieri. Idemque congruit utilitati statûs matrimonialis, tum ad rectam prolis educationem, tum ad sinceriores inter conjuges affectum, tum ad rixas, discordiasque domesticas vitandas. Unde & apud Gentes politiores non fuit permessa uxorum pluralitas; ut de Romanis notum est, inter quos recepta non fuit opposita permissio, quam Julius Cæsar teste Suetoniò in ejus vita tentaverat inducere. Quare ob hæc & similia inconvenientia Deus ab initio creationis non aliter dedit hominibus potestatem suorum corporum in ordine ad usum generationis, nisi mediante conjugio unius cum una. Quod verò de Valentiniano Imperatore refert Socrates l. 4. Histor. c. 26. eum, ut ultra Severam conjugem suam superinduceret Justinam, legem tulisse & in singulis civitatibus divulgasse, ut cuique volenti liceret duas uxores habere legitimas; fabula est summâ levitate concinnata, ut ostendit Baronius ad annum 370. Duxit quidem Valentinianus Justinam, sed post Severæ prioris uxoris obitum; inquit Baronius. Quàmvis alioquin error unius imperatoris amore impurò excæcati non prævaleret legibus divinis & Ecclesiasticis, ipsisque civilibus Romanorum, rectæque rationi.

28. Dico III. Ex divina concessione ante adventum Christi aliquando fuit licita polygamia. Conclusio est satis certa, & habetur c. Gaudemus citatò. Paret etiam ex Augustino l. 22. contra Faustum c. 47. Denique patet ex factis sanctissimorum virorum post diluvium, Abraham, Jacob, Elcana patris Samuelis, Davidis & aliorum, quos in continuo adulterio usque ad mortem vixisse non est credibile: cum à Scriptura utriusque Testamenti multum laudentur, nec ullibi hac in parte vel minimùm reprehendantur. Quinimò Deus per os Nathan Davidi impropertavit tanquam magnum Dei beneficium, quòd plures ei dedisset uxores: quod urique non fecisset, si per pluralitatem uxorum David peccasset, adeoque tam continua adulteria commisisset, qui tam acriter à Nathan de uno adulterio

fuerat correptus. Ratio hujus concessionis communiter assignatur à Doctoribus multiplicatio populi Dei, signanter post diluvium, quando vita hominum notabiliter brevior extitit. Sed huic rationi objicit Averfa q. 14. sect. 1. quòd non constet nasci plures tæminas quàm masculos, sed potius sub quadam morali æqualitate, adeoque pluralitatem uxorum non potuisse multum conferre ad majorem multiplicationem, eò quòd dum aliqui viri acciperent plures uxores, totidem alii relinquerentur sine uxoribus. Non ergo oportet quærere juxta ipsum aliam rationem ejus concessionis, præter divinam voluntatem summæ tamen sapientiæ innixam. Verùm etsi hæc sit primaria ratio, negari tamen nequit, pluralitatem uxorum apud Judæos non impedivisse totidem alios, ne uxores haberent: adeoque divinâ dispositione conduxisse ad multiplicationem populi fidelis.

Nihilominus hanc concessionem non soli populo Judæorum aut cultorum Dei fuisse peculiarem, sed inde etiam extensam fuisse ad alias Nationes, tanquam valde probabile admittit Bellarminus l. 1. de Matr. c. 11. & plures alij, & colligitur ex Augustino supra.

Porro Deus hoc concessit, vel murando materiam, quatenus facultatem transferendi jus in suum corpus restrictam Deus extendit, ut posset quis illud in plures uxores transferre; prout plures docent: vel etiam dispensando in lege, si dicatur fuisse positiva: immo etsi fuerit naturalis; cum in ea etiam, si sit largè naturalis, possit Deus dispensare juxta Scotum & plures alios.

Fuit tamen hæc concessio penitus per Christum sublata, etiam quoad Gentiles: cum ipse Matrimonium pro omnibus reduceret ad pristinum statum juri naturæ consonum. Immo etiam ante Christum fuisse concessionem extinctam, censet Bellarminus supra propof. 6. & approbat Basilii Pontius l. 7. c. 49. n. 6. Unde Ecclesia infidelem polygamum cum omnibus uxoribus conversum permittit manere cum sola prima; datâ cæteris facultate nubendi quibuscumque.

Conclusioni non obstat, quòd Scriptura subinde secundas uxores vocet concubinas: quia illas etiam subinde vocat uxores. Sic Agar Gen. 6. dicitur uxor Abraham: item Cetura dicitur ejusdem uxor Gen. 25. & Balila Gen. 30. dicitur conjux Jacob, at Gen. 35. dicitur ejusdem concubina. Et Deuteron. 21. dicitur: Si habuerit homo uxores duas &c. Immo nomen concubinæ tribuitur etiam, sed raro, primariæ uxori: ut patet Judic. 19. ubi unica Levitæ uxor dicitur concubina ejusdem. Unde quàmvis nomen concubinæ communi usu significet illam, quæ consuetudine quâdam vivendi adhibetur ad concubitum illicitum, Scriptura tamen illud etiam attribuit ei, quæ assumitur ad conjugium causâ concubitûs seu generationis prolis. Potissimum tamen

Quæ ratio.

29. An solis Judæis seu Dei cultoribus.

Fuit hæc concessio penitus per Christum ablata.

30. Scriptura varias uxores præsertim secundarias vocat interdum concubinas.

Quòd sensu.

Vxoris no-
men maxi-
mè tribuit
conjugi pri-
maria.

men nomen uxoris tribuit ei, quæ assumitur in conjugium & simul familiæ administratio- nem, sic ut plenissimè participet juri & li- bertati uxoriæ, sitque viro quodammodo par. Quò modò Sara fuit assumpta ab Abraham, quæ idcirco vocatur domina ipsius Agar. Si- militer assumptæ sunt ab Israël Lia & Rachel. Sed Agar, Bala, & Zelpha, quia permanferunt in conditione servili, defecerunt à perfectione juris uxorii. Unde nec filius Agar ancillæ Sa- ræ, neque etiam filii Ceturæ fuerunt hæredes bonorum Abraham, sed filius solius Saræ, quæ etiam Gen. 25. dicitur uxor cum distinctione contra concubinas seu uxores secundarias.

31.
Secunda &
ulteriores
nuptia per
se licita
sunt post
mortem
compartis.

Dico IV. Secundæ nuptiæ (idem est de ulterioribus) post mortem compartis sunt per se licitæ. Est de fide contra Montanistas & No- vatianos, qui secundas nuptias putarunt esse illicitas. Et patet ex perpetua praxi fidelium, & Apostolo ad Rom. 7. & 1. Cor. 7. ubi ait: Si dormierit vir ejus, liberata est, cui vult, nubat; tantum in Domino, id est, prolis, non libidi- nis causâ; seu, religiosè cum Dei timore, aut certè in Domino, id est, in Domini Eccle- sia & Christianismo. Unde nec Christus Matth. 22. damnavit mulierem, quod sep- tem viros legitimè habuisset; nec Joan. 4. Sa- maritanam, quod quinque habuisset. Idem traditur in Concilio Nicano can. 8. Florentino in Decreto de Armenis (quod etiam de quartis & ulterioribus nuptiis id expressè declarat) & can. Aperiunt & can. Quod si dormierit 31. q. 1. de quotiescumque nuptus; & in Decre- talibus Tit. de secundis nuptiis.

32.
Occurritur
variis obje-
ctionibus.

Nihilominus in quibusdam Canonibus se- cundæ nuptiæ minùs laudantur, & habentur tanquam signum cujusdam intemperantiæ & nimix concupiscentiæ. Ideoque c. de his 31. q. 1. ex antiquissimo Concilio Neocæsariensi ar- cebatur in illis presbyter à convivio, & nu- benti ob præsumptam intemperantiam impo- nebatur aliqua pœnitentia. Et ibidem c. Hac ratione ex Auctore operis imperfecti in Matth. hom. 32. vocatur fornicatio, eaque licita & honesta.

Non obest etiam, quòd secundis nuptiis denegetur benedictio: hoc enim cæremonia- le est ex voluntate Ecclesiæ, quæ id statuit, ne repetitæ benedictiones vilescant. Simili- ter non obest, quòd bigami afficiantur irre- gularitate: ea enim non est pœnalis, sed con- stituta per Ecclesiam; quòd hujusmodi ma- trimonium deficiat à perfecta significatione conjunctionis Christi cum Ecclesia.

33.
Pœna civi-
lis infligitur
viduæ nu-
benti intra
annum lu-
ctus sunt
per Canones
abrogata.

Non obstat denique, quòd Jure Civili infligatur infamia viduæ nubenti intra annum luctus L. 1. C. de secundis nuptiis. Nam hanc pœnam, & si quæ aliæ adhuc sint per leges statutæ, abolet Jus Canonicum c. Super illa, & c. Cum secundum apostolum, de secundis nup- tiis, ubi etsi tantum fiat mentio legalis infamix, tamen ratio subjuncta, scilicet quòd non debeat legalis infamix sustinere jacturam, quæ intra tempus luctus nubens concessâ sibi ab

Herincx Sum. Theol. pars IV.

Apostolo utitur auctoritate per quam infamia aboletur, habet etiam locum in aliis pœnis: ut proinde in iis idem sit statuendum, ex re- gula, quòd legis ratio sit ejus anima, & in lege expressa, sit pro lege. Et ita servari tra- dit Covarruvias hîc P. 2. c. 3. §. 9. n. 7. & seqq. Quantum verò ad illas dispositiones, quæ potius concernunt provisionem & commo- dum liberorum prioris matrimonii, cum non contineant pœnam, dicendum, eas etiam hodie servandas esse, quia circa eas nihil dis- posuit lex Canonica; nec fuit ut disponderet, cum nihil mali moris involvant, immo bonis moribus respondeant.

Notandum tamen, non posse conjugem transvolare ad secundas nuptias, donec constet de morte compartis, in cujus præjudicium, si fortè superstes sit, cederet novum matri- monium, quique jure suo in casu dubio spo- liandus non est. Præterquam quòd præsu- mendus sit vivere, dum contrarium proba- tum non fuerit, ut tradunt omnes in Cap. In presentia, de sponsalibus. Putat verò silvester, Layman, Diana & plures alii, quòd pro foro conscientix sufficiat probabilitas de morte conjugis, per conjecturas & indicia. Sed com- muniior & tutior doctrina requirit moralem certitudinem: nam c. Dominus, de secundis nuptiis dicitur: Nullus ad secundas nuptias mi- grare præsumat, donec ei constet, quòd ab hac vita migraverit conjux ejus. Et c. In presentia, de sponsalibus deciditur, quantumcumque annorum numerò abfuerint viri, non posse uxores aliud matrimonium inire, donec cer- tum nuntium recipiât de morte virorum. Qui Canones non solum agunt de foro externo: cum verba dirigantur etiam ad ipsos contra- hentes. Et quidem c. In presentia dicitur eos non posse contrahere, & simul præcipitur ju- dici, ne permittat. Et sanè in re tam gravi, tot incommodis & periculis obnoxia, non est prudentis, præsertim absque necessitate, duci solâ probabili existimatione: aut certè etsi ex natura rei illa sufficeret, plus tamen requiri- tur jure saltem positivò.

Nec obstat, quòd cap. Cum per Bellicam 34. quest. 2. dicitur: Nec tamen culpabilis ju- dicetur, qui personam ejus mariti, qui jam non esse existimabatur, assumpsit. Item quod c. Quoniam ut lite non contestatâ dicitur: si de carnali conjugio sit agendam, tandiu alteruter conjugum expectetur, donec de ipsius obitu verosi- militer præsumatur. Nam id intelligitur de exi- stimatione justa & moraliter certa, atque de simili præsumptione, quæ probationi æquiva- leat. Alioquin cum c. Quoniam agatur in or- dine ad forum externum, militaret hoc ip- sum contra alios Auctores. Quod tamen ad- dit Aversa q. 14. sect. 3. in casu contrarietatis hos textus esse correctos per alios posteriores, non potest subsistere: cum posterius illis sit cap. Quoniam, quod est Innocentii III. qui est posterior Clemente III. & Lucio III. auctoribus priorum capitum.

Quæ legum
dispositio-
nes circa
secundas
nuptias
sint ser-
vanda.

34.
Prærequi-
ritur certi-
tudo mora-
lis de morte
conjugis.

35.

Nulla hic
Canonum
contraria
tas.

36. *Qualitas certitudinis requisita amplius declaratur.* Nihilominus moralis certitudo habet gradus, & ut plurimum relinquitur prudentiæ judicis. Specialiter autem non sufficere solam famam & testificationem de auditu, nisi concurrant alia adminicula & conjecturæ, docet communior sententia: aliàs enim non facit certam moraliter probationem. Quam facere potest, concurrente diuturnitate absentiae, distantia loci, fundamentò rationabili & universalitate ipsius famæ. Similiter non sufficere unicum testem de visu, qui nec sufficit in levioribus causis, cenlet *Bartolus*, *Zoesius* & alii passim, nisi accedant alia adminicula, v.g. senium, debilitas &c. Ut proinde cap. *Dominus, de secundis nuptiis*, exigens certum nuntium, non sit accipiendum de teste uno, sed de certitudine quam ponunt certa nova. Puto tamen testem posse tantæ fidei esse, ut sufficeret saltem juratus: cum inde major certitudo, quam ex alio communi teste cum quibusdam adminiculis habeatur. Quare sufficit attestatio desumpta ex libro Rectoris parochiæ, quæ censetur publica, & maximè fidem faciens. Alioquin totum ferè ad judicis prudentiam remittendum est.

37. *Si post secundas nuptias bona fide contraxerit, deprehendatur conjugem adhuc vivere, ab iis recedendum est. Si temerè sint inita, verè tamen* Quodd si adhibitâ debitâ cautelâ contraxerit sit novum matrimonium, & postea deprehendatur conjugem, qui certò putabatur mortuus, adhuc esse superstitem, certum est non valere secundum Matrimonium, adeoque primum esse redintegrandum, ut constat ex impedimento ligaminis, & expresse decisum est c. *Dominus, de secundis nuptiis*. E contra, si temerè & absque debita certitudine contrahatur novum Matrimonium, revera tamen postea appareat, sparsum v.g. de morte conjugis rumorem fuisse verum, talis quidem ratione periculi gravissimè pecca-

vit, Matrimonium tamen secundum verè fuit *conjug ob-* validum: quidquid contradicat *Pontius lib. 7. ject, vali-* c. 53. num. 5. Immo id expresse videtur de- *de sunt,* c. *Dominus, de secundis Nuptiis*. Qui textus nullatenus est correctus per c. *In praesentia, de Sponsalibus*, ut contendit *Pontius* existimans ibi personam conjugatam reddi inhabilem ad iterum contrahendum, donec certum nuntium accipiat de morte alterius conjugis, quasi verò hujus certitudinis carentia sit impedimentum dirimens, etiam sinè vero ligamine. Quod omnino sinè fundamento excogitatum est contra communem sensum. Nec in c. *In praesentia* apparet ulla hujusmodi irritatio, sed tantum prohibitio; aut certè irritatio, ut adhuc *viventibus viris suis non possint ad aliorum consortium convolare.*

Ex quibus similiter constat carere fundamentò id, quod noster *Marchant in resol. de Sacram. Matrim. Casu 1. Resol. 6.* asserit, scilicet verè subesse in utroque foro impedimentum dirimens ligaminis, quando quis contrahit secundas nuptias, postquam contraxerat priores certò invalidas ratione impedimenti occulti: quasi verò prius matrimonium verè nullum, in facie Ecclesiæ celebratum, aliter obsit secundo Matrimonio, quam quòd Ecclesia, quæ non judicat de occultis, in foro externo staret pro invaliditate illius, quousque ei constet sive probetur defectus prioris Matrimonii. Alioquin uti hoc indubiè est in foro conscientiae nullum, sic posterius est in eodem foro validum. Prout indubiè validum foret, si conjugi certò constaret, sed probari Ecclesiæ non posset compars mors: quâ utique formalissimè solvitur ligamen lexque conjugii.

38. *Verè etiam, si constet prioribus nuptiis subesse impedimentum quantumvis occultum.*

DISPUTATIO QUINTA.

De Solemnitatibus Matrimonii, & Matrimonio Clandestino.

QUESTIO I.

An Matrimonium Clandestinum sit illicitum & invalidum?

I. *Matrimonium clandestinum dupliciter sumitur.* **M**ATRIMONIUM, ut debitè ineatur, exigit certas solemnitates, videlicet ut celebretur in facie Ecclesiæ, præmissisque certis denuntiationibus: aliter autem celebratum, etsi solæ denuntiationes sint indebitè prætermisæ, generali quâdam ratione dicitur clandestinum. Propriè tamen & simpliciter ita appellatur, quod non est publicè coram facie Ecclesiæ celebratum. Ad quod nunc requiritur, ut celebretur coram Parocho seu Ordinario, vel alio Sacerdote delegato ab eo, & duobus vel tribus testi-

bus: olim autem censebatur contractum in facie Ecclesiæ, quod erat celebratum coram legitimo Ecclesiastico ministro & Pastore, ejusve locum tenente. De Matrimonio clandestino propriè sumpto nunc est sermo. Itaque

DICO I. Ante Concilium Tridentinum Matrimonia clandestina fuerunt illicita, sed non invalida. Prima pars patet ex *Trident. sess. 24. c. 1. de Reform. Matr.* ubi de illis sic loquitur: *Sancta Dei Ecclesia ex justissimis causis illa semper detestata est atque prohibuit; verum cum sancta Synodus animadvertat, prohibitiones illas propter hominum inobedientiam jam non prodesse &c.*

Non sunt tamen Matrimonia clandestina prohibita jure naturæ, etiamsi nemine præfente, & omnino clam celebrentur: quidquid

2. *Matrimonium simpliciter clandestinum ante Tridentinum erat illicitum jure Ecclesiastico.*

Non naturali.

quid Sanchez l. 3. d. 3. num. 8. & quidam alii contrarium putent: nulla enim apparet ratio naturalis, quæ id satis suadeat. Confirmatur exemplō aliorum contractuum, in quibus (si clandestinè contrahantur) sunt etiam sæpe quædam inconvenientia; uti in Matrimonio: ob quæ potestas publica meritō varia circa varios contractus ordinavit, etsi per se liceant & valeant clandestinè initi.

3.
Erat nihilominus
validum.

Secunda pars est communissima Doctorum, & patet ex praxi Ecclesiæ, quæ etiam nunc, ubi Tridentinum non est receptum, non habeat ea Matrimonia pro invalidis. Idipsum indicat Tridentinum supra in princip. cap. dicens, dubitandum non esse, clandestina Matrimonia rata & vera esse, quandiu Ecclesia ea irrita non fecit. Quæ postrema verba sic fuere disposita, ut relinqueretur indecisum, an olim (de tempore Tridentini non erat rationabilis quæstio) verè fuerint irritata ab Evaristo Papa; prout pauci ex Patribus Concilii existimabant, juxta Palavicinum l. 23. Hist. Trid. c. 8. n. 10. cum tamen prius absolutè fuisset in forma Decreti positum: Eademque tamen irrita non fecit. Subditque nihilominus Ecclesiam semper illa prohibuisse. Cumque prohibitiones ampliùs non prodesse, procedit ibidem ad irritationem eorumdem. De illis autem, qui priori uxore, cum qua clam contraxerant, relicta, cum alia palam contrahunt, docet quod cum ea in perpetuo adulterio vivunt, cum scilicet Tridentinum necdum irritasset matrimonia clam contracta; quæ proinde apertissimè supponit fuisse valida: cum perpetuum adulterium supponat Matrimonii valorem.

4.
Explicatur quidam
Canones antiqui.

Nec obstat, quod Evaristus Papa c. Aliter 30. q. 5. dicat, talia Matrimonia esse adulteria vel contubernia, vel stupra, aut fornicationes potius, quàm legitima conjugia. Nam solum loquitur quantum ad apparentiam & præsumptionem, eò quod modus sic contrahendi non conveniat legitimis conjugis, sed potius stupris & adulteriis, & quod apud Ecclesiam non constet de veritate Matrimonii, nisi ei notificetur. Lainius apud Palavicinum l. 22. c. 4. n. 25. existimabat Evaristum fuisse locutum in casu deficientis interioris consensûs: qui in hujusmodi conjunctionibus sæpe contingebat, ideoque ab Evaristo ad finem addi: Nisi propria voluntas accesserit. Alioquin apud Tertullianum, Evaristo propinquum, legi, Matrimonia occulta esse firma. Constantinus Bonellus apud Palavicinum supra c. 3. n. 17. intelligebat Evaristum de adulteriis seu contuberniis causaliter, quia nimirum erant causa eorum in secundis Matrimoniis irritis. Alioquin ibi varias condiciones præmittit, quas certum est numquam fuisse requisitas ad valorem Matrimonii; & tamen postea generaliter sinè differentia subdit: Ita peracta legitima scitote esse connubia: aliter verò præsumpta non conjugia, sed adulteria. Saltē (quidquid celsuerit Guerrerus apud Palavicinum l. 23. c. 5. n. 19.) satis constat Decretum Evaristi; quatenus

fuisse irritans, jam tum tempore Tridentini robore caruisse (etsi apud nonnullos venerit in considerationem ad firmandam in Ecclesia irritandi potestatem) ut ex ipso Tridentino satis patet. Itemque ex eo, quod Ecclesia copulam post Sponsalia præsumeret factam affectu conjugali, etsi clandestinam, adeoque verum Matrimonium. Ita Alexander III. c. veniens & Gregorius IX. c. Is qui, de Sponsalibus.

Non obstat II. c. Videtur 35. q. 6. ubi dicitur, secundam, quam aliquis duxerat contra prohibitionem Ecclesiæ, non esse ipsius uxorem: nam (inquit Celestinus Papa) quod contra interdictum & ordinem Ecclesiæ factum est, tanquam inordinatum ratum non haberi, tam divina, quàm humana legis proclamat auctoritas. Ibi enim tantum agitur de casu particulari, quò quis contraxerat sponsalia, sive de præsentis (ut verba textûs permittunt) sive de futuro quidem, sed qui (ut patet ex textu) priorem sponsam postea carnaliter cognoverat, & ex ea prolem suscitaverat, ac nihilominus volebat eam deferere, & aliam ducere: hoc autem casu ante Tridentinum erat præsumptio Juris, esse inter tales contractum Matrimonium, copulamque habitam affectu maritali, juxta c. Is qui 30. de Sponsalibus.

DICO II. Qui aliter quàm præsentis Parochi vel aliò Sacerdote de ipsius Parochi seu Ordinarii licentiâ & duobus vel tribus testibus Matrimonium contrahere attentaverint, eos sancta Tridentina Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, & hujusmodi contractus irritos & nullos esse decernit, prout eos præsentis decreti irritos facit, & annullat. Ita in terminis Tridentinum supra.

Fuit quidem ante Tridentinum aliquando dubitatio de potestate Ecclesiæ quoad hoc ipsum; adeò ut aliqui putarent olim, illam non competere Ecclesiæ. Immo id censuerunt quadraginta Episcopi ex iis qui ad Tridentinum venerant, multiq; alii Doctores ibidem, teste Diana p. 8. Tit. 1. Resol. 59. Adde, quod in Tridentino post molestas ac multum prolixas dissertationes, diuturnasque deliberationes, collectis tandem suffragiis Præses Cardinalis Moronus elatâ voce pronuntiavit, Decretum de clandestinis displicuisse plusquam quinquaginta Patribus: inter quos Cardinalis Simonetta & Cardinalis Hosius pariter Præsides, apud Palavicinum l. 23. c. 9. n. 5. Sed subsecuta comprobatio Romani Pontificis, cui omnes Legati, & complures ex Patribus adversantibus se remiserant, dubitationem omnem sustulit; inquit Palavicinus supra. Certissimè constat hæc potestas ex ipsius Tridentini facto & declaratione.

Neque suberat justa ratio dubitandi, quin Ecclesia hoc facere posset, non quidem immutando materiam & formam Sacramenti (quod facere non potest) sed efficiendo, ut contractus in quantum civilis, sit nullus: sicut

5.
Ex decreto
Tridentini
invalidum
est matri-
monium a-
liter contra-
ctum, quàm
præsentis pa-
rochi vel
delegati &
duobus te-
stibus.

Olim fuit
dubitatum
de potestate
Ecclesiæ
quoad hoc,

Sed sinè ra-
tione.

potest annullare alios contractus civiles. Potest autem nullitate contractus (cujus valor est velut fundamentum substratum ipsi Sacramento) non potest poni vinculum matrimoniale, sed neque ipsum Matrimonii Sacramentum: cum Christus ad rationem Sacramenti non evexerit, nisi contractum validum & legitimum; ipsumque Sacramentum pro materia habeat corpora contrahentium apta ad sic contrahendum. Alioquin Ecclesia non potest facere, ut contractus manens validus non sit Sacramentum, quando non deest intentio Sacramenti in fidelibus contrahentibus. Neque tamen Christus subtrahit Ecclesie potestatem disponendi de solemnitatibus legitimi matrimonialis contractus: ut in plurimis quoque Matrimonii impedimentis patet.

6.
Irritat Ec-
clesia dire-
cte ipsum
contractum
clandestinum.

Porro Ecclesia irritat Matrimonia clandestina; non tantum indirecte, faciendo contrahentes inhabiles ad contrahendum, uti consanguineos, sed etiam directe annullando secundum se ipsum contractum; ut satis patet ex relatis verbis Concilii. Nec id superat Ecclesie potestatem magis, quam in aliis contractibus civilibus. Quare contrahentes relinquit hic habiles, & tantum inhabilitat ad sic contrahendum, quia nempe invalidum facit contractum, ad quem quisque eo ipso est inhabilis.

Non excusat
ignorantia
vel necessi-
tas à nulli-
tate ejusdem.

Quia verò hoc decretum est Concilii generalis, non potest Episcopus in eo dispensare. Et quia est irritativum, non excusat ignorantia, etiam invincibilis, uti nec necessitas: ut si v. g. contrahens sit morri vicinus, & proles alioquin maneret illegitima, vel subsit peccati periculum ob presentiam concubinæ. Quamvis enim similia excusent à peccato in lege humana prohibente, non tamen dant valorem actui in lege irritante, ut patet in similibus legibus, quibus irritantur matrimonia Religiosorum, consanguineorum &c. Vide Sanchez l. 3. d. 17.

7.
Decretum
hoc Tridentini
debet
specialiter
esse publi-
catum in
singulis pa-
rochiis.

Nota tamen hanc irritationem non esse efficacem, nisi in locis & parochiis, in quibus Tridentinum est publicatum, etiam specialiter quoad hoc decretum, idque post 30. dies à die primæ publicationis illius in eadem parochia factæ numerandos; ut expressit Trident. sup. in fine cap.

8.
Proficiscens
ad locum
ubi non est
publicatum,
validè ibi
contrahit
clandestinè.

Nota II. juxta veram & communem sententiam valere Matrimonium contractum sine parrocho & testibus in loco ubi Tridentinum non est receptum, etiam si sit receptum in loco, in quo habent domicilium. Ratio est: quia leges non respiciunt nudè personas, sed cum ordine ad locum ubi receptæ sunt. Quod confirmat commune axioma: Si fueris Roma, Romano vivito more &c. Deinde hoc est speciale in contractibus (excepto contractu dotis) ut celebrentur juxta solemnitates receptas in loco, ubi sunt celebrandi juxta Cap. Idq; juxta plurimos fin. de foro competentis, & L. Si fundus ff. de Evictionibus. Ita Sanchez d. 18. n. 29. & pluri-

mi alii, qui docent id esse verum, etsi contrahentes eo fine ad talem locum se contulerint. Quod est contra Sylvium & quosdam alios; in quorum favorem referri solet quædam declaratio Cardinalium, quæ facta est quæstionem proponente Francisco Zypeo, ut ipse refert l. 4. Consult. Canonic. consult. 6. Alioquin prior opinio videri poterat & conformior communibus regulis interpretandi leges, quibus nimirum non ligantur extra domicilium existentes in loco ubi non obligant, maximè leges contractuum. Unde sequi videtur licitè aliquem se conferre ad alium locum, ut ibi v. g. non sit obligatus lege jejunii obligante in loco domicilii: adeoque similiter quoad valorem actionis seu contractus alibi non exigentis certam solemnitatem procedit validè, etsi illicitè, qui tali fine aliò se confert, ubi non viget lex irritans, sed tantum prohibens.

Ex his patet, oppositum esse dicendum de iis, qui contrahunt in loco, ubi Tridentinum est receptum, etsi non sit receptum in loco sui domicilii: quia advenæ debent se conformare legibus locorum, præsertim si sint de se generales, & signanter in celebratione contractuum. Unde si Anglus, in cujus provincia numquam fuit hoc decretum promulgatum, contraheret Lovanii in transitu Matrimonium sine parrocho & testibus, non valeret. Patet etiam vagabundos validè contrahere sine parrocho & testibus in loco ubi Tridentinum non est receptum; invalidè, ubi receptum est.

Nota III. cum in partibus Hollandiæ, Zelandiæ & Frisiæ omnino supponatur Tridentinum satis publicatum olim fuisse, Matrimonia esse invalida, quæ ibidem contrahuntur sine Parrocho & testibus. Quod etiam de hæreticis ibidem degentibus declaravit Congregatio Cardinalium, ipsorum scilicet Matrimonia absque forma Concilii, quamvis coram Ministro hæretico vel Magistratu loci contracta, nulla atque irrita esse. Quam declarationem, quia plura continet in hanc rem facientia, hic integram subjicimus prout refertur à Francisco Zypeo in Analyti juris Pontificii l. 4. de sponsal. & Matrim. n. 16. Congregatio Concilii perpensis Consultationibus Episcopi Tricaricensis Nuntii Apostolici in Belgio circa formulam Matrimoniorum, quæ in partibus Hollandiæ, Zelandiæ, Frisiæ contrahuntur, ita censuit:

Primò, ubi Decretum ejusdem Concilii c. 1. sess. 24. de reformatione Matrimonii non est publicatum, valere matrimonia contracta absque observatione formæ à Concilio præscriptæ.

Secundò, publicationem præsumi, ubi id Decretum fuerit aliquò tempore in Parochia tanquam Decretum Concilii observatum.

Tertiò, Hæreticos quoque, ubi Decretum dicti cap. 1. est publicatum, teneri talem formam observare, & propterea ipsorum etiam matrimonia, absque forma Concilii, quamvis coram Ministro hæretico vel Magistratu loci contracta, nulla

etsi eo fine
illuc ducerit.

9.
Secus est, si
sit publicatum
in loco
contractus,
etsi non in
loco domicilii.

10.
Quid censendum de
matrimoniis contra-
ctis in Hol-
landiæ, non
servatâ formâ
Concilii.

nulla atque irrita esse.

Quartò, ubi etiam constat Decretum Concilii esse publicatum, vel aliquò tempore in Parochia tanquam Decretum Concilii observatum, sed Parochialis Ecclesia, utpote vacans, propriò Parochò careat, & Cathedralis itidem Episcopò atque Capitulò, habentibus à Concilio facultatem alium sacerdotem ad id delegandi, nullusque alius ibi sit qui vices Parochi vel Episcopi suppleat, matrimonium valere absque præsentiâ Parochi: servatâ tamen in eo, in quo potest forma Concilii, nempe adhibitis saltem duobus testibus.

Quintò, si extent quidem Parochus & Episcopus, sed nullò constitutò vicariò, uterque metu hæreticorum lateat, ita ut verè ignoretur, ubinam sit, vel eòdem metu à Diœcesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus, validum esse matrimonium contractum absque forma, adhibitis tamen ut dictum est, duobus testibus.

Quod verò attinet ad casum specialem in scripturis ejusdem Nuntii contentum, Congregatio ita duxit respondendum: cum secundum ea quæ proponuntur matrimonium fuerit contractum in Parochia, ubi fuerat publicatum dictum Decretum, & extaret in Diœcesi Antverpiensi, cujus erat Parochia, vicarius, qui juxta Concilii Decretum poterat providere: utique hujusmodi matrimonium absque forma contractum esse nullum. Ita subscriptum erat: Hieronymus Cardin. Matib.

Aliam Declarationem Cardinalium 2. Maii 1676. refert Bruno Neusser Polyanth. Disput. 182. n. 22. pag. 735. quam scribit sibi missam ab Opicio Pallavicino Archiepiscopo Ephesino, Nuntio Apostolico ad Tractum Rheni, & authenticam asservari in Conventu Colonienfi Patrum Crucigerorum penes R. P. Priorem. Item extat recentior Cardinalium Declaratio 19. Junii 1698. ubi confirmatur alia data 23. Aug. 1681. & invenitur in Registro Autographo ejusdem Congregationis lib. 48. fol. 350. De Matrimoniis tamen contractis etiam per Catholicos, ubi nulli sunt noti proprii pastores, jam olim actum fuit cum SS. D. N. & cum Congregatione Concilii Tridentini, ac sententia communis fuit Matrimonia illa esse rata, neque ad ea pertinere Decretum Concilii Tridentini; cum in hujusmodi locis observari non possit, prout anno 1600. die 30. Decembris Cardinalis Bellarminus respondit Octavio Tricaricensi Episcopo, Nuntio Apostolico in Belgio. Similiter idem Cardinalis respondit Henrico Cuykio Episcopo Ruremundensi. Conformiterque S. Congregatio (quæ à Nuntio præfato consulta fuerat) an. 1603. die 19. Januarii D. Sasboldo Archiepiscopo Philippensi respondit, valere scilicet Matrimonium sinè Parocho, servatâ quantum fieri potest formâ Concilii, adhibitis nempe duobus saltem testibus, quando non est pastor, aut alius sacerdos, qui pastoris aut Episcopi vices suppleat: vel si tam pastor, quam Episcopus nullò constitutò Vicariò metu hæreticorum lateat,

ita ut verè ignoretur ubinam sit, vel eòdem metu à Diœcesi absit, nec ad alterutrum sit tutus accessus. Quod tamen hoc tempore in præfatis locis vix contingit. Responsa verò Cardinalium in speciem opposita, quorum aliqua significant non valere, alia autem valere Matrimonia in præfatis ditionibus contracta, concordat Præpositus q. 4. dub. 8. quod priora intelligantur de locis in quibus est copia legitimi ministri Ecclesiastici, posteriora verò de locis in quibus non sunt Sacerdotes, qui legitimè assistant, vel difficilis aut non tutus ad eos patet aditus. Quod meritò declararunt: quia non fuit mens Concilii suum Decretum obligare, ubi non essent Pastores vel non possent adiri; aliàs enim non possent ibi Matrimonia celebrari. Quare cum in ipso Tridentino (teste Palavicinò l. 23. c. 6. n. 19.) alia alii temperamenta posuissent pro illis Provinciis, ubi Parochus non adest; respondit Franciscus Blancus, Decretum eò pactò fuisse conceptum ut non nisi post habitam in Parochia vulgationem obligaret; adeoque ab eo obstrictum non iri eos populos, inter quos Parochi non essent.

Hinc etiam potest resolvi difficultas, an valeant Matrimonia celebrata coram Magistratu, & non coram parochia in iis locis, in quibus pastor toleratur quidem ab Hæreticis, sed eâ conditione, ut Sacramenta non administret, idque tam administranti quam suscipienti prohibitum sit sub pœna mortis, exilii, vel valde gravis multæ. Quæ difficultas à paucis annis locum habuit in editione Falcoburgensi & locis vicinis. Eademque à Joanne Miræo Episcopo Antverpiensi anno 1607. die 19. Martii proposita fuit Guilielmo Estio, qui rectè respondit ejusmodi Matrimonia valere, eò quòd ibi non sit tutus ad sacerdotem accessus, sicut non dicitur tutum iter, ubi homines spoliuntur, etiam si non occidantur. Videnturque paria, parochum abesse, sic ut non sit tutus ad eum accessus, & adesse quidem, sed sic ut ejus operâ tutò quis uti nequeat; cum utrobique sit æquale periculum in accedendo. Idem approbat Sylvius q. 45. Supplem. art. 5. §. Quæritur quartò, ubi tamen addit, quòd si non sit parochus in loco; vel sit quidem, sed cum dicto periculo: sint autem in vicinis pagis sacerdotes habentes ab Ordinario vel aliunde facultatem assistendi Matrimoniis Christianorum, & circumeuntes oppida & pagos, offerentesque (occultè tamen & cum periculo) Sacramenta & operam suam: illi qui non coram tali sacerdote contrahunt, cum possint absque gravi suo periculo eum vel accerere, vel adire, invalidè contrahant: quia licèt non sinè suo periculo præstet operam; cum tamen eam offerat, contrahentes possunt servare decretum Concilii, ideoque ad illud tenentur.

11.
Casus notabilis.

QUÆ-

QUÆSTIO II.

De Qualitate necessaria Parochi,
Testium, ac præsentia requisita
ad Matrimonium.

12.
NOMINE
Parochi
quis intel-
ligatur.

NOMINE Parochi, cujus assistentia à Tridentino requiritur, intelligitur is, qui habet beneficium cum cura animarum, live sit Pastor, sive Ordinarius superior, ut Episcopus ejusdemque in spiritualibus Vicarius Generalis, qui juxta communem sententiam à Tridentino hic & alibi intelligitur etiam nomine Ordinarii. Item Capitulum Sede vacante, Legatus Pontificis, & ipse Pontifex. Unde in *Rituale Romano* præscribitur, ut assistat Parochus vel Ordinarius. Quare Archiepiscopus non potest assistere subditis Suffraganeorum seu Comprovincialium Episcoporum, nisi dum actu visitat, aut certè per viam appellationis factæ ab Ordinario nolente assistere.

13.
Non debet
esse Sacer-
dos.

Neque est necessarium, ut Parochus assistens sit sacerdos juxta Doctores passim: quia Tridentinum ejusmodi conditionem in Parcho non requirit; & aliunde constat Parcho etiam non ordinato de jure competere, quæcumque non sunt actus Ordinis, nisi satis apertè restringatur, prout in præsentia non fit. Quare ita etiam declaravit *Congregatio Cardinalium*. Nec refert, quod à Tridentino addatur, *Vel alio sacerdote*. Nam inde non sequitur ipsum quoque Parochum debere esse sacerdotem: non enim requiritur omnimoda identitas qualitatis, non obstante ly *alius*: cum rectè exponatur hōc modō, *Vel alio qui sit sacerdos*. Uti *Luca 23.* dicitur: *Ducebantur autem & alii duo nequam* (id est, qui erant nequam) *cum eo*. Ordinarium nanque est, ut Parochus sit sacerdos, & saltem infra annum esse debet, officiumque parochiale dirigatur ad Ordinem sacerdotalem. Quod si etiam à parte rei non esset verus Parochus, sufficit quod habeat titulum coloratum cum errore vulgi. Similiter potest validè assistere Matrimonio, et si sit excommunicatus, etiam non toleratus: prout declaravit *Congregatio Cardinalium ad sess. 24. cap. 1. de Reform. Matrim. §. Qui aliàs quàm præsentia Parochō*. Ratio est: quia hic actus non est jurisdictionis, sed testis requisiti à Jure. Deinde actus jurisdictionis non exercetur ab invito; valet tamen Matrimonium contractum coram Parcho invito. Denique ob hoc sufficiunt ad valorem duo testes similes sive excommunicati. Vide latius *Sanchez l. 3. d. 21. & alios*.

Sufficit pu-
erulus cū
virulo colo-
rato;

Item Exco-
municatus
non tolera-
tus.

14.
Parochus
debet esse
proprius.

Quia verò Parochus non potest assistere Matrimonio quorumlibet, sed tantum suorum, seu quorum censetur esse parochus, hinc non sufficit, ut aliqui sint in transitu vel recreationis gratiā in loco alicujus parochiæ,

ut Parochus eorum Matrimonio assistat, sed requiritur ut habeant ibidem fixum domicilium, vel saltem habitationem quæ sufficiat ad acquirendam parochiam, & consequenter ut Parochus habeat potestatem ordinariam administrandi eis Sacramenta. Ad hoc autem non requiritur juxta Doctores passim animus perpetuò manendi in parochia, seu strictum domicilium: sed sufficit animus habitandi ad certum tempus, modò id breve non sit: quomodo studiosi in Universitatibus, milites in præsidiis, sollicitantes in Curia &c. per notabilem saltem anni partem manere statuentes, in eum finem sufficienter ibidem habitant: adeò ut habitatio tali modò, et si ad diem tantum, incepta, operetur eundem effectum, quem post menses aliquot habitationis expletos. Unde etiam ex sola habitatione alicubi, non per modum viatoris, sed conductā domo vel officinā contrahitur quasi domicilium, ita ut possit quis ibi conveniri; ut habetur *L. Heres absens §. Proinde, in fine, ff. de Judiciis*, & per consequens acquiritur quasi domicilium in rebus spiritualibus, ut ratione illius habeat Parochus jurisdictionem in sic habitantem; adeoque hic fiat illius subditus. Vide *Sanchez l. 3. d. 23. Sylvium qu. 45. Supplem. art. 5. §. Quæritur quintò, & alios*.

Quis &
quorum res-
pectu cen-
setur talis.

Nec requiritur, quod contractus celebretur coram parcho intrā limites suæ parochiæ (idem quoad Episcopum est de Diocesi) quia hic actus nullum tribunal aut strepitum vel solemnem pompam requirit; cujusmodi dumtaxat in alieno territorio fieri prohibentur. Quare idem est de aliis actibus parochialis officii externam pompam aut strepitum non exigentibus. Quando autem sponsus & sponsa sunt diversæ parochiæ, assumitur ordinariè Parochus in cujus parochia Matrimonium celebratur. Hoc tamen non requiritur ad valorem, immo nec ad licitum: cum sufficiat assistere parochum alterutrum. Deinde non est ratio, cur minùs posset ibi assistere hujusmodi Parochus, quàm in alia parochia, de qua neuter contrahentium existeret.

15.
Coram eo
potest iniri
matrimoni-
um extra
limites pa-
rochia.

Sponsi de-
versarum
parochiarum
utriusvis
Parochus
potest assi-
stere.

Matrimonio vagabundorum (et si alter tantum sit vagabundus, inquit *Sanchez d. 25. n. 14.*) potest probabiliter assistere quilibet Parochus: quia non videtur major ratio de uno, quàm de alio. Ita *Sanchez supra n. 11. & alii*. Cæteri tamen volunt eum censendum Parochum vagorum, & ad valorem Matrimonii necessarium, in cujus parochia morantur: ne aliàs censeantur tales omni parochō carere, immo si sint vagi respectu quarumvis diocesis ac provinciarum, omni Ecclesiasticò superiore, præter Papam: quod apparet inconveniens.

16.
Quis vali-
dè assistat
Matrimo-
niis vago-
rum.

Circa eosdem vagabundos *Trid. sup. c. 7. Parochis præcipit*, nè illorum Matrimoniis intersint, nisi prius diligentem inquisitionem fecerint, & re ad Ordinarium delatā, ab eo li-

17.
Quid circa
illos Para-
cho sit ob-
centiam

servandum sententiam id faciendi obtinuerint. Quod decretum intelligitur etiam, quando unus tantum contrahentium est vagus, ut colligitur ex fine ipsius decreti, qui pariter tunc locum habet. Immo *Aversa qu. 7. sect. 2.* ob eandem rationem intelligi vult etiam de exteris & advenis, qui jam primò domicilium figere cœperunt. In quibus planè rationabile est idem observari. Ut etiam in uxoribus militum, captivorum, vel aliorum qui peregrinantur: de quibus idem præscribit *Rituale Romanum Tit. de Sacram. Matrim.* Quòd si tamen hoc decretum *Tridentini* non servaretur, seclusis aliis impedimentis Matrimonium valeret; eò quòd non apponatur particula irritans. Idemque censuit *Congregatio Cardinalium*.

Item circa peregrinos, uxores militum &c.

18. Potest quoque Parochus & Ordinarius substituere alium, qui suò locò assistat Matrimonio. Hic tamen debet esse sacerdos; ut patet ex *Tridentino c. 1.* dicente: *Vel alio sacerdote de ipsius parochi vel Ordinarii licentiâ.* Quæ verba commodè intelligi possunt in rigore, uti sonant. Et hunc intellectum confirmat communis Doctorum sensus, ipseque usus de Parocho & alio substituendo. Et quidem congruè statuit in Parocho sufficere ipsum officium, quod in alio substituendo suppleri deberet per sacerdotium.

19. Sed difficultas est, an hæc licentia possit alteri dari à Parocho seu Ordinario excommunicato, etiam non tolerato. Plures negant, sed probabilius alii affirmant: eò quòd hæc substitutio seu concessio licentiæ etsi improprie dicatur actus jurisdictionis, ad differentiam actus Ordinis; proprie tamen sit tantum actus substituendi alterum ad testificandum pro se: quare sicut assistere vel testificari, sic & alterum ad hoc substituere non est actus jurisdictionis. Quemadmodum etiam non excercet jurisdictionem privatus aliquis, qui in suis negotiis statuit procuratorem; similiter nec procurator alium substituens. Unde Parochus per excommunicationem non privatur potestate hæc substituendi.

20. Pari ratione validè substitui potest sacerdos excommunicatus non toleratus, infamis, condemnatus &c. cum assistentia (ut dictum est) non sit actus jurisdictionis, sed cujusdam authenticæ testificationis, à qua similes non repelluntur, patet ex ipsis testibus. Non adhibetur tamen excommunicatus vitandus sine gravi peccato (quidquid Nonnulli secus senserint) nisi excuset necessitas: cum sit communicatio in re tam gravi & sacra. Quemadmodum etiam peccaret mortaliter, qui justè & specialiter inhibitus ab Episcopo assisteret Matrimonio, veluti contraveniens justo præcepto in re gravi.

21. Ut autem censeatur alius substitutus sufficit concessio generalis, quâ ipsi à Pastore conceditur facultas omnia pastoralia munia exercendi in sua parochia: sub hac enim etiam comprehenditur facultas assistendi Matrimo-

nio. Vide *Sanchez l. 3. disp. 35. n. 7.* Sufficit etiam licentia tacita, quando videlicet Pastor alterum videt Matrimonio assistere, & tacet; cum tamen sciatur contradicturnus, & contradicere deberet, si non consentiret: quia in tali circumstantia qui tacet, consentire videtur. Est tamen necessarium, ut licentia præcedat assistentiam, nec ullò modò sufficit præsumpta ratihabitio Pastoris: quia spectat ad substantiam & valorem contractus matrimonialis, qui statim ac fit, validus est vel nullus, nec semel invalidus potest per ratihibitionem Pastoris revalidari. Aliud esset, si tantum requireretur ad licitè contrahendum. Quòd si denique Parochus contra prohibitionem Episcopi daret alicui alteri sacerdoti licentiam assistendi Matrimonio, adhuc ipsa licentia & Matrimonium valeret, ut censet *Sanchez l. 3. d. 32.* Et rectè confirmat ex quadam decisione Rotæ in casu non absimili: nam per talem prohibitionem non adimitur Parocho potestas, sed tantum interdictur usus quidam. Quamquàm si justa sit prohibitio, Parochus malè faceret. Immo si adderetur clausula irritans ipsam licentiam, esset ipsa, adeoque Matrimonium nullum. Sicut si post datam à Parocho licentiam, superior illam revocaret: nam similiter potest irritare dandam.

Non tamen præsumpta aut subsequens ratihabitio.

Quid si licentia à Parocho sit data contra mandatum Episcopi.

Præter Parochi assistentiam ad valorem Matrimonii requirit *Tridentinum* supra præsentiam duorum vel trium testium. Unde patet duos sufficere. Hi autem non debent esse omni exceptione majores, quasi contra eos non posset in judicio excipi; sed sufficit quòd sint capaces rationis, ut sufficienter possint intelligere quid agatur, & illud postea testari; etsi sint mulieres, parentes aut sanguine juncti, infames, excommunicati &c. Patet ex consensu Doctorum & praxi Pastorum; ipsoque *Tridentino*, quod nullas qualitates speciales in testibus requisivit. Et meritò: ne injiciatur sollicitudo inquirendi testes omni exceptione majores, ac relinquatur aditus impugnandi Matrimonia ex defectibus testium. Quare etsi Matrimonium sit res gravis, non tamen fuisset conveniens requirere tam præcisam testium qualitatem. Unde certum est sufficere assistentiam ipsius Parochi, etsi sit sanguine junctus, aut aliàs non omni exceptione major. Et quàmvis ejusmodi testes possint repelli à judice vel partibus; validè tamen admittuntur ex consensu partium: prout in Matrimonio ex consensu contrahentium admittuntur.

22. Sufficiunt duo testes & quales.

Porrò non sufficit præsentia Parochi & testium merè materialis seu corporalis, sed hi debent ita adesse contrahentibus, ut intelligant quid agatur, ut est satis certum apud Doctores. Ratio est: quia *Tridentinum* loquitur de præsentia morali & humanâ: nam illorum præsentiam requisivit, ut possint testari de Matrimonio contracto, si fortè conjuges vellet alias nuptias inire; non possunt autem de

23. Debent sic adesse, ut intelligant & advertant quid agantur.

hoc

Corollaria. hoc testari, nisi intelligant quid agatur. Unde si Parochus vel aliquis testium dormiat, sit furiosus, ebrius, omnino animò distractus, non valet Matrimonium.

Nec refert, quòd in aliis Sacramentis sufficiat attentio & intentio virtualis: nam hoc quidem verum est, quando cum ea perfici potest actio substantialis Sacramenti: non tamen, si actio sit talis, quæ perfici non possit sinè intentione actuali; uti ad valorem confessionis requiritur, quòd actu sacerdos attendat, & percipiat, quæ dicuntur. Est autem idem planè in præsentia: ubi requiritur præsentia præfata testium ad valorem hujus Sacramenti, esto non sint ministri. Ex quo manifestè sequitur, non valere Matrimonium, si Parochus præsens nil intellexerit eorum quæ agebantur, quantumvis ipse affectasset non intelligere. Et quàmvis dicantur Cardinales respondisse pro Matrimonio, dum Parochus ignorantiam affectavit: id sanè explicari debet de Parocho simulante se non intelligere, vel adlaborante quidem ad subterfugiendum ac non attendendum, verè tamen audiente: vel certè declarationi huic veluti destitutæ qualitatibus per *Urbanum VIII.* requisitis non est habenda fides. Quod tunc æquissimè fit, quando non videtur convenire cum Juris ratione.

24. Sufficit verò præsentia moralis ad valorem, *Non officit* etsi Parochus & testes adhibeantur omnino *valori, quòd* inviti & repugnantes juxta Doctores communiter, & declarationem Cardinalium: *Parochus* quia sive sponte sive inviti adhibeantur, pos- *vel testes* sunt æqualiter postea de contractu matrimoniali testari. Idemque sufficit verbis & intento *adhibeantur* *inviti.* *Tridentini*: quod non requirit, nisi simpliciter eorum ad testandum præsentiam; quæ habetur, etsi illis invititis. Huc facit *L. Coram Titio 209. ff. de Verborum significat.* ibi: *Coram Titio aliquid facere jussus, non videtur presente eò fecisse, nisi is intelligat. Itaque si furiosus, aut infans sit, aut dormiat, non videtur coram eò fecisse. Scire autem, non etiam velle, is debet: nam & invitò eò rectè fit, quod jussum est.* Intellige, quando in jure requiritur aliquorum præsentia, solùm ut conscii sint de eo quod agitur, nec aliud exprimitur; ut fit in nostro casu. Secùs, quando requireretur præsentia, ut consensum suum præsent; vel si exprimat, ut intersint volentes & rogati, ut in testamentis; vel quando requiritur auctoritas & ministerium seu præsentia alicujus ad hoc, ut aliquid agendo munus suum impleat pro valore actus: ut quando aliquid debet fieri cum decreto judicis aut subscriptione Cancellarii &c.

25. Denique valet Matrimonium juxta plerisque Doctores contra *Farinacium*, *Pontium*, & *Bonacina q. 2. pu. 8. n. 49.* etsi Parochus casu transeat aut aliud agat, v. g. in cathedra concioni se accingat &c. modò contrahentes ex intentione coram illo & testibus consensum exprimant, ipseque Parochus cum testibus

verè percipiat quid agatur: quia etiam tunc Parochus cum testibus ex intentione contrahentium verè & formaliter adhibetur, potestque tam bene testari de contractu matrimoniali, quàm si adesset invitus seu coactus. Idemque planè foret, si ex intentione contrahendi coram Parocho contrahentes adiissent domum ipsius cum testibus, & ex abrupto expressissent se coram eo & testibus præsentibus accipere invicem in maritum & uxorem respectivè. Immo Parochum formaliter adhibere non videtur esse aliud, quàm ex industria contractum velle inire coram eo tanquam publico & necessario teste. Secùs videri posset (& hoc ad summum volunt declarationes Cardinalium, quæ à *Farinacio* referuntur: si tamen authenticæ sint) si Parochus merè fortuitò præsens fuerit, nec ad illius præsentiam contrahentes respiciant, sed vel de eo nil cogitaverint seu cogitent, vel certè ipsum in testem non adhibeant, sed v. g. contrahant coram magistratu, Parocho per accidens inter multitudinem plebis spectante aut casu transeunte: tunc enim contractus erit clandestinus & nullus; ut advertit *Vallensis in Paratit. in Tit. de Clandest. despons. num. 8.* Alioquin sanè durum est dicere, quòd valeat Matrimonium, dum Parochus adhibetur invitus, & non valeret, dum adest & adhibetur casu, dummodo constet ipsum æqualiter percipere quid agatur. Ut proinde non omnia sint probanda, quæ habet *Wamesius Tom. 2. Confil. Canonic. confil. 531.*

Nihilominus ut licitè & decenter res peragatur, oportet Parochum advocari, ut sponte interfit, eaque peragat, quæ Ecclesia præscribit. Quàmvis utentes simili arte circa Parochum possent excusari, si irrationabiliter renuat assistere, sitque necessitas contrahendi, nec pateat recursus ad superiorem; dummodo personæ non inferatur injuria, nec aliquid aliud defit.

Q U Æ S T I O III.

Qualiter validari queat Matrimonium in facie Ecclesiæ invalidè contractum?

INVALIDITAS Matrimonii semel celebrati in facie Ecclesiæ potest contingere ex aliquo alio defectu, v. g. ex defectu solius interni consensûs, ex affinitate, similive impedimento. Potest autem defectus iste esse vel publicus vel occultus. Eòque durante certum est constare aut validari non posse Matrimonium. Unde oportet fictionem internam cessare, & accedere novum & serium consensum, sive ex parte illius qui fictionem admisit, sive juxta Nonnullos etiam ex parte alterius, de quo *disp. 3. quest. 6.* Similiter oportet impedimentum esse sublatum, ac deinde accedere novum utrimque consensum. Sed

26. Modi isti agendi sunt indecentes, regulariter loquendo.

27. Defectus in Matrimonio multipliciter contingit & tollitur.

28. Sed difficultas est, an hæc instauratio Matrimonii debeat denuò fieri juxta formam *Tridentini* coram Parocho & testibus. Et quidem certum est, quòd sic, in casu quò defectus erat publicus, seu probabilis in foro externo, adeoque invaliditas prioris Matrimonii potest Ecclesiæ probari. Id nanque exigit lex *Tridentini* & scopus ejusdem vetantis ac irritantis Matrimonia clandestina. Aliàs nanque non posset Ecclesiæ constare de legitimo conjugio, sed possent conjuges invicem deserre convolando ad alias nuptias; quandoquidem probari posset invaliditas prioris Matrimonii, non autem ejusdem revalidatio sublatò impedimentò.

29. Quare controversia restat inter Doctores de casu, quò defectus est perfectè occultus, sic ut non possit probari in foro externo. Nam *Basilus Pontius*, *Gutierrez*, *Paulus Comitulus* l. 1. Resp. Moral. q. 120. & quidam alii Recentiores omnino contendunt debere etiam tunc intervenire solemnitate à *Tridentino* requisitam: eò quòd tunc verè perficiatur contractus matrimonialis; qui aliàs foret clandestinus, adeoque irritus vi *Tridentini* universim irritantis contractus matrimoniales, in quibus deficit prædicta forma seu solemnitas. Adducitur etiam conforme Responsum *Clementis VIII.* qui (ut ex Litteris Stephani Tuccii Rectoris sacre Pœnitentiariæ refert *Comitol. supra*) rogatus de quodam casu, quò mulier fictè consenserat, respondit, esse necessarium novum consensum utriusque coram Parocho & testibus, admonitò prius marito de Matrimonii nullitate. Sed (ut in iisdem litteris additur) ad evitandum scandalum Sanctitas sua dispensat, ut secretò inter se contrahant renovatò consensu. Estque hoc indubiè securius. Ideoque ad majorem cautelam in dispensationibus, quæ obtinentur in sacra Pœnitentia, solet pariter adjungi facultas renovandi conjugium privatim absque Parocho & testibus, ut Varii referunt.

30. Nihilominus *Navarrus*, *Vega*, *Rodriguez*, *Corduba*, *Rebellus*, *Sanchez*, *Coninck*, *Bonacina*, *Diana*, & plerique alii censent simpliciter non esse necessarium, ut Matrimonium tali casu instaretur coram Parocho & testibus. Pro quorum sententia est declaratio quædam *Pii V.* quam refert *Navarrus* c. 22. Man. num. 70. qui insuper testatur de praxi sacre Pœnitentiariæ. Conformis insuper declaratio Cardinalium refertur in *Remiss. Barbosa ad sess. 24. Trid. c. 1. de Refor. Matr.* Denique responsum quorundam Episcoporum & Patrum Concilii *Tridentini* adfert *Henriquez* l. 11. c. 3. n. 6. Estque satis recepta in praxi hæc opinio, ob difficultatem, quæ plerumque subest in practicanda opposita. Ex quibus sumitur fundamentum sic interpretandi legem & mentem *Tridentini*, quòd nempe solum velit adhiberi semel solemnitates, ut constet Ecclesiæ de contractu, quantum constare potest & debet, nequando malitiosè dissolvi queat: quod *Herincx Sum. Theol. pars IV.*

hic etiam fit: cum enim impedimentum non possit Ecclesiæ probari, non est via dissolvendi Matrimonium, quod præsumptione Ecclesiæ erat validum: adeoque quantumvis sublatò impedimentò occultè instauretur, sequi non poterunt incommoda Matrimonii clandestini, quibus *Tridentinum* obviare intendebat, cujus proinde fini per solemnitatem prius adhibitam satisfactum videtur. Huc etiam facit, quòd *Tridentinum* potissimum intendat invalidare, quòd prius erat prohibitum; non videatur autem fuisse inhibita occulta ratificatio Matrimonii in facie Ecclesiæ contracti, sed invalidi ob occultum impedimentum. De opposito responso *Clementis VIII.* non constat authenticè juxta *Diana*; aut certè datum fuit velut à Doctore privato, non autem velut ex cathedra Pontificium oraculum depromente, juxta eundem *Diana*: ut proinde vi hujus responsi, de quo ex privato solius *Tuccii* testimonio constat, nullà verosimilitudine potuerit *Paulus Comitulus* auferre Theologis libertatem secus opinandi.

A doctrina præmissa excipit *Sanchez* l. 2. d. 37. num. 10. quando aliquis testium sive Parochus, dum assistit Matrimonio, scivit subesse impedimentum: eò quòd non videatur posse esse testis valoris Matrimonii, quod ratione occulti impedimenti scit esse nullum. Sed consequenter ad præmissa loquendo, melius id negat *Coninck* & alii: eò quòd testes illi non adhibeantur, ut testentur Matrimonium esse à parte rei validè contractum (quod ipsi scire non possunt) sed ut testentur esse ritè contractum quoad externam apparentiam: cum autem unus tantum sciens impedimentum non faciat illud sufficienter probabile in foro externo ad dissolutionem Matrimonii jam contracti (ut patet ex c. *Super eo*, & c. *A nobis, de Testibus*) erunt tales secundum præsumptionem Ecclesiæ veri conjuges, poteruntque cogi ad manendum in Matrimonio.

QUESTIO IV.

De Proclamationibus seu Denuntiationibus Matrimonio præmittendis.

DICO I. Illicite contrahitur Matrimonium non præmissis denuntiationibus; non tamen invalidè. Prima pars constat ex c. fin. De clandest. despons. & *Trident* sess. 24. c. 1. de Reformat. Matrim. ubi hoc strictè præcipitur. Secunda pars est certa apud omnes, & declarata à Cardinalibus ac observata in praxi. Patetque ex eo, quòd Concilium aut aliud Jus nullibi addat particulam irritantem; sicut addit *Tridentinum*, dum prohibet sinè parocho & testibus Matrimonium celebrari.

DICO II. Denuntiationes debent fieri in parochia contrahentium. Colligitur ex *Tridentino*

31. Limitatio quædam adhibita à Sanchez discutitur.

32. Denuntiationes præmittenda Matrimonio, Et si secus celebratum valeat.

33. Debet fieri

in Parochia
contrahen-
tium.

Quid agē-
dum, dum
hi sunt ex
diversis Pa-
rochiis,

Vel recen-
ser ad Pa-
rochiam
commigrā-
runt.

34.
Denuntia-
tiones sunt
faciendae
tribus die-
bus festivis
& conti-
nuis.

35.
An interdū
sufficiat
dies non
festivus.

36.
Qualiter
debeant esse
continui.

tino supra requirente eas fieri in Ecclesia à proprio Parocho contrahentium. Quod si sponsus & sponsa sint ex diversis parochiis, debent fieri in parochia utriusque, ut habet usus, & declaravit Congregatio Cardinalium & praescribit *Rituale Romanum Tit. de Sacram. Matr.* ac postremo expresse praecipit *Synodus Mechliniensis Tit. de Sponsal. c. 3.* Ratio est: quia alioquin non possent impedimenta satis nosci seu detegi. Quod si recenter sponsi commigrassent ad aliquam parochiam; Doctores aliqui (inter quos *Basilus Pontius*) censent denuntiationes debere fieri in parochia, in qua de facto habitant. Sed *Sanchez*, *Bonacina*, *Diana* & plures alii putant conformius intentioni & scopo Ecclesiae, eas fieri, ubi antea habitaverunt: eò quod ibi melius eorum impedimenta detegi possint. Et quidem indubiè securissimum est, ut in utroque loco fiant denuntiationes. Difficile quoque est improbare, quod tali casu habuerit praxis locorum Ordinariis probata. In rigore tamen Juris videtur prior opinio verior: servatò moderamine, quod dicat ratio, ut nimirum in parochia praecedenti fiat inquisitio, qualem circumstantiae personarum exegerint, additò, si videatur, juramentò contrahentium de carentia impedimenti.

D I C O III. Denuntiationes debent praemitti tribus diebus continuis festivis. Ita *Tridentinum supra*. Putat autem *Sanchez* cum aliis, non esse mortale, si omittatur una denuntiatio, quando moraliter certum est nullum subesse impedimentum. Tamen *Coninck*, *Præpositus* & plures alii volunt esse mortale: eò quod omissio unius etiam denuntiationis videatur res esse gravis. Et quidem stante lege & usu, ut fiant tres, posset contingere, ut aliquis vellet expectare tertiam ad denuntiandum impedimentum.

Circa festivitatem dierum notat *Sanchez* & alii passim (contradicente *Pontio*) posse denuntiationes fieri die non festivo; quando ingens populi multitudo ad Ecclesiam accedit: eò quod finis *Tridentini* solùm esse videatur, ut Matrimonium contrahendum multis innotescat, sicque facilius impedimenta detegantur; quod tam bene obtinetur tali die, quam die festo. Unde idem *Sanchez* & plures alii ob eandem rationem existimant, proclamationes posse fieri extra Ecclesiam & Missarum solemnitas; etsi *Tridentinum* dicat eas faciendas in Ecclesia inter Missarum solemnitas.

Circa continuationem festivitatum nota, eas esse continuas, quæ nullò aliò festo interpolantur; quando autem festivitates sunt ita continuæ, ut nulla alia dies intermediet, praestaret juxta multos Doctores, ut aliquot dies inter proclamationes intermittantur, sicque tempus opportunius detur impedimenta detegendi. Deinde si unò aut alterò festo die intermittantur, non est mortale, ob parvitatem materiae, immo in quibusdam provinciis

videtur usitatum ut denuntiationes fiant diebus Dominicis aut festis discontinuis. Ita *Præpositus q. 4. dub. 15.* Praescribit autem *Rituale Romanum Tit. de Sacram. Matrim.* ut si infra duos menses post factas denuntiationes Matrimonium non contrahatur, denuntiationes repetantur; nisi aliter Episcopo videatur.

Circa ipsas denuntiationes notanda sunt verba *Tridentini supra* dicentis: Quod si aliquando probabilis fuerit suspicio, Matrimonium malitiosè impediri posse, si tot praecesserint denuntiationes, tunc vel una tantum denuntiatio fiat, vel saltem parochò & duobus vel tribus testibus praesentibus Matrimonium celebretur. Deinde ante illius consummationem denuntiationes in Ecclesia fiant, nisi Ordinarius ipse expedire judicaverit, ut praedictae denuntiationes omittantur: quod illius prudentia & judicio sancta Synodus relinquit. Ex quibus verbis colligitur Episcopos posse in denuntiationibus dispensare; idque non tantum in casu ibi expresse, quem velut principalem *Tridentinum* allegat, sed etiam in aliis: ut constat ex Doctoribus communiter, & quotidiana praxi, quæ etiam ante *Tridentinum* viguit, & quam idem Concilium in antiquis terminis juxta tenorem Concilii Lateranensis c. fin. de Clandest. de spons. cujus se dicit vestigiis inhærere, relinquit. Ex iisdem verbis patet, Ordinariò dispensante, ut matrimonium contrahatur non praemissis denuntiationibus, debere illas praemitti consummationi, nisi etiam in hoc Ordinarius dispense (prout in Belgio dispensare solet, teste *Zypaeo in Analyti Jur. Pont. novi lib. 4. Tit. de Sponsal.*) adeò ut juxta communioem doctrinam conjuges peccent mortaliter, si citius consumment, saltem pro prima vice. Et hoc ordinavit Concilium, ut impedimentum, si quod fortè subest, detegi possit, Matrimonio etsi contractò, necdum tamen consummatò; sicque facilius sit separatio.

Nomine porrò Ordinarii intelligitur hic quoque Vicarius generalis Episcopi, qui proinde dispensare potest in bannis, etiam per delegatum. Immo in necessitate valde urgente posset Parochus uti epykià, dum non est aditus aut tempus adeundi superiorem, aut is non vult (cùm obligaretur) dispensare; aut ipse non potest sine gravi damno abstinere ab assistentia, v. g. cogatur assistere &c. nam lex ista humana non obligat cum tanto detrimento. Quia tamen est res publica non debet Parochus id facile practicare, tum ob periculum abusuum, tum quia difficultatem pateret in foro Episcopali ad se justificandum; tum quia plures non sunt satis prudentes, ut per se ipsos judicent de sufficientia fundamenti ad utendum epykià. Aliunde quoque valde utilis est lex ista bono communi: cujus dispensatio nimis facilis parit frequenter in republica Christiana non levia incommoda; ut idcirco ipsi Hæretici vicini sint sine comparatione rigidiores Catholicis in observantia proclamationum.

37.
Qualiter
possit Ordi-
narius dis-
pensare in
bannis.

In Belgio
solet una
dispensatio
ut non pu-
mittantur
consummationi.

38.
Nomine
Ordinarii
etiam in-
telligitur
Vicarius
Generalis
Quando
locus Epy-
kià.

Impro-
da mi-
facili-
pensat

tionum. Quod meritò ponderent Ordinarii : quorum alioquin iudicio & prudentiæ relinquitur arbitranda causæ sufficientia.

39. *Est per se loquendo gravis obligatio denuntiandi impedimenta* Dico IV. Est gravis obligatio detegendi & denuntiandi impedimenta. Est certum apud omnes : tum quia Ecclesia hoc expressè præcipit : tum quia jure naturali charitatis tenetur quis impedire peccatum contrahere volentium & quæcumque postea subsequuntur, manendo in tali conjugio ; aut saltem (si sint in bona fide) tam grave incommodum Matrimonii irriti, & periculum peccati ac scandalii, si postea discant suum impedimentum.

Est occultum Hoc autem verum est, quantumvis impedimentum sit occultum, vel sub secreto commissum : quia major est habenda ratio Sacramenti & salutis proximi, quàm hujus famæ aut secreti commissi. Si tamen contracturi Matrimonium putentur privatâ monitione factâ ulterius non progressuri, hæc semel atque iterum secundum leges charitatis est præmittenda. Si etiam conscius impedimenti nequeat illud denuntiare cum spe fructûs, aut sinè gravi suo vel suorum incommodo aut aliorum scandalo, cessat obligatio denuntiandi, uti & in simili corripienti. Habet autem hæc obligatio locum etiam in impedimentis merè prohibentibus, v.g. voti, Religionis aut castitatis, promissionis sponsalitæ alteri factæ : imminet enim, non quidem Matrimonii nullitas, sed peccatum sic contrahere volentium aut etiam injuria tertii : quàmvis non tantò rigore aut cautelâ in his procedendum sit, sicut in impedimentis dirimentibus.

40. *Occultio impedimenti laborantibus qualiter respondendum ad interrogationem Parochi.* Petes, quid faciendum sit contrahere volentibus, si laborent impedimentò occultò, super quo sit cum eis dispensatum secretò & pro foro conscientie, & rogentur à Parocho, an non habeant impedimentum ? Resp. eos non debere impedimentum fateri. Secus esset, si deesset dispensatio præfata, vel certè impedimentum esset aliis quoque notum : tunc enim tenerentur fateri, vel potiùs à contractu abstinere.

Quid agendum Parocho, si deferatur impedimentum. Delatò porrò ad Parochum aliquò impedimentò etiam prohibente, debet ab ipso Matrimonium suspendi, donec res discutiatur. Quæ quidem ad iudicium Prælati deferenda est juxta Doctores. Intellige, si res sit dubia, & graviori discussione indigeat. Si nanque facillè appareat, quòd sit frivola, potest contemni. E contrâ, si satis appareat esse solidam & veram, ideoque contrahere volentes desuper moniti supersedeant, non est cur molestandus sit Prælati. Qualis verò probatio impedimenti sufficiat, ut non permittatur Matrimonium contrahi, ex professo discutunt Canonistæ : ex quibus plura adfert Sanchez l. 1. d. 71. ubi ex communi sententia tradit sufficere testem unicum, etiam ipsummet qui defert, seriò deponentem de veritate impedimenti. Quod quidam de Sponsalibus non juratis expressè habetur c. Præterea 7. de Sponsal. & c. Super eo 22. de Testibus. Quàm-

Herincx Sum. Theol. pars IV.

vis de Sponsalibus juratis secus sentiant Paludanus, Glossa, Panormitanus & alii Juristæ, quibus favet c. Præterea cit. ubi tamen est sermo de teste allegante propriam turpitudinem. Unde de Sponsalibus juratis etiam censet Sanchez supra & plures alii sufficere unum testem fide dignum.

Est denique communis sententia Parochum debere assistentiam negare etiam publicè petentibus, etsi impedimentum sit occultum, & adferens infamiam, si fraternè moniti non desistant : tum quia Ecclesia statuit denegandum Matrimonium (quod utique solet publicè peti, & non debet nisi publicè contrahi) ob impedimentum, quod etiam unius solius testimoniò constat : quod utique est occultum, regulariter saltem & per se : tum quia hac in parte agit in foro externo adinstar iudicii, in quo habet pro sufficienti notitia etiam illud, quod ei clanculum constat : tum quia maximè congruit Matrimonium hîc negari, dum est impedimentum dirimens ob gravissima incommoda. Si autem est tantum prohibens, tunc potest sinè alia infamia propalari ; v.g. votum castitatis aut Religionis, aut certè cedit in damnum tertii, ut si volens contrahere sit alteri desponsatus, cui proinde ex justitia consulendum est.

Petes, quæ sit pœna statuta assistentibus Matrimonio non præmissis denuntiationibus ? Resp. Parochum vel quemvis alium sacerdotem, qui præsumpsit hujusmodi Matrimonio assistere, incurrere suspensionem ferendæ sententiæ ab officio, sive ab actibus Ordinis & officii clericalis, per triennium, computandum scilicet, non à die delicti, sed à die latæ sententiæ. Patet ex c. Cum inhibitio, de Claudef. despons. ubi hæc pœna statuitur contra Sacerdotes assistentes Matrimonio clandestino etiam ex defectu solarum denuntiationum. Quæ pœna non est sublata per Concilium Tridentinum, quod aliam novam pœnam non imposuit. Ei tamen non subjaceret Parochus assistens Matrimonio clandestino defectu testium, utpote invalido : cum pœna c. Cum inhibitio respiciat Matrimonia clandestina valida. Ipsum verò Trident. sess. 24. c. 1. de Reform. Matrim. Parochum vel alium sacerdotem qui cum minore testium numero, & testes qui sinè Parocho vel sacerdote hujusmodi contractui interfuerint, nec non ipsos contrahentes graviter arbitrio Ordinarii puniri præcipit. Et infra subdit : Quòd si quis Parochus vel alius Sacerdos alterius Parochia sponfos sinè illorum Parochi licentia Matrimonio conjungere aut benedicere ausus fuerit, ipsò jure tandiu suspensus maneat, quandiu ab Ordinario ejus Parochi, qui Matrimonio interesse debebat, seu à quo benedictio suscipienda erat, absolvatur. Præterea ipsi contrahentes per c. Cum inhibitio privantur favore concessò c. Ex tenore, qui filii sint legitimi, si contrahant non præviis denuntiationibus. Qui favor est iste, quòd proles essent alioquin legitimæ, quæ nascuntur

41. *Assistentia neganda est publicè petentibus, etsi defectus sit occultus.*

42. *Quæ sit pœna assistentium Matrimonio omisso denuntiationibus contracto ipso rûmve ita contrahentium.*

ex Matrimonio in gradibus prohibitis igno-
ranter contracto, adeoque invalido. Si ta-
men ipsi sic contrahentes Matrimonium fa-
ciant postea, impedimentò necdum detectò,
publicari seu denunciari, filii exinde geniti
sunt habendi legitimi, etsi impedimentum po-
stea detegatur, c. *Quod nobis, qui filii sint legiti-
mi*; quasi nimirum fuisset Matrimonium à
principio cum debita publicatione contra-
ctum. Addit *Trid. sup. c. 5.* ut si contrahen-

tes neglexerint solemnitates requisitas in con-
trahendo Matrimonio, & ignoranter contra-
xerint intrà gradus prohibitos, spe dispensa-
tionis careant, ac si intrà illos scienter con-
traxissent: *non enim* (inquit Concilium) *digi-
nus est, qui Ecclesia benignitatem facile expe-
riatur, cujus salubria praecepta temerè contempsit.*
Unde petentes dispensationem deberent ne-
cessariò tale vitium in contractu Matrimonii
commissum exprimere.

DISPUTATIO SEXTA.

De Impedimentis Matrimonii.

QUAESTIO I.

De impedimentis Matrimonii in
communi.

1.
Impedimē-
ta matri-
monii, alia
dirimentia,
alia merè
prohibentia.

Etiā fue-
runt impe-
dimenta in
veteri Lege,
& qua.

2.
An vel qua-
liter hac lo-
cum habeat
in nova
Lege.

IMPEDIMENTA Matrimonii genera-
tim sunt illa, quæ obstant, ne Matrimo-
nium ritè celebretur. Et quidem si ob-
stant, ne Matrimonium celebretur validè, vo-
cantur impedimenta dirimentia; si verò tan-
tùm, ne celebretur licitè, vocantur communi-
ter impedimenta impediencia, aut rectius
merè prohibentia. Hujusmodi fuere etiam in
veteri Lege, ut patet *Levit. 18.* ubi vetatur
Matrimonium filiorum Israël cum matre, no-
verca, sorore, nepte ex filio vel filia, sorore
privigna, amita vel matertera, item cum
uxore patrui vel avunculi, cum nuru, cum
uxore fratris, nisi is mortuus sit sinè liberis,
cum nepte privigna, denique cum sorore
uxoris, hanc superstitè. Illa porrò impedimen-
ta etiam fuisse dirimentia est exploratum *Ra-
phaëli Aversa q. 9. sect. 1.*

Saltem ipsa in Lege nova non habent lo-
cum, nisi in quantum aliqua sunt juris natu-
ræ, vel quæ etsi essent juris divini positivi,
tamen sunt ab Ecclesia resumpta ob morales
congruentias. Et *Trident. sess. 24. can. 3.* agens
de gradibus in Levitico expressis, dicit ana-
thema asserenti, *non posse Ecclesiam in nonnul-
lis*, utpote nunc juris Ecclesiastici, dispensare.
Hòc verò modò intelligendum est, quòd *Za-
charias Papa c. Pitacium 30. q. 3.* allegat, per
modum scilicet convenientiæ, Legem Levi-
tici de abstinendo à propria consanguinea, inde
arguens quasi à fortiori, quòd *multò magis*
à spirituali nostri patris filià sub nimia
distinctione nos cavere convenit.

Et *Innocentius III. c. Litteras, de Restit. spo-
liat.* procedens solum arguendo & referendo
sententias, allegat obiter Ecclesiam in gradi-
bus jure divinò prohibitis dispensare non
posse, supple convenienter, ideoque non
consuevisse, quia scilicet non expedit, ordina-
riè loquendo, etsi (ut praxis Ecclesiæ docet)
interdum dispense, & ipsam in quibusdam
gradibus à Deo olim prohibitis dispensare pos-
se, definiat *Tridentinum sup.* & quantum ad

secundum gradum supponit idem *Tridenti-
num sup. c. 5.* Ipseque *Innocentius III. c. Gau-
demus, de Divortiiis.*

Similiter *Gregorius Papa c. Quadam lex 35. q. 3. de Conjugio consobrinorum* dicens, *Experi-
mento didicimus ex tali Conjugio sobolem non
posse succrescere, & sacra Lex prohibet cognatio-
nis turpitudinem revelare*; alludit quidem ad
verba Levitici, tamen solum adducit per mo-
dum convenientiæ & exempli ad statuendum
quid simile, vel etiam amplius. Aut certè no-
mine sacrae Legis intelligit Ecclesiasticam:
cùm alioquin constet Matrimonia consobri-
norum fuisse apud Judæos licita, & potius con-
sanguineorum in tertio gradu; & tamen in-
fert *Gregorius*: *Unde necesse est, ut in quarta
vel quinta generatione fidelium licenter sibi con-
jungantur.*

Ecclesiam porrò posse utriusque generis
impedimenta præscribere, patet ex antiqua
Ecclesiæ praxi, & de dirimentibus sub ana-
themate definit *Trid. sess. 24. can. 4.* Ratio
est: quia Matrimonium non tantum est Sa-
cramentum, sed etiam contractus; hic autem
ita subest dispositioni reipublicæ, ut nisi con-
ditiones ab illa præscriptæ servantur, sit illi-
citus vel etiam invalidus. Unde etiam posset
respublica, sive princeps sæcularis infidelis
præscribere impedimenta Matrimonii respec-
tu infidelium sibi subjectorum: hi enim non
sunt subjecti Ecclesiæ, neque eorum Ma-
trimonia sunt Sacramentum. Quare id ipsum
posset principes fideles circa subditos suos
infideles, si qui sint tales.

Sed dubitatur, an princeps infidelis sic
possit statuere impedimenta Matrimonii, ut
adstringantur pariter fideles ei subjecti. Ratio
dubitandi est, quòd etsi Matrimonium inter
fideles sit Sacramentum, tamen præsupposi-
tivè sit contractus civilis, & eatenus subdatur
potestati politicæ, nisi Ecclesia reservet, reser-
vationi autem locus esse non videatur circa
infideles Ecclesiæ non subjectos. Quare sic
censet *Sanchez, Coninck & alii.* Verum non vi-
detur posse negari, quin Ecclesia facere id
possit saltem indirectè, sicut potest eximere
fideles à potestate principum infidelium in
aliis obstantibus bono & fini supè naturali:

cui

3.
Potest indu-
biè Ecclesia
statuere im-
pedimenta,
tam divi-
mentia,
quàm alia.

Similiter
princeps
quoad infi-
deles sibi
subjectos.

4.
An circa
hos ita id
possit prin-
ceps infide-
lis, ut ad-
stringantur
pariter fide-
les subjecti,
incertum.

cui in præsentī proposito id expedit, tum ob Sacramenti dignitatem, tum ob uniformitatem inter Christianos. De facto autem leges sunt generales, quibus Ecclesia indefinitè Christianos in causa Matrimoniali eximit à legibus civilibus. Ideoque sic censet *Dicastillo d. 7. dub. 1. Diana & alii*. Res tamen incerta est, & hoc tempore non nata usuvenire.

5. Illud certum est, Ecclesiam sibi reservasse de facto hanc potestatem quoad principes Christianos; ut ipsa Ecclesiæ, principum & populorum praxis apertè docet. Et colligitur ex c. Tuam, de Ordine Cognit. Et c. 1. de Consang. & affinit. Immo *Basilii Pontius, Aversa* & alii censent id oriri ex jure divino, ipsaque institutione Sacramenti, seu elevatione Matrimonii ad dignitatem Sacramenti. Sed nullatenus sufficienter id probant. Et alioquin Christus elevando Matrimonium ad statum Sacramenti, reliquit ipsum contractum invariaturum; & hac in parte potuisset specialiter invariaturum relinquere; non constat autem, quòd non reliquerit. Quare sicut materia & artificium calicis consecrati subjacet humanis permutationibus non obstante consecratione: sic contractus matrimonialis subjacere posset dispositioni politicæ non obstante annexâ ratione Sacramenti.

6. Id itaque firmum maneat, & sufficiens, quòd principes nil possint hinc citra voluntatem Ecclesiæ; & Canonibus esse standum, si leges contradicerent. Nil quoque eos posse circa ipsum Matrimonium ultra statuta ab Ecclesia. Posse tamen pœnis suis roborare leges Ecclesiæ, & de hujus assensu similia statuta facere. Posse insuper leges condere de quibusdam rebus merè temporalibus annexis Matrimonio, & non concernentibus ipsius vim aut substantiam: utpote de dote, de donationibus inter virum & mulierem, de sponsalitia largitate, & similibus: ut omnes farentur.

7. Impedimenta porrò pro tota Ecclesia statuere potest Pontifex. Episcopis quoque non est respectivè ad suas diœceses hæc potestas adempta, sive ex natura rei, sive ex jure divino, sive etiam ex jure scripto, quod extet saltem in Corpore juris; sed consuetudine universali & longævâ. Alioquin reperiuntur de facto varia impedimenta statuta in Conciliis particularibus, quæ Ecclesia universalis tandem acceptavit. De facto quoque posset Episcopus, aut etiam inferiores curam animarum habentes in casu speciali ob scandalum v. g. vel difficultatem motam de impedimento, interdicerè aliquibus, ne simul contrahant: non tamen irritando Matrimonium secus attentatum.

8. Possunt insuper induci impedimenta per consuetudinem, uti aliæ leges, etiam irritantes; & supponitur c. 1. De Cognat. spirit. Et clarius c. Super eo, eod. tit. Et rursus c. Quod dilectio, de Consanguinit. An similiter possent consuetudine abrogari, dubitari posset. Affir-

mat *Sanchez, Pontius, Coninck & quidam alii*: tum quia ipse Pontifex potest ea abrogare per legem expressam, & de facto interdum nonnulla abrogavit: tum quia consuetudo potest ea introducere, adeoque & abrogare: per quas enim causas res nascitur, etiam dissolvitur. Recepta nihilominus Doctorum sententia id negat ex c. Quod super his, de Consanguinit. ubi dicitur non valere Matrimonium contractum in gradibus prohibitis, non obstante consuetudine, quæ dicenda est potiùs corruptela: cum enim tota vis consuetudinis præcisè sit à voluntate Papæ, non plus, quàm is velit, valere potest: non censetur autem voluisse, ut valeat, quando ipse eam reprobat, & corruptelam aut simili modò vocat. Nisi dein eam sciens verbò aut factò approbet: tunc enim de novo vult, ut valeat. Opinio nihilominus *Sanchez* potest probabiliter sustineri ob generalem dispositionem cap. fin. de Consuetud. ubi sermo est de consuetudine rationabili, qualis in ordine ad abrogationem alicujus impedimenti esse ita posset, ut rationabiliter illud ipse Legislato abrogaret per speciale edictum, & consequenter idem rationabiliter fieret vi consuetudinis per generalem Juris dispositionem. Unde ipse *Innocentius III.* impedimentum consanguinitatis sinè corruptela Ecclesiasticæ disciplinæ reduxit ad quartum gradum. Consuetudo autem, quam c. Quod super his, de Consanguin. corruptelam vocat, de ea quæ necdum erat satis vulgò & diu recepta, sed obscura & aliquorum tantum, posset intelligi: prout satis insinuat in principio Epistolæ decretalis, quod habetur adjunctum in exemplaribus Plantinianis. Ut proinde fuerit abusus & corruptela legis vigentis de non contrahendo intra gradus prohibitos: cui Pontifex obviare intendit cavendo, ne hujusmodi abusus toleretur. Cum quo consistit, ut longævitate & continuitate, communique accedente diuque toleratò consensu, fiat consuetudo ipsa rationabilis & præscripta, cui consensum Principis personalem, immo legalem congruat esse conformem.

Petes, an possit Pontifex statuere in casu & persona privata impedimentum, quo minùs cum alia certa persona Matrimonium validè contrahat? Resp. Aff. dum adest justa causa, v. g. speciale delictum talium personarum, grave scandalum vel damnum ex tali Matrimonio oriturum. Sicut enim Ecclesia justè illis interdicit, ne Matrimonium inter se contrahant, cur similiter non possit eosdem ad illud inhabilitare? Unde etiam referuntur aliqui casus, in quibus Papa id fecerit. Immo posset esse casus, quò alicui justè penitus inhiheretur quodvis Matrimonium, etiam cum inhabilitate. Sicut enim ob delictum imponitur pœna capitis, perpetuæ servitutis, exilii, aut carceris, & variæ pœnæ inhabilitatis ad alios actus: cur non possit imponi pœna inhabilitatis ad Matrimonium?

An simili-
ter abroga-
re?

9.
An possit
Pontifex
particula-
res personas
inhabilita-
re ad certū
aut quodvis
matrimo-
nium.

Et ita refert *Alexander de Nevo* in c. Tuas, de sponsa duorum id factum fuisse ab Urbano V. adversus Bernabonem Vicecomitem dominum Mediolanensem, ejusque filios Ecclesiæ rebelles.

10. *Secus a causa rationabili impedimenta statueretur illicite, Immo invalide.* Ad statuenda porrò impedimenta legitima Matrimonii requiritur rationabilis causa. Unde graviter peccaret Pontifex sine justa causa statuens impedimenta, uti alias leges graves, & specialiter in hac materia restringendo libertatem Matrimonii. Immo juxta Doctores communiter contra paucos, invalide ea statueret sine causa convenienti, uti & alias leges, & specialiter in hac materia. Non est tamen subditis integrum judicare de sufficientia causæ; sed regulariter pro ea est præsumendum. Et aliqua fuisse sine justa causa in Ecclesia statuta, non nisi temerè cogitaretur: cum sit res tanta & tam publica. Quamquam non omnes causæ sint æquè urgentes: & quædam potius suadeant quàm necessitent: & ob novas causas, subinde etiam ex abusibus emergentes, aut alias subinde convenienter aliqua impedimenta postmodum Ecclesia restrinxerit. Immo etiam dum condebantur aliqua, poterant esse rationes pro & contra sufficientes ad statuenda, & ad non statuenda seu tollenda: sicut plerumque in rebus moralibus seu politicis sunt rationes pro & contra.

QUÆSTIO II.

De impedimentis impediens seu merè prohibentibus.

11. *Duodecim impedimenta merè prohibentia versibus expressa.* IMPEDIMENTA merè prohibentia olim erant duodecim, & exprimuntur his Versibus:

Ecclesia vetitum, nec non tempus feriatum, Atque Catechismus, sponsalia, jungito votum.

Incestus, raptus sponsata, mors mulieris, Susceptus propria sobolis, mors presbyteralis,

Vel si pœniteat solemniter, aut monialem Accipias: prohibent hac conjugium sociandum.

Ex his quinque priora oriuntur sine crimine five culpâ, septem autem posteriora ex crimine personæ per modum pœnæ.

12. *Ecclesia vetitum quid.* Primum est Ecclesiæ vetitum seu Interdictum, quando scilicet Prælati, aut alius justè alicui prohibet nuptias ad tempus; v. g. si dubitetur de impedimento, an hoc subsit, ut interim de illo inquiratur. Quæ prohibitio cum sit de re gravi, obligat sub mortali.

Ed spectat excommunicatio, Huc etiam spectat excommunicatio, quæ excommunicatus arcetur ab usu omnium Sacramentorum. Deinde Nonnulli huc referunt tempus interdicti Ecclesiastici (quod est unum ex censuris) quò volunt esse illicitum inire Matrimonium, ut *Suarez, Præpositus* & alii. Sed Doctores communius hoc negant, modò omittatur benedictio, quæ tunc sem-

per est illicita. Vide quæ diximus Parte 2. Tract. 3. d. 6. de Censuris q. 4. num. 92. & Sanchez l. 7. d. 8.

13. *Tempus feriati quodnam sit.* Secundum est Tempus feriatum. De quo ita *Rituale Romanum* Tit. de Sacram. Matr. Postremò meminerint Parochi, à Dominica prima Adventus usque ad diem Epiphania, & à feria quarta Cinerum usque ad Octavam Pasche inclusive, solemnitates nuptiarum prohibitas esse; ut nuptias benedicere, sponsam traducere, nuptialia celebrare convivium. Matrimonium autem omni tempore contrahi potest. De solis etiam Non Matrimonium, solemnibus nuptiis sive nuptiarum solemnitatibus loquitur *Pastorale Mechliniense* Tit. de Ritu ac forma celebrandi sponsalia, & Tridentinum sess. 24. c. 10. ubi quoque veterem rigorem nonnihil remisit. Plura enim olim tempora erant, quibus nuptiarum solemnities interdicebantur. c. Capellanus, de feriis c. Non oportet 1. & 2. c. Non licet. c. Nec uxorem 33. quest. 4.

14. *Quæ praxis Provincia Mechliniensis.* Solet nihilominus in Provincia Mechliniensi recurri ad Ordinarium, qui ex legitima causa ad Matrimonium tempore clauso contrahendum admittat, cavendo adhuc à solemnitatibus conviviorum nuptialium, choreis, sponsarum publicis translationibus & similibus: ut ordinat *Synodus Mechliniensis* II. (quam Sedes Apostolica approbavit) Tit. 10. c. 8. idque ideo, quòd (ut notat *Zypaus* in Anal. jur. Pont. novi l. 4. Tit. de Matrim. Contracto contra Interd. Eccles.) in his ditionibus semper benedicantur nuptiæ eodem tempore quò contrahuntur (quod tamen non est necessarium) & benedictiones nuptiarum tanquam solemnities earum prædictio tempore à Tridentino supra inhi-beantur. Immo Sanchez l. 7. d. 7. num. 18. & alii docent An sola benedictio tunc sub mortali; fundatque se Sanchez in consuetudine. Quæ tamen non apparet recepta ubique locorum, saltem in his ditionibus. Addit *Zypaus* supra contra hanc temporum inhibitionem, veluti factam à superiore, non posse Episcopum jure ordinariò dispensare, tamen consuetudinem hinc passim secus obtinere. Immo hanc dispensationem apertè supponit *Synodus Mechliniensis* supra esse penes Episcopum. Sanchez tamen l. 7. d. 7. num. 6. & alii putant illam non competere Episcopis per se, sed tantum in casu urgenti, ubi non esset recursus ad Pontificem.

15. *Impedimentum Catechismi quid.* Tertium est, quod oritur ex Catechismo, seu quadam instructione, quæ solet Baptismo præmitti: dum enim quis tenet aliquem in Catechismo nomine illius respondendo sacerdoti interroganti, an credat &c. talis contrahit simile impedimentum, sed impediens tantum, quale dirimens contrahit is, qui suscipit aliquem ex sacro fonte, ut habetur c. Per Catechismum de Cognat. spirit. in 6. & alibi. Tamen *Ovandus, Sa, Pontius, Petrus & Bartholomeus Ledesma, Sanchez* supra d. 10. n. 12. & plures alii probabiliter docent hoc impe-

An sit sublatum per Tridentinum.

impedimentum nunc esse sublatum per *Trid. sess. 24. c. 2. de Reform. Matr.* ubi post designatas personas, inter quas deinceps contraheretur cognatio spiritualis, concludit: *Omni- bus inter alias personas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino sublati.* Quàmvis autem ibi principaliter sit sermo de impedi- mento dirimente, non vetat tamen, sed sua- det favor ampliandus, quòd verba sumantur in tota sua generalitate, aut certè dicta de impedimento dirimente censeantur eminenter seu virtualiter dicta, etiam de prohiben- te tantùm. Quemadmodum oppositum sen- tientes non gravatè concederent *Tridentinum* ibi saltem à fortiori hoc impedimentum *Catechismi* (quod olim ad plures personas ex- tendebatur, sicut cognatio dirimens ex Bap- tismo) fuisse restrictum ad easdem personas, ad quas cognatio spiritualis dirimens, quan- tumvis contendat de hac sola *Tridentinum* loqui. Accedit, quòd ita referatur decla- rasse *S. Congregatio*, ut testatur *Pontius l. 6. c. 11.* Unde etiam hoc impedimentum am- pliùs à nemine curari, nec desuper inquisitio fieri videtur.

16. Impedimẽ- tum Spon- salium est juris natu- ra.

Quartum sunt Sponsalia, quandiu enim hæc non solvuntur, obligant ex natura rei sub mortali, ne matrimonium cum alia con- trahatur: ut patet.

Votum qua- le impedit Matrimo- nium.

Quintum est Votum simplex (idem est de juramento) religionis vel castitatis perpetuæ, vel susceptionis Ordinis sacri, vel non ineun- di Matrimonium: qui enim tale votum emi- sit, Matrimonium contrahere prohibetur: nam contrahendo vel violaret votum, vel poneret se in statu cum observantia voti impossi- bili.

17. Differentia inter votum non nubendi, Ordinis sacri, Casti- tatis & Re- ligionis.

Est tamen inter hæc vota notanda quædam differentia: nam qui contrahit matrimonium emissò votò non contrahendi, peccat quidem in ipsa contractione, postmodùm tamen po- test petere & reddere debitum: eò quòd vo- tum illud se tantùm extenderet ad abstinen- dum ab actione contractiva Matrimonii. Si- militer qui vovit suscipere Ordinem sacrum, peccat contrahendo, quatenus facit se inido- neum ad susceptionem Ordinis sacri: cum tamen ultra non videatur se obligasse, potest petere & reddere debitum, donec Matrimo- niò dissolutò, vel aliàs fiat ei integrum susci- pere Ordinem. Qui verò vovit castitatem, non tantùm peccat contrahendo, sed insuper obligatur numquam petere debitum (nisi cum ipso in hoc dispensetur ab habente pote- statem) ut sic votum servet, quantum est sibi possibile: quia tamen per votum non po- tuit juri alterius præjudicare, tenetur petenti debitum reddere etiam primâ vice, quando & sicuti teneretur non ligatus voto. Vide *Lessium l. 2. de Justitia c. 41. dub. 6.* Qui de- nique vovit ingredi Religionem, manet obli- gatus usque ad consummationem, nec potest sub mortali consummare, sive petendo debi- tum, sive reddendo; eò quòd per consumma-

tionem faciat impletionem voti sibi impossi- bilem. Positâ tamen consummatione, cum impletio voti sit ei facta impossibilis, potest ulterius debitum reddere & petere, donec conjugem moriente aut adulterante vel consen- tiente in ingressum Religionis, ipse votum suum debitè executioni mandet.

Præterea sunt varia crimina, ob quæ in pœnam interdicebatur criminoso per Cano- nes antiquos quodvis Matrimonium. Quæ crimina, saltem ut plurimùm, erant talia, ut cederent in injuriam seu præjudicium Ma- trimonii, quibus proinde proportionata vi- debatur hujusmodi pœna. Primum erat in- cestus scienter commissus cum affine, aut cum illa, cum qua intercedebat publica honestas, quandiu complex vivebat, aut etiam juxta plures incestus cum propria consanguinea. Quod postremum tamen negat *D. Thomas, Sanchez, Bonacina* & plures alii, eò quòd hic incestus sit potiùs injuriòsus naturæ, quàm Matrimonio; Controversia etiam est inter Doctores, ad quos gradus hoc impedimentum extendebatur.

Secundum, raptus sponsæ alienæ ipsâ vel sponsò invitò: dignus enim erat arceri à quo- vis Matrimonio, qui alienum perturbabat. Per Sponsam intelligit *Sanchez, Coninck, & Pontius* uxorem seu jam nuptam. At confor- miùs textui *c. Statutum 27. q. 2.* intelligitur etiam sponsa de futuro; in qua similiter con- currit ratio præfacta. Immo in textu citato est specialiter sermo de sponsa de futuro.

Tertium, occisio injusta propriæ uxoris: meritò enim à quovis conjugio arcebatur, qui sic in proprium deliquerat. Idem est jux- ta plures, si mulier occidat virum ex paritate juris, & exemplo impedimenti dirimentis, ac unitate rationum, quæ assignantur in jure, ac denique correlatione inter virum & uxo- rem. Multi tamen contradicunt cum *Zoesio l. 4. Tit. 16. num. 7.* eò quòd cap. *Interfecto- res, c. Quicumque, c. Admonente 33. q. 2.* tantùm loquantur de viro occidente uxorem, hæc ratione, quòd proniores sint & audacio- res viri ad cædem uxorum, quàm è diverso uxores ad cædem maritorum. Ut illi sint magis reprimendi, & cessante rationis pari- tate, textus ex argumento correlativorum non sint extendendi in odiosis & pœnalibus. Ve- rumtamen priori sententiæ plurimùm favet cap. *1. de Divoritiis, & cap. Si quis vivente 31. quæst. 1.*

Quartum, susceptio propriæ prolis de fon- te facta ex industria ad se eximendum à de- bito conjugali. Quintum, occisio injusta presbyteri. Sextum, publica seu solemnis pœnitentia, saltem eâ durante. Abstineret enim à Matrimonio erat pars quædam publi- cæ pœnitentiæ. Septimum, contractus Matri- monii cum Moniali scienter initus.

Verùm hæc impedimenta ex crimine non obligare, ubi tolerantibus Prælati contraria consuetudo invaluit, docent *Varii*; seu ubi

18.

Quinque impedimen- ta orta ex crimine,

Primum, Incestus, & qualis.

19.

Secundum, raptus spon- sa aliena.

An solius jam nuptæ.

20.

Tertium, Uxorici- dium. An simili- ter Virici- dium.

21.

Quatuor reliqua re- censentur.

22.

An impedi- menta ex

crimine ad-
huc sint in
vigore.

de consuetudine abrogante constat, ut lo-
quuntur alii. Immo simpliciter & absolute
asserunt *Navarrus, Sanchez, Pontius, Coninck,*
Diana & alii passim esse abrogata per consue-
tudinem de consensu seu conniventia Eccle-
siæ. Constat enim de usu, quo rei similium
criminum nec abstinere à Matrimonio, nec
dispensationem petunt ipsi vel alii pro ipsis:
neque de illis sunt solliciti Prælati aut curam
animarum gerentes. Jus Canonicum quoque
reprobans consuetudinem contrariam legi im-
pedimentorum, loquitur de solis dirimen-
tibus. Adde etiam olim fortè non aliter obli-
gasse, quàm crimine existente publico &
notorio, præsertim incestus, vel in iudicio
probabili, aut insuper per sententiam iudicis
declarato, præsertim presbytericidio, prout
Nonnulli diversimodè docuerunt. Denique
dum ea impedimenta vigerent, creditur ad-
huc fuisse penes Episcopum dispensandi pote-
statem.

Prædictis
merito an-
numeratur
hæresis.

Merito porrò his impedimentis anume-
rari posset impedimentum hæresis, quò im-
peditur Catholicus contrahere cum hæretica;
etsi Matrimonium non dirimatur. De quo
tamen postea, cum de disparitate cultus, com-
munem secuti methodum agemus.

Q U Æ S T I O III.

De Impedimentis dirimentibus in Communi.

23.
In statuena-
dis impedi-
mentis di-
rimentibus
Ecclesia non
erravit.
Locum ha-
bent etiam
in ignorantibus.

IMPEDIMENTA dirimentia, quæ scilicet
impediunt, quo minùs Matrimonium sit
validum, uti Ecclesia constituere potuit, sic
in iis constituendis ipsam non errasse definit
Trid. sess. 24. can. 4.

Primò itaque horum efficacia locum habet
indubiè etiam in ignorantibus: qui si cum
impedimento dirimente ignorato Matrimo-
nium contrahant, invalidè contrahunt, etsi
ob bonam fidem excusentur interim à culpa.
Nam nullitas Matrimonii incurritur ab eis
tanquam effectus inhabilitatis, quæ contrahi-
tur etiam non cognita.

24.
An valide
contrahant
erroneè exi-
stimantes
impedimen-
tum.

E contrà si verè quidem impedimentum
non subsit, tamen erroneè contrahentibus ad-
esse putetur, adhuc validum fore Matrimo-
nium censent varii: at negant alii. Et quidem
si omnino certò sibi persuadeant subesse im-
pedimentum dirimens, & vim illius probè
nòrint, non apparet, qualiter practicè possit
in talibus adesse seria contrahendi intentio;
quæ non versatur circa id quod certò putatur
impossibile. Quia tamen fieri potest, ut falsò
putantes se esse v. g. consanguineos, aliquali-
ter suspicentur contingere posse, ut non sit
gradus tam propinquus qui dirimat; vel ut
putantes v. g. priorem conjugem vivere, co-
gitent posse fieri, ut obierit; vel sanè vim im-
pedimenti dirimentis non penetrant: hinc pos-
sent tales habere intentionem sufficientem,

contrahendi scilicet si & quantum possunt, seu
faciendi quidquid possunt.

Secundò locum habet impedimentorum
dirimentium efficacia etiam cum periculo vi-
tæ, quantum ad hoc, ut ne tunc quidem valeat
contractus Matrimonii v. g. post votum so-
lemne vel Ordinem sacrum, aut inter consan-
guineos &c. Per hoc enim non redditur abla-
ta potestas contrahendi. Estque hæc commu-
nis Doctorum sententia; quam sensus & usus
Ecclesiæ confirmat.

Si quis tamen gravi metu compellatur cum
impedimento dirimente jure Ecclesiastico
contrahere, excusatur à mortali, si non inten-
dat consummare (quod ne quidem metu mor-
tisliceret) nec sit de hoc periculum, neque
etiam intendat conficere Sacramentum. Ita
Sanchez l. 7. d. 5. n. 4. Coninck & alii: quia
lex irritans non videtur tam rigidè prohibere
talem contractum, ut non liceat in tali peri-
culo citra mortale inire illum fictè, vel etiam
seriò eò modò quò potest.

Aliàs contrahentes cum impedimento di-
rimente graviter peccant, juxta omnes Docto-
res: quia in re magni momenti contraveniunt
præcepto juris naturalis, vel divini, aut
saltem Ecclesiastici. Etsi enim possit dari lex
irritans, non prohibens: tamen in præsentia
ob indecentiam facti, ipsum irritatur, adeò-
que prohibetur. Et consuetudo optima legum
interpretes sic mentem Ecclesiæ clarè interpre-
tatur. Unde & vocantur in Jure gradus pro-
hibiti, in quibus scilicet prohibetur Matrimo-
nium, etsi simul irritetur. Deinde in ple-
risque etiam prohibetur specialiter ipsa copu-
la seu usus: ergo similiter ipse contractus.
Immo si intendat Matrimonium sic contra-
ctum consummare, aut exponant se periculo
consummandi, ultra peccatum inobedientiæ,
committunt aliud contra castitatem; & qui-
dem speciale, si copula seu consummatio sit
specialiter mala vel prohibita sic impeditis,
v. g. consanguineis; & si intendat conficere
Sacramentum, peccant insuper contra religio-
nem. Ubi etiam considerandum est, non uni-
cum tantum peccatum, puta volitionis semel
v. g. consummandi, sed potiùs multiplex,
saltem virtualiter, contra castitatem, quatenus
volunt expresse vel tacite in statu quasi con-
tinuo peccati perseverare, sicut qui propone-
ret vivere in concubinato.

Petes, An copula fornicaria eorum, inter
quos est impedimentum dirimens, habeat
specialem malitiam? Resp. Aff. quoad ple-
raque impedimenta. Nam ex voto solemni
& ligamine oritur in copula ex natura rei cir-
cumstantia sacrilegii vel adulterii. Similiter
ex Ordine sacro oritur in copula circumstan-
tia sacrilegii, sive ex voto, sive ex Ecclesiæ
præcepto. Idem est in impedimento affinita-
tis, cognationis etiam spiritualis aut legalis,
publicæ honestatis: nam ista impedimenta
sunt inducta ob specialem indecentiam ipsius
copulæ inter taliter impeditos, quæ fit ex in-
de

25.
An vel qua-
liter locum
habeant et-
iam in pe-
riculo vita.

26.
An contra-
hentes cum
impedimen-
to dirimente
graviter
peccent, &
qualiter.

27.
An vel
quando in
copula ha-
bita inter
se impeditos
sit malitia
specialis.

de incestuosa. Similiter copula habita inter impotentes videtur esse distinctæ malitiæ, quæ reducitur ad peccatum contra naturam: etsi de hoc quidam dubitent. Plurimi idem tenent de disparitate cultûs, ut si v. g. Christianus fornicetur cum infideli: cum etiam in tali copula videatur indecentia, ob quam Ecclesia inter tales Matrimonium irritavit. Vide *Coninck disp. 30. n. 21.* ubi addit talem copulam esse contra virtutem religionis. Quando tamen inhabilitas ad Matrimonium non est inducta ob peculiarem inordinationem quæ est in copula, sed ob aliam causam, v. g. in pœnam criminis, vel ob ignorantiam aut metum, est simplex fornicatio; ut cum est impedimentum criminis vel raptûs, vel metûs, vel erroris personæ: nisi quod possit adesse circumstantia specialis injustitiæ, si quis vi vel metu aut dolô alteram inducat ad copulam.

28. Tertiò manifestum est, contrahentes cum impedimento, eò cognitô debere separari ab usu Matrimonii: immo ob morale periculum carnalis commercii, etiam quoad habitationem, per se loquendo, seu quantum fieri potest. Et quidem interdum non erit magnum incommodum detegere parti impedimentum, v. g. vitam prioris conjugis, quæ putabatur mortua.

29. Sed gravis est difficultas in casu, quô unus solus impedimentum post contractum Matrimonium detegit, aut illius antea conscius contraxit, nec potest absque summa infamia illud manifestare comparti, aut non abque alio magno periculo separari vel debitum negare; aut quando ob defectum probationis compellitur ab Ecclesiæ Prælatis reddere debitum. Quô casu certum est conscius impedimenti non posse reddere debitum, donec interim impetretur dispensatio; ne quidem dum impedimentum est juris Ecclesiastici, & Judex cogit ad reddendum debitum. Ita enim expressè declarat *Innocentius III. c. Inquisitioni 44. de sent. Excomm.* ubi in casu, quô alter conjugum pro certo scit impedimentum conjugii, propter quod sinè mortali peccato non valeat carnale commercium exercere, quàmvis illud apud Ecclesiam probare non possit; respondet, eum debere potius excommunicationis sententiam humiliter sustinere, quàm per carnale commercium peccatum operari mortale. Idem habetur c. *Litteras de Restit. spoliat.*

Et ratione. Ratio est: quia fornicatio numquam licet. Neque tunc est debitum, sed crimen; quod nequidem ob jacturam vitæ est admittendum. Putat quidem pars nescia se habere jus petendi, sed ipsam verè illud non habere, constat parti impedimenti consciæ. Non fit etiam inter impedimenta in Jure distinctio. Quare etsi sit Ecclesiasticum, non censetur Ecclesia per talem Prælatum dispensare, sed hic proceditur per allegata & probata, supponendo, non faciendo Matrimonium va-

lere. Unde si postea impedimentum detegeretur, Ecclesia eos separaret, & liberos declararet. Censura autem tunc non ligat innocentem in foro conscientiæ, & coram Deo non tenet; sed solum in externis deberet se talis gerere pro excommunicato ad vitandum scandalum & majora alia incommoda. Qualiter porrò in reliquo sit tali casu procedendum, attentis circumstantiis prudens judicabit. Promptius autem erit, quando impedimentum est juris Ecclesiastici, ac dispensabile, procurare dispensationem, vitatâ interim aliô prætextu copulâ, ac post dispensationem renovare Matrimonium. Aliàs interdum expediet fuga, ingressus in Religionem, procuratio divortii aliô titulô, si adfit, &c.

Quartò ad revalidandum Matrimonium ratione impedimenti invalidè contractum, certum est non sufficere solam ablationem impedimenti, sed adhibendum esse novum consensum: adeò ut in hoc etiam nequeat Papa dispensare. Prior enim consensus, utpote inter personas tunc inhabiles, nullius erat valoris, nec poterat umquam virtute illius perfici Matrimonium, adeoque post habilitationem debet poni consensus perficiens Matrimonium. Est etiam satis certum, & apud Doctores communiter exploratum, non sufficere novum consensum unius tantum conjugis, qui impedimenti est conscius, sed requiri utriusque jam habilis effecti: antea enim erat consensus utriusque omnino nullus, utpote qui erat inter inhabiles, & utrimque acceptatio ac traditio personarum inhabilium. Quare non est, cur unius potius, quàm alterius consensus foret renovandus. Certum insuper est, non sufficere solum internum consensum, sed debere exterius exprimi, seu requiri novam expressionem consensûs: nam totus antecedens contractus erat nullus, etiam quoad actum externum.

Sed controversia est, an uterque debet fieri conscius nullitatis Matrimonii sive impedimenti præcedentis, an verò sufficiat impedimentô sublatô conjuges denuò consentire seque tractare ut conjuges? Postremum sufficere asserit *Cajetanus, Sotus, Corduba, Bartholomeus & Petrus Ledesma, Henriquez, Rodriguez & alii*: eò quod sublatô impedimentô sint personæ ad contrahendum habiles, adeoque si de facto verè consensum adhibeant, is erit legitimus; & consequenter ipse contractus matrimonialis in hujusmodi consensu expresso perficitur. Idque plures ex iis Doctoribus asserunt, etsi conjux ignarus impedimenti sit ita dispositus, ut agnitâ veritate nullatenus consentiret. Varii quoque huic sententiæ contradicentes eam saltem admittunt esse probabilem in praxi in casu urgentis necessitatis, dum scilicet ex detecta Matrimonii nullitate gravissima sequerentur inconvenientia.

Verum

30. Matrimonium sic contractum debet sublatô impedimentô revalidari novô consensu utriusque.

31. Juxta nonnullos scientia nullitatis non requiritur.

32. *Contrarium est hodie apud Doctores receptum.* Verum recepta hodie apud Doctores opinio (pro qua refertur *Scotus 4. dist. 35. q. 1. n. 5. Richardus, Adrianus, Navarrus, Sanchez, Pontius, Coninck* & plurimi alii) requirit utrique conjugum aliquo modo notificari nullitatem Matrimonii: eò quod alioquin infcius nullitatis per suum novum consensum tantum intendat confirmare contractum prius factum, eumque præstare vi existimationis, quã credit illum valuisse & valere: qui proinde si non valuerit, tali confirmatione non revalidatur: cum tantum approbetur quod factum erat, & prout factum fuisse apprehenditur: quod manifestè apparet non sufficere. Immo cum tali consensu potest stare actualis intentio nequaquam tunc contrahendi, si prius Matrimonium foret nullum: adeoque procedit ex præsumptione falsa de valore matrimonii & jure per illud acquisito, non autem ex intentione denuò contrahendi sive efficiendi Matrimonium: quæ utique est necessaria, nec locum habet in eo, qui sic credit Matrimonium esse dudum factum, ut de ejus nullitate nequidem suspicionem habeat. Quod si tamen hanc, vel dubium aliquod haberet, posset omnino velle denuò contrahere casu quò contractus fuerit nullus.

33. *Quod Auctor amplectitur cum quadam limitatione seu declaratione.* Et hanc quidem posteriorem opinionem omnino veram existimo, cum ea tamen limitatione, quod absolute posset restaurari contractus etiam ab omnino infcio nullitatis, si sub conditione consensum sic exprimat, quod etiam si non valeret Matrimonium antea factum, velit nunc de novo facere. Neque video ullam de hoc dubitandi rationem. Oportet tamen, ut hic novus consensus sit de præsentia, adeoque non solum quis dicat, si non esset Matrimonium, vellem de novo contrahere; sed ut dicat, se tunc contrahere seu accipere alterum in conjugem. Hoc autem sufficit, etiam si quis foret ita dispositus, ut si sciret nullitatem, haberet voluntatem non contrahendi. Itaque in hujusmodi casu perplexo conscius nullitatis studeat obtinere consensum conditionatum, rogans comparem, ut postquam quasi in signum amoris ei dixit, etsi necdum essem conjugatus seu Matrimonium nullum esset, vellem te habere in conjugem & ex nunc volo seu accipio; compars in signum amoris reciproci illud ipsum respondeat. Aliàs nullatenus potest conscius nullitatis admittere copulam, quantumvis compars infcia eam urgeat: copula nanque non est sufficiens signum novi affectus maritalis seu novi consensûs. Et hoc modo posset conciliari utraque opinio præallegata.

An autem Matrimonium ratione impedimenti invalidi post Tridentinum restaurari queat sine præsentia parochi & testium, quando impedimentum est occultum dictum est d. 5. *quæst. 3.*

34. *Impedimenta dirimentia.* Impedimenta porro dirimentia sunt jure antiquo duodecim his versibus comprehensa:

Error, Condicio, Votum, Cognatio, Crimen, Cultus disparitas, Vis, Ordo, Ligamen, Honestas, Si sis affinis, Si fortè coire nequibis. Hac socianda vetant conjugia, facta retrahant.

Quibus Tridentinum addidit raptum; qui tamen potest comprehendi nomine criminis generaliter accepto. Aliqui etiam addunt abentiam parochi & testium, quæ ex Tridentino irritat Matrimonium. Ob quæ adjungi possent hi versus:

Si Parochi & duplicis desit præsentia testis, Raptæ sit mulier, nec parti reddita tuta.

De his impedimentis in particulari varia restant dicenda: præterquam de Vi seu impedimento metûs, item de impedimento ligaminis seu vinculi matrimonialis, de defectu parochi & testium: de quibus in superioribus disputationibus sufficienter actum est: ac denique excepto impedimento Ordinis sacri, de quo actum *Tract. præc. disp. ult.*

Q U Æ S T I O IV.

De Impedimento Erroris & Conditionis servilis.

D I C O I. Error personæ (quo videlicet contrahens putat aliam esse personam cum qua contrahit, quàm revera est, qui quæ est substantialis) irritat Matrimonium jure naturæ. Ita communiter Doctores. Ratio est, quod personæ sint substantiale seu primum objectum hujus contractus; circa quod si sit error, deficit consensus substantialis, adeoque ipse contractus, jure naturæ. Eadem nullitas statuitur seu declaratur jure positivo, c. *Tu nos, de Sponsal.* Nec juvat, quod error sit vincibilis: quia non agitur de incurrenda culpa, sed de validando Matrimonio; ad quod per se requiritur explicitus & formalis consensus, quem tollit error etiam alioquin vincibilis. Quod verum est, etsi quis sit ita dispositus habitualiter, ut etsi sciret esse aliam personam, equidem contraheret: qui dicitur error concomitans & à Juristis error non dans causam contractui. Etsi enim error ille non reddat actum contrarium voluntati, tamen reddit non voluntarium, seu non procedentem ex voluntate circa tale objectum: cum tamen consensus conjugalis debeat esse positivè voluntarius cum tali persona. Dispositio autem habitualis hæc & nunc non influit in actum.

Nec obstat Conclusioni exemplum Jacob & Liæ: quia Jacob non contraxit cum Liâ valide, nisi postquam detecto errore personæ, ratificavit, compassus Liæ jam defloratæ, per ignorantiam ex parte Jacob invincibilem, qui Liâ dolosè substitutam putavit bonâ fide esse Rachelem, deceptus per hoc, quod sponsæ pudoris gratiâ velatæ solerent introduci ad suos maritos. Similiter non obstat exemplum

35. Error personæ irritat jure naturæ Matrimonium.

Etsi sit vincibilis.

Vel concomitans.

36. Neque obstat exemplum Jacob & Liæ.

Aut bene-
dictionis
Isaac,

Aut alio-
rum con-
tractuum
vel sacra-
mentorum,

37. Error qua-
litas per-
sona non di-
rimit ma-
trimonium
ex natura
rei per se
loquendo.

38. Secus est, si
consensus
praestetur
sub condi-
tione quod
qualitas
subsistat.

Aut error
qualitatis
redundat in
personam

Quando id
contingat.

39. Error circa
qualitatem
servilem
irritat ma-
trimonium
persona li-
bera cum
servili

emplum benedictionis Isaac, quæ vel fuit directa ad filium præsentem quicumque esset, vel fuit detectio errore confirmata à patre ex divina revelatione in mirabili illo stupore accepta. Denique non obstat exemplum aliorum contractuum: nam & hos quidem vitiat error substantialis, sed in eis, uti & in aliis Sacramentis, error personæ potest esse sive est accidentalis; secus quàm in Matrimonio: in quo ob specialem rationem illius, consensus censetur determinatè ferri in hanc singularem personam, & corpus tradi pro tali singulari corpore.

Dico II. Error qualitatis personæ, qui & accidentalis vocatur (qualis est v. g. si quæ putabatur dives, nobilis, pulchra &c. sit pauper, plebeia, turpis &c.) per se non irritat Matrimonium. Ita communiter Doctores, & colligitur ex c. Cum in apostolica, de sponsal. Ratio est, quod qualitates non sint objectum contractus sive consensus, sed solum ratio motiva; ac proinde licet sit error circa illas subsistat consensus substantialis adeoque est validus.

Dixi per se: quia posset jure positivò error alicujus qualitatis irritare, ut Conclusionem sequenti patebit. Deinde si quis expressè intenderet non contrahere, nisi talis qualitas insit: tunc enim defectu conditionis deficeret consensus sic conditionatè præstitus, adeoque ipse contractus. Denique quando error qualitatis redundat in personam, etiam irritat Matrimonium, v. g. si aliqua per procuratorem contrahat Matrimonium cum primogenito Regis Hispaniarum, erit irritum, si substituat secundogenitus: quia cum tunc contrahat cum absente, quem non novit nisi sub ratione primogeniti, fertur intellectus, & consequenter consensus solummodò in primogenitum, quicumque ille sit, & in nulum alium. Tunc autem error qualitatis redundat in personam, quando qualitas determinat intellectum contrahentis, ut concipiat certam & omnino determinatam personam, seu quando penes illam format sibi conceptum cujusdam singularis personæ, atque ideo determinat voluntatem, ut in eam præcisè consentiat. Quando verò quis independenter ab ea qualitate concipit seu apprehendit certam personam & postea decipitur, putans tali personæ à se apprehensæ inesse certam qualitatem, quæ non inest, tunc est purus error qualitatis. Ut contingit, quando juvenis sollicitans filiam, fingit se divitem, nobilem, filium comitis, regis &c. Vide Sanchez lib. 7. d. 18. num. 26. & 27. Coninck d. 31. dub. 10.

Dico III. Conditio servilis dirimit Matrimonium, quando liber contrahit ignorantè cum serva, vel libera cum servo. Patet ex c. fin. de Conjugio servorum. Et satis colligitur ex c. Proposuit eodem tit. Matrimonia tamen servorum inter se non irritantur, ut patet ex c. 1. eodem tit. Similiter si liber conditionem

servilem alterius antea noverat, Matrimonium subsistit, ut patet ex c. fin. & c. Proposuit citatis. Immo videtur subsistere, si quis dubitans de conditione servili compartis, eam nihilominus accipiat in uxorem. Idemque à fortiori est, si quis habeat opinionem de hac conditione. Ejusmodi enim censetur habere notitiam hac in re. Ita Pontius, Bonacina & alii. Secus est, si solum adsit levis suspicio, non excludens determinatum judicium de libertate personæ.

Obstat porro valori Matrimonii hic error, etsi sit tantum concomitans, aut etiam vincibilis vel crassus (etsi hoc neget Scotus) sicut similis error personæ obstat valori Matrimonii. Et quamquam in ordine ad culpam, non tamen in ordine ad validitatem Matrimonii (quæ omnino requirit scientiam hujus conditionis) ignorantia vincibilis æquiparatur scientiæ. Si quis ducat servam libertati donatam seu libertam, valet, etsi ignoret fuisse servam: quia de facto verè est libera. Ita Doctores communiter. Immo si serva ab ipso domino tradatur, vel eò sciente & tacente jungatur inscio servitutis, eò ipsò fit libera, & Matrimonium valet, juxta Sanchez lib. 7. d. 20. Pontium lib. 7. cap. 44. & habetur ex Auth. De Nuptiis §. Si verò Decretum.

E contra si servus putans se contrahere cum libera, contrahat cum serva, docent communissimè Doctores Matrimonium valere: nam Canones agunt de Matrimonio, quod init liber cum serva, quam ignorat esse servam. Ratio etiam disparitatis ibi militans, non militat quando uterque est servus, qui sunt pares, sicut duo liberi.

Similiter Canones & ratio id urgent solum, quando liber contrahit cum serva putans esse liberam; non autem quando putat esse servam, & verè est libera: per hoc enim non deterioratur conditio hujus, sed par alteri fit.

Plura hinc moveri possent circa conjugia servorum. Quæ quia apud nos rara sunt, videantur apud alios, signanter Sanchez lib. 7. d. 19. & seq.

Existimant autem Doctores passim, conditionem servilem ignoratam dirimere Matrimonium, non quidem jure naturæ, sed tantum Ecclesiasticò; uti error cæterarum qualitatum jure naturæ illud non dirimit juxta Doctores communiter. Quàmvis oppositum non sit improbable, quod docet Magister dist. 30, in princip. & plures alii, quibus favet Scotus dist. cit. quest. 1. num. 2. & dist. 42. num. 11. eò quod in toto jure non reperiatur textus irritans, sed irritatio potius supponatur. Deinde persona libera non videtur corpus suum liberum tradere pro corpore alterius, nisi similiter libero in ordine ad usum matrimoniale, nisi expressius aliud intendat; uti facit, quando conditionem servilem novit.

40. Etsi concomitans sit aut vincibilis:

Secus si ignoretur servitus jam abolita,

Aut servus contrahat cum serva, falsò putans esse liberam.

41. An error circa conditionem servilem irritet Matrimonium jure naturæ

Q U Æ S T I O V.

De impedimento Voti & Disparitatis
Cultûs.

42. *Votum so-*
lemne diri-
mit Ma-ri-
monium
contrahen-
dum.
Idem est, de
voto simpli-
cis emisso in
Societate
Iesu.
DICO I. Votum solemne castitatis emis-
sum in professione Religionis approbatæ
dirimit Matrimonium contrahendum. Est de
fide ex *Trid. sess. 24. can. 9.* & patet ex *c. unic.*
de Voto in 6. & aliis Juribus. Deinde post Con-
stitutionem *Gregorii XIII.* quæ incipit, *As-*
cendente Domino, etiam votum simplex casti-
tatis, quò aliquis in Societate Iesu fit Reli-
giosus dirimit Matrimonium contrahendum.
Reliqua vota simplicia non dirimunt, ut patet
ex *c. unic. cit.*

43. *Votum so-*
lemne diri-
mit jure
solum Ec-
clesiasticò.
DICO II. Votum solemne dirimit Matri-
monium jure Ecclesiasticò. Ita *Scotus 4. dist.*
38. & d. 42. num. 11. & alii communius,
contra varios, quorum aliqui volunt quòd
dirimat jure naturæ, pauci alii, quòd jure
divinò. Probatur Conclusio: quia de jure Ec-
clesiastico constat; jus autem naturæ vel di-
vinum ex nullo capite sufficienter probatur.

Confirmatur I. quia votum solemne non
dirimit jure naturæ aut divinò, inquantum
est votum: cum votum simplex non minùs
obliget apud Deum, quàm solemne, ut tradit
Celestinus III. c. Rursus, qui Clerici vel voven-
tes; & tamen votum simplex non dirimit: so-
lemnitas quoque voti est introducta ab Eccle-
sia, juxta *c. unic. cit.* & Bullam *Gregorii XIII.*
cit. Non irritat etiam inquantum est traditio
facta Religioni, & hæc per solemnem pro-
fessionem acquirit dominium aliquod in Re-
ligiosos: nam etiam per vota simplicia Socie-
tatis fit hæc traditio, quæ tamen solò jure
Ecclesiasticò irritant Matrimonium, nec ante
Constitutionem Gregorianam irritabant. De-
inde dominium illud non repugnat dominio,
quod acquiritur per contractum Matrimonii;
ut patet, dum conjuges post Matrimonium
etiam consummatum profitentur ex mutuo
consensu: & à fortiori dum servus cum serva,
vel etiam cum libera servilem conditionem
non ignorante contrahit matrimonium, domi-
nò retinente suum dominium. Confirmatur II.
quia vinculum matrimoniale stat cum pro-
fessione religiosa, quæ emittitur postea; quid-
ni ergo quantum est ex jure naturæ stet pro-
fessio cum postea ineundo matrimonio?

44. *Disparitas*
cultûs di-
rimt Ma-
rimonium
inter Bap-
tizatum &
non bapti-
zatum.
DICO III. Disparitas cultûs dirimit Ma-
rimonium, quando fidelis contrahit cum
infideli, seu baptizatus cum non baptizata.
Est certum apud Catholicos. Et quàmvis
nulla determinata lex irritans, sive divina,
sive humana, inveniatur; satis tamen hoc de-
clarat consuetudo Ecclesiastica. Unde si bap-
tizatus contrahat cum cathechumena, matri-
monium est nullum; immo licet baptizatus
sit hæreticus vel apostata, invalidè contra-
hit cum non baptizata.

45. DICO IV. Disparitas cultûs dirimit Ma-

rimonium jure Ecclesiasticò. Ita *Scotus 4. dist.*
39. num. 5. & alii communiter. Probatur:
quia non potest dici irritum jure naturæ: cum
nulla disparitas cultûs repugnet substantiæ
Matrimonii; & in antiquo Testamento fide-
les, etiam amici Dei singulares, reperiuntur
contraxisse cum infidelibus; ut *Joseph cum*
Asseneth, *Ester cum Assuero*. Nec potest
dici irritum jure divinò positivò: cum illius
ne vestigium quidem appareat (quidquid
contendat noster *Poncius d. 49. numer. 85.*)
immo in initio Ecclesiæ ob paucitatem fide-
lium necessarium fuerit contrahere cum infi-
delibus: & *Paulus V.* aliquando concesserit
facultatem dispensandi in hoc impedimento;
ut constat apud *Præpositum q. 7. dub. 17.*
concl. 4.

Quàmvis autem inter alios, quantumvis
cultu dispares, modò sint baptizati, validè
contrahatur Matrimonium, ut apud omnes
constat: tamen Catholicus illicitè contrahit
cum Hæretica aut aliis à fide alienis, nisi
gravis aliqua circumstantia excuset: partim
propter periculum perversionis, vel malæ
educationis prolium, vel continuarum dis-
cordiarum: partim propter *Concilium Chalce-*
donense can. 13. & alias Ecclesiæ constitutio-
nes, quibus similia connubia prohibentur.
Unde bene *Ambrosius lib. 1. De Abraham c. 9.*
Cave Christiane Gentili aut Judæo filiam tuam
tradere: cave Gentilem, aut Judæam, atque
alienigenam, hoc est, hæreticam, & omnem
alienam à tua fide uxorem accersas tibi. Alios
Canones sive auctoritates vide apud *Basilium*
Pontium lib. 7. de Matrim. c. 46. Qui etiam
specialem Appendicem de Matrimonio Ca-
tholici cum Hæretica Operi suo de Matri-
monio subrexit.

Non videtur tamen hoc ita intrinsecè ma-
lum; quin periculis illis hîc & nunc cessan-
tibus (quod satis rarum est) & occurrente
gravi necessitate, possit cohonestari: acceden-
te præsertim Pontificis dispensatione, aut con-
trariâ consuetudine, qualis (teste *Sanchez l.*
7. d. 72. num. 5.) invaluit, ubi Catholici
Hæreticis permixti vivunt. De quo etiam ex
professo agit *Basilius Pontius in Appendice cita-*
ta c. 3. & sequentibus.

Q U Æ S T I O VI.

De Impedimento Cognationis.

CUM cognatio sit triplex: carnalis, sive
consanguinitas, spiritualis & legalis; de
singulis quæritur. Quoad cognationem car-
nalem

Nota I. eam oriri ex participatione ejus-
dem sanguinis sive naturæ. Unde eam descri-
bit *Scotus 4. dist. 40. num. 2. Vinculum persona-*
rum ab eadem persona carnali propagatione des-
cendentium. Adde, vel potius subintellige,
Vel quarum una descendit ab altera. Hinc *Adam*
& *Heva* non fuerunt consanguinei: cum unus
ab

Idq; jure
Ecclesiasti-
cò.

46.
At inter
baptizatos,
quantum-
vis cultu
dispares,
Matrimo-
nium va-
lidè, etsi
illicitè con-
trahitur.

An id sit
intrinsecè
malum in
omni casu.

47.
Cognatio
est triplex.

Cognatio
carnalis
seu consan-
guinitas
quid sit.

ab altero, vel ambo ab eadem tertia persona per carnalem propagationem non descenderint.

48.

Linea consanguinitatis alia ascendens, alia descendens, alia collateralium.

Nota II. triplicem distingui lineam consanguinitatis (quæ juxta *Scotum supra* est ordo personarum consanguinitate junctarum) juxta triplicem personarum sanguine junctarum inter se habitudinem: scilicet ascendentium quæ est habitudo principiati ad principia; in qua sunt filius, pater, avus, proavus, abavus &c. descendentium, quæ est habitudo principii ad principia; in qua sunt pater, filius, nepos, pronepos, abnepos &c. & lineam transversam sive collateralium, quæ est habitudo descendentium ab eodem stipite, sic ut non à se invicem descendant; qualem habent duo fratres, duo patruales &c.

49.

Gradus consanguinitatis qualiter sint computandi.

Nota III. in linea recta tot gradibus unum ab alio distare, quot generationibus inferior descendit à superiore, v. g. pater & filius distant unò gradu, avus & nepos duobus, proavus & pronepos tribus: tot enim generationibus descendit inferior à superiore. Vel (quod in idem redit) tot gradibus distant à se invicem, quot sunt personæ, unâ minus. In linea transversa sive collateralium tot gradibus distant à se invicem, quot distant à communi stipite, v. g. duo fratres inter se distant unò gradu, prout distant à communi stipite: filii fratrum duobus gradibus &c. Patruus & nepos dicuntur conjungi in primo gradu & secundo: quia unus distat à communi stipite unò gradu, & alter duobus. Quantum tamen attinet ad effectum juris quoad impedimentum Matrimonii, semper in hoc attenditur gradus remotior, qui ad se trahit propinquiorem, sic ut præfati dicantur conjungi in secundo gradu, quia unus distat à stipite duobus gradibus. Patet ex c. *Quod dilectio* & c. *Vir, de Consanguin. & affinit.*

50.

Consanguinitas in linea recta dirimit jure naturæ matrimonium in quovis gradu.

DICO I. In linea recta quilibet gradus dirimit Matrimonium jure naturæ; ita ut si Adam hodie viveret, uxorem ducere non posset. Ita *Scotus supra num. 4.* & plurimi apud *Sanchez lib. 7. d. 51. num. 12.* De primo gradu constat apud omnes: sed de ulterioribus controversatur. Plures volunt non excedere primum gradum: Alii non secundum; alii solum protendi ad quartum, alii ad septimum, alii ad vigesimum. Probatur Conclusio ex L. *Nuptia*, & L. *Jure gentium ff. De ritu Nuptiarum*, ubi deciditur inter ascendentes & descendentes in infinitum jure gentium (quò nomine Jurisconsulti appellant jus naturæ) incestuosas nuptias contrahi, easque consistere non posse. Ratio est: quia non solum indecens est tales contrahere, sed semper manet indecens tales simul misceri, ob reverentiam jure naturæ specialiter debitam principio originis etiam mediato, v. g. avo, proavo &c. cui reverentiæ status & actus conjugalis quasi substantialiter repugnat. Confirmatur: quia omnes ascendentes dicuntur & sunt veri parentes respectu descendentium, eisque debetur eadem reverentia, quæ immediatis parentibus; inter

Herincx Sum. Theol. pars IV.

quos tamen & proles ob hoc ipsum juxta omnes est jure naturæ irritum Matrimonium.

Nec obstant jura, quæ insinuant non dirimi Matrimonium ultra quartum aut alium determinatum gradum: quia loquuntur de consanguinitate in linea transversa. Unde numquam legitur oppositum in praxim fuisse deductum, aut à Pontifice in eo fuisse dispensatum.

Non obstat etiam, quòd participatio sanguinis propter nimiam distantiam inter ascendentes & descendentes tandem videatur tolli: quia hic potius spectatur ratio principii, ob quam debetur filialis reverentia (cujus obligatio semper manet) quàm physica participatio sanguinis.

DICO II. Consanguinitas in linea transversa dirimit Matrimonium usque ad quartum gradum inclusivè. Patet ex *Concilio Lateranensi cap. 50.* & refertur c. *Non debet, de Consanguin. & affinit.* ubi etiam restringitur jus antiquum, quod irritabat usque ad septimum gradum. Congruè autem id Ecclesia statuit: tum ad majorem commoditatem humani commercii inter fideles, ut per foedera conjugiorum inter diversas familias magis dilatetur amicitia: tum ad majorem cautelam servandæ continentiae inter sanguine junctos, qui frequenter sibi invicem cohabitant, & sunt valde familiares; tum ob alias causas. Quia verò memoria hujus affectus & propinquitatis facilius conservatur usque ad quartum gradum, & alioquin periculum foret, ne Matrimonia frequenter essent invalida, si impedimentum longius extenderetur, convenienter fuit restrictum usque ad quartum gradum; præsertim quia ob sufficientem multiplicationem fidelium amplius extendi non oportebat.

Satis quoque constat, impedimentum hoc esse juris merè Ecclesiastici à secundo gradu inclusivè: cum infideles conversi, qui antea in tali gradu contraxerant, non sint separandi, ut determinat *Innocentius III. c. Gaudemus, de Divortiiis*; essent autem separandi, si impedimentum foret juris naturæ.

Solum est controversia de primo gradu lineæ transversæ, videlicet de fratre & sorore. Valde probabile est dirimere jure naturæ, juxta *Sanchez, Præpositum* & alios passim. Et colligitur ex *Augustino lib. 15. de Civit. cap. 16. & lib. 22. contra Faustum cap. 35.* Atque ex eo, quòd (teste *Augustino* locò prius cit.) Gentes, quæ fraterna conjugia permiserunt, fuerint graviter reprehensæ, cæteris melius institutis illa abhorrentibus. Deinde Abraham *Genes. 12.* visus est sibi sufficienter ostendisse Gentibus, Saram non esse suam uxorem, dicendo esse sororem. Quòd rursum fecit *Gen. 20.* Ratio efficax difficulter redditur: non est tamen contemnenda ea ratio moralis, quòd juxta instinctum luminis naturalis frater & soror maximam sibi debeant reverentiam; cui familiaritas conjuncta turpitudini actus

B b b

carnalis,

51.

Satis ob-
jectionibus.

52.

Consanguinitas in linea transversa dirimit matrimonium usque ad quartum gradum:

Et quidem jure merè Ecclesiastico à secundo gradu inclusivè;

53.

At inter fratrem & sororem valde probabiliter etiam jure naturæ.

carnalis, nimium repugnat: & quòd alioquin natura non satis providisset periculis incontinentiæ, si frater & soror non prohiberentur lege speciali invicem commisceri.

Quòd si tamen ista indecentia contractum Matrimonii se solà non potuerit reddere invalidum, credendum omnino videtur, Deum juxta naturæ exigentiam suò præceptò & ordinatione illum invalidasse ab initio conditæ creaturæ: nisi quòd ob necessitatem (quæ indecentiam expurgabat) permiserit filios Adæ ducere sorores, cum aliæ mulieres non essent.

54. *Quò sensu Abraham uxorem appellat sororem.* Nec obstat, quòd Abraham in uxorem duxerit Saram, sororem suam germanam, sed non uterinam, juxta id quod ait *Gen. 20. Verè soror mea est, filia patris mei, & non filia matris mea.* Nam Sara vocatur ibidem & *Gen. 12.* soror Abraham, id est, propinqua sanguine, scilicet filia Aran fratris Abraham: quò sensu & *Loth Gen. 13.* frater dicitur, cum tamen esset filius Aran fratris Abraham. Dicitur autem filia patris Abraham, scilicet Thare, sed mediata, sive mediante filio Aran, & non filia matris Abraham, eò quòd Aran & Abraham non essent uterini, sed ex diversa matre. Unde *Gen. 11.* Sara (quæ & Jescha ibidem vocatur, adeoque binominis fuit) dicitur nurus Thare, & uxor Abraham filii Thare. Ita explicat *Augustinus* & alii Patres ac Expositores passim. Quæ expositio confirmatur: quia si licuissent tempore Abraham Matrimonia inter fratrem & sororem, inutiliter Abraham fuisset usus hujusmodi prætextu, & Abimelech *Gen. 20* non rectè collegisset, non esse uxorem, quia soror erat, vel inde se justificasset apud Deum. Ex quibus pariter patet, qualiter nihilominus Abraham non sit mentitus, tacendo uxorem, & dicendo sororem, ne se occisò ipsa ab extraneis captiva possideretur; sicque tuendo vitam propriam, & castitatem uxoris, quam simul tueri se non posse credebatur, divinæ custodiæ committendo. Vide *Augustinum l. 22. contra Faustum c. 26. & 33. & l. 16. de Civit. c. 19.*

Contrariū opinionis nostræ tenētes subdant hoc impedimentum dispensationi Papa. Sciendum tamen, opinionem nostram non esse certam: cum ei contradicat *Cajetanus*, *Pontius* & plures alii. Qui consequenter admittere debent, ex causa seu necessitate gravissima posse Pontificem in hoc dispensare; quàmvis id non sit solitum aut conveniens. Singulare tamen est, quod ex *Archidiacono* refert *Silvester V. Papa q. 17.* scilicet *Martinum V.* dispensasse cum eo, qui cum sua germana contraxerat & consummaverat.

55. *Cognatio spiritualis quid sit, & inter quos contrahatur.* Cognatio spiritualis est necessitudo quarundam personarum orta ex Sacramento Baptismi vel Confirmationis; ut habetur *c. fin. de Cognat. spirit. in 6.* Hæc cognatio (quæ olim latiùs extendebatur) est restricta à *Tridentino sess. 24. c. 2. de Reform. Matr.* ut solum dirimat Matrimonium inter baptizantem vel confirmantem & paternos ab una parte, & baptizatum, vel confirmatum ejusque pa-

trēm & matrem ab altera. Speciales circa hanc cognationem difficultates vide *disp. 7. De Necess. Effectu & Carem. Bapt. q. 4. & apud Prapositum hic q. 7. dub. 6.*

Cognatio legalis est propinquitās quarundam personarum orta ex adoptione. Est autem adoptio, personæ extraneæ in filium aut filiam &c. legitima assumptio. Una est perfecta, quā adoptatus transit in patriam potestatem adoptantis, fitque heres necessarius ab intestato. Et hæc fieri debet de expresso & mutuo consensu utriusque partis, accedente principis auctoritate (nisi fortè, quando avus adoptat proprium nepotem vel neptem) soletque vocari arrogatio. Altera adoptio est imperfecta, quā homo etiam alieni juris potest locò v. g. filii assumi, non transeundo in potestatem adoptantis. Et hæc fit etiam auctoritate inferioris judicis sive magistratus, de consensu solius adoptantis, nec per eam fit adoptatus hæres necessarius, sed tantum à testato.

Et quidem Doctores satis communiter censent oriri impedimentum dirimens Matrimonium etiam ex adoptione imperfecta, saltem inter adoptantem & adoptatum ejusque descendentes usque ad quartum vel aliquem alium gradum, de quo ipsi variant. Nihilominus valde probabiliter id negat *Vasquez d. 63. num. 9.* & varii Recentiores: eò quòd jura possint, adeoque debeant intelligi de adoptione perfecta: in qua etiam sola specialiter locum habet ratio & convenientia, ob quam hoc impedimentum fuit indutum.

Itaque perfecta adoptio sive arrogatio dirimit Matrimonium in linea recta inter adoptantem & adoptatum, & legitimos descendentes adoptati; idque juxta aliquos in infinitum, juxta alios usque ad secundum gradum, juxta plures alios usque ad quartum; juxta *Sanchez* autem & alios solum dirimit quoad illos descendentes, qui tempore adoptionis sunt sub potestate adoptati, adeoque aliquando subsunt potestati adoptantis. Secundò inter adoptantem & uxorem adoptati; item inter uxorem adoptantis & adoptatum. Tertiò in linea transversa inter adoptatum & filios legitimos adoptantis, quādiu utrique sunt sub potestate adoptantis: & cessat vel cessante adoptione, vel dum alterutri emancipantur. Reliqua, quæ de hac cognatione quæri possunt, quia rara sunt & incerta, vide apud *Sanchez d. 63. & alios.*

Q U Æ S T I O VII.

De Impedimento Affinitatis.

AFFINITAS est propinquitās personarum orta ex copula carnali inter cognoscentem & consanguineos personæ carnaliter cognitæ. Nam cum ii fiant una caro, consequenter consanguinei unius, propter unita-

56. *Cognatio legalis oritur ex adoptione. Adoptio alia est perfecta, quæ dicitur arrogatio.*

Alia imperfecta.

57. *An ex hac oriatur impedimentum dirimens.*

Inter quos dirimat Matrimonium adoptio perfecta.

58. *Affinitas quid sit.*

unitatem naturæ vel sanguinis, transeunt ad fines alterius, in tali linea, recta vel laterali, & eò propinquitatis gradu, quò erant alteri consanguinei. Unde c. *Fraternitatis* 35. q. 10. dicitur: *Si una caro sunt, quomodo potest aliquis eorum propinquus pertinere uni, nisi pertineat alteri.* Stipes proinde in affinitate dicitur duplex illa persona, quæ per copulam fit una caro: cum utraque sit radix & origo hujus affinitatis: adeò ut vir & uxor non tam sint inter se affines, quàm affinitatis principium.

59. Hinc patet I. non oriri affinitatem inter consanguineos utriusque. Unde duo fratres, vel pater & filius, possunt omni tempore ducere duas sorores, aut matrem & filiam. Sublatum quoque est per *Innocentium III.* in *Concilio Lateranensi*, & refertur c. *Non debet, de Consang. & affin.* duplex aliud genus affinitatis jure antiquò statutum, quod secundum & tertium dicebatur, & quorum illud ex primo affinitatis genere (quod hodie solùm viget) istud ex secundo genere nascebatur; sic ut amplius non oriatur affinitas ex affinitate. Olim autem maritus viduæ habebat affinitatem secundi generis cum consanguineis prioris mariti usque ad quartum gradum. Si verò viduâ defunctâ duxisset maritus ejusdem secundam uxorem, hæc rursus contrahebat affinitatem tertii generis cum iisdem consanguineis primi mariti usque ad secundum gradum; ut declarat *Glossa c. Non debet.*

60. Patet II. requiri copulam, quæ per se sufficiat ad generationem, nisi sterilitas aut quid simile obstarat: quia per illam solam fiunt una caro. Unde non sufficiunt tactus quicumque, nec etiam penetratio valis absque effusione seminis intra illud; similiter nec congressus sodomiticus vel spadonum, utpote insufficientes ad generationem. An autem ad copulam inductivam affinitatis requiratur seminatio etiam ex parte foeminae, est controversum, & pendet à difficultate Physica, an semen mulieris sit ad generationem necessarium. Quod quidem Varii, etiam recentiores Theologi asserunt, qui consequenter censent Matrimonium non aliter, quàm si etiam foemina seminet, consummari. Potior tamen pars Doctorum contradicit. Sed & alii fatentur, seminationem foeminae in copula adfuisse, non solùm præsumi in foro externo, verùm etiam in rei veritate ita censendum esse, nisi evidenter aliud constaret.

61. Patet III. Affinitatem contrahi etiam ex copula occulta aut involuntariè habita, in somno, ebrietate: quia ad hunc effectum non consideratur culpa, sed quòd fiant una caro sufficienter ad generationem. Unde de copula habita cum foemina invita, expressè id decidit Pontifex c. *Discretionem, De eo qui cognovit consanguineam.*

Patet IV. Affinitatem contrahi etiam ex copula illicita; nam etiam qui adharet meretrici, unum corpus efficitur, inquit Apostolus 1. *Herincx Sum. Theol. pars IV.*

ad Cor. 6. Patet ex Canonibus, & novissimè ex *Tridentino sess. 24. c. 4.*

Patet V. Matrimonium ratum non inducere propriè affinitatem (quàmvis Nonnulli sic loquantur) sed impedimentum publicæ honestatis; ut etiam refertur expressè declarasse *Congregatio Cardinalium*, & supponit *Pius V. Bulla Ad Romanum spectat* edita ad *Concilium Tridentinum*, quæ refertur in 7. *Decretal. Tit. de Matrim. & Sponsal. c. 2.* Unde excommunicatio lata adversus contrahentes cum affinibus, non comprehendit hunc casum: cum per Matrimonium ratum verè non fiant una caro. His præmissis

DICO I. Affinitas orta ex copula licita, sive Matrimoniali, dirimit Matrimonium contrahendum usque ad quartum gradum inclusivè. Patet ex *Concilio Lateranensi*, & refertur c. *Non debet de Consanguin. & affin.* In quo etiam antiqui Canones restringuntur, quibus impedimentum hoc extendebatur usque ad septimum gradum, ac insuper cætera affinitatis genera tolluntur, relictò unipicò, quod initio dubii explicavimus.

DICO II. Affinitas orta ex copula illicita dirimit Matrimonium usque ad secundum gradum inclusivè. Patet ex *Tridentino sess. 24. c. 4. de Reformat. Matrim.* ubi etiam restringit antiqua jura, juxta quæ hæc affinitas olim tam latè se extendebat, quàm quæ oriebatur ex copula licita. Unde in tertio & ulterioribus gradibus amplius non dirimit, immo nec impedit matrimonium, ut declaravit *Pius V. Bulla cit.* Idque probabiliter etiam in illis locis, ubi alia Decreta Concilii non sunt recepta; ut docet *Malderus 1. 2. q. 90. disp. 2. Zypaus 1. 4. Consul. Canon. de Cognat. spirit. Consult. 1. & alii.* Quomodo (ait *Zypaus supra*) refertur & *Pium V.* declarasse *Tridentinum* quoad favorabilia à Catholicis Angliæ observari posse. Quos sanè sub hæreticis gementes à communi beneficio Concilii excludi non congruebat, ob impeditam malorum pervicaciâ decretorum *Tridentini* publicationem: eò magis, quòd lex derogatoria extremam illam solemnitatem non exigit: quòdque plurimæ sint provinciae, in quibus non omnia *Tridentini* decreta sunt recepta; nec tamen ullus rectè negaverit, quoad reliqua recipi potuisse & observari, ut arguit *Zypaus supra.*

DICO III. Affinitas, sive in linea transversa, sive etiam in recta, non dirimit jure naturæ Matrimonium in quocumque gradu. Prima pars constat: quia Jacob Patriarcha accepit duas sorores in uxores *Gen. 29.* Judas dedit eidem mulieri successivè duos filios in Matrimonium *Gen. 38.* nec tamen hoc reprehenditur à Scriptura: neque etiam apparet necessitas, aut vestigium aliquod divinæ dispensationis. Immo *Deuter 25.* præcipitur, ut si frater obierit absque liberis, alius frater accipiat ejus viduam in uxorem, & suscitetur semen defuncto fratri suo. Idem probatur ex c. *fin de Divortii*, ubi permit-

Non ex matrimonio rato.

62. Affinitas orta ex copula conjugali matrimonium dirimit usque ad quartum gradum.

63. Oriamur ex copula fornicaria, usque ad secundum inclusivè.

An ubi Tridentinum non est publicatum, reductio per ipsum facta locum habeat.

64. Nulla affinitas dirimit jure natura, sive in linea transversa,

tit Pontifex, ut qui in infidelitate contraxerat cum vidua fratris sui, permaneat cum ea post conversionem. Denique probatur ex factis Pontificum, qui in primo gradu affinitatis lineæ transversæ sæpe dispensarunt. Nam *Alexander VI.* dispensavit cum Emanuele rege Lusitaniæ, ut duceret viduam relictam fratris. *Julius II.* dispensavit cum Henrico VIII. rege Angliæ, ut duceret Catharinam Aragoniam, lectissimam & sanctissimam sceminam relictam Arthuri fratris (à quo tamen eam prorsus mansisse intactam narratur) omnibus penè orbis Christiani Academiis tale Matrimonium approbantibus. Quare post diligentissimam discussionem ratione controversiæ obortæ factam, *Clemens VII.* eandem dispensationem & Matrimonium firmiter comprobavit: non obstante quòd Henricus VIII. prætextu contrariæ sententiæ (quæ olim fuit aliquorum) revera autem inescatus impurò amore Annæ Bolenæ, Catharinam post pacatissimum plurimorum annorum connubium repudiavit. *Clemens VIII.* dispensavit cum rege Poloniæ, ut acciperet sororem uxoris defunctæ. Sic & nostrò tempore Casimirus Poloniæ Rex acceperat viduam relictam fratris ex dispensatione *Innocentii X.*

65. *Sive etiam in relictâ.* Secunda pars est magis controversa: nam multi existimant Matrimonium inter vitricum, & privignam, vel inter privignum & novercam, esse irritum jure naturæ. Sed nobiscum tenet *Sanchez d. 67.* & plurimi alii. Et colligitur ex *Scoto 4. d. 41. num. 4.* quatenus indefinite docet, affinitatem dirimere Matrimonium tantum ex statuto Ecclesiæ. Colligitur etiam ex *Concilio Avelianensi III.* (quod celebratum fuit anno 540.) c. 10. Deinde probatur: quia unitas, quam isti affines habent inter se, est tantum accidentalis, ratione commixtionis carnalis inter unum illorum & consanguineum alterius, plurimumque distat ab unitate substantiæ, quam consanguinei habent inter se, præsertim taliter, ut unus sit principium substantiæ alterius: adeoque non videtur ex solo jure naturæ matrimonium inter ullos affines esse invalidum. Verum quidem est, aliquam in eo latere indecentiam, quòd privignus v. g. contraheret cum noverca, cui ob conjunctionem cum patre reverentiam debet, quamque ideo vulgariter nomine matris appellat: est tamen multò minor, quam si contraheret cum propria matre, à qua tanquam principio verè originem traxit; nec videtur se solâ sufficere ad Matrimonium dirimendum. Idque magis apparet, quando quis contraheret cum illa, quam pater aliquando fornicariè cognovit, vel contraheret cum filia, cujus ipse matrem aliquando carnaliter cognovit sine Matrimonio.

66. *Incestuosus 1. ad Cor. 5. habebat uxorem patris sui ad-* Nec obstat, quòd Apostolus 1. ad Cor. 5. redarguens incestum privigni cum sua noverca, dicat, talem fornicationem non audiri inter Gentes: quia (ut passim expositores notant) pater istius incestuosi adhuc vivebat; ut colli-

gitur ex 2. ad Cor. 7. v. 12. ubi dicitur injuriosius fuisse in patrem, quia nempe torum illius adhuc viventis violarat, sibi sumendo uxorem patris. Alioquin non rectè dixisset Apostolus, talem fornicationem non esse auditam inter Gentes: cum ex Historiis constet, connubia cum novercis apud quasdam Gentes usitata fuisse. Et propterea quoque Ruben tam acriter reprehensus fuit, quòd torum patris sui adhuc viventis violasset. Similiter Joannes meritò redarguit Herodem: tum quia uxorem fratris sui Philippi, adhuc viventis, tulerat; ut canitur in Officio Ecclesiastico festi decollationis S. Joannis, & testatur *Josephus l. 18. Antiquit. c. 7.* tum quia subjectus erat legi Mosaicæ, quâ prohibebatur ducere uxorem fratris, etiam defuncti, utpote qui ex Herodiade reliquerat semen sive prolem.

Similiter Herodes uxorem fratris suæ superstitis:

Quam nec fratre mortuo ducere potuisset.

Q U Æ S T I O VIII.

De Impedimento publicæ Honestatis.

IMPEDIMENTUM hoc vocatur justitia publicæ honestatis, vel expeditius publica honestas, eò quòd æquum & justum sit ob publicam honestatem & decentiam impediri Matrimonium inter aliquas personas, quæ factæ sunt invicem propinquæ per sponsalia vel per Matrimonium ratum. Ex quo capite induci impedimentum Matrimonii, patet ex c. *Si quis desponsaverit*, & c. *Si quis uxorem* & aliis 27. q. 2. & c. *unic. de Sponsal. in 6.* aliisque Juribus. Neque extenditur ad personas affines, sed tantum ad consanguineos illius, cum quo inita sunt sponsalia vel Matrimonium.

67. *Impedimentum publicæ honestatis quid.*

D I C O I. Impedimentum publicæ honestatis jure novò oritur ex sponsalibus dumtaxat validis, dirimitque Matrimonium, tantum in primo gradu. Ita *Trid. sess. 24. c. 3.* Quare jure novò potest sponsus de futuro contrahere cum omnibus consanguineis sponsæ, exceptis matre, sororibus ac filiabus. Idem cum proportionem est de sponsa respectu consanguineorum sponsi. Dixi *jure novò*: quia jure antiquò dirimebat usque ad quartum gradum: nec tantum oriebatur ex sponsalibus validis, sed etiam ex invalidis aliter quam ob defectum consensûs, si erant pura, sive non conditionata; sic tamen, ut nullum adferretur præjudicium sponsalibus præcedentibus. Patet ex c. *un. de Sponsal. in 6.* Vide *Sanchez d. 69. Bonacina q. 3. pu. 11. num. 2. & seqq.*

Illud inducunt sponsalia valida in primo gradu jure novò,

Quid jure antiquò statutum fuerit.

Notandum autem hoc impedimentum esse perpetuum, adeoque etiam remanere post mortem sponsi vel sponsæ, ut patet ex c. *Si quis desponsaverit uxorem* 27. *quæst. 2.* & aliis juribus. Idem est, etiam si contingat sponsalia prius valida postmodum irritari. Immo etsi postmodum dissolvantur mutuò consensu; ut

68. *Non tollitur per mortem sponsi aut sponsæ, Nec per sponsalium irrationem;*

Immo nec per eorum dissolutionem ex mutuo consensu. ut cum aliis passim docet Bonacina *suprà* num. 7. retractans contrariam, quam in priori Editione tenuerat, opinionem (quæ aliquin favorabilis esset in praxi, in qua casus est sæpe natus occurrere, & quæ docetur à Prapósito, Diana, Basilio Pontio & aliis, referentibus quamdam declarationem Cardinalium) & pro nostra allegans novam Cardinalium declarationem. Et ita sanè (inquit *Aversa* q. 17. sect. 5.) observatur in Romana Curia, ut petatur dispensatio, quando casus occurrat. Ratio est: quia quod sponsalia mutuò consensu dissolvantur, non facit, quin antea nihilominus valuerint, adeoque impedimentum induxerint; quod proinde permanet, sicut dum sponsalia dissolvuntur per mortem aut aliâ ratione irritantur.

69. *Quædam notabilia pro praxi.* Notandum II. hoc impedimentum quandoque sic concurrere cum impedimento affinitatis, ut sponsus nec possit contrahere cum sua sponsa, nec cum altera à se carnaliter cognita, v. g. si post sponsalia fornicetur quis cum sorore suæ sponsæ, non potest sororem ducere ob publicam honestatem, nec etiam ipsam sponsam, eò quod cum hac contraxerit affinitatem ex copula fornicaria cum sorore. Si tamen quis prius cognoverit sororem, deinde contrahat sponsalia cum altera sorore, non potest quidem ducere hanc ob affinitatem, potest tamen ducere priorem, eò quod sponsalia cum secunda ratione affinitatis contractæ fuerint invalida, quæ jure novò non inducunt publicam honestatem. Similiter aliquando contingit concurrere duplex impedimentum affinitatis, ut si quis carnaliter commisceatur cum duabus sororibus, aut duabus neptibus in secundo gradu: tunc enim ob affinitatem cum utraque neutram potest validè ducere in uxorem. Quæ pro praxi sunt bene notanda.

70. *Qualiter oriatur publicæ honestas ex matrimonio rato.* Dico II. Publica honestas orta ex Matrimonio rato, sive valido, sive etiam invalido, si aliter fuerit invalidum quàm ex defectu consensûs, dirimit juxta communem sententiam Matrimonium usque ad quartum gradum, habetque se in aliis eodem modò, quò ante *Tridentinum*: quia *Tridentinum* solum restringit impedimentum, quod oritur ex sponsalibus, ut declaravit *Pius V.* in Bulla *Ad Romanum spectat*, Tit. de Matrim. & Sponsal. in 7. Decretal. adeoque circa Matrimonium ratum manet in vigore dispositio juris antiqui, quò nascebatur inde impedimentum, etsi Matrimonium foret invalidum, dummodo non ex defectu consensûs; impedimentum, inquam, efficax ad impediendum & dirimendum sequentia sponsalia vel matrimonia, non autem ad præcedentia dissolvendum.

71. *An etiam ex Matrimonio ob clandestinitate* Quocirca cum Matrimonium clandestinum non sit invalidum ex defectu consensûs, sed ex defectu solemnitatis à *Tridentino* requisitæ, consequenter nasci videtur ex eo publica honestas, ut docet *Basilius, Pontius,*

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Aversa, Rebellus & alii. Et refertur expressa Declaratio sacre Congregationis à *Barbosa* & aliis. Quemadmodum ex Matrimonio nulliter contracto à Monacho, à conjugato, & similibus, adhuc oritur impedimentum publicæ honestatis. *Sanchez* tamen l. 7. d. 70. n. 13. & *Prapositus* q. 7. dub. 14. censent hoc impedimentum non oriri ex Matrimonio clandestino, veluti quod nequidem sortitur vim sponsalium de futuro. Immo *Prapositus* contendit universim hoc impedimentum non oriri ex contractu matrimoniali à parte rei invalido ex quocumque capite: cum nil in jure disponatur de tali contractu, velati qui verè non est sponsalitus (excipit Matrimonium impuberum ob dispositionem Juris) de quo Canones loquuntur. *Pius V.* autem in genere solum statuit & declarat reductionem impedimenti per *Tridentinum* factam solum respicere sponsalia de futuro, at in Matrimonio rato servandam esse dispositionem antiquorum Canonum; qui tamen non videntur loqui de Matrimonio rato irritato.

QUESTIO IX.

De Impedimento Criminis & Raptus.

JURE antiquò crimina adulterii & homicidii (*Tridentinum* addit crimen raptus, de quo *Conclus. 4.*) quibusdam casibus dirimunt Matrimonium contrahendum inter certas personas; ideoque impedimentum ex iis ortum dicitur impedimentum criminis. Hoc autem Ecclesia ordinavit, ut vitentur cædes & adulteria inter conjuges, dum hoc modò aufertur delinquentibus spes inter se contrahendi. Quàmvis non sit impedimentum juris naturæ; ut patet in *David*, qui post adulterium & necem *Uriæ* validè duxit *Bethsabee*. Quod si tamen crimen committatur à duobus, quorum unus est fidelis & alter infidelis, non potest hic post Baptismum alteri jungi Matrimonio, ut est certum apud omnes, & deciditur c. 1. de *Convers. infidelium*. Etsi enim ibi sit casus de certa criminis specie, tamen perinde etiam est de aliis duabus speciebus criminum, ut notat *Glossa*. Id autem potest Ecclesia, partim quatenus directè statuit impedimentum ipsi fideli, ut *Sanchez* l. 7. d. 78. *Henriquez* & alii: partim quatenus non quidem punit infidelem, sed inhabilitat illos, in quibus præcessit talis conditio, adeoque statuit impedimentum, pro statu, quò veniet ad fidem, ut *Canonistæ*. Ex qua secunda explicatione sequeretur, Ecclesiam idem posse, etsi uterque in infidelitate crimen commisisset; & juxta alios facit. Sed in generali lege non censetur casus iste specialis comprehensus, quando ambo sunt infideles. Et clarius id est, si inhæreatur rationi seu explicationi *Sanchez* *suprà*.

B b b 3

Impe-

tatem in-
valido.

Opinio sin-
gularis præ-
positi.

72. *Quid im-
pedimentum
criminis.*

*Cur statua-
tum,*

*An juris
naturæ.*

*Quid si
committē-
tes crimen
non sint
ambo fide-
les.*

Oritur ex
triplici ca-
pita.

Impedimentum porrò criminis contingit tripliciter : primò solò homicidiò, secundò solò adulteriò, tertiò homicidiò simul concurrente cum adulterio.

73.
Primò ex
homicidio
solo.

DICO I. Homicidium solum dirimit Matrimonium, quando conjux occidit suam compartem (idem est, si occidatur à complice & conspirante) idque ex prævía conspiratione, & intentione postmodum cum conspirante contrahendi. Patet ex multis Canonibus. Dixi in primis, *Quando occidit*: quia non sufficit occidendi conatus, sed requiritur occisio re ipsâ secuta; ut patet ex c. *Si quis vivente* 31. *quast.* 1. & c. *Laudabilem*, de *Convers. infid.* Indifferens autem est, si occidat physicè per se, si moraliter per alium mediante consiliò vel mandatò, ut patet ex c. *Laudabilem* & alibi. Dixi secundò, *suam compartem*; ut insinuem esse indifferens, si uxor occidat virum, si vir uxorem, juxta Doctores unanimiter, contra paucos, qui volunt esse necessarium, ut vir occidat uxorem; ut patet ex c. *Si quis vivente* 31. *quast.* 1. ubi expressè est sermo de occisione viri.

Idq; ex prævía
conspira-
tione:

Dixi tertiò, *Ex prævía conspiratione*. Ita Doctores communiter, & colligitur ex c. *Laudabilem*. Unde si unus sine conspiratione alterius occiderit propriam vel alterius compartem, possunt superstites validè Matrimonio copulari, nisi aliud obstat. Similiter non sufficit ratihabitio: ipsa enim non est causa occisionis, sed occisionem supponit; nec potest facere, ut sit, aut præcesserit machinatio mortis, quam jura requirunt. Quàmvis de cætero ratihabitio ex fictione juris retrotrahatur, & mandato comparetur in iis, quæ solùm pendent à voluntate rati habitantis, vel in iis, quæ jure disponente pro mandato reputantur; quod in præsentis non contingit. Adde, quòd etsi comparetur mandato, non sit tamen verè mandatum in odiosis. Dixi denique, *Et intentione &c.* Ita passim Doctores apud Sanchez d. 78. num. 13. & colligitur ex intentione legis, quæ per hanc pœnam intendit impedire, ne quis cupiditate alieni Matrimonii, occidat propriam vel alienam conjugem; quod non habet locum in iis, qui aliò fine conjuges occidunt: cùm tales ideo à suo scelere nequeant cohiberi.

74.
Secundò ex
adulterio
solo, cui vi-
vente con-
juge præ-
mittitur vel
postponitur
Matrimo-
nium attē-
tatum, aut
fides data
adultera &
acceptata.

DICO II. Adulterium solum dirimit Matrimonium, quando adulter & adultera vivente conjuge alterutrius ineunt inter se Matrimonium quantum in ipsis est, vel saltem fidem sibi præstant, de eo post mortem conjugis ineundo; idque si ante, si post adulterium. Est communis. Et patet ex c. *Propositum*, c. *Ex litterarum*, c. *Cum haberet*, & c. *Significasti*, c. *Veniens*, De eo qui duxit &c. Dixi, *Sive ante, sive post adulterium*: quia hoc expressè additur c. *fin. eod. tit.* Colligitur etiam ex c. *Veniens* & aliis (ubi simpliciter requiritur, esse fidem datam adulteræ) ad dirimendum Matrimonium sufficere juxta communem sententiam (etsi qui-

dam contradicant) promissionem unius esse acceptatam ab alio, licet non vicissim reprobmittente. Requiritur tamen, ut uterque sciat saltem alterutrum esse conjugatum; ut patet ex c. *Propositum cit.* An autem qui tacet, acceptare censeatur, dubium est. Affirmat *Cocinck* & quidam alii. Sed melius negat *Sanchez* d. 79. num. 25. *Bonacina* & plures alii: nam inter adulteros cæcò amore abundantes taciturnitas videtur potius esse signum reculationis.

An tacens
acceptare
censeatur.

DICO III. Adulterium & homicidium simul dirimunt Matrimonium, quando adulter vel adultera occidit propriam vel complicitis compartem, etiam sine conspiratione mutua, ex intentione tamen perveniendi ad Matrimonium cum adultero vel adultera. Patet Conclusio ex c. *Super hoc*, & c. *Significasti*, De eo qui duxit &c. Aliqui tamen putant non dirimi, quando adultera occidit proprium maritum. Sed contrarium est dicendum ex c. *Si quis vivente*, *sup. cit.* Intentionem autem perveniendi ad Matrimonium requiri, colligitur ex ratione in motivo ipsius Juris fundata & assignata conclusione primâ. Idemque docent *D. Thomas*, *D. Bonaventura*, *Richardus*, aliique Theologi, Juristæ & Summistæ communiter, ut refert & sequitur *Aversa* q. 18. *sect.* 4. §. Tertiò contra Nonnullos.

75.
Tertiò ex
adulterio
una cum
homicidio
facto ad
perven-
tiendum
nuptiis cū
adultera.

Nota I. ut hoc impedimentum incurrat, requiri juxta Sanchez d. 78. num. 12. & plurimos alios, quòd adulterium sit utriusque notum, consequenter non incurri, si soluta commercium carnale habuerit cum conjugato, ignara statûs illius, isque sine eam ducendi occidat propriam uxorem. Quàmvis *Propositus* putet sufficere, quòd adulterium sit notum machinanti mortem, si reliqua adsint.

76.
An requi-
ratur utri-
usque no-
tia adul-
terii quæ
talit.

Nota II. Impedimentum criminis tantum dirimere Matrimonium inter ipsos criminosos, si inter adulteros aut machinantes mortem conjugis: nam jura plus non decernunt; immo de casu adulterii hoc deciditur c. *Ex litterarum*, De eo qui duxit &c. Vide Sanchez, *suprà* numer. 21.

Impedimē-
tum crimi-
nis solum
subsistit in-
ter ipsos
criminosos.

DICO IV. Jure antiquò raptus non dirimebat Matrimonium, adeò ut metu & violentiâ cessante posset olim fœmina, etiam non restituta loco tuto, contrahere cum raptore; ut patet c. *fin. de Raptoribus*. At jure novò Tridentini *sess.* 24. c. 6. de *Reform. Matrim.* Inter raptorem & raptam, quandiu ipsa in potestate raptoris manserit, nullum potest consistere Matrimonium. Quòd si tamen rapta à raptore separata, & in loco tuto, & libero, constituta, illum in virum habere consenserit; eam raptor in uxorem habeat, & nihilominus raptor ipse, ac omnes illi consilium, auxilium & favorem præbentes, sint ipsò jure excommunicati, ac perpetuò infames omniumque dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu decedant. Teneatur præterea raptor mulierem raptam,

77.
Raptus mu-
lieris jure
novò diri-
mit matri-
monium in-
ter ipsam &
raptorem,
donec sit
restituta
loco tuto.

Pœna Rap-
torum &
cooperan-
tium.

An raptus
similiter
dirimat
sponsalia.

raptam, sive eam uxorem duxerit, sive non duxerit, decenter arbitrio judicis dotare. Ita Tridentinum supra. Nullus autem excipitur casus, etiamsi rapta sit vidua, meretrix &c. immo etsi sit jam validè desponsata raptori: Tridentinum enim loquitur generaliter. Eiusdem constitutio juxta plerosque Doctores ac Declarationem Cardinalium etiam locum habet in sponsalibus, quæ eodem pacto non valent, nisi simili ratione rapta sit extra potestatem raptoris constituta: quia sic finis Tridentini everteretur; cum ex sponsalibus oriretur obligatio in futurum; nullam autem obligationem relinquere voluerit in rapta, quousque in potestate raptoris manet.

78.
Raptus generatim
violentam
abductionem
causâ libidinis aut
matrimonii
factam significat.

Notandum verò raptum esse violentam abductionem de loco ad locum, causâ explendæ libidinis, vel contrahendi Matrimonii. Estque perinde, sive violentia sit physica, sive moralis consistens in metu vel minis. Secus est de dolo: utpote qui non est violentia. Quare etiam ablatio bonorum fortunæ dolò facta, non est rapina, sed furtum. Similiter mulier non dicitur rapta, si alibi inventa detineatur, vel etiam opprimatur, vel sine violentia, etsi insciis parentibus, abducatur, vel si aliò fine fiat abductio, v.g. ut vendatur aut in servitutem redigatur: potestque consistere Matrimonium, si ipsa liberè consentiat, nec aliud impedimentum subsit.

79.
Is solum dirimit
matrimonium
qui sit causâ ejusdè.

Sed quoniam duplex est raptus, unus qui adhibetur tantum explendæ libidinis causâ, & recensetur inter species vulgatas luxuriæ; alter qui adhibetur causâ Matrimonii: hinc dubitatur, an uterque raptus dirimat Matrimonium: estque probabilior & communior opinio Sanchez, Prapositi & aliorum, illum dumtaxat dirimere, qui ad finem contrahendi Matrimonium adhibetur. Hoc enim consonat intentioni & tractationi Tridentini, quod vult obistere, ne quis audeat attentare medium, per quod cernit suò se fine frustrandum. Unde nec pœnæ statutæ per Tridentinum supra concernunt raptum, qui est species luxuriæ. Quàmvis hic sufficiat ad alias Juris, præsertim civilis, pœnas latas contra raptos.

80.
Raptus viri an similiter dirimat matrimonium.

Petes, an similiter raptus dirimat Matrimonium, si mulier rapiat virum? Resp. Neg. Ita communiùs Doctores. Nam Tridentinum expresse loquitur in casu, quò mulier est rapta, dicens: *Quandiu ipsa in potestate raptoris manserit.* Nec intentio Concilii videtur se extendere ad foeminam, quæ vix umquam solet raptum committere. Solent porro Jura obviare casibus natis occurrere. Unde nec ea quæ statuit Tridentinum contra impediens libertatem foeminarum circa professionem religiosam, extenduntur à Doctoribus ad impediens libertatem virorum; quàmvis horum quoque libertas interdum, sed rariùs tollatur. Deinde versamur in odiosis; quæ sunt restringenda. Quòd verò objicitur, per raptum alienæ sponsæ intelligi pariter raptum

alieni sponsi, dum agitur de impedimentis merè prohibentibus, gratis & falsò assumitur. Neque etiam in Jure à pari ratione aut simili exemplo ducitur bonum argumentum.

Pro fine nota, quòd dum quis ex mandato alterius pro eo rapit foeminam, impeditur contrahere ipse mandans, non autem executor, uti nec alii cooperatores (etsi hi gravissimè puniantur à Tridentino supra) quia Tridentinum tantum statuit impedimentum inter raptorem (quem à cooperantibus expresse distinguit) & raptam. Unde posset tertius validè cum rapta contrahere.

QUÆSTIO X.

De Impedimento impotentia.

IMPOTENTIA hîc significat inhabilitatem physicam sive ineptitudinem ad exercendam copulam carnalem aptam ad humanam generationem. Estque alia perpetua, & insuperabilis, quæ scilicet tolli nequit absque miraculo, aut periculo mortis corporalis alterius, aut peccato: alia temporalis & superabilis, quæ sine prædictis superari seu tolli potest, per lapsum temporis, vel per artem humanam, aut ordinaria Ecclesiæ remedia. Item alia est impotentia absoluta, quæ est respectu omnis personæ; alia respectiva, quæ tantum est respectu certæ personæ.

Oritur porro impotentia ex diversis causis. Primò ex naturali complexione & debilitate, quæ in Jure frigiditas appellatur. Secundò ex defectu membrorum, aut in foeminis ex nimia arctitudine. Tertiò ex defectu ætatis. Quartò ex maleficio per operam dæmonis; cujusmodi vocantur in Jure maleficiati. Ex his nanque capitibus oritur impotentia congreendi cum effusione seminis ad generationem apti intrà vas muliebre. Intrà quod tamen si possit vir semen immittere absque ejusdem penetratione (quod rarum est; etsi noverim interdum contigisse, etiam subsequatâ generatione prolium) sufficiet ad validandum & consummandum Matrimonium, uti manifestum apparet Raphaëli Aversa quæst. 17. sect. 1. in fine, & sect. 2. quàmvis hoc videatur negare Prapositus quæst. 7. dub. 20. in fine, non rectè supponens tali casu istam immissionem non fieri ab ipso viro seu vi conatûs ejusdem, saltem coagente virtute attractivâ matricis.

DICO I. Impotentia temporalis non dirimit Matrimonium. Patet ex c. Fraternitatis, De frigidis & maleficis. Ratio est, quòd tunc corpus sit simpliciter potens & habile, solumque pro tempore impeditum, adeoque simpliciter subsistat materia contractûs. Unde etiam in Jure conceditur experimentum triennii, ut probetur, an impotentia sit perpetua, an temporalis c. Laudabilem, eod. tit. Immo etsi Matrimonium post præfatum experimen-

81.

Non est impedimentum inter cooperantes raptum & raptam.

82.

Impotentia quid & quotuplex.

83.

Ex quibus capitibus oritur.

An sine dâsis penetratio possit consummari Matrimonium.

84.

Impotentia temporalis non dirimit Matrimonium.

tum fuerit dissolutum, jubetur restaurari, si postmodum comperiat impotentiam non fuisse perpetuam. Unde si arctitudo foeminae levi incisione (quam mulier etiam tenetur pati) aut simili remedio absque gravi periculo possit tolli, valet Matrimonium, nec potest censeri subesse simpliciter & absolute impotentia; ut satis colligitur ex cap. *Fraternitatis*, & in praxi observatur.

85. *Impuberes ex natura rei possunt valide illud contrahere,* Hinc etiam impuberes jure naturae valide contrahunt Matrimonium, modo sufficienter utantur ratione, nec aliud impedimentum habeant, etsi necdum possint actum matrimoniale exercere: quia illa impotentia tantum est temporalis, cum aetate profectioni tollenda. Ex natura rei verò possunt tales, jam praediti sufficienti rationis usu, se ex nunc obligare, dando potestatem ad copulam exercendam pro tempore secuturae potentiae: sicut possunt alii temporaliter impotentes. Nihilominus Jure Ecclesiastico impuberes, id est, masculus ante decimum quartum, foemella ante duodecimum aetatis annum, & quidem juxta Doctores completum, redduntur inhabiles ad contrahendum Matrimonium; ut patet ex c. *Continebatur*, c. *Attestationes*, & c. *Tua nobis*, de *Despons. impuber.* Excipe, nisi malitia suppleat aetatem; hoc est, nisi citius sint & doli capaces, & potentes ad usum matrimoniale; ut patet ex c. *Continebatur*, c. *Tua nobis cit.* & c. *De illis 2. eod. tit.* Interdum autem contingere potentiam generandi ante eam aetatem, constat experientia ipsa. Pluraque à variis narrantur exempla; ut de rege Achaz, qui undecimo aetatis anno fertur genuisse Ezechiam. De Salomone refertur, quod decennis genuerit Roboam: de alio puero decenni, quod nutricem suam reliquerit gravidam. Denique *Christianus Masseus in Chronico ad annum 1337.* refert puellam novem annorum in Belgio concepisse ex famulo. Hæc tamen potentia in foro externo non praesumitur ante legitimam aetatem. Quod si verò aliqui tempore pubertatis necdum sint potentes, manet res in terminis juris naturae, adeoque valet Matrimonium juxta Doctores communiter; nisi sit impotentia perpetua; quæ tamen non satis praesumitur, quousque post tempus plenae pubertatis (quod in viris est annus decimus octavus, in foeminis decimus quartus) adhibita fuerit experientia triennalis. Impuberum porro Matrimonium sic irritatur, ut etiam juxta Doctores communiter contra *Sanchez l. 1. d. 17. n. 6.* sit illicitum; utpote prohibitum expresse c. 2. de *Despons. impuber.*

Secus, jure Ecclesiastico;

Nisi malitia suppleat aetatem:

Prout interdum contingere, declaratur.

Quod si qui initio pubertatis necdum sint potentes, an valide contrahant.

86. *Impotentia perpetua & praecedens dirimit matrimonium; Et si fuerit nota parti,* Dico II. Impotentia perpetua praecedens Matrimonium dirimit illud. Est certum ex c. *Quod sedem*, & c. *Ex litteris*, de *Frigidis*. Et hoc verum est, etsi impotentia antea sit cognita comparti; ut docent, communiter Doctores, contra paucos, existimantes impotentiam parti incognitam dirimere quidem jure Ecclesiastico Matrimonium; non au-

tem, si fuerit parti nota: prout discursi solet de conditione servili. Verum Canones loquuntur generaliter & absque discrimine; immo in c. *Consultationi tua* praesupponitur scientia impotentiae. Et quidem id provenire ex ipso jure naturae aperte indicat *Sixtus V. Constit. 59. Cum frequenter*, dicens: *Secundum Idq; etiam canonicas sanctiones & naturam rationem, qui frigida natura sunt & impotentes, iidem minime apti ad contrahenda Matrimonia reputantur.* Ratio naturalis est, quod tunc deficiat materia substantialis contractus Matrimonii; cujus materia sunt humana corpora disparis sexus, non qualiacumque, sed potentia seu habilia ad usum Matrimonii; de hujus enim essentia est traditio potestatis in mutua corpora ad praetatum usum (quamvis excludi possit usus actualis, etiam per pactum prævium) quæ potestas dari non potest, ubi est impotentia physica.

Nec obstat, quod impotentia superveniens Matrimonio, etiam non consummato, illud non dirimat; ut patet ex c. *Hi qui*, 32. q. 7. Hoc enim postulat Matrimonii insolubilitas. Deinde potentiam adhuc existente, jam erat traditum jus & dominium. Confirmatur: quia etsi contractus non subsistat in fieri sine sua materia substantiali, posset tamen postea perseverare in suo valore, etsi materia substantialiter mutetur; ut patet v.g. in contractu emptionis, qui manet, etsi aurum postea vertatur in aurichalcum, vel equus emptus occidatur.

Non obstat II. quod impotentia moralis, quæ contingit, dum petitio debiti per pactum excluditur, non dirimat Matrimonium: nam illa relinquit dominium & potestatem in actu primo, adeo ut copula non foret fornicaria, quæ inter tales contingeret. Deinde impotentia physica mutat naturam contractus substantialiter, cum materia illius sit corpus verè secundum naturam suam potens: impotentia autem moralis tantum mutat accidentaliter, seu potius extrinsecè; cum tantum fundetur in voluntate, adeoque relinquat corpus secundum se verè potens.

Hinc patet invalida esse Matrimonia contracta à quibusvis spadonibus seu eunuchis perfectis, sive utroque teste carentibus: quia simpliciter & absolute sunt impotentes ad emittendum verum semen. Ita communiter Doctores. Et quamvis aliquando Nonnulli contrarium putarint; maximè de eunuchis, qui possunt foeminis communicare aliquale semen sive humorem, licet ineptum ad generationem: res tamen nunc est certa ex Motu proprio *Sixti V.* supra citato (cujus verba etiam refert *Sanchez d. 92. n. 17.*) in quo omnium hujusmodi Matrimonia quaecumque cum quibilibet mulieribus, defectum praedictum sive ignorantibus sive scientibus, contracta decernit nulla, irrita & invalida esse, eosque ad Matrimonia contrahenda inhabiles esse declarat, mandans locorum Ordinariis, ne hujus-

Idq; etiam jure naturae.

87. *Cur aliud sit de impotentia superveniente Matrimonio.*

Vel de impotentia morali oriunda ex pacto.

88. *Eunuchi perfecti sunt inhabiles ad quodvis matrimonium, etiam jure naturae.*

hujusmodi conjunctiones de cætero fieri quoquò modò permittant, ac denique jubens eos etiam, qui de facto sic contraxerint, separari. Quare non statuit novum Jus, sed potius declarat Jus naturæ: quia nimirum secundum naturam rationem minimè apti ad contrahenda Matrimonia reputantur; ut Pontifex loquitur.

89. *An impotentes possint contrahere valide matrimonium ad finem castæ vivendi.* Petes: An impotentes possint verè & validè contrahere Matrimonium, non quidem ad finem habendi copulam, sed ad finem castè vivendi? Affirmat *Basilii Pontius* l. 7. c. 56. & tribus seqq. salvans essentiam talis Matrimonii in mutua conjunctione animorum quoad individuum vitæ societatem.

Resp. Negativè. Resp. tamen cum *D. Bonaventura* 4. dist. 34. a. 2. q. 1. ad 2. & aliis communiter talem confederationem non esse verum Matrimonium, non tantum Jure Ecclesiastico, sed etiam naturali. Simpliciter enim & absolutè inhabiles ad Matrimonium contrahendum esse, qui sunt impotentes, declarant Canones, idque ex Jure naturæ, ut colligitur ex motu proprio *Sixti V.* Ipsa nanque ratio Matrimonii primò & per se respicit propagationem generis humani per copulam, in ordine ad quam debent conjuges invicem tradere potestatem corporis sui, quam tradere nequeunt impotentes, tamen possint eam tradere ad rerum domesticarum obsequium, uti servi. Deinde alioquin pariter possent tali intentione validè contrahere ipsi potentes; qui proinde habendo copulam fornicarentur, utpote ad quam non tradidissent invicem potestatem: cum tamen planè repugnet, esse verum conjugium, & copulam fornicariam. Similiter accessus ad aliam personam liberam non foret in talibus adulterium. Insuper juxta talem modum Matrimonio incundo non obesset consanguinitas, uti non obest obligationi invicem obsequendi & alendi, sed soli potestati ad copulam, ejusque executioni. Denique inquiri posset, an Matrimonium sic initum foret Sacramentum, an indissolubile, an postea perfectibile modò ordinariò, idque per novum contractum, an contrahibile cum pluribus: ad quæ & similia non posset sufficienter responderi.

90. *Satisfit objectionibus.* Quando autem in Jure permittitur, ut impotentes possint post deprehensam impotentiam cohabitare tanquam frater & soror, live in continentia, non supponunt Matrimonium fuisse validum. Immo agunt in casu, quò tales contraxerant modò consuetò ad vacandum actibus conjugalibus, ideoque concedunt experientiam triennalem copulæ, & ei, qui potens est, facultatem contrahendi postea novum Matrimonium, quæ capitaliter adversantur opinioni *Pontii*. Quod itaque *Gregorius* Papa c. *Requisti* 33. q. 1. dixit: *Si retinaculum conjugale* (id est mutuam cohabitationem, vel conjugium putativum & apparens) *voluerint rescindere, maneat utrique innupti*; subintellige, maneat vir impotens innuptus de præcepto; mulier autem potens, de consilio, ut

rectè *Glossa*. Nam (ut subdit Pontifex) *videtur mulierem secundas nuptias contrahere posse Vir autem, qui frigida natura est, maneat sine conjugè.*

Petes II. Quid censendum sit de hermaphrodito sive personâ mixti sexûs? Resp. posse conjugari juxta sexum prævalentem tantum, ex *L. Quaritur*, ff. de Statu hominum. Si in utroque sexu potens sit & æqualis, potest eligere alterutrum: præstitò tamen juramentò coram judice Ecclesiastico, quòd post viduationem non conjugabitur juxta alterum sexum. Quàmvis si juramentum postea infringeret, Matrimonium secus initum valeret.

Ex Conclusionem sequitur, steriles posse verum Matrimonium contrahere; ut habet omnino certa sententia, in praxi recepta: possunt enim consummare Matrimonium per veram copulam ex se aptam generationi, etsi hæc per accidens non sequatur (quæ etiam non semper sequitur ex quavis copula in fecundis) non quidem ex seminis natura, quæ est ejusdem rationis, sed ex speciali qualitate seu temperamento subjecti. Quare etiam non obstat, quòd fœmina sit impotens ad retinendum semen intra matricem: sufficit enim aptitudo ad copulam ex se ordinatam ad generationem, etsi ex alio accidenti hæc non sequatur.

Quoad senes decrepitos tenendum similiter est, eos non esse incapaces contrahendi matrimonii, quando naturâ vel arte possunt excitari ad copulam; prout regulariter possunt. Ob quod etiam Ecclesia nullos senes à Matrimonio contrahendo rejicit. Immo si senex sit adeò exhaustus, ut judicio medicorum juvari non possit ad copulam, adhuc *Navarrus*, *Rodriguez*, *Vega* & alii existimant, esse capacem Matrimonii contrahendi, eò quòd nihilominus retineat semper velut in habitu intrinsecam suam potentiam; quæ per accidens tantum jam est impedita ratione senectutis, quo minus exeat in actum. Contrarium docet *Panormitanus*, *Sanchez*, *Barbosa* & alii communius; eò quòd tali seni copula sit impossibilis, adeòque nequeat ad illam obligari: perinde autem sit, ex quo capite vel accidenti oriatur impotentia ad copulam. Nihilominus hæc impotentia non est nata oriri ex senectute fœminæ, præsertim in sententia communiori, quæ docet ad consummationem Matrimonii, & generationem non requiri semen fœmineum, adeòque sufficere receptionem seminis virilis.

Similiter de infirmis paulò post morituris, seu quorum sanitas est desperata, etsi de facto sic langueant, ut in eo statu non possent habere copulam, tenet communis Doctorum sententia, usu & praxi Ecclesiæ comprobata, eos validè contrahere Matrimonium: quia per vehementiam morbi præcisè non tollitur potentia alioquin integra & expedita ad usum Matrimonii, sed ad summum pro tali dumtaxat

91. Quid censendum de hermaphroditis.

92. An steriles possint contrahere matrimonium.

93. Quid censendum de senibus decrepitis.

94. Quid de infirmis morti vicinis.

taxat tempore impeditur. Quod si tamen vi morbi potentia sic esset destructa, ut ope humanâ infirmus numquam possit reddi potens, esset consequenter incapax Matrimonii contrahendi. Sed hoc regulariter non præsumitur, ideoque tale Matrimonium legitimat prolem prius inter contrahentes susceptam, etiam dum ad hunc solum effectum contrahitur. Vide Sanchez l. 7. d. 105. Coninck d. 31. dub. 7. & alios.

95. *Quid denique de scemina se per faciente abortum, aut pariete eum vita discrimine evidenti.* Denique si sit mulier ita disposita, ut semper faciat abortum, aut constet eam non posse parere sine manifesto vitæ periculo, censent Nonnulli, eam esse incapacem contrahendi Matrimonii: eò quod stante cò periculò copula sit tali illicita, adeoque censeatur impossibilis. Sed meritò Sanchez d. 92. n. 28. & 29. Coninck & alii passim id negant: quia impotentia hæc saltem non est perpetua, sed solum pro tempore scæcunditatis. Deinde periculum istud non apparet, nisi per Matrimonium post copulam jam consummatum.

96. *Impotentia respectiva solum dirimit matrimonium respectu sceminae.* DICO III. Quando impotentia est tantum respectiva, dirimit Matrimonium dumtaxat inter illos, respectu quorum est. Ita communiter Doctores: quia cum tantum habeant corpus impotens respectu aliquorum, & potens respectu aliorum, non est ratio, cur his tradere non possint dominium corporis sui. Hujusmodi impotentia frequentius oritur ex maleficio. Ex naturali frigiditate non ita. Ut neque ex nimia arctitudine sceminae oritur impotentia illius respectu similium virorum, arg. c. Fraternitatis, de Frigidis. Quamvis juxta Doctores communiter posset interdum ea accidere respectu virorum dissimilium in robore vel mole corporis.

97. *Quid agendum, contractum quando post matrimonium impotentia se prodere incipit.* Pro fine nota, quando contractus jam Matrimonio constat omnino perpetuam adesse impotentiam, sive absolutam, sive respectivam, non posse conjuges reddere debitum, nec aliquid facere, quod extra Matrimonium non liceret; immo statim esse dissolvendum. Si verò dubitetur de perpetuitate impotentiae, datur illis triennium, ut possint Matrimonium consummare, c. Laudabilem, de Frigidis. Quò tempore si nequeant consummare, amplius experiri non possunt, sed sunt separandi, si adsit periculum incontinentiae: quod si non subsit, Jura permittunt, ut habeat tanquam sororem, quam nequit habere uxorem, c. Laudabilem cit. & c. Requisivisti 33. q. 1. Factâ autem separatione, potest aliud Matrimonium inire is, qui potens est. Si etiam factâ separatione, is, qui putabatur impotens, fiat aliquâ ratione potens, reddenda est ei conjux: quia colligitur impotentiam tantum fuisse temporalem, adeoque valuisse Matrimonium. Patet ex c. Laudabilem, & c. Fraternitatis, de Frigidis.

98. *Qualiter computanda experientia* Quod attinet triennem experientiam, illa incipit & completur secundum prudens arbitrium judicis; qui potius propendere debet ad superfluam, quam ad diminutam di-

ligentiam adhibendam. Poteritque prudenter computare à die attentatæ copulæ (qualiter computandum volunt Juristæ frequenter, & Sanchez l. 7. d. 110. arg. c. Laudabilem, ibi: A tempore celebrati conjugii; scilicet cum attentatione copulæ) consideratâ frequentia conatus; constanti & concordia ac juratâ assertionem, & similibus: & in maleficio, si poenitentia, pia opera, & alia remedia sint etiam satis adhibita. Aliàs, si non sit concordia in dictis, si non sint adhibita sufficientia remedia corporalia aut spiritualia, si experientia copulæ non fuerit satis continua ob diuturnam absentiam vel desistentiam, aliæve circumstantiæ aliud suadeant, expediet tempus prolongare, aut ad securitatem præfigere triennium ex tunc decurrendum. Quò modò computandum illud esse simpliciter, plures docent; & aliqui id admittunt in casu maleficii tantum. Denique existimo, quod dum agitur in foro conscientiae, sit arbitrium illorum penes doctum & prudentem Confessarium. (Idem videtur de quovis alio viro docto & prudenti; qui rem & circumstantias illius benè examinaverit) quorum arbitrium in foro externo est penes judicem. De his plura videri possunt apud Sanchez l. 7. d. 102. & seqq. usque ad finem libri.

QUESTIO XI.

De Dispensatione Impedimentorum Matrimonii.

DICO I. In impedimentis, quæ dirimunt ex natura intrinseca contractus, ne quidem Deus potest dispensare, v. g. in impotentia, in defectu veri consensûs: quia tunc contractus matrimonialis deficit in aliquo essentiali, Deus autem facere nequit, ut res subsistat cum defectu alicujus essentialis. Potest quidem juxta antedicta facere, ut sine consensu contrahentes sibi invicem obligentur, per semetipsum tradendo illis mutuum dominium corporum, sed facere nequit, ut sine consensu subsistat contractus.

DICO II. In impedimentis, quæ dirimunt jure divinò aut naturali largè, solus Deus potest dispensare. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia in legibus hujusmodi nemo potest dispensare Deo inferior absque divina commissione; de qua in præsentem non constat. Neque etiam congruebat potestatem in hujusmodi impedimentis dispensandi Ecclesiæ relinqui; cum talis potestatis usus non videatur moraliter loquendo fore expediens, ut discurrenti per singula impedimenta Jure divinò seu naturali dirimentia apparebit. Unde qui censent votum solemne dirimere Matrimonium contrahendum Jure divinò seu naturali, consequenter docere debent Papam in hoc dispensare non posse. Nos è contra docemus Papam id posse, sicut censemus esse impedimentum Iuris Ecclesiastici. Adeoque etsi dispensatio in ipsa obligatione voti defectu causæ

triennalis
permis-
sa in
dubio.

99.
In impedi-
menta diri-
mentia ex
essentia ip-
sorum contra-
ctus non ca-
dit dispen-
satio.

100.
In alia qua
dirimunt
jure divinò
vel natu-
rali largè,
sola divina.

causæ foret invalida, adhuc valere posset dispensatio quoad valorem Matrimonii, dum Papa id absolute veller.

101. In dirimentia jure Ecclesiastico, sola Pontificia cadit dispensatio per se loquendo.
DICO III. In impedimentis dirimentibus jure Ecclesiastico potest per se loquendo dispensare solus Pontifex. Ita communiter Doctores. Et patet ex praxi Ecclesiæ. Ratio est, quod illa impedimenta sint juris communis, sive scripti, sive consuetudinarii, in quæ proinde solus Pontifex habet potestatem. Et quàmvis Episcopi possent circa Ius commune, quidquid potest Pontifex, id ad summum intelligendum esset, nisi Pontifex sibi aliquid reservet: prout juxta omnes reservat sibi dispensationem in impedimentis dirimentibus: nisi ex speciali privilegio vel præscriptâ consuetudine aliquibus Episcopis facultas in hujusmodi dispensandi sit communicata.

102. An per accidens possint Episcopi in illis dispensare, quando.
Dixi per se loquendo: quia per accidens ex tacita concessione Pontificis valde probabiliter potest etiam Episcopus dispensare, quando Matrimonium bonâ fide contractum est in facie Ecclesiæ, & impedimentum est occultum, ac separatio valde difficilis, similiter recursus ad Pontificem est difficilis. Ita Silvester, Angelus, Henriquez, Navarrus, Sanchez, Præpositus & passim Recentiores. Ex quibus varii id etiam extendunt in casu gravissimæ necessitatis ad Matrimonium contrahendum. Ratio est: quia hoc est necessarium pro regimine & salute animarum: adeoque non est credibile, Pontificem in tam gravi necessitate & animarum periculo velle sibi dispensationem reservare: qui utique in ædificationem, non in destructionem restringere debet potestatem Episcoporum. Quare sic habet praxis eorundem. Favet quoque c. 2. de Despons. impub. in verbis allegandis n. seq. Quod si in prædicto casu sit facilis recursus ad Legatum Apostolicum, qui hac in parte sit præditus facultate dispensandi, videtur, quod tunc Episcopus nihil possit: cum tunc cesset necessitas, ob quam præcisè hæc facultas tacite Episcopo concedebatur, adeoque etiam cessare videtur tacita concessio. Ita Sanchez l. 2. d. 40. n. 8. Navarrus, Præpositus & alii contra Henriquez.

103. An à Conclusionem sit faciendâ exceptio quoad defectum pubertatis.
Excipiunt Varii à Conclusionem impedimentum defectus ætatis seu pubertatis. De quo posteaquam cautum esset c. 2. de Despons. impub. Ne aliqui ante ætatem Canonibus præscriptam jungantur; subditur: Nisi forte aliquâ urgentissimâ necessitate interveniente; utpote pro bono pacis, talis conjunctio toleretur; scilicet ab Episcopo dispensativè permittente, ut plerique Expositores & alii intelligunt; prout testatur & sequitur Aversa q. 19. sect. 2. Et satis probabile censet Sanchez l. 7. d. 104. n. 12. quem vide.

104. Referuntur quadam privilegia.
Refert quoque Bassæus V. Matrimonium IX. n. 4. concessum esse à Gregorio XIII. Patribus Societatis Iesu 24. Aug. 1576. ut in locis, in quibus Decretum Tridentini contra Matrimonia clandestina est promulgatum, & ab ali-

quibus non servatum, possint absolvere illos, qui induci non possunt, ut Matrimonium servatâ formâ Concilii contrahant, & cum iisdem dispensare in foro conscientiæ, ut rursus secretò inter se contrahant, non servatâ formâ Concilii; atque ut postquam sic contraxerint, proles ita susceptæ ipsò factò legitimæ censeantur. Quæ concessio foret valde opportuna in partibus Hæreticorum. Solum ob stare potest, quod sit vivæ vocis oraculum. Quale etiam est, quò (ut refert Bassæus supra) idem Pontifex 2. Septemb. 1580. iisdem concessit facultatem dispensandi cum iis, qui contraxerunt cum impedimento Criminis, & non putant esse illicitum dare fidem de Matrimonio contrahendo post mortem conjugis vivente alterò conjugè; immo putant justissimum, ubi intervenit copula.

Petes, quæ causæ in dispensationibus matrimonialibus soleant regulariter attendi? Resp. attendi in primis bonum pacis per conjugium obtinendum. Ad quod spectat: tum extinctio inimicitiarum capitalium, litium civilium, aliarumque gravium discordiarum: tum præventio, ne ista oriantur, néve homicidia, infamia, aliæve damna aut scandala (sub quibus etiam peccatorum pericula, v. g. incontinentiæ, hæresis &c. censentur) sequantur.

Secundò attenditur defectus paris conjugii in loco, nisi cum conjunctis, quando scilicet commodè & moraliter in proprio oppido non reperitur persona alia cœqualis, v. g. quia major pars concivium conjuncta est cupienti nubere, sic ut præter eos non facilè inveniat personam parem sibi suisque gratam.

Tertiò, defectus dotis, quando scilicet non habet tantam, quanta requiritur & consuetæ est, ut nubat extraneo æquali. Quartò, conservatio splendoris & amplissimarum divitiarum in eadem familia, quas v. g. fœmina hæres alioquin transferret ad extraneos. Ob quod etiam in veteri Lege fœmina hæres debebat nubere viro de familia & cognatione sua. Quò etiam spectat acquisitio hæreditatis, relictæ sub conditione nubendi tali.

Quinto, recognitio excellentium meritorum, sive dispensationem petentis, sive ejus pro quo petitur. Sextò, instauratio Matrimonii bonâ fide contracti, saltem ex una parte, quæ detectò postea impedimentò peteret dispensationem. Septimò, redintegratio honoris fœminæ violatæ, & legitimatio ac bona educatio prolis antea susceptæ.

Quibus accedit causa extrinseca, impositio scilicet mulctæ aut alterius operis ad pium finem. Et sic aliqui petunt dispensationem sine causa, supple, ex ante dictis; sed non sine hac causa extrinseca. Insuper plures causæ, quæ seorsim aliquando non sufficerent, simul collectæ juvare possunt, ut exurgat conjunctim causa sufficiens & adæquata. Quod verò Tridentinum sess. 24. c. 5. de Reform. Matr. monet, ut in secundo gradu numquam dispensetur, nisi

105. Causa ordinaria dispensationum matrimonialium recensentur.

nisi inter magnos principes, & ob publicam causam, Pontificum (qui monitione istâ Concilii non arctantur) benignitate non servatur exactè, sed ad quamdam moderationem reductum est, ut etiam cum aliis personis, præsertim opulentis, ex causa gravi, etsi non pu-

blicâ, seu bonum commune directè spectante, sæpe dispensetur; uti hætenus praxis manifestè ostendit. Cætera, quæ de dispensationibus matrimonialibus, scitu necessaria sunt, peti possunt ex dictis *Tract. de Leg. disp. 4.* ubi de dispensatione generaliter actum est.

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Debito conjugali seu Usu Matrimoniali.

QUESTIO I.

An & quomodo teneatur Conjux reddere vel petere debitum?

1.
Conjux cõ-
jugi expli-
citè vel
implicitè
petenti te-
netur debi-
tum redde-
re.

Idq; ex ju-
stitia.

2.
Quando
secus faciès
peccet mor-
taliter.

3.
Excusat
causa ratio-
nabilis.

4.
Varia Co-
rollaria
practica.

DICO I. Tenetur conjux alteri explicite vel implicitè petenti reddere debitum. Conclusio est communis & certa. Et patet ex 1. ad Cor. 7. *Uxori vir debitum reddat: similiter autem & uxor viro.* Et paulò post: *Nolite fraudare invicem, nisi &c.* Et rationem subjungens ait: *Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir: similiter autem & vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Ex quibus Apostoli verbis patet, hanc obligationem esse justitiæ, adeòque gravem; sicut quælibet alia justitiæ obligatio gravis est, quando materia est proportionata.

Hinc peccat mortaliter conjux, qui absolute comparti debitum negat, quando id rationabiliter & seriò aut sub obligatione exigit: secus, si non seriò, aut non sub obligatione, sed ex quadam benevolentia, aut si precibus recusantis facile acquiescat. Deinde propter levitatem materiæ excusatur à mortali, si nonnihil v. g. differat: modò absit in petente periculum incontinentiæ. Quod quidem periculum satis frequens est, & à fortiori debet tolli reddendo debitum postulatum. Quia in re gravissimè sæpe delinquant fœminæ, suâ morositate & inflexibilitate præbentes viris occasionem pollutionum & adulteriorum, discordiarumque domesticarum.

DICO II. Conjux excusatur à reddendo debito, quando habet rationabilem causam negandi. Ratio est, quòd obligatio justitiæ non sit tam stricta, quin occurrente rationabili causâ liceat solutionem negare aut saltem differre. Sic enim debitor pecuniæ excusatur, si nimiam paupertate prematur; mancipium excusatur ad præstanda opera, si prematur infirmitate &c.

Hinc excusatur conjux primò, si non possit reddere debitum sinè notabili periculo salutis corporalis. Immo tunc illicitè redderet. Secundò, si pars petens laboret leprâ, vel aliò morbò contagiosò non lethiferò, sic ut grave sit periculum infectionis, etsi licita, non tamen obligatoria est redditio debiti, juxta *D. Thomam, D. Bonaventuram* & alios communiter. Colligitur ex *c. 1. de Conjugio leproforum*. Si tamen non sit notabile infectio-

nis periculum (quale non censetur subesse in raro congressu, seclusâ cohabitatione: in quo standum judicio medicorum) non excusatur. Quò modò intelligendum videtur *c. 2. eod. tit.* Sicut nec excusatur, si ante Matrimonium sciverit conjugem esse infectum tali morbò: quia tunc contrahendo cum tali censetur se obligasse ad reddendum (quod simpliciter licitum est) etiam cum tali periculo. Vide *Sanchez l. 9. d. 24.* per totam. Tertiò probabilius excusatur, quando conjux petit debitum in amentia, ebrietate, aut aliàs extra usum rationis. Ratio est, quòd talis petitio non sit humana, ex qua oriri possit obligatio: & amens non habet usum suæ potestatis seu domini, sicuti etiam in bonis externis constat. Excipe, quando destitutus usu rationis illicitis fortasse mediis expleret suam libidinem. Quartò excusatur, quando conjux immoderatè & nimis frequenter petit debitum. Ita *Præpositus q. 6. dub. 5. n. 41.* & alii communiter: quia non videntur conjuges se obligasse ad usum immoderatum; præsertim cum repugnet decentiæ & valetudini. Denique cum ex privilegio Christi conjugibus ante consummationem Matrimonii liceat ingredi Religionem, non tenentur illud consummare, adeòque nec debitum primâ vice reddere primò bimestri, quod eis ad deliberandum conceditur à Jure *c. Ex publico, de Convers. Conjug.* Idque juxta plerosque (inter quos *D. Thomas, D. Bonaventura* & alii, quos refert & sequitur *Sanchez l. 2. d. 24. n. 24.*) contra *Coninck* & alios, etsi jam deliberaverint non intrare; eò quòd interea quisque posset propositum mutare in melius.

Dubium autem est, an excusetur conjux à reddendo debito, quando timeretur nimia prolium multiplicatio? Et quidem satis constat posse conjuges ex mutuo consensu aut interveniente pacto excusari ab obligatione reddendi debitum, dum saltem abest periculum incontinentiæ. Sola quoque multiplicatio prolium excessiva non sufficit: cum enim Matrimonium sit ad generationem institutum, non potest quis ab ejus obligatione eximi, ne generatio sequatur. Secus est juxta *Sanchez l. 9. d. 25.* & plures alios, etiam seclusò pacto vel mutuo consensu, quando est præsens periculum, ne plures nascantur proles, quàm parentes possint alere: quia non videntur conjuges obligandi ad usum conjugalem cum tanto

5.
An excuset
nimia pro-
lium multiplicatio.

tanto gravamine & incommodo. Sicut & in aliis rebus moralibus excusatur quis à solutione aliorum debitorum ob moralem impossibilitatem seu maximam difficultatem. Quod facilius locum habere posset in honestis & nobilibus, qui non possint alere multas proles sine notabili status detrimento. Quantumvis non sufficere nimiam prolium multiplicationem etiam juncto gravamine paupertatis, censeat *Coninck disp. 34. dub. 3.* & alii: eò quod gravamen istud nimis remotè & accidentaliter oriatur ex redditione debiti: ad quam proinde conjuges videntur se obligasse, etsi inde remotè nata sit sequi paupertas, quæ velut effectus per accidens non videtur posse impedire Matrimonii finem principalem. Sed hæc ratio non urget. Plausibilius quoad communes pauperes admittit *Præpositus q. 6. dub. 6.* quod non videantur excusari, etsi proles tot non possint alere: eò quod nec patiantur detrimentum status, nec difficultas alendi proles videatur adeò in illis ponderanda, cum pane mendicatò vivere possint. Quod judicio prudentis attentis personarum circumstantiis discernendum est.

6. Dico III. Conjux per se loquendo non tenetur petere debitum: quia nemo tenetur uti jure suo. Dixi per se: quia per accidens tenetur petere, quando posset avertere periculum incontinentiæ, quod alioquin conjugi imminere advertit: cum lege charitatis quilibet quando commodè potest, teneatur impedire peccatum proximi, adeoque potiori jure conjugis. Neque hæc obligatio est justitiæ, ut aliqui voluerunt; sed charitatis, aut certè pietatis inter adeò conjunctos: per Matrimonium enim solùm traditur alteri dominium corporis, & jus eò utendi, non autem assumitur obligatio alterum cogendi vel invitandi ad ejus usum. Similiter ex charitate videtur per accidens conjux, præsertim vir, obligari ad petendum, quando scit partem hoc valde desiderare, præsertim ob prementes tentationes, etsi non subsit periculum incontinentiæ, sed præ verecundia hoc non audet indicare.

QUÆSTIO II.

Qualiter impediatur petitio & redditio debiti?

Dico I. Qui contraxit affinitatem cum sua comparte, cognoscendo videlicet carnaliter consanguineam illius, non potest petere debitum, potest tamen, immo tenetur reddere. Prima pars est certa. Et patet ex c. *Si quis cum filiastra*, & c. *Discretionem*, de eo qui cognovit &c. Nec tantum conjux qui exercuit actum carnalem cum consanguinea suæ compartis incurrit hanc poenam, sed etiam ipsa compars, si consenserit in talem actum, juxta Doctores communius. Qui id solent colligere ex c. *Discretionem cit.* & c. *Tua fraternitatis*. *Herincx Sum. Theol. pars IV.*

ternitatis, eòd. tit. & consequenter si unus conjux commiserit talem incestum, & alia consenserit, sive iniquitatis sit particeps, neuter posset petere debitum. Oppositum nihilominus velut probabilius amplectitur *Dicastillo disp. 9. dub. 9.* post *Ochagavia, Hurtado & Perez*: eò quod in Capitulis citatis dicatur quidem innocentem non debere jure suo privari; tamen non statuatur expresse, ut nocens seu iniquitatis particeps eodem privetur, sed hoc tantum inferatur per argumentum à contrario sensu, quod in jure positivo non est efficax, præsertim quoad inducendas poenas vel impedimenta.

Requiritur verò ad hanc affinitatem contrahendam, ut incestus committatur scienter, ut colligitur ex Jure: adeoque non solum ignorantia invincibilis, sed etiam vincibilis circumstantiæ ipsius incestus excusat ab hac poena. Secus est de ignorantia poenæ. Vide d. *5. de legib. q. 4. n. 29.*

Non extendit etiam se hæc prohibitio ultra primum aut secundum gradum, ubi locum habet reductio Tridentini; quod sess. 24. c. 4. de Reform. Matr. restrinxit impedimentum affinitatis ex fornicatione dirimens Matrimonium ad secundum gradum: adeoque à fortiori videtur illud tacitè restrinxisse, quod solum impedit debiti petitionem. Idem aperte constat ex quadam Declaratione Gregorii XIII. quæ refertur ad sess. 24. c. 4. de Reform. Matr.

Secunda pars, quod scilicet possit debitum reddere, patet ex c. *Discretionem* & c. *Tua fraternitatis cit.* Cum (ut c. *Tua fraternitatis* dicitur) affinitas post matrimonium iniquè contracta, illi nocere non debeat, qui iniquitatis particeps non existit, eò quod suo jure non debeat sine sua culpa privari, ut additur c. *Discretionem*; adeoque crimen alterius jure suo privati obesse nequeat, quin adhuc alteri jus retinenti debitumque petenti possit & teneatur reddere.

Dico II. Qui post contractum Matrimonium culpabiliter contraxit cognationem spirituales cum altera conjugue, baptizando vel suscipiendo filium communem aut filium alterius conjugis, potest reddere debitum; ut apud omnes est certum: sicut & certum est, quod possit petere, quando inculpabiliter cognationem contraxit, v. g. baptizando in extrema necessitate. At quod non liceat petere, quando cognationem culpabiliter contraxit, docent plerique Doctores apud *Sanchez l. 9. d. 26. n. 7.* allegantes varia jura. Sed (ut fatetur ipse *Sanchez*, qui etiam contrarium censet probabile) Jura ista non sunt satis clara, aut probantia: cum tamen sine claro Jure non sit imponendum tantum gravamen, sed in poenis benignior interpretatio sit adhibenda. Unde solidius *Coninck d. 34. dub. 8.* *Præpositus* & passim Recentiores docent, ne quidem tunc incurri impedimentum petitionis debiti. Equidem satis constat,

Conjux non tenetur debitum petere per se loquendo.

Quando teneatur per accidens.

7. Affinitas superveniens Matrimonio impedit petitionem debiti in incestuoso.

An etiam

8.

Requiritur, ut incestus quæ talis committatur scienter.

Quousque se extendat hæc affinitas.

9.

Non impedit ipsa debiti redditionem.

10.

Cognatio spiritualis superveniens non impedit debiti redditionem.

Immo probabilius nec petitionem.

constat, contrahentem hanc cognationem sine sufficienti causa graviter peccare. Vide dicta de Baptismo d. 7. q. 4. n. 40. & seq.

I I. *Impedito ob affinitatem petere, licitè negatur debitum;*
D I C O III. Conjugi impedito petere debitum propter contractam affinitatem, aut in sententia multorum ob cognationem spiritua-lem, licitè negatur debitum. Ita Doctores communiter. Ratio est: quia alter est jure petendi privatus per Canones. Sed dubitatur, an incestuoso debitum petenti reddi licitè possit, eò quòd videatur subesse cooperatio ad iniquam actionem petentis. Verùm notat *Castro Palao d. 3. pu. 4. §. 6. n. 7.* talem copulam conjugalem secundum se non esse illicitam, sed solum quatenus petitur ab incestuoso; cujus petitioni compars non cooperatur, quæ ad petendum non incitatur, sed soli copulæ petitæ. Aliunde autem delictum incestuosi gravare non debet innocentem, c. *Tua fraternitatis, De eo qui cognovit consang.* qui proinde æquè liber esse debet ad reddendum & petendum, ac si delictum non fuisset commissum.

I 2. *Quando conjugii illicitè petenti reddatur illicitè debitum;*
Immo generatim loquendo *Sanchez l. 9. d. 6. n. 7. Covarruvias, Coninck, Castro Palao & alii* passim existimant conjugii illicitè petenti debitum compartem tunc solum reddere illicitè, quando petitio est illicita ob circumstantiam aliquam se tenentem ex parte actus v. g. quia petitur in loco publico vel cum periculo aborsus (nisi fortè graviora mala indecentiam ipsius actus expurgent, ut Varii advertunt) eò quòd tunc ipse actus sit in se illicitus etiam ex parte personæ reddentis: aliàs autem posse licitè reddere, quando scilicet petitio tantum est illicita ex parte personæ petentis, v. g. ob votum, vel affinitatem, eò quòd reddens exerceat actum, sibi ex natura sua licitum, immo ad quem habet jus, non obstante alterius impedimento; quinimò jus habet etiam alter, si sit tantum impeditus per votum. Quare tali casu non cooperatur alterius peccato formaliter: cum illa actio externa in se peccatum non sit, sed quatenus procedit ab altero impedito. Pari modò, quò actio externa vitiatur ex malo fine petentis; cujus tamen iniquitati non censetur alter cooperari, ut etiam fatetur *Basilii Pontius l. 10. c. 3.* & quidam alii præfatam doctrinam limitantes, ut compars quidem possit & debeat reddere, quando malitia petitionis pendet ex arbitrio petentis, v. g. intendens malum finem, cum posset intendere rectum: non autem, quando petitio sic est illicita, ut ipse petens non possit illam vel copulam de facto suo arbitrio licitam facere, v. g. ob votum aut affinitatem contractam. Quam limitationem etiam approbat *Dicastillo d. 9. dub. 19.* etsi priorem doctrinam probabilissimam censeat, immo veram, supponendo quòd compars sponte reddens eò ipsò virtualiter quodammodo censeatur petere, vel ex parte sua meliori modò quò potest accedere. Nihilominus limitatio ista non apparet necessaria:

Limitatio quorundam adfertur.

Et rejicitur.

eò quòd juxta prædicta utrobique actio solum mala sit ex circumstantia ei extrinsecâ. Immo consequenter *Sanchez supra & plures alii* censent compartem obligari reddere debitum sic petenti & jus habenti, quò per votum v. g. non privatur, vi cujus soli Deo obligatur ex motivo religionis. Quemadmodum depositarius teneretur reddere depositum petenti, etsi hic Deo promississet, quòd ipsum non repeteret; eò quòd hinc alter non acceperit jus depositum retinendi, nec hic amiserit jus petendi. Hoc saltem constat; reddentem facile posse excusari ob aliquam necessitatem, aut utilitatem, v. g. ob indignationem conjugis, aliudve detrimentum proprium vel petentis. Sicut excusari potest petens mutuum ab usurario. Similiter satis constat compartem posse admittere copulam convertendo redditionem in petitionem: sic enim ipsa copulæ executio ne quidem erit peccaminosa ex parte alterius, etsi prius illicitè petierit. Quâ petitione subinde etiam tenetur compars alteri impedito consulere, ipsum præveniando, si v. g. immineret illi periculum peccati.

I 3. *Episcopi possunt dispensare in impedimentis supervenientibus Matrimonio contracto, etiam dum est facilis recursus ad Papam;*
 Pro fine quæstionis nota, Episcopos posse dispensare in impedimentis supervenientibus Matrimonio contracto, etiam dum est facilis recursus ad Papam; juxta Doctores passim, & praxim seu consuetudinem communem ac præscriptam. Extat etiam Oraculum *Pii V.* factum Franciscanis (quod est nonum inter Oracula ejusdem Pontificis in *Bullario Rodriquez*, idemque referunt alii Scriptores passim) quò eorum Confessariis juxta formam *Tridentini* approbatis, & à Provinciali specialiter deputatis, datur facultas dispensandi cum incestuosus ad petendum debitum; similiter cum eis qui contraxerunt cum voto simplici castitatis Matrimonium, ut eò durante petant debitum. Factâ autem semel hâc deputatione, facultas est perpetua: potestque etiam extra confessionem mandari executioni. Quam facultatem extendit *Rodriguez* ad impedimentum cognationis spiritualis superveniens Matrimonio contracto. Sed extensio non est satis fundata. Nos tamen tale impedimentum, quod debiti petitionem impediatur, non admittimus.

Porro præter allegatum vivæ vocis oraculum extat apud *Rodriguez in Bullario* Concessio *Julii II.* Bullâ 24. pro Monachis S. Benedicti Congregationis Vallisolanæ, in qua Prioribus seu Præsentibus & tribus vel quatuor Confessariis specialiter ad id deputandis per Superiorem monasterii datur facultas ad nutum deputantis revocabilis, dispensandi in petitione debiti cum incestuosus ad eorum Ecclesiam seu Monasterium recurrentibus; idque intrâ Sacramentum Confessionis.

Q U Æ S T I O III.

An quovis tempore licitus sit usus Matrimonii?

DUBIUM hoc movetur propter dies festos, maximè solemnes, aut etiam quando conjuges volunt communicare. Secundò, quando uxor patitur menstrua. Tertiò, quando est gravida. Quartò, durante purificatione post partum. Quintò, quando lactat.

14.
Diebus festis aut
Communio-
nis an ab-
stinendum
à copula.

DICO I. Maximè expedit conjuges diebus festis, præsertim solemnioribus, ab usu Matrimonii abstinere, ut majori fervore & puritate possint vacare orationi. Idque solum volunt Patres relati à Gratiano 33. q. 4. dum dicunt eos tunc debere abstinere; ut docet Scotus 4. dist. 32. ad 3. & alii communius, contra aliquos existimantes eos obligari ad hoc sub veniali. Vide S. Bernardinum Tom. 1. Serm. 18. a. 3. c. 3. & Tom. 2. serm. 10. in Dom. 1. Quadrag. a. 2. c. 1. Unde conjux illis diebus absolute tenetur reddere debitum petenti. Ratio Conclusionis est, quòd non appareat sufficiens fundamentum strictæ seu propriè dictæ obligationis abstinendi istis diebus à copula. Idemque est de diebus Communionis. Quàmvis ob remanentem libidinis sensum, ac distractionem & hebetudinem mentis adesse posset interdum culpa quædam venialis irreverentiæ in Communionem facta post habitam ipsâ die copulam per modum petitionis; aut certè suadenda sit eò die à Communionem abstinencia: nisi circumstantiæ aliud suadeant. Immo piissimum consilium est abstinere isto die à petendo debito etiam post Communionem. Pars tamen ob hoc à redditione debiti non excusatur. Nec ipsa ob hoc facile urgenda est, ut à Communionem abstineat, seque tantò bonò privet, quæ obligationi suæ satisfecit. Ita S. Franciscus Salesius Introduct. p. 2. c. 20. Indecens est, quàmvis non magnum peccatum, debitum eâ die exigere, quâ quis sacram adit Communionem: at indecens non est, immo verò meritorium, ipsum reddere. Idcirco propter redditionem debiti nemo debet Communionem privari, si alioquin devotione ad ipsam adeundam feratur. Sanè in primitiva Ecclesia Christiani communicabant indies, licet essent conjugati, & generationi prolium vacarent. Et lib. 3. Ep. 3. Si pars, qua communicavit, eâ die debitum peteret, peccatum non esset nisi levissimum ratione intercedentis modica irreverentiæ; verum non petendo, sed dumtaxat reddendo multum mereretur, & gratia Communionis inde non minueretur, sed potius accresceret.

15.
An sit mortale accedere ad menstruatam.

DICO II. Probabilius non est mortale, vacare a&ui conjugali tempore menstrui, etiam petendo debitum. Ita Sanchez d. 21. n. 7. & alii communius, contra nonnullos Antiquiores existimantes esse mortale, nisi saltem in alterutro subsit periculum incontinentiæ: quorum sententiam valde probabilem asserit Herincx Sum. Theol. pars IV.

Sanchez n. 2. eique favet Scotus supra n. 5. immo & Augustinus q. 64. super Leviticum. Probatur Conclusio: quia in primis non extat divina prohibitio in nova Lege: vetus autem data Levitici 20. utpote cæremonialis, & ex parte judicialis, jam cessavit. Non etiam jure naturæ congressus tali tempore est mortalis: eò quòd neque ex se sit ita difformis rectæ rationi; neque etiam quia est nocivus proli nascituræ, quasi ob hoc inficiendæ lepræ aut aliò morbò (in quo præcipuè fundantur Auctores contrariæ sententiæ) quia hoc rarissimè & ferè numquam accidit; uti experientiam docere Auctores passim testantur. Alioquin sanè oppositum foret dicendum: nam (ut arguit Scotus supra) majori præcepto tenetur conjux non agere, unde proles nascatur leprosa seu elephantiaca aliisve morbis subjecta, quæ posset aliàs procreari sana, quàm pro nunc satisfacere voluntati mulieris, pro quando ut in pluribus puer nascitur leprosus aut aliis morbis subjectus.

DIXI in Conclusionem, Non est mortale: quia Doctores passim agnoscunt in petente debitum tali tempore culpam venialem, saltem nisi adsit periculum incontinentiæ, diuturna à conjuge absentia, aut alia rationalis causa: aliàs enim videtur quædam intemperantia juncta cuidam indecentiæ, & foeditati singulari (quam castus animus horret cogitare) exigere congressum tali tempore, & non expectare tempus aptum retentioni seminis & generationi brevi futurum. Pars autem, à qua debitum petitur, juxta Sanchez, Præpositum q. 6. dub. 8. n. 61. & plures alios videtur habere justam causam reddendi, per hoc præcisè, quòd petatur: eò quòd juxta præmissa actus tali tempore exercitus non sit ita in se indecens, ut nullâ circumstantiâ possit cohonestari: talis verò circumstantia ex parte reddentis videatur adesse per hoc, quòd reddens comparti suæ satisfaciât. Immo consequenter idem Sanchez, Præpositus & alii docent, quòd conjux reddere teneatur; quàmvis hoc præter Auctores alterius sententiæ neget Bonacina & alii, eò quòd sit turpitudine tenens se ex parte actus. Et Sotus, Silvester, Petrus Ledesma & plures alii docent saltem virum prius admonendum, ac si fieri possit flectendum, ut desistat (quod indubiè saltem consultissimè fit, quàmquàm si monitus non desistat, aut sit periculum odii, vel quòd ad alias sit abiturus, mulier teneatur debitum reddere, ut eos sentire refert Præpositus supra n. 54.

16.
An saltem sit veniale.

An debitum tunc petendum reddi possit.

Vel debeat.

DICO III. Quando uxor est gravida, licitè redditur & petitur debitum (adeoque illicitè negatur) modò absit periculum aborsus. Ita communius Doctores contra Nonnullos putantes, esse veniale, tunc exigere debitum. Ratio est, quòd nulla lex hoc prohibeat. Quòd enim Patres subinde videantur culpæ talem congressum, intelligendi sunt de consilio: vel quando subest periculum aborsus.

17.
Licet cog-
noscitur
uxor gra-
vida.

sus. Et certè si Matrimonii usus tunc esset illicitus, malè esset provisum conjugibus de remedio concupiscentiæ: cum maiore parte temporis uxores multorum sint gravida. S. Franciscus Salesius Introduct. p. 3. c. 39. *Quando sterilitas aut gravidatio pravia generationem impediunt, commercium carnale adhuc potest esse iustum & sanctum, dummodo generationis Regula observentur.* Puta quando fit modò naturali, uti ex contextu colligitur. His omnibus accedit, quòd experientia doceat etiam in gravidis obtineri posse finem principalem conjugii, qui est generatio prolis, per superfætationem: prout constat in diversis, etiam notabilibus personis, quæ postquam unam peperissent prolem, paucis elapsis mensibus iterum pepererunt aliam, ambasque perfectas. Aliqui autem Doctores, improbantes commercium cum gravida, signanter D. Bonnav. Centil. p. 1. sect. 32. agunt de vicina partui propter præsumptum periculum prolis.

18.

An licitè
cognoscatur
mulier re-
pore purga-
tionis.

DICO IV. Uti Matrimonio statim post partum, durante adhuc naturali mulieris purgatione, non est mortale, ut satis receptum est apud Doctores: immo juxta Richardum, Sanchez, Henriquez, Præpositum supra dub. 11. & plures alios nequidem est veniale, eò quòd corporalis immunditia non videatur sufficere ad causandum peccatum in actu conjugali, ad quem partes jus habent. Videtur tamen saltem moraliter adesse veniale, ob nimiam intemperantiam, quæ in copula isti fœditati juncta apparet, uti in copula cum menstruata: nisi aliqua ratio exculet. Quod autem S. Gregorius ait, & refertur c. fin. dist. 5. *Nisi purgationis tempus prius transierit, viris suis non debent admisceri*; dictum est ab ipso tanquam sancto Doctore & dante sanctum consilium, non tanquam imponente rigorosum præceptum; vel certè ob intemperantiam ibi regulariter adjunctam, dicit id esse illicitum, scilicet venialiter.

19.

Aut lacta-
tionis.

DICO V. Non est illicitum uti Matrimonio eò tempore, quò mulier lactat. Ita Doctores communiter: quia periculum, quod aliqui dicunt proli lactanti imminere, nullum vel parvum est. Quòd si subinde contingat adesse, potest per aliam nutricem vel alimentum provideri. Certè (inquit Præpositus q. 6. dub. 11. in fine) conjugati intolerabile gravamen subirent, si juxta quorundam sententiam non possent se mutuò cognoscere, dum mulier est gravida, puerpera, lactans: inde enim sequeretur, quòd non nisi rarissimè actum conjugalem possent exercere. Et ita quidem congruit humanæ infirmitati: etsi non satis queat suaderi nimia hujus actus raritas, quem non extorferit amor propaginis aut fidei conjugalis.

Q U Æ S T I O. IV.

Qualiter Vsus conjugalis sit illicitus
ratione modi?

DICO I. Certissimum est conjuges mortaliter peccare congregiendi sodomitice sive extra vas naturale. Talis nanque congressus repugnat lumini naturæ, etiam Barbaris explorato, ac fini matrimonii. Quare mortem potius, quàm talem concubitum deberet uxor admittere. Quidquid impius Mahomet in suo Alchorano c. 1. illum permisisse feratur his verbis: *Uxores vestra sunt aratura vobis, indite igitur araturam vestram ad libitum.* Immo juxta Doctores communiter nequidem licitè inchoatur copula in vase præpostero cum intentione perficiendi in vase naturali, eò quòd ista carnis penetratio videatur inchoata sodomia, & ex natura sua dispositio ad illam: ut proinde non se habeat instar alterius nudi tactus, quò licitè provocatur natura in ordine ad copulam conjugalem.

20.
Copula in
vase præ-
postero inter
conjuges est
gravissimè
peccatum.

Immo nec
licitè in eo
inchoatur,
perficienda
in vase natu-
rali.

DICO II. Certissimum quoque est conjuges peccare graviter tangendo seipsos, aut se mutuò, etiam consentientes, cum pollutione seu effusione seminis extra vas: cum id repugnet castitati conjugali finique matrimonii, nec molities naturæ contraria per conjugium honestetur. Immo videtur communis sententia, quòd conjugatorum pollutio præterea habeat specialem malitiam contra fidem conjugii; veluti quæ prohibeat usum carnis extra limites conjugii, & obliget, ut uterque servet alteri castè corpus suum. Et consonat illud Ambrosii, quod refertur c. Nemo sibi, 32. q. 4. *Nec hoc solum est adulterium, cum aliena peccare conjuge, sed omne quod non habet potestatem conjugii.* Non video tamen efficacem istius sententiæ rationem. Varios etiam deprehendi poenitentes, qui non apprehendebant specialem malitiam ex parte conjugii in pollutione, credentes fidem conjugii per hoc non frangi.

21.
Similiter
illicita est,
qua fit cum
prodigali-
tate semi-
nis.

Pollutio
conjugalis
est specialis
malitia.

Observandum præterea conjugibus, ne sibi in mente proponant aliam personam, dum commiscantur, sive per desiderium, sive per simplicem complacentiam: alias enim graviter peccant.

DICO III. Si conjuges sine justa causa non servent naturalem modum sive situm, v. g. si mulier sit incuba, si à latere, stando vel etiam modò præpostero tamen in naturali vale se cognoscant, peccant juxta omnes: quia est alienum à ratione, non servare situm à natura institutum. Dixi sine justa causa: hæc enim existente nullum est peccatum v. g. si vir sit succubus, ne alias uxori aut fœtui immineat periculum, aut quia dispositio corporalis naturalem situm non permittit. Ita Sanchez d. 16. n. 7. & alii communiter: quia naturalis modi inversio non videtur ita intrinsecè mala, quin justa causa possit illam cohone-
nestare,

22.
Immutatio
situs sive
modi acci-
dentalis est
illicita;

Nisi subsit
justa causa.

nestare, quando ex modo congressus nata est sequi generatio. Unde etiam compars tunc non solum potest, sed etiam tenetur reddere debitum sic petenti.

23. *Non tamen mortalis regulariter loquendo.* Dico IV. Dum sine justa causa naturalis si quis non servatur, tantum peccatur venialiter, juxta Sanchez supra num. 3. Navarrum & alios passim contra multos existimantes peccari mortaliter. Ratio est: quia etsi modus accidentalis sit contra naturam, non tamen ipsa substantia actus conjugalis, utpote facti in vase legitimo idonee ad generationem; defectus autem iste accidentalis non videtur ascendere ad deformitatem mortalem; nisi adesset morale periculum effusionis seminis extravas: quod raro adesse, ideoque Confessarium non teneri de illo interrogare accusantem se de indebito situ, notat Sanchez supra num. 5. Non tenetur tamen compars reddere debitum sic petenti sine justa causa: sive se conformando sententiæ probabilis, quæ putat inversionem istam esse mortalem: sive quia esto tantum sit venialis, probabiliter tamen est ita intrinsece mala, ut petente non excusato ob justam causam, non excusetur reddens saltem à veniali peccato: sive denique quia etsi nullum foret peccatum sic petenti reddere, non censetur tamen se obligasse, nisi ad reddendum modò congruò. Equidem est probabile, quòd saltem licite reddere possit: cum sic doceat Sanchez supra n. 2. Pontius, Diana & plures alii: juxta quos in reddente pro causa sufficit, nolle alteri displicere, aut occasionem discordiæ præbere. Idque verum existimo tunc saltem, quando fundatè discordia aut simile malum timeretur, vel alia justa ratio reddendi debitum subesset. Omnino tamen debet conjux conjugem pro virili hortari, si sit spes fructus, ut à similibus inordinationibus absteineat, ei ostendendo suam in his displicentiam.

QUÆSTIO V.

Quò Fine exercendus sit actus Matrimonii?

24. *In copula licite intenditur proles, satisfactio debiti, aut etiam sola vitatio incontinentiæ aliena.* Dico I. Actus Matrimonialis licite refertur in generationem proles, & satisfactionem sui debiti, aut in evitacionem incontinentiæ in sua comparte. Conclusio est ab omnibus recepta. Immo generatio proles est finis principalis: satisfacere debito postulato tenetur pars ex justitia; vitare autem incontinentiam compartis, saltem ex charitate.

25. *Quidni & propria.* Dico II. Licite conjux exercet etiam petendo actum matrimonialem præcisè, ut evitet periculum incontinentiæ in semetipso. Ita S. Bonaventura Centil. p. 1. sect. 32. Coitus conjugalis licitus est triplex. Quidam sit causa Herincx Sum. Theol. Pars IV.

sæ proles generanda.... Quidam causâ reddendi debitum.... Quidam causâ fornicationis vitanda.... de quo Apostolus 1. Cor. 7. unusquisque habeat suam uxorem propter fornicationem, vitandam supple. Accedit Catechismus Romanus p. 2. c. 8. n. 13. Ha sunt causæ, quarum aliquam sibi proponere quisque debet, qui piè & religiosè, ut sanctorum filios decet, nuptias velit contrahere..... Tertia est, quæ post primi Parentis lapsum ad alias causas accessit..... ut qui sibi sua imbecillitatis conscius est, nec carnis pugnam vult ferre, matrimonii remediò, ad vitanda libidinis peccata, utatur, de quo ita Apostolus scribit 1. Cor. 7. Propter fornicationem unusquisque suam uxorem habeat, & unaquæque suum virum habeat. Ubi non solum agit de fine, quem sibi præfigere debent ineuntes matrimonium, sed etiam de illius usu, ut patet ex iis, quæ habet n. 27. Docendi sunt fideles Matrimonio utendum intra illos fines, qui, ut supra demonstravimus, à Domino præscripti sunt. Ita & alii plurimi Doctores contra Magistrum dist. 21. & plures alios, existimantes exigentem tali fine peccare venialiter: quod varii variè limitant. Ratio est: quia Matrimonium est utile, & à Deo Ordinatum in concupiscentiæ remedium post lapsum: ergo eò uti in hunc finem nullum potest esse peccatum. Nec obstat, quod hic finis sit tantum secundarius: quia licitum est omisso fine principali assumere secundarium, si sit honestus; qualis est evitatio incontinentiæ propriæ. Deinde Ecclesia permittit matrimonia steriliū, pro quibus specialis Ritus præscribitur in Pastoralis Mechliniensis: Sacerdos subjungat Psalmum 127. Beati omnes qui timent Dominum &c. vel si non sit spes proles, dicat Psalmum 124. Qui confidunt in Domino &c. In sterilibus autem cessat omnino spes proles; in fecundis autem sæpissimè, nempe post prolem jam conceptam: adeoque in illis regulariter, in his sæpissimè esset illicita peritio copulæ; nec satis foret prævisum concupiscentiæ toro conjungtorum de licito remedio illius, quæ ex ipsa tori conjunctione potius augetur. Quòd si teneantur sententiæ rigidiores de quibus supra q. 3. Quòd non liceat uti conjugio diebus festivis, nec Communionis, nec accedere ad uxores menstruatas aut gravidas, profectò erit quasi omni tempore abstinendum, & licebit dicere: si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere. Matth. 19. Optandum foret ut homo rationis capax in hoc imitaretur animalia bruta, quæ observant certa tempora generandi, & extra illa abstinere.

Confirmatur I. quia licite, immo laudabiliter quis Matrimonio utitur, ut evitet incontinentiam alienam suæ compartis (quamquam non sit finis principalis usus matrimonialis) quidni ergo licite eò utatur, ut evitet incontinentiam in semetipso, à quo incipit charitas?

charitas? Immo verè tunc etiam videtur concurrere bonum fidei matrimonialis; cuius nimirum per incontinentiam frangendæ periculum est.

26.
Confirmatur II.

Confirmatur II. ex 1. Cor. 7. ubi Apostolus ait: *Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat. Et infra: Iterum revertimini in idipsum, ne tentet vos satanas propter incontinentiam vestram.* Qui modus loquendi planè non denotat promissionem venialis peccati, sed concessionem actûs liciti, etsi minùs boni: sicut etiam concedit Matrimonium tanquam licitum, etsi minùs bonum respectu continentiae. Et hoc sensu subdit: *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium.* Quàmvis S. Augustinus l. 5. contra Jul. c. 9. in fine videatur hæc verba accipere tanquam indulgentiam rei malæ, dicens: *Cum ad id ipsum redeunt propter intemperantiam suam, noverint etiam inde dicere Deo, Dimitte nobis debita nostra. Quod enim secundum veniam, non secundum imperium à tanto Doctore dicitur, utique ignoscitur, non jubetur.*

Agitur de
mente S.
Augustini.

Ubi tamen Augustinus non videtur adversari Conclusioni nostræ: non enim loquitur de copula exercita ad peccatum incontinentiae vitandum, sed ad ipsam concupiscentiam seu intemperantiam explendam; utpote totus in illo loco ad ostendendum quòd concubitus causâ voluptatis explendæ adhibitus sit malus: quem proinde dicit ab Apostolo permitti tanquam indulgendo rem malam. Hanc suam mentem indicat S. Augustinus l. 5. contra Julian. c. 9. *Apostolus secundum veniam concedit, quàmvis cum conjuge, non utique illum prolis, sed qui sit voluptatis intentione concubitus.* Et l. 2. contra Julian. c. 10. *Venialiter peccant conjugēs, quando modum generationi necessarium causâ solius voluptatis excedunt.* Quod etiam observavit Libertus Fromondus in 1. Cor. 7. *Durum videtur, quòd steriles aut provec̃ta ætatis numquam sinè peccato veniali possint petere debitum. Sed & si S. Augustinus attentè legatur, fortè non docet contrarium; quia ubicumque docet, tantum licitum esse petere ex intentione generandæ prolis, supponit peti causâ saturandæ libidinis, quod omnes docent esse veniale. Nec videtur reflexisse ad illum casum, quo quis petit ad vitandam propriam fornicationem, quando aliò modò difficulter eam vincere potest. Dum itaque Augustinus indicat solum posse intendi generationem prolis, solum loquitur exclusivè ad intentionem principalem voluptatis. Nam certè constat posse, immo debere reddi copulam etiam à sterili, ad satisfaciendum fidei conjugali: quidni ergo intendi possit sedatio concupiscentiæ?*

27.
Licetè similiter intenditur in copula sanitas, aliùve honestus finis.

Dico III. Licetè etiam petitur & exercetur actus conjugalis ad sanitatem corporis conservandam vel restaurandam, aut alium honestum finem. Ita Coninck & plures alii contra multos existimantes in hoc latere culpam venialem. Ratio est, quòd cum hi fines sint honesti, & Matrimonii usus ad illos sit

utilis, non appareat, cur prohibitum sit usum hunc ad istos fines referre. Quemadmodum in aliis rebus humanis ob fines de se licitos, sinè culpa adhibentur mediâ per se licita, & ad illos fines utilia, etsi alioquin ex institutione sua ad illos non sint ordinata. Simili itaque ratione Matrimonium ejùsve usus, etsi non specialiter ordinatum ad certum finem, potest nihilominus ex generali sua conditione illum respicere, adeòque propter eundem appeti. Ita quàmvis finis principalis ineundi matrimonii sit generatio prolis, tamen, ut docet Catechismus Romanus sup. n. 13. possunt etiam intendi alii fines honesti: *ut hæredis relinquendi desiderium, divitiæ, forma, generis splendor, morum similitudo; hujusmodi sanè rationes damnandæ non sunt, cum matrimonii sanctitati non repugnent.* Neque enim in sacris Litteris Jacob Patriarcha reprehenditur, quòd Rachelem, ejus pulchritudine illectus, Lia prætulerit. Quæ, cum proportionem, usui conjugii adaptari possunt.

Dico IV. Illicitum est exercere actum Matrimonii ob solam voluptatem carnalem: ut tradit Magister, D. Thomas, D. Bonaventura & reliqui antiqui, immo & recentiores satis communiter. Idem satis clarè videtur docere D. Augustinus, Gregorius & alii Patres: quorum sententiam roboravit Innoc. XI. damnando hanc propositionem, quæ est 9. inter 65. *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpâ ac defectu veniali.* Ratio est, quòd videatur repugnare rectæ rationi exercere actum præcisè propter delectationem adeò brutalem & quodammodo absorbentem usum rationis. Juxta plerisque tamen Doctores tantum est culpa venialis, nisi cujuspiam libido sit adeò effrænata, ut ita in congressu spectetur solius libidinis impletio, quòd perinde ei sit, sive sit sua, sive non; adeòque constituatur in ea ultimus finis, ut solent loqui Theologi cum S. Bonav. speculi anima c. 3. *Cum in actu matrimoniali, non proles, sed carnis delectatio queritur, licet excusetur per matrimonium; tamen posset habere rationem mortalis, si usque ad hoc inordinatio extendatur, quòd imaginando alienam mulierem, cognoscat propriam, vel si eò affectu cognoscatur, quòd etiam si uxor propria non esset, vellet nihilominus delectationem complere.* Quòd si delectatio non quæsita sentiatur in actu, & acceptetur, nullum ex ea parte est peccatum.

Immo non desunt, qui existiment absque omni culpa in usu Matrimonii posse moderatè intendi, & appeti voluptatem. Ita Almainus, Aversa, Castro Palao, Diana & varii recentiores. Et satis consonat sententiæ asserenti dari actus in individuo indifferentes. Ratio assignari posset, quòd in humanis operationibus per se licitis non videatur culpabile, appetere delectationem, quam ipsa natura iis annexuit; quæ proinde juxta plerisque saltem licetè acceptatur, dum actus ob aliū principalem finem exercetur. Quòd adhuc

28.

Illicetè intenditur solâ voluptas;

Nimirum venialis est.

29.

Quod ipsum variè Recentiores negant.

Quorum sententia discutitur.

faciliùs apparet, quando voluptas solùm secundariò cointenditur simul cum alio fine principali. Confirmatur: quia hujusmodi delectatio non est illicita, sed indifferens; copula quoque non est mala: ergo videri posset non esse in rigore malum, hanc ordinare in talem finem: cùm finis indifferens faciat actum indifferentem. Estque difficile id ex ratione efficaciter improbare. Patres quoque videri possunt potissimùm culpae intemperantiam seu immoderatum appetitum voluptatis, quæ dominetur conjugato velut mancipio; ut Hieronymus, qui refertur c. Origo & c. Liberorum 32. quæst. 4. Et Gregorius, qui refertur c. Vir cum propria 33. q. 4. Vel explicari possunt de eo quod ordinarium est, quia nimirum moraliter impossibile est illam quærere, & moderationem tenere. Quia, ut dicit D. Bonav. 2. d. 31. a. 2. q. 3. *sinè immoderata delectatione contingit generari vix aut numquam.* Ut proinde ad minus practicè retinenda sit communis Doctrina. Sed & difficulter cadit explicatio in D. Gregorium, ac difficiliùs in B. Augustinum. Immo hic videtur velle, quòd conjux voluptatem libidinis solùm tolerare debeat, velut invita & ex necessitate; tanquam effectum inordinatum peccati originalis, post quod ipsa licita admistio conjugum sinè voluptate carnis fieri non potest, ut utar verbis Gregorii supra. Aded istæ castæ animæ ab amore libidinis alienæ fuerunt.

Pro tota hac materia lucem præbet S. Augustinus l. de bono Conjugali c. 16. *Quod est cibus ad salutem hominis, hoc est concubitus ad salutem generis; & utrumque non est sinè delectatione carnali: quæ tamen modificata & temperantiâ refrenante in usum naturalem redacta, libido esse non potest. Quod est autem in sustentanda vita illicitus cibus, hoc est in quærenda prole, fornicarius vel adulterinus concubitus. Et quod est in luxuria ventris & gutturis illicitus cibus, hoc est in libidine nullam prolem quærente illicitus concubitus. Et quod est in cibo licito nonnullus immoderatus appetitus, hoc est in Conjugibus venialis ille concubitus.* Idem repetit l. 2. Retr. c. 22. Ex quibus colligitur, quòd sicut facillimè per immoderatam sensualitatem delinquitur in sumptione cibi & potûs, ita rarò absit omnis culpa ab usu conjugii.

QUÆSTIO VI.

An Dubius de valore Matrimonii licitè petat & reddat debitum?

30. **S**UPPONO I. Conjugem scientem invaliditatem sui Matrimonii, etiam bonâ fide initi, non posse debitum petere nec reddere, quòcumque periculò propositò. Ita expresse deciditur c. Inquisitioni de sent. Excommunic. Ratio est, quòd nullò casu possit quis scienter fornicari, seu alteri carnaliter commisceri extra legitimum Matrimonium.

Suppono II. Conjugem meritò dubitantem de validitate Matrimonii, live bonâ, live malâ fide contracti, teneri statim inquirere de rei veritate, ne exponat se periculo fornicationis, casu quò matrimonium foret invalidum.

DICO I. Qui malâ fide contraxit, dubitans de valore Matrimonii, non potest petere debitum conjugale; tenetur tamen reddere comparti, quæ bonâ fide contraxit. Conclusio est satis communis. Et pro utraque parte deciditur c. Dominus, de secundis Nuptiis. Ratio primæ partis est, quòd conjugalitatis malâ fide inchoaverit possessionem, adeoque nullum jus cum tam manifesto fornicationis periculo potuerit acquirere in corpus alterius. Unde si uterque malâ fide contraxerit dubius de valore Matrimonii, neuter potest petere & consequenter nec reddere, ob periculum fornicationis; cùm neutri faveat possessio bonæ fidei, adeoque nec jus aliquod. Et hoc Sanchez meritò putat certissimum, inquit Dicastillo d. 9. num. 166. Ratio secundæ partis est, quòd alter conjux ob bonam fidem sit in legitima possessione Matrimonii, adeoque habeat jus in corpus alterius; cui potius tenetur alter dubitans satisfacere, quàm abstinendo periculum materialis fornicationis præcavere.

DICO II. Qui Matrimonium contraxit bonâ fide, & postea incipit dubitare, si factâ diligenti inquisitione adhuc maneat dubius de ejus valore, potest probabiliter etiam debitum conjugale petere, juxta plurimos Doctores: quàmvis multi, tam antiqui, quàm recentiores, valde probabiliter putent talem posse solùm debitum reddere. Ratio est, quòd talis videatur in legitima possessione Matrimonii bonâ fide inchoati, & juris petendi debitum; in dubio autem sit melior conditio possidentis. Nec obstat c. Dominus cit. ubi deciditur dubitantem solùm posse reddere bonâ fide petenti: quod etiam deciditur c. Inquisitioni cit. Nam priori capite agitur de casu quò Matrimonium erat cum dubio, live malâ fide contractum. Posteriori verò agitur quidem de Matrimonio utrimque bonâ fide contracto, & dubio subsequente; potest tamen explicari de tempore, quò necdum erat facta sufficiens inquisitio ad deponendum dubium. Quidquid sit, satis constat licitè peti & reddi debitum per triennium, quando dubium supervenit ratione impotentiae: diligentia enim ad inquirendum veritatem (quæ in omni dubio adhibenda est) alia ibi adhiberi non potest, nisi per experientiam & conatum ad copulam: quæ in cæteris dubiis esset inutilis ad explorandum impedimentum.

Dubius de valore obligatur ad statim inquirendum.

31.

Qui cum dubio seu malâ fide contraxit non potest debitum petere.

Tenetur reddere petenti bonâ fide.

32.

Si dubium superveniat, & factâ inquisitione perseveret, potest probabiliter etiam petere debitum.

Quod quidam in dubio de impotentia est certum.

Q U Æ S T I O VII.

An Conjugibus licita sint oscula, tactus, aspectus & verba amatoria: secluso periculo pollutionis?

33. *Oscula & similes actus licent tanquam dispositiones ad copulam conjugalem debitè perficiendam,*
DICO I. Similes actus sunt liciti inter conjuges tanquam præparatorii ad actum conjugalem debitè perficiendum. Ita communiter Doctores. Ratio est, quod cui licitus est finis, licita quoque sint media ex natura sua ad talem finem conducentia; prout prædicti actus conducunt ad usum matrimonialem seu copulam. Si tamen referantur ad majorem voluptatem in ea captandam, erunt intemperantia quædam venialis. Si etiam adsit periculum pollutionis in alterutra parte, erunt grave peccatum, etiam in casibus sequentium Conclusionum.

34. *Vel tanquam signa & fomentum amoris conjugalis.*
DICO II. Tactus, amplexus, oscula &c. sunt licita conjugibus tanquam signa vel etiam tanquam fomentum amoris conjugalis. Ita communiter Doctores. Ratio est: quia hic finis est honestus, & ad eum prædicta sunt etiam instituta. Idem est, si adhiberentur ad sedandas carnis tentationes, quando his mediis sedari possent: sicut ob illum finem juxta sententiam satis receptam licita est ipsa copula.

35. *Quod si sola intendatur voluptas, etiam sine intentione copula, adhuc non sunt mortale peccata.*
DICO III. Prædicta fiunt sine peccato mortali; etsi intendatur sola in illis voluptas, & non sit animus exercendi actum conjugalem. Ita communiter Doctores contra Antoninum, Sylvestrum, Rodriguez & quosdam alios, putantes esse peccata mortalia. Ratio est: quia vinculum Matrimonii, quod conjugibus concedit copulam, concomitanter etiam concedere debet actus inchoativos: adeoque sicut quærere libidinem in ipsa copula non est in conjugibus peccatum mortale, sic nec illam quærere in actibus ad illam ordinatis. Communiter tamen supponunt Doctores esse peccatum veniale, uti de ipso actu conjugali docent: quamvis difficultate non careat, si voluptas non sit immoderata; ut patet ex iis quæ circa actum conjugalem notavimus. Quia verò in contactibus valde impudicis frequenter subest notabile periculum pollutionis, sunt isti omnino conjugibus dissuadendi, nisi intendatur copula, vel saltem sit animus eam petendi, quando periculum advertitur: cui omnino tenerentur conjugati occurrere per copulam, aut certè illud præcavere.

36. *Quid si conjuges non possint liberè exercere ipsam copulam.*
Hæc Conclusio habet etiam locum quando actus conjugalis est per accidens conjugibus illicitus, utpote quia illum sine propriæ aut prolis sanitatis periculo exercere nequeunt, aut quia impotentes facti sunt. Secus est, si vovissent castitatem. Si autem unus tantum voverit, licerent ei prædicta, quatenus est necesse ad redditionem debiti, sed nihil per

modum petitionis. Salvò semper, ut dictum est, periculò pollutionis.

An autem conjux peccet mortaliter, si morosè delectetur de copula cum comparte, etiam in absentia, non caret difficultate. Cajetanus quidem, Sanchez & alii frequenter existimant, quod non, etiam si sequatur alteratio carnis, dummodo absit periculum pollutionis, eò quod delectatio ista sit de actu conjugali, & propter illum, qui in præsentia est licitus ei, qui delectatur. Alii tamen verius affirmant. Similiter difficultas est de conjuge, qui in absentia alterius se ipsum impudicè tangit: quem Sanchez similiter existimat non peccare mortaliter, si absit periculum pollutionis: tamen Vasquez, Diana & alii plurimi rectius non excusant à mortali. Vide dicta in Materia de Peccatis Disp. 7. q. 4. num. 36. & seqq.

Q U Æ S T I O VIII.

De Debito Conjugum ad Cohabitandum.

38. *Conjuges obligantur invicem cohabitare:*
CERTUM est apud omnes, teneri per se loquendo conjuges ad invicem cohabitandum. Hæc enim obligatio non solum supponitur in Jure civili & canonico: sed etiam apertè insinuat in verbis Dei per os Adæ pronuntiatis Gen. 2. Quamobrem relinquet homo patrem suum & matrem, & adhærebit uxori suæ. Ipse quoque Christus Matth. 5. ob solam fornicationis causam permittit viro ab uxore discedere. Immo hæc obligatio oritur ex ipsa natura contractus matrimonialis. Qui proinde Institut. De patria potestate §. 1. definitur, Viri & mulieris conjunctio individuum vita consuetudinem seu societatem continens. Et L. 1. ff. de ritu Nupt. Conjunctio maris & femina, & consortium omnis vita. Sinè mutua etenim cohabitatione non solum nequit commodè præstari mutuum debitum copulæ conjugalis; sed illam etiam postulat recta prolis educatio, quæ utique patris & matris officiis indiget: aliaque obsequia, quæ conjuges invicem præstare debent, eandem requirunt. Unde ductu luminis naturæ etiam apud Gentiles conjugati cohabitationis officium servant. Et ad illam compelli possent conjuges, sive à judice Ecclesiastico, etiam per censuras: sive à sæculari: idque tum ad instantiam partis, tum etiam ex officio. Quare vir diuturniore tempore se ab uxore absentans sinè justa causa, graviter peccat. Modica tamen absentia reputatur pro nulla, nec censetur rationabiliter alteri gravis.

39. *Electio habitationis per se loquendo spectat ad virum tanquam caput mulieris & administratorem familiæ. Qui proinde illam mutare potest, etiam invitâ uxore; quæ lege subjectionis & cohabitationis tenetur virum sequi, c. Unaquæque 13. q. 2. Si tamen inter pacta conjugalia adjectum sit, ut vir teneatur*

re pactis
quoad ha-
bitationem
initis,

teneatur in certo oppido vel provincia habi-
tare, obligabitur vir illud observare: cum
non repugnet naturæ Matrimonii iniri pac-
tum, ut conjuges certo loco figant domici-
lium, adeoque illud sit justum, & conse-
quenter obliget acceptatum, juxta Doctores
communiùs, quos sequitur Sanchez l. 1. d.
40. & Basilius Pontius l. 12. c. 20. num. 8. Et
consequenter non obligabitur uxor sequi vi-
rum foedifragum. Quod si tamen peculiaris
ratio intercedat, ob quam necesse sit mutare
habitationem, censebitur talis casus in pacto,
etsi per juramentum firmato, exceptus: &
consequenter tenebitur mulier eum sequi, si-
cut si pactum non intercessisset. Quemadmo-
dum è contrà vir tenetur sequi mulierem, quæ
ex necessitate cogitur habitaculum mutare:
etsi per se alioquin sit electio penes virum.
Similiter si vir sit in exilium missus, tenebi-
tur uxor, virò volente, comitari, ut docet
Sanchez l. 1. disp. 41. num. 12. & plures alii,
eò quod licet non sit particeps pœnæ, ta-
men jure conjugii debeat esse particeps in-
fortunii.

Nisi necessi-
tas aliud
postulet,

In qua etiã
vir tenetur
sequi mu-
lierem.

40.
Iusta causa
excusat
diuturnam
à conjugis
absentiam.

Notandum tamen, quod ex justa causa
possit conjux abesse à conjugis, etiam longò
tempore, idque sive causa sit publica, sive
privata; v. g. si Princeps ad militiam evocet,
si ob negotia domestica iter faciendum sit,
& aliquamdiu alibi morandum, v. g. ob lites,
conservationem bonorum &c. tunc enim ne-
quit uxor esse rationabiliter invita. Quod
prudenti judicio discernendum est attentâ ne-
gotiorum gravitate & rerum opportunitate.
Similiter non tenetur uxor cohabitare viro
cum gravi suo discrimine seu periculo in ani-
ma, corpore vel famâ. Quare nec tenetur
sequi virum vagum, saltem quando tempo-
re iniri Matrimonii non solebat vagari, vel
id ignorabat uxor: nam esset nimis grave o-
nus mulieris eam obligari ad hujusmodi se-
quelam mulieres non decentem. Quare po-
tius teneretur ipse vir à tali vagatione desiste-
re, ne uxorem in cohabitatione certo loco
figenda deserat. Si tamen mulier tempore
contractûs mores viri noverat, videtur in il-
lud onus consensisse, nisi causa vagandi sit
turpis.

An mulier
teneatur,
sequi virum
vagum.

Qualiter autem ob adulterium, aliasque
causas, vel etiam ex mutuo consensu, fieri
possit separatio quoad torum & habitationem,
patebit ex dicendis quæst. seq.

QUÆSTIO IX.

De Divortio.

41.
Divortium
quid signi-
ficet,

DIVORTIUM dicitur à divertendo, quia
unus conjux ab altero divertit. Quod
intelligi potest, vel quoad vinculum, vel
quoad torum, vel insuper quoad habitatio-
nem. Hic autem, & simpliciter loquendo,
sumitur pro diversione quoad torum & habi-
tationem. Estque nihil aliud, quam solutio

Matrimonii quoad torum & habitationem;
manente vinculo matrimoniali.

DICO I. Certum est, conjuges aliquando
licitè facere divortium. Patet ex Matth. 19.
& definitur à Tridentino sess. 24. can. 8. de Ma-
trim. Si quis dixerit, Ecclesiam errare, cum ob
multas causas separationem inter conjuges, quoad
torum seu quoad cohabitationem, ad certum in-
certumve tempus, fieri posse decernit, anathe-
ma sit.

Indubid a-
liquando
licet.

DICO II. Potest conjux innocens ob adul-
terium alterius facere divortium. Patet ex
Matth. 19. Quicumque dimiserit uxorem suam,
nisi ob fornicationem &c. Idem patet ex Mile-
vitano 11. can. 17. & c. Significasti & c. Gau-
demus, de Divortiis: nec non ex communi Pa-
trum & Doctorum sententiâ, ac praxi Eccle-
siæ. Ratio est, quod jure naturæ non debeat
fides servari frangenti fidem: cum ergo adul-
terans fregerit fidem commiscendo se alteri,
non tenetur innocens reddere debitum aut co-
habitare. Quàmvis pars nocens non teneatur
sponte abstinere à copula aut cohabitatione,
seque jure quæsitò privare, nisi innocens con-
scius factus eam privet. Quare nec tenetur se
prodere, atque ita à petendo debito desistere.
Post notitiam quoque delicti potest adhuc
petere copulam, non velut debitam, sed bene-
volè concedendam.

42.
Potissimum
ob adu-
terium com-
partis.

Neque Christus Matth. 19. hanc faculta-
tem divertendi de novo fecit, sed tanquam
per se & de jure naturæ conjugii innocenti
competentem declaravit: ut proinde etiam lo-
cum habeat inter infideles. Ideoque veniens
ad fidem cum sua consorte, potest divortium
facere ob illius adulterium in infidelitate com-
missum, ut colligitur ex cit. c. Gaudemus in
fine. Præterea etsi exempli gratiâ faciat Chri-
stus mentionem viri, eadem tamen facultas
competit mulieri; uti exploratum est ex pra-
xi Ecclesiæ, & canonibus, ut c. Placuit (quod
est desumptum ex Milevitano) 32. q. 7. & c.
Præcepit (quod est Hieronymi) & c. Fin. (quod
est Innocentii 1.) 32. q. 5. & aliis. Idemque
satis constat ex 1. ad Cor. 7. ubi Apostolus
ait, Præcipere Dominum, uxorem à viro non dis-
cedere, scilicet sine justa causa: quod si discesse-
rit, utique ex justa causa, puta ob fornicatio-
nem viri (ut exponit Augustinus l. 1. de Adult.
Conjug. c. 1.) manere innuptam, aut viro suo re-
conciliari. Ubi datur optio, adedque supponi-
tur facultas à viro divertendi.

43.
Quod ex
natura rei
locum ha-
bet etiam in
infidelibus,

Competitq;
tam mulie-
ribus quàm
viris.

Petes, an etiam ob reliquos actus castitati
conjugali repugnantes possit fieri absolutum
divortium? Resp. juxta communem senten-
tiam illud fieri non posse ob tactus inhonestos,
aut pollutionem alieni vel proprii corporis:
eò quod fractio fidei ad hujusmodi divortium
sufficiens intelligatur enormis illa ac perfecta
& consummata, quæ fit per divisionem carnis
in alium vel aliam in concubitu; cum tamen
conjux cum sola conjugis vi conjugii manere
debuisset una caro. Sufficit nihilominus con-
cubitus hujusmodi etsi sodomiticus (idem
est

44.
An præter
adulterium
sufficiant
aliqui alii
actus.

Signanter
Sodomia.

est de bestialitate) juxta Bonaventuram, D. Thomam & alios communiter, quos citat & sequitur Sanchez l. 10. d. 10. num. 3. A qua sententia in praxi non recedendum putat Basilius Pontius l. 9. cap. 16. num. 5. et si oppositam speculative approbet: quam post Innocentium, Alvarum Pelagium, Palatium & quosdam alios relatos à Sanchez supra num. 2. tenet Aversa quast. 23. sect. 1. eò quòd Jura, ipsæque sententiæ Evangelicæ loqui videantur de solo adulterio, seu de fractione fidei per divisionem carnis in copula ex se apta generationi prolis adulterinæ, quæ ita in domum & familiam possit induci: uti ex ea sola sequitur affinitas, & in viro irregularitas bigamiæ.

45.
Debet autem
adulterium esse
quæ tale
peccaminosum.

Sic ut à
violentiam
passa, vel
procedente
ex bona fi-
de nequeat
fieri divor-
tium.

DICO III. Debet adulterium esse peccaminosum, ut sit causa sufficiens divortii. Ita omnes Doctores. Ratio est: quia quod culpâ caret, in damnum vocari non debet. Deinde aliàs verè non est fractio fidei. Unde de violenter oppressâ id indubitatum est. Idemque est, si mulier post intellectam mortem viri, sed verè viventis, bonâ fide contrahat, & cognoscat illum, cum quo contrahit; quam proinde recusare non poterit vir prior, c. Cum per bellicam 34. q. 2. nisi post notitiam veritatis habuerit cum secundo copulam, aut exortò dubiò post contractum, non servaverit regulas in tali dubio servandas. Immo si post fide dignam relationem de morte viri fornicetur, adhuc juxta Doctores communiter & c. Si virgo 34. q. 2. viro redeunti non licebit divortium, eò quòd fides conjugii formaliter non sit violata.

46.
Non tollit
tamen gra-
vis metus
causam di-
vortii.

Quòd si verò gravi metu compellatur ad adulterandum, sicut eò non obstante graviter peccat, & fidem frangit, sic & divortio subjacet, ut habet communissima sententia, teste Sanchez l. 10. d. 5. n. 16. ubi citat D. Bonaventuram, D. Antoninum, Durandum, Paludanum, Castro, Soto, Henriquez & plurimos alios, contra Abbatem, Sylvestrum, & quosdam alios, quos refert & sequitur Aversa q. 23. sect. 3. §. Tertiò. Qui allegat illud Augustini lib. 1. de Civit. c. 19. (quod refert c. Proposito 32. q. 5.) Mirabile dictu: Duo fuerunt (scilicet Lucretia Romana, & filius Tarquinii regis) & adulterium unus admisit. Verùm Lucretia fuerat violenter oppressa. Alioquin si consensisset, quantumvis ex metu, verè fuisset adultera; etsi non hòc sensu, quasi adulterium appetierit. Allegat præterea, quòd delicta simili metu commissa poenis civilibus aut Ecclesiasticis non subiaceant. Verùm hoc quoque parum refert: cum in præsentì non sit poena, sed cessatio obligationis ob fractam fidem, & illatam veram injuriam; qualem etiam inferret cum obligatione reparandi damna, qui ex metu incendisset domum aut occidisset dominum.

47.
Conjugem
prostituens

Si autem vir consentiat in adulterium uxoris, seu eam prostituat, rationi consonum est, & certum apud omnes, immo decisum

c. Discretionem. De eo qui cogn. Consang. eum ob hoc non posse divortium facere. Estque tunc adulterium quòdam loquendi modò non injuriosum personæ conjugis scientis & volentis. Idem est de muliere respectu viri. Immo juxta Doctores communiter id verum est, si vir culpabiliter permittat, seu non impediat adulterium uxoris, dum commodè posset; utpote sic tacitè & ipsò factò consentiens. Et quàmvis juxta Sanchez l. 10. d. 5. n. 5. aliud quoad hoc sit de uxore, eò quòd communiter mulieres non audeant viros suos reprehendere, neque id sit officium illarum veluti inferiorum, ut proinde taciturnitas in illis non reputetur consensus: tamen per se & consequenter loquendo, etiam uxor, quæ viro par est quoad debitum fidei conjugalis, debet impedire, dum commodè potest, ne tacitè consentire censeatur: quàmvis rariùs in eis contingat, quòd id commodè facere possint.

Quòd si denique conjux compartem è domo expellat aut alimenta subtrahat, unde ipsa occasionem fornicandi sumat, adhuc locum habere divortium, tradit Sanchez supra num. 6. ex communi Doctorum sententia, quæ colligitur ex c. Significasti, & c. Ex literis, de Divortiiis. Eò quòd sit tantum occasio remota; & alioquin injuria viri in alio genere, quàm adulterii, non faciat compensationem delictorum.

DICO IV. Datur compensatio delictorum

48.

& injuriarum, sic ut nequeat conjux facere divortium ob adulterium compartis, si & ipse in simile delictum inciderit: ut patet ex c. Significasti, de Divortiiis, & c. Intelleximus, de Adulteriis, & aliis juribus. Estque juxta Doctores communiter perinde, uter conjugum priùs adulterium commiserit, vel quòd unius delictum sit publicum, alterius non, dummodo tamen delictum occultum alteri certò constet: est enim quoad forum conscientie (quidquid sit de approbatione in foro externo) par conditio. Non requiritur etiam, ut delicta sint paria quoad numerum, ut rectè Doctores communiter: sed sufficit paritas quoad substantiam delicti sufficientis aliàs ad divortium faciendum. Quòd si etiam post latam sententiam divortii, etsi triplicem, detegatur delictum compartis, rescinditur ipsa sententia. Præterea si demum post sententiam latam, ante susceptum Ordinem sacrum, aut professionem Religiosam, ipse innocens delinquat, adhuc compensationi locus est, non solum ex officio judicis, sed juxta D. Bonaventuram & plurimos alios contra Sanchez d. 9. n. 30. Bonacina & alios, etiam ad instantiam partis. Et videtur expressum c. Ex literis, de Divortiiis, ubi est sermo (ut colligitur ex contextu) de casu, quò intervenerat sententia: quamquam Sanchez contendat contrarium. Immo juxta eosdem Doctores videtur conjux in conscientia obligari ad revocandum dimissum, quando hic conscius delicti in-

nequit fa-
cere divor-
tium;

Vix nec in
adulterium
tacitè con-
sentiens;

Secus est de
eo, qui ex-
pellit, aut
alere recu-
sat conju-
gem postea
fornican-
tem.

Datur com-
pensatio de-
lictorum.

Perinde,
quis priùs
aut sapiùs
peccaverit;

Idè, etiam
post latam
sententiam
divortii;

Sive ex offi-
cio judicis,
sive ad in-
stantiam
partis.

instat. Alioquin hoc non urgente aut ignaro delicti, non tenetur compars se prodere & compensationem offerre, juxta *Aversa* q. 23. sect. 4.

49. *Innocens non tenetur ad divortium.* Dico V. Non tenetur innocens facere divortium à conjuge nocente: ut docent omnes, & habet praxis, ipsaque ratio, nimirum quia nullò jure id præcipitur. Quando autem uxor adultera est contumax, & in flagitio perseverans, satis communiter docetur virum teneri facere divortium, ne videatur vir consentire flagitiis uxoris, utque ita adhibeatur debita correctio. Quò videntur respexisse quidam Canones referri soliti. Rarò tamen videtur esse ad hoc obligatio ob gravia incommoda divortii: quo utiliora sunt ordinariè alia remedia, v. g. minæ, verbera aliæque castigationes uxoris, ex quibus ipsa satis advertat virum non probare licentiosam illius vitam. Rariùs adhuc & difficiliùs contingit uxorem obligari ad faciendum divortium à viro adultero; ut prudenter consideranti satis patebit.

50. *Potest innocens condonare nocenti injuriam, etiam propria auctoritate & post sententiam.* Dico VI. Potest innocens compari adulteræ reconciliari condonando injuriam, & restituendo eam in pristinum jus; ut Canones, ratio & praxis manifestè docent. Idque etiam propriâ auctoritate, & post latam sententiam divortii, utpote ferri solitam sub hac limitatione: *Donec Spiritus sancti gratia dissidentes reconciliet.* Immo potest innocens ad id cogere nocentem: cum sententia sit in megerum favorem innocentis, & gravamen nocentis; nec per illam decernatur, ne innocens (qui juri suo non renuntiavit, neque eò privari citra culpam potest, sed solum exemptus declaratur à jure alterius in ipsum) cogere queat partem adulteram, sed ne ab hac possit cogi. Quod confirmatur: quia indubiè tenetur adulter reconciliari ante sententiam divortii, id volente innocente: ergo etiam post sententiam, utpote quæ non requiritur quoad torum, & juxta plurimos ne quidem quoad habitationem, & saltem non immutat jus innocentis.

51. *In vigore tamen non tenetur recipere etiam emendatum.* Dixi in Conclusionem: *Potest reconciliari:* in rigore enim non tenetur, etsi adulter sit emendatus; uti certum est apud omnes, & clarum ex praxi Ecclesiæ, & expressum c. *Admonere* 33. q. 2. Et c. *de Benedicto* 32. q. 1. Et in ipso Evangelio, ubi conceditur divortium absolutè & illimitatè, ac non tantum in casu contumaciæ adulteræ in delicto. Æquitas tamen suadet, ut emendato reconcilietur, c. *Quod autem* 32. q. 1. & c. *Si Vir, de Adulteriis.* Charitas etiam propria suadet, aut in casu periculi incontinentiæ, quod aliis viis innocens superare non possit aut nolit, obligare innocentem posset ad reconciliationem.

52. *Quibus signis fiat reconciliatio.* Reconciliatio porro sive injuriæ condonatio fieri potest verbis, scriptò, nutu aut factò ipso. Inter facta verò ordinariè censetur signum esse reconciliationis, si certò conscius & memor adulterii suæ compartis, item sciens

se non obligari ad torum, sed posse facere divortium, nihilominus liberè consentiat in copulam, præsertim petendo debitum. Idque præsumeretur in foro externo, In foro tamen conscientie copula, actusque subordinati non reconciliant, nisi quatenus adsit internus animus reconciliandi & permanendi in consortio conjugali; quò proinde absente, isti actus non sufficerent.

Dico VII. Ad faciendum divortium quoad torum non requiritur sententia judicis; ut habet communis & certa doctrina *D. Thoma*, *D. Bonaventura* & reliquorum. Ratio est: quia sententia non exigitur ex natura rei, neque etiam ex jure positivo. Negatio quoque debiti est actio privata & secreta; nec habet se per modum poenæ juridicæ, sed est usus propriæ libertatis in eo, qui solutus est debito, hoc ipso, quòd non fuit servata fides conjugalis; quòd ipsum erat veluti conditio inclusa in contractu conjugali: sicut usu venit in aliis contractibus. Accedit, quòd vir cognoscens uxorem, quam scit adulteram, contrahat eò ipso irregularitatem bigamiæ. Addit *Aversa* q. 23. sect. 7. quòd conjux innocens reddendo debitum, condonaret delictum sibi notum, nec posset amplius in judicio exigere. Verum si sententia judicis esset necessariò prævia divortio quoad torum, non posset consequenter redditio debiti interim obligans esse sufficiens signum condonationis in ullo foro.

Dico VIII. Ad faciendum divortium quoad habitationem, in foro conscientie per se loquendo non requiritur probabiliùs sententia judicis, præsertim quando adulterium est notoriù. Ita *Navarrus*, *Sotus*, *Sanchez*, *Bonacina*, *Rebellus*, *Diana* & plures alii, contra *Aversa* sect. 2. & plures, quos citat. Probatur: quia in Evangelio absolutè, & non requisitâ sententiâ, conceditur seu declaratur facultas dimittendi adulteram, uti etiam in c. *Dixit Dominus* (quod est sumptum ex *Hieronymo* in c. 19. *Matth.*) 32. q. 1. Et saltem in casu adulterii notorii id sumitur ex c. *Significasti, de Divortii*, ibi: *Si notorium est mulierem ipsam adulterium commisisse, ad eam recipiendam* (quæ scilicet jam erat à viro dimissa) *vir cogi non debet.* Vide *Rubricam* ibidem. Ratio est: quia facultas ista involvitur in natura contractus matrimonialis; adeoque sicut ab aliis contractibus, sic & ab hoc quoad torum & habitationem resilire licet privatâ auctoritate, dum non servantur conditiones præfixæ. Nec ullò jure præscribitur sententia judicis. Nam c. *Porrò, de Divortii*, est sermo de divortio quoad vinculum ipsum ratione impedimenti dirimentis affinitatis. Neque dispositio ista specialis juris debet extendi ad casum adulterii, in quo vinculum manet, nec datur facultas ineundi aliud matrimonium.

Quamvis autem Conclusio potissimum sit vera de adulterio notorio, de quo solo illam admittunt *Glossa*, *Basilii Pontius*, *coninck* & plu-

53. *Divortium quoad torum non exigit sententiam judicis.*

54. *Immo nec quoad habitationem, loquendo per se & in foro conscientie, si adulterium sit publicum.*

55. *Immo etiam si sit occultum.*

plurimi alii : nihilominus per se loquendo etiam locum habet in adulterio occulto. Nam ratio præallegata etiam hinc militat; pars enim innocens solum resilit à pacto mutue cohabitationis, uti à pacto tori conjugalis, ob non servatam conditionem. Nec refert, quòd hujusmodi separatio sit res publica: nam similiter publica est separatio servi à domino, & tamen potest alteruter resiliire propriâ auctoritate, si pars non stet conditionibus. Similiter à sponsalibus & aliis pactis potest quis justa de causa resiliire propriâ auctoritate. In casu verò, quò pars reclamat, patet ei via juris quoad probandum defectum causæ, non autem quoad hoc, quòd dimissio sit facta indebitè ob non præviam sententiam judicis.

Quod autem scandalum attinet, id pari omnino ratione locum haberet in casu, quò divortium fieret ex consensu occulti adulteri: tunc enim alii quoque admittunt non requiri sententiam, & tamen pariter concurrat publicitas ipsius separationis, & causa scandalii. Cui sicut tunc, sic etiam in casu Conclusionis obviari posset seu deberet. Idemque per accidens locum similiter habere posset in Sponsalibus aliisque pactis publicè celebratis. Etsi autem sententia foret necessaria, quando scandalum grave non posset aliâ viâ evitari, id esset per accidens, nec à nobis negatur. Fateor tamen viam istam esse ordinariè tutiorem, & in foro externo solese exigere sententiam, saltem quando pars contradicit, ac interim manere rem in pristinis terminis.

56. *Innocens post divortium potest ingredi Religionem aut vovere castitatem,*
 DICO IX. Factò divortiò propter adulterium, certò potest conjux innocens intrare Religionem, aut vovere castitatem. Est expressum in jure c. *Agathosa* 27. q. 2. & c. *Constitutus*, & c. *Veniens*, de *Convers. conjugat.* Ratio est: quia ab obligatione adhærendi comparti, sive quoad habitationem, sive quoad torum (quæ sola impedit ingressum Religionis, aut statum continentie) est omnino liber. Ob quam rationem poterit etiam vir innocens suscipere sacros Ordines. Vide *Sanchez lib. 10. d. 11.* Tamen conjux nocens non potest mutare statum ingrediendo Religionem, aut suscipiendo Ordinem sacrum, inconsultò aut invitò innocente, nisi is jam statum immutabilem suscepisset: quia non obstante sententiâ divortii, quæ solum est in favorem innocentis, potest nocens ad reditum ac reconciliationem ab innocente cogi; cui proinde fieret præjudicium per mutationem statûs. Censetur autem innocens licentiam dare, quando statum mutanti non contradicit, cum facile posset; aut instanter ac sæpius monitus, omnino reconciliari recusat. Immo tunc non obstat, quòd licentiam ad mutationem statûs concedere nollit; cum censeretur irrationabiliter invitus. Si verò professio aut ordinatio fuisset sine debita licentia aut consensu facta aut recepta ab adultero, esset illicita, immo professio nulla; uti si innocens sine consensu partis similiter in-

Aut suscipere sacros Ordines, si sit vir.

An vel quomodo id liceat conjugi nocenti.

nocentis profiteretur aut ordinaretur. Quare uti, tunc, sic modò Matrimonium esset instaurandum: deberetque malâ fide ordinatus debitum reddere, sed abstinere à petendo debito.

Dum autem innocens Religionem ingreditur, non debet idcirco pars adultera similiter Religionem ingredi, aut votum castitatis emitte: hoc enim non præscribitur in causa divortii à jure, sed quando stante illæso & integrò Matrimonio unus ingreditur Religionem de pura licentia alterius. Quare etiam si innocens licentiam istam daret adultero, adhuc ipsa non teneretur de rigore juris ingredi, aut vovere castitatem, ut advertit *Sanchez d. 10. num. 15.*

DICO X. Potest conjux facere divortium ratione scandalii, quò compars conatur eum trahere ad peccatum. Ita Doctores communiter Et consonat illud Christi *Matth. 18. Si manus tua vel pes tuus scandalizat te, abscide eum* &c. Ratio est: tum quia præ aliis obligationibus & humanis commodis debet consulere salutem propriam: tum quia ob id potius debet posse licitè divertere, quàm ob infectionis corporalis periculum licitè divertatur à leproso. Immo stante notabili periculò tenetur recedere. Secus, si moraliter sit satis securus, quòd non cadet. Quamquàm etiam tunc justè recedere posset: tum quia nimis durum est tolerare tales sollicitationes ad peccatum, tum quia aliquale saltem periculum adest. Neque ibi habet locum reconciliatio, aut condonatio, etiam expressa, vel compensatio; prævalente semper propriæ salutis debitò. Sed solum durat ad tempus, donec alter resipiscat; sic ut alter satis cautus de non ulteriori sollicitatione teneatur redire; immo nec recedere, si jam antè destiterit à similibus. Nec ulterius tutum facit etiam ipsius judicis sententia: quamquàm etiam ipsa non requiratur hinc ad divertendum, ut fatetur ipse *Aversa*, etsi aliter sentiens de adulterio. Huc etiam spectat, si maritus tentet habere copulam illicitam seu sodomiticam cum uxore, durante illò periculò, seu quandiu vir non emendatur. Immo prædicta copula actu exercita invitâ uxore juxta plerosque sufficit ad perpetuum divortium: etsi hoc tanquam non sufficienter probatum neget *Aversa q. 23. sect. 1.* & alii. Similiter alia copula, quæ fit cum malitiosa seminis effusione extra naturale vas, & juxta Doctores communius non sufficit ad perpetuum divortium, sufficit saltem ad divertendum, donec vir corrigatur. Sciendum tamen, quòd si causa divortii in præsentis proposito solum concernat torum, maneat per se loquendo obligatio cohabitandi.

DICO XI. Quando unus conjugum non potest alteri cohabitare sine gravi periculo corporis, v.g. ob morbum contagiosum vel nimiam sævitiam, potest ab eo divertere, quandiu durat periculum. Ratio est: quia nemo tenetur cum tanto incommodo juri alterius

57. *An compars tunc ingredi similiter teneatur, vel remanens in saculo vovere castitatem.*

58. *Qualiter possit conjux divertere à comparte ratione scandalii.*

59. *An ob grave periculum corporis, nimiam sævitiam.*

terius satisfacere. Idem quoad sævitiam deciditur c. *Ex transmissa*, & c. *Litteras*, de *Restit. spol.* Estque hoc verum, etsi uxor causam sævitiae marito dedisset, v. g. per adulterium, ut colligitur ex c. *De Benedicto* 32. q. 1. quia adhuc habet jus se tuendi, ne privatis vexationibus crucietur. Quia verò separatio solum permittitur ad vitandam malam tractationem imminuentem, non ad ulciscendam illatam, idcirco ob factum præteritum, adhibita sufficienti cautione (quæ vel est juratoria, vel ut plurimum pignoratitia aut fidejussoria, prout circumstantiæ rerum & personarum suadebunt arbitrio prudentis judicis) non potest inchoari separatio c. *Intelleximus*, de *iis, qui filios occiderunt*. Immo indicitur reditus quamprimum satis providetur in posterum innocenti, juxta omnes, & habetur c. *Ex transmissa*, & c. *Litteras*. Sæpe tamen injuria jam illata justam præbet causam timoris in futurum, adeoque separationis. E contra verò, etsi non sit illatum malum, sed meritò seu rationabiliter timeatur inferendum in futurum, licet separatio: cum subsit illius ratio seu motivum. Si denique non possit juxta prudentis judicis arbitrium sufficienti remedio provideri ad sedandam sævitiam conjugis, sive ad superandum justum timorem, est causa divortii perpetui, sive pro toto tempore, quò res ita jacent, juxta omnes, & patet ex c. *Litteras*. Debet nihilominus bene attendi, ne timor sit vanus nec satis fundatus. Ad quem non statim sufficiunt quævis minæ, quas multi facillè intentare, difficillè vel numquam exequi solent. Et (ut ait *Zypæus* l. 4. *Consultat. Canonic. De Sponsal. & Matrim. Consult. 1.*) experientia indies docet minas terroresque magnò boatu incussos levi malaciâ postmodum considerare, præsertim in Belgis, quibus ejus, quod aliis Nationibus manet altâ mente repositum, amicus unus haustus amnestiam gignit.

60.
Qualiter
liceat di-
vortium ob
hæresim.

DICO XII. Quando alter conjugum labitur in hæresim aut infidelitatem, potest innocens facere divortium, ut patet ex c. *Quæsit*, c. *De illa*, & c. *Quanto*, de *Divortiiis*, & c. *Fin. de Convers. Conjug.* Idque non solum quoad cohabitationem continuam, sed etiam quoad torum, ut est certum apud Doctores ex juribus allegatis, in quibus dicitur salvum manere vinculum. Licitumque est divortium juxta Doctores communiter, etiam seclusò periculò infectionis, aut conatu, quem adhiberet hæreticus. Nam absolutè separationem concedit Ecclesia, & justè in pœnam peccati de se infectivi concedere potuit. Et quidem non requiritur sententia judicis, c. *De illa*, de *Divortiiis*; ut etiam fatetur *Aversa* q. 23. *sect. 9.* secus sentiens de adulterio, etsi minus cohærenter. Requiritur tamen, ut alter sit contumax, sive non sit emendatus, nec emendari paratus. Unde etiam factò divortiò tenetur recipere discedentem ab hæresi, c. *De*

illa cit., nisi fuerit separatus judicio Ecclesiæ, prout ibidem statuitur in odium hæresis.

Sed cum tot causas divortii assignaverimus, ipsumque *Tridentinum sess. 24. can. 8. de Matrim.* definiat ipsum variis ex causis ad certum incertumve tempus rectè fieri posse: difficultas manet in hoc, quòd Christus *Matth. 5. & 19.* non tantum exceperit solam fornicationem, sed insuper exclusit seu interdixit quamlibet aliam causam. Resp. Christum ibi nullâ ratione voluisse excludere alias causas, ob quas etiam jure naturæ licitum vel obligatorium est se ab alio separare: neque etiam voluisse privare publicam potestatem facultate separandi conjuges ex justa causa, v. g. in pœnam criminis. Fecit tamen solius adulterii mentionem, eò quòd ipsum per se & ex natura rei sit unica causa divortii absoluti & perpetui; causa, inquam, propria & pertinet per se ad ipsum conjugium, cujus legibus propriis spectatis hujusmodi divortium ob illam licet. Præter quam potest exurgere causa extrinseca, v. g. hæresis, scandalum, contagio &c. ob quam jure Ecclesiastico vel naturali liceat divertere ad certum incertumve tempus: sive possunt præterea exurgere aliæ causæ communes solvendi humanas societates & conventiones, inter quas etiam Matrimonium computatur.

61.
Quare
Christus
Matth. 19.
solius adul-
terii men-
tionem fe-
cerit.

DICO XIII. Possunt conjuges ex mutuo consensu se separare, sive ut melius Deo serviant, sive ob aliam honestam causam, idque vel ad tempus, vel in perpetuum: quia nullò jure obligantur uti matrimoniò si absit periculum incontinentiæ; estque ipsis liberum, etsi maneant in sæculo, vovere castitatem, ut docet *Augustinus Epist. 99.* Quod tamen votum, saltem perpetuum, iis qui invicem cohabitare perseverant, ob periculum incontinentiæ ex mutua cohabitatione oriundum, non est facillè permittendum, adeoque non nisi cum magna deliberatione, & cum ipsi ex longa experientia compererint, se sine notabili periculo facillè ita vivere posse, ut notat *Coninck disp. 35. n. 30.*

62.
Qualiter
denique li-
ceat divor-
tium ex
mutuo con-
sensu.

Porrò ut conjux, sive vir, sive mulier possit intrare Religionem, ultra consensum compartis requiritur, ut ipsa etiam Religionem intret, nisi ratione ætatis non sit suspecta de incontinentia, & tunc in sæculo manens votum castitatis emittat. Patet ex c. *Cum sis* 4. & c. *Ad apostolicam* 13. de *Convers. Conjug.* Eadem requiri in uxore, ut possit maritus sacris Ordinibus initiari, docent passim Doctores, & favet consuetudo, ipsaque rei congruentia: quamquam Jus commune expressè id non requirat, sed in c. *Conjugatus*, eòd. tit. tantum exigatur, ut uxor continentiam professâ virum absolvat. Uxoratus tamen non potest promoveri in Episcopum, nisi uxor Religionem intret, ut expressè statuitur c. *Sanè*, eòd. tit.

63.
Quid ul-
tra consen-
sum com-
partis re-
quiratur,
ut conjux
intret Reli-
gionem,
Vel susci-
piat sacros
Ordines,
Aut promoveatur ad
Episcopatum.

CONCLUSIO OPERIS.

Hic tandem sistendus calamus, quem pridem scriptioni hujus Summæ Theologicæ admoveram rationibus in Præfatione ejusdem declaratis. Illud tantum addo, conscientiam mei me subnixum & contentum, judicio & amore veritatis, majorisque studiosorum utilitatis posuisse quæ posui; neminem tangere voluisse. Errores tetigi, non personas, quas non tangit S. Mater Ecclesia. Si tamen secus quis interpretari volet & suspicari, is planè morbo pravæ opinionis laborat. Si etiam à recto fidei tramite deviantibus juxta ejusdem regulam à me dicta displiceant, contemno: quinimò laudi duco, displicere malis. *Neque enim (ut præclare dixit Martyr Cyprianus Epist. 52.) possunt laudare nos, qui recedunt: aut expectare debemus, ut placeamus illis, qui nobis displicentes, & contra Ecclesiam rebelles, sollicitandis de Ecclesia fratribus violenter insistant.* Verumtamen imbecillitatis humanæ conscius, libenter agnosco, me in multis errare potuisse. Quamobrem desidero in omnibus, non modò benignum Lectorem, verum etiam severum & liberum Correctorem, immo & reprehensorem. *Nullus enim (inquit Augustinus l. 2. de Trinit. in Præfat.) reprehensor formidandus est amatori veritatis.* Potissimum verò judicio & censuræ Sanctæ Matris Romanæ Ecclesiæ omnia scripta scribendæve cupio esse subjecta: à cujus doctrina & sensu ne ad latum unguem discedere animo fixum semper Deo opitulante manebit.

F I N I S.

PROPO.

PROPOSITIONES,

PER QUAS

PETRUS DE OSMÀ

Et ejus sequaces pertinaciter affirmarunt,

1. **C**onfessionem peccatorum in specie, ex universalis Ecclesiæ realiter Statuto, non Divino jure compertam fore.
2. Et peccata mortalia quoad culpam & pœnam alterius sæculi absque confessione, solâ cordis contritione; pravæ verò cogitationes solâ displicentiâ deleri.
3. Et quòd Confessio secreta sit necessariò non exigi.
4. Et non peractâ pœnitentiâ, confitentes absolvi non debere.
5. Et Romanum Pontificem Purgatorii pœnam remittere, & super his, quæ Universalis Ecclesia statuit, dispensare non posse.
6. Sacramentum quoque Pœnitentiæ, quantum ad collationem gratiæ, naturæ, non autem institutionis Novi aut Veteris Testamenti existere.

Has omnes & singulas Propositiones Xistus IV. Bullâ Licet ea declarat Manifestam hæresim continere, præter alias censuras, quas iisdem Propositionibus Auctoritate Apostolicâ inurit.

S. D. N.

GREGORII PP. XIII.

BULLA.

Ad futuram rei memoriam.

Nuper sub die 30. Aprilis, Pontificatûs nostri Anno secundo supplicationibus charissimi in Christo filii nostri Philippi Hispaniarum Regis Catholici, ea in parte inclinati venerabili Fratri moderno Archiepiscopo Cameracensi, ut per se vel per alium, seu alios, quos sibi expedire videretur Prælatos, ac alios Presbyteros & idoneos viros Ecclesiasticos in sacris ordinibus constitutos, sæculares, vel cujuscumque Ordinis Regulares, tam in dignitate Ecclesiastica constitutos, quàm non constitutos, omnes & singulos utriusque sexûs, tam laicos quàm Clericos sæculares, & quorumvis Ordinum & militiarum Regulares, ac Presbyteros, qui dictam Majestatem læssissent, quomodocumque etiam in hæresis crimen non semel tantum, sed etiam pluries post errorem detestatum relapsi forent, ac sacrilegia quæcumque, perjuriam, incestus, stupra, etiam in personam Sanctimonialium commisissent, Ecclesias demolivissent, sacra violassent, & enormiter Clericos in sacris vel etiam presbyteratûs ordine

Pars. IV.

constitutos vulnerassent, & occidissent, Episcopos ac religiosos Antistites persecuti forent, aut carcerassent, vel prædictis similia vel dissimilia, etiam graviora delicta, vel excessus, etiam per Bullam in die Cœnæ Domini legi solitam, quorum absolutio sedi Apostolicæ dumtaxat per quascumque constitutiones est reservata, commisissent cujuscumque gradûs, ordinis, & conditionis, ac præeminentiæ existentes, etsi quâcumque dignitate præfulgerent, si hoc similiter intra tempus condonationis à Rege prædicto præfigendum, & semel vel pluries ab eo prorogandum petissent, & ad ipsam Sanctam Romanam Ecclesiam & fidem Catholicam redire, & suas hæreses coram eis publicè vel privatim in forma Ecclesiæ consueta, abjurare vellent, & se ad pœnitentiam eis per dictum Archiepiscopum, vel ab eo deputandos injungendam, ad implendum paratos obtulissent, eamque postmodum cum effectu adimplevissent, ab omnibus & singulis eorum hæresibus, & in eadem fide Catholica erroribus, aliisque prædictis delictis, quantumcumque gravibus & enormibus, etiam si illa speciali notâ essent designanda, nec non excommunicationis, suspensionis & interdicti, aliisque sententiis, Censuris & pœnis, tam Ecclesiasticis, quàm temporalibus, & corporis afflictivis ac capitalibus, à jure vel ab homine latis & promulgatis, in utroque foro penitus & omnino abolere & liberare, aliaque desuper in præmissis & circa ea necessaria & opportuna facere libere ac licitè valeret, omnimodam per alias nostras litteras concessimus licentiam & facultatem prout in illis plenius continetur.

Cum autem sicut nuper accepimus idem Philippus Rex publicò edictò terminum condonationis trium mensium præscripserit, quò durante personis quibuscumque errores in quos prolapsi fuerant, detestantibus, & pœnitentiam pro commissis injunctam adimplere volentibus condonavit & remisit, ipseque terminus jam ultra annum expiraverit, & propterea à nonnullis revocetur in dubium, an idem Philippus Rex postquam trium mensium spatium lapsum est, alios terminos, ac toties quoties eidem Philippo Regi videbitur ad abolitionis beneficium impendendum, & ad alia præmissa peragenda præfigere valeat, & prædictæ dubietatis occasione non sinè gravi dispendio animarum jam pridem deprehensum extiterit plures citra beneficium

D d d

debitæ

debitæ absolutionis obiisse, potissimum in iis Oppidis, Castris, Villis, municipiis, & fortali-
tatis, quæ post expirationem termini prædicti,
tam in Ducatu Geldriæ, quàm in Comitatibus
Hollandiæ & Zelandiæ, numerò satîs copiosò
ad obedientiam ejusdem Philippi Regis reda-
cta, ac cæteris obedientibus subditis valde op-
portunè rursus aggregata fuerunt. Quare idem
Philippus Rex ne gravis animarum jactura se-
quatur, nobis humiliter supplicari fecit, qua-
tenus de opportuno ac celeri remedio provi-
dere de benignitate Apostolica dignemur.

His igitur præmissis opportunè providere,
omnemque dubitandi materiam & quæstio-
nem tollere, & animarum saluti & aliàs op-
portunè consulere volentes, nec non prædicta-
rum litterarum tenorem, perinde ac si de
verbo ad verbum infereretur præsentibus pro
expresso habentes ipsius Philippi Regis piis
in hac parte supplicationibus inclinati, eas-
dem litteras & in eis contenta, quæcumque
adversus tempus lapsum hujusmodi quatenus
opus sit restituentes, & plenariè reintegran-
tes, nec non potiori pro cautela, animarum-
que subditorum ejusdem Philippi Regis se-
curitati consulere cupientes, prædicto Archie-
piscopo Cameracensi, omnibusque aliis & sin-
gulis Archiepiscopis & Episcopis Belgicæ
Provinciæ partium inferioris Germaniæ eidẽ
Philippo Regi subjectæ, eorumque & ipso-
rum cujuslibet Vicariis, seu Officialibus ge-
neralibus, in solidum & ab eis, eorumque
quolibet subdelegandis Presbyteris sæculari-
bus, & quorumvis ordinum Regularibus &
idoneis viris Ecclesiasticis tam in sacris ordi-
nibus & dignitate Ecclesiastica constitutis,
quàm non constitutis suarum & aliarum vi-
cinarum, quæ ad præsens Pastoris solatiò de-
stitutæ existunt, seu quas in futurum desti-
tutui contingeret, Civitatum, Diocesium,
utriusque sexûs personas, tam laicos, quàm
Clericos sæculares & quorumvis Ordinum &
militiarum, Regulares, ac Presbyteros qui
dictam Majestatem læserunt, quomodocum-
que & aliis præmissis culpabiles, etiamsi in
hæresis crimen non semel tantum, sed etiam
pluries post errorem detestatum relapsi fuerint,
ac sacrilegia quæcumque, incestus, stupra,
etiam in personam Sanctimonialium commi-
serint, Ecclesias demoliverint, sacra viola-
verint, & enormiter Clericos in sacris vel
etiam presbyteratûs ordinibus constitutos,
cujusvis etiam Ordinis Regulares vulnerave-
rint, & occiderint, Episcopos & Religiosos
Antistites persecuti fuerint, vel carceraverint,
vel prædictis similia vel dissimilia etiam gra-
viora delicta, vel excessus, etiam in Bulla
in die Cœnæ Domini legi solita, quorum ab-
solutio Sedi Apostolicæ dumtaxat per qual-
cumque constitutiones reservata existit, comi-
miserint, cujuscumque gradûs, ordinis, con-
ditionis, ac præminentix existentes, etiamsi
quâcumque dignitate præfulgeant quomodo-
cumque & aliàs toties, quoties per eundem

Philippum Regem, seu ejus in Belgio
præsentem, aut futurum Governatorem Ge-
neralem, Archiepiscopi, Episcopi, eorumque
Vicarii & Officiales Generales, & subdelegan-
di prædicti requisiti fuerint, tam in supradi-
ctis Oppidis, aliisque locis, jam (ut præfertur)
de novo reductis, quàm aliis similibus, nec
non particularibus subditis imposterum simi-
liter vel dissimiliter quomodocumque redu-
cendis ac usus, seu necessitas postulabunt, &
donec ac quousque inferior Germania prædi-
cta in pristina Regis prædicti obedientia ple-
nariè & integraliter restituta & reposita fuerit,
quoscumque id humiliter petentes, si ad ip-
sam Sanctam Rom. Ecclesiam ac fidem Ca-
tholicam redire & suas hæreses coram eis pu-
blicè, vel privatim in forma Ecclesiæ con-
suetæ abjurare voluerint & se ad pœnitentiam
eis per dictos Archiepiscopos, Episcopos, ac
Vicarios seu Officiales Generales, & alios ut
præfertur ab eis, seu eorum altero deputan-
dos, seu subdelegandos injungendam, adim-
plendam paratos obtulerint, eamque postmo-
dum cum effectu adimpleverint, ab omni-
bus & singulis eorum hæresibus, & in eadem
fide Catholica erroribus, aliisque delictis
prædictis, quantumcumque gravibus & enor-
mibus, etiamsi illa speciali notâ designanda
essent, nec non excommunicationis, suspen-
sionis, & interdicti, aliisque Ecclesiasticis
censuris, sententiis, & pœnis, tam Ecclesia-
sticis, quàm temporalibus & corporis affli-
ctivis, ac capitalibus, à jure vel ab homine
latis & promulgatis in utroque foro penitus
& omnino, Apostolicâ authoritate absolvendi
& totaliter liberandi, nec non cum eis super
irregularitate præmissorum occasione, etiamsi
sic ligati Missas & alia divina Officia, etiam
in Clavium contemptum celebraverint, & il-
lis aliàs se immiscuerint contracta, quodque
in sacris, etiam presbyteratûs Ordinibus, ad
quos promoti fuerunt, etiam in altaris mi-
nisterio ministrare, nec non tam Clerici, quàm
Laici, & utriusque sexûs illarum partium
personæ, filii, nepotes, & descendentes, ad
gradus, honores, officia, & alia quæcum-
que assumere, illaque suscipere, & exer-
cere, liberè, & licitè valeant, dispensandi spe-
cialis dono gratiæ, dispensare, nec non inha-
bilitatis & infamiæ maculam, sive notam per
eos præmissorum occasione, quomodolibet
contracta, penitus, & omnino abolendi, &
illos, in eum in quo ante præmissa quomodo-
libet erant, statu, restituendi, & plenariè rein-
tegrandi, ita quod à quoquam desuper quo-
modolibet sic restituti, & absoluti molestari
nequeant, plenariam & omnimodam faculta-
tem & potestatem dictâ authoritate Aposto-
licâ tenore præsentium concedimus & elargi-
mur. Dantes non solum eisdem Archiepisco-
pis, & Episcopis, verum etiam eorum Vi-
riis, & Officialibus generalibus, alias per-
sonas Ecclesiasticas, ut præfertur idoneas cum
simili vel limitata facultate subdelegandi li-
centiam.

centiam. Non obstantibus præmissis ac quibuscumque Apostolicis, nec non in Provincialibus ac Synodalibus Conciliis editis generalibus vel specialibus Constitutionibus & Ordinationibus, nec non ipsius Germaniæ inferioris & Belgicæ illius Civitatum, terrarum, ac locorum, etiam juramentis, confirmatione Apostolicâ, & quâvis firmitate aliâ roboratis statutis & consuetudinibus litteris Apostolicis dictis Provinciis, & quibuscumque personis, per quoscumque Romanos Pontifices nostros Prædecessores ac Nos, & Sedem Apostolicam etiam motu proprio concessis, confirmatis, & innovatis, quibus omnibus illarumque tenores præsentibus pro plenè & sufficienter expressis habentes; illis aliàs in suo robore permanens harum serie derogamus & derogatum esse decernimus, cæterisque contrariis quibuscumque.

Et quia difficile foret præsentibus litteras ad quæcumque dictæ Germaniæ inferioris Belgicæ loca deferri, volumus, & eadem auctoritate decernimus, quod præsentium transumptis etiam impressis manu alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillò cujusvis Archiepiscoporum, seu Episcoporum prædictorum munitis, illa prorsus fides, tam in judicio quàm extra adhibeatur, quæ præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctum Petrum sub Annulo Piscatoris die 25. Febr. Anno 1576. Pontificatus nostri Anno quarto. Subscriptum.

CÆSARIUS.

S. D. N.

ALEXANDRI

DIVINA PROVIDENTIA

PAPÆ VII.

Decretum, quò vetat censurâ notari sententiam de sufficientia Attritionis ex metu gehennæ, alteramque de necessitate aliqualis dilectionis ad sufficientiam attritionis.

FERIA V. DIE V. MAIL. M. DC. LXVII.

S. D. N. ALEXANDER Papa VII. cùm Sacerperit non sinè gravi animi mœrore Scholasticos quosdam acrius, nec absque fidelium scandalo inter se contendere, an illa Attritio; quæ concipitur ex metu gehennæ excludens voluntatem peccandi cum spe veniæ, ad impetrandam gratiam in Sacramento Pœnitentiæ requirat insuper aliquem actum dilectionis Dei, asserentibus quibusdam, negantibus aliis, & invicem adversam sententiam censurantibus. Sanctitas Sua enixè cupiens pacis vinculum inter fideles servari, omnemque scissuræ fomitem extinguere, auditis votis Eminentissimorum ac Reverendissimorum DD. Cardinalium adversus hæreticam pravitatem Generalium Inquisitorum, nec non Dominorum Consultorum, & Qualificatorum Sacræ Congregationis ejusdem Ge-

Pars IV.

neralis Inquisitionis, hõc præsentis Decretis in virtute sanctæ obedientiæ & sub pœna excommunicationis latæ sententiæ huic Sanctæ Sedi reservatæ, aliisque pœnis ejusdem Sanctæ Sedis arbitrio taxandis, præcipit cunctis, & singulis fidelibus quocumque gradu, ac dignitate etiam Episcopali, & majori, imò, & Cardinalitiâ fulgentibus, ut si deinceps de materia Attritionis præfatæ scribeant, vel libros, aut scripturas edent, vel doceant, vel prædicabunt, vel aliò quovis modo pœnitentes, aut Scholares, cæterosve erudiant, non audeant alicujus Theologicæ censuræ, alteriusve injuriæ, aut contumeliæ notâ taxare alteram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in præfata Attritione ex metu gehennæ concepta, quæ hodie inter Scholasticos communior videtur; sive asserentem dictæ dilectionis necessitatem, donec ab hac Sancta Sede fuerit aliquid hac in re definitum. Statuitque præterea Decretum hoc, seu illius exemplum ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, & in Acie Campi Floræ affixum omnes ubique existentes arctare, & afficere, ac si unicuique personaliter fuisset intimatum.

FRANCISCUS RICCARDUS Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisit. Notarius.

Locus ✠ Sigilli.

Anno à Nativitate D. N. JESU-CHRISTI Millesimo sexcentesimo sexagesimo septimo, Indictione quintâ, die verò 7. Maii, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. ALEXANDRI Divinâ Providentiâ Papæ VII. Anno Decimo tertio, supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad Valvas Basilicæ Principis Apostolorum, & in Acie Campi Floræ, ac in aliis locis solitis & consuetis Urbis, per me Carolum Melanum, ejusdem Sanctissimi D. N. Papæ, & Sanctissimæ Inquisitionis Curatorem.

S. D. N.

CLEMENTIS PP. X.

Constitutio in qua Regularium privilegia quoad prædicationem Verbi Dei & Sacramenti Pœnitentiæ administrationem declarantur.

CLEMENS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI.

Ad perpetuam rei memoriam.

Superna magni Patris-familias præordinatione creditum Nobis universalis Ecclesiæ mysticum agrum circumspectâ providentiâ custodire, atque excolere (quantum ex alto conceditur) satagentes animum in eas curas libenter intendimus, quibus valeant dissidia inter villicos, & operarios componi, jurgia tolli, scandalis, atque offensionibus auditus præcludi; ut quibus una fides, una

Ddd 2

Ma-

Mater Ecclesia, ut unus Dominus, qui charitas est, & pacis cogitans cogitationes; fiat etiam cor unum, atque anima una: sic etenim evulsis opportunè Zizaniis, dum plantamus, & rigamus, incrementum dabit Deus. Quò benedicente messis multa fructu centesimo coeleste in horreum congregabitur.

§. 1. Sanè cùm Sacri Concilii Tridentini decretis providè statutum fuerit, ut Regulares cujuscumque Ordinis, nisi à suis Superioribus de vita, moribus, & scientia examinati, & approbati fuerint, ac de eorum licentia, etiam in Ecclesiis suorum ordinum prædicare non possint; cum qua licentia personaliter se coram Episcopis præsentare, & ab eis benedictionem petere teneantur, antequam prædicare incipiant: In Ecclesiis verò, quæ suorum Ordinum non sunt, ultra licentiam suorum Superiorum etiam Episcopi licentiam gratis ab eo dandam habere teneantur, sinè qua in ipsis Ecclesiis non suorum Ordinum nullò modò prædicare possint. Atque ut nullus sæcularis, sive Regularis etiam in Ecclesiis suorum Ordinum contradicente Episcopò prædicare præsumat. Itidemque cùm nullus Sacerdos Regularis possit confessiones sæcularium etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneus reputari, nisi aut Parochiale beneficium obtineat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut aliàs idoneus judicetur: Et approbationem, quæ gratis detur, obtineat, privilegiis, & consuetudine quacumque non obstantibus. Innotuit nobis dubitationes nonnullas circa benedictionem, licentiam, contradictionem, examen, & approbationem ejusmodi in aliquibus Diocesibus excitatas fuisse, ex quibus controversiæ, & dissensiones permultæ in diem subsequi possent occasione privilegiorum, quæ per Sedem Apostolicam religiosis Ordinibus concessa fuerunt.

§. 2. Nos attendentes, quod aliàs diversis temporibus prædictæ dubitationes, & controversiæ nonnullis prædecessorum nostrorum Summorum Pontificum Constitutionibus, earumque declarationibus definitæ fuerint; Ejusmodi definitiones in unum collectas, ut magis, magisque dissensionum tollantur semina, & in posterum firmior in agro Dominico pax Christi floreat, pro summo, quò fungimur, Apostolatûs officio novis Apostolicis litteris muniendas duximus, & roborandas. Itaque de consilio nonnullorum Venerabilium Fratrum nostrorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, & dilectorum filiorum Romanæ Curix Prælatorum pietate, doctrinâ, & prudentiâ præstantium, & maturâ deliberatione nostrâ, atque ex certa scientia, hæc generali, & perpetuò valiturâ Constitutione decernimus, & declaramus.

§. 3. Regulares, qui in Ecclesiis sui Ordinis prædicare voluerint, teneri ab Episcopo Diocesano benedictionem petere: prædicare tamen posse, quàmvis illam non obtine-

rint. Quòd si Episcopus benedictionem nedum non concesserit, sed etiam contradixerit, nec in prædictis quidem Ecclesiis licere Regularibus prædicare; Eosque contravenientes ab illo tanquam Sedis Apostolicæ Delegato censuris, aliisque pœnis Ecclesiasticis in vim Constitutionis fel. record. Gregorii XV. Prædecessoris nostri, incipientis: *Inscrutabili Dei providentiâ*, coerceri, & puniri posse. Episcopum tamen absque justâ, & rationabili causa contradicere non debere. Et hujusmodi benedictionem teneri etiam Regulares petere, si in quibuscumque Oratoriis sui Ordinis sermonem coram populo, vel in Ecclesiis, aut ad Crates Monasteriorum Sanctimonialium eorum Jurisdictioni subjectarum, licet clausis januis, & nullus Sæcularis ibi interfit, habere voluerint. Posse autem Episcopum licentiam concessurum Regularibus in Ecclesiis, quæ suorum Ordinum non sunt, prædicare volentibus illos, quàmvis ab Universitatibus, aut à Magistratibus laicis nominatos, etiam si Episcopi Antecessores per tempus immemorabile hanc licentiam absque examine concedere consueverint, quoad doctrinam examinare, si ita ipsius arbitrio, quod moderatum, & discretum esse debet, visum fuerit. Et licentiam prædicandi semel iisdem concessam ob rationabiles causas, licet occultas, prædicationem tamen concernentes, suspendere. Non posse tamen Episcopum generatim prohibere Regularibus, quin in Ecclesiis suorum Ordinum prædicent.

§. 4. Ad hæc Religiosos ab Episcopo ad confessiones sæcularium in sua Diocesi audiendas approbatos, non posse in alia Diocesi eas absque Episcopi Diocesani approbatione audire, quàmvis pœnitentes subditi sint ejus Episcopi, à quo ipsi Religiosi jam fuerant approbati. Et generaliter approbatos ab Episcopo ad personarum sæcularium confessiones audiendas, nequaquam censerì approbatos ad audiendas confessiones Monialium sibi subjectarum, sed egere quoad hoc speciali Episcopi approbatione: atque approbatos pro audiendis confessionibus Monialium unius Monasterii minimè posse audire confessiones Monialium alterius Monasterii. Itidemque Confessores extraordinarios semel deputatos, atque approbatos ab Episcopo ad Monialium confessiones pro una vice audiendas, haud posse expletâ deputatione in vim approbationis hujusmodi illarum confessiones audire, sed toties ab Episcopo esse approbandos, quoties casus deputationis contigerit. Cæterum in Monasteriis, ac etiam Collegiis, ubi juxta Regularia instituta vivitur, posse tam Prælatos Regulares, quàm Confessores Regularium eorundem Monasteriorum, seu Collegiorum audire confessiones illorum sæcularium, qui inibi sunt verè de familia, & continui commensales; non autem illorum, qui tantum ipsis deserviunt. Illos autem Religiosos, qui ad confessiones audiendas

diendas idonei generaliter reperti fuerint, ab Episcopis generaliter quoque, & indistinctè absque aliqua limitatione temporis, certorumque locorum aut generis personarum in Diocesi propria admittendos: Quoad cæteros verò, qui non adeò idonei reperiuntur, si petierint se admitti, arbitrio Ordinariorum relinqui, ipsos cum limitata facultate, prout eisdem Ordinariis magis expedire videbitur, probare, & admittere, semel autem simpliciter approbatos posse in Diocesi Episcopi approbantis quovis anni tempore etiam Paschali, & quorumcumque etiam infirmorum confessiones audire absque ulla Parochorum vel ipsius Episcopi licentia. De qua tamen confessione teneri dictos Religiosos eorundem infirmorum Parochum illicò certiore reddere. Et hoc posse illis ab Episcopo sub pœna suspensionis à facultate audiendi confessiones præcipi: Sufficere tamen, ut certioratio hujusmodi fiat saltem per scripturam apud ipsum Infirmum relinquendam.

§. 5. Et eos, qui dictis Religiosis simpliciter approbatis Paschali tempore confessi fuerint, Constitutioni, quæ incipit: OMNIS UTRIVSQUE SEXUS, quoad Confessionem dumtaxat satisfecisse censendos. Regulares verò ad ejusmodi confessiones audiendas præviò examine simpliciter, & absque ulla temporis præfinitione ab ipsomet Episcopo: secùs autem ab ejus Vicario, aut ab Antecessoribus Episcopis approbatos non posse ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari, aut ab eisdem Confessionibus audiendis suspendi; seu licentias illi concessas revocari, nisi novâ superveniente causâ, quæ ipsas Confessiones concernat. De qua tamen haud necessarium esse, ut in actis constet; nec eam teneri Episcopum ipsis Regularibus significare, sed Sedi Apostolicæ dumtaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit.

§. 6. Porro si Regulares cum scandalo, aut aliàs inhonestè vivant, vel aliquod delictum committant, per quod rationabili Episcopi judicio videantur à Confessionibus suspendendi, in quo ipsius Episcopi conscientiam oneratam esse volumus, cum præcipua Ministri Sacramenti pœnitentiæ qualitas sit vitæ integritas, ac morum honestas; utique eam causam ad Confessionis ministerium pertinere, ac proinde nihil obstare, quo minùs ob eam possit Episcopus Regulares à semetipso approbandos suspendere, aut repellere à Confessionibus audiendis: Attamen Confessiones audiendi facultatem omnibus simul unius Conventus Regularibus Confessoribus adimi ab Episcopo inconsultâ Sede Apostolicâ nullatenus posse. Ex facultatibus per *Mare Magnum*, aliave privilegia Regularibus cujuscumque Ordinis, instituti, aut Societatis, etiam Jesu concessis factam eis non esse potestatem absolvendi in casibus ab Episcopo sibi reservatis. Et per confirmationes dictorum privilegiorum, quas Regulares à Sede

Apostolica post Sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, nequaquam revixisse privilegia priùs ab eodem Concilio, aut deinde Apostolicis etiam Decretis sublata, atque extincta, si quæ habebant, absolvendi à casibus Episcopo reservatis.

§. 7. Et habentes facultatem absolvendi ab omnibus casibus Sedi Apostolicæ reservatis, non ideò à casibus Episcopo reservatis posse absolvere. Posse autem Regularem Confessorem in ea Diocesi, in qua est approbatus, confluentes ex alia Diocesi à peccatis in ipsa reservatis, non autem in illa, ubi idem Confessor est approbatus, absolvere, nisi eisdem Pœnitentes noverit in fraudem reservationis ad alienam Diocesim pro absolutione obtinenda migrasse: Vigore supradictorum privilegiorum nequaquam licere Regularibus etiam satisfactâ parte absolvere Pœnitentes à censuris quoad externum, & judiciale forum, & absolutos ab eis in foro Pœnitentiali, utique non censi absolutos in exteriori judicio, & contentioso. Quinimò Censuris Ecclesiasticis irretitos, & denuntiatis ab Episcopis cogi posse gerere se pro talibus etiam à Regularibus fuerint absoluti. Quoties exhibitis aliquibus Regularium Apostolicis Privilegiis coram Episcopo, ab eo judicetur ipsa non suffragari casui, de quo agitur: Si dictorum Privilegiorum verba obscura sint, & ambigua, non esse ad Metropolitanum provocandum, sed cum ejus sit interpretari, cujus est condere: dictorum privilegiorum interpretationem Sedis Apostolicæ judicio, prout aliàs Constitutione Prædecessoris nostri fel. record. Clementis IV. statutum fuit, esse requirendum.

§. 8. Decernentes, sic & non aliàs per quoscumque Judices Ordinarios, vel Delegatos quâvis autoritate, & dignitate fungentes, etiam Causarum Palatii Apostolici Auditores, ac S. R. E. Cardinales, etiam de Latere Legatos, Vicelegatos, & Nuntios, & quosvis alios, sublata eis, & eorum cuilibet quâvis aliter judicandi, & interpretandi facultate, & autoritate judicari, & diffiniri debere. Irritum quoque, & inane quidquid secùs super his à quoquam quâvis autoritate scilicet vel ignoranter contigerit attentari.

§. 9. Non obstantibus quibusvis Constitutionibus & Ordinationibus Apostolicis in favorem quarumcumque personarum, atque quorumvis Ordinum, tam Mendicantium, quàm non Mendicantium, Militarium, etiam S. Joannis Hierosolymitani, Congregationum Societatum etiam Jesu, ac cujusvis alterius Instituti, etiam necessariò, & in individuo exprimendi, Monasteriorum, Conventuum, Capitulorum, Ecclesiarum, & aliorum quorumcumque, tam Sæcularium, quàm Regularium locorum, nec non illorum etiam juramento, confirmatione Apostolicâ, vel quâvis firmitate aliâ roboratis statutis, vel consuetudinibus, etiam immemorabilibus,

exemptionibus quoque indultis, & privilegiis etiam in corpore juris clausis, aut ex causa, & titulo oneroso, vel in limine foundationis concessis, etiam, *Mari Magno seu Bulla aurea*, aut alias nuncupatis. Conservatorum deputationibus, eorumque, atque aliis inhibitionibus, quibus Episcopi deferre minimè teneantur, & quibusvis aliis sub quibuscumque tenoribus, & formis, ac cum quibusvis, etiam derogatoriis derogatoriis, aliisque efficacioribus, & insolitis clausulis, nec non irritantibus, & aliis decretis, etiam Motu proprio, & ex certa scientia, ac de Apostolicæ potestatis plenitudine, aut alias quomodolibet etiam per viam communicationis, seu extensionis concessis, & iteratis vicibus approbatis, & innovatis. Quibus omnibus, etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, & formis specialis, specifica, expressa, & individua, ac de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes mentio, seu quævis alia expressio habenda, aut aliqua alia exquisita forma ad hoc servanda foret, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nihil penitus omisso, & formam in illis traditam observatam, inserti forent, presentibus pro plenè, & sufficienter expressis, & insertis habentes, illis quoad ea, quæ eisdem presentibus adversantur, alias in suo robore permansuris, harum serie specialiter, & expresse derogamus, cæterisque contrariis quibuscumque.

§. X. Cæterum quia difficile foret presentes litteras ad singula quæque loca deferri, ut ex tamen omnibus innotescant, mandamus illas ad Valvas Ecclesiæ Lateranensis, & Basilicæ Principis Apostolorum de Urbe, atque Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ affigi, & publicari.

§. XI. Volentes, quod earundem presentium litterarum transumptis, etiam impressis, manu tamen alicujus Notarii publici subscriptis, & sigillò Prælati seu personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis in judicio, & extra illud, ubi opus fuerit, eadem prorsus fides adhibeatur, quæ ipsis originalibus adhiberetur, si forent exhibitæ, vel ostensæ.

§. XII. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum Decreti, Declarationis, Derogationis, Mandati, & voluntatis infringere, vel ei ausu temerariò contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum ejus se noverit incursum.

Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, Anno Incarnationis Dominicæ 1670. Undecimo Kalendas Julii, Pontificatus nostri Anno primo.

Anno à Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI Millesimo sexcentesimo septuagesimo, Indictione octavâ, die verò secundâ Mensis Au-

gusti, Pontificatus autem Sanctissimi in Christo Patris, & D. N. D. Clementis Divinâ Providentiâ Papa X. Anno ejus primo. *Præsens Constitutio affixa, & publicata fuit ad valvas Ecclesiæ Lateranensis, Basilicæ Principis Apostolorum, & Cancellariæ Apostolicæ, & in Acie Campi Floræ, locis solitis, & consuetis Urbis per me Hilarium Centellum S. D. N. Papa Curs.*

PETRUS MARCHERATUS Mag. Curs.

DECRETUM

CIRCA COMMUNIONEM QUOTIDIANAM.

Datum Romæ 12. Februarii 1679.

CUM ad aures Sanctissimi D. N. fide dignorum testimoniò pervenerit, in quibusdam Dicoesibus vigere usum quotidianæ Communionis, etiam in feria sexta Parascevæ, & simul affirmari eandem quotidianam Communionem præceptam esse à jure Divino, quin etiam in illius administratione aliquos abusus inolevisse; videlicet, quod aliqui non in Ecclesia, sed in privatis Oratoriis, & Domi, imò cubantes in lecto, & non laborantes, ullâ gravis infirmitatis notâ sumant Sacrosanctam Eucharistiam, quam argentea theca inclusam in crumena, aut secretò illis deferunt Sacerdotes sæculares, aut Regulares, aliique in Communionem accipiant plures formas, ac particulas, vel grandiores solito; ac tandem quis confiteatur peccata venialia simplici Sacerdoti non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Cum autem hæc Sanctissimus consideranda commiserit S. Congregationi Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum, eadem S. Congregatio præviâ maturâ discussione super prædictis unanimi sententiâ ita censuit: *Etsi frequens, quotidianusve Sacrosanctæ Eucharistiæ usus à SS. Patribus fuerit semper in Ecclesia probatus; nunquam tamen, aut sæpius illam percipiendi, aut ab ea abstinendi, certos singulis mensibus, aut hebdomadis dies statuerunt, quos nec Concilium Tridentinum præscripsit, sed quasi humanam infirmitatem secum reputaret nihil præcipiens, quid cuperet tantum indicavit, cum inquit: Optaret quidem Sacrosancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes Sacramentali Eucharistiæ perceptione communicarent; idque non immerito; multiplices enim sunt conscientiarum recessus, variae ob negotia spiritus alienationes, multæ è contra gratiæ, & Dei dona parvulis concessa: quæ cum humanis oculis scrutari non possimus, nihil certè de cujusque dignitate, atque integritate, & consequenter de frequentiori, aut quotidiano vitalis panis esu potest constitui. Et propterea quod ad negotiatores ipsos attinet, frequens ad Sacram alimoniam percipiendam accessus, Confessariorum secreta cordis explorantium judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, & frequentiae fructu, & ad pietatem processu Laicis negotiatoribus, &*

Con-

Conjugatis, quod prospicient eorum saluti profuturum, id illis præscribere debebunt. In Conjugatis autem hoc amplius animadvertent, cum B. Apostolus, nolit eos invicem fraudari, nisi fortè ex consensu ad tempus, ut vacent orationi eos seriò admoneant, tanto magis ob Sacratissimæ Eucharistiæ reverentiam continentia vacandum, puriori quæ mente ad Cœlestium Epularum Communionem esse conveniendum. In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut à frequenti, aut quotidiana Sacrae Communionis sumptione unicâ præcepti formulâ aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituentur, sed magis quid singulis permittendum per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet; Illudque omnino provideat, ut nemo à Sacro Convivio seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur; & nihilominus det operam, ut unusquisque dignè pro devotionis, & præparationis modo rariùs, aut crebriùs Dominici Corporis suavitatem degustet. Itidem Moniales quotidie Sacram Communionem petentes admonendæ erunt, ut in diebus ex earum Ordinis instituto præstitutis communicent; Si quæ verò puritate mentis eniteant, & fervore spiritûs ita incaluerint, ut dignæ frequentiori, aut quotidianâ Sanctissimi Sacramenti perceptione videri possint, id illis à Superioribus permittatur. Proderit etiam præter Parochorum, & Confessoriorum diligentiam, operâ quoque Concionatorum uti & cum eis constitutum haberi, ut cum fideles ad Sanctissimi Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accenderint, statim de magna ad illud sumendum præparatione orationem habeant, generatimque ostendant, eos qui ad frequentiore aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devotò studiò excitantur, debere, sive Laici negotiatores sint, sive Conjugati, sive quicumque alii suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac Divini iudicii formidine discant cœlestem mensam, in qua Christus est, revereri; Et si quando se minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad maiorem præparationem accingere. Episcopi autem, in quorum Diocesis viget huiusmodi devotio erga Sanctissimum Sacramentum pro illa gratias Deo agant, eamque ipsi adhibito prudentiæ, & iudicii temperamento alere debebunt, & ab eorum officio postulari sibi maximè persuadebunt, nulli labori aut diligentia parcendum, ut omnis irreverentiæ, & scandali suspicio in veri, & immaculati Agni perceptione tollatur, virtutesque, ac dona in sumentibus augeantur. Quod abundè continget, si ii, qui devoto huiusmodi studio, divinâ præstante gratiâ tenentur, seque Sacratissimo Pane frequentius refici cupiunt, suas vires expendere, seque probare cum timore, & charitate assueverint: Quibus Christum Domi-

num, qui se fidelibus manducandum, & se pretium in morte tradidit, atque in cœlesti Regno se præmium est daturus, precatur Sacra Congregatio, ut suam opem ad dignam præparationem, & sumptionem largiatur. Porro Episcopi, & Parochi, seu Confessarii redarguant asserentes Communionem quotidianam esse de jure divino, doceant in Ecclesiis, seu Oratoriis privatis, ex dispensatione, seu privilegio Pontificis de manu Sacerdotis sumendam Sanctissimam Eucharistiam, nec eam ullò modò deferendam in crumena, aut secretò ad existentes domi, vel cubantes in lecto, quàm ad infirmos, qui ad illam suscipiendam ad loca prædicta accedere non valeant, & ad eos, si ab Ecclesia deferatur, publicè, & cum pompa juxta formam Ritualis Romani; si verò ab Oratorio privilegiato, cum forma decenti. Curent etiam, ut circa communionem in feria sexta Parascevæ, Missalis Rubricæ, & Ecclesiæ Romanæ usus serventur; Insuper admoneant nulli tradendas plures Eucharistiæ formas, seu particulas, neque grandiores, sed consuetas. Non permittant, ut venialium confessio fiat simplici Sacerdoti, non approbato ab Episcopo, aut Ordinario. Si Parochi, & Confessarii etiam Regulares, aut quicumque alii Sacerdotes secus egerint, sciant Deo optimo Maximo rationem reddituros esse, neque defuturam Episcoporum, & Ordinariorum justam, ac rigorosam animadversionem in contrafacientes, etiam Regulares, etiam Societatis Jesu, facultate ipsis Episcopis, & Ordinariis per hoc Decretum per Sedem Apostolicam specialiter attributâ.

Et factâ de præmissis omnibus, ac de verbo ad verbum relatione, Sanctitas sua approbavit, ac præsens Decretum typis dari, ac publicari voluit. In quorum, &c.

F. Card. COLUMNA *Præs.*

S. Archiepiscopus Brancaccius. Episc. Viterbiensis Secret.

Die 15. mensis Februarii 1679. supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit per Urbem ad valvas Curia, & in Acie Campi Floræ, ut moris est, per me Ægidium Felicem SS. D. N. PP. Cursores. Pro D. Magistro Cursorum Gregorius Staggius Apost. Curs.

DECRETUM

S. D. N. ALEXANDRI VIII.

Contra Propositiones 31.

FERIA V. DIE VII. DECEMBR. M. DC. XC.

In Congregatione Generali Sancta Romana, & Universalis Inquisitionis, habita in Palatio Apostolico Montis Quirinalis, coram Sanctissimo D. N. D. ALEXANDRO Divinâ Providentiâ Papa VIII. ac Eminentissimis, & Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus, in tota

Repubblica Christiana contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus, à Sancta Sede Apostolica specialiter deputatis.

SANCTISSIMUS D. N. ALEXANDER Divinâ Providentiâ Papa VIII. prædictus: Pro Pastoralis Cura Ovium à Christo Domino sibi commissa de earum salute sollicitus, ut inoffensò gradu per rectas semitas possint incedere, & pascua nimium perniciofa in pravis doctrinis exhibita vitare, unius supra triginta Propositionum examen pluribus in Sacra Theologia Magistris, & deinde eminentissimis, ac Reverendissimis DD. Cardinalibus contra hæreticam pravitatem Generalibus Inquisitoribus commisit, qui tantum negotium diligenter aggressi, eique sedulo, ac pluries incumbentes, super unaquaque ipsarum sua suffragia Sanctitati Suæ sigillatim detulerunt.

Propositiones autem sunt infra scriptæ, videlicet:

1. In statu naturæ lapsæ ad peccatum formale, & demeritum sufficit illa libertas, quâ voluntarium, ac liberum fuit in causa sua, peccato originali & voluntate Adami peccantis.
2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturæ, hæc in statu naturæ lapsæ operantem ex ipsa, non excusat à peccato formali.
3. Non licet sequi opinionem, vel inter probabiles probabilissimam.
4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis Electis, sed pro omnibus, & solis Fidelibus.
5. Pagani, Judæi, Hæretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt à Jesu Christo influxum, adeoque hinc rectè inferes in illis esse voluntatem nudam, & inermem, sinè omni gratia sufficienti.
6. Gratia sufficiens statui nostro, non tam utilis, quàm perniciofa est, sic ut proinde meritò possimus petere, à gratia sufficienti *Libera nos Domine.*
7. Omnis humana actio deliberata, est Dei dilectio, vel mundi; si Dei, Charitas Patris est, si mundi, concupiscentia carnis; hoc est; mala est.
8. Necessè est infidelem in omni opere peccare.
9. Revera peccat, qui odio habet peccatum merè ob ejus turpitudinem, & disconvenientiam cum natura, sinè ullo ad Deum offensum respectu.
10. Intentio quâ quis detestatur malum, & prosequitur bonum, merè ut Coelestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.
11. Omne quod non est ex Fide Christiana supernaturali, quæ per dilectionem operatur, peccatum est.
12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam Fides, & etiamsi videantur credere, non est Fides Divina, sed humana.

13. Quisquis etiam æternæ mercedis intuitu Deo famulatur, charitate si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.
14. Timor gehennæ non est supernaturalis.
15. Attritio, quæ gehennæ, & pœnarum metu concipitur, sinè dilectione benevolentiae Dei, propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.
16. Ordinem præmittendi satisfactionem absolutioni, induxit, non politia, aut institutio Ecclesiæ, sed ipsa Christi Lex, & præscriptio naturæ rei id ipsum quodammodò dictante.
17. Per illam praxim mox absolvendi, ordo pœnitentiæ est inversus.
18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Pœnitentiæ, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, & multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.
19. Homo debet agere totâ vitâ pœnitentiam pro peccato originali.
20. Confessiones apud Religiosos factæ, pleræque, vel sacrilegæ sunt, vel invalidæ.
21. Parochianus potest suspicari de Mendicantibus, qui Eleemosynis communibus vivunt, de imponenda nimis levi, & incongrua pœnitentia: seu satisfactione ob quæstum, seu lucrum subsidii temporalis.
22. Sacrilegi sunt judicandi qui jus ad Communionem percipiendam prætendunt, antequam condignam de delictis suis pœnitentiam egerint.
23. Similiter arcendi sunt à Sacra communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, & omnis mixtionis expers.
24. Oblatio in Templo, quæ fiebat à B.V.M. in die purificationis suæ per duos pullos Columbarum, unum in holocaustum, & alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione, & quod Filius qui offerebatur, etiam maculæ Matris maculatus esset, secundum verba Legis.
25. Dei Patris sedentis Simulacrum nefas est Christiano in Templo collocare.
26. Laus quæ defertur MARIE, ut MARIE, vana est.
27. Valuit aliquando Baptismus sub hac forma collatus, *In nomine Patris, &c.* prætermisiss illis, *Ego te Baptizo.*
28. Valet Baptismus collatus à ministro qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus verò in corde suo apud se resolvit, *Non intendo quod facit Ecclesia.*
29. Futilis, & toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Oecumenicum auctoritate, atque in fidei quæstionibus decernendis infallibilitate.
30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino

stino clarè fundatam, illam absolutè potest tenere, & docere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani VIII. In Eminent, est subreptitia.

Quibus maturè consideratis idem Sanctissimus statuit, & decrevit 31. supradictas Propositiones tanquam temerarias, scandalosas, malè sonantes, injurias, Hæresi proximas, Hæresim sapientes, erroneas, Schismaticas, & hæreticas respectivè, esse damnandas, & prohibendas, sicut eas damnat, & prohibet, ita ut quicumque illas, aut conjunctim, aut divisim docuerit, defenderit, ediderit, aut de eis etiam disputativè, publicè, aut privatim tractaverit, nisi forsan impugnando, ipsò factò incidat in excommunicationem, à qua non possit (præterquam in articulo mortis) ab alio quâcumque etiam Dignitate fulgente, nisi à pro tempore existente Romano Pontifice, absolvi.

Insuper districtè in virtute Sanctæ Obedientiæ, & sub interminatione Divini judicii prohibet omnibus Christi fidelibus, cujuscumque conditionis, Dignitatis, & Statûs, etiam speciali, & specialissimâ notâ dignis, nè prædictas opiniones, aut aliquam ipsarum ad praxim deducant.

Non intendit tamen Sanctitas Sua per hoc Decretum alias Propositiones in majori numero ultra supradictas 31. jam exhibitas, & in hoc decreto non expressas approbare.

Locus ✠ Sigilli.

ALEXANDER SPERONUS Sanctæ Romanæ & Universalis Inquisitionis Notarius.

Anno à Nativitate Domini Nostri JESU CHRISTI Millesimo sexcentesimo nonagesimo, Indictione 13. die 20. Decembris, Pontificatus autem Sanctissimi D. N. D. ALEXANDRI Divinâ Providentiâ Papæ VIII. Anno secundo supradictum Decretum affixum, & publicatum fuit ad valvas Basilicæ Principis Apostolorum, Palatii S. Officii, in Acie Campi Floræ, ac aliis locis solitis, & consuetis Urbis, per me Franciscum Perinum SS. D. N. PP. & SS. Inquisitionis Curs.

JO. BAPTISTA de Comitibus
Mag. Curs.

DECRETUM

Illustrissimorum ac Reverendissimorum Dominorum Belgii Episcoporum circa administrationem Sacramentorum, &c.

HUMBERTUS GUILIELMUS, Dei, & Apostolica Sedis gratiâ Archi-Episcopus Mechliniensis, Primas Belgii, ad Exercitus Regios Delegatus Apostolicus, &c. FR. REGINALDUS, eadem gratiâ Ruremondensis, FERDINANDUS Antverpiensis, GUILIELMUS, Brugensis, PHILIPPUS ERARDUS, Gan-

densis Episcopi, & MARTINUS STEYAERT, Diœcesis Sylvæducensis Vicarius Generalis Apostolicus, universis Christi Fidelibus Nobis respectivè subjectis, Salutem in Domino.

Sanctissimus Dominus Noster Innocentius Papa XII. in suis ad Nos Litteris Apostolicis Romæ die 24. Novembris ultimi datis ad eas, quas pro sana doctrina in Diœcesibus nostris regulanda die 19. Julii scripseramus, eâ quâ erga Ecclesias omnes fertur pietate, ac vigilantia dignatus est rescribere: Quod attinet ad Libros Sacræ Scripturæ idiomate vulgari traductos, & alios prohibitos, patent Constitutiones Prædecessorum nostrorum, & potissimum felicitis recordationis PII IV. à quibus satis superque abusibus providetur, ut etiam confugia ad Laica Tribunalia à similibus Constitutionibus inhibentur, quarum Episcopi in suis Diœcesibus Executores esse debent. Quod pertinet ad pendentes Controversias circa administrationem Sacramentorum, donec aliquid specialius decernatur, ab iisdem Episcopis advigilandum est, ut juxta Sanctiones Canonicas, statuta Conciliorum, & praxim Ecclesiæ administrentur, habitâ casuum atque eorum circumstantiarum ratione. Etenim in præsens magnâ sollicitudine discussioni Propositionum, quæ inter alias abundè delatas, ad hoc argumentum spectant, allaboratur.

Nos igitur in partem sollicitudinis vocati, ejusdem Sanctissimi Domini Nostri Jussu exequentes, Constitutiones Apostolicas supradictas pro insertis habentes, earumdem observantiam omnibus ac singulis seriò inculcamus, in prævaricatores pro debito nostro pastoralis sedulò animadversuri.

Speciatim verò renovamus Decreta nostra circa lectionem Scripturæ Sacræ idiomate vulgari traductæ, & Libros prohibitos antehac edita, & nunc hoc Brevi Apostolico de novo roborata.

Quod autem pertinet ad Controversias circa administrationem Sacramentorum, donec aliquid à Sede Apostolica specialius, seu amplius Decretum fuerit, juxta relatum ejusdem Sanctissimi Domini nostri Mandatum advigilantes unanimiter constituimus, præcipimus, & mandamus, ut Directores animarum Nobis respectivè subjecti, nec declinantes ad dexteram noxii rigoris, neque ad sinistram perversæ laxitatis, hæreant in sano tuto medio, quod semper reperturi sunt, considerantes Ecclesiæ praxim, quæ nusquam à Sacris Canonibus discrepat, & semper fuit, eritque piis, ac probis Directoribus patula, ac visibilis.

Quare ante omnia caveant eam praxim tenere, quæ in paucis dumtaxat locis à nonnullis contra universalis Ecclesiæ praxim inducitur, memores, quòd dum olim agebatur contra Donatistas, suam rebaptizandi praxim contra totius Ecclesiæ usum in paucis Orbis angulis erigentes, S. P. Augustino teste, Consuetudinis robore tenebatur Orbis terrarum, & hac sola opponebatur inducere volen-

volentibus novitatem; quia non poterant apprehendere veritatem. Legitimam verò Ecclesiæ praxim à Christo Domino, Doctore & præceptore nostro in via media inter dexteram quamdam, & sinistram institutam esse prædicti animarum Directores ex variis Scripturæ locis discent; v. g. ex Isaia Propheta cap. 30. qui prænuntians eum, *Exspectat*, inquit Dominus, *ut misereatur vestri, & ideo exaltabitur parcens vobis*, & post pauca: *Non faciet avolare à te ultra Doctorem tuum, & erunt oculi tui videntes præceptorem tuum, & aures tuæ audient verbum post tergum monentis: hæc est via, ambulate in ea, & non declinetis neque ad dexteram, neque ad sinistram.*

Nè etenim declinet quisquam ad sinistram perversæ laxitatis retinetur ejusdem CHRISTI Domini sententiâ apud Evangelistam Matthæum cap. 7. v. 14. *Quam angusta porta, & arcta via est, quæ ducit ad vitam, & pauci sunt, qui inveniunt eam.* Et ne vel ex hac ipsa sententia quis in dexteram noxii rigoris deflectens homines in desperationis Barathrum præcipitet, idem Dominus apud eundem Evangelistam cap. 11. dixit: *Venite ad me omnes, qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* Et infra: *Jugum enim meum suave est, & onus meum leve.*

Proinde sibi ob oculos ponant Sanctiones Apostolicas, Decreta, & Canones Conciliorum, ac signanter Tridentini, Rituale Romanum, & Instructiones, quas Confessariis, & concionatoribus præscribere solemus. Contra perniciosas laxitates instructi sint Decretis ALEXANDRI VII. cōtra 45. Propositiones, & INNOCENTII Papæ XI. prohibentis, & damnantis 65. alias Propositiones, quas omnes, & singulas Nos quoque damnamus, & ab omnibus pro damnatis haberi volumus; uti etiam Propositiones 31. pro majori sua parte nimium rigorem continentes, ab ALEXANDRO VIII. felicitis recordationis damnatas, aliasque duas in periculosa laxitatem tendentes, ab eodem Pontifice proscriptas: Non discernendo authoritatem Pontificis unius ab authoritate alterius, sed omnes affectu pari, & æquali reverentiâ, ac obedientiâ, tam in iis, quæ contra perversam laxitatem, quam quæ contra nimios, noxiosque rigores diversis temporibus definiverunt, prosequentes & venerantes.

Et quidem ad magis specialia descendendo, circa Sacramentum Pœnitentiæ, hortamur omnes Confessarios, & Directores animarum, ut contra noxiam laxitatem jugiter ob oculos habeant supradictum INNOCENTII XI. Decretum, in quo condemnantur Propositiones sequentes: 60. *Pœnitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, natura, aut Ecclesiæ, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, & proponere emendationem.* Item 61. *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione pec-*

candi versatur, quam potest, & non vult omittere, quinimò directè, & ex proposito quarit, aut ei se ingerit. Et ne rursus alii ex hoc laxitatis antidoto (id est, ex condemnatione harum de Consuetudinariis, quorum nulla emendationis spes apparet, & item de eo, qui occasionem proximam, quam potest, & non vult omittere, & ex proposito quarit, &c.) ansam sumat vexandi quosvis pœnitentes per nimios rigores, observent ex Rituali Romano: *Rariùs autem, vel seriùs confitentibus, vel in peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut sæpe, puta semel in mense, vel certis diebus solemnibus confiteantur, & si expediat, communicent.*

Pariformiter in injunctiōe Pœnitentiarum contra perversam laxitatem à Tridentino Concilio moniti, caveant, nè si fortè Sacerdotes peccatis conniveant, & indulgentiùs cum Pœnitentibus agant, levissima quæque opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes efficiantur.

Et ne rursus hinc assurgant ad nimios rigores, observent illud Ritualis Romani; *Pro peccatis occultis quantumvis gravibus, manifestam Pœnitentiam non imponent; quam, ad præcavendos abusus, Præclarorum in Ecclesiâ Antistitum exemplò, ne quidem pro peccatis publicis absque nostra speciali facultate imponi volumus.* Deinde ut solidiùs hæreant in medio, sæpiùs considerent, quod in eodem Rituali dicitur: *Meminerit Confessarius se judicis pariter, & Medici personam sustinere, ac Divina Justitia simul, & Misericordia Ministrum à Deo constitutum esse, ut tanquam Arbitrator inter Deum & Hominem honori Divino, & animarum saluti consulat.* Quò temperamentò instructi, neque erunt rigidi in minimis, neque laxi in summis, sed æqui in omnibus, alieni à Scribis & Phariseis, qui decimabant mentham, & anethum, & cymenum, & relinquebant, quæ graviora sunt legis, *Judicium, & misericordiam, & fidem. Hæc oportuit facere, & illa non omittere.*

Denique ut populus majorem in frequentem & celerem hujus Sacramenti usum concipiat fiduciam, eundem instruant, quod per Decretum ALEXANDRI VIII. inter Propositiones 31. condemnata fuerit hæc 17. *Per istam praxim mox absolvendi Ordo Pœnitentiæ est inversus.*

Ut autem provideatur ulterioribus abusus, qui circa hujus Sacramenti administrationem committi possent, præscribimus articulos sequentes ex prædictis Instructionibus, & SS. Patribus, Sacris Canonibus, & antiquis modernisque Theologis excerptos, Ecclesiæ praxi conformes.

1. Confessarii parcè, castè, & valde cautè interrogent circa peccata carnis, non solum quando Virgines habent confitentes, sed etiam quando Conjugatos, aut quoscunque

cumque Cælibes, neque illos doceant peccata quæ non nōrunt; sed tantummodo inquirent ea, quæ verosimiliter commiserunt: cum ad impedienda mala, quæ ab iis committi possunt, plerumque sufficiat instructio generalis.

2. Complicum nomina Confessarius non inquiret, ne quidem sub prætextu, quod velit, aut possit eis prodesse, non obesse. Multo minus confessione Pœnitentis abutatur ad instituendam Complicis denuntiationem, vel accusationem: neque hoc committat: ut ad Complicis Superiores scribantur Litteræ anonymæ, multo minus à se subscriptæ; neque denique faciat quidquam unde vel Pœnitens, vel Complex aliquod gravamen accipiat: cum ipsum peccatum, & nomen Complicis, si per inadvertentiam Pœnitens expresserit, cadat sub sigillo unâ cum peccato Pœnitentis. Qui articulus, ut exactius observetur, adoptamus Canonem Concilii Colonienfis Anno 1280. celebrati: *Sub pœna excommunicationis Sacerdotibus inhibemus, nè à Confitentibus nomina eorum cum quibus peccaverint, inquirent, vel circumstantias per quas possint nomina eorum sciri: Quod si fecerint, ab officio Confessionis audiendæ, & Sacrorum Ministeriorum ipsò factò se noverint esse suspensos: & in principio Confessionis Sacerdotes districtè inhibeant Confitentibus, nè peccata aliorum confiteantur, vel reveleant, & nomina eorum cum quibus peccaverint, exprimant.* Nec præsumat aliquis tam salubria statuta contemnere, vel negligere, sub prætextu, quod ubi Lex naturæ, & Divina concurrunt cum humanis, hæc cedere debeant: nam supradicta omnia Jus Divinum exequuntur.

3. Non utatur Confessarius scientiâ ex Confessione habitâ, ne quidem dum ex non usu sequeretur incommodum longè gravius gravamine Pœnitentis.

4. Confessarius ad absolutionem non necessario prærequirat dispositionem per se justificantem, neque à quibusvis peccatoribus gravibus etiam recidivis, statâ lege exigat, ut per notabile tempus præviè exercuerint opera Pœnitentiæ. Sed cum SS. Patribus expendant Deum in conversione peccatoris non tam considerare mensuram temporis, quàm doloris.

5. Circa administrationem Matrimonii similiter viam ineant mediam, & discretam; ex una parte considerantes illud habere rationem Sacramenti; proindeque conentur suscipientes, quantum Dominò juvante, poterunt, ad illius gratiam suscipiendam disponere, nec (sepositis extraordinariis, nobisque inconsultis) officium suum impendant, ubi saltem alterutra pars nosceretur ad hanc gratiam indisposita. Ex alia verò parte attendant, idem habere rationem contractûs, respicere bonum commune, pro-

lis, & familiarum: ideoque præterquam quod ex notitia Confessionis Sacramentalis nullò modò hîc extra Tribunal conscientiæ procedere liceat, ne quidem facilè hoc Sacramentum differatur notabilibus cum incommodis, prætextu præmittendi Pœnitentiæ opera, vel reparandi scandali, aut tollendi occasionem proximam, quando ipsummet scandalum per subsequens matrimonium reparatur, & occasio proxima per idem tollitur. Et sicuti Parochi matrimoniis Peccatorum illorum publicorum, de quibus agit Pastorale, non possunt assistere, nisi per Nos, aut Officiales nostros declaratum fuerit tales satisfecisse; ita contrâ, dum existimabunt se tales Peccatores publicos habere, qui desiderant Matrimonium contrahere, non poterunt propriâ autoritate iis differre, sed debebunt ad Nos, vel Officiales nostros quantocyus recurrere, & Judicium nostrum desuper audire.

Quæ omnia, ut exactius observentur, & ut Prævaricatores, si qui fuerint, facilius detegantur, omnibus Confessariis & Concionatoribus præcipimus: ut Populum instruant, quod quilibet Nobis, aut Officialibus nostris tenebitur denuntiare quoscunque Confessarios, vel Directores Animarum, à quibus quovis modò inducti, aut sollicitati fuerint ad hæresim, sive discendas, aut practicandas Propositiones à Sede Apostolica condemnatas, & præsertim qui ab iisdem Directoribus acceperint Libros à dicta Sede Apostolica, vel Ordinariis proscriptos, sive demum qui eos à præsentis nostri Decreti observatione abducere, vel alienare ausi fuerint.

Hæc autem omnia scripsimus Vobis, *ut non peccetis, sed & si quis peccaverit, Advocatum habemus apud Patrem, JESUM CHRISTUM justum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Joan. Epist. 1. cap. 2. Datum Bruxellis in Congregatione nostra die 23. Aprilis 1697. Signatum erat H. G. Archiepiscopus Mechliniensis. FR. REGINALDUS, Episcopus Ruremundensis. FERDINANDUS, Episcopus Antverpiensis. GUILLIELMUS, Episcopus Brugenfis. P. E. Episcopus Gandavenfis. M. STEYAERT, Vicarius Generalis Apostolicus Sylvæducensis. Inferiùs habebatur:

JACOBUS OTTAERT

Secret.

Locus ✠ Sigilli.

B R E V E

S. D. N.

INNOCENTII PAPÆ XI.

INNOCENTIUS PP. XI.

Ad Perpetuam rei memoriam.

Aliàs felicis recordat. GREGORIUS PP. XV. Prædecessor noster omnibus & singulis utriusque sexûs Christi Fidelibus, verè pœnitentibus & Confessis ac Sacrà Communione resectis, qui aliquam ex Ecclesiis Fratrum Ordinis Minorum Sancti Francisci de Observantia, etiam Reformatorum nuncupatorum, ubique existentibus die secundâ Mensis Augusti à primis Vesperis usque ad occasum solis diei hujusmodi Annis singulis devotè visitâssent, & ibi pro Christianorum Principum concordia, hæresum extirpatione, ac Sanctæ Matris Ecclesiæ exaltatione, pias ad Deum preces effudissent, plenariam omnium peccatorum suorum indulgentiam, & remissionem misericorditer in Domino concessit, & alias, prout in ipsius GREGORII Prædecessoris Litteris desuper in simili Forma Brevis die 4. Julii 1622. expeditis, quas perpetuis, futuris temporibus valere voluit, uberius continetur. Cum autem sicut Dilectus Filius modernus Procurator Generalis dicti Ordinis nobis nuper exponi fecit, indulgentiam plenariam, & peccatorum remissionem per dictum GRE-

GORIUM Prædecessorem, ut præfertur, concessam, etiam Animabus Christi Fidelium defunctorum, per modum suffragiî applicari posse summopere desideret, Nos piis ejusdem Procuratoris Generalis votis hâc in re, quantum cum Domino possumus favorabiliter annuere volentes, Authoritate nobis à Domino traditâ, ac de Omnipotentis Dei misericordia ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus autoritate confisi, indulgentiam plenariam & peccatorum remissionem Christi Fidelibus præfatis supradictas Ecclesias Fratrum Ordinis Sancti Francisci de Observantia etiam Reformatorum dictâ die secundâ Mensis Augusti, ut supra, visitantibus, & præmissa peragentibus concessam, etiam Christi Fidelium animabus, quæ Deo in charitate conjunctæ ab hac luce migraverint, per modum suffragiî applicari posse, etiam perpetuò concedimus, & indulgemus: in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. Volumus autem ut earundem præsentium Litterarum transumptis, seu exemplis etiam impressis, manu alicujus Notarii publici subscriptis, & Sigillò Alicujus Personæ in Ecclesiastica dignitate constitutæ munitis, eadem prorsus fides ubique locorum adhibeatur, quæ ipsis præsentibus adhiberetur, si forent exhibitæ vel ostensæ. Datum Romæ apud Sanctam Mariam Majorem, sub Annulo Piscatoris die 22. Januarii 1687. Pontificatûs nostri Anno undecimo.

F. OLIVERIUS.

F I N I S.

I N D E X

PRÆCIPUARUM RERUM.

Q U Æ

IN HAC QUARTA PARTE

C O N T I N E N T U R.

A.

Abbas.

ABBATES Sacerdotes ex privilegio possunt conferre minores Ordines. paginâ 493. num. 54.

Immo ex concessione Pontificia possent conferre etiam Subdiaconatum ac Diaconatum. ibid. num. 55. & 56. Vide Ordinis Minister.

Absolutio.

Formula Absolutionis sacramentalis ex Rituali Romano allegatur. p. 368. num. 22. Vide Pœnitentiæ Forma.

Absolutio à Reservatis.

Qui possint à reservatis absolvere. p. 451. n. 14.

Quæ facultas sit concessa Episcopis in Tridentino. pag. 452. n. 15.

An ei derogetur per annuam Bullæ Cœnæ publicationem quoad casus in ea contentos, vel per reprobationem cujusdam sententiæ factam ab Alexandro VII. ibid. num. 16.

An ea adhuc resideat penes Episcopos Belgii. ibid.

In articulo mortis cessat omnis reservatio. ibid. n. 17.

Non posse tamen præsentem Ordinariò vel Delegatò approbatò quemvis alium Sacerdotem ab omnibus absolvere, communius censent Doctores. ibid. n. 18.

Oppositum esse probabile ostenditur, & prioris sententiæ fundamenta dissolvuntur. ibid. & n. 19. & seqq.

An pœnitentibus in fine vitæ aliquando negata fuerit absolutio, affirmant aliqui, sed melius negatur. p. 453. n. 21.

An ob reservationem liceat superiori absolutionem, vel pœnitenti confessionem dimidiare. p. 454. n. 22. & seqq. Vide Confessionis integritas.

Absolutio moribundi.

Moribundus, qui solum nutu, aliòve signò Confessario præsentem pœnitentiam seu desiderium confitendi ostendit, certò est absolvendus. p. 400. n. 63.

Probatum ratione Theologicâ, & simul occurritur objectionibus. ibid. n. 64.

Super quid tunc cadat absolutio. ibid. n. 65.

Signa vera pœnitentiæ in moribundis, quando aliud Herincx Sum. Theol. Pars IV.

non constat, præsumuntur esse edita in ordine ad claves. p. 401. n. 66.

Quid faciendum in dubio an sint signa interioris pœnitentiæ. ibid.

An qui non habet materiam necessariam sufficienter etiam extra necessitatem confiteatur accusando se de omnibus peccatis in genere, aut de venialibus in communi. ibid. n. 67.

Absolvendus est moribundus, etsi solum signa pœnitentiæ dare potuerit ante adventum Confessarii juxta Rituale Romanum. ibid. n. 68.

Responsiones ad Rituale enervantur. ibid.

Idem clarè præscribitur ab Arausicano I. Carthaginensi III. & IV. & Leone I. ibid. n. 69.

Est obligatio tali casu impendendi absolutionem. ibid. n. 70.

Quæ, an danda sub conditione. ibid. p. 402.

Sufficit desiderii seu pœnitentiæ testis unicus, etiam mediatus, ad impendendum tali casu absolutionem. ibid.

Immo juxta nonnullos ager absolvendus est sub conditione, etsi nullus testis adsit, si dubitari possit, an forte aliquod signum dederit nemine vidente vel audiente. p. 402. n. 71.

Objicitur Decretum Clementis VIII. quò damnatur Confessio facta absenti. ibid. n. 72.

Responsiones variorum referuntur & refelluntur. ibid. n. 73. & p. 403. n. 74. & 75.

Verior responsio assignatur. ibid. n. 76.

Moribundus, qui catholicè vixit, absolvendus est, etsi aliud signum pœnitentiæ dare nequiverit. ibid. n. 77.

Probabilitas ostenditur ex Sacerdotali Romano, statutis Synodalibus Ecclesiæ Lemovicensis, praxi Ecclesiæ Moguntinæ, & auctoritate gravissimorum Prasulum & Doctorum. ibid. & n. 78. p. 404.

Corollarium notabile pro praxi. p. 404. n. 79.

Objectiones proponuntur & solvuntur. p. 405. n. 81. & seqq.

Accidens.

Accidens potuisset assumi à Verbo, à quo tanquam mero termino dependeret. p. 4. n. 5.

Accidentia Eucharistica, Vide Eucharistia §. Accidentia Eucharistica.

Actus Conjugalis.

Vide Debitum Conjugale.

Adoratio.

Adorationis Definitio, p. 50. n. 1.

Alia interna, alia externa. ibid. n. 2.

E e e

Actus

INDEX

Actus in adoratione concurrentes. ibid.
Qui locum habeant in Angelis. ibid.
Adoratio item alia est Latria, alia Dulia, alia Hyperdulia; & quid singula. ibid.n.3.
Per quid Latria distinguatur ab adoratione creaturae. ibid. num. 4.
Adoratio Christi, Vide Christi Adoratio.

Affinitas.

Affinitas quid sit, quomodo computanda, & quis ejus stipes. p. 566.n. 58. *Vide Matrimonii Impedimenta.*

Altare.

Ad celebrandum requiritur altare lapideum consecratum. p. 342.n. 126.
Aliud est fixum, aliud portatile. ibid.n. 127.
Hoc non amittit consecrationem, si separetur à ligno cui includitur: etsi in eo sit locus Reliquiarum. ibid.
Quae non requiruntur ad valorem consecrationis. ibid.
Quando amittat portatile Consecrationem. p. 343.n. 128.
Quando fixum. ibid.n. 127.
Instar altaris portatilis posset consecrari longa mensa lapidea. ibid.n. 129.
Altare quot mappis debeat esse coopertum. ibid. num. 130.

Anabaptistae.

Anabaptista negant parvulos posse baptizari. p. 187. num. 21.

Angelus.

Natura angelica potuit assumi à Verbo. p. 3.n. 5.
Angelus utrum possit intueri Incarnationem jam factam. p. 4.n. 9.

Anima.

Singula anima hominum post egressum è corporibus judicantur, sententiamque aternitatis accipiunt. p. 90. num. 1.
Vide Judicium extremum.

Antichristus.

Antichristus erit verus homo. p. 92.n. 7.
Non diabolus incarnatus. ibid.
An ab eo corporaliter sit possidendus, non satis constat. ibid.
Saltem erit ei summe devotus & maximus Dei adversarius. ibid.
Erit quoque unus & determinatus homo. ibid.n. 8.
Explicantur ea, quae Joannes in Epistolis Canonicis tradit de Antichristo quasi non unico. ibid.n. 9.
Antichristi regnum nondum venit. p. 93.n. 10.
Cujus signum ponitur defectio Romani Imperii. ibid.
Seu defectio spiritualis quasi generalis à fide atque Ecclesiâ. ibid.
Plura Antichristo competentia recensentur, quae in nullo hactenus apparuerunt. ibid.n. 11.
Clarissime redarguitur insania haeticorum calumniantium Pontificem esse Antichristum. ibid.n. 12.
Explicatur illud Apostoli 2. Thess. 2. Mysterium jam iniquitatis. ibid.n. 13.
Ex numero nominis Bestia fundatè praeosci nequit

RERUM.

determinatum nomen; multò minùs inde aliquid contra Pontificem inferri potest. ibid.n. 14.
Antichristus verosimiliter nascetur ex tribu Dan. ibid. num. 15.
Magis receptum est fore Judaeum. ibid.p. 94.
Finget se de familia David. ibid.
Similiter genus Judaicum simulare posset. ibid.
Nascetur in Babylone juxta plures veteres. ibid.
Ridiculè detorquent id quidam Sectarii ad urbem Romanam. ibid.
Erit potentissimus orbis Monarcha. p. 94.n. 16.
Figet regni solium in Judaea seu Ierosolyma. ibidem num. 17.
In principio regni simulabit Judaïsmum. ibidem num. 18.
Quem, & Messia titulum dein repudians nullum præter se tanquam Deum coli volet. ibid.
Ipsè tamen in occulto Daemonem colet. ibid.
Persecutionem gravissimam adversus Ecclesiam excitabit. p. 95.n. 19.
Omnes ei non adherentes occidet. ibid.
Plerosque metu & falsis signis seducet. ibid.
Omnem cultum alterius Religionis, præsertim Christianæ, interdicet. ibid.n. 20.
Habebit quoque insignem Pseudopropheta velut suum præconem & præcursores descriptum Apoc. 13. ibid. n. 21.
Monarchia ejus durabit tribus annis cum dimidio. ibid. n. 22.
Post quos occidetur à Christo per Sanctum Michaëlem juxta multos in Monte Oliveti. ibid.n. 23.
Modus occisionis describitur. ibid.p. 96.
Cum eo occidetur Pseudopropheta & exercitus adherens. ibid.
Quantò post mortem Antichristi tempore sequetur judicium, non constat. ibid.n. 24.
Rejicitur, quod quidam ex Dan. 12. conjiciunt de quadraginta quinque diebus. ibid.
Longius omnino tempus supererit. ibid.

Apostoli.

Apostoli fuerunt instructi de forma Baptismi ante passionem Christi. p. 172.n. 6.
Non est improbabile aliquos ab ipso Christo fuisse baptizatos. p. 171.n. 5.
Apostoli ante Resurrectionem Christi fuerunt Sacerdotes. ibid.
Non tamen Episcopi. p. 213.n. 10.
Utrum Apostoli unquam contulerint Sacramentum Confirmationis sine Chrismate. ibid. num. 12. & seqq.

Approbatio.

Approbatio quid. p. 440.n. 32.
Non exigitur à Tridentino approbatio pro Confessione Religiosorum. ibid.n. 34.
Obrinentes beneficium curatum, quousque illud habent, non indigent speciali approbatione. ibid.
In ceteris requiritur approbatio pro Confessione secularium, etiam Sacerdotum. ibid.n. 35.
Idque ad valorem. ibid.p. 441.
Per eam non datur jurisdictio; etsi jurisdictionis concessio plerumque jungi soleat. ibid.
Cujus

INDEX RERUM.

Cujus Episcopi approbatio requiratur; ubi refertur opinio multorum putantium sufficere approbationem cujusvis Episcopi. p. 441. n. 37.

Qualiter in hac opinione responderi posset ad Declarationes Cardinalium & ad Bullam Urbani VIII. ibid. n. 38. & seq.

Contra tamen hanc sententiam adfertur novissima decisio sacra Congregationis confirmata per Innocentium X. & Breve Alexandri VII. ibid. n. 40.

Refertur sententia Suarez & aliorum exigentium approbationem Episcopi ipsius Confessarii. ibidem numer. 41.

Item nonnullorum aliorum sine fundamento exigentium approbationem Episcopi loci, in quo fit Confessio. p. 442. n. 42.

Denique refertur sententia probabilissima eorum, qui requirunt approbationem Episcopi penitentium. ibid. num. 43.

Judicium Auctoris. ibid.
An Parochus posset ubivis assumi ad audiendas Confessiones. ibid. n. 44.

Pro Confessariis secularibus non sufficit approbatio petita, etsi injustè negata. ibid. n. 45.

Quid de Regularibus. ibid. & n. 46.
An possit dari approbatio limitata Regularibus. p. 443. num. 47.

An semel data posset revocari vel suspendi. ibid. n. 48.

Aqua.

Qua virtus competat aqua benedicta. p. 147. n. 86. & seq. Vide Baptismi Materia.

Archiepiscopus.

Archiepiscopalis Eminentia an sit juris divini. p. 486. num. 20.

An Archiepiscopi possint assistere Matrimonio subditorum suorum Suffraganeorum. p. 550. n. 12.

Archiepiscopi possunt concedere indulgentias pro tota sua Provincia. p. 425. n. 58.

Arrha.

Arrha quid sint. p. 516. n. 31.
Cur potius Ius approbet arrhas, quàm pœnas sponsalibus appositas. ibid.

Athanasius.

Athanasius adhuc parvulus coaqualis ad ludum, & tamen serid ac validè baptizavit. p. 134. n. 20.

Attritio.

Quid Attritio. p. 380. n. 36.
An Attritio sufficiat cum Sacramento in articulo mortis. p. 377. n. 19.

Attritio etiam cognita justificat cum Sacramento Baptismi. p. 191. n. 37.

Item cum Sacramento penitentia. p. 381. n. 38. & 40.

Favet huic doctrina D. Bonaventura dissentiente Magistrò, qui perfectam praequirat contritionem, quod damnavit facultas Parisiensis. p. 380. n. 37.

Probatur ex Tridentino, & multiplici ratione Theologica. p. 381. n. 38. & 39.

Corollarium practicum. ibid. n. 41.

Objectiones notabiles ex ipso Tridentino desumpta solvuntur. ibid. n. 42. & seq.

Quò sensu peccator fiat ex attrito contritus. p. 382. n. 45.
Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Primus & secundus sensus refertur ac rejicitur. ibid.
Sensus legitimus statuitur. p. 383. n. 46.

Attritio debet esse formalis, efficax, integra de omnibus mortalibus & supernaturalis. ibid. n. 47. & seq.

Hac requiritur ad valorem. p. 384. n. 52.

Species duas attritionis, quae securiùs adhibentur, assignat Tridentinum, scilicet conceptam ex turpitudine peccati, vel ex gehenna & pœnarum metu. pag. 383. n. 49. & seq.

Quinam actus huc spectent. ibid.

An qui peccatum odit propter pœnam, magis odiat peccatum quàm pœnam. ibid. n. 51.

B.

Baptismi Essentia, Institutio.

Baptismus generaliter idem est, quod ablutio. pag. 170. n. 1.

Interdum significat afflictionem. ibid.

Ex Christi instituto sumitur pro primo Sacramento. ibidem.

Varia sortitur nomina. ibid.

Est verum Sacramentum. ibid. n. 2.

Baptismi definitio varia. p. 171. n. 3.

Est institutus ante passionem Christi. ibid. n. 4.

Opposita tamen sententia non meretur censuram. ibid.

Christus ante passionem suam baptizavit per discipulos suos, non Joannis, sed suo Baptismo. ibid.

Non est improbabile ipsum aliquos etiam propriis manibus baptizasse. ibid. n. 5.

Ante passionem fuerunt Apostoli instructi de forma Baptismi. p. 172. n. 6.

Baptismum Christus non instituit antequam baptizaretur à Joanne. ibid. n. 8.

Neque tunc quando à Joanne baptizabatur. ibid.

In ipso tamen baptismo aquas suo attactu sanctificavit & quomodo. ibid. n. 9.

Et ad vivum expressit Baptismum à se instituendum, quoad materiam & formam. ibid.

Non est etiam institutus Baptismus tempore colloquii Christi cum Nicodemo, sed paulò post ceptam predicationem. ibid. n. 10.

Baptismi materia.

Materia essentialis & remota Baptismi est aqua naturalis. p. 173. n. 11.

Referuntur errores Flagellantium & Jacobitarum circa materiam Baptismi. ibid. n. 12.

Eorundem objectiones proponuntur & solvuntur. ibid. & seq.

Recensentur varia aqua, in quibus validè confertur Baptismus. ibid. n. 15.

Debet tamen sub gravi obligatione adhiberi aqua consecrata, dum potest haberi, saltem in Baptismo solemniori. ibidem.

Recensentur varii humores, in quibus invalidè confertur Baptismus. ibid. n. 16.

Materia dubia, seu non certa, qualiter sit adhibenda. ibid. p. 174.

Talis est succus è vite aut arboribus stillans, item sal resolutum. p. 174. ibid.

Regula generalis pro adhibenda materia dubia. ibid. num. 17.

An aqua rosacea censenda sit materia dubia. ibid.
Eee 2 Mate

INDEX RERUM.

- Materia proxima Baptismi est ablutio.* ibid. n. 18.
Quid nomine ablutio propriè intelligatur. ibid. n. 19.
Ablutio non includit abstersionem sordium à corpore. ibidem.
Resolutio nivis fieri debet, priusquam recipiatur in corpore baptizati; incertum, an id ad valorem necessarium. ibid.
Quæ quantitas aquæ requiratur. ibid. n. 20.
Qualis pars corporis sit abluenda. ibid. n. 21.
Minimam partem sufficere ad valorem est verosimile. ibidem.
Extra necessitatem tamen caput abluendum est. p. 175. num. 22.
In necessitate etiam pars minima: sic tamen baptizatus deberet iterum sub conditione baptizari. ibid.
Debet corpus immediate attingi ab aqua. ibid. num. 23.
An sufficiat tangi capillos, incertum; & magis adhuc de secundinis aut galea nativitatis. ibid.
Ad valorem indifferens est, sive ablutio fiat immersione, sive infusione, sive aspersione. ibid. n. 24.
Item sive una tantum, sive trina adhibeatur immersio vel infusio. ibid.
Respondetur ad quasdam auctoritates, quæ trinam immersionem videntur asserere necessariam ad valorem. ibid. num. 25.
Quoad hæc retinendus est sub gravi obligatione ritus Ecclesiarum. ibid. n. 26.
Trina mersio Trinitatem, una divinitatis Unitatem significat. ibid.
Qualibet ablutio est pars Sacramenti, si sit prior completionem formæ; secus, si secunda vel tertia subsequatur. p. 176. n. 27.
Quantumvis id minister intenderet. ibid. n. 28.
An peccet minister negligens in adhibenda tempestivè secunda & tertia ablutione. ibid. n. 29.
Cur potius concurrat tertia ablutio præcedens, quam sequens completam formam. ibid. n. 30.
Pro opposita sententia frustra quaritur patrocinium ex forma absolutionis. ibid. n. 31.
Aut ex Sacramento extremae Unctionis. p. 177. n. 32.
Etiam datò quòd singula Unctiones cum singulis formis proportionatis concurrant tanquam partes integrales. ibid.
An valeat Baptismus, si parvulus projiciatur in puteum. ibid. n. 33.
Opinio negativa cum suis Auctoribus allegatur. ibid.
Affirmativa aequè vel magis probabilis est. ibid. num. 34.
In hac sententia talis projectio haberet rationem physicam & moralis ablutionis. ibid.
Spektando rationem difficulter apparet, quomodo talis projectio sit directæ occisio moralis. ibid. p. 178.
Certiùs valet Baptismus, si infans per calathum dimittatur in aquam, dein extrahatur. ibid.
Qualiter procedendum, si parvulo ex ablutione immineret grave detrimentum corporale. p. 178. n. 35.
Baptismi forma.
De forma Baptismi fuerunt Apostoli instructi ante passionem Christi. p. 172. n. 6.
Hæretici recentiores formam usitatam non improbant; sed multi necessariam negant. p. 178. n. 36.
Cautela pro praxi. ibid.
Assignatur legitima forma Latinorum. ibid. n. 37.
Forma Græcorum est similiter legitima. ibidem num. 38.
In hac tacitè subintelligitur respectus ad ministrum. ibid.
Et coincidit cum forma Latinorum quoad sensum substantialem. ibid.
Unde orta putetur diversitas ista quoad expressionem. ibid.
Ut valeat Baptismus, debet in ejus forma exprimi ablutio sive actio ministri. ibid. n. 39.
Non tamen necessariò per verbum baptizo. ibid. p. 179.
Neque per aliud verbum activum vel indicativi modi. ibid.
Latinus validè, sed illicitè usurparet formam Græcorum. p. 179. n. 40.
Dubia est hæc, Baptizet te Christus in nomine Patris &c. ibid.
Necessaria etiam est expressio personæ baptizandæ. ibid. n. 41.
Idque per pronomen Te, vel particulam equivalentem. ibid.
Opponitur & solvitur argumentum difficile desumptum ex forma Baptismi & Confirmationis Græcorum. ibid. n. 42.
Insuper exprimi debet in forma divina naturæ unitas. p. 180. n. 43.
Quod sit dum dicitur, In nomine, non si, In nominibus. ibid.
Quid importet ly In nomine. ibid. n. 44.
Non potest aliud vocabulum substitui sine invaliditatis periculo. ibid.
Neque ad singulas personas repeti ly In nomine. ibidem.
Cautela pro praxi. ibid.
Necessaria denique est expressio trium personarum. ibid. n. 45.
Objicitur & solvitur auctoritas Nicolai Papa, & S. Ambrosii. ibid. n. 46.
Apostolos numquam baptizasse in solo nomine Jesu, est valde verosimile. p. 181. n. 47.
Oppositum tamen docent plerique Theologi antiquiores & Theologorum Principes. ibid. n. 48.
Quorum opinio immeritò vocatur error. ibid.
Eaque admissa non sequitur, valere modò Baptismum sic collatum. ibid. n. 49.
Neque huic opinioni obstat Canon 49. Apostolorum. ibid.
Uti nec Pauli Apostoli interrogatio. Act. 19. ibid.
Non valet Baptismus collatus in nomine Trinitatis. ibid. n. 50.
Ejus tamen insufficientiam non certò probari putat Ponticius. ibid. p. 182.
Non valet etiam Baptismus, si detur in nomine primæ & secundæ & tertiæ personæ. ibid.
Aut in nomine omnipotentis, & sapientis, & boni. ibid.
Quid censendum de Baptismo, si locò Filii ponatur Verbum. ibid.
Aut dicatur in nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis ab utroque. ibid.
An omissio præpositionis In vitiet formam. pag. 182. num. 51.
Quid censendum, si omittatur conjunctio Et. ibid. num. 52.

Omissio pronominis Ego est peccatum veniale, ly Amen nullum. *ibid.*

Baptismi Minister.

Omnis homo ratione utens est validus minister Baptismi. p. 182. n. 1. & seq. *ibid.*

Etiā extra necessitatem. *ibid.*

Cur potius, quam omnis sacerdos validus minister Sacramenti Pœnitentia. *ibid.*

Objiciuntur varia auctoritates & explicantur. p. 183. n. 2. & seq. *ibid.*

Satisfit objectioni Calvinii. *ibid.* n. 4.

Minister Baptismi ordinarius est solus sacerdos. *ibid.* n. 5.

In quo requiritur jurisdictio. *ibid.*

Quinam istam jurisdictionem habeant, & in quos. *ibid.* p. 184.

Alii extra necessitatem baptizantes per se loquendo graviter Peccant. *ibid.*

Non tamen fiunt irregulares, nec excommunicantur. *ib.*

Qualiter jurisdictio haberi possit ac debeat ante Baptismum in baptizandum, magis declaratur. p. 184. n. 6.

Diaconis potest ex rationabili causa committi solemniss baptizatio. *ibid.* n. 7.

An liceat Diaconis in extrema necessitate citra commissio- nem solemniter baptizare. *ibid.* n. 8.

Quæ causa censeatur sufficiens ad committendum Diacono ministerium solemniss Baptismi. *ibid.* n. 9.

Nullus Diaconus inferior potest baptizare solemniter, etiam in extrema necessitate. *ibid.* n. 10.

Possit tamen Papa id committere clericis inferioribus. *ib.*

Quinam tempore necessitatis debeant aliis præferri in col- latione Baptismi. *ibid.* n. 11.

Inversio ordinis est mortalis, si fiat in præjudicium Sacer- dotis. *ibid.* p. 185.

Idem est de Diacono. *ibid.*

Quoad reliquos inversio ordinis non est mortalis. p. 185. num. 12.

Immo per accidens quandoque est licita. *ibid.*

Inversio ordinis in clerico causat irregularitatem solum quando baptizat solemniter. *ibid.* n. 13.

De laicis est dubium. *ibid.*

Potest unus minister plures simul validè baptizare. *ibid.* num. 14.

Verosimilius tamen extra necessitatem non sine culpa gra- vi. *ibid.*

Tali casu forent plura baptismata. *ibid.* n. 15.

Plures unum invalidè baptizant, si unus materiam adhi- beat, & alter proferat formam. *ibid.* n. 16.

Tunc forma Baptismi esset falsa. p. 186. n. 17.

Nec prodesset forma græcorum. *ibid.*

Nec etiam prodesset si diceretur, nos te baptizamus. *ibid.*

Si plures eundem conentur baptizare, singuli tanquam causa totales, solus primò absolvens baptizat. *ibid.* n. 18.

Si simul absolvant, baptizant singuli. *ibid.*

Essentque tunc physicè plures baptismi, moraliter tantum unus. *ibid.* n. 19.

Baptismi Subjectum.

Soli viatores sunt capaces Baptismi, etiam parvuli. p. 186. num. 20.

Qualiter procedendum cum monstris, de quibus dubitatur an sint homines. *ibid.*

Item dum dubitatur, an sint plures persona. *ibid.* p. 187.

Quomodo id discernendum. *ibid.*

Parvulos posse baptizari negant Anabaptista. pag. 187.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

num. 21.

Hos baptizandos esse, habet fides Catholica. *ibid.*

Fundamentum Hæreticorum destruitur. *ibid.* n. 22.

In parvulis non requiritur intentio suscipiendi Baptis- mum. *ibid.*

De perpetuò amentibus est idem judicium. *ibid.* n. 23.

Parvuli necdum in lucem editi, cur baptizari nequeant. *ibid.*

Possunt tamen hi baptizari, si artificiosè possint in utero physicè ab aqua tangi. *ibid.*

Satisfit objectionibus. *ibid.*

Non licet ob Baptismum prolis secare matrem vivam. *ibid.* p. 188.

An vel quale sit præceptum baptizandi parvulos. pag. 188. n. 24.

Proles baptizatorum deficientium à fide possunt iis invitis validè, & per se loquendo licitè baptizari *ibid.* n. 25.

Proles infidelium non baptizatorum validè, & si sint man- cipia, de consensu Dominorum suorum licitè baptizan- tur. p. 189. n. 26. & 27.

Domini per se loquendo, tenentur providere parvulis suo- rum mancipiorum de Baptismo. *ibid.*

Possunt etiam licitè baptizari proles caterorum infide- lium, si urgeat periculum mortis. *ibid.* n. 28.

Vel si sint parentibus subtracta sine spe restitutionis. *ibid.*

Idem est, si alteruter parentum vel unus tutorum sit fide- lis. *ibid.* n. 29.

Idem est; si alteruter parentum licet ethnicorum consentiat, etiam si mulier; immo et si matre viduâ invitâ consen- tiat avus fidelis & tutor. *ibid.*

Idem, si Baptismum petat proles usu rationis prædita. *ib.*

Qui præsumitur in dubio post completum septennium. *ib.*

Immo jure natura sufficit consensus principis ad bap- tizandum licitè infantes infidelium ei politicè subjecto- rum. *ibid.* n. 30. & seq.

Satisfit objectionibus. p. 190. n. 32. & seq.

Jure Ecclesiasticò posset talis Baptismus conferri illicitè. p. 191. n. 34.

In parvulis & perpetuò amentibus nulla requiritur di- spositio. *ibid.* n. 35.

In adulto requiritur fides; & si sit in peccato mortali per- sonali, actus pœnitentia. *ibid.* & n. 36.

Non requiritur tamen hic actus in habente solum origi- nale. *ibid.*

Pœnitentia hac non necessariò est perfecta contritio. *ibid.* n. 37.

Non sufficit pœnitentia concepta ex motivo naturali. *ibid.* p. 192.

Saltem requiritur attritio, ex motivo supernaturali pro- cedens: quæ non necessariò existimari debet bonâ fide contritio. *ibid.*

Baptismi Iterabilitas.

Baptismus validè collatus non potest iterari. p. 192. n. 38.

Hoc esse de fide non concluditur evidentè ex Scripturis allegari solitis. *ibid.* & n. 39. & seq.

Congruentia, cur iterari nequeat. *ibid.* n. 40.

De pœnis rebaptizantium remissivè. *ibid.*

In dubio an baptismus valeat, sub conditione est iteran- dus. *ibid.* n. 41.

Et quidem ante susceptionem aliorum Sacramentorum. *ibid.* n. 42.

Præsertim Ordinis sacerdotalis. *ibid.* p. 193.

An idem censendum de Baptismo probabiliter tantam va- lido. *ibid.*

Circa dubium nequidem sub conditione licet iterare Baptismum. *ibid.*
 De natis & educatis inter Catholicos presumendum est per se loquendo, quod sint baptizati. *ibid.* n. 43.
 Baptizati ab hæreticis nostri temporis an vel quando rebaptizandi saltem, sub conditione. *ibid.* n. 44.
 Baptizati ab obstetricibus non sunt indiscriminatim, sed sub certa cautela interdum rebaptizandi. *ibid.* n. 45.
 Qualiter procedendum cum infantibus expositis. p. 194. num. 46.
 Baptizatus ob necessitatem in digito vel in alia parte deberet postea sub conditione rebaptizari. p. 175. n. 22.
 Idem est de eo cujus tantum capilli essent abluti, vel secundina aut galea natiuitatis. *ibid.* n. 23.
 Baptismi reviviscentia. Vide Sacramentorum Reviviscentia.
 Baptismi necessitas.
 Baptismus esse necessarium ad salutem, est de fide. pag. 194. num. 1.
 Refutantur hæretici torquentes variè verba Christi. Ioan. 3. *ibid.*
 Baptismus in re est parvulis necessarius necessitate medii extra casum martyrii. *ibid.* n. 2.
 Idque sine exceptione; quæ saltem temeraria foret. *ibid.*
 Oppositum censent nostri Sectarii, saltem quoad filios fidelium. p. 195. n. 3.
 Quorum fundamenta solvuntur. *ibid.* & n. seqq.
 Baptismus est adultis necessarius necessitate præcepti divini, & medii, saltem in voto. p. 196. n. 7.
 Cur potius Baptismus quam alia res præcepta sit necessarius necessitate medii. *ibid.* n. 8.
 Quale debeat esse votum Baptismi. *ibid.* n. 9.
 Adultus satis instructus non potest Baptismi susceptionem diù differre. *ibid.* n. 10.
 Non quavis dilatio Baptismi censetur notabilis. p. 197. num. 11.
 Immo consultò idem differtur usque ad duo tempora solemnibus Baptismi. *ibid.* n. 12.
 Obligatio accelerandi Baptismum non posset adultis imponi ab Ecclesia. *ibid.* in fine.
 Baptismi Effectus.
 Baptismus remittit omnem culpam præcedentem p. 197. num. 13.
 Nisi ponatur obex, qui etiam impedire potest seorsim venialium remissionem. p. 198. n. 14.
 Attamen plenariè ad hanc reviviscit Baptismus posita retractatione. *ibid.*
 Idque sine accessu novæ gratiæ baptismalis. *ibid.* n. 15.
 Quid fieret cum moriente post Baptismum sine retractatione venialium. *ibid.*
 Baptismus remittit omnem pœnam propriè dictam. *ibid.* num. 16.
 Probatur ex Conciliis & traditione Ecclesiæ. *ibid.* n. 17.
 Nec non ex congruentiis. *ibid.* n. 18.
 Non convenit id Baptismo ex natura rei. *ibid.*
 Baptismus non aufert pœnalitates hujus vitæ; & quare. *ibid.* n. 19.
 Quæ differentia inter has & pœnam propriè dictam. *ibid.* num. 16.
 Baptismi Cæremoniæ.
 Duobus anni temporibus baptismus adultorum conferendus olim ex præcepto, nunc ex condecenci. p. 199. n. 20.
 Catechismus alius substantialis, alius cæremonialis. *ibid.* n. 21.

Prior ex natura rei, posterior ex statuto Ecclesiæ requireretur. *ibid.*
 Varia cæremonia baptismi prævia. *ibid.* n. 22.
 Cæremonia Baptismum concomitantes. *ibid.* n. 23.
 Nomen in Baptismo positum licet commutare. *ibid.*
 Cæremonia Baptismum consequentes. p. 200. n. 24.
 Extra necessitatem in Baptismo illicitè adhibetur christi alterius anni. *ibid.*
 Dies octava Paschæ unde Dominica in albis dicitur. *ib.*
 Ad quid deserviat Catechismus infantium baptizandorum. *ibid.* n. 25.
 Utrum cæremonia ab hæreticis omissa debeant suppleri. *ibid.*
 In Baptismo solemniter debet adhiberi patrinus ex antiquissimo Ecclesiæ usu. *ibid.* n. 26.
 Patrini officium, & obligatio; & quando hæc cesset. *ibidem.*
 Monachi non possunt esse patrini, etiam Abbates. *ibid.* num. 27.
 Nomine Monachi non comprehenduntur religiosi mendicantes. *ibid.* p. 201.
 Quid censendum de Abbatibus & Sanctimonialibus. *ibidem.*
 Specificantur alii, qui non possunt esse patrini. p. 201. n. 28.
 Olim unus tantum patrinus, nunc unus & una potest adhiberi, non plures. *ibid.* n. 29.
 Parochus plures admittens qualiter peccet. *ibid.*
 Qualiter & inter quos oriatur cognatio spiritalis. *ibid.* num. 30.
 Cur Ecclesiæ illud impedimentum ordinaverit, & cur restrinxerit ad pauciores personas. *ibid.*
 Olim erat triplex species cognationis spiritalis, videlicet Paternitas, Compaternitas & Confraternitas. *ibid.*
 An etiam oriatur cognatio in patrino ex Baptismo privato. pag. 202. n. 31.
 Cur potius in privatim baptizante, quam suscipiente. *ibid.*
 Quanam requirantur ad contrahendam hanc cognationem. *ibid.* n. 32.
 An, si plures quam unus & una designentur & admittantur, omnes contrahant cognationem. *ibid.* n. 33.
 Si nulli designentur, & tamen plures simul suscipiant, omnes cognationem contrahunt. *ibid.* n. 34.
 Opposita sententia fundamentum dissolvitur. p. 203. n. 35.
 Suscipiens prolem per procuratorem est verus susceptor, contrahitque cognationem. *ibid.* n. 36.
 Procurator ipse cognationem non contrahit. *ibid.* n. 38.
 Cur potius ex commissione alterius baptizans, quam suscipiens cognationem contrahit. *ibid.*
 Oritur cognatio in suscipiente & baptizante, etsi ignorante illam oriri. *ibid.* n. 39.
 Item oritur obligatio ex Baptismo in necessitate collato. *ibid.*
 Susceptio vel baptizatio propriæ prolis etiam extra necessitatem non impedit usum matrimonii contracti. *ibid.* num. 40.
 Nec ex natura rei, nec ex jure semper impedit matrimonii usum, quidquid matrimonium contrahendum dirimit. p. 204. n. 41.
 Matrimonium contractum susipientium proprios filios, numquam fuit diremptum. *ibid.*
 Textus Deus dedit Papa in contrarium discutitur. *ibid.*
 Cognatio

INDEX

Cognatio juxta aliquos contrahitur, etsi baptizans sit infidelis. *ibid.*n.42.
Oppositum praefertur. *ibid.*
Quid censendum si susceptor sit fidelis, & parentes prolis infideles. *ibid.*n.43.

Baptismi Divisio.

Baptismus alius est fluminis, alius fluminis, alius sanguinis. *p.*205.*n.*1.
Solutus baptismus fluminis est sacramentum. *ibid.*
Baptismus sanguinis. Vide Martyrium.
Baptismi Reviviscentia. Vide Sacramentorum Reviviscentia.

Balsamum.

Balsamum est de necessitate Sacramenti Confirmationis. *p.*214.*n.*16. & seq.
Balsamum ad Sacramentum Confirmationis sufficiens satis facile haberi potest. *p.*215.*n.*23.
Indicum, licet à Palestino specie diversum, est sufficiens. *ibid.*
Bigamia. Vide Matrimonii Unitas.

C.

Campana.

Campana an ab Episcopis sint consecranda. *p.*345.
num. 144.

A quibus possint simpliciter benedici. *ibid.*
An benedictio illarum sit strictè praecepta. *ibid.**p.*346.

Casus Reservati.

Vide Reservatio casuum.

Catechumenus.

Catechumeni quinam dicantur. *p.*199.*n.*22.
Horum alii Auditores, alii Competentes olim appellati. *ibid.*
An & qualiter possit pro iis offerri Sacrificium. *p.*327.
à n. 55. usque ad 61.
An eis possint concedi indulgentiae per modum suffragii. *p.*328.*n.*60. & *p.*429.*n.*76.

Celebratio.

Vide Sacrificium.

Ceremoniae.

Quid nomine Ceremoniae intelligatur. *p.*145.*n.*78.
Aliae Ceremoniae sunt divinae, aliae Ecclesiasticae. *ibid.*
Et haec rursum varia. *ibid.*
Ceremonias licetè adhiberi est clarum lumine naturae. *p.*146.*n.*79.
Multas Deus instituit in lege veteri. *ibid.*
Ipse Christus iis fuit usus. *ibid.*
Nec Ecclesia earum usum aut institutionem inhibuit. *ibid.*
Quae proinde à principio illas praescripsit. *ibid.**n.*80.
Contra cujus universalem usum, disputare, insanum censet S. Augustinus, qui earum originem refert ad ipsos Apostolos. *ibid.*
Potestas uti circa alia, sic & circa caeremonias instituendas est penes Ecclesiam. *ibid.**n.*81.
Etiam sub obligatione in conscientia. *ibid.**n.*82.
Obiectio haereticorum frivola, ipsismet adversatur. *ibid.*
num. 83.
Multiplex Caeremoniarum Ecclesiasticarum utilitas declaratur. *p.*147.*n.*84.
Caeremoniae sunt signa patenter distinctiva Catholicorum à modernis haereticis. *ibid.**n.*85.

RERUM.

Ritus nonnulli veterum Christianorum, quos detestantur sectarii. *ibid.*
Conferunt pleraque caeremonia gratias & remissionem venialium per modum impetrationis. *ibid.**n.*86.
Non tamen ex opere operato. *ibid.**n.*87.

Character.

Quid sit Character. *p.*165.*n.*59.
Illum imprimunt sola tria Sacramenta initerabilia. *ibid.*
num. 60.
Officium Characteris. *p.*166.*n.*66.
An sit signum naturale, an ex instituto. *ibid.*
An circumcisio, & remedium legis naturae impresserint Characterem. *ibid.**n.*67.
Character non est mera denominatio extrinseca, sed forma realis. *p.*167.*n.*68.
Non est quoque relatio, sive transcendentalis, sive predicamentalis, sive extrinsecus adveniens. *ib.**n.*71. & 72.
Sed est qualitas verosimilius tertiae speciei, quamvis multi constituent in primâ vel secundâ. *p.*168. num. 73. & 74.
Mens Scoti declaratur. *ibid.**n.*74.
Subiectum Characteris, voluntas. *ibid.**n.*75.
Fundamentum collocantium Characterem in essentia animae dissolvitur. *ibid.**n.*76.
Character est in hac vita omnino indelebilis. *p.*169.*n.*77.
Immo & in altera. *ibid.**n.*78.
Aliud quoad hoc est de fide, ceterisque donis gratia. *ibid.*
num. 79.
Qui poterit Character cedere in opprobrium aut videri à damnatis. *ibid.**n.*80.
Christus. Vide Verbum.
Quò sensu Deus componat Christum; quò non. *pag.*3.
num. 1.
Quò sensu Christus dici possit compositus. *ibid.*
Refertur error Nestorii dividens in Christo personas. *p.*8. num. 25.
Refertur error oppositus Eutichetis statuentis in Christo unicam naturam. *ibid.**n.*26.
In Christo est unica persona, Deus homo. *ibid.**n.*27.
Solvuntur objectiones. *p.*9.*n.*28.
In Christo sunt duae naturae integrae & inconfusae, divina & humana. *ibid.**n.*29.
Alias Christus non foret verus Deus, aut verus homo. *ibid.*
Figmentum Eutichianorum de confusione naturarum implicat. *ibid.*
Eorum objectiones solvuntur. *ibid.**n.*30.
Verbum non conversione, sed assumptione, caro factum est. *ibid.*
Explicantur Athanasius & Cyrillus. *ibid.*
Ostenditur ex dualitate naturarum in Christo non sequi dualitatem personarum. *p.*10.*n.*31.
Idque facilius declaratur statuendo cum Scoto personalitatem in negatione communicabilitatis. *ibid.*
Christus incipit esse juxta multos non nisi cum addito, quâ homo. *p.*24.*n.*101.
Rectè tamen id dicitur simpliciter, si Christus supponat formaliter pro ipso composito ex humanitate & divina personâ. *ibid.*
Si autem connotet suppositum, adhuc quòdam sensu posset subsistere, non tamen in rigore dialectico. *ibid.**n.*102.
Non possunt de eadem persona Christi ratione diversarum naturarum simpliciter affirmari contradictoria. *ibid.*
num. 103.

Christus

INDEX

Christus est & predicatur homo univocè cum ceteris hominibus. p.25.n.104.
 An etiam homo predicetur univocè de Deo & Christo: respectu quorum saltem est predicatum univocum. ibid.
 An Christus fuerit homo in triduo mortis. ibid.n.105.
 An hac, Christus est homo, sit simpliciter necessaria. ibid.
 Christus an rectè dicatur membrum Ecclesie. p.33.n.23.
 Christi Conceptio.
 Conceptio Christi quoad mutationes & alterationes perfectæ organizationi praviæ potuit fieri successivè. p.17.n.68.
 Haec tamen ex communi doctrina fuerunt instantanea. ibid.
 Conceptio proinde Christi fuit miraculosa quoad modum, utpote mirà celeritate, immo instantaneè perfectà, idque sine opera viri. ibid.
 Christi Prædestinatio. Filiatio.
 An filius Dei sit prædestinatus, ut sit homo. p.25.n.106.
 Christus est simpliciter filius naturalis & unigenitus Dei Patris. ibid.n.107.
 An hic homo sive Christus quæ homo sit prædestinatus, ut sit filius Dei naturalis. ibid.
 Id non convinci ex Apostolo ad Rom 1. ostenditur. ibid.
 Assignatur equidem sensus satis congruus. ibid.n.109.
 Hac propositio: Christus quæ homo est filius Dei naturalis, juxta varios sensus, qui assignantur, admittenda est vel neganda. p.26.n.110.& seqq.
 An Christus quæ homo sit filius Dei adoptivus. ibid.n.113.
 Sententia affirmativa Durandi non est damnata in Concilio Francofordiensi, de cujus tamen auctoritate nonnulli dubitant. ibid.
 In quo Concilio non de sola voce adoptio, sed de palliata hòc nomine pluralitate personarum seu de adoptione pura, actum est. p.27.n.114.
 Retinenda tamen communis opinio, quæ respicit simpliciter hanc propositionem, Christus quæ homo est filius Dei adoptivus. ibid.n.115.
 Cui non obstat, quòd humanitas Christi secundum se sit Deo extranea. ibid.n.116.
 Christi Servitus.
 Christus quæ homo potest dici servus. ibid.n.117.
 In quo hac servitus fundetur. ibid.
 Objectiones solvuntur. ibid.n.118.& 119.
 Christus non est servus, nisi cum addito vel subintellecto, quæ homo. p.28.n.120.
 Christus quò sensu dicatur creatura; quò non. ibid.n.121.
 Christi Scientia.
 Christus secundum humanitatem in vita mortali vidit Deum. p.28.n.1.
 Idque ab instanti conceptionis. p.29.n.2.
 Solvantur objectiones. ibid.n.3.
 Non fuit infinita, sed inter creatas perfectissima. ibid.num.4.
 In Christo fuit ab initio perfectæ rerum notitia ignorantia exclusiva. ibid.n.5.
 An vel quò sensu Christus ignoraverit diem Iudicii. ibid.num.6.
 Quò sensu Verbum assumpserit ignorantem naturam. ibid.
 Explicatur locus S. Ambrosii, & alter Isaia 8. p.30.n.7.

RERUM.

Christus quæ homo non omnia simul actu cognoscit. ibid.num.8.
 Adeoque nec omnia, quæ Deus scit, aut videt. ibid.n.9.
 Sed novit omnia habitualiter; & declaratur quò sensu. ibid.n.10.
 Scientia Christi alia est in verbo, alia in proprio genere infusa ipsi Christo. ibid.n.11.
 Hac rursum vel est infusa per se, vel infusa per accidens. ibid.
 Fuit denique in Christo scientia experimentalis successivè acquisita. ibid.n.12.
 Christi Gratia.
 Fuit in Christo Gratia habitualis. p.31.n.13.
 Quæ erat sanctificativa Christi. ibid.n.14.
 An præterea is fuerit formaliter sanctificatus per unionem hypostaticam. ibid.n.15.
 Gratia habitualis Christi ab initio fuit summa, non tamen infinita, ne quidem in ratione gratia. ibid.num.16.
 Quò sensu Scriptura dicat Christum profecisse in gratia apud Deum & homines. ibid.n.17.
 Cur ab initio non exercuerit virilem gratiam & sapientiam, ibid.
 In Christo fuerunt omnes gratia gratis data. ibid.n.18.
 Etiam gratia fidei. p.32.n.19.
 Et gratia prophetia. ibid.
 Operatio miraculorum à Christi humanitate tanquam instrumento morali processit. ibid.n.20.
 In Christo quæ homine est gratia capitis super omnem Ecclesiam, etiam quæ Angelis & Beatis constantem. ibid.num.21.
 Non est Christus propriè caput damnatorum ibid.
 Est tamen malorum Viatorum. ibid.
 Ratio capitis in quo consistat. ibid.n.22.
 Christi Virtutes.
 Christus ab initio habuit omnes Virtutes & dona ejus perfectioni convenientia, idque in gradu perfectissimo. p.33.n.24.
 Non fuit in Christo fides; fortè nec spes Theologica. ibid.num.25.
 Pœnitentia quò sensu in ipso fuerit; vel non fuerit. ibid.& num.26.
 Christi Voluntas.
 In Christo est duplex voluntas cum operationibus suis. ibid.num.27.
 Hæresis Monothelitarum quæ. ibid.
 Optima utriusque in Christo voluntatis concordia. p.34.num.28.
 Varia operationes & passionis fuerunt in humana voluntate Christi. ibid.n.30.
 Inter humanam & divinam Christi voluntatem nulla fuit contrarietas; ne quidem dum humana voluntas refugiebat mortem. ibid.n.31.
 Efficax hujus volitio semper fuit impleta. ibid.n.32.
 Obsectio desumpta ex VI. Synodo & Agathone Papa solvitur. ibid.n.33.& 34.
 Voluntas humana Christi secundum fidem fuit libera. p.35.n.35.
 Non solum à coactione, sed etiam à necessitate. ibid.num.36.
 Non obstat actuum Christi aterna prædestinatio. ibid.num.37.
 Multò minus propriorum actuum clara præscientia. ibid.
 Dissi-

Difficultas major de visione beatifica, quoad opera, quae erant in praecepto, discutitur. *ibid.* n. 38.
 Adferuntur & refelluntur varia Responsiones. *ibid.* & n. 39. & n. 40.
 Responsio probabilis & facilis Scotistarum. *ibid.* n. 41.
 Impeccabilitas Christi non obstat libertati ejus in materia praecepta. *p.* 36. n. 42.
 Christus non peccavit. *ibid.* n. 43.
 Immo nec peccare potuit de ordinata potentia. *ibid.*
 An unio hypostatica faciat humanitatem etiam de potentia absoluta impeccabilem. *ibid.* n. 44.
 Id ex ratione non evinci ostenditur. *ibid.*
 Similiter explicantur Patres. *ibid.* n. 45.
 An tali casu Verbum diceretur peccare per communicationem idiomatum. *ibid.*
 Culpam verè non redundaturam in ipsum Verbum aperte ostenditur. *ibid.*
 Ostenditur in opinione Scotistarum posse cum unione hypostatica consistere peccatum habituale. *ibid.* p. 37.
 Christi Meritum.
 Christus per humana voluntatis operationes propriè meruit. *p.* 37. n. 46.
 Etiam per actus amoris Dei, ac virtutum moralium, immo per quosvis liberos. *ibid.* n. 47.
 An per actum fruitionis beatificae, problematice disputatur. *ibid.* n. 48.
 Meruit jugiter ab instanti conceptionis inclusivè usque ad instans mortis exclusivè, si sit extrinsecum; alias etiam inclusivè. *ibid.* n. 49.
 Non meruit proinde per susceptionem vulneris lateralis. *ibid.* n. 50.
 Etiam in calo propriè orat pro nobis citra novum meritum. *p.* 38. n. 51.
 Non meruit gloriam essentialem aut gratiam. *ibid.* n. 52.
 Quàmvis oppositum non fuerit impossibile. *ibid.*
 Meruit tamen sibi gloriam corporis, exaltationem nominis &c. *ibid.* n. 53.
 Neque ob hoc simpliciter dicitur mortuus pro se ipso. *ibid.*
 Cur Scotus dicat Christum sibi meruisse gloriam corporis indirectè. *ibid.* n. 54.
 Meruit Christus Angelis gratiam & gloriam. *ibid.* n. 55.
 Varia objectiones solvuntur. *p.* 39. n. 56. & 57.
 Meruit hominibus lapsis omnia dona salutaria. *ib.* n. 58.
 Quae enumerantur. *ibid.* & n. 59.
 Neque oppositum de prima gratia vocante indicat S. Augustinus. *p.* 40. n. 59.
 An prima electio absoluta ad gloriam & gratiam sit ex merito Christi. *ibid.* n. 60.
 Quid de electione comparativa. *ibid.* n. 61.
 Christus non meruit de rigore justitiae commutativa. *ibid.* num. 62.
 Indignit liberali acceptatione Dei Patris ad hunc obligandum. *ibid.*
 Neque etiam de rigore justitiae pro peccatis nostris satisfecit. *p.* 41. n. 63.
 Quò sensu Christi satisfactio sit ex justitia, immo superabundans. *ibid.*
 An merita Christi sint infiniti valoris in se & simpliciter, an verò extrinsecè & secundum quid. *ibid.* n. 64.
 Haeretici recentiores negant Christum esse mortuum pro salute reproborum, & quò sensu. *ibid.* n. 65.
 Quid requiratur ad veritatem hujus locutionis. *ibid.*
 Eam indubitanter asserunt Catholici. *p.* 42. n. 66.
 Et declarant Innocentius X. & Clemens XI. post Tridentinam Synodum.
 Herincx Sum. Theol. Pars IV.

tinum. *ibid.*
 Pracluduntur quorundam effugia. *ibid.* n. 67.
 Probaturque ex Scriptura, Patribus, signanter Augustino ac rationibus Theologicis. *ibid.* n. 68. usque ad n. 76.
 Objectiones solvuntur. *p.* 44. n. 75 & seqq.
 Signanter explicatur dictum Augustini: Non perit unus ex illis, pro quibus mortuus est Christus. *p.* 45. n. 79.
 Christi Appetitus & Phantasia.
 In Christo fuit phantasia & appetitus sensitivus. *ibid.* n. 81.
 Habuit phantasia suas operationes. *ibid.*
 Similiter & appetitus sensitivus operationes & passionem innoxias habuit. *ibid.* n. 82.
 Signanter dolorem sensibilem. *ibid.*
 An eum in Christo admiserit Hilarius. *ibid.* n. 83.
 Fuit in Christo sensibilis amor & delectatio. *ibid.* n. 84.
 Item fuit in eo timor: admiratio verò quòdam sensu in eo fuit, quòdam non. *ibid.*
 Sensibilis in ipso ira ostenditur. *ibid.* p. 46.
 Appetitus sensitivus qualiter in Christo numquam praevenit rationem. *p.* 46. n. 85.
 Non fuit in eo fomes peccati. *ibid.* n. 86.
 Per quid fuerit fomes praepeditus. *ibid.* n. 87.
 An fomes de absoluta potentia inesse potuerit. *ibid.*
 Christus habuit corpus optimè temperatum, ac perfectae pulchritudinis. *ibid.* n. 88.
 Ante resurrectionem fuit ipsum verè passibile, ac mortale. *ibid.* n. 89.
 Nec non pradtum gravitate. *ibid.*
 Non fuit subjectum morbis. *p.* 47. n. 90.
 Senio confectum tamen naturaliter obisset. *ibid.*
 Interdum quoque fuit in Christo aliqua intemperies & alteratio. *ibid.*
 Proinde Christus assumpsit in corpore defectus communes, non personales. *ibid.*
 Post resurrectionem quoque verum & palpabile corpus retinuit. *ibid.* n. 91.
 Quò sensu Apostolus dicat, se jam non nosse Christum secundum carnem. *ibid.*
 Christus secundum corpus non est ubique, sed loco circumscriptus. *ibid.* n. 92.
 Christi Sacerdotium & Regnum.
 Christus est Sacerdos propriè dictus. *ibid.* n. 93.
 Cur similiter reliqui Martyres non sint Sacerdotes. *ibid.* n. 94.
 Sacrificio cruento non obstat, quòd Christus physice se non occiderit. *ibid.* p. 48.
 Sacerdotium convenit Christo quàm homini. *p.* 48. n. 95.
 Explicatur testimonium Cyrilli Hierosolymitani in speciem oppositum. *ibid.*
 Christus non fuit rex temporalis Judaeorum. *ibid.* n. 96.
 Etiam concessò, quòd Deipara processerit ex David per Salomonem. *ibid.*
 Summo Christi Sacerdotio annexa fuit potestas regni spiritualis, scilicet Ecclesia. *ibid.* n. 97.
 Cui leges ordinavit ex divina principaliter voluntate & potestate. *ibid.*
 Christus quàm homo non fuit subjectus humanis legibus. *ibid.* n. 98.
 Licet eas servaverit. *ibid.*
 Fuit tamen subjectus legi naturae, & potuisset subijci divinae positiva. *ibid.*
 Fff Equidem

Equidem non subjacuit de facto legi Evangelica, neque etiam Mosaica. p.49.n.99.

Sed solum quibusdam praeceptis, iisque proprie dictis, sibi à Patre impositis. ibid.n.100.

Potestas regni spiritualis distinguitur in Christo à potestate sacerdotali. ibid.n.101.

Fuit in ipso ab instanti conceptionis. ibid.

An Christus titulo unionis hypostatica habuerit temporalem potestatem excellentiae super universum mundum. ibid.n.102.

An in patrandis miraculis interdum hac usus fuerit potestate. ibid.n.103.

Christi Adoratio.

Christus est adorandus perfectissimè latria. p.51.n.5.
Eadem adoratione tunc secundariò coadoratur humanitas. ibid.n.6.

Sicut corpus, adoratio homine ob excellentias animae, coadoratur. ibid.n.7.

Explicatur locus Damasceni objectus. ibid.n.8.

An & qualiter adoratio Verbi nondum incarnati, & ejusdem jam incarnati distinguantur. ibid.

Humanitas Christi non potest solitariè aut principaliter adorari latria. ibid.n.9.

Potest sic considerata adorari hyperdulia. ibid.n.10.

Dicta Conciliorum contra Nestorium procedentium non obstare ostenditur. ibid.n.11.

Immo ipse Christus ob excellentias humanitatis posset in rigore adorari juxta modum praemissum. p.52.n.12.

Idque sive hyperdulia jungatur latria, sive non. ibid.n.13.

An Christus posset rogari, ut or et pro nobis. ibid.n.14.

Christi Conceptio.

Christi conceptio non est facta ad dictum Angeli, Dominus tecum. p.69.n.29.

Sed ad expressionem virginis consensu per verba, Ecce ancilla Domini. ibid.p.70.

Christus in instanti de carne seu sanguine materno conceptus est; adeoque verè ex semine David secundum carnem. p.70.n.30.

Unde consequenter est verus filius Abrahae & Aë secundum corpulentam substantiam. ibid.

Non fuit tamen in Abraham decimatus, uti Levi. ibidem.

Qualem concursum adhibuerit Deipara. ibid.n.31.

Error quidam circa hoc, tempore Cajetani exortus & damnatus, refertur. ibid.

B. Virgo foetui formando ministravit purissimum semen. ibid.n.32.

Cur id vocetur sanguis. ibid.

Unde B. Virgo est propriè Mater Christi; immo veriùs quàm cetera sint matres suarum prolium. ibid.n.33.

Vide Maria Virgo.

Cur Spiritus sanctus dici nequeat Pater Christi. p.71.n.35.

Præter filiationem divinam est in Christo relatio realis filiationis ad matrem, posito quod similis detur in ceteris hominibus seu prolibus. ibid.n.36.

Christi Nativitas, Circumcisio, Manifestatio, Oblatio.

Circumstantiae Christi Nativitatem antecedentes, concomitantes & subsequentes adferuntur. ibid.n.37.

An prodierit cum secundinis & solitis sordibus. ibid.n.38.

Variis de causis, (quæ allegantur) circumcisus est; idque post dies octo, id est, die octavo. p.72.n.39.

A quo circumcisus sit, incertum est. ibid.

Nativitas Christi diversimodè manifestata fuit; signanter per stellam tribus Magis. ibid.n.40.

Vide Magi.

Christi oblatio. p.73.n.48.

Vide Mariæ Purificatio.

Christi vita ab Oblatione usque ad Passionem.

Christi fuga in Ægyptum. p.74.n.51.

Quantò tempore ibi manserit. ibid.

Dein subsecuta est cades Innocentium. ibid.

Reliqua Christi gesta usque ad Baptismum. p.75.n.52.

Quibus de causis Christum à Joanne baptizari conveniebat. ibid.n.55.

An id contigerit anno ætatis Christi trigesimo inchoato, an expleto, & quandiu, incertum est. ibid.n.56.

Christo baptizato qualiter aperti sunt cali, Patre apparente in voce, Spiritu sancto in corpore simili columba. p.76.n.57.

Qualiter ibi non fuerit fictio. ibid.

Apparitio hac non solum Joanni, sed etiam adstantibus patuit. ibid.

Christus quò die anni sit baptizatus. ibid.n.58.

Quale fuerit jejunium Christi, & subsequens tentatio. ibid.n.59.

Jejunio successit predicatio & miracula. ibid.n.60.

Consideratur in predicatione Christi doctrina, eamque tradendi modus. ibid. & n.61.

Christus potissimum Iudæis, raro gentilibus predicavit; & quare. p.77.n.62.

Quantò præcisè tempore predicavit, disputatur. ibid.n.63.

Tria paschata inter baptismum & mortem Christi manifestata sunt ex Scriptura, computatò saltem illò, quò mortuus est. ibid.

Quartum pascha esse addendum colligunt Varii ex Scriptura. ibid.n.64.

Hæc opinione supposita, vel admittendum est quintum pascha, vel potius dicendum, quòd miraculum nuptiarum contigerit ipso anno baptismi. ibid.n.65.

Ea autem seposita defendi adhuc possent quatuor paschata. ibid.

Vel solam tria cum Petavio. ibid.

Primum Christi miraculum, supple publicum, fuit conversio aquæ in vinum. p.78.n.66.

Quod similiter die sextâ Ianuarii contigisse habet doctrina satis recepta. ibid.n.67.

Quæ tamen incerta est, & difficultatem habere ostenditur. ibid.

Ad quam nihilominus responsio adherentium præfata sententiaè allegatur. ibid.

Vide Transfiguratio.

Conversatio Christi fuit socialis, actioni mixtam habens contemplationem, adeoque perfectissima. p.78.n.70.

Qualis ejus victus. ibid.n.71.

Qualis vestitus. p.79.n.72.

Incessisse cum Apostolis discalceatum ostenditur multipliciter. ibid.

Oppositum non rectè colligi ex dicto Joannis, quòd dignus non esset Christi calceamenta solvere, declaratur. ibid.n.73.

Tota vita Jesu paupertate abundavit. *ibid.*n.74.
 Cujus formam quoque præscripsit desiderantibus perfectionem vita Christiana. *ibid.*
 Interdum Christus habuit aliquarum rerum dominium ut declaravit Joā. XXII. *p.*80.*n.*76.
 Interdum verò non, ut declaravit Nicolaus III. *ibid.* num.77.
 Qui objectionem à se motam pulchrè dissolvit. *ibid.*n.78.
 Christus aliquando usque ad mendicitatem pauper fuit. *ibid.*n.79.
 Christi Passio, Mors, Sepultura, Descensus ad inferos. *ibid.*n.80.
 Acta Christi circa passionis exordium. *ibid.*n.80.
 Passio Christi fuit omnium mortalium in hac vita maxima & acerbissima. *p.*81.*n.*81.
 Quod declaratur ex consideratione variarum circumstantiarum ejusdem. *ibid.* & seqq.
 Tristitia interioris gravissima ac passionem maxime aggravantes causa recensentur. *ibid.*n.84.
 Majores sunt cruciatus in altera vita. *ibid.*
 Interna Christi afflictio seu per totam vitam perpetua crux supra modum adaugens gravitatem passionum Christi suadet. *p.*82.*n.*85.
 Ex quo Christi dilectio commendatur. *ibid.*
 Desperatio & Damnatorum pœna per blasphemos Novatores Christo patienti adscripta refutatur. *ibid.*n.86.
 Explicantur Verba Christi: Ut quid dereliquisti me. *ibid.*n.87.
 Cetera objectiones Hereticorum soluta. *ibid.*n.88.
 Tenebræ factæ sunt ab hora duodecima usque ad tertiam pomeridianam; & quam ob causam. *ibid.*n.89.
 Fuerunt universales super totum orbem. *p.*83.*n.*90.
 Cur Scriptores exteri id non notaverint. *ibid.*
 Acciderunt universales hæ tenebræ per Eclipsim solis ex diversis capitibus (quæ recensentur) miraculosæ. *ib.*n.91.
 An vel quomodo luna interpositio potuerit causare adeò universales tenebras. *ibid.*n.92.
 Quales fuerint hæ tenebræ; signanter, quòd non fuerint densæ, ut Ægyptiacæ. *ibid.*
 Terra motus in morte Christi, & inde orta petrarum scissio, non in sola Judæa; sed & in aliis orbis partibus accidit, signanter in monte Alverna. *ibid.*n.93.
 Allegamur congruentia mortis Christi. *p.*84.*n.*94.
 Crux multipliciter præfigurata. *ibid.*
 Cur mortem crucis Christum pati conveniret. *ibid.*n.95.
 Christus dicitur sepultus per Synecdochē. *ibid.*n.96.
 Cur conveniebat Christum sepeliri; idque in sepulchro alieno & novo; eoque de petra exciso. *ibid.*
 Qualiter computandum sit triduum sepulture Christi. *ibid.*n.97.
 Christus juxta fidem realiter descendit ad inferos secundum animam. *p.*85.*n.*98.
 Quòd apertè probatur ex Scriptura, Symbolis, Conciliis & Patribus. *ibid.*n.99.
 An Christus secundum substantiam descenderit ad infernum damnatorum. *ibid.*n.100.
 Item an ad limbum puerorum. *ibid.*
 An demique ad purgatorium. *ibid.*n.101.
 Christus præsentia sua animas Patrum in limbo latificavit, & eis beatitudinem essentialē contulit. *ibid.* n.102.
 Mansit cum eisdem toto mortis triduo. *ibid.*n.103.
 Et secum ex infernalibus locis eas in resurrectione eduxit. *p.*86.*n.*104.
 Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Christi Resurrectio, Ascensio & Sessio ad dexteram Patris.
 Christi resurrectio in corpore impassibili diversimodè comparatur. *ibid.*n.105.
 Ejus necessitas & congruentia multiplex ostenditur. *ibid.* n.106.
 Resurrectio fuit signum divinitatis Christi. *ibid.*n.107.
 Resurrexit Christus die tertiâ, quæ erat Dominica; ob hoc Christianis ab initio Ecclesiæ sacra. *p.*87.*n.*108.
 Idque congruè post tridui moram. *ibid.*
 Verosimilius in aurora diei. *ibid.*n.109.
 Diverse quoad modum loquendi narrationes de discessu & adventu mulierum ad sepulchrum Christi referuntur. *ibid.*n.110.
 Eadem conciliantur. *ibid.*
 Conciliantur fusè ea quæ diversimodè narrant Evangelistæ de visione Angelorum, apparitione Christi &c. *ibid.*n.111.
 Plures aliæ apparitiones enarrantur, partim in Scripturis expresse, partim non. *p.*88.*n.*112.
 Tempore isto interdum, & quidem familiarius, ac primò omnium apparuit Christus Matri. *ibid.*
 Prius tamen apparuisse peccatrici censent aliqui. *ibid.*
 Habuit jugiter Patres à limbo liberatos invisibiliter commites toto illo tempore. *ibid.*
 Christus omnium primus resurrexit ad vitam immortalem. *ibid.*n.113.
 Corpora multa Sanctorum sub id tempus surrexisse ad vitam immortalem, probatur. *ibid.*n.114.
 Non tamen ante Christum surrexisse indicat Matthæus, utpote locutus per anticipationem, ut ex ipsomet colligitur. *ibid.*
 Satisfit fundamentis existimantium corpora ista surrexisse ad vitam mortalem. *ibid.*n.115.
 Ascensio Christi contigit quadragesimò die post resurrectionem circa seu post meridiem. *p.*89.*n.*116.
 Idque ex monte Oliveti facie ad Aquilonem versa. *ibid.* n.117.
 Ascendit autem Christus virtute propria. *ibid.*
 Attollendo præterea paulatim totum corpus simul. *ibid.* n.118.
 Qualiter in nube. *ibid.*
 An fuerit successivè motus per omnes calos intermedios. *ib.*
 Quò stipatus comitatu ascenderit. *ibid.*
 Christus sedere ad dexteram Patris dicitur locutione metaphorica: quæ explicatur. *ibid.*n.119.
 Pater non est in sinistra Filii, sed in eadem dextera. *p.* 90.*n.*120.
 Nec tamen sedet ad dexteram Filii. *ibid.*
 Sedet ad dexteram utriusque Spiritus Sanctus: sed locutio hæc est insueta. *ibid.*
 An sessio ista demum competat Christo post mortem. *ibid.* n.121.
 Alius sensus quò sessio ad dexteram convenit Christo quàm homini, declaratur. *ibid.*n.122.
 Quòvis modò explicetur non convenit ulli puræ creaturæ. *ibid.*n.123.
 Quò sensu Christus Matth. 20. dixerit sessionem ad dexteram & sinistram suam dandam iis, quibus parata est à Patre. *ibid.*
 Christi paupertas, vide Christi Vita usque ad passionem.
 Christi Adventus ad Judicium, vide Judicium.
 Christi Genealogia, vide Mariæ Genealogia.

Circumcisio.

Circumcisio fuit sacramentum pro familia Abraha diu ante Legem scriptam institutum, ac sub Moyse legi insertum. p. 114. n. 35.
Qua convenienter adhibebatur in membro generationis: & octavo die. ibid.
Instrumentum an lapideum fuerit, an ferreum. ibid.
Item quis Minister & locus. ibid. p. 115.
Circumcisio principaliter instituta fuit in signum fœderis & distinctivum Gentis. p. 116. n. 39.
Secundario in Remedium originalis peccati. ibid. n. 40.
Quod ostenditur ex auctoritate Patrum & Scriptura. ibid. & n. 41.
In Circumcisionis defectum adhibebatur Remedium Legis natura. ibid. n. 42.
Nova Patrum explicatio, quam Lugo allegat, refutatur. p. 117. n. 43.
Circumcisio conferebat gratiam ex opere operato, saltem parvulis. ibid. n. 44.
Ex quo non rectè arguitur contulisse gratiam adultis. ibid. n. 45.
Quamvis & his gratiam contulisse sit quorundam conjectura. ibid.
Non tamen Abraha illam contulit. ibid.
Auctoritates quæ Circumcisioni causalitatem gratia denegare videntur, explicantur. ib. à n. 46. usque ad 50.

Circumstantiæ.

Quid censendum quoad confessionem, de circumstantiis, quæ aggravant vel minuunt in infinitum, faciendo de veniali mortale, aut contrà. Vide Confessio Circumstantiarum.

Communicatio Idiomatum.

Communicatio idiomatum quid ex vi nominis. p. 23. n. 94.
Oritur ex Incarnatione, ratione unitatis personæ. ibid.
Non consistit in reali communicatione proprietatum factâ reciprocè utrique in Christo natura. ibid. n. 95.
Sed in hoc, quod prædicata divina & humana rectè de eadem persona, adedque de se invicem prædicentur. ibid.
Unde debent concretim exprimi; sic scilicet ut connotent idem suppositum. ibid. n. 96.
Quod declaratur variis exemplis. ibid. n. 97.
In hac prædicatione qualiter cavendum à particula reduplicativa. p. 24. n. 98.
Item à prædicatis excludentibus suppositalitatem divinam aut præscindentibus à supposito. ibid.
Cavendum etiam in prædicatis divinitatis Christo tribuendis à denominatione accidentali. ibid. n. 99.
Cur magis propriè dicatur, Deus factus est homo: quàm Homo factus est Deus. ibid. n. 100.
Posterior propositio in quo sensu possit admitti. ibid.
An rectè dicatur: Christus incepit, vel desit esse. ibid. n. 101. & 102.
An ratione diversarum naturarum possint verificari de eadem persona Christi contradictoria. ibid. n. 103.
An filius Dei sit prædestinatus, ut sit homo. p. 25. n. 106.

Vide Christi Prædestinatio.

Communio, vide Eucharistiæ Sumptio.

Conceptio Christi.

Vide Christi Conceptio.

Conditio.

Quæ Conditionum varietas. p. 534. n. 28.
Vide Matrimonium initum sub conditione.

Confessarius.

In Confessario requiritur probitas, competens scientia, & discretio. p. 443. n. 49.
Quanam scire debeat, breviter recapitulatur. p. 444. n. 50.
Quam exacta debeat esse scientia, declaratur. ibid. n. 51.
Non aqualis esse debet in omnibus Confessariis, sed pro ratione locorum & personarum inaequalis. ibid.
Corollaria practica. ibid. n. 52.
Quando obligetur Sacerdos, sive Parochus, sive Delegatus, hoc Sacramentum ministrare. ibid. n. 53.
Quæ observanda Confessario in Confessionis procinctu. p. 445. n. 54.
Quæ in Confessionis progressu. ibid. n. 55.
Quandonam juvandus sit pœnitens interrogationibus Confessarii, declaratur in ordine ad praxim. ibid.
Quid agendum, quando Confessarius aliunde novit peccatum, quod pœnitens tacet. ibid. n. 56.
An vel quando pœnitens inter peccatorum enarrationem interpellandus. ibid. n. 57.
Cautela in interrogationibus, & modo interrogandi necessarii observanda. ibid.
Debet insuper Confessarius advertere, an pœnitens sit ritè dispositus. p. 446. n. 58.
Qualiter quoad hoc in praxi sit procedendum. ibid.
Quibus neganda absolutio. ibid.
An facile reincidentibus. ibid.
Qualiter procedendum cum ignorante rudimenta fidei. ibid. n. 59.
Qualiter procedendum cum eo, qui laborat errore invincibili v.g. de invaliditate Matrimonii. ibid. n. 60.
Quid agendum, si talis neget conjugale debitum, aut interroget, num ad hoc obligetur. ibid.
Quid si invincibiliter errans ex levi scrupulo aut curiositate veritatem rei inquirat. p. 447. n. 61.
An debeat Confessarius sequi opinionem pœnitentis. ibid. num. 62.
Ad quid teneatur, qui oblitus fuit absolvere vel invalidè absolvit à peccatis. ibid. n. 63.
Vel qui omisit absolvere à censura, aut admonere de restitutione, vel ex culpa lata dixit non esse faciendam. ibid. n. 64.
Quid agendum, dum defectus ex parte ipsius contingit circa materiale integritatem. ibid. n. 65.
An vel qualis ex ministerio hujus Sacramenti oriatur conjunctio inter Confessarium & pœnitentem. ibid. n. 66.
An valeat Confessio instituta apud Confessarium complicem. p. 448. n. 67.

Confessarii Electio.

Papa potest jure divino sibi eligere Confessarium. ibid. num. 68.
Idem jure communi possunt Episcopi & alii Prælati empti. ibid.
Ex privilegio quinam id possunt. ibid. n. 69.
Ex consuetudine id possunt Cardinales, Parochi & alii Sacerdotes saculares. ibid.
An indulta Cruciatæ &c. locum habeant in Religiosis ad effectum eligendi Confessarium. ibid. n. 70.

Confessarii Approbatio.

Vide Approbatio.

Confessarii Jurisdictio.

Vide Jurisdictio.

Confessio.

Confessio faciendâ ore ex usu Ecclesiæ. p. 460. n. 86.

An

An hic usus graviter obliget, dubium est; saltem excusat causa rationalis. ibid. & n. 87.
 An qui nequit ore, teneatur scripto confiteri. ibid. n. 88.
 Confessio auricularis sic est a Christo instituta, ut publica non sit vetita nec praecepta, immo neque praeceptibilis ab Ecclesia. ibid. n. 89.
 Scotus non docuit auricularem Confessionem esse de necessitate Sacramenti. ibid.
 Confessio per interpretem non cadit sub praeceptum Ecclesiasticum, aut divinum confessionis. ibid. n. 90.
 Qualiter ad illam per accidens ex obligatione propria charitatis posset infirmus obligari. p. 407. n. 91.
 Negans mortale hic & nunc confitendum graviter peccat. ibid. n. 92.
 Secus si neget veniale, aut alias confessum, vel certe hic & nunc non confitendum mortale. ibid.
 Idem est de circumstantiis non necessariis vel non pertinentibus. ibid.
 Confitens mortale falsum graviter peccat, secus si veniale: nisi hoc foret tota materia Confessionis. ibid. n. 93. & seqq.
 An confitens mortale falsum, sed tanquam adhuc confessum, mortaliter peccet. p. 408. n. 96.

Confessionis Præceptum.

 Ius divinum Confessionis omnes post Baptismum lapsos obligat ad confitendum mortalia, quæ exinde committunt. p. 408. n. 97.
 Satisfit praecepto divino Confessionis, si semel & simul in articulo seu periculo mortis omnia confiteamur. ibid.
 Non obstat nata intercedere multorum oblivio, aut incapacitas subeundi gravem & condignam poenam. ibid. n. 98.
 Sapius & citius v. g. annuè confitens, implet nihilominus praeceptum Christi. ibid. n. 99.
 Quamvis in hoc negligens praeceptum Christi non infringat. ibid.
 Per accidens obligatur quis interdum jure divino sapius confiteri. p. 409. n. 100.
 Præceptum Ecclesiasticum obligat ad annuam confessionem omnes obstrictos peccato mortali, eosque solos. ibid. n. 101. & n. 102.
 Quomodo annus sit computandus. ibid. n. 103.
 Indifferens est, quâ anni parte fiat confessio. ibid. n. 104.
 Non est ob nova aut oblita mortalia iterum eò annò Confessio instituenda. ibid.
 Idem est, si quadam fuerint justâ de causâ suppressa; etsi reservata. ibid. n. 105.
 Peccator praevidens impedimentum debet praevenire confitendo. p. 410. n. 106.
 Qui ob impedimentum vel ex negligentia hoc anno confessus non fuit, consultissime mox supplet; valde probabiliter tamen praeceptum expirat cum anno. ibid.
 Positò quòd non expiraret, an unicâ Confessione satisfaceret etiam obligationi anni sequentis. ibid. n. 107.
 Non satisfit praecepto Ecclesiastico per Confessionem informem. ibid. n. 108.
 Si daretur Sacramentum Pœnitentiae validum & informe, sufficeret Confessio informis & valida, ad impletionem praecepti. ibid.
 Ecclesia obligat ad Confessionem merè interiorum, & sufficientem dispositionem. ibid. n. 109. & seq.
 An possit iudicio Confessarii differri Confessio, uti Communio Paschalis. p. 411. n. 111.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Confessionis Necessitas.

 Omnium & singulorum mortalium Confessionem jure divino esse praeceptam contra quosdam adstruit fides declarata in Tridentino, fundata in Verbis Christi Joann. 20. p. 386. n. 1. & seq.
 Ac in perpetuo sensu Ecclesia, quem exhibent Concilia & Patrum scripta, quorum sensus expenditur. p. 387. n. 3.
 Adducitur unicum testimonium Leonis Magni. ibid. n. 4.
 Accedunt miracula, & multiplex Confessionis utilitas, quam etiam fassi sunt ipsi Hæretici. ibid. & n. 5.
 Explicatur aperte mens Ambrosii l. 10. in Lucam. ibid. p. 388.
 Objicitur & discutitur factum Nectarii. p. 388. n. 7. & seqq.
 Chrysostomus successor Nectarii Confessionis necessitatem docet. ibid. n. 10.
 Cujus usus etiam postmodum in Ecclesia Græca mansit. p. 389. n. 11.
 Explicatur Canon desumptus ex Pœnitentiali Theodori Archiepiscopi Cantuariensis. ibid. n. 12.

Confessionis Integritas.

 Non requiritur Confessio integra materialiter, sed formaliter, idque jure divino. ibid. n. 13. & seq.
 Peccata oblita censentur eadem confessione includi & remitti; cum onere ea confitendi, postquam memoria occurrerint. p. 390. n. 15.
 Integritas jam dicta non requiritur in Confessione venialium. ibid. n. 16.
 Corollaria practica. ibid.
 Integritas formalis non tantum ex praecepto divino, sed etiam ad valorem Confessionis mortalium requiritur. ibid.
 Sic ut eidem Sacerdoti omnia pro tempore occurrentia sint exponenda. ibid.
 Corollarium practicum. ibid.
 An Sacramentum pœnitentiae defectu integritatis possit interdum esse validum & informe. ibid. n. 17.
 Diligens examen qualiter pramittendum Confessionis. p. 391. n. 18.
 Integritas non requirit Confessionem anticipari, vel peccata scribi. ibid.
 Qualiter cum rudioribus hac in re procedendum. ibid. n. 19.
 Peccata sunt exponenda quoad speciem & circumstantias speciem mutant. ibid. n. 20.
 Si tamen verè differant in genere moris; etsi subtiliores forent, & non communiter notæ. ibid. n. 21.
 Notabile pro praxi. ibid.
 Exprimendus est numerus mortalium. ibid. n. 22.
 Dum certò non cognoscitur exprimendus est juxta bonam fidem vel credulitatem. p. 392. n. 23.
 Quid faciendum si postea error deprehendatur. ibid.
 Qualiter agendum cum rudibus raro consentientibus. ibid. n. 24.
 Qualiter procedendum cum meretricibus, vel longo tempore in continuo velut peccato manentibus. ibid. num. 25.
 An instituens Confessionem generalem debeat confiteri integrè, etiam alias bene confessas. ibid. n. 26.
 Peccata vetera cum novis tunc involvi possunt, sed non expedit. ibid. n. 27.
 An venialia, v. g. mendacia cum dolore debito indefinitè expressa, remittantur omnia. p. 393. n. 28.

Fff 3

Ab integritate materiali Confessionis excusat notabile
incommodum extrinsecum. p. 398. n. 53.
Non minus quam obliuio ignorantia &c. ibid.
Immo interdum ea integritas foret peccaminosa. ibid.
Non potest plus, quam necessitas postulat, reticere. ibid.
n. 54.
Exponuntur varii casus in quibus liceat dimidiare Con-
fessionem. p. 399. n. 55. & seqq.
Cautela adhibenda tum confitenti, tum Confessario. ibid.
An id liceat ob infamiam complicitis, idque etiam in ipso
mortis articulo. ibid. n. 58. & 59.
Cur minus excuset notitia complicitis apud Sacerdotem,
quam apud tertium. p. 400. n. 60.
Confitens in necessitate non habenti potestatem in reser-
vata, hac consulto simul exprimit; sed per se lo-
quendo non tenetur. ibid. n. 61.
Magnus poenitentium concursus non excusat Confessa-
rium a negligenda integritate. ibid. n. 62.

Confessio Circumstantiarum.
Quid censendum de Circumstantiis, qua aggravant vel
minuunt in infinitum, faciendo de veniali mortale,
aut contra. p. 393. n. 29.
Quid censendum de Circumstantiis diminuentibus mor-
tale manens tale. ibid. n. 30.
Aggravantes notabiliter mortale intra eandem speciem
esse constendas tenet opinio valde probabilis. ibid.
n. 31.
Corollaria ex hac opinione sequentia. p. 394. n. 32.
Opinio negans praedictas circumstantias esse constendas
est aequè aut magis probabilis. ibid. n. 33.
Qua probatur. ibid.
Quorundam probatio ex verbis Tridentini desumpta
discutitur. ibid. n. 34.
Corollaria practica. ibid. n. 35.
Etsi non forent ha circumstantia explicanda, non tamen
possent negari. p. 395. n. 36.
An si non obligetur poenitens eas confiteri sponte, tenea-
tur saltem rogatus. ibid. n. 37.
Specialiter nonnulli asserunt circumstantias aggravan-
tes, quibus est annexa reservatio, aut censura, expri-
mendas esse; sed inconsequenter. ibid. n. 38.

Confessio Peccatorum dubiorum.
Qui probabiliter resolvit se non commisisse peccatum gra-
ve, vel in eo se non graviter peccasse, consulto, sed
non necessario confitetur. ibid. n. 39.
Idem est, si certus de facto mortali, probabiliter resolvat
se confessum esse. Secus est, si de hoc tantum dubitet.
p. 396. n. 40.
Notabile pro scrupulosis. ibid. n. 41.
Alia regula utilis pro quietanda conscientia circa Confes-
sionem praeteritorum. ibid. n. 42.
Peccata, de quibus dubitatur, an sint commissa, juxta
Nonnullos non sunt confitenda, secus, inquit, si
solum dubitetur de qualitate. ibid. n. 43.
Expenduntur hujus dicti probationes. ibid. & n. 44.
Caramuel generaliter negat dubia esse confitenda, etsi
dubium sit de confessione. ibid. n. 45.
Quod postremum saltem est improbabile. ibid.
Quoad alia videtur favere possessio, nec repugnare Tri-
dentinum. ibid. p. 397.
Argumentum, quod in contrarium adfert Lugo, non est
quoque efficax. p. 397. n. 46.
Contra quam sententiam Caramuelis militat sensus &

praxis communis. ibid. n. 47.
Solvitur fundamentum desumptum ex possessione liber-
tatis. ibid.
Nonnulla tamen circa communem Sententiam conside-
randa proponuntur Lectori. ibid. n. 48.
Peccata dubia sunt sub dubio confitenda, & cessante
dubio convenit ea exprimi ut certa. p. 398. n. 49.
Iuxta receptam doctrinam oportet dubia peccata cessante
dubio exprimi, ut certa. ibid.
Ob non leves tamen difficultates quas recepta doctrina
patitur, varii Recentiores censent hoc non esse ne-
cessarium. ibid. n. 50. & n. 51.
Circa dubiorum peccatorum confessionem, quomodo pro-
cedendum cum scrupulosis. ibid. n. 52.

Confirmatio.
Confirmationis Sacramentum contra Novatianos & va-
rios alios haereticos adstruit fides Catholica. pag.
211. n. 1.
Probatur ex Scriptura, Conciliis, Pontificibus & Patri-
bus antiquis. ibidem usque ad n. 9.
Immerito reprehenditur Scotus, quasi sentiens non proba-
ri ex Scriptura hoc Sacramentum esse à Christo insti-
tutum. p. 212. n. 6.
Est hoc Sacramentum probabilius institutum in ultima
cena. p. 213. n. 9.
Consummata tamen institutio, etiam quoad ministrum,
referenda est ad tempus subsequens resurrectionem.
ibid. n. 10.

Confirmationis Materia.
Materia Confirmationis remota est Chrisma. ibid. n. 11.
Apostolos hoc Sacramentum aliquando contulisse sine
Chrismate variè probatur. ibid. n. 12. & p. 214.
num. 13.
Quod tamen non obstat, quo minus Chrisma sit ejus ma-
teria. ibid. n. 15.
Interdum etiam Apostoli usi sunt Chrismate. ibidem
num. 14.
Chrisma debet esse confectum ex oleo olivarum & bal-
samo. ibid. n. 16.
Quidam tamen putant solum oleum esse de necessitate
Sacramenti. ibid.
At contrarium probatur ex Florentino, & constanti tra-
ditione. ibid. n. 17. & 18.
Adfertur congruentia materia hujus Sacramenti. pag.
215. n. 20.
Objicitur auctoritas Innocentii III. c. Pastoralis de Sa-
cram. non iterand. qua explicatur & solvitur. ibid.
n. 21. & 22.
Balsamum ad hoc Sacramentum sufficiens praesertim In-
dicum (ex quo Chrisma potest confici) satis facile po-
test obtineri. ibid. n. 23.
Non est necessarium quod singula partes Chrysmatis for-
maliter contineant aliquid balsami. ibid. p. 216.
Nec secundum Arriaga quod totum oleum alteretur odore
balsami. p. 216. n. 24.
Modus adhibendi balsamum non arguit, quod non sit de
necessitate Sacramenti: quin pariter argueret non esse
de necessitate praecepti divini. ibid.
Benedictio Chrysmatis est de necessitate Sacramenti. ibid.
num. 25.
Cur potius, quam benedictio aquae de necessitate Sacra-
menti baptis-matis. ibid.
Forma Benedictionis relicta est arbitrio Ecclesiae. ibid.
Benedictio Chrysmatis nequidem per Pontificem potest
com-

committi simplici Sacerdoti. ibid. n. 26.
 Opposita sententia non favet Toletanum I. p. 217. n. 27.
 Extat nihilominus Bulla Eugenii IV. in contrarium. ib.
 Materia proxima Confirmationis est unctio cum Chris-
 mate in modum crucis. ibid. n. 28.
 Sic ut & unctio & signum crucis sint de necessitate Sa-
 cramenti. ibid.
 Valet Sacramentum, etsi unctio fiat aliò digito quàm pol-
 lice. ibid. n. 29.
 Immo verosimilius, etsi fiat aliquò instrumentò. ibid.
 Qualiter peccet, qui utitur aliò digito à pollice; item qui
 aliquò instrumentò. ibid.
 Frontis Chrismatio est de necessitate Sacramenti. ib. n. 30.
 Græci aliarum adhuc partium unctiones adhibent, quæ
 sunt caremoniales. ibid. p. 218.

Confirmationis Forma.

Ponitur usitata forma Confirmationis, quæ est convenien-
 tissima. ibid. n. 31.
 Ad valorem sufficiunt verba ei æquivalentia. ibid.
 Quæ sit forma Græcorum. ibid. n. 32.
 Ostenditur, quòd sit legitima. ibid.
 Ex ipsa & aliunde probatur, ly signo crucis, aut
 Chrismate salutis, non esse de essentia forma. ibid.
 & p. 219. n. 33.
 Sicut nec expressa invocatio trium personarum est de es-
 sentia etiam in forma Latina. ibid. & n. 34.
 Nec refert, quòd Confirmatio sit quadam consummatio
 Baptismi. ibid. n. 34.

Confirmationis Minister.

Ordinarius minister Confirmationis est solus Episcopus.
 ibid. n. 35.
 Sic ut hoc Sacramentum à simplici Sacerdote collatum
 sine legitima commissione, sit nullum. ibid. n. 36.
 Ananias Paulo imponens manus, non contulit ei Sacra-
 mentum Confirmationis. p. 220. n. 37.
 Apostolica manus impositio, etsi materialiter diversa, ad-
 huc ostendit munus confirmandi esse Episcopale. ibid.
 n. 38.
 Chrismatio Sacerdotibus permessa in Canonibus non est
 collatio Confirmationis. ibid. n. 39.
 Explicatur locus Hieronymi in contrarium objectus. ib.
 n. 40.
 Ad valorem Sacramenti sufficit Ordo Episcopalis. ibid.
 n. 41.
 Ad licitè ministrandum etiam jurisdictio requiritur.
 ibid. n. 42.
 Extraordinarius Confirmationis Minister ex commis-
 sione Pontificis est simplex Sacerdos. p. 221. num.
 42.
 Quod probatur ex variis capitibus. ibid. & seqq.
 Declaratur mos Ecclesiæ Orientalis, in qua etiam anti-
 quitus Presbyteri confirmant. ibid. n. 45. & seqq.
 Cur Bulgari à Sacerdotibus Photii confirmati, sint à La-
 tinis Episcopis reconfirmati. p. 222. n. 46.
 An Innocentius III. improbaverit morem Græcorum, jux-
 ta quem Sacerdotes confirmabant. ibid. n. 47.
 An id egerit Innocentius IV. ibid.
 Quid desuper decreverit Clemens VIII. ibid. n. 48.
 Cur hic sub conditione reconfirmandos censuit confirma-
 mato à Græcis Presbyteris. ibid.
 Ad valorem commissionis facta simplici Sacerdoti, non
 requiritur justa causa. ibid. n. 49.

Hæc commissio non est strictè dicta dispensatio in jure di-
 vino. ibid.

Potest illam Pontifex, etiam non consecratus, dare, tum
 per se, tum per delegatum. p. 223. n. 50.
 Non potest illam dare Collegium Cardinalium sede va-
 cante. ibid.
 Posset tamen per Pontificem hujusmodi potestas ei dele-
 gari. ibid.

Confirmationis Subjectum, & Præceptum.

Ad valorem Confirmationis requiritur ex parte susci-
 pientis baptismus. ibid. n. 51.
 Et sufficit; supposito tamen quoad adultos consensu. ibid.
 num. 52.
 Quare etiam parvuli sunt illius capaces. ibid.
 Ad licitè suscipiendum requiritur & sufficit status gratiæ.
 ibid. n. 53.
 Jejunium, uti & confessio, tantum suadetur. ibid.
 Consuetudo de non confirmando parvulos ante septennium
 non obligat. ibid.
 Quando expediat etiam infantes confirmari. ibid.
 Per se loquendo nulla est obligatio suscipiendi hoc Sacra-
 mentum. p. 224. n. 54.
 Quidam tamen sunt in contrarium; quibus non rectè
 annumeratur Scotus. ibid.
 Posset nihilominus hoc Sacramentum omittendo quis per-
 accidens graviter peccare. ibid. n. 55.
 An saltem olim fuerit præceptum suscipiendi hoc Sacra-
 mentum. ibid.
 An ordinandi obligentur prius suscipere Confirmationem.
 p. 498. n. 73.
 Quæ obligatio Episcoporum illud conferendi. p. 224.
 num. 55.

Confirmationis Effectus.

Confirmatio confert gratiam sanctificantem. ibid. n. 56.
 Et auxilia actualia ad fortiter profutendam fidem. ibid.
 An conferat majorem gratiam, quam baptismus. ibid.
 n. 57.
 Affirmant aliqui: Scotus cum aliis magis fundatè ne-
 gat. ibid.
 Confirmatio imprimit Characterem. p. 225. n. 58.
 Initerabilitas hujus Sacramenti specialiter probatur.
 ibid.
 Quam etiam defendunt Græci. ibid.
 Recentiores tamen Græci errant, existimantes Confirma-
 tionis Characterem infidelitate deleri. ibid.
 S. Augustinus asserens manus impositionem posse repeti,
 non loquitur de Sacramentali, sed reconciliatoriâ.
 ibid. n. 59.
 Aliæ auctoritates, signanter S. Methodii, objiciuntur &
 solvuntur. ibid. n. 60. & seqq.
 Character Confirmationis est distincta speciei à baptis-
 mali. p. 226. n. 63.
 Confirmationis Cæremoniæ. ibid.
 Episcopus conferens hoc Sacramentum tenetur indui pon-
 tificalibus. ibid. n. 64.
 Cur caput confirmati vittâ ligetur. ibid.
 Cur Episcopus dat ei alapam. ibid.
 Quò loco & tempore hoc Sacramentum sit conferendum.
 ibid.
 Debet adesse patrinus, isque unicus, etiam post Triden-
 tinum. ibid. n. 65.
 An necessariò sit distinctus à baptismali. ibid. p. 227.
 Non confirmatus illicitè obit munus patrini: an etiam
 invalide. p. 227. n. 66.
 Nulla vel rara in patrino est obligatio instruendi.
 ibid.

An Monachis licitum sit esse patrilos confirmationis. ibid. n. 67.
 Cognatio spiritalis ex Confirmatione inter quos oriatur. ibid. n. 66.
 Quoddam notabile pro Pastoribus. p. 237. n. 67.
 Conjux.
 Coniuges obligantur invicem cohabitare, etiam ex natura rei. p. 584. n. 38.
 Ad cohabitationem coniuges cogi possunt à iudice. ibid.
 Electio habitationis aut mutatio ejusdem per se loquendo est penes virum. ibid. n. 39.
 Vir tamen tenetur stare pactis quoad habitationem initis; nisi necessitas aliud postulet. ibid. p. 585.
 Tenetur etiam sequi mulierem, quæ ex necessitate cogitur habitaculum mutare. ibid.
 Justa causa excusat diuturnam à conjugē absentiam. p. 585. n. 40.
 An mulier sequi teneatur virum vagum. ibid.
 Oscula & similes actus conjugibus licent tanquam dispositiones ad copulam conjugalem debite perficiendam; vel tanquam signa & fomentum amoris conjugalis. p. 584. n. 33. & seq.
 Etiam si sola intendatur voluptas in osculis & similibus actibus, etiam sine intentione copula, adhuc non sunt in conjugibus mortale peccatum. ibid. n. 35.
 Quid de illis actibus censendum, si coniuges non possint liberè exercere ipsam copulam. ibid. n. 36.
 Quid censendum de morosa delectatione circa copulam conjugalem, vel de tactibus impudicis in absentia conjugis. ibid. n. 37.
 Consanguinitas.
 Vide Matrimonii Impedimenta.
 Consecratio.
 Vide Sacrificium.
 Consensus Matrimonialis.
 Internus contrahentium consensus essentialiter ita requiritur, ut potestate humanā suppleri nequeat. pag. 528. n. 1.
 Posset tamen suppleri potestate divinā. ibid. n. 2.
 Solorum contrahentium consensus requiritur ad valorem. n. 3.
 Quid actum in Concilio Tridentino de irritandis conjugis quæ sine consensu parentum contraherentur. ibid.
 Explicatur jus civile. p. 529. n. 4.
 An jure Canonico consensus parentum fuerit olim requisitus ad valorem. ibid.
 Conjugia servorum sunt legitima citra consensum dominorum. ibid. n. 5.
 Proles ex maxima congruentia non debent nubere sine consensu parentum. ibid. n. 6.
 Secus facientes quibus casibus per accidens excusentur. ibid. n. 7.
 Item quibus casibus per accidens graviter peccent. ibid.
 An per se graviter obligentur. ibid. n. 8.
 An proles infans aut invitis parentibus contrahentes possint exheredari. p. 530. n. 9.
 Quid de hoc statutum sit per Principes Belgii. ibid.
 An hujusmodi statuta sint valida attentò jure Canonico, controversum est. ibid. n. 10.
 Consensus conjugalis debet exterius exprimi; idque ex usu Ecclesie per verba. ibid. n. 11.
 Quæ tamen certò non requiruntur ad valorem. p. 531. num. 12.

Quæ verba & signa inter presentes sufficiant. ibid. num. 13.
 Potest inter absentes consensus exprimi per Epistolam, servatâ formâ Tridentini. ibid. n. 14.
 Melius tamen & crebrius exprimitur per procuratorem; qui modus contrahendi plenius explicatur. ibidem num. 15.
 Quæ simultas in consensu amborum conjugum & expressione requiratur. ibid. n. 16.
 In quod objectum necessario cadat consensus matrimonialis. ibid.
 Consensus conjugalis debet esse liber à necessitate. p. 532. num. 17. Vide Metus.
 Consensus conditionatus, Vide Matrimonium initum sub conditione.
 Constantinus.
 Constantinus fuit confirmatus sub tali forma: Signet te Deus sigillò fidei &c. p. 218. n. 32.
 Continentia.
 Continentia annexa Ordinibus sacris, ad quid, & quò jure obliget. p. 504. n. 101.
 Vide Ordinis subiectum.
 Contritio.
 Descriptio contritionis seu pœnitentia interioris. p. 373. num. 1.
 Hæreticorum de ea sententia refertur, & refellitur. ibidem. p. 374.
 Contritionis Possibilitas & Necessitas.
 Contritio seu pœnitentia interior est utilis ac salutaris cuilibet peccatori in via. p. 374. n. 2.
 Varia Scriptura loca objiciuntur. ibid. n. 3.
 Respondetur ad exemplum Esau & Antiochi. ibid.
 Quid intelligatur per peccatum in Spiritum Sanctum, neque hic, neque in futuro remissibile. ibid. n. 4.
 Quid significetur 1. Ioan. 5. per peccatum ad mortem. ibid. p. 375.
 Peccator omnis an pœnitere salutariter possit, remissivè. p. 375. n. 5.
 Pœnitentia locum habet in omnibus, qui aliquando actu peccarunt, & in via sunt. ibid. n. 6. & n. 7.
 An etiam in Beatis. ibid.
 Non convenit perfectè innocentibus, aut soli originali subiectis. ibid.
 Est necessaria iis, qui mortaliter peccarunt, tum necessitate medii tum necessitate præcepti; & quidem naturalis ex suppositione. ibid. n. 8. & 9.
 An & quando impœnitentia finalis sit speciale peccatum. ibid. n. 10.
 Præceptum pœnitentia non obligat peccatorem ad quamprimum pœnitendum. ibid. n. 11.
 Objectiones solvuntur. p. 376. n. 12. & seqq.
 Præceptum pœnitentia obligat peccatorem in periculo vitæ ac perpetua amentia. ibid. n. 15.
 An, & quando adhuc. ibid.
 Notabile pro praxi. p. 377.
 Quando per accidens obliget hoc præceptum. p. 377. n. 16.
 An justificatus per solum actum dilectionis teneatur pœnitentia elicere actum formalis pœnitentia. ibid. n. 17.
 An quoties justo peccatorum memoria incidit, debeat pœnitere. ibid.
 Quæ pœnitentia sit in præcepto. ibid. n. 18.
 Contritio alia perfecta, alia imperfecta seu attritio dicitur.

I N D E X R E R U M.

dicitur. p. 380. n. 34.
Descriptio & explicatio contritionis perfecta Charitate.
ibid. n. 35.
Hæc infallibiter justificat etiam extra Sacramentum;
& quidem sola. *ibid.* n. 36.
Contritio imperfecta. Vide Attritio.
De Efficacia, Appretiatione, & aliis conditionibus con-
tritionis reconciliativa. Vide Pœnitentiæ Actus.
Conversio Substantialis.
Conditiones ad conversionem substantialem communiter
requisitæ enumerantur. p. 272. n. 75.
In quo formaliter consistat. *ibid.* n. 76.
Quæ actiones in conversione Eucharistica necessariò in-
terveniant. *ibid.* n. 77.
Vide Eucharistica Transsubstantiatio.
Corpus.
Vox, corpus, quid significet in forma Consecrationis pa-
nis. p. 254. n. 81.
Vide Eucharistica Christi præsentia.
Cur minus repugnet corpori existere modò spirituali,
quàm spiritui existere modò corporali seu quantitativò.
 p. 266. n. 48.
Creatura.
An pura creatura potuerit condignè satisfacere pro pecca-
to mortali. p. 22. n. 92.
Vox, Creatura, quid importet, & an possit de Christo af-
firmari. p. 28. n. 121.
Crux.
Qualis debeat cultus S. Cruci. p. 62. n. 57.
Crux Christi honoratur tanquam victoria gloriosa instru-
mentum; non quatenus ignominiam Christo attulit.
 p. 63. n. 59.
Discrimen inter crucem & alia passionis instrumenta.
ibid. n. 60.
Cultus Reliquiarum. Vide Reliquiæ.
Cultus sacrarum Imaginum. Vide Imagines sacræ.

D.

Dæmon.
Q*ualiter Dæmones latuerit mysterium Incarnatio-*
nis. p. 4. n. 10.
Qualiter Dæmones sint iudicandi in extremo iudicio. p.
 101. n. 48.
An tunc apparituri in corporibus. *ibid.* n. 44.
Debitum Conjugale.
Qui cum dubio seu malâ fide contraxit, non potest debi-
tum petere, tenetur tamen reddere petenti bonâ fide.
 p. 583. n. 31.
Si dubium superveniat matrimonio, & factâ inquisitione
perseveret, potest probabiliter, etiam petere debitum
pars manens dubia: quod quidem in dubio de impo-
tentia est certum. *ibid.* n. 32.
Conjux conjugî explicite vel implicite petenti tenetur
reddere debitum, idque ex iustitia. p. 576. n. 1.
Quando secus faciens peccet mortaliter. *ibid.* n. 2.
A reddendo debitum excusat rationabilis causa. *ibid.*
 n. 3.
Varia corollaria practica. *ibid.* n. 4.
An excuset nimia prolium multiplicatio. *ibid.* n. 5.
Conjux non tenetur debitum petere per se loquendo; etsi
quandoque per accidens. p. 577. n. 6.
Affinitas superveniens matrimonio impedit petitionem de-
biti in incestuoso. *ibid.* n. 7.
Herincx Sum. Theol. Pars IV.

An etiam in comparte consentiente. *ibid.*
Requiritur ut incestus quâ talis committatur scienter.
ibid. n. 8.
Extendit se hac affinitas usque ad secundum gradum in-
clusivè. *ibid.*
Non impedit ipsa debiti redditionem. *ibid.* n. 9.
Cognatio spiritualis superveniens non impedit debiti red-
ditionem: immo probabilius nec petitionem. *ibid.* n. 10.
 & p. 203. n. 40.
Impedito ob affinitatem petere, licite negatur debitum,
licite quoque redditur. p. 578. n. 11.
Quando conjugî illicite petenti reddatur illicite debitum;
quando licite. *ibid.* n. 12.
Limitatio quorundam adfertur & rejicitur. *ibid.*
Quid hac in re sit satis certum. *ibid.*
Diebus festis aut communionis an abstinendum à copula.
 p. 579. n. 14.
An sit mortale accedere ad menstruatam. *ibid.* n. 15.
An saltem sit veniale. *ibid.* n. 16.
An debitum tunc petitur reddi possit vel debeat. *ibid.*
Licite cognoscitur uxor gravida. *ibid.* n. 17.
An licite cognoscatur mulier tempore purgationis aut la-
stationis. p. 580. n. 18. & 19.
Copula in vase præpostero inter conjuges est gravissimum
peccatum. *ibid.* n. 20.
Immo nec licite in eo inchoatur, perficienda in vase na-
turali. *ibid.*
Item graviter illicita est, quæ fit cum prodigalitate semi-
nis. *ibid.* n. 21.
Immutatio sitis seu modi accidentalis est illicita, nisi
subsistat iusta causa. *ibid.* n. 22.
Non tamen est mortalis regulariter loquendo. p. 581.
 n. 23.
Conjugi sic petenti, compars non tenetur reddere; probabi-
liter tamen reddere potest. *ibid.*
In copula licite intenditur proles, satisfactio debiti, aut
etiam sola vitatio incontinentiæ propriæ; immo &
alienæ. *ibid.* n. 24. & seqq.
Licite intenditur etiam in copula sanitas aliisve finis
honestus. p. 582. n. 27.
Illicite venialiter intenditur sola voluptas. *ibid.* n. 28.
Discutitur sententia negativa quorundam Recentiorum.
ibid. n. 29.
Debitum cohabitandi. Vide Conjux.

Decretum.

Duplex potest considerari decretum Dei circa Incarnatio-
nem, unam circa eam secundum se, alterum prioris
determinativum ac velut executivum. p. 19. n. 77.
Vi posterioris decreti venire Christus debuit in carne pas-
sibili; fuitque hoc dependens à peccato. *ibid.*

Delegare. Delegatus.

Ordinariam habens jurisdictionem potest eam delegare.
 p. 439. n. 27.
Delegatus nequit subdelegare, nisi delegans id exprimat,
aut in ejus locum per modum officii subrogetur. *ibid.*
Delegatam habent potestatem ii, quibus ab Ordinario ea
conceditur expresse vel tacite. *ibid.* n. 28.
Delegata potestas quândiu duret; & specialiter an vel
quando expiret morte concedentis. *ibid.* n. 31.

Denuntiationes matrimoniales.

Denuntiationes præmittenda sunt Matrimonio; etsi secus
celebratum valeat. p. 553. n. 32.
Debent fieri in parochia contrahentium. *ibidem nu-*
 mer. 33.

- Quid agendum dum hi sunt ex diversis parochiis, vel
recepter ad parochiam commigrarunt. *ibid.* p. 554.
- Denuntiationes sunt faciendæ tribus diebus festivis &
continuis. p. 554. n. 34.
- An interdum sufficiat dies non festivus. *ibid.* n. 35.
- Qualiter debeant esse continui. *ibid.* n. 36.
- Qualiter possit Ordinarius dispensare in denuntiati-
onibus. *ibid.* n. 37.
- In Belgio solet unà dispensari, ut non premittantur con-
summationi. p. 554. n. 37.
- Nomine Ordinarii hic etiam intelligitur Vicarius gene-
ralis. *ibid.* n. 38.
- Quando sit locus epykia. *ibid.*
- Est per se loquendo gravis obligatio denuntiandi impe-
dimenta, etsi occulta, aut merè prohibentia. p. 555.
n. 39.
- Occultò impedimentò laborantibus, qualiter responden-
dum ad interrogationem Parochi. *ibid.* n. 40.
- Quid agendum Parocho, si deferatur impedimentum. *ibid.*
- Qualiter requiratur probatio impedimenti. *ibid.*
- Assistentia neganda est etiam publicè petentibus, etsi
defectus sit occultus, si fraternè moniti non desistant.
ibid. n. 41.
- Quæ sit pœna Assistentium Matrimonio omisis denun-
tiationibus contracto, ipsorumque ita contrahentium.
ibid. n. 42.
- Deus.
- Deus potest esse pars componibilis latè, non strictè. p. 3.
num. 1.
- Deus non mutatur propter unionem hypostaticam ad se
terminatam. *ibid.* n. 2.
- Qualibet persona divina potuisset incarnari. *ibid.* n. 4.
- Diabolus, Vide Dæmon.
- Diaconus. Diaconatus.
- Diaconis potest ex rationabili causa committi baptizatio
solemnis. p. 184. n. 7.
- An liceat Diaconis in extrema necessitate citra com-
missionem solemniter baptizare. *ibid.* n. 8.
- An Diaconatus possit conferri à simplici Sacerdote ex
commissione Papæ. p. 494. n. 56. Vide Ordinis Sa-
cramentum.
- Diaconus cantans in malo statu Evangelium an vel qua-
liter peccet. p. 141. n. 55.
- Olim committebatur Diaconis tum corporis tum præser-
tim sanguinis Domini dispensatio. p. 286. n. 7.
- Diaconissæ.
- Quâ ratione quadam fœmina olim dicebantur Diaconis-
sæ, & quam erant eorum officia. p. 497. n. 69.
- Dimissoriæ.
- Ordinandus ab alieno Episcopo, debet habere dimissoriales
proprii, & quis ille censeatur. p. 499. n. 77.
- Quid circa eas dandas possit Capitulum sede vacante.
ibid. n. 78.
- Prælati Regularium de jure dant dimissorias suis, sed ad
Diœcesanum, si adsit & ordinet; alioquin ad quemli-
bet. *ibid.*
- Quid possint ex privilegiis. *ibid.* n. 79.
- Dispositio.
- Dispositio suscipientis sacramenta. Vide Sacramento-
rum subjectum.
- Distinctio formalis.
- Gravissimam pati difficultatem in mysterio Incarnatio-
nis eos, qui non admittunt in divinis distinctionem
formalem ostenditur. p. 12. n. 44.
- Effugium quorundam praecluditur. *ibid.*
- Divortium.
- Quid significet. p. 585. n. 41.
- Divortium aliquando licet, potissimum ob adulterium
compartis. *ibid.* & n. 42.
- Divortium ob adulterium ex natura rei locum habet
etiam in infidelibus. *ibid.* n. 43.
- Competitque ex æquo viris ac mulieribus. *ibid.*
- An præter adulterium sufficiant aliqui alii actus, sig-
nanter sodomia ad faciendum divortium. *ibidem.*
num. 44.
- Debet adulterium esse quâ tale peccaminosum. p. 586.
num. 45.
- Non tollit gravis metus causam divortii. *ibid.* n. 46.
- Conjugem prostituens nequit facere divortium; uti nec in
adulterium tacitè consentiens. *ibid.* n. 47.
- Secus est de eo, qui expellit, aut alere recusat conjugem
postea fornicantem. *ibid.*
- Datur compensatio delictorum. *ibid.* n. 48.
- Ad quam perinde est, quis prius aut sapius peccaverit. *ib.*
- Innocens non tenetur ad divortium. p. 587. n. 49.
- Quid faciendum innocenti, si compars adultera sit in fla-
gitio contumax. *ibid.*
- Potest innocens condonare nocenti injuriam, etiam propria
auctoritate, & post sententiam. *ibid.* n. 50.
- Potest etiam innocens cogere nocentem ad reditum. *ibid.*
- In rigore innocens non tenetur recipere nocentem, etiam
emendatum; etsi id suadeat æquitas. *ibid.* n. 51.
- Quibus signis fiat reconciliatio. *ibid.* n. 52.
- Divortium quoad torum non exigit sententiam judicis.
ibid. n. 53.
- Immo nec quoad habitationem loquendo per se, & in fo-
ro conscientia, si adulterium sit publicum. *ibidem.*
num. 54.
- Quid si adulterium sit occultum. *ibid.* n. 55.
- Innocens post divortium potest ingredi Religionem, aut
vovete castitatem, aut si sit vir, suscipere sacros Ordi-
nes. p. 588. n. 56.
- An vel quomodo id liceat conjugi innocenti. *ibid.*
- An compars tunc ingredi Religionem similiter teneatur,
vel remanens in saeculo vovete castitatem. *ibidem.*
num. 57.
- Qualiter possit conjux divertere à comparte ratione scan-
dali. *ibid.* n. 58.
- Item qualiter id liceat ob grave periculum corporis ni-
miàmve savitiam. *ibid.* n. 59.
- Qualiter liceat divortium ob Hæresim. p. 589. n. 60.
- Quare Christus Matth. 19. solius adulterii mentionem
fecerit. *ibid.* n. 61.
- Qualiter liceat divortium ex mutuo consensu. *ibidem.*
num. 62.
- Quid ultra consensum compartis requiratur, ut tali casu
conjux intret Religionem, suscipiat sacros Ordines,
aut promoveatur ad Episcopatum. *ibid.* n. 63.
- Dolor.
- Dolor necessarius ad effectum etiam requiritur ad valo-
rem Sacramenti Pœnitentia. p. 384. n. 52.
- Etsi Varii variè id negent. *ibid.*
- Dolor formalis, supernaturalis & efficax requiritur pari-
ter ad Confessionem venialium. *ibid.* n. 54.
- Nec dissentit Suarez, malè citatus in oppositam; exinde &
Nonnullis assertum. *ibid.*
- Allegantur & dissolvuntur fundamenta alterius senten-
tia affirmantis sufficere displicentiam virtutalem con-
sentiam.

tentam in desiderio Sacramenti ejusque effectus citra
actualem peccati complacentiam. *ibid.* n. 55.
Quam sententiam Moya vocat piam, suadens tamen in
praxi contrariam. *ibid.* p. 385.
Qui etiam existimat remissionem venialium in justo se-
rio dolente non esse effectum Sacramenti, manente ta-
men adhuc eorum confessione valde utili. *ibid.*
Propositum vitandi venialia qualiter elici posset. p. 385.
num. 56.
An sufficiat poenitentem dolere, quod non doleat de pec-
catis. *ibid.* n. 57.
Vide Contritio & Poenitentiae Actus.
Domicilium.
Domicilium seu quasi domicilium quando acquiratur. p.
550. n. 14.
Dormiens.
Qui ex intentione conficiendi Sacramentum accedit ad
opus, ac in somnum incidens actiones perficit, Sacra-
mentum non conficit. p. 137. n. 32.
Secus est, si tantum sit distractus. *ibid.*
Quid si quis eo sine se somno dedisset. *ibid.* n. 33.
Dubium, Dubius.
Dubius de valore Matrimonii obligatur ad statim inqui-
rendum. p. 583. n. 30.
Qualiter dubium impediatur petitionem vel redditionem
debiti conjugalis. Vide Debitum Conjugale.
Dulia, Vide Adoratio.

E.

Ebrius.

Ebrius invalide conficit sacramentum. p. 137. n. 33.
Idque licet eo sine se inebriasset. *ibid.*
Secus est de ebrioso, nec aliud vult August. *ibid.* n. 34.

Ecclesia

Celebrare in Ecclesia polluta est peccatum mortale. pag.
340. n. 117. Vide Templum.
Quando Ecclesia polluta polluatur cimiterium. p. 341.
n. 121.
Quando liceat in Ecclesia polluta Missam inchoare aut
perficere. p. 342. n. 124.
Quando Ecclesia consecratio tollatur, ut sit reconsecran-
da. *ibid.* n. 125.

Eclypsis.

Eclypsis solis in morte Christi, diversis ex capitibus mi-
raculosa. p. 83. n. 91.

Elias.

Duo Praecursores secundi adventus Christi mittentur con-
tra Antichristum. p. 96. n. 25.
Eos fore Henoch & Eliam certum est. *ibid.*
Qui in hunc finem sunt servati à morte. *ibid.*
Henoch quidem peculiariter destinabitur ad conversio-
nem Gentium; Elias Iudeorum. *ibid.* n. 26.
Quorum pars maxima tunc convertetur. p. 97. n. 27.
Idque partim Eliam vivente, partim eo mortuo. *ibidem*
num. 28.
Præter Henoch & Eliam nemo alius venturus est, sive
Moyses, sive Ieremias, sive Ioannes Apostolus. *ibid.*
n. 29. & 30.
Descriptum Apoc. 11. Henoch & Elia Martyrium.
ibid. n. 31.
Ac subsequens resurrectio, gloriosaque in calum ascensio,
cum horribili terra motu. *ibid.* p. 98.
Epiphania. Vide Christi Manifestatio & Magi.
Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Epiphanius.

Locus suppositivus Epiphani contra usum Imaginum.
p. 61. n. 50.
Episcopatus. Vide Ordinis Sacramentum & Ordini-
um singulorum Materia & Forma & Ordinis
Effectus.

Episcopus.

Solus Episcopus est Ordinarius minister Confirmationis.
p. 219. n. 35.
Solus etiam Episcopus potest benedicere Chrisma, sic ut
illa benedictio nequidem per Pontificem possit com-
mitti simplici sacerdoti. p. 216. n. 26.
Qualiter Presbyteri olim in suis muniis dependebant ab
Episcopo praesente. p. 220. n. 39.
Episcopis qualiter usus pontificalium sit interdictus in
aliena Diœcesi. *ibid.* n. 41.
Quid nomine Pontificalium intelligatur. *ibid.*
An etiam collatio prima Tonsura & celebratio Missa
pontificalis. *ibid.*
Episcopi possunt dispensare in impedimentis supervenien-
tibus Matrimonio contracto. p. 578. n. 13.
Episcopus qualiter dare possit Indulgentias. Vide Indul-
gentiae.
Episcopus est minister Ordinarius Sacramenti Ordinis.
p. 493. n. 53.
Vide Ordinis Minister.
Error. Vide Matrimonii Impedimenta.

Eucharistia.

Hoc Sacramentum cur Eucharistia appelletur. p. 229.
num. 1.
Varia insuper illius nomina declarantur: inter quae no-
men Cæna hodie cautè usurpandum. *ibid.*
Esse verum Sacramentum, sub generalibus terminis fa-
tentur Hæretici. *ibid.* n. 2.
Quæ Eucharistia, etsi permanens sit causa gratiae. pag.
230. n. 4.
Cur potius cetera Sacramenta semper causent gratiam
actu sunt, quam Eucharistia. *ibid.*
Adferuntur septem insignes figurae huius Sacramenti in
veteri Testamento contentae. *ibid.* n. 5.
Quibus utique ipsa Eucharistia est excellentior. *ibid.*
num. 6.
Non quæ panis, sed quæ continens Christum. *ibid.*
Eucharistiae Institutio.
Eucharistiam Christus instituit congruè in ultima cæna.
ibid. n. 7.
Quam celebravit ad primam vespèram luna decima
quinta Mensis Nisan. *ibid.* n. 8.
Cujus luna decima quarta incidit in æquinoctium ver-
num, aut illud proprius sequitur. *ibid.*
Quò nimirum tempore Christum comedissee agnum pa-
schalem, & secundum legem comedi debuisse, decla-
ratur. p. 231. n. 9. & 10.
Græci tamen falsò censent Christum anticipatè id fecisse
lunam decimam tertiam. *ibid.* n. 11.
Pro quibus varia argumenta adferuntur, & solvuntur,
ibid. & n. 12. & seqq.
Græcorum sententiâ suppositâ, adhuc non sequeretur
Christum consecrâsse in fermentato. p. 232. n. 15.
Luisius Legionensis censuit agnum vi legis fuisse come-
dendum, adeoque à Christo comestum lunam 13. ad se-
cundam vespèram. *ibid.* n. 16.
Cujus fundamentum dissolvitur. *ibid.*
Nonnulli alii censent Christum quidem cænâsse lunam 14.
G g g 2 juxta

- juxta legem; ac ceteros Judaeos isto anno postridie, Pascha pariter ex dispensatione transferendo in Sab-
batum.* p. 233. n. 17.
*At nullum istius dispensationis vestigium, aut ratio, quae
seipsam non evertat.* ibid.
Fundamenta aliorum ex Scripturis petita dissolvuntur.
ibid. n. 18. & n. 19.
*Christus instituit Eucharistiam manducato veteri Pa-
scha.* ibid. n. 20.
Sub finem coena usualis, si quae fuerit adhibita. p. 234.
num. 21.
Idque praesente Iudaea; cui illam Christus ipse porrexit.
ibid. n. 22.
*Pauci tamen oppositum censent, quibus non favet Scrip-
tura.* ibid. n. 23.
*Audas tempore institutionis Sacramenti necdum fuit de-
tectus.* ibid.
*Christus ipse suum Corpus & Sanguinem Sacramentali-
ter sumpsit; non tamen cum effectu gratiae.* ibidem
num. 24.
Istius sumptionis congruentia. ibid. p. 235.
Eucharistiae Essentia.
*Panis & vinum non sunt de intrinseca essentia Eucharis-
tiae.* p. 235. n. 25.
*Verosimilius neque verba Consecrationis: etsi sint quid
necessario praequisitum, nisi & Sacerdotium.* ibid.
& n. 26.
*Essentia Eucharistiae consistit in speciebus consecratis, qua-
tenus ipsa est signum gratiae subsistentis.* ibid. n. 27.
*At quatenus est signum gratiae sanctificantis, partim in
speciebus, partim in ipso corpore & sanguine Christi.*
ibid. n. 28. & 29.
Species sunt Sacramentum tantum. p. 236. n. 30.
Corpus & Sanguis sunt Sacramentum & res. ibid.
Gratia est res, & non Sacramentum. ibid.
An Eucharistia nomen connotet in recto ipsas species.
ibid. n. 31.
*Sumptio non est de intrinseca essentia Sacramenti Eu-
charistiae.* ibid. n. 32.
*Multo minus ejus essentia principaliter consistit in actuali
sumptione.* ibid. n. 33.
*Est ipsum permanentem, & in eo Christus, etiam ante
usum.* ibid.
Sacramenti Eucharistiae definitio. ibid. n. 34.
*Eucharistia ut complectitur species panis & vini, qua-
liter sit unum Sacramentum.* ibid. n. 35.
*Species panis & vini sunt singulae seorsim verum Sacra-
mentum, idque specie partiali diversum.* p. 237.
num. 36.
*Unde laici sub una specie sumunt Sacramentum essen-
tialiter integrum in ratione Sacramenti, non con-
vivii.* ibid. n. 37.
*In pluribus Hostiis quo sensu sit Sacramentum unum vel
multiplex numero.* ibid. n. 38.
Eucharistiae Materia.
Materia ex qua Eucharistia est panis & vinum. p. 238.
num. 1.
Quomodo materia consecranda debeat esse praesens. ibid.
num. 2.
Materia consecranda non debet actu percipi per sensum.
ibid. n. 4.
Possunt hostiae consecrari in pixide clausa. ibid.
*Materia nimis remota aut latens post parietem non potest
consecrari.* ibid. n. 5.
*Materia debet esse & manere praesens toto tempore Con-
secrationis.* p. 239. n. 6.
*Magnitudo materia, quae parte officit praesentia ejusdem,
officit etiam consecrabilitati.* ibid. n. 7.
Alias sola magnitudo ut sic non obest. ibid.
*Nec obstat, quod sit inconveniens vastam nimis mate-
riam consecrare.* ibid.
*Consecrabilis est quantumvis exilis materia, modo saltem
cum aliis sit sensibilis, alias non.* ibid. n. 8.
*Pars tamen insensibilis, si post consecrationem separatur,
manet consecrata.* ibid.
*Solus panis triticeus est materia sufficiens hujus Sacra-
menti.* ibid. n. 10.
*Quam materiam per nomen frumenti intellexerunt ve-
teres.* ibid. n. 11.
*De quibusdam generibus frumentorum, an sint substantia-
liter triticum, controversatur.* p. 240. n. 12.
Quid servandum in praxi. ibid.
Quid speculative videatur de siligine, spelta, & farre.
ibid. n. 13.
*Non sufficit farina triticea, sed illa sic debet coqui, ut fiat
panis usualis.* ibid. n. 14.
*Debet quoque esse subacta, non melle, butyro, &c. sed aqua
naturali.* ibid. n. 15.
Quid censendum de amylo. ibid.
*Validè sit consecratio, tam in pane azymo, quam fermen-
tato.* ibid. n. 16.
Prius Graeci Schismatici negarunt. p. 241. n. 17.
*Qui etiam supposito eorum falso fundamento, non ha-
berent intentum.* ibid.
*Falso etiam contendunt solum fermentatum proprie dici
panem.* ibid. n. 18.
*Quilibet sacerdos sive Graecus, sive Latinus tenetur in
consecrando se conformare consuetudini suae Ecclesiae.*
ibid. n. 19.
*Consuetudo Graecorum est congrua, Latinorum congruen-
tior.* ibid. n. 20.
*An necessitas Viatici faciat obligationem hujus consue-
tudinis cessare.* ibid. n. 21.
*Graeci apud Latinos, vel contra peregrinantes possunt ser-
vare ritum suae Ecclesiae.* ibid. n. 22.
Immo juxta nonnullos servare tenentur. ibid.
Oppositum tamen communius tradunt Doctores. p. 242.
num. 23.
*Si Latinus inter Graecos, aut contra, domicilium fixisset,
deberet Latinus servare ritum Graecorum, & contra.*
ibid. n. 24.
*Nisi Latini in terris Graecorum, aut contra, haberent
aliquod templum sui ritus.* ibid.
Solum vinum de vite est valida materia calicis. ibidem
n. 25.
Non tamen succus uvae adhuc inclusus. ibid.
*Indifferens est cujus speciei aut coloris vinum sit, dum-
modo verum.* ibid. n. 26.
Quid censendum de vino acescente. ibid.
Cautela pro praxi. ibid.
*Mustum validè, sed extra necessitatem illicitè consecra-
tur.* ibid. n. 27.
Cautela pro praxi. ibid.
*Etiam vinum congelatum validè, sed non sine gravi pec-
cato consecratur.* p. 243. n. 28. & 29.
Si ante consecrationem liquefiat, etiam licitè. ibi-
dem.
An tunc consultò aliud adhibendum. ibid.

Cur potius vinum congelatum sit valida materia consecrationis, quam aqua congelata Baptismi. *ibid.* num. 30.
 Vinum congelatum est per se sufficienter potabile. *ibid.*
 Aliud est de succo uvis incluso. *ibid.*
 Quid de vino offa imbibito. *ibid.* n. 31.
 Quid si gutta vini in uva reponatur. *ibid.* n. 32.
 Quid censendum de vino in vapores resolutum. *ibid.*
 Vino consecrando aqua est miscenda. p. 244. n. 33.
 Non tamen necessario necessitate Sacramenti; nec precepti divini, sed tantum Ecclesia. *ibid.* num. 34. & seq.
 Difficultas movetur de mente Cypriani, & solvitur. *ibid.* à n. 36. usque ad 39.
 Voluntarie mixtionem aqua omittens graviter peccat. p. 245. n. 39.
 Aqua modicissima adhibenda est, & quare. *ibid.* n. 40.
 Modicitas quomodo determinanda. *ibid.*
 Non sufficit, quod aqua sit mixta vino in dolio. *ibid.* in fine.
 Aqua mixta vino non transit in plegma, quod de latere Christi effluerit. *ibid.* n. 41.
 Neque in veram aquam, qua de latere Christi manavit. *ibid.*
 Aqua non transit immediate in sanguinem, sed prius conversa in vinum. p. 246. n. 42.
 Satisfit fundamentis opposita sententia ex auctoritate petitis. p. 247. n. 47. & seqq.
 Item petitis ex ratione & experientia. *ibid.* n. 50. & p. 248. n. 51. & seqq.
 Aqua inchoatis verbis forma in vinum conversa non converteretur in sanguinem. p. 249. n. 56.
 Consecratio utriusque speciei non est de necessitate Sacramenti. *ibid.* n. 57.
 Est tamen precepti Ecclesiastici, & divini. *ibid.* & num. 58.
 Quod nequidem ad communicandum infirmum licet infringere. *ibid.* n. 59.
 Cessat tamen in casu physica aut moralis impotentia supervenientis. *ibid.*
 In illud probabilius non cadit dispensatio Pontificis. *ibid.* num. 60.
 Neque eam attentavit Innocentius VIII. p. 250. n. 61.
 Quo casu illud preceptum posset ex quadam Epykia cessare. *ibid.*

Eucharistiae Forma.

 Assignatur essentialis forma consecrationis utriusque speciei. *ibid.* n. 62.
 Quidam Catholici aliquando putarunt Christum consecrasse sine verbis. *ibid.* n. 63.
 Alii verbis quidem, sed nobis ignotis. *ibid.*
 Oppositum tamen est indubitatum. *ibid.* n. 64.
 Satisfit fundamentis alterius sententia. *ibid.* n. 65.
 An ly Benedixit sit idem quod Consecravit. *ibid.*
 Error quorundam recentiorum Gracorum refertur, & refellitur. p. 251. n. 66.
 Cur Graci post verba Christi addant quadam deprecationem, Catholicè exponitur. *ibid.* n. 67.
 An verba: Qui pridie &c. sint necessaria; & quid de iis censeat Scotus. *ibid.* n. 68.
 Ostenditur consecrationi panis non esse essentialia hæc verba: Quod pro vobis datur. *ibid.* n. 69.
 Nec consecrationi calicis hæc: Novi & æterni Testamenti &c. p. 252. n. 70.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Immo nec sunt de substantia, seu integritate. *ibid.* n. 69. & 71.
 Esse tamen absolute potuissent, Deo volente, etiam de essentialia. *ibid.* n. 72.
 Cur huiusmodi additio sit potius retenta à Latinis in consecratione calicis, quam panis. *ibid.*
 Adhibita fuit ab ipso Christo: & quid significet. *ibid.*
 Verba consecrationis debent proferri, & recitative & assertive. *ibid.* n. 74.
 Quid sit recitative, quid assertive aliquid proferri, & qua inter hæc differentia. *ibid.* n. 73.
 Eandem orationem sic posse proferri, declaratur. p. 253. num. 75.
 Sola prolatio assertiva requiritur ad valorem. *ibid.* num. 76.
 An, vel qua verba formam antecedentia significantive proferantur. *ibid.*
 Quomodo verba à Latinis in forma calicis, & à Gracis etiam in forma panis addi solita, proferantur. *ibid.* num. 77.
 Pronomen hic & hoc non demonstrant panem & vinum. *ibid.* num. 78.
 Possunt sumi illa pronomina vel adjective, vel substantive. *ibid.* & p. 254. n. 79.
 Quis sensus forma si sumantur adjective: quis, si substantive. *ibid.*
 Satisfit objectioni contra sensum posteriorem mota. *ibid.*
 Verbum est significat identitatem, estque ipsi forma essentialia. *ibid.* n. 80.
 Conjunctio enim ad quid deserviat; & quale sit peccatum illam omittere. *ibid.*
 Quid significant, ly Corpus & Sanguis. *ibid.* num. 81.
 An & quomodo loco vocis corpus possit substitui ly caro. *ibid.*
 Perinde est quoad sensum, siue dicatur sanguis, siue calix sanguinis. *ibid.* n. 82.
 Forma calicis apud Lucam & Paulum non differt ab usitata quoad substantiam. *ibid.*
 Quid importet ly meus siue meum. *ibid.*
 An forma consecrationis operentur ut vera, an ut significativa. *ibid.* n. 83.
 Pro quo instanti significant ex vi sermonis corpus & sanguinem esse. p. 255. n. 84.

Eucharistica Christi præsentia.

 Christo Eucharistiam promittenti, primò oblocuti sunt quidam discipuli. Joan. 6. *ibid.* n. 1.
 Inter quos fuit Iudas Sacramentariorum Dux. *ibid.*
 Nemo ex antiquis hæreticis, saltem primis sexcentis annis, legitur Eucharistiam impugnasse. *ibid.* n. 3.
 De Eucharistia malè locuti sunt Iconomachi. *ibid.*
 An hi de re ipsa rectè senserint. *ibid.*
 De Eucharistia non rectè sensit quidam Joannes Scotus, non ille Doctor Subtilis. *ibid.*
 Diuque post hunc Berengarius vulgò habitus Sacramentariorum auctor, qui sapius damnatus & relapsus tandem seriò respuit. p. 256. n. 4.
 Post hunc alii, & qui. *ibid.* n. 5.
 At veram Christi præsentiam in Eucharistia asserit veritas Catholica. *ibid.* n. 6.
 Qua probatur ex Joan. 6. *ibid.* & n. seqq.
 Exponitur illud Augustini: Crede, & manducasti. *ibid.* n. 9.

Item illud Ioan. 6. Caro non prodest quidquam. p. 257. n. 10.
 Probatur potissimum ex verbis consecrationis, refutatis variis ac detortis Sectariorum expositionibus. ibid. n. 11. & seqq.
 Idem pulchrè confirmatur ex 1. ad Cor. 11. p. 258. num. 14.
 Et ex 1. ad Cor. 10. ibid. n. 15.
 Probatur itidem ex traditione & consensu Patrum, signanter Augustini, cujus praeclara testimonia ponderantur. ibid. n. 16. & seqq.
 Accedunt miracula & congruentia. pag. 260. num. 20. & 21.
 Objectiones hæreticorum solvuntur. ibidem num. 22. & seqq.
 Cur Eucharistia, interdum vocetur panis. ibid.
 Summarium rationum firmissimè credendi Mystério Eucharistia. p. 262. n. 29.
 Lutherani asserunt impanationem, id est, panem & vinum simul manere cum corpore Christi. ibid. n. 30.
 At veritas Catholica variè probata habet, substantiam panis & vini converti in corpus & sanguinem Christi. ibid. & n. 31.
 Objectiones Lutheranorum proponuntur & solvuntur. p. 263. n. 32.
 Quò sensu quidam Veteres dixerint manere naturam panis. ibid.
 Varii errores, etiam nonnullorum aliàs Catholicorum, in hac materia recensentur & refelluntur. ibid. n. 33.
 An Substantia panis & vini desinat per annihilationem. ibid. n. 34.
 An & quò sensu verificari posset propositio: Hoc est corpus meum, non destructa substantia panis. ibid. n. 35.
 In Eucharistia sub qualibet specie est totus Christus, secundum substantiam ejus corpori & sanguini unitam in calo. p. 264. n. 37.
 Immo & secundum accidentia absoluta à loco, v. g. scientiam, gratiam, gloriam &c. ibid. n. 38.
 Ex vi verborum ponitur sub specie panis corpus, sub specie vini sanguis: cetera per concomitantiam. ibid. n. 39.
 Unde Divinitas adest per concomitantiam, immo tota Trinitas. p. 265. n. 40.
 Nomine corporis hic intelligitur compositum ex materia prima & forma substantiali corporeitatis. ibidem num. 41.
 Varia aliorum opiniones refutantur. ibidem num. 42. & 43.
 Quid hic intelligatur nomine sanguinis. ibid. n. 44.
 Ipsa unio hypostatica non ponitur sub speciebus vi verborum. p. 266. n. 45.
 Prout nec vi illorum adest subsistentia Verbi. ibid.
 Post divisionem specierum est Christus totus sub quavis particula specierum. ibid. n. 46.
 Immo etiam ante divisionem. ibid. n. 47.
 Cur potius spiritui repugnet existere modò quantitativò, quam corpori modò spirituali. ibid. n. 48.
 An Christus sit præsens sub indivisibilibus. p. 267. n. 49. & seqq.
 Christus non est in Sacramento tanquam locatum in loco. ibid. n. 53.
 Non intercedit inter ipsum & species unio formalis. ibid.

num. 54.
 Non intercedit unio effectiva. p. 268. n. 56.
 Fit Christus formaliter præsens in Sacramento per novam præsentiā ad species. ibid. n. 57.
 Non ad locum in quo sunt species; ut falsò imponitur scoto. ibid.
 Quid rei sit hac præsentiā sacramentalis. ibid.
 An præsentiā Christi sub speciebus sit definitiva. ibidem. n. 58.
 Præsentiā sacramentalis ex natura rei non dependet à naturali. p. 269. n. 59.
 Sed de facto sic dependet ex divina ordinatione. ibidem n. 60.
 Quorundam probatio satis vulgata, an sit solida. ibid. n. 61.
 An in triduo mortis potuisset validè fieri consecratio. ibid.
 Christi, prout est in Eucharistia, Actio & Passio.
 Quae operationes Christi in calo sint concomitanter in Sacramento, quae non. ibid. n. 62.
 Christus ut in Sacramento potest independenter à Phantasmate intelligere & velle, adeoque intueri quae circa se fiunt. ibid. n. 63.
 Non potest naturaliter oculò corporali aut aliò sensu externò quidquam percipere. p. 270. n. 64.
 Immo neque sensu internò seu phantasiā. ibid.
 In his tamen nulla est implicantiā. ibid. n. 65.
 Christus prout in Sacramento nequit progredi, sed movetur non organicè. ibid. n. 66.
 Qualiter moveatur à movente species. ibid.
 A quo causetur physicè motus proprius ipsius Corporis Christi. ibid. n. 67. & seqq.
 Corpus Christi, prout in Eucharistia, non potest naturaliter alterari à corporibus vicinis; probabiliter nec eadem alterare: etsi postremum valde probabiliter solū proveniat ex subtractione divini concursus. p. 271. n. 69. & seqq.
 Christus prout in Eucharistia nequit oculò corporeo videri naturaliter. ibid. n. 71.
 Potest supernaturaliter. ibid. n. 72.
 Creditur, & à Beatis videtur per intellectum supernaturaliter. ibid. n. 73.
 Nequit tamen illum ibi clarè cognoscere viribus naturae intellectus sensibus alligatus. ibid. p. 272.
 Intellectus sensibus alligatus potest corpus Christi ut est in Sacramento cognoscere naturaliter, sed abstractivè & confusè. p. 272. n. 74.
 Independens autem à sensibus videre, etiam naturaliter potest, tum animam, tum corpus; immo & ipsam præsentiā Eucharisticā, quantumvis supernaturaliter. ibid.
 Eucharistica Transsubstantiatio.
 Christus ponitur in Sacramento per veram transsubstantiationem. ibid. n. 75.
 In quo formaliter transsubstantiatio consistat, & quae actiones in illa necessariò interveniant. ib. n. 76. & seqq.
 Actio productiva Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia est eadem cum illa, quae conservatur in calo. p. 273. n. 78.
 Objectiones solvuntur. ibid. n. 79. & 80.
 Pariformitatem per omnia inter hanc & conversiones naturales non esse urgendam, evidenter ostenditur. p. 274. n. 82.

Actio, quâ mediante fit transsubstantiatio, in quo differat à motu locali. ibid. n. 83. & seq.
Modus conversionem explicandi per actionem productivam, etsi non novam, allegatur. ibid. n. 85.
Efficacia hujus conversionis. ibid.
Qui sint modi proprii loquendi de hac conversione, & qui modi improprii. p. 275. n. 87.
Eucharistiæ Cultus.
Eucharistia debetur cultus latriæ. ibid. n. 88.
Lutherani diversimodè circa cultum Eucharistiæ errant, convenientes saltem in hoc, quod ei extra usum non debeatur cultus. ibid. n. 89.
*Immo etiam in ipso usu quidam ei cultum ineptè dene-
 gant, qui specialiter refelluntur.* ibid.
Kemnitium mendaciter iraducere Catholicorum doctrinam ostenditur. p. 276. n. 90.
Cultus Eucharistiæ rectè adhibetur in delatione ad infirmos, & Processionibus sanctè & rationabiliter institutis. ibid. n. 91.
Hujusmodi Processionum typus & exemplum multiplex in veteri Testamento reperitur: immo circa ipsum Christum Passionem appropinquantem. ibid. n. 92.
Processionum antiquitas. ibid.
In iis licitè unà cum Venerabili circumferuntur Reliquia & imagines sanctorum. ibid.
An vel quando præceptum adorandi Eucharistiæ obliget. p. 277. n. 93.
Est regulariter adoranda sine conditione. ibid. n. 94.
Qualiter fundetur hac adoratio in iudicio & certitudine fidei. ibid.
Eucharistica Accidentia.
Manent in Eucharistia accidentia sensibilia panis & vini. ibid. n. 1.
Moderni cujusdam circa hæc reproba doctrina. ibid.
Opinio Cartesii, eadem quæ VVicleffi, confunditur, & effugia præcluduntur. p. 278. à n. 2. usque ad 6.
Quomodo catholici philosophi salvâ fide dissentiant de distinctione quarundam qualitatum à substantia. p. 279. num. 5.
De occultis accidentibus, an maneant, etsi non ita conslet, censendum tamen quod sic: uti manent relationes & modi ipsarum specierum. ibid. n. 6.
Accidentia relativa & modalia, quæ immediate substantiam panis & vini afficiunt, infallibiliter pereunt. ibid.
Accidentia post consecrationem remanentia sunt extra subjectum, scilicet substantiale seu ultimum, quod esse præcisè de mente Concilii Constantiensis declaratur. ibid. n. 7. & seq.
An species sint in subjecto accidentali, puta quantitate, incertum. ibid. n. 9.
Accidentia in Sacramento existunt sine modo positivo eis superaddito, sustentata à Deo per specialem concursum. p. 280. n. 10. & seq.
Qualiter possit Deus supplere causalitatem causa materialis. ibid. n. 11.
Accidentia possunt in Sacramento agere eadem, quæ extra. ibid. n. 12.
Accidentia distemperata ad statum naturalem reducuntur à Deo. ibid.
Moventur localiter, alterantur, etiam naturaliter, si qualitates in quantitate subiectentur. p. 281. n. 13.
Præterea franguntur, miscentur &c. ibid. n. 14.
An termini denuò resultantes creentur. ibid.

Qualiter species condensentur aut rarefiant. ibidem num. 15.
Eucharisticarum Specierum Corruptio, Christi Apparitio.
Species Eucharistica corrumpuntur, uti dum insunt propria substantia. p. 281. n. 16.
At si non sint in quantitate, annihilantur. ibid.
Quando sic alterantur, ut desineret sub iis substantia panis aut vini, nec citius desinit sub iis esse Christus. ibid. n. 17.
Gutta consecrata in dolium vini missa consecrationem non amittit. p. 282. n. 18.
Quid tali casu agendum. ibid.
Quod post consecrationem transmutatur à speciebus consecratis, non fit consecratum. ibid. n. 19.
An species manerent consecrata, si transmutarentur in species vini specie diversi. ibid. n. 20.
Corruptis speciebus nova generatur substantia, ac si non præcessisset consecratio ex materia de novo à Deo creata, verosimilius eadem, quæ prius fuerat per consecrationem destructa. ibid. n. 21. & seqq.
Formam producit agens idem, quod illam seclusâ consecratione produxisset. ibid. n. 23.
Varia adferuntur iudicia, quando tempore indigeant species Eucharistica, ut in ventriculo corrumpantur. p. 283. n. 24.
Iudicium Plempii. ibid.
Consilium Salubre. ibid.
Ob quas causas fiant mutationes miraculose circa species Eucharisticas. ibid. n. 25.
Mutationes illa quandoque sunt vera, quandoque apparentes. ibid.
Indicia utrarumque. ibid.
Sive mutationes sint reales, sive non, possibile est, ut Christus in illis semetipsum exhibeat videndum in propria persona. p. 284. n. 26.
Utrum interdum hoc modò se exhibeat. ibid. & n. 27.
Christus non obstantibus hujusmodi mutationibus manet in Sacramento, quando species non sic mutantur, quin sub similibus naturaliter adhuc maneret panis & vinum. ibid. n. 28.
Quid agendum sacrificanti in hujusmodi apparitionibus. ibid. n. 29.
Eucharistiæ Minister.
Solus Sacerdos ritè ordinatus validè conficit Eucharistiam. ibid. p. 285. n. 1. & seqq.
Omnis Sacerdos, etiam hæreticus, degradatus &c. validè consecrare potest. ibid. n. 4.
Quò sensu Sancti interdum dicant Sacerdotum hæreticorum, degradatorum &c. consecrationes esse irritas seu non ratas. ibid. p. 286.
Censurâ impediti conficiendo Eucharistiam speciale peccatum committunt. p. 286. n. 5.
Extra statum gratiæ constituti peccant, tum conficiendo, tum sumendo. ibid.
Qualiter id confitendum. ibid.
Sacerdotibus dedit Deus ordinariam potestatem distribuendi Eucharistiam. ibid. n. 6.
Non inhibuit Deus distributionem aliis committi. ibid. n. 7.
Prout olim committebatur Diaconis, tum Sanguinis, tum etiam Corporis dispensatio. Quibus tamen ne iura competitabat ex officio. ibid.
Olim commissio ista frequenter esse solebat, quæ nunc est infueta. p. 287. n. 8.
 Com.

Commissio hac non praequirat necessitatem valde gravem. ibid.
Inferioribus Diaconò nequit ea commissio dari. ibid. num. 9.
Excipitur tamen à pluribus periculum mortis. ibid.
Sacerdos laicalem communionem potest sibi ministrare in necessitate. ibid. n. 10.
An etiam necessitas ad hoc requiratur, aut qualis. ibidem.
Diaconus (fortè & alii) potest etiam se ipsum in casu gravissima necessitatis communicare. ibid. & n. 11.
Potest Sacerdos partem hostiae suae dare communicare volenti, si sit rationalis aliqua causa. pag. 288. num. 12.
Quae censeatur ad hoc causa sufficiens. ibid.
Parochus obligatur Eucharistiam ministrare quoties rationabiliter eam subditi petunt, aliàs non. ibid. num. 13.
An obligetur Parochus tempore pestis cum periculo vitae hoc Sacramentum ministrare. ibid.
An possit Parochus se periculo subducere, tunc renuncians officio. ibid.
Requiratur in Ministro Eucharistiae jurisdictio ordinaria, vel eam habentis licentia. ibid. n. 14.
Quae sufficit rationabiliter praesumpta. p. 289. n. 15.
Cur potius ista sufficiat ad ministrandum Eucharistiam, quam Sacramentum poenitentiae. ibid.
Ex privilegiis Pontificum possunt Mendicantes Eucharistiam ministrare omni tempore & loco. ibid. numer. 16.
Excipitur tamen dies Paschae seu Communio Paschalis & Viaticum morientium. ibid. n. 17. & p. 290. n. 18. & 19.
Refertur Decretum Innocentii XI. circa hanc materiam. p. 289. n. 17.
In defectu Parochi potest alius etiam Regularis dare Viaticum & Communionem Paschalem. pag. 290. n. 20.

Eucharistiae Sumptio, Praeceptum.

Sumptio Eucharistiae non est parvulis necessarium medium ad salutem. ibid. n. 1.
Immo nec adultis sive in re, sive in voto. ibid. n. 2.
Verba Christi Joan. 6. Nisi manducaveritis &c. explicantur. p. 291. n. 3.
Mens S. Augustini indagatur. ibid. n. 4. & 5.
Usus antiquus parvulis dandi Eucharistiam non probat faciendi necessitatem. ibid.
Sumptio non est de essentia Eucharistiae. p. 236. n. 32.
Est praecipuum divinum sumendi Eucharistiam. p. 292. n. 6.
Hoc praecipuum obligat omnes adultos baptizatos. ibid. n. 7.
Immo etiam non baptizatos, ut plurimi volunt; sed non satis probant. ibid. & n. 8.
Non obligat praecipuum divinum parvulos, aut perpetuò amentes ad sumptionem Eucharistiae. ibidem n. 9.
Ecclesia congruè non finit hodie Eucharistiam ministrari parvulis. ibid.
Eucharistia parvulis olim ministrata conferebat, hodieque conferret illis gratiae augmentum. ibid.
Usus antiquus non fuit fundatus in errore. p. 293. n. 10.
Qualiter prohibitio Ecclesiae non valeat impedire effectum

gratiae, si Eucharistia nunc daretur parvulis. ibid.
Rationes in contrarium à nonnullis in Concilio Tridentino ponderata refelluntur. ibid. n. 11.
An infans hostiam casu repertam comedens acciperet gratiam. ibid. n. 12.
An idem sit de iusto adulto. p. 294. n. 13.
Adultis, lapsis dein in phrenesin, dandum est Viaticum, si absit periculum irreverentiae. ibid. n. 14.
Quid de semifatuis. ibid.
Energumenis dari potest communio, etiam frequentius juxta prudens arbitrium Sacerdotis. ibid. n. 15.
Quando dari possit mutis & surdis à nativitate. ibid. num. 16.
Pueris doli capacibus, & hunc cibum à profano discernere valentibus, danda est in articulo mortis communio, etsi aliàs non communicaverint. p. 295. n. 17.
Probabiliter obligat praecipuum divinum per se in articulo mortis, fortè etiam sapius in vita. ibid. n. 18.
Neutrum tamen efficaciter probatur. ibid. n. 19.
Unde probabiliter satisfit praecipuo divino per unicam communionem. ibid.
Non licet ex jure Ecclesiastico sapius unà die communicare. ibid. n. 20.
Quavis diei horà licet communicare laico, aut etiam Sacerdoti modò laicali. ibid.
Quotidiana Communio per se utilis est. ibid. n. 21.
Per accidens ordinarium non est omnibus iustis passim suadenda. p. 396. n. 22.
Singularis doctrina circa hoc punctum rejicitur. ibid. num. 23.
Recepta apud Sanctos & in praxi doctrina non obstat Tridentinum, nec Declaratio Cardinalium. ibid. n. 24. & seq.
Errores circa Communionem laicalem sub utraque specie recensentur. p. 297. n. 26.
Veritas Catholica negans adstruitur. ibid.
Usus calicis Laicis iustissime interdictus. ibid. n. 27.
Sumptionem utriusque speciei non esse à Christo praecipuam, variè probatur. ibid. n. 28. & seqq.
Objectionibus Haeticorum satisfit. pag. 298. num. 31. & seqq.
Semel in anno obligantur omnes, qui ad annos discretionis pervenerunt, sumere Eucharistiam ex praecipuo Ecclesiae. p. 299. n. 36.
Quandonam parvuli sint censendi pervenisse ad annos discretionis quoad annuam Communionem. ibidem num. 37.
An citius pueri teneantur ad annuam Confessionem, quam Communionem. ibid.
Quid intelligatur per Pascha. ibid. n. 38.
Dilatio Communionis Paschalis relinquitur rationali arbitrio Parochi aut Confessarii. ibid.
Communio Paschalis est facienda in Parochia, nisi adsit consensus, saltem rationabiliter praesumptus, Parochi. p. 300. n. 39.
Circumfertur quoad Communionem Paschalem quoddam Regularium privilegium; quod omnino non est practicandum. ibid. n. 40.
Sacerdotes & quidam alii possunt satisfacere praecipuo Ecclesiastico extra Parochiam. ibid. n. 41.
Non satisfit praecipuo Ecclesiastico per Communionem sacrilegam. ibid. n. 42. & seq.
An qui in Paschate communicare neglexerit, teneatur adhuc quamprimum communicare. ibid. n. 44.

Sententia affirmativa proponitur cum iudicio de eadem in ordine ad praxim. ibid.
Sententia negativa praefertur. p.301.n.45. & seqq.
Jure saltem Ecclesiastico obligantur fideles sumere Viaticum, quantumvis eodem anno in Paschate communicassent. ibid.n.48.
Qualiter sit computandus mortis articulus. ibid.
An qui sanus existens communicavit, teneatur rursus communicare, si statim in morbum gravem incidat. p.302.n.49.
Milites certamen periculosum adituri, damnati ad mortem &c. tenentur sumere Viaticum. ibid.n.50.
Dispositio ad sumptionem Eucharistiae praerequisita ex parte corporis.
Communione praerequitur ex precepto Ecclesiae Ieiunium, idque naturale, initio computu à media nocte. ibid.n.51. & 52.
Non requiritur intermedius somnus. ibid.
An mox post Communionem liceat sputare. ibid.n.53.
An si horologia sonent inaequaliter, liceat sequi tardius. ibid.n.54.
Quid se habeat, aut sumatur instar cibi & potus. pag. 303. n.55.
Etiam si minimum fuerit, quod sumitur, mortale est postea communicare. ibid. & n. seq.
Quid de reliquiis censendum, quae inter dentes haerent. ibid. n.57.
Quid de Papyro, frusto plumbi &c. ibid.
Quid de traiectione salivae, sanguinis, aquae aut liquoris instar salivae seu mixtim transeuntis. ibid.n.58.
Musca v.g. respiratione attracta, quae expui nequeat, non obest jejuniò naturali. ibid.
Dubius de jejuniò an possit communicare. ibid.n.59.
Corollarium practicum. p.304.n.60.
Quomodo constitutus in articulo mortis possit non jejunus communicare. ibid.n.61.
An infirmus possit in eadem infirmitate, mutato statu morbi, vel eodem perseverante, non jejunus Eucharistiam sumere. ibid.n.62.
Sacerdos non jejunus nequit celebrare ad communicandum infirmum alioquin sine Viatico moriturum; ut nec eidem licet ob id celebrare sine sacris vestibus, aut in fermentato. ibid.n.63.
Varii casus quibus excusatur quis à jejuniò in sumptione Eucharistiae. p.305.n.64. & seqq.
Alia dispositio praeter jejuniò ex parte corporis non requiritur. ibid.n.67.
Cautela pro infirmis in periculo vomitus. ibid.n.68.
An vel qualiter requiratur, ut non praecesserit pollutio, vel usus debiti conjugalis. ibid.p.306.
Dispositio praerequisita ex parte animae.
Ad sumptionem Eucharistiae praerequitur status gratiae; etiam regulariter loquendo in ordine ad consequendum effectum. p.306.n.69.
Quam grave sit peccatum indignè sumere. ibid.n.70.
Consciis peccati mortalis tenetur praemittere confessionem. ibid.n.71.
Quò jure, expenditur. p.307.n.72. & seqq.
An peccatum oblitum in confessione jam ritè instituta, teneatur quis confiteri ante communionem. ibid. n. 75. & seq.
Casu quo indirectè absolutus non posset ante communionem confiteri peccatum oblitum, non teneretur quoque de eo conteri. p.308.n.77.

Praeceptum confessionis praemittenda cessat in necessitate communicandi junctà inopià Confessarii. ibid.n.78.
Casus in quibus est communicandi aut celebrandi necessitas. ibid.
Non excusat à praemittenda confessione singularis devotio erga Communionem, ut nec celebritas festi vel indulgentiae. ibid.n.79.
Quid de precepto annuae Communionis, aut de obligatione audiendi Missam censendum. ibid.
Quando censeatur deesse copia Confessarii. ibid.n.80.
Explicatur praeceptum Ecclesiasticum quamprimum confitendi postea latum à Tridentino ac respiciens Sacerdotes. p.309. n.81.
Explicatio quorundam damnata ab Alexandro VII. ibidem.
In sumptione Eucharistiae requiritur interna devotio: non tamen ad effectum. ibid.n.82.

Eucharistiae Effectus.

Eucharistia confert augmentum gratiae. p.310.n.1.
Eucharistia cavet mortalia, & delet venialia. ibid. & n. seqq.
Cur suadeatur pravia expurgatio venialium, si hac per Eucharistiam deleantur. ibid.n.4.
Qualiter Eucharistia praeservet à mortalibus. p.311.n.5.
Eucharistia confert gratias actuales, & omnem spirituale effectum, quem cibus corporalis quoad corpus. ibid. n.6. & seqq.
Eucharistia est pignus futurae gloriae, & causa resurrectionis ac immortalitatis corporum. ibid. n.9. & seq.
An resurrectio & immortalitas debeatur titulo specialibus, qui in hac vita communicarunt. ibid.
Eucharistia minuit fomitem concupiscentiae seu passionum. p.312. n.11.
Duodecim effectus ex Richardo à Media villa breviter recapitulantur. ibid.n.12.
An communicans accipiat cum corpore Christi specialem unionem corporalem. ibid.n.13.
Effectus Eucharistiae quia Sacramenti non sunt alteri communicabiles. ibid.n.14.
Quid profit communio alteri applicata. ibid.
Quandonam Eucharistia conferat gratiae augmentum. ibid. n.15. & seqq.
Indispositus, si durante successivà specierum sumptione disponatur, recipiet effectum Eucharistiae: prout etiam cresceret effectus, crescente interim dispositione. p.313.n.18.
Post sumptionem Eucharistiae non est locus augenda gratiae vi Sacramenti. ibid.n.19.
Quid si speciebus necdum corruptis in Stomacho crescat dispositio. ibid.n.20.
Christus sub unica specie tantum reficit, quantum sub duplici. p.314. n.21. & seqq.
Confortatio corpori, latificatio sanguini per accommodationem adscribitur; ipse tamen panis Eucharisticus etiam latificat & inebriat. p.315.n.25.
Usus calicis concessus ex privilegio ad majus gratiae augmentum quò sensu. ibid.
Non refert, quòd modus significandi sit perfectior in utraque specie. ibid.n.26.
Nec refert, quòd singula species non significant totum Christum vi verborum. ibid.n.27.
Non est inconveniens speciem posteriùs sumptam ordinariè non conferre gratiam, quae confertur statim, sive sequatur sumptio secunda speciei, sive non. ibid.n.28. & p.316. n.29.

I N D E X R E R U M.

*Examinatur doctrina Dicastillo putantis, quod species am-
ba simul sumpta unicam, successive sumpta duplicem
conferant gratiam.* ibid. n. 30.
Eutiches.
*Refertur error Eutichetis statuentis in Christo unicam
naturam.* p. 8. n. 26.
*Figmentum Eutichianorum de confusione naturarum im-
plicat.* p. 9. n. 29.
Eorundem objectiones solvuntur. p. 9. n. 30.
Exhæredare.
*An proles insciis aut invitis parentibus contrahentes Ma-
trimonium, possint exhæredari.* p. 330. n. 9.
Quid de hoc statutum per Principes Belgii. ibid.
Exorcismus.
Vis exorcismorum contra Damones. p. 147. n. 87. & p.
148. n. 89.
Expositiit.
*Qualiter procedendum sit cum infantibus expositis in or-
dine ad Baptismum.* p. 194. n. 46.
Extrema Unctio.
*Extremam Unctionem non esse Sacramentum contendunt
Hæretici.* p. 470. n. 1.
Veritas Catholica docet esse propriè Sacramentum.
ibid.
Eadem probatur ex Scriptura, Patribus & congruentiâ.
ibid. à n. 2. usque ad 8.
Quò tempore Christus hoc Sacramentum instituerit. p.
471. n. 8.
Descriptio hujus Sacramenti. ibid. n. 9.
Materia remota est oleum olivæ. ibid. n. 10.
Quod simpliciter censetur nomine olei. ibid.
Ei nil miscendum, ne quidem Balsamum. ibid.
Non quavis tamen mixtio officeret valori. ibid.
*An Chrisma Confirmationis sit apta hujus Sacramenti
materia, aut olim adhibita.* ibid. n. 11.
Benedictio de necessitate Sacramenti requiritur. p. 472.
num. 12.
Eaque Episcopalis. ibid. n. 13.
*Sufficere tamen ex commissione pontificia datam à sim-
plici Sacerdote, ostenditur.* ibid. n. 14.
Quis mos Græcorum quoad benedictionem Olei. ibid.
n. 15.
Quotannis est in Cæna Domini renovandum. ibid. n.
16.
Quando & qualis sit obligatio non utendi veteri.
ibid.
Qualiter benedictio misceri queat non benedictum. ibid.
p. 473.
Materia proxima est Unctio. p. 473. n. 17.
Quæ olei quantitas Unctioni sufficiat. ibid.
*Non est de essentia, nec graviter præceptum, quod fiat in
modum crucis.* ibid. n. 18.
An possit adhiberi mediante virgulâ. ibid.
Quæ membra sint inungenda juxta Florentinum. ibid.
n. 19.
*Non omnes unctiones à Florentino assignata sunt de essen-
tia.* ibid.
*Quid de unctione renum præscribat Rituale Romanum,
quid Pastorale Mechliniense.* ibid.
*Organa quinque sensuum de necessitate præcepti sunt
inungenda, modò hominibus accommodatò.* ibidem
n. 20.
Qualiter agendum, ubi organum est duplex. ibid.
Quis ordo inter partes servandus. ibid.

*Quid agendum, si organum, aut membrum inungendum
deficiat.* ibid.
*An Unctiones quinque sensuum cum formis correspon-
dentibus sint de necessitate Sacramenti.* ibid. n. 21.
& p. 474. n. 22.
Quid servandum in praxi. ibid.
Forma hujus Sacramenti assignatur. ibid. n. 23.
Quæ forma Græcorum. ibid. n. 24.
An forma necessariò debeat esse deprecatoria. p. 475.
n. 25. & 26.
Nonnulla alia forma allegantur. ibid.
Extremæ Unctionis Minister.
Solus Sacerdos est validus minister extrema Unctionis.
ibid. n. 27.
Quis licitè Unctionem administret. ibid. n. 28.
*Explicatur excommunicatio lata contra Religiosos præ-
sumentes illam ministrare Clericis, aut Laicis sine de-
bita licentia.* ibid. n. 29.
*Si Pastor non queat, aut nolit ministrare, vel alteri licen-
tiam dare, fas erit alteri, etiam Religioso, Unctionem
ministrare.* ibid. n. 30.
Privilegia Regularium in hac materia. ibid.
Quando teneatur Pastor hoc Sacramentum ministrare.
p. 476. n. 31.
Debet ipsum ministrari per unum Sacerdotem. ibid.
num. 32.
*Quàmvis congruum sit, adesse plures, qui preces conjun-
gant.* ibid.
Discutitur mos hodiernus Græcorum. ibid. n. 33.
*An in necessitate conferri possit à pluribus partialiter
concurrentibus, & successive.* ibid. n. 34.
Aut etiam simul. ibid.
Extremæ Unctionis Subjectum.
*Nequit hoc Sacramentum conferri mortuis, vel non bap-
tatis.* p. 477. n. 35.
Decet ei præmitti Confessionem & Communionem. ibid.
An olim Communio præmitti solita. ibid.
Illius incapaces sunt infantes & perpetuò amentes. ibid.
n. 36.
Secus, si aliquando usi sint ratione. ibid. n. 37.
*Aut si pueri sint capaces confessionis, ac peccati morta-
lis.* ibid. n. 38.
*Horum tamen parentes non cogendi sunt ad exequias
more adultorum, ex præscripto Pastoralis Mechlinien-
sis.* ibid.
*An requiratur, ut inungendus peccaverit actualiter;
& consequenter an Deipara fuerit inuncta.* ibid.
num. 39.
Inungendus debet esse infirmus; & quidem graviter.
p. 478. n. 40.
*Dandum nihilominus est Sacramentum extrema Unctio-
nis deficientibus præ mero senio; non autem sanis in
conflictu, aut per sententiam occidendis.* ibid.
Non convenit expectari extremum periculum. ibid.
num. 41.
Quando sit potius conferendum. ibid.
Abusus multorum meritò extirpandus. ibid.
Peste laborantibus statim expedit ministrari. ibid.
*Quidam Recentiores Græci autumant sanos esse capa-
ces; quibus videtur favere Euchologium Græcorum.* ibid. n. 42.
*Quod tamen explicatur, uti & mos non satis probandus
Græcorum.* ibid.
Alina

Alius eorumdem ritus refertur, & ab Arcudio excusatur.
ibid.
An ad valorem sufficiat morbus non periculosus, dummodo
saltem gravis. *ibid.* n. 43. & 44.
Extremæ Unionis Effectus, Iterabilitas,
Obligatio.
Effectus recensentur ipsis Tridentini verbis. p. 479.
num. 45.
Qualiter remittat. Unctio mortalia aut venialia. *ibid.*
num. 46.
Remittit pœnas temporales, excitat fiduciam, dat robur
contra infestationes demonis. *ibid.* n. 47.
Restituit sanitatem; sed an infallibiliter, quando expedit
anima saluti, discutitur. *ibid.* n. 48.
Est hoc Sacramentum iterabile. p. 480. n. 49.
Ne quidem tamen valide in eodem periculo. *ibid.*
Objectio desumpta ex usu Græcorum, & Libro Sacramen-
torum S. Gregorii dissolvitur. *ibid.* n. 50.
Qualiter sufficiat cessasse prius, & adesse novum pericu-
lum. *ibid.* n. 51.
Quid si periculo pristino accedat novum disparatum. p.
 481. n. 52.
Non est gravis obligatio suscipiendi hoc Sacramentum.
ibid. n. 53.
Secluso scandalo & contemptu. *ibid.* n. 54.
Quem esse mortalem expressit Tridentinum, non satis pon-
deratum à Suario. *ibid.*
Vix potest à veniali excusari, non suscipiens, dum facile
potest. *ibid.*

F.

Farina.

Farina triticea, etsi aquâ subacta, sed non cocta
 igni, non est sufficiens materia Eucharistia. p. 240.
 num. 14.

Felix & Elipandus.

Felix & Elipandus formalissimè Nestoriani fuerunt,
 puram adoptionem in Christo statuentes, ejusque per-
 sonam dividentes cum Nestorio. p. 26. n. 113. & p.
 27. n. 114.

Fœmina.

An & qualiter in casu gravissima necessitatis possit fœ-
 mina sibi ipsi ministrare Eucharistiam. pag. 287.
 num. 11.

Est incapax sacramenti Ordinis. p. 497. n. 68.
 Qua fuerint dicta Diaconissa, quodque earundem offi-
 cium. *ibid.* n. 69.

Non potest ministrare sacro. p. 347. n. 153.

Quid censendum de opposito usu alibi vigente. *ibid.*

Festum.

Judai festa sua celebrabant à vespere in vespere. n. 8.
 p. 231.

Vide Missæ Auditio.

Fides.

Virtus fidei non fuit in Christo. p. 33. n. 25.

Fomes.

In Christo non fuit fomes peccati. p. 46. n. 86.

Numquam etiam fuit in Deipara fomes peccati. p. 66.
 num. 12.

Quò sensu Nonnulli dicant ipsum in prima sanctificatio-
 ne ligatum, in conceptione verò filii extinctum fuisse.
ibid.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Fornicatio.

An vel quomodo fornicatio eorum, inter quos est impe-
 dimentum dirimens, habeat specialem malitiam. p.
 560. n. 27.

Ex fornicatione orta affinitas dirimit matrimonium usque
 ad secundum gradum inclusive. p. 567. n. 63.

Fornicatio subsequens sponsa dat sponso potestatem resi-
 liendi à sponsalibus, etsi hæc sint jurata; idque quan-
 tumvis sponsa vi foret oppressa. p. 518. n. 43.

Vide Sponsalium Dissolutio.

Francofordiense Concilium.

Francofordiense Concilium cujus sit auctoritatis. p. 26.
 num. 113.

An damnaverit VII. Synodum, in qua cultus sacrarum
 Imaginum erat stabilitus. p. 61. n. 52.

Non damnavit hanc propositionem, Christus quâ ho-
 mo est filius Dei adoptivus, nisi in sensu Nestorii.
 p. 26. n. 113.

Frater.

Fratres more Scripturæ appellantur consanguinei, seu
 propinqui: eoque sensu in Scripturâ sit mentio fratrum
 Christi. p. 68. n. 25.

G.

Gaudium beatificum.

Qualiter illud in Christo consistere potuerit cum
 tanta tristitia. p. 29. n. 3.

Genesius Martyr.

Memorabilis historia de illo Baptismus in scena petente
 per jocum refertur, & de valore istius Baptismi agitur.
 p. 134. n. 20.

Gradus Cardinalitius, Archiepiscopalis &c. Vide
 Ordinis Sacramentum.

Gradus Consanguinitatis & Affinitatis. Vide Ma-
 trimonii Impedimenta §. Cognatio & §. Affini-
 tas.

Gloria cœlestis.

Gloriam essentialem animæ Christus habuit ab instanti
 conceptionis. p. 28. n. 1. & p. 29. n. 2.

Vide Christi Perfectiones.

Christus non meruit illam, sed gloriam corporis. p. 38.
 n. 52. & seqq.

Vide Christi Meritum.

Gossipium.

An corporalia possint fieri ex Gossipio. p. 343. n. 133.

Græci.

Græcorum ritus aut etiam errores in materia Sacramento-
 rum tractantur suis locis agendo de singulis Sacramentis.

H.

Hæresis. Hæreticus.

Hæresis est casus Episcopo reservatus in Provincia
 Mechliniensi. p. 459. n. 13.

Annumerari posset impedimentis merè prohibentibus Ma-
 trimonium. n. 22. p. 560.

Hæreticus cum Catholica vel Catholicus cum Hæretica
 valide contrahit, sed illicitè. p. 564. n. 46.

An umquam licitè. *ibid.*

Hæreticorum Sacramenta quò sensu polluere dicantur à
 Patribus. p. 132. n. 11.

Pro Hæreticis & Schismaticis (an etiam pro non toleratis?) orat Ecclesia in die Parasceves. p. 329. num. 63.
Henoch. Vide Elias.
Hermenegildus Martyr.
Quare instante Martyrio potuerit ac debuerit respuere communionem oblatam ab Episcopo Ariano. p. 152. num. 114.
Herodes.
Herodes habuit uxorem fratris viventis; quam nec eo defuncto habere potuisset. p. 568. n. 66.
Quando occiderit Innocentes. p. 74. n. 51.
Quâ ratione occiderit infantes à bimatu, & infra, declaratur. p. 73. n. 46.
Hostia. Vide Eucharistia §. Eucharistiæ Materia, & §. Eucharisticarum specierum corruptio.
Honor.
Quomodo se habeat honor respectu adorationis. pag. 50. num. 1.
Humana natura.
Cur sit ipsa potius assumpta à Verbo, quàm angelica. p. 3. n. 5.

I.

Iejunium naturale. Vide Eucharistia §. Dispositio ad sumptionem Eucharistiæ prærequisita ex parte corporis.
Jesus.
Sanctissimo nomini Jesu qualis debeat cultus. p. 62. num. 58.
Vide Christus.
Ignis Conflagrationis. Vide Mundus.
Imagines sacræ.
Licitus est usus sacrarum imaginum, etiam in Ecclesiis p. 59. n. 44.
Allegantur notabiles historiae de Imaginibus Christi. ibid. p. 60.
Ad quid deserviat imaginum usus. p. 60. n. 45.
Imagines fuerunt etiam primis quingentis annis in Ecclesiis posite. ibid. n. 46.
Certum est, licitas esse Imagines Dei & SS. Trinitatis. ibid. n. 47.
Item Christi in figura Agni. ibid.
Nec non SS. Angelorum. ibid. n. 48.
Cur hi pingantur juvenes, cum alis, & in albis vestimentis. ibid.
Objectiones Hæreticorum contra Imagines adferuntur & solvuntur. p. 61. n. 49. & 50.
Usui sacrarum imaginum non obstat præceptum Decalogi vetans sculptile, declaratur. ibid. n. 49.
Explicatur Concilium Eliberitanum. ibid. n. 50.
Agitur de loco Epiphaniæ suppositio. ibid.
Imagines sacræ sunt venerandæ. ibid. n. 51.
An Synodus VII. sit hac de causa per Concilium Francofordiense rejecta. ibid. n. 52.
Calumniis Hæreticorum de Idololatria occurritur per verba Tridentini. p. 62. n. 53.
Imaginibus ratione materia nulla veneratio debetur, neque iisdem tanquam objectis primariis adoratio. ibid. num. 54.
Adorantur secundario simul cum prototypis; idque tripliciter. ibid. n. 55. & seq.
Qualis debeat cultus S. Crucis. ibid. n. 57.

Vide Crux.
Item SS. Nomini Jesu & Maria. ibid. n. 58.
An labia Iuda ob contactum Christi forent veneranda. p. 63. n. 60.
Impedimentum.
Vide Matrimonii impedimenta.
Impotentia.
An impotentes possint contrahere validè matrimonium ad finem castè vivendi. p. 573. n. 89. & seq.
Vide Matrimonii impedimenta.
Plena pubertatis tempus censetur in masculis annus 18. in feminis 14. p. 572. n. 85.
Impuberes.
Impuberes censentur masculi usque ad annum ætatis 14. femina usque ad annum 12. completum. ibid.
An & qualiter impuberes obligentur sponsalibus. p. 516. num. 33.
Vide Sponsalium Dissolutio.
Impuberes ex natura rei possunt validè matrimonium contrahere. p. 572. n. 85.
Secus ex jure Ecclesiastico, nisi malitia suppleat ætatem. ibid.
Incarnari. Incarnatio.
Incarnatio quid significet. pag. 2.
Incarnatio est possibilis. p. 3. n. 1.
Solvuntur objectiones. ibid. n. 2.
Qualibet persona potuisset incarnari, sed congruentius filius. ibid. n. 4.
Incarnationis possibilitas non potest viribus natura ab intellectu creato evidenter cognosci. p. 4. n. 7.
Ob hoc tamen immerito negaretur ipsam esse factam aut possibilem. ibid. n. 8.
Intellectus sensibus alligatus nequit naturaliter intueri incarnationem jam factam. ibid. n. 9.
Secus est juxta plures Scotistas de intellectu Angelico. ibid.
Quò sensu SS. Patres negent cognoscibilitatem hujus mysterii, etiam respectu demonum. ibid. n. 10.
Incarnatio est unio seu actio productiva unionis Verbi cum humanitate. p. 10. n. 33.
Actio incarnativa nequit concipi sine novo termino acto, qui est unio. ibid. n. 34.
Incarnatio nequit statui actio productiva humanitatis Christi. ibid. n. 35.
Uti productio vel reproductio hominis statui potest actio productiva animæ rationalis. ibid. p. 11.
Explicatur Leo Papa in oppositum objectus. ibid.
Productio humanitatis dici nequit esse ipsa unio hypostatica. p. 11. n. 36.
Neque est identitas unionis cum productione humanitatis defendenda Christi impeccabilitati necessaria. ibid. num. 37.
Principium Incarnationis effectivum est tota Trinitas. ibid. n. 38.
Etsi, uti bonitas, approprietur Spiritui Sancto. ibid.
Nulla creatura Incarnationem effectivè attigit, etiam in nutritione vel accretione. ibid. n. 39.
Immo nec attingere potuit. ibid. n. 40.
Terminus totalis Incarnationis est Christus, Deus homo. p. 12. n. 41.
Terminus formalis est unio hypostatica, & quòdam sensu ipsa humanitas Christi. ibid.
Incarnatio, unio & assumptio qualiter differant penes connotata. ibid. n. 42.

Du-

I N D E X R E R U M.

Duplex potest considerari decretum Dei circa Incarnationem, unum circa eam secundum se, alterum prioris determinativum ac velut executivum. p. 19. n. 77.

Vi posterioris decreti venire Christus debuit in carne passibili: fuitque hoc dependens à peccato. ibid.

Incarnatio non fuit Deo necessaria. p. 22. n. 89.

Etiā suppositò peccatò; immo & voluntate liberandi hominem à peccato. ibid. Vide Verbum.

Incarnationis Meritum.

Christus, ejusve humanitas non meruit Incarnationem. p. 20. n. 80.

Utpote in qua omne Christi meritum radicatur, & ante quam non extitit ipse aut humanitas ejus. ibid.

Unde nec meruit circumstantias precedentes vel concomitantes Incarnationem. ibid.

Rectè tamen dicitur meruisse replicationes unionis hypostaticæ in Eucharistia. ibid. n. 81.

An etiam continuationem ipsius unionis. ibid.

Christus ejusque humanitas per opera etiam non dignificata ab unione hypostatica absolutè loquendo juxta Scotistas mereri potuisset de condigno Incarnationem. ibid. n. 82.

Etiā per opera subsequētia. ibid.

Recepta nihilominus doctrina prædictis repugnat. ibid. num. 83.

An per opera subsequētia dignificata ab ipsa unione hypostatica id potuerit fieri. ibid. p. 21.

Resolvitur, quod non. ibid.

Fundamentum sententiæ affirmantis (quam tradit Suarez) dissolvitur. p. 21. n. 84.

Antiqui Patres non meruerunt ullò modò Incarnationem quoad substantiam. ibid. n. 85.

Sed solum quoad aliquas circumstantias; non de condigno, sed de congruo. ibid. n. 86.

Signanter B. Virgo sic meruit esse mater Verbi Incarnati. ibid.

An de condigno. ibid. n. 87.

Qualiter meritum maternitatis Christi esse potuerit ex prævisis filii meritis. ibid. n. 88.

Vide Christus & Verbum.

Indulgentiæ.

Nomine Indulgentiarum quid significetur. p. 421. n. 39.

Primi earum impugnatores fuere Waldenses: post hos diversi alii. ibid.

Fusè probatur esse in Ecclesia potestatem concedendi indulgentias. ibid. & n. seqq.

Fundamenta hæreticorum. p. 423. n. 49. & seq.

Indulgentia quam sint utiles populo Christiano. p. 424. num. 52.

Indulgentia conceduntur defunctis per modum suffragii. ibid. n. 53.

Quod, quâ ratione fiat, declaratur. ibid. n. 54.

Vivis conceduntur per modum solutionis, & simul per modum absolutionis. ibid. p. 425.

Qualiter nihilominus possit Pontifex sibi applicare indulgentias. p. 425. n. 56.

Potestas dandi indulgentias pro universis fidelibus jure divinò convenit Summo Pontifici. ibid. n. 57.

A quo dimanat in Archiepiscopos pro suis Provinciis, & Episcopos pro suis Diocæsis, sed restricta valde. ibid. n. 58.

Jure tamen ordinariò ac delegabili, eoque veriùs humano. ibid. n. 59.

Inferioribus Prælati jure ordinariò non convenit hæc

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

potestas, v.g. Generalibus, Abbatibus, Capitulo sede vacante &c. ibid. n. 60.

Potest tamen his, aut aliis, etiam non Sacerdotibus delegari. ibid. n. 61.

Uti & Papa electus, ac Episcopi confirmati, etsi nondum ordinati eas dare possunt. ibid.

Nonnulla privilegia quoad hoc concessa recensentur. ibid. p. 426.

Indulgentiarum effectus.

Indulgentia habent vim tollendi pœnas purgatorii. pag. 426. n. 62.

Atque eas de facto tollunt. ibid. n. 63.

Neque tantum illas quæ respondent pœnitentiis injunctis, sed & alias. ibid. n. 64.

An Episcoporum potestas saltem sit restricta ad pœnitentias injunctas. ibid. n. 65.

An indulgentia pro defunctis habeant infallibiliter effectum. ibid. n. 66. p. 427.

Multi negant, plerique Recentiores asserunt. ibid.

Judicium Bellarmini de utraque opinione. ibid.

Opinio affirmativa probatur non tamen irrefragabiliter ex Leone X. ibid.

Indulgentiarum Divisio.

Indulgentia alia est concessa pro vivis, alia pro defunctis. p. 427. n. 67.

Ex concessione Innoc. XI. possunt indulgentia Portiunculæ applicari etiam defunctis per modum suffragii. ibid.

Alias his nequeunt applicari, nisi expressè concedatur. ibid.

Alia item totalis, alia partialis. ibid. n. 68.

Quomodo explicanda sint formula, quibus dantur indulgentia centum vel mille dierum aut annorum. ibid.

Sotus infundatè contra tot annorum indulgentias veluti confictas insurgit. ibid. n. 69.

Quid nomine Quadrægenæ & Carenæ significetur. pag. 428. n. 70.

An vel quæ sit differentia inter indulgentiam plenam pleniorē & plenissimam. ibid. n. 71.

Indulgentiarum causa, motiva, Subjectum, Cessatio.

Indulgentia temporales lapsu temporis cessant; nulla durant ultra convenientem revocationem: quæ talis censeatur. p. 430. n. 85.

Eam esse factam ignorans an adhuc participet indulgentias. ibid.

Non congruit, sufficere tamen absolutè posset, revocatio merè interna. ibid.

An ad revocandum exigatur causa. ibid.

Paulus V. revocavit indulgentias pro ipsis Regularibus concessas, substituens novas. p. 431. n. 86.

Non autem concessas Ordinibus indifferenter pro Christi fidelibus. ibid.

An comprehendantur concessæ pro defunctis vel mortis articulo. ibid.

An indulgentia per Paulum V. revocata, sint postea ab eodem restituta. ibid. n. 87.

Concessæ sine limitatione temporis non expirant morte concedentis. ibid.

An cessent cessante causâ. ibid. n. 88.

Qualiter cessent pereunte vel mutatâ re seu locò. ibid. num. 89.

An cesset indulgentia per renuntiationem. ibid. p. 432.

Indulgentiæ Jubilæi.

Jubilæi nomine quid significetur. p. 432. n. 90.

Annus Jubilæi olim erat centesimus, dein quinquagesimus, tandem vigesimus quintus. ibid.

H h h 3 Qui

INDEX RERUM.

Qui favores in Iubilao Anni sancti fiant. *ibid.* n. 91.
 Quando incipiat & desinat. *ibid.*
 Suspenduntur omnes Indulgentia plenaria extra urbem
 Romæ vivis concessa. *ibid.* n. 92.
 Non suspenduntur Indulgentia pro defunctis. *ibid.* n. 93.
 Suspenduntur autem, quæ a vivis applicari possunt defun-
 ctis per modum suffragii. *ibid.*
 Non revocantur Episcopales. *ibid.* n. 94.
 An saltem Pontificia non plenaria. *ibid.*
 An maneat Plenaria concessa pro articulo mortis. p.
 433. n. 95.
 Suspenduntur solum facultates absolvendi à casibus Papa-
 libus concessa occasione Indulgentiarum. *ibid.* n. 96.
 Forma solita concessionis Jubilæi extra annum sanctum.
ibid. n. 97.
 Hoc Jubilæum potest unica dumtaxat vice obtineri. *ibid.*
 num. 98.
 Probabilitas sententia contraria ad quid juvet. *ibid.*
 Jejunia præscripta possunt servari occurrenti aliunde præ-
 cepto jejunandi. *ibid.* n. 99.
 Eleemosyna quantitas est arbitraria. *ibid.*
 Cautela observanda in praxi. *ibid.*
 An confessio possit fieri ipso die communionis. *ibid.*
 Possunt opera impleri diversis in locis. *ibid.* n. 100.
 An qui hæcenus neglexit Iubilæum, possit illud lucrari
 ultimò die, commutatis à Confessario operibus præ-
 scriptis. p. 434. n. 101.
 Quid censendum de eo, qui bonâ fide opera omisisset. *ib.*
 Aut ultimò die fortuitò jejunium naturale frangens non
 posset communicare. *ibid.*
 Absolutus manet à reservatis sine reincidentia, qui mu-
 tatò animò non lucratur Jubilæum. *ibid.* n. 102.
 An talis graviter peccet. *ibid.*

Infans.

 In Infantibus nulla requiritur intentio, ut validè, immo
 cum fructu suscipiant sacramenta, quorum sunt ca-
 paces. p. 148. n. 91.
 An infans hostiam casu repertam comedens acciperet
 gratiam. p. 293. n. 12.
 Infantes validè ordinari possent citra consensum paren-
 tum vel tutorum. p. 497. n. 70.
 Ordinati tamen in infantia non tenentur ad castitatem.
 p. 506. n. 110.

Infidelis.

 Infidelium proles validè baptizantur parentibus invitis.
 p. 189. n. 26.
 Et si sint mancipia, de consensu dominorum suorum licitè.
ibid. n. 27. Vide Baptismi Subjectum.

Innocentes.

 Innocentes ab Herode occisi sunt indubiè veri martyres
 cum effectu Martyrii. p. 208. n. 17. Vide Herodes.
 Martyrium.

Innocentiæ Status.

 In statu Innocentiæ de facto nulla fuerunt sacramenta.
 p. 113. n. 28.
 An fuissent si status ille perseverasset. *ibid.* n. 29.

Intellectus.

 Intellectus creatus nequit viribus natura evidenter cog-
 noscere Incarnationem esse possibilem. p. 4. n. 7.
 Intellectus sensibus alligatus nequit naturaliter intueri
 Incarnationem jam factam. *ibid.* n. 9.
 Secus est juxta plures Scotistas de intellectu sensibus non
 alligato. *ibid.*
 Qualiter intellectus creatus possit cognoscere vel videre

Corpus Christi ut in Sacramento, aut præsentiam Eu-
 charisticam. p. 271. n. 73. & p. 272. n. 74.

Intentio.

 Intentio tripliciter versari potest circa actionem sacra-
 mentalem. p. 132. n. 13.
 Quam intentionem requirant & sufficere possent hære-
 tici. *ibid.* n. 14.
 Quam Catholici. p. 133. n. 15.
 Non est amplius toleranda opinio asserens sufficere, ut ex-
 terius appareat Ministrum seriò agere, etsi animus
 internus non correspondeat. *ibid.* n. 16. & 19.
 Hanc Catharini sententiam conatur excusare Palavicini-
 nus, sed inefficaciter. *ibid.* n. 17.
 Eam nihilominus falsam censet & ostendit. *ibid.* n. 18.
 Epistola præsidum Tridentini à Palavicino allegata pro
 Catharino ponderatur. *ibid.*
 Objectiones contra sententiam communem solvuntur. p.
 134. à n. 20. usque ad 23.
 Deum supplere gratiam Sacramenti invalidè defectu in-
 tentionis collati Quidam dixerunt. p. 135. n. 23.
 Sed hoc meritò improbat. *ibid.* n. 24.
 Uti & quadam alia affinia. *ibid.* n. 25.
 Declaratur, an vel qualiter necessaria sit intentio confe-
 rendi effectum Sacramenti. *ibid.* n. 26.
 Intentio alia actualis, alia virtualis, alia habitualis. p.
 136. n. 27.
 Circa intentionem virtutalem est duplex opinio probabi-
 lis; prima asserit eam esse sine præsentis actu intelle-
 ctus ac voluntatis. *ibid.* n. 28.
 Secunda asserit ipsam nil esse, quàm actualem valde te-
 nuem & remissam. *ibid.* n. 29.
 Intètio deinde alia est absoluta, alia conditionata. *ib.* n. 30.
 Ad valorem Sacramenti requiritur intentio saltem vir-
 tualis. *ibid.* n. 31.
 Nitendum tamen ad habendam actualem. *ibid.* p. 137.
 Corollarium notabile pro praxi. p. 137. n. 32.
 Consecratio ebrii aut dormientis esset invalida, etsi tali
 sine se inebriasset aut somno dedisset. *ibid.* n. 33.
 Objectiones solvuntur. *ibid.* n. 34.
 Intentio merè habitualis non sufficit ad valorem Sacra-
 menti. *ibid.* n. 35.
 Corollarium inde deductum. *ibid.*
 Sufficit intentio habitualis ad applicationem Sacrificii.
ibid. n. 36. & p. 138. n. 37.
 Fundamentum opposita doctrina dissolvitur. *ibid.* n. 37.
 Requiritur ad consecrationem Sacramenti intentio absolu-
 ta, vel sub conditione de præsentis, aut præterito; sic
 ut non valeat sub conditione de futuro collatum. *ibid.*
 n. 38.
 Corollaria practica inde deducta. *ibid.*
 Excipitur solum Matrimonium. *ibid.* n. 39.
 Cur potius excipiat quàm absolutio, quæ est senten-
 tia judicialis. *ibid.* n. 40.
 Validè conferrentur Sacramenta sub conditione, si Deus
 videat hoc vel illud futurum. *ibid.* n. 41.
 Immo & sub conditione de futuro non suspensivâ valoris.
ibid. p. 139.
 Intentio debet ferri super materiam & formam determi-
 natam. p. 139. n. 42.
 Corollaria. *ibid.*
 Observanda quadam in praxi. *ibid.* n. 43.
 Intentio qualis requiritur in suscipiente Sacramentum.
 p. 148. n. 91. & 92.
 Voluntarium sufficiens ad Sacramenti susceptionem consistit

cum metu. *ibid.*
 Non sufficit, ut adultus se habeat merè negativè, sed requiritur ad valorem consensus saltem habitualis. *ibid.*
 n.93. & p.149. n.94.
 Intentio in singulis Sacramentis non debet esse aequè explicita; quod declaratur. *ibid.* n.95.
 Cur potius in ministro quàm in suscipiente requiratur intentio saltem virtualis. *ibid.* n.96.
 Cur Florentinum non meminerit intentionis suscipientis. *ibid.* n.97.
 Quid agendum cum adulto, qui foret surdus & mutus, aut insuper cæcus. *ibid.*
 Invocatio Sanctorum.
 Vide Sancti.
 Joannes Baptista.
 Joannes Baptista dum exultavit in utero habuit usum rationis, qui à nonnullis perdurasse putatur. p.65. num.7.
 Fuit sanctificatus in utero. *ibid.* n.6.
 Baptismus Joannis quando cæperit. p.75. n.53.
 Fuit inspiratus à Deo, institutus à Joanne, & collatus, an vel quâ formâ, incertum. *ibid.*
 Non contulit gratiam. *ibid.*
 In hoc Baptismus Christi fuit excellentior Baptismo Joannis. p.154. n.9.
 Quibus de causis Christus à Joanne sit baptizatus. p.75. num.55.
 An Joannes fuerit vicissim à Christo baptizatus. *ibid.* num.54.
 Joseph.
 Joseph quò sensu falsò putabatur, quò sensu verè dicebatur Pater Christi, & quidem potius, quàm vitricus respectu filiorum uxoris. n.26. p.69.
 S. Joseph mansit semper virgo. p.68. n.24.
 Inter ipsum & B. Virginem intercessit ante incarnationem verum matrimonium. *ibid.* n.26.
 Vide Mariæ Desponsatio.
 Jubilæus. Vide Indulgentiæ Jubilæi.
 Judas, Judæi.
 Iesum Christum esse verum Messiam pertinaciter negant Judæi. p.5. n.11.
 Sceptrum de Juda defecit in Herode. *ibid.* n.13.
 Non autem in Machabæis. *ibid.* n.14.
 Judæi festivitates celebrabant à vespéra in vespèram. n.8. p.231.
 Diem vulgarem auspicabantur ab ortu solis. *ibid.*
 Judas Ischariotes.
 An labia Judæ ob contactum Christi fuerint veneranda. p.63. n.60.
 Judas fuit præsens quando Christus instituit Eucharistiam. p.234. n.22.
 Quam etiam de manu Christi accepit. *ibid.*
 Tempore quò necdum erat detectus. *ibid.* n.23.
 Judicium Extremum.
 Datur judicium particulare singulorum. p.90. n.1.
 An hoc sit de fide. *ibid.*
 Peragitur mox à morte cujusque. p.91. n.2.
 Quasdam visiones seu historias non ob stare ostenditur. *ibid.*
 Dari judicium singulorum intelligendum est regulariter, & quare. *ibid.*
 Judicium hoc peragendum spiritualiter, non requisitâ temporis morâ. *ibid.* n.3.
 Et hoc apparenter in loco obitus. *ibid.*

Idque à Deo. *ibid.* n.4.
 Post resurrectionem verò Christi, ab ipso. *ibid.*
 Cujus tamen realis in loco judicii præsentia ad hoc non requiritur. *ibid.*
 Etsi fortasse in specie humana anima judicanda, etiam reproba, appareat. *ibid.*
 Futurum est judicium universale. *ibid.* n.5.
 Rationes, ob quas sit servandum, allegantur. *ibid.*
 Signa futuri judicii quadam sunt generalia & remota, quadam propria & propinqua. p.92. n.6.
 Inter quæ singulariter notabile erit regnum Antichristi. *ibid.*
 Vide Antichristus.
 Quânto post mortem Antichristi tempore sequetur judicium, incertum. p.96. n.24.
 Rejicitur, quod quidam ex Dan.12. conjiciunt de quadraginta quinque diebus. *ibid.*
 Longius omnino tempus supererit. *ibid.*
 Secundi Adventus Christi ad judicium Præcursores, Henoch & Elias. *ibid.* n.25.
 Judicium antecedit Evangelii prædicatio ac successiva receptio per totum mundum. p.98. n.32.
 Quæ tempore transactò necdum sufficienter facta fuerat: eaque suppositâ non convincitur instare judicium. *ibid.* n.33.
 Varia insuper signa horribilia & invisa illud præcurrent. *ibid.* n.34.
 Qualia in sole, luna, stellis, aëre cæterisque elementis. *ibid.* n.35. & p.99. n.36.
 Ignis conflagrationis an præcedet judicium. p.103. n.58.
 Vide Mundus.
 Judicium peragetur à Christo in divina & humana natura. p.99. n.37.
 In qua apparebit corporaliter visibilis omnibus; electis quidem ad gloriam, reprobis ad pœnam. *ibid.* n.38.
 Christus judicabit primariò secundum divinam naturam. *ibid.* n.39.
 Auctoritas suprema judicandi tribus communis, appropriatur quodammodo singulis, præsertim filio. *ibid.*
 Secundariò & ex absoluta commissione judicabit Christus secundum naturam humanam. *ibid.* n.40.
 Non tantum ministerialiter, sed auctoritative. *ibid.*
 Resurrectio mortuorum fiet in procinctu judicii, de qua remissive. p.100. n.42.
 Christus ad judicium veniet in maxima gloria, cum vexillo seu signo crucis in calo seu in aëre cunctis apparituro, ex nubibus formando, eoque lucidissimo. *ibid.* n.43.
 Cum ineffabili gloria seu claritate corporis. *ibid.* n.44.
 Stipatus comitatu omnium Angelorum, fortè in corporibus splendidis apparituro. *ibid.*
 Quibus accedent in aëre omnes electi cum gloriosis corporibus. *ibid.*
 Sedebit judicaturus in throno ex nubibus formando per Angelorum ministerium. p.101. n.45.
 Ad majestatem judicis quoque spectat universitas judicandorum, etiam parvulorum & infidelium. *ibid.* num.46.
 Quò sensu fideles dicantur non judicari, & infideles jam judicati Joan. 6. *ibid.* n.47.
 Etiam Angeli erunt judicandi. *ibid.* n.48.
 Ad gloriam judicis denique pertinet qualitas judicandorum. *ibid.*
 Discussio fiet judicandorum, quæ singulis patebunt facta propria

propria & aliena omnia. *ibid.* n. 49.
 Idque cum estimatione singulorum juxta normam justitiae. *ibid.*
 Etiam peccata sanctorum per poenitentiam remissa. p. 102. num. 50.
 Id tamen non cedit sanctis ad confusionem, sed ad gloriam & gratiarum actionem. *ibid.*
 Nullus ibi propriè accusator, testis, disceptatio &c. sed conscientia præstabit singulorum, quidquid necessarium fuerit. *ibid.* n. 51.
 Discussionem sequetur diversa singulorum sententia singulis intellectualiter intimanda. *ibid.* n. 52.
 Et insuper duplex sententia universalis, ferenda voce sensibili. *ibid.*
 An vel qualis interponenda publica laudatio electorum & vituperatio reproborum. *ibid.* n. 53.
 Cum Christo judicabunt Apostoli & viri apostolici velut quidam judices assessores. *ibid.* n. 54.
 Quòdam sensu omnibus electis competet judicandi officium signanter bonis Angelis, prædicatoribus & animarum curatoribus. p. 103. n. 55.
 Sententiæ executio describitur. *ibid.* n. 56.
 Post judicium cessabit motus calorum. p. 104. n. 65.
 Eritque eadem perpetuò cali & terra facies. *ibid.*
 Astorum lux seu splendor erit augendus. p. 105. n. 66.
 Elementorum innovatio futura tunc declaratur. *ibid.* num. 67.
 Quò sensu Apoc. 21. dicatur mare tunc non futurum *ibid.* n. 68.

Jurisdicção.

Potestas jurisdictionis distinguitur à potestate ordinis conferturque ab Ecclesia. p. 436. n. 12. & p. 437. n. 13. & seqq. Vide Sacramenti poenitentiae Minister.
 Jurisdicção ordinaria & delegata quid significant. pag. 438. n. 22.
 Penes quos sit jurisdicção ordinaria. *ibid.* n. 23.
 Potest exerceri in foro Sacramentali extra territorium, sed in subditos. *ibid.*
 Acquiritur ordinaria in eos qui domicilium figunt, vel solum habitant in loco jurisdictionis. *ibid.* n. 24.
 Vagi cujus jurisdictioni ordinaria subjiciantur. p. 439. num. 25.
 Quid de peregrinis. *ibid.* n. 26.
 Ordinariam habens potest eam delegare. *ibid.* n. 27.
 Delegatus nequit subdelegare, nisi delegans id exprimat, aut in ejus locum alter per modum officii subrogetur. *ibid.*
 Declaratur exemplis. *ibid.*
 Delegatam habent potestatem, quibus ab ordinario ea conceditur expresse vel tacite. *ibid.* n. 28.
 Non sufficit ratihabitio de futuro. *ibid.* n. 29.
 Ut nec fundata præsumptio, quòd Ordinarius foret contentus, si adesset. *ibid.*
 Sufficit titulus coloratus, tectus errore vulgi. *ibid.* n. 30.
 Idem est de jurisdictione probabili. *ibid.*
 Quandiu duret jurisdicção delegata. *ibid.* n. 31.
 Specialiter an vel quando expiret morte concedentis. *ibidem.*

Vide Sacramenti Poenitentiae Minister.

Justitia Originalis.

An hac fuerit in Deipara. p. 66. n. 13.

K.

Kemnitius.

Qualiter explicet rationem Sacramenti. p. 108. num. 5.
 Quam mendaciter traducat doctrinam Catholicorum de cultu Eucharistiae. p. 276. n. 90.

L.

Lac. Lacrymæ.

Hæc non sunt apta materia Baptismi. n. 16. p. 174. Lactans.
 An licitum sit cognoscere mulierem lactantem. p. 580. num. 19.

Levi.

Machabæi certò fuerunt de tribu Levi secundum lineam paternam. p. 5. n. 14.
 Christus, etsi de tribu Juda, habuit cognationem cum tribu Levi seu sacerdotali. n. 2. p. 64.

Libellus Repudii.

An in Lege Moyse sic fuerit permissus libellus repudii, ut solveretur vinculum conjugale. p. 542. n. 19. & seq.
 Locus Sacer.

Vide Ecclesia. Sacrificii celebrandi locus. Templum.

Lutherani. Lutherus.

Lutherana Sacramenti definitio refertur & refellitur. p. 108. n. 5. & 6.
 Lutherus deliravit infantes dum baptizantur habere usum rationis. *ibid.*
 Lutheri & Lutheranorum circa numerum Sacramentorum variatio. p. 119. n. 52.
 Lutherus cum suis admittit impanationem, sive manere substantiam panis simul cum corpore Christi. p. 262. n. 30.
 Lutherani diversimodè circa cultum Eucharistiae errant. p. 275. n. 89.

M.

Magi.

Activitas Christi manifestata est Magis per stellam. p. 72. n. 40.
 Qui à sapientia & peritia astorum sic dicti fuerunt. *ibid.* n. 41.
 Idem erant reguli. *ibid.*
 Venerunt ex Arabia felice. *ibid.* n. 42.
 Adoraverunt Iesum in Bethlehém decimâ tertiâ post natiuitatem die. p. 73. n. 45.
 Utrum reppererint infantem in stabulo. *ibid.*
 Magi singuli obtulerunt tria munera, eaque mystica. *ibid.* n. 47. Vide Stella. Herodes.

Maria Virgo.

Maria Virgo meruit esse mater Verbi incarnati. p. 21. num. 86.
 An de condigno. *ibid.* n. 87.
 Meritum maternitatis Christi quò potuerit esse ex prævisis filii meritis. *ibid.* n. 88.
 Qualem concursum adhibuerit B. V. in conceptione Christi. p. 70. n. 31.

BEATA

Beata Virgo fœtui formando ministravit purissimum semen; quod, cur vocetur sanguis. *ibid.* n. 32.
Proinde verè & propriè est mater Christi: immo verius quàm cetera sint matres suarum prolium. *ibid.* num. 33.
Beata Virgo est etiam propriè mater Dei. *ibid.* n. 34.
Error oppositus Nestorii. *ibid.*
Ut B. Virgo esset ac diceretur Deipara, debuit humanitas Christi assumi à Verbo primò instanti sua existentia. p. 16. n. 66.
Titulo maternitatis Dei, & singularissimæ Sanctitatis debetur Mariæ cultus hyperdulie. p. 56. n. 27.
Nomini Mariæ qualis debeatur cultus. p. 62. n. 58.
Mariæ Genealogia & sanctificatio seu sanctitas.
Beata Virgo ex Joachim & Anna sterili, modò ordinariò progenita, ab originali exempta per privilegium. p. 63. n. 1.
Cujus defendendi votum recenter à primatibus Brabantia, clero & religiosis ordinibus, Bruxella emissum est. *ibid.*
Prodiit ex tribu juda, & quidem secundum lineam paternam. *ibid.* n. 2.
Habuit tamen cognationem cum tribu Sacerdotali. *ibid.* p. 64.
Quomodo S. Matthæus generationem Christi ex David ostensurus, rectè id fecerit texendo genealogiam Joseph. Ubi plura genealogiam Christi concernentia. p. 64. n. 3. & seqq.
B. Virgo fuit sanctificata primò animationis instanti, & à fortiori in utero. *ibid.* n. 6.
Probabiliter se disposuit Deipara ad primam sanctificationem. p. 65. n. 7.
Habuit proinde à principio usum rationis, uti in utero matris Joannes. *ibid.*
Usum rationis in utroque perdurasse quidam putant. *ib.*
Gratia in prima Sanctificatione collata, quanta fuerit. *ibid.* n. 8.
Ex tunc fuit B. Virgo sic in omni bono firmata, ut nunquam peccaverit venialiter vel mortaliter. *ibid.* num. 9.
Potuit tamen dicere Orationem Dominicam. *ibid.* numer. 10.
Angelo annuntianti conceptum mox credidit, de modo sollicita: ubi cetera objectiones Hæreticorum contra sanctitatem Mariæ solvuntur. *ibid.* & p. 66. n. 11.
In prima sanctificatione fuit prapeditus, adeoque nunquam fuit in Deipara fomes peccati. *ibid.* n. 12.
Quò sensu Nonnulli dicant ipsum tunc ligatum, in conceptione verò filii extinctum fuisse. *ibid.*
An fuerit in ea justitia originalis. *ibid.* n. 13.
Gratia non fuit Deipara tota simul collata. *ibid.* n. 14.
In conceptione Verbi accessit gratia incomparabilis, in qua usque ad mortem jugiter crevit. *ibid.*
Sic ut in morte saltem certissimè excesserit longè gratiam cujuslibet puræ creaturæ: ubi de longitudine vite B. Virginis. *ibid.* n. 15.
Immo juxta Suarez, omnium Angelorum & hominum simul. *ibid.* n. 16.
Judicium Tanneri de hac opinione Suarez. *ibid.*

Mariæ Virginitas. Desponsatio.

Perpetua Mariæ Virginitas est fide certissima contra diversos hæreticos diversimodè contradicentes. p. 67. num. 17.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Probat ex perpetua traditione ac declaratione Ecclesiæ. *ibid.* n. 18.
Virginitas ante partum specialiter constat ex scripturis & symbolo Apostolorum. *ibid.* n. 19.
Virginitas in partu confirmatur. *ibid.* n. 20.
Quò sensu Patres dicant Christum aperuisse uterum matris. *ibid.* n. 21.
Virginitas post partum specialiter confirmatur contra Helvidium. p. 68. n. 22.
Cujus fundamenta dissolvuntur. *ibid.* n. 23. & 24.
Christus est primogenitus negativè, & simul unigenitus. *ibid.* n. 25.
Inter B. Virginem & Josephum intercessit ante incarnationem verum matrimonium. *ibid.* n. 26.
Beata Virgo ante conceptionem prolis erat traducta in domum sponsi. p. 69. n. 27.
Congruentia initi matrimonii allegantur. *ibid.*
Auctoritates in speciem opposita solum excludunt matrimonium consummatum. *ibid.*
Votum Virginitatis ab ineunte ætate emissum non obstabat sponsalibus de præsentì potiùs quàm de futuro. *ibid.* num. 28.
Fuit votum absolutum etiam ante desponsationem. *ibidem.*

Mariæ Purificatio.

Lex vetus primogenitorum, & altera parientis masculinum declaratur. p. 73. n. 48.
Neutra ligabat Deiparam. p. 74. n. 49.
Obtulit ipsa more pauperum par turturum, aut duos pullos columbarum. *ibid.* n. 50.
Oblatio turturis vel pulli columba pro peccato non fiebat secundum legem pro peccato prolis, sed pro legali immunditia matris. *ibid.*
Quæ prophetia fuerint in die purificationis impleta. p. 73. n. 48.

Martyr. Martyrium.

Quid sit Martyrium. p. 205. n. 2.
Martyrium debet inferri in odium fidei aut virtutis. *ibid.*
S. Franciscus & alii martyres desiderio non sunt propriè martyres. *ibid.* n. 3.
Uti nec morientes in servitio pestiferorum. *ibid.*
Qui proinde minùs propriè in Martyrologio Romano Martyres appellantur. *ibid.*
Bonus latro etiam non est Martyr. *ibid.*
Ostenditur sufficere ad Martyrium, quod mors inferatur in odium virtutis. *ibid.* n. 4.
Immo sufficere, quod mors inferatur ob opus bonum jam factum. *ibid.*
Qualiter ob tale opus debeat mors acceptari. *ibid.*
Non tollit gloriam Martyrii verè ob prædictas causas tolerati, quæsitus à tyranno prætextus alterius causa. p. 206. n. 5.
Ad Martyrium sufficit positio talis cause, ex qua mors naturaliter sequeretur, nisi divinitus impediretur. *ibid.* n. 6.
Si tamen mors sequatur, facit Martyrium consummatum. *ibid.*
Si in aliquo divinitus impediatur, is postea decedens in gratia laureolam Martyrii consequeretur. *ibid.*
Martyrium debet inferri non repugnanti. *ibid.* n. 7.
Milites etiam pro fide pugnantes & occumbentes; Martyres non sunt. *ibid.*

Quomodo jam victi possunt fieri Martyres. *ibid.*
 Nonnulli tamen putant, quod etiam pugnando occisi, sint
 Martyres. *ibid. n. 8.*
 In adultis ad Martyrium requiritur aliqualis acceptatio
 mortis, non in parvulis. *ibid. n. 9. & 10.*
 In adultis sufficit acceptatio habitualis & interpretati-
 va. *p. 207. n. 11.*
 An vivens in iustitia censeatur eo ipso satis acceptare
 mortem pro Christo, incertum est. *ibid. n. 12. &*
13.
 Debet autem mors acceptari ob causam honestam, hone-
 state supernaturali. *ibid. n. 14.*
 Non tamen ex affectu dilectionis Dei super omnia.
ibid.
 Martyrium raro est in precepto, nisi quoad preparatio-
 nem animi. *ibid. n. 15.*
 Sine iusta causa non licet se ingerere Martyrio. *ibid.*
n. 16.
 An liceat tyrannum provocare ad inflictionem poenarum.
ibid. p. 208.
 Quomodo accipienda sint quorundam Martyrum dicta
 quasi provocantium Tyrannum. Item illud Christi ad
 Judam: quod facis, fac citius. *ibid.*
 Martyrium est majoris efficacia quam baptismus. *n. 20.*
p. 209.
 Martyrii effectus, & requisita ad illum
 dispositio.
 Martyrium confert parvulis gratiam, quâ emundentur
 ab originali. *p. 208. n. 17.*
 Patet ex sensu Ecclesie & Patrum de ss. Innocentibus.
ibid.
 Opposita sententia de Innocentibus est improbabilis. *ibid.*
n. 18.
 A qua vindicatur S. Bonaventura. *ibid.*
 An vel quando parvulus occisus in utero matris sit Mar-
 tyr. *ibid. n. 19.*
 Adulti per Martyrium etiam obtinent gratiam ultra me-
 ritum quâ tale. *ibid. n. 20.*
 Varia probationes. *ibid.*
 Obtinent etiam remissionem totius culpa satis retractata,
 ac poenâ. *p. 209. n. 21.*
 Quid fieret casu quô culpa aliqua non foret satis retra-
 ctata. *ibid. n. 22.*
 Gratia seu privilegium Martyrii habuit vim ante mor-
 tem & incarnationem Christi, etiam in parvulis.
ibid. n. 23.
 Immo eam vim videtur habuisse martyrium ab initio
 mundi. *ibid.*
 Christo tamen nondum passio martyres non fuissent statim
 calos ingressi. *ibid.*
 Non requiritur per se in peccatore martyrium subito
 contritio charitate perfecta. *p. 210. n. 24.*
 Per accidens tamen requiritur, sive actus charitatis, sive,
 dum est copia confitendi, confessio, sive baptismi sus-
 ceptio. *ibid. n. 25.*
 Prasertim cum certum non sit Martyrium posse dare pri-
 mam gratiam. *ibid.*
 Requiritur in peccatore solum attritio supernaturalis.
ibid. n. 26.
 Interdum sufficit attritio virtualis. *ibid. n. 27.*
 Vix contingit aliquem Catholicorum propter Christia-
 nam virtutem oppetere mortem, quin consequatur
 fructum martyrii. *ibid.*

Voluntas patiendi pro Christo sine dolore de peccatis me-
 moria occurrentibus, non censetur sufficiens detesta-
 tio peccatorum. *ibid.*
 Cum tali voluntate posset consistere affectus peccati.
ibid.
 Quô tempore vel instanti conferatur effectus martyrii.
ibid.
 Hunc conferri primò instanti post vitam finitam est pa-
 rum probabile. *ibid. p. 211.*

Matrimonium.

Matrimonium unde sic dictum. *p. 521. n. 1.*
 In matrimonio tria spectanda sunt, Contractus, Vincu-
 lum, Copula. *ibid.*
 Describitur tum Contractus matrimonialis, tum ipsum
 vinculum. *ibid.*
 Contractui accessoria est ratio Sacramenti; non vinculi
 neque copula. *ibid. n. 2.*
 Obijciuntur & explicantur quidam Canones. *ibid. nu-*
mer. 3.
 Contractus ipse citra copulam dicitur matrimonium
 ratum: post copulam verò consummatum. *ibid. nu-*
mer. 2.
 A quo & quando institutum sit matrimonium. *p. 522.*
num. 4.
 Qualiter institutum sit secundariò in remedium concu-
 piscentiâ. *ibid. n. 5.*
 Ostenditur contra quosdam antiquos Hæreticos matrimo-
 nium esse licitum. *ibid. n. 6. & 7.*
 Non est debitum ex communi precepto, neque ita debitum
 erat tempore veteris legis. *p. 523. n. 8.*
 Qualiter tadebat in initio mundi sub preceptum, pra-
 sertim quoad primos parentes. *ibid. n. 9.*
 Contra Hæreticos recentiores fides statuit Matrimo-
 nium inter Sacramenta nova legis. *ibidem nu-*
mer. 10.
 Satisfit objectionibus. *ibid. n. 12.*
 Non erat Sacramentum ante legem novam. *p. 524. n. 13.*
 Neque est Sacramentum inter infideles. *ibid. n. 14.*
 An sit ex parte fidelis de legitima licentia contrahentis
 cum infideli. *ibid.*
 Initum per procuratorem est verum Sacramentum. *ibid.*
n. 15.
 Idem est de inito per Scripturam, vel (seclusâ lege Tri-
 dentini) clandestinè. *ibid. n. 16.*
 Potest inter fideles ratio contractûs validè separari à ra-
 tione Sacramenti. *ibid. n. 17.*
 Satisfit objectionibus. *p. 525. n. 18.*
 An Matrimonium infidelium per vel post Baptismum
 possit transire in rationem Sacramenti. *ibid. n. 19.*
 Notabile pro praxi. *ibid.*
 Quando Matrimonium sit elevatum ad dignitatem Sa-
 cramenti. *ibid. n. 20.*

Matrimonii Materia, Forma, Minister.

Materia Sacramenti Matrimonii sunt corpora contra-
 hentium, forma consensus sensibilibiter expressus. *pag-*
526. n. 21.
 Non possunt signa expressiva consensûs dici sibi invicem
 materia & forma. *ibid. n. 22.*
 Neque statui potest cum Lugo traditio pro materia,
 & obligatio seu actio obligativa pro forma. *ibid.*
n. 23.
 Alia sententia adferuntur & refutantur. *ibid. & nu-*
mer. 24.

Qui defendi posset opinio Navarri statuentis consensum
internum pro materia, signa expressiva pro forma.
ibid.

Ministri Sacramenti Matrimonii sunt ipsi contrahentes.
ibid. n. 25.

Retundit Palavicinus mendacium Suavis de mente Pa-
trum Tridentini quoad hoc. ibid. p. 527.

Occurritur variis objectionibus. p. 527. n. 26.

Contrahentibus necessaria est intentio Sacramenti. ibid.
n. 27.

Matrimonii Consensus.
Vide Consensus Matrimonialis.

Matrimonium initum sub conditione.
Matrimonium initum sub conditione honesta vel indiffe-
renti de presenti, aut praterito valet, si subsit conditio.
p. 534. n. 28.

Quid de conditione, quae necessario futura scitur. ibid.

Initum sub conditione de futuro contingenti suspenditur
usque ad eventum conditionis. ibid. n. 29.

Qua impletur probabilis non requiritur novus consensus.
ibid. n. 30.

Idque juxta multos, etsi contrahentes tempore contra-
ctus fuerint inhabiles, v. g. consanguinei &c. ibid.
num. 31.

Conditio impossibilis aut turpis serio adjecta non est ha-
benda pro non adjecta. ibid. n. 32.

Obiectio desumpta ex c. fin. de Condit. appos. solvitur.
p. 535. n. 33.

Conditio repugnans bonis substantialibus Matrimonii,
irritat illud. ibid. n. 34.

Tria hujusmodi bona, scilicet Sacramenti, fidei & prolis,
declaranur. ibid.

Conditio praefata intelligitur impropria, seu modus adje-
ctus, obligatioque aliquid agendi contrarium Matri-
monio. ibid. n. 35.

De qua similiter intelligi c. fin. de Condit. appos. de-
claratur. ibid. & n. 36.

An validum sit Matrimonium initum sub conditione,
quod conjuges non tenebuntur reddere debitum, seu
quod vivent in virginitate. p. 536. n. 37.

Matrimonium Deipara quomodo cum voto virginita-
tis consistere potuerit. ibid. num. 38. & pag. 69.
n. 28.

Matrimonii Indissolubilitas.

Matrimonium ratum est indissolubile. p. 538. n. 1.

Idque jure divino. ibid. n. 2.

De facto tamen solvitur, per solemnem professionem.
ibid. n. 3.

Quantumvis diu contractum fuerit. ibid. n. 4.

Permittitur conjugatis bimestre ad deliberandum. ibid.

Citius per vim consummatum non adimit libertatem
profitendi; etsi per professionem non possit dissolvi.
ibid.

Per professionem dissolvitur Matrimonium ratum jure
divino positivo, non autem jure naturali aut solo pon-
tificio. ibid. n. 5. & p. 539. n. 6.

Extra casum professionis sollemnis non est penes Ecclesiam
facultas dissolvendi Matrimonium ratum. ibid. nu-
mer. 8.

Diluuntur objectiones. ibid.

Opposita sententia ex factis Pontificum redditur multum
verosimilis. ibid. n. 9.

Qua sententia admissa foret adhuc necessaria causa ra-
tionabilis tam ad licite quam ad valide id agendum.
Herincx Sum. Theol. Pars IV.

ibid. n. 10.

Causa justa recensentur. ibid. p. 540.

An consequenter id posset Ecclesia, non solum in speciali
casu, sed etiam per legem. ibid.

Recensentur errores Hæreticorum circa indissolubilita-
tem matrimonii consummati. p. 540. n. 11.

Veritas catholica statuitur & fuse probatur. ibid. n. 12.
& seqq.

Objicitur & explicatur locus Matth. 19. Item Varii
Canones. p. 541. n. 15. & 16.

An indissolubilitas Matrimonii consummati sit de jure
divino positivo & naturali. ibid. n. 17.

Subest dissolutio illius potestati divina; quâ ipsum solvi-
tur duplici casu. p. 542. n. 18.

Primo in veteri lege per libellum repudii; per quem sol-
vebatur ipsum vinculum conjugale. ibid. n. 19.

Etsi multi contrarium opinentur; quorum argumenta
dissolvuntur. ibid. n. 20.

Secundo per hoc, quod infidelis conversus ad fidem, post
Baptismum ineat novum Matrimonium, si compars
obstinata nolit cohabitare pacifice. ibid. n. 21.

Non dissolvitur Matrimonium per ipsum Baptismum,
aut per aliud medium; ne quidem per professionem
solemnem conjugis conversi. p. 543. n. 22.

Quid censendum, si compars in infidelitate obstinata ve-
lit pacifice cohabitare. ibid. n. 23.

Matrimonii Unitas.

Unitas Matrimonii, alia opponitur pluralitati conjugum
simultanea, alia successiva. ibid. n. 24.

Polygamia seu pluralitas simultanea jure divino est in-
hibita Christianis, sic ut secundum conjugium sit in-
validum. ibid. n. 25.

Immo fuit à Deo inhibita ab initio mundi. ibid. n. 26.

Polygamia nec apud Gentes politiores permessa fuit. pag.
544. n. 27.

Polygamia uxorum ante Christi adventum aliquando ex
divina concessionem licuit. ibid. n. 28.

An solis Indais seu Dei cultoribus licuerit. ibid. nu-
mer. 29.

Fuit hac concessio per Christum penitus ablata. ibid.

Quâ ratione Scriptura veras uxores, praesertim secundas,
vocet interdum concubinas. ibid. n. 30.

Secunda & posteriores nuptiae per se licitae sunt post mor-
tem compatis. p. 545. n. 31.

Occurritur variis objectionibus. ibid. n. 32.

Pœna civiles inflicta viduae nubenti intra annum luctus
sunt per Canones abrogata. ibid. n. 33.

Quae legum dispositiones circa secundas nuptias sint ser-
vanda. ibid.

Prærequiritur juxta Canones certitudo moralis de morte
conjugis. ibid. n. 34.

Alii Canones non contrariantur. ibid. n. 35.

Qualitas certitudinis requisita amplius declaratur. p.
546. num. 36.

Si post secundas nuptias bona fide contractas, deprehen-
datur Conjugem adhuc vivere, ab iis recedendum est.
ibid. n. 37.

Si temere sint initae, verè tamen conjux obierit, valide
sunt. ibid.

Uti etiam, si constet prioribus nuptiis subesse impedin-
tum, quantumvis occultum. ibid. n. 38.

Matrimonium Clandestinum.

Matrimonium clandestinum dupliciter sumitur. ibid.
num. 1.

Quodnam censeatur celebratum coram facie Ecclesia.
ibid.
Matrimonium simpliciter clandestinum ante Tridentinum erat illicitum jure Ecclesiastico, non naturali.
ibid. n. 2.
Erat nihilominus validum. p. 547. n. 3.
Obijciuntur & explicantur quidam Canones antiqui.
ibid. n. 4.
Ex Decreto Tridentini invalidum est Matrimonium aliter contractum, quam presente parochō vel delegatō & duobus testibus. *ibid. n. 5.*
Olim fuit dubitatum de potestate Ecclesia quoad hoc; sed sine ratione. *ibid.*
Irritat Ecclesia directe ipsum contractum clandestinum.
p. 548. n. 6.
Non excusat ignorantia vel necessitas à nullitate ejusdem. *ibid.*
Decretum hoc Tridentini debet specialiter esse publicatum in singulis parochiis. *ibid. n. 7.*
Proficiscens ad locum ubi non est publicatum, valide ibi contrahit clandestinè. *ibid. n. 8.*
Quod verum est juxta plurimos, etsi eò sine illuc diverterit. *ibid.*
Secus est, si sit publicatum in loco contractus, etsi non in loco domicilii. *ibid. n. 9.*
Quid censendum de Matrimoniis contractis in Hollandia, Zelandia & Frisia, non servatâ formâ Concilii Tridentini. *ibid. n. 10.*
Casus notabilis. p. 549. n. 11.

Matrimonii Solemnitates.

Nomine Parochi ad Matrimonii valorem requisiti quis intelligatur. p. 550. n. 12.
Non debet esse Sacerdos. *ibid. n. 13.*
Sufficit putativus cum titulo colorato; item excommunicatus non toleratus. *ibid.*
Parochus debet esse proprius. *ibid. n. 14.*
Quis & quorum respectu censeatur talis. *ibid.*
Coram eo potest iniri Matrimonium extra limites parochie. *ibid. n. 15.*
Sponsis diversarum parochiarum utriusvis parochus potest assistere. *ibid.*
Quis valide assistat Matrimoniis vagorum. *ibid. n. 16.*
Quid circa illos, item circa peregrinos, uxores militum &c. parochus sit observandum. *ibid. n. 17.*
Ordinarius potest substituere alium, sed non nisi Sacerdotem. p. 551. n. 18.
Quæ substitutio fieri potest etiam à parochus excommunicato non tolerato. *ibid. n. 19.*
Similiter substitui valide potest Sacerdos non toleratus, sed non sine gravi culpa, citra necessitatem. *ibid. n. 20.*
Sufficit licentia generalis exercendi pastoralia; item licentia tacita: non tamen præsumpta, aut subsequens ratihabitio. *ibid. n. 21.*
Quid si licentia à parochus sit data contra mandatum Episcopi. *ibid.*
Sufficiunt duo testes, & quales. *ibid. n. 22.*
Debent sic adesse, ut intelligant & advertant quid agatur. *ibid. n. 23.*
Idque quantumvis ipsi vel Parochus affectassent non intelligere. *ibid. p. 552.*
Non officit valori, quod parochus vel testes adhibeantur inviti. p. 552. n. 24.
Aut quod coram iis casu presentibus, nilque tale prævidentibus ex intentione contrahentium ineatur Matri-

monium. *ibid. n. 25.*
Discutiuntur quadam Cardinalium Declarationes circa hoc punctum factæ. *ibid.*
Practi tamen modi agendi sunt indecentes regulariter loquendo. *ibid. n. 26.*
Qualiter validari queat Matrimonium in facie Ecclesia invalide contractum. *ibid. n. 27. & seqq. Vide Matrimonii invalidi restauratio.*
Inter solemnitates ad Matrimonium licite celebrandum requisitas numerantur Denuntiationes Matrimonio præmittendæ. p. 553. n. 32. *Vide Denuntiationes. Matrimonii invalidi instauratio.*
Defectus in Matrimonio multipliciter contingit & tollitur. p. 552. n. 27.
Si publicus sit, iterari debet solemnitas à Tridentino requisita. *ibid. n. 28.*
Immo juxta varios, etsi sit omnino occultus. *ibid. n. 29.*
Oppositum tamen docent plerique Theologi. *ibid. n. 30.*
Limitatio quadam adhibita à Sanchez discutitur. *ibid. n. 31.*
An convalescat Matrimonium ratione consensûs metu extorti invalidum per copulam. p. 536. n. 39.
Vel per subsequens juramentum. *ibid. n. 40.*
An hinc saltem oriatur obligatio religionis erga Deum. *ibid.*
Consensus generaliter est supplendus qui defuit. *ibidem n. 41.*
Novum utrimque consensum requiri, etsi ex parte unius tantum fuerit defectus, est probabile: sed oppositum, ut communis, probatur. *ibid. p. 537.*
Occurritur objectioni. p. 537. n. 42.
An consensus supplendus debeat de novo exprimi per signum externum. *ibid. n. 43.*
Ad revalidandum matrimonium ratione impedimenti invalide contractum opus est novo utriusque consensu. p. 561. n. 30.
Juxta Nonnullos scientia nullitatis non requiritur. *ibid. n. 31.*
Contrarium est hodie apud Doctores receptum. p. 562. n. 32.
Quod Auctor amplectitur cum quadam limitatione seu declaratione, *ibid. n. 33.*

Matrimonii Impedimenta.

Impedimenta Matrimonii, alia sunt dirimentia, alia merè prohibentia. p. 556. n. 1.
Etiam fuerunt impedimenta in veteri Lege; & quæ *ibid.*
An vel qualiter hac locum habeant in nova Lege. *ibid. n. 2.*
Potest Ecclesia statuere impedimenta, tam dirimentia, quam alia; similiter Princeps quoad infideles sibi subiectos. *ibid. n. 3.*
An circa hos ita id possit Princeps infidelis, ut adstringantur pariter fideles subiecti. *ibid. n. 4.*
Indubiè non possunt principes Christiani statuere impedimenta quoad subditos fideles. p. 557. n. 5.
An id nequeant vi juris divini. *ibid.*
Quid hi de facto possint. *ibid. n. 6.*
Quid possint Episcopi. *ibid. n. 7.*
Potest consuetudo impedimenta inducere. *ibid. n. 8.*
An similiter abrogare. *ibid.*
An possit Pontifex particulares personas inhabilitare ad certum aut quodvis matrimonium. *ibid. n. 9.*
Seclusâ causâ rationabili impedimenta statuerentur illicitè;

licite; immo invalide. p. 558. n. 10.
 Impedimenta merè prohibentia.
 Duodecim impedimenta merè prohibentia versibus ex-
 primuntur. ibid. n. 11.
 Ecclesia vetitum quid sit. ibid. n. 12.
 Eò spectat excommunicatio; non autem tempus interdicti.
 ibid.
 Tempus feriatum quodnam sit. ibid. n. 13.
 Non matrimonium; sed hujus solemnitates tunc inhiben-
 tur. ibid.
 Quæ sit praxis Provincia Mechliniensis. ibid. n. 14.
 An sola benedictio tunc sit graviter inhibita. ibid.
 An facultas dispensandi sit penes Episcopum. ibid.
 Impedimentum Catechismi quid sit. ibid. n. 15.
 An sit sublatum per Tridentinum. ibid.
 Impedimentum sponsalium est juris natura. p. 559. n. 16.
 Votum quale impediat Matrimonium. ibid.
 Vide Votum.
 Impedimenta septem orta ex crimine recensentur. ibid.
 n. 18. & seqq.
 An impedimenta ex crimine adhuc sint in vigore. ibid.
 num. 22.
 Impedimenta dirimentia.
 In statuendis impedimentis dirimentibus Ecclesia non er-
 ravit. p. 560. n. 23.
 Locum habet etiam in ignorantibus. ibid.
 An valide contrahant erroneè existimantes impedimen-
 tum subesse. ibid. n. 24.
 An vel qualiter locum habeant in gravi metu ac periculo
 vitæ. ibid. n. 25.
 An contrahentes cum impedimento dirimente graviter
 peccent, & qualiter. ibid. n. 26.
 An vel quando in copula habita inter sic impeditos sit
 malitia specialis. ibid. n. 27.
 Detectio post initum contractum impedimento facienda est
 separatio. p. 561. n. 28.
 Nec ullo casu licebit conscio debitum reddere, etsi pars sit
 in bona fide, aut Ecclesia urgeat per censuras. ibid.
 num. 29.
 Impedimenta dirimentia carmine expressa recensentur.
 p. 562. n. 34.
 Error. Conditio.
 Error personæ irritat jure natura matrimonium, etsi sit
 vincibilis vel concomitans. ibid. n. 35.
 Neque obstat exemplum Iacob & Lia aut benedictionis
 Isaac, vel aliorum contractuum aut Sacramentorum.
 ibid. n. 36.
 Error qualitatis personæ non dirimit matrimonium ex
 natura rei per se loquendo. p. 563. n. 37.
 Secus est, si consensus præstetur sub conditione quod quali-
 tas subsit; aut error qualitatis redundet in personam;
 quod quandonam contingat. ibid. n. 38.
 Error circa qualitatem servilem irritat matrimonium
 personæ liberæ cum servili. ibid. n. 39.
 Etsi concomitans sit aut vincibilis. ibid. n. 40.
 Secus si ignoretur servitus jam abolita, aut servus con-
 trahat cum serva falso putans esse liberam. ibid.
 An error circa conditionem servilem irritet matrimo-
 nium jure natura. ibid. n. 41.
 Votum. Disparitas Cultus.
 Votum solenne dirimit Matrimonium contrahendum.
 p. 564. n. 42.
 Idem est de votis simplicibus emissis in Societate Iesu.
 ibid.
 Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Votum solenne dirimit matrimonium jure solùm Eccle-
 siastico. ibid. n. 43.
 Disparitas cultus dirimit matrimonium inter fidelem &
 infidelem, seu baptizatum & non baptizatum. ibid.
 n. 44.
 Idque jure Ecclesiastico. ibid. n. 45.
 At inter baptizatos quantumvis cultu dispares, matri-
 monium valide, etsi illicite contrahitur. ibid. n. 46.
 An id sit ita intrinsecè malum, ut nullò casu liceat ma-
 trimonium Catholici cum Hæretica. ibid.
 Cognatio.
 Cognatio est triplex. ibid. n. 47.
 Cognatio carnalis seu consanguinitas quid sit. ibid.
 Linea consanguinitatis, alia est ascendendum, alia descen-
 dendum, alia collateralium. p. 565. n. 48.
 Gradus consanguinitatis qualiter sint computandi. ibid.
 num. 49.
 Consanguinitas in linea recta dirimit jure natura ma-
 trimonium in quovis gradu. ibid. n. 50.
 Satisfit objectionibus. ibid. n. 51.
 Consanguinitas in linea transversa dirimit matrimo-
 nium usque ad quartum gradum. ibid. n. 52.
 Et quidem jure merè Ecclesiastico à secundo gradu in-
 clusivè. ibid.
 At inter fratrem & sororem valde probabiliter etiam
 jure natura. ibid. n. 53.
 Quò sensu Abraham uxorem appellet sororem. p. 566.
 num. 54.
 Cognatio spiritalis quid sit, & inter quos contrahatur.
 ibid. n. 55. Vide Baptismi Cæremoniæ.
 Cognatio legalis oritur ex adoptione. ibid. n. 56.
 Quæ vel est perfecta, & dicitur arrogatio, vel imperfecta.
 ibid.
 An ex hac oriatur impedimentum dirimens. ibidem
 num. 57.
 Inter quos dirimat matrimonium adoptio perfecta. ibid.
 Affinitas.
 Affinitas quid sit, quomodo computanda, & quis ejus sti-
 pes. ibid. n. 58.
 Non extenditur affinitas ad consanguineos affinium inter
 se spectatos. p. 567. n. 59.
 Quæ genera affinitatis sint sublata per Innocentium III.
 ibid.
 Affinitas oritur ex sola copula consummata per se ad ge-
 nerationem idonea. ibid. n. 60.
 Etiam si copula occulta aut involuntaria, aut fornicaria
 fuerit, affinitas contrahitur. ibid. n. 61.
 Affinitas non oritur ex matrimonio rato. ibid.
 Affinitas orta ex copula conjugali dirimit matrimonium
 usque ad quartum gradum. ibid. n. 62.
 Orta verò ex copula fornicaria usque ad secundum in-
 clusivè. ibid. n. 63.
 Nulla affinitas dirimit jure natura matrimonium, sive
 in linea transversa sive etiam in recta. ibid. n. 64.
 & p. 568. n. 65.
 Affinitas superveniens matrimonio impedit petitionem
 debiti in incestuoso. Vide Debitum Conjugale.
 Publica Honestas.
 Impedimentum publicæ honestatis quid. p. 568. n. 67.
 Impedimentum hoc inducunt sponsalia valida solùm in
 primo gradu jure novo. ibid.
 Quid antiquò jure statutum fuerit. ibid.
 Impedimentum hoc non tollitur per mortem sponsi aut
 sponsæ, nec per sponsalium irrationem. ibid. n. 68.
 Iii3 Immo

INDEX RERUM.

Immo nec per sponsalium dissolutionem ex mutuo consensu. ibid. p. 569.
 Quadam notabilia pro praxi. p. 569. n. 69.
 Qualiter oriatur publica honestas ex matrimonio rato. ibid. n. 70.
 An etiam ex matrimonio ob clandestinitatem invalido. ibid. n. 71.
 Opinio singularis Præpositi. ibid.
 Crimen & Raptus.
 Quid impedimentum criminis; cur statutum, & an juris natura. ibid. n. 72.
 Quid si committentes crimen non sint ambo fideles. ibid.
 Impedimentum criminis oritur ex triplici capite. ibid. p. 570.
 Primo ex homicidio solo compartis; & quando. p. 570. n. 73.
 Secundo ex adulterio solo seu citra homicidium; & quando. ibid. n. 74.
 Tertiò ex adulterio unà cum homicidio factò ad potiendum nuptiis cum adultera. ibid. n. 75.
 An requiratur utrimque notitia adulterii quà talis. ibid. num. 76.
 Impedimentum criminis solum subsistit inter ipsos criminosos. ibid.
 Raptus mulieris jure novò dirimit inter ipsam & raptorem matrimonium, donec sit restituta loco tuto. ibid. num. 77.
 Pæna raptorum & cooperantium. ibid.
 An raptus similiter dirimat sponsalia. ibid. p. 571.
 Raptus generatim violentam abductionem causâ libidinis aut matrimonii factam significat. p. 571. n. 78.
 Is solum dirimit matrimonium, qui fit causâ ejusdem. ibid. n. 79.
 Raptus viri an similiter dirimat matrimonium. ibid. num. 80.
 Non est impedimentum inter cooperantes raptui & raptam. ibid. n. 81.
 Impotentia.
 Impotentia quid & quod duplex. ibid. n. 82.
 Ex quibus capitibus oriatur. ibid. n. 83.
 An sinè vasis penetratione possit consummari matrimonium. ibid.
 Impotentia temporalis non dirimit matrimonium. ibid. num. 84.
 Impuberes ex natura rei possunt validè illud contrahere. p. 572. n. 85.
 Secus jure Ecclesiasticò, nisi malitia suppleat ætatem. ibid.
 Quòd si qui initio pubertatis necdum sint potentes, an validè contrahant. ibid.
 Impotentia perpetua & præcedens, etsi nota fuerit comparti, dirimit matrimonium. ibid. n. 86.
 Cur aliud sit de impotentia superveniente matrimonio contracto. ibid. n. 87.
 Impotentia moralis oriunda ex pacto non dirimit matrimonium. ibid.
 Eunuchi perfecti sunt inhabiles ad quodvis matrimonium, etiam jure natura. ibid. n. 88.
 Impotentes non possunt contrahere validè matrimonium ad finem castè vivendi. p. 573. n. 89. & seq.
 Quid censendum de Hermaphroditis. ibid. n. 91.
 An steriles possint contrahere matrimonium. ibid. n. 92.
 Quid censendum de senibus decreptis. ibid. n. 93.
 Quid de infirmis morti vicinis. ibid. n. 94.

Quid denique de fœmina semper faciente abortum, aut pariente cum vitæ discrimine evidenti. p. 574. n. 95.
 Impotentia respectiva solum dirimit Matrimonium respectu sic impotentium. ibid. n. 96.
 Unde ipsa oriatur. ibid.
 Quid agendum, quando post contractum Matrimonium impotentia se prodere incipit. ibid. n. 97.
 Qualiter computanda sit experientia triennalis permissa in dubio. ibid. n. 98.
 Impedimentorum Dispensatio.
 In Impedimenta dirimentia ex essentia ipsius contractus, non cadit dispensatio. ibid. n. 99.
 In alia quæ dirimunt jure divino vel naturali largè, sola divina. ibid. n. 100.
 In dirimentia jure Ecclesiasticò sola Pontificia cadit dispensatio, per se loquendo. p. 575. n. 101.
 An per accidens possint Episcopi in illis dispensare, & quando. ibid. n. 102.
 Et specialiter an dispensare possint in defectu pubertatis. ibid. n. 103.
 Referuntur quædam privilegia. ibid. n. 104.
 Causa ordinaria dispensationum matrimonialium recensentur. ibid. n. 105.
 In Impedimentis supervenientibus matrimonio, ejusque usum impediens dispensat Episcopus. p. 578. n. 13.
 Quid circa hoc possint Confessarii Mendicantium. ibid.
 Matutinum.
 Non est obligatio, saltem gravis præmittendi matutinum celebrationi Missæ. p. 347. n. 154.
 Melchisedech.
 Melchisedech sacrificasse panem & vinum, negant Novatores; sed refutantur. p. 319. n. 14.
 Ipsum fuisse Sacerdotem ostenditur. ibid. n. 15.
 An Sacrificium Melchisedech fuerit Sacramentum. pag. 114. n. 34.
 Messias.
 Messias idem est, quod Christus. p. 5. n. 11.
 Jesum esse Messiam pertinaciter negant Judæi. ibid.
 Afferunt Christiani: quod variè probatur, & quando defecerit sceptrum in Iuda ostenditur. ibid. n. 12. & seq.
 Vide Judæi.
 Cur Messias venerit in fine temporum potius, quàm in principio. p. 7. n. 21.
 Messias est verus Deus. ibid. n. 22.
 Ac etiam verus Homo. ibid. n. 23.
 Quò sensu Christus dicatur factus in similitudinem hominum. p. 8. n. 24.
 Vide Christus.
 Methodius.
 Methodii Patriarchæ Constantinopolitani decretum difficile discutitur. p. 225. n. 60. & p. 226. n. 61.
 Metus.
 Quid sit metus absolutè gravis. p. 532. n. 18.
 Quid metus respectivè gravis. ibid. n. 19.
 Quis sit metus levis. ibid.
 Alius est incussus ad extorquendum consensum justè vel injustè, alius non. ibid. n. 20.
 Metus gravis injustè incussus ad extorquendum matrimonium irritat illud, etsi sit incussus à tertio. ibid. n. 21.
 Secus est de metu levi, aut justè incusso. ibid. n. 22.
 Secus quoque est de metu à causa naturali, vel etiam libera, sed ad alium finem illato. p. 533. n. 23.
 Corollaria. ibid. n. 24.
 Metus irritat Matrimonium jure divinò. ibid. n. 25.
 Funda-

Fundamenta opposita sententia proponuntur & solvuntur.
ibid. n. 26.

Miraculum.

Operatio Miraculorum Christi ab ejus humanitate tanquam ab instrumento morali processit. p. 32. n. 20.

Missa.

Missa est vox Latina primò usurpata, ut sit idem quòd missio seu dimissio, populi scilicet. p. 322. n. 27.

Quò sensu Sacerdos dicit, Ite, Missa est: & olim fiebat Missa seu dimissio Catechumenis. ibid.

Nunc, & sæpe etiam apud Veteres significat totum officium, in quo peragitur Sacrificium. ibid.

Cujus pars prior usque ad Offertorium Missa Catechumenorum, posterior dicitur Missa Fidelium. ibid.

Quid Missa sicca, & an licita. p. 357. n. 202.

Missa privata sunt licita. p. 323. n. 36.

Missa ex usu antiquo Ecclesie non est celebranda lingua vulgari. p. 349. n. 165.

Congruentia assignatur: & concessio Pauli V. facta Sinenfibus, & antiquior facta olim Moravis explicatur. ibid. n. 166. & p. 350. n. 167.

Rectè Ecclesia quadam in Missa secretò dicenda præscripsit. ibid. n. 168.

Quod etiam fuit servatum in Ecclesia Græca: in quatenus consecratio fit altà voce. ibid. n. 169.

Occasione consecrationem secretò proferendi in Ecclesia Latina. ibid.

Christi altà voce consecrantis exemplum non obstat. ibid. *Vide Celebratio. Sacrificium.*

Missæ Stipendium.

Stipendium pro Missa licitè accipitur. ibid. n. 170.

Immo licitè exigitur ac in pactum deducitur: etiam à sacerdotibus alioquin divitibus, aut beneficiatis merè ad celebrandum adstrictis, non autem ad applicandum. ibid. & n. 171. & p. 351. n. 172.

Satisfit declarationibus Cardinalium. ibid. n. 173.

Corollarium pro praxi. ibid. n. 174.

Potest quis pro pluribus simul celebrare, donec sit singulis satisfactum. ibid.

An plura diminuta stipendia possint uniri usque ad quantitatem justè stipendii. ibid. n. 175.

An vel quando possit quis parte stipendii pinguioris retentà committere alteri celebrationem Missarum. p. 352. num. 176.

Quando contrarium faciens peccet. ibid.

Quosnam decretum Urbani VIII. hac de re non comprehendat, & in quibus casibus non obliget. ibid.

Sacerdos nequit duplicatum stipendium accipere, etsi uni petentium applicaret portionem sibi propriam. ibid. num. 178.

Contrarium prohibetur decreto Urbani VIII. & damnatur ab Alexandro VII. ibid.

Nequit etiam Sacerdos duplicatum stipendium accipere applicando uni fructum satisfactorium, alteri impetratorium. ibid. n. 179.

Casus in quibus locum habet exceptio. ibid.

Doctrina de hoc Thomæ Hurtadi reprobata. ibid.

Tenetur sacerdos ex justitia satisfacere dantibus stipendium. p. 353. n. 180.

Qualiter peccet non satisfaciens uni Missæ pro qua accepit stipendium: vel quam alteri liberaliter promisit. ibid.

Obligatio est ex genere gravis satisfaciendi brevi tempore. ibid. n. 181.

Quodnam tempus hic censeatur breve. ibid. n. 182.

An Missa dicenda uno mense possint anticipatè dici. ibid. num. 183.

An Missa addicta certis hebdomada diebus, possint dici aliis diebus. ibid. n. 184.

Qualiter servandus locus celebrationis Missarum determinatus per fundatorem. ibid. n. 185.

Facilius excusatur celebrans præcisè in alio altari, quam insuper in alia Ecclesia. p. 354. n. 186.

Qualitas altaris v.g. privilegiati quid momenti hic adferat. ibid. n. 187.

An locum mutans teneatur ad restitutionem stipendii. ibid.

An Capellanus ad quotidianum Sacrum obligatus, si impediatur morbo, debeat per alium supplere. ibid. n. 188.

An is aliquando possit pro se ipso celebrare vel abstinere. ibid. n. 189.

An si licitè abstineat, possit stipe acceptà celebrare pro tertio. ibid.

Non tenetur in Natali Domini, nisi unam Missam applicare. ibid. n. 190.

Neque in triduo majoris hebdomada celebrare. ibid.

Potest pro defunctis in communi celebrare die 2. Novembris. ibid.

Potest regulariter satisfacere per substitutum. ibid.

An Sacerdos acceptà stipe possit celebrare Missam diei currentis, etsi rogatus sit dicere v.g. Missam de Requiem; de S. Maria &c. ibid. n. 191.

Notabile pro praxi. ibid. n. 192.

An idem teneatur etiam fructum Orationum, quæ in Missa dicuntur petentibus illam applicare. p. 355. num. 193.

Dato quod sic, adhuc non obligaretur inde Sacerdos se purgare à peccato aut censura. ibid. n. 194.

Ordinatio Tridentini circa reductiones Missarum refertur. ibid. n. 195.

Recentiora Decreta Urbani VIII. recensentur, & explicantur. ibid. n. 196.

An obligent extra Italiam. p. 356. n. 197.

Moventur quadam notabilia circa dispositionem Tridentini. ibid. n. 198.

Missæ Auditio.

Audire Missam & ei interesse coincidunt. ibid. n. 199.

Ad hoc obligantur diebus Dominicis & festivis omnes fideles, idque sub gravi obligatione. ibid.

Non obligantur Catechumeni. ibid. n. 200.

Quando obligentur pueri. ibid.

Sufficit audire unicam etiam in Natali Domini. ibid.

Quæ pars sit notabilis, ut omittens ei interesse peccet graviter. ibid. n. 201.

Ex quo capite rustici serò venientes sæpe excusentur à culpa saltem gravi. ibid.

An qui nequit interesse Missæ toti; teneatur interesse partii. p. 357. n. 202.

An officio parasceves ubi inciderit festus dies, vel Missa sicca. ibid.

An sufficiat audire successivè priorem medietatem unius, & posteriorem alterius Missæ. ibid. n. 203.

Quid, si quis audiat duas partes Missæ simul, v.g. unius sacerdotis ab initio usque ad consecrationem, & alterius simul celebrantis à consecratione usque ad finem. ibid. n. 204.

Quid

I N D E X

R E R U M.

Quid in casu voti, aut satisfactionis sacramentalis. ibid. n. 205.
Perinde est, qualis ritus aut officii Missa audiatur. ibid. n. 206.
Similiter in quo loco. ibid. n. 207.
Non est stricta obligatio audiendi verbum Dei in Parochia, juxta Clementinam: Dudum de sepulturis, & Bullam Pii V. p. 358. n. 208.
Solvitur obiectio Tridentini, & praeedentia confirmantur. ibid. n. 209. & seq.
Difficultas solum movetur de Oratoriis quibusdam domesticis ob formam Brevium Apostolicorum. p. 359. n. 211.
Præsentia requiritur corporalis. ibid. n. 212.
An è fenestra domus vicina possit audiri missa. ibid. n. 213.
Quid de iis, qui occupantur circa necessaria Sacrificio. ibid.
Intentio audiendi Missam requiritur: & qualis. ibid. n. 214.
Item qualis attentio sit necessaria. ibid. n. 215.
Compatibilis est lectio rosarii, horarum, satisfactionis sacramentalis &c. p. 360. n. 216.
Secus de somno, etiam involuntario. ibid. n. 217.
Quid censendum de fabulis. ibid.
Quid de confitente sub missa. ibid. n. 218. & seq.
Item de collectoribus eleemosynarum. ibid. n. 220.
Causa excusantes ab auditione Missæ generatim recensentur. ibid. n. 221.
Qui excusentur titulo impotentia spiritualis, vel corporalis. ibid. n. 222.
Quinam titulo impotentia moralis. ibid. n. 223.
Quinam denique titulo consuetudinis vel bonæ fidei. p. 361. n. 224.
Notabile pro Pastoribus. ibid. n. 225.
Quid faciendum ex decencia aut obligatione ei, qui excusatus est ab auditione Missæ. ibid. n. 226.
Opinioni singulari Marchantii non favet Scotus. ibid. & n. 227.
Monothelitæ.
Hæresis Monothelitarum. p. 33. n. 27.
Monstrum.
Monstra quæ, & quomodo sint baptizanda. p. 186. n. 20.
Mundus.
Mundus in fine conflabitur. p. 103. n. 57.
Ignis conflagrationis præcedet judicium. ibid. n. 58.
Impios affliget, purgabit electos, atque omnes interimet. ibid. n. 59.
Destruet omnia mixta, purgabit elementa. p. 104. n. 60.
Non tamen attinget sidera. ibid. n. 61.
Mundus nihilominus etiam quoad calos fideos innovabitur. ibid. n. 63.
Non per substantialem mutationem, sed per accidentalem meliorationem. ibid. n. 64.
An ignis conflagrationis saltem quoad aliquos effectus sit secutus judicium. ibid. n. 62.
Mustum.
Mustum validè, sed extra necessitatem illicitè consecratur. p. 242. n. 27.

N.

Nativitas Christi.
Vide Christi Nativitas.
Nectarius.
Nectarius Patriarcha Constantinopolitanus Chrysostomi prædecessor non abrogavit usum Confessionis sacra-

mentalis: cujus proinde factum discutitur. p. 388. n. 7. & seqq.
Nestorius.
Nestorii Patriarcha Constantinopolitani in Christo personas dividens error refertur. p. 8. n. 25.
Et refellitur. ibid. n. 26.
Objectiones solvuntur. p. 9. n. 28.
Idem negavit Mariam esse Deiparam: quod refellitur. p. 70. n. 34.
Notitia Confessionalis.
Vide Sigillum Confessionis.
Novatiani.
Novatiani rejecerunt Sacramentum Confirmationis. p. 211. n. 1.
Novatianorum error circa reconciliationem lapsorum. p. 363. n. 1.
Novellæ.
Novellæ Leonis Imperatoris non sunt in vigore. p. 516. n. 30.
Novitius. *Vide Reservatio casuum.*
O.
Obex.
Obex alius negativus, alius positivus. pag. 163. n. 52.
Qualiter tollatur obex in Sacramentis vivorum. ibid.
Vide Sacramentorum Reviviscencia.
Oratorium.
Oratoria, in quibus Missa dici queat, designandi facultas quibus competat. p. 339. & seq.
Vide Sacrificii celebrandi locus.
An in Oratoriis domesticis solum possit Missa dici & præcepto Ecclesiæ satisfieri juxta rigidum tenorem Brevium Apostolicorum. p. 359. n. 211.
Ordo.
Ordo multipliciter sumitur: usitatus pro spirituali potestate per Ordinationem collata: maxime autem, dum de Sacramento quaritur, pro ipsa Ordinatione. pag. 481. n. 1.
Ordinis Sacramentum.
Qui negaverint dari Sacramentum Ordinis. ibid. n. 2.
Ipsam in Ecclesia dari est de fide: quod variè probatur. ibid. & n. seqq.
Septem sunt Ordines. p. 482. n. 7.
Episcopatus est verus Ordo aliquantulum à simplici Sacerdotio distinctus. ibid. n. 8.
In numero septenario sub nomine Sacerdotii comprehenditur. p. 483. n. 9.
Episcopatum esse à Christo institutum specialiter probatur. ibid. n. 10.
Et quidem tanquam gradum superiorem simplici Sacerdotio. ibid.
Quantum ad potestatem Ordinis. ibid. n. 11.
Acrius de hoc in Tridentino controversia inter Patres, elucidatur. ibid.
An superioritas Episcoporum sit juris divini, an humani. ibid. & p. 484. n. 12.
Cujus momenti sit inter unam alteramve opinionem discrimen. ibid.
Satisfit objectionibus præsertim ex S. Hieronymo. ibid. n. 13. & p. 485. n. 14.
Prima tonsura non est Ordo. ibid. n. 15.
Sed dispositio quadam Ecclesiastica ad Ordines, etsi interdum in jure largè appelletur Ordo. ibid.
Psal.

Psalmodia non est Ordo, saltem distinctus à Lectoratu.
ibid. n. 16.

Papatus non est Ordo, etsi sit suprema dignitas, & potestas à Christo instituta. ibid. n. 17.

Similiter Cardinalatus non est Ordo. ibid. n. 18.

Neque institutus à Christo. ibid. p. 486.

Xistus IV. Cur numerum septuagenarium Cardinalium statuerit. ibid.

S. Sylvester appellavit Cardinales. ibid.

Qualiter officium ipsum fuerit ab initio Ecclesia. p. 486. num. 19.

An possit extinguì à Pontifice. ibid.

Nec aliquid momenti in oppositum habent verba Xisti V. ibid.

Quid dicendum de dignitate Archiepiscopali, Patriarchali &c. ibid. n. 20.

Officia singulorum Ordinum tam majorum, quam minorum recensentur. ibid. n. 21. & 22.

Cur aliqui Ordines appellentur majores & sacri, alii minores & non sacri. ibid. p. 487.

Ordo Sacerdotii est verum Sacramentum. pag. 487. num. 23.

Similiter Ordo Episcopalis. ibid. n. 24.

Qui cur potius præsupponat essentialiter Sacerdotium, quam ceteri Ordines supponant inferiores. ibid. n. 25.

Ordo Diaconatus est verum Sacramentum. ibid. n. 26.

Objectioni satisficit. p. 488. n. 27.

Ordo Subdiaconatus & quatuor minores sunt Sacramentum. ibid. n. 28.

Contraria opinio non est reprobata in Tridentino. ibid. & seqq.

Singulorum Ordinum Materia & Forma.

Juxta communio rem sententiam materia Episcopatus est impositio manuum; forma, accipe Spiritum sanctum. p. 489. n. 31.

Non constat tamen sufficienter, illam esse materiam & formam, saltem totalem, & ratio dubitandi allegatur. ibid. n. 32.

Unctio capitis, & præsertim manuum cum verbis correspondentibus, an possit statui materia partialis. ibid.

An ad hoc probandum rectè adducat Arriaga c. Cum venisset, de sacra Unctione. ibid. n. 33.

Duplex est materia & forma Sacerdotii; quæ adfertur & stabilitur. p. 490. n. 35.

Objectiones solvuntur, ibid. n. 37. & seqq.

Ordinatus Sacerdos ad consecrandum tantum, invalide absolveret & inungeret. p. 491. n. 41.

An valida foret ordinatio Sacerdotis cum patena & calice vacuo, vel si desit in alterutro materia consecrationis. ibid. n. 42.

An saltem tali casu deberet iterari sub conditione Ordinationis. ibid. n. 43.

Materia & forma Diaconatus duplex statuitur. ibid. num. 44.

Solvitur obiectio desumpta ex ordinatione Diaconorum ante scripta Evangelia. ibid. n. 45.

Materia & forma Subdiaconatus assignatur. pag. 492. num. 46.

Quid censendum de traditione libri Epistolarum cum verbis correspondentibus. ibid. n. 47.

Materia & forma minorum Ordinum assignatur. ibid. num. 48.

An & qualiter requiratur contactus physicus instrumenti. Herincx Sum. Theol. Pars IV.

torum,

Notabile pro praxi.

Movetur difficultas ex ritu Græcorum diverso à Ritu Latinorum; Græcum tamen legitimum esse declaratur. ibid. n. 51.

Atque inde deducitur materiam & formam Ordinum relictam esse quodammodo determinationi Ecclesie. ibid. p. 493.

Respondetur Morino arguenti verba divina gratia &c. non esse formam. p. 493. n. 52.

Ordinis Minister.

Ordinarius minister Ordinis est Episcopus. ibid. n. 53.

Ex commissione Papæ Abbatibus & aliis facta simplex Sacerdos est minister quoad minores Ordines: immo & Subdiaconatum, ac Diaconatum. ibid. n. 54. & 55. & p. 494. n. 56.

Episcopatus nequit conferri à non Episcopo; immo nec Sacerdotium. ibid. n. 57.

Movetur & solvitur difficultas in oppositum mota de Chore-Episcopis; quorum qualitas indagatur. ibid. n. 58. & seqq.

An Episcopus sit necessariò consecrandus à tribus Episcopis referuntur variæ sententia. ibid. n. 61.

Indubitatum est sufficere unum Episcopum ex commissione Papæ frequenter facta. p. 495. n. 62.

Discutitur rescriptum S. Gregorii ad S. Augustinum Angliæ Apostolum. ibid.

Varia concessionis Pontificum in presenti materia facta referuntur. ibid.

Immo non constare, quòd tres Episcopi, etiam ordinariè requirantur aliter, quàm ex lege Ecclesiastica, variè probatur. ibid. n. 63.

Objectiones solvuntur. p. 596. n. 65. & 66.

Notabile practicum. ibid. n. 67.

Ordinis Subjectum.

Subjectum Ordinis capax est solus vir. p. 497. n. 68.

Difficultas movetur & solvitur de Diaconissis & Presbyteris & Episcopis fæminis. ibid. n. 69.

Infantes validè ordinari possent etiam in Episcopos citra consensum parentum vel tutorum. ibid. n. 70.

In ordinando non requiritur propriè aliqua acceptatio. ibid. n. 71.

Ad licitè suscipiendum Ordines requiritur imprimis certa ætas. Quæ requiratur pro majoribus Ordinibus. p. 498. n. 72.

An manè ordinari possit Sacerdos, qui sub vespere inchoat annum vigesimum quintum. ibid. n. 72.

Præsumentes ordinari ante legitimam ætatem suspenduntur. ibid.

Quid si absit dolus seu præsumptio. ibid.

Ad Episcopatum requiritur annus trigessimus completus. ibid.

Suspensio non afficit eos, si citius ordinentur. ibid.

Quæ ætas requiratur pro minoribus Ordinibus & Tonsura. ibid.

Prærequiritur quoque in initiandis Confirmatio; & an sub mortali. ibid. n. 73.

Requiratur etiam scientia. ibid. n. 74.

Qualis ad Tonsuram & singulos Ordines sit necessaria. ibid.

Examen scientiæ ad quos spectet. ibid. n. 75.

Notandum pro Regularibus. ibid.

Requiratur ulterius probitas morum, de qua testimonium dare competit Superioribus Regularium quoad sibi

K k k

subje-

Subjector. ibid. n. 76.
Item requiritur carentia impedimenti Canonici & status gratia. ibid. p. 499.
Ordinandus denique ab alieno Episcopo, debet habere dimissoriales proprii. p. 499. n. 77.
Censetur autem hic proprius Episcopus, qui est Episcopus originis, domicilii, vel beneficii. ibid.
An vel quando Capitulum Sede vacante possit dare dimissoriales, vel licentiam in diœcesi ordinandi alieno Episcopo. ibid. n. 78.
Pralati Regularium de jure dant dimissorias suis, sed ad Diœcesanum, si adsit & ordinet, alias ad quemlibet. ibid.
Quid possint ex privilegiis. ibid. n. 79.
An etiam Novitiis possint dare dimissoriales. ibid.
Ordinandorum Titulus & Tempus Ordinationis.
Initiandus sacris Ordinibus debet habere titulum beneficii. p. 500. n. 80.
Quando sufficiat titulus patrimonii aut pensionis. ibid.
Quid statuat Tridentinum circa resignationem tituli Ordinationis. ibid.
Religiosi professi non indigent aliò titulò. ibid. n. 81.
Non professi qualiter arceantur, nisi titulum habeant. ibid.
Ordinari tamen possunt Clerici Societatis post emissã in eadem vota simplicia. ibid.
Insufficiencia beneficii potest patrimonio suppleri. ibid. n. 82.
Qua quantitas fructuum sufficiat. ibid.
Requiritur beneficium perpetuum. ibid. n. 83.
Non sufficit esse filium patris divitis: qui posset constringi ad portionem designandam in hunc finem; qua tamen computando venit in legitimam ibid.
Titulus Patrimonii potest alienari ad libitum, obtentã aliundè sufficienti sustentatione. ibid. n. 84.
An alienatio citius facta sit invalida. ibid.
Promotus sine titulo sufficienti verosimiliter non incurrit suspensionem. ibid. n. 85.
Vt nec ordinatus fictò titulò, sed satis probatò ipsi ordinanti. ibid. p. 501.
Opposita sententia Suarez quoad utrumque. ibid.
Judicium Auctoris. p. 501. n. 86.
Servanda sunt certa anni tempora; & qua illa sint. ibid. n. 87.
Tonsura omni die, horã & locò conferri potest. ibid.
Privilegia Regularium recensentur. ibid. n. 88.
Interstitia sunt servanda, sic ut nullus eodem die possit suscipere duos Ordines sacros. ibid. n. 89.
Immo juxta Tridentinum requiritur intervallum unius anni, etiam inter Ordines minores & Subdiaconatam. ibid.
Privilegia Regularium quoad interstitia. ibid. n. 90.
An iis sit derogatum per Tridentinum. ibid.
Solvitur locus quidam Tridentini. ibid.
An post Tridentinum sint data in hanc rem privilegia. ibid. p. 502.
Satisfit cuidam Declarationi Cardinalium. p. 502. n. 91.
Ordinis Effectus.
Effectus hujus Sacramenti est gratia habitualis, & danda suo tempore auxilia gratia actualis. ibid. n. 92.
Item characterem imprimunt quotquot Ordines sunt Sacramentum; & quidem singuli distinctum specie. ibid. n. 93.

An in consecratione Episcopi, vel secundã ordinatione partiali sacerdotis imprimatur distinctus character. ibid. n. 94.
Ordinibus sacris annexa continentia.
Obligatio continentia non tangit initiatos minoribus tantum Ordinibus. p. 503. n. 95.
An hi peccent redeundo ad statum sacularem etiam sine causa. ibid.
Quid si quis ab initio statum clericalem assumeret absque animo perseverandi. ibid.
Sacerdotibus & Diaconis fuit ab initio inhibita contractio Matrimonii. ibid. n. 96.
Quid de Subdiaconis. ibid. n. 97.
Initiati sacris Ordinibus non tantum illicitè, sed etiam invalidè contrahunt Matrimonium. ibid. n. 98.
Qui post initum Matrimonium susceperunt sacros Ordines, tenentur etiam ad continentiam. ibid.
Idem fuit aliquando in Ecclesia Græca: quod tamè modò est abrogatum, saltem extra dies ministerii. p. 504. n. 99.
Nihilominus in ea non licet ordinatis transire ad nuptias. ibid. n. 100.
An si contrahant, eorum conjugia sint valida. ibid.
Continentia Clericorum ad quid obliget. ibid. n. 101.
Non est juris divini. ibid.
Nec propriè ex voto, sed ex præcepto Ecclesiastico. ibid. n. 102. & p. 505. n. 103. & seqq.
Probari id solet ex Tridentino Sess. 24. can. 9. sed inefficaciter, attentã historiã Palavicini. p. 504. n. 102.
Objectiones solvuntur. p. 505. n. 104. & seqq.
Ordo sacer dirimit Matrimonium contrahendum jure Ecclesiastico. p. 506. n. 109.
Ordinati in infantia non tenentur ad castitatem. ibid. n. 110.
Idque licet obligatio continentia esset ex præcepto divino. ibid.
Non obligantur ordinati ante pubertatem, etsi possent vivere castitatem perpetuam. ibid. n. 111.
Quid censendum de puberibus ante annum 16. ætatis ordinatis. ibid. n. 112.
Qualiter ratificatio subsequens inducat obligationem continentia. ibid. n. 113.
Non ligatur lege continentia ordinatus ex metu gravi ad id injustè incusso. p. 507. n. 114.
Prout nec conjugatus suscipiens ordines ex metu simili ad continentiam obligatur. ibid.
Quid agendum in foro externo. ibid.
Objectiones solvuntur. ibid. n. 115. & 116.
Ecclesia rectè annexuit sacris Ordinibus continentiam. ibid. n. 117.
Objectiones hæreticorum solvuntur. ibid. n. 118. & seqq.
Quantum differant Catholici ab Hæreticis prohibentibus nuptias. p. 508. n. 121.

Organizatio.

Organizatio Christi an & quomodo fuerit instantanea & miraculosa. p. 17. n. 68.

P.

Parochus.

Quando & qualiter pro suis subditis obligetur Parochus celebrare. p. 336. n. 95.
Vide Sacrificii celebrandi tempus.
Quando obligetur ministrare Sacramentum Penitentia. p. 444. n. 53.
Quando teneatur ministrare extremam Vnctionem. pag. 476. n. 31.

Obligatur Eucharistiam ministrare, quoties rationabiliter subditi eam petunt. p. 288. n. 13.

Alias non. ibid.

An obligetur tempore pestis cum periculo vite. ibid.

An posset se subducere periculo renuntiando officio. ibid.

An Parochus posset ubivis assumi ad audiendas confessiones. p. 442. n. 44.

Pascha.

A Baptismo Christi usque ad ejus mortem quot Paschata intercurrerint. p. 77. n. 63. & seqq.

Pascha Judaeorum quando celebrabatur. p. 231. n. 10.

Quò sensu Christus in die Pascha mortuus dicitur esse mortuus in parasceve Pascha. p. 232. n. 14.

An Pascha occurrens in parasceve potuerit transferri in sabbatum. p. 233. n. 17.

Quid nomine Paschatis intelligatur in precepto annuae communionis. p. 299. n. 38.

Peccatum.

Peccata qualiter sint confitenda. Vide Confessio.

Peccata venialia remittuntur per quatuor Sacramenta. p. 169. n. 81.

De omnibus tamen est communior opinio. ibid.

Majora peccata sunt appretiative magis detestanda, quam leviora, implicite scilicet, non necessario explicite. p. 378. n. 27.

Vide Pœnitentiæ Actus.

Pentecoste.

An festum Pentecostes anno passionis Christi inciderit in sabbatum; quæve vera ratio concordandi passionem Christi in die veneris cum adventu Spiritus sancti in die Dominico. p. 233. n. 19.

Pœna. Pœnalitas.

An sponsalibus possint apponi pœna. p. 515. n. 29.

Differentia inter pœnam propriè dictam & pœnalitates hujus vite. p. 198. n. 16.

Vide Baptismi Effectus. Indulgentiarum Effectus.

Pœnitentia Sacramentalis. Vide Satisfactio Sacramentalis.

Pœnitentiæ Actus.

Pœnitentia interior quid; & qua vocis etymologia. p. 373. n. 1.

Hæreticorum de ea opinio refertur & refellitur. ibid.

Vide Contritio & Attritio.

Ut pœnitentia peccatorem Deo reconciliet debet esse efficax. p. 377. n. 20.

Efficacia hujus actus declaratur. ibid. n. 21.

Pœnitentia reconciliativa debet esse cum proposito non peccandi de cætero. p. 378. n. 22.

Sufficit autem propositum implicitum in ipsa pœnitentia efficaci. ibid.

Auctoritates explicantur. ibid. n. 23.

Practicè laborandum est pro explicito proposito. ibid.

Ad pœnitentiam reconciliativam non requiritur certa actus intensio aut duratio, sed perfecta appretiatio. ibid. n. 24.

Aliquæ expressæ comparationes sunt periculosa imperfectis in charitate. ibid. n. 26.

In quo consistat perfecta appretiatio declaratur. ibid. num. 25.

Majora peccata sunt appretiative magis detestanda, implicite scilicet: non necessario explicite. ibid. n. 27. & seqq.

Qui inter propria peccata comparatione facta levius peccatum præ gravi detestaretur, peccaret; & quomodo.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

ibid.

Facta comparatione inter peccata propria & aliena, ista sunt præ his, etsi gravioribus, detestanda. p. 379. num. 29.

Pœnitentia reconciliativa debet esse de omnibus mortalibus. ibid. n. 30.

Potest dari alioquin pœnitentia bona, qua non est generalis. ibid. n. 31.

Generalitas motivi facit ordinariè saltem generalem esse dolorem de quovis mortali. ibid.

Singulos de singulis peccatis dolores aliqui requisierunt. ibid. n. 32.

Alii saltem unum, qui distinctè feratur in singula peccata post examen occurrentia. ibid.

Quæ quidem sunt consulta; sed nullatenus esse necessaria ostenditur. ibid. n. 33.

Pœnitentiæ Sacramentum.

Iuxta Concilia, Scripturam & Patres datur Pœnitentiæ sacramentum. p. 363. n. 1. & seqq.

Qualiter distinguatur Sacramentum Pœnitentiæ à Baptismo. p. 364. n. 5.

Responsio Hæreticorum Auctoritates de Baptismo ad memoriam revocato exponentium enervatur. ibid. n. 4.

Exponitur locus Scripturæ & Augustini ab Hæreticis objectus. ibid. n. 6.

Christus instituit hoc Sacramentum præcipue post resurrectionem Joan. 20. ibid. n. 7.

Sacramentum pœnitentiæ validum & informe dari, diversi diversimodè adstruunt. p. 385. n. 58.

Oppositum probatur. p. 386. n. 59.

Occurritur objectionibus. ibid. n. 60.

Cur dolor ob motivum particulare non possit facere hoc Sacramentum validum & informe. ibid. n. 61.

Instantia quorundam Recentiorum solvitur. ibid. n. 62.

Quid censendum de absolutione data illi, qui perfecte attritus confessionem fecit, & ante absolutionem de novo peccat. ibid.

Sacramenti Pœnitentiæ Materia & Forma.

Materia remota Pœnitentiæ sunt peccata post baptismum commissa, etiam venialia vel alias confessa & absoluta. p. 364. n. 8. & p. 365. n. 9.

Cautela pro Confessariis. ibid.

Forma Sacramenti potest repeti super eandem materiam remotam. p. 366. n. 10.

An requiratur cum iterata peccatorum confessione iteratus dolor. ibid. n. 11.

Notabile pro praxi. ibid.

An peccatum dubium sit sufficiens materia Sacramenti. ibid. n. 12.

Quasi materia proxima sunt actus pœnitentis, scilicet Contritio, Confessio & Satisfactio. ibid. n. 13.

Cur actus Pœnitentis dicantur quasi materia. pag. 367. n. 14.

Opinio Scotistarum de hac re solum in modo loquendi à reliquis differentium declaratur. ibid. n. 15.

Quâ ratione actus pœnitentis dicantur partes Pœnitentiæ; & ad illius constitutionem concurrant. ibid. num. 16.

An contritio debeat adesse tempore Confessionis, an verò possit tunc non amplius existere. ibid. n. 17.

An contritio debeat elici ex ipsa intentione confitendi seu Sacramentum suscipiendi. p. 368. n. 18. & seqq.

Notabile pro praxi. ibid. n. 20.

- An contritio debeat precedere confessionem, an autem sufficiat, quod precedat absolutionem. *ibid.* n. 21.
 Vide Contritio, & Attritio vel Dolor.
 Secunda pars materialis Sacramenti Pœnitentiæ est Confessio. *p.* 386. n. 1.
 Vide Confessio.
 Tertia pars materialis est satisfactio. *p.* 411. n. 1.
 Vide Satisfactio.
 Forma Sacramenti Pœnitentiæ cum precibus laudabiliter adungi solitis ex Rituali Romano describitur. *pag.* 368. n. 22.
 Brevis formula absolutionis in necessitate. *ibid.* *p.* 369.
 Alia in concursu pœnitentium, vel alias ad libitum adhibenda. *ibid.*
 Forma essentialis quæ. *p.* 369. n. 23.
 Invocatio Trinitatis non spectat ad essentiam formæ: cujus proinde effectus non suspenditur eoque. *ibid.* n. 24.
 Ly omnibus in absolutione non est addendum. *ibid.*
 Ad valorem formæ sufficit dicere, absolvo te. *ibid.* n. 25.
 Objicitur Tridentinum & explicatur. *ibid.* n. 26.
 An dum additur à peccatis suspendatur eoque effectus Sacramenti. *ibid.* n. 27.
 Verba formæ sunt proferenda indicativè. *p.* 370. n. 28.
 Discutuntur quæ in contrarium ex latinis allegat Morinus. *ibid.*
 Græci utuntur formâ indicativâ, & quali. *ibid.* n. 29.
 Examinantur quæ in contrarium adducit Morinus. *ibid.* n. 30.
 Varia opiniones de sensu formæ. *p.* 371. n. 31. & seqq.
 Quæ verificetur forma circa peccata antea remissa. *pag.* 372. n. 34.
 Absolutionem absenti datam valere, & in necessitate licere olim plurimi docuerunt. *ibid.* n. 36.
 Opinio contraria est communis, & satis certa ex decreto Clementis VIII. quod hic allegatur & expenditur. *ibid.*
 Idem probatur exemplò cæterorum Sacramentorum, & ex ipsa forma. *ibid.*
 Non obstant exempla Morini. *ibid.* n. 37.
 Ejus doctrina singularis, uti & protestatio, discutitur. *ibid.* *p.* 373.
 Occurritur etiam alteri objectioni. *p.* 373. n. 38.
 Qualis & quanta præsentia sit necessaria. *ibid.*
 Absolutio ore danda, sic ut scriptò data certò non valeat. *ibid.* n. 39.
 Non obstat: quòd sententia judicialis in aliis Sacramentis scriptò detur. *ibid.* n. 40.
 Sacramenti Pœnitentiæ Minister.
 Solus Sacerdos est validus Minister Sacramenti Pœnitentiæ. *p.* 434. n. 1. & 2.
 Examinantur dicta Pamelii & Morini circa hanc materiam. *ibid.* *p.* 435.
 Laicus nullò modò est validus minister hujus Sacramenti; apud eum proinde nullò casu instituenda confessio. *p.* 435. n. 3.
 Respondetur ad Augustinum, & locum Iacobi 5. in contrarium allegatum. *ibid.*
 Quid significetur nomine clavium. *ibid.* n. 4.
 Potestas clavium tum ad solvendum tum ad ligandum qualiter detur in Ordinatione cuivis Sacerdoti juxta Tridentinum. *ibid.* n. 5.
 Refertur & refutatur opinio Hesseli dicentis, potestatem ligandi propriè non convenire omni Sacerdoti, sed tantum iis qui possunt excommunicare. *ibid.* n. 6.
- In ipsa Ordinationis forma exprimitur potestas retinendi peccata. *ibid.*
 Quò sensu potestas excommunicandi &c. censerì possit nomine clavium. *p.* 436. n. 7.
 Alia clavis scientiæ, alia potestatis. *ibid.* n. 8.
 Ad validam absolutionem certò requiritur Jurisdictio ordinaria, vel delegata. *ibid.* n. 9.
 Unde erronea est doctrina Armachani, quæ refertur. *ibid.* n. 10.
 In Ordinatione solùm confertur potestas Ordinis, non jurisdictionis. *ibid.* n. 11.
 Has esse potestates distinctas, contra Vasquez ostenditur. *ibid.* n. 12.
 Improbatur similiter opinio Navarri hac in re. *p.* 437. n. 14.
 Item improbatur opinio Francisci Amici. *ibid.* n. 15.
 A venialibus & aliis confessis mortalibus absolvit simplex Sacerdos; idque ex concessione Ecclesiæ, quæ proinde jurisdictionem in illa potest subtrahere, & de facto subtrahit excommunicatis vitandis. *ibid.* n. 17.
 Possunt simplices Sacerdotes indirectè absolvere à mortalibus oblitis, aut justà de causâ suppressis. *p.* 438. n. 18. & 19.
 Jurisdictio confertur ab Ecclesiâ etiam pro articulo mortis. *ibid.* n. 20.
 A quo conferatur Jurisdictio Confessario Pontificis. *ibid.*
 Vide Jurisdictio.
 An Sacerdos dicere possit se absolvere auctoritate acceptâ à Pontifice, *ibid.* n. 21.
 Vide Confessarius.
 Qualiter in Ministro hujus Sacramenti requiratur approbatio Episcopi. *p.* 440. n. 32. & seqq.
 Vide Approbatio.
 De scientiâ & cæteris in eodem requisitis. *p.* 443. n. 49. & seqq.
 Vide Confessarius.
- Pollutio.
 Pollutio conjugati habet specialem malitiam. *p.* 580. n. 21.
 An ipsa sufficiat ad divortium. *p.* 585. n. 44.
 Pollutio Ecclesiæ. Vide Ecclesiæ. Templum.
 Prælati Regularium.
 Possunt Prælati Ordinum Mendicantium Ecclesias suas & cæmiteria benedicere. *p.* 341. n. 122.
 Possunt iidem Ecclesias consecratas, quando pollutæ sunt, reconciliare, sed (nisi Episcopus distet ultra duas dietas) aquâ ab Episcopo benedictâ. *ibid.*
 Possunt etiam Ornamenta Ecclesiastica benedicere. *pag.* 345. n. 142.
 Provinciales possunt Oratoria privata in suis domibus designare. *p.* 340. n. 116.
 Vide Regulares. Sacrificiî celebrandi locus.
 Præputium.
 Præputium phrasi Scripturæ idem interdum est, quod Gentilismus; uti Circumcisio idem, quod Iudaismus. *n.* 46. *p.* 118.
 Privilegia Regularium. Vide Prælati Regularium.
 Regulares.
 Pubes. Vide Impuberes.
 Purificatio post partum. Vide Mariæ Purificatio.
 Pyxis.
 An & qualiter, & à quo sit benedicenda. *p.* 344. n. 139.
 An possint hostiæ consecrari in pyxide clausa. *p.* 238. n. 4.
- Q. Quan-

Q.

Quantitas.

AN in Eucharistia maneat quantitas panis, sive subiectum specierum Eucharisticarum. p. 279. n. 9. Vide Eucharistia. §. Accidentia Eucharistica.

Qualitas.

Quomodo qualitates Eucharistica moveantur, frangantur, condensentur, corrumpantur &c. p. 281. n. 13. & seqq. Vide Eucharistia supra.
Opinio Gabrielis asserentis unionem hypostaticam esse qualitatem, solum errat in Philosophia. p. 13. n. 49.

R.

Raptus.

Raptus consistit in abductione violenta, non in detentione. p. 571. n. 78. Vide Matrimonii Impedimenta.

Ratihabitio.

Ratihabitio de futuro non sufficit ad validam absolutionem sacramentalem. p. 439. n. 29.

Regulares. Religiosus.

Mendicantes omnium fidelium, respectu quorum sunt approbati, confessiones audire possunt. p. 456. n. 1. Etiam Religiosorum, qui per specialem ordinationem non prohibentur. ibid. n. 2.

In his qualis licentia Superiorum requiratur. ibid. n. 3.

In licentia generali non censentur comprehensi casus reservati. ibid. n. 4.

Pro quibus tamen posset concedi licentia etiam in Ordine Minorum. ibid.

Possunt Confessarii Mendicantium excipere confessiones fidelium, etiam in articulo mortis & tempore Paschali. ibid. n. 5.

Objectiones solvuntur. p. 457. n. 6. & 7.

Possunt iidem Confessarii excipere confessiones ubilibet, etiam in domibus privatis. ibid. n. 8.

Absolvere possunt ab omnibus casibus, etiam Papa reservatis, exceptis contentis in Bulla Coena. ibid. numer. 9.

Qua modificatio facta sit pro Italis extra Urbem. p. 458. num. 10.

Potuerunt ante Tridentinum absolvere etiam a casibus, quos Ordinarii sibi reservant. ibid. n. 11.

Sed huic facultati multum adversatur Decretum. S. Congregationis. ibid. n. 12.

Variorum de eodem iudicia. ibid.

Resolutio Diana & Auctoris. ibid.

Generales & Provinciales possunt de jure circa subditos, quod de jure Episcopi circa suos. p. 459. n. 14.

An iis competat potestas concessa in casus occultos Episcopis in Tridentino sess. 24. c. 6. de Reform. controversatur. ibid. n. 15.

Hanc facultatem & alias, qua forma Pius V. extenderit ad Praelatos Regulares, etiam locales. ibid.

Qua facultas sit concessa Generalibus & Provincialibus per privilegia. ibid. n. 16.

Qualiter hac sit extensa ad Praelatos locales. ibid. numer. 17.

Est hac facultas per Praelatos delegabilis. ibid. p. 460.

An quoad casus Bulla Coena censeatur revocata. p. 460. n. 18.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

R E R U M.

Extendit se etiam ad casus postea per Pontificem reservandos. ibid. n. 19.

Regulares Mendicantes quid possint circa benedictionem vestium sacerdotalium, tam pro suis, quam alienis Ecclesiis. p. 345. n. 142.

An possint ordinari ab alieno Episcopo extra tempora, non servatis interstitiis. p. 499. n. 78. & 79. & p. 501. n. 88. & 89.

Regulares quid possint circa impedimenta supervenientia matrimonio contracto. p. 578. n. 13.

Reliquiae.

Cultum SS. Reliquiarum post Eunomium & Vigilantium respuunt recentiores Haeretici. p. 56. n. 29.

Amplectuntur Catholici. ibid.

Ab antiquo in veneratione habita sunt non solum integra SS. Corpora, sed & exigua particula, capilli, sanguinis gutta, instrumenta passionis, vestimenta &c. p. 57. n. 33.

Similis plane cultus olim SS. Reliquiis exhibebatur, qui modo. ibid. n. 34.

Calumnia Haeticorum retunduntur. ibid. n. 35.

Eorundem objectiones solvuntur. ibid. n. 36. & seqq.

Ecclesia rectissime superstitiones gentilium in verum Dei & Sanctorum cultum transtulit. p. 58. n. 39.

Quid requiratur ad Reliquias privatim colendas. ibid. num. 40.

Quid ad colendas publice. p. 59. n. 41.

Reliquia legitime approbata sunt absolute colenda, etsi diversis in locis ejusdem nominis seu Sancti existere perhibeantur. ibid. n. 42.

Quid circa non beatificatos decreverit Urbanus VIII. ibid. n. 43.

Reservatio Casuum.

In Ecclesia est potestas reservandi casus. p. 449. n. 1.

Qua est penes ordinariam praevidentem potestate per se loquendo. ibid.

Penes Pontificem quidem respectu totius Ecclesiae. ibid. n. 2.

Penes Episcopos respectu suae Diocesis. ibid.

Potestas Generalium & Provincialium sine Capitulo est restricta ad undecim casus, qui recensentur. ibid. n. 3. & 4.

Illis Capitulum Generale Ordinis Minorum superaddidit duos. ibid. n. 5.

Quid circa peccata alia ordinet Pontifex Superioribus. ibid. p. 450.

Non solet Ecclesia reservare merè interna. p. 450. n. 6.

Reservatio Papalis cadit etiam super peccata, sed dependentè a Censura, qua sublatà aut non contracta, cessat. ibid.

Intelligitur quoque reservatio de casibus non dubiis, & mortalibus in suo genere consummatis. ibid. n. 7.

Posset Ecclesia reservare peccata merè interna, & quodam sensu venialia: idem est de peccatis dubiis. ibid. n. 8. & 9.

Reservatio locum habet etiam in illam ignorantibus. ibid. n. 10.

Moderatio quaedam adhibetur. ibid.

Non est peccatum reservatum, si peccans falso putet opus quod facit esse illius generis, quod verè reservatum foret. p. 451. n. 11.

An gravis metus excuset à reservatione, uti à censura. ibid.

Reservatio casuum in Religione non comprehendit Novitios. ibid. n. 12.

*An vel qualiter absolute posset reservatio pro iis fieri per
Prelatos Regulares.* ibid.
*An reservatio particularium Pralatorum afficiat pere-
grinos.* ibid. n. 13.
Qui possint à reservatis absolvere. ibid. n. 14.
Vide Absolutio.
*An ob reservationem liceat superiori absolutionem, vel
pœnitenti confessionem dimidiare.* p. 454. n. 22. &
seqq. *Vide Confessionis Integritas.*
*Reservatio probabiliter tollitur (quàmvis non desit ratio
dubitandi) à reservatis confessis invalide sive absolutio-
nem dei superior, sive Delegatus, exceptò casu Iubilæi.*
p. 455. n. 26. & 27.
*Confessione communi modò institutâ apud praditum fa-
cultate in reservata non tollitur reservatio ab oblitis.*
ibid. n. 28.
Limitatio Conclusionis. ibid. n. 29.
*Multorum Recentiorum doctrina longè generalior adfer-
tur.* ibid. n. 30.
Qua magis discutitur. p. 456. n. 31.
Rubricæ Missalis.
An & qua rubrica obligent. p. 349. n. 164.

S.

Sacellanus.

Sacellani aut recipientes stipendium tenentur celebra-
re toties & pro illis, quoties & pro quibus in litteris
foundationis continetur, aut ratione stipendii censentur
se obligasse. *Vide Sacrificii celebrandi Tempus.*
Missæ Stipendium.

Sacerdos.

*Sacerdos vi officii sacerdotalis tenetur aliquando celebra-
re, juxta opinionem hodie communissimâ.* p. 335. n. 92.
Sic ut secus faciens graviter peccet. ibid. p. 336.
Opinio contraria discutitur. p. 336. n. 93.
*Ex cap. Dolentes de Celeb. Miss. non firmiter colligi-
tur communis opinio.* ibid. n. 94.
Vide Sacrificii Celebrandi Tempus.
*Sacerdos potest aquâ à se benedictâ reconciliare Ecclesiam
prius solum benedictam. Idemque est de cœmeterio soli-
tariè simpliciter benedicto.* p. 341. n. 122.
Sacramentalia. *Vide Cæremoniæ.*

Sacramentum.

Nominis Sacramenti varia acceptio. p. 107. n. 1. & seqq.
*Lutherana & Calvinistica Sacramenti definitio refertur
& refutatur.* p. 108. n. 5. & seqq.
*Commoda definitio Sacramenti, prout est commune ad no-
va & vetera.* ibid. n. 8.
*Univocatio veterum & novorum Sacramentorum non est
necessariò adstruenda.* p. 109. n. 10.
*Dissolvitur Obsectio Coninck, & altera Cardinalis Lu-
go.* ibid. n. 11. & 12.
*Arriaga ut univocationem statuat, novam Sacramenti de-
finitionem excogitavit.* ibid. n. 13.
Qua discutitur. p. 110. n. 14.
*Cur à solo Deo institui potuerint Sacramenta etiam non
causativa gratiæ.* ibid. n. 15.
*An vel qualiter à ratione Sacramenti excludantur vete-
ra sacrificia.* ibid. n. 16.
Sacramenti strictè dicti multiplex definitio. p. 111. n. 17.
Definitio Scoti cum sua declaratione allegatur. ibid. n. 18.
& seqq.
Sacramentum qualiter debeat esse sensibile; & quare. ibid.
& n. 19.

Sacramentum est signum ex instituto & practicum. ibid.
n. 21. & 22.
Excluditur Martyrium à ratione Sacramenti. p. 112.
n. 23.
*Sacrificium novæ Legis an & quâ ratione sit excluden-
dum.* ibid.
Excluditur Lortio pedum à Christo facta. ibid. n. 24.
Excluduntur sacramentalia. ibid. n. 25.
An requiratur stabilitas in signis sacramentalibus. ib. n. 26.
*Quid censendum de Verbis Christi ad Paraliticum & Mag-
dalenam: item de insufflatione in Apostolos.* ibid.
An formalis ratio Sacramenti sit ens rationis. p. 113. n. 27.
Sacramenta Legem novam antecedentia.
In statu Innocentiæ de facto nulla fuerunt Sacramenta.
ibid. n. 28.
An fuissent, si status iste perseverasset. ibid. n. 29.
*In statu legis naturæ fuit aliquod Sacramentum, scilicet
Remedium contra Originale.* ibid. n. 30.
*Quod fuisse Sacramentum ostenditur ex Augustino &
congruentia.* ibid. n. 31.
*Quò sensu Patres dicant pro parvulis in statu isto suffe-
cisse solam fidem parentum.* p. 114. n. 32.
*An vel in quo determinato signo consistebat Remedium
Legis naturæ.* ibid. n. 33.
*Nullum praterea in statu Legis Naturæ fuit Sacramen-
tum.* ibid. n. 34.
*Sola Circumcisio excipitur, quæ pro familia Abrahæ insti-
tuta, & postea Legi Mosaica inserta fuit.* ibid. n. 35.
Vide Circumcisio.
In Lege Mosaica fuerunt varia Sacramenta. p. 115. n. 36.
Quæ prater Circumcisionem ad tres classes reducuntur.
ibid.
*Veteris Legis Sacramenta non contulerunt gratiam, sed
legalem sanctitatem.* ibid. n. 37.
Quò sensu Augustinus illa & nova dicat esse paria. ibid.
*Sacrificia expiatoria non valebant ad delendum peccata,
nisi ex opere operantis.* ibid. n. 38.
Eatenus autem erant meritoria apud Deum. ibid.
*Qualiter Circumcisio (idem est de remedio Legis naturæ)
deleverit Originale, & contulerit gratiam.* ibid.
quæst. IV. per totum. Vide Circumcisio.
Sacramenta novæ Legis.
In nova Lege Sacramenta instituta sunt congruentissimè;
p. 119. n. 51.
*De quorum numero valde inconstanter & diversimodè
locuti sunt Sectarii Recentiores.* ibid. n. 52.
*Sed fides Catholica non plura neque pauciora statuit,
quàm septem.* ibid. p. 53.
Objectiones hæreticorum solvuntur. p. 120. n. 55. & 56.
An & quis sit ordo inter Sacramenta novæ Legis. ibid.
n. 57.
*Christus immediate instituit omnia novæ Legis Sacra-
menta.* ibid. n. 58.
Quanta sit hujus doctrinæ certitudo. p. 121. n. 59.
*Auctoritates contra immediatam Sacramentorum institu-
tionem à Christo factam objectæ, solvuntur.* ib. n. 61.
*An pura creatura divinitus potuisset committi institutio
Sacramentorum.* ibid. n. 62.
*An potestas excellentiæ quoad Sacramentorum institutio-
nem data humanitati Christi potuisset communicari
pura creaturæ.* p. 122. n. 63.
Sacramentorum Materia & Forma.
*In Sacramentis aggregatum signorum sensibilibus quoddam
sensu est materia, significatio, forma.* ibid. n. 12.

In ipsis insuper rebus sensibilibus est distinguere materiam & formam. *ibid.*
 Sic ut juxta Florentinum omnia nova Legis Sacramenta perficiantur rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma. *ibid.* n. 2.
 Quid de Sacramentis veteris Legis. *ibid.*
 Etsi non quævis verba in omnibus Sacramentis sint forma; generaliter tamen vera manet doctrina Florentini. *ibid.* n. 3.
 Cum quo tamen excipitur solum matrimonium, inquantum illud potest perfici sine verbis strictè dictis. pag. 123. n. 4.
 An Florentinum velit, quod omnia Sacramenta essentialiter constituentur ex rebus & verbis. *ibid.* n. 5.
 Personam & intentionem ministri esse partem essentialem Sacramenti censent quidam Recentiores. *ibid.* n. 6.
 Quorum dicta examinantur, ac refutantur. *ibid.*
 Quomodo explicari posset, intentionem esse partem essentialem actionis sacramentalis, v. g. ablutionis, consecrationis &c. p. 124. n. 7.
 Hæretici Recentiores exigunt verba concionatoria; sed refutantur. *ibid.* n. 9.
 Catholici exigunt verba ritualia seu consecratoria: quod variè probatur. *ibid.* n. 10.
 Hæretici inaniter se fundant in Augustino: cujus locus celebris ex Tract. 80. in Joan. explicatur. p. 125. n. 12. & 13.
 Verba sunt à Christo determinata; sic ut Ecclesia nil in eis valeat immutare. *ibid.* n. 14.
 Neque aliquid immutavit circa substantiam Sacramenti Matrimonii irritando matrimonia clandestina. pag. 126. n. 15.
 Ut neque inter Ordinationem Græcorum & Latinorum est substantialis differentia. *ibid.* n. 16.
 Omnis mutatio substantialis in materia vel forma Sacramenti irritat Sacramentum. *ibid.* n. 17.
 Quando censetur illa contingere in materia Sacramenti. *ibid.*
 Quando generaliter in forma. *ibid.* n. 18.
 Regula prima ad hanc mutationem dignoscendam. *ibid.*
 Corollarium de variis formis dubiis aut invalidis. *ibid.* n. 19. & p. 127. n. 20.
 Aliæ regulæ ad dignoscendam mutationem substantialem formæ sacramentalis allegantur. *ibid.* n. 21. & 22.
 Quæ coexistentia requiratur inter materiam & formam singulorum Sacramentorum. *ibid.* & p. 128. n. 23.
 Additio vel omisio non falsificans sensum formæ est mutatio accidentalis: etsi fiat anihò inducendi novum ritum, etiam non toleratum. *ibid.* n. 24.
 Cui non obstare famosam decisionem Zacharia c. Retulerunt, de Consecr. d. 4. ostenditur. *ibid.* n. 25.
 Omittens, quod falsò putat essentialē, ordinariè non conficit. *ibid.* n. 26.
 Substitutio vocis synonyma est accidentalis mutatio. *ibid.* n. 27.
 Similiter transpositio, quæ tamen relinquat eundem sensum. *ibid.*
 Quid si dicatur: Ego Patris baptizo te in nomine Filii & Spiritus sancti. *ibid.*
 Interpolatio aut extraneorum interpositio non notabilis non obstat valori formæ. *ibid.*
 Idem est de mutatione aut mixtione idiomatum. p. 129. n. 28.
 Et de barbara aut mutilata pronuntiatione, quæ cum ex-

pressionē veri sensus sit compatibilis. *ibid.*
 Mutatio substantialis est mortaliter peccaminosa. *ib.* n. 29.
 Immo etiam adhibitio materiæ aut formæ dubiæ. *ibid.*
 Nisi excuset necessitas. *ibid.*
 Aut indeliberatio. *ibid.* n. 30.
 Notabile circa repetitionē formæ super eadē materiā. *ib.*
 Mutatio accidentalis aliquando est gravis, aliquando levis pro diversitate materiæ. *ibid.* n. 31.
 Sacramentorum Minister.
 Is est validus Minister quem Christus designavit. p. 130. num. 1.
 Qui non Angelos, sed homines designavit tanquam ordinarios ministros. *ibid.* n. 2.
 Etsi extraordinariè possit istud ministerium committi Angelis. *ibid.* n. 3.
 Quorum, si boni esse sciuntur, ministerium non foret revocandum in dubium. *ibid.*
 De animabus separatis idem est quod de Angelis. *ibid.*
 Beatus in corpore reassumpto, si mortale sit, esset indubiè minister ordinarius. *ibid.* n. 4.
 An similiter, si in corpore glorioso est planè incertum. *ib.*
 Congruentia pro parte negativa sunt inefficaces; prout & alia pro parte affirmativa. *ibid.* n. 5.
 Non omnis etiam fidelis est legitimus seu validus Minister quorumlibet Sacramentorum. p. 131. n. 6.
 Infantes & amentes nullum possunt conficere Sacramentum; muti verò solum matrimonium. *ibid.* n. 7.
 Distributio tamen seu applicatio Eucharistiæ ab his fieri posset validè. *ibid.*
 Fidem in ministro requiri ad valorem censuit olim Cyprianus. *ibid.* n. 8.
 In eodem errore pertinaces postea fuerunt Donatistæ & alii. *ibid.*
 Oppositum tradit fides Catholica; quæ variè probatur. *ibid.* n. 9. & 10.
 Objectiones hæreticorum solvuntur. p. 132. n. 11.
 An & qualis intentio requiratur in Ministro. *ibid.* n. 13. & paginis seqq. Vide Intentio.
 Ad licitum ministerium requiritur Jurisdictio, præterquam in matrimonio. p. 139. n. 44.
 Requiritur etiam status gratiæ sub mortali in ministro ad id consecrato. *ibid.* n. 45.
 Hanc doctrinam expressè tradit Rituale Romanum. p. 140. n. 47.
 An vel qualiter possit probari ratione. *ibid.* n. 48.
 An excuset ignorantia vel necessitas. p. 139. n. 45.
 Confessionem à Ministro mortalis conscio præmitti, est consilii, non præcepti. *ibid.* n. 46.
 Varia Corollaria practica. p. 140. n. 49.
 Non sufficit sanctitas Sacramenti citra consecrationem ministri ad gravem obligationem. *ibid.* n. 50.
 Ex quo tamen non bene insertur Sacerdotem extra statum gratiæ in necessitate non solemniter baptizantem solum venialiter peccare. *ibid.* n. 51.
 Audiens confessionem in malo statu, sed in bono absolvens, non peccat mortaliter. p. 141. n. 52.
 Distribuens Eucharistiam in malo statu peccat verosimilius mortaliter. *ibid.* n. 53.
 Secus est, de Eucharistiæ transferente, aut cum ea populum benedicente. *ibid.*
 Aut de Episcopo in malo statu consecrante Ecclesias, Chrisma, Oleum infirmorum &c. *ibid.* n. 54.
 Idem est de Subdiacono, aut Diacono Sacerdoti sub Missa solemniter ministrante in malo statu. *ibid.* n. 55.
 Item

Item de concionante in malo statu; secluso scandalō. pag. 142. n. 56.
 Obiectio desumpta ex c. Quæsitum dissolvitur. ibid. n. 57. & 58.
 Ministrans Sacramenta indignis peccat mortaliter per se loquendo. ibid. n. 59.
 Qualem debeat habere notitiam de dignitate suscipientis. ibid. n. 60.
 Publicè indignus etiam publicè est repellendus. ib. n. 61.
 Corollarium practicum cum sua limitatione. p. 143. n. 62.
 Quando censeatur peccatum notorium evidentia facti. ibid. n. 63.
 An sufficiat publica & violenta suspicio ad negandum Sacramentum. ibid. n. 64.
 Occultè indignus occultè repelli; publicè admitti debet. ibid. n. 65.
 Patet ex Rituali Romano, usu Ecclesiæ & facto Christi & ratione. ibid.
 Objectiones solvuntur. ibid. n. 66. & seqq.
 An posset negari Eucharistia quæ publicè petitur animò occultò conculcandi eam. p. 144. n. 67.
 An posset indignè communicaturo dari hostia non consecrata. ibid. n. 69.
 Qualiter nequeat Sacramentum dari ad purgationem criminis. ibid. n. 70.
 Respondetur ad Decretum Concilii Wormatiensis, quod talem purgationem videtur indicare. ibid. n. 71.
 Non est ex natura rei illicitum se purgare receptione Sacramenti per modum juramenti execratorii. ibid.
 Quid sit speciale in Sacramento Ordinis quoad repulsam occultè indignorum. ibid. n. 73.
 Quid item speciale in matrimonio. p. 145. n. 74. & seqq.
 Sacramentorum Cæremoniæ.
 Vide Cæremoniæ.
 Sacramentorum Subjectum.
 Solus homo viator est capax Sacramenti. p. 148. n. 91.
 In parvulis nulla requiritur intentio. ibid.
 In adulto requiritur absentia voluntatis contraria. ibid. n. 92. Vide Intentio.
 Indigna Sacramenti susceptio est mortalis, & quare. p. 150. n. 98.
 Excipitur à variis raris casus. ibid. n. 99.
 Dispositus ad effectum primum, non tamen ad secundarium, non peccat graviter. ibid. n. 100.
 Qualis requiratur in suscipiente notitia de probitate ministri. ibid. n. 101.
 Per se loquendo non licet suscipere Sacramenta ab indignis. ibid. n. 102.
 Nec umquam ab eo, qui nequit validè vel licitè illa ministrare. ibid.
 Rationabilis tamen causa excusat accedentem ad malum ministrum, qui posset licitè ministrare. ibid. n. 103.
 Illicitè aditur minister, etiam Parochus & paratus, dum bonus sine incommodo adiri potest. p. 151. n. 105.
 Secus est si adsit notabile incommodum. ibid. n. 106.
 Ab excommunicato tolerato, etiam non Parochus, possunt recipi, & peti Sacramenta, uti ab alio peccatore, ob bullam Ad evitanda. ibid. n. 107.
 Etsi in Parochus sit insuper concurrens obligatio ex parte officii. ibid. n. 108.
 Non potest tamen excommunicatus se ingerere. ibid. n. 109.
 Si putetur ministraturus in bono statu, posset adiri pro arbitrio. ibid. p. 152.

Quid dicendum de ministro, qui est publicus concubinarus. p. 152. n. 110.
 A ministris non toleratis extra articulum mortis illicitè recipiuntur Sacramenta. ibid. n. 111.
 In articulo mortis licitè petitur & recipitur ab illis Baptismus & Pœnitentia. ibid. n. 112.
 Item aliquando extrema Unctio vel Viaticum. ib. n. 113.
 Obiectio petita ex facto S. Hermenegildi dissolvitur. ibid. num. 114.
 Sacramentorum effectus.
 Hæretici efficaciam Sacramentorum deprimunt, & doctrinam Catholicorum falsò calumniantur. p. 153. n. 1.
 Non excludunt Catholici internas dispositiones, sed exhibent. ibid. n. 2.
 Quid sit Sacramenta causare gratiam ex opere operato. ibid. n. 3.
 Hic modus loquendi valde antiquus est, in re idem cum locutione Scriptura & Patrum. ibid.
 Fides docet omnia nova Legis Sacramenta ex opere operato causare gratiam. ibid. n. 4.
 Probatur variè. ibid. & p. seqq. per totum.
 Fundamenta Hæreticorū esse vana ostenditur. p. 154. n. 10.
 Explicatur locus difficilior. 1. Petr. 3. ibid.
 Sacramenta mortuorum causant per se primam gratiam; at vivorum gratia augmentum p. 155. n. 11.
 Recepta tamen doctrina etiam Sacramentis vivorum interdum primam gratiam per accidens causantiam adscribit. ibid. n. 12. & seqq.
 Omnia Sacramenta indubiè conferunt gratias actuales tempore opportuno. p. 156. n. 15. & seqq.
 Qui ob indispositionem non accepit in Sacramento gratiam habitualement, non accipit jus ad gratias actuales. ibid. num. 17.
 Neque retinet, si à gratia habituali excidat. ibid. 18.
 Recuperatur tamen jus per Pœnitentiam, & in Sacramentis, quæ reviviscunt sublatò obice etiam primò acquiritur. ibid.
 Gratia sacramentalis superaddit habituali dumtaxat auxilia seu jus ad illa opportunè danda. p. 157. n. 19.
 Sacramenta non sunt causa Physica, sed morales gratia. ibid. n. 20. & seqq.
 Objectiones solvuntur. p. 158. n. 25. & seqq.
 Sacramenta nova conferunt gratiam majorem, quam contulerit circumcisio. p. 159. n. 31.
 Quæ sunt diversa speciei, conferunt inaequalem, & quidem initerabilia ampliolem. ibid.
 In Sacramentis ejusdem speciei non major datur gratia ob majorem sanctitatem ministri. ibid. n. 32.
 Devotio ministri, parentum vel adstantium potest impetrare aliquam gratiam actualem, non tamen vi Sacramenti dandam. ibid. n. 33.
 Sacramenta ejusdem speciei aequè dispositis semper aequalem dant gratiam. ibid. n. 34.
 Et melius dispositis majorem. p. 160. n. 35.
 Qui censeantur melius præ aliis dispositi; quæque sit optima dispositio. ibid. n. 36.
 Cur adultus in Baptismo semper recipiat majorem gratiam quam parvulus. ibid. n. 37.
 Major gratia in Sacramento non datur ob meritum dispositionis; etsi eatenus quoque possit huic respondere gratia specialis. ibid. n. 38.
 Sacramenta non conferunt gratiam ante realem susceptionem. ibid. n. 39.
 Quæ sit mens Patrum voto Sacramenti effectum sacramen-

mentalem adscribentium. *ibid.* n. 40.
 Sacramenta conferunt gratiam habituales, quando essentialiter complentur. *p.* 161. n. 41.
 Sacramenta Tria initerabilia insuper imprimunt Characterem. *p.* 165. & seqq. Vide Character.
 Remissio venialium est effectus non solum Baptismi, Pœnitentia, Eucharistia & extrema Unctionis; sed juxta Doctores communius etiam ceterorum Sacramentorum. *p.* 169. n. 81.
 Quod tamen patitur difficultatem. *ibid.* n. 82.
 Varia ad illam responsiones discutiuntur. *ibid.* *p.* 170. n. 83. & seqq.
 Sacramentorum Reviviscentia.
 Quid sit fide suscipere Sacramentum. *p.* 161. n. 42.
 Baptismus fide susceptus obice sublatò reviviscit. *ibid.* n. 43.
 Varia probationes adferuntur & expèduntur. *ib.* & n. seqq.
 Baptismus reviviscens confert gratiam sibi specialem & jus ad auxilia actualia, remissionemque omnis pœna temporalis debita pro peccatis Baptismum antecedentibus. *p.* 162. n. 46.
 Confert autem gratiam juxta proportionem dispositionis, quâ tollitur obex. *ibid.* n. 47.
 Obex alius negativus, alius positivus. *p.* 163. n. 52.
 Vide Obex.
 Præter Baptismum probabiliter nullum aliud reviviscit Sacramentum. *p.* 162. n. 48.
 Oppositum tamen de Confirmatione & Ordine est etiam probabile. *ibid.* n. 49.
 Idè varii censent de extrema Unctione & Matrimonio. *ib.*
 Sed incertitudo ostenditur. *p.* 163. n. 50.
 Eucharistia saltem non reviviscit. *ibid.*
 Pœnitentia, si possit esse valida & informis, probabiliter, non certò reviviscit. *ibid.* n. 51.
 Baptismus cum obice negativo susceptus reviviscit etiam cum sola attritione, si postea non fuerit commissum mortale. *p.* 164. n. 53.
 At susceptus cum obice positivo, aut si postea sit commissum mortale, insuper requiritur Confessio, vel saltem perfecta Contritio. *ibid.* n. 54.
 Cur baptismus cum attritione subsequente tollere indirectè nequeat peccata sequentia. *ibid.* n. 55.
 Peccatum, cui baptizandus adhaeret, non est materia confessionis, nisi quatenus post baptismum continuatur. *ibid.* n. 56.
 Secus probabilius dicendū si cum Baptismo absolvatur. *ib.*
 A quo causetur gratia Sacramenti reviviscētis. *p.* 165. n. 57.
 Què baptismus reviviscens eodem natura instanti opereatur gratiam, quò suam contritio, vel Sacramentum per quod reviviscit. *ibid.* n. 58.
 Sacrificium.
 Sacrificiū latè sumitur pro quovis opere bono. *p.* 316. n. 1.
 Strictè & propriè pro speciali actu religionis. *ibid.*
 Huic acceptioni obloquentes sectarii refutantur. *ib.* n. 2.
 Definitur & explicatur Sacrificium propriè dictum. *p.* 317. n. 3. & seqq.
 Quadam excluduntur à ratione Sacrificii. *ibid.* n. 6.
 Quæ significatio sit Sacrificio essentialis, quæ advētitia. *ib.*
 Sacrificium dividi potest primò ex parte materiae. *p.* 318. n. 7.
 Secundò ex parte formæ ac finis. *ibid.* n. 8.
 Tertio ex parte temporis, quò offerendum est. *ibid.* n. 9.
 Quarto ex parte temporis seu statūs pro quo institutum est. *ibid.* n. 10.

Datur in Lege nova Sacrificium propriè dictum. *ib.* n. 11.
 Variè probatur, signanter ex Sacrificio Melchisedech. *p.* 319. n. 13. & seqq.
 Novatores negantes Melchisedech sacrificasse, refutantur. *ibid.* n. 14.
 Sacrificium novæ Legis perficitur in Missa. *p.* 321. n. 21.
 Solvuntur objectiones. *ibid.* n. 22. & seqq.
 Què valor sacrificii cruenti non excludat incruentum. *ibid.* n. 24.
 Ratio Sacramenti & Sacrificii potest competere eidem rei. *p.* 322. n. 26.
 Missa quid significet. *ibid.* n. 27. Vide Missa.
 Sacrificium propriè actionem sacrificandi, interdum ipsam rem sacrificandam denotat. *ibid.* n. 28.
 In Missa sacrificatur propriè & principaliter Corpus & Sanguis Christi, seu ipse Christus. *ibid.* n. 29.
 Secundariò panis & vinum. *ibid.* n. 30.
 Quorum destructio simul cum Christi positione seu speciebus efficit unicum, non duplex sacrificium. *p.* 323. n. 31.
 Ipsa species sunt medium sub quo sit sacrificium. *ib.* n. 32.
 Immo rectò sensu videntur posse dici pars quadam ipsius victimæ. *ibid.* n. 33.
 Varia actiones Missæ sunt sacrificio accidentales, v. g. oblatio verbalis, sive antecedens sive sequens Consecrationem. *ibid.* n. 34.
 Item fractio hostiæ. *ibid.*
 Quæ nequidem sunt de Sacrificii integritate. *ibid.*
 Ratio oblationis satis reperitur in ipsa Consecratione. *ibid.* n. 35.
 Distributio, quæ sit laicis, non est ad sacrificium necessaria. *ibid.* n. 36.
 Sinè ea Missa privata sunt licita. *ibid.*
 Consonat tamen communio assistentium desiderio Tridentini, fini sacrificii & Lyrurgia. *p.* 324. n. 37.
 Quotquot & quodcumque communicant, censentur participare de altari seu sacrificio. *ibid.*
 Sumptio à sacrificante facienda non est de essentia Sacrificii Missæ. *ibid.* n. 38.
 Spectat tamen ad quamdam illius perfectionem & complementum, jure, ut apparet, divinò. *ibid.* n. 39.
 Officium in die sancto Parasceves non est propriè Missa seu sacrificium. *ibid.* n. 40.
 Seclusà sumptione adhuc conveniret Sacrificio novæ Legis ratio holocausti. *p.* 325. n. 41.
 Essentia novi sacrificii consistit in Consecratione; immo in ea sola. *ibid.* n. 42. & seqq.
 An & qualiter requiratur Consecratio duplicis speciei ad rationem Sacrificii. *ibid.* n. 45.
 In qualibet Missa Christus est offerens, & quidem principalis, & quò sensu. *p.* 326. n. 46. & seqq.
 Hæc ratione Christus est Sacerdos in æternum secundum Ordinem Melchisedech. *ibid.* n. 48.
 Sacerdotes sunt ministri propriè, etsi secundariò, sacrificantes. *ibid.* n. 49.
 Fideles reliqui offerunt Sacrificium aliquò modò. *ib.* n. 50.
 Offeritur Sacrificium Missæ pro vivis & defunctis; non quidem pro damnatis, sed pro existentibus in purgatorio. *p.* 327. n. 51. & 52.
 Non etiam potest sacrificari pro Beatis, nisi certò sensu; qui declaratur. *ibid.* n. 53.
 Non potest sanctis Sacrificium offerri, sed Deo soli in honorem & memoriam Sanctorum. *ibid.* n. 54.
 Potest offerri pro non baptizatis Sacrificium Missæ quoad fructum impetratorium. *ibid.* n. 55.

Vel quatenus est opus bonum sacrificantis, vel quatenus complectitur preces Ecclesia. p. 328. n. 56.
 Non tamen quoad fructum principalem seu satisfactorium, juxta receptam sententiam. ibid. n. 57.
 Esi oppositum non sit improbabile. ibid. n. 58. & seqq.
 Sacerdos in Missa triplicem personam sustinet. ib. n. 61.
 Potest in ea tanquam persona privata secreto orare pro excommunicatis, etiam non toleratis. ibid. p. 329.
 Non tamen tanquam minister Ecclesia pro iis offerre sacrificium aut publica suffragia. ibid.
 Tanquam minister Christi valide iis applicaret fructum sacrificii. p. 329. n. 62.
 An saltem illicite. ibid.
 Suffragia publica possunt indirecte pro iis offerri. ib. n. 63.
 Quâ ratione in die Parasceves oret Ecclesia pro Hereticis & Schismaticis. ibid.
 Quid censendum de excommunicatis toleratis. ib. n. 64.
 Sacrificii Effectus.
 Sacrificium Missa est Latreuticum, Eucharisticum & Propitiatorium, complectens omnes differentias legalium sacrificiorum. ibid. n. 65.
 Unde valet ad remissionem peccatorum & justificationem peccatoris, non immediate, sed mediante auxilio ad poenitendum. p. 330. n. 66.
 Quod, saltem sufficiens, datur infallibiliter ex probabili ac recepta sententia. ibid. n. 67.
 Altera sententia tamen non est improbabilis. ibid.
 Valet quoque justis ad gratia augmentum, sed non nisi mediate, vel quatenus hostiam veluti Sacramentum ipse sacerdos sumit. ibid. n. 68.
 Nec aliter quam mediate delet probabilius venialia. ibid. n. 69.
 Delentur quoque per sacrificium poenae purgatorii, etiam in defunctis; & quidem immediate, ac infallibiliter & ex opere operato. p. 331. n. 70. & 71.
 An hoc sit certum omnino. ibid.
 Valet idem sacrificium ad quavis beneficia spiritualia atque etiam temporalia obtinenda, malaque avertenda, veluti praeclarissimum Orationis genus; non tamen infallibiliter. ibid. n. 72.
 An vel quò sensu ex opere operato. ibid. n. 73.
 Qualiter ad impetrandum prodest devotio ministri. ib. n. 74.
 Missa pie celebrata quâ ratione sit utilior. ibid. n. 75.
 Sacrificium prodest iis pro quibus offertur. p. 332. n. 76.
 An fructus crescat pro eorumdem dispositione. ibid.
 Fructus Missa triplex est portio. ibid. n. 77.
 Portio specialis seu media datur ei pro quo sacrificatur. ib.
 Portio specialissima reservatur Sacerdoti. ibid.
 An sit aliis applicabilis; an sit ex opere operato. ibid.
 An similis detur assistentibus Missa. ibid. n. 78.
 Portio generalis quæ. ibid.
 Fructus est applicandus necessario per Sacerdotem. p. 333. n. 79.
 Cujus, etsi religiosus sit, applicatio facta contra mandatum Prælati, valet. ibid. n. 80.
 Quid fiat, si Sacerdos nulli fructum specialem applicaverit. ibid. n. 81.
 Pro securiori tamen suadetur secunda intentio. ibid.
 Sufficit intentio seu applicatio habitualis. ibid. n. 82. p. 137. n. 36. & 37.
 Quæ tamen debet fieri ante sumptionem, immo ante consecrationem, saltem calicis. p. 333. n. 83.
 Nonnulla praxes improbantur. ibid. n. 84.
 Qualiter valere possit applicatio Missa celebranda facta

ei, quem Deus novit primo petiturum; & hoc tam quoad fructum impetratorium, quam satisfactorium. p. 334. n. 85.
 Formula intentionis. ibid. n. 86.
 Assistentes sacrificio quantumvis multiplicentur non ideo minorem fructum percipiunt. ibid. n. 87.
 Idem videtur de fructu principali, dum plures sacerdotes concelebrant. ibid.
 Quo offertur Missa pro pluribus, minor est fructus in singulis. ibid. n. 88.
 Fructus sacrificii est finitus. ibid.
 Proponuntur & diluuntur objectiones. ibid. n. 89.
 Non licet pro pluribus personis aut acceptis pluribus stipendiis Missam uni debitam offerre. p. 335. n. 90.
 Fructus impetratorius est similiter finitus. ibid. n. 91.
 Notabile pro praxi. ibid.
 Parochi non tenentur fructum specialem applicare omnibus vi officii. p. 336. n. 95.
 Explicatur mens Tridentini. ibid. n. 96.
 Sacrificii celebrandi Tempus.
 An & quoties teneatur Sacerdos celebrare. p. 335. n. 92. & seqq. Vide Sacerdos.
 Quando Parochi, beneficiati &c. celebrare debeant. p. 336. n. 95. & 96. & p. 337. n. 97.
 De obligatione celebrandi quotidie Missam conventualem tam quoad Collegiatas & Cathedrales, quam quoad Ecclesias Regularium. ibid.
 Licitum est Sacerdoti quotidie celebrare, præterquam in die sancto Parasceves; quò tamen non inhihent Canones communionem laicalem. ibid. n. 98.
 Licitè sunt Missa privata in feria V. Cæna Domini. ibid. n. 99.
 Immo etiam in Sabbato sancto. ibid.
 Quando olim solita fuerit celebrari Missa in Sabbato sancto. ibid. n. 100.
 Non nisi semel indies Missa celebrare licet. p. 338. n. 101.
 Exceptio die Natalis Domini, & casu necessitatis. ib. n. 102.
 Quando subsit necessitas celebrandi pluries in die. ib. n. 103.
 Tempus celebrandi incipit ab aurora, & terminatur in meridie. Ubi pariter opinio Navarri refertur. ibid. n. 104. & seqq.
 Apud Belgas & Vicinos in hieme sunt Missa diu ante auroram. p. 339. n. 106.
 In ipsa nocte Natalis Domini possunt omnes tres absolvi. ib.
 Muniti privilegiis S. Sedis possunt juxta eorum tenorem extra tempus ordinarium celebrare. ibid. n. 107.
 An sint hæc privilegia per Tridentinum revocata. ibid.
 In casu justæ necessitatis licet extra tempus ordinarium celebrare. ibid. n. 108.
 Sacrificii celebrandi Locus.
 Missa in locis sacris aut debite ad cultum divinum deputatis dicenda sub gravi obligatione. p. 339. n. 109.
 Excipiuntur casus necessitatis. ibid. n. 110.
 Item dispensatio: quam in casu speciali & justa de causa potest dare Episcopus, non obstante Concilio Tridentino. ibid. n. 111. & seqq.
 Immo juxta receptam doctrinam possunt stabiliter Episcopi designare Oratoria privata, attentâ dispositione Tridentini. p. 340. n. 113.
 Refertur dispositio recentior: quæ an recepta, videndum. ibid. n. 114.
 Eâ non obstante posset Episcopus in propria domo deputare Oratorium. ibid.
 Excipiuntur denique privilegiati. ibid. n. 115.
 An privilegia concessa Mendicantibus ad celebrandum in

quovis loco honesto, sint revocata per Tridentinum ibid.
 Post Tridentinum concessa licentia huiusmodi pro consti-
 tutis in missionibus refertur. ibid. n. 116.
 Similiter post Tridentinum data est Provincialibus facul-
 tas designandi in suis domibus Oratoria privata, in
 quibus possit dici Missa. ibid.
 Celebrare in Ecclesia polluta est peccatum mortale. ibid.
 n. 117. Vide Ecclesia. Templum.
 Ad celebrationem Requisita.
 Ad Celebrandum requiritur altare. p. 342. n. 126.
 Vide Altare.
 Quot mappis debeat esse coopertum. p. 343. n. 130.
 An mappa debeant esse benedicta. ibid. n. 131.
 Requiritur insuper corporale ex lino, album. ibid. n. 132.
 Hoc olim simul operiebat calicem, uti nunc facit palla. ib.
 Qua debet esse ex eadē materia, & similiter benedicta. ib.
 An vel qua sit quoad hoc obligatio. ibid.
 Possunt corporalia & palla esse ex canabe vel gossipio.
 ibid. n. 133.
 Requiritur etiam candela accensa. ibid. n. 134.
 Sufficit una cerea; etsi deceat, ut sint duae. ibid.
 In necessitate, etsi non magna, sufficit lucerna ex oleo, &
 candela ex sevo. ibid.
 Adeste etiam debet Missale; & an semper. p. 344. n. 135.
 Crux in medio altaris ponenda; citra obligationem, sal-
 tem gravem. ibid. n. 136.
 Quid de pallio altaris seu antependio. ibid.
 Requiritur insuper calix cum patena, quoad cuppam sal-
 tem ex auro vel argento aut ob inopiam ex stanno, non
 ex vitro, ligno, vel aere. ibid. n. 137.
 Nisi usus alibi excuset usum arcorum deauratorum. ibid.
 Calix cum patena debet esse consecratus. ibid. n. 138.
 Desinit esse consecratus, dum pes separatur à cuppa, nisi
 sit tornatilis vel quasi tornatilis. ibid.
 An similiter, dum de novo inauratur, est controversum. ib.
 Requiritur insuper purificatorium, non tamen benedictum.
 p. 345. n. 140.
 Recensentur vestimenta sacerdotalia requisita. ib. n. 141.
 Qua debent benedici ab Episcopo, vel praeclatis Pontificia
 facultate. ibid. n. 142.
 Quam habent Praelati Regularium Mendicantium, etiam
 circa corporalia & mappas altaris. ibid.
 An etiam pro usibus alienis. ibid.
 An Sacerdotes horum Ordinum non Praelati possint ea be-
 nedicere, exceptis corporalibus. ibid. n. 143.
 Quando paramenta amittant suam benedictionem. pag.
 346. n. 145.
 Munditia requiritur in iisdem. ibid. n. 146.
 Defectus potest, saltem in corporalibus, esse mortalis. ibid.
 Mappa & vestes sacerdotales possunt à quovis tangi.
 ibid. n. 147.
 Similiter pyxides, corporalia, purificatoria ante usum. ib.
 Juxta Suarez, etiam post usum ab Acolythis & aliis Cle-
 ricis. ibid.
 Non est grave peccatum, si reliqui etiam tangerent, dum actu
 non continent Eucharistiam. ibid.
 Est tamen veniale, juxta communem doctrinam. ib. n. 148.
 Immo id plurimi extendunt ad omnes Subdiacono infe-
 riores. ibid.
 Vestes ac vasa profana converti possunt in usus sacros.
 ibid. n. 149.
 Non contra: dum manet forma immutata. Alias commit-
 titur sacrilegium. p. 347. n. 150.
 Quid censendum, si forma mutetur. ibid. n. 151.
 Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Ad celebrandum requiritur unus saltē minister. ib. n. 152.
 Isque masculus. ibid. n. 153.
 Quid censendum de opposito usu alibi vigente. ibid.
 Ad solā decentiam spectat, quod celebrans sit calceatus. ib.
 Non est obligatio, saltem gravis, praemittendi matutinum
 celebrationi Missae. ibid. n. 154.
 Non est gravis obligatio dicendi orationes inter vestien-
 dum praescriptas. p. 348. n. 156.
 Idem est de praeparamentis in Missali assignatis. ibid.
 Suppletio defectuum in Sacrificio occurrentium.
 Quid agendum Sacerdoti, dum in sumptione calicis, ad-
 vertit aquam fuisse ministratam loco vini. p. 348.
 n. 157.
 Quid faciendum, dum Sacerdos dubitat, an habuerit in-
 tentionem consecrandi hostias pro communicanda ple-
 be delatas. ibid. n. 158.
 Quid faciendum in casu, quō Sacerdos certus est vel du-
 bitat se aliquid omisisse. ibid. n. 159. & seq.
 Qualiter peccet Sacerdos aliquid in Missa addens, vel de
 ea minuens. p. 349. n. 161.
 An in Missa Solemni Sacerdos teneatur privatim legere
 Epistolam & Evangelium. ibid.
 Opinio singularis Thomae Tamburini hac de re discutitur.
 ibid. n. 162.
 Omittere gloria vel Credo in Missa non est grave. ibid.
 n. 161.
 Quid si Regularis pro Episcopo loci nominaret in Canone
 suum generalem. ibid. n. 163.
 Vide Missa.
 Sanguis.
 Sanguis Christi fuit proxime & immediate unitus Verbo
 Dei. p. 14. n. 54.
 Opposita tamen sententia fusē à censura liberatur. p. 15.
 n. 55. & seqq.
 Controversia de unione sanguinis cum Verbo in triduo
 mortis in quo statu sit, accurate ostenditur. p. 15. n.
 58. & 62.
 Afferitur totum sanguinem retinuisse unionem, donec pars
 à Christo resurgente relicta fuit unioni ad Verbum pri-
 vata. p. 16. n. 62.
 Aliquid de sanguine Christi effuso reservatum fuisse in
 terris, tradunt historica monumenta, fidei non adver-
 santia, in quo non mansit unio ad Verbum. ibid. n. 63.
 Ut nec in partibus quotidie in Christo viatore naturali-
 ter assumptis. ibid.
 Non est facienda quoad praemissa distinctio inter sangui-
 nem nutritivalem & non nutritivalem. ibid. n. 64.
 Sancti.
 Sancti cum Christo regnantes sunt colendi & venerandi.
 p. 52. n. 15.
 Objectiones Hæreticorum solvuntur. p. 53. n. 17. & seq.
 Sancti cum Christo regnantes sunt invocandi; quod varie
 probatur. p. 54. n. 20. & seqq.
 Referuntur mendacia & contumeliae Calvinii. ibid.
 Solvuntur Hæreticorum objectiones. p. 55. n. 24. & seq.
 Deipara Virgini debetur cultus hyperdulia; non latria.
 p. 56. n. 27.
 Sancti non beatificati possunt coli & invocari citra exhi-
 bitionem cultus publici. ibid. n. 28.
 Quis cultus censeatur publicus. ibid.
 Sal. Saliva.
 Sal resolutum an sit sufficiens materia Baptismi. p. 174.
 n. 16.
 Saliva an sit similiter materia sufficiens huius Sacramenti. ib.
 L 11 2 An

An trahitio voluntaria saliva solvat jejunium naturale.
p. 303. n. 58.

Satisfactio Christi.

Refertur sententia recepta Doctorum, ad condignam pro peccato mortali satisfactionem, absolute necessariam fuisse Verbi Incarnationem. p. 22. n. 90.

Opposita Variorum, signanter Scotistarum, sententia. ibid.
Ex hac non recte inferitur Verbum gratis esse incarnatum. ibid. n. 91.

Obiectio quadam dissolvitur. ibid. n. 92.

Differentia ampla inter satisfactionem Verbi incarnati & purae creaturae. p. 23. n. 93.

Satisfactio Christi pro peccatis nostris non fuit de rigore iustitiae. p. 41. n. 63.

Quo sensu tamen dicatur subinde ex iustitia, immo superabundans. ibid.

Satisfactio Sacramentalis.

Quid nomine Satisfactionis intelligatur. p. 411. n. 1.

Satisfactionis divisio. ibid.
Varia opiniones singulares circa satisfactionem proponuntur, & refutantur. ibid. & p. 412. & seqq.

In Sacramento Pœnitentiae est regulariter imponenda satisfactio. p. 413. n. 2.

Satisfactio regulariter imponenda est per modum præcepti. p. 414. n. 3.

Potest tamen ex parte simul imponi per modum consilii. ibid.

Satisfactio debet esse proportionata peccatis; & quare. ibid. n. 4.

Monitio Ritualis Romani, aliaque cautela notabilis pro Confessariis. ibid. n. 5.

In satisfactionem possunt imponi quævis bona opera, etiam interna, vel aliàs præcepta. ibid. n. 6.

Expediit tamen simul injungi aliàs libera: eaque injungi censentur, nisi aliud constet. ibid. & n. 7.

Præcepto Confessarii satisfacit eleemosynam erogans extreme indigenti. ibid.

Alii casus recensentur. ibid.

Potest injungi confessio in satisfactionem, nec non communicatio; immo interdum à communione abstinentia. p. 415. n. 8. & seq.

Improbatur doctrina D. Arnaldi & P. Gabrielis. ibid. n. 9.

Denique injungi possunt preces pro aliis, etiam defunctis. ibid. n. 10.

Implenda est pœnitentia tempore præfixo: quod tamen elapsò regulariter non expirat. ibid. n. 11.

Alias implenda est primà opportunitate. ibid.

An vel qualis dilatio sit gravis. ibid.

Peccatis occultis occulta imponenda est pœnitentia: publicis publica imponi potest, interdum debet, & quid subinde expediat. ibid.

Rectius, non necessario imponitur satisfactio ante absolutionem. p. 416. n. 12.

Pœnitens tenetur pœnitentiam congruam acceptare. ibid. n. 13. & seq.

Declaratur mens Scoti. ibid. n. 15.

A fortiori tenetur pœnitens pœnitentiam acceptatam implere sub obligatione gravi ex genere suo. p. 417. n. 16.

An graviter obligare possit pœnitentia imposita culpis levioribus, aut aliàs confessis. ibid. n. 17.

Pœnitens debet pœnitentiam implere per se ipsum. ibid. n. 18.

Exceptio quadam. ibid.

Proferuntur varia quæ ab impletione pœnitentiae excusant: signanter qualiter excusetur pœnitens oblitus pœnitentiae. ibid. n. 19.

Satisfactionis sacramentalis effectus & Commutatio.

Satisfactio sacramentalis delet poenam temporalem ex opere operato. p. 418. n. 20.

Juxta qualem proportionem id fiat. ibid. n. 21.

Incertum, an conferat gratias prævenientes. ibid. n. 22.

Implens pœnitentiam in malo statu satisfacit obligationi. ibid. n. 23.

An obtineat effectum remissionis poenae. ibid. n. 24.

An vel qualiter peccator sit capax remissionis poenae temporalis. p. 419. n. 26.

Differentia inter effectum Satisfactionis sacramentalis & sacrificii Missae. ibid.

An possit satisfactio sacramentalis à pœnitente ipso commutari saltem in meliorem. ibid. n. 28.

An possit commutari ab eo, qui potest dare indulgentiam. ibid. n. 29.

An sit facienda hic distinctio inter pœnitentiam quæ vindicativam & quæ medicinalem. ibid. p. 420.

Quilibet Confessarius potest commutare pœnitentiam, etiam ab altero, etsi superiore, injunctam. p. 420. n. 31.

Communior tamen sententia excipit pœnitentiam impositam pro reservatis. ibid. n. 32.

Opposita tamen sententia non potest efficaciter improbari. ibid. n. 33.

Commutatio locum habet etiam in pœnitentia medicinali. ibid. n. 34.

Commutatione facta an liberum maneat implere alteram. ibid. n. 35.

Commutatio debet fieri intra confessionem. n. 36. p. 421.

Exceptio quadam. ibid.

An debeat intimari secundo confessario, impositam fuisse prius aliam pœnitentiam. ibid. n. 37.

An & qualiter commutanti pœnitentiam debeant notificari peccata ob quæ fuit imposita. ibid. n. 38.

Scientia Christi. Vide Christi Scientia. Schismaticus.

Schismaticus Sacerdos valide consecrat. p. 285. n. 4.

Quo sensu consecratio Schismatici interdum à sanctis appelletur irrita. ibid. p. 286.

Quo sensu Pelagius Papa dixit, non esse Corpus Christi, quod Schismaticus conficit. p. 132. n. 11.

Servitus. Servus. Vide Matrimonii Impedimenta.

Servitus Christi. Vide Christi Servitus.

Sigillum Confessionis.

Sigillum Confessionis quid significet. p. 460. n. 1.

Est præceptum jure Ecclesiastico: atque insuper jure naturali servandi secretum: sed non sufficienter. ibid. n. 2.

& p. 461. n. 3.

Accedit proinde obligatio fundata in ipsa institutione Sacramenti. ibid. n. 4.

Ipsa quoque positiva lex Christi. ibid.

Confessarius jurare potest se nescire, quod ex sola Confessione novit. ibid.

Frangens sigillum graviter peccat contra Religionem, etsi peccatum revelatum sit leve: nisi excuset indeliberatio. ibid. n. 5.

An excuset levitas cognitionis seu suspicionis. ibid.

Qualiter præterea peccet contra famam & secretum naturale. ibid.

Confessarius crimen aliundè sibi notum salvò sigillò manifestare potest. p. 462. n. 6.

An peccet contra secretum naturale frangens sigillum in casu, quò cessante sigillò non esset obligatio secreti. ibid. n. 7.

Sigil-

Sigillum nascitur ex omni & sola confessione sacramentali. ibid. n. 8.
Quanam censeatur talis. ibid.
Talis est, quæ sit laico, qui putatur Sacerdos; secus si fiat laico cognito ut tali. ibid. n. 9.
Non est sacramentalis, quæ non sit animò se accusandi, neque in ordine ad absolutionem, quantumvis quis protestetur si quidpiam dicere sub sigillo confessionis. ib. n. 10.
Non est tamen necesse, ut absolutio re ipsa subsequatur. ibid. n. 11.
Sub Sigillum cadunt peccata cum suis circumstantiis, quæ sunt vel putantur ad eorum explicationem necessaria; etiam publica, & in genere expressa mortalia. pag. 463. n. 12.
Quid de venialibus in genere expressis; item de pœnitentia levi imposita. ibid. n. 13.
An liceat dicere, Petrus instituit apud me confessionem generalem. ibid.
Cautela pro praxi. ibid. n. 14.
Dispositio pœnitentis cadit sub sigillum. ibid. n. 15.
Corollaria practica. ibid. n. 16.
Defectus naturales, qui explicantur in ordine ad confessionem seu notitiam peccatorum, cadunt sub sigillum. ibid. n. 17.
Vasquez tamen contradicit, quando inde nequit venire in notitiam peccati. ibid.
Quid censendum de defectibus, qui deprehenduntur ex ipso confessionis exercitio. p. 464. n. 18.
Quid censendum de aliis qualitatibus, aut etiam virtutibus pœnitentis. ibid. n. 19.
Peccatum complicis cadit quoque sub sigillum. ibid. n. 20.
Notabile. ibid. n. 21.
Sigillum violatur etiam indirectâ seu implicitâ notificatione personæ, quæ peccatum commisit. ibid. n. 22.
An sub sigillum cadat civitas vel communitas, in qua peccatum est commissum. ibid. n. 23.
Obligantur sigillo, Confessarius, interpres, confessionem dolose, aut etiam casu inculpabili audiens. p. 465. n. 24. & seq.
Non is, quem pœnitens sponte ad id assumit pro sui confusione. ibid.
Secus, si id fiat ex necessitate, v. g. tempore naufragii. ib.
Quid de legente chartam, in qua sunt scripta peccata. ib.
Obligatur etiam sigillo, cui Confessarius sacrilegè revelat, & ad quoscumque ea notitia pervenerit. ib. n. 26.
Quid de eo, cui revelatio sit de licentia pœnitentis, maxime si sit superior, aut consiliarius. ibid. n. 27. & 28.
An vel quæ filere teneatur ipse pœnitens. p. 466. n. 29.
Non licet extra Confessionem agere cum pœnitente absque ipsius licentia de auditis in Confessione. ibid. n. 30.
An Oppositum sit violatio sigilli. ibid. n. 31.
Qualis licentia sufficiat, ibid. n. 32.
An licitum sit in sequenti Confessione loqui de aliis auditis. ibid.
An possit statim post absolutionem loqui de Confessis. ibid. n. 33.
Plurimi docent non sufficere licentiam pœnitentis ad loquendum aliis de auditis in Confessione. ibid. n. 34.
Qui requirunt, ut detur scientia non confessionalis, quæ dari potest sub brevissimo compendio. ibid. p. 467.
Oppositum tamen ferè communiter docetur. pag. 467. n. 35.
Quò supposito, sufficit licentia pœnitentis etiam ad revelandum peccatum complicis. ibid. n. 36.

Herincx Sum. Theol. Pars IV.

Immo insuper ad monendum complicem. ibid. n. 37.
Non sufficit tamen licentia solius complicis. ibid. n. 38.
Licentia debet esse explicita, non tamen debet dari scriptò. ibid. n. 39.
Cautela servanda in casu quo pœnitens obligatur revelare aliquid confessionale. ibid.
Instructio Confessariorum. Item Decretum Episcoporum Belgii prohibens inquisitionem complicum. ibid.
Licitus est usus notitiæ Confessionalis citra revelationem aut pœnitentis gravamen. p. 468. n. 40.
Varia corollaria practica. ibid. n. 41.
An licitus sit usus huiusmodi, quando habentes aliundè notitiam peccati conjiciunt inde confessionem ejusdem. ibid. n. 42.
Illicitus est usus scientiæ confessionalis quoad actiones spectantes ad justitiam vindicativam vel commutativam. ibid. n. 43.
De aliis est controversia, seclusâ revelatione etiam indirectâ confessionis. ibid. p. 469.
Opinio probabilissima negat. p. 469. n. 46.
Plurimi tamen affirmant. ibid. n. 44.
Quod valde difficile in casu, quo pœnitens ex se gravamen sustinere non deberet. ibid. n. 45.
Notandum Decretum S. Inquisitionis. ibid. n. 47.

Sinenses.

Apud Sinenses ex concessione Pauli V. Potest Missa dici linguâ Sinensium, quæ apud illos est litterarum. p. 350. n. 167.
Species Sacramentales. Vide Eucharistia. §. Accidētia Eucharistica.

Spiritus.

Spiritus vitales & animales an à Verbo assumpti immediatè. p. 16. n. 65.

Spiritus Sanctus.

Cur tribuatur Spiritui sancto incarnatio Verbi. pag. 11. n. 38.
Cur Spiritus sanctus dici nequeat pater Christi. p. 71. n. 35.
Explicatur apparitio Spiritus sancti in specie columbæ. p. 76. n. 57.
An Spiritus sanctus rectè dici posset sedere ad dexteram Patris & Filii. p. 90. n. 120.
Quò sensu Ioannes prædixit, Christum esse baptizaturum in Spiritu sancto & igni. p. 173. n. 13.
Quid sit per impositionem manuum dari Spiritum sanctum. p. 211. n. 1. & seqq.
Quâ die Spiritus sanctus descenderit super Apostolos in linguis igneis. p. 233. n. 19.

Sponsalia.

Sponsalia tripliciter accipiuntur. p. 509. n. 1.
Quid significant sponsalia de præsentī. ibid.
Vsitatè stat nomen sponsaliū pro sponsalibus de futuro. ib.
Eorundem definitio. ibid. n. 2.
Quamquam sint contractus onerosus, potest tamen dari promissio Matrimonii gratuita; aut reciproca quidem, sed sub veniali, aut ad solam obligans pœnam. p. 510. n. 3.
Ejusmodi tamen promissio non habet vim sponsalium. ib.
An promissionis Matrimonialis ordinariò sensu facta acceptatio, censeatur eò ipsò repromissio. ibid. n. 4.
Ut sit promissio sponsalitia, debet esse unius cum una determinata. ibid. n. 5.
Quid proinde fieret, si quis communitati Puellarum repromittenti promittat se ducturum unam ex illis. ibid.
Sponsalia sub conditione de futuro inita ad quid obligent. ibid. n. 6.

Implet à conditione transeunt eò ipsò in absoluta; uti etiam,
 si sponsi à conditione recedant. ibid.
 Initia inter impeditos sub conditione, si Papa dispensaverit,
 valent probabilius, obtemperata dispensatione. ibid. n. 7.
 Occurritur objectionibus. ibid. & p. 511. n. 8.
 Quid censendum de sponsalibus initis sub conditione tur-
 pi aut impossibili. ibid. n. 9.
 Obligatio sponsalium est gravis. ibid. n. 10.
 Ad impletionem potest iudex cogere resiliens in iustis.
 ibid.
 Consultus tamen à coactione subinde desistet. ibid.
 An sponsis vi sponsalium sint licita oscula, alique tactus
 & amplexus. ibid. n. 11.
 Ad sponsalia requiritur interior intentio serò promitten-
 di sic ut non sufficiat intentio debita. p. 512. n. 12.
 Occurritur objectionibus. ibid. n. 13.
 Contrahentes sponsalia graviter peccant fingendo. ibid.
 n. 14.
 Promissio sponsalitia debet esse sufficienter expressa. ibid.
 n. 15.
 Qualiter sit standum communi verborum intelligentia.
 ibid.
 Qualiter interpretationi ipsorum proferendum. ibid.
 Varia sponsalium forma allegantur. ibid. n. 16.
 Qua signa à verbis distincta sufficiant. p. 513. n. 17.
 Contractus impuberum initus per verba de presenti ha-
 bet vim sponsalium, quantumvis initus clandestine.
 ibid. n. 18.
 An idem sit de Matrimonio clandestino puberum. ibid.
 n. 19.
 Ad sponsalia requiritur perfecta deliberatio. p. 514.
 n. 20.
 Error substantialis ea irritat ipsò factò, accidentalis irri-
 tabilia facit: secundum plures etiam ipsò factò irritat,
 qui tamen faciunt quasdam exceptiones. ibid.
 Metus gravis iniustus an irritet ipsò factò ibid. n. 21.
 Quid de metu levi. ibid. n. 22.
 Iure Ecclesiastico ad contrahenda sponsalia requiritur
 septennium completum. ibid. n. 23.
 Citius contracta non valent, etiam si prudentia superet
 aetatem. ibid. n. 24.
 Satisfit fundamentis sententiae oppositae. p. 515. n. 25.
 & 26.
 Sponsalia clandestine contracta valent, & licent. ib. n. 27.
 Quantumvis ne conscius quidem sit unus testis. ib. n. 28.
 An poena sponsalibus apponi possint. ibid. n. 29.
 Apposita non sunt solvenda etiam ab iniuste resiliens.
 ibid.
 Objectionibus satisfit. p. 516. n. 30.
 Cur potius apponi possint arrhae, quam poena. ibid. n. 31.
 Sponsalium Dissolutio.
 Sponsalia puberum etiam jurata dissolvuntur mutuò con-
 sensu. ibid. n. 32.
 Non jurata impuberum dissolvuntur etiam consensu unius
 illico post pubertatem reclamantis, aut in reclamatione
 prius facta persistentis; alterius pubertate non expe-
 ctata. ibid. n. 33.
 A iuratis sponsalibus non nisi mutuò consensu tales resi-
 lire possunt. ibid. n. 34.
 Sponsalia dissolvit superveniens impedimentum dirimens.
 ibid. n. 35.
 Item professio religiosa. ibid. n. 36.
 Occurritur objectioni. ibid.
 Sponsalia suspenduntur solum per religionis ingressum ad

arbitrium remanentis in saeculo. p. 517. n. 37.
 Extinguuntur eadem per Ordinis sacri suspensionem.
 ibid. n. 38.
 Secus est de voto illius aut voto simplici castitatis, si ipsa
 jam sint contracta. ibid.
 Nihilominus vovens castitatem aut suspensionem ordinis
 sacri ex sua parte renuntiat sponsalibus. ibid. num.
 39.
 Solvuntur per subsequens cum alia matrimonium, non
 autem per nova sponsalia utpote invalida. ibid. n. 40.
 Quid si secuta sit copula cum posterius desponsata. ibid.
 n. 41.
 Subsequens cum secunda matrimonium in rigore suspen-
 dit potius, quam extinguit prima sponsalia, si prior
 sponsa velit. p. 518. n. 42.
 Subsequens fornicatio alterutrius dat lasso potestatem re-
 siliendi, etsi sponsalia sint jurata, idque quantumvis
 sponsa vi foret oppressa. ibid. n. 43.
 An si uterque fornicetur sit locus compensationi delicto-
 rum. ibid.
 Quid si solum turpes tactus sint admisi. ibid. n. 44.
 Quid si fornicatio praecesserit sponsalia. ibid. n. 45.
 Qualiter solvantur sponsalia ob discessum sponsi in remo-
 tas terras. p. 519. n. 46.
 Item ob moram alterutrius. ibid. n. 47.
 Deinde ob mutationem notabilem qua supervenit. ibid.
 n. 48.
 Vel ob gravia mala, qua merito timentur. ibid. n. 49.
 Regula generalis, & apud Doctores recepta allegatur.
 ibid. n. 50.
 Perinde est notabilem mutationem, siue causam adveni-
 re, & latentem innotescere. ibid. n. 51.
 Quid si dubitet quis, an contrahens sponsalia ita esset af-
 fectus, ut adhuc intenderet se obligare, etiam si scivisset
 vitium occultum. ibid.
 Facultas mulieris de causis resiliendi non arguit sponsalia
 esse conditionata. ibid. n. 52.
 An dissolutio sponsalium exigat sententiam Iudicis. p.
 520. n. 53.
 An occultò defectu laborans possit nihilominus contrahere
 sponsalia, & ad impletionem urgere comparem igna-
 ram. ibid. n. 54.
 Stella.
 Stella sub tempus iudicii quò sensu cadent de caelo. n. 35.
 p. 99.
 Stella manifestavit Magis Christi nativitatem. p. 72.
 n. 40.
 Non erat astrum caeleste. ibid. n. 43.
 Illius motus, aliaeque Circumstantiae referuntur. ibid.
 Stipendium Missae. Vide Missae stipendium.
 Subdiaconus. Subdiaconatus.
 Subdiaconus in malo statu assistens sacrificio an vel qua-
 liter peccet. p. 141. n. 55.
 Ex commissione Papa potest simplex Sacerdos conferre
 subdiaconatum. p. 493. n. 55. Vide Ordinis Sacra-
 mentum.
 Subsistentia.
 Sententia statuens subsistentiam in negativo valde con-
 gruit mysterio Incarnationis. p. 10. n. 31.
 Difficultas, quam alii patiuntur, declaratur. ibid.
 Sententia solam distinctionem rationis inter naturam &
 subsistentiam seu personalitatem creatam statuens, non
 congruit mysterio incarnationis. ibid. n. 32.
 Suffragium. Vide Indulgentiae.
 T. Tab-

T.

Tabacum.

T Abaci sumptio vel maslicatio an solvat jejunium naturale. p. 303. n. 56.

Fœdus quorundam Sacerdotum abusus taxatur. ibid.

Tactus.

An vel qui tactus liceant Sponsis. p. 511. n. 11.

Qui tactus & qualiter sint liciti conjugatis. p. 584. n.

33. Vide Debitum conjugale.

Templum.

Templa dicantur Soli Deo, etsi frequenter sub titulo & patrocinio alicujus Sancti. p. 327. n. 54.

Idolorum templa, & supersticiosos in iis gentilium cultus, rectè in Ecclesias, Deo in memoriam sanctorum dicatas, religiososque cultus Christiani verterunt. pag. 58. n. 39.

Quando tollatur templi consecratio, ut sit reconfecandum. p. 342. n. 125.

Qualiter violetur per homicidium; sanguinis effusionem, seminis emissionem, aut sepulturam excommunicati vel pagani. p. 340. n. 117. & seqq.

An etiam per actum conjugalem. p. 341. n. 119.

Qualiter & per quos reconcilietur; signanter an per Prælatos Regulares. ibid. n. 122.

An violatio tollatur per Missam in templo bonæ fide celebratam. p. 341. n. 123.

An & quando templò destructò, restauratò vel translatò, cessent, reviviscant, vel transferantur indulgentiæ. p. 431. n. 89.

Vide Ecclesia. Sacrificii celebrandi locus.

Tonsura clericalis. Vide Ordinis Sacramentum.

Transfiguratio.

Transfiguratio Christi quâ occasione solemnizetur per Officium Ecclesiasticum. p. 78. n. 68.

Ipsa contigit in monte Thabor coram Petro, Joanne & Jacobo Majore; & quò fine. ibid.

In quo ipsa consistat, magis declaratur. ibid. n. 69.

Transsubstantiatio. Vide Conversio substantialis.

Eucharistica Transsubstantiatio.

Trinitas.

Tota Trinitas est causa effectiva Incarnationis. p. 11. n. 38.

An & quare tota Trinitas verè non sit incarnata. p. 12. n. 43.

Difficultas, quam hic patiuntur negantes distinctionem formalem, discutitur. ibid. n. 44. & seqq.

Trinitas quomodo rectè depingatur. p. 60. n. 47.

Auctoritas suprema judicandi quæ competat communiter tribus personis. p. 99. n. 39.

Invocatio expressa Trinitatis necessaria est ad valorem Baptismi. p. 180. n. 45. & seqq.

Vide Baptismi forma.

Expressa Trinitatis invocatio an necessaria in forma Confirmationis. p. 218. n. 32. & seqq.

Tota Trinitas adest in Eucharistia per concomitantiam. n. 265. n. 40.

Invocatio Trinitatis non spectat ad essentiam formæ absolutionis. p. 369. n. 24.

V.

Valentinianus Imperator.

Non attentavit Polygamiæ, neque ipsam lege permisit. p. 544. n. 27.

Vagus.

Vagicius jurisdictioni ordinariè subjiçatur. p. 439. n. 25.

Vagorum Matrimonio quis validè assistat. p. 550. n. 16.

Quid circa illos sit Parocho observandum ex præscripto Ecclesiæ. ibid. n. 17.

Vallis Josaphat.

Vallis Josaphat erit locus iudicii universalis. p. 100. n. 41.

Verbum Divinum.

Congruentiùs fuit incarnari Verbum, quàm aliam personam divinam. p. 3. n. 4.

Potuit assumere naturam angelicam. ibid. n. 5.

Congruentiùs tamen humana succurrit divina pietas per incarnationem. ibid.

Potuisset quoque assumi natura irrationalis. ibid.

Immo & accidens. p. 4. n. 5.

Verbum incarnatum est propter salutem hominis lapsi. p. 17. n. 70.

An, si Adam non peccasset, Verbum incarnatum fuisset, judicatu difficile esse, rectè dixit D. Bonaventura. ibid.

Opinio affirmativa probatur. p. 18. n. 71. & 72. & seqq.

Opinio contraria fundatur potissimùm in variis Auctoritatibus: quæ explicantur. p. 19. n. 76.

Verbum venit in carne passibili ad delenda peccata, etiam actualia. ibid. n. 78.

Principaliter tamen ad delendum originale. ibid.

Quod etsi solum fuisset, adhuc venisset in carne passibili vi præsentis decreti. ibid.

Secus est, si sola fuissent actualia. ibid.

Etsi fortasse vi alterius decreti tunc ponendi ob peccata actualia sola, præsertim gravia & multorum, venisset in carne passibili. p. 20. n. 79.

Verbi incarnatio non fuit Deo necessaria. p. 22. n. 89.

Etiam suppositò peccatò, immo & voluntate liberandi hominem à peccato. ibid.

Sed hoc potuisset gratuitò remitti, aut requisitâ solum satisfactione congruâ vel imperfectâ. ibid.

Ad condignam pro peccato mortali satisfactionem absolute necessariam fuisse Verbi incarnationem, tradit recepta multorum doctrina. ibid. n. 90.

Quam negant varii, signanter Scotista. ibid.

Ex quorum sententia non sequitur Verbum esse gratis incarnatum. ibid. n. 91.

Obiectio quadam dissolvitur. ibid. n. 92.

Explicantur Patres exaggerantes necessitatem incarnationis Verbi. p. 23. n. 93.

An Verbum sit prædestinatum, ut sit homo. p. 25. n. 106.

Verbum assumpsit verum corpus & animam rationalem invicem unita. p. 14. n. 52.

Assumptio tamen animæ & corporis ab eorundem mutua unione non necessariò dependet. ibid.

Assumpsit Verbum corpus integrum, adeoque omnes partes integrantes, etiam dentes, & sanguinem, si sit animatus. ibid. n. 53. & seqq.

Opposita tamen sententia à graviore censura fusè vindicatur. ibid. n. 55. & seqq.

Quod de sanguine, idem de pituita, atra & flava bili est sentiendum. p. 16. n. 65.

Item de spiritibus vitalibus & animalibus. ibid.

Quid censendum sit de rore & cambio. ibid.

Item de unguibus & capillis. ibid.

De chylo, saliva, sudore, lacrymis & accidentibus, id est negandum. ibid.

Humanitas Christi fuit assumpta primò instanti sue existentia. ibid. n. 66.

Quod necessarium erat, ut B. Virgo esset ac diceretur Deipa.

Deipara. *ibid.* p. 17.
Anima & caro simul inter se & cum humanitate sunt assumpta. *ibid.* p. 17. n. 67.
Quò sensu Verbum assumpserit carnem mediante animâ, & animam mediante spiritu. *ibid.* n. 69.
Vestes Sacrae.
Qua vestes sacra requirantur ad celebrandum. p. 345. num. 141.
A quo sint benedicenda; ubi de potestate Regularium Mendicantium quoad hoc. *ibid.* n. 142. & seq.
Vinum. Vinum Congelatum. Vide Eucharistiæ materia.
Virginitas.
Virginitas in Lege veteri non fuit illicita neque probrosa. p. 69. n. 28.
Unio hypostatica.
Unio hypostatica ad Deum terminata non causat in eo mutationem aut novam denominationem intrinsecam. p. 3. n. 2.
Unio potius quàm actio potest terminari immediate ad unum, quin terminetur ad aliud realiter idem & formaliter distinctum. *ibid.* n. 3.
Unio hypostatica est realiter distincta ab extremis. p. 10. n. 34.
Terminus formalis incarnationis est unio hypostatica. p. 12. n. 41.
Unio hypostatica nequit coalescere in unum modum cum actione productiva humanitatis. p. 11. n. 36.
Vide Incarnatio.
Unio hypostatica proximè consistit inter naturam humanam & personalitatem Verbi. p. 12. n. 43.
Ne si immediate respiciat ipsam Deitatem, tota Trinitas sit incarnata. *ibid.*
Gravissimam tamen quoad hoc difficultatem patiuntur, qui non admittunt in divinis distinctionem formalem. *ibid.* n. 44.
Effugium quorundam praecluditur. *ibid.*
Duplex instantia, superfluitatem distinctionis formalis ad hoc Mysterium salvandum contendens, dissolvitur. *ibid.* n. 45. & p. 13. n. 46.
Unio hypostatica est purus modus, relatioque extrinsecus adveniens. *ibid.* n. 47.

Qua an dicenda sit accidens, an reductivè substantia discutitur. *ibid.* n. 48.
Opinio statuens unionem hypostaticam in qualitate errat solam in Philosophia. *ibid.* n. 49.
Unio hypostatica est quoddam sensu maxima; notanter in ratione doni: quod maximè fuit gratuitum respectu humanitatis, non autem ipsius Christi. *ibid.* n. 50.
Quoddam sensu non est maxima. *ibid.* n. 51.
Unio hypostatica non ponitur sub speciebus vi verborum. p. 266. n. 45.
An formaliter sanctificaverit Christum. p. 31. n. 15.
Votum.
Votum solemne dirimit Matrimonium contrahendum. p. 564. n. 42.
Idem est de voto simplici emisso in Societate Jesu. *ibid.*
Votum solemne dirimit Matrimonium jure solum Ecclesiasticò. *ibid.* n. 43.
Votum de ingrediendo Religionem, si nullum tempus determinetur, debet statim moraliter loquendo impleri. p. 197. n. 10.
Votum simplex castitatis, aut suscipiendi Sacros Ordines non dissolvit sponsalia antea contracta. p. 517. n. 38.
Idem votum, aut etiam Religionis, aut non nubendi, red- dit aliàs Matrimonium illicitum. p. 559. n. 16.
Differentia notanda inter votum non nubendi, Ordinis sacri, Castitatis & Religionis. *ibid.* n. 17.
Uvæ.
Uva seu succus uvæ inclusus consecrari non potest. pag. 242. n. 25.
Cur minus, quàm vinum congelatum. p. 243. n. 30.

W.

Waldenses.
Waldenses fuere primi impugnatores indulgentiarum. p. 421. n. 39.

Z.

Zacharias.
Zacharias pater Joannis Angelo non credidit; secus quàm Deipara. p. 65. n. 10.
Qualiter Zacharias Papa probavit Baptismum collatum in nomine Patriæ, & Filia, & Spiritu sancta. pag. 128. n. 25. & p. 129. n. 28.

INDEX SUPPLEMENTI.

Propositiones Petri de Osma, ejusque sequacium, quas Xistus IV. Bulla Licet ea, declarat manifestam hæresim continere. pag. 1.
Bulla Gregorii PP. XIII. quâ ad instantiam Philippi Hispaniarum Regis concessit Archiepiscopo Cameracensi, aliisque Episcopis Provincia Belgica eidem Philippo Regi subjecta, ut per se; vel per alios, quos sibi expedire judicarent, absolvere possint & valeant omnes Hæreticos, etiam re lapsos &c. ab Omnibus Censuris & penis Ecclesiasticis, si hæresim abjurare, & poenitentiam ab iisdem Prelatis injungendam adimplere parati fuerint. p. 1. 2. & 3.
Decretum Alexandri PP. VII. quò vetat censurâ notari sententiam de sufficientia Attritionis ex metu gehennæ &c. pag. 3.

Clementis PP. X. Constitutio, in qua Regularium Privilegia, quoad Prædicationem verbi Dei, & Sacramenti Poenitentia administrationem declarantur. p. 3. 4. & 5.
Decretum circa Communionem quotidianam. p. 6. & 7.
Decretum Alexandri PP. VIII. contra Propositiones Triginta unam. pag. 7. & 8.
Decretum Illustrissimorum ac Reverendissimorum Episcoporum Belgii circa administrationem Sacramentorum. pag. 9. 10. & 11.
Breve Innocentii PP. XI. quò indulget, Indulgentiam quam 2. die Augusti omnibus Ecclesiis FF. Minorum S. Francisci de Observantia, etiam reformatorum, Gregorius PP. XV. concesserat, etiam fidelium defunctorum animabus per modum suffragii applicari posse. pag. 12.

THE
SUPPLEMENT

Herincx, Wilhelm

Summa theologica scholastica et moralis in 4 partes distributa

Bd.: 4. (1707). - 6 Bl., 589, 12 S., 28 Bl.

Antverpia 1707

4 Dogm. 701 a-4

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10351344-1